

50.149

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1888

HUSZONHARMADIK ÉVFOLYAM.

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr DÁRDAI SÁNDOR

FŐMUNKATÁRS

Dr FAYER LÁSZLÓ

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1888.

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Kozlöny 1888. évfolyamához.

(A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző cikke található; a zárjelben levő számok a dolgozat folytatását jelzik.)

- ABSZOLON FERENCZ, rozsnyói kir. aljárásbíró. 257 (265).
Dr. ALFÖLDI DÁVID, egri ügyvéd. 234.
ANDRÁSSY JÓZSEF, szolnoki kir. járásbíró. 72.
ARANY SÁNDOR, kir. táblai tanácsjegyző. 192.
Dr. BALOGH JENŐ, egyetemi m.-tanár 77, 302.
Dr. BARNA IGNÁCZ, keresk. akadémiai tanár. 101, 354, 370.
Dr. BAUMGARTEN IZIDOR, budapesti kir. al-
ügyész. 148, m. 92.
Dr. BELKY JÁNOS, kolozsvári egyetemi tanár. 45.
Dr. BERCZELI ANTAL, budapesti ügyvéd. 306,
337, 362, 402.
BÉSÁN MIHÁLY, lugosi kir. közjegyző 24.
BIRÓ VILMOS, kir. törvényszéki bíró. 34, 130, 413.
BOROSS JAKAB, ügyvédjelölt. 282.
Dr. BOZÓKY ALAJOS, n.-váradí jogakad. igaz-
gató 102 (239) 134.
Dr. BRACHFELD MANÓ, budapesti ügyvéd.
m. 130.
CZORDA BÓDOG, curiai bíró. 347.
CSERNA VINCZE, kir. főügyészi helyettes. 349.
Dr. CSILLAG GYULA, egyetemi rk. tanár. 52.
CSORBA FERENCZ, min. fogalmazó. m. 188 (123).
Dr. DÁRDAY SÁNDOR, orsz. képviselő. 325.
Dr. DAEMPF SÁNDOR, volt jogtanár, pécsi ügy-
véd. 247 (262).
DEL'ADAMI REZSŐ. 1 (17, 30).
Dr. DERNBURG HENRIK, berlini egyetemi tanár.
49 (110, 127, 229).
Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi rk. tanár. 107,
128, 139, 149 (159, 168, 174, 182) 290, 344,
397, 425.
Dr. FEKETE ALAJOS, lugosi kir. törvényszéki
orvos. 249 (257).
Dr. FENYVESSY FERENCZ, orsz. képviselő. 379.
FENYVESSY SÁNDOR, egri ügyvéd. 410, 427.
Dr. FODOR ÁRMİN, budapesti ügyvéd. 390.
Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanár. 189 (197,
205, 222, 294, 311, 326, 334, 350, 367, 384,
419).
Dr. FÖLDVÁRY ELEK egyetemi tanársegéd. 243.
Dr. FRAENKEL SÁNDOR budapesti ügyvéd. 26,
415.)
Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. 80, 137
(176), 314, 401.
Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd. 103, 126,
246, 267, 289, 378, 414, m. 227.
Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvéd. 351,
374.
GYOMAI ZSIGMOND ügyvédjelölt. 386.
GYUKITS VIKTOR békési kir. aljárásbíró. 161.
GYURA ADOLF ipolysági ügyvéd. 322.
HANÁK KOLOZS gyöngyösi ügyvéd. 36.
HÄNRICH JÓZSEF kir. táblai bíró. 119.
Dr. HARTMANN GUSZTÁV tübingai egyetemi
tanár. 285 (294, 302, 310, 327).
Dr. HEIL FAUSZTIN fiemei kir. ügyész. 133
(141, 213, 230, 262, 278, 286, 303, 318).
Dr. HEXNER GYULA lipót-szt.-miklósi ügyvéd.
113, 273 (387).
Dr. HOFMANN FERENCZ bécsi egyetemi tanár. 29
(70, 118, 158, 191, 239, 271, 358, 399).
Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvéd. 73,
106, 209.
Dr. HORNYAI ANTAL kassai kir. aljárásbíró.
287.
HUF JÓZSEF soproni ügyvéd. 304, 422, 428.
Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvéd, nyug.
kir. ügyész. 170 (178), 329 (338).
Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bíró. 35, 79,
353 (360), 389 (398), 414.
ISSEKUTZ VIKTOR kőhalmi kir. aljárásbíró. 218.
ITZÉS ZSIGMOND csepregi ügyvéd. 162.
Dr. JANCÓS GYÖRGY curiai segédtanácsjegyző
m. 149.
Dr. JELLINEK ARTHUR, ügyvéd, orsz. képviselő.
59, 86, 363, 408 és a 45. sz. külön melléklete.
Dr. KÁCSEK ZSIGMOND, ügyvédjelölt. 79.
Dr. KECSKEMÉTI LAJOS, ügyvédjelölt. 250.
Dr. KELEMEN GYULA, budapesti ügyvéd. 395.
Dr. KENEDI GÉZA, budapesti ügyvéd. 341.
Dr. KERN TIVADAR, budapesti ügyvéd. 117
(135, 166, 200, 238).
Dr. KOHLER JÓZSEF, berlini egyetemi tanár.
2 (85, 93).
Dr. KOVÁTS GYULA, budapesti egyetemi tanár.
22 (31, 41, 53, 61).
Dr. KOVÁCS PÁL, kecskeméti jogtanár. 71 (88),
343 (351).
KRAJCSIK SOMA. 271.
Dr. LADIK GUSZTÁV, aradi ügyvéd. 104.
LÁNYI BERIALAN, rimaszombati kir. tszéki
bíró. 111.
Dr. LASITZ PÁL, p. ü. fogalmazó. 185.
LAUFFER GYULA, miskolci kir. alügyész. 282.
Dr. LAX ADOLF, turóc-szent-mártoni ügyvéd.
226, 241.
MADARÁSSY PÁL, a p. ü. közigazgatási bíróság
elnöke 388.
Dr. MAJSLIS MÓR, budapesti ügyvéd. 66.
Dr. MARKÓ SÁNDOR, rozsnyói kir. közjegyző
169, 184.
Dr. MÁRKUS DEZSŐ, budapesti ügyvéd. 6 (34,
65, 91, 115, 122, 130, 155, 202, 243, 306, 339,
413, 430). 69, 165 (173, 222), 254, 317, 365,
381, (396).
Dr. MEZEY FERENCZ, budapesti ügyvéd. 203.
NAGY BÉLA, s.-a.-ujhelyi ügyvéd. 279.
Dr. NAGY DEZSŐ, budapesti ügyvéd. 93, 407.
Dr. NAGY ERNŐ, n.-váradí jogakadémiai tanár.
39 (51, 78, 96).
Dr. NAGY FERENCZ, kolozsvári egyetemi tanár.
405.
NEKULA GYULA, kir. közjegyzői helyettes. 226.
Dr. NEUMANN ÁRMİN ügyvéd, orsz. képviselő.
157 (209).
Ifj. dr. NEUMANN SÁNDOR, budapesti ügyvéd.
396.
Dr. NEUSCHLOSS TIVADAR, bpesti ügyvéd. 82.
Dr. NEUSCHLOSS ANTAL, ügyvédjelölt. 143.
NYEVICZKEY ANTAL, kir. táblai fogalmazó. 56.
Dr. OESTERREICHER SAMU, budapesti ügyvéd.
369.
OSVÁTH IMRE, n.-váradí ügyvéd. 55.
ÓTOCSKA KÁROLY, pozsonyi ügyvéd. 90.
PAP JÓZSEF, budapesti ügyvéd 122.
Dr. PFAFF LIPÓT, bécsi egyetemi tanár. (L.
HOFMANN FERENCZ).
Dr. PULSZKY AGOST egyetemi tanár, orsz. kép-
viselő 10.
Dr. RANDA ANTAL udvari tanácsos, prágai
egyetemi tanár. 9 (18).
Dr. REINER EDE, budapesti ügyvéd. 45.
REINITZ JÓZSEF, budapesti ügyvéd. 138.
Dr. br. ROSZNER ERVIN, orsz. képviselő 4
(12, 20).
Dr. SÁNTHA ELEMÉR, kir. táblai joggyakor-
nok. 297.
Dr. SCHWARZ GUSZTÁV budapesti ügyvéd, egye-
temi m.-tanár. 143 (215), 349, 412.
Dr. SCHWARTZER OTTÓ, egyetemi m.-tanár
378.
SERLY ANTAL, budapesti kir. aljárásbíró. 194
(201), 313.
Dr. SIPOS ÁRPÁD, n.-váradí jogakadémiai tanár.
151.
Dr. STASSIK FERENCZ, n.-becskereki ügyvéd.
231.
Dr. STAUD LAJOS, aranyos-maróthi kir. aljárás-
bíró. 214 (225).
SZÁNTAY ADOLF, kir. törvényszéki bíró. 54.
Dr. SZÉKELY MIKSA, budapesti ügyvéd. 278.
Dr. SZOKOLAY ISTVÁN, 15, 43, 125 (181), 175,
245 (253, 269), 320.
Dr. SZTEHLO JÁNOS, eperjesi ügyvéd. 64.
SZTEHLO KORNÉL, budapesti ügyvéd m. 299.
Dr. TASSY PÁL, kecskeméti kir. alügyész. 211,
321, 426.-
TERNOVSZKY BÉLA, kir. táblai bíró. 376.
TÓTH GÁSPÁR, selmeczi ügyvéd. 55, 121, 137,
334.
TRUX HUGÓ, kir. táblai bíró 409.
VARGHA FERENCZ, b.-gyulai kir. alügyész. 36,
73, 98, 234, 264, 394.
Dr. VÁRADY KÁROLY, budapesti ügyvéd. 296,
330, 371.
Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS, komáromi ügyvéd.
177.
Dr. VÉCSEY TAMÁS, egyetemi tanár. 315.
Dr. VISONTAY SOMA, budapesti ügyvéd. 97.
Dr. WITTMANN MÓR, budapesti ügyvéd. 153
(161).
Dr. ZSÖGÖD BENŐ, kolozsvári egyetemi tanár.
366 (375, 383, 391).

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1888. évfolyamához.

Magánjog.		Lap	Magánjog.		Lap	Magánjog.		Lap
A törvényhozás és az öröklési jog alakulása. Tekintettel a magyar öröklési jog tervezetére. — Dr. KOHLER JÓZSEF berlini egyetemi tanártól	2	A jelzálogos hitelező és a bérleti joga a regale-megváltásnál. — Dr. OESTERREICHER SAMU budapesti ügyvéd	369	Az árverési végzés megváltoztatásának joghatálya a foganatosított árverésre. — Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól	353			
Folytatása	85	Adalékok a birtok tanához. — HUF JÓZSEF soproni ügyvéd	422	Befejezése	360			
Folytatása	93	Befejezése	428	A sommás végzés elleni perújítás kérdéséhez. — Dr. BARNÁK IGNÁCZ keresk. akadémiai tanártól	354			
A magyar öröklési jog tervezete. Dr. RANDA ANTAL udvari tanácsos, prágai egyet. tanártól	9	Egy törvénytelen születésű örökhagyó után, ha hitvestárs, leszármazók és végrendelet hátrahagyása nélkül hal el, és anyja életben már nincsen, kit illet az öröklési jog. — P. A.-tól	430	Elrendelhető-e biztosítási végrehajtás olyképen, hogy az Ausztriában fekvő vagyamon osztrák cs. k. bíróság által foganatosíttassék? — Dr. BERCZELI ANTAL budapesti ügyvéd	362			
Befejezése	18			Ugyanaz. — TERNOVSZKY BÉLA kir. táblai bírótól	376			
A magyar öröklési jog javaslata. — PFAFF és HOFMANN, bécsi egyetemi tanároktól	29			Ugyanaz. — Dr. BERCZELI ANTAL-tól	402			
Folytatása	70			Az 1881. LX. tcz. 58. §-ához. — Dr. VÁRADY KÁROLY budapesti ügyvéd	371			
Folytatása	118			Árverés után szerezhető-e nyilvántartási jog? — y.	410			
Folytatása	158			A 24.143 sz. igazságügyminiszteri körrendelet-hez. — BIRÓ VILMOS m.-szigeti kir. tszéki bírótól	417			
Folytatása	191			Ingatlanok vételárának felosztása — y.	427			
Folytatása	239							
Folytatása	271							
Folytatása	358							
Folytatása	399							
A telekkönyvi enquete tárgyalásai. — Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól	35							
Vélemény a magyar öröklési jog javaslatairól. Dr. DERNBURG HENRIK berlini egyetemi tanártól	49							
Folytatása	110							
Folytatása	127							
Befejezése	229							
Párber és patronatus. — Dr. SZTEHLÓ JÁNOS eperjesi ügyvéd	64							
A jelzálog növedéke. — Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól	79							
A kezesnek az adóshoz viszonyáról. — ÓTOSKA KÁROLY pozsonyi ügyvéd	90							
Házassági akadályok. — Dr. BOZÓKY ALAJOS n.-várad. jogakadémiai igazgatótól	102							
Befejezése	239							
A telekkönyvi rendtartás 74. §-ához. — Dr. LADIK GUSZTÁV aradi ügyvéd	104							
Észrevételek az 1888. márcz. 5-én kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ához. — Dr. HEXNER GYULA liptó-szent-miklósi ügyvéd	113							
Az öröklési törvényjavaslat 146. §-a. — Dr. BOZÓKY ALAJOS n.-várad. jogakad. igazgatótól	134							
A legújabb telekkönyvi rendeletek. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd	137							
Nyelv és betű. — Dr. SIPOS ÁRPÁD n.-várad. jogakad. tanártól	151							
A telekkönyvi rendtartás 74. §-ához. — GYURKICS VIKTOR békési aljárásbíró	161							
A végrendeletek kihirdetése az öröklési törvényjavaslatban. — Dr. MARKÓ SÁNDOR rosznyói kir. közjegyzőtől	169							
Per- és magánjogi kérdések a Szabó és Schönewald czég papírgyára kisajátítása alkalmából. — ARANY SÁNDOR kir. táblai tanácsjegyzőtől	192							
A kezesség egy esete. — Dr. LAX ADOLF turóc-szentmártoni ügyvéd	226							
Adalék a kártérítési perek kérdéséhez. — Dr. KEMÉNY MIKLÓS ügyvédjelölt	250							
Ugyanerről. — BOROSS JAKAB ügyvédjelölt	282							
Szemelvények a bírósági gyakorlat köréből. — Közli N. B. ügyvéd	279							
A magyar öröklési jog tervezete. — Dr. HARTMANN GUSZTÁV tübingai egyetemi tanártól	285							
Folytatása	294							
Folytatása	302							
Folytatása	310							
Befejezése	327							
Curiai határozat az 1868. IX. tcz. alapján. — CZORDA BÓDOG curiai bírótól	347							
Adalékok az italmérési jog természetéhez. — Dr. JELLINEK ARTHUR ügyvéd, orsz. képviselő	347							
Ugyanarról. — Dr. MOHAY SÁNDOR orsz. képviselő	392							
Befejezése	400							
A törvényes örökösödési részbe való betudás számítási módja. — Dr. ZSÖGÖD BENŐ kolozsvári egyetemi tanártól	366							
Folytatása	375							
Folytatása	383							
Befejezése	391							

Minden dolgozat, bár több rovat alá sorolható, csak egyszer fordul elő a tartalommutatóban.

	Lap
Törvényszék vagy járásbíróság? — Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvéd-től ...	170
Befejezése ...	178
A lopás mint kihágás. — Dr. TASSY PÁL kecskeméti kir. alügyész-től ...	211
A Pribil-esethez. — ISSEKUTZ VIKTOR kőhalmi kir. aljárásbíró-tól ...	218
A bűnvádi eljárási szabályok 75. §-ához. A tanúkról. — Dr. FÖLDVÁRY ELEK egyet. tanársegéd-től ...	243
A zene és a fegyház. — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd-től ...	246
Törvényszéki orvosi észleletek. — Dr. FEKETE ALAJOS lugosi kir. tszéki orvostól ...	249
Befejezése ...	257
Perújítás esetén büntetés megszakítása. — VARGHA FERENCZ b.-gyulai kir. alügyész-től ...	264
Észrevételek a 65. sz. curiai büntető döntvényhez. — LAUFER GYULA miskolci kir. alügyész-től ...	282
A monarchia másik államának honosa az enyhébb beszámítási gondatlanság esetén is vizsgálati fogságban őrzendő-e? — Dr. HORNYAY ANTAL, kassai kir. aljárásbíró-tól ...	287
Fegyházaink építkezési viszonyai és az ezekből eredő veszélyek. — Dr. BALOGH JENŐ egyetemi magántanártól ...	302
Szakértők alkalmazása a bűnperben. — Dr. TASSY PÁL kecskeméti kir. alügyész-től ...	321
A védelem joga. — Dr. ILLÉS KÁROLY ügyvéd, nyug. kir. alügyész-től ...	320
Befejezése ...	338
A védelem jogköréhez. — Dr. FAYER LÁSZLÓ egyet. rk. tanártól ...	344
A vacziuti fogházban. — Dr. KECSKEMÉTI LAJOS ügyvédjelölt-től ...	364
Öntudatlan állapot, vagy megzavart elmetehetség? — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd és Dr. SCHWARTZER OTTÓ egyet. m.-tanártól ...	378
A «jogtalanul» határozó jelentősége zsarolásnál. — VARGHA FERENCZ b.-gyulai kir. alügyész-től ...	394
A bűnvádi eljárás javaslata. — Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyet. rk. tanártól ...	397
A Btk. 251. §-ához. — BIRÓ VILMOS mármaroszigeti kir. tszéki bírótól ...	413
Dohányzó fegyverek. — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd-től ...	414
A bűnvádi eljárás javaslata. — Dr. FAYER LÁSZLÓ, egyetemi rk. tanártól ...	425

Adalékok a magyar bűnvádi eljárás fejlődéséhez.

XLI. A vizsgálati fogság tartamához. — VARGHA FERENCZ b.-gyulai kir. alügyész-től ...	36
XLII. A vizsgálat vezérése. — VARGHA FERENCZ b.-gyulai kir. alügyész-től ...	73
XLIII. A postalopás perjogi szempontból. — VARGHA FERENCZ b.-gyulai kir. alügyész-től ...	98
XLIV. Az ítélet technikája. — VARGHA FERENCZ b.-gyulai alügyész-től ...	234
XLV. Az illetékesség kérdéséhez a bűnvádi eljárásban. — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd-től ...	267

Bűnügyi ítéletek kritikai fejtegetése.

XI. A Szimits ügyhöz. Halálbüntetés mint össz-büntetés. — Dr. FAYER LÁSZLÓ egyet. rk. tanártól ...	290
XII. Magánjogi előkérdések a bűnvádi eljárásban. — Dr. BARNA IGNÁZ keresk. akadémiai tanártól ...	370

Bíróság, ügyvédség, közjegyzőség.

Az ügyvédrendtartási javaslatból kimaradt szakaszok. — Dr. DELL'ADAMI REZSŐ-től ...	1
Folytatása ...	17
Folytatása ...	30
A kir. Curia az 1887. évben. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól ...	15
Közjegyző és zugirász. — BÉSAN MIHÁLY lugosi kir. közjegyzőtől ...	24
Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő. — XX-től ...	25
A pénzügyi közig. bíróság működése 1887-ben. — Dr. FRAENKEL SÁNDOR budapesti ügyvéd-től ...	26

A budapesti kir. ítélő tábla 1887. évi ügyforgalma. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól ...	43
Válasz az «Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő» cz. közleményre. — Dr. BELKY JÁNOS kolozsvári egyet. tanártól ...	45
Az igazságszolgáltatás mostoha gyermekei. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd-től ...	55
A budapesti kir. ítélő tábla 1887. évi ügyforgalma. — NYEVICZ EY ANTAL kir. táblai fogalmazótól ...	56
Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő XX-től ...	65
A fővárosi törvényszékek. — Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd-től ...	80
Az ügyvédi meghatalmazásról. — Dr. NEUSCHLOSS TIVADAR budapesti ügyvéd-től ...	82
A restantiák. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd-től ...	121
Az ügyvédség reformja. — Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd-től ...	165
Folytatása ...	173
Befejezése ...	222
A czéger. — Dr. MEZEY FERENCZ bpesti ügyvéd-től ...	203
A reklám. — Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd-től ...	317
A kir. tábla. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól ...	320
A bírói függetlenség. — TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd-től ...	334
A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának gyakorlatából. — Közli Dr. JELLINEK ARTHUR ügyvéd, orsz. képviselő ...	363
Ügyvédek és bírák. — Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd-től ...	365
A bírák felelőssége és fegyelme. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvéd-től ...	374
Észrevételek a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvény javaslata. — Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól ...	389
Folytatása ...	398
Az állam vagyonjogi felelőssége a bírák és bírósági hivatalnokok által okozott károkért. — Dr. FODOR ÁRMIN budapesti ügyvéd-től ...	390
Befejezése ...	418
A bírói felelősség rendszere ...	406
Az 1871. XXXI. tcz. II. §-a és az új felelősségi törvényjavaslat. — Dr. IMLING KONRÁD kir. táblai bírótól ...	414

Vegyes tárgyú czikkek.

A leletek megszelidítése. — Claudiustól ...	36
A jogi semináriumokról. — Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakad. tanártól ...	39
Folytatása ...	51
Folytatása ...	78
Befejezése ...	96
Az igazságügyi budgetvita. — Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd-től ...	69
Néhány szó az alcoholismus terjedésének meg-gátlásáról. — Dr. BALOGH JENŐ egyet. magán-tanártól ...	77
Perczel Béla † ...	109
Igazságügyi kimutatások. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól ...	125
Folytatása ...	181
Illetékszabás a hagyatéki eljárásban. — BIRÓ VILMOS kir. tszéki bírótól ...	130
A vaspálya felelősségéről szóló 1874. XVIII. tcz. viszonya a vasuti alkalmazottak nyugdíjához. — REINITZ JÓZSEF budapesti ügyvéd-től ...	138
Az új védjegy-törvényjavaslat. — Dr. NEUMANN ÁRMIN ügyvéd, orsz. képviselő-től ...	157
Bef. közlemény ...	209
A váltó-bélyegek lerovásáról. — Dr. LASITZ PÁL p. ü. fogalmazótól ...	185
Bűnügy-statisztikai tanulmányok. — Dr. FÖLDES BÉLA egyet. rk. tanártól ...	189
Folytatása ...	197
Folytatása ...	205
Folytatása ...	222
Folytatása ...	294
Folytatása ...	311
Folytatása ...	326
Folytatása ...	334
Folytatása ...	350
Folytatása ...	367
Befejezése ...	384
A felelbbviteli eljárás reformja a pénzügyigazgatóságok és a pénzügyi közigazgatási bíróság	419

körében. — ABSZOLON FERENCZ rozsnyói kir. aljárásbíró-tól ...	257
Befejezése ...	265
A megyei adminisztráció köréből. — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd-től ...	289
Római jogi seminárium a budapesti egyetemen. — Dr. VÉCSEY TAMÁS egyetemi tanártól ...	315
Igazságügyi reformok. — Dr. DÁRDAY SÁNDOR orsz. képviselő-től ...	325
A sérthetlenség joga. — Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvéd-től ...	341
A sérthetlenség joga. CSERNA VINCZE kir. fő-ügyészi helyettes-től ...	349
Kormányrendelettel egyengetett judicatura. — Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvéd-től ...	351
A bélyeg és illetékügy reformja. — MADARASSY PÁL, a p. ü. közig. bíróság elnökétől ...	388
A jogi tanulmányok és az egyéves önkéntesek. — Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyet. tanártól ...	405

Jogirodalom.

Néhány szó «Régi magyar házassági jog» cz. munkám védelméül. — Dr. br. ROSZNER ERVIN orsz. képviselő-től ...	4
Folytatása ...	22
Befejezése ...	20
Auslieferungspflicht und Asylrecht von Heinrich Lammasch. — Dr. PULSZKY ÁGOST budapesti egyetemi tanártól ...	10
Báró Roszner Ervin válasza feleletemre. — Dr. KOVÁTS GYULA egyetemi tanártól ...	22
Folytatása ...	31
Folytatása ...	41
Folytatása ...	53
Befejezése ...	61
Visszapillantások hazánk régi igazságszolgáltatási viszonyaira. Irta Makay Dezső törvszéki bíró. — Dr. CSILLAG GYULA egyetemi rk. tanártól ...	52
Die Grundsätze des Militärstrafverfahrens und dessen Reform. Von Emil Dangelmaier k. k. Hauptmann-Auditor. — Dr. KÁCSER ZSIGMOND-tól ...	72
Psychopathia sexualis von dr. R. von Krafft-Ebing. — Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvéd-től ...	103
A polgári törvénykezési rendtartás, a kapcsolatos törvényekre és rendeletekre való utalással. Összeállította dr. Schreyer Jakab. — HÁNRICH JÓZSEF kir. táblai bírótól ...	119
Lapszemle a kereskedelmi jog terén. — Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd-től ...	137
Folytatása ...	176
Das Recht der Intervention von F. Heinrich Geffken. — Dr. NEUSCHLOSS ANTAL-tól ...	143
A kir. kisebb haszonvételek megváltásáról. Irta dr. Csillag Gyula. — Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól ...	175
A szomszédjogi oltalom. Irta dr. Biermann Mihály. — Dr. STAUD LAJOS aranyos-maróthi kir. aljárásbíró-tól ...	214
Befejezése ...	225
Magyarország történeti II. József korában. Irta dr. Marczali Henrik. — Dr. DAEMPF SÁNDOR pécsi ügyvéd-től ...	247
Befejezése ...	262
A büntettekről és vétségekről szóló magyar büntetőtörvénykönyv magyarázata. Irta Dombovári Schulhof Géza. — Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd-től ...	254
Schiedseid und Beweiseid im römischen Civilprocesse. Von Gustav Demelius. — Dr. SZÉKELY MIKSA budapesti ügyvéd-től ...	278
A bélyeg és illetékügyi törvények és szabályok kézi könyve. Összeállította Gálffy Ferencz. — Z.-től ...	320
Az egyházi vagy preadialis nemesek és birtokuk. Irta dr. Ozoray József. — Dr. KOVÁCS PÁL kecskeméti jogtanártól ...	343
Befejezése ...	351
A katonai büntető és fegyelmi fenytőjog kézi könyve. Összeállította Papp Kálmán. — X.-től ...	352
Die Entwicklung der justitsgesetsgebung in Ungarn, während der Jahre 1875—1888. Dargestellt von Prof. S. Mayer. — GYOMAI ZSIGMOND-tól ...	386
Igazságügyi törvénytar. Szerkesztette dr. Dárday Sándor. — TRUX HUGÓ kir. táblai bírótól ...	409

Apróbb jogirodalmi közlemények a Belföldi Szemle és a Nemzetközi Szemle rovatában.

Külföldi judikatura. — Közli dr. MÁRKUS DEZSŐ	
budapesti ügyvéd...	6
Folytatása	34
Folytatása	65
Folytatása	91
Folytatása	115
Folytatása	122
Folytatása	130
Folytatása	155
Folytatása	202
Folytatása	243
Folytatása	306
Folytatása	339
Folytatása	413
Folytatása	431
A német polgári perrendtartás a gyakorlatban. — Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd, orsz. képviselőtől	59
Folytatása	86
Az osztrák baleset-biztosítási törvény. — Dr. Dr. KOVÁCS PÁL kecskeméti jogtanártól	71
Befejezése	88
A német polgári törvénykönyv általános része. — Dr. BARNÁ IGÁNCZ keresk. akadémiai tanártól	101
Francia bünyügyi statistika. — Dr. FAYER LÁSZLÓ egyet. rk. tanártól	107
A német polgári törvénykönyv örökjogi része. — Dr. KERN TIVADAR budapesti ügyvéd	117
Folytatása	135
Folytatása	166
Folytatása	200
Befejezése	238
Szervezeti mozgalmak. X.	212
Roussel abbé javító háza. — KRAJCSIK SOMÁR	271
Törvényhozási mozgalmak a bünyvadi eljárás terén X.	293
Törvényhozási mozgalmak. — X.	310
A német bünyveto statisztika. — Dr. FENYVESSY FERENCZ orsz. képviselőtől	379
Radicalismus a jog terén. — Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd	407
A revideált zürichi polgári törvénykönyv. — Dr. JELLINEK ARTHUR ügyvéd, orsz. képviselőtől	408
A békekezesség és a pénzbiztosíték mint mellék-büntetés Angliában. — Dr. TASSY PÁL kecskeméti kir. alügyésztől	426

Különfélék.

I. Belföldi szemle.

A kir. Curia 1887. évi ügyforgalma. — Szervezeti hiányok a kir. Curian. — Az olasz bünyveto törvénykönyvi javaslat és a magyar bünyveto törvény. — Viszonosság a magyar és a horvát s cseh bíróságok közt. — Egyenjogúság a vád és védelem közt a löcsei tszék-nél. — A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság száma. — A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság 1887. évi statisztikája. — Semináriumiok a budapesti egyetemen. — Moxgalmak a magyar Jogászegyletben	7
A külföldi votumok codificationalis mozgalmairól. — Tóth Lőrincz felolvasása a fegyházi munkáról. — A m.-vásárhelyi ügyvédi kamara segélyalapja. — A m.-vásárhelyi ügyvédvizsgáló bizottság	16
Egy igazságügyminiszteri rendelet. — Igazságszolgáltatási miseriák. — Az igazságügyminiszteri jelentés adatai a feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozólag. — A kir. Curia statisztikája. — A budapesti IV-X. kerületi bünyveto járásbíróság 1887. évi ügyforgalma. — A budapesti főkapitányság évi jelentése. — Dr. MAYER leírása az illavai fegyházban tett látogatásáról	27
Az örökjogi javaslat az Ügyvédi Körben. — PFAFF LIPÓT és HOFMANN FERENCZ irodalmi működése. — Az aradi ügyvédi kamara évi jelentése. — A budapesti V. ker. kir. járásbíróság működése. — Helység-névtár	37
A kir. Curia január havi ügyforgalma. — Bünyvadi eljárási kérdések a Curian. — Mozgalom az örökjogi javaslat ellen. — Panasz a kir. tábla ellen. — Bünyvetoügyi bizottság a Magyar Jogászegyletben. — A budapesti egyetem a bolognai egyetem jubileumán. — Végrehajtási	

miseriák. — A m.-vásárhelyi ügyvédi kamara segélyalapjának alapszabályai	
DERNBURG irodalmi működése. — Új törvénykezési palota. — A kolozsvári ügyvédi kamara évi jelentése. — Speciál collegiumok az egri és a n.-váradí jogakadémián. — A budapesti tud. és müegyetemi olvasóköri évkönyve	47
A kir. Curia akadályoztatása a munkában. — A kir. Curia teljes-ülése. — Az ügyvéd rendtartási javaslat a felsőbíróságoknál. — A budapesti ügyvédi kamara bizottságának működése. — Dr. MAJSLIS MÓR-nak a budapesti ügyvédi kamarához benyújtott indítványa. — Magyar Jogászegylet. — Jogászegyületi vélemények. — A soproni ügyvédi kamara bizottsága az ügyvédi rendtartás tárgyában. — Hatásköri összekötés. — Speciál collegiumok a pozsonyi jogakadémián. — A tárgyi és alanyi tényálladék a kir. Curian. — A tarisnyában talált idegen csizmák	57
Reformjavaslatok. — Dr. BARNÁ IGÁNCZ felolvasása a Magyar Jogászegyletben. — A Magyar Jogászegylet bünyvetoügyi bizottsága. — ZSÖGÖB BENŐ ismertetése a magyar örökjogi javaslatról. — A pécsi jogakadémia speciál collegiumai	66
Dr. HARTMANN GUSZTÁV dolgozata örökjogi javaslatáról. — CSILLAG BENŐ kitüntetése. — Gyors expeditió. — Járásbírósági visszásság. — Csalás?	75
Magyarország halálbünyvetoési statisztikája. — A Magyar Jogászegylet bünyvetoügyi bizottságának tagjai. — A kir. Curia februári kimutatása. — Nyílt kérdés. — Dr. MAYER Wlassics Gyula művéről	83
A kir. Curia köréből. — A Magyar Jogászegylet bünyvetoügyi bizottságának programja. — Örökjogi vita a Magyar Jogászegyletben. — Irodalmi hírek. — A budapesti rabsegélyző egylet évi jelentése. — Seminarialis tárgyalás az Egyetemi Olvasóköriben. — A Gerichtsaa magyar bünyvetojogi művekről	91
A statárium. — Esmék az igazságügyi kérdések köréből. Irta dr. TÖRÖK ZOLTÁN. — Irodalmi hírek. — Speciál-collegiumok a kassai jogakadémián	99
A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése. — Adó- és illetékügyi informatio-hivatal. — Gyors itélkezés a fővárosi járásbíróságoknál. — A n.-váradí ügyvédi kamara évi jelentése. — A Pribil-féle bünyveto. — Dr. ILLÉS KÁROLY kommentárja. — Magántanári habilitatiók	107
A kir. Curia márczius havi kimutatása. — Analog eset a Pribil-esettel. — Curiai megsemmisítés a végtárgyalás rendellenessége folytán. — Semmiségek a törvényszékek eljárásában. — A magyar nyelv érvényesítése. — TAUFFER EMIL felolvasása. — Leletezési miseriák	115
A rendeletek gyűjteményének bajai. — A képviselőház igazságügyi bizottságából. — A német polg. törvénykönyv a budapesti egyetemen. — Dr. HAJNIK IMRE felolvasása a tud. Akadémiában. — A budapesti egyetem pályatetelei. — Bünyvetoítés felemelése ügyészi felebezés nélkül. — Ügyvédjelölt önkéntesi hadi szolgálati évének beszámítása. — Vádkereset vissza nem utasíthatása. — A szegedi ügyvédi kamara ügyvédrendtartási javaslata	123
Dr. BAUMGARTEN IZIDOR műve: «A kísérlet tana». — A budapesti V. ker. kir. járásbíróság kimutatása. — Válasz a «Curiai megsemmisítés a végtárgyalás rendellenessége folytán» cz. közleményre. — Szakértői vizsgálat hiánya. — ZLINSZKY «Magánjog»-nak második kiadása. — A Magyar Jogászegylet bünyvetoügyi bizottságának ülése	131
Dr. BAUMGARTEN IZIDOR válasza. — A felebbezés kijelentésének elsőbbsége. — A bíróságok illetősége mezsei rendőri ügyekben	139
A kir. Curia ünnepe. — A budapesti tud. egyetem egyházügyi tanszékének betöltése. — A kir. Curia április havi kimutatása	148
A bünyveto törvény és a végrehajtási eljárás reviziója. — Késedelmes eljárás. — A cselédnek gazdája általi gyanúsítása	155
A bünyveto törvény és a végrehajtási eljárás reviziója. — Kir. Curia teljes-ülése. — Országos ügyvédgyűlés. — Az államvizsgálatok szigorítása. — Dr. BALOGH JENŐ próba-előadása. — A Pribil-ügy a táblán. — Semmiségi eset. — Házközösségi végrehajtás a volt katonai	163

határörvidéken. — Meg nem állapított 50 frton aluli munkadíjak mely bíróság előtt perlendők?	171
DELL'ADAMI REZSŐ† — A bünyvadi eljárás javaslata. — A bünyveto törvény és a végrehajtási eljárás a budapesti ügyvédi kamarában. — Magyar Jogászegyleti Értekezések. — DOMBOVÁRI SCHULHOF GÉZA: A bünyveto törvénykönyv magyarázata. — Jogi szakmunka második kiadásban. — A bíróságok s közigazgatási hatóságok találkozása. — Az állategészségügyi törvény	179
A curiai másodelnökség. — CSEMEGI KÁROLY elhagyja-e a kir. Curia bünyveto osztyályát? — DELL'ADAMI REZSŐ irodalmi működésének áttekintése. — A budapesti tud. egyetem almanachja. — Dr. GRUBER LAJOS: A kóros nemi ösztön befolyása a bünyvetoendő cselekmények elkövetésére	187
A kir. Curia május havi kimutatása. — CSERNA VINCE: A bünyveto törvény a megfelelő curiai határozatokkal. — A Magyar Jogászegyletből. — A budapesti kir. tszék bünyveto osztyályából. — Pénzbírság alkalmazása a pontosan meg nem jelenők ellen. — Közvetlen idézés	195
A Magyar Igazságügy polemiaja. — Analog eset a Pribil-félével. — Ügyvédi összeférhetlenség. — A bünyveto újrafelvételének kellékei. — Bírósági szabálytalanságok. — Azok a régi jó idők	203
Külföldön kelt okiratok. — A Pribil-ügy a kir. táblán. — Előleges bizonyítás. — Archiv für kath. Kirchenrecht. — Csődügyi visszásságok. — 10 éves bünper	212
A Szimits ügy végtárgyalása. — Jogi semináriumiok a budapesti egyetemen. — Dr. HORVÁTH ÖDÖN: Megjegyzések jogi szakoktatásunk kérdéséhez. — Az ügyvédi «állandó lakás» kérdése. — Enyhítő körülmény. — Tréfálódzás hamis pénz kiadásával. — A kir. tábla heti kitűzése	219
Vád és védelem egyenjogúsága a budapesti kir. törvényszék-nél. — Nyilvánosság a felsőbíróságoknál. — A kir. Curia felévi kimutatása. — Dr. BALOGH JENŐ magántanárra képesítése	228
A Magyar Igazságügy polemiaja. — A budapesti kir. tábla június havi kimutatása. — A pozsonyi jogakadémia hallgatósága. — Földhasznvételi uszoráskodás. — Bizonyítási divergentiák	235
A kir. Curia 1869–1888. — Dr. MAYER S. tanulmány utja. — Felterjesztés negyedfoku elbírálás végett. — Semmiségi esetek. — Három szabálytalanság egy határozatban	243
Kir. táblai megsemmisítések. — Adatok DELL'ADAMI REZSŐ életéből. — Bünyvetoítés kiszabása csalárd és vétkes bukásoknál. — Bünyvetoügyi bizottság. — A rabélelmezés javítása. — A bünyvetoések arányossága	251
Az örökösödési és bünyvadi eljárás. — Változások a kir. Curian. — A kir. Curia július havi kimutatása. — A védelem kizárása az állami hivatalnokok elleni fegyelmi eljárásban. — Reformatio in peius. — Saját gyermekének megölése és öngyilkossági kísérlet. — A budapesti községi bíráskodás	259
Magyar törvények a külföld előtt. — Az adóköz meghiteltetése. — Ügyvédi meghatalmazás. — Semináriumiok a budapesti egyetemen. — Érdekes bünyveto. — «Okok» vagy «Indokok». — A pécsi ügyvédi kamara felterjesztése	267
Az illavai lázadás okai. — Minősített zsemlyelopás. — Dr. REINER IGÁNCZ: A magyar ügyvédség. — A szigorlati értekezések. — Előleges bizonyítás bünyveto perben. — Ki tekintendő «közszolgálatban álló egyénnek»? — Orvosi felülvizsgálat a vádindítvány s védelem után	275
Szent-István napja jogi szempontból. — Villanyos világítás a fegyházban. — A korlát járásbírósági szobákban. — Ügyvédi panasz a végrehajtási eljárás köréből. — Az aradi kir. járásbíróság	283
Vizsgálati foglyok munkáltatása a Fortunában. — A budapesti ügyvédi kamara az ügyvéd rendtartási javaslatról. — Két szerencsés kinevezés a Curian. — A kolozsvári egyetem jog- és államtudományi karának pályatetelei. — A semináriumi rendszer a budapesti egyetem jogi karán. — Az aradi kir. járásbíróság	291
Az ügyek kiosztása a kir. táblán. — Tej a fegyenczek étrendjében. — A kir. Curia	

Lap		Lap		Lap
	augusztus havi kimutatása. — Két felsőbíró-sági határozat. — Egyes vádak kihagyása az ítéletről. — A kir. ügyészség panaszai ...		vének második kiadása. — A Kőszegi-féle bűnügy. — A bűnvádi eljárás javaslatából ...	423
299	A belügyminiszter figyelmébe. — MANOILOVICH EMIL tanulmányutja. — Védő beszélgetése védenccével. — A bíróságok előfizetése a Budapesti Közlönyre. — A király képe. — Seminárium a budapesti egyetemen. — Fel-tételes macakcság a tőzsde bíróság előtt. — Semmiségi esetek. — Hogyan könnyítenek magukon némely járásbírók? ...	307	Ausztria.	
	A Curia köréből. — A törvényszéki tanácsok alakítása. — Dr. MÁRKUS DEZSŐ cikke az intéző eljárásról. — A budapesti ügyvédi kamara választmányának elaborátuma az ügyvéd rend-tartás tárgyában. — Figyelmeztetés és utasítás a törvényszékekhez. — Elhamarkodások ...	315	Dr. MAYER S. az esküdtsekről. — Bécsi ügyvédek reklámja	8
	Törvényrevisió. — A bírói könyvtárak érdeké-ben. — Semináriumok a n.-vári jogakadé-mián. — A budapesti keresk. és váltó-törvényszék gyakorlatából. — Védbeszédnek a jegyzőkönyvbe nem iktatása mint semmi-ségi ok. — A hivatalos lap pályázatairól ...	323	Az osztrák igazságügyminiszter rendelete a bírói joggyakorlat tárgyában	16
	A kir. Curia szeptember havi kimutatása. — Dr. VÉCSEY TAMÁS: A római jog külső története és institúciói. — Az ügyvédi szólásszabadság. — A Szimits-ügyben hozott curiai ítélet ...	332	Az osztrák egyetemek a jogi oktatás reformjáról	27
	A kulai járásbírósg gyorsasága. — Viszonosság a leletezésben. — Ausztriából érkező iratok lefordítása. — Végrehajtási költségek meg-állapítása. — A tömeggondnokságok kiosztása. — Törvénygyűjtemény a pertárban. — A Fortunából. — Bűnvádi zárlat fenn nem tart-hatása a vádlott elhalálozása miatt. — Tár-gyalási szabálytalanságok ...	336	Az ügyvédek száma Bécsben. — A bécsi ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának működése. — A bécsi ügyvédjelöltek egylete. — Bekker elő-adása a bécsi jogászegyletben ...	38
	Az örökösödési eljárásról szóló javaslat. — A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottsága. — Dr. MAYER S. röpirata. — A végrehajtási törvény 35. §-ához. — Curiai Értesítő redi-vivus ...	347	Törvényjavaslat az ügyvédi díjak tarifális meg-állapítására	48
	A képviselőház igazságügyi bizottságának mű-ködése. — A kir. Curiaról. — A bpesti kir. tábla létszáma. — A bpesti V. ker. kir. járás-bírósg ügyforgalma. — A horvát bíróságok határozatai. — Dr. JELLINEK ARTHUR: Jogi észrevételek, a regále javaslatról. — Szakvéle-mény a vallás- és közoktatásügyi miniszternek az államvizsgálatok szigorítása tárgyában. — Ügyvédek mint inokok. — Perhuzás ...	355	Ügyvédi tarifa. — A sommás eljárás reformja	58
	Végrehajtási novella. — A kir. Curia október havi kimutatása. — A Doda Traján ügysz. — Az ügyvédrendtartás javaslata a budapesti ügyvédi kamarában. — Dr. KUNCZ IGNÁC: A nemzetállam tankönyve. — A csődtömeg-gondnokok collegialitása ...	364	Ügyvédek Prágában	76
	„Nyilván tévedés.” — A magyar örökjogi javas-lat a külföldi szakirodalomban. — Felesleges utaztatás. — Az ügyvédek collegialitása ...	372	Az osztrák birodalmi tanács jogügyi bizottságá-nak ülése. — Igazságügyminiszteri körrendelet. — Az 1884-ben megnyitott csődök. — BINDING felolvasása a bécsi jogászegyletben	92
	A budapesti ügyvédi kamara hármas bizottsá-gának jelentése a Btk. novelláris módosítása tárgyában. — A budapesti kir. törvényszék bűnügyi osztályának véleménye a Btk. no-velláris módosítása tárgyában. — Gyors igaz-ságszolgáltatás. — A budapesti áru- és érték-tőzsde választott bíróságának jegyzőkönyvei. — A budapesti Ügyvédi Kör közgyűlése. — FÜREDI és GUTHI: Kaczagó Themis ...	380	Az osztrák ügyvédi díjszabás. — BINDING Bécsben	123
	Az igazságügyminiszter programja. — Az új fegyelmi törvényjavaslatához. — Horvát csőd-nyitási hirdetmények ...	387	Codificatio	132
	A tőzsdebírósg jegyzőkönyvek. (Válasz ifj. dr. NEUMANN SÁNDOR-tól és viszonzás Dr. MÁRKUS DEZSŐ-től.) — Bíróságaink és a tol-mácsok. — Nyílt kérdés. — A kolozsvári egyetem kiadványai ...	396	A bírósági gyakornokok állásának javítása	196
	Kérdés az igazságügyminiszterhez. — A kir. Curia novemberi kimutatása. — A budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék és a budapesti kir. törvényszék elnökeinek figyelmébe. — A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése. — Dr. TIMON ÁKOS: A városi kegyuraság Magyarországon. — Nyílt kérdés. — Illemtudás	403	A csődök Ausztriában 1887-ben	244
	Az ügyvédrendtartási tervezet a budapesti ügy- védi kamarában. — A bélyeg- és illetékügy reformja. — A közvédői intézmény az új bűn-vádi eljárási javaslatban. — Banket Mayer tanár tiszteletére. — Irodalmi hírek. — A keresk. és váltótörvényszék egy visszá praxisa. — Az ügyvédség és a tricycle ...	415	Szótár a Reichsgesetzblatt-hoz	260
	Az iktató hivatalok értesítés-adásai. — A fiscus és az igazságszolgáltatás. — A kézbesítés iránti megkeresés. — SCHNIERER ALADÁR tanköny-		Desinfectio a fog- és fegyházakban	268
			Folyószabályozás fegyenczek által. — Felső-ausztriai sajtószabadság	284
			GLASER irodalmi működése	300
			Az új osztrák igazságügyminiszter kinevezése	348
			Az osztrák polg. tv.könyv Monz-féle 13. kiadása	380
			A bécsi ügyvédi kamara felirata a perrendtartási javaslat mielőbbi tárgyalása iránt	404
			Az osztrák új igazságügyminiszter programja	416
			Németország.	
			A perhuzás okai Németországban. — A berlini Landgericht szervezete. — A porosz igazság-ügyminiszter jelentése az 1882—1887. évek-ről. — Megbüntetve a gondolatért. — Karácsony a német fegyházakban ...	8
			A német polgári törvénykönyv javaslata. — A socialista törvény hatályának meghosszabbi-tása. — SPEICHERT bomsti gyógyszerész ügye	28
			A szászországi ügyvédi kamara körirata. — A durvaság fokozódása Németországban. — GAREIS a nemzetközi büntettekről ...	38
			A német ügyvédek létszáma. — Berlini lakás-bérlők egylete. — A bajor igazságügyminisz-ter ígérete a hivatalos hirdetmények iránt	48
			Botbüntetés egy németországi szegényházban. — A német sajtószabadság	58
			A védői szólásszabadság. — A német agrariusok agítatiója. — A tizenkettedik. — A lófark le-vágása büntetendő cselekmény. — Okiratha-misítás	68
			FRIEDBERG igazságügyminiszter nyilatkozata a bűnügyi felelősségről. — Ártatlanul elítéltek kárpótlása. — A jogi oktatás reformja. — Tilos önvédelem	76
			A Münchener Allg. Ztg. a német polgári tör-vénykönyv javaslatáról. — Német judicatura. — A „Tribunal”	84
			WINDSCHEID a német polg. törvénykönyv javas-latáról. — Az ügyvédek Poroszországban. — A német kereskedelmi törvény PUCHELT-féle kommentárja. — Az ügyvédség és közjegyző-ség egyesítése a rajnai tartományokban. — Német, francia és angol kereskedelmi jog összehasonlító alapon	92
			A német polg. törvénykönyv javaslatának meg-jelenése. — Folyóirat a németpolgári tör-vénykönyv javaslatának megbeszélésére. — Indítvány a „Reichstag”-ban a szabadság-vesztés-büntetések reformja iránt	100
			A német polg. törvénykönyv tervezete. — Büntetőjogi seminárium a marburgi egyetemen	108
			A német polgári törvénykönyv tervezete. — Indítvány a törvénykezési költségek leszálli-tása tekintetében kidolgozandó törvényjavas-lat iránt. — Kleptomania. — Félórával az	
			esküvő után a hozományával megszökött. — Okirathamisítás? — Németországi könyvek statisztikája ...	116
			Kleptomania? — Az ügyvédek Berlinben	124
			Codificatio. — Csalás? — Összeöntött sörmara-dékoknak friss sör gyanánt való felszolgálása mily delictum? — A közjegyzői intézmény új szervezete	132
			Az első ártatlanul elítélt kártalanítása. — Német judikatura. — Kilátás elvonása mint lucrum-cessans	148
			DERNBURG a német polg. törvénykönyv javas-latáról. — A német polg. törvénykönyv javas-latának megbeszélésére alapított ügyvédi lap. — HOLTZENDORFF és JAGEMANN börtönügyi kézikönyvének második kötete	156
			A német jogászegylet évkönyve. — LINDAU PÁL könyve. (Törvényszéki esetek gyűjte-ménye). — Archiv für Sociale Gesetz-gebung und Statistik. — Ügyvédi szólássza-badság Németországban. — A jogi pálya tul-tömöttsége Németországban. — Az ügyész-ségekhez az ügyvédek ellen érkező panaszok iránti eljárás	164
			Németországi egyetemeinek képviseltetése a bolognai egyetem jubeliumán. — Hartleben's Gerichtsbibliothek	172
			A német polg. törvénykönyv megjelenése. — Burnótozás a fogházakban. — Magánjogi seminárium a berlini egyetemen. — Német judikatura	180
			A német polg. törvénykönyv javaslata a német egyetemeken	188
			Perköltségek behajtása az engedményesen. — Miquel a polg. törvénykönyv javaslatáról. — A bookmakerek ellen. — Német judikatura. — Ném jogászegylet. — Német kereskedők gyűlése	196
			A német polg. törvénykönyv javaslata. — A német szövetségi törvényjavaslat. — LISZT büntetőjogi tankönyvének harmadik kiadása. — A marburgi egyetem büntetőjogi semi-náriumának dolgozatai	220
			GIERKE OTTÓ a német polg. tv.könyv javaslatá-ról. — A német jogászegylet. — Bűnvádi perre vonatkozó iratok sajtó útján közlése. — Német judikatura. — Igazságszolgáltatási tévedés	236
			Grober Unfug	244
			Tanu meg nem jelenése gyanus kifogásokkal. — Nők bántalmazása	252
			Az uralkodó személyének megsértése. — Igaz-ságszolgáltatási tévedések. — Hullaegetés. — Megbüntetve alamizsnaadásért	260
			Kauf bricht Miethe. — Parlamenti igazolások bírói testületre ruházása. — Az uzsora kor-látozása. — Érzékeny hivatalnokok	268
			A német polg. tv.könyv javaslata. — Egy pfennig egy csődvagyon maradéka. — A pénzügyítések nyilvános kiírásának szabadsága. — Az inasok szünetének megszaktatása. — Kártérítés el-maradt házasság miatt. — LISZT a büntető-jogtudomány reformja érdekében	276
			A német polg. törvénykönyv javaslata. — Csalás Pénzbüntetésnek közmunkában való lerovása. — A bajor bűnügyi statisztika. — A német polg. törvénykönyv javaslata	292
			A német polg. tv.könyv javaslata. — BESELER f. — Archiv für sociale Gesetzgebung und Statistik. — Téves elítélés. — Minősített csábítás	300
			BAHR OTTÓ a német polg. törvénykönyv javas-latáról. — Zeitschrift für die ges. Strafr. Wissenschaft. — A németországi szegény-ápoló egyeslet congressusa	308
			BAHR OTTÓ a német polg. törvénykönyv javas-latáról. — A jogászok előképzése. — Kauf bricht Miethe. — Iszákosság, mint gondnokság alá helyezési ok. — A birodalmi kancellár szidalmazása. — Sulyosító körülmény. — Fog-orvosi felirat. — Grober Unfug	316
			BERNER tankönyvének 15-ik kiadása. — PAPE f. — Takarékosági vállalatok. — A kereskedelmi jog bevonása a polg. törvénykönyvbe	324
			Volksrecht und Juristenrecht	340
			BAR'a Geficken ügy jogi oldaláról. — A börtön olcsó téli szállás. — Grober Unfug	380
			Kereskedelmi és magánjogi folyóiratok	388
			GNEIST 50 éves tudori jubeliuma. — KLEINFELLER commentárja a nyilvánosságot megszorító 1888-iki német törvényhez	404
			Egységes telekkönyvi rendtartás. — John com-mentárja a német bűnvádi eljárásról	416
			Gneist jubileuma. — Roscher. — A Bolze-féle	

döntvény-gyűjtemény. — Liszt büntetőjogi semináriumának kiadványai. — A német per- rendtartás	Lap 432
<i>Franciaország.</i>	
Az 1887-iki Discours de Rentrée-k.	8
Az igazságügyi reform tárgyában Párisban tar- tott congressus határozatai az ügyvédség át- alakítására	16
Az «Académie des sciences morales et politiques» pályázata	28
Sabatier képviselő örökjogi törvényjavaslata	38
A «Société de législation comparée» tagjai	48
A löverseny-fogadások büntethetőségi kérdése	58
A tudományos társaságok francia congressusa az alaptalanul elítéltek kártalanításának kér- désében	68
Az államtanács törvényhozási osztályának eltör- lése	84
Az «Académie des sciences morales et politiques» pályakérdései. — Francia lapok kritikája egy védő felett. — Mozgalom az «Assises correc- tionnelles» mellett	116
A házassági elválás iránti törvényes intézkedések	124
Codificatio	132
A francia reform-codificatio	140
A házassági vagyoni jog Franciaországban. — Igazságszolgáltatási tévedés	156
A francia kereskedelmi jog reformja. — A temetési szertartások szabadsága	164
A kartellek ellen	180
Az ügyvédségi reformok	196
A francia igazságügyi költségvetés	212
A perköltségek kérdése. — A francia akadémia pályadíjai	220
A végrehajtási eljárás reformja	244
Francia törvények 1887-ik gyűjteménye	252
Hypnotikus állapotban elkövetett bűncselekmé- nyek	260
Bulletin de législation comparée	268
A vizsgálati fogság betudása a büntetésbe. — A bíróság előtt s a bíróság ellen elkövetett vétségek. — Elválások statisztikája	284
Mi értendő champagnei bor alatt	300
Törvénytelen gyermek gyilkossága természetes atyján. — A francia törvényhozás köréből.	308
A bünvádi eljárás reformja	372
A francia akadémia köréből	404
Francia ügyvédségi «robe» kérdése	416
A német polg. tkönyv tervezete a francziáknál	
<i>Spanyolország.</i>	
Az esküdtsek behozatalának kérdése a felső- bíróság előtt	68

A spanyol büntetőtörvénykönyv javaslatának alapelvei	Lap 100
<i>Angolország.</i>	
A kényszermunkára ítélték száma. — A sze- mérem ellen büntettek szaporodása — Az angol szaksajtó az ingyenes bírói tisztség ellen	28
Ártatlanul 16 évig fogva tartva	76
Howard-Association. — A coroner-jury reformja	92
Bakker életrajza	108
A részvénytársasági jog reformja	220
A bookmaker üzlet	268
Feltételesen szabadlábra helyezett felügyelete. — Az irlandi börtönrendszer feltalálója. — Házassági ígéret öröklési igényt állapít meg	292
Salamoni ítélet	300
A vizsgálati és rendőri fogházak	308
Az angol igazságügyi vita. — Affectusban el- követett emberölés esetén felmentés	404
<i>Belgium.</i>	
A minisztere publique functiója polgári perekben	38
Törvényjavaslat az idegen uralkodóknak sajtó útján való rágalmozásáról	124
Feltételes megbüntetés	268
Egy gyilkosság miatt elítélt egyén viaszalakjá- nak kiállítása	276
<i>Hollandia.</i>	
Az életfogytig tartó fegyház Hollandiában	92
Törvény a gyermekek túlerős dolgoztatása és elhanyagoltatása ellen	146
Code Politique des Pays-Bas	276
<i>Olaszország.</i>	
A legújabb olasz büntetőtörvény büntetési rend- szere	38
CARRARA FERENCZ †	58
A feltételes szabadlábra helyezés az olasz bün- tetőtörvény javaslata szerint. — Ásatások Pom- pejiben	108
A hivatalos üdvözetek formaságainak mellőzése. — Intézet a római jog művelésére	116
Az olasz büntetőtörvény javaslata a képviselőház előtt	196
Az olasz közokt. min. a büntetőjogi seminárium- ban. — Esküdtzéki felmentő verdikt	276
A bűnügyi igazságszolgáltatás költségeinek le- szállítása. — A nápolyi akadémia pályadíja	316
Az anthropologiai iskola	416
<i>Schweiz.</i>	
A Lausanne-ban tartott nemzetközi congressus a prostitutióról	8

Schweizi bíróságok az agent provocateur ellen	48
Schweizi jogászegylet	46
Schweizi büntetőjogi folyóirat	116
Zeitschrift für Schweizer Strafrecht	156
A schweizi szövetségi büntetőjog és eljárás. — Schweizi börtönügyi egyet	292
Lázadás egy schweizi dologházban. — A solo- thurni kanton alkotmánya	324
A siker nélkül végrehajtást szenvedettek meg- büntetése	356
Schweizi jogászegylet	388
<i>Görögország.</i>	
Saripolos halála	116
<i>Finnország.</i>	
A finn büntetőtörvény revisiója	116
Uj finn büntető codex	324
<i>Norvégia.</i>	
A norvég büntetőtörvény	284
Norvég bünvádi eljárás	404
<i>Dánország.</i>	
Nők mint jogi képviselők	372
<i>Oroszország</i>	
Emberek Oroszországban	180
Jogosulatlan fényképezés	292
Az orosz büntetőtörvénykönyv javaslata német nyelven	356
Az orosz börtönök adminisztrációjának 1886-iki kimutatása	432
<i>Montenegró.</i>	
Polgári törvénykönyv Montenegróban	252
Sikkasztó államtitkár	416
<i>Bosznia.</i>	
A telekkönyv Boszniában	250
<i>Portugália.</i>	
Uj portugál kereskedelmi kodex	284
<i>Egyiptom.</i>	
Az egyiptomi kormány körirata a nemzetközi bírók hatáskörének kiterjesztése érdekében	388
<i>Amerika.</i>	
Az amerikai kötelmi jog	76
Tizennégy éves fiú kivégzése Louisianában	84
Kérdvény a halálítélet végrehajtása iránt	300
8	Irtások 1—89.

MELLÉKLAP.

Örökjogi vita a képviselőház jogügyi bizottságában 4 (15, 22).	Lap
Igazságügyminiszteri körrendelet az 1881. LX. tcz. 34., 35. és 36. §§. tárgyában	38.
A Magyar Jogászegylet börtönügyi szakosztálya által kitűzött kérdések	71.
Igazságügyminiszteri körrendelet a telekkönyvelések- nél előfordult szabálytalanságok tárgyában	77.
Igazságügyminiszteri körrendelet a telekjegyzőköny- vek átalakítása tárgyában	78.
A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése	86.
Dr. BAUMGARTEN IZIDOR kir. alügyész vádbeszéde Pribil Ferenczné bűnügyében	92.

A n.-váradai ügyvédi kamara évi jelentése	103.
Első foku ítélet Pribil Ferenczné bűnügyében	116.
Csorba Ferencz előadása az angol büntető eljárás- ról	118 (123).
Törvényjavaslat az öröklési jogról. (A képviselőház igazságügyi bizottságának szövegezése szerint.) melléklet a 17., 25., 31., 32., 36. számokhoz.	
Dr. BRACHFELD MANÓ budapesti ügyvéd védbeszéde Pribil Ferenczné bűnügyében	130.
Orvosszakértői vélemények a Pribil-ügyben	162.
Utastítás a kir. ügyészekhez a járásbírói fogházak megvizsgálása tárgyában	215.
Igazságügyminiszteri körrendelet a felet képviselő	

ügyvéd elhalálózása esetén a kézbesítés módjáról.	Lap
227.	
Dr. GRUBER LAJOS jogászegyleti előadása a rabélel- mezésről	227.
SZTEHLO KORNÉL beszéde az ágostai hitv. evange- likus egyetemes gyűlésen a házassági egyházi tör- vényszékek felállítására tárgyában	299.
Igazságügyminiszteri rendelet a bírósági illetékesség- ről a hagyatéki ügyekben	307.
A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szól. törvényjavaslat	325 (333).
A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése.	

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 6 lrt. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kimaradt szakaszok. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd, egyetemi magántanártól. — A törvényhozás és az öröklési jog alakulása. Tekintettel a magy. öröklési jog tervezetére. Irta dr. KOHLER JÓZSEF würzburgi egyetemi tanár. — Jogirodalom: Néhány szó «Régi magyar házassági jog» cz. munkám védelméül. Dr. báró ROSZNER ERVIN országgyűlési képviselőtől. — Törvénykezési Szemle: Külföldi judicatura. Közlí: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Az örökjogi vita a képviselőház jogügyi bizottságában. Dr. Szivák Imre előadó beszéde. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kimaradt szakaszok.¹

I.

Noha az ügyvédségi törvény javaslata most is csak mint előadói tervezetem jelent meg, mégis már correcturán ment át, a mennyiben a novella abba felvétellett, némely kevésbbé fontos intézkedés megváltoztatott és végre egy csomó szakasz kihagyatott. Nagy részét ezeknek jeleztem tavaly a lapokban.

Most azonban, midőn már a kamarák discussiójának stádiumába jutottunk, némely kimaradt szakasz szövegét és indokolását ismertetni kívánom, hogy annak kartársaim esetleg hasznát vegyék.

Igy az I., II., és III. fejezet végszakasza kimondotta: «a jelen fejezetben említett beadványok, bizonyítványok, igazolványok és határozatok bélyeg- és illetékmentesek.» Ennek indokolása az volt, hogy ezek természete kizárja a bélyeg-kötelezettséget, miután az ügyvédség közérdekű belszervezetere vonatkoznak.

Ha a törvény kötelezi az ügyvédet fegyelmi felelősség terhe alatt lakása, joggyakornokai, stb. bejelentésére, e kötelesség teljesítését nem róhatja meg még pénzáldozattal is, mire másutt sincsen példa. A kamara által kiadott okmányok pedig, mint hatósági iratok ép oly kevésbé lehetnek illeték-kötelesek, mint az állami s egyéb hatósági kiadványok.

A IV. fejezet utolsó §-a így szól: «ügyvéd elleni lelet felvétele előtt köteles az illető bíróság vagy más hatóság vagy közege a felelős ügyvédet hivatalos levélben a hiányos bélyeg, s egyéb illeték három nap alatti pótlására felhívni. Csak ennek sikertelensége esetében vehető fel jogérvényesen a lelet. Ezen rendelkezés megsértése fegyelmi vétséget képez, melynek megtorlása végett az érdekelt ügyvéden kívül csatlakozó kamarája is gyakorolhatja a vádló jogát.» Az indoklás kiemeli, hogy a leletezés mai rendszere ügyvéddel szemben merő injuria, mert dolust védelmez minden valószínűség ellenére, miután 100 eset közül 99-ben merő elnézés forog fen, melyet büntetéssel sújtani igazságtalan. Az ügyvéd számos ügygyel lévén elfoglalva, az ő vagy helyettesei ilyen elnézése elkerülhetlen, e büntetés pedig a félre nem hátritható s így a leletek nagyobb forgalmu iroda budgetjében mint tetemes teher szerepelnek. Hogy az állam ily módon gazdagodjék és a denunciásokat gazdagítsa, erkölcsi szempontból is elvetendő.

¹ Az ügyvédrendtartás előadói tervezetének teljes szövegét közöltük a múlt évi utolsó számban.

Szerk.

Ezen intézkedések a nagy molochnak, mely végre mindnyájunkat el fog nyelni, a «pénzügyi helyzetnek» estek áldozatul.

Az V. fejezet utolsó §-a így szól: «az ügyvédi kamara jogában áll ügyésze vagy más kiküldöttjei által a területén lévő telekkönyvi, árvaszéki, járásbirósági, pénzügyi és más hatóságok segéd-hivatalaiban az ügyvédi ellenjegyzést nélkülöző beadványokat betekintetni és e kutatás alapján előnyomozást teljesíteni az illető felek vagy más személyek kihallgatása által. A kiküldött minden hatóság által jogsegélyben részesítendő.»

Az indoklás szerint a kamaráknak ezen inquisitorius joga nélkül tapasztalás szerint ki nem írtható a zugírászat, mert a dolog természeténél fogva igen ritka a feljelentés esete.

A VI. fejezetben (ügyvédi köztisztviselők) kimaradt, hogy «a kirendelt védő díjazása a kincstárt terheli s a büntető bíróság által megállapítandó.» Ennek indokolása az, hogy a hivatalos védelem közérdekekből rendeltetvén el, az állam köteles annak terhet is viselni. A védelem alaposabb is lesz, ha a védő érdeme szerint állapittatik meg annak tiszteletdíja.

Ugyanezen fejezet két utolsó §-a így szól:

§. «A hivatalos védői, az ügy-gondnoki, valamint a csőd-perügyelői kirendelések minden bíróság részéről azon jegyzék alapján eszközölködők, melyet az ügyvédi kamara választmánya a fegyelmi, vagy kizárási eljárás, vagy fegyelmi büntetés jogkövetkezménye alatt önálló és e kamaránál legalább három év óta bejegyzett ügyvédekről minden év elején készít, a területén székelő e. f. bíróságok vezetőivel közöl és az év folyama alatti változás esetében jobban kiigazít. A kirendelés e jegyzékből már betűsoros sorrendben eszközölködő egyedül azon változtatással, melyet esetleg a soron levő ügyvéd lakhelyének távolsága az ellátandó ügy hatóságának székhelyétől szükségessé tesz.

Ezen rendelkezés megsértése fegyelmi vétséget képez, melyet az illetékes fegyelmi hatóság előtt megtorolni az érdekelt ügyvéd és csatlakozás esetében kamarája jogosult.

Hasonló sorrendet tartozik követni az «ügyvédi kamara a szegény védők kirendelésében.»

§. «Szükség esetében az igazságügyminiszter legalább 10 év óta kifogástalanul működő ügyvédeket beleegyezésökkel kisegítő bírákul alkalmazhat korlátolt időre és megfelelő díjazás mellett; ez idő alatt az alkalmazottak ügyvédi gyakorlatot nem folytathatnak s a bírósági törvények alatt állanak.»

E szakaszok elsejének indokolása az, hogy a bíróságok önkényes eljárása és kedvezése az ügyvédi függetlenség és egyenlőség érdekében megszűnjék és a kirendelés egyenlőtlen jövedelme a véletlen következtése legyen.

A másik szakasz indokolása az, hogy az ügyvédi tekintély emelésére, az ügyvédi és bírói állás egyenlő felfogására és a bíróságban a burocratikus szellem enyhítésére vezetne az ügyvédek kisegítő bíráskodása, mely pl. Franciaországban is gyakoroltatik.

Ezen felül a justitiánkat megölő restantiáktól is csak ez uton lehetne szabadulni.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ.

A törvényhozás és az öröklési jog alakulása.

Tekintettel a magyar öröklési jog tervezetére.

Irta dr. Kohler J., würzburgi egyetemi tanár.

VIII.

A mi a végrendelet mellékhatározmányait, különösen a feltételeket illeti, itt tetemes egyszerűsítés volna elérhető. A feltétel teljesülése tekintetében törvényhozásilag csupán azt kellene megállapítani, hogy a teljesüléssel egyenlő hatályu, ha az, kinek a teljesülés hátrányára válik, a teljesítést akadályozza; azután ki kellene jelenteni, hogy a feltétel kétség esetén teljesültnek akkor tekintendő, ha a teljesülés célja (különösen valamely személy elhalálása által) elesik, vagy annak célja más módon eléretett; ha az örökhagyót rendelkezésében főleg az vezérelte, hogy a kedvezményezett személy valami iránt komoly szándékkal birjon, akkor elégséges, ha a teljesítésre kész volt és ezt a készséget erejéhez képest nyilvánította.

Tökéletes változtatást indítványoznák a lehetetlen és erkölcstelen felfüggesztő feltételek tekintetében, úgy mint a római, a francia és más jogokban ilyenkor nem a rendelkezést, hanem a feltételt kellene törölni¹ — és különösen javasolnám ezt az erkölcstelen feltételre nézve.² A Sabinianismus mély erkölcsi tartalma abban áll,³ hogy az erkölcstelenségre való inger legjobban az által tétetik ártalmatlanná, ha az örökösnek vagy hagyományosnak azt, a mi neki szánva van, a feltétel terhe nélkül adjuk át, míg ha a rendelkezést semmisnek nyilvánítjuk, még mindig fenforog annak veszélye, hogy az örökös vagy a hagyományos a feltétel teljesítésére kötelezettnek tartja magát — gondoljunk különösen politikai conspiratiókra, merénylet, lázadás, ellentállás vagy bármely más erőszakos cselekmény feltételére, mely cselekmény a hősiesség dicsfényében szeretne feltűnni.⁴ Ha a rendelkezést megsemmisítjük, számos esetben az erőszakos cselekmény mégis véghez fog vitetni és annak megállapított bére mégis ki fog fizettetni; ellenben ha megsemmisítjük a feltételt, akkor a részesített személynek a neki szánt összeg biztos birtokában nem lesz oka életével játszani.⁵ És a mi a nevet-

séges és nevetségessé tevő feltételeket illeti, szintén igen nagy mérvben tanácsos a rendelkezést a feltétel törlése mellett fentartani, miután itt többnyire extravagans mellékdolgokról van szó, melyeket igen jól lehet mellőzni a nélkül, hogy ez által a végrendeleti intézkedés észszerű tartalma sértetnék.¹ A tervezet maga is a Sabinianismushoz csatlakozott abban az esetben, midőn a vallás megváltoztatásának feltételéről van szó (170. §.). Általánosságban helyesnek tartom ezt; de nem lehet ezt a feltételt minden esetben olyan- nak kijelenteni, mely a rendelkezést erkölcstelenné teszi. Nem erkölcstelen akkor, ha csupán az a célja, hogy a részesített személy javára kipótolja azokat az anyagi károkat, melyekkel a vallás megváltoztatása reá nézve talán össze van kötve. Ily esetben a rendelkezés, és per consequentiam a feltétel is legnagyobb mérvben erkölcsös,² mivel lehetségessé teszi, hogy a benső meggyőződés kifejezésre jusson és hogy az illető személy eme meggyőződéséhez képest éljen, míg ellenesetben viszonyaink nyomása alatt a hit feláldoztatnék. Akkor sem lehet a feltétel erkölcstelenségéről szó, mikor a részesítésnek nem az a célja ugyan, hogy az áttértnékre részére existenciát teremtsen, vagy ezen könnyítsen, de az, hogy mód nyujtassék neki az illető vallás érdekében tovább működni. Ily fentartást mindenestre ki kellene fejezni,³ ha egyáltalában jónak tartják, hogy a conditio de mutanda religione véleményem szerint egészen világos jellege törvényes meghatározás tárgyává tétessék.

Másrészt tökéletesen egyetértek azzal a tétellel (181. §.), hogy semmis az örökhagyó oly rendelkezése, mely szerint a végakarat megtámadása a részesítés elvesztését vonja maga után; csak még szabatosabban aként fejezném ki, hogy semmis minden rendelkezés, mely szerint az, ki a végrendeletet megtámadja, hátrányt, veszteséget szenvedjen; és talán azt a megszorítást tenném hozzá: kivéve a csalárdság esetét. Az örökhagyónak ily végrendelezése mindenestre semmis, ha a részesített személy részéről történt megtámadás eredménynyel járt; mert a jogrend nem engedheti, hogy a jogtalanság ily terrorismus mögött elsáncsolja magát, hogy a jogért való küzdelem veszteséggel büntetessék. De akkor is visszautasítandó az oly rendelkezés, ha a részesített személy nem lett pernyertes — nem mint ha az örökösödési pereknek minél nagyobb száma kívánatos volna, hanem azért, mert nem kívánatos, hogy a jog ne merjen a világosságra lépni; és már a lehetősége annak, hogy a per elvesztésének esetére az egész részesítés megdőljön, sokakat elijesztene attól, hogy jogaikat keressék.⁴ Egyébiránt egy látszólagos kivételt meg kell állapítani: Ha valamely rendelkezés másként érvényes, de hatálytalan azért, mert szemben áll vele az örökös-

tartalommal bir. Erről másutt lesz bővebben szó. Lásd az idézett c. 5. és v. ö. még *Rechtsfalle zum Studium des franz. Civilrechtes* című művem II. 91. s. köv. II.

¹ Például: a végrendelező egyik barátját hagyományban részesíti oly feltétel alatt, hogy mindig bizonyos ruhaviseletet, bizonyos babonás szokásokat megtartsa, stb. Ilyenkor ép oly különös volna ezeknek a feltételeknek teljesítését követelni, mint a feltétel miatt a rendelkezést megsemmisíteni, mely extravagans küloldalától eltekintve egész észszerű tartalommal bir.

² Egyébiránt az, hogy egyes esetben a rendelkezés az illető egyéniségre talán erkölcstelen módon hat, erkölcstelenné nem teszi a rendelkezést; erkölcstelen csak akkor, ha erkölcstelen cél elérésére törekszik.

³ Képzeli a példát, melyet *Rechtsfalle zum Studium des franz. Civilrechtes* című munkámban I. 30. sz. 31. s. köv. lapon felhoztam. A kérdés fölötti irodalom Gruchot-nál: *Preuss. Erbrecht* 434. s. köv. I. A tervezethez hasonlít a szász tkönyv 2137. §-a (de egy kivétellel, családtagok közötti hitbizományi várományokra nézve). Helyes a bajor tervezet I. a. 55., mely a kérdést attól teszi függővé, vajon fel kell-e tenni, hogy az által a részesített akaratelhatározására hatást akar a végrendelező gyakorolni. Lásd az erre vonatkozó indokokat 26. I.

⁴ Lásd az érdekes tanácskozást az osztr. törvénykönyv szerkesztésénél, Ofner: I. 431. s. köv. II. Lásd továbbá a szász tkönyv 2148. §-át; a francia jogra nézve részben más véleményen vannak Demolombe XVIII. nr. 278. s. köv. I., Laurent: *Principes* XI. nr. 474.

¹ Így a szász tkönyv 2125., 2129., 2134. §-ai is. A rabbinus jog a lehetetlen feltételek tekintetében szintén megegyez a római joggal (de nem az erkölcstelen feltételekre vonatkozólag, melyeknél különbségeket tesz). Fassel: I. 348. 350. II. A porosz jog (I. 12. §. 63. és 504.) megkülönbözteti a lehetetlen és erkölcstelen feltételeket és törli ezeket, de nem amazokat. Az ausztriai ptkönyv 698. §-a ellenben mindkét esetben nem a feltételt, hanem a rendelkezést nyilvánítja semmisnek. Az ausztriai törvény tervezete épen ellenkezőben intézkedett. A tanácskozási jtkönyv arról tanuskodik, hogy a változás helytelen indokokból történt (Ofner I. 416. I.). Régebbi jogokra nézve lásd Gruchot: *Preuss. Erbrecht* I. 416. s. köv. II. és II. 142. I. A bajor javaslat a Proculianismust követte (I. 52. s. köv.); lásd még ennek indokait, 25. s. köv. 28. s. köv. II.

² A mint említettem, a porosz jog is legalább a feltételek e nemére nézve a Sabinianismushoz hódol. Lásd még Mommsen: *Entwurf eines Reichsgesetzes über Erbrecht*, 208. s. köv. II.

³ Igaz, hogy Gajus a Sabinianismus indokát maga sem fogja fel egészen (III. 98.); de ilyesmi máskor és másokkal is megtörténik. Újabbkori jogászok is félreismerik a rendelkezés igazi okát és önkényszerűnek tartják azt; így Grotius H., Groenewegen és mások, így különösen nagyon vigyázatlanul Marcadé: *Explication du Code Napoléon* III. p. 384. s. köv. Helyesebben Demolombe: *Cours de Code Napoléon* XVIII. nr. 203. — Az irodalom Gruchot-nál: *Preuss. Erbrecht* II. 141. s. köv. I. — Lásd még Zeiller: *Commentar* II. 661. s. köv. II.

⁴ Lásd a divortium feltételét is, c. 5. de instit. (6. 25). Mily könnyen elszánná magát a család az érvénytelen hagyomány kifizetésére, ha a neki nem tetsző házasság feloldatnék!

⁵ Ezért helytelen, ha némelyek, például Dernburg: *Preuss. Privatrecht* 126. §. (már Ricard is: *Traiter* II. 53. 2. nr. 226.) azt tartják, hogy ha az örökhagyó a rendelkezést, az erkölcstelen feltétel nem teljesítésének esetére határozottan hatálytalanannak nyilvánította: a rendelkezés megdőljne. Épen az ily esetben kétszeresen tanácsos a rendelkezést fentartani, mert itt legnagyobb a veszély. A helytelen nézet abból a tévedésből indul ki, mintha a Sabinianismus az örökhagyónak a feltétel körüli tévedésén alapulna, úgy hogy a feltevés alaptalan volna, ha tévedés nyilvánvalóan fen nem forogna. De a Sabinianismus mély ethikai

nek vagy a hagyományosnak ellentétes joga, akkor az örök-hagyó a részesítettnek hagyhat valamit oly feltétel alatt, hogy erről a jogáról lemond. Itt a végrendelkező nem követeli a peruton való megtámadás abbanhagyását, hanem követel civilistikus lemondást — ez meg van engedve; a legismertesebb példa a cautela Socini. Ezért talán tanácsos volna oda szóló rendelkezés, hogy a végrendelkező intézkedést tehet oly feltétel alatt, hogy a részesített lemondjon rendelkezésre álló valamely jogról. Itt még azt a kérdést kellene megvizsgálni, vajon helyt foghat-e az örökhagyónak oly rendelkezése, mely elvágja az örökösök elől a perutat, és őket netaláni vitákra nézve választott bíróság elé utasítja.¹ Bármenynyire vagyok általában barátja a választott bíróság intézményének, még sem tudnám igazolni azt, hogy ez az érdeklettek harmadik személy részéről — legyen bár ez a személy az örökhagyó — rácoctroyáltassék, annál kevésbé, mivel ez által eszköz volna szolgáltatva arra, hogy alkalmatlan, személyek, vagy alkalmatlan választott bírósági feltételek megjelölése által a jog utja közvetve elzárassék.

Fontos változtatást javasolnék a feltétel és az időmeghatározás közötti különbségre nézve. Ez a tétel: dies incertus in testamento facit conditionem, korántsem történetes historiai jelenség: a tétel mélyebb háttérrel bír, és teljesen megfelel a végrendelkezések cél-meghatározásának. Ha csak az örökhagyó a részesítést naptári napra nem teszi, hanem ha bizonytalan időbeli constellatiókat jelöl meg, melyek a rendelkezésre nézve döntők legyenek: akkor ezzel azt mondja, hogy ama constellatiókon belül és ezeknek megfelelően a rendelkezés jogi hatást gyakorolni hivatva van; azt mondja tehát, hogy az ezen constellatiók idejében élő és öröklésre képes személy a rendelkezésnek megfelelően részesítve legyen, épen a végett, hogy ama constellatiók között működjék. Ennek a gondolatnak teljesen megfelel, hogy a jog átszállása csak akkor következik be, mikor ez a constellatio képződött, következésképpen csak az esetben, ha a részesített ezt a constellatiót megélte. Ha az örökhagyó N.-t hagyományban részesíti, mielőtt az örökös meghal, akkor talán előre látja, hogy N. az örökös halála által elveszti fentartóját, és erre az esetre akar róla gondoskodni: és ha N.-nek hagyományoz valamit a fejedelem elhalálozásának, vagy valamely miniszter leköszönésének idejére, akkor gondoskodni akar róla ez időpontokhoz képest. Annyit tenne tehát, mint egyenesen a végrendelkezőnek szándéka ellen cselekedni, ha a hagyományhoz való igényt azonnal megnyertnek tekintenők, úgy, hogy ha a hagyományos előbb meghal, örököse lép be, kit az időpontok egész constellatiója érintetlenül hagy, kiről a végrendelkező ama körülmények esetére gondoskodni legalább nem szándékozott, kit a végrendelkező nem is ismert és ennél fogva az eseménynyel kapcsolatba sem hozhatott. Ezért keletkezett a római jogász-jogban az a tétel: dies incertus in testamento facit conditionem. Az annua legata-ra vonatkozó tan adta arra az indító okot: itt naptári időkről van ugyan szó, de a conditio si vivat az egész hagyomány nyilvánvaló céljából következik; ezért már *Sabinus* mondja, cujus sententia vera est: plura legata esse, fr. 4. de annuis leg., cf. fr. 11. eod., fr. 23. quando dies legat. Azután *Favolenus* döntvényével találkozunk (fr. 48. (46.) ad SC. Trebell.), a hol megfordítva az a határidő, hogy a hagyományos a 16-ik évet elérje, időmeghatározásnak vétetik — de nagyon természetesen: az egész rendelkezésnek az volt a célja, hogy filius Sejus Oceanusnak becsületes közvetítő által az örökség restituáltassék, ha az arra való korba lép; ezután

¹ Lásd erről értekezésemet: *Gruchots Beiträge* 362. s. köv. 1. Irodalom Gruchot-nál: *Preuss. Erbrecht* II. 236. s. köv. 1.

² Hogy mennyire elhatározók itt az eset körülményei, mutatják az illető hely végszavai, és fr. 22. pr. quando dies legat.

³ Hasonlóan mint *Papinianus* csodálatraméltó döntvényében fr. 26. §. 1 quando dies legat.: certam ætatem sorti solvendæ præstitutam

következik *Julianus* döntvénye (fr. 104. §. 6. leg. I.), hol az a meghatározás: quando mater decessisset, feltételnek tekintetik; továbbá *Pomponius* döntvénye (fr. 1. §. 2. de cond. et demonstr.), mely szerint ez a záradék «cum heres morietur», szintén feltételnek értetik, hasonlóan fr. 13. quando dies leg. — míg végre *Papinianus* kijelentette, hogy: dies incertus conditionem in testamento facit (fr. 75. de cond.) és ezt a tételt (fr. 79. §. 1. eod.) megerősítette, a mire azután *Ulpianus* és *Paullus* hozzájárultak (fr. 4. quando dies legat., fr. 30. §. 4. leg. I., és fr. 12. §. 1. leg. II.).¹ A jogászságnak ilykép történt fejlődésével szemben nagy óvatossággal kell fogadni azt a véleményt, mintha itt pusztá subtilitásokról volna szó; és a mint már kimutattam, ama döntvény mellett találó belső okok harcolnak. Hogy pedig ennél a záradéknál: quando legatarius moritur, másképp áll a dolog, nagyon könnyen magyarázható: ha a hagyományosnak halála pillanatában kell valamit kapnia, akkor önként értetik, hogy az az örökösre megy át, mert másképpen a hagyománynak értelme nem volna: a hagyományossal utolsó pillanatában ne üzzünk tréfát.² A dies incertus fogalmát pedig, mely a rómaiaknál határozottan körvonalozva egyáltalán nem volt,³ a fenebb kifejtettekhez képest aként állapítanám meg, hogy minden határidő dies incertus az említett értelemben, mely nem naptárilag, hanem körülmények megjelölése által van megállapítva, akár bizonyos annak bekövetkezése, akár nem. Ha a végrendelkező N.-nek a legközelebbi napfogyatkozás vagy a legközelebbi Venus-átmenetel idejére 10,000 frtot rendelkezésére bocsát, úgy ez feltételt foglal magában, habár a napfogyatkozásnak, vagy a Venus átmenetelének ideje egész határozottsággal meg van állapítva. Ennél fogva eként fejezném ki a tételt: oly időmeghatározás, mely másképpen, mint naptárszerűen, különösen mely körülmények megjelölése által van megállapítva, kétség esetén feltétel hatályával bír.⁴

Egy esetben a tervezet maga is ennek az elvnek hódolt, t. i. az utóörökösnevezésre vonatkozólag, hol az a meghatározás: quando heres gravatus moritur, feltételnek van elfogadva (216. §.), de ugyanennek kell állania az örökösre ugyanily záradékkal rótt hagyományra nézve is (centum dato stb.). Az utóörökösödés tekintetében ily elv teljesen nélkülözhetlen is; és különösen nem elég az utóörökösnevezést örökösnevezésnek tekinteni, mely azzal a feltétellel történt, si heres erit (t. i. gravatus); mert hiszen ez a feltétel teljesítve volna már azzal, hogy a gravatus örökössé lett, nem pedig csak ennek halálával:⁵ az utóörökösnevezés itt örökösnevezés annak feltétele alatt, hogy az utóörökös az örökössé lett gravatusnak halálát megélje. (Folyt. köv.)

videri, non pure fidei commissio relicto conditionem insertam. Lásd még Mayer: *Lehre von den Legaten und Fideicommissen* 246. l.

¹ Helyesen jegyzi meg Durand is: Etude sur le dies incertus p. XIV.: il ne s'agit ici que d'une présomption de volonté du testateur. Csakhogy épen ki kell fejteni annak okait, miért felel meg ez jobban a végrendelkező akaratának

² Ide tartozik *Julianus* kissé erőltetett döntvénye is (előadva Gajus által fr. 68. §. 3. leg. I.). A servus, a ki egyszerre feltétlenül hagyományoztatik is, sub conditione fel is szabadittatik, úgy tekintendő, mint a ki sub contraria conditione hagyományoztatott. Ha már most post mortem legatarii felszabadittatik és ha a post mortem legatarii-féle záradékot feltételnek tekintjük, akkor a contraria conditio így szólna: ha a hagyományos elhalálozását meg nem éli, tehát ha időközben meghal; de akkor hagyomány sem létezik, azért inutile legatum est. Helytelen Mayer: *Lehre von den Legaten* 248. l.

³ L. Durand id. iratát, és különösen fr. 21. pr. quando dies legat.

⁴ A helytelen felfogás érvényesítve van az ausztriai tkönyv 704. §-ában. — Unger (*Oesterr. Erbrecht* 16. §. 3. jegyz.) értelmezése szerint; másképpen és tán helyesen Zeiller (*Commentar* II. 673. l.). A helyes felfogás megvan a szász tkönyv 2149. §-ában (de helytelenül szövegezve). Egészen elhibázvák Mommsen megjegyzései, *Entwurf* 223. l.

⁵ Másképpen úgy állana a dolog, mint a fr. 49. §. 2. leg. I. esetében: ha legatum et conditionale est et in diem; conditionale tamdiu, quamdiu quartusdecimus annus sit completus, postea in diem.

Jogirodalom.

Néhány szó «Régi magyar házassági jog» című munkám védelméül.¹

A legérdekesebb Kovátsnak ama vádja, hogy én nem tudok latinul, s így tehát nem érthetem meg történelmi kutforrásaink szövegét.

E vádat mohón felkapták a szélső bal politikai napi lapjai, az «Egyetértés» és a «Budapesti Hírlap», s kaján örömmel kürtölték világra, hogy ime egy szabadelvű párti képviselő, ki a kánonjog egyetemi tanszékére aspirál s anyyira tudatlan, hogy még latinul sem tud.

Bármennyire nevetséges is legyen tehát e vád, részletesen meg fogom azt czáfolni, és pedig tisztán és kizárólag munkám ama két tétele alapján, a melyekre maga Kováts Gyula mint tudatlanságom bizonyítékaira hivatkozott. Nem fogok azzal védekezni, hogy jelesebb munkákba is csuszhatik be egy-két elnézés, sem azt nem fogom mondani, hogy oly munkával szemben, melyben ezer számra vannak felhasználva latin nyelvű forrásadatok, legalább is illetlen dolog két azaz összesen két, esetleg elnézésből hibásan fordított tételből oly következtetéseket levonni, melyek az illető szerzőnek tudományos becsületében gázolnak.

Nem szorultam rá a védelemnek ily nemére s nem akarok még ürügyet sem szolgáltatni arra, hogy annak látszatát kelthessék, mintha Kováts támadása elől kerülő uton kitértem volna. Elfogadom tehát a vitát úgy a mint azt Kováts megindította.

Lássuk tehát, hogy melyikünk fordított helyesen és melyikünk rosszul, s hogy a pártatlan olvasó egészen alapos ítéletet mondhasson, szó szerint fogom idézni úgy munkám kifogásolt tételeit, mint Kováts röpiratának idevonatkozó részeit.

Az egyik kifogásolt adat egy 1272-ből való birtokper, melyre vonatkozólag azt irtam volt, hogy: «mindkét fél kir. adományra hivatkozik, a bírő azonban nincs semmi tekintettel sem arra, hogy melyik adomány kelt előbb s ez adományleveleket egyenértékűeknek jelentvén ki, a per tárgyát a tényleges birtokosnak ítéli oda, tehát annak, ki mellett a beiktatás vélelme szól.

A jegyzetben pedig hivatkoztam az Árpádkori új okmánytár IV. kt. 9. lapján található okmányra, melynek szövegét is teljes hűséggel ideiktatom.

«Nos Alexander Judex Curie domini L(adisla) Incliti Regis Ungarie, Comes de Vrbaz, memorie commendantes significamus uniuersis per presentes, quod cum Dominicus filius Nicolay quondam Comes de Sarus Nicolaum filium Pauli de genere Beech ordine judiciario conuenisset coram nobis, uolens requirere ab eodem Castrum Hrychou cum possessionibus, villis, utilitatibus, pertinencijs et attinencijs suis, idem Nicolaus exhibuit priuilegium Bele Regis pie memorie, duplici sub sigillo eiusdem Bele Regis et sub sigillo Phylipi, venerabilis patris Archiepiscopi Strigoniensis tunc temporis aule Regie Cancellarij, in quo uidimus contineri: quod idem dominus Rex predictum Castrum Herychou cum possessionibus, villis, utilitatibus, pertinencijs et attinencijs suis cupradictis propter fidelia seruicia eiusdem Nicolai sub veteribus et antiquis metis contulerit ipsi Nicolao et eius heredibus jure perpetuo pacifice et quiete possidendam; exhibuit etiam priuilegium Regis St(ephani) felicis recordationis, in quo nobis patuit euidenter, ut idem Rex St. collacionem seu donacionem karissimi patris sui, dicti Bele Regis confirmasset, et ipsum Castrum Hrychou cum predictis omnibus possessionibus seu villis, et alijs utilitatibus predictis eidem Nicolao reliquisset. In eodem etiam litis strepitu ipse Dominicus exhibuit quasdam litteras cursuales Regis St. supradicti, in quibus uidimus contineri, quod ipsum Castrum Hrychou cum omnibus possessionibus ad idem Castrum per-

tinentibus predictus Dominicus ab eodem Rege St. in concambium cuiusdam possessionis sue sibi dari postulasset. Sed quia eodem littere ad causa meritum non sufficebant, ut per easdem sepedictum Castrum et possessionis prenotate teneri potuissent, et etiam idem Nicolaus tam ualida priuilegia habuit sicut superius est expressum, ob hoc Castrum sepefactum, possessiones, villas et omnes utilitates quam pluris nominatas eidem Nicolao, prout iuris orde deposcebat, reliquimus perpetuo pacifice et irreuocabiliter possidendam atque possidendas; predicto Dominico, et consequenter suis heredibus heredumque successoribus super huiusmodi requisicione silencium perpetuum imponentes. In cuius rei memoriam et perpetuam stabilitatem presentes dicto Nicolao concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Anno ab Incarnacione Domini M° CC° septuagesimo secundo, quinto-decimo Kalendas Januarij.»

Kováts Gyula kifogásolja az értelmezést, melyet a jelen okmányban foglalt birtokperről adtam, s ellenvéleményét a következőkben fejti ki:

«Sándor országbíró előtt bizony más eset állott elbírálás előtt, mint a szerző által előadott eset. Királyi adományt csak az egyik fél nyert, a másik fél pedig csupán oly okleveleket tudott felmutatni, melyek szerint ipsum castrum Hrychou... ab eodem Rege Stephano in concambiumcuiusdam possessionis sue sibi dari postulasset. Ime az eset a valódi tényállás szerint: az adományos ellen még csak csere kéretett s erről adattak ki a litterae cursuales, a mely kifejezés is gyaníttatja, hogy még csak folyamatban levő ügyről van szó a kért csere dolgában. Ezért mondja aztán Sándor országbíró, hogy a felmutatott levelek «ad cause meritum non sufficebant» s azt mondja arra, ki adomány címén bírja a várat: «valida privilegia habuit», ellenfelének örökös hallgatást parancsol. Az egész félreértés onnét származhat, hogy az adomány címen bírő félre az van mondva: et etiam idem Nicolaus tam valida privilegia habuit» s ezt szerzőnk úgy értette, hogy Miklósnak is csak oly erős privilegia volt mint ellenfelének, pedig a constructio ez: Sed quia eodem littere ad cause meritum non sufficebant, ut per easdem sepedictum (*Kováts röpiratában nyilván sajtóhibából «sepedictam»*) Castrum et possessiones prenotate teneri potuissent et etiam idem Nicolaus tam valida privilegia habuit, sicut superius est expressum, ob hoc Castrum sepefactum... Nicolao reliquimus... Az is lehet, hogy a sicut superius szavakat — ezeket személy megjelölésére vonatkoztatva — értette félre. Akármiképp történt különben a félreértés, az minden esetre sajnálatra méltó s azt bizonyítja, hogy szerzőnk ugyan csak gyenge a latin nyelvű okiratok dolgában. Az is ki van az okirat szövege által zárva, hogy a per tárgya a tényleges birtok okából íteltetett meg, sőt ellenkezőleg: «Tam valida privilegia habuit,» mondja az okirat. Beiktatásról sincs az okiratban szó, annál kevésbbé a beiktatás vélelméről.»

Kovátsnak emez okoskodására először is azt kell megjegyezni, hogy téves amaz állítása, miszerint a tárgyal birtokperben csak az egyik félnek lett volna királyi adománya. Tévedése pedig nyilván onnét származott, mivel Sándor országbíró ítéletében a felperes által felmutatott királyi adománylevélből csak a kérelmi rész van közölve. Ez indíthatta Kovátsot arra a nézetre, hogy: «az adományos ellen a királynál még csak csere kéretett.» Pedig tudnia kellene, hogy elutasított kérelmekről nem adtak királyi okleveleket. Tudnia kellene tehát azt is, hogy a midőn egy királyi oklevélnek ama részét ismerjük, melyben egy magánfélnek egy birtokcsere iránti kérelme foglaltatik, akkor azt is tudhatjuk, hogy a királyi oklevélnek következő része szükségképen királyi adományt tartalmaz a cserébe kért birtok tárgyában. Az ilyen kir. okleveleket pedig kir. adományleveleknek szokás nevezni s az adománylevél jellegét egyáltalában nem másítja meg az, hogy az adománynak hatá-

¹ Az előbbi közleményt lásd az 1887. évi 51. és 52. számban.

lya az elrendelt határjárás és iktatás eredményétől tétetett függővé.

Tekintve, azt, hogy a középkori kancelláriákban is többnyire irományminták alapján állították ki az okleveleket, sokszor vagyunk oly helyzetben, hogy — feltéve némi általános jogtörténelmi ismereteket, — egy okiratnak csonka részéből is biztos következtetést vonhatunk az egész okirat tartalmának lényegére. De a jelen esetben még ily következtetésre sincs szükség, mert Sándor országbíró ítélete világosan megmondja, midőn a peres felek bizonyítékait mérlegeli, «et eciam idem Nicolaus tam valida privilegia habuit.» Ennek pedig csakugyan az az értelme, hogy Miklósnak is csak oly erős privilegiuma volt, mint ellenfelének s emez értelmén egyáltalában nem változtat a Kováts által hivatkozott constructio, mert az igen természetes, hogy oly adománylevél, melynek adományosa birtokon kívül állott, magában véve még nem szolgáltatathatott elegendő alapot az ügy érdemének eldöntésére. De az már csakugyan változtatja az értelmét, ha úgy teszünk, mint Kováts Gyula s azt mondjuk: «valida privilegia habuit», vagy pedig azt mondjuk: «tam valida privilegia habuit», de éppen azt a lényeges «*etiam*» szócskát, mely az összehasonlító vonatkozást fejezi ki, teljesen kihagyjuk. Bátran bocsátom tehát a tárgyalt okmányt az általam közölt magyarázatát bárkinek is elbírálása alá, s meg vagyok győződve, hogy mindenki úgy fog itélni, hogy az én magyarázatom a helyes, a Kováts Gyula által megkísérelt magyarázat ellenben az okmány értelmének erőszakos ferdtetésére vezet.

Arról nem is szólok, hogy Kováts egész komolyan azt állítja, hogy a csere a királynál «*az adományos ellen*» kéretett. Arról sem szólok, hogy Kováts Gyula lehetségesnek hiszi, hogy valaki a «*sicut superius est expressum*» szavakat *személy megjelölésére* vonatkoztathassa. Sőt még azt is későbbre tartom fen, hogy kimutassam az ítéletnek a tényleges birtokra fektetett indokát, mert ez alkalommal csak azt akarom constataálni, hogy Kováts nem helyesen fordította az idézett okmányt, s így tehát visszaháramlik ő reá az ellenem emelt, de kellően meg nem gondolt vádja.

Fordítsunk most a tárgyi összefüggés kedvéért néhány lapot Kováts röpiratában s állapotjunk meg ott, a hol ismét arra a themára tér (26-ik lap), hogy nem tudok latinul. A közben maradt kifogásokra majd későbbben térünk vissza.

A most megtámadott tétel az 1279-ki budai zsinat 119. fejezetének tétele:

«Prohibemus sub poena excommunicationis et magnae emendae seu satisfactionis, ne aliquae personae consentiant matrimonialiter per verba de praesenti, donec sint ante fores ecclesiae, quando debet nuptialis benedictio celebrari.»

Erre vonatkozólag irtam munkám 71-ik lapján a következőket:

«A zsinat azon szokás ellen kel ki, mely szerint a házassági kölcsönös beleegyezést per verba de praesenti, még az egyház bejárata előtt nyilvánítják. A zsinat végzése tehát az iránt sem hagy fen kétséget, hogy a sponsalia de praesenti hazánkban már 1279 előtt jöttek gyakorlatba, mert azokról mint szokásról emlékszik meg, midőn megtiltja, hogy a templom bejárata előtt történjenek.»

Erre Kováts a következő megjegyzést teszi:

«A mit első sorban constataálnom kell, az, hogy szerzőnk ismét a latin nyelvvel kénytelen ellenkezésbe jönni. A latin szöveg *kétségtelenül* (!) azt mondja, hogy *mielőtt* a felek ante fores ecclesiae vannak, ne tegyenek házassági kötést, tehát csakis ante fores ecclesiae kössenek házasságot. Ezt a botlást a szerzőnek nemcsak azért nem bocsáthatom meg, mert latinul tudnia kellene, de azért sem, mert a középkorban általános szokás volt, hogy a felek a templom kapujánál kötötték házasságot, a mint erre vonatkozólag nekünk is vannak emlékeink. A templom kapujáról azt is tudjuk a közép-

korban, hogy ott törvénykezési actusokat végeztek. Nem hiába építették úgy a templomok kapuit, hogy bizony azok hossza és széltében, vagyis a kapu belsejében sokan férhetek el. No hát én szívesen elismerem, hogy «Kováts Gyula nem ismerte azokat az Árpádkori ada okat», melyeket báró Roszner Ervin ur ismert. Csakhogy először azt kérem magamnak meghagyni, hogy latinul egy kicsit mégis csak tudok. Azt az egyet szívesen elismerem, hogy nézeteim módosultak volna, ha rajtam is megeshetnék az, hogy latin szöveget nem értek.»

Kovátsnak ép oly nyers, mint kérkedő irmodorára csak annyit válaszolok, hogy barátkozzék meg úgy, a hogy tud a franczia közmondással: «Le style c'est l'homme.»

Arra nézve, hogy a középkorban általános szokás volt a házasságokat az egyház bejárata előtt kötni, egyszerűen utalhatok munkám 16. §-ára, a melyben e szokást ismertettem s arra vonatkozólag több új forrásadatot közöltem.

Hogy Kováts nem ismerte az általam felhasznált Árpádkori adatokat, azt újból is tudomásul veszem, de ha már arra határozta el magát, hogy egyszer kivételesen az önbeismerés terére lép, azt is beismerhette volna, hogy általában véve még annyi fáradságot sem fordított munkája megírására, hogy legalább az okmánytárakban s egyéb, minden nyilvános könyvtárból kikölcsönözhető nyomtatott művekben található forrásadatokkal megismerkedett volna. Ez már a legkevesebb, a mit történetirótól megkívánhatunk.

A mi pedig a latin nyelvismeretet illeti, bizony jó lett volna, ha Kováts daczára annak, hogy oly kiváló nyelvésznek tartja magát, mégis megkérdezte volna valamelyik kis fiutól, a ki a gymnasium első osztályát már elvégezte, hogy mit is jelent voltaképen ez az átkos «donec» szó. A kis gymnasista felvilágosította volna a latin nyelv tévmentes tudását, hogy «donec» magyarul annyi mint: «mig». De ha netalán restelte volna Kováts, hogy gyermektől kérjen oktatást, megkérdezhetette volna a jó öreg Páriz-Pápai szótárát s ott a következőt olvashatta volna:

«Donec: Adv. Miglen, Mig. Usque donec redieris. Addig, a mig visszajösz. Donec eris felix: A mig jól léssen dolgozod.»

Vagy megnézhetette volna Wagner nagyszombati jezsuita Phraseológiáját, a hol ez áll:

«Donec Miglen, Mig, A' meddig. *Syn.* Dum, quoad usque. *Usus:* Expectabo donec ad locum venias.»

Ezenkívül meggyőződhetett volna Kováts még arról is, hogy Brinkmayer szótárában, melyben a középkori latinitás eltérései vannak feljegyezve, a donec szó nincs felvéve, s így tehát Brinkmayer auctoritásának elhihetette volna, hogy a «donec» szónak a középkorban sem volt más értelme, mint a remekírók korában.

A zsinatnak ama rendelkezése tehát, hogy ne kössenek házasságot «donec sint ante fores ecclesiae», annyit tesz, hogy ne kössenek házasságot, *mig* a templom bejárata előtt vannak, s én egészen helyesen irhattam, hogy a zsinat «ama szokás ellen kel ki, mely szerint a házassági kölcsönös beleegyezést még az egyház bejárata előtt nyilvánítják».

Hogy mikép jutott Kováts arra a gondolatra, hogy a «donec sint ante fores ecclesiae»-féle mondatot így fordítsa, hogy: «*mielőtt* ante fores ecclesiae vannak», tehát ép oly értelemben mintha a szövegben még egy negatio is foglaltatnék s az így hangzanék: «donec *non* sint ante fores ecclesiae — ez eléggé érthetetlen. De még kevésbé érthető az, hogy minek áll elő Kováts éppen e sikerült műfordítása alapján azzal a lesújtó ítéletével, hogy én rosszul fordítottam az idézett zsinati végzést s következőképen nem tudok latinul.

Mindenki meggyőződhetett arról, hogy úgy e jelen zsinati végzést, mint az előzőleg tárgyalt országbírói ítéletet én helyesen, Kováts pedig helytelenül fordította, s ha tehát az ő álláspontjára állunk s az idézett két kulfő-adatot

mint a latin nyelvismeret próbakövét fogadjuk el, akkor szinte logikai kényszerrel vagyunk annak constataására utalva, hogy Kováts Gyula latinul nem tud.

De én nem akarom reá visszafordítani méltatlan vádját, mert a vádak e nemét kicsinyesnek és izléstelennek tartom.

(Folyt. köv.)

Dr. báró ROSZNER ERVIN.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Külföldi judicatura.

A gyakorlati jogász, kinek kevés ideje marad elméleti műveknek beható tanulmányozására, a mindennapi élet jogviszonyain alapuló bírói gyakorlatot szereti a törvény leg-hitelesebb magyarázójának tekinteni, már csak azért is, mivel tudja, hogy a bíróságnak az értelmezésekben rejlő felfogása az ügyek eldöntésénél irányadó. Innen van, hogy mindenfelé nagy buzgósággal gyűjtik a felsőbb bíróságoknak ama határozatait, melyek elvi jelentőségük és innen van, hogy e határozatok bírálása egész irodalmat teremtett, mely a jogi irodalomnak legujabb fajtát képezi.

Jogi lapjaink, melyek minden számukban közlik hazai felső bíróságainknak figyelemre méltóbbhatározatait, ritkán ismertetik a külföldi bíróságok gyakorlatát és legfőlegb a német judicaturának adnak kis helyet. Ez kétségtelenül onnan van, hogy nálunk még kevés a hive az összehasonlító jogtudománynak és mert codificatióink legtöbb műve német eredetű lévén, azok interpretatióját is szülőföldjük tudósainál keresik.

Az egyoldalúság, mint mindenben, itt is igazságtalan okai-ban és káros következtetéseiben. Tisztelettel hajlunk meg a német jogtudomány kiváló művelői előtt és bámulattal vi-seltetünk éleseszűségük, alaposáguk és meggyőző logikájuk irányában, de azért nem zárkozhatunk el ama kitűnő férfiak befolyása elől sem, kiket Franciaország, Belgium, Olaszor-szág adott a jogtudománynak és a kiket méltán sorozhatni Németország legjelesebbjei mellé. És ha ez országok felsőbb bíróságainak határozatait olvassuk, kénytelenek vagyunk elismerni, hogy mindenkor kiállják a versenyt a német Reichsgerichtnek méltán hirneves döntéseivel, akár az éles ész, akár a jogi tudományosság, akár a tökéletes alak szem-pontjából bíráljuk meg azokat.

Ez okok magukban elégségesek volnának annak ma-gyarázatára, miért szándékozunk — a szerkesztő ur szíves engedélyével — az egész külföld judicaturájából, a mint azt a különböző szaklapokban feltaláljuk, általános érdekekkel bíró szemelvényeket közölni. De tesszük ezt más okból is. És ez az, hogy közeledünk a *nemzetközi*, az egységes *világjog* eszméjének megvalósításához, mely egyedül képes az indu-strialismus uralma alatt levő állam igényeit kielégíteni. A jog, az igazság csak egy lehet és nem különböző nemzetek sze-rint: ez a tudat kezd lassankint lábra kapni.

Kétszeresen érdekes és távolról sem felesleges tehát bete-kinteni az összes culturépek mindennapi jogi életébe. Nemcsak látóköreink bővül és ismereteink szaporodnak ez által, hanem az összehasonlítással legjobban bírálhatjuk meg hazánk jogi gyakorlatát és legkönnyebben nyílik alkalmunk gyakorlati példák alapján hiányok pótlására, téves felfogások javítására, a mire nálunk, hol a bíró belátásának annyiszor jut döntő szerep, különösen nagy szükség lehet.

Ezek amaz okok, melyek gyűjtésünkre indítottak és melyeket előadni ez első alkalommal talán nem volt egészen hiábavaló.

És most térjünk át ismertetésünk első sorozatára:

1. A brüsseli cour d'appel *érvényesnek* mondta ki a *té-kozlás miatt gondnokság alá helyezettnek* halál esetére szóló

amaz ajándékozást, melyet gondnokának (conseil judiciaire, C. civ. art. 513) hozzájárulása nélkül tett, mert ez csak külső alakjában különbözik a végintézkedéstől, melyhez pedig gond-nok beleegyezése annál kevésbé szükséges, mivel e jogcse-lekmény nem képez tulajdonképeni elidegenítést és nem vonja maga után a tékozló vagyonának csökkenését még annak életében. (Pasicrisie belge, 1886. II. 189.)

Hogy hazai jogunk szerint a tékozlás miatt gondnokság alá helyezett érvényesen alkothat végrendeletet, az kétséget nem szenved, mert erre nézve tiltott intézkedés nem létezik (az osztr. polg. törvénykönyv 568. §-a szerint a végrende-kezés csak a vagyon feléről történhetik) és joggyakorlatunk is mindig ez állásponton volt. És ha az újabb jogtudomány-nyal, a halál esetére történt ajándékozásokat a végrende-letekre nézve fenálló szabályok szerint bíráljuk meg (zürichi törvénykönyv 2127. §., szász 2500. s köv. §-ok), a mi két-ségen kívül a legtermészetesebb is, azt hiszszük, hogy az 1877: XX. t. cz. 113. §-a utolsó bekezdésének magyará-zatánál csatlakozhatunk a belga felebbviteli bíróság véleményéhez.

2. *Megrendelt dolog tulajdonának megszerzése.* Egy harang-öntő hitelezői lefoglalták a nála megrendelés folytán készülő-félben volt harangokat. A megrendelők a foglalás megsem-misítését kérték, mert a vételár és a dolog tekintetében a harangöntővel megegyeztek, tehát a harangok tulajdonosaivá lettek. A párisi semmitőszék elutasította őket, mert a haran-gok még nem voltak a szállíthatás állapotában, a vételi szerződés pedig csak akkor tekinthető létrejöttnek a fenti feltétellel, ha tárgyát határozott, már létező dolog képezi; de nincs meg a tulajdon átruházásának lehetősége akkor, ha a szállítandó dolog még nem készült el annyira, hogy az eladó szállíthatná, a vevő pedig elfogadhatná. (Sirey, Recueil général, 1886. I. 370.)

Ez ítélet nem egyezik meg egészen a Code civil 1583. szakaszával, mely szerint «la vente est parfaite entre les parties, et la propriété est acquise de droit à l'acheteur à l'égard du vendeur, dès qu'on est convenu de la chose et du prix, quoique la chose n'ait pas encore été livrée ni le prix payé» és határozottan az osztrák polg. tvkv. álláspont-ján van, melynek 1053. §-a értelmében «a szerzés csak az adásvevési tárgy átadása által létesül. Az átadásig az eladó tartja meg a tulajdonjogot.» A magyar judicaturából közöl-jük a fenállott legfőbb ítélőszéknek 1881. december 9-én 11123. sz. a. kelt következő határozatát, mely inkább hajol a francia törvénykönyv felfogásához: «Habár ingó dolgok tulajdoni joga tényleges átadás- és átvétellel szereztetik meg s az ingók a foglalás alkalmával végrehajtást szenvedett bir-tokában találtatván, tulajdonául vélelmezendő mindaddig, mig annak ellenkezője nem igazoltatik: mindazonáltal, ha a per során beigazoltatik, hogy igénylő felperes a lefoglalt ingókat a foglalás előtt végrehajtást szenvedettől megvette és annak vételi árát, vagy annak egy részét lefizette: igénylő felperes keresetének hely adandó.»

3. *A közkereseti társaság elleni ítélet alapján annak egyes tagjai ellen is kérhető a végrehajtás;* mert a közkereseti tár-saság tagjai egész vagyonukkal korlátlanul és egyetemlege-sen felelősek a társaság tartozásaiért, már pedig a társaság czége csak az összes tagok neveinek rövidítése és a tár-saság nem önálló, a társaságok személyiségétől különböző jogi személy.

A turini semmitőszéknek mult évi jan. 31-én hozott e határozata — melyet okaiból feltétlenül helyeslünk — ellen-kezik a magyar, a német és az osztrák judicaturával, daczára annak, hogy a magy. keresk. törvény 88. §-a és a német keresk. törv. 112. §-a szerint: «a közkereseti társaság tagjai a társasági kötelezettségeikért *egész* vagyonukkal egyetemle-sen felelősek».

Fenállott semmitőszékünk azonban kimondta, hogy «ebből,

s általában az egyetemlegesség fogalmából nem következnek, hogy az ekként felelős több adóstársak közül a végrehajtást azoknak vagyona is lehessen intézni, a kik egyénileg még el nem marasztaltattak. Következésképp a társaság mint ilyen ellen hozott ítélet alapján a végrehajtásnak az egyes tagok ellen nincs helye.» (25984/1880. sz., *Dt. rf. XXV. 16.*) Hasonlóképpen döntött 1883. okt. 24-én 4761. sz. a. a budapesti kir. ítélő tábla váltó tanácsa: «Egyedül a közkereseti társaság ellen hozott elmarasztaló ítélet alapján a beltág magánvagyona végrehajtás nem intézhető.» Ugyanígy ítélt volt 1882. május 2-án 4759. sz. a. az osztrák legfőbb ítélőszék: «Auf Grundlage eines, gegen eine Handelsgesellschaft erlassenen Urtheils, kann die Execution gegen einen öffentlichen Gesellschafter derselben nicht bewilligt werden». A Reichsoberhandelsgericht vonatkozó határozataiból pedig csak kettőt idézünk: «Aus einem, gegen eine offene Handelsgesellschaft als solche ergangenen Erkenntnis, ist weder die Execution in das abgesonderte Vermögen der Gesellschafter (E. VI. k. 416. l. 1872. jun. 19), noch die Judikatsklage gegen den einzelnen Gesellschafter, behufs Eintreibung der Forderung aus seinem Privatvermögen, zulässig.» (E. XX. 180. l., 1876. június 26.).

4. A milanoi felelőviteli bíróság nemmel felelt ama régóta vitás kérdésre, vajon *nevezhető-e örökösül egy még csak létesítendő jótékony alapítvány?* A megokolás abban culminál, hogy a jogi személy csak az állam jóváhagyásával létesülhet, e nélkül nem létezik, tehát örökös sem lehet, annál kevésbé, mert itt reménybeli, vagy — mint az embereknél — születendő személyről nem szólhatni.

5. A colmari Oberlandesgericht (mely a Code Napoléon alapján ítél) 1886. évi márczius hó 1-én kimondta, hogy *több gyermeknek a szülők eltartására vonatkozó kötelessége sem nem egyetemleges, sem nem oszthatatlan*, hanem a gyermekek vagyoni viszonyaihoz képest különböző, együttes kötelezettség.

Nálunk törvény nem intézkedik arról, hogy a gyermekek (ez alatt az összes leszármazókat értve) szülőiket eltartani kötelesek volnának és csak az osztr. polg. tvkv. 154. §-a alapján honosult meg e kötelesség gyakorlása. Miután e szakasz nem állapítja meg a gyermekek kötelességének egyetemlegességét, a 888. §. analogiája folytán csak fejenkénti kötelezettség állapítható meg. (Sirey, Recueil 1886. II. 174.).

6. A párisi cour d'appel a C. civ. 1382. §-a alapján («Tout fait quelconque de l'homme, qui cause à autrui un dommage, oblige celui par la faute duquel il est arrivé, à le réparer») megállapította a *dajkának kártérítésre való jogát* ama csecsemő anyja ellen, kinek syphilitikus baja áterjedt a dajkára.

7. A lipcsei Reichsgericht II. polg. tanácsa 1887. febr. 18-án és márczius 4-én kimondta, hogy *negotiorum gestio* esetében a másik szerződő fél nem léphet vissza egyoldaluan a megkötött jogügylettől, hanem köteles bevárni annak jóváhagyását, a kinek érdekében a negotiorum gestor eljár; de kívánhatja, hogy ama harmadik bizonyos meghatározott időn belül nyilatkozzék arról, jóváhagyja-e az ügyvitelt vagy sem? (L. 24. D. de neg. gest. [3. 5.])

8. A nîmes-i cour d'appel 1886. okt. 26-án következőképpen ítélt a *bérbeadó felelősségéről*: Ama bérbeadó, a ki bérlőjének megengedte, hogy gépet állítson fel házában, a nélkül, hogy meggyőződött volna arról, vajon a gép felállítása nem okoz-e hátrányt a szomszédoknak, ezekkel szemben egyetemlegesen felelős az okozott kárért. A bérlővel szemben azonban nem felelős a gép hibás felállításának következményeiért, mert feltehető, hogy ő csakis oly feltétellel engedte meg a gép felállítását (habár hallgatag is), hogy az harmadik személyeknek kárával nem fog járni (Pandectes franc. 1887. II. 9.).

(Folyt. köv.)

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd

Különfélék.

— A kir. Curia 1887. évi ügyforgalma. Beérkezett 9359 polgári, 1199 váltó, 189 urbéri, 9900 bűnvádi, 695 fegyelmi, 121 felszólamlási, összesen 21463 ügy, az előző évről átvett 4988, elintézésre várt 26451 ügydarab. Elintéztetett 8266 polgári, 1377 váltó, 193 urbéri, 9408 bűnvádi, 717 fegyelmi, 121 felszólamlási, összesen 20082 ügydarab. Hátralék 6369, (előző 4988). Az elintézendő ügydarabok száma emelkedett a polgárinál (1259), a bűnügyinél (1058), a váltónál (91), az urbérinél (18), fogyott a fegyelminél (81), a felszólamlásinál (775), a hátralék emelkedett a polgárinál (1093), a bűnvádinál (492), fogyott a váltónál (178), urbérinél (4) és fegyelminél (22). A kir. Curia 1887. évi kimutatásában két igen öröndetes jelenséget észlelünk: a váltóügyek apadását, melyeknek száma az utolsó négy hónapban sohasem haladta felül az előző hónapok legkisebb beérkezési számát; a második az évről-évre hangoztatott, megszokott és felette szomorú jelenségnek, a decz. havi gőzerővel referádának elmaradása. Míg ugyanis az előző évben a decz. havi elintéзések a többi hónapokét messze felülmúlták, sőt némelyikét csaknem megkétszerezték, addig 1887-ben a decemberhavi elintéзések száma a június havién 600-al, az október havién pedig 800-al maradt alul. Ellenben sajnálatos jelenség, hogy a polgári ügyek ismét rohamosan szaporodnak; az 1887 évi emelkedés 1687.

— Felsőbb birói körökből. Teljességgel nem okoz kedvező s megnyugtató hatást, hogy felsőbb bíróságainknál a tanácsok ez évi szervezete ismét tetemes hiányokat mutat fel. A Curián az elnökön kívül két tanácselnöknek s a kir. táblán háromnak helye maradt betöltetlenül. Ehez járul, mikép a birói személyzetbeni tetemes hiányok folytán oly jeles civilisták mint Lacza József, Sánta Gábor, Décsey, Papának ismét a büntető tanácsokba kerültek a Curián. Azok, kik a szaktanácsok rendszerének nagy fontosságát felfogják, csak sajnálkozással tekintenek ezen szervezet kifolyásaira, melyek eltávolíthatók lehetnének, ha a talán nagyon is messze vitt nyugdíjazási — most divatba jött rendszerrel az igazságügyi politika magasb eszméi s érdekei kapcsoltnának össze.

— A legújabb olasz büntető törvénykönyvi javaslat, melyről mult számunkban megemlékeztünk, a magyar büntetőtörvény számos reformeszméjét elfogadja. Így többek közt az irlandi büntetési rendszert, mely eddig az európai continensen csak Magyarországon van meghonosítva, az olasz javaslatban is feltaláljuk. Az indokolás a magyar jogfejlődést kiváló figyelemben részesíti; a magyar codificationalis évszázados vergődések pragmatice elő vannak adva s a javasolt törvényhatározmányok indokainak kifejtésénél csaknem mindenütt ott találjuk idézve a magyar törvény illető szakaszát. Lesz alkalmunk a javaslatra még bővebben visszatérni.

— Cseh tolmács az összes budapesti bíróságok egyikénél sincs alkalmazva.

— Viszonosság. Azon indulgentia, melyet a budapesti bíróságok a horvát s a cseh bíróságokkal szemben követnek, valóban megrovást érdemel. Magyar, névszerint budapesti honos nem tartozik fordítás nélkül sem horvát sem cseh ügyirat kézbesítését tűrni, sem horvát vagy cseh szövegű előtte érthetetlen vevényt (vagy jobban «állítólagos» vevényt) aláírni, s a kényszerkézbesítés ilyenkor még büntetendő is. A gyakori panaszok daczára a budapesti bíróságok, bár jól tudják, hogy a cseh s különösen a horvát hatóságok hiteles fordítás nélküli ügyirat s vevény kézbesítését nem vállalják el, hanem visszautasítják, a cseh s horvát atyafiaktól minden érthetetlen skriptura kézbesítését elvállalják, csak valami feltalálható személy nevét lehessen kivenni a darabból; sőt lehetne oly tréfás visszaélésre is felhasználni e bíróságokat, hogy cseh vagy horvát váltóigérletet nyomtatva a vevényalaku papírra, a címzett által, kényszerkézbesítés fenyegetése mellett, irassák azt alá. Több a nevetségessé, mely hunyászkodással tesznek le a mi bíróságaink itt a «viszo-

nosság» elvéről, nem restelve egy kettős törvényszegést is elkövetni: t. i. a nemzetiségi s a perrendtartási törvények s az ügyv. szabályok ellen.

— **Egyenjoguság a vád és védelem között.** A következő sorokat vettük: E lapok m. é. 49. sz. egy az eperjesi kir. törvényszék előtt védői minőségben szerepelt fővárosi kartársunk az ott tapasztaltakat elbeszélvén, azon óhajának ad kifejezést, hogy vajha az ország többi törvényszékei is utánóznák az eperjesi kir. törvényszéket a vád és védelem egyenjogusításában. Ha igaz, hogy «*exempla trahunt*», akkor többszörös példányképnek többszörös hatást kell gyakorolnia s azért sietek a mintát igénylő törvényszékek tudomására hozni, hogy a kérdéses ügyben példát vehetnek a löcsei kir. törvényszéktől is. Sem pompás zsölyeszékeink, sem gazdag terméink nincsenek ugyan, de mióta ismerem e törvényszék előtti eljárást, pedig annak épen tíz éve, mindig a lehető legteljesebb egyenjoguságban részesült a vád és védelem; mi csak ámulva olvassuk, hogy fővárosi kartársaink állva kénytelenek kérdéseiket a tanukhoz intézni, és soha sem jutott eszébe nálunk bárkinek is kételkedni azon, hogy a védőknek joga van közvetlenül kérdéseket intézni vádlotthoz, tanukhoz, szakértőkhöz, stb. (Itt mellesleg megjegyzem, hogy épen az eperjesi kir. törvényszék egy megtagadó határozata szolgált alkalmul a kir. Curianak a védő közvetlen kérdésesi joga megállapítására.) A bírósággal s vádlóval egy és ugyanazon asztalnál foglalunk helyet s a főtárgyalások alkalmával mindenben kifejezésre jut a vád és védelem közötti egyenranguság; hogy ez nem érvényesül az egész eljárás folyamában, annak persze nem törvényszékünk, hanem a kötelező gyakorlat az oka. Megjegyzem itt, hogy hevesebb szóváltásokból keletkezett személyi differenciák kiegyenlítésére nincs szükségünk. Vád és védelem mindenkor egyenlő tárgyalagossággal jár el, s midegyik tiszteli ellenfelében ugyanazon cél, az igazság kiderítése felé törekvő társát is. *N.*

— **A budapesti ügyvédi kamarának** a hivatalos kimutatás szerint 1887. december 31-én 720 budapesti és 89 vidéki, tehát összesen 809 tagja volt; az emelkedés az előző évi létszámhoz (790) képest 19, az 1885-ikihez viszonyítva (767) 42.

— **A budapesti ügyvédvizsgáló bizottság** előtt 1887. év folyamán 172-en tettek vizsgát, kik közül 162 képesítettet, 10 visszautasított. Az előző évihez viszonyítva (185), 1887-ben a jelöltek száma 13-al, a visszautasítások száma 5-el apadt.

— **A budapesti egyetem jogi karán** a jelen tanév legközelebb kezdődő második semesterében seminarium fog tartatni a római jogból (kettő) és a büntetőjogból.

— **A Magyar Jogászegylet** legközelebb tartandó választmányi ülésén idítvány fog tételni egy börtönügyi szakosztály alakítása iránt. — A társas összejevetel utóbb, mivel a szombat ünnepi nap volt, elmaradt; ezentul minden szombaton lesz összejevetel a Hungáriában.

Nemzetközi szemle.

— **Dr. Mayer**, a bécsi egyetem nagyhirű tanára hosszabb dolgozatot közölt az esküdtszékről a bécsi *Jur. Bl.*-ben. A dolgozat utolsó (IX.) részlete a lap legújabb számában jelent meg. Kíváncsok volna, hogy az igen becses dolgozat könyv alakban is közrebocsáttassék.

— **A bécsi ügyvédekhez** egy ottani könyvkereskedő körlevelet intézett, melyben felkérte őket az általa kiadandó naptárra való előfizetésre s kilitásba helyezte, hogy viszonzólagatképp az ügyvéd-előfizetőket meg fogja nevezni a naptárban mint különösen ajánlható ügyvédek. Némely ügyvédek előfizettek, s neveik ilyképp meg is jelentek a naptárban. A bécsi kamara behatóan foglalkozott az ügygyel, s azon határozatot hozta, hogy az ügyvédeknek nagyobb ovatosság ajánlatos ily dolgokban, mivel az ügyvéd a reklame-nak még látszatát is kerülni tartozik.

— **A német ügyvédek** a porosz igazságügyminiszter egy rendeletben és Wach lipcsei tanár egy értekezésben azzal vádolta, hogy ők az okai a perek elhúzásának. Ezzel szemben a német ügyvéd-egylet megállapította, hogy sok helyen a pehuzásnak leginkább az az oka, hogy a bíróságok helyiségei egymástól igen távol esnek s az ügyvéd az ugyanazon délelőttre kitűzött tárgyalásokat e távolság miatt nem láthatja el, holott ha a bíróságok helyiségei egy és ugyanazon épületben volnának, nem merülne fel ok a halasztás kérésére. (Tout comme ches nous.)

— **A berlini törvényszéknél** (Landgericht) szervezve van 14 polgári tanács 1 elnökkel, 13 igazgatóval (Direktor) és 32 bíróval; 8 kereskedelmi tanács, 8 bíróval mint elnökkel, 32 bíróval és 32 helyettesével; 8 büntető tanács, 6 igazgatóval 29 bíróval s 7 joggyakornokkal. Az elnökség áll egy elnökből, 19 igazgatóból és a legidősebb bíróból. A vizsgáló bírák száma 8. Az elnök fegyelmi hatósága alatt összesen 3124 ember áll, és pedig: 550 a törvényszéknél és 483 a járásbírósnál alkalmazott rendes hivatalnok, 460 segédhivatalnok, 174 hivatalnok a törvényszéki pénztárnál, azonkívül 90 közjegyző, 323 ügyvéd, 652 Schiedsmann, 381 szakértő, 7 csődtömegbiztos.

— **A porosz igazságügyminiszter** 1882—1887. évekről az igazságügyi állapotok iránt jelentést nyújtott be a királyhoz, a ki arra egy leirattal felelt, a melyben legmagasabb megelégedését fejezi ki az állapotokkal. A leirat örömmel constátálja, hogy az utóbbi évtizedek nagy igazságügyi reformjai teljesen beváltak, s ámbár az eljárásokban többféle hibák észleltettek is, ezek orvoslása csak hosszabb tapasztalatok után lesz eszközölhető. A leirat ez utolsó pontja keltett legnagyobb feltűnést. E szerint a polgári peres eljárás reformja, a mit Németországban igen sokan sürgetnek, «csak hosszabb tapasztalatok szerzése után» fog foganatba vétetni.

— **Megbüntetve a gondolatért.** Hogy mennyire reaktionarius irányt vesz ujabbban a német judicatura, jellemzi a következő eset is. Egy hirlapban az állítottat egy konservatív lap szerkesztőjéről, hogy «ugyanazon perben egyszer így, máskor meg amugy vallott, míg végre egyszer csak . . .» Rágalmazás miatt vád emeltetvén, vádlott felmentetett, mert igazolta, hogy tényleg a szerkesztő kétféleképp vallott, de elítéltetett becsületsértésért, mert a bíróság szerint a pontok, dacára vádlott tagadásának, nem jelezhettek mást, mint azt, hogy egyszer csak hamis tanuskodás miatt a szerkesztő el fog itéltetni. Amit irt, azért nem büntették vádlottat, amit állítólag gondolt, azért büntetést kapott.

— **A Lausanne-ban tartott nemzetközi congressuson** többségileg kimondatott, hogy kívánatos, miszerint az állam felhagyjon a prostitutio iránti szabályzatokkal s ezen ügy teljesen az egyéni kezdeményezésre hagyassék.

— **Az 1887-iki franczia Discours de Rentrée-k** közül kiemeljük: az apasági kereset (Angers), a büntetési rendszer reformja (Lyon), Tocqueville életrajza (Pau), a tulajdon eredete (Rouen), a bűnvádi eljárás reformja (Orléans), a bányajog reformja (Grenoble), a franczia polgári törvénykönyv a német rajnai tartományokban (Nancy), az olasz polgári törvénykönyv házassági joga (Aix), Huyart de Vouglas életrajza (Besançon).

— **Karácsony a fegyházban.** A karácsony ünnepét Németországban még a fegyházakban is megünneplik. Így a mint német lapokból olvassuk, a berlini Zellengefängnisben karácsony estéjén a fegyenczek között szivar, gyümölcs és kalács osztatott ki.

A melléklet mult évi tartalommutatóját egyik közelebbi számmal veszik olvasóink.

A jelen szám mellékletén kezdjük közölni a képviselőház jogügyi bizottságának az örökjogi javaslat felett folytatott vitáját.

Irtások.

41.

Tekintélyes fővárosi ügyvédtől vettük a következő sorokat:

A kolozsvári törvényszékhez mult évi decz. hó 3-án váltókeresetet küldtem be egy ottani kereskedő ellen. Több mint két hétig hiába várván az elintézést, végre december 20-án egy ottani helyettesemhez fordulok, nézzem utána, mi baj. Nagy meglepetésemre az a válasz jön, hogy a kérdésben levő váltókereset még a választlevél írásakor — decz. 21-én, tehát *majdnem három három hét után — iktatva sincsen!*

Panasz tételvén, az iktató azzal védekezett, hogy a kereset a *boritékok között elhanyagódott.*

A fenti adatok valódiságáért a beküldő személyes felelősséget vállal.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdaja.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: é é re ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A magyar öröklési jog tervezete. (Készítette és az igazságügyminiszteriumban tartott értekezlet alapján átdolgozta dr. Teleszky István, igazságügyminiszteri államtitkár. Budapest, 1887.) Dr. RANDA ANTAL, udv. tanácsos, a prágai cseh egyetem r. tanáráról. — Jogirodalom: Auslieferungspflicht und Asylrecht. Eine Studie über Theorie und Praxis des Internationalen Strafrechtes von Heinrich Lammasch, Prof. des Strafrechtes etc. an der k. k. Univ. Innsbruck. Dr. PULSZKY ÁGOST budapesti egyetemi tanártól. — Néhány szó «Régi magyar házassági jog» című munkám védelméül. Dr. báró ROSZNER ERVIN országgyűlési képviselőtől. — Törvénykezési Szemle: A királyi Curia 1887-ben. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Különfélék. — Nemzetközi szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Az örökjogi vita a képviselőház jogügyi bizottságában. Dr. Chorin Ferencz beszéde. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A magyar öröklési jog tervezete

(Készítette és az igazságügyminiszteriumban tartott értekezlet alapján átdolgozta dr. Teleszky István, igazságügyminiszteri államtitkár. Budapest, 1887.)

Irta dr. RANDA, udv. tanácsos, a prágai cseh egyetem rendes tanára.

Dr. Teleszkynek fen megnevezett tervezetét a m. k. igazságügyminiszterium megbízásából dr. Kern Tivadar németre fordította és e fordítás bevezetésében amaz óhajtnak ad kifejezést, hogy a külföld bírálói is behatóan foglalkozzanak a tervezettel. A magyar igazságügyi kormányzat e helyes kívánsága és dr. Dárday szerkesztő ur szíves felszólítása folytán bátorkodom a tervezetet illető egyes megjegyzéseimet e lapokban közzétenni. Mert azt hiszem, hogy az osztrák jogászoknak már csak amaz érdekközösség folytán sem szabad kitérniök a magyar codificatio irodalmi megbirálása és előmozdítása elől, a mely közösség a monarchia két államát századokon keresztül való történelmi fejlődés folytán államjogi, gazdasági és dynastikus kötelékekkel oly szorosan egymáshoz fűzi.

Tudvalevő dolog, hogy a régi magyar öröklési jognak teljes átalakulását az ősiség megszüntetése és Magyarország államjogi és gazdasági viszonyainak ama tökéletes felforgatása követelte meg, mely az 1848. év eseményei folytán állott elő. Ennek szüksége a magyar alkotmány visszaállítása után annál sürgetőbbé vált, mivel az 1861. országbírói értekezlet, alig tíz éves érvénye után, ismét hatályon kívül helyezte az 1852. nov. 29. nyiltparancscsal életbeléptetett osztr. polg. törvénykönyvet, egyedüli kivételével ama, meglehetősen számos rendelkezéseknek, melyek a Magyarországon 1855-ben életbeléptetett osztrák telekkönyvi rendtartással függnek össze és a telekkönyvbeli jogoknak szerzésére, megváltoztatására, és megszüntetésére vonatkoznak. Mellőzzük most annak vitatását, vajon nem lett volna-e helyesebb, a nagyban és egészben kitűnő osztrák törvénykönyv hatályát az új codificatioig érvényben tartani, mert nagy politikai áramlatoknak befolyása rendesen hatalmasabb szokott lenni, mint a higgadt jogi megfontolás.

Azóta, különösen 1867 óta, derekasan dolgoztak a magyar jog reformján. Rövid időközökben követték egymást az új polgári perrendtartás a hagyatéki eljárással, a gyámsági törvény, a kereskedelmi, a váltó- és a csődtörvény, a büntetőtörvény és az új végrehajtási eljárás, más fontos magánjogi

törvényektől, a milyenek a kisajátításról, a vízjogról stb. szólnak, egészen eltekintve. Egészen véve elismerést érdemel az újabb magyar törvényhozás azért, hogy aránylag rövid idő alatt a jó törvények egész sorát alkotta, illetőleg, hogy a külföldi, különösen az osztrák törvényhozás (keresk.- és váltótörv.) receptiójánál és alkalmazásánál tagadhatatlan tapintattal és nagy gyakorlati ügyességgel a helyeset találta el. Ezt különösen a magyar kereskedelmi törvényről állithatni, akár egyes kevésbé jóknak, vagy kevésbé gyakorlatiasoknak bizonyult intézmények kihagyását, akár újabb részek felvételét (pl. a szövetkezetek jogáét), akár a, fájdalom, meglehetősen hiányos német-osztrák törvény pótlását tartjuk szemmel.

Könnyen érthető módon az általános magánjog codificatioja lassabban halad előre. De a késlekedés épen ez esetben csak az ügynek fog előnyére válni. Az általános rész tervezete még 1871-ben készült el és ma — mint a bevezetésből látom — már a dologbeli és kötelmi jog tervezetei is megjelentek a megokolással együtt, az öröklési jog pedig a fenemlített fordításban van előttünk. És helyesen járt el az igazságügyi kormány, midőn ez utóbbi részt elkülönítve terjesztette a törvényhozás elé, egyrészt azért, mert az egész törvénykönyv befejezése még évekig tarthat, másrészt pedig azért, mivel épen e téren «leginkább érezhető a jogi bizonytalanság a gyakorlatban» (Bevezetés IV. 1.) és azonfelül, mert az öröklési jognak önálló alakulása folytán, a magánjog többi részeihez való tagadhatatlan vonatkozásai daczára, annak külön törvényhozási szabályozása aggodalomra okot nem adhat. Hiszen az osztrák tartományokban is az 1786. u. n. öröklési nyiltparancs előzte meg, csak hogy sokkal szűkebb keretben, az egész magánjog terjedelmes codificatióját.

Ha már most az előttünk fekvő öröklési jogi tervezetet vesszük szemügyre, nem vonhatjuk meg ettől sem — módosításokra való szüksége daczára — amaz elismerést, melyet az előbb általánosságban fejeztünk volt ki. Hogy a tervezet főleg az osztrák és a szász törvénykönyvre támaszkodik és hogy a jognak történelmi folytonosságára lehetőleg figyelemmel van, az csak előnyére szolgál. Gyakorta azonban a maga útján halad, avagy nagy figyelemre méltóan módosítja, vagy pótolja az átvett anyagot, mint pl. a parentela-rendszer elvének módosításánál, a házastársak vagy a törvénytelen gyermekek törvényes öröklési jogánál stb., kevésbé sikerülteknek tartom azonban az öröklési szerződésekről, az örökség birtokbavételéről, az örökösök felelősségéről, az örökös minőség bírói igazolásáról szóló határozatokat — mindmennyi oly kérdés, melyekről nézetemet *Erwerb der Erbschaft* című, 1867-ben megjelent monographiámban fejtettem ki. Az anyagnak rendszeres elhelyezése különbözik az osztrák és a szász törvénykönyvétől. Gyakorlati szempontból nem czélszerűtlen, hogy a Mommsen-féle tervezet mintájára, az általános határozatok után nem a végrendeleti, hanem a törvényes örökösödés szabályoztatik, mire a harmadik czim a köteles rész jogát, a negyedik pedig a végrendeleten és öröklési szerződésen alapuló öröklést tárgyalja, mert tapasztalat szerint a törvényes örökösödés a mindennapi életben a szabály és mivel a köteles rész joga az öröknyónak végrendekezési jogát meg nem változtatható módon korlátozza.

Ellentétben az eddigi magyar joggal és egyetértően a

mai osztrák és mondhatjuk, a modern joggal, a törvényes örökösödés a hagyatéki vagyron *eredetére való tekintet nélkül* szabályoztatik. A Magyarországon jelenleg érvényes ellenkező jogelvet, mely szerint «paterna paternis, materna maternis», tudvalevőleg sok német jogforrás és különösen egyes régibb osztrák tartományi jog (pl. Tirol) is ismerte; de már VI. Károly császár (III. Károly király. Ford.) helytelenítette és kiküszöbölte ezen jogelvet az osztrák tartományok részére kibocsátott egyes öröklési nyiltparancsokban, oly megokolással, hogy az csak örökös czivódásra és drága perekre ad alkalmat. Csak azt nem tudjuk jól megérteni, hogy Magyarországon még ma is oly nagy szerepet játszik az Ausztriában már oly régóta eldöntött vita arról, vajon fentartsák, vagy megszüntessék-e a felmenők és oldalrokonok öröklésénél a visszaháramlás jogát? És helyesen hangsúlyozza a bevezetés, hogy e jog minden egyes esetben a hagyatéki vagyron eredetének vizsgálatát teszi szükségessé, a mi szétágazó osztálynál, bizonyos hagyatéki tartozások beszámításánál, elidegenítéseknél, átalakításoknál és javításoknál a perek soha ki nem merithető forrásává lesz.

Felette érdekes a *törvényes örökösödés* szabályozása. Hogy a tervezet nem tért vissza a római jognak a mi felfogásunkkal ellenkező elveihez, az nem szorul magyarázatra. Ugyancsak helyesen mellőzte a szász és a zürichi törvénykönyvek közvetítő felfogását, ugyszintén a franczia jog átmeneti álláspontját. Kérdéses csak az lehetett, mily álláspontot fogad majd el a magyar tervezet az osztrák törvénykönyvben következően keresztülvitt *parentela-rendszerrel* szemben, mely szerint mindama rokonok, kiknek az örökhagyóval legközelebbi közös törzselődjük van, egy ágat képeznek és mely szerint a közelebbi ágban rokon a távolabbat megelőzi. Hogy e rendszert nem tekinthetni a *német jog közönséges öröklési rendjének* — mely utóbbi sokszor közeledik az ág- és izbeli örökléshez, egyebekben pedig a legtarkább különbségeket tünteti fel, — azt ujabban mindinkább elismerik. — (Igy a tudomány kárára oly korán elhunyt Stobbe, ugyszintén Pfaff-Hoffmann is.) A parentela-rendszernek az osztrák törvénykönyvbe felvételének, a mint azt a legujabb jogtörténelmi kutatások (l. különösen a *Harrassowsky* által kiadott előmunkálatokat: Codex Theres., Horten és Martini tervezeit) igazolják, nincs történelmi alapja és támpontja, hanem talán aprioristikus következtetésen, természetjogi ratiocináción alapul. A régibb osztrák particularis jogok és Horten megokolása e tekintetben minden kételet megszüntetnek.

Hogy már most az osztrák jog parentela-rendszere kiterjedt képviselői elvével az örökösödésnek felette egyszerű, világos, minden esetét kétségtelen módon megoldó szabályozását nyújtja, az nem szorul bizonyításra, és e tapasztalat, mely a jogi igazságok legjobb bírálója, e rendszer jelességét legjobban igazolja. Más kérdés az, vajon helyes-e a törvényes öröklési jogot az ötödik és hatodik ágra is kiterjeszteni — az örökhagyó ősszüleinek szülőitől és nagyszüleitől leszármazókra —, a mely ágakban a családi összetartozás érzelmei rendesen már nincsenek meg és vajon nem kellene-e inkább a közelebbi rokonoknak ágbeli elsőbbségét elismerni? Az ötödik és hatodik ág kizárásával és ez utóbbi intézkedéssel az osztrák rendszer ellen felhozott főbb kifogások megszüntethetők volnának, t. i. ama nehézségek, melyekkel a távolabbi ágakban való rokonok felkutatása jár, különösen akkor, midőn e rokonok egymást nem ismerik és azután a hagyatéki örökrészeknek szerfelett megoszlása (pulverizálása), a mi az osztályt igen megnehezíti.

Mig a Mommsen-féle tervezet az osztrák rendszert egyszerűen magáévá teszi, a magyar tervezet középutat foglal el, mely az igazi életben érvényesülhet majd és mely a rokoni szeretet indító okát eléggé szemmel tartja. Ama felfogásból indulva ki, hogy a parentela-rendszer az első *három ágban* (leszármazók, szülők, nagyszülők és ezek leszármazói)

a családtagok benső és összetartó érzelmeinek teljesen megfelel, míg ugyanazon rendszer a *távolabbi* rokonoknál (tudniillik a dédszülők nagyszüleitől és ezek leszármazóiig) «nemcsak nyilván méltánytalan és aránytalan osztályokra, hanem mértéktelen megoszlásra is vezetne», — a tervezet olyképen közvetít, hogy az első három ág rokonai közt az öröklés a tiszta parentela-rendszer szerint történik, ellenben a távolabbi három ág rokonai közt az izközelség a döntő. A dolog tehát a magyar tervezetben másként áll, mint a zürichi törvénykönyvben, mely szerint a parentela-örökösödés a négy, öröklésre bocsátott ágon belül, a harmadik és negyedik ágban a közelebbi rokonok javára módosított, és másképen áll a dolog, mint a szász törvénykönyvben, mely a graduális rendszert az összes ágakon keresztülviszi. A tervezet ily módon véli értékesíthetni az osztrák törvénykönyv előnyeit, különösen ennek egyszerű és világos öröklési rendjét, a nélkül, hogy annak hibáját: a hagyatéknak a távolabbi ágakban való szerfeletti szétforgácsolását is elfogadná. És azt hisszük, hogy e középut, ha nem is a legjobb, de a valódi élet követeléseinek megfelelő megoldását képezi az elvi kérdésnek.

(Bef. köv.)

Jogirodalom.

Auslieferungspflicht und Asylrecht. Eine Studie über Theorie und Praxis des internationalen Strafrechtes von Heinrich Lammasch, Prof. des Strafrechtes etc. an der k. k. Universität Innsbruck.

A büntetések kiadására és a menedéjogra vonatkozó kérdések ma már nemcsak kivételesen fordulnak elő, hanem a mindennapi gyakorlat tárgyai közé tartoznak. A közvéleményt csak akkor foglalkoztatják ugyan, mikor valamely sensationalisabb eset merül fel, vagy mikor oly kiadási szerződés kötése forog esetleg szóban, a mely politikai tekintetet is érint; annál többször foglalkoztatják az ügyvédek, a bíróságok, a miniszteri hivatalok. Ennek folytán egy meglehetősen nagy irodalom keletkezett részben monographiákból, részben külön kézikönyvekből, a mely e tárgyra vonatkozólag felvilágosítást akar nyújtani. Igaz, ez irodalom egyik tetemesebb csoportja még mindig a büntetőjogi vagy nemzetközi alapelvekkel foglalkozik inkább, melyek irányadó igényekkel lépnek fel, részben pedig különösen a politikai bűntényekre vonatkozó kérdésekkel, a melyek régebben e tárgy körül kizárólag vonták magukra a figyelmet. Egy része azonban, mint Billot, Bernard, Clarke, Spear művei rendszeres áttekintését nyújtják az író hazáját illető törvényhozási intézkedéseknek és nemzetközi megállapodásoknak az ide vonatkozó kérdések egyetemes szempontból való tárgyalásával kapcsolatosan. A legteljesebb monographia, a mely az összes eddigi irodalmat felöleli és egyszersmind majd csaknem egészen kimerítve átnézetét nyújtja mindannak, a mi a büntetések kiadásáról és a menedéjogról egyáltalán bármikor felhozott és arra nézve bárhol is életbe van léptetve kétségen kívül a czimben említett vastag kötet, a melyben a büntetőjog és a természetjog innsbrucki tudós tanára kutatásainak 900 oldalnál többre terjedő eredményeit adja elő. Ugyancsak a szerzőtől tanainak azóta rövidebb összeállítása is megjelent Holtendorff nemzetközi jogi kézikönyvének harmadik kötetében, a hol egyébiránt a büntetések kiszolgáltatása helyesen, csupán mint az idegen államok részére nyújtott jogsegély egyik esete tárgyalatik, de a mely tanulmány lényegileg a büntetőjogi jogsegélyt illetőleg csak rendszeresebben összeállított kivonata a nagyobb műnek, a melynek részletes casuistikája ottan elmarad.

Annak daczára, hogy Lammasch a főszólyt nem annyira elméleti fejtegetésekre és még kevésbé mesterkélt constructiókra fekteti, hanem inkább a létező anyag teljes összeállítását és gyakorlati célokra való hasznosításának lehetővé tételét tartja szem előtt, tagadhatatlan, hogy épen e teljesség következtében műve a theoria tekintetéből is nagyfontosságú és másrészt

azért is érdekes, mivel a hiányokat, következetlenségeket és ellenmondásokat is világosan kideríti, a melyek általában elismert elvek részletes alkalmazásánál fenforognak, annak daczára, hogy az utolsó husz év óta az összes művelt nemzetek törvényhozásai és diplomatiája e kérdésekkel tüzetesen foglalkoznak, és hogy azok rendszeres és szabatos kezelése igen nagy gyakorlati jelentőséggel is bír a nemzetek igazságszolgáltatási és közigazgatási közegeinek működésére vonatkozólag. Az álláspontot, a melyen a szerző általában áll, a mint ez német könyveknél gyakran történik, művének címe nem tükrözteti vissza egészen helyesen, mert a kiadási kötelezettséget teljes szigorúan el nem ismeri, a menedékjogot pedig, mint a menekültek alanyi jogát, egyáltalán tagadja. Az elvi eredmény, a melyre előzetes fejtegetései során jut, erre nézve a következő: «A jelenlegi vizsgálódás céljára meg kell elégednünk a kísérlettel, az államok jogát mindenkinek megbüntetésére bebizonyítani, a ki akárhol oly cselekményt követett el, a mely ugy az elkövetés helyének joga, valamint az illető tartózkodási helyének joga szerint büntethető. Ha ezen bizonyítás sikerült, ez által mindazon rendszerek, a melyek az egyes államok hatóságát szűkebb körre akarják szorítani, megcáfolvák, neveztesse nek akár területi, nemzetiségi vagy dologi elvüeknek, az érintett jogrend elvén nyugvóknak, vagy bárhogy. Ha jelszót keresünk az itt kifejtett felfogásra, hogy azt lehetőleg rövid névvel illessük, ugy azt tulajdonkép az azonos szabály elvének nevezhetjük, mert e szerint elegendő valamely állam büntetési igényének megállapítására, hogy az, ki az állam területén tartózkodik, akárhol, bárha az állam területén kívül is vétett oly jogtétel vagy szabály ellen, a mely ugy a cselekvés elkövetésének helyén, mint az illető tartózkodási helyén büntetőjogi szentesítéssel van ellátva. Az azonos szabály ezen elve azonban csak az anyagi büntetőjog elve, nem egyszersmind a büntető rendtartás elve; vagyis az illető állam büntető igényét megállapítja ugyan, de nem jogosítja fel arra, és még kevésbé kötelezi, hogy ezen büntető igényt minden esetben maga érvényesítse; sőt rendszerint csak arra jogosítja és kötelezi, hogy ezen igényt más közelebből jogosított államra átruházza, a mely joggal az állam természetesen nem bírna, ha maga nem hivatkozhatnék ily igényre. «Nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet.» Elismerendő, hogy ez elv kifejtése azon, különösen német irónál ritka részrehajlatlan elismeréssel jár, «hogy a német jogtudomány és törvényhozások e tekintetben eddig tévesen jártak el, mikor a külföldön elkövetett büntények megítélésére vonatkozó kérdéseket, mint a büntetőjog határainak ugynevezett tanát az anyagi büntetőjogban és nem a büntető perrendtartásban tárgyalták a melybe azokat a latin népek törvényhozása és tudománya sokkal jogosultabban helyezte.»

Ez álláspontnak részletes kifejtése és az eddigi elméletekkel való összehasonlítása képezi az első könyv tartalmát. A második könyv a büntetések kiadására vonatkozó mai jog forrásaira, a kiadási szerződésekre és kiadási törvényekre vonatkozik. E tekintetben szintén igen józan állást foglal el a szerző. Egynémely részről melegen ajánlott és bizonyos eszményi látszattal népszerű eszmét, az ugynevezett világ-szerződésre való törekvést visszautasítja azért, mivel minden állam szükségképen különböző fokú bizalommal van a különböző más államok büntetőjoga és eljárása iránt, és mivel az érdekek sem azonosak a közel szomszédokkal és a távol fekvő országokkal, az egyenlő műveltségűekkel és a más polgárosodási fokukkal szemben. Egy általános, egyetemes, mindenkire vonatkozólag azonos szerződés tehát két szempontból volna káros. Visszaesést képezne azon gyakorlathoz mérten, a melyet a legműveltebb államok egymással való viszonyaikban követnek, másrészt megakadályozná a továbbfejlesztést, a mely részletes intézkedések és kísérletek által eszközölhető csupán. E könyvben különben a 4. §-ban, mellé-

kesen természetesen, a magyar jogra nézve, a melyet különben szerző jól ismer és kellő méltatásban részesít, egy ugyan inkább csak elméleti jelentőségű, problematikus tétel fordul elő. Lammasch azt írja: «a mi az összetett államokat illeti, azon kérdés, hogy csak a központi hatalom, vagy egyszersmind az egyes államok körmánya is jogosítva van-e a büntetések kiadására vonatkozó szerződés megkötésére, különbözőleg ítélendő meg azok alkotmányai szerint. Mig az amerikai Unio egyes államai, Svajcz egyes kantonjai és a *Magyar-Osztrák monarchia* két állama nincsen jogosítva magára külön ily nemzetközi kötelezettséget elvállalni, a német birodalom egyes államai e jogosítványt minden esetre igénybe veszik, a mig a német birodalom az illető külállammal nem kötött általános szerződést». Tényleg ugyan ma minden jogsegélyre vonatkozó, vagy a büntetések kiadását illető szerződés idegen állammal, azonos ugy Ausztriára, mint Magyarországra vonatkozólag, bár erre nézve is létezik egy kivétel, mert az Ausztria és Poroszország közt 1831-ben kötött és az 1866-iki prágai béke 13. czikke által Ausztria és a német államok közt érvényben fentartott cartellszerződés a katonai szökevények kiszolgáltatására vonatkozólag Magyarországot aligha kötelezi. Elméletileg azonban, ha Magyarország nem is köthet nemzetközi szerződést más, mint a külügyminiszterium útján, és ha nem is valószínű, hogy ily uton oly szerződés megkötessék, a mely a monarchia csak egyik államára vonatkozólag legyen érvényes, bizonyos, hogy a lehetőség erre vonatkozólag fenforog, a mint a kereskedelmi szerződésekre vonatkozó kétségtelen jog külön vámterület esetére is mutatja; hiszen az 1867. XII. tcz. 8. §-a midőn azt mondja: «hogy a birodalom diplomatikai és kereskedelmi képviseltetése a külföld irányában és a nemzetközi szerződések tekintetében felmerülhető intézkedések mindkét fél miniszteriumával egyetértésben és azok beleegyezése mellett a közös külügyminiszterium teendői közé tartoznak», ez által bizonyára ép oly kevésbé szándékozott az igazságügyi főhatalmat korlátozni, mint a hogy nem korlátozta e kijelentésével a főhatalmat a közigazgatási kérdésekre vonatkozólag.

A harmadik könyvben Lammasch azon büntényeket és vétségeket tárgyalja, a melyek miatt kiadatás szokott eszközöltetni, vagy menedék adatni. Itt először az egyének jogai ellen nem politikai büntények vétetnek vizsgálat alá, menyiben képezik kiadatás tárgyát, ugy az elnevezések, valamint a megkereső és a megkeresett állam joga szerinti qualificatiójukat illetőleg, valamint azon szempontból, hogy a hol szerződés létezik, fel vannak-e abba véve, vagy sem. És erre nézve utal a szerző azon jelentőségre, a melylyel a kiszolgáltatási szerződésektől megkülönböztetve, a kiszolgáltatási törvények birnak, a melyek az államoknak az előbbieken megállapított kötelezettségén felül részükre azon jogot és lehetőséget nyújtják, hogy szükség esetén nem szerződési esetre vonatkozólag is kiszolgáltatást eszközöltesse nek, a mely tekintetben szerző az osztrák büntetőtörvény 39. §-át, a mely a gyakorlatban tényleg nem követetik, és az osztrák büntető rendtartás 229. §. c) pontját általános figyelembe vételre ajánlja. Megvalljuk, kissé csodálkozunk, hogy szerző, a ki, mint említettük, a magyar büntetőjogot különben figyelemre méltatja, e fejtegetéseiben a magyar büntetőtörvénykönyv 9. és 11. §§-ait hallgatással mellőzi.

A harmadik könyv 2. §-ában a politikai büntényekkel összefüggő kérdések és evvel együtt a menedékjog kérdése tárgyalatnak. Szépen magyarázza itt szerző, a ki egyébiránt e kérdéstről 1884-ben megjelent tanulmányában külön értekezett, hogy régebben épen a politikai büntények voltak az egyedüliek, a melyek miatt kiszolgáltatást kértek és adtak; sőt, hogy még a jelen század első három évtizedében kötött szerződések nagyobb részében az állam biztonsága elleni és különösen a felségsértésre vonatkozó büntények a kiszolgáltatási esetek közt sorolják fel. Politikai beszédekben Angliá-

ban 1815-ben és 1825-ben, tudományos értekezésben csak Provó Kluít 1829-ben kiadott tanulmányában említették először az elv, hogy politikai büntettek ki nem adandók. Gyakorlatilag az első lépést ennek érvényesítésére Franciaország tette 1831-ben, a másodikat Belgium 1833-ban. Általános elismerésre az 50-es években jutott a politikai büntettek ki nem adásának elve, a mit ma még Törökország is érvényesít. A kérdés csak az, hogy minő korlátok közt lehet fentartani. «Csak azon tételnek általános elismerése, hogy a kiszolgáltatási kötelezettség közönséges, tehát nem politikai büntényekre maradjon korlátozva, tette lehetővé a kiszolgáltatási jog azon fejlődését, melyet az utolsó évtizedek felmutatnak; mert csakis ezen tétel elismerése képes azon aggodalmakat megszüntetni, a melyek az iránt felmerülnek, hogy a kiszolgáltatásnak az igazság megvalósítására szánt intézménye ne legyen oly visszaélések tárgya, a melyek az igazságtalanság eszközévé aljassák; csakis a kiszolgáltatási kötelezettségnek közönséges büntényekre való korlátozása képes azon veszélyt elmellőzni, hogy az állam oly kényszerhelyzetbe jusson, a melyben vagy saját legmagasabb nemzeti érdekeivel kell ellentétbe kerülnie, vagy szerződészegővé lennie. Ebben egyedül rejlik egyszersmind a politikai büntények miatti kiszolgáltatás megtagadásának valódi alapja, mert az egyáltalán nem keresendő azon feltevésben, hogy politikai büntető cselekménye a közönséges büntetésével szemben az erkölcstelen és tisztességtelen jeleit magán nem hordja, mert a politikai büntény sem nem mindig, sem nem rendszeren erkölcsi vagy tisztességes cselekmény, sem nem elegendő az, hogy valamely büntény magában tisztességtelent ne tartalmazzon arra, hogy a nemzetközi büntetőjogban kivételes elbánásban részesüljön. Hiszen mikor nem politikai büntényekről van szó, akkor sem tagadható meg valamely büntett szerzőjének kiszolgáltatása azért, mert az összes esetben cselekménye nem alapult tisztességtelen indokon, sőt talán épen erkölcsileg helyeslendő.» Lammasch ezen felfogásából következik, hogy a menedékjog sohasem lehet egyéni, alanyi jog, hanem annak fentartása vagy megtagadása mindig csak az illető állam általános és különösen politikai érdekeinek szempontjából bírálendő meg.

Rendkívül érdekes és tüzetes a fejtegetés, a melylyel szerző az absolut és relativ politikai büntények határait megállapítani törekszik és különösen azon javaslatok kritikája, a melyek a relativ politikai büntények tekintetében is megkülönböztetéseket igyekeznek eszközölni a kiadatás szempontjából. A relativ politikai büntény jellemző vonását szerző szerint az képezi, hogy a tettes azon közönséges büntény tényálladékát, a melyet cselekvénye a politikai büntényen kívül szintén magában foglal, nem ennek saját kedvéért és nem is a közönséges büntényre vonatkozólag jellemző siker kedvéért valósítja, hanem, hogy a czállal, melyet cselekvényével követ, tulhat azon sikeren, a mely a tettnek közönséges büntény gyanánt való megítélésére irányadó, és oly jogellenes támadás valósítását, vagy előkészületét kíséri, a mely valamely állam politikai léte vagy szervezete ellen van irányozva. De még a relativ politikai büntények ily fogalmát, a mely miatt ezek a kiszolgáltatásból ki voltának zárandók, szükségesnek tartja szűkebbre vonni az orgyilkosság szempontjából. Orgyilkosság alatt gyilkosságot értve, a mely oly módon hajtatik végre, hogy az az ellen való ellenállás lehetetlen, vagy legalább igen nehéz; és itt is azon esetek különbségére részletesen kiterjeszkedik, a melyek felkelés vagy polgárháború folyamán, vagy azzal kapcsolatban foroghatnak fenn.

A harmadik fejezetben a nem politikai, de az állami kormányzat ellen intézett büntényekre vonatkozó kérdéseket tárgyalja. A negyedik könyvben a kiszolgáltatási kötelezettség megszorításait és feltételeit vizsgálja. Itt különösen azon álláspontja érdekes, a melyet az állampolgárok idegen államoknak

ki nem szolgáltatása elvére vonatkozólag elfoglal, a melyet az angol gyakorlat példájára oly államok közt, a melyeknek méltán teljes bizalmuk van egymás jogszolgáltatása iránt, és oly esetekben, midőn rendes, nem kivételes eljárásról van szó, egyáltalán nem helyesel, azon szempontból indulva ki, hogy gyakran még a vádolt állampolgárok, valamint az általános jogrendnek szempontjából is kiszolgáltatásuk és oly idegen bíróság elé állításuk érdekükben állhat, a hol a bizonyítási eljárás kifogástalanabban eszközölhető.

Az ötödik könyvben tüzetesen ismerteti a kiszolgáltatás gyakorlati eljárását. A hatodik könyvben a kiszolgáltatott állását a kiszolgáltatást követelő állam igazságügyi főhatalmával szemben, itt különösen a kiszolgáltatás specialis esetre vonatkozásának elvét és ennek biztosítékait, valamint a felmentett kiszolgáltatott kárpótlásának kérdését tárgyalja. Egy függelékekben azután még a büntetőügyekben való egyéb nemzetközi jogsegélyt, a külföldi ítéletek jogérvényének elismerését, a kézbesítések külföldön eszközölését, a külföldi bizonyítékok szerzését, a rogatoriák alakját, és a jogsegély költségeinek kérdését fejtegeti.

A mint a fentebbiekből kitűnik, e könyv tartalma lehetőleg kimerítő, és így az abban foglalt elméletektől eltekintve is nagyfontosságú, mint a nemzetközi, kivált alaki büntetőjog repertoriuma. A kit azonban inkább az általános szempontok érdekelnek csupán, a melyek a törvényhozásban és a gyakorlatban irányadók, az kétségkívül könnyebb tájékozást fog a szerzőnek a Holtendorff-féle kézikönyvben megjelent rövidebb értekezéséből meríteni. PULSZKY ÁGOST.

Néhány szó «Régi magyar házassági jog» című munkám védelméül.¹

Kováts röpiratának czímlapján ékesen ki van tüntetve, hogy szerzője nemcsak ügyvédi oklevéllel bír, hanem egyszersmind a királyi tábla bírása is, s mi sem természetesebb tehát mint az, hogy ama mély tiszteletnél és bizalomnál fogva, melylyel felsőbb bíróságaink hagyományos igazságszeretete s a magánérdek által soha meg nem szeplősített hírneve iránt viseltetem, mindig azt vártam, hogy a bírói állásnak méltósága és magasztos hivatásának öntudata nemesítőleg fog hatni Kováts irmodorára és elfogulatlanabbá fogja tenni ítéletét, — de sajnálattal meg kell vallanom, hogy a hol a bírót kerestem, ott csak egy perbeszédet készítő ügyvédet találtam, ki minden áron siker után törekszik.

Többször volt már alkalmam kimutatni, hogy mily kevés lelkiismeretességet tanusít Kováts a munkából vett idézetek reprodukálása körül. Legkedvenczebb fogása az, hogy kiszakit két tételt a történelmi fejlődés eltérő szakjaiból s e tételeket egymással szembe állítva, oly ellenmondásokat ró meg, melyek csak az ő képzelődésében léteznek. Máskor meg azt teszi, hogy a fogalmakat zavarja össze s oly nyilatkozataimban talál ellenmondást, melyek lényegesen különböző dolgokra vonatkoznak. Így pl. röpiratának 15-ik lapján egy tételt idéz munkából, mely szerint az ünnepélyes beiktatás az Árpádkorban még nem képezte az adomány érvényességének mellőzhetlen kellékét, mert az adományos rövid uton is behelyezhette magát a birtokba, sőt többnyire már birtokban volt, midőn a királyi adományért folyamodott. Erre azután a következő megjegyzést teszi: «Hát az, ki így ír, hogy állithatta csak néhány sorral előbb, hogy a beiktatás a tulajdonszerzéshez mulhatlan szükséges volt. A ki úgy érvel, mint szerző, az egyenesen maga alatt vágja a fát.»

A feltüntetett ellenmondást magam is nagyon érdekesnek és mulatságosnak tartom s váltig szégyenleném annak megtörténtét, ha nem volna az egészen az a kis lényegtelen bibéje, hogy merő koholmány.

¹ Az előbbi közl. I. az 1887. évi 51., 52. és 1888. évi 1. számban.

Valóban nem tudom, hogy azt higgyem-e inkább, hogy Kováts öntudatosan idéz oly valótlanságokat, vagy pedig azt tételezzem-e fel róla, hogy nem tudta megkülönböztetni a beiktatást a birtok tényleges megszerzésének általános fogalmától, de annyi tény, hogy én munkámban sehol sem mondtam, hogy «a beiktatás a tulajdonszerzéshez mulhatlan szükséges volt.»

«Legtarkább» Kováts szerint következő kijelentésem:

«A régi magyar jog szerint tehát a tulajdonszerzéshez megkívántatott egy jogszerű czimen kívül a tényleges birtokbavétel is. Egyik sem volt elég a másik nélkül. Ezért van az, hogy birtokperekben a tulajdon iránti jogczímet kellett igazolni annak is, ki máskülönbén békés birtokában volt a dolognak.» (Munkám 27. l.)

Erre Kováts azt írja: «Magában is furcsa kijelentés. Hogy is jöhet a békés birtokban levő fél ahhoz, hogy ő mutassa ki a jogczímet.» Ezután pedig kifogást emel Kováts az ellen, hogy én az idézett kijelentésem indokolásánál oly okmányokra hivatkoztam mint birtokperekre, melyek birtokpereknek nem minősíthetők.

Kováts itt először is abban téved, hogy én az idézett okmányokat mint birtokpereket idéztem volna, holott ez okmányokra csak azért hivatkoztam, mivel azokból kitűnik, hogy a békés birtokban levő felek is mind oda törekedtek, hogy a tulajdon iránti jogczímök kétségtelen hitelességgel legyen megállapítható. Mindössze tehát és legfeljebb azzal vagyok vádolható, hogy elmulasztottam idézetemnek gyengébbek kedvéért való részletezését.

Bármennyiben is furcsának találja azonban Kováts, hogy per esetén a máskülönbén békés birtokban levő fél is kénytelen volt tulajdoni jogczímét igazolni, ez mégis így volt s régi okmányemlékeink eziránt nem is hagynak kételyeket. Hiszen ott van mindjárt a Kricsó várára vonatkozó per, melyet munkám megjelenése óta Kováts is ismer. E perben kelt országbirói ítélet szerint alperes a vár békés birtokában állott, mert felperes őt perbe idézte «volens requirere ab eodem Castrum Hrychou», s alperes e várat IV. Bélától adományul kapta «sub veteribus et antiquis metis», tehát minden valószínűség szerint akkor határjárást eszközöltek s az adományost az adománybirtokba beiktatták. Ezen kívül idézi az ítélet V. István megerősítő adományleveléből, hogy az Kricsó várat és tartozékait Miklósnak, ki e perben mint alperes szerepelt, «meghagyta» (reliquisset). Emez adatok tehát azt bizonyítják, hogy alperes a vár tényleges békés birtokában volt, s mindazonáltal azt látjuk, hogy midőn Döme keresettel követeli a várat s királyi adományra hivatkozik, akkor alperes is adományleveleket mutat elő, hogy tulajdoni jogczímét maga is bizonyítsa. A bíró azonban nem találja eldönthetőnek a pert a csatolt okmányok alapján, mert azok egyenértékűek, s így tehát mindkét fél egyformán igazolta tulajdoni jogczímét, de a várat elvégre is odaitéli alperesnek. Mi más indoka lehetett ily körülmények közt az ítéletnek, mint a tényleges birtok. Ezt azonban csak mellékesen említem fel, Kovátsnak egy már előbb említett kifogása kedvéért, s itt annak konstatálására szorítkozom, hogy a békés birtokban levő fél is tartozott per esetén tulajdoni jogczímét igazolni.

Nagyszámu adatokat lehetne még ennek bizonyítására idézni, de talán elég lesz, ha példának okáért még IV. Bélának amaz 1267-iki ítéletére utalok, mely által Teplicz, Várna és Zsolna trencsényi földek Péter honti főispánnak és testvéreinek ítéltek oda: «sicut hactenus tenuerant, perpetuo et pacifice possidendas.» Az ítélet mutatja tehát, hogy Péter és testvérei békés birtokban voltak, s mégis ők igazolták az előzetesen lefolyt perben, hogy a peres földeket II. Endrétől «in concambium possessionum suarum» kapták. Tehát itt is azt látjuk, hogy a békés birtokban levő fél igazolja tulajdoni jogczímét.

E szerint tehát nem az én kijelentésem volt az, mely furcsának nevezhető.

Két teljesen irreleváns megjegyzés után, melyeket az evictióra vonatkozó záradékokra s egy 1236-iki bírói ítéletre tesz, áttér Kováts újból az eljegyzéshez és házasságkötéshez. A helyett azonban, hogy az általam ecsetelt történelmi fejlődést történelmi adatokkal és tudományos alapon támadná meg, ismét visszaesik régi hibájába s utánozhatlan könnyedséggel zavar össze korszakokat és fogalmakat, hogy soha nem létezett ellenmondásokat hajhászhasson. Ily alapon valóban lehetetlen tudományos eszmecserét folytatni, s még hozzá az is bizonyos, hogy felette unalmas volna oly parodiára részletekben felelni, melyet az attikai sónak mérő hiánya teljesen élvezhetlenné tesz. Szorítkozom tehát egyszerűen annak kijelentésére, hogy az eljegyzésről és házasságkötésről irt fejtegetéseimet ezentul is szószerinti értelmökben fentartom, s teljes megnyugvásomra szolgál, hogy Sohmnak amaz elmélete az eljegyzés házasságkötő erejéről, melyet Kováts a magyar jogtörténelemben is értékesíthetőnek vélt, a német jogtudomány részéről majdnem egyhangú visszautasítást talált.

Kálmán király törvényére vonatkozólag Kováts fentartja ama nézetét, melyet a házasságkötésről irt munkájában nyilvánított, s ezt annál kevésbbé veszem tőle rossz néven, miután dr. Óvári Kelemen az *Igazságügy* január havi füzetében közölt értekezésében határozottan az ő nézete felé hajlik. Másfelől azonban meg fogja engedni, hogy én is fentarthassam saját nézetemet, s arra utalva, hogy itt sem hozott fel újabb adatokat, most sem lássam valószínűnek, hogy akkor, midőn egyházi bírák a kánonok alapján ítélték a házasságok érvénye felett, épen egyházi kezdeményezésből («Placuit sanctae Synodo») létesülhetett volna oly törvény, mely a házasságkötés érvényességének elbírálását a kánonjoggal teljesen ellenkezőleg szabályozza. Nem tarthatom valószínűnek most sem, hogy akkor, midőn az összehasonlító jogtörténelem azt tanúsítja, hogy a külföldön hasonló tárgyú, de sokkal erősebb sanctióval ellátott törvények nem tudtak gyakorlati érvényre emelkedni, épen nálunk történt volna kivétel és pedig épen oly törvény tekintetében, melynek hire már Verböczyhez el sem jutott, mert sehol egyetlen egy szóval sem tesz róla említést. Nem hihetem továbbá Kálmán királyról sem, hogy parázsnaságnak kívánta volna minősíteni a házasságot egyedül oly hiánynál fogva, melyet ő maga sem került volt el Buzillával kötött házasságánál, miután azt nem az egyház színe előtt, hanem nyílt mezőn emelt sátorban kötötte meg.

Mindezeknél fogva annál kevésbbé adhatom fel korábban nyilvánított nézetemet, miután azt munkám két kitűnő bírálója teljes helyesléssel fogadta. Pulszky Ágost a *Budapesti Szemle* 1887 októberi füzetében azt írja, hogy «tüzetesen megdöntöttem» Kováts nézetét. Károlyi Árpád pedig a *Századok* 1887 deczemberi füzetében kijelenti, hogy Kálmán király törvényéről szóló nézetemet figyelemreméltó fejtegetéssel bizonyítottam s őt azzal meg is győztem.

Következik munkám 12-dik §-a, melyben a kánonjog átalakulást, a sponsalia de futuro et de praesenti tanainak meghonosulását tárgyaltam.

Kováts itt először is azt veszi rossz néven, hogy tisztelenül vádoltam Gratiánt azzal, hogy nem tudott eligazodni az általa összegyűjtött források ellenmondásaiban, s még csak fokozta a zavart a «kezdeményezett házasság» fogalmával. Valamivel lentebb pedig azt mondja Kováts, hogy *Gratian gyakorlati jogász létére* 1150 körül nem találta szükségesnek azt, hogy az eljegyzések között különbséget tegyen, s ő tehát egyedül a házasságkötő eljegyzést ismerte.

Részemről mindössze annyit jegyzek meg, hogy nem értem, mikép lehessen Gratiánt, ki szerzetes és tanár volt, gyakorlati jogásznak nevezni. A többire nézve átadom a szót a legkiválóbb német kánonjogtanárok egyikének s a

régi házassági jog legalaposabb ismerőjének, Friedberg Emil lipcsei egyetemi tanárnak, ki idevonatkozólag (Verlobung und Trauung 27. l.) a következőket írja:

«Betrachten wir jetzt die Lehren Gratians. In gewohnter kritischer Weise nahm er alle verschiedenen Ansichten auf. Er hat die Stellen über die Verlöbnisse, worin diese den Ehen gleichgestellt werden. Er hat auch die Stellen, welche Ehen und Verlöbnisse durchweg in römischer Weise unterscheiden; er hat Stellen, die deutschen Concilien entnommen, deutsche Rechtsauffassungen geben, d. h. eine dotatio verlangen und eine *traditio sponsae*, welche letztere die Ehe begründet.»

Kováts azon is fenakad, hogy «a hol sponsalia de praesenti vannak, ott szükségképen vannak sponsalia de futuro is, mert különben nem volna értelme a megkülönböztető jelzésnek». Szerinte ugyanis ez annyit jelent, hogy a házasságkötést az eljegyzésnek okvetlenül meg kellett előzni, holott világos, hogy egyáltalában nem akarhattam azt mondani, hogy a sponsalia de futuro és a sponsalia de praesenti egyenlő számarányban fordultak volna elő, mert természetes, hogy sponsalia de futuro vagyis kánonjogi hatályu eljegyzésre csak akkor volt szükség, ha a házasság kezdetét későbbre akarták halasztani. A kifogásolt tételnek tehát csak ez az értelme, hogy a hol constatálhatjuk a sponsalia de praesenti intézményének meghonosulását, ott következtetést vonhatunk a megkülönböztető jelzésből arra is, hogy ugyanott meghonosult a sponsalia de futuro intézménye is.

Hagyjuk azonban e meddő polemikát, s hallgassuk meg az Óvári Kelemen véleményét, ki többször idézett bírálatában a következőket írja:

«Nagy értékű kincscsel gazdagította Roszner házasságjogi tudományunkat munkája második fejezetének azon szakaszaival, melyekben a sponsalia de futuro et de praesenti eredetét, történetét s hazánkban való meghonosulását (12. §.), az egyházi házasságkötés és házasságkötési szertartások (15., 16. §.), az egyházi kihirdetés történetét (15—17. §§.), a házasságkötést in forma tridentina, s ezen formának hazánkban való receptióját fejt ki, bő s helyesen értelmezett források segítségével, széleskörű, igazi tudományossággal, oly részletesen s alaposan, mint ezt még senki sem tevő, közben-közben sikeresen czéfolván meg, vagy igazítván ki Kováts Gyulának egyben-másban hiányos vagy téves nézeteit, melyeknek a sponsalia de futuro et praesenti meghonosulását s a forma tridentina receptióját illetőleg a házasságkötésről irt munkájában adott tudományos kifejezést.»

Térjünk most át munkám 13. §-ára, mely az anjou-kori polgári házasságról szól. E szakasz több oldalról lett megtámadva.

Egyfelől megtámadta azt dr. Óvári Kelemen, ki úgy értelmezi az Ars notarialis egyik jogesetét (Nr. 60), hogy világi bíró előtt nem kötöttek házasságot, hanem csak bejelentették neki a már korábban megkötött házasságukat. Ez értelmezésnek azonban — nézetem szerint — ellentmond az Ars notarialis idézett formulájának szövege, mert ott azt mondja a városi bíró, hogy a házasság az ő szeme láttára kötött: «ubi etiam praenominata domina M. ad nostrum visum coniuncta exstissit et associata E. f. tali supradicto.» Az Ars notarialis többi jogeseteit olyképp magyarázza Óvári, hogy az egyházi bíró is mint ilyen csak ítél, de a felek előtte, mint pap előtt (coram facie ecclesiae), kelnek egybe. Részemről azonban csak a 165-ik és 171-ik formulában látom, hogy az ítélő bíró pap volt, a többiben ezt nem találom bizonyosnak, mert erőszakos nemi közönség esetén a bűnügyi igazságszolgáltatás a világi bírót illette. Ama körülmény pedig, hogy a felek «in facie ecclesiae» kötötték házasságaikat, nem zárja ki, hogy az a világi bíróság jelenlétében történhetett, mert a templom előtti teret gyakran használták törvénykezési cselekvények színhelyül. — A közjegyző előtti

házasságkötésre nézve is oly véleményben van Óvári, hogy a notarius szintén pap minőségben működött közre a házasságkötésnél, s ez minden esetre figyelemreméltó vélemény, mely alapos megfontolást igényel. Addig is azonban, míg a felvetett kérdést bővebben tanulmányozhatnám, meg kell jegyezmem, hogy III. Sándor pápa akkor, midőn oly házasságkötésről szól, mely a szokott ünnepélyességeknek megtartása mellett történik: «praesente scilicet sacerdote aut etiam notario, sicut etiam in quibusdam locis adhuc observatur», nehezen célzott a papi rendhez tartozó notariusokra, hanem inkább világi — például városi — notariusra gondolt, mert máskülönben nem említette volna a notariust a «sacerdos»-sal ellentétben.

Óvári tehát, a mint látjuk, eltérő véleményt képvisel, de fejtegetései itt is azzal a nemes tárgyilagossággal vannak írva, a mely egész értekezését jellemzi és kitünteti.

Egészen más szempontból mint Óvári, támadták meg munkám most tárgyalt §-át dr. Hamvas a «Religio» című kath. folyóirat 1887. nov. 12-iki számában és dr. Kováts a maga röpiratában.

Ugy Hamvas, mint Kováts megegyeznek abban, hogy az általam közölt adatokat nagyon csekélybe veszik. Kováts egyszerűen ignorálja azokat, Hamvas pedig úgy tesz, mintha azokat már rég időtől ismerte volna s nagyon megbotránykozik azon, hogy azok nekem meglepetést okoztak.

Adataimat tehát egyikéjük sem kifogásolja, de annál nagyobb hévvel és lényegileg egyező szempontból támadják meg következő megjegyzésemet, melylyel az anjoukori formulák ismertetését kísértem volt:

«A polgári házasságnak lényeges ismérve az, hogy a házasság világi hatóság előtt és ennek hiteles tanúsága mellett köttessék. Ezen ismérve a polgári házasságnak pedig megvan az idézett esetekben s így nem habozhatunk azokat valóságos polgári házasságoknak nevezni.

Ezen tételemet egyesült erővel támadják meg Hamvas és Kováts, s valóban érdekes megfigyelni, hogy mily összehangzatosan találkoznak a kath. papnak és ama protestans író nézetei, ki annyira zokon vette, midőn őt dr. Pulszky Ágost a «Budapesti Szemlében» az ultramontanizmus címével illette.

Hamvas ezeket írja:

«Ámde, kérem szépen, nem ezen a külsőségen fordul meg a polgári és egyházi házasság között a különbség; a különbség egészen principialis és ama kérdés körül forog: az államhoz tartozik-e meghatározni azon feltételeket, melyek megtartása mellett a felek Isten és lelkiismeret előtt magukat házastársakul tekinteni jogosítvák úgy mint kötelezvők, avagy pedig az egyházhoz tartozik-e ezen feltételek meghatározása? vagyis a házassági törvényhozásban és ítélkezésben rejlik a különbség. Ha ezen működések az egyházhoz tartoznak, a házasság egyházi lesz, ha az államhoz, polgári.»

Kováts pedig következőképen nyilatkozik:

«Azt szerző tudni sem látszik, hogy a polgári házasság intézményének első feltétele, a házasság világi törvényhozás által történt szabályozása, nemkülönben az, hogy a házasság ügyében az ítélkezés, valamint az administrative intézkedő felettes hatalom ne egyházi, de világi kezekben legyen. Ezekben rejlik a polgári házasság lényege s nem csak abban, hogy a házasság világi közeg előtt létesül.»

Ugy Hamvasnak, mint Kovátsnak kifogásai tehát oda-irányulnak, hogy a polgári házasságnak nem az képezi ismérvét, hogy a házasságkötés polgári hatóság előtt s ennek hiteles tanúsága mellett történjék, hanem az, hogy a házassági jogszabályokat világi törvényhozás állapítja meg s a házassági perekben polgári bíróság ítél.

Kétségtelenül igaz, hogy a polgári házasság elnevezése nem valami remek, de hibája korántsem ott rejlik, a hol Hamvas és Kováts keresik, hanem abban, hogy a régi meg-

szokottságnál fogva itt is, mint sokszor másutt is házasságról szólunk házasságkötés helyett. De elvégre is verba usu valent, s a mennyire üdvös az eszmék és fogalmak tisztázása éppen annyira helytelen és zavart okozó, ha egy, már több emberöltő óta elfogadott műszónak egyszerre új értelmet akarunk tulajdonítani. Már pedig a polgári házasság megszokott értelmében nemcsak terminus technicus, hanem ama megkülönböztetést, melyet Hamvas és Kováts tesznek, még elvi szempontból is vissza kell utasítanunk, mert eddig mindenki tudhatta, a ki csak tudni akarta, hogy a polgári házasságnál a «polgári» jelzés csak a házasság keletkezési alakzatára vonatkozik, Hamvas és Kováts ellenben átviszlik e jelzést amaz etikai és jogi viszonyra, mely a házasságkötési szerződéssel létesül.

Lássuk egyébiránt, hogy mily következtetésekre vezet Hamvas és Kováts elmélete.

Tudvalevőleg II. József császár házassági pátense még most is érvényben van a magyarországi protestánsokra nézve s így tehát kétségtelen, hogy ezeknek házassági jogát világi törvényhozás szabályozta. Másfelől pedig azt is tudjuk, hogy a magyarországi protestánsok házassági pereiben a királyi törvényszékek [s ezeknek felebbviteli forumai, vagyis egy szóval világi bíróságok ítélnék. Hamvas és Kováts szerint tehát jelen esetben megvannak a polgári házasság ismervei s ennél fogva szigorúan logikai következtetés, hogy szerintök a magyarországi protestánsokra nézve már most is be van hozva a polgári házasság. Csak azt nem tudom, hogy az ekként felfedezett polgári házasság emez intézmény melyik kategóriájához tartozik, mert eddig ismertünk kötelező polgári házasságot (obligatorische Civilehe), ismertünk általánosan engedményezett polgári házasságot (facultative Civilehe), és ismertünk szükség esetére szóló kivételes polgári házasságot (Noth-Civilehe), de olyan polgári házasságot, melynek értelmében kizárólag csak pap előtt lehessen házasságot kötni, eddigelé még nem ismertünk.

No de azért Kováts *én rólam* hiszi, hogy a jogi fogalmakkal oly experimentatiókat viszek véghez, hogy nem csoda, ha egyensúlyomat minduntalan elvesztem. (Röpirata 20. lap.)

(Bef. köv.)

Dr. báró ROSZNER ERVIN.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A kir. Curia az 1887. évben.

Minden jogász előtt, ki az igazságügy iránt melegebben érdeklődik s alakulásai felett gondolkozni tud, szokott is: kell hogy aggasztónak tűnjék fel azon már normálissá vált visszás állapot, melyben legfelsőbb ítélőszékünk ma is létezik.

Az, hogy egy oly terjedelmű, népességű s forgalmu államban, minő a mienk, a legfőbb bíróságnak egy évben 26 és fél ezer ügyszám elintézésével kellessék megküzdeni; az, hogy abból 20 ezret egy év alatt el is intézett; és általában minden bírónak 3—400 ügydarabot kell előadni; valamint az, hogy itt az évi hátralék a beérkezett ügyszámnak majdnem egyharmadára emelkedjék — leghatározottabban abnormis joghelyzetnek tekintendő.

Mennyi jogi rombolás s a jogbiztosságnak mennyi veszélyei rejlenek azon tényben, mikép legfelsőbb forumunkra egy év alatt — 1887-ben — 21,463 ügy jött fel, s az azzal kapcsolatos, milliókra terjedő improductiv kiadások mily károsak nemzetgazdászatiilag is, mennyire apasztják a nemzeti vagyont s jövedelmeket. Nem is említve a judicaturát, melynek az elintézendő ügyek ily nagy tömege mellett kellő s megnyugtató alapossággal kifejlődni nem lehet.

És ezen aggasztó jogállapot, habár jönnek közbe derültebb intervallumok, már egészen állandóvá vált. Az idősz-

konkint alkalmazott palliativ eszközök, nevezetesen a kivételes munkaerőszaporítás a hátralékok feldolgozására, csak rövid idejű, mulékony javulást eszközöltek, megszüntetésükkel a baj ismét megújult s tovább terjedett.

Abban hibáztunk, hogy a baj valódi forrását fel nem ismertük, vagy elpalástoltuk. A Curia szenvedő állapotának kórtünetét közvetlenül a felszaporodott hátralékokban kerestük, a mi pedig csak kifolyása, közvetett hatása volt a főhajnak, az elavult felebbezési rendszernek, mely a Curia előzőnlötte a perek nagy tömegével.

Azért is, midőn a 70-es években a hátralékok feldolgozására a bírák száma egészen 57-ig emeltetett, az ügybejövétel s elintézésük egészen egyenvonalba hozattak, 1873-ban a hátralék csak 276 volt, és az 1874—76. években sem volt több 3—500-nál, mi csupán az év utolsó napjai bejövetele-
nek felelt meg, tehát valódi hátraléknak nem is volt tekinthető.

A perek fölözölése ellen azonban orvosszer nem használtatván, miután az ügybejövétel 1877—1878-ban a 26 ezret már meghaladta, 1880—1881-ben a 27 ezren is túl ment, és 1882-ben 28,600-ig emelkedett, természetes, hogy a hátralékok régi baja ismét megújult, s legnagyobb mérveket öltött. 1877—78. években már 2000 körül állt; 1879-ben meghaladta a 3 ezret és 1880—81-ben 7 ezerig ment fel, 1882-ben pedig már 8909 volt a hátralék.

Most újra a bírói szám emeléséhez folyamodtak, az fel-emeltetett 70-ig s most a Curia mintegy 75 bíróval működik. Ez apasztotta ismét a hátralékokat, de ismét csak egy pár évre. A felére leapasztott hátralék azonban 1883 után ismét nagyobb mérveket öltött. 1885-ben már ötödfél ezer volt a hátralék, mi 1886. évben 5 ezerig növekedett, a lefolyt évben pedig már a 6 ezret is meghaladta, levén az 1887-ki hátralék 6369.

Mert a tulságos ügybejövétel, mi ellen a bírák szaporítása gyógyszerül nem szolgálhat, 28 ezerről (1882-ben) leszállt ugyan 19 ezerre — de ezen összeg 1885 után megint emelkedőben van, 1886-ban tevén 20 ezret, 1887-ben pedig 21,463 ügydarabot.

És ezen adatok világosan mutatják, mikép azon reformok, melyek a Curia irányában, a felebbezési jog korlátozására az 1880—83. évi codificatióban rejlenek, teljességgel nem elégségesek az itteni baj gyökeres orvoslására.

A felsorolt adatok közül kettő különösen nagyobb figyelmet igényelhet.

Az egyik a váltó-kereskedelmi ügyforgalom mozzanataira vonatkozik, melyek különböző időszakokban a Curian nyilvánultak. Nem kevésbé meglepő tapasztalat, mikép ezen forgalom a kereskedelmi törvények életbelépte előtt csak 600 bejövételre szorítkozott, míg az ezen codificatio után fokonykint több mint megháromszorosodott. Az első öt év alatt ezerig szaporodtak ezen ügybeérkezések; 1881 után meghaladták az ezret; 1885-ben 1100-on felül voltak; 1886-ban 1200 ügyszámra emelkedtek; és a múlt 1887. évben egy híjával szintén elérték az 1200 számot. Az ebbeli tanács működő erejének korlátozottsága folytán fenebbi arányban a hátralékoknak is kellett emelkedni. Az első években ezen korszakban alig haladták meg a 100 ügyszámot; 1883-ban már 240-et tettek; 1884-ben pedig 326-ot; 1886-ban 305-öt. Azonban a lefolyt 1887. évben feltűnően megfogyott a hátralék egészen 127-ig, a bírák rendkívüli munkássága következtében, melynél fogva rendszeren mindenikök egy év alatt 250-en felül referált, sőt némelyikök 300-at is meghaladólag; és daczára annak, hogy ez évben az elintézendő ügyszám az előbbi év hátralékaival 1504-et tett ki; míg az elintézendők összege 1883-ban csak 1311 és 1885-ben 1456 volt, a hátralék mégis ezen években 240 és 213 volt.

A másik mozzanat, mi nagyobb figyelmet gerjeszthet: a bűnvádi ügyek nagy száma, mi a codificatio után nem igen vált kedvezőbbé. Az igaz, mikép az 1884. év ótai évenkénti

bejövetelek csak 9 ezer körül álltak, így 1887-ben is 9900 ügydarabra szálltak le, mi szemben az 1881. évi 13,406 ügyszámmal, az 1882. évi 17 ezerrel s az 1883-ki 13 ezerrel sokkal megnyugtatóbbnak mutatkozik. De aggasztónak tűnhet fel azon körülmény, miszerint a bűnvádi ügyek száma folyvást meghaladja a polgárjogi bejövetelek összegét. Már az 1886. évben a polgáriak 9 és a bűnügyiiek 10 ezeren álltak; a lefolyt évben is a polgáriak 9359-et s a bűnvádiak 9900 ügyszámot állítottak ki. Igen kedvezőtlen a bűnügyi hátralékok állása is, miután azok 1884. év óta megháromszorosodtak; 1884-ben 1117, 1885-ben 2221, 1886. évben 2983 és 1887-ben már 3440 volt a hátralék, mik tehát folytonos emelkedést tüntetnek fel.

Ezen tünetek s ténykörülmények forrásának vizsgálata megérdemelné a fáradságot, miután épen e két szakmában kitűnő codexekkel dicsekedhetünk.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

Különfélék.

— **A külföldi votumok.** Ujabb időben örömmel tapasztaljuk jogalkotásainknak a külföldön való elismerését és méltánylását, sőt hódításait. Kohlernek lapunkban közlött értekezése az örökjogi javaslatról; büntető-törvénykönyvünknek az olasz büntetőtörvény kodifikatorai általi elismerése, s egyes intézkedéseinek mint határozott vívmányok és reformoknak alapul vétele és utánzása; Randának a kitűnő osztrák civilistának dolgozata, a melyben nemcsak örökjogi javaslatunkat méltányolja, hanem teljes elismeréssel adózik többi jogi alkotásaink iránt is, különösen pedig kereskedelmi codexünk azon intézkedései iránt, melyekben a némettől eltér, vagy a melyek abból hiányzanak; Dernburgnak az igazságügyminiszteriumhoz beküldött kedvező kritikai dolgozata: mindezek összevéve oly jelenségek melyek nagyon is alkalmasak arra, hogy eloszlassák azon pessimistikus és kicsinylő felfogást, melylyel jogalkotásaink és jog-fejlődésünk iránt itthon uton-utfélen még jogi körökben is találkozunk, s igazolják ezen jelenségek, azt, hogy a magyar nemzetnek a jogtudomány és a codificatio iránt kiváló érzéke és talentuma van s hogy mi mégis csak «jogász nép» vagyunk. —

Lapunk mai számának élén közöljük az örökjogi javaslat bírálatát Randa Antal prágai egyetemi tanár tollából. Ezen írónak ismertetése és jellemzése jogászember előtt csaknem felesleges; köztudomásu, hogy Randa Antal nemcsak a prágai egyetemnek, de az osztrák jogtudománynak is méltó büszkesége. Irodalmi téren főképp az ő híres főmunkája: *Der Besitz nach österreichischem Rechte* által lett ismeretes, melyhez ujabbban egy másik alapvető, nagyszabásu mű: *Das Eigentumsrecht nach österreichischem Rechte* (1884) járult, mely utóbbinak eddig csak az első része jelent meg. Örökjogi kérdésekben Randa 1867-ben *Der Erwerb der Erbschaft nach österreichischem Rechte* című könyvecskéjével emelt szót, ezenfelül pedig az időszaki sajtóban is, főképp a Grünhut-féle *Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht* című folyóiratban a kitűnő írónak időről időre alapos, mély belátásra valló értekezései jelennek meg. Mindezen műveiben Randa mint kiváló civilista, ki mindenkor első kézből, a római forrásokból merit és a mellett a modern törvényhozások felett teljes áttekin-téssel is bír, mint éles szemű bíráló és elegans stilysta mutatta be magát. — A magyarra fordítást dr. Márkus Dezső ügyvéd ur volt szíves elvállalni.

— **Tóth Lőrincz** kir. curiai tanácselnök börtönügyi irodalmunk fáradhatlan művelője folyó hó 9-én a magyar tud. Akadémia II. osztályában felolvasást tartott a *fegyházi munká-ról*. E felolvasás harmadikát képezte azon «fegyházi tanulmányok»-nak, melyeket az értekező egy hosszabb cyclus egyes részei gyanánt az Akadémiában felolvas. Az értekező a bevezetés után mindenekelőtt a *regie és a bérleti rendszer* kérdését vette szemügyre és arra az eredményre jutott, hogy az

állami kezelés rendszere úgy büntető-politikai, mint pénzügyi szempontból fölébe helyezendő a bérbeadásnak. Különösen a hazai adatok alapján kimutatta, hogy a saját kezelés mellett a jövedelem ma már több mint háromszor annyival haladja felül azt a jövedelmet, melyet a bérleti rendszer idejében elérni tudtak. Másodsorban tárgyalta az értekező azon kérdést, mennyiben igazságos az a, kivált külföldön hangoztatott panasz, hogy a rabmunka a szabad iparosoknak hátrányos versenyt okoz. Eredményül arra jutott, hogy ha a rabok lehetőleg különböző iparágakkal foglalkoztatnak és megrendelésre dolgoznak, már csak a rabmunkások csekély száma miatt sem keletkezhetik veszély a szabad iparosokra. Ezután ismertette a szerző a raboknak a munka jövedelemben való részvételére vonatkozó hazai intézkedéseket, és kijelenté, hogy azokkal egyetért. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtására rendelt intézeteinkben üzött egyes munkanemekre s az elért eredményekre vonatkozó bizonyára nagyon érdekes közelebbi adatokat azonban, sajnálatunkra, az idő rövidsége miatt nem olvashatta fel az értekező, s így dolgozatának sajtó útján megjelenése elé kétszeres érdeklődéssel tekinthetünk.

— **A marosvásárhelyi ügyvédi kamara** segélyalapjának alapszabályait az igazságügyminiszterium múlt évi november 8-áról kelt rendeletével helybenhagyta. A segélyalapra eddig a felosztott marosvásárhelyi jogászegylet szavazott meg 500 frtot; egyéb uton összegyűlt 146 frt. A kezdet tehát elég szerény. Az alapszabályokat legközelebb szószerint közöljük. Kiemeljük már itt, hogy a tagdíj 10%-a a segélyezésre fordítatik, s ezen kívül minden a kamarába felvett ügyvéd tartozik e czímen 10 frtot fizetni.

— **A marosvásárhelyi ügyvédi vizsgáló bizottság** az 1888-ik évre következőleg alakult meg: Az igazságügyminiszter által kinevezettek: elnökül Schneider József marosvásárhelyi kir. ítélő táblai tanácselnök, helyettes elnökül Vita Sándor, marosvásárhelyi kir. főügyész, bizottsági tagokul: Ilyés Károly, Fekete Gábor, Frink Endre, Popu József, Gyárfás Ferencz, dr. Fabiny Ferencz, Ziegler Emil, Szentkirályi Lajos, Kozma Gyula és Dósa Gábor marosvásárhelyi kir. ítélő táblai bírák. A marosvásárhelyi ügyvédi kamara választmánya részéről bizottsági tagokul megválasztottak: Blumenfeld József, Csongvay Lajos, Csontos Olivér, Dájbukát János, Darkó Ákos, Debreczeni Nagy János, Dobai Albert, Kuti Albert, Papp Máthé és Schönstein Gyula marosvásárhelyi ügyvédek.

— **A Magyar Jogászegylet** igazgató választmánya f. hó 13-án ülést tart, melynek tárgyai: a börtönügyi szakosztály megalakítása; a törvényfordítási vállalat ujrafelvétele; folyó-ügyek.

— **A magyar jogirodalmi termékek évi szemléjét** szokta közölni lapunk minden év elején. Összeállítottuk e czélra a napokban az 1887-ben megjelent könyvek lajstromát s előre jelezhetjük, hogy a sorozat az előző évekhez képest, sajnos, határozott *visszaesést* jelez; magát a közlést térhiány miatt későbbre kell halasztanunk.

— **Az igazságügyi reform tárgyában Párisban tartott congressus** (Congres de la reforme judiciaire) az ügyvédség átalakítására vonatkozólag a következő radikális pontozatokat fogadta el:

1. Az «avoué»-k intézménye megszüntetettik úgy az első, mint a másodfolyamodásu bíróságoknál.
2. Az eddig az avouék által teljesített teendők átmennek részint az avocatokra, részint a felekre.
3. A jelenleg fenálló ügyvédi testületek eltöröltetnek. Helyökbe lép a nemzeti ügyvédi testület, melynek minden francia ügyvéd a tagja.
4. Egy bizonyos város vagy bizonyos szakma ügyvédei egyletté alakulhatnak.

Ugyanezen congressus a jövő évre az assises correctionnelles, vagyis a Schöffengericht kérdését tűzte napirendre.

— **Az osztrák igazságügyminiszter** rendeletet intézett a másodfoku bíróságok elnökeihez, melyben utasítja őket, hogy csak oly egyéneknek bocsássanak bírói joggyakorlatra, kik vagy mind a három elméleti államvizsgát, vagy a tudori szigorlatokat letették.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: évi 6 frt
negyedévre 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kimaradt szakaszok. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd, egyetemi magántanártól. — A magyar öröklési jog tervezete. (Készítette és az igazságügyminiszteriumban tartott értekezlet alapján átdolgozta dr. Teleszky István, igazságügyminiszteri államtitkár. Budapest, 1887.) Dr. RANDA ANTAL, udv. tanácsos, a prágai cseh egyetem r. tanáráról. — Jogirodalom: Néhány szó «Régi magyar házassági jog» című munkám-védelméről. Dr. báró ROSZNER ERVIN országgyűlési képviselőtől. — Báró Roszner Ervin válasza feleletre. Dr. KOVÁTS GYULA kir. táblai bírótól. — Törvénykezési szemle: Közjegyző és zugirász. BÉSAN MIHÁLY lugosi kir. közjegyzőtől. — A pénzügyi közigazgatási bíróság működése 1887-ben. Dr. FRAENKL SÁNDOR budapesti ügyvéd-től. — Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő. X. X. — Különlék. — Nemzetközi szemle. — Irtások. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1887. évi folyamának II. felében közölt Curia Határozatokhoz.

Kimaradt szakaszok.¹

II.²

Az eredeti tervezetben, ha a felvétel gyakornoki jegyzékbe vagy az ügyvédi vizsgára bocsátás a feddhetlen jellem hiánya vagy erkölcstelen foglalkozás miatt tagadtatott meg, öt évi expiationának nem volt helye, hanem a visszautasítás mindenkorra szólt, miután a becsületesség és tisztesség az ügyvédi állásnál ép oly szigorúan követelendő, mint például katonatiszteknel szokásos. Az ügyvéddé avatás iránti kérvény felett pedig első fokban az illetékes ügyvédi kamara választmánya ítelt volna, mint e kérdésben természetes hatóság és csak másodfokban a budapesti orsz. bizottság, a marosvásárhelyinek teljes elejtése mellett. A mostani rendszer, hogy ugyanazon bizottság kétfoku hatóság, minden esetre helytelen.

A II. fejezetben a következő §. foglaltatott: «a meny nyiben folyamodó kérvényében kijelenti, hogy bűnügyi illetve váltó-kereskelemügyi, illetve közigazgatási ügyvédi gyakorlatot folytatni nem óhajt, a vonatkozó tárgyakból vizsgátni nem tartozik. Ez esetben az ügyvédi oklevélben az illető hatáskör korlátozás megemlített és a hivatalos lapban közzéteendő.»

Ezzel összefüggésben intézkedés volt felvéve, mely szerint a kamara jegyzékében is kitünteti e hatáskör korlátozást a felvételnél s azt a területén székelő hatóságokkal közli. Továbbá a hatáskör tullepése zugirásatként minősített és büntetett. A mai kor követelménye, a munkaosztás és specializatio elve így legalább bevezetett volna az ügyvédi rendbe, hol ép oly szükséges volna, mint a bírói szervezetben. Indítványom kiegészítése volna a kizárólagos gyakorlat megengedése specialis jogban, mi azonban a magánjogi vizsgát soha sem tenné elengedhetővé.

Az V. fejezet címe volt ügyvédi jogok «megsértése» és bitorlása. Ennek 1. §-a így szólt, «ha valamely bíróság, ható-

ság vagy annak közege gyakorló ügyvéd, vagy nevében eljáró joggyakornok irányában a kölcsönösen köteles tiszteletet és ildomosságot megsérti, vagy őt hivatása gyakorlásában alaptalanul gátolja vagy zaklatja, pl. szólásszabadságának korlátozása által, fegyelmi vétséget követ el, melyet illetékes fegyelmi hatósága előtt megtorolni nemcsak a sértett félnek, hanem ennek felhívására a csatlakozó ügyvédi kamarának is jogában áll, melyet ez esetben a kamarai ügyész képvisel». Ez szoros corolláriuma az ügyvéd kötelezettségének a hatóság iránti tiszteletre és ennek megsértése büntetésének. Csak így nyer kifejezést a két kar egyenlő állása az igazságszolgáltatásban. És valóban azon bíró, a ki, mint fájdalom mindennapi jelenség nálunk, méltóságáról megfélekedezik, gorombáskodik és durva magaviselete által botrányt kelt, sokkal inkább érdemel büntetést, mint azon ügyvéd, a kit fele érdekének heves védelme vagy a sértett jogérzet elragad.

Ezzel összefüggésben állott az ügyvédi fegyelemről szóló fejezetben oly szakasz, mely szerint az ügyvéd által bíróság és hatóság iránt vagy azok előtt másokkal szemben elkövetett tiszteletlenség vagy ildomtalanság mint fegyelmi vétség mindig csak a megkeresendő illetékes ügyvédi kamara által volt büntetendő és az összes eddigi bírságok s közvetlen bírói büntetések e czímen elestek, fenmaradván a bírónak általános rendfentartási joga a perjogi codexek szerint: az ügyvédet, ha szükséges, rendreutasítani, tőle a szót elvonni, őt kiutasítani, kivezetetni és így a bírói méltóságot közvetlenül megóvni. Ez consequens és a mai kor szellemének megfelelő rendszer, míg a sértett boszus bírónak közvetlen bírságkiszabása nagyon is magán viseli a középkori hagyomány jellegét. A mi szerencsétlen novellánk, mely ezen indítványom helyett a javaslatba felvétel, teljesen elvtelen, mert a bűnösségre nézve közömbös, szóval vagy írásban követtetik el a vétség. A ratio, mely homályosan lappangott a novella szerzője előtt, csak a szóbeli tárgyalás közvetlensége és nyilvánossága lehetett, pedig ép itt jobban óvja meg a bírói méltóságot a szó elvonása avagy kivezetés, mint egymásután egy rakás bírság kiszabása. Itt össze lett tévesztve a tárgyalási rend zavarása, mely nemcsak ügyvéddel, hanem ép ügyféllel, tanuval, közönséggel szemben kényszereszközökkel is fentartandó a bíró által és az ügyvéd fegyelmi vétsége, a melynek büntetését mindig illetékes fegyelmi hatóságára kell bízni. Az pedig épen alantas felfogásra mutat, ha az ügyvédet főleg anyagilag sujtjuk, mint a bírói bírság-kirovánál, mintha feltennők, hogy erkölcsi büntetés iránt úgy sincs érzéke.

Az ügyvédi tiszteletdíj fejezetében a miniszteri díjjegyzék kibocsátása csak egyes kamarák területére és azok kérelmére engedtetett meg.

Továbbá az ügyvéd perbeli s peres ügyben felmerült perenkívüli díjait és kiadásait fele ellen kérvényileg felszámítani már a per folyama alatt az ítélet hozatala előtt feljogosítottatott. Ha a fél kifogást nem tett, vagy csak mérséklést kért, a bíróság külön végzésben tartozott határozni e díjkövetelés felett és pedig kifogás hiányában az egész felszámított összeg feltétlenül megítélendő volt, sőt ez esetben a hivatalbóli mérséklés fegyelmi vétséget képezett volna a bíró részéről. E vég-

¹ Az első közleményben értelemzavaró sajtóhibák fordulnak elő. A második hasáb hatodik bekezdésében «jogkövetkezménye alatt önálló» helyett «jogkövetkezménye alatt nem álló»: ugyanott «változás esetében jobban kiigazít» helyett «változás esetében nyomban kiigazít»; ugyanott «A kirendelés e jegyzékből inár betűsoros sorrendben» helyett «a kirendelés e jegyzékből név betűsoros sorrendben» értendő.

² Az előbbi közleményt lásd az 1. számban.

zés végrehajtható volt. Érdemleges kifogás beadása esetében pedig a bíróság az ügyet az illetékes ügyvédi kamarához tette volna át, mely minden díjperben első fokon ítélt volna, a curiai ügyvédségi tanács pedig második és utolsó fokon. Ugyanezek ítélték volna mint perbíróságok az ügyvédi kereset alapján, midőn követelése díjlevélén alapult vagy perenkívüli ügyből eredt, vagy peres ügyből eredt ugyan, de az ügyvéd a per alatt nem kérte a liquidatiót kérvény útján. E kereset volt 2 év alatt indítandó az ügy befejezésétől illetőleg a díjlevél szerinti lejáratától, mert különben a követelés elévült. A kamara választmánya a díj-perekben is a felek és tanúk meghallgatása után, a bizonyítékok szabad mérlegelése alapján ítélt volna. Felebbezett marasztaló határozata alapján biztosításnak, jogerős határozata, vagy előtte kötött egyezség alapján végrehajtásnak volt helye, melyet a kir. bíróságok foganatosítanak. A vesztes fél perkoltséghen is marasztaltattott.

Peres ügy felebbviteli stádiumában felmerült díjakat és költségeket az ügyvéd az első foku perbíróság előtt a felsőbírósági határozat vétele után 15 napon belül kérvény útján fele ellen megállapíttathatott a már leirt eljárás mellett.

Ha valamely bírósági határozat megsértette ezen intézkedéseket, azt az érdekelt ügyvéd, illetve fél a curiai ügyvédségi tanácshoz felebbezhette, azon felül fegyelmi vétséget képezett a bíró részéről, melyet az ügyvéd kamarája is üldözhetett.

A visszatartási és önkielégítési jog gyakorlásánál is a letétbe helyezés az ügyvédi kamara elnökénél történt volna és így ugyanazon hatóság ítélt volna e jog gyakorlásának törvényessége, az alapul szolgáló díj-igény és visszaélés esetében a fegyelmi vétség felett. Ez egyszerű és gyors eljárást tett volna lehetővé és a curiai ügyvédségi tanács, mint valamennyi ügyvédi per végső foruma, egységes elvi alapokra terelhetette volna a judicaturát.

A jelen javaslat ellenben szétszakítja az eljárást, a liquidatiót peres ügyben csak befejezése után engedi meg, a díjper forumainak meghagyja a bíróságokat és fentartja hivatbóli díjmérséklési, illetve díjmegállapítási jogukat, ha a fél nem is tett kifogást a felszámítás ellen.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ.

A magyar öröklési jog tervezete¹

(Készítette és az igazságügyminiszteriumban tartott értekezlet alapján átdolgozta dr. Telezsky István, igazságügyminiszteri államtitkár. Budapest, 1887.)

Irta dr. RANDA, udv. tanácsos, a prágai cseh egyetem rendes tanára.

Nagy dicséretre méltónak tartjuk a tervezet ama változtatásait, melyeket a *tulélő házastárs* és a törvénytelen gyermekek törvényes örökösödési jogát illetőleg eszközölt, szemben az osztrák joggal. Mert kétségtelen, hogy a tulélő házastárssal az osztrák törvénykönyv 757—759. §-ai igen rosszul bánnak el, az örökhagyó felmenőihöz és oldalrokonaihoz képest, és hogy még háromnál kevesebb gyermek életében is felette mostohán jut ki neki a hagyatékból. Avagy méltányos-e, hogy a tulélő házastárs, a ki 20, sőt 40 éven át megosztotta volt az örökhagyóval ennek örömét és buját s ki őt gazdaságilag is önfeláldozóan támogatta, a hagyatékának csak negyedrészt kapja, míg ellenben az ötödik avagy hatodik ágból való valamelyik távoli rokonnak, a ki az örökhagyó felől soha mitsem hallott és vele tizedik fokban rokon, a hagyaték háromnegyed része jut osztályrészül? Kinek ne jutnának eszébe a «nevető örökösök?»

De az eddigi magyar öröklési jog sem volt e tekintetben elfogadható, mert — mint a bevezetés helyesen jegyzi meg — az öröklött és szerzett vagyon közti különbség tarthatatlan-

nak tűnik fel, mivel méltánytalan, hogy a tulélő özvegy jelentékenyen nagyobb jogokban részesüljön, mint a tulélő férj, mivel továbbá az eddig szokásos osztály nemcsak gazdaságilag hat károsan, hanem erkölcsileg is káros érdekharczot idéz elő a sógorsági viszonyban levő örökösök közt. A tervezet ennek következtében a házastárs örökjogát új, szélesebb és igazságosabb alapra fekteti, a mennyiben annak, ha gyermekek maradnak, a gyermekek számának arányában (3, 2, 1) a hagyaték negyed-felerészéig *fokozódó* részén ($\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{2}$) enged holtiglani *haszonélvezetet* és *azonfelül* saját gyermekei örökrészenek használati jogát engedi meg azok nagykoruságáig.¹ Ha leszármazók nincsenek és a házastárs az örökhagyó felmenőivel és oldalrokonaiával együttesen örököl, úgy *tulajdonul* kap egy örökrészt; s a tervezet ez esetben különbséget tesz közeli, távoli és legtávolabbi rokonok közt és e szerint gondoskodik méltányosan a tulélő házastársról, a hatályban levő magyar jog szellemében és az olasz törvénykönyv felfogását fogadva el. A tulélő házastárs ugyanis mint örökös kapja: a) az örökség *felét*, ha az örökhagyó szülői vagy ezekről leszármazó oldalrokonok örökösödnek; b) az örökség *kétharmadrészét*, ha az örökhagyó nagyszülői vagy ezekről leszármazó oldalrokonok örökösödnek és mindkét esetben a házi eszközöket, a házi és lakfelszerelést (midőn az örökhagyónak csupán örökbefogadott gyermeke vagy ettől leszármazó örököse van: az örökség közte és a tulélő házastárs közt felerészben oszlik meg). c) Ha a fent említett örökösök nem léteznek, a tulélő házastárs mint *egyedüli* örökös örökösödik és e szerint törvényesen megelőzi a negyedik és ezentui való parentelák rokonait. *Ezt csak helyesíthetni* és a magyar tervezet e gyakorlatilag fontos kérdésben nagy előnyben van a közönséges és az osztrák joggal szemben.

Nem kisebb dicséretre méltó, hogy a tervezet, az osztrák jogtól eltérve, a tulélő házastársnak *köteles részt* ad (95. §), még pedig ha az örökhagyó gyermekeivel együtt örököl, a hagyaték egynegyedrészenek *haszonélvezetét* (ama kitételt, «illetőleg a közszerzeményen fölül levő hagyatéki vagyon egy-negyedrészenek stb.» a fent mondott alapján következtetlenné és aggályosnak tartom); ha a második vagy harmadik parentelával együtt örököl, törvényes örökösödési részének felét; ha a távolabbi parentelákkal concurrál, törvényes örökösödési részének egyharmadát. (Hogy miért nem ez esetben is a felerészt? azt nem tudjuk megérteni.)

Nézetünk szerint azonban megfoghatatlan és méltánytalan, hogy míg a leszármazók, szülők és tulélő házastárs czélszerű mértékben részesülnek köteles részben, az osztrák jogtól eltérően — a *nagyszülők* abból feltétlenül kizárva. Ezen erkölcsi szempontból visszautasítandó intézkedés megokolása (X. 1.) jogi tévedésen alapul. Itt t. i. ez áll «Miután a tervezet által elfogadott parentela-rendszer értelmében az örökhagyó testvérei megelőzik annak nagyszülőit és miután a köteles rész a törvényes örökösödési jogon alapul, a *logikai* következetesség folyománya, hogy a nagyszülők sem kapnak köteles részt.» Ámde a *logikai* következetesség csak azt kívánja meg, hogy a nagyszülők csak akkor ne kapjanak köteles részt, ha *törvényes örökösödés sem illeti meg őket*, tehát akkor, midőn második parentela-beli rokonok léteznek (szülők, testvérek vagy ezek leszármazói; 1. az osztr. polg. törv. 763. §-át); de épen a logikai következetesség megkívánja, hogy ne vonják meg tőlük a köteles részt, ha őket (az 1. és 2. parentelához tartozó öröklésre képes rokonok hiján) a törvényes örökösödési jog megilleti, más szóval, ha reájuk nézve a törvényes örökösödés *joga és rendje* bekövetkeznék.

A tervezetnek ezen kemény, az emberek józan meggyő-

¹ Értethetlen, hogy a házasság ideje alatt szerzett vagyonnak közösége esetében, a 33. §. haszonélvezete miért terjed ki csupán a közszerzeményi vagyonon kívül levő hagyatéki vagyonnak megfelelő hányadára? Mert e vagyonnak felerésze feltétlenül a hagyatékhoz tartozik, a másik felerész pedig nem tárgya a betudásnak.

¹ Bef. közl. — Az előbbi közlemény lásd a mult heti számban.

zódásával («Volksüberzeugung») ellenkező intézkedése ellenében azonfelül még ama kifogás is merül fel, hogy az a köteles rész *viszonosságát* sérti. A megokolás e kifogást azzal véli megcáfoltatni, hogy a nagyszülők rendesen bensőbb odaadással függnek unokáikon, mint ezek nagyszülőikön, és hogy az unokáknak azért van törvényes örökösödési joguk és ennek folytán köteles részük, mert a nagyszülők hagyatékánál elhunyt szülőiket képviselik, míg a nagyszülők nem lépnek a szülők jogaiba. Ámde a magyarázat első része inkább a nagyszülők köteles részének megadása mellett szól, mint ellene, sőt amaz érveléssel sokkal inkább lehetne megokolni az *unokáknak* a köteles részből kizárását nagyszülőik után. A mi pedig a leszármazók képviselőségével való érvelést illeti, ez, úgy látszik, az u. n. képviseleti rendszernek mostanság tévesnek elismert felfogásán alapul. Mert a távolabbi leszármazók is *saját maguk* jogából örökölnék, és csak a mennyiben a hagyatékban törzsek szerint *megosztásáról* van szó, jogosult ama szempont, hogy az elődöt leszármazói képviselik.

És maga a magyar tervezet, épugy, mint helyes értelmezés szerint, az osztrák törvk. is, a képviseleti jognak egész helyes felfogásából indul ki, a mennyiben a 8. §. határozottan megszabja, hogy a ki öröklési képességgel nem bír, vagy az öröklésre érdemtelen, az öröklésnél úgy tekintetik, mintha az örökagyót megelőzőleg halt volna el. A képtelen (érdemtelen) szülő nem is jut tehát az örökséghez, leszármazói tehát önmaguk jogából örökölnék.

Legujabban az osztrák magánjog uralmának terére való érvénnyel; illustris helyen (Pfaff-Hofmann) a polg. tkönyv 757. és 758. §-ának oly értelmet tulajdonítottak, hogy a tuléő házastársat gyermekek létében nem (mint eddig csaknem általánosan és joggal vélték) pusztán *haszonélvezeti* jog illeti meg a hagyaték negyedrészen, ill. az illető gyermekrészen, hanem annak *tulajdoni joga*, melyet azonban a másik házastárs halálakor még élő gyermekek *törvényes* (feltételes) *hitbizományi helyettesítése* korlátol.

A nevezett commentátorokat e magyarázatra első sorban nem valamely elméleti aggály indította, hanem a 757. §. uralkodó magyarázatának állítólagos gyakorlati lehetetlensége. Erről meggyőzhet bennünket eredményeinek (állítólagos) mesterkélt volta. Az örökagyó után házastársán kívül, pl. hat gyermek marad. Azonnal kétszeres osztás válik szükségessé: minden gyermek egy hatod részt kap örökrészl, de csak egy heted részt kap azonnali élvezetül; a házastárs pedig egy heted résznek élvezetét kapja. De vajon hol létezik e hetedrész? Csak hat egyforma örökrész létezik, a házastársat tehát minden hatod örökrészen egy heted uszfrucus illeti meg, vagyis a hagyaték minden $\frac{1}{42}$ -ed részén hatszoros haszonélvezet. Minden gyermeknek a hagyaték hetedrészén plenum dominiuma és $\frac{1}{42}$ részén nuda proprietatis-a van; csak a házastárs halálával consolidálódik ez utóbbi. «Mily mesterkélttség elejétől fogva!» Így Pfaff-Hofmann.

Ha ezen, az osztr. polg. tkönyv 757. §-ának uralkodó magyarázatának állítólagos *gyakorlati* lehetetlenségéből levont érvelések megállhatnának, nyilván épen úgy szólnának a magyar tervezet félremagyarázhatatlan 33. szakaszbeli intézkedése ellen is, mely szerint gyermekek létében a házastársat a hagyaték negyedrészen, harmadrészen vagy felének *haszonélvezete* illeti meg, mert e szakasz és a 757. §. közt csak a mennyiségben van különbség.

Az ily intézkedésnek «gyakorlati lehetetlensége» miatt való aggodalmakat azonban, melyekről előbb szóltunk, nem tartjuk megokoltaknak. Már az is gondolkodóvá tehet, hogy az osztr. polgári törvénykönyv *hetvenöt éves gyakorlata*, melyet az uralkodó magyarázat elejétől fogva magáévá tett, soha sem talált okot amaz intézkedés «gyakorlati lehetetlensége» miatt panaszkodni. E sorok írója maga is hosszabb ideig volt

gyakorlaton és a hagyatékok szép számát tárgyalta le bíróilag, de a fen megjelölt irányban sohasem akadt nehézségek. És ép oly kevésbé ütközik nehézségbe az, ha az ilyen haszonélvezet végrendeleten alapul. Annyiban igazuk van ugyan az említett magyarázóknak, hogy a fenti esetben tulajdonképen a hagyaték $\frac{1}{42}$ részén hatszoros haszonélvezet forog fen. Ez azonban sem feltűnő, sem aggasztó. A gyakorlatban a hagyatékot rendesen úgy adják birtokba, hogy a gyermekeknek az örökrészeket átadják (itt hatot), még pedig egy gyermekrészt (itt egy heted) haszonélvezeti jogának fentartásával; helyesebben azt kellene mondani: minden gyermekrészt hetedén való haszonélvezet fentartásával. Az utolsó értelemben történik rendesen a haszonélvezetnek a nyilvánkönyvekbe való bekebelezése is. Gyakorlatilag azonban ama fentartás azért alig érezhető, mert a haszonélvezet legtöbbször rövid időn megszűnik a tuléő házastárs halála folytán és a korlátolt tulajdon ipso facto consolidálódik, ill. azért, mert, ha az egyik házastárs fiatal korban hal meg, a tuléő (valóságos) szülő mint a gyermekek atyja vagy mint gyántárs az egész hagyatékot kezeli. Helyesen jegyzik meg tehát maguk az idézett commentátorok, hogy «a többi elméleteknek (milyen a mienk is) ellentétei (?) az életben kevésbé vagy egyáltalán nem nyilvánulnak, ha a tuléő szülő (a mint az rendesen történik) a vele együtt öröklő gyermekeknek valóságos szülője.»

Mellékesen megjegyzem, hogy az osztr. polg. törvénykönyv 757. §-ának ellenkező magyarázatát sem történelmi, sem dogmaticai szempontból nem tartom helyesnek. Mert egészen eltekintve a történelmi folytonosságtól, a mely még sem felszínes külsőség, a 757. §. zárómondata szószerint így hangzik: «*tulajdona* (t. i. a hagyaték gyermek- ill. negyedrésze) *a gyermekeké maradván.*» A tulajdon tehát elejétől kezdve az övéké (az övék «marad»). Ha az ellenfelek e záró mondathoz hozzá gondolják: «fentartva» (maradván), mert különben a törvény azt mondotta volna, hogy «az övék», «őket illeti meg»: úgy acceptáljuk annak bevallását, hogy ezt csak hozzágondolják. A törvény *nem mondja*, hogy a gyermekek az illető rész tulajdonját még *csak* a másik házastárs halála után kapják meg és nincs kényszerítő ok arra, hogy a törvény ilyen, értelmét teljesen megváltoztató hozzáadással bővítettessék. Mert ha a következő 758. §. azt mondja, «ha gyermek nincs, akkor az életben maradt házastárs a hagyaték negyedrészt korlátlan sajátul nyeri», ebből a 757. §. esetében a házastárs «korlátolt tulajdonára» a *contrario* teljességgel azért nem következtethetni (a mely következtetés magában véve is aggályos volna), mert a 758. §. alapgondolata, mint magok az idézett commentátorok is helyesen jegyzik meg, a következő: «A házastárs tulajdona minőségileg korlátlan, de mennyiségileg a beszámítás által korlátolt» (t. i. a 758. §. záró mondata). E szavak «*korlátlan tulajdon*» tehát csak a 758. §. záró mondatára, nem pedig a 757. §-ra is vonatkoznak.

Gyakorlati szempontból és de lege ferenda azonban nézetem szerint azért nem volna javasolható a törvényes hitbizományi helyettesítés elfogadása a másik házastárs halálakor életben levő és öröklő gyermekek javára ama részt illetőleg, mely a házastársnak *tulajdonul* jut, mert akkor kikerülhetetlen volna a fiduciarius vagyonnak *újbol* való letárgyalása.

Ámbár már most a magyar tervezet 33. §-ának szószentí szövege alapján kétségtelen, hogy a tuléő házastárs, ha az örökagyó gyermekeivel együtt örökl, a hagyaték valamely hányadának *csak* haszonélvezetét és nem hitbizományilag korlátolt tulajdonát kapja, mégis igen czélszerű volna, esetleges controversiák kikerülése végett, a milyeneket az osztr. polg. törvénykönyv 757. §-ának szövegezése idézett elő, hozzátenni: «A tulajdon mindig a gyermekeket *illeti* meg.»

Jogirodalom.

Néhány szó «Régi magyar házassági jog» című munkám védelméül.¹

A polgári házasságról szóló szakasz után áttér Kováts munkám 15. §-ához s itt mindenekelőtt azt veti szememre, hogy mily ellenmondásba keveredtem, midőn egyfelől azt írtam (munkám 61. l.), hogy Kálmán király törvénye soha sem volt tényleg érvényben, másfelől pedig (munkám 91. l.) azt mondom, hogy «ezen törvény is lendített az egyházi házasságkötés szokásának terjesztésén és szélesebb körökben való meghonosulásán.» A ki azonban tudja, hogy Kálmán király törvényét mint valláserkölcsi szabványt fogtam fel, mely a hivek figyelmeztetésére és utbaigazítására akart szolgálni (m. 61. l.), az idézett nyilatkozataimban nem fog ellenmondást találni, mert könnyen meg fogja érteni, hogy Kálmán király törvénye mint szigorú törvény nem nyert gyakorlati érvényt, de mint valláserkölcsi intés kihatással lehetett a szokások módosulására.

Egyenesen képtelenség az, a mit Kováts munkám ama tételéből olvas ki, mely szerint a Pray-mise végén a benedictio thalami-t látjuk. Szerinte ezzel azt mondtam volna, hogy a menyasszonyi nyoszolyát a templomban a mise folyama alatt áldották volna meg. Pedig ezzel nem mondtam mást, mint azt, a mit Kováts is elismer, hogy tudnillik a nászúgy megszentelésére vonatkozó szertartások a mise szövegéhez hozzá vannak írva. A könyvben található adatokból és fejtegetésekből mindenki meggyőződhetik arról, hogy ama szertartások, melyeket a mise- és szerkönyvekben az eljegyzés és házasságkötés tekintetében találunk, nem tételezik fel szükségképpen, hogy színhelyök a templom legyen, hanem sőt ellenkezőleg, határozottan látjuk, hogy azok egy része templomon kívül végeztetett. Ilyen az eljárás ante fores ecclesiae, mielőtt a tulajdonképi mise kezdődne, s ilyen a nászúgy megszentelése, midőn a misének már vége van.

Kováts Gyula azt is mondja, hogy én kisebbitem a Pray-misét «a mi becses ereklyénket» azzal, hogy abban a részletes utasítások hiányzanak. Szerinte pedig e misében minden megvan, mert a régi Sacramentariumokban még annyi sincs. Egyébiránt kár Kovátsnak olyan nagyon nagyra lenni ennek a Pray-misének a felfedezésével, mert elvégre is nem ő találta azt; hanem Csontossi Jánostól kapta, s Csontossi sem jött volna arra a gondolatra, hogy házassági misék után kutatasson, ha nem jövök előzőleg a nemzeti muzeum könyvtárába régi misekönyveket keresni s nem közlöm vele kutatásaim célját, midőn szíves támogatását igénybe vettem.

De menjünk tovább s nézzük meg, hogy Kováts mikép magyarázza félre munkám következő tételét:

«A tridenti zsinat által életbe léptetett újításoknak épen az képezi egyik lényeges vivmányát, hogy a forma tridentinánál szükségképpen kell, hogy összeessék a nyilvános házasságkötés a házasság jogi keletkezésének időpontjával, holott ezen időpontok találkozása a tridenti zsinat előtt csak esetleges lehetett.» (M. 117.).

Kováts erre azt írja: «Lám a szerző mégis csak tud valamit arról, hogy a házasságkötés időpontjának még sem kell a házasság teljes létrejövetelének időpontjával összeesni. Azt mondja, hogy a két időpontnak találkozása a tridenti zsinat előtt csak esetleges lehetett. Pedig hát ezt azelőtt a világegyetemen sem akarta belátni, hanem a pusztá házasságkötéssel a férjhezmenetelt is megtörténendőnek állította. Ki ne látná, hogy azzal, a mit immár bevall, a szerző összes előbbi állításai halomra dőlnek.»

Valóban nehéz megőrizni a tárgyilagos nyugodtságot, midőn lépten-nyomon ily ferdítések ellen kell védekeznünk. Mindenki láthatja, hogy Kováts az általam használt konkrét

kifejezéseket egészen önkényűleg általánosítja, s a hol én határozottan nyilvános házasságkötésről szoltam, ott ő általános házasságkötést ért. Ily mesterkélt quiproquo segélyével sok mindent lehet kimagyarázni, csak az igazságot nem. De az igazság utóvégre is kiderül. «Malgré tous les libelles, — mondá I. Napoleon — je ne crains rien pour ma renommée. La vérité sera connue, et l'on comparera le bien que j'ai fait, avec les fautes que j'ai commises. Je ne suis pas inquiet du résultat.»

A ki ismeri a házassági jog állapotát a tridenti reformot megelőző korszakban, az tudni fogja, hogy az akkori időben gyakran megtörtént, hogy oly házastársak, kik házasságukat alattomban kötötték, utóbb egyik vagy másik oknál fogva jónak látták, hogy házasságkötésüket nyilvánosan ismételjék. Ily esetben tehát nem esett össze a házasság jogi keletkezésének időpontja — mely az alattomos házasságkötéstől számítandó — a nyilvános házasságkötés időpontjával, s ezért mondhattam, hogy a tridenti zsinat előtt, vagyis addig, a míg alattomban is lehetett házasságot kötni, a jelzett időpontok találkozása csak esetleges volt, mert ily összetalálkozás csak akkor jött elő, ha a felek mindjárt első ízben nyilvánosan kötötték házasságukat.

Felette sok baja van Kovátsnak az én kánonjogi írói minőséggel. Egyszer már volt alkalmam ily irányu támadására felelni s erre való tekintettel azt hittem, hogy hallgatással mellőzhetem ama megjegyzését, melylyel röpirata 22. lapján azt mondja, hogy «épen kánonistától nem várható okoskodás, ha erkölcsi szabványokat a jogiaktól egészen modern értelemben elhatárolni igyekszik.» Miután azonban Kováts röpirata 43-ik lapján újból mint kánonistát támad meg s oda akarná terelni a dolgot, hogy a tridenti zsinat anathemájával gyűljön meg a bajom, alkalmam nyílik előbb idézett vádjára is kiterjeszkedni.

Véleményem szerint mi sem gátolja jobban a kánonjog tudományának haladását, mint az olyan nézet, melyet Kováts idézett nyilatkozata is kifejez.

Távol legyen tőlem, hogy tagadni akarjam a morál magasztos jelentőségét s az emberiségre nézve nélkülözhetlen voltát, de véleményem szerint nemcsak a jognak, hanem magának a morálnak is felette rossz szolgálatot teszünk, ha a kettőnek köreit összezárnunk engedjük.

A morál képviseli az eszményt, a jog pedig a szigorú valót s a mily mérvben szenvedne az eszmény, ha azt a gyakorlati élet tényleges követelményei szerint idomitanók át, ép annyira hamis képét alkotjuk a valónak, ha azt eszményi alapra helyezzük.

Helyesen mondja tehát Ihering, hogy a jog, vallás és morálnak összetétele képezi a jognak első gyermekkorát, melyből csak fokozatosan bontakozik ki az önállóság iránti törekvés, s ismételve állítom, hogy ama feltűnő jelenség, hogy a kánonjog tudománya annyira elmaradt azzal a nagymérvű lendülettel szemben, melyet a jogtudomány többi ágainál tapasztalhatunk, — egyenesen abban leli magyarázatát, hogy e tudomány szak önállósága nem lett még teljes következetességgel keresztülvive. Kovátsnak ama kijelentése pedig, hogy épen kánonistától nem várható, hogy az erkölcsi szabványokat a jogiaktól elhatárolni igyekezzék, már azért sem helyeselhető, mert magának a kánonjognak számos intézményei vannak, melyek csakis úgy érthetők meg, ha kellően meg tudjuk különböztetni a jogot a moráltól. Ott van például mindjárt a «matrimonium validum, sed illicitum» fogalma s ott vannak továbbá mindama házasságok, melyek nemcsak hogy meg nem felelnek az erkölcsiség követelményeinek, hanem sőt ellenkezőleg ezekhez a legkirívóbb ellentétben állanak s melyektől még sem tagadhatjuk meg a házassági jelleg elismerését, mihelyt megvannak a házasság érvényességéhez szükséges jogi kellékek, mert ez az egyedüli, a mi itt jogi szempontból tekintetbe jöhet.

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd az 1887. évi 51., 52., 1888. évi 1. és 2. számban.

téti kamatbeli járandóságát s szabályszerűen kiállított nyugtájukra kifizeti nekik a megállapított összegeket.

Ámde vidéken, hol a lakosoknak itt-ott 20 százaléka se tud írni-olvasni, vagy a nyelvet, melyen a nyugtát kiállítani tartozik, nem érti, vagy pedig a nyugtát helyesen kiállítani nem tudja, a pénzfelvételre jogosítottak arra vannak utalva, hogy nyugtáikat mások által készíttessék, mert a közjegyzőnek tiltsa van a felek számára magánokiratokat szerkeszteni, közokiratot pedig alkalmas személyazonossági vagy üzleti tanúk hiányában, még ha, ahha, a felek be is egyeznének, nem készíthet. Ügyvédhez se fordulhatnak a felek egy ilyen nyugta szerkesztéseért, mert az ügyvéd kénytelen az ügyiratok megtekintése s a kiszámítás helyességének megbírálása végett a kir. közjegyző irodájába felfáradni, a mit pedig ő 5 frton alul nem tehet meg, a kifizetendő összeg pedig sokszor alig tesz ki 20 frtot. A feleknek tehát sokba kerül aránylag egy ily nyugta elkészítése ügyvéd által, miért is nem marad egyéb hátra, mint a feleket oda utasítani, hogy a nyugtát «bárki által» elkészítve adják át.

Ez a «bárki» pedig csak zugirász lehet, mert ingyen ugyan ő se dolgozik, de a nyugtát 1 frtért vagy 50 krért is elkészíti.

Ennek a zugirásznak aztán, hogy a nyugtát helyesen szerkeszthesse, a kir. közjegyző kénytelen az ügyiratokat felmutatni, a törke- és kamatkiszámítást, esetleg utánszámítást végett kezébe adni, sőt néha a helyes nyugta kiállíthatása végett neki még jó tanácscsal is szolgálni.

Hasonló, száz meg száz eset fordul elő hagyatéki ügyekben is, mikor az öröklött vagyon egy része már eladott, de az adásvévesi szerződés elkészítése a hagyaték tárgyalásának idejére halasztatott, vagy ha az egyik örökös, a kinek örökrésze készpénzben állapittatik meg, a kielégítési összegről külön kötvényt kíván magának kiállíttatni.

Csekély összegekről lévén szó, az ilyenü ügyiratokat, okmányokat a kir. közjegyző tudtával, beleegyezésével rendszerint zugirások készítik a vidéken, kiket a kir. közjegyző, ha a bírói megbízást eredménnyel akarja befejezni, kénytelen-kelletlen az okmányok szerkesztésénél még utasításokkal is ellát.

A kérdés most már az: megszegi-e az idézett törvényt ez által a kir. közjegyző s elkövet-e fegyelmi vétséget?

Igaz ugyan, hogy a törvény betűszerinti magyarázata mellett a kir. közjegyzőt a zugirászat előmozdításával vádolni s fegyelmi vizsgálat alá vonni lehetne, mert a zugirásznak zugirászati munkájához segédkezet nyújt, sőt tanácsával is támogatja, mindamellett azon nézetben vagyok, hogy valamely cselekvény, vagy mulasztás elbírálásánál mindig a fenforgó körülmények, a szándék és a törvény szelleme, nem pedig annak holt betűje vetendő klatba, s hogy ennél fogva a kir. közjegyző törvényszegéssel alaposan nem vádoltathatik, hacsak a «summun jus summa injuria» elvét nem akarjuk ellene alkalmazni.

A fenforgó körülmények ugyanis lehetetlenné tennék a bírói megbízás teljesítését, ha a törvény betűszerint magyaráztatnék, ezt pedig a törvényhozás bizonyára nem célozta. De másrésről az említett esetekben a kir. közjegyző szorosan véve nem is közjegyzői, hanem a megbízásnál fogva bírói teendőket végez, s valamint a bíró, a nélkül hogy fegyelmi vizsgálatról tartana, az árfelosztás vagy egyéb bírói cselekmények teljesítésekor a fél által átadott okmányt elfogadni tartozik s nem kutathatja az okmány szerzőjét, s a bírói funkciót nem is teheti függővé attól, vajon zugirász vagy ügyvéd készítette-e a kérdéses okmányt: épen úgy a kir. közjegyző is, mint bírói biztos, nem követ el törvényt sértést s nem vonható fegyelmi vizsgálat alá azért, mert zugirász munkáját fogadta el s e munka készítésénél utbaigazítást adott.

De nem is forog itt fen a közjegyző részéről törvény-

sértési szándék, mert szabályszerű nyugta bekívánása s a pénz felosztása által csak megbízatásához képest jár el és csak a feleken kíván segíteni a zugirász által szerkesztett okmány elfogadásával. A mennyiben pedig a közjegyző visszautasítaná a zugirászt s okmányát: akkor igen sokszor nem volna képes a bírói kiküldetésnek megfelelni, ezt pedig se a törvényhozás, se a megbízó bíróság nem akarhatta.

Igy fogják fel a kérdést gyakorlatban nemcsak a kir. közjegyzők, hanem maguk a bíróságok is, a mennyiben a notorius zugirások által készített ilyenü okmányok ellen eddigelé kifogást nem emeltek.

Egyébiránt a bevezetésben idézett, törvényes intézkedés, mely bátran helyet foglalhatna az ügyvédi rendtartásban is, első sorban a zugirászat megakadályozására s arra van irányozva, hogy a kir. közjegyző, bármily csekély anyagi eredménye legyen is közbizalmi állásának, az élelmes és maguknak közönséget szerző zugirókkal ügyletekre, jövedelmi megosztásokra ne léphessen; és minthogy a kir. közjegyző a felsorolt esetekben anyagi haszonra szert nem tesz s nem tehet, — jogszerűen fegyelmi vizsgálat alá se vétethetik.

BÉSÁN MIHÁLY,
lugosi kir. közjegyző.

Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő.

A hivatalos lap idei január elsőjén megjelent számában olvassuk, hogy az igazságügyminiszter a kolozsvári kir. törvénytérületére, dr. Belki Jánost, a kolozsvári tud. egyetem tanárát, *törvénytérületi orvosnak* nevezte ki az egész törvénytérületére.

A miniszternek emez intézkedését két szempontból nem tartjuk helyeseltetőnek. Első sorban nem helyeseltető azért, mert a törvénytérületi orvosnak kinevezett egyetemi tanár, mint egyszersmind a törvénytérületi orvostan tanára, mindazon esetekben, a melyekben a bíróságok az orvosi fakultás felül véleményét kéri ki, a felülvéleményező tanácskozásban is részt vesz, sőt mondhatjuk, hogy mint szaktanár épen *döntőleg befolyásolja* az orvosi fakultás megállapodását s így annak az anomáliának kell bekövetkezni, hogy *ugyanaz a szakértő* a legfőbb szakértői forum előtt *saját* véleménye felett fog dönteni. Igaz, hogy az orvosi fakultás kizárhatja a felülvéleményező tanácsból azt a tagját, ki ugyanazon ügyben megelőzőleg már véleményezett mint törvénytérületi orvos, ebben az esetben azonban épen azért, mert annak a fakultásnak a törvénytérületi orvostani kérdések tekintetében *egyetlen szakembere* mellőzésével kell véleményt mondani: alapos kétely támadhat az iránt, ha vajon a legfőbb szakértői forum a becsület, szabadság, vagyon, vagy a legjobb földi jó: az élet elvesztésével járó fontos kérdésekben olyan véleményt fog-e adni, melyre nyugodt lelkiismerettel alapíthatja ítéletét a bíróság?

A második szempont, melyből bírálunk kell az igazságügyminiszter fenebbi intézkedését, nem más, mint a tanár *kötelességeinek összeütközése*. És így inkább a közoktatásügyi miniszter lett volna hivatva arra, hogy mielőtt pártolólág járult a kinevezéshez, a bekövetkező kötelmi összeütközések jelentőségét is megmérlegelje.

Az igazságügyi miniszteri kinevezés következtében nem csak Kolozsvár, hanem az egész törvénytérületén a kinevezett törvénytérületi orvosnak kell végeznie a szakértői teendőket. — Kolozs vármegyének vannak a központtól 20 mértföldnyi távolságra eső községei s e mellett majdnem járhatatlan utjai kellő bőségben. E körülmény miatt a szakértő orvos számos esetben *több napig* kénytelen lakhelyétől távol lenni. Minden ilyen esetben az egyetemi tanár, kit tulajdonképeni hivatása állandóan a *cathedrához* köt: egy *mellékfoglalkozás* kedvéért hivatásából kifolyó *kötelességét* kénytelen elhanyagolni, a tanügy megmérhetetlen kárára. Azt nem

lehet előre meghatározni hogy a szakértőnek évente hány napját veszi igénybe a hivatalos utazás. Annak a szakértőnek, ki a törvényszéki esetek vizsgálatával van megbízva s ebbeli kötelességének is lelkiismeretes pontossággal meg akar felelni: minden perczen készen kell lennie az utazásra; mert a vizsgálóbíró, szerintem, a reá nehezedő felelősségnél fogva nincs abban a helyzetben, hogy a bűnügyi vizsgálat hátrányára, a tanügyi szempontok miatt alkudhassék. Mi következik tehát ebből? Vagy az, hogy az egyetemi tanár, hivatkozva kettős kötelességére, stoikus nyugalommal fölpaokol mindannyiszor, a hányszor elrendeli a vizsgálóbíró a kiszállást, s nem törődik azzal, hogy az ő távollétében mit csinálnak tanítványai; vagy azt mondja, hogy tanári hivatását mindenekfelett valónak tartja (minthogy hiszszük is, miszerint minden lelkiismeretes tanár eként gondolkozik) és itthon marad. Ebben az esetben maga a gyakorlat bizonyítaná be, hogy a miniszternek e kettős kötelesség teljesítésére vonatkozó intézkedése *kivihetetlen*. Azt mondhatja valaki, hogy a törvényszéki orvos azon esetekben, midőn a két kötelesség összeütközik, marad cathedrálja mellett, s ilyenkor a vizsgálóbíró helyettesíti más szakértővel. Nem tekintve azonban azt, hogy a kiküldő rendelet többszörös kiadványozása nemcsak megterhelhetés a vizsgálóbíróra nézve, hanem idővesztéssel is jár: be fog következni ebből az a hátrány is, hogy a vizsgálóbíró a *terheesebb* kiküldetéseket kénytelen lesz olyan szakértőkkel helyettesíttetni, a melyenek rögtönösen rendelkezésére állanak, a minek aztán ismét megvan a maga káros következménye bűnügyi szempontból, mert a végeredmény az lesz, hogy az «állandó» törvényszéki orvosi intézmény mellett rosszabb szakértői munkálatok fognak a bírósághoz jutni, mint eddig.

Több évvel ezelőtt vette a kolozsvári kir. törvényszék az igazságügyminiszter rendeletét, mely szerint az egyetem székhelyén előforduló esetekben a bíróorvosi szemléknél első szakértő gyanánt a törvényszéki orvoskar tanárát kell alkalmazni. E rendeletnek bizonyára nem volt subjectiv motivuma, hanem első sorban a bűnügyek érdekében szakképzett szakembert akart biztosítani a miniszter. Már ez intézkedés is hátrányára volt a tanár tulajdonképeni hivatásának, mert ugy a bonczteremben, mint a vizsgálóbírák hivatali helyiségeiben évente sok időt tölt el a szakértő, a mit különben a *tanári pályán* kellene értékesítenie. Akkor hangoztatva volt illetékes helyen, hogy minden bűnügyi eset egyszersmint *tananyag*, mely hasznára válik ugy a tanárnak, mint a tanítványnak. En azonban annak a véleménynek adok kifejezést, hogy a bűnügyi esetek az egyetemi hallgatók számára *tananyagul nem szolgálhatnak*. A tanítványok — önként következnek — a hivatali bureaukba be nem vihetők, de nézetem szerint ki kell hogy legyenek zárva a *bonczteremből* is minden bűnügyi esetben. A bonczolat rendszerint az első vizsgálati cselekmény. Egy nyilvánosan végzett bonczolat részletei, annak eredménye bizonyára nem marad titokban. Tömeges verekedés folytán bekövetkezett halálesetnél már több esetben nem sikerült megállapítanom, hogy ki által okoztatott a halálos sértés, épen a *bonczolat nyilvánossága miatt*. Az érdekeltek mindannyia tudta már jó előre a bonczolat eredményét, ismerte a testen talált sértések minőségét és a tagadó tettes ellenében *nem sikerült a bizonyítékot megállapítani*. Hasonló eset igen sok fordult elő, azért szükséges, hogy a szakértői tárgyalás *kizárólag a hivatali személyzet előtt történjék meg*. A fiatalság részére van elég tananyag az oly nagy mennyiségű véletlen testi sértés- és *öngyilkossági eseteknél*. Ugy a bíróorvosi, mint rendőrorvosi vizsgálatoknak az a hivatása, hogy a szakértő kimutassa a külerőszak lényegét, elkövetési módozatát s annak hatását az emberi szervezetre. És miután az előbbi az utóbbitól, *mint tananyag*, semmiben sem különbözik — az egyetemnek székhelyén mindenütt megvan a kellő alkalom arra, hogy a törvényszéki orvostan

tanára hallgatóit, a mennyiben csakugyan *magok az esetek érdeklik* kiképezhesse, hogy azok majd annak idején a bűnügyi igazságszolgáltatás hivatalos közegei számára is hasznosan munkálkodhassanak. X. X.

A pénzügyi közig. bíróság működése 1887-ben.

Fennállása negyedik esztendejét fejezte be ezen bíróság és a negyedik évi kimutatást terjeszti a nyilvánosság elé, hogy számot adjon a közönségnek, az államnak működéséről.

Jól tudjuk, hogy egy bíróság működését nem lehet pusztán az ügydarabok száma szerint megbírálni s itt mindjárt sietünk kijelenteni és elismerni azt, hogy a bíróság határozatai még mindig többnyire a tudomány örök érvényességű szabályai nyomán, tudományos apparatus segítségével hozatnak és indokoltatnak. Ha azonban ez irányban nevezetesebb haladást nem tapasztalhatunk, — pedig a pénzügyi jog terén van még mit haladni, — azt inkább annak vagyunk hajlandók tulajdonítani, hogy a bíróság határozatainak gyűjteménye az utóbbi időben némileg egyhangu és a kétes vagy vitás kérdések megoldását tárgyazó határozatokban majdnem feltűnően szűkölködő, de nem hihetjük s nem is hiszszük, hogy a bíróság döntéseiben kevésbé alapos és kevésbé sokoldalúvá lett volna.

Az ügyforgalmi kimutatás számadatai azonban stagnatiót s így magukban hanyatlást tanusítanak. Eltérünk ezuttal a kimutatás méltánylásánál követett gyakorlatunktól és szűkebb körre szorítjuk a mult évek eredményeivel való párhuzamos összehasonlítást, mert hiszen a mostani magában is elég adatot nyújt a bírálatra, a mely — elég sajtószzerűen — nem is a bíróság, hanem az alantas hatóságokra vet nem valami kedvező fényt.

Hogy az elintézendő ügydarabok száma — hátralékok nélkül is — évről-évre szaporodik (1887-ben 13%-kal) s hogy a hátralék formai szempontból az idén kisebb az 1886-ikénál (7815—6420), hogy tehát a bíróság fokozottabb mérvben dolgozott, azt készséggel elismerjük.

De ha betekintünk az elintézendő volt 22265 ügydarabból elintézett 15845 darab (71.2%) egyes alkatelemeibe, akkor látjuk, hogy a bíróság ismét nagyobbára «pour le roi de Prusse», azaz hiába dolgozott. Nem emeljük ki különösen, hogy az elintézendő volt ügydarabok 35%-a 1886-iki hátralék volt, hanem annyi bizonyos, hogy az elintézett ügydaraboknak majdnem negyedrészt hiába kellett áttanulmányozni s így az arra fordított munka is kárba veszett, mert hiszen 3680 ügydarabot kiegészítés végett kellett visszaküldeni.

Ez valóságos pazarlás a munkaerővel és sajnos, hogy ez irányban több ízben hangoztatott panaszaink eredményre nem vezettek, holott egy erélyes miniszteri rendelet az alantas közegek felszerelési tudományán (?) nagyot lendíthetett volna.

A végzések közül 1674 volt megsemmisítő, tehát lényeges alaki hibák miatt az egész eljárás közigazgatás-politikai szempontból elhibázott és új munkára okot szolgáltató volt, úgy hogy a kiegészítés végett visszaküldött ügydarabokkal együtt az illetén elkerülhető volt munkának számaránya egész 30%-ra emelkedik.

Az érdemleges 12165 határozatból csak 62.7% ítélet és 37.2% végzés volt helybenhagyó, holott egészben az érdemleges határozatoknak 45.5 százaléka volt megváltató és megsemmisítő; — oly arány, a melyet kevés felső bíróságnál lehet találni. Oka pedig ennek csak az lehet, hogy az alsó foku hatóságok felületesek vagy — szabad-e ezt kimondani? — *igazságtalanok*.

Ezek után már csak kevés megjegyezni valónk van, mert hiszen az, hogy a tanácsülésben elintézett 12165 vitás ügyben a kincstár által 602 esetben (majdnem 5%) lett a felelősség

beadvá, csak onnét ered, hogy 1887-ben volt új adókiivetés. — Azt azonban hiába keressük a kimutatásban, hogy ennek a 602 kincstári felebbezésnek mi lett a sorsa, hánynak adott hely stb. — pedig egyik-másik tulbuzgó adófelügyelőnek, a ki időközben áthelyeztetett, jó lett volna megtudni, mi történt az ő nyomtatott felebbezéseivel.

Az sem új, mert úgy látszik, a bíróság működésének jellemző vonásává lett t. i., hogy az ítéletileg eldöntött eseteknek majdnem ötödrésze III. oszt. kereseti adóra, több mint harmadrésze bélyegilletékre és több mint két ötödrésze jogilletékre vonatkozott.

A megfélebbezett összegek kimutatása nem igen enged következtetést. Legfelebb érdekesnek mondható az, hogy a jogilleték- és a bélyegilletékre vonatkozó 6412 érdemleges határozattal a felebbezett összeg egészben 214,302 frt 81 krral «kevesbedett», a mi még sem egyéb, mint annak bizonyítása, hogy az illetékkiszabási hivatalok és a pénzügyigazgatóságok a bélyeg- és illetékekre vonatkozó jogszabályokat nem ismerik vagy — nem akarják ismerni. Hogy a III. oszt. kereseti adónál a kevesbedés 7320 frt 17 kra és a szaporodás 25220 frt 58 krra rug, szintén nem szolgálhat bírálat alapjául, mert nincsen kitüntetve az, hogy a szaporodási összegből mennyi esik a hivatalból eszközölt adófelemelésre.

Végül a rendszerben, az alsófoku hatóságok eljárásában kell találnunk panaszaink alapját. Meddig?

Dr. FRAENKEL SÁNDOR.

Különfélék.

— **Egy igazságügyminiszteri rendelet.** Birói körökből a következő sorokat vettük:

Az 1887. decz. 22. 4476. sz. igazságügyminiszteri rendelet, tett panaszokra hivatkozással, hogy fölösleges kiadás ne okoztassék, megrendeli a bíróságoknak a már majdnem 20 éves azon gyakorlat megszüntetését, hogy felperes felzetten nyer a kereset tárgyalására idézést s elrendeli jövőre az 1868: LIV. tcz. 115. §. értelmében felperest is a keresetlevél példányán megidézni.

Tartok azonban tőle, hogy a 15 kr. bélyegköltség ugyan elenyészend, de azt a felek nem köszönik meg. Ugyanis kétségtelen, hogy az idézett törvenczikk 115. §-a a keresetlevél példányain rendeli feleknek az idéző végzéseket kiadatni; de másfelől azt sem határozván meg, hogy a keresetlevél hány példányban adassék be sommás eljárásban, mert a 114. §. csak annyit mond, hogy rendes keresetlevél nem kívántatik, a 20 éves gyakorlat írásbeli sommás keresetekre is a 129. §-t vette alkalmazásba, támaszkodva a törvény 117. §-nak abbéli rendelkezésére, hogy a tárgyaláson a bíró a keresetet alperesnek szóval előadni köteles, a mit pedig — mint-hogy a törvény sehol sem rendeli, akár a feleknek kereseti példányaik kimutatását, akár a bírónak azok bekövetelését — csak úgy tehetett biztosan, ha a keresetlevél első példánya nála az ügyiratok közt visszatartatott, a minék azon további előnye is volt, hogy tárgyalásaira azokból előkészülhetett, támaszkodva továbbá a törvény 113. §-ra, mely, ha felek egyike sem jelent meg a tárgyalásra: «a kereset azonnal megszűntnek nyilvánítását s feleknek az iratok visszaadását» rendeli, míg ha a keresetlevél első példánya vissza nem tartatott volna, visszaadni való irat sem lehetett. Ezen gyakorlat abbéli előnyétől eltekintve, hogy a törvény 185. §-a értelmében az eredeti okiratok letételét felperes a kereset benyújtásával egyidejűleg külön beadvány nélkül a legegyszerűbb uton eszközölhetette, több hátrányt előzött meg, melyek a gyakorlat megszüntetésével felmerülhetnek. Az első egyike, hogy a tárgyaló bíró a keresetlevél hiányában a tárgyalásra előre el nem készülhetvén, bonyolodottabb esetekben hivatalból vagy a felek kérésére könnyebben fogja a tárgyalást elhalasztani, mint eddig tévé s a 185. §-ra való tekintettel az eredeti okmányoknak csak a tárgyalás alkalmával közlése ürügyül fog a feleknek is szolgálni a halasztás kérésére. Ha pedig ügyvédek közbejövetele nélkül lép fel felperes, vagy jelen meg alperes a tárgyalásra akár hány és mindennapi eset lesz, hogy a fél a neki kézbesített keresetpéldányt magával nem hozván, ennek hiányában, ellenfelét meg nem jelenése miatt nem marasztathatja. A 115. §. szigorú alkalmazásából másfelől az fog következni, hogy oly esetekben, midőn a

kereset szóval adatik jegyzőkönyvre, míg eddig felperes 15 kros bélyegű felzettel idéztetett, jövőre 50 kros bélyeggel ellátott jegyzőkönyvi másolaton nyerend megidézést.

Mindezen esetekben pedig a 10 kr. felzet kiállítását s reá kellett 15 kr. bélyegköltséget többszörösen felülmúló költség fog a félnek okoztatni, a melyekre való tekintettel semmi szükségét sem látom a már megállapodott gyakorlat megváltoztatásának.

Egy bíró.

— **Igazságszolgáltatási miseriák.** Tekintélyes vidéki ügyvédtől vettük a következő sorokat:

Gyakran találkozunk azon hírrel, hogy a kir. Curia evvel vagy avval a jogi nézettel szakított, és már most az ellenézetet tartja helyesnek, vagyis a mi eddig jogos és törvényes volt, az *mai naptól* jogtalan és törvénytelen lesz, vagy megfordítva. Ha szabad példával szolgálnom, emlékeztetek csak arra, hogy legközelebbi multban a kir. Curia a váltókibocsátó *helyének* tekintetében — s nagyon helyesen — eddigi gyakorlatával szakított, kimondván, hogy aláírásának helye, az elfogadói nyilatkozat helyével semmiféle relációban nem áll. Ez magában véve nagyon helyes. De mit tevő legyen azon számos váltótulajdonos, kinek váltói, az *ellenézet hatálya alatt*, mint kibocsátói aláírást nélkülözök, a váltóbíróság hatáskörétől elutasítottak? Vagy talán az ő *vétők*, hogy a kir. Curia nézetváltozása *épen csak oly későn és nem az ő ügyökben állott be?* Hiszen e nézetváltozás megmérhetlen kárt okozhatott. Már most képzeljünk ily nézetváltozást a büntető igazságszolgáltatás terén, hol nemcsak vagyon, de ha talán nem is az élet, de a becsület, a személyes szabadság kockáztatik. Nem volna *itt* szükséges, valami rendkívüli jogorvoslat? Talán rövid határidőn belül megindítható semmiségi kereset? A franczia jog feljogosítja a minisztere public-ot, hogy minden *polgári ítélet ellen is a törvény nem helyes alkalmazása miatt, semmiségi panasszal élhessen.* — A kir. tábla ellen is van, különösen mi vidékieknek kifogásunk, nevezetesen, hogy már is decentralizálva van. Anyagilag semmi különbség, akár már Debreczen, Kassa, Pozsony, Soprony stb. városokban székelne, a *mennyiben majdnem minden megyének van ott saját egy-két elbádjja, és ha a felterjesztett ügy a megyebeli elbádonak már abszolút be nem osztható, akkor kiadatik a szomszéd megyebelinek.* Ezen eljárás megingatja a népbén a kir. táblai igazságszolgáltatás iránti hitet. Hibás e rendszer, mert mi vidékiek is tudjuk ám, hogy miféle módokon jutnak az elsőfoku bírák a másodfoku bírósághoz, és *mikor épen a localis befolyásoktól ment ítéletet nyerendő appellálunk, a tek. kir. ítélő tábla ügyünket azon elbádonak osztja be, ki vagy épen legtöbbször e befolyásoknak köszönheti állását,* vagy pedig azok nyomásának ki van téve. — A mi az igazságszolgáltatás elleni bizalmatlanság növesztéséhez ugyancsak nem csekély mértékben járul, még egy — mi vidékiek előtt ösmeretlen — okból tört u. n. informálás, melyből maguk a képviselő urak tetemes részöket kiveszik...

— **A feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozólag** az igazságügyminiszternek a képviselőházban betérjesztett jelentése a következő adatokat tartalmazza:

A büntető-törvénykönyv érvényének kezdetétől, vagyis 1880. szept. 1-étől 1886. decz. 31-éig összesen 5077 egyén bocsátatott feltételes szabadságra. A feltételes szabadságra bocsátás eseteinek száma, a megelőző időben tett kielégítő tapasztalatoknál fogva évről-évre emelkedik; az elbocsátottak számából 59.43% esik olyanokra, a kiknek bűncselekménye inkább szenvedélyességből szülte erőszakosságra, mint erkölcsi romlottságra vezethető vissza; a hosszú és súlyos büntetések különös tekintetbe vétettek; a falusi népesség előnyben van; a feltételesen elbocsátottak magaviseletéről bekívánt jelentések tulnyomó száma kedvező; az elbocsátottak nem jelentékeny számban családalapítás, vagy a katonaságnál tanúsított jó magaviselet által józanságuknak bizt s jeleit adták; a kedvezmény visszavonásának szüksége csak ritkán fordult elő; az összes visszavonások a feltételes szabadságra bocsátásoknak 1.58%-át képezi. Visszavonott e kedvezmény: határozott visszaesés miatt 27 esetben, kifogás alá vont magaviselet miatt 8 esetben, a szabályszerű jelentkezés elmulasztása miatt 10 esetben, a megállapított tartózkodási hely jogosulatlan megváltoztatása miatt 9 esetben, erkölcs-telen életmód miatt 1 esetben, a feltételes szabadságra bocsátás tárgyalása alatt elkövetett fegyelmi vétség miatt 6 esetben, végül a miatt, hogy az illető katonaszökevénynek bizonyult, 1 esetben.

— **A Curia részletes statisztikájából** a következő újabb adatokat emeljük ki: A II-od bíróság ítélete 21208 elintézett ügy-

darab mellett csak 9318 esetben hagyatott helyben, míg a megváltoztatott ítéletek száma 4277, a visszautasított felebezéseké 4150, a feloldott ítéleteké 430, a megsemmisítetteké 247, a kiegészítés végétt visszautasítottaké 486 volt. A Curia tanácsai a lefolyt évben összesen 1828 nyilvános, 7 teljes és 10 összülést tartottak, egy-egy tanácsra tehát átlag 200 ülés esik. A nyilvános ülések száma 23-al emelkedett; az elintézett ügyek száma, az előző évhez képest 1½ ezerrel, 1885-höz viszonyítva, több mint 3000-al szaporodott.

— A budapesti IV—X. kerületi bűnügyi járásbírószághoz az 1887. év folyamán — mint a hozzánk beküldött évi kimutatás feltünteti — 35396 beadvány érkezett; ezekből elintéztetett 35381; maradt elintézetlen darab 15. Mindezen ügyek elintézésére a bírósági létszám állott egy járásbíróból, öt aljárásbíróból, két jegyzőből és hat joggyakornokból. Megemlíthető még, hogy a járásbírószághoz 1887-ben folytatott papírzacskókészítési *rabmunka* után befolyt 2108 frt; ebből munkajutalom címén jutott a foglyoknak 886 frt; az államkincstár javára 1222 frt.

— A budapesti főkapitányságnak hozzánk beküldött részletes évi jelentéséből kiemeljük a következőket. Politikai vétség iránt a rendőrséghez feljelentés nem érkezett. Hátóság elleni erőszak 17, szemérem elleni bűntett 77, gyilkosság 6, párviadal szintén 6, magzatelhajtás szintén csak 6, lopás 3785 jelentetett fel. Ha a lopások tényleges száma a feljelentettek számához úgy viszonylik, mint a magzatelhajtások tényleges száma a feljelentettekhez, akkor Budapesten rengeteg sok lopás követtetik el.

— Dr. Mayer bécsi egyetemi tanár, börtönügyi viszonyaink alapos ismerője, a *Gerichtssaal*-nak utolsó füzetében leírja a múlt év nyarán az *illavai fegyházban* tett látogatását. A szerzőnek hazánk és kulturális haladásunk iránt érzett jóakaratairól tanuskodó szakavatott cikke kiemeli azokat a nehézségeket, melyekkel a helyiségek meg nem felelő volta miatt a fegyházban is küzdeni kell, de egyuttal hangsúlyozza és részletesen ismerteti a fegyház igazgatójának Kovács Józsefnek ez intézet körül szerzett kiváló érdemeit s az elért, az adott viszonyok közt valóban fényes eredményeket.

Nemzetközi szemle.

— Az osztrák közoktatási miniszter, mint a m. é. 30. sz. említettük, felszólította az osztrák egyetemek jogi karait, hogy a jogi oktatás reformja iránt nyilatkozzanak. Erdekes, hogy a krakkói és a lemergi egyetemek azon véleményüket fejezték ki, hogy a német jogtörténet hagyassék el a kötelező tárgyak közül; ellenben kívánják, hogy előadassék kötelezőleg a *«jus polonicum»*; a cseh egyetem pedig követeli, hogy a cseh jogtörténet, a *«jus bohemicum»*, tétessék kötelezővé a prágai egyetemen. Ugyanezen egyetemek azt javasolják, hogy az osztrák német egyetemeken a *«jus austriacum antetheresianum»* váltsa fel a német jogtörténetet.

— A német polgári törvénykönyv szerkesztésével megbízott bizottság elnöke dr. Pape a napokban átnyújtotta a birodalmi kancellárnak az első olvasásban megállapított javaslatot. A birodalmi kancellár azonnal benyújtotta a javaslatot a szövetséges tanácsnak s egyszersmind intézkedett a közzététel iránt. Ha a kritika nyilatkozott, új tárgyalások fognak tartatni és megállapítatni a végleges szöveg, mely a birodalmi gyűlés elé kerül.

— A socialista törvény hatályának meghosszítása iránti javaslatot a napokban terjesztette be a német kormány a birodalmi gyűlésnek. A meghosszítás ez alkalommal öt évre terveztetik, a pártok azonban éppen nem hajlandók ily hosszú időre kimondani a rendkívüli törvény érvényét. A kormány egyszersmind több szigorító határozmányt is vett fel a javaslatba, melyek közül legfontosabb az, hogy német honpolgár *száműzhetése* is kimondható a bíróság által.

— Speichert a bomsti gyógyszerész, kinek ügyéről több ízben megemlékeztünk, a napokban meghalt. A perújítás tehát abban marad, s előreláthatólag örökös homály fogja fedni azon kérdést, vajon Speichert valóban megölte-e nejét s vajon a német bíróságok helyesen vagy helytelenül ítélték-e, midőn reá a halálbüntetést kimondották. — Németország közvéleményét legujabban ismét egy az előbbihez sokban hasonló eset a Zithen-bűnügy foglalkoztatja, melyről legközelebb bővebben szólunk.

— Az *académie des sciences morales et politiques* pályadíjat tűzött ki a következő témára: A nemzetközi békebírószághoz multja, jelene és jövője.

— Angolországban 1885-ben 1027 egyén íteltetett kényszermunkára (penal servitude); 23. százalékkal kevesebb mint bármely előző évben.

— Az angol büntetőjogi írók panaszkodnak a felett, hogy a mióta a legujabb törvény a szemérem elleni bűntetteket szigorúan büntetni rendeli, sokkal több ily tárgy per van folyamatban, mint azelőtt. Sőt azon tapasztalat is tétetik, hogy aránytalanul több esetben követtetnek is el az ily cselekmények. Az a nagy agitáció, mely pár évvel ezelőtt e tárgyban Angliában folyt, számos embernek a figyelmét e cselekményekre fordította, s nem mindenkinek van elég erkölcsi ereje, hogy képzelő tehetsége ily izgatásának elentálni tudjon.

— Az ingyenes bírói tisztség ellen szólalnak fel legujabban többen az angol szakkbéli sajtóban. A bírák fizetése a pártatlan igazságszolgáltatás első követelményeként állítatik fel. A bírósági terminusok közti hosszú időközök megszüntetése is hangsúlyoztatik. Az angol bírói szervezetnek tehát mind több és több pontja kerül komoly bírálat alá. (Egyik utóbbi számunkban említettük, hogy a vándorló bírák intézménye megtámadtatott tekintélyes oldalról).

Irtások.

42.

Egy baba-asszony egy vajudó nőhöz hivatván, a feltűnően súlyos tünetek daczára elmulasztotta azon, egy miniszteri rendeletben előszabott kötelességét, hogy orvost hívjon, minek folytán az illető nő 3 napi szenvedés után meghalt. Ezen eset kétségtelenül a gondatlanságból okozott emberölés tényálladékát foglalja magában, — mint ezt a Curia utóbb ki is mondotta. A kir. tábla azonban a baba-asszonyt a hivatkozott miniszteri rendelet megsértésének kihágásában találta csak hibásnak és egy arbitrair büntetésben marasztalta el. Megjegyzendő, hogy a nevezett miniszteri rendeletben kihágásról szó sincs, úgy hogy az ítélet a Btk. I. §-ával, ugyszintén az 1879. XL. I. §-ával is ellentétbe helyezkedett.

Legközelebbi csödbejelentési határidők: (jan. 25. febr. 1-ig). Szabó György zombori tsz. jan. 25. (281). — Araniczki István ujvidéki tsz. jan. 25. (2). — Gálfi György szabadkai tsz. jan. 26. (273). — Szombati Károly egri tsz. jan. 27. (5). — Braun testvérek nyitrai tsz. jan. 31. (277). — Lichtenstein József ar. maróthi tsz. jan. 31. (281). — Löffler Áron b. gyarmathi tsz. jan. 31. (289). — Taub Károly bpesti keresk. és vtsz. jan. 31. (290).

Csödv. Karnitz János radócz kis-ujfalusi földmives ellen a szombathelyi tsz. által; cs. b. Tura József, t. dr. Stirling Ede; ht. dr. Dienes Elek; bh. febr. 6., felsz. t. febr. 20., csödv. vál. febr. 23. (7). — Braun I. ujvidéki bej. keresk. ellen e tsz. által; cs. b. dr. Gedeon Albert, t. Papik József; ht. Zombory László; bh. febr. 8., felsz. t. febr. 22., csödv. vál. febr. 25. (7). — Tangl János nagyikindai be nem jegyz. kékfestő s neje ellen e tsz. által; cs. b. Seehorsch Ferencz, t. dr. Kiss Károly, ht. Ofner Jakab; bh. febr. 12., felsz. t. febr. 24., csödv. vál. febr. 27. (12). — Glück Adolf pécsi keresk. ellen e tsz. által; cs. b. Kisfaludi Imre; t. dr. Miltenyi Miklós; ht. dr. Krasznay Miklós; bh. febr. 4., felsz. t. febr. 10., csödv. vál. febr. 13. (12).

Pályázatok: A szegedi tsznel II. oszt. jegyző; bh. jan. 26. e tsz. elnökéhez (7). — A deési jbsgnál aljárásbíró; bh. jan. 26. e tsz. elnökéhez (7). — A soproni tsznel jegyző; bh. jan. 26. e tsz. elnökéhez (7). — A pancsovai tsznel II. oszt. jegyző; bh. jan. 26. e tsz. elnökéhez (7). — A győri tsznel III. oszt. tkkvezető; bh. jan. 26. e tsz. elnökéhez (7). — A gyula-fehérvári tsznel joggyakornok; bh. jan. 27. e tsz. elnökéhez (8). — A szerdahelyi jbsgnál albiró; bh. jan. 27. a nagyzebeni tsz. elnökéhez (8). — A nagyszebeni tsznel aljegyző; bh. jan. 27. e tsz. elnökéhez (8). — A kecskeméti tsznel joggyakornok; bh. febr. 10. e tsz. elnökéhez (8). — Felső-Vissón közjegyző; bh. febr. 6. a debreczeni közjegyzői kamarához (10). — A telekkönyvi betétek szerkesztéséhez bírák, albírák, tkkvezetők és segédtkkvezetők; bh. jan. 31. az igazságügyminiszteriumhoz (11).

Felelős szerkesztő: Dr. Dár'ay Sándor (VII. Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Farkas László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Frankl' Tarsulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Nem csatlakozhatom tehát Kovátsnak ama nézetéhez, mely a jog és morál összezavarására s a kánonjog tudományos színvonalának sülyesztésére vezet, de még kevésbé fogadhatom el ama leczkértetést, melyben Kováts oly czélból részesít, hogy kiforgathassa ama tanomat, mely szerint a jogérvényes házasságkötés jogérvényes házasságot eredményez.

Kováts ugyanis annak előrebocsátása után, hogy az én tanom szerint a házasságkötés nem volna initiatio conjugii, hanem a házasságkötésben teljes értelemben vett consensus nuptialis rejlenék, a következőket írja:

„Ugy látom, nem is álmodja Roszner, hogy avval, a mit mondott, a házasság szentségének tanát, úgy a mint ez meg van állapítva, bolygatja s ezzel azt, hogy a matrimonium non consummatum esetében pápai felmentésnek legyen tere, vagy annak, hogy a házasságot kötött fél kolostorba vonulhasson. Megengedem, hogy az ilyes dolgoknak valaki önkénytelenül is ellensége lehet, de nem lehet abban a keretben, ha valaki egyházi jogot vagy történetet ír.» (Röpirat 43. lap.)

Először is tagadom, hogy én megbolygattam volna a házasság szentségének tanát, s hogy fejtegetéseim szerint nem maradna tere a matrimonium non consummatum felbontásának, mert ennek ellenkezőjét tanusítja munkám 49-ik szakasza, mely az el nem hált házasságnak felbontásáról szól. Másodszor pedig tagadom azt, hogy történelmi fejtegetéseim keretében bármely ellenséges indulatnak befolyást engedtem volna. De egyttal azt is ki kell jelentenem, hogy még kath. embertől sem fogadnék el oly utasítást, mely censurának veti alá a kutatásnak szabadságát, de annál jobban csodálkozom, hogy ily követeléssel egy kálvinista író áll elő, kinek hitelvei a házasság szentségi jellegét el sem ismerik.

Miután tehát ekként tisztáztuk a kánonjogi írónak álláspontját, nyugodt lelkiismerettel áttérhetünk Kováts röpiratának utolsó pontjára, mely a tridenti zsinat házasságkötési végzetményének meghonosulásáról szól.

Kováts itt roppant zokon veszi, hogy dr. Pulszky Ágost azt írta róla a *Budapesti Szemle* 1887. októberi füzetében, hogy ő ultramontán szellemben támasztott fel egy vitakérdést, midőn minden bizonyíték nélkül pusztá feltevések alapján azt állította, hogy minden egyes esetben külön eldöntendő nyílt kérdés, vajlon kötelezi-e katolikus szempontból a forma tridentina a protestáns felet is.

Kováts, úgy látszik maga is érezte, hogy ama nézete, melylyel a forma tridentina joghatályát, a katolikus egyház által eddig elfogadott vélelem ellenében, a magyarországi protestánsokra kiterjesztette, nem fog visszhangra találni s habár röpiratában ismétli is azokat, a miket már könyvében megírott volt, okoskodása végén mégis egy elmés ötlettel és egy politikai irányu vallomással akar rokonszenvet gerjeszteni, midőn a következőket írja:

„A mi gyakorlati jelentősége a kérdésnek lehet, az csak a katolikus egyházba átlépni akaró protestánsokat illetheti. E tekintetben szerzőnk és köztem igen könnyü határt vonni. Ő mindenáron annak lehetőségét kívánja vitatni, hogy a protestánsok ne legyenek kénytelenek házasságaik és gyermekeik törvényességének árán lépni át a katolikus hitre. Lainez jezsuita-generalis ugyanezt akarta a tridenti zsinaton elérni. Félig-meddig el is érte az által, hogy a házasságkötési decretum kötelező ereje az egyes helyeken attól téte-
tett függővé, ha a decretum az egyes egyházakban kihirdet-
tetik. Persze, hogy ez a kihirdetési záradék nem használ
akkor, ha az egyes helyen a kihirdetéskor még nem alakult
meg törvény által elismert módon a protestáns egyház,
hanem ez a megalakulás csak később történt. Báró Roszner
Ervin azonban a Lainez által kivivott félsikerrel nincsen
megelégedve, hanem a híres jezsuita törekvését kiszélesitené,
a mint tény is az, hogy a szerző a tridenti álláspontot,
melyet szerző képvisel, nem egyszer képviselték és képvis-

selik. Neki azonban mint protestáns embernek egyáltalán nem volt és nincs inyemre az, hogy katolikus propagandát csináljak azzal, hogy a protestánsok kitérését könnyítsem.»

Szószerint idéztem Kováts elmefuttatását, mert abban világosan benfoglaltatik annak beismerése, hogy ő felekezeti politikát üz s hogy eme politikai irányzatának még történet-
írói minőségében is hódol. Akkor pedig nincs joga a felett
panaszkodni, hogy dr. Pulszky Ágost őt — a mint magát
kifejezi — «az ultramontanizmus gyanujába keverte», mert ez
nem «gyanu», hanem bebizonyítható valóság.

Az ultramontanizmus nem tudományos, hanem politikai irányt jelez, mert a tudomány nem liberalis vagy ultramontan, hanem igaz vagy rossz. Az ultramontanizmus a politikában amaz egyházi irány, mely nem ismer transzactiót az állami követelményekkel szemben, s a mely politika felekezeti indokból úgy, a mint azt Kovátsnál látjuk, az élet követelte mérsékletektől idegenkedik s nem törődve a polgári nyugalomhoz nélkülözhetlen történelmi összeszokással, a felekezetek békés együttlétének lehetőségét megtagadja, az ilyen politika úgy lényegében, mint eredményében ultramontán.

Nyilvánvaló tehát, hogy Kováts ultramontanizmust művel, midőn azt kívánja, hogy a protestánsok csakis úgy térhes-
senek át a katolikus hitre, ha azért áldozatul hozzák házasságaik érvényességét és gyermekeik törvényességét.

Miután azonban Kováts teljesen megfeledkezni látszik ama tiszteletéről, melylyel dr. Pulszky Ágostnak tartozik s oly bárdolatlan nyilatkozatra ragadtatja magát, hogy azok a protestánsok, kik az én véleményemet pártolnák, «legfeljebb olyanok volnának, mint dr. Pulszky Ágost», ki őt az általam «megostromolt nézettéért az ultramontanizmus gyanujába keverte», ennél fogva illőnek tartom, hogy Kováts ultramontanizmusát még részletesebben bizonyítsam s e czélból két oly nyilatkozatára utaljak, melyek a kételynek utolsó foszlányát is megsemmisíteni képesek.

Az egyik nyilatkozata, mely népoktatási politikánkról szól, «A házasságkötés Magyarországon» című, 1883-ban megjelent könyve 252-ik lapján található és szószerint következőkép szól:

«Az újra ébredett magyar állam a népiskolai közoktatás ügyét a kezébe vette. Az ifju erővel rendelkező állami hatalom iránt nagy volt a bizalom le egészen a nép utolsó rétegéig. A községi iskolák *divatba jöttek* az egyházi népiskolák rovására. Alig telt el egy évtized, s azok a községek, melyek az egyházi jellegű iskolákból felekezet nélküli népiskolákat csináltak, a régi állapotba vissza kezdettek vágyódni. Ma már az mondható, hogy a népiskolák az egyház kezére viszsza kerültek. *Az állam a népiskolai ügygyel csak csiklándozni tudott, de nem tartósan hatni, a mi Európában is általán észlelhető jelenség. Az állam a népiskolában nem tudja azt pótolni, a mit az egyház nyújthat.*»

Kovátsnak egy másik érdekes nyilatkozata, mely a házasságjogi törvényhozásról szól (id. m. 262. l.), szószerint a következő:

«Ma már nincs többé az egyháznak a régi államokkal dolga, melyek abból, hogy keresztények legyenek, egészen kivetkőztek. A világi törvényhozások nincsenek többé tekintettel arra, hogy a házassági jog terén a keresztény erkölcs örei legyenek. Ez a feladat egész az egyháznak jutott s már csak abban a szűk keretben, midőn a felek jó szántukból ő elébe jönnek. Az egyház most már csak úgy tarthatja fűken még az államot is törvényhozása gyakorlatában, ha a saját házassági jogát fenn-
nen hirdeti, s az eléje került hivatól a házasságokra vonatkozó közreműködést megtagadja, ha a saját törvényei beteljesültét a házasságkötésben nem remélheti.»

A ki így ír, hogy tagadhatja, hogy ultramontán?

Kováts azonban nemcsak megtagadja saját ultramontanizmusát, hanem azt mondja, hogy az igazi ultramontán én vagyok.

No hát higgye el Kováts, hogy ha én ultramontán volnék, nem is tagadnám, mert szerintem minden nézet tiszteltre méltó, mely meggyőződésen alapszik, és csakis a meggyőződésnek eltagadása szégyenletes.

A mint azonban a keresztények és zsidók közötti házasságok törvényjavaslata alkalmával, ama kritikus időkben, midőn a reactio szellője lengedezett, nem féltem szembe szállani az ultramontanizmussal, s nem tekintettem magánérdekeimet, mely azt tanácsolta volna, hogy inkább hallgassam el meggyőződésemet, semhogy nagybefolyású tenyezők haragját — és pedig tapasztalatból mondhatom, maradandó haragját — magamra vonjam, a mint akkor is becsülettel meg tudtam állani helyemet, úgy most sem tartok attól, hogy épen Kováts Gyulának sikerüljön, hogy engem a liberalis eszmék kultuszában megingathasson.

Ezek után, úgy hiszem, nyugodtan letehetem tollamat s elmondhatom Tacitus szavaival:

Dedimus profecto magnum patientiae documentum.

Dr. báró ROSZNER ERVIN.

Báró Roszner Ervin válaszára.

A *Régi magyar házassági jog* szerzője Báró Roszner nem tűrhetette el azt, hogy ellenében *Házasságkötés Magyarországon egyházi és polgári jog szerint* című munkám védelmére keltem. Fogta magát s füzetemet, melyet ily cím alatt tettem közzé: *Felelet Báró Roszner Ervin Régi magyar házassági jog című munkájára a Jogtudományi Közlöny* december 23-iki és következő számaiban czáfolgatni igyekszik.

Mindenek előtt megjegyzem, hogy azt a támadást, mit *Régi magyar házassági jogában* ellenem intézett, kiszélesíti. E mellett az egész vitának személyi élt törekszik adni, melyben magát elnéző, lovagias embernek tünteti fel, rólam pedig olyképp emlékezik meg, mintha az én *Feleletem* személyes gyűlölség dolga volna és pedig a budapesti egyetem egyik egyházi tanszéke miatt, melyre versenytársak vagyunk.

E gyanúsításra könnyen felelhetek.

Hogy a budapesti egyetemen a jogi és államtudományi kar egyik egyházi tanszéke üresedésben van: ez tagadhatatlanul igaz. Az is igaz, hogy mindaketten folyamodtunk a tanszék elnyeréséért. Csakhogy a tanszék elnyerésére irányozott becsületes törekvésem talán bir némi alappal akkor, midőn az egyházi irodalom terén már évek óta tevékeny vagyok.

Ami nekem feltűnt, az nem az, hogy Báró Roszner versenytársammá szegődött, de az, hogy a pályázat folyamára lépett csak *Régi magyar házassági jog* című munkájában ellenem sikra. Mindenki meggyőződhetik, hogy e munkának jó része ellenem irányul. Nem kevesebb mint 131 lapon át főleg velem foglalkozik, mi rendszerként megírott munkában mindenestire szemet szűrő.

Jól lehetett tudni, hogy a szerző fellépése ellenem mit jelentsen. Az egész eljárás önmagát ítélte el. Ami tehát az egyházi tanszék dolgát illeti, fölösleges volt felelnem. Ha *Feleletemet* kiadtam, ezt Báró Roszner ne tulajdonítsa másnak, mint épen annak, hogy megtámadott létemre felelni irói kötelességem volt.

Hiába igyekszik a világgal elhitetni, hogy én volnék a támadó fél. Ezt a törekvését csak a valóság elferdítésére irányulónak tekinthetem, valamint azt is, hogy azzal vádol, hogy egyetemi tanszékre csináltam volna hajsztát akkor, midőn nem engedtem, hogy ő engem szokatlan és tendenciosus módon bírálgasson. Elég ha e tekintetben minden gyanúsítást visszautasítok. Én is mondhatnék ugyan egyet-mást a szóban levő tanszék vadászásáról, de jobb ha elhallgatom. Nem akarom az olvasóban azt a vélekedést kelteni, hogy Báró Roszner példáját követve azon vagyok, hogy a figyelmet a vita érdekesebb részéről eltereljem.

Válaszából kisül, hogy alapos kifogásai lehettek nem csak részletkérdésekben, de munkám egésze ellen is.

Igy alapos kifogása lehetett volna már az ellen is, hogy «A házasságkötés módja a tridenti zsinat reformjáig» című fejezetben hazai forrásokból csak 2 törvényre, 4 zsinati végzetemre, 7 okmányadatra, 6 egyházi mise- és szerkönyvre és 2 adatra a Registrum de Várad-ból hivatkoztam s ily adatkészlettel vállalkoztam arra, hogy egy nagy jogintézménynek több mint félezredes történetét megírjam.

Hát az igaz, hogy én nem irtam meg munkámat *Régi magyar házassági jog* címe alatt s az is igaz, hogy munkám előszavában kiemelttem, hogy nem terjeszkedhettem ki egész részletesen a házasságkötés jogának hazai történetére. Hisz én főképen a tételes házasságkötési jogot irtam meg. Mindazonáltal munkámnak a házasságkötési jog történetét tárgyzó részére tett észrevétel minden alapot nélkülöz. Egyenesen nem igaz, hogy én egy nagy jogintézménynek több mint félezredes történetét csak annyi adat segélyével irtam volna meg, mennyire Báró Roszner Ervin utal. Arról behatódobban nem is szólok, hogy még a felsorolt adatkészlet is több oly alapvető adatot tartalmaz, melyek előttem ismeretve és feldolgozva nem voltak, de igen is szólok arról, hogy Báró Roszner ur elhallgatni méltóztatott, hogy annak a félezer évnek a története nálam két részre van osztva. «A házasságkötés módja a tridenti zsinat reformjáig» című fejezetben a közönséges egyházi jog fejlődésének alapul vételével csak a házasságkötés formai oldalát illető adatok foglaltatnak s a házasságkötés belső természetének történelmi felfejtése egy egész külön fejezetben adatik elő. Ebben a fejezetben (153—202. lap) kijut a tridenti zsinat előtti jogfejlődésnek is és pedig annyival inkább, mert tudvalevő, hogy a nagy tridenti reform a házasságkötést belső természetére nézve nem alterálta. Kár tehát a *Régi magyar házassági jog* írójának oly szerfelett kérkedni. Bátran állíthatom, hogy ő utánam majdnem öt évvel később sem volt képes a kánoni házasságkötésnek történetét valamely újabb és döntő erejű adattal felvilágosítani.

Ahelyett, hogy ezt tartaná szem előtt, inkább azt igyekszik felróni, hogy «az általam ecsetelt történelmi fejlődésben Kálmán királynak 1100. és 1112. közt alkotott törvényét ép úgy követi nyomban az 1460-ki lőcsei zsinat, mintha csak máról és tegnaptól lenne szó» s a felett hajlandó tünődni, hogy szerintem «az egyháznak joga arra, hogy a házasságkötés előtte történjék, még ma is a Kálmán király törvényén sarkal.»

Alig jellemzi a szerzőt valami jobban, mint az, hogy munkám szövegéből egyes fordulatokat kapkod ki s így próbálkozik. Természetes, hogy az egyes kikapkodott helyek csak arra valók, hogy ferdíteni lehessen. Így a most idézett helyeken is.

Azt, hogy Kálmán király házasságkötési törvénye után munkámban — természetesen a kellő átmenettel — a lőcsei zsinat határozata következik, ezt a szerző úgy találja fel, mintha munkámban a jogfejlődésnek egy nagy része egészen hiányzanék. Pedig munkám a Kálmán törvénye és a lőcsei zsinat közötti időre nem egy adatot és felfejtést tartalmaz. A mikor Kálmán törvénye után annak megemlékezésével, hogy ez a törvény egészen feledésbe ment, a lőcsei zsinat határozatáról szólok, ez az összehasonlítás kedvéért történik. Hisz mielőtt a lőcsei zsinat határozatát közlöm, az ennél sokkal későbbi tridenti reform (c. 1. sess. 24. de matr. reform.) is egybe van vetve a Kálmán király házasságkötési törvényével.

Még jellemzőbb annak a felhányása, hogy szerintem «az egyháznak joga arra, hogy a házasságkötés előtte történjék még ma is a Kálmán törvényén sarkal.» Pedig a gondolat munkámban a következőképp van körülírva:

«Illő, hogy a Kálmán király törvényének a mai tételes jog keretében is helyet kérjünk. Tudjuk ugyan azt, hogy a törvény egy időre feledésbe

ment. Hála azonban a Corpus Juris szerkesztőinek, kik a Kálmán törvényét a feledés homályából új életre hívták. Most már ott van törvénytárunkban. Kérdés alá sem jöhet többé, hogy magyar törvény. A sanctioja kiment ugyan a divatból. Fornicatio miatt nem lehet azok ellen eljárni, a kik a törvény ellenére, az egyház elkerülésével kötnek házasságot. De a Kálmán király törvénye még ma is számot tesz. *Az egyház joga hazánkban arra, hogy házasságkötés előtt történnék, ezen a törvényen sarkal.* Nálunk a törvényhozás több századokba előrelátó bölcsessége volt az, hogy annak a gondolatnak adott kifejezést, hogy a házasságkötés az egyház előtt menjen véghez. Ez a reform maradt aztán természetesen az egyedüli alap oly házassági kötésekre nézve, melyeknél a Kálmán király törvénye mellett az egyház illetőségére nézve nincs még más törvényes szabály is.

Még annak is, hogy házasságkötés dolgában a tridenti zsinat határozata el lett fogadva, a Kálmán törvénye egyengette az utját. Még akkor is, midőn a tridenti határozat alkalmazására kerül a sor, azt méltányolni kellene, hogy a tridenti határozat nem hogy nem szüntette meg a Kálmán törvényét, de azt kiegészítette. Mindkettőt együtt kellene idézni, nem csak a tridenti határozatot magát, ha ugyan az eset olyan, hogy az a Kálmán király törvényének megfelelő. Ezt tenni annyiival inkább illenék és kellene is, mert a tridenti zsinat, midőn a házasságkötésre formát szabott, azt is világosan kimondotta (cap. I. sess. XXIV. de ref. matr.): Si quæ provincie aliis ultra prædictas laudabilibus consuetudinibus et cæremoniis in hac re utuntur, eas omnino retineri sancta synodus vehementer optat. A gyűrű (aliquod signum subarhationis) használata a házasságkötésnél a Kálmán törvényébe be van iktatva. Ez nálunk törvényen sarkaló consuetudo.

Lám, hogy én mégis csak másképp fejeztem ki magam. Világos, hogy amit itt mondok, az a Kálmán király házasságkötési törvényének parallel, esetleg subsidiarius kötelező erejére vonatkozik. Ez a törvény a tridenti decretummal nem egészen egy s ezen kívül tudva levő dolog az, hogy a tridenti házasságkötési forma nem mindig kötelező. Így teszem hazánkban a vegyes házasságok kötésére nézve ez alól a forma alól egyáltalános dispensatio létezik. A dolognak ebben az állásában, midőn a vegyes házasságok akár minden egyházi közbenjövétel nélkül is érvényesen meg volnának köthetők, jó hogy a régmúlt időből van olyan törvényünk, mely azt némileg akadályozza. A közlötteknek tehát egész bátran adhattam kitejezést. De azért Báró Roszner a fordításra mégis feljogosítottnak érzi magát. Az olvasó már az eddigiekből is tájékozódhatik afelől, hogy milyen az ő harci modora.

Most következik egy olyan vád, melyre válaszolnom csak megütközéssel lehet.

Annak a vitának az ismertetéséről van szó, mely a tridenti zsinaton a házasságkötési decretum meghozatala tárgyában folyt s melyre vonatkozással Báró Roszner azt mondja, hogy én Friedberg munkájából fordítottam.

Azt kell tehát első sorban tudni, hogy mit irt Friedberg a tridenti zsinat illető vitájáról.

Friedberg a vita lefolyását jobbra Pallaviciniból (Historia Concilii Tridentini) adja elő, recitálja. Semminemű történelmi feldolgozást sem nyújt. Egyszerűen történelmi feljegyzésekből reprodukál.

Az én forrásom is jobbra Pallavicini volt és báró Roszner mégis azt mondja, hogy az én előadásom «nagy részben szószerinti fordítás Friedberg: Das Recht des Eheschliessung című munkájából, de hiába keressük emez irodalmi forrásnak megnevezését.»

Mily ügyetlenül kigondolt vádaskodás.

Még ha meg is egyeznék az én szövegem a Friedberg szövegével, még ebben az esetben sem lehetne azt mondani, mit Báró Roszner mond. Pedig az én szövegem nagy részben eltérő a Friedberg szövegétől. Még a zsinaton tett egyes javaslatok latin szövege sem egyez mindenben a Friedberg által közlött javaslatokkal, annál kevésbé egyez mindenben a szónokok felszólalása. Nem való tehát, hogy én Friedberg munkájából fordítottam. Ha a tridenti vita ismertetése némely részének szövegében az én szövegem és Friedberg szövege között van hasonlóság, úgy erre nem lehet azt mondani, hogy az én szövegem a Friedberg közlésének «nagy

részben szószerinti fordítás»-a. Ezt a gyanúsítgatást már csak bizonyos fokú desperatio szülhette afelett, hogy *Feleletem* nem csak azt mutatta ki, hogy Báró Roszner kellő jogi készség nélkül fogott munkája megírásához, de azt is kimutatta, hogy latinul sem tud s hogy ezeket a fogatkozásokat azzal tetézi, hogy önmagának lépten nyomon ellenmond. Fogta magát s tehetségét most már minduntalan a gyanúsítás terén érvényesíti. Valójában nemes foglalkozás.

Fölötte jellemző, hogy Báró Roszner röviddel arra, hogy szószerinti fordítással gyanúsított, kijelenti, hogy «immár nyugodt lelkiismerettel» térhet át az általam ellene emelt vádpontok megvitására.

Ez a nyugodt lelkiismeret először is abban nyilvánul, hogy az ellen szabadkozik, mintha főtörekvése abban állott volna, hogy a házasságkötési jogot illetőleg velem épen ellenkező eredményekre jusson s azt mondja, hogy «nem elég az irányzatosság vádjának hangoztatása, hanem szükséges, hogy az bebizonyíttassék vagy legalább is valószínűvé tétessék», mert amint a *Napoleon et ses detracteurs* című munkában írva vagyon: On ne fait pas de l'histoire par conjecture et sans preuves. La haine seul peut se contenter d'insinuations, d'approximations et d'hypoteses.

Mindezt az a szerző mondja, aki ma se tud más lenni mint irányzatossá, sőt még a gyanúsításokat se átalja. De azért az a hajánál fogva előrántott idézet én ellenem szólna. Hogy Báró Roszner irányzatosságát már *Feleletem*-ben konstatáltam, ehhez nem kellett vele szemben valamelyes «jól kifejtett önértet». Az ilyes önértet másokkal szemben épen a szerzőben van meg, ki egy idézet alkalmazásával arra is elhagyja magát ragadtatni, mintha az a históriába tartozó dolog lenne, hogy ő könyvet adott ki s hogy erre megfeleltek. Talán arra is kisebb ember, semhogy úgy gyűlölhethék, mint ezt Napóleonnal tették.

A *Régi magyar házassági jog* szerzője munkája címére vonatkozólag nem nyujtván könyvében tájékozást, azt mondtam, hogy nem lehet tudni, hogy a könyv, mely időig nyulik le. Most a válaszban azt a felvilágosítást kapjuk, hogy a könyv a házassági jogot a felekezeti megoszlás idejéig tárgyalja. Természetes, hogy a felekezeti megoszlás ideje csak úgy általánosságban van felemlítve s így szerző a felvetett kérdésre a határozott felelet adását kikerüli. Ne csodáljuk. Hisz könyve még a XVIII. századba is behatol, s ha már ezt tette, úgy ezzel a felekezeti megoszlás idejét igen nyúlósnak, vagyis olyannak tünteti fel, a minek nincs fix ideje. A dolog valójában úgy áll, a mint mondtam, hogy tudniillik szerző munkáját nem tudta a címéhez képest kikerekíteni és megírni. Hogy is lehetne különben, hogy magára a cím kérdése helyesebben arra, hogy az alatt a cím alatt mi és mennyi lappang, nincs biztos eligazodás. Így teszem Dr. Óvári Kelemen, ki szerző munkáját a *Magyar Igazságügy* decemberi füzetében bírálta, azt mondja a munkáról, hogy az addig az időig terjed, «a midőn a tridenti zsinat házassági törvényének receptiója hazánkban befejezett ténynyé vált». Erre is azt mondhatom, hogy ez sem fix időpont, mert igen is vitás, hogy a tridenti házasságkötési decretum mikor vált általában kötelezővé. Ezenfelül, ha kánonjogi író a tridenti házassági reformokba is bele megy, vajmi kevés hiányzik arra nézve, hogy az egész tételes házassági jogot adja elénkbe. Mindhiában fontoskodik a *Régi magyar házassági jog* szerzője a következőket mondva:

«Ezen kívül még azért is épen ezt a címet választottam, mert már ez által is jelezni kívánom, hogy művem nem foglalkozik napi kérdésekkel, s nem követi a napi áramlatok irányzatát, hanem szigorúan történeti alapon s tisztán az igazság kedvéért van írva.»

Az a magas pedestal azonban, melyre felhelyezkedik, merőben képzeleti. Azt hiszi ugyanis, hogy a kánoni jog régibb rétegei nem volnának a mai házassági jogba tartozók. Így aztán a napi áramlatok befolyása alatt álló tételes há-

zassági jog iránt bizonyos lenézéssel viseltetik. Megjegyzem különben, hogy a napi áramlatokat — mint azt látni fogjuk — úgy kerüli, hogy a magasból ellenem szüntelen az ultramontanizmus vádját puffogatja.

Arra az ellenvetésemre, hogy hát miért nem számolt el munkája címéről Báro Roszner legalább egy előszóban, a következőleg válaszol:

«Előszót azért nem adtam, mert nem tartottam szükségesnek s úgy hiszem, hogy ez elég indok (?) De miután Kováts ezen is fenakad, meg kell mondanom, hogy bizony jobb lett volna, ha annak idején ő sem ír előszót. Mert ha nemes felhevülése nem talál nyilvánulási térre az előszóban s el nem ragadja őt ama hatásos kijelentésre, «hogy üdvös reformról a házassági jog rendezése közül csak addig lehet szó, amíg nem szakítunk teljesen hazai intézményeinkkel» akkor legalább önmagával nem jött volna kirívó ellenmondásba, midőn művének 267—289. lapján ama végeredményre jut, hogy általános állami törvényhozásunknak feladata csak József császár házassági patensének revisiójából és általános érvényre emeléséből állhat. Megütközést ugyan mindig szült volt eme végső conclusiója, de mindazáltal több elnézésre számíthatna, ha legalább nem a historia szövetekével találta volna fel, mint jövő törvényhozásunk kiindulási alapját éppen azt a császári nyiltparancsot, mely alkotmányellenes utón lett az országra oktroyálva.»

Ime báro Roszner még az alkotmányos érzületet is segítséggül tudja hívni. Engedje, hogy ezt én neki csak mint ujdonsült országgyűlési képviselőnek bocsássam meg s ne egyben mint kánonistának. Hát az az általa megírt *Régi magyar házassági jog* mennyiben jött létre alkotmányos uton s mennyiben nevezhető az magyarnak, ha ugyan a magyar jogéletet alkotmányos szempontból szabad olyan módon rostatgatni, mint báro Roszner teszi. A József császár házassági patense az 1791: XXVI. tcz. erejénél fogva ép oly bevett intézmény mint a kánoni házassági jog. A mi megütközést kelt, az nem az én törvényhozási tervezgetésem, de az, hogy báro Roszner a házassági patenst nem számítja a hazai intézmények közé. Ha azt a mértéket akarnám alkalmazni, a melyet báro Roszner alkalmaz, hát én a külföldről becikkelyezett bárókat ép oly kevésbé tarthatnám magyar embereknek, mint a mily kevésbé tartja ő hazai intézménynek a József császár házassági patensét. Hát csak fontolja meg báro Roszner ur, a mit mondott.

Még jobban elragadja báro Rosznert az ő heve akkor, a midőn arra kerül a sor, hogy a házasságnak a teljes nőközösségből való alakulását védje. Rosz néven veszi tőlem, hogy «a positiv adatokon tulmenő elmékedéseket» kárhóztattam.

Azt én elhiszem, hogy ez őt bizonyos affectált derűtségre hangolja, de legalább ne tenné azt, hogy Beöthy Leoval takarózik, midőn a következőket mondja:

«Az őskori előzmények általános részét Beöthy Leonak: *A társadalmi fejlődés kezdetei* című könyvből merítettem. Ha tehát kifogása volt Kovátsnak ama nézet ellen, mely szerint a nőrablásban kell keresni a házassági intézmény eredetét és első rendszerét, miért nem támadta meg annak idejében Beöthy munkáját s mért nézte tétlenül, midőn a Magyar Tudományos Akadémia e munkát pályakoszorus műnek jelentette ki, vagy midőn Pulszky Ágost azt írta ugyanarról a munkáról, hogy az europaszerte a tudomány illető szakának legjelentékenyebb termékei közé tartozik.»

Ezekből következnek az, hogy a kibontakozást a házasság intézményére nézve a teljes nőközösség állapotából vagyis abból az állapotból, hogy a törzshöz tartozó minden férfira nézve serdülő kora óta hozzáférhető volt a törzshöz tartozó minden nő, a nőrablás közvetítette. Azt hiszem, hogy a teljes nőközösségre nézve mi bizonyíték sem foglaltatik abban, hogy Beöthy Leo munkáját megjelenésekor nem bíraltam meg, sem azt nem tettem, hogy annak pályadíjjal való kitüntetése ellen az akademián felszólaltam volna. Hallgatásomat mindkét alkalommal ne magyarázza a szerző egyébre, mint csak arra, hogy sem az egyik, sem a másik alkalommal nem volt kötelességem ellennézet nyilvánítása. Mint jogásznak a Beöthy Leo munkája ellen már csak akkor lehetek kifogásaim, midőn ép a szerző tette azt, hogy a Beöthy combinációit a kánoni

jog téren érvényesíteni vélte. Ezt a törekvést még Pulszky Ágost Beöthy dicsérő kritikája se mentheti, ki tudvalevőleg a báro Roszner könyvét is bíraltatta. Erre a kritikára, a meny nyiben személyemet illette, *Feleletemben* kénytelen voltam kiterjeszkedni, de megenged báro Roszner Ervin, hogy Pulszky-nak Beöthy feldicsérő bírálatához semmi közöm se lehetett. Vegye tudomásul, hogy én nem szoktam minden kritikába beleelegyedni. Különös különben, hogy az a Roszner vádol engem avval, hogy «annak idején» nem bíraltam Beöthy munkáját, a ki ugyancsak igazában elmulasztotta annak idején engem bírálgatni s legujabban igyekezett csak belém kötni.

Azt hiszem, hogy az olvasó be fogja látni, hogy Báro Roszner a teljes nőközösségből való fejlődésre nézve semmi elfogadható bizonyítékot sem tudott felhozni. Adott válaszában semmi egyebet sem tett, minthogy mint tekintélyekkel Beöthy és Pulszkyval huzakodott elő, kiknek a kedvéért pedig neki semmit se hihetünk el.

Hiába menekül báro Roszner a guny fegyveréhez akkor, midőn azt hánytorgatja, hogy a Religio című katolikus lappal egy huron pendülök abban, hogy nem vagyok hajlandó neki a teljes nőközösség állapotából a nőrablás utján való fejlődésre nézve igazat adni. Az a Religio is ő ellenében igen könnyen eltalálhatta az igazat.

Báro Roszner nem hagyhatja szemrehányás nélkül, hogy felötlőnek találtam a házassági jog őskorára vonatkozó nézetét s a következőkre fakad:

«Nem tudom és nem is keresem, hogy miként fogja fel Kováts Gyula az egyházjogi írók jogait és kötelességeit, de részemről ki kell jelentenem, hogy mint egyházjogi író is mindig fentartottam és fen fogom tartani a kutatásnak szabadságát, a gondolkodásnak önállóságát és a meggyőződések bátorságát.»

Bizonyára erőteljes kijelentések. Csakhogy sehogy sem illenek oly embernek szájába, ki a szóban levő kérdés felől egyáltalán nem kutatótt, egyáltalán nem tanúsított önállóságot s így a meggyőződés bátorságára sincs szüksége. Hisz minden felelőseget tulajdonkép csak Beöthy Leora tol. Midőn így áll a dolog, ahhoz mindenesetre bátorság kell, hogy az ő saját kutatásának szabadságáról s az ő saját gondolkodásának önállóságáról szóljon. Valójában bátor egy férfiú.

(Folyt. köv.)

KOVÁTS GYULA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Közjegyző és zugirás.

Hihetetlen, de igaz, hogy a kir. közjegyző, akarva nem akarva, az ügyvédi s közjegyzői törvény rendeletei ellenére kénytelen a zugirászat terjedését előmozdítani s pártfogása alá venni.

Tiltva van ugyanis kir. közjegyzőnek «a zugirászatokat dolgozataik kiigazításával, tanácscsal vagy véleménynyel elősegíteni vagy ezek cselekményeit elpalástolni» az 1886. évi VII. tcz. 42. §-a szerint; a közjegyző tehát ugyanazon törvény szerint fegyelmi vétséget követ el, ha bármilyen tekintetben a zugirászt okmányok vagy beadványok szerkesztésében elősegíti.

Világosnak és határozottnak látszik a törvény fenti intézkedése és mégis bátran állithatom, hogy alig van Magyarországon kir. közjegyző, a ki az idézett törvény ellen ne cselekednék.

Gyakorlati példákat hozok fel.

A bíróságok árfelosztások teljesítésével is megbízhatják a kir. közjegyzőt.

E megbízás folytán a felosztás alá kerülő pénzt a kir. közjegyző veszi fel az adóhivatalnál, ő számítja ki a sorrendi végzés szerint az egyes jogosítottaknak törke-, kamat- és le-

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{12 évre} 6 frt ^{negyedévre} 3 f. A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A magyar öröklési jog javaslata. PFAFF és HOFFMANN, bécsi egyetemi tanárok véleménye. — Kimaradt szakaszok. Dr. DELL'ADAMI REZSŐ budapesti ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Bárá Roszner Ervin válasza feleletre. Dr. KOVÁTS GYULA kir. táblai bírótól. — Törvénykezési szemle: Halál általi hitelesítés a kisebb peres eljárásban. BIRÓ VILMOS kir. törvényszéki bírótól. — Külföldi judicatura. Közli MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — A telekkönyvi enquête tárgyalásai. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez. XLI. A vizsgálati fogság tartamához. VARGHA FERENCZ b.-gyulai alügyésztől. — A leletek megszelidítése. (Két indítvány.) CLAUDIUS. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Az örökjogi vita a képviselőház jogügyi bizottságában. Beksics Gusztáv stb. beszéde. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A magyar öröklési jog javaslata.

Pfaff és Hoffmann, bécsi egyetemi tanárok véleménye.

A *Jogtudományi Közlöny* t. szerkesztősége 1887 október végén azon kérést intézte hozzánk, hogy e lap számára a magyar öröklési jog előadói javaslatáról bírálati megjegyzéseket tegyünk. Sajnos, ez ép oly időbe esett, midőn több irodalmi munka, hivatalos elfoglaltság és magánügyek oly tulságosan igénybe vettek, illetőleg még most is igénybe vesznek bennünket, hogy sem rögtön a munkához nem foghattunk, sem pedig most nem szentelhetjük annak osztatlan erőnket. Ily körülmények közt talán helyesebben cselekedtünk volna, ha mindjárt lemondunk e feladatról; de ildomtalannak tetszett, hogy ne tegyünk eleget ily megtisztelő felszólításnak és ezzel azon gyanút keltsük, mintha az Ausztriával oly szoros kapcsolatban álló szomszéd államnak a törvényhozás terén való törekvései iránt közönyösesek volnánk. Ez épen a szóban levő javaslattal szemben — saját tanulmányaink irányánál fogva — igazolhatatlan és érthetetlen volna. Midőn tehát most a kedvezőtlen körülmények dacára e feladathoz bátorzkodunk fogni, nagy mértékben reá szorulunk az olvasók elnézésére; de reméljük, hogy némi tekintetben igényt is tarthatunk ez elnézésre, részint a fenebb jelzett, részint más nehézségek miatt. A magyar nyelv ugyanis, sajnos, ismeretlen előttünk. A törvényjavaslatot csupán a fordításból, annak terjedelmes indokolását pedig épen nem ismerjük. Természetesen fel kell tételeznünk hogy dr. Kern Tivadar budapesti ügyvéd ur fordítása megbízható; a tárgyszerű, gondolatokban gazdag és világos bevezetés, melylyel ő a javaslatot ellátta, ezen feltevésre jogosít bennünket — de minden törvényszövegnél igen sok függ az eredeti kifejezésektől.¹ Az indokolás azonban nem jelent meg német fordításban és épenséggel nincs érkezésünk arra, hogy valakivel ama nagy munkát elöl szöveggel lefordíttassuk magunknak.

De legnagyobb jogczimünket az elnézésre a következő körülmény képezi. Egészen más, ha valaki kéretlenül oda tolakodik a maga ítéletével, vagy pedig véleménye iránt megkérdezettvén, azt egyszerűen és igénytelenül előterjeszti. S így ez nem akar semmiképen sem tudományos munka lenni, minden csillogás, sőt a tudományosságnak rendes «apparátusa» is hiányozni fog, minthogy célja kizárólag gyakor-

lati: az, hogy a javaslat megvitatásához és kiköszörüléséhez egy szerény adalékot szolgáltatasson. Ez, és a fenebb elmondott személyes nehézségek szolgáljanak megjegyzéseink aphoristikus voltának magyarázatául. Midőn azokban gyakran utalunk commentárunkra és az ehez tartozó excursusokra, az nem szerénységből történt, hanem azért, hogy szavainkat rövidebbre foghassuk.

A törvényjavaslat sürgős szükségnek felel meg. Az 1861-ben létesített provisorium hosszú időre nem tartható fen, s ebben a tekintetben kezdettől fogva nem tápláltak illúsiókat; akkoriban kísérletet tettek, hogy ideiglenesen kiegyeztessék a régi jogot és a modern viszonyokat. Az ily rendszabályok elkerülhetetlenül a fél munka bélyegét viselik magukon. Egyenesen lehetetlen azonban ma visszatérni a régi magyar jogra. Az, hogy az eltöröltettek az ősiség, mely a német törzsvagyon-rendszerre emlékeztet, és a királyi adományok, melyek a hűbérhez hasonló természetűek voltak, az többé nem tehető meg nem történné. Magyarország azonban más tereken is oly nagy változásokon megy keresztül, hogy törvényhozása ezentul csakis azon alapokon építhet tovább, a melyek a modern culturállamok közös alapjai. A javaslat törvényerőre emelése tehát igen nagy haladást fog képezni, szemben az eddigi állapottal.

De a javaslat felette áll az osztrák általános polgári törvénykönyvnek is, a mi e törvényre nézve nem képezhet gáncsot. Mert 1811 óta a tudomány nem állott meg haladásában és a legutóbbi évtizednek ezen tudományos működése, valamint a gyakorlati tapasztalatok is a javaslatnak nagyon előnyére válnak. A javaslat kidolgozásánál nagyrészt az osztrák törvény és Mommsen Frigyes javaslata (magánmunkálat), továbbá a szász, a zürichi törvények is és más törvényhozási munkálatok használtattak fel, a mit csak helyeselni lehet. Mert a törvényszerkesztőknek nem szabad eredetiségre törekedniök, hanem a másutt fenállót vizsgálni kell, a legjobbat fel kell venni és lehetőleg javítani.

Igy jártak el ezen javaslat kidolgozásánál is és a magy. királyi igazságügyminiszteriumban folytatott tanácskozások dr. Teleszky István ur által átdolgozott javaslatot kiváló törvényhozási munkálatnak kell elismerni.

A javaslat *rendszere* a következőkben áll: Néhány általános határozmány után (9 szakasz.) tárgyalja a törvényes öröklést (a betudással és az örökségről való lemondással együtt), azután a köteles részt és csak erre a végrendeleti öröklést; itt igen kimerítően tárgyalja a végrendeleteket, hozzáértve a hagyományokat, azután megfelelően rövidebben az öröklési szerződéseket és a halál esetére való ajándékozásokat. Az utolsó (V.) fejezet az örökség és a hagyományok megszerzését és az azzal kapcsolatos jogviszonyokat, nevezetesen az örökséget terhelő adósságokért való szavatosságot, az örökösársak közti viszonyt stb. foglalja magában. Függelékül az örökség elidegenítését és az államnak örökségi hagyatékokra való igényét tárgyalja.

Ezen rendszer ellen több ellenvetést lehetne tenni; különösen alig helyeselhető a köteles részről szóló tan beillesztése a végrendeleti öröklés elé. A bevezetés V. lapja szerint ezen elhelyezés oka «nemcsak az, hogy a javaslat a családnak a törvényes öröklési rendben nyilvánuló etikai

¹ Ez az oka annak, hogy a Corpus iuris civilis fordítását (Sintenis-től és másoktól) szakemberek alig használhatják.

jelentőségét akarta hangsúlyozni, hanem az is, hogy a végrendekezési szabadságot a köteles rész által korlátoznak fogja fel és az utóbbit a törvényes örökrészhez való viszonyában határozza meg.» Ekként csupán a törvényes öröklésnek a végrendeleti öröklés elé helyezése van igazolva, a mi ellen nincs ellenvetésünk; de semmiképen sem következik ebből, hogy a köteles részt is a végrendeletekről szóló tan előtt kell tárgyalni. A bevezetés ezt ilyformán kívánja igazolni: «A végrendekezési szabadság terjedelme tehát csak akkor állapítható meg, miután előrebocsátattak már azon határozmányok, melyek azt korlátozzák és melyek a köteles részre vonatkoznak; a köteles rész pedig megköveteli az annak mértékéül és alapjául szolgáló törvényes öröklés megelőző tárgyalását.»

Nem látunk nehézséget abban, hogy előbb a végrendekezési képesség, a végrendeletek külalakja és az örökösnevezés és helyettesítések stb. tárgyalassanak és csak azután tárgyalassék a köteles rész. A római álláspontra helyezkedve előbb a végrendelet, azután a törvényes öröklés s erre a köteles rész tárgyalandó (*successio secundum tabulas, sine tabulis, contra tabulas*); hiszen a rómaiak a törvényes öröklést csupán azon negatív momentum szerint jelölik meg, hogy *successio ab intestato*. A germán jog álláspontjára helyezedve először a családi öröklés,¹ azután a végakarati adományozás és a «Vorbehalt» (la réserve) tárgyalandó; tehát mindkét esetben akkor kell a köteles részről szólni, midőn a végrendelet már tárgyalatott. A magyar öröklési jogban a köteles rész fogalma nem németjogi, hanem római jogi, nem «réserve», hanem «legitime.»

Minthogy azonban a törvény rendszeréhez fűzött követelmények másneműek, mint a melyek egy tudományos műhöz fűzetnek, ennél fogva nem kívánunk a rendszer bírálatával tovább foglalkozni és az egyes szakaszok megbeszélésére térünk át.

(Folyt. köv.)

Kimaradt szakaszok.

III.²

Az ügyvédi fegyelemről szóló fejezetben annyiban történt változás, hogy az eredeti javaslat teljesen mellőzte a királyi ügyész befolyását a fegyelmi eljárásban, míg a jelen javaslat azt némely esetben fentartja. Mellőzve volt továbbá a tulajdonkép ezen fejezetbe való §-a a X. fejezetnek, mely a kamarai elnök békéltetési jogáról szól. Előbbinek indoka az önkormányzat megóvása, utóbbié ily elnöki patriarchalis hatalom ellenkezése az ügyvédek egyenlőségével.

Az ügyvédi önkormányzatról szóló fejezetben azon intézkedés foglaltatott, hogy ha valamely kamara nem kellően látná el a reáruházott bíráskodást a díj-perekben, az igazságügyminiszter azt tőle elvonhassa és az illető járásbíró-ságokra ruházza. Ezen cautela természetesen elesett a bíráskodással együtt.

Rendkívüli közgyűlés egybehívása az eredeti javaslat szerint 20 tag kívánatára volt kötelező, míg a jelen javaslat a kamarai tagok egy ötödrésznének kérelmét igényli, mi gyakorlati tapasztalás szerint a tagok e jogát illusoriussá teszi és e részben is fentartja a választmány omnipotenciáját, mely az ügyvédi kamarák burokratikus elposványosodására vezetett. Közgyűlési határozat érvényéhez az eredeti javaslat szerint 20 tag jelenléte elegendő volt, míg a jelen javaslat a tagok tizedrészének jelenlétét kívánja, mi Budapesten minden első rendkívüli közgyűlést határozat-képtelenné tesz. Ellenben statutumok alkotásánál az eredeti javaslat a kamarai tagok egy harmadának részvételét és a jelenlevők két harmadának hozzájárulását kívánta, mi ily kötelező rendelet fon-

tosságának megfelel. Ellenben a mostani javaslat beéri a tagok egy ötödének jelenlétével és egyszerű szótöbbséggel.

Azon felül a mostani javaslat fentartja azon intézkedést, hogy ha bármily közgyűlés határozat-képtelen, új közgyűlés hívandó egybe, mely tekintet nélkül a tagok számára, határozat-képes. Így a legfontosabb határozatot néhány tag hozza, rendszerint a választmányi tagok vannak többségben. Ez pedig teljesen elvonja a határozattól súlyát és tekintélyét, mert nem tekinthető az egész kamara nézetnyilvánításának.

Az eredeti javaslat e helyett kényszereszközhöz nyult és ismételt határozat-képtelenség esetén az igazolatlanul elmaradt tagokat pénzbüntetéssel sújtotta, mely a segélyalap javára az ügyész megkeresésére közvetlen végrehajtás útján a kir. bíróságok által behajtatott. Ezen intézkedés azon eszméből indult ki, hogy az önkormányzati teendők teljesítése nem pusztán jog, hanem egyszersmind kötelesség. Valamint vissza nem utasítható a választás után nyert tisztség, úgy nem hanyagolható el a megjelenés, a részvétel a közgyűlésben. Nem bizható a tagok érdeklődésére a kötelesség teljesítése, hanem szükség esetén arra büntetéssel szorítandók.

Csak így érhető el, hogy az ügyvédi szervezet valódi hordozója a közgyűlés legyen és az összes ügyvédi tagokban az önkormányzati szellem fejlesztessék. Az eredeti javaslat intenciója a súlypontot a választmányról áthelyezi a közgyűlésre, mely a következő kimaradt szakaszban is lelt kifejezést: «a választmány a közgyűlés előtt felelős eljárásáért s annak roszalása esetében visszalépni, új választás céljából azonnal rendkívüli közgyűlést egybehívni és működését az új választmány megalakulásáig folytatni tartozik.»

Ezen eszme megtámadtatott mint parlamentáris játék, holott eltekintve az államtól minden társulási szervezetben, melynek alapja végre is az egyes tagok érdek-egyenlősége és célja az egyes tagok érdekeinek előmozdítása, azon természetes rendszert találjuk, hogy a megbízott tagok, a kormányzó választmány alá vannak vetve a megbízó és választó közgyűlésnek, nem pedig megfordítva. — Hiu aggodalom, hogy így a választmány tekintélye gyengítettetné, ellenkezőleg ez csak akkor lehet erős, ha folytonosan támaszkodhatik az egész kamara bizalmára.

Ugyancsak a burokratikus megcsökönyösödés elhárítása végett az eredeti javaslat szerint a három éven át működött választmányi tagok és tisztviselők a következő új három évre nem voltak választhatók. A mostani javaslat csak a választmányi tagok egy harmadának kisorsolását tartja fen és megengedi az újra választatást. Így nincs biztosítva az új elemek felvétele, lehetőleg számos tagnak idővel részvétele e tisztségek terhében és kitüntetésében, a folytonos vérkeringés a kamarai életben.

Az önkormányzat szellemében kimondatott az eredeti javaslatban a kamarai tisztviselők díjazásának tilalma, csakis titkári és ügyészi segéd számára engedtetvén meg szükség esetére Budapesten 500, másutt 250 frt utalványozása. Ezen intézkedést kivihetővé teszi az is, hogy a javaslat szerint szükség esetében több titkár és ügyész választható és azon felül a kamara is alkalmaz kezelő személyzetet, melynek fizetése a költségvetésben állapittatik meg és melynek kinevezése és elbocsátása az elnök hatáskörébe tartozik.

A curiai ügyvédségi tanácsról szóló fejezetben azon változtatás történt, hogy ügyvéd tagjai lemondásának hatálya az igazságügyminiszter jóváhagyásától tetetett függővé, a mi semmivel sem indokolható természetellenes kényszer, sőt ellenmondás azon fentartott intézkedéssel, hogy a kinevezés elfogadása az illetőktől függ.

A curiai ügyvédségi tanács ügyvéd tagjainak tiszteletdíja az eredeti javaslat szerint ülésenkint 20 frtban volt megállapítva.

Végül meg kell jegyezni — már e lapok t. szerkesz-

¹ «Az intestat öröklés» kifejezés itt és a modern jogra nézve is nem megfelelő. (L. Commentárunkat. II. 677. l.)

² Az előbbi közleményt lásd az 1. és 3. számban.

tőjének egy előzetes megjegyzése miatt is, — hogy ezeket nem álláspontom fentartása végett, hanem egyelőre csak mint történelmi materialét közöltem. Célom, hogy a discussio ezekre is kiterjedjen. És ha a kamarák eredeti javaslataim mellőzött részében életrevalót találnak, azt actualissá tehessék, miután szavuknak mindenesetre több sulya és tekintélye lesz, mint egymagaménak.

Dr. DELL'ADAMI REZSŐ.

Jogirodalom.

Báró Roszner Ervin válaszára.¹

Még mindig a házassági jog őskorában vagyunk.

Báró Roszner ugyanis nem elégszik meg azzal, hogy az őskori előzmények dolgában vallott kiindulási pontja hibás, hanem tovább tárgyalja velem az őskort.

Ujra irodalmi tekintélylyel védekezik. A tekintély az ő saját kritikusi sorából való, ki azonban abban sem ad a szerzőnek igazat, hogy a nővétel a nőrablásból alakult volna meg.

Érdekes azt megfigyelni, hogy bujik ki az alól, hogy nekem kellően megfeleljen.

Egyik ellenvetésem az volt, hogy a nőrablás miként lehetett volna még a XIII. században is házasságkötési szertartás, midőn Kálmán király híres házasságkötési törvényében a XII. század elején a házasságkötésre oly formát szabott, hogy a házasságkötésnek in conspectu ecclesiae kellett történni.

E felől az ellenvetésem felől Báró Roszner mélyen hallgat, valamint a felől is, hogy a nővételnek azt az alakulását egyáltalán nem tudom elképzelni, hogy a nővételnek a tárgya nem a nő, hanem a vevő vagyis a leendő férj saját feje lett volna.

Ahelyett, hogy a mondott ellenvetésekre felelne, dr. Óvári Kelemenre hivatkozik, ki a *Magyar Igazságügy* decemberi füzetében Báró Rosznernek a nőrablás mint házasságkötési szertartás felől vallott egyik másik nézetére egy egészen kétes értékű dicséretet mond. Hogy ezt hogy fogadhatja el kézpénzül, midőn Óvári kritikája ugyszólván szemére veti, hogy az őskort illetőleg más szerző által nem is informáltatta magát, mint csak Beöthy Leo által, egyszerűen nem értem. Szóval Báró Roszner mint mindig, úgy most is kikerüli a kérdés lényegét s a másokra való hivatkozással beéri.

Legfeljebb azt teszi, hogy meglevő erejét arra fordítja, a mire tudja, tudniillik a csipkedésre. Így teszem azt a megjegyzést teszi, hogy én a Regestrum de Várad-ot nagyváradi regestrumnak nevezem s arra czéloz, hogy Várad a regestrum idejében még nem volt Nagyvárad. Hát ez igaz, csak hogy a regestrum keletkezési helye a mai Nagyvárad s a mai állapotnak megfelelő elnevezéshez a könnyebb tájékoztatás céljából öntudatosan ragaszkodtam. Nem így Báró Roszner akkor, midőn *Régi magyar házassági jog*-ának 74. lapján 1460-ban tartott szepesmegyei zsinatról beszél, pedig ebben az évben szepesi egyházmegye még nem létezett.

Következik az eljegyzés és házasságkötés. Ennél a pontnál mondja ő aztán azt, hogy «nyilvánvalóan elhagyott a hideg vérnek utolsó cseppje s a küzdelemnek eddigi eredménytelensége annyira növeli haragomat, hogy olyanokat olvasok ki könyvéből, miket sohasem írt.»

Ujra egy insinuatio, melylyel azonban könnyű lesz elbánni.

Először is a házassági jog őskorából való átmenetelről lesz szó. Kérem az olvasó figyelmét.

A házasságkötést valaha a nővétel képviselte.

Világos, hogy a nővétel (emtio) contractus és nem pactum de contrahenda emtione. Az én tételem tehát az, hogy a nővétel helyébe magának a házasságkötésnek vagyis egy

contractusnak kellett lépni s nem az eljegyzésnek, mely csak pactum de contrahendo. Magát a szerződést csak szerződés pótolhatja.

Hogy Báró Roszner a nővétel helyébe nem a házasságkötést, de az eljegyzést léptette, ez a *Régi magyar házassági jog* 31. lapján foglaltakból kitűnik, hol a következőket mondja:

«Még sokkal tisztábban kivehető az eljegyzés és házasságkötés közötti különbség akkor, midőn a leányra vonatkozólag kötött adásvevés után a leánynak békés átadása következik. A fejlődés a dologi jog keretében történvén, az eljegyzés mint adásvevés, a házasságkötés mint tulajdonátruházás jelentkezik. A mint közönséges adásvevéseknél csak a traditio rei által száll át a tulajdon az eladóról a vevőre, ép úgy van az a nő feletti hatalommal is, mely eredetileg szintén tulajdon volt. Ez sem szállt át a (ve-) vőlegényre az eljegyzés által, hanem csak az eljegyzést követő traditio puellae által. Az eljegyzés adásvevés, a házasságkötés traditio puellae.»

Az olvasó egész világosan láthatja, hogy a ki ezeket a sorokat leírta, azt fejezi ki, hogy az, ami az adásvevés helyébe lépett, nem a házasságkötés, hanem az eljegyzés (pactum de contrahendo). Azt hiszem, hogy ez napnál fényesebb.

Most meg azt akarja nagy garral igazolni, hogy ő itt az eljegyzést nem mint pactum de contrahendo-t értette. Ezt az által véli magyarázni, hogy régi eljegyzés és új eljegyzés között distinguál. Az igaz, hogy ezt *Régi magyar házassági jog*-ban is megtette, csak hogy arra az eredményre jutott, hogy a régi eljegyzés lényegére nézve az volt, ami a mai eljegyzés vagyis pactum de contrahendo. A kettő közötti különbség tulajdonkép csak az volna, hogy a régi eljegyzésnek szükségkép meg kellett a házasságkötést előzni, ami a mai eljegyzésre nézve, miután házasságkötés megelőző eljegyzés nélkül is létesülhet, nem az eset.

Én tehát *Feleletemben* egész joggal elmondhattam azt, hogy Báró Roszner szerint «a régi eljegyzés olyan is, meg nem is olyan, mint a mai eljegyzés.» Ezt a magában véve hasznavehetetlen tételt tudós szerzőnk válaszában elfogadja, csak hogy tovább is megy s a különbség sulypontját a justa causa traditionisban keresi. A régi eljegyzés ellentétben a mai eljegyzéssel a justa causa traditionist juttatna kifejezésre. Szerzőnk azonban észre se veszi, hogy ezzel az eljegyzést abból a természetből, hogy az csak pactum de contrahendo, teljesen kiforgatta. Báró Roszner azzal számot se is vetett, hogy ha az eljegyzésben a justa causa traditionis benne rejlik, úgy az maga a contractus vagyis a házasságkötés s ekkor az általa a fentidézett helyen körvonalozott theoria fenekestől felfordult. Öntudatlanul is kisütötte, hogy a traditio puellae nem lehet más, mint traditio vagyis szerződés-kiviteli ügylet. Amint a traditio rei ma sem adásvevés, de ennek a kivitele, úgy a traditio puellae is magában véve csak a házasságkötés kivitelére szolgált. Hogy ez a traditio puellae hogy lehetne házasságkötés, midőn a szerző álláspontja szerint már a régi eljegyzés a justa causa traditionist szolgáltató házasságkötés: egyszerűen jogi képtelenség. Ezek dacára fentartja azt az álláspontját, hogy a traditio puellae a házasságkötés s a következőket mondja:

«Munkámban a mai vagyis kánonjogi eljegyzéssel szemben ismét csak kánonjogi házasságkötésről szoltam, a hol pedig traditio puellae-ről mint házasságkötési jogügyletről beszéltem, ott mindig a régi eljegyzési szerződést idéztem, mint annak szükséges előzményét s fejtegetéseim általában véve sokkal világosabbak és szabatosabbak, sem hogy vastag félreértésekre jóhiszemű alapot szolgáltatnának.»

Azt már láttuk, hogy a régi eljegyzés és traditio puellae nézve nem lehet igaza. Ehhez járul, hogy a kánoni eljegyzés (sponsalia de futuro) és a kánoni házasságkötésre (sponsalia de praesenti) nézve olyast mond, a mi könyvével a legmérebb ellentétben áll. Egyenesen nem igaz, hogy ő a kánoni jogban nem a traditiót szerepeltette volna mint házasságkötést.

Könyvének 6. §-a «A házasságkötés mint traditio puellae»

¹ Az előbbi közleményt lásd a mult heti számban.

cím alatt szól s ebben a szakaszban a traditio puellæ még a XV. és XVI. századba is behatólag mint házasságkötés van feltüntetve. Szerző imént közölt kategorikus kijelentésével szemben kénytelen vagyok ebből a szakaszból terjedelmesen idézni:

«A traditio puellæ nem egyszerű cselekvény, mint Sohm és Kováts tartják, hanem valóságos jogügylet. . . . Nélkülözhetlen kelléke volt, hogy a felek akarata házasság létesítésére irányuljon, de ezen akaratnak szóbeli kifejezésére nem volt szükség, hanem elégséges volt, hogy a család, mint a vőlegény a menyasszony átvételénél erre vonatkozó akaratjuknak néhány szóval kifejezést adtak. Hazai jogemlékeink ugyan nem nyújtanak erre vonatkozó adatokat a sponsalia de presenti meghonosulását megelőző korból, de a külföldi jogéletből számos ily adatokat ismerünk. . . . Sőt még az is valószínűnek látszik, hogy a szóbeli nyilatkozat utóbb alaki jelentőséget nyert s a traditio puellæ ennek következtében reálszerződésből formálszerződéssé alakult át. A nyilatkozat formális jellegére enged következtetni azon körülmény, hogy a XV. és XVI. századból több jogemléket birunk, melyek e nyilatkozatnak ezen jellegét hangsúlyozzák. II. Ulászló is azzal argumentált a Beatrixsel kötött házasságnak érvénye ellen, hogy a házasságkötés alkalmával hozzá idézett kérdésre «voló» helyett «ita»-val felelt. . . .

«A mennyiben symbolumokat használtak a házasságkötésnél ezek többnyire ugyanazok voltak mint az eljegyzésnél. . . .

Az eljegyzési alakszerűségeknek ezen ismétlődése a házasságkötés alkalmával a jogügyletek egyesítésére vall. . . .

Ime jó darabon idéztem a szerzőt. Világos, hogy még a kánoni házassági jogban is úgy szerepelteti a traditio puellæ-t mint házasságkötést. Ne akarja tehát a szerző könyvének világos tartalmát letagadni.

Persze, hogy a traditio puellæ-vel mind jobban meggyűlik a baja. Az még meg volna bocsájtható, hogy azt írta, hogy a traditio puellæ volt eredetileg a házasságkötés, de azt ebbeli minőségében még a XV. és XVI. században is szerepeltette, mely időkben pedig a jogfejlődés réges-rég tul volt azon, hogy mást követeljen a házasságkötésre, mint a házasságkötő felek kölcsönös beleegyezését. Nyilvánvaló, hogy az idézett helyen szerző a házasságkötést a traditio puellæ-vel minőntalan összezavarja. Fogta magát s ezen úgy vél segíteni, hogy egyszerűen tagadásba veszi könyvének tartalmát. Ehhez azt hiszem, vajmi kevésé illik annak kijelentése, hogy «fejtegetései sokkal világosabbak és szabatosak, semhogy vastag félreértésekre jóhiszemű alapot szolgáltatnának» s hogy én őt alaptalanul rágalmaztam. Mindenesetre párját ritkító irodalmi vitatkozás.

Áttérek arra, amiként a szerző a latin nyelvben elkötött botlásait kimagyarázni törekszik.

Azt teljesen értem, hogy szerző helyzete igen kényelmetlen. Azt senki se veszi szívesen, ha elemi tévedéseken érik rajt. Csakhogy ilyenkor a hallgatás kétszeres kötelesség. No de szerző még a latin nyelvben való járatlanságát is arra használja fel, hogy lármát üssön s velem gorombáskodjék. Hogy csak a saját tudatlanságát deríti mindinkább fel, a a következők be fogják bizonyítani.

Szerző munkájában kivonatossan Sándor országbírónak egy 1272-ből való ítélet-levelét közölte s ebben az ítéletben egy «etiam» szócska az, mely képes volt a szerző összes latin tudását megrendíteni.

Miután a szerző olyan nagyon erőlködik, hogy neki van igaza, kénytelen vagyok az egész ítélet-levelét (Árpádk. Uj Okmánytár IV. k. 9. l.) az olvasó elé adni:

«Nos Alexander Judex Curie domini L(adisla) Incliti Regis Ungarie, Comes de Vrbaz, memorie commendantes significamus uniuersis per presentes, quod cum Dominicus filius Nicolay quondam Comes de Sarus Nicolaum filium Pauli de genere Beech ordine judiciario conuenisset coram nobis, uolens requirere ab eodem Castrum Hrychou cum possessionibus, villis, utilitatibus, pertinencijs et attinencijs suis, idem Nicolaus exhibuit priuilegium Bele Regis pie memorie, duplici sub sigillo eiusdem Bele Regis et sub sigillo Phylippi, venerabilis patris Archiepiscopi Strigoniensis tunc temporis aule Regie Cancellarij in quo uidimus contineri: quod idem dominus Rex predictum Castrum Hrychou cum possessionibus, villis utilitatibus, pertinencijs et attinencijs suis supradictis propter fidelia seruicia eiusdem Nicolai sub veteribus et antiquis metis contulerit ipsi Nicolao et eius heredibus jure perpetuo pacifice et

quite possidendam; exhibuit etiam priuilegium Regis St(ephani) felicitis recordationis, in quo nobis patuit euidenter, ut idem Rex St. collacionem seu donacionem karissimi patris sui, dicti Bele Regis confirmasset, et ipsum Castrum Hrychou cum predictis omnibus possessionibus seu villis, et alijs utilitatibus predictis eidem Nicolao reliquisset. In eodem etiam litis strepitu ipse Dominicus exhibuit quasdam litteras cursuales Regis St. supradicti, in quibus uidimus contineri, quod ipsum Castrum Hrychou cum omnibus possessionibus ad idem Castrum pertinentibus predictus Dominicus ab eodem Rege St. in concambium cuiusdam possessionis sue sibi dari postulasset. Sed quia eodem littere ad causa meritum non sufficiebant, ut per easdem sepedictum Castrum et possessiones prenotate teneri potuissent, et etiam idem Nicolaus tam ualida priuilegia habuit sicut superius est expressum, ob hoc Castrum sepefatum, possessiones, villas et omnes utilitates quam pluris nominatas eidem Nicolao, prout iuris ordo deposcebat, relinquimus perpetuo pacifice et irrevocabiler possidendum atque possidendas; predicto Dominico, et consequenter suis heredibus heredumque successoribus super huiusmodi requisicione silencium perpetuum imponentes, In cuius rei memoriam et perpetuam stabilitatem presentes dicto Nicolao concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Anno ab Incarnacione Domini M^o CC^o septuagesimo secundo, quintodecimo Kalendas Januarij.»

Az itt közlött ítélet szövegéből kétségtelenül kitűnik, hogy Kricsó várát a perlekedő felek közül csak az egyik, névszerint Miklós nyerte adománykép Béla királytól, kinek adományát aztán István király megerősítette. A másik fél, névszerint Domokos csak csere címén követelte a várat Miklóstól, ki alperes volt.

A közlött okirat szövegén eligazodni, vajmi könnyű dolog akkor, midőn Domokosra nézve az az eset forog fen, hogy még mielőtt megkötötte volna vele Miklós a cserét, erre nézve a k. jóváhagyást magának előre kieszközölte, biztosította. Hogy a cserére aztán Miklós mégsem állott rá, ez kell, hogy kulcsa legyen annak a tényállásnak, mely az ítéletből visszatűrődik. Ebből magyarázandó, hogy Sándor országbíró Domokos leveleire a következőket mondja: Sed quia eodem litteræ ad causæ meritum non sufficiebant, ut per easdem sepedictum Castrum et possessiones prenotate teneri potuissent» s nyomban így folytatja «et etiam idem Nicolaus tam valida priuilegia habuit, ob hoc Castrum sepefatum Nicolao relinquimus.»

Ez az a constructio, mit Báró Roszner egyáltalán nem tudott megérteni. A mondat utóbb idézett részéből illetőleg az «et etiam» szavakból azt akarja kimagyarázni, hogy Miklósnak is csak oly erős privilegiumai voltak mint Domokosnak. Pedig az «et etiam» szavak ép arra szolgálnak, hogy a Miklós privilegiumai a Domokos leveleivel ellentétbe helyeztessenek, mely utóbbiakra egyugyanazon mondatban az mondatik és pedig mindjárt a mondat kezdő részében: Sed quia eodem littere ad causa meritum non sufficiebant. Az adott mondat szerkezetben az etiam szó nem «is»-t jelent, hanem azt a «sőt»-szóval kell kifejezni. (V. ö. Finály: *A latin nyelv szótára* Budapest 1884. 711. l.).

Ezt az egyszerű dolgot Báró Roszner egyáltalán nem tudja s oly combinációba bocsátkozik a közlött ítéletet illetőleg, mely szerint a szóban levő vár mindakét félnek adományoztatott volna s Miklós csak azért lett volna pernyertes, mert ő volt a birtokban s mellette szólt a beiktatás (statutio) vélelme, mikről pedig az ítéletben egy árva szó sincs.

Lám, hogy mire vezet az, ha az ember oly könnyű constructiót sem tud megérteni, mint a minő a szóban levő. Valójában «jól kifejtett önértet» kell hozzá, hogy még Báró Roszner leczkéztesse engem a latin nyelvből. Még csak azt jegyzem meg, hogy egy kevés tárgyismeret is megóvhatta volna az okirat szövegének olvasásakor attól, hogy oly bakot löjjön, mint a minőt lött. Azon nincs mit csodálkozni, hogy a csere a királynál «az adományos ellen» kéretett. A ki ellen a kérelem irányult, az mindenesetre az adományos volt.

A második famosus szöveg, mely Báró Roszner latin-ságára nézve jellemző adat, az 1279. évi budai zsinat következő határozata:

szerint a fenti esetben «la présomption de survie est déterminée par les circonstances du fait, et à leur défaut, par la force de l'âge ou du sexe.»

A nálunk alkalmazásban levő osztr. polg. tvkv. 25. §-a szerint «az vélelmeztetik» — ily esetben —, hogy mindnyájan egyszerre haltak meg, s az egyik jogainak a másikra való átruházásáról szó nem lehet.»

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

A telekkönyvi enquête tárgyalásai.

V.¹

Utolsó közleményem óta az igazságügyminiszter ur által összehívott szakértekezlet letárgyalta kilencz ülésben azoknak a rendeleteknek tervezeteit, melyeknek kibocsátására az igazságügyminiszter az 1886: XXIX. tcz. 76. §. 1—12. pontjai által felhatalmaztatott.

Időközben némely rendeleti (3., 6., 7., 8., 9., 10., 12. pont) tervezet végszövegezésének megállapítása iránt is megtörtént az intézkedés; mindamellett az illető rendeletek közzétételétől arra még elég hosszú idő választ el, hogy elég érdekes legyen a szakértekezlet által megállapított elvekkel külön és előzőleg megismerkedni.

A 76. §. 3. pontjára nézve kimondatott, hogy a bekeblezés vagy előjegyzés tárgyát a köszén kiaknázási jog fogja képezni, melyben a tulajdonosnak köszén kutatási s köszénbányanyitási jogosultsága benfoglaltatik. Ily bejegyzésnek az lesz a hatálya, hogy a bekeblezett vagy előjegyzett jog a bányajogban megállapított előfeltételek mellett és annak korlátai között, a földtulajdonos személyében történt változástól függetlenül érvényesíthető. A bányaadományozás következményeivel tehát a bejegyzés nem kapcsolatos és egyedül arra szolgál, hogy a bejegyzett jog a tulajdonos és jogutódja ellenében dologi jog erejére emeltetik.

A bejegyzett kiaknázási jog átruházható és telekkönyvileg terhelhető; de ha bányaadományozás folytán bányatelekkönyv nyitattik, a bejegyzett terhek át nem vitetnek.

Arra a kérdésre nézve, vajon végrehajtási árverés esetén a bejegyzett jog az új tulajdonos ellen is hatályos legyen-e, s viszont a jogosult az ingatlanok vételárában ne részesüljön? avagy a jog a végrehajtási árverés folytán a vevőre menjen-e át és a jogosított kielégítést nyerjen a vételárból? a vélemények megoszlottak, még annak kiemelése mellett is, hogy a bejegyzés csak a rendelet életléptetése előtt szerzett zálogjogokra legyen hatályos, a későbbiekre nem. Az elhatározás e kérdésben a miniszter részére tartatott fen.

A köszén kiaknázási jog bejegyzésének megengedésére nézve azok a szabályok álljanak, melyek a telekk. rendeletben a dologi jogok bejegyzésére nézve felállítvák. Ennél fogva helye legyen az előjegyzésnek clausula intabulandi nélkül is.

A 76. §. 7. pontjában az egyetemleges zálogjogok törlésének módjára nézve felállított szabály kizárólag a törlésre vonatkozzék, tehát nem a zálogjogot tárgyzó egyéb változásokra is, például az alzálogjogra, a zálogjog átruházására. Ily más változások ezentul is csak a főbetétben lesznek foganatosítandók.

A 8. pontra nézve: A telekk. rend. 148. §-a nem fog oly magyarázatot nyerni, hogy törlési keresettel csak a neheztelt bekeblezés által magát nyilvánkönyvi jogaiban sértettnek vélt fél élhessen. Az 1886: XXIX. tcz. a telekkönyvi rendeltől eltérőleg «nyilvánkönyvi» jogaiban sértett félről szól; de annak eldöntése, mily befolyással bírjon ez a telekk. rend. 148. §-ának magyarázatára, a judicaturára bízatik.

Feljegyzendő lesz a perindítási szándék bejelentése, és

külön bejegyzendő lesz a perindítás, ez utóbbi az esetben is, ha a kereset a birtokbiróságnál adatott be. Ilyenkor a perfeljegyzés a kereset felzetének alapján, felperes kérelmére a telekkönyvi hatóság által fog elrendeltetni. Azt, hogy a kereset a birtokbiróságnál beadatott, a per feljegyzése végett legfeljebb 15 nap alatt a hat hónap letelte után kell a telekkönyvi hatóságnál kimutatni, ellenesetben a perindításra vonatkozó bejelentés is az ellenfél kérelmére kitörültek. Ha a bekeblezési végzés kézbesítésétől számított 60 nap alatt a törlési per is megindítatik és a törlési kereset a telekkönyvi hatóságnál benyújtatik: a perindítási szándék bejelentésének külön feljegyzése szükségtelen.

Ha a bekeblezést rendelő végzés kézbesítése szabálytalan volt, az, kinek kérelmére a bekeblezés történt, a megfelelő joghatály előidézése végett újabb kézbesítést kérhet.

A 76. §. 9. pontjának értelmé az ösiségi parancs folytán elévülés következtében vagy a telekk. rend. 91. §-ához képest elenyészett jogoknak kereset útján való kitörlésére szorítottatik. Az eddigi szabályoktól csak annyiban lesz eltérés, hogy az ily keresetek fognak jegyzőkönyvileg tárgyalatni és soron kívül elintéztetni.

A zálogösszeg letétele esetében (telekk. rend. 91. §.), ha kitörlési per indítatik, a bíróság csak az iránt ítél, hogy fedezve van-e a követelés, de nem egyuttal arra nézve, hogy kit illet a letett összeg. Ha a tulajdonos a tkvi rend. 91. §-ához képest előjegyezteti a zálogjog kitörlését és igazolási pert indít, ez is jegyzőkönyvileg lesz tárgyalandó.

A 12. ponthoz. Ha a telekkönyvi bejegyzés alapjául szánt, nem magyar nyelven kiállított okiratnak hiteles magyar fordítása hiányzik, a rangsorozat feljegyeztetik és a fordítás benyújtására 15 napi határidő szabatik, mely újabb 15 nappal meghosszabbítható. A visszaadott okiratra a benyújtás napja s az iktatói szám rávezettetik.

Ha a fordítási, illetőleg a hitelesítési díj mellékeltek, a telekkönyvi hatóság gondoskodik a fordítás beszerzéséről vagy a fordítás hitelesítéséről.

Az 5. pontra nézve kijelentetett, hogy a telki szolgalmaknak az uralgó jószágánál való bejegyzése csak a betétek szerkesztése után fog történni. A bejegyzés csupán az A. lapon a megjegyzések rovatában fog feltüntetettetni.

A 76. §. 6. pontjának rendelkezései csupán az ott megnevezett intézetekre s pénztárakra fognak szorítkozni s káptalani pénztárakra és hasonlókra nem fognak kiterjesztetni.

A már teljesített tőketörlesztések a hitelező által kiállított okirattal lesznek igazolandók.

«Járulékok» alatt nem fognak értetni az egyes intézetek privilegiumai (bánapénz le nem tétele az árverésnél, árverési feltételek megállapítása stb.), époly kevésbé a hosszabb vagy rövidebb törlesztési határidők. Az azokra nézve fennálló különbség tehát nem fogja kizárni a törvény által nyújtott kedvezmény alkalmazását.

Ha a régi teher törlésére megkívánt okirat be nem mutattatik, az új zálogjog bekebleztetik, és feljegyeztetik, hogy ha fél év alatt a törlés kieszközöltetik, az új zálogjog a törlendő régiebb zálogjog rangsorozatába lép.

A régi zálogjogra nézve történt perfeljegyzés, végrehajtási s árverési feljegyzések a conversio telekkönyvi érvényesíthetőségét nem fogják gátolni.

A 76. §. 2. pontja csak mentesített ártérbirtokokra fog vonatkozni, olyanokra, melyeknek ármentesítését a társulat célul kitűzte magának.

A társulatok az ártérbirtok elkülönítése iránti kérvényben kimutathatják, hogy minden jószágtestből mennyi terület tartozik az egyes ármentesítési osztályokba s mennyi az évi szabályozási járulék, mely a birtokot holdankint terheli. Ez az illető ingatlanok hitelképességének praeisirozása végett történik, a mennyiben a három ármentesítési osztályban a szabályozási járulék fölötté különböző.

¹ Az előbbi közl. I. az 1887. évi 41., 42., 44. és 45. számokban.

A vizrendezési kölcsön zálogjogi bekebelezésének az lesz a hatálya, hogy az egyes ingatlant a kamat- és törlesztési járulékok terhelik, és hogy végrehajtási árverés esetén a végrehajtási törvény 184. és 189. §-aihoz képest ama járulékok utolsó három évi részletei előnyös tételt képeznek, a régiebb részletek a bekebelezés sorrendjében nyernek kielégítést, az árverés után esedékes részletek törlesztése pedig a vevőt terheli.

A bekebelezés annak javára fog történni, ki esetről esetre jogosítottnak kimutatatik.

A zálogjog bekebelezése iránti kérvényhez a kötvény eredetben vagy hiteles másolatban csatolandó, a jogosultság megállapítása végett, továbbá a kölcsön felvételére vonatkozó s a kivetést megállapító határozatok, valamint az egyes ártérbirtokrészleteket s az ezekre kivetett összegeket feltüntető kimutatás csatolandók. Ez utóbbi fogja a bekebelezés közvetlen alapját képezni, s arra fog a bekebelezési záradék is rávezettetni.

A vizrendezési társulatok oly esetben, mikor az ártérbirtokok a telekkönyvi betétekbe már az 1886: XXIX. tcz. 9. §-ánál fogva külön helyrajzi számok alatt felvételtek, jogosítvák a vizrendezési kölcsönnek az ártérbirtokokra való zálogjogi bekebelezését külön kérelmezni.

A zálogjog előjegyzésének a társulat kérelmére semmi esetben sem lesz helye. Ha valamely hiány vagy elvétel mutatkozik a kérvényben vagy mellékleteiben, ez tárgyalás útján fog előzetesen kipótoltatni, illetve helyreigazíttatni.

A telekkönyvi hatóság végzése elleni jogorvoslat a felfolyamodás; de ezenkívül a netaláni hibák kijavítása végett felszólalás fog engedtetni, mely az eljáró bíróság által az ellenfél meghallgatása után intéztetik el.

Szakértekezleti tárgyalásra várnak még azoknak a rendelkezések tervezetei, melyek a 77. és 79. §-hoz képest lesznek kibocsátandók.

Dr. IMLING KONRÁD.

Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez.

XLI.

A vizsgálati fogság tartamához.

Ha a bünper lassúsága a jó igazságszolgáltatás rémképe, annál nagyobb veszélylyel jár ez akkor, ha vizsgálati fogságban levő egyén van érdekelve; mert a vizsgálatot s a vizsgálati fogságot rendelő határozat épen nem nyugszik a bizonyosság oly alapján, minő a marasztaló ítélethez szükséges s így ép oly mérvben növekszik a veszély, hogy ártatlant fosztunk meg szabadságától, a mint csökken ama bizonyosság foka, melynek alapján a vizsgálati fogságot elrendeljük. Másrészt elvitázhatlan vádlottnak szabad védekezési joga, már pedig kétségtelen, hogy legnagyobb mértékben van szüksége ezen jog igénybevételéhez akkor, midőn a bünper egész sorsára mérvadó vizsgálat anyaga gyűjtetik egybe. Ilyenkor megfosztani vádlottat szabadságától, *nagyon is alapos ok nélkül*, korlátozni a védekezés lehetőségét, legalább is a perfelek paritását veszélyeztető eljárás. Szerintem a vizsgálati fogságnak alapjául *szolgálható ok* sohasem vélelmezhető, azt bizonyítani, vagy legalább is valószínűsíteni kell, mint minden tény a büntető eljárás során.

Nem lenne érdektelen adatokat gyűjteni arra nézve, hogy a vizsgálati fogság elrendelésétől számítva mennyi idő kell ahoz, hogy a) a vizsgálat befejeztessék; b) első-, második harmadbíróági ítélet hozassék.

Az alábbi kimutatás a b.-gyulai *ügyészség* vizsgálati foglyaira vonatkozik 1887-ről:

Vizsgálati foglyok száma 45.

A vádlott vizsgálati fogságba való helyezésétől az első bírósági ítélet hozataláig (hová a vizsgálat teljesítéséhez szükséges idő is beszámíttatik) rövidebb idő telt el:

1.	egy	hónapnál	24	vádlottnál;
2.	két	"	11	"
3.	három	"	5	"
4.	négy	"	2	"
5.	öt	"	0	"
6.	hat	"	0	"
7.	hét	"	1	"

összesen 43

Két vádlott ügye áthozatott 1888-ra; az egyik (letartóztatott 1887. okt. 5.) elítéltetett f. évi január 19-én; a másik letartóztatott 1887. novemberben; ezen ügy még a vizsgálóbírónál van (1888 jan. 20.) a napokban azonban beterjeszti.

A 45 vizsgálati fogoly közül a vád alá helyezés stádiumában ügyészi indítvány folytán lett szabadon bocsátva 24. A fő tárgyaláson szabadlábra helyezett egy vádlott a sértett indítványának visszavonása folytán nyerte el szabadságát. Egy pedig azért, mert a gyilkosság vádját közvádoló elejtve, culposus emberölés miatt lett egy évre elítélve; — s így szabadlábra helyezése indítványoztatott. Egy vádlott pedig fölmentés folytán helyeztetett szabadlábra, kit azonban a kir. tábla lopás miatt két évi fegyházra ítelt, tehát ártatlanul nem szenvedett.

Leggyorsabb lebonyolítást nyert a Holló Lajos ügye, ki 1887 jul. 13-án helyezettét vizsgálati fogságba; ellene a vizsgálat lefolytatott; s már 1887 jul. 21-én, *vagyis nyolczadnapra* lopás miatt két évi fegyházra jogerejűleg elítéltetett.

Végül nem lesz érdektelen közölni a BTK. életbelépte utáni évtől kezdve a vizsgálati foglyok számát s az ügyforgalmat:

Év	vizsgálati foglyok száma	iktatókönyv szerinti ügyforgalom
1881	89	4591
1882	95	4660
1883	100	5309
1884	53	6063
1885	72	6351
1886	77	6702
1887	45	6901

VARGHA FÉRENCZ,
alügyész B.-Gyulán.

A leletek megszelidítése.

Két indítvány.

Az ügyvédségi törvény IV. fejezet utolsó bekezdéséből maradt — mint e lapok 1. számában előadja maga a tervező — vagyis inkább kihagyatott a gyógyszer, melylyel az ügyvédek elleni leletezések sérelmei teljesen orvosolhatók lettek volna. Tervező szerint a lelet előtt az ügyvédek felhivandók lettek volna a bélyeg beadására.

Nem tartom ezt egészen méltányosnak az államra, mert a nyilvántartás sok bajba, sok időbe kerülne, mire mégis csak az ügyvéd mulasztása adott okot. De viszont emberietlennek — nem is méltatlannak — tartom a lelet szigorát — de csak a vétlen elnézéssel szemben.

Azért szerintem oda vagy máshová fölveendő volna, miként a lelet az eddigi szabályok szerint fölveendő, közlendő, de ha a fél vagy ügyvéd a kézbesítéstől 8 nap alatt befizeti, az eredetileg szükséges összeg 10%-ját tartozik csak, de legalább 50 krt a kezelés megtérítéseül fizetni.

Ha 8 nap elmúlt, elmúlt a vétlen mulasztás vélelmezése is és szándékos rövidítés esete forog fen, mi az eddigi szigor szerint vagy még szigorubban büntetendő.

Ily eljárás mellett ki lehetne mondani, miként a beadványokon leróni kellett beadványi, ítéleti, bejegyzési és ügyilleték *nem évül el*.

Ha már a lelettel vétlenül sujtottak érdekében szót emelek, szabad legyen még egy javaslatot előterjesztem.

Gyakorlatomból beszélek. Nagy körben állok olyan egyén hírében, ki az illetékszabás szövevényeit alaposan ismerem s e miatt néha még a hivatalok is megkérdeznék. Tévedés,

igen nagy tévedés. Olyan ember nem létezik. A szakismeret-hez még hozzáadom, hogy a helyes leletet kézbesítéstől 3 nap alatt mindig kifizettem; mindennek dacára kerül bőven, mert a nagy forgalom mellett ilyesmi okvetlen előfordul elnézésből.

De én tovább megyek a lelet elitélése körül. A sybilla-könyvet sokszor hiába lapozza az ember; idő sincs 4—5 kötet döntvényt átlapozni; ilyenkor a gondolt legnagyobb bélyeget ráragasztja a «vétlen mulasztó», ha — kicsiny az a legnagyobb bélyeg.

De ha már 15—25 frtról van szó, bizony nem ragasztja mindig rá, de szerencsét próbál, ha jóhiszemű is.

Mily czélszerű intézkedés volna s mennyi keserves leletnek venné elejét, ha a fél *minden* beadványt, okiratot jogositva volna az adóhivatalnak eleve bemutatni, az adóhivatal uasítása szerinti bélyeget ráragasztani s mondjuk, a fáradságért még 50 krt. (Hisz 50 krért még a miniszterrel is beszélhet akárki!) Az adóhivatal egyszerűen felülbélyegzéssel elismerné, hogy ha tévedett valaki, az ő volt s ily esetben nem leletnek, de egyszeres illeték behajtásának volna helye, mennyiben a «leletező» ur szerint több — helyesen — járna.

Már a kir. pénzügyi bíróság is megsokálja, mennyi van a felek bélyegtudományára hagyva s kimondta, hogy illeték-szabás alá bemutatatható oly kisebb értékű okirat is, melynél az értékkiszámítás komplikált.

Igen, de mi a komplikált? Valóban kár azt a leletezőre bízni.

Nincs jogunk feltenni az államról, hogy ő denunciánsokat akar jutalmazni s magának a leletből, szigorából jövedelmet akar «csinálni», de viszont elvárhatjuk az államtól, hogy eltávolít magától minden ez iránybani gyanút.

Fentebbi javaslataim gyakorlatiak, életbeléptetésök *rendelet útján* is történhetnék s megszűnnék általuk minden *jogos* panasz.

CLAUDIUS.

Különfélék.

— Az örökjogi javaslat az Ügyvédi Körben. A budapesti Ügyvédi Körben az örökjogi törvényjavaslat ellen egy megfontolatlan mozgalom indult meg, a melyet szó nélkül nem hagyhatunk. Évek óta közzé van téve az örökjogi javaslat, de az Ügyvédi Kör mélyen hallgatott, noha elég alkalma lett volna véleményét a javaslatról kifejezni; sőt merjük mondani, kötelessége lett volna részéről is közreműködni a magánjogi codificatio nagy nemzeti munkájában. Most, mikor a javaslat közeledik ahhoz, hogy törvénynyé váljék, emeli szavát az Ügyvédi Kör, hogy várjuk be az eddig *senki által nem ismert* német javaslatot. Mi távol vagyunk minden chauvinismustól, de ép azért feljogosítva érezzük magunkat kijelenteni, hogy mélyen megalázónak tartanók a magyar jogászságra és a magyar törvényhozásra, ha a munka abban hagyatnék azon célból, hogy bevarassék, mit tesznek a németek. A mint kerülendőnek tartjuk, az Ügyvédi Kör indítványa módjára a német nemzet legelső tudósait becsmérelni és lerántani, ép úgy óvakodnunk kell a németek vak imádásától, mit az Ügyvédi Kör, önmagának ellenmondva, sürgetőleg követel. Mi csak sajnálatunkat fejezhetjük ki e felett, hogy ép azon testület adta ki a semmittevésnek és implicite a magyar jogászság tehetetlenségének jelszavát, a mely testületnek kiválólaga az volna feladata, hogy az indolentiára különben is erős hajlammal bíró jogászi és burocratikus elemeket a folytonos munkára ösztönözze.

— Pfaff Lipót és Hofmann Ferencz, a bécsi egyetem jogi karának tanárai, kiktől lapunk mai száma az örökjogi törvényjavaslat megbeszélését hozza, az osztrák civilistikának ismertebb alakjai, sem hogy lapunk olvasói előtt bemutatásra szorulnának. Minden jurista ismeri azon széles alapu és nagyterjedelmű munkát, melyet a két hírneves tanár *Com-*

mentar zum österreichischen allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche cím alatt megindított és a mely munka, bár eddig töredékes — még csak az első s második kötetnek egynehány füzeté, valamint egynehány füzet *Excursen* cím alatt jelent meg — már is első rangú civilistikus műnek bizonyult. Mindketten azon iskolából kerültek ki, a melyet az újabb osztrák jogtudománynak nagy mestere, Unger alapított. Az irodalom terén mint valóságos Dioscurok tűnnek ki, és valamint a kommentárt, úgy az Arnds Pandektáinak átdolgozását is közös nevök alatt bocsátották közre. — Pfaff a hatvanas években a nagyszebeni jogakadémián, hol akkor az előadások német nyelven tartattak, volt tanár.

— Az aradi ügyvédi kamarának lapunkhoz beküldött évi jelentéséből kiemeljük:

Mindenekelőtt kifejezést kell kölcsönöznünk annak, hogy az igazságügyi kormányzat elismerésre méltó tevékenységet fejtett ki különösen az igazságszolgáltatás érdekében egyes reformok keresztültvitelével által, egyszersmind pedig az anyagi magánjog közeli codifikációjára nézve biztos reményt nyújtott.

Az első folyamodású társas bíróságoknál is a telekkönyvi ügyek az életbe léptetett törvény értelmében egyes bírák által intéztettek el.

Hogy ezen törvény célját nem tévesztette, igazolja az ügymenet emelkedő gyorsasága és tapasztalják jótékony hatását a felek és ügyvédek egyaránt.

Mindazonáltal a tapasztalatból kiindulva nem zárkoztunk el annak kijelentésétől, hogy ezen törvényvel csupán az ügyek gyors elintézése vitetett keresztül, azonban mindaddig, míg az iroda-személyzet oly erővel nem rendelkezik, mely az elintézett ügyeket idejében feldolgozhatja, a cél egészen elérve nem lesz.

Éber figyelemmel kísértük, hogy Nagyméltóságod a bíróságok működése fölött az ellenőrzést és felügyeletet hatályosan gyakorolja.

A közvetlen ellenőrzésnek kamaránk szintén nagy fontosságot tulajdonít, mert ily módon biztosan reméli, hogy a törvénykezés bajai orvosoltatni fognak.

Nagyméltóságod az aradi kir. törvényszéket is kegyes látogatásával tisztelte meg, melynek azon üdvös eredménye volt, hogy az iroda-személyzet díjnokok kirendelésével szaporítva lett. Miután azonban a díjnokok csak ideiglenesen alkalmaztattak, engedje meg Nagyméltóságod, hogy a fentebb indokolt érveink alapján a jogkereső felek érdekében ismételtén kérelmezzük, miszerint: tekintettel a telekkönyvi osztály forgalmára és azon körülményre, hogy a nagy számban megrendelt telekkönyvek leírása a munkaerőt rendkívülleg igénybe veszi, az aradi kir. törvényszék irodai létszámát legalább még két díjnok állandó alkalmazásával emelni kegyeskedjék.

Az aradi kir. törvényszék tevékenységéről elismeréssel nyilatkozunk.

Az elért eredmény a tapintatos vezetés mellett a bírák munkásságát igazolja.

Az aradi kir. járásbíróság munkásságától azonban jövőre kedvezőbb sikert vélünk elérhetni.

Ezen kir. járásbíróság személyzetében történt gyakori változások az ügymenetre kedvezőtlen befolyással voltak.

Elismerjük ugyan e kir. járásbíróság ügybuzgalmát, mindazonáltal mély tisztelettel ki kell jelentenünk, miszerint a nagy ügyhalmaz jóakaró törekvésünknek útját állotta, mihez különösen hozzájárult még az, hogy: a kinevezett bírák egy része a járásbíróági teendők körül követendő eljárás gyakorlati elsajátítására is kénytelen volt figyelmét fordítani.

Az 1886. évről felterjesztett évi jelentésünkben rámutattunk a felső bíróságok ügylátárlékára. A múlt év ismét rendkívüli ügylátárlékkal záródott le, a helyzet tehát nem javult, sőt rosszabbodott, és miután a hátalékos ügyek el nem intézése és ezzel meglasztott igazságszolgáltatás ugy a jogkereső felek, mint az ügyvédi kar érdekeit érzékenyen sújtja, a tarthatlan-igazság-ügyi állapot mindenestre sürgős orvoslást igényel; ennél fogva esedezünk Nagyméltóságodhoz, kegyeskedjék hatályos intézkedésével lehetővé tenni azt, hogy a felső bírósági hátalékos ügyek kellő munkaerő alkalmazása mellett az általános követelményeknek megfelelő módon gyors elintéztést nyerjenek.

— A budapesti V. kerületi kir. járásbíróságnál a nagy munkahalmaz dacára hátalék alig van és a segédhivatalok ügykezelése is gyors és pontos. A keresetekre kitűzött első határnapok a célnak megfelelőleg rövidek. Azonban nem

mulasztjuk el a figyelmet azon körülményre felhívni, hogy a folytatólagosak határideje hosszabbra szokott kitütni, mint a többi budapesti bíróságnál. Ujlesztendő azon változást hozta, hogy ezentúl a végrehajtási ügyeket és az igénypereket nem néhány bíró végzi csupán, hanem valamennyi eljár mindenemű ügyben. Ezen újításnak az a célja, hogy a bírói és jegyzői kar gyakorlata ne legyen egyoldalú, hanem alkalom nyújtassék mindegyiknek a gyakorlat összes ágaiban tapasztalatokat teher. A kísérlet jó szándéknak a kifolyása, de attól tartunk, hogy a jogkereső közönség — melynek érdeke pedig első sorban óvandó meg — fogja kárát vallani. Az igényperbeli sok tanúnak a kihallgatása annyi időt vehet ugyanis igénybe, hogy a többi per szóbeli tárgyalására a bírónak nem marad ideje, az írásbeliség előmozdítását pedig vajmi kevés érdek kívánja meg. Akként lehetne a veszélyt elhárítani, hogy az előterjesztéseket és igénypereket csak határozott napokon tárgyalják, a melyekre sommás ügyek tárgyalása ki nem tüzetik. — A kimutatás részleteiből kiemeljük, hogy a beérkezett 105,939 *beadvány* közül 105,800 nyert elintéztést, a hátralék tehát 139. Az érkezett 1003 *elnökségi ügy* mind elintéztetett. *Kisebbségi polgári peres ügy* 1791 tétetett folyamatba, a melyek közül 1671 elintéztetett és tárgyalás alatt maradt 120. *Peres és folyó ügy* hátralékban maradt 1886-ról 1789, folyamatba tétetett 1887-ben 14249, ezen 16038 ügy közül végleg elintéztetett 14354, tárgyalás alatt maradt 1684. Az 1887. évi április 1-jéig folyamatba tett ügyek közül 110 maradt befejezetlen, ideértve a feloldott pereket is. *Kereset* összesen 11711 adatott be, ezek közül 6904 kereskedelmi volt, és 4807 közpolgári. Előfordult ezek közt 6 megtámadási, 1 semmiségi, 23 tartási és 1567 igénykereset. A *segédhivatalokban* az értesítésadás mellett is naponként az összes munka hátralék nélkül elintéztetett. Az iktatónak semmi hátraléka nincsen és a kiadóban is csak a december 31-én érkezett 611 ügydarab maradt lemaradotlan. Az *előterjesztések* száma 372 volt, kisebb mint az előző években, mely körülmény arra enged következtetést, hogy a végrehajtók pontosabb és szabályszerű eljárásra vannak utasítva.

— A budapesti kir. törvényszék bünyői osztályának évi kimutatását megkaptuk. Legközelebb bővebben szólunk róla. Itt csak annyit emelünk ki, hogy a hátralék lényegesen apadt. — A polgári osztály kimutatását lapunk zártával vettük.

— **Helységnévtár.** Az orsz. m. kir. statisztikai hivatal legközelebb egy új helységnévtárt ad ki a magyar korona országairól. A régibb kiadás példányai már teljesen elfogytak, s mindazok, kik e nélkülözhetlen segédkönyvre szorulnak, sajnosan érzik annak hiányát. Már ez a körülmény is eléggé indokolja ugyan az új kiadás szükségét, de még inkább igazolják ama számos változások, melyek ugy a közigazgatás és közlekedés, valamint a törvénykezési, pénzügyi és hadügyi igazgatás terén a helységnévtár utolsó kiadása óta történtek, úgy hogy a mű újabb megjelenését kétségkívül még azok is örömmel fogják üdvözölni, kik a réginek netán birtokában vannak, de a melyet elavult adatai miatt immár alig használhatnak. A magyar korona országainak új helységnévtárát *dr. Fekelsalussy József*, miniszteri osztálytanácsos, az orsz. statisztikai hivatal több kiváló tagjának közreműködésével, kizárólag hivatalos, s így teljes hitelességgel bíró adatok alapján szerkeszti. A munka a legújabb hivatalos adatok alapján és felhasználásával készül s a hiteles és teljesen megbízható adatok becset a szerkesztő még világos beosztás és a könnyű kezelhetőséget lehetőleg előmozdító célszerű összeállítással fogja fokozni.

Nemzetközi szemle.

— **Bécsben** az ügyvédek száma a múlt év végén 643 volt; tehát jóval kevesebb mint Budapesten.

— A **bécsi ügyvédi kamarának** múlt évi fegyelmi működéséből kiemeljük: feljelentés tétetett 52; elutasított 40 panasz; főtárgyalás tartatott 15. A legfelsőbb bíróság praxisa a kamarához képest inkább szigorító.

— A **bécsi ügyvédjelöltek egylete** a napokban tartotta közgyűlését. Az egylet a múlt évben több kari kérdésben szólalt fel, vita-estélyeket és szónoklási gyakorlatokat tartott és különösen hatályos munkásságot fejtett ki a *helyközvetítés* körül. Az egylet tagjai évről-évre szaporodnak.

— **Bekker** a heidelbergi nagyíró romanista tanár a bécsi jogászegyletben előadást tart: *a jogügyletek osztályairól*.

— A **szászországi ügyvédi kamara elnöksége** a következő köriratot intézte a kebelbeli ügyvédekhez: Több hoz-

zánk érkezett panaszból azon tapasztalatot tettük, hogy egyes ügyvédek perirataikban és a plaidoyer-ban nem tartják meg mindig a szükséges objectivitást, sőt egymás ellen *személyes támadásokat* intéznek, egymást *gyanúsításokkal* illetik, *becsület-sértő kifejezéseket* használnak, melyek a védett fél érdeke által egyáltalán nem igényeltetnek. Kénytelenek vagyunk mindezt határozottan rosszalni, s az ügyvédi tisztesség megsértését látjuk benne és szükség esetében fegyelmi uton fogunk ezen eljárás ellen fellépni. (A mi kamarai választmányainknak is akadna e téren sokféle tenni valójuk.)

— **A durvaság fokozódása Németországban** — ily cím alatt közöl Fould ismert német ügyvéd és jogi író a *Grenzboten* egyik utóbbi füzetében hosszabb cikket. Ezen szomorú tény indokait a következőkben találja: 1. a részegeskedés fokozódásában, 2. a bíróságok enyhességében, mely különösen táplálkozik abból, hogy a részegség enyhítő körülménynek tekintetik, 3. a büntetésvégrehajtás tartalom nélküliségében. Szerző a vadság által okozott bűncselekményekre a botbűntetés visszaállítását indítványozza.

— **A nemzetközi büntettekről** értekezik Garais a Holtzendorff-féle nemzetközjogi kézikönyvben. Két ilyen büntetett vesz fel, egyik a rabszolgakereskedés, másik a tengeri kalózkodás munkája.

— **A legújabb olasz büntetőtörvénykönyvi javaslatban** a halálbüntetés eltörlése ki van mondva. Helyébe jön az *ergastolo* nevű szabadságvesztésbüntetés, mely életfogytig tart s a magánrendszeren és munkakötelezettségen alapul. Ha az ezen büntetésre ítélt egyén 10 évig jól viseli magát, meg van engedve, hogy a további időt a többi elítélttel együtt közös munkában töltse, de a *hallgatás* kötelezettsége mellett: tehát itt az auburni rendszer, talán a hírhedt auburni ostor is felélesztetik. A hallgatási kötelezettség a többi szabadságvesztésbüntetési nemeknél is el van fogadva s az irlandi rendszerhez illesztve.

— **Sabatier** francia képviselő törvényjavaslatot nyújtott be, mely szerint az öröklési rend megszoríttatnék s az így felszabadult javak az államra szállnának; az állam ezen javaslatot arra fordítaná, hogy az örökhagyó lakhelyén közművelődési intézményeket létesítene.

— **Belgiumban** mind gyakrabban felszólalnak a szakkörök az ellen, hogy a polgári perekben a ministère publique közege functionáljon. Utóbb a parlamentben is szóba hozatott e kérdés; az illető szónok egyenesen kijelentette, hogy e részvétellel nem idéztetik elő egyéb, mint a bíró felelősségének megosztása és az idő elfecsérlése.

Irtások.

43.

A kir. Curia egyik tanácsában, január 18-án egy ülésen előadott egyik bíró 8, másik bíró 5 ügyet, többek közt egy gyilkosságot, egy gyilkossági kísérletet, egy szándékos emberölést, egy gondatlanságból okozott súlyos testi sértést, két lopást, (mely utóbbiakban több tény és több vádlott szerepelt). S ugyanazon ülésben elég idő maradt még elintézni 17 járásbíróági ügyet is.

44.

Lapunk folyó évi 1. számának Irtások rovatában közölt esetre vonatkozólag ugyanazon közlemény beküldőjétől vesszük a következő sorokat:

Igen tisztelt szerkesztő ur! Valamint a szaksajtó tisztének tartom, hogy az igazságszolgáltatás terén felálló fogyatkozásokat, mulasztásokat, hibákat regisztráljam, úgy kötelességének tartom, hogy a hibák orvoslásáról is vegyen tudomást. E lapok f. é. 1. sz. amaz igazolhatatlan mulasztásról tettem említést, melyet a kolozsvári kir. törvényszék iktatója elkövetett azáltal, hogy egy Budapestről beküldött váltó-keresetet beérkezte után több mint 15 nappal nem iktatta. Örömmel constatálom, hogy e törvényszék erőyes elnöke alig hogy e tényről tudomást nyert, az illető iktató ellen az administratív vizsgálatot megindította és a panasz alaposágáról meggyőződve, őt hivatalától felfüggesztette. Midőn ezen igazságos és erőyes intézkedést a magam részéről tudomásul veszem, kötelességet vélek teljesíteni, midőn azt ugyanazon helyen, hol panaszom megjelent, nyilvánosságra hozom.

Felelős szerkesztő: **Dr. Dárday Sándor** (VII. Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: **Dr. Fayer László** (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Prohibemus sub poena excommunicationis et magna emendae seu satisfactionis, ne aliquae personae consentiant in matrimonium per verba de praesenti, donec sint ante fores ecclesiae, quando debet sacerdotalis benedictio celebrari. Possunt tamen dare fidem de matrimonio contrahendo inter se . . .

Báró Roszner ezt a helyet tudvalevőleg úgy fordította, hogy a budai zsinat tilalom alá fogta azt, hogy a felek a templom kapujánál kössenek házasságot. Pedig világos, hogy a zsinat azt mondotta, hogy a felek ne kössenek előbb házasságot, csak akkor, mikor a templom kapujához értek. Hisz az idézett helynek csak így van értelme. A mondatbeli összefüggés kizár minden más értelmezést.

A szöveg azt is megmondja, hogy ante fores ecclesiae adatik a sacerdotalis benedictio. Lehetetlen tehát, hogy a házasságkötés azon a helyen tilalmaztatott volna, a hol a házassági frigyre a papi áldás adatik. De menjünk tovább. A zsinat azt is megmondja, hogy csak a házasságkötő erővel nem bíró eljegyzésre nézve (sponsalia de futuro) engedi meg azt, hogy azt a felek magok között (inter se) végezzék. Nyilvánvaló tehát, hogy a tilalom nem megy másra, mint arra, hogy a felek az egyház tudtán kívül maguk között házasodjanak.

Mindez az értelmes olvasóra nézve kétségen kivüli.

Nő de Báró Roszner, a nagy latin, nem így vélekedik. Ő a logikátlansághoz már annyira hozzá szokott, hogy semmikép sem hajlandó úgy olvasni és gondolkodni, mint mások.

Fogja magát s teljes tudományos önérzettel a «donec» szónál foglal állást és bizonyára azon tanács után indulva, mit válaszában nekem adott, megkérdezte «valamelyik kis fiutól, aki a gymnasium első osztályát elvégezte, hogy mit is jelent voltaképen az az átkos «donec» szó». Természetes, hogy az úgy világosította fel, hogy «donec» magyarul annyi mint: «mig». Erre a felvilágosításra értelmezte aztán Báró Roszner a zsinat határozatát olyképp, hogy «A zsinat azon szokás ellen kel ki, mely szerint a házassági kölcsönös beleegyezést per verba de praesenti még az egyház bejárata előtt nyilvánítják.» Páriz-Pápai szótárát és Wagner Phraseológiáját is consultálta. Még Brinkmayernek a középkori latinságot tárgyzó szótára segítségével sem tudott a latin szövegnek más értelmet adni.

Nohát, ha szótárból akar csak Báró Roszner latint tanulni, hát én tudok egyet, a melyből tanulhat. Vegye kezébe Finály Henrik Budapesten 1884-ben megjelent jó hitelű szótárát. Ebben a 643 lapon a «donec» szóra a következő tanácsot olvashatja: «tagadás után néha így is lehet fordítani: mielőtt.» Most vegye kezébe a budai zsinat illető határozatát, s győződjék meg arról, hogy abban a «donec» szót egy tagadó mondat (Ne consentiant in matrimonium) előzi meg. Hogy az adott esetben nemcsak lehet, de egyenesen úgy is kell a «donec» szavát fordítani, hogy «mielőtt», erről az egész mondat szövegéből győződjék meg. Bocsánat, hogy a logikáját is igénybe veszem, mert én olyan szótárt, melyben a budai zsinat határozatának egész mondata előfordulna, nem ismerek. Azt mondanom se kell, hogy az egész ante fores ecclesiae eljárás a középkori missalékban igen gyakran fellelhető. Ha ennek a tudata sem volt képes a szerzőt visszariasztani attól, hogy a budai zsinat határozatát úgy fordítsa, mint ahogy fordította, arról én valójában nem tehetek.

Az itt megbeszélésekből Báró Roszner mindenképp előtt azt a tanúságot vonhatja le, hogy bizony kár volt arra a kis fiura háritani át a donec mi módon való fordításának kérdését, aki még csak a gymnasium első osztályát végezte. Ilyképp csak azt bizonyította a nagytudományu szerző, hogy egyenesen nem tudja, hogy a közlött szövegben a donec szó helyes értelmezése nem szótani kérdés, hanem a syntaxis kérdése. A syntaxisban az a bizonyos kis fiu, ki még csak a gymnasium első osztályát végezte, nem lehet járatos. Arra nézve is okulhat a szerző, hogy a syntaxis szabályait szó-

tárilag kutatni, nem lehet mindenkor sikerre vezető. Hisz még magok a syntaxisok sem merithetik ki valamely nyelv összes mondattani titkait. Azt csak a folytonos olvasás adhatja meg, hogy egy holt nyelv mondattani fordulatait biztosan kezelhessük. Máskor legalább ne kis, hanem nagy fiuhoz forduljon, ki teszem a gymnasiumot jó sikerrel már elvégezte s közel jár ahhoz, hogy kellő nyelvbéli előkészület után kánonjogi előadásokat hallgasson. Bizony ilyen kalauz hiányában nem igen merészkedném rábizni Báró Rosznerre Máté evangéliuma I. része 25. versének fordítását, hol József viszonyáról Máriához s arról van szó, hogy Jézust nem József nemzette s a következők mondatnak: Et non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum et vocavit nomen ejus Jesum. Félnék, hogy Báró Roszner latinságával ugyancsak felsülnék.

Ami azt illeti, hogy *Feleletem*-ből bizonyos szélsőbaloldali lapok (Egyetértés, Budapesti Hirlap) világgá bocsájtották, hogy Báró Roszner latin szövegek fordításában eldobta a súlykot, hát erről én nem tartozom felelni. Az én *Feleletem* ép oly nyilvánossá bocsájtott könyv, mint a *Régi magyar házassági jog*, melyből a lapok — persze az én kontomra — szintén puskáztak. Csak azt nem értem, hogy miért említ Báró Roszner éppen szélsőbali lapokat. Hisz a jogtudományi lapok s nem egy lap, mely nem szélsőbali, elrecitálták *Feleletem* után, hogy mit tarthatunk a *Régi magyar házassági jog* szerzője felől a latin nyelv tudása dolgában.

Nincs mást mit feltennem, mint hogy Báró Roszner engem a szélsőbali lapokkal akar összeházasítani s csak az hiányzik, hogy azt nem mondja, hogy én is szélsőbali vagyok. Hát az igaz, hogy Báró Roszner — mint ezt el is mondja — kormányparti képviselő, de talán megengedi, hogy más is lehessen kormányparti, ne csak a kormányparti képviselő. Különben ne feledje Báró Roszner, hogy nem volt más egyébről szó, mint a latin constructiók meg nem értéséről.

(Folyt. köv.)

KOVÁTS GYULA

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Halál általi hitelesítés a kisebb peres eljárásban.

Nem láttam még — lehet, hogy figyelmemet kerülte ki — közölve oly esetet, melyben bagatell-perben a bizonyító félnek megítélt eskü, annak letétele előtt közbejött halála miatt, letettnek nyilvánítottatott volna. Lehet az is, hogy az illető bíróság ebbeli határozata jogorvoslattal meg nem támadtatott.

Nézetem szerint e kérdésben, mint általában a kisebb peres eljárásban sok esetben, hiányos a törvény.

Ha azonban nem kicsinyeljük az u. n. «bagatell» kifejezés alá vont peres eseteket, s tudjuk azt, hogy ezekben a kisebb perekben érdemlegesen végleg az első bíróság ítélt, holott a 11. §. szerint bérleti s haszonbérleti követelések 400 frt összegig is ezen eljárás alá tartoznak, úgy nem lesz felesleges összevetni az 1877: XXII. tcz. 51. §-át az 1868: LIV. tcz. 244., 294. §-aival annál inkább, mert e két törvény közötti hézagot az 1881: LIX. tcz. intézkedései alkotása alkalmával lett volna mód és alkalom kitölteni.

Általános elv s köztudomásu tény ugyan az, hogy a kisebb polg. elj. alkotott törvény által rövid, olcsó és gyors eljárás czéloztatott s czéloztatik alkalmaztatni is, a hol alak-szerűségek mellőzendők s jogorvoslatok kizárva a rendes perrendszerü eljáráshoz képest, s az a 10 év, a mióta a törvény életben van, igazolja is, hogy a törvény bevált, legalább a kir. járásbíróságok- s oly békebiráknál, a kik az apróbb perek elbírálásánál nem sajnálják a lelkiismeretes elbírálást, főleg annak tudatában, hogy első és utolsó forumát ők képezik a per érdemének.

De a fenti esetnek, t. i. a halál általi hitelesítésnek ez uton nem lehet elbiráltatnia, épen a törvény hiánya miatt.

Az előttem felmerült eset adja meg a kellő világítást:

50 frt tartozásért perel a szolgabíró, mint békebíró előtt a felperes. A jegyzőkönyvben az áll, hogy ügyvédet vallott, de ennek meghatalmazása nincs becsatolva, sem a jegyzőkönyvet felperes alá nem írta, csupán az állítólag bevallott ügyvéd.

Szabályszerű kitanítás után az alperes a kínált főesküt visszakinálván felperesnek, az ítélet a felperes által leteendő eskütől feltételezetten hozatott meg, s felperes által, illetve ügyvéde által határnap kéretett annak letételére, melyre a felperes személyesen idéztetvén, kitünt, hogy a tárgyalás után elhalt.

A perrendtartás 244. §. analogiája szerint, mindkét fél, illetve felperes örökösei és alperes meghallgatása után végzés által lett volna eldöntendő az eskü le- vagy le nem tételének kimondása; a békebíró ennek mellőzésével végzésül kimondta, hogy az eskü letettnek nyilvánítottatik.

A jelzett szabálytalanságoktól eltekintve, itt a bökkenő. Ugyanis a perrendtartás 244. §-a szerint e végzés felebbezhető, még pedig a kir. táblára, sőt esetleg a Curiára. Az 1877: XXII. tcz. intézkedései kizárják a felebbezést mint jogorvoslatot. Adott ugyan be alperes semmiségi panaszt, s ennek folytán a kir. törvényszék elé került az ügy, de megvallom, hogy csak az alapon lett megsemmisítve a kir. tszék által a hozott végzés, mert az ellenfél meghallgatása nélkül hozatott. De mi fog történni tovább? A bíró meg fogja hallgatni a feleket, s határozni fog ismét. Ez a határozat ismét semmiségi panasszal fog megtámadtatni, s bár az 1877: XXII. tcz. 51. §-a az ily esetekről nem szól, de az 1868: LIV. tcz. 244. és 294. §-a igenis szól, még pedig aként, hogy az ily végzés felebbezhető, a kir. törvényszék, mint a mely érdemben felül nem bírálhatja az e. b. végzését, kénytelen a „felebbezés” tartalmazó semmiségi panaszt elvetni, mert nincs az 1877: XXII. tcz. 57. §-ában megengedett esetek között ez, s eként egyik törvény szerint felebbezhető végzéssel elintézendő ügyben meg kell tagadnia a bíróságnak az elintézt egy másik törvény alapján, mely a felebbezést kizárja. Én legalább más módot nem találok.

Nézetem szerint az 1877: XXII. tcz. 71. §-a volna ily esetekre nézve is törvény-módosítás útján mintegy kiterjesztendő.

E §. szerint ugyanis a bagatell-peruton igénylő, ha igénye meg nem állapittatik, illetve, ha a lefoglalt ingók fel nem oldatnak, az illetékes sommás bíró előtt külön, 8 nap alatt adhatja be igénykeresetét, mely aztán fokozatos felebbviteli bíróság elé kerül.

Mint tényleg felmerült esetet, jónak láttam ennek közlését, s miután bár nem gyakran, de mégis felmerülnek hasonló esetek, azoknak valamiként eldöntése is kíváncsú volna, mert nem látom át annak helyességét, hogy ha egy 51 frtos készpénz iránti perben hasonló esetben a Curia dönthet, vagy egy kisebb, például kereskedelmi ügyletből folyó követelés is oda kerül, miért legyen egy esetleg 400 forintig perelt követelés kérdésében a bagatell első bíró egyszersmind utolsó forum is.

Szegényebb vagyonu vidéken, mint pl. a máramaroszigeti kir. tszéken, illetve ennek területén egyes járásbíró-ságoknál, sőt békebíráknál is 1000—1500 körüli számot tesznek a bagatell-perek, pedig itt minden szám egy pert képvisel, mint a bagatell-perben általában; e számok azt igazolják, hogy a szegényebb néposztály sokat perel ez uton. Joggal megkívánhatja tehát azt is, hogy ne csak gyors, de alapos elintézt is nyerjen, s mindezeknek a bagatell-pereknek felebbviteli foruma a kir. tszéken egy bíró, a kinek e foglalkozása összes teendőinek csak egy tizedrészét képezheti, mert másként nem lehet; ennek daczára a felebbezés

alá kerülő ügyekben sokszor a „megsemmisítés” czime alatt, melynek merev alkalmazását a törvény intentiója nem kívánhatja, részint feloldó, részint pótló intézkedések tételnek, melyekben tehát a törvényszék az érdembe is hozzászól, de ezzel mintegy kénytelen.

A felmerült esetben azonban a felebbezhető végzésnek érdemleges elbirálói csak a kir. ítélő táblák lehetnek, úgy mint az erről az utról a járásbíró-ság elé vihető igényperekben.

BIRÓ VILMOS,
kir. tsz. bíró.

Külföldi judicatura.¹

9. Az orvos felelőssége műhibáért. (A nimesi cour d'appel egyik ítéletéből): Tekintve, hogy ma már kétségtelen, miszerint az orvos a hivatásának gyakorlatában elkövetett súlyos gondatlanságért vagy mulasztásáért felelősségre vonható, mert vannak a józan emberi észnek és értelemnek oly szabályai, melyek minden hivatás gyakorlatánál mindenekelőtt szemmel tartandók; amaz orvos, a ki a betegnek súlyos fájdalmat daczára 36 órán át nem oldotta fel a kificzamodott karon alkalmazott erős kötést, minek folytán a kar (a vérkeringésnek megakadályozása következtében) megüszkösödött és amputáltatott, felelős ezen következményekért és nem mentheti magát azzal, hogy nem hihetett a beteg jajgatásainak és nagy fájdalomokról való állításainak, mert a józan ész, az óvatosság és az emberiség kötelességévé tették a kart legalább megvizsgálni, midőn a beteg ki nem tartható fájdalomokról panaszkodott. (Sirey Recueil 1886. II. 156.) Az ítélet a C. civil 1382. és 1383. szakaszán alapszik (1383 „Chacun est responsable du dommage qu'il a causé nonseulement par son fait, mais encore par sa négligence ou par son imprudence.”)

V. ö. osztr. polg. törvénykönyv 1297. és 1299. §-ait. Magy. bünt. törvénykönyv 291. és 310. §§-ai.

10. Exceptio non impleti contractus. A megbizta B.-t házának felépítésével meghatározott összegért; be is költöztött az ujonnan épült házba és kifizette az építésért járó összeg nagyobb részét, a többit azonban vonakodik megfizetni a szerződés nem teljesítésének kifogásával, mivel az építés lényeges hibákat tüntet fel. A Reichsgericht II. polg. tanácsa (1887. márczius 1-én) fizetésre kötelezi, mert a non impleti contractus exceptiójának ellenmond A. saját cselekvése, a ki a házat tényleg átvette, habár az építést egyes részleteiben nem is hagyta jóvá, miből legfőlebb a hiányok pótlásához szükséges összegek visszatartására nyílik joga.

11. Árverés meghiusítása. D., az egyik jelzálogos hitelező, a kérelmére kitűzött árverésen megveszi az ingatlant. Egy másik jelzálogos hitelezőnek, S.-nek követelését nem fedezi a vételár és azért utóajánlatot akar tenni. De D. lebeszéeli erről azzal, hogy majd kárpótolja a vételár felosztásánál, mibe S. belenyugszik, D. nem tartja meg ígéretét, a miért is S. kártérítésért perli. A darmstadti Oberlandesgericht elutasítja S.-t, ill. érvénytelennek nyilvánítja az egész megállapodást, mert az árverés eredményének meghiusítását involválja. Hiszen alperesnek (D.) sem volna kereseti joga, ha S. ígérete daczára mégis tett volna utóajánlatot. Az adós rovására nem juthatni ilyennemű megállapodásra.

V. ö. az 1879: XL. t. cz. (büntető törv. a kihágásokról) 128. §-át.

12. Két személynek halála ugyanazon alkalommal. Ha két személyt, a kik egymást kölcsönösen örösökké tették, ugyanazon alkalommal meggyilkolnak, az öröklés tekintetében nem alkalmazandó a C. civ. 720. §-ának a túlélést illető vélelme, ha a bírói vizsgálat megállapíthatja, hogy a két személy közül melyik halt meg előbb. (A párisi Cour d'appel ítélete, 1886. aug. 7. Pandectes franç. 1887. II. 67.) A C. civ. 720. §-a

¹ Az előbbi közl. I. az I. számban.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre 6 ft negyedévre 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogi seminariumokról. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradai jogakad. tanártól. — Jogirodalom: Báró Roszner Ervin válasza feleletemre. Dr. KOVÁTS GYULA kir. táblai bírótól. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. tábla 1887. évi ügyforgalma. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Érvényesíthetetlen jogok. (II. Adalékok a végrehajtási törvény 237. §-ához.) Dr. REINER EDE budapesti ügyvédtől. — Válasz az «Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő» című cikkre. Dr. BELKI JÁNOS kolozsvári egyetemi tanártól. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogi seminariumokról.

I.

A jogi oktatás érdekében megindult mozgalom eredményeként eddig csak egy intézmény talált általános elismerést és tekintetik olyasnak, mint a mely több bajt van hivatva orvosolni: a seminarium intézménye. Németek, osztrákok, francziák, olaszok egész bizalommal fordulnak feléje és rajta vannak, hogy ez vagy vele rokon intézmények oktatásuk körében minél inkább meghonosuljanak. — Nálunk a közoktatási kormány karolta föl ez ügyet, de a céljától még olyan távol vagyunk, hogy nem gondolnánk, miszerint az alábbi néhány sor idejét multa volna.

Mielőtt azonban ez intézmény elemzésére és viszonyaink között való jelentőségére térnénk, a felső oktatás multjára vetünk egy pillantást ama hitben, hogy kérdésünkre megvilágosító lesz.

A felső oktatásnak is megvan a maga igen érdekes alakulási története. Kezdetben patriarchalis jellegű: a tudományokbani kiképzés módja egyes tudósokkal való gyakori érintkezésből, hogy úgy mondjam együttélésből állott. Az ismeretek korlátoltsága, az eszközök szerény volta folytán a tudás sok személyes munkát kívánt a tanulóktól. A tanító, maga is csak magasabb fokon levő tanuló, miután ismereteit átadta csekély számú tanítványainak, velük együtt buvárkodott tovább.¹

Majd fejlődik a tudomány és ezzel emelkedik értéke meg tekintélye. Ápolására tudományos intézetek, egyetemek szerveztetnek; egyes kiváló tanítók messze földről vonzzák a tanulókat és az oktatás módjában is változás áll be. A nagyobb számú hallgatóság tanítására a katedrai, jegyezhető lassu előadás vagy tollbamondás lesz általános², de a lényeg továbbra is az marad, hogy a tanító elem a tanuló elemmel mintegy a szellemi munkára egyesült családot alkotott, s a tagok közti viszonyt a nehezen elérhető közös cél és a mindenütt kifejlődő rendi szervezet szorossá fűzte. A felső oktatás czime: «Universitas magistrorum et scholarium.»

Minél elzárkozóbb volt a középkor szelleme, annál szűkebb körre szorította az egyes foglalkozási ágakat; a mi más szóval annyit tesz, hogy annál inkább megtartotta az egyeseket foglalkozásuk mellett. Ismerjük az elzárkozás hatását a művészetek, ipar egyes ágaira, melyek alig elérhető magasságra jutottak; a felső oktatásban pedig ugy nyilatkozott, hogy a tanító életcéljának tekintette az eredményes oktatást, a mit úgy ért el, a mint elérhetett. Az előadáson kívül még a tanulókkal közvetlen érintkezve, socratesi mo-

dorban is tanított; az előadáson készült jegyzeteket átvizsgálta, esetleg javította. Sőt a tanulóknak az intézetből történt eltávozásával néha levél útján folyt tovább a tanítás.¹

Ha a történelem egyes nagyhirű tanárokról emlékezik, nem mulasztja el kiemelni azon benső viszonyt, mely közte és tanítványai között fenállott; nem mulasztja el kiemelni, hogy a tanár nemcsak hirdetője, hanem szoros értelemben vezetője is volt tanítványainak a tudományos munkában. S az angol egyetemek, melyek régi szervezetüket leghűségesebben fentartották, erről ma élő tanuságot tesznek és büszkén néznek le a continens jogi oktatására, a melyben, mint mondják, a tanárok könyveket gyártanak, a helyett, hogy embereket képeznének.

De volt még egy másik ok is, mely az egyetem intézményét, az egyetemi oktatás értékét minden fölé helyezte a mult állapotaihoz. Az irodalom fejletlensége folytán, a könyvek drágasága következtében, az egyetemek oktatása a szellemi munkával foglalkozók tul nagy többségére, *egyedüli* forrását képezte a tudásnak. S ez a felső oktatás tekintélyét magasan fentartotta még akkor is, midőn annak egyes tagjaival szemben jogos kifogások emeltethettek.

Mindez állapotok pedig sokkal később szűntek meg, mint közönségesen gondolnánk. A mint az ujkor a köz- és társadalmi életet tekintve valóban csak a mult század végén a francia forradalommal kezdődik, ugy azon viszonyoknak átalakulása is, melyek a felső oktatást lényegében érintették, a mult század végén következik be.

A rendi szervezetnek, a corporatióknak hatása a XVIII. században még mindenütt érezhető. Az egyetemek családiás élete a XVII. században általános, de a XVIII. században sem szűnik meg. Cujacius, a párisi jogi iskola híres tanára, még ugy ismeretes, mint a ki együtt élt tanítványaival s őket szükségükhöz mérten oktatta az előadásokon kívül is. Hire messze túlhatott a francia határon és példáját sokáig követendőnek hirdették.²

Az a tény pedig, hogy a főiskolák a tudás egyedüli forrását képezték, a nagy közönségre meg épen csak századunkban szűnt meg. Igaz, hogy a könyvnyomtatás feltalálásának 400 éves emlékét 1840-ben ülte meg a civilisált világ, de e vívmány, Luther szerint az emberiség második megváltója, igen lassan terjedt. A könyvnyomtatás sokáig mint érdekes különösség tekintetett, mely az egyháznak és néhány kiváló tudósak szolgált csak. A nyomdák terjedésének a reformatio ugyan jelentékeny lökést adott, de inkább csak egyházi célokra. Még ezután is sok bajjal küzd a nyomtatás és fölötte költséges; a könyvkereskedés fejletlen, a szállítás nehézkes, ugy hogy a könyvek még mindig hozzáférhetlenek és igen drágák voltak. Lényeges változás csak a XVIII. század végén a gyorsajtó feltalálásával áll be.

Ennek megfelelő volt, hogy az oktatás alakja is egész századunkig a régi maradt. A rendesen jegyezhető lassu előadás vagy fölolvadás, de leginkább a tollbamondás képezte a katedrai oktatás módját, melylyel a német egyetemeken

¹ Zarncke: *Die deutschen Universitäten im Mittelalter.*

² Molnár: *A közoktatás története.*

¹ Zarncke: I. m. — Molnár említi, hogy Melanchtonnak hallgatói a wittenbergi egyetemen igen fölszaporodtak és ő az előadáson kívül szűkebb körökben alakított hallgatói tanítására, a kikkel mindig a leg-szorosabb összeköttetésben állott. (*A közoktatás története.*)

² Muther: *Zur Geschichte der Universitäten in Deutschland.*

elvétve, a lemult idők embereinél még ma is találkozhatunk. A bécsi egyetemen még a század elején érvényben állott a régi szabály a felső oktatás módjára: «hüségese és szabatosan, lassan és világosan dictálni, a fejezetek és nagy betűk fel- említésével, a jelek és pontozás szigorú megjelölésével.» S a jogi oktatás kielégítőnek találtatott, ha a tanuló az iskolából egy rendszeres jegyzetet vitt el magával, mely előtte a magán-érinkezések alkalmából is kellőleg megmagyaráztatott.

De századunk, az átalakulások és változások kora, azokat a viszonyokat is teljesen megváltoztatta, melyek az oktatásra kihatottak annak természetét megalkották; sőt ez alakulások következtében az igények is egészen megváltoztak, melyeket ma az oktatással szemben formálunk.

Mindenekelőtt a tanár viszonya tanítványaihoz változott meg. Az a családi bensőség, mely a multban e viszonyok ideális jellemvonását az elért eredménynek hathatós emel- tyűjét képezte, nem maradhatott tovább fenn. Rendi, testületi elkülönülést a kor szelleme nem tűrt tovább, a particularis jogok egész sorozatával szüntette meg a corporatiókat, mind- inkább az egyént tolvá előtérbe. A felső oktatás is megszűnt tehát külön corporatiót alkotni, a tanítók és tanulók egye- teméből lett: «Universitas scientiarum.»

A tudományoknak nagy fejlődése következtében a tanár messze távozott tanítványaitól. Feladata mint tudósna fokozódott, mint tanítóé csökkent. A tudományok gyors haladása kényszeríti, hogy ha csak színvonalon akar maradni, idejének nagy részét szakmája körében a rendezésre, a vívmányok megismerésére, kellő méltatására kell fordítania. Sőt az egyetemi rendszerrel a continensen a tanár feladata első sorban a tudomány készítése lett, s csak másodsorban jelent- kezik a tanítói. Emlékezzünk csak budget-vitáinkra.

A tudós érdemeiért a tanár hibáit szívesen elnézi. A német tanár elmozdithatlan még az esetben is, ha képtelen állását betölteni (1852. júl. 21. törv. 96. §.). Inkább új kathed- rárt szerveznek, semhogy állásától megfoszszanak valakit, a ki szolgálatot tett a tudománynak.

Pedig hát a tudományok mai fejlettségével lényegesen különböző két dolog, valamely szakma alaptételeit, vagyis abcjét tanítani, a mire a tanulónak van szüksége, vagy a legmagasabb fokban tovább fejlődésén fáradozni.

Ha még ezekhez hozzá vesszük a felső oktatás hallgatói számának nagy mérvű emelkedését,¹ s hogy egyes tanárok előadásait 3—400 hallgató látogatja, a kik a következő fél- évben a tantárgyak szaporodása és a kötelező vizsgák foly- tán más előadásokra járnak: könnyen megérthetjük, hogy a tanár, ha még akarná, sem tarthatná fenn azon családi vis- szonyt tanítványaival, mely a felső oktatásnak jellemvonását képezte a multban.

De másrészt meg az egyetemi előadások megszűntek a tudás egyedüli forrását képezni. A könyvek olcsók és a nagy közönségnek is hozzáférhetők, sőt a mindenütt fölállí- tott könyvtárak az emberi tudás kincseit ingyen közvetítik. A tudományok ápolására pedig hatalmas intéze- ek szervez- tetnek, az akadémiák. Ezek válnak a tudomány készítésének központjaivá s tagjai között számosan vannak, kik az egye- temekhez nem tartoznak.

A mondottak után megérthetjük, hogy századunkban az egyetemi oktatással szemben egyszerre csak mindenfelől érke- zik a panasz. Megérthetjük, hogy az a felső oktatás, mely szervezetét a középkorban nyerte, de a változott viszonyok kényszerítő hatalma folytán elhagyta azokat a, hogy úgy

mondjuk szokásait, melyek a célszerűség egyszerű kívánal- maira fejlődtek ki, s azután a legelőnyösebb tényezőivé let- tek: nem elégíti ki a kívánalmakat. Valójában ma a közép- kori oktatás megcsonkított alakjával állunk szemben, mely épen a tanárnak a tanulóra való közvetlen hatását veszttette el. Pedig a változások — a tudomány és irodalom óriási fejlődése — nem azt kívánják, hogy az oktatás közvetlenség- geből vesztsen, hanem ép az ellenkezőt.

Ha a jogi oktatás ellen felmerült panaszokat vizsgáljuk, arra az eredményre jutunk, hogy tulajdonképpen tautológiát képeznek. Mind egyeznek abban, hogy a jogi oktatásnak nincs elég hatása, nem nyújt eléggé megbízható ismereteket, mellette a tudományos szellem nem fejlődik.

A hol még az oktatás régi módja, a tollbamondás fen- áll, mert elvesztette minden értékét, egyszerűen guny tárgya lett. Már Schleiermacher elmondotta, hogy az így tanító urak talán nem veszik észre, miszerint a könyvnyomtatás feltaláltatott. S ma ebben nem látnak egyebet, mint «a dic- tálás elkezddődik, hogy a gondolkodás szünetelhessen.»

De a mi helyébe lépett, a szabad előadás, az sem elégít ki. E forma még igen magas a hallgatók túl nagy részének, kik közül sokan még a mult félévben óráról-órára feladott leczkét tanultak. Hiába, a szó gyorsan elröpül, s ha nem akarjuk magunkat áltatni, be kell látnunk, hogy még a leg- kitünőbbeknél is fölötté csekély lesz az az ismeret, a melyet az előadásokból tulajdonul elvihetnek; különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a jelenlegi rendszerben három-négy, sokszor a legeltérőbb tárgyak előadása követi egymást. A legkitü- nőbb szakemberek felszólalnak ellene. Így Thiersch¹, Röder² a kizárólagos katedrai előadást, a jogi oktatásban a didak- tikai ideál egyenes ellentétének tekintik. Muther³ jenai tanár a katedrai előadáshoz, hogy az eredményes legyen, a gya- korlati órákat (mint ő mondja: Uebungscollégia) elkerülhe- tetleneknek tartja. Ahrens lapokat szentel annak bizonyítá- sára, hogy egymagában a katedrai előadás eredményre nem vezethet.⁴ Kísérleteket tesz a gyakorlati órák szervezésében úgy Brüsszelben, mint Grácban, míg végre tapasztalatait a lipcsei seminariumban értékesitheti. List, az ismert nemzet- gazda, eredményt a gyakorlati órák alkalmazásától vár.⁵ Leonhard⁶ és Haupt⁷ a jogi oktatás súlypontját a gyakorlati órákra, illetőleg a seminariumokra kívánják helyezni. Továbbá az előadások kiegészítéseként a gyakorlati órák, seminari- umok tartását sürgetik még a jog- és államtudományi karok- nál: Rümelin,⁸ Hruza,⁹ Kirchenheim,¹⁰ Aschrott,¹¹ Ortloff¹² stb.

Francziaországban sem gondolkoznak máskép. Hogy csak egy esetet hozzak föl, a felső oktatás sikeresebbé tételére alakult társaság, a «Société d'enseignement superieur» — tagjai között Francziaország legkiválóbb embereivel: Taine, Pasteur, Boutmy, Dareste, Fastel de Coulanger, Renan, Lefort, Bois- sier stb. — az 1879/80-i ülésszakban határozottan kijelentette, hogy a katedrai előadás magában nem vezet eredményre.

S e nézeteknek azt hiszem mindenki, a ki már foglal- kozott azzal, hogy miként dolgozik az emberi szellem, igazat ad; be fogja látni, hogy az elmének olyan mérvű megfeszí- tése, miszerint az naponkint 3—4 órában az előtte még is- meretlen tárgyról tett fejtegetéseket teljesen átvegye s a mi fő, megtartsa: az már a lángész munkája, azé, a kit az istenek különös lehelete ért. De továbbá, hol van a garancia, hogy a tanuló az előadást helyesen fogja fel; hogy egy pillanat

¹ Ueber gelehrte Schulen.

² Die Gebrechen der deutschen Hochschulen und ihre Heilung.

³ Die Reform der juristischen Unterrichtes.

⁴ Die Abwege in der neueren deutschen Geistesentwicklung.

⁵ Ahrens: I. m.

⁶ Noch ein Wort ü. den juristischen Universitätsunterricht.

⁷ Zur Universitätsfrage.

⁸ Zur Reform der juristischen Unterrichtes.

⁹ Beitrag zur Reform der juristischen Studienordnung.

¹⁰ Zur Reformation des Rechtsunterrichtes.

¹¹ Vorschläge zur Reform der juristischen Ausbildung.

¹² Die Reform des Studiums der Rechts und Staatswissenschaften.

¹ A tanulók számának gyors emelkedéséről a német egyetemeken érdekes statisztikai kimutatást közöl Conrad: *Das Universitätsstudium in Deutschland während der letzten 30 Jahren* című értekezésében, E szerint 1861—1871. évi átlag 13,592, 1871—1876. évi átlag 16,112. 1876—81. évi átlag 19,535; 1881/82. tanévben 23,357, 1882/83. tanévben 25,111, 1883/4. tanévben 26,190, 1884/85. tanévben 26,944 volt a hallga- tók száma. — E tételről még érdekes adatokat közöl Molnár: I. m.

figyelmetlensége, vagy egy alapvető tételnek félreértése nem fog egész részeket hamis világításba helyezni? Az előadásokról a tanulók által készített és kiadott jegyzetek — pedig ilyen munkára bizonyára csak a legszorgalmasabbak vállalkoznak — nem nyugtatnak meg. Mindezeket tekintetbe véve mondhatta Heine, hogy a könyv holt betűje jobban tanít, mint az előadói viva vox.

De tegyük fel, hogy az ifju az előadás tartalmát teljesen átvette, még akkor sincs elég téve az oktatással szemben formált igényeinknek, hogy t. i. az ifjut úgy előkészítse, hogy ez tanultságával az életben érvényesíthesse magát.

Ma már a tudománynak egyik körében sem lehet a felső oktatás arra hivatott, hogy valamely tudományszakot egész kiterjedésében, minden részleteiben behatólag tanítson. Meg kell elégednie, hogy a szakma quintessenciáját nyújtsa csak, színvonalon levő egységes alapismereteket, melyeknek constructiója azonban olyan szilárd legyen, hogy a tanuló később saját munkájával építhesse reá.

E személyes munkára a tanulónak okvetlen szüksége van, ha tanultságával sikert akar elérni. A közönséges iskolai ismeretekkel ma bizony senki sem jutna messze. Ha valaki iskolai tanulmányait gondolkodásával nem mélyíti, későbbi tanulmányokkal nem terjeszti, még az esetben sem fogna elismerést kivívni, ha a tudományok fejlődésükben egyszerre megállapodnának. Pedig a tudományok nem állapodnak meg, hanem inkább gyorsan hagyják azt el, a ki velük haladni nem képes.

Köztudomásu, legalább többen kinyilatkoztatták, a kik megvárhatják, hogy szavuk a tekintély súlyával birjon, miszerint a magyar és német tanult osztály között valóban létező nagy különbség nem a tanévek alatt fejlődik, hanem azután, mert míg az utóbbi az életbe kilépve tovább fejlődésére buzgó, sokszor bámulatos munkát fordít, addig a magyar ifju lehetőleg abból akar élösködni, a mit tanévei alatt szerzett.

De e szerint a felső oktatásnak megbízható alapismeretek tanításán túl még egy másik feladata is lesz, ha fentebb említett célját el akarja érni: a személyes munkára vezérelni a tanulót, a tovább haladásra ösztönözni és képessé tenni, valamint arra, hogy a tanultakat az életben felhasználni tudja.

Azt hiszem, igazat ad mindenki, a ki visszagondol saját küzdelmeire, hogy a tudományok világában a kellő tájékozódás, hogy az önképzés módjának megtanulása nehezebb feladatot képez, mint az alapismeretek elsajátítása, különösen annyira elméleti tárgyakkal, mint a jog- és államtudományok. Hányan érzik e korban a megbízható vezető hiányát s e hiány miatt hányan munkája válik kárba vesztetté. Jól mondja Bodelaire: a szellemi munkás hasonlít a kötélhúzóhoz: százszor ki van téve a veszélynek, hogy nyakát törí, mielőtt a közönség tapsait arathatja. E nyaktörési eseteket kevesbiteni képezné tehát egyik feladatát a felső oktatásnak.

Hogy a jogi oktatás ellen felmerült panaszok nagy részét a kizárólagos katedrai előadás okozza, abból is következtethető, miszerint a többi karokkal szemben, a melyeknél a tárgy természete vagy egyéb intézkedések folytán az előadással gyakorlati oktatás is párosul, sokkal kevesebb panasz hallható.

Dr. NAGY ERNŐ.

Jogirodalom.

Báró Roszner Ervin válaszára.¹

Alig hogy mentegette Báró Roszner a latin nyelv rováására elkövetett botlásait, szükségesnek tartja azt, hogy engem birói állásomban érintsen. Előrebocsátja ugyanis, hogy *Felelet*-em címlapján nevem alatt nemcsak az van éke-

sen kitüntetve, hogy ügyvédi oklevéllel bírok, de az is, hogy kir. ítélő táblai bíró vagyok s kiemeli, hogy ezt az utóbbi minőségemet sem irmodoromban nem találta fel, sem abban, a mint vele elbántam. Inkább az ügyvédet ismerte fel bennem,

Hát én megengedem, hogy *Felelet*-emben, amint azt megérdemelte, adósa nem maradtam. De ne csodálkozzék rajta. Épen a bíró van ahhoz hozzá szokva, hogy az igazat ne átalja kimondani. Ami pedig azt illeti, hogy nevem alatt azt is kitüntettem, hogy ügyvédi vizsgát tettem, ezt ne magyarázza többre, mint a mire kell. Lám én azon, hogy a *Régi magyar házassági jogot* Roszner Ervin a Báró írta, meg nem botránkoztam. Pedig az ügyvédi vizsgának a joghoz mégis csak több köze van, mint a báróságnak. Bizony nem is ártott volna a bárói czim mellé a hites ügyvéd czimét megszerezni. Meg vagyok győződve, hogy az a *Régi magyar házassági jog* is másfolyan volna.

De térjünk át a vita tulajdonképeni pontjaira.

Felelet-emben kénytelen voltam Báró Rosznernek egy kitérését a régi magyar vagyonjog terére követni, ami azért vált szükségessé, mert ezen a téren is konstatálni akartam, hogy szerző mennyire nem tudja a latin nyelvű okiratokat megérteni. De azért szerző hajlandó velem a vitát a régi magyar jog terén folytatni.

Azt már láttuk, hogy szerző mennyire porul járt Sándor országbirónak 1272-ből való ítéletével. Most még négy rendbeli okiratra vonatkozó védekezését kell megfigyelnünk. (Árpád-kori Uj Okmánytár II. 153., 319. III. 40. V. 130 lap.)

A szóban levő okiratokat Báró Roszner annak a bizonyítására használta, hogy «birtokperekben a tulajdon iránti jogczimet kellett igazolni annak is, ki máskülönben békés birtokában volt a dolognak.» (*Régi magyar házassági jog* 27 l.)

Ez az a szerző által felállított jogi elv, mit én «furcsa kijelentés»-nek minősítettem s erre mondtam, hogy: «hogy is jöhet a békés birtokban levő fél ahhoz, hogy ő mutassa ki a jogczimét.» Persze, hogy szerző az általa felállított jogi elvet okiratokkal bizonyította volt.

Azt már *Felelet*-emben kimutattam, hogy a négyrendbeli okirat, miket idéz, nem birtokperekre, hanem perenkívüli dolgokra vonatkoznak, tehát szerző többszörösen is bizonyítékát adta annak, hogy a latin nyelvű okiratok olvasásában mily gyenge. Báró Roszner így felel: «mindössze legfeljebb azzal vagyok vádolható, hogy elmulasztottam idézetemnek gyengébbek kedvéért való részletezést.» Pedig részletezésre mi szükség sem volt, mert négy okiratnál többet fel sem is hozott s mind a négy perenkívüli dologra (adásvevés megerősítése, kir. adományozás, békés határjárás) vonatkozik. A szóban levő eltusolás láttára az olvasó egészen jó képzetalkothat magának arról, hogy Báró Roszner minő modorban tudományos vitatkozik.

Következnék egy érdemleges kérdés, tudniillik az eljegyzés és házasságkötés kérdése. De a helyett, hogy megfelelni, annak konstatálására szoritkozik a szerző, hogy én sohasem létezett ellenmondások hajhászása okából utánozhatlan könyvedséggel korszakokat és fogalmakat zavarok össze s így folytatja: «Ily alapon valóban lehetetlen tudományos (!) eszmecserét folytatni s még hozzá az is bizonyos, hogy felette unalmas volna oly parodiára részletesen felelni, melyet az attikai sónak merő hiánya teljesen élvezhetlenné lesz.»

A legeredetibb a dologban az, hogy szerző az eljegyzést és házasságkötést illető fejtegetéseit azok után, miket concedált, még fentarthatóknak véli. Tudjuk, hogy a puellæ traditiot mint házasságkötést feladta s arra is ráfacsaradott, hogy oly eljegyzési fogalmat is elfogadhatónak talált, melyben a justa causa traditionis vagyis a házasságkötés befoglaltatik. Ime a Sohm theoriája, mely szerint régente a házasságkötést nevezték eljegyzésnek. De azért szerzőnk nagy bölcsen abban a hitben ringatja magát, hogy a Sohm-féle theoria a német jogtudomány részéről majdnem egyhangu visszautasításra

¹ Az előbbi közleményt lásd a 3. és 4. számban.

talált. Pedig hát ezt a theoriát a német jogtudomány némi helyreigazításokkal ugyancsak magáévá tette. De bocsássuk meg a szerzőnek, hogy ezt nem tudja. Hisz azt se tudja, hogy ő maga is, minő szép szerével hömpölygött át a Sohmféle theoria talájjára. Azt az egyet szívesen elismerem, hogy az eredményt nem köszönöm annak, hogy *Feleletem* attikái sóval fűszereztem volna, a mi Báró Rosznernél személyeskedést jelent.

Arra nézve, hogy Kálmán király házasságkötési törvényét nem tartom egyszerűen vallás erkölcsi szabálynak, hanem valóságos jogszabálynak, szerző elnézéssel viseltetik irántam, mert hisz dr. Óvári Kelemen a *Régi magyar házassági jog* felett írott bírálatában az én nézetemben osztozkodik. Természetes, hogy a maga nézetét hatályosan fentartja s nézetének helyességére nézve felemlíti, hogy azt két «kitűnő bírálója»: Pulszky Ágost a budapesti egyetemen az észjogtan tanára és Károlyi Árpád cs. kir. levéltári fogalmazó támogatták. Még csak azt jegyzi meg, hogy miután a törvényt zsinaton hozták (Placuit sanctæ Synodo), nem valószínű, hogy az oly jogi szabályként létesülhetett volna, mely a kánoni joggal teljesen ellenkezőleg szabályozta a házasságkötés érvényességének elbírálását. Pedig a törvény szövege a következő:

Placuit sanctæ Synodo ut omnis conjugalis desponsatio in conspectu ecclesiæ præsentis sacerdote coram idoneis testibus aliquo signo subordinationis consensu utriusque fieret, aliter non conjugium sed opus fornicationis reputetur.

Ép a «reputetur» szó mutatja, hogy ha a házasságkötés előszabott formája meg nem tartatott, ebből még nem származott a házasság érvénytelensége, hanem csak az, hogy a felek tilos viszony gyanújába keveredtek s magokat tisztázniok még mindig módjukban állott. Tehát a nagy collisio még sem lett felidézve a közönséges jogállapot irányában, melyről tudjuk, hogy az alattomosan létesült házasságokat mégis csak kénytelen volt elismerni. Ez volt adott esetben esetleg a Kálmán király törvényének végső eredménye is.

Áttér Roszner munkája 12. §-ának védelmére, melyben a sponsalia de futuro és sp. de præsentis tárgyában mondatik el egyetmás.

Mint mindig, úgy most is, csak auctoritásokkal akar bizonyítani. Ilyen auctoritás Friedberg lipcsei kánonjogi tanár és dr. Óvári Kelemen kolozsvári jogtörténeti tanár. Az első Gratián, a másodikat ellenem játsza ki.

Hát lássuk először a Gratián sorsát.

Hogy a pusztá házasságkötés nemcsak régente, de ma is a kezdeményezett házasság (conjugium initium) fogalmát nyújtja, átalán elismert dolog. Hisz különben a matrimonium non consummatum és a matrimonium consummatum közötti éles különbséget sem lehetne fentartani. Gratián tehát teljes joggal szólhatott így:

Sciendum est, quod conjugium desponsationi initeatur, commixtione perficitur (dict. Grat. ad c. 34 causa 27. qu. 2.)

Erre Báró Roszner azt mondotta volt, hogy Gratián a kezdeményezett házasság zavaros fogalmával lépett fel.

Én Gratián védelmére keltem s azt mondtam, hogy ma is csak úgy van mint Gratián mondotta.

És mi a Báró Roszner felelete?

Egy idézett Friedberg *Verlobung und Trauung* című füzetkéjéből:

«Betrachten wir jetzt die Lehren Gratians. In gewohnter kritikloser Weise nahm er alle verschiedenen Ansichten auf. Er hat die Stellen über die Verlobnisse, worin diese den Ehen gleichgestellt werden. Er hat auch die Stellen, welche Ehen und Verlobnisse durchweg in Römischer Weise unterscheiden; er hat Stellen, die deutschen Concilien entnommen deutsche Rechtsauffassungen geben d. h. eine dotatio verlangen und eine traditio sponsæ, welche letztere die Ehe begründet.»

Azért nyomtattam le szó szerint ezt az idézetet, hogy az olvasó egész jól győződhessék meg Báró Roszner gyarló vitatkozási modoráról.

Hát hol van Friedbergnél az idézett helyen egy árva szó is arról, hogy Gratián a kezdeményezett házasság fogalmát hibásan állította volna. Szerzőnk annyira vitte, hogy immár német szövegen se tud eligazodni. Német szöveget is olyasvalamire idéz, a mire az a német szöveg nem illik. Elég gyarló dolog ugyan az, ha valaki már csak idézetekkel tud harcolni, de legalább úgy idézzon, hogy az idézésnek külső látszata legyen.

Azt hiszem, konstatálhatom, hogy Gratián nem roskadt össze az alatt a csapás alatt, mit Báró Roszner Friedberggel kezében rá intézett.

A mi azt a megjegyzést illeti, hogy Gratiánt hibásan mondtam gyakorlati jogásznak, mert szerzetes és tanár volt, erre csak azt jegyzem meg, hogy nem a külső hivatástól függ annak a megítélése, hogy valaki mint gyakorlati jogász jelentkezzék, hanem attól, hogy mi az a mit irt. A Gratián decretuma nem theoretikus munka, hanem a mint ez Friedberg fenti idézetéből is felőlő, gyakorlati használatra készült munka.

Következik a második agyonveretés. Most már rajtam a sor s a dr. Óvári Kelemen kritikájából vett idézet volna az a dorong, melynek a sulya alatt kellene elvesznem. Dr. Óvári ugyanis azt mondja kritikájában, hogy Báró Roszner egyben-másban az én hiányos vagy téves nézeteimet sikeresen czáfolja, illetőleg igazítja ki. Arról Óvári természetesen hallgat, hogy mire céloz az «egyben-másban» szavakkal. Hát tán megenged a szerző, hogy Óvári mivel sem indokolt nézetét nem vagyok hajlandó elfogadni. Csak azt jegyzem meg, hogy még Óvári is kénytelen volt Sohmtól szerző ellen partfogása alá venni. Különben meg lehet Báró Roszner győződve, hogy ha abba a megtisztelő helyzetbe jutottam volna, hogy Óvári a *Régi magyar házassági joggal* kapcsolatosan az én *Feleletemet* is megbeszélte volna, nekem is lett volna a kritikára egyben-másban mondani valóm. Ily kritika híján csak addig mehettem, a meddig Báró Roszner ellenében önvédelmem igényelte.

Feleletemben eléggé megmagyaráztam azt a körülményt, hogy a mai eljegyzés (sponsalia de futuro) hamarjában nem igen terjedt el. Házasságkötés és férjhezmenetel időbelileg úgy is szétestek egymástól s akkor, amidőn még a leány a házasságkötés után szülőihez ment vissza s a lakadalmas férjhezmenetelre csak később került a sor: bizony alig volt ok arra, hogy a házasságkötés (sponsalia de præsentis) elébe tegyék az eljegyzést (sponsalia de futuro.) Erre a szükség már csak akkor utalt, midőn a házasságkötés és férjhezmenetel egyfolytában mentek véghez s a házasságra valami előkészítő intézményt kellett elfogadni.

Innét az a nézetem, hogy a mai eljegyzés intézménye csak lassan honosult meg, amint is az Árpádkorból alig vannak eljegyzésre szóló okirataink, de arról a későbbi időből is kevés feljegyzésünk van. Tévesnek kellett tehát a *Régi magyar házassági jogban* megírott azt a véleményt tartanom, hogy a hol vannak sponsalia de præsentis, ott szükségképpen vannak sponsalia de futuro is. Azt mondtam: a posse ad esse non valet argumentatio. Hisz még ma sem kell az eljegyzésnek a házasságkötést megelőzni.

Báró Roszner válaszában azt feleli, hogy: «egyáltalán nem akarhatta azt mondani, hogy sponsalia de futuro és sponsalia de præsentis egyenlő számarányban fordultak volna elő, mert természetesen, hogy sponsalia de futurora csak akkor volt szükség, ha a házasság kezdetét későbbre akarták halasztani.»

Bocsánat, de én nem érthettem másképp Báró Roszner, mint amint értettem. Ugy látszik, hogy én a könyvét jobban ismerem, mint ő maga.

Ő azt mondotta, hogy «a hol sponsalia de præsentis vannak, ott szükségképpen vannak sponsalia de futuro» s hogy ezt nem érthette másképp, mint úgy, hogy minden egyes

megvalósítását, hogy a vita eldöntése után a vitás dolog vagy jog épségben jusson a jogosult kezébe. A zárlat szabályozásának egyik módjára utalt a királyi tábla egyik jeles bírāja, Emmer Kornél ur, a mely abban áll, hogy a törvényhozó részletesen nem szabályozza a zárlat elrendelésének feltételeit, hanem a bíróság egy tapasztalt, felelőssége tudatától áthatott tagjára bizza annak az eldöntését, fenforog-e vitás s veszélyeztetett igény s eléggé meg van-e okolva a zárlat elrendelése iránti kérelem. A másik út vala szemlét tartani a gyakorlat s az élet felett s ennek utána tételről-tételre, non exempliative, sed taxative meghatározni a zárlat elrendelésének eseteit. Hogy mi a második módot alkalmaztuk: az előzmények után mondani is felesleges. Hisz irányadó körök abban látták az 1868: LIV. tcz. 324. §-ának a hiányát, hogy általános intézkedése nagy hatalmat adva a bírónak, a visszaéléseknek szolgált kapujául. Taxative kell tehát elsorolni, hogy mikor rendelhet el zárlatot a bíró — megkell tehát szünnie a visszaéléseknek; ámde ezen elsorolás az élet és a bírói gyakorlat pontos megvizsgálása és átrostálásának eredménye, megvan tehát a garancia, hogy jogos érdek nem marad védelem nélkül. Már ez igazolja, hogy az 1881: LX. tcz. 237. §-a szűkebb mederbe szorította a zárlat elrendelhetését, mint az a törvény, melynek helyébe lépett, mely aprioristikus következtetést meg fogja erősíteni a két törvény egymás mellé helyezése.

Három feltételhez köti az 1868: LIV. tcz. 324. §-a a zárlat elrendelhetését. Első feltételként állítja fel azt, hogy valamely tulajdoni, használati vagy birtokjog vitássá váljék; igazolni kellett továbbá azt, hogy a vitatott jog veszélyeztetve van s végre valószínűsíteni tartozott a kérelmező azt, hogy az ő joga erősebb alapon nyugszik, mint a panaszlotté.

Végrehajtási törvényünk 237. §-ának bonczolgatásánál mindenekelőtt el kell tekinteni e § c) pontjától, mely a kincstárt kiváltságos joggal ruhazza fel. De csak a kérdés tisztázását érzük el, ha e szakasz d) és e) pontjait is kizárjuk összehasonlításunk keretéből. E két pont ugyanis specífus eseteket szabályoz; nincs itt szó elvekről, hanem tényekről, melyek oly erősek, hogy a jognak közbe kell lépnie. A haszonbérlo odahagyja a bérletet, melyet a bérbeadó át- és visszavenni nem akar, hogy az ingatlan vagyon ne váljék hosszabb vagy rövidebb időre res nulliussá, a törvény zárlat alá veszi. Nem is bocsátkozik a törvény e helyütt még előleges vizsgálatába sem annak, kinek a részén van az igazság. Sürgősen intézkedik, nehogy az egyik vagy másik félre pótolhatatlan kár háruljon. És azután az is meglehet, hogy a vitatkozó felek az előleges eljárásban ki-kimutatják ugyan jogukat a vitás dologhoz, ámde az egyiknek a joga ép oly erős mint a másiké s a törvény nem indulhatván bölcs Salamonnak példáján, ez esetben is megengedi, hogy ideiglenesen zárlat biztosítsa a vitás dolgot.

Körülhatárolván ekként kérdésünket a 237. §. a), b) és f) alatti pontjainak elemzésénél arról fogunk meggyőződni, hogy a törvény expressis verbis kizárta a bírónak szabad, a bizonyítékok mérlegeléséből, fakadó ítélkezését. Az 1868. évi XIV. tcz. uralma alatt a kérelmező, ha erős b jogát valószínűsítette, a többi feltételek fenforgása mellett keresztül hatolt zárlat iránti kérelmével. Végrehajtási törvényünk ennél sokkal többet kíván. Kívánja, hogy a kérelmező teljesen, a perrend által megkívánt okirati bizonyítékokkal igazolja igényét. Ki van zárva törvényünk által a vélelem, a valószínűség, sőt a kérelmező meg van fosztva mindazon bizonyítási módoktól, a melyeket a törvénykezési rendtartás megenged. Okirattal kell bebizonyítania erős b jogát. Csak ekkor remélheti zárlat iránti kérelme teljesítését.

Vita tárgyát képezheti az, vajon a 237. §. f) pontjában is a bekeblezett jelzálogos hitelező a jelzálog tulajdonosának devastáló cselekvényét vagy mulasztását szintén csak közokirattal vagy teljhítelű magánokirattal bizonyíthatja-e, —

ámde itt is e tény teljes igazolását kívánja a törvény. És e szigorú feltétel dacára sokkal szerencsésb a jelzálogos hitelező helyzete a nyilvánkönyvi tulajdonosénál, a ki azon feltétel alatt adta el ingatlanát, hogy a vevő részletekben fizesse a vételárat, melynek teljes lefizetése után fog joga a telek-könyvben kitüntettetni. A vevő nem fizet, — hanem az ingatlan állagának jelentékeny sérelmét vagy értékcsönkulását eredményező cselekményeket követ el. Pusztítja tehát azt az ingatlant, a melynek vételárával adós. Mindezt okirattal bizonyíthatni, a jelzálogos hitelező ily esetben zárlatért fog folyamodni és eme kérelmének hely fog adatni. Ámde a nyilvánkönyvi tulajdonos, kinek vitalisabb érdeke forog kockán, hiába fog zárlatot kérelmezni; az ő helyzete sokkal rosszabb leend a jelzálogos hitelezőénél. Neki várnia kell, míg jogerejű ítéletet nyert; addig roszhiszemű ellenfele szabadon garázdálkodhatik az ingatlanon, az erdőben, szőlőben, stb. A nyilvánkönyvi tulajdonos jogát nem érvényesítheti.

Az előleges intézkedések nem türik a taxativ enumeratiót. Végrehajtási törvényünk 237. §-a tán elejét vette egy-két, felsőbb bírósági amugy is orvosolható visszaélésnek. Ámde ennek nagy az ára: számos igaz igény védelem nélkül marad. Pedig ezek előbb-utóbb szét fogják rebbenteni a szakaszok nyügét és ki fogják vivni a megérdemlett védelmet.

Dr. REINER EDE.

Válasz az «Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő» című közleményre.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 3. számában «Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő» feliratu közlemény jelent meg X. X. aláírással, melyben a cikkíró helyteleníti az igazságügyi miniszternek azon intézkedését, hogy a kolozsvári királyi törvényszék területére a törvényszéki orvostan tanárát törvényszéki orvosnak nevezte ki.

Válaszom célja X. X. ur néhány olyan állításának helyreigazítása, melyeket szó nélkül nem hagyhatok, egyfelől a kinevezésnél szem előtt tartott elvi álláspont és másfelől a *Jogtudományi Közlöny* t. olvasóinak helyes információjára szempontjából. Szokásom mindenki meggyőződését tiszteletben tartani, de ott, a hol a meggyőződés téves praemissákon alapszik, ott a felvilágosítás: kötelesség.

X. X. ur nem helyeselheti a miniszter fenti intézkedését két okból.

Először azért, mert a törvényszéki orvosnak kinevezett egyetemi tanár mindazon esetekben, a melyekben a bíróságok az orvosi facultás felülvéleményét kérik ki, a felülvéleményező tanácskozásokban is részt vesz, s így ugyanaz a szakértő a legfőbb szakértői forum előtt saját véleménye fölött fog dönteni. Igaz ugyan — mondja a cikkíró —, hogy az orvosi facultás kizárhatja a felülvéleményező tanácsból azt a tagját, ki ugyanazon ügyben megelőzőleg már véleményezett mint törvényszéki orvos, ebben az esetben azonban annak a facultásnak a törvényszéki orvostani kérdések tekintetében egyetlen szakembere mellőzésével kellvén véleményt mondani: alapos kétely támadhat az iránt, ha vajon a legfőbb szakértői forum olyan véleményt fog-e nyújtani, melyre nyugodt lelkiismerettel alapíthatja ítéletét a bíróság.

A cikkíró ur megnyugtatóra kijelenthetem, hogy az orvosi facultás azon tagjai, a kik valamely esetben a vizsgálatot végezték, az ezen esetre vonatkozó felülvéleményező tanácsban nem vesznek részt, nem azért, mert abból kizáratnak, — erre még nem volt szükség, — hanem mert van bennük annyi delicatessé, hogy maguk visszavonulnak. Hogy specialiter a törvényszéki orvostan tanárának ilyen tartózkodása adott esetben a tanácskozásban való részvételtől hátrányos-e és mennyiben, erre nézve engedje meg a t. cikkíró ur a felülvéleményező tanács tagjai által kivétel nélkül osz-

tott azon nézetnek adni kifejezést, hogy az egyes eseteknek felülvéleményezés szempontjából való könnyüése vagy nehézsége első sorban a vizsgálat miként való végrehajtásától függ. Ha a vizsgálat adatai pontosak és kimerítőek, akkor az aránylag bonyolult eset sem okoz annyi nehézséget, mint az, amely magában véve könnyű, de amelyben a vizsgálat felületesen, hézagosan végeztetett. Ebből következik, hogy a felülvéleményező tanács sokkal kedvezőbb helyzetben van akkor, ha a vizsgálatot a törvényszéki orvostan tanára végezte, dacára annak, hogy ez utóbbi a tanácskozásban nem vehet részt, mint akkor, ha a vizsgálat adatai hiányosságuknál fogva kielégítő felülvélemény substratumát nem képezhetik még akkor sem, ha a törvényszéki orvostan tanára részt is vesz a tanácskozásban. A törvényszéki orvostan tanára nagyobb szolgálatot tesz a judicaturának az által, hogy a vizsgálatot végrehajtván, az esetleges felülvéleményezésnek megbízható fundamentumát rakja le, mint az által, hogy osztja a felülvéleményező tanácsnak a felületes vizsgálat okozta vergődését. Une autopsie mal faite ne se repare pas! Sajnos, hogy ezen az axiomán a törvényszéki orvostan tanárának a felülvéleményező tanácsban való résztvevése sem képes változtatni.

Egyébiránt a t. cikkíró ur ne terheltesse tudomásul venni, hogy Ausztria, Németország, sőt Franciaország egyetemi városaiban is a törvényszéki orvostan tanára meg van bízva az illető törvényszék területén előforduló törvényszéki orvosi teendők végzésével, és pedig már jóval hosszabb idő óta, mint nálunk. Bécsben Hofmann, Prágában Maschka, Grácban Schauenstein, Berlinben Liman, Párisban Brouardel stb. a törvényszéki orvostan tanárai és egyszersmind az illető törvényszékek szakértői, és ezen intézkedésnek ott nemcsak hogy hátrányait nem ismerik, hanem éppen az igazságszolgáltatás szempontjából igen előnyösnek tartják, a mely előnyök előtt nálunk sem lehetett hosszabb ideig elzárkózni.

Másodszor, nem helyesli a cikkíró ur az említett intézkedést a kötelességek összeütközése szempontjából. Felsorolja, hogy Kolozs-megyében a központtól 20 mértföld távolságra eső községek is vannak, hogy az utak gyakran járhatatlanok, hogy a kiszállások gyakran több napig tartanak, s e miatt a törvényszéki orvostan tanára azon alternatíva előtt áll, hogy vagy elutazik mindannyiszor, a mikor szükséges, és nem törődik vele, hogy az alatt tanítványai mit csinálnak, vagy pedig tanári kötelességeivel való collisio esetén itthon marad, mikor is mással kellvén helyettesítenie, a végeredmény az lesz, hogy az «állandó» törvényszéki orvosi intézmény mellett rosszabb szakértői munkálatok fognak a bírósághoz jutni, mint eddig. Hivatkozik az igazságügyi miniszter azon néhány év előtti rendeletére, mely szerint a város területén előforduló esetekben első szakértő gyanánt a törvényszéki orvostan tanára volt meghívandó. Cikkíró szerint már ez az intézkedés is hátrányára volt a tanár tulajdonképeni hivatásának, a bonczteremben (sic!) és a vizsgálóbírák hivatalos helyiségeiben végzett vizsgálat sok időtől fosztotta meg a tanárt, — bár maga is elismeri, hogy az intézkedés motivuma a bűnügyek érdekében szakképzett egyén biztosítása volt. Nem ismeri el, hogy a bűnügyi esetek egyszersmind tananyagot is képeznek, szerinte ez nem áll, mert a hallgatók a hivatali bureauk-ba be nem vihetők, sőt a bonczteremből is kizárandók minden bűnügyi esetben. Nyilvánosan végzett bonczolat részletei és eredménye nem maradnak titokban és ennek rovja fel, hogy tömeges verekedés folytán bekövetkezett halálesetnél már több esetben nem sikerült *megállapítania* (!), hogy ki által okoztatott a halálos sértés. Nézete szerint van a fiatalság számára elég tananyag a véletlen testi sértéseknél és öngyilkossági eseteknél, a melyek — mint tananyag — a bűnügyi esetektől semmiben nem különböznek, s így megvan a kellő alkalom arra, hogy a törvényszéki orvostan tanára hallgatóit, a mennyiben csakugyan *maguk az esetek érdeklik*, kiképezhesse.

Mindenekelőtt a cikkíró urnak a kötelességek összeütközésére vonatkozó scrupulusait akarom eloszlatni az által, hogy a tanároknak, általánosságban általa is hangoztatott lelkiismeretességét említem, mely utat és módot fog találni arra, hogy a kötelességmulasztást — a mely tekintve a kiszállásoknak az eddigi évek adataiból meritett számát (évenként átlag 18—20) és tekintve, hogy a tanév egy negyed része a szünidőkre esik, nem lehet oly tulságos — a mennyire ez kikerülhető nem volna, teljesen elenyésztesse, esetleg ad minimum reducálja; továbbá az által, hogy azon reményemnek adok kifejezést, mely szerint éppen úgy, mint az 1883-iki miniszteri rendelettel a város területén előforduló teendőkre nézve a tanár akadályoztatása esetén helyettesül a tanársegéd jelöltetett meg, — éppen úgy a vidékre vonatkozó teendőkre nézve is sikerülni fog az igazságügyi miniszterium idevonatkozó jóváhagyását kieszközölni, a mi által a főcél, t. i. a szakértői vizsgálat correct végezése és az eredménynek a tanítás céljaira való felhasználása szintén el lesz érve; és végre ha mindezek dacára sem sikerült a cikkíró ur kedélynyugalmának helyreállítása, bátor vagyok arra a körülményre utalni, hogy az egyetemnek orvosi gyakorlattal foglalkozó tanárai szintén távoznak az egyetem székhelyéről, a midőn orvosi tanácskozás céljából súlyos betegekhez nálunk sokszor messze vidékre, külföldön pedig sokszor idegen országba meghivatnak, és senkinek sem jut eszébe a beteg környezőit ebben akadályozni, vagy az illető tanárt ezen — tanári kötelességével szintén collidáló utazásban korlátozni — vagy talán csak akkor követ el a tanár kötelességmulasztást, hogy ha a judicatura céljának előmozdításában fárad, és akkor nem, mikor a fáradtság célja egyesek egészségének helyreállítása?

Legkevésbé tehetem magamévá cikkíró urnak a tananyagra vonatkozó nézeteit, s jóllehet nem is remélhetem, hogy nézeteink egymáshoz közeledhessenek mindaddig, míg a cikkíró ur a törvényszéki orvostan tanárának a bonczteremben — természetesen hallgatóival együtt — eltöltött idejét elveszett időnek tartja, nem tartom fölöslegesnek megjegyezni, hogy igaz ugyan, miszerint a tanár hallgatóit nem viheti el mindenüvé, pl. a vizsgáló bíró bureau-jába, de az ilyen esetek azért nem vesztek el a tanítás szempontjából, mert nemcsak a hallgatónak van szüksége a tanulásra, tanulnia kell a tanárnak is, és tanulásának, tapasztalatainak gyümölcsét előadásai-ban értékesítheti és irodalmilag felhasználhatja. Vagy talán a törvényszéki orvostan a perfectio olyan fokán van már, hogy annak művelésére nincs szükség, — és ha szükség van rá, hogyan vehet részt a törvényszéki orvostan tanára a művelés ezen munkájában, ha munkássága csak speculativ lehet, mert *nem gyökerezik a realis élet talajában, a gyakorlatban?*

Cikkíró ur a hallgatókat bűnügyi esetekben a bonczteremből kizárandóknak tartaná, mert a vizsgálat nyilvánossága állítólag már sok esetben visszaélésekre adott okot. Nem tagadom, hogy fordulhatnak elő esetek, melyekben a hallgatóság távoltartása a vizsgálat érdekében szükségesnek mutakozhatik és *köztudomásu tény, hogy a vizsgáló bíró — ha szükségesnek látja — a nyilvánosságot ki is zárhatja*, de a kizárást szabály gyanánt állítani fel annyit tenne, mint félreismerni azt a fontos szerepet, melylyel a bűnügyi bonczolatok a törvényszéki orvostan tanítása körül bírnak. A véletlen szerencsétlenség és öngyilkosság által nyújtott esetek igen hasznos s különösen a hallgatóság technikai beiskolázása tekintetében alig nélkülözhető anyagot képeznek, de a bűnügyi eseteket épenséggel nem pótolhatják. A hallgatóknak, hogy az életben a bűnügyi igazságszolgáltatás céljára hasznos munkát végezhesse, látniok és észlelniök kell a lehetőséghez képest a bűnügyi eseteket, úgy a mint azok előfordulnak, meg kell tanulniok a bűnügyi esetekhez fűződő kérdéseknek a bonczolat eredményéből való megfejtését, a mely célra a véletlen szerencsétlenség és öngyilkosság esetei

ezen *fictiv* alapon, tért engedve a *speculation*nak volnának felhasználhatók.

Az elvi megállapodás arra nézve, hogy Budapesten és Kolozsváron a törvényszéki orvostan tanárai bizassanak meg az illető törvényszékek területén a törvényszéki orvosi teendőkkel, 1880-ik évben jött létre azon *enquête* alkalmából, melyben a vallás- és közoktatásügyi, ugyszintén az igazságügyi miniszterium kiküldöttei vettek részt. A cikkíró ur által kifogásolt kinevezés ezen elvi megállapodásnak eddig elhalasztott realisálása. Ennyit cikkíró urnak azon szavaira, melyekkel kétségbe látszik vonni, hogy a törvényszéki orvostan tanárát *csakugyan maguk az esetek érdeklik*.

A közlemény második pontjának érveléséből az tűnik ki, hogy a cikkíró ur a bűnügyi igazságszolgáltatás egyik hivatalos közege. Ha így van, akkor lehetetlen nem csodálkoznom a felett, hogy a cikkíró ur ezen minőségben a kötelességek összeütközéséből a tanításra háramló *«mérhetetlen kár»* hangoztatása mellett *említésre méltóknak sem tartja* azon bár *«mérhető»* előnyöket, melyekkel a szóban forgó intézkedés a helybeli kir. törvényszék judicaturájára nézve össze van kötve. Talán méltányos lett volna az egyik irányban való tulhajtás mellett a másikat teljesen nem ignorálni s ez által elejét venni annak az eshetőleges kifogásnak, hogy a közlemény közzétételének indító okát nem a bűnügyek orvosszakértői ellátása iránti *tárgyilagos* érdeklődés képezte.

Végül szíveskedjék X. X. ur tudomásul venni, hogy a vita eshetőleges folytatását részemről az X. X. ur *zárt sisakjának szellőztetésétől* teszem függővé.

Dr. BELKY JÁNOS.

Különfélék.

— **A m. kir. Curiához** 1888. évi január hóban beérkezett 821 polgári, 87 váltó, 16 urbéri, 820 bűnvádi, 64 fegyelmi, összesen 1808 ügydarab. Elintéztetett 779 polgári, 88 váltó, 22 urbéri, 779 bűnvádi, 43 fegyelmi, összesen 1711. A beérkezések száma a múlt év hason időszakához képest 86-al, az elintéztéseké 284-el gyarapodott. Az összes hátralék 6466, azaz *csaknem 100-al több*, mint január 1-én volt. A beérkezések tekintetében nagyobb mérvű különbség csak a polgárinál észlelhető, hol a beérkezések száma 141-el emelkedett, míg a többinél csekélylyel fogyott.

— **A kir. Curia V. bűnügyi tanácsa** plenum elé vitte azon vitás elvi kérdést, vajon a felelősségi határidő vétlen elmulasztása esetében van-e igazolásnak helye. Öröndetes jelenség, hogy a kir. Curia ismét kezd foglalkozni a bűnvádi eljárás kérdéseivel. Ujabb időben az anyagi jog problémái csaknem teljesen kiszorították a processuális kérdések tárgyalását a curiai indokolásokból. Jelen számunk mellékletén hosszú időköz után ismét közlünk egy esetet, mely a bűnvádi eljárás körébe vág.

— **Az örökjogi javaslat** elleni «mozgalom» egyik főtámpontja az volt, hogy pár hét múlva a német polgári törvénykönyv javaslata közzé lesz téve. Ezzel szemben érdekesek az alábbi adatok, melyeket a *Börsenblatt f. d. deutschen Buchhandel* című lapból veszünk át. A polgári törvénykönyv tervezetét — mondja a nevezett lap — jelenleg a birodalmi nyomda kevés példányban negyedréti alakban kinyomatja a *szövetségi tanács* tagjai számára. Mihelyt ott a javaslat feletti tanácskozás befejeztetik, a tervezet visszakerül a Reichs-Justizamthoz; ez megtörténhetik *talán* a jelen év őszén. Az utóbbi hivatalnak szándéka a tervezetet, mihelyt megkapja, magánvállalkozónak kinyomatás végett átengedni. Maga a tervezet az indokokkal 4—5 nyolczadrét kötetnyi kiadmány s megjelenhet *talán* 1889-ben. A megjelenéstől kezdve legalább egy év lesz szükséges, míg a szakértők a tervezetet *megbeszélnek* s a codificationális bizottság is fog igényelni egy évet, hogy a felmerült vélemények fonalán a tervezetet

ujra átvizsgálja. Az *új* javaslat tehát a szövetségi tanács és a birodalmi gyűlés elé 1890 előtt aligha kerül.

— **A kir. táblához** egy egyszerű sommás ügy — írja lapunknak egy soproni ügyvéd — fölment 1886. november elején; a II. bíróság határozott 1887 november hó 30-án. Ez hagyján. De hogyan határozott? Feloldotta a járásbíró ítéletét azon okból — mert bár örökös nem pereltetett — «azon körülmény, háruult-e az alperesre... a kereseti követelést részben vagy egészben fedező örökség, ki nem derítettett». Ezen «öröklési kérdés» tisztába hozása végett új tárgyalás tartására utasítja a járásbíróhatóságot. ... Azok között az iratok között — édes kevés volt — melyek ezen határozat hozatalakor a referens előtt feküdtek, *ott voltak pedig a kérdéses hagyatéokra vonatkozó összes iratok, többi közt a leltár, melyben az active hagyatéki vagyon számszerűen meg van határozva*. A póttárgyaláson mit lehetett tenni mást, mint fölkérni a tisztelt táblát, hogy az iratokat nézze meg. Persze a restantiák!

— **Börtönügyi bizottság.** A magyar jogászegylet választmánya legutóbb tartott ülésében, Dr. Fayer László egyleti titkár kezdeményezése folytán, börtönügyi bizottság alakítását határozta el. A választmány terve szerint a bizottság feladata lesz a börtönügy és a büntetési rendszer egyes kérdéseit a hazai viszonyokra és azok igényeire való tekintettel megvitatni; a börtönügyi viszonyaink javítása tekintetében kifejtendő reformmozgalmak irányát megjelölni és megfelelő lépéseket tenni az iránt, hogy a művelt nagy közönség érdeklődése a börtönügy és annak reformja iránt felköltessék. E czélok elérésére a bizottság rövid időközökben üléseket tart, melyeken a kitűzött kérdések megvitattnak, a beérkezett vélemények előadatnak. A nagyobb előadások a jövőben is a jogászegylet teljes ülésében fognak megtartatni. A börtönügyi bizottság legközelebb megalakul. A jogászegylet választmánya a bizottság elnökéül Manoilovich Emil, helyettes elnökéül Tóth Lőrincz kir. curiai tanácselnököket, bizottsági jegyzőül pedig dr. Balogh Jenőt jelölte ki.

— **A bolognai egyetem** meghívta budapesti egyetemet *nyolcz évszázados* jubileumára. Az egyetem elhatározta, hogy az ünnepélyen képviselteti magát. A képviseltetés módjait iránt most folynak a tárgyalások az egyes karok közt.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat: Költségszaporítás mellőzése a bíróság teendője első sorban. Mégis hány esetben kérnek felesleges kérvénymásolatokat, felzeteket, stb.; ilyen az is, midőn a sommás váltókeresetre tárgyalás tüzetvén ki, az ítélet jogerőssége után nem kézbesítik a keresetet s az eredetieket hivatalból vissza (miként a sommás végzés hozatalánál teszik), hanem egyszerű nyilvántartási jelentés helyett körülményes kicsomózási kérvény-példányokat, tárgyalást kívánnak, a mi ismét sok költséggyarapítást, időfecsérlést okoz.

— **Megrendelési felhívás** jelent meg Róka József szabadkai pénzügyi fogalmazótól *Az illeték-egyenérték kézikönyve a vonatkozó törvények, miniszteri rendeletek és a pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai nyomán* című munkára.

Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat: Felperes B. és L. czég N. T. Z. vidéki czég ellen a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknél mint váltóbírósnál kielégítési végrehajtást eszközölt ki egyrészt alperesnek lakhelyén található ingóságaira, másrészt alperesnek Verseczen levő ingóira. A végrehajtási kérvényt felperes természetesen 5 példányban adta be, miután a végrehajtásnak hivatalból leendő foganatosítása végett egyrészt a fehértemplomi kir. járásbíróhatóságot, másrészt a verseczi kir. járásbíróhatóságot kérte megkeresni. A végrehajtási végzésből kitűnik, hogy a fehértemplomi k. járásbíróhoz a II-III-lat, a verseczi k. járásbíróhoz pedig a IV-V-let ment. Az alperes fizetési képzetlenségét jelentvén ki a végrehajtási kérvény beadása előtt és ennek folytán a végrehajtás a legsürgősebben lévén foganatosítandó, felperesi ügyvéd kérvény mellett költségelőleget is küldött a fehértemplomi kir. járásbíróhoz, nehogy esetleg a végrehajtás foganatosítása haladékot szenvedjen. Rebus sic bene gestis felperesi ügyvéd lesi az eredményt. Nem csekély megbotránkozására azonban kapja a fehértemplomi kir. járásbíróhatóságtól, ennek abbéli szivességéről való értesítését, miszerint a II-III példányokat a verseczi kir. járásbíró-

sághoz tette át, «tekintettel arra, miszerint a kérvényben alperesnek a verseczi vasuti állomáson levő egy láda árujára is kérészt a foglalás, annak előbb leendő foganatosítása végett.»

— A marosvásárhelyi ügyvédi kamara segélyalapjának alapszabálya, melyről a 2. számban röviden megemlékeztünk, következőleg hangzik:

1. §. A marosvásárhelyi ügyvédi kamara kebelében «ügyvédi segélyalap létesítettik.

2. §. E segélyalap célja a m.-vásárhelyi ügyvédi kamara keresetképtelenné vált és szükségben szenvedő tagjait vagy azoknak hátrahagyott özvegyét, gyermekeit időszakonként felsegíteni.

3. §. A segélyalap forrását képezi egyfelől az évenként közgyűlésileg megállapított tagsági díjak egy tized része, másfelől önkéntes adakozásból befolyó pénzüsszegek s más jövedelmek.

4. §. Ugyane czimen tartozik minden ujonnan felvett ügyvéd a kamara lajstromába felvétele alkalmával 10 frtot o. é. fizetni.

5. §. A fegyelmi uton jogérvényesen kirótt pénzbírságok hasolólág a segélyalap növelésére fordítandók.

6. §. A 3. pontban kötelezett összeg az évi tagsági illetmény befizetése időpontjában válik esedékessé s azzal együttesen hajtatik fel.

7. §. E vagyon kezelése a kamarai választmány hatáskörébe tartozik, mely azzal akár rendes pénztárnokát, akár más tagot bizhat meg, ki a pénztár állását, a meglevő pénzt vagy arról szóló betéti könyvet tartozik a választmány által évenként legalább kétszer kiküldött vizsgáló bizottságnak bemutatni. A kezelésért tiszteletdíj nem jár.

8. §. A segélyalap gyümölcsöztetése csakis nyilvános és közhitelű pénzintézeteknél engedtetik meg, a hol «marosvásárhelyi ügyvédi kamara segélyalpja» név alatt nyer betétet.

9. §. E pénzalap kezelője annak állásáról az évi rendes közgyűlésnek mindig részletes jelentést tartozik tenni, mely a közgyűlési jegyzőkönyvvel együtt a nagyméltóságu igazságügyminiszteriumhoz fölterjesztetik.

10. §. A segélyezés módzatait és összegét a kérelmező igazolt vagy ismert viszonyaihoz mérten esetről-esetre a kamara választmánya határozza meg és utalja ki a segélyezendő indokolt írásbeli kérelmezése folytán.

11. §. Azonnal segélyt igénylő szükség esetében a kamara elnöke 10 frtig utalványozási joggal bír a választmány utólagos jóváhagyása mellett.

12. §. A segélyalap a 2. ponton kívüli célra csakis az igazságügyminiszterium által helybenhagyott szabályos közgyűlési határozat alapján fordítható s csak azon esetben, ha eredeti rendeltetésével ellentétes viszonyok állanak be. Ez esetben érdemleges határozat hozatalra a kamarai tagok egy harmadának jelenléte szükséges, azok meg nem jelenése esetében pedig az újabb közgyűlés a tagok számának tekintetbe vétele nélkül határoz.

A marosvásárhelyi ügyvédi kamara 1887. július 8-ikán tartott üléséből.

DOBAI ALBERT s. k., DEBRECZENI NAGY JÁNOS s. k.
elnök. h. titkár.

2624. szám.

I. M. 1887.

Helyben hagyom.

Budapest, 1887. november 3-án.

A miniszter helyett:
TELESZKY s. k.,
államtitkár.

Nemzetközi szemle.

— Az osztrák igazságügyminiszter törvényjavaslat után felhatalmazást kér a törvényhozástól, az ügyvédek és irodáik oly teljesítményeire, melyek egyszerűségök és gyakoriságuk folytán az átlagos értékesítést megengedik, rendeleti uton díjjegyzéket kiadhatni. Ide sorolja a peres és perenkívüli eljárásban azon beadványokat, melyek rendszerint azonos szövegűek, a felekkel való értekezéseket, a bíróságnál, az adóhivatalnál és egyéb hatóságoknál szerzendő értesítvényeket, azon tárgyalások ellátását, melyeknél érdemleges vitatkozás nem folyik, pénz és értékpapírok kezelését, ügyvédek és személyzetök utazását, az irnoki munkát, stb. A felek szabad egyezkedését a tarifa nem korlátozná. A tarifa a helyi viszo-

nyokhoz képest különböző lehet. — Ugyancsak az osztrák igazságügyminiszter törvényjavaslatot nyújtott be a bagatell-eljárásnak az 500 frtig terjedhető peres ügyekre való kiterjesztése iránt. Az illetékes bíróság azon járásbírósnak lenne, mely a törvényszék székhelyén van; kereskedelmi ügyek számára külön kereskedelmi járásbírósnak állíttatnék fel. Az első foku ítélet ellen 14 nap alatt felebbezés volna beadható; a felebbezési bíróság ítélete ellen revisio a legfelső törvényszék hetes tanácsához. A javaslat úgy látszik a szóbeliségnek egy részleges területen való kipróbálása akar lenni. — Ugyancsak az osztrák parlamentben Sturm képviselő nyújtott be törvényjavaslatot a sommás eljárásnak az 1000 frtig terjedő kereskedelmi ügyekre való kiterjesztése iránt.

— A német ügyvédi kamarák évi jelentései szerint a német ügyvédek száma a múlt évben 131-el szaporodott s jelenleg 4663 a létszám; a berlini kamara területén 504. A berlini kamarához érkezett 274 panasz közül csak 37 találtatott alaposnak.

— Berlinben is ép úgy mint Párisban történt, lakásbérlok egylete alakult azon célzattal, hogy a házi urak elleni jogaikat hatályosabban megvédhessék. Az egyletnek saját ügyvéde van, ki a tagokat lakbérleti ügyekben ingyen képviseli.

— A bajor igazságügyminiszter megígérte a kamarában, hogy ezentul a hivatalos hirdetéseket pártállásra való minden tekintet nélkül fogja a lapoknak juttatni. Ha ígérét beváltja, az objectivitásnak oly példáját fogja adni, amiről alig van eset.

— A német agent provocateur ellen, kinek hivatása volt Schweizban a Németországból kiűzött munkások közt szinleg a socialismus tanait terjeszteni, a schweizi bíróságok bünvádi eljárást indítanak. Érdekes lesz észlelni a schweizi bíróságok álláspontját ezen büntetőjogilag kritikus kérdésben.

— A «Bulletin de la société de législation comparée» legújabb füzeté közli az egylet tagjainak névsorát. Látjuk belőle, hogy a magyar tagok száma folyton emelkedik.

A Magyar Jogászegyleti Értekezések XXXVI. füzeté (Podhorányi Gyula előadása) megküldetett a tagoknak. A kik nem kapták volna meg, szíveskedjenek reclamálni.

Lapunk zártával vettük a kolozsvári ügyvédi kamara évi jelentését és a budapesti egyetem olvasóköreinek évkönyvét. Mindkettőre legközelebb visszatérünk.

Sajtóhiba. Lapunk mult heti száma 33. lapjának első hasábján «in matrimonium» helyett «matrimonialiter» «sacerdotalis» helyett «nuptialis» olvasandó.

Irtások.

45.

A m. kir. Curia: (Jogtalan elcsátítás vétsége miatt vádolt O. Kirilla s t. elleni a fehértemplomi kir. törvényszék előtt folyamatba tett bünygyben): . . . O. Kirilla és U. György vádlottakra vonatkozólag a kir. tábla ítéletét már azért sem lehetett helybenhagyni, mert az egytéves felfogáson alapul. O. Péter károstól ugyanis nem egy «méhkas» amint ez a k. ítélő tábla indokolásában állíttatik, hanem egy 9 frt értékű «kos» idegenített el. Ezen körülmény úgy a vizsgálat valamint a végtárgyalás adataiból, de különösen káros azon nyilatkozatából is világosan kitűnik, mely szerint «lehetséges az is, hogy valaki a hozzátartozói közül nyitotta ki a kaput, s hogy ekkép szabadult ki a kos udvarából» amit káros egy méhkasról csakugyan nem mondhatott volna.

46.

A budapesti ker. és váltótörvényszékhez egy hitelező kérvényt nyujt be, melyben Y. czég ellen csödtárgyalás megtartását kéri. A hitelező kérvényéhez követelése igazolásául sommás végzést csatol az illető váltó nélkül. A törvényszék mellőzi a tárgyalás kitűzését és a sommás végzés alapján a csödtől Y.-czég ellen megnyitja, kinevezi a tömeggondnokot, a leltározásra a közjegyzőt kiküldi és így — eltekintve minden egyébtől — egy jogorvoslati uton csakhamar megsemmisítendő végzéssel halomköltiséget okoz.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24 sz.)
kiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

esetben a sponsalia de præsenti szükségképen csak a sponsalia de futuro után létesülhetnek, az következik könyvének ugyancsak 12. §-ából, hol a házasságkötésnek Verböczi korában kétféle módját ismeri:

1. Eljegyzés és házasságkötés.
2. Eljegyzés és testi közösülés.

Szerző munkája 75. lapján a házasságkötésnek csak ezt a kétféle módját ismeri. A másodikról, mint olyanról, melyben külön házasságkötés nincs, nem szólok, de igenis szólok az elsőről, melynél már lehet az eljegyzést (sponsalia de futuro) és a házasságkötést (sponsalia de præsenti) kombinálni. Azt hiszem, hogy 1. alatt egész jól kifejezésre van hozva, hogy szerző a régi jogéletben az eljegyzést a házasságkötésre nézve nem tartotta kikerülhetőnek s most mégis le akarja tagadni azt, hogy miként értette azt a kijelentését, hogy «ahol vannak sponsalia de præsenti, ott szükségképen vannak sponsalia de futuro.»

Látható, hogy szerző nézetei mennyire változtak azóta, hogy könyvét megírta. Csakhogy minő vitatkozásnak nevezem azt, midőn valaki korábbi nézeteit leplezni törekszik.

Ugyanigy tesz a polgári házassággal, melyet *Régi magyar házassági joga* a magyar középkor romjaiból ásott fel.

Valójában nevezetes Báró Roszner munkájának 13. §-a, melyben azt mondja, hogy a magyar középkor már birta a modern és valóságos polgári házasság intézményét.

Olyan állítás, melyen aztán a szerző munkájának szépet tevő kritikusok is elképedtek. Még dr. Károlyi Árpád is a sit venia verbo szavakat hangoztatta. Még ő is belátta, hogy abban a korban, midőn a házasságok csak a kánoni jognak megfelelőleg jöhettek létre s állhattak fen, az a házasság nem lehetett polgári jellegű házasság, mely esetleg a világi bíró szeme láttára kötött. Hisz a középkorban egyházi házasságkötési forma nem állott fen olyképen, hogy a forma meg nem tartása a házassági kötés érvényébe vágott volna.

Hát bizony azt a Religio is igen szépen kimutathatta, hogy a magyar középkor nagyon távol állott a polgári házasság intézményétől.

Báró Roszner, ki fentebb afelett jajgatott, hogy velem nem lehet tudományosan vitatkozni, most azt teszi meg, hogy az ultramontanizmus gyanújába akar keverni. A látszatot abban igyekszik az olvasónak nyújtani, hogy én is, meg a Religio is azt irtuk az ő polgári házassága felől, hogy az nem polgári házasság s abban megegyeztünk, hogy a polgári házasság első feltétele, hogy a házasság a polgári törvényhozás által szabályozott intézmény legyen.

Erre mondja aztán Báró Roszner, hogy nem hiába vettem zokon az ultramontanizmus címet már akkor, amikor e címmel engem az ő kritikusa dr. Pulszky Ágost a Budapesti Szemlében megtisztelt volt.

Megjegyzem, hogy Pulszky az az egyedüli kritikus, ki még abba is belenyugodott, hogy az ő kedves kánonjogi írója mily nagy leletre akadt akkor, midőn a polgári házasság intézményét középkori rétegekből ásta ki. Nohát én bátran megengedem, hogy ők ketten egyesült erővel gyönyörkedjenek az én ultramontanizmusomban azon az okon, mert a polgári házasság dolgában badarságoknak nem vagyok hajlandó hitelt adni.

A polgári házasság kérdésénél még csak arra reflectálok, a mint szerző azon igyekszik, hogy az Anjou-kori polgári házasságot még is csak védje, a mennyire tőle kitelhet.

Szerző ugyanis azzal kezdi, hogy a hibát nem benne, de abban kell keresni, hogy «a polgári házasság elnevezése nem valami remek», mert tulajdonképen csak polgári házasságkötésről kellene beszélni. Szóval ő a polgári házasságot a házassági viszony polgári szabályozása nélkül is polgári házasság gyanánt üdvözlőné, ha csak valamelyes polgári házasságkötési forma hozatnék be. Ime ő mindent csak a látszaton keres: Bezzeg ha tudná, hogy éppen a legutóbbi közszinon,

a vatikáni zsinaton indítvány tétetett az iránt, hogy az egyház nyugodjék bele a házasságkötés polgári formájába, de annál nagyobb szívóssággal ragaszkodjék a házasságot illető egyéb szabályaihoz.

Megengedem, hogy annyi tájékoztatlansággal, a mennyi Báró Rosznerben lappang, igen bajos szembe szállni. Be kell látnom, hogy vajmi terméketlen dolog volna vele a polgári házasságot tárgyzó írásos beszélgetést folytatni. Nem is folytatom a vitát arra nézve, hogy mennyiben polgári házasság az az intézmény, mely II. József császár házassági patensében foglaltatik. Elég ha megjegyzem, hogy az egyházi házasságkötési forma dacára az inkább polgári házasság, mint lenne az az intézmény, mely úgy létesítenék, hogy csak a polgári házasságkötési forma hozatnék be, de egyebekben szentszékestől a kánoni jog szabályai döntenének.

Hát csak higgye el Báró Roszner, hogy nem én, hanem ő visz a jogi fogalmakkal oly experimentatiókat véghez, hogy az egyensúlyát minduntalan elveszíti.

(Folyt. köv.)

KOVÁTS GYULA

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A budapesti kir. tábla 1887. évi ügyforgalma.¹

— Az igazságügyi kormány figyelmébe ajánlva. —

Azon adatok, melyek a budapesti kir. tábla 1887. évi ügykimutatásában foglaltatnak — ez bármily ósdi, a tudomány jelen állásának meg nem felelő szerkezetben jelenik is meg,² — államférfiaink s törvényhozóink részéről figyelmet igényelhetnek; és azon tanulság, melyet azokból levonhatunk s kell is levonnunk, legkevésbé sem örömdetes.

Itt van előttünk nevezetesen a *hátralékok* szomorú állása.

A lefolyt 1887. évből nem kevesebb, mint 31221 *ügydarab-hátralék* maradt fen, mi az évi ügybejövételnek jóval több mint negyedét képezi, az összes elintézendő ügyeknek (139 ezer) pedig kevesebb mint ötödrészét.

Ennek tulajdonítandó, mikép ezen felebbviteli törvényszékünkön fél évnél tovább hevernek az ügyek, mely idő alatt, tökéletesb jogintézmények mellett, a nyugoteurópai államokban az egész per véglegesen lefolyik. Oly súlyos baj ez, mely korunk főjellegével, a társadalmi élet-mozzanatok sebességével ellentétben, a jogszolgáltatás egyik legjelentékenyebb kellékét, a gyorsaságot nem engedi érvényesülhetni.

Annál súlyosabb baj, minthogy a hátralékok létrejötte már egész rendszert képez, mely állandóvá vált, és folytonosan növekedik, mint a kir. Curianál, úgy a kir. táblán is.

Tíz év előtt — 1877. évben — a hátralék a budapesti kir. táblán még csak 13½ ezer volt s most 31 ezer! És kissé előbb: 1873-ban csak 6883, mi azután folytonosan emelkedett, 1875-ben már elérte a 10 ezret, 1876-ban 11 ezerig ment, 1877. évben meghaladta a 13 ezret.

A 80-as évek éppen ilyen meglepő eredményeket mutatnak fel. 1882-ben a hátralékok 17 ezerig nőttek fel; 1885-ben 18,831 volt az összegük, mi 1886-ban 23,398-ra szaporodott s 1887-ben 31 ezerre.

Itt is azon tapasztalat mutatkozik, mikép a bírói szám emelése gyökeres orvoslást nem képes eszközölni, sem a legújabbán nagyon felszínre került fiatal erőkkel való operatio, a pót- s kisegítő bírák alkalmazásával. A 70-es években még 115—117 táblai bíró működött, akkor, midőn a hátralék megkétszerezedett: 1877-ben már 137 bíró volt. Tíz év múlva 1887-ben, midőn a hátralékok oly megrendítő magaslatra

¹ A kir. Curia ügyforgalmáról szóló szemlét I. a 2. számban.

² Ezt különben, habár valamivel kisebb mérvben, a kir. Curia ügykimutatásairól is bátran állíthatjuk.

emelkedtek — a birói szám is ily forumon hallatlan összeget ért el — a tanácselnökökkel 152 bíróban.

És a működés eredménye milyen arányban áll ezen viszonyokkal?

A hetvenes években, nevezetesen 1873-ik évben 92 ezer ügydarab intéztetett el, mi felemelkedett 112 ezerre 1876. évben és 1877-ben 120½ ezerre. Legújabb években a jóval nagyobb birói szám mellett ezen eredmény nem állt elő, 1883-ban 115,502 ügy nyert elintéztést; 1884-ben pedig 102,879, 1886-ban 102,786 és 1887-ben 107,966 ügydarab.

Az igaz, az *ügybejövétel* nehézségeivel, annak tulságos nagy tömegével, sőt rendszeren folytonos szaporodásával még mindig tart a küzdelem. Valamint a 70-es években állandó volt a panasz az ügyszaporulat miatt, úgy van ez jelenleg is mind a bejövétel nagy száma, mind évenkénti emelkedése folytán. 1874. évtől 1877-ig, tehát négy év alatt 21 ezerrel szaporodott a felebbezés; 1879-ben tévén 101 ezret, 1877-ben pedig 122 ezret.

Igy állunk jelenleg is. Daczára azon jelentékeny reformoknak, melyek a 80-as években mind a bünvádi jog terén, mind a polgárjogi törvénykezésben létesítettek: az ügybejövétel szintén unicum gyanánt a felsőbb bíróságok körében, legújabb korban is haladja a 100 ezret, és még folytonos emelkedésben is van.¹

1884. évben 104,493 volt az ügybejövétel, az előbbi év hátralékát mindig mellőzve; 1886-ban 107,208, mult 1887. évben pedig már 115,789. Igen közel állunk tehát azon ügyszámhoz, melyet az 1877. év mutatott fel.

Való, mikép az önálló semmitőszéknek a 80-as években lett megszűnte s hatásköre nagy részének a kir. táblára való átruházása folytán, itt a felebbviteli számnak emelkedni kellett, de másrészt előnyére szolgált a törvényszékek felebbviteli hatáskörének behozatala, s a közigazgatási hatóságok bíraskodási jogosultságának nagy mérvű kiterjesztése.

És daczára annak, hogy a legújabb jogi reformok leginkább a bünvádi felebbviteli jog gyakorlatára, illetőleg korlátozására, szemben a kir. táblával birnak vonatkozással, még is a kir. tábla büntetőjogi ügyforgalmában gyökeres javulást még sem észlelhetünk; sem önállólag magára a bünvádi ügybejövétel számára nézve, sem viszonyítva ezt a polgárjogi felebbezések tömegéhez.

1873. évben ezen felebbezések száma csak 27 ezer volt, mi 1875—1876. évben meghaladta jóval a 30 ezret és 1877. évben 41 ezerre emelkedett. De jobban állunk-e most, tiz év lefolytával és a büntetőjogi reformok után? Erre nem kedvező még az 1877. év adata sem, mely szerint a büntetőjogi bejövétel 45,460 volt. 1884-ben 42,280 érkezett fel — 1886-ban pedig 42,860. Tehát ezen forgalom emelkedésre mutat. Még kedvezőtlenebb tapasztalatot nyújt a büntető ügynek a polgárjogi ügybejövételhez való viszonylata.

1880 előtt a bünvádi ügybeérkezés a táblára rendszeren csak felét tette ki a polgárjogi ügybejövételnek. Még 1876. évben is a bünvádi bejövétel 37 ezer volt — 68 ezer polgárral szemben —, 1877-ben 41 ezer a 74 ezer polgári ügy ellenében. Ezen viszony 1880 után rendkívül megváltozott — a bünvádi ügyforgalom nagy hátrányára. 1882. és 1883. években majdnem hason fokon álltak. Előbbiben a polgárjogi bejövétel 68,171 volt s a bünvádi 67 ezer; 1883-ban 59 és 50 ezer. 1886. évben polgári 64 ezer, bünvádi 42,860; és 1887-ben polgári 69 ezer s büntetőjogi 45,460. Tehát utolsó években javult ugyan ezen viszony, — de még mindig messze áll az 1880 előtti aránytól — a polgári s bünvádi ügybejövetelek között.

A mi a *váltó-kereskedelmi* ügyeket illeti, ezek forgalma is a kir. táblán érdekes adatokat tüntet fel. Tiz év előtt ezek

évi (1877-iki) bejövetele 6300 volt, a lefolyt 1887-dik évben pedig 8646, a szaporodás tehát majdnem harmadfél ezer. A kereskedelmi codex életbelépte után jóformán folytonos volt a bejövétel emelkedése. 1875-ben még 5500 volt, 1876-ban 6169, 1877-ben 6300, 1884. évben 6672, míg 1886-ban már 8281 ügyszámra emelkedett, mi 1887-ben még tovább majd négy százzal szaporodott. Midőn így az elintézendők összege 7 ezerre (1883—1884-ben), majd 9 ezerre (1886-ban) és a lefolyt évben épen 10 ezerre nőtt fel, természetes, hogy az évi hátralékok összegének is tetemesen kellett emelkedni. És ezen emelkedés csakugyan nagy mérveket öltött. Míg 1877-ben a hátralék csak 257-re szorítkozott, 1887-ben 3038 összegre rugott fel. Már 1883-dik évben 579 volt a hátralék, 1884-ben 637, 1885-ben 813, 1886-ban 1938 és 1887-ben 3038. Hogy ezen késedelem, hátramaradás a váltó-kereskedelmi ügyletek természetével hogyan egyeztethető össze, s ily jogi állapot mikép tűrhető el, valóban nehéz megérteni.

Az *urbéri ügyek* táblai forgalma legkedvezőbb, mert azok évről-évre fogynak, jeléül, mikép birtokviszonyaink a hűbéri bilincsekből mindinkább közelednek a jogi rendezettséghez s biztossághoz, illően egy jogállam jellegéhez s feladatához. Tiz év előtt az urbéri ügyek bejövetele még 8 száz felé járt, 1876-ban 758 volt, 1883-ban már majd felére szállt le: 429 ügyszámmal, mi 1884-ben 425, 1886-ban 393 s 1887-ben 435 volt. És itt valódi hátralékról nem is volt szó.

Azt hiszszük, nem tuloztunk, midőn fen a táblai ügyadatok eredményét nem igen örvendetesnek jeleztük. Ez azonban még csak az igazságügyre, a jogi forgalomra vonatkozik. De hátha ily ügykimutatásaink a mai statisztikai tudomány színvonalára emelkedve szerkesztnének, a mint keltenék is szerkeszteniök, ha felkarolva a telekkönyvi ügyet, előadnák birtokváltozásaink s alakulásuk összes mozzanatait, ha megismertetnék a csődök, kényszereladások s végrehajtások hullámzásait, ha feltüntetnék szám szerint a házassági, gyámsági s más családi viszonyok mozgalmait, stb.: vajon mily képet nyernénk akkor társadalmi életünk fejlődéséről?

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

Ervényesíthetetlen jogok.¹

II. Adalék a végrehajtási törvény 237. §-ához.

Vannak kérdések, melyek nem szűnnek meg foglalkoztatni a legjobb elméket a nélkül, hogy százados viták után a megoldáshoz közelednének. Ezen örökbolygókhoz sorozandó az a kérdés is, hogy mi biztosítja jobban a jog uralmát, a jó törvény vagy a lelkiismeretes bíró? Mint a milieu, a környezet módosítólag hat az emberi testre, kedélyre, lélekre: úgy változik a nép érzülete is kor műveltség és temperamentum szerint e kérdéssel szemben. 1868 óta azok sorába szegődtünk, a kik a törvénytől várnak mindent, innen törvényeink tultengése s azon vágy, minden egyes esetet külön szakaszban szabályozni. Mintha m. gvalósíthatónak hinnők azt a reményt, hogy a bírónak ne legyen egyéb dolga, mint analysálni az elébe hozott ügyet s erre alkalmazni a tökéletesen rá illő szakaszt.

Az 1868: LIV. tcz. 324 §-a szólott a zárlatról s e törvény uralma alatt sok és gyakran alapos volt a panasz e szakasz hibás alkalmazása miatt. Hiába fáradozott a semmitőszék egyöntetű gyakorlat létesítésén: a centrifugalis erők hatalmán nem tudott diadalmaskodni. Megszüntetni a zürzavart, eloszlatni a homályt s megadni a jogos érdeknek a maga védelmét, vala az 1881: LIX. tcz. nyíltan bevallott célja. És ezen cél két uton vala elérhető. A zárlat ideiglenes intézkedés. Veszélyben forgó jogot kell megvédeni. Nem véglegesen akar dönten a zárlat elrendelése által a bíróság, nem czéloz ez intézkedés egyebet, mint ama lehetőség

¹ Min nagyon nem változtat az, hogy az ülésen kívül elintézendő ügyek jó egy harmadát képezik az összes bejövételnek, és a melyek pl 1877-ben 47½ ezerre menek, 1886-ban pedig 44 ezerre.

¹ Az előbbi közleményt l. a m. é. 47. számban.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{lé évre} 6 ft ^{negyedévre} 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Vélemény a magyar örökjogi törvényjavaslatról. DERNBURG berlini egyetemi tanártól. — A jogi seminariumokról. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradi jogakad. tanártól. — Jogirodalom: Visszapillantások hazánk régi igazságszolgáltatási viszonyaira. Jogtörténelmi tanulmány. Irta Makay Dezső kir. törvényszéki bíró. Dr. CSILLAG GYULA rk. egyet. tanártól. — Jogirodalom: Bárá Roszner Ervin válasza feleletemre. Dr. KOVÁTS GYULA kir. táblai bírótól. — Törvénykezési Szemle: Az 1877. XX. tczikk 233., 236., 243. és 257. §-ának magyarázatához. SZÁNTAY ADOLF kir. törvényszéki bírótól. — Zálogvisszaváltási igény feljegyzések kitörlése a telekkönyvből. OSVÁTH IMRE nagyváradi ügyvéd. — Az igazságszolgáltatás mostoha gyermekei. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvéd. — A budapesti kir. ítélő tábla 1887. évi ügyforgalma. (Válasz) A.-tól. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségi határozatai. — Miniszteri rendelet. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

VÉLEMÉNY

a magyar örökjogi törvényjavaslatról.

— Dernburg Henrik berlini egyetemi tanártól. —

A magyar öröklési jogról szóló törvényjavaslat, melyet nekem a magyar kir. igazságügyminiszterium küldött meg, véleményem szerint, lényegileg egészséges és megfelelő intézkedéseket és részben új és szerencsés eszméket is tartalmaz. Utóbbiak közé számítom nevezetesen a leltár jogkedvezményének a hitelezők azon joga által történt helyettesítését, mely szerint a hagyaték elkülönítését kérhetik és az örökösársak viszonyainak rendezését az örökhagyó hitelezőivel szemben.

A következőkben egyes pontokat, melyekben eltérő nézetben vagyok, fogok kiemelni. Ezeknél nem követtem tisztán doctrinár és elméleti szempontokat, hanem csak gyakorlati kérdéseket fejtegettem, azonkívül néhány észrevételt tettem, melyek csak a szerkezetet illetik. Lehet, hogy ezek közt több csak a német fordításra¹ lesz visszavezethető és az eredeti magyar szöveg által elenyészetteknek tűnnek fel. Ez esetben kérem azokat fel nem hozottaknak tekinteni.

ELSŐ CZIM.

Általános határozatok.

6. §.

A 3. pont szerint az öröklési jogból mint érdemetlen ki van zárva, a ki «a végrendeletet elsikkasztja.» Ugyanez lesz azonban megállapítandó azon esetre, ha a végintézkedés visszavonását tárgyzó nyilatkozat sikkasztatik el, mely által p. o. az örökösztől a neki szánt részesítésnek egy része elvonatott (v. ö. a 241. §-t) és ugyanez lesz alkalmazandó a végrendeleti végrehajtónak nevezéséről szóló a 261. §-nak 2. beke-

¹ A német fordítás a törvényjavaslatnak a mult országgyűlésre beterjesztett szövege után készült. A jelen országgyűlésre beterjesztett törvényjavaslat újabb átdolgozás folytán módosításokat és pótlásokat tartalmaz. Egészen újak a most tárgyalás alatt lévő javaslatnak 53., 54. és 55. §-ai, miért is a régiebb javaslat 53. §-ától kezdve a szakaszok száma mindenütt hárommal növekszik; s a jelen bírálatban említett szakaszoknak az 50. §-tól kezdve az új javaslatnak hárommal nagyobb számú szakaszai felelnek meg.

Szerk.

désében érintett nyilatkozat elsikkasztásának esetében is. Felhozható lenne, hogy ezen intézkedésnek ilyen esetekre való megfelelő alkalmazása magától értetődik. Azonban erre talán az lenne a felelet, hogy büntetésről van szó, melynél analog kiterjesztésnek nincs helye. Ezért ajánlható általánosabb szerkezet. Ezen szavak: «bizonyító erejétől megfosztja» az összefüggés szerint csak dolosus cselekedetekre vonatkozhatnak. Ez azonban a német szöveg szerint nem látszik határozottan kifejezve.

MÁSODIK CZIM.

A törvényes örökösödés.

17. §.

Az atya, ki a vélt házasságnak megkötésekor roszhiszemben volt, gyermeke után nem bír törvényes örökösödési joggal. Vajon birnak-e ezzel a távolabbi atyai rokonok? Ez a szöveg szerint kétség és vita tárgyát képezheti. Az osztrák törzsörökösödési rendszernek a javaslat által történt módosítása mindenesetre helyeslendő.

33. §.

Mint a bevezetésből kitűnik, a javaslat a házastársak törvényes örökösödését, mely eddigelé Magyarországon érvényben volt, eltörölte és új rendszerrel helyettesítette.

Ennek alapját azon eszme képezi, hogy a tulélő házastársnak része nő, ha távolabbi rokonokkal együtt örökösödik és hogy egész távoli rokonokat ki is zár. Ez igen jogos, hogy azonban a tulélő házastársat, ha «az örökhagyó leszármazóival együtt örökösödik, a hagyaték egy része csak *haszonélvezetül* illesse, sok tekintetben aggályos.

A tulélő házastársnak az új házasságra lépés megkönynyittetik, ha örökrésze tulajdonul, ellenben megnehezítettetik, ha csak haszonélvezetül illeti. A megnehezítés pedig aligha fekszik közérdekében egy oly országnak, melyben a népesedés emelkedése kívánatos. Más irányban is gazdaságilag károsaknak tartom az olyan intézményeket, melyek a tulélő házastársnak állandó haszonélvezetet engednek a gyermekek vagyonában. A vagyon ez által gyakran hosszú évek során át lekötöttetik. A vagyon a gyermekektől gyakran ifjúkori tevékenységek idejében akkor vonatik el, a midőn szerzőképen szerepelhetnének.

Ezért nem nyujt kárpótlást azon körülmény, hogy a vagyon a gyermekek részére megőriztetik és nekik oly időben jut ki, midőn gyakran a tevékenységi ösztön és a vállalkozási kedv kevésbé élénkek.

40. §.

Helyes, hogy házasságon kívül született, elismert gyermekeket természetes atyjuk után törvényes örökösödési jog ne illesse, ha ez után törvényes leszármazók maradtak. Nem helyeselhető azonban, hogy ugyanazon intézkedés tétetik azon esetre, ha a természetes atya után házastárs vagy szülő maradt.

A házastárs gyakran csak a hagyaték fele részéhez fog törvényes igénynyel birni, mégis az ő létezése egészen kizárja a házasságon kívül született gyermeket.

46. §.

Aggályos azon szabály, hogy az osztályrészbe betudandó, a mit az örökhagyó teljeskoru gyermeke adósságainak kifizetésére fordított. Könnyen támadhatnak viták a fölött, vajon és mit fizetett az örökhagyó leszármazóiért, különösen, ha több apró tételtől van szó, melyek évek során át lőnek a leszármazóiért fizetve. Ha a gyermek adósságokat csinált, hogy magát föntarthassa és ha az atya tartásra kötelezett volt, mivel a gyermek maga magát eltartani nem képes: akkor a szabály nem alkalmazható. Mennyi alkalmat szolgáltat ez perlekedésekre.

Véleményem szerint elegendő lenne, ha a szülőknek megadatnék a jog írásbelileg elrendelni, hogy a gyermekeik adósságainak törlesztésére azoknak adott összegek, melyek pontosan meghatározandók lennének, betudassanak.

49. §.

E szakaszt részben nem tudom megérteni. Valószínűleg nyomtatási hiba forog fen.¹

Az unokának a törzselőd életében adott adománynak betudását csak akkor tartom helyesnek, ha az ezen rendeltetéssel adatott. Minthogy az örökhagyó az adomány idejében nem tételezhette fel, hogy az adományban részesített törvényes örökös leendő, ennél fogva az adomány az örökhagyó szándéka szerint nyilván nem az örökrészből adatott és abba be nem tudandó.

52. §.

A betudandó tárgyak értéke után 6 százalék² kamatnak számítása csak azon esetben lenne igazolt, ha feltehető volna, hogy a hagyaték az osztály megejtéseig szintén ugyanazon mértékben gyarapodnék. Ezt azonban átlag véve nem tartom valószínűnek.

55. §.

A 2. alinea határozmányát helyesnek tartom. Feltételezem e mellett azt, hogy a rendelkezés azon esetre is alkalmaztassék, a midőn az örökhagyó nem szól ugyan kifejezetten a «törvényes örökösödésről», de azon személyeket nevezi meg végrendeletileg örökösöknek, a kik a törvényes örökösödésre hivatva vannak, p. o. ha az örökhagyónak legközelebbi örökösök, két gyermeke A és B, és azt mondja «A és B gyermekeimet örökösöimnek nevezem», a nélkül, hogy kiemelné, miszerint ezek törvényes örökösök.

56. §.

Nem mondhatna le a «szerződő örökös» is az örökhagyóval kötött szerződés által egészben vagy részben szerződéses öröklési jogáról!

57. §.

A második alinea azt állapítja meg, hogy «a meghatalmazott által kötött lemondási szerződés nem érvényes.» Akkor is álljon ez, ha a lemondás közokiratban a meghatalmazott által külön meghagyatik vagy jóváhagyatik?

HARMADIK CZIM.

A köteles rész.

68. §.

«A köteles részre jogosított tartozik az örökrészt vagy hagyományt elfogadni, de köteles része kiegészítését követelheti.»

A köteles részre jogosított az adományt, p. o. a hagyományt

¹ A javaslat fordításában csakugyan nyomtatási hiba van, a menyiben az eredeti szöveg azon esetre intézkedik, «ha ezen adományokat az örökhagyó a törzselőd elhalálozása után (8., 13. §.) adta», míg a fordítás következtében szól: «wenn der Erblasser diese Zuwendungen vor dem Ableben eines Stammvorfahren (8., 13. §.) gegeben hat. Szerk.

² A tárgyalás alatt lévő újabb törvényjavaslatban a 6%-os kamat 5%-ra van leszállítva. Szerk.

mányt elfogadni ugyan nem tartozik, midőn ezt nem tartja érdekében állónak, ha az reá nézvé kellemetlenségekkel járna. Csak arról lehet szó, hogy tartozik tűrni, miszerint a neki szánt részesítés értéke, akár fogadja azt el, akár nem, köteles részébe betudassék és csak a kiegészítést legyen jogosítva követelni.

78. §.

A 4-ik alinea szerint, «ha az örökhagyó a kitagadás okát megjelölte, de ezen ok vagy nem képez törvényes kitagadási okot, vagy nem felel meg a valóságnak, a kitagadás hatálytalan akkor is, ha valamely meg nem nevezett kitagadási ok tényleg fenforog».

Ezen intézkedés azon feltevésen alapszik, hogy a kitagadási akarat ilyen esetben rendesen a megjelölt ok valóságának feltételéhez van kötve.

Én ezen feltevést hibásnak tartom. Ezen intézkedés azonban célszerűtlennek is mondható.

Bizonyára kívánatos, hogy az örökhagyó a kitagadási okot megjelölje, mert ez őt magát a kitagadás okadatolása iránt jobban felvilágosítja és intézkedésének a végrendeleti örökös által a jövőben leendő megvédelmezésére alapot szolgáltat. Ha azonban ezen külön megjelölést, mely mellett tényleg fontos indokok harcolnak, nem akarjuk a kitagadás feltételéül tenni, akkor még sem szabad a törvénynek közvetlenül arra hatni, hogy a kitagadás az életben elmaradjon. Ez pedig bekövetkezik, ha a törvény a kitagadás okának megjelölése esetében a kitagadást ezen ok valóságának és törvényességének feltételéhez kötöttnek jelenti ki. Minden jogtudósnak le kell akkor beszélnie azon örökhagyót, ki a kitagadásra erősen el van határozva, hogy a kitagadás okát a végrendeletben megjelölje. És így azon szokás fog kifejlődni, hogy a kitagadás oka nem fog megjelöltetni, a mi mindenestre nem lesz kívánatos.

80. §.

A 3-ik alinea szerint, «az, a ki jogszerűen kitagadtatott, törvényes örökösödés esetében is kizárva marad azon örökrészből, mely őt ki nem tagadás esetében illette volna.»

Ezen intézkedést aggályosnak tartom, mert ez gyakran és talán az esetek legtöbbszörében az örökhagyó akaratának nem fog megfelelni.

Tegyük fel, hogy az örökhagyónak két fia van, az egyik solid és derék, a másik folyton nyilvánosan botrányos életmódot folytat. A solid fiu egyedüli örökösnek neveztetik, a másik kitagadtatik, azonban az első kevéssel az örökhagyó előtt meghal. Hogy ezen esetben is a tulélő fiu egész távoli rokonokkal szemben, az örökhagyó szándéka szerint, kizárás-sék, valóban nagyon kérdéses!

Ha érdemtelenségi eset forog fen (6. §.), az érdemtelen ennek folytán az öröklési jogból ki van zárva. Azonban itt a törvény szándéka zárja őt ki és pedig büntetésül. Ez egészen más dolog.

83. §.

Gazdaságilag aggályosnak tartom a lemenő örökösök köteles részét általában a hagyaték fele részében megállapítani. Azon örökösre, kinek atyja birtokát vagy üzletét kell átvenni, ez által gyakran tulságos nagy terhek háríttatnak. Azonban megengedem, hogy itt a nép felfogása és a közérzet nagy nyomatékkal bírnak.

86. §.

6. pont. A közérkölsiséget botránkoztató életnek «megtálcodott» folytatása alatt, mely kitagadási okot képezne, bizonyára «az örökhagyónak kijelentett roszalása daczára» folytatott közérkölsiséget botránkoztató élet értendő.

93. §.

Az 1. alineában bizonyára hozzáteendő «vagy érdeketlen».¹

98. §.

Az inofficiosæ donationis querella-t oly szükség-eszköznek tekintem, melyet teljesen nem lehet nélkülözni. Azonban semmi esetre sem kell ezen keresetet különösen előmozdítani. Általa nem ritkán rég óta fenálló viszonyok tétlenkedésesekké és nem kívánatos, nehéz perek idéztetnek elő. A javaslat véleményem szerint a helyes határokon túl megy.

Következő példát vetem fel. Egy részvénytársaságnak magasabb hivatalnok vagy igazgatója nagy fizetést huz, p. o. 20,000 forintot, vagyona azonban jelentéktelen és nem haladja meg a 30,000 forintot. Első házasságából egyetlen gyermeke van, egy leánya, kit egy katonatisztnak nőül ad, és ennek a 30,000 frtot vagy legalább is többet, mint ezen összegnek felét hozományul adja. Ekkor az illető már második házasságban él, de csak leányának férjhezmenetele után születnek megint gyermekei. Több év után elhal és második házasságából származó gyermekeinek csak nagyon keveset hagy hátra. A javaslat szerint ezek az első házasságból származott leány ellen megtámadási keresetet indíthatnak és tőle hozományának körülbelül fele részét visszakövetelhetik. Azonban ezen hozomány a leány háztartásának alapjává, talán családja létfenntartásának feltételévé vált. Az ilyen visszakövetelési kereset nem nyugodnék az igazság alapján.

Ennélfogva a 98. §. 2. pontjának azon határozmányát, «hogy a megajándékozott ezen köteleességét azon körülmény, hogy ő a megajándékozaskor jóhiszemben volt, meg nem szünteti» aggályosnak tartom és épen ellenkezőjét fogadnám el. Ha ennek folytán a querella inofficiosæ donationis és dotis gyakran nem lenne keresztülvihető, én ebben visszasságot nem látnék.

(Folyt. köv.)

A jogi seminariumokról.

II.²

Az elősorolt okok együtt végre azt eredményezték, hogy a cultur-államok a seminariumi és vele rokon intézményeknek a jogi oktatásban jelentékeny helyet adtak.

A jogi seminariumok eredetét megtalálni nem könnyű. Franciaország és Németország versenyeznek a kezdeményezés érdeméért, s bizonyos jogosultsága mindegyiknek van hozzá. Tény az, hogy Franciaországban már régen szokásban volt az előadott anyagnak a tanár és tanuló közti bizalmas, szűkebb körben való megbeszélése; szokásban volt, hogy a tanár a tanulót a vizsgálat által megkívánt írásbeli dolgozat készítésénél utbaigazítsa. E célból egyes buzgó tanárok saját iniciatívájokból néha heti 1 óra conferenceot is hirdettek. De Németországban meg már a század elején keletkezik a bölcsészeti karnál egy intézmény (a berlini philologiai seminarium 1812-ben), mely a jogi seminariumok mintája lett. Másrészt meg Franciaországban a közoktatási kormány már 1857-ben elrendelte egy némileg hasonló intézménynek, a conferenceoknak a főárgyak mellett rendes tartását, de a jogi seminarium, mint külön intézmény, e czim alatt, mégis csak Németországban szerveztetett.

A jogi seminariumok Németországban legújabb keletűek. Kísérlet a greifswaldi egyetemen történt, azután a lipcsei, berlini (1875), a boroszlói és strassburgi egyetemeken szerveztettek, napjainkban pedig Giessenben (1886) és nincs kétség az iránt, hogy a közel jövőben valamennyi jogi kar birand seminariumokkal. Legalább, a hol még hiányzik, mint pl. Münchenben, szervezését élénken sürgetik.

¹ Az újabb szövegezéssel beterjesztett törvényjavaslatnak megfelelő 96. §-a az érdemetlenség felvételével tényleg ki van bővítve. Szerk.

² Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

A német jogi seminariumokban a tanítás, illetve a tanulás módja nagyban-egészben egyenlő, de a részletekben van némi különbség a különböző jogi karoknál. Némelyek u. i. kizárólag arra alapítvák, hogy a tanuló a tudományos buvárkodásba bevezetessék, hogy a tudomány készítését tanulja meg. Ezek a berlini jogi seminarium szabályzatát követik, melynek 1. §-a azt mondja: «a jogi seminarium célja személyes tudományos munkára serkenteni és a tanulót történeti, dogmatikai, exegetikai oktatás által oda képezni, hogy eredeti buvárlatokat tehessen.»¹ — Más seminariumokban arra is fordítatik figyelem, hogy segélyük által a rendes előadások gyümölcsözőbbek legyenek, a midőn a tanár a tanulóval bizalmasabban érintkezve, az illető alaptanulmányainak kiegészítésére és a szakirodalomban való tájékozásra is törekedik. Ezek inkább a boroszlói jogi seminarium statutumait követik, melynek 1. §-a szerint: «a jogi seminarium célja a tanulót az anyagba való mélyedésre vezérelni források bemutatása és ezekre vonatkozó exegetikai gyakorlatok, jogesetek ismertetése és megoldása, írásbeli dolgozatok szerkesztése és az illető tudományág egyes részeinek, kérdéseinek megbeszélése által.» — Lipcsében pedig, hol a jogi seminarium célja szintén tudományos buvárkodás, a seminarium helyiségét használhatják mindazok, kik valamelyik tanár gyakorlati óráin részt vesznek.² Tehát itt is kétféle elem találkozik össze a jogi seminariumban, kik a tudomány készítését tanulják és kik alapismereteik tökéletesítésén fáradoznak.

A jogi seminariumok igazgatása annyiféle, a hány az egyetem, a melyen szerveztettek. Majd különböző tudományágak szerint különböző szakosztályokra oszlik — pl. Strassburgban ötre, Berlinben háromra —, melyeknek vezetői fél-évenként változnak. Majd az egész seminariumi oktatás élén a dékán áll és a szakosztályokat az egyes szaktanárok vezetik. — Seminariumot vezető tanár azonban mindig föl van mentve a publicum tartásának kötelezettsége alól.

Félév elején a szakosztályt vezető tanár a résztvevőkkel összejön és közösen megválasztják a kidolgozandó tételeket. A tanár gondoskodik az általa szükségesnek vélt forrásmunkák, esetleg kéziratok beszerzéséről, ha ezek a seminariumi könyvtárban nem volnának megtalálhatók. S ezután heti két, rendszeren egymásba folyó órában megjelenik a seminarium helyiségeiben, hol a munka folyik, felvilágosításokkal, utbaigazításokkal szolgál, mondhatjuk a tanulóval együtt dolgozik.

Az így létrejött értekezés a seminariumban felolvastatik és a tanár bírálatának, valamint általános megbeszélésnek lesz tárgya; azután néha, mint tudori értekezés, vagy vala-

¹ A szabályzatot Brunner tanár dolgozta ki; életbe pedig 1875 ápril 22-én lépett. — A többi fejezetek következőleg szólnak:

«2. §. A jogi seminariumban három sectio szerveztetik: egy a római jog, egy a germánjog, egy pedig a kánonjog számára.»

«3. §. A jogi seminariumoknak csak bejegyzett egyetemi polgárok lehetnek tagjai, kik a sectiót vezető tanárnál tartoznak jelentkezni s ő határoz szigorú szóbeli és írásbeli vizsgálat után a fölött, hogy vajon a jelentkező rendelkezik-e elég képzettséggel arra, hogy ez intézményt sikerrel használhassa. — A fölvétel csak egy semesterre szól.»

E § alapján rendszerint megkívántatik, hogy a jelentkező előzőleg legalább három félévet töltött legyen már az egyetemen és hogy a szakból, melynek körében most buvárkodni szándékozik, solid alapismeretekkel birjon. A fölvettek száma 15—20 közt váltakozik.

«4. §. Végleges beírás valamely szakosztályra a vezető tanár engedélye folytán a questuránál történik.»

«5. §. A jogi seminariumokban való részvétel ingyenes.»

«6. §. Minden tag köteles félévenként legalább egy értekezést elkészíteni. Hanyagság, vagy később kitünt hiánya a kellő képzettségnek mindenkor okot képez a kizárára.»

«7. §. A seminariumnak külön könyvtára van, mely az egyik vezető tanár felügyelete alatt áll, a ki mellett a seminarium egy tagja segítkezik.»

«8. §. A félév végén, tudományos művekben jutalmak osztatnak ki, a munkában kitűntek között.»

² Verordnung der Leipziger Juristen-Fakultät für die Benützung des Seminarzimmers. 1883. nov. 14-ről.

mely folyóiratban lát napvilágot. Sőt az is előfordul, hogy a seminariumban megkezdett munka, később folytatva és befejezve, abszolút becsü könyv lesz.

Továbbá szokásos a seminariumokban, különösen azokban, melyek nem a berlini szabályzathoz ragaszkodnak, hogy a tanár valamely törvény, valódi vagy képzelt eset magyarázatát kívánja. Majd meg egyes kérdéseket vet föl és általános vitát provokál. Ilyenkor a kérdés előleges tanulmányozására idő engedtetik és a seminarium egyik tagja írásba foglalt nézetet felolvassa és ezzel a vitát megnyitja. A pozitív jogoknál pedig gyakorlati esetek is vannak vitára kitűzve, s az egyik tag ismét mint előadó szerepel.

De mindez csak másodrendű. A seminariumok fogalmával Németországban a tudomány önálló művelésének tanítása függ össze.

A seminarium tehát a német jogi oktatás keretében egy külön intézmény, melynek meg van a maga külön élete, külön működése, külön célja. Van külön helyisége, külön könyvtára, melyeket az egyetem többi hallgatói nem használhatnak. A tagok között pedig gyakran lehet találni végzett jogászokat, tudorokat, kiket ép ez intézmény tart még az egyetem falai között és ezek képezik a seminariumok élite-elemét.

A seminariumok intézménye Németországból Ausztriában is csakhamar elterjedt. Szerveztettek 1873. évi sept. 23-án kelt rendelettel; nagyban-egészben a német seminariumokhoz hasonlóan. Minden jogi és államtudományi karnál van egy jogi és egy államtudományi seminarium, a melyek azután alosztályokra válnak.¹

A seminariumok mellett, a katedrai előadás kiegészítésül találkozunk még a német jogi oktatás körében a gyakorlati órákkal — Uebungen, Practica, Exegetica, Uebungscollegia etc. — Ez órákban, a résztvevők számát tekintve, nem olyan szigorúak, mint a seminariumoknál; a tanítás módja pedig semmi tekintetben sincs korlátozva. A tanár a tárgya iránt különösen érdeklődőkkel szűkebb, bizalmasabb körben összejön s úgy tanít, a mint az eredményt leginkább elérhetőnek véli. Ellenőrzi az előadásokon szerzett alapismereteket, azokat kiegészíti, esetleg javítja, vagy egyes alapvető kérdéseket tesz bővebb megbeszélés, vizsgálódás tárgyává. Így tanít Roscher Lipcsében. Más meg a tanuló irodalmi tájékoztatására helyezi a fősúlyt s egyes kiváló műveket, vagy azoknak fontosabb részeit olvastatja. Ilyen a Walcker-féle «Uebungen» ugyancsak Lipcsében. Wagner berlini tanár gyakorlati óráiban a tudomány egyes főbb kérdéseit tanulmányozzák olyanformán, hogy egy-egy résztvevő, egy-egy tételt kidolgozik, a gyakorlati órán fölolvass s a tanár vezetése alatt ezt fejtegetik. Ismét mások az előadásokon tanult elméletnek a gyakorlati életre való alkalmazását ohajtják megkönnyíteni és e célból valamely jogesetet vesznek föl és ennek eldöntése képezi a gyakorlati óra tárgyát. Így tanít Goldschmidt Berlinben, Windscheid Lipcsében, Ihering Göttingában.²

E gyakorlati órák nem képeznek különálló intézményt; inkább mint a főcollegiumok kiegészítő részei tekinthetők, melyeket a tanár valamely special-collegium helyett tart. Népszerűségük azonban olyan nagy, hogy ma már majd minden főcollegium mellett találkozunk velük; vagy, mint a német felső oktatásnak egy alapos ismerője kiemeli: «a német jogtanár mindig hajlandó a szakmája iránt érdeklődőket körébe gyűjteni, hol az egyszerű hallgatóból munkatárs lesz.»³

Nem egy tanárral beszéltem, ki a gyakorlati órák jelentőségét a seminariumok fölé helyezi. Munthe pedig egyenesen ezektől teszi függővé a katedrai előadások értékét.⁴ S e felfogás érthető lesz, ha meggondoljuk, hogy a seminarium intézménye aránylag elenyésző csekély számnak szolgálhat közvetlen. A berlini egyetem 1200 jogásza közül legfőlebb 60 lehet részese a seminariumi oktatásnak, míg a gyakorlati órákon 4—500 részt vehet; továbbá, hogy a seminariumi oktatás a legkiválóbbaknak segít, kiknek tehát legkisebb szükségük van a segítségre, míg a gyakorlati órák segíthetnek mindazokon, kikben van elég jóakarát és tehetség, az egyetemen töltött időt felhasználni. E két rokon természetű intézmény azonban egymást, együtt pedig a katedrai előadást nagyon szépen kiegészíti.

Dr. NAGY ERNŐ.

Jogirodalom.

Visszapillantások hazánk régi igazságszolgáltatási viszonyaira. Jogtörténelmi tanulmány. Irta Makay Dezső kir. tvszéki bíró. (Árpád-korszak.) Nagy-Kanizsán (Wajdics J. nyomdája). Ára 2 frt o. é.

Jelen munkát szerzőnek első önálló irodalmi dolgozata s mint az előszóból kiderül, nagy igényekkel nem lép az olvasó közönség elé. Régi jogunk történelmét «kicsiben s a laicus közönség érdeklődési igényeihez mért módon», vázlatos rövid képében akarta feltüntetni. Szerző a gyakorlati téren működő bíró s mint ilyen a jogélet lüktető ereit, jellemző vonásait jól ismeri. Másfelől azonban szorgalmas történetbuvár s a régi okiratoknak beható kutatója. Épen e két minőségénél fogva igen alkalmas arra, hogy az eléje tűzött anyagot teljesen uralja s az elszórt történelmi anyagból a jogi érdekű és vonatkozású részleteket előkeresve, azt, a mi akár a magán-, akár a büntetőjog vagy a törvénykezési eljárás szempontjából érdekes és fontos, különösen kiemeli.

Igaz, hogy a magyar jogtörténelem fejlesztése érdekében nem annyira ily általános és egész korszakokra kiterjedő vázlatokra, mint inkább az egyes intézményeknek kifejlődését, alakulását behatóbban fejtegető és megvilágosító tanulmányokra volna szükség; de van jogosultsága a jogintézmények korszakok szerinti vázlatos összefoglalásának és előadásának is a jogélet iránt érdeklődők tájékozása és így — mint szerző az előszóban helyesen fejezi ki magát — az általános közmívelődés szempontjából.

Igy fogva tehát fel a munkát szerény célját, el kell ismernünk, hogy szerző műve a jogtörténelmi ismeretek terjesztésére haszonnal fog közreműködni s a ki régi jogviszonyaink felől tájékozást óhajt nyerni, azt abban meg fogja találni. Az összeállítás is sikerültnek mondható s az előadás — némely részletezések kivételével — elég eleven, könnyed és népszerű, minőnek a főbőbbiek szerint lenni kell.

A munka hat fejezetre oszlik. Az elsőben szent István kora, a másodikban sz. István közvetlen utódai, továbbá sz. László, Kálmán, III. Béla, Imre királyoké, a harmadikban II. Endréé, a negyedikben IV. Béláé, az ötödikben V. Istváné és Kun Lászlóé, a hatodikban III. Endréé foglaltatik. Találónan emeli ki szerző az Árpád-kori jogélet összegezéséről irt végső soraiban, hogy az egyes királyok alatt jelentkező igazságügyi viszonyaink az illető uralkodó jellemének s tulajdonainak lenyomatát viselik magukon.

A hazai törvénykezés történetének vitás pontjainál szerző nem egy adattal vagy nézetnyilvánítással járul a vitakérdés eldöntéséhez. Pl. a XI. század igazságszolgáltatási közegeiről szólva, a «pristaldusokról» is megemlékezik. Némelyek (Szegedy, Szlemenics, Vajda, Barta) a peres ügyet megoldó (perestoldó) végrehajtási eljárást teljesítő közegnek, Puky ezenkívül még közbírónak, Kollár Ádám a királyt, nádort, vár-

¹ Lyon-Caen: Les facultés de droits et des sciences politiques dans les Universités autrichiennes.

² E czélokra készült Iheringnek «Civilrechtsfälle ohne Entscheidungen» és Goldschmidtnek «Privatrechtsfälle zum Gebrauch für praktische Uebungen» című könyve.

³ «Sur les Universités de l'Allemagne». (Revue internationale de l'enseignement. 1886.)

⁴ «Die Reform des juristischen Unterrichtes.»

sődésre hivatottak vagy azok egy része atyai hatalom, gyám-ság vagy gondnokság alatt áll, az örökösödési eljárás megindítására tárgyalást rendel; és így ezen szakasznak csak is azon értelem tulajdonítható, de a gyakorlat sem ment túl a korláton, hogy a gyámhatóság csakis ezen szakaszban jelzett esetben indít örökösödési eljárást.

Önként felmerül tehát azon kérdés, miért kell a 233. §. 2. pontja esetében a leltárt az illetékes árvaszékhez áttenni; hogy ezen esetben az árvaszék nem indítja az örökösödési eljárást, illetve tárgyaló hatóságként el nem jár, az világos a 243. §. rendelkezéséből; így tehát tovább kell kutatnunk és a kulcsot megtaláljuk a 257. §-ban, mely így szól: távollevő önjogu örökösök örökségének kezelésére a gyámhatóság gondnokot rendel, ki a kezelési módozatnak gyámhatósági jóváhagyása mellett azt mind addig kezeli, míg a felett a bíróság az 1868. évi LIV. tcz. 576. §-a értelmében intézkedik. És így a látszólagos ellentét meg van magyarázva, vagyis a 233. §. 2. pontja esetében a leltár a gyámhatósághoz csak is azért az egy actusért tétetik át, hogy az vagyonkezelő gondnokot (curator bonorum) nevezzon: mihelyt az árvaszék vagyonkezelő gondnokot nevezett, az iratokat a 257. §-ban jelzett módon a bírósághoz, mint leendő tárgyaló hatósághoz az 1868. évi LIV. tcz. 576. §-ában irt eljárás végett visszaküldi; az árvaszék, illetve a gyámhatóság tehát a 233. §. 2. p. esetében egyebet nem tesz, mint a vagyonkezelő gondnokot kinevezi, kirendeli. Önként értetik, hogy ha a távollevő, illetve ismeretlen helyen tartózkodó gyám- vagy gondnokhatóság alá tartozik, a további eljárás is az illetékes árvaszéket illeti.

És így ezekből kitűnik, hogy a látszólagos ellentétet a 236. §. hiányos szövegezése okozza. Nézetem szerint ezen szakasz tehát következőleg lett volna szövegezendő.

«A leltár a 233. §. 1. pontja esetében a gyámhatóságnak a 243. §. értelmében leendő eljárás megindítása végett, a 233. §. 2-dik pontja esetében hasonlólag a gyámhatóságnak a 257. §. értelmében leendő eljárás végett küldendő be; utóbbi esetben azonban a gyámhatóság az összes hagyatéki iratokat az örökösödési eljárásra illetékes bírósághoz átteszi.»

Azt hiszem, hogy az ily szövegezés elejét venné minden további szabálytalanságnak. Felhozva gyakorlati példát: ha például Nagy Mihály Harasztin meghal és kiskorúakat hagy maga után, a haláleset felvétele, illetve leltár az illetékes gyámhatósághoz küldetik be: hogy a 243. §. értelmében eljárjon.

Ha pedig Tóth János elhal, gyám- vagy gondnokság alatti leszármazókat nem hagy, de nagykoru egyik örököse ismeretlen helyen távol van, a haláleset és leltár beküldetik ugyan a gyámhatóságnak; de csak is a 257. §-ban jelzett vagyonkezelő gondnok kinevezése végett, a gyámhatóság ennek megtörténte után az iratokat az illetékes hagyatéki bírósághoz tegye át.

Végül még meg kell jegyezni, hogy az 1868. évi LIV. tcz. 560. §. b) pontja hatályon kívül nem tétetett, és ezen szakasz változatlanul fenáll.

Ezek azok, melyeket szükségesnek tartottam előadni; azt hiszem, hogy az ilyképen foganatosított eljárással a gyámhatóság és a bíróság közt felmerülhető szabálytalanságok elkerülhetők lesznek.

SZÁNTAY ADOLF,

kir. tsz. bíró.

Zálogvisszaváltási igény-feljegyzések kitörlése a telekkönyvből.

Ma már minden zálogvisszaváltási igény elévültnek tekintendő, mert az ősiségi nyiltparancs 10., 20., 22., 23. §-aiban megállapított határidők teljesen lejártak; épen azért egyszerű mód lenne törvényileg nyújtandó ahhoz, hogy a birtokeladás, jelzálog terhelést és lejegyzéseket akadályozó zálogvisszavál-

tási igény-feljegyzések a telekkönyvből egyszerűen, költséges eljárás igénybevétele nélkül, kitörölhetők legyenek.

Most érvényben levő (az 1881. LIX. tcz. 6. §-án alapuló) törvényes gyakorlatunk megköveteli, hogy a zálogvisszaváltási igényfölgjegyzés kitörlése iránt költséges törlési kereset indíttassék; úgy de ezzel még egy részről jogos ok nélkül költséggel terheltetnék a birtoktulajdonos, más részről idővesztéssel és kárt szenved a rendes perek lustasága miatt.

A mennyiben az igazságügyi kormány most dolgozik a telekkönyvi rendeletek ideiglenes módosítása és pótlása tervezetén: időszerűnek tartanám, ha e kérdésre is figyelmem irányulna, mert lehetetlen visszásnak nem tartani azon helyzetet, hogy a törvény szerint nyilván elévült zálogvisszaváltási jog feljegyzésének kitörlését költséges és hosszas peruton kell keresztülvinni.

Alkalmazható volna oly eljárás, mint az előjegyzések kitörlésénél (telekkönyvi rendtartás 99. §.) tudniillik egyszerű kérvényre, peren kívülileg tárgyalás lenne tartandó, arra az, a kinek érdekében a zálogvisszaváltási igény feljegyeztetett, megidézendő és ha kimutatni nem tudja zálogvisszaváltási perének az elévülési időn belül való megindítását, a feljegyzett igény törlése azonnal elrendelendő.

De nemcsak a zálogvisszaváltási igény, hanem minden nemü telekkönyvi feljegyzések (telekkönyvi rendtartás 104. §.) kitörölhetése tekintetében alkalmazandó volna e mód, mert ma a hány telekkönyvi hatóság van, az mind megannyi eljárást követ és különféle akadályokat tesz a telekkönyvi feljegyzések kitörlésének elrendelésénél, mert a telekkönyvi rendtartás a feljegyzések kitörlési módjáról elfelejtett intézkedni, úgy annyira, hogy gyakran könnyebb a telekkönyvi bekebelezések kitörlését keresztülvinni, mint egy egyszerű per-feljegyzésnek, zárlati feljegyzésnekstb. kitörlését.

OSVÁTH IMRE.
n.-váradai ügyvéd.

Az igazságszolgáltatás mostoha gyermekei.

Vannak ilyenek is; pedig az igazságszolgáltatás minden közege igényt tarthat arra, hogy az állam úgy gondozza őt, mint az anya édes gyermekét.

Az igazságszolgáltatás terén minden tényező fontos s azok a kicsinyelt munkák is nagy horderővel bírnak, melyeket mechanikaiaknak szoktunk nevezni, mert oly következményeket vonhatnak maguk után, melyek az igazságszolgáltatást menetében sokszor meggátolják, sőt sokszor magának az igazságnak érvényesülését is lehetetlenné teszik.

Nagyon gyakori a panasz, hogy a bírósági irodákban a másolandó ügydarabok halomszámra fölnövekedve megtorlódnak, hogy az expeditio laza s hogy a percsomók rendezetlen állapotban, sokszor csak súly szerint megjelölve küldetnek a felsőbb bírósághoz, hol aztán a felsőbb foku bíróság tagjainak kell drága idejüket az iratok rendezésével tölteni s még így is nem is ritka az eset, hogy az ügyiratokat kiegészítés végett kell az alsó bírósághoz leküldeni.

Mechanikaiaknak tekintetvén ezen munkák, az azok teljesítése alkalmával észlelt hiányok orvoslására is mechanikai módszert szokás alkalmazni, mely a kezelő személyzet hivatalos munkaidejének felemelésében szokott nyilvánulni; de a tapasztalat azt bizonyítja, hogy ezen módszer célra nem vezet s a hiányokat és hibákat kiküszöbölni nem alkalmas.

Nem pedig azért, mert ezen bajnak forrását nem mechanikai és physikai, hanem lélektani okok képezik.

Kétségkívüli dolog, hogy az ember mint társadalmi lény arra törekszik, miszerint minél nagyobb jólétet érhesen el; küzd, hogy haladhasson, hogy emelkedhessék; tür, szenved és dolgozik, mert mindezekért sorsának javításában remél recompensatiót találhatni.

A mi bírósági ügykezelő személyzetünknel a haladásra,

az emelkedésre és ezzel a saját jólétének fokozására irányuló remény teljesen ki van zárva. Az 500 frt fizetéssel kinevezett bírósági ügykezelő tiszt ezen kinevezéssel elérte a non plus ultrát, mert rá nézve sem a magasabb tisztségre jutás, sem a fizetés emelkedésére való kilátás rendszerint nem létezik.

Emberfölötti dolgot követelünk tehát azon tisztviselőtől, kinek jólétét sem erkölcsileg, sem anyagilag nem fokozhatjuk, ha ennek daczára tőle odaadó munkálkodást követelünk.

Tegyük föl, hogy az imént kinevezett kezelő tisztviselő pontos, lelkiismeretes és szorgalmas. Ha évek, sőt egy évtizedet meghaladó időn át látja, hogy szorgalma, pontossága és lelkiismeretessége sem erkölcsi, sem anyagi elismerést nem szerez; ha látja, hogy kevésbé szorgalmas társával minden tekintetben mindig egyenlő marad s a mi legfőbb, ha tudja, pedig tudja, hogy neki még az sem szabad, a mi az ember éltető eleme, — remélni: ki csodálkozik azon, hogy a munkakedv lelohad, hogy beáll a tespedés, hogy a teljesített munka laza és hiányos s hogy az eként munkálkodó tiszt jövedelmének fokozása végett sokszor borraivalók elfogadásától s alaptalan leletek felvételétől s ez által az állam polgárainak zaklatásától sem riad vissza.

Ezek valóban mostoha gyermekei az igazságszolgáltatásnak, melynek tekintélye megköveteli, hogy munkásainak legkisebbjei is azon felemelő tudattal birjanak, miszerint ők is tényezői az állami legfontosabb feladatok egyikének, t. i. az igazságszolgáltatásnak.

Ezen felemelő tudatra azonban csak akként ébreszthetők, ha saját emelkedésük lehetősége is biztosíttatik. A bírakra nézve bölcsen gondoskodott a törvényhozás arról, hogy mindazon bírák, kik bizonyos éveket egy és ugyanazon állásban töltenek, fizetési pótlékban részesüljenek. Ezen igazságos rendelkezés lenne alkalmazandó a bírósági összes tisztviselőkre nézve annál is inkább, mert hisz ezeknek magasabb állásra kilátásuk nincs; annál is inkább, mert hisz ugyanez az állami igazgatás más ágainál is divik; annál is inkább, mert ez által jutalmazva lenne a feddhetlen szolgálat, sarkaltatnék a jóra való ösztön s meggátoltatnék a már is általánossá vált tespedés.

Azon csekély összeg pedig, mely erre igényeltetnék, kárpótolva lenne az igazságszolgáltatási mechanizmus gyorsabb működése és ezzel az igazságszolgáltatásnak gyorsabb menete s az ügyfelek érdekeinek gondosabb szem előtt tartása által.

A bírósági tisztviselők pedig megszűnnének az igazságszolgáltatás mostoha gyermekei lenni.

TÓTH GÁSPÁR.

A budapesti kir. ítélő tábla 1887. évi ügyforgalma.

A *Jogtudományi Közlöny* folyó évi 5. számában megjelent, ily című közleménynek adatai némi helyreigazításra ösztönöznek.

Nem bírálgatom a cikket arról az oldaláról, hogy miért látja épen csak a budapesti kir. ítélő tábla hátralékát oly súlyos bajnak, mely az igazságszolgáltatás gyorsaságát akadályozza? Holott a baj, mely kétségtelenül megvan és nagy mérvben van meg a budapesti kir. ítélő táblánál — fájdalom — közös baja bíróságainknak. Nem vitatom e cikkel szemben azt sem, hogy az ügyeknek a budapesti királyi ítélő táblánál félétét is meghaladó heverése még aránylag nem is olyan nagy idővesztés ahhoz képest, hogy mily sok időbe kerül, míg az ügyek első bíróságainknál perdöntő határozatot nyernek. Nem pedig azért, mert kétségtelennek tartom, hogy törvénykezési állapotaink orvoslásra várnak. Én is helyesnek tartom a bajra rámutatást még akkor is, ha az egyoldalulag történik.

A cikknek csupán arra a részére óhajtók — a kezemhez került adatok alapján — megjegyzéseket tenni, a mely

a budapesti kir. ítélő táblának 1877. évi tevékenységét az 1887. évéhez hasonlítja az utóbbinak rovására.

A budapesti kir. ítélő tábla az 1877. évet 13½ ezer hátralékkal zárta, az 1887. évet pedig 31 ezerrel. A cikkben is feltüntetett eme különbség okát bárki is abban keresné, hogy akkor (1877. évben) a munkaerő a végezendő feladatnak inkább képes volt megfelelni, mint a múlt évben. Kétségtelenül ebben kell az okot keresni. Más szavakkal: az 1877. évben alkalmazott bírói létszámhoz képest az elintézésre váró ügyek száma kevesebb volt, mint 1887-ben.

Czikkiró ur szerint azonban nem úgy állt a dolog. Akkor kevesebb volt a bírói létszám és annak daczára nagyobb volt az elintézés összege. Szerinte 1877. évben 137 bíró működött, a hátralék csak 13½ ezer volt; 1887. évben a hátralék 31 ezerre nőtt, holott ekkor a bírói létszám már 152-re emelkedett a *tanácselnökökkel együtt*.

Nem tudom, hozzászámította-e czikkiró ur az 1877. évi bírói létszámhoz is a tanácselnököket? a kiknek létszáma — tudtommal — akkor is tiz volt. Kellett tennie, mert különben azt kell feltételeznie, hogy a tanácselnökök 1877. évben — szemben az 1887. évi működésükkel — semmivel sem járultak az ugyis kedvező eredmény előidézéséhez.

Tehát megengedve, hogy akkor (1877. évben) kevesebb volt a bírói létszám, mint 1887. évben, kíséreljük meg kiszámítani, hogy helyesek-e czikkiró urnak a két év tevékenységét összehasonlító egyéb adatai.

Czikkiró ur szerint 1877. évben 120½ ezer volt az elintézés összege, 1887-ben pedig csak 107,966.

Itt egy kis helyreigazítást kell tennem. — A czikkiró ur 1877. évre beszámította az akkor 1356-ot tevő fegyelmi ügyek számát is, míg 1887. évre mellőzte az akkor 1006-ot tevő fegyelmi elintézés összegét. Eszerint helyesebben az 1887. évi elintézés összege 108,972.

Czikkiró ur, a beérkezés emelkedéséről szólva, mellékesen, jegyzetképen említi fel: «min nagyon nem változtat az, hogy az ülésen kívül elintézendő ügyek jó egyharmadát képezik az összes bejövételnek, és a melyek például 1877-ben 47½ ezerre mennek, 1886-ban pedig 44 ezerre.»

A párhuzamba vett két év tevékenysége között levő, feltűnőnek látszó különbséget talán épen ez a «min nagyon nem változtat» magyarázza meg. Ez adatokat a czikkiró ur tévesen sorolta fel.

Ha a hivatalos adatok közelebb járnak a valósághoz, mint a czikkiró uréi, 1877. évben a 120½ ezer elintézés között nem 47½ ezer, hanem 48665 ülésen kívüli volt. Ez még nem nagy különbség. És még így inkább igaza van a czikkiró urnak, hogy 1877. évben az ülésen kívüliek az összes bejövételnek (122 ezernek) csakugyan «jó egyharmadát» tették. De nincs igaza czikkiró urnak az 1886. évre, hol már nagyot téved. Ez utóbbi évben ugyanis az ülésen kívüliek nem többet, mint csak 34,000-et tettek. Ez már a czikkiró ur adatai szerint 44,000-et tevő számhoz képest 10 ezer különbség. Ez évben az összes bejövételnek 107,721-nek, helyesebben, miként 1877-re, a fegyelmi ügyeket is ideszámítva, 108,694-nek már nemcsak jó egyharmadát nem tették az ülésen kívül elintézhető, hanem ez arányon jóval alul maradtak.

De czikkiró ur csupán erre vonatkozólag tett 1886. évvel összehasonlítást, egyébként az 1887. évet hasonlítván 1877. évhez: folytassuk e két év között azt. Hiányzó adatait pótolhatom.

Az ülésen kívüli elintézés 1887. évben 35,307-et tett és így a bejövételnek 115,789-nek, helyesebben a fegyelmi ügyekkel, 116,795-nek, még kevésbé közelítette meg egyharmadát, mint 1886. évben.

Ha már most arra figyelünk, hogy az 1877. évre hátralécul csak 11 ezer maradt s ehhez ez évben 122 ezer érkezett: látjuk, hogy az összes elintézendő összeg akkor 133 ezeret tett ki. Míg 1887-ben a hátralécul maradt 23½ ezer-

hez 115^{7/10}-ed (a fegyelmiekkal 116^{7/10}-ed) ezer érkezvén, az elintézendő összeg most már 140 ezerre rugott. Ez a körülmény maga már 7 ezer hátralék-különbséget magyaráz meg. Ehez adva a fenebbiek nyomán azt, hogy 1877. évben az ülésen kívüli elintézés 48,665 volt, ellenben 1887-ben ilyenképen csak 35,307 ügy volt elintézhető: ebben a további hátralék különbségnek találhatjuk magyarázatát.

Ugyanis 1877. évben az összes elintézendő összegből csak 85 ezer volt az, a mi ülésben volt elintézendő; ellenben 1887. évben az ekkép elintézendő ügyek összege már 105 ezerre emelkedett. Míg tehát 1877. évben a 133 ezer elintézendő ügyből elintéztetett ugyan 120^{1/2} ezer, ebben azonban csak 71^{8/10} ezer ülési volt: addig 1887. évben az elintézendő 140 ezerből csak 108^{9/10} ezer intéztetett el, de abban 73^{6/10} ezer ülési ügy volt.

Kétségtelen tehát, hogy bár az 1877. évnek összes tevékenysége nagyobb számot tüntet is fel, mint az 1887. évé (1205 : 1089): az ülésben elintéztetett ügyek összege mégis nagyobb volt az 1887. évben (736 : 718), vagyis közel kétezerrel több volt az, mint 1877. évben.

A felhozottak talán némileg megvilágítják a hátralék felszaporodásának okát

1887-ben 7 ezerrel többet kellett volna elintézni, mint a mennyi 1877. évben volt elintézendő. Másrészt ülésen kívül 133 ezerrel kevesebbet intézhetett el a budapesti kir. ítélő tábla 1887. évben, mint a mennyit elintéztetett 1877. évben az e fajta ügyekből, a melyek tudvalevőleg — nem maradhatnak, de nem is hagyatnak hátralékban.

A két összeg a 7000 és a 13,300 megadja a 20,000-en felüli különbséget, és ebben talán meg is van fejtve a 17^{9/10} ezer különbség a hátralék szaporulatában. Sőt talán jut egy-két ezer különbség a megszorított bírói létszám tevékenységére is; és nem tűnik fel egészen céltalannak az «a nagyon felszínre került fiatal erővel való operatio.» A.

Különfélék.

— **Dernburg Henrik**, kinek örökjogi javaslatunkról irt véleményét mai számunk élén közöljük, napjaink német civil jogtudományának egyik legkiválóbb alakja, a berlini egyetemen évek óta a porosz Landrecht, valamint a római jognak tanára. Híres 3 kötetes munkájával: *Lehrbuch des preussischen Privatrechts* a porosz jogtudományának egyik alapját fektette le. Ujabban gyors egymásutánban kiadta 3 kötetben római jogi pandektáit, mely mű kitűnő didaktikai beosztása és átlátszó előadása által csakhamar első helyet hódított meg a gazdag német pandektajogi irodalomban. A mi Dernburg működését kitünteti, az a nagy tudományosság mellett, mely az összes jelenkori civilistikát átkarolja, az előadás rendkívül világosságában és a judicium élességében áll; ez előnyök ismétlődnek az előttünk fekvő véleményben is, mely felülmúlhatatlan concis volta mellett rendkívül sok termékeny részletet egyesít magában. — A magyarra fordítást Dr. Huszár Kálmán ügyvéd ur volt szíves elvállalni.

— **Az új törvénykezési palota** építését mi is örömmel üdvözljük. Kétségtelen, hogy ez által az eddigi abnormis helyzeten lényegesen javítva lesz. Az V. ker. járásbírósnak az új palotában leendő elhelyezése által azonban egy régi egészséges terv elejtését látjuk; azon tervét, mely szerint az összes budapesti járásbírósnak a város egy központján centralizáltatnának egy járásbíró vezetése alatt. Nem is említve azt, hogy az állam mily sok munkaerőt takarítana meg e terv élethelejtése által, csak ama nagy jótéteményre utalunk, melylyel ez az ügyvédekre birna, kik nem lennének kénytelenek egy délelőtt négy-öt felé tárgyalásra futni, halasztásokat kérni, igazolással élni s így a felek költségeit szaporítani s a perek ugysis lassu lefolyását még lassabbá tenni.

— **A kolozsvári ügyvédi kamara évi jelentéséből** átvesszük a következőket:

A kolozsvári kir. törvényszék és a városi kir. járásbírósnak a lefolyt évben új vezetőt nyervén, a bíróságok működéséről a jelentés ez uttal csak annyit említ meg, hogy a kir. törvényszék ügymenete kívánni valót nem hagy fenn; a városi járásbírósnak pedig az ügyforgalom a megelőző évihez képest emelkedést mutat s az ügyek elintézése még mind nem elég gyors, de ezt a múlt évekről maradt nagy hátraléknak tulajdoníthatni. Rendszerez levéltári helyiség s levéltárnok évek óta nincs. — Az ügyvédség terén a lefolyt évben is azokat a szomorú tapasztalatokat tettük, melyeket jelentéseinkben évről évre hangoztatunk, nevezetesen hogy az ügyvédi kar anyagi és erkölcsi állapota a most érvényben levő törvény mellett elviselhetetlenné és tarthatatlanná vált. Örömmel kell azonban constatalnunk, hogy igazságügyi kormányunk ezekről valahára meggyőződést szerzett s a visszás helyzet megszüntetésére intézkedést tett. Az igazságügyminiszter ur ugyanis 1887 decz. 16-án 3986. sz. a kelt leirata szerint áthatva annak tudatától, hogy az ügyvédség helyes szervezete s ugy a közérdek követelményeinek, mint az ügyvédi kar jogos igényeinek megfelelő ügyvédi rendtartás alkotása az igazságszolgáltatás terén minő fontos tényező szereppel bír: sürgős feladatai közé sorozta azt, hogy az életben levő ügyvédi rendtartás reformjának kérdésével tüzetesen foglalkozzék. Az e téren okvetetlen szükséges reform létesítésének módozataként, tekintettel arra, hogy a jelenben érvényben levő ügyvédi rendtartás több rendbeli változtatást és módosítást igénylőnek mutatkozik, a novelláris változtatás mellőzésével célszerűbbnek vélte egy oly új törvényjavaslat előterjesztését, mely a most hatályban levő törvény helyes intézkedéseinek megtartása mellett a szükséges változtatásokat és pótlásokat egy egészen új törvényjavaslat keretébe foglalja össze. A fontosabb módosítások- és pótlásokra vonatkozó irányelvek megjelölése után megbízása következtében a törvényjavaslat előadói tervezete elkészítettvén, szükségesnek tartotta arra nézve az ügyvédi kamarák véleményét ujabban is kikérni, minél fogva a tervezetet kamaráknak is megküldötte, hogy arra vonatkozó véleményünket 1888 márcz. végéig terjeszszük fel. Az elkészítendő véleményben lesz módunk és alkalmunk a beküldött tervezetre észrevételeinket tüzetesen megtenni; ezáltal tehát csak néhány általános megjegyzésre szorítkozunk. Örövendve látjuk, hogy az igazságügyminiszter ur az ügyvédi rendtartás reformját nem novellával, hanem egészen új törvényjavaslattal szándékozik keresztül vinni. A tervezetet azonban, — ámbár tagadhatatlanul számos célszerű új intézkedést foglal magában, — egészben nem tarthatjuk olyanoknak, mely az ügyvédi kar jogos igényeit minden irányban kielégíthetné; erre nézve elegendőnek véljük azt megemlíteni, hogy az ügyvédi munkadíj és költség megkapását a tervezetben foglalt rendelkezések sem biztosítják eléggé; ámde biztat a remény, hogy a nagyméltóságú m. kir. igazságügyminiszter ur, ki a törvényjavaslat tervezetének elkészítésével kétségbe vonhatatlan tanujelét adta annak, hogy az ügyvédséget az igazságszolgáltatás terén fontos tényezőnek tekinti, oda fog hatni, hogy a hozandó új törvény által az ügyvédi kar jogos érdekei megóvassanak s általában az ügyvédi kar anyagi és erkölcsi tekintetben arra a helyzetre emeltessék, melyre hivatásánál fogva méltóan igényt tarthat. — Az ügyvédi rendtartás tervezetére adandó vélemény elkészítésére dr. Fischer Lajos ügyvéd elnöklete alatt dr. Czikmántori Ottó és Incze József ügyvédkamarai tagok küldettek ki. Egyszersmind esetleges észrevételeiknek záros határidő alatti beterjesztésére az összes kamarai tagok felhivatni határozottak.

— **A nagyváradi jogakadémián** a f. második félévben a következő speciálkollegiumok tartanak: *Római örökjog*, dr. Bozóky Alajos. *A köteles részről*, ugyanaz. *Közjogi gyakorlatok*, dr. Nagy Ernő. *A XIX. század története*, ugyanaz. *Büntetőjog története*, dr. Hoványi Gyula. *Büntetőjogi seminárium*, ugyanaz. *Közegészségtan*, dr. Hoványi Ferencz. *Törvényszéki orvostan*, ugyanaz.

— **Az egri érseki jogakadémián** a f. második félévben a következő speciálkollegiumok tartanak: *Római magánjogi practicum*, dr. Fekete Ferencz. *Államhittel és államadósság*, dr. Kerekes Arvéd. *A büntető ítéletek végrehajtása*, dr. Martinovich József. *Válogatott fejezetek a jogtörténetből*, dr. Udvardy László. *Észjogi repetitorium*, dr. Martinovich József. *A közszolgálat viszonyai hazánkban*, dr. Szolcsányi Hugó. *Házassági jog*, dr. Udvardy László.

— **A budapesti tudomány- és műgyetemi Olvasókör** 1886—7. évkönyve küldetett be szerkesztőségünkhöz. Mint

abból látjuk, a Kör minden törekvését az ifjuság szellemi kiképzésére fordítja. — A Kör mintegy tíz ezer kötetnyi könyvtárral, ezenkívül kis kézi könyvtárral, olvasó- s tanulószobával rendelkezik s időnként tudományos vitaközlési eseményeket rendez. Tagjainak száma a múlt évben közel 800 volt. — Egyben megemlítjük az *Egyetemi Lapok* cz. új ifjúsági közlőnyt, melynek első számában cikket találunk többek közt dr. Vécsey Tamás egyetemi tanártól («Egyeztessük ki a katonai évet az egyetemi köteleességekkel»), s dr. Bozóky Alajos jogakadémia igazgatótól («Római rabszolgaélet»).

— A német jogászgyűlés itteni megbízottja dr. Környey Ede ur felkért bennünket annak közlésére, hogy a német jogászgyűlés tagsági jegyei a napokban fognak szétküldetni; az évkönyv is közelebb megjelen.

Nemzetközi szemle.

— Carrara Ferencz tanár, az olasz királyság szenátora, a büntető jogtudomány egyik kitűnőse, kinek neve tekintély mindenütt, a hol a büntetőjogot művelik, jan. 15-én Luccában meghalt. Carrara Ferenczben Europa egyik legnagyobb büntető jogásza szűnt meg élni, a kinek agg koráig folytatott bámulatos tevékenysége kihatott messze hazája határain túl is; lényeges befolyást gyakorolt hazánk jogirodalmára is, melybe átültetve lett a tudományos akadémia fordításában főművének: a büntetőjog programjának általános része, — mi a figyelmet ezen mű háromszor oly terjedelmes speciális részére és szerző számos egyéb műveire is fordította. Nem akarjuk e helyütt és e pillanatban az elhunyt életrajzi adatait vagy nagyszámu műveit egyenkint felsorolni; csak azt említjük meg, hogy utóbbiak közt a büntetőjog és a bűnvádi eljárás csaknem minden tárgyára vonatkozó nagybecsű monografiák foglaltatnak. Azonkívül kitűnőek törvényhozás-tudományi szempontból azon bíráló munkák, melyeket az olasz büntetőtörvények és javaslatokról és részben nagyon elismerőleg Glaser 1873-ki osztrák büntető eljárásáról irt. Sőt irt egy monografiát specialiter Magyarország számára néhány év előtt, melyben az esküdtzéki intézményt védelmezte s annak behozatalát nálunk így támogatni kívánta. Ezen monografia annak idején lapunkban jelent meg. (1882. 13. és 15. sz.) Carrarát úgy mint embert miként mint író a legnemesebb idealismus jellemzé. Ő mint tanár vagy védő vagy a kormány által véleményre felhiva mindenkor megőrizte az egyéni meggyőződés függetlenségét és a szónak teljes szabadságát és bátorságát. Sőt mondhatni, senki sem támadta meg oly ifju hévvel és szenvedélylyel a kormány ferde intézkedéseit vagy a Carrara által perhorreskált materialistikus (positivista) iskola tanait, mint az olasz királyságnak e senátora, a kinek irálya is kifogyhatatlan a szellemes és satyrikus ötletekben vagy magasztos képletekben. Carrara azon ritka jogtudósok egyike, sőt mondhatni elseje, a kinek művei olvasása még a laikusra nézve sem unalmas soha. Ő minden nemes ügyért lelkesedett, azt felkarolta s azt teljes erejével támogatta. Nagy nevet szerzett hazájában és a történelemben. Kegyelettel adózzunk mi is emlékének és tanuljuk el tőle a lelkesedést a legnemesebb kincsekért, a munkáért és az eszményért. — A rokonok a következő gyászlapot adták ki:

ALLE ORE 8 POMERIDIANE
DEL 15 GENNAIO 1888
CESSAVA DI VIVERE
IN LUCCA
IL
PROF. FRANCESCO CARRARA
SENATORE DEL REGNO

I PARENTI DESOLATI
PARTECIPANO LA DOLOROSA NOTIZIA

— A bécsi ügyvédi kamara közgyűlésén felszólalás történt az iránt, hogy az ügyvédi tarifa, (melyről múlt heti

számunkban megemlékeztünk), *rendeleti* uton szándékoltatik kibocsátatni az igazságügyminiszter által. A felszólaló tart attól, hogy a kormány időről időre módosítja a tarifát és ez által az ügyvédek függetlenségét sérti.

— Az osztrák sommás eljárás reformjával egyidejűleg az idevonatkozó illetékszabályokat is módosítani szándékoznak. Ha a fél nem tudja kimutatni, hogy bejelentette az illető okmányt az illetékszabási hivatalnál, felvételik a lelet.

— A bécsi jogászegyletben legközelebb dr. Benedikt tart előadást: az esküdtzéki intézmény befolyásáról az anyagi büntetőjogra.

— Botbüntetés egy németországi szegényházban. Szászország Meerane 25,000 lakossággal bíró város tanácsstagjainak szívében a humanismus ugyancsak kevés tért hódíthatott, miről tanuszkodnak a fent említett város-atyák által a szegényház szabályzatába illesztett büntető határozmányok. Ugyanis a szegények házába felvett, tehát jó részt öreg, munkaképtelen, beteges egyének irányában a többi közt eféle büntetésnemeket rendel a házi szabályzat: ... 4. hat óráig terjedhető szigorú fogság; 5. harmincz botütésig terjedhető testi fenyték. A szigorú fogság büntetése egy lécezett kalodában hajtatik végre, a melyben az elzárt egyén sem állni, sem ülni nem képes. A testi fenyték egy városi rendőr által; egy 85 cm. hosszú, 6 mm. vastag mogyoróvesszővel hajtatik végre és a férfiaknál a meztelen, a nőknél egy vászonnadrág által fedett alféltre mért ütésekben áll.

— A német sajtószabadság. A *Berliner Tageblatt* a napi hírek közt egy ténybeli közleményhez a következő megjegyzést fűzte: «Hol maradnak azok a rózsás kilátások, melyekkel a vasutak államosításának új aerája a nemzetnek hirdettetett? Ezen megjegyzésben Maybach miniszter önmaga és az államvasutak igazgatósága ellen becsületsértést talált s az elsőfoku bíróság az illető író el is ítélte.

— A lóversenyfogadások büntethetőségi kérdése Franciaországban. A francia semmitőszék határozatot hozott, mely szerint azon részesedési fogadások, melyek a lóversenyeken történnek, elvileg tekintve, a törvény által világosan tilalmazott szerencse-játékok. Csak az által válnak megengedhetőkké, ha oly személyek, kiknek a sport kérdéseiben különös ismereteik vannak, a lótenyésztés javítása érdekében teszik. Ily ismereteket és a játéknak velük járó törvényességét *vélelmezni nem lehet* s az, aki a játékot kínálta (az elbírálás alá került esetben bookmaker volt) bizonyítani tartozik, hogy az, kinek kínálta, oly szakismeretekkel rendelkezik, melyekből a játéknak megengedett volta következik. Ily bizonyíték híján marasztalni kell. — Ezen elvi kijelentés folytán a semmitőszék Loubers főügyési helyettes indítványára a saint-denis-i rendőri bíróság 27 felmentő ítéletét semmisítette meg, melyek a bookmakerek ellen foganatba vett hatósági rendszabályok következtében keltek.

— Olaszországban jelenleg *huszonhat* jogtudományi folyóirat jelenik meg.

— Henry James Sumner Maine, angol jogtudományi író e hó 5-én meghalt. Hírét a «Jog őskora» című műve állapította meg. Maine hírneves művét Pulszky Ágost fordította magyarra s az akadémia adta ki. Maine 1822-ben született, tanár volt az oxfordi egyetemen.

Több oldalról intéztetett hozzánk az a kérdés, hogy a multheti Irtások közt közölt curiai határozatnak, mely a *méhkas* és a *kos* közötti megkülönböztetést tárgyalja, mily száma van. Az illető curiai határozat száma: 1887. 4438. decz. 23.

Szerkesztői üzenet: Kr. S. Egyik közelebbi számban jön.

Irtások.

47.

Néhány budapesti polgári bíró hivatalszobájában azon szokás divik, hogy a bíró a jelenlevő közönség előtt ítéletét «Ő felsége a király nevében» kihirdeti s legtöbb esetben indítatva érzi magát megfelelő kezmozdulattal a felálló közönséget helyeiknek újból való elfoglalására felhívni. Azon kérdés támad, ha a bíró hivatva van ítéleteit «Ő felsége a király nevében» kihirdetni, jogosult-e egyuttal «Ő felsége a király nevében» a közönség által tanusított loyalis tiszteletről is lemondani?

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

ispánt s minden egyéb bírót személyesítő közegnek, Miller Jakab Nándor a bíró előtt tárgyalt ügy védőjének, ügyvédjének ismerték fel a pristaldust. Szerző is ez utóbbi nézetet osztja s a pristaldusokban az ügyvédség első csiráját véli feltalálni már első királyaink korában. — Törvényekre és oklevelekre hivatkozva a pristaldusok hatásköréhez tartozott-nak állítja a következő ténykedéseket: 1. törvényes bizonyosság, 2. határjárás, 3. iktatások teljesítése, 4. törvénybe idézés, 5. végrehajtás. Ezeken kívül ide sorozza az ügyvédkedést, vagyis a felek jogi védelmét is.

Érdekesen emeli ki azon átalakulásokat is, melyeken a bizonyítékok szerepe a perben az Árpád-kori királyok alatt véghez ment. Az Árpád-korszak végén már a közokirat első rangu szerepre emelkedik a bizonyítékok sorában. Birák, hiteles helyek, szabályszerű pecséttel kiadványozott s ugy alaki, mint tartalmi tekintetben kifogástalan levelei nem igényeltek többé tanuk vagy eskü által kiegészítő bizonyítást, maga a közokirat bizonyított. A magánokirat ellenben bővebb bizonyításra szorult s nem igen szerepelt a perben. A tanuskodás s esküvel való bizonyítás tekintetében az Árpád-korszakban két stadium különböztetendő meg. Az Árpád-kor legnagyobb részében a tann nem volt vallomásra kötelezhető, hanem a ki önként vállalkozott a fél érdekében vallomást tenni, az megjelent s a fél által mint tanu bejelentetett. Ezen állapot az igazság kiderítését lehetetlenné tette. IV. Béla alatt azonban változás állott be. Az elfoglalt királyi, koronai javak, várföldek birlalói tekintetében nyomozati, kutató vizsgálat mellett derített ki az igazság; ezen eljárás czélszerűnek bizonyult s lassankint tért foglalt egyéb perekben is: a bíró állította elő kihallgatásra a tanukat s ezek tényleg vallanak úgy, mint a dologról tudnak, tehát ép úgy a fél mellett, mint esetleg annak ellenére is.

Ámbár szerző — mint előszavában említi — főleg Szlemenics *Törvényeink története* című értekezésének úgy irányát, mint adatait vette kiváló figyelembe, de az azóta fölmerült újabb adatgyűjtések és kutatások eredményei elől sem zárkozott el s azokra műve illető helyein hivatkozik. Kíváncsok, hogy az Árpád-korszak tárgyalását a vegyes korszak jogéletének szerző által tervezett ily ismertetése kövesse.

Dr. CSILLAG GYULA.

Báró Roszner Ervin válaszára.¹

A polgári házasság tekintetében táplált nézeteinek védelme után Báró Roszner a munkája 15. §-ában foglalt csorbák kiköszörüléséhez lát.

Azt már tudjuk, hogy a Kálmán király házasságkötési törvényét nem tartja jogi jelleggel felruházott szabálynak. Ennek daczára munkája 91. l. már annyira engedékenynyé vált, hogy megengedi, hogy «az a törvény is lendített az egyházi házasságkötés szokásának terjesztésén és szélesebb körökben való meghonosulásán.» Pedig munkája 61. l. kifejezetten még azt is állította, hogy sokkal közelebb eső feltevés, hogy a Kálmán király házasságkötési törvénye soha sem volt tényleg érvényben. Az ellenmondásból szerző úgy igyekszik kimenekülni, hogy a következőt mondja: «Kálmán király törvénye, mint szigorú (!) törvény nem nyert gyakorlati érvényt, de mint valláserkölcsi intés kihatással lehetett a jogi szokások modosulására.»

Ügyetlen védekezés, mert az ellenmodás így is kikerülhetlen. Hisz ha a szerző abban a véleményben volt, hogy Kálmán király házasságkötési törvénye csak valláserkölcsi intés jellegével birt, hát akkor azt, hogy az nem lett végrehajtva, csak úgy érthette, hogy az, mint valláserkölcsi intés nem ment foganatba. Pedig hát a mellett tett tanúságot, hogy az igen is foganatba ment. Hiába takarózik avval,

hogy ő a törvényre értette azt, hogy nem lett végrehajtva. Hisz ha a Kálmán király házasságkötési törvényét törvénynek nem tartja, úgy a törvénynek mint ilyennek esetleges végrehajtását vagy végre nem hajtását szóba sem lehetett volna hozni. A hol a prius hiányzik, ott a posteriusról sem lehet szó. De ne csodáljuk szerzőt, kinek agyában a különféle fogalmak össze-vissza kuszálnak.

Következik a Pray-codex házassági miséje (Missa sanctæ Trinitatis super sponsum et sponsam.)

Ennek a misének a végéhez egy benedictio thalami van hozzáírva. miből Báró Roszner azt következtette, hogy a benedictio thalami vagyis a nászágymegáldása a házassági mise folyamata alatt ment véghez.

Ezt a feltevést tehát illő módon meg kellett róni.

Hogy ezt elhárítsa, Báró Roszner nála már megszokott módon az elcsavaráshoz lát s a következőket mondja:

«Egyenesen képtelenség az, a mit Kováts munkám ama tételéből olvas ki, mely szerint a Pray-mise végén a benedictio thalami-t látjuk. Szerinte ezzel azt mondtam volna, hogy a menyasszonyi nyoszolyát a templomban a mise folyamata alatt áldották volna meg. Pedig ezzel nem mondtam mást, mint azt, a mit Kováts is elismer, hogy t. i. a nászágymegszentelésére vonatkozó szertartások a mise szövegéhez hozzá vannak írva.»

Lássuk tehát, hogy munkája illető helyén (93. l.) mit mond a benedictio thalamiról akkor, midőn a régi sacramentariumok házassági miséi s a Pray-codex házassági miséje között von párhuzamot:

«A régi sacramentariumokból még csak két cselekvény emelkedik ki, az oblatio és benedictio. Az első az új házastársaknak közös áldozat-adjománya, mely mise alkalmával és ima közben nyilvánosan bemutatattik. A másik a házastársaknak megáldása. Mindkét cselekvény meg van a Pray-misében, de ezeken kívül még ott találjuk a gyűrűnek és nászágynak megáldását.»

Látni való, hogy ezen a helyen sokkal másképp fejezi ki magát szerző, semhogy a kimagyarázást elfogadhatnók. Még azt se mondja, hogy a benedictio thalamit a Pray-mise «végén» látjuk, még kevésbbé lehet a mondattokból arra a következtetésre jutni, hogy semmi egyebet sem mondott volna, mint csak azt, hogy «a nászágymegszentelésére vonatkozó szertartások a mise szövegéhez hozzá vannak írva.» Ellenkezőleg az általa nyújtott párhuzam a misében kiemelkedő cselekményekről szól. Ezek a régi sacramentariumok házassági miséiben csak az oblatio és a benedictio. Ezekhez a misébe tartozó cselekvényekhez sorakoztatja aztán a Pray-codex házassági miséjéből a gyűrűnek és nászágynak megáldását. Ezt aztán csak úgy lehetett érteni, hogy az utóbbi cselekvények is a házassági misébe tartoznak, a mint tény is az, hogy a Pray-codex házassági miséjébe a gyűrű megáldása bele van olvasztva.

Hiába szabadkozik Báró Roszner. Bárki, a kinek van érzéke ahhoz, hogy szövegeket olvasson nem fogja azt a kimagyarázást plausibilisnek tekinteni, mit ujabban adott.

Nem hiába ment el a kedve attól, hogy velem a Pray-codex házassági miséje felől érdemlegesen vitatkozzék. Munkájában még nagy bölcsen hiányolt bizonyos, a mise megértésére szükséges részletes utasításokat s most, hogy arra kellene ellenemben válaszolni, hogy a mise szövegéből mindent megérthetünk: az érdemleges vitát szépségesen elejti.

A mivel magát kárpótolja, az a személyeskedés. Ugy találja, hogy nem az én érdemem az, hanem Csontoszi muzeumi könyvtári segédőr uré, hogy a Pray-codex házassági miséje napfényre került. De ez is csak úgy történhetett, hogy ő Csontoszinál előzőleg házassági misék, illetőleg régi misés-könyvek után tudakozódott.

Hát én azt nem keresem, hogy Báró Roszner mit és hogyan kutatott. Én csak annyit tudok, hogy a Pray-codex házassági miséjének lételet már az 1838-ban megjelent *Régi magyar nyelvemlékek* átalán ismertté tették. Ezt munkámban megmondani kötelességemnek tartottam, valamint kötelessé-

¹ Az előbbi közleményt lásd a 3., 4. és 5. számban.

gem volt az is, hogy Csontos János urnak köszönetemet nyilvánítsam azért, hogy irányomban nemcsak hivatalos kötelességét teljesítette, de hogy azt sok előzékenységgel párosította. Különben szerző feledni látszik, hogy ő *Régi magyar házassági jogában* oly köszönetet is nyilvánít, melyből kitűnik, hogy Stephanovszky kanonok ur helyette kutatott. Így aztán jól tudom érteni, hogy nemcsak a breviariumot téveszti össze a rituáléval, de hogy a missalét és ritualét sem tudja megkülönböztetni. Csak így érthető, hogy munkája 107. lapján úgy beszél, hogy az 1638-iki nagyszombati zsinat határozatát, a *Rituale Romanum* behozatalára érti, pedig a zsinati határozat következő tartalmát is közli: Sub gravi animadversione præcipitur Archiepiscopo Colocensi et Episcopo Zagradiensi, ut *Breviario et missali Romano* utantur. Ehhez hasonló tájékoztatatlanság munkája 101. lapján is észlelhető:

«A későbbi *misekönyvekben* még nagyobb változásokat látunk, de mind megannyi újabb közeledést eredményez a mai ritus felé. Az átalakulási processus megvilágítására elég lesz, az *alant* következő két házassági misének és házassági szertartásoknak ismertetése».

A mik pedig következnek, azoknak egyike sem házassági mise, hanem az egyik Copula cím alatt, a másik pedig Ordo et ritus conjungendi sponsum et sponsam in facie ecclesiae cím alatt házasságkötési szertartás. Házassági misének hite sincs s így látni való, hogy szerzőnk a mise és ritus, a missale és rituale közötti különbséget se ismeri. Az ilyen kutatóról elképzelhetni, hogy a kutatásait milyen eredmények koszorúztatják.

Ne fájlalja tehát, hogy én a Pray codex házassági miséjének közzétételében elébe vágtam. Hisz még közel öt évvel a közzététel után sem tudta megfelelően hasznát venni. Mindig csak azt tartsa szem előtt, hogy ebbe a misébe még a benedictio thalamit is beleértette s talán ez a körülmény alkalmas lesz arra, hogy bánkódását oszlassa.

Tudva levő dolog, hogy régente a házasságkötés és férjhezmenetel nem estek egybe, a mi miatt magát a házasságkötést is az eljegyzés szavával (desponsatio, sponsalia de praesenti) jelölték. Hisz a leányasszonyt a házasságkötés után még haza adták, s a férjhezmenetel és lakodalm csak később volt. A tételt Báró Roszner *Régi magyar házassági jogában* nem volt hajlandó elismerni, hanem munkája 117. l. mégis a következőket mondta:

«A tridenti zsinat által életbe léptetett újításoknak éppen az képezi egyik lényeges vivmányát, hogy a forma tridentinánál szükségképen kell hogy összeessék a nyilvános házasságkötés a házasság jogi keletkezésének időpontjával, holott ezen időpontok találkozása a tridenti zsinat előtt csak esetleges lehetett.»

Erre igen könnyű volt a következőket konstatálnom:

«Lám a szerző még is csak tud valamit arról, hogy a házasságkötés időpontjának még sem kell a házasság teljes létrejövetelének időpontjával összeesni. Azt mondja, hogy a két időpontnak találkozása a tridenti zsinat előtt csak esetleges lehetett. Pedig hát ezt ezelőtt a világért sem akarta belátni, hanem a pusztá házasságkötéssel a férjhezmenetelt is megtörténtnek állította. Ki ne látná, hogy azzal, a mit mmár vall, a szerző összes előbbi állításai halomra dőlnek.»

Szerző abból, hogy magának ellent mondott, első sorban úgy igyekszik menekülni, hogy azt állítja, hogy a mit mondott, azt csak a nyilvános házasságkötésre értette. Mintha bizony én másképp értettem volna. Hisz azért idéztem szóról-szóra, hogy az ellenőrzés az olvasónak is módjában álljon. Csakhogy aztán, ne tessék Báró Rosznernek a szöveget olyképp magyarázni, hogy abban az legyen ben, a mi egyáltalán nem lett megírva.

Pedig szerzőnk egyenesen ezt teszi. Azt mondja, hogy azt akarta mondani, hogy ha régente alattomosan kötöttek házasságot s a felek házasságkötéseket nyilvánosan ismételték, ebben az esetben a házasság nem a nyilvános, de az alattomos házasságkötéstől számított s ez csak a tridenti reform által változott meg, a mely reform által az alattomos házasságkötés kiküszöböltetett.

Hát tisztelt olvasó, van az idézett szövegben oly különleges kérdésről szó, a minőt a szerző állít? Részemről az alattomos házasságkötés avagy a házasságkötés nyilvános elismétléséről egy szót sem tudok az idézett helyből kiolvasni s hogy a közlött szövegnek valamiféle értelmet adjak, nem értelmezhettem másképp, mint ahogy értelmeztem.

Hanem azért én ferdítettem volna s szerzőnk vigasztalását első Napoleon szavaival élve a következő idézetben leli: Malgré tous les libelles je ne crains rien pour ma renommée. La vérité sera connue, et l'on comparera le bien que j'ai fait avec les fautes que j'ai commises. Je ne suis pas inquiet du resultat. Megengedem. csakhogy előbb Napoleonná kellett volna lenni, aki azonban nem a kánoni joggal foglalkozott.

Báró Roszner arra is igyekszik választ adni, hogy szerintem «épen kánonistától nem várható okoskodás, ha erkölcsi szabványokat a jogiaktól egészen modern értelemben igyekszik elhatárolni.»

Igy tett teszem szerző akkor, midőn Kálmán király házasságkötési törvényét nem törvénynek, de vallás-erkölcsi szabálynak minősítette.

Czáfolatul azt adja elő, hogy a jog és morál felől mond el egyet-mást, melyek azonban azon mítsem változtatnak, hogy régente a jog és morál nem lettek modern értelemben egymástól megkülönböztetve. Jellemző szerzőre az a nyilatkozata, mely szerint a matrimonium validum sed illicitum fogalma csak úgy érthető meg, ha megtudjuk különböztetni a jogot a moráltól. Ilykép a házasság tiltó akadály nem jogi, de erkölcsi jellegű szabály volna.

Érdekes, amint szerző a kánoni jog tudományának hátramaradottságáról beszélget. Ezt ő egyenesen annak tulajdonítja, hogy a morál és a jog közötti erős különbségek a kánoni jogban még nem forrták ki magokat. Mintha bizony a kánoni jog tudománya mai kifejltségében nem volna a jogtudomány, mondjuk a jogtörténeti irány általános fejlődésének eredménye. Hogy jog és morál bizonyára másként viszonylanak egymáshoz a kánoni jogban, mint teszem a váltójogban, ez kétségtelen. Csakhogy ebből még nem lehet egyik-másik jogrendszer előhaladottságára, legkevésbé pedig az illető jogrendszer tudományos fejlettségére következtetni.

(Ref. köv.)

KOVÁTS GYULA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az 1877. évi XX. tcz. 233., 236., 243. és 257. §-ainak magyarázatához.

A gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló törvény ugyan elég régi, s több szakasz értelmezése a gyakorlat által megoldást nyert, azonban még sem lesz érdektelen a fenti szakaszok tekintetében némi felvilágosítást adni: mert tudomásom van róla, hogy a kérdéses szakaszok többféleképpen magyaráztatnak és gyakran a bíróságok és árvaszékek hatáskörük terjedelmét az idézett szakaszokból kellően kiolvasni, illetve alkalmazni nem tudják. A 233. §. I. pontja azt rendeli, hogy ha az örökösök közt kiskorúak vagy gondnokság alá tartozó személyek vagy méhmagzat van, továbbá ugyanazon §. 2. pontja: ha azok közül, kiket az örökség valószínűleg illetni fog, habár azok nagykorúak is, egyik vagy másik ismeretlen helyen távol van, a hagyatékok leltározásának van helye.

A 235. §. igen imperative azt rendeli, hogy a fenti esetekben, vagyis a 233. §. 1. 2. p. esetében a leltár a gyámhatóságnak bemutatandó, és így a 2. p. esetében is a leltár a gyámhatóságnak bemutatandó. Ezen szakasszal ellentétben látszik lenni a 243. §., mely a következőleg rendelkezik: a gyámhatóság a leltár beérkezéével azon esetre, ha az örökös-

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 6 évre ... 6 frt
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A német polgári perrendtartás a gyakorlatban. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd és országgyűlési képviselőtől. — Az öröklési rend kérdéséhez. Dr. NEUMANN ÁRMÁN budapesti ügyvéd és országgyűlési képviselőtől. — Jogirodalom: Bárá Roszner Ervin válasza feleletre Dr. KOVÁTS GYULA kir. táblai bírótól. — Törvénykezési Szemle: Párber és patronatus. SZTEHLO KORNÉL eperjesi ügyvéd-től. — Külföldi judicatura. Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő. XX. — Különlék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Köz-lő y.»-ből.

A német polgári perrendtartás a gyakorlatban.

A német polgári perrendtartás gyakorlati alkalmazása Németországban számos panaszra adott volt alkalmat; majd a törvénykönyv rendszere, majd alapelvei képezték a kifogás tárgyát. Gyakorlati férfiak a szóbeliséget keveselték, mások megint azt sokalva a per írásbeli alapjára vélték nagyobb súlyt helyezni. Wach feladatul tűzte volt ki magának lehetőleg tárgyilagos adatokat, illetve véleményeket beszerezni az iránt, hogy a perrendtartás főbb intézkedései az elsőfoku eljárásban miképp váltak be, s miképp fejlődött az ugynevezett szóbeli eljárás az ügyvédi kényszer befolyása mellett. A fenti célból dr. Weizsmann I. tanártársával együtt kérdőpontokat állított össze, és azokat az összes törvényszékeknek elküldvén, 172 törvényszék közül 101 adta volt be a feleletet, némelyik röviden, némelyik bővebben, hol a törvényszék mint ilyen, hol az elnök, hol egyes bírák adván meg a választ. A kimerítő jelentésekből Wach a főbb eredményt fent idézett munkájában közzétette, a melyet röviden ismertetni, tekintettel azon körülményre, hogy nálunk a vita, vajon a törvényhozás a német, vagy a francia rendszert fogadja-e el mintául, még befejezve nincsen, érdeknélkülinek nem tartom.

I.

Az első kérdés, mely az előkészítő periratokra vonatkozik, következőképp hangzott:

Szabály-e, hogy a szóbeli tárgyalás periratok által előkészítettik, a melyek a felek nyilatkozatainak lényegét tartalmazták?

Az ezen kérdésre adott feleletekből megállapítható, hogy rendszerint a szóbeli tárgyalás ily periratok által előkészítetik, ámbátor az első években nem egy törvényszék területén az ügyvédek törekedtek ezen iratokat mellőzni, de a bíróságoknak sikerült ezen helyenként mutatkozó ellenszenvet legyőzni.

Másrészt azonban számos törvényszék kifogást emel a periratok tartalma ellen. Sok felesleges és tulajdonképp a szóbeli tárgyalásra tartozó vétetik azokban fel. Egyáltalán a törvényszéktől függ, ez irányban a gyakorlatot helyes irányba terelni, és az ügyvédek az előkészítő periratokat bővebben

dolgozzák ki, a szerint a mint látják, hogy a bíróság azokra kisebb vagy nagyobb súlyt helyez.

Gyakran indítványozták-e a felek a tárgyalás elhalasztását az okból, mert a periratok meg nem felelők vagy elkésztlen lettek-e előterjesztve?

E kérdés éle az ügyvédek ellen irányul, a mennyiben általános ama panasz, hogy ők okozzák a perek elhuzását, a fenti okokból kért és megadott halasztások folytán.

A prts az előkészítő periratok váltását a kereset kézbesítése és a tárgyalási határnap közti időre szorítja. A 205. §. 1. kikezdése a feleknek megadja a jogot a tárgyalási határidőt közös egyetértésben elhalasztani. A legtöbb törvényszék oda nyilatkozott, hogy a halasztások rendszerintiek, hogy alig van ügy, mely az első határnapon tárgyalható volna.

A periratok késői beadása, informatio hiánya, ügyvédek késői megnevezése, ügyvédi helyettesítés s hasonlók idézik elő a halasztást. Némely törvényszék még azt is említi fel, hogy az ügyvédek egymás iránti connivenciából halasztanak, gyakran feleik érdeke ellen, gyakran, hogy felök időt nyerjen. Az ezen kérdésre adott válaszok igen tanulságosak és a német perrendtartásnak e részben hiányos intézkedéseit tüntetik fel. De téves a bíróságok azon nézete, hogy a halasztások főbb oka magukban az ügyvédekben rejlik, mert a ki tárgyilagosan vizsgálja ezen bajokat, kénytelen elismerni, hogy igen gyakran az ügyvéd későn kapja a megbízatást, az informatiót, s így nem is lehet azon helyzetben az előkészítő periratot idejekorán elkészíteni.

Hogy az előkészítő iratoknak mily jelentőségük van, s hogy azok mennyire szükségesek, kitűnik onnét, hogy számos törvényszék elismeri, miszerint azon esetek, a midőn megkísértetik e periratok nélkül a tárgyalás, ez eredményre nem vezet s halasztást von maga után, miért is a bíróságok nem hajlandók az ily előkészületlen tárgyalásokat megengedni.

A mi az ügyvédnevezés és informatio késői megadását illeti, úgy az tényleg gyakrabban a vidéken, mint sem a városokban fordul elő. Wach eredményképp azt mondja, hogy a bíróságok egy nagy részénél a halasztás állandó intézménynyé nőtte ki magát.

Jellemző, hogy azon törvényszékek területén, a melyekben a francia perrend érvényben volt, a halasztások gyakoriabbak, a mi a francia gyakorlatra vezetendő vissza.

A gyakori halasztások oka nagyrészt abban is keresendő, hogy a bíróságok egy tárgyalási határnapra annyi ügyet tűznek ki, úgy hogy eleve bizonyos, hogy azok le nem tárgyalhatók, a mely körülményt az ügyvédek szem előtt tartva, közösen megállapítják a halasztást. A bíróságok megint viszont, azzal mentegőznek, hogy ők nem tudván, melyik ügy lesz tárgyalható, kénytelenek többet kitűzni, mint a mennyi tényleg tárgyalható. Végnélküli csavar, mint Wach mondja.

A bíróságok a jelzett hiányon az uton igyekeznek segíteni, hogy az első tárgyalási határnapot a kereset beadásától számított hosszabb időre tűzik ki. Ez azonban még több hátrányt okoz, a mennyiben eleve nem lehet tudni, vajon a kereset érdemleges tárgyalást tesz-e szükségessé. Wach azon tanácsot adja a bíróságoknak, hogy azon esetekben, a midőn felperes kész tárgyalni, és alperes kéri a halasztást,

¹ Die civilprozessualische Enquete. Ein Bericht erstattet v. Dr. Adolf Wach. Berlin 1887.

azt csak azon esetben adják meg, ha nyomós okok hozatnak fel.

Azon kérdés: *vajon a bíróság gyakran kénytelen-e hivatalból a tárgyalást elhalasztani az okból, mert az ügy nincs kellően előkészítve*, a fentebbiekben nyeri feleletét. Gyakori e halasztás, ha az ügyvédek, új körülményekre vagy kérdésekre nézve nem nyílatkozhatnak. De tényként állapítható meg, hogy a bíróságok daczára annak, hogy a felek hajlandók tárgyalni, hivatalból halasztanak, minek oka egyrészt abban keresendő, hogy több ügy tüzetik ki egy napra, mint a mennyi letárgyalható, másrészt pedig, ha a tárgyalás folyamán lényeges és bővebb ténybeli előterjesztések tétetnek, a mikor a bíróságok az előkészítő iratokat kielégítőnek el nem ismerik, és a tárgyalást kellően elő nem készítettnak jelzik.

II.

A feltett kérdések közül legfontosabb az, a mely az előkészítő iratoknak a bíróság általi használatára vonatkozik. A kérdés következőkép hangzik: *Mily módon használja a bíróság a nála letett előkészítő iratokat. Vajon csak az elnök olvassa azokat, hogy a tárgyalást vezethesse avagy, az előadó és a többi bírák is.*

A német pprts az iratok használatát nem szabályozza, a 124. §. elrendeli azok letételét a bíróságnál, a 270. §. a mely szerint az azoktól lényeges eltérések indítványra jegyzőkönybe foglalandók, és a 284. §. 2-ik kikezdése, a melyben ezen iratokra való hivatkozás az ítéletben meg van engedve, a czélból, hogy tényálladáki mozzanatok igazoltassanak.

Két irány áll e tekintetben Wach szerint egymással szemben, az egyik az átvett francia, a mely az előkészítő iratokat a szóbeli tárgyalás előtt nem használja, a másik, a mely azokat használja. Az első mellett a szóbeliség lényéből meritett következő fontos okokat hozzák fel. Az előkészítő iratok áttanulmányozása lehetetlen, miután sok ügy tüzetik ki egy napra, és nem tudható, melyik fog tárgyalatni.

A szóbeliség csak úgy valósulhat meg, ha a bíróság minden elfogultság elől megóvatik, és azon állapotban van, hogy a felek előterjesztéseit frissen felveheti.

A bonni, kölni, colmári, metzi, mühlhauseni és strassburgi törvényszékek oda nyilatkoznak, hogy az előkészítő periratok, a szóbeli tárgyalás előtt, sem az elnök, sem pedig a szavazó bírák által nem olvastatnak.

Az idézett jelentésekből a következőket, mint az eljárásra jellemzőt találjuk Wach jelentésében: Bonn: «A szóbeli tárgyalás alkalmával a periratok rendszerint nem olvastatnak; azok előleges tudomásul vétele ellenmondana a nálunk szigoruan keresztülvitt szóbeliségnek. Minden bíró elfogultság nélkül — sine ira et studio — a szóbeli előterjesztést hallgassa meg, és e szerint ítélezzék. Egyszerűbb ügyek a szóbeli előterjesztés után azonnal intéztetnek el, bonyolodottabb ügyekben az ítélet szerkesztésével egyik bíró bizatik meg, a ki az iratokat átolvassa és a titkos tanácskozó ülésben jelentést tesz, ez által az ügy minden bírótárs emlékeztetésében felfrissítetik, a mely célra igen alkalmasak azon jegyzetek, a melyeket a bírák a tárgyalás alkalmával tesznek, — s az ítélet meghozatik.»

Köln: «Mi azon meggyőződésben vagyunk, a nélkül, hogy minket a szóbeliség fanatismusával vádolni lehetne, és ezen meggyőződést azon hosszú tapasztalatra állapítjuk, a melyet azon kerületekben szereztünk, a hol a régi porosz, közönséges és francia jog érvényben volt, hogy a referens általi előadás a szóbeli tárgyalás szabad és teljes kifejlődését gátolja.»

A legtöbb törvényszéknél azon gyakorlat honosult meg, hogy az iratokat az elnök és a referens olvassa el, a szavazó bíró pedig nem. Sok helyütt csak az elnök ismeri azokat, a mi a jelentések szerint a tárgyalás vezetését könnyíti, s lehetségesíti, hogy kérdéseket intézhessen a felekhez. Wach szerint előny, ha a harmadik bíró az iratokat nem ismeri, mert így az

ellenőrzés egy bizonyos neme honosittatik meg, másrészt pedig az előadó, ha az iratokat előzőleg ismeri és kivonatolja, jobb helyzetben van mintha azokat utólag olvasná. Ezen okoskodás a jelzett inconsequentiaikat nem hatálytalanítja.

A mi az előadói intézményt illeti, ugy sok törvényszék ilyet nem ismer, de még ott is, a hol az ítélet szerkesztésével az egyik bíró bizatik meg, rendszerint csak az elnök olvassa az iratokat.

A régi porosz bíróságnál oly gyakorlat fejlődött ki, a mely a szóbeliséggel merő ellentétben áll. Ugyanis az előadó a szóbeli tárgyalás előtt készít ítéleti tervezetet, azt közli az elnökkel, s ha a szóbeli tárgyalás alkalmával a tényálladék nem változott, ez ítélet véglegesítettik. Eredmény: elfogultság és a harmadik bírótárs nullificatiója.

Dr. JELLINEK ARTHUR.

Az öröklési rend kérdéséhez.¹

A *Jogtudományi Közlöny* f. é. 3. számában dr. Randa tanár ur a magyar öröklési törvényjavaslatról irt fejtegetéseiben helyteleníti a tervezet azon intézkedését, mely szerint csupán a szülőket és nem egyszersmind a nagyszülőket is illeti köteles rész. A nagyszülőknél legalább azon esetben kellene szerinte köteles részt juttatni, midőn a második törzsben öröklésre hivatott törvényes örökösök, tehát szülők, testvérek és ezek leszármazói nem léteznek. A köteles része kiterjesztését, ugymond, úgy a logikai következetesség, mint a kölcsönösség elve egyaránt követelik.

Mi a tudós tanár ur e nézetét nem oszthatjuk és a tervezet álláspontját épen a következetesség szempontjából tartjuk helyesnek, a reciprocitas elvét pedig itt egyáltalán nem tartjuk alkalmazhatónak. Sőt azon meggyőződésünknek adunk kifejezést, hogy, ha a bíráló ur a törvénytervezet ide vonatkozó ép oly alapos, mint instructiv indokolását ismeri, e kifogástbizonyára nem teszi vala.

Abból kiindulva, hogy a törvényes örökösödés képezi negatív előfeltételét a köteles résznek és hogy azon családtag, ki különben köteles részre jogosított volna, még akkor sem birhat arra igénynyel, hogy ha őt egy köteles részre nem jogosított családtag a törvényes örökösödésben megelőzi, kétséget nem szenvedhet, hogy a köteles rész joga máskép fog alakulni a szerint, hogy a parentalis vagy a gradualis rendszer alapján szabályozzuk-e a törvényes örökösödést. A törzsrendszerrel addig, míg a közelebbi törzshöz tartozó örökös létezik, a távolabbi törzshöz tartozó családtag örökösödéséről szó nem lehet s így annak köteles részéről sem. A nagyszülők s azok törzse csak akkor hivatvák örökösödsre, ha az örökhagyónak a leszármazóktól eltekintve sem szülői, sem testvérei, sem ezek leszármazói nincsenek életben. A következetesség is azt kívánja, hogy miután e rendszer mellett a testvér kizárja a nagyszülőt, vagy a testvérnek és a nagyszülőnek vagy pedig egyiknek se adjunk köteles részt. De határozottan a következetesség ellen vétene azon törvényhozó, ki egy közelebbi törzshöz tartozó családtagnak nem, ellenben egy távolabbi törzshöz tartozónak igenis adna köteles részt.

Egészen máskép áll a dolog a gradualis rendszerre alapított törvényes örökösödsnél, a hol a felmenő rokonok rendszerint megelőzik az oldalrokonokat a törvényes örökösödsben. Itt következetes vagy jobban mondva, nem következtelen, hogy habár a testvérek és azok leszármazói nem köteles részre jogosítottak, a felmenők mégis jogosultak legyenek köteles részre.

Midőn tehát dr. Randa ur egyrészt helyesli a törvényjavaslatban elfogadott törzsrendszert, másrészt a testvérek és azok leszármazói számára nem reclamálja a köteles részt,

¹ Térhiány miatt késett.

akkor bizonyára a javaslatot nem vádolhatja következetlenséggel azon okból, hogy a nagyszülőket köteles részre nem jogosítja.

Igaz, hogy az osztr. polg. törvkv, melyben a parentális rendszer legkövetkezetesebben jutott kifejezésre, a 763. §-ban a nagyszülőknél is tart fen köteles részt, dacára annak, hogy a testvérek és azok leszármazói abból ki vannak zárva. Azonban a magyar szervezet érdeműs szerzője igen helyesen utalt arra, hogy mily képtelenségre vezet ezen intézkedés akkor, hogy ha az örökhagyónak testvére vagy testvérgyermeke és nagyszülői is életben vannak. Ily esetben ugyanis az örökhagyó korlátlanul végrendelkezhetik, vagyonából úgy testvérét, vagy testvére gyermekét, mint nagyszülőit egészen kizárhatja, mert a testvér vagy annak leszármazója köteles részre általában nem jogosult, a nagyszülőket pedig a felforgó esetben azért nem illeti köteles rész, mert a törvényes örökösödésből az életben levő törvényes örökösök által kizáratnak.

Ezen törvény szerint tehát, ha a testvér vagy leszármazója él, noha maga nem örököl semmit, utját állja a nagyszülő köteles részének, ellenben, ha meghalt, akkor a nagyszülő bir köteles résszel. Hol itt a logika, hol a következetesség?

Ugyaníly következetlen a porosz Landrecht is, mely a római izrendszernek hódol ugyan, azonban a testvéreknek mégis elsőbbséget ad a nagyszülőkkel szemben a törvényes örökösödésnél. Itt is a testvérek nem birnak, a nagyszülők ellenben birnak köteles résszel. Következetes azonban a zürichi törvény, mely a nagyszülőkön kívül a testvéreknek is ad köteles részt és következetesek a gradualis rendszeren alapuló törvények, mint a Code Civil, az olasz törvény és a hesseni javaslat, melyek a törvényes örökösödési rendben elsőbbséget adván a felmenőknek a testvérek és ezek leszármazóival szemben, az előbbieket köteles részre jogosítottaknak nyilvánítják, az utóbbiakat pedig abból kizárják.

A magyar törvényjavaslat e kérdéssel szemben azon álláspontot foglalja el, melyet Mommsen is tervezetében magáévá tett, és jellemző, hogy noha Mommsen a tiszta parentális rendszert az osztr. polg. tvkv-ből majdnem változatlanul átvette, mégis, az osztrák törvénytől eltérően, a nagyszülőknél köteles részt nem adott, és azt hisszük, hogy ez által a parentális rendszerben rejlő vezérelveket sokkal következetesebben juttatta kifejezésre, mint előképe, az osztrák törvény.

A mi pedig a kölcsönösség követelményeit illeti, azt hisszük, hogy mert a leszármazók örökösödése egészen más alapokon nyugszik, mint a felmenőké, azért ezen családtagok örökösödését sem lehet a viszonyosságból deducálni.

A viszonyosság, mint Bruns is megjegyzi, nem egy abszolút, hanem csakis egy viszonylagos egymemű viszonyokra alkalmazható elv, nemző és nemzett azonban oly diametralis ellentétben állanak egymással, hogy nem lehet egyiknek öröklési jogából a másikéra következtetést vonni. Már maga azon általános átöröklési törvény, mely a természetben nyilvánul, parancsolólag követeli a leszármazók örökösödését is. Valamint a szülők testi és lelki képességeiket és tulajdonságaikat, fizikai és szellemi erejüket ruházzák át gyermekeikre, úgy csak természetesnek találjuk, hogy ezen öröklés az anyagi javakra is kiterjed. Általános gazdasági érdekek is utalnak arra, hogy a javak tovább-fejlesztésükre képes fiatal, erőteljes kezekbe jussanak.

Nem ily természetes alapokon nyugszik azonban a felmenők törvényes örökösödése. A dolgok rendes folyása itt helytelen mederbe tereltetik. A leszármazók számíthatnak arra, hogy ők fognak örökölni felmenőik vagyonában, ellenben a szülők ily öröklésre bizonyára nem is gondolnak, és legfeljebb arra számítanak, hogy a szeretet és pietás köteleikénél fogva gyermekeik az inségtől fogják megóvni. S ha

mind e mellett a felmenők törvényes örökösödése mégis mindenütt el van ismerve, úgy de erre befolyással volt a családi viszonyra való tekintet és mely a családban oly nagy szerepet játszó officium pietatis, de nem a viszonyosság; mert ebből a felmenők örökösödési jogát construálni bizonyára nem lehetne.

Még inkább áll ez a köteles részre vonatkozólag, mely az örökhagyó akarátának oly messzekiható korlátozását foglalja magában. Ezen korlátozásnak a legszűkebb és legszűkebb körre való szorítását jogi, gazdasági és célszerű szempontok egyáltalán követelik. Hogy vajon ne köteleztessék-e a leszármazó az inségtől levő nagyszülők tartásáról gondoskodni, oly kérdés, mely nem itt, hanem a családjogban nyerheti csak megoldását.

Dr. NEUMANN ÁRMIN.

Jogirodalom.

Báró Roszner Ervin válaszára.¹

Az eddigiekben lehető rövidséggel kimutatni igyekeztem azt, hogy a *Régi magyar házassági jog* írója mennyire nem volt képes munkáját megvédeni. *Felelet*-em következtében már csak arról lett volna szó, hogy szerző egészen elemi tévedések dolgában mentegetődzék. Hisz én munkáját a következőkép taksáltam meg:

«Szerző a kellő jogi készség híján fogott munkája megírásához. Ehez járul, hogy miután az okiratok szövegét nem érti meg, a kutatókat sem tudja kezelni. Tetézi ezeket azzal, hogy önmagának léptenyomon ellentmond. Majd a logikája, majd a memoriája hagyja cserben. Ilykép megírt munkában lett aztán Sohm és az én csekélységem össze-vissza czáfolgatva.»

Szerző azonban válaszában nagy feneket kerítve, arra szánta el magát, hogy e közlőny olvasói előtt tudományosítván játszon. Azt hiszem azonban, hogy sem azt nem sikerült bebizonyítania, hogy a latin nyelvű okiratok olvasása dolgában erős volna, sem azt, hogy magának nem mondott volna több ízben ellen. Amiről válaszából meggyőződést szerezhettünk, az az, hogy az általa felállított jogi tételeket jobbra cserben hagyta, tehát önmaga is igazolta, hogy jogi készsége nem nyugszik oly alapokon, melyek nem lettek volna megingathatók. Hiába nevezte «förmérvény»-nek a munkája felett mondott ítéletemet.

Ily körülmények között egyáltalán nem csodálom, hogy az adott válasz vége felé járva, nem a történelmileg fejlett házassági jog terén foglal állást. Még ugyan mond valamit arról, hogy a házasságkötés csak initiatio conjugii volna, mit válaszában egy előbbi részében a világért se fogadott el, de inkább csak azért enged, hogy alkalma nyíljon rólam a kalvinistáról beszélni.

Tudva levő dolog, hogy a házasság elhálása katolikus szempontból minő fontos jogi következménnyel jár, a mi összefüggő azzal, hogy a házasságkötés csak mint a házasság kezdeményezése (initiatio conjugii) tesz: számot. Erre hivtam fel a szerző figyelmét s elmondottam, hogy a kérdés a házasság felbonthatlanságának kérdésébe játszik át.

Szerző a kitanitást nem hajlandó tőlem elfogadni, mert én «censurának akarom alá vetni a kutatás szabadságát, mit kalvinista létemre annál kevésbé tehetek, mert az én hitelveim a házasság szentségi jellegét el nem ismerik.» Pedig csak arról volt szó, hogy a házassági kötelék felbonthatlanságáról szóló katolikus tanítás miként viszonylik ahoz a tanításhoz, mit Báró Roszner a házasságkötés jogi természetéről adott volt. Ugy látszik, hogy mert a kérdés érdekében kénytelen volt meghunyászkodni, abban keres kárpótlást, hogy azt feszegeti, hogy kinek milyen a vallása.

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 3., 4., 5. és 6. számban.

Jellemző, hogy ezt a «kutatás szabadságá»-nak nevében teszi az a szerző, kinek máskülönben a protestáns Friedberg Emil lipcsei egyetemi tanár a legkedvesebb kanonistája.

Régi magyar házassági jog-ában még azt érezte az olvasóval, mintha a tridenti decretum receptióját hazánkban *Házasságkötés Magyarországon* című munkámban protestáns létemre a protestánsok hátrányára fejtettem volna ki. Ezen az okon Pulszky Ágoston Báro Roszner munkáját ismertette a *Buda-pesti Szemle*ben meg is ultramontánózott.

Lássuk hát, hogy mi lett azzal a gyanúsítással, hogy én a tridenti decretum receptiója kérdésében protestáns hitfeleimmel szemben igazságtalanul jártam volna el.

Bebizonyítottam — habár én csak a történelmi igazságot tartottam szem előtt — hogy az én álláspontom nem kedvez annak, hogy a protestánsokat minél könnyebb uton módon lehessen a katolikus egyházba visszaterelni. Ez a katolikus propaganda-csinálás álláspontja, mely azt igyekszik érvényre emelni, hogy a tridenti házasságkötési forma katolikus szempontból sohase kötelezi a protestánsokat, kik bizonyára sokkal könnyebben fognak áttérni a katolikus egyházba, ha az áttérésnek nem kell házasságaik és gyermekeik törvényessége árán történni. Tudva levő, hogy a protestánsok házasságai katolikus szempontból nem házasságok, ha a tridenti decretum, mely csak a katolikus parochus előtt kötött házasságot ismeri el érvényesnek, reájok alkalmaztatik.

Én tehát mint protestáns abban, ha az áttérőkre a tridenti decretum alkalmaztatik s házasságaikat csak dispensatiók útján lehet rendbe hozni, a protestáns egyházra semmi sérelmet sem láttam. Ellenkezőleg azt vallottam, hogy nekem nem hivatásom katolikus propagandát csinálni.

Ezt *Feleletemben* konstatáltam s azt mondtam, hogy épen Báro Roszner és Pulszky Ágost vannak az ultramontán állásponton.

Erre aztán nem volt mást mit tenni, mint álláspontot változtatni.

Báro Roszner most már a tridenti decretum receptiójának történelmi kérdését nem igen bántja s az én szempontomból nézve a dolgot azt mondja, hogy én felekezeti, természetesen protestáns felekezeti politikát csinálok. Gondolja, hogy már ugyis el vagyok áztatva a *Buda-pesti Szemle* olvasói előtt, most azon a sor, hogy a katolikus papság ismerjen fel veszedelmes ellenségeként, a mely papság pedig jól tudja, hogy a tridenti decretumnak az a szélső magyarázata, mely felé Báro Roszner ujabban hajlik még Rómában sincs hivatalosan elfogadva.

Immár nem katolikus, de kálvinista ultramontán vagyok. Ezt a következőkép konstatálja:

«Nyilvánvaló tehát, hogy Kováts ultramontanizmust művel, midőn azt kívánja, hogy a protestánsok csak úgy térhessenek át a katolikus hitre, ha azért áldozatul hozzák házasságaik és gyermekeik törvényességét.»

Most már mindketten mint ultramontánok állanak szemben. Én volnék a kálvinista, Báro Roszner pedig, ki pillanatra a katolikus propaganda-csinálás mezébe öltözött, a katolikus ultramontán. Ezt a kettőnk között általa vont különbséget éreztetve, annak kijelentése után, hogy «megfeledkezni látszom azon tiszteletről, melylyel dr. Pulszky Ágostonnak tartozom», az én ultramontanizmusom marad az ő kedvenc vesszőparipája csak azért, hogy válasza végén mint liberális dicsőülhessen meg.

Nem tudom minő megbízási viszony van Báro Roszner és dr. Pulszky Ágost között arra nézve, hogy az utóbbi iránt reám tiszteletet parancsoljon. Ugy tudom, hogy engem nem Pulszky ur nevelt fel egyházi jogi írónak, s azt is tudom, hogy én az ő személye iránt semmi, de semmi különös tisztelettel sem tartozom viseltetni.

Ami pedig azt illeti, hogy Báro Roszner az én ultramontán voltom bizonyításában tovább is fáradozik, erre azt

jegyzem meg, hogy egészen hozzá illő, hogy ép oly alaptalan gyanúsításokkal folytassa válaszáat, mint a minőkkel kezdette. No hát csak izetlenkedjék.

Mindhiába idézget munkámból Báro Roszner s jegyzi meg azt, hogy ultramontanizmusomat csak leplezgetem, a mit aztán szégyenletesnek tart. A mit én szégyenletesnek tartok, az nem kevesebb, mint irányomban tanúsított egész eljárása, mely a gyanúsítások láncolatánál nem egyéb. Ahelyett, hogy komoly érvekkel állott volna elő, minduntalan gyanúsított s tette ezt olykép, mintha ő a tudományban nem tudom ki volna. Hangsúlyozza ugyan, hogy «a tudomány nem liberalis vagy ultramontán. hanem igaz, vagy nem igaz», de csak azért, hogy ezt aztán annálkevésbé kövesse. Nekem nincs ilyesmit szégyenlenem. Hogy mint magyar és protestáns nem kerestem abban virtust, hogy a katolikus egyházat gáncsoljam, ezt sohasem fogom szégyenleni.

Báro Roszner válasza legvégén nem kérkedik többé *Régi magyar házassági jog*-ával, hanem azt a beszédét emlegeti, melyet annak idején a keresztény és izraelita közötti házasság szabályozásáról szóló törvényjavaslat tárgyalásokor a főrendiházban mondott s biztosít, hogy nem sikerült nekem őt a liberális eszmék cultusában megingatni.

Mintha bizony ennek a cultusnak a megingatása lett volna *Feleletem*-em célja s nem az, hogy kimutassam a *Régi magyar házassági jog*-ban ellenem intézett támadásai gyarlóságát.

De ha már Báro Roszner az ő főrendiházi szereplésével huzakodik elő, talán nem szerénytelenség részemről, ha fel-emlitem, hogy az országgyűlési viták irodalmi háttere az én irodalmi munkásságom volt. *Házasságkötés Magyarországon* című munkám 1883-ban épen alkalmasszerűleg foglalkozott utolsó fejezetében törvényhozásunk feladataival, miket történelmi alapokon világított meg. Arra a célra, hogy a törvényjavaslat ne szenvedjen hajótörést 1884-ben még egy külön füzetkét is irtam *Házassági javaslat a törvényhozás előtt* cím alatt. Tehát azokban a kritikus időkben én is résen állottam. Csakhogy azt tartottam, többet észszel mint erővel.

Báro Roszner válaszáat azzal rekeszti be, hogy elmondja Tacitussal:

Dedimus profecto magnum patientie documentum.

Hogy válasza mit documentált, bátran az olvasó ítéletére bízom. Csak azt jegyzem meg, hogy magamról nem is beszélve a patientiára nem Báro Rosznernek, de olvasójának lehetett szüksége.

Báro Roszner a *Jogtudományi Közlöny*-ben megjelent válaszáat külön lenyomatként önálló füzetben is világgra bocsátotta. És tette ezt olyaténképen, hogy külön lenyomatott cikksorozatát megtoldotta. Nem tudta ugyanis megvárni, hogy válaszára adott feleletem egészen megjelenjék s ennek mindenkép elébe akart vágni, mert nagyon közel esett az az idő, a midőn a budapesti egyetem egyik egyházi jogi tanszéke a kandidatio megejtetik. Sürgősen rajta kellett lenni, hogy a plagium vádját, mit határozottan visszautasítottam, legalább utólagosan s nem is a *Jogtudományi Közlöny* olvasói előtt a nyakamba varja.

Az olvasó jól tudja, hogy én már cikksorozatom elsejében megfeleltem a mivel sem bizonyított vádra, mely ugy hangzott, hogy én a tridenti zsinaton a házasságkötési decretum meghozatala tárgyában folyt vitát, a szónokok beszédeit jobbára Friedberg munkájából irtam ki, fordítottam a nélkül, hogy a munkát mint kutfőt megneveztem volna.

Hiába hivatkoztam arra, hogy én az igazi kutfót, Palavicini munkáját (*Historia Concilii Tridentini*) használtam

Mily nyomatékos a patronatus a testvér helvét-hitvallásban! Mint sarkalatos jog létezik ez továbbá a protestantismus bölcsőhőnőben Németországban (péld. Poroszországban nagy számú protestáns lelkészi állomás *«landesherrlichen Patronats»*, *«gutsherrlichen Patronats»* elnevezés alatt létezik és kiváló széles körben gyakoroltatik Angliában.

Kétségtelen tehát, hogy mi sem akadályozza azt, miszerint protestáns papnak patronatusi keresetességi joga legyen; kíváncs voltna azért, hogy a sok esetben helytelenül választott párbér-kereset helyett patronatus jogán érvényesítenének azon követelések, mely követelések magukon hordják a patronatusi kötelem kétségtelen jellegét.

Dr. SZTEHLO JÁNOS,
eperjesi ügyvéd.

Külföldi judicatura.

III.¹

14. *A férj felelőssége a háztartás költségeiért.* A brüsseli polg. törvényszék 1885. decz. 23-án két ítéletben a következő elveket mondotta ki: «Az általános háztartási költségek mindent magukban foglalnak, a mi a házastársak és gyermekeik táplálkozásához és fentartásához szükséges. Élvezeti és fényűzési czikkeiért való kiadások a társadalmi és vagyoni viszonyokhoz képest a fenntartás költségei mellé sorozhatók. A nőnek háztartási kiadásokra nézve hallgatag megbízása van férjétől és azok nagyságát a férj vagyona és a házasság életmódja állapítja meg. A házasság megszűnésével a férjnek kell igazolnia a megbízásnak megszűnését; harmadik személyeket, kik erről nem értesültek, e megszűnés meg nem károsíthatja. És miután a nő férje megbízottjaként szerepel: csak ez utóbbi felelős a vásárlásokért — a nőt nem terheli egyetemleges kötelezettség. A válóper folyamán a férj által feleségének fizetett járadék a házastársaknak egymáshoz való viszonyát szabályozza, de nem válhatik azoknak kárára, kiknek a szabályozásról tudomásuk nincs.» A brüsseli békebírósnak 1886. jan. 23-án kelt ítélete e véleményét — helyesen — azzal egészíti ki, miszerint «a hallgatag megbízásnak előző feltétele az, hogy a nő megrendelése a férj tudtával vagy legalább ellenőrzésének lehetőségével történjenek; s azért hiányzik a feltétel, ha a nő férjétől megszökött.» (Pasicrisie belge, 1886. III. 73. és 83. l.)

15. *A haszonélvezőt a haszonélvezet idejének lejártá után nem illet meg kártérítés az ingatlanon emelt épületekért, melyek azzal egyesülnek,* hanem csak az általa befektetett ingók (tűkrök, képek, diszítések stb.) tulajdonjoga, mert a haszonélvező saját érdekében építvén, nem bízhatni önkényére, hogy a tulajdonost mily kártérítési kötelezettségekkel akarja terhelni. (Sirey, Recueil général, 1886. I. 113. l.) A párisi semmitőszéknek 1885. nov. 4-én kelt ez ítélete kissé tulszigorú és felfogásának eredménye az volna, hogy a haszonélvező még a roszhiszemű birtokosnál is roszabb helyzetbe jutna. Az ítélet a C. civ. 599. szakaszának helytelen magyarázatán alapulhat; e szerint... «l'usufruitier ne peut, à la cessation de l'usufruit, réclamer aucune indemnité pour les améliorations qu'il prétendrait avoir faites, encore que la valeur de la chose en fût augmentée.» Nyilvánvaló, hogy az ítélet az «amélioration» fogalmát fölcseréli a «construction»-éval, melyet a C. civ. 555. szakasza használ a növedék következményeinek megállapításánál s azért jogi és méltányossági okokból helyesebb a belga iskolának (Laurent) ama nézete, hogy a haszonélvezőt az in integrum restitutio illeti meg olyképen, miszerint ő építkezéseit saját költségén lebontani tartozik, ha azok értékének megtérítése iránt az ingatlan tulajdonosával nem egyezkedhetik.

16. *A pactum reservati dominii* jogosságát ismeri el a

költni OLG. 1886. október 25. ítélete. A magyar judicatura e kérdés tekintetében tudvalevőleg felette ingadozó.

17. *Szomszédjog.* «Valamely gyár harmincz éves fenállása nem jogosítja fel tulajdonosát arra, hogy a gyár kéményének füstjével megkárosítsa a — bár sokkal később emelt — szomszédos épületet» mondja a Reichsger. 1886. márczius 5. ítélete Ugyane biróság kimondta azt is, hogy «a vasut mozdonyai által okozott korom és füst esetleg kártérítésre ad igényt.»

18. *Naturalis obligatio-nak perelhetése.* A darmstadti OLG. 1887. jun. 3-án újból kimondta, hogy «természetes kötelemnek elismerése és teljesítésének megigérése, azt civilissé és perelhetővé változtatja át.»

L. a Reichsger. 1875. jan. 31. határozatát is (Entsch. XVII. 322. l.).

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

Egyetemi tanár és állandó bírósági szakértő.

A *Jogt. Közlöny* idei 3-ik számában szerény észrevételeinket nyilvánítottuk az igazságügyminiszternek abbéli intézkedése felett, melylyel a kolozsvári kir. tudományegyetemnek törvényszéki orvostan tanárát a kolozsvári kir. törvényszék területére törvényszéki orvosi teendőkkel is megbízta.

A *Jogtudományi Közlöny* idei 5-ik számában Dr. Belky ur nyilatkozott e kérdésben, minek annyival inkább örvendünk, mert meg vagyunk győződve arról, hogy cikkíró ur, ki a kérdés iránt többszörös érdeklődéssel viseltetik, minden rendelkezése alatt álló érvet nyilvánosságra hozott, mely a miniszteri intézkedés támogatására szolgálhat, s így megkönnyítette e lap becses olvasóinak mindkettőnk álláspontja feletti ítéletét.

Belky ur «helyreigazításai» között találkoztunk első sorban avval, hogy az egyetemi tanár, ki első fokban véleményezett, önkényét visszalépett a felülvéleményező tanácsból. Ezt mi sem vontuk soha kétségbe. Mert mindenki ismeri a kizárási okokat, s nem várja be a kizárás iránti hivatalos intézkedést. De megfordítja B. ur a kérdést, s azt mondja: ha a törvényszéki orvostan tanára adta az első véleményt, akkor könnyű dolga van a *felülvizsgáló* facultásnak, ha nem is vesz részt abban a törvényszéki orvostan tanára.

Elismeréssel adózunk a tanár ur tudományos hírnevének, de részünkről, a subjectiv tényezők mellőzésével, csupán *elvi* szempontból akarunk véleményt nyilvánítani a kérdés felett, s ez esetben lehetetlenség kétségbe vonni, hogy a világon minden ítélő vagy véleményező testületnél a legfelsőbb fokozathoz igényeltetnek a legkiválóbb szakemberek. A mint nem volna helyes az a logika, hogy a vizsgálóbírói teendőket a curiai bíró teljesítse, hogy majd annak idejében annál könnyebb legyen a *harmadbíró* feladata: ép annyira paradoxonnak tartjuk B. ur érvelését.

Azt is készségesen vettük tudomásul, hogy külföldön több helyütt meg van bízva a törvényszéki orvostan tanára a törvényszéki orvosi teendők végzésével. Ez által azonban nem látjuk megdöntve amaz érveket, melyeket a miniszter intézkedése ellen felhoztunk, hanem legfőlebb adatnak vehetjük arra, hogy a külföldet nem mindenben utánozzuk elég öntudatosan.

Igazságszolgáltatás szempontjából részünkről is kíváncsúnak, sőt *szükségessé* tartjuk, hogy a szakértői teendőket úgy objectiv, mint subjectiv szempontból a *legmegbízhatóbb* erők végezzék. Ennek ellenkezőjét nem állítottuk soha. Állítottuk azt, hogy nem helyeseljük, ha az orvosi facultásnak bizonyos esetekben egyetlen szakközege kizáratik abból a tanácsból, melynek feladata, esetleg életkérdésben döntő véleményt adni.

A kötelességek összeütközése miatt sem tartottuk a két

¹ Az előbbi közl. I. az 1. és 4. számban.

állást összeférhetőnek, mire nézve Belky ur is csak azzal érvel, hogy az eddigi adatok szerint nem megy olyan sokra a kiszállások száma (évente mintegy 18—20); a helyi esetekben pedig *helyettesítő* a szaktanár *segédje*.

Tegyük fel, hogy még 18-nál is *kevesebb* a kiszállások száma (de a mint az adatokból tudjuk átlag jóval több) s az összes kiküldetések csak 25 napot vesznek igénybe, joggal kérheti a tanulni óhajtó fiatalság és a szülő, ki gyermeke kiképztetése céljából sokszor *felette terhes anyagi áldozatot* hoz, hogy az egyetem tulajdonképeni célja tűr-e olyan akadályt, mely a tudományokban való haladást folytonosságában meg-megakasztja? Vajon az igazságszolgáltatás érdekei éppen annyira parancsolók, hogy a tudománynak haladó gőzmozdonya dörzsféket tűrni kénytelen? vajon a tanügyi vesztességgel *arányban nem álló* hátrányokat szenvedne az igazságszolgáltatás, ha az egyetemi tanár a cathedra mellett maradna s helyette más, megfelelő szakértő végezné a hivatalos utazásokat. . . .?

A kiszállások tehát igénybe vesznek átlag 3—4 heti időt. A helyi esetek száma megközelíti évenként a 100-at. Igaz, hogy ezekből sok esik a szünidőkre. De eshetik *valamennyi* azokon kívül. Mert a büntetések nem igen válogatják az elkövetés idejét. Vegyünk tehát a városon kívül töltött 2—3 heti időn kívül még 200 órát évente, melyet a helyi működés vesz igénybe. Ki végzi ez esetben a teendőket a tanteremben? Azt állítja B. ur, hogy a tanársegéd arra való, hogy mikor nem érkezik a tanár, végezze ő a törvényszéki vizsgálatokat. Az ilyen megbízás ellen azonban tiltakoznunk kell a büntető igazságszolgáltatás érdekében. Éppen azon fontos érdek miatt, mely szükségessé tette, hogy időről időre elvonjon a miniszter a tanügytől egy, a helyét ott *nem pótolható* egyént. Mert, ha azért szükséges a törvényszéki eseteknél a törvényszéki orvostan tanárát alkalmazni, mert ő kipróbált specialista, akkor a legnagyobb képtelenség és tulhajtás, hogy ama kitűnő szakértő, akadályoztatása esetén, egy *kezdő* helyettesítse, ki esetleg még *semmi bizonyítékát* sem adta annak, hogy bár csak megközelítőleg is meg fog felelni a várakozásnak.

Igaz, voltak esetek arra is, és éppen a kolozsvári királyi törvényszéknél, hogy több ügyben a szakértői teendőt az egyetemnek törvényszéki orvostan-tanára és segédje végezték; de az igazságszolgáltatás érdekében sem az előbbi, sem az utóbbi esetek ismétlése éppen nem kívánatos.

Sajnosan vesszük tudomásul, hogy B. ur a bírósági bonczolatra, mint tananyagra vonatkozó észrevételeinket *félreértette*. Semmiképen sem akarjuk kétségbe vonni, hogy nem szolgálhatna tananyagul *valamennyi törvényszéki eset*. De kétségbe vontuk annak helyességét, hogy a törvényszéki bonczolatok, esetleg másnemű bírósági szemlék *nyilvánosan* végeztessenek. Hogy miért tartjuk szükségesnek elzárni a nyilvánosság elől emez actusokat, már indokoltuk előbbi közleményünk során. Félreértés kikerülése céljából még csupán annyit jegyzünk meg, hogy ha a bírósági szemle tárgyait átadjuk az egyetemi hallgatóknak tananyagul: egyzersmind a *nyilvánosságnak* is kitettük a vizsgálatnak azt az alkatrészét, melynek *sok esetben nem szabad nyilvánosnak lenni*. Az az érvelése B. urnak, hogy a vizsgálóbírónak jogában áll *bizonyos esetekben* intézkedni a nyilvánosság kizárása iránt: a gyakorlat emberei részéről bizonyára a maga értéke szerint lesz megbíráva; figyelemben tartva azt, hogy a bonczolat rendszerint az első vizsgálóbírói intézkedés s annak megkezdése alkalmával vajmi kevés esetben tudja a vizsgálóbíró meghatározni, ha vajon lehet-e nyilvános a bonczolat, avagy nem?

Első közleményünkben említettük, hogy több esetben nem sikerült megállapítani a bizonyítékot, éppen a miatt, mert a bonczolat *nyilvános volt*. Nem vonta ugyan kétségbe B. ur állításunk valóságát, de mégsem tartjuk feleslegesnek, egy példát idézni azok közül, annak bizonyítására, hogy *előzetesen*

a vizsgálóbíró sem tudhatja, ha vajon szükséges-e a szakértői szemlélet a nyilvánosság kizárásával végezni? A . . . g tömeges verekedés alkalmával szenvedett sérülés következtében elhalt. A csendőrség tett jelentést az esetről, megjegyezvén, hogy a verekedésben öten vettek részt, s megnevezvén tetteseket, azt is felemlíti a jelentés, hogy a csendőri nyomozat folyamán mindenik tettes beismerte, hogy ő az elhalt testének mely részét bántalmazta. A bírósági bonczolat kiderítette, hogy A . . . g fején, oldalán, hátán és jobb karán szenvedett sérteket. A koponyán talált két sértés, melyek külsőleg veszélyes jellegűeknek látszottak, 20 napon belül gyógyultak volna, a többiek, kivéven a könyökizület sértéseit, könnyű sértések. Ez utóbbi sértés *evvérséget* idézett elő és *a miatt* halt el a bántalmazott. Ki tudhatta, vagy gyaníhatta a bonczolat megtörténte előtt, csupán a külvizsgálatból ítélve, hogy a halált melyik sértés idézte elő? Ez esetben a nyilvánosan végzett bonczolat azt eredményezte, hogy a csendőri nyomozat folyamán bevallásban volt tettes a bíróság előtt *tagadta*, miszerint ő ütötte meg az elhalt könyökizületét, s hogy ő okozta e szerint a halálos sértést. Mert tudta, hogy az a súlyosabb beszámítás alá eső cselekmény s nem a fejsértés, miről előbb azt hitték tettesek, hogy ez volt a halálos. A bizonyítékot nem sikerülvén megállapítani egyik vádlott ellen sem: valamennyivel szemben a BTK. 308. §-át kellett alkalmazni.

Sok példát tudnánk még elősorolni. De azt hisszük, hogy felesleges, mert a jogászközönség, különösen pedig a gyakorlati jogász tudja, hogy a büntető igazságszolgáltatásnak mily sok esetben s mily nagy mérvű kárára lehet a bonczolatok nyilvánossága. Még csak annyit jegyzünk meg, hogy: midőn az igazságügyi miniszternek a már említett intézkedésére megtettük észrevételeinket, nem lebegett előttünk egyéb, mint a *büntető igazságszolgáltatás ügye*; az, hogy igénytelen észrevételeink által az illetékes körökben figyelmet keltve, alkalmat nyújtunk a kérdés feletti tüzetesebb vizsgálódásra, s hogy az ismeretes intézkedéssel járó hátrányokat legalább jövőre kikerülhessük. Ilyen intenciók mellett, reméljük, B. ur szíves elnézését leszünk szerencsések megnyerni, ha a felszólaló marad továbbra is X. X.

Különfélék.

— A kir. Curia folyvást akadályozva van a munkában. Utóbbi hetekben hol egy, hol másik tanácsnak kellett szünetelni a bírói szám elégtelensége miatt. Így van ez a jelen héten is; kedden a II., szerdán a IV. büntető tanács szünetelt. Ha ily helyzetben tekintjük az ügybejövétel folytonos szaporodását s a hátralék roppant összegét, nem lehet eléggé csodálnunk, hogy az oly égetően sürgőssé vált segély iránt kielégítőleg még mindig nem történik intézkedés.

— A kir. Curia a napokban tartotta meg a teljes ülést, melyet lapunk 5. számában jeleztünk. Kimondatott, hogy a vádlottnak az igazolásra van joga, ha a felebbezési határidőt véletlenségből elmulasztotta; ellenben a vádlót ezen jog nem illeti meg. A teljes-ülés azon szempontból indult ki, hogy a felmentéssel és a jogorvoslati határidő lejártával a vádlott oly jogot szerez, melytől őt többé semmi körülmények közt megfosztani nem szabad.

— Az ügyvédrendtartás javaslatát az igazságügyminiszterium a felső bíróságoknak is megküldötte véleményadás végett. Nem volna tanácsos az ily organisatorius javaslatokat törvényszékeknek is ugyanily célból megküldeni?

— A budapesti ügyvédi kamarának az ügyvédrendtartás javaslata tárgyában alakított bizottsága megkezdte munkáját s hetenkint háromszor tart ülést. A többi kamarák e tárgybani határozatairól alig hallatszik valami. Félő, hogy ezen javaslat is azon sorsra jut, hogy oly időben jön kritikája, mikor már késő.

— A budapesti ügyvédi kamarához. Dr. Majslis Mór indítványt nyújtott be, melyből közöljük a következő lényegesebb részeket:

Az 1881: LX. tcz. azon intézkedése, hogy a főváros területén fogatosított végrehajtások bírósági cselekményei központosítsanak, azon intentióból történt, hogy a hitelező az adósa ellen más oldalról célba vett, vagy fogatosított végrehajtási lépésekről tudomást szerezhesen, az árverésről értesíthetessék, s ilyformán érdekét megóvhassa.

Ezen üdvös intézkedés azonban teljesen illusoriussá tétetik azáltal, hogy a magánhitelező az adókincstár által adósa ellen kitűzött, illetve tényleg megtartott árverésről, a bejött vételár mennyiségéről, annak mi módon történt felosztásáról, illetve hováfordításáról, stb. absolute semmi legcsekélyebb értesítést nem nyer.

Ezen félszeg eljárás által a magánhitelező két irányban igen jelentékenyen megkárosíttatik. Első sorban ugyanis gyakran megesik, hogy a magánhitelező — miután nem értesítettett arról, hogy adósának összes ingói az adóvégrehajtó által már elárvereztettek, — árverést tüzet és nyomat ki, a mi nem ritkán 10—15 frtba kerül. Ezen egyenesen kidozott pénz által szenvedett veszteséget pedig a hitelező annál is nehezebben viseli el, a mennyiben az ép jelzett, — ugyszólván a nyilvánosság kizárásával megtartatni szokott adóügyi árverések által, nem mondom rendesen, hanem kivétel nélkül, az egész lefoglalt vagyont füstbe megy. Mert míg a bírósági árveréseken legalább annyi bejön, hogy az első foglaltató némi fedezetet nyer, addig az adóügyi árverések után egyetlenegy magán-hitelezőre egy fillér sem jut.

Ezen szomorú jelenségnek oka abban rejlik, hogy a kincstár követelése rendesen — aránylag — csekély lévén, s miután annak az árverésben egyéb érdeke sincs, mint hogy csekély adókövetelése fedezetet leljen, a magánhitelezők pedig az árverésről nem értesítettven jelen nincsenek, igen kényelmes alkalma van az adósnak az «árverési consortium»-mal mindkét részre nézve nagyon előnyös módon transactiót tenni. A tömeg ugyanis az adótartozást csekély összeggel meghaladó áron «elárvereztetik» a «consortium» busás «sáp»-ot nyer, az adós pedig — természetesen valamely rokona czége alatt — potom áron és legális módon a tömeg tulajdonába helyezkedik.

Igaz, a hitelezők egy fillért sem kapnak, de az árverés szabályszerű módon megtartatott és az ügy simán elintéztetett.

Nem tartanám ildomosnak elhallgatni, hogy az ép ecsetelt visszaélések miatt az adókezelőiséget felelőssé tenni nem lehet. Nem pedig azért, mert a közadók kezeléséről szóló 1883: XLIV. tcz. 68. §-a, — mely ugyanazon törvény 70. §-a szerint Budapest fővárosára is érvényes, csupán azt rendeli, hogy a közigazgatási hatóságok az árverési hirdetményt körözni tartoznak; hogy azt az igazságszolgáltatás közegeivel, vagy magánosokkal is közölni tartoznának, arról a törvény nem intézkedik.

Itt tehát a hiba nem a törvény alkalmazásában, hanem annak hézagosságában rejlik.

De bármiképp legyen is, tény az, hogy hasonló állapotot, mely a törvény védpajza alatt gyakorlott kifosztásnál egyébként nem mondható, modern jogállamban eltűnni nem szabad.

Praktikus szempontból kiindulva teljesen kielégítőnek találom, hogy az értesítés csupán a kereskedők és iparosok ellen kitűzött adóárverésekre szorítkozzék. Azon ritkább esetek, ahol más is jelentékeny adóssággal és számos hitelezővel bir, nem igazolná azon jelentékeny költségeket és nagy apparatust, mely okvetlenül szükséges volna akkor, ha célba vétetnék, hogy kivétel nélkül minden egyes adóárverésről a magánhitelezők értesítést nyerjenek, és nem menthetné ki azon félszogséget, hogy pénzügyi nehézségek miatt a fentjelzett szűkebb téren mozgó, de elkerülhetetlen szükséges és kielégítő ujtás még továbbra is elhalasztassék.

Hivatásánál és foglalkozásánál fogva hitellel dolgozni csak a kereskedő és iparos kénytelen, s így a dolog természete szerint követeléseik ismét csak kereskedők és iparosok ellen állanak fen; azon visszaélések pedig, ahol adóárverésen néha 1000—2000 frt becsértéket képviselő tömegek 100—150 frtért eladatnak, rendesen szintén csak árukészleteknél, gépeknél, szóval kereskedelmi cikkeknek szoktak előfordulni.

Ami pedig az értesítés fogatosításának módozatait illeti, az olyformán fogatosítandó, hogy az adóvégrehajtó az árverési hirdetmény egyik példányát, akkor, midőn azt a végrehajtást szenvedettnek, — tehát 8 nappal az árverés előtt, — kézbesített, egyuttal azon bírósági végrehajtónak is kézbe-

síttesse, a kinek betűjéhez az illető végrehajtást szenvedett tartozik. A bírósági végrehajtó pedig két-három rovatból álló és a hivatalos órák alatt az ügyvédek, illetve segédeknek betekintés végett rendelkezésre bocsátandó lajstromot vezessen, melyben a végrehajtást szenvedett neve, az árverés helye és ideje kitüntetve legyen. Azonkívül pedig az adóügyi árverés előtt saját hatáskörében netán kibocsátott árverési hirdetményben a bírósági végrehajtó két szóval az adóügyi árverést felemlítse p. o. így: «A. ü. ár. február 15-én d. e. 9 ó. király-utca 3. sz.» Ezen eljárás mellett a magánhitelező jelentékeny munka, vagy költségszaporítás nélkül azon helyzetbe jut, hogy megtudhatja, esetleg közvetlenül értesítést nyerhet arról, hogy adósa ellen adóárverés kitűzve van, illetve, hogy ilyen megtartatott.

Mindezekkel azonban csak annyit lehetne elérni, hogy az árverés komoly bírói cselekmény színvonalára emelkednék, és jelentékenyebb vételár elérhető volna. Ámde tekintve, hogy az 1883: XLIV. tcz. 72. §-a úgy intézkedik, hogy a bejött vételárból a kincstár saját követelésének levonása után fenmaradó összeg végrehajtást szenvedettnek kiadassék: a főczél, vagyis az, hogy az aránylag jelentékenyebb vételár a magánhitelezők közt törvényes elsőbbségi joguk szerint felosztassék, még elérve nem volna.

Ezen főczél elérése tekintetéből intézkedés teendő, hogy az adóhivatal a közegei által fogatosított árverésen bejött vételárból követelésének levonása után fenmaradt összeget a bírói letéthivatalba áttevén, erről az V. kerületi kir. járásbírósnak jelentést tegyen, mely saját hatáskörében elsőbbségi tárgyalást tűz ki, és a felosztást törvényszabta módon fogatosíttatja.

Megjegyzendőnek találom, hogy az adóhivatalnál az épen körülírt eljárás csak akkor leljen helyt, midőn a magánhitelező az árverési jegyzőkönyvhöz csatolt végrehajtást jóváhagyó végzéssel igazolja, hogy végrehajtást szenvedett ingóira nézve bírósági zálogjoggal bir.

— A magyar Jogászegylet büntetőügyi szakosztálya f. hó 20-án tartja alakuló ülését. Ugyanazon napon teljes-ülést is tart az egylet, melyen dr. Dell'Adami Rezső tart felolvasást: *a nemzetközi jog haladásairól*. Ezen ülésben ismét számos új tag felvétele fog bejelentetni.

— A jogászgylés állandó bizottsága által felkért szakemberek már jórészt beküldték véleményes indítványait a titkárhoz. Vargha és Dämpfnek általunk már említett véleményén kívül tudomásunkkal beküldték dolgozatukat: dr. Plósz Sándor, dr. Vécsey Tamás, dr. Beck Hugó, dr. Balogh Jenő.

— A soproni ügyvédi kamara az új ügyvédi rendtartás tervezetéről vélemény készítésére bizottságot küldött ki, melynek elnöke dr. Schwarz Miklós kamarai elnök, előadója dr. Arnhold Károly, tagjai Gebhardt József, Hajnal Endre, Hering Zsigmond és Montag Jakab választmányi tagok.

— Hatásköri összeütközés. A nagyváradai ügyvédi kamara fegyelmi bírósága és a biharmegyei központi járási főszolgabíróság közt hatásköri összeütközés támadt, melynek tárgya a kir. Curia alábbi határozatából kitűnik:

Kir. Curia: Tekintve, hogy K. Elek biharmegyei főszolgabírónak R. Lipót ellen a nagyváradai ügyvédi kamara fegyelmi bíróságához előterjesztett azon panasza folytán, hogy a nevezett ügyvéd a panaszló főszolgabíróság mint bíróság előtt folytatott perben, az ítélet ellen beadott felebbezésében a bíróság tekintélyét sértő kifejezéseket használt — az ügyvédi kamara fegyelmi bírósága 1887 november 5-én 76. sz. a. hozott határozatával nevezett ügyvéd ellen a fegyelmi eljárás megindítását elrendelte; tekintve, hogy ugyanazon fegyelmi bíróság, mint a törvény által rendelt bírói hatóság — az előtte folyamatban levő fegyelmi ügyben való további eljárás szempontjából azon per iratainak megszerzését szükségesnek látva, a mely pert R. Lipót a panaszló főszolgabíróság előtt folytatott, s a mely perben keletkezett ítélet ellen használta a panaszlott ügyvéd a vád tárgyává tett kifejezéseket; tekintve, hogy az említett fegyelmi bíróság a fentebb megjelölt célból a neki mint eljáró bíróságnak szükségesnek mutató periratok átküldésére a főszolgabírói hivatalt megkeresse, tekintve, hogy a megkeresett főszolgabírói hivatal, a fegyelmi bíróság ezen megkeresésének teljesítését megtagadva a 76. sz. a. fegyelmi határozatnak az érintett iratok átküldése iránt intézkedő része ellen, «felebbezésnek» címzett beadványt intézett az eljáró fegyelmi bírósághoz; tekintve, hogy a nagyváradai ügyvédi kamara fegyelmi bírósága a főszolgabírói hivatalnak, az ennél mint közigazgatási hatóságnál létező iratok átküldését megtagadó ugynevezett felebbezését ezen kir. Curiahoz

mint másodfoku fegyelmi bírósághoz, az ügynek felelőse uton leendő elintézése végett felterjesztette; tekintve mindazonáltal, hogy a fegyelmi bíróság megkeresése teljesítésének a közigazgatási hatóság részéről habár felelőse alakjában kifejezett megtagadása nem képezheti a R. Lipót elleni fegyelmi eljárás tárgyát; hanem természeténél fogva az eljáró fegyelmi bíróság és a megkeresett főszolgabírói hivatal közötti hatósági összeütközést képez; tekintve, hogy oly hatásköri összeütközés felett, mely a közigazgatási hatóságnak a bírói megkeresés teljesítését megtagadó határozatán vagy intézkedésén találja kifejezését: a kir. Curia mint fegyelmi bíróság nincs hivatva határozni; tekintve, hogy a mennyiben a főszolgabíró megtagadása az 1869. 10. 23. §-a második bekezdését sérti; s a mennyiben a törvénykezés céljából szükséges közigazgatási segély megadása forogna fen; ez esetben közigazgatási és bírósági hatóságok között conflictus állván elő: ez, szükség esetében a kir. igazságügyminiszter ur beavatkozása mellett közigazgatási uton, a főszolgabírói hatóságának rendelkezése által intézendő el: mindezeknél fogva a panaszló főszolgabíróságnak nem helyesen «felelőse»-nek címzett beadványa mint ez uton elintézésre nem alkalmas visszautasítottatik. (688/87. jan. 21. 1888.)

— A pozsonyi jogakadémián a f. második félévben a következő specialcollegiumok tartanak:

A köteles részből, dr. Eckmayer Ágost. Az osztrák polgári törvénykönyv harmadik része, dr. Scheffer Vilmos. Római örökösödési jog, dr. Rentmeister Antal. A politika irodalom-története, dr. Kuncz Ignác. Plu és Aristoteles mint állam-bölcselők, ugyanaz. Katholikus és protestáns házassági jog, dr. Fésüs György. Az európai államok statistikája, dr. Pisztorý Mór. Kereskedelmi csőd, dr. Révfy László. Kényszerjegyzés a csődben, ugyanaz. Közegészségtan, dr. Lendvay Benő. Törvényszéki orvostan, ugyanaz. Fejlesztések a közgazdasági politika köréből, dr. Virozsil Tivadar.

— A tárgyi és alanyi «tényálladék» a kir. Curia. Egyik legújabb curiai határozatban a következő kitanítást találjuk: ... Az elsőfoku bíróság ítéletének indokaiban a bizonyítási eljárás adataival megegyezőleg leírt cselekményre vonatkozólag a tárgyi tényálladék és alanyi tényálladék kifejezéseinek, mint jogilag, különösen pedig törvénykezésszerű egyáltalán nem értékesíthető, minden tüzetességet nélkülöző formu-láknak mellőzésével és ezek helyébe annak kiemelésével, hogy a cselekménynek mind tárgyi, mind alanyi ismérvei fenforogván, stb. (8548/87. jan. 26. 1888.)

— A tarisznyában talált idegen csizmák. S. J. csizmadia-mester az 1887. márcziusi vásárról haza felé menvén el nem adott csizmaival, a temető mellett 3 napszamos emberrel találkozott, kik csatlakozván hozzája, őt barátságosan megölelgették s ez alatt egy pár új csizmát tarisznájukba csusz-tattak. Később észrevevén kárát, lopás miatt a csornai járás-bíróságnak bünfeljelentést tett ellenük. Az elsőbíróság N. Sándort mint tettest mondta ki a lopásban bűnösnek, a másik kettőt mint bűnrészeseket marasztalta el. A kir. tábla ellenben 1887 decz. 12. 22,160. sz. a. valamennyit mint társtetteseket nyilvánította bűnösöknek; miért az együttes közreműködés igazolva lévén, azon körülmény, hogy az ellopott csizma az egyik vádlott tarisznájából került elő, nem állapítja meg, hogy ezen vádlott egyedül vitte véghez a vádbeli lopást.

Nemzetközi szemle.

— A védői szólásszabadság. Az oppelni esküdszék előtt a múlt év novemberében egy emberölésért vádolt egyén érdekében a védő ecsetelni akarta azon súlyos büntetést, mely védenzét a bűnösség kimondása esetében érni fogná. A tárgyalást vezető elnök azonban ezt megtiltá neki: az esküdtek a vádlottat bűnösnek mondták ki s a törvényszék 8 évi fegyházra ítélte. Ez ellen a védő semmiségi panasszal élt azon alapon, hogy a védelem szabadsága súlyosan megsértetett. A legfőbb bíróság újabb tárgyalást rendelt el s a mikor is az esküdszék felmentő verdiktot hozott.

— A német agráriusok agitatioja folytán Németországban összeírások történtek a földbirtok megterhelhetőségének kipuhatólása iránt. Kitünt, hogy a parasztbirtok csak igen csekély részben van megterhelve, lényegesen erősebb a nagybirtok megterhelhetése. Ugyancsak statisztikai felvételek történtek a kényszervégrehajtások okairól s megállapították, hogy az esetek csaknem fele részében önmaguk az illetők okozták tönkremenetelüket, a viszonyok súlyos volta folytán csak 6% pusztult el.

— A tizenkettedik. Évek óta érdekes per folyik Kielben

L. vasuti hivatalnok és B. tőkepénzes közt, melynek alapjául B. azon ígérete szolgált, hogy azon esetre, ha L. az apai örömeket tizenkettedik izben élvezendi, egy villával fogja őt megajándékozni. A szám betelt, de B. ur az ígéretre sehogy sem akart emlékezni. Az összes fórumok megítélték a boldog apának a villa értékét 4500 márkában, azon esetre, ha leteszi az esküt arra, hogy ő tőkepénzes barátja ígéretét komolyan vette.

— Berlinben két lovászmester pénzmagra akarván szert tenni, a gondjaikra bízott paripák közül néhányank levágták a farkát s az így nyert szőrt értékesítették. A berlini Schöffén-bíróság a két lovászt 3—3 havi fogházra ítélte, — hogy mily minősítés mellett, arról hallgatnak a német lapok.

— A kölni törvényszék nemrégiben okirathamisítás miatt egy havi fogházra ítélte egy levélhordót, a ki a tanu-idézési levelet nem magának a címzettnek, hanem egy hozzátartozójának kézbesíté és mégis ő úgy állítja ki a kézbesítési nyilatkozatot, mintha a címzettnek sajátkezüleg adta volna át az idézést.

— A tudományos társaságok francia congressusának a társadalmi tanulmányokkal foglalkozó osztálya a legközelebbi gyűlés napirendjére tűzte többek közt az alaptalanul elítélt egyének kárpótlásának kérdését. Egyik tag megbízott azzal, hogy összeállítsa a külföldön e téren tett törvényhozási intézkedéseket és az irodalmi mozgalmakat.

— Spanyolországban tizenkét felsőbbíróság közül nyolcz a mellett nyilatkozott, hogy az esküdszék intézménye behozassék. Ha a mi kir. táblánk tizenkét tanácsához ugyanezen kérdés intéztnék, alig hihetjük, hogy ugyanily elfogulatlanságot tanusítanának ezen igen kényes problema megítélésében.

Irtások.

48.

A leletezési visszaéléseknek egyik legáltalánosabban gyakorolt s egyszersmind legtűrhetetlenebb faja a következő:

Hivatalból való végrehajtást kér az ügyvéd. A végrehajtást elrendelő végzés egyik példánya a végrehajtató ügyvédnek, másik két példánya pedig a foganatosító bíróságnak jut. Ha a foganatosító bíróság kiküldő végzése, a melyen a kiküldött neve foglaltatik, a végrehajtató ügyvéd kezéhez jut, a végrehajtás sokszor már foganatosított. Minthogy pedig a végrehajtató ügyvéd a végrehajtási jegyzőkönyvre kellő bélyeget az előtte ismeretlen kiküldött kezeihez meg nem küldte, mert meg sem küldhette: a kiküldött a végrehajtási jegyzőkönyv után esetről-esetre bélyeghiány miatt leletet vesz fel. Ezen lelet felvételéről való értesítés annál kellemetlenebb, mert a hivatalból történt végrehajtás — mint kiki tudja, különben is eredménytelen szokott lenni. Ezen durva visszaélés annál igazolatlanabb, mert a végrehajtási törvény 20. §-a értelmében költség-előlegezés csakis nem helyben teljesítendő végrehajtásoknál van előírva. A helyes eljárás az volna, hogy a végrehajtást tudomásul vevő végzésben a végrehajtató fél a jegyzőkönyv után járó bélyegnek 3 nap alatti beküldésére felhivatnék, különbeni leletezés terhe mellett, vagy pedig, hogy a végrehajtó mielőtt a jegyzőkönyvet bemutatja, magán uton kérné be a bélyeget. De a jelenleg divó leletezés fenti fajtája való-ságos gyalázata a mi justitiánknak.

49.

A kir. táblán sok a restancia, keveset halad a munka és ezenfelül sok fejtörést okoz azon pazar költségmegállapítás, melyben az elsőbíróságok az ügyvédek — a bírák ezen született elleneit — részesítik. Legutóbb is egyik budapesti járásbíróság egy 1700 ft substratum perben felperes költségeit alperes ellen, egy tárgyalásért 1 ft 75 kr. kész-kiadás mellett, 16 ft 75 krban állapította meg. Alperes érdemben felelőbeztetett, de a költségekről említést nem tett, azok mérséklését nem kívánta. A kir. tábla azonban a költséget 52757/87 sz. a. leszállította 5 forintra; felperesi ügyvédnek marad még mindig 3 ft 25 kr. munkadíja.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VII. Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

s ebből kivonatoltam Friedbergtől nagyon sokban eltérőleg a szónokok beszédeit. Még azt is kiemeltem, hogy a zsination tett javaslatok latin szövegei sem egyeznek mindenben a Friedberg által közlött szövegekkel, mit annak lehet tulajdonítani, hogy én Martene és Durand munkáját (*Veterum scriptorum et monumentorum amplissima collectio*) is használtam. Ezek a felvilágosítások azonban mindhiába voltak. A latin nyelv terén magát annyira kompromittált szerző mindenáron azon mesterkél, hogy én is valamikép kompromittálva legyek.

Hogy a tizenkettedik órában leleplezzen, Báró Roszner a következő kimutatást közlőtte:

Friedberg:	Kováts Gyula:
Das Recht der Eheschliessung Leipzig 1865.	A Házasságkötés Magyarországon Budapest 1883.
108. l. Pallavicini Liber XX. caput 2.	34. l. Pallavicini Liber XX. caput 2.
109. " " " XX. " 4.	35. " " " XX. " 4.
110. " " " XXII. " 1.	35. " " " XXII. " 1.
111. " " " XXII. " 4.	37. " " " XXII. " 4.
112. " " " XXII. " 8.	37. " " " XXII. " 8.
112. " " " XXII. " 8.	38. " " " XXII. " 8.
112. " " " XXII. " 8.	38. " " " XXII. " 8.
113. " " " XXII. " 4.	42. " " " XXII. " 4.
118. " " " XXII. " 4.	— — — — —
119. " " " XXII. " 9.	43. " " " XXII. " 9.
120. " " " XXIII. " 5.	43. " " " XXIII. " 5.
121. " " " XXII. " 8.	46. " " " XXII. " 8.

Ez a táblázatos összehasonlítás volna az a csalkép, melynek az volt a célja, hogy az olvasót elkápráztassa. Báró Roszner semmikép sem akart arra az érdemleges ellenvetésemre válaszolni, hogy én legnagyobbbrészt másként kivonatoltam Pallavicinire, mint Friedberg. Ezt a kérdést egyenesen kikerüli s az idézések, az egyes lapok alaján szereplő idézések egymásutánjából akar plagiumra következtetni. Mintha bizony nem tartalom kérdéséről volna szó. A mi pedig az egymásután kérdésért illeti, hát kiemelem, hogy nálam a szónokok sorrendje úgy van megtartva, mint Pallaviciniben, ami Friedberg munkájában nem az eset. Látni való, hogy a táblázás kimutatás csak arra való volt, hogy egy valójában rosszhiszemű gyanúsítást leplezzen.

Még két-két constructióval kell elszámolni, úgy amint azokat ő idézi:

Friedberg 107. l.: „Im Jahre 1552 begannen die ersten Arbeiten des Concils auf dem Gebiete des Ehe-rechtes. Eine Generalelegation wurde abgehalten, den theologischen Vä-tern 23 Artikel zur Prüfung übergeben, Deputirte ernannt und diesen die Formulirung der Canones aus dem durch die Theologen vorbereiteten Material aufgetragen. In der That wurde denn auch eifrig mit den Arbeiten begonnen und schon war die Redaction von sechs Canones vereinbart, als die Berathungen plötzlich gehemmt wurden.

Kováts 34. l.: „Az 1552. évi nov. 1-jére összehívott tridenti zsinat munkálkodását, a házassági jogra vonatkozólag, csak az 1552. évben kezdette meg és pedig úgy, hogy a zsinat nagy ülésén 23 artikulusterjesztetett elő, melyeknek kánonokba való szövegezésére a theol-gusok által meghányt vetett anyagból, bizottság rendeltetett. A munka szerényen folyt s már elannyira haladott, hogy hat rendbeli kánon készen volt, midőn a tanácskozások egy időre félbe szakadtak.

A fő kifogás abban pontosul össze, hogy a közlött adatok nincsenek Pallaviciniből véve, hanem Sarpiból. Mintha bizony a közlött helyen én Pallavicinire hivatkoztam volna. A Sarpira való hivatkozást azért tartottam mellőzhetőnek, mert még nincs a tulajdonképi s döntő vitáról szó. Ami pedig a tartalmat illeti, az én szerkezetem s a Friedberg szerkezte nem egyező. A tényeket nem is abban a modorban constatólom, mint Friedberg, ki aztán a saját szövege következtében még azt is elmondja, hogy mi volt a tanácskozás rögtönös akadályozásának oka. Történelmi tények száraz konstataálásánál az nem egyszer történik meg, hogy bizonyos szövegek között hasonlóságok támadnak.

Lássuk a másik két constructiót.

„Am 10. Februar wurde die Debatte durch den Decan der theologischen Facultät von Paris, Nico^{Maillard} Maillard fortgesetzt, aber über die

von ihm vertretenen Ansichten gehen die Berichte auseinander. Während Sa pi (II. 487.) ihm eine Meinung zuschiebt, nach welcher er entschieden der Kirche die Fähigkeit, heimliche Ehen zu vernichten, abgesprochen habe, und ihn so zum Gegner Salmerons stempelt, lässt ihn Pallavicini (Lib. XX. cap. 4.) mit diesem völlig übereinstimmen. Jedenfalls scheint diese letztere Erzählung auf grössere Glaubwürdigkeit Anspruch zu machen, weil es kaum denkbar erscheint, dass das Haupt einer so angesehenen Körperschaft sich gänzlich von den sonst durch die französische Theologie vertretenen Ansichten losgesagt haben sollte.

„Mellé (t. i. Salmerons mellé) állott febr. 10-én Maillard Miklós, a párisi theologiai kar dékánja, mi valószínű már annál fogva, mert alig hihető, hogy Maillard a francia theologia által képviselt nézetek mellől ellátott volna, ő aki oly tekintélyes testület képviselője volt, mint a párisi theologiai kar. (Pallavicini Lib. XX. cap. 4.)

A fő kifogás az, hogy a kutfő nálam — habár rá hivatkozom — nem Pallavicini. Pedig Pallavicini az általam idézett helyen világosan mondja, hogy Salmerons és Maillard nem állottak egymással szemben, hanem egy véleményen voltak. Báró Roszner mindazáltal azt tartja, hogy én Friedberget mégis csak plagizáltam és pedig annál fogva, mert én Friedberggel együtt azt mondom, hogy Maillard a párisi theologiai facultás dékánja volt s nem tehető fel róla, hogy ő a francia theologia által képviselt nézetek mellől ellátott volna. Tudniillik az Friedbergnek csak saját nézete volna, hogy Maillard a párisi theologiai facultás dékánja volt s hogy nem tehető fel róla, hogy ő a francia theologia által képviselt nézetek mellől ellátott volna. Pedig az én kutfőn Pallavicini (lib. 20. cap. 2.) világosan mondja: Nicolaus Maillardus antiquissimus inter Sorbonicos et Gallorum primus, cui certe . . . necesse fuit . . . accensam faculam manu praeferre . . . Persze Báró Roszner Pallavicinire csak azokon a helyeken ismeri, ahol épen azokat Friedberg idézi s ezen az alapon formálja ellenem azt a vádat, hogy én Friedberget plagizáltam volna.

Báró Roszner válasza helyesebben válasza toldatának végén a következő kifakadással örökíti meg azt a vitázást, mit ellenem oly nemesen folytatott:

Szolgálhatnék még több bizonyítékkal arra nézve, hogy Kováts Friedbergből plagizált, de azt hiszem, hogy a közlötték teljesen elegendők e célra.

Kovátsnak pedig csak azt tanácsolhatom, hogy szálljon magába és vezekeljen, s midőn kellő bűnbánatot érez, akkor emlékezzék meg ama nézetéről, mely szerint a fülgyónás a protestánsoknál is jogérvényes intézmény s gyónja meg töredelmesen, hogy egykoron irt egy rossz könyvet és egy még rosszabb röpiratot.

Rendes viszonyok között igen könnyű volna minden megjegyzéstől tartozkodnom. Ha a közlött kifakadásokat feleletre méltatom, úgy ezt az olvasó ne tulajdonítsa másnak, mint annak, hogy a feleletre kényszerítve vagyok. Találkozhatnának akik hallgatásomat, természetesen rossz akarattal, félremagyaráznák. De engedje meg az olvasó, ha először is egy kérdéssel kezdem.

Hát feltételezi az olvasó, hogy Báró Roszner a plagium üres vádjára nézve nem hordta volna ellenem már is mindazt össze, amivel az olvasót a legjobban elkápráztatni vélte?

Én nem felelek. Maga az olvasó adja meg a feleletet.

Arról is lehet már az olvasónak nézete, hogy mennyiben rossz az a könyv, melybe a Régi magyar házassági jog szerzője belekapcázskodott s hogy mennyiben lehet-e könyvnél is rosszabb az a Fetelet, mit neki érdeméhez képest adtam.

Még csak arról akarok szólni, hogy szerintem a fülgyónás protestáns intézmény.

Ujra egy kérdéssel felelek. A kérdés azonban most már egyenesen a báró urhoz van intézve.

Neki, aki oly nagyon szokta kutatni azt, hogy az ember minő irodalmi forrásokból dolgozott, Pallaviciniből-e vagy Friedbergből, mindenesetre tisztában kell lenni azzal, hogy minő irodalmi forrásból merítette azt, hogy szerintem a fülgyónás nemcsak katolikus, de egyben protestáns intézmény. Feleletére nagyon kíváncsi vagyok. Midőn elvárom, hogy nyilatkozzék, előre is kijelentem, hogy én magammal nagyon

is tisztában vagyok. Én ugyan nem egyszer irtam úgy katholicus, mint protestáns egyházi jogba vágó dolgokról, de tudom, hogy én sohasem hamisítottam meg sem az egyik, sem a másik egyház tanítását. Ez mint jogásznak kétszeresen kötelességem volt. Nem az én hibám lesz, ha be fog bizonyulni, hogy Báró Roszner még a fülgyonással is rágalmazott.

KOVÁTS GYULA

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Párbér és patronatus.

Azon ellentétes nézetek, melyek a párbér jogi természetét illetőleg uralkodnak, a párbér jogczimére fektetett követelések bírói érvényesítését mindig szerfelett megnehezítették. A Curia e tárgyban hozott ismert plenaris decisiója a párbér követelések feltétlen dologi voltát el nem ismervén, párbér jogczimére fektetett keresetekkel a legtöbb esetben csak akkor lehet sikeresen keresztül hatolni, ha felperes a követelés dologi voltát perrendszerüen beigazolja. Hogy ez igen sokszor meddő fáradság, ezt, — tekintve az e részbeni bizonyítás nehéz voltát, — könnyű belátni.

Mínthogy azonban az egyes egyházakat megillető követelések gyors és sikeres érvényesítése sok esetben életkérdést képez az illető egyházra nézve, — kérdés, nem-e lehetne másként, sikerrel érvényesíteni oly követelést, melynek párbér czimen való érvényesítését a követelés dologi voltának be nem igazolhatása illusoriussá teszi?

A párbér fogalma — különösen a gyakorlati életben — igen tág és sok oly követelést canonisálnak lecticale követelésnek, mely mindenhez jobban hasonlít, mint párbérköveteléshez. Láttam több — párbér perek alapját képező — okmányt, melyekre fektetett keresetével felperes csakis azért bukott el, mert épen párbér jogczimén perelt, holott módjában lett volna ezen nehéz jogalap helyett más oly jogalapot találni keresete részére, melyen állva, ügyének dadalra jutnia kellett volna. *Igen sok okmány, melynek alapján párbér per indítatik eredménytelenül, nem lecticale, de patronusi jogviszonyt consolidál.*

Pedig mennyire kényelmesebb perlési alapot nyújt a patronatus jogfogalma a lecticalenél! A párbér alapja a hívek parochialis vonatkozása, a parochialis kötelék, a patronatusnál ellenben ez nem sarkkérdés. Mindjárt egy körülmény, mely — a perre nézve — kimérhetetlen fontossága. A párbér személyes kötelezettségen alapul és ennek dologi jellege esetről-esetre beigazolandó, — a *patronatusi kötelem ellenben absolut dologi hatályu.* A patronatus dologi volta oly kétségtelen, hogy ez az 1864. évi 15104. számú telekkönyvi rendelet szerint, telekkönyvezés tárgyát nem is képezi, átszállván eo ipso azon jószág mindenkori birtokosára, mely jószághoz szerződés vagy más jogalkotó ténynél fogva kapcsoltnak tűnik elő.

Mínthogy tehát a patronatusi jogviszony sokkal kényelmesebb perlési alapot nyújt, mint a lecticale, egyházpolitikai szempontokból helyesen cselekszik azon egyházi hatóság, mely *patronatusi jogalapon állva lép fel perrel akkor, a midőn neki erre bizonyítékai csak némi támpontot nyújtanak* és óvatosan kerüli a lecticale-pert, ha párbér jogczimére fektetendő követelésének dologi volta nem kétségtelen.

Ha pedig sem reál teher jellegével felruházott lecticalával, sem patronatussal szemben nem állunk, sokszor találunk támpontokat arra nézve, hogy a *követelés magán hordja a dotatio eltörölhetlen jellegét.* Igaz ugyan, hogy a dotatio nem nyújt oly szilárd és absolut követelési jogalapot, mint a patronatusi jogczim, mert a dotatióval a dologi jellegetjelzőlegi lekötés hiányában rendszerint nélkülözzük, mégis több támpontot nyújt a lecticale személyes köteleménél. Magában véve

pedig azon körülmény, hogy az alapító oklevélben a patronusi jogviszony expressis verbis ki nem tűnik, még magában nem involválja azt, hogy kétségtelen patronatussal nem lehetne dolgunk. Láttam alapító okleveleket, melyekben a szokásos jelző: «jure patronatus» stb. teljesen hiányzott, melyek pedig mindazonáltal kétségtelen patronatusi jogviszonyt stipuláltak. Láttam azt is, mint bukott el felperes ezen okmányokra fektetett lecticale keresetével, pedig meg vagyok győződve, hogy követelése patronatus jogczimére fektetve megítéltetett volna. Ha az alapítóknak a régi okmányok szövegéből sokszor kitűnő intentióját, a jogviszony terjedelmét és a sokszor szemben álló jogok és kötelezettségek minéműségét, szóval mindazon tényezők fenforgását vizsgáljuk, melyek a patronatus fogalmát alkotják, sokszor kétségtelen patronatusi kötelemet constatálunk ott, a hol ez kifejezetten ilyennek egy szóval sem jeleztetik, a hol először erőszakolva lecticalét vélünk látni, melynek érvényesíthetőségét a dologi jelleg hiánya kizárta.

Igaz ugyan, hogy a patronatus jogczimére fektetett pereknél sokszor egy más nehézségre bukkanunk. Előtérbe lép ugyanis azon — sokak által megtagadott — kérdés, ismeri-e a protestáns egyházjog a patronatust? Sokan ezen jogfogalom specifikus katolikus jellegét vitatják, mely esetben a protestáns pap patronatus jogczimére fektetett keresete feltétlenül el lenne uasítandó, mert — ha a patronatust a protestáns egyházjog nem ismeri — ily jog protestáns hitközség által még régi gyakorlaton fekvő elbirtoklás által sem szereshető meg.

Magával a patronatus szóval ágostai hitvallásu egyház iróink műveiben, valamint az ágostai hitvallásu rendezetekben nem igen találkozunk. Oka annak talán az, hogy az ágostai hitvallásuak a katolikus patronatust az ezzel sokszor összekötött simonia miatt eleinte perhorrescálták. Hogy azonban a patronatus fogalma — ezt protestáns egyházjogi szempontokból tekintve — az összes protestánsok egyházjogi elvei közé beleillik és hogy tényleg létezik is, ezt nem fogja tagadhatni az, a ki a *jog lényegét* közelebbről vizsgálja. Mert azon ellenvetés, hogy a protestáns egyház nem ismeri a «jus præsentandit», még nem döntő és ki nem zárja a patronatus tényleges létezését. Nem döntő ez, mert létezhetik és tényleg létezik is a patronatus, mint a protestáns egyházjog és egyházjogi gyakorlat által elismert jog akkor, ha nem is bír mindazon alkatrészekkel, melyek a katolikus egyház patronatusának szükségzerü attributumát képezik. *Hisz a patronatus, mint protestáns egyházjogi fogalom, nem a kánonjog szabályai szerint vizsgálandó.*

Mindentől eltekintve azonban, maguk a római katolikus egyházjogi irók azt vitatják, hogy a kánonjog általános szabályai kötelezők a protestánsokra nézve is, a menyiben ezek későbbi protestáns zsinatok egyházalkotmányi határozatai által az egyes tartomány-egyházakban módosítva nem lettek. A *patronatus általános kánonjogi fogalom és nem specifikus katolikus jellegű*, mint ilyen tehát, minthogy protestáns zsinati határozatok által érintetlenül hagyatott, protestáns egyházalkotmányi szempontból is fenállónak veendő. Miért nem létezhetnék a protestáns egyéni patronatus akkor, midőn az általános papság eszméjénél fogva a generalis patronatus fogalma a protestáns egyházjog egyik cardinális tétele? De ha kánonjogi szempontokból vizsgáljuk is ezen fogalmat, nem-e ismerik a protestánsok is a «honos»-t? Nem-e illeti azt, a ki szerződés vagy más jogalkotó tények folytán az egyház részére visszatérő időszakokban szolgáltatások teljesítésére kötelezve van, kiváló «honos» egyházközsége tagjai között? Hisz mindentől eltekintve csakis az örökös egyházfelügyelői diszes állásra utalok. Nem-e áll ezzel szemben a protestáns kegyur «defendat» kötelessége? Nem-e említi Klein és más irók a protestáns patronust az egyház kiváló tagjai közt?

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre 6 frt
negyedévre . . . 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az igazságügyi budgetvita. Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — A magyar öröklési jog javaslata. PFAFF és HOFMANN bécsi egyetemi tanárok véleménye. — Az osztrák baleset-biztosítási törvény. Dr. KOVÁCS PÁL kecskeméti jogtanártól. — Törvénykezési Szemle: Az 50 frtot meg nem haladó, meg nem állapított, nem peres-ügyekben felmerült ügyvédi munkadíj elbírálására, mely bíróság illetékes? ANDRÁSSY JÓZSEF szolnoki kir. bíró. — A kihágási büntetőtörvény 104. szakasza. Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvéd. — Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez. XLII. A vizsgálat vezetése. VARGHA FERENCZ b.-gyulai alügyésztől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az igazságügyi budgetvita.

Csalódtunk várakozásunkban.

Azt reméltük, hogy mindama panasz, mindama szemrehányás, mely egész éven át megtölti ez ország szaklapjainak rovatait, kifejezésre fog találni az erre legilletékesebb helyen, az országgyűlésen is, mert hiszen csak ott szállhatni szembe az igazságügy felelős intézőjével, csak ott lehet kérdéseket siker és megoldás reményével felvetni és csak ott nyílik alkalom a kormány nyilatkozatait és cselekvéseit pozitív hatással megbirálni.

Mindez csak igen csekély mértékben történt. Helyesen cselekszi ugyan ellenzékünk, ha nem szűnik meg sürgetni az annyi idő óta folyó codificationnak befejezését a magánjog, a büntető és a polgári eljárás terén; és jól teszi, ha a kormányt vonja felelősségre a felsőbb bíróságok hátralékaiért, mert e bíróságok amugy is már inkább gépi, mint emberi munkát kénytelenek végezni; de szerettük volna, ha ezeken kívül, miknek tekintetében nálunk amugy is minden ember, jogász és laicus, kormány, kormánypárti és ellenzéki egyaránt, egy véleményen van, más tárgyakat is von az igazságügyi budgetvita körébe, a melyek a legnagyobb mértékben actualis természetűek és fontosságuknál fogva igen megérdemlik, hogy azokat alaposan megbeszéljék.

Nem fogunk tehát a lefolyt vitán elmondottakra reflectálni, annál kevésbé, mert ezt nálunk sokkal hivatottabbak már jóval előbb megtették; hanem arról akarunk csak szólni, *a miről a képviselőházban megfeledeztek*, de a mi nem kisebb mérvben hívja ki a legszigorubb bírálatot. Azonban ez elmaradt dolgok felsorolása annyiban mégis hasonlít majd az utolsó budgetvitához, hogy *ujat* mi sem fogunk mondhatni olvasóinknak.

Az igazságügyminiszteriumnak néhány héttel ezelőtt megjelent jelentéséből megtudjuk, hogy alig van polgárosult állam, melylyel nem volna szerződésünk a közönséges büncselekvények elkövetőinek kiadása iránt; az államok solidaritást vállalnak a társadalom veszélyes elemeinek kiirtása körül. Ez mindenestre dicséretet érdemel. De miért nem történik semmi sem az iránt, hogy e *nemzetközi solidaritás a polgári jog terén is érvényesüljön*? Hiába hozzák meg nálunk a külföldi ellen az ítéletet — Olaszországon kívül még csak a Waadt cantonban fogják azt végrehajtani. És ha kereskedőinket egyre buzditják a kivitelre, gondoskodjanak arról is, hogy külföldi üzletbarátjuktól esetleg per útján is hajthassák

be követelésüket; és ha zokon veszik, hogy a Balkánfélszigeten nem terjeszkedik kereskedelmünk, úgy előbb vizsgálják meg, hogy Romániában vagy Bulgáriában a magyar bíróságok hány ítéletét hajtották már végre sikerrel?

De minek oly messzire mennünk, midőn *hazulról* még találóbb példát hozhatunk fel. A képviselőházban ülő ügyvédek mindegyike ismeri ama *botránys és gyalázatos viszonyokat, melyek Horvátországban és Szlavóniában*, tehát Magyarországon tulajdon területén, *a jogszolgáltatás terén uralkodnak*. És még sem találkozott egy sem, ki érdemesnek tartá ezért felszólalni. Pedig tudjuk a mindennapi tapasztalásból, hogy lelkiismeretes ügyvéd, a ki feléne igazi érdekeit oltalmazza, kötelességének fogja ismerni, cliensét lebeszélni a horvát vagy szlavin adós beperléséről, mert nincsen eset arra, hogy a költségek meg ne haladják a soha be nem folyó tőkét, nem is szólva ama vég nélkül való chicanirozásról, melyet a horvát és szlavin hatóságok és ügyvédek véghez visznek. Igazi erélylyel és a lármától meg nem ijedő akaratallal véget lehetne vetni ez állapotoknak, melyek reánk nézve egyaránt károsak és szégyenletesek, (mert a rossz gyermekekért a szülőköt teszik felelősekké).

Horvátország közelsége eszünkbe hozza *Fiumét*. Ez a csöppnyi terület nemcsak közjogi szempontból, hanem minden tekintetben *«separatum»* sacrae regni coronae corpus és hiába keresnők, hogy miben nyilvánul amaz adnexusa, melyet az 1868: XXX. tcz. említ. Hogy Fiumében mi mindenféle jogszabály van érvényben, azt egyetlen ember sem tudná könnyen megmondani; de tény az, hogy a francia, olasz, osztrák és magyar jogszabályok közt a magyarok a legutolsó és a legkisebb helyet foglalják el — last and least. Hogy helyes-e 20,000 embernek egészen külön törvényeket hozni és külön intézményeket alkotni, melyek csak arra valók, hogy Fiumében növeljék a magyaroktól való idegenkedést, mely sokkal nagyobb, mint bevallani szeretik (a szülő is szégyenli bevallani elkényeztetett kedvenczének háládatlanságát), arra talán nem is kell válaszolnunk. Ideje volna azonban, hogy változtassunk e viszonyokon is és hogy Magyarország legdrágább városában végre valahára *magyar* törvények alapján is osszanak igazságot.

E tárgynak a parlamentben megbeszélése valóban hálás feladat lett volna, ámbár érdekes jelenségképen tapasztaltuk, hogy nálunk rettenetesen félnek Fiumét érintő valamely kérdést szóba hozni, hacsak nem a rakpartok vagy kikötők építési költségeinek megszavazását illeti.

Az igazságügyminiszterium említett jelentésében azt is olvashatjuk, hogy a kormány még 1874-ben nyújtott be törvényjavaslatot az *intési eljárásról*, de a képviselőház megfeledezett annak tárgyalásáról. Nem volna-e czélszerű e törvényjavaslatot, az azóta szerzett tapasztalatok igényelte módosításaival, újra beterjeszteni? Hátha ezzel némileg elejét lehetne venni a hátralékok képződésének? Erről minden esetre érdemesebb lett volna vitatkozni, mint a szóbeliségnak francia, belga és német rendszere közti különbségről, melyről — gyakorlati hatással — majd csak 8—10 év múlva lehet szó a magyar képviselőházban.

A minap annyiszor említett decentralisatióról jut eszünkbe egy igen érdekes adat, melyet ugyancsak az érintett jelentésben olvastunk. Az igazságügyminiszterium, úgy látszik,

nem barátja amaz intézménynek, legalább önmagát illetőleg nem. Mert különben alig vinné a centralisatiót annyira, hogy a megsérült pecsétnyomók javíttatására a bírósági elnököknek a miniszterium engedélyét kell kikérniök. Boldog miniszterium, mely így gondoskodhatik közegeinek legalsóbb rendű szükségleteiről s melynek még ilyenekre is jut ideje és embere!

Látnivaló mindezekből, hogy a miniszterium maga gondoskodott arról, hogy az igazságügyi budgetvita ne legyen hijján az ugynevezett bálás themáknak.

És valóban csodálatos, hogy már csak ezek kiaknázása kedvéért, nem olvasták el a hon gondoskodó atyái az annyira tanulságos jelentést, mely tartalmánál fogva valóban irodalmi becsűvel bír és megérdemli a tanulmányozást.

Persze az sem foglal magában mindent. Azt nem mondja el, hogy Magyarországon *tényleg csak egyes bíróságok működnek, és hogy a társasbíróságok mindannyian csak névleg szerepelnek.*

Az előadó a legtöbb esetben az ítélő bíró, a ki nek előadását feltétlenül jóváhagyja a tanács. De hány társasbíróságunk van, a hol a referens *csak az általa elintézt ügydarabok számait jelenti be* és ez azután egyértelmű a tanács döntésével! A mentséget ugyan könnyű kitalálni — tout comprendre, c'est tout pardonner — annyi a dolog és aránylag oly kevés a bíró, hogy nem győznék minden ügynek alapos elintézését. De hogy nálunk a társasbíróság intézménye *tényleg* illusoriussá van téve, az tagadhatatlan és e körülmény bizonyára megérdemelné az illetékes körök legnagyobb figyelmét.

Azt sem mondja el a jelentés, hogy még mindig akad számtalan járásbíró, melynek a második tárgyalást mindig már csak a jövő évben tartják, mert csak a mindenkor idézés félévbe kerül. Azt sem lehet abból megtudni, hogy a vidéki bíróságok segédhivatalaiban hány hónapig hevernek a fogalmazványok és azt sem, hogy a vidéki bíróságok kézbesítéseit hosszabb idő alatt kapja meg a fővárosi ember, mint a Hongkongba írt levélre a választ. És a statisztikai adatok közt hiába keresnők azt, hogy a vidéken *hivatalból* foganatosított végrehajtások és árverések folytán hány adós fizette ki már tartozását? S ámbár a jelentés hiven elősorolja a miniszterium által kibocsátott összes rendeleteket, még sem találtunk közöttük olyant, mely a bíróságoknak tudtukra hozná, hogy nem illik pl. a felebbviteli beadványokat 6—8 hónap múlva terjeszteni fel a felsőbbbírósághoz és akkor is rosszul felszerelve; vagy hogy nem illik biztosítási végrehajtás iránt való kérvényeket 3—4 hónap múlva intézni el; vagy hogy nem illik, ha a bírák és bírósági tisztviselők (még pedig *a minori ad majus*) kisisteneknek tartják magukat, a feleket pedig alázatosságra teremtett könyörgő szolgáknak stb. stb.

Hát elhinné-e valaki, hogy nálunk, kiknek annyi a jogászunk és szónokunk, nem akadt senki, ki mindezekből legalább egy kis beszédet alkotott volna. Az igaz, hogy ezen és hasonló tárgyakkal nem lehet magát jogtudósnak feltüntetni, és hogy e célra hálásabb constataálni, hogy más a szóbeliség a Code civil területén, mint a Reichscivilprozessordnung territoriumán.

Ne mozogjunk a távol kódében, midőn közelünkben sokszor olyan vastag a sötétség. Ne bántsuk tehát egyelőre a multat, ne gondoskodjunk kizárólag a jövőről, hanem iparkodjunk türethetővé tenni a jelent, ez pedig reflexiókkal nem lehetséges. Ha a fenvázolt keretben mozog az igazságügyi budgetvita, bizonyára nem volna eredménye annyira meddő, mint a milyen. Beszédet hallottunk már eleget, tetteket és ezekre serkentő tanácsokat óhajtanánk már látni. Így azonban ez utolsó vitáról is elmondhatni, hogy parturiunt montes. . . .

Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

A magyar öröklési jog javaslata.¹

Pfaff és Hofmann, bécsi egyetemi tanárok véleménye.

1. §. Már 1772-ben Mária Terézia azon utasítást adta a törvénykészítőbizottságnak: «Törvénykönyv és tankönyv nem vegyítendő össze; e szerint mindaz, mi nem a törvényhozó szájába való, hanem ad cathedram tartozik, a törvénykönyvből kihagyandó.»² Ez okból az 1. §. kihagyását javasoljuk. E szakasz Javolenus mondását illusztrálja (L. 202. D. de R. J. 50. 17.): Omnis definitio in iure civili periculosa est; rarum est enim, ut non subverti possit. Hogy az első bekezdésben foglalt meghatározás nem he'yes, az a következők közül tűnik ki. Az elhalt hitelezőinek az ő vagyona is vannak bizonyos jogaik, melyek azonban bizonyára nem tartoznak a hagyatékhoz. A szolgálat, mely az elhalt A.-nak egy telkén B.-t megilleti, épügy nem tartozik (mint jog) a hagyatékhoz, a mint az örökhagyó valamely kinevezett utóörökösének várományosi joga.

A második bekezdés felesleges; a jogász előtt ugy is ismeretes, a nem jogász pedig nem érti. A nem jogászzal sohasem lehet megértetni, mi különbség van a közt: a «hagyaték, mint egész» és a közt: «egész hagyaték.» Ha azonban fen akarják tartani a második bekezdést, akkor rövidebben és helyesebben így lehetne kifejezni: «A hagyaték mint egész az örökös, vagy több örökös, s ezeket egyenlő, vagy egyenlőtlen hányadokban illeti meg.»

A harmadik bekezdés egyenesen veszedelmes. Nyilvánvaló, hogy ezzel a végrendeleti hitbizományt (fidei commissum hereditatis) akarták mellőzni,³ a mi helyeslendő; mert bizonyára nem illik a modern viszonyokhoz ezen mesterséges római alkotás, ezen kettős természetű fogalom, mely az örökösnevezés és a hagyomány közt foglal helyet, jóllehet nem ismerhető abban félre a római jogászok finom logikája.⁴ De a harmadik bekezdésnek amaz értelmét ismét csak a tanult jogász ismerheti fel, míg más olvasó azon tévedésbe ejtethetik, mintha az ily tartalmu rendelkezés: «Én N.-nek vagyonom egy negyed részét hagyományozom», érvénytelen volna. A törvény készítőinek bizonyára nem ez volt a szándékuk; ily esetben kétségtelenül érvényes örökösnevezést látnának.

A 2. §-hoz. A második bekezdést talán ki lehetne hagyni, ha a «rendszerint» szó után az eltérő §-ok zárjelben megjelöltetnek.

3. §. A következő szöveget ajánljuk: «Öröklési joggal rendszerint csak az bir, a ki már az öröklés megnyiltakor életben volt, vagy legalább fogantatott.» Minden egyebet feleslegesnek tartunk. Ha azt akarják, hogy a szöveg nagyon világos legyen, hozzá lehetne tenni: «Halva született gyermek nem fogantatottnak tekintetik». De ezen hozzátétel alig szükséges. Ajánlatos volna azonban már e helyen megmondani, hogy jogi személyekre nézve a létezés követelménye tekintetében nem áll ugyanaz, mint a természeti személyekre nézve. Vagy legalább is a 119. §-ra kellene utalni. Természetesen jogi személyek nem ab intestato örökölnék, hanem csupán végakaratból; minthogy azonban a 3. §. az öröklés megnyiltának összes okaira kiterjed, ennél fogva a két személycsoportra vonatkozó ezen eltérő rendelkezések kiemelése már itt is helyén van.

4. §. Ezen szakasz mintájáról (az osztrák törvény 25. §-a) Unger azt jegyzi meg (System I. 251. l., II. 594. l. N. 42.), hogy az tulajdonképen nem a halál bekövetkezésének egyidejűsége iránt állít fel vélelmet, hanem más törvényhozások által az egyik vagy a másik személy korábban vagy később bekövetkezett halála iránt felállított vélelmet

¹ Az előbbi közl. I. a 4. számban.

² Commentar I. 15. l.

³ Ellentétben Mommsen javaslatával, 6. §., 443. és köv. §§.

⁴ Commentar II. 229. l.

elveti. Épen úgy a 4. §. is csak más szavakkal való kifejezése annak, a mi magától értetik t. i., hogy a ki egy személynek korábban vagy később bekövetkezett halálára alapít valamely jogot, annak ezen tényt bizonyítania kell; ha erre nem képes, akkor igényét nem lehet figyelembe venni.

5. §. A második bekezdés határozománya helyeslést érdemel; Ausztriában — világos törvénybeli rendelkezés hiányában — ez irányban nézeteltérések forognak fen.¹

Vajon nem kellene-e itt megjelölni, hogy mely személyek nem birnak öröklési képességgel?

6. §. Ezen szakasz legnagyobb része megfelel az osztrák törvény 542. §-ának, a szakasz kezdete az 540. §-nak; míg ez utóbbi szakasz érthetetlenül szigorú, a javaslat 6-dik §-a messzire megy az ellenkező irányban; egyúttal az örökhagyó iránti kegyelet felháborító megsértésének más eseteit is fel kellett volna venni érdemtelenségi okokul. A javaslat e téren egyáltalán nagyon is Mommsen munkálatának (12—16. §§.) hatása alatt áll.

7. §. (V. ö. Mommsen 15. §.) «Ellenvetés nélkül», ki van erre jogosítva? — «nem hivatalból»; minden esetre az érdekeltek dolga, hogy a bíróság figyelmét az érdemtelenségre felhívják, de miért ne legyen joga a bíróságnak arra, hogy az örökségre való érdemtelenséget, ha az előtte ismeretes, figyelembe vehesse; a közérkölciség megkívánja, hogy a bűnös ne élvezze annak vagyonát — és talán épen bünténye következtében —, a kit oly súlyosan megsértett; az ellenkező határozomány azt hisszük jobban is illenék a 8. §-hoz. Megfontolásra ajánljuk még a következő esetet: Valaki, a kinek nincs más rokona, érdemtelen fiát vagyona egy részében akarta örökössé tenni, a többi részről pedig másképp akart rendelkezni, a nélkül, hogy erre nézve valami bizonyosat ki lehetne puhatolni. A fiu megakadályozta a végrendekezésben. Ezen esetben ki az érdekelt, a ki a kifogást megteheti?

Minthogy a törvény más helyen nem szól róla, úgy látszik, a 7. §. tartalmazza az egyedüli két különbséget az öröklési képesség hiánya és az öröklésre való érdemtelenség közt.

A különböző jogrendszerekben e kettőnek egymáshoz való viszonya eltérően van megállapítva. Így pl. más a római, más az osztrákjogban; erre nézve utalunk az Excursusainkban (9—30. l. foglalt értekezésünkre és megfontolásra ajánljuk ezen tételt; «Az öröklési képességnek utólag beállott hiánya nem jár hátránnyal, de igenis az utólag beállott érdemtelenség.»²

A 8. §. több más törvénnyel szemben haladást foglal magában. Ausztriában pl. az öröklési képességgel nem bíró és az öröklésre érdemtelen a törvényes öröklésnél saját gyermekeinek utjában áll. Ép így dicséretet érdemel

a 9. §. (v. ö. osztrák törvénykönyv 533. és köv. §-ok Mommsen 4. §.)

(Folyt. köv.)

Az osztrák baleset-biztosítási törvény.

A gyárak s általában a nagyobb iparvállalatok munkásainak baleset elleni biztosítása állami kényszer alatt. Ez a legújabb eszme a socialis reformok terén. Ezt a termékeny eszmét valósította meg — minden más államot megelőzőleg — a német birodalom és Ausztria a baleset-biztosítási törvény megalkotásával; követendő példaként világitva a socialis segélyügyben más államok előtt; elsőként ismerve föl és elégitve ki ez irányban korunk feladatát és szükségletét.

Mi magyarok, fájdalom, idáig még nem jutottunk. Fájdalom! Mert habár a munkás-nyomor s az ebből fakadó

anarchisticus zavargások fenyegető réme áll is a baleset-biztosítási törvényt megalkotni s ezzel a láthatáron sötétlő veszélynek elejét venni siető államok törvényhozása mögött, sarkalva, sürgetve, míg nem késő gyökeres óvintézkedések megtételére: mindamellet más oldalról tény az, hogy a baleset biztosítási törvény csak ott képez állami és társadalmi életszükségletet, a hol már — mint Ausztriában is — kifejtett, gazdag, virágzó gyár- és nagyipar létezik. Ez pedig még nálunk Magyarországon csak a távol jövő «pium desiderium»-ai között dereng.

Dr. Ertl, ismert nevű német, illetve osztrák szakíró, a kinek a socialis és munkás-kérdésben már több figyelemreméltó műve jelent meg, a fenti czim alatt egy 96 nagy oktáv lapra terjedő füzetet adott ki legújában német nyelven, melyben ismerteti és kritikailag méltatja az új osztrák baleset-biztosítási törvényt, annak genesisét és fontosabb intézkedéseit, összehasonlítva azt különösen a német birodalom baleset-biztosítási törvényével.

A dolog, habár ránk magyarokra nézve actualis, gyakorlati értékkel ez idő szerint még alig bír, mert a mi primitív ipar-viszonyaink közepette még nagyon távol vagyunk hasonló nagyobb szabású állami intézmények szükségességétől, mindamellet az elméletnek kötelessége tudomást venni az előhaladottabb külföld ez irányu socialis mozgalmairól és törvényhozási actusairól is. Épen ezért nem vélek felesleges munkát végezhetni, ha a *Fogl. Közl.* hasábjain, — mely a jogi világ minden fontosabb mozzanatát éber figyelemmel kíséri, — dr. Ertl tanulságos értekezését nem annyira bírálni, mint annak nyomán az osztrák baleset-biztosítási törvényt röviden ismertetni fogom.

Mióta a franczia forradalom a szabadság és egyenlőség követelményeit megteremtette s a rendi szerkezet helyébe az állampolgári társadalmat állította: e tények figyelmes észlése azon egészen természetes gondolatra, majd tapasztalatra vezette az embereket, hogy ez az egyenlőség és az azzal kapcsolatos szabadság a folyton változó birtokviszonyok által tulajdonkép állandóan megsemmisítettik. A jogi egyenlőség és a tényleges egyenlőtlenség közötti ezen ellenmondást szokták azután socialis kérdésnek nevezni. Socialis bajok, küzdelmek és intézkedések mindig voltak; de socialis kérdés csak azóta van, a mióta állampolgári öntudat létezik, mely a tettebbi ellenmondás megoldását lázasan kutatja. És ezóta az állam is — melynek ezen ellenmondás legszilárdabb alaptörvényeit ássa alá — fölvetette azzal a harcot s ezt a közigazgatás egyik legfontosabb problémájának ismerte el. A socialis kérdést, valamint ezzel a socialis közigazgatás feladatait tehát századunk ismerte föl és szülte meg.

De épen az a kor, mely a socialis kérdést fölszínre hozta s annak bajait — a melyek között a munkáskérdés egyike a legacutabbaknak — megteremtette: ez van hivatva leginkább ezen bajok enyhítésére is. És ma már a socialis nézetek azon fejlődési stádiumába jutottunk, a melyben nemcsak egészséges fordulat állott be a közgazdasági liberalismus doctrínáival szemben, hanem a collectivismus, communismus és socialismus kinövései, mint meddő és eredménytelen törekvések ellenében is sikerdus küzdelem indult meg. Ezt a stádiumot a *positív sociálreform* stádiumának nevezhetjük. Ez a pozitív sociálreform nem doctrínákkal, hanem tettekkel igyekszik megoldani a kérdést és megfejteni a fenforgó nagy társadalmi ellenmondást. Ez a pozitív sociál-reform vetette föl és valósította meg Németországban és Ausztriában a baleset-biztosítás állami kényszerének nagy gondolatát. Ez a pozitív sociálreform működik az állami és társadalmi élet ezernyi ezer pontján és hozza létre — szemben a minden létezőt felforgatni törekvő radikál-socialisticus és communisticus tendenciákkal — a gyártörvényeket, az iparrendtartást, a megszabott munkaidőt, a munkásrendtartást, a bér-szerződést, a gyárfelügyeletet, az ipartestületi biráskodást, a segélyegyle-

¹ L. erről Unger *Erbrecht.* 5. §. 22 j.

² Ezen tétel azt jelenti, ha az örökös a hagyaték megszerzése után veszíti el öröklési képességét, akkor ez *erre* az öröklési esetre nézve nem vétetik tekintetbe, ha azonban az öröklésre érdemtelenné válik, akkor a már megszerzett hagyatékot elvehetik tőle azok, a kiket az különben megilletett volna.

teket, zálogintézeteket, munkástakarékpénztárakat, betegeknek, rokkantaknak, elagottaknak biztosítását, stb. stb.

Ez a positiv social-reform szól hozzánk a német császár legutóbbi trónbeszédéből, a mely a már megalkotott baleset-biztosítási törvény mellett a legközelebbi jövőben kilátásba helyezi a munkásoknak kor és betegség következtében beálló munkaképtelensége esetén szükségessé váló ellátásáról szóló törvényjavaslatot is.

A mi most már az osztrák baleset biztosítási törvényt illeti, ennek lényegesebb intézkedései a következők:

A törvény határozmányai szerint a biztosítás kiterjed;

1. a gyárakban és kohókban, bányákban és hajógyárakban dolgozó minden munkásra és üzemhivatalnokra;

2. az ezen vállalatokhoz tartozó telepek minden alkalmazottjaira;

3. a törvényben felsorolt kivételekkel mindazon munkásokra és üzemhivatalnokokra, a kik építkezési munkálatok kiviteléhez szükséges ipar vállalatoknál, vagy általában építkezéseknél alkalmazva vannak;

4. mindazon üzletek alkalmazottjaira, a melyekben robbanó anyagok állíttatnak elő vagy használtatnak föl;

5. a törvényben felsorolt kivételekkel azon ipar-, mező és erdőgazdasági vállalatokra, a melyeknél gőzkazánok vagy oly hajtóművek nyernek alkalmazást, melyek elementáris erők (szél, víz, gőz, világító gáz, villanyosság, stb.), vagy állatok által hoztatnak mozgásba;

6. oly vasuti és belvízi hajózási vállalatokra, a melyek valamely biztosítási kötelezettség alatt álló üzlet kiegészítő részeit képezik s kizárólag ennek szolgáltatára rendelvek;

7. mindazon balesettel és különösen tűzveszéllyel járó vállalatokra, a melyek a belügyminiszter által ilyenekül megjelöltetnek;

8. mindazon állami, tartományi, községi és közalapítványi alkalmazottakra a kiknek és hozzátartozóiknak valamely hivatásszerű baleset bekövetkezte esetén, a baleset-biztosítási törvényben megállapított járadékkal felérő nyugdíj-igényük nincs.

A mint a mondottakból látjuk, a törvény sem a kisiparnál, sem a mezőgazdaságnál alkalmazott munkásokra nem terjeszti ki a biztosítási kényszert. Mindazonáltal elfogadtattott a parlamenti kisebbség azon határozati javaslata, mely föl hívja a kormányt, hogy a balesetbiztosítást a mezőgazdaságra és kisiparra is terjeszsze ki.

Valamint nincs világosan kitüntetve a törvényben, vajon a biztosítási kényszer kiterjed-e az ut- és víz-építészetre is, vagy csak a magas építészetre. A törvény szövege azonban nem zárja ki a szélesebb magyarázatot. Ugy szintén nem lehet kétség az iránt sem — jóllehet e tekintetben a parlamenti tárgyalások alkalmával kételyek merültek föl — hogy nemcsak a gőzhajók, hanem a vitorlás és evezős vízi járművek, nemkülönben a lóvonat- és omnibus-vállalatok alkalmazottjai is benfoglaltatnak a biztosításban.

A vasutakra azonban — kivéve az iparvállalatok kizárólagos szolgáltatában álló helyi vonalakat — nem terjed ki a biztosítási törvény. Nem pedig legfőképen azért, mert e tekintetben Ausztria és Magyarország között közös megállapodásokra volna szükség. Magyarországon pedig ez idő szerint még nincs szó a baleset-biztosításról.

A fentebbiekben soroltuk föl — a törvény alapján — a biztosítás *terjedelmét*. (Umfang der Versicherung.) A biztosítás *alanyaiként* (Subjecte der Versicherung) a biztosításra kötelezett üzletágak *vállalkozói* s az azoknál alkalmazott *munkások* és *hivatalnokok* jelentkeznek oly értelemben, hogy ezek mindannyian köteles tagjai a kölcsönösség elvén nyugvó biztosító-intézeteknek, a biztosítás előnyeit azonban csak a munkások és hivatalnokok élvezik.

(Ref. köv.)

Dr. KOVÁCS PÁL,
kecskeméti jogtanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az 50 frtot meg nem haladó, meg nem állapított, nem peres ügyekben felmerült ügyvédi munkadíj elbírálására, mely bíróság illetékes?

A kérdés úgy gyakorlati tekintetben, mint egy tekintélyes testület: az ügyvédi kar érdekeinél fogva megérdemli, hogy alapos megfigyelés alá vétessék s a bírói illetékesség a kir. Curia által teljes-ülésem eldöntessék.

A bírósági gyakorlat — eltekintve az egymástól eltérő alsóbb bírósági határozatoktól — a kir. Curianál is ingadozó s teljesen ellenkező irányban dönti el a dolgot. A kir. Curianak 1887. évi január hó 21-én 7060. sz. a. kelt határozata értelmében ugyanis a jelzett összegű és természetű munkadíjak elbírálására az ügyvéd személye s az összegre való tekintettel, az 1877: XXII. tcz. 1. §-ához képest, a bagatell-bíróság illetékessége állapított meg, a melynek mint ügybíróságnak részbeni hatáskörétől az eltérés meg nem engedhető.

Ugyancsak a kir. Curianak 1887. évi február hó 17-én 428. sz. a. kelt határozata szerint pedig: «Minthogy a keresetileg követelt munkadíj összegének mily mérvben leendő megállapítása a kérdéses ügyvédi *munka értékének* meghatározását feltételezi s az 1874: XXXIV. tcz. 58. §-a bíróság még meg nem állapított ügyvédi díjak és költségek iránti keresetekre nézve *külön ügybíróságot* jelöl ki, s ezen külön törvénybe foglalt intézkedés a kisebb polgári peres ügyekben való bíráskodást szabályozó 1877: XXII. tcz. mint *általános* törvény által hatályon kívül helyezve nincs, az ügyvédi rendtartás 58. §-ában megjelölt rendes bíróság és nem az 1877: XXII. tczikkben jelzett bíróság van hivatva a kereset elbírálására».

A kir. Curianak utóbb felhívott határozatában felhozott indokokhoz igen kevés hozzá adni valóm van, alapos rövidséggel correct intézkedést tartalmaz, s felszólalásomat részint azért tartom helyén valónak, mert az általam például felemlített, egy hónapon belől hozott két különböző elvi jelentésű határozat teljes ülési határozat által véglegesen eldöntve maig sincs, részint mert néhány szóval felderíteni kívánom azon abnormis állapotot, mely a bagatell-bíróság illetékessége esetében az ügyvédi munkadíjak iránti keresetek elbírálásánál a gyakorlati életben előfordul.

Az ügyvédnek 20 frtot meg nem haladó munkadíjainak megállapítása végett ez esetben rendszerint a községi bíróhoz vagy előljáróhoz kell fordulnia, s ha figyelembe vesszük azt, hogy a községi előljáróság élén álló bíró és előljárói tagok közül a nemzetiségi vidékeken (hol 3 évig mint aljárásbíró működtem, tehát közvetlen tapasztalatból beszélek), legfeljebb 1/3-ad része tudja a saját nevét alig olvashatóan leírni, az állam hivatalos nyelvét pedig ezeknek csak kis töredéke érti meg, lehetetlen, hogy az ország leghivatottabb tanácsa, a legfőbb bírói szék megütközést ne találjon abban, hogy a qualificált ügyvédi kar munkájának s azok értékének megbírálását teljesen műveletlen egyének kezébe tegye le. Az 1877: XXII. tcz. 1. §-a különben is határozottan *kétségbe* követelésekről intézkedik, a hol t. i. a kereset tárgyát *bizonyos meghatározott* pénzbeli összeg — sem több, sem kevesebb — képezi, az ügyvédi munkadíjakat pedig ezek közé nem sorozhatjuk, mert itt megérdemelt munkájának értékesítését kéri az ügyvéd, s csak tájékozással vagy nézete szerint számítja fel azokat összegekben, melyet ha a hasonló képzettség és képességgel felruházott bíró bizonyos mértékben leszállít is, nem tapasztaltam e miatt náluk sem érzékenykedést, sem elégtelenséget; de azt csak nem kívánhatjuk a magyar nyelvű ügyvédtől, hogy az esetleg őt meg nem értő községi előljáróság vagy tanács előtt tolmáccsál

jelenjék meg s úgy üssék el rajta a port, hogy abból ő még egy árva szót sem értett meg, s mégis megnyugvással távozzék s ne tegyen szemrehányást az osztó igazság ellen.

De ha egymás mellé állítjuk az 1874: XXXIV. tcz. 58. és 1877: XXII. tcz. 1. §-át, mi ebből a következtetés?

Az 1874. évi ügyvédi rendtartás készítése idejében sejtelve sem lévén a törvényhozónak a 3 évvel később megalkotott bagatell-törvényről, 58. §-ában rendeli: «az ügyvéd meg nem állapított s peren kívüli munkadíjainak megállapítására az ügyvéd személyes bírósága illetékes»... 1874-ben pedig az ügyvéd személyes bírósága bagatell-bíróság (mint a mely nem létezett), nem lehetett s így kétségtelenül a rendes bíróságot kellett és kell értenünk. Ezen kivételes törvény rendelkező része pedig a későbbi általános törvény által hatályon kívül nem helyezett.

Ezekből folyólag nemcsak az ügyvédi kar jogos érdekei megóvása szempontjából méltányosnak, de törvényesnek is tartom, hogy a többször említett munkadíjak megállapítására, illetve elbírálására a rendes bíróságok illetékessége állapíttassék meg s a nap nap mellett egymástól eltérő bírói praxis egyöntetűvé tétele végett is a m. kir. Curia hova-előbb e kérdésben döntvényileg határozzon.

ANDRÁSSY JÓZSEF,
kir. járásbíró.

A kihágási büntető törvény 104. szakasza.

A kihágási törvény (1879: XL. tcz.) 104. §-a valamenynyí törvénykiadásban úgy szól, hogy «100 frt pénzbüntetéssel büntetendő.» Első tekintetre is felötlík, hogy itt a törvény szerkezetében hiba, vagy tévedés van; mert minden más esetben a törvény úgy van fogalmazva, hogy ... frtig terjedhet pénzbüntetéssel büntetendő, vagyis ki van téve a pénzbüntetés összegének maximuma; csakis ezen egy esetben nincs sem minimum, sem maximum kitéve, hanem csakis egy fix összeg.

A baj csak elméleti volna, ha Budapest fővárosban az összes kerületi kapitányságok a KBTK. 104. §-át nem szó szerint alkalmaznák. Ez okból jaj annak a mézárósnak vagy hentesnek, a ki az emberi élelemre levágott állatok húsát árulja és e tekintetben valami csekély hibát követ el, mert ez minden esetben 100 frt pénzbüntetést fizet.

A ki a KBTK. 16. és 17. §-ait elolvassa, az tudja, hogy a kihágások büntetésének a minimuma 50 kr., maximuma pedig 300 frt és ezek között még 3 fokozat van. Nevezetesen abban az esetben, ha Budapest főváros tanácsa ad ki az emberi élelemre levágott állatok húsá tekintetében egészségügyi szabályokat, a mint tényleg ilyenek vannak is érvényben: akkor az a hentes avagy mézárós, a ki ezek ellen vét, csakis 20 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, ha pedig a fővárosban hasonló törvényhatósági szabályrendelet volna, a mi azonban nincs, akkor ennek áthágása esetében az illetők csakis 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel volnának sújthatók.

Ezekből is látnató, hogy a törvény különös intézkedése az általános rendelkezéssel ellenkezik, ha tehát elvileg a különös rendelkezés az általánost lerontaná is, a fent jelzett esetek világosan kimutatják, hogy a 104. §. úgy, miként valamenynyí törvénykiadásban nyomva van, a gyakorlatban meg nem állhat, mert az szó szerinti alkalmazásában az egész büntetési rendszert, törvényeket, miniszteri rendeleteket, törvényhatósági szabályrendeleteket és községi szabályokat forgatna fel; ezenkívül beleütközik a közegészségügyi törvény (1876: XIV. tcz.) 7. §-ában foglalt elvbe, hol határozottan ki van mondva, hogy a büntetés a kihágás mérvéhez arányosítandó, noha ezen szakasz alig tekinthető érvényben levőnek, de leginkább ellenkezik a 104. §. az igazsággal, sérti a polgárok jogérzetét és az elégtelen és lázongó elemeket szaporítja forrongó társadalmunkban.

De tudok oly esetet is, hol a tulnyomó enyhítő körülmények következtében sem nyert a büntető törvénykönyv 92. §-a alkalmazást; mert Magyarország közigazgatási hatóságai azt hiszik, hogy a Btk. általános határozatai minden nemű és így p. iparügyi kihágások eseteiben nem alkalmazandók.

Ez nem is csoda, mikor a fővárosi kerületi kapitányságoknál az a furcsa eljárás kapott lábra, hogy valamely őrnek letárgyalja a féllal a kihágási esetet, azután beviszi a jkőnyvet a kerületi kapitánynak, ez pedig elmondja az őrnek az ítéletet és pedig a nélkül, hogy a felet látná, azután az őrnek kijön és így ez közvetíti a feleknek az ítélethirdetést. Nem csoda, mikor a fővárosi kerületi kapitányságok az általuk elítélt egyéneket, ha felebbezni akarnak, azzal fenyegetik, hogy felebbezés esetében szigorubban fognak büntetve lenni.

Minő elfajulásai ezek a büntető eljárásnak!

Az itt jelzett dolgokban, a budapesti hentes-ipartestület concret esetet hozva föl, panaszt emelt a belügyminiszteriumnál.

Dr. HORVÁTH JÁNOS,
budapesti ügyvéd.

Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez.

XII.

A vizsgálat vezetése.

Vádelven alapuló eljárásnál, legyen az elővizsgálat akár kötelező, akár facultativ, az elővizsgálatnak czélja egy és ugyanaz marad, *anyagegybegyűjtés azon czélból, hogy meghatározható legyen az, vajon a terhelt vád alá helyeztessék-e vagy sem. Der Zweck der Voruntersuchung ist immer die Feststellung eines Verbrechens und die Ermittlung des Verbrechers* Wenn der Erfolg der Voruntersuchung die Begründung der Überzeugung ist, dass es im vorliegenden Falle an dem zu einer wirksamen Anklage erforderlichen Stoff fehle, so ist dies ein zufälliges Resultat, nie aber der Zweck der Voruntersuchung. (Fuchs.) Az elővizsgálatnak ezen czélja által van meghatározva annak terjedelme is, mely szerint a vizsgálatnak soha sem szabad ezen határvonalakat sem extensivitasban túllépni, sem azokon innen maradni. Ha tovább terjeszkedik, akkor praoccupálja a fő tárgyalást, ha pedig ezen határokon innen marad, ez esetekben nem felel meg feladatának s vagy tulerős nyomozássá fajul, vagy hiányos vizsgálatot fog képezni. Mindkét eset tulás, az egyik le- a másik fölfelé. A vizsgálat helyes s a per természetes lefolyásának megfelelő csak úgy lehet, ha tulásba nem esik. Ki nyújtja azonban az ehez szükséges garantiát; a közvádlo, vagy a vizsgálóbíró; kit terhel a felelősség a vizsgálat tul-tengéseért? Tény, hogy a nyomozásnál az államügyész illeti az eljárási cselekmények felett való rendelkezési jog, ő vezeti azt kizárólag saját személyében, korlátlanul, csak itt-ott szorul bírói közreműködésre, midőn bizonyítékok conserválása forog szóban. Itt ő a felelős minden cselekményért s mulasztásért. Másként áll a dolog a vizsgálat stádiumában, ennek kezdetével lép fel a közvádlo mint perfél, nem vezeti többé az eljárási cselekményeket, hanem képviseli a közvád érdekét, ellenben a vizsgálati actusok kizárólagos ura a vizsgálóbíró, s pedig oly nagy mértékben, hogy saját belátása szerint kiépített terveit, melyek szerint a vizsgálatot keresztül vinni igyekszik, senki nem korlátozhatja. A közvádlo jogosítva van ugyan közbeneső indítványokat tenni, de azt a vizsgálóbíró szükségyszerűleg elfogadni nem tartozik, mely esetben a döntés joga a törvényszéknek illeti. (1871: XXXIII. tcz. 19. §-a.) A vizsgálóbíró tehát teljesen önálló, a feleknek nem, csakis az őt kirendelő törvényszéknek subordinált mandatáriusa, de nem pusztán közge, mert önálló hatásköre van az anyag egybegyűjtése körül. — Der Entwurf — így szól a német birodalmi törvény indokolása — verwirklicht

die Anklageform in höherem Grade, als das französische Recht, insofern es die Anklage und die Vertheidigung schon in der Voruntersuchung mit wichtigen selbstständigen Rechten ausstattet und sowohl dem Staatsanwalte als dem Vertheidiger die Möglichkeit gewährt schon in diesem Abschnitte des Verfahrens selbstthätig mitzuwirken; andererseits setzt er nicht, wie das englische Recht, voraus, dass *Anklage und Vertheidigung den Untersuchungsrichter auf jedem seinem Schritte zu begleiten haben; er nimmt vielmehr an, dass nach einmal eröffneter Voruntersuchung die Ausmittlung und Sammlung der Belastungs- und Entlastungsbeweise in erster Reihe dem Untersuchungsrichter obliegt.*

Nyilvánvaló az elmondottakból, hogy a vizsgálat vezetése teljesen a vizsgálóbíró jogkörébe tartozik, meg van ugyan a perfeleknek indítványozási joguk, de mert ez *nem kötelező* a vizsgálóbíróra, világos, hogy a perfelek kérelmének teljesítéseért s az abból származó hátrányokért is a *felelősség egyedül a vizsgálóbíróra terhelhető, s így ő az egyedüli oka annak is, ha a vizsgálat jogi természetéből kivetkőztetik.*

Azt hiszem, nem csálódok, midőn azt állítom, hogy sok esetben a *büntető eljárás gyorsaságának akadályai s a főtárgyalás denaturalisálásának oka a vizsgálat téves vezetésében áll.*

Fentebb reámutattam a vizsgálat egyedüli és természetes céljára, mely szerint nyilvánvaló, hogy az nem lehet hivatva az ítéleti anyagot egybegyűjteni; nem pedig azért, mert ez által eléje vágnánk a vádelven nyugvó szóbeli, nyilvános és közvetlen főtárgyalásnak, s ez esetben a per gyupontja, tudniillik a főtárgyalás nem lenne más, mint élettelen reproductiója a vizsgálatnak. Ezen reproductio azonban egymagában nem ölelné fel azon bajokat, melyek azzal karöltve járnak s melyek az *anyag igazság* felszínre hozatalának lehetőségét veszélyeztetik. Kétségtelen, hogy bizonyítékot a nyilvánosság s közvetlenség elvén nyugvó főtárgyaláson az ítélet alapjául csak az nyújthat, a mi az ítélő bíró, a vádló, vádlott s védője szemei előtt lefolyik. Ámde ez is csak akkor lesz minden aggálytól mentes, ha minden *behatástól* adja elő pl. a tanu vallomását. Már pedig sok esetben a tanu ezen befolyásoló hatást épen az elnöktől kénytelen eltérni mindazon esetekben, midőn a lehető legapróbb részletekig van a vizsgálati vallomás fölvéve. Ilyen esetekben a főtárgyalás *vezetése* tulajdonképpen nem arra irányul, hogy a vád és védelem érdekében a tanu kikérdeztessék, hanem *akaratlanul* is a vizsgálat során tett vallomás reproductálása forciroztatik ki a tanutól, s ha vallomása némiképp nem egyező a sok esetben nem is szabályszerűen felvett jkvben foglalt vallomással, akkor megkezdődik a kereszttűz a végből hogy a tanu a vizsgálat során tett vallomására visszatereltessék. Így denaturalisáltatik aztán a főtárgyalás s a közvetlenség visszasüllyed az írásbeliség posványába: a bünper sulypontja, t. i. a főtárgyalás, a vizsgálat reproductiójává törpül és végezetül az eredmény az lesz, hogy a modern bünper sulypontja is természetes posíciójáról kikölkentve, visszaesik a vizsgálat stádiumába. Ez, szerintem, némiképpen megakadályozható lenne akkor, ha a vizsgálóbírák feladatuk magaslatára helyezkedve, *csak* annyi anyagot gyűjtenének össze, a mennyit a vizsgálat célja épen megkövetel. S így a büntett történeti részének minden vallomásnál való részletes ismétlése bátran elmaradhatna.

Ez által végtelen sok munka megkiméltetnék, a mi a bünper gyors lebonyolítását siettetné. Gyorsabb lenne a vizsgálóbíró működése, s így valószínűsítve van az, hogy a büntett enyészetnek alávetett bizonyítékai könnyebben volnának fixirozhatók, mint az esetben, ha a vizsgálóbíró terjesztősen, végtelen nagy apparatussal dolgozik. Könnyebb volna a vizsgálat anyagát áttekinteni, a lényeges momentumokat kiválasztani, a közvádlónak a pert feldolgozni, a referensnek áttanulmányozni. Szóval a rövidség s alaposság a gyorsaság érdekét leghatalmasabban mozditja elő. Hasonlóképp hátrá-

nyos a praxisomban már oly gyakran észlelt szokás is, mely szerint a vizsgálóbírák mindazon egyéneket kihallgatják, kik csak a büntettnél jelen voltak, még az esetben is, ha a terhelt beismerésben van. Ez ismét nehézkessé teszi a bünpert, szaporítja az eljárás költségeit s a tanukat ok nélkül zaklatja s vonja el napi teendőiktől már pedig ezen utóbbi körülmény is figyelembe veendő, mert habár a tanulás állampolgári kötelesség s joga van arra szorítani is az államhatalomnak a polgárokat, mindazáltal az államnak ezen joga mellett ott van a kötelessége is, mely azt parancsolja, hogy ezen jogát a polgárok érdekeinek lehető kimélete mellett gyakorolja.

Mindezen tényezők figyelembe veendőek a vizsgálat vezetésénél.

A fentebbiekben kifejtettem, hogy a vizsgálatot veszélyeztető cselekmények és mulasztások tekintetében a felelősség a vizsgálóbíróra terheli mihelyt a vizsgálat anyaga indítványtétel végett a közvádlóhoz áttétetik, a felelősség bizonyos tekintetben a közvádlót fogja terhelni. *Bizonyos* tekintetben pedig azért, mert a már egyszer elkövetett cselekmény vagy mulasztás sem a felelősséget meg nem szünteti, sem azon személyben változást nem létesít, a ki az illető eljárási tényért felelős. Mindazonáltal a vizsgálat s ebből folyólag a bünper sorsára is lényeges befolyást gyakorol a közvádló. Itt kiválólag az eljárás gyorsaságát akadályozó mozzanatokra leszek figyelemmel.

«Der Untersuchungsrichter — mondja Vassalli — erscheint demnach bloss als der Sammler der vorhandenen Beweismaterialien in der Voruntersuchung, während *der all-einige Beurtheiler derselben stets nur der Staatsanwalt sein kann*». A közvádló ezen tevékenysége akkor lép életbe, midőn a befejezett vizsgálat eléje terjesztetik. Tehát az első ítélet akkor keletkezik. Ezen ítélet szerint vagy van vádalap, vagy nincs s mindkét esetben a közvádló ismét vagy tisztázva s elegendően egybegyűjtve látja az anyagot vagy sem. Utóbbi esetben a vizsgálat kiegészítése válik szükségessé, tehát az iratok visszaküldetnek a vizsgálóbíróhoz. Itt ismét rá kívánok mutatni azon sokszor előforduló helytelen gyakorlatra, mely szerint a vizsgálat *céljának* félreismerésével, úgy subjectiv, mint objectiv irányban teljes bizonyítékot tartalmazó anyagot kívánunk, s ha ez hiányzik, visszavándorolnak az iratok a vizsgálóbíróhoz; mi által az előzetes eljárás tartama megkétszereződik, az eljárás elposványosodása mellett ki vagyunk téve annak, hogy mire a főtárgyalásra kerül a per, midőn a bizonyítékokat kellene actióba hozni, *elmosódik az emlékezet*, s gyakran a vizsgálat tul-terjengőssége öli meg a bünper lüktető központi organumát, a főtárgyalást. Lehet a vizsgálat aztán bármily részletes, az holt anyag, mely a közvetlenség elvén kiépült vádelvi bünperben egyenlő értékű a semmivel, s ez természetes is, ha megfontoljuk, hogy a vallomás felolvasása, habár az emlékezet felfrissítése végett történik is, a közvetlenség elvét sérti meg.

Tehát legyünk óvatosak a pótvizsgálatok szorgalmazásánál s csak akkor kívánjuk azt, ha *határozott* indítvány az anyag alapján *nem* tehető így a gyorsaság veszélyeztetve nincs másrészt, administrativ szempontból, munkakevesedés is be fog következni.

Ha azonban pótlás mutatkozik szükségesnek, ismét azon kérdés merül fel, hogy annak teljesítése végett *közvetlenül* a vizsgálóbíróhoz forduljunk-e, vagy az Id. Elj. Szab. 78. §-a értelmében a *törvényszékhez*.

Nem habozom kijelenteni, hogy az előbbi eljárást tartom helyesnek, s pedig eltekintve az egyéb okoktól, a már annyszor hangoztatott processualis gyorsaság érdekében is; egyébként e mellett szól az 1871: XXXIII. tcz. 19. §-a is, mely szerint az esetre, ha a vizsgálóbíró az ügyész indítványát el nem fogadná, a conflictus felett a törvényszék határoz.

Ebből pedig azon törvény-intentio olvasható ki, hogy a pótlást szorgalmazó indítvány is *közvetlenül* a vizsgálóbírónál terjesztessék elő.

Ezek főbb vonásokban azon mozzanatok, melyek úgy processualis, mint administratív szempontból a vizsgálat érdekében szem előtt tartandók volnának.

VARGHA FERENCZ,
alügyész B.-Gyulán.

Különfélék.

— Kormánykörökben mindinkább positiv alakot nyernek azon reformjavaslatok, a melyek jelenlegi bírósági szervezetünk gyökeres átalakítására fognak vezetni. E tervek szerint a járásbíróságokhoz tartozó polgári ügyekben másodfokban a törvényszékek fognak itélteni; a harmadik fok (revisio in iure) a kir. Curia. Mindenesetre a szóbeli eljárás általános behozatala így lényegesen meg fog könnyíttetni; az ügyvédek és bírák számára igen jó gyakorlati iskola lesz ez a szóbeli eljárás elsajátítására; a kir. táblától pedig az ügyek egy óriási halmaza fog elvonatni. Másodfoku bíraskodással azonban nem valamennyi, hanem csak bizonyos számú törvényszékek fognak felruháztatni, a hol a legképzettebb és megbízhatóbb bírákból felebbezési tanácsok alakíttatnak egy kirendelt kir. táblai bíró elnöklete alatt. Így fogják ezen tanácsok megbízhatóságát emelni s őket az annyira félt helyi befolyások alól felszabadítani. A Mahnverfahren behozatala szintén jelentékenyen csökkenteni fogja a perek számát. A járásbíróságokhoz tartozó bűnügyek felebbezési forumai is oly módon lesznek szervezve, mint a polgári ügyekéi, szintén szóbeli eljárással s a bizonyítási anyag teljes reproductiójával. — Ugy halljuk, hogy ilyeszerű szervezet behozatala iránt a kormány felhatalmazást szándékozik kérni a törvényhozástól. A kir. tábla felhalmozott hátralékainak feldolgozására pedig kisegítő bírák fognak behozatni, mihelyt a legközelebb benyújtandó javaslat a törvényhozáson keresztül megy.

— A magyar jogászegyletben folyó hó 26-án Dr. Barna Ignác előadást tart a *köteles rész szabályozásáról örökjogi javaslatunkban*. Az előadás lényegesebb conclusióit a következőkben közöljük:

I. Köteles rész illesse nemcsak az örökhagyó atyját és anyját, hanem a távolabbi felmenőket is.

II. Köteles rész illesse a házasságon kívül született gyermekeket nemcsak anyjuk, hanem ennek felmenői után is.

III. Az örökhagyó élők közti ajándékozásai a köteles rész kiszabásánál csak akkor és annyiban számíttassanak a hagyatékhoz, ha és a mennyiben — a querela inofficiosae donationis elvei szerint — magával a megajándékozottal szemben is megtámadhatók lennének, azaz ha és a mennyiben általuk az az időbeni vagyonálláshoz képest a köteles rész megsértetett. Ellenben feltétlenül — a querela inofficiosae donationis elveire való tekintet nélkül — számíttassanak a hagyatékhoz a halálos ágyon tett ajándékozások, ugyszintén azok, melyek az örökhagyó életében bármikor tétettek ugyan, de csak annak halálával válnak végleg visszavonhatlanokká. Ugy a hagyatékhoz való hozzászámítás, mint a querela inofficiosae donationis tárgyát a különben köteles részt sértő ajándékozások közül is csak azok képezzék, melyek 3 évnél nem idősebbek. A 3 éven belüli ajándékozások azonban, habár különböző időben tétettek is, a kötelesrész-sértés fenforgásának megállapítása végett összeszámítandók; de ezen összeszámítás dacára is a korábban megajándékozottak csak in subsidio tartozzanak felelősséggel. Sem a hozzászámítás, sem a querela ne foglaljon helyet oly kötelesrészre jogosítottak érdekében, kik az ajándékozáskor ugyan már fenállott, de akkor még gyermektelen házasságból csak utóbb születtek; még kevésbé azok érdekében, kik az örökhagyónak nem az ajándékozáskor fenállott, hanem csak valamely másik, korábbi vagy későbbi házasságából születtek, habár volna egy oly köteles részre jogosított leszármazója is, a ki az ajándékozáskor fenállott házasságból született. A megajándékozott védekezhessék azzal, hogy a köteles részt sértő ajándékozás nem célzatosságból, hanem más oly indokból történt, mely azt még terjedelmére nézve is kellőleg igazolja.

IV. A köteles rész kiszabásánál számításba nem veendő leszármazók által kapott betudandó adományok, habár az illető leszármazót a törvényes örökösödés esetében illetendőt örökrészt meghaladják is, a hagyatékhoz való hozzászámítás tárgyát csak akkor és annyiban képezzék, ha és a mennyiben általuk az az időbeni vagyonálláshoz képest a köteles rész megsértetett, azaz ha és a mennyiben azok — a querela inofficiosae donationis (illetve dotis) elvei szerint — magával az adományban részesített leszármazóval szemben is megtámadhatók lennének. A köteles részre jogosított leszármazók által kapott betudandó adományok az illető leszármazó köteles részébe még köteles részre nem jogosított örökösrel szemben is minden további megkülönböztetés nélkül betudás tárgyát képezzék.

V. Örökbefogadás vagy törvényesítés által a korábban született leszármazók köteles része sérelmet ne szenvedhessen.

VI. Az által, hogy a szülők, nagyszülők stb. egyike az öröklésre érdemtelenné válik, vagy jogszerűen kitagadtatik, vagy örökösödési jogáról az örökhagyó életében lemond: a szülők, nagyszülők stb. másikának köteles része ne nagyobbodhassék.

VII. Az örökhagyó nejét köteles részként, ha leszármazókkal concurrál, özvegyisége idejére a hagyaték felének, újabb férjhezmenetele esetére a hagyaték egy negyedrészenek haszonélvezete illesse. Az örökhagyó férjét, ha gyermekekkel concurrál, özvegyisége idejére is csak a hagyaték egy negyedrészenek haszonélvezete illesse köteles részként. Minden más esetben a tulélő házastárs köteles részként legalább a hagyaték egyharmadát kapja tulajdonul. A természetbeni haszonélvezet, habár a tulélő házastársnak mostoha gyermekei volnának is, vagy újabb házasságra lépne, csak az ő beleegyezésével változtathassék át pénzbeli életjáradékra.

VIII. A pazar életmód, vagy eladósodás miatti, u. n. jóakaratu kitagadás (exhereditatio bona mente) intézménye teljesen mellőztessék. De ha fentartatnék is, az ily kitagadás ne zárja ki az illető leszármazó végintézkedési jogosultságát, hanem csak az élők közti rendelkezés jogától fosztsza meg, valamint ne csorbitsa — eladósodás esetében — hitelezőinek jogait. Semmi esetre se zárassék ki végintézkedési jogosultsága összes törvényes örökösei, hanem legfeljebb csak leszármazói érdekében.

IX. A köteles rész minden utóörökösödés (substitutio fideicommissaria) által való terheltetéstől mentesen illesse a jogosítottat. E szerint habár az örökhagyó leszármazójának a köteles rész helyett az egész törvényes örökrészt hagyná is, s habár leszármazójának leszármazóit nevezné is utóörökösökül: az ily rendelkezés hatálylyal ne birjon, hanem a leszármazó annak ellenében köteles részét legyen jogosítva követelni.

X. A köteles rész a 18 éven aluli, valamint az eszköz használatától megfosztott köteles részre jogosítottak tekintetében sem terheltethessék utóörökösnevezéssel. Az u. n. pupillaris substitutio és az u. n. quasipupillaris substitutio római jogi intézménye minden maradványában is mellőzendő. De semmi esetre se legyenek az ily személyek köteles részre jogosítottjai (pl. felmenőik valamelyike vagy házastársuk) az utóörökösnevezési jogosultság útján kitagadhatók; valamint semmi esetre se illesse meg e jogosultság az eszköz használatától megfosztott köteles részre jogosítottak tekintetében a gyermekeket és a házastársat is, hanem mindig csupán a felmenőket.

XI. Kitagadási okot csak halállal vagy fegyházzal büntetendő cselekmény elkövetésével való hamis vádlás képezzen.

XII. Az élet ellen való törés csak akkor képezzen kitagadási okot, ha az örökhagyó vagy annak házastársa, vagy leszármazója, nem pedig ha csupán felmenője vagy testvére ellen irányult. E kitagadási ok ne terjesztessék ki a gyermekölésre és magzatelhajtásra.

XIII. Büntett miatti elítéltetés ne képezzen kitagadási okot.

XIV. A közérkölciséget botránkoztató életnek, habár megátalkodva folytatása ne képezzen kitagadási okot. Legfeljebb, ha iparszerűleg üzetik.

XV. A házastárs házasságtörés és hűtlen elhagyás miatt is kitagadható legyen, a nélkül, hogy formaszerű válóper volna indítandó.

— A Magyar Jogászegylet büntönügyi bizottsága f. hó 20-án tartá, Manoilovics Emil elnöklete alatt alakuló ülését, melyen a bizottság kiegészítette magát olyan szakférfiakkal is, a kik a jogászegyletnek nem tagjai. Kimondta azonban

a bizottság, hogy kiegészítését nem tekinti véglegesnek, hanem — a mennyiben célszerűnek mutatkozik — később is fog egyes szakférfiakat a belépésre felkérni. Legközelebbi program gyanánt határozatba ment, hogy a bizottság ama kérdéseket, melyeknek megvitatását hazai viszonyaink közt legszükségesebbnek tartja, tárgyalásra ki fogja tűzni és azokról véleményadásra egyes bizottsági tagokat kér fel. A megvitatásra kitűzendő kérdések szövegezésére és a véleményadásra felkérendő tagok megjelölésére egy bizottság küldetett ki, mely Tóth Lőrincz elnökle alatt dr. Dárday Sándor, dr. Friedman Bernát, dr. Székely Ferencz és dr. Wlassics Gyula bizottsági tagokból és dr. Balogh Jenő bizottsági jegyzőből áll.

— **Sümeghy István** kir. curiai bíró nyugalomba megy, ügyeinek egy része a kir. táblától beosztott *Nádasky Márk*-nak osztatott ki.

— **Zsögöd Benő**, kolozsvári egyetemi tanár a *Centralblatt für Rechtswissenschaft* című folyóiratban hosszabb ismertetést közöl a magyar örökjogi javaslatról. A végconclusio, ha figyelembe vesszük Zsögöd specialis álláspontját, elég objective van formulázva a következő szavakban: Obwohl der Entwurf kein Product historisch-kontinuierlicher Rechtsentwicklungen und überhaupt vielmehr Juristenrecht als Volksrecht ist, wird derselbe aber entschieden viele Lücken des heutigen Rechtszustandes ausfüllen und manche Zweifel beilegen, und dürfte er demnach, wenn auch nicht aus dem Gesichtspunkte eigener Rechtsbildungskraft, doch gewiss im Interesse der Rechtssicherheit als ein Fortschritt des Landes zu erachten sein.

— **A pécsi jogakadémián** a f. második félévben a következő speciálkollegiumok tartatnak:

Kötelmi jog; dr. Szeredy József. *Szerzői jog*; dr. Mutschenbacher Viktor. *Az újkori államtan alapelvei*; dr. Bors Emil. *Politikai pártok*; ugyanaz. *Az önkormányzati intézmények összehasonlítása*; dr. Schaurek Bódog. *Fogyasztási statisztika*; ugyanaz. *A mezői gazdaság közgazdasági jelentősége*; dr. Mihálffy Ernő. *A pénz-, hitel- és bankügy*; ugyanaz. *Törvénytörvényi orvostan*; dr. Kohárics Károly.

Nemzetközi szemle.

— **A porosz országgyűlésen** f. hó 14-én az igazságügyi budget tárgyalása alkalmával Friedberg, a porosz igazságügyminiszter fontos nyilatkozatokat tett a bűnügyi felelősség ujlagos behozatalának sokat vitatott kérdésében.

«A felelősség behozatalát, ha egyuttal nem vétetnek revisio alá a bírói szervezetről és a bűnvádi eljárásról szóló törvények, a miniszter nemcsak nem tekintheti nyereségnek, de az határozottan nagy visszaesést jelentene. A felelősség helyébe egész sora a garantiáknak tétetett a vádlott javára, oly garantiák, melyek talán tulmennek a szükségesnek határán is. Most ezen garantiák mellett behozni még a felelősséget, törvényhozási hiba volna. Különösen a perújítást kellene módosítani mindenestire. Egyébként a felelősség kérdésének van egy igen anyagi oldala is. Ha elfogadjatik az, hogy a felelősség az egyik törvénytől a másikhoz megy, úgy csak a bírói fizetésekben 2,300 000 márka többlet lesz szükséges. S ebben nem foglaltatik azon összeg, melyet a tanulóktól és egyéb kiadások, különösen az építkezések vennének igénybe. Ha pedig a felelősségeket a másodfokú bíróságokhoz kívánják utalni, úgy bírói szervezetünket teljesen át kell alakítanunk, mert a mostani szervezet mellett a felelősség *lehetetlen*. A másodfokú bíróságokhoz 10—12 mérföldnyi távolságból kellene a tanukat vinni s ez igen nagy teher úgy az államra, mint az illető polgárookra. A felelősség csak ott lehetséges, a hol a másodfokú bíróságok kerületei kicsinyek; a felelősség behozatalának előfeltétele tehát az volna, hogy szétbontsuk a mi nagy másodfokú bíróságainkat és behozzuk ismét kicsinyeket.»

Megjegyezzük, hogy Németországnak 28 másodfokú bírósága van s még ez az erősen decentralizált másodfok sem tartatik képesnek egy megfelelő felelősségi tárgyalás létesítésére. S a porosz igazságügyminiszter csak a *középsúlyos* bűnesetekről szól. Ha a felelősség intézménye kiterjesztetik, mint nálunk tervezik, a legsúlyosabb bűnesetekre is, a nehézségek tetemesen fokozódnak. Tanácsos lesz tehát irányadó köreinknek figyelmekre méltatni a porosz igazság-

ügyminiszter nyilatkozatát; ebből is megláthatják, hogy a mit a bűnvádi eljárás javaslatával törekvésök célpontjával kitűztek, illusiokép fog szétfoszlani.

— **Az ártatlanul elítéltek kárpótlása** a napokban az igazságügyi költségvetés tárgyalásánál ujlag szóba hozatott a porosz országgyűlésen. Hivatkozás történt különösen arra, hogy Bajorországban már rendszeresen nyújtatik kárpótlás. Az igazságügyminiszter válasza az volt, hogy Poroszországban is van pénzalap a kárpótlásra s esetről-esetre nyújtatik is kárpótlás. A kérdés törvényhozási szabályozásáról ez uttal a miniszter nem nyilatkozott.

— **A porosz igazságügyminiszterium** bizottságot állított össze a jogi oktatás reformja ügyében. A bizottság tagjai Stölzel elnökle alatt: Althoff, Dernburg, Gneist, Goldschmidt, Henschke.

— **Prága városában** jelenleg 214 ügyvéd van, egész Csehországban, Prágát kivéve, 467. A budapesti ügyvédi kamarának tehát több tagja van, mint az egész Csehország területére kiterjedő prágai kamarának.

— **Egy berlini sörkorcsma** tulajdonosa, S., pert indított a vele egy házban levő másik korcsma tulajdonosa, R., ellen, mert ez, daczára, hogy ő kikötötte volt magának a háztulajdonostól, hogy nők által felszolgáltatni ama házban egyedül neki van joga, mégis alkalmazott e fontos állásra nőket. És S. korcsmáros a pert meg is nyerte, a mennyiben a törvényszék kimondá, hogy R. az S-nek e jogát respektálni tartozik és az ítélet kézbesítésétől fogva a tilalom áthágása esetén minden napra 100 márka büntetést fizetend. De R. ur úgy fogott ki ez ítéleten, hogy felszolgálókul férfiakat alkalmazott, s a nőket, mint «társalgónőket» tartá meg üzletében, kik a vendégek ott időzését hivatva vannak «kellemessé» tenni. De S. sem hagyta ebben a dolgot, óvást emelt és újra kártérítési pert indított concurrense ellen.

— **A berlinieknek** megvan az a «kedélyes» szokásuk, hogy Sylvester éjjelén az utcán egymás kalapját, ha az cylinder, beverik. Egy fiatal iparos szintén így járt. Erre ő bosszút forralt és előre sejtve az újabb támadásokat, cylinderét gombostűkkel tűzdelte tele. A tréfa sikerült; egy csoport ismét kalapjának rontott, de kezeiket össze-vissza szurdalták a gombostűk. A sértettek panaszt emeltek a cylinderes ellen a Schöffén bíróság előtt, a mely elismerve bár, hogy a tréfa sikerült volt, a vádlottat 30 márka pénzbüntetésre ítélte. A fiatal elitelt sehogy sem tudta megérteni, miért nem szabad gombostűt viselnie kalapjában.

— **A schweizi jogászegylet központi bizottsága** a következő pályakérdést tűzte ki: A schweizi kiadatási eljárás bírálatos megvilágítása a külfölddel szemben, valamint tárgyalása azon kérdésnek, hogy mely alapon volna ezen eljárás törvényesen szabályozandó. Csak schweizi jogász pályázhat.

— **Londonban** gyilkosság miatt életfogytig tartó fegyházra ítélt Beaseley George, kinek ártatlansága most 16 év után derült ki, a királynőtől kegyelmet nyert és 16 évi ártatlanul való szenvedés után szabadon bocsájtatott.

— **Francziaországban** célba van véve az elsőfolyamodású és a főtörvénytörvények számának *leszállítása*. A miniszter ez iránt már többször ígéretet is tett a parlamentben.

— **Bishop amerikai** híres jogi írótól megjelent az amerikai kötelmi jog második kiadása. (Commentaries on the Law of Contracts upon a new and condensed method. Chicago.) Mintegy 20,000 bírói határozatot foglal magában s ezek alapján construálja a fenálló jogot.

Megjelent: A betudás (collatio) az örökösödési jogban. Irta dr. Gaar Vilmos. 38 lap.

Irtások.

50.

Írtsuk ki már egyszer a budapesti kereskedelmi és váltótörvénytörvények következő praxisát. Veszélybizonyítvány alapján biztosítási végrehajtás iránti kérvény adatik be. Néhány nap mulva jön a végzés: Folyamodó kérelmével elutasítatik; mert a sommás végzés *időközben jogerőre emelkedvén*, felperesnek kielégítési végrehajtásra nyílt joga, minél fogva a biztosítási végrehajtás a Végr. Törv. 1 §-a alapján el nem rendelhető. (!)

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre 6 ft negyedévre 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Néhány szó az alcoholismus terjedésének meggátlásáról. Dr. BALOGH JENŐ kir. táblai segédfogalmazótól. — A jogi seminariumbokról. Dr. NAGY ERNŐ n.-váradai jogtanártól. — Jogirodalom: Die Grundsätze des Militär-Strafverfahrens und dessen Reform von Emil Dangelmaier k. k. Hauptmann Auditor. Dr. KACSER ZSIGMOND-tól. Törvénykezési Szemle: A jelzalog növedéke. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — A fővárosi törvényszékek. Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvédől. — Az ügyvédi meghatalmazásról. Dr. NEUSCHLOSS TIVADAR budapesti ügyvédől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Néhány szó az alcoholismus terjedésének meggátlásáról.

Társadalmi bajainknak egyik legégetőbbje a szesz italok fogyasztásának, az iszákosságnak folytonos növekedése.

Ez a körülmény — kapcsolatban népünk szenvedélyes véralkatával, a vidéken oly annyira elterjedt korcsmázással s az ezzel elmaradhatlanul összefüggő duhajkodással, verekedéssel, — jelentékenyen közrehat a büntetendő cselekmények szaporodására és arra, hogy bűnügyi statisztikáinknak ide vonatkozó, kétségtelenül szomorú adatai szerint, a személy elleni büntetendő cselekmények nálunk jóval magasabb arányban jönnek elő, mint a külföldön.

Mindennapi eset azután, hogy ha a testi sértés, szándékos emberölés elkövetője a bíróság elé kerül, egész chablon-szerű egyformasággal mind a részegséggel menti magát.

És kétségtelen, hogyha a részegség öntudatlan állapotot idézett elő, *beszámítást kizáró ok* gyanánt kell azt elfogadni, épen úgy, mint *enyhitő körülménynek* kell tekinteni a nem teljes részegséget.

Ezt írja elő a teljes részegség tekintetében a BTKV. 76. §-a s a büntetőjogi beszámítás tanának az az alaptétele, hogy nem büntethető az a cselekmény, melynek elkövetése alkalmával a tettesben az akarat és értelem hiányzott, mely tehát a tettes akaratára nem vezethető vissza.

Az ellen sem lehet szerintem — alapos ellenvetést tenni, hogy enyhitő körülménynek tekintessék a nem teljes részegség.

Ez utóbbi, — bármi okozta is azt — (mert hisz' a vétlen és szándékos részegséget megkülönböztető scholasticus felosztás egészen hasznavehetetlen), mindig korlátozza az akarat szabadságát, mert könnyebbé, megfontolatlanabbá teszi az elhatározást s így csökkentvén a büntetendő cselekmény «erkölcsi erejét», ennyiben enyhitő körülmény.

Ezen az alapon tehát a baj nem orvosolható.

Legfelebb azt óhajtanám: járjanak el bíróságaink *több óvatossággal és több szigorral a mentő körülményül felhozott részegség beigazolása tekintetében*, hogy így elkerülhessük azt, hogy valahányszor a tettes a büntetendő cselekmény elkövetésének napján korcsmában fordult meg, az ítéletben mindig ott szerepeljen enyhitő körülményül «a szesz italoktól felhevült állapot».

De az e részben kifejtendő nagyobb szigor sem fog gyökeresen segíteni. Ha beigazoltatik a részegség — hacsak a büntetőjogi beszámítás alapelveit megsérteni nem akarjuk —

nem lesz lehetséges a *tettet az elkövetett büntetendő cselekményért* büntetni; vagy legalább is nem lesz lehetséges egész szigorral büntetni.

Ellenben *de lege ferenda* kívánatosnak, sőt szükségesnek tartanám oly törvényhozási intézkedések megtételét, hogy a *szokásszerű részegeskedés, az iszákosság, mint delictum sui generis büntetessék*.

Azonban szerintem ezzel sem meritette ki teendőit a törvényhozás. Okvetlenül szükség van az alcoholismus folytonos tovaterjedésének határt szabó, pusztításait megfékező, *praeventiv intézkedésekre*.

Ezeknek további halogatása bűnös mulasztás önmagunk iránt. E téren nem lehet ezentul is azzal nyugtatni meg lelkiismeretünket, hogy az állam tehetetlen e borzasztó társadalmi bajjal szemben.

A külföldi tapasztalatok fényesen bizonyítják, hogy minden államnak fel lehet és fel kell vennie a küzdelmet az alcoholismus és pusztításai ellen.

Erre vonatkozólag az összehasonlító jogtudomány művelésére alakult társaság legutóbbi ülésén oly tanulságos adatok hoztak fel, hogy bátorságot veszek magamnak hazai szakférfiaink figyelmét azokra irányozni.

A társaság 1887. évi deczember 14-én tartott ülésében Lucien Guérin előadást tartott a porosz szeszdó-törvényről.

Ez előadás kiegészítéseiül Hubert-Valleroux az 1888. évi január 11-ki ülésben¹ ismertette azokat az eredményeket, melyeket a különböző államokban az alcoholismus ellen irányzott törvényhozási intézkedésekkel elértek.

Első hatékony eszköznek az előadó a *szeszfogyasztásnak erőlyes megadóztatását* említette fel.

Ez azonban csak ott gyakorol hatást, a hol első sorban nem pénzügyi, hanem erkölcsi szempontról és e cél elérését elősegítő megfelelő intézkedésekkel kapcsolatban (például a kicsinyben adás korlátozásával) történik.

Ügyelni kell arra is, hogy épen a *legrosszabb minőségű szesz* legyen erősen megadóztatva, mert különben épen ennek fogyasztója: az alsóbb néposztály az eddigi mértékben fog hódolni az alcoholismusnak.

Mindezek figyelembe vételével azonban a szeszfogyasztás erőlyes megadóztatása bámulatos kedvező eredményeket mutat fel.

Angliában — mely e tekintetben a legmagasabb adóteleket állította fel — 1876-tól mostanig 544 millió frankról 440 millió frankra csökkent ez adó jövedelme, a mit az illetékes angol államférfiak egyáltalán nem sajnálандó, hanem a köz-erkölcsiség javulását jelző körülménynek tekintenek.

Az *észak-amerikai* egyesült államok — nagyon kedvező pénzügyi viszonyaik dacára — fentartják a szeszdót, mert abból a helyes felfogásból indulnak ki, hogy az ártalmas élvezeti cikkek fogyasztását mindenestre meg kell adóztatni. Csakugyan az átlag-fogyasztás mérve itt is jelentékenyen csökkent, 4 literről 2½ literre fejenként.

Oroszországban, — hol pedig az iszákosság felette el van

¹ Előadását l. a «Bulletin de la société de législation comparée» f. évi (februári) füzetében 123—131. l. Kivüle érdekes adatokat szolgáltat még, de érveléséhez — Cheysson-t kivéve — teljesen csatlakoztak Ribot elnök, Guérin, Griolet, Pierre Dareste és Ernst Lehr tagok.

terjedve, — az erős megadóztatás folytán 1879. év óta 4'18 literről 3'32 literre csökkent az egy-egy emberre eső átlag fogyasztás.

Hollandiában az 1881-ben hozott törvény a csapszék két harmadrészét megszüntette és kimondta, hogy vidéken csak minden 250 emberre, városban csak minden 500 emberre állítható fel egy-egy csapszék. Az eredmény már is fényes.

Norvégiában és Svédországban, az erélyes megadóztatás mellett annyira mentek, hogy egyes kerületekben csak mértékletességi egyletnek szabad szeszes italokat eladni. Ezek természetesen csak kis mennyiségben és nagy óvatossággal árusítván el az alkoholt: az iszákosság valósággal lehetlenné van téve.

Az ily alapon befolyt jövedelmet pedig ez egyletek jótékonyági és közerkölcsiségi célokra fordítják.

Az eredmény, hogy ötven év alatt a fogyasztás átlaga 8 literről 1'70 literre csökkent.

Ellenben, a hol a szeszdó csekély és a szeszes italoknak kicsinyben való eladása meg van könnyítve, ott az alkoholizmus eljlesztőleg növekszik.

Dániában még mindig 8'9 liter, *Észak-Németországban* 9 liter szeszes italt fogyaszt átlag egy-egy ember. *Belgiumban* a fogyasztás mérve 1871-től 1881-ig megkétszereződött, *Franciaországban* az utolsó ötven év alatt megötszörződött.

Ez adatokból azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy kétségtelenül létezik mód az alkoholizmus terjedésének megakasztására.

Az erre vezető eszközök (az iszákosság büntetésén és a társadalmi segédeszközökön, különösen a mértékletességi egyesületek felállításán kívül), a szeszfogyasztás erélyes megadóztatása, az elkövetett jövedéki kihágásoknak szigorú (nemcsak pénzbüntetéssel, hanem, legalább ismétlés esetén, elzárással is) büntetése és a szesz kicsinyben való eladásának megnehezítése.

Ez utóbbinak kedvező hatása nagyon kézen fekszik. Az alsóbb néposztály — legalább a városokban — nem szokott nagyobb szeszmenyiséget magánál tartani s így csak időnkint, a kínálkozó alkalommal élven, bizonyára kevesebb lesz a fogyasztás akkor, ha a csapszék száma kevesbítettik, mint most, mikor a munkás dologára menve, dologáról jöve és munka alatt is pár lépésre mindig találhat egy korcsmát, vagy pálinkás boltot.

Azt hiszem, ezek a külföldön hatályosaknak bizonyult eszközök nálunk is be fognak válni. Lehet, hogy a tapasztalás megtanít bennünket más, talán még hatékonyabb óvintézkedésekre.

De bizonyos, hogy a törvényhozás irányadó tényezőinek és a szakirodalom munkásainak egyiránt kötelességük komolyan foglalkozni e kérdéssel és megkezdeni a harcot az alkoholizmus pusztításai ellen, melyek nemzetünk fizikai és erkölcsi fejlődésének folytonosságát veszélyeztetik.

Dr. BALOGH JENŐ.

A jogi seminariumokról.

III.¹

Franciaországban, mint mondtuk, egyes buzgóbb tanárok szokása volt, szakmájuk iránt érdeklődőkkel a tárgy részletesebb megbeszélése végett összejönni. E tanítási módnak, mint a katedrai előadás kiegészítésének fontosságát a kormány is észre véve és már 1855-ben január 10-én kelt határozattal elrendelte a jogi facultásokon főcollegiumok mellett a gyakorlati órák tartását. A rendelet eredménye az lett, hogy minden jogi facultáson egy-két gyakorlati óra csakugyan tartatott «conférence» címmel.

A német-francia háború kimenetele ezután számos üdvös reform indító oka lett Franciaországban. A többi között az okta-

tás ügyre is nagyobb figyelem fordított és a felső oktatás körében, különösen a jogi oktatás tekintetét olyannak, mint a mely lényeges változtatásokat igényel. E kérdésnél, mint általában minden kört érdeklőnél, a francia társadalom szintén meghozta a maga segélyét. Privát kezdeményezés folytán az ország legkitünőbb tanférmai társasággá alakultak azon kizárólagos céllal, hogy a felső oktatási kérdések alapos tanulmányozása után a megfelelő reformra javaslatokat tehessenek. E társaság az említett «Société pour l'étude des questions de l'enseignement supérieur»,¹ figyelmét csakhamar a gyakorlati órák felé fordítá. Az 1880-ik évi tanácskozás tárgyát majdnem kizárólag ez intézmény képezte és arra az eredményre jutott, hogy minden fő tárggyal legalább heti egy órai conférence csatoltassék össze, olyan értelemben, hogy e conférence ép úgy kötelező legyen a tanulóra, mint maga a főcollegium.² Miután pedig e terv népes facultásokon — pl. a párisi jogi iskola 1600 jogászszal — a létező tanerőkkel nem lenne keresztül vihető, a conférenceok vezetésére tanárjelöltek, jogtudorok meghívását ajánlja, kik a rendes tanár felügyelete alatt tanítanak. Egy-egy conférence tagjainak száma 20—30 között változnék.

A felekezetek kezében levő egyetemek³ jogi facultásai, valamint a felekezeti jogi iskolák a gyakorlati órákat csakhamar szervezték és tanügyi körökben főképp ennek tulajdonították, hogy a felekezeti intézetek tanulói az állami iskolákban tanultakkal bátran kiállhatták a versenyt.

Továbbá ez időtájt magán vállalkozók, hasznukra fordítva azon körülményt, hogy a francia felső oktatásban a politikai tudományok csak igen hiányosan taníttatnak,⁴ egy tanintézetet, a mai nap oly nagy hirre jutott: «École libre des sciences politiques» intézetet alapítják. A befektetéssel nem fukarkodnak; az intézetet külső díszszel veszik körül, gondosan megválasztott szakkönyvtárt szereznek be és a magasan díjazott tanári karba Franciaország legkitünőbb embereit, mint Dareste, Léon Say, Levasseur, Aucoc, Baudin volt nagykövet, Janet, Tain, Leroy-Beaulieu, Glasson, Picot, Henri Martin, Wintry volt miniszter, De Clerque volt nagykövet, Flourens stb. hívták meg, az intézetnek az oktatás szempontjából való vezetését pedig Boutmy akadémikusra és a közoktatási tanács elnökére bízták.

Ez élite elem volt egyszersmind hivatva az oktatást az intézet céljának — alaposan képzett embereket nevelni a közigazgatási, diplomáciai és a politikai élet számára — megfelelően szervezni. A szervezés munkájában egész szabadon járhatott el. Nem korlátozta sem szabályrendelet, sem traditio, sem anyagi okok. Majdnem azon szerencsés helyzetben volt tehát, hogy eszményét valósítsa meg, s az eszmény értékéről az ép elősorolt nevek kezéskednek.

Az oktatás sulypontját a katedrai előadásra és az ezzel egyenértékűnek tekintett conférencera helyezték. A katedrai előadás az illető szak alaptanait röviden kidomborítva tárgyalja a conférence pedig az előadást egészíti ki, midőn a tanulmányokat ellenőrzi és ezek alapján személyes munkára vezényel.⁵ Az előadások heti óraszám a tanfolyamokban 6—7.⁶ Az egyes tantárgyak heti 2 órában adatnak elő, de minden tárggyhoz heti egy conférence is tartatik. A tantermek mel-

¹ Szervezetéről bővebben a *Jogt. Közl.* 1880. 9. sz.

² L. a társaság kiadványait évkönyvek, folyóiratok.

³ Az állam saját felső iskoláit nem nevezi egyetemeknek, de magánosoknak megengedi, hogy ha három, a szabályoknak megfelelő facultást egyesítenek, ezeket együtt elnevezhessék egyetemnek. E jogot különösen a katolikus felekezet veszi igénybe. Németországban csak az állam állíthat föl egyetemet.

⁴ Bővebben a *Jogt. Közl.* 1880. 39. sz.

⁵ «L'enseignement», mondja a szabályzat, comprend dans chaque section des Cours et des Conférences, il est plus général dans les Cours et plus speciale et plus pratique dans les Conférences.

⁶ A francia felső oktatásban az óraszám általában csekélyebb, heti 10—12., Olaszországban heti 14—16.

¹ Az előbbi közl. I. az 5. és 6. számban.

lett vannak a könyvtári, illetve dolgozótermek, a melyekben a tanuló a naponként egy, legfőlebb két órát igénybe vevő előadások után idejét tölti és a conférenceon nyert utbaigazitások alapján ismereteit kiegészíteni törekedik. Ez intézet sikerei a várakozást fölülmúlták.¹ Pár év alatt teljes virágzásban volt már s ma a francia felső oktatás egyik büszkeségét képezi. Az pedig vitathatlan tény, hogy növendékei járulnak a legkitünőbb készséggel az államvizsgálati bizottságok színe elé.

Ez előzmények után a francia közoktatási kormány is hathatósabb pártfogásba vette a conférenceok intézményét és az 1881. évi december 21-én kelt rendeletével általánossá tette azt. Ugy hogy ma gond van a jogi facultásokon arra, miszerint az egyes tárgyakkal legalább heti egy órai conférence kötéssék össze.

A francia conférenceok intézménye a német seminariumok és gyakorlati órák között áll, de úgy, hogy inkább az utóbbihoz közeledik, semmint az elsőhöz. Célja az ép említett rendelet 1. §-a szerint: «az előadások megbeszélése, rövid ismételése, egyes jelesebb műveknek, fontosabb törvényeknek fejtegetése, elemzése, az elméletnek gyakorlati esetekre alkalmazása és irodalmi munkára való vezetés.»

De miután a francia jogi oktatásban évi vizsgák vannak, a melyek írásbeli értekezések beadásával összekötvék, a tanár a conférenceokon rendszeren kidolgozandó tételt is ajánl, a forrásokra utbaigazit s a munka alatt tanácsával támogat, s miután a francia jogi iskolákhoz a tanulóknak külön dolgozótermek vannak, a könyvtári termekben, a hol a tanulók szabadon buvárkodhatnak, tételeiket kidolgozhatják, forrásaikat hosszabb időn keresztül maguknál tartathatják: mondhatjuk, hogy a francia jogi oktatásban szintén találunk a német jogi seminariumokhoz — szoros értelemben véve e kifejezést — hasonlót, habár ez nem is lép fel olyan határozott alakban és annyi praetensiókkal.

A conférenceok intézménye Franciaországból átvitetett az olasz és svájci jogi oktatás körébe és itt is ott is egész lelkesedéssel szólnak az eredményről.³

(Bef. köv.)

Dr. NAGY ERNŐ.

Jogirodalom.

Die Grundsätze des Militär-Strafverfahrens und dessen Reform von Emil Dangelmaier k. k. Hauptmann-Auditor.

Nyugot-Európának minden állama, mely az általános hadkötelezettséget behozta, katonai bünvádi eljárását ujjaalkotta az utolsó negyven év folyamán, monarchiánk katonai bünvádi eljárását azonban most is a mult századbéli constitutio criminalis Theresiana szabályozza. Történtek ugyan egyes csekélyebb módosítványok, melyekkel a kor követelményeinek kívántak némileg eleget tenni, azonban ezen változtatások oly csekélyek, hogy egy nagy reform szükségét e téren nem enyészttették el. Dangelmaier műve azon kérdéssel foglalkozik, mi tartandó fen e mai eljárásból, és hogy a reform minő főelvek szerint létesüljön?

Katonai bünvádi eljárásunk ma a vizsgálat írásbeliségének elvén nyugszik, kizárva teljesen a nyilvánosságot és rendkívül korlátozva a védelem körét. Az inquisitorius elv alapján szerkesztett eljárásból szerző a katonai jurisdictio körét sértetlenül kívánja fentartani, nem kevésbé az auditor hatáskörét, e mellett azonban a vádelvet óhajtja ezen eljárásban is érvényesíteni, a közvetlenség és a szabad bírói mérlegelés elfogadása mellett, helyt adva a közbíró mellett a védelemnek. Természetesen mindezen változtatásokat a

katonai fegyelemre való különös tekintettel alkalmazná és így a vádelvet gyakran vele épenséggel össze nem férő intézkedésekkel saturálja. A nyilvánosságot arra való tekintettel, hogy az alantas rangu felettese feletti bíraskodásnál jelen ne lehessen, megszorítja, az elnöknek feltétlen jogot adva a nyilvánosság kizárására. A vizsgálatot a civil bünvádi eljárás módjára óhajtja szabályozni, a vád közegeinek is az ottani hatáskörhöz hasonló kört nyújtana, azonban a védelem körét szerfelett korlátozza. Katonai természetű bűnügyekben védő csak katonatiszt lehet, közönséges büntetteknel ügyvédek, azon megszorítással, hogy a katonai hatóság esetéről-esetre állapítja meg, hely adandó-e védelemnek? Jogorvoslatként az error in procedendo és az error in judicando eseteiben különböző jogorvoslatot ajánl, a melylyel a fél, az ügyész és a védő élhetnek. Ma a felelbeszés és a revisio szolgál jogorvoslatul, de ezek vajmi csekély mérvben és eredménynyel alkalmaztatnak.

Szerző javaslata a ma érvényben levő katonai bünvádi eljárással szemben haladást képez, azonban még mindig keveset nyújt, ha összevetjük a francia, olasz vagy bajor katonai bünv. eljárással, a hol a civil bünvádi eljárás katonai formákkal öveztetik és így alkalmaztatik. Ma, midőn az ország minden férfitakosára és oly hosszú időre van kimondva a hadköteleesség és zsoldosok helyett kivétel nélkül állampolgárok képezik a hadsereget, mi is megkövetelhetjük, hogy a fent említett eljárások mintájára az egyéni szabadság minden garantiájával bíró eljárás hozassék be hadseregünkbe.

Dr. KÁCSER ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A jelzálog növedéke.

A telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886. évi XXIX. tcz. végrehajtása tárgyában kiadandó miniszteri utasítás megállapítására összehívott szakértekezlet egyik ülésében érdekes vita fejlődött az utasítás tervezetének 13. §-a fölött, melyben egy példa volt tárgyalva a törvény 4. §-ában felállított ama szabály illusztrálására, hogy a készitendő betétek csak a tényleg fenálló telekkönyvi állapotot tartalmazták.

A példa végén t. i. az állott: «Megjegyzendő e példánál az, hogy habár Takács Antalnak zálogjoga eredetileg az A. alatti birtoknak csak Kovács Kristófot akkoron megilletett felerészére lett bejegyezve, ennek kitüntetése a C. lapon azért nem szükséges, mert nem forog fen különböző jelzálogos hitelezőknek különböző elsőbbség vagy zálogjogi terjedelem folytán figyelembe veendő eltérő érdeke, hanem az által, hogy Kovács Kristóf később a fekvőség másik fele részét is megszerezte, egyszerűen a jelzálogot nyert törvény szerinti növedéket.»

A kijelentés nem lesz meg a miniszteri utasításban, mert az értekezlet úgy találta, hogy abban a telekkönyvi rendelet oly értelmezése foglaltatnék, melyre az igazságügyminiszter a törvény által felhatalmazva nincsen. Mindamellet maga az a körülmény, hogy a miniszteri utasítás tervezetének szerkesztője ama kijelentést tette és az ennek folytán fejlődött vita is annak bizonyosságul szolgál, hogy ily kérdésekben döntő körökhöz tartozó személyek között nem elszigetelten áll az a nézet: hogy valahányszor zálogjogilag terhelte telekkönyvi jószágtestnek vagy birtokjuttaléknak tulajdonosa más ingatlan vagy jutaléknak is válik tulajdonosává, mely ingatlan vagy jutalék a jelzáloggal egy telekkönyvi jószágtestet képezett, vagy azzal egy jószágtestté olvad: az ugyan szerzett ingatlan vagy jutalék a jelzálog növedékének tekintendő, melyet a zálogjog szintén terhel; kivéven csupán azt az esetet, mikor ez a különböző jelzálogos hitele-

¹ Anyagi jólétről tesz tanúságot, hogy az intézet évenként 8 legszorgalmasabb tanulóját, külön-külön 1200 franknyi jutalomdíjban részesíti és azonkívül 5000 frankos utazási ösztöndíjat osztogat.

² L. az intézet hivatalos adatokra támaszkodó kimutatásait.

³ L. «Revue internationale de l'enseignement» 1882—3—4évf.

zőknek a nyilvánkönyvi elsőbbséggel, vagy a zálogjog terjedelmével kapcsolatos érdekeibe ütköznék.

Példák világosabbá fogják tenni a dolgot.

1. A egy telekkönyvi jószágtestnek tulajdonosa, mely C. hitelező javára zálogjoggal terhelve van, megvásárol B.-től egy jószágtestet, melyet D. részére bejegyzett zálogjog terhel; és a megvett birtokot előbbi tulajdonával egy telekkönyvi jószágtestté kívánja egyesíteni.

2. Egy telekkönyvi jószágtest közös tulajdonosai A. és B., ez egy harmad részben, amaz két harmadban. Mindkét birtokjuttalék zálogjoggal különböző hitelezők javára s különböző elsőbbséggel meg van terhelve, s ily állapotban megveszi A. B.-nek jutalékát is, úgy hogy most az egész jószágtestnek kizárólagos tulajdonosa.

3. Az eset egyébként ugyanaz, mint 1. alatt, csak hogy a B.-től megvásárolt jószágtest nincs terhelve.

4. Ismét úgy áll az eset, mint 1. alatt, azzal a különbséggel, hogy A.-nak eredetileg birt tulajdonát zálogjog nem terheli.

5. A tulajdoni viszony ugyanaz, mint a 2. esetben, de csak A.-nak jutaléka van megterhelve, és A. megveszi B.-nek tehermentes jutalékát.

6. Ismét ily tulajdoni viszonyok mellett A.-nak jutaléka tehermentes, és A. megveszi B.-nek zálogjoggal terhel jutalékát.

Mi lesz már most mindezekben az esetekben a vétel után a zálogjogok tárgya?

Az 1. esetben egyszerű és biztos a felelet. A telekk. rend. 56. §. e) pontja szerint ilyenkor a hozzájegyzéshez a mindkét részlőli nyilvánkönyvi hitelezőknek a rangsorozat és jogaik viszonya iránti *egyetértése* kívántatik. A hitelezők tehát vagy megegyeznek arra nézve, hogy zálogjogaik az 57. §-hoz képest az egész telekkönyvi jószágtestre vonatkozólag mily sorrendben, illetőleg mily összegek erejéig következzenek egymásután, és ekkor a bejegyzés a létrejött megegyezésnek megfelelően történik; vagy a hitelezők között egyetértés nem jön létre, és ekkor a hozzájegyzés nem teljessé válik.

A 2. esetben sem jár a kérdés megfejtése nehézséggel. A jelzálogok tulajdonosaiban történt változás nem szabad, hogy a hitelezők kárára a jelzálogjog tartalmában bármi változást vonjon maga után. Ez a zálogjognak mint dologi jognak természetében fekszik. Ép oly kevésbé lehet az, hogy a tulajdonosokban utóbb közbejött változásnál fogva az egyik vagy a másik hitelező a telekk. rend. 61. §-ához képest nyert rangsorozatban engedni kénytelenítettnek.

Ennélfogva az említett esetben a B. birtokjuttalékának A. tulajdonául való bekebelezése s ekként a tulajdonjognak egy személyben egyesülése után is A. hitelezőjének zálogjoga a jószágtest kétharmadára, ellenben B. volt tulajdonos hitelezőjének zálogjoga a jószágtestnek csak egyharmadára fog kiterjedni. Másrészt a volt jutalékok arányában mindegyik jelzálogos hitelező meg fogja tartani az eredetileg nyert rangsorozatát. Tegyük fel tehát, hogy A.-nak kétharmad jutalékára a zálogjog be van keblezve C. javára 3000 forint erejéig 1880 február hó 1-től s D. javára 2000 frt erejéig 1880 márczius 1-től számított elsőbbséggel, B.-nek egyharmad jutalékára pedig E. javára 2000 frt erejéig 1880 április 1-től járó prioritással, és hogy az egész birtoktestnek végrehajtási árverésen történt eladása folytán 5400 frt marad a jelzálogos hitelezők kielégítésére: akkor ebből C.-nek 3000 frt, D.-nek 600 frt és E.-nek 1800 frt fog jutni; és D. hitelező E. ellenében hasztalanul fogná tenni azt az ellenvetést, hogy az ő prioritása korábbi időből való, és ép oly hasztalan volna viszont E.-nek az az ellenvetése, hogy a birtokjuttalékoknak egy személy tulajdonául való egyesítése folytán D. hitelező jelzálogának tárgya nem lehet nagyobb, mint az ő zálogaé.

Ehez szó nem fér. Így kívánja ezt a szerzett jogok res-

pectálása; és így tartják azok is, kik a telekk. rendtartás 57. §-ának tilalmát a lehető legtagabb értelemben veszik.

Vegyük most szemügyre a 3. és 4. alatti eseteket. Mi a zálogjog tárgya akkor, a mikor jelzálogilag terhel jószágtesthez tehermentes ingatlan, vagy mikor tehermentes jószágtesthez jelzálogilag terhel ingatlan hozzájegyeztetik?

Az eseteknek egyike és másika beállhat a nélkül, hogy úgy, mint az 1. alattiban a kérdés a hitelezők egyetérése által nyerne megoldást. Mert zálogjoggal terhel jószágtesthez tehermentes részletnek vagy részleteknek hozzájegyzése semmiféle nehézségbe sem ütközik, és mert a telekkönyvi rend. 56. §. d) pontja értelmében vagy a hitelezők beleegyezésénél vagy bírói határozatnál fogva helye lévén jelzálogilag terhel jószágtestből egyes részletek lejegyzésének a terhek átvitele mellett az ekként lejegyzett birtokrészlet tehermentes jószágtesthez minden további nehézség nélkül hozzájegyezhető, az 56. §. e) pontja ily esetben alkalmazást nemtalálván.

Actualissá válik pedig a kérdés akkor, a mikor a hozzájegyzés által gyarapodott jószágtest utóbb mint egész, újabb zálogjogokkal terheltetik és azután végrehajtási árverés alá kerül, vagy mikor a hozzájegyzés megtörténte után a zálogjoggal terhel jószágtest tulajdonost változtat. A kérdés ekkor így szól: Annak a hitelezőnek a zálogjoga, ki ezt a hozzájegyzés előtt szerezte, kiterjed-e az egész telekkönyvi jószágtestre azzal a hitelezővel szemben, ki zálogjogát a hozzájegyzés után ugyan, de éppen ezért kétségtelenül az egész jószágtestre szerezte? És a hozzájegyzés előtt a mostani jószágtestnek csak egy részére szerzett zálogjoggal terhel jószágtest utóbb azzá vált tulajdonosa az egész jószágtest erejéig van-e a jelzálogos hitelező irányában lekötöztetve?

A kik erre a kérdésre nemmel felelnek, nem akarják megérteni azt, hogy miképen gyarapodjék a jelzálogjog tárgya az adós beleegyezése s a hitelező bármi ténykedése nélkül, csupán annak folytán, hogy az adós által újabban szerzett, de tehermentes ingatlan a jelzáloggal a természetben talán éppen nem, és egyedül nyilvánkönyvileg bizonyos kapcsolatba jön, és a telekk. rendt. 57. §-ának ama tartalmára utalnak, mely szerint a zálogjog birtokrészletekre vagy a telekkönyvi jószágtest részeire csak *«nem szerzethetik»*, a miből szükségképp nem következik még az, hogy a *már szerzett*, még pedig annak rendje s módja szerint szerzett zálogjog tartalma változást szenvedjen az által, hogy az ekként szerzett zálogjog tárgya utóbb válik egész telekkönyvi jószágtest részévé. Főleg pedig indokoltnak találják a kérdésre a tagadó választ oly esetben, midőn a hozzájegyzés által haszontermészetű s arányos értékű ingatlanok egyesülnek egy telekkönyvi jószágtestté, például egy egész urbéri kültelekhez hozzájegyeztetik egy fél urbéri kültelek, mely utóbbi, ha terhelve van, világos, hogy a zálogjogok a most már $1\frac{1}{2}$ külteleket tevő jószágtest $\frac{1}{3}$ -részét terhelik.

De ez a nézet szerintem helytelen, helytelen nem annyira a telekk. rendt. 57. §-ának, mint a *telekkönyvi jószágtest természetének* szempontjából.

«Minden telekk. jószágtest jogi tekintetben *egy egésznek* tekintendő» (55. §.). Az egész pedig mint egység felosztható hányadokra, de nem oly részekre, melyek önmagukban ismét egészeket, egységeket képeznének. Ennélfogva valamint egy birtokrészletnek minden szabályszerűen teljesített nyilvánkönyvi elszakítása által ez a részlet kivétetik annak a telekkönyvi jószágtestnek jogi kötelékéből, a melyhez eddig tartozott, és ez által önleg feloldatik az ama jószágtestre neheződő jelzálogjogokkal való minden összefüggés alól, úgy másrészt a telekkönyvi jószágtesthez hozzájegyzett birtokrészlet az őt felfogadó jószágtestbe annyira s úgy beolvad, mint ha elejétől fogva ehez a jószágtesthez tartozott volna. A telekkönyvi jószágtest jogi egységének következménye, hogy a hozzájegyzett részlettel, mint szerves növéddel kell bánni, valamint ott az egész dolognak természeti egysége

kizárja a részeknek jogi különállását: úgy itt kizárja azt a jogi egységet. Határozottan kifejezi ezt Ausztriára nézve az 1869. évi február 6-iki törvény 15. §-a: «Durch die Zuschreibung erlangen alle an dem Gute, bei welchem dieselbe erfolgt, bestehenden Eintragungen volle Wirksamkeit, auch in Ansehung des zugeschriebenen Stückes.» Ez a törvény pedig szerves összefüggésben áll az 1871. évi általános telekkönyvi törvényvel, melynek 3. §-a a telekkönyvi jószágtest jogi természetét úgy határozza meg, mint a mi telekkönyvi rendeletünk 55. §-a, mondván: «Jeder Grundbuchskörper ist als ein Ganzes zu betrachten.»

Végrehajtási törvényünk is azon az alapon áll, mely szerint a jelzálogilag terhelt jószágtesthez hozzájegyzett tehermentes birtokrészekre a jószágtestre nehezedő zálogjog szintén kiterjed; mert az 1881. LX. tcz. 155. §-a szerint ingatlanok, a mennyiben törvény szerint egy telekkönyvi jószágtestet képeznek, együttesen bocsátandók árverés alá. Kivételesen ugyan meg van engedve, hogy ha a jószágtest különböző részlatszámok alatt bejegyzett több birtokdarabból áll, az egyes birtokrészek külön bocsátassanak árverés alá; de ez az engedély csak a jószágtest alkatrészeit képező valamennyi birtokrészletre nézve szól. Vagy több részből álló telekkönyvi jószágtestet rendszerint együttesen, mint egészet kell árverés alá bocsátani. Kivételesen el lehet árverezni a jószágtestet alkatrészeiben, tehát a birtokrészeket egyenkint, de valamennyit. Nem lehet azonban a telekkönyvi jószágtest alkatrészeit képező birtokrészeknek csak némelyikére kérni az árverés elrendelését — legalább ezt tartja a gyakorlat. Minthogy pedig végrehajtási árverést csak oly ingatlanra lehet kérni vagy elrendelni, mely végrehajtási zálogjoggal egészben vagy legalább részben (156. §.) terhelve van: következik, hogy a végrehajtási zálogjog főtétlenül a telekkönyvi jószágtest valamennyi birtokrészletére kiterjedőnek tekintendő, még abban az esetben is, ha egy vagy több részlet tehermentesen csak a végrehajtási zálogjog bekeblezése után jegyeztetett hozzá a már terhelt jószágtesthez. De vajon hasonlóan áll-e a dolog abban az esetben, midőn ugyanennek a telekkönyvi jószágtestnek jelzálogilag terhelt és jelzálogilag nem terhelt *hányadai* egy személynek válnak utóbb tulajdonává? Vajon itt is áll-e az, hogy a nem terhelt hányad a zálogjog tárgyának kérdésében a terhelt hányad növedékének tekintendő? És ezzel eljutottunk a fenebb elősorolt példák 5. és 6-ához és visszaértünk a jelen cikk tulajdonképeni kiindulási pontjához.

E tekintetben pedig az a véleményem: hogy ha a telekkönyvi jószágtest jelzálogilag terhelt hányadának tulajdonosa más tulajdonosnak tehermentes hányadát, jutalékát is megszerzi, vagy megfordítva ha tehermentes jutalék tulajdonosa zálogjogilag terhelt jutaléknak is lesz tulajdonosává: a jelzálogjogok egyedül a tulajdonjog bejegyzésénél fogva *nem* fognak az eddig tehermentes jutalékokra is kiterjedni; vagyis én a tehermentes jutalékokat a zálogjogok tekintetében a megterhelt jutalék törvény szerinti növedékének *nem* tekintem.

Véleményem indokai ezek:

A telekkönyvi jószágtestnek fentebb kifejtett jogi természeténél fogva nem lehet, hogy a jószágtestnek *testileg* elkülönített részei külön jelzálogjog tárgyát képezzék. De ki nem zárja a telekkönyvi jószágtest jogi természete az *eszményi* részeknek, a hányadoknak, a jutalékoknak külön elzálogosítását. Sőt határozottan megengedi az ily elzálogosítást a telekk. rend. 57. §-a. Igaz, hogy ezt az engedélyt arra az esetre korlátozza, mikor a jutalékok több tulajdonostársai; de ez a megszorítás korántsem a jószágtest természetében, hanem egyedül az arról való gondoskodásban gyökerezik, hogy a nyilvánkönyvi állapot ne bonyolult, hanem világos és könnyen áttekinthető legyen, és hogy a végrehajtási eljárásban a jelzálogos hitelezők követeléseinek sorozása s kielégítése fölötté nagy nehézségekbe ne ütközzék.

Ezért, mert t. i. az említett korlátozás csak a *célszerűségnek* köszöni eredetét, a legszorosabban kell azt magyaráznunk, és nem szabad annak feláldoznunk abszolút érvényesítési bírói jogi tételeket.

Ily szempontból tekintve nem kerülheti el figyelmünket, hogy a telekk. rend. 57. §-a csak a zálogjog *szerzésére* nézve állít fel bizonyos korlátokat. A mennyiben tehát ezek a korlátok a telekkönyvi jószágtest jogi természetének nem szükségképpen következményei, annyiban azokat csakis a zálogjog szerzésére nézve szabad fentartanunk, de nem vehetjük tekintetbe a már szerzett zálogjog hatályának és tartalmának megítélésénél. A telekkönyvi jószágtest egyes birtokrészeire zálogjogot sem szerezni, sem ha a jószágtest új tehermentes részekkel szaporodik, azzal birni nem lehet, mert ez ellenkeznék — nem ugyan határozottan a telekk. rend. 57. §-ával — de a telekkönyvi jószágtestnek az 55. §-ban meghatározott jogi természetével. Ellenben azt, hogy a zálogjog a telekkönyvi jószágtest egyes hányadaira fenálljon, tekintet nélkül arra, hogy a tulajdonos egy vagy több, a jószágtest természete ki nem zárja; és azért az e részben az 57. §. által felállított korlátozást a §. szó szerinti értelméhez képest csakis a zálogjog szerzésénél kell alkalmaznunk, de nem abban az esetben is, midőn a vonatkozó zálogjogok bejegyzése, tehát szerzése után válik egy személy az egyik hányad részben zálogjogilag terhelt, a másikban tehermentes jószágtest vagy jutalék tulajdonosává.

Fenebb említettem már, hogy azok is, kik az 57. §. tilalmát a legtagabb értelemben venni hajlandók, még sem alkalmazzák azt arra az esetre, mikor különbözően terhelt több birtokjutalék válik egy személy tulajdonává. Ez esetben kénytelenek azt a concessiót tenni, hogy a tilalom a zálogjog *szerzésére* szorítkozik. Nos, miért nem alkalmazzuk ezt, a szó szerinti értelemmel egyébiránt teljesen megegyező megszorítást itt is? Ott megkivánja ezt a szerzett jogok iránti tekintet, itt annak a szabálynak megóvása, hogy a jogok terjedelmén az érdekelt felek hozzájárulása nélkül és a törvényben gyökerező kényszerítő körülményeken kívül változtatást ejteni nem szabad.

A mi végre azt az ellenvetést illeti, hogy ha megengedjük, hogy az egy személy tulajdonát képező jószágtest egyik hányada jelzálogilag terhelt, a másik pedig tehermentes legyen, akkor a végrehajtási eljárásban a kielégítési sorrend megállapításának oly nehézségeit idézzük elő, melyeknek épen elejét akarta venni a telekk. rend. 57. §-a — erre az a megjegyzésem: hogy a nehézségeket csak annyira szabad kerülnünk, a mennyire ez senkinek jogsérelmével nem jár. Ha valamely telekkönyvi jószágtest különböző hányadok szerint van terhelve, a vételár megfelelő felosztása technikai nehézségekkel jár, de nem lehetetlen. Lehetetlen volna igenis igazságosan megosztani a vételárt akkor, ha azt tartanók, hogy a terhelt jószágtesthez hozzájegyzett *birtokrészlet* nem képezi annak növedékét, és ha más hitelezők a hozzájegyzés után szereztek volna zálogjogot a jószágtestre, s ez egészben elárvereztetnék; mert senki sem képes határozottan megfélemlíteni arra, hogy mennyi esik a vételárból a jószágtestnek egyik, és mennyi a másik részletére. De a jószágtestnek hányadban kifejezett osztatlan fele mindig és feltétlenül egyenlő értékű a másik felével, két harmada mindig és feltétlenül még egyszer annyit ér, mint egy harmada.

Dr. IMLING KONRÁD.

A fővárosi törvényszékek.

I.

A budapesti kir. törvényszék polgári, telekkönyvi és büntető osztályának 1887. évi ügyforgalma.

Ezen bíróságnak jelenlegi állapota teljes méltánylást érdemel. Az 1885. évi hátralék 1251, a tavalyi 783, az ez

idei 550. A mult évben észlelt haladás e szerint nem ment át stagnációba, a már akkor észlelt erélyes vezetés nem lazult, a minek eredménye a hátralékoknak a minimumra való apadása és — a mi ennél több, de számokban megszólaló kifejezést nem lelhet — a jogkereső közönség érdekeinek az előbbinél sokkal teljesebb megóvása.

I. *Polgári, telekkönyvi, büntető és fegyelmi ügydarab* összesen 103,016 folyt be, hátralék maradt 1886-ról 713, mely 103,799 ügydarab 550-nek kivételével mind elintéztetést nyert. A hátralék tehát 233-al apadt, noha a tavalyinál 4305 ügydarabban több érkezett be. II. *Közpolgári p. r* érkezett 974, hátralékban maradt 1886-ról 441, elintéztetést nyert 1029, hátralékban maradt tehát 386, vagyis 55-el kevesebb, mint a mult évben. III. *Csöd* maradt tavalyról 48, új nyitott 11, befejezést nyert 16, minélfogva a hátralék 5-el apadt. IV. *Örökösödési ügy*: hátralék 1886-ról 304, érkezett 1887-ben 937, elintéztetett 923. V. *Hitbizományi ügy* maradt 1886-ról 1, érkezett 23, elintéztetést nyert mind. VI. *Polgári folyó ügy* maradt 1886-ról 422, érkezett 12,375, elintéztetést nyert 12,573. VII. *Telekkönyvi per* 1 volt, mely elintéztetett. VIII. *Telekkönyvi folyó ügy* maradt 1886-ról 17, beérkezett új ügy 7940, mely 7957 ügy mind elintéztetést nyert. IX. *Bűnügyi vizsgálat* maradt 1886-ról 739, érkezett 3817 befejezést nyert 3913, apadt a hátralék 96-al. X. *Bűnvádi per* volt 8017, elintéztetett 7537, csökkent a hátralék 159-el. XI. *Sajtóper* 34 volt, elintéztetett 30. XII. *Pénzügyi kihágási ügy* 111 volt, mely 5-nek kivételével befejezést nyert. XIII. *Bűnvádi folyó ügy* 791 volt, elintéztetett 785. XIV. *Fegyelmi folyó ügy* 3 volt, elintéztettek. XV. *Fegyelmi ügy* 7 volt, mind elintéztetést nyert. XVI. *Közjegyzői fegyelmi ügy* 1 volt, mely elintéztetett. XVII. *Másodfoku elbírálás alá eső vétség és kihágási ügy* érkezett 406, hátralékban volt 2, melyek közül 335 nyervén elintéztetést, hátralékban 73 maradt, vagyis 71-el több, mint a mult évben. A mult évi ügyek száma 610 volt. XVIII. *Ügyvéd elleni panasz* felett 61 vizsgálat volt, melyből 7 maradt hátralékban.

A felsőbiróságokhoz felterjesztett a törvényszék I. 903 *polgári ügyet*, 184-et felfolyamodás, 719-et felebbezés folytán. Ezek közül leérkezett a királyi táblától 521 helybenhagyó, 102 megváltoztató és 67 feloldó, a Curiától 264 helybenhagyó, 36 megváltoztató és 10 feloldó határozattal. II. *Telekkönyvi ügyek* közül 72 küldetett fel, leérkezett pedig a kir. táblától 40 helybenhagyó, 9 megváltoztató, 1 feloldó, a kir. Curiától 3 helybenhagyó, 1 megváltoztató és 1 feloldó határozattal. A megmásító határozatok igen csekély száma utmutatónál szolgálhatna arra nézve, hogy a telekkönyvi ügyek a kir. táblától teljesen el volnának vonhatók, és a felebbezések a törvényszék tanácsa elé tartozhatnának. Ilyképen a kir. tábla sok munkától szabadulna. III. *Bűnügy* 1821 terjesztetett fel, leérkezett 1100 helybenhagyó, 167 megváltoztató és 102 feloldó határozattal. *Semmiségi panasz* folytán 12 ügy ment fel a Curiához, leérkezett 8 elvető és 4 helyadó határozattal.

II.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék 1887. évi ügyforgalma.

Az alelnöki állás megszüntetése alkalmával attól tartottunk, hogy az ügymenet ennek folytán nagyon meg fog akadni. Leginkább az új elnök ügybuzgóságának tulajdonítható, hogy az eredmény nem igazolja ezen aggodalmat. A jelenlegi állapot bajosan lesz azonban fenttartható, mert az állandóan ki nem vihető, hogy egy nagy bíróság elnöke adminisztratív teendői mellett még heti öt napon át minden ülést vezessen.

Kiváncosnak tartanók, ha váltó-ügyekben visszamennének azon eddig fenállott szokásra, hogy azok 3 határozott napon intéztetnek el, mert fontos, hogy a kereskedő tudhassa, mely napon bírálják el az általa benyújtott váltókere-

setet, a mi a jelenlegi bonyolult rendszernél igen nehéz. Nagyon czélszerű volna továbbá a sommás végzések kiadományozása tekintetében az előbbi gyorsabb eljárást visszaállítani.

Beérkezett összesen 67,869 *beadvány*, vagyis 4000-el több, mint a m. é. Hátralékban maradt 1886-ról 221. Ezen 68,090 beadvány közül 67,537 intéztetett el, hátralékban maradt 553.

Váltóper: mult évi hátralék 103, 1887. évben érkezett 14,376, elintéztetést nyert 14,387, még pedig hivatalból visszautasító végzéssel 128, sommás végzéssel 13,395, megszüntető végzéssel 226, makacssági ítélettel 472, egyezséggel 49, ügydöntő végzéssel 42, érdemleges ítélettel 783, folyamatban maradt 92. A kifogásokkal együtt 15,095 ügy nyert elintéztetést.

Érdekes kimutatását nyertük annak, hogy a váltóperekben minő állásu alperesek szerepeltek alperesi minőségben. A kimutatás szerint 912 váltóügy állami hivatalnokok, törvényhatósági és társulati tisztviselők, 37 katonák, 7213 kereskedők, 2308 iparosok, 2164 földbirtokosok, a többi pedig egyéb állásuak ellenében volt folyamatba téve. A mult évben körülbelül ugyanilyen számú váltókereset közül 1302 volt földbirtokosok ellen indítva és már ekkor kifejeztük aggodalmunkat ezen szám nagysága felett, mert a váltó mint az üzleti forgalomnak eszköze a földbirtokos kezébe nem való, ellene csak éles fegyver annak minden becse nélkül. A jelen kimutatás szerint a szám 1302-ről 2164-re emelkedett, a mely tényből földbirtokosaink állapotára kedvező következtetést semmikép sem vonhatunk le.

Váltójogi eljárás alá tartozó egyéb per és peren kívüli váltóügy érkezett 498, hátralék volt 7, melyek közül 495 elintéztetvén, folyamatban maradt 10.

Kereskedelmi per összesen 1115 volt, melyek közül 253 mult évi hátralék, 862 ez évben érkezett. Elintéztetett 909, még pedig illetőséget leszállító végzéssel 1, megszüntető végzéssel 218, makacssági ítélettel 145, egyességgel 41, érdemleges ítélettel 504.

Perenkívüli kereskedelmi ügy 28 volt, mind elintéztetést nyert.

Csöd volt 78 hátralék, 38 új. Befejeztetett 27, vagyonfelosztással 10, egyességgel 9, felosztandó vagyon hiánya miatt 8. Valódisági ítélet hozatott 1.

Czégbejegyzés volt egyéni 210, társas 134 és pótbejegyzés 196. *Czégkitörles* volt 94 egyéni, 44 társas, 56 pótörles.

Közhitelpapírok megsemmisítése volt 101. *A magyar földhitelintézet ügyei* 401. *Fegyelmi ügy* 0. *Elnökségi ügy* 1169.

Felebbezést 1043-at terjesztett a törvényszék fel. Leérkezett 861, még pedig helybenhagyó határozattal 625, megváltoztatóval 168, feloldóval 68.

Dr. GOLD SIMON.

Az ügyvédi meghatalmazásról.

Az ügyvédtartási javaslat nemcsak hogy meg nem szünteti, hanem egyenesen megerősíti az eddigi gyakorlatot, melynél fogva a meghatalmazás érvényéhez a fél és két tanu aláírása kívántatik.

Mostani rendtartásunk ez irányban kifejezett intézkedést nem tartalmaz, hallgatag approbálván ez által a perrendtartás 88. §-át, mely a meghatalmazást ugyanazon szempontból tekinti, mint bármely más magánokiratot s így az esetre, ha azt a fél nem sajátkezüleg írja, két jelenlevő tanu előttemzéséhez köti annak érvényét. A javaslat szövegezése («A meghatalmazás a fél és két tanu által irandó alá») egyrészt még szigorítja a mostani gyakorlatot, amennyiben a két tanu aláírását még azon ritkább, de mégis előforduló esetekben is megkívánja, midőn a fél sajátkezüleg írja a meghatalmazást, másrészt egyáltalán nem provideál azon esetre, ha a fél írni nem tud.

Én az ügyvédi meghatalmazás előttemezésével megbarátkozni soha sem tudtam. Nem mintha tartanék attól, hogy ezen alaki kellék teljesítésének valami legyőzhetetlen akadályok állhatnak útját, hanem azért, mert ellensége vagyok minden felesleges formalizmusnak.

Aki tudja — és ki ne tudná? — hogy az ügyvédi meghatalmazás száz közül legfeljebb husz esetben állíttatik ki szabályszerűen, a törvény által megkívánt két előttemző tanu együttes jelenlétében, míg a többi nyolczvan esetben a fél egyszerűen aláírja a meghatalmazási űrlapot, a tanuk pedig napok sőt hetek múlva írják oda neveiket, anélkül, hogy a felet ismernék vagy az aláírásnál jelen lettek volna; aki tudja, hogy ezen ügyleti tanuk igen sok esetben csak a phantasiának születtei: az bizonyosan felvetette már magában a kérdést, hogy van-e és mi az értelme ezen alakisághoz való ragaszkodásnak?

Eddig volt: a törvény megkívánta, tehát ragaszkodnunk kellett hozzá. De arra, hogy azt az új rendtartásba is átül tessük, semmi elfogadható indok nincs. Mert vagy tekintjük az előttemezést törvényes kelléknek, akkor teljesítsük azt komolyan, a törvény által előírt és egyébként joghatálylyal nem bíró módon, vagy nem látunk abban mást üres czifraságnál. akkor az új rendtartás van hivatva, a jogi forgalom ezen felesleges sallangját eliminálni.

De hallom az ellenvetést: az ügyvédi meghatalmazás is csak olyan magánokirat, mint bármely más, miért ne kívánók még attól is ugyanazon kellékeket, melyektől a törvény egyéb magánokiratok bizonyító erejét függővé teszi?

A kivételt szerény nézetem szerint két szempont indokolja. Az egyik az ügyvédi állás, a másik a jogi forgalom szempontja.

A törvény által előírt előttemezés nem egyéb, mint a bizonyításnak mintegy előlegezése és megkönnyítése az esetre, ha az aláírás valódisága tekintetében kételyek merülnének fel, vagy a kiállító azt tagadná. A meghatalmazásnál ezen elővigyázat felesleges, mert az ügyvéd már állásánál fogva elég biztosítékot nyújt arra, hogy csak olyan meghatalmazást fog használni, melyet a fél sajátkezűleg irt alá, esetleges visszavonások — a súlyosabb következményektől eltekintve — felelősséget könnyen lévén orvosolhatók. Hogy a meghatalmazás nem az ügyvéd, hanem a fél által állíttatik ki, az a dolgon mitsem változtat, mert a súlypont itt nem a kiállításban, hanem a használatban van. A félre nézve az előttemezés nem képez garantiát az ügyvéddel szemben, mert ennek állása sokkal nyomatékosabb biztosíték egy nagyrészt helytelenül alkalmazott formáságnál. Az ügyvédnek pedig az eset különfélesége szerint az aláírott tényvázlat, levelek, átadott eredetiek és egyéb bizonyítékok állnak rendelkezésére, ha a megbízás igazolása jön szóba. Különben oly félnek aláírását, kinél az elővigyázatot indokoltnak tartja, mindenkor szabadságában áll tauuk által is előttemeztetni.

De az előttemezést, mint a meghatalmazás érvényének előfeltételét, *kötelezően* kimondani — mint a javaslat teszi — ez felesleges megakasztása és megnehezítése az ügyvéd és a fél közötti érintkezésnek.

Mert ha a törvény két együtt jelenlevő tanunak előttemezését kívánja, akkor nem fér össze az ügyvédi méltósággal, ezen törvényes kelléket holmi apokryph Nagy Jánosok és Kis Péterek neveinek a meghatalmazásra való pingálása által teljesíteni. Teljesítsük tehát annak rendje szerint! A következtetés helyes, de a gyakorlatban nehezen kivihető. Ma-napság kartársaink jelentékeny része nincs ama szerencsés helyzetben, hogy az irodájában foglalkozó segédekért kérhetné fel tanukul. Még a 3—4 segéddel rendelkező nagyobb irodákban is azok egyike — másika távol van és az ügyvéd — a ki törvénykivánta dolgokkal játékot űzni nem szeret zavarban van, hogy kivel előttemeztesse a fél által aláírt meghatalmazást. Bizonyára nem volna alkalmas emelni az ügy-

védi tekintélyt, ha e végből a sarokbeli hordárt volna kénytelen felhivatni, a mint az némely helyen divik, a hol személyazonosságot az utcán felszedett és fizetett emberekkel szoktak konstatálni.

A kor szellemének megfelelő élénk forgalom mindinkább iparkodik kibontakozni a mesterséges bilincsekből. Első sorban érvényesül ez a kereskedelmi forgalomban, melynek a gyors és egyszerű érintkezés egyik főkelléke. Ezt előmozdítani és könnyíteni van hivatva a keresk. törvény 313. §-a is, melynél fogva «az írásbeli szerződések érvényességéhez elegendő, ha az okmány a kötelezett fél által aláíratik.»

De mivel az egyszerűség és gyorsaság, a felesleges formaságoktól való mentesség nemcsak a kereskedelmi, hanem a jogi életben is kívánatos, azért czélszerűnek tartnám, ha az ügyvédségről szóló törvényjavaslat 50. §-ának vonatkozó része a hivatkozott intézkedés analogiájára oda módosíttatnék, hogy: «meghatalmazás érvényes, ha azt a fél sajátkezűleg írja alá.»

Dr. NEUSCHLOSZ TIVADAR,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— Dr. Hartmann Gusztáv tübingai egyetemi tanár, felkérésünk folytán, dolgozatot irt a magyar örökjogi javaslatról s azt lapunkhoz már be is küldötte. Közlését egyik közelebbi számban megkezdjük. — Hazafias örömmel előre is jelezhetjük, hogy Hartmann véleménye a magyar javaslatra nézve az eddig nyilatkozott külföldi szakférfiakénál is kedvezőbb.

— Csillag Benő nyugalmazott curiai bírónak a közszolgálat terén és a birói pályán szerzett érdemei elismerésül a Lipót-rend lovagkeresztje adományoztatott. Ezen kitüntetés a felső birói körökben a legjobb hatást tette. Csillag Benőnek igen jelentékeny része van abban az actióban, melyet a Curia a bünvádi eljárás gyakorlatának reformja körül a jelen évtized első felében oly lelkesen folytatott. Sajnos, hogy a régi gárda több tagjának nyugalomba lépése folytán a nagy processuális kérdések tárgyalásával mind ritkábban találkozunk a curiai indokolásokban, — minek következménye már is az, hogy a Curia reformkorszakának vívmányait a birói gyakorlat mellőzni kezdi.

— Gyors expeditio. Éveken keresztül sürgette lapunk az ügyek gyorsabb expeditióját a felső bíróságoknál. Ez irányban meg is történt az első lépés, a mennyiben a kir. tábla elnöksége elrendelte, hogy a vizsgálati fogság megszüntetése esetében az ügyiratok még az elintézés napján expedíaltassanak. Reméljük, hogy a Curia nemcsak követni fogja a tábla példáját, hanem minden elintézett bűnügynek lehetőleg rögtöni expedíálását fogja elrendelni. A gyors expedíáláson kívül azonban még egy intézkedésre van szükségünk s ez azon általunk szintén gyakran felhozott nehézkes bureaukratikusság eljárás megszüntetése, melyszerint az elsőfok csak a kir. táblán keresztül érintkezhetik a Curiával. A képviselőházban az igazságügyi vita alkalmával Polonyi Géza sürgette is a minisztert e reform megtételére, de a miniszter kivihetetlennek mondta e tervet, mert a kir. tábla tárgyalási jegyzőkönyve — melyre a Curiának okvetlenül szüksége van — csak a táblán csatolható a többi ügyiratokhoz. E miatt várjanak tehát a vizsgálati foglyok hetekig! Nem-e sokkal egyszerűbb lenne ha az iratok az első foktól egyenesen a királyi Curiához terjesztetnének fel s a tábla jegyzőkönyvét maga a Curia kérné át tárgyalás alkalmával, a mi egy rövid félóra alatt megtörténhetné. Az igaz, hogy ez nem lenne annyira bureaukratikusság és czopfos, de igazságtalan sem. A mi mégis tán csak az első dolog.

— A Magyar Jogászegyletbe tagokul ujabbán beléptek: dr. Feleki Béla, Papp József budapesti ügyvédek; dr. Knittel

Sámuel igazságügyminiszteri fogalmazó; Scherff János, Szabó Károly törvényszéki bírák; Ferku Sebő kir. alügyész Karánsebesen; Platthy Andor járásbírósi aljegyző Liptó-Szent-Miklóson és dr. Hecht József ügyvédjelölt Turóc-Szt.-Mártonban. — A Magyar Jogászegyleti Értekezéseken ezentul meg lesz nevezve a felelős szerkesztő, mivel a postaigazgatóság e feltételhez kötötte azon kedvezmény megadását, hogy hirlapbéllyeggel küldethessenek szét a füzetek. A tagok szaporultával igen nevezetes az összeg, melyet így az egylet a füzetek szállításánál megtakarít. — F. hó 3-án dr. Barna Ignác folytatja előadását a múlt heti számunkban közölt örökjogi tételekről. — A börtönügyi albizottság, mely a kitüzendő kérdések formulázásával van megbízva, f. hó 2-án tartja ülését; a teljes bizottság a jövő hét valamelyik napján ül ismét össze.

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük:

A szombathelyi kir. törvényszék területén, egyik vidéki járásbírósnál különös szokás divik bűnügyekben. Jóllehet, a kir. járásbíróságok hatáskörébe utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás tárgyában kiadott 2265/80. sz. Ig. M. rendelet 33. §-a határozott világos intézkedése szerint magánvádoló (valamint sértett fél) *«meghatalmazott által képviseltetheti magát»*, s a 34. §. szerint, *«ha a meghatalmazott kirendelése a bíróság tudomására jutott, a határozatok a meghatalmazottal közlendők»*, ennek ellenére magán panasz esetén írásbeli meghatalmazás beadása ellenére nem idéztetik meg a meghatalmazott ügyvéd, hanem a fél; valamint fellebbezésbe került ügyeknél a felsőbb bírósági ítéletek kihirdetésére *«nem az igazolt meghatalmazott, hanem egyenest a felek idéztetnek»*. Eltekintve attól, hogy ez szabályellenes, ezen intézkedés a meghatalmazott ügyvéd reputációját sérti, mert ily esetben az ügyvéd a tárgyalás idejéről értesülve nem lévén, előfordul, hogy a tárgyalási napon otthon sincs, midőn a felek jelentkeznek, s akkor csak természetesen fogjuk találni, ha a laicus ember az ügyvédet hanyagsággal, mulasztással vádolja, holott a hiba a bíróság intézkedésében rejlik. De ez a feleknek tetemes költséget is okoz, mert míg egy ítélet kihirdetésre egy távol vidéki üzletembert beidézésnek, s ez az illetőnek mulasztását nem számítva, 6—7 forint fuvar, 2 frt napi költségbe kerül, a meghatalmazott beidézése 1—2 frt megjelenési költségnél többbe nem kerülne. Ugyanily visszas értelmelésben részesül eme Ig. M. R. 65. §. *«ha a vádlott és valamennyi érdekelt fél a bíróság előtt együtt megjelen»*. Az *«együtt megjelen»* szóból következtetve azon téves szokás honolt meg, hogy vádló, vádlott, a beidézett 5—6 tanu *«egyszerre és együttesen»* bocsáttatnak a tárgyaló bíró elé, egyik a másik vallomásának hallgatója, miből magától következik, hogy az utóbbi tanuk az előttük kihallgatott tanuk vallomása szerint nyilatkoznak (kivált mikor meg sem eskettettek), a helyett, hogy a büntető judicatura gyakorlatához képest a tanuk egyenként bocsáttatnának elő, s egyenként hallgattatnának ki vádló és vádlott jelenlétében.

— A kolozsvári ügyvédi kamara közgyűlése által az ügyvédi rendtartás tervezetéről adandó vélemény elkészítésére kiküldött tagok a megbízást nem fogadván el, a választmány az ügy sürgőssége miatt Ferenczi Miklós és dr. Szentkirályi Gyula ügyvédekkel küldte ki a törvényjavaslatra teendő észrevételek összeállítására.

— Az Egyetemi Lapokban egy joghallgató felszólítást intéz az Olvasóköri vezetőségéhez, hogy az egylet kebelében jogesetek seminaristicus tárgyalása karoltassék fel.

— **Csalás?** X. asszony fogainak plombiroztatása céljából egy neki ajánlott jónévű *«fogművész»* műtermét akarta felkeresni, azonban a házszámot megtéveszté és egy fogkirakat után indulva, más fogművész lakásába ment fel, a hol a szolgálattevő nőtől megkérdezte, hogy itt lakik-e az általa keresett Z. fogművész? A válasz igenlő volt. A műtét befejezte után, midőn a hölgy a honoráriumot kifizette, a *«művész»* nevetve tudatá vele hogy ő nem a vélt egyén, de megnyugtató, hogy a plombirozás művelete azért sikeres volt. Néhány hét múlva azonban ennek ellenkezője tünt ki, mert a fogak a tömecsekkel együtt kihullottak. A nő férje csalás miatt feljelentést tett a *«művész»* ellen.

Nemzetközi szemle.

— A német polgári törvénykönyv javaslatával foglalkozik a *Münchener Allg. Ztg.* s felveti a kérdést, miként kell szervezni és értékesíteni a javaslat felől megjelenendő kritikát. A cikk mindenekelőtt utal arra, hogy mily vérmes

reményeket fűztek annak idején a törvénykönyv gyors elkészültéhez, később pedig teljesen lemondtak a hitről, hogy lehetséges lesz egyáltalában a törvénykönyv elkészítése. E félelem nem támadhatott volna, ha az illetők ismernék az osztrák és porosz codexek történetét, mert ezekhez képest a német javaslat aránylag gyorsan készül. A javaslat most már a Bundesrath határozata szerint az indokolással, előjavaslatokkal és a bizottsági tárgyalások jegyzőkönyveivel együtt közzé fog tétetni, és a vélemények a Reichsjustizamt-hoz nyújtandók be. Minden kétségen kívüli — mondja az idézett cikk —, hogy a javaslatot a legbehatóbb kritika alá kell vonni, és e kritikához nemcsak a theoretikus és praktikus jogászoknak, hanem a társadalom minden rétegének hozzá kell járulni. A kérdés csak az, hogy miként organizáltassék e kritika. Attól nem lehet sokat várni, ha a javaslat az egyes igazságügyi hatóságokhoz adatik ki véleményezés végett, mert a munkálat rendkívül nagy terjedelmű, e hatóságok szabad ideje pedig igen kevés, s így ez uton nem igen remélhető a javaslat czélszerű és alapos megbeszélése. Legczélscrüb lesz ennél fogva, ha e hatóságok egyes kiválóbb tagjai biztatnak meg a javaslat egyes részeinek véleményezésével, természetesen intézkedés történvén arról, hogy az illetők összes idejüket és erejüket e munkára fordíthassák. A magánvélemények beszerzésénél is helye lesz a munkafelosztásnak, mert egy ember erejét meghaladja az egész munka megbeszélése. Az egyes véleményezőket az állam természetesen megfelelő tiszteletdíjban fogja részesíteni. Az idézett cikk végre a törvényjavaslat életbeléptetésének kérdésével is foglalkozik, és optimistáknak nevezi azokat, kik ezt 3—4 év múlva lehetségesnek tartják. Szerinte nagy szerencsének lesz mondható, ha a törvény a jövő században, 1900 január hó 1-én, életbe léphet.

— **Német judikatura.** *«Ez üveg eladása tilos»* feliratu, szabadalmazott zárókészülékkel ellátott sörös üvegben X. petroleumot hozatott, a miért is az üveg tulajdonosa család miatt feljelentést tett ellene. A drezdai Schöffén-bíróság X.-t a tulnyomó enyhítő körülmények figyelembe vételével 4 márka pénzbüntetésre ítélte.

— A **«Tribunal»**, melyet számos bel- és külföldi criminalista közreműködésével dr. Belmonte S. A. hamburgi ügyvéd ad ki, február havi füzeté a következő tartalommal jelent meg: Gyilkosság (egy beleegyezőnek állítólagos megölése) és rablás. Dr. Schwarze zwickau bírótól. — Egy házasságtörő megölése és vádlottnak felmentése. Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvédtől. — A német bíróságok büntetés mértéke az 1885. évben. Dr. Fuld Lajos mainzi ügyvédtől. — Egy bűnös epileptikusnak levele. Lombroso E. turini egyetemi tanártól.

— **Francziaországban** mind erősebb az áramlat az államtanács törvényhozási osztályának eltörlésére.

— **Tizenégy éves fiu kivégzése Amerikában.** Amerikában (különösen délen) a négerék még ma sincsenek teljesen emancipálva. Ezt tanúsítja az igazságszolgáltatásnak a maga nemében páratlanul álló s kegyetlen amaz ususa, mely szerint a gyermek négereket ugyanazon törvény és bánásmód alá fogják, mint a felnőtteket. Két példa fekszik erre nézve a közel multból előttünk. Dél-Karolinában egy 12 éves négerleány, hogy gazdájának reá bízott csecsemő gyermekével ne kelljen bajlódnia, azt megmérgezte. A törvényszék a leányt kötél általi halálra ítélte és csak az észak-amerikai lapok egyhangú, erélyes felszólalására kegyelmezett meg a kormányzó. Egy másik esetben a *«halálos ítélet a 14 éves gyermekén végre is hajtatott»*. Ez a szerencsétlen fiu Louisiana állam Minden városában gazdája 4 éves kis fiát játszás közben megsértette, mire a kis fiu azzal fenyegette a néger fiut, hogy megmondja apjának. Midőn e szándékától nem akart elállani, társa egy baltával úgy ütötte föbe, hogy az rögtön meghalt. Az ítélet halálra szült, és a gyermek gyilkos pár hét előtt akasztófán szenvedett ki.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)

Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{lé ére} ... 6 frt ^{negyedévre} ... 3 • A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A törvényhozás és az öröklési jog alakulása. Tekintettel a magyar öröklési jog tervezetére. Irta Dr. KOHLER JÓZSEF wüzburgi egyetemi tanár. — A német perrendtartás a gyakorlatban. Dr. JELLINEK ARTHUR budapesti ügyvéd, országgyűlési képviselőtől — Törvénykezési Szemle: A kezesnek az adóshoz viszonyáról. ÓTÓCSKA KAROLY pozsonyi ügyvéd. — Külföldi judicatura. Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások. **Melléklet:** Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közgazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — A Magyar Jogászegylet börtönügyi szakosztálya által kitűzött kérdések. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A törvényhozás és az öröklési jog alakulása.

Tekintettel a magyar öröklési jog tervezetére.

Irta dr. Kohler J., wüzburgi egyetemi tanár.

IX.¹

Az öröklési jog legnehezebb része kétségtelenül a köteles rész joga,² De meg van már jelölve a törvényhozási álláspont, melyet elfoglalnak és ugyanazt osztja a tervezet is. Azonban itt is sok meghatározást egyszerűsíteni lehetne. Mindenek előtt a következőt lehetne felállítani: ha a részesítettnek a köteles rész valamely módon hagyva, de terhelve van, akkor a megterhelések elesnek. Ha a köteles résznél több van neki hagyva, de ez terhelve van, akkor a cautela sociniana lép hatályba.³ Ha pedig nem a teljes köteles részben vagy éppen semmiben sem részesítettik, akkor igénye van a köteles részre: ez a köteles részre való igény egyenlő az örökösök ellenében a köteles résznek megfelelő pénzösszeg iránti igényvel; esetleg az igény azok ellen irányul, kik az örökshagyó életében ajándékokat kaptak.⁴ A köteles rész iránti igény által terhelt örökös a hagyományokat aránylag

¹ Az előbbi közl. I. a m. é. 48., 49., 50., 51. és f. é. I. számokban.

² A végrendekezési szabadság korlátozásáról lásd fentebb. Az orosz jog is korlátozza a rendelkezési hatalmat, mi mellett azonban (mint a Tripartitum-féle magyar jog) bona avita és acquisita között különbséget tesz. Az islam jog a vagyon egy harmadának erejéig engedi csak a mortis causa rendelkezést; lásd *Zeitschr. f. vergl. Rechtswissenschaft* V. 170. l., *Syed Ameer Ali*, Law relating to gifts, trusts and testamentary dispositions among the Mahomedans p. 467. f. Fontos ennél fogva az a tétel, hogy a halálos ágyon történt ajándékozások e tekintetben a végrendekezésekkel egyenlő elbánás alá vétetnek; *Syed Ameer* p. 61. f. A rabbinus jog anyagi köteles rész intézményt csak csekély mérvben fejtett ki, Fassel: I. 385., 393., 377. ll.

³ Ezt a cautelát a tervezettel (70. §.) és a francia joggal (Code civil a. 917.) egészen tárgyszerűnek tartjuk; megadja a köteles részre jogosultnak a mi az övé, és a végrendekezőnek, a mi a végrendekezőé. Lásd egyébiránt Frétel: *Inviolabilité de la réserve* p. 399. s köv. ll. II. még a szász törvénykönyv 2587. §-át; Mommsen: *Entwurf* 482. s köv. ll. Másféleképpen az ausztr. törvénykönyv 774. §-a.

⁴ A köteles részre való igény az örökösök ellen irányul, de csak a mennyiben örökrészeik saját netaláni köteles részeit meghaladják. Ha például két örökös van nevezve egy-egy kettedrészre, kik közül az egyik negyedrésze nézve szükségörökös, akkor a köteles rész iránti igény mindkét örökös ellen irányul akként, hogy ezeket a köteles rész kiszolgáltatásának kötelezettsége egyharmadnak kétharmadhoz való arányában terheli. Ha a végrendekező úgy intézkedik, hogy az elvont köteles rész bizonyos örökös vagy hagyományos javára essék, akkor az esetleges kötelesrészszerű hagyománynak tekintendő, arra az esetre t. i., ha a köteles részre való jog csakugyan létezik; a jogosultnak ennél fogva ilyen módon kell a köteles részt kiegészíteni.

leszállíthatja, ha csak a végrendelet másképpen nem intézkedik.⁵

A köteles rész természete² éppen annak felismerése által lesz világosabbá, hogy a köteles rész intézménye első sorban az örökségen nyugvó jogviszony, mely különböző módon lehet hatályos:³ hatályossá váltának egyik módja a köteles részre való igény; mely azonban nem minden körülmények közt, hanem csak bizonyos körülmények között keletkezik, ha t. i. a szükségörökös meg van rövidítve és ha nem pusztán reá rótt megterhelés által van megrövidítve.⁴ Ezért jól meg kell különböztetni ama követelményt, hogy a szükségörökös megkapja köteles részét, a köteles részre való igénytől megrövidítés esetén. Ebből azután önként következik, hogy ha a köteles részre jogosítottnak hagyva van valami, de nem annyi, hogy ez a köteles részt megütné, őt a köteles részre való igény a kiegészítés iránt illeti (actio suppletoria) és hogy ezzel az igényvel az esetben is bir, ha tán lemond arról, a mi neki hagyva van — igénye ekkor csak az illető hátraléokra irányul.⁵

Abban is egyetérték a tervezettel, hogy kitagadási jogot, még pedig kitagadási jogot ex justa causa meg kell állapítani; ez erőteljes családi fegyelemnek nélkülözhetlen segéd-eszköze.⁶ A kitagadási okokat is (86., 94., 97. §§.) egészben elfogadom, csak hogy a segítség nélkül hagyást és a tudva hamis vádolást inkább az érdemtelenségi okok közé sorolnám; és a közerkölcsiséget botrányoztató életmód tán csak a leány tekintetében és alig a fiu tekintetében is szolgálhat kitagadási okul,⁷ miután az ily életmód más részről

¹ Az a tétel, mely szerint a köteles részre való igény által megrövidített örökös saját hagyományosainak aránylagos levonásokat tehet (73. §.), az intézmény természetének megfelel: ha az örökshagyó többről intézkedett, mint a mennyit vagyona kitesz, akkor kétség esetén a részesülők mindegyike a kiegészítéshez aránylag hozzájárulni köteles. Ellenvetették azt, hogy a hagyatéki adósságokban csak az örökös, ellenben a hagyományos nem, legalább csak subsidiarius módon vesz részt, de a köteles rész nem hagyatéki adósság, a köteles részre való igény kötelmi igény az örökös mint nevezett örökös, nem az örökös, mint a hagyatéki képviselője ellen. Lásd e kérdésre nézve Mommsen: *Entwurf* 480. l. Schultzenstein: *Beiträge zur Lehre vom Pflichttheilsrecht* 211. s köv. ll.

² Lásd erről különösen Dernburg: *Preuss. Privatrecht* III. 196. s köv. §§. és az ottani idézeteket.

³ Lásd még Schultzenstein: *Beiträge zur Lehre vom Pflichttheilsrecht* 42. s köv., 72. s köv. ll.

⁴ Ezért nem is kell mondani, hogy a köteles részre való jog elévül, hanem: a köteles részre való igény évül el. Egyebekben az 5. illetőleg 3 évi elévülési idő ex tempore scientiæ indokolt ugyan, csak hogy inkább a kereset indítására zárhatóridőt, mint elévülést kellene megállapítani. Az ausztriai jogra nézve lásd a tkönyv 1487. §-át, lásd még a szász tkönyv 2616. §-át és a porosz *Landr.* II. 2. 440. §-át.

⁵ Lásd erről értekezésemet, *Zeitschrift f. französisches Civilrecht* V. 397. s köv. ll. lásd még a szász tkönyv 2608. §-át.

⁶ Lásd az utóbb megemlített törvénykönyveket. Korábbi jogok tekintetében lásd Gruchot: *Preuss. Erbrecht* III. 151 s köv. ll. A német jogra nézve Siegel: *Deutsch. Erbr.* 128. s k. l. 130. s k. Hogy a francia törvénykönyv kitagadási jogot meg nem állapít, ez tudvalevő dolog.

⁷ A porosz *Landrecht* (II. 2. 409. §.) ezt a kitagadási okot csak arra az esetre állapítja meg, mikor a gyermek tisztességes nevelésben részesült. Verböczy tripartituma (I. 52.) megengedi az atyának, hogy fiát kitagadja: si cum maleficus vel aliis nefandae vita hominibus contra voluntatem patris perseveraverit bona paterna consumendo. De a Verböczy féle kitagadásnak más hatálya volt, a mennyiben bona avita és acquisita között küönbség tétetett. Különben a 86. §. 1., 2., 3., 5. pontjai is mintával bírnak Verböczynél.

való érdemek által ellensúlyozható, és csak a nőnemnél lehet az egész individualitást erről az egy oldalról megítélni. A férfiaknál tán csak büntető uton való elítélés, vagy rendőri felügyelet alá helyezés nyújthatna támpontot.¹

Hogy a kitagadás csak kifejezetten történhetik (78. §.), teljesen indokolt; az oly szigorú családi megfenyítés hallgatóság be nem következhetik. A kitagadási ok felemlítése kívánatos; de egyetérték a tervezettel, midőn ezt a felemlítést nélkülözhetőnek kijelenti,² mert a végrendelezőnek lehet oka az örököszt kimélni, a kit a kitagadási ok megjelölése a fegyházba juttathatna. Bizonyára gonosz helyzet volna az, ha az örökhagyó oly alternativa előtt állana, hogy vagy mondjon le kitagadási jogáról, vagy adja át az örököszt a büntető igazságszolgáltatásnak. De ugyanabból az okból azt is javasolnám, hogy hamis kitagadási ok megjelölése a kitagadást erejétől szintén meg nem fosztja, hacsak igazi ok s egyuttal az is bizonyítatik, hogy az örökhagyó ezt az okot ismerte. Gyakran a hamis ok előadása csak az igazi ok elrejtésére szolgál. Másrészt egészen egyetérték azzal az intézkedéssel, hogy a kitagadás előtt vagy után történt kibékülés a kitagadási okot megszünteti (79. §.), mert a mint csak lehet, családi körben a megbocsátást és kibékülést elő kell segíteni; a kitagadás fentartása melletti kibékülés pedig csak fél kibékülés.³

Hogy a szülő leszármazóját bizonyos körülmények között bona mente kitagadhatja, vagyis inkább köteles részre korlátozhatja, szintén indokolt; ne legyen semmi mód megmenteni a vagyont az örvényből, melybe ezt pazarló életmód vagy adóssággal tulterhelés döntene? (88. §.)⁴ És nem is lehet szó a hitelezők jogellenes megrövidítéséről: a hitelezőknek nincs joguk a jövődöbeli atyai vagyont számításaik körébe vonni. A francia jogban, hol a szükségörökrész elvonása vagy megterhelése helyt nem foghat, helyettesítés útján sem,⁵ már sok panasz merült fel arra nézve, hogy a család nyugodtan kénytelen nézni, hogyan megy menthetlenül tönkre a családtag, a nélkül, hogy végrendeleti intézkedés által ezen segíteni lehetne.

A köteles rész jogától jól meg kell különböztetni az utószülöttnek, illetőleg annak a szükségörökösnak jogát, kinek létezéséről vagy még életben létéről az örökhagyó tudomással nem birt. Ez nem csak köteles részre bir igénynyel, hanem ő törvényes örökös és széttőri az egyéb örökösnevezéseket, a mennyiben ezek törvényes örökrészt korlátozzák; az ily személyek tekintetében az örökhagyó nem rendelkezett, mert nem vette őket tekintetbe. A tervezet 74. §.-ának

¹ Erről a kérdésről lásd még Bruns: *Zeitschr. f. vergl. Rechtswissenschaft* II. 223. s. köv. II.

² A római jog utolsó fejlődésében (nov. 115. c. 3. 4.), mint tudjuk, megkivánja a kitagadási ok előadását, szintugy a Codex bavaricus civilis III. 3. §. 16., a porosz *Landrecht* II. 2. §. 441., a szász tk. 259. 5. §-a, a zürichi tkönyv 2043. §-a. Másképen az ausztriai tkönyv 771. §-a. Lásd még Mommsen tervezet 474. s. köv. II. A bajor *Landrecht*-ben megengedtetik, hogy az ok előadása implicite per relationem ad schedulam történhessen; Kreittmayr: *Anmerkungen über den Codex Maximil.* III. 413. l.

³ Így a szász tkönyv 2598. §-a is. Másképen a porosz *Landrecht* II. 2. §. 414—416., az ausztr. tkönyv 772. §-a. Ennek ellenében nem találó megjegyzések Schmidt: *Formelles Recht der Notherben*, 165. s. k. II., mert — ugymond — lemondások nem vélelmezendők, és mert a libertas testamenti faciendi szerződések által meg nem támadható. Régibb jogokról Gruchot: *Preuss. Erbrecht* III. 171. s. köv. I.

⁴ Lásd a porosz *Landrecht* II. 2. §. 419., ausztr. tkönyv 773. §., zürichi tkönyv 2049. s. köv. §§. (hol azonban a hitelezőktől nem lehet elvonni a jogot, hogy a köteles részt kielégítésükre igénybe vegyék). Igaz, hogy a köteles rész az adósságok kifizetésére szolgálhat, gyakran azonban az csak csöpp, mely a vagyon összeomlásánál elenyészik: ily esetekre és csakis ilyenekre az elvonás teljesen igazolt. Egyoldaluan Mommsen: *Entwurf* 467. l.

⁵ Code civ. a. 1048., 1049. (Les biens, dans les pères et mères ont la faculté de disposer; biens, qui ne sont point réservés par la loi dans sa succession.)

rendelkezései ennél fogva helyesen vannak gondolva,¹ de sokkal egyszerűbben lehet azokat kifejezni. Azt kell mondani: ha az ily mellőzött szükségörökös más szükségörökösökkel concurrál, akkor scriptis heredibus adcrecit, azaz törvényes örökrészt követelheti az ezekkel való concurrentiában; ha egyedüli szükségörökös, akkor in thesi megkapja az egész örökséget (a hagyományok megsemmisülése mellett). Mindkét esetben észszerű, hogy a végrendelet némely irányban érvényes maradjon, így az első esetben a hagyományok aránylag leszállítatnak a kedvezményezett hagyományok kivételével; a második esetben az örökösnevezések egy negyedig maradnak érvényben, a hagyományok pedig megfelelően szintén leszállítatnak.

(Folyt. köv.)

A német perrendtartás a gyakorlatban.

III.²

A tárgyalási határidők bizonyos órára tüzetnek-e ki? s ha igen, eredményez-e ez gyakran visszásságokat?

Helyesen jegyzi meg Wach, hogy a szóbeli tárgyalásnál a bíróság részéről sokkal nagyobb gond fordítandó az idő kellő beosztására és megtakarítására, mintsem az írásbeli eljárásnál. A különböző bíróságoknál e tekintetben a következő gyakorlat képződött: Végletek az összes ügyek az ülés megnyitására szólnak; minden ügyre nézve külön óra határoztatik meg. Mások ismét csak azon ügyekre nézve, a hol a felek személyes megjelenése rendeltetett el, vagy a hol a bizonyítási eljárás fogamatba vétetik, tüznek ki órát, mások ismét tárgyalási órát csak a régi ügyek számára határoznak meg, sok helyütt pedig egy órára több ügy tüzetik ki. Némelyik törvényszék ama gyakorlatot honosította meg, hogy a tárgyalási rendet az ülés napján az ügyvédek meghallgatásával állapítja meg. A különböző rendszerek azt eredményezik, hogy a bíróság gyakran órahosszat szünetelni kénytelen. A bíróságok nyilatkozata szerint ama beosztás, hogy az összes ügyek 9—10 órára tüzetnek ki, a legkevesebb idővesztéseget vonta maga után.

IV.

Szigoruan alkalmazzák-e a bíróságok ama követelményt, hogy az előterjesztésnek szóbelinek és szabadnak kell lennie?

Az ügyvédek előterjesztéseiket beszéd alakjában terjesztik-e elő?

Megengedtetik-e az előkészítő iratok felolvasása?

Igyekeznek-e a szóbeli előterjesztésekben az előkészítő iratokat kizárni?

Számadások, jegyzékek stb. szóvali előterjesztése kívántatik-e meg?

Ott, a hol a francia jog az előtt érvényben volt, az ügyvédek előadása megfelel a szóbeli tárgyalásnak. A rajnai és elszász-lotharingiai bíróságok területén a gyakorlatot a bonni törvényszék jelentése tükrözi vissza. «Az ügy előadása elvileg szabad. Erre ügyel a bíróság, de maguk az ügyvédek is, dacára annak, hogy az előkészítő iratok jogi fejtegetésekkel is tultömöttek. A bíróság oly előterjesztést hall, mintha iratok nem is váltattak volna.»

Ezzel szemben egyes bíróságnál megengedtetik az iratok felolvasása, de szabályként megállapítható, hogy ugy a bíróságok, mint pedig az ügyvédek a törvény kívánalmainak ilyekeznek eleget tenni.

Elterjedt azon szokás az előterjesztésnél az iratokat követni, a mit Wach előnyösnek tart. De gyakran az iratok

¹ V. ö. ezzel az ausztr. tkönyv 777. s. köv. §-ait, a porosz *Landrecht* II. 2. 444. s. köv. §-ait, a szász tkönyv 2601. §-át. Más jogokra nézve Gruchot: *Preuss. Erbrecht* III. 252. s. köv. II. Lásd még fr. 28. de inoff. test., c. 3. eod. A rabbinus jog is intézkedik ez esetről, még pedig analog módon. Fassel: I. 388. s. köv. II.

² Az előbbi közl. I a 7. számban.

szóval újra elmondtnak, úgy hogy az olvasás és beszéd között alig van különbség.

A szóbeliségnek oly felfogásával is találkozunk, hogy a bíróság csak azt veheti ítélete alapjául «a mit hallott». A bírósági bíróság ez elvet a legtágabb értelemben vette (Entscheidungen IV. kötet 379. l.) és még az okmányoknak szóbeli előterjesztését követeli, a mi a gyakorlatban azonban mellőztetik, és a bíróságok jelentéseikben egyhangulag elismerik, hogy számadások és hason iratok előadása mellőztetni szokott.

A mi azonban a bizonyító okiratokat illeti, a bíróságok nagy része megkívánja, miszerint azok tartalma vagy szóval terjesztessék elő, vagy pedig olvassassék fel; sok helyütt elégségesnek véteik, ha az ügyvédek az előterjesztett okmányokra előadásukban hivatkoznak, a mely esetben azok felolvasás nélkül is bírói figyelembe vétetnek.

Az előkészítő eljárásról és a megkeresett bíró által felvett tanuvallomási és szakértői jegyzőkönyvek majdnem minden bíróságnál felolvastatnak, a mit a legtöbb bíróság feleslegesnek és időt rablónak jelez. A felolvasás fárasztó és mégis szükségessé teszi, hogy a bíró a jegyzőkönyveket újra vegye át. Az a szokás, hogy az ügyvédek a szóbeli előterjesztésben a bizonyítási eljárás főbb eredményét feltüntetik, több bíróság jelentése szerint czélszerűnek bizonyult.

V.

Nem kevésbé fontos ama kérdés, a mely a szóbeli tárgyalás egységére és oszthatlanságára vonatkozik.

E tekintetben két felfogás áll egymással szemközt, az egyik szerint az ítéletben csak azt szabad figyelembe venni, a mi a megelőző szóbeli tárgyaláson előterjesztve lett.

Eredmény: A peranyag teljes ismételése a folytatólagos tárgyalások alkalmával, a másik a mely szerint az időben különböző tárgyalások egy összességét képeznek.

Az egységes tárgyalási elvnek a bíróságok körében kevés híve van. A tárgyalás a folytatólagos üléseken nem ismételtetik, hacsak azt a bíróság az idő hosszúsága, vagy az indítványok kellő megértése, vagy pedig a bíróság tagjának kívánsága folytán el nem rendeli. Jellemző e tekintetben a mülhauseni bíróság jelentésének azon része, a melyben az mondatik, hogy a bíróság még oly ügyeket se tárgyalhat le újra, a melyeknek első tárgyalása óta több hónap, sőt félév is elmult.

Sok bíróságnál azonban az ügyvédeknek meg van engedve a már elmondottakat recapitulálni.

Még azon bíróságok is, a melyek a folytatólagos tárgyalásnál a már előadottakat ismételtetik, hozzátesszik, hogy az ismételésnek nem tulajdonítható ama értelem, hogy a mi már felhozott, de nem ismételtetik, a bíróság számára nem létezik.

De még azon bíróságok, a melyek az egységes tárgyalási elvnek ellenei, minden tárgyalás alkalmával a felek által előterjesztett indítványokat újra felolvastatják.

A perrendtartás 258. §-ának 1-ső kikezdésében rendeli, hogy a bizonyítási eljárás eredménye felett a felek a per tárgyának alapul vétele mellett tárgyalni tartoznak. Azok, a kik az egységes tárgyalási elvnek hívei, a sulypontot az u. n. végtárgyalásra fektetik és abban a teljes ismételést követelik.

A gyakorlatban a törvény ezen intézkedése akképalakmaztatik, hogy a bizonyítási eljárás eredménye felett rendszerint tárgyalás tartatik. A bíróságok egy része arra törekszik, hogy a felek előterjesztéseiben a per tárgyat vegyék alapul, mások a törvény intézkedésének eleget tenni vélnek, ha a peres feleknek alkalom nyújtatik a bizonyítási eljárás eredménye felett nyilatkozhatni.

Ha a bírói személyzetben változás áll be, az esetre minden bíróságnál a tárgyalás ismételtetik. A törvény azon

intézkedése — prts. 280. §. —, hogy az ítélet csak azon leírók által hozható, a kik az ítélet alapját képező tárgyalásnál jelen voltak, a legszigorúbban hajtatik végre.

A mi azonban az ismételés mikéntjét illeti, úgy a bíróságok egy részénél ama szokás divik, hogy nem az ügyvédek adják elő előterjesztéseiket, hanem egy előadó sommásan feltünteti az eddigi tárgyalások eredményét. Ennek hátrányai: az ily előadás alanyi színezetet nyer és az ügyvéd ellenőrzési joga nem elegendő ellensúly. Ha egy új bíró vesz részt, az esetre a már fogatosított tanukihallgatás, szemle stb. nem ismételtetik, hanem olyannak tekintetik, mint a mely megkeresett bíró előtt folyt le. A bíróságnak a bizonyítási eljárásra vonatkozó és az előbbi összeállításakor hozott határozatai végrehajthatnak, hacsak az ujonan alakult bíróság nincs más véleményben.

VI.

A német perrendtartás az eventual-maximát elejtette és ennek folytán a peres felek érveiket egész a tárgyalás befejeztéig előadhatják, a nélkül hogy ily előterjesztés elkészítve volna tekinthető. A törvény, nehogy a felek visszaélésének e tekintetben tág tér nyitassék, a 251. és 252. §-okban oly intézkedést vett fel, a mely a védelem vagy támadás késői előterjesztésének gátlására irányul.¹

Azon kérdésre, vajon a bíróságok kénytelenek-e gyakran a 251. és 252. §-okban foglalt jogokkal élni, a bíróságok tulajdonképpeni száma oda nyilatkozott, hogy e tekintetben panasz nem merült fel. Az ügyvédek érintkezése egymás között és a bírósággal, hozzájárulván a nyilvánosság, nem engedi hogy a boszankodás és az ezzel határos perbeli előnyök kizsákmányolása, gyökeret verjen. Hogy az eventualis maxima feladása többszörös bizonyítási eljárást maga után vonhat, elismertetik, de másrészt kerültetik sok felesleges munka és a felek bizonyítékaik előterjesztésében a feleslegest kerülnek, a mit elérni a törvény szem előtt tartott. A mi a bizonyítási indítványok visszautasítását illeti, úgy Wach szerint ezen joggal a bíróságok ritkán élnek, mert szerinte *egy ügyvéd nehezen határozza el magát arra, hogy collegájával szemben ezen gyűlölt eszközhez nyúljon* és mert a bíróság előtt nehezen igazolható, hogy az ellenfél a bizonyítási eszközt csakis azért hozza most javaslatba, hogy a pert ezzel huzza el.

VII.

A prt. 313. sk. §-aiban számadási s hason perekben előkészítő eljárást enged meg. Ezen előkészítő eljárás gyakori vagy kevésbé gyakori használatából következtetést lehet vonni, hogy a szóbeli tárgyalás a bíróságok- és ügyvédeknel meghonosodott-e, vagy sem.

A beérkezett jelentések megerősítik azt, mit már a hivataltos igazságügyi statisztika is igazolt, hogy ezen előkészítő eljárás ellen ellenszenv mutatkozik.

A bíróságok egy nagy része jelenti, hogy ily eljárás évek folyamata alatt vagy egyáltalán nem, vagy pedig igen ritkán lett elrendelve. Egyes bíróságok ezen eljárás iránt előszeretettel viseltetnek az okból, mert ezzel időt nyernek,

¹ 251. §. Angriffs- und Vertheidigungsmittel (Einreden, Widerklage, Repliken usw.) können bis zum Schlusse derjenigen mündlichen Verhandlung, auf welche das Urtheil ergeht, geltend gemacht werden. Das Gericht kann, wenn durch das nachträgliche Vorbringen eines Angriffs oder Vertheidigungsmittels die Erledigung des Rechtsstreites verzögert wird, der obsiegenden Partei, welche nach freier richterlicher Ueberzeugung im Stande war, das Angriffs- oder Vertheidigungsmittel zeitig geltend zu machen, die Prozesskosten ganz oder theilweise auferlegen. — 252. §. Vertheidigungsmittel, welche von den Beklagten nachträglich vorgebracht werden, können auf Antrag zurückgewiesen werden, wenn durch deren Zulassung die Erledigung des Rechtsstreites verzögert werden würde, und das Gericht die Ueberzeugung gewinnt, dass der Beklagte in der Absicht, den Prozess zu verschleppen, oder aus grober Nachlässigkeit die Vertheidigungsmittel nicht früher vorgebracht hat.

vagy mert szerintök az ügy természete ily eljárást kívánatosá tesz.

Az ügyvédek az eljárás ezen nemét ritkán kívánják alkalmazni, csupán a kölni bíróság mondja, hogy az ügyvédek egy része kényelmességi szempontból szokott ez irányban indítványt tenni, de a bíróság az ily indítványok elbírálásánál szigorúan szokott eljárni.

A bíróságnak a 136. és 137. §-ok szerint meg van adva ama jog, az egy keresetben foglalt több követelést, úgy nemkülönböztetve a viszonykövetelést külön perben tárgyalni és a védelem vagy támadás egyes pontjaira a tárgyalást egyelőre megszorítani. A 248. §. megadja végül a jogot a perakadályozó kifogásokat külön letárgyalatni.

A bíróságok egy része ezen elkülönítési joggal gyakorlatban él, okadatolják: időmegtakarítás, a per anyagának áttekintése, a praëjudicialis kérdések előleges megoldása.

A mi a közbenszóló ítéleteket illeti, úgy az állítható, hogy a gyakorlatban kerültenek. A mellőzés okai: a megváltozhatlan közbenszóló ítélet károsan visszahat a peres ügyre, felesleges idő és munka.

A közbenszóló ítéletekből eredő hátrányokat a schwerini bíróság élesen fejezi ki: «A jelenlegi pernek egyik legnagyobb előnye a közönséges jognak régi írásbeli pere felett abban fekszik, hogy az eventualis és praëclusiv rendszert kiküszöbölte. De ép e rendszer, minden az anyagi jogot érő veszélyével, a közbenszóló ítélettel ismét becsempésztetik. Ez által a bíró a peranyag feletti teljes uralomról lemond. A tárgyalás alatt oly körülmények merülhetnek fel, a melyek a már eldöntött kérdésre nézve jelentőséggel bírhatnak, de ezen önkényes korlátozás által a bíró nincs abban a helyzetben azokat ítéletében figyelembe vehetni. Közbenszóló ítéletnek tehát csak oly védelmi vagy támadási eszközzel szemben volna helye, a mely a per többi részével semmi összefüggésben nem áll, de itt is megvan a veszély, hogy a fél a netán később talált bizonyítékot az anyagi jog hátrányára fel nem használhatja.»

Dr. JELLINEK ARTHUR.

Az osztrák baleset-biztosítási törvény.¹

A biztosító-intézetek szervezése körül a territorialis elv fogadtatott el akként, hogy a birodalom mindegyik tartománya számára, annak székhelyén, legalább egy biztosító-intézet állíttatik föl, de a szükséghez és viszonyokhoz képest a belügyminiszter által egy tartományban több, vagy több szomszéd tartomány számára egy biztosító-intézet is állítható fel. Ezen intézetek a belügyminiszterium utján állami felügyelet alatt állanak, fizetett hivatalnokaik a hűség eskü letételére kötelezve, a hivatalfőnök, a matematikai osztály vezetője és a könyvvizsgáló alkalmazása és elbocsátása csak állami jóváhagyással történhetik. Az intézetek igazgatósága áll egyharmad részben a vállalkozók, egyharmad részben a munkások és üzem-hivatalnokok képviselőiből, egyharmad részben pedig az illető tartomány közgazdasági és iparviszonyaival ismerős szakértők közül a belügyminiszter által kinevezett tagokból.

A német birodalmi törvény a biztosító-intézetek szervezésénél nem a territorialis, hanem a szövetségi elvet fogadta el. Ausztriában azonban a területiség elvének alkalmazása az egyes tartományok nyelvi és kulturális különbségei által eléggé indokolva van, annál inkább, mivel Ausztria egyes tartományai nemcsak történelmi, de közgazdasági egységeket is képeznek.

Mindamellett, ha valamely biztosító-intézet területén létező, biztosításra kötelezett vállalatok tulajdonosai közül többen egyesülni akarnak oly célból, hogy a törvényben elő-

írt baleset-biztosítást *szövetkezeti alapon* létesített külön biztosító-intézetek által maguk eszközöljék, ezen egyesülést a törvény föltétlenül nem tilalmazza; a belügyminiszter azonban az idevonatkozó engedélyt csak akkor adja meg, ha az illető vállalkozók kimutatják, hogy a biztosításra kötelezett egyének a törvény által előírt mérvben náluk is biztosítva vannak, ha ezek nagyobb járulékokkal megterhelve nincsenek, ha a tartományi biztosító-intézetek fenállása és fizetési képessége ezen vállalatok kiválása által veszélyeztetve nincs, ha az új biztosító-intézet minden tekintetben teljes biztosítékot nyújt az iránt, hogy kötelezettségeinek megfelelni képes leend.

Ugyazintén, ha valamely biztosításra kötelezett vállalat keretében az ezen vállalatnál alkalmazott munkások részére, államilag jóváhagyott alapszabályokkal ellátott biztosító-intézet már létezik: a fentebb felsorolt feltételek mellett ezen vállalat szintén kivonhatja magát a tartományi intézetbe való belépés kötelezettsége alól.

A biztosítás *tárgyát* (Object der Versicherung) a biztosított egyének a baleset folytán beállott testi sértése vagy halála által okozott kár megtérítése képezi. Az intézet részéről fizetendő összeg persze különböző a szerint, a mint a baleset által testi sértés vagy halál okoztatott.

Testi sértés esetén, ha teljes munka- s illetve keresetképtelenség állott be, a balesetet követő 5-dik héttől kezdve az átlagos évi munkabér 60 százalékát — ha pedig csak részleges s illetve időleges munkaképtelenség forog fenn, ennek mérve szerint és tartama alatt az átlagos munkabérnek maximum 50 százalékát kapja az illető biztosított egyén járadék gyanánt.

Halál esetén ezenfelül és a temetési költségeken kívül az elhalt egyén hozzátartozói a halálozás napjától kezdve évi járadékot huznak, a mely úgy az özvegy, mint a törvényes szülőtlén gyermekek és felmenők részére az évi átlagos munkabér 20 százalékában van megállapítva.

Az özvegy nőnek azonban csak haláláig vagy újra férjhezmeneteléig (mely esetben az évi járadék háromszorosát kapja végkielégítés gyanánt), az özvegy férfinak (igényjogosult neje után) csak munkaképtelenség esetén és annak tartamára, a gyermekeknek csak 15-ik életévük betöltéséig van járadékra igényük. Törvénytelen gyermek csak 10 százalékot kap. Valamint az özvegynek és a gyermekeknek járadékai aránylagos levonást szenvednek, ha összesen az évi munkabér 50 százalékát túlhaladják. Az elhaltnak felmenői pedig, a kik közül a szülők a nagyszülőket megelőzik, csak akkor tarthatnak igényt járadékra, ha az elhalt volt egyedüli táplálójuk s ez esetben is csak halálukig vagy a szükség megszűntéig, sőt a felmenők igénye egyáltalában ki van zárva, ha az említett 50 százalékot az özvegy, vagy a gyermekek igénye túlhaladja.

A baleset után kötött házasság kizárja az özvegynek és az ezen házasságból származott gyermekeknek minden igényét. Ugyazintén ki vannak zárva a baleset után született törvénytelen gyermekek, valamint azon hitestárs is, a ki saját hibája folytán az igényjogosult egyénnel házastársi viszonyban nem él.

Az évi átlagos munkabér akként állapíttatik meg, hogy kinyomoztatik azon munkabér, melyet az illető sebesült a legutóbbi év alatt azon vállalatnál keresett, a hol a baleset történt. Ha az illető vállalat egész éven át nem működik, az átlagos napi munkabér kiszámításánál csak az üzemidő alatti munkanapok száma vétetik tekintetbe. Bér- vagy fizetés-számba jönnek a tantiémek és (a helyi átlagos ár szerint) a természetbeni szolgáltatások is. Az átlagos évi munkabér az átlagos napi bér háromszázszorosa lesz. De ha az így kiszámított évi bér meghaladja az 1200 forintot, a többlet nem vétetik tekintetbe.

A biztosító-intézetek az igényjogosulttal kiegyezhetnek

¹ Bef. közl. — Az előbbi közleményt 1. a 8. számban.

arra nézve, hogy az évi járadékról való lemondás fejében az annak megfelelő tőke fizettetik ki nekik, de az egyezmény csak akkor jogérvényes, ha ahhoz az igényjogosultnak a szegények ellátására kötelezett illetékes közsege is hozzájárult.

Ha az igényjogosult külföldi s huzamosan külföldön tartózkodik, a biztosító-intézet jogosítva van őt évi járadék helyett az annak megfelelő tőkeösszeggel kielégíteni.

A biztosítottaknak az őket a törvény alapján megillető követeléseik le nem foglalhatók. A járadéokra vonatkozó engedménynek, utalványnak, elzálogosításnak vagy más jogügyletszerű intézkedésnek joghatálya nincs.

A biztosítás technikai, helyesebben matematikai oldalát illetően az osztrák törvény a *tőkefedezeti* elvet fogadta el, a mely elv abban áll, hogy mindazon terhek, melyek egy év baleseteiből felmerülnek, ugyanazon év bevételeiből biztosítottassanak oly módon, hogy a járadékok fedezetet találjanak magának a járadéknak ugyanazon évben bevételezendő, mathematica megállapított tőkeértékében.

A tartalékalapok pedig akként vannak berendezve, hogy az azok képzésére fordítandó évi járulékok nagyságát a belügyminiszter állapítja meg. A tartalékalap azonban az intézet tőkefedezeti alapjának 10%-jánál nagyobb nem lehet. A tartalékalap javára szánt összeg kétharmad része az illető intézet külön tartalékalapjának, egyharmad része valamennyi intézet javára eső birodalmi tartalékalapnak képzésére fordíttatik, a mely az állam által külön kezelve, csak segédlegesen, a külön tartalékalap fölemesztése után vehető igénybe.

Minden vállalat százalék-fokozatok szerint kockázati osztályokba soroltatik akként, hogy a legnagyobb balesetveszélylyel járó vállalatok kockázati percentje egyenlőnek vétetik százzal. A kockázati osztályoknak és a százalék-fokozatoknak megállapítása öt évenként revideálva lesz.

Részletes intézkedéseket tartalmaz a törvény a biztosításra kötelezett vállalatok bejelentését illetően is. Nevezetesen minden vállalkozó köteles a maga vállalatát azon biztosító-intézetnél, a melynek területén a vállalat működik, az üzembe vételtől számított 14 nap s illetve a törvény életbeléptétől számítva a belügyminiszter által megállapítandó határidő alatt bejelenteni. A bejelentésben ki kell tüntetni az üzlet nemét, az alkalmazott személyzet számát és az ezek biztosítására nézve irányadó átlagos évi munkabér összegét. Az elsőfolyamodásu politikai hatóságok is kötelesek a kerületükben létező biztosításra kötelezett vállalatokról az illető biztosító-intézetnek jelentéseket tenni.

Ha a vállalkozók a kellő időben nem adják be jelentéseiket és adataikat, 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg 20 napig terjedhető elzárással sújtatnak. Ha pedig a bejelentések valótlan adatokat tartalmaznak, a mennyiben bünvádi eljárás alá eső cselekmény főn nem forog, a büntetés 5-től 500 forintig terjedhető pénzbírság, esetleg egy naptól három hónapig terjedhető elzárás leendő. Az eljárás a politikai hatóságok elé tartozik. A pénzbüntetések az illető intézet tartalékalapjába folynak be.

Egyik legfontosabb kérdés itt kétségkívül — a törvény által kitűzött nagy célzókere sok tekintetben ettől függ — a biztosítási díjak nagyságának s fizetésük és beszedésük mikéntjének kérdése.

A törvény szerint a biztosítási díjak a biztosító-intézetek tagjai (vállalkozók, munkások, üzemhivatalnokok) által, a biztosítottak javára eső munkabérek arányában fizetendők. A biztosítottak által fizetendő díjak mennyiségét illetően a törvény életbeléptének első évében rendeleti uton, a következő években pedig maguk a biztosító-intézetek által állami jóváhagyás mellett, díjtétel-tarifa állapíttatik meg. Ezen tarifa megállapítására nézve kétféle egység irányadó: a kockázatosztályok kockázati percentje és a bérforint. Ezen tarifa alapján számítja ki azután a vállalkozó az ő vállalatára eső

biztosítási díj-összeget; az 1200 frtot meghaladó évi munkabér azonban csak 1200 frttal vétetik számításba.

Azon munkások és üzemhivatalnokokat, a kik a biztosítási díj-fizetési időszak alatt átlag naponként 1 forint készpénznél magasabb bért huznak, a tarifaszorúleg megállapított biztosítási díjnak, mely a kockázati osztályok szerint a munkabér bizonyos percentjét — például papirgyáraknál 174%-át képezi — 10%-a, a vállalkozót 90%-a terheli. A többiek, t. i. átlag egy forint napi bért nem kereső biztosítottak tarifaszorú biztosítási díjai egészben a vállalkozó terhére esnek. Mindazonáltal a munkásokra eső quotát is a vállalkozó köteles a biztosító-intézeteknek beszolgáltatni, míg ezzel szemben jogosítva van azt a bér vagy fizetés kiszolgáltatásakor az illetők béréből vagy fizetéséből leszámítani és visszatartani. Ha azonban a vállalkozó a bér vagy fizetés kiszolgáltatásakor ezen jogát nem érvényesíti, későbbi fizetéseknél csak akkor gyakorolhatja azt, ha az illető első bér-fizetéstől számítva egy hó még nem telt el. Ezen határidő letelte után az idevágó követelési jog bármily irányu érvényesíthetése ki van zárva.

A biztosítási díjtétel-tarifa megvilágításul szolgáljon a következő konkrét példa.

Papirgyár.

Föltevés:

Munkások száma 100.

Átlagos napi munkabér 1 frt.

Az évi munkanapok száma 300.

Bérfizetés kéthetenként.

Eredmény:

Évi munkabér-összeg 30,000 frt.

A baleset-biztosításra szükséges befizetési díjtétel a bér 174%-je.

Az évi díj-fizetés összege (a 30,000 frt 174%-je) 522 frt.

A gyáros évi járuléka (az 522 frt 90%-je) 469.80 forint.

A munkás évi járuléka (az 522 frt 10%-je) 52.20 forint.

Egy munkás kétheti bére 12 frt.

A gyáros kétheti járuléka egy munkás után 19 kr.

Egy munkás kétheti járuléka 02 kr.

A mint a felhozott példákban láthatjuk, a papirgyáraknál a befizetési díjtétel (a bér 174%-je) elég magas s e mellett egy munkásra kéthetenként mégis oly csekélység — mindössze 2 kr. egy évben tehát 52 kr. — esik, a mely teher elenyésző parányiság a biztosításból esetleg reá háramló jótéteménnyel szemben. A jelen konkrét esetben pl. azon munkás, a ki évente átlag 300 frtot keres, ha baleset folytán állandóan munkaképtelenné válik, a 300 frtnak 60%-ját = 180 frt évi járadékot fog huzni a biztosító-intézettől.

A mi végezetül a polgári magánjog azon fontos kérdéseit illeti, a melyek a baleset-biztosítási ügyletbe belejátszhatnak s összeütközéseket hozhatnak létre, e tekintetben is lehetőleg provideált az osztrák törvény.

Megtörténhetik nevezetesen, hogy a balesetet az illető vállalat-tulajdonos szándékosságból vagy vétkes gondatlanságból maga okozta. Ez esetben — eltekintve a büntetőjogi felelősségtől — az illető vállalkozó a biztosító-intézet által a baleset-biztosítási törvény értelmében teljesítendő fizetésekért ennek teljes kártérítéssel tartozik. A baleset folytán keresetképtelenné vált munkások járadéka fejében ugyanis az ennek megfelelő tőkeértéket követelheti tőle a biztosító-intézet; igénye azonban a balesettől számítva három év alatt elévül.

Ámde midőn valamely baleset szándékosan vagy vétkes gondatlanságból idéztetett elő, az osztrák polgári törvénykönyv akként intézkedik, hogy a tettest a sértett irányában teljes kártérítési kötelezettség terheli. Ezen teljes kártérítés pedig áll a gyógyítási költségeknek, az elmaradt, és ha a

sértett fél munkaképtelenné vált, a jövőbeli keresetnek, halál esetén a temetkezési költségeknek, valamint a halál folytán a nő és gyermekek által szenvedett kárnak megtérítésében, nemkülönben, különösen nőknél, az eltorzításért adandó kárpótlásban. A tételes polgári jog dolus és culpa esetén tehát teljes kártérítést ad, míg a baleset-biztosítási törvény szerint az évi bérnek csak bizonyos percentje esik a megsérült munkás javára.

Miként oldotta meg most már a baleset-biztosítási törvény ezt a collisiót, illetve miként vette elejét annak, hogy — miután a baleset-biztosítási törvény az általános polgári törvénykönyvnek nem derogálhat — a munkás esetleg dupla, t. i. a biztosítási törvény szerinti és a polgári törvénykönyv szerinti kártérítést is ne követelhesse? Megoldotta akként, hogy kimondotta, miszerint a baleset dolosus vagy culposus előidézője a biztosító-intézetnek a kiszolgáltatandó járadék, a sérültek és esetleg hátramaradt hozzátartozóinak pedig azon összeg erejéig felelős, a mennyivel a polgárjog szerint megítélt kárkövetelés fölülmulja a biztosító-intézet által fizetendő járadékot.

A fentebbiekben ismertettük vázlatosan dr. Ertl nyomán az osztrák baleset-biztosítási törvény fontosabb intézkedéseit és ismertetésem végén szerzővel együtt kifejezést adhatok azon meggyőződésnek, hogy a positiv social-reform, a melynek egyik nagy vívmánya a baleset-biztosítás is, sokkal biztosabban oldandja meg a munkás-kérdést, mint a communistico-socialistikus elméletek összes doctrinái.

Dr. KOVÁCS PÁL,
kecskeméti jogtanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A kezesnek az adóshoz viszonyáról.¹

A *Jogtudományi Közlöny* m. évi 46. számának mellékletét olvasgatva, a köztörvényi ügyek rovatában közölt 752. számú határozat vonta magára figyelmemet, mely szerint a nm. kir. Curia a következő elveket vallotta indokaiban:

1. «a kezes fizetés folytán a hitelező jogaiba lép külön engedményezés nélkül is.

2. «a hitelezőt kielégítő kezes jogosan követelheti, hogy az eredeti adóslevél, a fizetést igazoló nyugta és a törlési engedély neki kiadassék, *de nem követelheti*, hogy az eredeti követelés engedmény útján reá ruháztassék és hogy a bekebelezett zálogjogra vonatkozólag a tulajdonjog javára bekebelezessék.»

Ezen kijelentések — hogy minden félreértésnek kezdetől fogva elejét vegyem — nem képeznek az előfekvő eset tényálladékaiból levont következtetéseket annak megfejtése végett, hogy «quid juris?», hanem *általános* elvek gyanánt vétettek fel a határozat indokaiba, melyek zsinórmértéke szerint nyerte a concret jogkérdés a maga megoldását.

Nem tudhatom vajon ezen elvi kijelentéseknek volt-e másokra is oly idegenszerű, eddigi jogi meggyőződésemmel és tudásommal ellentétes hatása és nehogy azok hozzászólás nélkül szívárogjanak át a bírói praxisba, hivatásomnál fogva majdnem kötelességnek tekintem, hogy azok fölött véleményemnek adjak kifejezést. A jogélet mezején, a kezes és az egyenes adós közti viszony oly sokszorosan fordul elő, hogy actualis érdekünk tekinthetjük annak általános jogelvi meghatározását.

Ha e részben elfogadtatnék a kir. Curia fenti kijelentése: akkor nem csak a jogtanok ellenkezőjét vallanók a gyakorlatban, hanem — a mi a fődolog — sokoldalú vagyoni érdek kockáztatásával a kezesség jogintézményét természetellenes irányban reformálnók.

¹ Tárgyhalmaz miatt késett.

Ezt indokolni fogom. A kezesség jogtermészetét tekintve ezen intézmény fejlődése körül két főiránnyal találkozunk. Az egyik az, mely a római jogban is nyert kifejezést, t. i. hogy a kezesség az adóst illetőleg nem egyéb, mint ügyvitel (*negotiorum gestio*) és így a fizető kezes helyzete az adós ellenében azonos az ügyvivő helyzetével, a ki a szerint, a mint meghagyásból vagy meghagyás nélkül cselekedett, fogja az ügyvitel szabályai szerint követelhetni annak megtérítését, a mit az illető adós helyett fizetett, *kivéve ha a követelést a fizetés előtt a hitelező által magára engedményeztette*, mely utóbbi esetben *ex jure cesso* képes a kielégített hitelezővel ugyanazonos jogait az adós ellen érvényesíteni.

Ezen felfogásnak hódol — a mennyire az európai törvényhozást ismerem — egyedül a szász polgári törvénykönyv 1470—1475. §-aiban.

A kezesség lényegének illetően meghatározása természetesen oly helyzetbe juttatja a kezeset, hogy ő, ha csak nem *ex jure cesso*, az előbbi hitelező jogán *semmilyen jogokat sem gyakorolhat*. Az adós a hitelező kielégítése által kötelmi tartozása alól felmentetvén, immár szabad, az előbbi obligatio végkép consummáltatott és a kezes kármentesítettését szükség esetére az ügyvitel szabályai szerint fogja keresni és elnyerni.

A kezesség intézménye fejlődésének másik főiránya az, melyet az osztrák p. t. könyv és ezzel több más törvényhozás követett, mely hazánkban is meghonosult, melyet a kir. Curia is fenti kijelentéseiben — de csak részben — elfogadott, ezen elfogadás leglényegesebb következményeit azonban megtagadta.

A fejlődés ezen irányában ugyanis a hitelező biztosítására és kielégítésére, de nem az adós felmentésére fektetik a tulajdonképeni súlyt, úgy hogy ha a kezes fizet, ez által az adós tartozása meg nem szüntetik, hanem az továbbra is fennmaradván, az annak megfelelő követelési jog *ipso facto*, t. i. a fizetés teljesítésének nyomán a fizető kezesre áthárul, különös engedmény nélkül is.

Igy intézkednek az osztr. p. t. könyv 1358. §-a, a porosz *Allg. Landr.* I. 14—3 8. §-a, a zürichi kötelmi jog 1800 és 1801. §-ai, a Code Napoleon 2029. §-a és ezzel a tkv. olasz kötelmi jog.

A fizető kezesnek ezen jogutódsága pedig kiterjed a hitelezőnek *minden jogára*, tehát a követelés biztosítására szolgáló zálogjogra, illetve zálogtárgyra is és a kielégített hitelező épen ezen causalitásnál fogva köteles a fizető kezesnek kiszolgáltatni az adóslevelet, a nyugtát és a *zálogtárgyat*, melynek birlalása nélkül a zálogjog nem gyakorolható. A mennyiben tehát a zálogtárgy ingatlan vagyon, melyre telekkönyvi bekebelezésen kívül zálogjog nem nyerhető, vagy is a zálogtárgy nem birlalható, a hitelező a zálogjog telekkönyvi átruházására (és nem, a mint tévesen szokott használni, a tulajdonjog bekebelezésére) a kellő okiratot a kezes javára kiállítani tartozik.

Ezen fejlődési irányban tehát a hitelezőnek ama kötelezettsége a kezesség intézményének természet szerű következménye, úgy hogy azt, törvényhozásilag különösen megállapítani — a mint azt az osztrák p. t. könyv és a zürichi kötelmi jog teszi — egészen fölösleges: mert a fizető kezesnek jogutódsága fölöleli a kielégített hitelező *minden jogát*.

Magyar tételes törvény, mely a kezességet, in specie a a fizető kezesnek az egyenes adóshoz viszonyát szabályozná, nem létezik. Hivatkozhatnám a doctorum com. opinióra, mely szerint az osztrák p. t. könyvnek hazánkban uralmát megelőző időben is azon jognézet divott, *hogy az egyenes adós a fizető kezes adósává válik*. De ez mellékes azon célra való tekintetből, melyet magamnak tűztem. Mellékesnek concedálom azt is, hogy az osztrák p. t. könyvnek hazánkba történt behozatala óta folytonosan vallottuk annak elveit a kezesség dolgában is, a mint erről a többi közt a fenforgott

esetben hozott, de a kir. Curia által megváltoztatott 1-ső és 2-od birói határozatok és azok indokai tanuskodnak. Én szem előtt tartom a kir. Curianak csak azon egyik kijelentését, hogy «a kezes fizetés folytán a hitelező jogaiba lép külön engedményezés nélkül is.»

Ha a kir. Curia elfogadja ezen jogelvet: akkor annak természetszerű kifolyását *helyesen* meg nem tagadhatja; annál kevésbé, mert a zálogjog járulékos jellegénél fogva a földolgot követvén, a követelési joggal ipso facto felruházott kezest illetvén, ennek hozzájárulása nélkül többé meg nem szüntethető. Mikép egyeztethessük össze ezen igazsággal a kir. Curianak azon kijelentését, hogy a hitelezőt kielégítő kezes a zálogtárgy átadását vagyis a zálogjog telekkönyvi átruházását nem követelheti? Ilyetén tilalom a jog természetszerű és így egészséges fejlődését megakasztja. Ezen birói tilalomnak gyakorlati gyümölcseit tekintve azon eredményhez jutunk, hogy a fizető kezes, jöllehet ipso facto a hitelező jogaiba lépett, követelési jogát épen annak legjelentékenyebb alakjában nem gyakorolhatja, t. i. kielégítését a hitelező zálogjogán nem keresheti és talán pénzének behajthatóságáról lemondani kénytelen. Hogy az ilyen igazságszolgáltatásban nincs köszönet, hogy ez uton hazánkban a jogbiztonság nem növekedik, ez bővebb bizonyításra nem szorul.

ÓTÓCSKA KÁROLY,
pozsonyi ügyvéd.

Külföldi judicatura.

19. *A felszámoló kötelessége.* «Sem a keresk. törvény, sem az általános megbízási viszony nem kötelezik a közkereseti társaság felszámolóját arra, hogy a társaság tagjainak alakszerű írásbeli számadást adjon; a felszámoló csak az üzleti állapotról való felvilágosítás megadására köteles.» (Reichsger. 1887 apr. 19). L. a m. ker. törv. 108—120. §-ait.

A fenti értelemben már évekkel ezelőtt is határozott a Reichsgericht (Entsch. XXV. 345. lap): «Durch Vorlegung sämtlicher Bücher und Papiere genügt der Liquidator seiner Pflicht zur Rechnungslegung, wenn dieselben vollständigen Aufschluss über den Gang der Liquidation ergeben.» (1879 szept. 15.)

20. *Örökség átruházása.* «Az egyik örökösnek egyoldalú írásbeli nyilatkozata, melylyel valamelyik örököstársának javára örökrészeről lemond, nem bir jogi hatással és nem alkalmas az örökrész átruházására.» (A kölni O. L. G. 1886 apr. 16. ítélete.)

A magyar öröklési jogi tervezet 480. §-a szerint az örökség elidegenítési szerződés érvényességéhez közokirat szükséges.

21. *Pincze, melynek bejárata a szomszédos házban van.* A tournai törvényszék 1886 január 26-án a következő elvi határozatot hozta: «Ha két, eddigelé egy tulajdonosnak sajátját képező ház árverésénél kitűnik, hogy az egyik ház pinczéjének csak a szomszédos házból van bejárata és az árverési feltételek más intézkedést nem tartalmaznak: a pincze felett levő ház vevője nem hivatkozhatik a C. civ. 552. szakaszának vélelmére («la propriété du sol. emporte la propriété du dessus et du dessous») és a szolgalmi jog szabályaira. Ellenkezőleg az 1614. és 1615. szakaszok lesznek az irányadók.» («La chose doit être deliorée en l'état où elle se trouve au moment de la vente.» «L'obligation de déliorer la chose comprend ses accessoires et taut ce qui éte destiné a son usage perpétuel.») Hasonló tárgyban a kir. Curia 1888 jan. 12-én 8217. sz. a. kimondta, hogy ha a szolgálommal terhelt háznak árverési vevője a szolgalmat létezéséről az árverés előtt tudomással birt, e szolgalmat még az esetben is tűrni köteles, ha az telekkönyvileg bejegyezve nem volt és arról az árverési feltételek külön említést nem tettek.» (Ügyv. Lapja 1888 5. sz.) V. ö. 1881: LX. tcz. 163. §-át.

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

Külömfélék.

— Magyarország halálbüntetési statisztikája a BTK. életbeléptetése, vagyis 1880 szept. 1-től 1887. decz. 31-ig:

Év	A Curia, ill. rög- tönbírószág által halálra ítéltetett	kivég- zett	Végrehajtás előtt meghalt	Kegyelemet nyert
1880 (4 hó) ---	1	—	—	1
1881 ---	11	4	2	5
1882 ---	6	2	1	3
1883 ---	8	5	—	3
1884 ---	17	7	—	10
1885 ---	13	5	—	8
1886 ---	10	1	—	9
1887 ---	8	1	—	7

Kitűnik ezen adatokból, hogy a halálbüntetés tekintetében a legkedvezőtlenebbek voltak az 1884. és 1885. évek; az elítéltek száma e két évben összesen harminczra, a kivégzéseké tizenkettőre megy. Ellenben az 1886. és 1887. évek eredménye kedvezőnek mondható; a halál ítéletek száma a nyolczvanas évek elején mutatkozott számra súlyed, kivégzés pedig 1886-ban egy, 1887-ben is egy volt. Ez utóbbi a zalaegerszegi szerencsétlen statariális kivégzés. (L. *Jogt. Közl.* 1887. 47. sz.) A kivégzések összes száma 7 év alatt huszonöt. (Angliában ugyanezen idő alatt, mint alább a *Nemzetközi szemlé*-ben látható, kilenczvenkét kivégzés történt.)

— A magyar jogászegylet börtönügyi bizottsága f. hó 7-én Manoilovics Emil elnöklete alatt tartott ülésén esz-
közlött kiegészítése után egyelőre a következőleg alakult meg: *elnök*: Manoilovich Emil kir. curiai tanácselnök; *hely. elnök*: Tóth Lőrincz kir. curiai tanácselnök, a m. tud. Akadémia r. tagja. *Tagok*: dr. Ajtai Sándor törvyszéki orvos, egyetemi ny. r. tanár; Atzél Béla a n.-enyedi fegyház igazgatója; Balkay István a soproni fegyház igazgatója; Bánffay Simon kir. tanácsos, pécsi kir. közjegyző; dr. Barna Ignác kir. keresk. akad. tanár; Batlay Imre kalocsai kir. ügyész; dr. Baumgarten Izidor bpesti kir. alügyész; Beksics Gusztáv orsz. képviselő; Bodor László kolozsvári kir. törvyszéki bíró; Cserna Vincze kir. főügyészi helyettes; Csiky József pest-vidéki kir. ügyész; dr. Csorba Ferencz közoktatásügyi min. fogalmazó; dr. Dárday Sándor orsz. képviselő; dr. Dell'Adami Rezső ügyvéd, egyet. magántanár; Eötvös Károly ügyvéd, orsz. képviselő; dr. Fayer László egyet. rk. tanár; Fabinyi Gyula i. ü. min. osztálytanácsos; dr. Fekete Gyula a.-maróthi kir. törvyszéki bíró; dr. Friedmann Bernát ügyvéd; Gaál Manó Pál az aszódi javító intézet igazgatója; dr. Gruber Lajos ügyvéd; Halmágyi Sándor királyi ítélő táblai bíró; Haitzinger Sándor a munkácsi fegyház igazgatója; Havas Imre budapesti kir. ügyész; dr. Heil Fausztin fumei kir. ügyész; dr. Huszár Kálmán ügyvéd; dr. Illés Károly ügyvéd, nyug. kir. ügyész; Irányi Dániel orsz. képviselő; dr. Jellinek Arthur ügyvéd, orsz. képviselő; dr. Jeszenszky Sándor m.-vásárhelyi főügyészi helyettes; Kálosy József budapesti kir. törvyszéki bíró; Karap Ferencz a főrendiház tagja, budapesti kir. ítélő táblai nyug. tanácselnök; dr. Kautz Gusztáv kir. tanácsos, győri kir. jogakadémiai igazgató; dr. Kelemen Móricz k. curiai bíró; Kiss Gyula igazságügyi miniszteri osztálytanácsos; Kovách Ernő a váci fegyház és államfogház igazgatója; Kovács József az illavai fegyház igazgatója; Kozma Sándor kir. főügyész; id. dr. Környei Ede ügyvéd; Krotky József cz. a. jt. esztergomi kanonok; Laczkovszky Lajos a kolozsvári javító intézet igazgatója; dr. László Zsigmond igazságügyi miniszteri tanácsos; dr. Laufenauer Károly egyet. ny. rk. tanár; dr. Liedemann Károly ügyvéd; dr. Lukács Adolf pécsi kir. jogakadémiai tanár; dr. Mayer Salamon kormánytanácsos, bécsi egyet. tanár; Németh Péter kir. ítélő táblai bíró, a Büntető Jog Tára szerkesztője; Pauer Gyula a kis-hartai közvetítő intézet igazgatója; Perndl Ignác a szamos-ujvári fegyház igazgatója; dr. Reiner Ignác i. ü. min. fogalmazó; Rész Ensel Sándor ügyvéd; Rhorer László i. ü. min. osztálytanácsos; dr. Schnierer Aladár egy. ny. r. tanár; dr. Schwartz Ottó e. m. tanár; dr. Selley Sándor rendőrtanácsos; dr. Sik Sándor ügyvéd; dr. Staub Móricz a tanárképző intézet tanára; dr. Stiller Mór ügyvéd, a «Jog» szerkesztője; Szabó József a lipótvári fegyház igazgatója; Székács Ferencz a budapesti kir. törvényszék alelnöke; dr. Székely Ferencz kir. főügyészi helyettes; dr. Székely Miksa ügyvéd; dr. Szikszay Sándor pest-vidéki kir. törvényszéki orvos; dr. Szilágyi Dezső országgyűlési képviselő, egyet. ny. r. tanár; dr. Tarnai János ügyvéd, a «Magyar Igazságügy» szerkesztője; Tauffer Emil a zenicai fegyház igazgatója; Török Kálmán a szegedi kir. börtön

igazgatója; Tóth Mór szolnoki kir. ügyész; Turcsányi Odön n.-várad kir. ügyész; Vargha Ferencz b.-gyulai kir. alügyész; dr. Visontai Soma ügyvéd; dr. Werner Dezső kassai királyi jogakadémiai tanár; dr. Wlassics Gyula kir. főügyési helyettes, a m. tud. Akadémia I. tagja; Zechmeister Károly Győr sz. kir. város főkapitánya. *Bizottsági jegyző:* dr. Balogh Jenő budapesti kir. ítélő táblai segédfogalmazó.

A bizottság egyttal elhatározta, hogy a fegyházak, kerületi börtönök, államfogházak, közvetítő és javító intézetek igazgatóit felkéri arra, hogy intézetük építkezési, elhelyezési és felszerelési, valamint oktatásügyi, egészségügyi és munkaviszonyait a bizottsághoz benyújtandó ismertetésben tüntessék fel.

A bizottság legközelebbi ülésén dr. Gruber Lajos ügyvéd tart előadást «rabélelmezési viszonyainkról.»

A börtönügyi bizottság által kitűzött kérdéseket a mellékleten közöljük.

— **A m. kir. Curiához** 1888 február hóban beérkezett 779 polgári, 117 váltó, 20 urbéri, 740 büntető és 51 fegyelmi, összesen 1707 ügydarab. Január és február hóban beérkezett összesen 3515 darab, mihez hozzászámítva a múlt évről maradt 6369-et, a főösszeg 9884. Ebből elintéztetett január hóban 1711, februárban 1870, összesen 3581 ügy. Tehát az elintéztések száma a beérkezéseket 66-al mulja felül. A hátralék így 6303, mi a múlt év hason időszakához képest (5173) 1128 többlet, ellenben az 1888 januári kimutatáshoz mérten a restancia 163 apadást jelez.

— **Nyílt kérdés.** Megfosztható-e Magyarországon végrendeleti végrehajtó, e hivatásával összekapcsolt jogok és kötelezettségektől közigazgatási uton, vagyis — bíróság kivételével — más bármily hatóság vagy hatalom által? *Több ügyvéd.*

— **Dr. Mayer** bécsi jogtanár hosszabb értekezésben megbeszéli dr. Wlassicsnak a kísérletről szóló munkáját a *Gerichtssaal* legújabb füzetében.

Nemzetközi szemle.

— **Az osztrák birodalmi tanács jogügyi bizottsága** a múlt héten két ülést tartott, melyen a kormánynak az ügyvédi tariffa iránti javaslatát tárgyalta. Sturm ellenezte azt, hogy a kormány rendeleti uton léptethesse életbe a tariffát, mivel szerinte a kormány ily jogosultsága veszélyezteteti az ügyvédek függetlenségét. Hosszabb vita után elfogadtatott a rendeleti uton való kibocsátás. A miniszter felolvasta a kibocsátandó rendelet tervezetét is, mely tartalmazza a díjtételeket. Legközelebb bemutatjuk olvasóinknak a tariffát, mely csak lényegtelen pontokban fog esetleg változást szenvedni a rendelet végösszegezésében.

— **Az osztrák igazságügyminiszter** körrendeletet bocsátott ki, melyben utasítja a bíróságok vezetőit, hogy auskultansokat a kihágási ügyekben való bíráskodásra lehetőleg ne alkalmazzanak. Csak kikerülhetlen szükség esetében és ideiglenesen bíráskodhassanak az auskultansok.

— **Az osztrák statisztikai központi bizottság** közzéteszi az 1884-ben Ausztriában megnyitott csődök statisztikáját. Megnyitott 1093 csőd. Szétosztásra jutott átlag a követelés 20%-a.

— **A bécsi jogászegyletben** március 14-én Binding nagyhirű lipcsei jogtanár tart előadást, melynek címe: *Der Rechtszwang*.

— **Windscheid** a német polgári törvénykönyv javaslatáról. A lipcsei kereskedők egyesületében Windscheid felolvasást tartott a német polgári törvénykönyv javaslatáról, mely igen nagy érdeklődést keltett nemcsak a felolvasó kiváló személyiségénél fogva, hanem azért is, mert ez az első ismertetése a javaslatnak a nyilvánosság előtt. A törvénykönyv — Windscheid szerint — igen rövid lesz; kerüli azt a terjengősséget, mely a porosz Landrecht-et jellemzi; 2164 paragrafusból áll, a melyhez talán még 30 fog járulni a nemzetközi magánjog köréből. A nyelvezetre a codificatorok igen nagy súlyt fektettek és az idegen eredetű jogi műszók ugyszólván teljesen ki lettek küszöbölve, így Obligationen helyett Schuldverhältnisse, Servituten helyett Dienstbarkeiten szavak használatnak; maga e kifejezés Prozess sem használatik, hanem helyette a megfelelő német kifejezés: Rechtsstreit. Csupán a Hypothek és Testament szók nyertek ke-

gyelmet. A törvénykönyv nem ismer semmi különbséget ember és ember, férfi és nő között. A nagykorúság a 21 év betöltésével veszi kezdetét. Nagyon érdekes a házassági jog szabályozása is, melynél főelvül szolgált a házasság teljes függetlenítése az egyházi törvényhozástól és törvénykezéstől. Válás csak az egyik házastárs vétke folytán engedtetik meg, de nem gyógyíthatlan betegség stb. miatt. A vagyonszociális rendszer mellőzésével a javaslat a vagyonszociális rendszert a férj haszonélvezete mellett fogadta el. Radikális intézkedéseket tartalmaz a javaslat a telekkönyvre vonatkozólag és kimondja, hogy ha az adós az első jelzálogos hitelezőt kielégíti, ennek helyébe nem a másodszorban bekebelezett hitelező, hanem maga az adós lép. Lehetséges lesz ezenkívül követelés nélkül is jelzálogot szerezni az által, hogy a tulajdonos jelzálogleveleket adhat ki, s azokat értékesítheti. Már ezen néhány intézkedésből is láthatjuk azon óriási reformokat, miket e törvény Németországban előidézend.

— **A porosz igazságügyminiszter** az utóbbi 5 évről jelentést terjesztett a király elébe, melyben a többiek közt konstatálja, hogy az ügyvédek száma ez időszak alatt 55 %-al nőtt, (a népesség 4%-al). Előbb a nagy városokban emelkedett leginkább a létszám, ujabban azonban a járásbírói székelyeket választják előszeretettel a fiatal ügyvédek. A miniszter az utóbbit támogatja különösen azzal, hogy a kisebb helységeken rövidebb idő alatt megadja az ügyvédeknek a közjegyzői jogosultságot.

— **A német kereskedelmi törvénynek** Puchelt-féle kommentárja 1885-ben harmadik kiadásban jelent meg. Miután Puchelt ugyanazon évben meghalt, az új részvénytársasági törvény kommentárjaként Petersen és Pechmann pótkötetet adnak ki a kommentárhoz.

— **A porosz kormány** azon javaslata, melyről a múlt év folyamán megemlékeztünk, s mely szerint a rajnai tartományokban az ügyvédség és a közjegyzőség egyesítetik, elkészült.

— **Német, francia és angol kereskedelmi jog összehasonlító alapon.** Azon körülmény, hogy a francia és az angol kereskedelmi jog nincs oly rendszeresen codifikálva, mint a német, arra birta Spæing német jogi író, hogy a német törvény fonalán összeállítsa a francia és az angol jog illető tételeit. Nagy nehézségeket okozott különösen az angol jog, mivel ennek anyaga legkevésbé van rendszeresítve. A mű úgy a gyakorlat számára, valamint különösen az összehasonlító jogtudomány céljaira igen becses. A munka címe: *Französ. und engl. Handelsrecht in Ausschluss an das allgemeine deutsche Handelsgesetzbuch* (Berlin, Vahlen)

— **Hollandiában**, hol a halálbüntetés el van törölve — mint a legújabb közlétett statisztikai kimutatásból látható — az 1886. év folyamán a büntető törvény legsúlyosabb büntetése, az életfogytig tartó fegyház, egyetlen egy esetben sem mondatott ki a bíróságok által.

— **Howard-Association.** Ezen érdemdu társaság ujabban közzétett évi jelentéséből vesszük azon statisztikai adatot, hogy az utóbbi 7 év alatt (1879—1887) Angliában 438 egyén lett gyilkossággal vádolva — köztudomásúlag Angolországban a gyilkosság fogalma szélesebb, mint a continensen — és pedig 284 férfi és 154 nő. A vádolt férfiak közül 54% (155) ítéltetett el és ezek közül 85 akasztatott fel; a nők közül 38 ítéltetett el és 7 végeztetett ki. Az egylet évi jelentése ezen kívül számos javaslatot tartalmaz a szegény és elhagyott gyermekek elhelyezéséről és gondozásáról, mely intézkedések a büntettek forrását dugnák be. Más javaslatok a vizsgálati foglyok sorsának javítását célozzák. Hálás köszönetet mond az egylet az angol napi sajtónak, mely a társaság törekvéseit hathatósan támogatja.

— **Angolországban** az u. n. coroner-jury reformja most már komolyan munkába vétetik.

Megjelent: *Báró Roszner Ervin Válaszára.* Irta Kováts Gyula. Külön lenyomat a Jogtudományi Közlönyből.

Lapunk zártával vettük az igazságügyminiszteriumtól a telekkönyvekre vonatkozó körrendeletet; legközelebb közöljük.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A részleges szóbeliség. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd-től. — A törvényhozás és az öröklési jog alakulása. Tekintettel a magyar öröklési jog tervezetére. Irta Dr. KOHLER JÓZSEF würzburgi egyetemi tanár. — A jogi seminariumokról. Dr. NAGY ERNŐ nagyváradai jogtanártól. — Törvénykezési Szemle: A sajtójogi elévülés és a kir. Curia. Dr. VISONTAI SOMA budapesti ügyvéd-től. — Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez. XLIII. A postalopások per-jogi szempontból. VARGHA FERENCZ b.-gyulai alügyész-től. — Külön-félék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — Igazságügyminiszteri körren-deletek. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A részleges szóbeliség.

Ma ismét a kir. táblai restantiák vannak előtérben, a tengeri kigyó, a mely bizonyos periodusokban mindig megjelenik. A kormányzat figyelme e baj körül összpontosul. Régi baj, előveszik tehát a régi orvosságot: a kisegítő bírák intézményét.

S meddig és hányszor fog még ez a régi betegség és régi gyógy mód ismétlődni? Husz éve váltogatják egymást a kir. táblai restantiák és a kisegítő bírák; fog-e már egyszer érkezni mentő gondolat? Előttünk a megvalósításra váró nagyszabású reformok s alkotások egész sorozata. Ezt volna talán helyes már egyszer megkísérteni.

Mintha készülné is már valami. Repülni akar talán a sas hogy a napba nézzen? Nem, csak szárnypróbálgatásokat tesz. A kir. táblai restantiák, ez az incidens felpezsdítette vérét, ebből az alkalomból megmozdultak szárnyai.

Ime a *részleges szóbeliség* eszméje a polgári eljárás terén. A kir. tábla restantiája megszűnnék — ez a fő —, mert a járásbírói ügyekben válogatott s bizonyos magasabb fokra emelt törvényszékek ítélnének, «mi által a kir. tábláktól az ügyek óriási halmaza fog elvonatni». Ez azután erős szer, nem lesz többé szükség a kisegítő bírák szerencsétlen intézményére. Az alkotás mellékproductuma pedig az lesz, hogy lassankint majd hozzászokunk a szóbeli eljáráshoz, s e mellé még «igen jó gyakorlati iskola a teljes szóbeliséghez».

Az igazságügyi miniszterium jeles nevű államtitkára pendítette meg ezt az eszmét, mint egyéni véleményt a képviselőházban s azóta ezen eszme népszerűsítése körül megindult a mozgalom. Maguk az irányadó körök szükségesnek találták a közvélemény nyilvánulását provocálni.

Kötelességünk, hogy a kérdéshez hozzászóljunk *sine ira et studio*, de meggyőződésünk nyílt kifejezésével.

Miben áll a szóbeliség lényege? A per egyszerűsítésében, megtisztítani a mai peres eljárást bonyodalmaitól, sallangjaitól, azt lehetőleg a természetes állapotra reducálni, s oly garantiákat állítani fel, melyek a praxisban a bonyolódásnak útját állják. Bentham szerint a per annál tökéletesebb, mentől egyszerűbb, mentől természetesebb. Ha ezen a téren bármit tenni akarunk, úgy ez az első dolog, a melyet szem előtt kell tartanunk. A szóbeli per második hatása, a mely épen olyan fontos, a bírói szervezet és gépezet *egyszerűsítésében* nyilvánkozik. A mi a gépekre, általában áll, ugyanez áll a bírói szervezetre nézve is. A bonyolódott szerkezetű, sok emeltyűből álló gép több munkaerőt emészt föl. A bonyolódott bírói szervezet nehézkesen működik, több erő

igényel; az egyszerűbb, kevesebb munkaerővel jobban, gyorsabban és olcsóbban dolgozik. Ez az a szempont, melyet a megalkotandó szóbeliségnél egy pillanatra sem szabad szem elől téveszteni.

A contemplált részleges szóbeliségnél ez a szempont merőben figyelmen kívül hagyatott. De sőt mintha még a gépezet bonyolításában keresnék az orvoslást.

Lenne kétféle eljárásunk, szóbeli és írásbeli, szóbeli az egyes bíróságoknál, írásbeli a társas bíróságoknál. A szóbeli eljárás természetszerűleg a collegiális bíróságokat feltételezi, itt valósulhat meg az valójában s mi kezdenénk ott, a hol a valódi előfeltétel hiányzik. A törvényszék lenne kétféle, pusztán első folyamodású és vegyes folyamodású. Elnökök lennének kétfélék, kebelbeliek, kik csak első folyamodású ügyekben elnökölnének, s olyanok, a kik nem elnökök (kir. t. bírák), de a kik vándor bírák módjára koronkint lejárnának egyik-másik másodfolyamodású bíráskodási joggal felruházott törvényszékhez elnökölni, azután pedig megint visszatérnének saját fészkeikbe, a kir. táblához, írásbeli pereket referálni.

Szóval a bírói gépezet legmagasabb fokig való bonyolítása tervezetik. S ez bonyolítana ki azután majd bennünket a sok bajból, restantiából és a mi a fő, e mellett a complicált rendszer mellett lassankint meg fogjuk szokni, meg fogjuk *kedvelni* a szóbeliséget?

Vajon úgy lesz-e?

Kétlem. Ha keresve keresnénk módot, hogy az oly epedve várt szóbeliséget meggyűljük, úgy ennél a részleges szóbeliségnél alkalmasabb eszközt nem találunk.

Mit fog előidézni a részleges szóbeliség? Azt, hogy kétszeres teher fog nehezedni az első folyamodású társas bíróságok vállaira: megmarad rajtuk az írásbeli per minden terhével, a referádával, a bureaucraticus teendők egész halmazával s tetejébe jön majd még a szóbeli per a maga tárgyalásaival. Az első folyamodású törvényszékek le fognak roskadni és bennük előlik egy csapásra az elsőfolyamodású bíráskodást az egész vonalon, de ugyanott a másodfolyamodású bíráskodást is. Egyik a másikat nyomorítja, egyik a másikat zöldágra vergődni nem hagyja, nem, mert ugyanazon bíróság egyszerre szóbeli és írásbeli perre berendezve nem lehet; más szervezetet követel az egyik, mást a másik.

Mi lesz tehát? Az, hogy ugyanazon egy törvényszék kebelében két parallel törvényszéket kell berendezni, külön-külön módon, a mint hogy ez már előreveti árnyékát a complicált külön felebbezési tanácsokban. Az eredmény pedig az lesz, hogy ezek a Janus-arcú törvényszékek ugyanannyi, mindazonáltal csak törvényszéki rangban levő, elnök nélküli kir. táblákat fognak fele részben képezni, s e mellett ott lesznek még a valódi kir. táblák is.

Az első folyamodásban az ügyek sokkal gyorsabb elintéztet igényelnek általában, mint a másod folyamodásban. Ha most már marad a mai személyzeti status, akkor a restantia-baj egy sokkal kényesebb és veszedelmesebb ponton fog kiütni, mint a hol mostan pusztit. Okvetetlenül szükséges lesz tehát az első folyamodású bíróságoknál nagy mérvű személyszaporítást eszközölni. Több lesz a költség. A r. táblánál személyzet-reductiót megint csak nem lehet csinálni, mert

sulyosságu sajtóvétségnél két esztendő, a súlyosabb beszámítasu sajtóvétségek és büntetteknel pedig csak hat hónap a feljelentési idő.

Ám a Curia legújabb határozatával az a helyzet keletkezett, hogy a hat hónap általános eljárási elévülési időnek fogadtatván el, nemcsak hogy a büntetőjog általános elveivel, hanem büntetőtörvényünk rendszerével is ellentétben, most tehát a kisebb vétségek két év alatt — míg a súlyos büntettek és vétségek 5—10 év helyett 6 hónap alatt évülnek el. Ily intenciókat nem táplált a törvényhozás, midőn a sajtótörvény 28-ik §-át fentartotta. Ez kitűnik egyrészt abból, hogy az életbeléptető törvény a sajtótörvény *anyagi* intézkedései helyébe a btk. ide vonatkozó szakaszait léptette (1880: XXXVII. t. cz. 7. §-a). A mi a sajtótörvényből továbbra is fentartatott, az — a fokozatos felelősség elve mellett — kizárólag a sajtóeljárásra vonatkozik. A sajtótörvény 28. §-ával tehát processuális határidők (feljelentési idők) és nem az *anyagi* jog köréhez tartozó elévülési időket kívánt a törvényhozás fentartani. A legkisebb kétséget sem hagy különben ez iránt a btk.-nek az eljárási elévülésre vonatkozó szakaszainak törvényhozási anyaga.

Ugyanis a btk. 106. (min. jav. 105.) §-ának indokolása szó szerint ezeket tartalmazza:

«Ezen szempontnak felel meg a 105 §., mely szerint az elévülési idő a tett súlyosságához képest emelkedik. Bizonyos büntetendő cselekmények miatt a bünvádi eljárás megindítását részint külön törvény, részint a jelen törvényjavaslat különös rendelkezései, a vádnak, illetőleg a följelentésnek *rövidebb idő alatti előterjesztésétől teszük függővé. Ez áll a sajtó útján elkövetett büntettekre és vétségekre, melyekre vonatkozólag az 1848: XVIII. t. cz. 28-a érintetlenül hagyatik*, valamint a jelen törvényjavaslat 117. §. utolsó bekezdésében és a 182. §-ban (választási vétségekre megállapított 30 napi feljelentési idő) megjelölt cselekményekre nézve. A 105. §-ban meghatározott elévülési időtől eltérő határidő tüzetik ki a nem hivatalból üldözendő cselekmények *feljelentésére is.*»

Ehhez nem kell commentár. A nagyméltóságu kir. Curia azonban . . . consequens. És ezt a consequentiát a jogrend sinyli meg egy csomó sajtóper, melyet a budapesti sajtóvizsgálóbíró a kir. főügyészséghez mint a kir. Curia legújabb határozata folytán «elévültet» e napokban visszamutatott.

Dr. VISONTAI SOMA.

Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez.

XLIII.

A postalopások perjogi szempontból.

Egy eclatáns perjogi visszaélést kívánok nyilvánosságra hozni, melyet a postaigazgatóság kiküldött biztosa követett el. 1886 decz. 4-én éjszaka a gyomai postát meglopták, az ellopott összeg 9676 frt 70 krt tett ki. Ezen lopás miatt a vizsgálat Ujfalusi Lajos postaszolga ellen befejeztetett, de eredménytelenül. A csendőrség azonban a beszüntető határozat daczára folytatta a nyomozást, míg végre 1887. év őszén concrét adatokkal lépett fel, minek alapján a vizsgálat Czirkó János ellen a b.-csabai járásbíróság által elrendeltetett. A postaigazgatóság mint a káros kincstár képviselője vizsgáló biztost küldött ki Gyomára, ki, jöllehet a vizsgálóbíró szintén a helyszínén volt, 1888 február 20 és következő napjain *önállóan* vizsgálati cselekményeket végezett, Czirkó Jánosnét letartóztatta, számtalan tanut hallgatott ki, confrontatiót végzett, a kész vizsgálati anyagot átadta a vizsgálóbírónak a letartóztatott növel együtt, ki ez utóbbit vizsgálati fogságba helyezte a *nélkül*, hogy kihallgatta volna, a kihallgatásról felvett vaskos foliánsokat pedig 99 és 100 n. sz. az iratokhoz csatolta.

Mínthogy a praxisból tudom, hogy postalopásoknál a

postaközegek vizsgálati cselekményeket teljesítenek, az a kérdés merül fel itt, hogy eljárásuknak van-e perjogi alapja?

A postaigazgatóság analog lopásoknál a kincstárt képviseli mint *károsult*, tehát csakis azon jogokat gyakorolhatja a perben, melyek a kározt megilletik. Erre nézve törvény hiányában a Curia jogalkotó gyakorlata adhatja meg a felvilágosítást. A Curia ehhez képest 1884. 6858. sz. a. kimondotta, hogy:

«A sértett fél indítványa folytán megindított bünvádi eljárás esetében az indítványozásra jogosított heiyett ügyvédének jogában áll az elővizsgálati iratokat áttekinteni s a netán szükségessé vált kiegészítések és pótlások, valamint a még foganatosítandó elővizsgálati cselekmények iránt a neki célszerűnek látszó indítványokat megtenni.»¹

Továbbá:

«Magánvádló a vizsgálóbíró határozata ellen is élhet fellebbezéssel?»²

Ebből látható, hogy joggyakorlatunk a sértett fél jogkörét mind jobban-jobban kiemeli alárendelt állásából s lassankint felruhazza azon jogokkal, melyekkel a *subsidiarius* vádból kiindulva, kell hogy ezt megillessék.

A subsidiaris vádjogra nézve pedig a kir. tábla magánlaksértés büntette esetén 1887 márczius 14-én 4544. sz. a. ítéletében kijelentette, hogy: «a kir. ügyésznek felmentésre szóló indítványa a *sértett félnek büntetést kérő indítványával* szemben a kir. Curianak 9. számú dönténye szerint figyelembe nem vehető,³ s a vádlottat *magánlaksértés büntette miatt* elítelte.

A judicaturának ezen iránya élénken demonstrálja azt, hogy a sértett felet mindazon jogok illetik, melyek a perfeleket, vagyis a *sértett színtén* perfél. Postalopások esetén tehát a postaigazgatóság biztosát kétségtelenül megilletik ezen most érintett jogok, mert a *biztos perjogilag* a károsított állam *mandatarius*a, s így szerintem a modern elvekből, valamint a vizsgálatnak a perfelek részére biztosított nyilvánosságából kiindulva, a sértett fél is befolyhat a vizsgálat menetére és irányára *indítványaival*, mint a *közwádló*, vagy terhelt, ennél azonban egy szemérről sem illeti több jog. Ezen korláton belől nemcsak megengedhető, de szükségképp meg is engedendő a kiküldött biztos közreműködése, mert főképp sikkasztásoknál felmerülhet *szakkérdésekben* hathatósan támogathatja authenticális véleményeivel a vizsgálóbírót; hasonló szerepe lehet adósikkasztásoknál az adófelügyelőnek, de ezen korlátot sem az egyik, sem a másik személy át nem lépheti. A vizsgálat *kizárólagos vezetésének joga* minden esetben megmarad a vizsgálóbíró, mint az elővizsgálat központi organumának kezében.

A közwádló, sértett s terhelt *csak* perfél az elővizsgálat elrendelésének időpontjától kezdve, kik kizárólag *indítványtélélekkel*, a vizsgálóbíró elé terjesztett kérelmekkel folyhatnak be a bünvizsgálatra. Ez adott életet az 1871: XXXIII. tcz. 21. §-ának is, hol ki van mondva, hogy *az ügyész feljelentéseket elfogadhat, azonban sem tanukat sem hallgathat ki, sem más bünvizsgálati cselekményt nem teljesíthet*. Már pedig a modern jogban a perfeleknek legkimagaslóbb alakja a *közwádló*, mert a vizsgálat megindításáig, hol a perfelek egyenjogúsága kezdődik, ő vezeti *rendszerint* a nyomozatot, a mit a *sértett fél* soha sem tehet meg. De még neki sem áll jogában vizsgálati cselekményeket teljesíteni.

A kifejtettek után már most lássuk, mily jogkörrel bír a postaigazgatóság által kiküldött biztos.

Tegyük fel, hogy az eljárás még a nyomozat stadiumában van. A nyugati államok perjoga szerint a nyomozatot az államügyész vezeti, a nálunk mérvadó sárga könyv 19. és 20. §-a szerint *az állami törvényhatósági és községi tisztvi-*

¹ Dr. Fayer László *Bünvádi Eljárás* 152. l. II. kiadás.

² Ugyanott.

³ *Büntető Jog Tára* XV. k. 318. l.

selők tartoznak a hivatalos tudomásukra jutott büntetteket a kir. ügyésznek vagy legközelebbi bíróságnak följelenteni. Ugyanezen szabályok szerint sürgősség esetén a *közbiztonsági tisztviselők* és a *községi elöljárók* tartoznak a nyomozatot teljesíteni.

A jogi elvekkel mindenben megegyező ezen szabályok szerint nyomozatot *csak közbiztonsági* tisztviselők, tehát szolgabírák, városokban a rendőrség, továbbá a csendőrség, valamint a községi elöljárók teljesíthetnek, azonban csakis a legsürgősebb lépések megtételére kötelezvék, mert az imperatívus előírt bejelentési köteleesség teljesítése után a nyomozatot a vizsgálóbíró folytatja s egészíti ki. (24. §.) Ezen szabályok mérvadók nálunk előnyomozás teljesítésére nézve, melytől eltérő joggyakorlat nem fejlődött ki.

A fejtegetésem elején említett bűnperben az alapvizsgálat Ujfalusi Lajos ellen folyt. A lopás elkövetése után a postaigazgatóság kiküldötte megjelent Gyomán, napokig inquirált, a gyanusítottat letartóztatta és ezt, valamint az iratokat napok mulva szolgáltatatta át a csabai járásbíróságnak. Hogy ezen eljárás merőben jogsértő, a polgárok személyes szabadságát lábbal tipró, az kézen fekvő igazság. A postaigazgatóság mandatariausa, mint csakis káros fél képviselője, nyomban, mihielyt a lopásról tudomást szerzett, tartozott volna a sárga könyv 19. §-a értelmében *azonnal* följelentést tenni a kir. ügyésznek, vagy a kir. bíróságnak, de tartózkodnia kellett volna minden lépéstől, mely törvényteleniséget foglal magában, már pedig az általa önhatalmulag keresztül vitt nyomozás a perjog alapelveit sérti. De nemcsak *nyomozott* a biztos, hanem Ujfalusi Lajost le is tartóztatta. Sajnos, a polgárok személyes szabadsága nálunk vajmi gyér oltalomban részesül, a BTK. 193. §-ánál mindig felüti hydra-fejét azon problematicus kérdés, hogy a letartóztatás mikor *«törvénytelen»*. Most eltekintve ennek fejtegetésétől idézem a sárga könyv 40. §-át, mely kijelenti, hogy: *«A büntett elkövetésén kapott egyén mindenki által elfogathat, köteles azonban az elfogó azt haladéktalanul a legközelebbi község elöljáróságának vagy közbiztonsági közegének átadni.»*

Tehát minden polgár jogosult a *tettenkapott* gonosztevőt letartóztatni, de hogy a személyes szabadság megsértését el ne kövesse, köteles a letartóztatott egyént a *nyomozat teljesítésére* jogosított közegeknek, vagyis a községi elöljáróságnak, esetleg valamely közbiztonsági közegnek átadni.

A postaigazgatóság mandatariausa *csakis* a 41. §. értelmében lett volna jogosított a gyanusítottat letartóztatni, vagyis *tettenkapás* esetén, s pedig azért, mert a 20. §. szerint előzetes letartóztatásba a vizsgálóbíró kivül csakis azon hivatalos személyek helyezhetik a gyanusítottat, kik a nyomozat foganatosítására hivatvák, t. i. a községi elöljáróság és a közbiztonsági tisztviselők. S ez perjogi szempontból fogva fel a kérdést, másként nem is lehet, mert büntető perjogi *kényszerintézkedésre csak azon hatóság vagy a hatóság azon tagja jogosult, kinek hatáskörébe tartozik a büntető eljárásban való aktív részvétel*. Az mitsem változtat a dolgon, hogy a kincstár károsodott, mert ezen téves eszméből kiindulva, ha az *állami* gymnasium cassáját meglopják, az igazgató vagy az ez által megbízott professor ép oly jogon letartóztathatná a gyanusítottat, ép úgy vallathatná, hallgathatná ki a tanukat s szembesíthetné, mint a postaigazgató mandatariausa. Hogy ez jogellenes eljárás, mely a polgárok *személyes szabadságát sérti* (BTK. 193. §.), az a kifejtetteket figyelembe véve kézen fekvő igazság. Lássuk már most a postaigazgató mandatariausa a vizsgálat során történt beavatkozását, midőn már nem Ujfalusiban, hanem Czikora János vasuti őrből vélték felfedezni a tolvajt.

Itt röviden végezhetek. A megbízott eljárásának törvénytelenisége még szembeszökőbb, mert a beavatkozás nem a *nyomozat*, hanem a *vizsgálat* során történt.

A vizsgálat során a jogkör határai még élesebben dom-

borodnak ki, itt már a vizsgálatnak egyedüli ura a vizsgálóbíró, ki csak az őt kirendelő törvényszék utasításainak tartozik meghajolni, de vizsgálati tervébe a *perfelek* ép úgy nem avatkozhatnak be másként mint indítvány útján, mint a nyomozásra jogosított hatóságok, melyek előbbi *önálló* s aktiv szerepkörükből *várakozó állásba* helyezkednek s csak a vizsgálóbíró *megkeresésére* járnak el.

Midőn tehát a postaigazgató megbízottja a *vizsgálat* során is beavatkozott, kétségtelenül jogtalan volt eljárása, de a felelősség a *perjogi elvek megsértéseért* már nem a posta közegét,¹ hanem a vizsgálat vezetésével megbízott bírót terheli, ez tartozott jogait megóvni, ennek állott érdekében külső beavatkozásokat visszautasítani.

Az elmondottakból következik, hogy miután a *sértettet* illetőleg károsítottat nyomozati cselekmények *soha* nem illetik meg, a postaigazgatóság az ugynevezett postalopások esetén soha sem jogosított semmiféle nyomozati cselekmények megtételére.

Vizsgálatot tarthatnak ugyan, *de csak fegyelmi vizsgálatot*, itt tanukihallgatást eszközölhetnek, de személyes szabadságától soha senkit meg nem szabad fosztaniok, kivéve a tettenkapás esetét; bűnüldözés szempontjából *nyomozatot* itt sem foganatosíthatnak, mert a posta nem *bűnüldözési, hanem közlekedésügyi, forgalmi* hatóság.

VARGHA FERENCZ,
alügyész B.-Gyulán.

Különfélék.

— A kir. Curia köréből. Hirlik, hogy a II. polgári tanács rég üresedésben levő elnöki állása most már rövid idő alatt be fog tölteni. Ez csakugyan nagyon sürgős szükségnek tekintetik is a Curia kebelében, szemben a fenforgó nagy ügyhalmazzal, s tekintettel a judicatura gyorsabbításának kívántatóságára. Másrészt az illető körökben nagy érdeklődéssel néznek az állás miképeni betöltésének elébe is. Vannak, kik alaposnak tartják azon értesülésüket, miszerint a táblai tanácselnökök valamelyike fogna ezen tanácselnöki helyre kineveztetni; míg mások jogosultnak találják, hogy ugyanazon eljárás követtessék, mint a III. tanács elnökségénél, melyre az egyik curiai bíró lett meghiva.

— A Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságának programja. Ama kérdéseket, melyeket a börtönügyi bizottság fokozatosan tárgyalni, illetőleg megvitatni szándékozik, a következő összeállítás tünteti fel:

I. a) A magyar büntető törvény büntetési és börtönrendszere. b) Börtönrendszerének eddigi végrehajtása főbb vonásokban.

II. A börtönépítkezés alapelvei, különös tekintettel börtönrendszerünkre, hazai viszonyainkra és a költségekre.

III. Letartóztatási intézeteink a fegyházak, kerületi börtön, fogházak, államfogházak, közvetítő és javító intézetek ismertetése, különös tekintettel az építkezési, elhelyezési és felszerelési viszonyokra, valamint figyelemmel e program egyes pontjaira.

IV. Börtönügyi igazgatásunk szervezete és a végrehajtó közegek kiképzése.

V. A letartóztatási intézetek rendje. Fölvétel, házi rend, bánásmód, fegyelem, osztályozás, feltételes szabadságra bocsátás, elbocsátás.

VI. Oktatásügy. a) Valláserkölcsei oktatás. b) Elemi oktatás. c) Börtönkönyvtárak.

VII. Egészségügy. a) Levegő. b) Élelmezés. c) Egyéb egészségügyi viszonyok és a betegápolás általában. d) Különösen az elmebetegek.

VIII. A rabmunka. — Alapelvek, a foglalkoztatás módjai, a jövedelem hováfordítása.

IX. Külön intézetek: a) Rendőri, letartóztatási intézetek. b) Nevelő és javító intézetek ifju büntettek elhelyezésére. c) Tébolyda elmebeteg elítéltek számára.

X. Az állam támogatása a társadalom részéről: a)

¹ L. a vizsgálóbíró felelősségéről *A vizsgálat vezetése* c. cikkem. en elmondottakat, *Jogt. Közl.* 1888. 8. szám.

A jogi seminariumokról.

IV.¹

A mondottak eléggé indokolják, hogy a figyelem nálunk is a jogi seminarium és vele rokon intézmények felé fordult. De ezzel egyszersmind időszerűvé vált az a kérdés is, hogy a mi társadalmi és oktatási viszonyaink között mily jelentősége és szerepe lehet egy olyan intézménynek, a mely az oktatást közvetlenebbé teszi és ellenőrzi, a tanulót passivitásától aktivitásra, személyes munkára vezényli.

Senki előtt sem titok, hogy visszas politikai helyzetünk, mostoha állapotaink következtében nálunk a szellemi élet ujjabb keletű; hogy midőn a többi civilisált államok a szellemi fejlődés magas fokán voltak már, mi még mindig, mint az őállapotban élő ember a physikai létért küzdöttünk s hogy mindez csak alig néhány évtizede szűnt meg.

Mi sem természetesebb tehát, mint hogy a köz-, a társadalmi és magánéletben számos olyan jelenségre akadunk, melyek kétségtelenül bizonyítják, hogy kulturális fejlődésünk — általában szólva — alacsonyabb fokú, hogy a szellemi életre kisebb hajlandóságunk van, hogy a szellemi munkára kisebb tapasztalattal, kisebb qualificatióval bírunk. Ezen ép oly kevésbé lehet megütközni, mint pl. azon nem, hogy iparunk fejletlen; az ellenkező lenne csodálatos és hihetetlen. — Talán még bajnak sem tekinthető, csak tényleges állapotnak, mely azonban komoly bajjá válhatnék, ha tudatával nem bírnánk, különösen az egyes intézmények szervezésénél.

Ennek veszedelme azonban nem fenyeget. Legalább a figyelmeztetésben nincs hiány. Nem mulik el alkalom, hogy társadalmunk figyelmeztetve ne lenne azon nehéz munkára, mely általános műveltsége érdekében még vár rá. Tekintsük csak például a folyó tanév megnyitásának alkalmát. Hetekig nem képezte egyéb a nyilvános discussio tárgyát, mint társadalmunk teendői, hogy életében, szokásaiban, erkölcsiében a nyugoti civilisatio mellé emelkedhessék. A hivatott közegek erről értekeztek, majdnem minden hirlap erről cikkezett. Örvendetes jelenség, mert sok biztosíték rejlik benne, hogy az előnyös változás nem fog elmaradni.

De társadalmunk ez állapota jelentékeny mérvben kihat a közoktatásra is. Nyugoti államokban a komoly munka iránti érzéket, a szellemi munka becsének tudatát és az erre való alkalmatosságot az ifju magával hozza már a felső oktatásba, megszerezve a szülői háznál és az alsóbb iskolákban. Szerény nézetem szerint a magyar, azután meg a német és francia tanuló között a főkülönbség nem a megtanult adatok nagyobb vagy kisebb számában rejlik — e hiányt könnyen lehetne pótolni —, hanem abban, hogy ez utóbbiak a szellemi munkára megfelelőbb nevelést nyernek, megfelelőbb szokásokat szereznek.² A miből természetesen az is következik, hogy szellemi munkára alkalmasabbak, hogy sikert könnyebben érhetnek el.

Nálunk a szellemi élet, az egy Budapestet kivéve, hol pedig a fejlődés sokkal rohamosabb, semhogyl fölületes ne legyen, igen gyenge. A családban, társadalomban — mindig általában szólva — nem a szellemi munka becsé, de annak traditionalis kicsinylése van meg. A középosztálynak bizony csekély része foglalkozhatott azzal, hogy miként dolgozik az emberi elme, miben áll a szellemi munka, azért erre nem is nevelték. Nem a szellemi munkára, hanem ettől elvezetnek hagyományos szokásaink, a melyekkel tehát meg kell küzdenünk, hogy sikert érjünk el. De a hagyományos felfogás-

sal, életnézettel szembeállni nem képez könnyű feladatot. Találóa mondja Hugo Victor odáihoz irt előszavában: «ha azt akarod, hogy másképp legyen igazad, mint a többinek: tizszeresen igazadnak kell lenni.» De honnan vegye ehhez az ifju a szükséges erőt, tapasztalatot? A társadalom, család nem segíti — -- tehát csak a felvilágosodott közoktatás képezhet forrást.

De e szerint nálunk az oktatásnak még egyéb feladata is van, mint más, haladottabb államokban: elhárítani azokat az akadályokat, melyeket sajátlagos viszonyaink gördítenek az oktatás érvényesülése elé s csak azután gondolhatunk arra, hogy az oktatás, mint ilyen, hatással legyen.

E körülmények között azt hiszem, senki sem fogja tagadni, hogy az az intézmény, mely a tanár befolyását a tanulóra közvetlenebbé teszi, mely a tanulót folyton szellemi munkára ösztönzi, a munkában vezeti és a munkát ellenőrzi, kétszeres értékkel bír. S ha a külföld eljutott volna már arra a szellemi magaslatra, hogy felső oktatása ilyen kisegítő intézményekre nem szorulna, nekünk kellene azokat kitalálni és alkalmazni. Így pedig csak egy feladatunk lehet, hogy minél gyorsabban kövessük a jó példát.

A seminariumoknak és vele rokon intézményeknek még az az előnyük is van, hogy megvalósításuk vajmi csekély akadályokba ütközik, s hogy ezek is némi jóindulattal és tapintattal mintegy maguktól enyésznek el.

Mi akadályozza pl. jogi főiskoláinkat, hogy kezdetnek egy jogi és államtudományi seminariumot ne szervezzenek.

A költségek alig jöhetnek tekintetbe. Még ha a német jogi seminariumok költségvetését fogadnánk is el, pedig ezen egyszerűsíteni is lehet, a budapesti vagy kolozsvári egyetemeken a jogi seminarium intézménye évenként alig kerülne 3—400 frtba. A greifswaldi egyetem jogi seminariumának évi kiadása u. i. 600 márka, s ebből jelentékeny rész könyvek bevásárlására fordítatik; a berlini jogi seminarium pedig évi 750 márkába kerül, mely összegből 100 márkát a könyvtárnak kap s a többin szintén könyveket vesznek.

De, mint mondtuk, e kiadásokat megkisebbiteni is lehet. A szükséges helyiség, egy munkaszoba, melyben 15—20 tanuló nyugodtan dolgozhatik, bizonyára meglesz minden felső tanintézetben. A külön könyvtár pedig csak előnyös, de nem elkerülhetlenül szükséges; a forrásmunkák az intézeti könyvtárakból is beszerezhetők lennének. Az egyetemi könyvtárak magánhasználatra ugyis kölcsönöznek ki, miért ne adnának tehát az egyetemnek oktatási célokra.

A gyakorlati órák a főcollegium mellett időszakonként tartva, az illető tanárnak hetenkint 1—2 óráját vennék igénybe, s az eredmény nagyobb erre, mintha ez idő alatt bármily jeles speciál-collegiumát tartaná meg. A budapesti egyetemen ma is tartanak már néhány gyakorlati órát, s a mit az eredményről tudunk, az csak általánosításokat sürget.

De a hol a viszonyok, mintegy természetesen a seminariumi és vele rokon oktatási módra utalnak, ezek a vidéki jogakadémiák. Ez oktatás módnak ügyes alkalmazásával újjá teremthetnék, rehabilitálhatnák magukat és létjogukat bizony jobban indokolnák, mint a közrésztvéhez fordulás által.

E kis intézetek távol a szellemi központoktól, elhagyatva, nyomva az előítélet által elháríthatlan akadályokkal küzdenek, hogy mint tudományos testek az egyetemek illető karai-val a versenyt kiállhassák. Továbbá székhelyeik, kis vidéki városok, arra sem alkalmasak, hogy valaki nagy látkört szerezzen s hogy a dolgokat európai szemmel tekintse. Mindez elég baj a tanárookra nézve.

De a mi az oktatás sikerét illeti, az említett methodus alkalmazásával, azt hiszem, az egyetemi oktatás eredményét elsérhetnék. A sokszor felhozott hátrányok, a tanulók csekély száma, egyszerűbb, patriarchalisabb viszonyok most előnyükre válnának. Az élet nem vezeti el a tanuló ifjut hivatásától,

¹ Az előbbi közl. I. az 5., 6. és 9. számban.

² Nem lehet jelenleg feladatunk e kérdés bővebb fejtegetésébe bocsátkozni; számos érdekes mű ugyanis eléggé megvilágítja már. Különösen utalunk Lánczynak *A felső oktatás és az új magyar közműveltség* című dolgozatára, mely — eltekintve, hogy az angol egyetemi rendszerből a continens egyetemi rendszerére sokkal több következtetést von, mintsem a két rendszernek teljesen különböző volta megengedné — számos és igen figyelemreméltó igazságokat tartalmaz.

mint a nagy város mozgalmái. A tanár hatása zavartalanabb lehet a tanulóra s a tanulás nyugodtabb, bemélyedőbb. Az európai litkór etc. megszerzése pedig nem gondolnám, hogy a 17—20 éves ifjunak volna hivatása, különösen nem rendszeres alaptanulmányai rovására.

A seminariumok és vele rokon intézmények szervezése a jogakadémiákon még annyi nehézségekbe sem ütköznék, mint az egyetemeken, a hol a hallgatók nagy száma kezdetben mindenesetre gondot adna.

Az akadémiai könyvtárak, általában szólva, hiányosak arra, hogy, mint valamely felsőbb tudományos test szak-könyvtárai, az igényeket kielégíthetnék, de megfelelőek mint kézi könyvtárak. E tanintézetek hallgatóinak számát tekintve elégséges lenne, ha félékenként váltakozva egy jogi és egy államtudományi seminarium működne, a szaktanárok váltakozó vezetése alatt, kik a seminariumi oktatást esetleg a köteles óraszámra tudhatnák be. Nem gondolnám, hogy valamely jogakadémián 40-nél több tanuló volna, kik kellő képességgel, képzettséggel és idővel rendelkeznének, hogy iskolai tanulmányaik mellett még önálló buvárkodásban, a tudományok készítésében is kísérletet tegyenek. Ez is hihetetlen magas szám, melyet szerzett tapasztalataim alapján 10—15-re volnék hajlandó reducálni. A felvételi vizsgának u. i. igen szigorúnak kell lenni, mert különben az időelőtti producálásra való vezetés az ifju egész jövőjét s az intézmény egész hatását veszélyeztethetné.

Az egyes főcollegiumokból tartandó gyakorlati órákra pedig a jogakadémiák illető tanfolyamai, 20—25 hallgatóval, a rendes és természetes közönséget képezik. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy örömezt résztvevőkben nem lenne hiány. Tanintézetünkben többször tartottam gyakorlatokat a politikából és 7 év óta rendszeresen tartok a közjogból. S noha ez órák speciál-collegiumok, tehát választásuk a tanulók kényétől függ, még sem volt reá eset, hogy az egész tanfolyam ne választotta volna. Hasonló tapasztalatokra jutottak kartársaim is, kik közül szintén többen tartanak gyakorlati órákat. Sőt előfordult az az eset is, hogy egyes főcollegium mellett a tanár nem hirdetett gyakorlati órát s az illető tanfolyam ennek tartására testületileg kérte föl.

E gyakorlati órákon úgy tanítunk, a mint azt a tárgy természete és egyéb körülmények igénylik. Majd valamely előadott főbb kérdést a tanulók közreműködésével részletezünk, vagy forrásokat tanulmányozunk, esetleg valamely alapvető munkát ismertetünk és így tovább. S a résztvevő tanulók szorgalma a legszigorubb igényeket is kielégítheti.

Végül még csak azt jegyzem meg, bár talán mondani is fölösleges, hogy az ép ajánlott intézmények hatását, mint mindenét a világon, el lehet rontani; hogy a buzgó németeknél, valamint Franciaországban is előfordul az eset, hogy ezeknek nincs teljes eredménye. De a hibát, mint évek előtt e lapok hasábjaim irtam már, soh'sem az intézményben, hanem a résztvevőkben találtam meg; vagy, mint Röder határozottabban kifejezi, mert úgy a tanárra, mint a tanulóra kényelmetlenek voltak.¹

Dr. NAGY ERNŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A sajtójogi elévülés és a kir. Curia.²

Tehát bekövetkezett a mitől tartottunk. A kir. Curia a sajtójogi elévülés kérdésében — hogy következetes legyen — oly határozatot proclamált, mely a büntetőjognak egész rendszerét halomra dönti, és a világos törvény helyett egy alapján téves jogfelfogásnak biztosít uralmat az ország legfőbb törvényszékének ítélkezésénél.

¹ I. m.

² Lásd jelen számunk mellékletében. 115. sz. a.

Szerk.

E lapok hasábjain (1886. 53. sz.) rámutattunk amaz anomáliára, hogy a kir. Curia az 1848: XVIII. t. cz. 28. §-ában a magán-sajtópanaszok elévülésére megállapított két esztendő — melyet az életbeléptető törvény érvényben fentartott — általános eljárási elévülési időnek tekintti (a btk. 106. §-a 4. p. megállapított három évi vétségi elévülési idő helyett), mely mellett a btk. 112. §-ában meghatározott három havi indítványi időt tekintti most már a magán-sajtópanasz megtételére kiszabott határidőnek; terjedelmesen kifejtettük, hogy ezen judicaturának téves voltát legjobban bizonyítja azon körülmény, hogy az 1848: XVIII. t. cz. 28. §-a egy és ugyanazon pontban intézkedik a hivatalból üldözendő sajtóbüntettek és vétségek feljelentési idejéről is, melyet 6 hónapban állapít meg. Azzal érveltünk, hogy ha a két esztendő nem mint a hogy mi hiszszük és a mint a btk. indokaiból is világosan kitűnik, egyszerű sajtópanasz-bejelentési idő, hanem általános elévülési idő volna, akkor a hivatalból üldözendő sajtóbüntettek- és vétségekre vonatkozó 6 havi időt is — nem mint eddig gyakorlatban volt — a kir. ügyész részére megállapított feljelentési időnek, hanem szintén általános elévülési időnek kellene tekinteni; már pedig — így érvelünk — ily felfogásnak bizonyára senki sem hódolhat, ha csak a büntetőjogi elméletet és az elévülés rendszerét halomra dönteni nem akarja. Mert abban ugyancsak nem volna ratio, hogy pl. a btk. 134. §-ába ütköző felségsértésre való felhívás, ha csak szóval, gyülekezeten követtetik el — tehát kisebb hatályossággal, mert verba volant — az eljárás tekintetében 10 esztendő alatt évülne el (büntetése 5—10 évig terjedhető fegyház lévén), míg ha nagyobb hatályossággal nyomtatvány után követtetik el, az elévülési idő 6 hónap volna. Egyik irányban 10 esztendő — másik irányban 6 hónap! Vagyis, hogy ad absurdum demonstráljam: mily helytelen a 2 esztendőnek általános elévülési időnek való alkalmazása — mutattam az ugyanezzel fentartott 6 hónapi időnek is valódi jellegére rá. Mert szerintem a consequentia csak az lehet, hogy a sajtótörvény 28. §-ában foglalt 6 havi időt is általános elévülési időnek tekintsék, a minek pedig képtelensége — úgy hívem — bárkinek is azonnal szemébe ötlük.

És mi történt?

A kir. Curia concequens maradt; consequens — habár a törvényesség és jogosság rovására.

G. I. elleni sajtóügyben — melynél a kir. főügyész-ség képviselte a vádat, mert hivatalból üldözendő sajtóbüntettről volt szó — és melyben az esküdtzéki végtárgyalást a budapesti sajtóbíróság előtt megtartották, a kir. Curia 1094/1888. számú határozatában kimondta, hogy az eljárás a sajtótörvény 28. §-a értelmében elévült, mivel a sajtóbíróság 6 hó és 26 napig nem szorgalmazta az ügyet.

A kir. Curia tehát ezen határozatával teljesen érvényre juttatta a magán-sajtópanaszokra vonatkozólag már állandóan gyakorolt ama nézetét, hogy a sajtótörvény érvényben maradt 28. §-a mely így szól: «Minden olyan, sajtóvétség, mely ellen hivatalbóli megtorlásnak van helye, *hat hónap mulva*, a mely ellen pedig csak magánkereset indítható 2 év mulva idősül el s az általános elévülési időre és nem a feljelentésre kiszabott határidőre vonatkozik.

A sajtójogi elévülés kérdését tárgyzó, e lapokban megjelent mult cikkemben igyekeztem már e felfogás téves voltát minden irányban kimutatni.

Hangsúlyoztam, hogy amennyiben az eddigi gyakorlat szerint is a hat havi időt mint a közzévaló elé szabott *feljelentési időt* tekintjük, ebben van ratio, mert ennek politikai háttere van és a sajtótörvényünk megalkotásával kapcsolatos szellemből folyik: hogy t. i. a politikai természetű köz-sajtóvadás által való üldözésnek ezzel az idő tekintetében bizonyos szűkebb korlátokat szabjanak. És ilyen szempontból tekintve nincs azon mit megütközni, hogy a csekélyebb

hiszen a táblabírák közül harmincz akár állandóan az illető elnöksége alatt levő törvényszék székhelyén tartózkodják; ezek nem sokat fognak referálni, de napidíjuk meg jelentékeny költségzaporulatot fog előidézni.

Harmincz kir. táblai bíró hasonnemű foglalkoztatása (s bizonyára a jelesebb erőké) oly munkaerő-fogyatkozást idézne elő, hogy örvendetes dolog lesz, ha a megmaradtak a rendes perekre nézve egyáltalán currensben tudnak maradni; ha pedig a végrehajtási ügyekben való másodfoku bíraskodás továbbra is a kir. táblák kezében maradna meg, a mi alig volna kikerülhető, akkor a hátralék betegség újból ki fog ütni.

Hát a büntető bíraskodással hogy hozzuk kapcsolatba ezt a rendszert? A miniszter ur tervezete szerint a bűnvádi eljárás a kir. tábla decentralisatiójával már rövid időn életbe lépne, a mint halljuk, a bűnvádi eljárás tervezete már készen is van. Ha most már gőzerővel dolgoznának is e részleges szóbeli polgári eljáráson, legjobb esetben a kettő egyszerre lépne életbe, ha ugyan nem előbb a bűnvádi.

Hogy váгна össze mostan már a kettő. Ha mesterségesen akarnának chaost teremteni, úgy jobb és tökéletesebb módot ki nem találhattak volna. A kir. táblák is félig szóbeliségre, félig írásbeliségre és még első folyamodású bíraskodásnál való elnökösödésre lennének berendezve. Végre pedig a Curia is fele részben (az írásbeli perekben) tény- és jogkérdésben, fele részben pedig (a járásbírói szóbeli perekben) csak a jogkérdésben bíraskodnék. Minden ponton kettős berendezés, kettős költség.

Végre kettős munka és kettős költség a törvényhozási munkálatoknál is. Igen jól van tudva, hogy úgy a járásbírói, mint a törvényszéki eljárásoknál nagyban és egészben ugyanazon szabályok léteznek; a mi eltérés van a két eljárás közt, az 30—40 szakaszban kelletén tul kifejthető. Ha tehát csupán a járásbírói eljárások előtt akarjuk is meghonosítani egyelőre a szóbeli eljárást, ha azt akarjuk, hogy az a célnak megfelelően, ép olyan teljes perrendtartást és épen oly részletesen és jól kell kidolgozni, mintha ugyanazt a törvényszékeknél is be akarjuk hozni. Mi értelme van tehát annak, hogy egyelőre csak a járásbírói eljárások részére alkotassék meg a szóbeli eljárás, midőn ugyanazon fáradsággal a törvényszékekre is kiterjedő teljes szóbeli eljárást lehet szerkeszteni?

Nem elegendő az a complicatio, melyet a csaknem naponkint változó partialis törvények az alkalmazásnál előidéznek? Hát most még kétféle polgári perrendtartásunk is legyen?

Ebből a szóbeliségből nem kérünk, maradjon inkább egyelőre a mai írásbeliség; de siettessék a teljes szóbeliség megalkotását a polgári eljárás terén, hogy a bűnvádi eljárással egyszerre legyen életbeléptethető. Alkossák meg a végleges bírói szervezetet egységesen a két eljárás követelményeinek figyelembe vételével s akkor majd magától ki fog pattanni annak a fogalomnak a tartalma, a mit *egységes con-ceptio*-nak nevezünk.

Dr. NAGY DEZSŐ.

A törvényhozás és az öröklési jog alakulása.

Tekintettel a magyar öröklési jog tervezetére.

Irta dr. Kohler J., würzburgi egyetemi tanár.

X.¹

A mi a köteles részre jogosított személyt illeti, a tervezet helyesen a lemenőkre, szülőkre és házastársakra szorított. A testvérek igaz, hogy ethikai vonatkozásaikban igen közel állanak egymáshoz, de vagyoni viszonyaikban alig annyira, hogy a vagyon egy részére vonatkozó várományos jog meg

¹ Az előbbi közl. I. a m. é. 48., 49., 50., 51. és f. é. I. és 10. számban.

volna állapítható. És még a testvéreknek turpis persona irányában való előjogára vonatkozó rendelkezés is alig bir mélyebb gyökerekkel az életviszonyokban. Az is nagyon indokolt, hogy a felmenők köteles része az atyánál és anyánál tovább nem ér, a további felmenők a köteles rész előnyét már nem érdemlik.² De nincs elegendő ok arra, hogy a törvénytelen gyermekek a természetes anya felmenőinek irányában a köteles részből kizárassanak (83. §.). Igaz, hogy az ily gyermek az anyai rokonságra nézve nagyon kényelmetlen lehet, mindamellett test az ő testéből, vér az ő véréből; és annál kevésbbé kellene tőle az anyai családban szerény állást megtagadni, mivel az atyai család előle egészen vagy részben el van zárva.

A köteles rész mennyiségével — a törvényes örökrész $\frac{1}{2}$ -e a lemenőknél, $\frac{1}{3}$ -a a felmenőknél³ és a házastársnál a körülményekhez képest (83., 92., 95. §§.) — teljesen egyet lehet érteni.⁴ A köteles rész mennyiségének különbsége a szükségörökösök (gyermekek) számához képest, észszerű jelentőséggel bir ugyan, de a dologgal való egyenlő elbánás lényegesen megkönnyíti a dolgot, és döntő okok nem szólnak különböző elbánás mellett a gyermekek számának különbsége esetén.⁵

A legnagyobb nehézségeket a köteles rész joga az ajándékozások tekintetében mutatja, a minél fogva az irányadó viszonyok tárgyalását utoljára hagytuk.

Itt két dolgot jól meg kell különböztetni: Mely ajándékozások veendőek tekintetbe, ha a köteles rész kiszámításáról van szó? És mely ajándékozások lehet megtámadni, mikor az örökösödés tárgyát képező vagyon a köteles rész kielégítésére nem elégséges? A tervezet abból indul ki, hogy nem valamennyi ajándékozást kell beszámítani — a mit önmagában senki sem fog kifogásolni —, alkalmi ajándékoknak, közönséges járulékoknak jótékony egyletek javára stb. a köteles részhez semmi közük sincs. Ellenben alig tartom tanácsosnak, hogy csak oly ajándékozások számíttassanak, melyek már oly személyek létezésének idején tétettek, kik később szükségörökösökké lesznek.⁶ A tervezet maga is ezt a gondolatot meggyengíti akként, hogy ha akkor a köteles részre jogosított örökösöknek csak egyike is életben volt, a későbbi leszármazók is hivatkozhatnak erre; és hogy a le-

² Másképen a Code civil a. 915., porosz Landr. II. 2. §. 501., ausztr. tkönyv 763. §., zürichi tkönyv 2033. s. köv. §§., szász törvénykönyv 2565. §. — Helyesen Mommsen: *Entwurf* 451. I.

³ Lásd ausztr. polg. tkönyv 765., 766. §§.

⁴ Azzal is egyetértek, hogy viszonylagos köteles rész be nem hozatik, úgy hogy az örökhagyó a gyermekek javára tán többről rendelkezhetnék, mint harmadik személyek javára (igy Petersen a 14-ik német jogászgyűlés tárgyalásaiban, 69. s. köv. II.). Az ily viszonylagos köteles rész sok tetszetős tulajdonsággal bir, de egyrészt ismét a rendelkezési szabadság nagymérvű megszorítására, másrészt nagy bonyolodtságokra és nehéz complicatiókra vezet, a mint a francia jog az ő specialis hitvestársi szabad részével bizonyítja.

⁵ Különösen el nem ismerhetem döntőknek Bruns indokait (*Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft* II. 213. s. köv. II.). Van valami behizelgő abban, ha mondjuk: Minél több gyermeke van valakinek, annál inkább korlátozza magát rendelkezéseiben. De e mellett szem elől nem kell tévesztetni a másik tényezőt: a vagyon nagyságát és a harmadik tényezőt, a gyermekek állását, tehetségeit, kilátásait. Szabad tért kell itt a végrendelezőnek hagyni, nem szabad egyes eset nehézségei miatt a végrendelezőt oly korlátok közé szorítani, melyek más részen ismét a legszebb és legnemesebb életnyilvánulásokat megakadályoznák. Különösen nem szabad a végrendelezőnek lehetetlenné tenni azt, hogy vagyonának tetemes részét előre juttassa az egyik vagy a másik gyermeknek, kinél kiváló eredményeket remélhet.

⁶ Ugyanez a gondolat vezeti az ausztriai tkönyv 951. §-át is. De ennek az egész anyagnak tárgyalása az ausztriai jogban, úgy mint a porosz jogban nem tökéletes; jobban a Code civilben, habár ez más rész felé tuloz. A rabbinus jog (Fassel: I. 396. l.) abból az elvből indul ki, hogy az öröklési jognak nem szabad valakit korlátoznia az ő rendelkezéseiben inter vivos. A zürichi tkv 2046. §-a az ajándékozások megtámadását csak akkor engedi meg, ha az «lényegileg azt a szándékot rejt, hogy az öröklési jog kijátszassék és az örökösötől a köteles rész elvonassék.»

származók akkor is beszámíthatják az ajándékozást, ha csak az ajándékozás idején az a házasság fenállott, melyből a leszármazók erednek. Igaz, hogy méltánytalansághoz vezethet, ha valamely megajándékozott személy támadtatik meg, ki az ajándékot oly időben kapta, mikor szükségörökösre még senki sem gondolt. De ez más, lényegesen különböző kérdés. Az első kérdés az, hogy nem kell-e az ily ajándékozások a köteles rész kiszámításánál tekintetbe venni, annak a köteles résznek kiszámításánál tudniillik, melyet azután a szükségörökös az örökségből vagy később megajándékozottakkal szemben érvényesíthet? A köteles rész kiszámítását, a köteles rész mennyiségének megállapítását jól meg kell különböztetni annak érvényesítésétől az egyik vagy a másik megajándékozottnak igénybe vételével. Azzal, hogy valamely ajándékozást a köteles rész mennyiségének megállapításánál beszámítunk, nincs mondva az, hogy az ajándékozás köteles részre való igénynyel még is támadható. És ebben a tekintetben azt kell tartani, hogy annak az embernek, ki előbb vagyonát átruházta, annál több oka van, vagyonát a szükségörökösök részére összetartani; és helytelen gondolat az, hogy a gyermekeknek csak abban a vagyonban van morális részek, mely születésük idejében még megvolt: mindenki a családjáért él, nem csak a jelenbeli, hanem a jövőbeli családjáért is. Ha például egy ember 50,000 frt vagyonnal 40,000 frtot elajándékozott és utóbb megnősül és két gyermek s 50,000 frtnyi vagyon hátrahagyásával elhal, akkor egészen igazolt, hogy a köteles rész ne 50,000, hanem 90,000 frt után számíttassék — mert törhetőnek találhók-e, hogy ugyanaz az ember még egyszer jogositva legyen 50,000 frt-jából talán további 25,000 frtot ágyasának hagyományozni, és a gyermekeket, kiket máris megcsökkentett vagyon birtokában nemzett, még azontul is megrövidíteni? Ha a köteles rész ily módon ki van számítva, akkor első sorban az örökség ellenében érvényesítendő; ha ez nem elégséges, akkor kellene az ajándékozásokra visszatérni, még pedig a későbbiekre előbb, azután a korábbiakra.

Itt már most az ideje, a másik szempontot figyelembe venni. Ha a megajándékozott oly időben kapta a dolgot, a mikor az ajándékozónak vagy nem voltak szükségörökösök, vagy kilátása sem volt ilyenekre,¹ vagy oly időben, midőn az ajándékozó vagyoni viszonyok között volt, melyek azt az ajándékozást tekintettel korábbi ajándékozásokra sem tüntetik fel tulságosnak vagy terhelőnek: akkor az ajándékozott a szükségörökös ellen exceptióval védheti magát, mivel ily esetekben a jóhiszemű szerzésnek védelme az első szabály. A köteles rész joga nem kivételes és különleges jog ugyan, de oly jog, mely minden más jogos tekinteten keresztül nem törhet.² Ily esetben a szükség úgy hozza magával, hogy a köteles rész fedezetlen marad; fedezetlen marad, mert jogi akadálylyal találkozik; fedezetlen marad, mint mikor a megajándékozott fizetése képtelen és ennél fogva tényleges akadály áll az érvényesítés útjában.

Ez a gondolat talán még arra kiterjeszthető, hogy bizonyos számú évek multán köteles rész címén való megtámadás harmadik személy ellen többé egyáltalán helyt nem foghat,³ hacsak tán a szerző részéről a szükségörökös érdekei elleni tudatos cselekvés nem forog fen. És hogy a köteles részre való igény az ajándékozott és örökösök ellen csak személyes igény lehet, nem pedig actio in rem vagy actio in rem scripta (mint a franczia jogban), ez magától értetlik:⁴ a kötelesrész joga nem szabad hogy a tulajdonnak kiszámít-

¹ Azt az esetet is tekintetbe kelljen-e venni, mikor szükségörökös létezett, de egyuttal kitagadási ok (Mommson: *Entwurf* 517. §.)? Nem kell, mert nincs kizárva a megbocsátás, és ezt mind az ajándékozó, mind a megajándékozott figyelembe venni kötelesek.

² Lásd még Mommson: *Entwurf* 488. s. köv. II.

³ V. ö. porosz *Landr.* I. 11. §. 1113., Mommson: *Entwurf* 508. §. és 487. II.

⁴ V. ö. még Schultzenstein i. m. 211. I.

hatlan ingására vezessen.¹ Ily módon egyszerű és alkalmas, a különböző törvényhozási követelményeknek lehetőleg megfelelő eredményekhez jutunk. Ez által az előnyök is, melyeket a franczia szükségörökös-jog nyújt, a római — modern köteles rész — jog előnyeivel egyesülne.

A köteles rész jogának egy utolsó kérdése felmerül még: Hogyan kell elbánni a szükségörökösnek magának tett ajándékozásokkal? A betudás tárgyát képező ajándékozások a köteles részbe minden esetre beszámítandók: ezekben az örökös előlegül egy darab örökséget kap, és ezzel oly valamit, a mi köteles részének fedezésére van szánva.² A mi a többi ajándékozásokat illeti, azt kellene mondani, hogy ezek mint másnak javára tett ajándékozások a köteles rész megállapításánál számításba jönnek; ha ezután az örökség a köteles rész fedezésére nem elegendő, akkor az ajándékozások leszállítása következne, és pedig az utolsó ajándékozástól visszafelé számítva. Ha e mellett a szükségörökös részére történt ajándékozásra magára is kerülne a sor, akkor a szükségörökös a köteles rész kiegészítése végett önmagához volna utasítandó, a mi azt vonná maga után, hogy a korábbi ajándékozások érintetlenül maradjanak.³

XI.

Hogy modern jognál csak köteles rész jogának, nem pedig alakszerű szükségörökösödési jognak is vagyok szószólója, ez további kifejtést nem igényel — sem alakszerű szükségörökösödési jognak a római jog értelmében, mely tulajdonképen csak addig birt létjoggal, míg a végrendekezési cselekmény a rendelkezést nyilvánossá tette és alkalmat szolgáltatott a kitagadásban fekvő igazságtalanság elleni felszólalásra,⁴ — sem alakszerű szükségörökösödési jognak a rabbinus jog értelmében, mely szerint csak törvényes örökös lehet végrendeleti örökösnek nevezni, de a törvényes örökösök közül tetszés szerint bármelyiket szabad kiválasztani s a többieket (kivéve az elsőszülöttet) mellőzni, mely szerint továbbá minden örökös hagyományokkal tul lehet terhelni, miután a köteles rész joga itt kevésbé kifejezett.⁵ Ez a rendszer szintén abban találja ellensúlyát, hogy erkölcsi jogtalanságnak tekintetik, tanuként szerepelni oly végrendeletnél, melyben valamely örökös mellőztetik, főleg pedig indokolatlanul mellőztetik.⁶ Ennél fogva az ily rendszer szintén csak addig alkalmas, míg a rendelkezésnek tanuk előtt kell történnie és a tanuknak a tartalom szerint nyilváníttatnia — a mit a rabbinus jog maga sem tartott fen.

Azzal a pillanattal, melyben a végrendelezőnek megengedjük, hogy intézkedését titokba burkolja s annak tartalmát a tanuk vagy a közhivatalnok előtt is elrejthesse, az alakszerű szükségörökös jog többé nem képez correctivumot a végrendelezőnek igazságtalansága ellen; és a köteles rész joga az egyedüli eszköz arra, hogy a családot az egyesnek tulhajtott individualismusa ellen megóvjuk. A köteles rész jogában visszatükröződik az az eszme, hogy az egyes csak részét képezi egy szellemi egésznek, hogy az egyén a családban él és a népben, mint az egésznek tagja.

¹ A közönséges és az ó-francia jogra nézve lásd értekezésemet *Zeitschr. f. franz. Civilr.* V. 395. I. — Lá d. száz. tkönyv 2607. §.

² Ennek a beszámításnak történetére nézve kívált Franciaországban, lásd Frétel: *Inviolabilité de la réserve legale*, 394. s. köv. II.

³ Nem találó az, hogy ajándékozások, melyeket a szükségörökös kapott, ennek feltétlenül beszámíttatnak; száz. tkönyv 2609. §., Mommson: *Entwurf* 491. I.; mert ily módon a szükségörökös bizonyos értelemben rosszabb helyzetben van, mint harmadik megajándékozott: a mig a harmadik megajándékozott a megtámadás ellen védve van, ha a köteles rész későbbi ajándékozások megtámadása által fedezhető, addig a szükségörökös kénytelen volna az ajándék beszámítását megengedni, habár későbbi ajándékozások léteznek, melyeknek leszállítása által a köteles részt fedezni lehetne.

⁴ Lásd Köppen: *Grundriss zu Vorlesungen über die Institutionen und Geschichte des römischen Privatrechts*. 171. §.

⁵ Lásd Fassel: I. 382—384. s. köv. II.

⁶ Fassel: I. 387. I.

Segélyezés. Menedékház. *b)* Más humanitárius óvintézkedések: hajléktalanok menhelye, szeretetház, népkonyha, stb.

XI. Az állami és társadalmi működés eredményei: *a)* Pénzügyi eredmények. *b)* Erkölcsi eredmények. A bűnözés okai, nemzetiségi viszonyok, a büntetendő cselekmények szaporodása vagy apadása. *c)* Visszaesés.

XII. Börtönügyi statisztika.

— A Magyar Jogászegyletben f. h. 18-án folytatott az örökjogi vita. Az első szót dr. Schwarz Gusztáv lesz, ki hosszabb előadásban fog reflectálni Dr. Barna Ignác conclusióira.

— Irodalmi hírek. A Zlinszky-féle magánjogi kézi könyv harmadik kiadása pár nap múlva megjelen. — Dr. Plósz Sándor váltójogának második átdolgozott kiadása sajtó alá adatott. Ezen új kiadás a Hoffmann és Molnár könyvkiadó cég útján jelenik meg.

— A budapesti rabsegélyező egyesület évi jelentéséből kiemeljük a következő adatokat. Az egyesület által fentartott menedékházban 1887 folyamán 147 egyén fordult meg. Az előző évekhez képest az emelkedés igen lényeges. Ugyanis 1884. évben 78, 1885-ben 83, 1886-ban 106 volt a létszám. Pénzbeli segélyt az egyesület 1887-ben 722 forintot osztott ki 62 egyén közt. Az egyesület ezenkívül a budapesti fogházakban iskolát tart fen. A múlt évben a miniszter részéről 10,000 frt segélyt élvezett. A rabsegélyezés ügye országszerte öröndetesen halad s ma már a fővárosi együleten kívül kilencz ily intézet működik az országban: Nagyváradon, Brassóban, Erzsébetvárosban, Kecskeméten, Székesfehérvárott, Gyula-Fehérvárott, Karánsebesen, Temesvárott és Pécsen. — A budapesti rabsegélyező-egyesület f. hó 18-án d. e. 11 órakor tartja évi rendes közgyűlését a pestvidéki törvényszék polgári tanácstermében.

— Az egyetemi olvasóköriben f. hó 13-án tartott kísérletkép az első semináriális tárgyalás. Alapul egy bűnügyi eset vétetett. A kísérlet határozottan sikerültnek mondható. A fiatalság feszült figyelemmel hallgatta a teljesen szakszerű vád- és védbeszédet. A plaidoyerik után többen hozzászóltak a kérdéshez.

— A Gerichtssaal büntetőjogi folyóirat Dr. Illés Károly, Makay Dezső és dr. Fayer László munkáiról hoz legújabb ismertetést.

Nemzetközi szemle.

— A német polgári törvénykönyv javaslata közelebb megjelen. Maga a javaslat 33 ívet tesz ki s ára 3 márka. Az indokolás 5 kötetet, 225 ívet tesz. Ára körülbelül 18 márka. — Több ízben volt alkalmunk utalni arra, hogy egyik oka annak, hogy a mi javaslatainkról oly kevés megbeszélés jelen meg, abban keresendő, miszerint e javaslatok túl drágák s ennél fogva csak kevés szakember szerezheti meg azokat. A magyar polgári törvénykönyv részjavaslatai ugyanis az indokolásokkal együtt belekerülnek vagy 20 frtba. A német kormány ellenben az árt igen alacsonyra szabta, kétségtelenül azon célzattal, hogy minél nagyobb elterjedést nyerve, a javaslat alaposan megbeszéltesse minden oldalról.

— A német polgári törvénykönyv javaslata még meg sem jelent s már is alakul egy folyóirat, mely kizárólag e javaslat megbeszélésére és kommentálására lesz szánva. Címe a vállalatnak: *Beiträge zur Erläuterung u. Beurtheilung des Entw. eines Bürgerl. Gesetzbuches*. Szerkesztők: Bekker heidelbergi és Fischer greifswaldi tanárok. A folyóirat füzetekben fog megjelenni. Az első füzet a javaslat beható történetét tartalmazza.

— A német Reichstagban Johannsen képviselő indítványt tett a szabadságvesztés-büntetések végrehajtásának reformja tárgyában. Beszédében utalt arra, hogy a törvény-székek által kiszabott büntetések a végrehajtás módjával tetemesen súlyosbítottak. Felhossa a sajtóvétség miatt elítélteket, kik mint ő maga is tapasztalá — ugyanazon bánásmód alá esnek, mint a többi közönséges gonosztevők, azokkal kényszerítik őket dolgozni, járkálni, étkezni, stb. A következő szónokok (Klemm, Schmidt, Windthorst) elismerik a baj orvoslásának sürgős voltát, felhosszák, hogy még egy s ugyanazon államban is a vidékek szerint más és más a büntetési

s végrehajtási mód és egész Németországra nézve egységes büntetési rendszert követelnek. — A hesseni országgyűlésen Jöst képviselő (social-demokrata) a politikai foglyok szabadságvesztés-büntetésének végrehajtásáról szólva, előadta, hogy neki nem engedték meg a saját ruháinak viselését, hanem daróc rabruhába bujtatták, kényszerítették, hogy szakálát levétesse, és csak 80 pfenning naponkénti lefizetése mellett engedtetett meg, hogy ne rabmunkát végezzen, hanem foglalkozzék tet-szése szerint. Továbbá valláson kívüli létére kényszerítettett a katolikus istentisztelet meghallgatására, stb. A miniszter azt válaszolta, hogy a szakál levétele tisztasági tekintetből van elrendelve.

— A spanyol parlament elé a kormány részéről egy nagyobb munkát terjesztetett, melyben meg vannak állapítva azon elvek, melyek a szerkesztendő büntető törvénykönyv alapjául fognak szolgálni. Különösen érdekes a munkálatban az, hogy a beszámításra nézve az olasz anthropologiai iskola megállapításait véli figyelembe veendőnek. Hogy mennyire lehetséges ezen iskola tételeit törvénybe foglalni, azt most már a spanyol javaslat ki fogja tüntetni. Különösen a visszaesés kérdésénél ígér a munkálat nagy reformokat. A halálbüntetés megtartatik, de a magyar büntető codex mintájára, nem mint absolut büntetés. A halálbüntetés végrehajtása zárt helyen történik, úgy hogy a közönség azt nem láthatja. A bíróság, mely a büntetés végrehajtásával meg van bízva, az életfogytig tartó fegyházra ítélt egyénre vonatkozólag kimondhatja, hogy a büntetés végrehajtása megszűnik, ha ugyan az elítélt ezen kedvezményre a végrehajtás ideje alatt nem mutatkozik érdemetlennek.

A mellékleten közöljük a telekkönyvi rendeleteket.

Megjelent Eötvös Károly Lajos kir. tanfelügyelőtől *Az egyházi közgazgatás kézikönyvének* első füzeté. A két kötetre terjedő munka felleleli az összes magyarországi egyházak közgazgatási jogát mai érvényben. E mű három hetenkint, 20—22 füzetben jelenik meg, előfizetési ára 6 frt.

Irtások.

51.

Kis lakás mint a válás jogos indoka. A budapesti kir. ítélő tábla a napokban egy ideiglenes nőtartás iránt indított perben kimondta azon szép elvet, hogy a nő jogosan hagyhatja el férjét, ha ez — neje ellenzése dacára — csak két szobából, egy előszobából és kamarából álló lakást bérel és a férj a per során be nem bizonyítja, hogy vagyoni viszonyai ezen takarékoskodást szükségessé teszik. Hiába, gavalér nemzetnek a bírósága is uri módon gondolkozik. A hű asszonykának férje iránti szerelmét a kir. ítélő tábla valószínűleg *oly nagynak* képzelte, hogy az a *kis* lakásba bele sem fér. Szegény halhatatlan költőnk ha te megélted volna a tábla ezen határozatát, nem bátorokdál volna azt dalolni:

«Kis lak áll a nagy Duna mentében».

A férj azonban, ki most tartásdíjat fizetni kénytelen, busan szavalhatja szerény hajlékában e vers második sorát:

«Oh, mi drága e lakoska nékem!»

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék. *A kiadó-hivatal.*

Lapunk mai számához postai utalvány is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s úgy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 6 frt
negyedévre 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A német polgári törvénykönyv javaslatának általános része. Dr. BARNA IGNÁCZ keresk. akad. tanártól. — Házassági akadályok. Dr. BOZÓKY ALAJOS n.-várad. jogakad. igazgatótól. — Jogirodalom: Psychopathia sexualis Eine klinisch-forensische Studie von Dr. R. v. Krafft-Ebing. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvi rendtartás 74. §-ához. Dr. LADIK GUS-TÁV aradi ügyvédtől. — Tekinethető-e szövetkezeti igazgatónak az, ki cégjegyzési aláírását az alapszabályokban kitűzött határidő alatt be nem mutatja? Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvédtől. — Francia bünyügyi statisztika. Dr. FAYER LÁSZLÓ-tól. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. közigazgatási pénzügyi bíróság elvi jelentőségű határozatai. — A kir. tábla határozatai. — A budapesti ügyvédi kamara évi jelentése.

A német polgári törvénykönyv javaslatának általános része.¹

A német polgári törvénykönyv javaslatának *általános része* a következő *beosztást* követi:

Első Fejezet. A jogszabványok (Rechtsnormen).

Második Fejezet. A személyek. *I. Czim:* A jogképesség kezdete és vége. *II. Czim:* A holtnak nyilvánítás. *III. Czim:* A korfokozatok. A kiskorúsítás (Entmündigung). *IV. Czim:* A rokonság. A sógorság. *V. czim:* A lakhely.

Harmadik Fejezet. A jogi személyek.

Negyedik Fejezet. A jogügyletek. *I. Czim:* Az ügyletképesség (Geschäftsfähigkeit). *II. Czim:* Az akaratnyilvánítás. *III. Czim:* A szerződés-kötés. *IV. Czim:* A jogügyletek alakja. *V. Czim:* Az akarathányok (Willensmängel). *VI. Czim:* A tiltott jogügyletek (Unerlaubte Rechtsgeschäfte). *VII. Czim:* A jogügyletek érvénytelensége. *VIII. Czim:* A képviselő és meghatalmazás. *IX. Czim:* A beleegyezés és jóváhagyás. *X. Czim:* A feltétel és az időmeghatározás.

Ötödik Fejezet. A gondatlanság. A tévedés.

Hatodik Fejezet. A határidők kiszámítása.

Hetedik Fejezet. Az igényelévülés (Anspruchsverjährung).

Nyolczadik Fejezet. Az önvédelem és önségély.

Kilencedik Fejezet. Az ítélet.

Tizedik Fejezet. A bizonyítás.

Tizenegyedik Fejezet. A biztosítékadás (Sicherheitsleistung).²

Az általános rész javaslata a következő *vezérelveket* tartalmazza:

A szokásjognak nincs sem törvényrontó, sem törvénypótló, sem törvénytárgyarázó ereje.

Ha valamely jogesetről a törvény nem intézkedik, az analogia legis, ha pedig ez sem segítene, az analogia juris alkalmazandó, azaz a kérdéses jogeset a jogrend szelleméből folyó alapelvekhez képest ítélendő meg. (1.2. §§.)

A jogképesség a születéssel kezdődik és a halállal szűnik meg. Sem az életben létel, sem az elhalálozás rendszerint nem vélelmeztek. Kivételesen azonban, ha kétséges, hogy valamely eltűnt személy a reá szállott örökség vagy hagyomány megnyíltát túlélte-e, vélelmeztek, hogy 70 éves koráig életben volt. (3. 4. §§.)

Biróilag holtnak nyilvánítható, a ki 10 év óta eltűnt. Ha eltűnésekor már 70 éves volt, 5 év is elegendő. Eltűnt kiskorura nézve a 10 év a teljeskorúság beálltától számítandó. A ki háboruba vonult, holtnak nyilvánítható, ha a békekötés óta 3 év eltelt és semmi életjelt sem adott magáról. Ugy szintén az, a ki valamely elsüllyedt tengeri hajón volt, ha azóta 1 év eltelt. Bizonyos esetekben a tengeri hajó elsüllyedtnak vélelmeztek. A holtnak nyilvánítás általában csak azon vélelmet szűli, hogy az eltűnt a holtnak nyilvánítási ítélet hozatalának napját nem élte túl. Az eltűnt utáni örökösödés szempontjából azonban az is vélelmeztek, hogy az eltűnt az ítélet hozatalának napján halt meg. A holtnak nyilvánítást kérhetik az eltűntnek távolléti gondnoka, esetleg gyámja; ugy szintén az eltűntnek házastársa, valamint egyáltalán mindenki, a kinek bárminő okból jogos érdekében áll, hogy az eltűnt holtnak nyilváníttassék. A holtnak nyilvánítást hirdetményi idézés előzi meg, de csak akkor, ha az a 10, illetve 5 évi eltűnés alapján kéretik; míg a holtnak nyilvánítás egyéb eseteiben a hirdetményi idézés mellőztetik. A hirdetményi határidő 6 hónap. A holtnak nyilvánítási eljárásra az Amtsgericht (egyes bíróság) illetékes. Az eljárási költségek a holtnak nyilvánított eltűnt hagyatékát tömegtartozásképen terhelik. (5—24. §§.)

A teljeskorúság a 21. életévnek betöltésével áll be. A 18. életévét betöltött kiskoru a gyámbíró (Vormundschaftsgericht) által teljeskorúnak nyilvánítható, ha ez a kiskoru javát előmozdítja és maga a kiskoru is beleegyezik. Elmebeteg és pazarló teljeskorúak kiskorúaknak nyilváníthatók. Pazarlónak tekintetik, ki pazar életmódja vagy pazar gazdálkodása által magát vagy családját a végszükség veszélyének teszi ki. A pazarló megjavulásával ismét visszanyerheti a teljeskorúság jogait. (25—29. §§.)

A rokonság fokát a rokonsági kapcsolatot létesítő összes nemzések száma határozza meg (római jogi computatio). A törvénytelen gyermek teljesjogu rokonsági kapcsolatban áll nemcsak törvénytelen anyjával, hanem ennek összes rokonaival is. (30—33. §§.)

Lakhelynek azon hely tekintendő, a hol valaki azzal a szándékkal telepedik le, hogy állandóan ott maradjon. Ugyanazon személy egyszerre több lakhellyel is birhat. Az elítelt a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása alatt korábbi lakhelyét nem veszti el. Kiskorúak törvényes képviselőjük hozzájárulása nélkül sem lakhelyüket nem változtathatják, sem maguknak lakhelyet nem alapíthatnak. Hivatásszerű katonai személyek lakhelyét állomásuk helye képezi. A feleségnek lakhelye férje lakhelye. A törvényes gyermek követi atyjának, a törvénytelen gyermek követi anyjának, az örökbefogadott gyermek követi örökbefogadójának lakhelyét; megtartván azt mindaddig, míg csak jogérvényes módon meg nem szünteti. (34—40. §§.)

Személyegyesületek és alapítványok mint ilyenek önálló vagyoni jogi jogképességgel birhatnak, vagyis jogi személyek lehetnek. Arra nézve, hogy valamely személyegyesület jogi személy (testület)-e; valamint arra nézve, hogy valamely személyegyesület testületi minőségét mikor veszti el: az e részben fennálló külön — birodalmi, illetve particuláris — törvények irányadók. A testületek szervezetét, a mennyiben az

¹ A javaslatról általánosságban l. *Nemzetközi Szemle.* Szerk.

² A nemzetközi magánjog a javaslat általános részének jelenlegi keretében nincs felvéve. A dolgokról szóló általános tanok pedig a dologi jogot ex professo tárgyzó különös részben, a III. könyvben foglaltatnak.

nem — birodalmi vagy particuláris — törvényen sarkall, az alapítási szerződés (Gründungsvertrag), későbbi változtatások tekintetében a testületi tagok akarata határozza meg. Minden testületnek főnöksége (Vorstand) kell hogy legyen. A főnökség a testület törvényes képviselője úgy kifelé, mint befelé; állhat egy vagy több személyből; a testületi tagok által választatik. A főnökség képviseleti joga a szervezeti szabályok által harmadik személyek irányában is korlátozható. Több személyből álló főnökség akaratnyilvánításaihoz valamennyi főnökségi tagnak beleegyezése szükséges. A testület és a főnökség valamelyik tagja közt kötendő jogügylet, vagy valamely köztük fenforgó peres ügy tekintetében az érdekelt főnökségi tag a testület törvényes képviselőjéből ki van zárva. Ha ily esetekben külön képviselő kirendelésének szüksége merülne fel és a halasztás veszélyvel jár: a kirendelés a testület székhelyének bírósága (Amtsgericht) által történik. A testület felelős azon kárért, melyet főnöksége vagy egyik főnökségi tagja, képviseleti jogának gyakorlásában elkövetett valamely jogellenes, kártérítésre kötelező cselekménye által, harmadik személynek okoz. A testület tartozásai annak vagyonát meghaladván, a főnökség haladéktalanul köteles csődöt kérni; ellenkező esetben a mulasztással terhelhető főnökségi tagok a testület hitelezőinek, egyetemlegesen kártérítéssel tartoznak. A testület belügyeiben a tagok akarata irányadó. Ugyancsak a tagok akarata szerint tartozik a főnökség az ügyvezetésben is eljárni. A tagok akaratjukat közgyűlési határozat által juttatják kifejezésre. A határozathozatalnál a közgyűlésen megjelent tagok többsége dönt. A határozat érvényességéhez szükséges, hogy annak tárgya a közgyűlési meghívóban kitétessék. A testület összes tagjainak hozzájárulásán nyugvó valamely határozat akkor is érvényes, ha nem közgyűlésen hozott. A mely ügyben valamelyik testületi tag egyénileg érdekelve van, abban a közgyűlésen szavazati joggal nem bir. A testület szervezetébe vágó határozatok érvényességéhez az összes tagok hozzájárulása szükséges, még a közgyűlésen meg nem jelent tagoké is. Hogy valamely megszűnt testület vagyona kire száll: arra nézve az illető testület szervezeti szabályai, ha pedig sem azokban, sem valamely birodalmi törvényben ez iránt intézkedés nem foglaltatik, a testület székhelyének particuláris törvényei irányadók. A vagyonból, bárkire szálljon is, első sorban mindig a testület hitelezői elégitendők ki. A mennyiben valamely adott esetben a megszűnt testület vagyona annak tagjai közt osztandó fel, e felosztás felszámolás (Liquidation) útján történik. A felszámolást a főnökség eszközli. A közgyűlés azonban felszámolókul idegen személyeket is kirendelhet. Sürgős esetekben a testület székhelyének Amtsgericht-je is nevezhet ki felszámolókat. A felszámolók, a mennyiben a felszámolás céljából más nem következik, a főnökség jogaiba és kötelelességeibe lépnek. A felszámolók a folyó ügyleteket befejezni, a hitelezőket kielégíteni, a követeléseket behajtani, a testületi vagyont készpénzzé tenni, a hitelezők kielégítése után fenmaradó felesleget pedig a testületi tagok közt felosztani tartoznak. Függő ügyek befejezése végett új ügyleteket is köthetnek. A mennyiben azt a felszámolás célja megengedi és követeli, a testület annak befejezéséig még mindig fennállónak tekintendő. A testület megszűnése a felszámolók által nyilvánosan közzéteendő; egyuttal a hitelezők igényeinek bejelentésére felhivandók. E közzétételtől számított 1 év lefolyása előtt a testületi vagyont a tagok közt tényleg felosztani semmi esetre sem szabad. A felszámolók egyetemlegesen kártérítésre kötelezvék, ha és a mennyiben szándékosan vagy gondatlanságból a hitelezők kielégítése előtt a vagyont a tagok közt felosztják. (41—57. §§.)

Jogi személyt képező alapítvány felállításához szükséges, hogy az alapító az alapítvány felállítására irányzott akaratát bírói vagy közjegyzői okiratban kijelentse. Az ala-

pitó ekként kijelentett szándékától többé vissza nem léphet, habár akaratnyilvánítása pusztán egyoldalú is s harmadik személy részéről még el sem fogadtatott. Alapítvány felállítását végintézkedés által is történhetik. Az alapítványok felállítását állami engedélytől, vagy egyéb feltételektől függővé tevő particuláris törvények érintetlenül hagyatnak. (58—62. §§.)

A polgári törvénykönyv életbeléptetési törvényében a testületek és alapítványok vagyonszerzési képességét netalán korlátozó particuláris törvények további érvényükben fenn fognak tartatni.

Hogy a fiscus mennyiben tartozik a jogi személyek közé: a particuláris törvények határozzák meg. (63. §.)

Életük 7. évét még be nem töltött kiskorúak (gyermek): ügyletképtelenek (geschäftsunfähig). Ugyancsak ilyenek az elmebetegek, valamint az eszük használatától, habár csak ideiglenesen megfosztott személyek is. Ügyletképtelen személyek akaratnyilvánításai semmiek. Életük 7. évét már betöltött kiskorúak korlátozott ügyletképességűek. Oly jogügyleteik ugyanis érvényesek, melyek által pusztán jogokat szereznek vagy kötelezettségek alól feloldatnak. Másnemű jogügyleteikhez azonban törvényes képviselőjük beleegyezése szükséges; mely beleegyezés hiányában egyoldalú jogügyletük semmis; ellenben szerződésük érvényes, csak hogy hatályosságában törvényes képviselőjük jóváhagyásától feltételezett. Ugy e jóváhagyás, mint annak megtagadása magával a másik szerződő féllel szemben jelentendő ki. Míg a törvényes képviselő jóváhagyását meg nem tagadta, a másik fél a szerződéshez kötve van; attól még a kiskorúnak beleegyezésével sem léphet vissza. A jóváhagyás megtagadottnak tekintetik, ha a törvényes képviselő a másik fél által a szerződés jóváhagyása iránt nyilatkozatra felszólíttatván, ez tőle 2 hét alatt határozott és kifejezett nyilatkozatot nem nyer. Ha a kiskoru időközben teljeskorúvá lesz: a jóváhagyás őt magát illeti. (64—66. §§.)

(Bef. köv.)

Dr. BARNA IGNÁCZ.

Házassági akadályok.¹

12. *Impedimentum cultus disparitatis.* a) Schm. zsidó 1850. évben kikeresztelkedett, 1853. évben pedig egy zsidónővel zsidó ritus szerint házasságra lépett. A prágai és olomützi szentszékek ezt az összeköttetést semmis- és érvénytelennek nyilvánították.

b) M. zsidó házasságra lépett egy protestáns nővel. Később maga is kikeresztelkedett, neje pedig katolikává lett. A házasság a valláskülönbség bontó akadályá miatt érvénytelennek nyilvánítottatott s az eddig csak látszólagos házaselek a tridentinum értelmében a katolikus plébános és két tanu előtt kötötték meg az egyházilag érvényes házasságot.

c) Hirsch báró (a hires vasuti király öccse) a 70-es években pápai dispensatiót nyert egy amerikai katolika nő, Miss Painenel kötendő házasságra. Az esküvő a párisi Notre-Dame-templomban történt. A dispensatio oka periculum perversionis volt.

d) Landauer, egy Bécsben lakó zsidó a 60-as években szintén dispensatiót nyert egy budapesti katolika nővel kötendő házasságra.

e) Egy jó családból való katolika leány az Antillákon, hol nem volt katolikus pap, egy zsidóhoz ment nőül, kit protestánsnak tartott. Aztán letelepedett a házaspár St. Thomas szigetén és a legtekintélyesebb és legderékabb családok közé tartozott. A nő két leányával együtt szorgalmasan látogatta a kath. templomot, a férj is igen barátságosan viselte magát a papokkal szemben. A leányok gyóntak, a nő került a gyóntatószéket, mert attól tartott, hogy meg

¹ Az előző közleményeket l. az 1887. 34. és 35. számokban. — A folytatás térhány miatt késett.

találnák neki parancsolni, hogy hagyja oda a férjét, miután a zsidóval kötött házassága érvénytelen. Az esetet Rómába jelentették s a szent officium elé terjesztették. Hosszabb idő óta semmi válasz sem érkezett s így a propagandához fordultak. Most csaknem egyszerre jött meg a dispensatio mind a két helyről: a szent officiumtól avval az intéssel, hogy a nő iparkodjék férjét a templomba vinni. A házasság in radice orvosoltatott s a gyermekek kezdettől fogva törvényeseknek nyilvánítottak. A propaganda minden hozzáadás nélkül adta meg a felmentést, még pedig ingyen.

f) Popper báró is a katholika Castrone Biancával kötendő házasságához majdnem megkapta volna a pápai dispensatiót, még pedig a periculum perversionis és a carentia dotis miatt, ha a Popper család a még csak folyamatban lévő ügyet mint már teljesen befejezett tény nem hozza a nyilvánosság elé. Némely bécsi lapok Jugurtha mondását «Romæ omnia esse venalia» a curiára alkalmazták s azt a mesét röpitették világgá, hogy ime 200,000 frtéért egy zsidó dispensatiót kap egy kath. nővel kötendő házasságra. Ennek következtében a dispensatio mint időszerűtlen megtagadtatott.

Erre Popper báró megszerezte az ausztriai állampolgárságot, felekezet nélkülinek vallotta magát és Castrone Bianca kisasszonnyal polgári házasságra lépett. Az 1868. évi május 25-én kelt törvény a polgári házasságot csak oly esetekben engedi meg, melyekben a polgári törvények előtt ismeretlen egyházjogi akadály forog fön. Ámde a cultus disparitas a polgári törvénykönyv szerint is érvénytelenségi akadály. Azért az osztrák belügyminiszter az igazságügyi miniszterrel egyetértve 1885. évi márczius 18-án kijelenté, hogy a míg a felekezet nélküli völegény törvényesen ki nem mutatja, hogy keresztény (tehát míg keresztlevelét föl nem mutatja), a polgári törvénykönyv 64. §-a értelmében katholika nővel polgárilag érvényes házasságot nem köthet.

13. *Impedimentum raptus*. M. Ferdinánd eljegyezte magának N. Erzsébetet azon hozzáadással, hogy év múlva legyen meg a lakodalom; aztán utazni megy s mire visszatér, menyasszonyát R. Lucius kezében találja, a ki időközben nőül vette.

Ferdinánd boszut forral, felhasználja azt az alkalmat, midőn Lucius bált ad, melyen menyasszonyával találkozik, kit azután, míg az egész társaság a legjobban mulatott, a kertbe vezet s miután az oda rendelt szolgák hirtelen egy készen állott kocsiba tették volna, kastélyába hozat. Egy óra múlva a dolog kitudódik, Luciust az indulat hevében megüti a guta, minek következtében meg is halt.

Kérdés, fenforog-e Ferdinánd és Erzsébet között a nőrablás akadály?

Igen, mert a férfi erőszakkal szöktette el a nőt egy helyről a másikra, még pedig házasságkötés céljából.

De ha Lucius az elszöktetés előtt p. a lóról lebukás következtében halt volna meg, akkor is fenforogna-e az akadály?

Igenis, mert a kettejük között létezett eljegyzést Erzsébetnek Luciussal való házassága nemcsak fölfüggesztette, hanem mindenkorra föloldotta; különben föltéve (de meg nem engedve), hogy a korábbi eljegyzés újra föléledne, az akadály még is fönforogna, mert a nőrablást megállapító összes momentumok összetalálkoztak.

(Bef. köv.)

Dr. BOZÓKY ALAJOS.

Jogirodalom.

Psychopathia sexualis. Eine klinisch-forensische Studie von Dr. R. von Krafft-Ebing. Stuttgart, 1886. Nagy 8-adrét. 310 l. Ára 3 márka.

A tudós tanár, ki tudvalevőleg a törvényszéki psychopathologia terén mindenütt méltán megérdemelt kitűnő szakférfiú hírében áll, a megbeszélésünk tárgyát képező legujabb

monographiájának előszavában értekezésének czéljaként azt jelöli meg, hogy a sexualis élet pathologicus tünetényeit megismertesse és hogy uttörőként megkísérlelje, miszerint azokat törvényszerű feltételeikre visszavezesse. E feladat igen nehéz, mert az ismeretek a tudománynak ezen részében tökéletlenek, de más részről ép oly fontos, mert a büntető jogszolgáltatás a szakértőknek véleményeire kénytelen e tekintetben támaszkodni.

S épen a szemérem ellen irányuló büntetendő cselekvényeknél találkozhatni még a legtévesebb nézetekkel s itt hozatnak — mint szerző megjegyzi — a legrosszabb ítéletek, nemkülönben a büntető törvények és a közvélemény is befolyásoltatnak amazok által. Szerző értekezésével az emberi életnek és nyomornak árnyoldalával találja magát szemben, melynek árnyékában az ember, a költő fénylő isteni képe, undok torzalakká törpül össze s az erkölcs és az aesthetika «Isten képmásán» majdnem megzavarodunk.

A psychiatria szomorú előjogát képezi az, hogy folytonosan az emberi gyöngeséget és a nyomoruságot kénytelen észlelni.

Talán vigaszt lel nehéz hivatásában és kártalanítja az ethikust és az aesthetikust az által, hogy kóros feltételekre képes sok esetben visszavezetni azt, a mi az ethicus és az aestheticus érzéket sérti. Ezzel magára vállalja az emberiség becsületének megmentését az erkölcs foruma előtt és az egyeseket is bírál s embertársaik előtt.

Tardieu nézetét osztja szerző annyiban, a mennyiben: «— — — en l'obligeant à tout voir, lui permet aussi de tout dire.»

Szerző azért választott értekezése számára egy csakis a tudós által megérthető czimet, nehogy könyve arra nem hivatottak kezeibe kerüljön s mert ennek lapjai oly férfiakhoz van czimezve, kik a természet- és a jogtudomány terén komoly buvárkodással foglalkoznak. Ugyanazért, ha csak lehetséges, termini technici használtatnak. Ezen kívül néhány különösen botránykeltő helyet nem német, hanem latin nyelven ad vissza.

Mi e helyütt nem foglalkozunk bővebben az értekezésnek azon szakaszaival, melyek a sexualis élet lélektanának töredékeit, a physiologiai tényeket, a sexualis életnek általános neuro- és psychopathológiáját és a különös pathológiát tárgyzák. Ezekben is talál a jogász igen érdekes megfigyeléseket, melyek közül különösen azokra utalunk, melyek a «Lustmord», a satyriasis, a nymphomaniára stb. vonatkoznak.

Egyáltalában a közölt 47. megfigyelt s szerző által részben összegyűjtött eset mindegyike tartalmaz elég érdekes adatokat, melyek az olvasó tudományos látkörét határozottan tágitják oly annyira, hogy a mű figyelmes átolvasása legmelegebben ajánlható.

Bennünket különösen a mű utolsó fejezete érdekel, mely a kóros nemi életet a büntető bíróság előtt tárgyzza.

A következőkben adjuk szerző eszmemenetét.

A criminalstatisztika azon szomorú tényről tárja elénk, hogy a szemérem elleni büntetendő cselekvények modern culturéletünkben egy mindinkább nagyobbodó növekedést tanusítanak; különösen azonban azok, melyek 14 éven alóli egyéneknek követtetnek el.

A moralista ennek okát részben a törvényhozónak tulajdonságáig vitt nagy enyhességében látja a sexualis vétségek megbüntetése tekintetében.

Az orvos-buvár elé azonban azon eszme toladik, hogy a modern socialis culturéletnek ezen tüneténye az utolsó nemzedékek mindinkább terjedő idegességével áll összeköttetésben, a mennyiben idegbántalmak felé hajló egyéneket tenyészt, a nemi sphérát izgatja, nemi visszaélésre ösztönöz és tartósan létező bujaság avagy alábbszállt potentia mellett vétkeket nemi cselekedetekre vezet.

A gyakorlati gyógyísmétől nem tagadható el az érdem, hogy számos szörnyű, paradox nemi cselekedetnek lélektanilag kóros jelentőségét felismerte és kimutatta.

A psycho-pathologicus buvárlatnak ezen tényeit a jogtudomány mint törvényhozás és jogszolgáltatás eddigelé *igen kevésbé vette tudomásul*. Ezzel a gyógyászattal ellenkezésbe jő és mindig azon veszélyben forog, hogy olyanokat sujt ítéletekkel és büntetésekkel, kiknek cselekedeteiket beszámítani tudományilag lehetetlen.

Ezen, a társadalom érdekébe s jólétébe mélyen benyúló vétségeknek felületes tárgyalása által igen könnyen megesik a jogszolgáltatáson, hogy egy gonosztevőt, ki veszedelmesebb, mint egy gyilkos, vagy egy vad állat, a meghatározott büntetési mérv szerint büntet és hogy ennek büntetésének kiállása után a társadalmat ismét kiszolgáltatja, holott a tudományos buvárlat kimutatni képes, hogy a tettes egy születésénél fogva psychikailag és nemileg elfajult és ennek következtében beszámíthatatlan állapotban levő ember volt, kit életének egész tartamára nézve ártalmatlanná tenni, azonban nem büntetni kellene.

Egy oly jogszolgáltatás, mely csakis a tettet és nem magát a tettest is méltatja, mindig azon veszélynek látja magát kitéve, hogy úgy a társadalomnak, az általános erkölcsösség és biztonságának, valamint az egyénnek is (becsületnek) fontos érdekeit sértendi.

Nem létezik a büntetőjog terén hasonló fontosságú ág, melyen annyira fenforogna annak szükségessége, hogy a bíró és az orvos-szakértő karöltve közreműködjék, mint a szemérem elleni büntetendő cselekvényeknél és csakis az anthropologikai-klinikai buvárlat képes itt világosságot és fényt deríteni.

Döntő a tettes cselekedetének visszavezetése ennek lélektani indító okaira és ezen elemi anomáliáknak indokolása, mint egy neuropsychopathicus össz állapotnak rész-tüneténei.

A szakértő tehát azt fogja vizsgálata tárgyává tenni, vajon erkölcstelenség, avagy psychopathia forog-e fen a tettesnél.

Mert psychopathicus állapotok a szemérem elleni büntetendő cselekvényekre vezethetnek és egyidejűleg megszüntethetők a beszámíthatóság feltételeit, a mennyiben

1. a normalis, esetleg fokozott nemi ösztön elé nem állíthatnak erkölcsi és jogi ellenkező képzeletek, és pedig: a mennyiben ilyenek soha sem szereztettek (angeborene geistige Schwächezustände), avagy pedig veszendőbe mentek (erworbene geistige Schwächezustände);

2. a mennyiben a nemi ösztön fokozva (a psychicus exaltatio állapotai) és egyidejűleg az öntudat elhomályosodva, a lelki mechanizmus sokkal inkább megzavarva van, semhogy a virtualiter mindenesetre létező ellenkező képzeletek hatékonyakká lehetnének;

3. a mennyiben pervers nemi ösztön létezik, mely egyidejűleg fokozódott is lehet (psych. Degenerationszustände).

Vannak esetek, melyeknél pl. a tehetetlenség, az izgékony gyöngeség, stb. befolyást gyakorolt a büntetendő cselekvény elkövetésére nézve és ezeknél előáll azon követelmény, hogy az igazságos jogszolgáltatás elismerje, miszerint enyhítő körülmények forognak fen a büntetendő cselekedetnél.

A következő eseteknél léteznek indiciumok arra nézve, hogy egy pathologicus esettel állunk szemben.

Pl. A tettes egy aggastyán. A szemérem elleni büntetendő cselekvény feltűnő cynismussal, nyilvánosan lett elkövetve. A nemi ösztön kielégítésének módja bárgyu (Exhibitioniren, azaz a nemző résznek közszemlére való kitétele), vagy kegyetlen (megcsonkítás, bujaság folytán elkövetett gyilkosság [Lustmord]), vagy pervers (Nekrophilie, azaz a nemi ösztönnek hullákon való kielégítése).

(Folyt. köv.)

Dr. GRUBER LAJOS.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A telekkönyvi rendtartás 74. §-ához.

A *Jogtudományi Közlöny* m. évi 37. számának mellékletén 627. sz. a. közölt, «A telekkönyvi rendtartás 74. §-ához» feliratu curiai határozatban oly jogelv jut kifejezésre, mely érdemes a jogászközönség figyelmére.

Az említett határozat megértéséhez szükséges rövid tényállás az, hogy S. Józsefné, V. Zsuzsanna egyedüli leszármazó örököséként, egy-ingatlan felének tulajdonosává lesz.

Sz. Ferencz és neje az örökség megnyitakor 100 forint tőke és jár. erejéig a zálogjogot a leendő örökös S. Józsefné ellen — a telekkönyvi rendtartás 74. §-ában körülírt joghatálylyal — a kérdéses fél ingatlanra bekebelezte.

A hagyaték S. Józsefné, mint kizárólagos örökös részére átadatik, illetve, miután ő időközben az öröklött ingatlant R. Jánosnak eladta, ezen adásvételi szerződés alapján a tulajdonjog az örökhagyóról közvetlenül a vevő javára bekebelezte.

Az említett curiai határozat a Sz. Ferencz és neje javára az S. Józsefné örökségi jutalékára föltételesen bekebelezett zálogjogot — egyebek közt — azon indokból állítja hatálytalanná váltnak, mert az ingatlan a nevezett adós részére át nem adatott, hanem a tulajdonjog az örökhagyó után közvetlenül a vevő javára bekebelezte.

A kérdéses határozat indokai így hangzanak: «Végrehajtatók részére a sz.-somlyói 456. sz. tjkvben C. 3. 4 alatt a zálogjog S. Józsefnének anyja: néhai V. Zsuzsanna utáni örökrésze, csak a hagyaték átadásától függőleg, a telekkönyvi rendtartás 74. §. joghatályával bekebelezte, és így ezen zálogjog csak azon esetre vált volna joghatályossá, ha nevezett adós részére ezen illetőség *átadatik*, azonban a telekkönyvi kivonat tanúsítása szerint ezen illetőség B. 4. a. R. János nevére *írult*, és így, tekintettel a m. kir. Curia polgári szakosztályainak 1886. évi jun. 18-án 34. sz. a. hozott teljes-ülési döntvényére, a S. Józsefné örökös ellen nyert zálogjog hatályát veszti, és ennél fogva». . . stb.

Ezen indokolásból kitetszik, hogy a Curia szerint a kérdéses ingatlan S. Józsefné részére *nem* adatott át. Mielőtt azonban annak fejtegetésébe bocsátkoznám, hogy vajon átadatott-e tényleg a kérdéses ingatlan S. Józsefnének, vagy sem, egy mellékes kérdésre térek ki; ezen kérdés pedig az, vajon lehet-e föltétlenül, és minden esetben az örökhagyóról közvetlenül, azaz az örökös tulajdonjogának telekkönyvi kiűntetése nélkül, a vevő javára bekebelezni be a tulajdonjogot?

A telekkönyvi rendtartás 71. és 73. §-a alapján ezen kérdésre határozottan nemmel kell válaszolnom, mert a 71. §. foglalja magában a szabályt, a mely szerint: «Bekebelezésnek vagy előjegyzésnek csak azon esetben van helye, ha az, a ki ellen valamely jog szerzése, átváltoztatása vagy megszüntetése kieszközlendő, a kérvény benyújtása idejékor, mint a jószág tulajdonosa vagy mint hitelező *bekebelezve vagy előjegyezve van, vagy legalább egyidejűleg bekebelezetik, avagy előjegyeztetik*».

Ezen általános szabály alól tehát csak kivételt képez a 73. §-ban foglalt azon intézkedés, hogy: «Ha valamely hagyatékhoz tartozó ingatlan jószág vagy nyilvankönyvi jog a hagyaték átadása előtt a tárgyalási hatóság beleegyezésével eladatik, vagy átengedtetik, az átvevő nyilvankönyvi bejegyzése «közvetlenül az örökhagyó után történik».

A szabály tehát az, hogy *telekkönyvi jogokat teljes joghatálylyal* csak az ruházhat át másra, a ki *telekkönyvi joggal* bír. Ezen általános szabály alól a kivételt a telekkönyvi rendtartás 73. §-a csak az oly jogokra szorítja, melyek *az örökösöknek még át nem adott* hagyatéki ingatlanokra, vagy nyilvankönyvi jogokra vonatkoznak.

Ahhoz, hogy az örökös a hagyatéki ingatlant tulajdonjoggal, saját jogán másra átruházhassa, szükséges, hogy annak tulajdonjogát ne csak a tényleges birtokbavétel által, hanem bírósággal is megszerezte legyen, vagyis hogy örökös minősége is így örökösödési jogcímen alapuló tulajdonjoga bírósággal elismertessék. Ahhoz pedig, hogy a *vevő* tulajdonjoga telekkönyvileg is bekebelezhető legyen, a telekkönyvi rendtartás 71. §-a értelmében az is szükséges, hogy «*az eladó örökös*» a kérvény benyújtása idejékor mint a jószág tulajdonosa ... bekebelezve ... legyen, vagy legalább egyidejűleg bekebeleztessek» ... Ebből tehát kétségtelen, hogy azon eljárás, a mely szerint az örökös ezen minősége bírósággal megállapíttatik, azaz részére a hagyatéki ingatlan tulajdonjoggal átadatik, tulajdonjoga azonban a telekkönyvben nem tüntetetik ki, hanem — közvetlenül az örökhagyó után — az örökös jogutódjának: a vevőnek tulajdonjoga kebeleztetik be, a telekkönyvi rendtartás 71. §-ába ütközik, tehát szabályellenes. Ezen eljárás szerint a vevőnek nincsen is telekkönyvi előzője, mert az örökhagyó nem az, az örökös pedig a telekkönyvben nem szerepel!

A főkérdés azonban az, hogy mikor tekintendő a hagyaték átadottnak? jelesül *megkivántatik-e a hagyaték átadásának lényegéhez az örökösök tulajdonjogának telekkönyvi bekebelezése?*

Véleményem szerint *nem*; mert a hagyaték akkor átadottnak adva, a midőn a bíróság a hagyaték állagát, az örökösök személyét s ezeknek az örökségre vonatkozó jogaik terjedelmét megállapította, és ezen határozata jogerőre emelkedett. Az, hogy ezen határozat telekkönyvileg is kereszttelvezetessék, nem képezi az átadás lényegét, hanem csak az átadó végzés nyilvánkönyvi fogatosítását.

Mihelyt tehát a hagyatéki bíróság a hagyaték átadása tárgyában kelt 344/883. p. számú végzésében kimondotta, hogy S. Józsefnének, mint V. Zsuzsánna egyedüli leszármazó örökösének, a sz.-somlyói 456. sz. tjki ingatlanból az örökhagyót illetett részre kizárólagos örökösödési joga megállapíttatik, ezzel a kérdéses ingatlant S. Józsefnének már átadta, és ez által a S. Józsefné ellen, a telekkönyvi rendtartás 74. §-a alapján, feltételesen bekebelezett zálogjogot ipso jure feltétlen joghatályra emelte.

Mint már kiemeltém, szabálytalan és a telekkönyvi rendtartás 71. §., illetve 73. §-ába ütköző volt azon eljárás, a mely szerint az örökös jogán megszerzett tulajdonjog — ennek elkerülésével — az örökhagyóról közvetlenül az örökös jogutódja javára kebeleztetett be.

A telekkönyvi rendtartás 73. §-a a kivételesen megengedett ily közvetlen bekebelezés kellékeként előszabja, hogy a hagyatéki ingatlan *a hagyaték átadása előtt*, tehát addig idegeníttessék el, a míg még sem az örökösök személye, sem azoknak a hagyatékra vonatkozó jogai bírósággal elismerve nincsenek. A vevő ez esetben nem az egyik vagy másik örökös illetőségét, de sőt nem is valamennyi örökös illetőségét szerzi meg, tehát nem az egyik vagy másik örökösnek különleges, sem az örökösök mindenkéinek együttes jogaiba lép, hanem — az egyénileg még bizonytalan — örökösöket illető hagyatéki tömeget, vagy annak egy részét szerzi meg, tehát tulajdonképen az örökhagyónak válik jogutódjává; és épen ez okból az ekként elidegenített ingatlan a hagyaték-átadó végzésben nem is fordul többé elő, hanem annak csupán az elidegenítés folytán bevett egyenértéke; és az örökösök nem a kérdéses ingatlant, hanem annak csak vételárát öröklik.

Az örökhagyóról a vevő javára tehát a tulajdonjog nem kebelezhető be többé ez örökös elkerülésével, mihelyt az örökösök személye és ezeknek a kérdéses ingatlanra vonatkozó, örökösödési jogcímen alapuló tulajdonjoga bírósággal meg van állapítva, vagyis a hagyaték át van adva. És ha mégis megtörténik, — mint az a fenforgó konkrét esetben is megtörtént, — hogy a hagyaték az örökösnek átadatik, tulajdon-

joga azonban a telekkönyvben kitüntettetni elmulasztatik és közvetlenül az örökhagyó után a vevő tulajdonjoga kebeleztetik be, ezen szabályellenes eljárás a hagyaték átadása által feltétlenné vált jogok sérelmére nem szolgálhat.

De ha más jogi szempontból, nem a telekkönyvi rendtartás alapján tekintjük is a dolgot, az eredmény kétes nem lehet. A jelenlegi telekkönyvi állapot szerint — ugyanis — a sz.-somlyói 456. sz. tjkvben foglalt ingatlan felének tulajdonosa R. János, a ki tulajdonjogát az 1883 február hó 3-án S. Józsefnével kötött adásvételi szerződés alapján szerezte meg. Minthogy R. János tulajdonjoga minden kételyen felül áll, és minthogy a közönséges magánjog szabályai szerint senki több jogot másra át nem ruházhat, mint a mennyivel maga bír, kétségtelen, hogy S. Józsefné csak úgy ruházhatta át jogérvényesen R. Jánosra a sz.-somlyói 456. sz. tjkvben fölvetett fél ingatlan tulajdonjogát, ha azon ingatlanra maga is tulajdonjoggal birt; azaz előbb S. Józsefnének kellett a kérdéses ingatlanra vonatkozó tulajdonjogot megszereznie, és csak akkor ruházhatta azt át R. Jánosra.

De a tulajdonjogot S. Józsefné, — a sz.-somlyói járásbíróóság 344/883. sz. végzéséből kitetszőleg — néh. V. Zsuzsánna kizárólagos örököséként szerezte meg; már pedig örökösödési jogcímen, ingatlanra, nyilvánkönyvileg érvényesíthető, tehát másra is nyilvánkönyvileg átruházható tulajdonjogot peren kívül másként, mint a hagyaték bírói átadása által, szerezni nem lehet. Ha pedig a hagyaték S. Józsefnének átadatott — a mi kétségtelen abból, hogy a közte mint az ingatlan tulajdonosa és R. János között létrejött adásvételi szerződés teljes joghatályúnak elismertetett — akkor az Sz. Ferencz és neje javára a tlkvi rendtartás 74. §-a alapján feltételesen bekebelezett zálogjog a hagyaték átadásával, vagyis S. Józsefné örökös minőségének elismerésével, ipso jure feltétlenné vált, és a mennyiben S. Józsefné az ingatlant eladta, ezt csak saját tulajdonjogának megszerzése után és az ingatlanon nyugvó terhekkal együtt, — tehát Sz. Ferencz és neje feltétlenné vált zálogjogának sérelmére nélkül — tehette. A vevő: R. János, nem is panaszkodhatik jogsérelemtől; mert a telekkönyvből látta vagy legalább láthatta, hogy az általa megvenni szándékolt ingatlant oly feltételes zálogjog terheli, a mely azonnal feltétlenné válik, mihelyt az eladó az eladni szándékolt ingatlan tulajdonjogát megszerzi; ezt pedig meg kell szereznie, mert különben azt joghatályosan reá sem ruházhatja át.

Legnagyobb tévedésnek tartom azonban a kérdéses curiai határozat indokolásának azon részét, a melyben a 34. sz. t. ü. döntvényre történik hivatkozás. Az indokolás idevonatkozó része így szól: «... ezen zálogjog csak azon esetre vált volna joghatályossá, ha nevezett adós részére ezen illetőség átadatik, — azonban a tkvi kivonat tanúsítása szerint ezen illetőség B/4. alatt R. János nevére iratott át és így, tekintettel a m. kir. Curia polgári szakosztályainak 1886. évi jun. 18-án, 34. sz. a. hozott teljes-ülési döntvényére, a S. Józsefné örökös ellen nyert zálogjog hatályát veszte.»

A fentebbi indokolásból kétségtelen, hogy a curiai határozat lehetségesnek tartja, miként az örökös a hagyatéki ingatlan fölött, mint annak tulajdonosa, teljes joghatállyal rendelkezék, a nélkül, hogy a hagyatéki ingatlan részére átadatott volna; mert a curiai határozat — más szavakkal — azt fejezi ki, hogy a feltételes zálogjog csak akkor válhatott volna joghatályossá, ha az ingatlan az örökös részére átadatott volna; minthogy ez azonban nem történt meg, hanem az ingatlan a vevő R. Jánosra iratott át, a feltételes zálogjog hatályát veszítette.

Ebből az tűnik ki, hogy a curiai határozat a hagyaték átadását azonosítja az örökösök tulajdonjogának — az átadás alapján eszközölt — telekkönyvi bekebelezésével. Hogy ez mennyire téves, az nem szorul bővebb fejtegetésre.

A fentidézett curiai határozatból az következne, hogy a kérdéses hagyatéki ingatlan egyáltalán *senkinek sem lett átadva*, hanem az csak a vevő R. János javára lett átírva, ez azonban merőben téves állítás, mert a vevő javára csak azon ingatlan tulajdonjoga irathatott át, a mely az eladó örökösnek megelőzőleg tulajdonjoggal átdatott.

A 34. sz. teljes-ülési döntvény úgy szól: «Valamely hagyatékhoz tartozó ingatlan javakra, vagy jelzálogilag biztosított követelésekre az örökös ellen a telekkönyvi rendtartás 74. §-a értelmében nyert zálogjog már az által, hogy az így terhelt javak vagy követelések az adóstól különböző más személyeknek adatnak át, jogi hatályát veszti.»

A 34. sz. döntvény tehát nem azt mondja ki, hogy a feltételes bekebelezett zálogjog az által szűnik meg, ha az ingatlan az örökösnek *át nem adatik*, hanem azt, hogy az által veszti az hatályát, ha az ingatlan az adóstól különböző *más személyeknek (t. i. más örökösöknek)* adatik át. Hogy a curiai döntvény a «más személyek» alatt «más örökösök»-et ért, az kétségtelen a mondat állítmányából: «adatnak át»; mert míg egyrészt «átadás» által, az «átadás» prdtartási értelmében, csak *örökös* szerezheti meg a hagyatéki ingatlan tulajdonjogát, másrészt ahhoz, hogy az örökös, mint örökös, perenkívül, telekkönyvi tulajdonosává válhassék a hagyatéki ingatlannak, a hagyatéki átadás multhatatlanul szükséges. Ebből szükségképp következik, hogy a 34. sz. döntvény értelme csak az lehet, miként a feltételes zálogjog akkor szűnik meg, ha a terhelt ingatlannak a hagyatéki átadás által nem az adós örökös, hanem egy, vagy több *más örökös* ismertetett el tulajdonosául.

Mindezekből azon következtetést vonom le, hogy:

1. azon jogerős végzéssel, a melyben az érdekeltnek valamely ingatlanra vonatkozó örökös minősége bíróilag megállapittatik, tekintet nélkül arra, vajon annak alapján az örökös javára a tulajdonjog a telekkönyvbe tényleg bevezetett-e vagy sem, a hagyaték már át van adva, hogy tehát

2. a telekkönyvi rendtartás 74. §-a értelmében az örökös ellen feltételes bekebelezett jogok azon fentebbi végzés jogerőre emelkedésekor — ipso jure — feltétlenekké válnak, hogy továbbá

3. az örökölt ingatlant az örökös teljes joghatálylyal és saját nevében csak akkor idegenitheti el, ha az előbb részére már át lett adva, a midőn tehát a reménybeli örökös eladó ellen feltételes bekebelezett jogoknak már szükségképpen föltétlenekké kellett válniok, és hogy ekként

4. azon vevő ellen, a ki a hagyatéki ingatlant közvetlenül az örököstől, ennek jogán szerzi meg, az örökös ellen korábban föltételes bekebelezett s a hagyatéki átadás által föltétlenekké vált jogok teljes joghatálylyal fenállanak és érvényesíthetők, tekintet nélkül arra, vajon az örökös tulajdonjoga tényleg bejegyeztetett-e a telekkönyvbe, avagy közvetlenül az örökös után a vevő tulajdonjoga lett-e bekebelezve.

Dr. LADIK GUSZTÁV.

Tekinthető-e szövetkezeti igazgatónak az, ki cégjegyzési aláírását az alapszabályokban kitűzött határidő alatt be nem mutatja?

Pestmegyében egyik községi hitelszövetkezet, az 1887. évi december 26. napján tartott közgyűlésében, megválasztotta igazgatóvá G. F. urat. A közgyűlési jegyzőkönyv és a bejelentéshez szükséges egyéb dolgok 1888. évi január hó első napjaiban elkészültek; a közgyűlési jegyzőkönyvet nevezett G. F. ur is aláírta; de azután ő ezt, bizonyos anyagi előnyöknek az igazgatóság többi tagjaitól való kinyerése céljából; magához vette és fiókjába zárta.

Minthogy ennek a szövetkezetnek én voltam ügyésze, január hó közepétől kezdve folytonosan sürgettem a szövet-

kezetnél a közgyűlési jegyzőkönyvnek és G. F. ur cégjegyzési aláírásának hozzám való beküldését, nehogy a törvényszéki bejelentés beadásában beálló késedelem az én rovásomra irassék.

De a jelzett iratok hozzám nem küldettek be; hanem február hó közepén a szövetkezeti főigazgató sürgőnnyel és expresslevélben rögtön hívott engem, mint ügyészt, a fenti községbe igazgatói ülésre.

Míg az igazgatói ülés tartott, az alatt a közgyűlési jegyzőkönyv, de a cégjegyzési aláírás nélkül, címemen Budapestre érkezett. Az igazgatósági ülésben azonban azon ügyészi véleményt adtam, hogy G. F. megválasztott, de cégjelölését a törvényes és alapszabályszerű határidőben nem teljesítő igazgató nem tekinthető igazgatónak.

Ezen vélemény 5 igazgatói tag közül 3 által elfogadtatván és a később írásba foglalt ügyészi véleményt a szövetkezeti elnök is aláírván, az igazgatóság szótöbbséggel megbízott oly értelmű bejelentést tenni a törvényszéknek, hogy G. F. urat fenti ténye miatt olyannak tekintik, mint a ki az igazgatósági tisztséget viselni nem akarja.

A jogi kérdés most már az, ki tekintendő szövetkezeti igazgatónak? — Az kétséget sem szenvedhet, hogy a kereskedelmi törvény értelmében az igazgatónak ezen minőségét a megválasztás és a cégjelölésnek bejegyzése *együttesen* képezik; mert a kt. 184. §-a szerint az igazgatóság tagjai, a kereskedelmi cégjegyzékbe való bevezetés végett, az illetékes törvényszéknek *haladéktalanul bejelentendők*. Egyidejűleg a bejelentéssel az igazgatóság tagjai ugyanott aláírásaikat hitelesíttetni vagy hitelesített alakban bemutatni *tartoznak*, vagyis a törvény e tekintetben határozottan és parancsolólag rendelkezik.

Ha azonban a megválasztott igazgató cégjegyzési aláírását be nem mutatja, erre az esetre még intézkedik a kt. 21. §-a is; a mennyiben ez a szakasz kimondja, hogy a k a törvénynek a cégbejegyzésre, tehát kétségtelenül a cégjegyzési aláírásra is vonatkozó rendeleteit meg nem tartja, az erre az illetékes törvényszék által hivatalból 500 forintig terjedhető pénzbírsággal szorítandó és neki a bejegyzés eszközlésére 14 napi határidő szabandó.

Ennyi a törvénynek a fölvetett kérdésre vonatkozó intézkedése. Ez az intézkedés azonban hiányos; mert itt a kérdés végső következményei levonva nincsenek; a mennyiben nem mondja ki a törvény azt, hogy az esetben, ha az illető cégjegyzési aláírását az újabb határidő alatt sem adja be, mi történik akkor: újabb, a végtelenig huzódó bírságolás-e, vagy elveszti-e az ilyen igazgatósági tag igazgatói tisztségét? avagy a dolognak csak üzleti következményei lehetnek?

A vitatott esetben azonban más a döntő; mert az illető szövetkezeti alapszabályainak 41. §-a kimondja, hogy az igazgatósági tagok cégjelölésének megválasztásuk után *legkésőbb 15 nappal* az illetékes törvényszéknél, a cégjegyzékbe *bevezetendők*; az alapszabályok tehát szintén parancsolólag rendelkeznek.

Minthogy pedig az illető igazgató felszólítások daczára is lehetetlenné tette cégjelölésének bejegyzését, nem maradt más észszerű ok és mód hátra, mint őt megválasztása után 50 nap múlva olyannak tekinteni, mint a ki igazgatósági tisztségét viselni nem akarja.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék azonban 8955/888. számú végzésében, miután az illető igazgató később saját személyében cégjelölésének bejegyzése végett folyamodott, azt mondta ki, hogy az illető az alapszabályok 41. §-ánál fogva nem tekinthető *lemondottnak* és utasította az igazgatóságot, hogy az illető cégjelölését 14 nap alatt mutassa be.

Ebben a végzésben azonban tévesen van állítva az, hogy az illető a fenti 41. §. értelmében nem tekinthető *lemon-*

„*doltnak*”; mert az igazgatóság beadványában nem *lemondásról* volt szó, hanem arról, hogy az illető cégeljárása megszerzésének készakarva való halogatásából észszerűleg és jogilag más nem következethető, mint az, hogy G. F. ur az igazgatói minősítést, mit teljesen csak a cégeljárás ad meg, megszerezni nem akarja; e nélkül tehát ő „olyannak tekintendő, mint a ki a tisztséget viselni nem akarja”.

Időközben — ide nem tartozó indokoknál fogva — megszüntem az illető szövetkezet ügyésze lenni: ez okból a fent jelzett végzés megfelelőbbé nem lesz, célszerű tehát a kérdésnek nyilvános megvitatása.

Az én szerény nézetem, eltekintve a szövetkezeti alapszabályoktól az, hogy abstracte véve az ügyet, nem tekinthető szövetkezeti vagy részvénytársasági igazgatónak, a ki cégjegyzési aláírása bejegyzését kellő időben nem teljesíti: a megválasztás érvényessége tehát a cégeljárás bejegyzésétől van föltételezve, minél fogva a kt. 183. §-ában jelzett elmozdítás ettől az esettől megkülönböztetendő.

Dr. HORVÁTH JÁNOS,
budapesti ügyvéd.

Francia bünygyi statisztika.

Franciaországnak 1880—1885. évi bünygyi statisztikája iránt Sarrien igazságügyminiszter a köztársaság elnökéhez jelentést tett. Ezen jelentésből közöljük a következő adatokat, melyek egyik-másik törvényhozási kérdésben nálunk is eszmémbresztőleg lesznek képesek hatni.

I. Az 1880—1885. időszak alatt az ölési büntettek az előbbi időszakhoz képest tetemesen szaporodtak. A gyermekölések és a szemérem elleni büntettek ellenben kevesbedtek. Nem különben kevesbedtek a házi lopások is.

II. Az 1880—1885. időszak alatt 148 haláltétele mondatott ki és 27 hajtott végre.

III. A visszaesők arányszáma 30 év óta folyton erősen emelkedik, mi azt mutatja, hogy a repressio ugyszólván hatálytalan.

1856—1860 a visszaesők száma volt	42,255	31%.
1861—1865	48,890	34 "
1866—1870	58,075	38 "
1871—1875	62,042	42 "
1876—1880	72,387	44 "
1881—1885	85,397	48 "

A visszaesők száma tehát csaknem megkétszereződött.

IV. Sajátságos, hogy a nő-vádottak közt sokkal kevesebb a visszaeső, mint a férfivádottak közt. Az 1880—1885. időszak alatt az esküdtek elé állítottatott évenként átlag 1668 visszaeső, s ezek közt csak 77 nő volt.

V. A minősített lopások eseteinek három negyed része visszaesésben követtetik el. Ezen tény is mutatja, hogy a lopásoknak egészen más jellege van, mint a többi bűncselekményeknek. A lopásokat, különösen a betöréses lopásokat, egy szorosan körülhatárolt kaszt tagjai követik el minden országban. Kétségtől, hogy ezen megállapított tényhez képest nem hosszú idő múlva a repressio módoszata is lényegesen változni fog ezen bűncselekménynél.

VI. Az esküdtszékek elé utasított ügyek száma évről évre kevesbedik. Mig 1876-ban 3693 ügy tárgyalatott az esküdtszékek előtt, 1885-ben már csak 3135. Tulajdonítható ezen jelenség különösen annak, hogy az előkészítő bírói fórumok mindinkább erős hajlandóságot mutatnak az ügyeknek az esküdtszékektől való elvonására. Ha az esküdtszékekre való utasítás attól függ bizonyos esetben, hogy a cselekmény minősítő körülmények közt követtetett el, a bíróság ezen körülmény figyelmen kívül hagyásával rendszerint a szakbírói tanácshoz utasítja az ügyet. Belgiumban néhány évvel ezelőtt a bíróságok ugyanily tendentious eljárása törvényhozási és kormányzási körökben nagy resensust keltett; előrelátható, hogy Franciaországban is kitör az elégtelenség s az önkénykedés a szakbíráskodás jogkörének megszorítására vezet.

VII. Az esküdtek az 1880—1885. évek folyama alatt az eléjük került esetek $\frac{3}{4}$ részében jelentették ki, hogy enyhítő körülmények forognak fen. Ezen átlagos szám lényegesen változik a bűncselekmények nemei szerint. Mig a pénzhamisítás, a hamis és vétke bukásnál az enyhítő körülmények felvételével az esetek 91%-ában találkozunk, addig az

élet elleni büntetteknel már csak 65, a minősített lopásoknál 63%.

VIII. Az esküdtek a férfi-vádottak iránt sokkal szigorúbbak, mint a nő-vádottak iránt. Mig az előbbiek közül csak 21% mentetik fel, az utóbbiaknál a felmentések száma létszáma 40.

IX. Az 1880—1885. időszak folyamán 287 egyén (179 bűncselekmény) állítottatott esküdtszék elé sajtó- vagy politikai vétség vádjá alatt. Felmentetett ezek közül 54%.

X. A *correctionális bíróságok ítéletei elleni felebbezések* igen csekély számban vettetnek közbe; 1000 ítéletre esik 52 felebbezés s ezen arányszám ötven év óta csaknem változatlan. A felebbezett ügyek száma körülbelül 10,000. Ezek két harmadában az első foku ítélet helyben hagyatik; a hátralévő harmad két harmadában a büntetés leszállítottatik, vagy az elítélt vádlott felmentetik, egy harmadában pedig a felmentett vádlottak elítéltetnek, vagy a kiszabott büntetés súlyosítottatik. E szerint kétszer annyi az in melius, mint az in pejus változtatás.

XI. A rendőri bíróságokhoz tartozó ügyeknek körülbelül egy ötöde felebbezhető, de csak $\frac{7}{1000}$ részben élnek felebbezéssel a correctionális bíróságokhoz és ezen bíróságok a hozzájuk felebbezett ügyek $\frac{6}{10}$ részében helybenhagyó határozatot hoztak.

XII. A francia semmitőszékhez az 1876—1880 időszak alatt évenként átlag 1053 bünygyi semmiségi panasz érkezett; az 1880—1885 időszakban ezen évi átlag 1420-ra emelkedett. Az utóbbiak közül 663 vonatkozott büntettekre, ugyancsak 663 a correctionális bíróságok ítéleteire, a többi a legcsekélyebb súlyú bűncselekményekre. Megsemmisítés évenként átlag 152 esetben (12%) mondatott ki.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Külömfélék.

— A *statárium*. Az, hogy a statáriális eljárás a polgári szabadságnak egyik legnagyobb ellensége; az, hogy ezen intézmény valódi non sens egy jogállamban, melynek létfeltétele a jogbiztosság, melyet az minden garantiától megfoszt s így lényegileg meg is semmisít: hála korunk felvilágosodott szellemének s jogfejlődésének, többé bizonyításra, bővebb igazolásra nem szorul. Csak arra hivatkozunk, mikép korunkban a humanitás már a jogéletben is oly nagy tért foglal el, melyen a büntetések tulszigora többé el nem ismertetik a büntető jogrendszer alapelveül, a büntetések természete, megfosztva a továbbra is fenmaradó s megőrzendő kifolyásoktól, mindinkább enyhül, s ama rendkívüli büntetés, a kivégeztetés, melynek jogosultsága iránt oly sok s hatalmas érvekkel küzdenek, folyvást csekélyebb számban jelenik meg a bünvádi törvénykezésben. Ezen eszmék foglalkoztatják agyunkat, midőn azon szomorú tapasztalatra jutunk, mikép a statárium intézménye ismét működésben van tul a Dunán. Korunk emelkedettebb szellemére hivatkoztunk a büntetőjog gyakorlatában s ezen érzelem nemesbülésére hivatkozhatunk hazai jogéletünk mozzanataiban is. A büntetőjogi adatok ugyanis világosan mutatják, mikép a haláltbüntetésnek mind ítéleti kimondása, mind tényleges alkalmazása tetemesen gyérül hazánkban. A hivatalos kimutatások szerint a Curia 1884. évben 17 halálos ítéletet hozott, 1885-ben 13-at s ez 1886-ban 10-re, 1887. évben pedig 8-ra szállt le. Es mily kevés lett ezek közül végre is hajtva, 1884-ben 7, 1885. évben 5, 1886—1887. években pedig csak egy-egy. A legnagyobb rész maga a kir. Curia alapos indoklása folytán, legfelsőbb helyen nyert kegyelem folytán mellőztetett. Tudva, mikép hazánkban is, népünk szellemi s erkölcsi nagy hátramaradottsága, s ennek, valljuk meg, újabb időkben még emelkedése folytán is, az élet elleni büntettek évenként nem csekély számban, jelennek meg, következtetnünk lehet, mily vad, állati szenvedélyek kitörései, mily kegyetlen gyilkossági büntettek lehetnek azok, melyekre a Curia azon kis számú halálos ítéletet mondotta ki, s a gonoszság mily magas fokán állhattak azok, melyek a fent említett, valóban szép számú kegyelmezési esetek között se m jelenhettek meg. És igen természetes

hogy ezen annyira megválasztott bűnesetekben, a legfelsőbb fórumon, a legszigorubb megfontolásig, a legkisebb részletekre terjedő vizsgálódás alkalmaztatik a halálos ítélet megállapítására, az érvelés minden nemei kimerítettnek; szóval, még a tüzetes indokoltasú kegyelmi felterjesztésnek is hozzájárulásával a jogbiztosítékok teljes mérvben igénybevétnak, hogy az elítélésnél a kételynek még árnya sem maradhasson fel. És mindezekkel daczol és szemben áll a rögtönbiráskodás. Ennek elégséges magában az egyszerű rablás, hogy a kézrekerített szerencsétlent bitófára juttassa. És elégséges ily ítélet kimondására s végrehajtására egy alsó foku, csekélyebb képzettségű bíróság judicaturája, s a legnagyobb gyorsaságra s a legcsekélyebb megfontolásra s vizsgálatra fektetett eljárása. Így teszi semmivé a statárium intézménye a jog összes biztosítékait az emberi élet legfontosabb kérdéseinél. És a humanitás szelleme, melynek ujabbkori emelkedésére legfelsőbb judicaturánkban büszkén hivatkozhatunk, kénytelen sirba szállani a statárium borzadályos réme előtt. . .

— **Eszmék az igazságügyi kérdések köréből** cím alatt füzetet bocsátott közre Török Zoltán országgyűlési képviselő. Megtámadja törvényhozásunk mániává fajult utánzási vágyát. Panaszodik a perek lassúsága ellen. Kijelenti, hogy ha az állam az igazságszolgáltatásból jövedelmi forrást csinál, akkor ez ellenében megkövetelhető, hogy az igazságszolgáltatás oly tökéletes legyen, hogy méltó ellenértékét képezze az áldozatoknak. A kisegítő bírói intézményt nem helyesli, mivel ez mint ideiglenes segítség a kir. táblánál mutatkozó torlódást a Curiához fogja csupán feltolni. A munka apasztásával lehet csak orvosolni a mutatkozó bajokat. Minden vétség- és kihágásban, másfelől polgári ügyeknél mindazon perekben, melyekben az 1881. LIX. tcz. 37. §-a szerint tekintet nélkül a beadott felebbezésre elsőbírósági marasztaló ítélet alapján a végrehajtás kérelmezhető, felebbviteli bíróságokká a törvényszékek tételesen a tovább való felebbezés kellő korlátozása mellett. A bagatell-eljárás módosítandó, mivel az jelenleg nem nyújt jogvédelmet s a bírói önkénynek vannak a felek alávetve.

— **Irodalmi hírek.** Zlinszky Imre Magyar Magánjogának harmadik bővített és átdolgozott kiadása elhagyta a sajtót. Az ismeretes tankönyvnek ezen új kiadását Dárday Sándor több szakferfiu, névszerint Apáthy István, Boncz Ferencz, Imling Konrád, Schwartz Gusztáv és Sztéhlo Kornél közreműködése mellett készítette. Schwartz Gusztáv az általános részt, valamint az eszmei javakon való jogok cz. fejezetet, Imling Konrád a dologbeli, Apáthy István a kötelmi jogi, Sztéhlo Kornél a házasság jogi és Boncz Ferencz az egyházi javadalmakban való öröklésre vonatkozó részt dolgozták ki. Leglényegesebb változásokon ment keresztül a könyvnek általános része. Minthogy a Zlinszky könyvének épen az általános része mutatott eddig némi pongyolaságot, ezen átdolgozás ép ezen résznek nagyon is előnyére válik. A Sztéhlo Kornél által átdolgozott házasságjogi rész is gyökeres változásokon ment át. Kevésbé változott a dologbeli és a kötelmi rész, bár az újabb judicatura és törvényhozás ezen részekben is gondos figyelemben részesült. Az örökjogi pedig, tekintettel a készülöben levő új törvényre, teljesen a régi alakban jelent meg újra. Fentartva magunknak, hogy ezen új, átdolgozott kiadásnak behatóbb bírálatát más alkalommal közöljük, itt csak constatáljuk, hogy ezen közkeletűségű kézikönyv régi előnyei a mostani alakban is megmaradtak, gyöngéi pedig jórészt el vannak távolítva. A könyv terjedelme valamivel nagyobbodott; ára a régi maradt. — A Bulletin de la commission pénitentiaire internationale legújabb füzetében László Zsigmond miniszteri tanácsos hosszabb dolgozatban ismerteti a magyar szabadságvesztésküldetési rendszert és a fenálló intézetek szervezetét. A dolgozat a füzetnek 70 oldalát foglalja el s több ábrával van ellátva. Szerző ezen dolgozat közrebocsátásával lényeges szolgáltatást tett a magyar börtönügynek. — Dr. Apáthy István nemzetközi jogának második kiadása megjelent a Franklin-társaságnál. — Dr. Baumgarten Izidor kir. alügyésznek a kísérletről szóló monografiája, mint a mult évfolyamban jeleztük, megjelent német nyelven is egy lipcei kiadó czégnél. A nyomtatás már annyira előrehaladt, hogy a munka szétküldése a jövő hónapra várható.

— A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése f. hó 25-én

tartatik. Az évi jelentés általános részét a mellékleten közöljük.

— A kassai jogakadémián a folyó félévben a következő special-kollegiumok tartatnak:

A német birodalom államjoga dr. Werner Rezső. Nemzetközi magánjog dr. Rössler István. Ausztria alkotmánya dr. Szele Andor. Az állami és községi háztartás rendjének vezérelvei Mariska Vilmos.

Nemzetközi szemle.

— A német polgári törvénykönyv tervezete. A jogászvilág nagy várakozása beteljesült: a német birodalom magánjogi törvénykönyvének tervezete megjelent. Megjelent a tervezethez kapcsolt 5 kötetnyi indokolás 1 kötet is, melyet rövid idő alatt a hátra levő 4 kötet is követni fog. Ez esemény hordereje nem szorul kommentárra. Szinte 15 év szakadatlan munkája nyert ez előttünk fekvő 2000 §-ban befejezést. 1874 június 22-ikéről kelt a szövetségi tanács azon határozata, melynél fogva Németország gyakorlati és elméleti jogászaiból egy 11 tagu bizottság alakult azon feladattal, hogy a német birodalom számára egy általános polg. trvkv tervezetét dolgozzák ki. A kötelmi jogi rész kidolgozásával megbízott szerkesztő megbetegedés folytán munkáját csak félig készíthette el, *miért is a kötelmi jognak általa el nem készített részében a tanácskozsok alapjául az ismeretes drezdai javaslat szolgált.* A német tervezet, ha a jelek nem csalnak, hivatva van arra, hogy zárkövét képezze századunk jogfejlődésének és forduló pontot jelez a modern törvényhozás történetében. Valamint a mult század jogfejlődése a porosz Landrecht, az osztrák polgári törvénykönyv és a Code Napoleon codificationalis munkálataiban nyert végbefejezést, úgy a 19. századnak magánjogi fejlődése ezen, a század végén készülö codificationalis müben fog kifejezést nyerni. Reánk magyarokra nézve pedig e javaslat becses segédanyag a saját készülöben levő polgári törvénykönyvünk megvalósítására. Magánjogi codificatio ezentul sehol lehető nem lesz ezen javaslat tekintetbe vétele nélkül; legkevésbé minálunk, hol nemcsak az újabb jogtudományi fejlődés, hanem megannyi újabb törvényhozási alkotásaink is német birodalmi minta szerint indultak. A javaslat egyes részeinek ismertetését, úgy mint azt mai számunk élén megkezdjük, lehetőleg a magyar javaslatok határozmányaiival összevetve, rövid idő alatt fogjuk közölni. Lehetetlen azonban, hogy már ez első bemutató sorok alkalmából is azon őszinte megelégedésünknek ne adjunk kifejezést, melylyel a javaslat örökjogi részének futólagos átolvasása is eltöltött. A német birodalmi örökjogi javaslat ugyanis úgy általános structurájában, valamint igen számos döntő fontosságú részletben *a magyar örökjogi javaslat álláspontján van.*

— A marburgi egyetemen Liszt nagyhirü criminalista tanár külön büntetőjogi seminariumot léptetett életbe, mely a kizárólag e czélra berendezett helyiségekben tartatik.

— Az olasz büntetőtörvénykönyv javaslata szerint a felteteles szabadlábra helyezés csak úgy rendelhető el, ha az elítelt is beleegye. Ugyanez áll a magyar büntető-törvénykönyv illető határozmányáról is.

— Pompejiben legújabbán ismét figyelemre méltó régiségeket találtak, nevezetesen fontos okmányokat viasszal bevont fatáblákon. Egyik okmány szerződést képez két rab-szolga eladásáról.

— Baker kiváló angol humanista életrajzát és arcképét közli a Bulletin de la commission pénitentiaire internationale utóbbi füzete.

A multheti szám főlapjának két oldala néhány példányban nyomdai tévedés folytán elcseréltetett. Ennek következtében az egész főlapot újra kinyomattuk és a jelen számmal valamennyi előfizetőknek megküldjük.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 6 évre ... 6 frt
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Perczel Béla. — Vélemény a magyar örökjogi törvényjavaslattól. Dernburg Henrik berlini egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése. XII. A közadós jogcselekménye-c a csőd küszöbén fogatosított végrehajtás? LÁNYI BERTALAN rimaszombati kir. törvényszéki bírótól. — Észrevételek az 1888. évi márczius 5-én kelt ig. min. rendelet 8. §-ához. Dr. HEXNER GYULA lipóti szent-miklósi ügyvéd. — Külföldi judicatura. Közl: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — A kir. tábla határozatai. — Vádbeszéd kétrendbeli gyilkosság büntetével vádolt Pribil Ferenczné ügyében. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

PERCZEL BÉLA.

Perczel Béla egyike volt a régi megyei élet már kis számra apadt kitűnőségeinek, annak minden erényeivel, melyek közt ő a szabadság, emberiség s a haza iránti hő érzelmekkel kiválóan dicsekedhetett. A municipium legelső hivatalának betöltése után s a volt helytartótanácsi s kir. táblai állásának elhagyásával, tehetségeinek magasb látkör tárult fel, midőn orsz. képviselőnek megválasztván, csakhamar a képviselőház alelnöki, majd elnöki székébe emeltetett. A 70-es évek közepén bekövetkezett a fusio, mely után ő lett a legelső igazságügyér. E helyen 1875 márcz. 2-tól 1878 jun. 30-ig működött ernyedhetlen munkássággal s a közügy iránti buzgalommal. E pályáján kiválóan jellemző volt öntudatos, nemes érzéke a codificatio iránt, melyet minden erővel előmozdítani igyekezett. Fényes tanúsága ennek mindenek felett a büntető codex, melynek létrehozatala a felmerült jogászai összeütközések, ellentétek s főleg politikai szenvedélyek folytán jóformán kétségessé vált, ha az enquête-tanácskozásban, melyet a codex revisiójára ő hívott össze, s azután a képv. ház igazságügyi bizottságában azokat bölcs s tapintatos eljárásával el nem oszlatja, ki nem egyenlíti, mi lehetővé tette hogy az igazságügyi bizottság 51 ülésben befejezván a munkálatot s a ház 1877 decz. 18-ig azt letárgyalván, 1878 jan. 18. harmadszori felolvasáson is átment s a főrendek által is elfogadtatott. Ő készítette el a kihágásokról külön szóló törvényt is s mutatta be a háznak.

Miniszteri pályáján nagy érdemeket szerzett a jogi szervezés körül is. Az ő idejébe esett a teljesen elhibázott szervezetű törvényszékek reductiója (107-ről 65-re), mely műveletet Perczel ritka tapintattal vitt keresztül, midőn az ily szerencsétlen operatiótól elválaszthatlan rázkódtatások s törvénykezési zavarok elkerülésére, legalább mérséklése végett, a megszüntetést két részre osztotta; először 1875-ben csak 20 törvényszéket szüntetett meg, 1876-ban pedig a többi 18-at, kettőt egymással egyesítván. Ezzel kapcsolatosan több nagy szükségű intézkedéseket is tett. A közigazgatási s törvénykezési terület beosztása közti összhangzat előállítására a törvényszékek területeit czélszerűbben beosztotta; hasonlóan a járásbírók területi beosztását is módosította, némelyeket feloszlattott, másokat helyükbe ujonnan szervezett; mely átalakítást Budapestre is kiterjesztette (1877—1878-ban).

A reductio folytán természetes illetékességi vizsályok elhárításáról is kellően gondoskodott (1876). Szervező munkásságának kifolyása volt az 1877: V. tczikk is, melyben az ő javaslatára a miniszter felhatalmaztatott a táblától kisegítő bírák szükség szerinti alkalmazhatására a Curianál.

Nevéhez s emlékéhez van kötve a codificatio több más nagy érdekű művelete is. A közjegyzői törvény általa lett életbeléptetve (1875 aug. 1.) s a kamarák szervezve — mit a reductio után az ügyvédi kamarákra is kiterjesztett; a zugírászat ellen pedig szigorú intézkedéseket tett (1876), az ügyvédségi statisztikai adatok gyűjtését elrendelte s a bírói gyakorlati vizsga szabályzatát módosította.

Miniszersége alatt fejeztetett be és szentesített a váltótörvény (1876), úgy a kereskedelmi codex is; ő szabályozta a váltó- s kereskedelem ügyi eljárást (1875) s a cégbejegyzéseket, s ő hívott össze enquête-t a csőd-törvényjavaslat tárgyalására. A polgári perrend reformjával is foglalkozott. Erre két törvényjavaslatot készített: a peres eljárásról s külön a végrehajtásról; ezeket szaktanácskozás alá vetette s a parlamentnek be is mutatta; azonban e részben csak a végrehajtás korlátozásáról szóló javaslatát vihette keresztül (1876: XXXI. tcz.); készített javaslatot a békebírásról is s ebből keletkezett a jelenlegi bagatell-eljárás és szervezet. Előkészületeket tett a szerzői jog codificatiójához; sokat foglalkozott törvényhozásilag (1877: XII. tcz.) s rendeletileg a birtokviszonyok s urbéri maradványok rendezésével. Létesítette az újabb uzsoratórvényt az elharapódzott uzsorabajok ellenében (1877: VIII.), a cseléd s gazda közti viszonyok szabályozását (1876: XIII.), s a belügyminiszterrel egyetértőleg a gyámsági törvényt (1877: XX.) számos ide vonatkozó rendeletekkel, és a végrendeletek külkellékeiről szóló 1876: XVI. tczikket. —

Mint a kir. Curia elnöke különösen a bűnügyi igazságszolgáltatás javításának szentelte figyelmét. A büntető-törvénykönyv életbe léptetése iránti nehézségek jórészt leküzdettek Mailáth György elnöksége idejében. További feladat volt a bűnvádi eljárást reformálni, a bírósági gyakorlat vádelvi és szóbeliségi elemeinek rendszeres kifejtése által. A Curia büntető-tanácsainak azon reform-actiója, mely a szabálytalanul létrejött alsó foku ítéletek kérlelhetlen megsemmisítésében nyilvánult, csakis Perczel Béla hozzájárulásával és jóakaratu támogatással vált lehetségessé. A kir. Curia panaszos átiratai az igazságügyminiszterhez szintén az ő idejébe esnek. Ezen átiratok közül kiemelendő mint döntő hatású különösen az, melyet a csendőrök kinzásai tárgyában intézett az igazságügyminiszterhez. A kir. Curia elnöke felkérte az igazságügyminisztert: *«hasson oda, nehogy a csendőrök a letartóztatás alkalmával a vádlottakat kényszereszközök alkalmazásával bírják valamástételre, s hogy egyáltalán ne vallassanak, miután ez hatáskörükön kívül esik; mind gyakoriabbakká válnak ugyan is az esetek, hol a vádlottak a végtárgyaláson visszavonják a beismerést és hivatkoznak arra, hogy a csendőrök részéről erőszak lett ellenük alkalmazva. Ily körülmények közt igen meg van nehezítve a bíróságra nézve a valóság megállapítása, mivel sem az egyik, sem a másik vallomás elfogadására nincs támpont».*

Perczel Béla állandó emléket biztosított magának igazságügyünk történetében.

VÉLEMÉNY

a magyar örökjogi törvényjavaslatról.

— Dernburg Henrik berlini egyetemi tanártól. —

NEGVEDIK CZIM.

Az örökható rendelkezésén alapuló öröklés.

111. §. (114. §.)

«A semmís végrendelet jogi hatályára nézve úgy tekintendő, mintha létre sem jött volna, és az sem jóváhagyás, sem a semmiség okairól való lemondás által hatályt nem nyerhet.»

Ezen rendelkezés, véleményem szerint, nagyon messzire megy. A 112. §. szerint, semmis a végrendeleti intézkedés egyebek közt, ha arra a végrendelező fenyegetéssel előidézett alapos félelem által jogtalanul kényszerített. Hát az az örökható rendelkezés jóváhagyása által ne legyen orvosolható, Ennek benső okát be nem látom.

Továbbá semmisnek mondatik a végrendeleti intézkedés, mely a végrendelezőnek a részesítés tárgyára, vagy a részesített személynek tulajdonsága vonatkozó lényeges tévedésén alapszik. Ilyen hiány se legyen pótolható az örökható rendelkezés jóváhagyása által? Ez sem czélszerű.

115. §.

A javaslat a gondnokság alá helyezett pazarlónak végrendelezési képességét állapítja meg. Igaz, hogy a gondnokság alá helyezés első sorban az élők közti rendelkezések ellen irányul és a pazarlónak elszegényedését czélozza megakadályozni. Azonban méltó-e egy gondnokság alá helyezett pazarló azon bizalomra, hogy czélszerű végrendeleti intézkedést tesz! Nála nyilván hiányzik a képesség arra, hogy az életviszonyokat helyesen megítélhesse, vagy legalább is veszedelmes szenvedélyeknek rabja.

Czélszerűnek tartanám, a pazarlónak csak azon jogot adni, hogy bizonyos összeg erejéig, talán a hagyaték tized-részéig hagyományokat rendelhessen. A korlátlan végrendelezési szabadságot a pazarló részére megállapítani, előttem elhibázottnak tűnik fel.

129. §.

2-ik pont. A családnak és a család gazdasága fentartásának érdekében állhat épen, hogy az, ki jövőben örökös legyen, *harmadik személyek szakértő véleménye által* jelölthessék meg. Így különösen, ha az örökható után kiskoru gyermekek maradnak. Nem tartom tehát helyesnek, ilyen intézkedést kizárni. Csak az nem engedhető meg, hogy a hagyaték feletti rendelkezés egész általánosságban harmadik személyekre bizassék.

133. §. (138. §.)

«Ha ugyanazon végrendeletbe többeknek végintézkedése foglaltatik: e végrendelezések mindegyike semmis.» Hogy kölcsönös részesítést tartalmazó végrendeletek alkotása csak házastársaknak engedtetik meg, igen indokolt, mivel ilyen végrendeletek sok kételyre adnak okot, és azért helyesen azon körre szoríttatnak, melyben tényleg a gyakorlati szükségnek felelnek meg. Ellenben nem létezhetnek fontos indokok arra, hogy közönséges végrendeletek, melyek többeknek, például testvéreknek rendelkezését tartalmazzák, semmiseknek nyilváníttassanak.

169. §.

Ez nem állhat meg akkor, ha a feltétel az, hogy a részesített a törvénynél fogva beleegyezésre jogosítottnak pl. az atyának beleegyezésével házassodjék. Ilyen feltétel nem ütközik az erkölcsiségbe. Miért semmisítené ez meg a rendelkezést?

* Az előbbi közleményt l. a 6. számban.

174. §.

«Ha a részesített a felfüggesztő feltétel teljesítése előtt hal meg: a feltételes jog csak akkor száll át örökösre, ha ezt a végrendelező kifejezetten rendelte.»

Én az ellenkezőjét tartom helyesnek, mert a végrendelező vélelmezett akaratának ezen intézkedés nem felel meg. Az örökható rendel, például «hogy N. örökös legyen, ha neki bizonyos méretű sírkövet állít». Bizonyára nem szándéka, hogy a hagyaték a részesített örökösre át ne szálljon, ha az a sírmlék befejezése előtt meghal. Ha ezt elismerni nem akarjuk, akkor legalább a «kifejezetten» szót kellene elhagyni.

175. §.

2-ik pont. Nem az rendesen a lényeges, «hogy a végrendelező a feltételnek halála után való teljesítését kívánta», hanem hogy azt kívánja, miszerint *rendelkezéséhez képest* halála után valami történjék, például egy templomnak bizonyos összeg adassék. Ha a részesített az örökható halála után, a nélkül, hogy a feltételről valamit tudna, más okból adta volna az összeget, akkor a feltétel nem lenne teljesítve.

187. §.

A 2-ik bekezdés szerint nem létezőnek tekintendő azon meghagyás, «hogy a részesített köteles legyen azon vagyont, melyet nem a végrendelezőtől kapott, egy bizonyos harmadik személynek hagyni».

Ezt nem lehet helyeselni. Például egy rokon egy rokonát teszi nagy vagyonának örökösévé. Az örökösnek két fia van. Az örökható az idősbiből utóörökösnek rendeli egész vagyonára és egyúttal rendeli, hogy az örökösnek fiatalabb fiainak halála után, saját vagyonát megkapja. Mi helytelenség lenne ilyen meghagyásban? Mire való tehát a tilalom?

189. §.

Azon szabály, hogy kétséges végrendeleti intézkedés értelmezésénél az örökható rendelkezés előtti, vagy a végrendelezés utáni nyilatkozatai is figyelembe veendő, bizonyára csak helyeselhető. Ezzel azonban azt hiszem, nem egyezik meg teljesen a 141. §. 1. p. mely szerint, ha a végrendeletben a részesített személyre nézve a végrendelező által kiállított, de az írásbeli végrendeletre megszabott alaki kellékekkel nem bíró külön iratra történik hivatkozás, a végrendeletnek azon intézkedése csak annyiban bír hatálylyal, a mennyiben ahivatkozott irat figyelembe vétele nélkül, magából a végrendeletből a végrendelező szándéka «kétségtelenül» kitűnik. Ezen «kétségtelenül» az aggályos. Ha az örökható már alkalmi nyilatkozatai megengedhető értelmezési eszközöket képeznek, miért nem lenne az olyan nyilatkozat is, melyre az örökható különösen utal? Ehhez képest a 141. §-ban ezen szó «kétségtelenül» kitörölendő lenne. Itt feltételeztetik, hogy csak értelmezésről van szó, nem pedig egy ugynevezett mysticus végrendeletéről, mely elvetendő.

190. §.

A későbbi nyilatkozatnak előnyt kell adni, ha egy korábbival ellentétben áll, különösen akkor, ha netalán a végrendeleti okirat láthatólag különböző időkben szerkesztetett. Igaz ugyan, hogy az okiratnak hatályt a kijelentett ünnepélyes nyilatkozat ad, a mely az egészre nézve egy pillanatban történik. Azonban valamint a kitörölt intézkedés ezáltal hatályt nem nyer, ép úgy az, a mit a végrendelező az okiratban későbbi rendelkezések által helyettesített, hatálytalanná válik.

202. §.

Több örökös együtt csak egy részt kapna akkor, «ha az örökható az örökösök egy részét, ellentétben a többiekkel, egy általános megjelöléssel foglalta egybe».

Ezen szabály ugyan nem helytelen, ha ezen szó ellen-

tétben» erősen hangsúlyoztatik. Azonban határozottan félremagyarázásnak van kitéve. Az örökhatyó feleséget és három fivért hagy maga után és rendeli: «feleségem és fivérem örököljenek utánam.» A fivéreknek egy általános megjelölés alá foglalása daczára, aligha az volt szándéka, hogy a hagyaték két felerészre osztassék, az egyik a fivérek, a másik a feleség részére. A szándék rendesen inkább a fejenkinti örökrészekre irányul.

210. §.

Helyesebb lenne ezen szakaszt kihagyni, és a 209. §. rendelkezésével beérni.

Az örökhatyó gyakran nem különbözteti meg élesen a feltételt más meghagyásoktól. Ha az örökhatyó A-t örökösének nevezi ki azon feltétel mellett, hogy bizonyos számú misét tartasson érte, vagy a szegényeknek bizonyos összeget adjon, akkor kétség esetében, bizonyosan azt is akarja, hogy a helyettesített örökös belépésének feltétele legyen, daczára annak, hogy ezt különösen nem ismétli. Persze, ha a feltétel valami személyes dolgot tartalmaz, például: «A. örökösöm legyen, ha kereskedő lesz», az a helyettesített örökösnek nem tekintendő. De ez már a 209. §-ból következik.

221. §.

«Ha a végrendeletkor elmebeteg örökösnek rendelt utóörökös, az utóörökösnevezés hatálytalanná válik, ha az örökös eszének használatát visszanyeri.»

Ez csak azon esetekben nyerhet alkalmazást, melyekben az örökhatyó örökösének elmebetegségéről tudomással bir, mert csak ezen esetben lehet az elmebetegségnek további beforgását az utóörökösnevezésnek hallgatolagos feltételül tekinteni.

224. §.

Hogyan áll a dolog, ha az elidegenítés «a vagyon rendes kezeléséhez» tartozik? Az elidegenítéstől való eltiltás által ilyen esetben nemcsak az érdekeltek, hanem a közigazgatás általában károsittatik. Meggondolandó lenne tehát, vajon nem kellene-e akkor, ha az utóörökös beleegyezését az elidegenítéshez oly esetekben megtagadja, melyekben ez a vagyon kezelése szempontjából kívánatosnak tűnik fel, a beleegyezést a hatóságok által pótoltatni. Nem lenne szükséges ennél a bíróságokra gondolni. A politikai hatóság is megbizathatnék a beleegyezéssel. Helytelennek tartom, hogy az ingóságok megszerzője, ki rosszhiszemben volt, az utóörökös által meg nem támadható.

Az utóörökösödéssel terhelt örökös elad például családi ékszereket drágaságokat egy harmadik személynek, a mely jól tudja, hogy az eladó az eladásra nincs jogosítva. Az örökös a kapott összeget eltékozza. És az utóörökösnek még se legyen jogorvoslata a harmadik rosszhiszemű birtokos ellen?

Szabad kételkedni azon, hogy ez a jogérzetnek és az igazságnak megfelel.¹

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése.

XII.

A közadós jogcselekménye-e az ellene a csőd küszöbén fogadatosított végrehajtás?

A kérdés — a judicatura által felszínre hozott alakjában — az 1881. évi XVII. tcz. 27. §-a 2. pontjának magyarázata körül forog, a mely szerint megtámadhatók: «a közadósnak a

¹ Ezen megjegyzés a törvényjavaslat fordításába becsuszott hibára vezethető vissza, mert a magyar szöveg következően szól. «Az ezen rendelkezés ellenére kötött és telekkönyvi bejegyzéssel vagy átadással megerősített jogügyletek ingóságokra általában ingatlanokra nézve pedig — a mennyiben az utóörökösödési jog telekkönyvileg bejegyezve nincsen — csak akkor támadhatók meg, ha a szerződő harmadik felet rosszhiszeműség terheli.» Ebből világos, hogy az eredeti magyar szöveg szerint az ingó elidegenítés igenis megtámadható, ha a szerző rosszhiszemben volt. Szerk.

csődnitási kérvény beadása, illetőleg a fizetések megszüntetése után keletkezett azon jogcselekményei, melyek által a másik fél kielégítést vagy biztosítást nyer, feltéve, hogy ennek a kielégítés vagy biztosítás elfogadásakor a csődnitási kérvény beadásáról, illetőleg a fizetések megszüntetéséről tudomása volt».

Az erre vonatkozó felsőbirósági ítéletek sokkal ismeretebbek a szakközönség előtt, mintsem hogy szükségesnek tartanók azokat e helyütt egész terjedelmükben reproducálni. Ez okból az idevágó birói határozatok megjelölése mellett, az ítéleti szövegek csupán csak azon helyeit iktatjuk ide, a melyek a bíróságoknak e részben elvi felfogását tüntetik fel.

I. A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék: A törvény világos rendelkezése szerint a megtámadás tárgyát a közadósnak, mint egyik félnek, a hitelező, mint másik fél javára keletkezett jogcselekményei képezik.

Azon felfogás, hogy a végrehajtási kényszer, vagyis a bíróság intézkedése a közadós cselekményét pótolja, tarthatatlan, mert a bíróságnak a végrehajtást szenvedő fél vagyonaival való rendelkezési joga nem ennek személyétől származik, hanem egyrészt a végrehajtató hitelező jogán, másrészt saját perjogi hivatásán alapul.

Következőleg a kereset elutasítandó, midőn felperes támadását a közadósnak semminemű, még nemleges cselekményei ellen sem intézi, sőt annak ilyenemű jogcselekményeit fel sem hozván, megtámadási jogát egyedül a hitelező és a bíróságok jogcselekményei (a végrehajtás utjáni kielégítés) ellen érvényesíti.

A budapesti kir. ítélő tábla: (1884. évi 533. sz. a.) A csődtörvénynek ugy 27., mint 29. §-a megtámadhatóknak határozottan csak a közadós jogcselekményeit jelenti ki, ennél fogva a hitelező által végrehajtás utján, tehát a közadós tényleges közreműködése nélkül nyert zálogjog a most idézett törvényszakaszok alapján meg nem támadható.

A m. kir. Curia (1884. évi 543. sz. a.): A törvénynek helyesen azon értelem tulajdonítandó, hogy annak alapján a végrehajtási kényszer utján kieszközölt kielégítés, illetőleg biztosítás is megtámadható, mivel a törvényhozásról fel nem tehető, hogy midőn az egyes hitelezőt eltiltja attól, hogy a közadóstól a fizetés megszüntetése vagy a csődkérvény beadása után kielégítést, illetőleg biztosítást elfogadjon, végrehajtó hatalommal ezen kielégítésnek vagy biztosításnak megtámadhatlan elnyeréséhez segédkezet nyújtson...

De a törvénynek ilyenén magyarázatával annak szószentíri szövege sem ellenkezik.

Mert valamint a végrehajtásilag lefoglalt követelés átruházásánál a végrehajtást szenvedettnek cselekményét a végrehajtási eljárás helyettesíti, ugy a végrehajtásilag nyert kielégítésnél vagy biztosításnál a végrehajtást szenvedett közadós jogcselekménye a végrehajtási eljárás által helyettesítettnek tekintendő. (A teljes szöveget l. az Ü. L. 1884. évi 33. számában, ill. a BJT. IX. köt. 57. és a Döntvénytár u. f. X. köt. 85. lapján.)

II. A budapesti kir. ítélő tábla (1885. évi 10882. sz.):

A végrehajtás — megtámadási per folytán — csak akkor helyezhető hatályon kívül, ha az annak alapjául szolgáló jogcselekmény érvénytelen.

A kir. Curia (1885. évi 6725. sz. a.): Habár a csődtörvény 27. §-ának 2. pontja a közadós jogcselekményeiről szól, a törvénynek nem lehet azon értelmet adni, hogy ez által a végrehajtási kényszer utján kieszközölt kielégítésnek avagy biztosításnak megtámadása ki legyen zárva. . . . (L. BJT. XII. köt. 26. melléklapját.)

III. A budapesti kir. ítélő tábla (1885. évi 6065. sz. a.): A hitelező jogos követelésének biztosítása végett a törvény által megengedett esetben, a birói segélynek igénybe vétele akkor is megilleti, ha tudomással bir arról, hogy az adós

fizetéseit megszüntette, mert a biztosítási végrehajtás nem a közadós cselekménye.

A m. kir. Curia (1886. évi 332. v. sz. a.) a biztosítási végrehajtást hatályon kívül helyezte. (BJT. XIII. kötet 10. m. lapja.)

IV. *Budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék* (1885. évi 44485. sz.): A biztosítási vagy kielégítési végrehajtás után nyert zálogjog megszerzésénél hiányzik a közadós tényleges közreműködése, a zálogjog s maga az eljárás érvénye függetlenné van téve a közadós ténykedésétől; ezeknél fogva tehát a végrehajtási joglépések a közadós jogcselekményeivé nem minősíthetők, sem a közadós jogcselekményeit nem pótolhatják.

A *budapesti kir. ítélő tábla* (1886. évi 51. v. sz. a.) az elsőbíróság nézetéhez csatlakozik.

A m. kir. Curia (1886. évi 501. v. sz. a.) az I. és II. a. esetben elfoglalt álláspontját ezuttal is fentartja. (i. h.)

V. *Budapesti kir. ítélő tábla* (1885. évi 29747. sz.) A csődtörvény I. rész III. fejezetéből kétségtelen, hogy csak a közadós jogcselekményei támadhatók meg; a végrehajtó azonban, mely a hitelező kielégítésének egyik törvényes módja, nem a közadós jogcselekménye, s így megtámadási kereset alapjául egyáltalán nem szolgálhat.

A m. kir. Curia (1887. évi 5132. sz.) A csődtörvény 27. §-ának 2. pontja alapján a végrehajtás után szerzett biztosítás vagy kielégítés is megtámadható és hatálytalanítható, a mint ezt a kir. Curia már számos esetben kimondotta, de az idézett törvény ehhez feltételül köti ki, hogy annak, ki a végrehajtást eszközli, a foganatosításkor tudomása volt arról, hogy a közadós fizetéseit megszüntette, vagy hogy ellene a csődtörvény beadatott (BJT. XIII. köt. 25 m.)

A m. kir. Curia judicatumai tehát — az alsóbíróságok ellentétes felfogásával szemben — következetesen azt a nézetet emelik érvényre, hogy a végrehajtás utáni biztosítás vagy kielégítés — mint ilyen — a csődtörvény 27. §-ának 2. pontja alapján megtámadható.

Ezzel a legfőbb bírósági kijelentéssel azonban a kérdés végleg megoldottnak nem tekinthető, kivált ha figyelembe vesszük, hogy legujabban a szakirodalom terén is tekintélyes hangok emelkedtek, melyek által a Curia felfogása controvertáltak.

Apáthy (A magyar csődjog rendszere I. 126.) az I. alatti curiai határozatra utalván, tévesnek s a törvény intenciójával ellenkezőnek tartja azt az irányt, mely a törvénynek egyedül a közadós jogcselekményeire, tehát — más külföldi törvényhozásokkal szemben — szűkebb körre szorított rendelkezéseit kiterjeszteni törekszik. Szerinte tehát a megtámadási jog *egyedül a végrehajtás utáni kielégítés vagy biztosítás ténye ellen nem érvényesíthető*, mert a végrehajtás csak az alapjául szolgáló jogügylet hatálytalanításával dőlhet meg.

Itt tehát két nézet áll egymással szemben. Az egyiket képviseli a Curia gyakorlata, a másik kifejezést nyer az alsóbb bíróságok, különösen a budapesti kir. ítélő tábla határozataiban s támogatatik a csődjogi irodalom egyik corypheusa által.

Az egyik nézet szerint a végrehajtás — intrinsecus jogi okoknál fogva — tulajdonképen a közadós jogcselekménye, s ezért megtámadása a törvény szövegére való tekintettel sem lehet kizárva, a másik nézet oly benső jogi momentumot a végrehajtási jogcselekménynél fel nem ismer s azért a végrehajtást a közadós jogcselekményeinek fogalma alá sorozhatónak — egyáltalán véve — nem tekinti.

Az egyik vélemény tehát a végrehajtás utáni kielégítés vagy biztosítást az idézett törvényhely alapján *mindig*, a másik pedig *sohasem* tartja megtámadhatónak.

Szerintünk az egymással szembe állított ellentétes nézetek egyike sem fogadható el *feltétlenül*.

Ugyanis a törvény mindazon intézkedései, melyeknek

célját a csődnyitási kérvény beadása, vagy a fizetések megszüntetése (a materialis concursus beállta) időpontjától kezdve a csődvagyonból aránylagos kielégítésre igényt tartó csődhitelezők ebbeli érdekének megóvása képezi, kivételt állapítanak meg azon általános szabály alól, mely szerint a közadós a csődvagyon feletti rendelkezési képességet csak a csődnyitás hatályának kezdetével, vagyis a csődnek alakoszerű elrendelése után veszti el (3. §.) s ez okból a törvény erre vonatkozó szövege *szorosan* magyarázandó.¹

A midőn tehát a csődtörvény kifejezetten csak a *közadós jogcselekményeit* jelöli meg olyanokul, mint a melyek abban az esetben, ha általuk valamely, a fizetések megszüntetéséről, vagy a csődnyitási kérvény beadásáról tudomással bíró hitelező, különben úgy jogczimére, mint az érvényesítés helyt foghatóságára jogos követelésére nézve biztosítást vagy kielégítést nyert, a par conditio creditorum elvét sértik, nyilván csak azt az esetet tartotta szem előtt, a melyben valamely egyes hitelező követelésének a többi csődhitelezők érdekeibe ütköző előzetes biztosítása vagy kielégítése s e végből bizonyos vagyonrésznek a csődtömegetől való elvonása a közadós és a hitelező *együttes közreműködésének* eredménye gyanánt jelentkezik.

Határozott irányu *ténykedés* — úgy azon fél részéről, ki hitelezőjét kedvezményes biztosításban vagy kielégítésben részesíti, mint a másik fél részéről, a ki az ezen célra szolgáló vagyoni előnyt elfogadja, — mely egyrészt a *felek egyező akaratára* visszavezethető legyen, másrészt a célba vett *jogi eredménnyel* okbeli kapcsolatban álljon: ezek az ismérvek, melyekkel a jogcselekménynek birnia kell, hogy az az aránylagos kielégítésre igényt tartó csődhitelezők érdekében megtámadható legyen.

Az aránylagos kielégítés alóli vagyonelvonás ténye — e szerint — csak akkor válik a *közadós cselekményévé*, ha az a közadós akaratának is megfelel, s ha a közadós akaratnyilvánítását megvalósító cselekvőség a beállott jogi eredmény létrejöttével egyik szükséges előfeltételét képezi.

Az alanyi és tárgyi elemek illetően összetelálkozásától függ a közadós magatartásának jogi relevanciája, különösen *akkor*, midőn a közadósnak nem valamely *positív*, hanem valamely *mulasztási* (negatív) cselekménye szolgál alkalmul a megtámadási jog érvényesítésére. Ily esetben a közadósnak külsőleg passiv magatartása csak úgy vehető fel a megtámadható cselekmények sorába, ha a közreműködés eredetére, irányára és jogi hatására nézve, tehát *lényegileg* azokat a jelenségeket tünteti fel, melyek a negatív alakban nyilvánuló cselekvőséget a pozitív ténykedéssel *belsőleg* azonosítják.² E nélkül a *puszta* mulasztás ép oly kevésbé tekinthető a közadós akarat szülte cselekményének, mint a hogy az — önmagában véve — valamely concret jogi hatás előidézésére nem is alkalmas.

A végrehajtásnál a foglaltató hitelező biztosítása, vagy kielégítése *rendszerint* az adós közreműködése nélkül, sőt az adós *akaratára* történik; mert hiszen épen az önkényes teljesítés megtagadása képezi a jogérvényesítési kényszer alkalmazásának alapfeltételeit. A jogérvényesítési¹ kényszer

¹ «Minden magyarázat, mely a támadó keresetet a törvény betűjén túl kiterjeszti, annak a sze lemével ellenkezik. A támadó kereset minden formában rést üt a forgalom biztonságán, mely fontosabb a hitelezők érdekeinél. Ovakodjunk e rést a törvény olynemű értelmezésével kitágítani, mely a törvényhozó szándékának meg nem felelne.» Apáthy id. m.

² Unger: *System* II. 23.: Auch bei der Omissivhandlung müssen die angegebenen Erfordernisse der Handlung vorhanden sein. Omissivhandlung ist nur die aus einem Entschluss hervorgegangene Unterlassung.

A német birod. csődrendtartás indokolása 149. l.: «Nur positiv Thun ist anfechtbar, nur eine Rechtshandlung. Eine Unterlassung blos dann, wenn das Gesetz sie einer bestimmten Handlung gleichstellt.» V. ö. Apáthy i. m. 120. l.

magának a jog fogalmának,¹ a jog köztekintélyü elismeréséből eredő végrehajtási kényszer pedig a perjog célját képező jogi oltalom lényegének² egyik inhærens alkateleme.

A kényszerrendszabályok alkalmazásba vételének jogát az állam a megzavart jogrend helyreállítása s a jogi oltalom megvalósítása iránti hivatásánál, közjogi jellegénél fogva gyakorolja még akkor is, midőn csak a magánjog körébe eső subjectiv érdekek összeütközéséről van szó;³ s így semmi szükség nincsen arra, hogy az állam polgári perjogi hatalomkörének meghatározásánál az *egyéni akarat substitúciójának* elve képezze az alap gondolatot.

De a jogérvényesítési kényszer tulajdonképeni céljának megvalósulását nem is az egyéni akarat *correcturájában* keresi. A kényszer utjáni kötelemteljesítés nem azért áll be, mintha a marasztalt félnek az ellenfél subjectiv jogigényével szembeni akaratiránya megváltozott volna, hanem azért, mert a jogviták eldöntésére hivatott állami közegnek hatalomszava előtt meghódolni kénytelen.

Az a feltevés tehát, hogy a kényszerű teljesítés az adós vélelmezett akaratának megfelel, merő fictio, mely a valósággal ellenkezik.

Az előadottaknál fogva nem foghat helyt, hogy a perbe fogott félnek magatartása, mely — még ha passiv alakban nyilvánul is — a jogkérdést illetőleg a támadás célzatával ellentétben állónak tekintendő: a fél *akaratnyilvánítását pótló cselekmény*, másrészt a végrehajtási kényszer útján bekövetkezett teljesítés: az *önkéntes szolgáltatás minőségével* felruháztsáék.

Ehez képest a gyakorlati törvényalkalmazás terén megnyugvással fogadható megoldási módozatot a Curia állandó gyakorlata nem nyújt.

A Curia (különösen az I. alatti esetben) részint a törvény szövegének extensiv magyarázata útján, részint az által jut el az ítéleteiben gyakorlati érvényre emelt eredményhez, hogy a személyes jogcselekmény fogalmát szerfelett tág keretben construálja; már pedig ezen módok egyike sem felel meg azon szempontoknak, melyeket a fenforgó kérdés megoldásánál irányadók gyanánt kell elfogadnunk, s innen van az, hogy az alsó bíróságok — a Curia tekintélyével szemben is — nehezen tudják magukévá tenni azt a nézetet, hogy a törvény azon kitétele, mely szerint a megtámadás tárgyául a *közdós jogcselekménye* van megjelölve, a csőd előtti kielégítés, illetve biztosítás mindazon eseteire is kiterjesztessék, melyek a közdós specialis közreműködése nélkül is — bírói végrehajtás útján — állottak elő és hogy a végrehajtási kényszer — már magában véve — a közdós jogcselekményeit — annak alanyi mozzanataira nézve is — helyettesíti.⁴

¹ Igen találóan mondja Jhering: Das Recht ist kein *logischer*, sondern es ist ein *Kraftbegriff*. Darum führt die Gerechtigkeit neben der Wagschale in der einen Hand, mit der sie das Recht abwägt, in der andern das Schwert, mit dem sie es behauptet.

² Wach: *Handbuch des deutschen Civilprozessrechts* 4. l.: „Im Prozess bethätigt sich die Potenz des Rechts, sich gegen den bewusst oder unbewusst, schuldhaft oder schuldlos widerstrebenden Willen zu behaupten und zu bewahren.“

³ Wach i. m. 115. l.: „Der dem Civilprozess immanente Zweck ist objectiv Rechtsschutz, Rechtsschutz gegen Beeinträchtigung und Gefährdung subjectiven Rechts, gegen grundlose Berührung eines solchen; die zweckerfüllende Thätigkeit ist der Staatsact: die Bethätigung der Staatsgerichtsbarkeit, der Staatsgewalt. Ihre Wirkung für das Privatrecht gehört diesem an, sie selbst durchaus dem öffentlichen Recht.“

⁴ A kir. Curia által az I. alatti esetben hivatkozott példa — szerintünk — nem talál, mert eltekintve attól, hogy a végrehajtásilag lefoglalt követelés átruházása csak a végrehajtási eljárás végső stadiumában válik szükségessé s mint ilyen egyedül az előzőleg (foglalás útján) szerzett végrehajtási zálogjog consumálásának nemét képezi: a kir. Curia által észlelt jelenségek nemcsak a lefoglalt követelés végrehajtási átruházásánál, hanem általában a végrehajtási árverés minden egyes esetében észlelhetők, a nélkül, hogy a kényszerárverés utjáni adásvételt a közdós jogcselekményévé lehetne minősíteni.

Azonban az ellenkező nézet merev alkalmazása sem vezethet helyes megoldásra.

Mert a végrehajtási kényszerkielégítés esetében is fenforoghatnak oly körülmények, melyek — in concreto — nyilvánvalóvá teszik, hogy az adós egyenesen azért nem védekezett a hitelező támadó joglépései ellenében, mert maga is azt akarta, hogy a hitelező — ellene — marasztaló határozatot nyerjen, s hogy követelését illetőleg — végrehajtás útján — kedvezményes kielégítéshez jusson. Hasonló eset áll elő pl. akkor is, ha a közdós a törvényszerű és jogos alappal bíró perorvoslatok igénybe vételét, különösen pedig a csőd elrendelésének a csődtörvény 244. §-a értelmébeni kérelmezését hitelezőjével összejátszva határozottan azon célzatból mulasztotta el, hogy ez által hitelezőjére nézve a csődhitelezők érdekeit sértő kedvezményes kielégítéshez jusson.¹

Ámde ily különös tényállás mellett az adós eljárása: *mulasztás alakjában nyilvánuló cselekvés* — a vagyon egy részének a csődhitelezők előli elvonására irányzott *határozott közreműködés* jellegét ölti magára, úgy hogy ily esetben a végrehajtás utjáni kielégítés megtámadása által tulajdonképen a közdósnek a beállott jogi eredmény előidézésére lényegesen közreható jogcselekménye támadtatik meg.²

A kifejtettekből immár a következő conclusiókat vonhatjuk le:

A csődtörvény 27. §. 2. pontjának kiterjesztő magyarázatot meg nem tűrő értelme szerint a megtámadás tárgyát csak a közdós jogcselekménye képezheti.

A kényszervégrehajtás fogalma nem tüntet fel oly *belső* jogi momentumot, mely a végrehajtás útján szerzett kielégítést vagy biztosítást a közdós jogcselekményévé minősítené, minél fogva a végrehajtás — mint ilyen — *rendszerint* meg sem támadható.

Ha azonban valamely concret esetben a végrehajtás rendszerinti fogalmának körén kívül eső oly körülmények forognak fen, melyek a közdós magatartását a hitelező által célba vett eredmény előidézésére irányzott közreműködés jellegével ruházzák fel, akkor a megtámadási kereset a végrehajtás utjáni kielégítés vagy biztosítás ellen is érvényesíthető, tekintet nélkül arra, vajon a végrehajtás alapjául szolgáló jogügylet megtámadtatik-e vagy sem?

Ez — szerintünk — az egyedül helyes irány, melyet a judicaturának követnie kell, hogy a kérdést a törvényhozó intentiójának megfelelő végmegoldásra juttassa.

LÁNYI BERTALAN,
rímszombati kir. tszéki bíró.

Észrevételek az 1888. évi márczius hó 5-én kelt igazságügyminiszteri rendelet 8. §-ához.

A dolgozat dicséri mesterét, és igazságosak sem lennének, ha a justicz-kormány czimbe foglalt művében, a törvények és rendeletek szerkesztése terén eddig hasztalanul követelt forduló pontot, jobbfelé nem constatálnók. Az előbbieknak a jelenlegi rendelettel való összehasonlításából látszik csak még, mily jogos volt a közönség ez iránybani óhaja.

Hogy az alábbi észrevételeinket — egyéni nézetként — mégis kockáztatjuk, az maga a mű értékét legtávolabbról sem fogja csökkenteni.

A telekkönyvi törlési keresetekről van a szó. Régi óhajnak tesz a kormány eleget, mikor a «publica fides» érdekében e kereset megindíthatására nyílt eddig három évi határidőt hat hó, tulajdonképen pedig 60 napra szorítja.

Ez a rendelet tulajdonképeni occasiója és lényege. Ámde

¹ Apáthy i. m. 120. l. 2. jegyzet.

² Ezt a szempontot a fenebb közölt bírói határozatok közül csak az I. alatti elsőbíróági ítéletben találjuk megérintve.

törvénytől természeténél fogva, még sok több más eszmét fog a gyakorlat e rendelet szabványaihoz kötni, mint pl.:

Köztudomásu, miszerint a kitörlési kereseteknél az u. n. cselekvőleges dologi felperesség (legitimatio ad causam activa) tekintetében a telekkönyvi rendtartás 148. §-ának hiányos szerkezeténél fogva, a gyakorlat nagyon ingadozó.

E §. ugyanis következőképen hangzik:

«Ha a bekebelezés által jogaiban sértett fél azt érvénytelenség miatt megtámadni és ez által az előbbi nyilvánkönyvi állapot helyreállítását elnyerni akarja, úgy stb. keresettel a bekebelezés kitörlését kérheti.»

Judicaturánk e §-t egyszer szűkebben, másszor pedig tágasabban magyarázván, kimondta, hogy törlési keresetet a bekebelezés által jogaiban sértett *csak azon fél indíthat*, ki annak foganatosítása alkalmával már is nyilvánkönyvi joggal birt, de viszont ugyanannyiszor decretálta, hogy e keresetet *mindenik fél indíthatja, tekintet nélkül, birt-e a megtámadott bekebelezés előtt nyilvánkönyvi joggal vagy sem.*

Egy szóval szerencsejáték volt eddig az egész!

Hozatott az 1886: XXIX. tcz. 76. §-ának 8. pontja, melyben nem az mondatik, hogy a telekkönyvi rendtartás értelmében törlési keresetre jogosult, mikoráig, — mi uton és módon tartozik immár most azt indítani; hanem — elejétől kezdve, tehát a dologi felperesség vitás kérdését érintve — *hogy az, a ki magát nyilvánkönyvi jogaiban sértettnek véli*, stb. stb.; kibocsáttatik a miniszteri rendelet, az megint eltérőleg a törvénytől hangzik, hogy az, a ki magát *valamely bekebelezés* által (pedig eddigelé is tudtuk, hogy előjegyzés ellen törlési keresetnek helye nincs) nyilvánkönyvi jogaiban *sértve* véli, stb.

Hogy mi a nagyobb baj, vajon mikor *sértettnek* vagy mikor *sértve* véli magát valaki, mireánk jogászokra nézve végre közömbös; miért is a rendelet e változása felett napirendre térnénk, *de mi joron rendelkezik a miniszter és nem lépte-e tul megbízását, hogy a «valamely bekebelezés» és különösen a «valamely» kifejezéssel élt?*

A törvény — 1886: XXIX. 76. §. 8. pont — valamint annak szavait most kitérített mérvben változtató rendelet 8. §-a, a telekkönyvi rendtartás 148. §-ának, *tágasabb magyarázata helyességére vallanak.*

Ez utóbbi ugyanis a jogsértést «a bekebelezés», a rendelet «*valamely bekebelezés* által kívánja előidézettnek, holott maga a törvény specialis okot fel sem hozván, csak azt mondja, hogy a ki magát nyilvánkönyvi jogaiban sértettnek véli.

A jogforrások ily alkotása mellett a perek végső oka legkevésbé sem a közönség.

A telekkönyvi bejegyzésekbe való hitnek fokozódása és erősítése céljából megrövidítették a telekkönyvi kereset indíthatására nyílt határidő.

Ámde el fog ez e rendelet folytán a gyakorlatban éretni? Legtávolabbról sem.

A rövidebb határidő csak azon modus alatt záródván, ha a bekebelezést rendelő végzés a magát sértve vélő részére saját kezéhez és még a mellett szabályszerűen (?) kézbesített; következnek önként és hallgatag, hogy azok számára, kiknek a végzés *egyáltalában nem vagy nem szabályszerűen* kézbesített, továbbra is a hosszabb, azaz az eddigi határidő nyitva marad.

És a rendelet utolsó előtti bekezdése mégis rendelkezik:

«Ha a bekebelezést rendelő végzés nem a jelen §-ban előszabott módon, tehát nem szabályszerűen (mily technika ez?) kézbesített, a törlési kereset a telekkönyvi rendtartás 150. §-a szerint harmadik személyek elleni joghatálylyal 3 év alatt indítható meg.»

A rendelet e passusa egyszerű következtetést foglalván, — magában felesleges.

Hogy mégis felvétellett, az a gyakorlatban azok tekinte-

tében, kik egyáltalában nem értesítettek, ismét csak kételyekre fog okot szolgáltatni.

Helyesen járna el az igazságügyi kormány, ha a rendelet hatályba léptetéseig e rögtönözve kifejtett aggályokat még szétosztatná.

Dr. HEXNER GYULA.

Külföldi judicatura.¹

22. *Nem szükséges a gyámhatóság beleegyezése*, ha az apa mint kisk. gyermeke vagyonának kezelője, ennek részére ingatlanokat vásárol. (A karlsruhei OLG. 1886 nov. 11. ítélete)

L. ezzel szemben az 1877: XX. tcz. 20. §-ának c) pontját.

23. *Az örökhagyó gyilkosa nem lehet az örököse*, még ha végrendeletében annak is nevezte és ha törvény ezt nem is tiltja, mert az örökhagyó akarata mindig a jelen állapot szerint bírálendő meg és természetes, hogy gyilkosát nem tette volna örökösévé. Így határozott a thurgauai kanton Obergericht-je 1885 aug. 25-én. (Zeitschr. f. schweizerisches Recht, XXVII. 1886.)

A magyar öröklési jog tervezetének 6. §-a szerint «az öröklési jogból mint érdemtelen ki van zárva:... 1. a ki az örökhagyó ellen... gyilkosságot követett el.» A 7. §. szerint «az érdemtelenségi esetek ellenvetés nélkül, hivatalból figyelembe nem vétetnek». Mi a thurgauai Obergericht felfogását erkölcsi okokból helyesebbnek tartjuk.

24. A schweizi Bundesgerichtnek 1885. okt. 16-án kelt ítélete szerint mindenkit *magánjogi felelősség* terhel ama jogsértésekért, melyeket szándékos vagy véletlen *szóbeli nyilatkozalaival* okozott. Kártérítésre való kötelesség akkor forog fen, ha a valakire nézve ártalmas nyilatkozat alaptalanul és a köteles vizsgálat nélkül történt. A kir. Curia 1884 április 2-án 5535/1883. sz. ítéletében sokkal szűkebben és kevésbé méltányosan magyarázza a kártérítése való jogosultságot, kimondván, hogy «kártérítés csak valamely szerződésből eredő kötelezettség megsértése vagy valamely jogellenes (tiltott) cselekvény vagy mulasztás indokából követelhető.»

25. A neuchâteli Tribunal cantonal 1885 május 4-én 800 franknyi *kártérítésre* ítélt egy légszesztársulatot, melynek munkásai légszesz bevezetésénél egy csövet nyitva hagytak, az ennek folytán kiszabadult gáz egy szegény «polgárt» ölt meg, a ki után két kiskoru, keresetre képtelen gyermek maradt.

26. A colmari OLG. 1886 december 13-án érvényesnek mondta ki a következő szerződést: Felperes alpereseknek (férj és feleség) 5000 márkát kölcsönzött oly feltétellel, hogy ők a tőke visszafizetésén kívül, minden sört, melyre korcsmájukban szükségük lesz, tőle fognak vásárolni és hogy üzletüket e kötelezettséggel fogják esetleg másra ruházni. E feltétel megszegése esetében 3000 márkát mint kötbért tartoznak fizetni felperesnek. Az 5000 márká visszafizetése után alperes férjtől megvonták az italmérés jogát, mire a házastársak bérbeadták korcsmájukat. A bérlő azonban nem vásárolván felperestől a sört: ő alpereseket a 3000 márkás kötbér megfizetése iránt perbe fogta. A felsőbírószék marasztaló ítéletet hozott, nem látván a szerződésben uzsorát, mivel a vételár a rendes volt és alperesek a sörkimérésen szépen nyertek, de nem is mondhatta a szerződést contra bonos mores kötöttnek, mert felperesnek joga volt vevőket biztosítani söre számára, és nem tekinthető alperesek kötelezettsége korlátlannak sem, mert helyiséghez volt kötve, más helyiségbe költözköskor pedig megszűnt volna kötelezettségük, a bérlőre pedig könnyen átruházhatták volna kötelezettségüket.

27. *Próba szerint való vételnél* a vevő nemcsak az áru

¹ Az előbbi közl. 1. az 1., 4., 7. és 10. számokban.

próbaszerűségét igényelheti, hanem azt is, hogy az mind ama tulajdonságokkal birjon, melyek kifejezetten vagy hallgatólag kikötettek. Az ilyen hallgatólag kikötés akkor tehető fel, midőn az irányt adó helyi szokás vagy a tényleges gyakorlat szerint az áru bizonyos tulajdonságainak létezése hallgatólag kikötöttnek tekintendő. (A schweizi Bundesgericht 1885 szept. 12-én kelt ítélete.)

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— A budapesti ügyvédi kamara közgyűlésének alkalmából kötelességünknek ismerjük, utalni ama sajnálatra méltó közönyre, mely jogászaiknál ez idő szerint uralkodik és mely mindenütt tapasztalható, a hol jogi kérdéseknek beható és komoly megbeszélése van vagy lehetne napirenden. Az ország első ügyvédi kamarájának közgyűlése miben sem különbözött az egyletek ismert chablonszerű közgyűléseitől, melyeket tulajdonképen csak azért tartanak meg, hogy az alapszabály követelményének eleget tegyenek. Azt, hogy ügyvédi kamarának közgyűlésén vagyunk, melynek hivatása, hogy az igazságügyi összes kérdésekben irányadó szerepet játszszen, mivel hatásköre kiterjed *«a jogszolgáltatás és ügyvédség terén mutatkozó hiányok orvoslására, a korszerű reformok életbeléptetése iránti véleményadásra és javaslattevésre»*, azt nem árulta el semmi jel — és legyünk őszinték (a mi nem egyenlő az ellenzékiekedéssel) — nem volt senki, a ki iparkodott volna azt eszünkbe hozni. Pedig még az évi jelentés is, melyet a közgyűlés időkimélésből felolvasottnak tekintett, elég anyagot nyújtott a discussióra. Vagy oly fényesnek és kielégítőnek mondható különösen a fővárosi ügyvédek helyzete, hogy javításának lehetősége (anyagi, de főleg erkölcsi tekintetben) szót sem érdemel? És ama számtalan igazságügyi miséria, melyekről ügyvédeink extra dominium annyit panaszkodnak, vajon nem látszottak-e a közgyűlés verőfényes napján? A szemlélő azt hihetné, hogy az ügyvédi kar az új rendtartástól várja a megváltást. Félünk, még hosszú ideig tart, míg a javaslatból törvény válik. És ha talán mégis azzá lesz, vajon mikor változtatott akár a legjobb törvény is az *embereken*? Ha valaki, úgy ügyvédi karunk az, mely tevékenységének csorbulásával jórészt önmagát okolhatja, mert édes keveset tett a hanyatlás okainak kiirtására.

— Adó- és illetékügyi informatio-hivatal czime alatt hetek óta olvasható a fővárosi napi lapokban egy hirdetés, melyvel egyidejűleg a legjobb sikerrel képviselt egyes felek köszönetnyilvánításai is közzétételnek. Ezekből kétségtelenül kikütnik az, hogy ezen esetekben a feleket nem ügyvéd a közigazgatási hatóságok előtt üzletszerűen képviseli, mi által az 1874: XXXIV. tcz. 39. §-ában körülírt és az 1880: XXXVII. tcz. 40. §-ának 6. pontja értelmében a kir. btó járásbíró hatásköréhez utalt büntetendő cselekvény követetik el. Ezen kihágás ex offo a kir. ügyész, vagy a kamara ügyészének vagy magánfél panaszja folytán is büntetendő. A vizsgálatnak azon üzletekre is ki kell terjednie, melyek a feleket szabadalmi ügyekben már régóta üzletszerűen képviselik. Azt hisszük, hogy mindnyájunk feladatát képezi az, hogy a legerélyesebben fellépjünk mindazok ellen, kik szabályszerű jogositvány nélkül feleket képviselnek, hogy azok ettől ítéletileg eltiltassanak.

A fentebbi sorokra vonatkozólag lapunk zártával azon értesítést vettük, hogy a helybeli ügyvédi kamara ügyésze már megindította volt hivatalból az eljárást az adó-ügynökség ellen; ez azonban azért nem vezetett célhoz, mert ezen ügynökség iparjegyet (!?) és *belügyminiszteri engedélyt nyert üzletének folytatására*. Reméljük, hogy az igazságügyér ur módot fog találni arra, hogy ezen állapotnak minél előbb véget vessen. Ha ez illetéknépen azonban nem lenne lehetséges, azt hisszük, hogy az ügyvédek közül azok, kik a képviselőháznak

tagjai, elég aggasztónak tekintik az említett engedély-adásban mutatkozó nisust, hogy azt interpellatio tárgyává tegyék s módot nyujtsanak a miniszternek a való állapotok megismertetésére.

Más oldalról értesülünk, hogy a községi jegyzőknek a belügyminiszterium tarifát is dolgozott ki az általuk a felek számára szerkesztett okmányok tekintetében.

— Ügyvédi körökből írják nekünk:

... Feltűnő javulás mutatkozik a fővárosi járásbírósgoknál, melyeknél az ítélkezés alig volt valaha oly gyors, mint most. Az V. kerületi járásbírósg erélyes vezetése ismeretes; a VI. és VII. kerületeiről pedig elismeréssel kell regisztrálnunk, hogy helybeliek ellen irányuló keresetekre amaz rendszerint már harmadnapra, emez negyed-ötöd napra szokta kitűzni a tárgyalást, úgy hogy a *«rövid határnapért»* való esedezés a jelzett bírósgoknál megszűnt az ironia azon mellék-izével birni, melylyel az még nem rég mult időkben is birt.

— A nagyváradai ügyvédi kamara évi jelentése beküldetett szerkesztőségünkhöz. Térésüke miatt ezuttal annak felémítésére szorítkozunk, hogy a jelentés kritikailag méltatja az ujabban hozott törvényeket; szól általánosságban az ügyvédrendtartási javaslatról s azt az ügyvéd iránti bizalmatlanság által uraltnak mondja; elismerőleg nyilatkozik az örökjog munkába vett kodifikációjáról; végül állást foglal a pénzügyminiszterium azon törekvése ellen, miszerint az ügyvéd bélyegcsonkítása fegyelmi esetnek tekintessék. Legközelebb visszatérünk a jelentésre.

— A Pribilné-féle bűnügy nagyon alkalmas arra, hogy a szakkörök figyelmét felkeltse. Dr. Baumgarten alügyész ur felkérésünk folytán utólag papírra tette vádbeszédét, melyet jelen számunk mellékletén közlünk. Legközelebb lenyomatjuk az elsőfoku ítéletet. S utána lesz alkalmunk kifejteni abbéli igénytelen nézetünket, hogy ezen ügyben felmentő ítélet lett volna hozandó.

— Dr. Illés Károly kommentárjából a III. kötet első fele (a lopástól bezárólag a csalásig vagy okirathamisításig) a legközelebbi hónapokban meg fog jelenni.

— A budapesti egyetem jogi karán a következő szakferfiak magántanári habilitációja van folyamatban: dr. Jancsó György (magánjog), dr. Balogh Jenő (büntetőjog és börtönügy), dr. Gosztonyi Mihály (közjog), dr. Kmetty Károly (közigazgatási jog).

Nemzetközi szemle.

— Az osztrák képviselőház mentelmi bizottsága törvényjavaslatot készített, mely szerint azon idő alatt, míg a képviselő elleni bűnügy a képviselőház engedélyének kése delme miatt nem tárgyalható, az elévülés nyugszik.

— A bécsi jogászegyletben legközelebb Zitelmann, a bonni egyetem tanára tart előadást *«egy világjog lehetőségéről»*. Ugy látszik, a bécsi jogászegylet a jelenlegi saison alatt kizárólag *németország* tanárokkal tartatja előadásait. Bekker után következett Binding, most Zitelmann. Az osztrák jogászai viszonyokra ez nem épen kedvező világot vet.

— A német polgári törvénykönyv javaslatára vonatkozólag pótlólag a következő adatokat közöljük:

Óriási munka az, mely e javaslatban befejezést nyert. A végbevitt munka terjedelméről fogalmat nyerünk, ha meggondoljuk, hogy a tanácskozási jegyzőkönyvek összesen 12,309 folio lapot foglalnak el, s hogy összes előmunkálatok 19 nyomtatott folio kötetet tesznek ki. A most részben még nyomtatás alatt levő 5 kötetnyi indoklás az előmunkálatoknak csak kivonatát tartalmazza. A bizottság tagjai közül kiemeljük a volt birodalmi kereskedelmi törvényszék elnökét dr. Pape-t, kit a német birodalomban általánosan a leggenialisabb gyakorlati juristának tekintenek, Windscheid-ot az ismeretes pandektistát és Roth bajor egyetemi tanárt. A bizottság többi része kizárólag gyakorlati jogászokból állott. A bizottsági ülések 1884 szept. hó 17-én kezdődtek és ezóta szakadatlanul a folyó év kezdetéig folytak. A törvénykönyv egyes részeinek kidolgozásával a bizottság következő tagjai bíztak meg, és pedig az általános részszel Gebhard badeni miniszteri tanácsos, a kötelmi részszel Kübel a würtén

bergi főtörvényszék alelnöke, a dologbeli részszer Jochow porosz titkos tanácsos, a családjogi részszer Planck porosz titkos jogi tanácsos, az örökjogi részszer Schmitt bajor miniszteri tanácsos. A tervezetek kidolgozása 1881 októberig tartott. Ez időben kezdődtek a teljes bizottsági tanácskozások. A múlt évi ősz elején a teljes javaslat elkészülvén, szeptembertől decemberig az egész javaslat még egyszer revideáltatott. Az életbeléptetési javaslat kidolgozásával a bizottság jelenleg foglalkozik. Végül hadd álljon itt alapvetéseiben a javaslat systematikus berendezése. A javaslat áll 5 könyvből: általános rész, kötelmi, dologbeli, családjogi és örökjogi rész. Feltűnő e berendezésben, hogy a kötelmi jogi rész megelőzi a dologbelit. Ez merőben újítás, nemcsak a létező törvénykönyvekkel, de az eddig ismert tudományos rendszerekkel szemben is. Minthogy az indoklás második kötete még nem jelent meg, nem nyilatkozhatunk az újítás okáról és célszerűségéről. Az *általános rész* fejezetei: 1. jogszabályok (Rechtsnormen), 2. személyek, 3. jogi személyek, 4. jogügyletek, 5. vétkesség, tévedés, 6. időhatározmányok, 7. igényelévülés (Anspruchsverjährung), 8. önvédelem és önszegély, 9. ítélet, 10. bizonyítás, 11. biztosítás. A *második könyv* fejezetei: 1. kötelmi viszonyok általában, 2. kötelmi viszonyok élők közti jogügyletekből, 3. kötelmi viszonyok tilos cselekvényekből. 4. Más okokból való egyes kötelmi viszonyok. A *harmadik könyv* (dologbeli jogok) fejezetei: 1. általános határozatok, 2. birtok és birtoklás, 3. általános határozatok, az ingatlanokon való jogokról, 4. tulajdon, 5. az ingatlanokon való elővásárlási jog, 6. örökbérleti jog, 7. szolgáltatások, 8. reálterhek, 9. zálogjog és «Grundschuld». (Ez utóbbi intézményhez hasonlót sem a közönséges jogi elmélet sem hazai jogunk nem ismer, s ezért e fogalmat itt a maga német neve szerint jelöljük meg.) A *negyedik könyv* (családjogi) fejezetei: 1. házasság, 2. rokonság, 3. gyámság. Az *ötödik könyv* (örökjogi) fejezetei: 1. általános határozatok, 2. végakarati intézkedés (letztwillige Verfügung), 3. halálesetre szóló szerződés, 4. törvényes öröklés, 5. örökségről való lemondás, 6. az örökös jogi állása. — A javaslat első kiadása, mint könyvkereskedői körökből értesülünk, az első három nap alatt *teljesen elfogyott*. A második kiadás nyomtatása folyamatban van.

— A német Reichstagban Kulemann képviselő indítványt tett, hogy a szövetséges kormányok szívtassanak fel oly törvényjavaslat kidolgozására, mely által a törvénykezési költségek leszállítása lehetővé tétetné és egyúttal az ügyvédi munkadíjak is szabályoztatnának.

— A kleptomaniának rendkívül érdekes s egyszersmind szánalomra méltó példája merült fel a napokban Berlinben. Egy teljesen rendezett anyagi helyzetben élő, családosi iparost zsebtolvajlásra kaptak. Megmotoztatása, valamint a nála tartott házkutatás alkalmával mintegy *hetven* különféle fajtájú női zsebkendő került napfényre. Vallomásaiban a tettes azzal mentegetőzik, hogy reá a női zsebkendők oly erős nemi ingert gyakorolnak, melynek ellentállani nem képes. Ugyanezen egyén már egy ízben zsebkendőtolvajlásért büntetve volt.

— A szédelgés egy új nemét találta fel egy berlini fiatal ember, a ki egy félórával esküvője végbemenetele és a 6000 márkányi hozomány átvétele után ez összeggel megszökött, faképnél hagyva a fiatal menyecskét és a rászédett apóst. A berlini rendőrség megkeresésére Bécsben elfogták a «férjet». A cselekmény büntetőjogi minősítését nem könnyű lesz megállapítani.

— Okirathamítás? W. asszony szakácsnőjét K. mészároshoz küldte olcsóbb fajta, kutyáknak való husért. A szakácsné elvettette a boltot, és egy más mészároshoz tért be, hol azonban azt mondták neki, hogy a kívánt minőségű hus nincs. A mészáros adott a leánynak jobb fajta, drágább husból és egy papirosszeletre felírta a hus árát, nem a saját, hanem a leány által keresett és vélt K. czéget jegyezve alá. W. asszony a hus visszaküldötte egy más által, a ki most K. mészároshoz vitte azt vissza a czédulával együtt. K. rájövén «collegája» miveletére, őt feljelentette és a berlini törvényszék okirathamítás miatt egy havi fogházra ítélte.

— Németországban 1887 folyamán megjelent 15972 könyv; ezek közül a jog- és államtudományokra esik 1390 (1886: 16871; 1885: 1483.)

— Schweizban ezen cím alatt *Zeitschr. f. d. Strafr. d. Schweiz* folyóirat indul meg. Szerkesztője Stoos tanár. Művelni fogja a folyóirat a büntetőjogot, a bűnvádi eljárást, a büntetések végrehajtásának kérdéseit, a törvényszéki orvostant, a pszichiatriát és a bűnügyi statisztikát.

— A párisi Académie des sciences morales et politiques pályakérdésekül a következőket tűzte ki. 1. az 1789. előtti francia jogi oktatás története 2. a nemzetközi bíróság multja, jelene és jövője.

— A francia lapok erős kritika alá vettek egyik újabb irányperben szerepelt védőt, mivel az nem maradt a védelem határai közt és politikai térre iparkodott átvinni az ügyet.

— A «Revue de la reforme judiciaire» rendszeresen agítál az «assises correctionnelles» behozatala, vagyis az esküdtszékeknek a középsúlyosságú cselekményekre való kiterjesztése mellett. A legújabb füzet is e kérdés iránt hosszabb dolgozatot tartalmaz. A második dolgozat, melyet a füzetben találunk, a polgári perrendtartás reformját tárgyalja; a harmadik az olasz igazságügyi törvényhozásról s különösen az olasz polgári törvénykönyvről szól.

— A hivatalos üdvözlések formaságainak mellőzése. Crispi az olasz miniszterelnök köriratot bocsátott ki, melyben utasítja az illető közegeket, hogy a hivatalos iratokban mellőzzék a szokásos üres és banális formulákat. Célja a rendeletnek, mint maga a miniszterelnök mondja, hogy a hivatalos irály visszavezettség azon egyszerűsége, mely az olasz nyelv tradíciójának kiválólag megfelel.

— Rómában Vittorio Scialoja kezdeményezésére a római jog művelése céljából intézet alapított. Az intézet a római jog körébe vágó műveket fog kiadni, könyvtárt fog alapítani és egyáltalában a római jog tanulmányát fogja előmozdítani. Tagjai rendesek, rendkívüliek és tiszteletbeliek.

— Saripolos görög jogtudós meghalt. Számos munkát írt, melyek legnagyobb részt az alkotmányjogba és a büntetőjogba vágnak. Egyik főérdeme az, hogy megalapította a görög jogi műnyelvet.

— A finnországi büntető-törvénykönyv, mely 1734-ből származik, s mely számos középkori büntetésnemet foglal magában, most legközelebb fog «revideáltatni» a finn országgyűlésen.

Irtások.

52.

A kir. Curia pár évvel ezelőtt kimondotta, hogy pénznek a lepecsételt levélborítékból való eltulajdonítása a Btk. 336. §-a szerint minősített lopás; ujabban pedig ugyancsak a királyi Curia hozta a következő ítéletet:

Mindkét alsóbb fokú bírósági ítélet megváltoztatásával, vádlott nem az alsóbb bíróságok által kimondott lopás büntetése s illetve vétsége miatt hanem a kihágási Btk. 126. §-a szerint minősülő s azon §. szerint büntetendő tulajdon elleni kihágásban mondanodó ki bűnösnek s a miatt 8 napi elzárásra ítéltetik. *Indokok:* A vizsgálat és végtárgyalás adatai vádlott beismerésével teljes bizonyítékot nyújtanak arra nézve, hogy vádlott a város számára egy hordó szeszt szállított és hogy ő azon hordóból, az abroncs félretolásával, az abroncs helyén eszközlött furással három liter szeszt saját céljaira kifolytatott s azután a furt helyet bedugván, azt a visszatolt abronccsal elrejtette. Minthogy tehát a jelen esetben a kérdéses hordó csak a szállított szesz elhelyezésére és nem annak megőrzésére szolgáló készülék gyanánt jöhet tekintetbe, a vádlottat terhelő bűncselekmény minősítéseül másodbíróságilag alkalmazott 336. §. 3. pontja a büntetőtörvénykönyvnek helyet nem foghat, annál kevésbé pedig az elsőbíróság által alkalmazott 334. §., minthogy a lopott szesz értéke 1 frt 20 krban adatott fe, a miért is azon ítéletek megváltoztatásával, vádlott az ellopott s élvezeti cikket képező 1 frt 20 kr. értéket képviselő szeszre való tekintettel a Btk. 126. §-ába ütköző tulajdon elleni kihágásban volt vétkesnek kimondandó s a miatt az ítéletben meghatározott módon büntetendő. (496,487. jan. 4. 1888.)

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Egyetem=utca 4-ik szám.

Elofizetési díj: évi díjra 6 lrt
negyedévre 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Az 1760—1766. §§. a végrendeleti feltételek és időmeghatározásokról, az 1767—1778. §§. a végrendeletek értelmezéséről szólnak s lényegileg megfelelnek a mi javaslatunk vonatkozó intézkedéseinek.

Semmis a végintézkedés, ha az örökhagyó valódi akarata nem egyezik meg kijelentett akaratával. (1779. §.) Javaslatunk a semmiséget azon esetre szorítja, ha az akarat és a rendelkezés közti eltérés a részesített személyre vagy a részesítés tárgyára vonatkozik, és hozzáteszi, hogy ha az eltérés az összeget illeti, érvényes a rendelkezés a későbbi összegre nézve. Teljesen különbözően szabályozza a két javaslat az akaratot befolyásoló körülmények hatásait a végintézkedés érvényére.

A tervezet szerint a végrendelet jogtalan fenyegetés alapján *megtámadható* (1780. §.), javaslatunk szerint pedig jogtalan fenyegetés vagy testi erőszak általi kényszer esetén semmis; amaz szerint csalás alapján a megtámadásnak föltétlenül helye van, javaslatunk értelmében csak akkor, ha a tévedést csalárdul az idézte elő vagy az használta fel, a ki a végrendeletből jogokat származtat.

Kiváló figyelmet érdemel a megkülönböztetés, melyet a tervezet a tévedés és a meghiusult feltevés (Voraussetzung) közt tesz. Ez utóbbinak tanát Windscheid alapította és vezette be a tudományba, s a tervezet tudtunkkal az első mű, mely a feltevést, mint az akarat alkotó elemeinek önálló kategóriáját törvényhozásilag értékesíti. Ha ugyanis az örökhagyó, akaratelhatározásánál valamely elmúlt, vagy a jelenben létező tény hamis tudomásából indult ki, akkor rendelkezése tévedés alapján támadható meg; ha pedig akaratát azon feltevés alapján határozta el, hogy valamely jövőbeli esemény vagy jogi eredmény bekövetkezik vagy be nem következik, s a feltevés meghiusul, akkor az intézkedés a meghiusult feltevés folytán támadható meg; mindkét esetben azonban csak akkor, ha a tévedés az intézkedésből kivehető, vagy az utóbbiban a feltevés nyíltan vagy hallgatag kijelentett (1781. §.).

Ezen általános szabály nyomban alkalmazást talál a következő esetekben:

Ha az örökhagyó az öröklés megnyíltakor létező köteles részre jogosítottat, kinek létezéséről a végrendelet készítésekor tudomással nem birt, avagy a kit meghaltnak tartott, vagy a ki csak a végrendelet készítése után született vagy vált köteles részre jogosítottá, elmellőzi, akkor a végrendelet kétség esetén úgy tekintendő, hogy az örökhagyó azt az első esetben a köteles részre jogosított nem létezése fölötti tévedésben, a második esetben pedig azon feltevésben tette, hogy a köteles részre jogosított utólag meg nem születik vagy nem válik köteles részre jogosítottá (1782. §.).

A tervezet nem mondja ki, de a végrendelet készítése megtámadhatóságából önként folyik, hogy ezen esetekben a köteles részre jogosított az őt a törvényes örökösödés esetén illetendő egész örökrészt fogja igényelhetni. S ezen eredményben a tervezet megfelel a mi javaslatunk 77. §-ának, sőt e szakasz indokolása mutatja, hogy a javaslat intézkedése szintén az örökhagyó téves, illetőleg meghiusult feltevésén alapul.

A végrendelet, melyben egyik házastárs a másikat részesíti, megtámadható, ha a házasság semmis, vagy megtámadható, vagy az egyik házastárs halála előtt felbontatott, szintugy megtámadható egyik jegyesnek a másik javára tett végintézkedés, ha az eljegyzés az örökhagyó halála előtt feloldatott (1783. §.). Látnivaló, hogy az 1781. §. szabálya tévedés vagy meghiusult feltevés esetén itt is érvényesül.

A megtámadás határideje egy év azon időponttól fogva, midőn az arra jogosított érdekelt a támadási jogot megállapító tényekről tudomást nyert; 30 évvel a kihirdetés után a végrendelet többé meg nem támadható, valamint akkor sem, ha az örökhagyó a kényszerhelyzet megszűnése, más ok esetén annak megtudása után a végrendeletet meg nem szünteti, s ez időponttól fogva az örökhagyó haláláig egy év lefolyt. A végrendelet egyes intézkedésének hatálytalansága a többiek hatályát nem érinti (1784—1787. §§.).

(Folyt. köv.)

Dr. KERN TIVADAR.

A magyar öröklési jog javaslata.¹

Pfaff és Hofmann, bécsi egyetemi tanárok véleménye.

A 10. §. első és második bekezdését rövidebben lehetett volna szövegezni, ilyenformán: «Azon hagyaték vagy a hagyaték azon része, melyről érvényesen vagy hatályosan végrendelet vagy öröklési szerződés által rendelkezés nem történt, a törvényes öröklés tárgya.»

11. §. A gondolat helyes, a szövegezés azonban nem eléggé ovatos. Ha egy extraneus (például az örökhagyó barátja) egy negyed részre nézve örökösül rendeltetik, három negyed részre nézve pedig ab intestato öröklés forog fen, akkor az, ki örökösül rendeltetett, nem örököl egyszersmind mint törvényes örökös. A szöveg úgy szól, mint hogy ha vegyes örökösödés esetén a végrendeleti örökös azért, hogy örökösül rendeltetett, egyuttal mint törvényes örökös is örökölné és mégis csak azt akarja mondani a szöveg: N-nek örökösül rendelése ő reá nézve *nem képez akadályt* abban, hogy a törvényes öröklésben is részt vegyen. Mi a következő szöveget ajánljuk: «Ha a törvényes öröklés . . . öröklési szerződés mellett áll be, akkor a törvényes örökös az által, hogy ő a végrendeletben vagy öröklési szerződésben kinevezett, a törvényes öröklésből nem záratik ki, hacsak. . . »

A 13. §-t aggályosnak tartjuk; szükségtelen három ilyen különböző esetet együvé foglalni; elég minden egyes esetben a szándékolt eredményt megállapítani. Ha a 13. §. szerint a lemondót az örökhagyó előtt meghaltnak gondoljuk, akkor azt kellene várni, hogy a gyermekek lépnek helyébe: az 59. §. azonban az ellenkezőt rendeli.

A 12. és 14. §§-ra nincs megjegyzésünk.

A 15. és 16. §-ok kapcsán azon megjegyzést kell tennünk, hogy a javaslat itt is, úgy mint gyakran, talán nagyon is gyakran, fictio alakjában fejezi ki jogtégeit. Ez azonban a gyakorlatban természetesen közömbös.

A 16. §. b) a római joggal megegyezően a törvénytelen gyermekeknek nemcsak az anyával, hanem ennek rokonai-val szemben is, tehát egyáltalán az anyai ágban is öröklési jogot ad. Ebben a javaslat az osztrák jogtól igen előnyösen különbözik, mely a törvénytelen születésű gyermekekkel nagyon mostohán bánik. Az ugynevezett putativum matrimonium-ból származó gyermekekre nézve a vélemények de lege ferenda nagyon eltérők.

a) Némely jogtudós e tekintetben az anya jóhiszeműségét tartja döntőnek, míg mások elégnék tartják a szülők egyikének, akármelyikének bona fidesét. Az előbbi felfogást Mommsen figyelemreméltó érvekkel védelmezte.

b) A legtöbben csak a házasságra lépés alkalmával, mások ezenfölül az illető gyermek nemzése idejére is megkívánják a jóhiszeműséget.

c) Némelyek az ilyen gyermeknek csak az apával szemben adnak öröklési jogot, nem úgy mint mások, az atyai rokonokkal szemben is.

d) Némelyek öröklési jogot adnak az apának azon esetre, ha jóhiszemű volt, a gyermek hagyatékában is, mások ezt egyszerűen megtagadják tőle.

Mindezen esetekben a magyar javaslat az enyhébb, a humánusabb megoldást választotta, és minthogy az ily törvényhozási kérdések inkább a méltányosságon, mint általános tételekből levont logikai consequentiákon fordulnak meg, nem látunk itt a bírálatra okot; ép úgy nem a 18. §-nál.

19. §. 3. bekezdés. Ezen szavakat «és rokonai» törleendőkné tartjuk, minthogy szerintünk ezen rokonok kedvezményben való részesítésére nincs ok.

A 20—29. §§ at illetőleg nincs érdemleges ellenvetésünk. Tartalmilag teljesen megegyeznek az osztr. polgári törvénykönyv 732—740. §-aival, melyek jóknak bizonyultak. A formulázáshoz azonban szó fér. Így pl. a 24. §. 2. és 3. bekez-

¹ Az előbbi közleményeket l. a 4. és 8. számban.

déseiben ezen szavak: «tőle leszármazó rokonokra» feleslegesek, minthogy a mindjárt utána következő szavak ugyanazt fejezik ki.

Ezen hivatkozás (8. és 13. §§.), mely oly gyorsan ismétlődik (a 21., 24., 25., 26., 28., 29., 30., 31., 37., 41., 44., 49. és 60. §§-ban), azt foglalja magában, hogy az elhalttal némely élő jogilag ugyanazon tekintet alá jön, hogy fictio útján tholtnak vétetik. Talán helyes volna ezt valahol egyenesen kimondani; talán a 21. §. 1. bekezdésében lehetne mondani: «... meghaltak vagy mint elhaltak tekintetnek (8. és 13. §§.).»

A 29. §. 3. bekezdéséhez megjegyezzük, hogy itt nemcsak az öröklési rendről, hanem a felosztás módozatáról is intézkedés történik. Talán így lehetne mondani: «Ezen leszármazók (1. és 2. bek.) az örökséget a 21., 22., 24., 27. és 28. §§. intézkedései értelmében kapják meg és osztják fel.»

A 30—32. §§. nézetünk szerint leghelyesebben elhagyni látnánk, és helyettük röviden ez volna mondandó: «Távolabbi rokonoknak nincs törvényes örökjoguk».

Az osztrák törvénykönyv a tiszta lineális vagy parentela-rendszert követi, még pedig hat törzsnek vagy parentelának adja meg az öröklési jogot, vagyis oly rokonoknak is, kik a dédszülők nagyszülőitől származnak. Hogy az öröklési jognak ezen kiterjesztése a mai családi viszonyoknak meg nem felel, az csaknem általánosan el van ismerve; egyenesen megfoghatatlannak tartjuk, hogy Mommsen ezen rendszernek változatlan fentartását ajánlja; ismételnünk kell itt is, a mit commentárunk II. 756. és 757. lapjain mondtunk: «Fast niemand kennt bei uns seine Verwandten der fünften und sechsten Linie; Ausnahmen kommen nur beim alten Adel vor. Die Freiburger Facultät hatte vorgeschlagen, das Erbrecht auf vier Linien einzuschränken, ein sehr verständiger Rath, der leider! nicht befolgt wurde. Ja, es fragt sich, ob nicht an drei Parentelen genug wäre. Mit dem Ausschluss der drei weiteren Parentelen entfiel das Bedürfniss nach einer Berücksichtigung der Gradesnähe, welche wiederholt verlangt worden ist. ... Im Züricher Gesetzbuch sind vier Parentelen zugelassen, die Repräsentation und Stammtheilung in den beiden ersten vollständig durchgeführt, in der dritten nur theilweise, in der vierten aber gar nicht, ja es ist in dieser sogar die Scheidung der Vaterseite und der Mutterseite aufgegeben. Wir glauben, dass ein einfacheres und consequenteres System den Vorzug verdient. Wir ziehen das reine Lineal-System der Lineal-Gradualfolge vor. Sobald die vierte bis sechste Parentel gestrichen sind, ist es meistens nicht mehr so schlimm mit der Gefahr der «Pulverisirung» der Erbschaft. Und in der That scheint uns kein Bedürfniss nach Zulassung der vierten Parentel vorhanden zu sein. Dass Urgrosseltern mit ihren Urenkeln gleichzeitig erben, ist nicht gar oft der Fall; dann aber werden meistens Jene von Diesen überlebt; äusserst selten tritt das Umgekehrte ein, wahrscheinlich aber niemals, dass Urenkel von den Urgrosseltern beerbt würden, weil immer Erben aus der zweiten oder dritten Linie vorhanden sein werden. Uns ist kein solcher Fall bekannt und wir glauben bis auf Weiteres nicht an ihn. Nun verdienen aber von der vierten Parentel nur die Urgrosseltern Berücksichtigung, ihre Repräsentanten nicht. Namentlich werden die entfernteren Repräsentanten, die mit dem Erblasser im sechsten, bis achten Grade verwandt sind, ihm meistens gleichgiltig sein».

Távoli rokonok mindenütt «nevető örökösök». Ezen, a személyi vonatkozás tekintetében erkölcsstelen viszony, mint minden más véletlen és váratlan gazdagodás, (pl. a lottó útján való nyereség), gazdasági tekintetben is könnyen káros hatású lehet. Oly esetek, minő a Bécsben elhalt különcz és gazdag Ott után való öröklés, melyről a napi lapok útján a budapestieknek is van tudomásuk, illusztrálják ezen állítást.

A mily elvetendő az öröklési jog teljes mellőzése, a mit

a socialisták követelnek, ezen tulásban mégis van egy egészséges eszme, t. i. a fáradság és érdem nélküli gazdagodásnak erkölcsi rosszalása. A végrendeleti örökjog a tulajdonos rendelkezési szabadságának tiszteletben tartásán alapul; mindenki halálán tul is szabadon kíván rendelkezni a maga vagyonáról. De a tulságosan kiterjesztett törvényes öröklés czélszerűtlen és manapság legkevésbé időszerű.

Ha a magyar javaslat az általunk megjelölt irányban módosíthatnák, akkor az osztrák öröklési jogban meghatározott törzseket felére kellene reducálnia és a mellett annak előnyeit megtartaná, nevezetesen következetes keresztülvitelét egy egységes alapgondolatnak. Ha azonban javaslatunk nagyon is radicálisnak találtatnék, akkor a 29. §. után a következő szakasz beszúrását ajánljuk: «Utolsó sorban örökölnék a dédszülők és azok leszármazói. Ezen osztályban a közelebbi fokon való rokon kizárja a távolabbat; egyenlően közeleliek egyenlő részt kapnak az örökségből.» (Folyt. köv.)

Jogirodalom.

A polgári törvénykezési rendtartás a kapcsolatos törvényekre és rendeletekre való utalással, stb. Összeállította dr. Schreyer Jakab budapesti ügyvéd. III. kiad. 1887. Az Athenæum r. t. kiadásában. (Két kötet.)

Rég mult el Magyarországon is azon boldog idő, hol a jogász azon törvénytudománnyal, melyet a jogtanodában elsajátított és melyből «censurázott», beérhette akár mint bíró, akár mint ügyvéd egész életén át, és most már nemcsak a «jó pap holtig tanul», hanem bizony a ki mint bíró vagy mint ügyvéd vagy mint közjegyző kötelességének valóban meg akar felelni, kell hogy szintén holtig tanuljon.

De még a törvények alkotásában is «gözerővel» dolgozó és haladó jelen korban a törvények és törvényes rendeletek árja annyira elárasztja a jogászvilágot, hogy egy Mezzofanti emlékező tehetségével kellene birni az embernek, hogy a sok törvényt, rendeletet, körrendeletet, utasítást, stb. csak némileg is képes legyen elméjében megtartani, és a ki csak egy ideig azon törekszik, hogy a jog minden szakmájában «au fait» legyen, csakhamar kénytelen hiábavaló kísérletével felhagyni és törekvéssel egy, vagy legfeljebb két szakmára szorítkozni.

Minthogy azonban a gyakorlat terén működő jogász kénytelen oly kérdésekkel is foglalkozni, melyek az általa kiválóan cultivált szakmába nem tartoznak, arra van utalva, hogy nagy fáradsággal és idővesztéssel a kérdésre vonatkozó törvényeket és rendeleteket a törvények és rendeletek gyűjteményeiről készített és nem mindenkor teljesen megbízható tárgymutatók nyoinán keresse.

Azért mindenki legnagyobb örömmel üdvözlő oly munkákat, melyek az egyes jogszakmákban neki gyors és megbízható tanácsadókul szolgálnak.

És ily munkaként üdvözlőnk kell a polgári törvénykezés terén a *perorvoslatok teljes rendszere* című a magy. tud. akadémia által jutalommal kitüntetett pályamű szerzőjének, dr. Schreyer Jakab budapesti ügyvédnek a *polgári törvénykezést rendtartás, stb.* cím alatt harmadik kiadásban két kötetben megjelent kézikönyvét.

Ezen kézikönyv nem commentár, hanem kiválóan practicus jogászoknak és a mi a végrehajtási eljárást tárgyzó II. kötetet illeti, a bírósági végrehajtóknak is szánt segédkönyv, mely azonban az által, hogy a praxisban leggyakrabban alkalmazást nyerő törvényszakaszok számtalan felsőbb bírósági határozatokkal és concret esetekben kibocsátott felsőbb hatósági rendeletekkel úgy szólva «illusztráltatnak», a commentárokat is nagyobb részt feleslegessé teszi.

A kézikönyv első kötete felkarolja az egész magyar polgári perjogot. Abban 745 lapon foglaltatnak az 1868: LIV. tczikknek még hatályban maradt §-ai és az 1881: LIX. tcz., az e törvények tárgyára vonatkozó egyéb törvényekkel, mi-

niszteri rendeletekkel, a fenállott semmitőszék és legfőbb ítélőszék, a magy. k. Curia, a kir. ítélő tábla és a pénzügyi közigazgatási bíróság teljes-ülési megállapodásaival, még pedig egész 1887. évi június közepéig.

A rendeletek közül csak példaként kiemelem: Ausztria és egyéb külföldi országok bíróságaival és horvát-szlavon bíróságokkal való levelezésre, a hagyatéki, gyámsági, gondnoksági ügyekre (kiskorúság meghosszabbítása, gondnokság alá helyezés stb.) vonatkozó rendeleteket és a Rendeletek Tárában közzé nem tett körrendeleteket, sőt a rendeletek között olyanok is találhatók, melyek csak az egyes törvényszékekhez intéztettek és melyeket szerző, a mint előszavából kitűnik, közvetlenül az igazságügyi minisztérium levéltárából szerzett. Így pl. a 284. lapon olvasható az igazságügyi minisztériumnak a Magyarországon elhalt osztrák honosok magyar területen hátrahagyott ingó hagyatékai körül követendő eljárás tárgyában a pozsonyi tszékhez 7512/1884. szám alatt intézett rendelete.

A döntvények között ott található a kir. Curiának a polgári perjogra vonatkozó tizenkét teljes-ülési döntvénye teljes szövegében.

Minden perbeli és perenkívüli beadványra vonatkozólag közöltetnek az illető helyen a bélyeg- és illetékszabályok, valamint a pénzügyi közigazgatási bíróságnak határozatai is.

Az 1868: LIV. és 1881: LIX. tcikkek után következő külön függelékben és pedig az I. és II. függelékben a kereskedelmi és a váltóügyekben követendő eljárás tárgyában kelt igazságügyminiszteri rendeletek az oda vágó törvényekkel, rendeletekkel, bélyegszabályokkal és felsőbb bírósági határozatokkal kibővítve; a III. függelékben a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. tcz. teljes szövege az arra vonatkozó összes miniszteri rendeletekkel;

a IV. függelékben a birói ügyviteli szabályok szintén teljesen az azokat pótló és módosító rendeletekkel (még a nem kellő számú példányban benyújtott beadványok mikénti pótlásáról intézkedő ig. min. rendelet is ott olvasható);

V. függelékben: a hitbizományi ügyekben követendő eljárást tárgyzó rendelet;

VI. függelékben: a közforgalom tárgyát képező érték-papírok megsemmisítéséről szóló 1881: XXXIII. tcz. teljes szövege;

VII. függ.: II. József szabályzata a házasságról;

VIII. függelék: Izraeliták házassági ügyeit szabályozó udvari rendelet;

IX. függ.: a törvénykezési szünidő újabb szabályozásáról szóló 1887: XXX. tcz.;

X. függ.: a kir. adományozásból egyházi javadalmat átvevő főpapok hagyatéki ügyeiben követendő eljárást tárgyzó miniszteri rendelet;

XI. függ.: a szerzői jogról szóló 1884: XVI. tczikk értelmében követendő eljárás tárgyában kelt igazs. miniszt. rendelet;

XII. függ.: a budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának eljárási szabályai;

XIII. függ.: az 1883: XLIII. tcz. a pénzügyi közigazg. bíróságról, annak ügyrendjéről, stb.;

XIV. függ.: a kisajátításról szóló 1881: XLI. tczikk. és végre a pótfüggelékben: a törv. szünidő újabb szabályozásáról szóló 1887: XXX. tczikk végrehajtása iránt 1887 jun. 16-án kelt ig. miniszt. rendelet.

Hasonló módon van összeállítva a végrehajtási eljárást tárgyzó *második kötet*. Az első kötettől teljesen függetlenül kezelhető ezen kötetben foglaltatik az 1881: LX. tcz. az annak tárgyaira vonatkozó egyéb törvényekkel, rendeletekkel, bélyeg és illetékszabályokkal és felsőbb bírósági határozatokkal. Utóbbiak között ott foglaltatik a m. k. Curiá-

nak a végrehajtási eljárásra vonatkozó összes teljes-ülési döntvényei, úgy szintén a kir. ítélő táblának azon esetekben melyekben ő az utolsó forum, hozott teljes-ülési és elvi jelentőségű határozatai.

És hogy annak igazolására, mily lelkiismeretességgel járt el szerző az ide vágó törvények, rendeletek és felsőbb bírósági határozatok összehordásánál, legalább egy példát hozzak fel, utalok az 1881: LX. tcz. a végrehajtás alá nem eső tárgyakról intézkedő 51. §-ának jegyzeteire, melyekben a végrehajtás alól kivett tárgyak tekintetében kilencz törvény és két rendelet — részint teljes szövegben vagy kivenatosan — és négy felsőbb birói elvi jelentőségű határozat közöltetik.

Az 1881: LX. tcz. után következő külön függelékben foglaltatik a bir. végrehajtókról és a kézbesítőkről szóló 1871: LI., 1875: IX., 1875: X. tcikkek és az azokra vonatkozó bel- és igazságügyminiszteri rendeletek teljes szövegükben.

Sőt e kötetben oly jegyzetek is találhatók, melyek valóban csak a commentárokba tartoznak; így péld. az 1881: LX. tcz. 3. §-ánál a külföldi bíróságok határozatainak végrehajthatósága tekintetében hivatkozás történik az egyes külföldi államok perrendtartásainak §-aira és az erre vonatkozó irodalmi munkákra.

De nem mellőzhetem hallgatással a munkának némely hiányait sem. Ily hiba nézetem szerint az, hogy az első kötetben közölt birói ügyviteli szabályoknak azon §-ai, melyek a későbbi rendeletekkel hatályon kívül helyezettek, mint ilyenek nem jeleztek, hanem az ügyv. szabályok teljes szövege változatlanul nyomtatott le és az ügyv. szabályokat módosító vagy pótló rendeletek azok után chronologikus rendben közöltettek.

Ugyanez áll a második kötetben közölt, a bírósági végrehajtókról szóló 1871: LI. tczikkre nézve, melynek az 1875: IX. tcz. által hatályon kívül helyezett §-ai ilyeneknek szintén nem jeleztek.

Egyébiránt annak, ki a munkát megszerzi, csak kis fáradságba kerül, a hatályon kívül helyezett vagy módosított §-okat megjelölni, mivel a módosító és pótló törvényeket, illetve rendeleteket a gyűjteménybe felvéve találja.

De főhibának azt tartom, hogy csak az 1868: LIV., 1881: LIX., 1881: LX. tczikkekből, valamint a váltó- és kereskedelmi eljárást szabályozó rendeletekből készítették részletes tárgymutatók és ezek nem betűsorrendben, hanem az említett törvények és rendeletek fejezetei és §-ai sorrendjében.

Meg kell vallanom azonban, hogy az első kötet tekintetében ezen hiba menthető, mert e kötet amugy is már 745 lapra terjedvén, ha ahhoz még egy betűsoros részletes és kimerítő tárgymutató csatoltatnék, a munka nagy terjedelménél fogva csak nehezen volna kezelhető.

Különben ezen hibát is hajlandó vagyok a szerzőnek megbocsátani, ha megígéri, hogy néhány hó múlva egy pótfüzetet bocsát közre, mely az időközben megjelent igazságügyi rendeleteket és egy betűsoros tárgymutatót fogna tartalmazni.

Egyébként igazság szerint méltatva szerző munkájának belbecsét, nem mulaszthatom el e helyütt egyrészt bámulatnak kifejezést adni azon rendkívüli szorgalom, türelem és lelkiismeretességgel szemben, melyet szerző a két kötetben foglalt óriási anyag összehordásánál és összeillesztésénél tanúsított, másrészt pedig nyilvánosan is szerzőnek őszinte köszönetet mondani hazánk jogászsága nevében azért, hogy oly segédkönyvet szolgáltatott kezünkbe, mely a polgári törvénykezés terén mindenki részére nem csak megbízható kalauzul, hanem nélkülözhetlen tanácsadóul is fog szolgálni.

HÁNRICH JÓZSEF,
pozsonyi k. tszéki bíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Azok a restantiák.

Régi thema, de azért mégis mindig új, és új is marad mindaddig, míg a restantiák áradatként magasra emelkedett hullámaiból ki nem bontakozik igazságszolgáltatásunk.

Mielőtt a telekkönyvi ügyeknek egyes birói ellátása az első fokon törvénybe iktattatott volna, ezzel együtt más ügyeknek egyes birói ellátását is hangsúlyoztuk. Nevezetesen ezek közé soroltuk a váltóügyeket is. Ki vethetné fel ellenünk, hogy a váltóügyeknek egyes birói ellátása az első fokon a jogkereső közönség sérelmével járna? Biráink jogi képzettségéhez nem férhet szó; a váltójog úgy az ügyvédi, mint pedig a gyakorlati birói vizsgálatnak tárgya, tehát nem lehet biró az, aki az erre szolgáló vizsgálaton úgy elméleti, mint gyakorlati váltójogi képzettségéről tanúságot nem tett. Másrészt pedig a jogkereső közönség örömmel fogadna oly rendelkezést, melynek következtében a jelenlegi 66 váltóbíró helyett a járásbírókban 380 váltóbírógot lelne. De különben is, mily garantiát nyújt az első foku váltótanács kereskedelmi ülnöke?, kinek szerepe rendszerint az előadó bírónak javaslatához való hozzájárulás kijelentésében culminál s az elnököt azon kényszerhelyzetbe hozza, hogy az előadó javaslatára áment mondani kénytelen még akkor is, ha azon javaslatot helyteleníti; mert hisz, ha külön véleményének kifejezést ad is, ennek, miután az előadó és kereskedelmi ülnök egy véleményen van, nincs a jogkereső közönségre nézve gyakorlati értéke.

Ép így hangsúlyoztuk azt is, hogy a hagyatéki ügyek ellátása általán egyes bíróságokra ruháztassék; mert nincs értelme annak, hogy az egyes bíró bizonyos esetekben akár milliókat érő hagyatéki vagyont az örökösöknek átadhasson, más esetben pedig csekélységet érő hagyatéki vagyonnál se terjedjen ki hatásköre arra, hogy a hagyatéki peren kívüli eljárás befejezéseül perre utasító végzést hozzon; mert továbbá nincs értelme annak, hogy oly helyeken, nevezetesen az. kir. városokban, melyeknek a jelenlegi bírósági szervezet feletbe lépte előtt törvényszékük volt, a hagyatéki ügyek ellátására a törvényszék, minden más helyen pedig a járásbíró hatáskörrel.

Ha már most mindezen, kétségkívül tetemes munkát képviselő ügyek első fokulag egyes bíróság, másodfokon a kir. törvényszék, harmadfokon pedig a kir. tábla által intéztetnének el: a kir. Curia ezen ügyekkel többé foglalkoznia nem kellene, a mi a telekkönyvi ügyekre nézve is érvényesülhetne akként, hogy az első fokon eljáró egyes bíró határozata ellen a törvényszékhez, innen azon esetekben, melyekben a törvény a felebbezést ki nem zárja, a kir. ítélő táblához engedtetnék meg a felebbezés.

A kir. Curiatól tehát elvonathatnának a váltóügyek, a hagyatéki ügyek és a telekkönyvi ügyek, a mi, azt hiszszük a restantiák apasztását tetemesen előmozdithatná.

Fölmerül már most az a kérdés, mit kellene tenni, hogy a kir. ítélő tábla is megmenekülhessen a bajtól? Szerény nézetünk szerint ezen csakis akként lehetne segíteni, ha a törvényszékek elé tartozó bünvádi ügyekben a jelenleg fennálló kettős revisio helyett a törvényszék ítélete ellen csupán egy revisio engedtetnék meg, mely fölött a kir. Curia, még pedig ötös tanácsban, lenne hivatva határozni. Az ugynevezett főbenjáró ügyekben ma is minden bünper hivatalból a kir. Curia elé kerül, nincs fontosabb büntető per ma sem, melyet vagy a vádlott vagy az ügyész, vagy mind a kettő a kir. Curiaig nem felebbezne s így különösen az ötös tanácsra való tekintettel, nem lehetne attól tartani, hogy a kir. Curia, mely eddigelé ezen ügyeket hetes tanácsban döntötte el, túlhalmoztatnék; viszont kétségtelen, hogy ily intéz-

kedés mellett a kir. ítélő táblánál a baj gyökeresen orvosolhatnák.

De azon kérdés elől sem zárkozhatunk el, mi történjék már most az egyes bíróságokkal, melyeknek a hatáskör szélesbitése folytán munkájuk is okvetlenül tetemesen meg- szaporodnék.

Nézetünk szerint az egyes bíróságok túlhalmozottságának akként lehetne elejét venni, ha a végrehajtási eljárás egyszerűsítettnek, még pedig oly módon, hogy a bíróság a végrehajtási eljárás folyamán csak akkor vonná az intézkedést hatáskörébe, ha a felek valamelyike jogsérelmet panaszol.

Ma, midőn a bíróság a végrehajtást elrendeli, midőn a végrehajtó eljárást tudomásul veszi és az ügyiratokat az eljárás folytatása végett a végrehajtónak újra kiadja: oly munkát végez, mely nem birói teendő.

Ma, midőn a fél X. példányban kiállított végrehajtási kérvényt tartozik a bírósághoz benyújtani, ezzel fölösleges munkát végez, melynek költségeitől megkiméltethetnék akkor, ha a végrehajtási eljárás a bíróságoktól elvonatnék. Mindezek helyett a következő eljárást javasolnók:

A bíróság az ítéletet meghozván, az ítéletnek jogerőre emelkedése után a fél szóbeli kérelme folytán az ítélet jogerősségi záradékkal látná el. A jogerősségi záradékkal ellátott ítéletet a fél a végrehajtónak adná át, ki aztán a végrehajtást, ennek megtörténte után törvényes határidőben az árverést foganatosítaná s az ügy a bíróság elé csak akkor vitetnék, ha a végrehajtó eljárása ellen akár érdemi, akár alaki kifogás emeltetnék a perben álló felek valamelyike, vagy más érdekelt harmadik személyek által. (Tulajdoni vagy elsőbbségi igény.)

Mindezekben csak érinteni akartuk azon módozatokat, melyek nézetünk szerint a bajt orvosolni, a restantiákat tetemes mérvben megapasztani alkalmasak, a részletezés és a kivitel mikéntjének fejtegetése nem célunk s végezzük felszólalásunkat azzal, hogy a jogkereső közönség érdeke a bajnak sürgős orvoslását követeli, mert a jogrend tetemesen meg van rendülve, midőn a legegyszerűbb ügyben is a sérelmes alsó foku határozat orvoslásának minimális ideje egy év s ha az ügy a kir. Curiahoz is felvitetik, vagy ha az első bíróság ítélete feloldatik, 2, sőt 3 év.

Justitia regnorum fundamentum! Olyan fundamentum fölött azonban, melyet 2 sőt 3 évig reparálgatnak, okvetlenül inog az épület is, tudniillik a jogrend, mely nélkül állam fen nem állhat.

TÓTH GÁSPÁR.

Sajtóperek és viszonzád.

Folyó évi január hó 31-én H. S.-nak K. T. elleni sajtó- ügye tárgyalatott a kassai kir. törvényszék sajtóbírósa előtt.

A tárgyalás alkalmával vádlott védője előzetes nyilatkozatra felszólíttatván, bejelenti az esküdszéknek is, hogy a tárgyalást megelőző napon a BTK. 274. §-a alapján bünvádi feljelentést tett a kassai kir. törvényszék mint sajtóbírósnál védencze K. T. nevében a vádló H. S. ellen nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés miatt s minthogy a két ügy szoros összefüggésben állott egymással, kérte, miszerint e két ügy együttesen tárgyalassék s bíraltassék el.

A viszonzád tárgyat képező, becsületsértést tartalmazó nyilatkozat az alapperben szereplő H. S. név aláírásával volt ellátva, s vádló, illetve a viszonzád folytán vádlott a tárgyalásnál személyesen jelen volt.

Védő ezen kérelméhez helyeslőleg hozzájárult H. S. magánvádló képviselője is.

A kir. törvényszék védő e tekintetbeni kérelmét elutasította a következő okoknál fogva: «mert a sajtóvétségek

bejelentésének az elj. szab. 16. §-a értelmében, mindig a kerületi sajtóvizsgáló bírónál kell történnie, különben egyszerűen félreteendő;

mert az elj. szab. 17. §-a értelmében a vádfeljelentés után a vizsgálat multhatatlanul foganatosítandó;

mert a vádra, csak a szabályszerűen benyújtott vádlevele, annak szabályszerűen lett kézbesítése mellett tűzhető ki a végtárgyalás, mi pedig, tekintettel a 22. §. intézkedéseire, jelen esetben be nem tartható;

mert az elj. szab. 91. §. b) pontja, valamint a 93. §. intézkedései is semmiségi esetnek jelzik meg azt, ha az eljárás lényeges formái megsértetnek, már pedig ha ezen viszonyvád előleges vizsgálat és szabályszerűen benyújtott vádlevele nélkül tárgyalás alá vétetnék, tekintettel a fentebbiekre, nyilván az eljárás lényeges alakításait sértene meg annyival is inkább, mert az esküdszéki tárgyalás tárgya csak azon panaszolt cselekmény lehet, melyre a vizsgálat kiterjesztett, s mely a tárgyalást kitűző végzés előtt panaszolva lett;

s mert a BTK. 274. §. intézkedései ily körülmények között jelen ügy tárgyalásánál alkalmazást nem nyerhetnek, nem pedig annál kevésbé, mert az érintett szakasz alaki intézkedésekre vonatkozik, melyek a sajtóeljárás keretébe nem vonhatók;

s mert magánvádlónak a viszonyvád tárgyalása iránt tett beleegyező nyilatkozata, figyelembe véve azt, hogy a bíróság a törvényben előírt alakítások betartására hivatalból kötelezve van, tekintetbe vehető nem volt.

A kir. törvényszéknek ezen igen szép és jogászilag is elfogadható indokaival szemben bátor vagyok az ellenkező nézet mellett érveket felhozni. Érdekesnek tartom e kérdést s ép azért bocsátom a szakközönség elbírálása alá, mert a sajtóügyi tárgyalás alkalmával hozott ítélettel megelégedve lévén, a hozott végzés ellen bejelentett semmiségi panaszomat visszavontam, illetve nem nyújtottam be s így nem nyílt alkalma a m. kir. Curiának ezen, ha jól emlékszem, a gyakorlatban még elő nem fordult kérdésben határozni.

Sem a sajtóügyi eljárást szabályozó 1867 május 17-iki 307. számú m. kir. igazságügyminiszteri rendelet sem az ezt kiegészítő 1867. évi július 25-ikről kelt pótrendelet éppenséggel nem intézkedik arról, vajon sajtóügyi tárgyalások alkalmával van-e viszonyvádnak helye, vagy sem? A magyar büntető törvénykönyv 274. §-a nyíltan megadja a jogot elvileg a viszonyvádnak.

Ezeknek előrebocsátása után három kérdés merülhet fel. Nevezetesen, hogy a BTK. hivatkozott 274. §-a nyerhet-e alkalmazást egyáltalán sajtó útján elkövetett vétségeknél, s ha igen, vajon a törvény engedte viszonyvád az alapperrel együttesen tárgyalassék-e, vagy ettől egész függetlenül mint egy önálló külön per?

Nézetem szerint a BTK. 274. §-a sajtóügyeknél is alkalmazandó, mert a magyar büntető törvények életbelépítéséről szóló 1880. évi XXXVII. tcz. 5. és 7. §-ai szerint hatályban marad a sajtótörvényt tárgyzó 1848. évi XVIII. tcz. azon szakaszok kivételével, melyek helyébe a büntettekről és vétségekről szóló büntető törvénykönyv megfelelő intézkedései lépnek.

Az 1848. évi sajtótörvény 10., 11., 12., 19., 24. és 26. megszüntetett szakaszai helyébe lépnek a magyar büntető törvénykönyv 259., 261., 263., 264., 265., 267., 268., 269., 270., 271., 272., 273., 274., 275., 276. és 277. §-ai.

Az tehát kétségtelen, hogy a Btk. 274. §-a sajtóügyekben alkalmazható. S ezzel az első felvetett kérdés meg van oldva.

A fenti végzésből kitűnik, hogy a kir. törvényszék alaki okoknál fogva nem engedte a viszonyvád együttes tárgyalását az alapügygyel, nehogy az eljárás lényeges formái meg-

sértessenek az által, ha az emelt viszonyvád előleges vizsgálat és szabályszerűen benyújtott vádlevele nélkül tárgyalatnék s így az 1867. évi május 17-iki 307. számú igazságügyminiszteri rendelet szabványai szem elől tévesztetnének.

Ezen felfogás ellen szól azonban az 1867 július 25-én kelt pótrendelet, melynek bevezető szakaszaiban ki van nyíltan mondva, hogy mivel a sajtóvétségek felett ítélő esküdszékek iránti 1867. évi május 17-én kelt alaprendeletbe az egész perrendtartást befoglalni szükségesnek nem mutatkozott, *mindenütt, hol a rendeletben külön szabály felállítva nincsen, a közönséges perrendtartás szabályai alkalmazandók.*

Minthogy az alaprendeletben nem is említették, annál kevésbé szabályoztatik a viszonyvád iránti jogosultság, avagy e tekintetben az eljárás: önkényt következik, *hogy a viszonyvád kérdésénél nem az alap miniszteri rendeletnek a sajtóvétségeknél a vádfeljelentés és vizsgálatra vonatkozó szabványai, de a közönséges perrendtartás szabályai alkalmazandók.*

A közönséges bünvádi perrendtartás, s helyesebben mondva bünvádi gyakorlat — mert csakis ezt érthette és érti is az 1867. évi jul. 25-én kelt pótrendelet — pedig határozottan megengedi, sőt kívánja, hogy a viszonyvád az alapperrel együttesen tárgyalassék. Általánosan ismert dolog ez, melyet külön fejtegetni felesleges.

A viszonyvád együttes tárgyalhatásának kérdését nem kellett volna az alap miniszteri rendeletből meritett analogia legis szerint eldönteni, a midőn — a mint ki is mutatam — e tekintetben a közönséges bünvádi eljárás a mérvadó.

A megbeszélte konkrét esetben vádló, ki ellen a viszonyvád emeltetett, a végtárgyalásnál személyesen jelen volt, az előzetes vizsgálat, kerületi sajtóbíró nélkül, tehát nyomban meg lett volna ejthető. Ha vádlott, ki ellen a viszonyvád irányult, a terhére rótt közlemény szerzőségét elvállalja, úgy, nézetem szerint nem képezhetett volna az elj. szab. 91. §. l) pontja és a 93. §. rendelkezése akadályt az együttes tárgyalás ellen. A mennyiben azonban a viszonyvád vádlottja nem ismeri el az incriminált cikk szerzőségét s nem vállalja magára e miatt a törvény előtt a felelőséget, avagy szakértőkre vagy tanukra hivatkozik, kik nincsenek jelen, akkor az alapper tárgyalása is felfüggesztendő s mindkét ügy együttes tárgyalására újabb határidő rendelő.

Én ezen eljárást tartottam volna a leghelyesebbnek, ha már a kir. törvényszék nem akart a viszonyvád együttes tárgyalásába bocsátkozni.

Azonban az alappert letárgyalni az idejekorán emelt viszonyvád figyelembe vétele nélkül, az, azt hiszem, legalább is oly lényeges eljárási hiba, mint a minőt az elj. szab. 91. és 93. §-a felsorolt.

Dr. PAP JÓZSEF,
budapesti ügyvéd.

Külföldi judicatura.¹

28. *Váltónak megbízásból aláírása.* A férj nem élhet a meg nem bízás kifogásával, ha neje az ő nevével irt volt alá váltót és a férj, bár ezt megtudta, mitsem tett a következmények meggátlására. (A thurgauai Obergericht, 1885. aug. 28-án.)

29. *Idegen cég használata.* Az ilyen hozzáadás «Vormals in Firma N. N.» nem tekinthető valamely cég jogosulatlan használatának, ha a konkrét eset különös körülményei szerint a hozzáadás nem jogutódi viszonyt, hanem a cégtulajdonos korábbi helyzetére való utalást tartalmaz. (A zürichi Handelsgericht határozata, 1885. aug. 28-án.)

30. *A vételi szerződés perfectiójához nem szükséges a fizetési feltételek alakszerű megállapítása,* mert az létrejöttnek tekintetik, ha a felek a vétel tárgya és az ár iránt meg-

¹ Az előbbi közl. 1. az 1., 4., 7., 10. és 13. számokban

egyezték és külön megállapodás híján vélelmeztetik, hogy a vételár azonnal készpénzben fizetendő. (A párisi semmitősszék 1886 decz. 1. ítélete. Sirey Recueil 1887 I. 167).

31. *Régiségek vételénél a régiségben való lényeges tévedés a vétel megsemmisítését vonja maga után*, épen úgy mint képek vételénél a festő személyében való tévedés, kivéve ha az eladó a valódiság tekintetében felelősséget nem vállalt (Belga gyakorlat; Pasicrisie belge 1886 III. 123.)

32. *A felszámoló közkereseti társaságnak a cégjegyzékben bejegyezve kell lennie*, mert a felszámolás befejezéséig, az az a végleges feloszlásig mint társaság létezik, jogokat szerezhet és kötelezettségeket vállalhat. (A schweizi Bundesrath 1886 márcz. 11. határozata.)

33. *A közkereseti társaság csődje nem vonja maga után (implicite) az egyes társtagokat*. (A waadti Tribunal cantonal ítélete 1885 szept. 16-án.)

34. *Bérszerződés eladás ígéretével*. (A párisi cour d'appel 1887 ápr. 19-én.) Ama szerződés, melylyel valaki egy gépet egy másikkal oly feltétellel kölcsönöz, hogy ha a bért bizonyos időn belül pontosan fizeti, némi pótló fizetéssel a gépnek tulajdonát szerezheti meg, nem tekinthető díj-értékesítésnek, hanem eladás ígéretével történt bérbeadásnak. Épen azért a bérlo hitelezői nem foglalhatják le a gépet követelésük erejéig. (Pandectes Franc. 1887 II. 244).

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **Az osztrák ügyvédi díjszabás.** Megírtuk annak idején, hogy az osztrák kormány törvényjavaslatot terjesztett a birodalmi tanács elé a «currens» ügyvédi munkálatok állandó díjainak megállapítása tárgyában. A kibocsátandó rendeletnek a bizottságban bemutatott tervezete a következőket tartalmazza. Van ötféle díjszabás: Bécs, a nagyobb tartományi fővárosok, a többi helységek, északi és déli Tirol részére. Ha az ügyvéd nem lakik a bíróság székhelyén, a díjszabás megfelelően módosul. A díj 50 frtig terjedő keresetek készítéséért az I. és II. osztályban 1 frt 50 kr., a harmadikban 1 frt 20 kr. és a kereset tárgyának értéke szerint legfőlegb 10 frtig emelkedik. Egészen egyszerű beadványok díja 1 frt 50—2 frt, (ill. III. oszt. 1 frt)—1 frt 50 kr) végrehajtási kérvényeké 1 frt 50 (1 frt—10 frt. Intő levelekért 1 frt (50 kr.), meghatalmazások kiállításáért 50 kr., halasztott tárgyalásokért 1 frt 50—2 frt 50 kr. (1—2 frt); makacs-sági tárgyalásokért 1 frt 50—3 frt 50 kr. (1—2 frt 50), fél-órát tartó értekezésért 1 frt állapítandó meg. Utazásoknál a nap minden órájáért 1 frtot kap az ügyvéd időmulasztás címén, első osztályu vasuti jegy és kétfogatu kocsiját követelheti, esetleg 5—5 frtos napi díjat és éjjelezési díjat, azonfelül pedig a munkadíjat. Ügyvédjelöltek időmulasztásáért óránként 60 krt, második osztályu kocsijegyet, egyfogatu kocsit követelhetnek; a napi és éjjelezési díj 3 frttal számítható fel. Megjegyzendő, hogy a tulajdonképeni consultatiók nem vonhatók a tarifa «értekezéseinek» szempontja alá, ugyszintén ama keresetek sem díjazhatók a díjszabás szerint, melyekhez körülményes informatio szükséges. A közönséges meghatalmazott a megszabott díjak harmadát követelheti. A díjszabást a bíró nem mérsékelheti. — Az ügyvédi rendtartás új javaslatának megbeszélésénél lesz alkalmunk az ügyvédi díjak kérdését a magunk szempontjából bőven megbeszélhetni. Már ma is megjegyezzük azonban, hogy az ügyvédnek a bíróságok lehető szeszélyeitől való megóvhatása végett czélszerűnek tartanók, ha a folyó munkálatok díjai nálunk is megállapíttatnának, a mi viszont a jogkereső közönségnek is érdekében volna, mert ezzel elejét vehetnek sok visszaélésnek, mely manapság fájdalom, az ügyvédek egy része közt is kezd lábra kapni.

— **A m. kir. Curiahoz** 1888 márczius havában beérkezett

1146 polgári, 126 váltó, 13 urbéri, 1090 büntető és 65 fegyelmi összesen 2434 ügy. A folyó évben beérkezett mindössze 5949 ügydarab, a mi a mult év hason időszakával egybevetve, 692 emelkedést jelez. Hátralék maradt a mult évről 6369; az összes elintézendők száma tehát 12318 volt (m. é. márcz. 31. 10245). Elintéztetett 5621 ügy, mi a mult évi 5165-höz viszonyítva 456 többlet. A beérkezések összege az elintéztéseket 328-al mulja fölül (a mult hó végén csak 66-al). Hátralék van 6697, vagyis 1617-el több, mint 1887. évi márcz 31-én volt.

— **A Pribil Ferenczné** esetével sok tekintetben analog eset van tárgyalás alatt a kecskeméti törvényszéknél. Kőszegi Lipót kecskeméti fuvaros, nyomasztó anyagi viszonyai folytán, elhatározta feleségével Kohn Rozáliával, hogy közösen öngyilkosságot követnek el és megölik három gyermeküket is, és pedig oly módon, hogy kocsin Alpárra mennek, ott a járművel behajtatnak a Tiszába s önmagukat és gyermekeiket a vízbe fullasztják. Ily elhatározás után három rokonukhoz bucsuzó leveleket irtak és m. é. május 27-én megindultak Alpárra, hol meg sem állva, a férj, miután neje hasztalan kérte, hogy álljon el szándékától, a meredek parton egyenesen a Tiszának hajtott. Midőn a hullámok a szerencsétlen család felett összecsaptak, a nő önfentartási ösztönét követve, menekülni igyekezett s két kisebb gyermekét karjai közé szorítva, sikerült neki a partra jutni. A két gyermek azonban már halva volt; ugyancsak a vízbe fulladt az apa és a harmadik gyermek is. Az ügyészség a szándékos emberölésben való segítés iránt emelt a nő ellen vádat, s a törvényszék ugyanily értelemben hozta meg a vádhatározatot. A védő felelbezt és követelte a nő elme-állapotának tüzetes megvizsgálását. A kir. tábla az elsőbíró-ság végzését feloldotta, s utasította az első foku bíróságot, hogy a vádlottnőt «két orvostudor által szakszerű megvizsgálás alá vesse». E vizsgálat most van folyamatban. Annak idején közölni fogjuk a per további phasisait. — A mi a vizsgálati fogságot illeti, a kecskeméti törvényszék ezen kérdést czélszerűbben oldotta meg, mint a Pribilné esetében a budapesti. Kohn Rozália vizsgálati fogságba egyáltalán nem helyeztetett, holott Pribilné m. é. október óta tartatik vizsgálati fogságban s ott fogja előreláthatólag tölteni azt a pár évet, míg a különböző bírósági fokok tudósai tisztába hozzák, vajon büntetésnek, avagy felmentésnek van-e ezen esetben helye.

— **Curiai megsemmisítés a végtárgyalás rendellenessége folytán.** Rablás büntetével vádolt Sz. Antal ellen a nagykanizsai kir. törvényszék előtt folyamatba tett bűnügyben: Tekintve, hogy a budapesti kir. ítélő táblának, N. 36. szám alatt lévő 28797. számú végzése folytán az 1887. évi október hó 7-én megtartott végtárgyalásra a sértett felek megidézve nem voltak, s ezen végtárgyalás a sértett felek, illetőleg a károsok és a vádlott jelenléte nélkül s újabb kihallgatás nélkül, csakis az előbbi, vagyis az 1887. évi márczius 22-én megtartott végtárgyalásról felvett jegyzőkönyv felolvasásával s közzéadónak újabb körülményes, a tényállást s annak bizonyítékait magában foglaló indítvány a nélkül tartatott meg, a 3994/87. 59,925/87. számú alsóbb foku bírósági ítéletek, tekintve, hogy az ilyen a fenálló szabályok teljes mellőzésével megtartott eljárás végtárgyalást egyáltalán nem képezhet, ennek végtárgyalási elnevezése minden hatály nélküli és semmis: mindkét alsóbb foku bíróság ítélete a végtárgyalással együtt megsemmisítették s egy mindenkben szabályszerű végtárgyalás megtartására s új határozat hozatalára utasították. (1185/88. márcz. 1.)

Örömmel üdvözljük ezen határozatot, mint a mely a nyolczvanas évek elején inaugurált curiai reform-actió szellemét tükrözi vissza. Sajnos, ma már ritkán találkozunk oly határozatokkal, melyekből kitűnnék, hogy a Curia a bűnvádi eljárás formáinak betartásában *materiális garantiát* lát. A Curia újabban nagyon elnéző lett. A mely alsóbírói határozatokat pár évvel ezelőtt formahiba miatt biztosan megsemmisítették volna, azok ma az ügytömeg nyomása alatt rendszerint átsiklanak.

— **Semmiségek a törvényszékek eljárásában.** Ezek jóformán mindennapiak, a nagy munkahalmaz miatt, elhamarkodásból, vagy isten tudja mily okból. Így maga a *budapesti törvényszék* is közelebb a T. Vincze-féle ügyben oly súlyos szabálytalanságokat követett el, hogy a kir. tábla kénytelen volt intézkedéseit megsemmisíteni, mert valamennyi panaspont felett nem határozott. Nevezetesen T. ellen nemcsak rábizott idegen pénzek elsikkasztása, hanem zugiráskodás miatt is emeltetett panasz; utóbbi tekintetében a kir. ügyészség tett is indítványt s a törvényszék mégis azt határozata rendelkező részében egészen mellőzte. Ellenben vád alá helyezési határozatát több oly egyén részére is kiterjesztette, kik bebizonyítottan panaszt nem is emeltek, és ismét olyanok, kik követeléseikre nézve teljesen ki voltak elégitve. — A *zilahi* törvényszéknél M. János, Gr. György s több társaik ellen sikkasztás büntette miatt vizsgálat folytatván s befejeztetvén, Gr. György ellen, H. Ágnes mint sértett fél panaszára, a vád alá helyezés elrendeltetett, s ez jogérvényre is emelkedett. Mind a mellett a törvényszék később ezen 1211. számú végzését önmaga megváltoztatta s 1270. szám alatt a bűnvádi eljárást megszüntette. Ez a bűnvádi eljárás alapelveivel merőben ellentétes lévén, a kir. tábla által megsemmisített s a jogerős vádhatározat hatályában fentartott. — A *debreczeni* törvényszék a Z. Mihály ellen hatóság elleni erőszak büntette miatt a nánási járásbíró előtt folyt bűnügyben az elébe hozott iratokból azt következtetvén és magyarázván ki, hogy a járásbírósi tárgyalás folytán Z. Mihály már elítélte: az iratokat nevezett járásbíróshoz visszaküldetni rendelte a végett, hogy vádlott felebbezése a kir. táblához felterjesztessék. A kir. tábla 1888 január 23-án a *törvényszék végzését megsemmisítette* s érdemleges határozathozatalt rendelt. Kitünt ugyanis, hogy itt érdemi határozat, mely felebbező vagy felülvizsgálható lenne s ítélet jogi hatályával birna — még nem is hozatott. Így alaptalan a törvényszéknek azon nézete, hogy ez ügyben elsőbírósi intézkedésnek szüksége már nem lenne. Az iratok szerint ugyanis Z. Mihályt illetőleg még ítélet nem hozatott, annak írásbeli fogalmazványa vagy szövegezése hiányzik; de ily határozat még szóval sem hirdettetett ki vádlottnak; mert az ítéletkiírdetési határidőre az meg sem idéztetett s írásba foglalás hiánya miatt az neki később sem kézbesíthetett. Ezen adatokkal szemben vádlottnak azon egyoldalú kijelentésére, hogy ellene ítélet már hozatott s ő azt felebbezte is, nem állapítható meg az, hogy létezik vagy létezett reá nézve felebbezhető ítélet. Ily helyzetben nem a járásbíróshoz, hanem a törvényszékhez illeti a határozathozatal a felett, vajon Z. Mihályt illetőleg az ügyészi vád alapján hozandó-e határozat vagy egyáltalában megszüntetendő-e az eljárás a büntetendő cselekmény meg nem állapíthatása végett?

— **A magyar nyelv érvényesítése.** A nyitrai kir. törvényszék területén még mindig nem akarják a magyar nyelvnek a törvénykezés terén kizárólagos uralmát elismerni. Egy bűnvádi ügyben a kir. tábla hová az felebbeztetett, 1888 jan. 24. 30771. sz. végzésben kényszerítve érezte magát a törvényszékhez ama meghagyást intézni: hogy vizsgálóbíráját utasítsa, mikép a *vizsgálati jegyzőkönyvek kizárólag magyar nyelven veendők fel.*

— **Tauffer Emil** a bosnyák zenica fegyház nagyhírű igazgatója a napokban Budapesten járt és kilátásba helyezte, hogy május folyamán a Magyar Jogászegyletben felolvasást fog tartani egy börtönügyi kérdésről.

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük:

A jelenleg divó leletezési visszaélések gyalázatos fajtái közt nem utolsó helyet foglal el a Kolozsvár városi járásbírósgától származott eme két eset:

1. Felperes m. kir. kincstár alperes haszonbérloket a bértárgyak után járó egyik évnegyedi adóért perli. A kir. kincstár a per rendjén bélyeg felszámítási jogot élvez. Alperesek képviselője a jegyzőkönyvekre óvatosságból a fele rész bélyegét felteszi. Ítélet szerint felperes kincstár keresetével feltétlenül elutasíttatik s alperesek részére perköltség fizetésben marasztaltatik, egyszersmind köteleztetik a kirovandó ítéleti illetéknek s eszményi bélyegértéknek az adó hivatalhoz való befizetésére. A «fizetési meghagyás» azonban nem marad ki a jegyzőkönyvek félbélyegének hiánya miatt, dacára az ítélet rendelő részének *alperesek* megleleteztettek.

Ismét más formája az ilyen fajta leleteknek a következő:

Perben felajánlt s más bíróság területén lakó tanuk minden előleges és utólagos értesítés nélkül kihallgattatnak s ítélet hozatik. A tanukihallgatásnál értesítés hiányában természetesen egyik peres fél sem volt jelen. A tanukihall-

gatási jkönyvek tanuállító terhére bélyeg hiány miatt megleleteztettek, a nélkül, hogy a tanukihallgatás iránti megkérésről, a kihallgatás elrendeléséről, annak megtörténtéről tanuállító értesített volna. Hogy mi lenne ily esetben a helyes eljárás, azt az «Irtások» rovatából megtanulhatná az a bírósági közeg, ha már a perrendt szelleme iránt érzéketlen is.

Nemzetközi szemle.

— **A kleptomaniának** egy érdekes példája gyanánt emlékeztünk meg utolsó számunkban, azon berlini jómódu iparosról, ki számos női zsebkendőt lopott, mert ezek ellenállhatatlan erős nemi ingert gyakoroltak reá. Erre vonatkozólag a következő sorokat vettük dr. Gruber Lajos ügyvéd urtól: A szóban forgó esetben oly állapot létezik, melyet a psychopathologia a nemi érzés parästhesiájának, vagy a nemi ösztön perversiójának elnevezése alatt ismer. Ezen paradox cselekményhez teljesen hasonló esetet közölt Zippe («Wiener med. Wochenschrift» 1879. 23. sz.; reproducálva Krafft-Ebing: Psychopathia sexualis című művében 48. s köv. lap.) Ez utóbbi esetben egy addig büntetlen előéletű 32 éves pékségedet rajtakaptak, midőn egy nőnek zsebkendőjét ellopta. Őszinte bánattal bevallotta a tettes, hogy már vagy 80—90 ilyen zsebkendőt tulajdonított volt el. Csakis ilyenekre czélzott és pedig kizárólag csakis fiatalabb és neki tetsző nőknél. A szakértői vélemény az abnormis vágyat egy pervers nemi ösztönre vezette vissza, melynél egy érdekes és élettanilag is ismeretes connexus létezik a szaglász és a nemi érzék között. A törvényszék elismerte a kóros ösztönnek ellenállhatatlanságát s vádlottat felmentette. (Lsd A kóros nemi ösztön befolyása a büntetendő cselekmények elkövetésére című értekezésemet, Budapest, 1888, 10. s köv. lap.) (Ugyanezen szenvedélyt érdekesen rajzolja többek közt Macé: *Un joli monde* című mű-kájában a 258. és köv. ll. Szerk.)

— **Berlinben** az ügyvédek száma 1882. óta 90 százalékkal emelkedett; a lakosság száma csak 18 százalékkal. Kezdi hangoztatni a numerus clausus behozatalát. Sajátságos jelenség, hogy némely tartományokban, melyek Pommeránia, Schleswig-Holstein, Hannover, Hessen-Nassau, az ügyvédek száma egyáltalán nem emelkedett. Mint egyik utóbbi számunkban említettük, legujabban már a kisebb városokat kezdi felkeresni a fiatal ügyvédek.

— **Binding** lipcsei tanárnak Bécsben tartott felolvasását azzal hozták kapcsolatba, hogy a nevezett tanár az ösztörök közoktatási miniszter részéről meghívást kapott a bécsi egyetemen (az ismert Mayer-ügyben compromittált) Wahlberg elutasítása folytán üresedésbe jött büntetőjogi tanszékre. A bécsi egyetemre nézve kétségkívül igen nagy vívmány volna a német kriminalistika ezen elsőrendű capacitását megnyerni. Általában el van ugyanis ismerve, hogy a lipcsei büntetőjogi tanszék egész Németországban az első, s ezzé Binding tette.

— **Franciaországban** ujlag foglalkoznak a házassági elválás iránti törvényes intézkedések tovább fejlesztésével. Kérdés, hogy az új kormány mily állást fog elfoglalni a már előkészített törvényjavaslattal szemben.

— **A belga parlament** elé a kormány törvényjavaslatot terjesztett idegen uralkodóknak sajtó útján való rágalmozásáról. Az indokolás kiemeli, hogy a sajtó útján terjesztett ily rágalmozások alkalmasak Belgiumnak az idegen államokhoz való viszonyát megzavarni. E törvényjavaslatra impulsust a Vilmos német trónörökös ellen mult év novemberében közbocsátott piszkolódások szolgáltattak.

Irtások.

53.

A (sz...i) törvényszék területén történt meg a különös eset:

A kir. tábla az eljáró kir. járásbíró ítéletét hivatalból megsemmisítvén, utasítja, hogy új, perrendszerű ítéletet hozzon. A járásbíró a kir. táblai végzés vétele után a felső bíróság utasításának következtében felelt meg: «Végzés. Jelen kir. ítélt táblai ítélet fel- és alperesi képviselőinek hiteles másolatban kiadatni rendeltetik, s jogerőre emelkedik (!) után előterjesztendő.» Történt pedig ezen érdemleges inrészekedés 1887 június hó 14-én s azóta — félév multán — még mindig hiába várja felperes ügyének újabb ítélettel leendő eldöntését, nyilván mert jogerőre azót a sem emelkedhetett! — (Térhiány miatt késett. Szerk.)

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:
Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:
Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 6 évre ... 6 forint negyedévre ... 3 forint A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Igazságügyi kimutatások. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Vélemény a magyar örökjogi törvényjavaslatról. Dernburg Henrik berlini egyetemi tanártól. — A zene és a fegyház. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Sajtóvétségek elévülésének tartama. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyet. rk. tanártól. — Illetékszábas a hagyatéki eljárásban. BIRÓ VLMOS kir. tszéki bírótól. — Külföldi judicatura. Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. — A kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Igazságügyi kimutatások.¹

«Le comptendu annual de la justice, publié depuis trente ans, permet de reconnaître les parties de la législation qui donnent lieu au plus grand nombre de contestations — mond egy híres francia jogtudós. — Cette statistique, en gagnant chaque année du côté de la précision et des renseignements nouveaux, indiquera au législateur les lois qu'il importe de rendre plus claires.»²

Igaza van. Az igazságügyi statisztika hivatása nem annak kimutatásában áll, hogy a bírák mennyit dolgoztak, melyik bíró referált többet egy év folyamán, s évenként hány tanácsülés tartatott — mire nálunk még mindig a legfőbb súly fektetetik.

Eme nagy jelentőségű, bár egészen még el nem ismert társadalmi tudomány rendeltetése, az igazságügy folyama s kezelése hű képét tárni fel, hogy a törvényhozás a codificationalis műveleteket s szükségessé vált jogi reformokat a szerint alkothassa. Feladata a jogélet összes mozzanatainak a számok által képviselt s eltagadhatatlan tényekben való előadásával megvilágítani a társadalmi kórtüneteket, megismertetni a szellemi s vagyoni bajokat, a hátramaradás s kesztettség jelenségeit — hogy a bölcs kormányzat s törvényhozás a kellő gyógyszerekről gondoskodhassék.

Az igazságügyi statisztika nagy jelentőségének felismerése nálunk még kevésbé haladt előre, a legnagyobb részben száraz adat-gyűjtésnél, papírfogyasztás s az irományozás szaporításánál többet nem képes felismerni.

Emlékeztet az azon képviselőházi jelenet, midőn a bírósági szervezés hozatván szönyegre, az igazságügyér megkérleztetett azon adatok iránt, melyekre műveletét fektette s azt felelé, hogy neki ily adatok nincsenek rendelkezésére, de talán léteznek a belügyminiszter birtokában!

Valószínűleg ennek tulajdonítandó az, mikép parlamentünk kényszerítve érezte magát utasítani az igazságügyminisztert a statisztikai adatok beszerzésére. Nevezetesen az 1871. évi országgyűlésen elrendeltetett, hogy a miniszter az e. f. bíróságok tetteles működésének megkezdésétől számítandó két év lefolytával pontos statisztikai adatokat terjesztszen a törvényhozás elé minden egyes törvényszék s járásbíróság ügyforgalmáról, hogy azok alapján a törvényhozás azok számát, területét, beosztását s a bírói létszámot véglegesen megállapíthassa. (1871: XXXII. tcz.) Ugyanezt kellett a parlamentnek ismételnie 1875-ben, midőn a miniszter annak teljesíté-

sére, az újabb bírói szervezés befejezésére megállapított 3 évi határidő lefolyta után köteleztetett. (1875: XXXVI. tcz.)

És most már ezen utasításnak igyekeztek minisztereink eleget tenni, a mint az általuk 1880. évig kiadott több vas-kcs kötetre terjedő kimutatások bizonyítják. Ily kimutatás jelent meg 1874-ben az 1867—1872-ki időszakról; továbbá 1875-ben 1873 évről; 1876-ban 1874-ről és utoljára az 1875., 1876. s 1877. évekről 1880-ban.

Az előbbieket rendesen két alkatrészből álltak, t. i. a statisztikai adatok közléséből az összes jogi organismus működésére vonatkozólag, és az igazságügy általános mozzanatainak felsorolásából, a mint azok a törvényhozás s kormányzat műveleteiben nyilvánultak. Mert a mint a miniszter 1874. évi bevezetésében mondja, «a kitűzött célt a miniszterium csak félig vélte elérhetőnek azon számok közlése által, a melyek az igazságügyi organismus egy évi működésének eredményeit tüntetik elő. Hogy igazságügyünk állapotának teljes s valóban tanulságos képét adja, szükségesnek tartotta hat évi (1867—1872) működésének történetét lehetőleg röviden összefoglalva, megismertetni azon intézkedéseket, melyeket a miniszterium az igazságügy különféle ágaiban az újjáalakítás, szervezés és részben az administratio terén feladatai megoldására kezdeményezett, illetőleg végrehajtott.»

És ennek a miniszter kiváló gond- és szorgalommal igyekezett is eleget tenni. Statisztikai kiadmányaiban feltaláljuk hű rajzát az igazságügy fejlődésének, alakulásai- s változatainak.

Felsoroltnak azokban tüzetesen s évről-évre a törvényhozás alkotásai s ezeknek előmunkálatai s a bizottságok működése; továbbá a szervezési munkálatok, melyek a parlamentarismus első korszakában legtöbb munkát s gondot okoztak különösen a felsőbb forum átalakítása s régi hűbéri jelmezéből kibontakozása tekintetében; valamint a tömeges rendeletek, melyekkel a jogélet mezeje nálunk annyira elárasztatik.

Az igazságügy állapotának ezen 1880 előtti vázrajza kiterjedt a jogélet minden ágára: az anyagi magánjogra, törvénykezésre, büntetőjogra, bünvádi eljárásra, váltókereskedelmi szakra. Felkaroltnak általa mindazon műveletek, reformkísérletek, melyek a telekkönyvekre, gyám gondnokságra, regalékra, általában az urbériség s hűbériség maradványaira, birtokviszonyai rendezésére, sajtóügyekre, stb. vonatkoznak.

Az igazságügy rajzában igen érdekes helyet foglal el codificatióink gyermekéveinek történelmi vázlata. Elismerésre méltó különösen a nyílt őszinteség, melylyel az ebbeli küzdelmek s mondjuk ki nyíltan, a számos kudarcok leiratnak; midőn nevezetesen az 1874. évben megjelent munkálatban az igazs. miniszter következő őszinte vallomást tett: «Az 1868: LIV. tcz. (a perrend) nem volt, de nem is lehetett tökéletes mű. Az igazságügyminiszternek ez iránt már a törvény megalkotása előtt tisztában kellett lennie. A jogügyi (képviseelőházi) bizottság munkálata ugyanis mindjárt elkészülte után tanácskozás alá vétetvén a miniszterium kebelében, sok észrevételre adott okot. De miután a javaslat az országgyűlésen egészben fogadtatott el (ez volt azon elhírhedt en bloc elfogadás) és a miniszter annak hatályba léptét új viták felidézése által késleltetni czélszerűnek nem tartotta: a fent említett tanácskozás észrevételei értékesít-

¹ A Magyar kir. Igazságügyminiszterium működése. 1875—1887. Közzéteszi a magy. kir. igazságügyminiszterium. 1888.
² Philosophie de la procédure civile par Raymond Bordeaux pag. 246.

hetők már nem voltak. Az új törvénykezési rendtartás életbe lépte után annak hiányai a gyakorlatban csakhamar érezhetők és némely irányban oly kirívókká lettek, hogy alig egy év múltával már komolyan kellett azok orvoslásáról gondoskodni.

Ezen igazságügyi kimutatásokra, melyek terjedelmes ügyforgalmi kitüntetések kapcsában hoztak nyilvánosságra s a melyek az 1877. év ügyforgalmi adataival az 1880-ban megjelent kiadványban félbeszakítottak, most 1888. év elején következett egy újabb miniszteri kimutatás, mely hivatva van jogirodalmunkban, különösen jogtörténelmi szempontból kiválóbb helyet elfoglalni.

Ezen hivatalos mű egészen elődei nyomdokában jár, ugyanazon rendszert s irányt foglalván el, mely a fentebb ismertetett 1867. utáni ügykimutatásokban követtetett. Mint ezek, úgy a jelenlegi is két részre oszlik. Az *első könyv*, mely befejezve egy kötetet képez az igazságügyi jogalkotás s közigazgatás történeti ismertetését foglalja magában s a *második könyv* a statisztikai táblázatokat tartalmazza.

Az első könyv az 1875–1887. évi időszakra eső igazságügyi állapot ismertetésével foglalkozván, természetesen ezen évek adataira fektette a főszólyt, de a jogintézmények fejlődésének áttekinthető képét akarván nyújtani, nem mellőzhette az előző jogállapot jelzését sem, különösen nem a korábbi évekből származott jogi törvények s fontosabb rendeletek megemlítését, valamint jogtörténelmi érdekekből nem akarthatta mellőzni azon törvényeket s rendeleteket sem, melyek hatályon kívül helyezettek.

Ezen első részben oly munkát nyújt a miniszterium, mely a gyakorlati jogélet igényeinek kielégítésénél minden jogásznak rendkívül hasznos szolgálatokat tehetend. Ez valódi repertoriuma összes törvényeink, jogi rendeleteink s intézményeinknek, melyekre a jogéletben szükségünk lehet. A bírósági ügyvéd, a közjegyző pontos idézetekben feltalálhatja benne mindazon jogszabályokat, melyek hivatását érintik.

Mind összes jogi organismusunk, mind az anyagi s alaki jog forrásai kimerítően megismertetnek benne.

Nagy érdekű itt főbb igazságügyi szerveinknek, a kir. Curiának, a kir. táblának, törvényszékek s járásbíróságok újabbkori kifejlődésének történelmi rajza, melyből megismerhetjük mindazon alakulásokat s változásokat, melyeken ezen szervek 1867. után keresztül mentek, mihez járul az összes rendeletek jegyzéke, melyek az ügyvédség, közjegyzőség és kir. ügyészség szervezetére vonatkoznak; úgy azon jogi források jegyzéke, melyekből az igazságügyi államszolgálat viszonyai, az alkalmazás előfeltételei, rangfokozat, díj s fuvarilletmények, stb. megismerhetők.

Kiváló gond fordított e munkában az anyagi s alaki jog codificációjának történetére is, úgy a magánjog, mind a büntetőjog terén. Megismerhetjük abból mindazon munkálatokat s kísérleteket, melyek úgy a codificatio kezdeményezésénél, mint folytatásánál a különböző időszakokban legújabb időkig érvényesítették az igazságügyi miniszterium által; valamint megismerhetjük a magán- s büntetőjogot mai érvényében is.

Kimerítően előadnak a nemzetközi jogviszonyok forrásai is szemben úgy Ausztriával, mint a többi idegen államokkal.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

A zene és a fegyház.

Az e sorok feliratát képező thema igen sok olvasó előtt különösnek fog tetszeni tekintettel arra, hogy két oly különböző s valóban ellentétes dolog ejtetik ki egy lélekzetvétellel, melyek épen nem látszanak együvé valóknak.

Már az 1843-iki magy. büntető törvénykönyvi javaslat a börtön-rendszerről szóló harmadik részében (2. fejezet, 17. §.) azt rendeli, hogy: „... az éneklés, füttyölés valamint

bármely muzsikáló szerszámoknak használása, az elzárt vádlottakra nézve, általánosan megtiltatik».

De még az 1874-diki, valamint az azt módosító 1880-diki szabályrendelet a fogházak kezelése tárgyában szintén szigorúan tiltja az éneklést és a füttyölést (157. §. 6. pont) és ezen kívül 120. §-ában világosan intézkedik arról, hogy a *fogoly hangszert nem használhat*. Ugy a fegyházban, valamint a börtönben szintén szigorúan tiltatik az éneklés és a füttyölés, valamint egyáltalában mindkét helyen minden játék tilos; de azért mind két letartóztatási helyen az ének a rendkívüli tantárgyak közé fel van véve (Lsd. fegyházi utasítás 73. §. 6. pont, 73. §. 8. pont és 47. §. és börtönutasítás 72. §. 6. és 8. és 45. §. 2. bekezdés.) Tehát ha a fogoly nem használhat hangszert, mennyivel kevésbé használhatja ezt a rab és a fegyencz. Ez a természetes logika. A fegyencz, kinek halálbüntetése pl. kegyelmi uton életfogytiglani fegyházra lett átváltoztatva és ki ellen a társadalom mindenkorra meg van védve.

Különösnek fogják a thémát azok is találni, kik arra gondolnak, hogy a jelenlegi olasz miniszter Zanardelli azon büntető törvényjavaslatban, melyet a m. é. november hóban terjesztett az olasz képviselőház elé, a halálbüntetés helyébe az «ergastolo»-t tette, mely szigor tekintetében messzire felülmulja a fegyházbüntetést, a mennyiben az erre elítélt egész életét egy magánzárákában kénytelen töltöni és csakis tíz évi teljes elkülönítés után, ha jó magaviselet által arra érdemcsitette magát, engedtetik meg neki, hogy más fegyenczekkel közösen dolgozzék, azonban *örökös hallgatás kötelessége mellett*. (L. Jogtud. Közlöny 1888. 4. sz.)

Magyarországon Lipótvárott és Illaván nem létezett ily drákói szigor, a mennyiben mindkét helyen a fegyházban zenekarok léteztek, melyek egészében a fegyenczek által voltak összeállítva. A lipótvári fegyházban azonban a zenekar Tauffer igazgatása alatt igen fontos okokból meg lett szüntetve, mert ezen kitűnő szakférfi, ki jelenleg a zenecai fegyház élén áll (Boszniaiban), nagyobbaknak találta az ezzel összekötött inconvenientiákat, mint ezen intézménynek előnyeit. Így tehát jelenleg nálunk csakis Illaván cultiválják a fegyenczek közül azok a zenét, kik kitűnő magaviselet által arra különösen érdemesítették magukat, hogy ezen legnagyobb kedvezményben részesíttessenek. Értesüléseink szerint jelenleg ott két zenekar létezik: egy fuvó és egy vonó hangszerekre. Illaván 1887-ben 674 fegyencz volt, kik közül életfogytiglani fegyházra 129-en volt ítélve megelőzőleg halálra volt ítélve és utóbb megkegyelmeztetett 149-nek. A fegyenczek közül a legjobb magaviseletűeknek meg lett engedve, hogy az üdülésre szánt órákban, különösen vasárnap délután zenéljenek. Ezek közül csak kevesen játszottak az intézetbe való belépésük ideje előtt egy hangszert, ezek a többieket oktatták, kik számos évi nehéz munka után a reájuk eső munkailletményből szerezték meg az egyéniségüknek megfelelő hangszert és kik vasszorgalom útján viszonylagos virtuosításra tettek szert. Erre vonatkozólag Mayer bécsi egyetemi tanár («Ein Besuch im Landesguchthaus zu Illava in Ungarn» című cikkében lásd «Der Gerichtssaal» XL. kötet, 3/4. füzet, 303. s köv. lap) érdekes tapasztalatait a következőkben adja elő: «A fegyenczek maguk tanulták a hangjegyírást és lassankint így egy kis zenekar keletkezett, mely az üdülési órákban a szép magyar dallamokat — az egykoron még zavartalan multukra vonatkozó emléket — hallatja, míg a többiek csodálva állják ezeket körül és egy műértőnek feszült figyelmével követik ezeknek productióit. Egész héten át örülnek ezen vasárnap délutánra, a melyen megadatott nekik, hogy hazai dallamaik közepette magasabb érzelmekhez felemelkedjenek és hogy szomorú létüknek maguk okozta nyomorát kevés néhány pillanatra elfeledjék. Mi tanúi voltunk egy ily zenei előadásnak, mely bucsuüdvözlötünkre lett rendezve.

Körülbelül 30 fegyencz, — ezeknek legnagyobb része élet-

fogytiglan elítéltek, közöttük sokan, kiknek már 15—20 év óta nem volt más kilátásuk, mint az intézet komor falaira — állt a fegyház széles udvarában kótátámja mellett. Hallgatóként azon fegyenczek jelenhettek meg, kik jó magaviselet által megérdemelték ezen kedvezményt; félkörben álltak ezek fel a zenekar körül, úgy, hogy utóbbi és amazok között még nagy köz maradt.

A «karmester» egy adott jelére kezdetét vette a hangverseny, mely érdekes változatossággal leginkább komoly, szomorú dallamokból állott.

Azt látni, hallani kellett, minő hévvel s érzelmkifejezéssel, sőt minő szenvedélylyel játszottak.

Ezen mord alakoknál többnyire kemény arczkifejezéssel egy megdicsőítő vonás mutatkozott és némelyiknek könybe lábadt a szeme! A zene nemesítő volta rövid időre egész más emberekké tévé őket. Ugy látszott, mintha a vétek és a büntett éjjeléből felemelkedtek volna egy magasabb világba! A zene hatalma szívök mélyében megrezgettette az utolsó jobb hurokat.

És a kik a zenekar körül állottak, mélyen meghatótaknak látszottak. Mi is ezek között voltunk!

Az utolsó mélabus accordok elhangzottak és még ott állottunk megindulva és gondolatokba merülve.

Részteljesen néztünk azon fegyenczek után, kiknek ismét komor zárkájukba kellett vonulniok. Csakis a legközelebbi vasárnap megérkezése bír reájuk nézve ismét a zavar-talan szerencse egy órájának jelentőségével!

Ne sajnáljuk ezektől ezen ártatlan örömet! A zene olyan, mint az ima; a jókat és a rosszakat egyesíti! Nemesítő és felemelő hatású; jó, tisztá szándékot ébreszt, engesztelőleg hat a zabolátlan jellemre.

Ha — mint itt történik — a legnagyobb jutalom gyanánt nyújtatik, akkor még egy fontos tényezőt is képezhet a fegyintézet céljainak támogatása tekintetében. A jóhoz és a szelidhez való hozzácsókás, a mi a hangok birodalmából szól hozzánk, idő multával azon célzt éri el, hogy még a legdaczosabb szellemet is gyengíti!

A csodálkozó elismerés érzetével bucsúztunk el a fegyház kitünő igazgatójától, *Kovács Józseftől*.

Ha jól tudjuk, már a hetvenes évek óta cultiválják az illavai fegyházban a zenét.

Ezen kérdéssel foglalkozott a legutolsó nemzetközi börtönügyi congressus is, mely 1885-ben Rómában ülésezett. Mme *Conception Arenal* mint véleményező szerepelt azon kérdés tekintetében, hogy minő nevelési eszközök használatának a letartóztatottnál vasárnapon és szünnapokon? Véleményének a zenére vonatkozó része eként hangzik: «A zene és az ének mint üdülés és mint a nevelés eleme jöhet tekintetbe; de még ennél több is lehet, t. i. vigasz és eszköz arra, hogy megerősítse és feléleszsze a levert kétségbesett kedélyt.

Ha a zene és az ének nemcsak üdülést, hanem foglalkozást is képeznek, t. i. ha az elítéltek tevékenyen részt vesznek a hangversenyé nél, akkor ezen két művészetnek sokkal nagyobb haszna és nagyobb érdeke is leend. Az ismételések nemcsak a közreműködőket foglalkoztatják és érdeklik kiválóképen, hanem a jelenlevőket is, és azon hangok, melyek ocsmány és istentagadó dalokhoz szoktak volt, vallásos dalra és hazafias hymnusokra kezdenek és ez felette üdvös benyomást idézend elő.» (Lásd. Actes du congrès pénitentiaire international de Rome, tome premier, Rome 1887. 558. s köv. lap.) A teljes-ülésben Mademoiselle *Poët Lidie* «docteur en droit de la faculté de Turin» szerepelt előadóként és oly kitünően oldotta meg a reá bízott feladatot, hogy De Foresta olasz gróf senator sajnálatát fejezte ki a teljes-ülésben a felett, hogy a kisasszonynak nem engedték meg Turinban az ügyvédi gyakorlatot s egyszersmind azon óhaját nyilvánította, hogy a kisasszony későbbben vagy másutt több jóakarattal találkozzék (Vifs applan-

dissements très prolongés.) A congressus elfogadta a kisasszony indítványát és határozatilag kimondotta, hogy kívánatosnak tartja, miszerint minden letartóztatott szabadságában álljon, hogy vasárnapon és szünnapokon választhasson azon foglalkozások között, mely neki tetszik és melyek rendelkezésére állanak; a foglalkozások legyenek az országokhoz képest olvasmány, zene, rajz, műfaragványok. (L. u. o. 646. l.)

Ezek igen életre való eszmék, melyek valóban megérdemlik, hogy minél szélesebb mérvben alkalmaztassanak. Szeretném, ha nálunk e tekintetben szintén történnék ily irányban még humánusabb intézkedés, mert sok fegyencz és rab bizonyára a vasárnapi és ünnepnap délutánokat a legnagyobb gyötrő unatkozással tölti és közülök többen sokkal jobban érezhetik magukat a hétköznapiokon, a melyeken a műhelyekben legalább munkálkodhatnak. Teljesen osztom Mme *Conception Arenal* nézetét, ki idézett véleményében (id. hely. 555. lap) azt mondja: «Tous les jours et à tout heure on dira au détenu: *vous devez faire ceci on cela*, et on ne lui demandera jamais *voulez-vous le faire?* Une telle discipline le rabaisse; il ne s'élèvera à ses propres yeux et ne pourra se considérer comme individualité réelle s il ne peut faire quelquefois *ce qu'il veut*.» Állapítsunk meg bizonyos foglalkozásokat, melyek között az elítelt szabad óráiban szabadon választhasson és különösen igyekezzünk a zenének polgárjogot szerezni a fegyházakban. Illava szóljon mintaképül.

Dr. GRUBER LAJOS.

VÉLEMÉNY

a magyar örökjogi törvényjavaslatról.¹

— Dernburg Henrik berlini egyetemi tanártól. —

225. §.

Helyes, hogy az örökös, kinek csak az lett meghagyva, hogy megtérítse «a mi az örökségből az örökös halálakor megleszen», elidegeníthet és elhasználhat. Azonban a javaslattal megállapítani, hogy «elajándékozhat», véleményem szerint, nem helyes. Hogy ugynevezett alkalmi ajándékokat, tehát olyan ajándékokat, melyek a birtokkal és a vagyon kezelésével szokás szerint járnak, adhat, az kétségtelen. Hogy azonban az örökös tetszés szerint ajándékozthasson és ez által az utóörökösödést illusoriussá tehesse, véleményem szerint, az örökjognak rendszerint nem szándéka. Hiszen a «fidei-commissum ejus, quod superfuturum erit» rendszerinti célja az, hogy az előbb elhalt házastárs a tulélőnek, kit örökösül kinevez, az általa folytatott üzletnek továbbfolytatását az által akarja lehetővé tenni, hogy neki az abba fektetett vagyon feletti szabad rendelkezést megengedi, míg magát a vagyont gyermekeinek szánja. Ennél a gazdasági szükségnek enged és ezért ad az örökösnek szabad rendelkezést a hagyatéknak felett. Azonban az ajándékozások a rendelkezés céljainak tul esnek.

Egyébiránt az utóörökösödés nemcsak az örökös halálának esetére rendeltetik, hanem nem épen ritkán más esetekre is, különösen az utóörökös nagykorúsága esetére.

228. §.

Az örökösnek az örökjog elleni követelése az örökség kiadása esetében csak akkor maradnak fen, ha az örökjog azon szándéka kifejezve nincsen vagy világosan ki nem tűnik, hogy az örökös követeléseért a hagyatéknak egy időre való átadása, tehát annak hasznélvezete által elégíttessék ki.

252. §.

Az egyik végrendelező végrendeletének visszavonása vagy módosítása esetében a másik végrendelező intézkedése is visszavontnak legyen tekintendő.

¹ Az előbbi közl. 1. a 6. és 13. számban.

Tényleg a közösen végrendelezőknek intézkedése nem a visszavonás következtében dől meg, hanem inkább az által lesz hatálytalanná, mivel annak feltétele meghiusult. Megdől tehát akkor is, ha a közösen végrendelező elmebetegség folytán képtelen lenne a visszavonásra.

256. §.

Végrendelet kihirdetését kívánhatja az, a kinek a kihirdetés «jogi érdekében fekszik». Vajon ezen eset fenforog-e, az gyakran csak magából a végrendeletből állapítható meg. A pusztá állításnak, hogy jogi érdekében fekszik, elegendőnek kell tehát lenni arra, hogy a kihirdetés követeltethessék.

260. §.

«Az örökhagyónak végrendeleti intézkedését, ha végrendeleti végrehajtó nincs nevezve, az örökösök kötelesek foganatosítani.»

Ezen szövegezés aggályos, mert az örökösöknek ürügyet szolgáltatna arra, hogy, ha végrendeleti végrehajtó van kinevezve, azon kötelesség alól, miszerint a végrendeleti intézkedések foganatosításához ők is hozzájáruljanak, magukat kivonják.

262. §.

A 2. bekezdés szerint végrendeleti végrehajtónak a végrendeleti tanu vagy a végrendelet leírója is kinevezhető.

Lelkiismeretlen embernek a végrendeleti végrehajtói kinevezés a legjobb alkalmat nyújtja idegen vagyonnak kifosztására. Célyszerű lenne tehát a 134. §-ban megállapított feltételeket azon esetre is ismételni, ha a leíró magát mint végrendeleti végrehajtót beírja.

265. §.

A hagyatéki bíróság elmozdithatja a végrendeleti végrehajtót, «ha ez tiszttét betölteni nem tudja, vagy nem akarja, vagy hatáskörét túllépi».

A hatáskör túllépése igazolható lehet; talán tévedésből történt, és ekkor bizonyára nem fogja igazolni az elmozdítást. A megbízásnak csak «kötelességellenes» túllépésére lehet gondolni. Vannak azonban a kötelességellenességnek más esetei is, melyekre nem kevésbé kell figyelemmel lenni. Véleményem szerint tehát azt kellene mondani, «avagy ha kötelességszegés terheli.»

284. §.

A 2. bekezdés szerint, «ha a hagyomány tárgyat fogalmon kívüli dolog képezi, a hagyományozás érvénytelen».

Ez a mostani viszonyoknak nem felel meg, ha oly tárgyról van szó, melyekről az örökhagyó feltételezhette, hogy azok megszerezhetők.

Az örökhagyó hagyományozza p. o. földjét az azt átmetező közutakkal együtt, meghagyván az örökösöknek, hogy azok iránt a községgel, melyet azok illetnek, megállapodásra jöjjenek.

290. §.

2. bekezdés. Az ingatlanokat terhelő jelzálogokra nézve a római jogszabály, hogy a hagyományos az ingatlant tehermentesen követelheti, már nem alkalmazható.

Ha valaki birtokát, melynek értéke 100,000 frt és melyet 50,000 frt jelzálog terhel, hagyományozza: kétség esetében a hagyományost csak azon 50,000 frtban akarja részesíteni, mely összeg, gazdaságilag tekintve, őt illeti.

329. §.

1. bekezdés. Az ellátáshoz nemcsak lakás, ruházat és élelem számítandó, hanem «fűtés is». Ha a hagyományos oly társadalmi osztályhoz tartozik, melynek hozzátartozói az elemi oktatással be nem érik, akkor az ellátáshoz több kell, mint az «elemi oktatás». Hiszen a 331. §. szerint «a hagyományos állása és igényei, úgy azon érték, mely a terheltre végrendeletileg száll», irányadó.

Miért ne álljon ugyanez az oktatásnál, melynek megfelelő mértéke, a hagyományost és a közjót tekintve, sokkal fontosabb, mint az étel és ital nagyobb mértéke.

339. §.

A kiházasítás hagyományánál is, úgy mint a 331. §. esetében, tekintetbe veendő, hogy mi jutott a terheltre az örökhagyótól.

345. §.

«Ha az örökhagyó különböző személyeknek rendelt hagyományok közül vont vissza egyet vagy többet, közelebbi meghatározás nélkül: a visszavonás hatálynélkülinek tekintendő.»

Azonban itt is alkalmazandók a 189. §. elvei, melyek szerint kétséges végrendeleti intézkedés értelmezésénél az örökhagyónak a végrendelezés előtti vagy a végrendelezés utáni nyilatkozatai is figyelembe vehetők.

360. §.

«Az, a ki hagyatékáról öröklési szerződésben rendelkezett, elveszti azon jogát, hogy hagyatékáról végrendeletileg intézkedjék.»

Ez nem áll. Ilyen intézkedések csak annyiban hatálytalanok, a mennyiben a szerződéses örökös jogaival ellentétben állanak. Ha a szerződéses örökös az örökhagyó előtt hal meg, vagy ha örökösnevezésének feltétele elesik, avagy ha az örökséget el nem fogadja, akkor az örökhagyó végrendeleti intézkedése érvényes.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A sajtóvétségek elévülésének tartama.

A sajtó utján elkövetett bűncselekmények elévülése nem vonható a közönséges büntetendő cselekmények elévülésének szabályai alá. A sajtóügyek sajátlagos természete megköveteli, hogy számukra tetemesen rövidebb elévülési idő állapíttassék meg. A sajtóvétség fogalma nagyon ingadozó. A sajtószabadság határai időről-időre a politikai rendszerekkel változnak. Ha a sajtó szabad mozgásának korlátozása alkalmakor üldözni lehetne a régebbi keletű nyomtatványokat, melyek közzétételük idejének megfelelő szellemben voltak tartva, ezzel a sajtó közegei és különösen a sajtó terén működő politikai férfiak zaklatásoknak és megfélemlítésnek tétethetnének ki. Évek során át Damokles kardja függne az író felett egy-egy közlemény miatt, mely némi támpontot nyújt a vádra. Sőt bevárhatná a kormány és a sértett fél, míg a politikai hangulat vagy a társadalmi felfogás a vádra nézve kedvezőbbé alakul, s az új közvélemény nyomását aknázhathatná ki az üldözött egyén ellen. Minthogy pedig a sajtó utján elkövetett bűncselekmények nyilvánosak s a tettesség megállapításának nehézségei is a fokozatos felelősségi rendszer felállítása által el vannak háritva: megkövetelhető, hogy a a vádhatóság, illetőleg a sértett fél a lehető legrövidebb idő alatt nyilatkozzék, ha üldözendő cselekményt lát valamely sajtótermékben.

Hozzájárul, hogy a sajtóvétségek legnagyobb része, a napi sajtóban elkövetettek, a pilanatnyilag uralkodó viszonyokból erednek. Évek múltán teljesen elvesztik élüket; sőt a bírónak igen erős abstractióra kell alkalmasnak lennie, hogy megállapíthassa az agressio azon fokát, melyet a sajtótermék megjelenés idejében mutatott.

Glaser a kérdésről következőleg szól: Az elévülés általános szabályai a sajtóvétségek számára nem elégségesek. Nem az elévülési idő rövidítéséről van szó. Az elévülés jótéteményei ugyanis a sajtónál érdekelt egyénekre, különösen a másodsorban érdekeltekre nézve veszendőbe men-

nek; minden ujalagos lenyomatás, egy példánynak minden eladása a delictum megújítását képezi. Bár lehetséges, hogy egy nyomtatvány, mely első megjelenésekor nem üldözött, egy későbbi alkalomnál az uralkodó felfogás változása folytán aggályosnak és üldözendőnek találtatik, igazságtalan volna azon egyént, a ki egy rég megjelent s el nem tiltott irat terjesztéséhez hozzájárul, e miatt büntetni. (*Kleine Schriften*. II. kiadás. 371. l.)

Az 1848-i magyar sajtótörvény teljesen eleget tett a sajtóvétségek sajátlagos jellegének, a mennyiben a 28. §. kimondja, hogy «minden olyan sajtóvétség, mely ellen a hivatalból megtorlásnak van helye, hat hónap múlva, a mely ellen csak magánkereset indítható, két év múlva idősül el». A magánfél irányában ugyan aránytalanul hosszabb a határidő, de ez kétségkívül azon tekinteten alapul, hogy a magánügyeknek nem állanak rendelkezésekre eszközök, hogy folyton figyelemmel kísérhetnék a sajtót s így megtörténhetik, hogy a magánfél jóval a megjelenés után jut tudomására az ellene elkövetett sértésnek; holott a hatóságok hivatalos közegeik útján azonnal a megjelenés után értesülnek, vagy legalább értesülhetnek az elkövetett sajtóvétségről.

A külföldi törvényhozások tulnyomó részének álláspontja megfelel a magyar sajtótörvény felfogásának.

A francia 1819. május 26-iki sajtótörvény elévülési ideje e törvény 29. §-a szerint hat hónap és csak az 1852. évi február 17-iki III. Napoleon-féle decretum, mely egyéb tekintetben is excessiv szigorú hozott be a sajtóvétségek tekintetében, állapította meg, hogy az általános elévülési határidők a sajtóvétségek is alkalmazandók. (27. §.: Les poursuites auront lieu dans les formes et délais présentés par le Code d'Instruction Criminelle). A jelenleg fenálló 1881-diki sajtótörvény 65. §-a szerint az elévülési idő három hónap.

A belga 1831-iki sajtó-decretum 12. §-a szerint szintén három hónap; némely sajtóvétségeknél egy év.

Az 1874-iki német birodalmi sajtótörvény 22. §-a szerint hat hónap.

Ellenben az osztrák 1862-iki sajtótörvény 40. §-a kimondja, hogy az elévülést illetőleg általánosságban a büntető törvénykönyv elvei irányadók; de még azon esetben is, ha az elévülés ezen elvek szerint nem állott be, minden további üldözés ki van zárva, ha a nyomtatvány megjelenése óta vagy terjesztésének kezdete óta hat hónap eltelt és ezen idő alatt eljárás nem indított, vagy annyi idő alatt a megkezdett eljárás tovább nem folytatottatott.¹

Ujabban felmerült nálunk is azon nézet (L. *Jogtudományi Közl.* 1886. 53. sz., 1888. 11. sz.), hogy az 1848-iki sajtótörvény 28. §-a nem az elévülést, hanem — oly értelemben mint az osztrák törvény 40. §-ában találjuk — az indítványi határidőt állapítja meg, eltérőleg a BTK. 112. §-ától; hivatkozás történt egyszersmind a BTK. indokolásának egy passusára, mely e törvénykönyv 106. §-ának értelmét magyarázza.

Hogy az 1848-diki sajtótörvény 28. §-ában nem a magánindítványi, hanem az elévülési idő állapíttatik meg, kitűnik először is abból, hogy e §. különválasztja a hivatalból megtorlandó sajtóvétségeket a magánindítványiaktól. Ha csak a magánindítványi határidőt kívánta volna a törvény megállá-

pitani, nem szólhatna amazokról, melyeknél a magánindítványi elévülés *fogalmilag ki van zárva*.

A mi azt illeti, hogy a BTK. indokolása a sajtótörvény 28. §-áról állítja, hogy az az indítványi határidő eltérő megállapítását tartalmazza, szerintünk ezen szövegből épen nem vehető ki e megkülönböztetés. A miniszteri indoklás idézett része egész terjedelmében így szól:

«Bizonyos büntetendő cselekmények miatt a bűnvádi eljárás megindítását, részint külön törvény, részint a jelen törvényjavaslat különös rendelkezései, a vádnak, illetőleg a feljelentésnek rövidebb idő alatti előterjesztésétől teszik függővé. Ez áll a sajtó útján elkövetett bűntettek és vétségek nézve, melyekre vonatkozólag az 1848: XVIII. tcz. 18. §-a érintetlenül hagyatik, valamint a jelen törvényjavaslat 117. §. utolsó bekezdésében és a 182. §-ban megjelölt cselekményekre nézve. A 105. §-ban meghatározott elévülési időtől eltérő határidő tűzetik ki a nem hivatalból üldözendő cselekmények feljelentésére is (111. §.), mely határidő azonban a 112. §. utolsó pontjában megjelölt esetben a 111. §. második bekezdésének rendelkezése szerint a rendes elévülési idő által váltatik fel.»

A «vádnak» és a «feljelentésnek» rövidebb idő alatti előterjesztése alatt érthető az elévülés csak úgy mint a magánvád. S még ha az indokolás határozottan azt tartalmazná is, mit az ellennézet belemagyaráz, lehetetlen volna a törvény egyenes rendelkezése ellen az indoklásra támaszkodni; legkevésbé a jelen esetben, hol az 1878. elején létrejött BTK. miniszteri indokolása szolgálna magyarázatul az 1880-iki ÉLT.-nek, mely utóbbi esztendőben az indoklás szerzője már kivált az igazságügyminiszteriumból s más igazságügyminiszter és új parlament is volt.

Felhozathatik azonban, hogy ha az eljárás elévülése külön állapított meg, miért nem foglaltatik a sajtótörvényben a büntetés elévülése is? A büntetés elévüléséről a sajtótörvényben nincs szó, mert ezen elévülésre a büntetőjog általános szabályai irányadók. Mindazon érvek, melyeket bevezetőleg vázoltunk, csakis a bűnvádi eljárás elévülését fedik; a büntetés elévülése tekintetében szabadalma a sajtónak nincs sem a külföldön sem nálunk, és nem is indokolt, hogy legyen.

És a mi azt az ellenvetést illeti, hogy a szóval elkövetett büntetendő cselekmény szigorubb elbánás alá kerülne mint a nyomtatvány útján elkövetett: ezen tagadhatatlan aránytalanságból nem az következik, hogy tehát a sajtótól elveendő az a kedvezmény, mely a sajtót megilleti, hanem következik az, hogy kiterjesztendő volna a szabadalom a szóval elkövetett hason természetű delictumokra.

A kir. Curia tudunkkal ötször határozott sajtóügyi elévülés kérdésében s mind az öt határozatban egyöntetűen az elévülési idő megállapításának vette a sajtótörvény 28. §-ának határozmányát. Az ötödik határozatban van világosan kimondva az elvnek a hivatalból üldözendő cselekményekre való kiterjesztése s ezzel a hat havi elévülési idő elfogadása.

Ezen curiai határozatok a következők:

1882.	15,444.	Dtár u. f.	IV. 17. l.
1884.	4295.	«	IX. 19. l.
1886.	1970.	«	XIV. 135. l.
1886.	9429.	«	XVIII. 186. l.
1888.	1094.	<i>Jogt. Közl. Mellékl.</i>	11. sz.

Az utóbbi curiai határozat teljes szövege így hangzik:

A per iratai szerint a vizsgálóbíró 1887 febr. 25-én tette át a befejezett vizsgálat iratait a kir. főügyészhez, a sajtóbíróság azonban csak 1887 szept. 21-én intézte el az az által benyújtott vádlevelet. A vizsgálóbírónak fentemlített intézkedésétől tehát a tárgyalási határnap kitűzéseig hat hónap és 26 nap a nélkül telt el, hogy a vádlott ellen irányzott bármely bírói határozat hozott, vagy ellene bármely bírói intézkedés tétetett volna. Mint-hogy pedig az elévülési időtartam ebben az ügyben az 1880: XXXVII. tcz. 7. §-a szerint hat hónapból áll, a vádlott bűncselekménynek büntethetősége tehát elévült-

¹ Az osztrák sajtótörvény 40. §-ával szemben ugyanezen törvény 27. §-a némely sajtóbéli bűncselekményekre hat havi elévülési időt állapít meg. Az 1848-i osztr. ideiglenes sajtórendelet 34. §-a már kimondta: «Das Recht auf Bestrafung erlischt durch Verjährung, wenn binnen sechs Monaten von dem Zeitpunkt der vollendeten Übertretung des Pressgesetzes das strafrechtliche Verfahren nicht eingeleitet oder durch ebenso lange Zeit das eingeleitete nicht fortgesetzt wird.» Ugyanezen szabvány található az 1849-iki törvényben. Sőt az 1852-iki sajtórendelet 45. §-a is ezeket mondja: «Die Untersuchung und Bestrafung der Übertretung des gegenwärtigen Patentes hat zu entfallen, wenn binnen sechs Monaten nach begangener Übertretung ein Verfahren nicht eingeleitet, oder das begonnene Verfahren durch ebenso lange Zeit nicht fortgesetzt wurde.»

nek tekintendő, és minthogy az elévülés a BTK. 106. §-a szerint a bünvádi eljárást kizárja: ugyanazért a sajtó-bírósnak tárgyalási határnapot kitűző 1887 szeptember 21-én 29701. sz. a hozott végzése az ezt követett egész eljárással együtt megsemmisítették és a periratok a felterjesztő sajtóbíróshoz további szabályszerű intézkedés végett leküldetnek. (1888 febr. 16.)

Mi részünkről sem törvénybeli sem tárgyi indokot nem látunk fenforogni arra, hogy a kir. Curia ezen politikailag és alkotmányjogilag nagy horderejű és kényes kérdésben megáltoztassa eddigi álláspontját.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Illetékszabás a hagyatéki eljárásban.

Az 1881: XXXIV. tcz. 39. §-a alapján kibocsátott 26809/881. számú I. M. R. intézkedései irányadók jelenleg a hagyatékok illetékének biztosítása tekintetében.

E miniszteri rendelet egy hiányos intézkedését kiemelni célja jelen soroknak, a mennyiben az ebben, különben a törvény által rendelt módon közzendő hagyatéki kimutatások szerkesztése a bíróságoknak tétetik köteletségévé s ez által megszabatik a hagyaték illetéke annak átadása, helyesebben az átadási határozat meghozatala előtt.

Helyesen vagy nem, de e sorok írója, mióta hagyatéki ügyek előadója is, azokat a hagyatékokat, melyek ingatlan vagyont is tartalmaznak, egy év óta következőleg jelentette be illetékezés végett, t. i.:

Beterjesztetvén a gyámhatóságok, vagy járásbíróságok és közjegyzőktől a hagyatéki ügy, miután azokban egyezség nem jött létre: vagy az 1868: LIV. tcz. 583. §-a alapján meghozatott az u. n. sommás átadási határozat, vagy perre utasítván az illető fél vagy felek, s a per meg nem indítván, az 1868: LIV. tcz. 590. §-a értelmében tartatott meg az átadási határozat. De miután a legtöbb esetben sem a tárgyaló közjegyzők, sem a tárgyalási megrendelt járásbíróságok a hagyatéki kimutatást az illetékszabási hivatalnak meg nem küldték, időnyerés céljából (miután 2 és 3 évtizeddel ezelőtt történt halálesetek tárgyalása is forog szóban) mellőztetett a kimutatás áttétele, hanem meghozatott az átadó végzés s midőn az az illetékes telekkönyvi hatóságon kívül, hova csak jogerőre emelkedés után szokott küldetni, minden félnek kiadatott, egyszersmind a hozott átadó végzés az összes iratokkal közöltetett az illetékszabási hivattal, mely az illetéket megszabván, s ez alatt a végzés is 100 eset közül 99-ben jogerőre emelkedvén, ha a felek az illetéket ki nem fizették, a telekkönyvi hatósághoz is elküldetett az átadó végzés, az illeték egyidejűleg leendő biztosítása céljából.

E módszer azért tartatott helyesebbnek a 26809. számú IMR. intézkedésénél, mert

a) határozottan alaposabban szabathatik meg az illeték a hagyatéki bíróság átadó végzése alapján, mint az átadó végzés meghozatala előtt átteendő hagyatéki kimutatás alapján, még pedig egyszerűen abból az okból, mivel a hagyatéki kimutatás, mely áll a leltár, haláleset-felvétel és tárgyalási jegyzőkönyvből, illetve ezek másolatai s az adóbizonylatból csak a hagyaték állagára s az öröklésre hivatott egyének kilétére ad felvilágosítást, de arra nem, hogy miként fog szólni az átadó végzés; vajon a prdts. 583. §, vagy 590. §. alapján fog-e az állani, vajon egyik-másik örökös, vagy hagyományosnak beszámítani való követelése mennyiben vétetik figyelembe az átadó végzésben? vajon az ellenérdekű örökösök igényei kiegyenlítettnek-e s mi módon a hozandó végzéssel?

Holott az átadó határozat minden érdek lehető figyelembe vétele mellett hozatván s kinek-kinek részarányát megállapítván, alaposabb támpontot nyújt az illetéknek megszabására nézve és igen sok esetben előfordul az az eset, hogy a leltár tartalma

még a tárgyalás befejezte után is módosul, mert meg nem szereztetvén kellő időben az ingatlanok telekkönyvi másolatai, midőn a hagyaték átadása a bíróság által eszközöltetnék, ennek beszerzéséből az derül ki, hogy már nem áll az ingatlan az örökhagyó nevében, tehát nem is képez hagyatéki vagyont s így abból ki is hagyandó.

b) mert ugy az 1877: XX. tcz. 254. §, mint az 1881: XXXIV. tcz. 4. és 9. §-ában foglalt intézkedések intentiója igen világos, t. i. az, hogy az illetékkövetelés az államra nézve biztosíttassék.

A dolog «mikéntje» tehát ez, mely itt figyelembe veendő. S miután átadási határozat előtt, ha megszabatik az illeték, a fél ezt minden bizonynyal megfelebbezi, ha az átadási határozat neki kevesebbet ad át, mint a mennyi illetékezés tárgyat képezi, a felebbezés folytán pedig a hagyatéki iratok a bíróságoktól egy-két évi időtartamra elvonatnak, s a számtalan átírat, levelezés, sürgetés, iratok visszakivánása soha sem szűnik meg, s végül mégis jogosan csakis az átadó határozat szerint terhelhető a fél az illetékekkel, mert abban van az a vagyon körülírva, a mely neki adatott, míg a kimutatásban csak ugyiszólván reménybelisége tűnik ki.

Maga az államkincstár tehát, a melynek érdekében áll a gyorsabb eljárás épen úgy mint a feleknek, határozottan veszt időben, a mennyiben az illeték későbbben szabathatik ki s később lesz a kiszabás jogerős; veszt azonkívül munkaerőt, még pedig a közigazgatásnál esetleg három forumon, s ezenkívül a bíróságnál, hol mint példa mutatja, alig van hagyatéki ügydarab, melyben pénzügyigazgatóság, illetékszabási hivatal vagy adóhivatal számos levelezése ne volna, s természetesen, arra válaszolni is kell. Hogy pedig a tisztán pénzügyi kérdés körüli munkálat akár a járásbíróságok, akár a kir. törvényszékek bírói személyzetére nézve szakmunkát képezne, egyáltalán nem állítható, s az ügyek jelen állásában, midőn egy bíróra esetleges tanukihallgatások s közvetlen érintkezést igénylő teendőkön kívül 3500—4000 darab vár elintézésre, mindenesetre e munkák rovására történhetik csak.

c) azért, mert a hagyatéki kimutatások, mint fenebb említettem, az átadó végzéssel szemben hiányosak lévén, az esetben, ha a pénzügyi hatóságok saját irattárak számára követelik ez iratokat, ez arra a célra soha sem lehet elég, mert felebbezés esetén a pénzügyi bíróság bizonynyal nem ez alapon, hanem a hagyatéki iratok betekintése mellett fog csak határozhatni, tehát az iratok átkivánása így is megtörténhetik s meg is fog történni, de alaposabb lévén a kivetés, kevesebb lesz a jogorvoslat.

Ezek az indokok vezettek arra, hogy az idézett IMR. szószerinti szövegétől eltérőleg annak lényege szerint véltem helyesebben eljárni akkor, midőn hagyatéki kimutatások helyett az átadó végzést tettem át illetékszabás végett; de miután a törvény fenáll s a miniszteri rendelet is bizonynyal kötelez, ugy az államkincstár, mint az egyesek érdeke kívánatosá teszi nézetem szerint azt, hogy ugyanazon rendelet csekély módosítása a törvény végrehajtását egyszerűbbé tenné.

BIRÓ VILMOS,
kir. tszéki bíró.

Külföldi judicatura.¹

35. *A conditio indebiti* kelléke, hogy a kifogásolónak a tartozás fen nem állásáról tudomása nemcsak hogy nem volt, de még a fenn nem állás lehetőségére sem gondolt volt. Ezt azonban nem kell határozottan bizonyítania. A fenállásban való kételkedés kizárja a visszakövetelési keresetet, ha a visszafizetés ki nem köttetett. (A karlsruhei Oberlandesgericht, 1886. jul. 5-én.)

36. *Kártérítésre kötelezés gondatlanság miatt.* a) A genfi Tribunal civil 1885. márcz. 28-án 3500 franknyi kártérítésre

¹ Az előbbi közl. l. az 1., 4., 7., 10., 13. és 14. számokban.

itelt egy borbélyt, a ki egy fog kitömésénél tisztátlan eszközöket használt és ezzel az illető betegnek — egy napszámosnak — vérmérgezés folytán beállott halálát okozta. A napszámosnak özvegye és négy kiskoru, keresetre képtelen gyermeke maradt hátra. *b)* A baseli (tartomány) Obergericht 1886 jan. hó 4-én 800 francnyi kártérítésre és 97 francnyi költség megfizetésére ítelt egy házaspárt, melynek gyermeke u. n. gummipuskával játék közben kilötte egyik játszótársának szemét, mert a szülők kötelesek gyermekükre ügyelni és cselekvényeit ellenőrizni, és hogy ezt megteszik, nekik kell bizonyítaniok, nem pedig az ellenfélnek az ellenkezőt.

Hasonlóképen ítelt 1887 jan. 4-én a német Reichsgericht II. polg. tanácsa.

37. *A bérbeadó törvényes zálogjoga.* *a)* Ha a bérbeadó tudja, hogy a bérelt helyiségben levő ingók nem a bérlőéi, hanem harmadik személyei és ennek dacára fentartja a bérleti viszonyt: törvényes zálogjogát a harmadik személy ingóságaira nem érvényesítheti (A zürichi Obergericht 1885. évi nov. hó 14. határozata.) *b)* M. jótáll N. házbértartozásáért. N. fizetés nélkül kiköltözvén, a bérbeadó beperli M.-et az egész hátralék iránt. Ez a kereset összegének leszállítását követeli, mert a bérbeadó nem érvényesítette törvényes zálogjogát és nem tartotta vissza N. ingóságait, pedig ezek a mint egy időkezen tartott árverésen kitűnt — 221 franc-t értek. A waadti Tribunal cant. 1886 jan. 26-án hozzájárult e kérelemhez, mert nyilvánvaló, hogy M. a kezességet csak a törvényes zálogjogra is tekintettel, tehát kisebb összegért akarta elvállalni.

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— **A rendeletek gyűjteményének bajai.** A törvények s rendeletek hiteles kiadásából a kormány a törvényhozás hozzájárulásával is olyan egyedáruság-félét csinált, természetesen nem csak azon okból, hogy legyen hiteles kiadás azokból, hanem azért is, hogy mind a törvények mind a kormányrendeletek összesen egybegyűjtve, hiány nélkül álljanak a közönség rendelkezésére. Ez azonban nem megy oly könnyen, mint gondolnók: legujabban is két legfelsőbb kormányközeg gördít elébe akadályokat. Egyike katonásan kardjára ütve kimondja, hogy az az ő dolga, mi történjék rendeleteivel s azok mily használatra bocsáttassanak és hol egyet, hol másikat nem küldi be a hivatalos rendeletek tárába. A másik hazai nagyhatalom furfangosabban jár el, azt mondván, hogy az alája tartozó p. o. telekkönyvi közegek szolgálati viszonyában állván, az azok újabb szervezésére vonatkozó intézkedések közzététele egészen szabad rendelkezése alá tartozik, szabályul szolgálván, hogy a ilyen szolgálati teendőkre vonatkozó dolgok kivételnek a hivatalos gyűjteményben való kiadás alól. Így azután a közönség érdeke, mely teljesen hiánynélküli rendeletgyűjteményt igényel, nem kevésbé lesz megtámadva — min a gyűjtemény szerkesztője csak nagy nehezen képes segíteni.

— **A képviselőház igazságügyi bizottsága,** mint hirlik, az örökjogi javaslat tárgyalását az országgyűlés nyári szünetideje alatt is folytatni fogja. Remélik, hogy így a javaslat a bizottságban öszre le lesz tárgyalva, s minthogy ez uttal az őszi ülősszak alatt delegatio nem lesz, előreláthatólag a képviselőház még új év előtt időt fog találni a javaslat tárgyalására.

— **A német polgári törvénykönyv javaslata a budapesti egyetemen.** Dr. Hoffmann Pál egyetemi tanár a jövő tanévben külön collegiumot tart, melyben a német polgári törvénykönyv javaslatát fogja tüzetesen ismertetni.

— **A m. tud. Akadémiában** Hajnik Imre felolvasást tartott az örökös főispánságokról a magyar alkotmány történetében. Műve két részből áll. Az egyik foglalkozik az egyes örökös főispánságokkal, a másik pedig magát az intézményt,

keletkezését, szervezését tárgyalja, egész a legutolsó évekig, mikor végre ez intézményt — mely ellen már a régi időkben is sokszor felszóltak, a pozsonyi országgyűlések pedig oly sokáig és hosszasan foglalkoztak vele — a magyar miniszterium megszüntette. Az örökös főispánság a mohácsi vészt követő korszakban, főképp pedig a XVII—XVIII. században nevezetes intézmény volt és egyes megyékben családokhoz kötve. Első nyomait III. Béla alatt már megtaláljuk. Az Árpád-királyoktól osztott örökös főispánságok azonban oly megyékre szorítottak, melyek a végvidékre estek. Legrégibb örökös főispánság az esztergomi érseki méltósághoz kötött 1270-ből, az egyetlen örökös főispánság, mely az Árpádok idejéből megmaradt a legutóbbi évekig. Az Árpád-ház kihalása után az örökös főispánság nem nyert nagyobb elterjedést az országban, de a XV. század második felében ismét keletkeznek s a régiek fölélesztetnek, s püspökségek (veszprémi, győri, nagyvárad, nyitrai) örökös főispánsággal köttetnek össze, úgy szintén a kalocsai, egri érsekség, a pécsi püspökség. Mátyás király kezdte meg az örökös főispánságok világiakra ruházását, összekötve várispánságokkal. Ezeket a család tagjai örökölték. A 17. század elején alakult a legtöbb örökös főispánság. Erdélyben és Magyarországnak ehhez tartozott részeiben azonban nehezen tudott gyökeret verni. Erdélyben Hunyadmegyének volt örökös főispánja. A török hódoltság megszűnte után az örökös főispánság még jobban virágzott. A 17. század végén és a 18. elején keletkezett a soproni örökös főispánság az Eszterházyakkal, kik 1686 óta is bírták e jogot, de formszerű adománylevéllel csak 1734 óta; Hontmegye főispánsága a Koháryakkal, Vas megye Batthyanyakkal, stb. A legifjabb volt Komárommegyéé, melylyel Mária Terézia gr. Nádasdy Lipót kancellárt jutalmazta meg. A múlt század elején 9 egyházi és 14—16 világi örökös főispánság volt.

— **A budapesti egyetem pályatételeire** mint az Egyetemi Lapokban olvassuk összesen 28 dolgozat érkezett be. A jogtudományiak közül a *szinleges szerződésekről* szólóra nem adatott be egy sem. *A jövedelmi adó elmélete és története* címűre kettő, *a társországok közjogi viszonya a magyar koronához* címűre három, *a család fogalma* címűre egy, *a Capitulare törvényhozás története* címűre három pályamunka érkezett be.

— **A Pribil Ferenczné bűnügyében** hozott első foku ítélet indokainak közlése iránt több oldalról kaptunk sürgető felszólítást. Az indokok közzététele eddig a miatt maradt el, mivel az ítélet még szövegezés alatt van a törvényszéknél. Ma midőn e sorokat írjuk, ép egy hónapja, hogy az ítélet kihirdettetett, s az indokok még mindig készülnek. A vádlottnő pedig «vizsgálati» fogságban kénytelen bevárni, míg a bíróság tisztába jön magával, hogy tulajdonképp mi alapon ítélte el azt a szegény asszonyt.

— **Büntetés felemelése ügyészi felebbezés nélkül.** Pénzhamisítás büntetnének kísérletével vádolt P. és társai bűnügyében a királyi ügyész csakis az I. és II. rendű vádlott terhére felebbezett a kir. táblához: a többi vádlottak tekintetében a közvádlo belenyugodott az elsőbírósi ítéletbe, melynek értelmében III. rendű vádlott két évi börtönre, IV. rendű vádlott egy évi börtönre, V. és VI. r. vádlottak pedig egyenkint másfél évi börtönre ítéltettek. Ezen ítélet ellen valamennyi vádlott felebbezéssel élvén, minap hirdették ki a budapesti kir. törvényszék 6. osztályánál az ezen ügyben a budapesti kir. ítélő táblától leérkezett 4995/B. 1888. sz. másodbírósi ítéletet, melyből a jelenlevők legnagyobb meglepetésükre arról értesültek, hogy a másodbírósi ítélet valamennyi vádlottnak büntetését felemelte, tehát azokat is, kik tekintetében a közvádlo határozottan *belenyugvásd* jelentette volt ki az elsőbírósi ítéletre; III., IV., V. és VI. rendű vádlottak ítélete ugyanis in pejus reformáltatott olyaténképpen, hogy mindegyikük büntetése egyenkint három évi fegyházra lett felemelve. Ezen szokatlan határozat ellen a védelem részéről *semmiségi panasz* lett beadva.

— **A győri ügyvédi kamara** — ügyvédnek — ügyvédjelölt viselőtől szóló jelentése felett határozott: Tekintve, hogy a jelentés szerint — 1887 okt. 1-től kezdve önkéntesi kötelezettségének leszolgálása végett a katonasághoz bevonult, tekintve, hogy ez által joggyakorlatát kénytelen volt félbeszakítani; tekintve, hogy e szolgálat idejét *tökéletesen igénybe is veszi, úgy hogy a gyakorlatot nem is képes folytatni*: mindezek alapján az ügyvédjelölte lajstromából 1887 október 1-től töröltetni határozatlik. A kir. Curia

az ügyvédi kamara választmányának végzése indokainál fogva helybenhagyatik. (1888 márcz. 21. 1209.)

— **Vádkereset vissza nem utasíthatása.** B. Petronella ellen a pénzügyi igazgatóság által *bélyegjövédéki* kihágás miatt a pozsonyi törvényszéknél panasz emeltetett, a törvényszék azonban a vizsgálat folyamán a vádkeresetet a vizsgálati jegyzőkönyv hiányossága, aggályossága miatt visszautasította. Ennek ellenében a *kir. tábla* 1888 jan. 23. 39920. sz. a. azon nézetet mondotta ki: «*hogy a jegyzőkönyv hiányossága miatt a keresetet nem lehet visszautasítani*»; mert az 1887. évi június 19-én felvett jegyzőkönyv szövege szerint az magával vádlottal vétetett fel; a mennyiben tehát a törvényszéknek az irni-olvasni tudó vádlott által sajátkezüleg alá nem irt jegyzőkönyv hitelességét illetőleg mégis aggályai voltak, ezek az észlelt hiányok pótlásának elrendelése által esetleg eloszthatók voltak volna s a vádkereset visszautasításának indokál nem szolgálhatnak».

— **A szegedi ügyvédi kamara az ügyvédtartásról szóló javaslatot teljesen átdolgozta és az új szöveget a kormányjavaslattal együtt — a szakaszokat egymással szembeállítva — kinyomatta.** Ezen figyelemre méltó munkálatra közelebb vizsztatérünk.

— **A Magyar Jogászegyletben** f. hó 14-én dr. Csorba Ferencz miniszteri fogalmazó előadást tart *az angol büntető eljárásról*.

Nemzetközi szemle.

— **Codificatio.** Azt őszintén bevallhatjuk — legalább magunk közt — mikép törvényalkotási gépezetünkkel mindenben elégedettek nem lehetünk. Egyrészt a rendszeresség szabályait nem látjuk eléggé megvalósítva, mi igen hátrányos a jogfejlődés kellő alakulására, másrészt a jogszabályok megállapítása s formulázása körül a szükséges gondosságot s alapos tanulmányt nem észleljük kellő mértékben, mi ismét a törvények jóságát, alkalmazásuknak biztosságát veszélyezteti. De a codificatio folyamával más, sokkal előhaladottabb államokban sincsenek megelégedve; a panaszok e részben ugyiszólván általánosak. Így van *Franciaországban* is, mely pedig a jogszervezet körében oly nagyszerű műveket teremtett. Erre mutatnak — mellőzve számos régibb nyilatkozatokat, legujabban, a jeles jogásznak *Ribot*nak az összehasonlító törvényhozás társulatának — Société de législation comparée — folyó évi ülésében mondott következő szavai: «*Miért kell még ma is annyi, már rég óta előkészített reformnak a valósítás kedvező órájára várakozni? Mi az oka annak, hogy daczára sok előkészületi munkálatainknak, daczára a minden lehető enquete'eknek, még mindig ott vagyunk, mikép nem látjuk polgárjogi s bünvádi perrendünknek, büntető s kereskedelmi törvénykönyvünknek megújítását komolyan munkába vétetni? Teljes bizonyossággal kell valami hibásnak létezni törvényalkotási gépezetünkben.*» Így van ez *Németországban*, így *Ausztriában* is, hol egy jelesen szerkesztett bécsi szaklapban, *Ribot* fentebbi nyilatkozata idéztetvén, erre egész nyíltsággal megjegyztetik: «*Diese Worte wären wohl mit nur geringen Abänderungen eben so gut auch in Munde eines österreichischen Juristen am Platze gewesen; ein Beweis, wie ähnlich die in Frage kommenden Verhältnisse in beiden Ländern liegen.*» És a bécsi jogász ennek főokát a jelennek politikai áramlataiban keresi — mondván: «*In der That ist es die grosse, die hohe Politik, welche ruhiger, gesetzgeberischer Thätigkeit ebenso in Frankreich wie in Oesterreich hinderlich in Wege steht. Inter arma silent leges.* — — Wo die Partheien im wilden Kampfe um die Herrschaft ringen; wo es sich um politische Machtfragen handelt, da ist weder Zeit, noch Sammlung vorhanden, um sich mit der Lösung rein sachlicher, productiver Fragen zu beschäftigen.»

A parlamentarismus kinövései hazánkban is bőven mutatkoznak. Törvényhozási arénákon az erőproductiók, a politikai küzdelmek nagy szenvedélyvel folynak és sok időt, sok erőt emésztenek fel — hasztalanul. A legkomolyabb legislatorius munkáknál is előtérbe nyomulnak, s a legtöbb időt

azok foglalják el; míg azután a fenmaradt időben nyakra-főre hurczoltatnak keresztül a törvényjavaslatok.

Nálunk azonban nem lehet egyedül, vagy főleg ebben keresni a bajok forrását. Nevezetesen nagy befolyással van törvényalkotásaink tökéletlenségére az, hogy nincsen organismusunk, mely távol a politikai küzdőtérrel s ennek izgalmaival s nyugtalanságaitól, egyedül a codificatioval foglalkoznék, s ennek munkálatait rendszeresen s az erő s idő teljes felhasználásával végezhetné.

— **A berlini törvényszék** család miatt 3 havi fogházra ítelt egy már 31-szer büntetett csavargót, a ki a városi vasúton több állomással tovább utazott, mint a melyre jegyet váltott és nem volt képes a 10 pfennignyi utánfizetést teljesíteni. Egy berlini lap megjegyzi, hogy csak azért mellőzte a bíróság a fegyház (!) kiszabását, mivel az objectum igen csekély.

— **Altenburgban** 2 havi fogházra és 30 márka pénzbüntetésre ítelt a törvényszék egy pinczért, a ki friss sör gyanánt összeöntött maradékokat adott el vendégeinek.

— **A közjegyzői intézmény** új szervezete Németországban a polgári törvénykönyvvel egy időben lesz életbe léptetve. Már előbb, a birodalmi igazságügyi organisatióval egyidejűleg akarták ez intézményt szervezni, de elhalasztották az anyagi codex végleges megállapításáig.

Megjelent: *A rabmunka.* Tóth Lőrincztől. A füzet, szerzőnek felolvasása az Akadémia II. osztályának kiadásában jelent meg a *Fegyhazi tanulmányok* közt. Ara 50 kr.

Törvénytervezet a sommás eljárás szabályzásáról polgári törvénykezésünkben, a szóbeliség és közvetlenség tekintetéből, írta Galamb István.

Irtások.

54.

A sz — — i kir. járásbíróság sommás perben, hol alperes 30 frt megfizetésében el lett marasztalva, elutasította a kielégítési végrehajtási kérvényt hivatkozással a végr. törv. I. §-a a) pontjára azért, mert az alperes az ítélet ellen a törvényes határidőben felebbezéssel élt. Együttal oktatta a felperest az elutasító végzésben, hogy legfeljebb biztosítási végrehajtáshoz volna joga, azonban ehhez még igénye nincs (!). A felperes e végzés ellen felfolyamodást adott be, melyben kimutatta, hogy a pttsi novella 37. §-a a) pontja alapján a kiel. végrehajtást el kellett volna rendelni, de hogy ha már a kielégítéssel elutasították, a biztosításnak föltétlenül hely adandó lett volna és a felfolyamodás kapcsán biztosítási végrehajtási kérvényt is adott be. A bíróság, mely végzésileg már kijelentette, hogy a felperesnek a biztosításhoz még igénye nincs, a biztosítási végrehajtást most elrendelte. Ki tudja, talán utólag a kiel. végrehajtást is elrendelte volna, ha a felperes kéri.

55.

Ha már a sz — — i kir. járásbíróság egy ügyben, hol a törvény szerint a kielégítési végrehajtás elrendelendő, az ez iránt való kérelmet elutasította, ennek ellensúlyozásául viszont ott, hol a biztosítási végrehajtásnak nincs helye, ezt elrendelte. — — A bíróság egy könyvkivonati követelés megfizetésében elmarasztalja az alperest a felperes pót-eszküjétől föltételezeten. A felperes veszélybizonyítványt fedez fel, folyamodik biztosítási végrehajtásért és a bíróság — elrendeli. (L. végreh. törvény 224. §-át.)

56.

Hasonló dolgok másutt is előfordulhatnak. A főváros egyik járásbíróságánál egy követelés iránt indítottak keresetet, melynek valóságát semminemű okmány nem támogatta. A tárgyalási határnap előtt a felperes levelet kap az alperes ügyvédjétől, hogy hiába való a pereskedés, a költségeskedés, mert ügyfele a bukás szélén áll. E levél alapján felperes biztosítási végrehajtást kér és — megkapja. (L. a végreh. törv. 223. §-át.)

57.

Némely végtárgyalásnál még mindig *tegezi* az elnöklő bíró a vádlottakat. Most csak általánosságban jelezzük ezen abusust s ismétlődés esetében tüzetesebben fogjuk körülírni a helyet s a személyeket, a hol s a kiknél ilyen tapasztalható.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VI. I., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Az öröklési törvényjavaslat 146. §-a. Dr. BOZÓKY ALAJOS nagyváradi kir. jogakadémiai igazgatótól. — A német polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi része. Dr. KERN TIVADAR budapesti ügyvédtől. — Jogirodalom: Lapszemle a kereskedelmi jog terén. Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: A legújabb telekkönyvi rendeletek. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — A vaspálya felelősségéről szóló 1874. XVIII. tcz. viszonya a vasuti alkalmazottak nyugdíjához. REINITZ JÓZSEF budapesti ügyvédtől. — A sajtóügyi elévülés tartamához. F. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. tábla határozatai. — Első foku ítélet Pribil Ferenczné bűnyűében. — Csorba Ferencz előadása az angol büntető eljárásról. Tartatott a Magyar Jogászegyletben, 1888. ápr. 14-én. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme.

A magyar Btkv. 379. §-a szerint a csalásnak *a)* a jogtalan vagyoni hasznon mint czélon; *b)* a vagyoni káron mint eredményen; *c)* a tévedésbe ejtésen vagy tévedésben tartáson mint közvetítő momentumon kívül: lényeges eleme a ravasz fondorlat mint a tévedésbe ejtésnek vagy tévedésben tartásnak eszköze. A tévedésbe ejtés tehát a büntett egyéb elemeinek fenforgása mellett sem állapítja meg a csalást, hanem csak akkor, ha az ravasz fondorlattal idéztetett elő.

A magyar Btkv. ez által a tudományban s a törvényhozásokban egyaránt uralkodó azon felfogásnak hódol, mely a csalás criminalistikai momentumát az eszközbe helyezi.

A csalás specialis criminalitása — mond Carrara — azon hazug fondorlatokban van, a melyekkel a tulajdonos dolose reábiratott a vagyont károsító intézkedésre, a tettes olyas valamit hitetvén el vele, a mi nem igaz.

Kétségtelen, hogy ezen felfogás feltűnő ellentétben áll egy különben általános elismerésben részesülő elvvel. Általánosan el van ismervé, hogy az eszköz nem lehet minőségi ismérv. Csak mennyiségi ismérv lehet különös veszélyessége vagy a vele szemben megnehezített magánvédelem alapján.

A fegyverrel vagy más eszközzel elkövetett testi sértés szerepelhet mint a testi sértésnek, a mérgezés mint az emberölésnek minősített esete, de minőségileg sem a testi sértés, sem az emberölés nem attól függ s nem azon fordul meg, hogy az nem emilyen, hanem amolyan eszközzel követett, el. Ennek oka a büntető védelemben részesített jogérdeknek azonossága, a melyet az eszközben nyilvánuló különbség meg nem szüntethet.

Nem szenved kétséget, hogy a csalás lényege nem a pusztán eszköz jelentőségével bíró «fondorlatban», hanem a csalás fenn részletezett elemei közül a tévedésbe ejtésben (és tévedésben tartásban) van. A többi elemekben, jelesül a czélt képező vagyoni haszonban s az eredményt képező kárban nem kereshető, mert ezen elemek a vagyon elleni büntetteknek egészben véve közös elemeit képezik. Minden vagyon elleni büntett végelemzésben arra megy ki, gazdagodni másnak kárával. S mi sem természetesebb, mint az, hogy valamely lénynak benső lényege és sajátsága, az, a mi azt már hason tényektől megkülönbözteti, nem kereshető a más lényeggel közösen birt, hanem ellenkezőleg azon, és csak is azon momentumában, mely azt a többi lényektől megkülönbözteti, és sajátos objectiv essentiáját képezi.

Ez pedig a csalásnál a tévedésbeejtés épen úgy, mint a lopásnál az elvétel, a sikkasztásnál a megtartás. A vagyongerdekek védelmére rendelt azon tilalmak mellé, «nem szabad idegen dolgot elvenni», «nem szabad azt megtartani», harmadikul azon tilalom csatlakozik, «nem szabad mást tévedésbe ejteni». (A mi azonban nem azt jelenti, hogy e tilalom egész területe büntető sanctióval védendő.)

A tudományban s a törvényhozásban mindeddig uralkodó ezen kiindulási pontnak vélik némelyek tulajdonítani a csalás büntettségének — kétségkívül a gyakorlatnak nem előnyére — relativ határozatlanságát s azt, hogy a «fraus civilis» és a «fraus criminalis» közti határvonal határozott megállapítása mindeddig nem sikerült.

A csalás büntettségének relativ határozatlansága, a mely csak természetes következménye a fraus civilis és fraus criminalis közti határozott positiv határvonal hiányának, a tudományban s a törvényhozásban általánosan el van ismervé.

Mellőzhetjük a római jogot, a hol a csalás — stellionatus — mintegy subsidiarius büntetést képezett, s ott alkalmaztatott, a hol más minősítés hiányzott. «Stellionatus autem obijci posse his, qui dolo quid fecerunt, sciendum est, scilicet si aliud crimen non sit, quid obijciatur. . . deficiente titulo criminis, hoc crimen locum habet» (Dig. XLVII. 20. f. 3.).

A tudományban el van ismervé Renazzitól kezdve a ki szerint: «quod sunt improbiores fraudes quibus potest aliquis ludibrio haberi damnoque affici, tot etiam species esse videntur, quæ ad crimen stellionatus referri possunt» — egészen Carraráig, a ki szerint lehetetlen osztályozni azon esetek felsorolását, melyekben ezen változatos büntett nyilvánul, mert az emberi ravaszságok végtelen változatossága mellett lehetetlen taxative elősorolni azon módokat, a melyekkel a büntett elkövethető. A törvényhozásban a régi spanyol törvényhozó kijelentését, hogy ezen büntetést definiálni nem lehet s csak is némely formáinak példaképi meghatározása lehetséges, a melyekből azután a bírónak merítenie kell azon ismérvet, a melylyel a büntetendő fondorlatokat megkülönböztetheti a nem büntetendőktől, ismételve találjuk az osztr. Btkv. 201. §-ában; s a magyar törvényhozó is a Btkv. indokaiban nem meri állítani, hogy az általa választott criterion határozott, tüzetes és teljesen biztos, olyan, mely minden kételyt kizár, sőt egyenesen a judicatura feladatául tüzi ki az egyes események megítélésénél elhatározni, hogy a tévedésbe ejtésnek az egyes esetben mutatkozó módja képez-e ravasz fondorlatot vagy sem.

«A viták — mondja Lucchini, a Rivista penale kiváló szerkesztője, — melyekre a csalás büntette alkalmat ad, első sorban magának a büntettség téves felfogására vezethetők vissza, a mely egyenes következménye a tudomány s törvényhozás azon közös tévedésének, hogy a csalás nem objectiv lényegében, hanem az eszközökben vétetik szemügyre, vagyis azon fondorlatokban, a melyek elkövetésére hasznaltatnak.»

A csalás objectiv lényegének, a tévedésbe ejtésnek szemügyrevételével, a büntetendő csalás az uralkodó elmélettel

¹ Carrara elmés megjegyzése szerint így nevezve a lucerta Stellata (gyikfaj) után, mely a nap sugarainál szerfölött változatos színekben játszik.

ellentétben nem a tévedésbe ejtésrehasznált eszközökben, hanem a tévedésbe ejtés irányában képeztetik. Büntetendő csalás akkor forogna fenn (s ez képezné a positiv határvonalat a *fraus civilis* és *fraus criminalis* között), ha a tévedésbeejtés nem az ügynek esetlegességeire, az *accidentiákra*, vagy a mellékes *accessorius* minőségekre, hanem magára a dolog lényegére vonatkozik. A büntetendő csalás jellege: az áldozatban szándékosan előidézett «lényeges tévedés» azon célból, hogy az áldozat az őt károsító intézkedésre bírassék.

Több olasz jogi író (jelesül: Impallomeni Della frode punibile és Bocchialini Sulla dottrina del dolo civile e della frode punibile) által kiemelt ezen szempont elfogadásával Lucchini a csalásnak következő fogalom meghatározásához jut: «idegen dolognak megszerzése oly módon, hogy az átadó az átadás jogi értéke fölött tévedésbe ejtetik» (*Impossessamento di cosa altrui ottenuto col trarre in errore il possessore sul valore giuristico della consegna*). A fondorlatok, mint eszközök, csak alkalmasok voltak szempontjából bírónak jelentőséggel.

Ezen fogalom meghatározás egy érdekes eset alkalmából vétetik szemügyre, melyben a nápolyi semmitőszék, bár más okokból, a marasztaló ítéletet megsemmisítette, büntetendő csalást látott, holott — szerző szerint — a csalás tényálladéka kizárva van azon oknál fogva, mert a tévedés, melybe az áldozat ejtetett, nem volt «lényeges».

Az eset a következő:

Joel nápolyi kereskedő egy newcastle-i angol háztól 2000 lira körüli értékben árukat rendelt. A ház az árukat 1882 május 18-án hajón küldötte, de egyuttal egy látra fizetendő váltót is küldött, s erről a megrendelőt értesítette.

A váltó behajtásával a nemzeti bankot bizta meg, de ennek az adóshoz máj. 29-én küldött értesítvénye eredmény nélkül maradt, azon ürügy alatt, hogy az áruk még meg nem érkeztek. Joel ez alatt, egyedül a fuvarlevélnek felmutatásával, a mely csakis az áru mennyiségének és minőségének megjelölését tartalmazta, bizonyos Borsellit az áru egy részének megvételére reábirta, S. szállító pedig, a kihez vádolt a vevő ajánlatára fordult, az árut máj. hó 31-én megérkezése után a vámhivatalnál, a hol teljes bizalmat élvezett, azon egyszerű ígéretére kapta ki, hogy a hajókapitány kiadási engedélyét még az nap át fogja adni, előlegezvéen sajátjából a néhány száz lirát kitevő vámilletéket.

Ámde az angol ház az áruváltó kifizetéseig az áru kiadását megtiltotta, s az igénybe vett hatóság által a már kiadott áru részben a vevőnél, részben egy más helyen, a hova az vádolt által elvitetett, lefoglaltatott.

A bíróság vádolt azon eljárásában, hogy az áru egy részének vevője előtt csakis a fuvarlevelet mutatta fel, a látra szóló váltónak s a levélnek, a mely szerint az áru csakis a váltó kifizetése mellett volt kiadható, eltitkolásával, ravasz fondorlatot látott, s ezen felfogást a semmitőszék is magáévá tette, azon kijelentéssel, hogy ravasz fondorlatot képez oly körülménynek éhallgatása, a mely, ha az áldozat előtt tudva lett volna, visszatartotta volna őt attól, hogy pénzét kockáztassa.

Dr. HEIL FAUSZTIN,

(Folyt. köv.)

fiumei kir. ügyész.

Az öröklési törvényjavaslat 146. §-a.

A képviselőház igazságügyi bizottsága szorgalmasan tárgyalja le az öröklési törvényjavaslatot. A napilapoknak az ezen tárgyalásokról időszakonként megjelenni szokott közleményei sokkal hézagosabbak, semhogy azok után jogszem-ber elindulni képes volna s így természetesen nincs és nem is lehet senki abban a helyzetben, hogy tisztán ezen hírlapi közlésekből az igazságügyi bizottság által a javaslaton tett módosításokat igazi értékek szerint alaposan meg-

birálhassa. Nem ártana, ha legalább jogi szaklapjaink hoznák nyilvánosságra valami hiteles alakban — melyhez hozzá-ferniök alig járhat valami legyőzhetetlen nehézséggel — a tett módosításokat. Ez által alkalmat adnának arra, hogy a képviselőházon kívül álló jogászok is, ha olyasvalamire bukkannak, a mi a törvényhozók figyelmét kikerülte, elmondhassák nézeteiket és esetleg megakadályozhassák egy-egy nem egészen correct, vagy elhamarkodhatott intézkedésnek az alkotandó törvénybe való fölvételét.¹

A lapok közlései szerint az igazságügyi bizottság a törvényjavaslatnak 146. §-át változatlanul elfogadta.

Pedig ennek a §-nak változatlan elfogadása akárhány hazai jogászt gondolkodóba ejthet, annál is inkább, mert a javaslat szövege homlokegyenest ellenkezik hazai jogunknak ebben a pontban eddig követett irányával s egészen indokolatlanul olyan concessiót tesz, melyet talán a világnak semmiféle művelt nemzete nem tenne ebben a kérdésben.

Az a 146. §. ekkép hangzik: «A jegy- vagy számjegy-írásokba foglalt végrendelet semmis.»

Az indokolás pedig ezeket mondja: «A 146. §. a jegy- és számjegyírásokba foglalt végrendeletet semmisnek nyilvánítva, az 1876: XVI. tcz. 11. §-ának azon közelebbi körülírását «közönséges írástól eltérő» mellőzi, minthogy a közönséges írás fogalmának ingatagsága miatt e szöveg kételyekre szolgáltatott alkalmat. A 146. §. új szövege szerint bármely élő vagy holt nyelven használt betűkkel írott végrendelet érvényes; érvényes tehát az ó-görög, cyril vagy héber betűkkel írott végrendelet is. Csupán, ha betűk helyett számjegyek vagy másnemű jegyek használatnak: semmis a végrendelet. Ennélfogva gyorsírási jegyekkel vagy chiffrakkal írott végrendelet érvényesnek nem tekinthető.»

Itt először is előtérbe lép az a kérdés: voltaképen kinek a számára is készül az a magyar öröklési törvény? nemde a magunk számára?

Nos, ha így van, akkor gondoljuk meg azt is, hogy saját magyar bíránk fognak, miként ezelőtt, ugy ezentul is, valahányszor valamely végrendelet miatt, akár annak alapján, akár annak ellenére per támad, az új törvény fonálán igazságot szolgáltatni.

Már most, miféle tekintet parancsolja reánk, avagy kényszerít bennünket arra, hogy saját bíráinknak köteleességgé tegyük azt, miszerint az ó-görög, cyril vagy héber (de hozzátehetjük: a tatár, chinai, japáni, zulukaffer, kopt, arabs, polynesiai, stb.) nyelvek írásjegyeit is annyira elsajátítsák, hogy előforduló esetben a per substratumát képező végrendelet szövegén szakértő közbejövetele nélkül is el tudjanak igazodni, vagy pedig az alkalmazott szakértő véleményének alaposságát megítélhessék. Köztudomásu dolog, hogy különösen a keleti nyelveket illetőleg nem csekély nehézségeket okoz a magánhangzók fel nem tüntetése, minek következtében egy-egy szövegnek annyiféle különböző értelem tulajdonítható, a hány szakértő olvassa. Nem fekszik-e itt közel ama veszély, hogy bizonyos kapzsi s pénzsovár emberek egész sportot fognak űzni abból, hogy ilyen szokatlan nyelven s illetőleg írásjegyekkel szerkesztessék az olyan embereknek a végrendeletét, kiknek vagyonát mindenféle fuffanggal magokhoz ragadni akarják? Mennyi visszaélésnek nyújtunk ez által tág kaput! S egyáltalában mi szükség van arra, hogy a magyar törvény segédkezet nyújtson ahhoz, hogy bárki is rebusokba burkolhassa végrendeletét, mert hiszen a hieroglyph-írás is meg lesz ezentul engedve a végrendelet írásánál, miután ez is valamikor az egyiptomiak írását képezte.

Igénytelen nézetem szerint a törvényhozás nemcsak ama messzemenő alanyi jogositvány fejében, melyet a végrende-kezési szabadság megadása által nyújt a végrendelezőknek,

¹ Lapunk egyik közelebbi száma hozni fogja az örökjogi javaslat első részének az igazságügyi bizottságban megállapított szövegét. Szerk.

hanem főleg azért is, mert a végrendelet mindenkor par excellence formális jogügylet fog maradni, kétségtelenül fel van hatalmazva, hogy a végrendelet alkotásakor követendő alakszerűségeket megállapíthassa.

Igaz ugyan, hogy már az 1876. évi váltótörvényünk is implicite eltörölte az 1840. évi váltótörvényünknek amaz intézkedését, hogy a váltónak héber betűkkel való aláírása csak kézjegynek tekinthető, de ugyancsak az 1876. XVI. tcz. 11. §-ának az öröklési törvényjavaslat indoklásában nézetem szerint helytelenül megrótt intézkedése még úgy szól: «a közönséges írástól eltérő jegy- vagy számjegyírásokba foglalt végrendelet semmis.» A közönséges írás fogalma nem olyan ingatag, mint a hogy az indoklás mondja, mert nem szabad szörszálhasogatással kutatni, hogy mi a közönséges írás, hanem az általános felfogás szerint kell azt megállapítanunk. Egy olyan írást, melyet Magyarország 15 milliónyi lakosságából csak egy pár száz ember ért vagy használ, bizonyára közönséges írásnak nem mondható.

Hiszen még a váltónál is, ennek hitele érdekében üdvösebbnek tartanám, ha még most is az 1840. évi törvény korlátozó intézkedése fönállana, mert soha sem szabad szem elől téveszteni azt, hogy törvényeinket első sorban nem a külföldért, hanem saját magunkért alkotjuk, és hogy nem minden, a mi a külföldön jónak bizonyult, okvetetlenül nálunk is behozandó, «Eines schickt sich nicht für Alle».

Ma, midőn a latin betű már az egész világon hódít, miként a métermérték, egyenesen retrograd lépésnek tartanám, ha a törvényhozás ép ott, a hol az ellenkezőnek megállapítása módjában áll, az európai civilisatio vívmányainak folytonos terjedésével szemben a «közönséges írástól eltérő» mindenféle ákom-bákom írást venne pártfogásába.

De a «gyors» igazságszolgáltatásnak sem egyengetjük az útját, ha még írásbeli nehézségeket is gördítünk elébe, mert azt csakugyan nem lehet bíráinktól méltányosan követelni, hogy jogi ismereteik tárházát még mindenféle szokatlan írásjegyek lim-lomjával is tömjék meg, csak azért, mert hát a törvény nem tiltja az ilyen merő szeszélynek alkalmazását.

Mindezeknél fogva az öröklési törvényjavaslat 146. §-át az 1876. XVI. tcz. 11. §-a értelmében «a közönséges írástól eltérő» szavakkal leendő kibővítését s illetőleg 1876. évi XVI. tczikkünk álláspontjának további fentartását vélném helyesebbnek.

Dr. BOZÓKY ALAJOS,
kir. jogakadémiai igazgató.

A német polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi része.¹

Az örökösnevezést a német tervezet a mi javaslatunktól több lényeges pontban eltérően szabályozza. Amaz ugyanis örökösnek mondja azt, kit az örökhagyó kifejezetten, vagy a végrendeletből egyébként kivehetőleg örökösnek nevezett, bár csak egyes vagyontárgyakban részesíti (institutio ex certa re); a német tervezet ellenben örökösnek tekinti azt, ki az örökséget mint egészet vagy annak aránylagos hányadát kapja, bár nincs örökösnek megjelölve, és kétség esetén nem tekinti örökösnek, ha csak egyes vagyontárgyakat kap, habár örökösnek van nevezve (1788. §.), mely eltérés hatása a hagyatéki adósságok viselése és elosztásánál nyilvánul.

Ha egy vagy több örökös van nevezve, s ezek nincsenek megállapított hányadokra szorítva, akkor a törvényes örökösödés ki van zárva; ha azonban megállapított hányadokra vannak szorítva, s e hányadok az örökséget nem merítik ki, akkor a többi hányadra nézve a törvényes örökösödés beáll (1789., 1790. §§.). Így a mi javaslatunk is. A tervezet hozzáteszi, hogy ha az örökhagyó azon akarata tűnik

ki, miszerint a megállapított hányadokra nevezett örökösök az egyedüli örökösök legyenek, akkor hányadaik arányában ők kapják a többi hányadot is (1794. §.), mely czélszerű intézkedést javaslatunk nem tartalmazza. Ha a megállapított hányadok az egész örökséget túlhaladják, akkor az örökösök aránylagosan leszállíttatnak (1793. §.), javaslatunk helyes kiegészítése szerint azonban csak akkor, ha az örökhagyó eltérő szándéka a végrendeletből ki nem tűnik. A hányad megállapítása nélkül nevezett örökösök az örökség azon részét kapják, melyet a határozott hányadok nem merítenek ki, de ha a határozott részben nevezett örökösök hányadai az örökséget kimerítik, akkor ez utóbbi hányadok oly mérvben szálíttandók le, hogy a hányad megállapítása nélkül nevezett örökösök mindegyike annyit kapjon, mint a legkisebb határozott részre nevezett örökös (1795. §.), a mi megegyezik javaslatunk vonatkozó rendelkezéseivel.

Fontos és sikerült újítást látunk az örökösársak növedékjogának szabályozásában. Már a mi javaslatunk is nevezetes haladást jelez az eddigi törvényhozásokkal, különösen az osztrák és szász törvénykönyvnek s a Mommsen-féle tervezet mesterkélt és bonyolult rendelkezéseivel szemben, midőn az el nem fogadás által megürült örökrészt a visszautasító örökösrel együtt nevezett örökösársaknak adja, tekintet nélkül arra, vajon az örökösök egy vagy több tételben vannak-e nevezve. A német tervezet ennél is tovább megy: azt sem kívánja, hogy a növedékjogban részesülő örökösársak hányad meghatározása nélkül vagy egyenlő hányadokban legyenek örökösöknek nevezve, hanem a megürült örökrészt az örökségre s illetőleg ugyanazon hányadra nevezett többi örökösöknek, hányadaik arányában adja, akár bizonyos meghatározott hányadra vagy határozatlan arányban, és akár egyenlő vagy különböző örökrészekre vannak hivatva (1797. §.). Ha a növedékjog nem alapszik pusztán az örökhagyó valószínű akaratának magyarázatán, mint Mommsen tervezetének indoklása mondja, hanem azon helyes indokon, melyet a mi javaslatunk hoz fel, hogy t. i. az örökösársaknak voltaképen az egész örökség oly módon van hagyva, hogy mindenik társ örökösödési joga a többiek örökösödési joga által korlátoztatik, minélfogva egy örökrész megürülése által a többiek hányada mintegy önmagától nagyobbodik: akkor nincs ok arra, hogy a növedékjog a mi javaslatunk által felsorolt esetekre szoríttassék, hanem az kiterjesztendő, úgy mint a német tervezetben, az összes együttesen nevezett örökösársakra, kiknek hányadai a megürülés folytán nagyobbodnak, akár az örökhagyó azokat egyenlően szabta ki, akár nem, mert hiszen ő mindenik esetben mindenik örökösársnak a többiek joga által korlátozott egész örökséget hagyta.

Az örökhagyó a növedékjogot kizárhatja, különösen helyettesítés által. A növedékjog alapján szerzett örökrész az azt terhelő hagyományok és meghagyásokra nézve külön örökrésznek tekintendő (1798., 1799. §§.).

A helyettesítés mindössze négy szakaszban van tárgyalva. Az örökhagyó azon esetre, ha az örökösnevezés hatálytalan vagy hatálytalanná lesz, egy helyettesített örököst, s ennek helyébe további helyettest nevezhet. Ha a helyettesítés azon esetre szól, hogy a nevezett örökös nem szerezheti meg az örökséget, vagy azon esetre, hogy azt nem akarja megszerezni, kétség esetén, vélelmezendő, hogy a helyettesítés mindkét esetre terjed ki. Az utóörökös helyettes örökösnek is vélelmeztetik; ha kétséges, vajon a nevezés helyettesítést vagy utóörökösödést képezzen-e, az előbbi vélelmezendő. Ha több örökös egymás irányában, vagy egyik örökös részére a többi van helyettesítve, azok kétség esetén helyettesítetteknek vélelmezendők azon arányban, melyben örökösöknek vannak nevezve. Az első esetben az egy közös hányadra nevezett örökösök a többiekkel a helyettesítésben megelőzik (1800—1803. §§.). Valamint a növedékjognál, úgy a helyettesítésnél is, számos fontos kérdés, melyet a mi

¹ Az előbbi közl. I. a 14. számban.

javaslatunk megold, a tervezetben hallgatással mellőztetik, s nem hiszszük, hogy czélszerű volt, azok elintézését a bírói gyakorlatra vagy a tudományra bízni.

Utóörökös alatt a tervezet, mint már említettük, javaslatunkkal megegyezően a hitbizományi helyettest érti. A két javaslat közt a legszembevetőbb különbség az, hogy míg a miénk az utóörökösödést a család körében két fokban sőt a második nemzedékig terjedőleg több fokban engedi meg, addig a német tervezet annak csak egy fokban tulajdonit hatályt (1812. §.); és ezen, a javak forgásának kedvezőbb álláspontjából folyólag az utóörökösnevezést, mely nem az első örökös halála esetére szól, hatálytalannak mondja, ha az első örökös meghalt, és az örökösödés megnyitától az utóörökösödés megnyitáig több mint 30 év telt el (1813. §.).

Ha az utóörökösödés nincs bizonyos esemény- vagy időponttól függővé téve, akkor az első örökös halálával nyílik meg (1804., 1809. §§.). Ha az örökhagyó örökösének a végrendekezést megtiltotta, ez az örökös törvényes örökösének, ha pedig az örökösnevezés feloldó feltétel vagy végződési időhatározás mellett történt, azon személyek javára szóló utóörökösödésnek tekintendő, kik az örökhagyónak a feltétel vagy időpont beálltakor bekövetkező halála idejében az ő törvényes örökösei lennének. Felfüggesztő feltétel vagy kezdési időhatározásnál ezek beálltáig az örökhagyó törvényes örökösei az első örökösök, valamint akkor is, ha az öröklés megnyitakor még nem fogantatott személy vagy pedig olyas, valaki nevezetik örökösnek, a ki még csak az öröklés megnyitá után bekövetkező esemény által határozatik meg (1805—1808. §§.). Látnivaló, hogy a feltételek és időhatározások csak részben a végrendeletekről szóló általános határozatok közt, részben pedig, helyes csoportosításban, itt vannak tárgyalva.

Az első örökös az utóörökössel szemben haszonélvezőnek tekintetik; e viszony részletei körülményesen vannak megállapítva (1815—1838. §§.), s miután nálunk a haszonélvezeti viszony törvény által szabályozva nincs, kíváncsún lenne, hogy a tervezet intézkedései a mi javaslatunkba is felvétesse.

Ha az örökhagyó az utóörökösödést arra korlátozta, a mi annak beálltakor az örökségből meglesz, az első örökös a hagyatékkal élők közti jogügyletek által korlátlanul rendelkezhetik; azonban ajándékozást, erkölcsi kötelmen alapuló vagy alkalmi ajándékokon kívül nem tehet (1839. §.). Javaslatunk az első örökös ajándékozási jogát nem korlátozza, mely intézkedést a javaslatról adott véleményében Dernburg is kifogásolja. Ha az örökhagyó az első örökösnek jogot adott az örökségi tárgyak feletti szabad rendelkezésre, akkor az utóörökösödés arra van korlátozva, a mi annak beálltakor a hagyatékból még meglesz (1871. §.).

Sajátságos módon tárgyalja a tervezet a *hagyományokat*: azoknak egyes fajait (követelés, élelmezés, kiházásítás stb. hagyománya) részletesen nem szabályozza, hanem eltérve az eddigi törvényhozásoktól, a végrendelet ebbeli intézkedésének magyarázatát a bírói gyakorlatra bizza. A hagyományok egyes fajait csak ott említi, a hol elvi rendelkezésnek látja helyét. Javaslatunktól ezen kívül nemcsak az anyag csoportosításában különbözik, a mennyiben a hagyományokra vonatkozó összes szabályokat egy fejezetbe foglalja, míg javaslatunk a hagyományok megszerzését az örökség megszerzésével együtt tárgyalja; hanem számos fontos kérdésben is.

Az örökösöket a hagyomány örökrészeik arányában, az avval terhelt hagyományosokat részesítésük arányában (1843. §.), javaslatunk szerint pedig ez utóbbiakat egyenlő részben terheli.

Az előhagyomány, az abban részesített örökösnek az örököstársak, hagyományosok, utóörökösök és örökségi ve

hagyomány magát a részesített örököst is terheli E rendelkezés elintéz egy régi vitakérdést, mely a körül forgott, vajon az előhagyomány azon részben, melyben a részesített örököst terheli, érvényes-e? Javaslatunk valószínűleg azért, mert a vitának s ennél fogva elintézésének is csekély gyakorlati fontossága van, e részben nem rendelkezik; ellenben megegyezik a tervezettel abban, hogy az örökös az előhagyományt elfogadhatja, habár az örökséget visszautasítja (1844. §.).

Semmis a hagyomány, ha az annak tárgyát képező szolgáltatás pontosan meg nem határozható, lehetetlen, vagy a törvénybe avagy a jó erkölcsökbe ütközik (1887. 1855. §§.). Javaslatunk ezeket a végrendeletekről szóló általános határozatokban mondja ki.

Az örökhagyó tulajdonát nem képező tárgy hagyománya (1848—1852. §§.) tulajdonilag ugyanazon elbánás alá esik a tervezetben, mint javaslatunkban. Ha követelés lett hagyományozva, s az az öröklés megnyitakor már teljesítve lett s tárgya a hagyatékban természetben megvan, a hagyományos magát a tárgyat kapja; ha a követelés az adósnak a hagyaték ellen fenálló viszonykövetelésnek beszámítása által törlesztetett, az örökös a hagyományost kárpótolni tartozik, a mennyiben ő meggazdagodott (1855. 1856. §§.). Az öröklés megnyitakor még életben levő harmadik személy örökségének hagyományozása semmis (1857. §.); ezt javaslatunk is mondja; de ez utóbbinak számos fontos részlete nincs meg a tervezetben. Dologösszeség hagyományozása azon egyes dolgokra hatályos, melyek az öröklés megnyitakor (helyesebb mint javaslatunk intézkedése: az örökhagyó halálakor) a dologösszeséget képezik. Javaslatunk az egyes dologösszegekről (tartály, felszerelés stb.) nyolcz szakaszban szól; a tervezet a fenti intézkedésen kívül e részben semmit sem tartalmaz, s nem említi a követelés, adósság, adósságtól való mentesítés, összegek, mennyiségek, élelmezés, életjáradék eseteit sem. A vagylagos hagyományokra némi eltéréssel a vagylagos kötelmekre vonatkozó határozatok alkalmazandók (1862—1864. §§.); ezeknek előadása azonban tulmegy ismeretetésünk keretén.

Átható jelentőséggel bír az eltérés javaslatunktól a hagyomány átszállása és megszerzésének szabályozásánál. A tervezet szerint a hagyományos a terhelt ellen csak kötelmi igényt nyer a hagyomány tárgyának szolgáltatására; a hagyomány tárgyát képező jog a hagyományra akkor sem száll át közvetlenül, ha a jog a hagyatékhöz tartozik (1865. §.). Ez javaslatunk szerint is a szabály, azonban több kivétellel: ha a hagyomány ingatlanból vagy az örökhagyó tulajdonát képező egyedileg meghatározott ingó dologból áll, akkor e tárgyak tulajdonjoga, s ha az örökhagyó saját követelését hagyományozta, a követelés az örökhagyóról a hagyományosra közvetlenül száll át. Ezen esetekben tehát a hagyományos javaslatunk szerint messze menő előnnyel bír a többi hitelezők fölött, s a hagyomány tárgyát tulajdoni igénykeresettel követelheti (legatum per vindicationem).

A hagyományos a hagyományhoz való igényét a törvény erejénél fogva (ipso jure) szerzi meg, a hagyományt azonban visszautasíthatja; ha a visszautasítás 6 hét alatt meg nem történik, a hagyomány elfogadottnak tekintetik (1867., 1873. §§.). Ez megfelel a tervezet örökség-megszerzési rendszerének. Javaslatunk szerint is elfogadás nélkül, az örökhagyó halálával szerezhetik meg a hagyományhoz való igény; jogában áll a hagyományt visszautasítani, és ha az érdekeltek kérelme folytán a bíróság által kitűzendő határidő alatt nem nyilatkozik, a hagyomány visszautasítottnak tekintetik. A hagyomány megszerzési módja tehát eltér az örökség megszerzési módjától, melyet javaslatunk elfogadási nyilatkozattól tesz függővé. A két javaslat eltérését az örökség megszerzésénél fogjuk megbeszélni.

A hagyományos társak növekedékjoga hasonlóan van szabályozva, mint az örököstársaké (1870—1872. §§.). Hatályta-

lan a hagyomány, ha a hagyományos öröklésre érdemetlen. A mennyiben növekedjognak helye nincs, és helyettes vagy utóhagyományos (1883—1885. §§.) nem lett nevezve, a hagyomány hatálytalansága a terheltnek szolgál javára (1874—1876. §§.). Ha a hagyományos van hagyománnyal terhelve, az tőle előbb nem követelhető, mint ő van jogosítva hagyományi igényét érvényesíteni (1877. §.). Egyéb esetekre nem állapítja meg a tervezet, hogy a hagyomány mikor követelhető; az tehát legott az öröklés, illetőleg a hagyományi igény megnyitakor érvényesíthető; míg javaslatunk szerint a hagyomány csak az örökhagyó halálától számított 6 hó alatt követelhető.

A hagyománnyal terhelt hagyományos a terheltetést csak részesítése erejéig tartozik teljesíteni, és ha hagyatéki adósságok vagy köteles részre jogosítottak igénye folytán levonást szenvedett, a maga részéről is aránylagos levonást tehet (1880., 1881. §§.).

A meghagyásokra, a hagyományokra vonatkozó szabályok megfelelően alkalmazandók. A meghagyás teljesítését követelheti a végrendeleti végrehajtó, az örökös, örökösárs, valamint az, a kinek a meghagyással terhelt személy esése javára szolgál. Ha a teljesítés közérdekű, azt az illetékes hatóság is követelheti (1886—1888. §§.). Kíváncs, hogy az utóbbi rendelkezés javaslatunkba is felvételék.

(Folyt. köv.)

Dr. KERN TIVADAR.

Jogirodalom.

Lapszemle a kereskedelmi jog terén.¹

Goldschmidt folyóiratának 38. kötete 4. füzetében Muskat azon érdekes kérdést fejtegeti, hogy köthet-e a meghatalmazott, a helyettes önmagával szerződést. Ezen kérdés a német irodalomban sok vitára ad alkalmat. Az kétségtelen, hogy önmagával senki sem szerződhetik, mert a szerződés fogalmához legalább két személynek egyező akaratnyilvánítása szükséges. Bizonyos továbbá az is, hogy az önmagával való szerződés esete nem forog fen a nem sajátképeni, a közvetett helyettesítésnél — a minő a bizomány —, mert ilyenkor az ügyletet a helyettes saját nevében más részére köti, az ügyletből eredő jogok és köteleességek első sorban az ő személyében keletkeznek és a képviseltre csak róla mennek át, itt tehát az egyik szerződő fél maga a helyettes, a ki saját szerződési akaratát nyilvánítja ki.

Csak a közvetlen, direct helyettesítés esetében, a midőn a jogot és köteleességet egyenesen a képviselt szerzi meg, vitás a kérdés eldöntése és attól függ, hogy ily esetben kit kell szerződő félnek tekintenünk: a képviseltet-e, vagy a helyettes. Savigny és követői — Dernburg, Scheurl, Hellmann, stb. — szerződő félnek a képviseltet tekintik, mert ez már eleve beleegyezett a megbízott cselekvőségébe és ugy ez utóbbi nem is a saját, hanem a megbízó akaratát tolmácsolja és a másik fél a megbízó akaratát fogadja el, mint a kinek a megbízott csak közege, szócsöve. Ezzel szemben az uralkodó tan — Laband, Buchka, Ihering, Unger, Wächter, Windscheid, Brinz, Gareis, stb. — szerződő félnek a megbízottat tekintik, mert alakilag ő az, a ki szerződni akar, akaratnyilvánítása az ő akaratának a nyilatkozata, és így a szerződés kötésénél constitutív cselekvőséget gyakorol. Savigny elmélete szerint a megbízott szerződhetik önmagával, mert az egyik szerződő fél a képviselt lesz, ezé az egyik akarat, a másik pedig a helyettesnek saját akarata, vagy pedig egy másik képviseltnek az akarata, megvolna tehát a duorum consensus. Az uralkodó felfogás értelmében azonban a megbízott önmagával nem szerződhetik, mert szerinte a szerződést a megbízott köti meg, önmagával pedig szerződés nem köthető.

Dr. GOLD SIMON.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A legújabb telekkönyvi rendeletek.

Midőn az 1877: XX. tczikket (a gyámügyi törvényt) életbeléptető rendelet megjelent, általános derűtséget keltett azon rendelkezése, mely szerint mindazon esetekben, midőn a kiskorúak érdekében halaszthatlan intézkedések szüksége forog fen (hagyatéki zárlat, biztosítás, stb.), a községi halottkém a község birájához írásbeli jelentést tesz és ráírja «sürgős intézkedést igényel». Miként hajtotta ezen rendeletet végre a különben igen tisztességes kovácsokból, bakterekből és kisbirákból álló községi halottkémekek kara, azt mindenki elképzelheti, tudva azt, hogy mindezek képzettségüknél fogva teljesen kompetensek megítélésére annak: szükségeseke-e és mily intézkedések a hagyaték biztosítása tekintetében, s épen azért csak természetesnek fogja találni mindenki, hogy ezen rendelkezés még ma is teljes hatályában fenáll.

Méltán sorakoztathatjuk ezen famosus rendelkezéshez az igazságügyi miniszteriumnak az 1886: XXIX. tczikben nyert felhatalmazás alapján kibocsátott egyik rendeletében foglalt következő intézkedést: «Ezentul mindazon esetekben, a midőn valamely telekkönyvi (például tulajdoni, zálogjogi; törlési, stb.) bekebelezés elrendeltetik, azon személy, a ki ellen a bekebelezés történt, a kézbesítő közeg által a kézbesítés alkalmával mindenkor figyelmeztetessék, hogy azon esetre, ha az elrendelt bekebelezés által magát nyilvánkönyvi jogaiiban sértve véli (például az által, mert a bekebelezés hamis okiraton, avagy kiskorú, vagy egyébként nem önjogu személy által kötött, vagy pedig erőszak, megtévesztés mellett létrejött jogügyleten, stb. alapul), eredeti érvénytelenség alapján az időközben telekkönyvi jogokat jó hiszemmel szerzett harmadik személyek elleni joghatálylyal, törlési keresetét a sérelmes bekebelezést elrendelő végzésnek kézbesítésétől számított 6 hónap alatt, még pedig ezen határidő alatt is csak azon feltétel mellett indíthatja meg, ha perindítási szándékát a bekebelezést rendelő végzésnek kézbesítésétől számított 60 nap alatt, feljegyzés végett, az illető telekkönyvi hatóságnál írásban bejelenti.»

Ezen rendelet a kézbesítő közegekre nem kisebb feladatot ró, mint az ügyfeleknek adandó jogi tanácsadást; mert ha a kézbesítők figyelmeztetni kötelesek az ügyfeleket jogaikra, netalán szenvedett sérelem esetén a sikerre vezető fellépési módra és a választandó eljárásra nézve; ha taxative fel kell sorolni az eseteket, melyekben a felek a bekebelezést elrendelő végzés ellen az eredeti érvénytelenség kifogását emelhetik: akkor okvetlenül jogi tanácsadóivá lesznek az ügyfeleknek.

Nagyon szép és helyes az igazságügyi kormány azon gondoskodása, hogy az ügyfeleket ingyenes jogi oktatásban részesíteni akarja, mert hisz ennek az ügyfelek kárát nem vallanak; de ha kissé közelebbről vizsgáljuk a módot és alakot, melyben ennek a rendelet értelmében történnie kellene: azonnal meggyőződünk, hogy egy papiros rendelettel ismét több van, melynek az állam polgárai hasznát ugyan látni soha sem fogják.

Mert vizsgáljuk csak, kik azok, a kiknek az ügyfelek részére ama figyelmeztetést meg kellene adniok? a kézbesítő közegek; vagyis bírósági székhelyeken a kézbesítő hivatalszolgák, más helyeken a községi kézbesítők, kiktől a legrigorózabb qualificatio mellett sem követelhető több, mint az irni-olvasni tudás. Már most ezek a közegek lesznek hivatva az ügyfeleket jogaikra, netaláni sérelmeikre s a választandó eljárási utra figyelmeztetni. Ha az igazságügyi kormány satirát akart volna íratni, az bizonyára nem lett volna oly jó, mint a mily satirát ez a rendelet tartalmaz. Oly egyének, kiknek az eredeti érvénytelenségről fogalmuk is alig lehet, adjanak oktatást erről a feleknek!

¹ Az előbbi közl. l. az 1887. évi 12 és 19. számban.

De menjünk tovább. Mi történjék akkor, ha a kézbesítő közegek a rendelettel reájuk rótt figyelmeztetési kötelezettségnek eleget nem tettek? Hogy ennek eleget tenni nem fognak, az előre látható, mert hisz a rendelet értelmében adandó figyelmeztetés ismeretkörüket messze túlhaladja; nos hát quid nunc? Az-e ennek a következménye, hogy most már a bekebelezés eredeti érvénytelenség miatt 6 hónap elmulta után is megtámadható? legkevésbé sem; ezen mulasztásnak a félre nézve absolute semmiféle következménye nincs, mert jogait figyelmeztetés mellett, vagy a nélkül, mindig csak 6 hónap alatt érvényesítheti. Ha tehát a figyelmeztetés elmulasztásának a félre nézve semmiféle előnye, semmiféle hátránya nem lehet, akkor az a figyelmeztetés annál is inkább bizvást elmaradhat, mert az értelmetlen közegek figyelmeztetése előidézhethet majd zavart és bonyolalmat, csak azt nem, a mit céljául tűzött volt ki, a felek felvilágosítását nem!

Ez a rendelet ismét azt bizonyítja, hogy az intéző körök látköre a Rákos homokbuczkáinál ér véget; az ország zömének, a vidéknek és lakosságának viszonyait nem ismerik s ha igen, figyelmükre nem méltatják, mert ha ezt tennék, nem adnának a primitív műveltségű falusi bírának és kisbírának oly szerepkört, melyet ezek nem hogy betölteni, de még észszel fölni sem képesek.

Van a rendeletekben ezen kívül még egy intézkedés, mely még kevésbé állja ki a kritikát, mint emez; mert ha ez célra nem vezet, az életbe soha át nem megy s az idők végtelenségig papiros rendelet marad is, az a feleknek, ha nem is használ, de hát ártani sem fog: eredménye egyszerűen az, hogy egy rendelettel több van, melyet végre nem hajtanak, mert végrehajtani lehetetlen mindaddig, míg a kézbesítők bírák és ügyvédek vagy legalább megvizsgált telekkönyvvezetők nem lesznek. Ellenben az okiratok nyelvére vonatkozó rendelkezés világosan sérelmes és nagy resensust keltett mindenütt, a hol a lakosság nem kizárólag magyar. Igaz, hogy az 1886: XXIX. tcz. a telekkönyvi jogok szerzésére alkalmasnak csak oly okiratot kíván tekinteni, mely magyar nyelven van szerkesztve s ez helyes is. Ámde, ha a törvény felruházta is az igazságügyminisztert azzal, hogy erre vonatkozólag szabályozó rendeletet bocsásson ki: arra nem hatalmazta fel, hogy az okmány nyelvére vonatkozó rendelkezés visszaható erővel ruháztassék fel. Ha az okmány nyelvénél elrendeltetett, hogy ez 1888 ápr. 1-től okvetlenül magyar legyen, ennek van értelme a jövőre nézve; a multa nézve azonban fentartandó lett volna az eddigi törvényes gyakorlat s nem lett volna szabad mindazoknak, kik 1888 ápril 1. előtt idegen nyelvű okiratok közvetítésével kötöttek ügyleteket, azon hiszemből, hogy ez reájuk hátrányos nem lehet, hiába való fordítási költségeket okozni. A ki a jövőben köt ügyleteket, az tudja, hogy az okmánynak magyar nyelven kell kiállítva lennie, ha mégis más nyelven szerkeszti azt, ám viselje ennek következményeit, de méltánytalan a fordítási kötelezettséget kiterjeszteni azokra is, kik okirataikat akkor szerkesztették más nyelven, midőn még tudniok nem lehetett, hogy ez reájuk esetleg anyagi hátránnyal járhat. Ezen intézkedés tehát a visszaható erővel való felruházás miatt sérelmes.

Kíváncos lenne, hogy az életbeléptetendő reformoknál, melyeket a kormány ígéretei folytán epedve várunk, ily papiros rendeletekkel és sérelmes intézkedésekkel a jövőben ne találkozzunk.

TÓTH GÁSPÁR.

A vaspálya felelősségéről szóló 1874: XVIII. tczikk viszonya a vasuti alkalmazottak nyugdíjához.

Kitzinger Zs. kártérítési pert indított a cs. kir. szabad. déli vaspálya ellen azon alapon, hogy ő 1883-dik évi január hó 25-én éjjel, mint alperesi társulat alkalmazottja a hó eltá-

volításával foglalkozván, igen közel kellett a sinekhez mennie, a melyeken a hó eltávolítását eszközölt vonat haladott, és munkaközben a vágányra csuszván, a vonat egyik lábát elvágta, s miután eképen a vasp. üzeménél végtelenül súlyos testi sértést szenvedett, az 1874. évi XVIII. tcz. intézkedései alapján kártérítést követelt.

A kir. Curia 1887. évi november 23-án hozott ítéletével, mindkét alsó bíróság elutasító ítéletének megváltoztatása mellett felperes részére *kártérítés* címén 1884. június hó 1-től kezdve életfogytaig 360 frt évi járadékot állapított meg; azonban egyszersmind kijelenté, hogy az alperes vaspálya-társaság 1884. június 24-én 3639. sz. a. kelt nyugdíjazási rendel-ménye szerint felperesnek engedélyezett 140 frt évi *nyugdíj* ezzel megszűnik.

A kir. Curia az ítéletnek csupán első tételében foglalt rendelkezését indokolja, és pedig nézetem szerint a törvény szellemének és határozott intézkedéseinek teljesen megfelelően, mert a törvény csak akkor menti fel a vaspálya-vállalatot a kártérítési kötelezettség alól, ha igazolni tudja, hogy a kár a megsérültnek saját hibája (tekintet nélkül a culpa fokára), vagy vis major, avagy egy nem a vaspálya személyzetéhez tartozó harmadiknak, különben a vis majorral egyenlő tekintet alá eső elháríthatatlan cselekvénye által okoztatott, mihez képest a vasp. a véletlenért is felelős levén¹, miután a fenforgó esetben a hóeltávolítási szolgálat éjjel és hóval fedett sinhalózat közt teljesített és így a baleset végtelen elcsuszás és elesés folytán minden vigyázat mellett is megtörténhetett: ennél-fogva alperes az idézett törv. 1. §-a értelmében felperesnek kártérítéssel tartozik.

Ellenben az ítélet második kitételében foglalt azon rendelkezést, mely szerint a felperes részére engedélyezett nyugdíj a kártérítés megítélésével megszűnik, minden indokolás nélkül maradt, pedig ezen rendelkezéssel a kir. Curia igen messze kiható jogelvet enunciólt, kimondotta, hogy *a vaspálya üzeménél megsérült vasuti alkalmazottat megillető nyugdíj a vállalat által fizetendő kártérítésbe beszámítandó; kártérítésre és nyugdíjra együttesen igényt tartani nem lehet, az előbbi az utóbbit absorbeálja.*

Ily nagyfontosságú jogelv az indokolást mindenestre megérdemelte volna.

Vagy talán azért maradt el az indokolás, mert nem indokolható? A magyar vasuti baleseti törvény eltérőleg az 1871. év június 7-i német törvénytől² nem intézkedik azon esetekről, a melyekben a vaspálya az ellene érvényesített kártérítési igénynyel szemben bizonyos előfeltételek mellett beszámítással élhetne, nem foglal magában oly határozmányt, melynél fogva a vaspálya kártérítési kötelezettségének terjedelmére azon körülmény, hogy a megsérült az üzemnél beálló szerencsétlenség esetére bármily irányban vagy módon biztosítva volt, korlátolólág hatna.

¹ Azon okokra nézve, melyek az eltérést azon általános jogelvtől, hogy kártérítés csak valamely szerződésből eredő kötelezettség megsértése, vagy valamely jogellenes cselekmény vagy mulasztás indokából követelhető (Curiai döntvények. *A Magyar Igazságügy szerkesztősége* I. folyam 24. l.), szükségessé tették, v. ö. «A vaspálya által okozott halál vagy testi sértés iránti felelősség alapoka» című értekezésem. *Ügyvédek Lapja* 1887. évi folyam 49—51. sz.

² Az 1871. évi június 7-diki német baleseti törv. 4. §-a: War der Getödtete oder Verletzte unter Mitleistung von Prämiern oder anderen Beiträgen durch den Betriebsunternehmer bei einer Versicherungsanstalt Knappschafts-, Unterstützungs-, Kranken- oder ähnlichen Kasse gegen den Unfall versichert, so ist die Leistung der Letzteren an den Ersatzberechtigten auf die Entschädigung einzurechnen, wenn die Mitleistung des Betriebsunternehmers nicht unter einem Drittel der Gesamtleistung beträgt.

A svájci 1875. évi július 1-én hozott *vasuti* baleseti törvény a német birodalmi törv. mintájára készült ugyan, de azért a német törvénynek 4. §-ában beszámításról szóló intézkedését nem vette fel rendeleibe.

Az 1869. évi március 5-i osztrák vasuti felelősségi törvény sem rendelkezik a beszámításról.

Sőt épen ellenkezőleg a törvény 3. §-a, a mely szerint oly szerződés vagy kikötés, mely által a megállapított felelősség megszüntetetik vagy megszoríttatik, joghatálytal nem bír, látszólag azon álláspontot erősíti meg, hogy a vaspálya felelőssége még a szerencsétlenség esetére a megsérült javára kötött biztosítási ügylet vagy szabály, illetőleg létesített nyugdíj- vagy segélyegylet által sem korlátozható, és az az ily intézkedések által egyáltalán nem érintethetik.

Mindazáltal miután a vaspályának a személyi balesetek iránti felelőssége tisztán csak kártalanításra, a baleset által okozott vagyoni kár megtérítésére (a törvény 2. §-a) terjedhet ki, nyereszkesedésre, gazdagodásra azonban egyáltalán nem, és figyelemmel a törvény szociálpolitikai tendenciájára, hogy az alkalmazottak érdekeinek megóvására irányuló segély és biztosító intézetek fejlődése lehetőleg előmozdittassék, a beszámítást¹ a vállalat által törvény szerint fizetendő kárt. összegbe bizonyos korlátok között és olyképen, hogy az a vasp. felelősségének megszorítását maga után ne vonja, a magyar törvény szempontjából is megengedhetőnek vélem.

Ezen nézetet támogatja a törv. 4. §-a is, mely szerint a kártérítés összegét (quæstio quanti) a bíró a *fenforgó viszonyok* számbavételével, tekintet nélkül a formalis és positiv bizonyítási szabályok korlátaira, saját belátása szerint állapítja meg, úgy hogy bizonyos előfeltételek mellett a bíró figyelemmel lehet a kár aestimálásánál azon ügyre is, a melyet a megsérült valamely biztosító intézettől, vagy más pénztártól a baleset folytán kap.

(Ref. köv.)

REINITZ JÓZSEF.

A sajtóügyi elévülés tartamához.

Mult heti cikkem tárgyára vonatkozólag további felvilágosítás céljából, megszereztem az ÉLT. javaslatának a képviselőházhoz benyújtott szövegét s a jogügyi bizottság jelentését. Az ÉLT. eredeti javaslata szerint az 1848-ki sajtótörvény 28. §-a ki lett volna helyezve érvényéből. A jogügyi bizottság tette az indítványt, hogy ezen §. fentartassék s ezt a következő érveléssel kísérte:

„A 28. §. tartalmazta rövid elévülési időt a sajtó útján elkövetett büntettek és vétségek nézve — mint kivételes intézkedést — fentartani kívánja a bizottság azon okból, mert a sajtó útján elkövetett s rendszerint azonnal nyilvánosságra jövő bűncselekményeknek a rendes hosszú elévülési határidő alatt való megtorolhatóságát a sajtószabadság érdekében nem tartja megengedhetőnek s azon véleményben van, hogy az ilyen cselekmények akkor fognak a közérzúleteknek megfelelően és igazságosan elbíráltatni, ha a cselekmény elkövetését a büntető eljárás lehető rövid idő alatt követi.»

Ebből is kitűnik, hogy nem külön indítványi határidő, hanem külön elévülési határidő az, a mi az 1848-iki sajtótörvényből fentartatott.

F.

Különfélék.

— Dr. Baumgarten Izidor budapesti kir. alügyésznek „A kísérlet tana» című büntetőjogi tanulmánya, melyet a M. T. Akadémia annyira megérdemelt dicsérettel tüntetett ki, most megjelent német nyelven is (»Die Lehre v. Versuche d. Verbrechen. Criminalistische Studie. Stuttgart. Ferd. Enke; 471 l.). Hiszszük és reméljük, hogy a nagy tehetséggel és szorgalommal irt könyv szerzője a külföldön is sikert fog

¹ A beszámítás a fenforgó kérdésre nézve nem vehető sajátlagos értelemben, mint compensatio, mert a vaspálya és az illető segély- vagy biztosítási egyet elleni kártérítési követelések nem állanak egymással szemben, hanem azok egymás mellett álló, különböző jogalapból eredő követelések, a melyekre vonatkozólag a beszámítás kitétele csak annyiban alkalmazható, a mennyiben a baleset okozta kár kiegyenlítésénél mindkét irányú követelés számításba jön. Vesd össze Genzner, *Haftpflichtgesetz* 1882, 120. lap. Endemann, *Haftpflicht der Eisenbahnen etc.* 1885, 142. l.

aratni, a mi bizonyára csak buzditóan fog hatni jövődöbeli működésére. A német könyv — a német irodalom még behatöbb tárgyalásától eltekintve — nagyjában a magyarnak lévén átültetése, ezuttal tartózkodhatunk annak megbírálásától, mert hiszen közöltük a könyvről mondani valónkat már akkor, mikor az eredeti mű jelent meg. Sajnáljuk azonban, hogy a tartalom bírálatát a *német könyv* egy felette nagy hiányának constatalásával kell pótolnunk, mely hazai viszonyaink közepette kettősen szembeötlő. B. ur ugyanis, daczára »ama meleg előszeretetnek, melyet nemes Magyarország törvényes intézkedései és hazai szokásai iránt érez» (magy. kiad. 361. l.), daczára annak, hogy a magyar kiadásban sok helyütt kiemeli a magyar büntetőtörvény előnyeit a német fölött, a melynek szempontjából a kísérletet az előttünk fekvő könyvben par excellence tárgyalja; daczára annak, hogy többször utal arra (az eredeti könyvben), miszerint a m. kir. Curia gyakorlata teljesen egyező az ő nézeteivel (pl. az alkalmas és alkalmatlan kísérlet tekintetében, 482. l.); mégis, mint mondja, »térhiány miatt» teljesen mellőzi könyvében a magyar jogtörténelmi részt és a kir. Curia gyakorlatát, ez utóbbit a német birodalmi törvényszékével pótolva. Nem vélünk csalódnai, ha azt mondjuk, hogy B. ur ezzel önmagának és a magyar jogtudománynak nagy kárt okozott. *Önmagának*, mert kétségtelen, hogy a német jogász a magyar írótól elvárja, hogy legalább rövid vázban megismertesse őt a tárgyalta kérdést illetőleg Magyarországon uralkodó jogi felfogással, (mely különösen érdekelte volna, ha megismertetik vele a magyar büntetőtörvénykönyv és javaslatának épen e pontjában nyilvánuló különbségeit), akár csak annyira is, a mennyire a szerző törvénynyé nem vált orosz javaslatnak, a Swod Sakonof-nak intézkedéseit említi; és lehetetlennek tartjuk, hogy a német olvasó rossz néven vette volna a magyar egyetemi magántanártól és magyar alügyésztől, ha a Reichsgericht döntései mellé a kir. Curianak egy-egy nagyobb figyelemre méltó határozatát közli avagy a történelmi részben Bodó munkáját említi meg, melyről B. ur maga állítja, persze csak a magyar kiadásban, hogy épen nem áll mögötte német kortársainak és felette érdekesen ecseteli a rokonságot a magyar és az általános középeurópai felfogás között. Ennek felemlítése legalább is annyit ért volna a németek előtt, mint a *Beschonwigen over het Leerstuk der Pogging Tot Misdrijf* című hollandus műre való hivatkozás. A magyar büntetőtörvénykönyv oly figyelemre méltó alkotás, hogy ma már a külföldi írók is foglalkoznak vele. Mennyivel inkább várhatni tehát a magyar jogtudóstól, hogy a helyes alkalmat megragadja e műnek külföldön is méltatására már csak azért is, hogy minél szélesebb körben szerezzenek tudomást Magyarország culturális törekvéseiről és arról, hogy — bár, fájdalom, felette szűk körben — a culturnemzetek tudományos vívmányai nálunk nem csak hogy nem terméktelen, de termékenyítő talajra is találunk. Ismételjük, hogy sajnálni való B. ur mulasztása ily kedvező alkalomkor és talán felesleges mondanunk, hogy a tér hiányát ily esetben legkevésbé fogadhatjuk el mentségül. És habár a mi tudományos viszonyaink között mindenki különös dicséretet érdemel magáért a dolgozásért is, mégis majdnem azt mondhatnók B. ur e könyvről, a mivel ő itéli el egy német jogi író munkásságát: »Das Lob halten wir nicht für gerechtfertigt, denn die auf eine Arbeit verwendete Mühe ist an sich noch kein Verdienst und der Fleiss eine Tugend nur, wenn er, einen würdigen Gegenstand ergreift.» (323. l.)

— A budapesti V. kerületi kir. járásbírósnak a folyó év első negyedéről szóló kimutatása szerint I, *beadvány* összesen 32312 érkezett a bírósághoz, melyhez a mult évi hátralékot hozzászámítva a feldolgozandó beadványok száma 32451-et tett, melyek 82-nek kivételével el is intéztettek. II. *Kisebb polgári peres ügy* 543 volt elintézendő, hátralékban maradt 54. III. *Peres ügy* maradt a mult évről 1684, új keresettel folyamatba tetetett 3707, elintéztést nyert 3514, tár-

gyalás alatt maradt 1877. IV. *Kereset* 3707 nyújtott be, köztük 2340 kereskedelmi és 1367 polgári. Volt ezek közt 1 megtámadási, 10 tartási és 335 igénykereset. 300 frtot meghaladó összeg iránt 192 kereset tétetett folyamatba. V. *Előterjesztés* 117 adatott be. — Különösen kiemelésre méltó a kimutatásban felhozott azon körülmény, hogy a kiadóhivatalba reggel érkező ügydarabok — bármily erőfeszítésbe kerül is — még ugyanazon napon másoltatnak le. Ez kiváló eredmény és követendő példát nyújt többi bíróságainknak. — Az ügyforgalomnak a múlt évvel való összehasonlításából kitűnik, hogy a folyó évi többlet 6136 beadványt, 1282 tárgyalást és 1242 keresetet tesz. A kiadóhivatalba 5298 ügydarabbal érkezett több lemásolás végett. Ebből folyólag kívánatosnak kell tartanunk úgy a fogalmazó, valamint a segédszemélyzetnek megszorítását, hogy a járásbíróság a mostanihoz hasonló magaslaton továbbra is megállhasson.

— Nagy Kanizsáról az alábbi sorokat vettük, melyekre nézve a Curia köréből a felvilágosítás igen kívánatos volna.

A *Fogt. Közl.* folyó évi ápril hó 6-iki számában «Curiai megsemmisítés a végtárgyalás rendetlensége folytán» cím alatt közöltetett a nagyméltóságu m. kir. Curianak 1185/88. szám alatt hozott végzése, melylyel Sz. Antal ellen rablás büntette miatt folyamatba tett ügyben a nagy-kanizsai kir. törvényszék ítélete megsemmisített, mert a budapesti kir. táblának 28,797/887. számú végzése folytán az 1887 évi okt. hó 7-én megtartott végtárgyalásra a sértett felek megidézve nem voltak s ezen végtárgyalás a sértett felek, illetőleg a károsok és a vádlott jelenléte nélkül stb. tartatott meg.

Miután azon körülmény, hogy a nagy-kanizsai kir. törvényszék vádlott jelenléte nélkül tart végtárgyalást és hoz ítéletet, jogászörökben méltó megütközést kelteni és az érintett törvényszéket a legkedvezőtlenebb színben feltüntetni alkalmas, mint az érintett ügyben eljáró védő indítatva érzem magamat kijelenteni, hogy az érintett curiai határozat indokolásában foglalt azon állítás, mintha a vádlott az 1887. évi október 7-én tartott végtárgyaláson jelen nem lett volna, téves, mert nevezett vádlott igen is jelen volt, a kir. tábla feloldó határozata vele közöltetett, erről — miután védői minőségemben azon végtárgyaláson jelen voltam — személyes tudomásom van és ez az említett végtárgyalásról felvett és általam betekintett jegyzőkönyv elején is előadva van, a károsok megidézése azért nem tartatott szükségesnek, mert a kir. tábla csak azért oldotta fel a törvényszék ítéletét, mert ez egy ugyanazon vádlott ellen már előzőleg elbírált és lopás véttségének minősített, de a kir. ügyész által megfellebbezett ítélettel kiszabott büntetést a rablás büntetteért kiszabott büntetéssel összesítette, mely felfogást azonban a kir. tábla nem tette magáévá és elrendelte, hogy a rablás büntetteért elkülönítetten szabja ki a büntetést és ekkép nem a végtárgyalást, hanem tisztán az ítéletet semmisítette meg és nem is új végtárgyalást, hanem csak újabb ítélet hozatalát rendelte el.

Megjegyzem, hogy az érintett lopási ügyben ugyancsak a nagyméltóságu kir. Curia azért semmisítette meg a nagy-kanizsai törvényszék ítéletét, mert a káros és egyuttal sértett fél megeskerve nem lett, holott [ez valóban megtörtént és a végtárgyalási jegyzőkönyvben «tanuk megeskettettek» szavakkal előadva is van, miután hivatalból üldözendő bűncselekményeknél az egyuttal terhelő tanuként szereplő káros ezen minőségének az esketésnél való külön megjelölése eddig szükségesnek nem találtatott.

Az érintett közlemény folytán keletkezhető kedvezőtlen vélemény elosztatását annál szükségesebbnek tartom, mert a nagy-kanizsai kir. törvényszéknél a végtárgyalásoknál a vád és védelem teljes egyenjogúsága — úgy forma, mint lényeg dolgában — közvetlen kérdészi jog, a szóbeliség és közvetlenség exigenciái elnökünk hivataloskodása óta a legtágabb mérvben érvényesülnek.

Dr. SCHWARZ ADOLF,
ügyvéd.

— Szakértői vizsgálat hiánya. A *miskolczi tszék* előtt B. D. több törvénytelen cselekmény között azzal is vádoltatott, hogy A. házastársakon testi sértéseket követett el. A törvényszék ebben is kimondotta bűnösnek s összbüntetésül két és fél évi börtönt szabott reá, a nélkül, hogy a vádbeli cselekmény s ennek minősége szakértőileg megállapítatott volna. Ugyanis magok a sértett felek orvosszakértői látéletet fel nem mutattak. Nem pótolta e hiányt a vizsgáló bíró sem, nem eszközöltetvén sértettnek orvos általi megvizsgálását. Ily helyzetben a törvényszék feladata lett volna, a végtárgyalásnál a törvszéki orvos által megállapíthatni,

hogy sértettek a panaszt sértések nyoma feltalálható-e s igazolható-e orvosszakértőileg, hogy valóban ejtettek azokon testi sértések. Mindez azonban elmulasztatott s azért a kir. tábla 1888 jan. 23. a törvényszéket újabb kiegészítő eljárásra utasította.

— Zlinszky Imre *Magyar Magánjog* című művének legújabb kiadása, a magánjog mai érvénye szempontjából felmerült némely hiány pótlása után, lehetőleg folyó évi május havában fog megjelenni.

— A magyar jogászegylet börtönügyi bizottsága *folyó hó 21-én (szombaton) d. u. 5 órakor* a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (kerepesi-ut 8. sz.) ülést tart. Az ülés tárgyai: 1. A bizottság jegyzője bemutatja a több hazai fegyház, illetőleg kerületi börtönigazgatótól az illető intézet jelenlegi viszonyairól a bizottság kérelme folytán beküldött adatokat. 2. Szabó József lipótvári fegyházi igazgató értekezése: «A rabmunka rendszeréről és ennek viszonyáról a szabad munkához.»

— A francia reform-codificatio. Köztudomásu, mikép a francia büntetőjogi codexek sulyos gyöngeségekben szenvednek. Különösen a francia büntetési rendszer az, mely, valamint külföldön erős, lesújtó kritikát vont magára, úgy bent az országban is folytonos s nagy ellenszenvvel találkozott. Ezek hatása alatt a francia államtanács s törvényhozás több mint félszázad óta foglalkozott már a büntetőjogi reformokkal, habár nem nagy sikerrel. Azért is újabb időkben ezen codificatióális munkát újra felvétel, és pedig kiterjeszkedve a büntetőjog egész területére. Egyik bizottság a bűnvádi eljárás codexének átdolgozásával foglalkozott s gyökeres s nagy terjedelmű reformokban állapodott meg, melyek azonban a jury intézményét, melyre a nyugoteurópai államokban oly nagy suly fektetett, meg nem támadják; hanem kiválóan a nemcsak nálunk, e téren annyira elmaradtaknál, de Franciaországban is még igen nagy hiányok s bajokban szenvedő vizsgálati eljárás tökéletesbitésére, illetőleg a tudomány mai állásának megfelelő átalakítására irányulnak. Kiterjeszkednek ezen reformmunkálatok a bűnvádi eljárás más részeire is, nevezetesen a börtönrendszerre, a büntetések végrehajtása körüli eljárásra, mi iránt szintén számosak itten a panaszok. Ezen codificatióális művelet — a bűnvádi eljárás terén — már annyira haladt, mikép annak legközelebbi időben a parlament elébe hozatala bizton várható, hacsak a legújabbban annyira elvadult politikai szenvedélyek kitorései útját nem állják. Egy másik bizottság az anyagi büntetőjogi codex átalakításán fáradozik azon főiránnyal, hogy a büntetési rendszer szigora enyhíthetessék. Ezen munkálat nem haladt ugyan még annyira előre, de reménylik, mikép nyugodtabb politikai állapotokban egy pár év alatt kész tervezetben megjelenend. Megjegyzésre méltó, s megfigyelésre érdemes, mikép a francia reform-codificatio jelen, fentebbiekben érintett mozzanatai is azon nagy jelentőségű tanúságot állítják elénkbe: hogy az anyagi büntetőjog codificálása a bűnvádi eljárás reformjától el nem választható, ha a büntetőjogi rendszerben harmonicus és sikeres reformot akarunk előállítani.

A mellékleten közöljük a Pribil-féle első foku ítéletet és Csorba Ferencz jogászegyleti előadásának kivonatos vázlatát.

Irtások.

58.

A posta utján való kézbesítés szép dolog. A prts. 271. §-a e jogot a felperesnek meg is adja. De mikor az alperesek azt a bizonyos bírói borítékos hosszú levelet el nem fogadják! A prts ily esetre azt mondja, hogy a kézbesítendő ügydarab csak úgy, mint a bírói kézbesítők általi kézbesítések esetében: az alperesnél hagyott irat kézbesítettnek tekintik. Fájdalom azonban a postaszemélyzet számára prts szabványa nem létezik. A posta napról-napra visszaküldi az el nem fogadott sommás végzéseket, a felperes pedig az ide-oda küldözgetés egész idejét elvesztette. Ezen talán mégis lehetne segíteni?

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24 sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

1 évre	...	6 frt
negyedévre	...	3

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyész. — Jogirodalom: Das Recht der Intervention von Heinrich Geffken. Dr. N. A. — Törvénykezési Szemle: Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése. XI. Köztörvény után érvényesített váltókövetelés. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV ügyvéd, egyetemi magán-tanártól. — A vaspálya felelősségéről szóló 1874. XVIII. törvényzikk viszonya a vasúti alkalmazottak nyugdíjához. REINITZ JÓZSEF bpesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. tábla határozatai. — Csorba Ferencz előadása az angol büntető eljárásról. Tartatott a Magyar Jogászegyletben, 1888. ápr. 14-én. — Törvényjavaslat az öröklési jogról. (Az igazságügyi bizottság szövegezése szerint.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme.¹

Felemlíteni, nem bírálni akartuk az uralkodó nézettel magát ellentétbe helyező elméletet, mely úgy látszik nem más, mint felelevenítése a dolus causam dans és a dolus incidens közt tett megkülönböztetésnek, habár talán némileg más alakban s más szavakban. Két megjegyzést azonban el nem hallgathatunk.

Az egyik az, hogy midőn az új elmélet hívei azt mondják, hogy a büntetendő dolus megállapítása céljából eliminatio után kell eljárni, vagyis meghatározni előbb a dolus civilis fogalmát: már ez maga nem alkalmas nagyobb eredménynyel kecsegtetni bennünket, tekintettel a dolus civilis számos controversiáira.

A másik az, hogy a csalás objectiv lényegének a tévedésbe ejtésbe helyezése akként, hogy a mellett a fondorlat csakis az eszköz alkalmatossága szempontjából jó tekintetbe, ha elméletileg a szigoruan vett jogi szempontnak megfelelni látszik ugyan, ebből még nem következik, hogy a büntetőjogi szempontoknak melyek végtére is nem kizárólag jogi szempontok, teljesen megfelel.

Bizonyos ugyanis az, hogy ha a tévedésbe ejtés tényleg megtörtént, az eszköz erre alkalmas is volt, de ebből arra következtetni, hogy ergo büntető repressiónak is helye van, idő előtti volna, daczára annak, hogy kétségtelen úgy a dolus, mint a közvetlen kár. A büntető védelem helyes oecónomiája magával hozza, s ha csak annak határait szükség-telenül kiterjeszteni nem akarjuk, követeli, hogy büntető védelem csak ott fogjon helyet s lépjen közbe, a hol a magánvédelem nem elegendő, a hol, a lénytani iskola kifejezésével élve a közvetlen kár mellett a jogbiztonság érzületének csökkenésében álló közvetett kár is fenforog. Ez pedig, jóllehet a tévedésbe ejtés megtörtént, s így az eszköz alkalmasnak bizonyult s jóllehet a tévedés lényeges volt, nem fog fenforogni akkor, ha az eszköz csak az áldozat az élet rendes tapasztalatainak meg nem felelő vigyázatlansága vagy együgyűsége mellett lehetett alkalmas s vezethetett sikerre. Nem fog fenforogni akkor, midőn az emberek a tett befolyása alatt nem a csalótól félnek, hanem az áldozaton nevetnek és nem fog fenforogni daczára annak, hogy a tévedés lényeges volt, holott a megfordított esetben fen fog forogni akkor is, ha a tévedés nem volt lényeges.

Nézetünk szerint a büntető hatalom mozgásba hozata-

lára nem elegendő a tévedésbe ejtés, habár lényeges volt a tévedés, ha az eszköz csak in concreto lehetett alkalmas, de objectiv minőségét tekintve nem birt bizonyos fokú társadalmi veszélyességgel. És azt mondjuk: «objectiv minőségét tekintve», mert határozott sophismának tartjuk azon nézetet, mely szerint, ha az eszköz in concreto alkalmasnak bizonyult, az eo ipso ravasz fondorlatot képez, a csaló ravaszsága ez esetben ép abban nyilvánulván, hogy oly együgyű áldozatot szemelt ki magának. A büntető repressiót a társadalmi szükség igazolja s nem egyeseknek együgyűsége vagy ostobasága.

De az eszköz társadalmi veszélyessége esetében még nem látjuk be, miért nem volna büntető védelemnek helye, pusztán azért, mert a tévedés nem volt lényeges.

Más szóval, legalább a tudomány jelen állása mellett nézetünk az, hogy a «fraus civilis» és a «fraus criminalis» között nincs «minőségi» — qualitativ —, hanem csak «meny-niségi» — quantitativ — különbség. Ez megfelel a tudományban s a törvényhozásban uralkodó felfogásnak, mely a tévedésbe ejtés eszközétől teszi függővé a csalás büntetendő voltát.

Nem azért nem büntetetik a fraus civilis és büntetetik a fraus criminalis, mintha ez utóbbi lényegileg különböznék az előbbtől, hanem azért, mert habár minőségileg mindkettő egyaránt s egyformán «fraus» — csalás —, az első még nem annyira intensív, még nem érte el azon fokot, a melynél társadalmi veszélyessége kezdődik, s mely a büntető védelmet indokolja s szükségessé teszi.

Hogy a minőségileg egységes csalás körén belül, a büntetendő rész kezdőpontjának meghatározására mindeddig használt formulák a positiv határmegjelölés tekintetében sok kívánni valót hagynak hátra, az kétségtelen. A mi annyival sajnósabb, minthogy mi sem bizonyosabb annál, hogy a büntetendő eseteknek kimerítő taxatív elősorolása lehetetlen. A tudomány ez irányban tehet még hasznos szolgálatokat a gyakorlati életnek, a melynek szolgálni hivatva van. De a minőségi különbség utáni kutatásoktól a fenebbiek alapján hasznos eredményt nem lehet várni. Annyit mindenesetre már most is kijelenthetni vélünk, hogy a minőségi különbségnek a tévedésbe ejtés irányába való helyezése a tévedés lényeges vagy nem lényeges volta szerint s az eszköznek concret alkalmatosságával megelégedés, társadalmi veszélyességének hiánya esetében is, az egyedül irányadó büntetőjogi szempontnak, a társadalmi védelem szükségének a mostani rendszernél is kevésbé felel meg.

Bármiként álljon is azonban a dolog, tény, hogy a positiv törvény szerint a tévedésbe ejtés eszközében, a «ravasz fondorlatban» fekszik a büntetendő csalás ha a fenebbiek után nem is mondhatjuk «lényege», de a fraus civilistől megkülönböztető «büntetőjogi ismérve».

A miből következik a «ravasz fondorlat» fogalom meghatározásának kiváló gyakorlati fontossága.

Elsőrendű jelentőséggel bír természetesen az alapeszmének, a kiindulási pontnak helyes megállapítása.

Ezen alapeszme, részbeni utalással az e tekintetben már mondottakra, röviden oda formulázható, hogy «a büntetendő csalás nem terjed ki a tévedésbe ejtés valamennyi eseteire

¹ Az előbbi közl. lásd a mult heti számban.

hanem csak azokra szorítkozik, a melyek ellen a használt eszköz általánosabb s így társadalmi jellegű veszélyességénél fogva sem a magánvédelem — az élet rendes tapasztalatainak tekintetbe vétele —, sem a civilis reparatio elegendő védelmet nem nyújt.

Az élet rendes tapasztalatai azt hirdetik: *vigilantibus jura!* s ezek alapján a jogban is bizonyos fokig elismerésre talált, s ezen fokig, bármily paradoxonnak látszassék is ez, jogelvet képez a: «*licet contraentibus sese invicem circumvenire*».

Ha én 10 frttal fizetek meg valamit, a mit bárhol másutt 8 frtért megkaphattam volna, s talán még jobb minőségben, kétségkívül meg vagyok csálva, de kénytelen vagyok magamat vigasztalni avval, hogy saját kárán tanul a magyar s hogy máskor okosabb leszek, s legfőlebb *læsio enormis*, *læsio ultra dimidium* esetében kereshetek — a kinek ilyféle pereit voltak, tudja jól, mily nehezen s mily bizonytalanul — civilis reparatiót.

A pezsgő gyakorlati életbe bele markol Carrara, midőn erre vonatkozólag azt mondja:

A ki kölcsönt akar tőled, száz mesével kábitja elfejedtet az őt ért szerencsétlenségekről, pillanatnyi zavaráról s hogy miként fogja s miként lesz módjában visszaadni a kölcsönt, a mire komolyan nem is gondol. Az eladó egekik magasztalja áruát s gondosan elhallgatja hiányait, s még nem akadt házi ur, a ki, bár igen jól tudta, beismerte volna előtetek, hogy a kibérelni szándékolt lakás tele van — poloskával.

Ezen alapeszme positiv határvonal kellékeivel ugyan távolról sem bir, de hisz a törvényhozó által választott formuláról is áll, a mit Carrara a törvényhozó által választandó formuláról mond, hogy *nodum in scirpo quærent*, a kik *apodicticus* formulát keresnek. Mindenesetre a relative határozatlan fogalmon belül csakis ezen alapeszme segélyével lehet bizonyos fix támpontokat nyerni, melyek a concret esetek elbírálásánál is hasznos szolgálatot tehetnek.

Az ujabbkori törvényhozások kivétel nélkül ezen alapeszmén sarkallanak, a miért a magyar gyakorlat a külföldi idevágó *judicaturából* hasznos utmutatásokat s tanulságos példákat merithet, mert a külföldi törvényeknek eltérő szövegezése lényegileg nem más, mint ugyanazon alapeszmének más szavakban formulázása. Kivétel csak egyes, aránylag kevés eseteknél fordulhat elő, a melyeknél különben csakhamar constatálható, hogy azok vagy csak a törvény által használt szavak miatt vonandók a csalás fogalma alá, vagy csakis ezen okból abból kizárandók.

Minthogy ezen felfogásunknál fogva kérdésünkben a külföldi *judicaturának* a magyar BTK. szempontjából is közvetlen gyakorlati értéket tulajdonítunk, szükségesnek tartjuk néhány szóval jellemezni az illető külföldi törvényhozások által az egységes alapeszme kifejezésére használt különböző formulázásokat.

Tekintettel kívánunk lenni az angol, a német, a francia és a nézetünk szerint a magyarhoz legközelebb álló olasz formulázásra.

A) Az angol felfogás a «*false pretence*»-ben találja kifejezését. Stephen irányadó fogalommeghatározása szerint¹ «*false pretence*» jelent szóval, írásban vagy magatartás által tett valótlan előadást (*representation*), hogy valamely tény létezik vagy nem létezik és ezen előadás *false pretence*-t képez akkor is, ha közönséges okossággal bíró ember utánjárás által annak hamis voltát könnyen felfedezhette s habár az állított tény létezése önmagában lehetetlen. De nem képez *false pretence*-t: a) meg nem tartási szándékkal tett ígéret, hacsak az hamisan létezőnek állított tényen nem alapszik vagy ilyet nem involvál; b) eladandó árunak a valóságtól

eltérő olyatén feldicsérése vagy ócsárlása, a minő az eladók és vevők közt szokásos, a mennyiben ezen dicsérés vagy ócsárlás nem történik valamely positiv meghatározható ténynek határozottan hamis állítása mellett. Ezen fogalommeghatározás egyebek közt a következő példákkal illusztráltatik:

a) A. noha nem tagja az oxfordi egyetemnek, ezen egyetem hallgatóinak öltönyében jelenik meg egy oxfordi kereskedő boltjában s ez által őt áruhitelezésre bírja. Ez magatartás ál ali f. p. (f. p. by conduit).

b) Ugyanezen fogalom alá esik annak cselekménye, a ki egy bankjeggyel fizet, noha tudja, hogy a bank, mely a jegyet kibocsátotta megbukott.

c) A. egy cheque-vel fizeti tartozását. Ez magában foglalja azon állítást, hogy A. jogosítva van a cheque értéke erejéig a bankra utalványozni s hogy a cheque jó s érvényes fizetési meghagyást képez. Ha A. tudja, hogy ez nem igaz s ha ő ez uton csálni s árukhoz jutni akar, ez f. p.

d) Egy társaság titkára azt mondja egy tagnak, hogy tagsági díj címén egy bizonyos összeggel tartozik, s annak folytán az összeget meg is kapja. A tag tényleg kevesebbet tartozik. Ez f. p., jóllehet nagyon könnyen lehetett volna utána járni.

e) A. azt mondja B.-nek, hogy ő képes visszahozni elsőkötött nejét, s hogy erre az A. által birt bizonyos szer elegendő, s ez által B.-től pénzt csal ki. Ez f. p., habár az állított tény lehetetlen.

f) A. azt mondja B.-nek, hogy márczius 1-én házbért kell fizetnie, melyhez 10 frtja hiányzik, a mire ez összeget B.-től megkapnia sikerül. Ez nem f. p., mert olyas valamire vonatkozik, a mit A. a jövőben tenni szándékozik.

g) A. azt mondja B.-nek, hogy bőrt vett, de bizonyos összegre van szüksége, hogy azokat a vasutról elhozhassa, hogy eladja neki a bőrt, ha a szükséges összeget neki előlegezi. B. ezt megteszi, részben azért, mert elhiszi, hogy A. bőrt vett, részben mert hiszi, hogy A. neki a bőrt el fogja adni. Ez f. p., mert az előadás részben hamis tény állítását tartalmazza.

h) A. pénzt csal ki B.-től ígérvén neki, hogy nőül veszi, s hogy a pénzen házi berendezést vásárol, s nőtlen embernek mondja magát. A. tényleg nő. Azon állítása, hogy nőtlen, megállapítja a f. p.-t, habár az erre alapított ígéretek ezen állítás nélkül nem képeznének f. p.-t.

i) A. kölcsönadásra bírja B.-t, azt beszélván neki, hogy bizonyos kanalak a legjobb minőségűek s egészen egyenlők Elkingston A. kanalaival (a kereskedésben ismeretes gyártmány), hogy a *compositio* a legjobb anyagból való s annyi ezüstöt tartalmaz, mint a fenebbi gyártmány. Ez nem f. p., mert csak a kanalak minőségének nagyítása s mert a kanalak ezüst-tartalmát illetőleg nem tartalmazza egy meghatározott tény állítását.

k) A. egy lánczot ad el B.-nek, mondván neki, hogy az 15 karátos arany s minden szeme ily bélyeggel el is, van látva. A láncz tényleg csak 6 karátos, s a vételárnál sokkal kevesebbet ér. Ez f. p.

l) A. avval birta B.-t arra, hogy C.-vel bizonyos üzletet megkössön, hogy azt mondta neki: a) hogy C. likőrkereskedő s Broadstreet és Bostonban üzlete van; b) hogy C. nek 10 ezer tallérnyi vagyona van.

m) Az észak-amerikai lf. törvényszék az első állítás miatt csalást látott, mert ez f. p., valótlan ténynek állítása azon célból, hogy a szerződő fél tévedésbe ejtessék. A b) alatti állítás nem volna alkalmas a csalás megállapítására, mert ez csak véleménynyilvánítás jellegével bír.¹

n) Az észak-carolinai lf. törvényszék által felmentetett azon vádlott, a ki a vevőnek azt állította, hogy az eladott ló szemei egészségesek. Az ítélet azt mondja, hogy ez csak

¹ Stephen A Digest of the criminal Law art. 330.— v. ö. még Whartons Law Lexicon art. false pretences.

¹ Rivista Penale XII. k. 81. l.

egyéni véleménynyilvánítás, de f. p. s. így csalás forgott volna fen, ha az eladó a való ellenére azt állította volna, hogy a ló szemei iránt panasz soha fel nem merült.¹

o) A pennsylvaniai lf. törvényszék nem látott csalást annak cselekményében, a ki azon ígérettel birta reá B.-t, hogy részére egy váltót írjon alá, hogy ezen váltót egy más váltónak fedezésére fogja fordítani, a melyen B. hasonlólag mint váltókötelezett szerepelt, de azután e váltót külön értékesítette. Az ítélet szerint ez nem hamis tény állítása, hanem csak «ígéret» s illetve ígéretnek nem teljesítése; ez mindannyiszor fenforog, valahányszor valaki szerződési kötelezettségének meg nem felel. Vádlott elítélése annyit jelentene, mint minden egyszerű hazugságot csalásnak nyilvánítani.²

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fumei kir. ügyész.

(Folyt. köv.)

Jogirodalom.

Das Recht der Intervention von F. Heinrich Geffken.

Jelen mű, mely különlenyomata a megjelenő félben levő dr. Holtzendorff tanár által kiadott: *A nemzetközi jog kézikönyve* című munkának, a nemzetközi jog egyik legérdekesebb és különösen most napi rendben levő kérdésével, a beavatkozás jogával foglalkozik.

A munka kilencz szakaszra oszlik, melyekben egyenkint tárgyaltnak azon esetek, melyek a beavatkozást valamely állam részéről meg- vagy meg nem engedik.

Az első szakasz adja a beavatkozás (interventio) fogalmát és ezen fogalom részletes fejtegetését.

A második szakaszban azon kérdést veti fel szerző, hogy mikor igazolható a beavatkozás és erre úgy válaszol, hogy azon esetben, a midőn egy államnak két más állam egymásközi viszonyaiba való beavatkozásáról van szó, általános elveket felállítani nem is lehet.

A harmadik szakaszban kimutatja, hogy — miután a beavatkozás joga egy kivételes jog, mely az autonómiával szemben csak még magasabb érdekek megsértése által igazoltatik — meg nem engedhető, hogy egy állam jogot vindicáljon magának *folytatosan* egy másik állam belső ügyeibe avatkozni, a mennyiben azon belül bizonyos jogok és érdekek őrzőjévé tolja fel magát, mert minden beavatkozás időbelileg korlátolt. Ezt igen sok adattal az ujkor történetéből igazolja.

A negyedik szakaszban egy másik államnak vallási szempontból üldözött alattvalóinak védelmére való beavatkozást *elvilleg* szintén megengedhetlennek mondja, kiemeli azonban, hogy a jelennek mértéke a nagy reformatio küzdelmeire nem alkalmazható.

Az ötödik szakaszban kifejti, hogy azon esetekben, a midőn a beavatkozást azon állítólagos szükségesség követeli, hogy az valamely államban az anarchiának vagy a polgárháborúnak véget vessen, igen fontos okok szólanak a beavatkozás mellett, magukban véve azonban aligha lesznek kielégítőek annak igazolására.

Eclatans bizonyíték gyanánt, mely a beavatkozás ellen szól, Lengyelország második és harmadik felosztását hozza fel, a melyet az ott uralgó anarchiával iparkodtak szépítgetni.

A hatodik és hetedik szakasz a saját biztonság veszélyeztetésén kívül az egyensúly veszélyeztetését mondja a beavatkozás legmegengedettebb indokának.

A nyolczadik szakaszban kifejti, hogy a nemzetközi jog durva megsértése is igazságos okot szolgáltatathat a beavatkozásra.

Végre a kilencedik szakasz az európai hatalmaknak az osman birodalom ügyeibe való beavatkozásával foglalkozik. Bővebben tárgyalja a bosniai occupatiót és a most különben

is napirenden levő kérdést, t. i. Bulgária helyzetét, minélfogva ezen szakasz nemcsak szaktudósokra nézve bir érdekekkel, hanem ezt a művelt nagy közönség is élvezettel olvashatja.

A munka szerzője egyáltalában minden, ezen kérdésre vonatkozó történeti és diplomatiái adatot és okmányt a német tudóst jellemző alaposággal dolgozott és használt fel, úgy hogy műve nemcsak dr. Holtzendorff tanár fentidézett munkájának, hanem a szakirodalomnak egyáltalában díszére válik.

Dr. N. A.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése.

XI.

Köztörvény utján érvényesített váltókövetelés.

I. *Az ungvári kir. járásbíróság*: Felperes keresetével elutasított azon esetre, ha alperes főesküt tesz arra nézve, hogy az A. alatti 315 forintos váltóra értéket nem kapott, s ezen összeget felperesnek soha sem ígérte. Érdekében áll tehát alperesnek jelen ítélet jogerőre emelkedése után 15 nap alatt az esküre jelentkezni s azt letenni, különben köteles leend felperesnek 315 frt tőkét s ennek a kereset beadásától járó 6% kamatait megfizetni.

Indokok: Alperes azon körülményt, hogy a beperesített váltóra értéket kapott volna, megtagadta; minthogy pedig az alperes által kihallgattatni kért tanúk feltalálhatók nem voltak s felperes alperes tagadásával szemben főesküt kínált, melyet alperes elfogadott, alperesnek főesküt itélni s marasztalását ezen eskütől függővé tenni kellett. Az eskü le nem tétele esetén a kamatok azért lettek a kereset indítása napjától megítélve, mert az A. alattiban kamatok kikötve nincsenek, *köztörvényi uton érvényesített váltókövetelések után pedig lejáratú kamat nem járul* és felperes azt, hogy a kamatok tekintetében külön megállapodás léteznék, ezuttal nem igazolta. (1884. évi október 16-án 5102. sz. a.).

A budapesti kir. ítélő tábla: Az elsőbírósnak ítélete a kamatokra nézve oly változtatással, hogy azok az alperesnek megítélt fenti főeskü le nem tétele esetében nem a kereset beadása, hanem 1877. év május 7. napjától számíttatnak, illetve ítéltetnek meg, vonatkozó indokain felül még azért is helybenhagyatlik, mert az F. alatti okmány tartalmánál fogva nem bizonyítja azt, hogy alperes épen a jelen követelés után kötelezte volna magát 8% kamat fizetésére, ugyanazért ily kamat meg sem ítéltethetett; minthogy azonban a kereseti követelés az A. alatti váltó szerint 1887. évi június hó 7-én járt le, ezen lejáratról az alperesnek megítélt főeskü le nem tétele esetén a törvényes 6% kamatok felperest a tőkével együtt megilletik, azok nem a kereset benyújtása, hanem a lejárat napjától voltak számítandók, s ehez képest az elsőbírósi ítélet a kamatokra vonatkozó e részbeni változtatással helybenhagyandó volt. (1885. évi decz. 10-én 23,700. sz. a.)

A kir. Curia: A budapesti kir. ítélő táblának ítélete alperest többlet kamatban elmarasztaló felebbezett részében megváltoztatik, s e tekintetben az első folyamodású bírósnak ítélete hagyatlik helyben oly értelemben, hogy alperes az 1882. évi június 25-étől számítandó kamatban marasztaltatik el.

Indokok: Tekintve, hogy F. alatt beügyelt iratból az, miszerint a kereset tárgyát képező tőkére vonatkoznék, ki nem tűnik, *a kereset alapját képező okiratban pedig kamatfizetés nem köteleztetett, végre tekintve, hogy a köztörvény utján érvényesített váltókövetelés lejáratú csakis a per megindításának napjától számítható*, a kamat, mint késedelmi, csupán a most jelzett naptól volt megítélhető, illetőleg a másodbírósi ítéletnek e részben lett megváltoztatása mellett az elsőbírósi ítélete volt ez irányban helybenhagyandó. (1886. évi ápril 30-án, 1885. évi 1178. váltó sz.)

II. *A budapesti kir. VIII—X. ker. j. bíróság*: Alperesek kötelesek 421 frt 20 kr. tőkét és annak 1884. márcz. hó 8-tól számítandó 6% kamatait felperesnek egyetemleg megfizetni.

Indokok: Elsőrendű alperes beismerte, hogy felperestől 702 frt értékben fanéműket vásárolt, de azt állítja, hogy a vételár 702 frtos elfogadványával lett kifizetve és hogy ezen elfogadvánnyal, miután az kezében van és 2% alatt becsatoltatik, kiegyenlített. Miután azonban elsőrendű alperes maga sem tagadja, de felperes tanukkal

¹ U. o. XVIII. k. 118. l.

² U. o. XIX. k. 117. l.

be is igazolja, hogy a 2% alatti váltó a felek közt később létrejött egyezség szerint F. Ignác 4 db 140 forint 40 kros elfogadványával elégittetett ki, kétségtelen, hogy ezen elfogadványok a 702 forint vételár értékét képviselve, ezen vételárhátralék megfizetésére elsőrendű alperes annál is inkább köteles, mivel a követelés fenállását saját maga is beismeri, illetve azt, hogy ezen felperesi követelés tényleg kifizetve lett volna, nem is állítja. Másodrendű alperes tagadta azt, hogy elsőrendű alperessel közös cég alatt közös üzletet folytatott, hogy felperestől a kereseti árukat vásárolta, hogy annak a kereseti összeggel tartoznék. Miután azonban a per során kihallgatott tanúk beigazolják azt, hogy felperes és alperes közt a kereseti összegre vonatkozólag azon egyezség jött létre, mely szerint elsőrendű alperesnek 702 frtos tartozása másodrendű alperes elfogadványaival egyenlítették ki, s miután másodrendű alperes ezen egyezséget nemcsak elfogadta, de elfogadványait felperesnek át is szolgáltatta, az eredetileg elsőrendű alperest terhelő tartozásért egyenes fizetési kötelezettséget vállaltnak tekintendő és a kereseti összeg és járulékaiban azért is marasztalendő, mert a 4 darab elfogadványnak ellenértékét a 702 frtos váltó kiadása által tényleg megkapta. A kereseti összeg kamatai a kereset beadásától azért voltak megállapítandók, mert kamatfizetési kötelezettség kikötve nem lett. (1884. évi május 14. 4496. sz. a.)

A budapesti kir. ítélő tábla: A kir. járásbíróság ítétele elsőrendű alperest a kereseti tőkében és annak 1884. márcz. hó 8-ik napjától folyó 6% kamatában elmarasztaló részében helybenhagyatik; egyebekben azonban megváltoztatatik, elsőrendű alperes köteleztetik a kereseti tőkének a kereset beadását megelőző időről felszámított és pedig 140 frt 40 kr. után 1876. jan. 22-től, 140 frt 40 kr. után 1876. évi július napjától 1884. márcz. hó 8. napjáig folyó 6% kamatot felperesnek megfizetni; másodrendű alperes irányában pedig felperes keresetével elutasítatik.

Indokok: Az elsőbíróság ítéletének elsőrendű alperest elmarasztaló része annak indokainál fogva és még azért is helybenhagyatik, mert felperes nem a perhez csatolt váltókon alapuló követelés iránt, hanem vásárolt áruk vételára hátralékáért perelve, a fedezetül adott és a perhez csatolt elévült váltókra nézve tett alperesi kifogást figyelembe venni nem lehetett.

A kereseti tőkekövetelésben és annak a kereset beadásától folyó 6% kamatában elmarasztalt elsőrendű alperes azonban — az elsőbíróság ítéletének e részben megváltoztatása mellett — a kereseti tőkének a kereset megindítását megelőző időről felszámított késedelmi kamatában is elmarasztalendő volt, mert arra nézve felperes külön kifogást nem tett, de különben is a kereskedő jogosítva van lejárt követelése után a lejárat napjától kamatot követelni. Másodrendű alperes irányában az elsőbíróság ítéletének e részben is megváltoztatása mellett, felperes keresetével azért utasított el, mert nevezett alperest azon jogalapon perelte be, hogy a kereseti árukat elsőrendű alperessel közösen vásárolta, e körülményt azonban alperes tagadásával szemben hivatkozott tanuval nem bizonyította, a kinált főeskü pedig nem alkalmazható, mivel tekintettel a felperes által hivatkozott tanu G. Ignác vallomására, mely szerint a kérdéses favásárlási ügylet egyedül elsőrendű alperessel kötött meg, és felperes által is beismert azon körülményre, hogy az egész 702 frtot tevő vételárról első alkalommal csak elsőrendű alperes adott váltóelfogadványt, a per adatai az eskü által bizonyítani célzott ténykörülmény ellenkezőjét támogatják; mert továbbá felperesnek a tárgyalás folyamán előterjesztett azon előadása, miszerint másodrendű alperes elsőrendű alperesnek 702 frtos váltóelfogadványát 4 darab 140 frt 40 kr. váltóelfogadvánnyal beváltván, a 702 forintos váltó kiadásával ellenértéket kapott, miután felperes nem a kérdéses váltók alapján és nem elsőrendű alperesért külön elvállalt fizetési kötelezettség alapján, hanem mint közös vásárló egyenes adóst kívánta másodrendű alperest is elmarasztalni, figyelembe vehető nem volt. (1884. október 16-án 2947. sz. a.)

A kir. Curia: A budapesti kir. ítélő tábla ítétele nem felebbezett részében érintetlenül, felebbezett részében pedig helybenhagyatik.

Indokok: Mert a per során begyőzött, hogy a kereseti váltók szállított faárúk vételára fejében adtak felperesnek, habár váltójogilag elévültek is, az 1840. XV. tcz. 209. §-a értelmében, mint köztörvény szerinti követelési jogcímek érvényüket megtartották, miért is azok mint lejárt követelések után, tekintet nélkül a hitelező kereskedő vagy nem kereskedő voltára, a kitett és a vételár fizetésére nézve megállapítottak tekintendő lejárat napoktól, az 1875. XXXVII. tcz. vonatkozó intézkedésétől is eltekintve, a kama-

tok megítélendők voltak. (1885. február hó 6-án, 1885. évi 1095. váltósz.)

III. *A budapesti keresk. és váltótszék:* Ha felperes a főesküt leteszi arra, hogy alperes néhai S. Vilmos budapesti nagykereskedőtől 1860. évi márcz. hóban 347 forint 05 kr., 1860. évi június hóban 363 frt és 1860. augusztus hóban 360 frt 20 kr. értékű árukat hitelben vásárolt, s a kereseti A. B. C. a. váltókat ezen vásárlások fejében fogadta el s adta — alperes köteles a kereseti 1075 frt 25 kr. tőkeösszeget, ennek és pedig 347 forint 05 kr. után 1860. évi szeptember 16-tól, 363 frt után 1860. decz. 6-tól és 360 frt 20 kr. után 1861. február 28-tól számítandó 6% kamatot és 68 frt perköltséget 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett megfizetni felperesnek.

Indokok: Felperes keresetét arra alapítja, hogy alperes a felperestől 1860. évi márcz. hó, június és augusztus hónapokban 347 frt 05 kr.; 363 frt és 360 frt 20 kr., összesen tehát 1075 forint 25 kr. értékben árukat vásárolt, hogy ezen vásárolt áruk fejében alperes a kereseti váltókat fogadta el, s hogy ezeket ki nem fizette, alperes nem tagadja a kereseti váltókon levő aláírása valódiságát, s hogy ezek értékét nem fizette ki, csak azt veszi tagadásba, hogy felperestől a jelzett időben a váltókban kitett vagy bármi értékben árukat vásárolt, s hogy a kereseti váltókat áruk fejében fogadta el és adta volna át: ennél fogva egyéb bizonyítékok hiányában az alperes által visszakinált főesküt felperesnek odaitélni s a per eldöntését ezen főeskü le- vagy le nem tételétől kellett függővé tenni; mert a főeskü letételével a *ptrs 170. §-ához képest be fog bizonyíttatni az, hogy alperes felperestől a kereseti váltókban kitett összegekben árukat vásárolt, hogy tehát a kereseti elévült váltókra alapított követelés fennáll, melyet tehát alperes megfizetni köteles; ellenesetben a követelés fenállása nem bizonyíttatván, alperes fizetésére nem kötelezhető. Nem vétethetett figyelembe alperesnek azon érvelése, hogy a vásárolt áruk meg nem nevezettek, és így alperes alaposan nem védekezhettek, mert felperes keresetét arra alapítja, hogy alperes a kereseti váltók összegének megfelelő értékű árukat vásárolt, és ezek fejében adtak a kereseti váltók, s így a kérdés csak az: igaz-e, hogy alperes vásárolt ily értékben árukat s a kereseti váltók ezek fejében adtak, azt pedig a felperesnek ítelt főeskü döntendi el; az tehát, hogy a vásárolt áruk egyenkint meg nem jelöltek, a mennyiben ezek fejében váltók adtak, a védekezés tekintetében közömbös. Nem vétethetett továbbá figyelembe alperesnek azon védekezése, hogy a kereseti váltókon kibocsátóként S. József jelentkezvén, ez mondja azt, hogy a váltók értékét ő felperestől kapta meg s hogy e szerint azon kereseti állítás, hogy felperestől alperes árukat vásárolt s a kereseti váltók ezek értéke fejében adtak, magukkal a váltókkal megczáfoltatik, mert attól, hogy S. József kibocsátóként jelentkezik, a váltón nem következik az, hogy az értéket is ő kapta felperestől s a kereseti váltók nem az alperes által vásárolt áruk értéke fejében adtak. Nem vétethetett figyelembe alperesnek azon érvelése sem, hogy a kereseti váltók már a lejárat után töltetvén ki, követelésre alapul nem szolgálhatnak, mert a kereseti elévült váltók nem mint váltók, hanem csak annyiban jönnek tekintetbe, a mennyiben az azokra alapított követelés fenállása a *ptrs 170. §-ához képest bizonyíttatik* és így az, hogy a kereseti váltók már a lejárat után töltettek ki, a mennyiben a követelés fenállása a főeskü letételével bizonyíttatni fog különbséget nem tesz. Nem vétethetett figyelembe alperesnek azon érvelése sem, hogy felperes a kereseti elévült váltók alapján a vt. 90. §-a értelmében keresetét csak arra alapította volna, hogy alperes felperes kárával gazdagodott, s ily keresettel is csak azt követelhetné, mivel alperes a kereset beadása idejében gazdagodnék, alperes pedig ezen időben semmi vagyonnal nem bírt, nem gazdagodott, mert a vt. a már életbelépte előtt elévült kereseti váltókra alkalmazást nem nyerhet, mert még ha alkalmazást nyerhetne is, kétségtelen, hogy a mennyiben alperes az általa vásárolt s a kereseti váltókkal fedezett áruk értékét ki nem fizeti, ezek értékével gazdagodnék. A kamatok ellen csak válaszával, tehát elkésztetten tett kifogás figyelembe annál kevésbé vehető, mert a váltók után a kamatok a lejáratától számítandók.*

A kir. ítélő tábla az elsőbíróság ítéletét az abban felhozott indokok alapján helybenhagyja.

A magyar királyi Curia: Tekintve, hogy alperes az elleníratban az egész követelést, tehát tőkét és kamatot kifogásolta és tekintve, hogy felperes nem is állította, mintha a kereseti váltók lejáratukkor alperesnek fizetés végett bemutatattak vagy utóbb is valamikor alperes fizetésre felszólíttatott volna: mindkét alsóbb bírósági ítélet a kamatokra nézve megváltoztatik olyké, hogy ezek csakis 1884

szepember 7-től, mint a kereset beadása napjától számítandók, egyebekben pedig a kir. ítélő tábla ítélete a felhozott indokokból helybenhagyatik. (1887 okt. 26. 709/84. sz.)

Irodalom: Thöl: *Wechselr.* 4. kiad. 380. s köv. II. Hartmann: *Wechselr.* 502. s köv. II. Plósz: *Váltójog* 290. s köv. II. Pfersche: *Der Wechselbereicherungsanspruch* (Grünhut Zeitschr. XI. köt. 273. sk. II.) Schauberg: *Ueber Novation durch Wechsel* stb. (Goldschmidt Zeitschr. f. Handelsr. XI. köt.) Dernburg: *Preuss. Privatr.* II. 282. §.

Helyes és helytelen oly kuszán vegyül a fenti ítéletekben, hogy bírálatuk nem egyszerű feladat. A kérdés mindhárom esetben látszólag csak a kamat megítélése körül forog. Igazában azonban ezen kérdés egy sor előkérdéssel függ össze, és a fenti ítéletek ép ez előkérdések világításában nyernek érdeket. Kezdjük elülről.

A «köztörvény utján perelt váltó» nagy szerepet játszik a gyakorlatban. De a leggyakoribb esetek nem mindig az elméletileg kifogástalanok a gyakorlatban és a «köztörvény utján perelt váltó» bizony elég bajos példa ez állításra. Oka e jelenségnek részben törvényeinkben van: mindenekelőtt a prts. fatális 170. §-ában mely a Plósz találó megjegyzése szerint «majdnem minden szavában el van hibázva» (Váltójog 102. l.); az elvi változtatásban, melyet az új váltótörvény 90. §-a a régi 1840: 15. tcz. 209. §-ával szemben behozott — mindkettőről még szólni fogunk. De a fogalomzavar, mely e téren érezhető, ezekben mentséget nem talál. Sem keresetben, sem ítéletben többnyire nem találunk határozott választ a kereset jogalapjának kérdésére: vajon *gazdagodás* címén, vagy a váltó alapjául fekvő *materialis ügylet* címén nyugszik-e a kereset, illetve az ítélet? E hiba kisebb, ha a keresetet, mint ha az ítéletet terheli. Mert a felperes jól teszi, ha keresetét az összes rendelkezésére álló tényekkel substantiálja, ha egyik jogalappal nem boldogul, ott van keresetében in eventum a másik jogalap is. Ő nem köteles egy jogalapra szorítkozni és ha többféle tényből véli egyazon igényt származtatni, okosan teszi, ha az összes tényeket felveszi keresetébe — do tibi factum, da mihi jus. De az ítéletnek meg kell neveznie a maga jogalapját; neki meg kell mondania, mi tények alapján marasztalja el az alperest, mi tények alapján utasítja el a felperest; és ha egy «köztörvény utján perelt váltó» tárgyában marasztal, a correct ítéletnek nem szabad homályban hagynia az alapkérdést, vajon a marasztalás gazdagodás alapján, vagy a materialis alapügylet alapján, vagy mindkettő alapján történt-e?

Hogy a fenti ítéletek a jogalapot határozottan meg nem nevezik: első hibájuk. Gazdagodás, szerződés, váltóigéret tarkán tűnik-mulik bennök, a nélkül, hogy az ember tudná, melyik hát igazában a jogalap, a melyen az alperes marasztalása nyugszik? Az első esetben alperesnek megítéltetik a főeskü, hogy az A. a. 315 frtos váltóra *értéket nem kapott* — ez gazdagodási alap «és hogy ezen összeget felperesnek *sohasem ígérte*» — ez szerződési alap. A második esetben a kir. tábla határozottan kimondja, hogy a kereseti követetés nem az elévült váltón nyugszik, hanem *vételárkövetelés* — tehát a jogalap az alapszerződés, de azért a kamatokat a *váltó lejártától* számítja (holott világos, hogy az alapkövetelés lejáratára nem szükségképpen azonos a váltókövetelés lejáratával) — és ezzel ismét a váltó, esetleg (mint látni fogjuk) a gazdagodás jogalapjára áll. Legérdekesebb a harmadik eset. A felsőbírószálig indokaiból helybenhagyott elsőbírószáligi ítélet nem kevesebb, mint *négy jogalap* között ingadozik. «Felperes — ugymond eleinte — keresetét arra alapítja, hogy alperes tőle 1860. évi márczius, január és augusztus hónapokban 1075 frt 25 kr. értékben árukat vásárolt és hogy ezeket ki nem fizette» — ha csak eddig volna, az alapszerződés jogalapjával volna dolgunk. De az ítélet szerint a kereset jogalapjához tartozik az is: «hogy alperes a vásárolt áruk fejében a kereseti váltókat fogadta el» — ezzel a jogalap a gazdagodásra csuszik és ez alapra vág több későbbi

tétel is: «a kérdés csak az, igaz-e, hogy alperes vásárolt ily értékben árukat és a kereseti váltók ezek fejében adottak. . . az tehát, hogy a vásárolt áruk egyenkint meg nem jelöltettek a *mennyiben ezek fejében váltók adottak*, közömbös» és «kétségtelen, hogy a mennyiben alperes az általa vásárolt s a kereseti váltókkal fedezett áruk értékét ki nem fizeti, *ezek értékével gazdagodnék*». A kamatokat a váltó lejártától számítja «mert váltók után a kamatok a lejáratától számítandók» — ime itt ismét maga a váltó a jogalap. Végül pedig ott van ez ítéletben még egy negyedik jogalap, vagy minek mondjam: a prts. 170. §-a szerint bizonyítandó «fenállás» jogalapja — valami monstrum sui generis, melyre még reátérünk —: «mert a kereseti elévült váltók *nem mint váltók*, hanem csak annyiban jönnek tekintetbe, a mennyiben az azokra alapított követelés *fenállása* a prts. 170. §-ához képest bizonyítatik».

Valljuk meg: mindebben nincs meg a jogi praecisio, sem a gondolatban, sem a kifejezésben. Ezek az ítéletek, mintha szándékosan kerülnék az alkalmat, hogy megneveznék a jogalapot, melyen állanak. Tényeket, melyek csakis a szerződési alap bizonyítására alkalmasak, felhoznak indokul a gazdasági alap igazolására és viszont; eskübe összefoglalnak tényeket, melyek közül mindegyik más-más jogalap substantiálását jelenti. Kereken kimondva: a mennyire az idevágó hazai judicaturát átnézegettem, *nem találtam egyetlenegy igazi váltógazdagodási ítéletet sem*. A nagy elvi különbség, mely a régi váltótörvény és az új váltótörvény között az elévült váltó tekintetében fenáll: hogy amaz az alapszerződésre, emez pedig első sorban a váltói gazdagodásra utal (v. ö. 1840: XV. tcz. 209. §. és 1876: XXVII. tcz. 90. §.), még nem jutott gyakorlatunknak tudatára. A «gazdagodás» szó előfordul ugyan perben is, ítéletben is, mint a fentiek is mutatják; de a «gazdagodás» *fogalma* gyakorlatunknak egy s ugyanaz az «alapszerződés nem teljesítésének» fogalmával. A ki árut vesz és a vételár fejében váltót ad, az, ha a váltót ki nem fizeti, a vételárral gazdagodott — így tartja ezt a mi praxisunk, s ezért neki mindegy, akár vételár címén perel a felperes, akár gazdagodás címén: ez neki csak kétféle név egyazon dologra. És mi szerepet játszik az ilyen perben a váltó? A váltó majd mint subsidiarius jogalap («váltók után a kamatok a lejáratától számítandók»), majd mint az alapkövetelés bizonyítása szerepel. Csakhogy furcsa egy bizonyíték! Míg ugyanis, ha a váltó nem csatoltatnék, csak az alapkövetelés *keletkezését* kellene bizonyítani, addig, mihielyt a váltó is a tényalapba félévetetik, a prts. 170. §-a szerint a keletkezésén felül még a fenállás is bizonyítandó — legalább a fenti harmadik ítélet, úgy látszik, így fogja fel a dolgot.

Mindez hamis. A szerződési keresetnek meg a gazdasági keresetnek tényalapja is, petituma is más-más. Amaz az alapul fekvő *szerződés teljesítésére*, emez a váltóelévülés (illetve késvesztés) folytán beállott *gazdagodás kiadására* irányul. Ez utóbbi lehet kisebb is, nagyobb is, mint a szerződési igény. A szerződési igény keletkezésének, fenállásának megszűnésének feltételei mások, mint a gazdagodási igényéi. E kettő sokszor kölcsönösen behat egymásra, úgy hogy a ki a gazdagodási igényt el akarja bírálni, sokszor kénytelen átpillantani a szerződési igényre is: de ez összefüggés nem mindenkor és a hol fen is forog, az összefüggés még nem azonos. A mi pedig a váltó perbeli szerepét illeti, a váltó a gazdagodási perben a *jogalap egy része*: ennyiben a gazdagodási kereset valóságos váltókereset, ha mindjárt perrendtartásunk nem is terjeszti ki reá a váltóeljárást. A szerződési perben a váltó, ha a lényeges kellékekre szorítkozik: semmi, ha egyéb tartalma is van, *lehet* bizonyító okirat. De igenis fontos *kifogásos* szerepe juthat a váltónak a szerződési perben: a váltó adása t. i., a mennyiben vele a szerződési igény *kielégítetett* (novatio, datio in solutum alakjában), mint jog-

megszüntető tény szerepelhet. Ez esetben a felperes egyáltalában nem mehet vissza az alapszerződésre, hanem számára csakis a gazdagodási igény marad fen.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
ügyvéd, egyetemi m.-tanár.

(Bef. köv.)

A vaspálya felelősségéről szóló 1874 : XVIII. tczikk viszonya a vasuti alkalmazottak nyugdíjához.¹

A beszámításnak szükségképeni alapfeltételeit figyelemmel az általános jogelvekre is, nézetem szerint a következőképek:

a) egyfelől, hogy azon intézetnek vagy alapnak, mely a fizetésre köteleztetik, a baleset² elleni biztosítás eszméjén kell alapulnia, akár határozott biztosítási szerződés, akár alapszabályok v. valamely szabályzat folytán, vagyis a baleset által okozott anyagi hátrányok elhárítására kikötött összeg csakis a befizetett járulékok, díjak ellenértékeül jelentkezik; és

b) másfelől, hogy a biztosítási járulékok, díjak legalább részben a vaspálya-vállalat által fizettetnek, s illetőleg a biztosítás a vaspályának bármely formában történő közreműködésével (cooperatio) keletkezik és áll fen.

Ha e két alapfeltétel *együttesen* fenforog, úgy a beszámításnak hely adandó, és pedig nézetem szerint, annyiban, a mennyiben a vaspálya a biztosításnál közreműködik, mert ezen arányban a megsérült kétszeres kártérítésben részesülne, ezen arányban a vaspálya kárára gazdagodnék, és mert a biztosítási összegnek a vaspálya közreműködését meghaladó része a megsérült alkalmazottnak, illetőleg a kedvezményezettnek saját erejével szerzett vagyonát képezi, a melyre az ő igénye a baleseti törvényen (1874. évi XVIII. tcz.) alapuló kártérítési igényétől teljesen függetlenül áll fen.

A német birodalmi 1871. évi törvény azon intézkedése, mely szerint a biztosító alap vagy pénztár által fizetett összeg *egészben* betudatik a kártérítésre kötelezett vaspálya javára, ha utóbbinak hozzájárulása az összes biztosítási díjaknak egy harmadánál nem kevesebb, nézetem szerint, ellenkezik az általános jogelvekkel, mert az irányadóul szolgáló gazdagodás elvénél fogva a biztosítási összeg csak oly arányban eshetik a vaspálya javára, mint a mily arányban az a biztosítási járulékokban participál. Ezen álláspontnak sem közgazdasági, sem socialpolitikai okok útjában nem állanak s határozottan megerősíti azt a törvény intentiója, a mely szerint a vaspálya kártérítési kötelezettsége semmiféle formában sem korlátozható,³ és nincs semmi ratiója annak,

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a mult heti számban.

² Megjegyzendő, hogy a biztosításnak nem kell épen a vaspálya üzeménél beálló balesetre vonatkoznia. És genügt vielmehr — mondja Genzmer —, wenn der Unfall bez. dessen Folgen in dem Schaden, gegen welchen die Versicherung genommen worden, thatsächlich enthalten ist, mag die Versicherung auch eine weitergehende sein, und auch noch andere Fälle, als jenen Schaden umfassen. I. m. 118. l.; v. ö. Eger: *Reichshaftpflicht-Gesetz* (1886) 456. l. — Továbbá a fenforgó kérdésre nézve a biztosításnak csak lényege jön tekintet alá, annak alakja azonban teljesen irrelevans. (*Entscheidungen* 13. k. 26. l.)

³ 1874 : XVIII. tcz. 3. §. — A német birodalmi 1871-i törv. 5. §-a: Die in den §§ 1 nnd 2 bezeichneten Unternehmer sind nicht befugt, die Anwendung der in den §§ 1—3 enthaltenen Bestimmungen zu ihrem Vortheil durch Verträge (mittels Reglement oder durch besondere Uebereinkunft) im Voraus auszuschliessen oder zu beschränken. Vertragsbestimmungen, welche dieser Vorschrift entgegenstehen, haben keine rechtliche Wirkung. — Hasonló értelemben rendelkezik az 1869. évi osztrák baleseti törv. 2. §-ának második alineája, valamint az 1875. évi svájci törv. 12. czikke. — És habár a baleseti törv. nem alapul is a delictum vagy quasi delictum elvein, mégis miután a delictum esete kizártnak nem tekinthető, a törvénynek említett tilalma a czélszerűségi okokon kívül jogilag azzal is indokolható, hogy: legem enim contractus dedit, excepto eo, quod Celsus putat, non valere, si convenerit, ne dolus praestetur; hoc enim bonae fidei iudicio contrarium est. L. 23, D. de R. J. 50. 17. V. ö. Busch: *Archiv f. Theorie und Praxis*, IV. 434. l.

hogy a mit az egyik kezünkkel adunk, azt a másikkal elvegyük.

Igaz, hogy eképen a vállalatnak közvetlenül pénzügyi érdeke nincs abban, hogy az alkalmazottak anyagi jóllétét előmozdító ily alapok létesítésében közreműködjék, de nem is szükséges, hogy azt ily alárendelt szempont vezérelje, és elégséges rugóul szolgálhat azon indirect előny, a melyet az által ér el, hogy alkalmazottjainak helyzete és jövője biztosítva levén, azok megbízhatósága is fokozódik. Ha ezen magasabb szempont nem indítja a vállalatot arra, hogy az alkalmazottjait, munkásait a koldusbottól megmentse, azok fillérei arra még kevésbbé fogják azt ösztönözni.

Ha a vaspálya még csak részben sem járul járul hozzá a biztosítási alaphoz,¹ vagy ha hozzájárul is, de a megsérült részére abból fizetett összeg szerződésbeli vagy szabályzat-szerű rendeltetésénél fogva nem a baleset által okozott kár megtérítéseül szolgál, s illetőleg a fizetés nem a díjak s járulékok ellenértéke fejében, hanem más czimen, pl. jutalom, osztalék vagy a szolgálatra való tekintettel bizonyos munkálatok czimén teljesítetik, az esetben beszámításnak helye nem lehet, mert a két irányu, t. i. a biztosítási és a törvényszerű kártérítési összeg egymással nem concurrál.

Hogy már most a kifejtett elveket a vasuti közegek nyugdíjára alkalmazhassuk és a nyugdíj beszámításának kérdésében állást foglalhassunk, mindenekelőtt a nyugdíj jogi természetét kell megállapítanunk.

A vasuti nyugdíj lényegileg a szolgálati szerződés kifejtése és annak alapján nem épen szolgálatképtelenség esetére, hanem hosszabb szolgálati időtartamra a nyugdíjszabályok korlátain belül biztosított, fizetést pótló illetmény.² Erre nézve a nyugdíjalap javára fizetéslevonás után szolgáltatott járulékok csak mellékes jelentőségűek, mert az irányadó eszme tulajdonképen az, hogy a hosszabb időn át folyton tartó szolgálati kötelek a szolgálattelvőnek jogot ad arra, hogy az állandó ellátást igényelhesse, úgy hogy a nyugdíj jogi alapjára nézve tulajdonképen a szolgálat ellenértékének tekintendő.

A szolgálatba való felvétel szükségképen maga után vonja — önként érthetőleg a nyugdíjszabályok korlátain belül — a nyugdíjintézeti tagságot, mert azok, a kik a megkívántató qualificációval bírnak, kötelesek a nyugdíjintézetbe belépni, és ezen kötelezettség alól semmiféle ürügy alatt sem mentetnek fel, mihez képest az alkalmazott és a nyugdíjalap közti viszony a vállalat és az alkalmazott közt a szolgálati szabályok alapján és értelmében keletkező jogviszonynak járuléka és kiegészítő alkateleme, mert az alkalmazottat nem tisztán fizetés, hanem «nyugdíjigénnyel egybekötött» fizetés illeti meg.

Ide járul továbbá még azon körülmény is, hogy a nyugdíjazás nem tétetik függővé valamely baleset bekövetkezésétől, és a szolgálatképtelenség megállapítása nélkül is beállhat, mert azon alkalmazott, ki az alapszabályokban meghatározott bizonyos életévét már meghaladta, bizonyos számú szolgálati évek feltétele mellett jogosítva van követelni, hogy állandó nyugalomba helyeztessék és alapszabályszerű illetményekkel nyugdíjaztassék, és a nyugdíjra vonatkozó jogviszonyt egyáltalán nem érintő véletlennek tulajdonítható csupán, hogy a nyugdíjigény oly baleset folytán válik realizálhatóvá, a mely a vaspályának a baleseti törvényen (obligatio ex lege) alapuló kártérítési kötelezettségét is maga után vonja. Ezen véletlen körülmény azonban csak külső

¹ Die allein durch eigene Beiträge erkaufte Versicherungssumme — mondja Jakobi — kann nicht unter den Gesichtspunkt der Bereicherung fallen (*Commentar*, II. kiadás, 30. l.). V. ö. Förster: *Theorie und Praxis*, II. k. 146. §. 403. l.

² Ezen nézet mellett szól az 1881 : LX. tcz. 60. §-a második alineájában foglalt rendelkezés is, hogy a fizetésre kieszközölt végrehajtás a végrehajtást szenvedőnek nyugdíjára is hatálylyal bír.

alkalmul szolgál a nyugdíjigény érvényesítésére, de nem képezi annak jogalapját.

De a vaspályavállalatnak a nyugdíjalaphoz való hozzájárulása sem önkéntes, hanem az a szerződést pótló statutumok rendelkezéseiben gyökerezik, úgy hogy az a fizetési illetmény különös nemének, és a nyugdíj ezen szempontból is az alkalmazott szolgálattételének ellenértéke, tehát annak önálló vagyonszáma gyanánt jelentkezik.

Ha már most a nyugdíjnak eképen definiált jogi természetét vesszük kiindulásul, úgy a fent kifejtett elvek alkalmazása mellett, miután a nyugdíj alapja- és céljánál fogva nem a baleset okozta károk megtérítésére van rendelve, és nem csupán a nyugdíjalap javára fizetett járulékok ellenértékéül szolgál, hanem a szolgálati szerződésből folyólag a huzamosb időn át szakadatlanul tartó szolgálatért járó ellátás jellegével bír, önkéntelenül azon eredményre kell jutnunk, hogy a vasuti alkalmazott részére a fenálló statutumok értelmében járó nyugdíj a vaspálya üzeménél beállott baleset folytán fizetendő kártérítésbe még csak részben sem számítható be, és pedig nemcsak az előadott jogi, hanem méltányossági okokból sem, mert azon vasuti segédmérnök, a ki a vaspálya üzeménél okozott testi sértés folytán munkaképtelenné válik, többé sohasem lesz mérnök- vagy főmérnök, úgy hogy a nyugdíj az előléptetés elvonásából eredő kár kiegyenlítéseül is szolgál,¹ és mert ha az alkalmazott a vaspálya által nyugdíjaztatik, még mindig hasznavehető tagja maradhat a társadalomnak más irányban, a mint azt a tapasztalat igazolja, de ha a baleset folytán nyomorékká lett, úgy önmagának és családjának is terhére válik.

A német baleseti törvénynek a beszámításról intézkedő 4. §-a tárgyalása alkalmával a nyugdíj jogi természetét nem határozták meg kellő gondnal, s innen van az, hogy a nyugdíj beszámításának kérdése úgy a német jogtudomány, mint a judicatura terén oly számos controversiákra szolgált okul.² És habár az elmélkedések és vizsgálódások eredménye még nem kész, mert a német judicatura a megjelölt kérdésben még mindig ingadozó, azért mégis mindinkább utat tör magának azon nézet, hogy a *sajátlagos* nyugdíj, mint a mely hivatalbeli (nyugdíjképes) fizetésnek kiegészítő része, beszámítás tárgyát nem képezi. Határozottan elismertetett az immár az állami hivatalnokok nyugdíjára nézve.³ S miután a vasuti nyugdíj nem a baleset következtében és nem a baleset által okozott károk kiegyenlítéseül adatik, hanem azt az alkalmazott a szolgálati kötelekben történt felvétel folytán saját szolgálata által szerzi meg, s így az, még ha a kártérítésre jogosult ily módon kedvezőbb helyzetbe jutna is, a gazdagodás fogalma alá vonható nem lévén, az állami nyugdíjjal egyenlő tekintet alá esik.

¹ A bíró az alkalmazottnak az előléptetésre és a tényleges szolgálatban élvezett *eshetőleges* egyéb javadalmaira vonatkozó vagyoni érdekét a baleset okozta kár megbecslésének keretében bele nem vonhatja, mert a törv. 2. §-a értelmében a kártérítés megítélésénél csak azon állapot szolgálhat irányadóul, melyben a megsérült a baleset idejében volt. Das zur Zeit des Unfalls von dem Verletzten bezogene Gehalt repräsentirt den oekonomischen Werth der Erwerbsfähigkeit des Verletzten zur Zeit des Unfalls (*Entscheidungen*, 22. k. 158. l.). — Für die Erlangung grösserer Vortheile — mondja Eger, i. m. 333. l. —, als der durch die bisherige Erwerbslage und Thätigkeit des Verletzten zur Zeit der Verletzung spricht die Vermuthung nicht, úgy hogy ha a megsérült a baleset előtti keresményénél nagyobb előnyökre tart igényt, ez irányban tüzetes bizonyítással tartozik, és nem elégséges a további előléptetésre pusztán csak általánosságban utalni, már pedig az előléptetés bekövetkezését perrendszerűen bizonyítani lehetetlen.

² V. ö. Eger i. m. 440. s. köv. l. — Förster: *Theorie und Praxis* II. k. 308. l. 141. §. 66. jegyzet.

³ Die Pension der Staats- und Communalbeamten — mondja Genzner, i. m. 117. l. — stellt sich als eine Gegenleistung für deren Dienstleistung dar, falls der Beamte als pensionsberechtigter angestellt ist. Ily értelemben nyilatkozik Eger i. m. 416. l., továbbá Endemann i. m. 135. l. Az állami nyugdíj természetére nézve v. ö. Schultze: *Preuss. Staatsrecht* I. k. 336. l.; Laband: *Staatsrecht des deutschen Reichs* I. k. 465. l.

De ha már figyelmen kívül maradtak a bíráló tárgyává tett ítéletben a beszámítás ellen általam felhozott jogi és méltányossági okok, úgy különösen tételes törvény hiányában legfőleg a vállalat hozzájárulása arányában lehetett volna a beszámításnak helyt adni, mert a követett eljárás mellett a megsérült kalauz a nyugdíjalap javára az ő fizetéséből levont összegek erejéig valóságos kárt szenvedett.

Végül téves a curiai ítélet a beszámítás módjára tekintetében is.

A nyugdíjalap ugyanis nem azonosítható a vállalattal, mivel előbbi a hivatalnokok és szolgák tehát az alkalmazottak nyugdíjintézetének tulajdona és önálló jogalany.

Ehez képest beszámítás esetében az alkalmazott nyugdíja fentartandó és a nyugdíjösszeggel (a jelen esetben évi 140 frttal) a vállalat terhére eső kártérítés, illetőleg a megítélt járadék redukálendő lett volna, mert különben a nyugdíj megszüntetése esetében a nyugdíjintézetet terhelő összeg is a vállalatra hárul át és előbbi minden jogos alap nélkül felmentetik kötelezettsége alól.

REINITZ JÓZSEF.

Különfélék.

— Dr. Baumgarten Izidor kir. alügyész urtól a következő sorokat vettük. Az irodalmi loyaltás követelményének vélünk eleget tenni, mikor a mult számunkban megindokolt észrevételeinkkel szemben, részünkről való minden commentár nélkül az ott megbeszélte könyv szerzőjének adjuk át a szót.

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Becses lapjának 16. számában a *«Lehre vom Versuch»* című, tehát német nyelven irt munkám megjelenése alkalmul szolgált egynehány megjegyzésekre, melyek által ki nem érdemelt dicséretben és meg nem érdemelt megrovásban részesülök, ez utóbbiban azon okból, mert magyar nyelven ugyanazon tárgyról 1885-ben megjelent munkámnak a magyar jog történeti fejlődésének ecsetelésére szánt részét le nem fordítottam és a *«Reichsgericht»* törvénykezésének ismertetése mellett a magy. kir. Curia judicaturájára nem reflektáltam. Ezen támadásokkal szemben az igen tisztelt szerkesztő ur loyaltása nem fog a védekezés jogától megfosztani, annál kevésbé, mert a pro domo való felszólalás kényes feladata által parancsolt tekinteteket szem előtt tartva, csak azon tények constataására fogok szorítkozni, melyek oly élesen kifogásolt mulasztásomnak okait kellő világításba helyezik és az ezen tényekből levont következtetésekből sem fogom azon határt túlhaladni, a meddig minden elfogulatlan olvasó helyeslése elkísérhet.

Nem fog ellemondásra találni abbéli véleményem, hogy senki sem lehet feszélyezve azon nyelv megválogatásában, melyen tudományos munkát közzétenni akar, s hogy különösen Magyarországon soha senkinek sem vették rossz néven, ha kutatásainak eredményeit idegen nyelven közli.

Ha tehát csak német nyelven irtam volna meg a kísérlet tanát, már csak ezen szempontból sem lennék megróható. Igaz, ily uton érdemeket nem lehet szerezni a magyar jogirodalom körül, de ezen mulasztás annál kevésbé tekinthető bűnnek, mert különben széles Magyarországon kevésnek kivételével bűnösnek kellene mondani a haza valamennyi polgárát.

A dolog azonban nem így áll. 1885-ben saját költségemen nyomattam ki azon pályamunkámat, melyben a magyar büntető törvénykönyv rendelkezéseit folytonos figyelemmel annak kül- és belföldi forrásaira, fejtegettem és állást foglaltam az összes e tárgyra vonatkozó hazai judicaturával szemben. Pártfogóim, barátaim s ismerőseim folytonos unszolására elhatároztam magamat most két éve ezen munka átültetésére a német irodalomba, oly feladatot vállalván el, mely hivatalos elfoglaltságban lévőre keszkesz sulylyal nehezedik. Hogy az átültetés nem lehetett egyszerű fordítás, világos. A németek ép oly kevésbé érdeklődnek a magyar büntető törvénykönyv német nyelven irt commentárja, mint a magyarok hazai nyelvű, de külföldi törvényre alapított tudományos munkálat iránt. Talán kétség tárgyát sem képezheti, hogy a büntetőjogi codificatio óta egy criminalistákon dolgozat ép oly kevésbé távozhatik a tételes törvény által nyújtott alaptól, mint ama judicatura, melynek felvilágosítása és utbaigazítása képezi nézetem szerint kizárólagos feladatát.

Kiindulási pontul vettem tehát a «Reichsstrafgesetzbuch»-ot és a Reichsgericht judicaturát, a munka történeti részében pedig a magyar kiadás fordítására szorítottam. Szerződésemben a könyv terjedelme 25 ivre volt limitálva. Azonban már a francia jog, mint a német és így tehát a magyar büntetőtörvényköny előzőjének ismertetésénél csakhamar meggyőződtem, hogy a fordítás az eredeti terjedelmét messze túl fogja szárnyalni, már azon okból is, mert időközben újabb anyagot is feldolgoztam és minthogy a magyar kiadás sürűbben van nyomtatva mint a német. Kérdést intéztem tehát a kiadóhoz, mennyivel haladhatnám felül a megállapított ivszámot. A felelet merev visszautasítás volt; Enke a szerződés felbontásával fenyegetett, ha a munka kinő a megállapított keretből.

Ily tényállás mellett el kellett határoznom magamat a magyar jogtörténeti részének, a munka azon szakának kihagyására, mely az 1878: V. tcz. geneticus előzője, de semmi szerves összefüggésben nem áll a «Reichsstrafgesetzbuch»-al. Igaza van a referens urnak, hogy evvel önmagamot károsítottam, de csakis önmagamot. A magyar jogirodalom nem vesztett semmit ezen mulasztásom által.

A fordítás egy szemernyivel sem gazdagította volna a nemzeti irodalom kincsét. Meg vagyok győződve, hogy a magyar jog egy művelője sem fogja fordítással beérni ott, hol az eredeti könnyebben hozzáférhető. De nem követtem el figyelmetlenséget író társaim irányában sem. Az egyedüli számba jöhető munka — Wlassics műve — kéziratom átküldése után jelent meg s így szorítkoznom kellett arra kiváló tudósunk egy a kísérlettel foglalkozó és a Büntető Jog Tára II. kötetének 242 s. köv. lapjain megjelent jeles értekezésének megemlézésére és idézésére.

Szememre lobbantják továbbá, hogy a Reichsgericht judicaturája mellett nem hivatkoztam hazai legfelsőbb törvényszékünk pár huzamos ítéleteire. De itt sem érzem magamat bűnösnek. Mint a «Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft» rendes magyarországi referense megragadok minden alkalmat a kir. Curia elvi jelentőségű határozatainak ismertetésére. De épen a kísérlet kérdésében nem birunk oly elvi jelentőségű és rendszeres judicaturával, mint például a halmazat terén. Egy-két helyes és több gyenge ítélet, ennyi az egész. De különben is a magy. kir. Curia csak nem szorul az én magasztalásomra, sem itthon sem külföldön. Egy bírói testület legszebb jutalmát nyeri a concret eset helyes elbírálásában és ezentul terjedő ambíciót — tudtommal — Magyarország legfelsőbb törvényszéke sem táplál. Ez volt a vád; ennyi a védekezésem.

Dr. BAUMGARTEN IZIDOR.

— Számos törvényszéknél állandó gyakorlat az, hogy a végtárgyalásoknál az ítélet kihirdetése után az elnök a felebbezés igénybe vétele iránt előbb a vádlottat s védőjét szólítja fel nyilatkozásra, s csak azután az ügyészt. Szembeötlő méltánytalanság az, mely ezen praxisban rejlik. E gyakorlatnak az a következtetése, hogy vádlott, illetőleg a védő nem tudván előre, hogy az ügyész fog-e felebbezni, azon esetre, ha megnyugszik, a büntetés felemelésének veszélyével áll szemben. Ismét, ha felebbez, ez által azt idézi elő, hogy az ügyész is felebbez. Méltányos dolog, hogy előbb az ügyész szövegezés fel. Igaz, hogy így a vádlott jó azon kedvező helyzetbe, hogy ő alkalmazhatja nyilatkozatát az ügyészhöz, de mindig inkább megengedhető az ilyen taktika az üldözött félnek, mint a közérdeket képviselő ügyésznek.

— Az öröklési jogról szóló törvényjavaslatnak a képviselőház igazságügyi bizottsága által megállapított szövegét a mellékletén közöljük.

— Süteő Rudolf curiai bírótól az Eggenberger-féle könyvkereskedésben legkésőbb f. é. szeptember hóban meg fog jelenni az új telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886: XXIX. tcz. és a rá vonatkozó rendeletek és utasítások magyarázata. Annál nagyobb örömmel lehet fogadni a tczikk commentálását épen Süteőtől, mert ő készítette a törvényt és a rendeleteket és ő végezte a végközlését is.

— A telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló törvény s az arra vonatkozó rendeletek és magyarázatok című munkájának második kötetére hirdet előfizetést Káplány Géza kir. táblai bíró. Ebben a törvény végrehajtása tárgyában eddig megjelent összes rendeletek, valamint a második kötetnek kinyomatásáig még megjelenendők egybegyűjtve lesznek. E második kötetnek előfizetési ára 1 frt 50 kr. (A bolti

ár több lesz.) Az új előfizetők pedig abban a kedvezményben részesülnek, hogy ők a munka első kötetét is — a míg a készlet tart — annak előfizetési árán, 1 frt 50 kron (a bolti ár 3 frt) szerezhetik meg; három forintnak beküldésével, tehát mind a két kötetnek birtokába juthatnak. Az előfizetési pénzek f. évi június 6-ig szerző lakására Budapest, (VIII. ker. főherceg Sándor-utca 36. sz. a.) küldendők.

— A bíróságok illetősége mezei rendőri ügyekben. V. József ellen a sárvári járásbírósnál mezei rendőri kihágás miatt panasz emeltetvén, a járásbíró az utat a fenyítő utról elutasította, mert mezei kártétel miatt emelt panasz elintézése, a kártétel szándékosságának megállapítása előtt, első sorban a kisebb polgári eljárás alá tartozik. A kir. tábla ezen végzést 1888 márczius 14-én megsemmisítette; tekintve, hogy az ingó s ingatlan vagyont szándékos rongálásának esetei, a BTK. szabványai szerint bírálandók el; tekintve, hogy az életbelépt. törv. 40. §-a szerint a járásbírók hatásköréhez mindazon kihágások utaltattak, melyek ugyanazon törv. 41. §-a szerint a közíg. hatóságok körébe utalva nincsenek; és tekintve, hogy az életbelépt. törv. 41. §-a sem a mezei rendőri kihágást, sem a tulajdon elleni vétség vagy kihágás eseteit a közíg. hatóságok hatáskörébe nem utalta, és hogy a szándékosság bűnvádi uton állapítandó meg.

— Ártatlanul elítéltek kártalanítására Németországban a napokban fordult elő az első eset. Egy gyújtogatásért 7 évi fegyházra ítélt házaló, ki büntetéséből már 3 évet ki is töltött, az, ki legelőször részesült az állam e jótékony kárpótlásában az igazságszolgáltatás tévedésének lehetőleg jóvátételére. Az az évi 300 márka jól fog esni a szegény ártatlanul szenvedettnek, kit a hosszú fogság munkaképtelenné is tett.

— Német judicatura. Neveknél vagy egyébnek bevésését a nyilvános sétatéren levő padokba a német bíróságok mint idegen dolog megrongálását (Sachbeschädigung) igen szigorú büntetéssel sújtják. — A kereskedelmi utazó, ki cégének hamis rendelkezéseket jelent be, s ez által annak kárt okoz, csalást követ el: ez elvet mondta ki egy felmerült eset alkalmából a napokban a berlini törvényszék, s a vádlottat 4 havi fegyházra ítélte. — Németország egyik városkájának rendőri bíróját egy vig társaság tagjait, mely «Gänsemarsch»-ban vonult végig az utcákon 6—6 márka pénzbüntetésre ítélte, «grober Unfug»-nak minősítve e tényt. A Schöffens-bíró, hova az eset vádlottak felebbezése folytán került, ezeket a vád alól felmentette. — Tudvalevőleg Charlottenburg városkájában összpontosul most a németek figyelme s részvéte. A napokban nagy kiabálás verte fel a lakosságot 11 órakor éjjel: «Allerneuestes» hangzott az utcákon a hírlapárulók szava. Természetesen mindenki rohant ki, a legújabb újságokat megvenni. Azonban a kíváncsiak ugyancsak csalódtak, mert a az délelőtti újságokat vétették meg velők. «Grober Unfug.»?

— Blücher herceg beperelte Berlin város tanácsát, mert Vilmos császár temetésekor az emelvények, melyeket háza előtt a város emeltetett, elvonták a kilátást, minek folytán ő ablakait — szomszédjai módjára — nem adhatta a szertartás tartamára bérbe. Az így előállott «lucrum cessans»-t a herceg 1625 márkára becsüli.

Előfizetési felhívások. Pap Kálmán m. kir. honvédszázados hadbíró előfizetést hirdet *A katonai büntető és fegyelmi fenyítőjog kézikönyve* cz. művére. Előfizetési ára 1 frt. — Dr. Lehmann Róbert kereskedelmi akadémiai tanár aláírására hív fel a következő munkára: *A magyar váltótörvény az ausztriai s a romániai váltótörvényekkel szövegeileg párhuzamitva, s a m. kir. Curiaának, valamint a bécsi császár kir. legfőbb semmitőlsejének az egyes §§-hoz rendezett döntvényeivel megvilágítva.* A mű ára 2 frt.

Irtások.

59.

A m. kir. Curia — Felperes ügyvéd perbeli munkája azért nem volt díjazandó, mert nemcsak a kereseti kérelem jogi megállapításához szükséges adatok kifejtése tekintetében nélkülözi a kellő szakszerűséget, hanem a telekkönyvi állás és az azzal kapcsolatos viszonyoknak ismerete tekintetében is oly tájékozatlanságot és felületességet árul el, mely az ügyvédnél megkívánt szakértelemmel s az ügyvéd azon kötelezettségével, hogy feladatának keresztülviteléhez szükséges adatokról a kereset megindítása előtt zerezzen kellő tájékozást, össze nem egyeztethető. (1888. febr. 15. 5899/87.)

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 2. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája

Törvényjavaslat az öröklési jogról.

— A képviselőház igazságügyi bizottságának szövegezése szerint. —

ELSŐ CZIM.

ÁLTALÁNOS HATÁROZATOK.

1. §. A meghalt személynek (az örökhagyónak) hagyatékát képezik vagyoni viszonyaira vonatkozó jogai és kötelezettségei, a mennyiben nem voltak személyéhez kötve.

A hagyatékot mint egészet az örökös öröklí. Több örökös (örökösársak) között a hagyaték mint egész, egyenlő vagy egyenlőtlen hányadokban (arányokban 201., 202. §.) oszlik meg.

A hagyaték mint egész, vagy annak hányada, hagyomány tárgya nem lehet (287. §.).

2. §. Az öröklés rendszerint az örökhagyó halálakor, holtta nyilvánítás esetében pedig azon a napon nyílik meg, a mely az örökhagyó elhunytának napjául megállapított.

3. §. Öröklési joggal rendszerint csak az bir, a ki az öröklés megnyíltakor életben van.

Az öröklés megnyíltakor már fogantatott méhmagzat, ha ntöbb élve születik: úgy tekintetik, mintha az öröklés megnyíltakor már élt volna.

4. §. Ha be nem bizonyítható, hogy több személy közül melyik halt meg előbb: azok úgy tekintendők, mintha egyidejűleg haltak volna meg.

5. §. Öröklési képességgel általában mindenki bir, a kinek szerzési képessége van.

Az öröklési képesség azon időpont szerint ítélendő meg, a melyben az öröklésre hivatottra nézve az öröklés megnyílt; az örökség megszerzéséhez azonban szükséges, hogy az örökös az örökség elfogadásáig öröklési képességgel bírjon.

6. §. Az öröklési jogból mint érdemetlen ki van zárva:

1. a ki az örökhagyó ellen gyilkosságot vagy szándékos emberölést követett el, vagy kísérlett meg, vagy az örökhagyót halál-esetre szóló rendelkezés tételére szándékosan képtelenné tette, avagy ezen cselekmények elkövetésénél mint bűnrészes közreműködött;

2. a ki testi erőszak, fenyegetés által előidézett alapos félelem (125. §.) avagy lényeges tévedésbe ejtés (126. §.) által az örökhagyót végintézkedés tételére, megváltoztatására vagy visszavonására bírta, avagy ezek valamelyikében megakadályozta;

3. a ki az örökhagyónak írásbeli végrendeletét vagy szóbeli végrendelezéséről kiállított okiratot, vagy az örökhagyó által kötött öröklési szerződést avagy végre a végrendelet visszavonását vagy az öröklési szerződés megszüntetését tartalmazó okiratot eltünteti, vagy egyébként az érvényesíthetés alul elvonja, meghamisítja, bizonyító erejétől szándékosan megfosztja, avagy ilyen cselekmények elkövetésénél közreműködik.

7. §. Az előbbi szakaszban foglalt érdemetlenségi esetek hivatalból figyelembe nem vétetnek; s ha az érdemetlenséget eredményező cselekmény elkövetője bebizonyítja, hogy cselekményeért az örökhagyó közjegyzői okiratba, vagy az írásbeli magán végrendelet alaki kellékeinek megfelelő magánokiratba foglalt nyilatkozat által kifejezetten megbocsátott: a cselekménynek az előző szakaszban foglalt hatálya megszűnik.

8. §. A ki öröklési képességgel nem bir, vagy az öröklésre érdemetlen, avagy az örökséget visszautasítja: az öröklésnél úgy tekintetik, mintha az öröklés megnyíltakor már nem élt volna.

9. §. Az öröklés a törvény rendelkezésén, végrendeleten, vagy öröklési szerződésen alapul.

Ezen különböző öröklés egymás mellett is megállhat.

MÁSODIK CZIM.

A TÖRVÉNYES ÖRÖKÖSÖDÉS.

ELSŐ FEJEZET.

Általános határozatok.

10. §. Ha érvényes végrendelet vagy öröklési szerződés nincsen, vagy hatályba nem lép: az egész hagyatékra nézve a törvényes örökösödés áll be.

Ha az örökhagyó hagyatékáról végrendelet, illetőleg öröklési szerződés által csak részben intézkedett, vagy ha ezen intézkedé-

sek csak részben lépnek hatályba: a hagyatékban fenmaradt része a törvényes örökösödésnek képezi tárgyát (387. §.).

Mennyiben van feltételes vagy időponthoz kötött örökös vagy nevezés, avagy az örökhagyó halálakor még nem élő örökösnek nevezése esetében törvényes örökösödésnek helye: a 167., 168., 185., 186. és 220. §-ban határoztatik meg.

11. §. Ha részben törvényes, részben végrendeleti vagy szerződési örökösödésnek van helye: a végrendeleti vagy szerződési örökös, ha egyszersmind törvényes örökös is, a törvényes örökösödési hányad is megilleti; kivéve a rendelkezés tartalmából az örökhagyónak ellenkező szándéka következtethető (362. §.).

12. §. Törvényes örökösödési jog illeti az örökhagyó rokonnait (15—32. §.) és házastársát (33—39. §.).

Azt, a ki az örökhagyóval két vagy több elágazáson áll rokonsági kapcsolatban, valamint az is, a ki mint rokon és mint házastárs bir törvényes örökösödési joggal, a törvényben megállapított örökösödési hányadok mindegyike megilleti.

A 30. és 31. §. eseteiben azonban a két vagy több elágazáson való rokonsági kapcsolatnak az örökösödési hányadra befolyása nincsen.

13. §. Az, a kit az örökhagyó jogszerűen kitagadott (83. §.) a törvényes örökösödésnél úgy tekintik, mintha az öröklés megnyíltakor már nem élt volna.

14. §. A nemi különbség továbbá a vagyon származása, és — a 34. §. esetének kivételével — a vagyon minősége a törvényes örökösödésre befolyással nincsen.

MÁSODIK FEJEZET.

A rokonok törvényes örökösödése.

I. A rokonok törvényes örökösödési kapcsolata.

15. §. A törvényes születések által egybekötött rokonság törvényes örökösödési kapcsolatot állapít meg.

Az utólagos házasság által való törvényesítés a törvényes születéssel egyenlő hatálylyal bir.

16. §. A törvényes örökösödési kapcsolat szempontjából a a törvényes születés hatályával bir

a) a vélt házasságból való születés (17. §.);

b) a házasságon kívül való születés az anyai oldalon való törvényes örökösödési kapcsolat tekintetében.

17. §. Az atya, vélt házasságból született gyermeke és e gyermekek leszármazói (15., 16. §.) után csak azon feltétel alatt bir törvényes örökösödési joggal: ha a vélt házasság megkötésekor jóhiszemben volt.

18. §. A királyi leirat által való törvényesítés örökösödési kapcsolatot hoz létre

a) egyfelől az atya és annak leszármazói (15. 16. §.), másfelől a törvényesített gyermek s annak leszármazói (15., 16. §.) között;

b) ugyanazon atyának királyi leirat által törvényesített több gyermeke között, valamint az ily gyermekek leszármazói (15., 16. §.) között;

c.) egyfelől a törvényesítésbe beleegyező atyai oldalon való rokon és annak leszármazói (15., 16. §.), másfelől a törvényesített gyermek és annak leszármazói (15., 16. §.) között.

A királyi leirat által törvényesített gyermek és annak az anyai oldalon való rokona közötti törvényes örökösödési kapcsolatra a 16. §. b.) pontja alkalmazandó.

19. §. Az örökbefogadás az örökbefogadott gyermek s annak leszármazói (15., 16. §.) javára, szemben az örökbefogadóval törvényes örökösödési kapcsolatot hoz létre.

Az örökbefogadás az örökbefogadott, valamint ennek leszármazói (15., 16. §.) és vérrokonaik között törvényes örökösödési kapcsolat és jogosultság tekintetében változást nem szül.

Az örökbefogadó, az örökbefogadott és ennek leszármazói (15., 16. §.) után törvényes örökösödési joggal csak akkor bir, ha az örökbefogadottnak és leszármazóinak sem öröklési joggal bíró rokona, sem házastársa nincsen.

II. A rokonok törvényes örökösödésének rendéről.

20. §. Az örökösödés első sorban az örökhagyótól leszármazó rokonokat illeti.

Ha csak egy gyermek van, ez kapja az egész örökséget. Ha több gyermek van: ezek egyenlő részekben örökösödnek.

21. §. Az örökgyógyó unokái akkor örökösödnek: ha a rokoni kapcsolatba közbeeső szülőjök (törzselőd) meghalt (8., 13. §.).

Azon esetben, ha unokák gyermekekkel együtt, vagy különböző gyermektől származó unokák örökösödnek: törzs szerinti örökösülésnek van helye. Az ugyanazon gyermektől származó unokáknak együtt egy gyermekrészt mint törzsszótályrész jut.

Az ugyanazon gyermektől származó unokákat a törzsszótályrész és, ha más leszármazó nem örökösödik, az egész örökség egyenlő részekben illeti.

22. §. Az unokák örökösödése esetére a 21. §-ban megállapított szabályok a távolabbi leszármazók örökösödése esetében megfelelően alkalmazandók.

23. §. Ha az örökgyógyó leszármazó örökösei nincsenek (8., 13. §.): az örökség az örökgyógyó atyjára (17. §.) és anyjára, illetőleg az örökgyógyó az atyától és az anyától leszármazó oldalrokonaira száll.

24. §. A 23. §. esetében az örökség felerésze első sorban az atyát, másik felerésze pedig első sorban az anyát illeti.

Ha az atya meghalt (8., 13. §.): az örökségnek fele a tőle leszármazó rokonokra, az örökgyógyó ugyanazon atyától származott testvéreire és ezen testvérek leszármazóira száll.

Ha pedig az anya halt meg (8., 13. §.): az örökségnek öt illetendett fele a tőle leszármazó rokonokat, az örökgyógyó ugyanazon anyától származó testvéreit és ezen testvérek leszármazóit illeti.

Az örökgyógyó testvéreinek és ezen testvérek leszármazóinak örökösödésére a 21., 22. §. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

25. §. Ha az atya nem él, s tőle leszármazó rokon sincsen (8., 13. §.): az egész örökség az anyát, illetőleg a tőle leszármazó rokonokat illeti.

Ha pedig az anya nem él s tőle leszármazó rokon sincsen (8., 13. §.): az egész örökség az atyát, illetőleg a tőle leszármazó rokonokat illeti.

26. §. Ha az örökgyógyó atyja is, anyja is leszármazó nélkül halt meg (8., 13. §.): az örökség az örökgyógyó nagyszülőire és az örökgyógyó ezekről leszármazó oldalrokonaira száll.

Ezen esetben az örökségnek egyik fele az örökgyógyó atyai nagyszülőit és illetve ezek leszármazóit, másik fele pedig az örökgyógyó anyai nagyszülőit és illetve ezek leszármazóit illeti.

27. §. Ha a nagyszülők úgy az atyai, mind az anyai ágon mindketten élnek, vagy tőlük leszármazó rokonok vannak: az örökségnek illető fele része két részre osztván, ennek egyik felében az egyik nagyszülő s illetve annak leszármazói, másik felében pedig a másik nagyszülő, illetve annak leszármazói örökösödnek.

A nagyszülők leszármazóinak örökösödésére nézve a 21., 22. és 24. §. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

28. §. Ha valamelyik ágon a nagyszülők egyike már nem él (8., 13. §.), s tőle leszármazó rokont sem hagyott hátra: ezen ágnak egész öröksége az ezen ágon életben levő másik nagyszülőre, illetve ennek leszármazóira száll.

29. §. Ha az atyai ágon mindkét nagyszülő meghalt, és az örökgyógyó oly oldalrokonra sem maradt, ki az atyai nagyszülők valamelyikétől származott le (8., 13. §.): az egész örökség az anyai nagyszülőket, illetőleg ezeknek leszármazóit illeti.

Ha pedig az anyai ágon mindkét nagyszülő meghalt s az örökgyógyó oly oldalrokonra sem maradt, ki az anyai nagyszülők valamelyikétől származott le (8., 13. §.): az egész örökség az atyai nagyszülőket, illetőleg ezeknek leszármazóit illeti.

Az örökösödés rendére a 21., 22., 24., 27. és 28. §. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

30. §. Ha nagyszülők, vagy ezekről leszármazó rokonok sem az atyai, sem az anyai ágon nincsenek (8., 13. §.), a távolabbi felmenők örökösödnek (37. §. 41. §. c.). Ezek között a rokonsági elágazásra való tekintet nélkül, az iz szerint közelebbi felmenő rokon a távolabbat megelőzi, és ha egyenlő iztávolságban több felmenő van: ezeket az örökség egyenlő részekben illeti.

31. §. Ha az előbbi szakaszban említett felmenő örökösök nincsenek (8., 13. §.):

a) az örökgyógyó a szépszlőktől leszármazó oldalrokonaira és ha ilyen rokon nincsen (8., 13. §.)

b) az örökgyógyó a szépszlők szülőitől: a dédektől leszármazó oldalági rokonaira száll az örökség (37., 41. §. c.)

A törvényes örökösök ezen két csoportozatának mindenikében a rokonsági elágazásra való tekintet nélkül az, a ki a közös törzselődhöz közelebb izben áll rokonságban, a távolabbat megelőzi; és ha a közös törzselődhöz egyenlő iztávolságban több oldalrokon van: ezeket az örökség egyenlő részekben illeti.

32. §. Az örökgyógyó azon oldalrokonai, a kik a dédeknél távolabb álló felmenőktől származnak le, törvényes örökösödési joggal nem birnak.

HARMADIK FEJEZET.

A házastársak törvényes örökösödése.

33. §. Ha az örökgyógyó örökösödési joggal biró leszármazója van (20—22. §.)

a) az életben maradt férjet holtiglani haszonélvezetül az örökségnek egynegyed része

b) életben maradt nejét özvegyiségének időtartamára haszonélvezetül az örökség fele újabb férjhezmeneteltől haláláig pedig szintén haszonélvezetül az örökségnek egynegyedrésze illeti.

Azon házastárs, a kinek a házasság alatt szerzett vagyonhoz közszerzői joga van, haszonélvezetül csupán az egész közszerményi vagyonon felül levő hagyatéki vagyonnak megfelelő hányadát kapja.

34. §. Ha az örökösök mindnyájan, vagy azok közül egy vagy többen az életben maradt házastársnak mostoha gyermekei, vagy ilyennek leszármazói, úgy szintén ha az életben maradt házastárs újabb házasságra lép: úgy az életben maradt házastárs, mint az örökösök követelhetik a haszonélvezet helyett ennek pénzbeli járadékra változtatását akkép, hogy ezen megváltási járadék a haszonélvezet tárgyát képező vagyon hányad értéke évi öt százaléknak feleljen meg. Az örökösök indítványára a megváltásnak csak akkor van helye, ha ezt az örökösök közös egyetértéssel kívánják.

Ha akár a házastárs, akár az örökösök a járadék által való megváltást választották, e választástól a haszonélvezet megszűnéseig többé vissza nem léphetnek.

Az életjáradék évnegyedenkénti előleges részletekben fizetendő és biztosítandó.

35. §. Az életben maradt házastárs örökrészül kapja:

a) az örökség felét, ha vele együtt az örökgyógyó szülői vagy ezekről leszármazó rokonok örökösödnek;

b) az örökség kétharmadrészét, ha vele együtt az örökgyógyó nagyszülői vagy ezekről leszármazó rokonok avagy az örökgyógyónak további felmenői (30. §.) örökösödnek.

A házi eszközök, a házi és lakfelszerelés (304. §.) a jelen szakasz esetében az örökrészbe be nem számítható előhagyományként kizárólag az életben maradt házastársat illetik.

36. §. A 35. §. eseteiben az örökgyógyó rokonait a jelen czím II. fejezete rendelkezéseinek alkalmazása mellett az örökségnek csak az a része illeti, a mely a házastárs örökrészén felül marad.

37. §. Ha a 33., 35. és 36. §-ban említett örökösök nincsenek (8., 13. §.), a tulélő házastárs mint egyedüli örökös örökösödik.

38. §. A házastársat törvényes öröklési jog nem illeti: ha a házasság érvénytelensége vagy a házasság felek között, avagy egyikükre nézve a házassági kötelék feloldása mellett való végelvasztás avagy ágytól és asztaltól mindenkorra való elvasztás birói határozattal kimondatott.

Az életben maradt házastársat örökösödési jog azon esetben sem illeti, ha az elhalt házastárs a házasság érvénytelenítése iránt avagy házasságtörés, hűtlen elhagyás, vagy élet ellen törés alapján a végelvasztás iránt a keresetet megindította, és vagy ezt, vagy az ennek megindítására szóló különös meghatalmazást szabályszerűen hitelesített aláírásával, illetőleg kézjegyével látta el, vagy pedig a megindított kereset folytán a bíróság előtt való békeltetés sikertelenül kíséreltetett meg. Ezen következmény azonban csak akkor áll be: ha az életben maradt házastárs ellenében a házasság érvénytelenségét eredményező tény, avagy a házasságtörés, hűtlen elhagyás vagy élet ellen törés az örökösödési jog tárgyában lefolytatott per során bebizonyíttatik.

39. §. Érvénytelen házasság esetében, habár a 38. §. esetei-

nek egyike sem forog fen, a tulélő házastársat örökösödési jog csak akkor illeti: ha ő a vélt házasság megkötésekor annak érvényessége iránt jóhiszemben volt, érvényes házasságból örökösödésre hivatott házastárs pedig nem maradt.

NEGYPEDIK FEJEZET.

A házasságon kívül született gyermekeknek s ezek leszármazóinak kivételes örökösödése.

40. §. A házasságon kívül született gyermeket atyja hagyatékában törvényes örökösödési jog illeti: ha az örökhatyó után örökösödésre hivatott leszármazó, vagy szülő, avagy házastárs nem maradt, s egyszersmind az atyaság az atyának közjegyzői okiratba vagy az írásbeli magánvégrendeletek alaki kellekeivel ellátott magánokiratba foglalt elismerésével van igazolva. Ezen elismerés visszavonása hatálylyal nem bir.

41. §. Az előző szakasz esetében a házasságon kívül született gyermekre, mint örököse szál:

a) az atyai örökségnek fele, ha az örökhatyó szülőitől leszármazó rokonok örökösödnek,

b) az örökségnek kétharmada, ha az örökhatyónak nagyszülői, vagy ezektől leszármazó rokonai örökösödnek,

c) az egész örökség, ha az örökhatyónak a nagyszülői törzshöz tartozó örököse sincsen (8., 13. §.).

42. §. Az előző szakasz a) és b) pontjának eseteiben az örökhatyó szülőinek leszármazóit, illetőleg nagyszülőit, vagy ezeknek leszármazóit a jelen cím II. fejezete rendelkezéseinek alkalmazása mellett az örökségnek csak az a része illeti, a mely a házasságon kívül született gyermek örökrészén felül marad.

43. §. A házasságon kívül született és atyjuk által elismert több gyermeket a 41. §. a) és b) pontjában megállapított hányad, illetőleg a 41. §. c) pontja esetében az egész örökség egyenlő részekben illeti.

44. §. Ha a házasságon kívül született elismert gyermek előbb hal meg (8., 13. §.) mint atyja: azon osztályrészben, a mely neki jutott volna leszármazói (15., 16. §.) örökösödnek.

45. §. A házasságon kívül született gyermekek az atyai rokonok hagyatékában — az atya és az atyai rokonok pedig a házasságon kívül született gyermek hagyatékában nem örökösödnek.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A törvényes örökösödési részbe való betudás.

46. §. Törvényes örökösödés esetében az örökhatyó gyermekeinek (15., 16., 18., 19., 41. §.) osztályrészébe betudás tárgyát képezi az, a mit a gyermek az örökhatyótól ennek életében kiházásitául, vagy hozományul, önálló háztartás berendezésére, üzlet vagy életpálya alapítására, vagy folytatására, vagy hivatali állás elfoglalására kapott, és a mit az örökhatyó gyermeke adóságainak kifizetésére fordított.

47. §. Másnemű adományok betudás tárgyául csak akkor szolgálnak, ha azokat az örökhatyó gyermeke a betudási kötelezettségnek okiratban való elismerése mellett kapta.

48. §. Azok irányában, a kik örökbefogadás, törvényesítés vagy elismerés (41. §.) következtében nyertek törvényes örökösödési jogot, a 46. és 47. §. rendelkezése alá eső adományok akkor is betudás tárgyát képezik, ha az adományokat az örökbefogadás, törvényesítés vagy elismerés előtt kapták.

49. §. Távolabbi leszármazók irányában a 46. és 47. §. rendelkezéseinek megfelelő adományok betudás tárgyát akkor képezik, ha ezen adományokat az örökhatyó a törzselőd elhalálozása (8., 13. §.) után adta. A korábbi, habár a 46. §-ban felsorolt adományok csak akkor képezik betudás tárgyát, ha azokat az örökhatyó leszármazója a betudási kötelezettségnek okiratban való elismerése mellett kapta.

50. §. A távolabbi leszármazóknak örökrészébe betudandó az is, a mit az örökhatyótól a törzselőd kapott s az örökrészébe örökösödése esetében betudandó lett volna; ugy szinte, a mit a törzselőd a leszármazóira ki nem ható örökség lemondás (62. §.) fejében kapott. Ezen betudásnak helye van akár örökösödött a távolabbi leszármazó törzselöde után, akár nem.

51. §. A 46—50. §-ban felsorolt adományok betudásának nincsen helye: ha ez örökhatyó közokiratba, vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba rendelte el, hogy azok be ne tudásanak; vagy ha a 47. és 49. §. eseteiben az örökhatyó azon okiratot, mely a betudási kötelezettség elismerését tartalmazta, az örökhatyó illető leszármazó örökösének visszaadta vagy megsemmisítette.

52. §. A betudás akként történik, hogy az előre kapott összeg és az előre kapott tárgynak értéke a hagyatékhöz hozzászámittatik, és a megfelelő összeg vagy érték a betudás eltürésére kötelezett örökös osztályrészébe beszámittatik.

Ha az örökös osztályrésze kevesebb, mint az őt terhelő betudási összeg vagy érték: a többletet a hagyatéknak megtéríteni akkor sem köteles, ha az örökséget elfogadta (110. §.).

53. §. Ha az örökhatyó gyermekeinek valamelyike többet kapott előre, mint a betudással kiszámított örökrésze tenne: a többi örökösök között az osztálymegállapítás oly módon történik, hogy se az a gyermek a ki többet kapott az örökösökhöz nem számittatik, se pedig az általa kapott betudandó adomány a hagyatékhöz hozzá nem számittatik. Ezen szabály áll akkor is, ha az örökhatyónak valamelyik gyermeke, a kinek leszármazója nincsen, az örökséget visszautasítja, akár többet akár kevesebbet kapott előre, mint örökrésze tenne.

54. §. Ha a leszármazók között törzs szerinti örökösödésnek van helye: (21. §.) a törzsszótályrészek megállapításánál a hagyatékhöz számítandók és a törzsszótályrészbe betudandók azon adományok is, a melyek az illető törzs körébe tartozó olyan távolabbi leszármazó terhére esnek, a ki meghalt, az örökséget visszautasította, vagy egyéb ok miatt nem örökösödik.

Ha a távolabbi leszármazók valamelyikét terhelő adomány többet tesz mint örökrésze: az adomány a törzs terhére csak az illető leszármazónak a betudási alapon kiszámított örökrésze erejéig tudandó be.

Az ugyanazon törzshöz tartozó leszármazók között, ha közülök egy vagy többen külön betudandó értéket kaptak, a törzsszótályrész további felosztására nézve újabb betudásnak van helye, a melyre a fentebbi szabályok megfelelően alkalmazandók.

55. §. Az adománytárgyak (46—50. §.) akár vannak meg természetben, akár nem, az adomány kézhez vételekor való érték szerint tudatnak be.

Az előre kapott összeg vagy érték után az örökhatyó halálától számított 5 százalék kamat szintén betudás tárgyát képezi.

56. §. A leszármazó örökösökon kívül minden más törvényes örökösnek csak az tudatik be osztályrészébe, a mit az örökhatyótól a betudási kötelezettség elismerését tartalmazó okirat mellett kapott.

Az 51., 52. és 55. §. intézkedései a betudás ezen eseteiben is alkalmazandók.

57. §. A leszármazókat a betudási kötelezettség csupán leszármazó örökösstársaikkal szemben terheli.

Ha a leszármazó örökösökkal együtt az örökhatyó házastársa is örökösödik: az utóbbit a 33. §. szerint illető haszonvétel a leszármazókat terhelő betudandó adományok figyelembe vétele nélkül állapittatik meg, e végből tehát csak a tényleg létező hagyatéki vagyon és esetleg az 56. §. szerint a házastárs által előre kapott betudandó adomány vétetik számításba.

Ugyanezen szabály megfelelően alkalmazandó akkor is, ha a 41. és 44. §. szerint öröklésre hivatott leszármazókkal együtt az örökhatyó rokonai örökösödnek.

58. §. Betudásnak rendszerint törvényes örökösödés esetében van helye.

Végrendeleti vagy szerződési örökösödés esetében betudásnak akkor és annyiban van helye, ha és a mennyiben azt az örökhatyó a végrendeletben vagy öröklési szerződésben kifejezetten megállapította, valamint akkor is, ha a végrendeletben vagy öröklési szerződésben a törvényes örökösödésnek megfelelő örökösödés van megállapítva vagy fentartva.

Ha részben törvényes részben pedig végrendeleti vagy szerződési örökösödés esete forog fen, és az örökhatyó eltérően nem intézkedett: a betudásnak csak a törvényes örökösödés körében van helye.

HATODIK FEJEZET.

Az örökségről való lemondás.

59. §. Az örökségről az örökhagyó életében való lemondás csak akkor bír érvénnyel, ha ez iránt szerződés jön létre egyfelől az örökhagyó, másfelől oly egyén közt, a ki vagy közvetlenül, vagy a törvényes örökösödési rendben őt megelőzők jogának nem érvényesülése vagy elenyészése esetére törvényes örökösödésre lenne hivatva.

60. §. Az örökségről való lemondás tárgyában kötött szerződés érvényességéhez megkívánatik;

a) hogy a szerződés megkötésekor a szerződő felek korlátlan szerződési képességgel bírnak, és a lemondó 24-ik életévét betöltötte legyen.

b) hogy a szerződés közjegyzői okiratba foglaltassék.

A meghatalmazott által kötött lemondási szerződés nem érvényes. Az atyai hatalom, gyámság vagy gondnokság alatt állók által kötött lemondási szerződés gyámhatósági jóváhagyás esetében sem érvényes.

61. §. Az, a ki örökösödési jogáról az 59. és 60. §. értelmében általában lemond, ez által elvesztí:

a) törvényes örökösödési jogát;

b) jogosultságát a kötelesrész követeléséhez és pedig az utóbbit akkor is, ha a szerződésben erről különösen le nem mondott. Ha azonban a szerződő fél kifejezetten csak a kötelesrészhez való jogáról mond le: törvényes örökösödési igénye elenyészettnek nem tekintetik.

A feltételes vagy részleges lemondás hatálya a szerződés tartalma szerint ítélendő meg.

62. §. Az örökségről való lemondás a 61. §-ban foglalt joghatállyal a lemondónak leszármazójára csak akkor hat ki, ha a lemondó az örökhagyót tuléli.

63. §. Ha az örökhagyónak valamely leszármazója mond le az örökségről: a lemondá ellenkező kikötés hiányában csak az örökhagyó többi leszármazóinak javára történnek tekintendők.

Az örökségről való lemondás tárgyában kötött szerződés hatályát veszti, ha mindazok, a kiknek javára a lemondás történt, időközben az örökhagyó életében meghaltak. (8., 13. §.)

64. §. Ha az örökhagyó leszármazóinak egyike mond le az örökségről: ellenkező kikötés hiányában a lemondás hatálya nem terjed ki azon törvényes örökösödési részre és a köteles rész azon hányadára, mely a lemondónak azon oknál fogva jut, mivel a szerződés megkötésekor életben volt leszármazók közül egy vagy többen időközben az örökhagyó életében meghaltak. (8., 13. §.)

HARMADIK CZIM.

A KÖTELES RÉSZ.

ELSŐ FEJEZET.

Általános határozatok.

65. §. Az örökhagyónak leszármazóit, atyját, anyját és házastársát, ha a fenforgó esetben törvényes örökösödésre lennének hivatva, köteles rész illeti, melyet a törvényben megállapított kitagadás esetein kívül az örökhagyó sem el nem vonhat, sem meg nem csonkíthat.

66. §. A köteles rész rendszerint a hagyatéki vagyonnak az örökhagyó halálakor való értéke alapján állapítandó meg.

Azon adományok, melyek a 46—50. és 56. §. szerint törvényes örökösödés esetére betudás tárgyát képezik, a hagyatéki vagyon értékéhez hozzászámíttatnak. (87. §.)

67. §. Ha az örökhagyó életében ajándékozással kevesbitette vagyonát: azok, a kik az ajándékozáskor is kötelesrészre jogosítottak voltak, továbbá az akkor már életben volt leszármazóknak további leszármazói, végre az akkor fenállott házasságból született gyermekek s ezek leszármazói követelhetik, hogy kötelesrészök a hagyatéki vagyonnak és az egy vagy több izben elajándékozott vagyonnak együttes értéke szerint szabassék ki.

Ha az örökhagyónak köteles részre jogosított oly leszármazója van, a ki már az ajándékozáskor életben volt, vagy akkor fenálló házasságból született: a köteles részre jogosított többi leszármazók, habár későbbi házasságból születtek vagy később törvényesítették is, követelhetik, hogy köteles részök kiszabása végett az ajándékozott vagyon értéke a hagyatéki vagyon értékét

hez hozzászámíttassék. Az ajándékozott vagyon értéke az ajándékozás időpontja szerint számítandó.

Az örökhagyónak olyan alkalmi ajándékai, a melyek vagyoni viszonyaival arányban állanak, a kötelesrész kiszabásánál a hagyatéki vagyon értékéhez hozzá nem számíttatnak.

68. §. A jogosítottak kötelesrészébe betudandók azon adományok, a melyek ugyanannak törvényes örökösérészébe betudandók lettek volna. E betudásra a 46—56. §. rendelkezései megfelelően alkalmazandók (88. §.)

Azon jogosítottak kötelesrészébe, a ki kötelesrészének a hagyatéki vagyon és az elajándékozott vagyon együttes értéke alapján való kiszabását kívánja, a 67. §. utolsó bekezdésében foglalt korlátozással azon ajándékozások is betudandók, a melyeket a kötelesrészre jogosított az örökhagyótól kapott, habár azok törvényes örökösödés esetében betudás tárgyát nem is képezték volna.

69. §. A kötelesrész első sorban (101. §.) a hagyatékból elégitendő ki, még pedig akkor is, ha a 67. §. alapján a kötelesrész a hagyatéki vagyon és az elajándékozott vagyon együttes értéke után szabatik ki. Ha a hagyatéka a kötelesrészre jogosítottak kielégítésére elégtelen: a kötelesrészek aránylagos levonásá alá esnek.

70. §. A kötelesrészre jogosított, hacsak az örökhagyó másféleképpen nem rendelkezett, nem természetben, hanem a vagyon értéke szerint megállapítandó pénzüsszegben követelheti kötelesrészét (99. §.). Ha az örökös, vagy az örökösársak mindnyájan kívánják: a kötelesrészre jogosított a kötelesrésznek megfelelő hányadban, mint örökösárs természetben elégitethető ki. A kötelesrész iránt indított perbeli első érdemleges nyilatkozat megtétele után e választási jog többé nem érvényesíthető.

A kötelesrész megállapításánál az értékből leszámítandók a hagyatéka terhei, s ilyeneknek tekintendők az örökhagyó adósságain felül az örökhagyó eltemettetése, a haláleset felvétele és a hagyatéka feltározása által felmerült költségek feltétlenül, a hagyatéka rendezése körül felmerült egyéb költségek pedig csak akkor és annyiban, ha és a mennyiben azokat a kötelesrész megállapítása és biztosítása tette szükségessé.

71. §. Ha az örökhagyó a jogosítottat a kötelesrésznél kisebb hányadban nevezte örökösnek, vagy részére hagyományt rendelt: a kötelesrészre jogosított ezen örökrész vagy hagyomány valamint a kötelesrésznél kisebb törvényes örökrész a kötelesrészbe betudatik, még pedig akkor is, ha a jogosított az örökrészt vagy a hagyományt visszautasítja.

A jogosított kötelesrésze kiegészítését pénzüsszegben követelheti. A kötelesrészbe betudandó azon érték is, a mit a kötelesrészre jogosított helyettesítés folytán megnyílt örökösödésnél (210. §.), vagy növedék jognál fogva (384. §.), avagy egyébként az örökhagyónak halálesetire szóló rendelkezése folytán kap.

72. §. A jogosítottat a kötelesrész korlátozó intézkedésektől, nevezetesen feltételtől, időmeghatározástól, meghagyástól és utóörökösödés, utóhagyomány vagy haszonélvezet által való terheléstől mentesen illeti. Az ilyenkor korlátozó intézkedések, a mennyiben a kötelesrészt meg nem haladó örökösödési hányadra vagy hagyományra vonatkoznak, nemlétezőnek tekintendők (91., 93. §.).

73. §. Ha az örökhagyó a kötelesrészre jogosítottak akár örökség, akár hagyomány alakjában, a kötelesrésznél többet, de korlátozó intézkedéssel terhelve hagyott: a jogosított saját választása szerint vagy az örökrészt, illetőleg a hagyományt a korlátozó intézkedéssel terhelve elfogadhatja, vagy pedig a kötelesrészt korlátozástól menten követelheti (92. §.).

Utóbbi esetben, a mennyiben az örökhagyó másként nem intézkedett, az el nem fogadott örökrész a többi végrendeleti, illetőleg törvényes örökösök saját örökrészeik arányában illeti, s ők a kötelesrészre jogosítottakat kielégíteni, valamint a többlet erejéig a kötelesrészre jogosított személyéhez nem kötött korlátozó intézkedéseket teljesíteni tartoznak. Ugyanezen esetben az el nem fogadott hagyomány kiszolgáltatásától azok, a kik azt teljesíteni tartoztak volna, mentesülnek s a kötelesrészt kielégíteni s a korlátozó intézkedéseket a fentebbiek szerint teljesíteni tartoznak. Ha pedig az örökhagyó a kötelesrészt meghaladó örökrészre vagy hagyományra nézve utóörököszt nevezett, vagy utóhagyományost rendelt: az örökrész vagy hagyomány azon része, mely a kötelesrész kielégítése után fenmarad, az utóörököszt vagy utóhagyományost illeti (234. §.).

(Folyt. köv.)

Törvényjavaslat az öröklési jogról.¹

— A képviselőház igazságügyi bizottságának szövegezése szerint. —

74. §. Ha az örökhagyó meghatározott időtartamig időről-időre fizetendő összegeket hagyott a köteles részre jogosítottnak: utóbbi e hagyományt elfogadni nem köteles, elfogadás esetében azonban a hagyomány csak azon összegben számítatik be, a mely összeg saját 5% kamatainak az örökhagyó halálától a különböző lejáratokig való hozzászámításával a hagyományozott összegnek megfelel.

Azon esetben, ha a jogosított köteles részét, illetőleg annak kiegészítését követeli: a részéről bizonytalan időtartamig időről-időre teljesítendőknél rendelt, avagy érték szerint meg nem határozható más hagyományok nem létezőknek tekintetnek s ezeket a köteles részre jogosított nem követelheti.

75. §. A köteles rész kielégítésére illetőleg kiegészítésére fizetendő összeg után a jogosítottnak az örökhagyó halála napjától a kielégítésig 5% kamattal jár.

76. §. Az örökhagyó rendelkezései nem válnak hatálytalanokká az által, hogy a köteles részre jogosított mellőztetett, törvényes ok nélkül egészben vagy részben kitagadt, vagy köteles része egyébként csonkított.

A köteles rész kielégítéséhez illetőleg kiegészítéséhez az örökösök saját örökrészeik arányában tartoznak hozzájárulni, ha ezen hozzájárulásra nézve az örökhagyó kifejezetten másként nem intézkedett, vagy intézkedéseiből más szándék nem következik. Az örökösök azonban ellenkező rendelkezés hiányában a hagyományoknak aránylagos alábbszállítását követelhetik. (414. §.)

Ha a köteles rész örökösnevezés nélkül csupán hagyományok rendelkezése által sértetett meg: a köteles részre jogosított a hagyományok aránylagos alábbszállításához való jogát a hagyományosok ellen közvetlenül érvényesítheti (407. 408. §§.)

77. §. Az a köteles részre jogosított, a ki a végrendelet vagy öröklési szerződés készítése után született, vagy vált kötelesrészre jogosított, továbbá az a köteles részre jogosított, a kinek létezéséről az örökhagyó a végrendelet vagy öröklési szerződés készítésekor tudomással nem bírt, avagy a kit meghaltak tartott: mellőztetése esetében, a köteles részszel megelégedni nem tartozik, hanem ha a vele együtt törvényes örökösödésre hivatottakon kívül az örökhagyó más végrendeleti örökös is nevezett: a törvényes örökösödés szerint őt illető örökrészszel az örökösökhöz hozzászámítatik, és úgy az ő örökrésze, mint a többi örökösök örökrésze aránylagos leszállítással állapíttatik meg; a mennyiben pedig az örökhagyó csak azokat nevezte örökösöknek, a kiket a mellőzöttön kívül a törvényes örökösödés illetett volna: a mellőzött a törvényes örökösödés szerint őt illető egész örökrészt követelheti; a többi örökösök örökrésze pedig aránylagos leszállítás alá esik.

Ezen esetekben az örökhagyó által rendelt hagyományok is aránylagos leszállítás alá esnek.

78. §. Ha az előző szakasz értelmében mellőzött egy vagy több leszármazón kívül az örökhagyónak öröklésre jogosított más leszármazója nincsen; vagy ha az előző szakaszok értelmében mellőzött szülőt vagy házastársat a törvényes örökösödés rendje szerint az egész örökség illetné: az előző szakasz rendelkezése nem jó alkalmazásba, hanem a mellőzöttek a törvényes örökösödés szerint őket illető egész örökrészt követelhetik; az örökhagyónak végrendeleti intézkedései pedig hatályukat veszítik és csupán a jótékony célra és az örökhagyó cselédsége javára tett hagyományok maradnak a hagyatéki egy tizedrésze erejéig hatályban.

79. §. Ha a mellőzött örökös az örökhagyó előtt hal meg (8. 13. §§.) és nem marad olyan leszármazója, a kit az örökhagyó után köteles rész illet: a végrendelet intézkedései hatályban maradnak.

80. §. A mellőzött örökös, ha a 67. §. esetében köteles része többre rugna, mint a 77. és 78. §§. szerint őt illető örökrész: köteles részét van jogosítva követelni.

81. §. Ha a jelen törvényben megállapított kitagadási okok

valamelyike fenforog, az örökhagyó a köteles részre jogosítottat kitagadhatja, és ennek következtében a köteles részt egészen vagy részben elvonhatja vagy megterhelheti. A kitagadás okát az örökhagyó megjelölni nem tartozik.

A kitagadás érvényéhez szükséges, hogy az örökhagyó abbéli akaratát a végrendeletek tárgyában előírt alaki kellékek megtartása mellett nyilatkoztassa ki.

Ha a köteles részre jogosított tagadja, hogy kitagadási ok létezik: a bizonyítási kötelezettség azt terheli, a ki a köteles részt kiszolgáltatni vagy kiegészíteni köteles.

Ha az örökhagyó a kitagadás okát megjelölte, de ezen ok vagy nem képez törvényes kitagadási okot, vagy fenforogása be nem bizonyíttatik, a kitagadás hatálytalan még akkor is, ha valamely meg nem jelölt kitagadási ok tényleg fenforog.

82. §. Ha az örökhagyó a köteles részre jogosítottnak azon cselekményét, a melyért őt kitagadhatta volna, kifejezetten megbocsátotta: azon cselekmény alapján többé őt ki nem tagadhatja.

A kitagadás után kifejezett megbocsátás által a kitagadás hatálytalaná válik.

83. §. Ha az örökhagyó a nélkül, hogy a köteles részre jogosítottat kifejezetten kitagadta volna (81. §.), a köteles részt egészben vagy részben elvonja: a köteles rész kiadása vagy kiegészítése azon esetben is követelhető, ha törvényes kitagadási ok forog fen.

Az, a ki jogszerűen kitagadt, törvényes örökösödés esetében is kizárva marad azon örökrészből, mely őt ki nem tagadása esetében illette volna. (13. §.)

84. §. Az, a kit az örökhagyó jogszerűen kitagadt, továbbá az, a ki az örökhagyó halálakor öröklési képességgel nem bír vagy az öröklésre érdemtelen, valamint az, a ki az örökhagyóval kötött lemondási szerződés következtében törvényes örökösödési jogát egészen elvesztette (59. 62. §§.), a köteles résznek megállapításánál nem számítatik, ellenben azon körülmény, hogy az örökösök valamelyike a megnyílt örökséget visszautasította, vagy hogy az örökösök valamelyikének öröklési joga az örökhagyó halála után megszűnt, a köteles rész felemelését nem vonja maga után.

85. §. A köteles részhez való jog a jogosítottnak jogutódaira is átszáll, és az örökhagyó halálától számított öt esztendő alatt évül el.

Ha azonban a köteles részre jogosított a sérelmes végrendeletről vagy öröklési szerződésről az örökhagyó halálától számított három év után nyert tudomást, vagy ha a sérelmes végrendelet vagy öröklési szerződés alapján az öröklési joggal bírók igényeiket az örökhagyó halálától számított három év után érvényesítik, avagy ha a 67. §. esetében a köteles részre jogosított az örökhagyó haláláról csak az azt követő három év után értesül: a köteles részhez való jog a 491. §-ban megállapított 20 évi elévülési időn belül az értesülés vagy érvényesítés idejétől számított két esztendő alatt évül el. Ugyanezen szabályok állanak a köteles részre jogosított azon személy jogának átszállására és elévülésére nézve is, ki a 77. és 78. §§. szerint mellőztetett.

MÁSODIK FEJEZET.

A leszármazók köteles része.

86. §. Az örökhagyónak törvényes házasságból született leszármazóit, továbbá az utólagos házasság vagy királyi leirat által törvényesített, a vélt házasságból született, az örökbe fogadott és elismert gyermekeket s ezek leszármazóit, végre az anyának házasságon kívül született gyermekeit és ezek leszármazóit köteles részként törvényes örökösödési részőknek, illetőleg e rész értékének fele illeti, melynek kiszámítására nézve a 66. és 67. §§. intézkedései alkalmazandók.

A házasságon kívül született gyermek anyjának felmenői után a házasságon kívül született gyermeket és ennek leszármazóit köteles rész nem illeti.

87. §. Az örökhagyó leszármazóit terhelő betudandó adományok (46—50. §§.) csak a leszármazók köteles részének megállapításánál számítandók a hagyatéki vagyon értékéhez, és pedig azon korlátozással, hogy a köteles rész megállapításánál számításba nem veendő leszármazók (84. §.) terhére eső adományok hozzászámítás tárgyát csak akkor képezik, ha ezen leszármazók-

¹ Az előbbi közl. I. a 17. számban.

nak törvényes örökösödésre illetőleg köteles részre jogosított további leszármazója van (84., 90. §§.). Ezen eset kivételével a köteles rész megállapításánál számításba nem veendő leszármazók terhére eső betudandó adományoknak csak azon többlete képezi hozzászámítás tárgyát, a mely az érdekelt leszármazót a törvényes örökösödés esetében megillető örökrészt meghaladja (110. §.).

88. §. A köteles részre jogosított leszármazó terhére eső adományoknak és ajándékozásoknak a köteles részbe leendő betudására nézve a 68. §. rendelkezése oly módon alkalmazandó, hogy azon adományok, a melyek a 46. és következő §§. szerint törvényes örökösödési részébe betudandók lettek volna, a köteles részbe akkor is betudatnak, ha a köteles részre jogosított oly örökösrel áll szemben, a ki az örökhagyónak nem leszármazója.

89. §. Leszármazóját az örökhagyó kitagadhatja:

1. Ha az örökhagyó vagy házastársa ellenében hamis vád büntetést követte el.

2. Ha az örökhagyót nyomasztó szükségében szándékosan segítség nélkül hagyta, habár segíteni módjában állott.

3. Ha az örökhagyónak élete ellen tört, vagy másoknak ilyen cselekményeit előmozdította, könnyítette, vagy tőle telhetőleg meg nem akadályozta, habár a 6. §. 1. pontjának esete nem is forog fen.

4. Ha az örökhagyónak leszármazó vagy felmenő rokona, vagy házastársa ellen gyilkosságot vagy szándékos emberölést követett el vagy kísérletet meg; vagy ezen cselekmények elkövetésénél mint bűnrészes közreműködött.

5. Ha az örökhagyót erőszakos módon tettelegesen bántalmazta.

6. Ha büntett miatt halálra, életfogytig vagy tizenöt évig tartó fegyházra ítéltetett.

7. Ha a közérkölciségbe súlyosan ütköző botrányos életet megátalkodva folytat.

90. §. Ha leszármazóját az örökhagyó jogszerűen kitagadta és azon örökség vagy örökrész iránt, mely ezt illette volna, nem intézkedett, az egész örökség vagy örökrész a törvényes örökösödés rende szerint a kitagadottnak leszármazóit illeti; az örökhagyónak ezzel ellenkező intézkedése esetében pedig a kitagadottnak leszármazói köteles részöket követelhetik.

Ha az örökhagyó a kitagadott leszármazójától csak részben vonja meg a köteles részt, távolabbi leszármazójának törvényes örökrészébe, illetőleg köteles részébe azon érték is betudandó, melyet a kitagadott közelebbi leszármazó a hagyatékból kap.

91. §. Ha a köteles részre jogosított leszármazó pazarló életet folytat vagy igen eladósodott, az örökhagyó jogosítva van az indok kifejezése mellett ezen leszármazójának köteles részét akép korlátozni, hogy az a köteles részre jogosított leszármazó halála után ennek leszármazóit mint utóörökösöket a törvényes örökösödési rendnek megfelelő hányadokban illesse.

A köteles részre jogosított azonban, ha 50. életévét betöltötte, vagy pedig ha életének 40. életévét betöltötte s egyszersmind az örökhagyó halálától számított 15 év eltelt, a mennyiben az 50. illetőleg 40. életéve betöltésekor törvényes örökösödésre hivatott leszármazója nincsen, követelheti, hogy köteles részének utóörökösödés által való terhelhetése hatálytalannak nyilváníttassék s köteles részének állaga szabad rendelkezése alá bocsátassék.

92. §. Ha az örökhagyó valamelyik leszármazójának az őt illető egész törvényes örökösödési részt azon korlátozással hagyja, hogy a vagyon állagával nem rendelkezhetik, s egyszersmind ennek leszármazóit a törvényes örökösödési rend fentartása mellett utóörökösöskül nevezi: a rendelkezés hatályos és a leszármazó annak ellenében köteles részét követelni jogosítva nincsen.

Ezen szabály akkor is áll, ha a leszármazónak törvényes örökösödési része a fentebbi korlátozáson felül ennek értéke egy tizedrészét meg nem haladó hagyományokkal terhelttet.

Ha azonban a 67. §. esete forog fen, a jelen szakasz rendelkezése csak akkor alkalmazható, ha a leszármazó örökösnek törvényes örökösödési része az őt illető köteles részt ennek legalább felével túlhaladja.

Az utóörökösnevezéssel terhelte leszármazó ha 50. életévét betöltötte, vagy pedig ha életének 40. évét betöltötte s egyszersmind az örökhagyó halálától számított 15 év eltelt, a mennyi-

ben az 50., illetőleg 40. életéve betöltésekor törvényes örökösödésre hivatott leszármazója nincsen, követelheti, hogy örökségének vagy örökrészének utóörökösödés által való terhelhetése hatálytalannak nyilváníttassék és örökségének vagy örökrészének állaga szabad rendelkezése alá bocsátassék.

93. §. Ha a köteles részre jogosított kiskoru leszármazó életének tizennyolczadik évét még be nem töltötte, a szülők és további felmenők, ha leszármazójuknak csak a köteles részt hagyták is, ezt utóörökösnevezéssel vagy utóhagyománnyal terhelhetik. Ezen megterhelés azonban csak azon esetre bir hatálylyal, ha a köteles részre jogosított sem érvényes saját végrendeletet, sem leszármazó örökös hátra nem hagyva, tizennyolczadik életévének betöltése előtt hal meg.

Ugyanazon utóörökös- vagy utóhagyományosnevezési jogsultság megilleti a szülőket és további felmenőket akkor is, ha a köteles részre jogosított eszének használatától meg van fosztva. Ezen megterhelés azonban csak azon esetre bir hatálylyal, ha a köteles részre jogosított eszének használatát vissza nem nyeri vagy esze használatának visszanyerésétől számított egy év alatt sem érvényes saját végrendeletet vagy öröklési szerződést, sem leszármazó örökös hátra nem hagyva halna el.

94. §. Az előző szakasz eseteiben az utóörökösnevezés vagy utóhagyományrendelés nem szolgálhat akadályul arra, hogy a köteles részre jogosítottak tartási és nevelési költségei, a mennyiben erre elegendő más fedezet nem volna, a gyámhatóság engedélye mellett az utóörökösödéssel vagy utóhagyománnyal terhelte tőkevagyonból fedeztessenek és hogy az eszének használatától megfosztott örökös a vagyon állagáról esze használatának visszanyerése után azonnal élők közt szabadon intézkedhessék.

HARMADIK FEJEZET.

Az apa és anya köteles része.

95. §. A örökhagyó atyját és anyját köteles részként, törvényes örökösödési részöknak, illetőleg e rész értékének egy harmada illeti, melynek kiszámítására nézve a 66—68. § intézkedései alkalmazandók.

Ezen köteles rész az atyát és anyát a törvényesített gyermek után is, s az anyát a házasságon kívül született gyermeke után is megilleti.

Az atyát vélt házasságból született gyermeke után csak akkor illeti köteles rész, ha a 17. §. rendelkezése szerint törvényes örökösödésre van hivatva.

Az örökbefogadót az örökbefogadott gyermek után köteles rész nem illeti.

96. §. Az atyát és anyát akkor is illeti a köteles rész, ha az örökhagyónak vannak ugyan leszármazói, de ezek mindnyájan vagy öröklésre képtelenek vagy érdemtelennel vagy jogszerűen kitagadtattak, avagy az örökségről való lemondás által örökösödési jogukat elvesztették. (59., 62. §§.)

Ha a leszármazó kitagadtatik s ennek következtében a szülőt köteles rész illeti, betudandó az az érték is, a melyet az örökhagyó kitagadott leszármazóinak a kitagadás daczára hagyott.

97. §. Az örökhagyó köteles részre jogosított atyját és anyját a 89. §. 1., 2., 3., 4. és 6. pontjainak eseteiben tagadhatja ki.

NEGVEDIK FEJEZET.

A házastárs köteles része.

98. §. A házastársat köteles részként illeti:

I. Ha az örökhagyónak örökösödési joggal bíró leszármazója van (20., 22. §§.):

a) az életben maradt férjet holtiglani haszonélvezetül az örökségnek egynolczadrésze;

b) az életben maradt nőt özvegyiségének időtartamára haszonélvezetül az örökségnek egy negyedrésze, újabb férjhez menetelétől haláláig pedig szintén haszonélvezetül az örökségnek egy nyolczadrésze.

II. Ha az örökhagyónak örökösödési joggal bíró leszármazója nincsen;

a) az életben maradt férjet holtiglani haszonélvezetül az örökségnek egy negyed része;

b) az életben maradt nő özvegyiségének időtartamára haszonélvezetül az örökség fele, újabb férjhezmenetelétől haláláig pedig szintén haszonélvezetül az örökségnek egy negyedrésze.

Mindezen esetekben a tulélő házastárs haszonélvezetének megállapításánál a közszerzeményi vagyonnak az örökhagyót illető része számításán kívül hagyatik; egyébként pedig a köteles rész kiszámítására nézve a 66—68. §§. intézkedései alkalmazandók.

Házi eszközök, házi és lakfelszerelés (304. §.) köteles rész címén az életben maradt házastársat nem illeti.

99. §. Az előbbi §. szerint a házastársat köteles részként illető haszonélvezet helyett, ennek pénzbeli járadékra változtatását követelhetik az örökösök akként, hogy ezen megváltási járadék a haszonélvezet tárgyát képező hagyaték hányad értéke évi öt százalékának feleljen meg. Ezen megváltásnak csak akkor van helye, ha azt az örökösök mindnyájan kívánják és ha ezen megváltást választották; e választástól a haszonélvezet megszűnéseig többé vissza nem léphetnek. Az életjáradék évnegyedenként előleges részletekben fizetendő és biztosítandó.

100. §. Házastársát az örökhagyó a 89. §. 1., 2., 3., 4. és 6. pontjaiban foglalt esetekben, valamint akkor tagadhatja ki, ha utóbbi az örökhagyót hűtlenül elhagyta, s felszólítás vagy hírlapi idézés daczára egy év alatt vissza nem jött, avagy ha a házastárs házasságtörést követett el s ennek következtében a házasság együttelese tényleg megszüntetett és az örökhagyó haláláig tényleg megszüntetve maradt.

A hűtlen elhagyás elenyészettnek tekintendő az által, ha házastársát az örökhagyó visszafogadta. (38. §.)

ÖTÖDIK FEJEZET.

A köteles részre jogosítottak igénye a megajándékozottak ellen.

101. §. Azon jogosítottak, kik köteles részöknak a 67. §. szerint megállapítandó érték utáni kiszabását követelhetik, a mennyiben köteles részök a hagyatékba ki nem telik, annak kiegészítését, és ha hagyaték nincsen, egész köteles részöket a megajándékozottól követelhetik.

102. §. A korábban megajándékozott csak akkor és annyiban tartozik a köteles részt megtéríteni, illetőleg kiegészíteni, ha és a mennyiben a később megajándékozottak, illetőleg örökösök ellenében a jogosított igényét nem érvényesítheti.

103. §. Ha az örökhagyó ugyanazon időben több ajándékozást tett: a megajándékozottak mindegyike a köteles rész megtérítéséhez, illetőleg kiegészítéséhez aránylag tartozik hozzájárulni.

104. §. A megajándékozottnak kötelezettsége nem terjed túl azon értéken, a melylyel az ajándéktárgy az ajándékozás alkalmával birt.

Ha az ajándéktárgy a megajándékozottnak vétkeisége nélkül egészen megsemmisül, a megajándékozott felelőssége is elenyészik. Ilyenmü részletes megsemmisülés esetében a felelősség az ajándéktárgy meg nem semmisült részének értékén túl nem terjedhet.

105. §. A köteles részre jogosított a megajándékozottól a köteles rész megtérítését, illetőleg kiegészítését akkor is követelheti, ha az örökséget el nem fogadta és ha a hagyatékba köteles részét nem követelte. Ezen esetben azonban az, a mit a hagyatékba kapott volna, köteles részébe beszámítandó.

106. §. Ha a jogosított a köteles rész kielégítését vagy kiegészítését a megajándékozottól követeli: a köteles részbe betudandó mindazon adomány és ajándék, melyek köteles részének a hagyatékba való kielégítése vagy kiegészítése esetében abba a 68. és 88. §§. szerint betudandók lettek volna.

107. §. A megajándékozottnak a 101—104. §§-ban megállapított kötelezettsége örökösére is átszáll.

108. §. Az örökhagyó által leszármazóinak tett s a 46—50. §§. szerint a törvényes örökösödési részbe is betudandó adományozások, a mennyiben az illető leszármazónak törvényes örökösödési részét túlhaladják: ajándékozásnak tekintendők, és ezen esetben az örökhagyó többi leszármazói köteles részök kielégítését, illetőleg kiegészítését ezen fejezet értelmében az adományban részesített leszármazótól, illetőleg örökösöitől is követelhetik.

109. §. A köteles részre jogosítottat a megajándékozott ellenében ezen fejezet értelmében megillető jog, mely jogutódaira is átszáll, az örökhagyó halálától számított öt esztendő alatt, és ha a köteles részre jogosított az örökhagyó haláláról, ettől számított három év után értesül: a 481. §-ban megállapított husz évi elévülési időn belül ezen értesüléstől számított két esztendő alatt évül el.

NEGYPEDIK CZIM.

AZ ÖRÖKHAGYÓ RENDELKEZÉSÉN ALAPULÓ ÖRÖKLÉS.

ELSŐ FEJEZET.

A végrendeletre vonatkozó általános határozatok.

110. §. A jelen törvényben a köteles részre vonatkozó intézkedések által megállapított korlátok között rendszerint mindenki jogosítva van vagyonáról végrendelet által intézkedni.

111. §. A jogügyletek érvényességére vonatkozó általános szabályok, a mennyiben a jelen törvény eltérően nem intézkedik, a végrendeleti intézkedések érvényességére is alkalmazandók.

112. §. A semmis végrendelet jogi hatályára nézve úgy tekintendő, mintha létre sem jött volna, és az sem jóváhagyás sem a semmiség okainak későbbi megszűnése, sem pedig a semmiség okairól való lemondás által hatályt nem nyerhet.

113. §. A megdönthető végrendelet csak azon esetre válik érvénytelenné, ha érvényessége az erre jogosult fél által megtagadatik.

A megtámadásra keresetindításon vagy kifogáson kívül elégendő, ha a támadásra jogosult azzal szemben, a ki a végrendelet alapján öröklési igényt támaszt, kijelenti, hogy megdöntési jogát érvényesíti.

A megdönthető végrendelet érvényessé válik, ha a megtámadásra jogosult azt jóváhagyta, vagy megdönthetési jogáról lemondott.

114. §. Ha a semmiség vagy megdönthetőség oka csak egyes rendelkezésekre vonatkozik: ez a többi rendelkezések érvényességét nem érinti.

115. §. A végrendeletképesi képesség a végrendeletkéző tizenegyedik életévének betöltésével veszi kezdetét.

Ezen életkor betöltése után sem birnak végrendeletképesi képességgel:

1. azon szerzetesek, a kik szegénységi fogadalmat tettek; kivéve, ha a szerzetből kiléptek, vagy egyéb ok miatt többé a fogadalmi kötelék alatt nem állanak, avagy azon szerzet, melynek tagjai voltak, megszűnt;

2. a sem írni, sem magukat jelekkel megértetni nem tudó siketnémák.

116. §. Az elmebetegek, még pedig, ha e miatt gondnokság alá vannak helyezve, a gondnokság egész tartama alatt és a kik eszköznek használatától egyébként megfosztva vannak, érvényes végrendeletet nem tehetnek.

117. §. Azon kiskorúak, a kik életöknek tizenegyedik évét betöltötték, de életök tizenhét évét még el nem érték, továbbá a némák és az írni vagy magukat jelekkel megértetni tudó siketnémák csupán közvégrendeletet tehetnek.

A vakok és az olvasni nem tudó siketek csupán közvégrendeletet vagy szóbeli magánvégrendeletet alkothatnak.

118. §. A végrendeletkézőnek a végrendelet alkotásakor kell végrendeletképesi képességgel birni. Ennek hiányában a végrendelet semmis.

A képesség későbbi megszerzése a végrendeletet érvényessé, és a képesség későbbi elvesztése a végrendeletet érvénytelenné nem teszi.

119. §. Végrendeletet mindenki csak önszemélyében tehet. Képviselő által tett végrendelet semmis.

120. §. A végrendeletkéző vagyonáról bármely szerzési képességgel bíró jogi személy javára is intézkedhetik.

A végrendeletben alapítvány is rendelkezhető.

121. §. Semmis a végrendeleti intézkedés, ha lehetetlenre vagy a törvény kijátszására irányul, vagy ha az intézkedés avagy annak a végrendeletben kifejezett indoka a törvénybe vagy az erkölcsiségbe ütközik.

122. §. A végrendeleti intézkedés, ha arra a végrendelező személye elleni testi erőszak által kényszerítettett, semmis.

Semmis a végrendeleti intézkedés akkor is, ha arra a végrendelező fenyegetéssel előidézett alapos félelem által jogtalanul kényszerítettett. Az, hogy az erőszak vagy fenyegetés attól származott-e, a kinek javára a végrendelezési intézkedés szól, vagy bár ennek tudtán kívül mástól, különbséget nem tesz.

123. §. Alapos a félelem, ha tekintettel a fenyegetett személy korára, nemére, személyes viszonyaira s egyéb körülményekre, a fenyegetés alkalmas volt benne azon hitet előidézni, hogy saját vagy hozzátartozói személyére, jó hírnevére vagy vagyonára közeli és nagy veszély hárul.

124. §. Ha a végrendelező csalárdul előidézett megtévesztés által lett az intézkedésre reá birva, vagy ha csalárd megtévesztés esete nem forog is fent, de a végrendelező a részesített személynek, vagy a részesítés tárgyának azonosságára nézve volt tévedésben: a végrendeleti intézkedés semmis.

125. §. Az akaratelhatározás indokaira, valamint a részesített személy tulajdonságaira vonatkozó tévedés megdönthetővé teszi a végrendeleti intézkedést, de csak akkor, ha a tévesen feltételezett indok vagy a részesítettnek tévesen feltételezett tulajdonsága az írásbeli végrendeletbe befoglaltatott, vagy a végakarat szóbeli nyilvánítása alkalmával az örökhagyó által kijelentett, s egyszersmind a körülményekből azt lehet következtetni, hogy a végrendelező a kérdéses intézkedést nem tette volna, ha a való tényállást tudta volna.

126. §. A végrendeleti intézkedés érvényes, ha csupán örö-

kös-nevezést vagy csupán hagyományok rendelését, avagy csupán a törvényes öröklésre hivatottak közül egynek vagy többnek az örökösödésből való kizárását tartalmazza.

A végrendelező végrendeletében azt, a kit mint örököszt vagy hagyományost kíván részesíteni, és azt, a kinek javára valamely meghagyás vagy feltétel szolgál, vagyis a részesített személyt, nemkülönben azt, a kit az örökösödésből kizárni akar, valamint a részesítés tárgyát megjelölni tartozik.

A személy vagy tárgy megjelölése kifejezett megnevezésen kívül oly körülírásokban is tehető, melyekből a végrendelező akarata meg tudható.

127. §. Ha az örökhagyó a részesített személynek vagy a rendelkezés tárgyának meghatározását egy harmadik személyre bizza: e tárgybeli intézkedése semmis.

Ha a részesítettnek több meghatározott személy közül való kijelölése bizatik egy harmadik személyre: a meghatározott személyek mindenike egyenlően részesítettnek tekintendő. Ugyanaz áll akkor is, ha az örökrésznek vagy a hagyományban való részesedés arányának bizonyos személyek közötti meghatározása bizatik egy harmadik személyre (284 §.).

128. §. Az örökhagyónak azon intézkedése, hogy hagyatékának, vagy a hagyaték egy részének, avagy bizonyos hagyatéki vagyontárgyaknak haszonvétele tőkésítették, a mennyi en ebbeli intézkedése közjótékonytárgy vagy egyéb közhasznú célra történik, csak halálától számított harmincz évi időtartamon belül, minden más esetben csak halálától számított tíz évi időtartamon belül bir hatálylyal.

(Folyt. köv.)

Törvényjavaslat az öröklési jogról.¹

— A képviselőház igazságügyi bizottságának szövegezése szerint. —

MÁSODIK FEJEZET.

A végrendeletek alaki kellékei.

I. Általános határozatok.

129. §. Ha a végrendelet érvényességére a törvény által meghatározott alaki kellékek meg nem tartatnak: a végrendelet semmis.

130. §. Azok, a kik a tizennyolczadik életévüket be nem töltötték, továbbá a vakok, a siketek, a némák és a kik eszük használatától megfosztva vannak, végre a kik hamis tanuzás vagy hamis eskü büntetésében bűnöseknek ítéltettek, ha büntetésük kiállása vagy elévülése óta tiz év még el nem telt, végrendeleti tanuk nem lehetnek.

Nem lehetnek végrendeleti tanuk a végrendelezőnek házastársa, lemenő és felmenő ágbeli rokonai és testvérei sem.

131. §. A tanuknak a végrendelezésnél együttesen jelen lenni és annak bizonyítására, hogy az örökhagyó személyére nézve tévedés nem forgott fen, képességgel kell birni.

132. §. Azok, a kik a végrendeletnél tanukul alkalmaztattak, továbbá a tanuk valamelyikének lemenő és felmenő ágbeli oldalági rokonai, utóbbiak az unokatestvérekig bezárólag, ugyszintén házastársaik, lemenő és felmenő ágbeli rokonaiknak házastársai, házastársaiknak testvérei és testvéreiknek házastársai a végrendelet által nekik szánt részesítéshez csak akkor birnak igénynyel, ha a kérdéses tanut nem számítva, a végrendelezés a szükséges számú s a végrendelező által nem részesített tanuk előtt történt.

133. §. Az, a ki az örökhagyó végrendeletét leírta, s azok, kik a végrendelet leírójával a 132. §-ban említett családi összeköttetésben állanak, a végrendelet által nekik szánt részesítéshez csak akkor birnak igénynyel, ha az örökhagyó a végrendelet ide vonatkozó részét önkezüleg írta, vagy ha a végrendeletnek ezen részét külön önkezüleg írta alá, avagy végre, ha a végrendelet szövegébe vagy függelékébe önkezüleg irt, avagy a végrendeletnél jelen volt tanuk előtt a végrendelezéskor élő szóval tett nyilatkozattal a végrendelet ezen részét külön megerősítette.

134. §. Ha ugyanazon végrendeletbe többeknek végintézkedése foglaltatik: mindenik végrendelezés semmis.

A házastársak és a jegyesek közös végrendelezéseire vonatkozó kivételt a 250. §. tartalmazza.

II. Az írásbeli magánvégrendeletek.

135. §. Az írásbeli magánvégrendelet érvényességéhez, ha a végrendeletet az örökhagyó egész terjedelemben önkezüleg írta és aláírta, két tanu — minden más esetben három tanu kívánatik.

136. §. A tanuknak írni és olvasni tudni, és a végrendeletre a 137. és 138. §§. szerint reá vezetendő külön záradékot aláírni kell.

137. §. Ha az örökhagyó a végrendeletet egész terjedelemben önkezüleg írta, továbbá akkor is, ha az olvasni és írni tudó végrendelező a végrendeletet nem önkezüleg írta: szükséges, hogy a végrendelező az együtt jelenlevő tanuknak kijelentse, hogy az okirat az ő végrendeletét tartalmazza, és hogy az okiratot ugyancsak a tanuk együttes jelenlétében aláírja, vagy általa önkezüleg már előbb aláírtak elismerje.

A tanuk által a végrendelező nyilatkozata, továbbá az aláírásnak vagy az aláírás elismerésének megtörténte a 136. §. szerint aláírandó külön záradékban igazolandó, a mely záradék magára az okiratra, nem pedig annak borítékára vezetendő.

Az, hogy a tanuk a végrendelet tartalmát ismerjék, nem szükséges.

138. §. Ha a végrendelező olvasni és írni nem tud, vagy más körülmény miatt végrendeletét önkezüleg aláírni nem képes: a tanuknak a végrendelet tartalmát ismerniök kell, és e végből szükséges, hogy a tanuk a végrendelező által használt nyelvet értsék, és hogy a végrendelet a végrendelező és a tanuk együt-

tes jelenlétében a tanuk egyike által érthetően felolvassassék. A felolvasás megtörténte után szükséges, hogy a végrendelező az együtt jelenlevő tanuknak jelentse ki, hogy az okirat az ő végrendelezését tartalmazza, és hogy az okiratra a végrendelező nevét a tanuk egyike mint névalíró írja alá, a végrendelező pedig kézjeggyel lássa el.

A felolvasásnak megtörténte, a végrendelezőnek nyilatkozata, ugy az okiratnak a végrendelező kézjeggyel történt ellátása a tanuk által a 136. §. szerint aláírandó külön záradékban igazolandó, a mely záradék magára az okiratra, nem pedig annak borítékára vezetendő.

Ugyanezen szabályok alkalmazandók akkor is, ha a végrendelező nevét aláírni tudja ugyan, de különben olvasni vagy írni nem tud; mely esetben a végrendelező a végrendeletet kézjegy helyett aláírásával láthatja el.

139. §. Írásbeli magánvégrendeleteknél vagy magában a végrendeletben, vagy a végrendeletre irandó külön záradékban a végrendelezés helye és időpontja kiteendő.

140. §. Ha a végrendeletben a részesített személynek vagy a részesítés tárgyának megjelölésére nézve a végrendelező által kiállított külön iratra, mint a végrendelet kiegészítő részére történik hivatkozás, ezen irat csak akkor jöhet figyelembe, ha az írásbeli végrendeletre megszabott alaki kellékekkel bir. Ellenkező esetben a végrendeletnek azon intézkedése, mely ily hivatkozást tartalmaz, csak annyiban bir hatálylyal, a mennyiben a hivatkozott irat figyelembevétele nélkül magából a végrendeletből a végrendelező szándéka kétségtelenül kitünik.

A végrendelettel összefüggésben levő más okiratok bizonyító ereje az okiratokra nézve fenálló törvények szerint itélendő meg.

141. §. Ha a végrendelet több ívből áll és az egész terjedelemben az örökhagyó által önkezüleg írva nincsen: vagy mindenik ív a végrendelező és a tanuk egyikének aláírásával látandó el, vagy pedig az ívek zsinórral összefüzendők és a zsinór két vége a végrendelezőnek vagy a tanuk egyikének pecsétjével megerősítendő.

142. §. A jegy- vagy számjegy-írásokba foglalt végrendelet semmis.

III. A szóbeli magánvégrendeletek.

143. §. A szóbeli magánvégrendelet érvényességéhez a végrendelező által a végrendelezés nyilvánításánál használt nyelvet értő három tanunak együttes jelenléte szükséges. A végrendelezőnek nyilatkozatát a tanuk előtt érthetően és egész terjedelemben élő szóval, nem pedig valamely hozzá intézett kérdés igenlése vagy megtagadása által kell előadnia, és ki kell jelentenie, hogy az általa tett nyilatkozatot végrendeletnek kívánja tekintetni. A szóbeli végrendelezés a végrendelező nyilatkozatának bevégzésével fejeztetik be.

144. §. A szóbeli magánvégrendelet feltétlen érvényességgel azon esetben bir, ha a végrendelező a szóbeli végrendelezéstől számított három hó alatt meghal. Érvényes a szóbeli végrendelet a végrendelezőnek későbbi elhalálása esetében is, akkor, ha az, a ki a végrendeletből jogokat érvényesíteni kíván, bizonyítja, miszerint az örökhagyó a három havi határidő lejártától haláláig oly állapotban volt, hogy újabb végrendeletet nem tehetett.

145. §. Ha az örökhagyó által írásba foglaltatott, vagy az írásbeli magánvégrendeletekre megszabott alaki kellékek meg nem tartattak: akkor az ily módon kijelentett végakarat mint szóbeli végrendelet nem érvényes.

IV. A közvégrendeletek.

146. §. A közvégrendelet alkotásának szabályait a következő §-ban foglalt kivétellel a közjegyzői törvény állapítja meg.

147. §. Közvégrendelet felvételénél mint tanuk csak azok nem alkalmazhatók, a kik a jelen törvény 130. §-a szerint kizárva vannak; a közjegyzőre pedig személyes kizárási okot csak az képez, ha házastársa, lemenő vagy felmenő ágbeli rokona vagy testvére a végrendelezőnek.

Az, a ki közvégrendelet felvételénél mint közjegyző, mint bizalmi személy vagy mint tolmács jár el, valamint azok, a kik a megjelölt közreműködőkkel a 132. §-ban említett családi összeköttetésben állanak, a végrendelet által nekik szánt részesítésből

¹ Az előbbi közleményt l. a 17. és 25. számban.

feltétlenül ki vannak zárva. Egyébként azonban ezen részesítés a végrendelet többi részének érvényességét nem érinti.

A közvégrendeletnél alkalmazott tanuknak, valamint családtagjaiknak részesítésére nézve a 132. §. rendelkezése alkalmazandó.

A közjegyzőre vonatkozó fentebbi intézkedések alkalmazandók azokra is, kik mint helyettesek vagy mint járásbírósgvezetők közvégrendeletet felvesznek.

148. §. A közvégrendelet érvényessége a 147. §. intézkedéseinek felül a közjegyzői törvény szabályai szerint ítélendő meg.

Ha a felvett közvégrendelet közokirat erejével nem bír: a végrendelet semmis; a közokirat minőségével való felruházás céljából átadott nyílt írásbeli végrendelet azonban mint írásbeli magánvégrendelet ezen esetben is érvényes akkor, ha az írásbeli magánvégrendeletekre meghatározott alaki kellékekkel bír.

V. A közjegyzőnél letéteményezett magánvégrendeletek.

149. §. A végrendeletalkelő által önkezüleg írott és aláírt végrendelet tanuk alkalmazása nélkül is, valamint az idegen kézzel írott, de a végrendeletalkelő által önkezüleg aláírt és a 130. §. értelmében kifogástalan két tanu előttemező aláírásával ellátott végrendelet is érvényes akkor, ha a végrendeletalkelő által a közjegyzőnek megőrzés végett személyesen adatik át, s ha ez alkalmával a végrendeletalkelő a közjegyző előtt kijelenti, hogy az okirat az ő végrendeletét tartalmazza.

150. §. Az előbbi szakasz esetében a végrendeletalkelő személyazonosságának igazolására, a letét-elismervény kiadására, a letett végrendelet megőrzésére és visszaadására nézve a közjegyzői törvény intézkedései tartandók meg. Az ily módon letett végrendelet borítékba zárva a közjegyző hivatalos pecsétjével és akként pecsételendő le, hogy a pecsét feltörése nélkül a boríték felbontható ne legyen. E mellett a borítékba zárt végrendelet zsinórral a jegyzőkönyvhöz fűzendő s a zsinór úgy a jegyzőkönyvhöz, mint a végrendelet borítékához a hivatalos pecséttel hozzápecsételendő. Ha a végrendeletalkelő kívánja, úgy a boríték lezárásánál, mint a jegyzőkönyvhöz való hozzáfűzésénél az ő pecsétje is alkalmazandó.

A közjegyző tartozik a végrendelet letevőjét a letételkor figyelmeztetni arra, hogy a letett végrendelet csak akkor érvényes, ha a 149. §-ban előírt alaki kellékekkel ellátva van, és hogy a figyelmeztetés megtörtént, az a felveendő és a fél által aláírandó jegyzőkönyvben megemlíttendő.

151. §. A 149. és 150. §§. értelmében letéteményezett magánvégrendelet, ha egyébként az írásbeli magánvégrendelet alaki kellékeivel nem bír, még ha korábbi kelettel van is ellátva, csak a letétel időpontjától válik érvényessé és hatályát veszti, ha a közjegyzőtől visszavétetett.

VI. A kiváltságos végrendeletek.

152. §. Azon községben, a melynek területén kórvész vagy más életveszélyes és egyszersmind ragályos avagy rohamos lefolyású betegség mint járvány uralkodik, kiváltságos végrendeletet tehetnek azok, a kik ilyen járványos betegségben vannak, vagy olyan házban tartózkodnak, a melyben ilyen járványos beteg van.

153. §. Kiváltságos végrendeletet tehetnek azok is, akik a nyílt tengeren utban vannak.

154. §. Háboru alkalmával azon időponttól kezdve, midőn a csapatok hadi lábra állítottak, a véderőnek ezen csapatokhoz osztott tagjai; továbbá mindazok, a kik a csatatéren, vagy ostromzár alá vett helyen, vagy e helyektől nyolcz kilométernél nem nagyobb távolságban tartózkodnak, szintén jogosítva vannak kiváltságos végrendeletet tenni.

155. §. Kiváltságos írásbeli vagy szóbeli végrendeletek alaki kellékeire nézve a jelen fejezet intézkedései a következő eltérésekkel alkalmazandók:

1. a kiváltságos írásbeli végrendelet, ha azt az örökhagyó egész terjedelemben önkezüleg írta és aláírta, tanuk alkalmazása nélkül is érvényes;

2. ha a kiváltságos végrendeletet a végrendeletalkelő nem önkezüleg írta és írta alá, valamint, ha kiváltságos szóbeli végrendeletet alkot, két tanu elégséges;

3. a 155. §. esetében a tanuk együttes jelenléte nem szükséges.

156. §. A 155—158. §§. értelmében készített kiváltságos vég-

rendelet feltétlenül érvényességgel csak azon esetben bír, ha a végrendeletalkelő a kiváltságos végrendeletalkelésnek alapjául szolgáló kivételes helyzet megszűntétől számított három hó alatt meghal.

A kiváltságos végrendelet azonban ezen határidő eltelte után is érvényben marad, ha

a) az, a ki a végrendelet alapján jogot érvényesíteni kíván, bebizonyítja, hogy az örökhagyó a három havi határidő lejártától haláláig oly állapotban volt, hogy újabb végrendeletet nem tehetett, vagy

b) ha a végrendeletalkelő a végrendeletalkelés alapjául szolgáló kivételes helyzetben felmerült halálvesztély alapján nyilvánítatik holttnak.

157. §. Azon végrendelet, melyben a végrendeletalkelő leszármazói (15., 16., 18., 19. §§.) vagy házastársa javára intézkedik, ha azt a végrendeletalkelő egész terjedelemben önkezüleg írta és aláírta, érvényes akkor is, ha tanuk nem alkalmazottak. A köteles részre jogosítottaknak ilyen végrendeletben való kitagadása hatálytalan nem bír.

Az ilyen végrendeletbe más személyek javára foglalt intézkedések csak a 158. §. korlátai között bírnak hatálytalan.

158. §. (15—32. §§.) Rokoni és cselédsége javára, valamint jótékony célokra, egész terjedelemben önkezüleg írott és aláírt magánvégrendeletben tanuk alkalmazása nélkül is érvényesen tehet hagyományozásokat a végrendeletalkelő, de hagyatéka tiszta értékének csak egy tized része erejéig.

Ha az ilyen módon rendelt hagyományok a hagyatéki tiszta érték egy tized részét felülmúlják, és az örökhagyó némely hagyományoknak levonás nélkül való kielégítését nem rendelte, a hagyományok aránylagos levonás alá esnek.

HARMADIK FEJEZET.

A végrendeleti feltételek, időmeghatározások és meghagyások.

159. §. A végrendeletalkelő a végrendeleti intézkedés hatályát feltételhez vagy időponthoz kötheti, vagy rendelkezéséhez valamely meghagyást kapcsolhat.

160. §. A feltétel felfüggesztő, ha az ahhoz kötött rendelkezés hatályba lépte, felbontó, ha annak megszűnése valamely bizonytalan esemény bekövetkezésétől vagy be nem következésétől van függővé téve.

161. §. Ha a rendelkezés valamely lehetetlen esemény be nem következésétől vagy valamely elmaradhatlan esemény bekövetkezésétől avagy oly körülményektől tetetik függővé, melyek a rendelkezés természete vagy a tárgy minősége szerint önmaguktól érthetők: a rendelkezés feltételhez nem kötöttnek tekintendő. Ez áll akkor is, ha a részesítés attól tetetik függővé, hogy ha azt a részesített akarja.

162. §. Ha a rendelkezés a végrendeletalkelést megelőző vagy azzal egyidejű eseménytől tetetik függővé: a rendelkezés, ha a feltételezett eset bekövetkezett, feltételhez nem kötöttnek, ellenkező esetben hatálytalanak tekintendő.

163. §. Ha a rendelkezés valamely jövőbeli eseménytől, mint felfüggesztő feltételtől tetetik függővé: a feltétel teljesülésével a rendelkezés hatályba lép; ha pedig a feltétel meghiusul, a rendelkezés hatálytalaná válik.

A felfüggesztő feltétel alatt nevezett végrendeleti örökösre nézve az öröklés a feltétel teljesülésével nyílik meg (2. §.), addig pedig, ha az örökhagyó másként nem rendelkezett, vagy növekedéskor esete fen nem forog (384. §.): a törvényes örökösödésnek van helye; és a feltétel teljesülésével a törvényes örökös az örökséget a végrendeleti örökösnek, mint utóörökösnek kiadni tartozik.

164. §. Felbontó feltételtől függővé tett rendelkezés az örökhagyó halálával azonnal hatályba lép. Ha a felbontó feltétel teljesül: a részesített azt, a mit a rendelkezés folytán kapott, annak tartozik kiadni, a kinek javára a felbontó feltétel megállapított; vagy a kit az örökrész növekedéskor fogva illet (384. §.); az időközben haszonvétel azonban, ha az örökhagyó másként nem rendelkezett, a feltételes részesítettet illeti.

Felbontó feltételtől függővé tett örökösnevezés esetében a törvényes örökösök, vagy azok, a kik a felbontó feltétel teljesülése esetére nevezettek örökösöknek, utóörökösöknek tekintendők.

Ezekre nézve az öröklés a felbontó feltétel teljesülésével nyílik meg (2. §.).

165. §. Azon rendelkezés, melynek teljesítése pusztán a terhelt egyénnek akaratától tétetik függővé, semmis.

Ellenben a terheltnek cselekvényétől akkor is függővé tehető valamely harmadik személy javára szóló rendelkezés: ha a cselekvény teljesítése vagy nem teljesítése a terheltnek önkényétől függ.

166. §. Semmis a rendelkezés, ha az valamely lehetetlen esemény bekövetkezésétől, vagy valamely elmaradhatatlan esemény be nem következésétől van függővé téve.

Az érthetetlen feltétel nemlétezőnek tekintendő.

167. §. Semmis az a rendelkezés, mely a törvénybe vagy az erkölcsiségbe ütköző feltételtől tétetik függővé.

Érvényesen kiköthető az a feltétel, mely szerint a részesített arra az esetre, ha a törvénybe vagy az erkölcsiségbe ütköző valamely cselekvényt vagy mulasztást követ el, egy harmadik személy javára terhelhetik; vagy hogy a részesített arra az esetre, ha a törvénybe vagy az erkölcsiségbe ütköző valamely cselekvényt követ el, a részesítést elveszítse.

168. §. Azon feltétel, hogy a részesített férfi huszonnegyedik életévének betöltése után, a részesített nő pedig huszadik életévének betöltése után se léphessen házasságra vagy ugyanezen határidő eltelte után is csak valamely harmadik személy által választandó egyénnel, avagy ezen harmadik személy beleegyezésével léphessen házasságra, nem létezőnek tekintendő.

Azon feltétel ellenben, mely szerint valamely haszonélvezet vagy évi járadék valamely hajadon nőnek férjhezmenetelig, vagy a házastárs által a túlélő házastárs részére újabb házasságra lépéseig rendeltetik, érvényes.

169. §. Azon feltétel, hogy a részesített vagy a terhelt, vagy egy harmadik személy vallását megváltoztassa vagy meg ne változtassa, nem létezőnek tekintendő.

170. §. Ha a rendelkezés két vagy több feltételtől vagyilagosan tétetett függővé és ezek egyike nem létezőnek tekintendő: a másikat, vagy ha több van, ezek közül egyet kell teljesíteni.

171. §. Az igenleges feltétel teljesültnek rendszerint akkor tekintendő, ha azon esemény bekövetkezik, a melytől az örökhagyó rendelkezését függővé tette, a nemleges pedig akkor, ha bizonyossá válik, hogy azon esemény, a melytől a rendelkezés függővé tétetett, be nem következhetik.

Ha az örökhagyónak a feltételben nyilvánuló szándéka bizonyos cél elérésére irányult és ez a cél nem csupán a feltételben foglalt módon érhető el: a feltétel teljesültnek tekintendő: ha a szándékolt eredmény, bár nem az örökhagyó által megjelölt módon, bekövetkezett.

172. §. Az igenleges feltétel meghiusul, ha bizonyossá vált, hogy a megállapított esemény be nem következik, a nemleges, ha az, a minek elmaradása feltételül kitűzve volt, bekövetkezett.

173. §. Ha a részesített a felfüggesztő feltétel teljesülése előtt hal meg: a feltételes jog csak akkor száll át örököseire, ha ezt a végrendelező kifejezetten rendelte.

174. §. Ha azon esemény, a melytől a rendelkezés függővé tétetett, a végrendelet alkotása után, de még az örökhagyó életében bekövetkezett: a feltétel, hacsak az örökhagyó az ellenkezőt kifejezetten nem rendelte, teljesültnek tekintendő.

E szabály nem alkalmazandó azon esetre, ha feltételül a részesítettnek oly cselekvénye lett kitűzve, melynek ismételése az ő önkényétől függ.

175. §. Ha többen egy feltétel alatt részesítettnek, és úgy a feltétel tárgya, mint a részesítés tárgya megosztható: a részesítettek mindenike csak saját részlete erejéig tartozik a feltételt teljesíteni.

Ha vagy a feltételnek, vagy a részesítésnek tárgya meg nem osztható, a feltétel minden esetben egészen teljesítendő.

Ezen esetben, hacsak a végrendeletből az örökhagyónak azon szándéka világosan ki nem tűnik, hogy a feltétel az összes részesítettek által teljesíttessék, a részesítettek egyike által eszközölt teljesítés a többieknek is javára válik; utóbbiak azonban előbbinek a feltétel teljesítésével járó költségeknek aránylagos részét megtéríteni kötelesek; mit ha nem teljesítenek, az egész részesítés azt illeti, a ki a feltételt teljesítette.

Ha azonban az örökhagyó szándéka szerint a feltétel a részesítettek mindegyike által teljesítendő: ezek egyike által eszközölt teljesítésnek azon foganatja van, hogy azt, a ki a feltételt teljesítette, a részesítésnek reá eső része, s ha ez meg nem osztható s egyszersmind részesített társai nélkül általa egyedül megszerezhető, az egész részesítés illeti.

176. §. A feltétel teljesültnek tekintendő, ha az, a kinek érdekében áll, hogy a feltétel meghiusuljon, annak teljesülését jogellenesen megakadályozza; valamint akkor is, ha a részesített által egy harmadik személy javára eszközözendő szolgáltatásból van feltételül tűzve, és ezen harmadik személy a feltétel teljesítését elengedi vagy megakadályozza, avagy a szükséges közreműködést megtagadja.

Azon feltétel, melynek teljesítése nem függ a részesítettől, ha az örökhagyó kifejezetten másként nem intézkedett, teljesültnek tekintendő akkor is, ha azok, a kiknek érdekében az örökhagyó a feltételt kikötötte, vagy a kiknek javára a feltétel teljesülése szolgálna, az örökség megnyitla előtt meghaltak.

177. §. Ha a részesítettnek cselekvényére vonatkozó feltétel véletlen eset által vált lehetetlenné a nélkül, hogy e részben a részesítettet halogatása vagy vétkesség terhelné: a feltétel, hacsak az örökhagyó kifejezetten az ellenkezőt nem rendelte, teljesültnek tekintetik, a netaláni vagyilagos másik feltétel azonban ezen esetben is teljesítendő.

178. §. Ha a részesített valamely feltételül tűzött cselekvényt bizonyos határidő alatt tartozik teljesíteni: azon idő, melyben a részesített a cselekvényt saját vétkességén kívül nem teljesíthette, a határidőbe be nem számítatik.

179. §. Ha azon esemény, melytől a rendelkezés függővé tétetett, az örökhagyó halálától számított harminczöt év alatt be nem következett, az igenleges feltétel meghiusultnak, a nemleges feltétel pedig teljesültnek tekintendő.

E szabály nem alkalmazandó azon esetre, ha a rendelkezés az örökhagyó halálakor életben levő valamely személynek cselekvésétől, mulasztásától vagy halálától, avagy attól van függővé téve, hogy az örökhagyó halálakor életben levő valamely személynek gyermeke születik vagy nem születik.

180. §. Ha a részesítés azon felfüggesztő feltételtől van függővé téve, hogy a részesített valamely tőle függő cselekvényt mindaddig, míg azt általában teljesíthetné, ne teljesítsen, vagy bizonyos tőle függő cselekvényt mindaddig folytasson, míg a folytatás lehetséges: a részesített azt, a mi neki hagyva lett, azonnal megkapja; de ha a feltétel meghiusul, a részesítés tárgyát időközi haszonvételével együtt kiadni tartozik.

Ezen esetben a feltételes részesített biztosítékot csak akkor köteles nyújtani, ha ezt az örökhagyó kifejezetten rendelte.

181. §. Az örökhagyónak azon rendelkezése, hogy az, a ki végrendeletét megtámadja, kizárassék azon részesítésből, mely a végrendelet folytán reá hárulna, hatálylyal nem bír.

182. §. A kezdődési időtől függővé tett rendelkezés az örökhagyó halálakor azonnal hatályba lép, és csupán a jog érvényesítése van a kezdődési időig elhalasztva.

Ha a végrendeletben az örökös kezdődési időtől fogva van nevezve: a mennyiben a végrendeletben más intézkedés nem foglaltatik, az örökség az örökhagyó halálakor a törvényes örökösökre száll, kik a kezdődési idő elérkeztekor az örökséget a végrendeleti örökösnek, mint utóörökösnek kiadni tartoznak.

183. §. Végződési időtől függővé tett rendelkezés esetében a részesítés a végződési időpont bekövetkeztéig illeti a részesítettet.

Ha a végrendeletben az örökös végződési időig van nevezve: a mennyiben a végrendeletben más intézkedés nem foglaltatik, a végrendeleti örökös a végződési időpont bekövetkeztekor az örökséget a törvényes örökösöknek mint utóörökösöknek kiadni tartozik.

184. §. Ha a kezdődési vagy végződési idő az örökhagyó halálától számított harminczöt év alatt be nem következik: a kezdődési időponttól függővé tett rendelkezés hatálylyal nem bír, a végződési időponttól függővé tett rendelkezés pedig korlátlan hatályba lép.

A fentebbi szabály nem alkalmazandó azon esetre, ha az örökhagyó halálakor életben levő valamely személynek cselekvénye vagy halála, avagy az ön kezdődési vagy végződési időül meg-

állapítva, a midőn az örökhagyó halálakor életben levő valamely személynek gyermeke születik.

185. §. Ha a kezdődési vagy végződési időpontul kijelölt esemény bekövetkezése általában bizonytalan: a mennyiben a végrendeletben ellenkező intézkedés nem foglaltatik, a rendelkezés úgy tekintendő, mintha felfüggesztő, illetőleg felbontó feltételtől lenne függővé téve.

186. §. Ha nyilvánvaló, hogy az időpontul kijelölt esemény soha sem következhetik be: ezen időmeghatározás lehetetlen feltételnek tekintendő. Ha azonban az örökhagyó valószínűleg csupán az időpont kiszámításában vagy megjelölésében tévedett: az időpont az örökhagyó valószínű akarata szerint határozandó meg.

187. §. Ha a rendelkezés valamely meghagyással kapcsolatik egybe: a meghagyással terhelt örökös vagy hagyományos az örökséget vagy hagyományt a meghagyás teljesítésére való tekintet nélkül szerzi meg. Ha a meghagyás harmadik személy javára vagyoni előnyt nyújt, a mennyiben a körülményekből az örökhagyónak más szándéka nem következtethető: a meghagyás hagyományának tekintetik s hatálya a hagyományra nézve érvényes szabályok szerint ítélendő meg.

Ha a meghagyás a fentebbiek szerint hagyománynak nem tekinthető: a végrendeleti végrehajtó, vagy bárki más, a kinek a meghagyás teljesítése érdekében fekszik, valamint ha közérdekben van, az illetékes hatóság is jogosítva vannak követelni, hogy a hagyatéki bíróság belátása szerint a meghagyás teljesítésére megfelelő határidő tűzessék ki. Ha a meghagyással terhelt ezen határidő alatt a meghagyást nem teljesíti, vagy ha az ő vétkesége miatt nem teljesíthetővé válik: köteles azt, a mit a végrendelet folytán kapott, annak időközi haszonvételével együtt és pedig az örökséget annak, a kit az örökhagyó rendelkezése vagy a törvény szerint illet, a hagyományt pedig annak, a ki azt kielégítette, kiszolgáltatni.

188. §. Azon meghagyás, melynek teljesítése lehetetlen, vagy a törvénybe, avagy az erkölcsiségbe ütközik, ugyszintén azon meghagyás, melynek teljesítése kizárólag a részesített javára szolgál, nem létezőnek tekintendő.

Nem létezőnek tekintendő azon meghagyás is, hogy a részesített azon vagyonáról, melyet nem a végrendeletköztől kapott, ne rendelkezheessen, vagy ezen vagyonát egy bizonyos harmadik személynek hagyni legyen köteles.

Ha az örökhagyó azon célzt, a melyre a részesítést szánta, végrendeletében felemlíti vagy megjelöli ugyan, de köteleességül nem teszi: a célznak ily módon való megjelölése meghagyásnak nem tekintendő.

NEGYPEDIK FEJEZET.

A végrendeletek értelmezése.

189. §. Végrendeletek értelmezésénél a szavak közönséges értelmökben veendőek.

Ha a szavak különböző módon értelmezhetők, azon értelmezés állapítandó meg, a mely mellett a rendelkezés foganattal birhat.

Kétség esetében az örökhagyónak a végrendeletkezés előtt, alatt vagy után tett oly határozott nyilatkozatai is figyelembe vehetők, a melyekből szándékára következtetni lehet.

190. §. Ha ugyanazon végrendeletben több rendelkezés foglaltatik, a melyek ellentétben állanak és egymással egyáltalán össze nem egyeztethetők: mindenik rendelkezés hatálytalan.

191. §. Ha az örökhagyó közelebbi meghatározás nélkül családja, rokonai, legközelebbi rokonai, örökösai vagy törvényes örökösai javára rendelkezett: ezen rendelkezés azok javára és azon arányban tettnek tekintendő, a kiket és a minő arányban az örökhagyó halálakor a törvényes örökösödési jog illetne.

Ha a részesítés felfüggesztő feltételhez vagy kezdődési időhöz kötött: azok tekintendőek részesítetteknek, a kiket a törvényes örökösödés azon esetben illetett volna, ha az örökhagyó a felfüggesztő feltétel teljesülésekor vagy a kezdődési idő bekövetkezésekor halt volna meg.

192. §. Ha az örökhagyó saját gyermekeinek, vagy más valaki gyermekeinek javára a gyermekek egyénenkénti megjelölése nélkül rendelkezik: a »gyermekek» kifejezés alatt az elhalt gyerme-

kek helyébe lépő leszármazók is értendőek s a részesedési arányra a törvényes örökösödés szabályai alkalmazandók.

193. §. Ha az örökhagyó bizonyos osztálybeliek, vagy vele szolgálati, vagy üzleti viszonyban állók javára azoknak közelebbi megjelölése nélkül rendelkezett: a rendelkezés azok javára értendő, a kik az örökhagyó halálakor a megjelölt osztályhoz tartoznak, vagy vele a megjelölt viszonyban állottak.

194. §. Ha az örökhagyó közelebbi meghatározás nélkül a szegények javára intézkedett: azon helynek szegényei értendőek, a hol az örökhagyónak utolsó rendes lakhelye volt. Ellenkező kifejezett rendelkezés hiányában a rendelkezés tárgya az illető község hatóságának a szegények közt leendő kiosztás végett adandó át.

195. §. Ha az örökhagyó közelebbi meghatározás nélkül az egyház javára tett intézkedést: az alatt utolsó rendes lakhelyének azon vallásfelekezeti anya- vagy fiók-egyháza értendő, melyhez az örökhagyó tartozott.

196. §. Az előző 194. és 195. §§. esetein kívül, ha az örökhagyó valamely határozottan megjelölt jótékonyági vagy más közhasznú célra a jogosított jogi személy közelebbi meghatározása nélkül rendelkezett: a mennyiben az örökhagyó utolsó lakhelyén oly intézet vagy egyesület van, melynek feladatához a kérdéses cél előmozdítása tartozik, ezen intézet vagy egyesület tekintendő részesítettnek; azonban azt, mit a végintézkedés folytán kap, az örökhagyó által kijelölt célra tartozik fordítani.

Ha az örökhagyó utolsó lakhelyén ilyen intézet vagy egyesület nincsen: az illető közigazgatási járásban, s ha itt sem volna, az illető törvényhatóságban levő intézetet vagy egyesületet illeti a részesítés.

Ha az illető községben, járásban vagy törvényhatóságban több ily intézet vagy egyesület van: a rendelkezés tárgya ezeket egyenlően megosztva illeti.

Ha megfelelő intézet vagy egyesület a törvényhatóság területén sincsen: ilyennek alakulásáig a rendelkezés tárgyának kezelése és az örökhagyó által rendelt jótékony vagy közhasznú célra fordítása az illetékes törvényhatóságot, ha pedig a cél felekezeti: az illető felekezeti főhatóságot illeti.

Ha az örökhagyó halálától számított harminczöt év alatt megfelelő intézet vagy egyesület nem alakul: a rendelkezés hatálytalanává válik.

197. §. Intézetek, egyesületek, testületek javára tett rendelkezés hatályát a részesített jogi személy székhelyének a végrendelet alkotása után történt megváltoztatása nem szünteti meg, ha csak az örökhagyó kifejezetten helyhez nem kötötte a részesítést.

ÖTÖDIK FEJEZET.

Az örökösnevezés.

198. §. Az örökösnevezéshez nem szükséges, hogy az örökhagyó azt, a kit örökösének kíván tenni, végrendeletében kifejezetten örökösének nevezze, vagy hogy az »örökös» szót használja, hanem elégséges, ha az örökhagyónak örökösnevezésre irányuló akarata a végrendeletből egyébként világosan kitünik.

199. §. Ha az örökhagyó egy egyénnek ingóságait, más egyénnek pedig ingatlanait hagyta, vagy ha többeknek különösen megjelölt vagyontárgyakat hagyott, melyek együtt a hagyatékot kimerítik: az illetők, a mennyiben a végrendeletből az örökhagyónak az ellenkező szándék ki nem tűnik, örökösársaknak tekintetnek, és pedig azon arányban, melyben a részökre hagyott vagyontárgyaknak az örökhagyó halálakor értéke a hagyaték összértékéhez áll.

200. §. Ha a végrendelet kifejezett örökösnevezést nem tartalmaz, és az örökhagyó a hagyaték nagyobb részéről oly módon intézkedett, hogy a hagyatékhoz tartozó vagyontárgyakat különösen megjelölve egy vagy több egyénnek hagyta, a mennyiben a végrendeletből az ellenkező szándék ki nem tűnik, a 199. §-ban meghatározott arányban örökösársaknak tekintetnek azok, a kiknek az örökhagyó a különösen megjelölt vagyontárgyakat hagyta, és ezekkel együtt azok is, a kik a különösen meg nem jelölt vagyontárgyakat akár az örökhagyó rendelkezése szerint, akár a törvényes örökösödés szabályai szerint kapják. (Folyt. köv.)

Törvényjavaslat az öröklési jogról.¹

— A képviselőház igazságügyi bizottságának szövegezése szerint. —

201. §. Az előző 199. és 200. §-ok eseteinek kivételével az, a kinek az örökhagyó különösen megjelölt vagyontárgyakat hagyott, habár kifejezetten örökösnek nevezetett is, hagyományosnak tekintetik.

202. §. Ha az örökhagyó többeket hányad meghatározása nélkül nevezett örökösöknek: ezeket az örökség egyenlő részben illeti, ha csak a rendelkezés tartalmából és összefüggéséből az a szándék nem tűnik ki, hogy több örökös együtt kapjon egy részt.

203. §. Ha az örökhagyó egy vagy több örököst nevezett és ezt vagy ezeket az örökség egy részére korlátozta, vagy több örökösnek meghatározott örökrésze által a hagyatékot ki nem merítette: az örökség többi része a törvényes örökösöket illeti. (10. §.)

204. §. Ha az örökhagyó azt rendelte, hogy egy vagy több határozott vagyontárgy a végrendeleti örököst ne illesse: ezen vagyontárgyat vagy vagyontárgyakat a törvényes örökösök kapják; és pedig, ha ezen vagyontárgyak a hagyatékban nagyobb részét képezik, értéküknek megfelelő hányadban, mint örökösársak, ha pedig a hagyatékban kisebb részét teszik, mint hagyományosok.

A törvényes örökösök részesedési arányára mindkét esetben a törvényes örökösödés szabályai alkalmazandók.

205. §. Ha az örökösök megállapított hányada az egészet túlhaladja: az örökrészek aránylagos leszállítás alá esnek, hacsak a végrendelet egyik vagy a másik örökösre kivételt nem tett.

206. §. Ha az örökhagyó némelyeket határozott részben, másokat hányad meghatározása nélkül nevezett örökösnek, utóbbiak a 202. §-ban megállapított arányban az örökségnek azon részét kapják, a mely a határozott hányadok levonása után fennmarad.

Ha azonban az örökség a határozott részben nevezett örökösök hányadai által kimerítették, és ezen felül hányad meghatározása nélkül egy vagy több örökös nevezetett: a határozott részben nevezett örökösöknek hányada, a mennyiben a végrendelet ellenkező akarata ki nem tűnik, aránylag és oly mérvben szállítandó le, hogy a határozatlan részben nevezett örökösök mindegyike annyit kapjon, mint a határozott részben nevezett örökösök közül az, kinek hányada legkisebb.

207. §. Ha az örökhagyó egy vagy több egyénnek határozott vagyontárgyakat hagyott, melyek együtt a hagyatékot kimerítik, s egyszersmind határozott hányad megjelölése nélkül egy vagy több örököst nevezett: előbbiek illetősége aránylag oly mérvben szállítandó le, hogy utóbbiak oly örökrészt kapjanak, mintha az előbbiekkal együtt hányad megjelölése nélkül nevezettek volna örökösöknek.

Ugyanezen szabály alkalmazandó akkor is: ha utóbbiak határozott hányadban vannak örökösöknek nevezve, csakhogy ezen esetben a meghatározott hányadnál több őket nem illeti.

HATODIK FEJEZET.

A helyettesítés.

208. §. Az örökhagyó végrendeletében azon esetre, ha az általa nevezett örökösök az örökséget meg nem szerezhetnék, vagy el nem fogadnák, egy vagy több helyettesített örököst nevezhet.

A mennyiben a jelen törvény eltérő rendelkezést nem tartalmaz, az örökösnevezésre megállapított szabályok a helyettesítésre is alkalmazandók.

209. §. Ha az örökhagyó a helyettesítésnek a 208. §-ban felemlített két esete közül csak az egyiket említette is fel: a helyettesítés kétség esetében a másik esetre is értendő.

210. §. Az örökösre rótt terhek az ennek helyébe lépő helyettesített örököst is terhelik, hacsak azok az örökhagyónak kifejezett rendelkezése, vagy a körülményekből következtethető szándéka szerint kizárólag az örökös személyére szorítva nincsenek.

Ugyanezen szabály megfelelően alkalmazandó az örökösnevezéskor kötött feltételre és időmeghatározásra is.

211. §. Ha az örökhagyó az egymás között növedékjoggal

biró (384. §.) több örökösárs részére együttesen helyettesített örököst nevezett: a helyettesítés csak akkor bír hatálylyal, ha az örökséget a növedékjoggal bíró örökösársak közül egyik sem szerzi meg.

212. §. Ha az örökhagyó több örököst nevezett, s ezeket egymás irányában helyettesített örökösöknek rendelte, vagy ha egyik örökös részére többi örökösét nevezte helyettesített örökösöknek: kétség esetében az örökösökre nézve megállapított hányad a helyettesítésre is alkalmazást nyer.

Ha azonban az örökösökön kívül még más egyén is nevezetett helyettesített örökösül, a nélkül, hogy a helyettesítésnél a hányadra nézve intézkedés tétel volt: a megürült örökösödési hányadot a helyettesített örökösök egyenlő részben kapják.

213. §. A helyettesítés hatálytalanná válik, ha az örökös, vagy a mennyiben ez az örökség megnyitla után halt meg, ennek örökösei (378. §.) az örökséget megszerzik, vagy ha a helyettesített örökös meghal, mielőtt az örökös, vagy ennek örökösei (378. §.) az örökség elfogadása iránt nyilatkoztak volna.

214. §. Ha a helyettesített örökös után további helyettesítés rendeltetett, a további helyettesítésekre ezen fejezet szabályai megfelelően alkalmazandók.

215. §. Ha az örökhagyó leszármazó vagy felmenő rokonát, vagy testvérét nevezte örökösnek, és a kinevezett örökös az örökhagyót megelőzőleg hal el: ennek leszármazói (15., 16. §§.) hallgatólag helyettesített örökösöknek tekintendők; hacsak a végrendelet kifejezett ellenkező intézkedést nem tartalmaz. A leszármazók részesedési arányára a törvényes örökösödés szabályai alkalmazandók.

HETEDIK FEJEZET.

Az utóörökösödés.

216. §. Az örökhagyó az örökségre vagy annak egy részére egy vagy több utóörököst nevezhet úgy, hogy az örökség vagy annak része az örökös halálakor vagy az örökhagyó által meghatározott más esetre az utóörököst illesse. A mennyiben a jelen törvény eltérő rendelkezést nem tartalmaz, az örökösnevezésre megállapított szabályok az utóörökös nevezésre is alkalmazandók.

Utóörökösül a végrendeletkészkor életben levő személynek gyermeke is nevezhető.

Az örökhagyónak azon rendelkezése, mely szerint a végrendeletkészkor még életben nem lévő személynek gyermekét vagy távolabbi leszármazóját utóörökösnek nevezi, semmis.

217. §. Ha az utóörökösödés beálltának esetét az örökhagyó meg nem határozta: az utóörökösödés az örökhagyó halálakor áll be.

Ha az utóörököst az örökség vagy az örökrész az örökös halálától illeti: az utóörökös részére az öröklés, hacsak a végrendeletben eltérő intézkedés nem foglaltatik, az örökös halálakor nyílik meg (2. §.).

218. §. Ha az örökhagyó az öröklés megnyiltakor még nem fogantatott személyt nevez örökösnek, ezen rendelkezés utóörökösnevezésnek tekintendő; és a mennyiben az örökhagyó másként nem intézkedett, az utóörökös születéseig a törvényes örökösödésnek van helye.

A 163., 164., 182. és 183. §§. értelmében utóörökösnevezés hatályával bír azon rendelkezés is, mely által felfüggesztő vagy felbontó feltétel alatt, avagy kezdődési időtől vagy végződési időig nevezetetik örökös.

219. §. Ha az örökhagyó azon vagyonra nézve, mely róla örökösére szállott, örökösének az elidegenítést és a végrendeletkészkor vagy csupán az elidegenítést megtiltja: ezen rendelkezés utóörökösnevezésnek tekintetik.

Ha az örökhagyó megjelölte azon személyt, a kinek javára a tilalom szolgál: az utóörökösödési jog ezen személyt, ellenkező esetben pedig az örökösnek törvényes örökösét illeti.

Ha azon személy, kinek javára a tilalom szolgál, megnevezve nincsen: a tilalom nem bír hatálylyal.

220. §. Ha a szülő, vagy más felmenő rokon olyan leszármazóját, a kinek a végrendeletkészkor gyermeke nincs, utóörökösül nevezte: az utóörökösnevezés, a mennyiben az ellenkező világosan nem rendeltetett, hatálytalanná válik, ha a leszármazónak gyermeke (15., 16. §§.) születik és ezen gyermek vagy annak leszármazója

¹ Az előbbi közleményt l. a 17., 25. és 31. számban.

mazója (15., 16. §§.) életben van akkor, midőn az utóörökösödés esete beáll.

221. §. Ha a szülő, vagy más felmenő rokona saját leszármazójukat örökösnek, ennek gyermekeit (15., 16. §§.) vagy ezek közül egyet vagy többet pedig utóörökösnek nevezett, és az utóörökösül nevezett gyermekek egyike az örökhagyó halála előtt vagy azután, de az utóörökösödés esetének beállta előtt meghal (8., 13. §.), az elhalt gyermek helyébe, ha a végrendeletben ellenkező intézkedés nem foglaltatik, leszármazói (15., 16. §§.) lépnek, és pedig azon esetben is, ha a végrendeletben az utóörökösül nevezett gyermekek névszerint megnevezettek és utóörökségi részek megállapítottak.

Ha pedig a leszármazónak valamennyi gyermeke nevezetett utóörökösnek, akár névszerint megnevezve, akár sem és az örökösnek időközben még gyermeke születik: ez törvényes örökösödési részének megfelelő hányadban szintén utóörökösnek tekintendő, a többi utóörökös gyermekek örökrészei pedig aránylagos levonás alá esnek.

A fentebbi szabályok megfelelően alkalmazandók akkor is, ha testvér testvérét, vagy házastárs házastársát örökösnek, és ennek gyermekeit (15., 16. §§.) utóörökösöknek nevezte.

222. §. Ha az örökhagyó hagyományokat is rendelt: ezek rendszerint az örökösöt terhelik, s az utóörökösre az örökségnek ezen hagyományok kielégítése utáni maradványa száll át.

Azon hagyományok azonban, a melyeknek az örökhagyó az utóörökösödés beállta után való kielégítését rendelte el, az utóörökös által elégitendők ki.

Ha az örökös örökségének vagy örökösödési részének csak egy részére van utóörökös nevezve: ellenkező rendelkezés hiányában a hagyományokat az örökös tartozik ugyan kielégíteni, de az utóörökös örökrészeinek megállapításánál ezen hagyományok aránylagos része az utóörökös terhére számítandó.

223. §. Az örökösöt az utóörökösödéssel terhelt örökség a jelen törvényben megállapított korlátokkal illeti. Szemben az utóörökösrel, a mennyiben a jelen törvény eltérő intézkedést nem tartalmaz, az örökös jogaira és kötelezettségeire rendszerint a haszonélvező jogait és kötelezettségeit tárgyzó szabályok megfelelően alkalmazandók.

224. §. Ha az örökhagyó eltérőleg nem rendelkezett, az örökös az utóörökösnek az örökség vagy az örökrész állagára nézve biztosítást nyújtani köteles. Ezen biztosítás az örökséghez tartozó ingatlanokra és telekkönyvileg bejegyzett jogokra az utóörökösödési jog telekkönyvi bejegyzése által, értékpapirokra pedig azoknak lekötése vagy bírói kézhez letétele által történik.

Az örökséghez tartozó házi eszközök, házi és lakfelszerelés (304. §.) a kereskedési, ipari és gyári felszerelés (305. §.) és a gazdasági felszerelés (306. §.), valamint általában az elhasználható dolgok az örökösnek korlátlan tulajdonába mennek át, de az utóörökösödés esetének beálltakor az utóörökös ugyanazon minőségű és mennyiségű dolgok kiadását követelheti. Ezen dolgokért az örökös biztosítást nyújtani csak akkor és annyiban köteles, ha és a mennyiben az örökhagyó ezt a végrendeletben megrendelte.

Másnemű ingóságok állagáért ellenkező megállapodás létre nem jötté esetében a biztosíték a gyámhatósági kezelés alatt álló pénzek gyümölcsöző elhelyezésére előírt zálogjogi bekebelezés által nyújtandó, vagy pedig készpénzben avagy a kormány által óvadékképesnek nyilvánított értékpapirokban bírói kézhez teendő le.

Az óvadékképes értékpapírok a letét napján levő árfolyamuk 80 százdtólja erejéig, de semmi esetre sem névértékükön felül fogadtathatnak el biztosítéku.

Ha az örökös ily biztosítékot nem nyújt: mind ő, mind az utóörökös követelhetik, hogy a biztosítandó ingóság adassék el, és a vételár más megállapodás hiányában készpénzben vagy óvadékképes értékpapírokban bírói letétbe helyezzessék.

225. §. A hagyatékhoz tartozó követeléseket az örökös az utóörökös hozzájárulása nélkül felmondhatja és behajthatja; az adós felmondása pedig érvényes, ha arról csak az örökös lett is értesítve. A tőke visszafizetése, a mennyiben az utóörökös az örökös kezeihez való fizetésbe bele nem egyezik, a hagyatéki bíróság kezeihez teljesítendő, és ha a behajtott tőke elhelyezése iránt az örökös és utóörökös között megállapodás nem jött létre, a behajtott tőke, valamint az értékpapírokra befolyt tőkeösszeg kész-

pénzben vagy óvadékképes értékpapírokban bírói letétbe helyezzendő.

A követelések behajtása, valamint az értékpapírok alapuló követelés érvényesítése körül elkövetett szándékos vagy vétkes mulasztás következményeiért az örökös az utóörökösnek felelősséggel tartozik.

226. §. Az örökös az örökséghez tartozó vagyont a rendes vagyonkezelés szabályai szerint tartozik kezelni.

Az épületeket az örökös jó karban tartani és tűzkár ellen biztosítani köteles. A tűzkár-biztosítási kötvény az utóörökös kívánságára a hagyatéki bírósághoz leteendő; s a kárösszeget az épület helyreállítása előtt az örökös csak azon esetben veheti fel, ha biztosítékot (224. §.) nyújt az iránt, hogy azt az épület helyreállítására fordítja. Ha az örökös ilyen biztosítékot nem nyújt, követelheti, hogy a kárösszeg az épület helyreállítására leendő fordítás végett a hagyatéki bíróság által kinevezendő gondnok kezeihez utalványoztassék.

Ha az épületek az örökség birtokbavételekor jó karban nincsenek, azoknak jó karba hozatalát az örökös az utóörökösödés tárgyát képező vagyon terhére eszközölheti.

227. §. A mennyiben az utóörökös kimutatja, hogy az örökös oly káros vagyonkezelést folytat, mely által az örökség állaga veszélyeztetve van: az utóörökös kívánságára a hagyatéki bíróság által zárgondnoki kezelés rendelhető el. Az elrendelt zárgondnoki kezelés feloldandó, ha annak fentartása szükségtelennek mutatkozik.

228. §. Az örökséghez tartozó azon vagyontárgyakat, a melyek a 224. §. szerint az örökös korlátlan tulajdonába át nem mennek, az örökös az utóörökös beleegyezése nélkül csak annyiban idegenítheti el, a mennyiben az örökhagyó azt neki megengedte, vagy a dolog veszély vagy kár nélkül el nem tartható, vagy a mennyiben ez az örökhagyó adósságainak és a 425. §-ban felsorolt egyéb hagyatéki terhek kifizetése, továbbá a köteles rész és a hagyományok kielégítése és a hagyatéki épületek jókarba hozatala költségeinek fedezése szempontjából szükséges. Elidegenítésnek tekintetik a vagyontárgyaknak zálogba adása vagy zálogjogi terhelése is.

A fentebbi rendelkezés ellenére a hagyatéki ingóságokra nézve harmadik személylyel kötött és átadással fogamatba vett jogügyletek érvényesek ugyan, de az utóörökös az utóörökség esetének beállta előtt is követelheti, hogy az elidegenített dolgok értéke, vagy ha ennél a vétel többre rugna, a vételár készpénzben vagy óvadékképes papírokban bírói letétbe helyezzessék. — Ugyanezen szabály alkalmazandó a hagyatéki ingatlanokra és telekkönyvi jogokra nézve harmadik személylyel kötött és telekkönyvi bejegyzéssel fogamatba vett jogügyletre is, ha az utóörökösödés telekkönyvileg bejegyezve nincsen.

A nyilvános pénzügyektől és testületektől felvett s a kamat és tőke-törlesztést magában foglaló egyenlő járadékok fizetése után törlesztendő kölcsön visszafizetése végett az örökös a hagyatéki vagyont el nem adhatja. Az ilyen törlesztési kölcsönöket azonban hosszabb lejáratu vagy kisebb kamatlábu törlesztési kölcsönre átváltoztatni jogában áll.

229. §. Az örökös a hagyatéki vagyontárgyakat terhelő és az ő birtoklásának tartamára eső állami, törvényhatósági, községi, egyházi, iskolai, víztársulati és az ingatlan birtoklásával járó egyéb közterheket, valamint a hagyatéki adósságok kamatait is megterítési igény nélkül köteles viselni.

Az örökös köteles viselni a 228. §-ban megjelölt törlesztési kölcsönök rendes törlesztési járulékait is; a tőketörlesztésre fordított ezen összeget azonban az utóörökösödés beálltakor az utóörökös kamat nélkül visszafizetni köteles.

Az örökös az ilyen törlesztési kölcsönre sajátjából teljesíthet ugyan rendkívüli törlesztést avagy azt egészen is visszafizetheti, de az utóörökös ezen esetben is csak a törlesztési terv szerint esedékessé vált rendes tőketörlesztési összeget tartozik az utóörökösödés esetének beálltakor visszafizetni; a későbbi kamat és tőketörlesztési részleteket pedig csak az eredeti kölcsön kikötéseinek megfelelően köteles viselni.

A midőn az örökség tárgyát képező ingatlan tulajdonjoga az utóörökös javára bekebelezetik, ezzel egyidejűleg az örökösnek, illetve örököseinek javára bekebelezendő a zálogjog, azon összeg

és járulécai biztosítására, a melyet az utóörökös a törlesztési kölcsön rendes vagy rendkívüli tőke-törlesztése avagy teljes letörlesztése folytán a fentebbiek szerint visszafizetni köteles.

230. §. Ha az örökös a hagyatéki vagyontárgyakat bérbe vagy haszonbérbe adja, az utóörökösödés beállta után az utóörökös, a mennyiben a szerződés nem az ő hozzájárulásával kötött meg, a bérletet a lakbérleti szabályoknak megfelelő határidőben, ilyenek nem léteben pedig előrebocsátott három havi felmondással, a haszonbérletet pedig előre bocsátott félévi felmondással megszüntetheti, mezőgazdasági haszonbérletek azonban előre bocsátott félévi felmondás mellett is csak a gazdasági év végén szüntethetők meg.

Ha azonban az örökös által kötött bérleti vagy haszonbéri szerződés az utóörökösnek, illetve a még nem született vagy ismeretlen utóörökös gondnokának meghallgatása után a hagyatéki bíróság által jóváhagyatott: a bérlet és haszonbérlet, az utóörökösödés esetének beálltakor folyamatban levő bérleti vagy haszonbérleti éven túl még hat esztendőre érvényben marad, a mennyiben előbb le nem jár.

Ha a bérlő vagy haszonbérlő az örökösnek az utóörökösödés esetének beálltakor folyamatban levő évnegyeden túl a bért vagy haszonbért előre lefizette: ezen előre fizetés az utóörökösrel szemben hatálylyal nem bír.

231. §. Ha az örökhagyó az örökösnek szabad rendelkezési jogot engedett vagy az utóörökösödést arra korlátozta, a mi az örökségből az örökös halálakor megleszen: az örökös a hagyatéki vagyont viszteher mellett vagy viszteher nélkül elidegenítheti, elhasználhatja, de halála esetére a vagyonról nem rendelkezhetik.

Ezen esetben az utóörökös biztosítást és az utóörökösödési jog telekkönyvi bejegyzését nem, hanem csak az örökségi vagyon kimutatását, illetőleg leltározását (...) §.) követelheti.

A fentebb megállapított joghatálylyal bíró utóörökösrendelésnek tekintendő az örökhagyó azon rendelkezése is, a mely által az örökösnek csupán a végrendekezést tiltotta meg, vagy azt rendelte, hogy az örökös egy bizonyos személyt nevezzen örökösének. Ha azon személyt, a kinek javára a végrendekezési tilalom szolgál, az örökhagyó meg nem nevezte, az utóörökösödési jog az örökösnek törvényes örököseit illeti.

232. §. Az utóörökös, ha az utóörökséget elfogadta, azon időpont vagy esemény bekövetkeztétől fogva, a melyhez az utóörökösödés kötve van, az örökös mint illető jogokba és kötelezettségekbe lép.

233. §. Az utóörökös azon időpont vagy esemény bekövetkeztékor, melyhez az utóörökösödés kötve van, az örökségnek vagy örökösödési résznek, a 231. §. esetében pedig annak, a mi az örökségből vagy az örökösödési részből még megvan, kiadását követelheti (222. §.).

Az utóörökösnek nincs joga arra, a mit az örökös a hagyatékból növedékjog (384., 385.) vagy helyettesítés alapján, vagy mint hagyományt kapott, hacsak kifejezett rendelkezésében az örökhagyó az utóörökösödést a fent elősoroltakra is ki nem terjesztette.

Az örökös, illetőleg ennek utódai azon időponttól kezdve, a melyben őket a kiadás tekintetében késedelem terheli, a kiadandó vagyon haszn vételét is megtéríteni kötelesek.

234. §. Az örökség kiadása esetében az örökösnek az örökhagyó elleni követelése és viszont az örökhagyónak az örökös elleni követelése fennmaradnak; de ha az utóörökösödés az örökségnek csak egy részére terjed, csupán az utóörökösödéssel terhelt örökrész arányában.

Azon dologi jogok, melyek az örökös az örökhagyó tulajdonát képező dologra nézve, vagy viszont az örökhagyót az örökös tulajdonát képező dologra nézve megillették, a mennyiben a jognak és kötelezettségnek egy személyben való egyesülése által szűntek meg, az örökség kiadása esetében felélednek, és az előbbi állapot szükség esetében helyreállítandó.

235. §. Az utóörökösödés esetének beálltával a 425. §-ban említett hagyatéki terhekért, az örökhagyó tartozásaiért, a köteles részért és a hagyományokért, a mennyiben ezek még kielégítve nincsenek, az utóörökös örökösi minőségben felelős.

Ugyanezen terhekért feltétlenül felelős marad az örökös, illetve ennek örökösei az utóörökösödésre terhelt örökség állagának azon része erejéig, a mely a 231. §. rendelkezése folytán vagy más okból az utóörökösnek ki nem adatott.

Az örökös, illetve ennek örökösei az örökségből huzott hasznvétél értékének erejéig a 418. §. korlátai között a fentebb említett terheknek csak azon részéért felelősek, a mely az utóörökösnek kiadott örökség vagy örökrész által fedezve nincsen.

236. §. Ha az örökhagyó eltérőleg nem rendelkezett, az utóörökösnevezés egyszersmind helyettesített örökösnevezésnek is tekintendő.

Ha kétes, hogy az örökhagyó utóörököszt vagy helyettesített örököszt akart-e nevezni: az utóbbi védelmezendő.

237. §. Ha az örökhagyó ugyanazon örökségre, vagy örökrészre két vagy több utóörököszt nevezett oly módon, hogy ezeket az utóörökség megállapított sorrendben illesse: az, a ki első helyen van nevezve: utóörökösnek, a továbbiak pedig helyettesített utóörökösöknek tekintendők.

Ha a sorrendben nevezett utóörökösök közül egy az örökséget mint utóörökös megszerzi: ez által a további utóörökösnevezés hatálytalanná válik.

238. §. Ha azonban az örökhagyó saját leszármazóit (15., 16., 18., 19. §§.), házastársát, felmenő ágbeli rokonait, testvéreit, vagy ezen családtagok egy részét nevezte örökösöknek, utóörökösökül pedig az örökösstársakat és az örökösstársaknak vagy ezek egy részének gyermekeit rendelte, ezen utóörökösnevezés hatálya a 237. §. korlátozó intézkedése alá nem esik, vagyis egymásután több utóörökösnevezés is, azok számára való tekintet nélkül hatálylyal bír; — azon korlátozással mindazonáltal, hogy ha valamelyik örökösstársnak gyermeke, mint utóörökös, az örökrészt megszerzi: az ezen örökrészre vonatkozó további utóörökösnevezés csak akkor lép hatályba, ha ezen gyermek élete tizennyolcadik évének betöltése előtt és leszármazók (15., 16. §§.) hátrahagyása nélkül hal el. Ha az örökösstársak valamelyikének azon gyermeke, a ki az örökrészt mint utóörökös megszerezte, életének tizennyolcadik évét betöltötte, a további utóörökösnevezés önmagától hatálytalanná és ezen örökrész szabad rendelkezés tárgyává válik.

Az örökös és az utóörökös közötti jogviszonyra megállapított jogszabályok a jelen szakasz eseteiben a második és a további utóörökösre megfelelően alkalmazandók.

NYOLCZADIK FEJEZET.

A végrendeletek megszüntetése.

239. §. Az, a ki a végrendekezési képességgel bír, végrendeletét bármikor visszavonhatja, és ez által megszüntetheti. Ezen jogával a végrendelező akkor is élhet, ha végrendeletét visszavonhatatlannak nyilvánította, és azon alakszerűségekhez sincs kötve, melyeket a végrendelet visszavonására nézve maga megállapított.

240. §. A végrendelet, tekintet nélkül alaki minőségére, akár egészben, akár egyes megjelölt intézkedésekre nézve kifejezetten visszavonható oly nyilatkozat által, mely vagy az írásbeli magán- vagy közvégrendelet alaki kellékeivel, illetőleg ha a 152—154. §§. esetei fenforognak, a kiváltságos végrendelet alaki kellékeivel ellátva, vagy közjegyzői okiratba foglalva van.

241. §. Ha a korábbi végrendelet későbbi érvényes végrendeletben kifejezetten visszavonott: a visszavont végrendelet akkor sem lép hatályba, ha a későbbi végrendelet hatályát elvesztette. E szabály áll akkor is, ha a későbbi végrendelet a 144. és 156. §§. rendelkezései folytán veszti el hatályát.

242. §. Az írásbeli végrendelet hallgatag visszavontnak tekintendő, ha az örökhagyó maga, vagy beleegyezésével egy harmadik, az örökhagyó aláírását kitörli, vagy az okiratot keresztülhuzza, beszakítja, elégeti, az írást kitörli vagy bármilyen más módon olvashatlanná teszi vagy megsemmisíti.

Ha a végrendeletnek csak önálló intézkedést tartalmazó egyes része vagy részei vannak kitörölve, keresztülhuzva, vagy olvashatlanná téve, de egyébként az okirat és az aláírás épségben hagyatik: a végrendelezés csak annyiban tekintendő visszavontnak, a mennyiben tartalma a fentebbi módon megsemmisített részen alapszik.

Ha a végrendelet több egyenlő példányban van kiállítva: a hallgatag visszavonás vélelmének nincs helye, ha a végrendeleti példányok közül csak egy is a fentebbiek szerint meg nem semmisített állapotban találtatik.

243. §. Ha az örökhatározó közjegyző előtt tett végrendeletének hiteles kiadványát, vagy a szóbeli végrendeletének írásba foglalását tartalmazó okiratot semmisíti meg: ez által a végrendelet visszavontnak nem tekintetik.

Mennyiben válik a közjegyzőileg letéteményezett írásbeli magánvégrendelet a visszavétel által hatálytalanná, a 151. §-ban van meghatározva.

244. §. Az örökhatározó azon végrendeleti intézkedései, amelyek házastársának részesítését tartalmazzák, megszünteknek tekintendők, ha a végrendelet alkotása után oly körülmény állott be, amelynek folytán a túlélő házastárs a 38. és 39. §§. szerint törvényes örökösödési jogát elveszti.

245. §. Ha az örökhatározó újabb érvényes végrendeletet alkot, a mennyiben ezen újabb végrendelet az egész hagyatékra vonatkozó rendelkezés jellegével bír, a korábbi végrendelet minden intézkedése megszűnik, habár az új végrendelet a korábbinak visszavonását kifejezetten nem tartalmazza is.

246. §. Ha a 245. §. esete fen nem forog és az újabb végrendelet örökösnevezést vagy éppen nem, vagy az örökségnek csak bizonyos hányadára korlátozva tartalmaz: a mennyiben a későbbi végrendeletben a korábbi kifejezetten vissza nem vonatik, a végrendeletek egymás mellett megállanak oly módon, hogy az örökségnek azon hányada, amelyről az újabb végrendelet nem intézkedik, a korábbi végrendeletben nevezett örökösöket illeti, kiknek örökrészei szükség esetében aránylagos leszállítás alá esnek.

Ugyanezen esetben a későbbi végrendelet a korábbi a hagyományokra nézve csak annyiban szünteti meg, a mennyiben a rendelkezések ellentétben állanak és össze nem egyeztethetők.

247. §. A korábbi végrendeletnek kifejezett visszavonás nélkül a 245. és 246. §§. értelmében való megszüntetése esetében a meg nem semmisített korábbi végrendelet (242. §.) újra hatályba lép akkor, ha a későbbi végrendelet hatályát veszti.

248. §. A 245. és 246. §§. értelmében megszüntetett korábbi végrendelet nem nyeri vissza hatályát akkor, ha a későbbi végrendelet visszavonás által veszítette el hatályát és az örökhatározó a későbbi végrendelet visszavonása alkalmával kifejezetten kijelentette, hogy korábbi végrendeletét fentartani nem kívánja, vagy ha a későbbi végrendelet a részesítettnek halála (8. §.) által válik hatálytalanná.

249. §. A korábbi végrendeletnek a későbbi öröklési szerződés (356. §.) által való megszüntetésére nézve a 245–247. §§. rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

KILENCZEDIK FEJEZET.

A közös végrendeletek.

250. Közös végrendeletet csak házastársak és jegyesek alkothatnak.

A jegyesek által alkotott közös végrendelet csak azon feltétel alatt bír hatálylyal, ha a házasság létrejött.

251. §. A közös végrendelet mint írásbeli magán-, vagy közvégrendelet készíthető. A közös végrendelet aláírását, illetőleg a már előbb megtörtént aláírás elismerését, úgy szinte azon nyilatkozatot, hogy az okirat az illetőnek végrendeletét tartalmazza, mindkét végrendelező külön tartozik megtenni. Egyébként a jelen cím II. fejezetében előírt alakosságok tartandók meg.

Szóbeli magánvégrendelet alakjában tett közös végrendelet semmis.

252. §. Ha kétség forog fen az iránt, hogy a rendelkezés öröklési szerződést vagy közös végrendeletet tartalmaz-e, az utóbbi védelmezendő.

Azon körülmény, hogy a végrendelezők egyike a másikának intézkedését és viszont elfogadta, a rendelkezést öröklési szerződéssé nem minősíti.

Ha a végrendelezők a közös végrendeletben a rendelkezés visszavonására való jogról lemondottak, a rendelkezés, a mennyiben egyébként az öröklési szerződés érvényességének kellékei fenforognak, öröklési szerződésnek tekintendő.

253. §. Ha a közös végrendelezők egymást kölcsönösen örökösnek nevezték, s egyszersmind a túlélőnek halála esetére vagygonukról, mint közös vagygonról rendelkeztek: a közös vagygon fele az előbb elhalt házastárs, másik fele pedig az utóbb elhalt

házastárs hagyatékának tekintendő; és az előbb elhalt házastárs hagyatéka a túlélő házastársat ellenkező rendelkezés nem léte esetében, mint utóörökösödéssel terhelt örökség illeti.

Ha ezen esetre a végrendelezők úgy intézkedtek, hogy a túlélőnek halála után a vagygon a mindkét részről való rokonokra vagy a mindkét részről való törvényes örökösökre szálljon: kétség esetében az vélelmezendő, hogy mindenik házastárs a közös vagygonnak az ő öröksége gyanánt tekintendő felét saját törvényes örökösének kívánta hagyni. Az, hogy kik tekintendők törvényes örökösöknek, mindkét házastársra nézve az ő elhalálzásának időpontja szerint határozandó meg.

254. §. A közös végrendelezők mindegyikének rendszerint joga van a közös végrendeletnek az ő rendelkezését tartalmazó részét külön és a másik rendelkező halála után is visszavonni, vagy megváltoztatni.

Az egyik végrendelező által eszközölt visszavonás vagy változtatás a másik végrendelező intézkedéseire befolyással rendszerint nem bír.

255. §. Ha a közös végrendeletben kifejezetten kikötöttet, hogy az egyik végrendelező végrendeletének visszavonása vagy módosítása a másik végrendelező rendelkezéseinek egészben vagy megjelölt részében való visszavonását vonja maga után: a visszavonás vagy megváltoztatás esetében a másik végrendelező rendelkezése is egészben, vagy a megjelölt részben hatálytalanná válik.

256. §. Ha a közös végrendelezők egymást kölcsönösen örökösnek nevezték, vagy egymást egyébként kölcsönösen részesítették, a mennyiben a végrendelezők egyike a kölcsönös végrendeleti intézkedést visszavonja vagy módosítja, a másik végrendelező intézkedésének a kölcsönös részesítést tartalmazó része hatálytalanná válik.

257. §. A 255. és 256. §§. eseteiben a túlélő házastárs, a mennyiben a korábban elhalt házastársnak végrendelete alapján őt illető részesítést elfogadta, saját rendelkezésének azon részét, mely az elhunyt házastárs rokonainak javára szolgál, vagy pedig a közös végrendeletben egyoldalulag vissza nem vonhatónak van nyilvánítva, visszavenni vagy megváltoztatni csak azon esetre van jogosítva, ha a részesített őt megelőzőleg halna meg, vagy az öröklésre képtelenné avagy érdemtelenné válnék, vagy olyan cselekményt követne el, a mely miatt a túlélő házastárs a részesítettet, ha ez az ő leszármazója volna, a 89. §. értelmében kitagadhatná.

TIZEDIK FEJEZET.

A végrendeletek kihirdetése és végrehajtása.

258. §. Minden végrendelet a bíróság által az örökhatározó halála után, a közös végrendelet pedig az egyik végrendelező halála után kihirdetendő.

Ha az örökhatározó több végrendelete van, ezek mindeike kihirdetendő.

259. §. Végrendelet kihirdetését kívánhatja az, a kinek a végrendelet letételéről szóló elismervény, vagy maga a végrendelet kezeiben van, továbbá az örökhatározó házastársa, a törvényes örökösödésre hivatott rokona és általában mindenki, a kinek a végrendelet kihirdetése érdekében van.

Ha a végrendelet kihirdetését valamely érdekelt előbb nem szorgalmazza: a bíróság az örökhatározó halálától számított tizenöt nap eltelté után a bemutatott végrendeletet hivatalból is kihirdetni köteles.

260. §. Az, kinek őrizete alatt van az örökhatározó végrendelete, köteles azt azonnal, mihelyt az örökhatározó haláláról értesült, vagy a haláleset felvételére jogosított közegnek térítvény mellett átadni, vagy pedig saját választása szerint a hagyatéki bíróságnak vagy a legközelebbi járásbíróságnak bemutatni. A ki pedig az örökhatározó által a halálát megelőző három hónap alatt alkotott szóbeli végrendeletnél mint tanu közreműködött, azt, hogy az örökhatározó szóbeli végrendeletet tett, a halálesetfelvételre jogosított közegnek vagy a hagyatéki bíróságnak, avagy a legközelebbi járásbíróságnak bejelenteni köteles. A ki ezen kötelezettségeket nem teljesíti, a mulasztásból származó károkért felelős.

A királyi közjegyzőnél levő végrendeletnek a kihirdetés végetti bemutatásáról a közjegyzői törvény intézkedik. (Folyt. köv.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A Pribil-esethez. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Nyelv és betű. Dr. SIPOS ÁRPÁD nagyváradi kir. jogakadémiai tanártól. — Törvénykezési Szemle: Döntvénybírálat. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvéd. — Külföldi judicatura. Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. tábla határozatai. — Védbeszéd kétféle gyilkosság büntetéseivel vádolt Pribil Ferenczné ügyében. (Tartotta dr. Brachfeld Manó ügyvéd.) — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A Pribil-esethez.¹

A jelen bűnügy három szempontból lesz tárgyalandó.

1. Szenvedett-e vádlottnő oly elmebetegségben, mely a beszámítást kizárja?
2. Vádlottnő beismerésével be van-e kellőleg bizonyítva, hogy elkövette az ölést?
3. Forogtak-e fen — az elmebetegség esetén kívül — egyéb indokok, melyek a beszámítást kizárták?

I.

Az első kérdés eldöntése az elmekórtani szakértőknek lett volna feladata. Sajnos, hogy e tekintetben a törvényszék nem járt el az eset sajátságosságának megfelelő körültekintéssel. Dr. Ajtay egyetemi tanár, a ki, *a mennyire a fogházban lehetséges*, megfigyelte vádlottnő elmeállapotát, elismert tekintély ugyan a törvényszéki orvostanban általában, de nem specialista az elmekórtan terén. Dr. Moravcsik, a másik szakértő, maga kijelentette a végtárgyaláson, hogy hosszabb megfigyelést a jelen esetben nem teljesített. Egy ily ritkán előforduló és fontos bűnügyben feltétlenül szükséges lett volna két elmekórtani szakember által pontosan megfigyeltetni vádlottnő elmeállapotát s ezen kívül a felső forum által felülvizsgáltatni ezek véleményét.² Így a mint ma áll az ügy, a felsőbíráóságok lesznek kénytelenek a törvényszéket utasítani a további vizsgálódások megtételére s ezzel ismét jó idő fog eltelni, (mely alatt természetesen a vizsgálati fogságnak tovább fen kell tartatnia — bürokratikus tradíciók szerint).

Annyi bizonyos, hogy az elmekórtan tekintélyei munkáikban határozottan felhozzák a melancholia elmebetegségének egyik kihatásaként azt, hogy az ezen betegségben szenvedők saját gyermekeiket megölik szeretetből.

Kraft-Ebing ezeket mondja:

«Az idetartozó eseteknek fontos bűnügyi osztályát képezik azon egyének, kik saját gyermekeiket meggyilkolják *szeretettel*. Ezek kivétel nélkül a szükség és a sors csapásai által nyomott, szükségben és szegénységben kétségbeeső szülők, kik buskomorakká lettek és így pszichikai állapotuk és működési képtelenségük tudatában már csak nyomorúságteljes életet, sőt a biztos éhenhalást látják maguk előtt, vagy kik előtt a világ kóros pesszimizmus szemüvegén keresztül a bűn és elvetemedettség sötét színeiben tűnik fel.

¹ A vádbeszédet közöltük a 13., az első foku ítéletet a 16. szám mellékletén; a védbeszéd a jelen szám mellékletén található.

² Az öngyilkosság esete már maga felkelti a gyanút, hogy elmebetegség okozta. Öttingen és Wagner szerint az öngyilkosok több mint egy harmada, a nők közül még ennél is nagyobb százalék az, mely elmebetegség folytán lesz öngyilkossá. (Öttingen: *Moralstatistik*, 781. l.)

Nem akarják és nem tudják többé elviselni az élet terhét és elhatározzák saját előzetes elpusztulásukat, azonban szerető szülői szívek nem határozhatják el magát legkedveltebbjeiket ezen reményhagyott öröm- és szeretetnélküli világban visszahagyni. Így tehát előbb gyermekeiket és azután önmagukat gyilkolják meg. Gyakran nem sikerül öngyilkosságuk, vagy pedig előnyösebbnek tartják a fentebb kijelölt indokokból a halálban előre ment gyermekeikkel a *hóhér keze által* ismét egyesülni és így aztán emberi elbirálás és a földi bíró határozatának tárgyává válnak, mely — fájdalom — már gyakran mondatott ki igazságtalanul, minthogy indulatoskodásnak és erkölcstelenségnek tartották azt, a mi csak pszichikai állapotból és érzéketlenségből eredt téboly volt. A téboly vagy érzékszalódás folytán elkövetett tett erőszakos cselekvésének mechanismusa nem zár ki külső megfontoltságot, előre megfontolást és tervszerűséget, míg indulati állapot nem szegődött hozzá mint bonyolító körülmény. A tett utáni magatartás attól függ, hogy a tévképzet mulékony (a lehangoltságnak pillanati magyarázási kísérlete, meglepetési indulat, érzékszalódás), vagy állandó-e. Az előbbi esetben a tett utáni magaviselet ugyanolyan lesz, mint a megelőző csoportoknál; a helytelen tettnek teljes felismerése és bánat fog bekövetkezni; az utóbbi esetben a tettes nem fogja bűnét belátni, hanem közönyös fog maradni. Téves képzetekből eredő minden tettnek a tettes *nem szabad*, mivel a téveszme kóros, az előzmény hamis, mivel az öntudat elhomályosodása a javítást lehetetlenné tette. (*A törvényszéki elmekórtan tankönyve*, Ford. Schwartzert Ottó 173. l.).

Casper-Liman:

... Ide sorolandók az öngyilkosság vagy a szeretett gyermekek meggyilkolásának esetei, melyek inségből, kétségbeesésből vagy életuntagságból történnek, vagy azért, hogy törvényes uton kivégeztessenek. ... Minden lelki furdalás nélkül gyermekeiket gyilkolják meg, mert jó cselekménynek tartják, hogy a gyermekeket megszabadítsák e világ nyomorától. (*Kétes elmeállapotok a törvényszék előtt*, Casper-Liman nyomán. Dr. Kecskeméti Lajos. 88. l.)

Kirn:

Am häufigsten tritt die Melancholie während der Schwangerschaft ein. — — — — —

Es fehlen der That alle Eigenschaften, welche sie zu einer verbrecherischen machen würden. Sie beruht nicht auf egoistischen, sondern krankhaften Beweggründen, sie erfolgt nicht aus freier Wahl, sondern durch einen innern Zwang. ... Endlich gehören hieher die nicht gerade seltenen Mörder aus Liebe; der Gatte will seine Gattin, der Liebende seine Geliebte von einer Welt befreien, die er für unbeschreiblich schlecht und verkommen hält. Häufiger noch ist der Vater oder die Mutter, welche durch Noth und Elend melancholisch geworden, von schwerem Seelenschmerz belastet, sich für jede Erhebung unfähig erachten, ein Leben von Jammer und Pein, vielleicht den sichern Hungertod voraussehen, dem sie ihre Liebsten entziehen wollen, und deshalb die eigenen Kinder schonungslos hinschlachten.» (Maschka: *Handbuch der ger. Medizin*. IV. k. 283. l.).

Moravcsik ugyanígy nyilatkozik. (*Gyakorlati elmekórtan* 13. l.)

Nem lesz felesleges pár concret esetet is ideiglatni:

Egy 26 éves berlini nő, (a hatodik hónapban terhes), 6 éves leányával bezárkózott szobájába s a kályha csövének elzárása által szénegőzzel töltötte meg a szobát. Bucsuzó leveleiből kitűnt, hogy önmagát és gyermekét megölni volt szándéka. Önkivületi állapotban találták, de felgyógyult; a gyermek nem volt afficiálva. Megkérdezettvén a nő a tett indoka iránt, azt adta elő, hogy férje iszákos és kártyás, hogy veri, éheztet, szeretőt tart és folyton gunyolja őt katolikus vallása miatt. A nő hosszabb idő óta lehangolt kedélyű volt; a tett után nem mutatkoztak elmebetegség jelei. Azon kérdésre, hogy miért akarta gyermekét is megölni, válasza ez volt: Csak nem hagyhattam férjem k... ájának nevelésére szeretett gyermekemet? — Liman berlini tanár szakértői véleménye szerint egy psychicaillag deprimált terhes nő kombinált öngyilkossági kísérlete forog fen, mely öntudatlan állapotban követtetett el. (*Vierteljahrschr. f. ger. Med.* XXXVII.)

Egy 29 éves berlini nő, ki hűtlen lett férjéhez, abbéli fájdalmában, hogy az ő hűtlensége folytán férje is szeretőt tartott és nejétől származott egyik gyermekét szeretőjéhez adta: szénegőzzel telítette a szobája levegőjét és legkisebb 8 hónapos gyermekét maga mellé véve, ágyba feküdt, várva a halált. A gyermek meg is halt; az anya életben maradt. Liman szakértői véleménye szerint nem állítható, hogy a nőnél teljesen hiányzott a cselekmény büntethetőségének tudata, de mégsem volt képes a fenforgó körülmények közt a cselekvés és az abbanahagyás közt választani. (*Liman: Zweifelhafte Geisteszustände vor Gericht.* 38. l.)

Egy buskomor asszony, ki régebben öngyilkossági gondolatokkal foglalkozott, két gyermekét a folyóba dobta, s midőn egyik kiuszott, visszalökte. Mindkettő otthalt. Indokul az anya azt adta elő, hogy fel akarta menteni a gyermekeket azon szerencsétlenség alól, mely őt már elérte, s azt gondolta, hogy azok boldogabbak az égben. A szakértői vélemény kimutatta a buskomorság tüneteit, mely az ötödik terhesség utolsó hónapjaiban kimerítő befolyások alapján kifejlődött. A tébolydának adatott át. (Francia eset.) (*Krafft-Ebing: Tankönyv u. o.*)

Egy nő késsel megrohanta nyolcz éves leányát és több szurást ejtett rajta. A nő vallásos és erkölcsös volt; jó viszonyban élt családjával és szerette gyermekeit. Azt hitte, hogy gyermekeivel rosszul bánt. Szülés után néhány héttel követte el a cselekményt. A szakértők kijelentették, hogy beszámíthatlan állapotban volt az elkövetéskor, mire az államügyészség visszavonta a vádat s az eljárás megszüntetett. (Maschka: *Handbuch d. ger. Medicin.* IV. k. 283. l.)

Egy kőműves, ki munkakereset hiányában életuntta lett és ki gyakran emlegeté ismerősei előtt, hogy ha feleségét és gyermekeit nem sajnálná, öngyilkossá lenne, megölte három gyermekét. Testileg nem voltak találhatók figyelemre méltó zavarok. Bánata őszinte volt. A szakértői vélemény elismerte az elmezavart, de nem ismerte el a beszámítási képesség teljes megszüntét. A bíróság a beszámítási képességet megszüntnek mondotta ki, s vádlott tébolydába vitetett. (*Krafft-Ebing: Tankönyv u. o.*)

A Pribil-eset tárgyalása alatt senki sem helyezett nagyobb súlyt arra, nem forog-e fen egy betegségnek a fenebbiekkel analog tünete.

II.

A szóban forgó ítélet csakis a beismerésen alapul.

Nem kívánunk itt bővebben foglalkozni azon kérdéssel, hogy ily beteg lelki állapota nő beismerése mily értékkel bír. Ez is főleg elmeorvosi kérdés. Igen nagy súlyt kell azonban jogi szempontból helyezni arra, hogy a beismerés a jelen esetben a rendestől egyébként is eltérő jelleget mutat.

A beismerés általában csak azon okból bír bizonyítéki erővel, mivel feltehető, hogy az ember minden alap nélkül nem ismeri el oly cselekmény elkövetését, melyért reá bün-

tetés vár. De ha egy egyén, ki több ízben sikertelenül öngyilkosságot kísérelt meg, magára veszi egy cselekmény elkövetését, mely halállal büntetetik, közel fekszik a gyanu, hogy a minnek megtevésére ő maga nem bírt elég erővel, azt más által akarja végrehajtani. Glaser a bizonyításról irt nagy szabásu munkájában egyenesen kiemeli ezen veszélyt: «Es darf nie übersehen werden — mondja a nevezett író — dass das scheinbar so wichtige Motiv, das den Unschuldigen abhalten müsste, sich selbst schuldig zu bekennen, durch andere überwogen werden kann, die sich im einzelnen Falle noch wichtiger erweisen; vor allem kann das Übel, das in der Verurtheilung und Bestrafung liegt, mit mehr oder weniger Recht dem Angeklagten als das kleinere erscheinen... Auch da ist, weil man es hiebei nicht selten mit exaltirten Charakteren zu thun hat, die Gefahr zu beachten, dass das Schuldbewusstsein auf Selbstquälerei und sonstigen irreleitenden oder doch zu Übertreibungen führenden Gemüths-zuständen beruht.» (*Beiträge zur Lehre vom Beweis.* 330. és 334. ll.).¹

Sajátszerű minden esetre, hogy Pribilné vallomása szerint a gyermekek, mikor a vízbe rántotta őket, nem kiabáltak. Ezt feltenni a lehetetlenséggel határos. S ha egy beismerés ily negatívumnak előadásával kísértetik, vajon nem semmisíti-e ez meg a beismerés pozitív tartalmát?

Hozzájárul, hogy a gyermekek hullái nem találtattak fel; a kézi táskának és a ruháknak sincs semmi nyoma, habár a rendőri kutatás és a köröztetés a legnagyobb gonddal a Duna egész alsó vonalán megtörtént.

A köröztetés eredménytelenségét az ítélet arra hozza fel támpontul, hogy a gyermekeknek a vízbe kellett halniok. De ezen eredménytelenség legalább is oly mérvben lerontja a vízbedobásnak, másrészt a halál bekövetkeztének bizonyosságát.

A mi pedig a kir. ügyészség által érvényesített azon tényt illeti, hogy a hullák tavaszkor szoktak a folyókból előkerülni: a tavasz itt van s a gyermekhulláknak még mindig semmi nyoma.

Tudvalevő általánosan, hogy a víz minden hullát kidob. Ritka eset, hogy 10 napnál tovább legyen hulla a vízben. S épen ezen két gyermek hulláját nyelte volna el a Duna véglegesen? Ha a két hulla egyike eltűnt volna, ez még nem kelthetne erősebb kételyeket a vízbe jutás ténye iránt; de hogy mindkettőnek nyoma veszett, az határozottan talányszerűvé teszi az esetet.

Még az sincs pontosan megállapítva, hol történt a vízbeugrás. Vádlott nő nem képes megmondani; csak annyit tud, hogy egyik budai «Steg»-ről (Álló-hajó). A vádbeszéd a Rudasfürdő melletti csavargózós-állomás álló-hajóját tekinti a tett színhelyének s ezt határozottan ki is fejezi; az ítélet szerint ellenben ez lehetetlennek van kijelentve, mivel ezen álló-hajóról Hufnagel Ferencz matróz 15 lépésnyire befelé látta azt a bizonyos fekete testet uszni; már pedig ha azon hajóról ugrott volna le az asszony, lehetetlen volt annyira bejutnia a folyam medrébe.² A törvényszék e szerint bizonyosnak veszi, hogy az ugrás 500 lépéssel feljebb, a helyi gőzös-állomás álló-hajójáról történt. Az ügyési és a bírósági fel-

¹ Maschka prágai tanár 1870-ben szakértői véleményt adott egy nő iránt, a ki azzal vádolta magát, hogy hét évvel azelőtt a vízbe fullasztotta a nővérét. A véleményező kimutatta, hogy az önvád beteges képzelődésből ered. (*Vierteljahrschrift f. ger. Med.* X. 262.) Ily esetek nagy számban mutathatók ki. A Pitaval is számos ily bűnügyet tartalmaz.

² *Végtárgyalási jegyzőkönyv.* Hufnagel Ferencz tanu a Rudasfürdői csavargózós állomásnál volt alkalmazva 1887-ben; a kérdéses este (okt. 7.) már csavargózós nem járt a vízben; a «Steg»-től beljebb mintegy 15 lépésnyire látott valami feketét és hallotta a nyögéseket, de hogy ember vagy állat volt-e, azt nem látta még akkor; a víz a part felé vetette és akkor látta, hogy emberféle és hívta az ott állomásozó rendőrt; ez alatt már a «Steg»-en alul jutott a part felé; a «Steg»-ről nem ugorhatott be, okvetlen feljebb kellett beugornia.

fogás közötti ellentét kiegyenlítésére szükséges lett volna ugyan helyszini szemlét tartani, ezt azonban a bíróság mellőzte, mivel az ítélet szerint «a bíróság által szemle nélkül is teljesen ismert a helyzet.»

Eltekintve attól, vajon ily érveléssel a helyszini szemle a jelen esetben elhagyható volt-e, merem kétségbe vonni, hogy a bíróság teljesen ismerné a «helyzetet». Utána jártam a dolognak és a helyi gőzösöknek illető állomásánál alkalmazott személyzettől azon értesítést nyertem, hogy ott nem történhetett meg a vízbe ugrás. Azon álló hajón éjjel nappal két ember van, kik csak éjjel 12 órákor, midőn a forgalom megszűnik, vonulnak az ugyanazon hajón levő szobácskáikba. Esti 9 és 10 közt nem csak ők vannak a hajón, de a félóránként közlekedő helyi gőzösökre és a 11-kor kikötő zimonyi hajóra várakozó közönség is. Hogy ily körülmények közt egy asszony két gyermekkel a hajó szélére lopózhasson, onnan leugorjon, úgy hogy senki se hallotta legyen sem a gyermekek sikoltását sem a három test esése által a vízben okozott nagy loccsanást, az lehetetlennek tűnik fel.

Ily körülmények közt, midőn a ténybeli elemek a beismerést absolute nem támogatják, sőt részben lerontják, nincs kizárva a lehetőség, hogy Pribilné a gyermekeket éjjeli barangolásakor nagy foku izgatottságában elvesztette s a gyanus házakkal sűrűen megrakott budai hegyoldalon vagy a munkások fészkeiben a Tabánban valaki azokat megtalálta és elvitte. A rejtve tartásra lehet számos ok: csak a koldultásra vagy bizonyos kéjenczek bizonyos hajlamaira kell gondolnunk. Az sincs teljesen kizárva, hogy a vízből valaki kimentette a gyermekeket s megmentőjük tartja őket titokban.

Ne feledjük, hogy Pribilné sem a rendőrnek sem Hartneréknek nem szólt arról, hogy a gyermekeket megölte. Nem lehetetlen tehát, hogy a pisztolylyal tett második és harmadik öngyilkossági kísérletének nem sikerülte után, s midőn látta, hogy a pisztoly kicserélhetése iránti reménye is megheiusult¹, eszébe jutott mint végső eszköz, hogy magát halálbüntetéssel sujtott cselekménnyel vádolja; s talán némi adalékot szolgáltat ehhez azon körülmény is, hogy midőn a 15 évre szóló ítéletet kihirdették előtte, *nem felebbezett*.

A régibb bizonyítási theoria és a régibb törvények nem engedték meg az elítélést, mely csupán csak beismerésre lett volna alapítható.

Az 1843-iki *magyar* javaslat 385. §-a ez iránt a következő szabványokat tartalmazza:

«Ha a vádlottnak az ítéldőszék előtti önkényes megvalósítása más uton kiviláglott egyéb tények vagy körülmények által is igazoltatik, akkor a vádlott megvallásán alapuló minden terhelő tény és pedig nemcsak a megvallónak tulajdonon tette, minden illető körülményekkel együtt, hanem magának a büntetettnek valósága vagy tényálladéka is törvényesen bizonyosnak ismertetik.»

A *würtembergi* 1843-iki bünvádi eljárás 298. §-a így szól:

«Zur vollen Beweiskraft eines Bekenntnisses wird gefordert . . . 3. dass das Bekenntniss weder in sich selbst widersprechend sei, noch mit den über die Umstände des Verbrechens eingezogenen glaubwürdigen Nachrichten im Widerspruch stehe; 4. dass kein Grund vorhanden sei, dasselbe einem Irrthum oder einer auf Täuschung gerichteten Absicht zuzuschreiben.»

Az *osztrák* 1853-iki büntető perrendtartás 265. §-a:

«Wäre es durchaus unmöglich ausser dem Geständnisse eine weitere Spur von der That zu erhalten, so ist das Geständniss allein kein rechtlicher Beweis.»

¹ *Végtárgyalási jegyzőkönyv.* Vádlottnő: Midőn Hartneréktől (a vízből való kimentetés után) átjöttem, Kertésznel vettem egy revolvért 4—5 frtéért és a «London» szállodában meg is kíséreltem az öngyilkosságot, azonban a töltények nem sülték el. Kiszedtem és ujat tettem bele, de ez sem sült el; ezután szülési fájdalmakat éreztem, és elmentem özvegy Wágner Edéné szülésznohöz, kit ismertem, őt meg is kértem, hogy cserélje ki a revolvért, mert megakarom magamat ölni.

Bizonyos, hogy ezek a szabályok ma már nem kötik a bíróságot. De másrészt a bizonyítékok szabad mérlegelése a ténybeli elemek részletes megállapításának kötelezettsége alól a bírót nem menti fel — különösen oly bünvádi eljárásban, milyen a mi gyakorlatunk, melynél felebbezés után a ténykérdések is felső bírósági felülvizsgálat tárgyát képezik. —

Legközelebb a harmadik kitűzött kérdéstről szölok, mely jogi szempontból kétségkívül a főkérdés.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Nyelv és betű.

A *Jogt. Közl.* f. évi 16. számában dr. Bozóky Alajos az öröklési törvényjavaslat 146. §-ára megjegyzéseket tesz, s aggályait fejezvé ki az indokolás azon kijelentése felett, hogy érvényes lehet az ó-görög, cyril vagy héber betűkkel írt végrendelet is, az 1876: XVI. tcz. álláspontjának fentartását sürgeti.

Ez alkalomból erre és az azzal összefüggésben levő kérdésre óhajtok néhány észrevételt tenni.

Felesleges bizonyítgatni, hogy mily fontossággal bír a jogéletben annak megállapítása: minő nyelven és írásmód használata mellett szerkeszthetők a jogügyletekről az okiratok, hiszen legtöbb esetben az ezek után létrejött jogügyletek is csak ezen bizonyítékok segítségével érvényesíthetők. Igaz: szavak, tények által is nyilváníthatjuk akaratunkat s alapíthatunk jogügyleteket, miknek létrejöttét — okirat hiányában — egyéb bizonyítékok, úgy mint tanúk, eskü, stb. segítségével is bizonyíthatjuk; de azért senki sem tagadhatja, hogy — egynél több ok miatt — a kinek csak módjában van, írásban köti meg a jogügyletet. Ha pedig az ügyletek egymást követő láncolata ezt gátolná, legalább az írásbeli feljegyzéshez folyamodik, a mi a kereskedőknél a rendszeres könyvvezetésre vezetett, később pedig — mivel a hitel szertelen igénybevétele folytán vagyoniállapotuk folytonos áttekinthetősége ezt kívánatosá tette — a különböző törvények által ez nekik köteleességüké is tétetett.

A törvényhozások annak meghatározásában: minő nyelven és írásmód használata mellett szerkeszthetők a jogügyletek s vezethetők a kereskedelmi könyvek? igen helyesen teszik, ha minél szabadabb felfogás által vezéreltetik magukat, de midőn az okiratoknak bizonyítékul elfogadása által az azokban érintett jogügyleteknek jogsegélyt nyújtanak, egyrészt óvakodniok kell a szükségesen túl menő engedékenységtől, másrészt kétséget kizáró módon meg kell határozniok, minő nyelveken és írásmód használata mellett szerkesztett okiratok vagy vezetett könyvek nem birnak bizonyító erővel.

A mi törvényhozásunkat nem illethetni azon szemrehányással, hogy ezen kívánalmak tekintetében tulajdonképpen lelkiismeretességet tanúsított volna.

Hasonlitsuk össze például a kereskedelmi törvényt az öröklési törvényjavaslattal.

A kereskedelmi törvény a kereskedő szabad tetszésére bizza, hogy használjon könyvvezetésében olyan módszert és *élő nyelvet*, a minőt akar; arról azonban, hogy minő betűket vagy írásmódot használhat — elég csodálatosan —, hallgat. (25. §.)

Az öröklési törvényjavaslat pedig a jegy- vagy számjegyírásba foglalt végrendeletet semmisnek jelentvén ki (146. §.), az indokolásban ebből azt következteti, hogy a cyril, ó-görög vagy héber betűkkel írott végrendelet is érvényes; ellenben annak megállapításától: minő nyelven lehet írott végrendelet alkotni, gondosan óvakodik.

Amannál a betű, emennél a nyelv kérdése marad rejtély; két különböző eljárás, egyaránt zavaros következményekkel.

Mert hiszen a kereskedelmi törvény a «bármely élő

nyelv» megengedésével ép úgy tulment a kellő vonalon, mint a mily határozatlanul szövegezett s ezzel — a talányul maradt betű vagy írásmód kérdésében — a legellentetesebb nézeteknek nyitott tért.

Halljuk a kereskedelmi jog szakínájának két hivatott művelőjét.

Nagy Ferencz azt állítja: hogy «a kereskedő bármily élő nyelven vezetheti könyveit, mi mellett azonban közönyös, vajon ezen nyelv az országban divik-e vagy sem», s törvény szerint ebben igaza van; hozzát teszi azonban, hogy «a zsidó nyelv nem tekintetik élő nyelvnek», mind a mellett «*zsidó vagy cyril betűkkel lehet könyvet vezetni*», mivel csupán «a gyorsírási (vagy például szám-)jegyek nem tekinthetők írásmódnak.¹ Ez ugyan nincs a törvényben; tehát úgy tekinthetjük, mint szerzőnek a doctri a megállapodása alapján levont következtetéseit.

Dr. Schnierer Gyula szerint: «a héber nyelven vitt könyvek nem érvényesek, *ugyanaz áll a betűkre is, mert azok csak egy élő nyelv betűi lehetnek*»;² (mellesleg mondva — a latin betűk is egy holt nyelv betűi levén, azokon sem lehetne könyvet vezetni, s így — a rövid indokolás nem épen szerencsésen van szövegezve). Tehát: mert héber nyelven nem lehet érvényesen könyveket vezetni, héber írásmódot sem lehetne használni.

Hogy a héber nyelv mellett a héber írásmód használatának kérdését a két író fölveti, bár ellentétes eredményekre jut, az nem épen paradoxon, mert tudtommal magyar és német nyelvű hírlapok hazánkban is jelennek meg héber betűkkel nyomtatva.

Már, hogy melyik szaktudósnak van igaza, azt döntse el kiki saját felfogása, vagy — ha úgy tetszik — ízlése szerint; a törvény miatt lehet akár így, akár úgy, mert az (nem úgy mint a «tulhaladott» 1840-iki törvény) épen ott hallgat, a hol beszélnie kellene.

Egyébiránt sok szó fér ahhoz, hogy czélszerű-e «*bármily élő nyelv*» használatát megengedni, még ha az országban divatozik is, annyival inkább ha ezek közé nem tartozik.

Hányféle élő nyelv használatával dicsekedhet az ég kegyelméből a mi országunk! azok között — hogy egyebet ne említsek — még a cigánynyal is.

Sőt magára az élő nyelvekre nézve is támadhat kétely, in specie a zsidó nyelv holt természetét illetőleg. Mert — bármily irodalma van is — az a holt nyelv, melyet nemzet, néptörzs mint anyanyelvét nem beszéli, azon család- vagy törzsbeli tagjával nem közlekedik, hanem csak egyesek, többnyire nyelvtanból tanulják meg, pl. a latin vagy ó-görög, ellenben mihelyt néptörzseket vagy épen nemzeteket alkotó családok érintkezési nyelvét képezi: élő nyelv, a mi mellett közönyös, vajon: nagy vagy kicsi államot alkot-e vagy nem, van-e irodalma vagy nincs? Hisz különben: a lengyel, ir, albán és cigány nyelvek is kiesnének egy vagy más okból az élő nyelvek sorából.

A héber nyelv nálunk holt nyelv. Egy pár izraelita hittudós vagy orientalista beszélheti, de könyvből tanulta, és így holt nyelv; de eléggé megbízható értesülésem van tudós izraelitáktól, hogy a héber nyelv mint élő nyelv is létezik. Nem a Levante-n, hol tulnyomóan spanyolul, nem is a szentföldön, hol többnyire arabul beszélnek, csak úgy mint Yemenben, hanem Abissyniában, hol egész törzsek vannak, kik tiszta héber nyelven beszélnek és kik közül már számos család átszármazott Palesztinába is. Ha ez így van, pedig az értesülés alaposságát nem vonhatom kétségbe, akkor a zsidó nyelv — közömbös, hogy hol — élő levén, nemcsak a betűket, de a nyelvet is használhatni kereskedelmi könyvek vezetésére.

Akarta-e ennyire vagy még tovább is menni a törvény?

¹ Magyar ker. jog kézikönyve 93., 94. l. 4. 5. jegyzetek.

² A kereskedelmi törvény magyarázata 57. l.

kétlem, de a nagyon engedékeny és határozatlan szövegből még többet ki is lehet olvasni.

Annak idején azt a követelést hangoztatták, hogy *csak a magyar nyelven* vezetett könyvek birjanak bizonyító erővel: ezt követelhetni azon kedvezmény fejében, mely a könyveket — egyoldalú feljegyzésük dacára — bizonyító erővel ruházza fel, azonfelül a kereskedelem megmagyarítására nagy befolyással lenne.

Az indítvány elbukott. A ki sokat markol, keveset fog, míg ha másképp formuláztatott volna, talán idővel célhoz vezetett volna.

Ha az javasoltatott volna:

Vegyük figyelembe, hogy a kereskedelem hazánkban tulnyomóan német (akkor még inkább az volt), a mi felett lehet sopánkodni, de a tény el nem tagadható, másrésről méltányoljuk azon körülményt, hogy ez az ország Magyarországgal lenne s az is óhajta maradni, és a német kereskedelem után mégis csak a magyar kereskedelem a legtekintélyesebb, — tehát: *csak a magyar vagy német nyelven* vezetett könyvek birnak a törvény hatálybaléptétől számítva 20 esztendőig bizonyító erővel, azontul pedig csak azon könyvek, melyek magyarul vezetvők! Dualismus — átmenetileg! Ez azonban megfelelt volna állami és kereskedelmi viszonyaink exigenciáinak; de ezen már tul vagyunk, oda vissza nem fejlődhetünk, és így jó, ha a további zavarok fejlődése megakadályozható.

Még egy pár észrevételt az öröklési törvényjavaslatról.

Azt az indokolásból tudjuk már, hogy ó-görög, cyril vagy héber betűkkel írott végrendelet is érvényes, a mire Bozóky megtette találó megjegyzéseit, de arra a kérdésre: milyen nyelven írott végrendelet érvényes? választ nem nyerünk.

Talán nem leszek tulmerész a következtetésben, ha azt hiszem, hogy miután semmi korlát nincs, tehát minden szabad, s így a holt nyelvek sincsenek kizárva. Valóban miért is ne testálhatna egy classicus műveltségű tudós latinul írt végrendeletben, avagy egy izraelita hittudós héberül; a miken még csak meg sem lehetne ütődni. Munkaiszonyuk, szabadságszeretetük és művészi hajlamaik cigányainkat visszatartják a «lenézett kereskedői foglalkozás»-tól, a felől tehát nyugodtak lehetünk, hogy élő nyelvük azon jogát, hogy azon kereskedelmi könyveket vezessenek, nem fogják igénybe venni; de hogy végrendeletet nem fognak-e alkotni saját nyelvükön? most hogy azt nyelvtanilag is elsajátíthatják, arról már nem vagyunk oly biztosak!

Igazán jól néznek ki biráink, ha ennyi és ennél még több különféle nyelven és betűkkel írott okmányokon alapuló jogügyleteket kell elbírálniok, oly szakértők vagy tolmácsok segítségével, kiknek lelkiismeretességét még ellenőriztetni sem álland módjukban, s így nem «a bíró határozza meg minden egyes esetben, hogy a szakértő véleménye mennyiben legyen a per eldöntésénél irányadó», hanem tényleg a szakértő íté.

Azt mondja valaki, hogy mindezek erősen színezett rémképek, más törvényekben sincs az megmondva, hogy mily nyelven lehet végrendeletet írni; igaz (pl. a zürichi is hallgat róla), de azoknál egy-két nyelv esélye merülhet fel, és sehol az ethnografia szeszélye olyan Bábelt nem halmazott össze, mint hazánkban, hol nem lehet olyan fekete ördögöt festeni a falra, mely meg ne jelennék!

E kérdésben a törvényhozás nem tartja meg a kellő mértéket, hiszen a többi közt pl. izraelita polgártársainak csak egy több ágazatu hitfelekezetnek, de nem külön nemzetiségnek tartják magukat; legalább a népszámlálás adatai erről tanuszkodnak; mire való tehát reájuk és másokra oly nemzetiségű jogokat tukmálni, mikre egyáltalán nem is gondolnak.

Ebben és ezekhez hasonló kérdésekben az összhang és

kétséget kizáró világosság helyett homályos chaos áll előttünk, mely azzal fenyegetődik, hogy mind sötétebb lesz.

Ha ez a magánjogban a nemzetiségi törvény mása akarna lenni, azt mondanók: rossz minta után, szerencsétlenül formuláz; mert legalább némi összhangban azzal így kellene szövegezni: a jogügyletekről (végrendeletek, szerződésekről) szóló okiratok, valamint kereskedelmi könyvek az országban élő és irodalmi művelés alatt álló nyelvek bármelyikén szerkeszthetők, illetőleg vezethetők. Egy-két nyugot-európai világnyelvet még lehetne idecsatolni s ez elég lenne; de ez lenne a vezérelv.

Egy ilyen vezérelv alapján formulázott megoldása a kérdésnek sokkal célszerűbb lenne, mint azon határozatlan kerülgetése a forró kásának, melyhez a macska ravaszsága hiányzik — legalább bennünk.

Dr. SIPOS ÁRPÁD,
kir. jogakad. tanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Döntvénybírálat.

Ítéletek:

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék: Felperes keresetével elutasították.

Indokok: — — — felperest el kellett keresetével utasítani és pedig elsőrendű alperes irányában azért, mert felperes azon körülmény bizonyítására, hogy elsőrendű alperest meghatalmazta, egyedül főeskü általi bizonyítást ajánlott, ennek pedig alperes ellenzése folytán a váltóeljárás 26. §-a szerint nem lévén helye, a meghatalmazás ténye nincs bizonyítva; másodrendű alperes irányában pedig azért, mert a VT. 105. §-a értelmében az, ki valamely váltónyilatkozatot mint másnak meghatalmazottja ír alá, ezért csak azon esetben felelős, ha erre felhatalmazva nem volt; felperesnek tehát azt, hogy másodrendű alperes meghatalmazás nélkül írta alá a váltót, bizonyítani kellett volna, ezt azonban bizonyítani meg sem kísérelte, az pedig, hogy elsőrendű alperes a meghatalmazás tényét tagadásba vette arra nézve, hogy másodrendű alperes a váltót elsőrendű alperes meghatalmazása nélkül írta alá, bizonyítékul másodrendű alperes ellenében nem szolgálhat.

A kir. tábla az elsőbíróóság ítéletének azt a részét, mely által felperest H. Mór elsőrendű alperes ellen érvényesített keresetével elutasította, vonatkozó indoklásánál fogva helybenhagyja; annak H. Miksa másodrendű alperesre vonatkozó részét ellenben megváltoztatja, és ezen alperest, mint az a keresethez eredetben A. alatt mellékelte váltó elfogadját kötelezi, hogy felperesnek — — fizessen.

Indokok: H. Miksa másodrendű alperes beismerte, hogy a H. Mór elsőrendű alperesre intézett kereseti váltót a helyett, mint annak meghatalmazottja elfogadta. A perbe egyenesen váltókötelezettként idézett H. Mór azonban a per során határozottan tagadta, hogy másodrendű alperest a kereseti váltónak helyette elfogadására meghatalmazta. Miután felperesnek elsőrendű alperessel szemben a váltóeljárás szigor szerint rendelkezésre álló bizonyítékokkal az ellenkezőt bizonyítani nem sikerült, elsőrendű alperes határozott s meg nem czáfolt tagadása folytán az tartandó, hogy másodrendű alperes a kérdéses elfogadási nyilatkozatnak elsőrendű alperes nevében megtételére meghatalmazva nem volt. Ily körülmények között, ha másodrendű alperes a VT. 105. §-ából folyó kötelezettség alól szabadulni kívánt, felperessel szemben alperes tartozott volna kimutatni, hogy a kérdéses elfogadási nyilatkozat megtételére elsőrendű alperes által valóban meghatalmazva volt. Miután nevezett alperes ezt tenni meg sem kísérelte, irányában bebizonyítottak veendő, hogy a kereseti váltónak H. Mór meghatalmazottjaként elfogadására jogosultsága nem volt; ennél fogva a VT. 105. §-a alapján másodrendű alperes a váltóösszeg megfizetéseért személyesen és azon minőségben felelős, melyben az állítólagos meghatalmazás esetében felelős lett volna; másodrendű alperes által a megfizetési kötelezettség ellen az alapon tett kifogás, hogy a kereseti váltó elfogadása érvényes kötelezettséget meg nem állapít az okból, mert a tőzsdei fogadások folytán keletkezett különbözetek

fedezésére lett kiállítva, figyelembe nem jöhet, mert állítását felperes tagadása dacára bizonyítani meg sem kísérelte. Az együttes perlés ellen tett kifogás az elsőbíróóság által felhozottaknál tolvaj és azért nem bír alappal, mert másodrendű alperesre nézve nem hátrányos, miután védekezését ebben teljesen előterjeszthette és módjában volt bizonyítani, hogy a kereseti váltónak elsőrendű alperes nevében elfogadására meghatalmazva volt.

A kir. Curia: A másodbíróásnak ítélete elsőrendű alperesre vonatkozólag érintetlenül hagyatik, másodrendű alperesre nézve azonban megváltoztattatik és erre nézve az elsőbíróóság ítélete hagyatik helyben.

Indokok: A másodbíróási ítéletnek megváltoztatása mellett másodrendű alperesre nézve az elsőbíróási ítéletet kellett helybenhagyni, mert a VT. 21. §-a szerint a váltóelfogadási nyilatkozatnak az elfogadó által aláírva, vagy az elfogadó nevének vagy cégének a váltó előlapjára kell írva lenni, és a VT. 105. §-ában szabályozott váltójogi felelősséget is csak az állítólagos meghatalmazott aláírása, vagyis nevének a váltónyilatkozat alá jegyzése állapítja meg, ily aláírásnak azonban a váltón előforduló «Miksa II.», mely alperesnek éppen vezetéknévét nem foglalja magában, nem tekinthető, a miért is az alperes H. Miksa ellenében váltói kötelezettséget meg nem állapít.

Mint látjuk, az ügyben ítélt három bíróság a döntés alá hozott kérdések tekintetében más-más nézetet vallott. E mellett az I-ső és II-od bíróság, habár ítéletük rendelkező része eltér, mégis közös alaptól indulnak és az alaptétel, melyre ítéletüket alapítják, ugyanazonos, csak hogy a következtetésben más-más eredményhez jutnak. A kir. Curia ítélete azonban, mely helybenhagyja ugyan a II-od bíróság ítéletét, indoklásában az alapot, melyen a két első foku bíróság épített, is elveti. Mert nézzük a részleteket:

Az első bíróság ítéletében következő tételeket állít fel:

1. A váltó lényeges kellékeiben a váltótörvény intézkedéseinek megfelel.

2. A váltóra vezetett elfogadói nyilatkozat folytán a falsus procurator felelősségre vonható.

3. A váltó aláírására való meghatalmazás tényére váltóperben az ellenfél beleegyezése nélkül főeskü meg nem ítéltető.

4. Felperes tartozott bizonyítani, hogy H. Miksa meghatalmazás nélkül írta alá a váltót.

5. Mert a kínált főeskü meg nem ítéltető, felperes azt, hogy H. Miksa mint falsus procurator járt el, be nem bizonyította.

A kir. tábla ad 1, 2, 3, 4 az első bíróság nézetét magáévá teszi, sőt nézete találkozik az első bíróság nézetével abban is, hogy az állítólagos meghatalmazott mint falsus procurator perbe vonatván, a meghatalmazás hiányát felperes tartozik bizonyítani és eltér az első bíróság nézetétől ad 5 csak abban, hogy mert e ténykörülmény jelen esetben a felperesnek rendelkezésére álló bizonyítékokkal be nem bizonyítható, a meghatalmazás hiánya bebizonyítottak tekintendő.

A kir. Curia, fájdalom, mind e vitás kérdésekről nem nyilatkozik, igaz, hogy ítéletének indoklására e kérdésekhez állást foglalnia szükség éppen fen nem forgott, mert alaki szempontból dönti el a kérdést és elhagyván az első és másod bíróságnak érvelési alapját, az érvelés helyes vagy téves volta iránt ítéletet mondani feleslegesnek látszott, mindannak dacára, úgy hisszük, legfelsőbb bíróságunk nagy szolgálatot tett volna a jogászközönségnek, ha a szóban forgó fontos és vitás kérdéseknek ki nem tér és azok tekintetében, miután szóban forogtak, a jogkereső közönséget véleményével megismerteti. Abból azonban, hogy a kir. Curia felperest I. r. alperes ellenében feltétlenül utasította el, annyit joggal következtethetünk, miszerint a kir. Curia az I. és II-od bíróság ítéletével egyetért abban, hogy az aláírásra való meghatalmazás tényére a főeskü váltóperben meg nem ítéltető, miután különben I. r. alperesnek a kínált főesküt megítélte volna.

A főeskü.

Annyi eltérés között mind a három foku bíróság egyetért abban, hogy H. Mórnak a kínált főeskü arra, hogy II. Miksát a váltó aláírására fel nem hatalmazta, a váltóeljárás 26. §-a értelmében megítélendő nem volt. Ezen egybehangzóan oly három kiváló bíróság által kimondott vélemény ellenében valóban csak félve és habozva merünk e vélemény helyessége ellenében kételyeinknek kifejezést adni, publicistikai kötelességünknek tartjuk azonban kimondani, hogy kételyeink vannak és saját részünkről azt tartjuk, hogy a megkínált főeskü ily esetben a rendelet 26. §-a értelmében igenis megítélendő.

A rendelet 26. §-a szerint ugyanis a szigoruan vett váltóperben főeskü általi bizonyításnak csak a felek beleegyezésével van helye, kivétetik azonban az okirat valódiságának bizonyítása, melyre nézve az 1868: LIV. törvény-cikk 172. §-a alkalmazandó, a mely kérdés e szerint főeskü által is bizonyítható. Már most csak az a kérdés, vajon az ily esetben, midőn alperes tagadja, hogy az állított meghatalmazott, ki a váltót aláírta, a váltónyilatkozatnak a váltóra való vezetésére meghatalmazva volt, vajon az ily esetben, nem-e épen az okirat valódisága forog kérdésben?

Nézetünk szerint a kérdés igenis csak e körül forog.

A magánjogi elvek szerint a meghatalmazott által meghatalmazója nevében kötött szerződés a meghatalmazót köti azért, mert a meghatalmazó a meghatalmazás adását, a kötendő szerződés hatályát magára nézve kötelezőnek nyilvánította ki. A meghatalmazott, habár ő a szerződő fél, a szerződést nem maga, hanem meghatalmazója részére köti meg és az adott meghatalmazásnál fogva a szerződés hatálya, illetve az abból származott jogok és kötelezettségek a meghatalmazót érik. Ily értelemben azt mondjuk, hogy a meghatalmazott által meghatalmazása körében kötött szerződés a meghatalmazó által kötött szerződésnek tekintendő. Az elfogadóra nézve a váltószerződés az elfogadói nyilatkozatnak a váltóra való rávezetésével keletkezik, az aláírás szüli a szerződést, az okirat valódi, ha a váltóra vezetett aláírás az elfogadótól származik, vagy mert a váltótörvény a meghatalmazott által tett váltónyilatkozatot a meghatalmazóra nézve kötelezőnek ismeri el, valódi az elfogadási nyilatkozat akkor is, ha attól származik, a kit az elfogadó az elfogadási nyilatkozatnak a váltóra való rávezetésére felhatalmazott. A harmadik nevében a váltóra vezetett aláírás valódi tehát csak akkor, ha az, a ki a nyilatkozatot tette, a kötelezni akart harmadik által a nyilatkozat tételére meghatalmazva volt, és így, midőn a kötelezni akart fél által a meghatalmazás ténye tagadásba vétetik, tagadtatik azzal egyuttal az okirat valódisága, vagyis az elfogadó tagadásba vette, hogy az elfogadási nyilatkozat a meghatalmazás hiányánál fogva ő tőle, mint meghatalmazótól, származik. A meghatalmazás tagadása az okirat valódiságának tagadása.

De szükségtelen talán ez itt kifejtett nézetünk támogatására hosszabb fejtegetésekbe is bocsátkoznunk, hivatkozhatunk egyszerűen az állandó birói gyakorlatra, mely eddig az itt kifejtettünk nézetet emelte érvényre, mert judicaturánk eddig — és pedig kivétel nélkül — a főesküt arra, hogy a váltón kötelezett szereplő alperes a váltó aláírására mást fel nem hatalmazott, váltóperben igenis mindig megítélte. Ha ugyanis a mint váltókötelezett perelt alperes aláírása valódiságát tagadásba veszi, állandó birói gyakorlatunk váltóperben is azon főesküt ítéli meg alperesnek, hogy a váltót sem ő maga alá nem írta, *sem más által alá nem íratta*. Megítélik tehát az eskü, hogy alperes a váltót más által alá nem íratta, pedig mit jelentenek ezen szavak «más által alá nem íratta» egyebet, mint hogy mást a váltó aláírására fel nem hatalmazott? Azon esetben tehát, midőn felperes keresetében állítja, hogy alperes a váltót maga írta alá, midőn a perben állítva sem lett, hogy alperes a váltó aláírására

valakit meghatalmazott, megítélik bíróságaink épen az eljárás 26. §-a alapján alperesnek a főesküt arra, hogy «mást» azaz egy meg nem nevezett, ismeretlen valakit a váltó aláírására meg nem hatalmazott, azon esetben pedig, midőn az állítólagos meghatalmazottat megnevezem és állítom, hogy alperes e váltót X. által íratta alá, az eskü megítélhető ne legyen? Az általánosra igen, az általánosban tartalmazott különösre nem? És miért nem? E logikát nem értjük.

A bizonyítási teher.

Az első és a másod bíróság is azon elvet vallja, hogy az állítólag megbízott mint falsus procurator perbe vonatván, felperes tartozik bizonyítani, hogy az üzlet megkötésére meghatalmazva nem volt. Az első bíróság e mellett azonban még következetesen járt el, szerinte felperes tartozott bizonyítani és mert a bizonyítandó tételt bizonyítani nem tudja, elutasítja keresetével, a II-od bíróság szerint azonban felperes tartozott ugyan bizonyítani, de mert felperesnek «a váltóeljárási szigor szerint rendelkezésére álló bizonyítékokkal bizonyítani nem sikerült», alperesre hárította a bizonyítási terhet. Részünkről e következtetést is kissé erőltetettnek tartjuk, azért mert felperes valamit bizonyítani nem tud, alperesre a bizonyítás terhet hárítani nem szabad, de ezt csak melleleg akartuk érinteni, mert azon véleményben vagyunk, hogy nem felperes tartozik bebizonyítani, hogy II. r. alperes meghatalmazott nem volt, hanem II. rendű alperest terhelte a bizonyítási kötelezettség arra nézve, hogy a váltó aláírására meghatalmazva volt. Ki valamely váltónyilatkozatot mint másnak meghatalmazottja ír alá, az aláírás által eo ipso jelenti ki azt, hogy a nyilatkozat tételére meghatalmazva van. A váltószerződés az alapon kötött a szerződő felek között, hogy a váltó aláírója magát meghatalmazottnak mondotta és a másik szerződő fél őt meghatalmazottnak hitte, ennek folytán azonban már a forgalomban megkívánt tisztesség és jóhiszeműség is kívánja meg, miszerint a váltó aláírója felelős azért, hogy a váltónyilatkozat az ellen, kinek nevében tétetett, *jogilag* érvényesíthető legyen, vagyis felelős legyen azért, hogy az állított meghatalmazás nem hiányzik.¹ Ha immár az állított meghatalmazó a meghatalmazást tagadásba veszi, a meghatalmazott kötelességéhez tartozzék a vele szerződött félnek a bizonyítékokat szolgáltatni az iránt, hogy a nyilatkozat tételére jogosítva volt; kiváltképen midőn ezen másik szerződő fél csak vajmi ritkán lesz azon helyzetben, egy hozzájárulása és közbenjárta nélkül véghezvitt cselekményt bebizonyítani tudni. Midőn immár az állítólag megbízott ennek folytán perbe vonatván, a perben kifogásolja, hogy a nyilatkozat tételére meghatalmazva volt, ezen kifogást mint saját állítását alperes tartozik bizonyítani, mert e kifogás nem felperes keresete jogalapjának tagadása, hanem önálló állítás, miután felperes keresete jogilag már indokolva van az által is, hogy a tagadásban lévő állítólagos meghatalmazót felelősségre nem vonhatja, mert a meghatalmazott neki az e célra szükséges bizonyítékokat rendelkezésére nem bocsátotta.

Ezen felfogásunk támogatására is hivatkozhatunk úgy a magyar², valamint a német³ judicaturára, melyek egyaránt

¹ Thöl: *Handelsrecht* 71. §.

² L. *Dtr* XVIII. 68.; *Dtr* XIX. 12.

³ *Entscheid. des ROHg.* XXII. 32., 33. II. következő indokolással: Wenn der Beklagte am 14—15. März 1873 unter dem Vorgeben eines ihm von B. erteilten Mandates für diesen Actien beim Kläger bestellte ohne sich über die wirkliche Ertheilung des Mandats beim Kläger auszuweisen, und Kläger indem er, den Angaben des Verklagten mit dem er bereits in längerem Geschäftsverkehr gestanden, ohne vorherigen Nachweis seiner Legitimation zu verlangen, Glauben schenkte, sofort die Bestellung des Beklagten ausführte, so lag dem Verklagten zweifellos ab, dem Kläger auf Verlangen nachträglich den Nachweis des ihm wirklich erteilten Auftrages der Gestalt zu führen, dass Kläger in die Lage gesetzt werde, den renitenten Auftraggeber im Prozesswege

számos határozatokban azon elvet juttatják érvényre, hogy az állítólagos meghatalmazott mint falsus procurator perbe vonatván, ő tartozik bizonyítani, hogy a kérdéses ügyletre meghatalmazva volt.

(Bef. köv.)

Dr. WITTMANN MÓR.

Külföldi judicatura.¹

38. *A bérlő háborgatása szükségtelen építkezéssel.* A bérlő a bérlet tárgyának halaszthatatlan javításait tűrni tartozik és csak bizonyos feltételekkel szállíthatja le a bérösszeget vagy bonthatja fel a szerződést, de nem igényelhet kártérítést. Ha azonban a munkák nem voltak sürgősek és háborgatták a bérlőt a bérlet nyugalmas élvezetében, a bérlő kárpótlást követelhet. (A francia semmitőszék 1886. nov. 16.)

39. *Vétel.* a) G. S-től 12 kocsirakományra való szént vásárolt ily megjegyzéssel: «Die Disposition über obige 12 Wagen werde Ihnen à fur et mesure nach Bedarf der Waare ertheilen.» Öt kocsinak átvétele után G. megtagadta a többinek átvételét «szükséglet híján.» A svájci Bundesgericht 1886. ápril 16-án kötelezte az átvételre, mert, ámbár az átvétel idejének meghatározása őt illette, ez csak azt jelentette, hogy ennek bona fide, bizonyos határok közt kell történnie, kétség esetében pedig a bíró határozza meg az átvétel idejét.

b) Felperes alperestől egy tehenet vásárolt oly megállapodással, hogy eladó azt neki még eláll a vétel napján lakására küldi. Ez nem történvén, eláll a vételtől. Azonban újból megegyezik alperessel, olyképen, hogy másnap, a reggel 10 órakor induló vonattal elküldi a tehenet, úgy, hogy 12 órakor nála megérkezik. Alperes azonban sürgőnnyel értesíti felperest, hogy a tehenet csak a d. u. 2 órai vonattal küldte el. A vevő e késedelem folytán a tehenet visszaküldte és eladót a vételár és járulékainak visszaadására beperelte. A genfi tribunal civil 1885. decz. 22-én elutasította felperest kersetével, mert az eladó késedelme neki kárt nem okozott és a vételtől való elállás csak *szeszélyeskedés*. Hasonlóképen határozott a párisi semmitőszék 1886. október 20-án. (Sirey, Recueil 1887. I. 14.). A Recueil szerkesztőse utal Laurentnak azzal megokolt ellenkező nézetére, hogy a bíró nem tarthatja fenn a szerződést, mivel a vevőnek a késedelem kárt nem okozott: mert a felbontás iránt való kereset nem a károsodáson, hanem a nem teljesítésen alapszik.

40. *Templombeli ülések* használatának joga nem ítéhető meg a folytonos szolgalmakhoz való hasonlóság alapján; mert e jog tartalma és a gyakorlat nem az ülések (székek) birásából áll, hanem csak azok használatából. (Reichsger. II. polg. tan. 1887 ápril 19.)

41. *Az engedményezőnek* korlátolt *felelőssége* a követelések behajthatóságaért, szerződéssel kiterjeszthető. (Reichsgericht 1886 decz. 3.)

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— *A kir. Curia ünnepe.* A kir. Curia új elnökének, Szabó Miklósnak székfoglalása ünnepély volt, a legnemesebb érzelmek, legbensőbb rokonszenv nyilvánulásában, melyben nemcsak a felsőbb bíróságok, hanem minden magyar jogász, ki érzékkel viselteik jogéletünk kimagasló mozzanatai iránt, örömteljes részt vett. Mert ezen kitűnő törvénytudósunkban

mit Aussicht auf Erfolg, ohne sich den Vorwurf frivolen Prozessführens zu zeihen, in Anspruch nehmen zu können. Der Verklagte musste dem Kläger seinen Auftraggeber als einen solchen, welchen der Kläger rechtlich auf Erfüllung des mandirten Geschäftes in Anspruch nehmen könne, *stellen*, ihm die Anstellung einer rechtlich begründeten Klage ermöglichen.

Zur Begründung der Klage genügte die Behauptung, dass der Beklagte es bisher unterlassen habe, den Kläger in den Stand zu setzen, den B. in Anspruch zu nehmen.

Nur wenn Verklagter den *Beweis* des *Mandats* führte, wendete er die Verurtheilung gemäss Art. 55 HGB. ab.

¹ Az előbbi közl. l. az 1., 4., 7., 10., 13., 14. és 15. számokban.

mindenki a jog s igazság, úgy a szabadelvű reformok valószínűsítésére irányuló törekvések megtestesülését tekint. Ez volt vezér jellemvonása következetesen egész nyilvános életpályáján, mind akkor, midőn az igazságügyi kormányzatban mint államtitkár 1867-től 1870 aug. 8-ig szerepelt, mind azt követően a budapesti kir. tábla elnökségének vitelében.

Legkiválóbb részt vett az első miniszterium alatt a jogi szervezésben, küzdve mindenféle nehézségekkel, mely küzdelmek terhei nem maradhattak el táblai elnökösködésénél sem, főleg azon szellemi s fizikai erő-aránytalanság folytán, melyben a bírói szám a táblai, folytonosan emelkedő s tulságosan felszaporodó ügyforgalomhoz állott. Irányeszméit valószínűsíteni törekedett a codificatio feladatainak megoldásában kifejtett közreműködésével is, különösen a Horváth-féle igazságügyérség első korszakában.

Emlékezetes s nagy figyelmet gerjesztett szereplése az 1873. évben tartott igazságügyi enquete-tanácskozásokban — hol a legerősebb érvekkel lépett fel az osztrák polgári codex recipiálása ellen — kiemelve, mikép egy nemzet sem veszi a jogszervezésben idegentől azt, a mivel már bír; s hogy azt befogadva, folyvást kellenék az osztrák jog fejlődését követnünk s így saját jogfejlődésünket hanyagolnók el, — mi valódi merénylet lenne alkotmányos életünkre és önállásunkra nézve is; egyszersmind tagadván, mintha a magánjog terén nálunk tabula rasa léteznék. A jogászggyűlésen és a szakirodalomban következetesen a szóbeliség és közvetlenség behozatala mellett küzdött.

Ily szakférfi nagy tudományával, felvilágosodott szellemével s dus tapasztalataival valóban a leghivatottabb lehet, azon, az elnöki székfoglaló beszédében kiemelt magasztos czélok valószínűsítésére a magyar felsőbb jogszolgáltatásban, melyek: a judicatura alaposságában, lehető gyorsaságában és következetességében összpontosulnak.

Mi biztosan elvárjuk Szabó Miklóstól, hogy magas állásában nem fog megelégedni az u. n. administratio vitelével; de kezébe veszi a judicatura vezetését a szó legjobb értelmében és visszaszerzi a kir. Curia-nak azt a ruganyosságot és azt a kezdeményezési erőt, mely a nyolczvanas évek elején e magas testület munkálkodását jellemezte.

— *A budapesti m. kir. tudomány-egyetem jog- és államtudományi karán a tanári kinevezések sorában mindenestre jelentékeny az a kinevezés, mely legutóbb ejtetett meg s mely az egyházjog tanszékére szól.* Nemcsak az a körülmény játszik itt szerepet, hogy az egyházjog eddigi rendes tanára s még egy, a szakmára jogosított tanár mellé az egyházjogi tanszékre nyilvános rendes tanárként egy harmadik tanerő vétetett igénybe, de az is jelentős mozzanat, hogy a választás dr. Kováts Gyula budapesti kir. ítélő táblai bíró személyére esett. A választás mindenestre összefüggésben áll azzal, hogy az egyházjog tanítása erősíttessék s hogy a tanszak egy protestáns ember kinevezésénél fogva a katolikus egyházjog keretén túl a többi felekezetek jogviszonyaira is részletesen kiterjeszkedő előadásban és művelésben részesüljön. Nem hiában hagyatik meg a kinevezett tanárnak kinevezési okmányában, hogy necsak az egyházjog általában képezze előadásainak tárgyát, de az is meghagyatik neki, hogy a protestáns és a görögkeleti egyházak jogát is előadja. Az ilykép kikerekített tanszak nemcsak extensivitásban, de intensivitásban is kell hogy nyerjen. Fölötte jelentős mozzanat. A jogi oktatás mai állásában az egyházjog ugyszólván közbülső helyet foglal el a jogi és politikai tárgyak között. Ezzel az egyházjog egyoldalú művelésének kora, vagyis az a kor, hogy az egyházjog főleg egy felekezetnek szempontjából kezeltesse, lejárt s az a feladat áll előtérben, hogy az egyházjog az államélet egészének megfelelőleg kezeltesse. És a feladathoz az újonnan kinevezett tanár egészen jól lett megválasztva. Kováts Gyula nem egyoldaluan képzett theoretikus. Igaz, hogy az egyházjog terén a jogtörténelmi iránynak hódol, mit irodalmi tevékenysége, mely a hazai kutfőkből merit, fényesen bizonyít. De az is tagadhatatlan, hogy hazai viszonyainkkal mindig el tudott számolni. E mellett tanuskodnak a házassági jogról és a párbér felől írott munkái, melyek a jogtörténelem ösvényén haladva a létező állapotokat hiven tükrözik vissza, sőt a kibontakozás útjait is jelzik. Az egyházjog tanára kétségtelenül hódolni fog az egyházjog terén a hazai jogfejlődés eredményeinek. A nagy újításoknak nem igen lesz barátja. Más részről azonban eddigi működéséből arra is lehet következtetést vonni, hogy egyik egyház jogát sem fogja a másikénak rovására legyezgetni. Tanári működésének bizonyára a magyar közjogi keret lesz szöveteke és egyben őre.

A jogi oktatás ügyének az is csak hasznára lehet, hogy Kováts Gyula nem kis időt töltött a gyakorlat mezején. Bármit tartunk is az egyházjog felől, a szakma gyakorlati jelentősége elvitázhatatlan. Az egyházjog az igazgatásnak több száz esztendőn át ugyancsak kipróbált szakmája. Ezenfelül ezzel a joggal a különféle jogrendszerek számai állanak összefüggésben s így kell, hogy az egyházjog művelője a világi jogokban is járatos legyen. Hogy ezt a jártasságot a gyakorlati életben való foglalkozás csak növelhette, ki fogná tagadni.

Az új tanár kinevezetésére nézve az egyetértés meglehetősen általános volt. Nemcsak a jogi és államtudományi kar jelölte első helyre, mit aztán az egyetemi tanács is jóváhagyott, de a jogi szakközönség közvéleménye is őt kívánta. A kormány és különösen Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter érdeme az, hogy az óhaj elő nem tért ki.

— **A m. kir. Curiához** 1888 április hóban beérkezett 1501 polgári, 136 váltó, 18 urbéri, 1270 bűnvádi és 50 fegyelmi összesen 2975 ügydarab. A folyó évben mindössze beérkezett 8927 ügydarab, a mi a múlt év hason időszakával egybevetve, 1238 emelkedést jelez. Ez év előbbi hónapjaihoz képest nagy emelkedést mutat a polgári ügyek beérkezése. Január hóban 821, februárban 779, márcziusban 1140, s áprilisban 1501 volt a beérkezett polgári perek száma. Hátralék maradt a múlt évről 6369, s így az elintézendő perek főösszege 15,293. Elintéztetett áprilisban 2151, ez évben eddig mindössze 7772 ügy, a mi a múlt évi eredményhez viszonyítva 800 többletet tesz ki. Az idei beérkezések száma az elintézéseket 1152-vel múlja felül (tavaly ilyenkor csak 714-el). A hátralék április 30-án 7521-et tett, vagyis a múlt havihoz arányítva 824, a múlt év hason időszakához képest pedig 1819 a szaporulat.

Nemzetközi szemle.

— **Dernburg** berlini egyetemi tanár a napokban második félévi előadásainak megkezdése alkalmából a német polgári törvénykönyv javaslatáról következő nyilatkozatot tette. A javaslat igen nagy alapossággal dolgoztatott ki, de aggályok mégis merülnek fel már a kidolgozás rendszere ellen. Először is helytelen a *kollegiális* kidolgozás. Egy ily munkálatnak egységet kell képeznie. Célyszerűbb, ha egy szerkesztő dolgozik rajta több segédszerkesztővel, mint 11 egyenjogú szerkesztő. Még nagyobb baj az, hogy 13 éven át elárkózott a bizottság. Így bizonyos képzetek szövevénye támadt és gyakrabban vitték keresztül a jogi formális elemet, mint a gazdaságilag célszerűt. A következő az, hogy egy valóban *népszerű* törvény ez uttal nem várható. Meg van alkotva az alap, de sajnos csak alap, több semmi.

— **A német polgári törvénykönyv javaslatának** megbeszélésére alapított lapról szólunk nem rég. Most arról értesülünk, hogy egy második vállalat alakult ugyanezen célra. Magában fogja ez foglalni az ügyvédi karból jövő véleményeket. Címe: *Gutachten aus dem Anwaltsstande über den Entwurf eines bürgl. Gesetzbuchs*. Szerkeszti a német ügyvédegylet bizottsága. A véleményezés első sorban azon 45 ügyvéd részéről fog történni, kiket az egylet elnöksége erre felszólít. Ezenkívül más ügyvédek dolgozatai is fognak közölni a folyóiratban. A kiadó Moeser berlini könyvkereskedő.

— **Holendorff és Jagemann Handbuch des Gefängniswesens** című nagyszabású kézikönyvének második kötete a napokban hagyta el a sajtót. A kötet tárgyalja: a börtönügyi igazgatás szervezetét (Jagemann-tól); az elítéltekkel és a szabadlábra helyezettekkel szemben követendő bánásmódot, (Ekert-től és Jagemann-tól); a fegyenczek lelki oktatásának és tanításának alapelveit (Krauss-tól és Streng-től); a fegyházi egészségügy és betegápolás szabályait (Voit-tól és Kirw-tól); a rabmunkát (Jagemann-tól); a dologházakat (Sichart-tól), a fiatal büntetettek megbüntetésének elveit (Föhring-től); a fegyházi tébolydákát (Ribstein-től); a társadalmi közreműködést a börtönügyi téren (Fuchs-tól és Krauss-tól) és az állami és társadalmi tevékenység eredményeit (Krohnes, Bär, Mischler és Sichart tollából). E vázlatból is kitűnik a kötetnek nagyérdekű tartalma, mely a legteljesebben kielégíti ama várakozást, melyet a börtönügyi irodalom terén valóban korszakalkotó mű első kötete keltett. A mű részletesebb ismertetésére visszatérünk.

— **A házassági vagyonjog Franciaországban.** A jelzálogrendszer, s nyilvankönyvek intézménye — mint tudjuk — Franciaországban még mindig nem áll a tökély magas fokán; s kifejlődése hosszas időt vett igénybe, nem csekély nehézségekkel. Történelmi tény, mikép a jelzálogok nyilvánosságát, nyilvántartását már XIV. Lajos meg akarta honosítani 1673. évi edictumában: de az aristocratia, félvén vagyoni viszonyainak nyilvánosságra hozatalától, s ez által a legtekintélyesebb családok hitelének összeomlásától, oly erős ellentállást, s ellenszenvet fejtett ki, hogy az edictum csakhamar visszavonatot. Ilyen volt nálunk is a hűbéri birtokrendszer kifolyása. Nem találtott a családok érdekeivel összeegyeztethetőnek a jelzálogoknak sem nyilvánossága, sem különlegessége. A nyilvankönyvek intézménye, a tökéletesb jelzálog szervezetével csak a nagy forradalom korában kezdett meghonosulni Franciaországban; de nagy s hosszas küzdelembe került, míg magában az államtanácsban is többséget nyerhetett a tökéletesb jelzálog-rendszer. Ennek hiányai azonban, kifolyásul azon ellenküzdelmeknek, ma is észlelhetők. Így nevezetesen a házastársak vagyoni viszonyai, a nő vagyonának s igényeinek nyilvankönyvi biztosítékára vonatkozólag. A férjezett nők törvénytől fogva zálogjoggal bírnak hozományuk, s más vagyoni jogigényeikre nézve férjük összes vagyonára a nélkül, hogy az nyilvankönyvileg bejegyeztetnék. Mert a *Code Civil* 2135. cikke rendeli «L'hypothèque existe, indépendamment de toute inscription 2. du profit des femmes, pour raison de leurs dot et conventions matrimoniales, sur les immeubles de leur mari et à compter du jour du mariage». Hogy ennek mily nagy hátrányai s káros kinövései vannak a vagyon-forgalomra, a hitelre, s általában a jogbiztonságra, rég felismertett Franciaországban is — melyeknek elhárítására újabb időben a vagyon átruházások, s hitelezések eseteiben, a nő lemondása, engedményezése szereztetett. A törvényhozás 1855-ben foglalkozott ezen dologgal, a törvény hiányát pótolván azzal, hogy ily ügylet jogérvényéhez a jelzálogi bekebelezést rendelte eszközöltetni. Azonban ennek alkalmazása a gyakorlatban nem maradt különféle kételyek s összeütközések nélkül; melyek annál súlyosb hatásuk a közhitelre, minél számosabbak különben is az ellenmondások, s jogi nézeteltérések — maga a semmitősszék körében is, a francia házastársi vagyoni jog érvényesítésénél. Nevezetesen vitássá vált azon intézkedés jogkövetkezménye, s hatálya különösen a törlés szükségességére nézve; valamint az is, hogy a bejegyeztetés, mind a hitelezéseknél, mind az ingatlanok átruházásánál is kötelezett-e? Ennélfogva a francia törvényhozás ismét elővette e tárgyat és már a múlt évben majd egészen befejezéshez juttatott egy újabb póttörvényjavaslatot, melyben kimondatik, hogy azon okirat, melyben a nőnek törvényes zálogjogáról való lemondása foglaltatik, a nyilvankönyvbe bevezetendő azon következőssel, mikép azon jelzálogi bevezetés folytán a nő zálogjoga megszűntnek, töröltnek tekintetik és azzal, hogy a jelzálogi bekebelezésnek az átruházásokra, elidegenítésekre is kiterjedő kiterjedése többé nem leend kétséges. Ezen adatok különben annak tanúságul is szolgálhatnak, mikép a kiegészítő, foltozó póttörvényalkotások nem igen alkalmasak a tökéletesb jogfejlődés előmozdítására.

— **A Zeitschrift für Schweizer Strafrecht**, melynek programjáról egyik utóbbi számunkban megemlékeztünk, megjelent. Az első füzet igen változatosan van kiállítva. Az első cikket Gretenner tanár írta egy érdekes bűnügyi esetről. Hürst nevű katona a hadgyakorlatoknál minden képzelhető indok nélkül vaktöltés helyett éles töltést használt és lelőtte egyik társát. A második cikket Gautier tanár írja a visszaesésről. (Francia nyelven). Közül a folyóirat még egyéb cikkeket, könyvek megbeszélését, szemlét a schweizi törvény hozásról és vegyeseket.

— **Igazságszolgáltatási tévedés.** Müller nevezetű fiatal ember azzal gyanúsított Párisban, hogy részt vett egy bizonyos lopási vállalatban. Az első fok elítélte őt s a letartoztatás megtörtént. A második foknál kimutatta, hogy azon időben, midőn a lopás történt, Brüsszelben be volt zárva kihágás miatt. Azon kérdésre, hogy mért nem mondta ezt az első fokon, azt válaszolta, hogy érdekes volt rá nézve megtudni, miként bánnak az emberekkel a francia fogházakban. (*Revue de la Reforme judiciaire*. 1888. 2. f.).

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII. Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

1 évre	6 frt
negyedévre ..	3

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az új védjegy törvényjavaslat. Dr. NEUMANN ÁRMIN országgyűlési képviselőtől. — A magyar öröklési jog javaslata. PFAFF és HOFMANN bécsi egyetemi tanárok véleménye. — A Pribil-esethez. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Törvénykezési Szemle: A telekkönyvi rendtartás 74. §-áról. GYUKICS VIKTOR békési aljárásbírótól. — Döntvénybírálat. Dr. WITTMANN MÓR budapesti ügyvédtől. Különös gyakorlat. ITZÉS ZSIGMOND csepregi ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A kir. tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az új védjegy törvényjavaslat.

Termelési ágaink minden növekvése, az emberi tevékenység terének minden kiterjedése, a munka minden új megoszlása a jogot is, mely mindig korának gyermeke, kényszeríti az előrehaladó kereskedelem proteusi sokszerűsége után sietni, és azt egy újabb védgáttal körülövezni.

A védjegy törvényjavaslat is, mely tárgyalás végett a törvényhozás elé terjesztetett, forgalmi életünknek egy oly új anyagát rendezzi, melynek jogi alaktalansága már régebben érezhetővé vált. A gyáros által árujára alkalmazott jegy az ő tevékenységének és szorgalmának jelképe, mintegy egyéniségének egy darabja és azért szent és sérthetetlen, mint az egyéniség maga. A ki visszaél vele, kockáztatja a kereskedő iparának hírét és jövőjét, hivatlanul belemarkol későbbi üzletfolyásának sorsába.

Bármily egyszerűek és meggyőzők is e tételek, törvényes elismeréseket kivívni mégis csak az újabb kornak volt fentartva. Még Angliában, e jelentékeny ipari államban is, csak egyes czéhtestületek (mint pl. a sheffieldi köszörűsök) számára léteztek ezelőtt szabályok az árujegyek regisztrálása és tilalmak azok utánzása tekintetében. Csakis Franciaországban nyertek a gyári jegyek már a múlt században törvényes védelmet. Azon hallatlan kormányi rendszabályozás, melynek a francia ipar a czéhrendszer alatt alá volt vetve, legalább azon jó eredménnyel járt, hogy az ipart az utánzás elleni védelemhez szoktatta. A forradalom aztán összetörte a rut burkolatot és megmentette az egészséges magvat.

A monarchia másik államával kötött kereskedelmi és vámszerződés folytán az 1858 decz. 7-iki császári patens határozmányai nálunk is jogerőt nyertek ugyan, de a kereskedelem és iparnak az utolsó három évtized alatt tanusított haladása folytán elégteleneknek bizonyultak. Mig alkotmányos életünk első éveiben nálunk évenként egy-két, sőt némely években majdnem egyetlen védjegybejegyzés sem történt, és a monarchia másik állama is csak kis contingenst szolgáltatott, 1885-ben már 60 magyar és 496 osztrák, 1886-ban 83 magyar és 518 osztrák védjegy lón bejegyezve, a mihez még a bejegyzett külföldi védjegyek tekintélyes száma járul. Mindez könnyen érthetővé teszi, hogy a törvényhozás más államok példáját követve az illető anyagot ujjalag igyekszik szabályozni.

Nem tagadható, hogy a javaslat a most érvényben levő intézkedésekkel szemben határozott haladást jelez. Már az 1. §., mely a védjegy meghatározását adja és mely e szerint az egész javaslat kiinduló pontját képezi, kiterjedtebb fogalmazása által szerencsés ujitást képez mind a jelenleg

érvényben levő határozmányokhoz, mind az 1874-iki német törvényhez képest.

Mig a német törvény a védjegyótalom alanyaiként csak a bejegyzett czégü iparosokat jelöli meg, és így csak a kereskedő fogalmát érinti, a mezőgazdasággal és kisiparral foglalkozókat pedig nem ajándékozta meg az ótalommal, mig az osztrák patens ennél kissé bővebb fogalmazásban szintén csak az iparosokat veszi tekintetbe, addig a védjegy fogalma a jelen javaslatban egészen tárgyilagositva jelentkezik. Közömbös, hogy ki hozza forgalomba az árut, a védjegy folytán az áru, mint olyan, részesül törvényes ótalomban, és ez alapgondolat következetes keresztülvitele folytán mindenki, ki egy jegy használatának kizárólagos jogát elnyerni óhajtja, jogosítva van azt bejegyeztetni. (2. §.) Itt ugyanazon folyamatot szemlélhetjük, mely a kereskedelmi jogban is előfordult, hol a régi kereskedői jog kereskedelmi joggá vált a jog alanya háttérbe szorult és a jogügylet vergődött uralomra.

A *figurativ* és *nominativ* jelzések is helyesen vannak az 1., 10. és 23. §§-ban egymástól megkülönböztetve, és a törvény védelme alá helyezve. Mindazonáltal kívánatos lett volna az 1. §. világosabb fogalmazása által azon controversiának elejét venni, hogy vajon az *etiquette* is a védelemre jogosított jegyek fogalma alá tartozik-e vagy nem.

A német judicatura, azon elvből kiindulva, hogy a védjegy törvény specialis jog és azért a jegy fogalma szorosan értelmezendő, az *etiquette*-nél e fogalmat *negative* elhatároltnak tartja, mig a francia jogászok, számolva a mindennapi élet sokszerű változataival, az *etiquette* javára is vindicálják a védelmet. Melyik felfogást követi ezek közül a mi javaslatunk? E kérdés könnyen ingadozások előidézésére vezet a bírói gyakorlatban, ha csak a törvényhozás már most nem hajlandó azt megoldani.

A javaslat a különféle védjegyrendszerek közül, melyek a védjegy regisztrálásának majd *declarativ* vagy *confirmativ* jelentőséget tulajdonítanak (mint a francia, belga és olasz) majd pedig *attributiv* jelentőséget (mint a német), bizonyos módosítással az előbbihez csatlakozott és azon elvből indul ki: *hogy a lajstromba való bejelentés formalis ténye adja ugyan meg a védjegyótalomra való igényt, mind magán- mind büntetőjogi tekintetben, de nem feltétele magának a védjegyótalomra való jognak.* A lajstromozás előtt is létezik az árujegyre való jog, de bíróilag nem érvényesíthető, e képességet csak a lajstromozás adja meg neki. De mihelyt a jegy lajstromozva van, akkor mindenütt, a hol a jegy használatának elsőbbségéről van szó, nem a lajstromozás, hanem a jegy *tényleges használatának* időpontja mérvadó.

További haladás lel azon törekvésben kifejezést, hogy ne csak a védjegy használatára jogosult egyén óvassék meg a károsítástól, hanem a jogtalan használat elleni védelem azon irányban is kiterjesztessék, hogy az áru integritása a közönségnek és az összforgalomnak váljék hasznára. Ezeknek is nagy érdekök van abban, hogy legalább bizonyos áruk valódisága és provenientiája iránt tisztában legyenek. A közönség védelme sok esetben ép oly jogosult mint az érdekelté, és ha bizonyos irányban létezik is a kettő közt coincidentia a mennyiben a védjegy birtokos megóvása a közönség meg-

óvását is magában foglalja, más esetekben ismét, midőn a jogosult védjegyet be nem jegyezteti, vagy annak megsértését hallgatag tűri, coincidentia nem áll.

Mig tehát a javaslat 3. §-a e célra való tekintettel megtagadja az oltalmat oly jegyekektől, feliratoktól stb., melyek a fogyasztó közönség félrevezetésére alkalmasak, annak 6. §-a bizonyos áruk tekintetében a forgalomba hozatal előtti etiketizációt és bejegyzést kötelezőleg előírja.

Sajnosan nélkülözzük azonban a javaslatban az elkerülhetetlenül szükséges sanctiót e fontos határozmányra vonatkozólag. A 27. §. szerint a védjegysértés csak magánvádra üldöztetik, csak a jogosult védjegy birtokos követelheti a védjegysértés büntető üldözését. Mi történik már most, ha a jogosított a büntetést nem kívánja, vagy ha a jogosított érdekében épen az áll, hogy a csupán kényszer folytán védjeggyel ellátott áru mások által rosszabb minőségben vagy teljesen hamisítva hozassék forgalomba? Vajon mily oltalom nyújtatik a közönségnek ily félrevezetések ellen, és vajon nem fog-e a törvényhozó dicséretes szándéka pium desiderium maradni?

Vagy tán ez esetben a fiscus legyen a 27. §-ban említett sértett fél, és a kir. ügyész direct fellépésének legyen helye? Itt mindenesetre világosabb fogalmazásra volna szükség, és reméljük, hogy addig, mig e javaslat a különböző retortákon keresztül megy és törvény erejére emelkedik, lesz alkalom az itt érintett kérdést tisztába hozni.

(Ref. köv.)

Dr. NEUMANN ÁRMIN.

A magyar öröklési jog javaslata.¹

A házastársak törvényes örökösödése.

Pfaff és Hofmann, bécsi egyetemi tanárok véleménye.

A tulélő házastárs kapja, ha egy gyermekkel concurrál (azaz ha vele, mellette örököl)² (illetve ezen gyermek «repräsentansai»-val), a hagyaték felét, ha két gyermekkel vagy ezek repräsentansai, egy harmadát, ha három vagy több gyermekkel (vagy ezek repräsentansai), egy negyedét. Ez a negyed tehát itt a minimum, mig az ausztriai törvénykönyvben (757. §.) a maximum.

A magyar javaslat ezen rendelkezése helyesebb, mint az osztr. ptkv., a Mommsen-féle (41. §.) javaslat és a német tervezetnek (1971. §.) is azon rendelkezése, mely szerint a házastársat az örökhagyó descendensei mellett mindig egy negyed illetné (soha több, soha kevesebb).

Egyebekben a 33. §. 1. bekezdése az ausztriai 757. §. utánzata, a házastárs ugyanis «kapja a felét» (az $\frac{1}{2}$ -át, az $\frac{1}{2}$ -ét) «életfogytiglan haszonélvezetül».

Hasonló kifejezés («életfogytiglan élvezetül») annyi keltet és oly nagy véleménykülönbségeket keltett az ausztriai jogászok — theoreticusok épugy, mint practicusok — közt, hogy Magyarországon mindenesetre mellőzendő volna, mert nemcsak saját, hanem más kárán is okuljon az ember. Ezen formulával szemben jogtudományunk csaknem gyámoltalanul mutatkozott, úgy hogy a 77 év alatt, a mióta törvénykönyvünk hatályban van, állandó gyakorlat nem képződhetett.

Különféle, valóban kalandos véleményeket nem is tekintve, mindig a fölött vitatkoztak, vajon a házastársnak ily esetben igazi örökjoga van-e, vagy nincsen? Azok ellen, kik e

kérdésre *igennel* válaszoltak, azt a kifogást tették: örökös csak az, a *kié* egy örökrész, egy pars quota, nem az is, kinek ily részen csak ususfructusa van. Maga az ususfructus nem hányad, az illető örökrész pedig nem az usufructuariusé. Másrészt azokat, kik a kérdésre *nemmel* feleltek, kérdezték: hogy hát mily joga legyen, ha nem örökjoga? Feleletük az volt: Itt a férjnek *törvényes hagyománya* van, a mit mások contradictio in adjectonak jelöltek meg; *hagyomány* az, a mi az örökhagyótól örököl van hagyva, tehát nem olyasvalami, a mi törvény szerint illet. Mások így formulázták: a házastársnak ily esetekben hasonló az állása (hasonló a jogi helyzete), mint egy legatariusé.

E véleménykülönbség oka az «életfogytig való élvezet» (757. §.) jogi természete fölötti zavarban fekszik. Commentárunkban bebizonyítottuk,² hogy itt nem forog fen ususfructus technikai értelemben, hanem a korlátolt tulajdon oly neme, a mint a polg. tvkv 613. §-a szerint az előörököst (Vorerbe) illeti. Pusztán ez a formula elméletileg pontos, de gyakorlatilag is az egyedül hasznavehető. Ha ususfructust teszünk fel — mire az a kifejezés «haszonélvezet» («Nutzgenuss»)³ még inkább csábit, mint az «élvezet» («Genuss») kifejezés, a férj nem örökös és egyébként is hasznavehetetlen eredményekre jutunk. Hasonlitsuk össze a két elméletet (ususfructus — korlátolt tulajdon) valamint a kényelmes alkalmazhatóság, úgy a jogtételek igazságossága tekintetében.

1. Alkalmazhatóság.³

a) Induljunk ki előbb abból a föltevésből, hogy itt ususfructus forog fen. «Az örökhagyó hátrahagy pl. a házastárson kívül 6 gyermeket. Az ausztriai jog szerint ilyenkor kétféle felosztás szükséges; a gyermekek mindegyike $\frac{1}{6}$ részt kap mint örökséget, de csak $\frac{1}{7}$ részt azonnal való élvezetül. A férj $\frac{1}{7}$ részre kap élvezetet. De hol létezik ez az $\frac{1}{7}$? hisz csak 6 egyenlő örökrész van; a férjet tehát ezen örökrészek *mind-egyikén* ususfructus illeti, de mindegyikén csak $\frac{1}{7}$; tehát hatszoros ususfructus $\frac{1}{42}$ részekben! és mindegyik gyermeknek az $\frac{1}{42}$ részen való nuda proprietason kívül $\frac{1}{7}$ részen plenum dominium-a van! A házastárs halála által a nuda proprietas consolidálódik és vele emelkedik az örökrész $\frac{1}{7}$ -ről $\frac{1}{6}$ -ra. Hogy tehát az összes gyermekek örökrészeinek részleges megterhelésével járó ezen mesterkélttség kikerültesse, egy virilis portio (illetve az $\frac{1}{7}$) eleve elválasztatik és e szerint a gyermekek örökrészeit is kisebbre szabják. De kié már most az az örökrész, melyen a férjnek ususfructusa van? «Valamennyi gyermeké összesen»? Egy valódi «összesen» a jognak is megoszthatatlanságát, tehát accrescentiát, az egész örökrésznek egységes sorsát föltételezi. Így azonban ezt nem gondolják. Ama heted például a hat gyermeké $\frac{1}{6}$ részenként, és ezzel ismét a negyvenketted részekig jutottunk, melyek közül — jól megjegyzendő — mindegyiknek önálló sorsa van».

«Meghalt egy asszony és utána férje, meg hat gyermeke örökölnék; föltételezzük, hogy a férj e gyermekek atyja (nem mostoha atyja). Ha azután e férj meghal, amaz elmélet szerint az $\frac{1}{42}$ consolidálódik, illetve az örökrész növekszik $\frac{1}{7}$ -től $\frac{1}{6}$ -ra. Ha pedig előbb a gyermekek egyike hal meg, örökrésze örököseire esik, ha tehát végrendelet és utódok nélkül halt meg (a mi igen gyakori eset), jogát örököli atyja meg testvérei, úgy hogy amaz az egyik felét kapja, ezek pedig a másik felén egyenlően osztozkodnak. Mi volt a meghalt gyermek joga? $\frac{1}{7}$ mint teljes tulajdon és $\frac{1}{42}$ mint nuda proprietas. Az apa e szerint kap $\frac{1}{14}$ -et dominium, és $\frac{1}{84}$ részt nuda proprietasként. Eddig $\frac{1}{7}$ részen ususfructusa volt; most $\frac{1}{14}$ részre (84:7=12) ezen hetedrész tulaj-

¹ Az előbbi közleményeket l. a 4., 8. és 14. számban.

² Fölösleges mondani «egyetl n a 15., 16. és 18. §§. szerint öröklésre hivatott gyermek»; elég azt mondani: «Ha a házastárs az örökhagyó egy gyermeke mellett örököl (vagy: ha a házastárs az örökhagyó egy gyermekével concurrál).» Ebből már következik, hogy az egy gyermek öröklésre jogosított gyermek, sőt még határozottabb, mint ama formula, mivel benne egyuttal ki van fejezve, hogy a gyermek in concreto tényleg is örököl, tehát hogy vissza nem utasítja az örökséget. Hogy e rendelkezés fogadott gyermekekre nem vonatkozik, ezt ugys megmondja a 36. §., melyre itt utalni lehetne, a mennyiben az 1. bekezdés végéhez hozzátoldatnék: «(l. még a 36. §-t)».

² Még sokkal behatóbb bizonyítást tartalmaz egy a nyomatásra már kész *értekezés*.

³ Ezt a kifejezést használja a magyar javaslat a 33. §-ban. A magyar eredeti szöveg szó szerinti értelmét meg nem ítéltük.

³ Azaz, a két tétel közül melyik alkalmazható kényelmesebben?

donosa lesz, $\frac{7}{12}$ részig haszonélvező marad. Az 5 testvér mindegyikét pedig $\frac{1}{70}$ rész dominium és $\frac{1}{420}$ rész nuda proprietas illeti! Ha egy második avagy még harmadik gyermek is meghal a tulélő férj életében, a viszony iszonyuan complicálódik és már egyedül ezzel is el van ítélve ama elmélet.⁴

Habár nem egészen olyan rosszul, de a magyar tervezet szerint is lényegében hasonlóan áll a dolog; csak hogy a törtek másképp ütnének ki. A fenti példában a férj kapna ususfructust $\frac{1}{4}$ -en, a 6 gyermek mindegyike $\frac{1}{6}$ részt mint teljes tulajdont és $\frac{1}{24}$ részt mint nuda proprietast. Ha később egy gyermek meghal, az örökrésze felében apjára esik, tehát ez oldalról ismét $\frac{1}{12}$ dominium plenum és $\frac{1}{48}$ nuda proprietas.

b) Ha pedig a mi föltevésünk szerint a korlátolt tulajdonból indulunk ki, az örökrészek nagysága mindjárt az első delationál szilárdan áll; hogy kire esik azonban majdan a házastárs örökrésze és mely részben, az csak a később elhalálozó házastárs elhunytakor válik meg; mert fölteszszük, hogy az öröklő házastársnak törvény erejénél fogva az őt tulélő descendensei az először elhalt házastársnak, hitbizományilag substituálvák. Ha az özvegygé lett házastárs életében a descendensek valamelyike vagy néhányja meghal, ez mit sem változtat a házastárs örökrészeinek nagyságán és tulajdonjogának korlátozottságán. Csak ha az örökhagyó valamennyi gyermekei az öröklő házastárs életében elhalnának, a házastárs korlátolt tulajdona szabad tulajdonná változnék át. Itt omplicált törtrészekről, melyeket megismertünk, nincs szó.

2. Igazságosság. Hogy mily méltánytalan eredményekre vezet az ususfructus elmélete, legjobban mutatható oly példák, hol az örökhagyó concurráló gyermekei nem egyuttal az öröklő házastárs gyermekei, hanem mostoha gyermekei.² Az ausztriai törvénykönyv szerint (757., 758. §§.), úgy mint a magyar javaslat (33., 34. §§.) szerint a házastárs joga csak az örökhagyó descendensei javára van az életfogytig való élvezetre korlátozva. Az örökhagyó más rokonai mellett a tulélő házastársnak szabad tulajdon marad örökrészül. Ha már most csakugyan csak ususfructusa van az öröklő házastársnak, úgy ezen örökrész nuda proprietasa nemcsak a gyermekeket illeti, hanem ezek (végrendeleti vagy törvényes) örökösire is átmenne. — Különösen kirívóan mutatkozik a méltánytalanság, ha megengedtetik, hogy a házastárs jogának korlátozása tovább tartson még akkor is, midőn pl. az örökhagyó egyetlen gyermeke annak első házasságából már meghalt. A házastárs tehát ususfructuarius marad és nem lesz tulajdonossá, ámbár már nem léteznek az örökhagyó után descendensek, hanem vagyona már más rokonainak avagy idegeneknek jutott. Mi tehát azt javasolnók, hogy a 33. §. 1. bek. körülbelül így formuláztassék: Ha a tulélő házastárs az örökhagyó egy gyermekével (illetve a gyermek repräsentansával) örököl, a hagyaték felét kapja, két gyermekkel vagy ezek leszármazóival való együttes örökösödés esetében egy harmadát, három vagy több gyermek, vagy ezek leszármazói örökösödése mellett a hagyaték egy negyedét. A házastársat ezen örökrész korlátolt tulajdona illeti (l. 223. §.); törvényesen helyettesítvük³ arra az örökrészre az örökhagyó⁴ azon descendensei, kik az öröklő házastársat tulélik. Mi tehát a tulélő házastársnak egy előörökös (heres fiduciarius) jogi állását utalnók oda. A 223. §-t is persze másképp szövegeznók, de erről csak akkor fogunk beszélni, ha e szakaszhoz jutunk. A descendensek e szerint csak *fültételes* helyettesítvük, azon esetre t. i., ha az előörökös tulélik. Ha fültetlen substitutiót tennénk föl, ismét azon mesterkéltsegekhez jutnánk, melyeket kikerülni akarunk. (L. Commentar 743. l.) (Folyt. köv.)

¹ Commentar 2. kötet, 742. l.

² A hol a tulélő házastárs az együtt öröklő gyermekek *igazi* parente, az (állítólagos) jogtétel méltánytalansága azáltal palástoltatik, hogy a gyermekek halálakor ama házastárs mint parens tőlük örököl. L. Commentar 745. l.

³ Magától értve hitbizományilag helyettesítvük, tehát törvényesen utóörökösül hivatvák.

⁴ Azaz az előző elhalt házastárs.

A Pribil-esethez.¹

A harmadik kitűzött kérdés tárgyalásánál alapul kell vennünk, hogy Pribilné a vádbeli cselekményt tényleg elkövette s hogy szoros értelemben vett elmebetegség esete nem forog fen.

Először is megállapítandó lesz a BTK. 76. §. ide vágó határozmányának értelme: *«elmebetegsége meg volt zavarva s e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem bírt.»* És feltüntetendő lesz, mily értelmezést nyert e szabály a gyakorlatban.

A szöveg egyenes leszármazási viszonyban van a többi európai codexek illető szövegeivel. Az európai codexek rendelkezésük időrendje szerint a fejlődés egy-egy stadiumát mutatják s a magyar szöveg az eddigi fejlemény végpontját jelzi.

A francia, a belga és az olasz büntetőtörvénykönyvek szerint egyedül az elmebetegség és az ellenállhatlan erő adja meg az alapot a felmentésre. (Démence, — une force à laquelle il n' a pu résisté, — forza irresistibile.)

Ezenkívül az «excusable» esetek közé van sorozva a francia Code-ban az, ha a férj a házasságtörésen rajtakapott nejét és ennek büntetését megöli; s a belga törvény ezen határozmányt kiterjeszti azon esetekre is, midőn a nő találja ugyanily cselekményben a férjet. Ezen kiterjesztő törvényszakas indokolása egyenesen Chauveau és Helie véleményére támaszkodik, kik a törvényhozó felelősségének tulajdonítják a francia törvénykönyv határozmányának egyoldalúságát. Chauveau és Helie könyve így szól a kérdésről: C'est sans doute un oubli de la part du législateur, car l'injure est aussi grave, et il y a de plus lâcheté de la part du mari qui ose introduire une concubine dans la maison conjugale; il en sulte à faiblesse de sa femme. Qu'on ne dise pas que les résultats de l'adultère sont bien différents dans les deux cas. Qu'importent les résultats, quant à la gravité de l'offense et à la culpabilité d'agent? On ne voit que trop souvent un mari venger l'adultère parce qu'il offense son amour-propre, tandis que l'amour blessé de la femme peut seul la porter aux excès qui la rendraient coupable d'homicide.»

Ezen határozmányok alapján a nevezett országokban messzemenő felmentési gyakorlatot találunk, (itt-ott nagyon is messze menőt). Ha társadalmi betegségekből, a családi élet ziláltságából vagy becsületbeli kérdésekből származó nagy összeütközések a bíróság elé kerülnek, gyakori a felmentés.

Az esküdtek felmentették a nőt, a ki lelötte hűtlen szeretőjét (Bière Mária).

Felmentették a nőt, a ki meglesve férjét, midőn ez szeretőjével sétált, vetéltársnőjére lőtt (Briette).

Felmentették a nőt, a ki lelötte rágalmozóját (Clovis-Hugues).

Felmentették a nőt, a ki leánya hirnevének megbecstelítőjét szolgálja által lelövette (Jeufosse).

Felmentették azon egyént, a ki volt feleségét, kitől annak hűtlensége miatt elvált és ki őt azóta folyton gúnyolta és sértette, egy véletlen találkozás alkalmával leszurta. (Ristehuber).

Felmentették az apát, a ki nyomorból gyermekét megölte (Chéramy).

Különösen érdekes a következő eset, mely 1873-ban tárgyalatott a párisi esküdtszék előtt. Leroy du Bourg vádlott hűtlenségen rajtakapta nejét; a férfi, ki a nővel volt, kiugrott az ablakon. A férj utána rohant, de nem foghatta el. Ekkor visszajött nejéhez és több szurást ejtett rajta egy törrel, melyet botjából huzott ki. A nő pár nap mulva meghalt sebeiben. A bíróság Leroy de Bourg-t szabad lábon hagyta. Az esküdtek a bíróság ezen tényében némi utmutatást láthattak ugyan a felmentésre, de mégis

¹ Az előbbi közl. l. a multheti számban.

bűnösnek mondták őt, mivel a degenerált jellemnek bizonyos nyomai mutatkoztak a különben előkelő állású vádlottnál. A bíróság 5 évi reclusion-t szabott ki. A kormány megkönnyítette a büntetés végrehajtását annyiban, hogy nem a Maison Central-ba vitette az elítéltet, hanem Sainte Pélagie-ba. Midőn pedig letelt az idő, melynek lefolyása után a kegyelem kérethetett és adathatott, t. i. a büntetés tartamának fele, Leroy du Bourg-nak a büntetés további része kegyelem útján elengedtetett.¹ Mutatja ez utóbbi eset, hogy Franciaországban ily körülmények közt a bíróság és a kormány felfogása még kevésbé hajlik a merev szigor felé, mint az esküdteké, — a mi tanúsága annak, mennyire igazságtalan azon vád, miszerint a francia *esküdtek* dédelgetik könnyelműen a büntetéseket. Chauveau és Helie — mint a fenti részlet mutatja — szintén nem nagyon távolra helyezkedtek el az esküdtek vediktjeitől. A régi francia jogrendszer pedig teljes büntetlenséget biztosított a férjnek, a ki ily alkalmából feleségét megölte.

A *porosz* büntetőtörvénykönyv 40. §-a így hangzott:

«Ein Verbrechen oder Vergehen ist nicht vorhanden, wenn der Thäter zur Zeit der That wahnsinnig oder blödsinnig, oder die freie Willensbestimmung desselben durch Gewalt oder durch Drohungen ausgeschlossen war.»

Ezen szöveg ellenében az hozatott fel, hogy nagyon is specializál; az elmezavar azon két alakja, melyet a §. tartalmaz, nem meríti ki mindazon eseteket, melyekben a beszámítás ki van zárva. Helyébe jött a *német* birodalmi büntetőtörvénykönyv javaslatának egész általános szövegezésű 46. §-a:

«Eine Handlung ist als Verbrechen oder Vergehen nicht zu betrachten, wenn die freie Willensbestimmung des Thäters zur Zeit der That ausgeschlossen war.»

Orvosszakértői bizottság véleményezésre hivatván fel, ez odanyilatkozott, hogy a §. ilyképeni szövegezése odavihet, hogy némely gyakorlatlan törvényszéki orvosok már az affectust is beszámítást kizáró oknak vehetnék.

A második szövegbe ennek folytán lényegileg a német törvény mostani szerkezete vétetett fel, mely nem határozott betegségeket, de az elmetehetségnek beteges megzavartását (krankhafte Störung der Geistesthätigkeit) vette fel a törvénybe.

A német törvény alapján kifejlődött judikatura ez alapon épen nem követeli meg a felmentéshez az elmebetegséget. A legfőbb birodalmi törvényszék kimondotta egyrészt, hogy «der Begriff der krankhaften Störung der Geistesthätigkeit ist umfassender, als der der Geisteskrankheit und umfasst sonach auch gewisse *vorübergehend* die Geistesthätigkeit beeinträchtigende Krankheitszustände, die an und für sich nicht unter die Geisteskrankheiten zu subsumiren sind». (30. 11 1881. *Entscheidungen der Reichsgerichts*. 7. köt. 425. — L. Daude: *Strafgesetzb.* 37. 1.)

Másrészt pedig még tovább menve megállapította, hogy «Die Bewusstlosigkeit oder krankhafte Störung der Geistesthätigkeit brauchen, um Strafflosigkeit nach §. 51. zu begründen, nicht derartig zu sein, dass sie die freie Willensbestimmung überhaupt ausschliessen; es genügt vielmehr, dass die freie Willensbestimmung *nur für die specielle That* durch die Bewusstlosigkeit etc. ausgeschlossen war.» (16. 1 1881. *Entsch.* 6. k. 338. — L. Daude: u. o.)

Az *osztrák* javaslat a zavar jellegét még pontosabban akarván kiemelni, «krankhafte *Hemmung* oder Störung der Geistesthätigkeit» kifejezést használja s hozzá tesz egy másik «elhatározást, mely alternatív jellegénél fogva a beszámíthatlanság fogalmának szintén tetemes kiszélesítését vonja maga után: «welcher (Zustand) es ihm unmöglich machte, seinen

Willen frei zu bestimmen, oder das Strafbare seiner Handlung einzusehen.»

A *magyar* törvény ide vágó határozománya a német törvényétől annyiban tér el, hogy a körülírásból a «beteges» kifejezés, vagyis a betegség fogalma ki van hagyva. A törvény e szavakkal él: «elmetehetsége meg volt zavarva» s ezzel a beszámíthatlansági esetek körét a priori szélesebbre vonja meg mint a német törvény és mint bármelyik continentális codex. *A magyar törvény a felmentést oly kevés feltételhez köti, mint egy törvény sem Európában.* Csak azt követeli meg a felmentéshez, hogy a bár pillanatnyi zavarodás olyan erős legyen, miszerint az illető egyén másképp nem tudott cselekedni; más szóval, hogy akaratának szabad elhatározási képességével azon pillanatban és azon ügyre vonatkozólag nem birt.

Ide igtatom még az 1843-iki magyar javaslat illető szövegét, mely az idetartozó eseteket a dolog természetének megfelelőleg világosan két csoportra osztja. A javaslat 73. §-a így szól:

«Minden beszámítástól és büntetéstől menten maradnak:

a) az örültek, azon tettekre nézve, miket örülségök ideje alatt elkövetnek; b) azok, kik betegség miatt *ideiglenesen* oly állapotban vannak, hogy tetteik büntethetőségének felfogására szükséges eszmélettel nem bírnak».

A magyar BTK. alapján kifejlődött gyakorlatot a következő összeállítás tünteti fel:

1. A kir. Curia felmentette azon egyént, a ki feleségét házasságtörési actuson rajtakapta s ki e miatt az asszony szeretőjét megverte és guzsba kötötte, úgy hogy az 40 napig volt beteg. A kir. Curia kimondotta ez alkalmából, hogy a BTK. 76. §-a «a szabad elhatározási képességnek, az elmetehetség ideiglenes, muló megzavartsága és a beszámításnak a muló megzavartság alatt elkövetett cselekmény miatti kizárására is kiterjed.» (1881. 9381. sz. *Bírói*. III. 187. 1.)

2. Analog eset, melyben mind a három bíróság felmentést mondott ki: 1885. 28. sz. *Bírói*. X. 26. 1.

3. Szintén analog eset, melyben a kir. Curia felmentette azon egyént, a ki nejét házasságtörésen rajtakapván, ennek ugyanazon napon — 6 órával később — mutatott házárto és kihívó magaviselete folytán kést ragadott és halálasztotta. Ezen eset alkalmából kimondotta a kir. Curia, hogy az elmetehetség oly mérvű megzavarodása, hogy «a beszámítás a BTK. 76. §-a értelmében kizárassék, beállhat nem csak elmebetegség esetében, de oly lelki rázkódtatások által is, melyek a tettet megfosztják eljárásának szabad elhatározási képességétől.» (1887. 8242. *Dtár* XIX. 74. 1.)

4. Analog eset, melyben a kir. Curia a maros-vásárhelyi kir. tábla ítélete ellenére vádlottat ugyan elítélte, de csak azon oknál fogva, mivel «vádlott a neje és a sértett közti tiltott viszonyt nem véletlenül, s így nem meglepetve fedezte fel, hanem órákig lesve, akkor ment be a házba, midőn a lakásban már lefeküdtek.» (1886. 1300. *Dtár* XV. 272. 1. — L. ezen ítélet kritikáját dr. Barna Ignácztól. *Jogtudományi Közlöny* 1886. 39. sz.)

5. Ugyanide tartozik némileg, bár a kir. Curia a felmentés tekintetében nem a 76., hanem a 79. §-ra hivatkozik, egy eset, melyet a *Jogt. Közl.* melléklete közölt 1888. 18. sz. mellékletében. Két nővér az udvaron aludt. Egyiken egy suhancz erőszakos nemi közöszlést kísérelt meg. A leány sikoltása folytán nővére felébredt s fejszét ragadva, oly csapást mért a suhanczra, hogy az másnap meghalt.

6. Horváth János fazekasmester beismerte, hogy 1883. július 24-én 6 hónapos leánygyermekét azon előre megfontolt szándékkal, hogy azt megölje, súlyosan megverte s oly erővel vágta a bölcsőbe, hogy a bölcső feneke kiszakadt; ezután a leányt a bölcsőbe fektette, ott hagyta s eltávozott. A leány július 25-én a kapott sérülések következtében meghalt. Tettének indoka gyanánt Horváth azt adta elő, hogy ő azért haragudott, mert neje leányt és nem fiut

¹ A Leroy du Bourg-féle eset szolgált alkalmul Dumasnak a *L'homme-femme* című munka és *Femme de Claude* színű megírására.

szült és már neje terhességének ideje alatt eltökélte magát, hogy a gyermeket, ha leány lesz, megöli. A törvényszéki orvos vádlottat ép elméjűnek mondotta. Két más orvos ellenben eskört állapított meg, és mint eskóros akaratának szabad elhatározási képességével nem birt. Az országos tébolyda szerint eskórnak nyoma sincs, azonban vádlott mint gyenge elméjű egyén, idült szeszmergezés hozzájárulása mellett nem volt beszámítható állapotban, midőn tettét elkövette. Az egyetemi orvoskar tanári testülete vádlottat vele született elmeengedőségben szenvedőnek, tehát elmebetegnek nyilvánította. A két alsó fok gyilkosságot mondott ki; a kir. Curia felmentést. Az indokolás a szakértői véleményre alapítatik s többek közt hozzászól a kir. Curia: «A vádlottnak eddigi büntetlen előélete alapján jogszerűen vélelmezhető, hogy vádlott büntetendő cselekmények elkövetésére hajlandósággal nem bír... Ezek szerint a vádlott elhatározásának a józan észszel össze nem egyeztethető indoka már magában alapos kételyt támaszt a vádlott elmebeli állapotának épsége ellen». (1885. 4712. BJT. XI. 87. l.)

7. A kir. Curia felmentette azon nőt, a ki ujonszülött törvénytelen gyermekét megölte s kiről a budapesti egyetem orvosi kara azt a véleményt fejezte ki, hogy a tett végrehajtásának módozata után ítélve, *nincs kizárva*, miszerint «a nő elmebeli működésében és így szabad elhatározási képességében meg volt zavarva». (1881. 797. sz. BJT. VIII. 271. l.)

(Bef. köv.)

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A telekkönyvi rendtartás 74. §-áról.

A telekkönyvi rendtartás 74. §-a helyes alkalmazása czéljából meghozta a m. kir. Curia 1886 május 21-én 34. polg. sz. alatt, most már törvényként követendő, ismeretes döntvényét, melynek indokaiban a következők: «mihelyt tehát a hagyatéki bíróságnak átadási, illetőleg a birtokbíróságnak az 1868: LIV. tcz. 581. §-án alapuló végzés tartalmából az derül ki, hogy a vélelmezett örökösnek, a feltételesen terhelt ingatlanokból vagy követelésekből mi sem adatott át», továbbá az indokolás utolsó pontja: «de midőn az átadás adósa mellőzésével már megtörtént, feltételes zálogjogának törlését, mint az örökösödési jog be nem következésének eredményét tűrni kénytelen.» Kérdés merül fel, hogy a telekkönyvi rendtartás 74. §-a alapján szerzett feltételes zálogjognak, a telekkönyvi rendtartás II. részében foglalt eljárás szerinti törlése, törlési okmány hiányában a kir. Curia fentebb említett döntvényében foglalt jogelvre lett hivatkozás folytán mely esetben rendelkezhető el.

Hiteltelekkönyvünknek három sarkalatos törvénye van, a prioritás, publicitás, specialitás; ezeken alapszik hiteltelekkönyvi törvényünk egész rendszere, ez alap sértetlen fentartását czélozhatja törvényhozási minden intézkedésünk, törvénykezési gyakorlatunk s ennek sértetlen fentartása erősítésére irányul az irodalom.

A kir. Curianak a telekkönyvi rendtartás 74. §-ának értelmezésére vonatkozó, már említett döntvényében, vajon a hiteltelekkönyvi sarkalatos törvény, a «prioritás» elve megvan-e óva? A felelet véleményem szerint megnyugtató.

Két kiindulási pont különböztetendő meg e kérdés fejtegetése tárgyában; mikor szerezte a jelzálogos hitelező zálogjogát, és mikor adatott át az ingatlan az érdekelt örökösöknek. Az elsőre határozottan megfelel a telekkönyvi iktató alapján teljesített bejegyzés, az utóbbira megadja a választ a hagyatékot intéző birói határozat. Ha tehát a jelzálogos hitelező zálogjog-bekelezési kérvényét az 1886. évi január 1-én a telekkönyvi hatósághoz beadta, vagy ugyanazon kelettel adósa elleni végrehajtási zálogjog-bekelezés

iránti megkeresvény a telekkönyvi hatósághoz már megérkezett és a beadvány vagy érkezés rangsorozatában a telekkönyvi rendtartás 74. §-a szerinti feltételes zálogjog bekelezést nyert, az ugyanazon év november havában, az érdekelt örökösök közötti egyezség alapján 1886 december hó 20-án kelt hagyaték-átadó határozatban, habár a jelzáloggal terhelt adós örökösnek nem is lett beszavatulva s a birtokátírás annak javára nem is lett bekebelezve, az érdekelt többi örökös vagy jogutóda törlési engedély hiányában, a már említett curiai döntvényre alapított kérelme folytán a zálogjog nem törölhető. Mert az érdekelt örököstársak a telekkönyvi állás nyilvánosságával szemben a zálogjogszerzés után, köztük később keletkezett osztályozás jóhiszeműségére sikerrel nem hivatkozhatnak, jogos panaszu azzal szemben nem lehet, hogy a hagyatéki vagyont egymás között fel nem oszthatják, hogy a hagyatéki vagyont értékcsökkenés nélkül el nem adhatják, mert a jelzálogos hitelező utjokban áll. Ily panaszos körülmények nemcsak a telekkönyvi rendtartás 74. §-a alapján jelzálogos követelések, de a már eleve bekebelezett közös telekkönyvi tulajdonos társak között egyik eladósodása esetében naponta fenforognak, a nélkül, hogy a kibontakozás tájékoztató utja, módozata az érdeketteknek törvény által elzárva lenne. Ha a fentebbi analog esetben a zálogjog egyik örököstárs ellen végrehajtás útján kebeleztetvén be s a jelzálogos hitelező az 1881: LX. tcz. 138. §-ában foglalt felhatalmazás folytán adósa és örököstársai ellen megindítja a keresetet, az alatt pedig az örökösök a hagyaték-bíróság előtt az osztóztató egyességet épen az adós örököstársnak az örökségből mellőzésével kötnék meg és adatnák át a hagyatéki vagyont, s az átadási határozatból folyólag, melyben a vagyon nem az adós örökös, de másnak adatott át, a curiai döntvényt alapján a zálogjogot töröltetnék, a jelzálogos hitelező pedig a perben pernyertes lett... hová lesz ekkor a hitel?

Mikor lesz hát törölhető a telekkönyvi rendtartás 74. §-a alapján szerzett zálogjog? megmondja a curiai döntvény utolsó pontja: «de mielőtt az átadás már megtörtént.» Ha tehát a hagyaték átadása «már» megtörtént és az átadás után szerezte meg a hitelező adósa elleni zálogjog-bekebelezését és pedig akár peren kívül, akár végrehajtás útján, ez esetben köteles tűrni feltételes zálogjogának törlését, mint az átadás be nem következésének eredményét. Jogos panasza a törlés ellen a jelzálogos hitelezőnek ez esetben nem lehet, mert zálogjoga megszerzése előtt módjában állott meggyőződnie az illetékes bíróságnál arról, hogy a hagyatéki vagyon beszavatulva lett és zálogjogát a telekkönyvi bejegyzéssel már az átadás után megszerzi, a zálogjog törlését mint az átadás utáni cselekményét tűrni kénytelen. Ez értelem adható tehát a curiai döntvénynek, ez értelmezés mellett lesz megóva az érdekelt ügyfeleknek törvény előtti egyenlősége, ez értelmezés őrzi meg a nyilvánkönyvi elsőbbségi jogot s adhatja meg a hiteltelekkönyvek iránti bizalmat.

GYUKICS VIKTOR,
aljárásbíró

Döntvénybírálat.¹

A meghatalmazott aláírása.

A közölt tényállás szerint a meghatalmazott úgy írta alá a váltót, hogy az állítólagos meghatalmazója — illetve az elfogadó — vezetéknevét teljesen írta ki, saját nevét azonban csak kereszt nevével és vezeték nevének elsőbetűjével jelezte. Ezen tényállás a fent közölt ítéletekből világosan kivehető, mert a kir. Curia csak a meghatalmazott aláírását difficultálja az I. és II-od bíróság pedig az aláírásokban hiányt egyáltalán nem talált.

A kir. Curia immár kimondja: a falsus procurator fele-

¹ Bef. Közl. — Az előbbi közl. I. a multheti számban.

lősségéhez nem elegendő, ha az általa az állítólagos meghatalmazója nevében a váltóra vezetett nyilatkozat a váltótörvénynek megfelel, hanem szükséges, hogy a meghatalmazott saját nevének jegyzése, azaz azon megjegyzés, mely által magát meghatalmazottnak tünteti fel, szintén azon keltekeknek feleljen meg, melyet a törvény az illető váltónyilatkozat tekintetében megkíván. Vagy, alkalmazva a fenforgó példát és (az általunk ugyan nem ismert) vezetékneveket kiegészítve: Hűvös Miksa, ki a váltót következő alakban: per Hűvös Mór, Hűvös Miksa irta alá, mint falsus procurator felelősségre vonható, ellenben következő alakban, per Hűvös Mór, H. Miksa nem felelős, mert «a VT. 105. §-ában szabályozott váltójogi felelősséget is, csak az állítólagos meghatalmazott aláírása vagyis nevének a váltónyilatkozat alá jegyzése állapítja meg».

Indokolva van-e a kir. Curianak ezen kimondott elve a váltótörvény 105. §-ában?

Nézetünk szerint éppen nem, sőt merjük állítani, hogy a VT. 105. §-a szó szerinti szövege a kir. Curival szemben éppen az ellenkező felfogást indokolná.

Váltótörvény 105. §-a. «Ki valamely váltónyilatkozatot mint másnak meghatalmazottja ír alá a nélkül, hogy erre felhatalmazva lenne, személyesen és azon minőségben felelős, melyben az állítólagos meghatalmazó felhatalmazás esetében felelős lett volna». Felelős e szerint az, ki valamely váltónyilatkozatot mint másnak meghatalmazottja ír alá a nélkül, hogy erre felhatalmazva lenne: vagyis a falsus procurator felelősségéhez két körülmény szükséges:

1. Hogy a váltónyilatkozatot állítólagos meghatalmazója nevében aláírta legyen és

2. Hogy aláírta legyen a nélkül, hogy erre felhatalmazva lenne.

Ha e két körülmény fenforog, megállapítandó a felelősség és mert továbbá nem teszi a törvény a felelősséget függővé attól, hogy az állítólagos meghatalmazott saját nevét is a más nevében tett váltónyilatkozat mellé oda irta legyen, lege non distinguente nec nostrum est distinguere. A falsus procurator továbbá a 105. §. szerint úgy felelős, mint az állítólagos meghatalmazó felelős lett volna, ha a váltónyilatkozat tételére meghatalmazást adott volna. Törvény szerint tehát a kérdés nem úgy teendő fel, mint a Curia azt felteszi, t. i. felelős volna-e az állítólagos *meghatalmazott*, ha úgy a mint saját nevét jegyezte, a váltónyilatkozatot saját nevében tette volna? Hanem a kérdés az, vajon az állítólagos *meghatalmazó* meghatalmazás esetében felelős lett-e volna? És ha igen, az állítólagos meghatalmazott is felelős, akár jegyezte saját nevét így vagy amugy, vagy akár nem jegyezte egyáltalán. Ha pedig úgy teszszük fel a kérdést, mint törvény szerint elteendő, akkor azt kell válaszolnunk: Hűvös Mór, kinek aláírása a váltótörvény 21. §-ának minden tekintetben megfelel, meghatalmazás esetében mint elfogadó felelős volna, és mert Hűvös Mór felelős lett volna, Hűvös Miksa mint falsus procurator is felelős, miután ő úgy felelős mint esetleg meghatalmazója felelős lenne.

A törvény szavai után indulva, mint láttuk, ép az ellenkező eredményhez jutunk, mintsem a kir. Curia jutott. Hogy állunk azonban kérdésünkkel az általános magánjog elveit tekintve?

Min alapszik a falsus procurator felelőssége?

A váltótörvény 105. §-a a falsus procurator tekintetében ugyanazon elvet juttatja érvényre, mint a keresked. törvény 52. §-a. Itt is, ott is a falsus procurator a szerződés teljesítéseért felelős úgy, mintha a szerződést saját nevében kötötte volna. Felelős pedig a falsus procurator a törvény határozott intézkedése folytán; felelős ex lege. A szerződésnél fogva ugyanis, melyet az állítólag meghatalmazott kötött, őt annak teljesítéseért felelősségre vonni alig lehetne, mert e szerződést éppen úgy kötötte, hogy azt más nevében kötötte,

kötötte tehát azon akarattal és kijelentéssel, hogy azt nem ő, hanem egy más harmadik személy teljesíteni fogja, a szerződésnek ilyenén kötése pedig éppen kizárja a szerződő felek azon akaratát, hogy azt maguk közt teljesíteni fogják. Ex contractu tehát a falsus procurator a szerződés teljesítéseért éppen felelős nem lenne. Az általános magánjogi elvek szerint maradna e szerint a falsus procurator ellen csak a kártérítési kereset; de mert a kártérítési kereset már a kár bekövetkeztét tételezi fel — és kártérítési keresetnél továbbá bizonyítandó a kár nagysága ez okoknál fogva megadják a keresked. és váltótörvény — tekintettel a forgalom biztonságára — a szerződő félnek azon jogot is, hogy a szerződő fél kártérítés helyett a vele más nevében szerződött falsus procuratortól a szerződés teljesítését is követelheti.¹ A törvény ugyszólván kiterjeszti a falsus procurator kártérítési kötelezettségét oda, hogy a szerződés teljesítéseért is felelőssé teszi.

De mert felelőssége a szerződés teljesítéseért nem a kötött szerződésen, hanem a szerződés ellenére a törvény külön intézkedésén alapszik, a szerződés maga úgy a mint kötött, nem lesz a falsus procurator szerződése, a szerződés nem úgy tekintendő, mintha a procurator azt ab initio saját nevében kötötte volna, a szerződés érvényessége vagy érvénytelensége nem a szerint bírálendő el, vajon érvényes vagy érvénytelen lett-e volna, ha a falsus procurator azt saját nevében kötötte volna, hanem elbírálandó a szerint, hogy érvényes volna-e akkor, ha az állítólagos meghatalmazott a szerződés kötésére felhatalmazva lett volna; a falsus procurator pedig csak a szerződés *teljesítéseért* felelős akkor és úgy, ha és a mint az állítólagos meghatalmazó meghatalmazás esetében felelős lett volna.

És ez okoknál fogva sem helyeselhetjük a Curia nézetét, mely a váltószerződést nem mint az állítólagos meghatalmazó, hanem mint a falsus procurator szerződését veszi bírálat alá, vagyis vizsgálat alá veszi, vajon az állítólagos meghatalmazott, ha a meghatalmazás elesik, saját nevének jegyzése folytán ex contractu váltókötelezettnek tekinthető-e?

A keresk. törv. 40. és 44. §-ai itt ugyan szóba nem jöhetnek, mert a váltótörvény hasonló intézkedést az iránt, miképen tartozzék a meghatalmazott a váltónyilatkozatot jegyezni nem tartalmaz, azonban még a cégvezető és a keresked. meghatalmazottra nézve ugyancsak az általunk itt fejtegetett szempontok irányadók, minthogy a keresk. törv. 40. és 44. §-ai csak rendszabályok a meghatalmazási viszony bizonyíthatása céljából, a nélkül, hogy a törvény az ezen szabály ellenére történt jegyzést érvénytelennek tekintené.²

Dr. WITTMANN MÓR.

Különös gyakorlat.

A soproni magy. kir. törvényszék az ingó és ingatlan vagyona együttesen intézett végrehajtási kérvénynek minden alperes, illetve végrehajtást szenvedő részére két-két példányban való beadását követeli, s ezek egyikét a végrehajtás elrendelése után azonnal, tehát a végrehajtatót és a végrehajtás foganatosítására hivatott közeget illető példányokkal egy időben, másikat pedig az ingók lefoglalásakor kézbesített; úgy hogy a végrehajtást szenvedő gyakran előbb megtudja az ingó vagyont fenyegető veszélyt, mintsem a foglaltató ellene felléphetne, s mintegy hivatalosan figyelmeztetettnek érezheti magát arra, hogy a mit megmenteni kíván, azt jókor eltakarítsa.

Ezen a törvényben nem gyökeredző, vizás és a foglaltató érdekét veszélyeztető gyakorlatnak okát abban vélem

¹ Wendt: *Endemans Handbuch.* 308. l. Laband: *Zeitschrift für Handelsrecht.* X. köt. 237. l.

² *Entscheid. ROHg.* V. köt. 263—271, XVIII. 100. Továbbá Thöl 1. köt. 202. és Neumann k. t. m. ad 40. és 44. §-ai.

rejteni, hogy a végrehajtási törvénynek 139. §-a szerint a végrehajtást elrendelő végzés a végrehajtást szenvedőnek is kézbesítendő. Erre való tekintettel a nevezett törvényszék úgy okoskodhatott, hogy mivel a törvény az ingó és ingatlan vagyona együttesen irányuló kérvényt helytadólag elintéző végzés kézbesítésére nézve különösen nem intézkedik, azért ez esetben a végrehajtási törvénynek a végrehajtást elrendelő végzés kézbesítését tárgyzó rendelkezései mind a csak ingó mind a csak ingatlan vagyona irányulás esetét tekintőleg külön-külön is érvényesítendő. Ehhez pedig a végrehajtást szenvedők részére külön-külön legalább is két példány szükséges.

Ugy, de az ily okoskodás, s az ezen alapuló gyakorlat nemcsak ellenkezésbe jő a végrehajtási törvény 6., 12., 18. és 19. §-aival, a mennyiben ezeknek a végrehajtási kérvény példányainak számára, s a kézbesítésre vonatkozó rendelkezéseinek — pedig ezek általában kötelezők — tul teszi magát, hanem a mellett még a józan ész bírálatát sem állja ki, mert a foglaltató érdekének veszélyeztetésén kívül túlzás, érthetetlen feleslegesség is jellemzik: nem lévén törvényből vagy az észszerűség szerint kimagyarázható ok ahhoz, hogy egyazon végrehajtást szenvedő miért kapjon meg egy-azon végrehajtást elrendelő végzést kétszer két példányban?

Míg tehát a végreh. törvény 139. §-a csak kizárólag ingatlanra szóló végrehajtási kérvény elintézésénél nyerhet alkalmazást, addig a végrehajtási kérvénynek ingó és ingatlan vagyona együtt irányulása esetében egyedül helyes, és a törvény rendelkezésének, a czélszerűségnek is megfelelő eljárás csak az a legtöbb hazai bíróság által követett eljárás lehet, hogy végrehajtást szenvedő a kérvényi példányt rá vezetett végzéssel együtt csak az ingók összeírásakor kapja meg.

Ha pedig az ingók lefoglalása elmarad, akkor a végrehajtásnak ingatlanára is kiterjedő elrendelését úgy is megtudja a telekhatóság végzéséből, mikor aztán módjában áll úgy az elrendelés, mint a foganatosítás ellen a törvényes jogorvoslatokkal élni.

A végrehajtás elrendeléséről való közvetlen értesítésnek elmaradása miatt tehát őt semmi baj, jogsérelem sem éri és érheti.

ITTZÉS ZSIGMOND,
csepregi ügyvéd.

Különfélék.

— Az igazságügyminiszter véleményt kért a kir. Curia-nak és a kir. tábláknak elnökeiktől arra nézve, hogy a már néhány év óta hatályban lévő büntető törvénykönyveknek és a végrehajtási eljárásról szóló 1881: LIX. tczikknek egyes intézkedései a tapasztalati adatok szerint *novellaris uton* javítást vagy pótlást igénylőknek nem mutatkoznak-e, és ha igen, melyek azon egyes intézkedések, a melyek javítandók vagy pótlandók lennének. A miniszternek e tárgybeli leírata szerint az illető tanácselnökök véleménye is kikérendő és felterjesztendő. Ezen felül a büntető-törvénykönyvekre nézve a főügyészek és egy pár ügyész, a végrehajtási törvényre nézve pedig néhány elnök és a budapesti V. kerületi járásbíró hasonló véleményezésre hívtak fel.

Mi nem látjuk elérkezettnek sem a büntető-törvénykönyv, sem a végrehajtási törvény általános revidiójának idejét. De miután úgy az egyik, mint a másik törvénykönyv némely határozmányai ellen itt-ott — különösen a multban — panaszok hallatszottak, a *novellaris* intézkedés számára az anyaggyűjtést helyesnek és elismerésre méltónak tartjuk. Ha a nézetek előterjesztetnek és több oldalról megbeszéljük azokat, ennek minden esetre meglesz az az előnye, hogy az életrevaló eszmék kiválnak azon hánytorgatott sérelmek közül, melyeket talán egy flagrans eset, vagy a pillanatnyi elfogultság hozott felszínre, de a melyek a törvényhozási szabályozás szempontjából jelentőségre igényt nem tarthatnak. Ismételjük, örömmel üdvözljük a kormány kezdeményezését. Teljesen

megfelel az a «szellemi szabadság» kiadott jelszavának. Fel-szólítjuk a szakközönséget, hogy javaslatok felvetésével járuljon hozzá az actiónak gyümölcsözővé tételéhez.

— **Ügyvédi körökből.** vettük a következő sorokat:

I. Egyik cliensem 1888. máj. 8-án nagyobb fizetést lévén kénytelen teljesíteni, miután a szükséges pénzt egyébként megszerezni nem tudta, váltóhitelt kellett bekebeleztetni az ingatlanára azon egyén részére, ki neki a hitelt engedélyezni kész volt. A bekebelezést idejekorán kieszközölendő, a vonatkozó kérvényt a *budapesti kir. törvényszékhez* mint telekkönyvi hatósághoz május 1-én nyújtottam be. Számítottam ugyanis, hogy a széljegyzés eszközzésére *egy* nap, az elintézésre *két* nap, az iratoknak a kiadóba vitelére *egy* nap kell, s így, ha a végzéseket magam iratom le, a kézbesítés is még kellő időben történhetik meg. Elmentem tehát 4-én az illető bíróhoz, elmondtam neki a tényállást s megkértem, engedné meg, hogy a végzéseket segédemmel leirathassam. A bíró megtagadta kérésemet azon indokolással, hogy elegendő erő áll a törvényszék rendelkezésére s meg fogom kapni hamarosan a végzést. Ezen önérzetes szavak lélekemelőleg hatottak reám, mert hiszen ez óriási haladásra vall. Beküldtem azóta mindennap a törvényszékhez s segédem azon stereotyp válaszszaal érkezett mindenkor haza, «a végzés a — nyomdában van.» Kliensem pedig — csapdába került.

II. R—s és F. budapesti czég javára T. A. békés-csabai kereskedő ellen a budapesti VI. ker. kir. járásbíró-ság 1887 július 9-én kielégítési végrehajtást rendelt el, s annak hivatalból leendő foganatosítása végett a békés-csabai kir. járásbíró-ságot kereste meg. 1887 október hó 17-én felperes czég képviselője megkapta a megkeresett bíróság 1887 aug. 11 én kelt 3429. számú végzését, mely szerint végrehajtást szenvedett a pénzt bírói kezekhez letette s annak a budapesti IV. ker. kir. járásbíró-sághoz való áttétele rendeltetik el, felperes részére leendő kiutalványozás céljából. A jelzett összeg meg nem érkezvén, felperesi képviselő 1888 márczius hó 16-án *sürgető* kérvényt nyújtott át a békés-csabai járásbíró-ságnál. Erre a következő végzés hozott: «Ezen kérvény folytán a kir. járásbíró-ság felhívja a b.-csabai kir. adó- mint bírói letéthivatalt, hogy az 1887. évi 2429. sz. a. végzés értelmében leendő intézkedéseket sürgősen tegye meg, s annak eddig lett elhalasztásáról 8 nap alatt jelentést tegyen. Az 1888. évi 2429. sz. végzés a b.-csabai kir. adó-hivatalhoz utasítandó oly megjegyzéssel, hogy az mult évi október havában lett kézbesítve.» A pénz mai napig sem érkezett meg.

— **A cselédnek gazdája általi gyanusítása.** J. Zsuzsanna volt gazdaszonyát J. Mátyásné rágalmazás miatt a szarvasi járásbíró-ságnál bepanaszolta, mivel ennek némely ingóságai, u. m. kendője, kötője s papucsai a háznál elveszvé, természetesen legelőször is cselédjére gondolt, s egypár nála volt ismerőse előtt azon gyanujának adott kifejezést, hogy azokat más mint az, nem vihette el. Ezen állítás bebizonyított s ennek alapján a bíróság vádlottat 2 napi fogházra s 10 frt pénzbüntetésre ítélte, mit a *kir. tábla* 1888 január hó 25-én 28950. sz. a. csak annyiban változtatott meg, hogy a fogházat 20 forint pénzbüntetésre változtatta, azon okból, mivel ily gyanusítás a gazda s cselédje közti viszonynál s a cseléd-től követelhető gondosságnál fogva, enyhébb beszámítás alá esik. Különben a rágalmazás vétségének megállapításánál kiemelte a kir. tábla, hogy «a gyanusító kifejezéssel vádlott nem maradt ama korlátok közt, melyeket a cseléd-törv. 44. §-a a gazdának cselédjével szemben megenged; és az abból emelt sértés, mint nem a dorgálás vagy figyelmeztetés kifolyása, a 45. §. kedvezménye alapján nem mérlegelhető.»

Nemzetközi szemle.

— **A német jogászygyűlés évkönyvének** a napokban megjelent füzetében érdekes dolgozat foglaltatik azon kérdésről, vajon nem veendő-e fel a német polgári törvénykönyvbe határozmány az iránt, hogy az iszákos ember gondnokság alá helyeztessék. A dolgozat szerzője Lammers a német alko-

holistikus egyesület titkára. A kérdésre igennel felel. A gondnokság alá helyezés eddig szokásos esetei közé beolvastani ezt az esetet nem lehet, mivel a bíróságok a járt uttól nem igen térnek el. Már pedig szükséges, hogy az iszákos ember megakadályoztassék abban, hogy vagyonát eligya. Szerző szerint kimondandó volna az is, hogy az iszákos ember megfelelő gyógyintézetben kényszer útján elhelyeztethessék. Eddig is vannak ily intézetek, melyek között a Lindorf-féle Düssel-dorf mellett a legelső, de ezek a gyógyításban nagy sikereket nem mutathatnak fel, mivel a betegek, ha letelepednek is egy időre az intézetben, nem sokára elhagyják, s így radikális gyógyulás nem áll be. Csak a kényszer-elhelyezés folytán lesz lehetséges biztosítani a gyógyítást. Érdekes, hogy Hamburg városa számára külön ily gyógyintézet van felállítva, melynek neve: *Hamburger Säuffer-Colonie*. — Egyéb-ként a német jogászggyűlés évkönyvének ezen füzetében nem épen tartalmaz. Két dolgozata a tengeri biztosításra vonatkozik; egy harmadik azon kérdést tárgyalja, mely intézkedések veendőek fel a polg. törvénykönyvbe a marhák hibáiért való szavatosság iránt; végül egy dolgozat a kereskedői titkok elárulásának büntetethetőségét tárgyalja.

— **Lindau Pál** a kitűnő német író egy kötetet bocsátott közre, melyben a legújabb kor érdekes bűnügyi eseteit tárgyalja. — Ezen kötet a következő eseteket foglalja magában: Bernays ügyvéd meggyilkolását Antwerpenben; a Graef-pert; a 12 éves Schneider Mária ölési bűnügyét; Kreiss kereskedő megöletésének ügyét.

— **Archiv für sociale Gesetzgebung und Statistik** cím alatt új folyóirat jelen meg Tübingenben dr. Braun Henrik szerkesztése mellett. Az első füzet leginkább a munkásügy kérdéseivel foglalkozik.

— **Ügyvédi szólásszabadság Németországban.** Berlinben egy bűnügy tárgyalása alkalmából a törvényszék a védőügyvédet illetlen magaviselet („Ungebühr”) miatt 50 márka pénzbüntetésre ítélte eme szavaiért: „Ich halte die Beschlüsse des Gerichtshofes nicht für zutreffend, weil sie das Recht meines Klienten verletzen”.

— **A jogi pálya túltömöttségéről** panaszkodnak folyton a német lapok. Január és február hóban nem kevesebb, mint 116 „referendárius” lett sikeresen kiállott vizsgálat alapján „Gerichtsassessorrá” kinevezve. Ugyanezen időszak folyamán 37 assessor telepedett meg, mint ügyvéd. E számokat kiegészíti az az adat, hogy 2 hó leforgása alatt a jogi pályán a szaporulat 74-el multa felül az apadást (120 százalék) és hogy jelenleg 1600 díjtalan bíró működik Németországban.

— **A német ügyvédggyűlés indítványára** Friedberg igazságügyminiszter utasította a porosz főügyészeket, hogy ezentul az ügyvédek ellen az ügyészségekhez érkező panaszokat esetről-esetre hozzák az illetékes ügyvédi kamara tudomására és ennek közreműködése mellett állapítsák meg a panasz alapos, vagy alaptalan voltát, s ha a kamara előjárósága kívánja, minden esetben fegyelmi bíróság alá bocsáttassék.

— **A francia kereskedelmi jog reformja.** Elismert tény magában Franciaországban is, hogy a francia kereskedelmi jogot tartalmazó *Code de commerce* igen nagy hiányokban szenved, egyes pótlások s javítások mellett is, melyek újabban létre hozattak. Különösen áll ez a *szállítmányozási s fuvarozási* ügyletekről, melyeknek szabályai messze elmaradtak a mai forgalom és szállítási eszközök viszonyaitól s igényeitől. Ezen nem is csodálkozhatni, miután a francia kereskedelmi codificatio még azon korba esett, melyben a mai kor roppant fokra emelkedett társulási erejéről, pénzügyleteiről s különösen vasuti s gőzhajózási közlekedéséről álmodni sem lehetett. Természetes tehát, hogy a francia kereskedelmi törvény a vasuti fuvarozásról nem rendelkezhetett, de az is, hogy az összes szállítmányozási s fuvarozási ügyleteket tizenhárom szakaszban (96--108. art.) végezte el. Az ezen §-okban rejlő hiányok rég magukra vonták a francia szakférfiak s törvényhozás figyelmét, különösen a szállítmányozók s fuvarozók kártérítési felelősségére s az érdekelteknek ebből kifolyó kereseti jogára vonatkozólag. A 105. §. így szól: „La réception des objets transportés et le paiement du prix de la voiture éteignent toute action contre le voiturier”. Ennek a mi kereskedelmi törvényünk 410. §-a egészen megfelel — kimondván: „Az áru átvételével és a fuvar-dij kifizetésével a fuvarozó ellen minden igény megszűnik.”

Azonban ugyanazon §-ban folytatólag rendeli: „Oly hiány vagy sérülés miatt azonban, mely a kiszolgáltatáskor külsőleg felismerhető nem volt, a fuvarozó az áru átvétele s a fuvar-dij kifizetése után is felelősségre vonható, ha a hiány vagy a sérülés a 409. §. értelmében a felfedezés után azonnal megállapíttatik s egyuttal igazoltatik, hogy a hiány vagy sérülés a feladás s kiszolgáltatás ideje közt történt. A 390. §-nak a kereset s kifogások *elévülésére* vonatkozó határozatai a fuvarozás tekintetében is alkalmazandók.” Az idézett §. szerint pedig „az áru teljes vagy részben elveszése, megsérülése vagy elkésett kiszolgáltatása miatt támasztható keresetek egy esztendő alatt évülnek el.” „Hasonló módon évülnek el (fentebbi károsítások miatt) emelhető kifogások is”. A 390. §. szerint ugyanis: a szállítmányozó ellen az áru teljes vagy részben elveszése stb. miatt támasztható keresetek és kifogások) 1 év alatt évülnek el. Kiterjesztette törvényünk ezen szabályt a vasuti fuvarozásra is, de azon kivétellel, hogy az áru átvételével s a fuvar-dij kifizetésével a fel nem ismerhetett hiány vagy megsérülés miatt is elenyészik a vaspálya elleni igény, midőn az kikötöttet azon esetre, ha bizonyos határidő alatt be nem jelentett. Ellenben a francia ker. törvény az át vétel s kifizetés nélküli esetekről rendeli. „Toutes actions contre le commissionaire et le voiturier à raison de la perte ou de l'avarie des marchandises après six mois pour les expéditions faitesont prescrite l'intérieur de la France” (art. 108). Ezekből is láthatók azon nagy különbségek, melyek a jogfejlődésben a mai tudomány s codificatio irányelvei s a francia törvény között fennforognak. És ezek eltávolítására irányul az új francia törvényjavaslat, mely már a parlament előtt is megfordult. És ebben egyik lényeges javításlelen d az is, miszerint az elévülési idő szintén, mint nálunk is —, egy évre terjesztetik ki hat hó helyett, mi a felelősségi s kártérítési igények tekintetében a jogbizságra nem kevésbé szükségesnek találattik.

— **Hollandban** törvény van készülöben a gyermekek túlerős dolgoztatása és elhanyagolása ellen.

— **A temetési szertartások szabadságáról** hozott Franciaországban legújabb törvény, (Loi sur la liberté des funérailles.) Tartalma az, hogy mindenki úgy intézkedhetik temetésének rendezése iránt, a mint jónak látja, s ezen rendelkezések figyelembe veendőek feltétlenül. Az, hogy a temetés polgári-e vagy egyházi, nem lehet indok arra, hogy külön hatósági intézkedésnek vettessék alá.

Megjelent: Magyarország áruforgalma Ausztriával és más országokkal. I. füzet, január hó. Szerkeszti és kiadja az országos magyar kir. statisztikai hivatal.

Irtások.

60.

Fonákabb dolog alig képzelhető, mint a hogyan nálunk a törvény-székeknél az elmeállapot megvizsgálása történik. Nélkülözhetetlen az ily megfigyelésekre, hogy a megfigyelendő egyén teljesen normalis viszonyok közt érezze magát s huzamosb ideig szemmel tartassék. Holott nálunk a megfigyelések rendszerint a fogházi vagy bírói helyiségekben történnek s az illető szakértő alig szentel reá többet mint legfőlebb néhány negyed-órát. Értesüléseit pedig a vádlott magatartásáról, stb. a fogházi személy-zettől szerzi be, mely az ily finom észleletek tételére kétségkívül nagyon illetékes.

61.

P. F. képviselőjében K. J. ellen a mezőturi kir. járásbíróshoz 1886 július 5-en árverési kérvény nyújtott be. Ezen kérvény első elintézését 1887 július 23-án nyerte, a mennyiben a mezőturi járásbíróshoz érdemleges határozathozatal előtt megkereste a szolnoki törvényszéket, hogy bizonyos iratokat hivatalos használatra átengedjen, miután az elárvereztetni kért ingatlanokra egy másik hitelező javára 1877-ből árverési jog lett följegyezve. A második intézkedés 1888 márczius 2-án történt. A szolnoki törvényszék ugyanis értesítette a megkereső bíróságot, hogy a kért iratokat nem találhatja. Már most a mezőturi járásbíróshoz utasította a kebelbeli levéltárnokot, hogy az iratokat a levéltár-ból kutassa ki. Vajon meg lesz-e tartható valaha ezen árverés, tekintve azt, hogy a jogorvoslatok is hátra vannak még?

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdaja.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyvédség reformja. Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — A német polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi része. Dr. KERN TIVADAR budapesti ügyvédtől. — A Pribil-esethez. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Törvénykezési Szemle: A végrendeletek kihirdetése az öröklési törvényjavaslatban. Dr. MARKÓ SÁNDOR kir. közjegyzőtől. — Törvényszék vagy járásbiróság? Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások. *Melléklet:* Curiai Határozatok. — A kir.tábla határozatai.

Az ügyvédség reformja.

I.

A mi tiz esztendő óta a jogi reformok közt állandóan napi renden volt: az ügyvédi rendtartás módosítása, lassanként mégis actualissá válik és az ország összes ügyvédi kamarái ez idő szerint az ügyvédi rendtartás új javaslatának bírálatával vannak elfoglalva. Csodálni való azonban, hogy míg a javaslat elkészülését alig tudták eléggé sürgetni, mostan a bírálattal késnek, minek következtében az idén az annyira égető kérdés ismét nem kerülhet a törvényhozás elé. És nem érdektelen ama körülmény sem, hogy a vidéki kamarák közül sokan — első helyen a szegedi, mely igen alapos munkát végzett — a bírálatban jóval megelőzték a budapestit, mely az immár hónapokon át tartó tárgyalások daczára, a javaslatnak kritikájával máig sem készült el.

Pedig felette értékes lett volna, ha a budapesti kamara, melynek területén leginkább érezhetők az ügyvédség annyiszor elpanaszolt bajai, leghamarabb készül el megjegyzéseivel. És sajnálni való, hogy ámbár Budapesten ez ország ügyvédjeinek legjobbjai vannak megbízva a javaslat megbírálásával, a tárgyaláson alig-alig jelennek meg a véleményezők és bizonyára csak ennek tulajdonítható, hogy az ügyvédi rendtartást a budapesti kamara oly száraz, aluszékony, csaknem felszínes módon tárgyalja, a mint azt legfőleg a képviselőháznak az öröklésjogi javaslatot tárgyaló bizottságáról állíthatni. Elvi kérdések, az írásmód változtatásánál magasabb szempontok, szóba nem jönnek és a ki csak e választmányi tárgyalásokból akarná megtudni, hogy miért és mennyire sürgető ügyvédségünk reformja, az bizonyára nagy csalódással hagyna fel az illető tudósítások olvasásával.

Tudjuk, érezzük azonban, hogy e reformra nagy szükségünk van. És mert jól akarunk megértetni, hangsúlyozzuk, hogy nem annyira az ügyvédi rendtartás az, mely gyökeres módosítást követel, hanem az ügyvédség igényel alapos, igen alapos reformatiót.

Mert e két fogalom nem födi egymást. Az 1874 : XXXIV. tczikk példája mutatja, hogy jó törvény a legritkább esetben elégséges valamely intézmény bajainak orvoslására és hogy hiábavaló a törvényhozásnak legjobb akarata, ha alkotásainak végrehajtói, azok, kiknek érdekében intézkedett, meghusitják szándékait, melyek arra irányultak, hogy az ügyvédség nálunk is tekintélyes, anyagi és társadalmi szempontból független osztálya legyen a nemzetnek, igazán megbízható védője a jognak és igazságnak. E szándékok, fájdalom, nem valósultak meg és sürűbben, mint valaha, halljuk emlegetni a kar depravatióját, a tekintély sülyedését, a megélhetés nehézségeit.

Vajjon segíthet-e mindezek az ügyvédi rendtartás reví-

siója? Azt hisszük, hogy csak kis részben. Meggátolhatja a kar tagjainak tömeges szaporodását, a mi bizonyára nagy oka bajainknak; szabályozhatja az ügyvéd díjazásának kérdését oly módon, mely inkább méltó a kar társadalmi állásához és a mely lehetőleg függetleníti a bíróság kegyétől; gyorsabbá teheti a fegyelmi eljárást és talán szigorubbá is, — de nem szabadíthatja meg a kart tisztességtelen elemeitől, nem változtathatja át a kapzsit önzetlenné, a bíróságok és felek előtt csuszó-mászót függetlenné, a mint nem akadályozhatta meg mindeme bajok keletkezését az 1874 : XXXIV. tcz. sem.

Ez utóbbi — hogy példákat idézzünk — 47. §-ában meghagyja, hogy «az ügyvéd köteles közbenjárását vagy a képviselést megtagadni oly ügyben, mely meggyőződése vagy a fél kijelentett szándéka szerint mások jogainak kihasználását czélozza». A sommás tárgyalások meghallgatása vagy a végrehajtási jegyzőkönyvekbe való betekintés bizonyíthatná, hogy hány esetben csapják arczul a jogot és igazságot ügyvéd segítségével, a ki arra nemcsak készséggel vállalkozik, de minden erővel azon van, hogy a törvény kijátszásának terén mesterműveket létesítsen. Nincs oly rosszhizemű ügy, melynek védelmére nálunk ügyvéd ne találkoznék és nem képzelhető oly eset, hogy valaki ne akadjon ügyvédre (nemcsak egyre), akarja bár a legnagyobb szédelgést is végrehajtani. Igaz, hogy a törvény 69. §-a ezen eljárást fegyelmi vétségnek nyilvánítja, de vajjon hány esetben indítják meg az effélékéért a fegyelmi eljárást hivatalból?

Azt is mondja a törvény, hogy «fegyelmi vétséget követ el azon ügyvéd, ki magaviselete által az ügyvédi kar becsületét és tekintélyét sérti és bizalomra méltatlanná válik» és az is, a ki «díjazott közbenjárók által vagy egyéb botrányos módon feleket keres». Látni való, megvan az ige, de nincs a ki megvalósítsa. Avagy volt-e már eset arra, hogy megindították volna a fegyelmi eljárást amaz ügyvéd ellen, a ki üzletből üzletbe járva ingyen felajánlja szolgálatait a kereskedőnek, sőt még behajtandó perköltségeinek hányadát is odaigéri a fél jutalmául? Vagy hány ügyvédre alkalmazták már a rendtartás 70. §-ában megállapított büntetések valamelyikét azért, mert oly ügyeket visz, melyek — bár alakilag összeférnek az ügyvédséggel — ennek természetével homlokegyenest ellenkeznek, a milyen példának okáért a pénzközvetítés, a beperlendő követelésnek escomptirozása, költött néven érvényesítése és több efféle «szivesség». Szóval, mit tettek nálunk az ügyvédség tisztántartásáért? Hiszen azt sem tekintik az ügyvédség becsületére nézve sértőnek, ha valamely ügyvédnek országgyűlési képviselővé történt megválasztását diffamáló okokból megsemmisítik! A kiknek erre ügyelniök kellene, a kiknek kötelességük volna a törvénynek — nem a betűnek, hanem az igazi szellemnek — érvényt szerezni, az ügyvédi kamarák bámulatos közönnyel nézik a körülöttük történőket és óvakodnak mindentől, a minek felkavarása némi izgalmat és felelősséggel járó nagyobb munkát okozna. Pedig, ha már — eléggé sajnálatra méltóan — a kamarák nem váltak a jogszolgáltatás és az igazságügyi kormányzás oly döntő fontosságú tényezőivé, a melyeknek tervezték és lenniök kellene, legalább az ügyvédi kar érdekeit volnának kötelesek a legnagyobb buzgósággal felkarolni

és az ügyvédség tekintélyének megóvása körül legalább is a rendes családapa gondosságával eljárni, bár itt a levissima culpa megtorlása is helyén való volna, mert az ügyvédség köz- és nem magánérdekből létezik.

Nem az érvényes törvényt tesszük tehát felelőssé az ügyvédség erkölcsi és ennek folytán anyagi tönkrementéért, hanem első sorban az ügyvédi kamarákat okozzuk ezzel. A törvény teljesen kielégítő módon intézkedik és az új javaslat — melyet alább bővebben megbeszélünk — egy betűvel sem jobb nála. És ha a kamarák vezetői — kik kétségtelenül mindenütt a karnak tiszteletre legméltóbb tagjaiból valók és kiérdemelték az előjárói tisztet — időközönként leszállnának amaz olymposi magasságból, melyből most tekintenek le és belevegyülnének a közönséges halandók közé: bizonyára megütközéssel tapasztalnák, hogy milyen emberek kormányzására is vannak ők hivatva és hogy ama családnak, melynek ők a választott fejei, mennyi bajáról nincsen még fogalmuk sem.

Mert igen természetes, hogy amaz ügyvéd, a ki magát az ügyfél előtt és mindenki előtt, a ki azzá lehet, megalázza; a bíróságonál sem honosíthatja meg az ügyvéd irányában ama tiszteletet, melyet ez társadalmi állásánál, hivatásánál és köteles műveltségénél fogva joggal megkövetelhet. A francia ügyvéd fedett fővel terjeszti elő védelmét; a magyar ügyvédek nagyobb része vagy alázatos vagy arrogans és csak kisebb része tudja megegyeztetni a bíróság iránt való őszinte tiszteletet önmagának megbecsülésével. De hogy is várható ez utóbbi attól, ki hajlongva köszöni meg a per költségeinek megállapítását és a ki a bíróban nem az igazság szolgálatóját, hanem jövedelmének meghatározóját tiszteli?

Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

A német polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi része.¹

A végrendeleti végrehajtó hatáskörének megállapításánál két, egymással gyakran ellenkező szempont veendő figyelembe: az örökhagyó rendelkezéseinek keresztülvitele és az örökösök jogainak megóvása. Mindkét javaslat kellően, bár a részletekben eltérő módon méltatja ezen érdekeket.

Az örökhagyó egy vagy több végrendeleti végrehajtót nevezhet, kik ellenkező végintézkedés hiányában csak együttesen cselekedhetnek; az örökhagyó a végrehajtó kinevezését harmadik személyre is bízhatja. A végrehajtónak teljes cselekvési képességgel kell birnia, s e teljes képesség megszűnésével tiszte is megszűnik, valamint akkor is, ha tiszté felmondja, vagy a hagyatéki bíróság által egy érdekelt fél ndítványára fontos okból, különösen súlyos kötelességszegés miatt elmozdítatik (1889—1896. §§.).

Hagyományt vagy meghagyást, mely ellen az örökös kifogással él, a végr. végrehajtó csak annak jogerejű birói határozattal való megítélése után teljesíthet (1897. §.) Javaslatunk ezt minden hagyatéki teherre mondja ki, a mi jobban felel meg az örökös jogainak. Ellenben hézagot képez javaslatunkban a tervezet azon intézkedésének hiánya, hogy ha a hagyaték elégtelen az összes terhek kiegyenlítésére, a végr. végrehajtó valamely hagyományt vagy meghagyást csak az örökös beleegyezésével teljesíthet, mely tekintetben viszont a tervezet gondolja jobban az örökös érdekeit.

A végr. végrehajtó az örökhagyó által az örökösársak közti osztály eszközésével is megbízható; ebbeli intézkedéseit azonban valamelyik örökös ellenmondására nem fogatosíthatja, illetőleg az ellenmondás birói elintézéséig függőben hagyni köteles; birói utra az örökösök e részben csak egymás ellen léphetnek, kereset sem a végr. végrehajtó

által, sem ellene nem indítható (1898. §.). Az osztálynak a végr. végrehajtó általi megejtéséről javaslatunk nem szól.

A vagyonkezelés a végrendeleti végrehajtót rendszerint megilleti (1899. §.), javaslatunk szerint csak akkor, ha az örökhagyó öt évvel különösen megbízta. Megegyeznek a javaslatok abban, hogy a hagyatékhoz tartozó jogok a végrend. végrehajtó által, még pedig per útján is, a hagyatéki terhek ellenben csak az örökösök ellen indított keresettel érvényesíthetők (1899. 1903. §§.). A tervezet szabatosan körülírja, mely esetekben rendelkezhetik a végrend. végrehajtó a hagyatékhoz tartozó tárgyakról, e tárgyakra nézve kizárja az örökös rendelkezési jogát és megállapítja, mennyiben vállalhat a végrend. végrehajtó a hagyatékot és — a leltár jogának épségben hagyása mellett — az örökös terhelő kötelezettségeket (1900—1902. §§.). A végrend. végrehajtó birlalatában lévő tárgyra végrehajtás csak úgy vezethető, ha az nemcsak az örökös, hanem a végrend. végrehajtó ellen is eszközöltetik ki (1904. §.). Az utóbbi azon hagyatéki tárgyakat, melyekre a végrendelet végrehajtása céljából nincs szüksége, az örökösnek kiadni tartozik. Az örökhagyó oly intézkedése, hogy a végr. végrehajtó az örökösnek nem köteles számolni, hatálylyal nem bír (1907—1910. §§.). Mindezek javaslatunkban is foglaltatnak.

A végrendeletek alkotásáról a tervezet javaslatunktól teljesen eltérőleg rendelkezik. A végrendeletkezési képesség a 16. életév (javaslatunk szerint a 14. életév) betöltésével áll be; közös végrendeletek nem alkothatók (1911—1913. §§.), javaslatunk szerint házastársak- és jegyeseknek meg vannak engedve.

A leglényegesebb eltérés azonban a végrendeletek alaki kellékeinél mutatkozik: a tervezet szerint, a kiváltságos végrendeletektől eltekintve, csak közvégrendeletek alkothatók. Ez megfelel ugyan a régi német jogszokásoknak; de ezen szokások századok óta hatályon kívül vannak; a közvégrendeleti kényszer csak Poroszországban lett még a Landrecht előtt behozva s az utóbbi által is elfogadva. A többi német államokban azonban a közvégrendeleti kényszer merő ujitást képez.

A végrendelet biró vagy közjegyző előtt teendő; vagy írásban adatik át, vagy szóval mondatik jegyzőkönyvbe. Néma, vagy a beszédben akadályozott személy csak írásbeli, olvasni nem tudó csak szóbeli végintézkedést alkothat (1914—1924. §§.).

A végrendeletkezés megnehezítése szükségessé teszi, hogy a kiváltságos végrendeletek esetei lényegesen kiterjeszteszenek. A tervezet ez uton csakugyan enyhíti a kényszert, de így is megmarad az aggály, vajon a szigorú és költséges alakítások nem fognak-e sokakat visszariasztani a végrendeletkezéstől.

A tervezet a kiváltságos végrendeletek három alakját ismeri: a községi előjáró és két tanu előtt alkotott, a sajátkezűleg írt és aláírt írásbeli, végre a három tanu előtt tett szóbeli végrendeletet. Az elsőnek helye van, ha azon veszély forog fen, hogy az örökhagyó előbb hal meg, mintsem rendes alakban végrendeletkezhetné; mindhárom kiváltságos végrendeletnek, ha az örökhagyó oly helység-, utca vagy épületben tartózkodik, mely betegség vagy más rendkívüli körülmény folytán el van zárva, úgy hogy rendes alakban épen nem vagy csak tetemes nehézséggel tehetne végintézkedést; végre a második és harmadik alaknak tengert ut alkalmával.

A kiváltságos végrendeletek a tervezet tág kifejezései szerint számos esetben alkalmazhatók, de a birói magyarázatnak is tulságos bő tere nyílik a «betegség» s a «rendkívüli körülmények» értelmezésénél.

A kiváltságos végrendelet érvénnyel csak akkor bír, ha az örökhagyó három hó alatt meghal; e határidő kezdete és folyamata függőben marad, míg az örökhagyó nincs

¹ Az előbbi közl. l. a 14. és 16. számban.

azon helyzetben, hogy rendes alakban tegyen végrendeletet. A katonai végrendeletekről a katonai törvény intézkedik (1925—1932. §§.).

A végrendeletek megszüntetését, melynek javaslatunk külön fejezetet (16 szakaszt) szentel, a tervezet 4 szakaszban tárgyalja. Végrendeletet visszavonó nyilatkozatnak a végrendelet alaki kellékeivel kell birnia; a visszavonás visszavonása által a megszünt végrendelet nem lép ismét hatályba. A visszavonás hallgatag is történhetik az által, hogy az örökhagyó a végrendeleti okiratot megsemmisíti vagy oly változtatást tesz rajta, milyennel írásbeli nyilatkozatot megszüntetni szokás. A tervezet kiemeli, hogy e cselekményeknek szándékosan, a megszüntetés célzatával kell történni; a szándék és célzat vélelmeztetik. Javaslatunk a szándékosságot kifejezetten nem kívánja meg és a hallgatag visszavonás eseteit (kitörlés, elégetés, beszakítás stb.) egyenként sorolja fel, nem foglalván azokat össze általános megjelölésbe, mint a tervezet. Letéteményezett írásbeli közvégrendelet a visszavétel által megszüntnek tekintendő; későbbi végrendelet a korábbi csak annyiban szünteti meg, a mennyiben avval ellentétben áll (1933—1936. §§.). Ez javaslatunk szerint is áll, azonban a megszüntetés számos egyes esete, melyet javaslatunk szabályoz, a tervezetben említve sincs, s a birói magyarázatnak van fentartva. Ugyanez áll a végrendeletek értelmezésére, melynek javaslatunk külön fejezetet szán, míg a tervezet erről mit sem szól.

Az öröklési szerződéseket a tervezet széles alapokra fekteti; szabályozásuknál majdnem minden lényeges pontban eltér javaslatunktól. Utóbbi szerint öröklési szerződés csak házastársak és jegyesek közt köthető, s csak a szerződő felek egyike nevezhető örökösnek vagy hagyományosnak; a tervezet az öröklési szerződések érvényét általában, a házastársak és jegyesekre való korlátozás nélkül, ismeri el és megengedi, hogy harmadik személy is nevezessék örökösnek. Ily szerződést csak teljes cselekvési képességgel bíró személy köthet, a szóbeli közvégrendeletekre előírt alakban (írásbeli közvégrendelet alakjában egyedül a némák). Fenyegetés, csalás, tévedés, téves feltevés alapján való megtámadására lényegileg a végrendeletekre előírt szabályok alkalmazandók (1940—1950. §§.). Öröklési szerződés az örökhagyót az élők közti szabad rendelkezésben nem korlátozza; azonban a szerződési örökös, az örökhagyó által a szerződés megkötése után tett ajándékozás esetén, a megajándékozottól igényelheti annak kiszolgáltatását, a mivel az ajándék folytán gazdagodott (1951., 1952. §§.).

Javaslatunk szerint ingyenes átruházás csak az örökhagyó roszhiszeműsége, kétoldalú jogügylettel való elidegenítés csak az örökhagyó és a szerző roszhiszeműsége esetén támadható meg. A tervezet különbséget tesz az öröklési szerződéseknek az örökhagyót kötelező, vissza nem vonható, s az őt nem kötelező, egyoldalulag megszüntethető intézkedések közt: előbbiek az örökösnevezés és hagyományrendelés, utóbbiak minden egyéb, halál esetére szóló rendelkezés. Maga az öröklési szerződés s az örökhagyót kötelező intézkedések csak a szerződő felek közt kötött újabb, az öröklési szerződések alaki kellékeivel ellátott szerződéssel, az örökhagyót nem kötelező intézkedések ellenben a végrendeletek megszüntetésére előírt módon szüntethetők meg. Ha az örökhagyó a szerződéstől való elállás jogát magának fentartotta, akkor erre a bíróság vagy közjegyző előtt tett nyilatkozat elegendő (1956—1961. §§.).

Javaslatunk szerint az öröklési szerződést megszüntető szerződésre s annak alaki kellékeire a kötelmi jog szabályai alkalmazandók. Miután az öröklési szerződés megszüntetése a felek vagyoni viszonyaira nem bir csekélyebb horderevel, mint annak megkötése s ennél fogva ugyanazon alaki biztosítékokat igényli; a tervezet intézkedéseinek elfogadása ajánlható annál is inkább, mert a kötelmi jog nálunk szabá-

lyozva nem lévén, az arra való utalás a birói gyakorlatnak nem nyújt biztos támpontot.

Szerződés után hagyomány is rendelhető (hagyományi szerződés), a nélkül hogy a szerződésben örökös neveztetik, s a hagyomány harmadik személy javára is szólhat; ily szerződés az örökhagyóra kötelező, általa egyoldalulag vissza nem vonható (1962. §.). Javaslatunk, álláspontjához hiven, halál esetére szóló, visszavonhatlan ajándékozási ígéretnek csak házastársak és jegyesek közt tulajdonit hatályt.

A törvényes örökösödés az izörökösödéssel vegyes törzsörökösödési rendszeren alapul. Az első csoportozatot a leszármazók képezik; a másodikat az örökhagyó szülei és ezek leszármazói, a harmadikat a nagyszülők és ezek leszármazói, és így tovább: a parentelák száma korlátozva nincs, az öröklésképes rokonok köre végtelenig terjed. Míg a közelebbi csoportozatban hivatott rokon létezik, addig a távolabbi csoportozatok ki vannak zárva (successio ordinum). Az első parentelában a távolabbi leszármazó az ő felmenője által kizáratik; a gyermekek fej szerint, az unokák törzs szerint örökölnék. Az örökhagyó szülői egyenlő részben örökölnék t egyik elhalt szülő helyébe az ő leszármazói lépnek, ha pedig leszármazói nincsenek, a másik szülő, illetőleg ennek leszármazói. Az első és második parentelában az, a ki két vagy több törzsben foglal helyet, a mindenik törzsben őt illető örökösödési hányadot kapja. A nagyszülői (harmadik) parentelában a tulélő nagyszülő a meghalt többi nagyszülők leszármazóit kizárja, úgy hogy ha pl. csak az apai nagyszülők élnek, ők kapják az egész hagyatékot, az anyai nagyszülők leszármazói (az örökhagyó nagybátyja, nagynénje stb.) nem kapnak semmit. A nagyszülők egyenlően osztozkodnak, úgy hogy ha péld. az apai nagyapa és nagyanya s az anyai nagyapa élnek, ezek a hagyaték egy-egy harmadrészét kapnak. Csak ha a nagyszülők egyike sem éli tul az örökhagyót, örökölnék az ő leszármazóik, még pedig ezek közül az, a ki az örökhagyóval legközelebbi rokon; egyenlő igen rokonok egyenlő részben örökölnék. Ugyanazon szabályok szerint örökölnék az ősök, dédek és ükők, dédősök és ük-ösök s ezeknél is távolabbi rokonok.

Látnivaló, hogy a nagyszülői parentelától felfelé a rokonok örökösödése teljesen eltér javaslatunktól: utóbbi szerint a a nagyszülő nem zárja ki az elhunyt többi nagyszülők leszármazóit; az izközelség nem a harmadik (nagyszülői), hanem csak a negyedik (összülői) parentelában dönt; végre a csoportozatok száma (a jogügyi bizottság módosítása szerint) csak öt, miután a dédek és ükők csoportozatával véget ér az örökösödésre hivatott rokonok köre. De a tervezet, miként már a bevezetésben említettük, a german jog elveitől és a fenálló particularis jogoktól is eltér, mélyreható ujitást képezvén a Németországban fenálló törvényes örökösödési rendszerekre nézve; határozatai tehát, melyeket a tradícióra nem fektet, tisztán célszerűségi szempontokon alapulnak, s csak hosszú idő tapasztalata fogja mutatni, vajon ezek beválnak, és helyes-e egy tisztán elméleti alapokon nyugvó, a gyakorlati élet adatai által nem támogatott, (teljesen új örökösödési rendet behozni?

A tulélő házastárs, ha az örökhagyó leszármazóival együtt örököl tulajdon gyanánt a hagyaték negyedrészt, ha szülők vagy nagyszülőkkel, annak felét s egyszersmind hagyományként a házi felszerelést s a nászajándékokat, ily rokonok nem létében pedig az egész hagyatékot kapja.

Más örökös hiányában a fiscus örököl. A törvénytelen gyermekek és leszármazóik öröklési joggal csak az anya és ennek rokonai után birnak (30. §.). Javaslatunk szerint a törvénytelen gyermek leszármazók, szülők és házastárs nem létében atyja után is örököl, ha ez az atyaságot közj. okiratban vagy az írásbeli magánvégrendelet alaki kellékeivel bíró magánokiratban elismerte.

Dr. KERN TIVADAR.

A Pribil-esethez.¹

A Pribil eset megítélésénél — az elmebetegség kérdésétől eltekintve — első sorban figyelembe veendő az, hogy e nő elméjében a cselekmény úgy volt odaállítva, mint a mely az öngyilkosság kikerülhetlen előfeltétele. Pribilnének nem volt elég ereje leányait védtelenül élve hagyni, önmaga pedig tovább élni nem tudott, itélőképessége szerint tehát nem tehetett egyebet, mint hogy önmagával együtt megölje a gyermekeket is. Kevésbé látszott előtte bűnnek az, ha «magával viszi» a gyermekeket, mint ha «itt hagyja» őket. A közönséges logikai gondolkodás szempontjából hasztalanul érvelnénk ez ellen. Pribilnének megvolt az ő saját logikája, az ő önalkotta eszmeköre, melyen belül nem jutott tér más gondolat számára, mint: leányait megvédeni az élet hánytatásai ellen. Igen jól mondja róla az ítélet, hogy «e nő mindazon szomorú sorsot, mely két gyermekére nézett, előre érezte és látta egyszerre, nem apróbb részekre elosztva, miként az az élet folyamában egyenként bekövetkezett volna, hanem teljes súlyában és eltorzult nagyságában, a milyen az józan ész szerint kilátásba helyezhető sem volt.»

Ha a kérdés nem így lett volna előtte kiélesítve, lehetetlen feltenni, hogy ő, a ki gyermekeit gyengéden szerette,² az ölést végrehajtsa. Hogy végrehajtotta, mutatja leginkább hogy a tett végrehajtásakor abnormis volt elméje s hogy nem volt képes másképp megoldani a kérlelhetetlen alternatívát.³

A leányok halálát, függetlenül az önmagáétól, nem akarta. Sőt öngyilkossága nem sikerülvén, még egyszer megkísérlé azt pisztolyal, és midőn a pisztoly nem sült el, újra megtöltte, és midőn még most sem sikerült a lövés, elment ismerősnőjéhez azon naiv kérelemmel, hogy ez cserélje ki neki az üzletben, a hol vette, a rossz pisztolyt jó pisztolyal, mert ő meg akarja magát ölni. Oly kitartást tanusított öngyilkossági szándékában, mely nőnél példátlan.

Mindez mutatja, hogy két cselekménye elválhatatlan kapcsolatban állott egymással. Szemei előtt az öngyilkosságot tartotta folytonosan; a két leány megölése a szükségszerű előzménynek, a földi bajoktól való felszabadításnak képében állott előtte. S a ki az akaraterő minimumával, az élni akarással sem birt többé, annak elhihetjük, ha azt állítja, hogy nem volt annyi akaratképessége, hogy elváljon két kis gyermekétől. A mint tényleg magával huzta a leányokat a habokba, úgy ellenállhatatlanul magával huzta öngyilkossági szándéka az ölési szándékot.

Ezek a mozzanatok tüntetik fel e nő lelkületét a tett elkövetésekor.

¹ Az előbbi közl. I. a 18. és 19. számban.

² *Végtárgyalási jegyzőkönyv*: Vádlottnő: Már első feljövetelem alkalmával elhatároztam, hogy magammal együtt őket is megölöm, mert nem akartam magukra hagyni; férjem gyakran nincs honn, és így ápolás nélkül nem hagyhattam el őket. . . . Leánygyermekemeimet anya nélkül nem hagyhattam, a fiú, az könnyebben boldogulhat. . . . Már szeptemberben végrehajtottam volna, de megelőzőleg fiamat szerettem volna látni. . . . Az elnök azon kérdésére, hogy a tett végrehajtása előtt Némedy Klárával, volt szolgálójával, mért akart beszélni, azt felelte vádlottnő: mert Némedy Klára a gyermekeket nagyon szerette és azok is őtet.

Némedy Klára: Leányaival jól bánt Pribilné. . . . Ugy a fiut, mint a leányokat nagyon szerette.

Némedy István: A leányait nagyon szerette; jobban már nem is lehetne szeretni.

Özv. Wágner Edéné szülész: A szülés után egyik reggel beszélt Pribilné, hogy igen szép álma volt; kis leányairól álmodott.

³ Abnormis lelki állapotra mutat az is, hogy e nő, ki férje iránti hűtlenségét nem tudja magának megbocsátani, leányainak megöletése felett nem érez lelkiismereti furdalást, sőt leányaival kellemes álmait vannak.

Helyén való lesz illusztrációké ide iktatni még Moravcsik elmekörtani szakértőnek a végtárgyaláson tett következő kijelentését, mely szintén a végtárgyalási jegyzőkönyvben foglaltatik:

Vádlottnő férje állítása szerint a hűtlenség felfedezése után oly lelki furdalást tanusított, hogy maga a férj volt kénytelen őt megnyugtani és megfogadtatni, hogy nem lesz öngyilkos.

Pedig bűncselekmény nem forog fen, ha nincs dolus. Az ölési dolus csak ott van meg, a hol megvan az ártás szándéka, az ártani akarás. (La volonté de nuir.) Midőn ez utóbbinak ép ellenkezőjét találjuk: ha van is ölés, nincs bűncselekmény.

De felvetett azon kérdés: van-e jogositva egy egyén, egy anya úgy állítani fel a tételt, mint e nő tette? Ha ő azt látja, hogy csak gyermekei után halhat meg, s ha úgy látja, hogy gyermekeire jobb a halál, mint nélküle az élet, feláldozhatja-e a gyermekek életét a maga halálának?

Életet életért, ha két élet egymással conflictusba jön, a végszükség címén — mely fogalom voltaképp nem egyéb mint a 76. §. egyik törvényileg kiemelt specialis esete — fel szabad áldozni. Das Recht verzichtet auf die Befolgung seiner Normen — mondja igen helyesen Liszt — weil es unter den gegebenen Umständen auf ihre Befolgung ohnehin nicht rechnen könnte, die Bestrafung mithin keinen Zweck hätte.

Ha tehát a halál az emberi javak közt azon magaslaton állónak fogadtatik el mint az élet, akkor a meghalhatásért is szabad kioltani más életét.

Annyi bizonyos: *a kire nézve az élet halál, arra nézve a halál élet.*

Szembe állítva a kettőt, egyenlően legnagyobb becsünek kell mondani azokat. Conflictus állván elő élet és halál közt, az előbbinek feláldozhatását feltétlenül kizártnak mondani nem lehet.

S vajon hol van meg inkább a bűnös indulat kriteriuma, az *önzés*, és hol az *önzetlenség*: ott-e, ha az anya végszükségben, hogy önmagát az égő házból megmentse, letaszítja a harmadik emeleti ablakból gyermekét a mélységbe? vagy pedig a mi esetünkben? Az előbbi a törvény nem sujtja. Hogyan sujthatná ha mindenütt egyenletesen akarja megállapítani a büntendő, és nem büntetendő cselekmények közti határvonalat, emezt? Lássunk másik analog példát.

A. vizsgálati fogolynak sikerült hosszas leselkedés után kést keríteni s azon pillanatban, midőn a késsel öngyilkossági szándékát végrehajtani megkísérli, B. fogolytársa megragadja karját és dulakodás támadván, A. leszurja B.-t; mielőtt azonban önmagát halálra szurni képes volna, lefegyverzik. Vajon A. fog-e a B.-n elkövetett ölésért büntetettetni? Szembe állott élet és halál, s a meghalhatás A.-ra a jelen körülmények közt és a jelen alkalommal ép oly értékes lehet, mint B.-re az élet.¹ Szerintem ezen egyén nem büntetendő.

Ha A. azon czélból öli meg fogolytársát, hogy az égő börtön szűk ablakán ő menekülhessen, büntetlen marad; s ha a miatt öli meg, mivel amaz erőszakosan belenyult az ő elhatározási jogába, mely szerint megszüntetheti saját életét?² akkor büntessük?

¹ Trogmayer löcsei tanfelügyelő, ki váltóhamisítással volt vádolva, a vizsgálati fogságban a miatt ölte meg magát, mivel türetlen volt reá nézve a végtárgyalással járó nyilvános megszégyenítés.

² Hälschner: Der Selbstmord kann weder unmittelbar als solcher, noch auch nur mittelbar rücksichtlich seiner Folgen jemals als rechtswidrig erscheinen. . . . Unmöglich kann von einer rechtlichen Pflicht des Menschen zu leben die Rede sein. (*Das gem. Deutsche Strafr.* I. 469. l.)

Binding: Seit Wächters trefflicher Revision der Lehre vom Selbstmorde herrscht darüber kein Zweifel mehr, dass die geschriebenen Quellen des frühern gemeinen Rechts den Selbstmord . . . mit Strafe nicht belegt haben. . . . Der Umschwung zu Gunsten der frühern gemeinrechtlichen Auffassung lag durchaus in der Consequenz der naturrechtlichen Anschauungen von dem Individuum als der Rechtsquelle und als dem Inhaber einer unbeschränkbaren Freiheit überhaupt, als auch über sich selbst. (*Handbuch des Strafr.* 669. l.)

Holtendorff: Für die Straflosigkeit spricht als durchschlagender Grund, dass der Mensch nur zu anderen Personen, nicht zu sich selbst in einem Rechtsverhältnisse steht. (*Handbuch* III. 416. l.)

Berner: Einen Rechtsanspruch darauf, das ein Individuum am Leben bleibe, hat weder der Staat, noch haben ihn einzelne Mitmenschen. Das Individuum ist nicht verpflichtet zu leben. Der Selbstmord ist eine unsittliche Handlung. . . . Allein der ganze Seelenzustand eines Selbstmörders rath in der Regel von jeder Bestrafung ab. (*Lehrbuch* 93. l.)

Ugyanígy Beccaria, Köstlin és mások.

Ezen eset és a Pribilné esete közt csakis az a különbség, hogy a fogolynál — minthogy alkalmas késhez a fogoly talán évek mulva sem juthat — valódi conflictus, Pribilné-nél vélt conflictus forgott fen. A vélt conflictus azonban épugy mentesít, mint a valódi conflictus. (V. ö. Schwarze: *Commentar* 236. l.; Oppenhoff: *Commentar* 135. l.)

Hozzájárul az, hogy ha ilyen valódi vagy vélt conflictus esetében büntetjük az ölést, büntetnünk kell az ugyanily incidensből elkövetett testi sértést, a rablást és a lopást is. Ha például valaki öngyilkosság céljára lopott vagy rablott kötéllal akasztja fel magát s leoldják mielőtt meghal, büntetendő volna lopásért vagy rablásért.¹

És miért nem emelt vádat a kir. ügyészség, mely a jelen esetben oly rideg felfogásúnak mutatta magát, a magzatölés kísérletére is? Pribil Ferenczné teherben volt, s mikor öngyilkossági kísérletet követett el, a magzatölés kísérletének tényálladékat teljesen kimerítette; a méhében levő magzatot megkísérelte megölni. (Az ügyészség talán érezte a vád ezen hézagát és súlyosító körülményként kérte beszámíttatni a kísérletet. De ezzel a kérdést csak complicálta. A magzatölés kísérlete nem súlyosító körülmény, hanem külön delictum.) Vagy talán úgy gondolkozik a kir. ügyészség, hogy a teherben levő nő az által, hogy öngyilkossági kísérletet tesz, ezen cselekmény — ugyszólván az önmagán végrehajtott halálbüntetés — absorbeálja a magzatölés fejében reá kiszabhatott büntetést? Vagy talán elfogadja a kir. ügyészség azt, hogy ha a conflictus előáll az anya meghalhatása és a méhmagzat életrejöhetése közt, úgy szabad az anyának feláldoznia a méhmagzatot? De ha ez az álláspontja a kir. ügyészségnek, mi alapon tagadhatja meg a conflictus ugyanily megoldhatását azon időre, midőn a magzat elhagyta az anyaméhet? Ha öngyilkossági kísérlet esetében nem büntetjük a magzatölést, nem lehet büntetni a conflictusban vagy vélt conflictusban elkövetett ölést, testi sértést, rablást vagy lopást sem.

Ezen nőt nem is a miatt büntetik meg, mert őt, hanem mert öngyilkosságot kísérelt meg. Ha sikerült volna tette, a legnagyobb sajnálkozást keltené. Miután nem sikerült, a földi bíró utána nyújtja hideg kezét, meggyalázza őt és kimondja reá a képzelhető legsúlyosabb büntetést. Azon egyént, a ki bizonyos körülmények közt öngyilkossági kísérletet követett el, odatereli, hogy ezen szándékával fel ne hagyjon. Ha felhagy vele, megbüntetik; ellenben ha végrehajtja, szabadul nemcsak az élettől, melytől szabadulni akart, de szabadul a megbecstelenítéstől és a büntetéstől is.

És kijátszszák a BTK. azon bölcs felfogását, hogy a ki öngyilkosságot megkísérelt, az — mivel az ily lelki állapotú egyéneket nagyon csekély incidens is képes reávinni az öngyilkossági actus megismétlésére — lehetőleg ne zaklattassék. Büntetés alá kerülnének az öngyilkosságot megkísérelt terhes nőkön kívül mindazon férfiak, kik védkötelezettségi idejük alatt öngyilkosságot kíséreltek meg; büntetetténeik pedig ezek a BTK. 451. §-a folytán, mely szerint az, a ki magát szándékosan oly állapotba helyezi, melyben a véd-

¹ Sok tekintetben idevág a kir. Curiának 34. sz. teljes-ülési határozata, mely kimondja, hogy a rabruhával megszökö fogoly e ruhára vonatkozólag lopást rendszerint nem követ el. Az indokolásból kiemelem a fő- és mellékselekmény közti viszonyt jellegző tételeket:

«tekintve, hogy a szabadságától megfosztott fogoly megszökése által mindenképp főlött szabadságát akarja visszaszerezni;

tekintve, hogy úgy szökésének előkészítésekor, valamint szökésének foganatba vétele alatt gondolata rendszerint nem irányul az általa viselt rabruhára;

tekintve, hogy már e szempontnál fogva rendszerint nem forog fen az eset, hogy a szökö fogoly reflexiója különösen kiterjedne az általa használt, illetőleg rajta levő rabruhára, úgy hogy ezen más birtokában levő ruhának saját tulajdonába való vétele eltulajdonítást célzó akaratának és elhatározásának eredménye legyen;

tekintve, hogy ezen most jelzett helyzet az elvétel és eltulajdonítás dolosus voltát kívánja: stb.

kötelezettség teljesítésére képtelenné válik, büntetendő cselekményt követ el.

Mindezek alapján, miután kétségtelen, hogy e nő kedélyállapota a legvégső fokig fel volt dülva; hogy viszonyait a végszükség helyzetével teljesen analog módon látta complicálódni; hogy elítéltetéséből más esetekre háruló consequentiák az újabb büntetőjogi felfogás egyik legbecsesebb vivmányát, az öngyilkossági kísérlet büntetlenségét, veszélyeztetik; hozzávéve, hogy a magyar BTK. a 76. §. illető tétele alapján való felmentéshez a szoros értelemben vett elmebetegséget épen nem követeli meg: azon következtetés áll elő, hogy az anyagi jog is felmentésre visz.

Legközelebb néhány bűnügyet fogok még bemutatni annak feltüntetése, hogy külföldön hasonló esetekben — ha az elmebetegség fenforgása nem tétetik is kétségtelenné — rendszerint felmentő ítéletet hoznak.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A végrendeletek kihirdetése az öröklési törvényjavaslatban.

Az öröklési jogról szóló törvényjavaslat 258—261. §-ai azt rendelik, hogy minden végrendelet a bíróság által kihirdetendő, a mi azt jelenti, hogy a végrendeletek kihirdetése tárgyában az eddigi állapot lesz jövőben is fentartandó.

Már pedig ezen állapot megváltoztatandó főleg azon okból, mivel a végrendeletek kihirdetésének jelenleg fenálló módja az örökösödési ügyek elintézését nagyon hátráltatja. Sem a gyámhatóság, sem a közjegyző a hagyatékot érdemi- leg le nem tárgyalhatja s el nem intézheti addig, míg a végrendelet a bíróság által kihirdetve nincs, sőt igen gyakran előfordul azon eset is, hogy a tárgyalás folyama alatt mutattatik be a végrendelet, a mikor is az eljáró kir. közjegyző a további eljárást még a *legegyszerűbb hagyatéknál is* felfüggeszteni, a messze földről beidéztet feleket hazaküldeni s a végrendeletet kihirdetés végett a bírósághoz beterjeszteni köteles, s csak midőn bíróságaink tulterheltetése mellett a végrendelet *hónapok mulva* kihirdetett s ismét *hónapok mulva* a közjegyzőhöz visszaküldetett, folytathatja a tárgyalást.

Egy jelentéktelen formalitás különben is bonyolult hagyatéki eljárásunkat minden ok nélkül meghosszabbítja s a restantiák terhe alatt nyögő bíróságok teendőit feleslegesen szaporítja. Mindkét okból segíteni kellene e bajon s nézetem szerint igen könnyen lehet is az által, hogy kimondatnék: miszerint a végrendeletek kihirdetésére a kir. közjegyzők illetékesek.

Helyes volna ez már azon szempontból is, hogy lassankint igyekeznünk kell a peres eljárást a perenkívülítől az által is elkülöníteni, hogy az utóbbiakat a közjegyzők hatáskörébe utaljuk; a végrendelet kihirdetése s egyáltalán az egész hagyatéki eljárás mindaddig, míg a pernek terére át nem lép, szorosan véve nem bírói teendő, hanem tulajdonképen csak tények bizonyítása és nyilatkozatok felvételéből áll, s így a közjegyző hatásköréhez tartozik.

De ettől eltekintve azon közhitelességű bizalmi személy, kinek irattárában száz és száz végrendelet őriztetik, talán csak megbízható azon, ehhez képest igen jelentéktelen functionál, hogy egy előtte felmutatott végrendeletnek tartalmát tanusítsa, a felekkel közölje s azoknak erre vonatkozó nyilatkozatait meghallgassa s jegyzőkönybe vegye. Ha nem félt a törvényhozás attól, hogy a közjegyző irattárában hosszú évek során át őrzött végrendeletek elveszhetnek, vagy meghamisíttatnak — sőt épen ennek elkerülésére állította fel a közjegyzői intézményt — akkor, különös dolog volna félni attól,

hogy a végrendeleteknek a közjegyzők által eszközözendő kihirdetése a jogbiztonság szempontjából hátrányos volna.

A végrendeletek kihirdetése nyílt magánvégrendeleteknél különben sem bir nagy jelentőséggel, annak tartalmát az érdekeltek a kihirdetés előtt úgy is ismerik; s valóban érthetetlen eljárás, hogy ily végrendelet is hetek, sőt hónapok múlva azután, hogy tartalma köztudomásává vált, formaszerűleg kihirdetessék azon érdekeltek előtt, kik nemcsak annak minden betűjét tudják, de sőt annak meghagyásait is már régen foganatosították s csak azért teszik folyamatba a hagyatéki eljárást, mert kiskorúak vannak, vagy mert — némelykor évek múltán az örökaggyó halála után — a hagyatéki ingatlanok átírását akarják eszközölni.

Ott, hol kötelező hagyatéki eljárásnak helye van, a végrendelet kihirdetése a hagyatéki tárgyalással egyidejűleg lenne a kir. közjegyző által legcélszerűbben eszközölhető: ez a hagyatéki eljárást *jelentékenyen* megrövidítené, a bíróság teendőit apasztaná s a felekre nézve is előnyösebb lenne, megmentené őket a többszöri megidéztetés kellemetlenségeitől.

A külön kihirdetési eljárás csakis a zárt végrendeleteknél és ott, hol hivatalos beavatkozásnak nincs helye, lenne fentartandó, ez esetben is azonban a feleknek meg volna engedhető, hogy ha a hagyatékra nézve kiegyeztek, az örökös nyilatkozatot már a végrendelet kihirdetése alkalmával az eljáró kir. közjegyző által azonnal felvétethessék.

Hátra van még a díjak kérdése, mert a törvényhozás minden közjegyzői reformnál a díjak kérdésére nagy súlyt fektet, s e tekintetben főleg a közjegyzői novella életbeléptetése óta igazán mondhatjuk, hogy a közjegyzői kar nincs elkényeztetve; hozassék be ezen újítás a legalacsonyabb díjak mellett, például, hogy a fenálló közjegyzői díjszabás analog tételeire hivatkozzam, azon esetben, ha a kihirdetés a hagyatéki tárgyalással kapcsolatosan eszközölné, járna a végrendelet kihirdetéseért a díjszabás 11. §. *h)* pontja szerint úgy, mint az okirat felmutatásának tanusításáért 1 frt, ha pedig a kihirdetés külön eszközölné, akkor a 11. §. *m)* pontja szerint az értesítvények felvételéért járó 3 frt lenne felszámítható, avagy pedig a díjak 1 frttől kezdve értékfokokatok szerint állapítandók meg.

Akármely mód fogadtassék el e tekintetben, az kétségtelen, hogy ezen csekélységek miatt szót sem érdemlő díjak e kérdésnek a javasolt értelemben leendő elintézését nem gátolhatják, szemben azon nagy előnnyel, hogy ez által bonyolult és hosszadalmas hagyatéki eljárásunk egyszerűsítéséhez egy jelentékeny lépéssel járulánk.

Dr. MARKÓ SÁNDOR,
kir. közjegyző.

Törvényszék vagy járásbíró?

Az 1880: XXXVII. tcz. 40. §-a nem tartozik a szerencsés alkotások közé, de mégsem annyira rossz az, mint a minővé helytelen alkalmazása által a gyakorlatban válhatik. E tekintetben különösen kényes természetű a kérdéses §. 4. pontja és utolsó bekezdése, melyek szerint a kir. járásbírók hatásköréhez utaltatik egyebek közt a BTK. 302. §-a szerint büntetendő súlyos testi sértés vétsége, mely esetben azonban, a mennyiben 6 hónapot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak: a kir. járásbíró az iratokat az illetékes kir. törvényszékhez köteles betérjeszteni, s ezen határozat ellen jogorvoslatnak helye nincsen. Ebben csak az a különös, hogy a kir. járásbíró tetszés szerint elodázhathatja magától az ily ügyeket, a nélkül, hogy e tekintetben bármiként megszorítva lenne; minthogy azonban a törvény azt is kimondja, hogy a kir. törvényszék a büntetés kiszabása tekintetében ily esetben sincs korlátozva, tehát esetleg 24 órai fogházat vagy pénzbüntetést is alkalmazhat: ennél fogva ez a különösnek látszó törvény a gya-

korlatban mégsem szokott inconvenientiákra vezetni, ha az ügy rendes mederben folyik le, ha t. i. az a kir. járásbíró előtt indul meg, s onnan a törvény rendeletéhez képest a törvényszékhez áttétetik. Ámde a dolog nem ily egyszerű akkor, ha már a sértett fél oly súlyosnak tartja az esetet, hogy a miatt 6 hónapot meghaladó fogházbüntetés lenne kiszabandó, s ezért közvetlenül a törvényszéknél teszi meg a feljelentést, vagy ha a sérülés időtartama előre meghatározható nem lévén, annak lehetősége is fenforog, hogy a gyógyulás 20 napnál hosszabb időt veend igénybe, később azonban kitünik, hogy a gyógyulás mégis rövidebb idő alatt állott be. Egy eféle eset képezte legközelebb elbírálás tárgyát, s minthogy az annak megvitatásában felmerült ellentétes érvek szembeállítására kellő alkalmat nyújt az idevágó kérdések kifejtésére: célszerűnek látom azt — szerény észrevételeim kíséretében — megismertetni.

Két fakeskedő, mint üzleti versenytársak, ugyanazon piacon működven, egyikök azzal igyekezett megbénítani a másik versenyképességét, hogy fölöle egyes pénzintézeteknél reá nézve hátrányos és hitelét csökkentő információkat tett, sőt az illetőnek legjobb barátját is, ki tekintélyével a fapiaczt uralta, hasonló információval arra igyekezett rábírní, hogy vele az üzleti összeköttetést szakítsa meg. Az utóbbi azonban tudatta ezt barátjával, ki ez által az ellene folytatott aknamunka tettesét megismervén: ehhez két tanu kíséretében elment, hogy tőle felvilágosítást és elégtételt kérjen. Az ekként sarokba szorított versenytárs üzleti utra tartozónak vélte a dolgot, sértett ellenfele azonban különösen a miatt, mert becsületbe vágó denunciációjával barátját is el akarta tőle idegeníteni, ragaszkodott ahhoz, hogy a sérelemért lovagias uton elégtételt nyerjen, s miután háromszor egymásután azt a kérdést intézte ellenfeléhez, hogy hajlandó-e néki elégtételt adni, s ez mindannyiszor határozott nemmel válaszolt: erre azzal vett magának elégtételt, hogy a nála volt korbácscsal néhány ütést mért ellenfelére s ezután tanuival rögtön távozott. A sérülésről még az nap orvosi látletet vétetvén fel, ebben megállapított, hogy a nyakszirten ujnyi vastagságu véraláfutás és daganat keletkezett, melynek «maradandó hátrány nélküli gyógyulása 5—8 nap alatt várható»; tiz nap múlva azonban ugyanazon orvos egy újabb nyilatkozatban kijelenté, hogy «a sértés okozta idegrázkodás a sérült gyengéd testalkatánál fogva» ezt időközben ágyban feküdni kényszeríté, minek folytán a sérülés keletkezése óta az újabb nyilatkozat napjáig, tehát még a tizedik napon is, gyógykezelés alatt volt. Hogy még ezután is gyógykezelés alatt marad-e a sérült, ki ekkor már az utcán és egyéb közhelyeken is mutatta magát: ez iránt az orvos nem nyilatkozott, de a sérelmezett magatartásából sem lehetett ilyesmit következtetni, mert ő már a következő — tehát a sérüléstől számított tizenegyedik — napon beadta a feljelentést súlyos testi sértés vétsége miatt, csak-hogy ezt a legsúlyosabban megtorlandó sérelemnek tekintvén: panaszával nem a kir. járásbírósnál, hanem a kir. törvényszék előtt lépett fel.

S itt kezdődik a kérdés jogi része. Helyes volt-e a feljelentést elfogadni, holott a sérült csak súlyos testi sértés vétsége miatt emelt panaszt s ezen vétség az 1880: XXXVII. tcz. 40. §-ának 4. pontja szerint a kir. járásbíró hatásköréhez utaltatott? Az aradi törvényszék helebocsátkozott az ügy vizsgálatába, mert az orvos második nyilatkozata még nem zárta ki annak lehetőségét, hogy a gyógykezelés esetleg 20 napnál hosszabb időt is veend igénybe. De ez nem következett be, s midőn a vizsgálat néhány hét alatt befejeztetett: ekkor már kétségtelen volt az, hogy a panaszolt cselekmény a legszigorubb felfogás szerint is legfeljebb súlyos testi sértés vétségévé minősíthető. S ezzel egy újabb fordulat állott be, melynél a felett kellett határozni, hogy áttétessék-e az ügy a kir. járásbíróshoz, vagy érdemileg

a törvényszék által intéztessék el. Vádlott a vizsgálat során az ügynek áttételét kérte, a törvényszék azonban megállapította saját illetőségét, s ennek indoklására a vádhatározatban legfőbb érvelést hozta fel, hogy a vád tárgyát képező «panaszos ügyben, tekintve a vádbeli cselekmények halmazát (testi sértés és laksértés), azok beszámítandóságának nem közönséges súlyát, a tényeket elkövetett egyének magasabb társadalmi miveltési fokát, az elkövetés súlyosabb beszámítás alá eső módját és az enyhítő körülmények teljes hiányát, ha a büntető-törvénykönyv 302. §-ában előírt büntetés legmagasabb mértéke nem is alkalmaztatnék, de annak megközelítése, s így *hat havi fogházat meghaladó büntetés, vehető kilátásba*».

Állapodjunk meg kissé ezen indokolásnál, mert abban sok tanulság rejlik. Annyi kétségtelen, hogy a súlyos testi sértés vétsége csak akkor tartozik a kir. törvényszék hatásköréhez, ha arra előreláthatólag «hat hónapot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak», de vajon megállapíthatja-e ezt maga a kir. törvényszék, midőn az ügy véletlenül, vagy a feljelentés helytelen elfogadása által az ő hatáskörébe jutott? A felelet kézen fekszik, hogy nem. Mert hiszen mikor történhetnék ez meg? Csupán a feljelentés, a vizsgálat s a vád alá helyezés stadiumában; ámde a törvényszék egyik stadiumban sincs azon helyzetben, hogy a kiszabandó büntetés nagysága felett alapos véleményt mondhasson.

A feljelentés adatai s a vizsgálati jegyzőkönyvek ugyanis csak legkritikább esetekben nyújtanak teljes képet az ügyről, a védelem lehetőségét pedig mindenkor kizárják, s e szerint a törvényszék, ha mégis indokolni akarja határozatát, a föltevések terére kénytelen lépni, s mielőtt a vádlott védelmét ismerné: valóságos büntető ítéletet kell kimondania. Így történt ez a fentforgó esetben is, midőn a törvényszék a fenebbi indoklás szerint minden lehető súlyosító körülményt kiemelve s az enyhítő körülmények teljes hiányát constatálván: ezek folytán kimondotta, hogy a büntető-törvénykönyv 302. §-ában meghatározott büntetés (1 évi fogház) legmagasabb mértékének megközelítése szükségesnek mutatkozik.

Valóban megdöbbenő ítélet egy vádhatározat keretében! s a törvényszék álláspontjának helytelenségét alig bizonyíthatná jobban valami, mint azon ferde helyzet, melyet ez által teremtett. Súlyosító körülményül vétetett a bűnhalmazat, mielőtt ítéletileg kimondatott volna, hogy vádlott a magánlak megsértésének vétségét is elkövette akkor, midőn elégtétel kérése végett, tehát jogos indokból, panaszos lakására bement s onnan azonnal eltávozott, mihelyt további benmaradása a beállott fordulat következtében panaszos akaratával ellentétbe jött volna; terhére rovatott vádlottnak a panaszt tények beszámításának nem közönséges sulya, mielőtt a cselekmény indító oka s lélektani mozzanatai tisztába hozattak volna; kimondatott, hogy a vádbeli cselekményt többen hajtották végre, mielőtt a jelen volt tanúk bűnössége megállapított volna; constatáltatott az enyhítő körülmények teljes hiánya, mielőtt a védelem zászlóját kibontotta volna; s végre kilátásba helyeztetett az egy évi maximumot megközelítő fogházbüntetés, holott még az sem bizonyos, hogy ítéletileg megállapítható-e a súlyos testi sértés vétsége, avagy csak könnyű testi sértés miatt lesz a büntetés kiszabandó. Látnivaló, hogy mindezen kérdések megoldása a végtárgyalásra, s jelesül a védelem keretébe tartozik; de vajon mit remélhet vádlott a védelem leghathatósabb érvei mellett is az oly bíróságtól, a mely már előre kimondotta, hogy 1 évet megközelítő fogházbüntetésre szándékozik őt elítélni? Kézenfekvő, hogy azon bíróság, a mely saját kezeit már előre így megkötötte, többé nem független és elfogulatlan bírója az ügynek; másfelől azonban kétségtelen az is, hogy a törvényszék alig járhatott el másként, mihelyt

a kir. járásbíróshoz tartozó ügy kompetenciáját magához ragadta, s ezt azzal kívánta megokolni, hogy a kérdéses esetben 6 hónapot meghaladó fogházbüntetés kiszabása mutatkozik szükségesnek.

(Bef. köv.)

Dr. ILLÉS KÁROLY.

Különfélék.

— Az igazságügyminiszter — mint ujabbán értesülünk — a bírósági elnökökön kívül több ügyvédi kamarát is felszólított, hogy a büntető-törvénykönyv és a végrehajtási törvény novelláris módosítása iránt véleményeket előterjeszszék. A budapesti törvényszék elnöksége köröztette a leiratot a bírák közt és ezek már legközelebb közölni fogják az elnökséggel észleleteiket.

— A kir. Curia polgári szakosztálya május 4-én teljesülést tartott, melyben eldöntetett azon elvi jelentőségű kérdés, hogy az állam teljes kártalanítással tartozik, az oly révvámjog tulajdonosának, mely révvámjog elvesztette értékét az által, hogy az állam a rév közelében, nevezetesen egy mértföldön belül, állandó hidat építtetett, s azon ingyen szabad közlekedést nyitott. A kérdés előadója Farkas Géza curiai bíró volt. A teljesülési határozat hitelesítése f. h. 18-án fog megtörténni a szövegezésre alakított bizottság javaslata alapján.

— Az országos ügyvédgyűlés bizottsága május 31-én ülést tart. Tárgy: Az ügyvédi nyugdíj és segélyalap ügyében kiküldött albizottság jelentése. 2. Egyéb intézkedések tárgyában indítványok megvitatása.

— A jog- és államtudományi államvizsgálatok egyesült bizottságai a napokban tárgyalták a közoktatási miniszter azon leiratát, melyet a vizsgálatok szigorítása tárgyában a jogi karhoz intézett. A vizsgáló bizottságok és a jogi kar együttes felterjesztésben fogják előadni véleményüket a miniszter által megpendített reform iránt.

— Dr. Balogh Jenő valóban fényes közönség előtt tartotta próbaelőadását az egyetemen. A tanári karon kívül jelen voltak Vajkay Károly, a kir. tábla elnöke, több kir. táblai bíró, a kir. tábla fogalmazói személyzete csaknem teljes számban, dr. Székely Ferencz, Cserna Vincze és Vlassics Gyula főügyési helyettesek; az ügyvédi kar részéről dr. Környei Ede, dr. Huszár Kálmán, dr. Králik Lajos, dr. Kern Tivadar, dr. Nagy Dezső, dr. Gruber Lajos, dr. Gold Simon, dr. Márkus Dezső és mások. Az egyetemi ifjuság is szép számban jelent meg. Az előadás ezen kérdéssről szólott: *Ki tekinthető panasza jogosított sértett félnek az indítvány folytán üldözendő bűncselekményeknél?*

— A Pribil-féle bűnügy iratcsomója felérkezett a kir. táblához. Előadója az ügynek Széll Farkas, az első tanács tagja. Az elnökséget e tanácsban Sárkány József kir. táblai alelnök viszi.

— A nyitrai járásbíróshoz a Sz. József s társai ellen lopás vétsége miatt folyamatba tett bűnügyben marasztaló ítéletet hozott, de a lopás által okozott kár megállapítását egészen mellőzte. Ezenkívül még több más szabálytalanságot is követett el, nevezetesen a vádlottak vallomásait a károsult fél tudomására nem hozta s így ez azok ellenében jogai érvényesítésére mit sem tehetett; és a vádlottak egymással való szembesítését sem eszközölte, habár azok egyik társukra terhelő vallomást lettek. A kir. tábla 1888 jan. 25. a járásbíró-ság ítéletét megsemmisítette.

— Házközösségi végrehajtás a volt katonai határörvidéken. M. Józsa isbistyei földész ellen még évek előtt végrehajtás foganatosított azon időben, midőn a határörvidéki házközösség intézménye még létezett. Az árverés azonban csak két év múlva, midőn azon katonai szervezet már meg volt szüntetve, kérelmeztetett s rendeltetett el, a mikor a lefoglalt ingóságok már nem voltak feltalálhatók M. Jóczánál. A károlyvári járásbíróshoz, melynél M. Józsa sikkasztás miatt vádolva lett, őt 14 napi fogházra ítélte. A kir. tábla 1888. évi febr. 9. 40,188. sz. a. következőleg határozott. «Vádlott a sikkasztás elkövetését tagadja s azt állítja, hogy a lefoglalt tárgyak házközösségek voltak, és azokat nem ő idegenítette el, hanem azok, a házközösségnek időközben bekövetkezett feloszlata folytán a tagok közt felosztottak. Minthogy ezen adatok kiderítése eljárás tárgyává nem tétetett, az ügy ala-

pos elbírálása pedig az 1881: 34.601. számú ig. min. rendelet s ennek 19. §-nál fogva is megkívánja, hogy e körülmények kiderítenek: ennél fogva a *kir. tábla* ily iránybani eljárás folytatására utasította a járásbírószágot.

— Meg nem állapított 50 frton aluli munkadíjak mely bíróság előtt perlendők? Ügyvédi körökből a következő sorokat vettük:

A laikus is tudja, hol perelje 50 frtot meg nem haladó követelését, az ügyvéd ezt nem tudhatja, mert k. p. peres ügyekben 65 törvényszék határoz utolsó fokon, mert járásbírószág mint sommás bíróság számra nézve 375 van, melyek majd így, majd amugy fogják fel hatáskörüket a sommás, illetve k. p. peres eljárásban, mert a *kir. tábla*, legyen bár nézete helyes vagy helytelen, *következetes* abbéli felfogásában, hogy az 50 frton aluli, bíróilag meg nem állapított ügyvédi munkadíjak és kiadások iránti keresetek elbírálása a k. p. peres ügyekben eljáró bíróságok hatáskörébe tartozik és mert a Curia tegnapelőtt így, tegnap úgy, ma ismét így határozott.

Igy azután megtörténik, hogy az ügyvéd munkadíj és kiadásbeli 50 frtot meg nem haladó követelését csak az uristen ítélő széke előtt érvényesíthetné, ha ennek hatáskörét törvény, rendelet vagy következetes bírói praxis megállapítaná.

Történt, hogy 1886. évben P. szül. L. T. egy 4500 frt, egy 2000 frt és egy 1500 frtos váltót adott át a végből, hogy P. A. csődtömege ellen bejelentsem. Beadtam a 8000 frtot tárgyzó csődbejelentvényt, megjelentem a csődfelszámolási tárgyaláson és a csődválasztmány választásra.

13 frt 80 kr bélyeg és fuvarkiadásaimat beleértve felszámítottam a félnek 41 frt 22 krt, melyet kifizetni nem akarván, ez iránti keresetemet az ügybírószágnál a s. . . . i törvényszéknél beadtam. Alperes *kizárólag* az ügy érdemében terjesztette elő védelmét. A törvényszék mint ügybírószág érdemleges ítéletet hoz, mely ellen úgy én, mint alperes — *kizárólag érdemben* — felelbezzünk.

A kir. tábla a törvényszék ítéletét s az egész eljárást hivatalból megsemmisíti a következő indoklással: «a kereset peren kívüli ügyvédi munkadíj iránt lévén indítva, az csupán azon alapon, mert csődügyben teljesített munkálatok bevételeire irányul, a csődbíróság illetékességéhez nem tartozik, a csődbíróságnak mint a csődtörvényben meghatározott hatáskörű ügybírószágnak illetékessége tehát a felperesi keresetre nézve ki van zárva; mert továbbá a csődbíróságnak mint ilyennek hatásköre hivatalból lévén vizsgálendő (?), habár alperes illetékességi kifogással nem élt is, a felülvizsgálat erre nézve is ki volt terjesztendő, s mert ezeknél fogva stb. . . . eljárása semmis.» (1887 május 31-én 7751/886. sz. a.)

Ennek ellenében felfolyamodásomban előadtam:

«Ügyvédi munkadíjaim és készkiadásaim a tszék mint csődbíróság előtti ügyvédi képviselőtér hozatván érdembe, az 1874: XXXIV. tcz. 58. §-a értelmében csakis itt voltak érvényesíthetők, mert a csődeljárás nem perenkívüli, hanem peres eljárás, mint ezt a csődtörvény hatályba léptetéséről szóló 3328. IME. sz.-ig miniszteri rendelet 5. §-ában látható *csődper* elnevezés is igazolja.»

«A kir. ítélőtábla indoklása sem törvényben, sem min. rendeletekben nem gyökeredzik, a mint hogy nincs is abban ilyenre hivatkozás.»

«A jelen ügy nem esvén a prts 53. §-ának rendelkezése alá, alperes illetékességi kifogásainak hiányában — föltéve, hogy ilyeneknek alapjuk lett volna — a felülvizsgálat hivatalból nem volt kiterjeszthető oly kérdésekre, melyek sérelmezés tárgyát nem képezték, eltekintve attól, hogy a táblai végzésben kimondottak helyt foghatósága esetén az 1874: XXXIV. tcz. 58. §-ának értelme sem lenne, mert ha ez csak sommás és rendes perekre lenne vonatkoztatható, alkalmazhatóságának esete soha sem forogna fen, mert ezekben a munkadíjak és kiadások magában a perben hozott ítélettel állapítatnak meg mindig.»

A Curia 1887 december 22-én hozott 16101/87. sz. végzésével «a másodbíróság végzését indokaiból helybenhagyta».

Megjegyzem, hogy ezen per, *eltekintve* a kir. táblai végzés elleni felhatalmazás *költségeitől*, 15 frt 50 krnyi készkiadásomba került.

Tekintve, hogy nem felsőbbbírói elvi(?) jelentőségű határozat forcírozása, hanem munkadíjaim és készkiadásaimhoz való jutás volt a célom, tekintve továbbá, hogy a kir. tábla hivatalból consequenter megsemmisíti az 50 forint aluli ügyekben hozott ilyenmü ítéleteit a sommás bíróságoknak (Curia 1886 aug. 16. 4061., 1883 jan. 21. 7060. és febr. 17.

428. sz. a. hozott határozataival felülbírált kir. táblai végzések), nem kívántam *szerencsét próbálni* a járásbírószág mint sommás bíróságnál, mert ha ez esetleg az ügyet hatáskörére nem tartozónak mondja ki, a tábla ismét elvénél fogva már az elsőbírószág határozata után le kell mondanom a recursusról, míg ha ezen hatáskörében elbírálja, ismét előáll a szerencse próba, mert nem tudhatom, hogy a tábla megsemmisítő végzését az 1886 aug. 16-iki vagy 1887 február 17-iki hasonlú referense illetve tanács, s nem-e az 1887. évi január 21-iki ügy referense illetve tanács fogja felülbírálni.

Pereltem tehát a g. . . . i járásbírószágnál mint bagatell-bírószágnál, még azért is, mert egy általam 1886. évben egy bagatellügyben, midőn X. zugirász egy 800 frtos ügyben kikötött 10% békebírói díjából hátralékos 50 frtot követelt s ez neki 19 frt 60 kr. perköltséggel megítéltetett, semmiségi panaszszal éltem, ez a s. . . . i törvényszék által a bagatell-törvényre való hivatkozással *elvettetett*, megjegyezvén, hogy a békebírói díj címét egy a megyei árvaszék előtt folyamatban volt hagyatéki ügyben tett eljárásáért kikötött 10 százalék honorarium viselte; tehát sejtelnem sem lehetett, hogy ha a zugirász *munkadíja* megítéltetik és a semmiségi panasz elvettetik, ugyanazon törvényszék a semmiségi panasznak helyt adjon, ha egy ügyvédnek munkadíját ítéli meg a bagatell-bírószág.

A járásbírószág mint bagatell-bírószág marasztaló ítéletet hoz. Alperes szerencsét próbál, semmiségi panaszt jelent be, írásbeli indoklást nem ad, nem is hivatkozik semmiféle törvényre vagy bírói gyakorlatra. És a törvényszék, ugyanazon törvényszék, mely a zugirász keresete folytán hozott marasztaló ítélet elleni *indokolt* semmiségi panaszt elveti, ennek most helyt ad s még indokolni is tudja következőkkel:

«Tekintve, hogy a bíróilag meg nem állapított ügyvédi díjak az 1877: XXII. tcz. intézkedése alá nem esnek s a k. p. peres eljárás tárgyát akkor sem képezhetik, ha a kereseti összeg 50 frtot meg nem halad, tekintve, hogy felperesnek ilyenmü keresete felett s így oly ügyben hozott az eljáró kir. járásbírószág ítéletet, mely az ő hatásköre alá nem tartozik (1886 aug. 16. 4061. sz. a. curiai *döntvény*), a kir. törvényszék alperes semmiségi panaszának helyt ad s az eljáró kir. járásbírószág . . . ítéletét megsemmisíti.»

Hogy akadt a törvényszék erre a *döntvényre*, nem tudom, ha már ezt érdemesnek találta felkeresni, arról tudomást venni és alkalmazni oly esetben, midőn az utolsó forum, méltán kérdezhetem, miért nem kereste ugyanott a Curianak 1887 január 21. 7060. sz. a. hozott *ugyanolyan értékű döntvényét* (nevezem ennek a törvényszék elnevezésével), mely későbbi, s melyet, ha már *döntvényt* akarta határozatát támogatni, már csak azért is alkalmazhatott volna inkább, mert amannál későbbi, melyben tehát a Curia, amazzal ellentétes, tehát nézete szerint helyesebb elvet juttatott érvényre.

Valóban ideje lenne már, hogy a Curia ilyen megszegyenítő állapotoknak teljes-ülési határozat által, véget vetne hogy ne csak a szatós és csizmadia, de az ügyvéd is tudhassa munkadíjait mely bíróság előtt keresni, és hogy a 65 törvényszék egynémelyikének ne kelljen az 1886. évi 4061. számú curiai döntvény alapján véghatározatokat ki-mondania.

Miután a fentiekben egy másik ügyet is említettem, kötelességemnek tartom kijelenteni, hogy abban a g. . . . járásbírószág egy volt albirája s nem az ez idő szerinti bírák valamelyike hozta a jelzett ítéletet.

Dr. K. . . . y D. . . . ő.

— A bolognai egyetem 800 éves jubileumán Németország egyetemei képviselőiben a következő tanárok fognak részt venni: Fitting (Halle), Jhering (Göttinga), Leonhard (Marburg), Schulte (Bonn), Schirmer (Königsberg), Wendt (Jena), Holtzendorff (München), Lenel (Strassburg), Bernhöft (Rostok), Pescatore (Greifswald).

— Hartleben's Gerichtsbibliothek czim alatt új füzetes vállalat indult meg a Pitaval mintájára. Tartalmazni fog hires bünpereket az újabb és a régebbi időből. Eddig kétfüzet bocsátott közre; ezek magukban foglalják a Schötnert-pert, a Frankenstein-Kuhnert-pert, a Vilson-pert, stb. és egy pár vegyes közleményt. A füzetek Hartleben bécsi czég kiadásában jelennek meg.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyvédség reformja. Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — A Pribil-esethez. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Jogirodalom: A kir. kisebb haszonvételek megváltásáról. Csillag Gyula Budapest. 1888. Sz. — Lapszemle a kereskedelmi jog terén. Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: A férj adós. ságáért le lehet-e foglalni a nő boltját? Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS komáromi ügyvéd. — Törvényszék vagy bíróság? Dr. ILLÉS KÁROLY budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások. **Melléklet:** A magyar királyi Curia első polgári tanácsának elvi jelentőségű határozatai. — Curiai Határozatok. — A kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Az ügyvédség reformja.

II.¹

Nem akarnánk félreértetni.

Egy perczig sem tévesztettük szem elől, hogy az ügyvédség, ámbár nobile officium, kenyérkereső pálya. Az ügyvéd joggal követelheti meg munkájának — melyet csak badar ember tarthat improductivnak — arányos díját. De ne dolgozzék csak a pénz kedvéért és pénzért ne dolgozzék mindent. Az angol barrister vagy counsel, a ki a féllal nem is érintkezik közvetlenül, mert ez lealacsonyítaná magas méltóságát és a ki — épen úgy mint a francia avocat — gyakran csak a bíróságnál találkozik először védenczével, a kívül a sollicitor vagy attorney készítette elő az ügyet a tárgyalásig (melyen ez utóbbi nem szerepelhet) — egy ötven arany frton (5 .) alóli ügyben 15 frttal számítja fel a díj-jegyzék szerint az attorney-val való néhány percznyi értekezést. A francia avocatnak tilos költségjegyzékét beperelnie, mert ez az ügynökösödés jellegével ruházná fel az ügyvédséget. Ott azonban mégis a jólét együtt jár a legnagyobb tisztelettel és tekintéllyel, mert mindenki tudja, hogy az ügyvéd megbecsüli hivatását és hogy más ügyet, mint igazat, nem fog védeni. És nemcsak a jogot kereső közönség bizalmát nyerik el ezzel, hanem a bíróságokét is, melyek tudják, hogy az ügyvéd minden ténybeli állítása igaz, és kétségbe nem vonható és a melyek sohasem jutnak oly helyzetbe, hogy csodálkozva vagy mosolyogva hallgassák meg az ügyvédnek «informatiója» szerint való előadását. Nem tekinthető azért tulzásnak, ha Carré (*Les lois de l'organisation de la compétence* cz. művében) az ügyvéd állásáról így nyilatkozik: «Si le juge sur son tribunal me parait revêtu de la majesté royale, distribuant la justice au peuple, l'avocat dans ses fonctions me semble á son tour le député de ce peuple entier, réclamant cette justice pour un de ses membres. Qu'est-ce que le juge? La voix du souverain. Qu'est-ce que l'avocat? La voix de la nation» (I. 391. l.).

Az ügyvédség hivatásának ily felfogása tette lehetővé, hogy Franciaországban és Nagybritanniában bírónak, állam-ügyésznek, igazságügyminiszternek, lordkancellárnak (a ki egyúttal a főrendek házában elnöke) alig lehet más, mint ügyvéd, kit a közönség feltétlen bizalma és tisztelete környez, kinek igazságszeretete és önzetlensége állásával kapcsolatos. És nálunk? Valóságos esemény, ha ügyvédet bírósági jegyzőnek neveznek ki és csodával határos, ha mindjárt aljárás-bíróvá lesz!

Tagadhatatlan azonban az is, hogy kiképzésükre ügyvédek nem fektetnek oly nagy súlyt, a mint azt hivatásuknak méltó betölthetése végett saját érdekükben tenniük kellene. Sok ügyvéd irodájának megnyitásával véget szakít a tanulásnak és mi gondot sem fordít a reá nézve nélkülözhetetlen továbbképzésre szakbeli tudományában és az általános ismeretekben. Azt nem kívánhatni, hogy minden ügyvéd egyúttal tudós is legyen — ez ritkán fér össze elfoglaltságával —, de megkövetelhetni tőle, hogy jogilag alaposan képzett és az általános műveltség minden ágában otthonos legyen, mert a társaságban csak így juthat érvényre állásának megfelelően, csak így vivhatja ki magának azt a szerepet az állami életben, melyre kiválóan hivatva van.

De nagyon természetes, hogy az ügyvéddé való kiképzést is alaposan reformálni kell, ha az ügyvédség helyzetének javulását óhajtjuk. Jogi szakoktatásunk téves alapon nyugszik; perhorrescál mindent, a mi gyakorlati, úgy, hogy a jogot végzett fiatal ember elméje telve van történelmi és elvont elméleti ismeretekkel, de hiányzik belőle a gyakorlati érzék, és különösen az ítélőképesség. Ennek köszönheti ama jogtudor, a ki mint ügyvédjelölt irodába lép, hogy hónapokon át másolásra kényszerül és innen van, mellékesen megjegyezve, hogy a bíróságoknál alkalmazott joggyakornokok is a legtöbb esetben hasznavehetetlenek. Persze az ügyvédi iroda sem mindig a legalkalmasabb hely a jelölt kiképzésére. Az ügyvéd, mint említők, elhanyagolja az önmagáét és annál kevésbé törődik a jelöltével, a ki vele nem az oktató és nevelendő jövődöbeli kartárs viszonyában van, hanem a segédében főnökéhez. Milyen is nálunk az ügyvédjelölt helyzete? A másolást a chablonszerű munka váltja fel, a melynek keretében vajmi kevésbé van módjában a jogi ismeretek érvényesítése avagy a tanulmányozás. És ha már nagy ritkán alkalma is nyílnék a tehetségesebb jelöltnak nagyobb készültséget igénylő munkára, azt is a főnök nem mindig helyes nézeteihez és szokásaihoz képest kell végeznie. Az inkább lankasztó, mint fárasztó nappali munka tönkreteszi az elme ruganyosságát és este a legszorgalmasabb jelölt is, ha már dolgozni akar — a mi nem gyakori eset — inkább a szórakozást nyújtó szépművészetekkel, mint a szakbeli tudománnyal fog foglalkozni. Így azután lehetetlenné válik az ügyvédnek tudományos kiképzése és midőn a jelölt önállósá válik munkájában szabaddá lesz, annyira megszokta már az ügyvédséget kizárólag kereseti forrásnak tekinteni, hogy nem is tér le a fiatal korában megkezdett utról. Anyagi helyzete az ügyvédségéhez van mérve és szintén rossz; fizetése csekély, szükségletei és igényei csaknem kötelességszerűen nagyok. «Szolgálati» viszonya a főnök önkényére van bízva; ideiglenes munkaképtelenségének esetében éhen halhat. A főnök oktatása és nevelése a korholásban nyilvánul, mely gyakran durva kinézetlenséggé fajul el; és a mint a mesterember inasát használja a legkülönbözőbb szolgálatokra, úgy pótolja nálunk igen gyakran az ügyvédjelölt, a «vir doctissimus, ornatissimus ac præclarissimus», a hordárt, a kézbesítőt.

És ilyen elemből akarnak független, fenkölt szellemű, ideális érdekeket is szemmel tartó ügyvédek nevelni! Avagy képzelhető-e, hogy amaz ügyfél, a ki félévvel ezelőtt még úgy érintkezett a jelölttel, mint főnökének közönséges küldönczé

¹ Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

vel, a most már ügyvéddé lett fiatal embernek megadja majd a megkívánható tiszteletet? Nem jut-e itt inkább eszünkbe a római jog libertinusa?

E kérdésben is előttünk van a francia példa, melyet inkább azért idézünk, hogy a mi viszonyaink és a francziákéi között való nagy ellentétet tüntessük fel. Párisban a barreau bátonnierje minden szombat délutánján maga köré gyűjti a jelölteket (avocats stagiaires) az érseki palota könyvtárában és az ügyvédi kar 15 kiváló tagjának közreműködésével alkalmat nyújt nekik a szónoklatban, a jogi vitákban való kiképzésre és szorgalmuk kitüntetésére. A jelöltekre nézve, a kik robe-ban jelennek meg, e conférence-ok látogatása kötelező és mulasztásuk a jelöltség idejének korlátlan meghosszabbítását vonja maga után. Azonkívül a szegény jogot kereső feleknek ingyen jogi tanácssal kell szolgálniuk e délutánokon a jelenlevő ügyvédek ellenőrzésével. Szóval: az ügyvédek maguk gondoskodnak arról, hogy jövődöbeli kartársaik hozzájuk méltókká legyenek és szigorúan örködnék a felett, hogy illetéktelen elemek közülük ne vegyüljenek. Tout comme chez nous — a hol a zugirászatot az ügyvédek egy része neveli, mely emeritált boltossegédek tart irodájában irodavezetői ranggal és fizetéssel! És a kamarák? Az igazolvány kiszolgáltatása az egyedüli kapocs köztük és leendő tagjaik között. Csak nem kívánhatni a magyar kamarák választmányaitól, hogy ismétlő iskolákat szervezzenek jövődöbeli versenytársak kiképzésére!

Szükségtelen, hogy a már elmondottak után még a *collegialitás* kérdését is feszegezzük. A hol homo homini lupus és a hol igazán meg van valósítva a Hobbes-féle bellum omnium contra omnes — ott nem szólhatni együvé tartozásról, közös érdekek közös védelméről.

Nagyon csálódik, a ki mindama bajokat melyeket itt vázban feltüntettünk, törvény segélyével véli orvosolhatóknak. A parancs *jóvá* nem tehet. Ügyvédségünk főbajain csak maguk az ügyvédek segíthetnek, ha — a kamarák közreműködésével — kiméletlenül pellengérre állítják a kar tisztességtelen elemeit s tekintetek nélkül megtorolnak és ostromoznak mindent, a mi sérti vagy csak veszélyezteteti az ügyvédi kar becsületét.

A tekintélynek visszaszerzése és fentartása pedig, mint a külföld példái mutatják, egyértelmű az anyagi jóléttel, a mely független nélkül ügyvédség bajosan lehetséges.

Hogy az önségély mellett a törvényhozás mit és mennyit tehet az ügyvédség érdekében, azt az *ügyvédi rendtartás javaslatának* bíráló megbeszélésével akarjuk most ki-mutatni.

Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

A Pribil-esethez.¹

Sikerült újabban megszerezni a két orvosszakértői véleményt és az azokhoz fűződött végtárgyalási vita szövegét, úgy a mint az a végtárgyalási jegyzőkönyvben foglaltatik. Ezekről kívánok egy megjegyzést előrebocsátani.

Maga az elnök constataálta a végtárgyaláson, hogy egy pontban eltérés van a két szakértő véleménye közt; Ajtay szerint a pupillák egyenlők, Moravcsik szerint az egyik tárgultabb. Az eltérés azonban, mint meggyőződtem, nemcsak ebben mutatkozik. A két szakértőnek úgy kiindulási pontja, valamint minden észleletei homlokegyenest ellenkezők egymással.

Ajtay kijelenti, hogy a vádlott nő «örökségre terheltnek nem mutatkozik.»

Moravcsik pedig mondja: «Vádlott nőnél öröklési dispositio mutatkozik, degeneratív tünetek kíséretében. (Abnormis koponya, likacsos fogak, ideges szemek.)»

Ajtay szerint vádlott nő idegbetegségben nem szenvedett és jelenleg sem szenved.

Moravcsik: «Ezek mellett az idegrendszer ingerlékenysége (nyelvreszketés, látakülönbözet, térdreflex, havi tisztulási tünetek) az idegesség felvételét engedik meg.»

Ajtay csaknem kizárólag a terhesség előhaladottságát hozza fel mint enyhítő körülményt.

Moravcsik a terhességet csak járulékos tényezőnek tekinti.

Ajtay az előzményi adatokat mellőztetni kéri, mivel nincsenek megállapítva és hiányzó elmebajnál az előzmények önmagukban nem gyakorolnak befolyást.

Moravcsik éppen ezen előzményi adatokat fogadja el véleménye alapjául.

Még az érdemleges conclusióban is — úgy látszik nekem — messzebb megy Moravcsik mint Ajtay.

Ajtay az enyhítő körülmények fenforgását hangsúlyozza, a beszámítás korlátozottságát csak mellékesen említi.

Moravcsik egyenesen kimondja a beszámítás korlátozottságát és csak a beszámítás felfüggesztettségét zárja ki.

Hogy a szakértői vélemények ilyen ellenmondásai mellett a felülvéleményező fok megkérdésését hogyan lehetett mellőzni, az előttem talányszerű.

Felveszem a fonalat ott, a hol mult heti cikkemben elhagytam.

Pribilné ügyével analog esetekben a külföldön — még ha az elmebetegség nem tétetik is kétségtelenné — rendszerint felmentő ítéletet hoznak. Sulyt kell helyeznem ezen tényre, mert lehetetlen, hogy Magyarország más lélektant és a büntettek elkövetése ellenében más bírósági repressiót akarjon magának construálni, mint a melyet egész Európában találunk

Igaz, hogy másutt ily bűnügyekben esküdtek ítélnék; de az anyagi igazság csak egy lehet, akár esküdtszék szolgáltatja azt ki, akár szakbíró. A tiszta szakbírók mellett — mikor törvényhozói szempontból tárgyalatik a bíróság összeállításának problémája — azzal szokás érvelni, hogy ezek is képesek a lélek rejtélyeibe hatolni, a családi élet és a társadalmi kérdések szövevényeit épügy méltányolni, mint az esküdtek. Ha azonban de lege ferenda felállítjuk e tételt, a concret eset eldöntésénél sem szabad alapot szolgáltatni arra, hogy két igazság legyen megkülönböztethető, az esküdtszéki igazság, mely figyelembe veszi az eset összeszerű körülményeit, és a szakbírói igazság, mely mereven abstrahál és törvényparagrafusokat alkalmaz. A bizonyítékok szabad mérlegelésének rendszere megengedi a szakbírónak, sőt megköveteli tőle, hogy ugyanoly széles látókörben mozogjon az ítélet meghozatalánál mint az esküdtszék.

Nem lesz talán helyén kívüli itt utalni arra, hogy midőn a mult évben Berlinben az esküdtszék Gräf festőt felmentette, Németországban az volt az általános vélemény, hogy ha semmi egyébért, de ily esetekért szükséges intézmény az esküdtszék, mert mindenki érezte Németországban, hogy a szakbírók elítélte volna az államügyészség által nagy ostentatíóval üldözöbe vett vádlottat. Vajha ne kelljen majdan a Pribil-eset végleges eldöntése alkalmából azt mondani Magyarországon: esküdtszék más ítéletet hozott volna!

Még néhány jogesetet kell idéznem álláspontom támogatására.

Felhoztam az első közleményben eseteket, melyekben anya vagy apa megölte gyermekeit s a bíróság elmebetegség alapján felmentést mondott ki; a második közleményben kül- és belföldi bűnügyeket, melyekben egyéb (analog) beszámíthatlansági körülmények fenforgása folytán mondatott ki felmentés. Hátra van azok felsorolása, melyekben ölés és öngyilkosság egyesült és elmebetegség nem lett kétségtelenné téve.

1. Waldis olasz katonatiszt beleszeretett Capua legszebb

¹ Az előbbi közl. I. a 18., 19. és 20. számban.

leányába, Ducroy Adéle-be. Waldis 40 éves volt, Adéle 16 éves. A leány eleinte viszonzni látszott a szerelmet, de később egy másik katonatisztet tüntetett ki. Waldis számos kísérletet tett, hogy biztosítsa magának a leány szerelmét, de sikertelenül. Adéle a kaczerkodást tovább üzte. Waldis erre, féltékenségi dühe által izgatva, az utcán lelőtte a leányt és nyomban önmagára is lőtt. A leány meghalt; ő felgyógyult. Esküdszék elé kerülve az ügy, az államügyész három órán át tartó vádbeszédben fejtegette a cselekmény gyilkossági jellegét és közveszélyűségét s e szavakkal fejezte be beszédét: *«Olaszország szeme függ az esküdteken; ha Waldist felmentenék, Olaszországban egy leány sem volna biztos a nyegle legények piztolyaitól.»* Az esküdtek felmentették Waldist s az olasz közvélemény megnyugvással fogadta a döntést. (*Der Neue Pitaval*. Uj folyam. 12. kötet.)

2. Ugyancsak Olaszországban 1838-ban bizonyos Cavalli nevű festő féltékenységből megölte szeretőjét, s utána öngyilkosságot kísélt meg. A bíróság elítélte; az uralkodó kegyelmet adott neki. (*Der Neue Pitaval*. U. o.)

3. Lombrosónál találok a következő esetet (Német kiad. 315. l.): Bancal olasz katonaeorvos, midőn hosszabb szolgálati utazásából visszatért, volt menyasszonyát férjénél találta. A nő szerelme újra fellobbant Bancal iránt, s hogy a gyalázatot kikerüljék, elhatározták mindketten, hogy együtt fognak meghalni. Bancal megölte a nőt, de ő nem volt képes meghalni; több öngyilkossági kísérlete sikertelen maradt. A bíróság felmentette.

4. A párisi esküdszék felmentett egy szegény leányt, ki gyermekével a Szajnába ugrott, midőn látta, hogy csábitója egy más nővel az esküvőre megy. A gyermek otthalt. (*Der Neue Pitaval*. U. o.)

5. Egy franczia sergeant (Dremont) egy nyilvános leányt szeretett és ennek féltékenységből megtiltotta egy másik kollégájának látogatásait fogadni; midőn a leány ezen utasítást nem követte, megölte őt s öngyilkosságot kísélt meg. Az esküdtek felmentették. (*Der Neue Pitaval*. U. o.)

6. Hessen nagyhercegségben 1878-ban egy bíró, ki pontosságáról és intelligenciájáról ismeretes volt, halálosan beteg feleségét pisztolylövéssel megölte azon indokból, hogy haldoklása kinjait megrövidítse. Ezen általa előadott indoka iránt semmi kétség nem merült fel, mivel nejével a legjobb házas életet folytatta és több gyermekök is volt. A házi orvos kijelentette, hogy a nő ugyan valószínűség szerint pár nap múlva meghalt volna, de megmentésének lehetősége nem látszott teljesen kizárva, s ezt tőle tudta a férj is. A törvényszék két orvosa az elmeállapot tüzetes megvizsgálása után beszámíthatóságra concludált. A vádalahelyezési kamara azonban az államügyész indítványára az eset sajátosságánál és fontosságánál fogva azon határozatot hozta, hogy meghallgatandó lesz egy elmekórtani szakember véleménye is. Felkérve egy az elmekórtanban nagy tekintélynek örvendő tudós, ez a vádlottat saját intézetébe vitette s vizsgálódásai közben vádlott huszonkét ismerősétől adatokat szerzett vádlott előéletéről és mindezek alapján az ugynevezett pillanatnyi beszámíthatatlanság mellett nyilatkozott. Véleményéből álljanak itt a következő jellemzőes tételek:

«Der angeborene Geisteszustand des Beschuldigten hat nach Lage der Sache schon vor der That eine Verschlimmerung, eine Steigerung erfahren. Diese sei nach und nach immer mehr angewachsen und habe zur Zeit der That einen Grad erreicht, demgemäss die That desselben als diejenige eines Geisteskranken aufgefasst werden müsse, dessen freie Willensbestimmung infolge der Eigenthümlichkeit des vorliegenden psychopathischen Zustandes ausgeschlossen gewesen sei. Die scheinbar wichtige Thatsache, dass der Beschuldigte nach der That ein treues Gedächtniss für die einzelnen Theile derselben an den Tag gelegt habe, könne dagegen nicht ins Gewicht fallen. Als der Beschuldigte den Revolver

erblickt, habe er gedacht, damit könne er helfen. Der Gedanke sei ihm durch den Kopf geschossen, dass er ja auch auf solche Weise, durch Erschiessen, den Qualen seiner geliebten Frau ein Ende machen könne. Er sei in der Absicht in das Krankenzimmer zurückgekehrt, den Leiden seiner Frau ein Ende zu machen, und zwar, da ihm, wie er geglaubt, kein anderes, zweckentsprechenderes Mittel zur Verfügung gestanden, vermittels Erschiessens. Der Beschuldigte sei von der Ansicht erfüllt und beherrscht gewesen, dem Zustande, in welchem sich seine Frau befunden, unter allen Umständen ein Ende zu machen. Er selbst habe unter diesem Zustande die grösste Qual gelitten, und diese eigene Qual erscheine als die Hauptquelle seiner Absicht. Der Revolver sei ihm als das unbedingt geeigneteste Mittel erschienen und dieses habe er sofort in Anwendung gebracht.»

Az ügy ily alakulásában a vádkamara megszüntette az eljárást. (*Der Neue Pitaval*. 15. k.)

7. A hetvenes évek elején Bécsben egy nő, kinek férje megszökött, nyomor és betegeskedés folytán, a Wien folyóba dobta magát két gyermekével. Kimentették mind hármukat. A bíróság — nem esküdszék — felmentette.¹

Legközelebb az eddig tudomásomra jutott magyar eseteket közlöm. (Kérem ez uton is a t. olvasókat, hogy a mennyiben ismernek analog esetet, méltóztassanak az adatokat velem tudatni.)

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Jogirodalom.

A kir. kisebb haszonvételek megváltásáról. Irta dr. Csillag Gyula.

Mai napság, midőn a «regale-jog» a parlamenti körökben, a gazdaközönségnél s a jogászok közt a vizsgálódás s eszmecsere egyik legjelentékenyebb tárgyát képezi; midőn a regale megváltásának feladata már égető kérdéssé vált, a melyet az új szeszadó-törvényjavaslat tekintetében Lajtán tulról felmerült nehézségek remélhetőleg lehetetleníteni vagy hosszab időre elodázní nem foghatnak: dr. Csillag Gyula ur valóban igen hasznos szolgálatot tett fent czimzett munkájának közzé tételével, melyben főleg az italmérési regalával foglalkozik ugyan, de kiterjeszkedik röviden a többi kir. kisebb haszonvételekre is. Mindezek megszüntetésének szükségessége napjainkban kérdés tárgya már nem lehet. A regale-jog, mint a hűbérrendszer folyamánya, ugy jogi, mint vitális nemzetgazdasági érdekekből korunkban többé fen nem tartható. Helyesen mondja szerző: «hogy a jogok kizárólagossága, mely a kir. kisebb haszonvételeket jellemzi, a gazdasági téren az iparszabadság elvével ellenkezik; az illető gazdasági ágak szabad, természetes fejlődését nehezíti; sőt a midőn a keresetnek szabadon választható utját, módját mások elől elzárja, valóságos jogtalansággá fajul». (17. lap.) Való tehát, mikép a regale-kérdés, — ma a belügyi kérdéseink egyik legnevezetesebbikét képezi, — melynek megoldása tekintetében szerző irányelvül tüzi ki: «hogy a helyes törvényhozói politika első követelménye: a magánjogok tökéletes védelme minden viszonyok közt, tehát az intézmények megváltoztatása, vagy megszüntetése esetén, vagy küszöbén is» (102. l.). Ezen irányelvvel teljes összhangzásban vannak szerzőnek a kérdés megoldására vonatkozó javaslatai. Ilyen az, hogy «a földesuri italmérési jog teljes kárpótlás mellett megszüntetendő, miután a jól szerzett jogok sértetnének, ha nem teljes, hanem csak ugynevezett méltányos kárpótlás adatnék» (34. l.), minő az örökös osztrák tartományokban eltörölt propinationalis jogokért fizettetett, vagy azon mérsékelt kárpótlás, mely az eltörölt kényszerjogokért több német-

¹ Ezen esetet hazánk egyik jogásztinktélye közölte velem azzal a megjegyzéssel, hogy a tényállás egyes részleteiért nem vállalhat felelősséget. Azt azonban biztosan tudja, hogy szakbíróság ítélte az ügyben és ez felmentette vádlottját.

országi államban adatott. És azon teljes kárpótlást, mint a földtehermentesítést, maga az állam fizetendi, az e célból kibocsátandó regaleváltság-kötvényeknek kiszolgáltatása által (35. lap). És az innen keletkezendő államadósság törlesztése végett, az italmérési üzletekre az államkincstárt megillető külön engedélyilleték s évi államadó lenne behozandó, olyképen, hogy az évi bevételekből a váltságösszeg kamatai s törlesztési részletek fizetése biztosítva lenne (38. l.). Kivételnének a sz. kir. városok s 10 ezer lakosnál nagyobb községek, melyekben a regale szintén megszüntetendő, de állami kárpótlás nélkül; e helyett a megszüntetendő eddigi jövedelmüket fenti díjak s adók által biztosíthatván (46. lap). Azonban az itt létező, különös kiváltságleveleken alapuló u. m. a nemesi curiáknak, stb. italmérési jogaik szintén megváltás alá kerülnének (51. l.), hasonlóan a községeknek az urbéri törvényeken alapult, időszakos korcsmáltatási joguk is. Az italmérési regalen kívül a többi haszonvételeknél nem kötelező, hanem permissiv megváltás elve lenne alkalmazandó, az érdekeltek által az állam közbenjárása nélkül (54. l.). Kapcsolatosan a regaleváltsággal foglalkozik szerző a szeszmonopolium kérdésével is, melynek nagy jövőt ígér, de annak egyidejű behozatalát célszerűnek nem találja. Nagy becsüvé teszi ezen mű gyakorlati hasznosságát, hogy a kivitel részleteibe is nagy szakavatottsággal behatol; megismeretve a külföld ebbeli eljárását is, nevezetesen Német- s Oroszországban, Svajcban, Dániában, Hollandiában, stb. Mindenesetre nagy figyelmet igényelhető munka. Sz.

Lapszemle a kereskedelmi jog terén.¹

A Busch-féle Archivban Koch egy német warrant (rakjegy)-törvény szükségéről értekezik. E tekintetben mi a németeknél kedvezőbb helyzetben lévén, csak röviden emelem ki, hogy értekező a rakjegyet és checket, mint a magasabb fejlettségű forgalomnak szükséges eszközeit, egymás mellé helyezi, mint a melyeket csak a gazdasági fejlődés nagy magaslátát elért népek képesek sikeresen felhasználni. Mint a check letéteményezett pénzt képvisel, úgy a rakjegy letéteményezett árut, és a mint amazzal a pénznek térbeli mozgását takarítjuk meg, úgy a rakjeggyel az árunak a szállítását. Mindkettő értékpapír, vagyis oly okmány, melyhez az általa megtestesített jogok gyakorlata kötve van, és mindkettő arra szolgál, hogy az ezen jogok tárgya feletti rendelkezést megkönnyíti.

A warranttörvény sikeréhez solid közraktárak szükségese, melyek ismét csak a rakjeggyel karöltve képesek gazdasági rendeltetésüknek megfelelni, mert csak ez gátolhatja meg az áruban fekvő tőke merevségét, teszi képessé a tulajdonost minden gazdasági conjunctura gyors felhasználására, és csakis ezzel nyeri meg az áruforgalom, főleg az áruhitel a nagykereskedésnek szükséges könnyedségét és nyújtatik az abban való részvételre a kisebb vagyonu, de tevékeny és ügyes vállalkozóknak is alkalom. A rakjegy emeli az áruhitelt, mely az elzálogosítás nehézkes formája miatt a kereskedők előtt annyira ellenszenves, hogy minden némileg tekintélyesebb kereskedőt visszatart annak igénybe vételétől. Vannak ugyan árnyoldalai is, mint a tultermelésnek és az egészségtelen speculációnak az előmozdítása, de a tapasztalat a nagy aggodalmat nem igazolta.

Ring a gyarmati vállalatoknak keres kellő jogi formát, és e közben sok érdekes észrevételt tesz a mai társulati alakulatokra. A németek nem szeretik a korlátolt felelősségű társulatokat; félnek a mesterséges jogi és gazdasági alanyok szaporításától és attól tartanak, hogy a korlátolt felelősség növeli a kockázati hajlamot, apasztja a siker iránti érdeket, és ezzel bizonytalanná teszi a hitelező helyzetét. A gyarmati

vállalatok tekintetében mégis mellőzhetetlenek az ily társulatok, mert nagy tőkebefektetéseket igényelnek, emellett jövedelmezőségük annyira kétes és főleg kezdetben oly csekély, hogy nagyon nehezen találkoznának emberek, a kik egész vagyonukat kockára tennék ezen célokért.

A részvénytársaságban nem lelhető meg a keresett forma, mert az alaptőke, ugyancsak a működési eszközök pontosan meg vannak határozva, a gyarmati vállalatokban pedig sok az előreláthatatlan eset, a mely szerint változniok kell az eszközöknek. Így elemi csapások, a benlakók és szomszédok ellenségeskedése, a talaj termőképességének tulbecslése, és egész sora az ismeretlen tényezőknek minden számítását lehetlenné tesz.

Értekező a kellő formát a bányatársulatokban — Gewerkschaft — véli feltalálni, melynél a tag egész vagyonával felelős a társulatnak, de a vagyon bizonyos részének teláldozásával megszabadulhat a tagsági kötelektől. A hitelezőnek csak a társulati vagyon felelős, de az egyes tag a társulattal szemben egész vagyonával.

A mérleg készítésénél nagy óvatosság ajánlatos. A beszerzési ár a legritkább esetekben lehet irányadó, mert tapasztalatszerűleg Afrika legfontosabb országait értéktelen holmikkal szerezték meg. Így Mbumi szultána elismerte a Gesellschaft für deutsche Kolonisation fenhatóságát 478 rőf szövet, 42 rőf vászon és 35 font üveggyöngy ellenszolgáltatása fejében. Lüderitz 1200 négyszögmeternyi területet vásárolt 20 font sterlingért. Uj-Guineában egy borjuért 200 angol acrenyi területet adtak el.

Perl a megbízó visszakövetelési jogát fejtegeti a bizományos csődtömegével szemben. A csődtörvény szerint a tömegben lévő oly dolgok lévén visszakövetelhetők, melyek nem a közadósak, hanem másnak tulajdonát képezik, a visszakövetelési jog kérdése attól fog függni, hogy a bizományos a bizományi dolog tekintetében megszerezte-e már a csőd megnyitása előtt a tulajdonjogot vagy nem, mert a visszakövetelési jog csak az utóbbi esetben lesz gyakorolható.

A tulajdonszerzésnek egyik kelléke nálunk úgy, mint a közönséges német jogban az átadás. A bizományi ügyletnél azonban ez nem elég, mert itt a bizományos saját nevében, de más részére köt ügyletet, minél fogva azt kell vizsgálni, hogy a birtok megszerzése saját, vagy a megbízó, vagy a harmadik szerződő fél részére történt-e. Eladási bizománynál a bizományos rendszerint azon határozott utasítással jut az áru birtokába, hogy a tulajdont saját nevében szerződésileg másra ruházza át, a mig ez meg nem történt, addig a tulajdon a megbízóé marad, mert a bizományos birtoklása csak helyettesíti a megbízóét. A vételi bizománynál a tulajdonátruházás ellenkező sorrendben történik. A bizományos vesz a megbízó részére, de saját nevében olyképen, hogy az eladóval szemben ő a vevő, minélfogva a dolog átadásával tulajdont ő szerez és ezt ő csak újabb átadással ruházhatja át. Ezen újabb átadásnak azonban nem kell testi átadásnak lennie, hanem történhetik constitutum possessorium alakjában is a bizományosnak abbéli kijelentésével, hogy ezentul a megbízó nevében akar birni.

Eladási bizománynál tehát a megbízó a bizományi dolog visszaadását mindaddig követelheti, a mig a bizományos az el- és átadást nem teljesítette. Bonyolítja a kérdést a keresk. törvény 381. §-ának azon intézkedése, hogy bizonyos árukat a bizományos vevőként maga megtarthat, mert ez esetben gyakran kétes azon időpont, melyben a bizományosból vevő lett. Ezen időpont a keresk. törvény 314., 318. §§-ai szerint állapítandó meg. Ha ezek értelmében a bizományosnak az ügyletbe való belépése a csődnyitást megelőzi, úgy a tulajdont megszerezte és a visszakövetelési jog megszűnt.

Vételi bizománynál a fentebbiek szerint a megbízó rendszerint nem bir visszakövetelési joggal, csak oly esetben, a midőn a tulajdon constitutum possessorium utján a csőd

¹ Az előbbi közl. l. az 1887. évi 12. és 19. és 1888. évi 16. számban.

megnyitása előtt átment a megbízóra. Gyakorlatilag nehéz kérdés, hogy visszakövetelhető-e azon pénz, melyet a megbízó a bizományosnak oly célból adott, hogy ezért részére árut vegyen, ha a bizományos ezen árut meg nem vette. A pénz tulajdonjogának megszerzése ugyanazon szabályok szerint történik ugyan, mint más ingóságoké, de vindictiója elé sok akadály gördül.

Dr. GOLD SIMON.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A férj adósságáért le lehet-e foglalni a nő boltját?

A budapesti kir. ítélő tábla ezt a kérdést a végrehajtási törvény 49. §-a alapján úgy döntötte el, hogy igenis, a férj hitelezője a nő boltját lefoglaltathatja, akár van a nő czége bejegyezve, akár nincs, akár van a nő czégtáblája a bolt fölött, akár nincs, akár a férj ruházta át nejére a boltot, akár a nő rendezte azt be. Egyes határozatokat nem tartott szükségesnek megjelölni, mert hiszen állandó gyakorlattá vált a kir. táblán a feltett kérdésre igent mondani. Azok, kik e gyakorlatot a négy fal között megteremtették, nem is képzelik talán, hogy elvi kijelentésük a gyakorlati jogéletben mily mozgalmat okozott. Sok évvel ezelőtt csődbejutott, a csődön és bűnperen ügygyel-bajjal átgázolt adósoknak poros váltói előbujnak a hitelezők valamelyik fiókja fenekéről és egy szép napon bezörget a végrehajtó az adós nejének kis szatócsboltjába, ott «felir» mindent és becsukja a boltot. Az uzsorások üldözései elől lefoglalhatatlan fizetés mögé rejtőző szegény hivatalos ember elveszi egy kereskedő özvegyét, ki tovább folytatja az öröklött kereskedést, az uzsorások a judicaturát figyelemmel kísérik; jaj neked szegény asszony, ha megtudják, hogy a kir. tábla hogy magyarázza a végrehajtási törvény 49. §-át! Régi jó hírű női czégek megijednek a szomszédban történt foglalástól, gazdát cserélnek, s oda van a régi czég hitele, nem kap hitelt az új czég sem, s talán nem jól járnak a női czég hitelezői sem?! Egy szóval, a kereskedők között nagy a zavar, sok a foglalás, sok az igényper, s ki veszi mindennek hasznát? Legkevesbé a hitelező, kin a kir. tábla segíteni akart.

S mindez azért van, mert a feltett kérdést a kir. tábla a végrehajtási törvény 49. §-a alapján döntötte el, holott a 48. §. alapján kellett volna eldöntenie. Mert igaz ugyan, hogy az irás szerint a férj és nő egy test egy lélek, de a magyar magánjog szerint a nő jog és cselekvőképesség dolgában még a házasságban is önálló és különálló, tehát férjével és ennek hitelezőivel szemben harmadik személy. Birhat külön vagyonnal és azt önállóan birlalhatja is. Lehet a nő kereskedő, ki «saját nevében» iparszerűleg kereskedelmi ügylettel foglalkozik, ha czégét — azon nevet, mely alatt kereskedését folytatja — bejegyezteti, s czégtábláját annak jeléül, hogy az avval megjelölt kereskedés az ő kereskedése, boltja fölé kiakasztja, mindaz, a mi a kereskedésben van, vagy ahhoz tartozik, az ő birlalásában, az ő jogi és tényleges rendelkezése alatt van. Annyira önálló a nő, mint kereskedő, hogy saját férjét cégvezetőül vagy segédül alkalmazhatja. De akár van és működik a férj neje kereskedésében, akár nincs, az a bolt, mely fölött a nőnek mint bejegyzett kereskedőnek czége van, akkor, mikor a férj ellen foglalni jön a végrehajtó, másnak birlalatában van. A nő, nem az adós neje, hanem a kereskedő, az ur a maga boltjában. Arról tehát, hogy a nő boltjabeli áruk egy kalap alá vehetők a közösen birlalt ingóságokkal, még akkor sem lehetne szó, ha a végrehajtási törvény 49. §-a nem tájékozna bennünket arra nézve, hogy melyek azon közösen birlalt ingóságok, melyeket a törvény lefoglalhatónak mond a férj ellen vezetett végrehajtás esetében. De a 49. §. csakis a *közös lakásban*

foglalt ingóságokról intézkedik s ezeket mondja közösen birlaltaknak.

Én a végrehajtási törvény 48. §-a alapján nem hiszem megengedhetőnek azt, hogy a férj hitelezője a uő czége alatt folytatott kereskedésben levő árukat lefoglaltassa a nélkül, hogy teljesítse azon feltételt, melynek teljesítésére a végrehajtót minden más harmadik személylyel szemben kötelezi a törvény, t. i. hogy valószínűvé tegye azt, hogy a lefoglalandó áruk a férj tulajdonát képezik. E feltétel teljesítése könnyű lesz az adós viszonyait ismerő hitelezőnek; könnyű kimutatnia, hogy a bolt még az ő követelésének eredete idejében a férjé volt s azt ő ruházta át időközben nejére, vagy kimutatnia, hogy az ő tőle a férj által vett áruk a boltban vannak; egyáltalán módjában áll valószínűvé tenni, hogy a nő czégét csak a hitelezők kijátszására jegyeztették be és akasztották ki a czégtáblát. Ha ezt valószínűvé teszi, akkor a 48. §. alapján lefoglaltathat, de ha nem tudja ezt valószínűvé tenni, respectálni kell biz azt a kereskedői czéget és hands off onnan annak, kinek az a kereskedő nem tartozik. Nem ismeretlen előttem az az intentio, mely a bíralt kir. táblai gyakorlatnak életet adott. Napi renden vannak a hitelezők kijátszását célzó vagyonátruházások férj és feleség között; sokszor tapasztaljuk, hogy egyes kereskedői czégek, melyeken tegnap még a férjnek neve diszlett, ma reggelre egy «né» szócska odapingálása által nagy metamorphosison mentek át; az is gyakori eset, hogy a férj mielőtt csődöt mond, vagy a foglalás bevétele előtt elrejtí árui nagy részét, hogy később azon árukat a nő czége alatt eladja; láttuk már azt is, hogy a férj boltját egy rokona csinált váltó alapján eladatja s a nő árverésen a rokonnal hitelben megvásároltatván, kiteszi a firmáját. De mire való a büntető bíróság, ha az ilyen csalásokat meg nem torolja, azoktól szigorú büntetéssel el nem retenti a kereskedőket? És bármily sok ily csalás történik is — nagyrészt a hitelezők mulasztása miatt! — megtorlatlanul, s bármily csekély is a női czégek között a tisztességes, a büntető bíróságok és hitelezők mulasztásait nem a végrehajtó van hivatva jóvátenni, s egy tisztességes nőkereskedőnek sem szabad mások büneiért lakolnia. A hitelezőnek, ki megcsalatra érzi magát, nyitva van a büntető bíróság ajtaja, ott kopogtasson. De egy neki nem adós harmadik személy ajtaja zárva maradjon előtte!

Azon jogsérelem, melyet egy kereskedő az ellene jogtalanul vezetett foglalás által szenved, kipótolhatatlan! A boltját becsukják, s megadják neki azt a sovány vigasztalást, hogy hiszen igénypert indíthat. Viheti a pert — mindenesetre a saját költségén, meg is nyeri valamikor, de ki fizeti meg a foglalás okozta kárát, ki adja vissza elvesztett hitelét s ki ad, míg a bolt csukva van, kenyeret neki és gyermekeinek? És még hagyján volna, ha csak a nő és a családja szenvedne, a férj és apa oka szenvedésöknek. De a nőnek is vannak hitelezői, talán a férj adósságáért lefoglalt árukat mind hitelben, saját hitelére kapta a nő, mit szólnak ezek a foglaláshoz?

Nem merittem ki a bíralt táblai gyakorlatnak gyakorlati következményeit. De — azt hiszem — fogyatékos értekezéséből is kitetszik, hogy mennyi jogos érdeket sért az, hogy még az ilyen esetekben érdekelt hitelezők, gyárosok és nagykereskedők sem veszik hasznát, és a mi mindennek fölött áll: a törvénybe ütközik az a gyakorlat.

Azon reményben zárom be e sorokat, hogy a kir. ítélő tábla gyakorlata ezen kérdésben sem lesz állandóbb, mint más kérdésekben és nem sokára ki fogja mondani, hogy ha az adós neje bejegyzett kereskedő, az ő czége alatti kereskedésben és ahhoz tartozó kereskedelmi árukat foglalni csak akkor lehet, ha a férj hitelezője valószínűvé teszi, hogy a férj tulajdonát képezik az áruk, más szóval, hogy a nő, mint kereskedő, férjével és ennek hitelezőjével szemben harmadik személy.

Dr. VÁSÁRHELYI DOMOKOS

Törvényszék vagy járásbiróság?¹

Egészen más képet nyer a dolog, ha az ügy rendes kerékvágásban folyik le, s a törvény rendeletéhez képest az illetékes kir. járásbiróság határozza el azt, hogy az ő hatásköréhez utalt esetben a felmerült körülmények számbavételével 6 hónapot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak. A kir. járásbiróság ugyanis akkor, mikor ezt a határozatot meghozza, már azon helyzetben van, hogy ezt alaposan megteheti: mert a törvény rendelete szerint a járásbiróság a feltételezett esetben a vizsgálat befejezése után köteles az iratokat a törvényszékhez áttenni; minthogy pedig a járásbiróság hatásköréhez utalt bűnügyekben rendszerint nincs egyéb vizsgálat, mint a feljelentés folytán kitűzött és megtartott szóbeli tárgyalás, mely alkalommal az eljáró bíró maga előtt látja kifejlődni az összes bizonyítékokat, s ezekből és a felek előadásaiból közvetlen meggyőződést merithet az íránt, hogy minő beszámítás alá esik a vád tárgyává tett vétség: ennél fogva ő már ekkor alapos véleményt alkothat magának a kiszabandó büntetés sulya íránt is. S ha az illető bíró esetleg tulbecsülte is a súlyosító körülményeket: e tekintetben táplált egyéni nézete legkevésbé sem praecipuálja az ügyben most már illetékessé vált törvényszék ítéletét, s e szerint vádlott sorsa az ügynek illetén áttétele által még távolról sem tekinthető eldöntöttnek. Abban tehát helyes ratio van, hogy ezt a kérdést a törvény rendeletéhez képest a kir. járásbiróság döntse el, ellenben nemcsak törvénytelen, hanem — az előadottak szerint — az igazságos ítélethozatalt is veszélyeztető eljárás az, ha maga a törvényszék állapítja meg illetőségét oly indoklással, mint ez a jelen esetben történt.

A kir. ítélő tábla nem is fogadta el a törvényszék indoklását, hanem a fenforgó ügyben 1887. évi 33641. sz. a. hozott határozatában kijelentvén, hogy az «életbeléptetési törvény 40. §-ának 6. pontja szerint a felett, vajon hat hónapi időtartamot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik-e kiszabandónak, nem a kir. törvényszék, hanem a kir. járásbiróság van hivatva határozni, s e szerint a kir. járásbiróság ily határozata nélkül a kir. törvényszék a törvényileg járásbirósági hatáskörbe utalt vétségi ügyeket saját hatáskörébe nem vonhatta»: e mellett a kérdéses esetben mégis megállapítja a kir. törvényszék illetőségét, mert «a feljelentés megtételekor az ügyiratokhoz csatolt orvosi vélemény szerint a panaszolt egészségzavar tartama még nem volt szabatosan megállapítva, és így a 302. §. alá eső súlyos testi sértés büntettének jelenségei látszhattak fenforogni, s habár a vizsgálat nem a súlyos testi sértés büntettének, hanem csakis a súlyos testi sértés vétségének megállapítására szolgáltatott támpontokat: a kir. tszék nagyobb hatáskörénél fogva az ügy érdemleges elbírálására is illetékes lett.»²

Ez a kijelentés már megérdemli a hozzászólást, mert abban oly elv nyilvánul, a mely lényegileg igaz, s legfeljebb helytelen kiterjesztése által válhatik törvénytelen és jogsértő eljárás kutforrásává. Kétségtelenül helytelen volna az, ha oly esetben, mikor csak a végtárgyaláson derül ki (például az orvos előleges véleményével szemben tanukkal igazoltatik), hogy a panaszolt súlyos testi sértés csak vétséget képez, e miatt a törvényszék elodázná magától az ügyet, s áttenné azt a kir. járásbirósághoz. Helytelen volna ez azért, mert a törvényszék ekkor már letárgyalván az ügyet s a feleket és azok képviselőit, valamint a tanukat közvetlenül meghallgatván, az ítélet kimondásához szükséges minden feltétel birtokában van, s miután ezen stadiumig akadálytalanul, saját törvényes hatáskörében jutott el: itt most már

nem tesz különbséget az, hogy a végtárgyalás fejleménye folytán nem büntettnék, hanem vétségnek kell a cselekményt minősíteni. Ez esetben tehát, minthogy a törvényszék nincs korlátozva abban, hogy a saját hatáskörében letárgyalt delictumot belátása szerint minősítse, törvényes alappal bír és alkalmazást nyerhet azon elv, hogy a törvényszék nagyobb hatáskörénél fogva a kisebb hatáskörű bírósághoz utalt büntetendő cselekmény elbírálására is illetékes; de a míg ezen stádium be nem következik: addig a törvényszék nem válogathat a minősítés között, hanem kénytelen elfogadni azt a címet, mely a feljelentés vagy vizsgálat stádiumában felszínre kerül, s ha ez a cím oly büntetendő cselekményt jelöl meg, mely a kir. járásbiróság hatásköréhez tartozik: ekkor a törvényszék nagyobb hatásköre nem lehet alapja annak, hogy ezt az ügyet továbbra is magánál tartsa s a végtárgyaláson át az ítélethozatalig keresztülvigye.

Ha ez megengedhető volna: ebből a legnagyobb viszásságok származnának. Tegyük fel pl., hogy a panaszos minden áron fel akarja fújni az ügyet, s a 10-ik napon oly orvosi vélemény alapján tesz feljelentést, minő a fenebbi, a maga részéről kijelentvén, hogy a sérülés folytán még mindig gyengélkedik, sőt valószínűleg még néhány hétig lesz szüksége orvosi gyógykezelésre. Ime itt előállott azon eset, hogy a «feljelentés megtételekor a panaszolt egészségzavar tartama még nem volt szabatosan megállapítva», s ezért a törvényszék elrendelte az ügy vizsgálatát, a vizsgálóbíró azonban gyorsan intézkedett s már a sérüléstől számított 15-ik napon kihallgatván s orvosilag megvizsgáltatván panaszost: ugyanekkor megállapítja, hogy sérülése nyolcz napig sem tartott és így még súlyos testi sértés vétsége sem forog fen. Már most mi lenne itt a teendő? Kétségtelenül az, hogy az ügyet át kellene tenni a kir. járásbirósághoz, mert hisz a könnyű testi sértés feltétlenül annak hatásköréhez tartozik, s ez esetben panaszos csak ki akarta játszani a törvényt, hogy ügyének nagyobb nyomatékot szerezzen s ez által a sértő helyzetét súlyosabbá tegye. De vajon tesz-e különbséget az, ha a cselekmény ugyanily körülmények között nem könnyű testi sértésnek, hanem súlyos testi sértés vétségének tűnik ki, vagy ha a panaszos nem járt ugyan el rosszhiszeműleg, de a sérülés tartama mégis hamarabb véget ért, semmint előre látható volt. Ez teljesen mindegy, mert a törvény a súlyos testi sértés vétségét is közvetlenül a bíróság hatásköréhez utalta, s az mindaddig feltétlenül oda tartozik, míg maga a járásbíró át nem teszi azt a törvényszékhez, a panaszos jó vagy rosszhiszemű eljárása pedig egyáltalában nem jöhet tekintetbe annak megállapításánál, hogy melyik bíróság illetékes valamely ügy elbírálására. Ha tehát átteendő az ügy a kir. járásbirósághoz akkor, mikor könnyű testi sértés esetén a sértett rosszhiszeműleg súlyos testi sértés büntette miatt emel panaszt, s a valóság csak a vizsgálóbíró előtt tűnik ki: ugy helye van az áttételnek akkor is, ha a panasz jóhiszeműleg tétetett, s a sérülés 8 napnál tovább, de 20 napnál rövidebb ideig tartott. Ha pedig az utóbbi esetben folytatni kellene a feljelentés határozatlansága miatt helyesen megindított törvényszéki eljárást egész a végtárgyalásig: ekkor folytatandó volna az az előbbi esetben is, s ekkor azután egy dodonai homálylyal ékeskedő orvosi láttelellet és ügyesen szerkesztett feljelentéssel mindenkor el lehetne érni azt, hogy a testi sértés felett, bárminő legyen is az, a törvényszék ítéljen.

De talán azt mondhatná valaki, hogy az ügyre nézve egészen mindegy, akár a kir. járásbiróság, akár a törvényszék ítéli azt el, mert hisz az alkalmazandó büntető törvény mindkét esetben ugyanaz marad. Sőt a társasbiróság még nagyobb garantiát nyújt az igazságos ítéletre, mint az egyebíró. Mi érdeke lehet tehát a vádlottnak abban, hogy az ügy ne a törvényszék, hanem a járásbiróság által intéztesék el? A felelet nagyon egyszerű. A járásbiróság csak

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

² A kir. Curia is ezt a gyakorlatot követi; a fenforgó ügyben azonban nem ezen szempontból, hanem azért utasította vissza vádlott felebezését, mert irányában a vádhatározat az 1880: XXXVII. tcz. 45. §-a értelmében már jogerejűvé lett.

6 hóig terjedhető fogházat alkalmazhat, s ezért a hatásköréhez utalt esetekben már megszokta a kisebb büntetések kiszabását, ellenben a törvényszék nagyobb hatáskörénél fogva rendszerint nagyobb fogásokkal is dolgozik, s az enyhítő körülményeknek már feltűnő súlyllyal kell birniok, hogy a büntetés ne hónapokban, hanem hetekben vagy napokban állapíttassék meg. Így különösen a súlyos testi sértés vétségénél is addig, míg az a járásbiróság kompetenciája előtt van, büntetésül csak 6 hónapi maximum szerepel, míg a törvényszék foruma előtt ugyanazon vétség büntetésének maximuma 1 évi fogház. Amott tehát a középérték, mely a súlyosító és enyhítő körülmények egyensúlya esetén alkalmazandó, 3 hónap, holott az utóbbi esetben 6 hónap; s habár a minimum itt is ugyanaz marad: a büntetés középértékének különbsége s a társasbiróság szigorubb gyakorlata ezt mégis illusoriussá teszi. A vádlottnak tehát érdekében áll az, hogy a járásbiróság előtt nyerjen ítéletet, s minthogy ehhez egyszersmind joga is van: ennél fogva az az eljárás, mely ezt a jogot s az ezzel összefüggő érdeket sérti, nemcsak törvénybe ütköző, hanem jogsértő is.

Vége van ezen dolognak még egy más oldala is. A felelősség korlátozására vonatkozó 1883: VI. tcz. szerint ugyanis a súlyos testi sértés vétsége, ha az a járásbiróság által intéztetik el, rendszerint csak a kir. táblához felelősséghozható s további felelősséghozható a kir. Curiahoz csupán az anyagi büntető törvény nem helyes alkalmazása miatt s csak az esetben van helye: a) ha büntetendő cselekmény esete nem forog fen, stb. Ez tetemesen korlátozza a felelősséghozhatóságot s legtöbb esetben azt eredményezi, hogy az ily ügyek nem jutnak fel a kir. Curiahoz. Ennek pedig kérdésünket illetőleg két irányban van jelentősége. Egyfelől ugyanis kétségtelen, hogy a törvényszék mindazon esetekben, midőn a járásbirósághoz tartozó ügyet nagyobb hatáskörének ürügye alatt önkényesen magához ragadja: ez által hatálytalanná teszi, tehát megsérti a felelősség korlátozására vonatkozó törvényt, másfelől pedig jelentéktelenné válik a jelzett körülmény folytán azon ellenvetés, hogy a törvényszéknél már vizsgálat tárgyává tett ügy áttétele a járásbirósághoz csak az ügymenet elnyújtására vezet. Az utóbbi észrevétel tán megállana akkor, ha a járásbiróságtól is megszorítás nélkül lehetne felelősséghozható egész a kir. Curiaig; minthogy azonban ennek éppen ellenkezője áll: ez okból az ügy áttétele szükségképp annak gyorsabb befejezését fogja eredményezni.

Nyilvánvaló tehát, hogy a felsőbiróságok által jelenleg követett gyakorlat sem a vádlott jogos érdekeinek, sem a törvény követelményének s az ügymenet gyorsításának meg nem felel. Ugyanezért mindhárom szempontból kívánatos volna, hogy a törvényszék, nagyobb hatáskörének czime alatt, csak akkor bocsátkozzék bele a kir. járásbiróság hatásköréhez utalt vétség érdemleges elintézésébe, mikor a kérdéses delictum illetően minősége csak a végtárgyaláson tűnik ki, ellenben oly esetekben, midőn már a vizsgálat folyama alatt kétségtelenné válik a járásbiróság illetősége, az ily ügyek mindenkor és feltétlenül a kir. járásbirósághoz lennének átteendőek.

Dr. ILLÉS KÁROLY.

DELL'ADAMI REZSŐ.

Gyászoló szívvel vesszük a hirt, hogy Dell'Adami Rezső kiszenvedett. A ki személyesen ismerte, a legbensőbb részvét nélkül, a ki tudományos és irodalmi munkássága után ismerte, a maradandó veszteség érzete nélkül nem fog e hírről értesülni. Tündöklő tehetség volt, mely sokat ígért, és nem csupán ő rajta mult, hogy mindent, a mit ígért, be nem

válthatott. Ruganyos szellem, mely könnyen felfogott és könnyen lelkesedett; folyton éber erő, mely könnyen tette serkent; lankadatlan ambíció, mely nem nyugodott bele a mindennapiba, melynek cél nem volt soha elég magas és mely nem riadt vissza a megszokottság, a hagyomány és az előítélet akadályaitól. Komoly értelem volt, mely velejére szeretett hatolni a kérdéseknek; szellemes fő volt, mely a megszokott dolgoknak új meg új oldalát tudta kitalálni; e mellett művészi izléssel bírt az előadás külső csinja iránt és ragyogó dialektikájával meghódított ott is, hol az érvek belső ereje egymaga nem győzhetett. Ily ritka felszereléssel, hogy e ritka tehetség nagyobb és maradandóbb eredményeket nem létesített: sok részben neki magának volt betudható, jórészt oly körülményeken is mult, melyek rajta kívül állottak.

De az adott körülmények közt is nem csekély szolgálat az, melyet elhunyt barátunk a hazai jogtudománynak és jogirodalomnak, valamint az ügyvédi karnak teljesített. A tudományban és irodalomban sok eszmét pendített meg ő legelőször, a melyet hazai tudományunk és irodalmunk az előtt vagy egyáltalában nem ismert vagy legalább azon alakban nem ismert, a melyben ő azt bemutatta; mint kritikus és polemikus író minden tulsága mellett nem egyszer fején találta a szeget oly bátorsággal, melyet csak az igazi tehetség érzete kölcsönöz s oly kiméletlenséggel, a milyen nélkül bizonyos megrögzött előítéleteket megingatni nem lehet. A jogászgűléseken ő nem egyszer kezdeményezője volt a vezérő eszméknek, s az itt lefolyt vitáknak ujabban ő volt éltetője. A jogászegűletben az előadások egész sorozatával gazdagította éveken át az eszmecserét. Egészben véve pedig bárhol és bármi minőségben emelt is szót vagy ragadott is tollat, mindig, mindenhol kiváló tehetségű, európai miveltségű, alaposan képzett férőu benyomását tette, kit hazánk jogász-közönsége büszkén vallhatott a magáénak. Tulzásai s gyarlóságai vele sirba szállanak; nemes törekvése és eszményi küzöködése tartós dicsőfénykép maradnak neve emlékezete körül. — Irodalmi munkásságának tüzetesebb jellemzésére visszatérünk.

— A bűnvádi eljárás kormányjavaslata az indokolással együtt, mint értesölünk, sajtó alá adatott, s remélhető, hogy még a nyári szünidő beállta előtt közre fog bocsáttatni. Előbb az volt ugyan a szándék, hogy a munkálat egyenesen a képviselőházhoz nyujtassék be. Utóbb azonban az határozott, hogy a képviselőházhoz való beterjesztés előtt a miniszter meghallgatja a szakközönség véleményét a javaslat iránt. És ez helyes is. A bűnvádi eljárást nem lehet a halászi törvény módjára tárgyalni.

— A budapesti ügyvédi kamara választmánya is felölittatott, hogy a büntetőtörvénykönyv és a végrehajtási eljárás iránti novella tárgyában véleményt adjon. A választmány két bizottsághoz utasította az ügyet. A büntetőtörvénykönyv iránti bizottság tagjai: Dr. Nagy Dezső, dr. Friedmann Bernát, dr. Liedemann Károly; a végrehajtási törvény iránti bizottság tagjai: Dr. Schreyer Jakab, dr. Sztéhlo Kornél, dr. Végh Arthur.

— Az országos ügyvédgyűlés által kiküldött bizottság ülése közbejött akadályok folytán f. é. május 31-én megtartható nem lévén, jun. 3-ának d. e. 10 órájára tüzetett ki.

— A magyar Jogászegűlet értekezései közül kettő elhagyta a sajtót s legközelebb megküldetik a tagoknak. Egyik Dell'Adami Rezső értekezése a nemzetközi magánjog hala-

dásáról, a másik Csorba Ferencz értekezése az angol bűnvádi eljárásról.

— **Dombovány Schulhof Géza** ügyvéd ur a magyar büntető törvénykönyv három kötetes magyarázatát bocsátotta közre a napokban. A munka részletes bírálatát későbbre hagyva, ma csak az átlapozással nyert benyomásról akarunk számolni. E mű szerzője is ama hibába esett, hogy hazai jogi irodalmunkat figyelemre alig méltatja. *Ötven* német mű mellett a magyar irodalomból csak a miniszteri indokolást és nagyon szórványosan pár tankönyvet használ. Ellenben a magyar büntetőjogi irodalom számos kitűnő termékének még címét sem említi fel. Pedig a szaklapokban és önálló munkákban nyolcz év óta megjelent felette becses értekezések joggal követelhetnek maguknak helyet egy a magyar büntetőtörvénykönyvet magyarázni akaró műben. Kétségtelen, hogy sokkal könnyebb a német irodalomból meríteni a kész magyarázatot a halom számra menő idézettel együtt, mint a megjelent magyar értekezésekből és a magyar monographiákból vonni le az eredményt; de szerző ez eljárással oly közönyt árul el a magyar kulturális törekvések iránt, melyet nem tudunk eléggé kárhóztatni. Különösen csodálatos az eljárás nála, ki ép a magyar jogirodalom körül szerzett érdemeiért kapta meg a magyar nemességet. — S itt talán szabad lesz visszatérnünk multkori ugyanily irányu felszólalásunkra. Laptársaink zokon vették tőlünk, hogy lándzsát törtünk fejedező hazai jogirodalmunk méltatása érdekében; egyik lap azzal is vádolt, hogy nemzetiségi kérdést csináltunk tudományos kérdésből. Nehogy tehát szavaink ismét félremagyaráztassanak, kijelentjük most már világosan, hogy mi *hazafiassági* kötelességnek tartjuk, hogy magyar író ne mellőzze a jelesebb magyar művek felhasználását s ne nehezítse azok törekvését, kik önálló hazai irodalom teremtésén munkálnak.

— **Jogi szakmunka második kiadásban.** Rövid idő múlva jelenik meg a Singer és Wolfner czégnél, második javított és bővített kiadásban: *A m. kir. bíróságok szervezete és területi beosztása*. Hivatalos adatok alapján közléstesszik: *Dr. Lázár Elek* és *Reinér Ignác* igazságügymin. fogalmazók. Első kiadása két év alatt végleg elfogyott, s már egy év óta nem kapható. Nem mulaszthatjuk el azért már jó eleve fölhívni az érdeklődők figyelmét e hűzágpótló és szükséges kézikönyvre, annyiival is inkább, mivel az utolsó évben sok változás történt.

— **A bíróságok s közigazgatási hatóságok találkozása.** A gálszécsi járásbírósnál L. Pál s társai részint súlyos testi sértés, részint közrend elleni kihágás miatt bepanaszoltatván, a vizsgálat befejeztével a járásbírósnak csak a súlyos testi sértés vétsége felett mondott ítéletet, míg a közrend elleni kihágásra vonatkozó iratokat az illető politikai hatósághoz tette át kellő s illetékes elbírálás végett. A *kir. tábla*, hová a kir. ügyész semmiségi panaszt adott be, vádlottak pedig felebbezték, 1888 febr. 6. 40165. sz. a. kimondotta, mikép a járásbírósnak s közigazgatási hatóságok hatásköréhez utalt büntetendő cselekmények esetében a járásbírósnak járnak el; ennél fogva szabálytalanságot képez, hogy a járásbírósnak a közrend elleni kihágás elbírálását mellőzte s e végett az iratokat a közigazgatási hatósághoz rendelte áttétetni, miért is a kir. tábla a járásbírósnak hiányos ítéletét megsemmisítette s a fenti kihágás elbírálására is kiterjedő új ítélet hozatalára utasította.

— **Az állategészségügyi törvény.** Ezen jogi tekintetben is jelentősséggel bíró törvénynek életbeléptetése folyó év október 1-jére van kitűzve. A mily gyorsan vitetett keresztül parlamenti letárgyalása: ép oly lassan halad előre megvalósítása — mit nálunk a legelső nemzetgazdászati érdekek, a mezei gazdaság s erre vonatkozó forgalom életkérdései nagy mérvben sürgőssé tennének. A földmívelési s kereskedelmi miniszteriumban az arra vonatkozó végrehajtási rendelet már elkészítettet — igen nagy terjedelemben — de csak június elején ül össze ezen miniszteriumban a tervezet felülvizsgálatára hivatott bizottsági tanácskozmány, melyben a belügy-miniszterium küldöttjei is résztveendnek, hogy így a rendelet szövege végleg együttesen állapíttassék meg. Közzététele valószínűen júliusban fog eszközöltetni. A közlekedési miniszter külön önállóság készíti a végrehajtási rendeletet, illető-

leg utasítást, melynek előállítására az állategészségügyi törvény által utasítva lett.

Nemzetközi szemle.

— **A német polgári törvénykönyv** tervezetének indokai-ból ép most jelent meg a 2. és a 3. kötet. A 2. a kötelmi, a 3. a dologi jogra vonatkozik. Igen terjedelmes mind a kettő; együttvéve több mint 100 ívet tesznek ki. Az egyes §-okra vonatkozó indokolás itt-ott egész értekezést képez. Mint hirlik, a családi és az örökjogi részekre vonatkozó indokolás is közelebb megjelen.

— **Burnótozás a fogházakban.** A németországi fogházakban a dohányzás a foglyoknak el van tiltva. E helyett azonban megengedték nekik, hogy saját pénzükhöz burnótot vegyenek s azt élvezzék. A burnótozás annyira elterjedt, hogy végre be kellett tiltani, mert a foglyok minden, munkájuk után megtakarított pénzüket erre fordították.

— **A berlini egyetemen** a közoktatásügyi miniszter különös rendeletére az idén a német magánjogi seminarium tartatik azon czélból, hogy a fiatal erők az önálló működéshez is hozzá szokjanak. A seminarium vezetője Beseler, a berlini jogi facultás nestora, az egyes munkálatok pedig Brunner rendes tanár és egy magán tanár felügyelete alatt készülnek.

— **Német judicatura.** I. asszony, ki férjével válópört folytat, a házasságukból származó egy fiu és egy leánygyermeket, kik apjuk egy rokonánál tartózkodtak, innen észrevétlenül elcsalta és egy távol eső helyre vitte. A férj, neje e tényét megtudva, utánna indult és meg is találta. A nő azonban daczára a hatósági felügyeletnek, innen a gyermekkel együtt egy hajón éjnek idején megszökött s Berlinbe ment. Itt azután megegyezett férjével abban, hogy a válópör befejeztéig a leány az apánál, a fiu pedig az anyánál legyen. A válópör befejeztetvén, mindkét gyermek neveltetésének joga s kötelessége az apa részére ítéltetetett meg, mire ez követelte a fiu kiadását. Az anya azonban erre semmi körülmények közt nem volt hajlandó, s a gyermek tartózkodási helyét az apa nem volt képes felfedezni. Az ügy a büntető bíróság elé került, s az ügyész gyermekrablásnak (Entführung) minősítve az anya tényét, 3 napi fogházat indítványozott. A törvényszék a vádlottnőt felmentette, mert a gyermek hollétének egyszerű elhallgatása nem állapít meg bűncselekményt. Ez ítelet ellen revisio nyújtatván be, a Reichsgericht egy heti fogházat szabott ki, azon idokolással, hogy vádlottnő a gyermeket elrejtette oly titkos helyre, hol apja nem találhatott reá és ez megállapítja a törvény által megkívánt ravaszságot. — A híres Reiff-féle 189-szeres csalási, hamisítási, stb. ügyben az ügyész az ezen ügyekre szabandó egyes büntetéseket összesítve 114 évi fegyházat számolt össze, melyet Reiff-nak leülnie kellene, de mivel ily tartamu büntetés képtelenség, a törvény által a szabadságvesztések maximumául megállapított 10 évi fegyházra kívánta ezt összevonni. A törvényszék 9 évi fegyházat szabott ki ítéletében.

— **A kartellek ellen.** Több francia képkereskedő egy-mással oly szerződésre lépett, hogy czikkeiket bizonyos áron alul nem fogják adni és vevőiknek egyéb kedvezményeket sem nyújtanak. A szerződés megszegésére 30,000 franc per-pénzt állapítottak meg. Egyik kereskedő megsértvén a szerződést, a többi beperelte őt. A kereskedelmi bíróság azonban a szerződést érvénytelennek mondotta ki.

— **Emberevők Oroszországban.** Két osztják törzsbeli orosz, mivel, mint állítják a folyó nem szolgáltatott többé ele-gendő halat a megélhetésre, kis tizenegy éves leánytestvérüket lemészárolták, megsütötték és közösen felfalatozták. Az osztjákok a tanuk vallomása szerint alig elhihető és elképzelhető evőképességgel bírnak. Megesznek 20—50 font halat is. A tárgyalás folyamán kitűnt, hogy a két emberevő nem is volt a végszükség helyzetében és hogy az idősebb, (kinek műve volt a gyilkosság, a fiatalabb csak enni segített) öcsét is ugyanezen sorsra akarta juttatni. Az orvosi vélemény oda irányult, hogy vádlottak akarati elhatározása a tett elkövetésekor meg volt bénítva. A törvényszék a fiatalabb vádlottat felmenté, bátyját pedig 13½ évi kényszermunkára ítélte, egyidejűleg, kegyelmezés céljából a senatus jóakaratu figyelmébe ajánlv.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{1 évre} 6 frt ^{negyedévre} 3 • A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Igazságügyi kimutatások. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A Pribil-esethez. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Törvénykezési Szemle: A cégbejegyzés ellenőrzésének hiányosságáról. Dr. MARKÓ SÁNDOR rozsnói kir. közjegyzőtől. — A váltóbélyegek leváltásáról. LASITZ PÁL p. ü. min. fogalmazótól. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — Orvosszakértői vélemények a Pribil-ügyben. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Igazságügyi kimutatások.¹

Az igazságügyminiszterium imént megjelent kimutatásának második alkatrészét a *jogszolgáltatás statisztikája* képezi. És ez az, a gyakorlati jogélet exigenciáit tekintve, mi bennünket legközelebről érdekel, mint oly forrás, melyből bizonyon levezethetjük a következtetéseket úgy a létező jogállapotok mivoltára, mint a reformok szükségességére s a jövő jogintézményeinek hivatására.

Erre azonban nem elégséges a bírósági működésnek számbanzi száraz kimutatása — mindenikénél az évi ügybejöveteleiről, elintézésésekről s az év végén fenmaradt hátralékokról, hanem kell, hogy az társadalmi statisztikává alakuljon a jog terén, mint azt a nyugoteurópai államokban s különösen Franciaországban feltalálhatjuk.

Igy — a polgárjogi törvénykezés terére szorítkozva — kiválóbb figyelmet igényelhet azon adatok előállítása, melyek az ingatlanokra vonatkoznak — mint vagyonosodásunk s jólétünk még mindig tulnyomólag főforrására s így állami háztartásunknak is legelső alapjára.

Ilyenek különösen a katasterrel párosult telekkönyvi adatok, melyek a birtoktestek terjedelmét, e részben a kis s nagy birtokok közti arányokat, a birtoklásbani változásokat részletesen az örökösödés s átruházás viszonyaival, különböző időtartamu haszonbérleteket; a birtokok szétdaraboltságát, terheltségét, stb. feltüntetik.

Ilyenek a végrehajtási adatok is, nevezetesen azon arányról, melyben a kis s nagy birtokok árverezési értékükkel jelennek meg, pl. az 500 frton alóliak s azon tuliak 1000—2000 stb. frtig s különbségeikkel az árverési költségek viselésében; továbbá a végrehajtás alá került birtokok különféleségeiről, a végrehajtások időtartamáról s költségeiről, stb. stb.

Nagy jelentőségűek a kereskedelmi forgalom jogi adatai is, főképp nálunk, hol a törvényhozásnak még nagy erőfeszítést kell kifejteni, a kevésbé emelkedett kereskedelem előmozdítására s érdekei biztosítására, minek reformeszközei bő forrásra találhatnak azon adatokban. Az ebbeli ügykimutatásnak nem csekély jelentősége van a közgazdasági viszonyok tekintetében, melyek befolyásolják a kereskedelmi pénzállapotokat, s innen kifolyólag a peres viszonyok alakulását s terjedését is, mint ezt különösen észlelhetni a közgazdasági válságok idejében.

Erre szolgálnak azon adatok, melyek a kereskedelmi jogszolgáltatás gyorsaságát, vagy lassúságát, ezen perek időtartamát, hátralékait, a felebbezés használatának arányait, a végrehajtások számát, a keresetekben a kisebb s nagyobb összegek s értékek közti arányokat mutatják. De hogy hasznos tör-

vényhozási anyagot szolgáltatassanak, ki kell terjeszkedniök a kereskedelmi társulatok mozzanataira is: azok keletkezésére a vidék s főváros közti különbségekben, az alakulás alaptökéjének összegére, a feloszlásokra s ezekkel járó veszteségek nagyságára. Hasonlóan a csődállásra vonatkozó adatok is, nevezetesen arról, hogy évenként hány csőd keletkezik; hitelezők sürgetésére s önbejelentésre, mily érték különbözetrel; s mily kereskedelmi s iparüzleti ágakban, az érték kitüntetésével; egy év alatt hány fejeztetik be kiegyezéssel, itélettel, árverésekkel, mily osztalékkal történnek a kiegyezések, mily százalékokban jelennek meg a csőd költségek, szaporodnak vagy kevesbednek-e a vagyon elégtelenségből csödek, mennyi a költség fedezését sem biztosítható bukás.

A kereskedelmi ügygyel kapcsolatosan, nálunk kiválóbb fontossággal bírnának a tőzsdebiróságok működésének szakszerűleg kidolgozott adatai is.

A törvénykezés teréről még csak az egyes bírósági munkakörre hivatkozunk; nagyobb figyelmet igényelhetvén a szakkimutatásokban az: hogy ezen hatáskörbe tartozó ügyek: a bérletiek, munkabér, kártérítés irántiak, stb. szám s érték szerint mily arányban jelennek meg? ezen ügyek kevesbednek vagy szaporodnak-e különösen szemben a törvényszékekkel? Mily számot képviselnek itt a keresetvisszavonások, a kiegyezések, továbbá a felebbezési változtatások, eljárási szabálytalanságok és semmiségi esetek? Valamint érdekes lenne kimutatása annak is, hogy ezen a köznépet legközelebről érdeklő jogszolgáltatásban mily gyorsaság nyilvánul, mennyi azok időtartama?

Vannak ezeken kívül még több közérdekű adatok, melyek a jog terén a társadalmi statisztika körébe vonandók, nevezetesen a családi jog keretébe tartozók, a házassági ügyek, az elválások, örökbefogadások, nagykorúsítások s különféle gyám gondnoksági ügyek — melyek a társadalmi élet jellegét kellő világosságba helyeznék —, de a melyeknek részletezése túlhaladná jelen cikkünk keretét s feladatát.

És ha ily kimutatások helyeznék kellő világításba a társadalmi élet különféle mozzanatait s jogviszonyait: akkor nem állanánk szemben annyi, előttünk érthetetleneknek mutatkozó kételyekkel, melyek a szóban forgó hivatalos jogszolgáltatási közleményeknél merülnek fel.

Igy nevezetesen feltűnő, hogy a szatmár-németi törvényszéknél a miniszteri kimutatás legújabb évében 1886-ban nem kevesebb mint 49½ ezer beadvány jött be egy év alatt, tehát — a fővárosi törvényszékeket s a szegedit kivéve — valamennyi törvényszék között legtöbb ügybejövetele volt — midőn területe 110 mérföldet s népessége 304 ezerre rugott; holott a beregszászi törvényszéknél, melynek mind területe (132 mf.), mind népessége (320 ezer) jóval nagyobb, az évi beérkezés csak 33 ezer. Nagyváradon még nagyobb az aránytalanság, a mennyiben itt a népesség 420 ezer s a terület 141 mf., tehát maga a lakosság száma e területen több mint 100 ezerrel haladja meg a szatmár-németiit; ügybejövetele mégis csak 37 ezer volt; a nyitrai törvényszéknél pedig 15 ezerrel kevesebb ügy jött be, a mikor népessége (364 ezer) 60 ezerrel haladta meg. Nagy aránytalanság mutatkozik Győr és B.-Gyarmat között is; utóbbinak területe 75 mf. s népessége 197 ezer, a győri törvényszéké pedig csak 62 mf. s 194

¹ Az előbbi közleményt l. a 15. számban.

ezer lakos, itt mégis az ügybejövétel 23 ezer, B.-Gyarmaton pedig csak 15 ezer volt; és a kaposvárinál is csak 23 ezer volt a bejövétel, habár területe (113 mf.) majd még egyszer annyi s népessége is (286 ezer) tetemesen felülmulja a győrit; míg ellenben a nagyikindai törvényszéknél 38 $\frac{3}{4}$ ezer ügy folyt be, ámbár területe (71 mf.) s népessége is (239 ezer) jóval kisebb a kaposvárinál.

Hasonló homályba jutunk Pozsony s Pécs kerületeinek törvénykezési forgalma vizsgálatánál is. Az előbbinek már a város küljelenségei folytán is tulnyomóságot vagyunk hajlandók adni; de bizonyos az is, mikép a pozsonyi törvényszék területe 78 mf., a pécsié pedig 76 mf. és az előbbinek népessége 295 ezer, a pécsié pedig csak 285; mindamellett Pécsen 38 ezer a beadványszám, Pozsonyban pedig csak 26 ezer. És itt ismét hivatkozhatunk a kaposvári ügyforgalomra, mely a pécsihez úgy áll, mint 23 : 38-hoz; habár ez utóbbit népesség s különösen területre nézve (76 : 113 mf.) tetemesen felülmulja.

Azt hiszszük, mindezen s több más ellentéteket megvilágítani s eloszlatni nem lenne nehéz a társadalmi statisztika adatainak fényénél.

Különben az igazságügyi miniszterium jogszolgáltatási kimutatása számos tanulságos dolgot foglal magában, különösen azon összehasonlítás folytán, melyet elődei által gyűjtött s összeállított adatokra fektetett. Értjük ezuttal a törvényszékek hatáskörét s működését, melyekről épen a fentiekben kísértünk meg némi összehasonlítást.

Ily örvendetes tanulság mindenek előtt a hátralékok apadása. Vegyük az utolsó tíz év törvénykezését 1877-től (az igazságügyi miniszterium csak 1878-tól kezdte az összehasonlítást). Látjuk, mikép ugyszólván évről-évre kevesbedett törvényszékeinknél a hátralék. Míg 1877-ben meghaladta a 99 ezret, addig 1886. évben majdnem felére t. i. 58 ezerre szállott le. És ez fokozatonként haladt, így 1878-ban 68, 1881-ben 65, 1884 s 1885ben 63 ezer volt. És ezen előhaladásra még nagyobb súlyt fektethetünk, ha eredményét az 1877 előtti állaponttal hasonlítjuk össze, melyben még az 1876. év is — néhány híjával — 146 ezer ügyhátralékot mutatott fel, az 1872. év 187 ezret, sőt az 1875. év hátraléka 215 $\frac{1}{2}$ ezerre emelkedett. Tulajdonittassék ez akár a bírósági személyzet (legfeljebb némi csekély) szaporításának, akár a nagyobb munkásságnak, néhol nyomós erőfeszítésnek: az eredmény a jogszolgáltatás rendeltetésére nézve minden esetre örvendetes.

Azonban az is igaz, mikép ezen sikerhez az ügyforgalom kedvezőbb mozzanatai is nagy mérvben hozzájárultak.

Ugyanis tíz év előtt az évi ügybejövétel a törvényszékeknél nem kevesebb mint 2.311,591 volt, a következő 1878. és 1879. években is meghaladta a 2 milliót; míg 1886. évben az már csak 1.667,000 volt, sőt 1883—1884. években csak másfél millió. Hogy azonban az ügybejövétel apadásán kívül más tényezőknek is közre kellett működni, hogy a hátralékok nagymérvű kevesbedése előállhasson, kitűnik abból is, mikép 1872. évben az ügybejövétel (másfél millió) kisebb volt az 1886. évinél 1.667,000-nél: mind a mellett 1872-ben háromszor annyi volt a hátralék (t. i. 187 ezer), mint 1886. évben (58 ezer).

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

A Pribil-esethez.¹

A hazai esetek közül a következők jutottak eddig tudomásomra.

1. Halason 1879-ben Solti Sándor iszákos foltozó szabó (özvegy) kutba ugrott, kis leányával a karján. A kalocsai tszék felmentette vádlottat, többek közt, mivel «fel sem tehető, hogy

vádolt szeretett gyermekének úgy saját életének kivégzését beszámítható lelki állapotban követte el.» A kir. tábla elrendelte a vádlott elmeállapotának tüzetes megvizsgálását. A törvényszéki orvos erre kijelenté, hogy vádlott elmebeteg, s a törvényszék ez alapon megszüntető határozatot hozott, mely jogerejű lett.

2. Székesfehérvárrt egy parasztember, szintén özvegy, ki egyetlen gyermekét köztudomásulag nagyon szerette, e gyermekét kocsijával szándékosan agyon gázolta. Az apa a tett indokául azt hozta fel, hogy vallása parancsolta a tett elkövetését. A törvényszéki orvos beszámíthatlanságot állapított meg. A törvényszék beszüntette az eljárást.

3. Kunfélegyházán egy parasztasszony, minden constatálható indok nélkül két hónapos csecsemőjével kutba ugrott. A gyermek otthalt, az anyát kimentették. A helybeli orvos beszámíthatóságot állapított meg. A törvényszéki orvos megfigyelése jelenleg van folyamatban.

4. Kőszegi Lipót, kecskeméti fuvaros, nyomasztó anyagi viszonyai folytán elhatározta feleségével Kohn Rozáliával, hogy közösen öngyilkosságot követnek el és megölik három gyermeküket is, és pedig oly módon, hogy kocsin Alpárra mennek, ott a járművel behajtatnak a Tiszába s önmagukat és gyermekeiket a vízbe fullasztják. Ily elhatározás után három rokonukhoz bucsuzó leveleket irtak és 1887 május 27-én megindultak Alpárra, hol meg sem állva, a férj, miután neje hasztalan kérte, hogy álljon el szándékától, a meredek parton egyenesen a Tiszába hajtott. Midőn a hullámok a szerencsétlen család felett összecsaptak, a nő önfentartási ösztönét követve, menekülni igyekezett s két kisebb gyermekét karjai közé szorítva, sikerült neki a partra jutni. A két gyermek azonban már halva volt; ugyancsak a vízbe fulladt az apa és a harmadik gyermek is. A kir. ügyészség a szándékos emberölésben való segítés iránt emelt a nő ellen vádat, s a kecskeméti kir. törvényszék ugyanily értelemben hozta meg a vádhatározatot. A védő felebbezett s követelte a nő elmeállapotának tüzetes megvizsgálását. A királyi tábla az első bíróság végzését feloldotta s utasította az első foku bíróságot, hogy a vádlottnőt két orvostudor által szakzerű megvizsgálás alá vesse.

A két orvos (Kecskeméti Lajos és Domján István) közös véleménye így hangzik:

«Kőszegi Lipótné, 32 éves, jól termett és jól táplált nő; vonásai rendesek, arczkifejezése nyugodt, tekintete inkább komor. A hozzá intézett kérdésekre szabatosan megfelel, folyékonyan és válogatott kifejezésekkel beszél; emlékező tehetsége minden irányban jó; ítélő képessége általában helyes; érzékei rendesen működnek, a mozgatagság körében is rendellenesség nem észlelhető. Vádbeli cselekményére kikérdeztetvén, azt elég részletességgel és a vizsgálóbíróság előtt tett vallomásával egyezőleg adja elő; feltűnő azonban az egykedvűség, mondhatni érzéketlenség, melylyel az egész eseményről és gyermekeinek haláláról beszél; az anyai érzelmek felgerjedésének, a megindulásnak nyoma sincs abban; úgy beszél arról, mintha közömbös vagy idegen embert érdeklő dologról lenne szó. Mi egészségi állapotát illeti, az jelenleg teljesen kielégítő és ilyen volt már évek óta mindig; állítja azonban, hogy 16 éves korában súlyos fejbaja támadt, melynek következtében hosszabb ideig eszméletlen állapotban volt. Édes anyja ezen betegségekre vonatkozólag előadja, hogy leányán azon időben a kifejtett elmezavar jele mutatkoztak; voltak rohamai, melyek alatt vadul ordított és hallucinált; ezen bajában több orvos kezelte; míg majd egy évi tartam után betegségéből felgyógyult. 1874-ben, egy évvel betegsége után, férjhez ment, de két év után férjét elhagyta és ezután egész nyolcz évig a szülői házban tartózkodott; az utolsó két évet azonban ismét férjével töltötte el. Beszédéből az vehető ki, hogy férje iránt nem viseltetett vonzalommal és inkább kötelességérzetből tartott ki mel-

¹ Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a 18., 19., 20. és 21. számokban. — Több olvasónk felszólítása folytán közöljük a szakértői véleményeket és az azokhoz fűződött végtárgyalási vitát a mellékletben.

lette. Vádlottnő családjában — a család tágabb értelmében — több elmebetegség esete fordult elő. Egy mostoha fivére, édes anyjának első férjétől való fia, örült volt és két évvel ezelőtt önakasztás által vetett véget életének; édes anyjának testvére 24 éves korában megőrült és mint dühöngő elmebeteg halt meg; egy anyai részről való nagynénjének fia 24 éves korában megőrült és mint elmebeteg halt meg.

Vélemény. Kitűnik az előadottakból, hogy vádlottnőnél az értelem egyébkénti épsége mellett, feltűnőbb fogyatkozás észlelhető az érzelmi élet körében. Ezen jelenségnek egy-magában, jól lehet az a női szivben gyökerező egyik leg-erősebb érzésre: az anyai érzésre vonatkozik, vádlottnő elmebeli állapota elbírálásánál még nem lehetne döntő jelentőséget tulajdonítani — hiszen az emberek, valamint egyebekben, úgy érzés dolgátan sem egyformák —, ha annak háttéréül szolgáló oly mozzanatok nem szerepelnének, melyek ez esetben teljes értékük szerint méltányolandók. Ezek egyike az, hogy vádlottnő 16 éves korában hosszabb ideig elmezavarban szenvedett; másik pedig az, hogy a családban három örültségi eset fordult elő, mi határozottan arra utal, hogy vádlottnőnél az öröklési terheltség jutott érvényre. Ezen terheltség nem ok nélkül fontos szerepet visz az elmekörtanban, bármily alakban lépjen is az előtérbe; nyilatkozzék az akár az értelmi, akár a kedélyi élet aberrációiban: mindenkép annak jelzésére szolgál, hogy az összhang az egyén pszichikai életében meg van zavarva és ezzel kisebb-nagyobb mértékben kórosan van érintve a szellemi épség. Ezek után előttünk nem szenved kétséget, hogy vádlottnő öröklési terheltség nyomása alatt áll, mely kórosan befolyásolja nála a beszámítási képesség fő feltételét: az akarat szabad elhatározási képességét.

A bíróság eddig nem határozott újabban.

5. Egy gyógyszerész fiatal felesége Budapesten az Eskütéren kis leánykájával karján a Dunába ugrott. Közelben levő matrózok kifogták őket. A királyi ügyészség «gyilkossági kísérlet» iránt vádat emelt. A vizsgálat folyamán Ajtai és Moravcsik törvényszéki orvosok két hónapon át megfigyelték a vádlottnő elmebeli állapotát s a napokban nyújtották be a törvényszékhez megfigyelésük eredményét, mely szerint az orvostörvényszéki vizsgálatból kitűnik, hogy a vádlottnő buskomorságban szenved s ezen elmebetegség már tettének elkövetése alkalmával is fenállott s így akaratának szabad elhatározási képességével nem birt. Vádlottnőnek az orvosok véleménye szerint huzamosabb idejű gyógykezelésre, illetve a tébolydában való elhelyezésre van szüksége.

6. Egyetlenegy analog hazai bűnügyet ismerek, melyben elítéltetett a vádlott. Ezen ítéletet azonban a bíróságok, a vád, a védelem és az orvosi szakértők együttes, merném mondani, egyetemleges felületességének kell tulajdonítanom.

Kaltenecker Antal budapesti munkás 1882-ben házasságra lépett Wolf Máriával; néhány hónap múlva a nő kicsapongásai folytán külön váltak és két évig külön éltek. Majd 1885-ben kibékültek s egy ideig folytatták a házasságukat. Két gyermekük volt, kiket az apa gyengéd szeretettel ápolt. Kalteneckert azonban ismerősei folyton gunyolták, hogy neje a legényekkel mulatni jár, s maga is meggyőződött, hogy neje éjjelenként kimarad. A nő e magaviselete és anyósának zaklatásai annyira elkeserítették, hogy elhatározta öngyilkossá lenni, előbb azonban megöli két gyermekét, nehogy felesége rossz bánásmódjának kitéve legyenek. Tervét 1886 máj. 18-án hajtotta végre; a két gyermeket magához vette, barangolás közben több korcsmában néhány messzely sört, bort ivott és ezután a gyermekeket a főváros határában fekvő u. n. Angyal-földön megfojtotta. Mikor ezt bevégezé, kötélén felakasztotta magát; a kötél azonban elszakadt, s mielőtt másik alkalmat talált volna a tett végrehajtására, elfogták.

Kaltenecker lelki állapotába és érzelmi világába, nem

különben a tett előzményeibe betekintést engednek a vizsgálati jegyzőkönyvek némely adatai.

A gyermekek a tettet megelőzőleg két hónappal betegek voltak és Kaltenecker egész éjjel virasztott felettük és többször sirt.

Neje maga bevallja, hogy férje nagyon szerette a gyermekeket.

Vádlott bátyja: Antal a gyermekeket szerette; hozzám ritkán jött a nélkül, hogy a nagyobbik gyermeket el ne hozta volna.

Vádlott atyja: Antal fiam két éves korában fejtífusban veszélyesen beteg volt; majd buskomor lett, s néha hosszú ideig egy szót sem szólt.

Vádlott mostoha anyja: Antal jó kedélyű és jószívű ember volt és még saját gyermekeimet, mostoha testvéreit is szerette; sohasem jött a nélkül, hogy egy-egy krajczárt mindegyiköknél ne adott volna. Rémes tettet onnan magyarázhatom, hogy nejét szerfelett szerette, ez pedig a legfeszettebb életet folytatta. Egyszer eljött (vádlott) hozzám és kért, hogy segítsek rajta; nem tud megélni feleségével és nagyon kívánczik haza; vegyük őt és (akkor még egyetlen) kis fiát a házhoz; úgy akar dolgozni, mint a legutolsó szolga-legény. Én azonban kérelmét visszautasítottam és ő szemeit törölve távozott. . . . Igaz, hogy néha minden indok nélkül furcsa magaviseletű, «raplis» volt. A családban két elmebetegségi eset fordult elő.

Vádlott nejének öreg atyja, ki a szülők távollétében a gyermekek felett felügyelt, azt vallja, hogy a vádlott előbb csak a kisebbik gyermeket szándékolta magával vinni, s az öreg apa felszólítására vitte el az idősebbet is. (Nincs kizárva, hogy a vádlott terve az volt, miszerint csak a kisebbik gyermeket öli meg. Ezt a gyermeket ugyanis a magáénak tartotta; a nagyobbik tekintetében többször kifejezte azon gyanuját, hogy annak nem ő az apja. Ha feltevésünk való, ugy ezen jelenség is mutatná, hogy az ily cselekménynél a szülői szeretet a mozgatóerő; azon gyermek sorsával, kit nem tartott biztosan a magáénak, kevésbé törődött.)

Az orvosi szakértők véleményéről a budapesti kir. törvényszék ítélete ezt mondja: a szakértői vélemény szerint vádlott korlátolt elméjű egyén, de ezen elmebeli állapota az akarat elhatározási képességet ki nem zárja.

Azon kérdés, vajon nem forog-e fen elmekór esete, vajon a családban nem örökletes-e e betegség és vajon a vádbeli cselekmény nem-e egy ismert elmebetegségnek más esetekben is észlelt következménye: tüzetesen szemügyre nem vétetett.

Kaltenecker Antalt mindhárom bíróság 15 évi fegyházra ítélte.

Vajon nem fog-e bekövetkezni itt is az, a mi bekövetkezett a budapesti törvényszék egy másik elítéltjénél, Tóth József kocsisnál? Tóth József azzal volt vádolva, hogy kocsistársán orozva gyilkossági kísérletet követett el; Laufenauer, Ajtay és Glück orvosi szakértők beszámíthatatlanságot állapítottak meg és tudományosan kifejtett véleményben indokolták álláspontjukat; a közegészségügyi tanács egy öt sornyi döntéssel beszámíthatóságot decretált. A bíróság ítélete tíz évre szólott és Tóth József a váci fegyházban egy évvel átvitele után *elmebetegségben* meghalt.

Visszatérek a Pribil ügyre. Csak pár szót kívánok még hozzáadni a nagyon is hosszúra nyult levezetéshez.

Ellenszenves kétségkívül első benyomásra a jogérzetnek az, hogy egy ölési cselekmény büntetlen maradjon. Az ölések megítélésénél vegyül a jogérzetbe a bosszuérzet legtöbb eleme. A halálbüntetésnek — a mai egész büntetési rendszerrel ellenkezésben álló ezen büntetésnek a közérzület általi támogatása mutatja, hogy az emberek még mindig azt tartják: életért életet. Már mikor a törvényhozó és a bíró *ettől*

eltér, egy bizonyos önuralomra kell vinnie a társadalmat. Annál nagyobb önuralomra van szükség, midőn egy ölésnek teljesen büntetlenül hagyásától van szó. Feledik a bosszuösztön uralma alatt állók, hogy ép az ölések megbüntetésénél honosodtak meg évszázadokon át a legnagyobb visszaélések, hogy e ponton uralja leginkább az igazságszolgáltatást az elfogultság, a szenvedély. Ma már az ölési eseteknek talán több mint fele a jogos védelem, a végszükség, az öntudatlan állapot, az elmezavar, az indulat czimén büntetlen marad vagy csak igen csekély sulyu büntetést von maga után; de merem kimondani: még mindig nagy számmal vannak ölés miatt elítéltek, kik — ha a cselekményre ugyanazon bírói higgadság alkalmaztatnék mint a többi bűncselekményre — büntetlenek maradnának. Itt tehát inkább visszatartandó a bíró.

Csak azzal lehetne némiképp védeni az elítélést, ha feltehető volna, hogy a büntetés másokat reábir a tett elhagyására. Azonban, ha a büntetéssel való fenyegetésnek bárhol lehet ily hatása, a szóban forgó esetekben nem lesz az. A ki komolyan elhatározta, hogy öngyilkossá lesz, az kivonja magát az emberi büntetés halála alól. Szemelőtt kell tartanunk, hogy az ölések *erősen ható* indokok vagy ugyanily képzelt indokok nélkül nem követtetnek el. Ide tartozik a becsület-érzés és a kötelességérzet. A hol valaki azon rögeszmében szenved, hogy ezen indokokból kikerülhetlen reá nézve az ölés elkövetése, ott a büntetéssel való fenyegetés nem fog használni semmit. A XVII. században a párbaj-mania ellen — mely az az öngyilkossági maniával lélektanilag közel rokonságban van — nem használt, hogy a párbajozókat halálbüntetéssel sújtották, hogy jószágvesztést és becsületlenítést mondtak ki; nem használt, hogy a párbajozók nemesi czimereit a hóhérral szétörették és neveiket a bitófára szegezték; hatástalan volt azon intézkedés is, hogy az egyház a párbajban elesettektől a kereszténytemetést megtagadta. Még sokkal kevésbé mint a párbajozót, érinti a büntetéssel való fenyegetés azt az egyént, a ki öngyilkosságra szánta el magát. Ő reá nézve az, hogy a tett halállal van fenyegetve, teljesen közömbös, mert ő önmaga hajtja végre magán ez actust, ő megelőzi a büntetést. De igenis lehet a büntetéstől való félelemnek az a hatása, hogy az egyszer nem sikerült öngyilkosságot végrehajtsa biztosan. . .

És nem szabad ignorálnunk, hogy hazánkban az anyagi és az alaki büntetőjog egymás közti viszonya egészen más mint egyebütt. Azon államokban, a hol az esküdszék honos, az anyagi büntetőjog megállapításai könnyebben függetleníthetik magukat az életviszonyok nyomása alól, mint a hol kizárólag szakbírák ítélnek. Amott a tudomány megmarad az a priori kitűzött határok között s az esküdszék küzködik, és ítél úgy a hogy a fennforgó körülmények közt lehet. Ha a döntés ellenkezik a doctrinával, a tudósok azzal vigasztalják magukat, hogy nem jogászok ítéltek. Itt-ott tiltakoznak is az ítélet ellen, (s ez helyes, nehogy az esküdtek nagyon is átengedjék magukat bizonyos áramlatoknak). Chauveau és Helie pl. nem ismerik el a végszükséget; ezt egy nagyon veszélyes tannak tartják, melyre minden vádlott hivatkozhatnék.¹ De hozzá teszik, hogy a kérdés nem fontos, mert ha valaki valóban az éhhaláltól való menekülés végett követ el bűncselekményt, az esküdtek bizonyára felmentik. «Au fond la question a peu d'intérêt — mondja kitűnő tankönyv — car il est improbable que, dans l'état de nos mœurs et de notre civilisation, un homme soit placé dans l'alternative absolue de commettre un crime ou de mourir de faim; et, si cette triste hypothèse se réalisait, sans doute les jurés ne porteraient pas contre cet homme un verdict de culpabilité; mais cette

¹ Hogy mennyire tulbecsülik ezen tudósok a végszükség megállapításának *veszélyességét*, mutatja az, hogy a magyar törvénykönyvben van végszükség és nyolcz év óta talán még nem volt eset, hogy a Curia megállapította volna annak fennforgását. Gyűjteményeink ily esetet nem tartalmaznak. Csakis az «önbíráskodási» híres határozat indokolása szól a végszükség *analogiájáról*. (L. *Jogt. Közl. Mellék.* 1887. 369. l.)

circonstance rentre dans l'appréciation du fait, et ne doit pas former *al'avance* l'objet d'une excuse légale.» Hazánk igazságszolgáltatási gépezetének nem adatott meg a szellentő, melyet az esküdszéki intézmény nyújt és a mely a jogtudomány helyzetét az igazságszolgáltatással szemben annyira felelősség nélkülivé teszi. Nálunk a doctrina merevsége feltétlenül magával hozza az igazságszolgáltatás merevségét. Miből következik, hogy a magyar büntető jogtudománynak — eltérőleg a külfölditől — magába kell ölelni az *egész életet*. Nem szabad megelégednie az oktatással, a jó akaratú intésekkal; szerveznie kell. Ha nem teszi, oly igazságszolgáltatási jelenségek mutatkoznak kikerülhetlenül, melyek a summa injuria név alatt ismeretesek és melyek egy országnak diszére épen nem válnak.

Összegezem a mondottakat.

Kimutattam, hogy a Pribil-eset elmekórtani oldala elhanyagoltatott.

Kimutattam, hogy a beismerés, melyen az ítélet alapul, alig nyújt többet a valószínűségénél.

Kimutattam, hogy e beismerés relativ értéke kisebbítettik az által, hogy önmagának ellentmond, midőn Pribilné azt állítja, hogy a vízberántáskor a gyermekek nem kiabáltak, a mi lehetetlenség; — kisebbítettik az által is, hogy nem volt megállapítható a tett elkövetésének helye, s hogy az állítólag vízbe jutott gyermekek hullái a legszorgosabb kutatás daczára nyolcz hónap óta nem fedeztethettek fel, holott a vízből köztapasztalat szerint minden hulla kikerül, mihelyt a rothadás folyamata megindul.

Kimutattam, hogy az anyagi büntetőjog is felmentésre visz s hogy a Btk. 76. §-ának szövegezése ennek épen nem áll ellent.

Kimutattam, hogy a büntetés czélszerűtlen is, mivel azon egyének, a kik az ily szármalmas kedélyállapotba jutnak s az öngyilkosságot elhatározták, a büntetéstől egyáltalán nem riadnak vissza, minthogy hitük szerint őket a földi büntetés el nem érheti; sőt veszélyes a büntetés annyiban, hogy megnehezíti nekik az öngyilkossági szándék végrehajtásától való elállást.

Kimutattam, hogy a bíróság felfogása az öngyilkossági kísérlet rendszeres büntetését vonja maga után.

Végül kimutattam, hogy analog esetekben, még ha a cselekmény elkövetése teljesen be van is bizonyítva, úgy a külföldön, valamint hazánkban is az a szabály, hogy felmentés, illetőleg megszüntetés mondatik ki. —

Hogy ily körülmények közt mik idézték elő a jelen esetben az elítélést, annak összegezését a gondolkozó olvasóra bízatom.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A cégbejegyzés ellenőrzésének hiányosságáról.

A kereskedelmi törvény 5. és 16. §-ai azt rendelik, hogy minden kereskedő s minden iparos — ha üzlete a kisipar körét meghaladja — cégét a törvényszéknél bejegyeztetni tartozik. S hogy a törvényhozás e rendelkezést szigoruan végrehajtatni akarta, az kitűnik a 21. §-ból, mely szerint a bejegyzési kötelezettséget elmulasztók a törvényszék által «hivatalból» 500 frtig terjedhető pénzbírsággal büntetendők.

S mindennek daczára azt tapasztaljuk, hogy a cégbejegyzés tekintetében az állapot a vidéken legalább — mert a fővárosi viszonyokat nem ismerem — épen olyan, mint volt a kereskedelmi törvény életbeléptetése előtt, úgy hogy teljesen jogosultnak tartom azon panaszt, mely nem rég a budapesti magyar kereskedelmi csarnok választmányában az

íránt felmerült, hogy a cégbejegyzési kötelezettség a vidéken a lehető leglazábban hajtatik végre.

Mindjárt a törvény életbeléptetésénél, dacára az 551. §. szigorú intézkedésének, sok kereskedő és iparos elmulasztotta a bejelentést a nélkül, hogy erre a törvényszékek által felszólítva vagy ezért megbüntetve lett volna. A kereskedőknél e mulasztás ugyan még akkor kivételes volt, mert rájuk nézve a bejegyzési kötelezettség minden megkülönböztetés nélkül feltétlenül kimondatott s az új törvény által megszabott pénzbírságot még akkor komolyan vették, annak tehát megvolt a kellő fenyegető hatása; hanem az iparosok bejegyzése — kivéve a nagyobb gyárakat s vállalatokat — már akkor legnagyobb részben elmaradt azért, mert a törvénynek azon nem eléggé határozott kifejezését, mely szerint az iparos csak akkor kötelezhető a bejegyzésre ha üzlete «a kisipar» körét meghaladja, mindenik iparos a maga előnyére magyarázta s legjobban járt az, a ki megelégedett a törvénynek saját esze szerinti értelmezésével s nem fordult semmiféle hivatalos közeghez magyarázatért, mert az sem megbüntetve, sem a bejegyeztetésre kötelezve nem lett. E tekintetben érdekes adatot képez két cukrász esete; mindketten egy városban virágzó, a közönség igényeinek megfelelő nyílt üzletekkel bírván, az egyik közülük kérdést intézett a kereskedelmi s iparkamarához az íránt, hogy be kell-e az ő üzletét jegyeztetni? s ettől határozott utasítást nyert arra nézve, hogy miután nyílt üzlete a kereskedők üzleteivel azonos, a bejegyeztést azonnal eszközöltesse. A másik cukrász — kinek üzlete semmiben sem különbözött az előbbitől — mit sem törődött a törvénnyel s a törvényszékkel, s vele sem törődött senki, s oly szerencsés, hogy be nem jegyeztetésének tíz éves jubileumát is már megülhette. Ilyen volt az állapot már a törvény életbeléptetésekor; s hogy az azóta nem javult, az kétségtelen, mert a soha még csak alkalmazni meg sem kísérlt pénzbírság lassankint feledésbe ment, s a kereskedő és iparos osztály nagy része nem bír annyi értelmiséggel, hogy a cégbejegyzés előnyeit felfoghatná; a bejegyzés eszközöltetése teljesen kényök-kedvöktől van függővé téve. Nem lehet ennél fogva csodálkozni azon, hogy üzletek keletkeznek, átalakulnak s megszűnnek a nélkül, hogy létezésükről a kereskedelmi törvényszékhez bármi jelentést tennének s egy hivatalos összeírás minden kétséget kizárólag igazolná azt, hogy a bejegyzésre kötelezettek jelentékeny százaléka a törvény rendelkezése alól kibúvik.

E tény constatálása után keressük annak okát és óvszerét.

Okát egyesegyedül a kereskedelmi törvény 22. §-ának hibás szerkezetében keresem; e szakasz így hangzik:

«A bíróságok általában, különösen pedig a hagyatéki és csődbíróságok, nemkülönben a kereskedelmi és iparkamarák és az iparhatóságok, a *mennyiben* hatáskörükön belől a bejegyzési köteletség megsértéséről vagy a cég jogosulatlan használásáról *hivatalos* tudomást nyernek, erről az illetékes törvényszéknek haladéktalanul jelentést tenni tartoznak.»

Tehát mindezen hatóságok csak akkor és annyiban köteleztetnek a cégbejegyzés elmulasztásának bejelentésére, a mennyiben arról *hivatalos* tudomást nyernek. Ha tehát valamely cégnek ebbeli mulasztásáról esetleg soha nem volna alkalmuk hivatalos tudomást szerezni, azon cég a bejegyzési kötelezettség és az azzal összekötött bírság alól örök időnkig mentve van.

Sem a kereskedelmi törvényben, sem az annak végrehajtása tárgyában kibocsátott miniszteri rendeletekben nincsen határozott rendelkezés arra nézve, ki tartozik felügyelni a törvény ezen intézkedésének végrehajtására s kinek áll kötelességében nyilvántartani s a bejegyzési kötelezettség teljesítésére szorítani azon egyéneket, kikre e törvény alkalmazandó.

Ezen hézag nézetem szerint miniszteri rendelettel igen

könnyen pótolható s pótlendő is, mert különben a törvény ezen intézkedése soha nem lesz teljesen végrehajtva.

A fent hivatkozott 22. §. alapján az *alsófoku iparhatóságok* utasítandók volnának:

1. hogy a hatóságok területén jelenleg iparjogositvány-nyal bíró összes kereskedőket és bejegyzésre kötelezett iparosokat annak igazolására felhívják, miszerint cégük törvényszékieg be van jegyezve s azon cégeket, melyek ezt igazolni nem tudják, az illetékes törvényszéknek megbírságolás miatt bejelenítsék;

2. jövőre nézve pedig minden egyes esetben, midőn az iparhatóságok iparjogositványt kiállítanak kereskedők s fent körülírt iparosok számára, egyszersmind utasítsák őket záros határidő alatt cégük bejegyzésének teljesítésére, erről rendes nyilvántartást vezessenek, s a mulasztó cégeket a törvényszéknek tudomására hozzák;

3. miután a törvénynek azon kifejezése, hogy az iparosok cégüket csak akkor tartoznak bejegyeztetni, ha üzletük a kisipar körét meghaladja, igen határozatlan, már azon oknál fogva is, mivel azon iparosról, a ki iparjogositványt kér s üzletét megnyitja, rendszerint nem lehet még tudni, vajon azon iparosok sorába fog-e tartozni, kiknek üzlete a kisipar körét meghaladja, az iparhatóságok részére rendelet útján tájékoztató utmutatás volna adandó arra nézve, hogy a törvénynek ezen intézkedése mely esetekre alkalmazandó.

Dr. MARKÓ SÁNDOR,

kir. közjegyző.

A váltóbélyegek lerovásáról.¹

Hogy az illetékszabályoknak számos complicált s könnyen félreérthető intézkedései vannak, az köztudomású dolog, de ennek okát mindenáron a szabályok tökéletlensége vagy hiányosságában keresni nem lehet, mivel e complicatio, az intézkedéseknek kevésbé szabatos volta főképen abban a körülményben leli magyarázatát, hogy a törvények vagy törvényes intézkedéseknek egyetlen ága sincs, mely a maga különös sajátosságai mellett a többi s legkülönfélébb szakokba vágó törvények és szabályokkal oly sokoldalú viszonylatban állana, mint épen a bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok, a melyekben úgy szólván a közéletben előfordulható minden eshetőségekre vonatkozólag találhatni általános intézkedéseket. Ámde az előfordulható esetek száma végtelen, azért oly tökéletes illetékszabályt összeállítani, mely minden eshetőségre special intézkedéseket tartalmazna, a lehetőség határain kívül esik.

De ha ez nem lehetséges is, nincs kizárva az, hogy a tudományok e quodlibet-jének gyakorlati alkalmazása a complicáltabb részeknek kellő megvilágítása és széttagolása, valamint az általános részek közelebbi meghatározása által megkönnyebbíttessék, a mi minden esetre a szakirodalom feladata volna, mert hogy maga a törvényes intézkedés látassék el ily magyarázatokkal, az sem nem szokásos, sem a törvények s törvényes szabályok általánosságával össze nem egyeztethető. Ily munkával azonban az illeték-törvények és szabályokra vonatkozó irodalomban vajmi kevés találkoztunk.

Jelen cikk a sok közül csak egy, szintén eléggé bonyolított kérdésnek tisztázását tűzte ki feladatául, s azt, hogy annak megoldását oly egyszerű s tisztán áttekinthető alakban állítsa az olvasó elé, hogy ennek alapján a váltóbélyegeknél mikénti lerovása iránt bármiféle körülmény között a legkönnyebben tájékozassa magát.

A váltó ugyanis rendszerint kincstári váltóúrlapon állítandó ki; s ez esetben a lerovás egyszerűen az úrlap használata által történik, ha az I. fok szerint fizetendő váltóbé-

¹ Bővebben kidolgozott rész cikkírónak az egész illetékszabályok commentálását célzó s kidolgozás alatt levő munkájából. — A jelen cikk pár hét előtt küldetett be szerkesztőségünkhöz és térhiány miatt késett.

lyeg 15 frtot meg nem halad; de nincs kizárva magán váltó-
úrlapok használata sem, azonkívül a váltók, ugy a kincstári,
mint a magán úrlapokon kiállítottak — vagy eredetileg
vagy később — különféle okokból a II. fok szerint bélyeg-
zendők, illetve kiegészítendő, olykor a váltóbélyegyek ismé-
telen lerovandók (váltóhosszabbításoknál); ezek mellett külö-
nös eljárási szabály van megállapítva a külföldről behozott
váltókra nézve.

Mindezekre a körülményekre vonatkozólag ez idő szerint
az illetékszabályok 28., 29., 30., 31. §-ai és 98. tételének 1., 2.,
3. és 5. jegyzetei tartalmaznak intézkedéseket, a melyek
közé az eredeti szabályokat magyarázó 1884. évi 39,623. sz.
(1884. évi p. ü. közl. 780. lapján előforduló) p. ü. minisz-
teri rendelet is kivonatban beillesztetett. Azt, hogy a korábbi
gyűjteményekben miként volt az eljárás megállapítva, a kér-
dés egyszerűsítése végett említeni sem akarom, csupán azt
jegyzem meg, hogy a hány kiadást ért az illetékszabályok
gyűjteménye, az ide vonatkozó eljárási szabályok mindegyik-
ben másként voltak előírva.

Ámde a ki a most érvényben levőknek jelzett intézke-
dések és rendeleteket átolvassa is, azoknak az egyes esetre
vonatkozó alkalmazhatását, illetve az alkalmazás határát és
azt, hogy az egyes szakaszok intézkedései mennyiben vonat-
koznak egymásra, kívánt ha az illetékszabályok gyakorlati
alkalmazásában nem jártas, nehezen sikerül teljes bizonyos-
sággal megállapítania.

Legyen tehát szabad a váltó lerovása körül felmerülhető
minden kétség eloszlatása céljából a jelzett szabályok és
rendeletekből merített következő utmutatással szolgálnom:

1. A váltóbélyegnek a váltóra történt felragasztása, a
kelettel és névvel való átírása csak az esetben van megen-
gedve, ha a *külföldön kiállított*, s ide átszármaztatott akár
itt, akár külföldön fizetendő váltókon az átszármaztatás kö-
vetkeztében *első ízben járó* és ezen kívül, ha a külföldön
kibocsátott és *külföldön is fizetendő váltók meghosszabbítása*
folytán járó bélyegilleték lerovása eszközöltetik; de e helyett
is *szabadságukban áll* a feleknek ezeket a bélyegeket is az
alábbi következő 3. pontban körülírt módon leróni.

2. *Három esetben* a bélyegilletéket *csakis készpénzben*
való befizetés által lehet leróni, *tekintet nélkül a befizetendő*
összeg nagyságára, nevezetesen:

a) *Ha az I. fokozat alá tartozó és kincstári úrlapon kiál-
lított váltó után járó illeték 15 frtot meghalad: a 15 frtot*
meghaladó összeget.

b) *Ha a kincstári úrlapon látra vagy lát után bizonyos*
időre kiállított váltón a kibocsátástól számított hat hó múlva,
vagy a kincstári úrlapon határozott időre kiállított, de a
kibocsátástól számított hat hó után tovább forgatott I. fok
alá tartozott váltókon a forgatást megelőzőleg az illetéket a
II. fok szerint pótolni kell: az így pótlendő összeget.

c) *Ha a kincstári úrlapon kiállított I. fok alá tartozó*
váltón a telekkönyvi hatósághoz jelzalog szerzése végett
leendő bemutatás előtt az illetéket ép úgy mint a b) pont-
nál a II. fokozat szerint pótolni kell: az így pótlendő ösz-
szeg.

3. *Az eddig elősoroltakon kívül minden más esetben* (pél-
dálul váltóknak magán úrlapon történt kiállításánál ezekre
bármely okból beálló vagy *eredetileg* II. fok alá tartozó vál-
tókon a kiállításakor szükséges pótlásoknál, valamint mind-
ezek meghosszabbításakor újból eszközözendő lerovásnál, stb.)
az illeték a váltóra bélyegjegyekben felragasztandó s a
felülbélyegzésre jogosított hivatalok valamelyikénél felül-
bélyegzettetendő. Ha pedig e 3. pont alá sorolható esetek-
ben a szabályszerű illeték (bele számítva esetleg a pótlás
előtt már szabályszerűleg lerótt vagy a kincstári úrlapba
benyomva levő összeget is) 25 frtot meghalad, akkor a lero-
vandó, illetve pótlendő összeg *tetszés szerint készpénzben való*
befizetés útján is leróható.

4. Végül miután a II. fok alá tartozó váltókra vezetett
forgatmányok után járó II. fok szerinti bélyegilleték lerová-
sára nézve a szabályokban kivételes intézkedés nem létezik,
az ily forgatmányok után járó illeték lerovása az illetéksza-
bályoknak az általános intézkedést tartalmazó 20. §-a érte-
lmében a bélyegnek az illető helyen való felragasztása és a
forgatmány első sorával való átírása által eszközözendő,
25 frton felül pedig az illetékszabályok 4. §-ának 2. pontja
értelmében tetszés szerint készpénzben is befizethető.

Ebben a 4 pontban összefoglalt utbaigazítás szem előtt
tartása mellett bárki is könnyen tájékozhatja magát arra
nézve, hogy váltóknál az illeték lerovását vagy pótlását
bármely esetben miként kell eszközölnie, ha a szabálytalan
lerovás kellemetlen következményeit elkerülni óhajtja.

A fentebbi pontok némelyikéhez szükségesnek látok még
néhány észrevételt tenni, melyeket a könnyebb áttekinthetés
végett mindjárt az illető pontokba szándékosan nem vettem
be. Jelesül az 1. ponthoz különösen azt, hogy a külföldön
kiállított váltóknál csak az első ízbeni lerovás, ezenkívül a
külföldön is fizetendő váltókra nézve azok halasztásánál az
1887. évi XLV. tcz. 11. §-ának 1. bekezdésében meghatá-
rozott kivételes bélyegkötelezettség lerovásánál van az 1. pont
alatti eljárásnak helye, mert az illetékszabályok 30. §-ának
kivételes intézkedése csakis az esetekre alkalmazható; míg
az ily váltók, ha azokon a most jelzettekén kívül további
illetéklerovás vagy pótlás eszközözendő, a 98. tétel 1. jegye-
téből is kitűnőleg, a nem kincstári, illetve magánváltó-
úrlapon kiállított váltókkal azonos tekintet s így a 3. pont
alatt körülírt elbánás alá esnek.

A 2. pontra vonatkozólag pedig azt kell kiemelnem,
hogy az illetéki díjjegyzék 98. tételének 5. jegyzete ugyan
e tételnek benne hivatkozott 1. jegyzetével, illetve az ille-
tékszabályok 29. §-ának az 1871. évi LXIII. tcz. 5. §-ából
átvett második bekezdésével nincs kellő összhangzásban, mert
míg a 29. §. második bekezdése szerint a kincstári úrlapon
kiállított váltókon a telekkönyvi bejegyzés alkalmával a
II. fok szerinti illeték készpénzben való befizetés által pótlá-
landó, addig a 98. tétel 5. jegyzete az ily alkalommal
leendő pótlást általában a *váltón* jelzi eszközözendőnek, holott
ez csak a magánúrlapon kiállított váltókra nézve követendő;
s épen ez okból a m. kir. pénzügyi közgazgatási bíróságnak
ez 5. jegyzetre alapított 1884. évi 14. sz. elvi jelentőségű
határozata is csak ily váltók bélyegének pótlása esetén
követhető.

A 3. pontban foglalt azon állításom pedig, hogy a
közvetlen fizetéseknel a 25 frtba a pótlás előtt már szabály-
szerűleg lerótt vagy a kincstári úrlapba benyomva levő ösz-
szeg is beszámítandó, abban találja indokolását, mert az ille-
tékszabályok 31. §-a a készpénzbeni befizetést nem akkor
engedi meg, ha a befizetendő összeg, hanem ha a *szabály-
szerű váltóbélyeg* haladja meg a 25 frtot, és mert ily esetben
a kiszabási hivatal első sorban tekintet nélkül a már előző
részletes lerovásra megállapítja az illeték-összeget, mely eljá-
rás épúgy számítással van egybekötve, mintha a 25 frtot
meghaladó illeték egészben most lenne fizetendő, s csak az
így megállapított összegbe tudja be a már korábban lerótt
bélyegilletéket.

Végül nem lesz talán fölösleges felemlíteni, hogy az
I. fok alá tartozó váltóknál, ha az illeték 15 frtot nem halad
meg, csakis oly úrlap használható, melynek bélyege a váltóbeli
összegnek megfelel; csekélyebb bélyegű váltóúrlapnak oly-
kép való használata, hogy a hiányzó összeg bélyegjegyek
felragasztása által pótoltatik: lelet tárgyát képezi s az így
felragasztott bélyegnek felülbélyegzése a kir. adóhivatalnak
az 1882. évi p. ü. közlöny 159. lapján megjelent 1882. évi
17,653. sz. p. ü. miniszteri rendelettel tiltva van.

LASITZ PÁL,
p. ü. miniszteri fogalmazó a
m. k. közgazg. bíróságnál.

Különfélék.

— A curiai másodelnökség. A mi legújabbban annyi fej-
törés és combináció tárgyául szolgált, a másodelnökség be van
töltve. Daruváry Alajos lett ezen fényes állásra kinevezve.
Oly szakferfiút ért a választás, ki az újabbkori tudomány
munkása s az európai színvonalra emelendő jogszolgáltatás
rendszerének képviselője. Szilárd jellem, fáradhatlan munkásság,
felvilágosodott és független gondolkodás, a jogi reformok istá-
polása — ezek díszítik ezen jogtudósunkat. Hosszas bírói
pályáján szerzett tapasztalatok és mély tanulmányokon alapuló
tudomány jellemzik őt. És ennek nemcsak a bíraskodásban, ha-
nem a codificatióban is fényes jeleit adta, különösen az európai
színvonalon álló kereskedelmi codex megalkotásánál. Midőn
azonban kitüntetése felett, bizonyosan öszhangzásban az egész
magyar jogászsággal, legőszintébb örömmel sietünk kife-
jezni, ehhez némi keserű iz is járul, midőn azt halljuk,
hogy az új másodelnök a Curia büntető osztályának veze-
tését veendi át, — a mely téren, restaurált jogrendszerünk
korában, még nem foglalkozott. Ha megvalósul a hír, tanui
leszünk annak, hogy egy nagy hivatásu jogászi erő paralisál-
tatik az által, hogy a mely szakmában évtizedeken át a leg-
szebb sikerrel és alapvetőleg dolgozott, azt nincs módja al-
kalmazni.

— Csemegi Károly elhagyja a Curia büntügyi szakosztá-
lyát és átmegy a polgári szakosztályba — ezt beszéltek he-
tek óta a Curia s ez olvasható most már a lapokban is.
Mi eddig nem vettük tudomást a szállongó hírről, mivel
lehetetlennek tartottuk, hogy komolyan még csak szóljanak
is e dolgról. A büntügyi szakosztály legújabbban részint halá-
lozások, részint nyugdíjazások által már úgy is erősen meg-
gyengült; — mi lenne belőle, ha elhagyná Csemegi is, a
büntügyi szakosztály szellemi vezetője, az európai tudomány
színvonalán álló judicatura megteremtője. Gondoljunk csak
vissza arra, mi volt a büntügyi igazságszolgáltatás Magyar-
országon — úgy az anyagi jog, mint az eljárás tekintetében —
1880 előtt, és mi most. Az átmenetelnék tehát nem szabad
megtörténnie. Ez egy megbocsáthatlan hiba volna. Mi nem-
csak kísérlete, de még eszméje ellen is tiltakozunk.

— Dell'Adami Rezső irodalmi működésének áttekintését
közljük alább. Előrebocsátjuk életrajzi adataiból, hogy isko-
lált Bécsben (1855—1858) és Pesten (1861—1872) végezte.
Ezután a francia, angol, német, olasz és spanyol nyelvek
ismeretét elsajátítván, hosszabb tanulmányutra ment Olasz
országba, Belgiumba, Schweizba, Francia- és Németországba.
Innen visszatérván, azonnal a jogi szakirodalom művelésére
adta magát. Első cikkei *Törvénytörési Csarnokban* (Szokolay
István szerkesztése alatt) és a *Magyar Themisben* jelentek meg.
Dolgozatainak sorozata a következő:

I. A magánjog köréből.

1. Az anyagi magyar magánjog codificatiója I-ső kötet. A nemzeti eredet problémája. (Themis és külön lenyomat 1875/77.) II. kötet. Magánjogi codificatió és régi jogunk (I—V. és VI—IX. fejezet a Magyar Jogászegylet 1885. év január 24 és november 25. teljes üléseinek kiadmányaiban, IX—XII. fejezet ugyanannak 1887 januári kiadmányában.)
2. A magyar polgári törvénykönyv tervezete és a modern jogtudomány. (Magyar Jogászegylet 1883. január 15 teljes-
ülési kiadmány).
3. A kötbér tana. (Themis 1878 november 30.)
4. A kártérítési jogról. (Themis 1878 január 8., 24. 3.)
5. A férj hatalma a nő vagyona felett. Themis 1879 december 25 és 1880 január 1.)
6. Az ajándékozás (Jogtudományi Közlöny 1880 október 8. 22. november 16.)
7. A vagyonbukott feleségének tulajdoni igényei (Themis 1878 december 5. s 1879 január 26. márczius 27.)
8. A telekkönyvi rendtartás reformja (Themis 1877. évi ápril 5. 12.)
9. A kötelesrész (Themis és külön lenyomat 1879.) I. köt. I—IX. fejezet.

10. Az örökjog alapelvei (Magyar Jogászegylet 1882. évi november 11. december 4-iki kiadmánya 3—33. 66—88. 136. 163—167. lk.)
11. A telekkönyvi jog reformjához (Magyar Jogászegylet 1876. évkönyv II. köt. 48—62. lk.)
12. A kötelesrész (Magyar Jogászegylet 1879. évkönyv II. köt. 11—33. 55—60. 62. 283—89. 294. lk.)
13. Actio pauliana (U. o. 134—139., 304—306. 308—10. lk.)
14. A beszámítás (U. o. 83—87. lk.)
15. Telekkönyvi reform (Egyetértés 1885).
16. Dr. Daempf Sándor, «A magánjog és tárgya» bírálata (Themis 1867 augusztus 2. 30. szeptember 18.)
17. Tóth Lőrincz, «Ösiségi páten» stb. bírálata (Themis 1877. december 6.)
18. Sággy Gyula «Kötelmi joga» bírálata (Themis 1877 február 1.)
19. Herczegh Mihály «Magyar magánjoga» bírálata (Themis 1880 márczius 4. 18. 25 május 21.)
20. Zlinszky Imre «Magyar magánjoga» bírálata (Themis, 1878 november 14. Jogtudományi Közlöny.)
21. Értékpapírok részletfizetésre elárúsítása (Magyar Jogászegylet 1882. évkönyv II. 329.—30.)
22. Scialoja: a birtoktanhoz. (fordítás Jogtudományi Közlöny 1881 június 10.—)
23. Pacifici-Mazzoni (Jogtudományi Közlöny 1880. évi december 24.)
24. Angol birtok- és csődjog (Jogtudományi Közlöny 1887. márczius 4.)
25. Ir jogkérdés (Jogtudományi Közlöny 1880. december 3.)
26. Az örökjogi törvényjavaslat (5 cikk «Nemzet» 1887.)

II. A büntetőjog köréből.

1. A vádelvről (Magyar Jogászegylet 1876. évkönyv II. kötet 164—69 lk.)
2. A bünvádi eljárás tervezetéről (Magyar Jogászegylet 1884. A büntető bíróságok szervezete stb. feletti vita. 9—32. 55—66. 72. 103—4. 128—31. 154—56. 236—62. lk.)
3. Ügyészi indítvány hatálya (Magyar Jogászegylet 1882. évkönyv II. kötet 190—203. 344—58 lk. s Büntető Jog Tára.)
4. A vádelv Magyarországon (Ügyvédek Lapja 1885. Három közlemény.)
5. Az esküdszék és a bünvádi eljárás tervezete (Pesti Napló, Egyetértés, Jogtudományi Közlöny 1883—1885. Ügyvédi kamara és szakbizottsága discussiói 1883/84 mintegy 100 cikk.)
6. Exceptio veritatis (Magyar Jogászegylet 1874. évkönyv II. s Themis julius 23.)
7. Carrara esküdszéki levelének fordítása (1872 ápril 7. 14. Jogtudományi Közlöny és Pesti Napló.)
8. Actio popularis (1885. Pesti Napló, Egyetértés, Országos ügyvédgylet, Magyar Jogászegylet 1885. évkönyv II.)
9. Az esküdszék olasz ellenzői (Jogtudományi Közlöny 1882 ápril 2.)
10. A bírói kar és az 54. §. (Egyetértés 1886.)
11. Angol büntetőjogi codificatio (3 cikk Jog 1886/87.)

III. Perjog és specialis jogok.

1. Perjogi codificatiókhöz (Jogtudományi Közlöny 1881. október 14. 21. 28., november 11. 1882. márczius 24.)
2. A polgári peres eljárás reformja (Magyar Jogászegylet 1883. XVI. füzet 13—37. XVII. 33. 47—49., 1884. XVIII. 3—39. 45.)
3. Perjogi reform (1885. Ügyvédek Lapja, Egyetértés.)
4. A külföldi ítéletek végrehajtása (Themis 1878 október 10. 17.)
5. Az erdőtörvényjavaslat (Themis 1879. május 22.)
6. Írói s művészi jog (Jogtudományi Közlöny 1884. márczius 21., április 4. 11. 1883. az Írói körben s Pesti Napló, 1885. Ügyvédek lapjában.)
7. A találmányi szabadalmak reformja (Magyar Jogászegylet 1885. évkönyv I. 105—141. Jogtudományi Közlöny és különlenyomat. A párisi nemzetközi kongresszus magyar bizottságában és a kereskedelmi miniszteri bizottságban.)
8. A vízjogi reform (Magyar Jogászegylet 1882 évkönyv II. 10—24. 30—33. 314—16. 318—19 lk. A kereskedelmi miniszteri enquête 1882. 84 jegyzőkönyvei. — Pesti Napló.)
9. Az uzsora törvényhez (Pesti Napló 1883.)

IV. Igazságügyi szervezet és jogirodalom.

1. Az ügyvédség reformja (Magyar Jogászegylet 1882. évkönyv I. 422—95. II. 231—42. 243. 371—79. — Ügyvé-

dek Lapja 1886. — Reform der Advokatur (3 cikk Pester Lloyd 1886.)

2. Ugyanarról (Jogtudományi Közlöny 1881/82 s 1883. november 17. december 15. 22.) Numerus clausus (Jog 1886.) Ügyvédi szólásszabadság (Jogtud. Közlöny 1887.)

3. Az ügyvédi vizsga reformjához (Themis 1879 május 15.)

4. Ügyvédi sérelmi felirat (kamarák a képviselőházhoz) (Themis 1878 jul. 11. 18.) és Ügyvédi sérelmek (Themis 1878/79.)

5. Olasz ügyvédi rendtartás (fordítás Magyar Jogászegylet kiadványa 1882.)

6. Ügyvédi érdekek (Országos ügyvédgyűlés létesítése stb. Pesti Napló, Egyetértés, Ügyvédek Lapja 1880—85.)

7. Igazságszolgáltatásunk és közigazgatásunk reformja (Magyar Jogászegylet 1881. és ugyanerről Concha ellen Jogtudományi Közlöny 1880 december 12. 17. 1881. január 14.)

8. Közigazgatási bíróságok (Magyar Jogászegylet 1882. Évkönyv II. 266—278. 307 lk.)

9. A jogtudományi oktatás reformja (Themis 1879 és külön lenyomat. — Magyar Jogászegylet 1885 Évkönyv II. — Pesti Napló 1883. — Ügyvédek Lapja 1885.)

10. Kereskedelmi szakbíróság (Magyar Jogászegylet 1876. Évkönyv II. 240—43. lk. — Themis 1876. — Jogtudományi Közlöny 1880.)

11. Birói kinevezési rendszer (Magyar Jogászegylet 1879 Évkönyv II. és ugyanerről Günther Antal ellen Themis 1879 november 6. 14. 243—46. 333—36 lk.)

12. A semmitőszék mellett (Jogtudományi Közlöny 1881 ápril 15. s Pester Lloyd.)

13. Francia, angol, belga bírósági szervezet és reform (Jogtudományi Közlöny 1880 november 26. 1881 január 28. ápril 22. szeptember 30.)

14. A Jogászegyleti programhoz (1879 december 4.)

15. Magyar Jogászegylet (Themis 1880 január 22., 29. február 5., 12.)

16. Deák Ferencz beszédei (Jogtudományi Közlöny 1881 december 9.)

17. Az olasz encyclopædiák (Jogtudományi Közlöny 1882 ápril 14.)

18. Olasz igazságügyi törvényhozás és irodalom (Jogtudományi Közlöny 1883 január 12. február 13., 23. márcz. 9. ápril 13. 1884 május 2., 30.)

19. Angol jogélet, törvényhozás és irodalom (Jogtudományi Közlöny 1881 márcz. 11. június 17. szeptember hó 23., 30. december 23.)

20. Francia jogéleti törvényhozás, irodalom (Jogtudományi Közlöny 1880 márcz. 18. 1881 május 5., 20. 27. június 17. július 29. szeptember 23. 1882 február 17. május hó 26.)

21. Belga államtanács (Jogtudományi Közlöny 1880. évi november 26.)

22. Szlav jog (Jogtudományi Közlöny 1881 augusztus hó 25-én.)

23. Az észjog vezérelve (contra Wekerle, Themis 1877. május 17.)

24. Igazságügyi politikánk (Pester Lloyd, Neues Pester Journal, Pesti Napló, Egyetértés, Jogtudományi Közlöny 1880—85 mintegy 100 cikk.)

25. Vegyes alkalmi cikkek (u. o.)

— A budapesti egyetemnek a napokban megjelent Almanachjából merítjük a következő adatokat. Az egyetemnek az első félévben összes hallgatósága volt 3746, a másodikban 3541. Joghallgatók az első félévben 1777, a másodikban 1650. A karok közötti kapcsolat minimális. A kötelezett tárgyakon kívül egy másik karbeli tárgyat alig hallgat valaki. Csakis a hittudományi kar hallgatói közül iratkozik be néhány valamely jogi tárgyra, és a joghallgatók közül egy pár valamely orvosi vagy bölcsészeti tárgyra, mely nem kötelező.

— Dr. Schwarz Gusztáv egyetemi magántanár a magánjogi practicumon kívül ily című előadást hirdetett a jövő félévre: Kritikai összehasonlítás a magyar örökjogi törvényjavaslat és a német polgári törvénykönyv örökjogi része közt.

— Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvéd *«a káros nemű ösztön befolyása a büntetendő cselekmények elkövetésére»* cím alatt, Singer és Wolffner kiadásában egy ivre terjedő monographia jelent meg. A szerző, miután a magyar büntetőtörvénykönyv a fajtalanúságokra vonatkozó intézkedéseinek részbeni hiányosságára utal, a mennyiben több, nem épen elvétve előforduló fajtalanúsági cselekményt büntetlenül hagy, megismerteti az úgynevezett «urning»-okat mind physiologiai, mind psychologiai oldalukról, éles határvonalat vonva egy-

résről ezen psychiko-somatikus abnormitások folytán szerencsétlen neuropathikusok között és másrésről a rendes constitutióval, de degenerált érzéssel bírók között, végre a neurophilia büntetlenségének a nép jogérzetére való káros hatását emelvén ki. A szerző még a büntetőtörvénykönyv XIV. fejezetének a gyámsági törvénnyel történt összeütközését is figyelemre méltatja. Ha még megemlítjük azt is, hogy a szerző a könnyű tájékozás és eligazodás céljából ismertetéseit számos példával illusztrálja: alig fogható fel, miként sikerülhetett neki oly gazdag anyagot ily röviden s mégis annyira alaposan és áttekinthetőleg feldolgozni. S épen ezen túltömöttség az, mit a fiatal, jogirodalmunk terén méltán már jeles hírnévnek örvendő szerzőnknek hibájául vagyunk kénytelenek felróni.

— Lasitz Pál miniszteri fogalmazó a m. kir. p. ü. közigazgatás bíróságnál *«A bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok magyarított kiadására»* előzetes megrendelés iránti felhívást küldött be hozzánk, a mely szerint a kiadandó munka az illetéktörvények és szabályok hivatalos összeállítását annak szakaszai és tételei sorrendjében a szakaszok és tételek minden megszaggatása nélkül fogja tartalmazni, melyekkel a szakaszok illetve tételek végén következő s magyarázatul szolgáló példák, észrevételek, az érvényben levő p. ü. miniszteri rendeletek s utasítások, a p. ü. közig. bíróság eddig megjelent összes döntvényei és elvi jelentőségű, de azonkívül szerző által szorgalmasan egybegyűjtött számos más határozatai, az illető magyarított szó vagy bekezdéshez függesztett számok által lesznek összekötve. Megrendelési ára a munkának portómentesen megküldve példányonként 2 frt 50 kr., öt példányon felüli együttes megrendelésnél 2 frt 10 kr. A bolti ár jelentékenyen magasabb lesz. A munka csak akkor fog kiadatni, ha kellő számú megrendelő lesz. Annak idején bővebben fogunk a munkához szólni, de már most is ajánlhatjuk olvasóinknak, hogy annak megjelenéséhez hozzájáruljanak, mert ez alkalommal oly helyről eredő dolgozatról van szó, a hol szerző kellő tájékozást szerezhetett magának a közönség és hivatalok szükségletének miként való kielégíthetése iránt.

— A magyar jogászegylet börtönügyi bizottsága a f. é. június hó 1-én (pénteken) délután 6 órakor a budapesti ügyvédi kamara helyiségében (VII., kerepesi ut 8. sz.) ülést tart. Az ülés tárgyai: 1. Atzél Béla n. egyedi fegyházi igazgató értekezése: 1. «Fegyházaink betegedési, halálozási és légűrtartalmi viszonyai, összehasonlítva a külföldi viszonyokkal.» 2. Dr. Gruber Lajos felolvasása: «A rabélemezésről.»

— A német polgári törvénykönyv javaslatát már minden német egyetemen előadják kisebb-nagyobb speciálkollegiumokban. Kritikai munkát eddig nem jelent meg a javaslatról. Csak egy kötetnyi «Sachregister» lett közrebo-csátva magán uton egy bíró által és ezenkívül megjelent egy jegyzetes kiadás első füzet. Azon két folyóiratról, mely a javaslat bírálatára alapított és melyről annak idején megemlékeztünk, eddig nem adatott ki füzet.

— Német judikatura. Egy nagy német hotel harmadik emeletéről leszó a szobaleány a szócsövön a szolgálóhoz, hogy ez küldje fel a pinczért, mert «es brennt». Ez azután nagy lármával rohant ki az utcára, hogy tűz van; a tűzoltók nagy apparatussal megérkeztek, a nép összecsozdult, a vendégek ijedve futkostak ide s tova, mindenki a másiktól tudakolta, hogy hol ég, hol tűz. Felrohantak a harmadik emeletre, kutatnak a tűz után, de nyoma sincs füstnek, lángnak; kérdőre vonják a szobaleányt a ki végre megfejtette a dolgot, a mennyiben a hotelekben «es brennt» kifejezés alatt azt értik, hogy siessen az illető. A szobaleány «grober Unfug» czímen 1 марка pénzbüntetésre ítéltetett.

Irtások.

62.

A kir. Curián és a bpesti kir. táblán csak úgy mehet az ember be valamely ülésre, ha előbb erre az elnöktől, megjelölve az ügyet is, melyet meghallgatni akar, esetről-esetre engedelmet kér. Engedély nélkül vagy ülés közben (mikor engedelmet sem lehet kérni) a bemenetel az ülésterembe a kiutasítás terhe alatt tilos.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:
Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:
Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{1 évre} 6 ft ^{negyedévre} 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Bűnügy-statisztikai tanulmányok. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — A magyar öröklési jog javaslata. PFAFF és HOFMANN bécsi egyetemi tanárok véleménye. — Törvénykezési Szemle: Per- és magánjogi kérdések Szabó és Schönwald czég papírgyára kisajátítása alkalmából. ARANY SÁNDOR kir. táblai tanácsjegyzőtől. — Az 1881: LX. tcz. 84. §-a. SERLY ANTAL budapesti kir. aljárásbirótól. — Külföldiek. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.

I. Az anyag.

Minden statisztikai kutatás első feltétele azon viszonyok természetének alapos ismerete, melyek a kutatás tárgyát képezik. Ez által a statisztikai vizsgálódások nagyon megnehezíthetnek, mivel azokat szükségképp megelőzi egy egészen más természetű tanulmány, a vizsgálat terepének — hogy úgy mondjuk — pontos átfürkészése. Kevés ága van a statisztikának, mely ez irányban nagyobb nehézségeket mutat, mint az igazságügyi statisztika. Az igazságügyi apparatus és működésének ismerete nélkül egyáltalában nem juthatni el tudományosan csak némileg is értékes eredményekhez. Az egyes mozzanatok helyes megítélése az igazságszolgáltatásnak, annak szervezetére, tartalmára vonatkozó törvényeknek tanulmányozására kényszerít és ne csodáljuk, ha ezen tanulmány azon eredményhez vezet, hogy a vizsgálandó jelenségek egészen szabatos, mondjuk matematikailag pontos ábrázolása lehetetlen. A mi az igazságügyi statisztikáról általában áll, az még nagyobb mérvben igaz a bűnügyi statisztikáról, mely annyi többé-kevésbé titkos, lélektani mozzanatokkal áll összefüggésben. Mutatják ezt legjobban azon a legujabb idők eredménytelenül maradt kísérletek, melyek arra irányultak, hogy a különböző államokban uralkodó bűnügyi hajlam összehasonlító számokban fejeztessék ki. Míg a statisztika elég biztossággal képes a különböző népeket összehasonlítani a népesség szaporítására, a halandóság nagyságára nézve, és száz meg száz fontos életviszonyra nézve, addig a bűnügynek természetesen egyenlő alapon való feltüntetése még ma is pium desideriumot képez, és a kik ennek daczára a statisztikai adatok délibábjá által magukat vezettetni engedték, igazságok helyett képtelenségeket találtak. Ha ezen sorstól óvakodni akarunk, első feladatunk az lesz, a bűnügyi statisztika által nyújtott anyag értéke, minemősége iránt tájékozást keresni.

Az első kérdés, mely e tekintetben felmerül, az anyaggyűjtés mi módon való szervezése. Már ezen pontnál nem csekély nehézségek mutatkoznak. Minden statisztikai vizsgálódás első feltétele, hogy az anyaggyűjtés olyan legyen, hogy minden fontosabb viszony a legpontosabban és lelelkiismeretesebben megállapíttassék. E tekintetben bizonyos, hogy e feladat teljesítése nem mindig és nem mindenütt egyformán történik. Helyesen jegyezte meg Engel valamely értekezésében, hogy az emberek rendesen nagyon rossz néven veszik, ha valamely statisztikai felvétel céljából igénybe vétetnek, és mégis nagyon szidják a statisztikát, ha az nem tud minden fonák kérdésekre felvilágosítást adni. A kik a bűnügyi statisztika adatait hivatásuknál fogva összeírni tartoznak, azok képezik kutatásaink első támaszát. Vannak kétségtelenül az

illető közegek között ez ügynek is lelkes apostolai, a kik a statisztikai tanulmányok fontosságát felismerni tudják, azonban vannak bizonyára olyanok is elegendő számban, a kik azt fölösleges megterheletésnek, zaklatásnak tekintik, kelletlenül és azért rosszul teljesítik. E tekintetben a kimutatások elkészítésének időpontja némi fontossággal bír. A hol a bűnügyi statisztika csak utólagosan készül, például évnegyedenként, ott az sokkal kevesebb pontossággal fog történni, először, mert a nagyobb munkahalmaz nagyobb sietséget okoz, másodszor azért, mert sok kétes tény iránt felvilágosítást már nem lehet nyerni. Ezért nagyon előnyös az egyéni lapok rendszere, melynél minden egyes bűnügyről a fontosabb mozzanatok azonnal feljegyeztetnek, a mi nagy időmegtakarítással jár, mert az illető közegnek a tárgyalás alatt mindig van annyi ideje, hogy a mintán foglalt néhány kérdést kitölthesse; ezen lap kíséri a bűnügyet minden stadiumán keresztül és a tárgyalás befejezésével az is egészen ki van töltve és félre tétetik; a negyedév vagy év végén az egyes lapokat csak össze kell csomagolni és a statisztikai hivatalnak beküldeni. Hogy ez eljárás sokkal nagyobb garantiát nyújt, az kétségtelen. Hozzájárul, hogy sokkal több körülményre terjeszkedhetik ki és sokkal megbízhatóbb lehet, mert az illető közeg akkor jegyzi föl a fontos körülményeket, mikor a bűnügy előtte tárgyalatik, a büntetett előtte áll, tehát a fényképezés módjára egy perc alatt annak physikai és erkölcsi képét a papíron fixírozhatja.

A bűnügyi statisztikának egy további nehézsége annak korlátolt terjedelméből származik. A bűnügyi statisztika általában nem terjeszkedhetik ki más büntettekre, mint azokra, melyek a fenálló törvények által olyanoknak tekintetnek, de még ezekre sem egész terjedelmökben. Itt főleg az igazságszolgáltatási és közigazgatási szervezet jön tekintetbe, mely minthogy nem lehet egészen központosítva, nem is ismerhetni a bűnös akarat minden nyilvánulását. A fórumok sokfélesége az áttekinthetőséget nagyon megnehezíti, esetleg lehetetlenné teheti. Vannak a jogrendet sértő és büntetőjogi sanctióval bíró tettek, melyek nem az igazságszolgáltatási közegek elé utasíttatnak, hanem közigazgatási közegek elé, a rendőrség elé, pénzügyi hatóságok elé stb. Németországban a birodalomra kiterjedő büntetőjogon kívül, vannak állami törvények érvényben, melyek bizonyos cselekedetekre büntetéseket szabnak. Az állami intézkedések mellett vannak törvényhatósági, községi szabályrendeletek, melyek bizonyos tettekre vagy mulasztásokra büntetéseket szabnak. Azonkívül vannak kivételes állapotok és büntetőjogi privilegiumok, a katonák külön büntető bírósága, a fiatal kor privilegiuma. Ezen körülmények következménye az, hogy a bűnügyi statisztika részben kevesebbet, részben többet is foglal magában, mint a mi a bűnös akarat megítélésére szükséges. A németországi birodalmi statisztika például az egész bűnügyi anyagnak csak 20%-át tárgyalja. De a bűnügyi statisztika annyiban többet is foglal magában, a mennyiben nem minden jogilag büntetettnek tekintett cselekedet erkölcsi szempontból is annak tekintendő; továbbá van a jog által magánjogi sérelemnek tekintett akárhány, mely a szó legszorosabb értelmében bűnügynek minősíthető.

Áttérve már most a bűnügyi statisztika egyes mozzana-

taira nem kevesebb a nehézség, mely utunkba akad. A bünygi eljárás első mozzanata a feljelentés. Már e mozzanat is számos kételyt ébreszt. Nem minden bűnös cselekedet jut a bíróság, de még nem is a károsított tudomására, sőt a könnyebb büntetteknél alkalmasint egy jó rész fölfedezetlenül marad, vagy az illetők által kiegyenlítettik. Azért mondja *Mittelstädt*¹ Was: von dem massenhaften Verbrecherstoff zur gerichtlichen Untersuchung gebracht wird, ist ausserordentlich gering. *Ottingen* is a következő megjegyzést teszi: Die absolute Ziffer wirklich abgestrafter Verbrecher is ein durchaus nicht so schlimmes Symptom der öffentlichen Moral als z. B. die Unsumme nicht verfolgter, das Volk aussaugender, aber vor dem richterlichen Forum gar nicht gesühnter Gesetzwidrigkeiten.² A feljelentések számára igen sok körülmény van befolyással: a nép kisebb-nagyobb vádaskodási hajlama, kisebb-nagyobb bizalma az igazságszolgáltatáshoz, kisebb-nagyobb hajlama önön magának igazságot szolgáltatni. A feljelentések száma nagyobb lesz ott, hol az indítványi büntettek (Anklage-Verbrechen) száma kisebb vagy a hol minden büntett hivatalból üldözendő. Így p. Poroszországban régebben sokkal kevesebb indítványi büntett volt, mint az új büntetőtörvénykönyv szerint. A feljelentések száma azonkívül nem egyforma minden büntettnél. Bizonyos büntetteknél igen sok a feljelentés, mert p. jóformán minden hitelező ha adósa megbukik, hamis bukás miatt fog feljelentést tenni. A megindított vizsgálatok száma is sok tényező befolyása alatt áll, melynek mérlegelése nélkül a statisztika tévutra juthat. Nagy befolyással van itt különösen az előnyomozással megbízott szervezetnek ügyessége, buzgó-sága, a rendelkezésre álló bíróságok száma stb.; ezen apparatus megfelelőbb szervezése a bűnesetek számát szaporítja a nélkül, hogy azok számában tényleg változás állott volna be. A vizsgálatok száma azonkívül nem nyújt pontos tájékozást a büntettek száma és minősége iránt, mivel egy vizsgálat számos egyén ellen irányulhat, de egy egyén is több büntett miatt állhat vizsgálat alatt. Így p. *Aschrott* olyan esetet említ a berlini esküdtszék tárgyalásaiból, melyben egy ügy négy vádlott ellen 22 hamis eskü miatt tárgyalatott. *Starcke* szerint a vád alá helyezették száma a megindított vizsgálatok számánál Poroszországban átlag 30%-kal nagyobb. A vád alá helyezés adataira befolyással van ismét a működő közegek buzgó-sága, szigora, létszáma, melynek változtával a bünygi statisztika adatai is változni fognak. Az elítélés gyakran más büntett miatt történik, mint a melyre a vád irányult. Így p. olvassuk *Starckénál*,³ hogy 202 gyilkosság miatt vádolt egyén közül 171 ítéltetett el, de ezek közül csak 90 gyilkosság miatt, 81 más büntett miatt; így 92 emberölés miatt vádolt közül elítéltetett 75, de ezek közül csak 34 emberölés, 41 más büntett miatt. Az elítélések számának megbírálásánál tekintetbe jön ismét az igazságszolgáltatás kisebb-nagyobb szigora, kisebb-nagyobb jogérzete. Az elítéltek számában okvetlenül hiányzanak azon büntettek, melyeknél nem sikerült a büntettes nyomát felfedezni, melyben az szökés által az elítélés elől menekült vagy halál által a földi igazságszolgáltatás karja alól kivonatott. Nincsenek e számban továbbá az elévült és a bizonyíték hiányában meg nem torolt büntettek. Az elítélések vonatkozhatnak a büntettekre vagy a büntettesekre; mindkét esetben a számok másképp fognak szólni. Tekintetbe veendő az is, hogy az elítélésekből való következtetés az által is nehezített, mivel tudva levő dolog, hogy az elítélések és felmentések közötti arány különböző büntetteknél igen eltérő. A bünvádi eljárás befolyását az elítélések számára nem is kutatjuk, csak emlékeztetünk arra, hogy e tekintetben is nagy különbség van, ha a bíró egy szigoruan

megállapított bizonyítási eljáráshoz van kötve, avagy egészen a szóbeli tárgyalás benyomása után ítél. Sőt befolyása van itt a bírák számának és annak, vajon az elmarasztaló ítélethez általános szótöbbség, vagy kétharmad szótöbbség szükséges, továbbá, mikép és mily mérvben van helye a felebezésnek, stb. Ezen aforisticus megjegyzésekből láthatni, hogy a büntető eljárás mozzanatainak helyes megítélése igen nagy ovatosságot és gondos tanulmányozását az azokra beható tényezőknek követeli. Ezáltal érthető azon élénk tudományos vita, mely azon kérdés körül fejlődött, melyik mozzanata a büntető eljárásnak az, mely a bűnygy leghelyesebb kifejezését képezi? Hogy ezt sem a feljelentések, sem a megindított vizsgálatok száma nem képezheti, az iránt majdnem az összes újabb írók, kik e kérdéssel foglalkoztak (*Mittelstädt*, *Aschrott*,¹ *Illing*² stb.), megegyeznek. *Mittelstädt*³ az elítéléseket sem akarja elfogadni, hanem a fegyenczek számát tekinti a bűnösség legmegbízhatóbb kifejezésének. Ezen álláspont is kifogásolható, mivel ezen adat a büntetések alkalmazásának módjától függ. Sőt még azon nézetnek is volt szószólója, hogy az egy évben kiszabott büntetések számja tekintessék a criminalitás kifejezésének, mi természetesen — minden egyébtől eltekintve — azon nehézségbe ütközik, hogy a különböző büntetési nemeket nem lehet egy nemre átszámítani. Véleményem szerint minden kísérlet, mely arra irányul, egy tényben a criminalitás pontos mérvét megtalálni, hiu, mivel a criminalitást pontosan mérni nem lehet, mint azt az előadottak eléggé mutatják és ilyen esetben nem marad egyéb hátra, mint különböző symptomák kombinatív tanulmányozásából a lehető leghivebb képet nyerni és reproducálni.

Moralstatisztikai szempontból azon nehézségekről kell még említést tenni, melyek a büntettek pontos feltüntetésével járnak. Itt új nehézségekkel találkozunk. A büntett minősítése még az új tökéletesebben formulázott büntetőtörvénykönyv mellett is gyakran nagy problema. A büntett súlya csak a büntetésben talál kifejezést, sőt még itt is annak mérlegelése bizonyos határok közé van szorítva. Már pedig senki sem kételkedik, hogy lopás és lopás, sikkasztás és sikkasztás között nagy különbség van. Hozzájárul a bűnhalmazat is, melyet statisztikailag nemigen tüntetnek fel. A büntettek csoportosítása úgy büntetőjogilag mint statisztikailag vitás pontokat nyújt.

A bünygi statisztika nehézségeivel a nemzetközi statisztikai congressusok igen korán szembeszálltak. Már az első statisztikai congressus, mely Brüsszelben tartatott 1853-ban és melyen *Mittermayer* volt az illető osztály elnöke, foglalkozott különösen a nomenclatura kérdésével. Ugyane kérdéssel foglalkozott azután még a párisi, bécsi, londoni (elnöke az osztálynak *Brougham*), bécsi kongressus. Ez utóbbin ki is küldetett egy bizottság, melynek feladatává tétetett az egyöntetűség elérésére javaslatokat tenni. Legbehatóbban foglalkozott a bünygi statisztikával azonban a szt.-pétervári congressus (1872), mely bizonyos felvételi mintákat is megállapított. A budapesti congressuson a visszaesők statisztikája tárgyalatott.

Röviden figyelmeztetvén azon körülményekre, melyek a bünygi statisztika által nyújtott adatok magyarázatánál, szem előtt tartandók, láthatjuk, hogy a bünygi statisztika feladata igen nehéz. Az említettekén kívül azonban újabb nehézségek merülnek fel a bünygi statisztikának azon részénél, mely erkölcsi szempontból a legérdekesebb, t. i. az, mely a büntettesek egyéni viszonyaira, tehát a büntettek többnyire leg-

¹ Zeitschrift f. d. ges. Strafrechtswissenschaft Bd 4. S. 403.

² Zeitschrift f. d. ges. Strafrechtswiss. Bd I. S. 419.

³ Verbrechen u. Verbrecher Berlin 1884. 198. lapon.

¹ Der Status der Gefängnisbevölkerung als die greifbarste körperliche Gestalt des nicht lediglich deduktiv vorausgesetzten, sondern tatsächlich vorhandenen Verbrecherthums. (Zeitschrift f. d. ges. Strafrechtswissenschaft. Bd. IV. 412. lapon.)

² Jahrbuch f. Gesetzgebung, Verwaltung u. Volkswirtschaft 8. évf. 185. és 323. lapon.

³ Zeitschrift d. kön. preuss. stat. Bureau. 1885. évf. 73. lapon.

hathatósabb indokaira vonatkoznak; azonban ezekről csak az illető helyen fogok egyenkint szólani. Ezen helyen csak arról akarok még megemlékezni, hogy a vázolt nehézségek különösen akkor éreztetik magukat, ha különböző korszakok, vagy különböző államok között összehasonlításokat akarunk tenni. Pedig összehasonlítás nélkül a statisztikai anyag értéke nagyon csökken! Ha a bűnügyi statisztika terén összehasonlítást akarunk tenni, hogy ezáltal különböző államok viszonyait vagy különböző korszakok viszonyait tanulmányozzuk, ennek első feltétele az egyenlő büntetőtörvény és egyenlő büntető eljárás. Ausztriában p. 1880-ban új állategészségügyi törvény lépven életbe, a vétségek száma 180-ról (1880) 18,482-re (1881) emelkedik. Az új vétségek az összes 80%-át teszik. A hol a büntető-törvénykönyv különbözőképpen állapítja meg a büntettek fogalmát és eltérően különbözteti meg azokat, ott az összehasonlítás lehetetlen, pedig e tekintetben éppen erkölcsileg igen fontos büntetteknel: az erkölcsiség elleni büntetteknel, testi sértéseknél stb. roppant eltéréseket találunk.¹ Különböző eljárás is jóformán lehetetlenné teszi az összehasonlítást. Sőt mivel a törvények nem egészen köthetik meg az egyéni felfogást, azt lehet mondani, hogy jelentékeny különbségek a felfogásban,² az erkölcsi szigorban, a bírák kötelességérzetében mindmegannyi körülmény, mely az összehasonlításokat nehezíti. Még ugyanazon államban is a jogi intézmények változta gyakran lehetetlenné teszi, hogy hosszabb időre is kiterjedő összehasonlításokat tegyünk — mint az például hazánkban is az eset. Még a tárgyalási nyelv sem alárendelt tényezője a bűnügyi viszonyok pontos földerítéséhez. Be van bizonyítva, hogy Belgiumban, Franciaországban olyan vidékeken, hol a törvényszék nyelve más, mint a népé, az elítélések száma nagyobb, sőt későbben felderített törvénykezési gyilkosságok is hajtottak végre.

Nagy hátrányára szolgál a statisztikai kutatásoknak az, hogy a büntetőjog által okozott eltérésekhez még azon körülmény járult, hogy a statisztikai kimutatások szerkesztésében nem lehetett még ott sem egyöntetűséget elérni, hol az lehetséges. Utalok pl. csak arra, hogy a büntetéseket egyéni viszonyait tárgyaló adatok az egyik állam kimutatásaiban a vádlottakra, egy másikban az elítéltekre vonatkoznak; az egyikben a kimutatások a büntettek, egy másikban a bírói közegek kategóriája szerint történik, stb.

Ezekből természetesen nem következik az, hogy minden összehasonlításról a priori le kell mondani. Vannak egyes adatok, melyek annyira körülírt tényekre vonatkoznak, hogy nagyobb hiba nélkül azokat egymással párhuzamba állíthatni. Különösen a részletekre, például egyéni viszonyokra vonatkozó adatok inkább engednek összehasonlítást, mint a bűnügy tömeg jelenségeit visszatükröző számok. Azonban foglalkozhatunk áltatában mindennemű nemzetközi adatok ismerteté-

¹ Lásd e tekintetben különösen *Würzburger*: Ueber die Vergleichbarkeit criminalstatistischer Daten (*Fahrbücher f. Nö. w. Statistik*. Neue Folge. XIV. Bd. 505. lapon.)

² Milyen tág tér nyílik eltérésekre az eljárásnál, azt pl. a francia, úgynevezett correctionalizálás mutatja. Erről *Haussonville* a következőket írja: Parmi les infractions que la loi défère à la cour d'assises, il en est qui ne sont justiciables de la cour d'assises que si certaines circonstances aggravantes transforment la nature de l'infraction. Depuis une trentaine d'années l'habitude s'est introduite de ne pas relever, dans un certain nombre de cas les circonstances aggravantes qui auraient transformé le délit en crime et de traduire devant la police correctionnelle les auteurs de vol ou de coups et blessures qui si toutes les circonstances du fait étaient relevées, seraient justiciables de la cour d'assises. C'est ce qu'on appelle dans la pratique la correctionalisation. Cette pratique a pour but et pour résultat d'abréger les instructions, la procédure étant beaucoup plus rapide, devant les tribunaux correctionnels, d'assurer la répression, le jury étant sujet à des accès d'indulgence intempestive, lorsque la peine qui résulterait de son verdict et qu'il soupçonne sans la connaître lui paraît disproportionnelle avec la gravité du fait. (*Revue d. deux Mondes*, 1887, 1 avril 566. lapon.) Mily irányban csökkentti ez eljárás a kriminalitást, ezt újabban Yvernès is kimutatta (*La justice en France*, IX. lapon.)

sével, csakhogy az összehasonlításoktól és azokból vont következtetésektől tartózkodunk ott, hol az adatok nem analog természetűek.

Nem szükséges felemlíteni, hogy a társadalmi kutató a bűnügyi statisztikában még eddig fontos körülmények feljegyzését fogja nélkülözni. Ilyen például az alkoholizmus ténye, ilyen bizonyos testi és szellemi hibák összefüggése a büntettekkel stb. Hazánk bűnügyi statisztikája egészben véve nem marad el a legtöbb állam ebbeli munkálataitól, sőt némely felvilágosításokat tartalmaz, melyeket más közleményekben hiába keresünk. Ellenben hiányt képez például az, hogy a büntettek helyi eloszlását és elkövetésének idejét nem mutatja ki, mi tudományos és gyakorlati szempontból roppant fontossággal bírna.

Utalva mindezen nehézségekre, nem ígérhetem azt, hogy mindazon nagy fontosságú kérdésekre, melyek e tárgy körül felmerülhetnek, meg tudjak felelni. Azonban a bűnügyi statisztika minden aggály és minden akadály dacára is oly praegnans vonásokat szolgáltat a társadalmi erkölcsök képéhez, hogy megérdemli a fáradságot, melyet tőlünk követel. Mindinkább elterjed korunk nagy mozgalmái között azon meggyőződés, hogy az egészséges erkölcsi alap az első feltétel népek és társadalmak felvirágzásához; mentől sötétebb az árnyék, melyet aggasztó, settenkedő alakok a társadalomra vetnek, mentől több tünet merül fel, mely a jelenkor erkölcsi irányát kompromittálni látszik, annál tanulságosabb olyan vizsgálódás, mely képes határozatlan sejtelmek és félelmek helyett tisztább képet, exact észleleteket nyújtani. Ez lesz a következő tanulmányok feladata.

Dr. FÖLDES BÉLA.

A magyar öröklési jog javaslata.¹

Pfaff és Hofmann, bécsi egyetemi tanárok véleménye.

A 34. §-hoz. A második parentela (törzs) mellett a házastárs a hagyaték *felét*, a harmadik parentela mellett pedig *kétharmadát* kapja, és pedig *«mint örökös»*, tehát szabad tulajdonul. Ezt a határozmányt csak dicsérhetjük; helyesebb, mint az osztrák törvény álláspontja (758. §.), mely szerint a házastárs minden körülmények közt csak $\frac{1}{4}$ -et kap, de helyesebb a Mommsen-féle javaslat álláspontjánál is (42. §.), hol a házastárs a második parentela mellett csak $\frac{1}{3}$ -ot, sőt még a harmadik parentela mellett is csak a hagyaték felét kapja.²

Homályos azonban a 34. §.-végtétele. Homályos ugyanis, hogy az ott részletezett tárgyak a hagyatékból előzőleg vétessenek-e el és csak a többi osztás-e föl örökség gyanánt? Avagy az örökrészek az egész hagyaték értéke után számítandók-e ki, úgy hogy az illető tárgyak a házastárs örökrészébe betudandók volnának? Homályos továbbá, hogy a betudás ez utóbbi esetben a collatio rendes elvei szerint, vagy pedig más módon történjék-e? E kérdésre teljes biztossággal még a 34., 53. és 95. §§. összehasonlítása alapján sem lehet válaszolni. E részben tehát több világosság volna kívánatos.³

A 35. §-hoz. E szakaszt teljesen nélkülözhetőnek tartjuk; a 34. §-ban lehetne egyszerűen a *b)* pont után mondani: a hagyaték többi része, úgy e pont, mint az *a)* pont esetében az öröklő rokonokra marad.

A 36. §. nem vág össze a 19. §-sal, miért is ez utóbbit

¹ Az előbbi közl. a 4., 8., 14. és 19. számokban.

² A német tervezet 1971. §-a szerint a házastárs a hagyaték felét kapja, ha a második parentelával, vagy a nagyszülőkkel concurrál; a többi rokonokat pedig egészen kizárja.

³ A német tervezet 1971. §-a világosan mondja: «ezenkívül illetik a házastársat a háztartási tárgyak . . . ugyisintén a házassági ajándékok (mint praecipuum). E praecipuumra a hagyományokra vonatkozó határozmányok megfelelően alkalmazandók. V. ö. még 1845. §. *

meg kellene változtatni. A 36. §. egyszerű idézése nem ele-
gendő. A 19. §-ban világosan azt kellene mondani: «— a
36. §. korlátozásától eltekintve — ugyanaz az örökjoguk van.»

Hogy a házastárs a 37. §. szerint a negyedik parentela
rokonait teljesen kizárja: helyeslendő; annál inkább, hogy a
még távolabbiakat is teljesen kizárja.

A 38. §. 1. bekezdéséhez. Szigorúnak tartjuk, hogy az
ágy- és asztaltól, habár *ártatlanul* elválasztott házastársnak
ne legyen semmi örökjoga.

A 2. bekezdéshez. «*Semmis vagy hivatalból megtámadható.*»
Ez alatt talán csak nem értendő más, mint: «ha a házasság
már semmisnek nyilvánított, vagy ha hivatalból meg kel-
lene ugyan támadni, ez azonban még mindig nem történt meg
vagy nem vitetett keresztül . . . »?

«*A vélt házasság megkötésétől az örökhagyó haláláig a
házasság érvényessége iránt jóhiszemben volt.*» Ezt is igen
szigorúnak tartjuk, mivel a házastársnak (bigamiától egé-
szten eltekintve) alig lehet a miatt megérdemelt szemrehá-
nyást tenni, hogy maga nem tesz följelentést és a házasság
megsemmisítését nem követeli, ha talán évek hosszú során
át folytatott boldog együttlét után egyvalamely, előtte eddig
épenséggel tudva nem volt házassági akadályról értesül. Nem
is illik jól ez a szigor a 16. §-hoz.

39. §. Hogy és mikép lenne is: folytatandó az egyik
házastárs halála után a felbontás, vagy az elválasztás iránti
per; és hogyan és miképen volna «e per sikeresen befeje-
zendő»?!

*Negyedik fejezet. A házasságon kívül született gyermekek-
nek s ezek rokonainak rendkívüli örökösödése.*

E fejezetben nyilván a francia jog szabad utánzásával
van dolgunk. E szerint ugyanis van: «des successions régu-
lières» és «des successions irregulières». A francia jog né-
met művelői az első esetben igazi, vagy tulajdonképi örökö-
sökről szólnak, az utóbbi esetben pedig «Erbfolger»-ek, vagy
jobban mondva «Erbnehmer»-ekről. A második osztályhoz
tartoznak az elismert természetes gyermekek, a tulélő házas-
társ és az állam. Az örökösök és az «Erbnehmer»-ek között
fontos különbségek léteznek a szerzés módja, valamint jogaik
és kötelezettségeik tekintetében. Ámbár a magyar javaslat
negyedik fejezetében a törvénytelen gyermekek sehol sincse-
nek *kifejezetten* örökösöknek nevezve, a magyar javaslatról
még sem mondjuk, hogy elfogadta volna a megkülönbözte-
tést «Erbnehmer»-ek és örökösök között; e kifejezés: «*rend-
kívüli örökösödés*» nem egyértelmű: «*rendhagyó örökösödés*»-
sel (succession irregulière); és bizonyára csak az az értelme,
hogy a házasságon kívüli gyermekek rendszerint nem örö-
kölnék, hanem csak bizonyos körülmények között. Lehetetlen
határozott véleményt e fejezetről mondanunk, míg nem tud-
juk, mi lesz majd a correspondáló fejezetnek tartalma a
családjogban. A francia jogban tudvalevőleg nincs meg-
engedve az atyasági kereset; miért is ott a törvénytelen
gyermek elismerése a természetes atya részéről csak önkén-
tes lehet és nem egyszersmind kényszerű elismerés. Itt aztán
persze van elég értelme, hogy egy illetéknép elismert gyer-
mek más jogi állást foglal el, mint minden más házasságon
kívül született gyermek, legyen bár ez utóbbira nézve az
atyaság akármennyire is constatálva. Mihelyt azonban meg-
engedik az atyasági keresetet, az elismerés intézménye azon-
nal egész más világításban tűnik fel.

A 41. §. feltételezi, hogy az atya az atyaságot valamely
közokiratban beismerte legyen. Tegyük már most, hogy az
(állítólagos vagy igazi) atya minden perlekedés elkerülése
végett rá áll, hogy közjegyzői egyezségben (tehát közokirat-
ban) a gyermeket elismerje és neki végkielégítést vagy évi
tartásdíjat biztosítson: ebből bizonyára nem lehet ama szán-
dékára következtetni, mint hogy ha az illető gyermeknek
egyszersmind családjogi vagy örökjogi előnyöket is kívánt
volna juttatni.

A 41. §. így folytatja: «Vagy az írásbeli magánvégren-
deletek alaki kellékeivel ellátott magánokiratban.» Ez is aggá-
lyos. Az apa végrendeletet csinál, melyben pl. csak vagyona
negyedrészeről rendelkezik, míg háromnegyedét a törvényes
örökösödés rendjére hagyja. Ha már most ama törvénytelen
gyermeknek, melyet azonban e végrendeletében saját gyer-
mekének jelez, netalán $\frac{1}{12}$ részt juttat mint örökrészt, vagy
valamit hagyományoz, követelhesse-e a törvénytelen gyer-
mek ezenfelül azt is, a mi neki a 41. s köv. §-ok alapján
jár? Ez bizonyára nem felelne meg az örökhagyó akara-
tának.

Az elismerés azon neme tekintetében tehát, mely a gyer-
meknek mintegy középállást enged a házasságon belüli és a
házasságon kívüli gyermekek között, oly alakiságokat kellene
előírni, melyek semmi kétséget sem hagynak fen az elismerő
atya szándéka iránt. Ez egyáltalában kívánatos ott is, hol
az atyasági kereset nincs megengedve; de még fontosabb ott,
hol e kereset meg van engedve.

A 40. s köv. szakaszok a természetes gyermeknek ke-
vésbé kedvezők, mint a Code civil 756. s köv. czikkei, a
mivel azonban gáncsot nem akarunk kifejezni. A 40. §-ban
a «leszármazók» után allegálni lehetne «(15. s köv. §§.).»
A 42. §-ról ugyanaz áll, a mit a 35. §-ról mondtunk.
A 43. §. is fölösleges; csak azt kellene mondani a 41. §.
1. bekezdésében: «a házasságon kívül született gyermek, ille-
tőleg a házasságon kívüli gyermekek.» (Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Per- és magánjogi kérdések a Szabó és Schönwald czég papirgyára kisajátítása alkalmából.

Előre kell bocsátanom, hogy a tényállást a földmivelés-,
ipar- és kereskedelmi miniszter 24,391/88. számú rendeleté-
ből merítettem s a jogkérdéseket illető tényálláshoz ezen
rendelet elegendő is.

I.

E szerint a tényállás a következő:

a) Budapest főváros közegészségügyi szempontból a
papirgyár működését megszüntette, az ipartörvény 37. §-a
figyelembe vétele nélkül.

b) A gyár czége a főváros határozatát felebbezte; a
földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter — mint legfőbb
iparhatóság — nem vizsgálva az ügy érdemét és *egyedül azzal
a ténnyel számolva*, hogy a gyár működése tetteleg megszü-
ntetett, kiegészítette a főváros hatóságának a megszüntetést
elrendelő határozatát azzal, hogy kimondta az ipartörvény
37. §-a alapján, hogy a gyár kisajátítandó.

c) A közmunkatanács abban a kérdésben, hogy a gyár
beszüntetésének oka fenforog-e s hogy ennek törvényszerű
és okszerű következményeképp a gyár kisajátítandó-e, nem
határozott, valószínűleg meg sem kérdeztetett.

d) Nem tekintve a főváros által tett azt az ellenvetést,
hogy a gyár nem volt feljogosítva lemezpapirgyártásra, a
főváros a gyár üzletét idő előtt, mielőtt az ipartörv. 37. §-ának
eleget tett volna, karhatalommal szüntette be; a miniszterium
pedig *ezen időelőtti megszüntetést nem változtatta meg* s ugy
látszik, azért nem tartotta szükségesnek az időelőtti beszü-
ntetés megváltoztatását, mert a különben is elrendelt kisajá-
tításnak a beszüntetés ugy is következménye.

e) A főváros, látva, hogy a gyár csak teljes kártalanítás
és így aránytalanul nagy teher viselésével szüntethető be,
szakközzegeinek azt a véleményét, hogy a gyár működése a
közegészségre ártalmas, elejtette, s ezzel ki van mondva és
senki által sincs neheztelve, hogy közegészségi szempontból
a gyár eltávolítása nem szükséges; a főváros tehát eddigi

álláspontját elhagyta és kész a gyár megszakadt üzletének folytatását megengedni; a miniszterium azonban — nem tekintve az ügy érdemét, — valószínűleg azért, mert az a kérdés, hogy a gyár működése a közegészségre ártalmas-e, nem az ő szakköréhez tartozik, — ismét egyedül azon az alapon, hogy a gyár üzlete tetteleg be van szüntetve, a gyár haladéktalan kisajátítását rendelte el.

Ugy látszik, hogy most már nincs mentség; a főváros kénytelen volt a kisajátítási eljárás megindítását elhatározni s egyuttal fölirt az országgyűléshez.

Nézetem szerint ezen bajából a főváros aligha szabadul; bár, ha alakilag épen nincs igaza, de anyagilag — a mennyiben t. i. a gyár üzlete tovább folytatható — jogos téren áll.

Mindazonáltal úgy látszik, hogy egyedüli bizodalma a bíróságok igazságosságába és a kisajátítási kártalanítási eljárásnál alkalmazandó három szakértő becsületébe és értelmességébe vetheti most már a főváros, nehogy — a mennyiben a gyári cég az egyezkedést azért tagadta meg, hogy bírón uton a valódi kárnál nagyobb kártérítéshez juthasson — túlterhelte.

II.

A jogkérdésekre áttérve, sajnálattal kell tapasztalnunk, hogy azokban még fővárosunknál és részben a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszteriumban is történtek tévedések.

1-szor. Nagy jogtalanság volt a várostól a tulajdont annyira megsérteni, hogy egy gyárat a törvényes kártérítési ut igénybevétele előtt bezárt.

Mindenütt a művelt világon a legféltékenyebben őrzik a tulajdon szentségét s kell, hogy őrizzék, csak nálunk eshetik meg az, hogy a főváros hatósága követ el ily vastag tévedést. Ebből az esetből is álmélkodhatunk a fölött, hogy vajon a nyilvánosságnak ki nem tett, sem oly értelmi, sem oly erkölcsi qualificatióval — mint a fővárosiak — nem bíró vidéki közigazgatási tisztviselők kezében mennyit szenvedhet a jog szabadsága?

2-szor. Az ipartörvény 37. §-a szerint kisajátításnak csak akkor van helye, ha a törvényhatósági bizottság és közmunkatanács határozata alapján a miniszter a kisajátítási jogot megadja; de csupán abból a körülményből, hogy sem a törvényhatósági bizottság, sem a közmunkatanács a kisajátítást még nem határozta el — vont az a következtetés, hogy a miniszternek nem lett volna joga a főváros határozatát — a kisajátítás elrendelésével — kiegészíteni, *feltétlenül* nem áll ugyan, azonban nem a fentírt rendelet indokolásából, hanem azért, mert ez esetben a gyár beszüntetésének törvényes következménye — egyébként pedig előfeltétele — a kisajátítás, s ezt megadni, illetőleg elrendelni, a miniszter még akkor is jogosítva volna a főváros határozatára, ha a közmunkatanács annak szükségét fenforogni nem látná is; ott pedig, a hol a kormány a fenforgóhoz hasonló jogtalanságot lát, a joga — hivatásánál és felelősségénél fogva — kötelességgé válik; a miniszter tehát a törvényes kisajátítási intézkedést nélkülöző határozatot kiegészítheti; de nem áll a fent említett 24,391/88. sz. rendeletnek az az indokolása, hogy akár az ipartörvény 37. §-a, akár a kisajátításról szóló 1881. évi XLI. tcz. szelleme szerint a kisajátítást szenvedő érdekében volna megadva a kisajátítási jog; nem áll ugyanis, mert — a mint az idézett rendelet is mondja — a kisajátítási jog «a közcél érdekében a magántulajdon feletti szabad rendelkezést szorítja meg». Ez nálunk a kisajátítási jog definitiója; a mi pedig épen az ellenkezőt t. i. azt jelenti, hogy nem a kisajátítást szenvedőnek, hanem másnak van joga bárki tulajdonát korlátozni s a kisajátítást szenvedőnek nem egyéb, mint az a joga van, hogy a tulajdonjogának korlátozásából származott kára megtérítését követelheti, ha a kisajátítási jog ellene érvényesítették. A kisajátítási jog illeti a közérdeket, a kisajátítást szenvedett pedig a kártalanításhoz való jogosultság.

A rendeletben a kisajátítási jog, a kisajátítási eljárás és a kártalanítás mint azonos fogalmak szerepelnek s ép ez az oka, hogy a rendeletnek most tárgyalt indokai nem fogadhatók el. A kisajátítási jog és a kártalanítás fogalma tehát a most előadottak szerint lényegesen különböznek egymástól, csak a kisajátítási jog érvényesítése esetében következik be a kisajátítónak az a kötelezettsége, hogy kártalanítást tartozik nyújtani, kártalanításnak azonban nem feltétlenül kisajátítási eljárással kell megállapítani, mert a károsított nincs elzárva a kártérítés követelhetőségétől akkor sem, ha a kisajátító a kisajátítási eljárást soha sem kéri, miután a törvény rendes útja minden ember előtt nyitva áll s ez utról nem utasítható el a károsított csak azért, mert a kisajátító nem akar élni azzal a kivételes törvénykezési eljárással, a melyet kisajátítási joga alapján egyedül neki van joga folyamatba tétetni. A kisajátítási törvény vonatkozó 21., 22., 40. és 44-dik §-aiban nincs megengedve másnak, mint csak a kisajátítónak, hogy ezen eljárást igénybe vehesse, akár jószántából, akár — mint a jelen esetben — felsőbb hatósága rendeletéből.

Nem azt akarom állítani, hogy a miniszternek nincs joga az alatta álló hatóság hiányos határozatát azzal kiegészíteni, hogy a kisajátítási eljárást kérelmezze, mert az — a mint kifejtettem — teljesen jogos, hogyha beszüntetik a gyár működését, azt ki is sajátítsák; én itt nem a concret rendelkezésről, hanem arról az indokolásról szólok, hogy a kisajátítási jog vagy eljárás a kisajátítást szenvedő érdekében adott, illetve állapítottatott volna meg a törvényben; így tehát a miniszternek nem azért volt joga az alsófoku határozatot megváltoztatni, illetőleg kiegészíteni, mert a kisajátítási jog a kisajátítást szenvedett érdekében volna megadva, hanem azért, mert legfőbb iparügyi hatóság s a hiányos alsófoku határozatot az abból hiányzó törvényszerű következménnyel — tulajdonkép előfeltétellel — kiegészítheti.

Ezzel tehát helyre kell igazítanom azt az indokolást, mely jogrendszerünkkel ellenkezik s mely miután köztudomásra hozott — képes a kisajátítási jog s a kisajátítási eljárás fogalmait a gyakorlatban téves mederbe terelni.

3. Ámde, ha abból, hogy a fővárosi képviselőtestületnek a közmunka-tanácsal egyetértően hozott határozata is szükséges a kisajátításhoz, még nem következik — a mint nem is következik — hogy ama határozatok hiányában a gyárak működése *kártalanítás* nélkül is megszüntethető, okszerűen még sem következtethető az sem, hogy első sorban a kisajátítás veendő fogamatba, hanem az az első correctivum, hogy a gyár működését elrendelő határozat, mely a kisajátítás, illetve kártalanításra vonatkozó előfeltételt nélkülözi, mint törvénytelen, megsemmisíttessék és a működés megszüntetése mindaddig, míg az ipartörvény 37. §-ának elég nem tétetik, meg ne engedessék; vagy magának a miniszteri rendeletnek szavaival élve: «*mindaddig az iparos a tulajdon teljes jogával működhetik gyárában.*»

Már a legelső alkalommal ez lett volna kimondandó és én ennek ki nem mondását tartom egyik okául annak, hogy a gyár három éven át szünetel; hogy továbbá, daczára annak, hogy a főváros most, bár belátta, hogy a gyárat jogtalanul szüntette be, hogy a gyárat kisajátítani nem is épen szükséges, mégis arra köteleztetett, hogy az egész gyárat váltsa be.

4. S most, hogy e ponthoz értem, hogy az ez ügyben elkövetett tévedéseket megismertettem, kimondhatom, hogy a főváros annyiban, a mennyiben a papírgyárt kisajátítani most már nem tartja szükségesnek, de a működés eddigi beszüntetését kárpótolni hajlandó, teljesen jogos téren áll.

A kérdés ily alakban is tárgyalatott — mint az idézett rendeletből kitűnik —, tehát a gyár fenhagyása felajánlásával is szemben rendeltetett el annak teljes kisajátítása. Ez a rendelkezés magában foglalja azt a marasztalást, hogy a bíróság által csak mennyiségére megállapi-

tandó kártalanítást a főváros nemcsak a gyár működésének szünetelésére tartozik kifizetni, hanem az egész gyár örökös árát is megfizetni köteles, vagyis ki van *mondva, hogy a gyár működésének időleges beszüntetése is az egész gyár örökös megváltását eredményezi*; a mi pedig csak abban az esetben állhatna meg, ha *bebizonyíttatik*, hogy az időleges szünetelés következtében a gyár teljesen használhatatlanná vált; ezen bizonyítás azonban bírói utra tartozván — a mennyiben ez bírói uton be nem bizonyíttatik — a miniszteri rendelet vonatkozó része a törvényes alapot nélkülözi.

Még akkor is nélkülözi a törvényes alapot, ha a főváros a gyár eddigi működésének kárpótlását nem ajánlotta volna fel; mert erre felettes hatósága által ép úgy kötelezhető lett volna, mint a hogy az egész gyár beváltására köteleztetett; sőt, ha a főváros megengedi a gyár működését, az eddigi kár megtérítésére nemcsak kisajátítási úgyuton, hanem — mint fentebb kifejtettem — a törvény rendes útján is kötelezhető, épen úgy, mintha a miniszter nem rendelte volna el, hogy a kártalanításra a főváros a kisajátítási ügyutat vegye igénybe.

III.

Ezen eset kétségtelenül bizonyítja, hogy az alaki jogban való tévedés okozza az anyagi jognak sérelmét; de egyszerűsmind igazolja, hogy a közigazgatási bíróságok felállítása elodázhatlan szükséggé vált. Lehetetlen, hogy bírói szervezettel és jártassággal bíró hatóságnál hasonló esetek felmerülhessenek.

Egyrésről a főváros mint hatóság járt el törvénytelenül s hatósági jogkörével való visszaélését saját közönségével kénytelen megfizettetni; másrésről a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter is azzal, hogy a Szabó és Schönwald cégén elkövetett jogtalanságot orvosolja, ügybuzgóságában tulment azon a határon, a mely (a gyár működésének visszaállítása) a jogsérelmet a nélkül szüntette volna meg, hogy a főváros közönségét érzékeny kiadással terhelte volna.

Még volna ugyan visszatérés ezen helyzetből, mert az ez ügyben hozott határozatok egyike sincs az ítélt dolog erejével felruházza és mert a főváros a most már — kényszeruton ugyan, de mégis — megszerzett kisajátítási jogáról annyiban, a mennyiben az egész gyár kisajátításáról van szó — a miniszter beleegyezésével lemondhat; — azért e beleegyezéssel, mert az 1872: XXXVI. tcz. 70. és 71. §-aival a főváros meg van fenyegetve s ha nem hajtja végre a miniszter rendeletét, a miniszter hajtja végre.

E beleegyezés megnyerését más esetben igen, de a jelen esetben aligha lehet reményleni, mert annyira élére van állítva az ügy, hogy a jó informálás és visszatérés lehetetlennek látszik; az országgyűlést pedig a főváros ecsetelt eljárása aligha rábírja arra, hogy a minisztert rendelete visszavonására utasítsa.

Ha rendeletét a miniszter az 1872: XXXVI. tcz. 70. és 71. §-aival nem kísérté volna, a főváros a gyár működését betiltó határozatának visszavonásával és az eddigi kár felajánlásával s illetőleg ezen kárra nézve a kisajátítási eljárás esetleges megindításával — a mihez három év alatt többször lett volna módja — megkísérelhette volna a nagyobb tehertől való szabadulását; ily előlépésekkel különben pert is indíthat annak kimondása iránt, hogy a gyár működése szünetelésének *bebizonyíthatólag* nem következménye a gyár teljes hasznavehetetlensége és implicite annak kimondása iránt, hogy a teljes beváltást mégis kimondó miniszteri rendelet törvénytelen. Ez itt az anyagi kérdés, melynek eldöntése bírói hatáskörbe vág s így csak annyiban mondható törvénytelennek a miniszter rendelete, a mennyiben a gyár működésének időleges szünetelése következményeképp annak teljes beváltását rendelte el, feltéve — mint mondtam —, hogy a gyár működése újra felvételének lehetetlensége, a gyár ezutáni használhatlansága a bíró előtt nem bizonyíttatik be. Az igaz-

ságot keresve, nem tartom épen képtelenségnek a fenforgó esetben sem, a kisajátítási eljárást arra nézve tenni folyamatba, hogy a mennyiben a gyár bebizonyíthatólag használhatatlanná vált, annak egész-beváltási ára, ellenesetben pedig csupán a gyár működésének szünetelésével szenvedett kár állapíttassék meg.

Az ily feltételes jogosultságra s kötelezettségre a kisajátítási törvény 19. §-ából feltétlenül ki lehet venni az analogiát; azonban, miután felettes hatóságának ismertetett végrehajtási határozatát a főváros hatályon kívül nem helyezheti, kell, hogy — a mennyiben a vagylagos kártalanítást határozná el — határozatát a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterrel valahogy jóváhagyassa. ARANY SÁNDOR.

Az 1881: LX. tcz. 84. §-a.

A végrehajtási törvény fenti szakaszának miként leendő foganatosítása tekintetében mai napig sem sikerült egyöntetű gyakorlatot létrehozni, s a milyen egyszerűnek látszik a törvényszakasz intézkedése, épen olyan complicálttá válik annak gyakorlati alkalmazása, ha ezt nem egyféleképpen magyarázzuk.

Szükségesnek tartom a gyakorlati alkalmazás tisztázása céljából a czimbeli szakaszt megelőző 83. §. szövegét szó szerint közölni. E szerint: «Ha a végrehajtást szenvedőnek olyan követelése foglaltatik le, melyet valamely közpénztárból vehet fel, vagy ha bírói letétbe helyezett összegek vagy tárgyak foglaltatnak le, a foglalást tudató rendelvénnyel mind az illető pénztárnak, mind a pénztár felett álló *azon hatóságnak*, mely az utalványozásra hivatva van, megküldetik. A foglalás joghatálya a végrehajtást szenvedőre nézve a foglalástól, a pénztárra nézve pedig azon időponttól számítatik, melyben értesített. A pénztár a foglalást jegyzékbe veszi, s a végrehajtást szenvedőnek fizetést nem teljesíthet, illetőleg a bírói letétet ki nem szolgáltathatja mindaddig, míg a foglalás megszüntetéséről a végrehajtás foganatosítására illetékes hatóság nem értesíti».

Ekként szabja meg a törvény ez eljárást, ha a közpénztárból felvehető követelés a végrehajtási törvény 18. §-a szerint illetékes bíróság által *kiküldött* kirendelésével foglaltatik le.

A 84. §. azonban, melyet értekezésem tárgyául választottam, megjelöli ezzel szemben a kivételt, a midőn rendeli: «Ha a végrehajtató a végrehajtási kérvényben kijelenti, hogy a végrehajtást csupán a kérvényben határozottan megjelölt, s közpénztárból felvehető követelésekre, vagy bírói letétbe helyezett összegekre kívánja vezetni, a kiküldött kirendelése mellőzendő, s a foglalásról a pénztár és az e felett álló hatóság, a végrehajtást elrendelő végzésbe foglalandó meghagyás által értesítendő».

Dr. Imling Konrád kir. táblai bíró ur «A végrehajtási törvény magyarázata» című művében (146. és 147. l.) ezen végrehajtási törvény 84. §-ára vonatkozólag azon nézetének ad kifejezést, hogy ezen szakasznak *oly értelemet*, mely szerint «a végrehajtást elrendelő bíróság a végzésbe foglalt meghagyást az illető pénztárhoz és az e fölött álló hatósághoz közvetlenül intézi, a *foganatosítás iránti megkeresés nélkül*, és tekintet nélkül arra, hogy a pénztár székhelye vagy a végrehajtást szenvedő lakhelye az ő területéhez tartozik-e vagy sem» tulajdonítani nem lehet és szerinte a 18. §. szerint a végrehajtás foganatosítására illetékes járásbíró megkeresését a 84. §. esetében *sem lehet mellőzni*.

Az indokolása főleg arra helyezkedik, hogy a 133. §. szerint a foglalási eljárás jogerőre emelkedése után a lefoglalt pénzbeli követelést a végrehajtató részére «a *végrehajtás foganatosítására illetékes hatóság*» (bíró) utalványozza.

Ily értelemben határozott a m. kir. Curia több ízben,

jelesül 305/882., 7286/883., 1061/884., 1195/85. és 2162/86. számú határozataiban.

Szerény véleményem szerint az, hogy a 18. §. szerinti bíróság a 84. §. értelmében elrendelt végrehajtásoknál is megkeresendő lenne, tévedés, nem csak azért, mert ily értelmezés mellett a törvényjavaslat indokolásában hangsúlyozott eljárás egyszerűsítése elérve nincsen, de főleg azért, mert a törvénnyel ellenkezik. Ugyanis a törvény 84. §-a határozottan mondja, hogy «a kiküldött kirendelése mellőzendő», arra pedig — mit Imling Konrád ur mond —, hogy a 18. §. értelmében illetékes bíróság «egyelőre» csak a végrehajtást rendelő végzést kézbesíteti végrehajtást szenvedőnek, csak akkor van szükség, ha végrehajtást szenvedőnek lakhelye azon bíróság területén van, egyébként pedig nagyon furcsa lenne, ha a végrehajtást szenvedő az elrendelő bíróság területén lakik, hogy a foganatosításra illetékes bíróság kerestessék meg a kézbesítés iránt.

A tévedés abban rejlik, hogy dr. Imling Konrád ur és úgy látszik a nagyméltóságu m. kir. Curia is azt hiszi, hogy a 84. §. értelmében elrendelt végrehajtásnál is, a «letétbe helyezett összegekre vezetett» végrehajtás (84. §.) jogerőre emelkedése után a pénzbeli követelést a «végrehajtás foganatosítására illetékes hatóság» utalványozza ki.

Ez nem áll. Ennek a végrehajtási törvény 133. §-ának minden betűje ellent mond. Ezen szakasz intézkedése egyedül és kizárólag az esetre szól, ha a pénzbeli követelés szabályszerű összeírás által (83. §.) «foglaltatott le» és nem arra az esetre, midőn a 84. §. szerint a végrehajtás *közvetlenül* ily közpénztárban levő, vagy bírói letétbe helyezett összegekre «vezettetett». (Ezek a törvény szavai.)

Hogy ez így van, tanusítja a 133. §. szövegezése, mely így hangzik: «Ha végrehajtást szenvedőnek olyan pénzbeli követelése *foglaltatott* le, melyet közpénztárból vagy letétből vehet fel, a végrehajtás foganatosítására illetékes hatóság a *foglalási eljárás* jogerőre emelkedése után, a *lefoglalt* pénzbeli követelést a végrehajtató részére utalványozza, s ezen *utalványozást tárgyzó végzést a kifejezésre illetékes pénztár felett álló hatóságnak* (83. §.) *küldi meg*».

Zárjelben hivatkozik tehát a 83. §-ra, hogy ezen intézkedése egyedül csak a 83. §. értelmében eszközölt foglalásra értendő; nem arra vonatkozik tehát ezen hivatkozás, mintha a kifizetésre illetékes pénztár felett álló hatóság csupán ezen 83. §-ban volna megemlítve, s ez okból hivatkoznék rá, mert hisz ez a 84. §-ban is ugyanezen szavakkal említetik, hogy t. i. «a foglalásról a pénztár és az e felett álló hatóság, a végrehajtást elrendelő végzésbe foglalandó meg hagyás által értesítendő».

SERLY ANTAL,
bpesti kir. alj. bíró.

(Bef. köv.)

Különfélék.

— A kir. Curiához 1888 május hóban beérkezett 951 polgári (áprilisban 1501), 149 váltó, 20 urbéri, 1120 büntető és 40 fegyelmi, összesen 2280 ügy. A folyó évben mindössze beérkezett 11,204 ügydarab, mi a múlt év hason időszakához képest 3518 többletet mutat. Hátralék maradt a múlt évről 6369, s így az elintézendő perek főösszege 17,573. Elintéztetett május hóban 2873, az idén mindössze 10645, tehát 3673-al több, mint a múlt év ugyane szakában. Az idei beérkezések száma az elintéztetéseket 559-el múlja felül (tavaly ilyenkor 714-el). Hátralék május 31-én 6928, vagyis 1226-al több mint a múlt évben.

— A kir. Curia kereskedelmi és váltótanácsában az elnöklést ideiglenesen Lassel Ágost curiai bíró vette át.

— A büntetőtörvénykönyvet a megfelelő curiai határozatokkal kiadta Cserna Vince főügyési helyettes. A könyv kézirat gyanánt van nyomtatva, úgy látszik, kiválólag az ügyési kar használatára. Kapható csakis a szerzőnél 2 ftért.

Lesz alkalmunk visszatérni a munkára; ezuttal meg kell azonban jegyeznünk, hogy a curiai határozatok közlése itt is, mint minden eddigi ilyeszerű kiadványban hiányos. Nagy szükség volna egy a curiai határozatokkal ellátott büntető törvénykönyvre, de első követelmény, hogy az valamennyi közzétett curiai határozatot jelezze vagy legalább utaljon azokra. Mellőzhetők csakis azok a curiai határozatok, melyek elvi jelentőséggel éppen nem bírnak. Egyik gyűjteményt kiaknázni, a többire ki nem terjeszkedni, a mint szerző is tette, helytelen eljárás.

— A budapesti ügyvédi kamarának az ügyvédrendtartási javaslat tárgyában alakított bizottsága csaknem végig letárgyalta a javaslatot. Legközelebb megkezdődik a kamara javaslatának szövegezése.

— Dr. Illés Károly, mint értesülünk, Aradról Budapestre teszi át lakását s itt ügyvédi irodát nyit. A budapesti ügyvédi karra és általában a jogászörökre kétségkívül nyereséget képez ezen kitűnő szakférfiú itteni letelepedése.

— A magyar Jogászegylet tagjainak legközelebb két füzet lett megküldve. A tél folyamán tartott többi előadások még mindig sajtó alatt vannak. A késedelem oka az, hogy a szerzők többnyire teljesen átdolgozzák előadásaikat. Az egylet büntetőügyi bizottságnak legutóbbi üléséről közelebb szólunk részletesen. Megemlítjük itt azon örömdetes jelenséget, hogy ezen ülések, dacára az előhaladott időszaknak, igen jól voltak látogatva. Különösen a hivatalnoki tagok tanusítanak érdeklődést; az ügyvédi tagok azonban jórészt távollétük által tündökölnék.

— A budapesti egyetem jogi karán a legközelebbi félévben Kautz Gyula a következő specialkollegiumot tartja: *A közigazgatás állása és szervezete Európa főbb államaiban, összehasonlító átnézetben*.

— A budapesti kir. törvényszék büntügyi osztályából. A bíróság és az ügyészség belefog a végtárgyalásba. A bizonyítási eljárás folyama alatt feláll az ügyész. *Ügyész*: De kérem alássan tekintetes királyi törvényszék, nem volt már ebben az ügyben végtárgyalás? *Elnök*: De nem ám. *Ügyész* szégyenkezve leül. Folytatják a tárgyalást. További 5 percz múlva. *Ügyész*: De engedelmet kérek, ebben az ügyben már ítéletet hoztak. *Elnök*: Tessék az actákat jobban megnézni. — Minek folytassuk, mikor a tanúk megnevezésére kerül a sor, kisül, hogy csakugyan ezen tanúk ezen ügyben már egyszer bíróság előtt állottak; kisül továbbá, hogy ez ügyben ugyanezen vádlott 2 havi börtönre elítéltetett; kisül végül, hogy ezen ügyben két feljelentés tétetett, ennek folytán két vizsgálat tartatott, melyek egyike végtárgyalással és ítélettel befejeztetett; a másik csak most került végtárgyalásig. Az ügyész vigyázatosságának köszönhető, hogy másodszor ítéletet nem hoztak. A bíróság visszavonult tanácskozásra és ez után kimondatott, hogy miután a vádlott már egyszer ezen ügyben el van ítélve, a további eljárás beszüntetetik. Ilyenek történnek Budapesten.

— *Ügyvédi körökből* vettük a következő sorokat: A budapesti kir. törvényszék büntügyi osztályának elnöke ujabban azon rendszert létesítette, hogy a pontosan meg nem jelenő felek és ügyvédek pénzbírsággal sújtatnak. Nem volna-e tanácsos ugyanoly. eljárást alkalmazni a bírói személyzettel szemben, midőn ez hasonló mulasztást követ el?

— *Közvetlen idéztetésnek a végtárgyalásra tanúk általi bebizonyítás esetében is van helye.* F. Mendelné s társai hatóság elleni erőszak büntetével vádoltatván, a m.-szigeti törvényszék által a végtárgyalásra közvetlenül megidézettettek azon utasítással, hogy elmaradásuk esetében elővezettetésük fog elrendeltetni. Vádlottak ezen határozat ellen semmiségi panaszt adtak be, melyet a kir. tábla 1888 márczius 22-én elvetett és ez alkalommal azon elvi nyilatkozatot tette: hogy a végtárgyalás közvetlen idéztetés melletti elrendelésének, nemcsak a vádlott beismerése esetében, hanem a fenálló gyakorlat szerint akkor is van helye, a mikor a vád tárgyát képező büntetendő cselekmény elkövetése szemtanúk által igazoltatik.

Nemzetközi szemle.

— Az osztrák képviselőház költségvetési vitája folyamán Jacques képviselő erőiesen felszólalt a bírósági gyakornokok állásának javítása mellett. Panaszkodott az interkalare miatt is, melyről azt állítja, hogy Magyarországon már ki van küszöbölve. Mi úgy tudjuk, hogy legújabbán ismét életbe van léptetve nálunk is. Birói körökben érzik is már nyomását.

— Egy berlini polgárnak állítólagos követelése volt a városi hatóság ellen, melyet az nem ismert el. A polgár a megtagadás után átruházta követelését egy korcsmárosra, ki azt beperelte. A bíróságok elutasították keresetével. A városi hatóság be akarta hajtani perköltségeit a felperesen, ez azonban nem volt képes azokat megfizetni. Minthogy ily engedményezések az eshetőleges perköltségektől való szabadulás céljából több ízben fordultak elő, a berlini hatóság most az engedményező ellen érvényesíti a perköltségekre való jogát. Jogáskörök nagy érdeklődéssel néznek az ügy mikénti eldőlte elé. Annak idején tudatni fogjuk az eredményt.

— Miquel, Frankfurt városának nagyhirű polgármestere előadást tartott a német polgári törvénykönyv javaslatáról. Nagyban és egészben kedvezően nyilatkozott róla s védelmébe vette a germanisták támadásai ellen, kik azzal léptek elő, hogy a német jog a javaslatban nincs eléggé figyelembe véve. Különösen örvendetesnek jelzi szülő, hogy a particuláris jogot egy tollvonással eltörli a kodex.

— A berlini államügyészség több egyén ellen, a kik a lóversenyek alkalmával a bookmakerkedést iparszerűleg üzték, mint már többször tette, vádat emelt tiltott szerencsejáték címén.

— Német judikatura. A berlini Schöffén-bíróság egy játékkereskedő nőt, a ki vasárnap az utcán 10 pfennignyi áru iránt alkuba állott, „Sonntagsentheiligung” miatt 1 márka pénzbüntetésre ítélte. — Egy német város tűzoltó főparancsnoka, egyszersmind városi tanácsos, hogy a tűzoltóság gyorsaságát kipróbálja, vak tüzi lármát támasztott a nélkül, hogy ezt a rendőrséggel előre közölte volna. A rendőrhatalóság erre őt, „grober Unfug” címén 15 márka pénzbüntetésre ítélte. A főparancsnok azzal védekezett, hogy ő tervét senkivel sem akarta közölni, mert így célját, hogy a tűzoltókat meglepje s ez uton szerezzen ügyességökről és gyorsaságukról meggyőződést, el nem érhetné volna.

— A német jogászgűlés az idén Stettinben fog tartatni. Egyik főtárgyát azon kérdés fogja képezni, vajon iszákosság miatt lehessen-e valakit gondnokság alá helyezni. A *Nationalzeitung* egyik utóbbi száma az intézmény mellett szólal fel. A német polgári törvénykönyv javaslata ez iránt határozományt nem tartalmaz.

— A német kereskedők gyűlése, mely a múlt hónapban Berlinben tartott, főkép a csődtörvény és a védjegytörvény revisiójának kérdésével foglalkozott.

— Az ügyvédségi reformok. Az ügyvédség reformja európaszerre nagy s élénk mozgalmakat hozott szőnyegre. Nemcsak a német államokban, Schweizban, hanem a latin népfajoknál is. Neuschatelben a plaidoir első foku bíróságoknál egészen szabaddá tétetett, az ügyvédi jegyzékbe felvétethetik mindenki, ha licenciát oklevéllel bír és 6 évi gyakorlatot mutathat fel. Azonban legnagyobb mozgalom jelenleg Franciaországban nyilvánul. Itt különösen a „Congrès de la Reforme judiciaire” karolta fel ezen reformügyet, egy új szervezetet dolgozott ki s vette tüzetes tárgyalás alá. És legújabbán Vergoin képviselő terjesztett e tárgyban törvényjavaslatot a parlament elébe. Nem lehet érdektelen a reformtörekvés irányeszméivel megismerkednünk. A szakemberek tulnyomó közvéleménye az avoué és avocat közti különbség megszüntetésében, azok fusionalásában összpontosul kiválóan. A különálló avouék megszüntettetnek s hatáskörük az ügyvédekre átruháztatik. Az ügyvédi állás kellékei pedig legyenek: a francia polgárjog; francia államintézetből nyertlicenciátusi oklevél, a lakhely tszékelénel való beiktatása; rendes lak- s székhely az illető törvényszék területén; a polgári család- s községi jogok élvezete. Az ügyvédi díjakat s kiadásokat, kölcsönös megegyezés hiányában az illető törvényszék állapítja meg — melyek mindig az illető pervesztes félre rótt költségek összegebe foglalandók. A képviselési megbízások tekintetében javasoltatik: hogy a személyes védekezhetés és jogérvénysíthetés szabadsága mellett — mindenki törvénytudó által képviseltetheti magát; ezen megbízott választása teljesen szabaddá tétetik, valamint az is, hogy a jogi képviselő minden

bíróságnál egyenlően működhessék. Eltörölnék tehát azon megkülönböztetés, mely szerint a felsőtörvényszékeknél külön ügyvédek bizandók meg, s külön a semmitőszéknél is — mi jelenleg oly súlyos terhet ró a perlekedőkre, de hátrányára van a tökéletesb jogszolgáltatásnak is. Vannak azonban francia szakférfiak, kik az üdvös reformot nem az avouék eltávolításában s beolvasztásában, hanem az ügyvédekkel hasonjosításában keresik, akkép, hogy azok a törvényszék előtti plaidoirra épen úgy legyenek feljogosítva mint az ügyvédek, mint volt ez az előbbi századokban, melyekről a híres Jeans Imbert azt írta: leur autorité (az avouéké) est si accru en ce royaume, qu'il faut qu'un avocat tant savant soit-il, capte leur bénévolence, s'il veu gagner en son état, parce qu'ils baillent les causes aux avocats (*Institutiones forenses* par. I. Imbert.) Kiemeltetik ezen javaslat mellett, mikép a törvény rendeletére az avouék ugyanazon képesítési kellékekkel bírhatnak mint az ügyvédek, a peres felekre nézve pedig ez sokkal előnyösebb lenne, mert a képviselő-választásra nagyobb verseny keletkeznék, és helyesen jegyzi meg egy nem érdekelt szakférfi, hogy: «La justice doit être organisée, non pas en faveur des hommes d'affaires mais en faveur des justiciables, c'est à dire en faveur de ceux qui font le procès et qui en patient les frais.» (*Charles Berscheau* dr. en droit, procureur de la réforme judiciaire et législativ. 1888. pag. 105.)

De legnagyobb az ellenszenv az ügyvédi testületek, kamarák irányában. Már a neufchâtel kantonban kimondott azok eltörölnetése. Erre irányul Franciaországban is a közvélemény. Ugyanazon városban — indítványozzák — az ügyvédek alakíthatnak társulatot, syndicatust, de minden kényszer s egyedáruság nélkül. A hivatalos ügyvédi testületek tehát eltörölné; a fegyelmi tanácsok semmi szín alatt vissza nem állíthatók. Minden francia egy «nemzeti barreau-nak» tagja leend. «Il n'y aura plus qu'un grand barreau national — mond egy jogtudós — (Montlue: *La réforme du barreau*.) De la sorte, mille complications seront évitées; la justice deviendra véritablement une justice une et indivisible. L'unification du barreau entrainera comme conséquence inevitable l'unification réelle de la tradition et de la tribune judiciaire dont l'espit local et provincialiste ne tardere pas à disparaître à son tour.»

— Az olasz képviselőház a napokban kezdte tárgyalni a büntetőtörvénykönyv javaslatát. A közvélemény oly kedvező a munkálatra, hogy előreláthatólag en bloc fog fogtérni az elfogadás. A klerikaliskok ugyan minden követ megmozdítanak megbuktatására, mivel a szószék izgatása ellen erőies intézkedés foglaltatik benne, de a szabadelvűek annál inkább ragaszkodnak a törvényjavaslat keresztülviteléhez.

Irtások.

63.

Példa az iparhatósági judikaturából. Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat: Segédem beperel két havi hátralékos fizetésre, összesen 160 frt összegre. Elismerem, hogy felperes nálam alkalmazva volt, állítom azonban, hogy fizetését már megkapta; más bizonyíték hiányában megkínálom őt a főesküvel. Minthogy az iparhatóságnál követendő eljárás az esküvel való bizonyítást meg nem engedi, bevett gyakorlat szerint ilyenkor a felperes köztörvényi utra utasítandó. A budapesti IV. kerületi előljárásság jurisprudentiája szerint az alperes feltétlenül 160 frt fizetésében, (noha bene tekintet nélkül a perorvoslatokra azonnali végrehajtás terhe mellett) marasztaltatik. *Indokok:* Mert alperes azt, hogy a kereseti összeget kifizette, tanukkal vagy akarattal bizonyítani képes nem volt, eskübizonyításnak pedig e hatóságnál helye nincs. Most fizethetem a 160 frtot és majd mig a köztörvényi peruttra térek és ott felperes el fog utasítani, akkor majd a visszvégrehajtás utján üthetem a nyomát a pénzemnek.

64.

Megrögzött gyakorlat ugyan, de minden ízében igazságtalan az az eljárás, mely szerint a bíróságok a perekben felmerült tanu- és szakértői díjakat az ügyvéden személyesen hajtják be. A tanukihallgatást, valamint a szemlélet nem az ügyvéd a maga nevében kéri, hanem a fél nevében. Ennek folytán a költségek a perköltségek egy részét képezik, melyek nem az ügyvéd által viselendők, hanem a fél által. Ideje volna, hogy az ügyvéd minden egyes ilyen esetben felfolyamodással éljen.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Bűnügy-statisztikai tanulmányok. II. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — A német polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi része. Dr. KERN TIVADAR budapesti ügyvéd. — Törvénykezési szemle: Az 1881. LX. tcz. 84. §-a. SERLY ANTAL budapesti kir. aljárásbíró. — Külföldi judicatura. Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — A cégér. Dr. MEZEY FERENCZ. budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.¹

II. A bűnper.²

Sommázat: A bűnügyi igazságszolgáltatás mechanikája. — Feljelentések. — Vádaskodási hajlam. — Jogérzet. — Feljelentések elintézése. — Vizsgálatok. — Itélethozatal. — Hivatalból üldözendő bűntettek és vétségek. — Elítélési valószínűség. — Elítélés és felmentés aránya az utolsó években. — Felmentések aránya Ausztriában, Németországban stb. — Felmentések aránya különböző bűntetteknel. — Vizsgálati fogság. — Súlyos következményei. — A vizsgálati fogság Ausztriában, Franciaországban, Olaszországban. — Vizsgálati fogság bűntettek szerint. — Az igazságszolgáltatás sikeressége. — A modern közlekedési eszközök befolyása. — A bűnper tartama. — Felelősség. — Tanuk. — Megkegyelmezés. — Enyhítő körülmények. — Beszámíthatóság aránya. — Végeredmények. — Bűntettek, vétségek, kihágások fejenkénti eloszlása. — A bűnös hajlam (penchant au crime). — Bűnözési valószínűség.

A bűnügy tanulmányozásánál első sorban szükséges az apparatus működésével, tehát a bűnügyi igazságszolgáltatás mechanikájával megismerkedni. Nem fogunk tulságos részletezésbe bocsátkozni; itt legnehezebb pusztán számokból megbízható következtetésekhez jutni. Azonban találunk ez anyagban olyan, világosan szóló tényeket, melyek minden egyéb magyarázatot fölöslegessé tesznek; feladatunk legnehezebb része csak az, a büntető eljárás tömkelegéből kiemelni azon tipikus jelenségeket, melyek a villanyos szikra intenzitásával megvilágítják az e körben mutatkozó tünetenyeket. E feladatra azonban csak akkor vállalkozhatunk, ha

¹ Az előbbi közl. I. a múlt heti számban.

² Áttérve a bűnügyi anyag statisztikai ismertetésére, szükségesnek tartjuk mindjárt itt kijelenteni, hogy e kutatások célja korántsem az, a hivatalos anyagot egész terjedelmében ismertetni. A ki eztet óhajta tanulmányozni, azt az illető ismert forrásokra utaljuk. A mi feladatunk abban áll, ez anyag legjellemzetesebb adataiból a társadalom bűnös, illetőleg jogsértő nyilvánulásairól tájékoztatást nyújtani. Azért a statisztikai adatokból lehetőleg csak a leglényegesebbeket és ezeket is csak ott idézzük, hol ezt okvetlenül szükségesnek tartjuk. Általában azt hisszük, közeledik azon idő, midőn a statisztikai irodalomban is a munkamegosztás jobban lesz keresztülve. A statisztikai adatok gyűjtésében és összeállításában a nem hivatalos irodalom a hivatalossal nem versenyezhet; ezen munkát tehát a hivatalos közegeknek kell végezniök, és ezek munkálatait használja az, ki az anyag minden részletével meg akar ismerkedni. A tulajdonképeni tudományos kutatás feladata, a hivatalosan gyűjtött anyagból a társadalom képét összeállítani, és ezen törekvésnél épenséggel nem szükséges, hogy az olvasót statisztikai anyaggal nagyon is terhelje, ki e képek ugyis csak nagy vonásai iránt érdeklődik és mindenestre csak azokat jegyezheti meg magának. Kerültük tehát tulságos sok anyagnak felhalmozását. Annyiban is korlátoztuk kutatásaink körét, hogy bár ott, a hol különösen szükségesnek tartottuk az egész bűnügyi anyagra kiterjeszkedni, mégis főleg a súlyosabb eseteket tanulmányozzuk, pl. a törvényszékek előtt tárgyaltaakat, sőt ezeknél is itt-ott ismét a legsúlyosabbakat veszszük külön bonczkés alá, azokat, melyekben a bűnös akarat nagyobb megrögzöttsége és az erkölcsi rend súlyosabb megsértése forog fen. Az idő tekintetében, pedig leginkább a legújabb adatokat, az utolsó két év eredményeit választottuk kiindulási pontul.

elég türelemmel bejárjuk a bűnper egész mezejét, a mi annyit jelent, hogy az egész processust végig kíséjük, melyet valamely bűnös tett elkövetése vagy arra vonatkozó valamely feljelentés az igazságszolgáltatási mechanizmusban előidéz. Ismerkedjünk meg mindenekelőtt hazai adatainkkal.

Az utolsó két évben (1884, 85) bűntettek vagy vétségek miatt átlag 270,400 *feljelentés* fordult elő és pedig: 62,071 törvényszékeknel, 208,329 járásbíróságoknál. A törvényszékek előtt tett feljelentések közül 40,624 vonatkozott bűntettre, 16,446 vétségre. Hivatalból üldözendő eset volt összesen 99,859, magánvádra üldözendő 170,540. A tulnyomó nagy része a feljelentéseknek ez évben érkezett; a múlt évről visszamaradt a törvényszékeknel 3—4000, a járásbíróságoknál 25—30,000. Egy-egy évben átlag egy millió lakos után mintegy 4000 feljelentés érkezik. A feljelentések száma különösen azon tény megállapítására használtatik fel, hogy a nép egyfelől netáni vádaskodási hajlamát, másfelől a bírói gépezetbe vetett bizalmát megítélik. Részben lehetséges ennek megítélése azon későbbben érintendő adatokból, melyek a feljelentések és elítélések arányára vonatkoznak, hanem még abból sem pontosan, mert itt az igazságszolgáltatás nagyobb kisebb hatályossága, szigora, befolyással van. Megvallom, hogy az előttünk fekvő adatokból következtetést vonni nem mernénk, azonban azthisszük, hogy népünk jellemvonása közé épen nem tartozik sem a vádaskodási hajlam (inkább még a perlekedési hajlam), sem a sértett jogérzet kiengetelésére való hajthatatlan törekvés. Azonban nem hagyhatjuk érintetlenül, hogy mind a két nézetnek vannak képviselői. A statisztikusok között *Konek* képviselte a pessimistikusabb, *Jekelfalussy* az optimistikusabb felfogást. A jogászok köréből gyakrabban lehet oly nyilatkozatokat hallani, melyek a kedvezőtlenebb felfogáshoz csatlakoznak.

Az összes feljelentésekből elintéztetett évenként átlag 236,380, elintézetlenül maradt 34019. Az elintéztetett feljelentésekből elutasított mint bűnvádi eljárásra nem alkalmas 10,270, a vizsgálat megindítása, ill. a tárgyalás elrendelése által 214,907 és kerek összegben mintegy 10,000 más hatósághoz lett áttétel, vagy már vizsgálatba lett beolvasztás által. Az elintéztetett feljelentéseknek mintegy 90 százaléka a vizsgálat megindítása, ill. a tárgyalás elrendelése által intéztetett el, mi mindenestre a mellett tanuskodik, hogy a feljelentések az esetek tulnyomó nagy többségében alappal bírtak.

A *vizsgálatok* tekintetében következő eredményhez jutunk; Ama vádlottak száma, kik iránt a vizsgálat megindítatott (ill. az előbbi évben befejezetlenül maradt), 397,377; befejeztetett a vizsgálat 306,176 iránt, befejezetlenül maradt 91,190 iránt; az összes befejezett vizsgálatok közül az eljárás megszüntetése elhatározottatott 65,688 esetben, a mi az összes befejezett vizsgálatoknak valamivel több, mint egy ötödét teszi. Azonban itt jelentékeny különbségek mutatkoznak; a kir. törvényszékeknel ugyanis 76,401 befejezett vizsgálat között 36,992 az eljárás megszüntetését eredményezte, a járásbíróságoknál pedig 229,781 befejezett vizsgálat közül csak 28716.

A vizsgálatok által nyújtott anyag végleges feldolgozása által ítélni meg a személyi és tárgyi tekintetben megállapítható bűnösséget. E tekintetben a következőket találjuk

A tárgyalásra utasítottak száma évi átlagban 285,647; ezen számból esik a törvényszékekre 45,166, a járásbíróságokra 240,481; a büntettek száma 34,715, a vétségeké 250,932-vel van a fentebbi összegben képviselve. A megtartott tárgyalás alapján elítéltetett 77,556 és pedig törvényszékek előtt 19,337, járásbíróságok előtt 58,219. Az összes tárgyalásra utasítottak közül a vád alól felmentetett törvényszékek által 8469 vagyis a tárgyalásra utasítottak mintegy 19 százaléka, a járásbíróságok által 51,520, vagyis a tárgyalásra utasítottak 21 százaléka. A tárgyalásra utasítottak közül elítéltetett törvényszékek előtt 42, járásbíróságok előtt csak 24 százalék. A vád visszavonott a törvényszékek által tárgyalta eseteknél az esetek 3, járásbíróságok előtt tárgyalta eseteknél azonban az esetek közel egy harmadában (32 százalék). Összesen évenként 1879 esetben beállt azon körülmény, hogy a vádlott halála, vagy szökés miatt a tárgyalás nem volt megtartható. Az év végével pedig átlagban a tárgyalásra utasítva maradtak száma 67,813-at tesz, mely számból a törvényszékekre 15,325, a járásbíróságokra 52,488 jut. Összegezve a fenti számokat, az eredmény tehát következőkép alakul: Az összes tárgyalásra utasítottak közül átlag elítéltetett az utolsó két évben 27,1 százalék, ezek közül ismét mintegy 2 százalék nem a vádbeli, hanem más bűncselekményért ítéltetett el; a vád alól felmentetett 21 százalék, a vád visszavonott az esetek 27,3 százalékában, tárgyalásra utasítva maradt még az év végén 23,7 százalék és mintegy 0,9 százaléknál a tárgyalás befejezése halál vagy szökés által meghiúsított.

Ezen eredményektől lényeges eltérést találunk a hivatalból üldözendő büntettek- és vétségeknél. Ezeknél az elítélések aránya jóval nagyobb, átlagban 38 százalék, a vád alól felmentések jóval ritkábbak: 3 százalék.

Ha már most visszapiillantást vetünk az eddig tárgyalt törvénykezési mozzanatok összességére, azoknak főtanulságát a következőkben foglalhatjuk össze: Eltekintve a feljelentésektől, azt látjuk, hogy ama vádlottak száma, kik ellen a bűnvizsgálat folyamatban van, átlag egy-egy évben 397,377 volt; ezzel szemben tett a tárgyalásra utasítottak száma 285,647-et; ezek közül ismét elítéltetik egy-egy évben 77,556. Pedig már a vizsgálat folyamán is, mint láttuk, igen számos esetben az eljárás beszüntetetik és így vád alá helyezést vagy közvetlen végtárgyalást nem eredményez. Látjuk ebből, milyen nagy, ha egy közgazdasági kifejezést szabad használni, az igazságszolgáltatási gépezetre nehezedő holt teher.

Bármily tényezők járuljanak hozzá ezen eredmények előidézéséhez, lehetetlen azon aggály ellen küzdeni, hogy az elítélések arányszáma csekély. A valószínűség elítéltetni még a tárgyalásra utasítottaknál is csak 1:5. A vád alól felmentetteké is ugyanannyi. Figyelemre méltó körülmény az is, hogy az elítélések aránya a vád alá helyezésekhez képest az utolsó években csökkenést mutat. Volt ugyanis ez arány 1881: 64,9, 1882: 62,8, 1883: 69,0, 1884: 62,0, 1885: 59,6. Ennek oka azonban az is lehet, hogy újabb törvények oly vétségeket állítanak fel, melyek megállapítása nehezebb.

Különösen az elítélések és felmentések aránya fontos mozzanat és csak sajnálni kell, hogy statisztikánk ez iránt bővebb felvilágosításokat nem nyújt. Milyen tanulságos volna az elítélések és felmentések arányát az egyes büntettek szerint vizsgálni! Már ez is igen értékes adat volna az igazságszolgáltatás tanulmányozására.¹ Azonban az elítélések és

felmentések aránya még más tekintetben is kutatásra méltó volna; így például a büntettek neme a büntettek kora és egyéb viszonyai szerint, melyek kétségtelenül ezen arányra is befolyást gyakorolnak, mint azt más államok adatai mutatják. Az egyes törvényszékek is bizonyára különböző adatokat mutatnak. Így Franciaországban a felmentettek átlaga 1876—80-ban 21 százaléknak felel meg, de egyes megyékben ez arány 38%-ig emelkedik! Ha az elítélések arányát néhány külföldi államban tanulmányozzuk, így például Ausztriára vonatkozólag azt találjuk, hogy ott a törvényszékek és esküdtszékeknek a jogérvényesen vádolt egyéneknek körülbelül 85%-a ítéltetett el; az esküdtszékeknek az arány mintegy 10 százalékkal kisebb (72—75 százalék), mint a törvényszékeknek; sokkal csekélyebb az elítélések száma a járásbíróságok előtt tárgyalta kihágásoknál (54—55 százalék). Németországban az elítélések aránya a büntetteknek és vétségeknél 85 százalék, sőt egyes törvényszékeknek 90 százalékgig emelkedik. Legnagyobb az elítélések aránya a közbéke és rend, legkisebb a személy elleni büntetteknek. Olaszországban az asizák előtt tárgyalta esetekben az elítélések aránya 70,50 százalék. 1880 óta következetes csökkenés mutatkozik.

A bünyenyítő per egyik fontos mozzanatát képezi a vizsgálati fogság. Tekintettel azon körülményre, hogy minden államban, a mint látjuk, egy jelentékenyebb része a bűnpeknek felmentéssel végződik, bizonyára kíváncsi, hogy ezen vizsgálati fogság csak szükség esetében alkalmaztassék és ne tartson hosszú időn át. Hiszen a vizsgálati fogság magában véve is súlyos büntetés,² sőt közte és a büntetésül szabott fogság között erkölcsileg nincs is oly nagy különbség. Minden feddhetlen állampolgárra nézve, a ki eddig büntetlen volt a legválságosabb pillanat tulajdonképen az, midőn családjai hivatása, az őt tisztelő polgártársai köréből kiragadtatik és fogságba helyeztetik; a felmentő ítélet ritkán — leginkább politikai perekben — tudja őt teljesen visszahelyezni az előbb élvezett tisztelet körébe. Ez oly sérelem, mely orvoslást követel és csak az igazságosság követelményét látnók abban, ha az így legszentebb tulajdonában sértett állampolgár a sérelem okozójától kárpótlást követelhetne. Másfelől nem lehet tagadni, hogy sok körülmény sürögösen követeli az újabb időben, hogy a büntető igazságszolgáltatás célja biztosítottassék és az e végett alkalmazandó eszközök között mindenestre a vizsgálati fogság nagy jelentőséggel bír. Adataink különben azt mutatják, hogy az egy évben folyamatban levő vizsgálatokhoz képest a vizsgálati fogság a törvényszékek elé tartozó ügyekben csak 24,1 százalékat tett az utolsó két évben, sőt a járásbíróságoknál éppen csak 2 százalékat. A vizsgálati fogság száma az utóbbi években általában csökkenést mutat. Ugy szintén csökken annak átlagos tartama is. Mig 1882-ben a törvényszékek által elrendelt vizsgálati fogság tartama még 62 napot tett, addig 1885-ben csak 42 napot. Egy éven túl a vizsgálati fogság tartama az esetek 15 százalékában tart. Ausztriában a vizsgálati fogság elrendelése az utolsó években feltűnően szaporodott; az ott tett tapasztalatok nem igen szólnak a vádlottak kiméletesebb bánásmódja mellett, habár másfelől arra törekedtek hogy ezen baj az eljárás gyorsítása által leszállítottassék. Összesen az utolsó években a vádirat beterjesztése előtti vizsgálati fogság esetei a vádiratok több mint 70 százalékát

a ki a közrend elleni büntett miatt vádoltatott	---	29
a ki az erkölcsiség elleni büntett miatt vádoltatott	---	21
a ki személy elleni büntett miatt vádoltatott	---	25
a ki lopás büntette miatt vádoltatott	---	15

Az egyes büntettek szerint ismét jelentékeny eltérések mutatkoznak. — Lsd erről Starcke-t is idézett munkájában.

² La détention préventive est une mesure grave en ce quelle port atteinte au principe primordial de la liberté individuelle; mais sa légitimité n'a jamais été contestée, car elle est la sauvegarde des intérêts de la société et la conséquence du droit de punir. (La justice en France. Paris 1872. CIII. lapon.)

¹ Hogy az egyes büntettek szerint különbségek mutatkoznak, az kétségtelen. «Le jury a été de tout temps plus enclins à rejeter les accusations de crimes contre les personnes que celles des crimes contre les propriétés, évidemment parce que dans les premières les accusés on obéis à des mobiles personnels et spontanés, tandis que dans les secondes les accusés sont le plus souvent des récidivistes endurcis faisant courir à la société les plus graves dangers.» (La justice en France. XXXIX. lapon.) — Az újabb időben a különbség csökkent. 1876—80-ig átlag felmentetett a francia jury által 100—100 közül:

tették. Az utolsó években ellenben a vizsgálati fogság tartama a vádirat beterjesztéseig csak 17 százalékban tartott egy hónapnál tovább, míg az például 1875-ben 45 százalékot tett. A vizsgálati fogság azon része, mely a vádirat beterjesztésétől az ítélet kihirdetéseig alkalmaztatik, szintén sokkal rövidebb tartamot mutat, a mennyiben az utolsó években egy hónapon tul csak egy ötöd, azelőtt egy harmad része az eseteknek tartott. Olaszországban a vizsgálati fogság tartott az elfogatástól a tárgyalás napjáig (az assizák előtt tárgyalta eseteknél) egy hónapig az esetek 5·27 százalékában 1—3 hóig 12·08, 3—6 hóig 23·64, 6—12 hóig 36·92, 1—2 évig 18·88, két éven tul 3·21 százalékában. A vizsgálati fogság itt tehát soká tart; azonban itt is az utolsó évek némi javulást mutatnak. Franciaországban, hol általában ujabban a vizsgálati foglyok száma apadt, a letartóztatás ideje rövid. Az újabb adatok szerint csak 8 százaléknál tartott a vizsgálati fogság egy hónapnál tovább és 80 százaléknál megszünt 14 nap lefolyása előtt. Különben változik az az ügyek természete szerint. Azon büntetteknel, melyek ugyis nagyobb-részt elítéléshez vezetnek, a vizsgálati fogság hosszabb tartamu. A hivatalos jelentések hangsúlyozzák annak szükségét, hogy a vizsgálati fogság lehetőleg ritkán alkalmaztassék már azért, mert ez oka annak, hogy a bírák gyakran felmentő vagy enyhe ítéletet hoznak. A vizsgálati fogság hosszú tartama végett *Haussonville* is méltó panasznak ad kifejezést.¹

Egyes államokban a statisztika még egyéb érdekes adatokat nyújt a bünper tanulmányozására. Nem bocsátkozunk azok ismertetésébe, azonban néhány adatot mégis tanulságos lesz figyelembe venni. Az idetartozó adatok közül mindenkéltől kiváló érdekléssel bírnak azok, melyek az igazságszolgáltatás *sikerességét* mutatják. Igen jellemző adatokat tartalmaz e tekintetben a franczia statisztika. Látjuk ezekből, hogy 1876—80-ig súlyosabb büntettek vagy vétségek miatt 145,968 elítéltetett, de 194,740 esetben a büntetéseket nem üldöztettek; és pedig 89,721 esetben az illető tett nem képezett büntetendő cselekményt, 20,547 esetben a tett nem birt semmi súlylyal, 7401 esetben a bizonyíték nem volt elegendő, 48,761 esetben a tettes ismeretlen maradt, 28,310 egyéb okokból. Különösen fontos az, hogy az utolsó ötven év alatt a bizonyíték hiánya miatt felmentettek száma két harmaddal csökkent és hogy a fel nem fedezett büntetéseket száma, dacára annak, hogy az új közlekedési eszközök a büntetéseket menekülését könnyítik, csak két százalékkal emelkedett. Különben eléggé mutatja az igazságszolgáltatás nehéz feladatát, hogy még mindig több a meg nem torolt büntett a legtöbb csoportban, mint a megtorolt. Így pl. a lopásnál több mint hat tized marad büntetlenül. A gyermekek ellen elkövetett büntettek is nagyobbára büntetlenül maradtak, 1831—80-ig 51,662 büntett! Az érdekesebb adatok közé tartozik a *bűnfenyítő per tartama*. Az olasz statisztika szerint befejeztetett a tárgyalás az assizák előtt tárgyalta eseteknek 8·25 százalékában egy hó alatt a vád alá helyezés napjától számítva, 34·10 százalékában 1—3 hó alatt, 30·86 százalékában 3—6 hó alatt, 18·45 százalékában 7—12 hó alatt; 8·07 százaléknál egy évnél tovább tartott. Franciaországban befejeztetett — az olasz statisztikai hivatal összehasonlítása szerint — a tárgyalás ugyanazon fórumok előtt az összes eseteknek 2·72 százalékában egy hó alatt, 41·36 százalék 1—3 hó alatt, 44·41 százalék 4—6 hó alatt és 11·51 százalék hat hónapnál hosszabb idő alatt. Az eljárás itt tehát sokkal gyorsabb, mint Olaszországban. A *felelbbviteli bíróságoknál* elintéztetett az ügyek 10·61 százaléka egy hó lefolyása előtt — számítva a felelbezés bejelentésétől kezdve —, 60·18 százalék 1—3 hó alatt, 15·63 százalék 4—6 hó alatt, 12·64 százalék 7—12 hó alatt, 0·94 százalék egy éven tul. A *tanukra* vonatkozólag is közöl az olasz statisztika adatokat. Ezekből azt látjuk, hogy összesen 61,826

tanu hallgattatott ki (1884) az assizák előtt; ezek között 68·86 százalék terhelő, 30·07 % felmentő tanu volt. A *megkegyelmezésekről* is lássunk néhány adatot. Olaszországban 1884-ben összesen 42,318 kegyelmi kérvény adatott be; ezek közül 3859-nek hely adatott, és pedig akkép, hogy 29·80 százaléknak a büntetés helyesen elengedtetett, 61·34 százaléknál leszállított, 8·86 százaléknak megváltoztatott. Ez utóbbiak között volt 45 halálra ítélt, kinek a halálbüntetés elengedtetett. Franciaországban a büntetés elengedtetett 321 személynek (1884) vagyis a megkegyelmezettek 22·86 százalékának. Az olasz assizák előtt tárgyalta esetekben mintegy 11 százaléknál *enyhitő körülmények* voltak tekintetbe veendő, közel 2 százaléknál a *beszámíthatóság* hiányzott. Az enyhítő körülmények között leggyakrabban provocatio és részleges elmekór szerepel. A beszámíthatóság hiánya leggyakrabban fordul elő a személy elleni büntetteknel (3·88 százalék), legritkábban a vagyon ellenieknel (0·23 százalék). Igen érdekesek a Franciaországra vonatkozó idevágó adatok. Ezekből ugyanis azt látjuk, hogy 74 százalékot tesznek azon esetek, a melyekben a jury enyhítő körülményeket fogad el, kétséggel kivül mivel a franczia büntető-törvénykönyv nagyon szigorú. És a törvényszékek ezeket teljesen el is fogadják, a mennyiben tényleg (1876—80) az esetek 35 százalékában a büntetés egy fokkal, 65 százalékában két fokkal leszállított. A tapasztalat azt mutatja, hogy az enyhítő körülmények elismerésével a törvénykezés elérte célját, a mennyiben azóta a büntetés ugyan enyhébb, de biztosabb, míg azelőtt a nagyobb szigor mellett igen sok büntett büntetlenül maradt. Különben megjegyzendő, hogy az enyhítő körülményeknek különböző büntetteknel eltérő arányban engedtetik tér: leggyakrabban főbenjáró büntetteknel (90 százalék). Az egyes büntettek közül a gyermekgyilkosságnál enyhítő körülmények elfogadtatnak az esetek 99·8 százalékában, lakházak felgyújtásánál 99 százalék, csalárd bukásnál 90 százalék, gyilkosságnál 84 százalék, szemérem elleni büntetteknel 81 százalék, erőszakos nemi közösülés felnőttekkel 76 százalék, gyermekek elleni erőszakkal 77 százalék stb.

Foglaljuk már most össze a főbb eredményeket: Ha csakugyan a súlyosabb eseteket tartjuk szem előtt, melyek a kir. törvényszékek illetékességi körébe tartoznak, akkor azt találjuk, hogy Magyarországon egy millió lakos után 1350, a 16 éven felüli népességből pedig egy millió után 2150 ilyen súlyosabb merényletek miatt ítéltetett el 1885-ben. Ha a járásbíróságok előtt tárgyalta eseteket is tekintetbe vesszük, akkor az említett számok 5350-re ill. 8540-re emelkednek. A tulnyomó része a statisztika által feljegyzett jogtalanságoknak azonban a kihágásokra esik, melyek közel 3½-szer meghaladják a büntettek és vétségek számát, sőt annál is nagyobb számmal szerepelnek, ha szem előtt tartjuk, hogy kimutatásunkból a pénzügyi kihágások hiányoznak. Ha az egész bűnügyi anyagot összefoglaljuk, az e miatt elítéltek a népességnek valamivel több mint két százalékát teszik. A 16 éven felüli népességből pedig büntett vagy vétség miatt elítéltetett egy százalék. Németországban, ugy látszik, e szám magasabb, a mennyiben ott a büntett vagy vétség miatt elítéltek már a 12. éven felüli népességnek egy százalékát teszik, a 16 éven felülieknek tehát, melyekből a büntetéseket legnagyobb része kerül ki, mindenesetre nagyobb részét. A legveszedelmesebb csoportja a büntetéseket, a melyek kir. törvényszék által elítéltettek, a 16 éven felüli népességnek ½ százalékát teszi.

E számok segítségével könnyű egyuttal tájékozást szerezni azon tényező alakulásáról, melyet *Quetelet* bűnözési hajlamnak — *penchant au crime* —, *Wappäus* «bűnös megközelíthetőségnek» *Drobisch* helyesebben a büntetetre való csábíthatásnak nevezett. Ha ugyanis a fentebbi adatok alapján kiszámítjuk, mennyi valószínűséggel bir, hogy valaki Magyarországon egy év alatt nagyobb büntettek ill. vétség miatt

¹ Le combat contre le vice. (*Revue des deux Mondes*. 1888 jan. 1 132. lapon.)

eliteltessék, azt találjuk, hogy e valószínűség az egész népességre nézve 0'0013, a 16 éven felüli népességre nézve 0'0021. Természetesen ennek sem szabad azon értelmezést adni, melyet a *penchant au crime*-nak adtak, hogy ez minden egyénre nézve áll, mivel e szám nem egyéb, mint átlagos érték, melynek csak ép annyi értelme van, mintha azt mondjuk, hogy Magyarországon minden fej után 9 forint egyenes adó fizetettik, a midőn ugyanis nagyon jól tudjuk, hogy azért sokan egy krajczárt sem fizetnek, mások meg sokkal nagyobb összegeket. De amaz összegyén, melyet Magyarország népessége képez, büntett-valószínűsége az említett számokban talál kifejezést. E valószínűség tehát tulajdonképpen csekély.

Dr. FÖLDES BÉLA.

A német polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi része.¹

Köteles részre jogosítottak a leszármazók, a szülők és a házastárs. A köteles rész mindnyájuknál egyenlő: a törvényes örökösödési hányad fele, melynek kifizetése esetleg kiegészítése csak készpénzben követelhető (1975—1979. §§.). Javaslatunk (a jogügyi bizottság módosítása szerint) a leszármazóknak a törv. örökösödési hányad felét, a szülőknek annak harmadrészét adja köteles rész fejében, a házastársnak pedig a hagyaték felének, esetleg $\frac{1}{4}$ vagy $\frac{1}{8}$ részének hasznélvezetét, a szerint a mint leszármazókkal vagy szülőkkel találkozik, és a tulélő férjről vagy nőről van szó: a köteles-rész kielégítése természetben is eszközölhető, kiegészítése azonban csak készpénzben, mely indokolatlan megkülönböztetés alighanem szövegezési hibán alapul. A tervezet (1980—1990. §§.) részletesen szabályozza a köteles rész kiszámítását s e tekintetben lényegileg megegyez javaslatunkkal.

A köteles részre való igény átörökíthető, engedményezhető és végrehajtás alá is vehető, ha a jogosított azt bíróságon kívül már érvényesítette (1992. §.); e fontos intézkedéseket javaslatunk nem tartalmazza. Az örökösök a köteles részt örökrészeik arányában tartoznak kielégíteni; de ha a köteles részre való igény valamely részesítés vagy a törv. örökösödési hányad visszautasítása által létesül, akkor az örökösök és a hagyományosok egymásközi viszonyában a köteles rész a nyert előny erejéig azt terheli, a kinek a visszautasítás javára szolgál (1994—1996. §§.), mely utóbbi intézkedés javaslatunkba is lenne felveendő.

A köteles részre való igény három (javaslatunk szerint öt) év alatt évül el az öröklés megnyíltától (javaslatunk szerint az örökös halálától) illetőleg azon időponttól számítva, midőn a jogosított a jogát korlátozó igényről tudomást nyert; és az öröklés megnyílt után 30 (javaslatunk szerint 20) év lefolyása után többé nem érvényesíthető (1997—1999. §§.).

A kitagadási okok megállapítása más elven alapul, mint javaslatunkban. A tervezet ugyanis a kitagadási jognál csak azon viszonyt tartja szem előtt, mely az örökös és a köteles részre jogosított közt forog fen, és csak ezen szoros kötelék megsértése esetén engedi meg a kitagadást. Ebből kiindulva, nem veszi fel a kitagadási okok közé, mint javaslatunk, a halál, életfogytiglani vagy 15 évi fegyházra való eliteltetést, sem a közérkölciségbe súlyosan ütköző botrányos életmódot; ellenben kitagadási oknak veszi azt, ha a leszármazó valamely fegyelmi vagy bűnügyben az örökös vagy házastársa terhére, mint tanu, vagy szakértő szándékosan hamis esküt tett; ha a leszármazó az örökös házastársával paráználkodott; végre ha a leszármazó, örökös szülőjének törvény által megkívántatott beleegyezése nélkül házasságot kötött. A többi kitagadási okok lényegileg ugyanazok, mint javaslatunkban.

Exhereditatio bona mente a tervezet szerint csak akkor alkalmazható, ha a leszármazó pazarló életmódot folytat vagy igen eladósodott; de az örökös ezen esetben is csak köteles részének felétől foszthatja meg, másik felére nézve a leszármazó törvényes örököseit utóörökösöknek nevezheti, a kiknek a leszármazó biztosítékot tartozik adni. Javaslatunk szerint az utóörökösödés a leszármazó egész köteles részére terjedhet. Kiskoru (18 éven aluli) és elmebeteg leszármazók köteles része a tervezet szerint nem terhelhető utóörökösödés vagy utóhagyománnyal, míg javaslatunk szerint ennek helye van.

Az örökös a kitagadási okot tartozik, javaslatunk szerint nem tartozik megjelölni. Mindkét tervezet az ok fenforgásának bizonyítását arra rója, a ki a kitagadásra hivatkozik. Javaslatunk azon esetre, ha az örökös az okot megjelölte, s az nem forog fen, de igenis más kitagadási ok, a kitagadást hatálytalannak mondja. Ezen intézkedést fölöslegesnek tartjuk, mert az a kitagadási ok határozott megjelöléséből önként folyik. A tervezet ezt mint pusztá következtetés jellegével bírót, mellőzi is (2000—2008. §§.).

Ha a köteles rész ajándékozások által lett megsértve, a tervezet, úgy mint javaslatunk, igényt ad a jogosítottnak és azt rendkívüli köteles résznek nevezi. Ez akkor is jár, ha a jogosított a törv. örökösödési hányad felében részesül; azon érték, melyet a jogosított a felerészen tul kapott, a rendkívüli köteles részbe beszámítandó. Az örökös a rendkívüli köteles részért csak annyiban felelős, a mennyiben többet kapott, mint törv. örökösödés esetén őt illette volna (2008—2014. §§.). A korábbi megajándékozott csak akkor és annyiban felelős, ha és a mennyiben a jogosított nem érvényesítheti igényét a később megajándékozott ellen. Ez javaslatunk szerint is így van. A rendkívüli köteles rész megállapítása és kiszámítása javaslatunktól sok részletben eltérőleg van szabályozva (2015—2018. §§.).

Az *örökségről való lemondás* a törv. örökösödési rész és a köteles rész elvesztését vonja maga után, a mi javaslatunknak megfelel. A tervezet szerint azonban a lemondás nem hat ki a lemondó leszármazójára, míg javaslatunk szerint igenis akkor, ha a lemondó az örökösöt tuléli.

A lemondás, mely meghatározott személy javára történik, hatálytalanná lesz, ha ama személy nem hivatik örökösödsre, vagy az örökséget visszautasítja avagy öröklésre képtelennek nyilvánítatik. Az örökségről való lemondás csak az örökös és törvényes örökös közt kötött szerződés alakjában történhetik. (2019—2021. §§.)

A tervezet külön fejezetekben tárgyalja az örökség megszerzését, az örökség megszerzésének hatásait, a hagyatéki bíróság teendőit az örökös távolléte, ismeretlen volta vagy cselekvési képességének korlátozása esetén és az örökös igazolványt; javaslatunk mindezeket («az örökség megszerzése» felirattal) egy fejezetbe foglalja.

Az örökös az örökséget a törvény erejénél fogva, ipso iure szerzi meg, de azt visszautasíthatja; javaslatunk szerint a megszerzéshez az örökös elfogadási nyilatkozata szükséges. Ha az örökség hat hét alatt, külföldön lakó örökös részéről hat hó alatt vissza nem utasíttatik, az elfogadottnak tekintendő. (2025—2035. §§.) Javaslatunk értelmében az örökös az elfogadás iránt nem köteles bizonyos határidő alatt nyilatkozni, hanem csak akkor, ha ezt valamely érdekelt fél kívánja, mely esetben a hagyatéki bíróság hat heti s legfeljebb három havi, esetleg meghosszabbítható határidőt tűz; ha az örökös ez alatt nem nyilatkozik, az örökség visszautasított, de ha elfogadja, az örökség az örökös halálának (helyesebben az öröklés megnyíltának) időpontjában átszállottnak tekintendő. A tervezet szerint tehát az örökösnek az örökség visszautasítása, javaslatunk szerint pedig annak elfogadása végett kell nyilatkoznia. Az eltérés mélyreható elvi és gyakorlati jelentőséggel bír; javaslatunk rend-

¹ Az előbbi közl. I. a 14., 16. és 20. számban.

szere azonban egyszerűbb és természetesebbnek látszik lenni, mert kerüli azon fictiót, hogy az örökségről tudni sem akaró örökös mégis örökösnek tekintetik, ha pedig visszautasítja az örökséget, akkor ő, ki már örökös volt, úgy tekintetik, mintha nem lett volna örökös.

Az örökséget sem részben, sem feltételesen nem lehet visszautasítani; ily visszautasítás hatálytalan. Javaslatunk is így szól az elfogadásra nézve (2036—2038. §§.). A tervezet azonban akkor, ha ugyanazon örökös több czimen (törvény, végrendelet vagy szerződés alapján) van hivatva, megengedi, hogy a külön czimeken alapuló egyes hányadokat elfogadja vagy visszautasítsa; ez helyesebb mint javaslatunk azon intézkedése, hogy a végrendeleti vagy szerződési örökséget el nem fogadó örökös a törvényes örökösödésből is rendszerint (?) ki van zárva; mert ama hányadok el nem fogadására oly okok foroghatnak fén, melyek a törvényes örökösödési hányadra nem szólnak.

Az örökség visszautasítása, illetőleg elfogadása vissza nem vonható; ez javaslatunknak is megfelel. A tervezet azonban helyesen egészíti ki e szabályt azzal, hogy a visszautasítás a visszautasító által megtámadható, ha oly köteles részre jogosított élt a visszautasítással, a kinek örökrésze az arra rótt feltétel-, köteles- rész vagy más tehertől felszabadult, feltéve, hogy a visszautasításkor e felszabadulásról nem volt tudomása; továbbá, ha az örökös fenyegetés vagy csalás folytán utasította vissza az örökséget. A megtámadási határidő 6 hét (2039—2041. §§.). Ezen intézkedésnek javaslatunkba leendő felvétele ajánlható azért, mert az örökséget elfogadó, illetőleg el nem fogadó örökös csak így menekülhet a tévedés (téves feltevés), vagy ellene gyakorolt fenyegetés avagy csalás hatása alól.

Az öröklésre való érdemtelenség eseteit a tervezet is, úgy mint javaslatunk, megkülönbözteti a kitagadási okoktól. Az előbbieknél alatt azon cselekvényeket foglalja egybe, melyek által az örökhagyó végakarátának kifejezésre jutása szándékosan meggátoltatott. (2045—2050. §§.) Ezen esetek is lényegileg ugyanazok mint javaslatunk esetei; maga az érdemtelenség intézménye azonban ez utóbbiban egészen más jelleggel bír, mint a tervezetben.

Javaslatunk az érdemtelenséget az öröklési képtelenség egyik nemének tekinti, és azt úgy fogja fel, mint viszonylagos öröklési képtelenséget bizonyos személy hagyatékára nézve. A tervezet ellenben öröklési képtelenséget egyáltalán nem ismer és arról nem intézkedik; mert öröklésre képes mindenki, a ki szerzésre képes, és szerzési képességgel bír az, a ki jogképes. Miután pedig minden ember jogképes és ennél fogva öröklésre képes, csakugyan felesleges az öröklési képességről külön intézkedni. Igaz ugyan, hogy a szegénységi fogadalmat tett szerzetesek törvényeink szerint nem bírnak öröklési képességgel, de ezen kivétel nem indokolhatja azt, hogy az öröklési képtelenség mint külön intézmény szabályoztassék, és legfőleg arra szolgálhatna okul, hogy a szerzetesek öröklési képtelensége az életbeléptetési törvényben kimondassék. Az általános polgári törvénykönyv örökjogi részébe azonban nem való ily intézkedés, valamint nem intézkedik erről egyik újabb törvényhozási munkálat, sem az itt tárgyalt német, sem a Mommsen-féle tervezet, sem a szász törvénykönyv.

Az öröklési képtelenség felemlítése és az érdemtelenségnek mint «viszonylagos» képtelenségnek szabályozása azonban viszály gyakorlati következményekkel is bír. Javaslatunk szerint az öröklési képességnek az öröklés megnyíltától az örökség elfogadásáig kell fenforognia; és így ha az öröklési képtelenség később áll be, ez az örökösnek már nem árt, s ugyanez áll az érdemtelenségre, mint az öröklésre képtelenség egyik nemére. Ha tehát a törvényes örökös azon hiszemenben, hogy az örökhagyó nem tett végintézkedést, az örökséget elfogadja, utóbb azonban érvényes végrendeletre akad, melyet azért,

hogy az örökséget megtarthassa, eltüntet: akkor javaslatunk szerint nem volna kizárható az örökösödésből. A javaslat rendszere szerint számos hasonló eset állhatna elő. Azért helyesebb a tervezet, mely az öröklési képtelenség elavult fogalmát teljesen mellőzi, az öröklésre érdemtelenséget pedig nem bizonyos időpont szerint ítéli meg, hanem az érdekelt félnek megengedi, hogy jogait az érdemtelenség ellen érvényesítse, bármikor jutott az érdemtelenség cselekmény tudomására. Az érvényesítés módja a megtámadás, mely a cselekmény tudomásra jutása után egy év alatt kereset alakjában eszközölhető. A megtámadási kereset, mely arra indul, hogy a megtámadott az öröklésre érdemtelenségnek nyilvánítottassék, harmincz év alatt évül el azon időponttól fogva, midőn az öröklés az érdemtelenségre nézve megnyílt; a megtámadásra jogosítva van az, a ki örökös lenne, ha az érdemtelenség az örökhagyót nem élte volna túl.

Az érdemtelenség megszűnik, ha az örökhagyó az érdemtelenség cselekményért megbocsátott; ez javaslatunknak is megfelel. Utóbbi azonban, a jogügyi bizottság módosítása szerint, kifejezett és szigorú alakiságokhoz kötött megbocsátást követel, míg a tervezet a megbocsátás érvényét sem kifejezett, sem határozott formákba öltött nyilatkozattól nem teszi függővé.

Dr. KERN TIVADAR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az 1881. LX. tcz. 84. §-a.¹

Miért nem hivatkozik a 133. §., a 83. §. mellett a 84. §-ra is? — Felelet: Azért, mert ezen intézkedése nem vonatkozik a 84. §. értelmében vezetett végrehajtásra.

Menjünk át gyakorlati példára. A. végrehajtató B. végrehajtást szenvedő ellen (a ki Gyöngyösön lakik) a budapesti VII. ker. járásbíró előtt ezen bíróság által a budapesti állampénztárba beutalt és végrehajtást szenvedőt illető 500 frtra kéri a végrehajtást a törvény 84. §-a értelmében vezetni. Dr. Imling táblai bíró ur szerint az eljárás a következő lenne. A 84. §. szerint szabályszerűen elrendelt és a törvény szerinti meghagyást magában foglaló végrehajtási példányok közül a 2. példány a budapesti állampénztárnak megküldetik, a 3. és 4. példány (mert ez esetben 4 példányt kellene beadni) menne a gyöngyösi kir. járásbírósnak, hogy a 4. példányt B.-nek kézbesítse, a 3. példányt vegye tudomásul, mert, a mint normalis körülmények között, ha t. i. a foglalás a 18. §. szerinti illetékesség alapján a 83. §. szerint történt volna, a pénz lefoglalására, úgy jelen esetben a kiutalványozásra ő van hivatva. B. megnyugszik és a végrehajtási actus jogerőre emelkedik. A. tehát ad normam 133. §-t tartozik a gyöngyösi, «mint a végrehajtás foganatosítására illetékes hatósághoz» befolyamodni, hogy «a pénzbeli követelést» részére «utalványozza» és ezen utalványozást tárgyzó végzést a kifizetésre illetékes pénztár felett álló hatóságnak megküldje, tehát a budapesti VII. ker. kir. járásbírósnak, mert az állampénztár természetesen a letéti rendelet 15. §-a értelmében a pénzt ezen bíróság «utasítása nélkül ki nem adhat»-ja.

Nem hiszem, hogy a törvényhozó a 84. §-al ily cifra eljárást czélt volna meghonosítani.

Az én véleményem szerint a 84. §-ra nem kell commentár, s a fentebbi példában ezen törvényszakasznak megfelelőleg következően és így sokkal egyszerűbben járnék el:

A fentiek szerint ellátott és csak 3 példányban benyújtott végrehajtási kérvény példányai közül a 2-od példányt küldöm az állampénztárnak, a 3. példányt végrehajtást szenvedőnek a gyöngyösi kir. járásbíró útján. Ha B. jogor-

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

voslattal nem él, jogerőre emelkedés után minden befolyamódás nélkül a pénzt végrehajtató részére kiutalványozom, s minthogy az adott példában a pénztár felett álló hatóság én vagyok, a pénztárt egyszersmind utasítom, hogy ha egyébként törvényes akadály fen nem forog a fizetést a végrehajtató kezéhez teljesítse.

Ha pedig a pénztár felett álló hatóság nem a végrehajtást elrendelő bíróság, akkor a végrehajtást elrendelő végzés egyik példánya ezen bíróságnak is megküldendő, hogy arról tudomással birjon, s a kiutalványozást rendelő végzés is e bíróságnak küldetik meg azon czélból, hogy a hatósága alatti pénztárt az utalványozási végzés értelmében való fizetésre utasítsa.

Véleményem szerint ez az egyszerű eljárás a helyes, a törvénynek megfelelő.

Szerény véleményem szerint a 133. §. azért rendeli a pénzkiutalványozásra a végrehajtást foganatosító bíróságot illetékesnek, mert a 83. §. értelmében a pénzkövetelés lefoglalását ő eszközli, s így természetesen a kiutalványozási végzést is ő küldi a pénztár felett álló hatósági joggal felruházott bíróságnak, hogy ez utóbbi a pénztárt fizetésre utasítsa.

Ez tehát ez esetben a szabály. — A 84. §. kivételt, vagy ha úgy tetszik, privilegiumot contemplál, melynek ratiója az, hogy ha csak, helyesebben egyedül közpénztárból felvehető pénzre kérik a végrehajtás, a végrehajtató egyszerűbb eljárással és így gyorsabban juthasson követeléséhez és ezért a 84. §. értelmében a végrehajtás elrendelésére illetékes bíróság a végrehajtást nem csak elrendeli, de a követelést nyomban ezen végzéssel *lefoglalja* s a „foglalásról” „a végrehajtást elrendelő végzésbe foglalandó meghagyás által” értesíti, és ezért mondja a törvény imperative, hogy „a kiküldött kirendelése mellőzendő”. Csak logicus következtetés az, hogy a hol a végrehajtást rendelő bíróság törvény rendelte privilegiumnál fogva „foglal”, a foglalást „meghagyás” után *foganatosítja*, ott a normalis körülmények mellett illetékes 18. §. szerinti bíróságnak semmi teendője nincs, tehát ezen bíróság ily esetben egyáltalán meg nem kereshető, s következik ebből az is, hogy a kiutalványozásra is a végrehajtást elrendelő, mint ez esetben egyszersmind foganatosító bíróság az illetékes. A 133. és 84. §§. között tehát az ellenmondás csak látszólagos.

A dr. Imling Konrád ur által felállított eljárás és a Curiának határozatai téves alapon nyugosznak, s hogy ezt a tudós szerző is érzi, mutatja azon kijelentése, hogy a 84. §. szerinti végrehajtásnál, a szerinte is megkeresendő, a 18. §. alapján illetékes foganatosító bíróságnak „a végrehajtási végzés kézbesítésének közvetítésén kívül egyelőre teendője nincs”. Nagyon természetes, hogy *nincs*, mert a végrehajtást ő nem foganatosíthatja.

A 84. §. azon rendelkezése tehát, hogy „a kiküldött kirendelése mellőzendő”, nem a foganatosításra hivatott 18. §. szerinti bíróságnak szól, hanem a végrehajtás elrendelésére hivatott bíróságnak, hogy t. i. ezen kirendelés mellőzendő lévén, a végrehajtás elrendelésével egyszersmind a pénznek közvetlen letiltásával azt foganatosítja is.

Mert utóvégre is rendszerinti értelme a 18. §. szerint való foganatosításnak csak ez: hogy a foglalásra a végrehajtást szenvedő lakóhelyének bírósága illetékes a dolog természeténél fogva. Alárendelt természetű ugyan e functió, de melynek teljesítése az 1868: LIV. tcz. 60. §-ában leli magyarázatát, s mely szerint „a jogszolgáltatás tárgyában kölcsönösen segédkezet nyújtani minden bíró köteles”.

A 18. §. szerint felállított bírósági illetőség tehát nem valami oly jogelvnek eredménye, mintha a végrehajtás elrendelésére hivatott bíróság, szóval a per bírósága az általa elrendelt végrehajtás foganatosítására hatósági joggal felruházva nem lehetne, mert az ítélő bíró az általa elrendelt végrehajtást saját hatósági közegével is végrehajthatná, sőt erre egye-

nesen hivatott volna is: hanem igenis eredménye a czélszerűségi okoknak, hogy t. i. egy részről a végrehajtás elrendelésére hivatott bíróság saját hatalmi közegeit nem küldheti el más bíróságok területén végrehajtások foganatosítására és sokkal czélszerűbb a hasonhatóságú bíróságoknak a kölcsönös jogsegélyzési kötelezettség alapján való megkeresése, más részről igazságtalan és méltánytalan dolog a végrehajtást szenvedőnek a végrehajtás közvetlen foganatosításával esetleg tetemesre rugó költséget okozni.

Engedelmet kérek e tudákos kitérésért, de ezt csak azért hoztam fel, hogy kimutassam, miszerint a 84. §. azon kitételének, hogy „a kiküldött kirendelése mellőzendő” nem lehet oly értelme, mint Imling Konrád ur állítja: hogy *csak* a kiküldött kirendelése mellőzendő, egyébként pedig a végrehajtó mégis a 18 §-beli bíróság közvetítésével lenne foganatosítandó. Mert hiszen a végrehajtást elrendelő bíróságnak a végrehajtás foganatosítása iránti megkeresése a 18. §. szerint illetékes bíróság által rendszerint másképen, mint kiküldött kirendelésével úgy sem foganatosítható, mi értelme lenne tehát annak, hogy habár a 84. §. esetében a végrehajtást rendelő bíróság maga tiltja le a pénzt a végzésbe foglalt rendelvénnyel, tehát ő maga foganatosítja azt, a mit egyébként a 83. §. esetében „a kirendelt kiküldött” teljesít, mégis a végrehajtásnak „foganatosítása” végett a 18. §. szerint illetékes bíróság kerestessék meg?

Ezt én az én eszemmel nem bírom belátni.

A végrehajtást rendelő végzésnek a végrehajtást szenvedő részére való kézbesítése pedig csak nem foganatosítása végrehajtásnak?

Végeredménye tehát hosszúra nyult cikkemnek az: hogy a végrehajtási törvény 84. §-a értelmében elrendelt végrehajtásnál a végrehajtás foganatosítását maga a végrehajtást rendelő bíróság foganatosítja a törvényszakaszk világos rendelkezései alapján és értelmében, a 18. §. szerint illetékes bíróságnak pedig semmi teendője nincsen, tehát a végrehajtást elrendelő bíróság által már foganatosított végrehajtás foganatosítása iránt sem kereshető meg, s ha mégis megkerestetik, a végrehajtási végzések kézbesítettésén kívül egyebet úgy sem tehet, ez pedig egyszerűen csak kézbesítés közvetítése és nem végrehajtás *foganatosítása*. Ha tehát a 18. §. szerint illetékes bíróság a 84. §. szerinti végrehajtást de facto nem foganatosítja, mert nem is foganatosíthatja, a 133. §. szerinti utalványozás sem a 18. §. szerinti bíróság hatáskörébe tartozik.

A 133. §-nak intézkedése tehát egyedül és kizárólag csak a 83. §. értelmében foganatosított végrehajtásra vonatkozik és nem a 84. §-éra, mert ezen szakasz szerint a végrehajtást elrendelő bíróság foganatosítja az általa elrendelt végrehajtást, vagyis a közpénztárban lévő pénzt közvetlenül letiltja, s az egész végrehajtás actáit maga vezeti keresztül vagyis jogerőre emelkedés után a pénzt kiutalványozza, s ha a pénztár felett álló hatóság ő, a fizetésre is ő utasítja, egyébként pedig e czélból az illetékes vagyis a pénztár felett álló bírói hatóságot megkeresi.

Ez az én véleményem a 84. §. foganatosításáról. Meglehet — de nem hiszem, — hogy tévedek, meggyőződésen alapuló véleményemet azonban lehetőleg indokolni iparkodtam.

SERLY ANTAL,
bpesti kir. alj. bíró.

Külföldi iudicatura.¹

42. A *megtámadási kereset* nem érvénytelenésre vagy megsemmisítésre irányul, olyképen, hogy a csalárd cselekvényt megszüntesse és — dologi hatással — annak tárgyát az adós tulajdonába hozza vissza összes hitelezőinek közös kielégítési alapjaként. E kereset, az actio Pauliana mintájára, a megk-

¹ Az előbbi közl. 1. az 1., 4., 7., 10., 13., 14., 15., és 18. számokban.

rosított hitelezőnek a frauson nyugvó személyes kártérítési keresete, melynek hatása az, hogy ezen hitelezővel szemben a csalárd eljárás meg nem történtnek tekintetik és annak tárgya a hitelező behatásának alávetetik. A szerződők közt a kérdéses cselekmény megtartja érvényét, mert az in integrum restitutio csak a pernyertes, támadó felperesre nézve áll be (Reichsger. II. polg. tan. 1887 jan. 18.).

43. *A Condictio indebiti* megokolásához első sorban egy nem létezett tartozás teljesítésének bebizonyítása szükséges. Ha ez megtörtént, úgy a teljesítőnek (fizetőnek) tévedését addig vélelmezik, míg be nem bizonyul, hogy szándékosan fizetett, még pedig vagy méltányosságból vagy oly akarattal, hogy a visszakövetelésről eleve lemond. (Reichsger. II. polg. tan. 1886 nov. 16.)

44. *Nèvre szülő részvények* átirásáért valamely részvénytársasághoz intézett kérelem nem tekinthető engedménynek. (Kölni, O. L. G. 1887 ápr. 20.)

45. *A külön tulajdonnak* harmadik személylyel szemben érvényesítésének előző (anyagi) feltételét képezi a leltár vagy a hiteles jegyzék. A külön tulajdon csak egyedileg meghatározott tárgyakra vonatkozhatik, de nem pénzösszegre. (Kölni, O. L. G. 1887 jun. 15.)

46. *Ha a választott bíróság* ítéletét az egyik választott bíró aláírni vonakodik, úgy az a többi választott bíró aláírásának dacára meg nem állhat, hacsak a felek ilyen eshetőség szemmel tartásával eleve nem egyeztetett meg más bíró kijelölésében (Reichsger. 1887 ápr. 13.).

Közl.: Dr. MÁRKUS DEZSŐ,
budapesti ügyvéd.

A czégér.

Nem oly nagy ideje annak, hogy e becses lapok maró gunynyal ostoroztak egy alföldi ügyvédet, ki czifra táblán óriási betűkkel hirdette mindazoknak, a kiket illet, hogy ő jó pénzért czimtablákat festeget. Helyes volt a fellépés ez ellen, és a kellő eredménnyel is járt.

Jól tudom én, hogy darázs-fészekbe nyulni szerfelett kellemetlen, de akkor midőn az ügyvédség reformja foglalkoztatja a jogászvilágot és lassan-lassan feltárulnak mindazok a sebek, melyek magát az ügyvédi testületet ellepték, mindenkinek, de kiváltképen a jogász érdekeket szolgáló sajtónak kötelességévé válik, hogy a létező bajokra való általános utalás mellett egyszer már szemébe nézzen azoknak az egyes vizátságoknak, melyek magában az ügyvédi karban észlelhetők. Le kell vonni sok dologról a leplet, és belátnunk, hogy a személyes tekintetekből származó kimélet bűn azon kötelességek iránt, melyekkel az ügyvédi állásnak, de magának a tisztességnek is tartozunk.

Az ügyvédi rendtartásra vonatkozó javaslat nyomán nőtt jelentékeny szellemi mozgalomnak is csak akkor lesz hatása, ha a bajok minden oldalról teljes őszinteséggel megvilágíttatni fognak s ha az ügyvédi kar önszeretetről lemondva, azon belátásra jut, hogy a törvény hézagain és rajtunk kívül fekvő egyéb okok mellett a jelen tarthatatlan viszonyok nagy részben az ügyvédek egy részének nem correct eljárásából eredtek. Oly jelenségekre akadtunk lépten-nyomon, hogy pirulniok kell azoknak, kik az ügyvédi álláshoz magasabb röptü törekvéseket fűznek.

Itt csak az segíthet, ha az ügyvédi kar kivetni igyekszik kebeléből azon elemeket, melyek hozzá nem méltók. Ebben az irtási munkában elől kellene járnia a sajtónak és a kar fiatal tagjainak, kik birnak még lelkesedéssel és kellő mozgékonyssággal, hogy felvegyék a harcot.

Ezuttal egy fővárosi ügyvéd czégérét kívánom bemutatni, mely ott diszlik a Kerepesi-ut 82. számú háznak a Huszár-utczába szolgáló oldalán. A fekete alapu fehér betűs tábla már messziről szembe ötlik, jó szemű ember a lóvasuti kocsiból is olvashatja. Primitív módon van festve, és aligha

nem a kecskeméti ügyvéd-piktor műhelyéből került. De hát tagadhatlanul potom áron kínálja gazdája szellemi termékeit. Szól pedig ez a czégér a következőképen:

KABINA F.

köz- és váltóügyvéd

lakik I. emelet 3. sz. ajtó.

Jutányos díjak mellett elfogad pereket, fenyítő perekbeni képviselőket, perenkívüli eljárásokat, fordításokat s más írási munkákat és leveleket magyar, német, tót és szerb nyelven drbját 20 krért. — Irodai idő 8—12, 2—6 óráig.

Nem tettem hozzá, nem vettem el belőle semmit. A ki- nek kedve telik benne, magyarázza ezt a táblát — az ügyvédi rendtartás szempontjából, de egyet nem szabad feledni, azt, hogy ez a czégér egy fővárosi ügyvédé. Egy kávéház ajtaja mellett fityeg. A közlekedés e helyen igen élénk, az «üzlet» alkalmasint jól megy.

Dr. MEZEY FERENCZ,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— A Magyar Igazságügy legutóbbi füzetében jónak látja ismét foglalkozni azon felfogásunkkal, melyet Baumgarten Izidor német munkája megjelenése alkalmából nyilvánítottunk. Szerinte a külföldi írónak ép úgy figyelembe kell vennie a magyar BTK.-t, mint a magyar írónak, s a mellőzés tekintet nélkül arra, hogy elkövetője magyar ember, megrovandó. Ezen messzemenő követelésével sehogy sem tudjuk összeegyeztetni laptársunk azon nagyon is tolerans nézetét, hogy a magyar író épenséggel nem tartozik nagyobb hódolattal a hazai, mint a külföldi irodalomnak. Ezen két állítás ép úgy illik össze, mint az a kijelentése, hogy nemzetiség és hazafiság között semmi különbséget nem talál s mégis rögtön utána contradistingvál s megjegyzi, hogy tudományos művet nem szabad sem a hazafisági sem a nemzeti- ségi állásponttól megítélni. Laptársunknak ily elveivel és ily következetességével szemben csak az az egy a megnyugtató, hogy követőkre bizonyára nem fog találni.

— A Pribil és a Kaltenecker ügyek tárgyalása alkalmából érdekes lesz megismerkedni a kir. Curiának 10 évvel ezelőtt analog ügyben hozott ítéletével. Kriszt József póstamester 1875-ben több sikkasztás elkövetése után kétségbeesésében elhatározta, hogy öngyilkossá lesz, és nehogy gyermekei nejeire maradjanak, ki feslett életmódot vitt, elhatározta, hogy ezeknek is kioltja életét. Bezárkózott három kis gyermekével egy szobába és széngőzt fejlesztett; a gyermekek mindannyian meghaltak, őt csaknem tetszhalott állapotban találták, de több órai orvosi kezelés után életre hozták. A Curia megszüntette az eljárást a következő indokolással (1878. 1189. sz.):

«A gyilkosság büntényének birói megállapíthatására mulhatatlanul megkivántatik, mikép minden kétséget kizárólag be legyen bizonyítva, hogy a tettes azt ellenséges indulattal és ép elmével, a szabad akarat korlátlan uralma alatt követte el.... Ezen birói álláspontnak kellő megtartása mellett vizsgálva át a fenforgó vádat, mindenekelőtt azon eredmény tűnik ki, miszerint vádlott a leggyöngédebb apai érzellemmel csüggett gyermekein, s hogy ezen rajongó apai szeretet, míg egyrészt vádlottban a vizsgálat során nem csak nem bizonyított, de nem is állított ellenséges indulat létezését még csak képzelni sem engedi, addig másrészt a vádbeli tett borzasztóságának és merőben természetellenes voltával szemben, önkénytelen azon kételyt szüli a bíróban, ha vajon ezen apa akkor, midőn rajongón szeretett 3 ártatlan kis gyermekének megölését elhatározta s ezen elhatározását végre is hajtotta, ép elmével és ebből kifolyó szabad akarral birt-e? E kétely szülte az 12353. 1876. b. szám alatt kelt másodbírósi feloldó végzést, melylyel a vádlott elmeállapotának szakértői megvizsgálása lőn elrendelve. De a nyert eredmény a fenforgó kételyt el nem oszlatta, sőt az orvos-szakértők kijelentése, . . . a kételyt még inkább fokozván, a 2061/1877. b. sz. a. kelt harmadbírósi feloldó végzés hozatalára szolgál

tatott okot. S jóllehet ennek folytán a magyar országos közegészségi tanács felülvéleményében nem állíthatja határozottan, hogy vádlott a tett elkövetésekor beszámíthatlan állapotban volt, de minthogy arra nézve, hogy a gyilkosság vagy esetleg szándékos emberölés tényálladéka bíróilag megállapítható legyen, azon körülménynek kell minden kétséget kizárólag konstatálva lennie, hogy a vádlott a tett elkövetése alkalmával teljes ép elmével s ebből kifolyó szabad akarattal rendelkezett: ezt azonban a felülvéleményező tanács nem csak nem állítja, hanem . . . azt nyilvánítja, miszerint annak lehetősége, hogy vádlott a vádbeli tettet teljesen beszámíthatlan lelki állapotban követte el, nem csak kizárva nincs, sőt igen valószínű az, hogy ő nyomasztó és fontos szellemi mozzanatok következtében buskomorságba esván, tettének elkövetése alkalmával önelhatározási képességgel egyáltalán nem birt. Ilyetén több mint kétséges tényállás mellett, mely az orvos-szakértői vélemény szerint vádlottnak az öngyilkosságra való elhatározása utáni időben elkövetett s így a sikkasztás vádját képező cselekményeire is kiterjed, nehogy esetleg egy beszámításon kívüli embert sujtson az igazságszolgáltatás karja: a további büntető eljárás vádlott beszámítási állapotának meg nem állapíthatása miatt megszüntetendő volt.»

Ezen ügyben Bónis Sámuel curiai tanácselnök elnökölt; előadó volt Osztrovszky József. A Curia határozata ellen hosszabb dolgozatot írt Dr. Illés Károly akkori pécsi kir. ügyész a M. Igazságügy 1878. év folyamának 136. és köv. II. Ugyanott található a részletesebb tényállás is. (Mint értesülünk, a Kaltenecker ügyben perújítás van készülöben.)

— Török Kálmán a szegedi kerületi börtön igazgatója a rabélelmezés tekintetében egy hónapra próba-étlapot léptetett életbe. — Több oldalról vettünk levelet, melyben dr. Gruber Lajosnak a rabélelmezésről tartott jogászegyleti előadása iránt tudakozódnak. Mihelyt terünk engedi, az előadást bő kivonatban ismertetni fogjuk.

— Az ügyvédi összeférhetlenség kérdéséhez. A székesfehérvári ügyvédi kamara: — ügyvéd felvételi ügyében határozott: A kamara válaszmánya — felvétel iránti kérelmet nem teljesítheti, mert a kérvényből kitűnik, hogy mint a n. vázsonyi uradalom igazgatója oly hivatalt visel, mely ügyvédi hivatásával össze nem fér, már pedig az 1874. évi XXXIV. tcz. 10. §-a szerint ügyvédi hivatásával össze nem férő foglalkozást nem folytathat. A kir. Curia: Az ügyvédi kamara válaszmányának határozata megváltoztatik s — az ügyvédi lajstromba feljegyeztetni rendeltetik. Mert az általa viselt uradalmi igazgatói állás oly hivatalnak, mely az ügyvédi hivatással össze nem fér, nem tekintethetik. (1886. évi május 26. 2430. sz. a.)

— A helységnevtár II. kiadására hirdet előfizetést Juhos János miniszteri fogalmazó. A könyv előfizetési ára 5 frt. Az előfizetések a Könyvnyomda-részvény társasághoz küldendők.

— A bűnügy újrafelvételének kellékei. R. Ferencz és R. István 2000 frtról szóló okirat hamisítása miatt rokonuk özv. R. Ferenczné ellen a kaposvári törvényszéknél vádat emeltek. Erre nézve megszüntető határozat hozattatván, panaszosok a befejezett bűnügy újrafelvételét kérelmezték, de a törvényszék által elutasítottak. A kir. tábla 1888. évi április 5. 44992. sz. a. azon indokból hagyta helyben, mert ama körülmények, melyek iránt a felhozott tanuk kihallgatandók lennének, megjelölve — és a panaszolt okirat hiteles másolata s a felemlített halotti bizonyítvány bemutatva nincsenek; s ekként nem határozottatott meg azon körülmény s nem jelöltetett meg az a bizonyíték, mely az újra felvétel megengedhetőségének alapját képezhetné. A kir. tábla azonban indítatva érezte magát annak kijelentésére is, hogy az elutasítás csak alaki hiány miatt történt és a panaszosok indítványának megfelelő minden ismételt előterjesztését nem akadályozza.

— Bírósági szabálytalanságok és érthetlenségek. K. Sándor ügyvéd mint G. Zsigmond követeléseit behajtására kinevezett ügygondnok — L. Adolf ellen a zentai járásbírósnál 144 frt 6 krajczárt beperelvén, a járásbíróság első sorban 35 frt 80 kr. fizetésére kötelezte alperest, ha felperes, illetve G. Zsigmond póteskütes tesz a kölcsönadás megtörténtére. A kir. tábla 1888 május hó 12. 53995 sz. a. feloldotta s végzésében a járásbírósgot arra figyelmeztette: hogy ítélete a jelenlegi szövegezésben szabálytalan, a mennyiben a póteskütes felperes illetve G. Zsigmondnak ítélte meg s így nem határozott arra nézve, hogy ki tartozik esküt tenni; továbbá érthetetlen, mert az esetre, ha alperes a neki megítélt főeskütes le nem tenné, felperest keresetével elutasítja, holott a kereset 35 frt

80 kr. részének megítélését, a felperes, illetve G. Zsigmond részére főeskütes teszi függővé.

— Azok a jó régi jó idők. Nem akarunk most megemlékezni a régiebb kor köz- és magángazdasági viszonyairól, melyekben az állami kincstárak folytonos apátja, az elkobzási rendszer, a földművelés s kereskedelem silánysága vitte az uralkodó szerepet; nem a politikai üldözésekről, a szólás- és sajtószabadság elnyomtatásáról; nem a közegészségi állapotokról, melyekben a pestis s más ragályok ugyszólván folytonosok voltak: hanem szólunk csak a jogszolgáltatás tüneteiről — melyekről a francia bírói kar egyik kitünőbb tagja, Mouton — azt állítja, hogy a középkor kezdetétől a XVII. század végeig a büntető hatalom több embert pusztított el, mint összesen a pestis, az éhség, a háború és a földrengések. Ime ehhez néhány vérfagyasztó adat. II. Keresztély svéd király, egyetlen egy napon 94 embert fejeztetett le — ezek közül többet csak azon indokból, mert a bírósági vérengzést nézván, sirni merészelték. Ezen zsarnok 1521. évben elhagyván országát, előbb a törvény útján 600 egyént öletett. A hirhedt nevű Remigius bíró a Frankfurtban 1597. évben megjelent munkájában maga dicsekszik azzal, hogy 16 évi bírói pályáján több mint 800 boszorkányt, nőket s férfiakat égettetett meg; Carpozovius szintén híres német bíró s jogszaki író hasonlóan azzal dicsekedett, hogy 20.000 halálos ítéletet mondott. Egy nürnbergi hóhér — Franz — a XVI. század végén s XVII. század elején 40 év alatt egy maga 361 egyént végzett ki. Még e század közepén élt Bambergben egy bakó, ki a múlt században 1000 elítéltnak fejét ütötte le. A kis Bajorországban — másfél millió lakosnál egy év alatt 375 embert végeztek ki. Angliában VIII. Henrik alatt 72,000 egyén veszett el a bakó bárdja alatt. Ezen vérengzési szomj valódi állati dühösséggé fajult s ugyszólván elvette a hatalom embereinek s a bírónak esztét. Midőn kifáradtak az élők gyilkolásában, felásatták sirjaikból a holt tetemeket s azokon végezték a bakói legkegyetlenebb műveleteket; szétszaggatták, megégették s kutyáknak dobták martalécul. S midőn ez sem volt már elég, akkor neki estek az állatoknak, máglyára vetették a kutyákat s lefejezték a szamarakat. Ezen vadállati düh nem kímélte az ártatlan gyermekeket sem. 1660-ban történt ennek egy borzadályos esete — a sok közül. Németországban élt egy szegény ember — Weish Pratzer nevű — ki időöltésből szemfényvesztői műveletekkel mulatta magát. Bevádoltatott és mint boszorkány máglyára ítéltetett, mi végre is hajtattott. Két kis gyermeke volt; a törvényszék a mágiában való bűnrészesség miatt ezeket is halálra ítélte s ez vízbefulladásztással rajtuk végre is hajtattott. Erre a törvényszék elnöke tette az indítványt, melyet körülbelül következőleg indokolt: Bíró Uraim, most hoztatok W. Pratzer ellen ítéletet, mely az ég anygalait is meg fogja örvendeztetni; de a boszorkányság teljes kiirtására kelleitven törekednünk, kell, hogy gyermekeire is figyelmet fordítsunk. Ezek, minden jelenleg szerint már jártasak az ördögi mesterségben; és maga azon körülmény, hogy oly apától származtak, ki a mágia büntetésében bűnösnek találtatott, elég erős bűnjelenség vétkeességük mellett; mert a tudós Bodin szerint, ha a vádlott boszorkány szüléktől származott, maga ezen tény a legerősebb s legmeggyőzőbb bizonyítékot szolgáltatja ellene; és mert a boszorkák nem is tehetnek a gonosz szellemének kellemesb dolgot annál, mintha gyermekeiket is kisdéd koruktól fogva annak áldozzák fel. — Ilyenek voltak ama híres régi jó idők.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék. *A kiadó-hivatal.*

Lapunk mai számához postai utalvány is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink czímszalagjukból, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a postautalvány-szelvény hátulsó lapjára fölragasztani s úgy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Bűnügy-statisztikai tanulmányok. III. Dr. FÖLDESBÉLA egyetemi tanártól. — Az új védjegy-törvényjavaslat. Dr. NEUMANN ARMIN országgyűlési képviselőtől. — Törvénykezési Szemle: A törvény rendes útja. Dr. HORVÁTH JÁNOS budapesti ügyvéd-től. — A lopás mint kihágás. Dr. TASSY PÁL kecskeméti kir. alügyésztől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. Törvényjavaslat az öröklési jogról. (Az igazságügyi bizottság szövegezése szerint.) — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.¹

III. A büntettek.

Sommázat: A büntett fogalmának viszonylagossága. — Az akarat kielégítés különböző utjai. — Az egyes bűncsoportok. — Német, osztrák, olasz viszonyok. — Az egyes büntettek. — A vagyoni büntettek sorrendje. — A károk részletezése. — Vagyoni büntettek végrehajtásánál okozott emberölés. — A személy elleni büntettek. — A gyermekgyilkosság okai. — Leginkább vidéki leányok által elkövetve. — A gyermekgyilkosságból nem következtethetni a morálra. — Gyilkosságok és öngyilkosságok közötti összefüggés. — Testi sértés és becsületsértés közötti összefüggés. — A szemérem elleni büntettek. — Sajtóvétségek. — A büntettség vezető indokok. — Ugyanazon vágyak különböző büntettekhez vezetnek. — A nevezetesebb indokok. — Az indokok változása különböző korszakokban. — A hazugság befolyásáról és annak emelkedése a mivelttség haladásával. — A büntetteknek szereplők száma. — A bűnhalmazat.

Tanulmányaink legközelebbi tárgyát a büntettek és azok egyes csoportjai képezik. Az elkövetett büntettek fajai sok tanulságot nyújtanak minden irányban. Felvilágosítást adnak az iránt, mely javak vannak leginkább veszélyeztetve az egyének bűnös törekvései által és ily módon érdekes világításba helyezik a társadalom és a kor jellegét. Minden társadalomnak és minden kornak sajátos physiognomiája van a bűnügy tekintetében. A statisztika egyik leghálásabb feladatát képezi ezen jellemrajzhoz a szükséges adatokat nyújtani, bár kétségtelen, hogy e tekintetben is nehézségekkel kell küzdenie és feladatát teljes szigorral nem oldhatja meg.

Hogy mi képez büntettet, mi nem, az majdnem egészen a kor felfogásától függ. A büntett viszonylagos. A mai társadalom érdekei szükségessé teszik, hogy bizonyos tettek büntetteként minősítsenek, a melyek más társadalmakban, más mivelttség mellett megengedettek; viszont sok büntette a régebbi társadalmaknak megszűnt. Az istentagadás, az uzsora, a paráznság stb. még a középkori codexek által szigorúan megfenyítették; ma ezek nem képeznek büntettet és csak egy újabb fejlődési mozzanat reflexhatása, hogy egyes törvényhozások az uzsorát vétségnek minősítik. Ama tíz büntett közül, melyet a héber törvények megkövezéssel fenytettek, kilencz ma nem képez többé büntettet. És hasonló példákat találunk más népek és culturállapotok történetében. Régebben a népek a család kötelességének tekintették sértett tagjáért bosszút állani; jelenleg a törvény ezt tiltja. A tettek minősítése tehát nem történik valamely általános, az emberi természetben gyökerező erkölcsi elv szerint. És csak ily értelemben kell a büntettekben nyilvánuló törekvéseket megítélni: mennyiben helyezi magát az egyes az uralkodó társadalmi nézetekkel ellentétbe, mert az uralkodó nézettel megegyező bármily erkölcstelen magaviselet nem esik a

büntett fogalma alá. Továbbá szem előtt tartandó az, hogy a büntettek nem mindig hű kifejezését nyújtják a jogtalan vagy erkölcstelen törekvések irányának. A kortól, miveltségtől, alkalomtól és sok más körülménytől függ az, vajon mily büntettségre vetemedik valaki. Így érzékiségének kielégítése az egyiket erőszakos közömbösítésre fogja csábítani, a másikat lopásra, a harmadikat talán gyilkosságra stb. És végre mennyivel több az alkalom bizonyos vágyak kielégítésére, annál ritkább lesz természetesen annak törvényellenes nyilvánulása. Különböző utakon törekszik az akarat célja felé; mentől több legitim út van, pl. tisztességes kereset, kivándorlás stb., annál kevesebb egyén fog saját feláldozására (öngyilkosság, örvültség), vagy mások feláldozására (büntett) elragadtatni. Hogy az akaratkielégítés ezen utjai egymással összeköttetésben állanak, az kétségtelen.

Szem előtt tartva a büntettek főcsoportjait, mindenképp előtérbe keressük azok arányát a törvényszékek előtt tárgyalt eseteknél, melyek azt képezik, mit a francziák igen jól «grande criminalité»-nek neveznek. Az utolsó két évi adatok szerint átlag egy évben 19,337 ilyen eset fordult elő, és pedig:

	átlag
állam és közintézkedések elleni büntettek ...	1310 = 6'7%
vallás elleni büntettek ...	97 = 0'5 "
erkölcs elleni büntettek ...	130 = 0'6 "
becsület elleni büntettek ...	318 = 1'6 "
az emberi élet elleni büntettek (párbaj nélkül) ...	945 = 4'9 "
testi sértés ...	4916 = 25'4 "
vagyon elleni büntettek ...	10155 = 52'5 "

Legyakrabban fordulnak elő a vagyoni büntettek, melyek az összesnek több mint felét teszik; körülbelül egy harmad esik a személy elleni büntetésekre. Nagyobb arányban szerepelnek még az állam elleni büntettek és ezek között különösen a hatóságok elleni erőszak, melynek esetei egy-egy évben ezernél nagyobb számban fordulnak elő. Az egyéb büntettek között nagyobb arányban szerepelnek még a magánosok elleni erőszak, az okirat- és egyéb hamisítási büntettek stb.

Másképen alakulnak a viszonyok a járásbírók előtt tárgyalt eseteknél. Ott az utolsó két évi adatok szerint — átlag 58,219 vétség — között az egyes büntettségcsoportok következő arányban szerepelnek:

	átlag
az állam és közintézkedések ellen ...	16 = 0'0%
vallás ellen ...	9 = 0'0 "
erkölcs ellen ...	67 = 0'1 "
becsület ellen ...	22619 = 38'8 "
élet ellen ...	73 = 0'1 "
testi sértés ...	20864 = 35'8 "
vagyon ellen ...	15943 = 27'3 "

Legnagyobb arány esik tehát a becsületsértésekre és a testi sértésekre, összesen közel három negyedet teszik az összes eseteknek; a vagyon elleni vétségek pedig valamivel többet tesznek az összes egy negyedénél. A súlyosabb büntettek tehát leginkább a vagyon, a kevésbé súlyosak a becsület ellen irányulnak.

Ha pedig az összes, törvényszékek és járásbírók előtt tárgyalt büntetteket és vétségeket összefoglaljuk, az egyes büntettek előfordulásáról következő képet nyerünk: Az összes 77,557 eset között volt

¹ Az előbbi közl. I. a 23. és 24. számokban.

	átlag
állam ellen	1,336 = 17°/o
vallás ellen	107 = 0°1 "
erkölcs ellen	197 = 0°2 "
becsület ellen	22,937 = 29°5 "
élet ellen	1,018 = 1°3 "
testi sértés	25,781 = 33°2 "
vagyon ellen	26,098 = 33°6 "

Az összes büntettek és vétségeknek egy-egy harmada jut testi sértésre és vagyoni büntetésekre, közel egy harmad becsületsértésekre, a többi bűncsoportok csekély százalékkal szerepelnek.

A különböző államokban divó eltérő felfogás miatt idegen országokkal nehéz összehasonlítást tenni. Még legközelebb áll a mienkhez a német büntető törvénykönyv felfogása. Ott pedig azt látjuk, hogy nagyobb arányban szerepelnek a büntettek és vétségek között (1885) az állam és közintézkedések elleni büntettek (16°3%-al), az erkölcsiség elleniek (2°0 százalék) és a vagyon elleniek (45°8 százalék); ellenben csekélyebb arányban az élet elleniek (0°37 százalék), a testi sértések (21°2 százalék), a becsületsértések (11°9 százalék). Ez adatokból láthatni, hogy joggal panaszkodhatott *Bismarck* egy parlamenti beszédjében a hatóságok elleni engedelmetlenség gyakoriságáról!

Ausztriában, mely a mi viszonyainkkal nehezebben hasonlítható össze és a hol csak a büntetteket vehetjük tekintetbe, az állam elleni büntettek 6°5 százalékkal szerepelnek (1883), az erkölcs elleniek 2°0 százalékkal, az élet elleniek 1°7 százalékkal, testi sértés 14°2 százalékkal, a vagyon elleniek 68°4 százalékkal.

Ez adatokból annyit kivehetni, hogy nálunk az élet, nyugat felé a vagyon van inkább veszélyeztetve. A többi államokkal szemben tartózkodunk az összehasonlítástól, csak annyit jegyezvén meg, hogy Olaszországban (1884) 5063 az esküdtszék által elítélt között 2255 elítéltetett személy elleni büntett miatt.

A büntettek között, mint látjuk, első helyet foglalnak el a *vagyon* elleniek. A legáltalánosabban elterjedt vágy kielégítésére irányulnak; különben azért is, mert a vagyon, a pénz, azon eszköz, melylyel jóformán minden egyéb vágy kielégíthető. Valamivel több mint fele a büntetteknek a vagyon ellen van irányozva. Csoda-e, ha sokan azon reménynek élnek, hogy a magántulajdon eltörlésével az emberek erkölcsi természete javulni fog? De más helyen látni fogjuk, hogy a vagyon ellen elkövetett büntettek nemcsak olyanok által követtetnek el, kik vagyontalanok. Az egyes a vagyon ellen elkövetett büntettek következő arányban szerepelnek (1885):

lopás	6793 = 68°0°/o
orgazdaság és bűnpártolás	1205 = 12°1 "
sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés	774 = 7°8 "
rablás és zsarolás	287 = 2°9 "
csalás	228 = 2°3 "
gyújtogatás	190 = 1°9 "
jogtalan elsajátítás	155 = 1°5 "
más vagyonának rongálása	137 = 1°3 "
bukás	110 = 1°1 "
egyéb	109 = 1°1 "

A tulnyomó nagy többséget képezi e szerint a lopás, ama büntett, mely, *Quetelet* szerint, az embert egész életén át kíséri. A gyakori alkalom, a csekély előkészítés, a büntettnak tulajdonított csekélyebb súly, bizonyára e büntett számát még emeli. Hozzá legközelebb áll az orgazdaság és bűnpártolás, mely nélkül igen sok lopás és általában büntett végre sem hajtatnék. Eléggé jelentékeny arányban szerepel a sikkasztás, zártörés és hűtlen kezelés. Sokkal kisebb arányban már a csalás, mely nagyobb ravaszságot a rablás, mely nagyobb elszántságot tételez föl. Legritkább a gyújtogatás, a jogtalan elsajátítás és más vagyonának a rongálása; a gyújtogatás és más vagyonának rongálása mintegy 3 százalékkal szerepel, a mi bizonyítja, hogy a vagyon elleni

büntettek tulnyomó részét az önérdek, igen kivételesen csak mások károsításának szándéka okozza. Ausztriában a büntettek miatt elítéltek között a csalások száma körülbelül tízszer, a lopások száma¹ majdnem háromszor nagyobb mint nálunk; a rablások száma nálunk majdnem kétszer akkora mint ott, míg a sikkasztások száma Ausztriában egy harmaddal nagyobb mint nálunk stb. Németországban az egyes vagyoni büntettek és vétségek következő sorozatot képeznek: 100,000 12 éven felüli lakosra jut elítélt (1885):

lopás és sikkasztás	319°2
csalás és hűtlenség	42°8
idegen vagyon rongálása	39°0
orgazdaság és bűnpártolás	25°4
rablás és zsarolás	2°5
bukás	2°0

Valamint Ausztriában, úgy Németországban is a vagyoni büntettek között második helyen áll a csalás.

Az olasz statisztikai hivatal számításai szerint² 100,000 lakosra jut lopás Angliában 160—170, Franciaországban 110—115, Németországban 220—230, Olaszországban 150—190, Magyarországon 77, Spanyolországban 50—60. Azonban e számok a törvények eltérő felfogása mellett nem nyújtanak biztos tájékozást.

A vagyoni büntettek tanulmányozására igen érdekes adatokat nyújtana a *tárgyak és a károk részletezése*, mely adatok azonban csak ritkábban jegyeztetnek fel. Így az olasz bűnügyi statisztikából veszszük azon felvilágosítást hogy összesen 1671 esetből (mely 1884-ben az esküdtszék előtt előfordult) 673-nak tárgya pénz és bankjegy volt, 265-nek drágaságok ezüst-aranyból stb., 455 ruhaneműek, edelelek stb. A mi a kárt illeti, az összes lopott és kárba ment tárgyak értéke 3°2 millió lírának felelt meg; a legtöbb esetben a kár 100—500 lira között ingadozott; 10 lírán alól csak egy esetben maradt.

Érdekes szempont az is, vajon hány esetben okozott a *vagyoni büntett végrehajtsa emberölést*. Ez iránt is csak az olasz statisztikában találunk felvilágosítást. 1884-ben közel 20 százaléka a rablási eseteknek járt emberöléssel, 25 százaléknál emberölési kísérlet történt, illetőleg befejezetlen maradt az emberölés büntette.

Az *emberi élet, az egészség és testi épség* ellen elkövetett büntettek a vagyon ellen elkövetetteknél jóval kisebb arányban szerepelnek. A mi mindenekelőtt az élet ellen intézett támadásokat illeti, azok az összes az I. foly. törvényszékek által elítéltek (1884/5) 4°9 százalékanak esnek terhéül; körülbelül minden huszadik büntettes a legdrágább kincstől, életétől, fosztotta meg áldozatát. Azonban e bűnesetek indokaik tekintetében sokkal nagyobb differenciációt mutatnak, mint a vagyoni büntettek. Mig emezeknél ugyanis tulnyomóan az anyagi érdek szerepel, addig az élet ellen intézetteknek a legkülönbözőbb indokok: boszu, szenvedély, szemérem, féltékenység, anyagi gondok, önérdek, családi egyenetlenség, hiúság stb. Azonban ez indokok csak a gyilkosságnál szerepelhetnek, a hol ugyanis előre megfontolt szándék forog fenn; ezek pedig az ember élete ellen intézett büntettek között csak 11°8 százalékkal szerepeltek; a tulnyomó többsége az eseteknek a szándékos emberölésre jut, 46°1 százalék. A felindulásban elkövetett emberölés 4°4, a gondatlanság által okozott emberölés 21°5 százalékkal szerepel. A gyermekgyilkosság és kitétel és magzatelhajtás 6°9, illetőleg 5°3, azaz együttesen 12°2 százalékkal szerepelnek. A gyermekgyilkosság a legtöbb esetben szegénységre vagy félelemre, igen gyakran szeméreméretre vezetendő vissza; ritkábban fordulnak elő a gyermekgyilkosságok olyanoknál, kik kicsapon-

¹ Tekintetbe veendő az, hogy Ausztriában az erdei és mezei lopások is itt szerepelnek.

² Annali di statistica, Roma 1886, Atti della commissione per il riordinamento della stat. giudiziaria 62. lapon s. k.

gásban éltek. Ezt bizonyítja azon körülmény is, hogy e *büntettet többnyire vidéki, ritkábban városi leányok követik el*, mint ezt *Starcke*¹ és *Valentini*² is említik. A gyermekgyilkosságok tehát nem hozhatók közvetlen összefüggésbe az erkölcsi állapottal. Ugyanazt találja *Yvernès* is.³ Az ember élete ellen intézett büntettek között, a mint e számokból látjuk, a súlyosabb esetek többségben vannak, mert ha összefoglaljuk mindazon eseteket, melyekben szándékosan oltatott ki emberi élet, azt látjuk, hogy ez esetek 68·8 százalékkal szerepelnek. Más államokkal e büntetettre vonatkozólag összehasonlítást tenni, nagy nehézségekkel jár. Ha tehát e büntett tekintetében kellő fentartással ily összehasonlítást megkísérünk, úgy pl. Ausztriával szemben különösen feltűnik az emberölés nagy száma hazánkban, a mi a népesség heves vérmérsékletében találja magyarázatát, ez esetekből mintegy háromszor annyi jut Magyarországra, mint Ausztriára; ellenben a gyilkosságok száma Ausztriában magasabb, a gyermekgyilkosság és kitétel is sokkal nagyobb számmal szerepel Ausztriában; viszont úgy látszik, hogy a magzatelhajtás büne nálunk jobban van elterjedve, mint amott. Az összes büntett miatt elítéltek közül Ausztriában csak 1·7 százalék ítéltetett el az emberi élet ellen elkövetett merénylet miatt. Még kedvezőbb viszonyokat mutat azonban Németország, hol a büntett és vétség miatt elítéltek csak $\frac{1}{3}$ százaléka jut ezen bűncsoportra. Azonban a német viszonyok egyéb sajátos tanulságot nyújtanak; a gyermekgyilkosság és kitétel, mely nálunk az összes e csoporthoz tartozó büntettek között 6·9 százalékkal szerepel, Németországban közel 20 százalékkal fordul elő, a magzatelhajtás 13 százalékkal; sőt a gyilkosságok aránya is valamivel nagyobb, mint nálunk; ellenben a szándékos emberölés csak körülbelül oly arányban fordul elő mint maga a gyilkosság; igen nagy a gondatlanság következtében okozott ölési esetek száma (41—42 százalék). A művelt államok között azonban az emberi élet ellen elkövetett büntettek tekintetében az elsőbbség megilleti Olaszországot, melynek ege alatt a legtöbb emberáldozat esik, egy-egy évben 2000—3000! Pedig itt még szem előtt tartandó, hogy Olaszországban még sokkal több eset marad felfedezetlenül, mint más államokban.⁴ Az olasz statisztikai hivatal által megkísérelt nemzetközi összehasonlítás szerint elítéltetett az emberi élet elleni büntett miatt 100,000 lakos után Olaszországban 8—11, Franciaországban 1·5, Németországban 1·1, Angliában 0·5—0·6, Ausztriában 2·5, Magyarországon 6, Spanyolországban 8 egyén.⁵ Általában elkövetetik gyilkosság nálunk átlag egy évben közel 100, Ausztriában 150—160, Németországban 130—140, Franciaországban 150, Angliában 60—70, Olaszországban 330—340!

Igen sajátos jelenség talál kifejezést azon észleletben, mely az *emberi élet ellen* intézett merényletek és az *öngyilkosságok* között bizonyos ellentéteket fedezett fel, mire több író (*Despine, Bonomi, Ferri, Morselli*) figyelmeztetett, habár a számokban épenséggel sem lehetett teljes összhangzást találni, Természetes, hogy itt nem lehet szó holmi benső kapcsolatról; azon tény, hogy gyakran az öngyilkosságok magas száma találkozik az emberölések csekély számával, azon körülménnyel függ össze, hogy az öngyilkosságok leginkább magasabb műveltségű népeknél pusztítanak, a hol tehát az erkölcsök szelidülése következtében az emberélet elleni büntettek ritkán követtetnek el, holott alacsony műveltséggel bíró népeknél öngyilkosságok ritkán fordulnak elő, hanem

igenis gyilkosság és emberölés. Hogy a két jelenség között csak ily általános vonatkozás van, abból is látható, hogy a gyilkosságok száma egészben véve nem igen változik, holott az öngyilkosságok száma következetesen emelkedik. Az ellen, hogy e két jelenség complementär hatással van, az is szól, hogy sok körülmény egyformán hat öngyilkosságokra és gyilkosságokra.

A testi épség és egészség ellen van irányozva a *testi sértés* büntette. Ennek okai részint pillanatnyi felgerjedésben, részint megfontolt szándékban keresendők. Ezen büntettek igen nagy számmal szerepelnek nálunk; az összes az I. foly. törvényszékek által elítéltekből e csoportra 25·4 százalék esik, tehát mintegy minden negyedik büntettes. A csekélyebb műveltsége az alsóbb osztályoknak, könnyű fellobbanása, a dulakodási viszketeg és — last not least — a szesz ital főszerepet visznek ez esetek előidézésénél; ennek következménye az ezen büntettek és a becsületsértések közötti parallelismus, melyre ujabb *Starcke* is utalt. A tulnyomó része ezen büntetteknek a súlyos testi sértésekre jut, mintegy 80 százalék, főleg azért természetesen, mivel a könnyebb sértések végett az igazságszolgáltatás nem vétetik igénybe, bár számuk kétségtelenül igen nagy. Különben moralstatisztikai és lélektani szempontból a megkülönböztetés nem lényeges; mivel az, hogy a testi sértés súlyos vagy könnyű, igen gyakran a mellékkörülményeknek, a véletlennek tulajdonítandó; a szándék és az eredmény nagy különbséget mutatnak. Németországban a testi sértés esetei 18·20 százalékkal szerepelnek; itt is a súlyos testi sértés esetei tulnyomók, mintegy két harmadát teszik az összes eseteknek. E büntettek tekintetében oly jelentékenyek az eltérések a törvénykönyvekben, hogy az idegen államokkal való összehasonlításról le kell mondani.

Az *erkölcsi elvetemedettség* legnagyobb foka — gyakran nagyobb mint az élet ellen intézett büntényeknek — nyilvánul a szemérem ellen elkövetett büntetteknek. A szemérem elleni büntettek azonban gyakran következményei azon körülménynek, hogy a népesség a nemi ösztön törvényszerű kielégítésében nagy akadályokkal találkozik. E büntett aránya nálunk mérsékelt. A törvényszékek által elítélteknek egy százalékát sem teszi e csoport. Ausztriában a büntettesek között az erkölcsiség ellen támadók mintegy 2 százalékkal szerepelnek; Németországban a büntett és vétség miatt elítéltek között 1 százalék (a kerítők nélkül), Olaszországban az esküdszék előtt tárgyalta eseteknek mintegy 4 százaléka jut e csoportra. Különben az összehasonlítás itt nehéz a törvényhozás és a statisztikai kimutatások különfélesége miatt. Az erkölcsiség ellen elkövetett büntettekről csak a németországi statisztika nyújt részletesebb felvilágosítást. E szerint el lett ítélve vérfertőztetés miatt mintegy 5·6 százaléka az erkölcsiségellen vétetteknek, körülbelül ugyanannyi természet elleni fajtalanság miatt, 50 százalékon felül erőszakos nemi közösülés miatt gyermekeken¹, álomban stb. végrehajtva, 30 százalékát teszik a kerítők. Azonkívül még jelentékeny számmal szerepelnek az erkölcsitelen magaviselet és erkölcsitelen nyomtatványok terjesztése által elkövetett bűnesetek. A házasságtörés, melynek csak egy része jut tudomásra, statisztikailag nem igen tesz számot. Nálunk és Ausztriában nem is mutatják ki. Németországban évenként közel 100 esetben történik elítélés. Az erkölcsiség ellen elkövetett büntettek nézve az olasz nemzetközi bűnügy-statisztikai kísérlet következő arányszámokat állapítja meg: 100,000 lakosból elítéltetett az utolsó években Olaszországban mintegy 4, Franciaországban 10, Angliában 1·8, Ausztriában 9 $\frac{1}{2}$, Magyarországon közel 6, Spanyolországban 1, Németországban 14. Ki merné ebből azt következtetni, hogy Németország erkölcsiség tekintetében a legrosszabb viszo-

¹ V. ö. V. 156. l.

² *Das Verbrechen* 126. l.

³ Les infanticides sont principalement commis dans les campagnes (75%), par suite sans doute de l'éloignement des hospices d'enfants trouvés et les avortements dans les villes (60%). *La justice en France* XVI. lapon.

⁴ Garofalo, *Criminalologia*, 393. lapon.

⁵ *Annali di statistica*, Roma 1886. Atti della commissione per il riordinamento della stat. giudiziaria 62. lapon s. k.

¹ A magyar büntetőtörvénykönyv ezt megfertőztetésnek nevezi.

nyokat mutatja? A statisztikai hivatal ezen adatai okvetlenül tévesek: Magyarországra nézve is az ide tartozó büntettekről sokkal nagyobb abszolút számot mutat ki, mint a mely a tényeknek megfelel. Különben épen e büntetteknek oly nagy eltérések vannak a különböző államok törvényei között, hogy az összehasonlítás majdnem lehetetlenné válik.¹

Különös figyelmet érdemelnek még részünkről a *sajtó útján elkövetett vétségek*. Az utolsó öt évben évenként átlag 95, összesen 475 feljelentés történt sajtóvétség miatt. A vizsgálat megindított 437 esetben, végtárgyalás megtartott 135 esetben. Összesen vétkesnek jelentetett ki az utolsó öt év alatt 72. Semmiségi panasz beadott 76 esetben, azonban 56-ban elutasított.

A büntettek lélektani jellegét legbehatóbban tanulmányozhatni azon *indokokban*, melyek a büntett végrehajtásához vezettek. Sajnos, hogy a bűnügyi statisztika ez iránt jóformán más felvilágosítást nem nyújt, mint a mely magából a büntett neméből merithető. Ez azonban több okból csak a valószínűség értékével bír. Ugyanazon büntett pl. az élet ellen a legkülönbözőbb indokokra vezethető vissza, viszont a legkülönbözőbb büntettek ugyanazon vágy kielégítésére szolgálhatnak; ugyanazon bűnös szándék különböző módon törekszik célja felé. Szem előtt tartandó az is, hogy számos büntett vétkes gondatlanságból származik, hogy továbbá több esetben a bűnös élet szokássá, sőt iparszerű keresetté vált. A statisztika kénytelen lesz tehát megközelítő értékekkel beérni, még akkor is, ha az indok feljegyzése egyenesen a fölvetel tárgyává fog tétetni. Megközelítő számítás szerint a következő sorrendet lehet megállapítani: A tulnyomó része a büntetteknek a *bírvágyra* vezetendő vissza; valamivel több mint fele az összes büntetteknek. A bírvágy után a bűnre legtöbbször elragad a *felindulás*, a bűnesetek mintegy 30 százaléka esik ennek terhére; egyik főokozója a bűnnek továbbá az *engedelmetlenség* a fenálló társadalmi renddel szemben, mely a bűnesetek 8 százalékát idézi elő; mintegy 5 százaléka a bűneseteknek *tiszteletlenségre* vezetendő vissza embertársainknak polgári és politikai szabadságjogaival és becsületével szemben; a *hazugság*, a *kicsapongás*,² a *szégyen* egy-egy százalékkal sem szerepelnek, a miből természetesen nem lehet azoknak jelentőségét megállapítani, mert azok, mint említettem, esetleg más álarcz alatt rejtőzködnek és oly büntettekben nyilvánulnak, melyek arra közvetlenül vissza nem vezethetők. Hány esetben vezet a szégyen által okozott felindulás bizonyos büntetthez, melynél a szégyent sejteni nem lehet, bár az volt a tulajdonképeni oka! Ép úgy tudjuk, hogy a hazugságnak sokkal több áldozata van, mint ez az említett csekély arányszámból sejthető volna, sőt a legtöbb büntett mögött bujkál, de azt statisztikailag fixirozni nem bírjuk. A hazugság nagy befolyásáról a bűnösségre és annak aggályos *terjedéséről a miveltség emelkedésével* igen érdekes fejtegetéseket nyújt *Tarde*, a többiek között azt mondván: «De toutes les conditions, qui favorisent l'écllosion du délit brutal et violent la plus fondamentale sans contredit est l'habitude du mensonge.» (*Criminologie comparée*, 196. lapon.) Bárcsak szívökre vennék ezt mindazok, kik a neveléssel foglalkoznak, szülők, nevelők, tanítók, lelkészek!

Már *Hain*,³ az osztrák statisztikus, tett kísérletet arra, hogy a büntetteket a különböző rugókra visszavezesse. Azon eredményhez jutott, hogy 81·6 százaléka a büntetteknek nyereségvágyból követtetett el és pedig legtöbb Alsó- és Felső-Ausztriában (86·8 százalék), legkevesebb Dalmáciában (56·3 százalék). Az erős szenvedélyekből, boszuállásból, erőszakos

kodási hajlamból származó büntettek 16·4 százalékkal szerepelnek. Ezeknél ismét az arány legkisebb Alsó- és Felső-Ausztriában (9·4 százalék), legnagyobb Dalmáciában (41·5 százalék).

*Yvernès*⁴ az emberi élet elleni büntetteket tanulmányozza indokaik szerint és a következő eredményhez jut:

	gyilkosság	emberölés
haszonlesés --- --- --- --- ---	14%	25%
házasságtörés --- --- --- --- ---	2 "	5 "
családi czivódás --- --- --- --- ---	21 "	22 "
gyűlölet, boszuvágy --- --- --- --- ---	20 "	22 "
visszaütött szerelem --- --- --- --- ---	2 "	4 "
kicsapongás --- --- --- --- ---	7 "	10 "
verekedés, dulakodás --- --- --- --- ---	22 "	12 "
egyéb --- --- --- --- ---	12 "	

Különben az indokok *nem egyenlő arányban működnek különböző korszakokban*. Így láthatni a francia adatokból, hogy az utolsó ötven év alatt nagyon emelkedett a bírvágy szerepe (1826—30: 13, 1876—80: 22 százalék), ugyszintén családi viszályoké (14—21), ellenben csökkent a szerelem (13—8), gyűlölet, boszuvágy (31—25), czivódások (9—3 százalék) szerepe. Azonban ez arányokat részben törvénykezési változások is befolyásolják, a mennyiben 1871 óta azon testi sértéseknél, melyeknek következménye halál lett, az indok fel nem vétetik, mi a czivódások arányát le szállította; ugyszintén emelkedett a bírvágy aránya különösen azért, mivel 1874 óta az indokok csak azon büntetteknek jegyeztetnek, melyek elítélést vontak maguk után és ezen büntettek a legkevesebb elnézésben részesülnek a jury által. Az olasz statisztika szerint, mely szintén csak egyes büntetteknek reflectál az indokokra, az élet elleni büntettekből mintegy egy harmad gyűlölet és boszura vezetendő vissza, szintén egy harmad dühösségre, 5—10 százalék érdekre, 5—9 százalék szerelemre, 2—4 százalék vadságra, 3—4 százalék családi czivódásra, 2 százalék az önvédelemre, közel 3 százalék a vagyon védelmére, 3½ százalék részegségre és kicsapongásra stb.

A büntettek végrehajtásával összefüggő mozzanatokról is ritkán nyújt a statisztika kellő felvilágosítást. Csak az olasz közleményekben találni e tekintetben érdekes adatokat. Ilyen mindenekelőtt az, mely a *büntetteknek közreműködő egyénekre* vonatkozik. Ez adatokból láthatni, hogy e viszony a különböző büntetteknek különbözőképen alakul. Így pl. az állami intézmények ellen intézett büntettek 75·58 százaléka hajtott végre egyetlen egy személy által, a közbéke elleni büntetteknek 88·54 százaléka, az erkölcsiség elleni büntetteknek 81·71 százaléka, a személy elleni büntettek 77·10 százaléka, legkevesebb a vagyon ellenieknek, 55·65 százalék.

A *bűnhalmazatra* nézve is ritkán találni a statisztikai kimutatásokban tájékozást, pedig kétségtelenül igen fontos mozzanatot képez. A német bűnügyi statisztikából kiviláglik, hogy az elítéltek mintegy 85 százaléka ítéltetett el egy büntett miatt, körülbelül 15 százalék több büntett miatt és pedig 7 százalék hasonnemű, valamivel több mint 8 százalék különemű büntett miatt. Legtöbbször találkoznak a következő halmazatok: lopással orgazdaság, csalással okirathamisítás, testi sértéssel becsületsértés, hatóság elleni erőszak becsületsértéssel és a házi béke megsértésével, stb. Legritkább a bűnhalmazat sikkasztásnál, csalásnál, egyszerű lopásnál stb. Olaszországban elítéltetett 1884-ben az assizák által 7214 egyén 8788 büntett miatt.

Dr. FÖLDES BÉLA.

Az új védjegytörvényjavaslat.²

Eddig is tilos volt idegen nevek, czégek vagy üzletmegnevezések bitorlása az árujelzésnél, és e tilalom a kereskedelmi törvény 24. §-a által is kiegészített. De mig az 1858-i

¹ Lásd eziránt Würzburger: *Ueber die Vergleichbarkeit kriminalstatistischer Daten*. (Jahrbücher f. Nö. u. Stat. Jena, Neue Folge. XIV. k. 505. lapon sk.)

² A némi ösztönre visszavezetendő büntettek nézve Lombroso: *Geschlechtstrieb und Verbrechen in ihren gegenseitigen Beziehungen*. (Goldammer's Archiv f. Strafrecht. 30. Bd.)

³ *Handbuch der Statistik*. 740. II. lapon.

⁴ *La justice en France*. XVII. lapon.

² Az előbbi közl. I. a 19. számban.

patens csak *belföldi* iparosok és termelők védelmét statuálta, addig a javaslat 10. §-a a nemzetközi congressusok gyakori sürgetéseit figyelembe véve, ez intézkedést általánosítja. A jogtalanság ki van zárva, ha a jogosult a használatot megengedi. Itt sincs a forgalom érdeke az áruk valódisága iránt kellőleg figyelembe véve. Szükséges volna legalább a kötelező bejegyzés eseteiben ily jogosultság engedélyezését megtiltani.

Helyesnek találjuk a 16. §. azon egészen új intézkedését, mely szerint a védjegy bejegyzése különbeni törlés terhe mellett 10 évenként megújítandó. A védelem perpetuálása csak annak engedélyeztessék, a kinek az időről-időre kifejezetten érdekében áll. Ezen intézkedés képmása a francia jogban található, mely szintén abból indul ki, hogy az időleges megújítás bejelentendő a végből, hogy minden kétségnek az iránt, vajon a jogosult még igényt tart-e a kizárólagos jogosultságra, eleje vétessék. De mind evvel szemben teljesen érthetetlen előttünk az, hogy az indokolásban ezen intézkedés avval, és pedig csupán avval indokoltatik, hogy a bejegyzési hivatalnak különben végtelen mennyiségű védjegygyel gyülnék meg a baja. Azt hiszszük, hogy oly életbevágó intézkedés, mint a szerzett jogok törlése, pusztán a kényelmi szempontból alig volna indokolható.

A büntetőtkvnek a védjegysértésre vonatkozó intézkedései (413. §.) nemcsak helyileg szűkek, minthogy Horvát-Szlavonországra ki nem terjednek, hanem azért is elégtelenek, mert alig helyeselhető szigor mellett csak azt sujtják, a ki a védjegyet azon specialis szándékkal sérti, hogy a közönséget az áru eredete iránt tévedésbe ejtse. A javaslat egyik irányban messzebbre megy, mert azt is sujtja, a ki jogosulatlan védjegygyel ellátott árut a piacra visz vagy csak ily védjegyet elő is állít, más részről kisebb büntetési tételt állít fel, mert az első esetben a szabadságbüntetést nem alkalmazza.

A német, francia és angol judicatura az árujegy megsértése tekintetében azon alapelvől indul ki, hogy nemcsak a jegy szorgos másolata, hanem a lényeges részek utánzása által is elkövetetik a vétség. Reméljük, hogy a javaslat 23. és 24. §-ai nálunk is hasonlóan fognak magyaráztatni. Mindig csak az lesz mérvadó, hogy vajon fenforog-e két jegy közt oly hasonlatosság, hogy a vevő közönséges gondossága mellett a csalódás lehetséges, nem pedig az, hogy vajon szorgos vizsgálat által a megkülönböztetés lehetővé válik-e.

A törvénynek ezen tágabb értelmezése nemcsak a *figurativ*, hanem még inkább a *nominativ* jegyeknél fontos, mert az utóbbiaknál még inkább előtérbe lép az insolid concurrentia törekvése mesterséges *homonymiákat* előidézni. Mit mindent meg nem kísértettek Faber Frigyes Vilmos Albert lakatossegédjével, hogy azt az A. W. Faber zürichi írókészítő cég ellen felhasználják! Mily küzdelmet kellett a «Veuve Cliquot» és a «Johann Maria Farina» cégeknek a pseudo-Cliquot-k és pseudo-Fariná-k ellen folytatni? A «Lupin»-ek, «Némier»-k, «Ménien»-ek mint gombok keltek ki a földből, hogy a «Lubin» és «Ménier» cégekkel csalárdul concurráljanak.

A javaslatban contemplált védjegy-védelmi rendszer különben nagyon bonyolult és a magán- és büntetőjogi védelem közti határvonal nincs elég élesen meghuzva.

A 29. §-ban instituált *megállapítási kereset*, mely mint praejudicialis kereset természeténél fogva csak a per szükségtelen elhuzását mozditja elő, veszély nélkül volna a magánjogi keresettel összeköthető és a miniszterium hatáskörétől elvonható. A kereset practicus eredménye nagyon csekély, hatályos végrehajtása nem képzelhető, mert a jogtalan használat folytatása vagy ismétlése ennek alapján meg nem gátolható, miért ne volna tehát a kártérítési kérdés eldöntésére illetékes bíró ezen előzetes kérdés felett ítélni is hivatva? Hisz már a magán- és büntetőjogi eljárás dualismusa is elég

nehézkés, és csak részben enyhítették az által, hogy a büntető bíró is illetékes 3000 frtnyi kárkövetelést megítélni! Ezen szervezethez még egy harmadik illetőséget is csatolni annyi, mint az eljárás menetét szükségtelenül akadályozni és költségeit oly esetekben, midőn a kár anyagilag csekély, aránytalanokká tenni.

Talán sikerülni fog jelen sorok folytán a javaslaton ezen változtatások eszközését elérni, melyek a különben kitűnő törvényhozási műnek csak hasznára válnának.

Dr. NEUMAN ÁRMÁN.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A törvény rendes utja.

Ki hitte volna, hogy a fenti három szó értelme, akár az elméletben, akár a gyakorlatban, valaha vitássá váljék! Ezen szavak előfordulnak az 1836. évtől fogva a legújabbban alkotott halászáti törvényig mindazon törvénytörvényekben, melyek a magánjogi peres kérdések eldöntését a közigazgatásági hatóságoktól a bíróságok elé utalják.

A felmerült kételyre és vitára egyrészt a kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877: XXII. tcz., másrészt pedig az 1884: XVII. tcz. az ipartörvényről szolgáltatott okot és alkalmat.

Az ipartörvény 176. §-a ugyanis azt rendeli, hogy az iparosok és a tanoncok, segédek vagy munkások között felmerülő azon surlódások és vitás kérdések, melyek a munka- vagy tanviszony megkezdésére, folytatására vagy megszűnésére, annak tartama alatt fenálló kölcsönös kötelezettségek teljesítésére, a munka- vagy tanviszony megszűnéséből keletkező kártérítési követelésekre vonatkoznak, az első foku iparhatóság, ott pedig, hol ipartestületek vannak, ezek békéltető bizottsága által minden felebbezés kizárásával döntenők el.

Ezekből tehát kitűnik, hogy az iparos és segédszemélyzete közt felmerülő magánjogi peres kérdések fölött első sorban községekben a szolgabíró; rendezett tanácscsal bíró városokban a városi tanács, törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, Budapest fővárosában pedig a kerületi előjáróságok, illetőleg ezek helyett a létező ipartestületek békéltető bizottságai határoznak.

Azoknak azonban, kik ezen iparhatóságok, illetőleg békéltető bizottságok határozatával megelégedve nincsenek, jogukban áll, a határozat kihirdetésétől számítandó 8 nap alatt igényüket a törvény rendes útján érvényesíteni. Az tehát itt a kérdés, hogy ezen ügyekben hol van a törvény rendes utja?

Fordult elő számtalan oly eset a vidéken és nem kevesebb itt a fővárosban, hogy az ipartestületek által eldöntött ügyet semmiféle hatóság el nem fogadta és így a szegény iparos Magyarországon nem találta meg a törvény rendes útját, hanem szidta az ország valamennyi hatóságát; a szegényebb iparossegéd azonban talál menedéket: szocialistává lesz.

Ime így nevelődnek Magyarországon az elégtelen elemek és a szocialisták. Pedig ez az egész kérdés nagyon egyszerű.

A törvény rendes utja-féle kifejezés egészen magyaros szólásmód, nyelvészeti fejtegetést tehát ez nem igényel; mert érthető is, a mennyiben ama szavak alatt mást, mint az igazságszolgáltatás, a törvénykezés vagy a bíraskodás útját vagyis rendes menetét érteni nem is lehet.

Ha már most az iparosok és segédszemélyzetük peres magánjogi ügyeit vesszük vizsgálat alá, akkor azt találjuk, hogy azoknak kétféle helyen van kiindulási pontjuk. Ott, hol ipartestületek nincsenek, a békéltetést községekben a

szolgabíró, rendezett tanácsos bíró városokban a városi tanács; törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány és Budapest fővárosában a kerületi előljáróságok teljesítik, illetőleg ha a békéltetés nem sikerül, ezek hoznak végrehajtható határozatot.

Ha azután ezen iparhatóságoktól a törvény rendes útjára akarja valaki ügyét vinni, akkor oly ügyek, melyeknek tárgya vagy értéke 20 frt összeget meg nem halad, a községi bíraskodás alá tartoznak, vagyis Budapesten oly ügyben, melyben a kerületi előljáróság mint iparhatóság egyszer már határozott, mint községi bíróság az 1877: XXII. tcz. értelmében újra eljár és határoz. Más helyeken ily ügyekben szintén a bagatell-ügyi községi bíróságok határoznak.

Ott pedig, hol ipartestületek vannak, ha ezek határozatai ellen valaki ügyét a törvény rendes útjára akarja vinni, akkor az oly ügy, melynek tárgya vagy értéke 20 frt összeget meg nem halad, szintén a községi bíraskodás alá tartozik, illetőleg Budapesten ezekben is a kerületi előljáróságok, mint községi bíróságok döntenek; a vidéken pedig szintén az 1877: XXII tcz. 5. §-ában jelzett községi bíróságok esetleg a békebírák határoznak.

Mindezekről végre az ily ügyek az illetékes járásbíró mint a kisebb polgári peres ügyekben eljáró bíróság, vagy pedig az ily bíraskodással felruházott szolgabíró, illetőleg békebíró elé vihetők.

Oly ügyeket azután, melyeknek tárgya vagy értéke 20 frttól 50 frtig terjed, úgy a közigazgatási iparhatóságoktól, valamint az ipartestületi békéltető bizottságoktól is a törvény rendes útján, a bagatell-járásbírókhoz vagy pedig a bagatell-bíraskodással felruházott szolgabírókhoz, illetőleg békebíróhoz kell vinni. Továbbá az iparos és segédszemélyzete közt felmerült 50—500 frtig terjedő magánjogi peres ügyekben a sommás járásbírókhoz; 500 frton felül pedig a kir. törvényszékek képezik a törvény rendes útját.

E részben csak egy irányban lehet kivételnek helye; akkor ugyanis, ha a per kereskedelmi ügyet képez; mert ekkor úgy a közigazgatási iparhatóságoktól, valamint a békéltető bizottságoktól is 1—500 frtos ügyekben a sommás járásbírókhoz; 500 frton felül pedig a kir. törvényszékekhez, mint kereskedelmi bíróságokhoz, mint a melyek ily esetekben a törvény rendes útját képezik, viendő az ügy.

Természetesen azt a kérdést, vajon az ilyen ügy mikor képez kereskedelmi ügyet s mikor nem, maguk a felek nem képesek elbírálni; ezért történik rendszerint az, hogy a kereskedelmi ügyek is bagatell-úton döntenek el és pedig abból az okból, mert mindegyik fél fél a perköltségektől.

E tekintetben pedig a kereskedelmi eljárás (3269. 81. sz. i. m. r.) 6. §-ának 8. pontja világosan és határozottan úgy intézkedik, hogy a kereskedő és segédszemélyzete között felmerülő keresetek a kereskedelmi bíróságok elé tartoznak, ha egyszer az iparhatóság előtt megfordultak. E részben tehát rendes és bejegyzett kereskedőnél kétség nem merülhet föl. De oly eset, midőn az iparos czége bejegyezve nincs, mindig kétes és vitás; mert az iparos csak akkor tekintendő kereskedőnek, ha üzlete a kis ipar körét meghaladja. Ez pedig a per folyama alatt vitás kérdés és csakis a perben nyerhet végleges eldöntést; előre tehát nehezen állapítható meg.

E részben csak még egy kérdés merülhet föl. A kereskedelmi eljárás szerint ugyanis kereskedelmi ügyekben alperesnek kereskedőnek kell lennie. De sokszor vitás ilyen iparos ügyekben az is, hogy ki tekintendő alperesnek.

Ha ugyanis a békéltető bizottság vagy az iparhatóság elmarasztalja a főnököt segédje javára fölmondás nélküli elbocsátás miatt két, illetőleg hat heti fölmondási időre járó fizetés megtérítésében, ily esetben a kereskedő vagyis a főnök kénytelen a törvény rendes útjára menni és mint fel-

peres kénytelen segédjét beperelni azért, hogy a bíróság az iparhatóság vagy a békéltető bizottság határozatát hatályon kívül helyezze és a segédet követelésével utasítsa el. Ki tehát itt az alperes? Kétségtelen, bármily paradoxon legyen is a kifejezés, hogy e perben felperes tekintendő alperesnek; mert az alperesben is ő volt alperes.

Ez levén, szerény nézetem szerint, törvényeinknek és közigazgatási, valamint törvénykezési szervezetünknek is értelme, a kérdés még csak az marad, hogy mi tekintetben vannak ettől eltérések?

Nem csak a fővárosi, hanem számos vidéki első- és másodfoku iparhatóság a törvény rendes útja alatt a bagatell-eljárást nem érti, hanem csakis a sommás eljárást; abból indulván ki, hogy az 1877: XXII. tcz. kivételes törvény és abban a közönséges bíróságtól elütő, egészen különleges bíróság van felállítva.

Ez pedig nem áll; mert néhány példával megvilágítva, ez a törvény ép olyan törvény, mint a perrendtartás vagy az elsőfolyamodású bíróságok rendezéséről szóló 1871: XXXI. s több ilyféle törvenycikk; a bagatell törvény részben új és más szervezetet adott bíróságainknak, vagy ha tetszik törvénykezésünknek avagy igazságszolgáltatásunknak, mint addig volt, sőt a bagatell-bíróságok egészen bevonattak az akkori rendes bíróságok keretébe, a mennyiben a községi bíróságtól a kir. járásbíróshoz; innen pedig a kir. törvényszékhez lehet jogorvoslattal fordulni. Az ily érvelés tehát meg nem állhat.

De van az iparhatóságoknak még egy érvük, mire nézve, habár exempla sunt odiosa, szóról-szóra ide iktatok egy 12 frtos ügyben hozott következő végzést: «Minthogy az 1877: XXII. tcz. 11. §-a világosan körülírja mindazon eseteket, melyek a községi bíraskodás ügykörébe tartoznak, s tekintve, hogy ezen esetek között a munkás és munkaadó közötti peres kérdések eldöntésének a községi bíraskodás körébe való utalása *felemlítve nincs*, ugyanazért panaszlónak ezen községi bírósághoz illetéktelenül benyújtott panaszos levele oly figyelmeztetéssel adatik vissza, hogy a fenforgó esetekben az iparhatósági határozatok ellen fölmerült jogsérelmek az ipartörvény 176. §-a értelmében 8 nap alatt beadandó kereset alapján az illetékes kir. járásbíró által tárgyalatnak. Ebből következik azután az is, hogy illetékessége alá nem tartozó ügyekből folyó letétek elfogadására a *kerületi előljáróság mint községi bíróság* jogosítva nem lévén, ezen indokból a letétül felajánlott 12 frt készpénz el nem fogadtatik, hanem az panaszlónak ezennel visszaadatik».

A ki valaha a jog hermeneutikájáról vagy a törvények magyarázatáról és gyakorlati alkalmazásáról tanult valamit, az eme végzés elolvasása után ebből megmondja, hogy ezen ügy épen föl van említve az 1877: XXII. tcz. 11. §-ában. Azután meg nem csak a jogász és közigazgatási tisztviselő, hanem minden művelt ember tudja, hogy manapság a jogegyenlőség korszakában nem a peres felek társadalmi állása irányadó a perek bíróságára nézve, hanem csakis a *perek tárgya*. Az igaz ugyan, hogy ezek szerint az 1877: XXII. tczikk 11. §-ában a munkás és munkaadóról egy szó sincs; de nincs ott szó parasztról, hivatalnokról, ügyvétről, orvosról, nap-számosról vagy grófról sem stb., vagyis egy szóval semmiféle társadalmi osztályról, sőt ott még adós- és hitelezőről sincs szó, hanem a per tárgya szerint: pénzköveteléseket tárgyzó, ingóságok és munkateljesítés, valamint tartási és élelmezési költségek iránti keresetekről stb. van szó.

De eltekintve az iparkihágási és iparközigazgatási esettől, mi iránt is támadhat a munkás és munkaadó közt «peres kérdés»? Erre az ipartörvény nem csak az idézett 176. §-ában, hanem főleg a 71., 72. és 74. §-aiban, valamint a 2—97. §-aiban is részletesen megfelel. S minthogy mind ezen peres kérdések vagy pénzbeli követelésre, vagy munkateljesítésre vagy pedig tartás és élelmezésre vonatkoznak,

épen az idézett végzéssel ellenkezőleg, az a 12 frtos pénzbeli követelés, mely nem gróf és báró között forgott szóban, a községi bíróság hatáskörébe tartozott volna; de ez az ügy, illetőleg ezen ügynek itt vitatott kérdése 1½, mondd egy és fél év óta Magyarországon maig sincs végleg elintézve.

Dr. HORVÁTH JÁNOS.
budapesti ügyvéd, iparhatósági biztos.

A lopás, mint kihágás.

A kir. ítélő tábla már több ítéletében a tüzelőfát — miután oly körülményeket, melyek a lopást büntetté minősítették volna, fenforogni nem látott — élvezeti cikknek mondotta ki s a tűzifa ellopását 2 frt értéket meg nem haladól a kbt. 126. §-ába ütköző tulajdon elleni kihágásnak minősítette. Tudunkkal ez már három esetben történt s ekként úgy látszik, hogy a kir. tábla ezt a véleményt következetesen alkalmazza, a m. k. Curia azonban ugyancsak a tűzifa ellopását a 4745/87. sz. ítéletében nem tulajdon elleni kihágásnak, hanem lopásnak minősítette.

Azon nagy jelentőség, a melylyel a m. kir. Curia határozatai birnak különösen a büntető törvények azon szakaszaira vonatkozottan, melyeknek a bűnesetekre történő alkalmazásánál eltérő értelmezések érvényesülhetnek: arra utal, hogy azon ellentétből folyólag, mely a hivatkozott falopást illetőleg a kir. tábla és Curia határozatában előtérbe lép, a lopás mint kihágás, a kihágási büntető törvénykönyv alapján behatóbb vizsgálat s így közelebbi megvilágítás tárgyává tételessék.

A kir. tábla a tűzifa ellopásának kihágássá való minősítésénél egyik ítéletben (3349/84.) abból indult ki, hogy tűzifa tulajdonított el, a mely *melegedésre, tehát élvezetre volt szánva*, egy másik ítéletben (24020/84.) pedig arra utalt, hogy vádlottnak tűzifája nem lévén, a *hideg által kényszerített annak megszerzésére* s így a fa jogtalan eltulajdonítása két frt érteken alól — miután mint tüzelő anyag lopatott el — kihágást képez. A súlypont az egyik ítélet indokában arra van fektetve, hogy a tűzifa melegséget, tehát élvezetet nyújt, a másik ítéletben arra, hogy a vádlott a hideg által mintegy kényszerített annak megszerzésére; a m. kir. Curia azonban, midőn a hivatkozott ítéletben a tűzifa jogtalan eltulajdonítását a kir. táblai ítélettől eltérőleg lopássá minősítette, behatóbb indokolásba nem bocsátkozott, hanem általánosságban kijelentette, hogy a *tűzifa élvezeti cikknek egyáltalán nem tekinthető*.

A 10. számú döntvény épen a kbt. 126. §-ára vonatkozottan közelebb meghatározza, hogy mily tárgyak sorozhatók az élelmi cikkek körébe? de azt nem határozza meg, hogy a lopásnak kihágássá való minősítésénél mily tárgyak tekintendők élvezeti cikkeknek s miután az «élvezet» kifejezés már eddig is ellentétes értelmezést nyert: elvi álláspont jelölendő ki a hivatkozott törvényszakasz szó- vagy logikai magyarázata után arra nézve, hogy mily tárgyak sorozhatók az élvezeti cikkek sorába.

Azon javak, a melyekkel az emberi szükségletek kielégíttetnek, a nemzetgazdasági írók által három főcsoportra osztályoztatnak. Az első csoportba tartoznak azok, a melyek nélkülözhetetlenek, s a melyeknek fogyasztása elől az ember ki nem térhet, ha a külvilággal való tartós összeköttetését fentartani akarja, a másodikba a kényelmiek, a harmadikba a fényüzelmi tárgyak soroztatnak, a mely két utóbbi csoportba helyezett javak nem mellőzhetetlenül szükségesek. Az «élvezet» szó grammatikai értelemben feltételez finomultabb szükségletet s ha ez a finomultabb szükséglet kielégítést talál (milyen a kényelmi és fényüzelmi szükséglet), ez nevezhető élvezetnek. Hogy azonban a kbt. 126. §-ába foglalt *élvezet* szó nem vehető szorosan grammatikai értelemben, nyilvánvaló, mert az esetben a két frt értéket felül nem haladó ezüst gyűrű ellopása is, miután az egy finomultabb emberi szükségletnek, jelesül a fényüzelmi szükségletnek kielégítésére szolgál s mint ilyen élvezetet nyújt, szintén kihágásnak volna minősíthető. A grammatikai értelmezés egymagában nem is vezethet elvi álláspont megjelölésére s így azt logikai magyarázattal kell egyesíteni. Annyi bizonyos, hogy [a tulajdon elleni kihágásnak épen úgy, mint a lopásnak eszményi objectum] a vagyon vagy birtokjog s csak a törvényhozás, mely a tételes jog megalkotásánál figyelembe veszi és figyelembe venni köteles az elvi harc tüzeiben megtisztult tanokon kívül a nép-erkölcsöt, bizonyos büntetendő cselekmények iránt való bűnözési hajlamot s a vagyon

ellen irányzott büntetendő cselekményeknél még az elkövetésnek általánosságban előforduló rugóit — quantitativ mérlegelés után a jogsértés nagyságának s a jogtárgy milyenségének különös tekintetbe vételével fokozhatja le a lopással conugyanazon stitutív elemekkel bíró cselekményt kihágássá. És épen e lefokozás indokainak kutatása mellett juthatni elvi álláspont kijelöléséhez ama kérdést illetőleg: hogy a kihágási büntető törvény 126. §-ában az élvezet szónak mily értelem tulajdonítandó?

A kbt. 126. §-a így szól: «A ki két frt értéket felül nem haladó *élelmi* vagy *élvezeti* cikket lop, a mennyiben azon körülmények egyike sem forog fen, melyek a btk. szerint a lopást büntetté minősítik, 8 napig terjedhető elzárással büntetendő.»

A törvény vagylagosan élelmi vagy élvezeti cikkekről szól s szerény véleményünk szerint a lopásnak kihágássá való minősítésénél a törvényben az élelmi s élvezeti cikkek egymás mellett és kölcsönös vonatkozásban állanak egymással és pedig akként, hogy az élvezeti cikkek ellopása csakis az esetben képezhet kihágást, ha az élelmi vagy, hogy világosabban szóljunk, táplálkozási cikk is. E következtetésre okul szolgál első sorban azon körülmény, hogy sok élelmi cikk nem pusztán a táplálkozási szükséglet kielégítésére szolgál, hanem fogyasztása élvezetet is nyújt, mint például a cukor, kávé, dió stb. és épen, mivel sok tárgy a mellett, hogy táplálkozási szükséglet kielégítésére szolgál, még fogyasztása élvezetet is nyújt egyszersmind: ez jelzi leginkább a törvényhozó abbéli akaratát, hogy a *lopás kihágássá való minősítésénél midőn élvezeti cikkekről szól, ezek alatt alig érthetett egyebet, mint azon élelmi cikkeket, a melyek fogyasztása élvezetet is nyújt*. Hogy az *élvezet* szó vonatkozással a hivatkozott szakaszra, csakis akként értelmezethetik helyesen kitűnik abból, hogy minden mást értelmezés szerint a lopásnak kihágássá való minősítése minden, az emberi szükségletek kielégítésére szolgáló tárgyakra ki lenne terjeszthető, ha t. i. az ellopott tárgy két frt értéket felül nem halad s ha a lopást egyébként büntetté minősítő körülmények fen nem forognak, mert minden cikk, a mely emberi szükséglet kielégítésére használtatik, élelmi s ha az nem, élvezeti cikk. Minden cikk ellopására pedig a törvényhozó nem akarhatta a kihágássá való lefokozást, mert a lefokozás helyeselhető indokai nem érvényesülhetnek minden cikkekre.

A lopást kihágássá a törvényhozó ugyanis csak azért fokozhatja le, mert a büntetendő cselekmény motivumait, különösen oly büntetés enyhítő okoknak tekintette, melyek a legenyhébb mérvű büntetés alkalmazására utalnak.

Jelesül az inger, a szükséglet kielégítésének vágya semmiféle irányban nem lép fel oly ellenállhatatlanul s oly rögtönösen, mint a táplálkozási vagy élelmi cikkek megszerzésénél.

Az akarat itt nem annyira kártételre s tartósabb vagyoni haszon szerzésére irányul, mint inkább a rögtönösen s intensive fellépett szükség kielégítésére s így a büntetendő cselekmény elkövetésének indoka abstracte véve nem is annyira a gonosz akarat, hanem a belső szükség által hajszolt ösztön.

Ez képezi a lopásnak kihágássá való lefokozásának indokát.

Ámde ez a vágy vagy inger nem jelentkezik egyforma erősen még a természeti szükséglet kielégítésére szolgáló tárgyak megszerzése iránt sem, annál kevésbé a kényelmi és fényüzelmi szükséglet kielégítésére szolgáló tárgyak iránt. Így a meleg előállítására szolgáló tüzelő anyag, a hideg ellen védő ruha szintén bizonyos időszakokban nélkülözhetetlen tárgyak, de az inger ezen tárgyak beszerzésére nem jelentkezik oly intensive és elutasíthatatlanul, mint a táplálkozási cikkek iránt s nem is lép föl oly rögtönösen. Ebből aztán az a következtetés vonható le, hogy a lopásnak kihágássá való lefokozásának indokai nem állanak előtérbe minden tárgynál, a melyek a nélkülözhetetlen szükséglet kielégítésére szolgálnak, de épen nem állanak elő a kényelmi s fényüzelmi vagyis a szorosabb értelemben vett élvezeti tárgyaknál.

Ha tehát a törvényhozás a lopást kihágássá fokozza le, a mint ez a kbt. 126. §-ában is eszközöltetett: úgy ez csak azon tárgyak ellopására szorítható teljesen, a melyeknél a büntetendő cselekmény rugója különösen elütő s enyhébb elbírálást igénylő jellemvonással bír. Ezen elütő jellemvonással csakis az *élelmi tárgyak ellopása bír, habár a tárgyak fogyasztása élvezetet nyújt is*: minden más tárgynál a lopás elkövetésének különösen figyelembe veendő motivumai már nem szerepelnek, mert a vágy nem oly annyira ellenállha-

tatlan, a szükségérzet nem oly rögtönösen jelentkező vagy pedig az eltulajdonítás tartósabb haszonszerzésre irányul.

Az ide vonatkozó felsőbb bírósági határozatokban nehéz lenne szilárd elvi álláspontot kimutatni. A kir. ítélő tábla úgy látszik, hogy a midőn a tűzifa ellopását kihágássá minősítette, azon felfogás felé hajolt, hogy a lopásnak kihágássá való lefokozása kiterjeszthető a nélkülözhetetlen szükségletnek az élelmi cikkekben tulterjedő körére is, a mi pedig a kifejtettek szerint alig helyeselhető, mert a lefokozás valódi indokát ez nélkülözi; a m. kir. Curia pedig a midőn tudunkkal egy esetben a szivar ellopását kihágássá minősítette, az *élvezet* szónak oly értelmezést adott, a mely szerény véleményünk s az általunk kifejtett álláspont szerint nem felel meg a törvény intenciójának. *A judikatura ingadozásának mellőzése szempontjából helyén volna tehát, ha ez irányban is döntvény hozatnék.*

Dr. TASSY PÁL.

Különfélék.

— A kir. tábla a külföldön kelt okiratok tekintetében, különösen a válóperekben, állandóan oly gyakorlatot követ, melyre a törvény semmi támpontot sem nyújt, sőt mely a törvénytellen ellenkezni látszik. Ha p. o. külföldön kelt anyakönyvi kivonat csatolva van, a házasság végleges felbontását kimondó I. f. ítéleteket azzal szokta megsemmisíteni, hogy a kereset felperesnek visszaadandó, mert a külföldön kelt anyakönyvi kivonatnak az illető követség hitelesítésével kell ellátva lennie. Már pedig a ptrs 545. §-a csak azt rendeli, hogy: a külföldi törvények vagy külföldön kelt okiratok *érvényességéről kiadott bizonyítványoknak* az illető követség hitelesítésével kell ellátva lenniök. A hitelesítés tehát csak azon esetekre van előírva, midőn valamely külföldön kelt okirat érvényessége vitás vagy egyébként kétes és akkor is nem az illető okirat, hanem csak az illető okirat érvényességének igazolására csatolt okirat tekintetében. Megengedhető ugyan, hogy a válóperekben, miután a házasság felbontásának kimondása nemcsak a felek dispositióitól, hanem törvényes feltevések fenforgásától is függ, az ellenfél elismerésétől független ügymozzanatokra nézve szigorubb alakiságok kívánatosak. De ez oly szempont, mely legfőleg de lege ferenda jöhet szóba. Mai törvényünk az irányban különbséget nem tesz. Az 545. §. tehát a válóperekre nézve is irányadó.

— A Pribil-ügyben a kir. tábla az elsőfoku ítéletet feloldotta s a vizsgálat kiegészítése iránt több pontra terjedő tüzetes utasítást dolgozott ki. Az ügy ezzel ki van emelve abból a valóban sommás eljárásból, melylyel eddig tárgyalatott s a kir. tábla utasítása nyomán a problema megoldásának *mikéntje* ugyszólván kézen fekszik. Vajha befolyással lehetne a kir. tábla tisztult felfogása a szerencsétlen Kaltenecker Antal sorsára is, a ki ép a napokban kezdi meg 15 évre szabott fegyházbüntetését ugyanoly jellegű cselekmény miatt, milyennel Pribilné vádolják.

— Van-e helye előleges bizonyításnak bünvádi eljárásunkban? Ezen kérdést intézi hozzánk lapunk egyik barátja. Oly terjedelmet, mint a polgári eljárásban, ezen intézmény a bünvádi eljárás terén nem nyert, de tudomásunk van egy idevágó esetről, mely 1879–80-ban az aradi törvényszéknél fordult elő. Egy egyén az első és a másodfok által elítéltetett; azon idő alatt, míg az ügycsomó a Curianál volt, új bizonyítékok merültek fel a vádlott javára s e sorok írója mint védő, hogy az eshetőleges perújítás számára ezen bizonyítékokat biztosítsa magának, azon kérelmet intézte a bírósághoz, hogy a tanúk hallgattassanak ki. A kir. ügyészség hozzájárult a kérelemhez és az előleges bizonyításnak a bíróság helyt is adott. A kihallgatást az illető ügy vizsgálóbírája teljesítette. — (Bírói körökből azon értesítést veszszük, hogy többször fordult már elő az előleges bizonyítás esete.)

— Az Archiv für kath. Kirchenrecht május–juniusi füzetében «A püspöki székek betöltése Magyarországon» cím alatt Magyarországra vonatkozó hosszabb dolgot közöl dr. Reiner János tollából, mely dolgot általános érdekén

kivül kiválóan alkalmas arra, hogy az általa tárgyalt jog helyes felfogását Magyarországon kívül is ismertesse. A dolgot a történelmi fejlődésben mutatja meg a kapcsolatot a magyar király főpap nevezési jogának eredeti s mai alakja között és legelső — tudomásunk szerint — a mely az összefüggést egészen a jog mai alakjáig vezeti le. A történelmi adatok helyes felfogása lehetővé teszi a dolgot szerzőjének annak igazolását, hogy a történelmi fejlődésnek bemutatott azon szakai, a melyekben a székbetöltési jog nem kinevezés alakjában érvényesült, a magyar király arra vonatkozó joga — ezen libertas regni — más alakban ugyan, de mindig érvényre jut. A jog alapjául — jura circa sacra elméletének visszautasításával — a pápai privilegiumon alapuló főkegyuri jogot és a határozottan vissza nem vont apostoli követség jogcímét ismeri el. Az Archiv, mely kiváló figyelmet fordít a Magyarországra vonatkozó kérdések közlésére, a püspöki székek betöltése jogának történelmét alapos feldolgozásban mutatja be olvasóinak.

— Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat:

A fumei királyi törvényszék, melynek területén a magyar csödtörvény érvényes, csak német vagy olasz nyelven irt csödbejelentéseket fogad el; a magyar nyelvűeket visszautasítja. — A Magyarországon megnyitott csödookról a megnyitó végzést a tömeggondnok köteles a hivatalos «Wiener Zeitung»-ban is közzétenni. A «Budapesti Közlöny»-ben hiába keressük a viszonyosság nyomait.

— A bécsi jogi lapok — az ügyvédi kamarák útján — az ügyvédjelöltek lajstromában történt összes változásokat közlésteszik. Egyik olvasónk arra figyelmeztet, közölnök mi is ezen változásokat. Ha az ügyvédi kamarák rendelkezésünkre bocsátják az adatokat, mi örömet közlé közé teszszük azokat.

— A kir. Curia a napokban tárgyalt egy sikkasztási bűnügyet, melyben a bírói eljárás 1878-ban kezdődött. Vég-tárgyalás *hét* tartatott az ügyben; a Curian háromszor fordult meg. A Curia az összes vádlottak közül *egyét* ítélt hat napra.

— A francia igazságügyi költségvetés iránti előadói jelentésből veszszük ki a következőket:

A *semmitől* költségvetése 1.145,600 frank. A bizottság indítatva érzi magát felvetni azon kérdést, vajon nem volna-e lehetséges e magas bíróság személyzetének számát leszállítani. Negyvenöt tag túl-soknak látszik.

A *felebbezési bíróságok* (cours d'appel) költségvetése 6.121.000 frank. A jelentés megnevez néhány felebbezési bíróságot, hol az ügyek száma igen csekély. Némelyik bíróság évenként nem hoz egészen 1000 contradictorius határozatot; vannak bíróságok, a hol e szám a 300-at sem éri el. A bizottság a csekély ügykörrel bíró bíróságok megszüntetését javasolja.

Az *esküdtészi elnökök* költségeire megszavazandó összeg tárgyalásánál több megjegyzést tesz a bizottság az elnökök viselkedésére. A belépti jegyek csak bizonyos osztályu egyéneknek adatnak ki, kik rendszerint ellenséges indulattal viselkednek a vádlott iránt s ki is fejezik érzelmeiket; ezzel pedig megzavarják a vádlottakat védelmökben. (E tárgyban a francia igazságügyminiszter múlt évben rendeletet bocsátott ki, melyet annak idején az 1887. évi 44. számban közöltünk.)

Az *elsőfoku törvényszékek* költségvetése 11.177,000 frank. Számos törvényszéknek nincs megfelelő mennyiségű teendője. Százhetven törvényszéknél az évenként hozott contradictorius határozatok száma kevesebb mint 200; tizenkét törvényszéknél még 100-nál is kevesebb. A jelentés ebből azt a következtetést vonja le, hogy a tszékek számát újra le kell szállítani.

Irtások.

65.

A főváros legtöbb kereskedője vásár- és ünnepnapokon zárva tartja üzletét, hogy magának és személyzetének egy kis pihenőt szerezzen anyagi veszteség mellett is. Az ügyvédekben ennyi sincs az esprit de corps-ból. (*Ügyvédi körökből.*)

66.

A tolmácsdíjak beszédését miniszteri rendelet szabályozza, mely kimondja, hogy Ausztriába és Boszniába küldendő ügydarabok fordítási díja az ügyfelektől nem követelhető. Hogyan van az, hogy a váltótörvényszéknél ez ellen naponként vétkeznek?

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Szervezeti mozgalmak. — A ravasz fondorlat mint a család tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiúmei kir. ügyészről. — Jogirodalom: A szomszédjogi oltalom. Irta dr. Biermann Mihály. Dr. STAUB LAJOS aranyos-maróthi kir. albirótól. — Törvénykezési Szemle: Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése. XI. Köztörvény útján érvényesített váltókövetelés. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV ügyvéd, egyetemi magán-tanártól. A Pribil-esethez. Dr. ISSEKUTZ GYULA közhalmi kir. albirótól. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Szervezeti mozgalmak.

Még napjainkban is, mint a múlt században, alig van a jogrendszernek tényezője, mely annyira foglalkoztatná európa-szerte a jog terén az elméket s mely annyi gondot okozna a törvényhozásoknak, mint a *birósági rendszer*. Világos tanúság ez a mellett, mikép a jogérvényesítés tekintetében, a legjobb törvények s rendszeres codificatio mellett is, legnagyobb jogi jelentőség tulajdonítatik a törvények alkalmazására hivatott bírósági személyzetnek és szervezetnek; de tanúsága annak is, hogy a tényleg fenálló szervezetben megnyugvás még nem található, az a jogérdekek biztosítására kielégítőnek sehol sem található. Nem akarunk most jelen szemlénkben tüzetesen foglalkozni azon nagy reform-mozgalommal, mely a büntetőjog terén a juryre irányul; csak rámutatunk azon törvényhozási tervekre s törekvésekre, melyek Németországban a Schöffengericht átalakítását sürgetik; Olasz- s Franciaországban pedig a jury hatáskörének kiterjesztését követelik, annak a *tribunaux correctionnels* helyébe állításával. (*Revue de la Réforme judiciaire et législative* 1888 nov. 1.) Ezen nagy fontosságú kérdéssel, mely nálunk — úgy látszik — jelenleg valószínűen az uralkodó politikai áramlat szellemében mindinkább elposványosodik — részletesen szándékozunk foglalkozni.

Most a polgárjogi törvénykezés intézményeit kívánjuk előtérbe vonni. Ezek közt a reform-irányszatra vonatkozólag feltűnnek a külön, *önálló kereskedelmi bíróságok* is. Franciaországban felszínre jött ismét azon javaslat, hogy a kereskedelmi bíróságok a polgáriakkal egybeolvasztassanak, hogy a különálló kereskedelmi bírások megszüntetessék. A szakférfiak egy része nem látja be szükségességét annak, hogy a magánjogi ügyekből a kereskedelmiek kiválasztassanak s kiváltságos forummal láttassanak el, mi a bírói szervezet költségességét emeli, s az illetékesség s hatáskör alkalmazását nehézkessé, bonyultabbá teszi. (*Chevalier France et Justice* 1887.) Még nagyobb hévvel terjesztetik azon eszme, hogy első fokon a törvényszéki szervezet töröltessék el és az *egyes bírósági rendszer* által helyettesíttessék. Oly eszme, mely, mint tudjuk, már *Charles Comte* és *Bentham* korában erősen kísértett, ki szellemdusan jegyzi meg a bírósági szervezetről írt híres munkájában «On s'est imaginé que pour multiplier les lumières et pour accroître l'indépendance et l'intégrité, il suffisait de multiplier le nombre des hommes. Legujabban — egy pár hó előtt — ily irányban törvényjavaslat adatott be a francia kamarákhoz. Lényege az, hogy a törvényszékek helyébe egyes bíró állíttassék, kinek hatásköre az összes polgárjogi ügyekre s rendőri kihágásokra terjesz-

tessék ki és a ki a correctionnel jurynek is elnöke legyen. A kinevezést választás helyettesitené 7 évre, de a jelöltek által előlegesen leteendő külön szakvizsga feltétele alatt, mely a jogismereteken s gyakorlati képesítésen kívül a modern tudományok általános ismereteire is kiterjesztetnék. Ez által czéloztatnék valósitása azon iránynak «*eclairer la justice par la science*. Mert a javaslat indokai szerint: «L'homme nourri de la forte substance des sciences naturelles, qui aura réfléchi sur les phénomènes et sur les problèmes de la nature, connaîtra mieux l'humanité, et la jugera plus sainement que le théoricien, qui aura pris dans les livres et dans les pratiques du Palais, l'habitude des fictions et des subtilités juridiques». Ezen törvényjavaslat indokolásában *Boysset* képviselő különösen kiemeli azt, hogy a törvényszék — tényleg — felelősség nélküli testület; az, ki a peres ügyek felett határoz, a «Tribunal» és ezen tribunal egy *anonyme* lény. Itt a tanácskozások titkossága elfed minden tudatlanságot s a lelkiismeret minden gyöngéit; míg az egyes bírónak felelősséget kell vállalni a lelkiismeretes ítélezésért s alapos határozathozatalért.

Rokon szellemi kapcsolatban van ezen eszmével Franciaországban azon mindinkább erősülő törekvés is, mely e lapok mult heti számának *Nemzetközi Szemléjé*-ben jelezve volt, hogy t. i. az u. n. *kis törvényszékek töröltessenek el*. És pedig nemcsak azért, mivel azoknak szervezete is olyan, mely a jogszolgáltatás biztosságára kevés megnyugvást nyujthat, hanem azért is, mivel nemcsak hazánkban, hanem az oly művelt s előhaladott államban is, mint Franciaország, érezhetővé vált realisticus irányu társadalmi helyzetünkben a valódiilag szakképzett bírák hiányossága. És e tekintetben nem minden alap nélkül hivatkoznak a francia reformer jogászok azon körülményre, mikép Angliában 60 bíró (a jury mellett) vezeti a jogszolgáltatást, míg Franciaországban a 374 törvényszékhez e 1850 bíró szükségeltetik. (*Reforme judiciaire*. Nro 3.) X.

A ravasz fondorlat mint a család tényeleme.¹

Az angol felfogásban két momentumot találunk kiemelendőnek. Az egyik a «tény»-nek (factum, Thatsache) tulajdonított fontosság; a másik a czélnak, a szándéknak teljes mellőzése.

Egy tényre vonatkozó egyszerű hamis állítás elegendő a család tényálladékának megállapítására, mely ellenkezőleg nem forog fen, ha a csaló céljai, szándékai iránt bármily ravasz módon ejtette tévedésbe áldozatát.

Nem nehéz kitalálni ennek megfejtését s bizonyos fokig jogtalanságát. A czélok, a szándékok az ember belső életének tényei, materialiter nem láthatók, őszinteségükre nézve ellen nem őrizhetők. Az élet rendes tapasztalataiból az ember tudhatja, s tudnia kell, hogy ha másnak céljaira, szándékaira vonatkozólag tett kijelentéseiben, s bármiként erősített, támogatott biztatásaiban bizik, olyas valamire épít, a mi egészen s kizárólag az állítónak tetszésétől függ. Ez tisztán s kizárólag személyes bizalom dolga, mely igaz, többé-kevésbé indokoltnak tűnhetik fel, de azért soha sem több bizalomnál.

¹ Az előbbi közl. I. a 16. és 17. számban.

A ki erre építi elhatározásait, tudja¹ s tudnia kell, hogy egyáltalán nem tőle, hanem a másiktól függ, vajon pozitív alapon épített-e.

Másképen áll a dolog «tények»-re vonatkozó állításoknál, a melyeknek valóságára többé-kevésbé ellenőrizhető, különösen ha a «tény» fogalma e szó legszorosabb értelmében vétetvén, a «jelen» viszonyaira szoríttatik s nem terjesztetik ki a «mult» viszonyaira, a melyek voltak tények, de már nem azok, sem a jövő viszonyaira, a melyek lehetnek majdan tények, de még nem azok. Jogosult azért azon felfogás, hogy az állító inkább fog tartózkodni attól, hogy olyas valamit állítson hamisan, a miben megczáfolható, mint olyat, a miről tudja, hogy abban ellenőrzése lehetetlen. S ez indokolhatja, hogy a tényekre vonatkozó állításoknak nagyobb súly, nagyobb hitel tulajdoníthatassék.

Ez gyakorlati igazság, a miből a csalás hazai fogalmára vonatkozólag azon tanulságot vonhatjuk le, hogy habár a törvény a tények egyrészt, és célok és szándékok között másrészt különbséget nem tesz, s hogy azért ez utóbbiak iránti tévedésbe ejtés is megállapítja a csalást, ha ravasz fondorlattal történt, e nélkül pedig csalás akkor sem forog fenn, ha a tévedésbeejtés tényekre vonatkozik; mégis az utóbbiakra — tényekre — vonatkozó tévedésbeejtés esetében sokkal könnyebben lehet concret esetben a ravasz fondorlatot fenforgónak tekinteni, mint azon esetben, midőn a tévedésbeejtés célokra, szándékokra vonatkozik.

B. A büntetendő csalás általunk kiemelt alapeszméjének a törvényhozásban fejlődése leginkább a német törvényhozásban tanulmányozható, a hol a fejlődés egyes fokozatai is tisztán kivehetők.

A porosz *Allg. Landrecht* 1256. §-a szerint a csaláshoz elegendő volt: «Veranlassung eines Irrthums, wodurch jemand an seinem Rechte gekränkt werden soll. Tehát minden egyszerű tévedésbeejtés s akár vonatkozik az tényekre, akár célokra, szándékokra.

A porosz BTK. 241. §-a szerint kívántatik: «Vorbringen falscher stb. Thatsachen». Vorbringen = egyszerű állítás, ime az angol false pretence. A csalás fogalmának tényekre, jobban mondva tények iránti tévedésbe ejtésre szorítása, de ilyenkor megállapítása a csalásnak egyszerű tévedésbeejtés esetében is.

A német BTK. 263. §-ában pedig követeltetik: «Vorspiegelung falscher stb. Thatsachen». (Vorbringen helyett Vorspiegelung), tehát nem többé pusztán egyszerű állítás, hanem a hamisnak olyatén előterjesztése, hogy a harmadik a nem valót valónak elhiggye s elfogadja. Tehát fondorlat.

A Thatsache szónak szoros értelemben magyarázata — a melynek értelmében legalább a célok, szándékok indító okok iránti tévedésbeejtés a csalás fogalmából kizáratnék — a jogélet szempontjából kielégítőnek nem találtatván, a judicatura tul-téve magát az emélet vitáin a tények alatt nemcsak a külső tényeket érti és pedig nem csak a jelenre, hanem a multa vonatkozókat is, de az ember bensejében lejátszódó benső tényeket, célokat, szándékokat, indító okokat is. A gyakorlati élet igényei ezt kétségkívül szükségessé teszik. A mindenesetre erőltetett magyarázattól eltekinthetünk, minthogy hazai törvényünk e tekintetbe szerencsésebb szövegezése ezt fölöslegessé teszi.

Olshausen commentárja sokkal hozzáférhetőbb, sem hogy az ott található gazdag judicatura ismertetésére szükség lenne. Az ott található eseteken kívül:

a) A porosz lf. törvényszék egy ítéletében csalásnak mondja elhallgatását azon ténynek, hogy egy részvényváltalat részére vásárolt ingatlan vételárának egy része alapító nyereséget képez (Gründungsgewinn), s ha ennek folytán a részvények a tulajdonképinél nagyobb értékben eladatnak.¹

b) A Reichsgericht 1883. évi okt. 25-iki ítélete szerint a szándék iránti ravasz tévedésbeejtés (Vorspiegelung der Absicht) a csalás fogalmához elegendő² és pedig nem csak a saját, hanem egy harmadik személynek szándéka iránti tévedésbeejtés is³. Concret esetben vádlott áldozatát az által birta reá egy váltó leszámítolására, hogy B.-t a ki aggályokat mutatott s kijelenté, hogy azt előbb az intézvénnyezetthez elfogadás vagy nyilatkozat végett elküldi, biztosította, «hogy a váltó bizonyosan el fog fogadtatni, hogy az intézvénnyezett már értesítve van s hogy a váltó elfogadása s honorálása minden nehézség nélkül történni fog, ép úgy mint ez egy másik ugyancsak B. által leszámított váltónál történt». Alig csalódunk, ha azt mondjuk, hogy a ravasz fondorlat itt épen abban van, hogy vádlott többször számított le ily módon váltókat a károsnál; ezen körülmény kölcsönözhetett csak vádlott állításainak oly sulyt, hogy káros azoknak észszerűen hitelt adhatott. Ellenkező esetben vádlott állítása alig volna több egyszerű hazugságnál.

c) Csalást állapít meg a Reichsgericht egy másik ítélete szerint⁴ oly váltók leszámítolása, melyek áruváltóknak tüntettetnek fel, holott tényleg egészen vagyontalan emberek által állítottak ki és forgattattak azon célból, hogy a leszámító a váltók eredete iránt tévedésbe ejtessék s azok leszámítolására ez által reá bírássék.

Találón jegyzi meg az ítélet indokolása, hogy a továbbadó nem köteles ugyan, — annál kevésbé felszólítás nélkül — a váltón kötelezett személyek vagyoni viszonyai iránt felvilágosítást adni s hogy így egyik előző fizetéseképtelenségének elhallgatása önmagában nem képez ravasz fondorlatot. De a kérdéses eset nem ezen, hanem azon szempontból bírálendő meg, hogy a váltóknak oly látszat adatott, mintha azoknak realis üzletek képeznék alapját, mintha «áruváltók» volnának, holott tényleg gyártattak s az aláírás által megállapított formális váltók kötelezettség az aláírók vagyontalansága mellett tényleg értéktelen volt.

Ezen ténykörülmény elhallgatásában, midőn a látszat épen az ellenkezőre mutatott, rejlik a ravasz fondorlat.

d) Ellenben határozottan tévesnek kell tartani a Reichsgericht azon ítéletét, mely csalást állapított meg a következő esetben: Az eladó kidicsérte a téhen kitűnő tulajdonságait s jó egészségét, a mi a valónak meg nem felelt s ez által tévedésbe ejtette a vevőt, a ki 180 márkát adott a téhenért, mely alig ért meg 80—100 márkát.⁴

(Polyt. köv.)

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fümei kir. ügyész.

Jogirodalom.

A szomszédjogi oltalom. Irta: Dr. Biermann Mihály, megjelent Budapesten, 1887. Singer és Wolfner cégnél. Ára 1 frt 20 kr.

Jogirodalmunknak lassu, de magas lendületben jelentkező fejlődésében nemcsak figyelmet lekötő, de a valódi, benső érték jelentőségével bir a 174 lapra terjedő munka, melyet a cím jelez. A szerzőnél különben is már megszokott elméleti és gyakorlati érzék, úgy a nagy tudományos apparatus, melyekkel e mű ezen eszközöknek megfelelő széles látkörben írva van, megérdemlik, hogy minden jogász ex asse foglalkozzék vele. Talán ezen — enyéménél avatottabb tollat megérdemlett — ismertetés végén kellett volna ily ítéletemondani, de nem vélek igaztalanságot elkövetni a kritika és az igazság ellen, ha e műnek elolvasásából keletkezett benyomást előre jeleztem.

A szerző kedvencének (mely jogásznak nem volna az?) Iheringnek 24 évvel ezelőtt kimondott abbéli komoly intésén hogy a szomszédjogi írók azt, hogy mikép folynak egymásba

¹ *Rechtsprechung* V. k. 640. l.

² U. o. V. k. 542. l.

³ U. o. VII. k. 434. l.

⁴ *Riv. Pen.* XII. k. 411. l.

a szomszédjogot védő eszközök s ezek mikép egészítik ki egymást, csak oly alantós nézőpontról tárgyalják, hogy a formán túl alig bírnak felülemelkedni s törvényhozási gondolathoz eljutni nem tudnak, — felbuzdulva vállalkozott a szomszédjognak lehet mondani legsarkalatosabb, de ép ezért legnehezebb kérdésének: a szomszédos viszonyból kifolyó jogok és kötelezettségek gyakorlati érvényesítése, a szomszédjogi parancsok és tilalmak megszegése elleni védekezés, egy szóval: a szomszédjogi ortalomnak összefüggő egészben való megoldására.

Csak helyeselni lehet, hogy tervének valószínűsítéséhez, a római classicus jog s az ezen tovább épült közönséges jog gazdag forrásából meríti anyagát s ennek világossága mellett tünteti fel a szomszédjognak Lajtán tuli szomszédainknál, valamint tulajdon hazánkban megkísérlett és még tervben levő megoldására vonatkozó elveket.

Legelőbb is az egész szomszédjogot felölelő vagy annak bizonyos alapvető kérdéseit tárgyaló irodalom kritikájával számol el, lelkiismeretesen és alaposan s azután áttér a szomszédjogi védelem rendszerének szerinte is «legfontosabb elemére, mintegy alap és központi intézményére»: a negatoria in rem actio-ra, melyet helyesen általános bár, de nem egyetemes szomszédjogi keresetnek tekint (25. lap) mely kereset a szomszédjogban gyökerező mindennemű jogi igényeknek érvényesítésére alkalmas, pusztán azokat kivéve, melyeknek célja és tárgya a szomszédnak tüzetesen köteletségévé tett meghatározott tételes ténykedése, pl. a szükséges utnak átengedése vagy az ő dolgára kiterjedő bizonyos önértékű cselekményünknek (pl. a szomszéd telkéről mezei jószágunkra áthajló alsóbb faágak lenyesése, az ő földére áthullott fagyümölcsök felszedése, a természeti erők által hátrányunkra megváltoztatott, régi vízfolyásnak helyreállítása) szintén a jog által tüzetesen köteletségévé tett eltérése.

Az actio negatoria-nak legfőbb kiegészítője és a szomszédjog védelmi rendszerében a negatoria után a legfontosabb, leggyakoribb, sőt napjainkban könnyű, kényelmes kezelhetése miatt a szomszédjognak generalis actio jánál is jóval kedveltebb és hasznosabb keresete az interdictum uti possidetis, mely pusztán az alperesnek, ennek is egyedül oly cselekményei ellen irányul, melyek a jogellenesség bélyegeit már magukon viselik. Ezt (birtokper) az eljárás egyszerűsége és gyorsasága tünteti ki.

Ezen intézmény után igen szépen s terjedelmesen fejti ki a szerző a városi és a falusi gazdák szomszédjogi védelmi provisoriumát. Az operis novi nuntiatio és a még ennél is hathatósabb interdictum quod vi aut clam intézményét, melyekkel nemcsak a szomszédok részéről bizonyos munkálatok ellen kifejezett tilalom (op. n. n.) tekintetbe vétele tétetik a telek tulajdonosának kötelességévé, hanem a tervezett munkák nak eltitkolása is tiltatik. Ez intézmények egyike sincsen nálunk meghonosítva, sem, kivéve némely városi rendszabályt, megfelelő intézmény által helyettesítve. Nézetem szerint kíváncsús volna, ha az op. nov. nunt. helyébe a megfelelő osztályjogi intézkedések vétetnének át.

Az ezután tárgyalt actio aquae pluviae arcendae-t két részre: a szükséges vizért való versenyzés és a vízkárok elleni védelemből származó összeütközés részeire osztja s gazdag és érdekes tartalommal látja el. Igen szépen van e fejezetben kifejtve, hogy a római törvényhozás és tudomány a szomszédoknak a telkeik számára szükséges víz iránti versenyzésébe általában nem szólott bele és a tulajdonos cselekvési szabadságának e téren csak annyiban emelt korlátot, a mennyiben azt a szoros értelemben vett közérdek kívánta. E fejezetben érinti-e szerző az aemulatio (chicane) kérdését, leszálítva azt megfelelő értékére s utalva arra, hogy az aemulatio törvényhozói rendszabályozásának, mint egyebütt nálunk is, még mindig tekintélyes szószólói vannak, helyesen megjegyzi, hogy az az alkotandó törvénykönyvben helyet nem érdemel. A mi

magát ezen keresetet illeti, annak célja elhárítani azon veszélyt, mely felperesnek telkét a vízfolyásnak önkéntesen történő megváltoztatása folytán fenyegeti. Ezen kereset, valamint az operis nova nuncupatio is Németországban még most is alkalmazásban van s tárgyára nálunk az 1751. évi 14-ik, az 1840. évi 10-ik, az 1874. évi 11-ik és az 1885. évi 23-ik törvénycikkek vonatkoznak, a melyekben a római jognak termékenyítő hatása felismerhető. Meggyőződésből osztom a szerző nézetét, mely szerint tévesen járt el a törvényhozás, midőn a veszélyeztetett szomszédot első sorban a közigazgatási hatóságok elé utasítja, «hogy miért kelle a magánjogok egyedül hivatott védőjének a rendes bírónak támogatását kereső feleket megkülönböztetés nélkül minden esetben még akkor is, midőn nyilván birtokháborítás forog fen vagy midőn a kifogásolt munkálat, berendezés oly jelentéktelen, hogy hatását csakis a közvetlen közelben érezteti, tehát egyeseknek magánérdekeit érinti ugyan, de a közérdeket érintetlenül hagyja, a közérdek őrei, a közigazgatási hatóságok elé utasítani, nem bírnék megnyugtató választ adni. — Nem is lehet. — Az 1885-ik évi vízi törvény előnyeit elismeri a szerző, de azt tökéletes alkotásnak nem mondhatja.

(Bef. köv.)

Dr. STAUD LAJOS.
aranyos maróti kir. aljárásbíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése.

XI.¹

Köztörvény útján érvényesített váltó.

Ezen világitásban nézzük már most a kamat kérdését.

A kamat iránti kérelem a kereseti petitum egy része.

Mi hát a szerződési, s mi a gazdagodási kereset petituma?

A szerződési kereset tekintetében a dolog nem kétséges.

A petitum a szerződés teljesítésére megy, és a mennyiben alperes késelemben van, a késelelem beálltával kamat is követelhető. Kérdés e tekintetben csak az lehet, vajon a váltón kitett esedékességi nap szolgálhat-e bizonyítékul a szerződési kötelem lejáratának megállapítására? Felelet: nem. Hisz a váltó csak egy accessorius stipulatio, melynek tartalma egyik-másik tekintetben, jelesül tehát a teljesítési nap tekintetében is, az alapul fekvő szerződés tartalmától eltérhet. Ha valaki másnak vétel címén január 1-én fizetendő 100 frttal tartozik, ugy ezen tartozása biztosítására (zahlungshalber) egy december elsejére szóló 100 frtos váltót adhat át: a hitelező ekkor két ugyanazon szolgáltatásra menő különböző lejáratu követeléssel bír, a melyek közül bármelyik hajtatik is be, a másik azzal ipso facto megszűnik; a két követelés tartalma szerint egymástól független, tehát, egyik-másik tekintetben el is térhet egymástól, de egy azon cél kielégítésére szolgál: a Brinz szava szerint «zwei Haftungen, eine Schuld».

Kétségesebb a dolog a gazdasági kereset tekintetében.

A gazdasági keresettel a váltóhitelező azt követelheti, a mivel a váltóadás (kibocsátó illetve elfogadó) a váltó elévülése² folytán az ő kárára gazdagodott. Mivel gazdagodott már most a váltóadás az elévülés folytán? E kérdésre szorintem az uralkodó vélemény tévesen felel meg, és ezért alkalmat veszek egy kis kitérésre.

Ha valaki mástól egy vég posztót vásárol 100 frtéért, és a hitelező a maga követelését 32 esztendőn át nem érvényesíti s ezzel a követelés elévül; vagy ha a hitelező a maga követeléséről önként lemond; vagy ha a hitelező a tartozást végrendeletében hagyományképen adósának elen-

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. I. a 17. számban.

² A hol «elévülés»-ről szölok, esetleg «késvesztés» is értendő.

gedi: senkisémet fogja mondani, hogy az elévülés, illetve lemondás, illetve hagyomány folytán az adós egy vég posztóval lett gazdagabb, hanem mindenki azt fogja mondani, hogy az adós azon összeggel lett gazdagabb, a melylyel az elévülés, illetve lemondás, illetve hagyomány hatálya lépésének pillanata előtt tartozott. Hisz a vég posztó már azelőtt is vagyonában volt, e tekintetben változás be nem állott; de igenis abban beállott változás, hogy egy tartozás, mely azelőtt az adós vagyonát terhelte, most megszűnt: ezen tartozás összegét vesztette most el a hitelező, ezen tartozás összegét nyerte most el az adós. A hitelező kára, az adós gazdagodása tehát ezen *megszűnt tartozásban* áll.

A milyen nyilvánvaló ez a közönséges magánjog terén, oly kevéssé ismerik ezt el a váltójogban. Ha a mi adósunk a vég posztó ellenében egy száz frtos váltót adott és a váltó elévül, akkor az uralkodó vélemény nem azt mondja, hogy az adós a *váltótartozással* gazdagodott, hanem azt mondja, hogy a *vég posztóval* lett gazdagabb.

Előtte világos: A váltó-elévülés pillanatában a hitelező azzal károsodik, az adós azzal gazdagodik, a mit a hitelező az elévülés pillanata előtt követelhetett, illetve a mivel az adós az elévülés pillanata előtt tartozott. E károsodás, e gazdagodás nem állhat a valutában, a melyet annak idején az adós kapott; hisz e valuta már az elévülés előtt is az övé volt, e tekintetben tehát vagyonában nem állott be változás. De igen is, az adós 100 frttal tartozott váltója alapján, e 100 frttal most már nem tartozik: e *tartozása megszűnésében* áll a vagyon változás, azaz az adós gazdagodása.

Hogyan? kérdi valaki. Hisz e szerint a váltóadás az elévülés után ugyanannyival tartozik, mint az elévülés előtt. Az elévülés előtt a váltó czimén, az elévülés után pedig a gazdagodás czimén, de mindig ugyanannyival tartozik. Mire való akkor az egész elévülés?

Tegyünk különbséget. A váltóadás az elévülés előtt nem mindig egyszerűen *fizetni* tartozott. Hanem fizetni tartozott a váltó, illetve a váltó és óvás kiadása ellenében. E váltó, illetve e váltó és óvás pedig neki bizonyos körülmények között akár váltói uton, akár más uton (megbízás, ügyvitel stb. czimén) visszkereset alapjául szolgálhatott. Az adós tehát, a ki a váltó beváltása esetén az általa fizetett összeget visszkereset útján ismét visszanyerhette volna, az elévülés folytán nem lett gazdagabb. Gazdagodni csak azon váltóadás gazdagodik az elévülés folytán, a ki, ha a váltó rajta behajtatik, visszkeresettel vagy egyáltalán nem, vagy csak kisebb összeg erejéig élhetett volna, mint a mennyi az ő váltótartozása. A *váltóadás váltótartozása és visszkereseti igénye közötti különbségetben áll a gazdagodás.*

A gazdagodás tehát nem áll sem a valutában, mint azt uralkodó nézet (l. mások helyett Dernburg: *Pr. PrR.* II. §. 282). sem a fedezetben, mint mások (Thöl nyomán: *Wechselr.* §. 102., 12. jegyzet) tartják. Nem áll a valutában: mert e valuta nem az elévülés által jutott a gazdagodó vagyonába, e valuta elévülés nélkül is az övé volna; e valuta lehet kisebb vagy nagyobb, mint a gazdagodási összeg, sőt helyes nézet szerint a gazdagodás beáll akkor is, ha *valuta nem is adatott*, azaz ha a váltóadás a váltót *ajándék czimén* adta ki a hitelezőnek.

De nem áll a fedezetben sem: mert e fedezeti összeg is lehet kisebb is, nagyobb is, mint az, mely gazdagodás czimén követelhető. Lehet nagyobb: pl. A ki 1000 frtos intézvényt állít ki B-re, ez utóbbinak megegyezés szerint (beleértve a provisiót stb.) 1020 frt fedezetet küld: a B iránti gazdagodási igény tárgya mégis csak 1000 frt lesz. Viszont: ha A megegyezés szerint B-nek csak 800 frt fedezetet volt köteles küldeni (a többi 200 frtot B pl. ajándék czimén sajátjából ígérte fizetni), a B iránti gazdagodási igény nem 800 frt, hanem esetleg ismét 1000 frt lehet, ha pl. B bármi okból az ajándék teljesítésére be nem perelhető).

A váltógazdagodás tehát nem abban áll, a mit a váltóadás váltóérték vagy váltófedezet czimén megtartott, hanem azon összegben, a melynek *regressus nélkül való* fizetése alól ő a *váltóelévülés folytán* szabadult. A gazdagodás iránti kérdés tehát mindenkor két alkérdésre vezethető vissza: 1. mennyit kellett volna fizetni a váltóadásnak közvetlenül az elévülés pillanata előtt? 2. ezen összegből mennyit követelhetett volna vissza (az alapul fekvő viszonytól fogva) más váltói vagy váltón kívüli kötelezettől? Ezen regressus összegével kisebbedik a gazdagodási összeg; ha a regressus akkora mint a váltóösszeg,¹ akkor gazdagodás nincs; ha regressus nincsen, akkor a gazdagodás éppen akkora, mint a váltóösszeg.

Hogy melyik váltóidósnak ki ellen és mennyi erejéig van regressusa? — erre az alapul fekvő materialis jogviszony felel meg és a mennyiben ezen alapul fekvő viszony a valuta és fedezeti kérdésre is megfelel, annyiban — de csakis annyiban — függ össze a gazdagodási igény kérdése ezekkel is. Rendszerint a kibocsátó az, a ki a valutát kapja, ő az is, a ki a fedezetről gondoskodni köteles; ha a fedezetet az intézvényezettnek meg nem küldte, akkor ő az, a ki az elévülés folytán a visszkereseti összeggel gazdagodik. De ezen tipikus schema nem mindig talál. Lehet, hogy a kibocsátó vette fel a valutát, mégis az elfogadó köteles a fedezetre (pl. az intézvényezett a kibocsátónak adója, a ki a váltót fizeteskép fogadja el); ilyenkor ez elévülés folytán nem a kibocsátó, hanem az elfogadó az, a ki, még pedig az egész váltóösszeggel, gazdagodik. Lehet, hogy a kibocsátó a fedezetet már kiadta az elfogadónak; ez esetben az elévülés folytán a kibocsátó azon helyzetbe jut, hogy az adott fedezetet az elfogadótól visszakövetelheti; a kibocsátó az elévülés által ezen visszakövetelési igénynyel lesz gazdagabb, ő tehát gazdagodás czimén annak engedményezésére perelhető. Hasonlóan a visszakövetelési igény engedményezésére köteles lesz a névre telepített váltó elfogadója, ki a fedezetet a telepesnek megküldte; és ezen engedmény fogja képezni a gazdagodási kereset tárgyát akkor is, ha a fedezetre a forgató, vagy egy a váltón meg sem nevezett személy köteles.

Mindez esetekben azonban igaz marad a fenti tételünk: hogy a gazdagodási igény tartalmát mindig csak az képezi, a mivel *közvetlenül* az elévülés (illetve késvesztés) által a váltókötelezett vagyona szaporodott: t. i. azon váltótartozás összegével, a mely alól a váltókötelezett az elévülés (késvesztés) által felszabadult, illetve azon visszakövetelési igénynyel, a melyet a váltóadás nyert azzal szemben, kinek kezébe ő a fedezetet adta.

Könnyű most már megfelelni a kamat kérdésére is. A kamat a váltóösszegnek, illetve a visszkereseti összegnek egy része; minthogy pedig a gazdagodás a váltóösszeg illetve visszkereseti összeg fizetésének megtakarításában áll: a gazdagodási összeg nemcsak a váltótőkét, hanem a lejáratától számított ó százalékos kamatot, a felmerült költségeket és az $\frac{1}{2}$ százalék váltódíjat is foglalja magában. Mindezzel gazdagodott az, a ki az elévülés (késvesztés) által a váltói kötelezettség alól felszabadult, mindezzel lett szegényebb a hitelező, a ki az elévülés (késvesztés) bajába került — mindezt követelheti tehát a hitelező a váltótörvény 90. §-a alapján: mindezt azonban persze csak azon összeg erejéig, a melyet az illető váltókötelezett az alapul fekvő materialis viszonytól fogva a váltónak kellő időben és módon való érvényesítése esetén *sajátjából* fizetni köteles lett volna, azaz a melynek erejéig harmadik személy irányában regressusa nem lett volna.

Hogy példával éljek: Ha az adós A B-nek egy C-re intézett intézvényt ad át, a melyet C szíveségből (jövendő fedezet reményében) elfogad: elévülés esetén A az egész visszkereseti összeggel (tőke, kamat, költség, váltódíj) lesz

¹ Váltóösszeg helyett esetleg visszkereseti összeg (Regressumme) értendő.

gazdagabb, B tehát ez esetben a váltó elévülése után csakugyan épen annyit követelhet A-tól, mint az elévülés előtt. Ha azonban az A és C közti viszonyról fogva a fedezet egy részét C sajátjából volt köteles előteremteni, akkor az A elleni gazdagodási kereset a visszkéret összegnek (tőke, kamat, váltódíj) csak azon részére lesz indítható, mely a C által fedezendő összeg levonása után fenmarad.

A fentiek világításában visszatekintvén a czimbéli ítéletekre: épen a kamatokra vonatkozó részei mutatják a legtisztábban, mily ingatag az alap, a melyen állanak.

Az első ítélet ezen kijelentése: «köztörvény után érvényesített váltókövetelés lejárata csakis a per megindításának napjától számítható, a kamat, mint késedelmi, csupán a most jelzett naptól megítélhető» helytelen; mert a váltóadás az elévülés folytán — mint kimutattuk — nemcsak a váltótőkével, hanem annak az elévülés pillanatáig folyó 6 százalékos kamataival is gazdagodott, e kamatok részét képezik a gazdagodási összegnek. E tekintetben tehát helyesen ítélte a kir. Curia a III. esetben, midőn a kamatigényt csak azért utasítja el, mert «felperes — alperes tagadásával szemben — nem is állította, mintha a kereseti váltók lejáratakor alperesnek bemutatattak volna», a mivel a contrario elismeri, hogy kellő bemutatás esetén a kamatok a gazdagodási keresetnél is a váltó lejárataól számítandók.¹

Más alapon ítéli meg a kamatkövetelést a II. a. curiai ítélet, mely egy az 1840: XV. tcz. szerint elbírálandó esetben kelt. Ezen régiebb törvényünk szerint az elévüléssel «csak a váltó-törvénykezési jog enyészett el; azon szerződések mindazonáltal, melyekből a váltójog származott (?), a köztörvény előtt, mint magánálló jogcímek tovább is fennállanak»; a váltó egy szóval az elévüléssel közönséges adóssággal változott át, mely csak azon sajátsággal bír, hogy az adósság címe nincs benne kifejezve. A kamatok az ilyen adósságlevél alapján természetesen a lejáratától számítandók, hiszen az adósság lejárata az adósságlevélben ki van téve; csak hogy ezek nem *gazdagodás* címén, hanem mint a *szerződési kötelelem nem teljesítéséből eredő késedelmi kamatok* járnak.

Az elvi eltérés, mely régiebb váltótörvényünk ezen 209. §-a és az 1876: XXVII. tcz. 90. §-a között van, szembetűnő. Az utóbbi szerint a váltóigény az elévüléssel megszűnik, és helyébe egy egészen új, gazdagodási igény lép; az előbbi szerint a váltón alapulón jog elévülés előtt és elévülés után ugyanaz, t. i. az alapul fekvő szerződési igény, mely az el nem évült váltóban csak kényelmesebb processuális alakot ölt; az elévüléssel csak ezen perjogi alak dől meg, az anyagi jog ugyanaz marad. Az el nem évült váltó ezen felfogás szerint nem egyéb, mint *teljesen liquid* bizonyíték egy, jogalapja szerint meg nem nevezett és meg sem nevezendő, szerződési jogigényre; elévülés után ezen bizonyíték csak liquiditásából veszít, a mennyiben most már meg kell neveznie és bizonyítania a felperesnek a váltóban elhallgatott jogalapot is, és a mennyiben bizonyos ellenbizonyítékok és kifogások, melyek ama liquid bizonyítékkal szemben a váltóeljárásban megengedve nincsenek, a cautio indiscreta-val bizonyított szerződési igénynyel szemben köztörvényi uton helyt foghatnak.

Ezen felfogás — melynek az 1844: VI. tcz. 22. §. és az ideigl. törv. szab. III. 5. §-a is létüket köszönik² — szülhetette a polg. perrendtartás 170. §-át is. E szerint az elévült váltó egy az alapul fekvő szerződési viszonyból eredő cautio indiscreta, melylyel szemben tehát az exceptio non numerata pecuniae-nak korlátlan tere van. A felperesnek tehát a követelés létrejöttének materialis alapját fel kell hoznia és bizonyítania. A váltó e szerint alig bizonyíthat egyebet, mint

¹ Helyes nézet szerint a váltó utáni késedelmi kamat csak a bemutatástól, illetve idéző végzés kézbesítésétől számítandó. *Thöl* 299. §. Plösz Váltójog 76. §. 8. jegyz.

² 1844: VI. tcz. 22. §.: «A betáblázott váltó, váltói minémiségét elveszti s közönséges kötelezvénynek tekintendő.»

a fizetés helyét és a lejárati idejét. Ezen felfogás szerint tehát helyesen ítélte a Curia a II. a. esetben, midőn a szerződési követelés utáni kamatot a váltó lejárataól számította.

Csak hogy ezen felfogás nem az új váltótörvényé. E szerint a váltó nem az alapul fekvő jogügylet bizonyító eszköze, hanem magának az abstract váltóigéletnek létesítője és egyzersmind okmányi bizonyítéka — a váltó ezen váltóigélet létrejöttét bizonyítja, semmi mást. Ezért a váltó az alapul fekvő szerződési kötelezettségnek még lejárati idejét és fizetési helyét sem bizonyíthatja és ezért az, a ki az alapul fekvő *szerződési viszonyból* perel, jól teszi, ha a váltót, mint feleslegest, *keresetében fel sem hozza*. De igenis szükség van a váltóra a köztörvényi perben, ha a felperes *váltói gazdagodás* címén perel; ekkor pedig a váltó, a pp. 170. §-a ellenére is, igen sokat, sőt szerintem *az egész jogalapot* bizonyítja: bizonyítja a váltói kötelezettség létrejöttét, a váltó be nem váltását, a váltói igénynek elévülés (késvesztés) címén gazdagodási igénynyé történt átalakulását, felperes legitimációját. Ezzel szemben azt, hogy az alapul fekvő viszonyról fogva alperes mégsem gazdagodott, jelesül, hogy alperesnek az elévülés folytán oly regressusa ment veszendőbe, mely ha a váltó kellő időben érvényesítették, alperes rendelkezésére állott volna — ezt nézetem szerint (bár az uralkodó nézet másképp tartja) alperesnek kell igazolnia. Okom egyszerűen az, hogy ez így felel meg a bizonyítási teher általános szabályának és így felel meg a méltányosságnak is. Amanak: mert én a gazdagodást nem abban látom, hogy alperes a valutát megtartotta, vagy a fedezetet megtakarította, hanem abban, hogy a váltóobligo alól szabadul; hogy egy bizonyos vagyoni előnytől (a regressustól) is elesett, valóságos kifogás, mely mint ilyen, alperes által bizonyítandó. Persze, a ki a gazdagodást a valutában vagy fedezetben keresi, annak az összes valuta- illetve fedezeti viszonyt bizonyítania is kell; a mi álláspontunkból a valutabeli illetve a fedezeti tényállás nem a kereset, hanem a kifogás tényalapjához tartozik.¹ De ez így felel meg a méltányosságnak is. Mert az ellenkező felfogás szerint olyas valaminek bizonyítását kívánják a felperestől, a mit ő közvetlenül a legritkább esetben tudhat. Honnan tudhassa a harmadik, negyedik, tizedik váltóbirtokos, mily fedezeti és mily értékviszony állott fen kibocsátó és elfogadó között, a kit ő sokszor nem is ismer és ha ismeri is, a váltót épen azért szeretik a kereskedelmi forgalomban, mert az érték és fedezet kényes belső üzletkérdéseit *nem* hozza nyilvánosságra! Oly per, a melyben felperes ezen rejtett viszonyokat kutatni és bizonyítani tartoznék, csakugyan az volna, a minek Thöl nevezi: «es ist ein misslicher Prozess».² A törvényhozó, a ki a gazdagodási keresetet ily bizonyítási teherbeosztáshoz kötné, azt jobb kezével elvenné, mit bal kezével adott. Ha a gazdagodási igény igazságos igény, akkor nem szabad annak gyakorlati érvényesítését ily méltánytalan teher által kijátszani. Igaz, hogy alperesre is terhes, hogy ezen alapviszonyra vonatkozó bizonyítékait 32 évig készen tartsa.

¹ Így osztja fel a bizonyítási terhet a kibocsátó elleni gazdagodási kereset tekintetében az 1840: XV. tcz. 67. §-a is: «Ha az elfogadás végetti bemutatásban vagy az óvásnak kitételében avagy közlés végetti megindításában késedelem történt, annak, ki által a késedelem történt, minden előzőre váltójogi visszkéretet teljesen elenyészett; a kibocsátó ellen azonban közönséges elévülés ideje alatti közjogi visszkéretet csak annyiban enyészik el, a mennyiben ez be tudja bizonyítani, hogy a váltó lejártakor az intézvénnyezett ellen kétségtelen követelése volt, és annak kielégítésére az intézvénnyezett akkor még elegendő értékkel birt: de ily esetben ezen követelését a váltó erejéig a váltótulajdonosnak átengedni tartozik.» Hasonlóan a francia Code de Commerce 170. §-a: La même déchéance (a visszkéret elvesztése) a lieu contre le porteur et les endosseurs, à l'égard du tireur lui-même, si ce dernier justifie qu'il y avait provision à l'échéance de la lettre de change. Le porteur, en ce cas, ne conserve d'action que contre celui sur qui la lettre était tirée.

² WR. 102. §. Hasonlóan Hartmann WR. 512. l.

Am e teher semmivel sem nagyobb és méltánytalanabb mint számos más esetben — melyikünk bizonyíthatja például, hogy a lakásán levő ingó-bingóját 32 év óta hol vette és hogy a vételért megfizette? Mily zavarba jönnének mindnyájan, ha életünk legutóbbi 32 évében szerepelt összes szabók, csizmadiák, butor- és könyvszállítók újból praesentálnák számláikat és most már rajtunk állana bizonyítani, hogy kifizettük? De különben, sokkal jobb helyzetben van-e a gazdagodási perbeli alperes az ellenkező bizonyítási rend mellett? A felperes, ki az alperes érték- s fedezeti viszonyát bizonyítani nem tudja, mert nem ismeri, majdnem minden esetben a főesküvel kénytelen bizonyítani — és alperes, ki a 20—25 év előtti váltóviszonyaira nem emlékszik, minthogy az esküt le nem teheti, perét veszti. Sokkal jobb helyzetben van-e itt az alperes, mintha a bizonyítási teher őt illelné? A baj nem a bizonyítási teherben, hanem a hosszú elévülésben van. Harminckét esztendő épen háromszor akkora idő, mint a mekkorát a modern forgalom az ilyenekben elbírhathat.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,

ügyvéd, egyetemi m.-tanár.

A Pribil-esethez.¹

Sokáig haboztam félve, hogy szerénytelenséget követek el, ha oly kitűnő criminalista, mint dr. Fayer László ur véleménye után ezen ügyben szerény nézetemnek kifejezést adok; ámde megnyugtatom magam azzal, hogy ez nem akar kritika lenni, hanem csak egy pár igénytelen megjegyzés, a mely épen kritikára vár.

Dr. Fayer László ur kitűnő lélektani ismerettel előadja: «hogy Pribilné elméjében a gyermekek megölése úgy volt oda állítva, mint a mely az öngyilkosság kikerülhetetlen folt-tétele». Ha ez által az indokoltatik, hogy Pribilné a tette elkövetése alkalmával elmebeteg volt, azt hiszem, hogy a törvényszéki orvostudomány, ha nem is teljes beszámíthatlanságot, de legalább is az akaratelhatározásbani képesség részleges korlátoztságát elfogadja; ámde ez épen a mbtkönyv 76. §. esetének fenforgása, míg dr. Fayer László ur az elmebetegség esetére nem kívánt tekintettel lenni; már pedig elmebetegség vagy öntudatlan állapot nélkül a fenti esetben a dolus fenforgása még nincs kizárva; mert Pribilné gyermekei megölését elhatározta; azután hogy ezen elhatározást mily lelki rugók okozták, vajon az egy ép elme működése, vagy egy megzavarodott lélek reakciója volt-e, azt többé a törvényszéki orvos véleménye nélkül csupán jogi szempontból elbírálni nem lehet.

A mi az ártani akarást illeti, az ép úgy megvolt Pribilnében, a mint hogy meglenne A.-ban a ki tudva, hogy B.-t neje megcsalta és az nemsokára nyilvánossá is lesz s tudva azt is, hogy B.-re nézve sokkal kisebb rossz a halál, mint a nejének hűtlensége okozta fájdalom és szegény, B.-t ki különben legjobb barátja, mielőtt ez a szégyent megtudná, megöli. Pribilné azért ölte meg gyermekeit, nehogy azok nyomorba jussanak; de A. is azért öli meg barátját, hogy a szerinte nagyobb rosztól megmentse s mégis alig hiszem, hogy A.-t valaki dolus hiánya miatt felmentené; a gyermekek esetleges nyomora, B.-nek szegénye ép úgy csak indok, a mint indok a rablásnál az ölés, vagy lehet a lopásnál, a gyújtogatásnál, de azért mindegyik esetben az ölésnél és gyújtogatásnál is, daczára, hogy a cél a rablás vagy a lopás volt, a dolus megvan.

De szerény nézetem szerint a végszükség esete (mbtkönyv 77. §.) sem forog fen Pribilnénél — mert ehhez szükségel-

tetik — hogy az illetőnek vagy hozzátartozójának élete vagy testi épsége veszélyeztessék, ámde itt ily veszélyről szó sem lehet, hanem legfelyebb a gyermekek létezése által Pribilné meghalási akaratának elhatározásában volt korlátozva; már pedig eltekintve attól, hogy a mbtkönyv. 77. §-a az akaratelhatározásbani akadályoztatásra ki nem terjeszkedik, miután abban az élet- és testi épség veszélyeztetése nem exemplative, hanem taxative van felsorolva, Pribilnénél ezen korlátozás nem is létezett akkor, midőn magát az öngyilkosságra határozta el, mert feltehető, hogy előbb fogamzott meg benne az öngyilkosság gondolata s csak azután határozta el magát a gyermekek megölésére.

De megengedve a korlátozás fenforgását, még azért sem alkalmazható a mbtk. 77. §-a, mivel ez megkívánja, hogy a veszély imminens és másképp el nem hárítható legyen, már pedig tekintve, hogy a gyermekeknek törvényes atyjuk él, imminens és elháríthatlan nyomorra gondolni sem lehetett, és Pribilné meghalhatott, a nélkül, hogy a gyermekeket a halálánál nagyobb rosztól félthette volna.

Ámde miért ne fordíthatnók meg a tételt, miért ne ten-
nők fel, hogy Pribilné épen önzésből ölte meg gyermekeit? szerette őket s nem akart tőlük a halálban is megválni . . . Vajon nem önzés működik-e, a lapokban naponként olvasható azon eseteknél, midőn az öngyilkosságot elhatározott egyén, mielőtt a fegyvert maga ellen fordítaná — kedvesét öli meg? — s mégis az ily esetekben vádlottak padjára került öngyilkosjelöltet senkinek sem jutott eszébe a btkönyv 77. §-ával védeni . . . S pedig hol van a két eset között a különbség?

Nagyon igaz azon tétel, hogy a kire nézve az élet halál, arra nézve a halál élet; az is igaz, hogy mindkettő egyenlően legnagyobb becsü lehet, ámde nem szabad felednünk azon tétel igazságát is, hogy míg az élethez jogunk van, a meghaláshoz nincs, mivel az élethezi jog legszemélyesebb jog lévén, arról lemondani jogunk nem lehet.

Ila tehát a meghaláshoz nincs jogunk, akkor másnak az élete és a mi meghalási akaratunk között oly conflictus nem is jöhet elő, mely a mi nem létező jogunk érvényesítése végett jogot adna másnak jogát alárendelni, szóval mely a büntetőjogi beszámítást kizárhatná, minélfogva, eltekintve tételes törvényüinktől, szerény nézetem szerint, még a doctrina szempontjából sem lehetne a Dr. Fayer László ur által példaként felhozott öngyilkosjelölt foglyot az ölés büntette alól felmenteni.

A mi Pribilné esetében a magzatölést illeti, az nézetem szerint sem minősíthető, még pedig azon okból, mert itt már csakugyan nincs szándékosság, nincs meg az ártani akarat: de nem is lehet, mert Pribilné a magzat megölésére nem is gondolt, ép úgy, a mint nem gondol arra, hogy a szengáz a szomszéd szobákba is behathat, az, a ki a szengázzal akarja magát megölni.

Ezeknél fogva tehát oda concludál nézetem, hogy Pribilné ellen — legalább a mbtk. hatálya alatt — a szándékos emberölés tényálladéka meg van állapítva és eltekintve az elmebetegség kérdésétől, a vádat elejteni nem lehetett.

A mi végül Dr. F. L. urnak azon megjegyzését illeti, «hogy ha Pribilné öngyilkossága sikerül, a legnagyobb sajnálatot keltette volna s miután nem sikerült, a földi bírót utána nyújtja hideg kezét s meggyalázza őt», nagyon igaz, de ez Heineval szólva «Régi történet, mely mindig új marad», ismétlődik az öngyilkos defraudans pénztárnoknál, a hamisító államhivatalnok- és a vétkesen bukó nagyiparosnál is, s oka ezen visszás helyzetnek azon hamis társadalmi nézet, hogy a halál rehabilitál s megvan ennek rugója az emberi sziv azon gyöngédségében, hogy a holtakról nem beszél roszat.

Dr. ISSEKUTZ GYULA

kőhalmi kir. albiró.

¹ A dolgozat, melyről a jelen cikk szól, utólag megjelent bővített lenyomathat Pfiffer Ferdinánd könyvkereskedő bizományában. Bővítve van leginkább az anyagi jogi rész. A kir. táblai feloldó határozat, mint értesülünk, sokkal terjedelmesebb és tüzetesebb, mint az, a mit a napi lapok közöltek.

Különfélék.

— A Szimits-féle bűnügyben lefolytatott végtárgyalás több tekintetben érdekes volt. Nemcsak a bűncselekmény, mely a maga nemében egyedül áll, volt az, mi e tárgyalásnak fontosságot kölcsönzött, de jogászközönségünk figyelmét egyébként is lekötötte—különösen a bíróság, a vád és a védelem képviselőinek személyiségénél fogva. A tárgyalást a törvényszék érdemes alelnöke Székács Ferencz vezette azon nyugalommal, és körültekintéssel, mely őt rendszerint kitünteti. A vádhatóságot ez alkalommal először Havas Imre kir. ügyész maga képviselte. A kérdések tételénél az ügy teljes ismerete, a vádbeszédnél formai csín és támadó erő volt az, mi mint jellemzetes kiemelendő. A védelmet a fővárosi ügyvédi kar egyik rég elismert kitűnősége, Dr. Graner Gyula vitte. Jól esett látnunk, hogy ezen kiválóan fontos ügyben a védelem nem a börtönörök kegyelme szerint osztott s hogy a védő képessége arányban állott felelősségével. Maga a feladat elvállalása nem csekély bátorságra mutat. A Szimits-ügyben nem volt semmi, de semmi, a mi akár emberi, akár szorosan vett jogász szempontról a védelemnek segítséget ígért. A feladat tiszteres munkát és ugyszólván semmi sikert sem helyezett kilátásba. S a védőtől nem tagadhatjuk meg az elismerést, hogy kimerítő apparatussal dolgozott. Eltekintve az irodalmi segédeszközöktől, melyekre a védbeszédben támaszkodott, a végtárgyalás előtt magán uton beszerezett bizonyítványok, a vádló előéletét feltűntető adatok, az orvosi szakértőkhöz intézett psychopathologiai kérdések, az osztrák igazságügyminiszteriumtól beszerezett törvénybizonyítvány: mind azt mutatják, hogy a védő ez esetben a maga munkáját, nem mint újabb szokássá vált, a végtárgyaláson kezdte meg...

— Jogi seminariumok a budapesti egyetemen. Tudvalevő dolog, hogy a budapesti egyetemen évek óta több seminarium áll fen. E tárgyban most a vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő rendeletet bocsátotta ki: «Oly célból, hogy a jog- és államtudományi karban felállítandó seminariumok fokozatosan berendeztessenek, egyelőre a dr. Vécsey Tamás r. tanár által elvállalt római jogi seminarium alapfelszerelését határozta el és e célra számadás terhe alatt, 300 frt összeget kifizetni rendelt. Együttal elvárom, hogy a jogi karban felállítandó többi seminariumokra s azok legszükségesebb alapfelszerelésére nézve, az illető tanszékek tanárainak javaslatai hozzám mielőbb felterjesztessenek.» E rendelet folytán Vécsey Tamás a seminarium felszerelése iránt megtette a kellő lépéseket. Kíváncsok, hogy a többi seminariumok felszerelése iránt is minélelőbb megtörténjenek az intézkedések.

— Megjegyzések jogi szakoktatásunk kérdéséhez. Irta Dr. Horváth Ödön ny. r. tanár az eperjesi jogakadémián. A füzet foglalkozik jogi szakoktatásunk hiányaival, számos érdekes statisztikai adatot szöve az értekezésbe. Felöleli a bel- és külföldi széles körű, e kérdés körül forgó irodalmat. Élénken s bőven foglalkozik a jogakadémiák, valamint a harmadik egyetem kérdésével és sürgeti a tan- s vizsgarendszernek átalakítását, ajánlja a jogakadémiák fentartását és továbbfejlesztését, kiemelve az előnyöket, melyek azokat az egyetemeken fölé helyezik.

— Az ügyvédi «állandó lakás» kérdéséhez. A b.-gyarmati ügyvédi kamara: — ügyvédnek felvétele iránti ügyben határozott: Folyamodónak felvétele iránti kérelme megtagadtatik; 1. mert az 1874: XXXIV. tcz. 25. §. 1. pontjából folyólag a felvételre jelentkező köteles igazolni, hogy törvényszerű ügyvédi oklevéllel bír, ezt pedig a becsatolt másolat nem pótolja; 2. mert ugyanazon törvényszakas 2. pontja értelmében igazolandó az, hogy a felvételre jelentkező az ügyvédi kamara területén állandóan lakik, azt pedig a kérvényhez B. alatt mellékelte községi bizonyítvány nem erősíti; és tekintettel arra, hogy B.-Gyarmaton — ügyvéd irodájában ideiglenes alkalmazásának megszűnése után innét leendő eltávoztatása céljából 73. sz. beadványa szerint segélyért folyamodott, mely részére ugyancsak — ügyvéd által 77. sz. beadvány szerint elköltöztetése céljából letéteményezett 50 frtban ki is utalványoztatott, tehát fel sem tételezhető, hogy jelenlegi tartózkodása helyén egy

ügyvédet megillető berendezett lakással s ebben kellőleg felszerelt irodával bírhatna; ; mert továbbá a kamara ügyrendének 44. §-a értelmében a jegyzékbe való felvétel iránti folyamodás benyújtása alkalmával 5 forint beiratási díj, az 57. §. értelmében pedig a közgyűlés által megállapított 14 frt évi illeték a későbbben belépők által bejegyeztetésük alkalmával egészen fizetendő. Ezen díjak elengedésére, illetőleg ezek nélkül pedig a felvételre a választmány annálkevésbé érzi magát indíttatva, mivel azon meggyőződésben van, hogy a ki ezen összeget nem képes ügyvédekébe kezdetén befizetni, az a tetemes befektetéseket igénylő ügyvédi pályán tisztességesen megélni s boldogulni nem képes. *Kir. Curia:* Az ügyvédi kamara határozata feloldatik, s ugyanaz utasítatik, hogy folyamodónak 80 napi határidőt adjon elveszettnek állított ügyvédi oklevele másodlatának becsatolására; melynek megtörténte után az ügyvédi lajstromba leendő felvételi kérvény tekintetében újabb határozatot hozzon. (1888 nov. 2. 5002. sz. a.)

— Enyhítő körülményt képezhet-e az, hogy az elítélt hosszas elzáratása által családja is szenvedne. A marosvásárhelyi törvényszék és a marosvásárhelyi kir. tábla igennel, a kir. Curia nemmel felelt e kérdésre. A kir. Curia ítélete így hangzik: Tekintve, hogy a másodfoku bíróság által elfogadott azon enyhítő körülmény, hogy vádlottnak hosszabb fogsága annak büntelen családját is sújthatná, a büntési rendszerrel merőben ellenkezően, a mennyiben a büntetések személyes voltak oly kiterjesztése, hogy a büntetés másokat ártatlanokat indirecte se sújtsjon, legtöbb esetben feltétlen lehetetlenséget képez, ennélfogva e szempont — ily értelemben a büntetések kellékei között helyet nem foglalhatván, ennek hiánya tehát, mint természetszerű, a konkrét esetben számításba nem jöhetvén; azon körülmény, hogy vádlottnak családja a szabadságvesztés-büntetés hosszabb tartama által ártatlanul szintén szenvedne, a büntetés kiszabásánál mint enyhítő körülmény figyelembe nem jöhet. (Junius 13. 1888. 8602.87.)

— Tréfálódzás a hamis pénz kiadásával. B. Teréz cseléd Budapesten T. Lajos kereskedésében egy hamis forintost akart kiadni, mi felismertvén, elpirulva monda, hogy csak tréfálódzni akart a hamis pénzzel, melyet fivéréől B. György lakatostól kapott. — Feljelentvén, vizsgálat alatt kitűnt, hogy B. György azt R. Lajos kovácslegénytől kapta, ez pedig P. László földmivestől, ki földhányáskor találta. Sokáig hányódott kezeik közt forgalomba hozatal nélkül, már a kohóba is akarták dobni, míg végre azt B. György nővéreinek adta ajándékba, ki annak hamis voltát szintén tudta. A budapesti törvényszék hamis pénz család használatának büntetnének kísérletében nevezetteket vád alá helyezetteknek mondta ki. A budapesti kir. tábla azonban 1888. évi április hó 12-dikén 35161. szám alatt az első foku ítéletét feloldotta annak kiderítése végett, hogy nem birt-e csakugyan tréfa színezetével vádlott nőnek fentebbi eljárása és vajon vádlott társai birtak-e arról tudomással; kimondván a tábla, hogy itt a cselekvény-büntethetőségét az képezi (BTK. 207. §.), mikép a hamisítvány értékesítés céljából hozassék forgalomba, avagy annak továbbítása e célból kíséreltessék meg; s a mennyiben ez nem bizonyítható, úgy a cselekmény büntethetősége is ki lenne zárva. Vádlottak azon egyszerű vallomásaival tehát, hogy a hamisítványt értékesítés nélkül egymásnak átadták, az adatgyűjtés befejezettnek nem tekintethetik, minthogy ama beismerésből épen a büntethetőséghez megkívántató kellék hiányzik.

— A kir. táblán a heti kitűzéseket jelző táblák tekintetében ügyvédi körökben a felett panaszkodnak, hogy e táblák egynémelyike magasan függ, úgy hogy a számok s betűk összeszorított tömege a drótrácson által csak nagy kapaszkodás s megéröltetés útján betűzhető ki. Azonkívül a referensek nevei sincsenek némely táblán kellően kitűntetve s elkülönítve. Az egyes referensek kitűzött ügyei 2—3 helyre is szét vannak osztva, s így könnyen megtevesztetik az ügyeit figyelemmel kísérő. Kíváncsok, hogy e hiányokon minél előbb segítve legyen.

Nemzetközi szemle.

— A német polgári törvénykönyv javaslatának indoklásából a napokban megjelent az utolsó két kötet, a családi és az örökjogi rész. A családi jog indoklása 80 iv, az örökjogé 40.

— A német szövetségi törvény javaslata megjelent az indoklással együtt hivatalos kiadásban. (*Entwurf eines Gesetzes betreffend die Erwerbs- und Wirtschaftsgenossenschaften;*

nebst Begründung und Anlage.) A javaslat 155 §-t foglal magában. Az indokoláshoz csatolva vannak a következő államok megfelelő törvényei: Bajorország, Ausztria, Schweiz, Angolország, Belgium, Franciaország, Olaszország.

— **Liszt büntetőjogi tankönyvének harmadik kiadása** jelent meg a napokban. Liszt a Binding-ellenes áramlat főképvisele; folyóiratában elméleti szempontból bírálta a a rendszer kérdését s tankönyvében már teljesen szakít a normák teoriájával. Németországban e szerint jelenleg három iskola különböztethető meg a büntetőjog terén. 1. A berlini; főképvisele az agg Berner, kinek tankönyve 15 kiadást ért, mely tankönyv azonban az új nemzedék részéről évek óta a legélesebb kritikának van kitéve. 2. A lipcsei iskola; főképvisele Binding. 3. A fiatalok iskolája; vezérek Liszt. (Binding rendszerét a következő szavakkal jellemzi: *Ein verhängnisvoller, auf haltloser Metaphysik ruhender Irrthum*. Szerinte Binding eddig csak két szakembert hódított meg a *Normentheorie* számára s ezek közül is egyik legujabban elpártolt.)

— **A marburgi egyetem büntetőjogi semináriumának munkálatait** Liszt, e seminárium vezetője, füzetenként kiadja. Az első füzet legközelebb jelen meg. A német egyetemek államtudományi semináriumainak munkálatai Németországban régebbi idő óta kinyomtatnak és közkezen forognak. — Megemlítjük ezzel kapcsolatban, hogy a polgári perrendtartás practicum számára legujabban ismét két esetgyűjtemény jelent meg. Címe: *Akademische Praktika, von Dr. Leonard Jacobi, Dozent der Rechte und Rechtsanwalt zu Berlin. 2. Abth. Civilprozess. Verlag von H. W. Müller, Berlin*. Az esetek többnyire a döntvénygyűjteményekből származnak. Függelékül irománypéldák is vannak csatolva. A másik: *Civilprozesspraktikum für civilprozessuale u. konkorsrechtliche Übungen. von dr. K. Hellwig, Professor zu Giessen*. Muhr kiadása. — Lapunk zártával vesszük Lisztnek fenebb említett semináriumi kiadványát. Az első füzet tartalmazza az olasz legujabb büntetőtörvénykönyvi javaslat általános részének megbeszélését magától Lisztől. A vállalat előszava meglepő forradalmi hangon van írva. Érdekességénél fogva ideigtartjuk egész terjedelmében:

Das zu Beginn dieses Sommersemesters unter meiner Leitung ins Leben getretene «kriminalistische Seminar» ist dazu bestimmt, einerseits den strafrechtlichen Unterricht zu unterstützen und zu ergänzen, andererseits durch Bereitstellung einer reichhaltigen und sorgfältig gewählten Büchersammlung, sowie durch die Ermöglichung eines täglichen persönlichen Verkehrs zwischen Lehrer und Schülern die wissenschaftliche Arbeit auf kriminalistischem Gebiete anzuregen und zu fördern. Absichtlich ist der Ausdruck: «strafrechtliches Seminar» vermieden worden. Denn, ohne dass das Strafrecht als streng juristische Disziplin vernachlässigt werden dürfte, soll die Thätigkeit des «kriminalistischen Seminars» alle Zweige der «gesamten Strafrechtswissenschaft» (der «sciences pénales» der Franzosen) umfassen, durch kriminalbiologische und kriminalsoziologische Untersuchungen ebenso, wie durch geschichtliche und rechtsvergleichende Arbeiten einer gesunden Kriminalpolitik zu dienen suchen. Nur in der Abwendung von dem Formelkram einer einseitigen Begriffsjurisprudenz, nur in der sorgsamsten Erforschung der Lebensbedürfnisse, zu deren Schutz und Förderung das Strafrecht berufen ist, kann eine Wiedergeburt unserer gerade im Deutschen Reiche tiefgesunkenen, lebensfremd gewordenen Strafrechtswissenschaft erhofft werden. Ohne diese aber ist an ein Erstarken und Blühen, weder der Strafgesetzgebung, noch auch der Strafrechtspflege zu denken.

— **A berlini Reichs-Versicherungsamt** azon elvet mondta ki, hogy a bűntény miatt fogva tartottak, akár a fogházban, akár azon kívül, állami vagy magánszolgálatban egyaránt, nem tekinthetők a baleset-biztosítási törvény értelmében vett munkásoknak.

— **Perköltségek.** Bármerre tekintsünk, Európában úgy mint az Észak-amerikai Államokban, az újabb kor igen nagy tevékenységet fejt ki a codificatio terén; az ebbeli reformmozgalmak folytonosak s nyomatékosak. Nemcsak azon törvényhozások, melyeknek államai rendszeres törvénykönyvekkel még nem dicsekedhetnek, hanem az azokkal rég idő óta ellátottak is ernyedhetlenül fáradoznak a jogrendszer javításán, a jogélet szükségleteinek tökéletes kielégítésén. És pedig mind a magán- mind a büntetőjog körében. Különösen a törvénykezési jog, mindennemű részleteiben nagy mérvben foglalkoztatja legujabban az elméket s törvényhozásokat.

Franciaországban az ugyszólván napirenden levő törvénykezési eljárás, bírósági rendszer s kiegészítő alkatrészeiül szolgáló ügyvédség, államügyészség s közjegyzőség reformján kívül a *perköltségek* kérdésével is behatóan foglalkoznak. Rég óta, itt is s nemcsak nálunk, súlyos vádak hangzanak a törvénykezés tulságos költségessége ellen. De hogyan segíthetni e bajon? Elismertetik, mikép a francia perlekedés is túltöltött formalitásokkal, melyek rendkívül költségesek egyszersmind haszontalanok, melyeket tehát el kellenek tüntetni a codexből. Ennek azonban itten is ellenállanak a fiskális érdekek, a kincstárjövődelem apadása. Ez egy szellemdus francziát, G. B. Vigaros-t, azon eszmére vezette, hogy a segély egyedül a választott bíróság rendszerében lenne feltalálható. «Si les plaideurs sont quelquefois ruinés par les procès qui ils soutiennent, ils n'ont à s'en prendre qu'à eux mêmes. Ils ont à leur disposition — mondja — une procédure par laquelle ils peuvent terminer à peu de frais leur différend, pourquoi ne l'avoir pas employée? S'imaginent ils, que le législateur ait pris le soin de consacrer un chapitre à l'arbitrage, pour que personne si use de cette voie?» — Ennek kivitelére Páris municipiumától várja, hogy átengedend minden költség nélkül egy helyiséget, hol a választott bíróságok ülésezhetnek, s a felek ezek előtt, minden közbenjárók nélkül, személyesen védekezhetnek s kezelhetik ügyeiket. (*Les frais de justice. De leur suppression immédiate par l'arbitrage*. Par G. B. Vigarous.)

— **A francia akadémia** 1888-ra a Wolowski-féle nagy díjat 4000 franc Aucoc jelentése alapján Lyon-Caen és Renault párisi jogtanárok által irt «Précis de droit commercial» című műnek, mint az utolsó hat évben megjelent legkiválóbb munkának ítélte oda. (E mű annak idején a *Jogt. Közl.* hasábjain részletes bírálattal lett bemutatva.) Továbbá Woiss, dijoni jogtanár «Traité élémentaire de droit international privé» című művét 1000 franc, Villey caeni jogtanárnak «Précis d'un cours de droit criminel» és Lehr «Éléments de droit civil anglais» című művét 500—500 frc jutalomdíjban részesíté.

— **Az angol felsőházban** a lordkancellár egy billt terjesztett elő, melynek célja a részvénytársasági jog reformja. A kísérő beszédben kiemelte a szónok, hogy a részvénytársasági jog reformját már a trónbeszéd kilátásba helyezte, de idő hiánya miatt el kellett tekinteni a rendszeres intézkedéstől; a kormány tehát elhatározta, hogy csak a legkiáltóbb bajokon fog segíteni. Minthogy a panaszok leginkább az alapítók felelősségére vonatkoztak, a kormány ezen pontra fordította legfőbb figyelmét. E tekintetben a javaslat az, hogy a társaság alapítása ideiglenesen jegyeztessék be és hogy a végleges bejegyzés attól tétessék függővé, hogy bebizonyított, miszerint a részvénytőke, illetőleg annak egy bizonyos része be van fizetve. A reform második pontja, hogy a részvénytársaságok a mérlegnek a kereskedelmi hivatalban való letételére köteleztessenek.

— **Gálffy Ferencz** kir. pénzügyi fogalmazó értesíti a *Bélyeg- és illetékügyi törvények és szabályok kézikönyve* című munkája második kiadásának előfizetőit, hogy munkája sajtó alatt van a Franklin-Társulatnál, mely a munkát saját kiadásába átvette és mely azt a t. előfizetőknek, illetve aláíróknak augusztus hóban közvetlenül meg fogja küldeni. Pénzküldeményeiket, a mennyiben azzal még hátralékban vannak, sziveskedjenek egyenesen a Franklin-Társulathoz (Budapest, IV. Egyetem-utca 4.) címezni.

Írtások.

67.

Az ideiglenes csődválasztmány intézménye kétségtelenül nem sine cura, hanem csődtörvényünk által intendált igen fontos ellenőrző tényező. A budapesti kir. keresk. és váltótörvényszéknél más lehet a felfogás, mert az ideiglenes csődválasztmány kinevezése iránti kérdéseket rendszerint csak hetek múlva intézik el, a mikor már a végleges választmány megválasztásának ideje is elérkezett.

68.

Ceterum censeo: Miért nem intézkedik az igazságügyminiszterium, hogy a posta útján való kézbesítés a pts. 271. §-a szerint foganatba vétessék?

Felelős szerkesztő	Dr. Dárdai Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:
Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:
Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 • A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Az ügyvédség reformja. III. Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — Bűnügy-statisztikai tanulmányok. IV. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — Jogirodalom: A szomszédjogi oltalom. Irta dr. Biermann Mihály. Dr. STAUD LAJOS aranyos-maróthi kir. albirótól. — Törvénykezési Szemle: A kezesség egy esete. Dr. LAX ADOLF turóczi-szentmártoni ügyvédtől. — Az értesítés a váltó ki nem fizetéséről az előző részére hová küldendő? Dr. NEKULA GYULA kir. közjegyzői helytettől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.
Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

Az ügyvédség reformja.

III.¹

A miket eddig általánosságban elmondottunk, eléggé jellemzik álláspontunkat a kívánatos reformmal, de egyuttal az igazságügyminiszterium megbízásából kidolgozott javaslattal szemben is. Feleslegesnek tartanók tehát, e javaslatot pontonként megbírálni, és elégségesnek hisszük itt annak irányadó elveivel foglalkozni. A javaslat szerkezetére általában csak azt jegyezzük meg, hogy felette részletező és sok olyant kíván törvénnyel szabályozni, a miről rendelettel, de kamarai ügyviteli szabályllyal is kielégítően intézkedhetni.

A *joggyakorlatra* a javaslat, igen helyesen, nagy súlyt fektet. Ha azt akarjuk, hogy idővel mindenben megfelelő, tehát: képzett, művelt, tisztességtudó, önértékes ügyvédi karunk legyen, ugy ezt nevelnünk kell. E nevelés pedig kizárólag csak az ügyvédek — a főnököt egyénileg és a kamarákat mint az összesség képviselőit — illetheti meg, mert első sorban a kar érdekeinek megóvásáról van szó, midőn megkövetelik, hogy az ügyvédek maguk képezzék ki jövődöbeli kartársaikat.

Hallottuk amaz ellenvetést, hogy a kamaráknak nincs idejük az ügyvédjelöltek iskolai kiképzését pótolni. Kimutattuk, hogy a francia, különösen a párisi barreaunak jut arra ideje, bár képzelhetni, hogy annak legalább is oly nagy az elfoglaltsága, mint pl. a budapesti. Igaz, hogy ha a kamarák vitatkozásokat, felolvasásokat tartoznak majd rendezni, ezzel kissé felzavarják őket bámulatos idyllikus nyugal-mukból és a közgyűlésen kívül is kénytelenek lesznek érintkezni az annyira került külső világgal. De hát azért, mert ez egyesekre nézve terhes leend, mellőzzük-e a javítás egyik lényeges eszközét? Hiszen nemcsak a választmányokra hárul majd az ezen kiképzéssel járó kötelesség (mások szerint: teher), hanem felváltva a kar összes alkalmas tagjaira.

A *joggyakorlat idejét* egy évvel meghosszabbítanók. Nem mintha rövidnek tartanók a javaslatban proponált időt, hanem azért, mivel csak gyökeres szigorral lehet elejét venni az ügyvédek határtalan szaporodásának. Ha Ausztriában a hét évi gyakorlatot is keveselik, mikor ott nemcsak aránylag kevesebb az ügyvéd, ugy nekünk nem szabad sokalunk a négy esztendő, melyből egyet kötelesen a bíróságnál kellene tölteni.

Az *ügyvédjelölt és főnöke közti szolgálati viszonyt* kétségtelenül szabályozni kell. De szégyenletesnek tartanók mindkét félre nézve, ha a felmondási idő, ugy, mint a cselédek-

nél, két hét volna. A legalsóbbrendű kereskedősegédet is megilleti a hat hetes felmondási idő, miért ne követelhetne ugyanannyit a jogtudor is? Hiszen nagy foku megbízhatatlanság esetében amugy is jogosult az azonnal való elbocsátás, egyéb okból pedig alig sürgős a szolgálati viszonynak gyors megszüntetése. A főnök és a jelölt közt a szolgálati viszonyból eredő vitás kérdések elbírálása azonban mindig a kamara hatáskörébe tartozzék; nem jó ilyesmit nyilvánossá tenni, mert a szennyest jobb otthon kimosni.

Az *ügyvédjelöltek fegyelmi vétségei* közé nem vennők fel «a főnök iránti köteles tiszteletnek megsértését». Ez annyira kiszolgáltatná a jelöltet a nem mindig ildomos főnök szeszélyeinek, hogy az e fajta fegyelmi vétség elbírálása egymagában teljesen igénybe venne a kamarák idejét. A főnök amugy is köteles jelentést tenni (időnként) a jelölt magaviseletéről. Ha a kamarák el fogják olvasni e jelentéseket, megtudják majd belőlük, hogy kinek ellenében volna helye a fegyelmi büntetésnek és el fogják intézni a dolgot hivatalból, kikerülve a folytonos zaklatást mindkét részen.

A marosvásárhelyi ügyvédvizsgáló bizottság tevékenységének kimutatása arról győzött meg, hogy egy Budapesten székelő *ügyvédvizsgáló bizottság* teljesen elégséges volna.

A *kitüntetéssel vizsgázott ügyvédek* neveinek közzétételét nem helyeselhetjük. Tudjuk, hogy a vizsgálatokon a véletlennek mily fontos szerepe jut és azért nem szabad egyeseknek egy jól sikerült vizsgálatból «tőkét csinálni». Ha a vizsgálat szigorú és valaki kiállja: akkor ez elég biztosíték a hivatás jó betöltésére.

Az *ügyvédi hivatalos lap* megteremtése felesleges.

Tulszigorú intézkedés, valakit a *kamarai díj le nem fizetéséért* a gyakorlattól felfüggeszteni. A ki e díjat végrehajtás daczára meg nem fizetheti, azt nem szabad megfosztani kenyeire megkeresésétől. És ha a kamarák a díjat le fogják szállítani, avagy valamit nyújtani is fognak érte: akkor az ilyen késedelmesség a legritkább esetek közé fog tartozni.

Az *ügyvédi meghatalmazásoknál* szükséges két tanu mellőzhető volna. Kell, hogy az ügyvéd irányában legyen annyi bizalom ugy a bíróságnál, mint az ellenfélnél, hogy csak valódi meghatalmazás alapján fog valamely ügyben eljárni és célszerű volna ezzel véget vetni a mostani előttemezés neveltséges rendszerének. (A francia bíróságok nem követelik az avocat-tól a meghatalmazás felmutatását.)

Helyes, hogy a *felek és az ügyvédek közt való* vitás ügyekben a kamara választmánya döntsön.

Helyes, hogy a javaslat törvényesen akarja megszüntetni amaz igazságtalan és méltánytalan szokást, melylyel a *tanuk és szakértők díjaiért* az ügyvédet teszik felelőssé bíróságaink.

Felette helyesek a javaslatnak a *zugirászatra* vonatkozó intézkedései. E tekintetben nálunk igen sok a baj és még mindig igen enyhe a megtorlás, és igen elégtelen az ellenőrzés. A fővárosban igen sok ügyvéd irodavezetője soha sem látta az egyetem jogi karát, de azért mint jogtudorok, jelöltek, sőt ügyvédek is szerepelnek.

Ez emberek rendszeren saját clientelával is birnak, melynek ügyeit a főnök nevében végzik, bár elég esetet ismerünk, melyekben az ügyvéd csak ellenjegyzi a darabokat —

¹ Az előbbi közl. I. a 20. és 21. számban.

talán ezt sem sajátkezüleg —, a többi a zugiró dolga. Hogy ez uraknak mennyire szívükön fekszik az ügyvédi kar erkölcsi érdekeinek fejlesztése, azt talán nem kell elmondanunk.

A szegényvédelmet illetőleg a javaslat több intézkedését nem helyeselhetjük. A javaslat szerint a szegényvédőnek kirendelt ügyvéd visszatartásait a képviselő, ha az ügy világosan igazságtalan. Sokkal helyesebb volna kimondani, hogy ilyen esetben nem szabad védőt kirendelni. A javaslat továbbá csak az ügyvédi kényszer alá eső ügyekre terjeszti ki a szegényvédő köteles közbenjárását; ez szintén helytelen, mert hiszen a sommás ügyek közt még bonyolultabb természetű is lehetséges mint a rendes eljárásra utaltak közt. Végül helytelennek tartjuk a 77. §-t, mely szerint «bűnügyben hivatalból kirendelt védő tisztjét csak a bűnügyi gyakorlatot folytató ügyvéd köteles elfogadni». A kamarák és bíróságoknak kötelessége megbírálni, hogy kit milyen ügy képviselésével bízhatnak meg. Főbenjáró ügyek védelmét ne bizzák fiatal, tapasztalatlan ügyvédre, bárha neve naponként szerepel is a lapok hírvataiban; világos, nem bonyolult bűnügyekben bátran rendelhetni ki bármely lelkiismeretes ügyvédet, mert nálunk az ügyvédség még nem ismeri a specialismust.

Az ügyvédi tiszteletdíj kikötéséhez a javaslat szerint díjlevél szükséges. Ezt tulszigoru követelésnek tartjuk. A mai forgalmi viszonyok közepette a szó épen oly nagy szerepet játszik, mint az írás, és ha a szóbeli egyezkedés elégséges a kereskedelmi forgalomban, miért ne legyen ez elég az ügyvédek tiszteletdíja körül is? Kétségtelen, hogy célszerű a díjlevél intézménye, de nem szabad ennek hiánya miatt az egyezséget érvénytelennek mondani, mert hiszen van mód annak bizonyítására.

Ki kellene azonban mondani, hogy minden oly megállapodás, mely szerint az ügyvéd tiszteletdíjáról lemond, ha az általa beperelt követelés a hitelező kezéhez be nem folyt, vagy a melylyel az ügyvéd felét ily esetben csak a kész kiadások megtérítésére kötelezi, mint az ügyvédi méltósággal össze nem fér, semmis és bíróság nem érvényesíthető.

A költségek erejéig való megtartási jog meghonosítása kétségtelenül helyes, mert nyilvánvaló méltánytalanság, hogy az ügyvéd a fél részére általa, munkájával behajtott követelésből ne vonhassa le a részére jogerős bírói ítélettel megállapított díját, hanem azt még külön per tárgyává kell tennie. Feleslegesnek tartjuk azonban az értesítés ama bonyolult módját, melyet a javaslat a visszatartási jog gyakorlásának esetében megkövetel és elégségesnek látszik nekünk, ha az ügyvédet a fél egyszerű értesítésére kötelezik; persze némi sanctióval és nem úgy, mint azt a kereskedelmi törvény teszi hasonló esetben.

A fegyelmi vétségek taxatív felsorolását feleslegesnek tartjuk, mert azokat kimeríteni amugy sem lehetséges. Ha azt mondjuk, hogy fegyelmi vétség minden oly cselekvés vagy magaviselet, mely az ügyvédi tisztességgel és méltósággal össze nem fér — ezzel a legjobb módot nyújtottuk a fegyelmi bíróságoknak minden, legkisebb visszaélést is megtorolhatni. Fegyelmi ügyekben pedig igazságosan, de kiméletlen szigorral kell eljárni, mert ha valahol, úgy az ügyvédi karnál van szükség a purificatio mellett az elrettentésre.

Az ügyvédi önkormányzat lehető kiterjesztését szívesen üdvözljük és csak azt óhajtjuk, hogy annak végrehajtására mindig és mindenütt alkalmas egyéneket találjanak.

Látnivaló, hogy a rendelkezésre álló helyre tekintettel valóban csak a javaslat legfontosabb intézkedéseire voltunk tekintettel. A javaslat behatóbb vizsgálata arról győz meg, hogy távolról sem oly hasznavehetetlen, mint azt sokan állítják és ha sok módosításra szorul is, alapjában igenis elfogadható a megvitatásra.

A javaslat független és tisztességes ügyvédi kart akar teremteni: ennél többet vagy ennél kevesebbet pedig senki

sem kívánhat. Csak azon legyünk, hogy a javaslat ezen célzata mielőbb valósággá legyen. A javaslat részletei másodrendű fontosságúak és nem szabad tűnni, hogy ezek miatt húzódjék el oly sokáig a mindenki által sürgősen szükségeltnek elismert reform.

Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.¹

IV. A büntett elkövetésének helye és ideje.

(Első rész.)

Sommázat: A büntett földrajza. — Az ebbeli statisztika nehézségei. — Területi eloszlás hazánkban. — Legjobb viszonyok nyugaton, legrosszabbak keleten. — A népsűrűség, mivelttség és erkölcsiség befolyása. — A büntettek eloszlása Ausztriában. — A vagyoni büntettek leginkább éjszakai, a személy elleniek délen. — Délen nagy aránya az egyéni szabadság és az állam elleni büntetteknek. — A nőszöktetés Dalmáciában. — Csehországban is sok a hatóságok elleni erőszak. — Az erkölcsiség elleni büntettek magas aránya Tirolban. — Németországban legrosszabbak a viszonyok az orosz határ mentén. — Sok testi sértés Bajorországban. — A különböző szesz italok egyforma hatása. — A lopások maximuma keleten, minimuma nyugaton. — A vagyoni büntettek három tényezője: szegénység, alkoholizmus, socialismus. — Szászországban legtöbb női büntettes. — A fiatal büntettek területi eloszlása. — Franciaországban a területi jelleg az utolsó ötven év alatt alig változott. — Legrosszabb viszonyok a tenger mellett és éjszakai, legjobbak az ország szívében. — A vagyoni büntettek éjszakai, a személy elleni büntettek délen. — A személy elleni büntettek maximuma a Seine-departementben és Corsicában. — A viszonyok ujabban jelentékenyen javultak. — Politikai zavarok befolyása. — A «vendetta» kialakulása. — Olaszországban a büntettek száma dél felé emelkedik. — Toscana kedvező viszonyai. — Éjszakai felé a vagyoni, dél felé a személy elleni büntettek. — Endemikus büntettek. — Ilyen nálunk a párbaj.

Midőn Humboldt először vetette fel azon kérdést, milyen törvények szerint történik a növények eloszlása világrészek és övök szerint, nemcsak egy új tudománynak vetette meg alapját, hanem a növénytant egy felette becses eszmével gazdagította. Hogy az emberi élet alakulására is a földrajzi viszonyok lényeges befolyást gyakorolnak, ki merné azt mai nap tagadni? És így joggal mondhatjuk, hogy a büntettek okainak mélyebb kutatását azok földrajzi eloszlásának tanulmányozása biztosan előmozdithatja. Ha némelyek a büntetteket olyan termékeknek tekintik, mint gálicz vagy más vegyi termék, úgy mindenesetre még több joggal mondhatni, hogy minden terület valamint termelvényeiben, úgy büntetteiben is mutat sajátos jelleget. «Si les départements différaient entre eux par les produits de sol, ils n'offrent pas plus de ressemblance en égard à la nature et surtout au nombre des crimes et des délits qui s'y commettent.» (La justice en France XCI. 1.) A büntettek földrajzi eloszlása az első sugár mely a büntettek okozati szövődését megvilágítja, a meny nyiben az egyes területek nemcsak természeti, hanem gazdasági, társadalmi, erkölcsi viszonyai a büntettekben visszatükröződnek.

Azonban e kutatásnál is a statisztika némi nehézségekkel kénytelen megküzdeni. A valamely területen elkövetett büntettek végrehajtói között vannak olyanok, kik másutt jönnek a tett végrehajtása végett és így természetesen nem állanak az illető terület bűnügyi tényezőinek hatása alatt. Ha ezek száma jelentékeny volna, akkor ez irányban lehetetlen volna a rendelkezésre álló anyaggal csak némileg biztos eredményhez jutni. Tényleg azonban mindenütt az ellenkezőt találjuk. Mindenütt a büntettek zöme az illető terület saját fiaiból kerül ki, és olyanokból, kiknek az rendes tartózkodási helyök. Így látjuk a francia statisztikából, hogy a büntettek közül 60 százalék az illető megyében született 22 százalék, bár nem született ott, de ott lakik, és csak 18 százalék úgy születésére mint tartózkodására nézve idegen. Ugyanez áll másutt is. Némileg nehezebben alakul a kérdés

¹ Az előbbi közl. I. a 23., 24. és 25. számban.

városokban, melyekben az idegen népesség aránya nagyobb. De még itt sem vesztik el az adatok jelentőségüket, mint ezt újabban a német statisztika bizonyította. Ezek után térjünk át adataink tanulmányozására.

Hazánk igazságügyi statisztikája csak igen kevés felvilágosítást nyújt a büntettek területi eloszlásáról. Csak a legújabb közlemény foglal magában részletesebb adatokat, melyekből némi tájékozást merithetni, különösen az elítélések számáról. De nem találunk, a mi pedig különösen fontos volna, adatokat a különböző büntettek előfordulásáról. Ezek hiányában meg kell elégednünk az elítélések tanulmányozásával és ebből a lehető legtöbb felvilágosítást merithetni. Ha az elítélések számát a főbb földrajzi egységek szerint össze foglaljuk, a következőket találjuk: Elítéltetett (1885)

Duna bal partján ...	8,113	=	10°5'.
Duna jobb partján ...	13,639	=	17°3 "
Duna-Tisza-közben ...	12,357	=	15°9 "
Tisza jobb partján ...	9,069	=	11°7 "
Tisza bal partján ...	12,202	=	14°4 "
Tisza-Maros-közben ...	8,826	=	11°4 "
Erdélyben ...	14,561	=	18°8 "
Összesen ...	77,767*	=	100°0

A legnagyobb száma az elítéléseknek e szerint Erdélyben és a Duna jobb partján fordult elő, a legkevesebb a a Tisza-Marosközben és a Duna-Tisza közben. Minthogy azonban e számra a terület és különösen a népesség száma van befolyással, szükséges a fentebbi számokat a népességgel összehasonlítani. Az eredmény, melyhez ily számítás után jutunk, a következő: 100,000 lakosra (a statisztikai hivatal által 1885-re kiszámított népesség szerint) esik

Duna bal partján ...	450	elítélés
Duna jobb partján ...	505	"
Duna-Tisza-közben ...	494	"
Tisza jobb partján ...	604	"
Tisza bal partján ...	589	"
Tisza-Maros-közben ...	490	"
Erdély ...	664	"
Magyarország-Erdély ...	535	"

Ezen adatok alapján a következő sorrendet lehet megállapítani. Az elítélések száma (100,000 lakos után)

az ország nyugati részében ...	477
" " déli " ...	490
" " középső " ...	494
" " keleti " ...	619

Legnagyobb az elítélések száma az ország keleti részeiben; a Tisza mindkét partján és Erdélyben a legmagasabb számokat találjuk: a legkisebb számok a Duna mindkét partján észlelhetők, míg az ország középső részében és délfelé közepes arányokat találunk. Azonban nyugattól kezdve egészen a Tiszáig egyáltalában sokkal kevesebb az elítélés mint a Tiszától kezdve kelet felé.

Ha azon tényezők kifürkészésére vállalkozunk, melyek ez eltérő eredményekben kifejezést találnak, ezek között különösen népességi, anyagi, szellemi és erkölcsi tényezők birhatnak nagyobb fontossággal. Vizsgáljuk mindenekelőtt a népességi tényezőt. Általánosan elfogadott tény, hogy a nagyobb *népsűrűség* — *cæteris paribus* — a büntettek számát szaporítja. Ha a fentebbi adatokat a népsűrűséggel összehasonlítjuk, a következőket találjuk:

	elítélés	népsűrűség □ kilom.
az ország nyugati része ...	477	55°61
" " déli " ...	490	49°97
" " középső " ...	494	64°56
" " keleti " ...	619	41°36

E számokban nem mutatkozik teljes szabályszerűség, de ilyent nem is fogunk keresni oly jelenségnél, melyre annyi körülmény bir befolyással és melyre vonatkozólag végre is eddig csak egy év eredményei állanak rendelkezésünkre.

* Fiume nélkül.

Annyit azonban mindenesetre az idézett adatok mutatnak, hogy a legtöbb büntett ott követtetik el, hol a népsűrűség a legkisebb, ellenben legkevesebb ott, a hol a viszonylagos népesség a legnagyobb. A büntettek szaporodása tehát épen-séggel nem szükséges következménye a népsűrűség emelkedésének. Itt tehát minden attól függ, mikép alakulnak a többi tényezők. Ezek között kétségtelenül az *anyagi viszonyok* birnak legnagyobb fontossággal, csakhogy ezek tanulmányozására hiányzanak az adatok; csak általánosságban ismert tény, hogy nálunk az anyagi viszonyok legkedvezőbbek nyugaton és az ország középső részében, legkedvezőtlenebbek kelet felé. A *műveltség* összefüggését a területileg mutatkozó különbségekkel az analfabeták számán vizsgálhatjuk.

	elítélés	analfabeta
az ország nyugati részében ...	447	27°3
" " déli " ...	490	61°0
" " középső " ...	494	39°7
" " keleti " ...	619	55°3

Ez adatokban sem találunk teljes congruentiát, a meny-nyiben a déli részekben a Tisza-Marosközben az írni-olvasni tudók száma igen nagy, de ennek hatását valószínűleg ellensúlyozzák a kedvezőbb anyagi viszonyok, melyek e vidéken uralkodnak. Ellenben tisztán látható, hogy a nyugaton, hol legkevesebb az elítélés, egyuttal legkevesebb az analfabeta, ellenben keleten igen nagy az elítélések száma, épugy mint az analfabeták száma.

Az *erkölcsi viszonyokat* végre még leginkább a törvénytelen születések számán tanulmányozhatni:

	elítélés	törvénytelen szül. átlagban
az ország nyugati részében ...	477	6°9
" " déli " ...	490	8°2
" " középső " ...	494	9°3
" " keleti " ...	618	7°1

E számok is csak annyit mutatnak, hogy nyugaton a törvénytelenek tekintetében a legkedvezőbb viszonyok vannak, a kelet szintén épen nem bir magas arányszámmal.

Ha összefoglaljuk e vizsgálódások eredményét, csak annyit mondhatunk, hogy *legkevesebb az elítélés nyugaton, hol a legnagyobb népsűrűség mellett legkevesebb a törvénytelen és analfabeta általánosan kedvezőbb anyagi viszonyokkal; több az elítélés keleten, hol legkisebb a népsűrűség, nagy az analfabeták száma, középszerű a törvénytelenek aránya, általánosan kedvezőtlenebb anyagi viszonyok mellett.*

A területi különbségek tanulmányozására a mienknél gazdagabb anyagot találunk, ha a külföldi államok viszonyait átkutatjuk. Ha mindenekelőtt Ausztriát nézzük, a következőket találjuk: 10000 tizen négy éven felüli lakos közül elítéltetett büntett miatt (1883)

Alsó-Ausztriában ...	22°6	Vorarlbergben ...	20°8
Felső-Ausztriában ...	20°7	Csehországban ...	14°7
Salzburgban ...	23°1	Morvaországban ...	27°2
Stájerországban ...	25°8	Sziléziában ...	27°9
Karinthiában ...	24°6	Ny. Gácsországban ...	20°7
Krajnában ...	28°3	Keleti " ...	17°9
Tengerpart ...	22°6	Bukovinában ...	24°3
Tirolban ...	16°7	Dalmátországban ...	24°7

Legkedvezőbbek a viszonyok Csehországban, Tirolban és Gácsország keleti részében, legrosszabbak Krajnában, Morvaországban és Sziléziában, továbbá Stájerországban és Dalmátországban. Ezen eredményben kétségtelenül része van a legkülönbözőbb körülményeknek, gazdasági épugy mint természeti és egyéb körülményeknek. Elemzésükbe azonban nem bocsátkozhatunk.

Sok tanulságot merithetünk az egyes büntettek eloszlásából. Általában azt találjuk, hogy a vagyon elleni büntettek maximuma az északi, a személy elleni büntettek maximuma a déli tartományokra esik. Míg például egész Ausztriában a vagyoni büntettek (lopás, sikkasztás, rablás, csalás) az összes büntetteknek 67°6 százaléka jutott, addig ez

arányszám Csehországban 71·2 százalékgig emelkedik, Morvaországban 76·1 százalékra, sőt Sziléziában 78·2 százalék; azonkívül magas a büntettek aránya Alsó-Ausztriában (71·5 százalék), mi természetesen a nagy gazdagság és az ingó vagyon magas arányának tulajdonítandó, és a mi eléggé feltűnő Tirolban (76·0); ez utóbbi jelenség a csalások nagy számának tulajdonítandó, mely különösen a trieszti törvényszék területén észlelhető. Ellenben csekély a vagyon elleni büntettek aránya délen; a tengerparti tartományban 48·7, Dalmátországban 44·0. Ellenkező eredményeket találunk az emberi élet elleni büntettekénél. Ha azok súlyosabb nemeit vesszük (gyilkosság, emberölés, súlyos testi sértés), azt találjuk, hogy azok Ausztriában az összes büntetteknek 15·2 százalékát teszik, Dalmátországban az arány 35·9 százalékgig emelkedik. Dél felé csekély az egyéni szabadság és az állami intézmények iránti tisztelet; a nőszöktetés romantikus büntette is leggyakrabban fordul elő a dalmát lakosok között. Az állami hatóságok elleni büntettek, melyek általában 1 százalékot tesznek, Dalmátországban 5 százalékon tul emelkednek. Ez utóbbi büntettek Csehországban is nagy számban fordulnak elő, 7·1 százalékkal, mi az állami tekintély gyengesége mellett tanuskodik (a titkos társulatokhoz való tartozás vétségének tulnyomó része is Csehországra esik.) Az erkölcsiség elleni büntettek magasabb arányát Alsó-Ausztriában találjuk, 3 százalék, vagyis 1 százalékkal több mint az átlag; azonban még magasabbra emelkedik az arány Tirolban, 6·2 százalékgig! Ritkán fordulnak elő a büntettek Dalmáciában, Gácsországban, a hol alig 1 százalékot tesznek.

Németországban a büntetteknek területi eloszlása a következő jelenségeket mutatja. Legkedvezőtlenebbek általában a viszonyok a keleti tartományokban az orosz határ mentén, legkedvezőbbek a viszonyok nyugat-észak, nyugat és észak felé. Ezt a következő számok mutatják: 1885-ben 100,000 büntető korban álló egyén közül elítéltetett büntett vagy vétség miatt (a büntett elkövetésének helye szerint) Gumbinnenban 1808, Marienwerderben 1848, Posenben 1642, Danzigban 1611, Königsbergben 1599 stb; ellenben Aachenben 533, Münsterben 502, Mindenben 494, Koblenzben 605, Mecklenburgban 642, Schaumburg-Lippe 464, Lippe 503, Birkenfeld 563 stb. Általában magas criminalitást mutat Bajorország, a hol egy terület sincs, hol a criminalitás 1000-nél kisebb volna, még a rajnai Pfalzban sem, pedig a Rajnavidék különben kedvező viszonyokat mutat; a criminalitás Bajorországban még Szászországnál is nagyobb. Áttérve az egyes büntetésekre, különösen a súlyos testi sértés és az egyszerű lopás alkalmas anyagot nyújtanak; először mivel igen nagy számban fordulnak elő, továbbá mivel itt az indok legvilágosabban jut kifejezésre: egyfelől ugyanis szenvedélyes kitörés valamely személy ellen, másfelől más vagyonának megtámadása. A mi már most a súlyos testi sértést illeti, úgy azt látjuk, hogy egész Németországban 1882—5-ig átlag 100,000 az illető korban álló egyénre 138 ezen büntett miatt elítélt jutott, legsűrűbb e niusus Bajorországban; Felső-Bajorországban 309, Alsó-Bajorországban 339, Pfalz 379, egész Bajorországban 257; Bajorország után legnagyobb a büntettek aránya a keleten Marienwerderben 226, Danzig 210, Posen 231, Brombergben 253; legkisebb ellenben az arány Lippében 34, Schaumburg-Lippében 46, Waldeckban 56, Szász-Weimarban 54, Schleswigben 49, Liegnitzben 56, Sigmaringenben 55, Dresden 57, stb. Legjobbak a viszonyok általában a szász tartományokban és észak felé, legrosszabbak keleten és délen és a rajnai Pfalzban. A büntetteknek az alkoholizmussal való összefüggése szempontjából érdekes, hogy ama három terület közül, melyek e büntett maximumát adják, az egyikben a pálinka, a másikban a sör, a harmadikban a bor képezi a főitelt. Természetes, hogy az alkoholizmuson kívül a nép vérmérséklete és részben ethnografiai

jellege jelentőséggel bír. A lopás eloszlása különben sokkal nagyobb szabályosságot mutat; itt általában a kelet a legrosszabb, a nyugat a legjobb. Általában elítéltetett Németországban (1882—5) 231 egyén 100,000 az illető korban élő lakos közül egyszerű lopás miatt; azonban Brombergben e szám emelkedik 625-re, Gumbinnenben 547-re, Posenben 497-re stb; ellenben Mindenben 87, Aachenben 97, Münsterben 73, stb. Legnagyobb számokat találunk Poroszország keleti részében, Szászországban és Bajorországban, a mi egyuttal általában a vagyon elleni büntetésekre vonatkozólag is áll. Ezen körülmény egyuttal legjobban magyarázza a baj okait: a keleti Poroszországban a szegénység és alkoholizmus, Poroszországban nagyobbára az alkoholizmus, Szászországban a socialismus. A mi a többi bünteteket illeti, úgy az állam, a vallási és a közrend ellen intézett büntetteknek a maximum keleten és az Elsassban, a minimum nyugaton észlelhető.¹ Igen érdekes félvilágosítást nyújt a német statisztika a *női büntettek területi eloszlásáról*. Igen nagy a női büntettek száma Szászországban (1882—85 100 elítélt közül 43), Anhaltban (52), Schwarzburg-Sonderhausen 54, Posenben és Brombergben (47 ill. 48), legkevesebb Badenben, Hessenben, Mecklenburg-Strelitzben 32, Elsass-Lotharingiában 33, Münsterben 20, stb. A *fiatal büntettek területi eloszlása* is érdekes tanulságokat nyújt. Egyes területeken a fiatal büntettek (a 18 éves korig) aránya az összcriminalitás egy harmadát sem teszi és sajátos, hogy ez főleg oly kerületekben észlelhető, melyek különben magas criminalitást mutatnak (keleten), másfelől egyes kerületekben a fiatal korosztályokból kikerülő büntettek aránya nagyobb, mint az össznépeesség criminalitása.

E jelenség magyarázatát még nem koczkáztathatni. Valószínű, hogy ez a foglalkozási viszonyokkal is összefügg, bár e tekintetben is hiányzik a teljes összhangzás. Ellenben az valószínű, hogy a fiatal büntettek aránya bizonyos vidéken a szerint nagyobb vagy kisebb, a mint e vidéken nagyobb-kisebb szerepet játszanak oly büntettek, melyek fiatalok által is gyakran elkövetetnek.

Franciaországban ötven évi adatok állanak rendelkezésre a büntettek területi eloszlásának tanulmányozására.² A nélkül, hogy a részletekbe bocsátkoznánk, egy pillantás a francia közlemény érdekes képeire azt mutatja, hogy legnagyobb a criminalitás Corsicában és a Szajnadepartementben; általában nagy a földközi- és atlanti-tenger melletti és az éjszaki megyékben; legkevesebb a büntett az ország középső és keleti részeiben.

Az utolsó korszakban (1876—80) volt vádlott 100,000 lakos után:

éjszakon	---	---	---	---	---	---	---	---	15
délen	---	---	---	---	---	---	---	---	15
éjszak-nyugaton	---	---	---	---	---	---	---	---	12
dél-keleten	---	---	---	---	---	---	---	---	11
dél-nyugaton	---	---	---	---	---	---	---	---	10
éjszak-keleten	---	---	---	---	---	---	---	---	9
az ország közepén	---	---	---	---	---	---	---	---	8

Érdekes, hogy a megyék bűnügyi jellege ma is nagyobbára az, mint azt 50 év előtt *Gerry* és *Quetelet* megállapították, a mi a működő okok nagy állandósága mellett szól. Az okok tanulmányozása roppant nehézséggel jár, mit *Quetelet* is bevallott, ráutalván arra, hogy sem a földrajzi viszony, sem a műveltség, sem a szegénység nem nyújt biztos támpontot; és ma is elég oly megyét találunk, hol daczára a szegénységnek és műveletlenségnek, a büntettek száma igen csekély. Azon megyék között, melyekben a büntettek száma a legnagyobb, igen nagy számmal szerepelnek épen azok is, melyekben az analfabeták száma a legcsekélyebb (*Seine, Marne, Aube, Seine Inferieure* stb.). Ellenben igen érdekes

¹ A számítás a védkötelezettség megsértése miatt elítéltek kihagyásával történt.

² *La justice en France* 1826—80. Paris 1882.

parallelismus mutatkozik, ha a büntettek eloszlását az alkoholismus elterjedésével összehasonlítjuk; mindkettőre nézve a legsötétebb pontokat az ország éjszaki részeiben találjuk; azonban dél és nyugat felé is daczára a csekély alkoholismusnak a büntettek száma jelentékeny. Az egyes büntettek szerint is nagy különbséget találhatni. A mi különösen a személy élete elleni büntetteket illeti, úgy 100 e büntett miatt vádlott között volt 22 délen, 19 éjszakon, éjszaknyugaton 14, délnyugaton 13, éjszakkeleten 13, délkeleten 10, az ország közepén 9. A maximumot és a minimumot képviselő vidékekre nem változik az eredmény, ha azt a népességre vonatkoztatjuk. Legtöbb eset volt a Szajnamegyében és Corsicában, e kettő az összes esetek egy ötödét teszi. Corsicában a viszonyok az újabb korban jelentékenyen javultak, mit abból láthatni, hogy míg 30 év előtt 100,000 lakosra 65 ilyen büntett esett, jelenleg azok száma csak 13. A «vendetta» kihalóban van, a választások nyugodtabban folynak le. Azonban politikailag nyugtalan időkben e szám mindig jelentékeny emelkedést mutat, mit különösen 1870—71-ben lehetett tapasztalni. A vagyon elleni büntettek minimumát leginkább délen találhatni (Corsica, Hautes Pyrenées, Pyrenées orientales) és néhány hegyes szegény vidéken (Jura, Savoye, Haute Savoye, Hautes Alpes, Basses Alpes, Corrèze, Lozère stb.). Figyelmet érdemel még az erkölcsiség elleni büntettek eloszlása. Itt azt tapasztaljuk, hogy azok aránya legnagyobb éjszakon, legkisebb dél felé és az ország közepén.

Ha az olasz viszonyokat tanulmányunk tárgyává tesszük, a következőket találjuk: 100,000 lakos után a «Sezioni d'accusa» által vád alá helyezett az egész országban (1884) 78, és pedig éjszakon 55, Közép-Olaszországban 69, Dél-Olaszországban 109, Siciliában 97. A bűnösség dél felé tehát jelentékenyen emelkedik. Igen kevés a vádlottak száma Toscanában, a hol 100,000 lakos után csak 22-öt tesz. Érdekes itt is a különbség, mely az egyes büntettek tekintetében mutatkozik. A vádlottak között elkövetett

	vagyon elleni büntetett	személy elleni büntetett
Ejszak-Olaszországban --- --- ---	56'2	16'9
Közép-Olaszországban --- --- ---	44'1	28'9
Dél-Olaszországban --- --- ---	37'8	40'7
Siciliában --- --- ---	39'4	43'3

Látjuk e számokból, hogy a vagyon elleni büntettek száma dél felé következetesen csökken, a személy elleni büntettek száma pedig következetesen emelkedik. Itt is tehát ugyanazon szabály érvényesül, melyet a többi államoknál észrevettünk.

Helyén lesz itt megemlékezni az ugynevezett *endemikus büntettek*ről, melyekkel *Garofalo* behatóbban foglalkozik. Ilyen endemikus büntettek bizonyos vidékeken keletkeznek, mint a betegségek és megfogamzanak olyan egyéneknél, kikben az előfeltételek megvannak. Ily endemikus bajok keletkezését előmozdítja a jó és gyors igazságszolgáltatás hiánya, az utánzás, a faj kisebb ellentállási képessége, hagyományos nézetek stb. Olaszország némely vidékén, mint a Romagnában, Siciliában, Sardiniában az emberölés endemikus baj. Nápolyban és Siciliában a büntettek irányuló szövetkezettek, a camorra, a maffia, stb. Sőt a büntettek, pl. a gyilkosságok végrehajtásában ismét egyes vidékeken bizonyos határozott módszerek terjednek el. Endemikus büntetnek tekinthető nálunk a párba.

Dr. FÖLDES BÉLA.

Jogirodalom.

A szomszédjogi oltalom. Irta: Dr. Biermann Mihály, megjelent Budapestén, 1887. Singer és Wolfner czégnél. Ára 1 frt 20 kr.¹

Az eddig jelzett intézmények rendeltetése megóvni minket azon károktól, miket szomszédunk vagy általa vissza nem tartott valamely idegen részéről magán területen meg-

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a mult heti számban.

indított vagy jogellenesen véghezvitt munkálatok, művek folytán szenvedünk vagy szenvedhetnénk. Ha valaki szomszédágunkban létező valamely közhelyen vagy arra kihatólag készül illetéktelenül oly változtatást eszközölni, melyből telkeinkre kár hármozna, fenyegetett érdekeink védelmére szolgál az interdictum ne quid in loco publico vel itinere fiat. Ez intézmény mai jelentősége fokozódott s a közönséges jog hatályterületén most is érvényesül. Nálunk erre emlékeztet a Codex authenticus iuris tavernicalis 38. §-a, mely szerint senki se merészelje házáat birói felhatalmazás nélkül az utca felől akkép tágitani, hogy annak vonalából kiszökelve a szomszédépületek kilátását korlátozza.

Mindezen jogorvoslatok kiegészítésére szolgál a cautio damni infecti, melynek célja megóvni minket oly veszélyektől, mik jogosan létesített, de szerkezetükben elhibázott vagy a hiányos fentartás folytán megromlott művek és épületek állapotából kifolyólag vagy közvetlen a földből, mely elemi erők befolyása alatt hátrányosan megváltozott, tehát, mint a rómaiak mondják, valamely «vitium ædium, operis, soli» miatt fenyegetik birtokunkat. E cél az által éretik el, hogy szomszédunk, ha nem akarja megfelelő óvintézkedések által a veszélynek elejét venni, ígérje meg a fenforgó állapotból netán származandó minden kárunknak megtérítését, melynek tárgya úgy a közvetett, mint a közvetlen kár s ezen felül a veszített haszon is, mely a kérdéses vitiumból származott. Hazai jogunkban erre positiv rendelkezés nincsen (de tervezve van a kötelmi jog tervezetében), Németországban azonban manap is alkalmazásban vannak a cautio damni infecti-re vonatkozó jogi elvek, miket legalább lényegben bár korlátozva, az ausztriai jog is elfogadott. Ezen intézmény mellett szeretettel időz a szerző, s a magyar kötelmi jogi tervezet álláspontját szűknek tartó nézetét erős meggyőződéssel ugyan, de elfogadtatása iránt táplált nagy aggályllyal védelmezi. Hálás tér nyílnék itt a szerzővel vitatkozni, de ide vágó puritán felfogásához magam is nagyon közel állok.

Művének 7-ik fejezetében a határ s a közelében levő fák, különösen az idegen telekre áthullott gyümölcs, az oda áthajló fatörzs vagy ágak, valamint az idegen talajban elterjedő fagyókerek miatt a szomszédok között támadt viszályok kiegyenlítésére szolgáló 3 keresettel: az interdictum de glande legenda, az int. de arboribus cædendis, és actio arborum furtim cæserum — foglalkozik. Ezen jogorvoslatok nyomaira akadunk nálunk is főképp némely városi jogkönyvben, hová az a római felfogással e tekintetben ellentétes germán jogból lett behozva. Ilyen a budavárosi jog, mely 401. cz. alatt határozottan mondja, hogy a szomszéd a hozzá áthajló ágakról az ő telkére hullott gyümölcsöt elsajátíthatja, ha pedig nem tart igényt, az illető faágak levágására kényszerítheti a tulajdonosát. Az különben, hogy az átesett gyümölcs azt illeti, a kinek telkére esett s hogy a szomszéd, ki saját légoszlopában az áthajló idegen ágakat türi, mintegy kárpótlásul gyümölcsét leszedheti, nálunk országszerte elterjedt régi szokás, mely utóbbi rendelkezés mellőzése a magdologi jogbeli tervezetben sem a czélszerűséggel, sem a méltányossággal meg nem egyezik. Az osztrák jog ide vágó 122. §-át a szerző akkép magyarázza, hogy a szomszédnak, ha az ő légkörébe átfüggő ágakat ott türi, azoknak használatára úgy a függő, mint a lehullott gyümölcs tekintetében, még pedig kizárólagos joga van.

Igen szépen s alaposan fejti ki a csaknem kivétel nélkül helyeselt tantól eltérő azon nézetét, hogy a telektulajdonos, hacsak valamely különös jogszabály határozottan türesre nem kötelezi, a jog útján jelesül a negat. in rem actioval a telkére függő idegen fának mint a tulajdonát sértő közvetlen behatás okozójának eltávolítását követelheti. Alapos a kifejtése annak, hogy a prætor mért tartotta feleslegesnek a fatörzsek s ágak tekintetében megengedett önségélyt a gyö-

kerekre is kiterjeszteni s mért volt köteles a telektulajdonos, ha idegen fák vagy növényeknek az ő földében elterjedő gyökereit túrni nem akarta, lemetszésüket neg. actióval követelni? s hogy az osztrák jog[ez iránti intézkedése igazságtalan szigort s a dologjogbeli tervezet 165. §-a pedig több irányu bírálatot provocal.

A következő fejezetben a határrendezés iránti igények érvényesítéséről szól a szerző. Ennek célját abba helyezi, hogy az véget vessen a szomszédos mezei telkek közötti határ bizonytalanságának akár hogy a határ egyszerűen kétes, akár hogy vitás. E célra szolgál az actio finium regundorum, mely későbbi időben a belső telkek tekintetéből ezekre is kiterjesztetett. E fontos intézményt röviden, de azért egész terjedelmében s szakavatottan fejtegeti s azt a még kétségtelen, de az elhomályosítás veszélyének kitett határok megújítása iránti igény érvényesítéséhez is használhatónak véli.

Végül tárgyalja a szomszédjog védelmi rendszerének tetőzését képező önhatalmat. Azt a tudományban ismert fajaira osztva s kifejtve, minden tulajdonosnak jóhiszeműleg azon tanácsot adja, hogy valahányszor tulajdon vagy embe-reinek erejéből telik és a tárgyilagos jog az önhatalom (s illetve, mikép a szerző fejtegetéseiből kitűnik, az önvédelem) alkalmazását nem ellenzi, a bírói segílyt be nem várva, erre támaszkodják szomszédai elleni védekezésében. E fejezettel, melyben a római, az osztrák jog és a magyar tervezet álláspontjának kifejtése és bírálatja terjedelmesen foglalkozik, zárja be művét a szerző.

Ezen, lehetőleg a mű szavait felhasznált ismertetés csak utalni akart azon jogterületekre, melyeken a mű mozog s melyeket a szerző az eszmék gazdagságával, az egyes intézmények gyakorlati kifejtésével s az élet követelményeinek feltűntetésével s a practicus jogász érzékével munkált meg. Az eszmébőség, melytől a mű szintén duzzad, pótolja, sőt háttérbe szorítja a különben szabatos és világos mondatok hosszadalmasságából származott nehézséget, miért is a ki tartalmas jogkönyvet szívesen olvas, ezen művet bátran veheti kezébe; megelégedéssel s azon tapasztalattal fogja letenni, hogy eszmeköre tágult s ismeretekben gyarapodott.

Dr. STAUD LAJOS,
aranyos-maróthi kir. aljbíró.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A kezesség egy esete.

A kezesség, mint accessorius szerződés lényegesen feltételezi egy főkötelezettség létezését és megszűnik, hogy ha a kezesség tárgya, t. i. a főkötelezettség elesik.

Annak elbírálásánál tehát, vajon adott esetben a kezesség fenállónak tekintendő, mindig a fenti elvből kell kiindulnunk, ha helyes eredményre akarunk jutni.

Képzeltető azonban az eset, a melyben kérdésessé válik, vajon a főkötelezettség a kezesség elvállalásakor fenállott, és a mennyiben a főkötelezettség részben már fenállott, részben pedig jövőben keletkezendik, vajon a kezes akarata ez utóbbira kiterjesztőleg magyarázandó?

Vagyok oly bátor az esetet gyakorlati példával illusztrálni. A haszonbérbe vesz B-től egy fekvőséget 6 évre; a szerződő felek abban állapodnak meg, hogy a haszonbérleti szerződés az esetre, ha az az utolsó év első fele lejártáig egyik fél részéről sem mondatik fel, további 6 évre megújítottnak tekintendő.

A haszonbérlet által elvállalt szerződéses kötelezettségek biztosítására elvállalja végre C a kezességet, ki a szerződésben következőleg nyilatkozik:

«Ezen szerződésből folyó és a haszonbérletet terhelő kötelezettségek tekintetében elvállalom én C a kezességet.»

Még az első 6 év leforgása előtt meghal a kezes. Már most az a kérdés támad: meddig terjed a kezes s illetve jogutódjainak kezességi kötelezettsége?

Az eset elbírálása véleményem szerint ama kérdésre való felelettől függ, vajon a szerződés 6 vagy 12 évre kötöttnek tekintendő.

Első tekintetre természetesebbnek látszik azt mondani, hogy a szerződés tulajdonképpen 12 évre kötöttnek tekintendő és pedig 6 évre feltétlenül és további 6 évre feltételesen.

Ha tehát a fenti kérdésre ezt feleljük, akkor következetesen a kezes s így jogutódjainak kötelezettségét is, a szerződésben szabott feltétel beállta esetére, az egész 12 évi időtartamra kell kiterjesztenünk, ha csak a szerződés egyéb tartalma támpontot nem nyújt arra nézve, hogy a kezes kötelezettségét csakis az első 6 évre megszorítani akarta.

Más eredményre jutunk azonban az esetre, ha az A és B közt kötött szerződés alapján létrejött jogviszonyt tudományos alapon megvizsgáljuk.

E végből meg kell különböztetnünk, hogy milyen a felek közt megállapított feltétel: felfüggesztő-e vagy felbontó? a felelet azt hiszem könnyű; felfüggesztő és pedig negatív felfüggesztő, mert a jogügylet kezdete — a szerződés megújítása, meghosszabbítása — egy jövő tény be nem következtétől tétetik függővé; minél fogva az akarat, vajon a jogügylet hatályosan keletkezik, felfüggesztetik.

Ha ez így van, akkor nem lehet mondani, hogy a szerződés 12 évre kötött meg, és pedig még feltételesen sem, hanem egyenesen csakis 6 évre, míglen a további 6 évre a jogügylet csak akkor fog életbe lépni vagy keletkezni, hogy ha a szerződésileg megszabott feltétel bekövetkezendik.

Tekintettel azonban arra, hogy C kezes csakis az A és B közt tényleg már létrejött szerződésben előbbi (A) által elvállalt vagyis — a szerződés szavai szerint — a szerződésből folyó s őt terhelő kötelezettségek tekintetében kezeskedett, nem pedig azon kötelezettségekre nézve, melyek az A és B közt 6 év múlva netán kötendő szerződésből folyandnak, annál fogva a kezes s illetve jogutódjainak kötelezettségét a további 6 hónapra kiterjeszthetőnek nem vélem.

Nem lehet nézetem szerint ellenvetni, hogy a kezes kötelezettsége azért terjed ki a további 6 évre, mivel ő a szerződés összes pontjait tehát feltételes megújítását is magáévá tette, és pedig azért nem, mert akkor a szerződés ama kitételét: «hogy a kezes az abból folyó és a bérletet terhelő kötelezettségek tekintetében a kezességet elvállalja» nemcsak a nyelvtani, hanem a logikai interpretatio szabályai ellenére egy még nem létező jogügyletre, illetve szerződésre kellene kiterjeszteni, minek csak akkor volna helye, hogy ha a szerződést eredetileg 12 évre — bár feltételesen is — megkötöttnek tekintenők, mi hogy nem történt, a fentiek szerint kimutatottnak tartom.

Szívesen látnám, ha ezen, valamint a jogviszony felfogását, úgy az okmány miképeni értelmezését érintő érdekes kérdéshez t. lapja jogászai hozzászólni szíveskednének, mert vannak jogászok, kik a fent kifejtettel ellenkező nézetet vallanak.

Dr. LAX ADOLF.

Az értesítés a váltó ki nem fizetésére az előző részére hová küldendő.

A váltócsелеkmények közé tartozik az előző értesítése is a váltó ki nem fizetéséről és habár mai váltótörvényünk nem is követi a 40-iki váltótörvényben elfogadva volt német, hanem a francia rendszert, mely szerint az értesítés nem képezi előleltételét a visszkéresetnek és annak elmulasztása csak kártérítést és a visszkéreseti összegnek korlátozását vonja maga után, mégis nem csekély jelentőséggel bír ezen váltócsелеkmény épen az elmulasztásához kötött jogi következményeknél fogva. A váltóbirtokos teszem nem értesíti rendelményes forgatóját, a kibocsátó és elfogadó időközben

csődbe jutnak. A visszkereseti összeget kifizetett forgató ily esetben siker nélkül fordul előzője vagy az elfogadó ellen és a mily összegre nézve csak tömegéből kielégítést nem nyer, ennek és minden egyéb kárának megtérítését az értesítést elmulasztott váltóbirtokostól a körülmények szerint kifogás vagy mint a felvetett esetben kereset útján követelheti. Látni való ebből is, hogy az 1876: XXVII. tcz. szerint, ámbár az értesítés a visszkereset előfeltételét nem képezi, ennek elmulasztása vagy a törvény rendeleteinek meg nem felelő értesítés a mulasztó félre súlyos következményeket róhat.

Jelenleg érvényben levő váltótörvényünk az értesítést a 45., 46. és 47. §-ában szabályozza. A 45. §-ban megállapítja, hogy mikor van helye az értesítésnek, mi képezi tartalmát, kiket terhel a kötelezettség, meghatározza alakját, idejét, joghatályát. A 46. §-ban az értesítés megtörténtének és vételeinek bizonyítási módját szabályozza és végül a 47. §-ban meghatározza a kivételt, azt t. i., hogy mely előzőnek nem kell értesítést küldeni.

De e részletes szabályozás dacára határozott intézkedést az 1876: XXVII. tcz. arra nézve, hogy az előző részére mely helyre küldendő az értesítés, nem tartalmaz, miért is ezen különösen a közjegyzőkre nézve gyakorlati szempontból fontos kérdés iránt az eszmecserét felkölteni és a hivatottabbaknak véleménynyilvánításra alkalmat adni célja e soroknak.

Nem ritka szokás az értesítést a váltóbirtokos által az előző lakhelyéül előadott helyre küldeni, még ha ennek lakhelye a váltóban, mely általa helymegnevezéssel adatott tovább, kijelölve nincs is. P. o. a forgatmány Budapesten kelt, de ha a fél előadása szerint a forgató Pozsonyban lakik, az értesítés az utóbbi helyre küldetik.

Nézetem szerint ezen eljárás téves és nem felel meg sem váltótörvényünk rendelkezésének, sem általában a váltó mint formális ügylet természetének.

Váltótörvényünk 47. §-a szerint: «Ha valamelyik forgató a váltót a hely megnevezése nélkül adta tovább, ez esetben a fizetés meg nem történtéről a forgató azon legközelebbi előzője értesíthető, ki a váltót a helynek megjelölése mellett ruházta át».

Mi következik ezen szakaszból? Az, hogy ha a forgatmány keltének helye megjelölve nincsen, nincs értesítési kötelezettség sem, de ha meg van jelelve, akkor az értesítésnek is meg kell történni, tehát az értesítésre nézve mindig a forgatmány keltének helye szolgálhat csak irányadóul, vagyis az előző forgató részére az értesítés azon helyre küldendő, a mely hely a forgatmány keltében meg van jelelve és nem a váltóban meg nem nevezett lakhelyére.

Ugyanez áll a kibocsátóra is, ha ez egyuttal forgatóként jelentkezik, így midőn a saját rendeletére szóló váltót tovább forgatja. De quid juris, ha a kibocsátó nem egyszerűen forgató? Hová küldje részére a követő váltóbirtokos az értesítést? Ily esetben nézetem szerint a váltó kelet helyére küldendő az értesítés, mert a kibocsátás szintugy váltónyilatkozat mint a forgatmány és a kibocsátó épen ugy előző mint a forgató. Ha tehát a forgatóra nézve nyilatkozatának helye szolgál irányadóul, megköveteli az analogia, hogy a kibocsátó mint ilyennek az értesítés szintén nyilatkozata, tehát a váltó keltének helyére küldessék.

Igy határozott a kir. ítélő tábla is, kimondván, hogy: «Az óváskölzés a kibocsátóhoz a kibocsátás helyére helyesen lett intézve». (A m. váltótörvény és váltóeljárás stb. Dr. Weiner Adolf 50. lap 1.) De nézetem szerint ezen határozat ugyanott közlött indokolása, mely szerint: «A kibocsátó lakhelyéül, a mennyiben a váltó tartalmából az ellenkező ki nem tűnik, a kibocsátás helye tekintendő», téves feltevésen alapul, nemcsak azért, mert a fenebbiek szerint az értesítés helyét a váltónyilatkozat helye szabályozza, hanem főleg azért, mert váltótörvényünk 3. §-ának 7. pontjában rendeli ugyan, hogy: «Az intézvénnyezett neve vagy czége mellett előforduló hely, ha magán a váltón külön fizetési hely kijelölve nincsen, fizetési helynek és egyszersmind az intézvénnyezett lakhelyének tekintendő», de nincs váltójogunkban egyetlen egy szakasz sem, mely megállapítaná, hogy a váltó kibocsátásának helye egyuttal a kibocsátó lakhelyéül volna tekintendő. «Die Wechselordnung enthält zwar eine Bestimmung — Art. 4, Z. 8, — dass der Wohnort des Bezogenen im Zweifel als Zahlungsort gelten solle, aber für die Tratte keine, wonach der bei der Ausstellung angegebene Ort als Wohnort des Ausstellers gelten soll.» (Entsch. des R. O. H. G. B. 3. S. 6.) Mi részben a német váltórendszabály és a magyar váltójog közt különbség fen nem forog. Sőt a

111. §-ából, mely szerint: «Saját váltóknál a kiállítás helye fizetési helynek, s egyszersmind a kibocsátó lakhelyének tekintendő» a contrario épen az következik, hogy idegen váltónál a kibocsátás helye nem tekinthető egyuttal a kibocsátó lakhelyéül. Ha tehát állana az a nézet, hogy a kibocsátó értesítésére nézve a lakhelye irányadó, akkor ha ez a váltóban külön kijelölve nincsen, néki az értesítést a kibocsátás helyére, mert ez nem lakhelye, küldeni nem lehetne és a 47. §. értelmében a kibocsátó értesítést nem is igényelhetne.

Az értesítésnél azon körülmény, hogy az óvatoló váltóbirtokos előtt az előzőnek a váltón meg nem jelölt lakhelye ismeretes, figyelembe nem vehető azért, mert a váltó alaki szempontból formális ügylet, e természetéből pedig következik, hogy mint minden más jogügylet, ez is ugyan két részből áll, t. i. az akaratból és ennek kinyilvánításából, de míg egy nudum pactum fenforgása esetén az akaratnak bármilyen módon történt kinyilvánítása a szándékolt joghatályt eredményezi, addig ennek előidézéséhez a formális jogügyleteknél még szükséges, hogy az akarat a törvény által előírt formában nyilvánítottassék ki.

«Das Recht . . . verlangt für gewisse Verträge noch ausserdem, dass derselbe in einer bestimmten, äusserlich prägnanten Weise erklärt sei. Wir sagen dann, es genüge nicht das nudum pactum, das Vorhandensein der Willenseinigung schlechthin, sondern es bedürfe zur Wirksamkeit des Vertrages einer rechtlichen Form» (Exner, Die Lehren von Rechtserwerb durch Tradition 7. l.) «Ist jede Wechselklärung ein selbstständiger Formalakt . . . so kann sich mit nothwendiger Consequenz der Parteiwille ausschliesslich nur in der gesetzlich festgesetzten Form rechtsgiltig manifestiren» (Erörterungen praktischer Rechtsfälle. Dr. Johann Swoboda 136. lap.)

És ezen egyik alak, forma a váltónál, anyagi szempontból bármely váltóelmélet hívei legyünk is, abban áll, hogy a váltói akarat magán a váltólevelen, még pedig írásban legyen kinyilvánítva. A miből következik, hogy csak az, a mi a váltólevélre írva van, vehető figyelembe a váltókapcsolatba tartozó személyek akaratának megállapításánál, de nem az is, a mi a váltóra írva nincsen, tehát, ha valamely váltócselkevény bizonyos helyen teljesítendő, tekintetbe csak oly hely jöhet, mely a váltólevélben kijelölve van és a váltólevelen meg nem jelölt hely figyelembe nem vehető.

«A feleknek a váltón kívül kinyilvánított, vagy feltehető akarata még értelmezési eszközül sem használtathatik fel, hanem csak arra szabad szorítkozni, a mi a váltóban ki van fejezve». (Plósz. A magyar váltójog kézi könyve 48. lap) «Die Natur des Wechsels als eines Formalaktes verlangt, dass der wesentliche Inhalt des Wechsels durch die Schrift selbst und zwar mit Sicherheit ausgedrückt und aus dem Wechsel selbst für jedermann erkennbar ist.» (Erk. des Reichsgerichtes. Deutsche Reichsgesetzgebung. Text-Ausgaben mit Anmerkungen No. 5. lap 16).

Alkalmazva ezen elvet az értesítés helyére, kétségtelen, hogy ha a váltón magán e célra más hely kijelölve nincsen, az értesítés az előző czime alatt csak azon helyre küldhető, mely a forgatmány, illetve váltó keltében megnevezve van, még akkor is, ha az óvatoló váltóbirtokos tudomása szerint az illető előző valósággal nem ezen, hanem egy más helyen lakik is. «Der Wechselinhaber wird dadurch, dass er den Wohnort des Indossanten, welcher seinem Idossament die Ortsbezeichnung nicht hinzugefügt hat, gekannt hat, nicht zur Notification von der Protesterhebung verpflichtet» (Erk. des Reichs-Oberhandelsgerichtes. Közölve a fenebb idézett munkában 94. lapon).

Tehát az előző lakhelyének ismerete, ha ez a váltóban megnevezve nincs, az értesítésnél tekintetbe nem jő, és azért ha az óvatoló váltóbirtokos pl. tudja is, hogy az értesítendő előző Pozsonyban és nem a forgatmány vagy a váltó kelet helyén, teszem Budapesten lakik, de Pozsony a váltón mint az előző lakhelye megnevezve nincsen, az értesítést néki csak Budapestre küldheti.

Váltótörvényünk 47. §-a azonban véleményem szerint nem állhat útjában annak, hogy az értesítés az előző lakhelyére küldessék, és ne azon helyre, mely a váltónyilatkozat keltében megnevezve van, ha az értesítendő előző lakhelye a váltón kijelöltetett; mert e szakaszból folyó azon rendelkezés, hogy az értesítés a váltónyilatkozat keltezésére helyére küldendő, miután az értesítés épen ugy, mint az óvás egészben elengedhető (Plósz id. helyen 29. lap) és az értesítés célja az, hogy az előző a fizetésre elkészülhessen és a váltó

gyors beváltása által magát a károsodástól megóvhassa, mely cél legtöbb esetben nem fog eléretni, ha az értesítés nem az előző lakhelyére küldetik: csak dispositív természetű lehet, és csak addig nyerhet alkalmazást, míg e célra más hely a váltón megnevezve nem lett.

Az előadottak eredménye: hogy az értesítés az előző forgatónak a forgatmányban megnevezett helyre és a kibocsátónak, ha egyuttal nem forgató is, a váltó kelte helyére küldendő, még akkor is, ha az óvatoló váltóbirtokos tudja, hogy az értesítendő előző más helyen lakik. Ellenben, ha az értesítendő előző lakhelye a váltóban kijelöltetett, neki az értesítés e helyre küldendő, még ha a forgatmány vagy váltó keltében más hely volna is megnevezve.

Dr. NEKULA GYULA.

Különfélék.

— A budapesti törvényszék bünygyi osztályának volt vezetője Novák Kamill egy végtárgyalás alkalmával felhívta a védőt, hogy foglaljon helyet a vádhatóság képviselőjével szemben a birói sorompón belül. A védő akkor köszönetét fejezte ki azon méltányosságért, hogy az elnök a vád és a védelem közti egyenlőséget kifejezésre juttatni akarja s kijelenté, hogy ez egyszer az elnöki felhívásnak meg nem felelhet, minthogy a birói sorompón belül a védő számára elegendő hely nincs. Azóta több mult el egy esztendőnél, de a birói sorompón belül sem helyet nem csináltak, sem az elnöki meghívás nem ismétlődött. A védő még mindig ott ül a hírlapírók padjában. Tudjuk, hogy a volt elnök eltávozásával nem tünt el a törvényszék köréből azon szellem, mely azon méltányos felhívást szülte. Tudjuk, hogy a bünygyi osztály jelenlegi vezetője mily lelkes szószólója a védelem szabadságának az irodalomban. Hiszszük és reméljük, hogy ez ügyben megfelelően intézkedni fog.

— Nyilvánosság a felső bíróságoknál. Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat:

«Helyes volt e lapok t. szerkesztőségétől, hogy fészolalt a felső bíróságok elzárkózása ellen. Miféle nyilvánosság az, mely felső bíróságainknál honol? Nyilvános az olyan ülés, mely mindenkinek nyitva áll. A hol az elnöknel jelentkezni, a meghallgatandó ügyet megnevezni kell, ott nincs nyilvánosság. Perrendtartásunk nem ily zárt társaságba contemplant a felsőbírósi üléseket. Rómában a forumon tanácskoztak, a piacon, hol minden kufár átsétált. S ha ily alakban a nyilvánosság nem is valósítható meg ma, jobban nem szabad megszorítani, mint a mennyire a dolog természeténél fogva meg van szoríva. A törvény megadta a jogot s e jogtól nem fosztható meg a közönség — tanács-elnöki intézkedések által.»

— A kir. Curiához a folyó évben beérkezett 13484 ügydarab, 1447-tel több, mint a mult év hason időszakában. A mult évi hátralékkal, 6369-el így az elintézendő perek főösszege 19853. Ebből elintéztetett 13136, 1521-el több, mint mult évben. Hátralék június 30-án 6717, vagyis 1307-el több, mint a mult év megfelelő időszakában.

— Dr. Balogh Jenőnek magántanárként képesíttetését a napokban tette közzé a hivatalos lap. Ez alkalomból közöljük a következő adatokat:

A habilitatio alapjául két mű szolgált, melyek egyike a *sértett fél indítványára büntetendő cselekvények tanát* foglalja magában. E monographiában szerző a jogtörténelmi fejtegetések előrebocsátásával vizsgálat alá veszi azon okokat, melyek bizonyos büncselekvények tekintetében a hivatalból való üldözésnek mellőzését igazolják; ily ok gyanánt csak kettőt ismer el; t. i. *elsőször* a *kíméletet* a sértett fél, illetőleg hozzátartozói iránt, és *másodsor* azon körülményt, hogy egyes büntetendő cselekvények oly kevésbé sértik a jogrendet, hogy megtorlásuk szüksége csak akkor forog fen, ha az, ki ellen elkövetettek, rájuk valóban súlyt fektet, azok által magát tényleg sértettnek érzi. A büntetendő cselekvények egy egész csoportjánál valóban minden veszély nélkül a sértettre lehet, sőt kell bizni annak eldöntésén: vajon a concret esetben lát-e az átalában büntetendőnek nyilvánított cselekvényben effectív jogsértést, vagy sem? mert az állam büntető hatóságai e kérdés kellő eldöntésére teljességgel képtelenek; így például a becsületsértésnél.

Mind a két ok tehát célszerűvé, sőt szükségessé teszi,

hogy a büntető eljárás folyamatba tétele a *sértett fél föllépésétől* tétessék függővé. De mivel két különböző ok teljesen azonos hatást soha nem szülhet, azért szerző e két rendbeli esetben szigorú elkülönítést és külön elvek szerint leendő szabályozását tartja szükségesnek. Ezen alapgondolatból kiindulva: a sértett fél indítványára üldözendő delictumok sorába csak azon jogsértő cselekvényeket kívánja felvételni, melyeknél kizárólag a sértett fél és hozzátartozói érdekeinek kímélete teszi szükségessé, hogy a hivatalból való üldözés mellőztessék; mert ezen büntetteknel a sértettnek rendszert nem az áll érdekében, hogy az eljárás megindíttassék, hanem ellenkezőleg hogy az mellőztessék.

Egészen más szempont alá kerülnek azon büncselekvények, melyek csekélyebb jogsértést tartalmazván, a jogrendet kevésbé zavarják meg, s így a megtorlás szükségének érzetét kevésbé keltik fel. Ilyenek tekintetében a törvény azért ad a sértettnek döntő jogot az eljárás megindítására vagy mellőzésére befolyhatni, mert az állam maga részéről fölöslegesnek tartja az eljárás folyamatbátételét akkor, ha azt a közvetlenül sértett nem kívánja. Csak ha a sértett fél az ellene elkövetett cselekvény megtorlását óhajtja, van helye a büntetőjogi repressiónak, minél fogva az eféle cselekvények a *magánvád* folytán üldözendő vétségek categoriájába sorolandók.

A sértettnek joga tehát az előbbi esetekben negatív, az utóbbi esetekben pedig pozitív jellegű. Már maga ezen körülmény, hozzávéve még azt, hogy a sértett fél indítványára üldözendő cselekvényeknél súlyos büntetésekről, a magánvádra fenytendő vétségeknél ellenben csekély jelentőségű büncselekvényekről van szó, határozottan megköveteli e két csoport különválasztását és e két jogintézménynek célirányos — különböző alap-okoknak megfelelő törvényhozási szabályozását.

E szempontból tárgyalja szerző a magánindítványra üldözendő büncselekvények *létkérdését*, vizsgálja e cselekvények jogi természetét és iparkodik megoldani azon számos vitakérdéseket, melyek újabb időben e tárgy körül oly sűrűn felmerültek; beható bírálat alá veszi a szóban forgó intézmény tételes jogi szabályozását, rámutat annak számos hiányaira és hézagaira s előadja okadatolt véleményét azok mikénti javítására nézve; végül kiterjeszti figyelmét a hazai birói gyakorlatra is, élesen bírálva a kir. Curiának néhány elvi jelentőségű döntvényeit, melyek büntetőtörvényünk ide vágó rendelkezéseivel több tekintetben ellenkezésben vannak.

A második dolgozat a *delictum collectivum és a szokás-szerű és üzletszerű büncselekmények tanát* tárgyalja. E monographiában, szerző azon kérdést veti föl: vajon helyes vagy elvetendő-e az ugynevezett collectiv delictum fogalma, és minő jelentőség tulajdonítandó bizonyos büncselekvények szokás- és üzletszerű elkövetésének a modern büntetőjogban? A delictum collectivum az újabb leglátatiókban jobbadán kettős jelentményben fordul elő; majd olyképp, hogy az illető delictum csak akkor lesz büntethető, ha az több ízben, talán meghatározott számban ismételve követtetett el, ugy hogy több egymástól egészen független actus egygyé foglaltatván, egy delictum gyanánt egy büntetéssel sújtandó; — másrészt pedig ugy, hogy a hasonló cselekményeknek szokásból vagy üzletszerűen ismételt elkövetése a későbbi actusok megfenyítésénél mint *minősítő* illetőleg a *büntetést fokozó körülmény* vétetik figyelembe.

A delictum collectivum fogalmát az első jelentményben szerző elméletileg tarthatatlannak nyilvánítja, mert az, hogy több egyenként büntetőjogilag irrelevans cselekvényvből egy büntetendő cselekvény alakíttassék, már a logikával is ellenkezik, de azonfelül is felette aggályos az összefoglalás elve már csak azért, mert a felszámításnál oly actusok is vétetnek figyelembe, melyeknek büntethetősége elévülés, kegyelem, vagy a büntetés kiállása folytán már teljesen elenyészett. Az ellen, hogy a *szokásszerűség*, főleg pedig az *üzletszerűség* némely büncselekményeknél *minősítő* körülmény gyanánt emeltessék ki — szerzőnek nincs ellenvetése; ha arra nézve szükség valóban fenforog, ha a törvény büntetési tételei nem eléggé szélesek, ugy az *üzletszerűség* minden aggály nélkül jelölhető ki minősítő körülmény gyanánt, miután ismérvei eléggé biztosak arra, hogy a praxisban minden nagyobb nehézség nélkül megállapíthatók legyenek.

— A kir. táblai határozatok rovatában lapunk mellékletén közöljük a Pribil-ügyben hozott feloldó határozatot.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{1 évre} 6 lrt ^{negyedévre} 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Vélemény a magyar örökjogi törvényjavaslatról. DERNBURG HENRIK berlini egyetemi tanártól. — A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Törvénykezési Szemle: Az árverési utóajánlat. Dr. STASSIK FERENCZ nagybecskereki ügyvédtől. — A váltótörvény 94. §-a. Dr. ALFÖLDI DÁVID egri ügyvédtől. — Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez. XLIV. Az ítélet technikája. VARGHA FERENCZ b.-gyulai kir. alügyésztől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

VELEMÉNY

a magyar örökjogi törvényjavaslatról.

— Dernburg Henrik berlini egyetemi tanártól. —

ÖTÖDIK CZIM.

Az örökség megszerzése.

Az örökség megszerzése, a jelenlegi magyar jog szerint, ipso jure, az örökös elfogadási nyilatkozata nélkül történik, ellenben a javaslat 374. §-a (377. §.) megállapítja, hogy az örökös az örökséget annak elfogadásával szerzi meg.

Ebben haladást nem láthatok.

Minthogy hallgatolagos elfogadásnak is elegendőnek kell lenni a római rendszernél, melyet a javaslat követni akar, gyakran kételyek támadnak azon kérdés felett, vajon az örökös az örökséget elfogadta-e. Az örökhagyó hitelezője oly bizonyítással terhelte, melyet gyakran csak nehezen eszközölhet, a miből hosszadalmas céltalan perek és a hitel veszélyeztetése keletkeznek. Az indok, a mely miatt a római jog «az örökös általi elfogadást» kívánta, az volt, hogy az örökösnek saját vagyonával kellett az örökhagyó tartozásaiért szavatolni. A javaslat ellenben ezt helyesen mellőzi. Nincs tehát semmi helytelenség abban, ha az örökség megszerzése ipso jure történik.

Ha az örökös nem akarja a hagyaték felszámolásával járó fáradozást magára vállalni, akkor utasítsa vissza az örökséget, a mire azonban a porosz jog mintájára rövid határidő lenne megállapítandó. A nyilatkozatnak a *hagyatéki bíróságnál* kellene megtörténni. A határidő a végrendelet kihirdetéséről, illetve a törvényes örökösödésnek bekövetkezéséről szerzett tudomásvételtől lenne számítandó.

385. §.

Az örökségnek elfogadás általi megszerzésével függ össze a kényszerű meg gondolási határidőnek megállapítása a hagyatéki bíróság által. Az örökhagyó hitelezőire ebből csak alkalmatlanságok és nehézségek támadnak. Az utóörökösöknek a meg gondolási idő nem igen fog valamit használni.

391. §.

Hogy az örökösödési igazolvány az örökhagyó halálától számított három hó eltelte előtt ki nem adható, aligha célszerű és az örökösök tönkretételére vezethet. Ha örökösödési igazolványt nem kapnak, a hagyatéki ingatlanok

felett nem rendelkezhetnek, és különösen, miután a telekkönyvbe be nem vezetethetnek, azokat jelzálogul le nem köthetik.

Ezen szabály tehát zárlatot involvál különösen az örökhagyó hitelezőinek javára. Azonban rábizhatjuk ezekre, hogy érdekeik megóvásáról maguk gondoskodjanak, mi végből nekik a vagyonekülönlözési jog adatik meg.

401. §.

Nem lenne helyesebb az ó-római alaki jogtudományból és iskolai terminológiából eredő casuistica helyett egyszerűen azt mondani «több részesített társ közt növedéki jognak van helye, ha az örökhagyó szándéka láthatólag arra irányult, hogy azok azon esetben, ha a hagyományos társak elesnek, az egészet kapják». Utóvégre is értelmezés kérdéséről van szó. A régi iskolaszabályok azonban gyakran inkább megnehezítik a helyes értelmezést, mint hogy azt előmozdítanák.

403. §.

«A hagyományos a hagyományt rendszerint az örökhagyó halála napjától számított hat hónap elteltével követheti.»

Hat hónap hosszú idő. A hagyományos, ki szükségben szenved, gyakran kénytelen lesz hagyomány-igényét eladni, hogy rögtön pénzhez jusson. Ilyenkor uzsorás kizsákmányolásban sem lehet hiány, úgy hogy az örökhagyó szándéka meghiusittatik és a hagyományoson nem igen lesz segítve.

409. §.

A porosz telekkönyvi rendtartás szerint a hagyományos zott ingatlanok átírása a hagyományosra az örökösnek engedélye vagy elmarasztalása alapján eszközöltetik. Ez célszerűbbnek látszik, mint a javaslat intézkedése.

415. §.

3. pont. Az örökhagyó azon hitelezőinek, a kik követeleseit a hagyatéki bírósághoz a (443.) 446. §-ban kitűzött hat havi határidő alatt be nem jelentik, vagy ugyan ezen határidő alatt nem érvényesítik, az örökös a kereset kézbesítése előtt beszédett haszonvételekkel nem felelős.

Ez nem következetes és a tulterhelt hagyaték hitelezőinek nem lényegtelen megkárosítására vezethet. Az örökös még egy gazdag aratást zsebre tesz és a hitelezők, kiket talán kétértelmű ígéretekkel hitegetett és kik ennek folytán nem jelentkeztek, kijátszatnak.

421. §.

Nem tudom belátni, miért nem adhatja el a hagyatéki gondnok a hagyatéki vagyontárgyakat «a hagyatéki bíróság engedélye mellett» haszon végett is. Esetleges visszaélések és kijátszások ellen, melyek meg nem akadályozhatók, a jelenlegi szöveg sem véd meg, mely szükségbeli eladásokat megenged.

Ellenben megakadályozza a kedvező eladási conjuncturáknak célszerű felhasználását. Ez a hagyaték kárára van. De a közérdek is kívánja, hogy a vagyontárgyak oly kezekbe jussanak, melyek azokat jól használhatják.

431. §.

2. pont. «Elkülönzést kérhet azon hitelező, kinek követelését közokirat vagy teljes bizonyerővel bíró magánokirat igazolja.»

Ez tulszigorunak látszik azokkal szemben, kiknek törvényes igényeik vannak vagy kik, mint például szolgálati viszonynál, csak szóbeli szerződéseket kötöttek. Nem lenne elegendő a 416. §. szerinti igazolás?

432. §.

3. pont. «Az, a ki tudva valótlan vagy fen nem álló követelésért kérte az elkülönzést, az ebből származott kárt megtéríteni köteles.» Ezen «tudva»-t nehéz bizonyítani. A ki elkülönítést kér, dacára annak, hogy erre nyilván szükség nem volt, kártérítéssel kellene, hogy tartozzék.

441. §.

Nézetem szerint az örökséget visszautasító örökös hitelezőinek nincs igényök arra, hogy esetleg ezen örökségből azon örökösök által elégtíessenek ki, kikre az el nem fogadott örökség átszállott. Oly hitelezők, kik valakinek, tekintettel egy esetleg jövőben reá háramló örökségre, hiteleznek, nem érdemlik meg, hogy figyelembe vétsenek, ha a speculatio nem sikerült. Ha semmi sem jut rájuk, mert az eladósodott örökös családja érdekében az utána következő örökös javára az örökséget visszautasítja, annak csak örülni lehet.

451. §.

A gyám és atya gyermeke nevében osztályos egyességet csak a gyámhatóság jóváhagyásával köthessen! Legalább az atyánál eltekintenek a gyámhatósági jóváhagyástól.

A legtöbb esetben ezen gyámhatósági jóváhagyás csak forma, egyszersmind azonban igen terhes és felesleges hozszadalmasság. Egyes esetekben talán rejlik benne védelem a könnyelmű vagy rossz apa ellen; ezért azonban minden atyát terhelni, nem tartom igazoltnak.

452. §.

Szabálynak felállítani, hogy az ingatlan vagyon természetben felosztassék, nem tartom czélszerűnek. Hiszen, az ingatlanok Magyarországon is nagyobb részt egészek, melyek nagy értékcsökkentés nélkül természetben fel nem oszthatók.

Fontos feladata a törvényhozónak, az örökösársak rendezkedését lehetőleg könnyűvé és kevésbé költségessé, valamint értékcsökkenés nélkülivé tenni. Ezért ajánlható a Poroszországban érvényben levő eljárás, mely legujabban Poroszországnak közönséges jogi területeire kiterjesztetett, mely szerint mindenki, a ki örökösársi jogát igazolja, különösen örökös igazolvány által is, a nélkül, hogy osztályos egyességi eljárást kellene indítani, közvetlenül a nyilvános bírói árverést kérheti az osztály megejtése végett. Az örökösársnak szabadságában áll, netaláni kifogásait, melyeket jogi indokoknál fogva az osztály ellen emelhetni vél, az árverelő bírónál bejelenteni, mire azok felett határozni kell. De ezek különös esetek. Ettől eltekintve ezen eljárás czélját a legközelebbi idő alatt eléri, mert az árverelő bíró a befolyt vételért az örökösársak közt felosztja.

463. §.

«Ha az örökösödésre hivatott egyén születésétől számítva száz esztendő elmúlt.» Nem lenne már 70 év is elegendő?

471. §.

A 473. §. szerint a jóhiszemű birtokos a hagyatéki vagyponra a kereset kézbesítése előtt tett beruházások megtérítését követelheti, ha azok nem is voltak szükségesek vagy hasznosak, hanem fényűzésiek.

Ez azért van, mert ő csak gazdagodásának összegét tartozik az örökségből kiadni. Nem kellene-e ezt az örök-hagyó eltemetésére és siremlékére fordított költségekre is megfelelően kiterjeszteni? Ezt azonban a 471. §. nem engedi meg, mert e szerint a jóhiszemű birtokosnak is csak azon költségek téríttetnek meg, melyek az örök-hagyó állásának és vagyoni viszonyainak megfelelnek. Ez nem látszik következetesnek.

A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme.¹

C. A francia felfogás sulypontját a «mise en scène» képezi. A tévedésbeesítés eszközének bizonyos «materialitás»-ban kell állania. Ez választja el a ravasz fondorlatot az egyszerű hazugságtól, paroles mensongères. A francia elméleteknek határozott ellensége Carrara, ezen kérdésben a francia formulázást a legbiztosabb criteriumnak mondja, s ezt a «mise en scène»-t a problema leghelyesebb megoldásának tekinti, azon törvények szempontjából, a melyek a csalás materialis elemét a ravasz fondorlatba helyezik.² «Nem csalás tehát p. o., ha valaki lovagnak adja ki magát, de igen, ha felveszi a rendjelt; nem elég, ha valaki értéktelen érczdarabot ad el arany helyett, de igen, ha az érczdarabnak arany színezetet adott; nem elég, ha valaki gazdagnak mondja magát, de igen, ha p. o. fényes ruhába öltözködik, vagy álszolgák által kísérteti magát. A mise en scène megállapítására elegendőnek vétetik egy harmadik személynek közbenjött, a ki a hamis állítást, a hazugságot erősíti, s ez helyes — mondja Carrara —, mert az ember ép úgy képezheti azon külsőséget, mely alkalmas arra, hogy hitelt adjon a hazug szavaknak, mint más materialis jel».

«A mise en scène — mondja ugyanezen tudós — nem empiricus formula, s nem jelent oly materialitást, melynek mi jogi értelme sincs. Ellenkezőleg, ezen formula lehető határozottsággal fejezi ki a criminalitásnak úgy subjectiv mint objectiv elemét. Amazt, mert nagyobb foku ravasz-ságról tesz tanubizonyosságot, s arról, hogy társadalmilag veszélyes emberrel van dolgunk. Emezt, mert a külső lát-szat sulyt kölcsönöz a hazug szavaknak, s menthetőbbé teszi az áldozat hiszékenységet.» Találóan illusztráltatik ez azon két eset közötti különbséggel, a melynek elsejében egy rongyos vén asszony csal ki pénzt azon ürügy alatt, hogy bizton megjósolja a nyerő lutriszámokat, a másikkban ellenben a szédelgő asszony selyemruhában, valódiaknak látszó hamis ékszerekkel megrakva jelenik meg, elhivatván áldozatával, hogy gazdagságát folytonos lutri nyereségeinek köszöni. A ki ez utóbbinak lépze megy, az hiszékeny, de legalább nem ostoba.

Igy:

a) A francia semmitőszék (1886 jun. 26.) kimondja, hogy hamis előadások nem állapítanak meg ravasz fondorlatot, de igen akkor, ha azokhoz oly cselekmények járulnak, a melyek azoknak hitelérdemlőségét emelik. A miért csalás miatt elítéltetett az, a ki egy részvénytársaság megalakulását hirdette az ujságokban, mert ezenfelül a közjegyző előtt felvett okiratban kijelentette, hogy a társasági tőke befizettetett, közgyűlést is tartott, s a felügyelő bizottságot megválasztatta.³

b) Csalást képez egy váltónak fizetés végetti bemutatása, azon tudva hamis állítás mellett, hogy az egy ismeretes, jőnevű bankárnak elfogadványa, holott a tulajdonképi elfogadó annak hasonnevű kiskoru fia volt.⁴

c) A brüsseli semmitőszék szerint csalást követ el, a ki saját hátiratával ellátott váltót értékesít, elhivatván a leszá-

¹ Az előbbi közl. I. a 16., 17. és 26. számban.

² Pol. munka. IV. k. 234. §. s köv.

³ Riv. Pen. XXIV. k. 463. l.

⁴ U. o. VII. k. 239. l.

mitolóval, hogy az aláírás egy hasonló nevű fizetőképesség egyéntől származik.¹

d) Nem minősített csalásnak (algiri lf. törvényszék) annak cselekménye, a ki egy fényes krajczárt mutatott áldozatának, avval, hogy azt neki 20 frankért kicseréli. A káros azt hívén, hogy a fényes krajczár csakugyan 20 frankos arany, elfogadta az ajánlatot.² Az ítélet azon alapszik, hogy a krajczár csak azért volt fényes, mert egészen új s még nem volt forgalomban. «Mohamed ben Amor» (a vádlott) tehát nem tett mást, mint hogy azt hazudta, hogy ezen pénz 20 frankot ér. A tévedésbeesés, melynek káros áldozata lón, csak káros vak, de szabad bizalmának volt eredménye. Másként állana a dolog, ha vádlott mesterséges módon kölcsönzött volna különös fényt a cserébe adott pénzdarábnak.»

Hogy azonban a judicatura is ingadozik, ennek példája azon ítélet, mely egy az előbbenihez egészen hasonló esetben csalást állapított meg.³

e) Csalás állapított meg az ellen, a ki egy korcsmában oly időben megjelent, midőn látta, hogy a korcsmárosné, a kivel ismerős volt, szerfelett el van foglalva és egy 500 frankról szóló s négy felé összehajtott bankjegyet adván át neki, 1000 frank apró pénzt kért, a mit a korcsmárosné meg is tett.

«A körülmények összesége mutatja — így az ítélet —, hogy nem egyszerű hazugság, hanem a hazugságot támogató s ravasz fondorlatot képező külselekedetekről van szó, melyekkel vádlott a korcsmárosnét az őt károsító felváltásra reábirta.»⁴

D. Eltekintve attól, hogy a toscanai BTK a csalásnak bizonyos speciális eseteit különösen is kiemeli, s hogy a szard BTK. az általa kedvelt s Carrara által annyira ostromozott subjectiv fogalommeghatározásoknál fogva többféle materialitásra terjeszkedik ki⁵, az olasz felfogás formulázásában is lényegileg azonos a magyar törvényhozó által választott formulával.

A magyar BTK. «ravasz fondorlatot», az olasz oly fondorlatot követel, mely másnak jóhiszeműt «meglepní» alkalmas. A mi nem más, mint a ravaszság fogalmának más szavakban kifejezése. Ez indokolhatja, hogy a két judicaturát együttesen vehetjük szemügyre.

¹ U. o. IX. k. 362. l.

² U. o. XII. k. 197. l.

³ U. o.

⁴ U. o. VIII. k. 443. l.

⁵ A toscanai BTK. 404. §-a szerint csalást követ el:

a) a ki őt meg nem illető nevet, minőséget vagy megbízást színel, vagy chimericus reményeket vagy félelmeket ébreszt, s ez által valamely dolognak eltulajdonítási szándékkal birtokába jut;

b) a ki tudva idegen dolgot, mint sajátját, vagy értéketlen, vagy küllátszatánál kevésbé értékes dolgot mint értékest, illetve mint értékebbet elad, kicserél, fizetésül ad, vagy elzalogosít;

c) a ki ingatlan vagyontát kétszer adja el, vagy jelzálogtól ment gyanánt vagy kevésbé terhelt gyanánt ad (1 jelzáloggal terhelt vagy jobban megterhelt ingatlant);

d) a ki már kifizetett, vagy már másnak engedményezett követelést újra engedményez, vagy miután követelésére kielégítettet, magát hitelezőnek elismerteti, s újra követeli a fizetést;

e) a ki miután saját dolgát a birlalótól elvette, azt tőle visszaköveteli, s az értékét megfizetteti.

f) a ki az előbbi pontokban vagy a következő §-ban említettéktől különböző fondorlatokkal másnak jóhiszeműt meglepi (sorprende) s ez uton másnak kárával magának jogtalan vagyoni hasznot szerez.

A 405. §-ban csalásnak minősítettnek a magyar BTK. 359. §-ának megfelelő tényálladék és saját dolgának a zálogbirtokostól elvétele.

A szard BTK. 626. §-a más jóhiszeműnek kijátszására alkalmas fondorlatok mellett említi hamis név vagy minőség színlelését, ravasz fondorlatokkal, hamis vállalatok, képzelt hatalom vagy befolyás létezésébe való hitnek, chimerikus reményeknek vagy félelmeknek ébresztését.

A legújabb javaslat 392. §-a azon comprehensiv formulát használja: «a ki fondorlatokkal, melyek más jóhiszeműnek kijátszásra vagy meglepésére alkalmasak, mást tévedésbe ejt». — Chi unque con arti artifizii oraggiri atti ad ingannare od a sorprendere l'altrui buona fede».

1. A fogalommeghatározás kétségtelenül a mellett bizonyít, hogy a törvény a büntetendő csalást lehetőleg szűk körre s csak azon esetekre akarta szorítani, a melyek általánosabb veszélyességöknél fogva büntető védelmet komolyan igényelnek. Ez utmutatást képez arra nézve, hogy concret esetekben inkább megszorító, mint kiterjesztő magyarázatnak van helye. A törvény nem elégedett meg a tévedésbeeséssel, mint az okozott kár causalitásával, de nem elégedett meg a «fondorlat» kifejezéssel sem, a mely már önmagában az egyszerű tévedésbeesésnél többet jelent; még ennél is többet, «ravasz fondorlatot» követel. Van tehát nem ravasz fondorlat is. A concret esetek megítélésénél azért a bíró nem állapodhat meg annak megállapításánál, hogy a vádlott dolose tévedésbe ejtette áldozatát, de nem elégedhetik meg annak felismerésével sem, hogy a tévedésbeesés fondorlattal idéztetett elő, a mi már maga is bizonyos foku furfangot, tévedésbeesésre célzó s erre alkalmas fortélyos miveleteket tétel fel, de még tovább kell mennie, s azt is meg kell állapítania, hogy a fondorlat elérte az intensitása azon magasabb fokát, a melyre a törvény által használt «ravasz» jelző utal.

Ennek különös hangsúlyozását annál inkább tartjuk szükségesnek, mennél bizonyosabb, mert nagyon is természetes, hogy az, a ki dolose mást s talán érzékenyen megkárosított, csak azért, hogy magának jogtalan vagyoni hasznot szerezzen, — épen nem rokonszenves alak; s hogy az indító ok — a nyereségvágy — aljassága legkevésbé alkalmas kedvező hangulatot ébresztetni a vádlott mellett.

De lege ferenda lehet talán — habár büntető politikai okokból alig hiszszük, hogy helyesen — a fogalom kiterjesztése mellett érvelni. Sed lex ita scripta. S midőn a törvény félre nem magyarázható szavai a megszorítást parancsolják, a nagyon is természetes erkölcsi felháborodás, az áldozat iránti sajnálkozás, mely különösen akkor nyomul előtérbe, midőn vádlott a kárt megtéríteni nem képes, nem szolgálhatnak indokul a törvény szűk értelmének kiterjesztésére. Nulla sapientia stultior quam quae lege vult sapientior videri.

A törvényhez való szigorú ragaszkodás különben a legbiztosabb mód a törvény úgy fény- mint esetleges árny oldalainak felderítésére.

Dr. HEIL FAUSZTIN,

(Folyt. köv.)

fiumei kir. ügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az árverési utóajánlat.

Az 1881. LX. tcz. 187. §-a értelmében, ha valaki az ingatlanra nézve tartott árverés napjától számított 15 nap alatt, a telekkönyvi hatósághoz intézett hitelesített beadványban, a megállapított bánatpénz mellett, a vevő ígérését ennek legalább egy tized részével meghaladó ajánlatot tesz . . . a telekkönyvi hatóság az előbbi árverést hatálytalannak nyilvánítva, újabb árverést rendel, melyre vonatkozólag az árverési hirdetmény kibocsátása és kézbesítése tárgyában, a 176. és 185. §-ok szabályai alkalmazandók.

Az idézett szakasz továbbá azt rendeli, hogy az utóajánlat következtében megtartandó újabb árverés a megállapított szabályok szerint történik, azon különbséggel, hogy az utóbb beadott ajánlat az ajánlattevőre feltétlenül s akkor is kötelező, ha ez az árverésre meg nem jelent; és ha ennél magasabb ígérlet nem tétetett: az ingatlan általa megvettnek jelentetik ki . . . Az utólag tett ajánlat az ajánlattevőre kötelező akkor is, ha az annak «következtében» (nem pedig — mint a törvény magát hibásan kifejezi: «folytán»; mert a «folytán» szó folyamatot, jelen időt, nem jövőt jelez) tartott árverés megsemmisítettén, újabb árverés rendeltetett el.

Kétséget nem szenved, hogy a törvény ezen imperativ

rendelkezése szerint az utóajánlat az ajánlattevőre nézve feltétlenül, visszavonhatatlanul kötelező akkor, ha a végrehajtató az utóajánlat és az ennek következtében megtartott árverés közé eső időben *az árveréstől el nem áll és így az árverés megtartatik.*

Azonban mi történik s minek kell történnie akkor, ha teszem azt, a végrehajtató, akár a kiküldöthöz, akár a kiküldő telekkönyvi hatósághoz, az utóajánlat megtétele, az újabb árverés kiírása és az árverési határnap *közé eső időben* beadványt nyújt be, a melyben kijelenti, *hogy az árverést felfüggeszti, avagy hogy azt egyáltalában megtartani nem szándékozik?* — mi történik s minek kell történnie azon még eclatansabb esetben, ha a végrehajtató avagy a végrehajtást szenvedett az utóajánlat és az új árverési határnap *közé eső időben* az árverés alapjául szolgáló *végrehajtási zálogjogot (a végrehajtási jog följegyzését) és az árverési följegyzést törölteti?*

E tekintetben a telekkönyvi hatóságok eljárása homlok-egyenest ellenkező. Tudtommal a telekkönyvi hatóságok nagy része az esetben, ha a *végrehajtató* az utóajánlati árverés felfüggesztéseért folyamodik, attól elállását bejelenti, sőt ha a *végrehajtató* a kiküldöttel csak közli, miszerint az utóajánlat következtében kitűzött árverést megtartani nem szándékozik: az árverést nem tartatja meg, illetőleg a kiküldöttnek ily irányu jelentését egyszerűen tudomásul veszi és az utóajánlati összeget (a bánatpénzt és költségeket) az ajánlattevőnek kiutalványozza. Akkor pedig, ha a végrehajtató (vagy végrehajtást szenvedő) az árverés alapjául szolgáló végrehajtási zálogjog (végrehajtási jogföljegyzés) és árverési följegyzés törlése iránt az utóajánlati árverés határnapját megelőzőleg kérvényt nyújt be: e törlésnek helyt adva, az utóajánlati árverést beszünteti és az utóajánlati összegeket az utóajánlattevőnek vissza — kiutalványozza.

Más telekkönyvi hatóság ellenben az utóajánlati árverést annak daczára is, hogy a végrehajtató az árveréstől elállását az utóajánlat és újabb árverés közti időben nála vagy a kiküldöttnek bejelenti, ha az árverést megtartani nem szándékozik, ha követelésének zálog- és végrehajtási zálogjoga a végrehajtási jog- és árverés-följegyzés törlése iránt kérvényt ad be (avagy ha ily törlési kérvénnyel a végrehajtást szenvedő él): az utóajánlati árverést *mégis megtartatja, illetőleg a kiküldöttet annak megtartására utasítja és habár sem a végrehajtató, sem az utóajánlattevő az árverésen nem jelent meg, az ingatlant — más árverelő hiányában — az utóajánlatot tevő nevére az utóajánlati vételáron a kiküldött leüti, a bíróság az eképp eszközölt árverést jóváhagyja s az utóajánlattevőt vevőnek kijelentvén, az árverési föltételek teljesítésére utasítja.*

Ez utóbbi telekkönyvi hatóságok, igénytelen nézetem szerint, az 1881: LX. tcz. 187. §-a második bekezdésének merev szavait, de még inkább annak *szellemét*, tévesen fogják föl; félremagyarázzák a végrehajtónak a végrehajtási lépésekhez való joga terjedelmét; összeütközésbe jönnek a törvény (1868: LIV. tcz. 7. §.) azon általános szabályával, hogy bírói eljárásnak *csak az illető felek kérelmére van helye*, a nélkül, hogy hasonlóképp a törvény az árverésre nézve kivételt tenne; de mindenkifölött megsértik az ily telekkönyvi hatóságok a magánjog legelemibb határozmányait.

Mi volt a törvény intentiója, midőn az utóajánlat intézményét más törvényhozások példájára életbe léptette? Az, hogy remediumot teremtsen arra az esetre, ha az ingatlan az egyetlen árverési határnapon (1881: LX. 151. §.) valódi értékén alul adatik el (Imling: Végr. törv. 338. l.).

Ezen indok tehát opportunitási, méltányossági indok vala: azon célra irányuló, hogy akár az árverelő hiányán, akár az árverelő bandák és sápolók üzérkedése által lenyomott áron lendítsen és így a végrehajtaton, a jelzálogos hitelezőkön és a végrehajtást szenvedőn segítsen.

A *végrehajtató* érdeke az, hogy követelése az árverés

következtében elérendő vételárból kielégítésre jusson; ha pedig adósa, a jelzálog tulajdonosa, a végrehajtási összeget az árverés előtt megfizeti: akkor a végrehajtató igénye immár tárgytalanná vált s neki sem joga sem érdeke nincs arra, hogy a jelzálogot elárvereztesse; sőt akkor sincs erre sem joga sem érdeke, ha az adós netalán az eddigi jelzálognál értékesebbet köt le, kezest állít vagy a végrehajtás alapjául szolgált ítélet vagy egyezségbeli jogügyletet noválja, megerősíti, biztosságában növeli.

A *jelzálogos* hitelezőnek, a ki követelése biztosított voltának tudatában a végrehajtáshoz és árveréshez nem csatlakozott, rendszerint szintén nem fekszik érdekében, hogy a jelzálog elárvereztessék; mert ha ez volt volna érdekében, akkor a végrehajtási lépésekhez hozzá csatlakozik, s ha követelésének behajtása sietős: az árverést megtartatja.

A *végrehajtást szenvedő* nagyrészt ragaszkodik fekvőségéhez még akkor is, ha az tul van terhelve; mennyivel inkább akkor, ha még érzi magában a képességet, erőt akaratot, hogy jelzálogos terheitől szabaduljon; s mindezeknél inkább manifestálja ezen ragaszkodását, ha a végrehajtató vagy végrehajtatók igényét árverés előtt kielégíti.

Tegyük most már fel, hogy az ily adós ingatlanára nézve árverés tartatott és utóajánlat következtében újabb árverés kitűzetett; az executus a végrehajtatót kifizeti, vagy vele bármilyen módon kiegyezkedik, tartozását prolongálja vagy a compromissumok számtalan fajainak egyikére lép; viszont a végrehajtató az utóajánlati árveréstől eláll, nemcsak, hanem zálogjogát törölteti. Vajon azt kívánja-e a végr. törv. 187. §-ának szava és szelleme, hogy az utóajánlati árverés mindennek daczára megtartassék? Vajon az utóajánlatot tevőnek érdeke tartandó-e szem előtt, hogy ez az ingatlan tulajdonához jusson. Vajon a közhitel soliditásának az-e a követelménye, hogy az adós (természetesen a fizetni akaró, tudó és fizető adós) akarata ellenére még akkor is megfosztassék ingatlanától, ha az árverést hacsak öt percczel megelőzőleg is, fizetett? És miért? Az utóajánlattevő kedvéért? — Én ezt ama törvénytörzszakaszból nem olvasom ki. Nem látom át, hogy az utóajánlati árverésnek a fenti föltételek egyikének (felfüggesztés, elállás, törlés) fenforgása esetén a végrehajtást szenvedő érdekében kellene megtörténnie; mert ellenkezőleg ennek érdeke az ily árverésnek megtartása által lényegesen meg lesz sértve.

Collidálnak az eképp eljáró telekkönyvi hatóságok nemcsak az 1868: LIV. tcz. 7. §-ával, hanem az 1881: LX. tcz. 20. §-ával is. E szakasz azon «általános határozatot» tartalmazza, hogy a kiküldött a végrehajtást csak akkor köteles foganatosítani, ha ez hivatalból foganatosítandónak mondatott ki, *hacsak a foganatosítás előtt a végrehajtató vagy megbízottja a végrehajtástól való elállását vagy a végrehajtásnak felfüggesztését a kiküldöttnek írásban be nem jelenti.* — Ezen általános szabály áll az árverésre, tehát az utóajánlati árverésre nézve is; következésképp, ha én, mint végrehajtató az utóajánlati árverés meg *nem* tartása iránt szándékomat az árverést akár öt percczel megelőzőleg, a kiküldöttnek írásban bejelentem, a kiküldöttnek nem áll sem jogában, sem kötelességében az 1881: LX. tcz. 169. §-a szerint a helyszínen megjelenni; még kevésbé az ingatlant árverés alá bocsátani és legeslegkevésbé az árverésnél meg, vagy meg nem jelent utóajánlattevő nevére leütni s a kiküldő bíróságnak sem áll jogában azt vevőnek kijelentve, az árverési föltételek teljesítésére fölhívni.

Igaz ugyan, hogy a végrehajtási törvény 179. §-a *taxative* sorolja föl az árverés megsemmisítésének eseteit, ámde a végrehajtási törvénynek tekintélyes commentátora, Imling (id. m. 324. l.) is elismeri, hogy: ebből ugyan nem következik, mintha más, mint az ama §-ban felsorolt okokból az árverés foganatosítása ellen előterjesztéssel élni nem lehetne; azonban ő is megfeledezve fönti esetekről, azt tartja, hogy az ily, más alapon beadott előterjesztés nem vonhatná maga

után az árverés megsemmisítését, hanem legfeljebb az elkövetett mulasztás pótlását, a hiba kijavítását. Kérdem: mikép lenne arra — nem mulasztás, hanem nyilván törvénytelen eljárás kijavítható?

Meggyőződése az, hogy a végrehajtható, rendelkezési jogától még a «hivatalból» foganatosítandó, utóajánlati árverés esetén sem fosztható meg s ha az az árveréstől eláll (azt felfüggeszteti, végrehajtási jogát s az árverési följegyzést törölteti), az utóajánlati árverés nem foganatosítható s ha foganatosíthatnák, a 179. §. c) pontjának tágabb értelmezése mellett megsemmisítendő.

Ingatlanok egyik derivatív szerzőmódja a birói árverésen való *leütés* (der gerichtliche Zuschlag). Optk. 423 és köv. §§. Randa: Eigenthumsrecht 245., 336., 343., 347. l.

Az árverési utóajánlat nem egyéb, mint bánatpénz letétele és kötelező ígéret az esetre, ha az árverésen az ingatlan az utóajánlatot tevő nevére leüttetik.

Ha az árverés nem tartatik meg, az utóajánlattevőnek nincs egyéb joga, mint bánatpénzét és a letett költségeket visszakövetelni; tulajdoni igénye az ingatlanra, joga az árverés megtartására nincsen, ha a végrehajtható az árverést foganatosítani nem szándékozik. Az utóajánlat, arra, a ki azt teszi, kötelezettséget ró a nélkül, hogy ő akár a végrehajthatóval, akár a végrehajtást szenvedővel, akár a jelzálogos hitelezőkkel jogviszonyban lenne.

Való, hogy az utólag beadott ajánlat az ajánlattevőre feltétlenül s akkor is kötelező, ha az árverésre meg nem jelent; de minthogy a végrehajthatónak első sorban áll jogában a fölött disponálni, hogy az árverés foganatosíttassék-e vagy sem, minthogy az utóajánlatot tevő csak akkor válhatik vevővé, ha az árverés megtartatik s az ingatlan nevére leüttetik, az esetben, ha a végrehajtható az árverést felfüggeszti, vagy attól eláll, vagy végrehajtási zálogjogát és az árverési följegyzést törölteti, az utóajánlati árverés nem tartható meg, hanem ily esetekben az árverés beszüntetendő s az utóajánlati összeg a letevőnek visszautalványozandó.

Ezt kívánja meg a törvény szelleme és az ingatlan körül érdekeltnek joga.

Dr. STASSIK FERENCZ.
ügyvéd.

A váltótörvény 94. §-a.

L. J. váltókeresetet indított az egri kir. törvényszék előtt D. J. ellen. A sommás végzés ellen alperes kifogással élt azon okból, hogy neki felperes egy általa elfogadott lejárt váltó alapján nagyobb összeggel tartozik és ő ezen váltóbeli követelését beszámítás útján akarja érvényesíteni.

Felperes válaszában egyik helyen beismerte a beszámítani kívánt $\frac{1}{2}$. alatti váltó valódiságát, mondván: «a $\frac{1}{2}$. alatti váltó nem csupán általam lévén elfogadva...» «pusztán csak ellenem azt érvényesíteni nem lehet.» Később azonban tagadta, hogy a $\frac{1}{2}$. alatti váltó aláírása valódi lenne.

Alperes hivatkozván a váltótörvény 91. §-ára, mely szerint az elfogadó a váltó minden birtokosa irányában egyetemlegesen van kötelezve, ezen okból s felperes beismerése alapján felperest keresetével elutasítani kérte. Szükség esete még az aláírás valódiságának bizonyítása céljából főesküt is kínált felperesnek, melyet ez visszakinált annak kijelentése mellett, hogy ő (felperes) maga is kívánja az eskü letételét.

Ez a tényállás.

Az egri kir. törvényszék 8390/p. 1886. sz. ítéletével alpereseket föltétlenül elmarasztalta, «mert a váltótörvény 94. §-a szerint kölcsönös beszámításnak csak valódi, lejárt váltókövetelés alapján lehet helye. Minthogy azonban felperes a $\frac{1}{2}$. alatti váltón látható elfogadói aláírás és ezen váltón alapuló követelés valódiságát tagadásba veszi, a $\frac{1}{2}$. a. váltón levő felperesi névaláírás valódiságának bizonyítása

pedig a jelenlegi felperesi kereset tárgyalásánál helyt nem foghat: ennél fogva a kért beszámításnak helyt adni nem lehetvén, alperest marasztalni kellett».

És ezen ítéletet, 8 hónapi várakozás után, a budapesti kir. ítélő tábla is helybenhagyta, még pedig «indokainál fogva».

Hogy az alsóbíróságok felperes beismerését és a $\frac{1}{2}$. a. váltó valódiságának bizonyítására nyilvánított kívánságát nem vették figyelembe: erről nem is szólok. Csak azt az elvi jelentőségű kérdést akarom megvitatni: lehet-e a váltótörvény 94. §-ában megengedett beszámítási kifogást bizonyítani?

Mi a célja az 1876: XXVII. tcz. 94. §-ának?

Az Apáthy-féle törvénytervezet 90. czimének indokolása, a mely a váltótörvény 94. §-ának alapjául szolgált, s a mely indokolás sem a miniszteri szakértekezleten, sem a miniszteri törvényjavaslat által, sem pedig az országgyűlés, illetve a képviselőház igazságügyi bizottsága által megváltoztatva nem lett: ezen szakasz célját következőképen ismerteti:

«Ha két személy közül mindegyik annak teljesítésével tartozik, mit a másik követelhet, akkor a kötelezettségek egymást kölcsönösen megszüntetvén, beszámításnak van helye. Ezt a váltójogból teljesen kizárni annyit tenne, mint a feleket igen sok esetben ok nélkül kettős perlekedésre kényszeríteni. A váltó pénzfizetési ígéretet tartalmazván, mint a fizetés egyik módja, a forgalom közvetítését célozza; ebbeli rendeltetése tehát megkívánja, hogy a váltó birtokosa a váltó által képviselt összeghez minél kevesebb nehézséggel juthasson, hogy ettől oly viszonyokra alapított kifogások által el ne üttessék, melyek a váltóra látható befolyást nem gyakorolván, tudomására nem jutottak, de általa felismerhetők sem voltak. Azonban a legnagyobb váltói szigor mellett sem lehet a váltóbirtokos igénye tovább, mint a kielégítésre és miután az által, ha követelése az ő saját tartozásával egyenlített ki, épen a fizetéshez jut, a beszámítást jogosan elleneznie nem lehet. Hogy a beszámítás által kiegyenlítendő követeléseknek kölcsönösöknek kell lenniök, az a dolog természetéből következik; de koránsem kívántatik meg, hogy a követelések hasonló jogalapból származzanak; mert habár az egyik követelés olynemű is, hogy könnyebben és gyorsabban érvényesíthető (pl. a váltókövetelés), ez a beszámításnál azért különbséget azért nem tehet, mertha a kivételes érvényesítési mód célja a gyors kielégítés, úgy ezt gyorsabban alig érhetné el a váltóbirtokos, mint épen a beszámítás által.» (Dr. Beck Hugo: A váltótörvény anyaggyűjteménye 103. l.)

De még más célja is lehet a váltótörvény 94. §-ának, nemcsak az, hogy a felek kettős perlekedésre ne kényszerítenek.

Megtörténhetik — a mint a jelen esetben is úgy van —, hogy felperesnek nincsen lefoglalható vagyona.

Ha most alperes arra lenne kényszerítve, hogy saját követelését külön keresettel érvényesítse, akkor felperes alperes ellen fennálló váltókövetelését harmadik személyre forgatná s úgy pereltetné, vagy esetleg a kereset megindítása után azt másra engedményezné, mint ez a fenforgó esetben is megtörtént. Alperes tehát az 1881: LX. tcz. 80. §-ára való tekintettel, még végrehajtást sem vezethetne felperesnek ellene fennálló követelésére.

De az egri kir. törvényszék ítélete nemcsak a váltótörvény 94. §-ának célját téveszti szem elől, hanem egyéb okból is téves.

Valamely váltó valódisága nem attól függ, hogy azt az adós tagadásba veszi-e vagy sem; hanem attól, hogy aláírta-e azt, vagy sem.

Ha a szóban forgó ítélet álláspontja helyes lenne, akkor a törvénynek világos rendelkezését pusztá tagadással, mindenkor ki lehetne játszani. Pedig ezt nemcsak előmozdítani nem, de megakadályozni hivatása a bíróságnak.

Az ítélet oka csak akkor lenne érthető, ha a váltótörvény 94. §-ában «*valódi*» helyett «*valódinak elismert*» kifejezés foglaltatnék. Miután azonban a váltótörvény csak az 1881 : LIX. tcz. 8. §-a b) pontjának helytelenül szövegezett kifejezéseit használja: nincsen törvényes alapja az ítélet azon kijelentésének, hogy a beszámításnak felperes tagadása miatt nem lehetett helyt adni.

Különben is a váltótörvény 94. §-ában és az 1881 : LIX. tcz. 8. §-ában említett s az osztrák polgári törvénykönyv 1438. §-ából átvett «*valódi*» szónak nem lehet az egri kir. törvényszék által adott értelmet tulajdonítani; mert hogy valamely hamis váltóbeli vagy más követelés nem képezheti a fizetéssel egyenlő hatályu beszámításnak tárgyát, ez olyan természetes, hogy ezt törvénybe iktatni teljesen fölösleges lett volna.

Dr. Holtzendorff Ferencz «*Rechtslexikon*»-a szerint (II. köt. 497. l.) a compensatio érvényesítéséhez a többi közt érvényes követelés feltételeztetik. «*Eine gültige Forderung*» — mondja ott A. S. Schultze —, «daher kann eine verjährte Forderung zur Compensation nur für die Wirkungen in der Vergangenheit benutzt werden.»

Valószínű, hogy törvényünk szövegezője is ilyen, különben szinte fölösleges feltételt akart megszabni.

Sokkal helyesebb tehát ezen felfogás alapján a váltótörvény 94. §-ának is azt az értelmet adni, hogy a törvény az elévült váltóbeli követelés beszámítását akarta kizárni, midőn valódi váltóbeli, lejárt követelést kívánt a beszámításhoz.

Bármilyen értelme legyen azonban a «*valódi*» szónak, annyi bizonyos, hogy az adós által valósággal aláírt, azonban általa megtagadott szabályszerű váltó sem hamisnak, sem érvénytelennek nem tartható s a beszámítástól el nem tiltható.

Már pedig az 1876 : XXVII. tcz. 94. §-a szerint a beszámítás kifogás alakjában érvényesíthető. A kifogásnak meg mint perbeli állításnak igazolása megengedendő.

Kétségtelen ez az 1868 : LIV. tcz. 152. §-ának rendelkezéséből; de kétségtelenül következik ez ezen törvény 171. §-ából s egész perrendtartásunk rendszeréből is.

Maga a nagymélt. m. kir. Curia is kimondotta 1886 február 17-én kelt 1077/1885. sz. határozatában (Döntvénytár XIV. új folyam 41. l.), hogy nem kell a beszámítandó követelésnek oly értelemben liquidnek lennie, hogy felperes azt valósága s mennyisége szerint elismerje: hanem *beszámítandó az alperes viszonykövetelése akkor is, ha valósága és mennyisége csak perrendszerű bizonyítás útján deríthető ki.*

Ha a törvény megengedi a beszámítási kifogás megtételét, akkor nem lehet a törvénynek oly értelmezést adni, a mely szerint ezen megengedett kifogás érvényesítése lehetetlenné tételnek.

Dr. ALFÖLDI DÁVID,
egri ügyvéd.

Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez.

XLIV.

Az ítélet technikája.

A modern perjogi elveknek megfelelőleg joggyakorlatunk elfogadta azon álláspontot, mely szerint a jogerős vádhatározat nem köti sem a közvádlót, sem a bíróságot a főtárgyaláson; s így megtörténhetik, hogy az eljárás tárgyát képező cselekmény már az első fokon háromféleképpen minősül; jelesül a vádhatározatban, közvád és ítélet által. Miután az ilyes esetek gyakrabban előfordulnak, a leghetőségesebb felfogással találkozunk arra nézve, hogy az ítélet mikép szerkesztendő szabatosan. Vajon föl kell-e vádlottat menteni azon vádbeli cselekmény alól, melyet a közvádló minősítése alapjául felvett, vagy sem? Hogy ezen kérdésre a helyes feleletet megkaphassuk, vizsgálunk kell előzetesen a vád viszonyát az ítélethez.

Vádelvi eljárásban a per központját a vád képezi; ez indítja meg a pert s ez akasztja meg vádelejtés esetén. «*Die hauptsächliche Wirkung der Erhebung der Strafklage, welche eben darum das ganze Strafverfahren, wenngleich ganz vorzugsweise das Endurtheil beherrscht, besteht darin, dass die Strafklage maassgebend ist für den Gegenstand, über welchen das Gericht entscheiden und zu dessen Entscheidung es sich daher im Strafprozess in den Stand setzen muss: Prozess und Urtheil müssen sich auf den Inhalt der Strafklage beschränken, aber sie müssen ihn auch erschöpfen.*»¹

A vád terjedelme által körvonalozva vannak az ítélet határai is; mennyiben csak az a tett (That) tehető büntető eljárás tárgyává, mely a vád tartalmát képezi. Ámde a vád nemcsak tárgyas elemből áll, hanem szükségképen magában kell foglalnia a tett jogi qualificatióját is, a büntető vád ugyanis nem egyéb, mint az állam által erre jogosított organumnak azon kívánsága, hogy az állam büntetési joga bizonyos személy ellenében, meghatározott esemény miatt érvényesíthetők; tehát a vád az ezen érdeket reprezentáló ítéletnek terve, melynek szükségképeni tartalmát képezi: 1. a vádlott megjelölése; 2. a cselekmény előterjesztése, mely a vád tárgyas alapját képezi; 3. a cselekmény jogi minősége; 4. a petitum. A kérdés már most az, hogy az így előterjesztett vád mily viszonyban áll az ítélettel.

Ha a vád tárgyas eleme: a tény nincs bebizonyítva, akkor az ítélet technikája tiszta és világos; kételyek csakis akkor merülnek fel, ha marasztaló ítéletet hoz a bíróság; s ítélete a minősítés tekintetében a közvád qualificatiójától eltérő.

Kétségtelen, hogy az ítéletnek a vádat ki kell meríteni teljesen. Ha vádlott bűnösnek mondatik ki, — a vád tárgyas eleme s a petitumnak bűnösségre szóló része ki van merítve; s pedig a vádból kiindulva pozitív irányban; szintén ez az eset áll elő fölmentés esetén is, csakhogy negatív irányban; ámde ha az előbbi esetben az ítélet a vád tárgyas elemét igenlő alakban oldja meg, — kérdés, hogy a qualificatióra tartozik-e reflectálni a bíró vagy sem — jelesül fel kell-e vádlottat a vádbeli minősítés alól menteni, vagy sem.

Erre a feleletet csak úgy kaphatjuk meg, ha azt vizsgáljuk, hogy mi képezi az ítélet tárgyát. Erre megadják a választ a büntetőeljárás törvények; így az 1873. évi osztrák SPO. 267. §-a szerint:

«An die Anträge des Anklägers ist der Gerichtshof nur insoweit gebunden, dass er den Angeklagten nicht einer That schuldig erklären kann, auf welche die Anklage weder ursprünglich gerichtet, noch während der Hauptverhandlung ausgedehnt wurde».

Hasonlóképpen rendelkezik a német birodalmi SPO. 263. §-a.

«Gegenstand der Urtheilsfindung ist die in der Anklage bezeichnete That — — .»

Ebben van kifejezve a vádelv helyes ismérve, mely a bírónak teljes szabadságot enged úgy a minősítés, mint a büntetés tekintetében; egyedül csak azon szabályt állítja fel, hogy a bíró más tettét ítélet tárgyává nem tehet, csak olyat, mely miatt vád emeltetett; ezen sarkalatos szabály figyelmen kívül hagyására vezethető vissza azon, ma már mindinkább eltűnő praxis, hogy a bíróság súlyosabb büntetést nem szabhat ki annál, minő a közvádló minősítésnek megfelelő. Az ítélet tárgya egyedül a «tett» s csak azt vizsgálja a bíróság, hogy ítéletének tárgyas eleme nem terjeszkedik-e túl a vádon; azon innen maradhat; de azt túl nem szárnyalhatja (Identität der That); egyéb tekintetben független a vádtól.

A föltett kérdést a vádelvnek ezen most érintett ismérveiből oldhatjuk meg.

Az ítélet tárgyas eleme szükségképen födi a vádban

¹ Glaser: «Handbuch» etc. II. 34.

körvonalozott tettet; s pedig, miután a bírónak a vádat *egészben* ítélkezése tárgyává kell tenni, ebből következik, hogy az *ítélet* csak akkor teljes, ha a vád *tárgya* felett ítél; ellenkezőleg nem az. Az ítélet ezen *teljessége* megkívánja-e, hogy a vád jogi eleme is ítélet tárgyává tétessék vagy sem; ha ez megkívántatik, akkor a minősítés kérdésében való eltérés esetén a vádbeli minősítés alól a vádlott felmentendő. Ámde ez, míg egyrészt perjogi lehetetlenség, másrészt az ítélet teljességéhez sem kívántatik meg. A büntető eljárás tárgya és célja egy bizonyos külvilági eseménynek megállapítása; a minősítés pedig csak arra való, hogy a büntetés kiszabható legyen. Tehát az egész eljárásnak és így a *vád* s *ítéletnek* is csak egy tárgya van, t. i. bizonyos *«tett»*. Csak e *miatt* lehet valakit vádolni; csak e *miatt* ítélhető el vagy ez alól menthető fel *valaki*. De a *minősítés* elvontan a tettől, sem *vád*, sem *ítélet* tárgya nem lehet, mert *minősítés* tett nélkül üres fogalom, merő abstractio. Nyilván látható ebből azon szoros összefüggés, mely a minősítés *tartalma* s a *tett* közt fenforog.

Már most, ha a bíró másképp minősíti a *tettet*, mint a *vádló* s ebből folyólag a *vádbeli* minősítés alól felmenti a vádlottat: ezen eljárása által úgy tünteti föl a dolgot, mintha az egész *vád* alól felmentette volna, mert mint kiemelttem — a *minősítés* *tett* nélkül, mint *érzékeinken* s így *ítéletünkön* is kívül álló fogalom, a *reális világban* nem létezik. — Így fova fel a dolgot — mert hisz másképen nem is értelmezhető — nyilvánvaló, hogy a bíróság akkor, midőn az ügyészi minősítéstől eltérve, erre nézve felmentő ítéletet hozott: enunciatumával a *vádat* elutasította. S midőn ennek dacára más minősítés folytán *ugyanezen* tett alapján bűnösségre szóló ítéletet hozott, míg egyrészt *önmagával* jött contradictióba, másrészt a *vádelvet* sértette meg, mert ezen második kijelentés a *vádelvet* nélkülözi; mennyiben a vád előbb már el lett utasítva.

Jól mondja idevonatkozólag Glaser: «Eben darum ist es nicht richtig, wenn die *Abweichung von der Klage* in die Form gekleidet wird, dass die Verurtheilung wegen der vom Gericht vorgefundenen strafbaren Handlung mit der *Freisprechung von der in der Anklage bezeichneten verbunden* wird, so dass *über denselben Gegenstand zwei einander widersprechende Aussprüche* ergehen, welche aussehen, als seien zwei *Anklagen erhoben und erledigt worden.*»¹

Hasonló nézetten van S. Mayer: « — in derartigen Fällen, wo der erkennende Richter die für erwiesen erachtete That anders qualificirt als es die Anklage gethan, z. B. als Verbrechen der Veruntreuung, während die Staatsanwaltschaft darin das Verbrechen des Betruges erblickte, nicht neben der hiernach eintretenden Verurtheilung (wegen Veruntreuung) auch noch eine *Freisprechung von derjenigen Qualification, welche die Anklage aufstellte*, (des Betruges) eintreten kann, dass vielmehr eine solche nur da eintreten darf, wo überhaupt gar kein strafbarer Thatbestand als erwiesen festgestellt worden ist.»²

Conclusióként felállíthatjuk tehát: hogy az ítélet tárgya egyedül a vád által megjelölt cselekmény, a tett; csak ez róható a vádlott terhére, vagy csak ez alól menthető az fel; a minősítés a *tettől* el nem különíthető; s így ha ezt teszszük izoláltan ítélet tárgyává: akkor egy fogalom felett ítélünk; ha pedig a minősítésbe foglaljuk a tettet is, akkor az ügyészi vád alól való felmentés után hozott *büntető* ítélet diametraliter ellenkezik az előbbi kijelentéssel; miből következik, hogy egy ítélet egy cselekményre vonatkozólag csak egyetlenegy irányban rendelkezhetik: vagy marasztalólag, vagy felmentőleg.

VARGHA FERENCZ,
b.-gyulai alügyész.

Különfélék.

— A Magyar Igazságügy újabb válaszára ismét csak pár szóval kívánunk reflectálni. A válasz legnagyobb része egy általunk használt szó értelmének elcsavarásán alapul. Mi azt irtuk, hogy azon tolerentiával szemben, melyet az Igazságügy a magyar író irányában tanusít, ki munkájának németre fordításánál a hazai törvényre, a hazai jogtörténetre, judikaturára és irodalomra vonatkozó helyeket kiküszöbölte, meszszenőnek látszik azon követelése, hogy a *külföldi* írók tartoznak figyelembe venni a magyar büntető-törvényt. Nem a mi szempontunkból mondtuk tehát messzenőnek a követelést, mint a cikkiró imputálja, de a Magyar Igazságügy sajátlagos szempontjából.

Hozzáteszszük, hogy t. laptársunk a legutóbbi válaszbán, kétségkívül a védelem heve által felbuzdulva, már sokkal messzebb is megy mint maga védencze. Baumgarten a német munka előszavában azt állítja, hogy «wegen Raum-mangel» hagyta ki a magyar részeket s lapunk 17. számában közölt nyilatkozata magyarázatul hozzáadja, hogy kiadója tiltakozott az ivszám szaporítása ellen. A szerző tehát ezen *külső* körülményekkel kísérelte meg igazolását. Az Igazságügy cikkirója azonban elvi alaphól indul ki és azon tétel alá subsumálja a kihagyást, hogy a jogtudós a munkája anyagát «tekintet nélkül a saját vagy az anyag nemzetiségére» tartozik megválasztani. Ha a vita még soká foly, a Magyar Igazságügy el talál jutni azon tétel felállításáig, hogy Baumgarten a magyar kiadásban sem volt köteles a magyar jogélethez reflectálni.

A mi a válasz személyeskedő oldalát illeti: azon vád, hogy felszólalásunkat «sértett hiuság», «a hazafisággal takaródzó önzés», az irodalmi munkálatoknak «másra erőszakolása» szülte, minket nem illethet. Mi a kísérletről nagyobb dolgozatot nem irtunk; tehát irodalmi munkásságunk figyelembe vételére Baumgarten urnak sem magyar sem német kiadásában nem is gondolhattunk. Van nagyobb dolgozata Wlassicsnak és Battlaynak, melyekről még maga a Magyar Igazságügy is azt írta eleintén, hogy ezeket Baumgarten igenis tartozott volna figyelembe venni. A Magyar Igazságügy a juliusi cikkben ezen áprilisi követeléséről úgy látszik már megfedkezett s nem vette észre, hogy dörgedelmei nem ellenünk, de kiválólag Wlassics és Battlay ellen irányulnak.

A válasz azon tételével, hogy mi «hallatlan terroris-must» akarunk gyakorolni, felesleges bővebben foglalkoznunk. Meg van adva erre a felelet az eddigiekben.

Egyébiránt tudtuk jól, hogy a Baumgarten ur eljárása elleni felszólalással darázs-fészekbe nyulunk.

De személyeskedéseikkel minket visszariasztani nem fognak — még ha segítségül hívják a Borsszem Jankót is, mely lapra a Magyar Igazságügy jónak látja hivatkozni ellenünk. S ezen tény talán a legjellemzőbb és a legtöbbet mondó a Magyar Igazságügy érvelésének komolysága tekintetében.

— A budapesti kir. tábla junius havi kimutatásából kiemeljük, hogy e hónapban érkezett 11,873, elintéztetett 12,449 ügy. Az összes hátralék 30,592; körülbelül ugyanannyi, mint a múlt év megfelelő időszakában. E hátralék az ügyemek közt következőleg oszlik meg: polgári 21,115, urbéri 46, bűnügyi 6382, váltó- és kereskedelmi 3049. A kir. táblán junius folyamán 224 polgári, 129 bűnügyi, 51 váltó-ügyi ülés tartott; összesen 404.

— A pozsonyi kir. jogakadémián az 1887/88. tanév első felében 87, a másodikban 81 joghallgató volt beírva. Ösztöndíjt élvezett 9 hallgató. Az igazgatón kívül közreműködött 12 rendes és két magántanár. A könyvtár 13,000 kötetből áll.

— Földhaszonvételi uzsoráskodás kérdése. S. Jánosné özvegy földmivesnő még 1876. évben 30 frtot kölcsönzött özv. F. Gábornénak oly feltétel alatt, hogy a megnevezett dűlőben fekvő 1308 négyszög-öles földjét kamat fejében

Glaser: *Handbuch* II. 35. lap. 14. jegyzet.

² S. Mayer *Commentar* I. 11. l. 32. p.

haszonélvezhesse, melynek földkönyvi tiszta jövedelme 6 frtot tesz ki. E miatt uzoravétségért T. Jánosné vizsgálat alá került a debreczeni tszéknél, mely azonban azt megszüntette, az uzora tényálladékának meg nem állapíthatása miatt, mert annak az 1883: XXV. tcz. szerint egyik alkateleme: a szolgáltatás s visszaszolgáltatás közötti szembetűnő aránytalanság, fenforgónak nem tekintethetik, miután az ellenszolgáltatás, a föld haszonvétele, előre meg nem határozható. A kir. tábla azonban (1888 ápril hó 12. 35,678. sz. a.) nem osztotta a törvényszék nézetét s a vád alá helyezést elrendelte; mert a beismert kölcsönzési eljárásból világos, mikép a kölcsönért kikötött ellenszolgáltatás aránytalanul felülhaladja az 1877: VIII. tcz. engedte legmagasb kamatlábot is. Nem szolgálhat mentségül, hogy a föld jövedelme a munkáltatás eredménye s hogy annak élvezetét az idő viszontagsága is kétséssé teszi; mivel a tiszta jövedelem meghatározásánál az előállítási kiadások s a befektetett munka egyenértékének levonása képezik a kiszámítás alapját; annak biztos élvezete pedig bérbeadás útján is elérhető.

— **Bizonyítási divergentiák.** K. Bálint ellen a b.-gyulai törvényszéknél közokirat — adókönyvecske — meghamisítása miatt vád emeltetett, mely megállapítván, vádlott 6 havi börtönre ítéltetett. Ellenben a kir. tábla 1888. évi márczius 13. vádlottat felmentette; tekintve, hogy vádlott nem ismerte be azt, hogy az adókönyvecske mindig az ő birtokában volt; sőt a vizsgálat folyamán kihallgatott tanuk valamásával igazolt azon ténykörülményre hivatkozott, mely szerint az adókönyvecske alapján mások közbejöttével össze-számolás és fizetés történt, mely alkalommal az adókönyvecske mások kezein is megfordult, ezután pedig vádlott nevének adatott vissza; tekintve, hogy ennek folytán a törvényszék ítéletében felhozott körülmények összefüggése helyesnek nem tekinthető: az azokból vont következtetés iránt kétféle támadhat.

Nemzetközi szemle.

— **Gierke Ottó a német polgári törvénykönyv javaslatáról.** Gierke Ottó ismeretes germanista tudós a Schmoller-féle Jahrbuch legújabb füzetében nagyszabású megbeszélését kezdi meg a német polgári törvénykönyv tervezeténél. Ez uttal két fejezetben a javaslat szelleméről, valamint annak nyelvezetéről szól. Ítélete feltétlenül *kárhoztató*. Gierke szerint ezen törvényjavaslat valódi nemzeti szerencsétlenség; merőben doctrinár pandectista tudósok által kiesztelt, az eleven élettől teljesen elfordult s annak követelményeit meg nem értő csinálmány; nem egyéb mint a pandecta kézi könyveknek §-okba foglalása. Egész structurája szerint a modern törvénykönyvek között legközelebb áll a szász polgári törvénykönyvhöz, a mely ugyanazon hibában szenved. A kodex értekező szerint soha sem lesz népszerű. Elzárja az élő népjognak minden forrásait és kizárólag jogász-jogot, Juristenrecht-et, kodifikál. A nyelvezet tekintetében kifogásolja értekező a javaslatnak merőben abstract, formális, minden természetes beszéd módtól idegen voltát. A mondatok nem elég rövidek; tulságos sok benne a periodus, a fictio segélyével való kifejezés s a javaslat egyéb §-aira való hivatkozás, mely utóbbi oly gyakori, hogy egy §-ban itt-ott 4—5 egyéb §. idéztetik, mi a mondatok megértését felette megnehezíti. Ezen módszer segélyével éri el a javaslat a látszólagos rövidséget is. De ezen rövidség eltűnik, mihelyt a zárjelekbe tett és hivatolt §-ok szövegét az illető tétel kiegészítésekép hozzágondoljuk. — Ide igtatjuk az értekezőnek a szövegezésre vonatkozó egyik részletét, mely különösen tanulságos. «Mit Bekümmerniss muss es gesagt werden, dass niemals noch ein grosses Gesetzbuch so gänzlich den Ton der Volksgesetzgebung verfehlt hat. Das preussische Landrecht mit aller seiner Lehrhaftigkeit und Breite redet doch ein schlichtes und eindringliches Deutsch. Die vielbewunderte Klarheit und Präzision des französischen Gesetzbuches deckt auch dann, wenn die darüber geglaubten Fabeln in Abzug gebracht werden, manche Mängel seiner Redaction. Auch das österreichische Gesetzbuch weiss für seinen etwas dürrtigen Inhalt eine angemessene sprachliche Form zu finden. ... Selbst hinter seinem eigenen Vorbild, dem säch-

sichen Gesetzbuch, bleibt der Entwurf in sprachlicher Hinsicht zurück. Und fast beschämend wirkt ein Vergleich der Fassung des Entwurfes mit dem des zürcherischen Gesetzbuches oder des schweizerischen Obligationenrechts.» — Kifogásolja egyszersmind értekező, hogy a javaslat a magánjog számos kérdését az életbeléptetési törvénynek, a specialis birodalmi törvényhozásnak vagy az országos törvényhozásnak tartja fen. A rendkívül brillansan irt értekezés folytatását feszült figyelemmel várhatni. Gierke tudvalevőleg a berlini egyetemen a germanista tudomány képviselője, ki főleg a testületi jogokról irt több rendbeli alapvető munkájával szerzett magának első rendű nevet a német tudományban. A német polgári törvénykönyv javaslatának napirendre kerülésével, úgy látszik, a leküzdöttnek vélt harc a romanisták és germanisták közt újra felelevenedik.

— **A német jogászygűlés az idén Stettinben fog megtartani** szeptember hó 11., 12. és 13. napjain. A napirend főbb pontjait közöltük annak idején.

— **A német birodalmi sajtótörvény** 17. §-a azon rendelkezést tartalmazza, hogy a vádirat és a bűnvádi perre vonatkozó egyéb hivatalos okmány közzététele tilos mindaddig, míg az illető irat a nyilvános tárgyaláson nem használtatott. Most a bíróság kimondotta, hogy a tárgyalás előtt a *kivonatos* közlés is tiltva van, mivel az ily közléssel is elfoglulttá tehető a bíró.

— **Német judikatura.** X. doktor kapuján éjnek idején hevesen rángatja valaki az éjjeli csengetyűt. Az orvos azt hívén, hogy beteghez hívják, kimegy s kaput nyit, a mikor is kitűnik, hogy a csengető nem volt más, mint a háziur későig kimaradt cselédje, a ki szorultságában, mivel a kapushoz csengő nem vezetett, úgy segített magán, hogy a doktor urhoz vezető csengetyűt rángatta. De vesztére, mert X. ur bepanaszolta a leányt; s a Schöffengericht «grober Unfug» miatt 3 márka pénzbüntetésre ítélte. — Az utazó, a ki jegy nélkül az induló vonatra felszáll és rajta fizetés nélkül utazik, csalást követ el. Ez elvet mondta ki a Reichsgericht. — Érdekes esete a szabadalmi visszaéléseknek fordult meg a berlini törvényszéknél. Egy kereskedő ugyanis Angolországban szabadalmazott áruját Németországban mint «patentirter Hundekuchen»-t árulta. Mindhárom foku bíróság a kereskedőt pénzbüntetésben marasztalta.

— **Igazságszolgáltatási tévedés.** Stettin vidékén 1842-ben egy falusi leány a városba vezető uton megölve találtatott. A tettest nem lehetett kikutatni. Tizenkét évvel később feljelentés tétetett Rüstzin nevű vadász ellen, ki vőlegénye volt a leánynak, de kivel a leány megszakította a viszonyt. A bizonyítékok annyira terhelők voltak, hogy Rüstzin, bár erőlesen tagadt, életfogytig tartó fegyházra ítéltetett. Tíz év múlva Rüstzin meghalt a fegyházban. Most, *negyvenhat* évvel a tett elkövetése után, jelentkezett egy másik egyén mint tettes. Oly részletességgel adja elő a tett elkövetését, hogy kétségtelenül meg van állapítva Rüstzin ártatlansága.

— **A «Bulletin de la Commission Pénitentiare internationale»** újabb füzete jelent meg a napokban. Tulnyomólag a nemzetközi börtönügyi congressus ügyeivel foglalkozik.

A jelen számhoz mellékeljük a főláp első félvénének ideiglenes tartalommutatóját. E tartalommutatóba csak a cikkeket vettük fel; a Különfélék átnézetes tartalommutatóját az év végén közöljük. — A melléklap első félvén tartalommutatóját augusztus folyamában küldjük meg előfizetőinknek.

Megjelentek:

Döntvénytár. A m. kir. Curia, a budapesti kir. ítélő tábla és pénzügyi közigazgatási bíróság elvi jelentőségű határozatai. Kiadja a «Jogtudományi Közlöny» szerkesztősege. Új folyam XIX. kötet. (XLVII. folyam.) — Ára 2 frt.

Eötvös Károly Lajostól: *Az egyházi közigazgatás kézi könyvének* 4-ik füzete. Egy-egy füzet 30 kr.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:
Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:
Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 6 Ft negyedévre 3 — A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Zartalom: A magyar öröklési jog javaslata. PFAFF és HOFMANN; bécsi egyetemi tanárok véleménye. — A német polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi része. Dr. KERN TIVADAR budapesti ügyvéd-től. — Házassági akadályok. Dr. BOZÓKY ALAJOS n.-várad kir. jog-akadémiai igazgatótól. — Törvénykezési Szemle: Mi a tulajdoni kere-set? Dr. LAX ADOLF turóczi-szentmártoni ügyvédtől. — A bűnvádi eljárási szabályok 75. §-ához. A tanukról. Dr. FÜLDVÁRY ELEK egye-temi törvényszéki orvostani tanársegéd, Pest m. tb. főorvosától. — Külföldi judikatura. Közlj: Dr. MÁRKUS DEZSŐ bpesti ügyvéd. — Különlélek. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Utasítás valamennyi kir. ügyészhez. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A magyar öröklési jog javaslata.¹

Pfaff és Hofmann, bécsi egyetemi tanárok véleménye.

ÖTÖDIK FEJEZET.

A törvényes örökösödési részbe való betudásról.

A felirat, a mint az 55. §. 2. bekezdése mutatja, kis pontatlanságot tartalmaz; azonban ártalmatlan: a potiori fit denominatio.

A betudás alapja a *méltányosság* (æquitas szoros értelemben, l. commentárunkat I. k. 208., 209. ll.) és az örök-hagyó *valószínű akarata*. Ha a szülők gyermekeikkel külön-féleképen bánnak el az örökség tekintetében, ha az egyiknek kedvezni, a másikat megkárosítani akarják, kifejezetten szoktak rendelkezni, olykép, hogy például a gyermekeket külön-féle nagyságu örökrészekre teszik örökösökké. Ha azonban egyáltalában nem rendelkeznek, föl kell tenni, hogy a szülők egyik gyermeket sem akarták megrövidíteni, hanem valamennyit egyenlő bánásmódban részesíteni. Ez a szándék még akkor is valószínű, ha az atya, vagy az anya nem szerették egyformán gyermekeiket.

Arra a kérdésre azonban, hogy mi tudandó be az örök-részbbe, de lege ferenda nehéz a felelet; jogelvek erre nézve egyáltalán nincsenek, minthogy csakis méltányosságról van szó. A törvényhozó ezen kiegyenlítéssel elő akarja segíteni az anyagi eredmény (a gyermekek egyenrangúsága) mellett a testvérek közt való békességet és egyetértést is. De e célját eltéveszti épugy ha *igen sokat*, mint ha *igen keveset* vet alá a beszámításnak. Ha erre nézve igen sokat tesz, ha tulságosan belemegy a részletbe, akkor elősegíti a testvérek közt való irigységet, mely a másíknak minden élvezett előnyt felhány,² ellenben ha a törvényhozó nagy előjuttatásokat (azaz olyanokat, melyeket a gyermek az örökhagyó életében kapott) figyelmen kívül hagy, ezek mint az egyiknek kedvezései, a másíknak megrövidítései a méltányosság rovására esnek. E problémát eddig még egyetlen törvényhozás sem oldotta meg egészen. Ez elmélkedés mintegy bevezetésül szolgál azon paragraphushoz, mely fejezetünk élére van állítva: a 46. §-hoz. A conferenda (a beszámítandó előre kapott dolgok) felsorolásában a törvényhozások csak részben értenek egyet. A legnehezebb kérdés az, vajon beszámítandók-e és mennyiben a nevelés költségei? Előbbi századok-

ban a közönséges (római) jog országaiban e pont vitás volt. Ma e kérdésre általában nemmel felelnek, de lege lata bizonyára joggal, de lege ferenda a dolog még megfontolandó. Nem méltánytalan-e, hogy egy leánynak a sokszor igen mérsékelt kiházasítási költségeit beszámítsuk, míg fivérei, kiknek nevelésére és kiképzésére¹ talán összehasonlíthatatlan nagyobb tőkét használtak fel, semmit sem conferálnak? Ez még jómódu családokban is méltánytalannak látszhatik. Különösen nem ritkaság a vidéken, hogy a szülők a legnagyobb áldozatokat hozzák, hogy egyik fiuk tanuljon, míg a többi testvérek otthon dolgoznak és szűkölködnek.² A szülők azt remélik, hogy a «diákember» testvéreinek támasza lesz. Nem volna-e türhetetlen, ha az ilyen fiu még a szülők hagyatékához is jogot formálna? Persze, hogy az ilyen méltánytalanságokat végrendeletek és az örökségről való lemondások által ki kellene egyenlíteni; de hányszor marad ez el? indolentiából, vagy jogismeret hiánya, vagy hirtelen halál, avagy más véletlen folytán. E fölötté nehéz tárgyban nem merünk határozott indítványt kockáztatni. A nevelés költségeit szabályképen betudni nyilván nem lehet. Gondoljunk reá, nem kellene-e kimondani a beszámítást oly esetben, a mikor egyik-másik gyermeknek kiképzése feltűnően többbe került, mint a többieké? E mellett mindig föltételezzük, hogy nincsen végrendelet, hogy a hátrébe szorított testvérek arra vonatkozó indítványt tesznek és hogy a *részleges* betudás magassága méltányos bírói belátás által határozatnék meg. De nem ismerjük félre a nehézséget, melybe ennek gyakorlati keresztülvitele ütközik, és a visszaélés veszedelmét sem, melyre az ilyen törvényes határozmány módot nyujtana.

A szász törvénykönyv tervezetében az a határozmány foglaltatott, hogy a gyermek egyetemeken, akadémiákon és más felsőbb képzőintézeteken való eltartásának költségei beszámítandók. E helyet törölték, mert kifogásolták az első kamarában: hogy a mai viszonyoknak nem felel meg, mivel jelenleg majdnem mindenütt a leányok kiképzése, még ha a szülői házban nevedtek is, ép annyiba kerül, mint a fiuké. Nem szorul bizonyításra, hogy ez észrevétel a szegényebb népeiségre sehoggy sem illik. Másrészt a szász polgári törvénykönyvben a következő rendelkezést meghagyták: «hivatal elfoglalására, rang vagy czim elnyerésére, kiképzésük céljából való utazásra.» Ez nincs óvatosan kifejezve. Mert a tanulmány költségei is, melyeket nem akartak a conferenda közé sorolni, «rang vagy czim elérésére» való kiadások; csak gondoljunk például az egyetemi tudori szigorlatok díjaira. Ha eféle kiadásokat ki akarnak zárni, akkor ugy mint az osztrák törvénykönyvben (788. §.) be kell iktatni a szót: «közvetetlenül.» És így óvatosabb volna, ha a magyar tervezet 46. §-ában — a mennyiben a tanulmány költségeit végleg ki akarják zárni — azt mondanók: «vagy *közvetetlenül* hivatali állás elfoglalására.»

«Kiházásításul vagy hozományul.» Nyilván közömbös, vajon egyszerre adatott-e, vagy különböző időkben, vajon

¹ Az előbbi közl. l. a 4., 8., 14., 19. és 23. számban.

² Teljes egyenrangúság egyáltalán kivihetetlen, mivel különben a szülőknek külön számlát kellene vezetniök minden gyermek költségeiről.

¹ Gondoljunk csak felső iskolákon való hosszas tanulmányokra, fiatal művészek és iparosok költséges utazásaira, stb.

² Cseh- és Morvaországban ez igen gyakran történik ; bizonyára Magyarországon sem lesz az különben.

mindjárt a házasodáskor, vagy később talán évek múlva, vajon tehát az első kiházasítás-e, vagy későbbi. Fölveendő-e ez iránt utalás a szövegbe? Szükségesnek épen nem szükséges.

«Önálló háztartás berendezésére.» Ide is ugyanaz a megjegyzés szól; pl. előbb az apa berendezte a háztartást, pár évvel később az anya sokfelét adott ugyanezen háztartás nagyobbitására avagy szépitésére. Az anyától való örökösödéskor ugyanez is alá volna vetve a betudásnak. Néhány esetet sorolunk még föl saját élettapasztalatunkból, melyek figyelembe vétele talán a szöveg kibővítésére vezethetne. Egy fiu megházasodik és ez alkalommal atyja nyaralót építet a részére. Mindenesetre ez esetre is illenek e szavak: «önálló háztartás berendezésére.»¹ Kevésbé biztos az az eset, hol az atya a több éve házas fiunak falusi lakot ajánlódokozott. A gazdag nemességnél nem ritkaság, hogy egy fiunak menyegzője alkalmával, vagy ez alkalom nélkül is várat, falusi birtokot vagy efélét ajándékoznak. Nem vagyunk biztosak benne, vajon és mennyiben érdemel-e utánezást a porosz Landrecht szabványa a telkekre vonatkozólag. Határozottan egyetértünk azonban azzal, hogy a 46. §-ban — Mommsen ellenzése daczára 323., 324. l. — elfogadták az osztrák törvénykönyv határozmányát (788. §.) egy nagykoru gyermek adósságait illetőleg. Mert abból, hogy szülők egy tékozló fiu adósságát kifizetik, hogy a család becsületét megmentsék, még egyáltalán nem következik, hogy az ilyen fiut előnyben akarnák részesíteni.

47. §. Azt gondoltuk volna, hogy minden processualis bizonyíték elegendő. Ha azonban a magyar törvényhozás elvileg a szerződések és más megállapodások írásbeliségét elő akarja mozdítani, e mellett is lehet érvelni. A 47. és az 51. §-ok nincsenek teljes összhangban, az utóbbi szigorubb, de ez is menthető.

49. §. V. ö. Mommsen 292. l. 3. bekezdés. Német tervezet 2161. §. A 49. és 50. §-ok a távolabbi leszármazók betudási kötelességéről szólnak, az előbbi oly adományokról, melyeket a távolabbi leszármazók maguk, az 50. §. olyanokról, melyeket törzselődjeik az örökhagyótól kaptak; ezért a 49. §-ba beiktatnók «ha az örökhagyó» után «*nekik*». A mindjárt rá következő szó «*előtt*» bizonyára lapsus calamit, «*után*» helyett,² a mint a második mondat mutatja.

A 48. §-sal (v. ö. Mommsen-t 291. §.) és az 50. §-sal (v. ö. Mommsen-t 292. §. 2. bekezdés; német tervezet 2160. §.) egyetértünk. Ép ugy nagyjában és egészében az 52. §-sal. Behozza az ugynevezett ideális collatiót, hol az előre kapott tárgyak eredeti értéke dönt, míg a (római) realis collationál az örökösödés idejében való érték határoz. Az idealis collationának az az előnye, hogy az előre kapott hozomány stb. értékének minden talán hanyagságból előidézett csökkenése csak a tulajdonosnak árt és soha másnak. Nem helyeseljük azonban az 52. §. 3. bekezdését. Az örökhagyó halálától kezdve 6 százalék kamatok számítandók, holott ez időben meglehet, hogy az előre kapott dolgok értéke jórészt elenyészett. E kamatozás sehogy sem illik az idealis collatiohoz. Mindenesetre tulságosan magas a 6%. Az örökhagyó halála előtti időre nyilván sem kamatok, sem jövedelmek nem számítandók, és azt hitték, hogy ez a contrario a 3. bekezdésből egészen önként érthető. Biztossággal a 3. bekezdésből csak az érthető, hogy arra az időre nem számítandó 6 százalék. De evvel még nincsen megmondva, vajon a valóban a gyermektől huzott jövedelmek számítandók-e. Jó volna erre határozott nemmel megfelelni. (V. ö. tán Windscheid Pandekták III. k. 610. §. 22. jegyzet.) Jogászok talán nem, de a nagy közönség erre nézve gyakran van kétségben.

¹ Itt a régi német jog «eigen Feuer und Rauch»-jára gondolunk (separata oeconomia) v. ö. pl. frankfurti ref. II. 1, 9. Kraut-nál Alapvonalak a német magánjogról való felolvasásokhoz (5. kiadás 1871.) 186. §. 23. sz. 361. oldal.

² Az eredeti szövegben tényleg «*után*» áll.

A fordító.

54. §. Ez a szakasz a porosz joghoz csatlakozik (II. 2. 323., 325. §.), melynek eldöntését Unger (45. §. 5. jegyzet) az ausztriai jog számára is védelmezi. Általában ez helyeselhető is, minthogy a collatio épen csak a *gyermek*ek egyenranguságát czélozza. A hol pedig magának a házastársnak kell conferálnia (53. §.), ott némi aggodalmaink vannak. Például: A férj tuléli feleségét és a házassági szerződések folytán az ő hozományát kapja, azonban kell, hogy betudassa örökrészébe; egy együttöröklő leány anyjától (az örökhagyótól) körülbelül ép oly nagy hozományt kapott. A leány követelheti atyjától az ennek jutó hozomány beszámítását, az apa ellenben nem követelheti leányától a collatiót. Meltányos-e ez?

Az 55. §. összhangzik az ausztriai törvkönyv 790. §-ával és ez elvben csak méltányolható. Eddig azonban azon kérdés taglalásánál, vajon a collationak végrendeleti örökösödés esetén is legyen-e helye vagy sem, mindig csak oly esetekre gondoltak, a mikor előbb a hozományt, a kiházasítást, stb. adták és csak később tettek végrendeletet. Itt ugyan csak nincs helyén a collatio, minthogy a végrendelező maga legjobban tudja, hogy mit fordított egyes gyermekeire és a végrendelet szerkesztésénél erre tekintettel is van. A megfordított ritka esetekre nem gondoltak. A tapasztalat arra tanított bennünket, hogy az ilyen esetekben alig helyeselhető a fenti döntés. Egy atya végrendeletet csinált, több év múlva egy leánynak nagy hozományt adott, nem javított többé semmit végrendeletén és nem sokára meghalt. Az eset csak nem régen történt Bécsben. Valószínű, hogy az apa fölöslegesnek tartotta a végrendelet módosítását, mivel hitte, hogy általában a hozomány betudandó. Mi ezt a különböztetést ajánlanók: 1. A mit ily adományokban adtak a végrendelet előtt, nem tudandó be. 2. A mi azonban a végrendelet megalkotása után adatott, kétség esetében mindenesetre beszámítandó.

(Folyt. köv.)

A német polgári törvénykönyv tervezetének örökjogi része.¹

Az örökség megszerzésének hatásairól a tervezet külön fejezetben szól, a nélkül, hogy a hatásokat kimeritené, a mi zavarólag hat. Az örökhagyó vagyonának átszállását helyesebben szövegezi, mint javaslatunk. A tervezet szerint «az örökhagyó vagyonához tartozó jogok és az örökhagyó vagyoni kötelezettségei (pontosabb, mint javaslatunk tág megjelölése: a vagyoni viszonyokra vonatkozó jogai és kötelezettségei) az örökre szállnak át, a mennyiben az örökhagyó halálával meg nem szűnnek» (2051. §.), — javaslatunk szerint: «a mennyiben nem voltak az örökhagyó személyéhez kötve». Ámde *minden* jog vagy kötelezettség személyhez van kötve, csak hogy nem minden jog vagy kötelezettség szűnik meg az alany halálával. A tervezet idézett kitétele tehát jobb, mint javaslatunké.

Habár az örökség a tervezet szerint a törvény erejénél fogva száll át az örökre, még sem mondja ki kifejezetten, hogy az örökös az örökséget birói beavatkozás nélkül veheti birtokba, hanem ezt csak negative jelenti ki oly módon, hogy a birtok és birlalás nem a törvény erejénél fogva megy át az örökre (2052. §.). Javaslatunk nyíltan megállapítja, hogy az örökös birói beavatkozás nélkül foglalhatja el az örökséget; a tervezet utóbb érintett nemleges kijelentését annál kevésbé kellett felvennie, mert arra, javaslatunk örökség-elfogadási rendszere mellett, nem volt szükség, és mert az inkább egy régi tudományos controversiának csekély gyakorlati jelentőséggel bíró eldöntését képezi,

A hagyatéki bíróság gondoskodása a tervezet szerint már az örökös ismeretlen vagy távol léte esetén áll be

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 14., 16., 20. és 24. számokban

(2058—2067. §§.); javaslatunk szerint csak akkor, ha az örökösök mindannyian ismeretlenek. A hagyatéki gondnok jogállása a két javaslatban lényegileg egyenlően van szabályozva; egyszerűség okából azonban kívánatos, hogy javaslatunkból a hagyatéki gondnok mellett működő sokféle külön pergondnok kihagyassék.

A forgalom érdekében a hagyatéki bíróság *örökös i igazolványt* ad a törvényes örökösnek, ha örökös i jogáról a tervezetben felsorolt adatok alapján, melyek részint közokiratokkal, részint a folyamodónak eskü erejével bíró nyilatkozatával bizonyítandók és esetleg hivatalból eszközözendő nyomozások folytán kiegészítendő, meg van győződve (2068., 2071. §§.); igazolványt adhat a végrendeleti örökösnek is arról, hogy az örökhagyó nem tett végintézkedést, mely a folyamodó örökösödési jogának alapul szolgáló végintézkedéssel ellentétben áll (2078. §.). Javaslatunk az örökös i igazolványról részletesen nem szól, a kimerítő szabályozást helyesen az örökösödési eljárásra tartja fen; azonban már az anyagi törvénybe fel kellene venni azon intézkedést, hogy az örökös i igazolvány bizonyos esetekben (ha az utóbb eszközölt nyomozások folytán vagy az igazi örökös jogának beigazolása esetén valótlannak bizonyul) a hagyatéki bíróság által hatálytalannak nyilvánítható.

A tervezet az *örökösödési keresetet* nem tekinti a tulajdoni kereset egyik fájának, mint az osztrák polgári törvénykönyv; javaslatunkkal egyetértőleg, saját szerű természeténél fogva külön szabályozza, azonban szűkebb körre szorítja, mint javaslatunk. Örökösödési keresetet ugyanis csak annak ad, a ki általa igényelt örökösödési jognál fogva a hagyatékhoz tartozó tárgyat visszatart; ellenben szerinte nem támadható meg örökösödési keresettel az, a ki valamely tárgyat pro possessore bír, vagy birtoklására minden jogos alap nélkül hivatkozik, vagy a ki az örökséget élők közti jogügylettel szerezte meg, — míg javaslatunk értelmében mindezek ellen helye van az örökösödési keresetnek. Meg egyezik a két tervezet abban, hogy az, a ki birtokát külön jogcímmel (vétél, csere, zálog, stb.) alapítja, az illető jogviszonynak megfelelő külön keresettel, nem örökösödési keresettel vonandó perbe. Az örökség és az örökségi tárgyak birtokosa közti viszonyt javaslatunk kimerítőbben szabályozza, mint a tervezet, mely dologjogi részére támaszkodik; azonban javaslatunk a perbeni bizonyítási terhet is részletesen tárgyalja, míg a tervezet erről hallgat (2080—3091. §§.).

Az örökös és a hagyatéki hitelezők közti viszony szabályozása a két javaslatban lényegesen eltér, a mennyiben a tervezet a *vagyonelkülönzés* jogát külön nem tárgyalja. A *leltár joga* is a részletekben különbözően van megállapítva. Nemcsak az örökhagyó intézkedése, hogy az örökös a leltár joga ne illesse, hanem ez iránt az örökhagyó és az örökös közt kötött szerződés is hatálytalan (2093. §§.). A hitelezőkkel szemben azonban az örökös lemondhat e jogról, s az megszűnik akkor is, ha az örökös a leltárt a bíróság által kitűzött határidőben be nem terjeszti (2094—2107. §§.), valamint akkor, ha azt egyes hitelező ellen nem érvényesíti ez utóbbival szemben; végre, ha az örökös azon szándékkal, hogy a hagyatéki hitelezőket károsítsa, valamely hagyatéki tárgyat nem vesz fel a leltárba (2106—2108. §§.). A leltár joga alapján az örökös a hagyaték felett csődöt is elrendelhet. Ezen hagyatéki csődeljárás (2109—2119. §§.) több tekintetben eltér a csődtörvénytől, s az nálunk is szabályozandó lenne az öröklési vagy az életbeléptetési törvényben. Ugyanez áll a tervezetben tárgyalt felhívási eljárásról (Aufgebotsverfahren) (2120—2150. §§.), mely számos anyagi jogi intézkedést tartalmaz és e részben nem hagyható fen az örökösödési eljárásra.

Az *örökösök közti viszony* a betudással együtt van tárgyalva; e fontos intézményeknek a tervezet mindössze 14 sa-

kaszt szentel (javaslatunk két külön fejezetben 29-et.) Az örökösársak közti jogviszonyra általában a tulajdonközösségre megállapított szabályok alkalmazandók. Az örökhagyó e viszonyról, különösen az osztály módozatairól rendelkezhetik, sőt a vagyon felosztását meg is tilthatja; ily tilalom azonban csak 30 évig bír hatálylyal. Javaslatunk a tilalomnak 10 évi hatályt ad; szerinte azonban az örökhagyó a vagyon forgását az utóörökösödésnek két nemzedékre való kiterjesztése által kötheti meg (2151—2155. §§.).

Betudásnak csakis a törvényes örökösödésnél, javaslatunk szerint az örökhagyó rendelkezése esetén, a végrendeleti és szerződési örökösödésnél is helye van. A betudás részletes szabályai a két tervezetben minden lényeges pontban meg egyezők, és az örökjog ezen egyik legnehezebb és legvitásabb fejezetében való összhangzás hathatós bizonyítékot képez javaslatunk értéke mellett.

Dr. KERN TIVADAR.

Házassági akadályok.¹

14. *Impedimentum clandestinitatis*. — A. I. Napoleon császárnak házasságát Josephine császárnővel érvénytelennek mondják, mert a) a házasság nem kötött meg a saját plébános előtt, b) mert a kellő számú tanúk hiányoztak, c) mert a császár beleegyezése hiányzott.

A házasságot 1804. évi december 1-én a tuillériákban a császárné appartementjában Fesch bibornok áldotta meg. A házasság-érvénytelenítési perben következőkép van a dolog előadva.

Ő Felsége, ki látta, hogy a Josephine-nel való házasság gyermektelen marad, minek következtében ő benne majd az a kívánság fog támadni, hogy gyermekek nyérése szempontjából újabb házasságot kössön, soha sem akarta ahhoz való beleegyezését adni, hogy ez a házassága a tridenti formában egyházilag megáldassék, sőt ezt a beleegyezést megtagadta még akkor is, midőn a kastélyban a nápolyi király és királyné, a hollandi király és királyné, Arenenberg herceg és Tasscher kisasszony közötti házasságok egyházilag megáldattak; azonban megúván a császárné sürgetéseit, oda szólott Fesch bibornoknak, mondja ki tehát fölöttük az egyházi áldást, mit a bibornok a császárné szobájában meg is tett, *de tanúk és plébános nélkül*; okiratot erről az actusról nem vettek föl. Ezen megáldás előtt — így mondják némelyek — a császár csak polgárilag lett volna Josephine-nel megesketve; mások ellenben erősítik, hogy Josephint egy nem hites pap,² ki csak véletlenségből mulasztá el az illetékes plébánostól a szükséges felhatalmazást kérni, adta össze Bonaparte tábornokkal.

1810. évi január 2-án betérjleszté Dalberg hercegprimás és főkanclár a maga jelentését, melyben elmondja, hogy a kánoni törvények által előírt formaszerűségek sem az egyházi áldás előtt, sem alatt, sem után nem tartattak meg. Továbbá állítja a császár részéről való beleegyezés hiányát, a mennyiben házasságkötés szándéka nélkül csak tettett beleegyezést adott, azért tehát indítványozza, hogy nyilatkoztassék ki, miszerint Ő Felségeik házassága érvénytelenül kötött, tehát semmis és érvénytelennek tekintendő quoad foedus.

Január 6-án kihallgatták a tanukat, január 7-én áttették a fölvetett jegyzőkönyvet és a tanúk vallomásait az egyházmegyei hivatal syndicusához, január 9-én összeült a bíróság

¹ Bef. Közl. — Az előbbi közl. I. az 1887. évi 34., 35., és az 1888. évi 12. számokban.

² A francia rémuralom idejében néha nehéz volt papot találni, a ki nem tette le a hitet a clerusnak a pápa által visszavetett polgári constitutiójára, azért kérdést intéztek a püspökök a pápánál, szabad-e a katolikusoknak, ha nincsen törvényes plébánosuk, a kölcsönös beleegyezést csupán két tanu előtt nyilvánítani? VI. Pius pápa ezt megengedte.

az egyházmegyei hivatal törvényszéki termében, a hol a syndicus az ügyet referálva megtette indítványait.

Előadása ekkép hangzott: «A kérdés, mely a bíróság elé terjesztett, egyetlen a maga nemében s a syndicus ép oly bonyolult, mint fontosnak tartja azt. Sem előző ítéletek, sem a jogtudósok tekintélyére nem hivatkozhatik. Hogy magát feltalálhassa, semmi egyebet sem tart szemei előtt, mint lelkiismeretét és Ő Felsége a császár és király iránti határtalan hódolatát. De ezen érzés, mely oly mélyen van az ő szívébe vésve, szemeiben a nehézséget nem hogy megkönnyitené, hanem inkább súlyosabbá teszi és nem áttolja bevallani, hogy bátrabban tenné meg indítványát Ő Felsége javára, ha kevésbé óhajtana neki tetszeni. Ha remeg, ez azért történik, mert attól tart, hogy rajtakaphatja önmagát a személy javára döntő érzületen, holott egyedül az ügyet szabad tekintetbe venni. De mihelyt a syndicus magát Isten előtt összeszedte, meg fogja tenni gyarló belátásához képest indítványait és a syndicusnak ezen szabadsága legékesebben szólóbb bizonyíték lesz a világ leghatalmasabb uralkodója mellett, a ki abban a helyzetben van, hogy a legfeddhetetlenebb és szent működésekben legfüggetlenebb hatóságok az ő szolgálatára állanak. Az ügy megindított a birodalom főkanclárjának egy oly tartalmu előadásával, miszerint 1. a kánoni törvények (és ordonnanceok) által előirt formaszerűségek sem az egyházi áldás előtt, sem alatt, sem után meg nem tartattak, 2. hogy Ő Felsége beleegyezését ehhez a házassághoz nem adta. Mindkét tényállás kiderítésére vizsgálat indított meg, négy tanu hallgattatott ki, okiratok vétettek föl, eskü alatti nyilatkozatok történtek, szerkesztettek és irattak alá magok a nyilatkozók által. A bíróságnak mind a két pont iránt teljes bizonyosságot kell szereznie. Három tanu megegyezik a két főpontra nézve, hogy az egyházi áldás, ha Ő Felségeiknél megtörtént, a *császárnak őszinte beleegyezése, a parochus proprius, tanuk és oly hiteles okirat nélkül* történt, mi által fenállása constatálható volna. Oly cselekmény pedig, melyről sem okirat, sem tanuk nem léteznek, a bíró előtt nem birhat realitással, nem létezhetik, és ha nem létezik, akkor nem arról van szó, érvényes-e a házasság avagy érvénytelen, beleegyezéssel kötött-e avagy sem, hanem az egyszerűen valami nem létező. A mi egy szoba rejtekében két személy között, minden törvényes nyom nélkül történik, a törvény előtt ép annyit ér, mint az, a mi a lélek bensejében megy végbe, e fölött egyedül Isten a bíró. Ha tehát a fentebbi három nyilatkozathoz akarnók magunkat tartani, akkor azokban a vizsgálatnak sem első, sem második főpontjaira nézve nem keresnénk fölvilágosítást, hanem indítványunk oda irányulna, miután sem írásbeli ismertető jel, sem tanubizonyosság Ő Felségeik házassága felől nem létezik, ítélet sem hozható, mert nem lehet ítéletet mondani egy actus minőségéről, a mely nem létezik, és mert nem lehet sem érvényes-, sem érvénytelennek nyilvánítani azt, a mi a törvény előtt csupán valami eszmei és a phantasia képe. Azonban Fesch bíornok nyilatkozata nem engedi az ügyet ezen szempontból tekintenünk. Itt van egy tanu, még pedig az egyházi áldás kiszolgáltatója maga. Vallomása azt minden kétségen kívül helyezi. Sőt, miként mondja, írásbeli bizonyítványt is állított ki róla a császárné Ő Felségének. A kérdés tehát változatlanul fönáll s meg kell vizsgálnunk: 1. vajon a házasságnak egyházi megáldása a szent kánonok és az ordonnanceok által a házasság semmiségének terhe alatt előirt formaszerűségek között történt-e? 2. vajon az állítólagos hiány olynem-e, hogy a házasság érvénytelenné nyilvánításának alapjául szolgálhat?

A mi az első pontot illeti, az egyházi törvények a házasság semmiségének terhe alatt követelik, hogy az a parochus proprius és két tanu előtt, a tridenti zsinat, négy tanu előtt a bloisi ordonnanceok szerint köttessék. A jelen esetben a tanuk hiányoztak, miként a requisitoriumhoz csa-

olt nyilatkozatok által be van igazolva; hiányzott továbbá a saját plébános jelenléte. Szintén beigazolt tény ugyanis, hogy a bíornok ő eminentiája a plébános jelenléte nélkül adta meg az egyházi áldást. És nem kevésbé be van igazolva, hogy e két hiány az egyház fejétől nyert felmentés útján sem orvosolható.

A mi a másik pontot illeti, t. i. a beleegyezés hiányát, azt különös nehézségek és homály veszik körül. Igaz, hogy a császár Ő Felsége csak vonakodva és hogy a császárné sürgetéseinek engedjen, állott reá az egyházi áldásra. Nem akarta magát föloldhatatlan kötelék által megkötni; de nagyon nehéz kellőkép kimutatni, hogy a föloldhatatlan kötelék létesítésére szükséges beleegyezés mennyiben hiányzott. A kérdés arra szorítkozik, vajon ama kifejezett szándék, hogy magát ne kösse le örökre (oly szándék, mely a házasság ikötelék lényegével ellenkezik), legyőzhetetlen akadály volt-e a házasság megkötésére, avagy ama beleegyezés, mely az egyházi áldás alkalmával tényleg megadatott, elégséges volt-e a lényeges hatások előidézésére, daczára, minden evvel ellenkező szándéknak? Ez igen nehéz kérdés, melyet ép oly nehezen lehet a jog, mint a tény szerint megoldani. Ha tehát ennek a kérdésnek a fejtegetése nem szükséges, czélszerűbbnek látszik abba bele sem bocsátkozni.

De nem elégséges-e már a tanuknak egyedüli hiánya is a házasság semmisségére? Kétségtelenül; azonban itt megint az a nem csekély nehézség merül föl, mely szerint bizonyos formahiány annak, a ki azt önszántából előidézte, nem válhatik hasznára. Ugyanazért a bíróságok hasonló esetekben a megkötött házasságot érvénytelennek szokták ugyan nyilvánítani, de egyuttal meghagyják a feleknek, hogy azt érvényes módon revalidálják. Az ítéletek tehát két különböző részből állanak: az egyik a házasságot semmisnek nyilvánítja quoad foedus, a másik a rehabilitálásra itéli a feleket, és könnyű belátni, hogy az utóbbi a méltányosság és a közrend szempontjából szükséges is. Azonban nem kevésbé igaz az is, hogy a közrendet érintő fontos okokból, például állami tekintetekből nem kell a rehabilitáláshoz ragaszkodni.

Az officinalisak tisztéhez tartozik, hogy bölcseségével megfontolja, vajon a felforgó körülmények olyneműek-e, hogy a rendes szokástól való eltérést igazolják?

Ezen előleges megjegyzések után, melyek a teendő indítványai megokolására neki szükségeseknek látszottak, a párisi egyházmegye syndicus a sede vacante — tekintettel 1. arra az actára, mely Ő Felségeik a császár és a császárné nevében meghatalmazottjuk, a pármái herczeg ő fensége részéről (miként az 1809 december 16-án kelt senatusconsultum egyik záradékából láthatni) átadatott s mely acta 1809. évi december 30-ki kelettel azt a nyilatkozatot foglalja magában, hogy az 1804. évi december 1-én Ő Felségeik Napoleon császár és Josephine császárné között megáldott házasság semmisnek nyilváníttassék, 2. a fentebb említett senatusconsultumra, 3. hét főpapnak ama nyilatkozatára, hogy ezen, a mi egyházi hatóságunk előtt megindított ügy a mi közönséges illetőségünkhöz tartozik, 4. az amaz indítvány tárgyalása következtében kelt ordonnanceokra és indítványokra, 5. a vizsgálati jegyzőkönyvre, végre 6. a tanuknak 1810. évi jan. 6-án hit alatt tett nyilatkozataira — abban a nézetben van,

I. hogy a Napoleon császár és király és Josephine császárné és királyné Ő Felségeik közötti házasság érvénytelenül kötöttek és semmisnek quoad foedus tekintendő, még pedig a parochus proprius és a tridenti zsinat (valamint az ordonnanceok) által előirt tanuk jelenlétének hiánya miatt;

II. hogy a feleknek a házasság rehabilitációjáig nem szabad egymást házasságfeleknek tekinteniök;

III. hogy a syndicus az officialis bölcseségére kénytelen bizni és bizza is, vajon a felforgó fontos körülményeknél és állami tekinteteknél fogva nem lenne-e czélszerű, Ő Felsé-

geiket mindennemű kötelék alól föloldottaknak s új házasságkötésre jogosítottaknak nyilvánítani.

Az officialisnak 1810 jan. 9-én kelt ítélete ekkép hangzik: «Mi... az egyházmegye officialisa sede vacante, mindazoknak, kik ezt olvassák, üdvöt, ezennel tudtul adjuk, hogy tekintettel ama nehézségre, mely az egyház fejével való érintkezést gátolja, a kit tényleg mindig megillet a hatalom, hogy ily rendkívüli esetekben döntő határozatot hozzon (következik a megokolás, mint fent 3. és 4. alatt), az egyházmegye syndicusának... urnak meghallgatása s Isten szent nevének fölhívása után, a kitől minden ítélet ered, kimondjuk és kinyilatkoztatjuk, hogy a *Napoleon császár és Josephine császárné közötti házasság érvénytelenül kötött és semmis quoad foedus*; szabadnak nyilvánítjuk Ő Felségét eme kötelék alól és följogosítottak arra, hogy más házasságot köthessen, mindazáltal csak a tridenti zsinat (és az ordonnanceok) által előirt formaszerűségek megtartása mellett. Kinyilatkoztatjuk, hogy Ő Felségeik a közös házaseletet, a kánoni büntetések terhe alatt, egymással többé nem folytathatják, kijelentjük végül, hogy a felséges felek az egyházi törvényeknek állítólagos házasságuk megkötése alkalmával való áthágásáért a Notre-Damei plébánia szegényei javára alamizsnát kötelesek adni, melynek nagyságát belátásukra bizzuk.»

A házasságvédő ezen ítélet ellen azonnal s még az ülés folyama alatt felebbezést jelentett be az érseki székhöz. A felebbezés arra volt alapítva, hogy az egyházmegye officialisa bölcsen ugyan, de mégsem a bíróságoknak ilyen esetekben követni szokott gyakorlata szerint ítélte. Ezt a felebbezést még ugyanaz nap közölte az egyházmegyei hatóság titkára az érseki syndicussal, a ki két nap múlva egészen az egyházmegyei ítélet értelmében referálta az ügyet. Az érseki székhöz officialisa az ítéletet 1810. évi január 12-én megerősítette és az eldöntést főleg a császár beleegyezésének hiányára alapította; aztán elveté az elégtétel nemét, melyet pedig a kánonjogi tételek világosan megkövetelnek s az ítélet ezen pontját megsemmisíté.

Miután a házasság első és másodfolyamodásban érvénytelennek nyilvánított és e két formailag érvényes ítéletet sem a felek, sem a házasságvédő nem felebbezték, úgy Napoleonnak, mint Josephine-nak szabadságukban állott új házasságra lépniök.

Midőn Napoleon császárnak új házasságáról volt szó, mely Bécsben meghatalmazáskép kötött, a francia császári meghatalmazott a bécsi udvarnál egy az osztrák államkancellár által hitelesített okmányt adott át a bécsi érseknek, melyben mindazok az okok föl vannak sorolva, a melyek alapján a francia polgári hatóság és az ottani egyházi bíróságok az első összeköttetést semmisnek és érvénytelennek nyilvánították.

Az ezen ügyben befolyt egyházi személyek, különösen Dalberg hgprimás megrovásban részesültek, mert ily causa majorban az egyház fejének (VII. Pius pápa akkor fogva volt) hozzájárulása nélkül jártak el.

B. Egy fiatal ember lakóhelyén bizonyos nőt akart elvenni, de a quanti connubialis hiánya miatt nem nyerhette meg a polgári hatóságtól a házassági engedélyt. Elment tehát a legközelebbi toborzó állomásra s beállott katonának; ügyesen ki tudta vinni, hogy még megvizsgálata előtt megkapta a parancsnokságtól a házassági engedélyt. Legott állomása helyén, egy száz városkában (hol a jegyesek absque parocho proprio catholico et testibus bármely formában, tehát coram ministro acatholico is érvényesen köthetik meg a házasságot, hacsak legalább egyiköknek ott domicilium verumja, vagy quasi domiciliumja van) az ottani lutheranus lelkész által összeadatta magát. Az esküvő után áthelyezték s azután megvizsgálták őt. Kitünt, hogy testi fogyatkozás miatt a katonai szolgálatra teljesen alkalmatlan s azért el is bocsátott. Most nejével visszatért előbbi lakhelye plébá-

niájába. A plébános az illetéknép kicsalt esketésről jelentést tesz az egyházmegyei szent székhöz. A per fraudem legis Tridentinae kicsalt esketés semmis- és érvénytelennek nyilvánított s a felek egymástól ismét elváltak.

C. Florimundus szarmazására nézve angol, Franciaországon át utaztában Párisban alattomosan megesketteti magát egy angol leánynyal. Ez a házasság érvénytelen, mert az angol Franciaországban a francia törvényt tartozott követni, tehát a tridentinum által előirt formaszerűségeket megtartani.

Dr. BOZÓKY ALAJOS,
kir. jogakadémiai igazgató.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Mi a tulajdoni kereset?

Ezen kérdést veti fel a «Jog» 1888. évi 25. számában dr. Sárany Bertalan lugosi ügyvéd ur és értekezésében azon eredményre jut, hogy a tulajdoni kereset «azon helyes cím, illetve elnevezés, a melyet visel azon törvénykezési formula, a melylyel a tulajdonos a *tulajdonát képező (saját) dologát* bármelyik birlalótól, a ki azt visszatartja, bíróilag követeli».

Nekem erős kételyeim vannak ezen perjogi fogalom meghatározás ellen s azt en bloc aláírni nem merném. Megmondom miért:

A szönyegen levő kérdés elbírálásánál kell, hogy a nálunk érvényben főnálló telekkönyvi rendelet és az a. p. t. k.-nek avval összefüggésben álló szabványaira tekintettel legyünk, és e tekintetben cikkező urral teljesen egyetértek. De épen azért a fenti definitiót bőnek tartom, mert az a. p. t. k. megkülönböztet az ingó és az ingatlan dolgok tulajdonának megszerzése közt, miért is a rei vindicationnak más tárgya van az ingatlanoknál és más az ingóknál.

Első tekintetre ugyan az a. p. t. k. 366. §-a dr. S. B. urnak igazat adni látszik, mert minden megszorítás nélkül a tulajdoni kereset tárgyát ő szerinte határozza meg; nézetem szerint azonban ezen szakasz csak az ingókra vonatkozólag alkalmazható, tehát megszorítólag értelmezendő és pedig következő okoknál fogva.

Az ingó dolog tulajdonának érvényesítése feltételezi azt, hogy a tulajdonjog gyakorlása a tulajdonostól egészen elvonatott, hogy ama dolog másnak birlalatában van, mely körülmény mint a tulajdonjog főismérve s leghatályosabb nyilvánulása gyakorlatilag a tulajdonjoggal oly annyira összeforr, «hogy a dolog birlalója, ha azon akarata van, azt mint sajátját megtartani, ama jogalap előadására, melyen a dologt birtokolja, nem szorítható, még akkor sem, ha valaki állítja, hogy ellenfele birtoka a tulajdonjog korlátlanásával meg nem egyeztethető. Ilyenkor az állító ellenfél köteles a rendes bíró előtt perelni és vélt erősebb jogát beigazolni». (L. a. p. t. k. 309., 323., 324. és 369. §§-ait.)

Ebből látszik, hogy az, a ki oly ingó dolog birtokába akar jutni, melyet más birlal, rendszerint köteles lesz ezen dologra való tulajdonát (az erősebb jogot) ellenfelével szemben kimutatni s ez onnan ered, hogy keresete oda van irányozva, *hogy alperes felperes tulajdonjogát elismerje* és ennek folytán magát a dolog birtokát is átengedje.

Egészen másként áll azonban a dolog ingatlanoknál; itt azon vélelem nem áll, melyet a törvény az ingók birlalójára nézve fölállít; itt sem a birlalat, sem a birlalónak akarata semmiféle praesumptiót nem nyújt, hanem egyes-egyedül a nyilvánkönyvi állapot a döntő mozzanat; mert ha X. birja is az ingatlant, magáénak is tartja, és mint a magáét akarja meg is tartani, még sem vélelmeztetik tulajdonosának, hanem tulajdonos az, a ki a telekkönyvben ilyennek be van vezetve. Ha tehát a telektulajdonos ingatlanát más birlalja,

és ettől a birtok átadását akarja elnyerni, akkor nem szorul tulajdonjogának kimutatására s így felesleges a keresetet a tulajdonjog elismerésére irányozni, hanem csak is a birtok átadására, mely a tulajdon mint abszolút természetű jog tartalmából folyik.

Ingatlan tulajdonának elismerése iránt tehát csak az fog perelni, a ki arra érvényes jogczimmel bír ugyan, de magát a tulajdonjogot még meg nem szerezte, és az ellen, a ki ilyennek nyilvánkönyvileg jelentkezik. *Tárgya vagy célja* a tulajdonjogi keresetnek a tulajdonjognak felperes javára való bekebelezése és támasztható az által is, a ki az ingatlan birtokában van.

Azon megkülönböztetés, melyet czikkező ur a rei vindicatio és a publiciana in rem actio közt tesz, ott a hol a telekk. intézmény fennáll, az ingatlanok tekintetében gyakorlati jelentőséggel nem bír, bár elvontan helyességét kétségbe vonni nem lehet. Épen azért meddőnek tartom czikkező ur által idézett ama alperesi ellenvetést, hogy a kérdéses per «helytelen jogczimen» lenne indítva, mert a kereseti petitum a tulajdonjog elismerésén kívül, az ingatlan birtoka és használatára van irányozva, superflua pedig non nocent.

Dr. LAX ADOLF,
t.-szent-mártoni ügyvéd.

A bűnvádi eljárási szabályok 75. §-ához.

A tanukról.

Az igazságügyminiszterium által a bűnvádi eljárás egyöntetűsége céljából javaslatba hozott szabályok ugyan csak a javaslat jellegével bírnak: mindazonáltal a büntető igazságszolgáltatás terén erősen érzett codificált büntető eljárási törvény hiányában, nálunk Magyarországon, ezt van hivatva pótolni. Rövidségénél fogva azonban mindenre ki nem terjedhetvén, a fel nem vett esetekben, a megelőzőleg Magyarországon s Erdélyben még most is érvényben lévő új ausztriai büntető perrendtartás alapján kifejlődött usus, büntető eljárási gyakorlat az irányadó.

Ezen szabályoknak 75. §-a, mely a tanukról szól, a következő: «Nem köteleztetnek a vallomásra a papok arra nézve, a mi nekik a gyónás alkalmával mondatott; valamint az ügyvédek arra nézve, a mit a vizsgálat tárgyát képező dologra vonatkozólag ügyvédi minőségükben tudtak meg.»

Nem lenne időszerű, hogy a már évek óta érvényben lévő, de különben is csak javaslati jellegű s ideiglenes bűnvádi eljárás ezen idézett §-át bírálgassuk a magunk orvosi nézpontjából, egyáltalán célirányos sem lenne az a jelen viszonyokra vonatkozólag, de igen is érdekünkben áll hozzászólni orvosi szempontból a jövőre vonatkozólag, a meny nyiben ép jelenleg van munkában az állandó büntető perrendtartás codificálása.

Jelenleg a tanuzás alól fel vannak mentve a 75. §. szerint a papok, arra nézve, mi nekik a gyónás titka alatt közöltetett, továbbá az ügyvédek, mi nekik foglalkozásuk, ügyvédi minőségükben jutott tudomásukra; — nincsenek azonban felmentve az orvosok.

Méltán merülhet fel a kérdés, hogy mi ennek az oka?

Mert bár a társadalom szent érdeke, mi a büntető hatalom gyakorlatában fekszik, mindenek felett kell, hogy álljon, s a büntető igazságszolgáltatás érdekében minden polgárnak kötelessége megtenni, mit lehet, mit tud, adatot szolgáltatni, mi a bűnügyre világot vethet, mindazonáltal, mint azt majdnem minden állam törvényhozásánál látjuk, egy sem csinált ezen tanuskodási kötelességből általános kötelezettséget, mindenütt figyelembe vették bizonyos természeti, társadalmi viszonyok, s ezek alapján mindenütt tétettek kivételek, melyek kétfélék. Egyrészt nem lehet tanuskodásra kötelezni, de az illető azért tanuskodhatik (rokonsági viszony), másrészt nem is tanuskodhatik egyáltalán (papok, ügyvédek, az osztr. bt. prts. szerint az állam-hivatalnokok, ilyen minőségükben tudomásukra jutott dolgokra nézve.)

Az államhivatalnokok, valamint az ügyvédek is kivételnek Angliában, a porosz, bajor, badeni stb. törvények által, a gyónás-titok szentsége elismertetik Anglia, Skócia, Franciaország s különböző gyakorlat szerint Észak-Amerikában, sőt még a protestáns Poroszországban s Würtembergben is, stb.

S midőn látjuk, hogy ezen kivételek a törvényhozások által annyira méltányoltatnak, hogy még akkor sem vétetnek igénybe, ha más bizonyíték nincs, feltűnik, hogy míg az ügyvédek s papok felmentvék a tanuskodás alól, azokra vonatkozólag, mik nekik foglalkozásuknál fogva jutottak tudomásunkra, az orvosok kiknek működése teljesen hasonló az említettekkel s kiknek állásuk, hivatásuknál fogva gyakran jutnak büntető ügyekben bizonyító szerepet vivő körülmények tudomásukra, arról, a mi, mint gyógygyakorló orvosoknak, mint a beteg bizalmával a betegágyhoz hívott gyógyulást nyújtóknak ilyen minőségükben tudomásukra jut, arról a törvény szerint jelenleg tanuskodni kötelesek.

Például vegyünk egy esetet. Egy nőnél abortus következett be, az abortus artificialis, nem spontán, ennek nyomai látszanak a szervezetben; a nő az abortust előidéztet hatányok (belső szerek vagy erőművi sértések) vagy magának az abortusnak következtében súlyos beteg lesz, orvost kénytelen hivatni, ki őt aztán orvosi kötelességéhez képest gyógykezel, azonban vizsgálat indult meg a hatóságtól egy fenforgott artefact abortus gyanuja miatt, s az orvos, nem csak, hogy akkor nem tartatik kiméletben orvosi minősége, midőn a tény már egyéb adatok által bebizonyított, hanem az első az, ki tanuskodásra szólíttatik fel, hogy a vádlott, azaz patiens ellen valljon ép úgy, mintha az ügyvéd felszólíttatik, hogy cliensétől a neki, mint ügyvédnek elmondott dolgokat, vagy a pap, hogy a neki, mint papnak meggyónat takat bevallja, egy bünesetben, hol a cliens vagy gyónó a vádlott.

Mert, ha a büntető igazságszolgáltatás, a tanuskodási kötelességek között kivételeket tesz, a mint a természeti s egyéb viszonyokhoz képest tenni szükséges is, s ezen kivételek között szerepelnek a 75. §-ban említettek, nincs meg a viszonyosságnál fogva sem magyarázata annak, hogy miért nem veszi fel közéjük az orvost, miért nem tartja kiméletben annak orvosi minőségét, ha kiméletben tartja az ügyvédét, a papét?

Felemlithetné talán valaki, hogy míg az ügyvéd vagy pap nem tanuskodhatnának tulajdonkép tényekről, mert a mit tudnak, azt felök közléséből tudják, míg az orvos magát a tényt vagy annak biztos nyomait, tehát tárgyi tényállást észlelvén, az első tárgyi bizonyítékot vallomásaikkal nem nyújthatnának, míg az orvosok igen. — Ezen ellenvetés azonban nem állhat fen, miután lehet s van számos eset az ügyvédeknel, hogy előttük mint ügyvédek előtt történnek tények, melyekről azonban szintén nem kötelesek tanuskodni s másrészt számos a gyakorlatban az eset, hogy az orvosok nem az általok a betegen tapasztalt tényekről, hanem neki a beteg által elmondottokról kötelesek tanuskodni, midőn aztán az ő vallomásaik is subjectiv s nem objectiv alapon nyugosznak.

Önmagában, a 75. §-ban felmentettekhez viszonylagosság keresése nélkül bírálva is a kérdést, nem helyes, hogy az orvosok, az ilyen minőségükben tapasztaltakra nézve a tanuskodás alól fel nincsenek mentve. Mert ha p. o. a fent idézett példában a beteg bajának gyógyulásáért orvoshoz fordul, azért hogy életét megmentse, tulajdonkép Scyllából Charybdisbe jut, miután az orvosban nem egyszerűen az orvost, hanem egyszersmind a törvény által kényszerített s az ítélethozatal mérlegébe a legterhelőbb súlyokat dobó,

ellene tanuskodót hívja betegágyához. Hogy pedig ezeket tudva, kikerülje, nem gyógyíttatja magát, hosszú időig betegeskedik, sőt igen gyakran orvosi kezelés híján elhal. Ezen állapotoknak fentartása vagy plane ily módoni előmozdítása pedig nem lehet, más oldalon a közegészségügyre vonatkozó törvényes intézkedések egész sorozatával az emberi életet védő államnak célja.

A kifejlődött jogélet követelményeinek megfelelőnek látszik kívánni, hogy a készülő büntető perrendtartásban az ügyvédek, papok, esetleg államhivatalnokokkal egy sorban, az orvosok is felmentessenek a saját minőségükben tapasztaltakra vonatkozó tanuskodási kötelezettség alól.

Dr. FÖLDVÁRY ELEK,
egyet. tszéki orvostani tanársegéd.

Külföldi judicatura.

47. *Czégbitorlásnak* (Concurrence déloyale) minősítette a párisi semmitőszék egy aix-i vendéglősnek amaz eljárását, hogy szállóját «Grand Hôtel»-nek czimezte, versenyezve egy másik szállótulajdonossal, ki évek óta birta már a «Grand Hôtel d'Aix» című szállót. (Sirey, Recueil géné. 1887 I. 216.)

48. *Ajándékozás érvénytelensége.* A párisi semmitőszék kimondta (1887 június 10-én), hogy az ajándékozásban, ill. örökhagyóban nincs meg az ajándékozásra való akarat, ha ravasz fondorlatokkal tévedésbe léven ejtve, másoknak látta a körülményeket, mint a milyenek valóban voltak, úgy, hogy tévedése tudatában másképen intézkedett volna. (Pandectes franç. 1887 I. 237.)

49. *A vak ember is alkothat sajátkezűleg irt magánvégrendeletet* és nem tartozik közvégrendelet alkotni. (A párisi semmitőszék ítélete 1887 máj. 23-án Pandectes franç. 1887 I. 226.). V. ö. 1876: XVI. tcz.

50. *Késedelmi kamatok.* Ha a keresetet illetéktelen bíróságnál indítják meg és az illetékesség lezállittatik: a kamatok — ha azok fizetésére egyéb ok nincs — csak az illetékes bíróságnál történt beperlés napjától fizetendő. (Párisi semmitőszék, 1887 máj. 25-én, Sirey, 1887 I. 385.)

51. *Élethossziglanra kötött szolgálati szerződés érvénytelen* a párisi semmitőszék 1887 június 28-án hozott ítélete szerint. (Pandectes franç. 1887 I. 235.)

52. *A vő és a meny tartó kötelezettsége.* A karlsruhei Oberlandesgericht 1886 okt. 10-én kimondta, hogy az após, ill. anyós igényelheti a veje, ill. menyé által való eltartást, ha az édes gyermekek bármely okból képtelenek e köteleességet teljesíteni. (Zeitschr. f. franz. Civilrecht, XVIII. 588.)

53. *A kereskedőnek* «Das können Sie ihm geben» szavakkal történt ajánlásért az ajánló felelős. Így ítélte a német Reichsgericht 1887 szept. 28-án a porosz Landrecht 1381. szakaszának a) pontja alapján («Wer eine Person an einen Dritten empfiehlte, steht nicht gut für dieselbe, wenn es nicht namentlich für ein bestimmtes Rechtsgeschäft und unter Versicherung der Unnachteiligkeit desselben geschieht»). (U. o.)

54. *A jockey felelőssége.* A karlsruhei OLG. 1886 márcz. 31. kimondta, hogy ha a lóversenyben résztvevő lovával banni nem tudván, ennek megbokrosodását idézi elő, felelős minden kárért, melyet a ló ily állapotban okozott. (U. o.)

55. *Bérszerződés.* Ugyanazon felső bíróság 1886 ápr. 5-én úgy határozott, hogy oly esetben, midőn a bérlő csak néhány napig van gátolva a kibérelt lakásba való beköltözést, nem követelheti a bérszerződés felbontását, hanem csak kárának megfelelő megtérítését, illetőleg a bérösszegeből levonását. (U. o.)

56. *A megbízási viszony* egymagában nem teszi a megbízót ama dolgok tulajdonosává vagy birtokosává, melyeket a megbízott részére vásárolt, hanem ilyen esetben a megbízott által való tulajdonszerzésre vonatkozó dologjogi elvek irányadók. (Karlsruhei OLG. 1886 ápr. 16.)

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

Különfélék.

— A m. kir. Curia 1869—1888. Legfelsőbb bíróságunk status personális 20 év alatt nagy változásokon ment keresztül, mint szervezete is többször lett felforgatva. A 20 év előtti elnökök s tanácselnökök közül már egy sincsen állásán. Majláth, Fábry, Lipovniczky, Zsoldos, Pap már mind tulvilágon vannak; Melczér, Mihájlovics nyugdíjazva vannak; Szabó Miklós akkori tanácselnök pedig most a Curia elnöki székét foglalja el. Az akkori bírák közül Pauler s Fabinyi miniszterek lettek. Vajkay a kir. tábla elnöke lett; Daruváry a Curia másodelnöke; Ráth Károly a főváros főpolgármesteri állását nyerte el; Kozma Sándor főügyész lett. A bírák közül számosan, u. m. Tóth Lőrincz, Vértessy, Babos, Manoilovich, Szentgyörgyi, Raisz Szilárd, Németh János tanácselnökök lettek, részint a Curia, részint a budapesti kir. táblánál. Gallu József — most Gáll — 20 év előtt segéd-tanácsjegyző volt a semmitőszéknél s most a főrendiháznak tagja. A bírák nagyobb része meghalt; így Bónis Samu, Soltész, Csernel, Hengelmüller, Kovácsy, Kovács István, Szutsits, Fogarasy, Gozdu Manó, Deák József, Széll Kristóf, Ledniczky, Suhajda, stb. Lukács Ignác — a későbbi curiai tanácselnök nyugalmaztatott, úgy Szabó Imre, Ocsovay, Popovics, Dapsy, Milibi Gál is. Az akkori curiai bírák közül tehát jelenleg már csak egypár van a helyén: Balásy Antal, Osztrovszky, Jamniczky, Puscariu, Bömches, Oeffner. Illaváts, akkor a semmitőszék derék segédjegyzője és Knorr tanácsjegyző most a kir. tábla bírái. Czorda Bódog, Nagy Imre, Osvald, Veszprémi, Szabó Ágoston, Mattyasovszky, Horváth László, Mersics, Nagy Samu akkor kir. tábla bírák voltak. Rósa Károly curiai főigazgató sincs már az élők közt s nem írja többé az ő legkedvesebb témáját, a statisztikai ügykimutatást. Csak két egyén maradt meg ritka kitarással 20 év előtti helyén. Tóth Bódog (akkor a semmitőszéknél) elnöki titkár és Gebhard Ferencz (legf. ítélőszéki) jegyző.

— Dr. Mayer Salamon kormánytanácsos, bécsi egyetemi tanár ez évben is hosszabb időt szentel igazságügyi viszonyaink tanulmányozására. Körutját ezuttal főleg az alföldre terjeszti ki és Szegedről kiindulva Aradot, Temesvárt, Lugost, Karánsebest, Nagyváradot és Debreczent szándékozik felkeresni; majd Felső-Magyarországban Illaván, Lipótvárt és Mária-Nostrán tekinti meg a fegyházakat és a mennyiben ideje engedi, kiterjeszti tanulmányutját a Királyhágón túl fekvő törvényszékek és büntetési intézetek megtekintésére is. A kiváló tudós célja a folyó évben annyiban eltér a korábbi évek tanulmányutjának céljától, hogy a büntető igazságszolgáltatás és a börtönügyi viszonyok tanulmányozásán kívül ezuttal kiterjeszkedik az egész igazságügyi szervezet és a jogszolgáltatás minden ágának tanulmányozására is, hogy anyagot gyűjtsön Magyarország igazságügyének fejlődését tárgyaló nagyobb röpirathoz, a melyet még ez évben szándékozik közrebocsátani s a mely bizonyára a külföldön is számos előítéletet fog eloszlatni a magyar igazságszolgáltatás folytonos haladásának megismertetése által.

— *Felterjesztés negyedfoku elbírálás végett.* A nagykanizsai kir. járásbíró: Becsületsértés vétségével kölcsönösen vádolt V. Antal és K. Izidor elleni bűnügyben végzett: Az 1883: VI. tcz. 2. és 5. §-ainak egybevetett értelme szerint a harmadfoku bírósági ítélet ellen további felebbevitelnek helye nem lévén, a V. Antal vádlott által bejelentett felebbezés hivatalból visszautasított. *Kir. tábla:* Tekintve, hogy V. Antal vádlott a kir. tábla ítélete elleni felebbezését az ítélet kihirdetésekor, tehát kellő időben jelentette be, tekintve, hogy a kir. járásbíró csak az elkésetten bejelentett felebbezést lett volna jogosítva visszautasítani: a kir. ítélő tábla a kir. járásbíró határozatát hivatalból megsemmisíti és utasítja a kir. járásbíróra, hogy az 1883: VI. tcz. értelmében a felebbezés következtében az ügyiratokat elbírálás végett fokozatosan a magyar kir. Curiahoz terjessze fel. *Kir. Curia:* Tekintve, hogy jelen bűnvádi

ügyben az 1883. VI. tcz. 7. §. eseteinek egyike sem forog fen, az 5. §. alapján pedig a budapesti kir. ítélő táblának mint harmadfoku bíróságnak 29,982/8 '5. sz. határozata ellen további felebbezésnek helye nincsen, a m. kir. Curia a jelen, hozzá illetéktelenül felterjesztett ügyben — mint negyedfoku bíróság — bármily tekintetben is határozatot hozni illetékes nem lévén, az iratok további törvényszerű eljárás végett a felterjesztő budapesti királyi ítélő táblához visszaküldetnek. (1888 jun. 7. 8201. sz. a.)

— **Semmiségi esetek.** A kir. tábla 1888 május hó 16-án 54096. sz. a. a vaskohi járásbíróság ama ítéletét, melyben B. György felperest a B. Togyer s társai ellen 207 forint iránt támasztott keresetével azért utasította el, mivel tárgyaláskori beismerése szerint alperes csak 37 frttal tartozik s ily kereset a kisebb polgári peresügyi illetőséghez tartozik, hivatalból megsemmisítette, mivel a keresetnek a tárgyalás során tett leszállítása a bírói illetőséget nem változtatja meg. — A nagy-kikindai tszék a G. Sándor csődtömeggondnokának azon, a tárgyalási határnap előtt beadott kérvényét, melyben annak elhalasztását, újabb határnap kitűzését s alperesnek errei megidézését kérte, teljesen figyelmen kívül hagyta s felperest mint meg nem jelenőt keresetével elutasította. A kir. tábla 1888 jun. 19. ezen ítéletet hivatalból megsemmisítette; mert a tszék lényeges eljárási szabályt sértett meg akkor, midőn felperesnek a tárgyalási határnap előtt beadott kérvényét figyelmen kívül hagyta s felperest mint meg nem jelenőt elmarasztalta.

— **Három szabálytalanság egy határozatban.** A soproni jbiróság magában egy bünvádi ügyben, mely L. Mária és társai ellen, magánlak megsértése, becsületsértés s idegen vagyon meg rongálásának vétsége miatt tetetett előtte folyamatra, három rendbeli szabálytalanságot követett el, melyek hivatalból megsemmisítést vontak magok után. Ítélete ugyanis, melyben vádlottakat részint felmentette, részint elítélte, felebbeztetvén, a kir. tábla következő végzést hozott: «A jbiróság ítélete hivatalból megsemmisítetik, mert az egyik magánvádló a tárgyalási jegyzőkönyv szerint nemcsak Kl. József és L. Erzsébet ellen, hanem még L. Mária, Zsuzsanna, Anna s K. Lajos ellen is becsületsértés miatt vádat emelt; a járásbíróság azonban ítéletileg csak a két első helyen megnevezett vádlott irányában intézkedett. Hasonlóképen nem határozott a L. Anna vádlott részéről a W. Mária ellen szintén becsületsértés miatt emelt viszonvád felett. Szabálytalanságot követett el az által is, hogy ítéletében meg nem nevezte L. Zsuzsannának azt az egyik társát, a ki W. Sándor ellen szinte becsületsértés miatt vádat emelt.» (1888 június 6. 159. sz. a.)

Nemzetközi szemle.

— **Ausztriában** 1887 folyamán 2339 csőd volt tárgyalás alatt; ezek közül 1090 nyitott meg ezen évben. A közadósok közül 80 foglalkozik ösproductióval, 905 iparral és kereskedelemmel és 10 szellemi munkával, 195 egyéb foglalkozásu. Befejeztetett ezen év alatt 1087 csőd. Egyezség útján 14 esetben történt a befejezés; kényszeregyezés 63 jött létre. Függetlenül maradt 1252 csőd.

— **A német büntetőtörvénykönyv 360. §-ának 10. pontja** 150 márkáig terjedhető pénzbüntetést szab azon egyénre, «welcher ungebührlicher Weise ruhestörenden Lärm erregt, oder groben Unfug verübt.» A törvény ezen utóbbi határozmányát használják újabban a német bíróságok arra, hogy azon esetekben, a hol egyéb büntetési tétel nem alkalmazható, mégis büntetést szabjanak. Láttuk azon számos esetekben, melyeket egy év óta lapunk közölt, mily aberrációkra vitt ezen gyakorlat. A bírói hatóságok egyrészt ugyszólván erkölcsbírakká lettek, másrészt a rendőrség munkáját vették a kezükbe a csend- és a rend fentartása tekintetében. Legújában ismét több eset jött nyilvánosságra, melyekben ezen §-t alkalmazták. Egy lap arról cikkezett, hogy bizonyos megnevezett gyárosok nem fizetik a munkásokat eléggé jól; alkalmazták a «grober Unfug» tételt, mivel a cikkek a munkaadók és munkások közti egyetértés megzavarására alkalmasak voltak. Bizonyos esetekben a rágalom nem állapíthatott meg, mivel az állított tények valóknak bizonyultak; kimondatik a «grober Unfug», mivel a közönség, illetőleg a közönség egy része zaklattatott. Szóval, teljesen igaz kezd lenni az a vers:

Was man nicht anders strafen kann,
Sieht man als «groben Unfug» an.

— **Francziaországban** a reformjavaslatok főtárgyát a végrehajtás rendszere képezi, főleg az ingatlanokra vonat-

kozólag. Nagy hátránynak tekintetik, hogy a végrehajtási eljárásban, mely vitás jogi természettel nem is bír, mindig szerepel majd a bíró, majd az avoué, majd a végrehajtó, sokszor valamennyi együtt is, míg magoknak a feleknek nem engedtetik meg — saját ügyükben — közbenjárni. A kincstári díjak tulságosak, tekintet nélkül az értékre, mi által a kisebb vagyon aránytalanul terhelve, jóformán tönkre van téve. A hirdetmények, melyek közzé tetetnek, hosszasak, sok feleslegest tartalmaznak, másrészt a nyilvánosság tekintetében meg van azon hátrányuk, hogy csak egyszeri közzététel rendeltetik. A kifüggesztési eljárás is igen költséges, különösen miután a kifüggesztésnél, minden czél nélkül jegyzőkönyvek vétetnek fel. Az eljárás hosszadalmassága is nagyon hátrányos. Ezen hiányok már annyira érezhetőkké váltak, mikép jeles szakférfiak nemcsak a németek felé fordulnak és végrehajtási rendszerüket utánzásra ajánlják, hanem attól sem vonakodnak, hogy követendő például visszapillantsanak azon primitív végrehajtási eljárásra, melyet a nagy forradalom korában, a III. év 9. Messidor és a VII. év 2. Brumaire törvényei alkottak s a melynek egész lefolyása csak abból állt, hogy a végrehajtási végzésnek a békebíró által való láttamozása után azt a végrehajtató kifüggesztette s ezzel a foglalás eszközölve lett; a hirdetményről a végrehajtást szenvedő s a bejegyzett hitelezők 5 nap alatt a kifüggesztésről jegyzőkönyv felvétele útján értesítettek, az eredeti okmányok a békebíró által láttamoztattak és a nyilvánkönyvbe bevezetettek. Egy hónap múlva pedig az árverés megtartatott «C'est encore aux principes de cette loi qu'il faut revenir» mondja egy jeles jogtudós (*De la Grasserie. Reforme du Code de procedure civile*). Ennek szellemében Francziaországban az ingatlan végrehajtás reformja iránti törekvések következőkre irányulnak. Az *avoué*-k s *huissier*-k közbejötté kizárandó, kivévén ha valami vitás kérdés merülne fel. A foglalási eljárás megszüntetendő s a végrehajtási végzés kifüggesztése által helyettesítendő, közvetlenül a nyilvánkönyvi bejegyzés következvén. Az árverés rendszerint a bírósági helyiségben történik; csak kivételesen közjegyző által. Rövid határnapok tűzendők ki. Az érdekeltek: végrehajtató, az adós s hitelezők résztvehetnek az összes műveletekben, minden képviselet s ennek költségei nélkül. Az egész eljárás hivatalos, és az itt is nagyon számos semmiségi ügyek megszüntetettnek, helyökbe súlyos bírságok hoztván azon tisztviselőkre, kik semmiséget követnek el. Két elvet kell még kiemelnünk a végrehajtási rendszerből, melyek megvalósítása európa-szerte általános törekvésül szolgál. És ezek, hogy az ingatlan haszonvétele, mi rendesen élelmezési természettel bír, a foglalás alól kivéssék, mint kiveendő s kivétetnek az élelmek is, és hogy az adós tartozása részletes törlesztésének jogától elzárva ne legyen.

Irtások.

69.

Mikor nagy ur az igtató? Naponta d. e. 11 órakor, a mikor meg van engedve neki, hogy az értesítést keresőnek lehető gorombán oda vágja: «Nincs» (már t. i. értesítés). Csakhogy a nagyurhatnáság sokszor 5–6 percczel előbb áll be s az értesítés 11 előtt is megtagadatik. Pedig az ilyen időbeli határ inkább kiterjesztőleg volna magyarázandó, főképp ha megfontoljuk, hogy egy értesítés az igtatónak egy-két másodperczebe kerül, a megtagadással pedig egész vagyon mehet tönkre. (*Ügyvédi körökből.*)

70.

Pf. Katalinnak R. Lajos ellen ingókra vezetett végrehajtási ügyében a makói jbiróság ítéletének a 3., 4., 5., 6., 13., 14. tételekre vonatkozó részét kellően indokolta; ellenben a 7., 10., 11., 12., 20., 21., 23., 29., 30. tételek alattit egészen indokolás nélkül hagyta; miért a kir. Tábla 1888 május 14. 57501. sz. a. az első fok ítéletét hivatalból megsemmisítette.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{1 évre .. 6 Ft} ^{negyedévre .. 3 Ft} A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bizonyítási rendszer reformja, különös tekintettel az esküre. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A zene és a fegyház. Dr. GRUBER LAJOS budapesti ügyvédtől. — Irodalom: Magyarország története II. József korában. Irta Marczali Henrik. Kiadja a M. T. Akad. történelmi bizottsága. III. kötet. Dr. DAEMPF SÁNDOR volt jogakadémiai tanár, pécsi ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Törvényszéki orvosi észleletek. Dr. FEKETE ALAJOS lugosi kir. törvényszéki orvostól. — Adalék a kártérítési perek kérdéséhez. Dr. KEMÉNY MIKLÓS budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A magy. kir. pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A bizonyítási rendszer reformja, különös tekintettel az esküre.

I.

A jogszolgáltatás ki nem elégítő volta, mint más államokban, úgy minálunk is különböző tényezők működése által idéztetik elő, melyek részint közvetlenül s önmagokban, mint a rossz törvények, gyöngye, ki nem képzett bírósági közegek, részint kapcsolatosan, összefüggésben egymással, p. o. az elavult ősi rendszer elvei s kifogásai idézik elő azon jogállapotot, melyben épen a joggal senki sincsen megelégedve.

Ilyenek nevezetesen a törvényalkotás műveletének gyöngei, főképp midőn idegen jogintézmények vakon ültetnek át a hazai jogtalajba, azok szellemének hü felfogása nélkül, vagy mellőzésével a szellemi kapcsolatnak, mely bizonyos törvényhozási művet a hazájában más s a többi alkatrészeivel a jogrendszernek szorosan összefüzi.

Ilyen, oly jogrendszernek, bár csak töredékeiben is fentartása, mely a régi korra vezetendő vissza, s a mai társadalom viszonyaival, igényeivel merő ellentétben áll; mint a hűbériség rendszere a mai jogállam fogalmával, a mely jogrendszerben a jogszolgáltatás valódi értelmében nem is érvényesülhetett, t. i. a nemesi dominiumok s a municipiumok tulajdonában s a jog összes kezelésének a kormányzati politikával való összekevertségében s a magánjognak egyedárus vezérelve kizárólagos uralgásával.

Ilyen a bírósági közegekre vonatkozólag a kinevezési s ellenőrzési rendszer hiányossága; a választás elvének megdöntése egymagában még nem képezvén biztosítékot az igazságszolgáltatás tökéletesb kezelése tekintetében.

Ilyen a törvénykezés azon szervezete, mely a jog fejlődésével, a mai forgalom gyors, szünet nélküli áramlataival nincsen összhangzásban.

Ilyen az igazságszolgáltatás alárendeltsége más idegen érdekeknek, melyek nemcsak politikaiak, hanem pénzügyiek is lehetnek.

Mindezek közt kiváló helyet foglal el a *bizonyítási rendszer* mint olyan, mely sajátságos tényezőivel, a jogviszályokat előidéző homályt s kételyeket eltávolítandó, közvetlenül s leglényegesebben gyakorol befolyást az igazság kiderítésére, tehát a jog érvényesítésére. Mert a mint korunk egyik legszellemdusabb jogásza mondja: C'est par la preuve que le juge arrive à la connaissance de la vérité. Sous ce rapport la preuve est le moyen de recherche de la vérité de faits au point de vue juridique. La théorie de la preuve en général

est un de plus vastes sujets qui puissent s'ouvrir devant l'esprit humaine, la philosophie tout entière y serait comprise puisqu' elle même a pour objet la découverte de la vérité. (Raymond Bordeaux: Philosophe de la la Procedure Civile, pag. 356.)

Mint minden jogintézmény, úgy ez is változott a korral s ennek jellegével és szükségleteivel; ez is a fölvilágosodás, tudomány s közművelődés terjedésével újabb s különböző alakot öltött fel, más és más szabályozást nyert, s újabb, a kor igényeinek megfelelő elvekre lett fektetve.

A párviadal, tortura, égő vas s forró víz, stb. mint a jogi kivilágítás, a bizonyítás eszközei, már csak történelmi emlékek egy régi korból, melynek harcias vitésze s ezzel párosuló vad, kegyetlen tulajdonságai, azon jogi tényezőkkel teljes összhangzásban álltak — mind egyformán kifejtésai levén azon kor állami s társadalmi szükségleteinek. De a jelen korunkban fenmaradt bizonyítási eszközök sem tartották meg azon alakot, melyet századok előtt viseltek. A tudomány, a jogfejlődés újja alakította az okiratolás mellett mind a tanuzás, mind az eskütétel bizonyítékait.

Az újabb tudomány legszebb vívmányai közé sorozandó, tisztázása s tökéletesb kifejtése azon eszméknek s elveknek, melyekre a jogi kivilágítás fektetendő, megfelelően az általalkult jogélet s jogbiztonság igényeinek.

Helyesen lett kifejtve, hogy a bíróságok feladata levén a jog védelme, biztosítása, a jogélet egészséges állapotának abban kell nyilvánulnia, miszerint az igazság oly világos, szembeünő legyen, hogy annak hosszas kikutatására szükség ne legyen s annak létezése iránt csak akkor keletkezhessék vita, ha csalási szándékból hamis igény tamasztatik, vagy a kötelezett fél szándékosan eltagadja. És miután a jogigények s kötelmek a magánosok közti jogviszonyokból keletkeznek: a jog védelme azt feltételezi, hogy a bíróságnak mindenek előtt a jogviszony létezéséről s minőségéről nyerjen tudomást. Ha tehát jogunkat gyorsan érvényre akarjuk emelni, kell, hogy minden esetben könnyen s gyorsan felismerhető legyen, hogy miben áll az igazság, vagyis létezik-e a felek közt jogviszony s az mily természetű?

Erre pedig legbiztosabb, legalaposabb eszköz a formáság, melyhez a jogügyletek létesítése köttetik, s ezen formáságok tökéletesítése. Mert a jogügyletek forrásául az akaratnyilvánítás szolgálván, ez minél határozottabb s világosb alakban leli kifejezését, annál biztosabb s kielégítőbb tudomás szereztetik azok létéről s minőségéről. És ez a jogügyletek formáságainak nagyszerű jelentősége. Midőn a törvényhozás ezekhez s csakis ezekhez köti a jogi akarat érvényét: a jogviszonyok, melyek a jogügyletekből folynak, kiszabadíttatnak az önkényesség békóiból; azok létele, t. i. kezdetük s befejezésük észlelhetővé, világossá válik, az akarat biztossága kétségen kívülé tétetik; és ennek folytán vitás esetekben azon kérdés: létezik-e a felhozott jogviszony? az igazságnak megfelelően sokkal könnyebben és gyorsabban lesz eldönthető. És ha a jogügyletek kötésére nem elégtetik bármily akaratnyilvánulás, hanem a törvények által kötelezőleg bizonyos formához köttetik, a jogtalan befolyásoknak sokkal csekélyebb tér fog nyitva maradni; továbbá a jogügylet létezéséről tudomás jövőre megkönnyítettik, mi által

későbbi szükség esetére a tény bizonyítása biztosítva leendő; és ezen formások által érthetik el a jogügyletek nyilvánossága is, mely oly számos esetben rendkívül fontos s kívánatos. (Dr. von Völdendorff: *Die Form der Rechtsgeschäfte* pag. 28—30.)

De a jogbiztosságra nem csekély befolyással van a formások alkalmazása az által is, miszerint hatásuk alatt a jogi akarat, melynek kifolyásai a jogügyletek, jobban megérlelődik, komolyabb, megfontoltabb megállapodásra vezet, mit Savigny alaposan fejt ki következő szavakban «Nichts ist geeigneter als eine symbolische Form, um in dem Handelnden den Zustand gesammelter Besonnenheit zu wecken, der für alle ernsten Geschäfte so wünschenswerth ist. Ferner kommt ein Entschluss über wichtige Dinge selten mit einmal zur Reife; es pflegt ihm ein Zustand der Unentschiedenheit vorherzugehen, worin die Übergänge allmählig und unmerklich sind, und dessen Unterscheidung von dem vollendeten Willen eben so schwierig sein kann, als sie für den später urtheilenden Richter unentbehrlich ist. Jene symbolische Form nun dient als untrügliches Kennzeichen des reifen Entschlusses.» És helyesen fejezi be fejtegetését következő megjegyzéssel: «Am wenigsten kann es die Absicht sein, die Gesetzgeber zu tadeln, welche durch Einführung neuer Formen dem praktischen Bedürfniss da entgegen kommen, wo die Sinnesart verschwunden ist, in welcher allein die symbolischen Handlungen entstehen, und ein lebendiges Dasein fortführen können.» (Savigny: *System des heutigen Römischen Rechts*. III. B. §. 130. pag. 238—242.)

Ezen befolyásnak tulajdonítandó, mikép korunk jelesb jogtudósai azon véleményt nyilvánítják, miszerint szenvedő jogéletünk javítása nem annyira a perrendi reformok, mint az által eszközölthetők, hogy a magánjogi codexekben a jogügyletek, a jogviszonyok előállításánál világos, látható s biztosabb formák állapittassanak meg. Ez az ut jogállapottaink javítására, t. i. a jogviszonyok látható, világos, felismerhető alakítása; mert így az ítélethozatalok tömege, mi alatt görnyedeznek bíróságaink, kevesbedni fog s azok több időt s erőt nyerendnek valódi hivatásuk — a bíraskodás — teljesítésére.

Ennek tulajdonítandó azon több részről nyilvánuló szakvélemény is, mely helyteleníti s ellenmondással vádolja a francia jogrendszert azon irányelve miatt, minél fogva a törvény szabta formások hiánya miatt a bizonyító erő megtagadtatik, de annak dacára a jogügylet érvényében fentartatik, érvényesnek tekintetik.

Ugyanezen alapon Németországban az, hogy ott a jogélet hátramaradottsága nagy részben nyilvánul s az meghatározott jelleggel ki nem fejlődhetett, annak is tulajdonítatik, mikép a jogügyletek formáságai el vannak hanyagolva s az okiratok használata igen hiányos. A jogi forgalom formátlansága, mondják a német jogtudósok, befolyással van a képességre: rendes jogügyleteket köthetni; s e tekintetben a korszerű törvényhozási reformtól üdvös átalakulást várnak, természetesen a jogbiztosság érdekében, mi a legszorosab kapcsolatban áll a jogügylet alakiságával.

És a mai tudománynak ezen megdönthetlen érveken alapuló követelményei nyomása alatt, az újabbkori törvényhozások törekvése, a francia jogfejlődés nyomán, különösen arra irányul, hogy a jogügyletek határozott, biztos alakot nyerjenek, hogy kellő ünnepélyességekkel láttassanak el, melyek közt, szemben a régibb korban egyedül uralkodott tanuzással s eskütellettel, legjelentékenyebb az okmányolás, az írásbeliség, mi a legnagyobb ünnepélyességeket képviselő közjegyzői cselekményeknek is lényegét, legfőbb alkátrészét képezi. Erre nézve általános irányeszmét képez: La preuve préconstituée se distingue entre toutes par sa permanence et sa sûreté; c'est celle qui mène le plus sûrement à la vérité. Sa plus grande utilité n'est pas de terminer les procès,

c'est de les prévenir, elle a pour ainsi dire une force antijuridique se. (Bentham: *Traité des preuves judiciaires*. I. IV. Ch. I.)

És hogy nemzeti törvényhozásunk tökéletesb fejlődésére közreműködhesünk, ki kell emelnünk, mikép mi a mai tudomány s nyugateurópai törvényhozások előhaladott álláspontjától e részben is messze elmaradtunk, kétségtelenül a jogbiztosság, a kielégítő jogszolgáltatás nem csekély hátrányára.

Az okiratolás, mint a jogügyleteknek, a biztosságot legnagyobb mérvben eszközölő alakisága, jogéletünkben még mindig nincsen kellő érvényre emelve; annak az uralkodó jogi szerep messziről sincsen megadva. Annál kevésbé van nálunk mai napság is azon eszme megérlelve, mely szerint az okiratolást maga a jogügylet érvényessége feltételezi.

Mi nem haladtunk még előbbre azon irányzatnál, mely a mult századból származva, a régi kir. Curia által következő enunciatiókban lelte kifejezését:

Licet fassiones Testium contra fidem Instrumentorum Literalium directæ, in Jure *ordinarie* non attendantur, utpote cum Literæ *eminentiorem* probam præstent; in certis tamen casibus admittuntur contra Instrumenta. Dec. 5. pag. 30. Fassiones Testium in *illo casu* saltem ad eundem claritatem admittuntur, dum verba contractus obscura sunt. (Dec. 2. p. 30.)

Si Contractus Tenores ambigui vel obscuri sunt, fassio Testium coramisantium admittitur. (Dec. 2. pag. 30.)

Kivétel ettől csak következő esetekben történhetett: Contractum coramisantes Testes si puncta eiusdem contra evidentes Tenores interpretentur, Fassiones eorum non attenduntur — ipsique ideo expost etiam ab authenticatione remonentur. (Dec. 2.) (*Nucleus Plani Tabularis a Johanne Csapiovics de Jeszenova*. Frank: *Jus privatum* §. 291.)

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

A zene és a fegyház.¹

Ily feliratu cikkem közzététele után kézhez vettem a következő munkát: «*Musik und Moral*. Ein kulturhistorischer Essay von Dr. Alfr. Chr. Kalischer. Erste Abtheilung.» («*Deutsche Zeit- und Streit-Fragen*. Herausgegeben von Franz von Holtzendorff. Neue Folge, zweiter Jahrgang, Heft 14, 15. Hamburg 1887.») Az említett cikkemben tárgyalt eszmét illetőleg érdekesnek tartom Kalischer értekezéséből a következőket reprodukálni. Szerző azon kérdést fejtegeti, vajon a zene — vagyis a hangok mediumának segítségével előidézett nyelve a léleknek — alkalmas-e arra, hogy a lelket megtisztítsa, nemesbitse s azt mindinkább az anyagitól (önzötől) megszabadítsa? — Az ægyptusoknál azon nézet uralkodott, hogy a zene az ég adományát képezi s hogy az közvetlenül az istenséggel létesít összeköttetést. A helle-neknél a pythagoräusok közül senkinek sem volt szabad éjjel nyugalomra térni, ki megelőzőleg lelkét a zene segítségével rendbe nem hozta s meg nem tisztította. Plutarchnak «de musica» című művében Soterichus ismételve kiemeli, hogy a zene kiválóképen mind arra oktat, a mi nagy, szép nemes és magasztos. Platonak az államot tárgyzó párbeszédében a Sokrates nevű hős azt mondja, hogy a nevelés egy részről a tornázást a test számára, másrésről a zenét a lélek számára alkalmazza. Aristoteles Politikája nyolczadik könyvének igen nagy részében szintén a zenével foglalkozik s itt az mondatik, hogy a zene arra is alkalmas, hogy a jellemnek bizonyos műveltséget kölcsönözzön az által, hogy arra szoktat, miként lehet illő módon örülni. «A rhythmusokban és a dallamokban vannak olyan hasonlatosságok, melyek az emberi érzemények természetéhez és lényegéhez igen közel állanak s a haragnak és szendeségnek, továbbá a bátorságnak és higgadtságnak, valamint az azokkal ellentétesnek és a többi erkölcsi tulajdonoknak megfelelnek.

¹ L. a Jogt. Közl. 13. sz.

A mellett a tények tanuskodnak; *mert mid' n ilyeneket hal-lunk, kedélyhangulatunkban változást tapasztalunk.*» (VIII. cap. 5. Habercorn fordítása szerint, Pest, 1869. 428. s. köv. lap.) Más helyütt meg azon véleményét nyilvánítja Aristoteles, hogy nem egyedül annak haszna miatt kell a zenét művelni, hanem még egyéb több oknál fogva is, t. i. a nevelés és az *erkölcsi tisztítás (katharsis) végett is.* A chinaiaknál körülbelül 4000 évvel ezelőtt Tschun (Chun) császár azt mondta: «A zene a lélek érzésének kifejezését képezi, ha tehát a zenész lelke erényes, akkor zenéje is nemes, kifejezéselteli lesz és az emberek lelkeit az ég szellemeivel össze fogja kötni.» Egy újabb chinai császár, Kang-hi, a XVII. században Kr. sz. u. meg azt mondja: «a zenének megvan az az ereje, hogy a szívet megnyugtassa és ez az oka annak, hogy miért szereti azt a bölc.» A keleti góthok királya, Nagy Theodor Boéthius bölcsészhez intézett levelében azt írja: «A zene felvidítja a kártékony bűt, elnyomja a heveskedő düht, mérsékli a véres vadságot és buzdítja a lustaságot és a fáradtságot». Regino von Prüm, a középkor legkiválóbb történészeinek egyike, azt írja: «Zene által az ember cselekvésmódja vezethető és meghatározható.» A XI. század más írója, Aribó Scholasticus, szerint: «— — — az, hogy a zene az erkölcsökre hat, az által is bizonyíttatik, hogy minden kor s minden nem örömet leli abban. S nemcsak az embereknel, hanem az állatoknál is tehetjük ezen megfigyelést.» Luther szerint: «Musika ist eine halbe Disziplin und Zuchtmeisterin, so die Leute gelinder und sanftmüthiger, sittsamer und vernünftiger macht.» (Tischreden.) Shakespeare, a költőfejedelem műveiből vett sok idézet közül arra szorítkozunk, hogy csakis Lorenzonak híres verseit a Velencei Kalmárból (5. felv. 1. jelen.) idézzük:

«Darum lehrt der Dichter:
Gelenkt hab' Orpheus Bäume, Felsen, Fluten,
Weil nichts so stöckisch, hart und voll von Wuth,
Das nicht Musik auf eine Zeit verwandelt.»

Cristoforo Morales Sevillából, a nagy Palestrina kortársa, azt írja, miszerint az képezi a zene célját, hogy a lelket nemes és szigorú módon művelje. A régi egyházi zene nagy mestere, Giovanni Pierluigi da Palestrina meg azt tanította, hogy: «a zene hatalma elég nagy arra, miszerint az emberek kedélyeit minden tekintetben kormányozza, azt naponkint bizonyítja maga a dolog (t. i. a zene).» Különösen tanulságos Orlandus Lassus hatása, kit kora zenei phönixként ismert el. Ez egyebekben kívül zenét is irt a töredelmes zsoltrókhoz, melyek IX. Károly francia királyra, a Bertalan-éj okozójára rendkívüli módon jótékonyan hatottak, midőn a király, lelkiismereti furdalásoktól gyötörve, hiába igyekezett fekhelyén álomban nyugtot találni, melyet a patakokban ontott hugenotta vérre való visszaemlékezés elűzött. A király akarta, hogy maga Lassus, a francia udvari zenekar élén, adassa elő egy vezeklő király bánatos siralmait; sőt ezen óhaja annál erősebb lett, minél mélyebb bánatot érzett. Ezen eset arra taníthat bennünket, hogy a bűnbánat szellemének, mely a hangokban rejlett, ellenállhatatlan erővel kellett még a francia király kemény és zavart kedélyére is hatnia.

A Velence mellett született Gioseffo Zarlino, a zenei elméletnek valóságos Aristotelese, azt írja, hogy mint némely pythagoräus, úgy Theophrastus is talált volna fel dallamokat, melyek ismét eltávolították az elme zavarát. Xenokratesről is azt olvassuk, hogy hangszerének játékaival az öröngöket ismét egészségesekké tévé és a candiai Thales cithearának játéka által elűzte volna a pestist. Még manapság is látjuk — úgy mond Zarlino, — hogy a zene mediumának segítségével csodás dolgok történnek: mert akkora a zene és a táncz hatalma a tarantelák (torontálpók) mérge ellen, hogy legrövidebb idő alatt meggyógyítja az ezek által megmártakat, a mint erre a tapasztalat Apuliában naponként

megtanít; egy oly országban, mely ilyen állatokból rendkívül nagy felesleggel birt.

Még egy factumot emelünk ki Aristoteles műveiből, mert ép oly érdekes, mint kevésbé ismert. Aristoteles t. i. ama könyvében, mely az állatok természetét tárgyalja, elbeszéli, hogy a szarvasokat a vadászok ének által fogják meg s hogy ezen állatok közül sokan a pásztorsip s az ének által gyönyörködtenek, a mit Plinius is megerősít természetrajzában. Vannak emberek, kik megfigyeltek szarvasokat, midőn ezek futásukat megszakítva, figyelmesen megállottak, hogy a lyra és a lant hangjaira figyeljenek, ép úgy naponként látni lehet, a mint az összhang folytán megütöközt s hálába kerített madarakat oly gyakran fogja meg a madarász.

A fentebbiek eléggé illusztrálják ama tétel valóságát, hogy a zene kiválóan alkalmas arra, hogy a kedélyre hasson s ez által a gondolkodásban üdvös változásokat előidézen; azonban nem zárkozhatom el annak hangsúlyozásától sem, hogy vannak teljesen intelligens emberek is, kik a legnagyobb foku érzéketlenséget tanúsítják a zene iránt s kik lelkének hurjait épen nem lehet megrezegtetni semminemű játék által sem. Ezen hatás észlelhető a fegyházban a bűnösöknél is.

Dr. GRUBER LAJOS.

Irodalom.

Magyarország története II. József korában. Irta Marczali Henrik. Kiadja a M. T. Akad. történelmi bizottsága. III. kötet. Budapest 1888.

A *Jogt. Közlöny* mult évi folyamában megbeszélés tárgyává tettük Marczali fenti cím alatt megjelent munkájának első két kötetét, azon kutfői jelentőség indokából, melylyel szerző műve a hazai jogtörténelmi irodalomra nézve bir. Ismertetésünk súlypontját ehhez képest nem a II. József által megkísérlett reformokra, hanem azon jogi állapotokra fektettük, a melyeknek megváltoztatását a koránál egy századdal előbbre látó lángeszű fejedelem czélba vette, úgy vélekedvén, hogy miután a császár eszméiben és reformtörekvéseiben a jogtörténet nem láthat egyebet, mint hadüzenetet a jogfolytonosság elve, a legitimitás ellen s azok ennél fogva ephemer történeti epizódok rangján tul nem emelkednek, nem a császár eszméi és reformtörekvései képezik szerző művében a jogtörténetileg hasznosítható anyagot, hanem azon jogi állapotok és intézmények, melyeket a fejedelmi forradalmár halomra dönteni iparkodott, vagyis a trónra lépteig fenállott és szerző által kimerítő részletességgel feltüntetett jogtörténeti eredmények. Ugyanezen megbeszélésünk alkalmával azonban kilátásba helyeztük, hogy szerző munkája elkészültével a fejedelem reformkísérleteire még visszatérni fogunk, részint azért, mert tőlük mint történeti epizódoktól is bizonyos jogtörténeti érdekességet elvitatni nem lehet, részint azért, mert szerző a jogtörténeti állapotot és felforgatást ott, hol a változás nem volt oly gyökeres, együtt tárgyalja s ezért némely jogtörténeti részek a negatívól teljesen elkülönítve nem is tárgyalhatók, továbbá mert a felforgatás egyes productumai, bár szórványosan, a hazai jogi életbe mégis átmentek s annak olyan szerves kiegészítő részeivé lettek, melyeknek egyenes jogtörténeti jelentőségéhez semmi kétség nem férhet.

Most tehát, hogy szerző munkája teljesen befejezve előttünk fekszik, a III. kötet kapcsán kiterjeszkedni szándékozunk a mű mindazon részeire, melyeket korábbi ismertetésünkben tervszerűleg elmellőztünk s ezzel szerző munkáját nemcsak a szoros jogtörténeti részek, hanem egyuttal II. József reformjai tekintetében is teljesen és kimerítőleg ismertettük.

Mert hálás dolog marad ugyan mindig egy nemzet jogviszonyai történetével foglalkozni, de hálás az olyan korszak tanulmányozása is, mely a nemzet addigi életfejlődésével s

jogtörténeti intézményeiben megtömörített szellemével diametrálisan ellenkező eszméket juttatott érvényre, mely a «quieta non movere» hagyományos elvét ismerni nem akarta, ismerni nem tudta és minden téren a változtatás, a gyökerekig terjedő reformok zászlóját lobogtatta. Az ilyen korszak azonfelül, hogy az epigonokat gondolkozásra készíti, a hatás és visszahatás törvényeinél fogva élénken szemeink elé állítani képes a nemzet biológiai és pszichológiai jellemsajátságait, a történelmi intézmények tulajdonképpen politikai lényegét és létjogosultságát s általában hiven megismerteti velünk azt a bizonyos gondviselészerű szellemet, melynek neve «nemzeti genius».

S ezen szempont az, melyből kiindulva minden politikus és jogász hálával fogja fogadni az olyan művet, mely mint szerzőnek immár teljesen befejezett munkája, jogtörténeti részekén kívül a merev negatio munkáját is rajzolja. És szerző munkája, mint azt már az első két kötet ismertetésénél kifejtettük, teljes mértékben kielégíti a beléje helyezett várakozást, teljes mértékben képes a politikus és jogtörténész céljainak szolgálni. Azon tárgyszeretettel, legkisebb részletekre kiterjeszkedő figyelemmel és a plastikai kidomborítás művészetével, melylyel az első kötetben találkoztunk, találkozunk a most megjelent III. kötetben is, mely a II. kötet kiegészítéseként kizárólag II. József reformjaival és viselt dolgaival foglalkozik. Nem hallgathatjuk azonban el most, midőn a befejező kötettel kezünkben az egész munkán áttekinthetünk, abbéli véleményünket, hogy a tárgy tömörebb alakban való kezelése, vagyis együvé tartozó részeknek rendszeresebb beosztása, ismételtetések kerülése s a tárgyhöz nem mindenkor tartozó elmefuttatások mellőzése a munkának fokozottabb előnyöket biztosítanak.

A III. kötet előszava szerint ezen kötetnek az igazságügy és törvénykezés reformjáról szóló IV. fejezetét Csemegi Károly volt szíves átnézni. Ha átnézte volna a III. fejezetet is, mely az alkotmányos rendszert tárgyalja, talán nem nyert volna helyet szerző következő mondása, melyet kifogásolni vagyunk kénytelenek: «Magyarországnak napjainkig alkotmánya volt, de alkotmányos rendszere nem.»

Mert ha ezen alapvetőnek lenni kívánó tételt akképen kell értenünk, hogy napjainkig az államhatalmak Montesquieu-féle rendszeres megosztása állami életünkben jogintézmények alakjában nem történt meg, vagy hogy napjainkig a népképviselőt elve a magyar alkotmányba beillesztve nem lett, szerzőnek igaza van; de ha a szerző által felállított tételt talán úgy kellene értenünk, hogy a régibb magyar alkotmány, rendi jellege mellett is, úgy köz- mint magánjogi tekintetben minden irányban kiképzett és befejezett, tehát rendszeres egész nem képezett volna, akkor ez oly állítás, mely bizvást és föltétlenül nemcsak az engedékeny alkudást türi meg, hanem kihívja a leghatározottabb ellenmondást. A régibb magyar alkotmányban nem volt csak egyetlenegy pont is, mely a többinek megtámadhatására ne reagált, melyre vonatkozólag a törvényekből és jogszabályokból rendszeri elvet leszármaztatni ne lehetett volna. Ha egy ilyen alkotmány nem szerves egész, nem rendszeres alkotmány s ha rendszeres alkotmánynak csak azt lehet tekinteni, mely egy bizonyos rövidebb időszaknak concret productuma, akkor semmiféle történetileg kifejlődött alkotmány nem egyéb törvények és jogszabályok alakatlan conglomeratumánál; akkor nemcsak Magyarországnak, de magának Angliának sincs napjainkig rendszeres alkotmánya, alkotmányos rendszere. II. Józsefnek végzetszerű tragicuma éppen abban keresendő, hogy ő Magyarország alkotmányát nem tekintette rendszeres alkotmánynak s nem látott abban alkotmányos rendszert, hanem törvények és jogszabályok rendszertelen tömegének nézte, melyet egyszerű közigazgatással helyettesíteni lehet; valami őserdőnek, «melyben egymás mellett állanak életerős törzsek, sudár ifju hajtások és

elkorhadt növények». A magyar Corpus Juris, bár alakilag rendszertelen törvénygyűjtemény volt, bármikor is az alkotmányos rendszer elvi alapjait construálni megengedte. A Corpus Juris volt azon alap, melyen állva a magyar karok és rendek diadalmasan szembe szállhattak az ősi intézményeikre törő fejedelmi absolutizmussal s mely még a legujabb korban is fényes eredménnyel szolgáltatta az elvi fegyvert az önkény velleitái ellen.

II. József ignorálta a Corpus Juris erejét; reá nézve csak a philosophiai eszmék logikája képezett erőt és rendszert. De éppen ez volt előidézője azon kudarcnak is, melyet az ősi magyar jogrend ellen vívott küzdelmében szenvedett.

A dynastia és vele egybekapcsolt monarchia hatalmi érdekeit tartván vezérelvnek, az alkotmányos rendszert a legridegebb bureaucratizmussal törekedett helyettesíteni. Fejedelmi felségjogait nem kétoldalú szerződésből származtatta, hanem természeti privilegiumból, «Isten kegyelméből». Abban a hiedelemben ringott, hogy a fejedelem uralkodása tisztán az örökösödés kifolyása s hogy ennél fogva mint magyar király koronázás nélkül is teljes mértékben gyakorolhatja a fejedelmi jogokat, törvényeket hozhat és szüntethet meg a nemzet minden megkérdése és beleegyezése nélkül, elrendelhet és végrehajthat tanácskozás és megvitatás nélkül mindent, mit öröklött hatalma és fejedelmi tervei érdekében jónak tart. A magyar koronát, mint aféle muzeumba való curiosumot, a koronázási jelvényekkel együtt a bécsi császári kincstárba vitette; s midőn a nemzet ez ellen egyértelmű felháborodásának és tiltakozásának adott kifejezést, philosophiai államrendszere magaslatáról az elvi aggályokra azon gunyos választ adta: «Risum teneatis amici!»

Ezen intézkedésével kezdődik azon rendszabályainak egész sorozata, melyekből kitetszik, hogy maga mellett semmiféle urat elismerni nem akar, hogy teljesen egy theoria hatásának adta magát oda.

A fejedelmi absolutismusnak a sok történeti munka levén leghatalmasabb akadály, azon történeti munka, melynek elvi eredményei a Corpus Jurisba és a nemzet jogi életébe voltak lerakva, azon volt, hogy a történeti alapokból tabula rasa-t csináljon. Elkezdve a legnagyobb államjogi kérdéseken le egészen a legegyszerűbb igazgatási kérdésig, mindenre ráöntötte az egyéni kritika választó vizét.

Országgyűlésről hallani sem akar; a közigazgatást az igazságszolgáltatástól fejedelmi hatalma erejénél fogva elválasztja; a megyei hatóságokat ősi formájukból kiforgatja, a pénzügyi rendszert teljesen felforgatja, a hadsereget új alapokon szervezi. Nincsen az országban szilárd pont, minden legkisebb intézmény mozgásba kerül, inog. 1786-ban már egész nyíltan kimondja: «Nekem van fentartva a törvények változtatásának és újak hozásának hatalma, ebben pedig az alapjokban hamis Werbőczy-féle mondatok nem gátolhatnak.»

Reformjai mindenekelőtt egyházpolitikai téren mozognak, megfelelőleg azon kimagasló fontosságnak, melyre a katolikus egyház az országban nyolczszázados fejlődése folyamán szert tett. Azon elv, hogy az egyház azon szabályai, melyek az államra nézve károsak, nem származhatnak Istentől, főszempontjává lesz az egyházpolitikának. Az államnak jogában áll az egyház berendezését a maga érdekei szerint módosítani, mert a magyar király «ut rex apostolicus, illimitatum et papæ æqualem in clerum Hungariæ potestatem habet». A szerzetes rendek elválasztása Rómától, számuk csökkentése, vagyonuknak «in commoda religionis et reipublicæ» fordítása, a lelkészségek és congrua rendezése, a papi nőtlenség eltörlése fölötti tanácskozások, a papnevelés szabályozása s számtalan más intézkedés vagy kísérlet, mind megannyi nyomai az új egyházpolitikának.

Hiába hivatkozik a kancellária az országos törvényekre, melyeken az egyház eddigi szervezete nyugodott s melyeket csak országgyűlésen lehet megváltoztatni, hiába az egész

főpapság; VI. Pius pápa is hasztalan jár a császárnál —: az új egyházpolitika kérlelhetetlenül és feltartóztatlanul halad azon célja felé, hogy az egyházat az államnak mint felettes hatóságnak alárendelje s az egyház összes jogviszonyait, ezek között az egyházi vagyont, mint communis peculiumot, az apostoli felségjog alá hajltsa. Kétségtelen joga ez a királynak, személyes joga, mely «nec ullis constitutionibus aut diatarum articulis, nec quibuscunque sanctionibus alterari potest, nec unquam potuit.»

(Ref. köv.)

Dr. DAEMPE SÁNDOR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Törvényszéki orvosi észleletek.

Az orvosi szakértő a bűnvádi eljárás, a büntető igazságszolgáltatás tényezői között lényeges s fontos szerepre van hivatva. Szakértői ítélete általánosságban s a leggyakrabban irányul s alapul szolgál a bírói ítéletnek. Véleményének indokolása s az ahhoz fűzött fejtegetései sokszor mérvadó befolyást gyakorolnak arra, sőt kivételes esetekben szakértő felvilágosításai által a már megindított vizsgálatot az addiginál egészen más irányban terelheti s tereli is.

Ezen kétségbevonhatlan szerepköre dacára azonban a gyakorlati életben aránylag nagy azon esetek száma, a midőn az ítélő bíró ítélete a szakértői ítélettől egészen eltérőleg nyilvánul. Mert hiszen kétségtelen az is, hogy az ítélő bíró habár a szakértő véleményét kiváló figyelme tárgyává tenni kénytelen, ítéletében egyáltalán ahhoz kötve nincsen s a büntetendő cselekvények s az azokkal összefüggésben levő körülmények természeténél fogva nem is lehet.

Ezen állítás bizonyítékául szolgál a most közlendő, saját törvényszéki orvosi gyakorlatomban előfordult két eset is, melyek mindegyikében a vádlott oly sértést ejtett, mely a szakértői vélemény szerint gyógyulására 20 napnál tovább tartó időt igényelt, sőt ezek egyikében a sérülés a halál beálltára ha nem is közvetlen, de némi közvetett befolyással is volt, az illető vádlottak mégis más mérvadó körülmények figyelembe vételével, csak a súlyos testi sértés vétségében mondatnak ki bűnösöknek s e szerint ítéltettek el.

Az egyik eset a súlyos testi sértés elszenvéde után hosszabb idő multával beállott halál esetén a sértés s halál között az oki s okozati összefüggésnek eshetőleges megállapítását illeti, a másik egyugyanazon szakértő által adott ellentétes orvosi véleményre tett felülvéleményezés.

Az első eset a következő:

Zs. N. h—i lakos 1888 január hó 31-én a korcsmában már ittas állapotban, mások által támasztott czivakodásba s verekedésbe elegyedett s ez alkalommal egy bottal I. D.-nak egyik ellenfelének fejére hátulról csapást mért. I. D., szinte h—i lakos a szenvedett sérülés után a kályhához hajolva s fejét letartva, csorgatta a fejéből lefolyó vért; a vérzés nehezen volt csillapítható; haza ment, rögtön ágyba feküdt s két napig ágyban fekvő maradt. De két nap múlva felkelt s dolgozott a nélkül, hogy egy kis fejfájást — melyet a seb okozott — kivéve, más fájdalomról panaszkodott volna (napló 3., 4., 6., 8. sz.).

Február hó 11-én «erősen berugva» (napló 11. sz.) a lakhelyétől 9-8 kilométer távolságra levő Lugosra jött, hol czivakodásba bocsátkozott ugyan, de az őt kísérő tanu valómása szerint (napló 12. sz.) meg nem veretett, mint az állított. Február 19-én ismét Lugosra ment. Midőn innen hazajött, ágyban fekvő lett, mellfájdalmakról panaszkodott, kismérvű fejfájása is volt s a nélkül, hogy akár sérülése tekintetében szakértőileg megvizsgáltatott, akár betegségében orvosilag gyógykezeltetett volna, február hó 27-én — tehát betegségének kilenczedik napján — meghalt (napló 6—8. sz.).

A február hó 29-én foganatosított orvos-törvényszéki bonczolat alkalmával a bonczoló orvosok (napló 2. szám) a 39 éves magas termetű, jól táplált hulla külfelületén a jobb falcsonnak megfelelőleg, egy 5 cm. hosszú, 2 cm.-re tágongó, duzzadt szélű, csontig ható, genytről ázott folytonossági hiányt észleltek, mely alatt a fejbőr s koponyacsont között tenyér nagyságu kiterjedésben genytrrel vegyült eredt vér volt található. A belvizsgálatnál az agyacs sűrű, szürkés genytrrel fedettnek mutatkozott, mely geny az agyacsot fedő kemény s lágy agykér között is található volt, az agyacs állománya elmállott, miután az részben geny, részben savóban ázott volt.

Mindkét tüdő részlegesen a bordákhoz odanőtt, a jobb mellhártyában savószerű izzadmány mutatkozott, a tömött, levegőt nem tartalmazó jobb tüdő két alsó karélyában nagy mennyiségű vöröses sárga izzadmány volt található.

Ezen lelet alapján a bonczoló orvosok a halált agy- s tüdőlob következtében beállottnak nyilvánították s oda nyilatkoztak, hogy habár a halálozás egy oly szerv megbetegedésének következménye, melynek boltozatán külerőművi behatás által eszközöltetett a sértés, mind a mellett alig lehet a halált okozó megbetegedést a szenvedett sértés okozatának tekinteni, hanem a halál ez esetben más káros befolyás következtében spontan jött létre. Ezen véleményüket egy augusztus hó 23-án kiállított pótvéleményben is fentartották.

Miután ezen szakértői vélemény az illető bíróság által nem elég határozottnak tekintetett, s miután az kétség felmerülésére, jelesen azért nyújthatott volna alapot, mivel a sértett, habár a szenvedett sértés után fenjárt, mindazonáltal teljes egészségét vissza nem nyerhette: a lugosi kir. törvényszék vizsgáló bírósága részéről az összes vizsgálati iratok hozzám átszármaztattak azon megkereséssel, hogy azok tanulmányozása alapján az I. D. hullája felett felvett véleményes bonczjegyzőkönyvet s pótvéleményt felülvéleményezzem, a halál valódi oka felől szakértői véleményt adjak, annak szem előtt tartásával s felderítésével «vajon a constatatált súlyos testi sértés mily befolyással birhatott a bekövetkezett halál előidézésére vagy előmozdítására, vagy esetleg teljesen negatív hatással birt-e». E felszólításnak eleget teendő a fent mondottak elsorolása után a következő véleményt adtam:

A fentebb előadottnaknál fogva kétségtelen, hogy I. D. 1888 január 31-én egy második személy által alkalmazott kemény s tompa eszköz behatása folytán koponyája jobb felén sérülést szenvedett, mely az illetőnek február hó 27-én történt elhalálozása után február 29-én foganatosított orvos-törvényszéki bonczolata alkalmával, még lényegében felismerhető s észlelhető volt.

Ezen sérülés azonban sem koponyacsonttörésre, sem agyarázkodtatásra, sem valamely agybántalomnak közvetlenül a sérülés után való létrejöttére alkalmat nem szolgáltatott, mert ez utóbbi esetben az illető két napnál tovább kénytelenített volna ágyban maradni, s időközben munkaképességét elveszítette volna, sőt még azon rendkívüli esetben is, ha az agybántalom a sérülés után — mint az kivételesen történni szokott — lappangva, mintegy észrevétlenül fejlődött volna, ennek fejlődése majdnem három hét folyamában agyjelenségekben, fejfájásban, szédülésben, eszméleti zavarokban okvetlenül kellett volna hogy mutakozzék; de meg a lappangó módon fejlődött agybántalom, mint vészes, rendesen halált hozó betegség, az illetőt munkában, kétszeri Lugosra való menetelben akadályozta volna, s egy, habár lappangó, de négy heti folytonos szenvedés, jelesen a központi idegrendszer, az idegélet bántalmazása folytán támadt szenvedés következtében a test szükségképen nagyon lesoványodott volna, már pedig ez esetben még a halálhozó betegség fellépte s vészes kimenetele után is a bonczoló orvosok a vizsgálat tárgyát képezett hullát «jól táplált»-nak találták.

A hullában talált s részben halálokul felhozott genyesedés az agyhártyák egy részében tehát nem közvetlenül a sérülés behatása után fejlődött, nem annak következményeül tekintendő. Hanem ezen agybántalom ez esetben a közvetlen halál oka, függetlenül a sérüléstől s pedig külső légköri káros hatányok, étrendi zavarok, rendetlen életmód vagy fertőzés folytán fejlődött tüdőlob folyamában másodlagosan valószínűleg az élet utolsó idejében képződött s a halálos kimenetel siettetésére hozzájárult.

Ezen állítással nem áll ellentétben azon körülmény, hogy az illető csak aránylag rövid ideig lévén fekvő beteg, ezen rövid idő alatt két életfontosságú szerv lobos bántalmában szenvedett. Mert a kérdéses egyén február hó 19-én, másodszori utjából hazajövet ágyban fekvő lett s kiváltképen mellfájdalmakról panaszkodva, február hó 27-én, tehát kilenczed napra meghalt, épen a tüdőlobban észlelhető a 7--9 napi cycilus leggyakrabban, melyen a vészes kimenetel is szokott beállni, és a tüdőlob azon betegség, melylyel az agy részletes bántalmai szövetkezni szoktak.

Mindezek alapján feladatom megoldása érdekében oda nyilatkozhatom: hogy

1. A fején észlelt sérülés — habár az illetőnek életében szakértőileg nem vizsgáltatott, orvosilag nem kezeltetett — tekintettel, hogy a sérülés ejtése után csaknem egy hónap multával foganatosított orvostörvényszéki bonczolatnál lényegében s következményeiben még észlelhető volt, minden körülmények között súlyos testi sértésnek nyilvánítandó.

2. A halál közvetlen okául ez esetben külső légköri káros hatányok, étrendi zavarok, rendetlen életmód, vagy fertőzés folytán s nem a sérülés következményeként fellépett jobboldali tüdőlob, melyhez az élet utolsó idejében fejlődött részletes agy- s agykérlob járult, tekintendő.

3. A szenvedett sérülés s a beállott halál között tehát az oki s okozati összefüggés szakadatlan láncolata fel nem fedezhető, s meg nem állapítható.

4. Nem tagadható azonban, hogy a fent mondott fej-sértés, tekintettel a vele járt vérvesztésre, a sérülés kiterjedésére, a hosszú ideig tartott genyesedésre s az aránylag nagy mennyiségű véres genyes lerakódásra, mely a hullában a fejbőr s koponyacsont között található volt, nem tagadható — mondom —, hogy ezen sérülés a sérült egyén egészségét lényegesen megzavarta, erejét csökkentette, azt gyöngítette s ily formán a fent mondott káros hatányok felvételére, a betegség fejlődésére fogékonyabbá tette s ennek kimenetelére káros hatással volt.

A lugosi kir. törvényszék halált okozó súlyos testi sértés büntetével vádolt Zs. N. h.-i lakost, a néhai I. D. ellenében elkövetett súlyos testi sértés vétségében bűnösnek kimondotta s három havi fogházra ítélte azért, mert habár a Zs. N. által január 31-én ejtett sérülés begyógyulása még febr. 19-én sem történt meg, őt tehát a súlyos testi sértés büntetésében kellett volna bűnösnek kimondani, mindazonáltal tekintettel annak büntetlen előéletére, tekintettel arra, hogy a dulakodást nem ő kezdeményezte s végtére az élvezett szeszes italok következtében beállott felhevült állapotára, mint fontos enyhítő körülményekre, ellenében a kiszabott minősítést s büntetést kellett alkalmazásba hozni. Ezen ítélet a felsőbb bíróság által lényegében helybenhagyott.

(Ref. köv.)

Dr. FEKETE ALAJOS.

Adalék a kártérítési perek kérdéséhez.

Kártérítési igény azon hátrány megtérítésére irányuló követelési jog, mely valakinek vagyonában valamely cselekmény vagy mulasztás által okoztatott. A ki valakinek kárt okoz, tartozik a kárt megtéríteni, illetve az előbbi állapotot a felmerült különbségek kiegyenlítésével lehetőleg visszaállítani, még azon esetben is, ha a keletkezett kár nem

közvetlenül, hanem csak közvetve az ő cselekvőségének eredményeként jelentkezik, még akkor is, ha a kárt okozó cselekmény megkezdésekor nem láthatta is előre azt, hogy cselekménye kárt okozand. Nem kötelezhető azonban a kár okozója a kár megtérítésére, ha a kár a károsított kellő gondossága által elhárítható lett volna, mennyivel inkább nem kötelezhető ebből folyólag a kár megtérítésére a kár okozója, ha a kár keletkezése körül a károsítottat is terheli gondatlanság.

Ezzel ellentétes álláspontot foglal el a m. kir. Curia 1887 szeptember 15-én 3125. sz. a. hozott ítéletében.

A szentgotthardi kir. járásbíróság előtt ugyanis 1880 május 28-án 3812. sz. a. a következő peres ügy tétetett folyamatba:

T. József felperes megalkudott D. József alperessel abban, hogy alperes az ő borát bizonyos összegért egy meghatározott helyre fuvarozni fogja.

Alperes elfogadván a fuvarozást, szekérét a fuvarozandó hordóval, tapasztalatlan fiának felügyelete alatt utnak indította. Fuvarozás közben a kocsis hirtelen fordítván kocsiját, legurult a hordó és tartalma elfolyt. Felperes tehát kártérítést igényel alperestől a hordó tartalmának teljes értékére nézve. Alperes védekezése abban áll, hogy ő nem felelős a kárért, mert a károsodás nemcsak őt terheli, hanem felperest is, a mennyiben felperes előtt is ismeretes volt a szőlőhegyi dűlős ut veszélyes volta és ő annak dacára, hogy a szekér elindulásánál jelen volt, nemcsak nem gondoskodott a veszély elhárításáról, hanem megengedte, hogy a szekér alperesnek tapasztalatlan fiával induljon.

Az első bíróság, melynek ítéletét a kir. tábla is magáévá tette, megállapította felperes kártérítés iránti igényét és kötelezte alperest, a bor kiömlése által okozott kár megtérítésére.

A m. kir. Curia mindkét alsóbíróság ítéletét megváltoztatva, alperest az általa okozott kár *felének* megfizetésében marasztalta, azt adván indokul, hogy a károsodás nemcsak alperest terhelvén, hanem felperest is, a keletkezett kár mind a két fél által egyenlő arányban viselendő.

Szerény nézetem szerint úgy az első bíróság, illetve mindkét első bíróság határozata, valamint a m. kir. Curiaé is téves alapokon nyugszik; azzal a különbséggel, hogy az első bíróság határozata egy bizonyos szempontból, illetve az első bíróság felfogását tartva szem előtt, némileg indokolt míg a m. kir. Curia határozata teljesen indokolatlan.

A szentgotthardi kir. járásbíróság ugyanis ítéletének meghozatalában a peres felek közt létrejött fuvarozási szerződésből indult ki. A fuvarozó elfogadván a fuvarozást, köteles azon dolgot, melyet valaki reá biz, illetve a fuvarozás céljából neki átad, olyan állapotban rendeltetése helyére juttatni, a milyenben ő azt átvette; felelősséggel tartozik, ha a tárgy sértetlenül meg nem érkezik. Felelős pedig minden kárért, mely az áruban az átvételtől a kiszolgáltatásig, elveszés vagy megsérülés által történik, a mennyiben igazolni nem képes, hogy a kárt erőhatalom vagy az áru természetes minősége, különösen belső megromlás, beszáradás, rendes csurgás vagy a begöngyölésnek kívülről fel nem ismerhető hiányai okozták.¹

Ezen felül fuvarozó felelős azokért, kiket az elvállalt fuvarozás teljesítésénél alkalmaz.² Az adott esetben alperes, illetve helyettese elmulasztván a köteles gondosságot a fuvarozás eszközlése körül, az ily módon keletkezett kár megtérítésére kötelezendő. Az első bíróság ez ügy elbírálásánál tehát teljesen eltekint azon körülménytől, hogy felperes is gondatlanul járt el; nézete szerint az, hogy felperes is gondatlan volt, mit sem változtat az ő gondatlanságán. Neki a fuvarozás teljesítésénél, felelősségének tudatában, a kellő

¹ Kereskedelmi törvény 398. §.

² U. o. 402. §.

gondossággal kellett volna eljárni, még akkor is, ha felperes akár magatartásával hallgatagon, akár kifejezetten, kevesebb gondosság kifejtésére biztatta volna is.

Az elsőbírósi határozat indokaiból következtethető ezen okoskodás mindenesetre helyes, csupán a következmény ellen, mely ezen előzményekből levonatik, volna egy alább kifejtendő és indokolandó kifogásom.

A m. kir. Curia határozata értelmében a károsodás nemcsak alperest terhelvén, a bekövetkezett kár mindkét fél által egyenlő arányban viselendő. Az alperes által felvállalt fuvarozási ügylet körül gondatlanság forgott fen; gondatlanul járt el alperes és gondatlan volt felperes is. A Curia szerint tehát a culpa megoszlik alperes és felperes között. Alperes viselje a culpa reá eső részének következményét, felperes szintén a gondatlanságnak még hátralevő részét, mely a m. kir. Curia nézete szerint épen fele az egész gondatlanságnak, vállalja magára és viselje a gondatlanság másik feléből folyó következményeket. A m. kir. Curia tehát a culpát egy osztható fogalom gyanánt állítja oda, abban szerinte többen részesedhetnek, az általa, t. i. a gondatlanság által elért vétkes eredmény többek közreműködésével elérhető. Ezen felfogás homlokegyenest ellenkezik a gondatlanság fogalmával. A gondatlanság következtében létrejött vétkes eredményben, ha több személy működött is közre, a közreműködő személyek mindegyike saját gondatlanságáért lesz felelős. A gondatlanság lényegét ugyanis abban találjuk, hogy a tettes a veszélyes cselekményt tévedésből véstelennek tartván, a nem szándékolt, de előre látható balkövetkezményt előidézte. Ez a tévedés, balfelfogás, könnyelműség, vagy vigyázatlanság nem lehet meg egyszerre két emberben, mert nem tudatos, nem olyan természetű, melyet két ember egymással közölhetne, melyre előzetesen meg lehetne egyezni.

A gondatlanságból elkövetett vétkes cselekményre nézve részesség nem állhatván fen, magában a gondatlanságban sem képzelhető megosztottság.

Ily módon a mondottakat jogesetünkre alkalmazva úgy felperest, mint alperest, mindegyiket külön-külön, saját gondatlanságuknak egész súlya terheli; azaz alperes gondatlanul járván el, a kár megtérítésére volna kötelezendő, mert nem szolgálhat javára azon körülmény, hogy felperes is gondatlan volt; ámde felperest is teljes mértékben kell, hogy éri gondatlanságának következményei; kárát önmaga okozván, kártérítést nem igényelhet. Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.¹ Ha a károsítottnak kára előidézésében része volt, a kárt csakis önmagának tulajdoníthatja, annyival is inkább, mert a kár már az ő gondatlan eljárása folytán is, nemcsak bizonyos részében, pl. felében, hanem egész teljességében bekövetkezett volna. Azt vehetnék a jogeset ily módoni eldöntése ellen, hogy abban ellentét foglaltatik, meg lévén abban állapítva úgy alperes kártérítés iránti kötelezettsége, mint felperes keresetösségi jogának hiánya. Ez ellentét azonban csak látszólagos, mert alperes, eltekintve attól, hogy felperest gondatlanság terheli, csak az esetben volna marasztalható, ha közte és felperes között megegyezés nem jött volna létre a fuvarozás módozatai felett, ámde felperes azzal, hogy a fuvar utnak indításánál jelen lévén, a fuvarozásnak oly veszélyes módon leendő eszközölése ellen nem tiltakozott, de sőt megengedte, hogy az áruval megrakott szekér alperes tapasztalatlan fiával induljon, beleegyezett abba, hogy a fuvarozás oly módon eszközöltessék, a mint az tényleg véghez vitetett.

Alperest tehát ezen megjegyzés mentesíti a kár megtérítésének kötelezettsége alól. Felperes pedig a kifejtettekhez képest, joggal viselhetvén egymaga kárát, keresetével elutasítandó lett volna.

Dr. KEMÉNY MIKLÓS.

Különfélék.

— A kir. tábla újabb időben többször megsemmisítette az I. foku törvényszékek bünygyi ítéleteit s a bizonyítási eljárás mellőzésével tartandó új főtárgyalást rendelt, azért: mert az ítélet *indokolásában* enyhítő és súlyosító körülmények mérlegeléséről nem történt említés és mert külön nem lett *indokolva* az, hogy a szabadságvesztés-büntetésre elítélt egyén a rabtartási költségek viselésében mi okból marasztaltatott. Üdvös dolog az, ha a felső bíróságok a perjogi alakszerűségek betartása fölött szigorúan őrködnek. Egy-egy alapos okból történő megsemmisítés gyakran valósággal tisztító s reformáló tény hatásával van. De az alakszerűségek oly végletekig vitele csak árthat. Ha az ítélet indokai enyhítő és súlyosító körülményeket nem emlitenek, az annyit jelent, hogy a törvényszék ilyeneket nem látott fenforogni s ha a szabadságvesztésre elítélt a rabtartási költségekben marasztaltatott, az az elítélés természetes folyománya. Ily okból elrendelt újlagos főtárgyalás valóságos perjogi torzképet nyújt. Főtárgyalás — tárgyalás nélkül! Megjelenik az ítélő tanács, az ügyész, a védő, a panaszos, a vádlott, utóbbi gyakran messze távolból s a főtárgyalás minden bizonyítási eljárás mellőzésével alaktalanul és tárgytalanul arra szorítkozik, hogy a megsemmisítő határozat felolvasása után az eredeti ítéletet az alakilag kiegészített indokolással újra kihirdetik. Az ily tárgyalás csorbitja a törvényszék tekintélyét a közönség előtt. A bíróságra, az ügyészre, a védőkre s a felekre egyaránt haszontalan időpazarlás. A fogva levő elítélt ellenében, miután e miatt fogsága hónapokig elhúzódik, valóságos processualis bűn, plane, ha utólag felmentetik. Perjogilag véve pedig az egész egy komikus hiábavalóság, miután az indokok kimerítőbb szövegezése végett újabb bizonyítási eljárás szüksége úgy sincs. Ha már ennyire megy a kir. tábla az alakiságok ellenőrzésénél, legalább újabb főtárgyalást ne rendeljen el. Igaz ugyan, hogy bűnygyekben az ítélet indokai is felebbezhetők, de a végtárgyalásnál az indokokat szó szerint kihirdetni nem kell; e miatt a felek az ítélet írásban kiadását is kérhetik, a mikor azután a fennálló gyakorlat szerint is a felebbezési határidő a kikézésítés utáni naptól számítandó. Így tehát sokkal egyszerűbb lenne, hogy ily esetben az I. f. törvényszék a már kihirdetett ítéletet, miután annak indokait megfelelő alakban kiegészítette, újabb főtárgyalás nélkül a feleknek kézbesíthesse.

— Adatok Dell'Adami Rezső életéből. Sokkal előkelőbb állást foglalt el ezen szakférfit jogászkerünkben és emléke sokkal tiszteltebb, mint hogy éleadatai iránt nem érdeklődhetné bárki is. Lapunk egy barátjának szivességéből Dell'Adami saját jegyzeteiből meritjük a következő adatokat. A családi hagyományok szerint származási fája visszavezethető az arab *Ben Adami* hires kordovai tudósra, kinek utódjai megtértek s a spanyol hódoltságok korában Olaszországba kerültek. Különbben családjá Schweizből származik, ennek tessini kantonjából, honnét az atya, Ágoston, Ausztriába költözött. Rezső 1850 augusztus hó 31-én született s már kisded korában, dajkája gondatlansága folytán, egyik szemét elvesztette. Anyja Nedeczky leány, a Felső-Magyarországon Nedeczen székelőkből. Atyja Bécsben igazságügyi hivatalt viselvén, fia itt végezte elemi iskoláit 1855—1858. években. Ezután családjá Pestre tette át lakhelyét, hol atyja, ki szintén jeles jogász, törvényszéki tanácsos volt. Így középiskolai tanulmányait Pesten az állami gymnasiumban végezte 1861—1869. évi időszakban, hol nagy tehetsége már feltűnt; minden osztályban első eminens volt s az érettségi vizsgát is kitüntetéssel tette le. A jogot is Pesten az egyetemen végezte 1869—1872. években. A tudori szigorlatokat 1873. évi jan.—juniusi hónapokban tette le s szokásos értekezése elfogadtatván, megtartotta a disputatiót s tudori oklevelét elnyerte. Joggyakorlatát egy előkelő budapesti ügyvédnél 1872—1875. években fejezván be, az ügyvédi vizsgát 1875-ben letette, s

¹ L. 203. D. de R. I. 50. 17.

a budapesti ügyvédi kamara tagja lett s mint ilyen utolsó szerencsétlenségeig folyvást működésben volt. Tanulmányai gyarapítása végett hosszabb utazásokat tett Nyugat-Európa országaiban. Haza térvén, a szak- és politikai lapokban nagy tevékenységet fejtett ki. 1877. évben az ügyvédi vizsgáló bizottság tagjává választott. Három évvel később egyetemi magántanárrá rehabilitáltott.

— A Pester Lloyd egyik utóbbi számában cikk jelent meg, mely panaszt emel a felett, hogy a család és vétkes bukásoknál a büntetés kiszabása iránt a gyakorlat nem egyöntetű; ugyanazon cselekményre ugyanazon körülmények között variál a büntetés két hónap és egy év között. A cikkíró azt a javaslatot teszi, hogy minden bukási ügy felvitesék a Curiához s így biztosítottak az egyöntetűség. El kell ismernünk, hogy a gyakorlat divergens ezen ügyekben. De csak úgy mint a többi bűnügyekben. A lopásoknál szintén nincs valami különös egyöntetű bírásokodás. Ha intézkedés tétetnék, ez nem vonatkozhatik csak bizonyos ügyekre, hanem vonatkozhatik bizonyos súlyosságú büntetésekre, például kimondatnék, hogy 10 éven vagy 5 éven felüli büntetés kiszabhatása esetén a felterjesztés megtörténjék. Egyébiránt mikor a felsőbírók a mostani munkát sem képesek elvégezni, nem a kényszerfelterjesztések szaporításában keresendő az orvoslás, hanem az alsó fok fejlesztésében. Az alsó fokon is legyenek bírák, kik felső bírósági ranggal bírnak és felső bírósági fizetést huznak. Ezzel segítettek az első fok bajain a külföldön, s nálunk sem lehet másképp.

— Börtönügyi bizottság. A magyar jogászegyletnek f. é. február havában megalakult börtönügyi bizottsága eddigi rövid fenállása alatt is oly szép eredményeket képes felmutatni, hogy érdekesnek tartjuk első félévi működésére ezuttal röviden visszatérni. — Közzeltük már lapunkban azon kérdéseket, a melyeket a bizottság a f. év őszére megvitatásra kitűzött és a melyek tekintetében egyes szakférfiaktól véleményeket kért ki. Az ezen alapon meginduló vitákkal fog nagyobb arányban megkezdődni a bizottság működése, de eddigi tevékenysége már azért is nagy jelentőségű, mert a bizottságnak a legtöbb nagyobb büntetési intézet igazgatóságától már is sikerült beszereznie az illető intézet mostani állapotáról szóló ismertetéseket, a melyek nagy becsű anyagot nyújtanak jelenlegi börtönügyi viszonyainknak egy részletes monografiában való feltüntetésére. Eddig a vádai, lipótvári, soproni, szamosújvári és nagyenyedi fegyházak, a szegedi kerületi börtön és a kis-hartai közvetítő intézet igazgatói küldtek be a bizottság kérelme folytán a vezetésük alatt álló intézet jelen állapotáról szóló becses jelentéseket, illetve ismertetéseket; az illavai fegyház igazgatója pedig ez intézet jelen állapotát feltüntető, nagy gondal készült és jegyzetekkel commentált statisztikai táblázatokat. A beküldött jelentések közül legrészletesebb és legterjedelmesebb a vádai fegyházé, a nagyenyedi és soproni fegyházról pedig külön a bizottság számára készültek igen beható és nagy szakavatottságról tanuskodó ismertetések. De az anyaggyűjtésen felül a bizottság egyébként is eredményeket mutathat fel. A bizottságban tartott előadások sorát az április 21-ki ülésen Szabó József lipótvári fegyházi igazgató nyitotta meg, «A rabmunka rendszeréről és ennek viszonyáról a szabad munkához» cz. felolvasásával. Az értekezés kiemeli, hogy a rabmunka főcélja az elíteltet a társadalom jövőjéért, hasznos tagjaként megtartani. E céllal csak a rabmunkának házi kezelése egyeztethető meg; ellenben a vállalkozói munkarendszer, melynél a vállalkozó egyéni érdekein fekszik a súlypont, az elíteltet kihasználtnak s mely mellett a büntetési intézet tulajdonképeni célja és feladata sem érhető el, teljesen megszüntetendő. Kimutatja ezután a szerző, hogy a házi kezelés egyuttal kevésbé károsítja a szabad ipart, mint a vállalkozói rendszer és a hazai szabad ipar megvalósítása céljából azt ajánlja: állíttassanak elő az állami szükségletek a büntetési intézetekben, az itt elő nem állíthatók pedig adassanak ki szövetkezeteknek azzal a kötelezettséggel, hogy azokat saját üzletükben, hazai kézműiparosokkal készíttessék el. — A bizottságnak június 1-én tartott ülésében két felolvasás tartatott. Az első: Atzél Béla nagyenyedi fegyházi igazgatónak kiváló szorgalommal készült, nagy szakavatottságról tanuskodó dolgozata: «Fegyházaink betegülési, halálozási és légűrtartalmi viszonyai, összehasonlítva

a külföldi viszonyokkal». Ez értekezésben a szerző az összegyűjtött gazdag anyag alapján kimutatja, hogy a hazai fegyházakban sokkal több betegedés és halálozás fordul elő, mint a külföldön és pedig nemcsak a legegészségesebb angol, hanem a német intézeteknél is több. A halálozási arány hazánkban 1880-tól 1885-ig emelkedett és csak az utolsó két évben csökkent. A légűrtartalmi viszonyok sem felelnek meg az egészségügyi követelményeknek, a fegyházak túltömve és a szerző, — a fogházakban elhelyezett fegyenczeket is számítva, — még mintegy 2400 fegyencz számára tartja szükségesnek új helyiségek építését. — Ezután dr. Gruber Lajos előadása következett, melyről külön szólunk legközelebb.

— A rabélelmezés javítása tekintetében a szegedi kerületi börtönben f. évi január hó 1-től június végeig kísérletek történtek az igazságügyminiszterium meghagyása folytán. E kísérletek már eddig is kielégítő eredményre vezettek s most a miniszterium jóváhagyásával meghosszabbíthatnak és pedig f. évi december végeig, hogy a téli érend tekintetében is tapasztalatok legyenek szerezhetők. Szeptember hó körül ezen kísérletek eredményét behatóan tárgyzó jelentés fog az igazságügyminiszterium elé terjesztetni és akkorra remélhetőleg beható tanácskozás tárgyát fogja képezni azon minden oldalról sürgetett kérdés is, hogy a fogházakban az élelmezés tekintetében fenálló s valóban tűrhetetlennek mondható állapotoknak egyszer vége vetessék.

— A büntetések arányossága. Néhány hónap előtt A. Budapest területén kocsijával egy leeresztett vasuti sorompóhoz ért. Miután egy negyed óráig a sorompó megnyitására hiába várakozott, s vonat a sorompón belől el nem robogott, kocsisának a sorompó megnyitását hagyta meg. Ezen cselekménye miatt a budapesti IV—X. ker. fenyítő járásbírósa a KBTk. 111. §-a alapján A-t 3 napi elzárásra s 15 forint pénzbüntetésre ítélte el, mely ítéletet úgy a kir. törvényszék, mint a kir. tábla indokainál fogva helybenhagyta. — Néhány héttel később B. t. súlyos testi sértés vétsége miatt vont a felelősségre ugyancsak a IV—X. ker. fenyítő járásbírósa. A végtárgyalás során igazolást nyert, hogy B. vádlott C. sértett felet minden jogos indok hiányában — C. előzőleg B. atyjával hangosan, de sértő kifejezések nélkül összeszólalkozott — baltával fejbe ütötte, mire B. arcát azonnal vér borította el. (Betegsége 12 napig tartott.) Az eljáró bíróság a vádlottat 30 forint pénzbüntetésre ítélte el, mely ítéletet a kir. tábla szintén indokainál fogva hagyta helyben.

Nemzetközi szemle.

— A német büntetőtörvénykönyv 138. §-a így hangzik: Wer als Zeuge, Geschworne oder Schöffe berufen, eine unwahre Thatsache als Entschuldigung vorschützt, wird mit Gefängnis bis zu zwei Monaten bestraft. Egy nő megidézett egy polgári perben tanúkép és meg nem jelenésére azt a kifogást hozta fel, hogy egy nagy utazást készült tenni. A bíróság abból indult ki, hogy a nő ezen kifogással az alperest támogatni kívánta a per halasztásában s minthogy az utazási szándék nem bizonyíthatott be, a nőt a fenyítő bíróság elítélte a 138. §. értelmében egy napi fogházra, és ugyanannyira az alperest, mint felbujtót.

— Berlinben egy fiatal embert, a ki egy, az utcán egyedül menő nőt pajkosságból botjával megütött, a bíróság egy évi fogházra ítélte.

— A «Société de législation comparée» szétküldte a francia törvények 1887-iki gyűjteményét. (Annuaire de Législation française). Magában foglalja ezen év törvényeit és magyarázó cikkeket. Jogi érdekelteknél leginkább csak egy bír., a műemlékek fentartásáról szóló törvény.

— Montenegró polgári törvénykönyve a napokban lépett életbe. A codex csonka annyiban, hogy a családi jog csaknem egészen hiányzik belőle. A rendelkező részen kívül maga a törvénykönyv commentárt is tartalmaz, mely különösen a műszavak magyarázatára terjeszkedik ki. A munkáltnak a szokásjog a kiindulási pont; a külföldi törvények csak másodsorban vannak figyelembe véve.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bizonyítási rendszer reformja, különös tekintettel az esküre. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — Jogirodalom: A büntettekről és vétségekről szóló magyar büntető-törvénykönyv magyarázata. Irta Dombovári Schulhof Géza. Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd-től. — Törvénykezési Szemle: A felelősségi eljárás reformja a pénzügyigazgatóságok és pénzügyi közigazgatási bíróság körében. ABSZOLON FERENCZ rosznyói királyi aljárásbíró-tól. — Törvényszéki orvosi észleletek. Dr. FEKETE ALAJOS lugosi kir. törvényszéki orvostól. — Különlék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Törvényjavaslat az öröklési jogról. — Dr. Gruber Lajos jogászegyleti előadása a rabélelmzésről. (Kivonat ismertetés.) — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A bizonyítási rendszer reformja, különös tekintettel az esküre.

II.¹

Valamint Németországban, hol a mai tudomány s codificatio vívmányai a jogi törvényhozásban teljes érvényre még szintén nem emelkedhetek: úgy hazánkban is áll az, mikép a tökéletesb törvénykezés legfőbb akadályai, a jogérvényesítés nehézségei különösen onnan erednek, mert a jogügyletek nem birnak biztos, határozott alakokkal, azok jóformán csak a légben repkedő hangokban állanak s a bizonyítás eszközei, szabályai, nem felelnek meg a jogbiztosság igényeinek; abból származnak, hogy az okiratolás a jogviszonyok alakításánál alárendelt szerepre van kárhóztatva, a tanuzás s eskütétel hason jogi rangra van az okiratokkal emelve, nemcsak, hanem a joggyakorlatban azok fölébe is emelgetnek.

Az okiratolás, jogügyleteknél nálunk is még annyira háttérbe szoríttatik, mikép ellenében a szóbeliség még a végrendelekéknél is korlátlanul érvényesülhet, épen azon jogi cselekményeknél, melyek az elhalálozás ténye által előidézett nehézségek folytán az akaratnyilvánítás valódiságának biztosítására nézve a legszigorubb kellékeket s óvintézkedéseket igénylik, az emberi gyarlóság következtében naponta előforduló visszaélések, a jogi csempészetek ellenében.

Codificatiónk még nem csak a *francia* jogrendszer tökélyét nem érte el, mely szerint, az abban az írásbeliségnek a bizonyítás terén uralkodóvá tétele alapján, a szóbeli végrendeletek nincsenek megengedve; de még az osztrák jogfejlődés színvonalára sem tudott emelkedni, hol a hibás, a törvény előírta formaságokkal el nem látott írásbeli végrendelet mint szóbeli nem érvényesíthetetik, midőn tény az, hogy a végrendelező írásbeli végrendeletet nem akart tenni.² Nálunk ez is még mindig rendes gyakorlatban van, a szóbeli bizonyítás elvének uralma mellett s annak káros kinövéseül, bizonyynyal a jogbiztosságnak nem csekély veszélyeztetésével.

Innen jogéletünkben azon szomorú és mindennapi tapasztalat, mikép a jogi megállapítás elavult rendszere, a bizonyítás tökéletlen elvei, folyvást a legnagyobb akadályokat idézik elő a jog s igazság kiderítésénél; s alig legyőz-

hető nehézségeket teremtenek a jog érvényítésében. Innen, a bizonyítási rendszer elavultsága folytán, azon ingadozás s ellenmondások is, melyeket a bíraskodásban észlelünk: ennek határozottsága s biztossága első sorban a bizonyítási eljárástól, a jogi megállapítástól feltételeztetik. De ugyanezen forrásból erednek azon visszaélések is a jog legvakmerőbb veszélyeztetésére, melyeket törvénykezésünkben a bizonyítékok használata tár fel előttünk.

A jogi bizonytalanságot tanúsítja azon ingadozás, ugyszólván küzdelem is, mely felsőbb forumainkon folyik azon naponta előforduló kérdések eldöntésénél, hogy mikor s mennyiben adható hely a tanukkali bizonyításnak az okiratok ellenében. Ez kétségtelenül bizonyítéki rendszerünk hátramaradottságának, rosaságának kifolyása.

És ezen elavult, a jogbiztosságot végtelenül veszélyeztető rendszerben, a tanuzás mellett s azzal kapcsolatosan kiváló szerep jut az *eskünek* mai napjainkban is.

És történik ez daczára annak, hogy épen az eskünél a jog s igazság kiderítése iránti bizonyosság s a jogbiztosság legnagyobb mérvben van veszélyeztetve; daczára annak, hogy egy bizonyítéki eszköznél sincsenek a visszaélések annyira elterjedve, mint az esküpróbánál. És ez természetes is a mai társadalmi viszonyokban, a közerkölcsiség mai alakulásában.

Mert igaz az, a mit egy német jogtudós mond: Die meisten deutschen Particularrechte haben an die Stelle des altdeutschen Handschlags die Schriftform gesetzt, aus dem natürlichen und zeitgemässen Grunde, weil die altdeutsche Ehrlichkeit selbst fast nur noch eine historische Existenz hat, und weil die Mannigfaltigkeit des modernen Verkehrs eine präzise und sichere Form erheischt.¹

Az esküvelői visszaélés azonban nem kizárólagos jellege korunknak, melyet az atheismus elterjedése különösen kitüntet; kiterjedt az a régibb századokra is, melyekben nem a vallástalanság, hanem a vakbuzgóság uralkodott.

Angliáról írja egy híres jogtudósa, mikép ezen állam területén ez évszázad elejéig egész rendszere a tömeges eskütételeknek vonult keresztül, úgy hogy rendesen a hajóról egy font thea nem juthatott a vevő kezeihez a nélkül, hogy az legalább fél tuczat eskübe nem került volna; és semmi sem volt szokottabb, mint az embereknek a békebíró előtti megjelenése, hogy a legjelentéktelenebb dolgok miatt esküt tegyenek le.²

A mult század elejéről pedig egy híres francia jogász következőleg nyilatkozik: «Je ne conseillerais pas néanmoins aux Juges d'user souvent de cette précaution, qui ne sert qu'à donner occasion à une infinité de parjures. Quand un homme est honnête homme, il n'a pas besoin d'être retenu par la religion du serment pour ne pas demander ce que ne lui est pas dû et pour ne pas disconvenir de ce qu'il doit; et quand il n'est pas honnête homme, il n'a aucune crainte de se parjurer. Depuis plus de quarante ans que je fais ma profession (mint bíró) j'ai vue une infinité de fois déferer le serment et je n'ai pas vu arriver plus de deux fois,

¹ Az előbbi közl. 1. a multheti számban.

² Unger: *System. d. Oesterr. allg. Privatrechts* VI. Band. *Das Oesterreichische Erbrecht*.

¹ Const. Dulheuer: *Die Elemente des preussischen Rechts*.

² Best: *Grundzüge des englischen Beweisrechts*.

qu'une partie ait été retenue par la religion du serment de persister dans ce qu'elle avait soutenu».¹

Franciaországban a 16., 17. századokban oly nagy virágzásban volt a törvénykezési eskü, mikép gyakran megtörtént az — mint a francia jogtörténészek írják — hogy a bíró mindkét félnek egyszerre oda ítélte az esküt, — mi természetesen perjuriumot idézett elő; de az ítélet hozatalánál comicus jelenetekre is vezetett, a bíró nem tudván, hogy az egyformán megesküdött felek melyikének szolgál-tasson igazságot.²

Németországban is nagyon el volt terjedve. E miatt engedték meg a régi burgundi törvények a párviadalt peres ügyekben, azt azzal indokolva, hogy a perlekedők azontul a homályfedte dolgok felett megesküdni, s a köztudomásu tények felett hamis esküt letenni ne kényteleníttessenek. Nagy elterjedést szerzett annak különösen I. Frigyes híres constitutiója,³ mely szerint minden, különben érvénytelen, semmis szerződés eskü által érvényessé vált, mely annak minden hiányait eltávolította. A régi német jog azonban már büntetést szabott — 5—10 tallérnyit — mind arra, ki az esküt követelte, mind arra, ki azt letette, — annyira emelkedett már a visszaélés az eskü használatával.⁴

Mind a mellett szigorubb, határozottabb törvényi intézkedés hiányában az áramlat nem volt feltartóztatható. Alaposan panaszkodik egy német jogtudós, hogy az eskük használata egészen «handwerksmässig» lett, mi által minden tekintélyét elvesztette, az legtöbbszörre a legjobb öntudat s lelkiismeret ellenére tétetvén le. Azért — mondják — elneveztetett *tortura spiritalis*nak, csakhogy a régi torturát nem lehetett vádolni azzal, hogy büntettek szaporítására vezetett volna, mint az eskütétel, melynek ősidők óta kiváltsága volt: a perjuriumok büntetének szaporítása.⁵

És mi idézte elő ezen korban az esküvelő visszaélésnek ezen elriasztó áramlatát? A régi kor barbársága — mond egy újabbkori jogász — az elterjedt közömbösség a vallás terén, az erkölcsök hanyatlása, a tanok romlottsága s az álszen-teskedés könnyű győzelmei megfosztották az esküt a hittől, a rémektől, melyeket lelkünkbe önt s a biztosítékoktól, melyeket nyújtania kellene. Ez volt az eset mindenütt s minden időben, úgy hogy Rómában is jelmondatul szolgált: Cum faciles sint nonnulli hominum ad jurandum contemptu religionis.⁶

Ezekhez járul napjainkban még az önzés uralma, az anyagi haszon határtalan hajhászata, a kapzsiság, a meggazdagodásra irányult nyereség, mely tulajdonok ellenállhatlanul ösztönzik a mai embereket az eskü használatára — minden visszariadás nélkül a hamis eskü elkövetésétől.

Tehát napjainkban még sokkal több ok s erősebb érvek forognak fen arra, hogy a bizonyítási rendszer ily veszélyes elemektől s kinövésektől megszabadíttassék.

(Ref. köv.)

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

¹ Pothier: *Traite des obligations*. 1781. pag. 452.

² Boncenne: *Theorie de la Procedure Civile* T. II. Nr. 102. Ily jogszolgáltatási comicum fordult elő 1644. év szept. 24-én Bretagneban, hol bizonyos plébánosnak egy darab spanyol arany kölcsön miatt indított perében a mellei törvényszéki bíró mindkét fél által letetvén az esküt, akkép segített magán, hogy két különböző hosszúságú szalmaszálát vett ujjai közé s azokat a felek elébe tartotta azon kijelentéssel, mikép az egyik a nyertes, ki a hosszabbikat fogja kihuzni. Ezen szerecsse alpereseket érte, kik így győzedelmeskedtek. A megyei parlament felülvizsgálata alá kerülván ezen ügy, — a bíró eljárása védőkre talált ugyan — dicsérvén szerénységét, hogy a sorsra bízta felderíteni a vak-ságot, melybe tudatlansága által döntetett, — de azért ítélete cassáltatott s ő maga marasztaltatott az arany megfizetésében. Azt mondják, innen keletkezett a: *La sentence des bouchettes* szójárás, elnevezés.

³ Ugynevezett: Auth. sacramentum puberum. Savigny: *Geschichte d. Röm. Rechts im Mittelalter*. B. IV. pag. 162.

⁴ Koch: *Recht der Forderungen*. II. Band, pag. 363.

⁵ D. C. Althof: *Der Reinigungseid*. §. 17.

⁶ Boncenne: *Theorie sth.* T. I. Nro. 99.

Jogirodalom.

A büntettekről és vétségekről szóló magyar büntető törvénykönyv (1878: V. tcz.) és az uzsoráról és káros hitelügyletekről szóló törvények (1883: XXIV. tcz.) magyarázata, tekintettel a vonatkozó egyéb törvényekre és rendeletekre s a m. kir. Curia elvi jelentőségű határozataira. Irta Dombóvári Schulhof Géza jogtudor és ügyvéd, a budapesti ügyvédi kamara tagja. (Három kötet 298, 404, 550 l. 8°. Budapest 1888. Singer és Wolfner kiadása. Ára nyolcz forint.)

Kezeink ujjain megolvasható azon magyar jogi művek száma, melyeket önálló kutatáson és gondolkodáson alapulónak mondhatunk. A többi, legyen az tan- vagy kézikönyv (mert eléggé jellemzően, nálunk egyéb jogi munka kelendő-ségre nem számíthat), selejtes, felületes compilatiója a német íróknak, még pedig csak helylyel-közzel jó, magyaros fordításban, a legtöbb esetben azonban élvezhetetlen és érthetetlen germanismussal.

Irodalmi viszonyaink e kóros állapotának egyik főokát a jogi művek megbírálásának könnyelműségében vélem feltalálni. Nem akarok itt a napi sajtóról szólni, melynek felületessége, ha nem is menthető ki, legalább érthető. De épen azért kétszeresen kötelessége volna a szakbeli sajtónak, hogy oly szigorú mértékkel mérje meg a jogi műveket, miszerint bírálata csak a valóban hivatottaknak szolgáljon buzdításul, — mert ezek csak köszönettel veszik az igazságos, bár szigorú kritikát, — a kontárkodókat ellenben egyszer s mindenkorra elriaszsa u. n. irodalmi működésüktől. Hiszen annyira jutottak már nálunk, hogy helységnévtárakat jogi szakmunkáknak neveznek el és a törvények magyarázó kiadóit (értsd: a miniszteri megokolás leíróit) is a jogi írók közé sorozzák!

A magyar jogi irodalom szegénysége nem tűrheti, hogy efféle művekkel «gazdagodjék». Az ilyen egészségtelen gyökér rossz gyümölcsnek termelője, mely leszedve csak kárt okozhat. Addig, míg jó magyar jogi munkák nem lesznek kaphatók: jogászaink törekvő része idegen termékekből fog táplálkozni, a minek természetes következtése a magyar jogi viszonyoknak kicsinylése lesz; és viszont mindaddig, míg oly rossz munkákat vesznek jogi művek számába, mint a milyen most a tulnyomó rész: addig jól képzett magyar jogászságot nem fognak nevelhetni.

A kritika kötelessége, az e bajok gyógyításához szükséges szerekből a maga nagy részét kivenni. Legyen a bírálat őszinte, részre nem hajló és pártatlan, mely az íróat ugyan, de nem a személyt bírálja a munkában, s a mi a legfőbb: legyen lelkiismeretes és a mű legapróbb részleteire kiterjedő, mert csak így lehet alapos.

Ha kritikánk állandóan eme szempontokat tartotta volna szemmel, kétségtelen, hogy Dombóvári Schulhof Géza ur könyve sohasem szolgáltatott volna okot e megjegyzésekre. Csakis nálunk, hol a könyv bírálatának helyét sokszor a kiadó prospectusával szokták pótolni, a hol a felületesség és pajtáskodás oly nagy szerepet játszik, történhetett, hogy valaki egy három kötetre terjedő könyvet oly kevés készült-séggel és hivatottsággal írjon meg, mint az általam bírálandó mű szerzője, a ki még arra sem fordított gondot, hogy legalább könyvének címlapja legyen hibátlan.

Ha valamely mű visszatükrözni képes szerzőjének egyéniségét és képzettségét: úgy nyugodt lelkiismerettel kimondhatom, hogy Schulhof urnak e könyve után ítélve, ő annak megírása előtt soha büntető joggal nem foglalkozott, soha büntető jogi szakmunkát — a magyarokat sem véve ki — nem olvasott. És a könyv alapos olvasása után megdöbbenve kérdeztem magamtól, vajon annyira jutottunk-e már, hogy egy ember, kinek avatatlansága nyilvánvaló, bátran megbizhatik-e a kritika és az olvasók felületességében, hogy még elföldni sem iparkodik könyve csinálásának módját?

Mert e könyv nincs megírva, hanem összezsínálva. És ha nem veszik rossz néven Lessing híres mondásának variációját: e könyvről is azt mondhatni, hogy csak az jó benne,

a mi nem a Schulhof uré, ennek pedig minden mondata más-más szempontból rossz.

Eddigélé ama benyomásról számoltam, melyet a könyvről és szerzőjéről igen figyelmes olvasásom közben nyertem. Az alábbiak bizonyíthatják, hogy mennyire van e benyomás megokolva és hogy szigorú ítéletemet kizárólag magából a könyvből merítettem, nem lévén okom a köteles tárgyalgosságtól egy pillanatra is eltérni.

Az előszó szerint a könyv a büntetőtörvény szövegének «tudományszerű magyarázatát» akarja nyújtani és azért közli «a tudomány oda vágó tanait rövid kivonatban». Eltekintve e cél stylaris meghatározásától, mi az, a mit Schulhof ur nekünk nyújtani akar? Mit ért ő az alatt, hogy «a tudományt kivonatban» közli velünk? Ha azt, a mit tényleg nyújtott, úgy alig számíthat elismerésünkre. Schulhof ur maga elé tette Oppenhoffnak «Das Strafgesetzb. f. d. Deutsche Reich» és Schwarzenek «Commentar z. Strafgesetzb. f. d. Deutsche Reich» cz. munkáit és kellő változatossággal — de egyetlen idézés kihagyása nélkül — azokat nyújtja nekünk mint «a tudomány oda vágó tanait rövid kivonatban». És mivel magyar büntetőtörvénykönyvet akart magyarázni, ehhez pedig jobb forrást a törvény megokolásánál nem találhatott, ezt írta le egyszerűen mint «tudományszerű magyarázatot», csak ott idézve forrásként, a hol azt Illés Károly teszi kitűnő könyvében, melynek jó részét szó szerint átvette, a mint hogy Schnierer Aladár tankönyvét is, különösen a 333. §-tól kezdve, a hol Illés műve végződik, kegyetlenül másolta idézeteivel együtt, de, szokás szerint, ritkán idézőjellel.

Az idézetek egyáltalán felette nagy gyengéi szerző urnak. Alig van sor, melynek igazolására 2—8 német író t ne idézne, mert fenn említett két német forrása ugyancsak úgy tesz. A különbség azonban az, hogy Schwarze és Oppenhoff, de olvasóközönségük is, alaposan ismerik az általuk röviden idézett műveket és értekezéseket, míg Sch. ur azoknak címeit is az ottani rövidítésekkel — mint az összehasonlítás igazolja — ama két könyvből vette. És bár az «idézett nevezetesebb művek» cz. furcsának és igen laikusnak hangzó rovatában felsorol vagy hatvan könyvet, melyek címeit ama két német könyvből böngészte ki, bajos elhinni, hogy ő mindezeket fel is használta volna, a minthogy pl. Bar, Beseler, Blum, Buchner, Domin, Henke, Rossi, Sik, Vesque, Wick, Lueder idézett könyveik használatának nyomát a könyvben nem is találhatni és a mint hogy nem használta fel egyszer sem az ugyane rovatban forrásokul idézett «Magyar Igazságügy» «Ügyvédek Lapja» és «Jog» cz. szaklapokat. Viszont kikerülte szerző ur figyelmét számos író, kiket Schwarze és Oppenhoff és ő is idéznek a szövegben, kiknek neveit azonban hiába keressük az «idézett nevezetesebb művek» érdekes jegyzékében, a milyen például a Langenbeck (I. 159. l.) vagy Teichmann (III. 318. l.) művei.

De különben is, ha Schulhoff ur *tiszta* tudományt akar nyújtani és nem tartja commentárba valóknak a hosszadalmas elméleti fejtegetést és a tudományos controversiákat, miért teszi annyira élvezhetetlenné könyvét a számtalan idézettel és a «contra» nézetek felsorolásával, szolgálilag hiven Schwarze és Oppenhoff nyomán? Hogy akadunk imigyen a tudomány tanaira rövid kivonatban? Avagy akadt már Sch. ur a Liebig kitűnő huskivonatában valaha amaz állat nyomára, melynek husából azt kipréselték? Hogy Schwarze, Oppenhoff (az idéztük írókkal) és Csemegi kitűnő jogászok, a kiknek műveit nagy haszonnal forgathatni, azt már előbb is tudta mindenki, a ki tudni akarta. De mi Sch. ur könyvében őt magát, az ő «tudományszerű magyarázatát» keressük, és nem találjuk.

És azután: úgy vélekedik-e Sch. ur, hogy a magyar büntetőtörvénykönyv magyarázatához elégséges anyag a német irodalom összes értekezéseivel együtt, melyeket oly hiven utánidézt? 1880 óta jelent meg nálunk néhány bün-

tetőjogi monographia Baumgartentől, Wlassicstól, Baloghtól, Battlaytól, Fayertől, Illéstől stb. melyeknek felhasználása legalább is annyi haszonnal járt volna reánk nézve, mint sok német professor idézett könyvéé. Persze ez utóbbiak feldolgozását már mások végezték Sch. ur részére, míg a magyar könyveket, — melyek Illés könyve után jelentek meg, — neki magának kellett volna feldolgoznia, ehhez pedig kétségtelenül nem volt — ideje. Avagy azt hiszi szerző ur, hogy zokon vették volna, ha pl. a Jagemann-nak körülbelül 50 évvel ezelőtt szerkesztett «Gerichtssaal»-jában közölt értekezésekre való utalás helyett, néhány magyar szaklapban közölt értekezést is idézett volna, hogy az érdeklődő reá akadjon? Miért nem követte ebben is Illésnek páratlanul szorgalmas munkáját, melyet különben annyira kedvelni látszik? A legnagyobb figyelemmel való keresés daczára csak két ilyen idézést találtam a könyvben. Az egyiket — és ez is Sch. ur csodálatosan hü idéző módját jellemzi — a II. k. 331. lapján (Dr. Baumgarten «értekezlete» a súlyos testi sértés kísérletéről) ugyan ama szónál idézve, a hol azt Illés a II. kötet 435. lapján teszi; a másikat — Dr. Heil Fausztin egyik értekezését a lopásról (Bünt. J. Tára XI. 291.) — a III. k. 87. lapján. Ez utóbbinak idézése annál nagyobb érdeme Sch. urnak, mert tudtommal ez értekezést másutt még nem idézték, tehát önálló forrásmunka eredménye.

A magyar jogi irodalom e mellőzését, ha okai nyilvánvalók nem volnának, Sch. urnak nem bocsáthatnók meg. A kit a magyar jogi irodalom terén kifejtett sikeres tevékenységéért nemesítenek meg, attól megkövetelhetni, hogy ez irodalmat meg is becsülje, még ha nem is talált eddig helyet Schwarze vagy Oppenhoff idézetei közt. Ezt annál inkább, mert csak nem tehető fel, hogy Schulhof urnak a magyar irodalom termékeiről nem lett volna tudomása; bár kissé különös, hogy az «idézett nevezetesebb művek» jegyzékében az említettem monographiákat nem találhatni és csak Sik Sándornak a büntetőjog őskorát tárgyzó műve van ott említve, ámbátor alig képzelhető el, hogy e könyvnek miként vehette volna hasznát szerző ur, mikor ő kizárólag gyakorlati szempontokat tartott szemmel és csak a magyar törvényt akarta magyarázni kivonatos tudománnyal és velős mondatokkal.

A birói gyakorlat közlésének módjával sem érthetek egyet szerző ural. Idéző maníája annyira viszi, hogy a m. kir. Curia határozatai mellé is oda írja, hogy «Schütze I. 384. Meyer I. 219. Rubo. Rüdorff stb.» a mi aligha alkalmas az áttekinthetőség fokozására. A másik baj az, hogy szerző ur a legtöbb határozatot véleményekkel együtt közli, úgy, hogy nem tudhatni, mi belőle tisztán a m. kir. Curia felfogása. Végül pedig nem helyeselhető, hogy szerző ur legfőbb bíróságaink határozatait csak a Büntetőjog Tárából merítette, mely folyóirat nagy gazdagsága daczára sem teljes és kimerítő. (A Döntvénytárt szerző három helyen idézi, a mit a hűség kedvéért sietek megjegyezni.)

A fordítás sem mindig sikerült. A II. k. 15. lapján pl. ezt olvassuk: «Nyilvánosnak tekintendő a cselekmény, ha az olyképp lett elkövetve, hogy bizonytalan, vajon *azt* mások is és hányan észlelték.» Az eredeti (Oppenhoff 229. lap, a német BTK. okait idézve) így hangzik: «... dass sie unbestimmt von welchen oder wie vielen Personen wahrgenommen werden konnte». A II. k. 379. lapján olvassuk: «Súlyos a sértés, ha másról az állítatik, hogy nélkülözi magas mérvben az erkölcsiséget. — Rubo.» Schwarze az 599. lapon ezt így mondja: «... durch welche dem Andern in hohem Maasse die Sittlichkeit abgesprochen wird (Rubo)».

A német particuláris büntető törvényeket szerző ur úgy látszik, még fenállóknak tartja, mert különben nem hagyná ki pl. a száz BTK. említésénél a multa való jelzést, melyet a német eredetiekben megtalálhatott. Teszem p. o. Oppenhoff a 229. lapon «früheres» sächs. Gesetz-ről beszél, Sch. ur

csak a szász BTK. 125. pontját említi; Schwarze az 594. lapon azt mondja, hogy «Art. 30 des sächs. Gesetzes *enthielt* . . . » szerző ur a II. k. 264. lapján így fordítja ezt: «A szász BTK. 30. fejezete (sic!) az eredmény fogalmát következőképpen adja.»

Szerző ur fogalommeghatározásai közt szintén igen sok a furcsaság. Csak néhány példát idézünk ezekből, melyek úgy látszik önálló tanulmány eredményei. «A bántalmazás oly külsőleg nyilvánuló szándékos jogellenes behatás másnak *testére*, melylyel utóbbiban akarva kellemetlen érzélem idéztetik elő. *A bántalmazás elkövethető szóval, irattal, nyomtatvánnyal, képes ábrázolattal vagy tettlegességgel.*» (II. k. 23. l.) «A csoportosulás fogalmához ennek nyilvánossága tartozik. Ebből következik, hogy *határozatlan számú harmadik személyek* hozzácsatlakozásának lehetősége által a hatóságnak a rend helyreállítására irányzott törekvése felette megnehezítettetik.» (II. k. 40. l. Itt mellékesen megemlítem, hogy a csoportosulás fogalmát szerző ur a II. k. 30. lapján teljesen elütően adja attól, melyet a 40. lapon a 8. pontban találunk.) «A legfőbb államhatalomnak törvényben gyökerező oly *kiadományai*, melyek a nélkül, hogy törvények lennének, általánosan kötelező erővel bírnak: *rendeleteknek* neveztetnek.» (II. 73.) «Isten elleni cselekmények.» (II. 105. l.) «A törvény kétszeres segélynélküliséget kíván (287. §.)» (II. 300. lap.) «A fenyegetésnek alkalmasnak kell lenni arra, hogy a fenyegetettben alapos aggályt keltsen az iránt, miként a kilátásba helyezett *megvétel* valóban bekövetkezhetik.» (II. 317. l. a párbajnál.) «A testi sértésnél még inkább, mert gyakrabban, mint az emberölésnél, szükségeltetik a dolus és a culpa körüli tanoknak és a causalis nexus elveinek tüzetes ismerete.» (II. 314. l.) «A betegség sérülés nélkül is beállhat.» (II. 229. l.) «A forgalmi vagy csereérték a dolognak más javaknak csere általi beszerzési képességében áll.» (III. 19. l.) «A halló tehetség az *articulált* hangok megértésére vonatkozó képességet jelenti.» (II. 337. l.)

A II. k. 25. lapján a következőket olvassuk: «A királysértés vétsége a törvény által alkotott testületek, törvényszékek iratainak, nyilvános üléseinek hü szellemben történt egyszerű közlése által nem követhető el (1848: XVIII. tcz. 14. §.), a mennyiben a marasztaló ítélet még meghozva nincs (1848: XVIII. tcz. 27. §.).» Másra bizom e mondat logikáját kitalálni; én csak a sajtótörvény idézett szakaszaiból akartam kimagyarázni, hogy Schulhof ur e helyütt tulajdonképpen mit akart mondani ez idézettel, de képtelen voltam a nyitjára jönni. A 14. §. így szól: «Ki az országgyűlés a törvényhatóságok, mindenféle törvényszékek és a törvény által alkotott egyéb testületek iratait és azok nyilvános üléseit hiv szellemben és igazán közli, ellene a közlöttek tartalma miatt kereset nem indíthatatik.» 27. §. «Ki az ekkép elmarasztaló ítélet által sujtott elmeművet sajtó útján újra közlésezi vagy árulja, a szerzője ellen hozathatott legnagyobb büntetéssel fog illetetni.»

Hogy Sch. ur hü idézését kellőképpen jellemezzem, csak a következő példákat idézem. Schwarze 492. l. 2. jegyz. idézi «Hälschner, im Gerichtssaale XXX. 5.»; szerző ur ez idézetet a II. k. 103. lapján átvette, a nélkül, hogy az «im Gerichtssaale» szótak érdemesnek tartotta volna magyarra fordítani. Ugyanígy tett a II. k. 280. lapján, a hol Oppenhoff 455. lapjából idézi: «Buri G.-Saal 29. Beilage 200.» A miniszteri megokolást kivétel nélkül idéző jel nélkül közli, legfőlebb a végén illesztve hozzá — de nem gyakran — a M. I. jelzést. A II. k. 245. lapján idéző jelben van e mondat: «Mi a köztudomásu dolog? . . . célja nincs», mert Illés a II. k. 303. lapjának 4. pontjában e mondatot idéző jellel közli.

Ugy hiszem, elég példát közöltem e mű irodalmi értékének megbirálására és arra, hogy mindenki meggyőződjék, miszerint tárgyilagos kritika csak a fenti véleményt mondhatja e könyvről. Csak még egyre akarok reflectálni és ez

az, vajjon szükségét pótolta-e Sch. ur e művel mert ha igen, úgy méltányosságból egyet-mást meg lehetne neki bocsátani. E kérdésre is nemmel kell felelnem. Mert nincs e könyvnek egy önálló sora, nincs benne semmi, a mit jobban és alaposabban meg nem találhatnánk Illés Károly művében (ill. annak eddig megjelent részeiben) és Schnierer tankönyvében is, nem szólva az alapforrásul szolgáló miniszteri megokolásról, mely műveket Sch. ur kivétel nélkül kihasználta. Sch. ur rendszere pedig, gyengéden szólva, igen kellemetlen, mert nélkülözi a kézikönyv főkellékét: az áttekinthetőségét, a mi Oppenhoff és Schwarze könyveinek is igen nagy hiánya.

Befejezem megjegyzéseimet, melyek egyike sem alapult animositáson az általam nem ismert szerző ur ellenében. A szigorú, sőt kiméletlen bírálatot maga Sch. ur könnyelműen készült könyve provocálta. Enyhítő körülmény, mint említém, itt fen nem forog, mert ily könyvre szükség sem volt, szerző ur eddigi irodalmi működése pedig nem okolná meg a bukásnak succès d'estime-mel való elfödését. Sch. urtól senki sem várta a büntetőjog commentárának megírását; ha ő azt, személyes hiúságból, még is megtette, nem veheti rossz néven, ha őszinte véleményt nyilvánítanak munkásságának irodalmi értékéről. Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A felebbviteli eljárás reformja a pénzügyigazgatóságok és a pénzügyi közigazgatási bíróság körében.

A Magyar Közigazgatás f. évi június hó 7-iki 23. számában Markovich Győző pénzügyi titkár egy érdekes cikkben: «pénzügyi jogszolgáltatásunk», tényleg a pénzügyigazgatóságok és a pénzügyi közigazgatási bíróság körébe tartozó felebbviteli ügyek körüli eljárás mai hiányaiból és fogyatkozásaiból kiindulva, az elmélet és gyakorlat követelményeinek megfelelőbb szabályozás körvonalait, legfőbb irányeszméit és elveit fejtegeti, a szakférfi biztosságával és a haladás hevével, összeegyeztetve és kibékéltetve a *kincstár érdekét, t. i. az állami követeléseknek a mainál gyorsabb befolyását az anyagi pénzügyi törvények igazságos és jogos alkalmazásának a contradictorius rendszer által biztosítható követelményeivel.*

Már magában az: hogy a pénzügyi közigazgatási téren évek hosszú során át működő tisztviselő érzi e kétnemű követelmény összhangba hozásának elkerülhetlen szükségességét és tapasztalatból meritett meggyőződés komolyságával ragadja meg azon eszközt, mely egy szabad állam fiának rendelkezésére áll eszményeinek megvalósítására, elég sulyu arra nézve, hogy eszméit megfontolás, fejtegetés alá vegyük, s mennyiben igazaknak, hasznosoknak találjuk, terjeszszük annyival inkább, mert e tekintetben a közvélemény nyomása nélkül nevezetesebb javítást alig fogunk elérni.

Az illetékek felebbviteli ügye ugyan vajmi hideg tárgy a közvélemény melegebb hullámvászába hozására, hanem a cikknek ép az eltagadhatlan előnye, hogy e kérdést oly eszmével kapcsolja egybe és oly szempontok szerint tárgyalja, mely a nagy közönség hideg közönyének megtörésével annak érdeklődését föléleszteti, mozgásba hozni, a kérdést kedvencz eszmévé változtatni és a kedvencz eszmék között fen tartani alkalmas. Ebben rejlik pedig a pénzügyi jog népszerűsítésének, nemzetisítésének és reformjának titka.

A cikkíró kétnemű, egymástól lényegesen különböző törvényhozási intézkedéseket hoz javaslatba; melyek közül a felebbviteli eljárásnak a contradictorius elv szerinti szabályozására vonatkozóknak az adózó és illetékfizető közönség politikai törekvéseinek és küzdelmeinek méltó tárgyaúl válható eszmékké kellene fejlődniök. E célnak elősegélése végett vetem papírra saját gondolataimat e kérdésben.

I.

Kétséget nem szenved, hogy a felelősségi ügyekben bíraskodni hivatott p. ü. igazgatóságok és p. ü. közigazgatási bíróság határozatainak az anyagi p. ü. törvényes igazsággal való összhangja nem pusztán e hatóságok jóakarától és szakértelmétől, hanem ép annyira az ügy felszerelésétől, a tényállást felderítő bizonyító adatok minőségétől és megbízhatóságától függ; a bizonyosság azonban azoknak érdekelt magánféllel közlése, általa való megvizsgálásuk és hitelezésüknek a fél közbenjöttével és ebből folyó megnyugtatósságával való megállapítása mellett érhető el csupán. Mégis manapság igen sokszor oly alapokon vettetik ki az adó- és illetéktartozások, melyeket a fizetni köteles fél soha nem lát, kiállításukba be nem foly és melyeket kiállító hivatalos közegek a p. ü. tisztviselők részéről sokféle módon befolyásoltatván, adataik hitelességéhez nem alaptalan gyanúsítások fűződnek.

Ezen hiányok eltávolítására, az adó-, illetékköteles polgárok megnyugtatósságára több út áll nyitva, többféle rendszer kínálkozik; de kétségtelenül a legolcsóbb, legcélszerűbb és leginkább megnyugtató az, melyet *contradictorius*-nak mondanak, feltéve, hogy mellette és vele kapcsolatban sikerül az állami követeléseknek legalább a maihoz hasonló gyors befolyását biztosítani.

Legolcsóbb ez eljárás, ámbár igen drágának látszik, miután a magánféllel szemben az ítélkező hatóságon kívül álló kincstári képviselő beállításának szükségét elkerülhettenné teszi, ki a tényállás és bizonyítékok kiderítése, kiválasztása és megvitatása tekintetében a fizetni köteles féllel a vitát a kincstár érdekében felvegye, folytassa és befejezze, nehogy a köztartozás alapjainak előállítására viszont a fizetni köteles fél gyakoroljon illetéktelen, a kincstár nézve káros befolyást. Ennek dacára a kincstári képviselő közbenjöttével a tényállás kiderítése és a bizonyítási eljárás lefolytatása legolcsóbb, mert hiányában a jogvédelem decretálása mellett az ő munkáját maga a bíróság kénytelen végezni.

A másik szempont, mely a *contradictorius* elvet a maga végső consequentiáival a pénzügyi felelősségi eljárásba beállítani készíti: a *pénzügyi jogszolgáltatás közjogsága*. Csak annyira közjog a pénz-, mint a büntetőjog. Ugyanazon érvek, eszmék, elvek, melyek a büntető bírót a vádlottal való vitából kizárva, az állami ügyészségnek melléje való helyezéséhez vezettek, és a büntető bírót arra utalják, hogy az állami ügyész és vádlott egymással küzdelmének vezetésére, sokszor mérséklésére, főleg elítélésére szorítkozzék: szülik a pénzügyi jogszolgáltatásban a bíróságtól különálló kincstári képviselő szükségét, a *contradictorius* elvet és az ítélkező pénzügyi hatóságnak a két fél közé a jog alapjára való helyezését, mert különben az ítélkező pénzügyi bírót nem érzi állásának szikla-alapját: a közönyt úgy a fizetni köteles fél, mint a kincstár érdeke iránt, annak hiányában és kényszerítve mindkettő érdekének kimunkálására és érvényesítésére, majd ide, majd oda és ugyanazon bírót egyszer a kincstár, másszor a magánfél felé hajlik, s akár egyik, akár másik javára részrehajló, vigaszt keres az ellenkező érdekek összeegyeztetésének rendkívüli, talán emberi erőt felülhaladó nehézségeiben, az örök időkre érvényes mentségben: „ad impossibilia nemo obligatur”.

Találón emeli ki a cikkkező a vitázási elv mindkét tényezőjének kölcsönösségét és egyaránt való fontosságát. „A mily hiba volt eddig az — így ír ő —, hogy a felek nem részesültek pártatlan jogvédelemben, úgy épen olyan, ha még nem nagyobb hiba most az, hogy most meg az államképviselő, a kincstár védelmére nincs senki kirendelve. . . . sőt midőn ez által minden súly egyedül a feleknek nyújtandó jogtalanra helyeztetik, az államérdek érvényre emelése mint közszél védelem nélkül hagyva jelentőségében is meggyengítettik.”

Szóval a magán- és közmegnyugvás a pénzügyi hatóságok ítéleteibe s ebből folyólag a pénzügyi jog tisztelete és népszerűsége teljesen csak a *contradictorius* elv szerint szervezendő eljárás alatt állhat be. E tényezők, nevezetesen a pénzügyi hatósági határozatokban való megnyugvás általánossága és egyetemessége pedig a pénzügyi jogban nem kevésbé fontos, mint a büntetőjogban, legszorosabb összefüggésben állván a nálunk még mindig fogyatékos fizetési készség, a köztartozások pontos lerovásában foglalt hazafiság, melynek ily irányban fejlesztése és kifejlődése minden esetre jó befolyással volna úgy a köztartozások kivetésére, befizetésére, mint magára a felelősségi eljárásra, értvén az adatok kézséges beszerzését és hitelt érdemlőségét.

Ekképen értelmezvén a felelősségi eljárás gyökeres átalakítását előidéző *contradictorius* elvnek következményeit a kincstár és a p. ü. jogszolgáltatásra, természetes, hogy a kincstári képviselőnek kizárását az ítélkező bíróság tanácskozásából — eltérőleg a cikkkezőtől, ki úgy a p. ü. igazgatóságok, mint a p. ü. közigazgatási bíróság tanácskozásaiban annak tanácskozási jogot adni javasol — annál inkább kívánjuk, mert bizonyos, hogy előbb-utóbb ő lenne a helyzetet domináló előadó, elmaradása tehát csak hatványozhatja a pénzügyi határozat iránti megnyugvást, a bizalmatlanságnak pedig, hogy az igazgatóság vagy legfelsőbb bíróság talán a kincstár kárával részrehajlásba fog esni, semmi alapja sincs, sőt ily gyanu föl sem tehető egy alkotmányos magyar pénzügyi bírósággal szemben.

Sem a kincstár, sem a fizetni köteles polgár nem követelhetnek többet, de azt egész teljében kívánhatják: hogy az ítélkező pénzügyi hatóság a pénzügyi tényállást felderítő összes bizonyítékok és adatok törvényes méltatása és megítélése alapján alkalmazza a pénzügyi törvényeket és határozza meg a fizetés alapját, mérveit avagy a törleszt. Mihez sem a fizetni köteles félnek, sem a kincstári képviselőnek arcát, mozdulatait, hangját nem szükséges észlelnie, a közvetlenség, ha valahol, itt teljesen mellőzhető, sőt többnyire mellőzendő a fizetési kötelezettség alapjainak és az azok igazolására szolgáló adatok természeténél fogva . . .

Azért csak helyeselhetni, hogy a cikkkező a kincstári képviselő és a magánfél közötti közlekedést írásbelinek: iratváltásnak tervezi, melynek megkönnyebbitése végett nézetem szerint a kir. adó- és illetékszabási hivatalok olyképp volnának igénybe vehetők, hogy az eredetiek náluk megtekinthetők és a magánfél a saját választát és észrevételeit szóval jegyzőkönyvbe terjesztené elő . . .

Hogy ez eljárás a felelősségi határidőnek mindenestre leendő megszorítása dacára, miután a tapasztalt cikkkező is az iratváltási határidők meghosszabbításának és halasztásoknak szükségességét elismeri, sokkal több és hosszabb időt fog igénybe venni, mint a mai eljárás, mikor a hivatalból beszerzett bizonyítékok a felelősségi féllel soha nem közöltetnek s ha esetleg a felelősségi fél bővebb adatok beszerzését nem igényli, egyszerre minden egyéb közeg és eljárás közbeszúrása nélkül ítéltetik el: az bizonyos, s ép azért az első fokú hatósági eljárásnak hasonló berendezéséről avagy a *contradictorius* tárgyalásnak és bizonyítási eljárásnak már itt — de nem a felelősségi fórumokon — való érvényesítéséről le kell mondanunk a kincstár érdekében, a köztartozások kellő időben való befolyása végett.

(Bef. köv.)

ABSZOLON FERENCZ,
rozsnói alj. bíró.Törvényszéki orvosi észleletek.¹

A másik eset, mely súlyos testi sértés esetében egy s ugyanazon szakértő által adott ellentétes vélemény miatti felülvéleményezés kérdését foglalja magában, a következő:

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. 1. a múlt heti számban.

P. P. d—i lakos 188... december hó 11-én ittas állapotban F. J. szinte d—i lakost hosszabb ideig tartó czivakodás s szóváltás után s miután az őt még alaptalanul lopással is vádolta, kövel föbe ütötte.

F. J. ezen bántalmazás után harmadnapra, azaz decz. hó 13-án orvosilag megvizsgáltatván, ez alkalommal a vizsgáló orvos «a jobb fejdalcsont közepe táján ily Λ alakú, 3 cent. hosszú, tompa szélű, csonthártyáig ható, kissé genyedő sebet» talált, s azt egy heti munkaképtelenséggel járó könnyű testi sértésnek nyilvánította; ámde az 188... január hó 31-én kiállított orvosi látlelet szerint január hó folyamában a mondott sérülés következtében a nyak jobb felét egy nagy kiterjedésű daganat oly módon borította el, hogy eltekintve a nagy fájdalomtól, a nyak mozgatása egyáltalán lehetetlenné vált, a száj kinyitása, az étkezés s lélekzés pedig többé-kevésbé akadályozva volt. Ezen jelenségek csak egy, már akkor képződött tályog megnyitása után enyhültek, magától értetődően, hogy ezen állapot nagyfoku elgyengüléssel s a táplálkozás elégtelensége miatt az illető sérült elsoványodásával párosult. Ezen lelet alapján már most ugyanazon vizsgáló orvos a fent mondott sérülést következményeiben, azaz az ennek folytán képződött nagy kiterjedésű s genyessedéssel párosult hosszú ideig tartó lobos bántalom következtében 9 hétig tartó munkaképtelenséget előidézett súlyos testi sértésnek nyilvánította avval, hogy a fent leirt sérülés a későbbben észlelt kórállapotot nem okvetlenül kell, hogy előidézzé s hogy a hosszú ideig tartott nagyfoku lobos bántalom az aránylag csekély sértésnek nem szükségképeni folyamánya volt.

Az ügy ily állásában az összes vizsgálati iratok hozzám átszármaztattak azon megkereséssel, hogy annak indokából, mert a sérülést szenvedett F. J. sérülése a mondott látleletek egyike szerint könnyű, másika szerint pedig súlyosnak nyilváníttatik, ezen súlyos volta azonban a sérülés nem szükségképeni következményének lenni állíttatik, a vizsgálati iratok között fekvő kérdéses látleleteket felülvéleményezzem. E feladatot a fentebbiek elősorolása után következőképen igyekeztem megoldani.

A fejsebek kórjósata mikénti lefolyásának megállapítása a sérülés utáni első napokban biztonsággal s szabatsággal igen nehezen határozható meg. Mert számos — egyszeri vizsgálatra fel nem ismerhető — tényező létezik, mely a sebzés által előidézett kórfolyamnak a rendestől való lényeges eltérésére befolyással lehet. A sérült testalkata, életmódja, egyéni hajlama, tisztátlan volta, ápolás s orvosi kezelés hiánya vagy elégtelensége, lob vagy orbáncz fejlődése, a lob által képződött genynek vagy más fertőző anyagnak felszívódása, a vidéken véletlenül uralkodó egészségi viszonyok a fejsebek rendes gyógyulását nem várt s előre nem látható változások által nagy mérvben megzavarhatják. Szóval a fejsértések következményeikben igen bizonytalanok s a tapasztalás valamint a tudomány által elfogadva van azon tétel, hogy míg egy részről igen lényeges változások, csontállomány-vesztéssel, agyarázkodtatással szövetkezett fejsebek után tökéletes gyógyulás állhat be, úgy másrésről aránylag igen csekély zuzások s látszólag jelentéktelen fejsebek halálosan végződhetnek. A fejsebek lefolyásának előzetes megítélésénél s gyógyulása idejének meghatározásánál a szakértő rendesen azon feltevésből indul ki, hogy a vizsgálat alatt lévő fejseb rendes lefolyású leendő, s arra a fent mondott s kivételesen károsan ható tényezők egyike vagy másika kártékony befolyással nem leendő.

Magától értetődik továbbá, hogy minden ilyen nem várt complicatiók által súlyosbított sérülések megítélésénél, épen úgy mint minden más szakértői ítélet tárgyát képező esetről, csakis a concret eset veendő figyelembe. Nem rendes, nem várt lefolyású a kérdéses eset, rendesen ilyen vagy olyan sérülések nem szükségképen ilyen lefolyásuak,

de ez esetben ilyen s nem más; s minden egyes ilyen esetben lényegében csak az puhatolandó ki s határozandó meg, vajon a sérülés s a beállott kóros bántalom között az oki s okozati összefüggés szakadatlan láncolata felfedezhető-e vagy nem, annak hangsúlyozásával, hogy a rendestől való eltérés előidézésére minő s más tényezők is lehettek befolyással.

Mindezek előrebocsátása után a fent mondott felszólításban foglaltak figyelembe vételével oda nyilatkoztam, hogy:

1. F. J. d—i lakos 1888... december 11-én erőművi behatás folytán súlyos testi sértést szenvedett, a mennyiben egy kemény s tompa eszköznek a főtetőre történt alkalmazása folytán, a fej jobb felén folytonossági hiány idéztetett elő, melynek következtében nagyfoku s kiterjedésű lobos bántalom, genyessedés s nagy fájdalommal, lényeges változásokkal szövetkezett és kilencz hétnél sokkal tovább tartott betegség lépett fel. A fent mondottaknál fogva nem áll ellentétben ezen állítással azon körülmény, hogy a sérülés utáni időben történt orvosi vizsgálat alkalmával a vizsgáló orvos ezen sérülést könnyű testi sértésnek nyilvánította, mert ez a rendes lefolyást feltételezve, a lobos bántalom ily kiterjedésű fellépését előre nem láthatta.

2. A mondott alkalommal létrejött sérüléshez hasonló fejsértések rendes lefolyás mellett egészséges egyéneknek s rendes viszonyok között nem szoktak minden esetben a leirthez hasonló változásokat s ily nagy mérvű genyessedést előidézni; ámde ezen esetben a lobos bántalom, genyessedés, hosszas betegség, a fejsértés következtében állott be, a mennyiben a fent mondott erőművi behatás nélkül ezen változások kétségtelenül létre nem jöttek volna, s így a fejsértés és lobos bántalom, genyessedés, betegség között az oki s okozati összefüggés szakadatlan láncolata megállapítható; habár nem tagadható, hogy ily aránylag lényegtelen sérülés után nem minden esetben szokott ily lényeges kóros bántalom beállani, s ennek előidézésére más káros hatások, mint eshetőleg tisztátalan tartás, ápolás s orvosi kezelés hiánya, életmód, s egyéni hajlam is hozzájárulhattak.

Időközben vádlott a sértettet kibékítette, ez nekie megbocsátott, vele bizonyos kárösszeg fizetésének kikötése mellett kibékült.

A lugosi kir. törvényszék által az ez ügyben tartott végtárgyalásra, az indokból, hogy az imént előterjesztett véleménynek mintegy kiegészítésül az iránt adjak véleményes nyilatkozatot, vajon a sérülés folytán utóbaj beállott-e s hogy rendes körülmények között mennyi idő alatt gyógyulhatott volna a sérülés, megidézettvén, — sérültnek a törvényszék színe előtt fogatosított orvosi megvizsgálása után oda nyilatkoztam: miszerint tekintettel az első alapítéletben felemlített jelenségekre s tekintve különösen azon körülményt, hogy a sérülés a koponyacsont hártájáig hatott, ezen sérülés gyógyulása rendes körülmények között is 8 napnál tovább, de 20 napnál rövidebb ideig tartott volna, s más momentumok hozzájárulásának kell azt tulajdonítani, hogy a gyógyulás a kérdéses esetben hosszabb ideig tartott. Utóbaj a sérülés folytán nem képződött.

Ezen végtárgyalás alkalmával a lugosi kir. törvényszék a vádlottat a súlyos testi sértés büntettségének vádja s következményeinek terhe alól felmentette.

A budapesti kir. ítélő tábla ezen ítéletet oda módosította, hogy súlyos testi sértés büntettségével vádolt P. P. vádlottat a súlyos testi sértés vétségében bűnösnek mondta ki, s azt a szerint ítélte el azért, mert, habár a sérülés folytán 20 napnál hosszabb időtartamu egészségháborítás következett be, s ezért a vádbeli cselekmény súlyos testi sértés büntettségét képezné, miután a sértett volt a kezdeményező, sőt e közben vádlottat alaptalan lopással gyanúsítván, ennek indokolt erős felindulását idézte elő, azonkívül pedig a végtárgyalás alkalmával kihallgatott törvény-

széki orvos azon kijelentését, mely szerint a sérült fél szenvedett sérülésének gyógyulása hosszabb időtartamát rendkívüli momentumok hozzájárulása is okozhatta, a meny-nyiben rendes körülmények között ama sérülés 20 napnál rövidebb ideig tartott volna, méltatva, figyelembe véve továbbá vádlottnak rovatlan előéletét, ittas állapotát, bűnös cselekményét oly módon minősíteni s azt e szerint büntetni kellett.

Dr. FEKETE ALAJOS.

Különfélék.

— Az igazságügyminiszter megbízott egy szakembert az örökösödési eljárás tervezetének elkészítésével. A megbízás már pár hónappal ezelőtt megadatott s remélhető, hogy a munkát még ezen év folyamán elkészül. A bűnvádi eljárás javaslatának sorsa iránt is tudakozódtunk s azon értesítést nyertük, hogy a kodex az indokolással együtt kész és most már a mellékjavaslatok, járásbirósági és sajtóügyi eljárás vannak munkában. Hogy ily körülmények közt miért késnek a már kész kodex közzétételével, az be nem látható.

— Változások a kir. Curián. Egy pár lap e napokban azon hirt közölte, hogy *Osztróvszky József* curiai bíró, ugyanitt tanácselnöknek már kineveztetett. Bármennyire örvendetesnek talátnék széles körökben ezen hír valóslása: kénytelenek vagyunk mégis teljes hitelű értesítés alapján azon közleményt korainak nyilvánítani, miután ezen előléptetési vagy kinevezési ügy még csak az előkészítés stádiumában van, s még jó távol áll attól, hogy *fait accompli* legyen. Az azonban tény, hogy *Daruváry* előléptetése következtében, a váltó-kereskedelmi tanács elnökségét a büntetőtanács helyett *Manojlovich Emil* veszi át.

— A kir. Curiához f. évi július hóban beérkezett 913 polgári, 192 váltó, 14 urbéri, 1300 büntető és 55 fegyelmi, összesen 2479 ügy. Nagy emelkedés észlelhető a beérkezések tekintetében a büntető s váltóügyeknél. Januárban 87, júniusban 114 s júliusban 192 váltóügy terjesztetett fel a Curiához. Büntető januárban 820, júniusban 1120, júliusban 1300 érkezett. A f. évben mindössze beérkezett 15,963 ügydarab, a mi a múlt év hason időszakához képest 1431 többletet mutat; így a múlt évi hátralékkal egyetemben az elintézendő perek főösszege 22,332. Elintéztetett július hóban 274, az idén mindössze 13,410 ügydarab, tehát 1461-el több, mint a múlt év ugyane szakában. Hátralék maradt július hó 31-én 8922, vagyis 1351-el több, mint tavaly ilyenkor.

— A védelem kizárása az állami hivatalnokok elleni fegyelmi eljárásban. Dr. Gruber Lajos budapesti ügyvéd, mint egy fegyelmi eljárás alatt lévő pénzügyi tisztviselőnek jogi képviselője, azon kérelemmel fordult egy beadványban a fővárosi magy. kir. pénzügyi igazgatóság fegyelmi bizottságához, miszerint az ezen fegyelmi ügy végtárgyalására kitűzendő határnapra őt vádlott képviseletében a védői jogok gyakorolhatása végett szintén megidézzék és ezt megelőzőleg arról értesítsék, hogy a fegyelmi eljárás befejeztével hol és mikor tekintheti meg és másoltathatja le az iratokat. Ezen kérvény folytán a következő végzés hozatott: «232/1887. eln. szám. Végzés. Ezen kérelem *visszautasítottatik*; mert a m. kir. pénzügyigazgatóságok kebelében a szolgálati szabályok 264. §-a, valamint az 1885. évi decz. 7-én 13873. sz. a. kibocsátott «utasítás» 9. §-a alapján esetről-esetre a fegyelmi ügy megvizsgálása és a fegyelmi határozat hozatala céljából alakítandó fegyelmi bizottság *nincs hivatva* hasonló beadványok feletti határozathozatalra. Az eme beadványban foglalt kérelem pedig nem teljesíthető, mert a pénzügyi tisztviselők fegyelmi ügyeiben mérvadó szolgálati szabályok IV. fejezetének, valamint a fegyelmi eljárást szabályozó függelék határozmányai értelmében *meghatalmazott általi képviseletnek nincs helye*; és mert a vizsgálat folyama alatt csak

a vádlott által tekinthetők be a vizsgálati iratok, azon esetben, ha azok betekintésének megengedése szükségesnek találtatik. Végre értesítették kérelmező, hogy pénzügyi tisztviselők fegyelmi ügyeiben a fent hivatkozott szolgálati szabályok értelmében *nem tartatik «végtárgyalás»*, hanem csak a szabályszerű zárkérdés intéztetik a vádlottakhoz. Budapest, 1887. évi deczember 31-én. Vörös s. k. Felebbezés folytán a következő végzés hozatott: «Fővárosi m. kir. pénzügyi igazgatóság 38/1888. eln. szám. Végzés. A nagyméltóságú m. kir. pénzügyminiszterium f. évi január 22-én 2795. sz. a. kelt elhatározásával a múlt évi deczember 31-én 232. eln. sz. a. kelt itteni határozatot *indokainál fogva helyben hagyván*, ezt a *felebbezést figyelembe vehetőnek nem találta*. Budapest, 1881. évi január 29-én. Vörös, s. k.»

— Reformatio in peius. Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat: Z. K. felperes Sz. K. alperes elleni 82 frt 36 kr. s járuléka iránti sommás perében az első bíróság következően ítélte: «Ha alperes leteszi a fősküt, hogy... stb.» Felperes felebbezése folytán a budapesti kir. ítélő tábla az első bírósági ítéletet megváltoztatta s kimondta: «Ha felperes Z. K. és neje B. B. személyében pótesküt tesz arra nézve, hogy... stb.» Ezen ítélet ellen alperes élt felebbezéssel és kimutatni iparkodott, hogy az első bírósági ítélet helyes, mert felperes saját személyében a per során kifejtettek szerint pótesküt nem tehet, nejének pedig annál kevésbé ítélhető oda a póteskü, miután alperes kifogása folytán az még tanuságtételre sem bocsátható. Kinek a *kevesebb* nincs megengedve, eo ipso a *több* sem lehet megengedve. A kir. Curia az itt vázolt felebbezés folytán a következő ítéletet hozta: «A másodbíróság ítélete alperes által neheztelt részében oly értelemben (!!), hogy felperes a pótesküt neje B. B. személyében tartozik letenni, vonatkozó indoklásánál fogva helybenhagyatik.» Történt volna pediglen ez az 1888 január 20-án tartott ülésben.

— Saját gyermekének megölése és öngyilkossági kísérlet. Lapunk egy barátja közli velünk a következő esetet, mely felette érdekes különösen azon szempontból, hogy az orvosi szakértők a beszámíthatlanságot nem mondták ki, csak annyit jeleztek, hogy a tett oly állapotban követtetett el, «mely a beszámíthatlanság határához elég közel áll»: s a bíróság mégis alkalmazta a BTK. 76. §-át, a kir. tábla pedig helyben hagyta az első foku felmentő ítéletet.

A debreczeni kir. törvényszék 1888. évi január hó 27-én 1468/B. 88. szám alatt hozott ítéletével T. Sára vádlottat (30 éves, ref. vallású, férjetlen, cseléd, vagyontalan, sem írni, sem olvasni nem tud, büntetlen előéletű), a BTK. 279. §-ába ütköző szándékos emberölés büntetnének vádja és e vád következményeinek terhe alól a BTK. 76. §-a alapján felmenti és azonnal szabadlábra helyezni rendeli.

Tényállás: Vádlott a közkórházból, a hol gyermekét megszülte, kijöven — gyermekének eltartása végett — szoptatós dajka szolgálatot keresett. Csak «száraz» dajkai helyet (tehát kevesebb bérrel járó) kapott, s e mellett nem tudta gyermekét Debreczenben senkinél elhelyezni. Elvitte tehát testvérbátyjához: Tóth Józsefhez Földesre. Ennek nagy családja lévén, nem vállalhatta fel a gyermeket, kinek tartására más nem vállalkozott. E közben előbbi szolgálati helyét elvesztette, más helyet keresett és kapott is, de azt nem foglalhata el, mert cselédkönyve (az ítéletből nem tűnik ki: miért és mi módon) a rendőrség kezébe került s ez utóbbi nem adta azt vissza.

Igy, minden reményét elvesztve a megélhetésre, június hó 21-én elhatározta, hogy «magát és gyermekét elveszti». (saját szavai.) Jun. 22-én utnak indult Földesre; eltévesztette az utat, két napig bolyongott; ez idő alatt nem evett, mezőkön hált meg. Jun. 24-én este megérkezett Földesre, de nem szállt mindjárt bátyjához, hanem csak a következő hajnalban 2—3 óraker ment be annak udvarára, egyenesen kuthoz, bedobta gyermekét maga és utánna ugrott.

Mintegy önkéntelen jajkiáltására (az elsőbíróság nem veszi ezt szándékosnak, mert vádlottnő a sötétség miatt nem láthatta, hogy valaki van az udvarban) a vádlott bátyja és egy, ennek kiabálására oda futott legény vádlott nőt kimentették, de gyermekét már csak halva húzták ki.

Az indoklás először kiemeli, hogy a tényállás mellett az előre megfontolt szándék kizártnak veendő, azonban *tárgyilag* (?) megállapítható a szándékos emberölés büntette; de

hiányzik az alanyi tényálladék, mert a vádlott a községi orvos látletele, a törvényszéki és kórházi orvosok véleménye és az orsz. közegészségügyi tanács felülvéleménye szerint «asymetrikus koponyával bír és »vidtáncz« elnevezésű idegbántalomban szenved»; ezenkívül a közeg. tanács felülvéleménye szerint «a gyengeelméjűség közepes fokában szenved és tet-tét oly állapotban követte el, mely a beszámithatlanság határához elég közel áll».

A vidtáncz idegbántalom régebbi keletű, 10 évvel ezelőtt typhus-betegség után merült fel a vádlottnál.

A főtárgyaláson kihallgatott tanuk vallomásából a törvényszék a vádlott elmeállapotának rendellenes voltára, vádlott magatartásából pedig gyengeelméjűségére következtet.

Vádlott nevelése teljesen elhanyagolt, a vallási és erkölcsi fogalmak ismeretét is teljesen nélkülözi.

Beszámithatlan állapotot következtet a törvényszék a tett elkövetésének előzményeiből (melyek a vádlottat testi-lelkileg megtörték) és a tett végrehajtásának módzataiból is (mert a tettet napokkal előbb könnyebben elkövethette volna), végre abból, hogy «most is élő, három éves, szintén törvénytelen ágyból született gyermekén odaadó szeretettel csüng s hogy ekként legkevésbé sem vélelmezhető az, hogy a hasonlóan szeretettel ápolt gyermekét józanul életétől megfosztani kívánta volna s a mennyiben mégis ezt téve s bizonyynyal azon elkeseredésében született balhiedelemmel, hogy azt nyomortól mentse meg és boldoggá tegye: ez bizonyára oly lelki állapotra vall, melyben az elmetehetség józan működése legalább is megzavarva, az akarat külső és ferde benyomásoknak vak eszközévé téve van».

Mindezek alapján az első fok vádlottat felmentette.

A budapesti kir. ítélő tábla ez ítéletet 1888 június 21-én 7524/B. 88. sz. a. helybenhagyta.

— Dr. Gruber Lajosnak a Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságában tartott felolvasását kivonatban lapunk mai számának mellékletén közöljük. — Ugyszintén e helyen található az igazságügyminiszternek az irodagondnokokra vonatkozó rendelete s a budapesti ügyvédi kamarához e tárgyban intézett leirata.

— A budapesti községi bíraskodás ellen panaszt vetünk. Felperes a budapesti VI. ker. előjáróságnál, mint községi bíróságnál végrehajtást akart vezetni egy marasztaló ítélet folytán, mely ellen alperes azonban semmiségi panasz-szal élt. Ezen végrehajtás az 1877 : XXII. tcz. 61. §-a alapján szándékolatott foganatosítatni, melynek értelmében: «a semmiségi panasz az ítélet végrehajtását nem akadályozza.» A VI. ker. előjáróságnak a községi bíraskodással megbízott tagja azonban megfoghatatlan módon nem rendelte el a kért végrehajtást s azon ott uralkodó, egyenesen törvényellenesnek mondandó megszorító szokásra hivatkozott, melynek értelmében csakis házberköveteléseknél szokták ilyen esetben az ítéletet végrehajtani. Elvárjuk, hogy ezen állapotnak illetékes helyen minél előbb véget fognak vetni s nem fogják a községi bírót azon joggal is fölruházottnak tekinteni, hogy a törvényt kedve szerint módosíthassa.

Nemzetközi szemle.

— A telekkönyv Boszniában. A gradacaci járásban, Boszniában — mint bennünket onnét értesítenek — f. év augusztus 1-én életbe lép a telekkönyv. Ezzel egyidejűleg egy három havi s f. évi október hó 31-ig terjedő felszólamlási határidő van megállapítva a boszniai és hercegovinai telekkönyvi rendtartás 60. §-a értelmében mindazok számára, kik a telekkönyvi betétek létesítése folytán állítólagos jogaikban sértve érzik magukat. Erre vonatkozólag egy hirdetmény mint felhívás háromszor fog a hivatalos lapban közzététetni.

— Az osztrák Reichsgesetzblatt-hoz külön szótár jelent meg a Manz-féle kiadásban Frühwaldtól. Ugyancsak Manz-nál jelent meg a büntetőtörvénykönyv döntvényekkel és rendeletekkel ellátott szövegének 16. kiadása. A büntetőtörvénykönyv ezen kiadásait régi idő óta Cramer koronaügyési helyettes szerkeszti.

— A polgári törvénykönyv javaslata feletti véleményadás céljából a német particuláris államok sorra bizottságokat állítanak. — Hölder ismert civilista bírálatot irt a javaslatról az Archiv f. civilistische Praxis folyóiratban.

— A német bíróságoknál most tömegesen vannak folyamatban az uralkodó személyének megsértése iránt indított perek. Két császár halála és egy harmadiknak trónralépte

folytán hónapokon át csak kizárólag e themáról társalogtak a németek és e mellett nem egy meggondolatlan szó ejtett. s a denunciációnak tág tere nyílt. A napokban egy tisztos berlini nőt jelentett fel a nő családjának egyik ellensége s a közvélemény nagy feszültséggel várta a bírói ítéletet; a bíróság felmentést mondott ki, mivel sértési szándék nem forgott fén.

— Igazságszolgáltatási tévedések. Említettük a 28. szám-ban, hogy kiderült, miszerint Stettinben 30 évvel ezelőtt egy egyént gyilkossági vádban ártatlanul elítéltek. A perújítási tárgyalás ezen ügyben legközelebb tartatik meg a lamsbergi esküdtszék előtt. Sajnos, az illető egyénnek most már csak emléke fog rehabilitáltatni. — A Breslauer Gerichtszeitung újabban egy lopási esetet közöl, melyben egy egyén ártatlanul ítéltetett el. A német lapok kárpótlást követelnek az illető részére.

— A német közigazgatási felsőbíróság legközelebb foglalkozni fog azon kérdéssel, vajon a hulláégetés megengedhető-e. Az illető egylet ugyanis folyamodott Frankfurt városához az engedélyért és elutasítván, felebbezéssel élt.

— Megbüntetve alamizna-adásért. Említettük régebben, hogy Porosz-Sziléziában nem annyira a koldusokat, mint inkább az alamizsnát adókat üldözik, így akarván különösen az idegen koldusok odajövetelét megakadályozni. Ujabban ismét fordult elő eset, hogy egy nőt megbüntettek alamizna-adásért. E nő azzal vádoltatott, hogy egy idegen koldusnak 2 pfenniget adott. A Schöffengericht felmentette a nőt, mivel az illető rendelet a magántulajdon szabadságába való belenyúlást tartalmaz; a boroszlói törvényszék mint felebbezési bíróság azonban egy márka pénzbüntetésre ítélte. Az indokolás igen érdekes; szóról szóra így hangzik: «Die betreffende Vorschrift steht mit der Freiheit des Privateigenthums nicht in Widerspruch, denn nach §. 74 der Einleitung zum Allgemeinen Landrecht müssen einzelne Rechte und Vortheile der Staatsmitglieder den Rechten und Pflichten des gemeinsamen Wohles, wenn zwischen beiden ein wirklicher Widerspruch eintritt, nachstehen. Wenn daher ein Gemeindeverband, um fremde Bettler von sich fern zu halten, seinen Insassen das Almosengeben an solche verbietet, so ist er dazu um so mehr berechtigt, als dadurch die einheimischen Bewohner keinen Nachtheil an ihrem Eigenthum erleiden. Der Einwand der Frau K., dass sie nicht gewusst, dass B. fremd sei, ist gleichgiltig, da sie sich ja hätte erkundigen können, auch erschien sie nicht etwa vom B. in einer Weise bedroht, dass sie sich im Nothstande befand.» Az elítélt nő revisio jogorvoslatával élt a berlini Kammergerichthez s ez a revisiót elvetette. (A porosz bíróságoknál újabban egyáltalán igen nagy a hajlam a Landrecht elavult phrasisaira hivatkozni oly esetekben, midőn a jogi indokolás hiányzik.)

— Liégeois nancy-i tanár az iránti kísérletekkel foglalkozik, hogy megállapítható legyen, ki az előidézője a hypnotikus állapotban elkövetett bűncselekménynek. Tudvalevőleg a hypnotizált egyének nem vallják be, hogy ki által hypnotizáltak, mivel e tekintetben is azon egyén hatalma alatt állanak. Liégeois tanár már eddig is némi sikereket mutatott fel ezen talányszerű szellemi befolyás megtörése tekintetében.

— A nemzetközi jog congressusa az idén Lausanneban jön össze szeptember 3-án.

Irtások.

71.

A budapesti keresk. és váltótörvényszéknél történt a következő eset. A makacssági ítélet már meg volt hozva, de kiadványozva még nem volt. Felperes veszélybizonyítvány alapján biztosítási végrehajtást kért, becsatolva a makacssági ítéletet másolatban, (mert hisz az eredeti még kezében nem volt). A törvényszék a biztosítási végrehajtás elrendelése iránti kérelmet elutasítá, azon okból, mert felperes az ítéletet nem eredetben mellékelte. Ugy halljuk, hogy azon alperes ellen azóta tizen foganatosítottak már végrehajtást. A makacssági ítéletet pedig 7—8 nap mulva kézbesítik felperesnek s azután majd erre is elrendelik a biztosítási végrehajtást.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre 6 frt
negyedévre 3 „

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Irodalom: Magyarország története II. József korában. Irta Marczali Henrik. Kiadja a M. T. Akad. történelmi bizottsága. III. kötet. Dr. DAEMPF SÁNDOR volt jogakadémiai tanár, pécsi ügyvédtől. — Törvénykezési Szemle: Perujtás esetén büntetés megszakítása. VARGHA FERENCZ b.-gyulai kir. alügyésztől. — A felebbviteli eljárás reformja a pénzügyigazgatóságok és pénzügyi közigazgatási bíróság körében. ABSZOLON FERENCZ rosnói kir. aljárásbírótól. — Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez. XLV. Adalék az illetékesség kérdéséhez a bünvádi eljárásban. — Különfélék. — Nemzetközi szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Törvényjavaslat az öröklési jogról. — Kivonat a «Közlöny»-ből.

A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme.¹

2. Mint már más helyen megérintett, a tévedésbe ejtés tényekre csak épúgy vonatkozhatnak, mint czélokra, szándékokra, motivumokra. S nem tesz különbséget, vajon tettes saját, vagy egy harmadik személynek állítólagos céljairól, szándékairól van szó. Nem az a döntő, hogy a tévedésbeejtés mire vonatkozik, hanem az, hogy a tévedésbeejtés ravasz fondorlattal idéztetett elő s hogy az ekként előidézett tévedésbeejtés volt a kár szempontjából causalis.

Hogy a czélok, szándékokra vonatkozó tévedésbeejtésnél a ravasz fondorlat szűkebb körre szorítkozik, ezt, valamint azon okot, a melynek ez logikai folyományát képezi, már megérintettük.

3. Érdekes azon kérdés, vajon a ravasz fondorlat absolut vagy relativ fogalom-e.

A kérdés nem azon értelemben veendő, hogy ha a tévedésbeejtés nem sikerült, a fondorlatok ravaszsága eo ipso kizártnak tekintendő. Ezen nézet ellen, mely egyenesen a csalás kísérletének kizárására vezet, helyesen jegyzi meg Carrara,² hogy vajmi gyakran megtörténik, hogy a fondorlat a legóvatosabb ember tévedésbe ejtésére is alkalmas, hogy tehát par excellence ravasz fondorlat alkalmaztatott s csak egy szerencsés véletlennek, p. o. egy ismerős harmadik személy szerencsés időben megjelenésének köszönhető a csaló leálczázása, mielőtt célját elérhette.

S a turini semmitőszék³ helyesen mondta ki, hogy az eszköz alkalmatlan volta, mely a csalás kísérletét kizárja, a használt fondorlatok objectiv minőségéből meritendő és nem a kiszemelt áldozat specialis körülményeiből. Különbség van azon eset között, midőn a csaló által használt fogások önmagokban alkalmatlanok a csalás véghezvitelére, és azon eset között, a midőn a fondorlat csak a kiszemelt áldozat saját-szerű körülményeinél fogva nem érte el célját.

Az első esetben oly cselekedetekről van szó, melyek kétségtelenül bizonyíthatják a tettes dolusát, de nem alkalmasak arra, a mi minden delictumnak szintoly lényeges eleme, a jogveszélyeztetésre. A másik esetben a tettesre s bűnösségére teljesen közömbös körülményekről van szó, mert azok a tettestől teljesen függetlenek s épen azon véletlent képezik, a melynek folytán a csalás be nem végeztetett.

Ezen tekintetben a kérdés nem nyújt nehézséget. Valamint a mozgásba hozott fortély nem minősíthető ravasz fondorlatnak pusztán azért, mert adott esetben sikerre vezetett: ép úgy a ravasz fondorlat nem tagadható pusztán azért, mert a tettes valamely akaratótól független, véletlen körülmény-nél fogva — a mihez a kiszemelt áldozat kiváló szemessége is számítható — kudarcot vallott. S valamint tévedés volna csalást megállapítani pusztán a dolus tévedésbeejtés alapján, ép oly tévedés volna meg nem állapítani a csalás kísérletét pusztán azért, mert a használt fondorlat concret esetben sikerre nem vezetett.

A kérdés, melyre a jelen pont vonatkozik, az, vajon a ravaszság a fondorlatnak objectiv minőségét, absolut tulajdonságát képezi-e oly értelemben, hogy a fondorlat vagy ravasz, vagy nem ravasz, tekintet nélkül arra, ki ellen alkalmaztatik, vagy hogy ellenkezőleg, bizonyos fondorlat, bizonyos körülmények között, vagy bizonyos személyek ellen alkalmazva, ravasz fondorlat, más körülmények között, vagy más személyek ellen alkalmazva, nem az; és megfordítva.

Különbséget kell tenni a «körülmények» és a «személyek» között. Első tekintetben a ravasz fondorlat relativitása kérdés tárgyát sem képezheti, mert hisz ép a körülményeknek ügyes felhasználásában rejlik néha legnagyobb ravaszság, ez képezi a ravaszságnak gyakran leglényegesebb elemét, nem egyszer egész tartalmát.

De a személyek szempontjából is a judicatura a ravasz fondorlatot relativ fogalomnak tekinti.

A római felebbviteli törvényszék¹ szerint a fondorlat ravaszsága nem absolute határozandó meg, hanem relative, a kiszemelt áldozat személyére való tekintettel. Concret esetben egy papról volt szó, a ki több ezer lírát kölcsönzött egy egészen vagyontalan házaspárnak, a kiket egy ügynök fizetésképes egyéneknek mondott, s biztosítékul egy, a házaspár tulajdonát képező váltót is kapott. Kiderült azonban, hogy a váltónak állítólagos elfogadója nem létező személy. A védelem ellenében, mely arra támaszkodott, hogy a tévedésbeejtés a rászedett hitelező különös ostobaságában keresendő, mert hiszen mi sem volt könnyebb, mint meggyőződni a váltóelfogadó kilétéről, az ítélet ezen, más tekintetben is helyes megjegyzést teszi: «a jóhiszem, mely a forgalomnak éltető eleme, magával hozza, hogy oly váltók is elfogadtatnak, a melyeken szereplő személyekről nem mindig lehet könnyen információt szerezni. De ha el is fogadjuk, hogy a különösen óvatos emberek egy előttük ismeretlen névvel meg nem elégsznek, tekintetbe kell venni, hogy az áldozat egy falusi 80 éves pap, a ki sem nem bír az ily ügyletekben kellő jártassággal, sem nem ismeri azon veszélyeket, melyek nem oly gyakoriak az ő falujában, mint a fővárosokban.»

Egy másik ítélet szerint «nem helyes az elmélet, hogy a törvény csak a szemeseket akarta védeni; gyöngébb elméjük ellen is lehet csalást elkövetni.»

Egy másik eset alkalmából a védelemnek azon, a magyar BTK. szempontjából is értékesíthető érvére, hogy miután a törvény külön §-ban (Magyar BTK. 385. §-a) csalás miatt bünteti azt, a ki valamely kiskorúnak tapasztalat-

¹ Az előbbi közl. I. a 16., 17., 26. és 28. számban.

² Id. m. 2347. §.

³ Riv. Pen. VI. k. 455. l.

¹ U. o. X. k. 328. l.

lanságát nyereszkeskedési céljaira felhasználja, ebből az következnék, hogy a törvény a tapasztalatlanságot csak a kiskorúakban akarta védeni, — ubi voluit, dixit, ubi non dixit, noluit, — míg az, hogy a csalás általános fogalommeghatározásában a tapasztalatlanság nem említettik, világos bizonyítéka annak, hogy ez a többi állampolgároknak nem védetik; s a törvény magukra hagyja a tapasztalatlanokat, hogy saját kárukon tanuljanak: a római felebbviteli törvényszék¹ a tudomány kétségbe nem vont tételének mondja azon tételt, hogy a fondorlatokat arányosítani kell a kiszemelt áldozat értelmi és miveltségi fokához; s hogy azért az, a mi tapasztalt és élesszemű emberrel szemben nem képezne ravasz fondorlatot, azzá válik, ha együgyű, tudatlan ember ellen alkalmaztatik. Ha a ravasz fondorlat kérdésének az volna a megoldása, hogy az embereknek saját kárukon kell tanulniok, büntetlenül kellene maradnia a legtöbb esetnek, mely pedig mindennap csalásnak minősítettik, s mint ilyen büntetettik, a mi pedig nemcsak az erkölcsi érzékkel, de a törvény céljaival is ellenkeznék.

Felmentetvén egy francia bíróság által a csalás vádja alól azon vádlott, a ki egy csekély értékű pénzdarabbal, mintha az 20 lira lenne, fizetett a korcsmában, ezen ítéletet Lenoel a *Revue pratique de Droit français*-ban² bírálat tárgyává teszi. Eltekintve a konkrét esettől, mely a nem részletezett konkrét körülmények szerint helyesen vagy helytelenül döntött el, részünkről is aggályosnak tartjuk azon elvi kijelentést, melyre a felmentés alapítottatott s mely szerint nincs csalás, ha a tévedésbeesítésre a sértett vigyázatlansága is adott okot s helyesebbnek tartjuk bíráló azon nézetét, hogy a csalást nem zárja ki már azon körülmény, hogy a tévedésbeesítésben a sértett fél magatartása is közreműködött.

A római semmitőszék³ szerint a fondorlat ravaszsága nem absolut, hanem relativ értelemben veendő, mert a törvény a polgárok minden osztályát akarja védeni, bármilyen legyen azoknak általános értelmi s miveltségi állapota.

(Folyt. köv.)

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fümői kir. ügyész.

Irodalom.

Magyarország története II. József korában. Irta Marczali Henrik. Kiadja a M. T. Akad. történelmi bizottsága. III. kötet. Budapest 1888.⁴

De nemcsak a katolikus egyházzal szemben érvényszerű az új egyházpolitika, egyéb felekezetek irányában is. József államot akar szervezni, mely szabad tért nyit minden fejlődésnek, hogy a hozzája tartozók szellemi és anyagi tehetségeit egyaránt igénybe vehesse. Oltalmat akar nyújtani mindenkinek, mert hasznát veheti valamennyinek. Oltalmat pedig csak úgy nyerhet mindenki, ha a katolikusok mellett a nem katolikusok is a törvény és jog sánczai közé bevételnek. Így aztán József országaiban üdvözülhetni fog mindenki a maga módja szerint s az állam sem vallja kárát. Az utilitarismus létrehozta a toleranciát.

De legfőbb ideje is volt.

Messzire vezetne, ha azon szűgyenletes jogi állapotot, melyben a protestánsok a bécsi és linczi békekötések ellenére II. József trónralépteig tengődtek, részletesen ecsetelni akarnók. Nem is illenék ez ezen könyvismertetés keretébe. Mindazokat tehát, kik a tárgy iránt érdeklődnek, Marczali részletes rajzára utaljuk, mely az állapotoknak teljes és kerekded képét nyújtja, sok embernek az épülésére. II. József trónralépése után azonnal munkába veszi a nem katolikusok jogi állapotának szabályozását, mégis azonban «stantibus principiis de incolumi conservanda vera Religione». 1781. évi május 22-én kibocsátotta azon császári *elhatározást*

(Resolutio), mely *tűrelmi rendelet* (tolerantiæ edictum) név alatt ismeretes, de mely tulajdonképen sem rendelet, sem nyiltparancs nem volt, hanem egyszerű utasítás a kancelláriához, mely eljárást kövessen a jövőben a nem-katolikusok ügyeinek elintézésénél. A császári utasítás záradéka ugyanis úgy szól, hogy «puncta hæc ad publicam ejusdem notitiam publicanda non sunt. Attamen instantiæ quas tangunt, a Cancellaria . . . taliter inviabantur, ut intentio mea universim plena in effectu delucatur».

De ezen alakjában is a tolerancia nagy lépés volt a protestánsok egyenjogusítása felé. Mégis elégedettséget nem keltett maguknak a protestánsoknak körében sem, annál kevésbé a katolikusok között. A protestánsok kifogásolták benne, hogy vallásukat, melyet a törvények bevettnek ismertek, türtnek minősítette s csak politikai tekintetben mondotta ki a protestánsok jogegyenlőségét, magánjogi tekintetben azonban nem, és e részben, a házassági ügyek kivételével, továbbra is a katolikus egyház supremáciája alatt hagyta őket; ezenkívül nekik csak vallásuk magán gyakorlatát engedte meg, a nyilvános istentisztelet és vallásgyakorlat jogát csak a katolikusok részére tartván fenn. A katolikusok, és pedig az egyházi és világi rend egyaránt, felzudultak a tolerancia ellen, mert nem voltak még ily magasztos eszmék befogadására megérve.

A tolerancia különböző viszontagságok után ugyan, de életbe lépett. Hatásának jellemzésére leghelyesebben tesszük, ha szerző szavait idézzük: «A magyar nemzet általa kezdett ismét egységgé válni. A szatmári béke jelölte a lefegyverezést az alkotmányos tényezők között, a tolerancia a különböző felekezetek közös munkáját léptette a régi hadi állapot helyébe . . . Sem a magyar irodalom, mely a katolikus és protestáns elemeknek közös dicsősége, sem az 1825—48-iki nagy reformmozgalom nem képzelhető el a tolerancia nélkül. Alakilag (mint kegyelmi tény) kifogás alá esik. Lényegileg mindig hálával fog reá visszatekinteni minden hazafi.»

Az egyházi politikával kapcsolatos volt a tanügy. A tanügyről és nevelésről való gondoskodás József szerint az államnak tiszte s ezért a nevelés állami lesz; s mert az állam egységes mint uralkodója, egységes elveket kell az állami nevelés útján a felnövekedő nemzedék szívébe és elméjébe csepegtetni. S mert ezen felfogás mellett külön tanulmányi alapra szükség nincs s ez különben is önkényes név, József a tanulmányi alapnak még nevét is eltörli és elrendeli, hogy az alap kezelése a kamarát illesse, állománya pedig az államjövödelmekhez csatoltassék, mint akármely más jövedelmi forrás.

Számtalan intézkedése volt még Józsefnek, mind mennyi államjogi jelentőséggel bíró. Ezek tekintetében azonban az érdeklődőket Marczali munkájára utaljuk s áttérünk azon intézkedéseinek szerző műve nyomán való ismertetésére, melyek szélesebb körökben kelhetnek érdeklődést, mert actualis eszmékre vonatkoznak.

A régiebb Magyarországon, mint azt egy érdemes publicistánk, Grünwald Béla ujabban kifejti, az állam rendi szervezete miatt közigazgatásról, a szónak tulajdonképeni, vagyis azon értelmében, hogy az állam a polgárok anyagi és szellemi életfejlődésének akadályait elhárítani s a fejlődés föltételeit megalkotni törekszik, szó nem lehetett. A rendiség szelleme nem állami, hanem társadalmi; neki az állam nem ideálja, belőle az állam minden polgárának jólétét, művelődését, szabad fejlődését előmozdító közigazgatás eszméjeig eljutni lehetetlenség. A rendiség egész jogrendje osztályérdekre van alapítva, nem közérdekre. Az alsóbb néposztályokat nemcsak nem teszi gondoskodása tárgyává, hanem az általa fentartott gazdasági rendszerrel szegénységbe, a jogtalansággal és elnyomással erkölcsi elvadulásba, a közoktatás elhanyagolásával tudatlanságba süllyesztí.

¹ U. o. XI. k. 343. l.

² XLIV. k. 5. és 7. sz.

³ Riv. pen. XXVI. k. 344. l.

⁴ Bef. közl. — Az előbbi közl. 1. a 30. számban.

II. József teljes meztelenségében felismerte a rendiség ezen természetét, nem is akart vele megalkudni, nem akarta a fenálló jogrendet javítani és átalakítani. Minden létezőt megdönteni akart. Akarta, hogy az, mit az egész Corpus Juris nem ismert, mit az uralkodó társadalmi rend iszonyattal lökött el magától, a minden polgár jólétére egyaránt kiterjedő gondoskodás, az állam kormányzatában alapvetően képezzen. Meg akarta teremteni a közigazgatási jogot a szó modern értelmében, akarta, hogy fejedelmi keze a legutolsó kunyhóig is leérjen.

Tervei legfőbb akadályát a megyék képezték. Minden megye önálló politikai tényező, mind megannyi kis királyság, melynek területén, beleegyezése nélkül, kormányrendeletet végrehajtani nem lehet. Főfészekai a vesztegetésnek, erőszakoskodásnak, hatalmaskodásnak és megannyi más visszaéléseknek.

József a megyében nem akar mást látni, mint egyszerű igazgatási közeget, hivatalnoki kart, mely köteles rendeleteit végrehajtani.

Kész az országrázkódtató conflictus, de a császár vaskövetkezetességgel halad célja felé.

Mindenekelőtt szabályozza az ország legfőbb hatóságainak, a kancelláriának és helytartótanácsnak jogkörét s őket tisztán politikai hatóságokká teszi. A kancellária, mint legfőbb közigazgatási forum, közvetítő lesz az országos hatóságok és a király között; a helytartótanács a kamarával egyesül s végzi a neki kijelölt jogkörben a belső adminisztrációt.

Ezután felosztja az országot tíz közigazgatási kerületre s élőkire, az eddigi magyar főispánok megszüntetésével, úgy annyi királyi biztost helyez, olyan hatalommal, minő soha egy polgári hivatalnok kezében nem egyesült. Megyék, kiváltságos városok és községek egyaránt a kerületi kir. biztos alatt állanak; alattuk a só- és harminczadügy, az adó, beszállásolás, conscriptio; a vallás és az iskolaügy, urbér, lótenyésztés, kereskedelem, telepítés, vízkárok elleni védelem, hajózás, folyamtisztítás, hajóvontató utak, országutak, posták. Ők gyakorolják a büntetőtörvénykezés egy részében a rezervált királyi jogokat. Hatalmukban áll rendelkezni az összes megyei tisztviselőkkel, az alispán kivételével letenni őket és a legközelebbi tisztujásig helyettesíteni. A kerületi biztos mindenható. A megyének még kérényezési joga is elenyészik.

Feljajdult a nemzet az ősi jogrendre mért ezen pusztító csapásra; de a kerületi biztosi hivatalokat azért egytől-egyig magyarok foglalták el s a kik előbb a megyékben kardcsörtető kiskirályok voltak, nem sokat haboznak a német szóval német szellemben vezetett hivatalok élére állni s pontosan végrehajtani a császár rendeleteit.

A mérhetetlen fontosságú reform József halálával megszűnt ugyan, de megmaradt a hatása. A közigazgatási jog innentul ismert fogalommal válik széles Magyarországon.

A jobbágyság ügye is foglalkoztatta II. Józsefet. Végre kellett hajtania Mária Terézia urbariumait. De ezt sem tette gépiesen, szellemet lehelt intézkedéseibe. Mária Terézia mindig a szerződési, a jogi szempont szerint tekintette a jobbágyság ügyét, József a kancelláriának adott utasításában elrendelte, hogy a jobbágyságot érdeklő ügyekben ne csupán a jogra legyen tekintettel, hanem politikai érdekekre is. Mária Terézia a jobbágyot csak jogtalan és szokatlan terhektől óvta, József egyenesen jogokat adott neki, magát a jobbágyság védőjévé avatta; Mária Terézia alávetett rendet lát a jobbágyban, József állampolgárt. Legkimagaslóbbak e téren József azon intézkedései, melyek által a jobbágyak személyes szabadságot és birtokjogot adott. A földhöz kötöttség fogalmát, sőt a jobbágyok még nevét is eltörölve, kimondotta, hogy a paraszt ura engedelmé nélkül is házasodhatik, mesterséget folytathat, vagy tudományos pályára

léphet, sem ő, sem családja a földesurnak, ha csak önszántából el nem szegődik, személyes szolgálatot teljesíteni nem köteles, ingó javairól szabadon rendelkezhetik, törvényes ok nélkül telkét el nem veszítheti, egyik községből a másikba akarata ellenére át nem helyezhető. Ha földesuraik által nagyon sanyargattatnának, igénybe vehetik a megyei tisztviselő segítségét.

Az 1785. évben kelt jobbággyi patens eltörlése az 1514. évi embertelen törvényeknek. «Mint nemcsak humanus, hanem nagyszabású politikai alkotás, a tolerancia mellé sorolható és egyik legszebb gyöngye a meg nem koronázott II. József uralkodói tetteinek.» (Marczali).

József felfogásának jellemzésére még ki kell emelnünk, hogy a mennyire elősegítette a robotváltságot is, annyira ellene volt annak, hogy az állam bárminő terhet vállaljon a földesurak kárpótlására. Azt tartotta, előbb az állam az urnak adott mindent, most ebből valamit visszaad a föld népének. És csakugyan nem lehet-e a földtehermentesítés keresztülviteléről nagyon sokat beszélni!?

A rendiség, melynek megdöntése József politikai és társadalmi reformjainak egyik főfeladatát képezte, valamint minden egyéb fenálló intézményben, azonképen az igazságszolgáltatásban is rendi osztályérdekei kielégítésére irányuló szervezetet látott. József pedig minden irányban államot akart szervezni, mely nem az osztályérdekeket követi vezérelvül, hanem az állam összes polgárainak érdekeit. Logikailag következett tehát, hogy az igazságszolgáltatás nem maradhat meg eddigi szervezetében. Nem csak alak tekintetben, hanem az anyagi törvények, az anyagi jog tekintetében is mélyreható, gyökeres változtatásokat igényel.

S mindezen változtatások bekövetkeztek, vagy legalább is József megváltoztatásukra minden előkészületet megtett.

A kancellária és helytartótanács igazságügyi ingerenciával birni megszűnt. Az igazságszolgáltatás felett való legfelsőbb felügyelet, az összes alsóbb forumok ellenőrzése a hétszemélyes táblára ment át, a mely, a kir. táblával együtt új szervezetet nyert. Az új szervezet mindjárt foganatosítható, mert e változtatás, a császár véleménye szerint, nem képez alkotmánykérdést, mely csak országgyűlésen volna megoldható. A kir. tábla bírját mind a császár nevezi ki. A papokat elmellőzi; ők «papi hivatalokba valók, a bíróságoknál semmi dolguk».

A megyei és kerületi törvényszékek is, valamint az uriszékek új szabályozást nyernek. Főelv, hogy ezentúl egy perben se legyen több instantia háromnál.

A rendkívüli bíróságok, a consistoriumok és akadémiai magistratusok megszűnnek. Budán és Fiumében váltótörvényszék állítatik fel.

Cél: megszüntetni «a száz év előtti törvénykezési rend szörnyű zürzavarát» (Marczali).

De anyagi tekintetben is gyökeresek voltak a reformok. Az uriszékek s gyakran a magasabb törvénykezési székek is tolvajra, káromkodóra, bigamusra, erőszakoskodóra ép úgy mint a gyilkosokra halálbüntetést szabtak s gyakran pusztágyanura is csoportosan végeztették ki az embereket. Hontmegyében 50 személyt, férfit és nőt emberevés gyanúja miatt néhány nap alatt elítéltek és kivégeztek.

A császár ezentúl tudni akar mindenről. A halálbüntetést kegyelem útján szabadságvesztésre, kényszermunkára változtatja. A bírói önkénynek mindenképen gátot akar vetni s a büntetéssel nem sujtani és megtorolni akar, hanem javítani és megelőzni. A Mária Terézia-féle kegyetlen büntetőtörvénykönyv helyébe Magyarországon is életbe léptetni akarja az Ausztriában 1787. évben publicált büntetőtörvénykönyvet.

Természetesen kiterjedt figyelme a polgári törvénykezés javítására is s az anyagi polgári törvények módosítására.

A véghetetlenül complicált illetékességi szabályokat egy-

szerüsítette. Világosabb törvényekkel a perek menetét gyorsítani s az anyagi igazságot elősegíteni törekedett: életbe akarja léptetni Magyarországon az osztrák compiláló bizottság polgári törvénykönyv-tervezetét, a magyar viszonyokhoz való alkalmazás mellett; ügyvédi rendtartást és váltótörvényt dolgoztat ki; be akarja hozni az osztrák Landtafel-eket, hogy hitelkönyveket létesítsenek, s e célra az eddigi hiteles helyeken őrzött okiratokat a birtokviszonyokról, a kerületi törvényszékekhez, mint telekkönyvi hatóságokhoz rendeli áttétetni; szabályozza a házassági jogot, stb.

A hazafiak mindezen reformokban rendi előjogaiknak csorbitását látják; ezért szívesen ellenök szegültek. Nem csak azért, mert megkérdezésük és meghallgatásuk nélkül országgyűlésen kívül keletkeztek, hanem azért is, mert az ősi jogrend ellenére együtt jártak a német nyelvvel, az osztrák örökös tartományokkal való egyformasággal s a királyi hatalom korlátlanágával.

S győzött a Corpus Juris.

Minden törvénykezési reform tényleg ephemer kísérlet maradt. Osztokodtak József egyéb reformjai közös sorsában.

S midőn József, közvetlen halála előtt, megtörve reformbuzgalmában a történelem logikája s a nemzet évszázados fejleményeinek ellenálló ereje által, összes intézkedéseit visszavonta, az utókorra nem hagyott egyebet jogi örökség gyanánt, mint a türelmi rendeletet, a lelkészségek új szabályozását, az új jobbágyi rendet, meg a házasságügyi rendeletet.

Minden egyéb intézkedése vele együtt sirba szállt.

Szelleme azonban előre jelezte a bekövetkezendő jobb kor hajnalát.

Mit a saját tekintélyére, a fejedelmi absolutismusra támaszkodó uralkodói bölcsesség megvalósítani képtelen volt, a modern államot, melyben csak állampolgárok és nem osztályérdekek uralkodnak, azt megvalósították nem sokkal később Széchenyi István, Kossuth Lajos és Deák Ferencz s megannyi más jelesek a nemzet közreműködésével, az alkotmányos tényezők rendje szerint, mely nélkül az ország még olyan reformoktól is idegen, melyek kétségtelenül haladást jelentenének. Ez azon szellem, mely a nemzet karakteristikáját, a nemzet geniusát képezi.

Hogy ezt József souverain megvetéssel ignorálta, számbaveendő politikai tényezőnek elismerni nem akarta, képezi kutfejét tragicumának s adja meg fölfelé és lefelé a politikai tanulságot uralkodása idejéből.

Marczalié az érdem, hogy a nemzeti élet e sajátosságát II. József korának kimerítő leírásával oly érzékelhetőleg kidomborította s ez biztosít munkájának Magyarország politikai és jogtörténeti irodalmában maradandó helyet.

Dr. DAEMPF SÁNDOR.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Perujtás esetén büntetés megszakítása.

Kovács Károly másik két társával együtt a BTK. 308. §-a alapján súlyos testi sértés vétsége miatt 3 hónapi fogházra ítéltetett (92. §.). Az ügy még a Curián volt, midőn két vádlott érdekében perujtási kérvény adatott be; a kérvényt beadó ügyvéd azonban Kovács Károly, harmadik vádlottat, kifelejtve a kérvényezők közül, ez büntetésének megkezdése végett 1887. évi május 18-án elzárattott. Ennek megtörténte után a védő kérvényt nyújtott be Kovács Károly érdekében is; s kijelentve azt, hogy ezen vádlott is csatlakozik a perujtási kérelemhez, védenczét szabad lábra kérte helyezni. Ennek azonban hely nem adatott. A perujtási kérelem elbírálhatása végett megejtett vizsgálat során két, eddig ki nem hallgatott tanú vallotta, hogy a sértést nem

az elítélt vádlottak, hanem egy negyedik egyén ejtette ölmos végű bottal, ki az alapperben *terhelő tanuként* lett kihallgatva. Az ügy ily állása mellett indítványoztam, hogy a perujtási kérelemnek hely adassék, mihez képest *Kovács Károly azonnal szabad lábra lenne helyezendő, stb.*

A törvényszék azonban 1806/87. sz. a. kimondotta, hogy az 1885. évi 12054/I. m. sz. *rendelet 10. pontja* értelmében a megkezdett büntetés végrehajtásának megszakítását *egyedül az Igazságügyi Miniszter ur Ő nagyméltósága rendelheti el, de az a törvényszék hatáskörébe nem tartozik.*

Érdekes adalékot képez ezen eset két irányban, t. i.:

a) arra nézve, hogy *mai* eljárási jogunk szerint a megkezdett büntetés perujtás esetén félbeszakítható-e, vagy sem;

b) ezen kérdés igenlő eldöntése esetén arra nézve, hogy a félbeszakítást a miniszter vagy a bíróság rendelheti-e el.

Ad a). Az 1885. évi márczius 23-án 12054/I. m. sz. a kibocsátott rendelet 10. pontja szerint:

«Az ujrafelvétel alkalmából kérelmezett halasztás iránt a büntető *eljárási gyakorlat* értelmében a kir. ügyész meghallgatása után ezentul is a bíróság határoz.» Tehát a rendelet idézett szövege fentartja a *gyakorlatot* joghatályában, mely eddigelé ezen kérdést szabályozta. Ámde ezen kijelentés csakis a büntetés *megkezdésének elhalasztására* és nem a *megkezdett* büntetés *félbeszakítására vonatkozik*; az a kérdés tehát, hogy perujtás esetén a megkezdett büntetés félbeszakítható-e, vagy sem?

Eljárási jogunk, mely a *Sárga Könyv* keretében mozog, a perujtás intézményét sem ismeri, annál kevésbé rendelkezhetik ily minutiosus kérdéssel: ámde a Curia jogfejlesztő működése e tekintetben is teremőleg hatott s perrendünkbe behozta a modern jog által mindenütt felvett perujtás intézményét. Eljárásunknak azonban ezen része még sok tekintetben fejletlen; s épen ez okból szükségesnek tartom ezen esetet közölni, mely a vádlott javára általam érvényesített felebbezés folytán a kir. tábla elé került.

A bünper célja végelemzésben egy és változhatlan: az anyagi igazság érvényre emelése; ebből folyik a perujtás észszerűsége is, mely szintén az említett célra törekszik. Midőn ugyanis az alapper iránt a feleknek aggálya van; midőn ennek jogerős befejezte után merülnek fel bizonyítékok, melyek azt demonstrálják, hogy az alapper tetőzetét képező *ítéletben* nem az anyagi igazság érvényesül: az esetben ennek reparatóját képezi az újra felvételi eljárás; tehát a perujtás létjogosultsága vitátlan; de kétségtelen az is, hogy ennek célja más, mint az anyagi igazság, nem lehet.

Ezen cél elérése két irányban nyilvánulhat, a perfelek helyzete szerint, t. i. vagy a közvádoló, vagy a vádlott élhet azzal. Az előbbi esetben szóba nem jöhet a büntetés félbeszakítása, mert a perujtást ezen fél in pejus kéri; ellenben, ha a vádlott gyakorolja ezen jogát, az esetben döntendő el a kérdés, hogy félbeszakítható-e a már megkezdett büntetés, vagy sem. Ha a vádlott él perujtással: nyilvánvaló, hogy ezt azért teszi, mert az ítélet vagy nagyon szigorú, vagy mert nem lett volna elítélhető; ha a perujtásnak ezen motívuma bebizonyosodik: akkor megdől az alapítélet, s a perujtási anyagon nyugvó új ítélet *repraesentálja az anyagi igazságot*. Ámde ez esetben, ha szabad folyást engedünk az alapítélet végrehajtásának, akkor több lesz végrehajtva, mint a mennyi az anyagi igazságnak megfelel; tehát eljárásunk jogtalan, törvénysértő leend.

Tehát, hogy ez be ne következzen: okvetlenül szükséges a megkezdett büntetés végrehajtásának megszakíthatóságát kimondani; mert előfordulnak esetek, midőn a vádlott *megkezd* büntetését s *csak azután jut a mentő bizonyítékok birtokába*.

De ettől eltekintve, tény, hogy a vizsgálati fogság a legsúlyosabb esetekben imperativum; a Curia pedig ítéletét

akkép fogalmazza, hogy a büntetés a curiai ítélet keltétől, mint az ítélet jogerőre emelkedésétől számittatik; s így, midőn az ítélethirdetés napja elérkezik, már akkor vádlott büntetését tölti, tehát az ily esetekben az idézett rendelet 12. §-a alkalmazható nem lenne, mert az a büntetés *elhalasztásáról*, de nem a *megkezdett* büntetés megszakításáról szól. Már pedig ki állíthatná, hogy a legsúlyosabb esetekben, midőn a vizsgálati fogság imperativum, nincs perujításnak helye. Sőt ellenkezőleg, minél súlyosabb a vád, annál alaposabban kell eljárni; minél súlyosabb büntetés éri az ártatlant, annál nagyobb mértékben van az anyagi igazság megsértve; s így ebből következik, hogy a büntett súlyossága szerint kell azon garantiáknak növekedni, melyek arról biztosítanak, hogy ártatlant nem fog az ítélet sújtani.

S miután ezen cél sok esetben csak úgy érhető el, ha a megkezdett büntetést félbeszakítjuk, ebből következik; hogy a büntetés félbeszakítását is meg kell engedni, ha arra elég ok forog fen.

Ezen elv el van ismervé a Bünv. Elj. Jav. 585. §-ában; az osztrák S. P. O. 361. §-ában s a német S. P. O. 410. §-ában.

Ad b). Ennek előrebocsátása után az vizsgálandó, hogy a büntetés félbeszakítása az igazságügyi miniszterium, vagy pedig a bíróság hatáskörébe tartozik-e?

A kir. törvényszék végzésében a «szabadság-büntetések elhalasztása» tárgyában kiadott rendelet 10. pontjára hivatkozik azon kijelentésének megokolása végett, hogy a büntetés félbeszakítása perujítás esetén nem bírói functio. A rendelet hivatkozott 10. pontja következőleg szól:

«A szabadságvesztés-büntetés megkezdett végrehajtásának félbeszakítására nézve fenálló szabályok érintetlenül hagyatnak és az e célból beadott kérvények a kir. ügyész által a kir. főügyész útján véleményes jelentés kíséretében határozás végett a kir. igazságügyminiszterhez terjesztendők fel.»

A rendelet itt világosan büntetés végrehajtásának félbeszakításáról szól; ámde szertelen nagy különbség van az esetek közt, a szerint, a mint a büntetés félbeszakítását egyik vagy másik *ok* motiválja. Ezen motívum szerint a büntetés végrehajtásának félbeszakítása lehet az executiv hatalom intézkedése; de lehet az a bírói jurisdictio tárgya is. Előbbi esetben az intézkedés lét-oka *büntetés-politikai mozzanat*, míg utóbbi esetben *egy vitás jogeset*. Kétségtelen dolog, hogy az előbbi intézkedés megtétele az igazságügyi kormány hatáskörébe tartozik; míg a vitás jogeset felett való határozat joga az 1869: IV. tczikk értelmében a kir. bíróságot illeti. Élesen elkülönítendők tehát egymástól az esetek a hatáskör helyes megállapítása végett. S midőn a rendelet 10. pontjában kijelenti, hogy a büntetés félbeszakítása az igazságügyi miniszter hatáskörébe tartozik, csakis azon eseteket tarthatta szem előtt, melyek az executiv hatalom körébe tartoznak; de a *vitás jogeseteket* ide nem sorolhatta.

Ezen állításom helyessége mellett szól egyébként a törvényszék által hivatkozott 10. pont rendelkezése is, mely szerint «— — — a *fenálló szabályok érintetlenül hagyatnak.*»

Ezen kitétel pedig a perujításra nem vonatkozhatik; mert hiszen ezen intézményt a kir. Curia honosította meg, azt a *Sárga Könyv* nem ismerte; tehát nem létező szabályok fentartása kijelenthető sem lett volna; hanem igenis fentartattak azon szabályok, melyek büntető-politikai s más hason természetű okokból engedik meg a büntetés végrehajtását. Ezen kritikus 10. pont egyébként nem is azért vétetett fel a rendeletbe, mintha az a rendelet keretébe tartoznék, hanem csakis azért, hogy netáni tévedéseknek eleje vétesék a hatáskör tekintetében. Ugyanis a rendelet szerint joga van az ügyésznek a büntetés megkezdésére halasztást adni; ezen jogot s az e körüli eljárást szabályozza a rendelet az 1—8. pont alatt. A 9., 10., 11., 12. pontok alattaz ezen esettől különböző esetek iránt találunk interpretativ intézkedéseket.

Ezen utóbbi pontok mindegyike teljesen izolált rendelkezést tartalmaz; így a 10. pont a büntetés félbeszakításáról szól *büntetőpolitikai* okokból; míg a 12. pont az ujrafölvétel alkalmából kérelmezett halasztás iránt intézkedik. Az előbbi az executiv, míg ez utóbbi a bírói hatalom körébe tartozik; amott *célszerűségi intézkedés* szükséges; itt *vitás jogeset eldöntése*, a mi jurisdictiót tételez fel.

Lássuk már most a rendelet 10. pontját, vajon annak háttérét képezi-e csakugyan létező szabály vagy sem? Erre nézve a feleletet megtaláljuk a fogház s börtönbüntetés végrehajtását szabályozó rendeletek 57., 58. §-ban, mely szerint beteg rabok s foglyok, ha felgyógyulásuk csak a börtön falain kívül remélhető, az igazságügyi miniszterium által ideiglenesen szabadlábra is helyezhetők. Ezen s ehhez hasonló esetekről szól a rendelet 10. pontja; de a perujításról nem intézkedik; de tekintettel a különböző hatáskörökre nem is intézkedhetik.

Tény, hogy a perujítás megengedhetőségének kérdésében a bíróság határoz; s ha azt megengedi, nyilvánvaló, hogy ezen jogkérdéssel egybefüggő momentumokról is határoznia kell; ilyen, e kérdéssel szerves összefüggésben álló kérdés az, hogy a büntetés félbeszakíttassék-e vagy sem; s pedig e két elem közt az összetartozóság oly szoros, hogy bátran állíthatjuk azokat egymással okozati összefüggésben levőknek; azon bizonyítékok, melyek a perujítás megengedhetőségét motiválják egyszersmind szükségszerűvé teszik a büntetés félbeszakítását is; s így mindkét kérdés csakis együttesen bírálható el.

De föltéve, ha elfogadnók a törvényszék álláspontját, nem csak elvileg sértenők meg a hatásköröket, hanem a gyakorlatban a legnagyobb anomália is állana elő. *Ugyanis a törvényszéknek perujítást rendelő határozata felülvizsgálatnók a miniszterium által*, a mennyiben ugyanazon bizonyítékok mérlegelése szükséges a büntetés e czimen való félbeszakításának megengedhetőségéhez, melyek a perujítást megengedő határozatot motiválják; s nem volna kizárva a lehetőség, hogy a miniszterium a büntetés félbeszakítását nem rendelné el, mely esetben a törvényszék határozata pusztá formalis mussá törpülne s vádlott a közvádlo részéről esetleg érvényesített felebbezések elbirálása után kiszervenéd büntetését; mire a perujítás során kedvező ítéletet nyerne. Mindezekből kitünik, hogy ugy jogi, mint célszerűségi okokból perujítás esetén a büntetés félbeszakítását csak a bíróság mondhatja ki.

Ezen elv helyességét fogadta el a javaslat az osztrák s a német S. P. O. fent hivatkozott §-ában; ezen álláspontra helyezkedett a kir. ítélő tábla is az ezen esetben felebbezés sem folytán hozott következő határozatában:

«Tekintve, hogy a fenálló joggyakorlat szerint, melyet az 1885 márcz. 23-án 12,054/I. M. sz. a. rendelet továbbra is fentartott, azon bűnügyekben, melyekben a jogerősen elítelt ujrafelvételi kérelemmel élt: szabadlábra helyezés kérdésében a bíróság van hivatva határozni és tekintve, hogy az első bíróság a perujítási kérelemnek helyt adott: a kir. ítélő tábla az első bíróság végzésének Kovács Károly szabadlábra helyezése kérdésében felebbezett részét megváltoztatja és vádlottat azonnal szabad lábra helyezni rendeli.» (1887. évi julius hó 11. 24,088. sz. a.)

VARGHA FERENCZ,
b.-gyulai alügyész.

A felebbviteli eljárás reformja a pénzügyigazgatóságok és a pénzügyi közigazgatási bíróság körében.¹

Czikkező, hogy a felebbviteli eljárásnak fent kifejtett szabályozásától a kincstár érdekében való idegenkedést legyőzze, odáig megy: miképen a felebbezés halasztó hatályát a végrehajtásra csak kivételesen, a törvény által meghatározott

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. I. a multheti számban.

esetekben engedte meg érvényesíteni, vagyis az ő szavai szerint: «hogy a semmiségi panasz a végrehajtást minden esetben, az ügy érdemében beadott felebbezés ellenben csak akkor függeszse fel, ha a fél elévülés kifogásával él, vagy teljes adó-illetékmentesség, végre ha kétszeres kivetés esetét vitatja és ezen kifogásait valószínűvé teszi».

Ezen indítvány az, mely cikkező eszméjét a felebbezési eljárás reformjáról az utopiák tömkelegéből kiválasztva, annak komoly megfontolást követelő, valóításra töre real-eszmék között helyet biztosít.

A kincstár ez elvnek törvényes szabálylá nyilvánítása által bő kárpótlást nyer a felebbezett ügyek hosszab tárgyalásáért, sőt — eltekintve a kivételektől — mi érdeke sem forogna fen azok lassabb vagy gyorsabb lebonyolításában és végleges eldöntésében; — s így az elmélet követelményeinek megfelelő szabályozás részére úgy szólván teljesen szabad tért nyerünk.

A kérdés csak az, mennyivel nagyobb teher háramlának ennek folytán a magánosokra?

Én e tekintetben nem tudok egyetérteni az indítványozó cikkiróval és e tehertöbbletet nem tartom egyenlőnek «azon, talán valamivel kevesebb adó- vagy illetékkal, mint a menyinyi követeltetik»; sem nem nyugtat meg azzal, hogy «ezen kifogásolt és rendszerint csekély összeg befizetése által a felek mit sem vesztenek, mert pénzük biztos helyen van és ha kifogásaik alaposnak találtnak, magas kamatokkal fiztetik az nekik vissza».

Ez indoklás egészen fővárosi méretű, hol fejlődés, gyarapodás, vagyonosodás észlelhető s várható minden téren. A kincstár által visszafizetendő összegek után fizetendő 6% kamatlábban itt kellő, talán kellenél magasabb kártalanítást kap a magánfél. Nem úgy azonban az ország többi területén, hol a keresetforrások nagyobbára kiszáradvák és általában apadóban, a tőkeszerzés kivételes, a tőkefogyasztás, a kis vagyonok megoszlása, az elszegényülés s ezekből folyólag a magán- és kincstári végrehajtások napi renden, a nélkülözések folytonos növekvésben, — a 6 százalék a legalacsonyabb kamatláb, 8—12 százalék a rendes. Ezen szomorú körülményekhez fűződnek az anyagi pénzügyi törvények kegyetlen rendelkezései, melyeknél fogva az egyszeres tartozás dolus hiánya dacára azon fictionál fogva, hogy a kihirdetett törvényt mindenki tartozik tudni, négyszeresre — tizszeresre vagy még feljebb hatványozható, — és az első foku hatóságoknak kiméletlen, a felekre sokszor méltánytalan terhet róó eljárása, melyet pedig úgy a cikkező, mint én a vitából és reformból kihagyni jónak látunk.

A tétel kétségtelenül találó. *A felebbezések felfüggesztő hatályának szabályból kivételle alakítása nélkül a felebbviteli eljárásnak a magánosok érdekét általános megnyugvásra biztosító javítására, a contradictorius elvnek célszerű formákkal és határidőkkel való életbe léptetésére a kincstári érdekek megkárosítása nélkül nem gondolhatni; hanem eme, a vitázási elvvel válhatlanul összekapcsolt eszmének keresztülvételénél le kell számolni és összhangba hozni a nemzetgazdasági viszonyokkal, az anyagi pénzügyi jog elvtelenségével, rendszertelenségével és szigorával, majd az első foku hatóságok feletti szigorú, sokszor önkényes, mégis fentartandó eljárásával, melynek igazságtalanságai ellenében oly nagy gonddal szervezzük a felebbvitelt.*

II.

Csekélyebb fontosságu, ámbár feltétlenül helyes, cikkező ama indítványa, hogy a semmiségi esetek taxative soroltassanak elő; hogy törvényileg kimondassék, miszerint a pénzügy-igazgatóságok úgy a felebbezési, mint semmiségi panaszokban másodfokulag határozhassanak; ellenben nagy fontosságu, és régi óhaja az országos közvéleménynek, hogy a p. ü. közigazgatási bíróság hatásköre harmadfokban kiterjesztessék az összes, a pénzügy-igazgatóságok által elintézett

felebbviteli ügyekre, mennyiben általában három foku elbírálás alá esnek.

Ezekre nézve bizonyára senki sem fog vitát folytatni; lehet mondani: vitázhatlan tételek ezek, melyeknek hangsúlyozása és megvalósításuk sürgetése kellene, hogy a közvélemény közegeinek napi munkáihoz tartozzék.

Nem járt azonban ugyanezen jó uton a cikkező, midőn a p. ü. igazgatóságok által már manapság gyakorlatba vett semmisélgő hatáskör ellen az egyöntetűség szempontjából kikelt.

Fölösleges magyarázni a különbséget az alaki és anyagi jogsérelmek között; s bizonyos, hogy a lényeges alaki sérelmek nagyobb jelentőségűek az anyagi jogsérelmeknél, nemcsak anyagi jogsérelmeket elburkolva magokban hordozván, hanem ezeknek mérveit felismerhetlenné tévén, ezekre nézve úgy a felet, mint magát a hatóságot megtévesztik. Mégis e különbség nem vonja elkerülhetlen szükségességgel maga után azt, hogy az alaki sérelmek miatti panaszokat ne a felebbezési ügyekre hatáskörrel bíró hatóság, hanem egy más bíróság bírálja és döntse el. Ezen szétválasztás nemcsak mulhatlanul nem szükséges, de ép ellenkezőleg legtermészetesebb, a jogsérelmek orvoslátának leginkább megfelelő rendszer mindkét nemű jogsérelmeknek ugyanazon hatóság utjání orvoslása; a szétválasztás kivételt képez.

Ezen eszméket megerősíti a büntető és polgári törvénykezés egyaránt.

A 13 éven át működött semmitőszéken kívül sem előbb, sem később a szétválasztásnak nem volt helye. Ugyanazon felsőbb bíróság határozott a semmiségi panaszok felett, mely ítelt az ügy érdemében. Az 1881 : LIX. tcz. 25—60. §§-val a semmiségi panasznak nevét is megszüntetvén, úgy az alaki, mint az anyagi jogsérelem miatt támasztható panaszt majd felebbezésnek — ha t. i. ítélet ellen irányul —, majd felfolyamodásnak — ha t. i. végzés ellen intéztetik — nevezi, és ennek folytán a kir. ítélő tábla másodfokban úgy az alaki, mint az anyagi jogsérelmek fölött és a kir. Curia azonképen harmadfokban dönt.

Ezek előrebocsátása után jogszabálynak kell nyilvánítanunk, hogy ugyanazon felsőbb hatóság, mely az anyagi jogsérelmek miatt emelt panaszokban ítél, határoz egyuttal az alaki jogszabályoknak az alsóbb fokokon való megsértése fölött, ha csak ettől való eltérés különös törvényes határozatban nincs megállapítva.

De törvény, mely a pénzügyigazgatóságokat az alaki sérelmek orvoslásától eltiltotta és egyedül a pénzügyi közigazgatási bíróságra ruházta volna, nincs, nem volt és valószínűleg nem lesz soha. A p. ü. igazgatóságok a p. ü. közigazgatási bíróság felállításá előtt mind az anyagi, mind az alaki jogsérelmek fölött ítélvén, miután a p. ü. közigazgatási bíróság a harmadfoku bíraskodást gyakorló miniszteri hatáskörbe lépett, e helyett állítottatott fel: a másodfoku p. ü. igazgatóság körén törvényes rendelkezés elmara'ásánál fogva semmi változás be nem állhatott s így igen helyesen, a jogfolytonosságnál fogva gyakorolja mindkét nemű jogsérelmek tekintetében a másodfoku bíraskodást.

Igaz, hogy miután a semmiségi esetek törvényesen meg nem állapítvák, az egyik p. ü. igazgatóság talán akkor is megsemmisíti az illetékszábási hivatalnak vagy más elsőfoku hatóságnak intézkedését, a mikor a másik p. ü. igazgatóság semmiséget nem lát, hanem mig egy felől a magánfélnek joga van a netán elnéző p. ü. igazgatóság határozata ellen a p. ü. közig. bíróságnál keresni orvoslást, más felől az eljárás egyöntetűsége nem annyira absolut érvényű követelmény, melynek a hatóságok tételes hatásköre áldozatul dobható és melyért az tetemesen megcsonkitható volna, — ellenkezőleg egymás mellett párhuzamosan, azonos körrel működő hatóságok részére a törvény által szabadon hagyott üres téren lege lata pusztán jámbor óhaj s csak lege ferenda bir valóságos értelemmel.

ABSZOLON FERENCZ.

Adalékok a magyar bünvádi eljárás fejlődéséhez.

XLV.

Az illetékesség kérdéséhez a bünvádi eljárásban.

A budapesti törvényszék büntető osztályánál csalás büntette miatt vádoltak valakit, ki ellen később a debreczeni kir. törvényszéknél, vádlott utóbb bekövetkezett c-ödjéből kifolyó fenytő ügyben is megindították a bünvádi eljárást. A budapesti kir. törvényszék időközben csalás büntette miatt vád alá is helyezte a terheltet. Utóbbi megfélebbezte ezen határozatot s felebbezésében kérte egyszersmind a debreczeni kir. törvényszék illetékességének megállapítását, tekintettel a czélszerűség szempontjára. Ezen felebbezés folytán a budapesti kir. tábla 18188B/1885. szám alatt a következő végzést hozta: «A vádhatározatot feloldja s a fent jelölt mindkét ügynek egyesítését elrendelvén, az iratokat azzal küldi vissza a budapesti kir. törvényszékhez, hogy ez . . . mind két ügyben a további eljárást teljesítse, mert a tényadatok alkotó körülmények mind a két ügyben annyira összefüggnek, hogy az ügyeket elkülönítve helyesen elintézni nem lehet. Minthogy pedig a budapesti kir. törvényszék úgy az eljárás megindításában, mint a vádhatározat meghozatalában a debreczeni kir. törvényszéket megelőzte s jelenleg vádlott Budapesten lakik: úgy az eljárás szabályai, mint a czélszerűség szempontja is azt követelik, hogy a fent egyesített ügyekben a budapesti kir. törvényszék járjon el.» Az elrendelt vizsgálat kiegészítése után már most az az érdekes fordulat állott be ezen egyesített két ügynél, hogy a budapesti kir. törvényszék megszüntette vádlott ellen a Budapesten elkövetett csalás miatt ellene indított bünvádi eljárást, azonban a Debreczenben elkövetett vétkes bukás miatt vád alá helyezte terheltet a 24478/1886. számú határozatával. Ezen törvényszéki határozat ellen vádlott védője ismét felebbezett és most már a debreczeni törvényszék illetékességének megállapítását kérte, mivel a kezdetben létezett ok, mely az itteni törvényszék illetékességét megállapította, most már többé fen nem forog s ennek folytán a debreczeni törvényszék párhuzamos természetű illetékessége ismét újból feléled és ismét érvényesül. Erre a kir. tábla 15300/1887B. szám alatt a következőképen végzett: «Tekintve, hogy ebben az ügyben az illetékesség kérdése a kir. ítélő táblának 18188/1885. szám alatti végzésével jogerejüleg meg van állapítva: a kir. törvényszék vádhatározatát . . . helyben hagyja.» Ennek folytán az itteni törvényszék már most 25482. büntető 1887. számú végzésével «mivel a vádhatározatot helyben hagyó kir. táblai végzés ellen az 1880 : XXXVII. törvénycikk 45. §-a értelmében további felebbevitelnek helye nincs», ezen bűnügy végtárgyalására határidőt tűzött ki. Ezen végzés folytán most vádlott védője újból felebbezett kizárólag a másodbirósági határozatnak azon intézkedése ellen, melylyel az itteni törvényszéknek illetékességét ezen bűnügyben megállapította s a vétkesség kérdését teljesen tekinteten kívül hagyta; felebbezésében kifejtette vádlott védője, hogy «illetékes» debreczeni «bírájától» vádlottat az 1869 : IV. tcz. 20. §-a alapján «elvonni nem szabad» és még azért is kérte a debreczeni törvényszék illetékességének kimondását, mert a Bünv. Elj. Szab. 8. §-a értelmében «az eljárásra és az ítélethozatalra azon törvényszék illetékes, a melynek területén a törvényszék hatósága alá tartozó büntett elkövetettet», tehát a bukás tekintetében a debreczeni törvényszék. Kifejtette továbbá, hogy most már csak egy bűnügy létezik, melynek elbírálására az itteni bíróság nem illetékes, lévén a szabály az, hogy a rendes illetékességtől nem térnek el; az ettől való eltérés a kivételt alkotja; mihielyt lehetséges, az általános s rendes szabályokat kell ismét azonnal az illetékesség tekintetében alkalmazni. A csalási bűnügyben történt megszüntetés után megszűnt ama perrendelvény, de a körülmények által indokolt kapocs is, mely az ügyvéde nem is tartozó ügyeket mesterséges módon együvé tartotta, most már előállván a status quo ante s mindenik törvényszék visszanyeri ismét azon ügyét, mely a dolog természeténél fogva törvényes kompetenciájához tartozik. Ezen, csupán a kir. tábla által kimondott illetékesség megállapítása ellen beadott felebbezés elfogadása folytán a budapesti törvényszék az ezen ügyben kitűzött végtárgyalást 33045/B887. számú végzésével elnapolta és az iratoknak a felsőbb bírósághoz leendő felterjesztését elrendelte. Így került ezen ügy már most a Curiához, hol minap 8617/1887. szám alatt a másodbirósági határozat indokainál fogva helyben lett hagyva s a budapesti törvényszék illetékessége jogerejüleg megállapítva.

Különfélék.

— Magyar törvények a külföld előtt. Lapunk zártával vesszük az *Annuaire de législation étrangère*, ezen nagy fontosságú évkönyv 1887. évi folyamát. Ezuttal csak azon igen örövendetes tényről kívánunk megemlékezni, hogy Magyarország törvényhozási munkálatai a legkiválóbb figyelemben részesülnek. *Több mint 100 oldal van szentelve az évkönyv e folyamában Magyarországnak.* (Ausztrián k 30 oldal van szánva.) A magyar parlament 1886. évi munkálkodásáról Dr. Nagy Dezső ügyvé: közöl cikket. Utánna következnek szó szerinti fordításban és magyarázó jegyzetekkel a következő törvények: A közjegyzői novella. (Ford. *Jules Preux*, secrétaire-adjointe du Comité de législation étrangère.) A népfelkelésről szóló törvény. (Ford. *A. Theuraeuult*, avocat à la Cour d'appel de Paris.) A törvényhatóságokról szóló törvény. (Jegyzetekkel ellátta *P. Daresté*, avocat au Conseil d'État et à la Cour de Cassation, ford. *Joseph Drioux*, juge d'instruction à Pithiviers.) A községekről szóló törvény. (Jegyzetekkel ellátta ugyancsak *P. Daresté*; ford. *M. Chambon*, ancien avocat au Conseil d'État et à la Cour de Cassation.) A közigazgatási tisztviselők elleni fegyelmi eljárásról. (Jegyzetekkel ellátta és ford. *P. Daresté*.) A telekkönyvi betétek szerkesztéséről. (Ford. *Jules Challemel*, avocat à la Cour d'appel de Paris.)

— Az adózók meghiteltetése. Legujabban az adóztatás céljából divatba jött, hogy az adófelügyelőségek megkeressék a járásbiróságokat az adózó felek meghiteltetése végett. Erre vonatkozólag ügyvédi körökből azt írják nekünk, hogy az 1883 : XLIV., a közadók kezelését tárgyaó tcz. erre nézve nem nyújt biztos támpontot; mivel ennek 33. §. c.) pontja a felszólamlási bizottságot csak arra jogosítja fel, hogy *tanukat* hallgattasson ki hit alatt az illető bíróság által. Mig ellenben az adózó felek maguk csakis bevételeik és kiadásaik részletezésére, esetleg mérlegük bemutatására kötelezhetők, szükség esetén azonban az adókötelesek üzleti könyvei az üzlet székhelyén is lévén megtekinthetők.

— Ügyvédi körök I vettük a következő sorokat. Tudvalevőleg a mi törvényhozásunk és bíróságaink szemében alig létezik kevésbé szavahihető személy, mint az ügyvéd. Ezen feltétlen bizalmatlanság egyik folyománya az ügyvédi meghatalmazások külalakjára vonatkozó szigorú intézkedés. Nem akarok hivatkozni azon hiszékeny országok intézkedéseire, melyekben az írásbeli ügyvédi meghatalmazás felmutatását feleslegesnek tartják, következtetvén az ügyvéd bíróság előtti megjelenéséből, hogy fele részéről megbízást is nyert; arra sem szándékozom utalni, hogy a negotiorum gestor intézménye ekkoráig meg nem szűnt. De úgy vélem, ha az ügyvéd egy ízben meghatalmazotti minőségét a törvényszabta alakban kimutatta, a bíróságok őt mindaddig «kellően igazolt» megbízottnak *kötelesek* tekinteni, míg a meghatalmazás visszavonásáról nem értesülnek. A budapesti kir. kereskedelmi- és váltótörvényszék p. o. következetes abbéli gyakorlatában, hogy a váltókeresetekhez csatolt ügyvédi meghatalmazásokat a felperesi ügyvédeknek amazok kapcsán visszaadja s a további eljárás folyama alatt, azok ujabbi, ismételt felmutatását nem kívánja. Ezen észszerű eljárás azonban némely budapesti járásbiróság izlésének nem felel meg. Ha az ügyvéd ugyanis a végrehajtási stádiumban vállalja el valamely fél képviselőtét, az általa beadott végrehajtási kötvényhez mellékelt megbízást annak kapcsán visszaszolgáltatja ugyan a bíróság, de mihielyt további bírói intézkedést óhajt igénybe venni, utasítja (sic!) az ügyvédeti hogy záros határidőn belül meghatalmazását kérvényileg mutassa be, mert, stb. (itt a körülményeknek megfelelő fenyegetés foglal helyet). Nem hiszem, hogy találkoznék bárki is, ki komolyan ajánlaná ily esetben a jogorvoslat igénybevételét, de bizonyára nem akad olyan sem, ki az ily határozatban az ügyvéd «boszantását» nem látná. S már most

azt kértem, nem volt-e felesleges a törvényhozónak a bírót az ügyvéd boszantásai ellen oltalmába fogadni, mert hiszen a pártatlan bíró curuli székében ment az emberi gerjedelmektől és nem volna-e természetesebb — mert könnyebben eshetik meg — az ügyvédet a bírói boszantások ellenében érzékeny pénzbírságokkal megvédelmezni?

— **A semináriumi oktatás térfoglalása a budapesti egyetem jogi karán.** Dr. Sággy Gyula rendes tanár a jövő félévre a következő publicum collegiumot hirdeti: Semináriumi gyakorlatok az osztrák magánjogból negyedéves joghallgatók számára.

— **Egy bűnesetet közlünk legközelebb, mely kétségkívül vitára fog alkalmat adni a szakirodalomban.** Két egyén elhatározta, hogy egy bizonyos lopást fognak elkövetni; azonban véghezvitel közben a tulajdonos ellentállott s a tettesek egyike megugrott, a másik pedig megölte a tulajdonost. *Hogy a kettő közül melyik követte el az ölést, azt a kir. Curia nem vélte megállapíthatónak.* Mig tehát mindkét egyént a lopás vétségének kísérletében bűnösnek mondotta, az emberölés vádjá alól mindkettőt *felmentette*, sulyosítól vette azonban, hogy «ezen vétség folytán egy ember életét veszti».

— **«Okok» vagy «indokok» az ítéletben?** M. Miklós 24 éves paraszt legény részint lopás, részint sulyos testi sértés miatt bevádoltatott a nyiregyházi törvényszéknél, mely őt a lopás vádjá alól felmentette, a másik vádat azonban fentartván, bűnösnek kimondotta. A törvényszék két ítélet alakjában határozott, mivel a sulyos testi sértés elkövetésében M. Miklósnak vádtársai is voltak. És mind két ítélet okadatolása czimeül e szót használta: *Okok.* Köztudomásu, mikép ezen kifejezés számos törvényszéknél van használatban, még a Curia is. A kir. Tábla 10013. szám alatt kimondotta: miszerint az Ügyviteli szab. 128. §-nak meg nem felelő «*Okok*» kifejezés helyett jövőre az «*Indokok*» kifejezést használja.

— **A pécsi ügyvédi kamara felterjesztést intézett az igazságügyminiszterhez az ügyvédrendtartás javaslata tárgyában.** A felterjesztés a javaslatról nagyon elismerőleg nyilatkozik s kíváncsnak mondja annak minél előbbi törvénynyé tételét. A kamara által javasolt részleges módosítványokra visszatérünk, mihelyt terünk engedi.

Nemzetközi szemle.

— **Az osztrák igazságügyminiszter legközelebb rendeletet bocsátott ki, melynek értelmében úgy a fogházakban, valamint a fegyházakban a beszállítandó egyének ruhái a legelkiismeretesebb módon egy erre szolgáló gőzgéppel desiniciáltassanak.** E szabályrendelet kötelező erővel bír valamennyi letartóztatási intézetre nézve.

— **Kauf bricht Miethe: Kauf bricht nicht Miethe.** Ez a kérdés foglalkoztatja most kiválólag a német jogászságot. Németország három negyedrészében az utóbbi elv van érvényben és az illető területek jogászai erősen védik a statusquot a német polgári törvénykönyv javaslata ellen, mely az ellenkező elvet fogadta el. A jogászgyűlésen is tárgyalatni fog a kérdés. A véleményezők conclusiói egymással homlokegyenest ellenkeznek. — A berlini lakásbérlők egylete is nagy agitációt kezdeményez a német polgári törvénykönyv javaslatának a bérlőkre nézve hátrányos eme határozománya ellen.

— **A német jogászgyűlés foglalkozni fog többek közt azon kérdéssel, hogy a parlamenti igazolások bírói testületre bizassanak-e.** A német liberális sajtóban nem fogadták ezen kezdeményezést rokonszenvvel, s hangoztatják, hogy bármit határoz a jogászgyűlés, a parlament nem adhatja fel e praerogativát.

— **Az uzsora korlátozása czéljából a Schmoller-féle Jahrbuch** utóbbi füzetében Biernbaum azon javaslatot teszi, hogy oly követelésekre, melyeknél *keletkezésökkor* az ingatlanokra való kielégítés ki nem köttetett, az ingatlanokra a végrehajtás ne adassék meg. Ez által véli az ingatlanoknak lehetőleg egy kézben maradását hathatósan előmozdithatni.

— **A Berliner Tageblatt** a következő megjegyzést tette. A hadügyminiszteriumból valószínűleg Hänisch tábornok el fog távozni, mivel az általa vezetett osztályból hírek szívá-

rogtak ki, melyek indiscretión alapulnak. Az illető passus így hangzik: . . . *eine augenscheinliche Indiscretion vorliege, die ihren Sitz lediglich im Ministerium haben könne.* Az illető osztály hivatalnokai ez által sértve érezték magukat és az illető lap szerkesztője a Schöffengericht által 60 márka pénzbüntetésre ítéltetett.

— **A Bulletin de Législation Comparée** legújabb füzete (1888. 6.) figyelemre méltó dolgozatot közöl a jury correctionnel intézményéről, vagyis az esküdtzéknek a közép-súlyosságú bűncselekményekben való functionálásáról. A dolgozat első sorban ugyan Schweizről szól, de Franciaországra nézve is levonja a következtetéseket. Ugyanezen füzetben Mayer bécsi egyetemi tanár ismerteti Balogh Jenőnek a sértett fél jogköréről szóló monografiáját.

— **Feltételes megbüntetés.** Belgium törvényhozása csaknem egyakarattal oly törvényt alkotott legközelebb, mely, mig egyrészt újítást jelent a büntetés végrehajtásának terén, másrésztől fényes győzelmét jelenti a javító elméletnek. Ez új törvény szerint azokon, a kik először követtek el büntetendő cselekményt, ha a reájuk kiszabott büntetés a hat havi fogházat meg nem haladja, a büntetést végre nem hajtják, ha az elítéléstől számított 3—5 éven belül újra büntetendő cselekményt nem követnek el. Ha visszaesőkké lesznek, az így feltételesen elengedett büntetést az ujabban kiszabandóval együtt hajtják rajtuk végre; ha ellenben a meghatározott időn belül megjavulnak, azaz újabb büntetendő cselekmény nem követnek el: úgy tekintetnek, mint ha soha el nem ítéltettek volna és a hivatalos erkölcsi bizonyítványokban is mint büntetlen előéletűek fognak szerepelni. — Thonissen, a löweni egyetem nagyhirű tanára volt a javaslatnak lelkesült előadója, a ki beszédében ékesen igazolta, hogy a condamnation conditionnelle, a büntetéssel való fenyegetés, sok emberre nézve annyi, mint a büntetés maga, a mint hogy a törvényhozó a büntetettől való fenyegetést is gyakran büntetendő cselekménynek tekinti. Legnagyobb szószólója e minden traditiótól elütő javaslatnak azonban az igazságügyminiszter, Le Jeune (azelőtt ügyvéd) volt, a ki tizszer szólott a vita folyamán. «A mióta igazságügyminiszterré lettem — ugymond — halomszámra gyűltek nálam össze a kegyelmi kérvények, melyek elolvasása közben szemem előtt láttam aláíróikat: gyermekeket, a kik megakarták menteni szerencsétlen apjuk nevét, családokat, melyeket megfosztottak volt eltartójuktól és kiszolgáltatottak a nyomornak és a szégyennek. És miért? Mert az elítelt a saját és gyermekei éhségétől indítva egy kenyert lopott, vagy a hidegtől üzetve egy melegítő ruhadarabot tulajdonított el, vagy eltagadott egy franc-t, melylyel többet kapott vissza! És ha az ilyen emberek mögött, a kikből nem halt még ki a becsület és a családi szeretet érzete, becsukódott a börtön ajtaja — mikké válnak odabenn ők és mikké lesznek odakünn övéik?» A képviselők kamara 82 szavazatból 72-vel fogadta el a javaslatot, a senatus egyakarattal tette magáévá és ma már törvényerővel bír. A büntető rendszer e legújabb phasisával, mely egyuttal a legérdekesebb kísérletek egyike, lesz még alkalmunk behatóan foglalkozni.

— **A bukmaker-üzletet** Angliában legújabbban a nők kezdik kultiválni; Liverpoolban nem rég hat nőt fogtak el, mivel rajta kapták, hogy a «nyílt utcán» fogadásokat kötöttek. Csakis ez az ugyanis, a mit a törvény tilt; a fedél alatt nincs tiltva. Nem rég egy vidéki bíróság előtt állott két bukmaker; egyiket elítélték, a másikat felmentették, mivel az utóbbi — állítólag — bebizonyította, hogy esernyőjét kifizetette, tehát «födél» alatt volt. Így írják ezt a lapok.

— **Lasitz Pálnak Az illetéktörvények és szabályok magyarázott kiadása** című munkájára oly számban érkeztek megrendelések, hogy azok alapján annak kinyomatását már tényleg meg is kezdte. A munka teljes elkészülte október elejére várható. Megrendeléseket a már közölt feltételek mellett (2 frt 50 kr.) szerző még mindig elfogad,

Felelős szerkesztő	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft 3 negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bizonyítási rendszer reformja, különös tekintettel az esküre. Dr. SZOKOLAY ISTVÁN-tól. — A magyar öröklési jog javaslata. PFAFF és HOFMANN, bécsi egyetemi tanárok véleménye. — Roussel abbée javítóháza. KRAJCSIK SOMÁ-tól. — Törvénykezési Szemle: Váltójogi gyakorlatomból. Dr. HEXNER GYULA líptó-szt.-miklósi ügyvéd-től. — A végrehajtási törvény 187. §-ához. S. N.-től. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bizonyítási rendszer reformja, különös tekintettel az esküre.

III.

Az újabbkori törvényhozások, és pedig különösen a francia jogfejlődés nyomán, hathatós reformokat létesítenek a bizonyítási rendszer tökéletesítésére, annak középkori salakjaitól való kitisztítására; tehát arra is, hogy azt a tanulás s főleg az eskü uralmától megszabadítsák s ezen bizonyítékok hatályát kellő mértékére leszállítsák, észszerű korlátai közé vonják.

Kivételt leginkább a német népelem területe képez, hol az újabb tudomány s codificatio vívmányai teljes fokon még nem érvényesülhettek. És ez áll hazánk jogéletéről s fejlődéséről is.

Mindkettőre rá illik egy szelleműs irónak következő jellemzése: «Beinahe alle unsere Beweisverfahren — im deutschen Prozesse gehen mit auferlegten und abgeschworenen Eiden aus. — Zu- und zurückgeschobene, und Haupteide, Erfüllung- und Reinigungs Quantitäts- oder Würdigungseide, Manifestations- Editions- etc. durchkreuzen die Beweisführungen in dem buntesten Gewirre nach allen Richtungen hin. Eide über Eide, bald gleich, bald verschieden an Namen und Färbung, werden in dem nämlichen Urtheile paar und paarweise auferlegt, zuweilen nach halben oder auch nach ganzen Dutzenden zusammengekuppelt, bald copulativ, bald electiv, bald wieder aushilfsweise — — bald rechts, bald links von dem Kläger auf den Beklagten hinüber, von da wieder auf den Kläger zurück springend aufgetragen. Aus den Köpfen der Urtheile starrt uns nicht selten gleich dem Medusenhaupte eine reiche Mosaik der vielfärbigsten Eide entgegen. — Zuweilen tritt das Endurtheil aus einer Combination in einander verflochtener Eidschwüre hervor — beiläufig eben so, wie sich die drei Brodkugeln eines Taschenspieler's zuletzt unter einem Becher zusammenfinden, wo sie Niemand im geringsten vermuthete. Die Ableistung dieser Eide am Schlusse des langen Dramas gleicht einem gerichtlichen Zweikampfe mit hin- und herfliegenden Federballen, von denen der letzte gelungene Wurf für den endlichen Sieg den Ausschlag zu geben bestimmt ist. Die Ausbreitung dieses Uebels hat bereits einem Grad erreicht, welcher unbedenklich erlaubt, dasselbe für einen Krebschaden im deutschen Rechtsleben zu erklären. Der Eid, wodurch man Gott zum Zeugen der Wahrheit und zum Rächer des Mein-eides anruft — dieser feierliche Aufruf an Pflicht und Ehre, diese mit Schauer erfüllende Ansprache an Himmel und

Hölle, diese Feuerprobe für Wahrhaftigkeit und Gottesfurcht ist zu einem gemeinen Handgriffe der Streitsucht und Processkunst herabgesunken; er ist zu einem hohlen Nusknacker zugeschnitten, den man mechanisch in die Formulirung steifer Urtheile einklemmt; er ist dem Wesen der Gottesurtheile des sechsten Jahrhunderts verfallen. Bis in die Mitte unseres Zeitalters verirrt, spielt derselbe hier noch die traurige Rolle der Verbalterrition jenes Vorspieles und ersten Grades einer längst vom Schauplatze abgetretenen Tortur. Der Eid der Parteien im deutschen Processe ist durch die Verkehrtheit seiner Anwendung, und die erkünstelte Mannigfaltigkeit seiner Schattirungen vor Allem durch die Frequenz seiner Dazwischenkunft in ein zerfließendes Nebelbild ohne Mask und Kraft ausgeartet, in eine gerichtliche Ceremonie ohne inneren Ernst und sittliche Würde.¹

Ezen hosszú, de szelleműs idézést nem azért tettük csupán, hogy a bizonyítékok legelhirhedtebbikével, az esküvel való visszaélések tömegét, Németország jogéletéből ismertessük; nem is épen azért, hogy abban saját törvénykezésünk bizonyítéki nyomorúságainak meglehetősen hü képzetét felismerhessük; hanem s talán főleg azon okból is, hogy az idézett adatokban feltalálhassuk a forrást s okozatláncolatot, melyből szükségképen kellett következni a jogszolgáltatás azon tökéletlenségének, az angol s francia virágzó jogállapotoktól való elmaradottságnak, mi miatt Németországban még mindig oly számos s elkeseredett panaszok emeltetnek.

A jogélet nem is lehet ment a súlyosabb kórtünetektől s a jogszolgáltatás egészséges, megnyugtató állapotba nem juthat ott, hol a bizonyítási rendszert, a törvénykezés legelső életelemét, a tanulás s főleg az eskü korlátlanul uralja, quodlibet tömegével, melyben a jogi megállapításnak el kell homályosodni s a jogbiztosság veszélyeztetésével a hamis eskük özönének tárt kaput nyitni.

Helyesen mondatott a francia akadémiában, egy híres jogtudós által: Le serment quoique placé sous la triple garantie de l'empire naturel de la vérité, de la crainte du mépris public et de la puissance du lien religieux — ne peut jamais produire une certitude complète.²

Az összehasonlító tudomány s codificatio, a különböző államok jogéletéből meritett adatokkal kézzelfoghatóvá tesz előttünk azon szoros összefüggést, mely a törvénykezés alakulása, jó vagy tökéletlen fejlődése és a bizonyítás szervezete, ebben főleg az eskürendszer között létezik.

Angolországban csak két rendes bizonyíték használható okiratok és tanúk. Az okiratok főszerepet visznek a bizonyítéki szervezetben, melyek ellenében a tanulás rendszerint ki van zárva; még szóbeli végrendeletek sincsenek megengedve, kivéven a szolgálatban levő katonákat. Az eskü nem foglal helyet a rendes bizonyítékok közt.³ Az önkéntes eskü-

¹ E. Zink Oberappellat-Gerichtsrath: *Ueber die Ermittlung d. Sachverhaltes im französische Civilprocesse*. Ein Beitrag vergleichender Studien und beleuchtender Rechtsfälle zur Umbildung des gericht. Verfahrens in deutschen Landen. I. B. pag. 519.

² Portalis: *Memoires de l'Académie des sciences morales et politiques*. T. III. pag. 463.

³ Rüttiman: *Der englische Civilprocess*, pag 182

¹ Bef. Közl. — Az előbbi közl. I. a 30. és 31. számban.

tételek, melyek előbb nagy mérvben voltak elterjedve, ujabban egészen eltűntek és a jelen századbeli különböző statutumok értelmében helyébe az eskü az u. n. declaratiók léptek. Általában is az eskü hitele s hasznossága nagyon kétségessé vált; káros kinövései közé soroztatván nem csak gyakoribb alkalmazása, hanem az is, hogy a vitás ügyek eskü által döntessenek el, hogy a törvény annak, kinek vagyona, szabadsága, stb. forog kérdésben, megengedje az önmegmentést az által, ha bizonyos tényeket esküvel erősít.¹

Franciaországban, hol a jogrendszerben egészen az okiratolás ruháztatott fel uralommal, nemcsak a tanúzás van tetemesen korlátozva, hanem az eskü is igen ritkává vált a bizonyítás terén. Az eskü főbb nemei a francia codexekben benfoglaltatnak ugyan, de az újabb jogfejlődés és gyakorlat azokat a forumról nagyon is kiszorította, azok már majdnem ismeretlenekké váltak s jóformán a jogi régiségek közé sorozandók. Bármily különösnek látszassék előttünk, kik a német jogszokásokban s intézmények tömegében élünk: de való, mikép az eskük a francia judicaturából jóformán eltűntek,² azon erős jogi meggyőződés hatálya alatt, mikép a tárgyilagosságnak csekélyebb fokozata is még mindig nagyobb bizalmat gerjeszt, mint az érdekelt félnek alanyi — habár ünnepélyesen tett megerősítése — az előadottak valódi állása iránt. Innen van, mikép a francia hivatalos jogi közlönyben évenként közel két ezerig megjelenő polgári jogesetek közül alig fordul elő tíz, a melyekben eskü ítéltetett vagy csak javaslatba is hozatott volna. Ugy, hogy a szakférfiak nézete szerint Franciaországban az eskü intézményét magánjogi ügyekben bizvást el lehetne törölni a nélkül, hogy a jogi megállapítás s alapos ítélethezatal hiányt, hátramaradást szenvedne. Egy kitűnő francia jogtudós nem vonakodott azt állítani, hogy «Un moyen peut-être plus vicieux encore que la preuve testimoniale, c'est le serment que l'on ne peut guère ranger au nombre des preuves».³

Ugyan ily helyzetben van a bizonyítás, az eskü használatára nézve is, Belgiumban, Olaszországban, Hollandiában.

És kérjük: a jogbiztonság, a judicatura szilárdsága, következetessége hol áll a continensen oly magas fokon, mint épen Angolországban? Hol, melyik államban emelkedett a jogszolgáltatás a tökély oly magas fokára, a jogérvényesítés gyorsasága annyira, mint Franciaországban? A gyökeresen átalakult bizonyítási rendszer abban az emelkedésben ezen államokat meg nem gátolta, sőt ellenkezőleg a tanúzás s eskü középkori nyűgétől való megszabadulás folytán, épen az emelte azokat a jogi tökély magas fokára.

És ezen fontos jogi eredmények hatása alól nem vonhatják ki magokat a kevésbé előhaladott államok sem. Lát-szik, mikép a német államokban is mindinkábbtért foglal a meggyőződés, a tanúzás s esküvel elárasztott s elavult középkori szabályokon alapuló bizonyítási rendszer károságáról s tarthatatlanságáról.

Igy a poroszországi törvényhozás körében következő nyilatkozat történt: «Die durch die römischrechtliche Doctrin herbeigeführte schrankenlose Zulassung der Eidesdelation hat unerträgliche Missbräuche zur Folge. Sie macht es unvermeidlich, dass täglich Eide über Thatfachen geschworen werden, welche dem schwörenden völlig unbekannt sind, und für deren Richtigkeit durch die Eidesleistung nicht das mindeste bewiesen wird; dass Personen, deren Gewissen ein zartes ist, in die grösste Bedrängniss gerathen, und Personen mit weitem Gewissen zu leichtsinnigen Eideslei-

stungen verleitet werden. Die häufigen Klagen über den Missbrauch des Eides und die zunehmende Gewissenlosigkeit bei Eidesleistungen gründen sich zum grössten Theil in der unbeschränkten Willkür, welche für die Eidesdelation gesetzlich besteht. Die dringende Nothwendigkeit, dem Uebel zu steuern, liess keinen anderen Ausweg, als von einem anderen Princip auszugehen.»¹

Hasonló szellemben nyilatkozott a codificatio organuma Bajorországban következő érveléssel: «Ueber die Schatten-seiten, welche der gerichtliche Eid an sich darbietet, über die Unzulänglichlichkeit desselben als Mittel zur Herstellung objectiver Wahrheit und zur Verwirklichung des materiellen Rechtes, über die mit der Vervielfältigung der Eide verbundenen tief eingreifenden Nachtheile für die Sittlichkeit und den Rechtszustand, und über die hiedurch bedingte dringende Nothwendigkeit den Eid auf das strengste Bedürfniss zu beschränken und denselben so viel als möglich auf feste, sichere Grundlagen zurückzuführen, besteht nach langjährigen trüben Erfahrungen, dormalen in unbefangener Würdigung der gesellschaftlichen Zustände, kein ernster Zweifel mehr, so dass jede weitere desfallige Erörterung zwecklos wäre»²

Szászországból hasonló szellemben történik nyilatkozat. «Es liegt in der zahllosen Leistung der Eide etwas so Entsetzliches, die Persönlichkeit so in ihrem tiefsten Wurzeln fassendes, das wir jeden Schritt zur Minderung der Eide als einen zweifellosen Fortschritt ansehen. Wir persönlich nehmen auch nicht Anstand, den sächsischen Motiven darin beizustimmen, dass ein gründliches, unter Mitwirkung aller Beteiligten vorgenommenes Verhör genügende und theilweise den Eid übertreffende Garantien darbietet.»³

Ezek szerint nem szenved kétséget, mikép e téren a gyökeres reformok elkerülhetetlenül szükségesek, a jog tökéletesb s biztosabb érvényesíthetése.

Midőn azonban a legfontosb igazságügyi érdekekből, a tanúzás korlátozásával s az eskünek lehetőleg legszűkebb határok közé szorításával, a bizonyítási rendszer teljes átalakítását sürgetjük, magától értetődik, hogy az az által a jogszervezetben előállt hézag megfelelő reformok s új intézmények által töltessék ki.

Ily reformeszköz mindenek fölött a szóbeliségrendszerének behozatala s a közvetlenség elvének szigorú keresztülvitele.

A peres felek személyes megjelenésének, kihallgatásának s kikérdeztetésének intézménye.

A tanúzás helyesb szabályozása, az aggályosság elavult szabályának mellőzésével.

Az eskü tartalma s eseteinek meghatározása, — a kivételre minden kényszer alkalmazhatása nélkül.

Az okiratok, okmányozás uralomra emelése, a jogügyletek érvényénél s a bizonyításnál.

A bizonyítékok szabad mérlegelése a bíró korlátlan intézkedése s belátása szerint. Birtokpereken a bíró közvetlen észlelései, szemléje.

A catasterek, a hitelkönyvek, betáblázási iverk, tökéletesbitett alakban; ugy a közigazgatási regisztrumok szervezése.⁴

Semmi kétség, mikép ezen s ily reformok által a jogi megállapítás hatalmas lendületet nyerne, a jogbiztonság tetemes emelésével s nagy befolyással a perek kevesbitésére, ugy azok gyorsabb lefolyására is; elhárításával természetesen azon visszaéléseknek, részben jogi veszélyeknek, melyek a tanúzás korlátlanásával s az eskütömeggel járnak.

Dr. SZOKOLAY ISTVÁN.

¹ V. M. Best-Marquardsen Grundzüge d. englischen Beweisrechts 51. §. Bentham: Rationale of judicial Evidence.

² «La multiplicité des parjures manifestes a démontré son insuffisance comme moyen de preuve judiciaire. L'usage en est devenu peu à peu beaucoup plus rare.» E. Regnard *De l'organisation judiciaire et de la procédure civile en France*, pag. 359.

³ Raymond Bordeaux: *Philosophie de la Procédure Civile* pag. 61.3

¹ *Motive d. Process-Ordnung* für d. Preussischen Staat. VIII. Abschn. §§. 509—510.

² *Motive zu der Processordnung für das Königreich Bayern*. §. 16.

³ Dr. A. Nissen: Der Entwurf einer deutschen Civilprocessordnung in Vergleichung mit dem sächsischen, pag. 152.

⁴ Bentham: *Traité des preuves judiciaires*. L. IV. Ch. 4.

A magyar öröklési jog javaslata.¹

Pfaff és Hofmann, bécsi egyetemi tanárok véleménye.

HATODIK EEJEZET.

Az örökségről való lemondás.

A fenti fejezet a 61. §. kivételével különösen sikerültnek mondható, rövid és világos. Nevezetesen az 57. §. igen dicsérendő. Nem volna-e szükséges itt annak felemlítése, hogy a lemondás ellenszolgáltatás (kielégítés) mellett vagy ingyen történik?

58. §. utolsó alineaja.

Ez ugyan semmikép sem következik magából a dolog természetéből (l. Commentárunkat II. az 551. §-nál IV. bekezdés és *Excursus* 44. l. VII. bekezdés), de lege ferenda azonban védelmezhető.

59. §. Mihelyt az ugynevezett képviseleti elv a törvényes örökösödésnél keresztülvitetik, az 59. §-ban foglalt intézkedés következetes, úgy mint ez az osztrák jogban — 551. §. — van. A ki ellenben amaz elvet elveti, annak különféle megkülönböztetéseket kell tennie (vajon adtak-e kielégítést, vagy nem, stb.), melyekbe nem bocsátkozunk. — A dicséret a 61. §-ra nem szól. Őszintén mondva, ez teljesen elhibázott. Gyanítjuk, hogy ekkép keletkezett: Az örökségvételnél kétes a római jog szerint, van-e a vevőnek igénye az accrescens portióra. Sokan, így pl. Unger (49. §. 7. jegyzet) a kérdést nemlegesen oldják meg. Az örökrész elidegenítése épen csak ezen, és nem egyuttal az accrescens örökrész elidegenítése is; a felek rendszerint csak a jelenlegi, az eladótól megszerzett quotát tartják szemük előtt és ez után határozzák meg az árt. E nézetet követi a magyar tervezet is (481. §. 2. bekezdés). Unger e miatt gáncsolja az osztrák törvénykönyv ellenkező határozmányát (1279. §.), míg mi azt hiszszük, hogy az a jus accrescendi természetének² megfelel. Hasonló szempontok voltak ugyan a 61. §. szövegezésénél mérvadók; csak hogy nem lehetett accrescentiáról szólni, mivel az örökségről való lemondás az örökhagyó életében történik. Ezért tekintettek az ügynek a lemondás keletkezése idején való állapotára, mint az örökségeladásnál az eladás időpontjára. Azonban elfelejtették, hogy az örökhagyó életében egyáltalán még nem lehet szó törvényes örökrészről. Azt a részt, mely a lemondóra jutna, ha az örökhagyó most halna meg, megállapítottak, mintegy megfagyottnak képelték. Nem vették azonban észre, 1. hogy az örökrész a *hagyatéka* hányada, nem pedig a jelenlegi vagyone; 2. hogy a jövő örökrész értéke előre nem is becsülhető meg; talán él még az örökhagyó 10, talán még 20 évig, talán hagyatéka sokkal nagyobb, de talán sokkal kisebb is lesz, mint mostani vagyona. A mint az ily mennyiségbeli változásokat, ép oly kevésbé kellene figyelembe venni a hányad emelését is. Csak gondoljunk a megfordított esetre, hogy a lemondás után egy örökös születik és a hányad kisebb lesz. Az aleatorius elem, mely már egyszer benn van az örökségről való lemondásban (különösen a pénzért való lemondásban), nem zárható ki. A 61. §-sal akkor sem lehet egyetérteni, ha a 481. §. helyeseltetik. A 61. §. nem is javítható, sürgősen ajánljuk annak kihagyását.

(Folyt. köv.)

Roussel abbée javítóháza.

Az elzúllott és erkölcsileg süllyedt gyermekek ugyancsak bőven kárpótlandók azért a nagy veszteségért, mely őket az által érte, hogy nélkülözniök kellett a szülői szeretet melegét, hogy nem volt, a ki fejlődő hajlamaikat helyes

irányba terelte volna. S ép a szülői szeretet és gondozás e hiánya folytán lettek ők erkölcsileg betegek. A bűn ösvényére tért gyermekek a megfagyott folyókhoz hasonlíthatók — szívök megkeményedett, nem kővé, de jéggé vált; a jég azonban mint a kő, széttörhető s olvasztható. Egy kis meleg napsugár, kevés, de őszinte szeretet kell ahhoz csak, hogy a megfagyott folyóban ismét tiszta és üdítő víz folyjon.

Ép azért azok, kiket a gondviselés melegen érző szívvel áldott meg, kiknek kebelébe nagyfokú szeretetet öntött, hogy vele az elaljasodott ifjúság jéghideg szívét felmelegítsék, valóban nagy tetteket hoztak létre, oly tetteket, melyeket kell, hogy csodatetteknek nevezzenek mindazok, kik fel nem fogták varázserejök titkát — a teljes önfeláldozás csodatevő erejét. Hogy rendkívül rövid idő alatt mily eredményeket tud felmutatni az önzetlen felebaráti szeretet, arra nézve akarok e helyen egy eklatáns, századunk filanthropiai történelméből vett példát felhozni.

Az 1865. év egyik téli estéjén Roussel nevű francia kath. pap Páris egyik külvárosi utcájában meglát egy rongyos fiút, a ki az utcára hányt konyha-hulladékokban keresgért. «Mit csinálsz itt?» kérdé őt. «Enni valót keresek!» felelé a hidegtől didergő gyermek. A nemes lelkű pap magához vette a gyermeket, adott neki vacsorát és szállást. Másnap ismét utnak indult Roussel, hogy Páris utcáin hasonló gyermekeket keressen. Egy hét lefolyása alatt hat gyermeket vett magához, tanítással, élelemmel látva el őket. A növendékek száma folyton szaporodott annyira, hogy Roussel lakása túl volt tömve, s az ekként elszállásolt gyermekek szegény szállásadójukkal együtt nem egyszer kénytelenek voltak száraz kenyérrel és vízzel megelégedni vagy vacsora nélkül lefeküdni.

Roussel nemes szíve a földönfutó és erkölcsileg elesett gyermekek sorsáért vert, az ő áldozatkészsége nem ismert határt, s noha csekély jövedelmi forrásai már teljesen ki voltak merítve, ő mégis látva a családóól kilökött gyermekek napról-napra növekedő számát, önmagától kérdezte: vajon hány ezekhez hasonló gyermek csavaroghat Páris utcáin, s miként lehetne ezek szánandó sorsán segíteni? E gondolat szüntelenül foglalkoztatta nemes lelkét. Újból utra készült tehát, hogy adományokat gyűjtsön. A társadalom elhagyottai iránt érzett mély szeretete ügyes szószólóvá tette őt; szavaival ecsetelve védcenzei nagy nyomorát — hatni tudott az emberek szívére; s ha itt-ott esetleg elutasító választ kapott, az épen nem hátráltatta őt abban, hogy tovább ne menjen — koldulni. Rövid idő alatt oly összeget gyűjtött össze, hogy rajta Auteuil községben házat vehetett, mely azonban elhagyott, roskadozó állapotban s csaknem tető nélkül volt. 1866 febr. havában költözött ide növendékeivel, alapot adván ezzel egy oly javítóintézetnek, mely mai napig is Franciaország magán-javítóintézeteinek egyik legjobbika.

Nemes szándéka az volt, hogy egybegyűjti a csavargásnak indult, koldulás- és lopásból élő gyermekeket, kebelökbe csepegteti a keresztény vallás szent tanait, megismerteti velök az elemi iskola tantárgyait, előkészíti őket a szent gyónás- és áldozáshoz és hogy aztán a patronage társaság közbenjárásával egyes megbízható iparosoknál alkalmas helyet kerestet számukra. Ámde Rousselnek csakhamar elég alkalma volt meggyőződnie, mily kemény fába vágta fejszéjét.

Páris vad s nem kevésbé vásott gyermekei ügyesen tudtak kuszni-mászni, veszekedni verekedni, stb., de figyelmüket valamely fontosabb tárgyra terelni s lekötni vajmi nehéz volt. Roussel azonban szívós kitartással, lankadatlan erélylyel birt. Reggeltől estig fáradozott, munkálkodott, hogy növendékeinek példát mutasson. Nevelési rendszere olyan volt, a milyen csak a tiszta s önzetlen szeretettől áthatott nevelő lehet: dolgozott, tanult, játszott velök, egy pillanatra sem

¹ Az előbbi közl. l. a 4., 8., 14., 19., 23. és 29. számban.

² Kimerítően vizsgálja ezt Hofmann: *Kritische Studien im römischen Rechte* a harmadik értekezésben és részben a negyedikben és ötödikben is.

tévesztve őket örökös szemei elől. Ő — mint egykor Pestalozzi is — tanítója, játszótársa volt gyermekeinek.

Csakhamar meggyőződött azonban, hogy az a rövid idő, melyet a növendékek hü gondozása alatt töltöttek, épen nem elegendő a romlott erkölcsök gyökeres megjavítására. A iparosok műhelyeibe küldött növendékek nagy része, a kívülről jövő benyomásoknak, a rossz példa hatásának ellentállani nem bírván, újból a régi kóbor élethez tért vissza. Miért is intézetében iparműhelyek felállítását határozta el, főleg abból a célból, hogy növendékeit hosszabb időn át maga mellett tarthassa s javulásuk szilárdítását folyton figyelemmel kísérhesse. Legelőször is egy cipész-műhelyt rendezett be. Ebben az időtájtban tört ki a porosz-francia háború s utána következtek a commune rémes napjai. Az elhagyott gyermekek roppant nagy száma kóborolt az utcákon s Rousselnek nem volt helye, hová elszállásolhatta volna őket, mert a munka szünetelvé, iparostanonczokra nem volt szükség. Hogy a bajon némileg segítsen, megnagyobbította műhelyeit s látva a csavargó gyermekek nagy nyomorát, új növendékeket vett föl, kik minden oldalról hozzá özönlöttek avagy mások által oda vezetettve kérték a bebocsátatást. Nem csoda tehát, hogy növendékeinek száma megháromszorozódott. Roussel folyton nagyobbitotta intézetét, támaszkodva csupán arra az emberbaráti szeretetre, mely óriási hatalmának tudatától elvakítva csodákban hisz s reményekben él. Midőn már a rendes bevételekből s az emberbarátok kegyes adományaiból az intézetet tovább fenntartani nem lehetett, adósságokat csinált. 1878-ban a francia tudós akadémiaától 2500 frankot kapott ajándékba. Csakhogy ez összeggel nem igen volt rajta segítve; mert hiszen adósságainak összege nem kevesebb mint 200,000 frankra rugott. Midőn már az intézet csaknem a bukás szélén állott, H. de Villemessant, a Figaro szerkesztője lépett közbe, hogy azt mentse. Lapjában felhívást tett közzé, melyben megkapóan ecsetelte a csavargó s elzüllött gyermekek nyomasztó sorsát, nagy nyomorát, továbbá Roussel ritka áldozatkészségét s az intézet szükségességét. Segélyt kérő felhívójában azokkal a szavakkal élt, melyeket egykor Paulai sz. Vincze használt volt: «Ha elhagyjátok őket, holnap valamennyien éhen halnak meg!» Hogy e felhívásnak mily hatása volt a nagy közönségre, látható már abból is, hogy a közlemény megjelenése napján a szerkesztőségben 41 ezer frank gyűlt össze. Figaro hirlap adott 10 ezer frkot, Villemessant 5 ezeret, a szerkesztőség egy ezeret, ifj. Dumas Sándor 500-at, stb. A gazdagok mellett jöttek a szegények is, hogy támogassák a nemes vállalatot: asszonyok, munkásnép, tanulók, aggok, fiatalok valamennyien versenyezve adakoztak a szent célra. Alig mult el egy hét, az adományozott összeg 331,167 frankra rugott s Roussel javítóintézete meg volt mentve.

Az intézet berendezése igen egyszerűnek, csaknem szegényesnek mondható. Ép olyan az épület is, egyszerű, minden disz nélküli. Helyiségei sem igen tágasak, s bár a ruházat és élelmezés gondos takarékosagra vall, azért a növendék arcán mégis meglátszik a jó kedv és viruló egészség. Igen szerény a kápolna is, de azért oly jól esik benne — imádkozni. Szóval szegényes a kalitka, a benne lévő madárkák azonban vidámak és jó kedvűek. Hétköznapiakon és munkaközben ócska ruhát viselnek a növendékek, melyet a «de l'Enfant Jésus» szerzetbeli barátok s egyes jótékony hölgyek készítenek számukra az ajándékba küldött ruhadobokból. A jótékony célra varró nőknek ugyancsak elég dolguk van, hogy kijavítsák mindazt, a mi rosszat okoztak a növendékek játékaik, melyekben teljes szabadságot élveznek. Roussel is azt tartja, a mit Maxime du Camp is állított, hogy t. i. e szavak: «Vigyázz, nehogy szétszakítsd ruhádat!» képezhetik ugyan a jó gazdasszony intelmét, de szavai egyszersmind egy oly anyának is, a ki nem sokat ért gyermeke testi neveléséhez.

Az intézetbe felvétetnek elhagyott, csavargó és a hatóságok által javító nevelésre ítélt ifjak. Számos szülő ide hozza rakoncátlan gyermekét, ha már otthon nem bír vele. Ha az ily szülők vagyonosak, évi tartásdíjt fizetnek az intézet pénztárába. A növendékek legnagyobb részt 12-ik életévök betöltése után vétetnek fel, mivel a legujabb időig ép ezen életidő betöltésekor szűnt meg az elhagyott gyermekek nyilvános segélyezése és gondozása.

Midőn már a növendékek magukévá tették a népiskola számára előírt ismereteket, az első áldozás után a műhelybe lépnek. Többen közülök, kik vidékről kerültek ide, a kerti és mezei munkával foglalkoznak, mások pedig ügyes mesterek vezetése alatt az iparban nyernek oktatást; főleg cipész-, asztalos-, szabó- és lakatos-műhelyek érdemelnek itt említést. Néhányan az agyagmintázásban gyakorolják magukat, igen sokan pedig az intézet nyomdájában nyernek alkalmazást. E nyomdában Roussel szerkesztése mellett két ifjusági lap is jelen meg e czimen: *La France illustrée* és *l'Ami des enfants*.

Roussel soha se volt barátja annak, hogy növendékeit — a mint ez nem egy ilynemű intézetben történik — oly mechanikus munkanemekkel foglalkoztassa, melyek könnyen elsajátíthatók ugyan s szaporítják egyszersmind az intézet jövedelmét is, de a melyek nem biztosíthatják kellőképen a kikerült növendékek jövőjét. Ő azt akarja, hogy növendékei elsajátítván teljesen az általuk választott iparágat, ügyes, szorgalmas iparosokká váljanak, hogy így kenyérkeresetük mindenkorra biztosítva legyen; ezért az intézetnek nincs is anyagi haszna a műhelyekből, sőt ellenkezőleg az ezekre fordított összeg felülmulja a jövedelmet.

1883-ban 300 növendéke volt az intézetnek, az évi kiadás 211,753 frankot tett. Tizenhat év leforgása alatt hatezernél több elhagyott s a bűn útjára tért ifjut mentett meg ez intézet az erkölcsi haláltól s adott át mint munkás, hasznos tagot a társadalomnak.

Szólanom kell még Roussel abbé pädagogiai rendszeréről, melyet ő magának hosszú működése alatt szerzett tapasztalatok eredményéből alkotott. Egyik fő elve, hogy szellemi munkával a növendékek tul ne terheltessenek, s hogy az iskolai tanítást mindenkor torna, játék s kézimunka váltsa fel. Nagy súlyt helyez továbbá arra, hogy a tanítás órái lehetőleg csekély számban forduljanak elő a napi órarendben. Azok a gyermekek, a kiket ő maga köré csoportosít, legnagyobb részt rendkívüli családi körülmények közt nőttek fel: éltek napról-napra minden felügyelet s gondozás nélkül, csavargással, koldulással és lopással töltvén idejüket. Otthonuk nem volt, mert hiszen ők a szabad ég alatt háltak s az éj sötétjével takaróztak. Nem lévén hozzászokva figyelmök összpontosításához, a nyugton való maradáshoz, nem is csoda, ha hibáikról, rossz szokásaikról egyszerre lemondani nem képesek. Egy órai tanítás után szellemök, mely nagyobb megerőltetéshez szokva nem volt, elveszti rugékonyságát s lankadtá lesz, s minden további megfeszítés egészen hiába való. Ilyenkor a gyermeknek nyugalomra van szüksége, melyet ő játékban, szabad mozgásban lel. A testgyakorlatot Roussel egyik legfontosabb nevelési eszközének tartja.

Nemcsak az iskolába járók, hanem azok is, kik kézimunkával foglalkoznak, a munka mellett idejük jelentékeny részét a tornagyakorlatoknak, szabad mozgásnak és a játékoknak szentelik. Testi erejük és ügyességük ekként folyton fejlesztetvén, meglepően hat mindenkire az a bátorság és elszántság, melyet a tornagyakorlatok alkalmával tanúsítanak. Roussel megengedi növendékeinek, hogy hadd játszanak, tornázzanak kényök-kedvök szerint egész a kimerülésig; ő ebben nemcsak physikai, hanem erkölcsi oltalmat is lát az indulatoknak idő előtti kifejlődése ellen.

A Páris utcáin felnőtt minden ifjunak egyik veleszüle-

tett vágya, hogy mások előtt kitüntethesse magát; a gyakorlatban egy sem akar utolsó lenni, s így gyermekies vágyuk hasznos módon nyer tápot, izmaik rendkívül erősödnek s az ifjabból derék, megtermett, erős és ügyes munkások lesznek, kik a legfárasztóbb munkától sem ijednek meg. A hallgató s levert ujonczok már az első tekintetre megkülönböztethetők azoktól a növendékektől, a kik itt hosszabb időt töltvén, bátran felemelt fővel és vig kedéllyel sűrögnek-forognak az intézet helyiségeiben.

Az ifjak egész szabadon neveltetnek itt; erőszakkal senkit sem kell visszatartani. A szökeések a legritkább esetek közé tartoznak, s ha egyszer-kétszer elő is fordultak, köröztetésre nem volt szükség, mert a megugrottak néhány nap mulva önként tértek vissza. Valamennyi növendék meleg szeretettel és vonzalommal ragaszkodik az áldott lelkű abbée-hoz, kit ők papának neveznek. Nyájas tekintete, valamint egész lénye roppant nagy hatással van a reá bízott gyermekekre. Az a szelid mosoly, mely Roussel ajakán ülni szokott, még mindig a fiatalok mosolya. A ki Rousselt és nagyszerű alkotásait ismeri, kell, hogy benne ama rendkívüli férfiak egyikét tisztelje, ki egész életét az erkölcsileg beteg ifjuságnak szentelte.

1883-ban és 1884-ben tágasabb tért nyert Roussel működési köre. Billancourt községben u. i. a leányok részére, Fleix helységben pedig «Colonie agricole» név alatt a fiuk számára alapított két új javítóintézetet.

KRAJCSIK SOMA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Váltójogi gyakorlatomból.

I.

Az üres forgatmány kitöltése.

(Váltótörvény 11., 99. §. 1. p.)

A váltótörvény 11. §-a értelmében minden váltóbirtokosnak jogában áll a váltón levő üres forgatmányokat kitölteni, vagy a váltót e kitöltés nélkül újabb forgatmánnyal tovább forgatni.

A kérdés tárgyát az képezte, hogy e kitöltési jogosultság mely időpontig terjed.

A concret eset ugyanis az, hogy felperes keresetével két rendbeli, Budapesten, névszerint megnevezett telepesnél fizetendő váltó alapján, az elfogadó örökösei ellen fordult.

Alperesek elleniratukban, tekintettel arra, hogy a váltók nem ovatoltattak, kérték felperest, a váltótörvény 43. §-a alapján elutasítani.

Ennek utána nyújtott be felperes kérvény kíséretében két rendbeli óvást, a melyekben foglalt váltó-másolatok, a kereset alapján szolgáló váltóktól annyiban eltértek, hogy ez utóbbiakban a forgatmányok üresekként fordulnak elő, holott az eredetieken ki voltak töltve.

Ezek alapján alperesek kifogásukat fentartották, tagadván, hogy ez óvások épen a kereseti váltókra vonatkoznak.

A kérdés a bíróságok által következőképen döntetett el. Az első bíró:

«Alperes többi kifogásai, nevezetesen, hogy az F. és G. alatti óvások a kereseti váltókra nem vonatkoznak s hogy a D. alatti váltó birtokosi minősége nem igazolatott, mellőzendők voltak, — mert az által, miszerint az üres forgatmányok kitöltettek, — a váltók ugyanazonossága meg nem czáfoltatott.

A budapesti kir. ítélő tábla f. évi márczius 5-ik napján kelt 4512. számú ítéletében, az elsőbírósági ítéletet helybenhagyja annak indokai alapján és azért:

mert az a körülmény, hogy a C. és D. alatti váltókra

vonatkozólag felvett óváslevelekben olvasható váltómásolatok az eredeti váltókon most látható forgatmányoktól eltérők, a váltóknak az ovatolt váltókkali azonosságát kétségesse nem teszi, mivel a váltó mindenkori birtokosának joga van az üres forgatmányokat megfelelő szöveggel kitölteni, avagy a felesleges forgatmányokat kitörölni.

A magyar kir. Curia f. évi június hó 27-én 586. számú ítéletében, a másodbíróság ítéletét felhozott és felhívott indokainál helybenhagyta.

A váltójogi doctrinára nézve e gyakorlati esetből két rendbeli tanulság volna levonható.

a) A váltóbirtokosnak a váltótörvény 11. §-ában foglalt jogosultsága a felvett óvás utáni időre, tehát az elévülés tartamáig is tart.

b) A váltótörvény 99. §-a 1. pontjának azon rendelkezése, hogy az óvásnak magában kell foglalnia a váltónak vagy másolatnak és a minden rajta levő hátiratnak s megjegyzésnek *hü mását*, — nem ütközik, mikor az óvás üres forgatmányokat, maga a váltó pedig kitöltöttet tartalmaz; mert az által felsőbb bíróságaink szerint a váltók ugyanazonossága még csak kétségesse sem tétetik.

Habár igaz, hogy a váltótörvény 99. §-ának idézett első pontjában foglalt rendelkezés célja nem egyéb, mint az ovatolt váltónak a kereset, illetve visszkereset alapjául szolgáló váltóval való identitásának biztos megállapíthatása, és igaz az is, hogy e pont rendelkezései mindig tekintettel e célra magyarázhatók; még sem, illetve ép azért sem tekinthetjük helyesnek judicaturánk ezen legújabb enunciatíváját, mert épen ellenkezőleg, az identitás annál kétségessebb, mivel nem létezik a váltótörvénytől igazolható cél arra, hogy az óvás felvétele után, a váltón előforduló üres forgatmányok kitöltesse-nek. Eltekintve attól, hogy még azt sem mernők aláírni, hogy a váltótörvény 11. §-ában foglalt jogosultság az óvás felvételére rendeltatáridőn túl terjed.

II.

A névbecsülési fizetés.

(Váltótörvény 61., 62. és 99. §. 4. p.)

A telepesnek a váltó fizetés végett bemutatván, az ovatoló közeg válaszul nyerte:

«A kibocsátó tiszteletére óvás mellett beváltom.» Egy forgatmányos a váltó és pusztán ezen óvás alapján az elfogadó örökösei ellen fordulván, ezek egyrészt keresethetőségi joga hiányát, másrészt az exceptio solutionist érvényesítették, kiemelvén, hogy a váltó, a bemutatott óvás szerint kifizetettnek tűnik fel, a mennyiben a telepes azon szavai: «a kibocsátó tiszteletére óvás mellett beváltom» arra engednek következtetni, hogy a telepes a kibocsátó iránti névbecsülésből a váltót kifizette.

A váltótörvény 99. §. 4. pontja szerint az óvásnak magában kell foglalnia névbecsülési elfogadás vagy fizetés esetében annak megemlítését, hogy ki által, kiért és *mily módon* (?) lett a névbecsülés ajánlva és teljesítve.

Alperesek azon körülménnyel szemben, hogy az óvásban a tényleges fizetésről nincs említés, hivatkozással a német tudomány és judicaturára, nem szükséges voltát emelték ki . . . und es ist nicht nöthig — mondja Hartmann Wechselrecht 1869—395. lap — dass aus dem Proteste hervorgeht, dass, und wie die Zahlung erfolgt ist. *Verspricht der Intervenient die Zahlung, leistet dieselbe aber demnächst nicht, so muss innerhalb der gesetzlichen Protestfrist ein neuer Protest aufgenommen werden*, — vagyis a mennyiben az óvásban ajánlottnak jelzett névbecsülési fizetés teljesítve nem lett volna — ez új óvással lett volna igazolandó.

Minek következtében szem előtt tartva azt, hogy felperes különben sem állította, hogy a névbecsülésből ajánlott teljes fizetést a váltóbirtokos visszautasította volna, a váltó

a kibocsátó tiszteletére kifizetettnek tekintendő, a váltótörvény 63. §-a értelmében, ezen váltó alapján, csakis a névbecsült telepes és névbecsült kibocsátónak van keresetőségi joga.

A bíróságok e kérdéssel szemben a következő álláspontokat foglalták el:

Az elsőbíróság az említett kifogást meg sem érintette.

A budapesti kir. ítélő tábla 5412/887. sz. ítéletében szóról szóra a következőket mondja:

«A D. alatti váltó tekintetében a kifogás figyelembe nem vehető, mert az által, hogy Haasz Adolf (a telepes) a lejáratkor váltóbirtokos osztrák-magyar bank budapesti főintézete irányában a neki mint telepesnek bemutatott váltót a kibocsátó tiszteletére névbecsülésből beváltotta, az elfogadó... váltókötelezettsége meg nem szűnt; azt pedig, hogy az elfogadó a váltóösszeget kifizette volna, a jogutód alperesek nem is állították.

A kir. ítélő tábla tehát ugyancsak a váltót a névbecsült által a névbecsült kibocsátó tiszteletére kifizetettnek tekint, de annak daczára, hogy a váltótörvény 63. §-a alapján a váltókapocs csakis a névbecsült telepes, a névbecsült kibocsátó és az elfogadó közt létezik, elismeri a névbecsült egyik követőjének keresetőségi jogát, azon indokból, hogy a névbecsülési fizetés az elfogadói váltókötelezettséget meg nem szünteti.

A kir. ítélő tábla tehát a kibocsátó tiszteletére történt fizetés esetében, a névbecsült követő bármelyike tulajdoni minőségét igazoltnak találja, úgy hogy consequenter azon váltóbirtokos, ki a fizetést teljesítő névbecsülőnek a váltót és óvást ki nem adta, az elfogadótól újból fizetést követelhet a nélkül, hogy ellene az exceptio solutionis vagy doli sikerrel érvényesíthető lenne.

A német tudomány és judicatura (l. Siebenhaar's Archiv V. k. 348.) ellenkező álláspontot foglal el, kimondván:

«Der befriedigte Wechselgläubiger kann ohne der exceptio doli zu verfallen nicht dasjenige noch einmal fordern, was er als Zahlung und zum Zwecke der Tilgung des Wechsels empfangen hat.»

A kir. Curia a kérdést 586/888. számú ítéletében végleg akképp oldotta meg, hogy a kir. ítélő táblának ítéletét «felhozott és felhívott» indokainál fogva helybenhagyta.

Dr. HEXNER GYULA,
líptó-szt.-miklósi ügyvéd.

A végrehajtási törvény 187. §-ához.

Dr. Stassik Ferencz ügyvéd ur a *Jogtudományi Közlöny* 28. számában előadott fejtegetései eredményeül a következő tételeket állítja fel.

«A végrehajtató rendelkezési jogától még a hivatalból fogatosítandó utóajánlati árverés esetén sem fosztható meg és ha az árveréstől eláll (azt felfüggeszti vagy végrehajtási jogát és az árverés feljegyzését törölteti) az utóajánlati árverés nem fogatosítható és ha fogatosíttatnék, a 179. §. c) (talán g) ?) pontjának «tágabb» értelmezése mellett megsemmisítendő. Az árverési utóajánlat nem egyéb mint bánatpénznek letétele és kötelező ígéret az esetre, ha az árverésen az ingatlan az utóajánlatot tevő nevére leüttetik. Ha az árverés nem tartatik meg, az utóajánlatot tevőnek nincs egyéb joga, mint bánatpénzét és a letett költségeket visszakövetelni. Tulajdoni igénye az ingatlanra, joga az árverés megtartására nincs, ha a végrehajtató az árverést fogatosíttatni nem szándékozik. Az utóajánlat arra, a ki azt teszi, kötelezettséget ró a nélkül, hogy ő akár a végrehajtatóval, akár a jelzálogi hitelezőkkel jogviszonyban lenne. Való, hogy az utóajánlat az utóajánlattevőre feltétlenül és akkor is kötelező, ha az árverésre nem jelent meg; de mint-hogy a végrehajtónak első sorban áll jogában a felett dis-

ponálni, hogy az árverés fogatosíttassék-e vagy sem, mint hogy az utóajánlattevő csak akkor válhat vevővé, ha az árverés megtartatik, és az ingatlan nevére leüttetik, az esetben, ha a végrehajtató az árverést felfüggeszti vagy attól eláll, vagy végrehajtási zálogjogát és az árverés feljegyzését törölteti, az utóajánlati árverés nem tartható meg, hanem ily esetekben az árverés beszüntetendő és az utóajánlati összeg a letévőnek visszautalványozandó.»

Szerény nézetem szerint az itt leírt thesisek egytől-egyig hibásak, az utóajánlat természetének és céljának, az alapárverési vevő és az utóajánlattevő jogkörének félreértésén alapulnak.

«Az utóajánlattevőnek ígérete ugyanazon tekintet alá esik, mintha az alapárverés alkalmával tétetett volna.» (Imling: *A végrehajtási törvény* 344. l.) Csakis ezen elvből kiindulva lehet az utóajánlatra vonatkozó kérdéseket helyesen megoldani. Ezen szempontból tekintve, dr. Stassik ügyvéd urnak valamennyi thesise megdől.

A végrehajtási törvény azon célból, hogy egyrészt a több árverési határnapkal összekötött költségszaporulatnak elejét vegye, másrészt az ingatlanok elkótyavetyélését megakadályozza, bizonyos garantiák kikötése mellett 15 nap-határidőt szabott, melyen belül az, ki az árverésen nem jelent vagy nem jelenhetett meg, az árverésen elért legmagasabb ígéretnek hegyébe ígérhessen és ez által ő, esetleg ha több utóajánlat tétetett, a legmagasabb és ha több egyenlő utóajánlat érkezett be, a legtöbb beérkezett utóajánlatot tevő jogot nyerjen arra, hogy egy az ő költségén megtartandó újabb árverési határnapon az árverés egyszerűen folytatassék úgy, mintha az új árverés kiindulásául szolgáló ajánlat már az alapárverésen a leütés előtt tétetett volna; az esetre pedig, ha az árverési határnapon bárki más által újabb magasabb ajánlat nem tétetett, az árverés alá bocsájtott ingatlan az ő nevére leüttessék.

«Az utóajánlat mindig jogérvényesen fogatosított árverést feltételez» (Imling id. h. 340. l.), csak-hogy ezen árverés a 15 napi határidőre perpetuáltatik. Ezen határidőn belüli tehető utóajánlat beérkezése esetleg az utóajánlati határidő sikertelen lefolyása esetére (az esetleges előterjesztés elutasítását feltételezve) az alapárverésen történt feltételes leütés feltétlenné válik; ellenben ha utóajánlat érkezik, az utóajánlattevő lép annak helyére, a ki az alapárverésen a legmagasabb ígéretet tette, az alapárverési leütés hatályát veszti, és a hivatalból fogatosítandó utóajánlati árverésen az árverezés az utóajánlati összeg kikiáltásával folytatandó.

Mint említettem és mint dr. Stassik ügyvéd ur maga is concedálja, az utóajánlati árverés is hivatalból fogatosítandó.

Hivatalból fogatosítandó pedig itt s legfeljebb csak az összes érdekeltek, a végrehajtató, a végrehajtást szenvedő, az alapárverési vevő és az utóajánlattevő közös egyetértésével függeszthető fel az utóajánlati árverés fogatosítása.

1. Azért, mert a végrehajtási törvény 171. §. 3. bekezdése szerint a végrehajtató, esetleg ha több végrehajtató van, ezek együttesen az árverésen a kikiáltási ár fokozatos lejebb szállítása közben is kívánhatják ugyan az árverés felfüggesztését, de csak addig, míg az árverelők valamelyike ígéretet nem tett.

Mihelyt az árverésen bárki ígéretet tett, a végrehajtató felfüggesztési joga visszahozhatlanul elveszett; az, ha csak árverés meg nem semmisítettik, többé fel nem éled; és pedig utóajánlati folytán sem, mert mint fentebb említém az utóajánlat, árverés a jogerőssé vált alapárverésnek egyszerű folytatása lévén, a törvényes határidőben tett és elfogadott utóajánlati folytán az alapárverésen történt leütés elveszti hatályát.

Hivatalból fogatosítandó az utóajánlati árverés 2. azért, mert különben is a végrehajtató felfüggesztési joga akkor nem érvényesíthető, ha a végrehajtást szenvedő az árverés megtartását kívánja.

3. Azért, mert az alapárverési vevő a jogerőssé vált alapárverezésem történt leütés által szerzett feltételes tulajdoni jogától egyszerűen nem, hanem a törvény intentiója szerint csak úgy fosztható meg, ha neki mód adatik az ujabbi ajánlat hegyébe ígérni és ő ezen jogával az utóajánlati árverésen nem élt.

4. Azért, mert midőn a 187. §. az utóajánlattevőre feltelesen kötelezettséget ró, a jog elvei szerint ezen kötelezettségnek párhuzamos jogosítvány is kell, hogy megfeleljen, mely abban áll épen, hogy az utóajánlattevő követelheti, miszerint az ingatlan az ő nevére leütsessék, ha ujabbi magasabb ígéret nem tétetik.

De nem is ellenzik az utóajánlati árverés ily felfogását semmiféle méltányossági vagy czélszerűségi okok sem.

Midőn ugyanis az utóajánlat folytán ujabbi határidő kitűzetik, valamennyi érdekelt fél *jogerős* árveréssel áll szemben. Sem a végrehajthatónak, sem a végrehajtást szenvedőnek, sem a jelzálogos hitelezőknek semmi igényük többé az ingatlan állagára; az ő igényük a vételárra és annak kamataira, esetleg a 185. §. esetében a késedelmes vevő bánatpénze és az általa megtérítendő különbözetre vagy a vizsárverésen elérendő többletre való igénynyé változott; a nevezett érdekeltnek helyzete tehát azon helyzethez képest, melyben a jogerős alapárverés befejezte alkalmával voltak, az utóajánlat folytán *javult*.

Ha a jogerős alapárverésen kellően nem gondoskodtak jogaik érvényesítéséről, más remedium nem áll rendelkezésükre, mint az utóajánlat, vagy az utóajánlaton való árverelés.

Ha a végrehajtató az alapárverés befejezése után kielégítetik, ennek utóajánlat esetében sem lehet más következménye, mint hogy a kielégített követelésnek a vételár ellenében való sorozása mellőztetik. A végrehajtást szenvedőre pedig a jogerős alapárverésen történt leütés által elveszett az ingatlan, akár tétetik utóajánlat, akár nem; ő azt azon réven, hogy valaki által utóajánlatot tétetett és az utóajánlat folytán kitűzött ujabbi árverési határnap előtt a végrehajtatót kielégíti, többé vissza nem nyerheti; ép oly kevéssé, mint a végrehajtató nem nyerheti vissza a jogerős alapárverésen tett ígéret következtében elenyészett felfüggesztési jogát.

S. N.

Különfélék.

— Az illavai lázadás okaival és az ezen eseményből resultáló reformokkal tüzetesen kellend a szakköröknek foglalkozniok. Különösen a Magyar Jogászegylet börtönügyi bizottságára vár e tekintetben fontos feladat. Ezuttal csak azt akarjuk megjegyezni, hogy ez az eset kézzelfoghatólag mutatja, miszerint a túltömöttség, melyet annyiszor felpanaszoltunk, nem csak humanitárius szempontból helytelenítendő, de egészen más veszélyeket is rejt magában. Ezen legújabb tünet alkalmas lesz talán a döntő köröket tette serkenteni. S ha a napi sajtó némely közegeiben kiadatott a jelszó, hogy most már igazán szorosabbra kell fogni a fegyenczeket és roszabítani kell helyzetöket a fegyházakban: mi ezzel szemben hangsúlyozzuk, hogy igenis szorosabbra kell fogni a fegyenczek feletti *felügyeletet*. Azért, mert egy fegyencz kést tudott magának szerezni, nem szabad büntetni azokat, kik sem kések szerzésében, sem a lázadásban nem vettek részt.

— A napi lapok közlik a következő esetet. Egy család munkás-ember éhínségre jutván gyermekeivel, elhatározta, hogy volt gazdájának, egy péknek kirakatából néhány zsemlyét fog lopni. Végrehajtja azt olykép, hogy kifeszíti a kirakat-ablakot és kivesz pár zsemlyét. Később azonban nyugtalanítja őt lelkiismerete s maga jelentkezik a bíróságnál, előadván hiven a tényállást. A meglopott pék nemcsak, hogy tartózkodik a vádemeléstől, de a jóra való, szorgalmas embert a bíróság kegyelmébe ajánlja. A budapesti kir. törvényszék,

a kir. ügyészség indítványára elítéli vádlottat hat havi börtönre. Vádlott felebbezni akar, mivel gyermekei minden támasz nélkül maradnak; de — mint a lapok írják — egy «jószívű ügyvéd» megmagyarázta neki, hogy hiába felebbez, a bíróság kénytelen őt ily súlyos büntetésre ítélni; a bíróságot «a betű köti». — Két megjegyzésünk van ezen esetre. Mi lehetetlennek tartottuk volna, hogy találkoznék ügyvéd, ki annyira megfélemedeznék hivatásáról, hogy ily körülmények közt a vádlottat rábeszéli a felebbezés abbahagyására. Az eset oly természetű, hogy a felső bíróság még talán fel is menthette volna a vádlottat s az most a «jószívű ügyvéd» tanácsa folytán elmélkedhetik a törvény betűje és szelleme közti viszony fölött. Ez az egyik. A másik pedig az, hogy ez az eset is mutatja, mennyire szükséges volna a bíróságoknak módot adni, hogy az elítélés és a felmentés közötti nagyon széles ürt áthidalhassák s mennyire figyelemre méltó az olasz és a belga törvényhozások abbéli törekvése, hogy egyrészt a feltételes elítélés intézményében, másrészt a bírói ítéletben és dorgálásban keresnek közvetítő elemet.

— A magyar ügyvédség czim alatt dr. Reiner Ignác igazságügyminiszteri fogalmazó gyűjteményes munkát tett közzé. A könyv gyűjteményes munka, azonban a nélkül, hogy mindenben osztona a gyűjteményes munkák közös jellemét. Nincs sem azon munkák mintájára készítve, a melyek a könyv tárgyára vonatkozó anyagot, illetőleg az azt szabályozó forrásokat — törvényeket, rendeleteket, határozatokat — bizonyos egymásutánban helyezik egymás mellé, s nem is ragaszkodik a fenálló ügyvédi rendtartásnak — a könyv anyagát tekintve igen szűk — rendszeréhez, hanem önálló rendszert állít fel s ezen rendszerben dolgozza fel az ügyvédség minden viszonyát érdeklő teljes anyagot. Az anyag kritikával van felhasználva, mindenütt tekintettel az időközi változásokra, módosításokra, egészen a könyv megjelenése időpontjáig. Az anyag körére vonatkozólag csak példaként utalunk arra, hogy az ügyvédnek nem csupán jogvédői, képviselői állása képezi annak tárgyát, hanem kiterjeszkedik még oly viszonyokra is, melyek: az ügyvédi jövedelem mikénti megadóztatása, az ügyvéd választói képessége és minden ehhez hasonló jogviszonyra is. Ki kell emelnünk a munka teljességét és érdekességét lényegesen fokozó azon körülményt is, hogy a Bosznia-Hercegovinában érvényes ügyvédi rendtartás szintén felvettett s egyes intézkedései a munka megfelelő helyein, párhuzamosan a magyar ügyvédi rendtartással közöltetnek.

— A szigorlati értekezések tekintetében Poroszországban azon szokás áll fen, hogy a szigorló, eskü hatályával bíró szavát köteles adni arra, hogy azon értekezést tényleg ő készítette. A ki ismeri a nálunk e téren honos visszaéléseket, azt csak óhajthatja, hogy ezen intézkedést nálunk is meghonosítsák.

— Előleges bizonyítás büntető perben. A budapesti kir. törvényszék büntető osztályánál folyamatban levő Pulszky-féle bűnperben a vádlottak egyike a vádhatározat meghozatala után azon kérelemmel járult a törvényszékhez, miszerint ügyében előleges bizonyítás és tanukihallgatás rendeltessék el. A törvényszék elutasította vádlott kérelmét 25970/btő. 1888. számú végzéssel, mert: «a terhelt által jóhiszeműségének igazolására felhívott ezen ujabbi bizonyíték csak a felsőbb bíróság által vehető tekintetbe a vádhatározat felülvizsgálásánál s ott *jelen alakjában ép oly nyomatékkaal fog bírni, mintha a vizsgáló bíró és nem a kir. közjegyző előtt tétetett volna a terhelt által hivatkozott vallomás*. Azon, terhelt által, kérelmének támogatására felhozott indok, hogy a végtárgyalásig L. Gy. távozása folytán ezen bizonyítékától könnyen eleshetik, e helyütt — tekintettel arra, hogy L. Gy. magyar honos és Budapesten állandó lakással bír — tekintetbe nem jöhet. Végre «*büntető perben, hol a vizsgálat csak a tárgyalás előkészítését célozza, előleges bizonyításnak helye nincsen*».

Ki tekintendő «közszolgálatban álló egyénnek»? Egy fővárosi ügyvédől vettük a következő sorokat: A budapesti IV—X. kerületi kir. büntető járásbírósnál egy legutóbb 15056/1888. sz. alatt hozott ítélet, melyben egy *szabadságolt állományu* honvéd-husár-hadnagy a becsületsértés vétségében mondatott vétkesnek, egyszersmind azon rendelkezést is tartalmazza, hogy az ítélet a felettes hatóságnak megküldetik. Mi ezen intézkedést nem tartjuk helyesnek, mert a

járásbíróságok előtti elj. min. szab. rend. 43. §-ának 1. pontja szerint: «közszolgálatban álló egyéneknek szóló idéző végzések, mindig a címzettek felettes hatóságaik után kézbesítendők». Ezen §. 2. pontja meg arról intézkedik, hogy: «a közszolgálatban álló egyéneket — — — felmentő vagy büntető jogérvényes ítéletek, — — — az illetékes felettes hatóságnak — — — megküldendők». Ebből világos, hogy a szabadságot állományuk nem tekinthetők «közszolgálatban álló egyéneknek», mert ha a §. ilyen magyarázatot nyerne, akkor a vádlottnak szóló idéző végzést ennek felettes hatósága után kellett volna kézbesíteni, a mi azonban a fenforgó esetben nem történt meg; mert a kit az eljárás végén közszolgálatban állónak minősít az ítélet, azt az eljárás elején is ilyennek kellett volna tekinteni, mely esetben az eljárás mindvégig következetességet tanúsított volna, melyet illetékesen nem látunk fenforogni.

— Orvosi felülvizsgálat a vádindítvány s védelem után. A kir. tábla folyó év június 11. 8021. szám alatt a zilahi törvényszéknek azon ítéletét, melyet a súlyos testi sértés büntetvével vádolt L. Ferencz ügyében hozott, hivatalból megsemmisítette, a *vádindítvány s védelem kellő érvényesítésének* hiánya miatt; «mert az orvosszakértői felülvizsgálat, melynek szükségessége nyilvánvaló volt, a végtárgyaláson tényleg eszközöltetett ugyan, de csak a közvádlo végindítványának és a védelemnek előterjesztése után; a közvádlo pedig felhiva nem lett s így alkalma sem volt arra, hogy végindítványát az utólagosan kiegészített egész bünper anyagát felölelő alapon, a felülvizsgálat és szakértői vélemény alapján is előterjessze; hanem a törvényszék az utólagosan elrendelt és tényleg eszközölt kiegészítés után közvetlenül kimondta ítéletét. Ezen eljárás nyilván a bünvádi gyakorlat szabályaiba ütközik».

Nemzetközi szemle.

— A német polgári törvénykönyv javaslata. A *Kölnische Zeitung* a felett panaszkodik, hogy nagyon is sok a kritika a javaslat részletei ellen; félt, hogy a munkálat mint egész nem fog kellőleg méltányoltatni; panaszkodik, hogy a tudósok a fától nem látják az erdőt. A cikk kétségtelenül félhivatalos eredetű. Féltik a javaslatot különösen Gierke kritikájának hatásától. (E kritikát közöltük kivonatban a 28. számban.) — Legújabb Unger nyilatkozik a munkálatról a *Grünhut-féle Zeitschrift*-ban. Természetes, hogy nagyon tartózkodó. De némi világot vet véleményére következő mondata: «Ob wohl der überaus gründlich und gewissenhaft gearbeitete Entwurf eines bürgerlichen Gesetzbuches für das Deutsche Reich die höchsten Ziele erreiche?» — Az életbeléptetési törvény tervezetét a birodalmi kancellár a szövetségtanács elé terjesztette. A tervezet 129. §-ból áll.

— Egy német csődből egy cégnek 26 pfennig jutott. Postadíjért felszámított 20 pf., elküldési díj fejében 5 pf., maradt tehát a cégnek és ki is fizettetett 1 pf.

— A pénzügyvittek nyilvános kiírásának szabadsága iránt lényegesen megsemmisítő határozatot hozott legújabb a lipcsei német legfőbb bíróság. A *jótekonyság* célját nem ismeri el a bíróság mint olyant, mely a gyűjtés jogosultságát minden esetben fedezi.

— Egy német bíróság pénzbüntetésre ítélte azon gyárost, a ki megengedte, hogy a segédek az inasokat a reggeli szünet alatt a vendéglőbe küldjék a reggelire szükséges ételért. A bíróság felfogása szerint ezen eljárással az inasok pihenési ideje megrövidül, holott az ipartörvény pontosan megállapítja a pihenési idő minimumát.

— Egy hamburgi kereskedő eljegyezte magának X. kisasszonyt; a menyegző előtt azonban észrevette, hogy arájának fogai hamisak. E miatt elállott a tervezett házasságtól. A kisasszony 3000 márka kártérítés iránt beperelte őt s a bíróság megítélte ezen összeget azon indoklással, hogy félrevezetés nem forgott fen, mivel a férfi a fogak valódisága iránt nem intézett kérdést a leányhoz.

— Liszt a *Zeitschr. f. d. ges. Strafr.-Wissenschaft* legújabb füzetében (8. k. 4. f.) Lombroso német fordításának méltatása alkalmából ismét erősen felszólal a büntető-jogtudomány alapos átalakítása érdekében. Egyébként ezen füzet tartalmából kiemelendő 1. szemle az 1885. római börtönügyi congressus munkálatai felett, és 2. a legújabb német büntetőjogi irodalom tüzetes feltüntetése.

— Az olasz közoktatási miniszter a bolognai egyetem jubileuma alkalmából meglátogatta az ottani büntetőjogi semináriumot. A minisztert Luchini tanár, a seminárium vezetője fogadta. Ezen gyakorlati iskolának tágas, jól felszerelt helyiségei vannak. Könyvtárában megvannak a jogforrások, a törvénykönyvek, stb., gyűjtik a börtönök mintáit és tervrajzait is. Tömegesen látogatják nemcsak a tanulók, de már gyakorlaton levő bírák és ügyvédek is.

— A salernói esküdtsek érdekes verdiktet hozott a napokban. A 19 éves Crei Carmela néhány hét óta neje volt egy 25 éves vasuti tisztviselőnek; boldogan éltek, bár igen szűk viszonyok közt. Egy szép napon megjelent a városban egy gazdag nápolyi ifju, kinek megtetszett a fiatal asszony. Mindenképp iparkodott kegyét megnyerni, de sikertelenül; mignem egy vén bordélyosnő segítségével célhoz jutott. A fiatal asszony, a sok csábítás és ígéretés folytán megszökött férjétől. Két napig élt vele az ifjoncz és azután visszaküldte férjéhez. Az asszony vissza is ment. De a férj elkergette házának küszöbéről ezen rettenetes szavakkal: «Öld meg magad, vagy azt a gazembert, a ki bemocskolta becsületemet.» És a szerencsétlen asszony engedelmeskedett. Gyilkokkal felfegyverezve a színházba rohant, hol csábítója volt, s a páholyban szíven szurta, úgy hogy a fiatal ember azonnal élettelenül összerogyott. Carmela és férje a gyilkosság, illetőleg a gyilkosságra való felbujtás vádjá alatt bíróság elé állítottak, s az esküdtsek mindkettőt *felmentette* a közönség ujongó helyeslései közt.

— Code Politique des Pays-Bas, e cím alatt fog legközelebb megjelenni Hollandiának valamennyi közjogi és közigazgatási törvénye egy nagy kötetben. A francia nyelvre fordítást és az összeállítást Trippels maestrichti ügyvéd teljesíti, a ki pár évvel ezelőtt kiadta, szintén francia nyelven, Hollandiának jogi törvényeit is.

— A brüsseli törvényszék előtt a napokban érdekes per tárgyalatott. Egy panoptikum tulajdonosa kiállította Peltzer Armand viasz-alakját. (Tudvalevőleg Peltzer néhány év előtt elítéltetett a miatt, hogy Bernays ügyvédet meggyilkolta; Peltzer tagadása dacára életfogytig tartó fegyházra ítéltetett; időközben a fegyházban meghalt.) Peltzer családja azonban tiltakozott a kiállítás ellen, mivel ez nem volna egyeb, mint régi pellengérré állítás felújítása; senkit sem lehet akarata ellen kiállítani. A törvényszék közelebb hozza meg az ítéletet.

Irtások.

72.

A *birói egyenruha* szükségességéről győződünk meg, ha a IV—X. járásbíróság tárgyalásainál részt veszünk. A mondottat legjobban illusztrálja a következő, ott tényleg lefolyt párbeszéd. — Biró (kilép szobájából a várakozó felektől hemzseggő előszobába): «Egy kis helyet kérek!»

Valaki: «Ne lökdössön az ur, ha nekünk nincs helyünk, akkor magának sem kell kényelem. Menjen félre az ur, úgy mint a többiek!» A biró persze ilyenkor nem szólhat semmit, azonban a jelenlevőkben azon meggyőződés érelődik meg ezek hallatára, hogy ilyesminek lehetősége egyenesen ki lenne zárva, ha mindenki legelső látásra már külsőleg is felismerhetné a bírót.

73.

A tiszalöki járásbíróság egy sommás perben felperest keresetével elutasította, ha alperes a neki odaitélt főesküt leteszi; az iránt azonban ítéletében *nem rendelkeztet, hogy mi történik, ha alperes le nem tenné a főesküt*: s ez okból a kir. tábla 1888 május 9. 51719 sz. a. a járásbíróság ítéletét megsemmisítette.

Helyreigazítás: A *rabélelmezést* tárgyzó jogászegyleti előadásnak lapunk utolsó száma mellékletén közölt ismertetésébe sajtóhiba csúszott be; a mennyiben a népesség halálzási arányszáma nem 36, hanem 36%; a szegedi kerületi börtönben a fehérvárnak nem 19, hanem 19 százaléka fedeztetik az állatvilágból; a katonai fegyházak étrendjében a *szénvizvegyek* és nem a szénvizvegyek fordulnak elő a megengedhetőnél nagyobb mennyiségben.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Ülői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj:

1 évre	6 frt
negyedévre	3 „

 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Jogirodalom: Schiedseid und Beweiseid im römischen Civilprocesse zur Erörterung der Eidesfrage von Dr. Gustav Demelius. Dr. SZÉKELY MIKSA budapesti ügyvéd. — Törvénykezési Szemle: Szemelvények a bírósági gyakorlat köréből. Közli: N. B. ügyvéd. — Észrevételek a 65. sz. curiai büntető döntvényhez. LAUFFER GYULA csaczi kir. aljárásbíró. — Adalék a kártérítési perek kérdéséhez. BOROSS JAKAB ügyvédjelölt. — Külföldiek. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A ravasz fondorlat mint csalás tényeleme!¹

A hazai judicatura is következetesen a kifejtett álláspontot tükrözi vissza.

A m. kir. Curianak 1884. évi ápril 8-án kelt 614. sz. ítélete² azon elvi jelentőségű kijelentést tartalmazza, hogy «a csalás lényeges ismervét képező ravasz fondorlat a törvényben meghatározva nem lévén, a bírónak feladata az adott esetek szerint megállapítani azt, hogy valamely cselekvés, nyilatkozat vagy magatartás a fenforgó személyi viszonyok és körülmények között alkalmas-e arra, hogy ez által egy más személy tévedésbe ejtessék, vagy abban tartassék».

Mindenesetre sajnálni lehet, hogy egy általánosságban felállított tétel, habár konkrét eset alkalmából történik is, nincs az irányadó valamennyi szempontok azon figyelembevételével szövegezve, a mely egy általános s épen azért elvi jelentőségre igényt tartható kijelentésnél nagyon is kíváncsatos.

A tétel úgy, a mint az szövegeztetett, nem csak azon elv kijelentését tartalmazza, hogy a ravasz fondorlat fen, vagy fen nem forgása, a konkrét körülmények szerint és a kiszemelt áldozat személyi viszonyai szerint bírálendő meg, tehát a ravasz fondorlat relativitásának elvét, mely a törvény szempontjából, miután a törvény a ravasz fondorlat fogalmát meg nem határozza, nem kifogásolható; de ennél sokkal többet, mert azt is tartalmazza, hogy bármely cselekvés, nyilatkozat vagy magatartás, melylyel valaki tévedésbe ejtett, eo ipso ravasz fondorlatot képez; mert hiszen, ha azon magatartás egy más személyt tévedésbe ejtett, akkor az kétségtől kívül arra alkalmas is volt. Az eszközről, mely célját el nem éri, lehet vitatkozni, alkalmas-e a célra vagy nem, de ha az célját tényleg elérte, akkor in concreto alkalmas volta ez által már minden kétségen felül van helyezve. A tétel tehát úgy a mint felállított, a tévedésbejuttatásnak és a ravasz fondorlattal való tévedésbejuttatásnak azonosítását jelentené. Azonosítás, melyet a törvény nem csak nem támogat, hanem határozottan s egyenesen kizár.

Egy másik esetben vádlott egy tompa elméjű egyéntől 100 frtért vett meg egy oly ingatlant, mely a községi előjáróság bizonyítványa szerint 687 frtot megért. — Míg a kir. tábla vádlottat felmentette, mert az e. b. által alkalmazott 385. §-t — és pedig helyesen — alkalmazhatónak azért nem találta, mert káros gondnokság alá helyezve nem volt, vádlott azon tényében pedig, hogy az ingatlant ily rendkívüli ár mellett meg-

vette, ravasz fondorlatot nem látott, — a m. k. Curia (1884. szept. 26. 2860. sz.) ravasz fondorlatot állapított meg épen azért, mert vádlott a káros elmebeli tompaságának felhasználásával, tehát ravasz fondorlattal ejtette tévedésbe.³

Azon esetben, melyben két budapesti bankárceleg ügy-
nökei aránytalan árért s lésio enormis mellett tudatlan földmiveseknek sorsjegyrészeket adtak el, a valóságnak meg nem felelő nagy nyeresmények részben biztos kilátásba helyezése mellett s magukat az egyik Budapest elnökének, a másik ellenörének adta ki, kik az állam által megbízva vannak bizonyos sorsjegyek eladásával, azon célból, hogy a biztos nyereségben a szegény nép is részesíttessék s melyben a kir. tábla nem látott csalást, «mert belföldi sorsjegyek eladása nem tiltott cselekmény, a mennyiben pedig külföldi sorsjegyek is adtak el, ez jövedéki kihágást képez, melyet a vevők is elkövetvén, a tévedésbejuttatás kifogását ez oknál fogva nem hasznosíthatják», — a m. k. Curia (1883. okt. 24. 2769 sz.)² ravasz fondorlatot épen ezért állapított meg, mert vádlottak üzérkedéseik foganatosítására rendes községet sem képező szállásokat, egyszerű, az üzlet, különösen az értékpapír-üzlet viszonyait épenséggel nem értő földmiveseket kerestek fel s így számba vétetett «egyrészt vádlottaknak az üzérkedésben való nagy gyakorlottsága, másrészt a károsítottaknak vádlottaknak tudomása szerint is ily üzletekben teljes járatlansága».

Az olasz judicatura a ravasz fondorlat relativitását oly terjedelemben fogadja el, hogy a tudatlan köznép közt elterjedt babonahitnek megkárosítás céljából való felhasználását is a csalás fogalma alá vonja. Így p. o. az egyik esetben csalás miatt elítéltetett azon asszony, a ki egy együgyű paraszt-asszonynyal elhitette, hogy boszorkány, hogy ördögökkel összeköttetésben áll, s ezen hatalmánál fogva beteg gyermeket meg fogja gyógyítani. Aránylag kevésbé durva már annak esete, a ki «távoli vidékekről hozott gyógyszerekkel és misézéssel» vállalkozott a beteg gyógyítására.

Kétséget nem szenved, hogy ilyen kiterjesztés csak a pozitív törvény szövegezésére való tekintettel (l. fenn 18. jegyzet) indokolható, s így a magyar btkv. szerint s különösen a Kbtvk. 79. §-ának tekintetbevételével és az ezen §. alá eső szemfényvesztésekre vonatkozólag kizárva van. A miért az alsóbb bíróságok ellenében helyesen mondotta a m. k. Curia, hogy «kártyavetés és szellemidézés, mint a kbtvk. 79. §-a alá eső szemfényvesztés ravasz fondorlatot nem képez.» (1886. évi decz. hó 3. 4559. sz.)³

De ha az ördögüzés, szellemidézés s hasonló természet fölötti hatalmakkal dicsekvő szemfényvesztések a törvény határozott rendelkezésénél fogva a ravasz fondorlat köréből kizárva, nem tekinthetők kizártaknak azon különböző más szemfényvesztések, melyek szinte csak is a nép tudatlanságában termékeny talajra találhatnak, p. o. betegeknek, s marháknak titkos szerekkel gyógyítása.

A m. k. Curia (1883. márczius 1. 904. sz.)⁴ csalást is

¹ U. o. IX. k. 91. l.² U. o. VIII. k. 202. l.³ U. o. XIII. k. 227. l. — Ugyanigy u. o. I. k. 94. l. kártyavetés); II. k. 204. l. (hülsen szerető megbabonázása) s legújabb XV. k. 397. (kártyavetés s ráolvasás által megkísérlett gyógyítás).⁴ U. o. VII. k. 8. l.¹ Az előbbi közl. l. a 16., 17., 26., 28 és 32. számban.² Bűnt. J. T. VIII. k. 141. l.

állapított meg az ellen, a ki fizetés mellett szembajok gyógyítására vállalkozott s gyógymódja abban állott, hogy hosszú, u. n. görög tükkal a beteg szembe szurkált, elhítetvén a parasztokkal, hogy ettől meggyógyulnak.

Ha már most a relativitás határvonalait bizonyos elvi szempontra visszavezetni akarjuk, úgy a kiszemelt áldozat a közönséges értelem niveauján aluli elmekorlátoltság, tompa-elméjűség esetétől eltekintve (a mely esetben épen az egyén önvédelmi képtelensége a büntető védelmet igazolja), kiindulási pontul azt hiszem az olasz semmitűsének azon fen idézett szavait lehet elfogadni, hogy a törvény a polgárok minden osztályát akarja védeni. Ha a büntető védelmet méltán meg lehet tagadni attól, a ki a saját körében szerezhett élettapasztalatokat figyelembe nem veszi, nem hagyhatók büntetés nélkül a mások kizsákmányolását czélzó oly fondorlatok, melyek a társadalom magasabb rétegeiben a siker talán legcsekélyebb kilátásával sem kíséreltethetnének meg, de az alsóbb társadalmi osztályok miveltségi állapotában s bizonyos fokig legalább hozzátehetni előítéleteiben, termékeny talajra találhatnak. Az indok, az ily fondorlatoknak általánosabb s így társadalmi veszélyessége.

Dr. HEIL FAUSZTIN,

(Polyt. köv.)

fümlei kir. ügyész.

Jogirodalom.

Schiedseid und Beweiseid im römischen Civilprocesse. Beitrag zur Erörterung der Eidesfrage von Dr. Gustav Demelius. (Leipzig, 1887. verlag Von Bernhard Tauchnitz.)

Azon nagy kérdésnél: vajon fő (döntő) eskü vagy saját ügyökben eskü alatti vallomása a feleknek mint tanuknak alkalmazandó-e bizonyításképen, mely kérdés különösen a R. C. P. O. létrejötte előtt élénken tárgyalatott és még most sincs megoldva, nem lehetett a római jog eskütanát mellőzni. A felek vallomásának képviselői (bizonyítási eskü), köztük Canstein hangoztatták, hogy vissza kell térni a tiszta római intézményhez, melylyel az angol és amerikai perjog nagyjában feltűnően egybehangzó, egyszersmind a volt «*Gemeiner Process*» bizonyítási esküi a törvényes bizonyítási elmélet és az írásbeliség következményeként jeleztek.

Ámde ha másrésről azt látjuk, hogy a digesták de iure iurando czimének töredékei és a mi még a római jogforrásokban esküről szól, minden aggály nélkül vétetett a *Gemeiner Process* eskütanának tételes jogi alapjául, a kérdés közel fekszik, vajon ezzel, a fentebb jelzett vélemény miként egyeztethető össze. Vagy félreismerték a német perjog régi és újabb tanárai a római jogforrások tartalmát, vagy talán a római esküjog ama kedvező véleményt csak Justinianus előtti alakjában érdemli meg, míg így, miként a *Corpus Juris*ban előttünk van, a *Gemeinrecht* eskütanának alapjául szolgálhatott.

Demelius már e kételynél fogva is indítatva érzi magát a római esküjog tüzetes tanulmányozására, mert miként bevezetésében mondja: nincs kellőleg e jog felderítve, különösen nincs elég élesen megkülönböztetve a classikus kor esküje a Justinianusitól. Az egyetlen *Bethmann-Hollweg*, a ki e tárgyat tüzetesen tárgyalja, azt állítja, hogy az eskü, miként a régi jogban az egyik fél által a másiknak bíróságon kívül vagy a per előtt, vagy azután egyes tények bizonyítása helyett oda kínálható, döntő bizonyítékok hiányában a bíró által egyik vagy másik félnek oda ítéltető, és hogy a jogi alapelvek ezen eseteknél ugyanazok, miként előbb voltak, de hozzáteszi, hogy léteznek justiniáni ujitások a nélkül, hogy megvilágítaná, mily befolyással voltak ezen ujitások.

Csak is akkor deríthető fel kellőleg a kérdés, ha a classikus jog különféle eskünemeit egymással összehasonlítjuk. Mindenek előtt a *jusjurandum in jure* viszonya a *jusjurandum in iudicio*val hasonlítandó össze. Tudvalevőleg *Savigny*

theoriája, hogy e kettő között lényeges különbség nincs, *Bethmann-Hollweg* által hatályosan megczáfoltatott és *Schulze* felfogása, hogy a *jusjurandum in jure* eskü által eldöntött magánfél ítélet volt, Canstein által oda magyaráztatott, hogy az *in jure* által gyakorolt eskükényszer *in iudicio* is alkalmaztatott.

Egyhangulag állittatik, hogy Ulpian és Paulus idejében, valamint a justinianusi perjog szerint is, minden vitás ügynél módjában állott felperesnek az ellenfelet arra kényszeríteni, hogy a felperesi követelés nem létezését esküvel megerősítse vagy pedig visszakinálás által a felperest azon helyzetbe hozza, hogy a követelés valóságát esküvel döntse el.

Minden felperesnek tehát jogában állott volna bírói cognitiót, ítéletet a felek valamelyikének esküje által helyettesíteni és alperes szintén birt volna, habár másod sorban ezen joggal. Hogy mily kételyek férnek e felfogáshoz, Demelius munkájának 1. §-ában mutatja ki.

De nemcsak a felperesi követelés, hanem a követelés alapjául szolgáló egyes tények tekintetében is lett volna kényszerítő esküdelatióának helye. Hogy mily okoknál fogva lehetetlen ez, 2. §-ában mutatja ki a szerző. Kimutatja továbbá, hogy mily gondtalanul lettek a digestáknak de jure iurando czimének egyes helyei egyszer a *jusjurandum in jure*, mászor a *jusjurandum in conventione*-nél idézve és felhasználva.

Könyvét három részre osztja fel, u. m.: *jusjurandum in jure delatum*, *jusjurandum in iudicio* és a justiniani jogra.

Jusjurandum in jure delatum.

Itt szerző felveti a kérdést, vajon minden vitás ügyben volt-e helye a *jusjurandum in jure* eljárásnak. Nincs kétség az iránt, hogy a modern jogban eskükényszerszerről a római *jusjurandum in jure* értelmében nem lehet szó. Azon kérdést azonban, vajon római jog szerint általános eskükényszer a felperes által érvényesített jog fenállása tekintetében, az eskü természete iránti nézetekkel és a perjogi igazsággal összeegyeztethetlen, még senki föl nem vetette. Hogy ott, hol a tulajdon feletti vitás kérdések merülnek fel, szabad egyezmény által, mindkét fél, egyik vagy másik esküje által döntheti el a vitás jog létezését vagy nem létezését, kézzel foghatónak és aggálytalannak tűnik fel. De ily eskünél csak az esküttevő saját jogáról meggyőződéséről lehet szó, és ha az egyik részről készség mutatkozik az esküt letenni, a másik részről nyilatkozat, hogy azon esküt döntőnek fogadja el, senkivel sem történhetik igazságtalanság. Másképp van ez azonban, midőn eskü vagy visszakinálási *kényszerszerről* van szó. Képzeliük csak magunkat egy beperesített birtokos helyzetbe, vagy esküdni kényszerülne, hogy felperes nem tulajdonosa a vitás dolognak, vagy pedig ha ezen esküt letenni nem akarja, vagy nem teheti le, felperesnek megadni a jogot relatio által, a bírói cognitio és ítélet helyébe annak esküjével megerősíttetni, hogy ő a tulajdonos. Mily feltevés ez egy önérzetes emberre nézve, esküdni egy jog nem létezésére, mely keletkezhett a nélkül, hogy a megkínált tudomással birt vagy birhatott annak fenállásáról. Ily esküt elfogadhatna az, a ki a szerzésről biztos tudomással birna, pl. elbirtoklás által, de már a traditio általi szerzésnél aggályai lehetnek az előd tulajdonát saját esküjével megerősíteni, ekkép vakon ki volna szolgáltatva a vindicans lelkiismeretességének. Hát még kényszereskü hereditatem actoris non esse, se filium actoris non esse, mulierem prægnantem non esse, vitás ügyeknél! Ily igazságtalan eljárást nem szabad a római jogászról feltételezni.

A római jogi írók azt tartják, hogy a felperes által *in jure* kínált esküt (*jusjurandum in jure delatum*) akár a jogviszonyra, akár tényekre nézve kínáltatik, alperes tartozik elfogadni és az esküt letenni vagy felperesnek visszakinálni. Ha egyiket sem teszi, úgy tekintetik, mint a ki felperesi követelést elismeri. E mellett soknak kételye támad, ha ma-

gában a *tények* tekintetébeni eskü-delatióról van szó, és azt állítják, hogy a *jusjurandum necessarium* a fenti értelemben csakis a *jogviszonyra* vonatkozólag szabályoztatott. Itt Savigny: mindkét eset (eskü a jogviszonyra egyrészről, tényekre másrészről) körülbelül megfelelnek a formula in jus és in factum concepta közti különbségnek, de nem teljesen, mert az esküformula szövegezése azon fél kényétől függött, a ki megkínálta az esküt. De lehetetlen, hogy a kínáló felperes kezében lett légyen a perkérdésnek egy meghatározott tényre való alapítása, a mint ez a formulát megállapító magistratus jogában volt. Szerző a források nyomán azon következtetést vonja le, hogy az in factum szövegezett *jusjurandum*-nál, *jusjurandum voluntarium* lehetett csak, vagyis szerződési eskü.

A *jusjurandum in jure delatum*-nál fontos, hogy ez által a litis contestatio és ítélet feleslegessé válik, a dolog vitán kívül helyeztetik, és azonnal végrehajtható, természetesen arbitrium litis aestimandæ közbelépésével. De felveti szerző azon kérdést is, vajon azon általán uralkodó nézet helyes-e, hogy minden *vitás kérdésre kiterjedt* az in jure eskükényszer, és ugyancsak a források nyomán kimutatja, hogy míg a *jusjurandum voluntarium* minden peres üggyel alkalmazható volt, melyre a felek megegyeznek, a *necessarium Ulpian* és *Paulus* idejében is korlátolt volt az ed. si certum petetur terére.

Ezenkívül tudvalevőleg három esetben volt in factum szövegezett kényszerítő irreferabilis eskü, u. m.: se nihil amovisse, servum in potestate non habere, injuriam non fecisse. Ezután szerző vizsgálja, vajon a *jusjurandum necessarium* szerződési természetű-e, avagy a felek jogérvényesen esküvel döntött ítélete (*Parteiurtheil*) és azon következtetésre jut, hogy nem szerződésen alapul, mert az eskü elfogadása, letétele vagy visszakinálása kénytelenek a felek belemenni, hacsak nem akarna: pervesztesek lenni, hogy nem is a felek ítélete, mert csakis felperes jogában áll egyes kivételes esetekben esküvel eldöntetni a vitás ügyet.

Jusjurandum in judicio.

Savigny, Keller, Rudorf azon véleményt hangoztatják, hogy a római jog *jusjurandum in judicio*-ja a delatio, illetőleg relatio kényszere tekintetében nem különbözik a *jusjurandum necessarium*-tól, ámde ez helytelen, mert az eskü nem helyettesíti in judicio az ítéletet, és csak bizonyíték; a kínálási és visszakinálási kényszer nincs, mert ez a bíró belátásától függ. (Bethmann-Hollweg R. C. P. II. 107. §.) A mai perjog főesküje azonban *jusjurandum necessarium* oly értelemben, mint ha létezett volna *jusjurandum in iudicio necessarium*. Canstein (Grundlage des Beweisrechtes) a mai főesküről azt mondja, hogy a főesküneli kínálás és visszakinálásban *dispositiv beismerés* fekszik azon feltétel mellett, hogy az ellenfél esküvel megerősíti, hogy a bizonyítandó eset nem igaz, illetve igaz. Hogy azonban a megkínált esküdni köteles vagy visszakinálni és a kinek visszakináltatott, esküdni köteles, annak következtetése, hogy reá mint mindenkire kötelező az általános *tanuzási kötelezettség*.

Már a «feltételes beismerés» jelleg is igen aggályos, de nézzük, vajon az eskükényszer a tanuzási kötelezettségből származhat-e? A tanuzási kötelezettség valakinek *saját érdekében* nem lehet kötelező. De egy esküvel megerősített tanuvallomás nem eredményez ugynevezett formalis igazságot, és ha egy deferált eskü letétele ily igazságot előállít, akkor nem lehet az esküvel megerősített tanuvallomás. Ha azonban az eskületétel nem tanuvallomás, akkor az eskükényszer nem származhatik a tanuzási kötelezettségből. Továbbá, ha az eskületétel úgy hat, mint a beismerés feltételének bekövetkezése, akkor az nem lehet egy esküvel megerősített tanuvallomás hatályával bíró.

Justiniani jog.

A *jusjurandum necessarium* nem tartotta meg érvényét, miként a *classicus* jogban, kivéve az *actio de amotis*, a *novalis actio*-knál, a *servus noxius*-t illetőleg és az *actio injuriarum ex lege Corneliá*t, de elvesztette kivételes helyzetét, mert minden, a perben előforduló döntő tényre nézve eskükényszer lett behozva, csakhogy bírói eskü volt, az ítéltre nézve fontos tények igaz voltára. A bizonyítási eskü átalakult főesküvé és egyszersmind kényszeresküvé, a *praetori solvere aut jurare cogam* belevonásával. A *voluntarium* pedig régi értelmében fennmaradt. A byzanci Stephanus ezen eskünem jellemzésére felhossa szerződési természetén kívül a perenkivüliséget (ἐξω δικαστηρίου) és azt tanítja, hogy *jusjurandum judiciale* és *necessarium* mindkettő perben ítéltetett meg a bíró által, az előbbi megítélte non ad petitionem partium, sed propria voluntate motus, míg utóbbit a visszakinálás folytán.

Beható tanulmány dr. Demelius előttünk fekvő könyve, forrásai kimerítőek és lelkiismeretesek, iránya vonzó és felkölteni képes az érdeket a római perjogi intézmények iránt.

Dr. SZÉKELY MIKSA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Szemelvények a bírósági gyakorlat köréből.

I. A bírói illetékességet leszállító első bírói határozat helybenhagyatik, azonban utasítatik az eljáró bíróság, hogy az iratokat az illetékes bírósághoz tegye át (kir. tábla 345/88. v.).

Ezen, az 1881: LIX. tcz. 5. §-ának utolsó bekezdésére alapított bírói gyakorlat s annak alapja tarthatatlan; mert igaz, hogy a felhívott törvényszakas ily rendelkezést tartalmaz, de a törvénynek ezen rendelkezése és alkalmazása olyan jogi képtelenség, mit fentartani nem lehet; mivel ez uton a fél perének tovább folytatására bíróilag kényszerítették és mert akkor, midőn egyik bíróság illetéktelennek mondatik ki, ugyanakkor egy másik bíróság illetékessége, tárgyalás, a felek meghallgatása nélkül, tehát egészen a perrendszerű eljárás mellőzésével, hivatalból állapítatik meg s a fél már előre elűtetik azon jogtól, hogy a bírói illetékesség kérdését a pernek új bírójára nézve, tárgyalás és eldöntés alá vesse.

Ezeken kívül, ma midőn a perek szaporításáról, a bíróságok tulterheltségéről panaszkodnak, kormány- és bírói körökben a munka apasztásáról tanakodnak, nem is célszerű a feleket ily módon belekényszeríteni a perek tovább folytatásába, s illusoriussá vagy legalább is bizonytalanná tenni azon törvénykezési elvet, hogy az illetéktelen bírónál beadott kereset az elévülést meg nem szakítja, mert az illetéktelen bíró cselekményei semmisek ugyan, de a felek cselekményei érvényesek s így, minden egyes esetben bírói eldöntést fog igényelni az elévülést vitató kifogás, míg ha a kereset vissza adadni rendeltetik, legtöbb esetben az új kereset be sem adatik és a bíróság sok munkától, a felek a perlekedés költségeitől lesznek megmentve; miért is a törvény ezen §-a s az erre alapított gyakorlat megszüntetendő.

II. A bírói illetőség megállapítatik, mert a perrendtartás 35. §-a értelmében, az iparos által kiszolgáltatott ruhane-műek ára azon hely bírósága előtt követelhető, hol az iparosnak üzlete van és a hol a munka teljesített (kir. tábla 922/88.).

Mindenesetre méltányosnak és helyesnek tűnik ki ezen bírói kimondás az iparosok jól felfogott érdekében, de helytelen a hivatkozott 35. §. szempontjából, mert a 35. §. jelenlegi szövegezése nem türi meg az ily széles alapu elmagyarázást; mert az elkészített ruhának ára iránti köve-

telés nem eshetik a törvényszakaszbán említett szerződés-
teljesítés, érvényesítés vagy a teljesítés elmulasztása miatt emel-
hető kártérítés iránti követelések sorozatába, sem a bejegyzett
kereskedő, iparos könyvbéli követelésével egy tekintet alá nem
jöhethet, mivel a törvény világosan bejegyzett kereskedő és iparos-
ról emlékezik, s annak is csak egy és fél, illetőleg három évnél
nem régebbi keletű követelésére vonatkozólag állapítja meg a
könyvvezetés helyének illetékességét; minő anomália lenne te-
hát a bejegyzett kereskedő követelését kevesebb törvényes olta-
lomban részesíteni, mint a be nem jegyzett iparos számla-
béli követelését; mely okokból a kérdéses bírói gyakorlat
addig, míg a 35. §. jelen szövege meg nem változtatatik,
törvénytelen s mint ilyen megszüntetendő.

III. A társ tulajdonosok egyike egyik helyrajzi számú
közös birtoknak őt illető hányadát eladja. Vevőnek a tulaj-
donjog bekebelezése iránti kérvénye elutasítatik, mivel a tulaj-
donjogbekebelezés az eladott parcella lejegyzése után lévén
foganatosítandó, ehhez a tulajdonostársak beleegyezését kellene
igazolni (tkvi rts. 55., 56. §.).

Ezen bírói határozat, mely a budapesti kir. ítélő táblá-
nál állandó gyakorlatot képez, törvényességi, törvénykezési
és gazdasági szempontokból oly kifogás alá esik, hogy annak
megszüntetése sürgős érdekekből szükséges; mert a telek-
könyvi rendtartásnak 55., 56. §-ai, melyekből az elutasító
határozat indokai vétetnek, nem tartalmazzák azon tilalmat
illetve feltételt, hogy a lejegyzések csak a kir. tábla által
állított korlátozás mellett lennének foganatba vehetők; mert
az 56. §. a) pontjában említett politikai engedelem szüksége
az 1871. évi urbéri törvény 55. §-a által elenyésztetvén, nem
létezik olyan törvény, mely egyes parcelláknak több tulaj-
donostárs általi megszerzését, a részek tovább eladását til-
taná; minek folytán a telekkönyvi hatóság nem lehet joga-
sult ily tiltó törvény hiányában a tulajdonátirítások elé
akadályt gördíteni, vagy éppen azt egészen lehetetlenné tenni,
egyébként pedig gazdasági okból sem helyes ezen gátló
bírói intézkedés, mivel népünk között a parcellák hányadai
iránti ragaszkodás elég nagy s az ily hányadok, az árak
kisebb összegénél fogva, sokkal értékesebben adatnak el,
mint az egészek, gyakran a többi vagyont menti meg egy-
két ily hányad értékes eladása. Törvénykezési tekintetben
sem helyes a táblai gyakorlat, mert nem általános, hanem
csak részleges és ezen okból nem is alkalmas arra, hogy a
jogszolgáltatás egyöntetűségét eszközölje. A tábla csak a
hozzá felelő esetekben ítélkezik és utasítja el a beke-
belezés iránti kérelmet; ellenben az alsó bíróságok, az eddigi
gyakorlatnak megfelelően, továbbra is és alig néhány bírósá-
g kivételével megadják a lejegyzést, sőt egyik törvényszék
területén, a törvényszék kebelében levő telekkönyvi hatóság
megtagad minden ilyen lejegyzést, míg az ugyanazon törvény-
székhez tartozó járásbírói hatóságoknál mint telekkönyvi hatóságok-
nál a lejegyzések korlátlanul megadatnak s alig hiszem, hogy
az ilyen ellentétes gyakorlat képes lenne azon, a nép körében
mind nagyobb mérvben terjedő felfogásnak gátat vetni,
hogy nálunk a törvényt nem mindenütt és nem mindenkinek
egyformán szolgáltatják.

Közli: N. B. ügyvéd.

Észrevételek a 65. sz. curiai büntető döntvényhez.

A Curianak 65. számú büntető döntvénye a következő
két kérdésre adja meg a választ:

1. Köz- vagy magánokirathamisítást követ-e el azon
postaszolga, a ki a kézbesítés végett hivatalánál fogva átvett
postaküldeményt visszatartván, a felfedezés meghiusítása cél-
jából azon hivatali könyvbe, melyben a küldemény átvé-
vének az átvételt elismernie kell, ennek (a címzettnek) nevét
hamisan vezeti be?

Esetleg: 2. Köz- vagy magánokirathamisítást követ-e
el a küldeményt átvéő, ha a postaszolgának fenebb emli-

tett hivatalos könyvébe dolosusan hamis aláírást vezet be?
A kérdés első pontjára a döntvény válasza:

«Azon postaszolga . . . stb. a BTK. 394. §-a alá eső
közokirathamisítást követi el».

A 2-ik pontra pedig:

«Ellenben azon magán fél . . . stb. nem követi el a köz-
okirathamisítás büntetét.»

Nekem ezen megoldás helyessége iránt aggályaim van-
nak; és ha tekintetbe vesszük a döntvény roppant hordere-
jét, ama különbségeket a büntetési tételekben, melyek a köz-
és magánokirathamisítás esetében és a szerint a mint
a közokirathamisítást magán ember vagy közhivatalnok
követi el — kiszabandók: ez aggályok nyilvános megbeszé-
lése eléggé indokoltnak kell, hogy jelentkezzenek.

A döntvény két irányban téves:

1. azért, mert: a) a posta nem *közhatóság*, az általa
kiállított okiratok tehát nem *közokiratok*, b) a postánál alkal-
mazott közegek nem *közhivatalnokok* és így ők csakis köz-
hivatalnokok által elkövethető okirathamisítás tettei nem
lehetnek;

2. azért, mert: feltéve a curiai döntvény abbéli állás-
pontjának helyességét, hogy a posta — *közhatóság* és e
szerint, hogy a posta közegei — *közhivatalnokok* — a
döntvény tárgyát képező esetben nem a 394. §. szerinti,
hanem a 391. §-ába ütköző közokirathamisítás lett volna,
de nem csak a postaközeg, hanem a magánféllel szemben
is megállapítandó.

(Ad 1.) A döntvény abbéli álláspontját, hogy a posta —
közhatóság — és az alkalmazottak *közhivatalnokok*, követke-
zően indokolja: « . . . tekintve, hogy a posta nem magán-
jogi czimen biratik és kezeltetik az állam által, hanem hogy
az állam mint közhatóság a törvény rendeleténél fogva vette
azon intézményt kizárólagos és közvetlen rendelkezése alá,
a minél fogva az államnak és közegeinek ezen intézmény
kezelése körül hatóságuknál, illetőleg hivataluknál fogva tett
rendelkezései és cselekményei kétségtelenül a hivatali (tán
közhivatali lett volna helyes) cselekmények jellegét nyerik . . . »

Ez álláspont az eddigi *állandó* gyakorlatnak megfelel.

Igy a *Büntető Jog Tára* XIII. k. 325. l. közölt curiai
ítélet megokolásában a következők olvashatók:

«tekintettel arra, hogy a postaintézmény, mely állami
felügyelet alatt áll és az állam felelőssége mellett államtiszt-
viselők által kezeltetik, *közhatóság jellegével* bir, s az ezen
tisztviselők által hivatali hatáskörükben kiállított *vevények*
közokiratot képeznek . . . stb.»

A XII. k. 269. l. . . . «vádoltak mint BTK. 461. §-ában
meghatározott minőséggel felruházott *közhivatalnoknak* azon
cselekedete . . . stb.

Mert a posta nem magánvállalat, hanem az *államszer-
vezet egyik alkotó elemét* képező közintézmény. Vezető sze-
mélyei az állami igazgatás egyéb ágainak intézőivel foglal-
nak helyet; fel a közkormányzat legfelsőbb csúcsáig; káro-
sodások esetében a közegei által okozott kárért első vonalban
az állam felelős az egész nagyközönséggel szemben. A posta-
intézmény ezen saját hatáskörrel felruházott minőségéből
foly, hogy alsóbb rendű közegei is mint az *állami közigaz-
gatás* teljesítésére szabályszerűen alkalmazott felettes hatósá-
guk által a közönséggel szemben ilyenekül elismert személyek
a BTK. 461. §-a értelmében *közhivatalnokoknak* tekinten-
dők . . . » X. k. 363. l. « . . . » «De minthogy az állami admi-
nistratio körébe eső postahivatal kétségtelenül *közhatóságot*
képez . . . »

A IV. k. 44. l.

«A postaintézet hazai törvényeink szerint egyedül az állam
által és pedig nem magánjogi czimen, hanem mint hatóság
által *közjogi* czimen gyakoroltatván, az *közjogi* államintézet,
közegei pedig *közhivatalnokok*.

Nem változtat ezen ama körülmény, hogy az 1875. évi

december hó 1-én 26921. sz. a. kelt a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi és igazságügyminiszteri szabályrendelet szerint a postautalványozásból származó perek a polgári bíróságok által és a kereskedelmi törvénykönyv szabályai szerint bírálандók el. Ugyanis az állam mint hatóság a postautalványozás tekintetében a közönséggel szemben elvállalt viszonyra és felelősségre lemondván fenhatóságának ezen folyományáról, hogy a feleknek . . . károsítása esetében a károsított az 1869: IV. tcz. 1. §-a alapján csakis közigazgatási uton kereshessen orvoslást, alávetette magát ezen tekintetben és csakis ezen esetekre vonatkozólag a birói hatalomnak. . . Ez által azonban az állam (tán posta?) közjogi minősége egyáltalán érintve nincs, sőt ezen minősége a magánjogi törvényhozás intézkedése által csorbulást egyáltalán nem is szenvedhet. . .» (Ez utóbbi tétel arra a következtetésre jogosít, hogy van egy magánjogi és egy közjogi tehát két rendű egymástól független törvényhozói hatalom.)

Ugyanazon kötet 46. l. . . «hogy fenhatóságának (t. i. az állam fenhatóságának) körében törvény által eltiltván az állam lakosait leveleknek üzletszerű továbbításától, a levél-továbbítási üzletet egyrészt a forgalom nagy érdekeinek szempontjából, de másrészt az ebből származó jövedelmeknek az állami célokra való fordítása végett a maga részére tartotta fen s gyakorolja.

Minthogy pedig mindazon állami intézmények, melyeket az állam fenhatóságánál és nem magánjogi czimen bir — az alkalmazott hivatalnokok — az államnak hatósági hivatalnokai. . . Hogy a posta valódi közhivatal: az a felhozottakon kívül kitűnik még az 1870: VI. tcz. 1. §-ából, mely szerint a posta- és távirdakerület igazgatója egyuttal a közigazgatási bizottság tagja.»

A most közölt indokolások lényege abban összefoglalva, hogy a posta ezért «közhatóság», mert:

1. az állam nem magán, hanem *közjogi czimen birja*;
2. mert a posta «az állami szervezet egyik alkotó elemét képezi».

Hogy az állam a postát közjogi czimen birja, egymagában nem lehet elegendő indok arra, hogy az *közhatóságnak* tekintessék.

Arra, hogy bármely intézmény *közhatóság* legyen, szükséges, hogy eredete az állami főhatalmak egyikére vissza vezethető és ennek szükségszerű folyománya legyen.

Ez azonban a postára nézve nem áll.

A posta-intézmény sem törvényhozói, sem a végrehajtói, vagy ha Montesquieu felosztását vesszük alapul, sem a birói hatalom gyakorlásának *szükségszerű alkateleme*.

Az államjogi irók ez okból a postaintézményt nem is a szorosabb értelemben vett államtudományok, hanem a nemzetgazdaságtan keretén belül, részint mint a kereskedelem és ipar egyik létfeltételét, részint mint az állam részére monopolizált ipart tárgyalják.

És hogy a posta tényleg nem más, mint az államnak bizonyos részében monopolizált ipar- és kereskedelmi üzlete, bizonyítják a postaintézményre vonatkozó érvényben levő törvényeink és rendeleteink.

Ezek a más államokkal kötött postaszerződések és az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szerződést becikkelyező törvényeken kívül, az 1850. évi december 26-án kelt császári patenssel életbe léptetett postatörvény, az 1838. évi levél- és kocsipostai rendtartás. A pénzütalványozási üzletre vonatkozó császári rend. és a postai szolgálatra vonatkozó miniszteri rendeletek. (Lásd Retai a postaközigazgatás kézikönyve.)

Az 1838-iki levélpostarendtartás 1. és az ugyanazon évi kocsipostai rendtartás szinte 1. §-a a postai intézmény feladatát körülírják; eme §-ok következők:

1. §. A levélpostával levelek és időszaki folyóiratok továbbíttatnak, a mennyiben ezen tárgyakra az 1850-ik évi

december hó 26-iki postatörvény 6., 8. és 9. §§-aiban az állam kizárólagos kiváltsága fentartatott és a mennyiben különös szabályok (levélposta tarifa) ezen küldemények szállítását — tekintettel terjedelmök és súlyukra — nem a kocsipostához utasítják vagy a feladó feleknek a levél- vagy kocsipostával való elküldésére nézve tetszés szerinti választás nem engedtetik.

2. §. Kocsipostával kell mindazon tárgyakat szállítani, melyek továbbítását az 1837. évi november 5-iki postatörvény 7. és 9. §§-ai (az 1850. 6. és 8. §§-ai, az államnak tartottak fenn a mennyiben azok szállításának a levélpostarendtartás szabályzatai szerint nem a levélpostával kell történnie.

A kocsipostai intézet ezen felül a 2. §-ban körülírt megszorításokkal szállítás végett átvesz árukat és egyéb ilyen ingóságokat, továbbá pénzt és értékpapírokat.

Az 1867 január 21-én kelt császári rendelet óta a postaintézmény a «pénzütalványozási üzlettel is foglalkozik».

Más feladata, mint a mely a most közölt törvényhelyekben foglalva van, a postaintézménynek nincs.

Az állam postamonopoliumának határait az 1850. postatörvény 6. §-a alapítja meg; ezen §. így szól:

«6. §. Azon tárgyak, melyek szállítására az államnak fentartott kizárólagos jogok vonatkoznak, a következők: 1. Zárt levelek címmel vagy a nélkül, továbbá nyitott címmel ellátott levelek, melyekhez általában távollevő személyekhez intézett minden írásbeli közlemény és értesítvény számíttatik, és 2. időszaki folyóiratok, pl. közlönyök és hírlapok, lapokban és füzetekben, a levelek és időszaki folyóiratok legyenek kézírással, vagy nyomás által előállítva vagy sokszorosítva.»

Ezek szerint az állam csakis a levélposta tárgyát képező küldeményekre gyakorol monopoliumot, de ezt is a postatörv. 8. §-a értelmében annyiban és ott, a hol állami postaintézetek felállítva vannak; oly helyek közt azonban, a hol posta nincs, bárkinek is jogában áll levelek és hírlapok üzletszerű továbbításával foglalkozni.

A kocsiposta tárgyát képező dolgok szállítására és a pénzütalványozási üzlet ellenben bárhol és bárki által szabadon gyakorolható ipar, illetve kereskedelmi üzletet képez.

Hogy pedig ily ipar és kereskedelmi üzlet bárha az, az állam által (saját közegei által) gyakoroltatik, nem lehet *közhatósági functio*; hogy az ezt teljesítő intézet nem lehet *közhatóság* és közegei *közhivatalnokok*, ez úgy hiszem, bővebbi bizonyítást nem igényel.

Ezen szempontból indult ki a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi és az igazságügyminiszter 1875 december 1-én kelt szabályrendelete, midőn a következőket rendeli:

«1. §. Az államnak *kereskedelmi vállalatai* cégbejegyzésre kötelezvék; ilyenek nevezetesen:

- a) az államvasutak,
- b) a kir. postának személy- és árufuvarozási (kocsipostai), valamint pénzütalványozási üzlete,
- c) a kincstári gyárak, stb. . . .»

Az állam cégbejegyzési kötelezettsége tehát nemcsak a pénzütalványozási, hanem a kocsipostai üzletre vonatkozik.

Ez üzleteket az állam azért, mert erre monopoliuma ki nem terjed, nem is *közjogi*, hanem *magánjogi* czimen birja.

Közjogi czimen az állam a monopolizált levélpostát kezeli; ez okból a levélposta a kereskedelmi törvény szabványai és a kereskedelmi cégbejegyzés kötelezettsége alá nem is esik.

De lehet-e azért a postát közhatóságnak minősíteni?

Lehet-e azt komolyan állítani, hogy azon intézet, mely avval foglalkozik, hogy az általam X-re czimezett levelemet továbbítja és annak kézbesíti, *közhatósági functiót* végez?

Bizonyára nem.

A közjogi czim arra, hogy a posta közhatóságnak tekint-

hető legyen, nem elegendő; hisz ekkor a szinte közjogi címen birt dohánymonopoliummal kapcsolatos intézmények, mint pl. a dohánygyárak és közhatóságok, és az ott alkalmazott, a szivarkésztéssel foglalkozó leányok közhivatalnokok lennének; a mit tán senki sem akarna állítani.

Kétségtelen, hogy a posta az állami szervezetben nagy szerepet játszik, sőt a közigazgatás egyik eszköze, és az állam helyesen teszi, hogy a postaintézménynek a kereskedelemre, iparra kiható roppant fontosságánál fogva azt saját maga kezeli, de ez által a posta közható-ággá nem vált.

A vasutak, gőzhajók és sok más iparág az állami életben ép oly fontos szerepet játszik, mint a posta, de azért senki sem vindikál ez intézmények részére közhatósági jelleget.

Az eddig kifejtettek szerint a posta sem az általános jogelvek, sem tételes törvényeinknél fogva közhatóságnak nem tekinthető; de nem tekinthető annak a büntető-törvénykönyv szempontjából sem.

A BTK. 200. §-a az egyetlen intézkedés arra, hogy a postahivatalnok vagy szolga, akkor, midőn az ezen §-ban meghatározott cselekményt elköveti, mint közhivatalnok büntetettik; de lehet-e ezen, a körülírt delictum természeténél fogva eléggé indokolt, de csakis a 200. §-ra vonatkozó intézkedést a BTK. többi rendelkezéseire vonatkoztatni?

Ép úgy a hogy a B. T. K. 166. §. 3. pontjában említett csősz az ezen §-ban gyökeredző «hatósági közeg» jellege alapján nem követheti el a hivatali sikkasztás büntetést, úgy a postahivatalnok vagy szolga pusztán a BTK. 200. §-ában megállapított jellegénél fogva sem.

Csakis a BTK. általános részében foglalt rendelkezések vonatkoznak a különös részben foglalt összes rendelkezésekre, míg a különös részben foglalt intézkedés köre csakis az illető rendeletre szorítkozik.

A BTK. XXXII. az okirathamisításról szóló fejezete sem a közhatóság sem a közokirat fogalmát meg nem állapítja, ezen fogalom tehát a közokirathamisítás esetében az általános jogelvek és egyéb törvényeink szerint állapítandó meg.

Ezek után még arra kell reflectálnunk, mintha az 1870: VI. tcz. 1. §-ából (posta és távirda-kerületi igazgató a közigazgatási bizottság tagja) a postai intézmény közhatósági jellegére lehetne következtetést vonni, mint ezt a fenebb közölt curiai indokolás teszi.

Más a postaigazgatóság és más a postaintézmény. A postaigazgatóság gyakorolja a felügyeletet a postaintézmény fölött, nemcsak annak belső kereskedelmi szolgálatára vonatkozólag, hanem magasabb állami szempontokból is. Ily hatóságra akkor is okvetlen szükség volna, ha az egész postaintézmény magánvállalat lenne.

Fejtegetéseim eredménye tehát a következő tételekben foglalható össze:

1. A postaintézetek — nem értve ide a postaigazgatóságokat — által kiállított okiratok hamisítása nem *közokirathamisítás*.

2. A postaintézetnél alkalmazottak nem lehetnek a *csak is közhivatalnokok* által elkövethető delictumok alanyai, ha csak a büntetőtörvényben ez iránt különös intézkedés nem foglaltatik.

(Ad 2.) De feltéve, hogy a curiai döntvény abbéli álláspontja, miszerint a postaközeg — közhivatalnok — helyes, ez esetben, a mint már említettem, nem a BTK. 394., hanem a 391. §-ába ütköző okirathamisítás lett volna, de nem csak a postaközeg, hanem a magánféllel szemben is megállapítandó.

Szükséges ezt daczára fenebbi álláspontunknak kifejteni, mert a BTK. 394. §-ába ütköző közokirathamisítást más közhivatalnok is elkövetheti.

A BTK. 394. §-ában körülírt okirathamisítás a §. szövege szerint csakis a közhivatalnok által teendő bejegyzésekre vonatkozik. Ha tehát bizonyos könyvbe, jegyzékbe az illető

szabályok szerint egy magánfél köteles bejegyzést tenni, az ily bejegyzésnek bár közhivatalnok által történt meghamisítása, nem a 394. §-ába esik.

Elfogadva már most a curiai döntvény azon érvelését, hogy a magánfél bejegyzése, mert az a közhivatalnok jelenlétében történik és mert az illető könyv vagy jegyzőkönyv csakis a közhivatalnok birtokában van, a könyv vagy jegyzőkönyvet ezen részében a közokirati minőségtől meg nem fosztja, s így tehát a magánfél bejegyzésének meghamisítása közokirathamisítás: az csakis a 391. §. alá foglalható.

Az ezen §-ba ütköző okirathamisítás pedig ép úgy közhivatalnokok mint magánosok által elkövethető.

Ha azonban abból indulunk ki, hogy a magánfél bejegyzése semmiféle körülmények közt a közokirati jellegét nem nyerheti, úgy a döntvényre vonatkozó esetben pusztán magánokirathamisítás lett volna megállapítandó.

Hogy vajon ez utóbbi nézet nem-e helyesebb, annak taglalásába ezuttal nem bocsátkozunk.

LAUFFER GYULA,
csaczi kir. aljárásbíró.

Adalék a kártérítési perek kérdéséhez.

Dr. Kemény Miklós ur a *Jogtudományi Közlöny* 30. számában egy kártérítési pert ismertetve s fejtegetve azon nézetének ad kifejezést, hogy a kérdéses esetben úgy a két első bíróság határozata, valamint a m. kir. Curiaé is téves alapon nyugszik, mert szerinte felperes keresetével elutasítandó lett volna.

Midőn én sem járulok a m. kir. Curia határozatához, mert nem nyugszik elvi alapon s jogi okokkal nem támogatható, nem fogadhatom el helyesnek cikkiró ur nézetét sem, hanem szerény véleményem szerint az alsó bíróságok ítélete és indokolása felel meg a törvény szellemének, joggyakorlatunknak, de az igazságnak is.

Mert a konkrét eset elbírálásánál másból, mint a peres felek között létrejött fuvarozási szerződésből kiindulni — mint ezt a szentgotthardi kir. járásbíró helyesen tette — nem lehet. Peres felek között fuvarozási ügylet jöven létre, mint ilyen a kereskedelmi jog szellemében, a kereskedelmi törvény elvei szerint döntendő el.

Alperes fuvarozó megalkudott felperessel, hogy az ő borát bizonyos összegért egy meghatározott helyre fuvarozni fogja, ezzel közöttük fuvarozási szerződés létesülvén, innentől fogva ezen jogviszonyból származható igények tekintetében csakis az általuk megteremtett ezen szerződés tartalma szolgálhat zsinormértékül.

Alperes a fuvarozni elvállalt bort a kikötött helyre nem szállítván, mint szerződésszegő kártérítéssel tartozik; mert miután a kereskedelmi törvény oly határozatára, mely kártérítési kötelezettségét jelen esetben megszüntetné, nem hivatkozhatik, közömbös az, hogy mely okból nem szállított s így azon védekezése, hogy felperest is terheli gondatlanság, helyesen nem vétetett az alsó bíróságok által figyelembe, mert midőn arról van szó, hogy teljesítette-e fuvarozó szerződéses kötelezettségét, nem védekezhetik megbízója gondatlanságával, s különösen nem akkor, midőn a káros eredmény fuvarozás közben állott be, midőn őt e körül kétségtelenül gondatlanság terheli, midőn felperesnek a szerződés körül roszhiszeműséget imputálni nem lehet, midőn nem ennek ténye vagy alattomosága tette a fuvarozást lehetetlenné; mert alperesnek módjában állott a fuvarozást legjobb belátása szerint foganatosítani, mert annak miként s ki által leendő teljesítése csakis tőle függött, egyedül és kizárólag ő volt jogosítva és kötelezve a fuvarozást a szerződés szellemében eszközölni s tartozott a kellő ovatosságot kifejteni, mert nem volt köteles a kocsit tapasztalatlan fának felügyelete alatt utnak indítani, ki a kellő gondot és figyelmet alkalmazni képes nem volt, mert ahoz értő harmadik

által is fuvaroztathatta volna a bort, mert ha a kocsis hirtelen fordítván a kocsit, ezzel a kárnak okozója lett, ehhez felperesnek semmi köze sincs; ha tehát a hordó leesett s a bor elfolyt, tessék alperesnek fizetni, mert csak így fog az eredmény a fuvarozásnak megfelelni.

Czikkiró ur felperest azért tartja gondatlannak s azért akarja kártérítési igényével elutasítani, «mert a fuvar utnak indításánál jelen lévén, a fuvarozásnak oly veszélyes módon eszközölése ellen nem tiltakozott, de sőt megengedte, hogy az áruval megrakott szekér alperes tapasztalatlan fiával induljon, beleegyezett abba, hogy a fuvarozás oly módon eszközöltessék, mint az tényleg véghezvitetett».

Csak hogy nem értem azt, hogy terhelheti itt feladót a fuvarozás körüli gondatlanság, midőn ő nem volt a fuvarozás közege, midőn ő feladó volt, ki épen azért adta át a bort fuvarozás végett, mert vagy nem tudta vagy nem akarta azt maga fuvarozni, mert ahoz, hogy a fuvarozandó áruk a fuvarozás céltalan kezelése folytán megsemmisüljenek, nem volt szüksége fuvarozóra, ilyen eredménnyel ő is tudott volna fuvarozni; neki a fuvarozási ügyletből, mint terhes szerződésből folyólag csak egy dolog állott kötelességében, t. i. a fuvarozásnak szerződés szerinti teljesítésével a kikötött fuvardíjat fizetni.

Hogyan állítható tehát, hogy felperest a fuvarozás körüli gondatlanság vagy könnyelműség terheli, hiszen az első bíróság által elfogadott tényállás szerint is, a kár úgy következett be, hogy a tapasztalatlan fiúnak felügyelete alatt utnak indított kocsi fuvarozás közben hirtelen fordulván, legurult a hordó és tartalma elfolyt. Vagy tán felperesnek azt, hogy a kocsi hirtelen fordulni fog s így a hordó majd legurul, előre kellett látni, míg fuvarozó azt előre nem láthatta? s így a szállítást, jóllehet a körül neki befolyása vagy hatalma nem volt, mégis megakadályoznia kellett volna? míg a fuvarozó ki a szállítást szerződésszerűleg elvállalta, ártatlan! vagy daczára annak, hogy őt gondatlanság terheli, szabaduljon a kártérítési kötelezettség alól? s viselje a kárt egyedül felperes! Azt hiszem, ezek után könnyű lesz belátni, hogy ezen álláspont tarthatatlan.

De feltéve, hogy felperest a neki betudni kívánt gondatlanság terheli, lássuk, hogy eljutunk-e így a czikkiró ur conclusiójához? A felelet csak tagadó lehet, mert a fuvarozó a feladó könnyelműségét — ha erről egyáltalában szólhatnánk — köteles figyelem mellett hatálytalaníthatta volna, de nem áll ez megfordítva, mert ha a feladó bármennyire elővigyázó volt volna is, a fuvarozó könnyelműségét nem ellensúlyozhatja, ellen nem őrizheti; mert a fuvarozónak, ha a fuvarozást elvállalta, tudnia kell, hogy miként oldja meg feladatát, ha nem tudja, az az ő baja, ha gondatlansága vagy tudatlansága folytán kár származik, az az ő kára.

Ha tudnia kellett volna is a feladónak, hogy a szállóhegyi dűlős út veszélyes, mégis gondolhatta, hogy a fuvarozás sikerülni fog a fuvarozónak; de föltéve még azt is, hogy a siker lehetősége egyenesen ki volt zárva, úgy mégis csak a fuvarozó lehet az, kit a bekövetkezett kár kell, hogy jogilag sujtson, mert nem volt köteles a fuvarozást elvállalni, ha pedig elvállalta, úgy magára hárította a felelősséget is, hogy a fuvarozás sikerülni fog.

Szerintem tehát a sikertelen fuvarozás káros következményeit a fuvarozóról levenni s azt feladóra hárítani semmi körülmények között a jelen esetben tenni nem lehet. Mert helyes indok fen nem forog arra nézve, hogy miért akarja czikkiró ur a nem szándékolt és tévedésből veszélytelennek tartó káros eredményt épen feladó felperesnek betudni, s miért nem inkább fuvarozó alperesnek?

Ha mindkettő — föltéve — gondatlan volt, tekintve, hogy a fuvarozás kötelezettsége a fuvarozót terhelte, míg feladónak az egészhez semmi köze sem volt, észszerűbbnek tartom, hogy az viselje a kárt, ki köteles lett volna a ren-

des kereskedő gondosságával a fuvarozás körül eljárni, nem pedig azt, ki ezzel már csak azért sem járhatott el, mert a fuvarozás körül semmi ténye sem volt.

Nem lehet tehát jogosnak elfogadni, hogy a fuvarozás közben, a fuvarozó által, fuvarozói minőségben beállott káros eredményért a feladót tegyük felelőssé.

Igy tehát a czikkiró ur conclusióját a kereskedelmi jog elvei szerint a törvény-szellemében, jogos alapon helyreállítani nem lehet, de nem is méltányos s a józan ész logikájának meg nem felel.

Ezek után magam részéről teljesen hozzájárulok az alsó bíróságok ítéletéhez, melyek felperes kártérítési igényét megállapították, s kötelezték alperest a bor kiömlése által okozott kár megtérítésére.

BOROSS JAKAB,
ügyvédjelölt.

Különfélék.

— *Szent-István napja jogi szempontból.* Augusztus 20-ka II. Endre aranybullája óta országos ünnepnap, melyen az összes felekezetek ünnepelnek. Kétszeresen érdekes ezért, hogy törvényhozásunk — a legújabb korbéli sem — Szent-István napjának ünnepi jellegét nem vette figyelembe, úgy, hogy törvényeink szó szerint való magyarázata mellett minden sophistika nélkül is könnyen kimutatható, hogy *Szent-István napja jogi szempontból nem megy ünnepnap számba nálunk sem* és hogy az e napon lejáró fizetések, vagy teljesítendő egyéb cselekmények nem teljesíthetők ugyanazon joghatálylyal a legközelebbi köznapon. Így a kereskedelmi törvény 329. §-a «vasárnapról vagy közönséges ünnepről szól; a váltótörvény 103. §-a «vasárnap vagy Gergelynaptár szerinti valamely közönséges ünnepnap»-ot említ; a végrehajtási törvény 22. §-a «Gergelynaptár szerinti való közönséges ünnepek»-et ismer; egyik sem szól külön Szent-István napjáról, mely nemzeti ünnepnap lévén, tudvalevőleg nem Gergelynaptár szerinti közönséges ünnep. Csak a mind e törvényeket megelőző polgári törvénykezési rendtartás, az 1868 : LIV. tcz. 255. §-ából lehetne törvényhozásunk ama szándékára következtetni, hogy Szent-István napja ünnepnapnak tekintessék, ámbár e szándék eléggé homályosan jut ott is kifejezésre. E szakasz ugyanis az 1840 : XV. tcz. II. R. 201. §-ának intézkedését tartja fen egyelőre; ez utóbbi szakasz értelmében pedig más szünnapok nincsenek, mint a vasárnapok s a keresztény latin szertartás ünnepei». Augusztus 20-dika pedig Magyar országon, de csakis itt, a római katolikus egyház ünnepnapja. Ez intézkedés azonban csak a perrendtartás értelmében teljesítendő perbeli cselekményekre és az ott említett záros határidőkre terjed ki; az idézett későbbi törvények azonban határozottan vasárnapokról és a Gergelynaptár szerinti közönséges ünnepekről szólván, azokra az 1840 : XV. tcz. fönti rendelkezésére nem alkalmazható. Kétségtelen, hogy e megjegyzések csak akademikus jellegűek, mert nincs ez országban bíróság, mely első királyunk emlékét meg ne ünnepelné; de érdekesnek tartottuk constataálni, hogy ezt a kegyelet szokásnak köszönhetjük és nem törvényhozásunknak, mely jól teendi, ha Szent-István napjának országos ünneppé nyilvánításával e nap ünnepi természetéről való kétkedés lehetőségének is elejét veszi.

—s—ő.

— *Villanyos világítás a fegyházban.* A soproni kir. országos fegyintézetben tudvalevőleg a villanyos világítást hozták be; és pedig ott minden helyiségben egy, és a folyosókon összesen 54 villanyos lámpa van alkalmazva. A villanyvilágítás berendezését a Ganz és tsa cég létesítette és ennek költségei 31720 frtot tettek ki. Ezen kívül a múlt évben beszerettek még egy új tartalék villanygépet is a soproni fegyház számára, melyet ott már fel is állítottak s mely 6140 frtba került; ezen összeggel együtt a villanyvilágításnak a soproni fegyházba való bevezetése összesen 37,860 frtnyi kiadást okozott az államnak. Tudtunkkal Európá-

ban ezenkívül csakis még a zárkarendszerre berendezett haagi fogházban van villanyos világítás alkalmazva 200 letartóztatott részére s ezt egy 37 lóerővel bíró gőzgép segítségével állítják elő.

— **A korlát.** Mi ugyan épen nem vagyunk barátjai az embereket egymástól elkülönítő korlátok felállításának, azonban a budapesti IV—X. kir. btó járásbíróság tárgyalásainál tett tapasztalataink arról győzték meg bennünket, hogy ott multhatatlanul szükséges lenne, hogy korlátok készíttessenek, melyek a közönséget kellő távolságban tartanák a tárgyaló bíró asztaltól. Igen gyakran megesik ugyanis, hogy a — különösen a nép alantabb rétegeiből kikerülő — felek oda támaszkodnak, ütök s lökdösik az asztalt a bíró nagy boszúságára, ki ismételve és számtalanszor kénytelen a feleket a «nem illik» alapelvvel megismertetni, mely minden esetre időt rabló kitanítások szükségtelenekké válnának, ha korlát különítené el a közönséget ezen bíróságnál is, úgy mint a többi budapesti büntető bíróságoknál.

— **Ügyvédi körökből** vettük a következő sorokat, melyek egy általunk már felhozott panaszt újra szellőztetnek:

Az 1881. LX. tcz. 224. §-a alapján felperesnek, feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet alapján, ha alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal bíró felebbezéssel él, biztosítási végrehajtáshoz nyílik joga. Ha felperes a budapesti kir. járásbíróságoknál az iratoknak a kir. táblához történt felterjesztése után kéri a biztosítási végrehajtást, ezt nem rendelik el, hanem az összes példányokat felperesnek visszadják azzal, hogy kérelme teljesíthető nem volt, «mert az iratok a felsőbb bírósághoz terjesztettek fel, a végrehajtás alapjául szolgáló ítéletről pedig hiteles másolat nem csatoltatott.» Hogy ezen indokok merően helytelenek, bizonyításra nem szorul. De felperesnek mily károsodását idézheti elő ily intézkedés, bővebben kimutatni szintén fölösleges.

— **Åz aradi kir. járásbíróság.** Ezen bíróság eljárását rendkívül késedelmessége jellemzi. — A lopás vétsége miatt bűnösnek talált és 8 napi fogházra ítélt Rosz Simon ügye 1888 június 14-én került a kir. táblán előadásra, melynek adataiból constatálva lett: mikép a tárgyalás 1885 október 31. tartatott; befejeztetett az eljárás 1886 február 24-én; ítélet pedig 1886 december 20-án hozatott és csak 1887. évi szeptember 17-én hirdettetett ki; tehát *a kihirdetés a tárgyalás befejezte után másfél évre történt meg; az ítélet meghozatalától a kihirdetésig pedig nem kevesebb, mint 9 hó telt el.* Ehhez még több eljárási szabálytalanság is járult; ezen ügyet az albíró tárgyalta s benne a járásbíró hozott ítéletet; a tárgyalási jegyzőkönyvet a tárgyaló bíró aláírni elmulasztotta, stb. Mindezekért a feltűnő dolgokért, melyek megsemmisítést vontak magok után, a kir. tábla elégségesnek tartotta nevezett bíróját szeliden figyelmeztetni arra, «hogy haladéknélkül járjon el és hasonló késedelmes és szabálytalan eljárástól jövőre tartózkodjék». — M. Tódor s társai lopás miatt az *aradi bírósnál* bepanaszoltattak, egy szekérdék szénának a lóherésből való elviteleért. M. beismerésben lévén, 8 napi fogházra ítéltetett, a többi felmentetett. Ezen egyszerű ügy még 185 októberben lett folyamatba téve és csak 1886 december végén fejeztetett be. Az ítélet 1886 márczius 5-én hozatott és csak 10 hónap múlva hirdettetett ki, 1886 december 31-én. Ezt az ítéletet is nem a tárgyalási bíró hozta, hanem az aljegyző s ez is írta alá; a kihirdetési záradékot sem írta alá a tárgyaló bíró. A károsult mint sértett fél pedig a tárgyalásra meg sem hivatott, tehát kára iránt meg sem kérdeztetett. Természetesen a kir. tábla 1888 június 14. 10121. sz. a. az egész eljárást megsemmisítette, felhíván a bíróját, hogy tartózkodjék oly eljárástól, mely nemcsak szabályellenes, hanem felette késedelmes is.

— **Azon bűnügyi esetet,** melyről lapunk 32. számában megemlékeztünk, a mellékleten közöljük.

Nemzetközi szemle.

— **Az osztrák kormány** Tirolban fegyenczek által folyó szabályozást végeztet. A munkálatoknál egyéb munkások is foglalkoznak, de ezektől a fegyenczek teljesen külön vannak választva.

— **Felső-ausztriai sajtószabadság.** A lapok pár héttel ezelőtt közöltek néhány sort azon levelezésről, mely a Figaro és Renan közt a szerelem legszebb könyvéről folyt. Ezen

sorokat az osztrák lapok is lenyomatták. A linzi Tagespost azonban ezen notice közlése miatt hatóságilag *lefoglaltatott.*

— **A német polgári törvénykönyv javaslata.** A két folyóirat egyikének első füzeté a napokban megjelent. (Beitrag zur Erläuterung u. Beurtheilung d. Entw. eines bürgl. Gb. — Die Entstehungsgeschichte des Entwurfes, von Vierhaus, Oberlandesgerichtsrath in Cassel.) A dolgot a német kodifikációs törekvések vázlatát is nyújtja. — Hölder erlangen-i egyetemi tanárnak mult alkalommal jelzett dolgot külön füzetben is megjelent; az általános részt tárgyalja. Conclusiója az, hogy a javaslat nagyon is tankönyvszerű s szerző egész fejezetek kihagyását véli javasolhatni. — A tervezethez külön kötetben megjelent Gutentag kiadásában a tartalom-mutató, mely nyolcz ívre terjed. E tartalommutatót Jatzow járásbíró szerkesztette.

— **A német bűnvádi eljárás** John-féle kommentárjából a napokban adatott ki a második kötet második füzeté. Terjed egész a főtárgyalásig.

— **A berlini városi vasutra** váltott egy polgár III. osztályu jegyet, de mivel nem kapott ezen osztályban helyet, kérdezte egy ott foglalkozó vasuti embertől, szabad-e felülnie a II. osztályra, s midőn ez igennel válaszolt, beszállott a II. osztályba. A revisionál azonnal jelentkezett s előadta a tényállást. A vasut igazgatósága feljelenté őt *csalás* miatt, azt hozván fel, hogy az a vasuti alkalmazott, ki az engedélyt megadta, erre nem volt jogosítva, ez tehát nem volt elegendő alap arra, hogy jogosulatlanul a II. osztályba szálljon. A berlini Schöffénbíróság *el is ítélte* csekély pénzbüntetésre. A felső fok felmenté. (Hogy azt, a ki *jegy nélkül* felszáll a vasutra, vagy a ki tovább utazik mint jegye szól, csalás miatt elítéli a német bíróságok, többször említettük.)

— **A francia kamarában** Le Roy és Bastie képviselők törvényjavaslatot nyújtottak be a Code Pénal oly irányu módosításá iránt, hogy a vizsgálati fogság teljes mértékben betudassék a kiszabott szabadságvesztési büntetésbe.

— **A francia képviselőházban** Crémieux képviselő javaslatot nyújtott be a bűnvádi eljárás és a polgári perrendtartás azon határozmányainak módosítása iránt, melyek a bíróság színe előtt és a bíróság ellen elkövetett vétségeket tárgyalják. A javaslat célja az, hogy az illető bíró kezéből kivéssék az ítélethozatal, mivel ily esetben azon bíró egy-szersmind a sértett fél.

— **Az elválásokról** szóló 1884-iki francia törvény érvényben léte óta folyton szaporodtak az elválasztás iránti kérelmek. Az első évben beadatott körülbelül 5000, 1885-ben 7000, 1886-ban 7600. Kimondatott ezen három évben 9785 elválasztás.

— **Az 1886. évben** életbelépett hollandi büntetőtörvénykönyvhöz megjelent hat kötet anyaggyűjtemény.

— **A norvégiai büntető törvénykönyv javaslata** a halálbüntetés eltörlését foglalja magában. Ugyanezen javaslat a hármass felosztást is elejtette.

— **A portugall kormány** új kereskedelmi codexen dolgozik. A jelenleg érvényben levő törvény 1833-ból származik, de azóta egyes részei módosultak. Az új javaslat csődjogából említést érdemel azon rendelkezés, hogy a hitelezők csődöt kérhetnek, még mielőtt az adós fizetéseit megszüntetné. E rendelkezés célja, a kedvezményben részesítés lehetlenné tétele. A kényszeregyezés feltételei igen szigorúak; csak akkor engedhető meg, ha az activum legalább 50%.

Írtások.

74.

Egy fővárosi ügyvéd küldte be a következő panaszt: Mult hóban egy felebbezést nyújtottam be az V. ker. járásbíróshoz és irnokom tévedésből az első példány bélyegét a másodikpéldányra ragasztotta, miert a lelet ellenem felvétellett. Felebbeztem a bírságot a pénzügyi közg. bíróshoz, ez azonban szintén helybenhagyta azt.

75.

A kir. tábla kénytelen volt a T. Dávid ellen lefolyt ügy felülvizsgálata alkalmából (1888 június 6. 15262. sz. a.) a halmi járásbíróshoz arra figyelmeztetni, hogy *az ítéletet, melyet hoz, iktassa a jegyzőkönyvbe.* Egyszersmind felhívta arra is, hogy a felek s tanuk nyilatkozatait szabatosan jegyezze be és az elj. rend. 79—80. §-ok rendelkezéseit tartsa szem előtt.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft negyedévre ... 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A magyar öröklési jog tervezete. Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai tanártól. — A ravasz fondorlat mint a család tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Törvénykezési Szemle: A monarchia másik államának honosa a kisebb mérvű — illetve enyhébb beszámításu — gondatlanság eseteiben is vizsgálati fogságban őrzendő-e? Dr. H. homonnai kir. aljárásbírótól. — A megyei administratio köréből. *Egy fővárosi ügyvédtől.* — Büntügyi ítéletek kritikai fejtegetése. XI. A Szimits-ügyhöz. — Halálbüntetés mint összbüntetés. F. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A magyar öröklési jog tervezete.

Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai egyetemi tanártól.

A követelmények, melyek magas feladatára méltó törvénykönyvvel szemben támaszthatók, két legfelsőbb szempont alá hozhatók. Az egyik szempont vonatkozik az *anyag*ra, a tárgyi tartalomra, a pozitív joghatározmányok megfelelőségére és helyességére, melyeket a törvénykönyv tartalmaz. A másik szempont az *alak*ra vonatkozik, a rendszernek egészben való rendezésére, a részekben való tagosítására, az iskola pusztá tantételeinek és a tulságosan messze menő casuistica kiküszöbölésére, a fölvetett jogelvek tiszta és szemléleti előadására.

A következő megjegyzések, melyek szerény részükben bizonyítékul is szolgáljanak Németország és a német jogtudománynak élénk érdeklődése mellett a némettel barátságos viszonyban élő magyar nemzet jogalkotásai iránt, ama két szempont szerint két szakaszra fognak oszlani. E mellett azon megfigyelésekből indulunk ki, melyek a törvényalkotás formájára vonatkoznak.

I.

A főveszély, melyet az újabb törvénykönyvek egyike sem került el teljesen, az alak tekintetében abban áll, hogy tulságosan könnyen és igen nagy számmal vesznek föl oly tételeket is, melyek csak iskolaszerűek és csakis *tankönyv*be valók. Ha ily tételek, a mint ez oly gyakran szokott történni, magától értetődők és trivialisak, a törvénykönyv súlyát és méltóságát csökkentik, feleslegesen dagasztják és zavarják átnézhetőségét. Ha pedig nem önként értetődők és közvetlenül nem bizonyosak, a pozitív törvénybe való fölvételük a jogképződés haladását aggályos módon megakadályozza, a joggyakorlat részéről való jobb felismerés és helyesebb felfogás figyelembe vételét hátráltatja.

Már pedig éppen az örökösödési jog az, mely e tekintetben az összes polgári jog részei között legkevésbé csábit a tankönyv és törvénykönyv határainak áthágására. Hisz az örökösödési jog tételei leginkább teljesen pozitív természetűek, merőben külső szabványra és törvényes kijelentésre szorulvák. A tiszta tudományos elem itt sokkal kevésbé vegyül bele, mint pl. nevezetesen a kötelmi jogba. És most hasonlítsuk egyszer össze például a szász polgári törvénykönyv örökösödési jogát, melynek motívumaiban pedig mindannak az elválasztása, a mi pusztán a tudományé, mint különös feladat ki van jelentve. Mily tisztán iskolaszerű definitiók, melyek egyformán fölöslegesekek ép úgy a

biróra, mint a népre nézve, helylyel-közzel helytelenül szövegezve is, vétettek ott föl különösen az általános határozatokba!

Igen előnyösen tűnik ki e tekintetben a magyar örökösödési jog tervezete. Az általános határozatok összes §§-aikban oly szabványokat tartalmaznak, melyek merőben a törvényhozó által különösen megállapítandók. Csak az 1. §. első bekezdését vennők ki ez alul. Szivesebben mellőzve látnök. Nem kell ugyan attól tartani, hogy fölvétele folytán a gyakorlatban visszasságok támadnának. De a hagyaték fogalma minden gondolkozni képes polgárnak oly ismerős és megszokott, hogy *törvénykönyvben* nem szorult meghatározásra. És az itt adott meghatározás legalább a német szövegezésben és kifejezésben többféle kifogást enged. Hisz az örökösödő *személyéhez* életében minden jogai és kötelezettségei voltak kapcsolva.

A törvény kivételével értvük «a mennyiben nem voltak személyéhez kötve» csak oly jogok és kötelezettségek, melyek természetük vagy különös pozitív szabvány szerint csak az első birtokos *élettartamára* voltak rendelve. Az elhunyt vagyonára *vonatkoznak* továbbá azok a jogok és kötelezettségek is, melyek az örökösödő hagyományaiból erednek. A törvényes definitio szószerinti értelmét e szerint szorosabbra kell venni, minthogy valójában a hagyományosok ama jogai és a nekik megfelelő kötelezettségek nem képezik szintén a hagyatékot. Másrészt ismét oly jogok és kötelezettségek is tartoznak gyakran a hagyatékhoz, melyek még csak az örökösödő halála után keletkeztek, de az örökségbe lépés előtt, jelesen a hagyatéki dolgok növedékére való jogok.

Megfelelőbbnek látszik tehát körülbelül ilyenmü szövegezés: «Azok a jogok és kötelezettségek, melyek egy elhunyt (örökösödő) vagyonává egyesültek, összeségükben, a mennyiben természetük vagy pozitív szabvány szerint nem szüntenek meg az ő életével, hagyatékát képezik, az örökségbe lépésig még hozzájáruló növedéssel bezárólag.» Ilyen vagy hasonló definitio azonban a törvényben egyáltalában nélkülözhető.

E pontot, mint gyakorlatilag ártalmatlant, inkább egészen mellőztük volna, ha a törvénynek éppen e bevezetése nem volna szinte az egyedüli hely, hová az iskola tudományossága szükségtelenül beférközött. Annyira a gyakorlatira irányozva, oly körültekintő, oly a legjobb értelemben véve józan majdnem mindvégig a törvényjavaslat magatartása.

A nyelvbéli kifejezés mindvégig lehetőleg szabatos és rövid, a nélkül, hogy mellette a világosság és határozottság vesztene. Az összpontosítás és a kifejezés szoros összefoglalása iránti törekvés egyszer ugyan oda vezetett, hogy az összefoglalt tényálladék belső különbsége nem jut kellő érvényre. Ebben az értelemben tűnt fel legalább nekünk a 351. §. határozománya. «Az adósságtól való mentesítést tárgyazó hagyomány, valamint annak hagyományozása, a mivel az örökösödő a hagyományosnak tartozik: megszűntnek tekintendő, ha a követelés az örökösödő *életében* letörlesztett.» Hogy ennek az örökösödő életében kellett történnie, föltétlenül helyes ugyan az adósságtól való *mentesítést* tárgyazó hagyomány tekintetében. Mert ha az adós, vagy

helyette egy harmadik a hagyományt nem ismervén, még csak az örökhatyó halála után fizetne az örökösnek: a hatályba lépett hagyomány miatt egy nem létező adósság fizetve van és ezért a visszakövetelés meg van engedve. Ha ellenben az örökhatyó tartozása még az ő halála után egy harmadik pl. a kezes által teljesített a hitelezőnek, mielőtt az örökös a végakarati fizetési meghagyásnak engedelmeskedett: még mindig egy adósság van fizetve. Ez által a követelés megszűnt és a tartozáshagyomány célja teljesült.

Észszerűen nem tekintheti a jog a végrendelkező szándékának, hogy az adott esetben a hitelező *másodszor* is követelhesse a tartozott tárgy teljesítését. Külön tételben kellene e szerint kimondani «annak hagyományozása, a mivel az örökhatyó a hagyományosnak tartozik, jog szerint még akkor is elveszti hatályát, ha a hitelező az örökhatyó halála után is más módon követelése tekintetében kielégítetik».

Meg kell azonban engedni, hogy csak ritka lesz az az eset, a hol a 351. §. mostani szövegezésében az «örökhatyó életében» szavak egyforma hangsúlyozása mellett tárgyilag indokolatlan határozatra vezetne. Hasonlóképp ajánlatos volna az adóssághagyomány tekintetében a 326. §. végére külön toldalék körülbelül a következő tartalommal: «A még csak később az örökhatyó javára keletkező kifogások itt megtagadandók a terhelt örökösnek, a mennyiben nem alapulnak a hitelező valódi utólagos *kielégítésén*». A milyen bizonyos ugyanis, hogy a tartozásnak örökhatyó vagy egy harmadik személy részéről való későbbi teljesítése a hagyomány erejét elenyészteti, ép oly bizonyos nem kevésbé, hogy például az elévülés kifogásának beállításáról nem állhat ugyanaz, habár az elévülés ideje még csak a végrendelet megtétele után folyt is le.

Minden esetre azonban magában véve nagy, félreismerhetetlen értéke van a szabatoságnak és concentrációnak, melyre a törvényjavaslat egészében oly dicsőre méltóan törekszik. Még kételkedni is lehetne benne, nem-e oly magas ez az értéke, hogy inkább egyes ritka esetek helytelen eldöntése veszélyének tegyük-e ki magunkat, mintsem hogy megkísértjük közelebről korlátozni egy rövidre vont jogelvet még bővebb egyes határozmányok által.

(Folyt. köv.)

A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme.¹

4. Nem képeznek ravasz fondorlatot: az egyszerű hazugságok, ígérek, szerződéseknek egyszerű meg nem tartása, habár a szerződés már azon szándékkal kötött meg, hogy az megtartatni nem fog. Az utóbbi esetben a nyilvánvaló dolus s malitia miatt nagy a hajlandóság csalást állapítani meg; pedig ez szem előtt tévesztése annak, hogy ily esetekben a csalásnak egy másik lényeges eleme is hiányzik. Az egyik szerződő fél benső életének tényei önmagokban, vagyis a mennyiben külső kifejezésre nem jutnak, mint tisztán az illető bensejében lejátszódó tünetények, a másik szerződő félre, a ki azokat tudomása szerint nem ismeri és nem ismerheti, határozólag nem hathatnak s azért sem a szerződés létrejöttével, sem ennek folytán a károsítással okbeli összefüggésben nem állhatnak. Másképen áll természetesen a dolog, ha a tettes a nyilvánított szándék komolyságának erősítésére, az ép ellenkező, nem nyilvánított szándék eltitkolására tévedésbeesésre alkalmas miveletekhez folyamodott. De az ide tartozó eseteknek, — melyeknek számtalan képzelhető változataiknál fogva nemcsak felsorolása, de bizonyos categoriák szerinti osztályozása is lehetetlen, — gondos tanulmányozása annak felismerésére vezet, hogy a társadalmi veszélyességgel bíró esetekben mindig bizonyos nem létező tényeknek színlelése vagy bizonyos létező tényeknek eltit-

kolása, vagy legalább bizonyos, a kiszemelt áldozat előtt döntő tényeknek felhasználása is fordul elő. A hol mindennek semmi nyoma, ott a ravasz fondorlat a priori is kizártnak tekinthető.

«Nem elég a szándék meg nem tartani a szerződést — in specie meg nem fizetni a vételért, — mondja a milanoi főtörvényszék, hanem a dolognak az áldozat részéről átadása ravasz fondorlatnak eredménye kell hogy legyen.¹

Ravasz fondorlatot állapított meg a florenczi semmitőszék² az ellen, a ki az által birta reá az eladókat, hogy hitelben adtak el neki teheneket, hogy elhitette velők, hogy a teheneket földmivelésre s azután hizlalásra szükségli, holott istállója sem volt, s a teheneket nyomban egy mészárosnak eladta, földjein pedig közvetlen a vétel után tuladott;

a római semmitőszék³ azon távirati értesítésben, hogy a megrendelt áru elküldetett s a midőn egyuttal a vételár távirati utalványozása követeltetett;

a turini semmitőszék⁴ szerint hamis személyi minőségnek színlelése nem vehető csak azon, a polgári forgalomban türt hazugságok számába, hanem ravasz fondorlatot képez; holott

a florenczi semmitőszék⁵ szerint az, hogy egy magánbank azt állítja, hogy a valódinál nagyobb tőkével rendelkezik, nem ravasz fondorlat, ellenben

ugyanaz szerint: ravasz fondorlattal él, a ki az adók behajtására jogosítottnak állítja magát⁶; a ki nagyobb gabonamennyiség tulajdonosának adja ki magát, s azt áruba bocsátván, a neki kínált foglalkozást elfogadja⁷; a kik kereskedelmi czégnek adván ki magukat, hitelbe vesznek (turini semmitőszék).⁸

Chambéryben két Nocca nevű testvér lakott. Az egyik János a Collegium-utczában s jómodu, a másik Károly Szt.-Léger-utczában s fizetéseképtelen. Vádlott a panaszos banknál egy váltó leszámítolása végett jelent meg, mely váltó a vagyontalan Nocca forgatmányával volt ellátva. A bankár kérdésére, azon Nocca-e az, a ki a Collegium-utczában lakik, vádlottól igenlő választ nyervén, a váltót készséggel kifizette, s csak később győződött meg a valódi tényállásról. A bíróság vádlott cselekményében egyszerű hazugságot látott.⁹

A bajor főtörvényszék szerint,¹⁰ azon körülmény, hogy valaki egy szerződést köt, mig valódi szándéka arra irányul, hogy azt megtartani nem fogja, önmagában még nem képez ravasz fondorlatot, melynek ellenkezőleg külső cselekedetekben kell objectivizálnia s nem csak subjective fenforogni a tettes akaratában. Ez alapon felmentetett az, a ki többeknek szolgálatába szegődött, nem azon célból, hogy tényleg szolgálatba lépjen, hanem csak azért, hogy foglalkozhasson

És helyesen. Általános kötelezettség az igazmondásra nem létezik s nem csekély, habár részben még mindig elterjedt tévedés az ellenkező felfogás s mely szerint ezen köteletség pótolja a tettes positiv tevékenységét.¹¹

E mellett tekintetbe veendő az is, hogy a realizálható jogigény létezése független a szerződő fél szándékától.

Másként áll a dolog, midőn az elvállalt kötelezettség szerződésszerű teljesítés színezete alatt tényleg szerződés-ellenesen teljesítetik, mert itt a jogosult ravasz fondorlattal megakadályozása czéloztatik abban, hogy a nem kellő teljesítés felismerésére jusson.

Helyesen látott azért a Reichsgericht¹² csalást, illetve

¹ Riv. Pen. VIII. k. 320. l.

² U. o. X. k. 200. l.

³ U. o. XXV. k. 579. l.

⁴ U. o. XIII. k. 518. l.

⁵ U. o. XII. k. 559. l.

⁶ U. o. XIV. k. 68. l.

⁷ U. o. XIV. k. 194. l.

⁸ U. o. XIV. k. 168. l.

⁹ U. o. V. k. 225. l.

¹⁰ V. o. IV. k. 90. l.

¹¹ V. ö. Merkel Holtzendorff Hdb. III. k. 725. l. és Krimin. Abh. I. 115. s köv. l.

¹² Rechtsprechung IX. k. 18. l.

¹ Az előbbi közl. I. a 16., 17., 26., 28., 32. és 34. számban.

miután az ár ki nem fizettetett, csak kísérletet azon vállalkozó eljárásában, a ki a bizonyos ár mellett elvállalt építkezést szerződésellenesen akként teljesítette, hogy a falakba, a mennyiben az külsőleg észrevehető nem volt, nem a szerződésben kikötött, hanem selejtesebb minőségű köveket, illetve téglákat rakott.

A magyar kir. Curia ellentétben a pennsylvaniai bírósággal (1. jegyzet), csalást állapított meg az ellen, a ki a sértett felektől forgatói aláírásaikkal ellátott több rendbeli váltót azon kijelentés mellett vett át, hogy azokat saját elfogadói aláírásával ellátva, más hason váltók beváltására — prolongálására — fogja fordítani, e helyett azonban az új váltókat külön értékesítette.¹

Azon esetben, melyben vádlott áldozatát azon álelőadás-sal birta reá, hogy javára egy váltót forgasson, hogy neki Morvaországban egy háza van, a kir. tábla (1882. június 26. 23,319 sz.)² az e. b. vádhatározata ellenében kimondotta, hogy az egyszerű állítás, a mennyiben támogatására egyéb tényező fel nem használtatik, egymagában ravasz fondorlatot meg nem állapít.

De ettől eltérőleg, sőt azt hiszszük a csalás lényegének egyébként is félreismerésével ítélte a m. kir. Curia, midőn a kir. tábla felmentő ítéletének megváltoztatásával (1886. év január 28. 5881. sz.)³ csalás miatt elítélte azt, a ki X. ház-népénél megjelent, s azon hamis előadás mellett, hogy X-től bizonyos mennyiségű ludakat vett, páronkint 2 frt 60 krjával, a ludakat meg is kapta. A vételért vádlott a ház nép kezéhez 76 frtban le is fizette s a csekély 12 frt 40 krnyi hátralék biztosítására zálogot hagyott. De a csalás abban találtatott, hogy a ludak piaci ára páronkint 3 forint volt, s így vádlott a ludakat valódi értékükön alul szerezte meg.

Vádlott azon cselekményében, hogy a nála 12 ezüst vil-lát megrendelt panaszostól 60 frt előleget azon ürügy alatt csalt ki, hogy arra a villák elkészítéséhez szükséges s már meg is érkezett ezüstnek a postáról kiválthatása végett van szüksége: a k. tábla csak egyszerű hazugságot látott; a m. kir. Curia szerint ellenben, minthogy vádlott ez által egy hatá-rozottan körülírt valótlansággal (tény) ejtette volna tévedésbe panaszost, ez ravasz fondorlatot képezne; s vádlott csak azért mentetett fel, mert ezen ürügy használata nem vétetett bizo-nyítottatnak, s azért a 60 frt átadása csupán a megrendelt munka fejében tett előlegezésnek vagy hitelezésnek lévén tekintendő, ez mint polgári jogügylet bűnvádi uton üldö-zendő cselekménynek nem találtatott.⁴

Ezt nem lehet másként magyarázni, mint a «tényekre» vonatkozó hamis állításnak a csalás tényálladéka szempont-jából tulajdonított nagyobb jelentőségnek.

A «tény» állításnak tulajdonított nagyobb jelentőség nyilvánul a turini semmitőszék⁵ azon vádlottat elítélő ítéle-tében is, a ki látván, hogy egy cseléd egy szivartárczát talált, hamisan a tárcza tulajdonosának mondotta magát s ez uton a tárczát a cselédől megkapta.

A m. k. Curia (1884. évi ápril 24. 2904 sz.)⁶ ravasz fon-dorlatnak minősítette annak cselekményét, a ki a nélkül, hogy kereskedő lenne, árumegrendeléseknél tényleg nem létező czégének nyomtatott feliratával ellátott levélpapirost használ.

Egyszerű adósságcsinálás még nem ravasz fondorlat. Ez alapon felmentette a Curia (1881. évi 3394. szám)⁷ az alsó bíróságilag elítélt vádlottat, a ki váltó mellett hitelbe egy varrógépet 80 forintért megvásárolván, másnap a gépet 23 frtért elzálogosította s megszökött, «mert a vételnél ravasz

fondorlatok az eladó irányában vádlott által nem használtat-tak»: — Az első bíróság abból indult ki, hogy ily körülmé-nyek között semmi kétség sem lehet az iránt, hogy vádlott a vásárlással nem czélzott mást, mint hogy az eladó meg-károsításával magának jogtalan vagyoni hasznot szerezzen. A mely felfogás már azon egy oknál fogva is téves, mert félreismeri, hogy a büntett tényálladékhöz nem elégséges egy vagy több, hanem valamennyi elemeinek fenforgása szükséges.

De tévesen vonatik nézetünk szerint ezen fogalom alá annak cselekménye, a ki fizetéseképtelensége tudatában korcs-mában megjelenik, sok ételt, italt rendel. Így következetesen a m. k. Curia.¹ A helyes szempontot s azt, hogy itt a fize-téseképtelenség egyszerű elhallgatása valóságos ravasz fon-dorlatot képez, kiemeli a Reichsgericht:² «a ravasz fondorlat nem tételez fel szükségkép kifejezett kijelentést, concludens cselekedet által is megállapítható. Ilyen concludens cseleke-det rendszerint annak cselekedete, a ki korcs-mában ételt, italt rendel, a nélkül, hogy fizetéseképtelenségéről a személyzetet értesitené. Mert az általános szokás szerint korcs-mában nem hitelbe történik az étkezés; a korcs-máros tehát jogosítva van feltételezni, hogy a rendelő azonnal fizetni akar és tud». Ki-egészíthetjük ezt avval, hogy az általános szokással ellenkezik a fizetésnek előleges vagy nyomban a megrendelt cikk feltárlalásánál követelése.

Az alsó bíróságokkal szemben ismételtén megállapította a m. kir. Curia (10664/81. sz. a. 1887. márczius 16. 7965/86. szám),³ hogy egyszerű házassági ígéret ravasz fondorlatot meg nem állapít. Másként állana a dolog, ha oly körülmé-nyek járulnának hozzá, melyek az ígéret komolyságába hitet ébresztenei alkalmasak, ha pl. a férfi a nőt mint jegyesét bemutatná, a kihirdetéshez szükséges előkészületeket meg-tenné, vagy magát a kihirdetést eszközölné. Valóban novella-szerű esetben mondott ítéletet és csalást állapított meg a római semmitőszék⁴ az ellen, a ki egy szegény leányt magá-nak eljegyzett, a háztartáshoz szükséges fehérnemű és ágy-neműeket megvásárolta s azokat jegyesének adta kihimzés végett, azután pedig a tárgyakat tőle azon ürügy alatt, hogy a kibérelt új lakásba viszi, átvette, és más nővel lépett házasságra.

A kir. tábla a m. kir. Curia által helybenhagyott egyik ítéletében (1884. szeptember 29. 25457. sz.)⁵ ravasz fon-dorlatot látott az adósnak hitelhosszabbítás céljából tett azon ígére-tében, hogy adósságát az örökségi ingatlan átíratásakor fogja kifizetni s ezután vagyontát még az örökség átíratása előtt nejjére ruházta át.

Állandó elvei a judicaturának továbbá, hogy a csalás tényálladékat nem zárja ki az, hogy a szerződés polgári per utján megsemmisíthető.⁶

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fiumei kir. ügyész.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A monarchia másik államának honosa a kisebb mérvű — illetve enyhébb beszámításu — gondat-lanság eseteiben is vizsgálati fogságban őrzendő-e?

A kérdés megvitatása nem minden érdek nélküli s nem is annyira világos, mint azt első tekintetre vélnők. Alapul e kérdés felvetésére a következő eset szolgált.

A csendőrség több hóval ezelőtt a homonnai kir. járásbíró-

¹ Bűnt. Jog Tára XII. k. 288. l.

² U. o. VI. k. 139. l.

³ U. o. XI. k. 376. l.

⁴ U. o. VIII. k. 141. l.

⁵ Riv. Pen. XV. k. 386. l.

⁶ Bűnt. Jog T. VIII. k. 111. l.

⁷ U. o. III. k. 218. l.

¹ U. o. II. k. 169. X. k. 62. l.

² Rechtsprechung IV. k. 89. l.

³ Bűnt. J. T. I. k. 399. l. és XIV. k. 400. l.

⁴ Riv. Pen. XXI. k. 447. l.

⁵ Bűnt. J. T. XII. k. 106. l.

⁶ Riv. Pen. XII. k. 599. l. — Rechtsprechung IX. k. 16. l.

ság elé kísért egy komancsai (galicziai) illetőségű egyént, ki az alföldi aratási munka után vissza — hazájába — utazva gondatlanságból elgázolt egy másfél éves kisdedet. A gyermek sérülései — előzetes orvosi vélemény szerint — 20 napot felülhaladó gyógyulási időt igényeltek.

A cselekmény a BTK. 310. §-a szerint minősült, csak hogy a gondatlanság — mint az alábbiakból kitűnik — igen csekély mérvűnek jelentkezett.

A csendőri tényvázlattal nagyrészt egyezően vallotta vádlott, hogy a hosszú uttól fáradtan felkérérdzett egy előtte teljesen ismeretlen egyén szekere, a melyen a legközelebbi községig megszakítás nélkül haladtak. Itt azonban a fuvaros beugrott a korcsmába s mivel onnan jó ideig nem került elő: vádlott utána kiáltozott.

A kiáltozásra elősietett ugyan a fuvaros, de a hajtásra a szeszes italok nagyobb mérvű élvezete folytán képtelennek nyilatkozván: vádlottat kérte fel.

Beismerte ez, hogy soha azelőtt gyeplőt nem kezelt, s hogy kissé rövidlátó is; de bizván abban, hogy az elcsigázott parasztlovak nagyobb figyelmet, ügyességet nem igényelnek, s a fuvaros nyilatkozata folytán a helyzet megoldására más mód nem is kínálkozván: a hajtásra vállalkozott.

A lovak lassu trabban haladtak a községtől tovább vezető országuton, midőn egyszerre gyermeksikoltásra lett figyelmessé vádlott. Megállította rögtön a lovakat s ime ijedten veszi észre, hogy egy a helyszínére rohant nő a lovak lábai alól felragadott egy elgázolt kisdedet.

Ezen, a vádlott vallomásából kivett s mint előbb említém a csendőri jelentéssel egyező s így eleve igazoltnak látszó tényállás méltatása után a vizsgáló bíró — nehogy a szerte lakó tanuk kihallgatásáig, illetve a végtárgyalásig elnyúló vizsgálati fogság a kiszabandó büntetés igazságos mértékének útjába álljon — vádlott ellenében a vizsgálati fogságot el nem rendelte. Jelezte egyszersmind az ügyészhez nyomban beküldött átiratában, hogy a mennyiben vádlott — szabad lábon hagyása folytán — illetőségi helyére Komanácsára ment: itt csakis a vizsgálat lesz keresztül vihető, míg a megbüntetés a monarchia másik államának bírósága fogja csak eszközölhetni.

Válaszul a kir. ügyészség rosszalását fejezte ki s hivatkozott a BTK. 5. és 6. §-aira valamint az id. bünvádi eljárás 45. §-ának c) pontjára, mint a melyek az ügyészség nézete szerint a vizsgáló bíró által mind figyelmen kívül hagyattak.

A vizsgálat befejezése után pedig a kir. ügyészség a további eljárást mint eredményre úgy sem vezetőt megszüntetni indítványozta, egyidejűleg pedig a kir. törvényszék elnökének a járásbíróshoz intézett intő rendeletét eszközölte ki. E rendeletben ugyancsak a BTK. 5. és 6. §-aira, valamint az id. bünvádi eljárás 45. §-ára történik hivatkozás, s figyelmeztetve van a járásbíró, hogy világosan a törvénybe ütköző s annak kijátszására irányuló határozatok hozatalától ovakodjék. Ezek előre bocsátása után bátorkodom megkísérteni annak taglalását, vajon oly világos törvénysértést tartalmazott-e a vizsgáló bíró határozata, hogy a rosszalást méltán kiérdemelhette?

A jogeset megvilágításánál kellő figyelemmel kell lennünk a büntető törvénykönyv általános részére, bünvádi eljárásunkra s a nemzetközi érintkezésre. *Igaz, a BTK. 5. §-a második bekezdésében határozottan kijelenti, hogy «az ezen területen (t. i. a magy. állam területén) akár magyar honosak, akár külföldiek által elkövetett büntettek és vétségek a jelen törvény határozatai szerint büntetendők».* Bár azonban e szakaszt nem akarom úgy értelmezni, mintha csak azt jelentené, hogy a megbüntetés esetén a jelen törvényben foglalt határozmányok tartandók szem előtt s nem egyszersmind azt is, hogy minden esetben itt foganatosítandó a büntetés: mégis e szakaszt csak a lehetőség s a törvény egyéb szakaszainak épen tartása mellett vélem alkalmazhatónak.

A BTK. 1. §-ának második bekezdése a következőleg rendelkezik «büntett vagy vétség miatt senki sem büntethető más büntetéssel, mint a melyet arra, elkövetése előtt, a törvény megállapított».

Ezen megállapított büntetés pedig csak a minimum és maximumban lévén a sértett törvényszakaszoknál kifejezve, a büntetés mérvének alkalmazásánál a 89—92. §-ok tartandók szem előtt. A bíró ítélete csak akkor lesz igazságos és törvényszerű, ha a büntetés megállapításánál a súlyosító s enyhítő körülményeket latolgatva szabja ki a büntetést; ellenkező esetben ítélete törvénytelen.

Ez kétségtelen, ehhez szó nem fér.

Innen kiindulva azt is el kell fogadnunk, hogy a bünvádi eljárásnak olyannak kell lenni, hogy általa a BTK. 91. vagy 92. §§-nak előforduló esetben leendő alkalmazhatása ki ne zárassék; vagyis az ítélet törvényszerűségének útjába ne álljon.

Vegyük csak az általunk felhozott concret esetet. Vádlott igazolt vallomása szerint azon egyedüli súlyosító körülmény mellett, hogy daczára a hajtásban való járatlanságának s rövidlátásának a hajtásra mégis vállalkozott: az enyhítő körülmények tulnyomósága lépett előtérbe. Azon tény, hogy a fuvaros a hajtásra képtelennek nyilatkozott s így vádlottnak nolle-velle hajtani kellett, hogy az elcsigázott parasztlovak irányításához semmi különös ügyesség nem igényeltetett, hogy nappal, nyílt országuton haladván, különös rendészeti szabályokat szem előtt nem kellett tartania, hogy lassu menetben hajtott, hogy egy másfél éves csecsemőt, mely a porban játszott, alig vehetett észre, végül, hogy egy anya sokkal nagyobb gondatlansága állt vádlott cselekményével szemben: mindannyi enyhítő körülmények, melyek a BTK. 91. §-ának alkalmazását igénylik. Ha pedig hozzá vesszük még vádlott rovatlan előéletét s a hajtásra való vállalkozásban nem súlyosító körülményt keresünk, hanem a cselekmény minősítését alkotó gondatlanságot: úgy a BTK. 92. §-ának alkalmazását kívánja az igazságos bírótól a jogeset.

Kérdem, hogyan alkalmazhatta volna e szakaszokat az ítélelhozatalnál a törvényszék, ha a vizsgáló bíró a vizsgálati fogságot rendelte volna el?

Mint tudjuk, a vizsgálati fogság tartamát előre nem lehet meghatározni; nem számított esetek majd minden vizsgálatnál előfordulhatnak. Ezen értekezés tárgyául szolgáló bűnesetnél például feltűnően igazolva van állításom.

Vádlott szabadlábba helyezésével egyidejűleg 8—10-ik napra volt tűzhető csak az első kihallgatás, mivel az elgázolt csecsemő anyja s a tanuk oly messze vidéken laktak, hogy a kézbesítés mostoha állapota mellett rövidebb határidőre gondolni sem lehetett.

A kihallgatásra azonban csak a kisded anyja jelent meg, s egy olyan tanu, a kiről kiderült, hogy az esetről mit sem tud s hogy a kézbesítés szabálytalanul eszközöltetett, mivel az idézést egy más hasonló, az esetről biztosabb tudomással bíró tanu kezeihez kellett volna kézbesíteni; míg egy fontos tanuról azon jelentés érkezett, hogy Galicziába ment bucsura s csak vagy 12 nap multán kerülhet elő. Ujabb kihallgatási határidő tüzetett tehát ismét vagy 8-ad napra, melyre azonban két tanu szabályszerű kézbesítés, idéztetés daczára sem jelent meg. Ezen tanuk most elővezetetéssel való fenyegetés mellett idéztettek újból, s mivel ez idézésre sem jelentek meg: elővezetettek.

Ez eljárás alatt több mint három hét folyt le. S ha most a munkával tulhalmozott kir. ügyészség vádindítványa s a törvényszék vád alá helyezési határozata, illetve végtárgyalást tűző végzéséig — helyesebben a végtárgyalási határig — kedvező körülmények között ismét vagy 3—4 hetet számítottunk: a vizsgálati fogság két havi időtartamra nyult.

Mit tesz most már a törvényszék? szemet huny a 91. és

92. §§. előtt, vádlott pedig a mellette szóló enyhítő körülményeket mint elértéktelenülteket zsebre vághatja.

A törvényszék e kényszerhelyzetben: a vizsgálati fogságot vádlott büntetéséül tudja be; de vajon a lelkiismeretes bíró meg lesz-e nyugtatva ezen ítélet által! Én azt hiszem, hogy nem.

Semmiesetre sem fogja tudni összeegyeztetni ez ítéletet azon ítéletekkel, melyeket a gonosz szándékból eredt bűnös cselekmények elkövetői ellen hozott; nem fogja tudni okadatolni a szándékból eredt büntényekre kirótt hasontartamu büntetéseit; szóval, képtelen lesz összhangzásba hozni az ítéletet a javítás elméletével, melyen minden ujkori büntető-törvénykönyv — s így a mi büntető-törvénykönyvünk is — épült.

Vádlott nem más mint egy szánandó alaknak fog előtte feltűnni, ki csak azért lakolt, mert a törvényszék különállón, kiemelve tekintvén a BTK. már fentebb idézett 5. §-át: annak minden áron, tüzzel-vassal hatályt akart szerezni.

A mi pedig az id. bűnv. eljárás 45. §-ának értelmezését illeti: azt szerény nézetem szerint bajosan lehetne elfogadni. Ezen szakasz c) pontja a következő rendelkezést tartalmazza: vádlott ellenében a vizsgálati fogság elrendelendő «ha nem bir állandó lakással».

No már, hogy a külföldi állandó lakásnak csak azért nem volna tekinthető, mert valamely dolga után a magyar állam területére lépett: azt a 45. §. c) pontja nem fejezi ki.

Valóban óvakodnunk kellene oly országtól, hová ha fürdőzés, kéjutazás vagy más okból pár hétre utaznánk: állandó lakásnélkülieknek, kóboroknak tekintetnénk.

Ezen erőszakolt értelmezéssel a 45. §. c) pontja azonban valószínűleg csak azért ruháztatott fel a kir. ügyészség által, hogy a BTK. 5. §-a, illetve a jelen esetben a 6. §. hatálya okvetlen megmentessék. És ime míg ily értelmezéssel egy csekélyebb következményű bajt akartunk kikerülni, egy sokkal nyomósabb hibába estünk; kizártuk a lehetőséget egy törvényes, igazságos ítélet meghozhatásától; s a külföldieket oly kiméletlen megkülönböztetéssel sujtjuk, a mily megkülönböztetést a mai jogelvek, nemzetközi érintkezés fejlődésével szemben mivel sem lehet indokolni.

A BTK. II. fejezetében — hol a nemzetközi jogviszonyt tárgyzó szakaszok foglaltatnak — nem találunk sehol oly rendelkezést, mely a külföldiekkel kiméletlenebbül kívánna eljárni, mint a magyar állam honosaival. Egyenlő mértékkel van ott osztva az igazság minden megkülönböztetés nélkül.

Ennélfogva büntető eljárásunknak sem szabad oly rendelkezéseket magában foglalnia, melyek a büntető-törvénykönyvben felállított elveket megzavarnák.

Szerény véleményem szerint az állam büntető joghatóságának köre a nemzetközi egyesületben mi csorbát sem szenved, ha oly csekélyebb vétségi ügyekben, melyeknél a vizsgálati fogság előreláthatólag hosszabb tartamu időt fogna igénybe venni, mint a mennyit az ítélethozatalnál szabadságvesztés-büntetésül vádlottra róni lehetne, vagy épen hol a vétségi ügyekben a BTK. 91., illetve 92. §§-nak leendő alkalmazása látszik fenforogni: külföldi ellenében a vizsgálati fogság el nem rendeltetik.

A szabadlábon hagyás esetén a BTK. 5., illetve 6. §-a még elejtve nem lett, mivel lehet, hogy vádlott a végtárgyalásig a magyar állam területén marad, ha pedig nem: úgy inkább helyesebb külföldön egy méltányos ítélet hozatalát kieszközölni, mint belföldön a büntető jogelveket sérteni s oly drakói szigorral járni el a külföldi ellenében, hogy ez által a nemzetközi érintkezés elé torlaszokat állítsunk.

Ez nem kiadatás, ez nem a BTK. 5., illetve 6. §-ának sértése.

Nem mondtam előbb, hogy még a szabadlábon hagyás esetén, illetve vádlott távozása után is meghozható az ítélet:

mert jól tudom, hogy valamint a BTK. 18. §-a rendelkezése szerint más állam büntető ítélete a magyar állam területén végre nem hajtható, akként ezen állam büntető ítéleteinek sem szerezhető hatály más állam területén.

Azonban még ha ily hatály nélküli ítélet hozatalának lehetőségét sem zártam volna ki, valami nagy absurdumot nem állítottam volna. Vajon a külföldieket pénzbüntetéssel sujtó ítéletek nem hatály nélküliek-e?

Ha vádlott nem fizet az ítélet hozatalakor azonnal, bizonynyal nem fogjuk őt 15 napra elzárni vagy őrizet alá helyezni, hogy a marasztaló ítéletnek eleget tegyen s ne hiusítsa azt meg külföldre való távozása által. Ezen ítélet tehát hatály nélküli, mivel vádlott külföldre való távozása folytán annak foganatosítását nem lehet kieszközölni.

Hatály nélküli ítélet pedig ítéletnek sem levén tekinthető: nemde ily esetekben is a BTK. 5., illetve 6. §-a sértett meg.

A hatály nélküli ítélet hozatala helyett nem-e czélszerűbb, ha az általam tárgyalt esetben a megbüntetés kieszközölését kísértjük meg.

Nem bir előttem kellő magyarázattal tehát, mért hozott a kir. ügyész megszüntetési indítványt s mért nem kísérelte meg inkább a megbüntetés kieszközölését.

Hiszen valamint a mi büntető-törvénykönyvünk tartalmaz rendelkezéseket a magyar állam honosai által külföldön elkövetett bűntettek s vétségek eseteire, akként a monarchia másik államának vagy egyéb művelt államoknak büntető törvénykönyvei is tartalmaznak hasonló határozmányokat. Valamint pedig nem hiszem, hogy nálunk e szakaszok nem létezőknek tekintessenek, úgy azt sem gondolnám, hogy a külföldön is csak írott malasztként tekintetnénk,

Különösen pedig a monarchia másik államával való szoros viszonyunk s az innen eredő kölcsönös érintkezés és forgalom megkívánja, hogy e szakaszok mindkét részről alkalmaztassanak; s úgy vélem, előforduló esetekben bizonynyal alkalmaztatnak is.

Különben a homonnai — mint határ — járásbírósnál szerzett tapasztalataimból azzal is illusztrálhatom a kérdést, hogy akárhányszor érkeznek idézések Galicziából ide s küldetnek viszont oda s értesülésem szerint az idézettek meg is jelennek.

Távol áll tőlem, hogy ezen eljárást védeném, minthogy ez által a közjogi kapcsolat fogalmainak confusiója idézethetné elő. Hanem előbbi állításom támogatásául jónak vélttem e tapasztalatomra is reflectálni, hogy a monarchia másik államának bíróságaihoz intézendő — fentebbi tárgy — megkeresésének készséges teljesítésében annál kevésbé kételkedjünk.

Összes indokaimmal pedig koránsem czélom, állításom megdönthetlenségét bizonyítgatni, hanem csupán azért tettem jelen közleményem tárgyául a feltett kérdést, hogy esetleg módom nyiljék a felől meggyőződni, vajon csakugyan világos törvénysértést tartalmazott-e a taglalt vizsgálóbírói határozat, avagy az, ha nem is megdönthetlen, de mégis csak egy oly bírói nézetet tartalmaz, mely mindenek felett az igazságot tartván szem előtt, e czélja elérésénél megengedhető törvényt magyarázattal élt.

Dr. H.

A megyei administratio köréből.

A belügyminiszterium és a pénzügyminiszterium figyelmébe ajánljuk a következő esetet, mely élénken illusztrálja a *krassó- és szörénymegyei administratiót*. Egy a volt határőrvideki községekhez tartozó községben egy fővárosi lakosra «jövendelmi adót» vetettek ki; a megadóztatott ezen megadóztatási eljárás megsemmisítését kérte a krassó-szörénymegyei m. kir. adófelügyelőségnél; ezen kérelmet azonban «az 1883. XLIV. tcz. 18. §-a és az erre vonatkozó 5. §. értelmében

«mint elkésztetten benyújtottat és mint figyelembe nem vehető» visszaadta az említett adófelügyelőség s egyszersmind 4637/1886. sz. végzésében (de dto. 1886 márczius 23.) arról értesítette, a folyamodót, hogy a határőrvidéki községekben a még most is fenálló különleges törvények és szabályok szerint nem III. oszt. kereseti, hanem jövedelmi adó vetetik ki. Ezen végzés ellen a fél felebbezett. Erre Krassó-Szörény megye közigazgatási bizottsága, mint felebbviteli hatóság 1886 június 15-én 1678/1886. sz. a. hozott határozatot.

Ezen határozattal helybenhagyatott az adófelügyelőnek végzése, mert «— — — a volt határőrvidéki községekben — míg a magyar törvények be nem hozatnak — minden adótárgy a szolgabíró útján szerzett ipar-engedély alapján ott adóztatandó meg, hol az előállítatik a nélkül, hogy a fél értesítettnek. A közadók kezeléséről szóló törvenyzikk §§-ai közül a határőrvidéki adókra csakis az 5. §. vonatkozik, mivel azt a nagymélt. m. kir. Pénzügyminiszteriumnak 1884. évi november 28-án 73911. számú rendelete szabályozza; tehát folyamodó urnak azon állítása, hogy reá nézve az 1883 : XLIV. tcz. 24. §-a lett volna alkalmazandó, nem áll, mert a volt határőrvidéki községekre az nem alkalmazható, és a főnálló katonai rendszer szerinti megadóztatás ezt el nem ismeri stb.» (Az idézett 5. §. arról intézkedik, hogy a kir. adófelügyelő által hozott első foku felebbezések 15 nap alatt a közig. bizottsághoz felebbezhetők; a 24. §. meg azt rendeli, hogy az adókiadó bizottság azon adózókat, kik azon községben, melynek adóajstromában adójuk kiíratott, nem laknak és az ülésben jelen nem voltak, a hozott végzésről írásban értesíti.)

Ezen határozat ellen a fél 1886 augusztus 21-én felebbezett a magy. kir. pénzügyi közigazgatási bírósághoz és felebbezésében kimutatta azt, hogy a határozatban idézett pénzügyminiszteri rendelet egy szóval sem szabályozza azt, a mi általa szabályozottnak állítatik, hanem ellenkezőleg, hogy ez egészen más valamiről rendelkezik a «Pénzügyi Közlöny» 1884 évf. 45. szám 994. s köv. l. tanuságaként. De kimutatta azt is, hogy a közadók kezeléséről szóló törvény magyar birodalmi törvény, mely ennek 111. §-a alapján még Horvát-Szlavonországra is kiterjed, annál is inkább tekintendő oly törvénynek, melynek rendelkezései a szorosabb értelemben vett Magyarország egész területére is kiterjednek. Az idézett törvény meg egy szóval sem rendelkezik arról, hogy a polgárosított határőrvidéki részekben ezen törvény életbeléptetésével egy ettől eltérő intézkedéseket tartalmazó, teljesen más alaki adótörvény ott még továbbra is érvényben maradna; miért is kéri, hogy a közadók kezeléséről szóló törvény a volt határőrökre is alkalmaztassék.

Tizennégy hó mulva, 1887 október 22-én a fél a megye főispánjánál egy kérvényt nyújtott be az iránt, hogy felebbezését terjeszszék már egyszer fel a m. k. pü. közig. bírósághoz. Erre a félnek 1887 december 1-én kézbesített az adófelügyelőnek egy 21596/88. sz. végzése, melyben arról értesítik, hogy a felterjesztés iránti kérelmével is el lett utasítva, tekintettel arra, hogy két egybehangzó határozat ellen további felebbezésnek helye nincsen. Krassó-Szörény megye közigazgatási bizottságának 1887 november 15-én 2447/887. sz. a. hozott határozatával elutasították ugyanis a felet kérelmével ezen indokból s ott egyszersmind az is mondatik, hogy «— — a beadott felebbezés fel sem terjeszthető». Erre a fél f. é. jan. 30-án adott be egy újabb felebbezést, mely kizárólag a felterjesztés iránti kérelem alaptalan elutasítása ellen irányult. Ezen idő óta körülbelül egy fél esztendő múlt már el a nélkül, hogy Krassó-Szörény megye közigazgatási bizottsága eddigelé már felterjesztette volna az említett felebbezést a m. kir. közig. bírósághoz. Azt hiszszük, hogy az egyszerű utalás ezen eljárásnak meg nem engedett voltára elegendő lesz arra nézve, hogy az illető

késedelmező administratív közeget kötelességének teljesítésére bírja. Különben reméljük, hogy felszólalásunknak legalább is meglesz az az eredménye, hogy illetékes helyen intézkedés fog történni oly irányban, hogy egy jogorvoslat utóvégre is azon hatósághoz felterjesztessék, melyhez az kötelességszerűleg felterjesztendő lett volna. Módot kell nyújtani a m. kir. pü. közig. bíróságnak, hogy azon elvi jelentőségű kérdést, mely itt szóban forog, megvitathassa.

Egy fővárosi ügyvéd.

Bűnügyi ítéletek kritikai fejtegetése.

XI.

A Szimits ügghöz. — Halálbüntetés mint összbüntetés.

A kir. Curia a Szimits-ügyben helyben hagyta az első fok és a kir. tábla ítéletét.

Mig azonban az elsőfoku ítélet szerint enyhítő körülményről «alig lehet szó», a curiai indoklás elismeri, hogy Szimits János részéről önfeljelentés, illetőleg töredelmes beismerés forog fen s hogy ez a magyar gyakorlat szerint, épügy mint az osztrák büntető-törvénykönyv szerint, enyhítő körülményt képez. Világos tehát, hogy azon esetre, ha Szimits János csakis gyilkosságot követett volna el, a kir. Curia felfogása értelmében nem lehetett volna a jelen esetben halálbüntetés kiszabni; át kellett menni az életfogytig tartó fegyházra mint legközelebbi büntetési nemre. Csak mivel Szimits János rablást és lopást is követett el, ezen két halmazati cselekményt súlyosító körülményül véve, súlyosította a kir. Curia az életfogytig tartó fegyházat halálbüntetéssé.¹

Ezen súlyosítást azonban a törvény nem engedi meg. A halálbüntetés és az életfogytig tartó fegyház oly sajátos és különálló büntetéseket képeznek a törvénykönyvben, melyek halmazat útján összbüntetésként nem jöhetnek létre. Ha egy cselekmény nem vonja ezek valamelyikét maga után, egyéb cselekmények büntetéseinek hozzávonása által nem állíthatók elő. A BTK. kimondja, hogy «büntetteknek és ezeken felül más büntetendő cselekményeknek halmazatánál az azokra megállapítottak közül a legsúlyosabb büntetés alkalmazandó, s ha az határozott időtartamu szabadságvesztés-büntetés, annak leghosszabb tartama 5 évvel felemelhető; a felemelt szabadságvesztés-büntetés tizenöt évet nem haladhat túl.» (BTK. 99. és 100. §§.). Tehát nem lehet halmazat útján sem 15 évnél hosszabb időleges szabadságvesztés-büntetést, sem életfogytig tartó fegyházbüntetést, sem halálbüntetést kiszabni. A nem határozott időtartamu vagyis az életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés és a halálbüntetés esetében az *absorptio* elve áll elő, vagyis a súlyosabb büncselekmény teljesen elenyészteti a csekélyebb súlyut. A BTK. indoklása is kimondja, hogy a törvényhozónak nem volt szándékában határozott időhöz kötött szabadságvesztés-büntetéseket halmazat útján életfogytig tartó fegyházzá átalakítani. (*Anyaggyűjtemény* I. 552. l.).

S az *absorptio* elve helyesen is van alkalmazva e ponton. Mert egyrészt a 15 évi fegyházban, az életfogytiglani fegyházban és a halálbüntetésben, ezeket egymáshoz viszonyítva, nincs meg az a hajlékonyság, mely a csekélyebb súlyú szabadságvesztés-büntetéseknel az időtartamnak csekély fokozatokban való emelése által létesíthető; ezen három büntetési tételnél csak nagy ugrásokkal vagyis rendszerint igazságtalanság árán vétethetnének figyelembe a halmazati büntettek. Másrészt — s ez már inkább jogpolitikai szempont — a halmazati büntetés segélyével könnyű volna az életfogytig tartó fegyház és a halálbüntetés kiszabásának eseteit szaporítani

¹ A napi lapok szerint a kir. Curia ítélete e pontra vonatkozólag így szól:

«A kir. Curia enyhítő körülménynek veszi ugyan azt, hogy Szimits János töredelmesen beismerő vallomást tett, de ezzel szemben súlyosító körülmény: a bűnhalmazat, t. i. a gyilkosság, a rablás és a lopás büntetéseinek fenforgása.»

s a gyakorlatban a törvényhozó által felállított korlátokat lassankint eltávolítani ezen rettenetes büntetések elől.

A német judikatura annyira megy az óvatosságban, hogy külön állapítja meg a halálbüntetést és külön a szabadságvesztés-büntetést. Elítélik ott a vádlottat halálra és 5 évi fegyházra, vagy elítélik több gyilkosságért többszörös halálra, vagy az is megtörténik, hogy elítélik halálra és megdorgálásra.¹ Még az ily büntetés-kiszabásban rejlő komikum sem riasztja vissza a német bírakat attól — mit egyébiránt a rendszerint bekövetkező kegyelemre való tekintetek is indokolnak — hogy kifejezésre juttassák, miszerint a halálbüntetés nem összbüntetés. Felhozathatik ellenünk, hogy ilykép a német bírák ezen esetekben nem annyira az absorptio, mint inkább a büntetések cumulatiojának elvét követik; de ne feledjük, hogy ezen büntetéseknél a cumulatio nem egyéb, mint absorptio. Halálbüntetés és fegyház nem több mint halál; életfogytig tartó fegyház és időlegesen meghatározott fegyház nem több mint életfogytig tartó fegyház. (Megjegyzendő, hogy a német törvény ép úgy mint a magyar, csak a súlyosítást tiltja meg, de nem dönti el, mivel felesleges eldönteni, vajon az absorptio vagy a cumulatio elve alkalmaztassék-e.)²

A kir. Curia a Szimits-esetben a bűnhalmazatot euphonistice csak mint súlyosító körülményt veszi tekintetbe. Az absorptio elve azonban megköveteli, hogy az illető cselekmény *teljesen* absorbeáltassék; fél vagy háromnegyednyi absorptio, vagyis *részleges* absorptio már a halmazati büntetéseknél is megvan. A tiszta absorptio, melyet e helyen alkalmazni kell, csak akkor forog fen, ha a bíróra nézve azon cselekmény, mely a másik cselekmény büntetése által absorbeáltatott, nem létezik, tehát a büntetés kiszabásánál mint súlyosító körülmény sem vétetik figyelembe. Hogy egyébiránt a kir. Curia által használt elnevezés mellett maga az eredmény nem egyéb mint halmazati büntetés, azt kimutatja kézzelfoghatólag a következő képlet, mely a kir. Curia okoskodását visszatükrözi:

Gyilkosság : életfogytig tartó fegyház.

Gyilkosság + rablás + lopás : halál.

Ha nem mint súlyosító körülményt, de mint halmazatot számított volna be a kir. Curia a rablást és a lopást, akkor sem adhatott volna többet a halálnál.³

F.

Különfélék.

— A Fortuna fogházában a munkát honosították meg és e ténynek úgy criminalistikai mint gazdasági hatásai nem eléggé méltányolhatók. A fogház számára eddig a lipótvári fegyház által szállított raböltözeteket, fehérneműeket most már maguk a foglyok állítják elő és a mint az előírázatból kitűnik, évenként körülbelül 1000 frtot fog megtakarítani ily módon az ügyészség, mert ennyivel kerül keve-

¹ A szakirodalom támogatja ezen felfogást. Olshausen Commentar 371. l.: «Bei einer Verurtheilung wegen wiederholten Mordes ist wegen eines jeden Falles auf Todesstrafe, wegen Mordes und Sachbeschädigung auf Todesstrafe und Gefängniss oder Geldstrafe zu erkennen.» Ugyanezt mondja a többi író is. Csak Hälschner van ellenkező véleményben; szerinte csak *egy* büntetés mondandó ki, mely azonban nem lehet össz-büntetés. (Handbuch I, 688. l.)

² A németek egyébiránt ily esetekben, midőn a mellékcselekmény a büntetés kiszabására lényegtelen, a mellékcselekményre vádat sem emelnek, mint ezt a német bünvádi eljárás nyíltan megengedi.

208. Betraf das Vorverfahren mehrere derselben Person zur Last gelegte Strafbare Handlungen, und erscheint für die Strafzumessung die Feststellung des einen oder des andern Straffalles unwesentlich, so kann das Gericht auf Antrag der Staatsanwaltschaft beschliessen, dass in Ansehung eines solchen das Verfahren vorläufig einzustellen sei.

Az indoklás ezt jegyezte meg: «Durch die Bestimmung soll einer unnöthigen Häufung von Anklagen gegen eine und dieselbe Person vorgebeugt werden. Wenn beispielweise der eines Mordes Beschuldigte sich auch eines Diebstahls oder einer Unterschlagung, die mit jenem Verbrechen nicht im Zusammenhange stehen, schuldig gemacht hat, so wird es, falls er wegen des erstgedachten Verbrechens verurtheilt wird auf die Aburtheilung über diese Vergehen nicht ankommen.»

³ Kautz Gusztáv a *Büntetőjog Tankönyvében* (388. l.) ugyanazon nézetet vallja, mely a Curia ítéletében nyilvánul; érvet azonban nem hoz fel. Már pedig azon álláspont nagyonis igényelné a megindokolást.

sebbe e tárgyak önkezelésü előállítására, mint ha máshonnan beszerzik. De hogy mily áldás az magukra a vizsgálati foglyokra, a kik eddig teljes tétlenségre voltak kárhóztatva és a kiknek — a fogházi orvosok nézete szerint — egy nagy része részint buskomorságba esett és lelkileg megtörtött, részint testileg is odaveszett, azt talán fölösleges ecsetelnünk. A rabmunka jó hatásáról egész literatura van. Csak azt kívánjuk még felemlíteni, hogy a Fortunában a rabmunka nagyobb keretben is fejlesztetni fog és a szegényebb vizsgálati foglyoknak így módot fognak arra is nyújtani, hogy a munkajövedelemből élelmüket javítsák. Mindez dicséretére válik Havas kir. ügyésznek és Kisfaludy fogházfelügyelőnek, a kiknek szakértetelme és buzgalma a rabmunka meghonosítását lehetségessé tette.

— A budapesti ügyvédi kamara választmánya legközelebb veszi tárgyalás alá a kamarai bizottságnak az ügyvédrendtartási javaslatról szerkesztett munkáját. Mihelyt a választmány a munkálatot tárgyalta, rendkívüli közgyűlés fog összehívni s a felterjesztés körülbelül október havában a miniszterium kezében lesz. Tudvalevőleg a kamara bizottsága a kormányjavaslat mellőzésével új javaslatot dolgozott ki. Hírlik, hogy az örökjogi javaslat után a képviselőház jogügyi bizottsága az ügyvédrendtartás javaslatát veszi tárgyalás alá.

— Két szerencsés kinevezést registrálhatunk a felső bíróságok körében. Osztrovsky József, a legújabb kinevezett curiai tanácselnök a büntető-jogtudomány egész anyagát uralja s évtizedek óta szerencsés tapintattal bíraskodik a legfelső fokon; dr. Erdélyi Sándor köztudomásulag a magyar czivilisták egyik legjelesebbje, ki irodalmi dolgozatai által is biztosította magának a bizalmat képességei iránt. Csak attól lehet tartani, hogy a legújabb rendszer szerint Osztrovsky polgári, Erdélyi pedig bűnügyi tanácsba jut.

— Csemegi Károly curiai tanácselnök két havi szabadságidőt kért a Curia elnökétől. Ugy értesülünk, hogy ezen szabadságidő megadatott.

— A kolozsvári tudomány egyetem jog- és államtudományi karának pályatételei az 1888/9. tanévre:

1. Mit kell képviselés alatt érteni és mennyiben adtak annak helyet a rómaiak saját jogrendszerükben? Jutalma 100 frt.

2. Miből állott a tulajdon védelme a ius civile és ius honorarium-féle különbség kifejlődése előtt és az után? Jutalma 80 frt.

3. Ismertesse pályázó az u. n. Leges regiæ-t. Jutalma 100 frt.

4. Fejtessék ki a jogerő (res judicata) tana, úgy perjogi, mint magánjogi tekintetben. Jutalma 150 frt.

5. Kivántatik a bizonyítási teher elmélete a polgári perben. Jutalma 100 frt.

6. Fejtessék ki a személyi jövedelemadó lényege, szemben a hozadéki adókkal, ismertessenek ezen adónem előnyeit és alkalmazásának módjai. Jutalma 80 frt.

7. Kivántatik bírálatos ismertetése ama jogérvényesítési eszközöknek, melyek a mai nemzetközi joggyakorlat szerint a háboru kivételével alkalmaztatni szoktak. Jutalma 80 frt.

8. Kivántatik Fichte János Gottlieb jog- és államelméletének ismertetése. Jutalma 80 frt.

9. Ismertesse pályázó a hazai magánjog irodalmi művelését a múlt évszáz közepétől 1848-ig. Jutalma 100 frt.

10. Az öröklési szerződések hazai jogunkban. Jutalma 50 frt.

11. Fejtessék ki az egyházjavak jogi természete, az eltérő nézetek bírálatos ismertetése mellett. Jutalma 100 frt.

12. Ismertessék az egyházi személyek utáni örökösödés történeti fejlődése és jelenlegi állása. Jutalma 80 frt.

13. Fejtessék ki a magyar házassági vagyronjog közepkori története. Jutalma 100 frt.

14. Kivántatik az 1881. évi 13. tcz. alapján gyűjtött áruforgalmi adatok ismertetése és bírálata. Jutalma 100 frt.

15. Kivántatik a nagy számok úgynevezett törvénye s általában a statisztikai törvény és törvényszerűség lényegének és jelentőségének kifejtése. Jutalma 50 frt.

16. Fejtsék ki a kereskedelmi és váltói megtartási jog, különös tekintettel a magánjogi megtartási jogra. Jutalma 75 frt.

17. Fejtsék ki, mennyiben van hazánkban a közigazgatási és pénzügyi jogok védelme keresztülvive, tekintettel a tudomány követelményeire. Jutalma 100 frt.

18. Fejtsenek ki a vagyron ellen intézett büntethető cselekvények közös elemei, azon különböző jelentőségben, a melyben azok az egyes büntethető cselekvények tényálladékaiban a magy. büntető törvénykönyv szerint jelentkeznek. Jutalma 100 frt.

19. Állittassanak össze az európai nevezetesebb államok törvényhozási intézkedései a vizsgálati fogság kérdését illetőleg, kritikai méltatásával az illető intézkedéseknek. Jutalma 100 frt.

20. Fejtsék ki, minő elvek irányadók a parlament tagjainak igazolására nézve. Jutalma 70 frt.

21. Fejtsék ki az autonómiai fogalma a közigazgatásban. Jutalma 100 frt.

22. Adassék elő a Magyarország és Horvát-Szlavonország közt létező viszony közjogi természete. Jutalma 100 frt.

23. Biráltassék meg az osztrák-polgári törvénykönyv rendszere. Jutalma 100 frt.

24. Fejtsenek ki a szavazati jogra vonatkozó különböző rendszerek. Jutalma 100 frt.

25. Tárgyaltassék a telepített váltó. Jutalma 70 frt.

26. Adassék a magyar országgyűlés szervezetének és hatáskörének fokozatos fejlődése. Jutalma 100 frt.

— **A semináriumi rendszer a budapesti egyetem jogi karán.** Dr. Földes Béla egyetemi tanár nemzetgazdasági és statisztikai semináriumot tartott a múlt évben s az ezen seminárium kebelében kidolgozott értekezéseket a Nemzetgazdasági Szemlében teszi közzé. Egyik dolgozat már meg is jelent az utóbbi füzetben. Címe: *Mezőgazdasági viszonyok és állapotok Kecskeméten és határában.* Irta *Kecskeméti Emil.*

— **A Magyar Jogászegyűlés állandó bizottsága** szeptember folyamán ülést tart, melyen a jogászegyűlés megtartásának időpontja iránt fog határozatot hozni.

— **A Magyar Jogászegyűlés tagjainak legközelebb megküldetik dr. Balogh Jenő** büntönügyi előadása — és pedig lényegesen kibővítve. A füzet 4 ivet tesz ki. — Dr. Gruber Lajos most sajtó alá rendezi a *rabélelmezés* kérdéséről tárgyazó nagyobb monographiáját, mely a Jogászegyűlésben ugyanezen tárgyról tartott előadásának lényeges bővítését s a főbb európai államok letartóztatási intézeteinek érendjét is fogja tartalmazni. Ezen monographia a «Magyar Jogászegyűlési Értekezések» között őszkor jelenik meg.

— **Az aradi kir. járásbiróság.** Az sem mindennapi dolog, hogy ezen bíróság a Hönig-Toma féle sommás perben alpereseket 1888. évi november hó 28-ára idéztette a felmutatott idézési végzés tartalma szerint; és már 1888. évi január 18-án a megjelenés elmulasztása miatt alperesek ellen *marasztaló ítéletet* hozott. Ezen felül felperes, ki megjelent, keresetét önként 36 frtra leszállította s a jbiróság még is 61 forintban marasztalta alpereseket. A kir. tábla f. év július 24. 11504. sz. a. az ítéletet s az egész eljárást megsemmisítette.

Nemzetközi szemle.

— Egy német bíró azt a javaslatot teszi a *Preussische Jahrbücher* folyóiratban, hogy kihágások esetében a pénz-büntetés közmunkában rovathassék le, mint ez az erdei lopásoknál Németországban fenáll. Tudvalevőleg az olasz legújabb büntető törvénykönyv széles körű alkalmazást enged ezen átváltoztatási módozatnak.

— **A bajor büntönügyi statisztika** most már tüzetesen kimutatja, hogy Bajorországban a büntettek és vétségek erősen szaporodnak. Ezen jelenséget leginkább az alkoholizmusnak, vagyis a híres bajor sörne, tulajdonítják. Sajátszerű, hogy a kihágások tekintetében épen ellenkező irányu a fejlődés; Poroszországban szaporodnak, Bajorországban kevesbednek.

— **Poroszországban** 1885 decz. 1-én 4,796,510 házasság állott fen. Ezek közt volt 237,979 hitfelekezeti vegyes házasság.

— **A német jogi szakkörökben** erősen követelik, hogy azon bizottságba, mely a polgári törvénykönyv javaslatát lesz hivatva revideálni, ne csak bírák hívassanak meg — tudvalevőleg a javaslatot csaknem kizárólag bírói szakférfiak szerkesztették — hanem meghívassanak tanárok, ügyvédek és közjegyzők s ezenkívül lehetőleg különböző állásu és

foglalkozásu nemjogászok is. Ezen utóbbiak részvételéről mondja egy kiváló szakember: «Die Betheiligung der letzteren ist von Bedeutung nicht nur für den die verschiedenen Interessen berührenden Inhalt, sondern auch für die Fassung des Gesetzes: zwar ist die positive Formulierung des Gesetzestextes eine Sache des Juristen wie auch seine volle Auslegung nur dem Juristen möglich ist. Während aber ein dem vollen Verständnisse des Laien zugängliches Gesetz ein Ding der Unmöglichkeit ist, so sind doch die einzelnen Bestimmungen des Gesetzes so zu fassen, dass ihr unmittelbarer Inhalt auch dem Laien klar gemacht werden kann.

— **A schweizi szövetségi büntetőjog és bűnvádi eljárás** jelen állásáról érdekes áttekintést nyújt Stoosz a *Gerichtssaal* folyóirat 40. kötetében.

— **A schweizi börtönügyi egyletnek** 1887-ben tartott gyűléséről szóló jelentés egy vaskos kötetben megjelent. Tartalmaz ezen kötet az egyleti tárgyalásokon kívül hosszabb értekezést a fogházi munkára vonatkozólag.

— **Angolországban** ujabban a feltételeken szabadlábba helyezett egyének felett a nagyobb városokban külön e célra kinevezett hivatalnokok ügyelnek fel. A fegyházakban pedig teljesen különválasztják az u. n. romlott fegyenczeket a nem romlottaktól. (Not versed incrimine.) Ezen utóbbiak osztályából 455 egyén közül csak egy lett visszaeső.

— **Aschrott** német bíró az angol börtönügyről szóló munkájában (*Strafensystem und Gefängniswesen in England*) kimutatja, hogy az u. n. írlandi börtönrendszernek feltalálója nem Crofton, kit addig annak hittek. Crofton e rendszert már mint fenállót találta s az ő érdeme csak abban áll, hogy igen ügyesen keresztülvitte.

— **Az angol bíróság** kártérítést ítelt egy hajadonnak oly egyén hagyatékából, ki házasságot ígért a leánynak, de rövid idő múlva meghalt.

— **Jogosulatlan fényképezés** címén fog legközelebb egy uri egyén a szentpétervári bíróság elé állíttatni. Egy férjes nőt ugyanis egy ugynevezett moment-fényképező géppel lefényképezett és a képet ismerőseinek megmutatta azzal a megjegyzéssel, hogy a nőtől kapta azt. A férj megtudta a dolgot és mivel nejét ártatlannak találta az ügyben, pert indított az illető egyén ellen. Oroszországban érdeklődéssel néznek a per elé, mivel már több városban mutatkoztak ily visszaélések.

— «Magyar Közigazgatási jog» című műve előfizetőit arról értesíti dr. Kovács Pál kecskeméti jogtanár, miszerint a mű kiadói tulajdonjogát az eddigi kiadótól, Scheiber József kecskeméti könyvkereskedőtől, magához váltotta s így a műre vonatkozó minden kérdezősködések ezen-tul egyenesen hozzá (szerzőhöz) intézendők. Felhívja továbbá azon előfizetőit a kik a műnek az önkormányzati hatóságokra vonatkozó s az új közigazgatási törvények alapján átdolgozott részét — összesen hat nyomott ivet — valamint a mű II. kötetének első füzetét tévedésből mindez ideig nem kapták volna meg: forduljanak ez iránt hozzá s ő a díjmentes megküldést azonnal eszközölni fogja. Végül igéri szerző, hogy művét, — melynek befezését eddig akaratán kívül fekvő rendkívüli körülmények hátráltatták, — a viszonyokhoz mért legrövidebb idő alatt be fogja fejezni.

Megjelent:

Magyar statisztikai évkönyv. Szerkeszti és kiadja az országos magyar kir. statisztikai hivatal XVI. folyam.

Kritikai megjegyzések az ügyvédségről szóló törvényjavaslat tervezetéről. Irta dr. Fischer Lajos kolozsvári ügyvéd.

Irtások.

76.

A pénzbüntetések sajtósági alkalmazása. V. János földműves bepanaszoltatott G. Ferencz által a baranyai bíróságnál jogtalan elsajátítás miatt, mivel G. Ferencz által tilosban talált s behajtott lovát, annak istállójából akarata ellenére és személyének sértegetésével elhajtotta. A jbiróság 1 napi fogságra és pénzbüntetésre ítélte; erre nézve ki is mondotta, hogy azt végrehajtás terhe alatt köteles megfizetni; elrendelte azt is, hogy behajthatatlanság esetében, a helyett is fogságot kell szenvednie: de *elfeledé meghatározni, hogy a pénzbüntetés mily összegben áll.* A kir. tábla tehát 1888 május 24. 9643. sz. a. ezen ítéletet oly hiányosnak és szabályellenesnek nyilvánította, mikép azt hivatalból megsemmisítette.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Ullői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre .. 6 frt
negyedévre .. 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvényhozási mozgalmak a bünvádi eljárás terén. Franciaország. — Olaszország. — Angolország. X. — A magyar öröklési jog tervezete. Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai tanártól. — Bűnügy-statisztikai tanulmányok. IV. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Mit ért a végrehajtási törvény ingóság alatt? Dr. VÁRADY KÁROLY budapesti ügyvédttől. — Árverés a végrehajtási törvény 104. §-a joghasonlatosságának alapján. Dr. SÁNTA ELEMÉR kir. ítélő táblai joggyakornoktól. — Különlék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla elvi jelentőségű határozatai. — Törvényjavaslat az öröklési jogról. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvényhozási mozgalmak a bünvádi eljárás terén.

Franciaország. — Olaszország. — Angolország.

Legujabb időkben nagyon emlegettetnek a «reactio» iránti aggodalmak úgy a jogi mint a politikai életben; a «reactio» réme divattá kezd válni, mint a sikkasztások, öngyilkosságok s párviadatok. Ugy látszik azonban, hogy ez leginkább azok részéről történik, kiknek érdekükben állhat, szemben az emberiség s a közművelődés feltartóztatlan haladásával, a reactio tényezőit uralomra emelni; s csakis ott talál termékenyebb talajra, hol a reactionárius szellemű állami s társadalmi intézmények még ki nem veszték. Angliát nem is említve, a latin népfaj országaiban semmi nyoma ily rémlátásoknak; annál kevésbé a reactio törekvéseinek vagy térfoglalásának. Világos bizonyíték e mellett, sok egyebet mellőzve, már maga a *jurynek* terjeszkedése is. Midőn Angliában ezen jogintézmény annyira megszilárdult, mikép még a kisebb polgárjogi ügyekre hivatott megyei egyes bírák köréből sem volt eltávolítható, addig Franciaországban a jury büntetőjogi hatáskörének kiterjesztése mind nagyobb s nagyobb hódításokat tesz. Ezen törekvésben, mely a szabadelvű haladás világos tanuságául szolgál, kiemelkedik azon mozgalom, mely arra irányul, hogy az u. n. tribunaux correctionnels hatásköre, valódi büntetőjogi elemeiben, egészen az esküdtszékekre ruháztassék. Az a cél, hogy a büntetőjogi bíráskodás teljesen a jury körében összpontosíttassék; hogy a vétségek, a nem infamans bűncselekmények felett is esküdtek bíráskodhassanak. Ezen reformtörekvéssel, melynek nyomai már a híres jogász Berenger korában megtalálhatók, s melyet a legujabb munkák erősen terjesztenek,¹ szoros kapcsolatba hozatik a békebírói intézmény reformja. Nevezetesen az által, hogy a kisebb vétségeknek, melyeknél a rendőri jelleg tulnyomóbb, u. m. a vadászati, erdei, csempészeti, koldulási, csavargási, halászati kihágásoknak, a békebírák hatáskörébe utalása követeltetik.

Ezen átalakulásban természetesen kiváló suly fektetetik azon jogbiztosságra, mely a politikai vétségek feletti bíráskodásnál érvényesítendő s a mi csakis a jury körében érhető el — emberileg legtökéletesebben. Mert maga az állam főügyésze Bertheau nyíltan kimondotta: Quelle que soit l'indépendance de caractère des magistrats, l'opinion publique peut croire qu'ils ne sont pas vis à vis du gouvernement aussi absolument libres, que les jurés.²

Ezen reformmozgalom, mely hivatva van a jury hatalmát az azt megillető fokra emelni s abban a polgári s politikai szabadságnak a lehető legnagyobb biztosítékokat nyújtani, általánossá lett Franciaországban; számos szakférfiu hozzá csatlakozik: «Parmis les reformes judiciaires sollicitées par l'opinion il n'en pas de plus urgente — mond legujabban egyik kitűnő francia jogász — et de plus opportune que l'institution des assises correctionnelles.³

Ezen általános reformtörekvések kifolyása azon törvényjavaslat is, mely a jurynek fentebbi szellemben való alakítását tervezi s legujabban a parlament bizottsága által is elfogadtatott. Ezen javaslatnak irányelvei közül 3 különösen kiemelkedik: 1. A bíró egysége. 2. A bíró és esküdtek közös tanácskozása a jogi kérdés felett és 3. Közös tanácskozás a büntetés alkalmazása és a kármentesítési kérdések felett.

Érdekesek — bár kétséggkívül erősen tulozottak — ezen javaslat indokolásának következő érvelései: «Car dans le jury il faut voir non pas seulement une institution judiciaire, mais encore une institution politique; s'il exerce une grande influence sur le sort des espèces qui lui sont soumises, il en exerce une plus grande encore sur les destinées de la nation; il est en effet un mode d'exercice de la souveraineté du peuple. Il y a plus, l'indépendance du pouvoir judiciaire des deux autres pouvoirs ne peut être réelle efficace pour la sauvegarde des libertés civiles et politiques des citoyens en dehors du jury.»

És ezen reformirányzat feltalálható a többi latin népfajoknál is. Nevezetesen Olaszországban erősen hangoztatják annak szükségességét, hogy a jury hatásköre, a kihágásféle bűncselekményeken kívül, az összes büntettek s vétségek kiterjesztessék; hogy a politikai vétségek más bírói hatóságok bírálata alá ne vitethessenek; s hogy így a fegyelmi bíróságok hatásköre szintén a juryre ruháztassék. Ezen reformtörekvés alapossága s elterjedtsége mellett szól az is, mikép az olasz semmitőszék jeles elnöke Alianelli e tárgy fölött következőleg nyilatkozott: Ha bebizonyult, hogy a büntetteknek jury általi ítéltetése kitűnő biztosítékokat nyújt, miért gondolkoznánk s másképen óhajtanánk egyebet a vétségek irányában.³

Angolországban a kormány és a közvélemény rég foglalkozik a felebbezés jogorvoslatának behozatalával. Azon nagy garantiák mellett is, melyek Angolországban az ártatlanok elítélése ellen fenállanak, megtörténik, hogy kiderül egy-egy ártatlan egyén elítélése. Az alábbi javaslat különösen annyiban érdekes, hogy feltűnteti, mily irányban mozog az angol közvélemény e kérdést illetőleg és mily messzemenő óvintézkedéseket tartanak az angol parlament köreiben szükségeseknek az ártatlanok elítélésének eshetősége ellenében.

Az angol alsóházban több képviselő törvényjavaslatot nyújtott be, mely bűnügyekben felebbezési bíróság felállí-

¹ Victor Jeanvrot: *Revue de la Reforme judiciaire et legislative* 1888. Nro 1.

² *Reforme jud. et legislativ.* Versigny et Bernard.

³ *Reforme judiciaire* 1888. Nr. 2.

¹ *Reformes judiciaires.* 1887.

² *La Loi* 1-er Sept. 1886.

tását czélozza. A javaslat kivétel nélkül minden delictumra behozandónak mondja a felebbezést *az elítélések ellen; a felmentések ellen nem adatik felebbezés.*

A javaslat első része a felebbezési bíróság külső szervezetét és hatáskörét tárgyalja; meg van állapítva, hogy a bíróság a High Court egyik osztálya legyen. A bírósági tanács három tagból áll. A három bíró egyike sem működhet ezen bíróságnál szakadatlanul tovább mint egy hónapig.

A javaslat második része megadja a felebbezést minden vádlottnak s megállapítja, hogy a felebbezés kiterjed úgy a jog- mint a ténykérdésekre.

A harmadik rész a felebbezési eljárást szabályozza. A felebbezések írásban nyújtandók be s a javaslatához formulare van mellékelve. A felebbezési határidő 30 nap; de a felebbezési bíróság discretiójára van bízva, hogy később is elfogadjon felebbezést. Minden fogházigazgatónak kötelességévé tétetik, hogy az elítélteknek az intézetben átadott felebbezéseit a felebbezési bírósághoz beküldjék, s a bíróság bekövetelheti az iratokat. A bírósági iratok másolatai az elítéltnak vagy meghatalmazottjának díjtalanul rendelkezésére bocsátandók. A felebbezési tárgyalás szóbeli. A bizonyítékok is reprodukálhatók. A felebbezési bíróság vagy felmenti a vádlottat, vagy leszállítja a büntetést, vagy helyben hagyja az ítéletet, vagy új tárgyalást rendel el az első fokon. De súlyosabb ítéletet, mint a mely az első foku volt, nem szabhat ki. Ha a három bíró *egyike* az ítélet megváltoztatására szavaz, a régi ítélet nem tartható fen. (Ez reminiscencia az esküdszéki verdikt egyhangúságára, mely Angolországban az elítéléshez megköveteltetik.)

A javaslat negyedik része meghatározza, hogy azon egyének, kik az előkészítő eljárás alatt kezesség mellett szabad lábon voltak, a felebbezési tárgyalás tartama alatt szintén szabad lábon hagyandók s hogy a felebbezési bíróság egyéb esetekben is rövid uton elrendelheti a letartóztatott egyén szabad lábra helyezését.

A javaslat ötödik része meghagyja, hogy a felebbezésről szóló törvény egy példánya minden fogházi czellában kifüggesztendő és ha a fegyencz nem tud olvasni, kitanítandó a törvény tartalma iránt. Minden fogházigazgató tartozik felebbezési formularékat készletbe tartani, a fegyenczeknek azokat díjtalanul rendelkezésére bocsátani és a formulare kitöltésénél neki lehetőleg segédkezet nyújtani. X.

A magyar öröklési jog tervezete.¹

Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai egyetemi tanártól.

Az áttekinthetőség és a tárgyi helyesség dicsérete nagy mértékben illeti meg a *rendszer*t is és a felosztást, melyet a törvényjavaslat feltüntet. Különösen teljesen helyes, hogy a rövidre szabott «általános határozatok» után (I. czim) a törvényes örökösödés hozzászatolása mellett (II. czim) nyomban a köteles rész kerül tárgyalás alá (III. czim), a mihez csak azután csatlakozik «az örökhagyó rendelkezésén alapuló öröklés» (IV. czim). A római örökösödési jognál ugyan és minden jogrendszerénél, mely a római jogot szorosan követi, ily rendezkedésnek a legnagyobb vizátságai volnának. Mert a római jog a köteles rész egész jogintézményét a legszorosabban kapcsolja össze a végrendeleti joggal, a mennyiben a köteles részre jogosítottak legtöbbjének egyuttal örökösül neveztetésre való jogot is ad és a mennyiben a végrendelet maga semmisnek nyilvánítatik, ha ily örökösül neveztetés vagy jogszerűen indokolt kitagadás belőle hiányzik. Így tehát ott a köteles részre jogosítottak joga csak a végrendeleti örökösödési joggal kapcsolatban tárgyalható. A magyar örökösödési javaslat azonban, más újabb törvény-

hozások eljárása szerint, a köteles részre való jogot egyszerűsítette és épen örökösül neveztetésre való különös jogot a köteles részre jogosítottak számára el sem ismert. E szerint systematicailag legegyszerűbb dolog, hogy a köteles részt, mint a törvényes örökrészhez szorosan tartozó töredéket, nyomban a törvényes örökösödési renddel közvetlen összefüggésben tárgyaljuk.

Ha végül az V. és utolsó czim az örökség és a hagyomány megszerzésére és az ezzel kapcsolatos jogviszonyokra vonatkozó jogelveket összefoglalja, mégis szerencsésen távol van tartva a fejezetek gondos alosztályozása által a különböző fogalmak minden elhomályosodása.

Egyedüli, egy egész fejezetet (II. czim, 6. fejezet, 56—61. §.) tartalmazó tárgyként, mely a rendszerben nézetünk szerint nem jutott teljesen érvényre, jelentkezik szerintünk az örökségről való lemondás. Ily lemondás ugyanis nem pusztán a közönséges törvényes örökösödési jogra vonatkozólag lehetséges, hanem a kötelesrészjogra és az örökösödési szerződésből eredő örökösödési jogra vonatkozólag is. E szerint még helyesebb lett volna az általános tanoknál, tán a 8. §-nál, oda utalni, hogy valaki az örökjogról nem pusztán büntetésül, hanem szabad szerződészerű lemondás folytán is kizárható. A tan közelebbi kifejtése ezután az örökösödési szerződésekről szóló fejezetbe lett volna utalandó. Mert az örökségről való lemondás tagadhatatlanul az örökösödési szerződések fajfogalma alá esik és közvetlenül az örökösödési rend alakulásába is belé nyul az örökhagyó rendelkezése alapján, ha eltérő hatása volna is és ha alkalmazásának tágabb tér is engedtetnék, mint a IV. czim 12. fejezete 353—369. §-aiban foglalt öröklési szerződéseknek.

Ha a lemondásnak a rendszerben ez az állás adatott volna, a 364. §. rendelkezése magától elkerülhető lett volna. Következetlenné és gyakorlatilag sem aggálytalannak látszik, hogy ama szerződés tekintetében, melylyel az öröklési szerződés megszüntetettik, egyszerűen a kötelmi jog szabályai elegendők legyenek. Ha az örökhagyót köti is az öröklési szerződés, itt még sincsen szó kötelemről, hanem erős örökjogról. Ezen örökjog megszüntetésének érvényéhez ezért legalább is az 57. §-ban foglalt közokiratot kellene követelni. Mert a szabatos törvényes alak ily fontos jogcselekvények számára minden kétely kizárásához szinte nélkülözhetetlen. Hisz a törvényjavaslat e szempontot másutt is mindenütt érvényre emeli, így a közvetlenül hozzászatlakozó 365. §-ban.

(Folyt. köv.)

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.¹

IV. A büntettek elkövetésének helye és ideje.

(Második rész.)

Sommázat: A városok nagyobb bűnössége. — A városokban sűrűbben előforduló büntettek. — Nagy számmal állam és hatóságok, valamint erkölcsiség elleni büntettek; a vidéken személy elleniek, különösen testi sértések, továbbá gyújtogatás. — A földrajzi tényezők hatásának összefoglalása. — E tényezők részint mint természeti, részint mint culturalis tényezők hatnak. — Az elszigetelést előmozdító körülmények hatása. — Az érintkezést előmozdító tényezők hatása. — A hőmérséklet. — A hőség fokozó befolyása az öngyilkosságra, elmebetegségekre és személy elleni büntettek. — A vagyon elleni büntettek leginkább télen fordulnak elő. — E jelenségek élettani magyarázata. — A szemérem elleni büntettek maximuma a fogantatások maximumával összeesik. — Nem minden büntett mutat összefüggést a hőmérséklettel. — Olasz, német, angol és francia tapasztalatok.

Különös figyelmet érdemel a büntettek eloszlása *város és vidék* között. El van ismervé, hogy a városokban igen aggályos alakot nyer a bűnügy. Egyfelől nagyobb műveltség, másfelől könnyebb elrejtőzhetőség a bűnösség fokát emelik; hozzá járul nagyobb elszigeteltség, nagyobb társadalmi és anyagi ellentétek, több alkalom és még sok más a bűnössé-

¹ Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

¹ Az előbbi közl. I. a 23., 24., 25. és 27. számban,

get növesztő körülmény.¹ Azért a városokban sok fény mellett sok az árnyék. «Az Egyesült-Államokban — mondja *George* — világos mint a nap, hogy piszok és nyomor, éppúgy mint az ezekből származó bűnök és büntettek, mindegyik terjed, a mint a faluból város lesz.» Keressük ez iránt is a statisztikai adatok tanulságát. Hazánkra vonatkozólag fájdalom! e tekintetben alig találunk az anyagban fölvilágosítást. Azonban az 1885-dik évre közölt adatok járásbíróságok szerint közlik az elítéltek számát, ezekből tehát némi tájékozás talán szerezhető. Ez adatokból ugyanis azt látjuk, hogy nálunk általában járásbíróságok által elítéltetett 100,000 lakosból 402; kiválasztván pedig tíz tekintélyes várost (Budapest, Pozsony, Temesvár, Kassa, Debreczen, Kecskemét, Sopron, Pécs, Szabadka, Szeged) azt találtam, hogy ezekben a járásbíróságok által elítéltek száma 100,000 után 495-re emelkedik. A városokban az elítéltek száma e szerint jóval nagyobb. Azonban a részletekben akkora eltéréseket találunk, hogy azokból következtetést alig vonhatni. Így azt látjuk, hogy Szabadkán az elítéltek száma 100,000 után 224, Budapesten 320, ellenben Szegeden 1027, sőt Kásán közel 1800! Más államokban a városok bűnös szereplését jobban kísérhetjük figyelemmel. Ausztriában (1883) az összesen büntetett miatt elítélt 30,359 személyből Bécsre 2163, vagyis 7.1 százalék jut, a mi sokkal nagyobb arány, mint a mely a népesség szerint az osztrák fővárosnak megfelelne. Itt egyuttal azt látjuk, hogy az egyes büntettek szerint az arány nagyon eltérő; így az összes sikkasztásokból a fővárosra esik több mint 25 százalék, hatóság elleni erőszakból 13, csalásból és fajtalanásból 9—9 százalék, stb. Prágára is magasabb bűnösségi arány esik, az egésznek 3 százaléka; itt különösen gyakori a csalás és hatóság elleni erőszak, Brünnsben lopás, Grác, Klagenfurt és Innsbruckban az erkölcs elleni büntetett, Zarában hatóság elleni erőszak, stb. Áttérünk az új Németország fővárosára és nagyobb városaira. A mi mindenekelőtt Berlint illeti, úgy azt látjuk, hogy 100,000 büntető korban álló egyén közül elítéltetett (1885) Németországban 1046, Berlinben 1191; a főbűncsoportok szerint ismét azt találjuk, hogy az átlagnál jóval nagyobb, az 1883. év kivételével, a 80-as években majdnem kétszer akkora az elítélések száma Berlinben, mint az egész birodalomban az állam, a vallás és a közrend elleni büntettekénél; a személy elleni büntettekénél az arány megfelel az országos aránynak; igen jelentékeny a különbség a vagyon elleni büntettekénél, mely 1882—5-ig az egész országban 504, Berlinben 699-nek felel meg. Jelentékenyebb arányban szerepelnek Berlinben az állam és hatóság elleni erőszak, erkölcs elleni büntetett magzatelhajtás, stb. Ha pedig az összes német nagyvárosokat vesszük (100,000-en felüli lakossággal), azt látjuk, hogy (1885) 100,000 büntető korban álló lakosra jut elítélt a nagyvárosokban 1393, a többi területen 1008. Az egyes büntettek szerint ismét a különbség a következő:

	nagyvárosokban	egyéb területen
az állam, vallás és közrend ellen	241	164
személy ellen	440	384
vagyon ellen	707	455

Legnagyobb különbségek mutatkoznak a következő büntettekénél: elítéltetett 100,000 büntető korban álló egyén közül:

	nagyvárosokban	egyéb területen
erőszak és fenyegetés hivatalnokok ellen	83	33
kerítés	31	20
erkölcstelen magaviselet általi botrány	12	39
magzatelhajtás	25	55
súlyos lopás visszaeséssel	16	73

¹ Les villes n'ont que les $\frac{3}{10}$ de la population totale et près de la moitié des accusés, ce qui n'est pas surprenant, les gens déclassés, les esprits inquiets et avertisseurs se portent de préférence vers les villes, ou d'ailleurs certains crimes peuvent seuls trouver un champ propice. (Block, Traité 464. lapon.)

	nagyvárosokban	egyéb területen
sikkasztás	109	37
csalás	63	32
csalás visszaeséssel	71	31
okmányhamisítás	25	71

Ellenben nagyobb az elítéltek aránya nagyvárosokon kívül különösen testi sértéseknél, gyújtogatásoknál, stb.

A többi államokra vonatkozólag legyen elég a következőket megjegyezni: Franciaországban a városokban a bűnösség kétszer akkora nagyobb mint a vidéken; 100,000 lakos közül vád alatt áll átlagban vidéken 8, városokban 16. A városokban a magzatelhajtás kivételével a személy elleni büntettek kisebb számmal szerepelnek, ellenben nagyobb arányban a vagyon elleniek; azonban itt ismét a gyújtogatások tesznek kivételt, melyek a vidéken sűrűbben fordulnak elő. Angliában is *Leone Levi* szerint a metropolis a legmagasabb arányt mutatja.¹ Olaszországban is Róma nagy kriminalitása által tűnik ki; míg a vádlottak száma 100,000 lakos után az egész országban 78-at tesz, addig e szám Rómában 164-ig emelkedik.

A városi jelleg befolyása nemcsak a nagyobb bűnösségekben és bizonyos büntettek sűrűbb előfordulásában mutatkozik. Igen érdekes adatok állanak arra nézve is rendelkezésre, hogy ugyanazon büntetett jellege is változik vidék és város szerint. Így *Valentini* figyelmeztet arra, hogy a vidéken a legtöbb lopás inségre vezethető vissza, a kisvárosokban munkakerülésre, a nagyvárosokban élvhajhászatra.

A városok befolyásáról a súlyosabb bűnösökre, különösen visszaesőkre, valamint a nő erkölcsi magatartására későbbben szólnunk.

Foglaljuk már most össze azokat, miket a földrajzi tényezők befolyása iránt tapasztaltunk. Az előterjesztett adatokból minden kételyt kizáró módon kiderül, hogy ilyen befolyást csakugyan észrevehetni. Azonban ezt természetesen senki sem fogja akképp magyarázni, hogy ezen tényezők csak mint természeti tényezők hatnak, hanem annak, hogy leginkább mint gazdasági és műveltségi tényezők érvényesülnek. Ha tehát napjainkban azt tapasztaljuk, hogy Olaszországban igen sok a személy elleni büntetett, ellenben Németországban kevés, ez nem egyszerűen a földrajzi fekvés eredménye. Bizonyos, hogy a földrajzi tényezők csak másokkal együtt működnek, melyek módosíthatják, megsemmisítik vagy élesítik. Ilyen tényező a műveltség. Bizonyára más culturalis állapotok mellett, a melyek pl. akkor léteztek, mikor Olaszország a műveltség székhelye volt, Németország és más éjszaki államok még a műveltség tekintetében elmaradtak, éjszak felé több volt a gyilkosság és emberölés, mint Olaszországban. Azonban tulzás volna a földrajzi és éghajlati tényezőknek befolyását tagadni — mint azt *Tarde*² teszi — és mindent csak a műveltségi foknak tulajdonítani; mert látni fogjuk mindjárt, hogy minden egyes államnak criminographiai jellege más nyáron, és más télen, a mi eléggé bizonyítja a természeti tényezők befolyását. Hogy e befolyás csak bizonyos körülmények között, bizonyos dispositio mellett jut kifejezésre, az kétségtelen, mert az ember nincsen oly kérlelhetlenül e tényezőknek alávetve. A hegyek is igen fontos szerepet játszanak. Már *Guserry* és *Quetelet* figyelmeztettek arra, hogy oly megyék, melyek bár a műveltség nagyon alacsony fokán állottak, de hegyek által elszigetelve igen egyszerű életmód és a régi szokások mellett megmaradtak, mégis a büntetett tekintetében kedvező viszonyokat mutatnak. A mely kerületek kevésbé vannak elszigetelve, vagy épenséggel a sűrű érintkezést idegen elemekkel előmozdítják,

¹ Journ. of stat. soc. 1880, szept. 434. l.

² Egy találó megjegyzése Tardenak, hogy az éjszaki éjhajlatnak kedvező befolyását ellensúlyozhatja az épen ott nagyon elterjedt alkoholizmus, valamint esetleg a nagyobb műveltség, melyek az idegekre hasonló hatást tesznek, mint a hőség.

például a tengerpart, a határvidékek, azok rendesen rosszabb viszonyokat mutatnak, mivel itt nagyobb az érintkezés új elemekkel, idegen felfogásokkal; ebből keletkezik aztán meghasonlás, a mely ismét termékeny talaja a büntetteknek. Tudjuk is mindnyájan, hogy az ókor nagy törvényhozói igen nagy ellenségei voltak az idegen népekkel való érintkezésnek. Azonban e tapasztalat alól is vannak kivételek. Ha pl. a határterület miveltég és anyagi jólét tekintetében sokkal kedvezőbb viszonyokat mutat, akkor a bűnösség is kedvezőbb alakulhat, mint az ország belsejében.

A *hőmérséklet* bizonyára azon tényezők közé tartozik, melyek az emberi kedélyre nagy befolyást gyakorolnak, a mit az öngyilkosságoknak, az örülési eseteknek sűrű előfordulása a meleg hónapokban bizonyít. A nagy hőség az emberi tetterőt és az ellentállási képességet csökkenti, az idegességet fokozza. Ugyanezt bizonyítja a bűnügyi statisztika. Különösen *Ferri* volt az, ki e jelenséget tanulmány tárgyává tette. Az eredmény, melyhez eljut, következőkép foglalható össze:¹ A személy elleni büntettek különösen nyáron, a vagyon elleni büntettek különösen télen fordulnak elő. Azonban nem csak az év egyes szakai mutatnak e tekintetben különbséget, hanem azt különböző években is konstátálhatni annyiban, a mennyiben meleg években a személy, hidegebb években a vagyon ellen intézett büntettek száma emelkedik. A személy ellen intézett büntetteknek nagyobb hőség mellett mutatózó szaporodása azon élettani tényre vezetendő vissza, hogy a testi hőség előállítására szükséges anyagfogyasztás csökken és így egyéb célokra egy erőfölösleg rendelkezésre marad, mely a kedély nagyobb izgékonyásával egyetemben, bűnös cselekedetekben is jut kifejezésre. A tél hatása nem olyan közvetlen élettani jelenség, hanem amaz évszak gazdasági jellegével függ össze. Különösen a nemi élet sphaerájába eső büntetteknél kimutatható azoknak összefüggése az élettani processusokkal; a statisztikai adatok ugyanis mutatják, hogy a szemérem elleni büntetteknek maximuma ugyanazon hónapra esik, mely általában a fogantatási maximum hónapja; *Ferri* adatai szerint tudniillik a fajtalanási büntettek maximuma Franciaországban május és júniusra esik; a fogantatások maximuma szintén májusra.

Öttingen is kiterjeszkedik már az évszakok befolyására és következőképen foglalja össze észleleteit: A személy ellen intézett büntettek maximuma nyáron, a tulajdon elleniek maximuma a télre esik; a nyári hónapok egyuttal az erkölcsi elleni büntettek maximumával szerepelnek. Különben a részletek eltéréseket is mutatnak. A durvább, súlyosabb büntettek tekintetében általában alig mutatkozik szabályosság. A lopások közül is a házi lopásnál a téli nyomor befolyása nem mutatkozik, mi abból érthető, hogy a házi lopásoknál nem annyira a nyomor, mint az alkalom szerepel.

Ugyanezen eredményhez jutnak a többi kutatók (*Garofalo*, *Lombroso*, stb.) sőt az utóbbi azon nézetének ad kifejezést, hogy a büntettek közül ép úgy lehetne a hónapokat jellemző nap-tárt összeállítani, mint azt a botanikusok a növények virágzási ideje alapján teszik. Hazánkban a hőmérséklet befolyásának tanulmányozására adatok nincsenek. Legrészletesebb kimutatásokat tartalmaz ez irányban az olasz bűnügyi statisztika. Abból a következő eloszlás tűnik ki (1884):

	tél	tavas	nyár	ősz	határozatlan
	s	z	á	z	a l é k
személy ellen	22'63	23'76	28'49	24'69	0'43
a vagyon ellen	20'43	24'06	22'69	20'43	12'39
erkölcsiség és család ellen	12'42	23'25	27'09	16'70	20'54

A vagyoni büntetteknek az eloszlás nem igen jellemző, mi a déli népek csekélyebb szükségleteivel is lehet összefüggésben; ellenben látjuk, hogy például az erkölcsi elleni büntetteknek a nyárra eső arány kétszerite nagyobb mint a tél, a személy elleni büntettek aránya is nyáron a legnagyobb.

A német bűnügyi statisztika is kifejezésre hozza a különböző évszakok befolyását. Az előttünk fekvő adatok szerint az 1883/5-ig elintézett és 1883-ban végrehajtott büntettek közül a személy elleni büntettek maximuma július és augusztusra (11820) esik, a minimum decemberre (8000); a vagyon elleni büntetteknek ellenben a maximum decemberre (17157) és januárra (16737) esik, a minimum augusztus és szeptemberre (12473 és 12370). A szemérem elleni büntettek maximuma május, június és júliusra, a minimum november, december és januárra esik.

Angliára vonatkozólag *Leone Levi* azon eredményhez jut, hogy 100 büntett közül elkövetetett 23'50 tavaszkor, 23'50 nyáron, 26'60 őszi, 26'40 télen. Egyuttal constatálja, hogy a személy elleni büntettek gyakrabban fordulnak elő nyáron, a vagyon elleniek pedig télen.

Azonban nem szabad elfelejteni, hogy a mennyiben a büntetettre különböző körülmények gyakorolnak befolyást, itt sok eltérés fordul elő. Így például a párisi évkönyv adataiból úgy látszik, hogy ott a lopások maximuma a nyári hónapokra esik. Ennek magyarázatát azon körülmény nyújtja talán, hogy nyáron sok la és el lévően hagyva, ez alkalmat a tolvajok sűrűn felhasználják. A szemérem elleni büntetteknek ellenben Párisban is a nyári hónapokra esik. a maximum.¹

Dr. FÖLDES BÉLA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Mit ért a végrehajtási törvény «ingóság» alatt.

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi augusztus 17-én megjelent számában 408. sz. a. egy kir. ítélő táblai «elvi jelentőségű» határozatot közölt.

Lényege e határozatnak az volt: «*hogy az államhivatalnokok tiszti fizetése és lakpénze az «ingóságok» általános fogalma alá nem esvén, azokra végrehajtás csak az esetben foganatosítható, ha az rájuk kifejezetten elrendeltetett.*»

Tisztelettel szoktam meghajolni hazai bíróságaink elvi jelentőségű határozatai előtt, a szóban forgó határozat azonban nem «elvi jelentőségű», hanem téves elvet tartalmazó határozat.

Téveségét a jogi érvek ritka halmazával lehet kimutatni. Az 1881: LX. tcz. a végrehajtásnak négy fajtát ismeri, u. m.

- a) ingókra,
- b) ingatlanokra,
- c) ingatlanok hasznélvezetére és
- d) végül a «végrehajtás egyéb nemei» czim alatt 3 kivételes esetre.

A végrehajtási törvény II. czimének a 47—134. §-okat magába ölelő I. fejezete világosan ezen czimet viseli:

«*Végrehajtás ingóságokra*» s ezen első fejezetben, tehát az «ingóságok» között sorolja fel az államhivatalnokok tiszti illetményeit is és pedig a 54—59. §-okban.

Hogy tehát az államhivatalnokok tiszti illetménye «ingóságot» képeznek, hogy a törvény világosan annak jelenti ki, hogy az «ingóság» megjelölésben a törvény egyes rendelete folytán benfoglaltatik a fizetés, lakbér és a többi illetmények is: azt a dolog természetén kívül a törvény világos rendelete igazolja.

A ki csak röpke pillantást vet a végrehajtási törvényre, az előtt egy pillanatra sem lehet kétséges, hogy a törvény az államhivatalnokok tiszti illetményeit az «ingóság» általános kifejezése alá subsummálta.

Az 1881: LX. tcz. hatálya alatt kifejlődött bírósági gyakorlat is e mellett tanuskodik.

¹ Annuaire statistique de la ville de Paris 1885. Paris 1887. 754. l.

¹ Das Verbrechen in seiner Abhängigkeit von dem jahrl. Temperaturswechsel (Zeitschrift f. d. ges. Strafrechtswiss. II. kötet 11. l. s. k.

Nem szenvedhet tehát kétséget, hogy a kir. tábla 1888. évi május hó 3-án 19821. sz. a. hozott határozata nem elvi jelentőségű, hanem téves és törvényellenes határozat.

Hisz ezen határozattal közvetve az mondatik ki, hogy az államhivatalnokok tisztii illetményei vagy «ingatlant» vagy «ingatlanok hasznélvezetét» képezik, a mi még gondolatnak is furcsa.

Véletlenül én voltam azon táblabíróné ügyvédje, kinek nőtartásdíj iránti ügyében ezen «elvi jelentőségű» határozat hozatott, s így ismerem a kérdésnek minden phasisát.

Az eset — rövidre összevonva — úgy történt, hogy közjegyzői okirat alapján végrehajtást kértem 150 frt havi tartásdíjra.

A végrehajtási kérvényben merő feleslegből, kifejezetten kértem a végrehajtást a végrehajtást szenvedett táblabíró urnak 300 frtot meghaladó összes tényleges tisztii illetményeire. A végrehajtást elrendelő budapesti IV. ker. kir. járásbíró — igen helyesen — s támaszkodva a törvény világos rendeletére, támaszkodva az 1881 óta kifejlődött egyöntetű bírósági gyakorlatra, támaszkodva a jogtudomány tanítására, a végrehajtást alperes urnak «összes ingóságaira» kifejezéssel rendelte el, a tisztii illetményeket azonban kifejezetten fel nem említette, a mint hogy ennek felemlítése a törvény világos rendeletéből folyólag merőben felesleges is.

A kir. tábla azonban a minden ízében szabályszerűen fogatosított végrehajtást minden jogásznak méltó csodálkozására azon okból semmisítette meg, hogy a végrehajtási törvény az államhivatalnokok tisztii illetményeiről, illetve az azokra elrendelt végrehajtás fogatosításának módozatáról *külön szakaszban és kivételesen* intézkedik; következésképp azokra a végrehajtás csak az esetben fogatosítható, *ha az ezen illetményekre kifejezetten elrendeltetett.*

Ez a kijelentés azonban nem csak jogi, de elvi szempontból is téves.

Téves pedig azért, mert a végrehajtási törvény II. fejezetének I-ső czimében *kivételesen és külön szakaszban* intézkedik a «másnak birlalásában» levő ingóságokról, «a házaselek birlalásában levő ingóságokról, ha csupán egyik házasefél ellen intéztetik végrehajtás», «az iparüzleti jogról» — az «állami egyedárúság tárgyairól», «a jótékonyági és alamizsna pénzekről», «az ovadékok foglalásáról», «az élet- és kárbiztosítási összegről» és még egy halmaz e fajta ingóságokról.

Ha tehát a határozat elvinek látszó kijelentése helyes lenne, úgy mind ama tárgyakra a végrehajtás csak azon esetben lenne fogatosítható, ha az ezekre kifejezetten elrendeltetett.

Ez a felfogás azonban határozottan téves.

Hisz ezen elvnek keresztül vitele kézzel fogható fonák-ságokra vezetne; mert az esetben az kívántatnék a végrehajtatótól, hogy jós és látnok legyen, s már akkor ismerje s tudja a végrehajtást szenvedett lefoglalható javait és pedig apró részleteiben, midőn végrehajtási kérvényét beadja.

Tudnia kellene, hogy ellenfelének van-e élet- vagy kárbiztosítási kötvénye, — ovadéka, iparüzleti joga, stb.; — szóval már végrehajtási kérvényének beadása alkalmával tudnia kellene azt, hogy mi van ellenfelének asztalfiókjában, mit pedig tisztességes uton kitudnia merő lehetetlenség.

De téves a határozatban kifejezésre jutó elv azért is, mert ez irányban a törvény legkisebb kötelező intézkedést sem tartalmaz; mert a végrehajtási törvénynek 8. és 43. §-ai csak azon *járásbírósnak* megnevezését rendelik, melynek területén a végrehajtás alá vonandó ingóságok léteznek s ezzel maga a törvény mondja ki, hogy az «ingóságok» *minőségét* megjelölni nem szükséges; téves végül azért, mert a 43. §. negyedik bekezdése szerint a végrehajtatót «kijelölési jog» illeti.

Dr. VÁRADY KÁROLY,
budapesti ügyvéd.

Árverés a végrehajtási törvény 104. §-a joghasonlatosságának alapján.

Fölmerült oly eset, hogy A. felperes mint vevő, B. alperes mint eladó ellen két ló adásvételére vonatkozó szerződés fölbontása és a lovak visszavétele mellett a vételár visszafizetése iránt pert indított azon az alapon, hogy a lovak nem felelnek meg a szerződés szerint kikötött föltételeknek; egy-szersmind a per folyama alatt, de a nélkül, hogy bármi más joglépés és birói intézkedés tétetett volna, felperes az általa megvett és birtokában levő két lónak mint értékcsökkenés vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tarthatóknak birói elárvereltetését kérelmezte alperes ellen. Az elsőbíró az árverést a keresk. törvény 347. §. és a végr. törvény 104. §-ból, a kir. ítélő tábla pedig egyedül az utóbb idézett törvényszakaszból meritett joghasonlatosság alapján, tehát mindkét foku bíróság a joghasonlatosság (analógia) alapján rendelte el.

Ezen jogesetre vonatkozólag óhajtom igénytelen véleményemet nyilvánítani és kifejteni oly értelemben, hogy annak alapján, miszerint a két lóra vonatkozó szerződés fölbontása iránt per van folyamatban, egyéb joglépés és birói intézkedés nélkül alperes ellen a lovak birói elárverelésének még akkor sem lehet helye, ha különben főnforogna is az a körülmény, hogy a lovak nagy értékcsökkenés vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tartathók; mert:

A birói árverést általában és különösen az ingókra vonatkozólag is a végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX. tcz. szabályozza, a melynek 101. §-a s ezzel összefüggőleg a 102. §., továbbá a 104., 115., 121., 127., 129., 209., 233., 242., 248. §-ai rendelkeznek arról, hogy mely esetekben van helye ingóságok birói árverésének; ezek szerint az ingóságok birói árverésének eseteit a törvény tüzetesen egyenkint meghatározván, előlegesen az a kérdés, hogy a concret esetben felperes említett árverési kérelménél főnforog-e az idézett törvényszakaszokban említett esetek valamelyike vagy ama szakaszoknak valamelyike joghasonlatosságnál fogva alkalmazható-e felperes kérelmének elintézésénél?

Véleményem szerint nem, és pedig azért, mert:

A végr. törv. 101. és 102. §§-ai a kielégítési végrehajtás utján lefoglalt ingóságok birói árvereléséről rendelkeznek abban az esetben, melyben a végrehajtató fél kielégítetése végett a birói árverés fogatosításának a 101. §. szerint meghatározott előföltételei beállottak; a 115. §. a váltóhitelező által birt kézi zálogra, továbbá a kereskedelmi ügyletről származó követelés fedezetül adott kézi zálogra eszközölhető birói árverést; a 121. §. a kielégítési végrehajtás utján lefoglalt oly értékpapiroknak, melyek tőzsdei árfolyammal birnak, esetleg árverés utján eladását, majd a 127. §. a kielégítési végrehajtásilag lefoglalt s az ügygondnok által behajtott nem pénzbeli követelés tárgyának birói árverés utján értékesítését, a 129. §. pedig a szintén kielégítési végrehajtásilag lefoglalt követelésnek a most idézett szakasz szerint meghatározott esetekben birói árverés utján értékesítését szabályozza; továbbá a 209. §. az ingatlan hasznélvezetere vezetett kielégítési végrehajtásnál a zárgondnoki kezelés alatt befolyt nem pénzbeli jövedelemnek, míg a 248. §. a zárlat alá vett tárgy jövedelmét képező ingóságnak birói árverés utján való értékesítéséről rendelkezik.

Ha már felperesnek a két lóra vonatkozólag az adásvételi szerződés fölbontása iránt folyamatba tett kereseten kívül semmi egyéb joglépés és birói intézkedés megelőzése nélkül beadott árverési kérvényét tekintem, úgy találom, hogy annál a főntebb idézett szakaszok közül a külön már részletesen taglalt 101., 102., 115., 121., 127., 129., 209., 243. §§-ban meghatározott s főntebb említett eseteknek egyike sem forog főn.

Hátra vannak tehát a fentebb idézett szakaszok közül a még külön részletesen nem taglalt 104., 233. és 242. §§-ok és fölmerül az a kérdés, vajon az ezekben említett esetek valamelyike fenforog-e felperesnek kérdéses árverési kérvényénél?

Véleményem szerint nem, és pedig azért nem, mert:

A végr. törv. 104. §-a azt az eljárást szabályozza, midőn a kielégítési végrehajtás után lefoglalt ingókra a kielégítési árverés a 101. §. szerint meghatározott előföltételeknek még be nem állta miatt nem foganatosítható, ekkor a 104. §. értelmében a kielégítési végrehajtás után lefoglalt ingók, ha nagy értékcsökkenés, vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tarthatók, a 104. §. szerint meghatározott eljárás módzatainak megtartása mellett bírói árverés után eladathassanak és a befolyt vételár az ugyan ezen szakasznak végső tételében megállapított időig bírói letétbe helyeztessék; a 233. §. pedig a biztosítási végrehajtás után lefoglalt ingóságoknak, ha azok nagy értékcsökkenés vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tarthatók, a 104. §. intézkedéseinek megtartása mellett bírói árverés után eladásáról szól; végre a 242. §. a 237. §. a) b) c) d) pontjainak eseteiben a zárlat alá vett ingóságnak, a mennyiben nagy értékcsökkenés vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tartható, a 104. §. szerint bírói elárvereléséről intézkedik.

Ezek szerint tehát felperesnek a két lóra vonatkozólag az adásvételi szerződés fölbontása iránt folyamatba tett kereseten kívül semmi egyéb joglépés és bírói intézkedés nélkül beadott árverési kérvényénél az ingóságok bírói árverésének eseteit egyenként meghatározó 1881. évi LX. tcz. 101., 102., 104., 115., 121., 127., 129., 209., 233., 242. 248. §§-ban felsorolt eseteknek egyike sem forogván fön, most már csak az a kérdés oldandó meg, ha vajon a kérdéses árverési kérvény elintézésénél az említett szakaszok valamelyike hasonlóság (analógia) segítségével alkalmazást nyerhet-e?

Véleményem szerint a hasonlóság alkalmazásának helye nem lehet oly esetben, midőn a törvény, valamint a kielégítési végrehajtás alkalmából, úgy kivételesen egyéb más alkalmakból is az ingóságok bírói árverésének eseteit, elrendelésének előföltételeit és módzatait tüzetesen meghatározva egyenként felsorolja.

Lássuk egyébiránt az analógia fogalmát és alkalmazhatóságának elveit, szabályait.

Az analógia a tételes jog hiányainak, hézagainak pótlása a létező jogszabályokból. Előföltétele pedig, hogy a kérdéses jogeset hasonló legyen ahhoz, mely iránt a törvényben, rendeletekben vagy jogszokásban intézkedést találunk. A hasonlóság kétféle: törvényi hasonlóság (analógia legis), mely egy bizonyos törvényből indul ki és érvényre emeli a törvényben meghatározott esetről intézkedő szabályt más, ehhez hasonló esetben; jogi hasonlóság (a. juris), mely tételes törvény hiányában a fenálló jogrendszert veszi alapul. Továbbá szabálya az analógiának, hogy a vitás esetről fönforogjanak ugyanazon jogi okok, melyek a tételes jog avagy joggyakorlat által szabályozott esetben jellemzők. Azonban a hasonlóság alkalmazásának nem lehet helye mindenkor (mint pl. korlátozó törvény, kivételes jogszabály, módosító törvény, kiváltság, előjogok, büntető törvény eseteiben) és különösen — e helyütt kiemelten nem lehet helye — akkor, midőn a törvény kivételt állapít meg az általános szabály alól.

A jelen concret esetben ingóknak — két lónak — elárvereltetése képezte a kérelem tárgyát.

Valamint az ingóknak elárverezése, úgy általában az árverezés törvényünk szerint nem önálló eljárási processus, kivéve az 1881. évi LX. tcz. szerint egyedül az ingatlanoknál előjöheto, de az ingóságoknál elő nem fordulható önkéntes árverésnek jelen esetben tekintetbe nem jöheto formáját,

hanem okozata egy már megelőző eljárásnak. Tehát a végrehajtási eljárás folyamában az árverés oly későbbi actus, mely bizonyos előzetes joglépésektől, mint előföltételektől függ.

A most kérdésben forgó esetben egyenesen árverés kérelmezett, tehát oly eljárás, mely törvényünk szerint ingókra vonatkozólag önállóan helyt nem foghat, hanem más, már előzetesen foganatosított eljárásnak, és pedig a végr. törvény értelmében kielégítési vagy biztosítási foglalásnak avagy zárlatnak — a törvényben megszabott módzatok megtartása mellett — képezheti folyományát.

Kellőleg kiviláglik már most ezek után, hogy ingó-árverésnek törvényünk szerint csak a fentebb esetekben és előföltételek mellett van helye kizárólag. Ha most figyelembe vesszük, hogy létező törvény mellett hasonlóság (analógia legis) segítségével a meglevő jogszabály csak az ebben meghatározott esethez hasonló esetben alkalmazható: úgy kimondhatni, hogy a concret esetben előterjesztett árverési kérelemnek — tekintettel arra, hogy a végrehajtási törvény az ingókra nézve az árverést önállóság jelentkező végrehajtási eszközül nem ismeri, hanem ez csak egy már megelőzőleg folytatott eljárásnak — t. i. kielégítési vagy biztosítási foglalásnak, avagy a zárlatnak — következményét képezi, és tekintettel arra, hogy a kérdéses esetben amaz előföltételek, miket e részben a törvény stricte meghatároz, fön nem forognak és ekként a concret eset a törvényben szabályozott eljárás alá vonható esetekhez nemcsak nem hasonló, de sőt ellenkezőleg egészen elütő, hasonlóság alapján helye nincs és elutasítandó, annál is inkább, mivel az önállóság, előzetes bírói lépések hiányával kérelmezett jogsegélyt a törvény kizárja, már pedig a hasonlóság célja nem új jogszabály alkotása vagy a létezőnek javításában, hanem a törvény hézagainak pótlásában, kiegészítésében áll.

Áttérek most a végrehajtási törvény 104. §-ára, melynek hasonlatosságára a jelen esetben az árverés végérvényes joghatályal elrendeltetett.

Előrebocsátom azt, hogy a fenforgó esetben az első bíróságnak a kereskedelmi törvény 347. §-ának joghasonlatosságára alapított indoka egészen hibás, még pedig egyszerűen azért, mert az idézett törvényszakasz csak kereskedelmi ügyletekre vonatkozik és nem köztörvényi utra tartozó esetekre; ezután már mellékes az, hogy hasonlatosság a keresk. törvény 347. §-ában említett eset és a most szőnyegen forgó kérdés között távolról sem létezik.

Véleményem szerint azonban a végrehajtási törvény 104. §-ának hasonlóság indokából való alkalmazása sem állhat meg;

mert az idézett szakasz nem általános szabály, hanem kivételt állapít meg az általános rendelkezést tartalmazó 101. és 102. §§. alól;

mert a 104. §. amaz esetről szól, midőn a kielégítési végrehajtásilag lefoglalt ingók árverése a 101. és 102. §§-ban meghatározott általános szabályok szerint, jóllehet még nem lehet foganatosítható, de az idézett 104. §. esetében mégis elrendelhető;

mert e szerint a 104. §. amaz esetet szabályozza, midőn a kielégítési végrehajtásilag lefoglalt ingóságok kivételes elárverelhetésének föltételei beállanak.

Ezekből kitetszőleg a végrehajtási törvénynek többször hivatkozott 104. §-a kivételes jogszabály.

A concret eset azonban ezen kivételes, az általános rendelkezésektől eltérő határozatokat tartalmazó 104. §-ban említett esethez nem hasonló, mert e szakasz kielégítési végrehajtásilag lefoglalt ingóságokról szól, már pedig a concret esetben nincs szó ily módon lefoglalt ingókról — lovakról, — hanem oly dolgokról, melyek árverést kérelmezőnek tulajdonában és birtokában vannak.

Ezek után a jelen esetben alkalmazást nyert 104-ik §-nak kivételes jogszabálya analógia útján nemcsak azért

nem terjeszthető ki a jelen esetre, mert az hasonlóságot föl nem tüntet, hanem és principialiter azért sem, mert az analogia szabálya az, hogy ez kivételes törvénynél nem alkalmazható, mivel hogy ha a törvény bizonyos oknál fogva kivételeket állapít meg az általános szabály alól, úgy a kivételeket hasonszerűség által szaporítani nem szabad, miután nem hiányzik az általános jogszabály.

Ezeknél fogva a kért árverés sem az 1875: XXXVII. tcz., sem az 1881: LX. tcz. hivatkozott szakaszainak rendelkezéseiből merített joghasonlatosság alapján el nem rendelhető, és pedig a kifejtetteken kívül azért sem, mert a hivatkozott törvényhelyek specialiter kijelölt esetekben, és bizonyos mulhatlanul szükséges föltételek fenforgása mellett különben is csak kivételesen — elrendelhető — árverésekről szólnak, ily meghatározott esetekre megállapított jogszabályok pedig azoktól eltérő jellegű esetekre nem alkalmazhatók.

Végül fölteszem a kérdést, vajon árverést kérelmezőnek az adott esetben miféle joglépés állott volna rendelkezésére; mert ha felperes kimutatni képes, hogy a kérdéses lovak nagy értékcsökkenés vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tarthatók, akkor csak kell arra valamely módozatnak lenni, hogy azok az esetleges károsodás elhárítása szempontjából bírói árverés útján eladassanak és a befolyandó vételár a per jogérvényes eldöntéseig bírói letétbe helyeztessék?

Véleményem szerint közvetlenül árverési kérvénnyel semmi esetre, hanem esetleg oly módon igen, hogy miután felperes az által, hogy a lovak adásvételére vonatkozó szerződés felbontása és a lovak visszavétele mellett az általa fizetett vételár visszafizetése iránt keresetet indított, vitássá tette, sőt megtagadta azt, hogy a lovak birtoklása őt illeti, és a fenforgó körülmények között meg nem állapítható, hogy kinek van joga bírói oltalomra, ezek alapján az 1881. évi LX. tcz. 237. §. d) pontjánál fogva a nála levő lovakra alperes ellen zárlatot kellett volna kérni és csak annak elrendelése esetén a 242. §. alapján, ha az abban meghatározott körülmények fenforgását kimutatni tudná, a lovaknak bírói árverés útján eladatását szorgalmazni.

Dr. SÁNTA ELEMÉR.

Különfélék.

— A budapesti kir. ítélő tábla tudvalevőleg a világnak legnagyobb ítélő testülete. Igen természetes tehát, hogy e bíróság elnöke, legyen az bár a legbuzgóbb és legavatottabb is, nem ismerheti az egyes bírákat annyira, hogy az ügydarabok kiosztásánál *mindig* ama bírónak juttassa azon ügyet, mely az illető képességének és egyéniségének legjobban megfelel. Ugy hiszszük, hogy a kir. táblán is helyén volna — természetesen az Ügyviteli Szabályok módosításával — a lipcsei Reichsgericht és egyéb külföldi felsőbb bíróságok ama gyakorlatát honosítani meg, mely szerint *tanácselnökök osztják ki az ügydarabokat a tanácsok tagjai közt.*

— A munkácsi kir. országos fegyintézetben egészségügyi szempontból f. é. márczius hó óta fontos s utánzásra méltó ujtás állott be a fegyenczek étrendjében; ezek ott ugyanis hetenkint négyszer kapnak reggelire leves helyett fejenként *egy fél liter tejet.* Ez nem okoz semminemű költségzaporulatot, mert egy adag tej Munkácson fejenként két krajczár kiadást okoz, vagyis ugyanannyit, a mennyibe ezen fegyházban egy adag leves kerül. A tej nálunk eddigelé még csak a szegedi kerületi kir. börtönben alkalmaztatik jelenleg ideiglenesen nagyobb mérvben; pedig kívánatos lenne, ha ezen kitűnő tápértékű élelmi cikk a művelt külföld számos példája nyomán nálunk is minél nagyobb mérvben és minél több helyütt alkalmaztatnék letartóztatási intézeteinkben. — Olvasóink közül kevesen fogják tudni, hogy nálunk *még bort is kaptak nem rég a rabok.* Történt ez pedig Szege-

den a legutolsó cholera-járvány dühöngésének tartama alatt, midőn a rabok két héten át naponként egyenként két decziter vörös bort kaptak. Ennek oka pedig abban rejlett, hogy a vízvezeték vize igen rossz volt, úgy hogy a víz forralása végett üstököt kellett beszerezni s mindaddig, míg ez megtörtént, a rabok egészségügyi szempontból az említett bor-adagban részesültek naponként.

— A kir. Curiához augusztus hó folyamán érkezett 1998 ügy; elintéztetett 635. A hátralék jelenleg 10285. A múlt év megfelelő időszakához képest a hátralékok 1502 ügydarabbal emelkedtek.

— Felsőbíróságaink alábbi két határozatára, mint symptomatikus jellegűekre, kénytelenek vagyunk olvasóink figyelmét felhívni.

1. B. J. a br. B. A.-féle hagyatéki tömegből Budapesten ingatlant bir bérben. A hagyatéki tömeg ellen száporán érkeznek a végrehajtások s B. J. szerencsétlenségére valamennyi hitelező első sorban a tőle járó bérösszeget foglalja le. Egyik hitelező már zárgondnokot is neveztetett ki, de ez a többi hitelezőket nem akadályozza abban, hogy újabb s újabb foglalásokat eszközöljenek. Természetesen a bérlőhöz letiltási rendelvények érkeznek, melyekben meghagyatik neki, hogy különbeni másodszori fizetés terhe alatt vagy bírói kezekbe tegye le a bérösszegeket vagy pedig, stb.» B. J. legbiztosabbnak tartja a bírói kézhez való letételt s kéri, hogy a letétel körüli költségei a letett összegből neki visszautalványoztassanak. A budapesti kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság egyszerűen tudomásul vette a letételt, a költségekre nézve azonban még csak nem is nyilatkozott. B. J. felebbz a kir. táblához s ez a következő határozatot hozta. «a kir. ítélő tábla a felfolyamodásnak helyt nem ad; mert . . . tekintve, hogy valamint felfolyamodó abban az esetben, ha a nála esedékessé vált bérösszeget a szerződés értelmében a bérbeadó hagyatéki gondnok kezeihez fizette volna, ezt költségtérítés nélkül tartozott teljesíteni, azonkép az esedékessé vált bérösszegnek bírói kezekhez történt letéteményezése körül felmerült költségeinek a végrehajtási tömeg irányában megállapítását és a végrehajtási tömegből megtérítését nem igényelheti; mivel felfolyamodó a letéteményezést bírói meghagyás nélkül (!) és a további felelősség kikerülése végett saját érdekében, tehát saját költségén eszhőzölte.» Ezen határozat commentálására csak annyit jegyzünk meg, hogy számos letiltási rendelvény a letéti kérvényhez mellékelve volt, vagy hivatkozás történt azokra.

2. A Btk. 227. §-ának utolsó bekezdése így hangzik: «Ezen szakasz esetében (hamis vád) a főbüntetéssel együtt hivatalvesztés is kimondandó.» Az 1887: XXVIII. tcz. 4. §-a így hangzik: «A fegyelmi bíróság az ügyvédet az ügyvédség gyakorlatától *felfüggeszti*... b) ha a büntető bíróság által ellene olyan büntett miatt, melyre a Btk. szerint a hivatalvesztés mint mellékbüntetés van megállapítva, vagy nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt hozott vádhatározat jogerőssé vált.» Tehát a felfüggesztésre a két feltétel *egyike* is elég; vagyis ha a hivatalvesztés mint mellékbüntetés ki van mondva, a felfüggesztés elrendelendő. Ezt a kir. Curia alábbi határozatának első mondata elismeri s mégis ugyanazon határozat második mondatában a törvény által a második helyen felhozott feltétel, a nyereségvágy hiányát elégségesnek mondja a felfüggesztés megtagadására s a kamarai határozat megváltoztatására.

Az illető határozatok így hangzanak:

A balassa gyarmati ügyvédi kamara — ügyvéd elleni fegyelmi ügyben határozott: az 1887: XXVIII. tczikk 4. §. b) pontja alapján, tekintettel arra, hogy a bünvád alá helyezés oly büntett miatt, melyre az 1878: V. tcz. 22. §. értelmében a hivatalvesztés mint mellékbüntetés van megállapítva, a közölt kir. ítélő táblai határozattal jogerejűvé vált, — az ügyvédség gyakorlatától az ellene folyamatban lévő bünyű befejezéseig felfüggesztetik.

A kir. Curia: Az ügyvédi kamara határozata megváltoztatik s a felfüggesztés elrendelése mellőztetik, mert 1887. évi XXVIII. tcz. 4. §. szerint az ügyvédség gyakorlatának felfüggesztése csak az esetben rendelhető el, ha az ügyvéd oly büntett miatt, melyre a Btk. szerint a hivatalvesztés mint mellékbüntetés van megállapítva, vagy nyereség vágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt lett jogérvényesen vád alá helyezve: és minthogy a rimaszombati kir. törvényszéknek 1887. évi május 25-én 1015. sz. végzése szerint — a Btk. 227. és 229. §-aiba ütköző, tehát nem nyereség vágy-

ból elkövetett vétség miatt lett vád alá helyezve, az elrendelt felfüggesztést mellőzni kellett. (1888. aug. 23. 373. sz.)

— **Egyes vádak kihagyása az ítéletből.** Egyik leggyakoribb feledékenységi vagy hanyagsági hibájából az, hogy több rendbeli vádak csoportosulásánál egyiket-másikat kihagyják ítéletökből. Így K. Adolf s neje, nemcsak becsületsértés, hanem magánlak megsértése s a közcsend elleni kihágás miatt is bepanaszoltatván: a debreczeni járás-bírósa csak az elsőre terjeszkedett ki ítéletében; míg a másik két vádat teljesen mellőzte, ezekre nézve vádlottakat sem büntösnek ki nem mondván, sem fel nem mentvén. Ez okból a kir. tábla 1888 június 6. 17053. sz. a. hivatalból megsemmisítette a járásbírósa ítéletét.

— **A kir. ügyészség panaszai.** Mr. Luka s társai súlyos testi sértés, részben közrend elleni kihágás miatt az apatini járásbírósnál bepanaszoltattak; Mr. Luka felmentetett, a többire pedig *ítéletben* az elsőbírósa ki nem terjeszkedett. A kir. ügyész a járásbírósa ezen eljárásában jogai sérelmezését látta s több rendbeli panaszt emelt. Nevezetesen hogy a hivatalos táblázat vele annak idején, indítványozhatóság végett nem közöltetett s hogy ezen táblázat második rovatába a Kbt. 75. §-ába ütköző közrend elleni kihágással terheltek nevei csak utólagosan jegyeztettek be, s így a kir. ügyész törvényes jogait nem gyakorolhatta. Ehhez járult, mikép a járásbírósa sem az eljárást, sem az ítéletet ki nem terjesztette a hivatalból üldözendő közrend elleni kihágással terhelhető egyénekre. Ezek folytán a kir. tábla május 29. 10612. sz. a. az egész eljárást hivatalból megsemmisítette.

— **A «Société de Législation Comparée»** legutóbbi ülésének resuméjében az új tagok közt Magyarország részéről találjuk dr. Schnierer Aladár egyetemi tanárt és dr. Márkus Dezső budapesti ügyvédet.

— **Íteő Rudolfnak** telekkönyvi munkája, mint értesülünk, szeptember hó folyamán megjelen. Megrendelések az Eggenberger céghez intézendők.

Nemzetközi szemle.

— **Glaser** irodalmi és törvényhozási munkálkodásának szép emléket emelt özvegye. Összeállította az elhunyt valamennyi dolgozatának címeit és kiadta egy füzetben. Nem kevesebb mint 467 dolgozat soroltatik fel. Az előszót a füzethez Unger irta, Glaser barátja és kollegája a tanszéken és a miniszerségben. (Tudvalevőleg egyszerre hivatott meg e két tanár 1871-ben miniszternek; Glaser igazságügyminiszternek, Unger tárcza-nélküli ugynevezett Sprechminiszternek, vagy mint őt gyakran nevezték -- arról, hogy a sajtóirodát vezette -- Pressminiszternek.)

— **A német polgári törvénykönyv javaslata.** A *Nat. liberale Corr.* szerint a javaslat a jelen szövegezésben nem kerül a birodalmi gyűlés elé. Előbb az időközben beérkezett és még beérkezendő vélemények alapján, s különösen tekintettel a jogászygyűlés votumára, gyökeresen át fog dolgoztatni s csak azután terjesztik be.

— **Beseler** a berlini egyetem nagyhirű tanára meghalt. A német tanári kar ezen halálozás által súlyos veszteséget szenved. Beseler 55 éven át tanárkodott. Az egyetemnek, melyeken működött a következők: Göttingen (1833—1835), Heidelberg (1835), Basel (1835—1837), Rostock (1837—1842), Greifswald (1842—1859), Berlin (1859—1888.) Hosszabb idő óta az egyetem képviselője volt a porosz felsőházban.

— **Archiv für sociale Gesetzgebung und Statistik.** Ezen általunk már jelzett új folyóiratnak 2. füzetje jelent meg. E füzet is kiválólag a munkáskérdéssel foglalkozik. Törvényhozási közleményeiből kiemeljük a következőket. Ismereti az osztrák törvényjavaslatot a részegség leküzdésére; a hollandi törvényt, mely a szeszes italokkal való kiskereskedést szabályozza; a bazeli törvényt a munkások oltalmáról; a *magyarországi* gyári felügyeletet 1887-ből. Az irodalmi rovatban is figyelem van fordítva a magyar irodalom termékeire.

— **Téves elítélés** Egy uzsorás elhalálozása után constátatott, hogy vagyonából tetemes összeg hiányzik. Gyanuba vették gazdasszonyát s el ítélték sikkasztásban. Az asszonynak a fia azonban nem hitette el, hogy anyja bűnös és addig járt utána az ügynek, míg kitűnt, hogy a hiányzó értékpapírokat egy boroszlói kereskedő egy bankháznál elzárlogosította. Az asszonyt szabadon bocsátották és rehabilitálták. — Németországban mind több és több téves elítélés jön napfényre — dacára annak, hogy a porosz igazságügyminiszter

a múlt évben, mint annak idején jeleztük, közvetve intést adott a bíróságoknak, hogy ne engedélyezzenek oly könnyen perujtásokat.

— **A berlini bíróság** előtt a napokban egy házaspár állott a minősített csábítás vádjá alatt. Az apa meg az anya (munkások) arra csábították leányukat, hogy szerelmi viszonyt tartson fen egy fiatal emberrel, a kinek egyébként annyiban tisztességes szándékai voltak, hogy el volt határozva a leányt nőül venni. Bizonyos idő múlva meg is lettek esketve. A nő kevéssel az esküvő után gyermeket szült s a gyermekágyban meghalt. A szülők ellen azonban az államügyészség vádat emelt a csábítás címén. A bíróság a minimumot alkalmazta: egy évi fegyházat szabott ki, s hathatósan ajánlotta az elítélteknek, hogy folyamodjanak kegyelemért, mely uton a büntetés tetemes leszállítását elérhetik. Egy-szersmind az államügyészséggel egyetértőleg azt a határozatot hozta a bíróság, hogy vádlottakat egyelőre szabad lábon hagyja. (Külföldön gyakori eset, hogy a bíróság maga tesz intézkedést a kegyelem kieszközlésére s ezzel enyhíti a törvény szögleteességét. Nálunk ily eset — sajnos — alig fordul elő; a bíróság a lehető legszűkebben határolja el magának a jogkört, melyben mozogni hivatva van.)

— **Mi értendő Champagnei bor alatt?** Franciaország Saumur községében évek óta bort gyártanak és Champagne név alatt árusítják el. A valódi Champagnei készítésére alakult egyesület ez ellen tiltakozott és beperelte a saumuriakat. A kereskedelmi bíróság kimondotta, hogy a «Champagnei bor» oly általános elnevezés, mely minden pezsgő borra használható, tekintet nélkül a készítés helyére és minőségére. A felső bíróság azonban elvetette ezen ítéletet és kimondotta határozatilag, hogy csakis Champagne tartományban termő borokat illeti meg ezen név.

— **Salamoni ítélet.** Angolországban a napokban egy nő azzal vádoltatott, hogy egy másik nő csecsemőjét ellopta. A leggondosabb tárgyalás mellett sem lehetett teljesen biztos támpontot kapni arra, hogy melyik nőé a vitás csecsemő. A dramatikus jelenetek egész sora folyt le a tárgyalási teremben. Az esküdtek hosszas tanakodás után kimondották a lopást. Erre a vádlott nő ájultan összerogyott; a másik nő pedig a csecsemőt felkapta és elrohant vele. Midőn a vádlott nő némileg magához tért, a tárgyalást vezető bíró ismét megnyitotta az ülést és kételyét fejezte ki, vajon a csecsemőlopás be van-e bizonyítva; a büntetés kiszabását ennek folytán felfüggeszté, (mi azt jelenti, hogy egyáltalán nem fog büntetést kiszabni.) Indokolta a felfüggesztést főleg azzal, hogy a nő az által, hogy a gyermeket, melyhez annyira ragaszkodott, elvesztette, már is súlyosan megbüntettetnek látszik.

— **New-Yorkból** írják a következőket: New-Castleben nem rég egy német származású munkás-ember megölte feleségét és ujon szülött gyermekét, s utána megkísérelte önmagát megölni, de ez utóbbi tette nem sikerült. Esküdtszék elé állítatván, cselekménye indokául azt hozta fel, hogy nem érdemes ebben a világban élni. Védője elmebetegségre playdizott, de vádlott nagyon is erős próbáit adta az éleselméjűségnek. Az esküdtek több igen viharos ülésen át vitatták meg maguk közt az esetet s végül bűnös-séget mondtak ki. A vádlott köszönetet mondott az esküdteknek a verdiktért, mely őt megszabadítja a földi létől. Megkísérlették reávenni, hogy adjon be kegyelmi kérvényt. Vádlott erre leült s irt egy folyamodványt *az ítélet minél előbbi végrehajtása iránt.* Ezen kíváncsiának eleget is tettek.

Irtások.

77.

A *soproni törvényszék* különös kifejezéseket használ hivatalos irataiban. Így a L. Mihály-féle bűnügyben a kir. tábla 1888 május 28-án 8336. sz. a. kijelentette, hogy a soproni törvényszék által használt «kártérítő», «eljáró», «fegyháztartó» költségek helyett — a szabályokban elfogadott kifejezéseknek megfelelően a «kártérítési», «eljárási» és «raktartási» költségek értendőek s alkalmazandók.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Fegyházaink építkezési viszonyai és az ezekből eredő veszélyek. Dr. BALOGH JENŐ egyetemi magántanártól. — A magyar öröklési jog tervezete. Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai tanártól. — A ravasz fondorlat mint a csalás tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiumei kir. ügyésztől. — Törvénykezési Szemle: A bemutatóra szóló életbiztosítási bárczáknak jogi jelentőségéről. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — Következtetésekre alapított ítélet. B. budapesti ügyvédtől. — Külföldi judicatura. Közl.: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1888. évi folyamának I. felében közölt Curiai Határozatokhoz.

Fegyházaink építkezési viszonyai és az ezekből eredő veszélyek.

Szakembereink eddig főleg *börtönügyi* szempontból szokták feltüntetni fegyházaink jelenlegi építkezési viszonyainak hátrányait.

Utaltak arra, hogy mostani fegyházainkban — a *soproni*-nak egyedüli kivételével, — egyáltalán nem vihető keresztül a büntetőtörvényünk 29. §-ában elrendelt *éjjeli elkülönítés*; (hisz a legutóbb közzétett hivatalos adatok¹ szerint a fegyházainkban tényleg elhelyezett 4272 fegyencz számára összesen csak 967 magánzárka áll rendelkezésre); hangsúlyozták, hogy, kellő számú magánzárkák hiányában,² nem hajtható végre a büntetési időnek *első harmadrésztében foganatosítandó magánelzárás* (bünt. törv. 30. §.), a mely pedig az ir rendszernek lényegéhez tartozik és a megtérésre, magabaszállásra indító hatásánál fogva a szabadságvesztés-büntetés hatékonyságának egyik legbiztosabb eszköze; kimutatták, hogy a jelenlegi épületekben létező közös, *nagy munkatermek* (40—50—60 ember számára) *lehetetlenné teszik* az ir rendszer *második fokozatában keresztülvendő* szakszerű osztályozást és ugy ezek, mint a *nagy közös hálótérme* is, az ellenőrzés nagymérvű megnehezítésével, *növelik a közös elzárásnak rontó befolyását*, szóval bebizonyították, hogy a büntetőtörvényünkben elfogadott *büntetési rendszernek következetes keresztülvitele, a szabadságvesztés-büntetésnek megfelelő végrehajtása* fegyházaink jelenlegi építkezési viszonyai mellett épen úgy *lehetetlen* a szabadságvesztés-büntetésnek legsúlyosabb neménél, mint a börtönnél és fogháznál.

Kétségtelenül óriási hátrányoknak tűnnek fel mindezek minden börtönügyi szakember szemében.

De én ezeket a szempontokat ezuttal csak érintve, *azokra a nem kisebb veszélyekre akarok röviden rámutatni*, a melyeket részben fegyházaink *építkezési viszonyai*, de főleg azoknak nagymérvű *tulzsufaltsága* nemcsak a hivatalnoki és őrsze-

mélyzet életére és testi épségére, hanem *bizonyára az egész társadalom biztonságára előidéznek*.

Az igazságügyminiszterium részéről közzétett hivatalos adatok szerint fegyházaink *közös hálótérmeiben* (egy-egy főre 16 köbméter légűrtartalmat számítva) elhelyezhető volna 3053 egyén; a közös munkatermekben (fejenként 12 köbméter légűrtartalom számításával) 3402 fegyencz, e helyett azonban (leszámítva a világos magánzárkákban elhelyezett fegyenczeket) az 1886. év végén elzárva volt 3724 fegyencz, vagyis *az éjjeli közös elzárásnál több mint hatszáz egyénnel; a nappali munkáltatásnál háromszáz egyénnel több volt fegyházainkban elzárva*, mint a mennyinek elhelyezését e fegyházaknak az igazságügyminiszterium hivatalos jelentésében ki-tüntetett befogadási képessége megengedte volna.

Pedig minden szakember bizonyítani fogja, hogy *a hivatalos adatokban alapul vett befogadási képesség* — legalább is *a munkatermek tekintetében*, — határozottan *tulzott*. Az egészségügyi szakértők (és velük együtt a kir. főügyészeknek hivatalos jelentése is)¹ nem tizenkét, hanem legalább *tizenkilencz* köbméter légűrtartalmat számítanak fel egy-egy fegyenczre. És ennek szükségességét mutatják a tényleges állapotok is, mert a munkatermekben sok helyütt *physikai lehetetlenség* annyi fegyenczet elhelyezni, a mennyi 12 köbméter légűrtartalom alapul vételével elhelyezendő volna.

Nem egy fegyházunkban (pl. Illaván) kénytelen az igazgatóság a fegyenczek egy részét *a folyosókon* dolgoztatni; a miniszteri hivatalos jelentésből láthatjuk,² hogy Munkácson *három hálótérme* (314 négyszögletes területtel) egyuttal *szabóműhelynek is* használtatik; a váczi fegyhárról szóló igazgatói évi jelentésből olvasom, hogy e fegyintézetben az 1887. évben a szabó- és kötőszövőipart üző fegyenczek (nem kevesebb mint *kétszázharmincnyolc*) kénytelenek voltak, munkatermek hiányában, *lakszobáikban dolgozni*.

Azt hiszem, ezek a csak példaképen felhozottak elég világosan beszélő adatok.

Nem akarok arra mutatni, mennyiben hátrányos ez az állapot a fegyenczek egészségére; mennyire homlokegyenest ellenkezik a házi renddel; mily jelentékenyen növeli a közös elzárás rontó befolyását; csak azt akarom hangsúlyozni: *mennyire nehezíti ez meg az ellenőrzést és mennyire veszélyes az egész társadalomnak biztonságára*.

A zsufolt, nagy, közös munkatermekben és hálótérmeiben egy-egy fegyörnek, még a legmegfeszítettebb figyelem mellett is, teljes lehetetlenség megakadályozni a fegyenczek érintkezését, összesugását, összebeszélését.

Ha pedig zavargás üt ki, ha egynehány vakmerő merénylő összebeszél és lázadást kezdeményez — a tapasztalás bizonyítja, hogy ez minden fegyházban, még a látszólag legjobb viseletű, de tulajdonképen csak képmutató fegyenczek részéről is lehetséges —, akkor nemcsak kockára van téve a hivatalnoki és őrsemélyzet élete, hanem nagyon közel fekszik a siker lehetősége és *az ország egy nagy része ki van téve annak az irtózatossá válnak, hogy a fegyházból kiszaba-*

¹ L. a m. kir. igazságügyminiszterium működése 1875—1887 (Budapest, 1888) II. könyv 2. füzet 226—233. l.

² Illaván csak 31, Lipótváron 73, Munkácson 14, Nagy-Enyeden 68, Szamos-Ujvárt 24, Vácson 34 a világos magánzárkák száma. Mária-Nostrán egyáltalán nincs is világos magánzárka. Ennek folytán pl. Lipótvárott csak a törvényben előírt idő *egyharmad* részében, Vácson csak ez időnek *egyheted* része alatt tartható magánelzárásban a fegyházba ujonnan beszállított u. n. «növedék»-fegyencz. A bünt. törv. 29. §-ában foglalt rendelkezés megvalósításához kellene még Lipótváron és N.-Enyeden mintegy 90—90; Vácson 180; Illaván és Szamos-Ujvárt körülbelül 200—200 magánzárka építése.

¹ L. a budapesti és maros-vásárhelyi kir. főügyészek jelentése a főfelügyeletük alatt álló fogházak állapotáról (Budapest, 1887) 28. l.

² Az igazságügyminiszterium működése II. köt. 2. füzet 225. l.

dult megrögzött gonosztevők egy egész csoportja tartson mindenkit, hónapokon át, lázas rettegésben!

Az őrszemélyzetnek aránylag csekély létszáma mellett, a magánzárkák teljes hiányában, kizárásával annak a lehetőségnek, hogy a legveszélyesebbnek mutakozó fegyenczek elkülönítéssel tétessenek ártalmatlanokká: ez a veszély korántsem valamely felizgatott képzelő tehetségnek agyréme.

A ki látta már azokat a tultömött munkatermeket, a melyekben egyben-egyben, egy-két ór felügyelete alatt, 40—50—60 fegyencz dolgozik együtt, valósággal felfegyverkezve a legveszélyesebb műszerekkel és szerszámokkal (ezek elvonása az iparüzést tenné teljesen lehetetlenné); a ki látta, hogy a merénylet elkövetése, a zavargás kiütése esetén a hivatalnokoknak és az őrszemélyzetnek lehetetlenné teszik a menekülést a munkatermekké átalakított, hosszú folyosók: az saját tapasztalása alapján, komolyan állíthatja, hogy a mai helyzet mellett a hivatalnokok és őrszemélyzet testi épsége és élete, sőt a társadalom biztonsága is valósággal a fegyenczek jóakarátának van oda dobva.

Ez pedig olyan tényező, a mire alapítani még a látszólagos javulásnak minden külső jelensége mellett sem lehet.

Ha már igazságszolgáltatási szempontok nálunk mindez ideig nem birtak még e részben figyelembevételhez jutni, *legalább saját biztonságának megkívánása indíthatná a társadalmat arra, hogy átlássa annak szükségét, hogy itt okvetlenül és mielőbb segíteni kell.*

Dr. BALOGH JENŐ,
egyetemi magántanár.

A magyar öröklési jog tervezete.¹

Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai egyetemi tanártól.

II.

Már az utolsó észrevételek az anyag, vagy a tartalom kritikájára vezettek bennünket. Itt eleve határozott korlátozást kell szabnunk magunknak. Minden kifejlődött jogban, különösen törvénykönyvnél is, két elem szerencsés vegyületétől függ minden: egy nemzeti, az azon népet illető, és egy egyetemes elemtől, mely minden művelt népet egyaránt illet és valamennyi részére egyenlő érdekléssel bír. Ama nemzeti elem közelebbi méltánylásához mindenekelőtt azon nemzet összes jogtörténeti fejlődésének, és a gyakorlati szükségek és követelmények pontos ismerete szükséges, melyek azon nemzet jelenlegi népeletéből kiindulnak. Annak részére tehát, a ki azon népeleten kívül áll, tanácsosabb lesz, ha inkább ama egyetemesebb elemhez tartja magát. És így a következőkben néhány pontot emelünk ki, melyek az általános jogi kultúrára vonatkoznak.

Ilyen pont nevezetesen

1. a *tévedés* tárgyalása végrendeleti intézkedéseknél. Ugy tetszik nekünk, hogy a törvényjavaslat ezen anyagában (123—128. §§.) túlságosan doctrinalis vagy scholasticus módon járt el és hogy itt némely pont javítható. A tévedés megkülönböztetik mint lényeges és nem lényeges. A lényeges tévedésnek semmiséget kell megállapítania, a lényegtelennek különös föltételek hozzájárulása mellett megtámadhatóságot.

Lényeges tévedés lenne mindenekelőtt az, mely *magára a jogügyletre* vonatkozik. Élők közötti jogügyleteknél ugyan könnyen előfordulhat, hogy pl. átküldött pénz átvevője azt tévesen ajándékozottnak tekinti, míg az adó és átküldő valójában csak kölcsönre vagy depositumra gondolt. Itt azután természetesen ajándékozás, kölcsön, stb. semmisek. Végakaratú intézkedéseknél pedig az életben a jogügylet tekintetében alig fog tévedés másképp előfordulni, mint a következő módon. Házastársak egymás között valójában örökösödési szerződést akarnak kötni, az alkalmazott közjegyző redactiója

folytán azonban ebből szándékuk és nézetük ellenére közös végrendelet lesz. Vagy közös végrendeletet akarnak csinálni és a helytelen szövegezés folytán belőle öröklési szerződés lesz. Mindkét esetben nyilván helytelen lenne semmiséget fölvenni. A felek tévedtek ugyan a jogügylet tekintetében, de az egyik esetben úgy, mint a másikban mégis egyes-egyedül az az eldöntés igazolt, hogy az örökbeiktatások és a végrendeletek állhassanak fen legalább mint szabadon visszavonhatók, a mennyiben a belső szándék és a külső nyilatkozat még összeegyeződik.

Alig fog pedig valaha az az eset gyakorlatilag előfordulni, hogy valaki igazi végrendeletet minden törvényes ünnepélyességek mellett alkotott, mialatt az volt a nézete és akarata, hogy nem végrendeletet tesz, hanem pl. ajándékozást vagy adásvevést. Ha egyszer kimutathatólag csak ez az utolsó akaratnyilvánítás forgott volna fen, mindenesetre magától értetődik, különös törvényes szabvány nélkül is, hogy a végrendelet nem lehet érvényes, mivel a cselekvő épenséggel nem akart testálni. Ily hallatlanul ritka eset számára sokkal helyesebb, ha egészen mellőzünk külön törvényszabványt, mely általános szövegezésében más, gyakrabban előforduló esetekre nézve könnyen hamis eldöntésre vezethetne.

Lényegesnek nyilvánítatik továbbá a tévedés, ha a részesített személynek, avagy a részesítés tárgyának azonoságára vonatkozik. (123. §.) Mi azt gondoljuk, hogy ezt a magában véve egészen helyes tételt a 128. §. szövegezése teljesen fedezi. Ez így hangzik: «Ha az örökhagyó más személyt nevezett meg, mint kit részesíteni akart, vagy más tárgyat hagyott, mint a melyet hagyni akart: az intézkedés semmis.» Hisz ez épugy illik arra az esetre, hol az örökhagyó pl. egymáshoz igen hasonló két ikertestvért képzelődésében kimutathatólag egymással fölcserélt és a hamisat jelölte meg, mint a másik esetre, hol a testator belső képzelődése rendben volt és ő csak tollhiba folytán gépileg egészen más nevet irt. Mindkét esetre vonatkozólag egyaránt helyes, hogy az örökhagyó más személyt nevezett meg, mint azt, kit részesíteni akart. A megnevezett nem lesz örökös, mert a valódi akarat nem reá volt irányozva, és az, a kire az igazi akarat irányult, nem lesz örökös, mert nincsen megnevezve.

A 123. §. tovább folytatja még: «A részesített személy *tulajdonságaira* vonatkozó tévedés lényegesnek csak akkor tekinthető, ha az örökhagyónak akarata, kijelentése szerint a részesített személynek ezen meghatározott tulajdonságára volt irányozva.» Igenis, akarata irányozva van és irányozva lehet csak a *személyre* annak egységében és egészében, mint a ki képes jogokat, különösen örökösödési jogokat szerezni. Az akarat itt, szorosan meggondolva és kimondva a dolgot, nem irányozhatja részesítését a személy egyik tulajdonságára. Gondolható csak az, hogy a személy határozott tulajdonsága felől való képzelme *indító okává* válik annak, hogy e személynek végakaratilag valami hagyassék. E szerint a 123. §-ban «lényegesnek» mondott tévedés valójában a tévedés azon kategóriája alá tartoznék, melyet a 124. §. mint *lényegtelen* jelöl meg. Pedig lehet-e valóban tévedést okkal *lényegtelennek* mondani, melyet maga a törvény gyakorlatilag mindig olyképp lényegesnek ismer el, hogy a rendelkezés megtámadható lesz, mielőtt csak a téves indító ok magában a végrendeletben megmagyaráztatott? Ámbár e határozatlan felfogás és elnevezés az iskolaelméletben különösen Savigny óta igen elterjedt, gyakorlati törvénynek azt mégis mellőznie kellene. Ily törvénybe még *helyes* iskola-doctrina sem való mint ilyen, annál kevésbé egy helytelen. Hisz annak gyakorlati veszélyei is vannak az indokban való a tévedést lényegtelennek gondolni és mondani. Ez által könnyen oda jut az ember, hogy tulhajtott súlyosító mellékövetéseket követeljen, melyeknek hozzájárulásával magával az ügylet erőtlennitessék. Törvényjavaslatunk ehhez vagy azt

¹ Az előbbi közl. I. a 35. és 36. számban.

kívánja, hogy a végakarati részesített maga idézte elő a tévedést ámitás folytán, illetve felhasználta, vagy pedig hogy a téves indító ok kifejezetten a végrendeletben kijelentetett. A gyakorlati római jogtudomány, mely ezt az egész tant kötelező törvényhozás minden behatása nélkül kiképezte, ily kellékekről joggal mitsem tud. A kegyelet és szentség, mely épen az utolsó akaratot illeti, itt ily pozitív korlátozásoknak ellenszegül. Ha pl. a halálosan megbetegedett örökhagyót a végakarati részesítettnek barátja vagy házastársa csak hazugság folytán indította ama végrendeletre, míg a részesített maga teljesen ártatlan volt a tévedés előidézésében vagy a már létező tévedésnek az örökhagyó rábeszélése céljából való öntudatos felhasználásában, elismerje-e és védje-e ekkor a jog az idegen hazugság eredményét? Ha az örökhagyó továbbá a döntő indító okot nem említette ugyan magában a végrendeletben, de talán közvetlenül azelőtt a végrendeleti tanukkal való bevezető beszélgetésében, avagy ha az az örökhagyó sajátkezű leveleiből a legteljesebb biztossággal kiderül, figyelmen kívül hagyandó-e ezért egészen? Hisz ez formalistikusabb, mint a hogy a régi Róma első juristái igazoltak tekintették, a kik pedig különben a formalismus értékét különösen az utolsó akaratnál meg tudták becsülni. Nekünk is helyesebbnek tetszenék, ha a törvényjavaslat itt minden iskolászerű kifejezést mellőzne és egyszerűen két főhatározmánnyal elégednék meg.

A 123. §-ban mondani kellene: «Ha és a mennyiben a végrendeletben tett kijelentés és az örökhagyó kimutatható igazi akarata között a megegyezés hiányzik, a végakarati rendelkezés semmis. Ha a megegyezés e hiánya a részesítés *összegére* vonatkozik, a rendelkezés e szerint csak a csekélyebb összeg tekintetében érvényes. Ha pedig az örökhagyó más személyt, vagy más tárgyat nevezett meg, mint a mire igazi akarata irányult, ez az egész rendelkezés semmis.

A 128. §. e szerint mint külön §. teljesen elesnék, mivel csak az alapszabályt alkalmazások által szemléltetőbbé teszi.

A 124. §. helyett mondani kellene: «Az indokokban való tévedés, még a mennyiben a részesített tulajdonságaira vonatkozik is, a végrendeleti intézkedés megtámadhatóságát eszközli, ha magának a tévedésnek tényén kívül egyidejűleg a körülményekből biztossággal kitűnik, hogy az örökhagyó nem intézkedett volna így, ha az igazi tényállást ismeri.»

Még helyesebb volna tán, itt a puszta megtámadhatóság helyett egyenesen semmiséget kimondani. Épügy kellene ennek a 125. §-ban is történnie. Ez által e §. teljes összhangba jönne a 128. §-sal, mely szerint végrendeleti intézkedések, melyek a jó erkölcsökbe ütköznek, semmisek. Ha a végrendeletben ugyanis a részesítés okául kifejezetten felhozatik, hogy egy gonoszság jutalmául történik, vagy más erkölcstelen okból, akkor föl kell tenni, hogy ez által az egész végakarati részesítés a jó erkölcsökkel ellentétbe jő. Ha ez helyes, a hogy bizonyára az, akkor még helyesebben egészen törölhető lesz a 125. §. A rómaiak is egyenesen *semmiséget* vettek föl oly esetekben, midőn erkölcstelen, vagy jogellenes indok miatt a végrendeleti intézkedést elvetették. Ha az indokban való *tévedés* esetében nem tették, annak alaki és külső oka csak az volt, hogy ezt az error fölötti egész tételt csak a praetor közbenjárása közvetítette és hogy a jus praetorium egy civiljogi szabály szerint érvényes ügyletet közvetlenül nem semmisíthetett meg.

(Bef. köv.)

A ravasz fondorlat, mint a csalás tényeleme.¹

5. A legvitásabb kérdések egyikét képezi, kevésbé az elméletben mint a judicaturában azon eset, midőn a tévedésbeejtés turpis, vagy épen büntetendő cselekményt képező

causa körül forog. Az állítólagos tévedésbeejtett által követett cél erkölcstelensége vagy ép büntetendősége kizárja-e a ravasz fondorlatot vagy sem?

A kérdést nemlegesen döntötte el a turini semmitőszék¹ egy esetben, melyben vádlottak pénzt csaltak ki a panaszosztól azon ürügy alatt, hogy sikerült hamis pénzt fognak neki szerezni, s ugyanigy ítelt a m. kir. Curia egy egészen analog esetben (1881. évi 4229. sz.)² fájdalom, a nélkül, hogy az indokokban ezen kérdésre kiterjedt volna. Az olasz ítélet szerint irányadó a tévedésbeejtés ténye s nem az indító ok moralitása s enormis dolog volna (sic!) büntetlenül hagyni azt, a ki nemcsak materialis, hanem moralis kárt is okozott, mert erkölcsileg corrupálta áldozatát (?). Ezen ítélet Carrara kritikáját provocálta³ a ki azon törvények szempontjából, melyek a csalást csak a sértett fél indítványára nyilvánítják üldözendőknek, ily esetekben az indítvány elfogadásában «gazembereket pártfogoló igazságszolgáltatást» lát. De érdemleg ily esetekben nincs büntetendő cselekmény azért, mert nincs jogsértés.

A turpis contractusból nem származhatik jogigény. Nem helyes azért azt mondani, hogy a megcsalt céljának erkölcstelensége nem lehet a csaló büntetlenségének oka. Magának tulajdonítsa a megcsalt, ha pénzét oda adta egy oly reményért, melyet a törvény jognak el nem ismer. A kérdés ezen megoldását politikai okok is javasolják. A büntető védelem megtagadása csak a gazembereknek fog fájni, de nem fogja megzavarni a becsületes polgárok biztonsági érzetét.

De szinte nemleges értelemben döntötte el a kérdést a bécsi semmitőszék,⁴ csalás miatt elítélvén azon vádlottat, a ki 500 frtot csalt ki két paraszt asszonytól azon ürügy alatt, hogy fiaikat a katonaság alól fel fogja szabadítani, több befolyásos magas állású katonatiszt megvesztegetésével. Az ítélet kimondja azt is, hogy a csalás tényálladékát nem zárja ki azon körülmény, hogy kártérítés polgári uton nem követelhető. S ez kétségtelenül helyes. Az ellenkező nézet a kárnak s a kártérítési igénynek összevetévesztésén alapszik. Ez pedig két különböző dolog. S a törvény csak az elsőt, nem a másodikat is követeli a csalás tényálladékához. De az ítélet eldöntetlenül hagyja azon második s ettől különböző kérdést, vajon a cél erkölcstelensége nem zárja-e ki a bünt. cselekményt. S mi azt hisszük, hogy igen, mert a csalás vagyoni elleni büntetett s mert büntető védelemre nem méltó az, a ki csak arról panaszkodhatik, hogy büntetendő cselekményt akart elkövetni, de nem sikerült neki.⁵

Hogy az ehhez hasonló esetek ne maradjanak büntetlenek, arról célszerűen intézkedik a toscanai törvény s a legújabb olasz törvényjavaslat 193. §-a: «A ki közhivatalnokoknál befolyást szinlelvén, mástól pénzt vagy más dolgot elfogad vagy magának vagy másnak adat vagy ígértet, mint közbenjárásának jutalmát, vagy azon ürügy alatt, hogy azokat megvesztegetnie vagy jutalmaznia kell: 1—5 évig terjedhető fegyházzal és 50—1500 liráig terjedő pénzbüntetéssel üntetetik.»⁶

Ugyancsak nemleges értelemben döntetett el a kérdés a nápolyi semmitőszék⁷ által azon vádlott esetében, a ki 100 lirát csalt ki panaszosztól, azon ürügy alatt, hogy lopás gyanújával terhelt fiát befolyásával fel fogja szabadítani.

Ellenben ellenkező értelemben ítelt a trani felebbvivíteli törvényszék,⁸ kimondván, hogy nem követ el csalást azon nyomdász, a ki bizonyos számú közhitel-papirhamisítványok

¹ Riv. Pen. VII. k. 229. l.

² Bün. J. T. II. k. 345. l.

³ Frode nei contratti illeciti.

⁴ Riv. Pen. XIX. k. 118. l.

⁵ V. ö. Carrara érdekes semmiségi panaszát egy hason ügyben. Opuscoli III. k. XLV.

⁶ Az olasz irodalomban u. n. vendita di fumo — füstárulás.

⁷ Riv. Pen. XV. k. 202. l.

⁸ U. o. XXIV. k. 443. l.

¹ Az előbbi közl. l. a 16., 17., 26., 28., 32., és 34. számban.

elkészítésére vállalkozik s azoknak árát magának megfizeteti s ezután a megrendelőket a hatóságnál feljelenti. Az ítélet indokai szerint (az e. b. csalás miatt büntető ítéletet hozott) a törvény célja jogoknak s nem elkövetett vagy elkövetendő büntetteknek védelme. A pénz büntetendő cselekményért adatott vádlottnak, de a törvény nem védi, hanem ellenkezőleg üldözi a büntettet. Ha a jogrend ellen szőtt merényletökben panaszosok felültek, reájok áll: *decepsis sine culpa sua succurrendum*. Nincs bünt. cselekmény abban, hogy jogában sértve marad az, a ki dolose másoknak jogait akarta megsérteni. «*Dignum est fraudem in suum auctorem retorqueri*»; «*in pari causa turpitudinis melior est conditio possidentis*» . . . «*qui fraudem se fecisse audeat dicere, audiri non debet.*»

S úgy látszik, habár más indokolás alapján ezen nézetet fogadta el a m. k. Curia által helybenhagyott ítéletében a k. tábla¹ (1886 nov. 8. 32,376. sz.). Vádlott panaszostól 115 frtot csalt ki azon ürügy alatt, hogy panaszos férjének életét fogja biztosítani, még pedig más név alatt, minthogy a férj biztosítása betegsége miatt már egyszer visszautasított. Az e. b. által csalás miatt hozott vádhatározat megváltoztatásával az eljárás beszünttetett nemcsak azért, mert panaszosné tudta, hogy férje nem biztosítható, s így erre nézve tévedésbe nem ejtetett, hanem azért is «mert a biztosítás tiltott uton keresztülvitelébe tett beleegyezésének következményei ellen, őt a bünt. törvény nem védi».²

6. Röviden bár, de külön felemlítést igényel azon kérdés, elkövethető-e a csalás polgári per támasztása vagy folytatása által.

A massachusettsi lf. törvényszék³ szerint az ítéletnek végrehajtása, melynek alapját ravasz fondorlattal kicsalt szerződés képezi, nem kép z csalást. Mely elv az elévülés szempontjából birhat jelentőséggel.

A Reichsgericht szerint⁴ a hamis perbeli előadások (Unwahres Parteivorbringen) megállapítják a ravasz fondorlatot, nem ugyan akkor, ha azoknak egyedüli célja az, hogy az ellenfél állításai s igénye ténybeli alapjainak bizonyítására kényszeríttessék, de igen akkor, ha a cél az, hogy az, ellenfél igényeinek érvényesítésétől s a pertől elálljon. A tényállás, a melynek alapján vádlott e. bíróságilag csalás miatt elítéltetett s semmiségi panasz a fenebbi indokolással elvettetett, az volt, hogy vádlott a traunsteini törvényszék előtt R.-nek D. elleni bizonyos perében létrejött egyezség alapján mindkét fél ügyvédje által a felmerült ügyvédi díjak iránt pereltetvén, s per során tagadásba vette, hogy ő C. Frigyes rotti kereskedő név alatt valaha a felperesi ügyvédek egyikét azon perben képviselével megbizta, hogy azon egyezségileg eldöntött perről bármi tudomása lenne, s hogy valaha Rottban kereskedő volt, úgy hogy úgy látszik az alperes személye iránt tévedés forog fen.

Még tovább ment a berlini lf. törvényszék⁵ családi kísérletet állapítván meg az ellen, a ki már egyszer kifizetett váltókövetelését, a visszatartott váltó alapján újra keresettel érvényesíti. A csalás ez esetben a polgári bíró tévedésbeesésében állana.

Ugyanezen elvet a Reichsgericht legújabbban is ki-

¹ Bünt. Jog T. XV. k. 124. l.

² Carrara Programma IV. k. 2346. §-ában említi azon nőnek esetét, a ki egy vén asszonytól méregitalt kért, hogy férjét megmérgezze, s jó pénzért ártalmatlan italt kapott. Azon embert, a ki egy gazdag ur felhívására ajánlkozott, hogy 1000 frtért megöli ennek ellenségeit, s miután ravaszul elhitette vele, hogy a megbízást teljesítette, a kikötött díjat megkapta. S mindazon esetekre nézve, a melyekben a megcsalt fél célja bünt. cselekményre irányul, azt tartja, hogy midőn a csalás áldozata alávalóbb magánál a csalónál, a törvény nem prostituálhatja magát avval, hogy őt védelmébe vegye.

³ Riv. Pen. XIII. k. 249. l.

⁴ Rechtsprechung IX. k. 232.

⁵ Riv. Pen. III. k. 456. l.

mondotta¹ azon vádlott esetében, a ki egy lócsere alkalmával egy váltót kapott; néhány nap múlva a felek a csereszerződéstől elállottak s vádlott kötelezte magát, hogy az állítólag otthon felejtett váltót vissza fogja adni; ennek dacára a váltót beperelte, s a nyert marasztaló ítéletet végrehajtotta. Az ítélet szerint a nyugtával el nem látott váltó a mellett bizonyít, hogy a váltó kifizetve nincs, s jogot ad a váltóösszeg behajtására. Vádlott tehát a váltónak bíróság előtti felmutatásával nem csak állította, hanem bizonyította is, hogy őt a nyugtával el nem látott váltóból folyó váltóhitelezői jogok illetik, elhallgatván azt, hogy a váltó birtoka szerződésellenes, s hogy a váltókövetelés szerződés szerint törlesztve van. Vádlott ekként egy tényleg értéktelen bizonyítási eszköz felmutatásával tévedésbe ejtette a bírót, ki jogosítva volt a váltót teljes értékű bizonyítéknak tekinteni, s azt tényleg ilyennek el is fogadta.

Ezzel ellentétben a m. k. tábla¹ (1884 jun. 8. 10,665. sz.) általános elvként mondja ki, hogy jogtalan követelésnek bírói uton érvényesítése a csalás fogalma alá nem tartozik. A mely elvnek ilyenén általánosítása ellen megvalljuk, aggályaink vannak; mert ez végelemzésben az igazságszolgáltatásnak a legaljasabb csalások vak eszközévé lealacsonyítására vezethet.

Hogy a polgári pernek felhasználása addig, a meddig a polgári per a pervédelem lehetőségét is nyújtja, a csalás fogalma alul kizárassék, ezt értjük; s értjük annyival inkább, mert nagyon is jól tudjuk, s a ki a gyakorlati életet ismeri, igazat fog nekünk adni, hogy a büntető hatalom igénybevétele csalás miatti panaszok czimén — s fájdalom gyakran — csak a roszhiszemű adósok ép oly alaptalan, mint kétségbeesett védelme. Az ugynevezhető «társadalmilag veszélyes egyének» kivételével, a vizsgálati fogságnak elvi ellensége vagyok, de igen sokszor csalás miatt oly feljelentés volt kezemben, hogy az eljárást a panaszos becsukatásával szerettem volna kezdeni. De hogy a polgári per felhasználása a legravaszabb fondorlatot képezheti, azt is kétségtelennek tartjuk. Álljon például egy kifizetett vagy másképp értéktelenné vált váltónak a személyes — s bebizonyítható — kifogások kikerülése végett másnak neve alatt beperlése. Ügyvédi gyakorlatomból megtartottam oly felpereseknek emléket, a kik a legnagyobb részben jogalap nélkül beperelt parasztokat egyesség, stb. ürügye alatt a tárgyalásra megjelenéstől vissza tudták tartani, a tárgyaláskor pedig szépen elmakacsoltatták őket, s tévedés s más ily ürügyek alatt még az igazolási határidőt is elmulasztatták velök.

Dr. HEIL FAUSZTIN,

(Bef. köv.)

fiumei kir. ügyész.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A bemutatóra szóló életbiztosítási bárczáknak jogi jelentőségéről.

Életbiztosításnak szűkebb értelemben¹ tekintendő a keresk. törv. 498. §-a szerint azon ügylet, melynél fogva valaki — a biztosító — ellenérték kikötése mellett bizonyos összegnek egy harmadik személy — kedvezményezett — javára leendő fizetésére bizonyos személy — biztosított — halálának esetére kötelezi magát.

Az életbiztosítási szerződés érvényességéhez megkívánatik, hogy az a keresk. törvény 469. és 500. §-aiban előírt alakszerűségek megtartása mellett írásba legyen foglalva.

Az életbiztosítási szerződés rendszerint akép jön létre,

¹ Rechtsprechung IX. k. 441. l.

² Bünt. Jog. T. III. k. 277. l. — ugyanigy XIII. 225. l.

³ A keresk. törv. 498. §-a szerint a betegség és sérülés elleni biztosítások is tágabb értelemben életbiztosításoknak nevezetnek.

hogy a biztosítandó egy általa aláírt ajánlatot, melyben szerződési akaratát kijelenti, a biztosítónak átad; a biztosító pedig, ha az ajánlatot elfogadja, az életbiztosítási szerződésnek lényeges pontjait magában foglaló és általa aláírt kötvényt állít ki, melyet a biztosítandónak átad.¹

Az életbiztosítási szerződés megkötéséről kiállított kötvény életbiztosítási bárcaznak nevezetik.

Az életbiztosításról szóló kötvény — bárca — kétféleképpen állítható ki, t. i. vagy olyképp, hogy abban meg van nevezve azon személy, kinek javára a biztosítási összeg a biztosítottnak halála után kifizetendő, vagy pedig olyképp, hogy azon személy, kinek a biztosítási összeg megfizetendő, nem lett megnevezve.²

Ha az életbiztosítási szerződésben, illetve a bárzában a kedvezményezett meg van nevezve, a jogviszony oly szabatos van megállapítva, hogy fölötte alig támadhat vita. A biztosító köteles a kedvezményezettnek az életbiztosítási összeget a szerződés értelmében kifizetni, mihielyt a fizetési kötelezettség beállott, azaz mihielyt a biztosított meghalt. Ha pedig az életbiztosítási bárca a kedvezményezettnek megnevezése nélkül lett kiállítva, akkor a bemutatóra szóló értékpapírok jellegével bir, melynél fogva annak kiállítója köteles az életbiztosítási összeget, mihielyt az a biztosítottnak elhalálózása folytán esedékessé vált, a bárca mindenkor birtokosának kifizetni.

A bemutatóra szóló értékpapir természetéből folyik, mihielyt annak kiállítója nem köteles megvizsgálni, hogy mi módon jutott a bemutató a bárca birtokába³ mert ő csak arra kötelezte magát a papir kiállítása által, hogy az abban ígért fizetést a papir visszaadása iránt teljesíteni fogja. Magától értetik azonban, hogy a biztosító az életbiztosítási összeget a bárca bemutatójának csak jóhiszeműleg fizetheti ki, ha fizetési kötelezettsége alól szabadulni akar, mert a törvény sehol sem pártolja a roszhiszeműséget és általános jogelv, hogy csak a jóhiszeműleg történt fizetés liberál.⁴

A biztosítottnak viszonyát a bemutatóra szóló bárcahoz úgy fejezhetjük ki, hogy az a bárca mint kizárólagos tulajdonát képező dolog fölött addig, míg él és kezéből ki nem adta, tetszése szerint rendelkezhetik, p. o. elzálogosíthatja, eladhatja, elajándékozhatja, elhagyományozhatja s a t. A bemutatóra szóló életbiztosítási bárca képezheti tehát a közforgalom tárgyát is és több kézen mehet keresztül a nélkül, hogy az által a biztosító és biztosított közti jogviszonyon változás idéztetné elő.

Hogy az, a ki a tulajdonjog szerzésére alkalmas jogczim alapján a bemutatóra szóló bárca birtokába jutott, a biztosítottnak elhalálózása folytán esedékessé vált életbiztosítási összegnek kifizetését jogosan követelheti, jóformán külön bizonyításra nem szorul.

Másképp áll azonban a dolog akkor, midőn a biztosított haláláig maradt a bemutatóra szóló bárca birtokában.

Ez esetben az a kérdés merül fel, hogy vajon tartozik-e a bemutatóra szóló bárca a biztosítottnak hagyatékához vagy nem.

E tekintetben a jogászok közt megállapodás mai napig

¹ Érvényes a biztosítás akkor is, ha a biztosító az elfogadott ajánlatot könyveibe bevezette (keresk. törv. 468. §-a).

² A keresk. törv. 500. §-ának 2. pontja ellentétes intézkedést tartalmaz; mert az első mondata szerint megkívántatik az életbiztosítási szerződésnek érvényességéhez, hogy a kedvezményezett abban megnevezve legyen; a második mondata szerint ellenben a kedvezményezettnek megnevezése nem kívántatik meg, hanem a bemutató — bizonytalan személy — is lehet kedvezményezett.

³ Ha azonban a birtoklási jog válik vitássá, akkor ép úgy mint akármely más dolog birtokánál a birtok minősége bir döntő befolyással.

⁴ Roszhiszeműleg történt volna a fizetés és megtámadható volna tehát az, ha pl. a biztosító tudja, hogy a kérdéses bárca lopás tárgyát képezi, hogy szabályszerűen közhierré tétetett, mihielyt a bárca elveszett és a bemutató birtokának jogszerűségét és jóhiszeműségét nem képes kimutatni, hogy a biztosítási bárca végrehajtásilag lefoglaltatott, stb.

sem jött létre; míg némelyek a kérdésre igenlőleg felelnek, mások az ellenkező nézetet védelmezik. Az utóbbiak azon szempontból indulnak ki, hogy az életbiztosítási szerződésnek tartalma szerint a biztosító kötelezi magát harmadik személynek a biztosítási összeget megfizetni, hogy ezen harmadik személy — kedvezményezett — a biztosítási összegre való igényét közvetlenül a szerződésből származtatja, végre, hogy az örökhagyó — biztosított — soha sem jöhet azon helyzetbe, mihielyt az életbiztosítási összeget felvehetné és avval vagyonát szaporíthatná, mivel az csak halálával válik esedékessé, ha pedig a biztosított maga nem veheti fel a biztosítási összeget, akkor az reá nézve létezőnek nem tekintethető, tehát hagyatékát sem képezheti.¹

Ezen érvelések nézetem szerint csak akkor nyerhetnek alkalmazást, midőn a bárzában a kedvezményezett vagy kifejezetten van megnevezve vagy pedig olyképpen van meghatározva, hogy annak személye iránt kétely nem merülhet fel, p. o. ha a biztosított kijelenti a bárzában, hogy Kovács Péter, testvérei, örökösei, anyja, azon személy, ki betegágyában ápolja, stb. legyenek feljogosítva az életbiztosítási összeg felvételére; mert a bárca ily tartalma mellett jelentkezik a biztosított mint negotiorum gestor, ki harmadik személy javára szerződött és kötelezettséget vállalt a nélkül, hogy magának valamely jogot fentartott volna akár a bárca tartalmától eltérő önkényes rendelkezésre, akár a kedvezményezett kijelölésének megváltoztatására nézve. Az ily tartalmu bárca csupán a kijelölt kedvezményezettre bir vagyonjogi értékkel, mivel a biztosító abban csak arra kötelezi magát, hogy az életbiztosítási összeget a kijelölt kedvezményezettnek fogja megfizetni.

Ha a bárca bemutatóra van kiállítva, akkor a biztosítottnak ahoz való viszonya egészen más szempont alá esik; mert az esetben rendelkezhetik a biztosított, a mint fent felhozott, még élteben legalább közvetve a jövőben esedékessé váló biztosítási összegnek bizonyos része fölött, a mennyiben a bárca nemcsak elzálogosíthatja, hanem elidegenítheti is, és az érte kapott értéket saját hasznára fordíthatja.

Ily bárca tehát a biztosítottra nézve is bir vagyonjogi értékkel és ha azt haláláig kezéből ki nem adta, akkor az ép úgy, mint akármely más vagyonjogi értékkel biró dolog, halála után hagyatékában találhatik.

Minthogy pedig a magyar öröklési jognak szabványai értelmében az örökhagyónak vagyonjogi viszonyaira vonatkozó jogai és kötelezettségei annak hagyatékát képezik, és a hagyatéki vagyon az örökhagyónak halálával a törvény erejénél fogva annak örököseire átháramlik, a bemutatóra szóló életbiztosítási bárca, sem válik uratlanná, hanem az arra való birtoklási jogosultság szintén átszáll annak örököseire.

Ha pedig elismerjük, hogy a bemutatóra szóló bárca öröklési jogczim alapján jön a biztosított (örökhagyó) örököseinek birtokába, minek folytán jogosultságot nyernek az életbiztosítási összeg felvételére, akkor el kell ismernünk azt is, hogy a bemutatóra szóló bárca illetve az általa képviselt érték, azaz az életbiztosítási összeg is tartozik a biztosított örökhagyónak hagyatékához.²

HUF JÓZSEF.

¹ Támogatják véleményüket avval is, hogy azon esetben, midőn a biztosított kedvezményezettet egyáltalában nem jelölt meg, vélelmezendő, mihielyt örököseiről akart gondoskodni. Ez ellen lehet felhozni, hogy ha áll is az, hogy a biztosított rendszerint örököseiről akart gondoskodni, ezen vélelem felállítása sem nem szükséges, sem nem indokolt, mivel a biztosítottnak örökösei más módon is jöhetnek a bárca birtokába és előfordulhat azon eset is, hogy a biztosított oly viszonyokban él, mihielyt ezen az uton más kötelezettségének kimélő módon akart eleget tenni.

² Ezek szerint helyesnek tartandó a végr. törv. 66. §-ában foglalt azon intézkedés (ámbar annak szövegezése sikerültnek nem mondható), mely szerint a biztosított adósságai miatt a kedvezményezettet illető

Következtetésekre alapított ítélet.

Egyik budapesti gyárosczég S. nevű alkalmazottja, annak több budapesti üzletbarátjánál hamisított nyugtatott számlák alapján felvette a cégnek járó követeléseket s azután megszökött, a nélkül természetesen, hogy a beszédett pénzeket főnökének átadta volna. A gyáros kénytelen volt az imént említett vevőit beperelni. Az elsőbírság, noha azon meggyőződésének adott privatim kifejezést, hogy alpereseket marasztalnia kellene, mégis, hogy esetleg a Curia is hozzászólhasson a kérdéshez, felperest keresetével elutasította, de a perköltégeket a perek körülményeire való tekintettel, kölcsönösen megszüntette. Megjegyzem, hogy alperesek mindegyike felperest megkínálta a főesküvel, hogy S. pénzek beszédésére feljogosítva nem volt. Felperesi ügyvéd erre oda nyilatkozott, hogy kellő informatio hiányában újabb tárgyalások elkerülése céljából kész az esküt oly értelemben elfogadni s letenni, hogy S. 1884 január 1-je óta hasonló felhatalmazást nem nyert. A módosításnak szükségét alperesi ügyvéd azzal indokolta, hogy fele csak 1884. évi január 1-je óta tulajdonosa ama gyárüzletnek s így esküt csak a módosított értelemben tehet; de ha S.-nek volt is meghatalmazása az előbbi tulajdonostól, arra alperesek amugy sem hivatkozhatnak, mert hisz az üzlettel való összeköttetésük csak 1884 folyamán támadt. Kétségtelenül felperesi ügyvéd hibát követett el, hogy felétől informatiót be nem szerzett, mert akkor megtudhatta volna, hogy S. csak 1884 márczius 1-je óta volt alkalmazva az üzletben.

A fent közölt első bírósági ítélet ellen alperesek a költségek kérdésében, felperes pedig érdemben is felebbezett. Miként előrelátható volt, a kir. tábla az első bírósági ítéleteket megváltoztatta s alpereseket felperes esküjétől feltelelezetten a költségekben marasztalta. Alperesek tovább felebbeztek. A Curia az alsóbb bíróságok ítéleteit megváltoztatta, felperest keresetével elutasította s az összes per- és felebbezési költségek megfizetésében is elmarasztalta: «mert felperes nem állította, hogy S. a szolgáltatott árukért járó pénzek beszédésére és nyugtázására soha felhatalmazva nem volt (?), hanem az általa előterjesztett módosított esküszöveg szerint csak azt vitatta, hogy ily megbízással 1884. évi január 1-től fogva nem birt, mi által hallgatag beismeri azt (!), hogy a jelzett időpontot megelőzőleg olyszzerű megbízással februházva lehetett; minthogy pedig oly körülményt, mely igazolná, hogy alperesnek a fizetés idejekor, vagyis 1884 május 29-én S. megbízási jogkörének felperes által vitatott megszorításáról (sic!) tudomással birnia kellett, fel sem hozott, igazoltnak veendő, miszerint alperes jóhiszeműleg fizethetett S. kezeihez.»

Még eddig kevés polgári ítélet került kezeim közé, melyekben a Curia pusztán «okoskodásra», alapította volna indokolását, de az imént közölt olyan argumentatio, hogy nolens-volens el kellett határoznom, hogy a tisztán következtetésekre fektetett curiai ítéleteket kissé figyelemmel fogom kísérni s adandó alkalommal azokat a t. szerkesztőség engedelmeivel e lapok hasábjain ismertetni.

B.

életbiztosítási összeg nem vonható végrehajtás alá, ha kedvezményezettül a biztosítottnak örökösei — habár minden közelebbi megjelölés nélkül — vannak megnevezve.

Ezen intézkedésből kitetszik, hogy ha már akkor sem vonható végrehajtás alá az életbiztosítási összeg, midőn a bárczában a kedvezményezett olyan általános kifejezés által (örökösök, testvérek, atya stb.) meg van jelölve, mely a kedvezményezettnek azonossága iránt kételyt nem enged, az életbiztosítási összeg annál kevésbé vonható végrehajtás alá, midőn a bárczában a kedvezményezett kifejezetten meg van nevezve.

Okszerűen következtethető ezen intézkedésből még az is, hogy az életbiztosítási összeg a biztosítottnak adósságai miatt végrehajtás alá vonható, midőn a bárczában a kedvezményezett sem megjelölve, sem megnevezve nincsen, azaz ha a bárcza bemutatóra szólónak van kiállítva.

Külföldi judikatura.

57. *A telekkönyvi bevezetések természete.* A telekkönyvi bevezetések nem constitutiv, csak bizonyító természetűek; nem alkotnak jogokat, csak nyilvános ká teszik azokat és ezért megengedhető annak bizonyítása, hogy a szerződő felek mást akartak, mint a mi a telekkönyvbe vezetett. (Karlsruhei OLG. 1885 november 10. a Reichsgericht gyakorlata. Zeitschr. f. franz Civilr. XVIII.)

58. *Az ingatlan értékének csökkenéséért az ingatlant vevő,* a ki a vételért a kikötött időben meg nem fizeti, *felelős* és a szerződés felbontásának esetében tartozik megtéríteni a vételár és az ingatlannak ama nagyobb értéke közt való különbséget, melylyel az a szerződés felbontásakor bir. (A kölni OLG. ítélete 1887 október 12. u. o.)

59. *Beszámítás csődben.* A közdósnak a csőd megnyitása után keletkezett követelését egy a csőd megnyitása előtt keletkezett tartozásával beszámíthatni — a kölni OLG. 1887. nov. 5. ítélete szerint (u. o.).

60. *Pactum reservati dominii.* A német Reichsgericht 1887 okt. 7-én elismerte a tulajdonjog fentartásával történt eladás érvényességét.

61. *Az eljegyzés a házasságot előkészítő szerződés* (pactum de contrahendo) és annak, mint kötelmi jogviszonynak, felbontásából kártérítés iránt való keresettel élhetni, mely azonban soha sem irányulhat — vagylagosan sem — a házassági ígéret teljesítésére. E keresetnek elbírálására ama hely bírósága illetékes, hol a jegyesek a házasság megkötésének esetében állandóan lakni akartak. (Reichsgericht 1887. évi okt. 21. u. o.)

62. *A község szolgalmi joga.* A község perrendszerüen tartozik bizonyítani a valamely uton őt állítólag megillető tulajdont vagy szolgalmat; jogi vélelem nem szól mellette. A község utjegyzékei nem alkalmasak a tulajdon vagy szolgalom jogcímének bizonyítására, mert ezek csak belső igazgatási intézkedések jellegével bírnak, melyek harmadik személyeknek a község útján való jogait nem érinthetik. Az ilyen ut elbirtoklásához oly birtokosi cselekmények szükségesek, melyek a tulajdon gyakorlatának szándékát vagy legalább öntudatát külsőleg is nyilvánítják; pl. az ut fentartását vagy helyreállítását célzó munkálatok, míg ellenben nem elégséges ehhez az utnak a község tagjai által kocsi- vagy gyalogutként való használása. (A colmari OLG. 1887 okt. 12.)

63. *A házasságért közvetítő díj követelhető,* mert a díjszerződésnek nem a házasság a tárgya, hanem a közvetítő szolgálatok, melyek tehát locatio conductio operarum jellegével bírnak. (A nápolyi felebbezési bíróság ítélete 1886. évi febr. 19.)

64. *Az elcsábított nő kártérítési igénye.* A bolognai felebbezési bíróságnak 1885 decz. 18-án hozott ítélete szerint ama nagykoru nő, a kit, miután neki házasság ígértetett, elcsábítottak, az illető férfitől kártérítést követelhet. A kártérítés követelése ilyen esetben nem az apaságon alapszik, hanem a vétkelességen és a doluson; a kártérítést megállapító ítélet az apaságra nézve jogi hatálylyal nem bir, hanem a csábítást és a teherbe juttatást csak a tilos cselekvény szempontjából bírálja meg. A kereset alapja az elcsábítás; a házasság megígérése a menyasszony gyengeségének indító oka és bukásának okozója.

65. *A bérbeadó törvényes zálogjoga* nem terjed ki amaz ingóságokra, melyeket a bérlőnek javítás vagy feldolgozás végett adtak volt át. Így határozott a turini semmitőszék 1887 febr. 4-én Pomponius következő tétele alapján: «Videndum est, ne non omnia illata vel inducta, ea sola, quæ ut ibi sint illata fuerint, pignori sint.»

66. *A bérszerződés felbontása a bér meg nem fizetése folytán.* Ha a bérlő, a ki ellen a házbér meg nem fizetése miatt a bérszerződés felbontásáért és a lakás kiürítéseért keresetet

indítottak, lite pendente megfizeti is a házbért, melylyel tartozik, ez nem gátolhatja a kereset értelmében való ítélethozatalt, mert az ítélet a kereset megindításának napját tartja szemmel és azért az a döntő, vajon a bérlő ekkor tartozott-e házbérrel vagy sem? (A firenzei semmitőszék ítélete 1885 decz. 24.)
Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

Különfélék.

— A belügyminiszterium figyelmébe ajánlva. A közig. hatóságok hatáskörébe utalt kihágások eseteiben követendő eljárás szabályozása tárgyában kiadott belügyminiszteri rendelet (ddto. 1880. évi augusztus hó 17-én) 64. §-ában azon kötelező intézkedés foglaltatik, hogy kihágási ügyekben is a tárgyaló hatósági személyen kívül egyidejűleg még egy jegyzőkönyvvezető legyen jelen, a ki egyszersmind a jegyzőkönyvet tartozik aláírni. *Erről Budapesten a bíraskodó rendőrségnél úgy látszik — mit sem tudnak s a hatósági személy kihágási ügyekben itt tanu nélkül, egymagában vezeti a jegyzőkönyvet.* Továbbá általános a panasz, hogy Budapesten a bíraskodó rendőri közegek épen nem figyelmeztetik kellően a feleket felebbezési jogukra.

— Manoilovich Emil curiai tanácselnök, a ki legközelebb a kir. Curia váltó-, kereskedelmi- és bányatanácsának vezetését fogja átvenni, arra használja fel a folyó hó végéig terjedő szabadságidejének egy részét, hogy a bányaugyi törvénykezés egyes tárgyaival gyakorlatilag megismerkedjék. E hó 7-én Selmezbányán időzött s ott a bányauzem technikai oldala iránt érdeklődött; 8-án és 9-én pedig a rimaszombati kir. törvényszéknél a bányatelekkönyveket szemlélte meg, s tájékozást szerzett a bányatörvénykezés különféle ágaihoz tartozó bírói teendők mikénti ellátásáról — az ügymenet legaprólékosabb részleteit sem hagyva figyelmen kívül. Majd Lányi Bertalan törvényszéki bíró s a rimaszombati kir. törvényszék bányaugyi referensének kíséretében a rimamuránsalgótarjáni vasműrészvénytársaság líkéri telepére rándult ki, a hol a nevezett társaság által szabályszerű bányaugyi kisajátítás útján létesített s máris bányatartozék gyanánt bányatelekkönyvezett sodronykötélpályát tekintette meg. Végül szeptember hó 11-én a salgótarjáni köszénbányákat kereste fel.

— A Fortunában minap egy végtárgyalás alkalmával a védő-ügyvéd a tárgyalási teremben fogva levő védenczével ohajtott beszélni azon idő alatt, a míg a bíróság ítélethozatal végett visszavonult. Ezt azonban megakadályozta a vádlott oldala mellett ülő fogházi őr azon kijelentéssel, hogy *ügyészi utasítás értelmében* meg van tiltva, hogy a védő védenczével akkor érintkezzék, a midőn a kir. ügyész nincs jelen. Igen természetes, hogy a védő-ügyvéd méltóságán alólinak tartotta e tekintetben az őrről további vitába ereszkedni, sőt ellenkezőleg, még helyeselte is, hogy az illető közeg az utasítás értelmében járt el. Mi azonban nem tartjuk lehetségesnek, hogy ilyenmő fonák utasítás továbbra is létezhessek a *budapesti kir. ügyészségnél* az alantas közegek részére s szükségét látjuk annak, hogy a fogházi személyzet haladéktalanul ellenkező utasítással láttassék el oly célból, hogy jövőre ily tulkapások ne fordulhassanak elő.

— Bírói körökből a következő figyelemre méltó sorokat vettük: A *Budapesti Közlöny* hivatalos lapra minden bíróság köteles külön-külön előfizetni és az előfizetési pénzt, a 10—10 forintot, félévenként a kiadóhivatalnak elküldeni, és pedig azon indokból, mert minden bíróság kezelése alatt van iroda-átalány. Ilyen eljárás mellett 1000-nél több postautalvány kell a megrendeléshez és azonkívül hány ember mozog, hány bíró, portás, szolga, stb. Ha a miniszterium egyszerre rendelné is meg az összes példányokat, egyszerűsítettnek a kezelés, és nem volna szükség azért a költségvevésben a központi igazgatás dologi kiadásai rovatát megterhelni.

— A király képe. A budapesti IV—X. ker. kir. büntető járásbírósnál hihetetlen rossz kivitelű olajnyomatu képei láthatók a királynak. A király személye iránti tisztelet tekintete parancsolólag követeli ezen képeknek haladéktalan eltávolítását s azoknak elfogadható képekkel való helyettesítését.

— A budapesti ügyvédi kamara a végrehajtási törvény módosítása tárgyában az igazságügyminiszter felszólítása folytán bizottságot alakított, mely most tartja üléseit Sztrehlo Kornél elnöke alatt.

— Seminárium. Dr. Földes Béla nemzetgazdasági semináriumából ismét egy dolgozat jelent meg. Címe: Az ó-budai hajógyár munkásainak helyzete. Irta: Somogyi Manó. Megjelent a fővárosi statisztikai hivatal havi füzetében. — Dr. Fayer László bűnügyi esetgyűjteményt tesz közzé. A füzet vezérfonalul fog szolgálni a bűnügyi semináriumban. — A jogakadémia tanrendjeiben a semináriumok tartásának semmi nyoma.

— Kiss Istvánnak közjogi tankönyve a napokban megjelent negyedik kiadásban az Eggenberger könyvkiadó czégnél.

— Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat: Nem lehetne módot találni arra nézve, hogy a *budapesti árú- és értéklőzsde* választott bírósága előtt történő eljárásban is a *feltételes makacsság* intézménye meghonosíthatassék?

— Semmiségi esetek ugyanegy bűnvádi eljárásban. Az igali járásbírósg ugyanazon egy ügyben, melyben J. Sámuelné és J. Sámuel sikkasztás és hatóság elleni kihágás miatt vádoltattak s melyben az ítélet csak J. Sámuelné felett hozatott, annak felmentésével, következő *több rendbeli semmiséget* követett el: a sértett feleket nemcsak ki nem halgatta, hanem meg sem idéztette; J. Sámuelre pedig az eljárást ki nem terjesztette s így felette ítéletet nem is hozott, habár szintén vádolva volt; és arra, mi egyik főkérdést képezett, t. i. hogy az árverésen kicsépelve talált gabonaneműek azonosok-e a foglaláskor asztagon találtakkal, a bizonyítást egészen mellőzte. A kir. tábla tehát 1888 jun. 6-án az egész eljárást megsemmisítette.

— Hogyan könnyítenek magukon némely járásbírósgok? D. János sulyos testi sértés miatt indított bűnügyében a vizsgálat a törvényszék előtt kezdetett, de utóbb a további eljárás megszüntetett; s így került ez ügy a budapesti I—III. ker. járásbírósghoz mely a dolgot könnyítendő, a törvényszéki vizsgálat alatt kihallgatott tanukat újból ki nem hallgatta, és még akkori vallomásukat sem ismertetette meg a sértett féllel, úgy a vádlottal sem. Nem szerezte be azon végzést sem, melylyel a törvényszék előtti eljárás megszüntetve lett. Mind a mellett vádlottat bűnösnek kimondotta s 14 napi fogházra ítélte. A kir. tábla 1888 jun. 6. 15442. sz. alatt újabb eljárást rendelt, különösen mert a tanuknak a törvényszéki vizsgálat folyamán tett vallomása a tárgyaláson való kihallgattatásukat nem pótolhatja.

Nemzetközi szemle.

— Bähr Ottó, Németország egyik legjelesebb civilistája, a lipcsei legtöbb törvényszék volt bírója, ir legujabban a német polgári törvénykönyv javaslatáról a *«Grenzboten»*-ben. Bähr a javaslat azon bírálóihoz csatlakozik, a kik abban, daczára annak, hogy kiválólag a gyakorlat férfiai szerkesztették, doctrinalis és épen nem rokonszenves művet látnak, mely mesterkélt nyelvezetében nemcsak minden népiességet nélkülöz, de még jogászoknak is nehezen érthető, s e mellett a gyakorlati jogtudomány magaslatán sem áll. E kodex életbeléptetése megrontaná az egész jogtudományt; a jogi tanulmány mindinkább mechanikus tanítássá és ugyanoly tanulássá fajulna. Nem lehet ugyanis megkövetelni a joghallgatótól, kinek az összes jogi materiákból 6000 paragrafus positiv joganyagot kell betanulnia, hogy e mellett még jogilag gondolkozzék is. Azon ellenvetéssel szemben, hogy Németországban nem tartható fen tovább a magánjognak az a sokfélesége, mely most fenáll, szerző arra utal, hogy a jognak egységesítése céljára ki kellett volna választani egyes jogrészeket, melyeknél leginkább fenforog az egységesítés szüksége. Ha évről-évre ily résztörvények szerkesztetnének, a nép és különösen a jogász-osztály beleszoknék, belenőne a jogegységbe és ez üdvösebben hatna, «als

wenn man ihnen ein ganzes neues Gesetzbuch über den Kopf giesst». Ma már a fele annak, a mi a javaslatban valóban értékes, mint egységes német jog állana fenn. S még most is legcélszerűbb volna a javaslatból egyes részeket kiemelni és mint speciális javaslatokat a törvényhozás elé terjeszteni. — Az ily negatív kritikák szaporodása mellett, milyen kiválólag a Bähré és Gierkéé, mindinkább megerősödik Németországban az a vélemény, melyről mult számunkban egy félhivatalos német lap nyomán tudomást vettünk, hogy t. i. a javaslat, jelen alakjában nem kerül a törvényhozás elé. — (Lapunk zártával vesszük a német ügyvédi egyesület által a polgári törvénykönyv javaslatának megbeszélése céljából alapított folyóiratot. Az első füzet több dolgozatot tartalmaz, melyek mindannyian a javaslat speciális határozmányait tárgyalják. A füzet tartalmára visszatérünk.)

— A Zeitschrift für die ges. Strafr. Wissenschaft legújabb füzet (8. kötet 6. f.) mindössze három dolgozatot tartalmaz. Büngrer: Ueber Handeln und Handlungseinheit; Würzburger a statisztikai felvételekről és Zucker a francia inquisitorialis eljárásról a XIII. században. Az irodalmi szemle, mely e folyóiratot különösen becsessé teszi, ezuttal teljesen elmaradt. A kiadóhivatal jelenti, hogy a folyóirat megnagyobbult, a mennyiben egy-egy kötete, mely eddig 48 ivet tett, ezennel 60 iv lesz. Az előfizetési díj megfelelőleg emeltetik.

— Janka, a prágai német egyetemen a büntetőjog tanára június 16-án meghalt.

— A németországi szegényápoló-egylet congressusa az idén Carlsruhéban gyűl össze. A congressus munkálatainak előkészítéseül az egyesület tagjainak szétküldetett az évkönyv: *Schriften des Deutschen Vereins für Armenpflege und Wohltätigkeit* (Lipce, Duncker és Humblot kiadása). Tárgyaltatni fog többek közt a leányok háziasszonynevelésének kérdése, és a mi az ily congressusoknál ma már elmaradhatlan, mivel a szegénység főforrása: az alkoholizmus. Az utóbbi kérdést referálja Lammers, az alkoholizmus elleni egyesület titkára. Indítványozott tételei nagyban és egészben ugyanazok, melyeket a jogászgyűléshez beterjesztett s melyeket már ismertettünk.

— Esküdtszék előtt állott Nivetben (Franciaország) egy fiatal ember, ki természetes atyját lelötte, mivel ez, bár dúsgazdag volt, a nőt, kivel viszonya volt és a nőnek tőle származó gyermekeit a legnagyobb nyomorban hagyta szülni és épséggel semmi támogatásban nem részesítette őket. Az esküdtszék a fiatal embert felmentette. Ez az eset lényegesen hozzá fog járulni ahhoz, hogy Franciaországban az apaság keresése iránti szigorúan tiltó törvény kihelyeztessék érvényéből.

— A francia törvényhozás köréből a következő jogi mozzanatokat találjuk megemlítendőnek. A senátusban előfordult külön indítványként, a *rendkívül enyhítő körülmények* alkalmazása, mi feletti törvényalkotás azonban csakhamar feleslegessé fog válni a folyamatban levő új büntetőjogi codificatio következtében. Egy másik javaslat szerint azon esetben, ha a fogság *pénzbüntetés által* helyettesítendő, a pénzbüntetés maximuma 3000 franc legyen. Szóba jött itt az *ideiglenes szabadságolás* új intézménye is. Panaszolják a senatorok, hogy ezen törvény holt betű maradt; alkalmazása iránt semmi előintézkedés sem történik; szabályozása munkába sem vétetett. Erre az igazságügyér következő meglepő választ adott: «*La libération conditionnelle rencontre de vives résistances au sein du parquet, et les sociétés de patronage pour les libérés font défaut.*» A *halálbüntetés* kérdése mint Olasz-, úgy Franciaországban sem tűnik le a parlament szönyegéről. Most ismét nyújtott be egy javaslat a francia képviselőházban Frébault által, mely javaslat annak eltörlését sürgeti.

— A bünvádi eljárás reformjával folyton foglalkozik Franciaországban mind a senátus, mind a képviselőház. Mindkettő szabadelvű irányban halad, azonban a senátus több kérdésnél ellentétben van a képviselőház bizottságával, nevezetesen a vizsgálati rendszerben a jogvédelem szempontjából ellenezvén azt, hogy a vádlottak kihallgatásánál ügyvéd lehessen jelen. Különben világos, mikép a francia törvényhozás is a vizsgálati eljárás reformjánál az angol rendszert tartja szem előtt, s nagy részben alkalmazni törekszik. Elfogadtatott azon elv, hogy vádlottak a vizsgálat kezdetétől fogva jogvédelemben részesüljenek; s kisebbségben maradt

azon vélemény, hogy a kikérdezésnél ügyvéd jelen ne lehessen. Abban azonban a jog biztosítására teljes garantiákat vélnék feltalálhatni s azt odáig már nem akarják fejleszteni, hogy a vizsgálat nyilvános is legyen, s a közönség korlátlan jelenlétében folyjon le. Ebben a bünvádi jogérvényesítés, érdekeinek compromittálásától félnek. «*Avec la faculté pour l'accusé de voir son avocat dès le début de l'instruction, le seraient là des garanties suffisantes pour l'intérêt de la défense; aller plus loin serait compromettre l'intérêt de la justice*» mondá egy képviselő. És a kikérdezésnél jelen lehetésre megjegyeztetett «*indépendamment de l'impossibilité pratique, il y a à craindre les indiscretions de la défense qui risquent de paralyser l'instruction; d'ailleurs en permettant au juge de s'opposer, en certains cas, à la présence du défenseur, on ruine d'avance tout le bénéfice qu'on entend tirer de la loi.*» És a midőn a vizsgálóbíróóság önállását, függetlenítését követelik, egyszersmind elitelték s megszüntetni sürgették azon viszás dualismust, mely a vizsgálati hatalom gyakorlásában a rendőrhatalóság s a bíróság közt létezik. «*On sait — mondá egy képviselő — par des exemples récents, combien est funeste la dualité entre l'action judiciaire et l'action de la police.*»

Megjelentek:

A Franklin-társulat kiadásában: *A bélyeg és illetékügyi törvények és szabályok kézikönyve*. Az ide vonatkozó törvények, szabályok, pénzügyminiszteri rendeletek, pénzügyi közig. bírósági döntvények és elvi jelentőségű határozatok teljes és rendszeres gyűjteménye, magyarázó példákkal, terjedelmes kiszámítási táblázatokkal és kimerítő betűsoros tárgymutatóval. Összeállította Gálffy Ferencz kir. pénzügyi fogalmazó a pozsonyi pénzügyigazgatóságnál. Második, teljesen átdolgozott kiadás. Ára 3 ft.

Ráth Mór törvénykiadásai közt megjelent *A halászatról szóló 1888: XIX. tcz.* Anyagi részéhez Hermann Ottó irt terjedelmes kommentárt, mely némileg a «Halászatról» szóló nagy könyvének függelékét képezheti, ára 50 kr. — Szintén Ráth Mór törvénykiadásai között megjelent *Az állategészségügyi törvény*, dr. Azary Akos, a bpesti állatorvosi tanintézet tanára által kommentálva, ki a törvényjavaslat egyik előkészítője. Ára 60 kr. — Ugyanezen gyűjteményben jelent meg az 1888. évi szeszadó- és contingentálási törvény (1888: XXIV. és XXV. tcz.). Fritz Péter, a budapesti kereskedelmi és iparkamara tollvivője, stb. szak-szerű jegyzeteivel. Ára 70 kr.

Legközelebbi csődbejelentési határidők: (szept. 20-tól 27-ig). Epstein József e. a szombathelyi tsz. szept. 20. (170). — Glück Mór e. a kassai tsz. szept. 20. (184). — Himmler Vilmos e. a b.-gyarmati tsz. szept. 20. (191). — Grünberger Ferencz e. a kassai tsz. szept. 20. (194). — Grünwald B. e. a bpesti keresk. és vtsz. szept. 22. (179).

Csődök: Hölzl L. R. n.-becskerekai keresk. e. e tsz.: csb. Kis Sándor, t. dr. Orsó Mátyás, ht. Grandjeán József; bh. okt. 10, felsz. t. okt. 31. csődv. vál. nov. 3. (210).

Pályázatok: A miavai jbságnál albiró; bh. szept. 22., a nyitrai tsz. elnökéhez (207). — A sárbogárdi jbságnál albiró; bh. szept. 25., a sz.-fehérvári tsz. elnökéhez (208). — A vingai jbságnál aljegyző; bh. szept. 25., a temesvári tsz. elnökéhez (208). — A zilahi tsz. aljegyző; bh. szept. 25., e tsz. elnökéhez (208). — A m.-szigeti jbságnál albiró; bh. szept. 26., e tsz. elnökéhez (209). — A n.-váradi kir. ügyészségnél alügyész; bh. szept. 26., a bpesti kir. főügyész-séghoz (211).

Ügyédjelölt ügyvédi irodában alkalmazást keres. Bővebb felvilágosítást ad Fenyvessi Károly ügyvéd, Váczi-körut 16. 3742

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék. *A kiadó-hivatal.*

Lapunk mai számához postai utalvány is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *címszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s úgy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24 sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 frt
negyedévre ... 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Törvényhozási mozgalmak. X. — A magyar öröklési jog tervezete. Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai tanártól. — Bűnügy-statisztikai tanulmányok. IV. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Az 1877: XXII. tczikk 72. §-a. SERLY ANTAL budapesti kir. aljárásbírótól. — Három felsőbirósági határozat. Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Törvényhozási mozgalmak.

Apaság bizonyítása. — Ártatlanul elítélteknek kárpótlás.

A társadalmi tudományok mai fejlődésének egyik legsebbebb vívmánya az, mely a *törvénytelen születésű gyermekek* állapotának megvilágítására s jogi helyzetük tarthatatlanságának kitüntetésére vonatkozik. Ujabb adatokból látjuk, mikép ezen szerencsétlenek száma folyvást növekszik; halandóságuk egészen kivételes arányban nyilvánul; és ezen aráynak felel meg a büntetőjog terén való tulságos szereplésük is. Ezen szomorú társadalmi állapot adatai ismét szőnyegre hozták a törvénytelenek jogi s törvényi helyzetének tanulmányozását s a reformok tárgyalását, melyek annak javítására vezethetnének. Franciaországban ily irányban törvényjavaslatok készülnek; és legközelebb *Aimable* Lajostól munka jelent meg az apasági kereset s bizonyításról, mely a reformkérdésekkel is tüzetesen foglalkozik az összehasonlító codificatio alapján.¹ Jelenleg az előhaladottabb törvényhozások körében három rendszer uralkodik. Angliában, Skótiában, az észak-amerikai államokban, Németországban, Schweiz egy részében és Spanyolországban, mint hazánkban is az apaság szabad kutatása van gyakorlatban; ellenben az tiltva van Franciaországban, Belgium s Hollandiában, Görög- s Oroszországban, Schweiz némely kantonjaiban, Romániában, az olasz államban s némely dél-amerikai köztársaságokban. Ezek közt középső helyet foglal el Portugalia, Svédország, egykét schweizi kanton, Louisiana s Mexico, akkép, hogy ezen államokban az apasági kereset megengedtetik, de csak a törvény által kijelölt esetekben.

A rendszer irányával szoros kapcsolatban áll a törvénytelen születésűek joghelyzete. Ott, hol az apaság kutatása szabad s meg van könnyítve a bizonyítékok használata: a törvényteleneknek adott jogok szűkebb körre szoríttatnak. Így Anglia, mely különösen kitűnik a vizsgálat s bizonyítás szabadságában, csak az élelmezésre és pedig szűkebb korlátok közt ad jogosultságot; és a francia forradalmi törvényhozás, midőn azonosította a törvényteleneket a törvényes születésűekkel a családi jogokban, egyszersmind teljesen eltiltotta az apaság keresetét. És az ujabb törvényhozások, melyek a szabad vizsgálat elvét követik, az örökösödést csak az anya után adják meg. Ilyen az apasági kereset s annak jogi következményei közötti összefüggés. Midőn tehát némely francia szakférfiak — mint *Aimable* is — a jelenlegi francia rendszer megszüntetését s azt sürgetik, hogy a kereset szabadsága a kijelölt körülményekben megadassék, mások jogi előnyeiket korlátoztatni kívánják akkép, hogy az

örökösödési joggal csak azok birjanak, kik önként, szabad akaratból lettek elismerve. De általában szükségesnek nyilvánítatik a törvénytelenek jogi helyzetének javítása; «c'est l'une des reformes les plus justes, les plus utiles et les plus fondamentales de notre état social», mondja egy jeles jogtudós.² A reformnak akkép kell történni a mai francia jogászok nézete szerint, hogy a régi francia jognak tulságos engedékenysége, — mely az apaság bizonyításában nyilvánult, s mely annyi visszaélésekre vezet — korlátoztassék; másrészt a Code Civil embertelen szigora enyhíttessék, a mire a joggyakorlat s judicatura ugys ujabb időkben folyvást törekedett; egyszersmind, hogy a bírói önkény — mely szintén sok veszélyt rejt magában — megszüntetessék. Ez uton reménylik elérhetni azt, hogy ezen szerencsétlen gyermekek nek, ugyszólván jogonkívülisége végét érje; az anya jogigényei megmenteszenek; és a társadalom érdekei is kielégítést nyerjenek. És ez, mint a fent említett adatok tanulmányozása igazolhatja, nemcsak jogilag képez a mai jogfejlődésben szükségképi feladatot, hanem nemzetgazdaságitag is nagyfontosságú tényező, — nagy mennyiségű erőnek megmentésével járna, mi a productio emelésére, a vagyonosodás terjesztésére szolgálhatand.

Korunk nemesebb, emberiesebb szellemét alig jellemzi valami jobban, mint azon törekvés, mely a *jogtalanul elítéltek kármentesítésére* irányul napjainkban — a mennyiben lehet kármentesítésről szó, a legkinosabb erkölcsi veszteségeknek pénzzeli megváltásánál.

Bajorországban ezen nagyon is jogosult állami intézkedés már tényleg foganatba vétetett. A törvényhozó testület e célra az igazságügyi miniszternek 5000 márkát szavazott meg s bocsátott rendelkezésére — melyből először is egy colporteur részesült 300 márka évi díjazással, — ki 1883. évben ártatlanul 7 évre volt elítélve és 1886. évben ártatlansága közel négy évi szenvedés után, teljesen ki lett derítve. «Excellent exemple, — mond egy francia jogász — que l'on devrait bien inviter en France.»³

Sürgetik is, hogy már *Franciaországban* is elégtétet nék a jog ezen szigoruan követelő igényének, — hol az ártatlanul elítélteknek — mint egy jeles francia bíró, egy felsőtörvényszéki tanácsos írja — ártatlanságuk kiderítésekor meg kell elégedniök, a bíróság következő szokásos — olcsó — elégtételi nyilatkozatával: «Vos juges reconnaissent que vous n'êtes pas coupable; une erreur a été commise, vous avez souffert dans votre honneur, dans votre personne, dans vos affaires; mais comme l'erreur dont vous êtes victime était inévitable, je ne puis que proclamer votre innocence. Voilà la seule réparation que vous puissiez attendre de moi!» Ezen tény már magában hordja elítélését, mert mint az említett jogtudós mondja «Il est incompatible avec ce grand principe, qui a passé du droit romain dans toutes les législations des peuples civilisés: Suum cuique tribuere.»

¹ E. Vigouroux: *Revue du Droit, de la législation et de la Jurisprudence*. 1888, 2-ème Livr. pag. 176.

² *Revue de la Reforme judiciaire et législative*. 1888. Nro 3. pag. 296.

³ M. Hugues conseiller à la Courd Alger: *La France judiciaire* 1888.

¹ *De la preuve de la Paternité hors mariage; étude de législation*. Paris.

Annál inkább csodálhatni ezt ezen felvilágosodott országról, minthogy ott már a mult században kezdeményeztetett ezen szoroson jogi kötelelem teljesítése. Gyakorolták azt tényleg a régi francia parlamentek is, melyek birói hatalommal is fel voltak ruházva. Merlin idéz egy esetet, melyben a toulousei parlament állami kártérítést határozott egy igazságtalanul elítélt részére. És azon törvényjavaslatban, mely a bűnvádi eljárás codificációjára az *Assemblée nationale* elébe terjesztetett, már benfoglaltatott azon szabály, hogy ily szerencsétlenek az állami pénztárból kármentesítendők. És 1790. évből Páris városa bíróságának egyik hivatalos iratában következő emelkedett szellemű nyilatkozat olvasható: «La législation, en établissant des peines contre le coupable qui aura violé la loi, doit aussi établir une réparation pour l'innocent injustement accusé; ainsi tout accusé déchargé des accusations intentées contre lui, pourra réclamer la publication des affiches du jugement, et une indemnité proportionnée du dommage qu'il aura souffert dans son honneur, sa santé ou sa fortune.»¹

De el kell ismernünk azt is, hogy újabb időkben Franciaországban is nagy mozgalom fejlődött ki a kármentesítés nagy elvének törvényhozási valószínűsítésére. Folyó év elején is adatott be a képviselőházhoz egy törvényjavaslat «*Sur la revision des procès criminels et la réparation des erreurs judiciaires*» K. Vergoin képviselő által.

Ezen elv gyakorlati alkalmazására nézve legújabbán Franciaországban azon nézet kezd elterjedni, miszerint a jogtalanul elítéltek között, a felmentetés jogi alapjai tekintetében, megkülönböztetés teendő. Más tekintet alá veendő azok, kik teljesen s tisztán ártatlanoknak bizonyultak be; más szempont alá azok, kik csak azért mentettek fel, mivel bűnösségük nem volt igazolható; s különösen azok, kiknek vétkességük kétségen kívül álló s az esküdtek által csak különféle érzelmek hatása alatt mentettek fel, melyet az előirt büntetés rendkívüli szigora, a kor, a nem, vagy a letartóztatás hosszas tartama idézett elő. Az indítványoztatik, hogy csak a két előbbi osztálybeliek részesítendők kármentesítésben és pedig az első nagyobb pénzösszeggel, mint a másodrendbeliek; míg a legutóbbiak, kik mint szokás mondani, felmentetésüket csak *à la miséricorde du jury* köszönhetik, abból kizárandók. Mert ezek csak önmaguknak s működésüknek tulajdoníthatják a szenvedett sérelmeket; miért irányukban elégséges elégtételnek tekintessék magában a felmentő ítéletnek közzé tétele, nyilvánosságra hozatala. És kiszámított, hogy a többiek kármentesítése évenként Franciaországban körülbelül 1.200,000 frankba kerülne, feltéve, hogy az évenként felmentett 1100—1200 vádlottak nagy többsége az előbbiek osztályába tartoznék.² X.

A magyar öröklési jog tervezete.³

Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai egyetemi tanártól.

2. Mellékesen már említettük a közös végrendeleteket és az öröklési szerződéseket. Vizsgáljuk most még közelebbről ezt a nekünk különösen érdekes tárgyat.

Itt mindenekelőtt teljes méltánylást érdemel, hogy mindkét jogügylet csak házastársak és jegyesek között megengedhetőnek ismertetett el. Ha jegyesek között tétetett, mint szabály is helyes, hogy a házasság létrejövétele a két fél között az intézkedés hatályára jog szerint föltétel legyen (235. és 353. §§.). Csakhogy ama szabály nézetünk szerint kivétel megengedését követeli; arra az esetre ugyanis, ha a továbbtartó eljegyzés épen az egyik jegyes halála által végét találja. Tegyük pl., hogy a vőlegény nemsokára a közös végrendelet alkotása után mint katona bevonatnék a háboruba és

itt hazájáért meghalna, nem semmisítené-e meg a törvény igazi, legbensőbb akaratát, ha az örökossé tett menyasszonynak megtagadná az örökséget? A törvény szabványa teljesen tárgyyszerű, ha itt azokat az intézkedéseket, melyeket a túlélő menyasszony még továbbra tett volna, magától elenyészteti. Egészen helyes a másik esetre vonatkozólag is, ha a két jegyes egyikének egyoldalu visszalépése, vagy közös beleegyezésük folytán az eljegyzés felbontatik. Nem kellene azonban a 235. és 353. §§-ban a következő tartalmu rendelkezésnek hiányoznia: «ha azonban a folytatólag fennálló eljegyzés csak az egyik jegyes halála folytán megsemmisül, ezen örökhagyó intézkedése az ő részére vonatkozólag joghatályba lép.» Nem látunk okot, hogy e joghatály korlátozassék épen csak a másik jegyesnek tett részesítésekre, ámbár különösen ezen utóbbiakra nézve az érvényesség elismerése a legszükségesebb.

A közös végrendelet viszonya is a kölcsönös öröklési szerződéshez alapgondolatában egészen helyesen van szabályozva. Öröklési szerződések érvényességéhez joggal követeltetik a *közvégrendeletekre* előirt alakszerűségek megtartása mellett való megkötésük. (356. §.) Az öröklési szerződések intézkedéseinek tartalmára, értelmezésükre és végrehajtásukra a végrendeletekre vonatkozó szabályok alkalmazandók. (358. §.) Így tehát egészen következetes és teljes hozzájárulásunkat bírja, ha a 237. §. a közös végrendelet és kölcsönös öröklési szerződés közötti döntő kritériumnak tekinti, ha vajon az örökhagyók aközösönös jogügyletben lemondtak-e a jogról, hogy az intézkedést visszavonhassák. Az utóbbi esetben öröklési szerződés forog fenn, ha egyébiránt ennek kellékei megvannak, tehát különösen a közvégrendelet alakja és a felek teljes cselekvő képessége. Ha a közvégrendelet alakja helyett az írásbeli magánvégrendelet alakja alkalmaztatott és mégis benne a visszavonásról lemondtak, hajlandó lehetne itt az ember a 237. §. szerint, az összes intézkedés semmiségére következtetni, ez ellen azonban mentőleg be fog hatni a 366. §., mely szerint a házastársak és a jegyesek között kötött örökösödési szerződések, ha mint ilyenek érvénytelenek, mégis érvénynyel bírnak mint végrendeletek, ha egyébként az érvényes végrendelet kellékei fenforognak.

A 237. §. helyes tételében kétségtelen világossággal benfoglaltatik az a tétel, hogy közös végrendeletnél a rendelkezők mindegyike jogosítva van az ő rendelkezését tartalmazó részét a végrendeletnek visszavonni vagy megváltoztatni. Mert hisz csak az egyoldalu visszavonásról való különös lemondás az egyoldalulag visszavonhatatlan öröklési szerződésbe való átmenet ismérve.

Mivel tehát a közös végrendeletek visszavonására és az egyoldalu visszavonás befolyásának a másik örökhagyó intézkedéseire vonatkozó határozmányok a közös végrendeletekről szóló fejezettől elválasztvák és általában a végrendeletek visszavonásáról szóló fejezetben fölvetettek, ez haszontalan ismétléseket eredményezett. Így fölöslegesnek tartjuk az egész 251. §-t. Sőt a 251. §. végbekezdése mostani szövegezésében tényleges ellentétben áll a 253. §. tartalmával. Ama végbekezdés szerint az egyik végrendelező részéről való visszavonás a másik végrendelező intézkedéseire *rendszerint* befolyással nem bír. Már pedig közös végrendeletek főtartalmát általános tapasztalat szerint épen a rendelkezők kölcsönös részesítései képezik. Ezek pedig a 253. §. szerint együtt az egyik fél visszavonása folytán hatályukat veszítenék; úgy hogy tényleg *rendszerint*, sőt majdnem mindig az egyik végrendelet visszavonásának befolyása a másikra is kihat.

Gyakorlatilag azonban igen aggályosnak látszik nekünk a 253. §. módjára, hogy egészen minden szó nélkül minden, talán még oly jelentéktelen változtatás folytán, melyet a rendelkezők egyike, ha egészen jóhiszemben is, és a másiknak tudtával tesz, ez utóbbinak összes ama változtatás szerzője javára tett részesítése számára veszendőbe menjen. Ezzel

¹ Revue de la Reforme judiciaire. 1888 pag 71.

² Revue de la Reforme judiciaire. 1888, pag. 73.

³ Az előbbi közl. l. a 35., 36. és 37. számban.

igen számos esetben a legsértőbb módon az örökhagyó igazi akarata ellenére fognak dönteni. Azért előbbre teendő itt az ausztriai polgári törvénykönyv 1248. §-ának rendelkezése. A törvényjavaslatnak meg kellene elégednie a 253. §. eltörlése mellett is a 252. §-sal. E szerint szabadságukban áll a feleknek kifejezetten kikötni, hogy az egyiknek visszavonása vagy megváltoztatása maga után vonja a másik rendelkező végrendeletének hatálytalanítását egészében vagy egyes határozott részeiben. Hisz ily határozott megállapodás esetében mindenki csak saját magának tulajdoníthatja, ha később saját rendelkezésének bármiféle megváltoztatása által elveszt a közös végrendeletből eredő minden előnyt.

A közös végrendelet bizonyos intézkedései azonban egészen visszavonhatatlanokká lehetnek a 254. §. szerint. A tulélő ugyanis szorosan kötve volna saját rendelkezése ama részéhez, mely egy harmadik javára tétetett, a mennyiben a korábban elhalt házastárs részesítését elfogadta. Ez *először* akkor érvényes, ha a közös végrendelet ama részét a felek kifejezetten egyoldalulag visszavonhatatlannak jelentették ki. De ha egyszer általában e nyilatkozatnak jogi ereje van, akkor hiába kérdezi az ember, hogy miért legyen ez a jogi erő még csak az előbb elhalt házastárs által való részesítés elfogadásától függővé téve. *Másodszor* visszavonhatatlanok a tulélő minden intézkedései, melyeket az elhalt házastárs *rokonai* javára tett. Hogy ez utóbbi visszavonhatatlanság számára az elhalt házastárs részesítésének előleges elfogadása a tulélő részéről föltétel legyen, érthetőnek látszik. Mert a törvény szempontjából itt az előbb elhalt örökségéből való nyereség viszonzásáról van szó. Az ő rokonain jóvá teendő e nyereség.

Helyesebben azonban azt kell mondani, hogy ilyen viszonzás fölösleges és igen aggályos. A kölcsönös részesítések, melyeket a házastársak maguk tettek, már eléggé ellensúlyozzák egymást, mivel alapításuk idején előre senki sem tudhatta biztosan, ki lesz közülök a nyerő. Ha pedig a házastársak a kölcsönös örökössetétel után a tulélő halála esetére mindkét vagyonukról rendelkeztek mint közös vagyonról, akkor erről két igen czélszerű intézkedést tartalmaz a 238. §. A vagyonnak egyik fele ugyanis, melyet a tulélő annak idején hátrahagy, saját hagyatékának, a másik fele pedig az előbb elhalt hagyatékának tekintendő. Kétség esetén törvényesen az vélelmezendő azután, ha az általán szokásos mód szerint kereken «a mindkét részről való rokonok» hivattak az összes hagyatékra, hogy mindegyik házastárs saját rokonának akarta juttatni a közös vagyonnak saját hagyatékaként tekintendő felét. Ebben a legközönségesebb esetben azután szilárd, megvonhatatlan joguk volna az előbb elhalt rokonainak, mint az ő «utóörökösei»-nek a törvényjavaslat értelmében (hitbizományi helyettesek). Ha a tulélő házastárs az előbb elhalt örökségét el nem fogadta volna, ez utóbbi rokonai közvetlenül is örökölhetnének utána, mint egyszerű helyettesek a közös végrendelet értelmében. Hisz lehetséges, hogy a végrendeletben határozott egyes rokonok megnevezettek, mások kizárattak, és hogy így a törvényes örökösödés megváltoztatott. Ha a tulélő részéről való örökségbe lépés esetén az előbb elhalt rokonainak örökölniök kellett a megjelölt módon a közös vagyon egyik felét, mint az ő hagyatékát, akkor kétségtelenül az örökhagyó szándéka, hogy hasonló módon a tulélőtől netán el nem fogadott örökséget is nyomban közvetlenül megkapják (mint egyszerű substitutusok). Most azonban közelebbről tárgyaljuk azt a közönséges esetet, hogy a tulélő a közös végrendeletből eredő örökségbe csakugyan belépett. Gondoljuk már most, hogy a tulélő halála esetére tett közös rendelkezés kifejezetten egyoldalulag visszavonhatatlannak jelentetett ki; vagy e nélkül is, hogy csak az előbb elhunyt rokonai részesítettek, akár eleve, akár mivel a tulélő utolsó rokonai időközben előtte haltak el. Itt hát a 254. §. szerint a tulélő szorosan kötve volna nem-

csak az előbb elhalt részéről való utóörökössetétel (fideicommissaria substitutio) által, hanem nem vonhatna vissza, vagy változtathatna meg semmit, még a mi saját magát is illeti. Mily igen aggályos eredmény ez, és mily kevésbé következetes azon szellemmel és értelemmel szemben, melyet a törvényjavaslat különben elvileg követ e materiában! Igen bölcsen rendelkezik a törvény, hogy öröklési szerződések csak házastársak és jegyesek között legyenek megengedhetők, az egyik fél részére való örökjog erős biztosítása mellett a másik fél részéről. Minden egyéb személyek között ily öröklési szerződések ki vannak zárva. Miért? Kétségtelenül ugyancsak azért, mivel egyedül csak a házastársi viszony bensősége mellett látszik megfelelőnek az egyik részéről a másik részére való visszavonhatatlan örökjogi odaadás is. És ha egyszer mégis szükséges lenne a körülmények változása folytán a szorosan rendelt örökjog visszavonása, akkor ama bensőség egyuttal azt a bizalmat is nyújtja, hogy rendes uton is meg lesz nyerhető a másik fél beleegyezése abba a visszavonásba.

De hogy illik ez össze azon jogi alaptétellel, hogy már most tetszés szerinti harmadik személyekkel szemben visszavonhatatlanul kötve legyen a tulélő házastárs saját örökjogi intézkedéséhez? És hogy legyen ő örökjogilag oly harmadik személyeknek egészen oda adva, a kik maguk a házastársak jogügyletéhez meg sem hivattak? A nélkül, hogy a tulélő nekik bármit is ígért volna, még teljesen megváltozott körülmények között is *könyörtelenül* a még nem is tőlük kapott szónál tarthatnák. Persze gondoskodott törvényjavaslatunk azon esetről, midőn e kötöttség legnyomasztóbbnak látszik, ha t. i. a tulélő ismét házasságra lépett és új házastársa előtt elhal. Minthogy ugyanis a házastársnak köteles részre való joga van a 95—97. §§. szerint, a 74. §. alapján meg fogja előzni a közös végrendeletben hivatottakat a közös vagyon ama fele tekintetében, mely az utóbb elhalt örökhagyó hagyatékának tartatik.

(Bef. Köv.)

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.¹

V. A büntetés.

Sommázat: Az elítélés és büntetés valószínűsége. — Az elítélhetőség. — Az erre ható körülmények. — A büntetés jogosultsága. — Hatása iránt táplált kételyek. — A büntetés főcsoportjai. — Nagy hasonlatosság hazánk és Németország arányai között. — A szabadságbüntetések. — A büntetés nagyságának valószínűsége. — A büntetési maximumok alkalmazása. — Egyes büntettek átlagos megfenyítése. — Idegen államok. — A szabadságbüntetési évek összege Németországban. — Franciaország sulyos büntetései. — A szabadságbüntetés végrehajtása és a börtönügy. — A porosz igazságügyminiszter az enyhe büntetésekről. — A halálbüntetés. — A büntetési rendszer kérdése. — A társadalom feladata. — A nevelés feladata.

Midőn már most áttérünk a büntetési viszonyok vizsgálására, még egyszer vissza kell térni az elítélések és felmentések kérdésére, melyet egy előbbi fejezetben már röviden érintettünk és statisztikailag illusztráltunk. Az elítélések és felmentések közti arány — mely a mint láttuk igen különböző — több körülménytől függ. Szoros összefüggésben áll az mindenekelőtt — *cæteris paribus* — a büntetések sulyos voltaival. A büntetés vagyis az elítélés valószínűsége fordított viszonyban áll rendesen a büntetés sulyával, azaz mentől sulyosabbak a büntetések, annál szükségesebb, hogy csak nagyobb valószínűség mellett mondassék ki a vétesség. Ellenkezőleg emelkedik az elítélések aránya, a hol igen enyhe büntetések szabathatnak, úgy hogy a felmentések kisebb számát ellensúlyozza a büntetés könnyű volta. Az elítélések és felmentések aránya függ továbbá a közállapottoktól; mentől békésebbek, normalisabbak ezek, annál kevésbé követeli a közrend fentartása a büntetést, tehát annál nagyobb foku valószínűséget kell követelni, hogy valaki

¹ Az előbbi közl. I. a 23., 24., 25., 27. és 36. számokban.

A fegyház e súlyosabb esetekben tehát sokkal nagyobb arányban szerepel, ellenben igen ritkán a pénzbüntetés. Megjegyzem még, hogy a törvényszékek és járásbírók előtt tárgyalta esetekben a főbüntetésen kívül még az esetek 56,9 százalékában mellékbüntetések alkalmaztak, főleg pénzben.

Igen érdekes az, hogy a fentebbi arányok a büntetésekre vonatkozólag majdnem egészen azok, melyek Németországban konstatáltak (1885), a hol ugyanis a következők (az összes büntettek és vétségeknél):

halál	--- --- --- --- --- --- --- ---	0'02
fegyház	--- --- --- --- --- --- --- ---	3'36
fogház	--- --- --- --- --- --- --- ---	65'72
pénzbüntetés *	--- --- --- --- --- --- --- ---	29'36

Áttérve mármost különösen a *szabadságbüntetésekre* és azok arányára, azt látjuk, hogy a törvényszékek előtt tárgyalta eseteknél alkalmazott büntetések között volt (1884/5):

1 hónapig tartó szabadságbüntetés	--- ---	17'31%
1 hótól 1 évig tartó szabadságbüntetés	--- ---	51'05 "
1 évtől 5 évig tartó szabadságbüntetés	--- ---	25'78 "
5 évtől 15 évig tartó szabadságbüntetés	--- ---	3'16 "
életfogytig tartó szabadságbüntetés	--- ---	0'18 "

Az esetek felében szól tehát a büntetés 1 hótól 1 évig tartó szabadságvesztésre, egy negyedében 1—5 évig tartó szabadságvesztésre; 100 büntetett közül szabadul tehát 17 egy hónap után, 51 egy hó — egy év alatt, mintegy 25-nél végre a valószínűség, hogy 1 évtől 5 évig lesz a börtön lakója, 3-nál 5—15 évig; a legtöbb büntetettre nézve tehát a valószínűség, hogy 1 évnél kisebb szabadság-büntetésre lesz ítélve. A büntetés nagyságára nézve is a statisztikai adatok segítségével lehet bizonyos valószínűséget megállapítani, mely elég gyakorlati értékkel bír.

Igen tanulságos a *büntetéseket összevetni az egyes büntet-tekkel*, azonban itt természetesen szem előtt kell tartani a büntető-törvény által szabott büntetéseket. E tanulmány leginkább nyújthat tájékozást a bíróságok által alkalmazott szigorról. Nincsen szándékunk a részletekbe bocsátkozni, csak néhány eredményre akarunk itt utalni. Kiválasztunk e célra néhány jellemző büntetést (1884 és 1885):

Gyilkosság. A büntetés: halál. Esetek száma 194, a maximalis büntetés alkalmaztatott 38 esetben.

Gyermekegyilkosság. A büntetés maximuma: öt évi börtön. *Kitétel.* A büntetés maximuma tíz évi fegyház. Esetek száma 143, a maximalis büntetés alkalmaztatott 0 esetben.

Szándékos emberölés. A büntetés maximuma: életfogytiglani fegyház. Esetek száma 863, a maximalis büntetés alkalmaztatott 25 esetben.

Súlyos testi sértés. A büntetés maximuma: 15 évi fegyház. Esetek száma 7783, a maximalis büntetés alkalmaztatott 0 esetben.

Lopás. A büntetés maximuma: 5 évi fegyház. Esetek száma 13,519, a maximalis büntetés alkalmaztatott 286 esetben.

Sikkasztás. A büntetés maximuma: 5 évi börtön. Esetek száma 1568, a maximalis büntetés alkalmaztatott 8 esetben.

Orgazdaság. A büntetés maximuma: 5 évi fegyház. Esetek száma 2358, a maximalis büntetés alkalmaztatott 4 esetben.

E számokból kitűnik, hogy a törvény által szabott maximalis büntetés legritkábban alkalmaztatik: az összes felhozott eseteknek 1,3 százalékában nyult a bíróság a legszigorubb megfenyítési módhoz. Ugy látszik, hogy e tekintetben az egyes büntettek között is különbség van, mi főleg a nálunk nagy számot tevő súlyos testi sértéseknél feltűnő. Nem szükséges megjegyezni, hogy a közölt adatoknak nem szabad azt a magyarázatot adni, mintha a maximalis büntetés ritka alkalmazása okvetlenül enyhébb felfogást árul el; ez esetleg azt is mutathatja, hogy ritkán fordulnak elő azon esetek, melyekre a törvény a maximalis büntetést kívánja alkalmaztatni.

* Azonkívül még várfogház és letartóztatás (Haft).

Igen érdekes volna kiszámítani minden egyes büntetetre nézve, hogy átlag milyen annak tényleges megfenyítése; minthogy azonban a büntetési mérték alkalmazása csak nagyobb kategóriák szerint mutattatik ki, eziránt tájékozást nem nyújthatunk. Némi támpontul szolgálhat azonban a következő összeállítás, melyben a súlyosabb büntetés alkalmazását az említett büntetteknek kimutatjuk. E szerint elítéltetett 2 éven felüli szabadságvesztésre a kir. törvényszékek által (1884 és 1885-ben):

gyermekgyilkosság és kitétel miatt	--- ---	39'8%
szándékos emberölés miatt	--- ---	81'9 "
súlyos testi sértés miatt	--- ---	5'6 "
lopás miatt	--- ---	29'6 "
sikkasztás miatt	--- ---	5'4 "
orgazdaság miatt	--- ---	4'2 "

Ezen számoknál is mindjárt első tekintetre föltűnő a súlyos testi sértés enyhébb büntetése, mi arra a föltevésre vezet, hogy a bíróságok ezen, különösen az alsóbb nép között előforduló, szenvedély szülte bántalmazást enyhébben ítéli meg, mihez még járul, hogy rendszeren a sértett fél sem egészen ártatlan, tehát e bántalmazás a «vendetta» jellegével bír. De feltűnő a sikkasztás és orgazdaság, ezen veszedelmes büntettek, enyhébb büntetése.

(Folyt. köv.)

Dr. FÖLDES BÉLA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az 1877: XXII. tcz. 12. §-a.

Ezen szerencsétlenül fogalmazott §. értelme még mindig kétség tárgyát képezi, a kir. Curiának 1888. évi 1580. sz. a. határozata folytán. (L. a jelen mellékletben 459. sz.)

A felfogás eddigelé kétféle volt, az egyik az, — és szerintem ez a helyes, — hogy ha egy egészben fenálló oly követelésnek, mely eredetileg az 50 frt értéket meghaladja, csak esedékes egy része pereltetik, ezen esedékes résznek, ha az az 50 frtot nem is haladja meg, bírása a sommás bíróság; de ha ily követelésnek nem esedékes része, hanem hátraléka, helyesebben utolsó része pereltetik, erre nézve, ha ezen követelés 50 frton aluli, csak a kisebb polgári bíróság illetékes. Vagyis példában: ha nekem A. bármi jogczimen 130 forinttommal tartozik, s akként kötelezi magát, hogy 40 frtot *egy hónap*, 40 frtot *két hónap*, és 50 frtot *három hónap* mulva fizet le, — az első és második *esedékes* 40 frtot nem perelhetem bagatell-uton, mert *egészben* a követelés az 50 frtot még akkor meghaladja, ellenben ez utolsó részletű 50 frtot mint *hátralékot* csak bagatell-uton perelhetem, mert ez esetben a követelés *sem egészben, sem részben* az 50 frtot meg nem haladja.

És véleményem szerint csak így értelmezendő gyakorlatilag az 1877. évi XXII. t.-cz. 12. §-ának ama bekezdése, hogy «valamely egészben, vagy részben még fenálló követelés, a mely a 11. §. 1., 2., 3. és 4. pontjaiban megállapított összeget vagy értéket túl haladja.»

A *másik* felfogás ennek az ellenkezője, vagyis hogy az adott példában a *hátralékos* 50 frt is nem bagatell, hanem sommás uton érvényesítendő, de hogy miért, azt eddigelé egyetlen felsőbbbírósi határozat sem indokolta meg kellőképen.

A budapesti kir. ítélő tábla döntött így is, meg amugy is, vagyis ellentmondó határozatokat hozott, melyek a *Jogtudományi Közlöny* 1885. évi 47. és 48. számában dr. F. S. miskolci ügyvéd, dr. Imling Konrád kir. táblai bíró és e sorok írója részéről megbeszélés tárgyává tettek.

És dr. Imling Konrád urnak a 48. számban a következő kijelentésével találkozunk: «Az ingadozó gyakorlat arra birta a budapesti kir. ítélő táblát, hogy a kérdést polgári szakosztályának *teljes ülésében* tárgyalja; és ennek folytán 1885.

évi április hó 21-én 5. számú teljes ülési határozatában kimondta, hogy: *Az 1877: XXII. tcz. 12. §-ának második bekezdése szerint oly követelések, melyek eredetileg 50 frt értéket meghaladtak, de azoknak érvényesítése idején csak 50 frton aluli összegben állanak már fen, sommás eljárás útján nem érvényesíthetők.* A határozat indokolással együtt közölve volt a *Jogtudományi Közlöny* 1885. évi 24. számának mellékletében is. De erről dr. F. S. ur, úgy látszik, tudomást nem vett; mert másképp oly zokon nem vette volna az általa közölt két határozat közötti ellenmondást, hanem a második határozatban talán épen annak bizonyosságát látta volna, hogy a kir. Curia a kir. ítélő tábla teljes-ülési határozatát magáévá tette és ennek folytán annak biztosítékát, hogy ezentul már vége lesz az e kérdésben volt eddigi habozó gyakorlatnak.

Ezt írta Imling Konrád ur még 1885. évben.

Feltevése azonban — sajnos — nem bizonyult valósnak, mert három esztendőre rá a nagyméltóságu m. kir. Curia (1888. évi július 3. 1580. sz. a.) a következőt határozta:

«A másodbirósági végzésnek megváltoztatásával az első bíróság (t. i. sommás) illetékesnek mondatik ki, és utasittatik a kir. ítélő tábla, hogy az ügy érdeme felett hozzon határozatot: mert felperes követelése 155 frt vételárból származik és a kereseti összeg, mint ennek *hátralékos* része pereltetvén be, habár az 50 frtot meg *nem* haladja, mégis a kereset az 1877: XXII. tcz. 12. §-a utolsó bekezdése értelmében az ezen törvény által megszabott bíraskodás alá nem tartozik, miért is az első bíróság illetékességét megállapítani kellett, stb.

Ez az indokolás ugyan, mint egyszerű törvényszakasra való hivatkozás épen nem megnyugtató, legkevésbé meggyőző, azonban a két ellentétes felfogás között egyik, vagy a másik helyességét már egyszer *döntőleg* ki kell mondani, s épen ez okból hívjuk fel rá a *döntő* körök figyelmét, nehogy az ingadozó judicatura folytán a felek továbbra is anyagi hátrányt szenvedjenek.

SERLY ANTAL,
bpesti kir. aljársbíró.

Három felsőbirósági határozat.

A jelen szám mellékletén 469. sz. a. közölt 17405/88. sz. kir. táblai határozat leszállítja a bíróság illetőségét azon esetben, a midőn a hitelező csődben levő adósát saját személyében perli és követelését nem a csődtömeg, hanem maga a közadós ellen kívánja érvényesíteni és kimondja, hogy a csőd tartama alatt a közadós saját személyében nem perelhető, hanem csak a tömeggondnok útján, a mely esetben a per nem a rendes, hanem a csődbíróság hatásköréhez van utalva. Motivál a táblai határozat még azon irányban is, hogy a közadós azért nem perelhető, mert a csőd tartama alatt nem is rendelkezhetik oly vagyonnal, melyből valamely követelés csődben kívül kielégítést nyerhetne.

A mily helytelen ezen megokolás, olyan téves maga a határozat, még pedig kettős irányban. Mindenekelőtt ugyanis kétségtelen az, hogy ha a közadós saját személyében nem volna perelhető, az esetben is illetékes lehet a rendes bíróság valamely ellene folyamatba tett pernek érdemleges elbírálására. Ha én például kölcsönzők valakinek 60 frtot, a kiről nem tudom, hogy csődben van, utóbb kölcsön címén perelem a maga illetékes járásbiróságánál és a tárgyalás folyamán kiderül, hogy az adós csődben van, a járásbiróság nem szállíthatja le illetőségét, mert kölcsönre alapított keresetet érdemben elbírálni törvényes kötelességét képezi és ez alól felmentve csak akkor volna, ha a kereset csődtömeg ellen irányulna, különben azonban az elbírálást magától el nem háríthatja, hanem ha egy nézetten van a kir. táblával, úgy érdemleges ítélettel kell felperest elutasítania alperesség, hiányából vagyis azon okból, mert a felperes által petitumba helyezett ítélet meg nem hozható, alperes saját személyében marasztalható nem lévén. De érdemileg is egé-

szen helytelen mindkét bíróságnak határozata, mert a csődtörvény 3. §-a szerint a közadós nem általában veszt el kezelési és rendelkezési jogát, hanem csak a csődtömeghez tartozó vagyon felett. Az kétségtelen, hogy a csődnyitáskor a közadós vagyonához tartozó összes értéktárgyak a csődbe belevonatnak. De másképp áll az a csőd alatti keresményével. Ez is bevonható ugyan a csődtömegbe, de nagyon természetes az, hogy teljesen bevonatni nem fog, mert a közadós elmegy könyvelőnek, hogy magát és családját eltartassa, de nem fog dolgozni, ha a keresményből az ő rendelkezésére semmit sem hagynak fen, valamint akkor sem fog nagy kedvvel működni, ha 2000 frtnyi fizetéséből a csődtörvény 5. §-a alapján épen 500 frtot, illetőleg fizetése felét hagyják meg neki. Ha tehát a csődtömeg az ily keresményre reáteszi a kezét, úgy a maga érdeke, valamint emberességi szempontok azt fogják javalni, hogy 500 frtnál nagyobb összeget hagyjanak fen a közadós rendelkezésére. Mihelyt azonban ez történt, van a hitelező részére lefoglalható vagyon, mert ő csak 500 frtot, illetőleg a keresmény felét köteles a végrehajtási törvény 61. §-a szerint épen hagyni, a többire szabadon vezethet végrehajtást. Kétséget kizárólag kitűnik ebből, hogy a közadósna a csőd folyama alatt lehet olyan vagyona, mely a hitelező részére kielégítési alapul szolgál és így az ítéletnek végrehajthatatlansága nem képez okot arra, hogy a közadós saját személyében perelhető ne legyen. Szól azonban ez ellen más is. Ha ismét azon esetet vesszük szemügyre, a midőn én valakinek 60 frtot hitelezek, a kiről nem tudom, hogy csődben van, hol fogom ezen követelésemet érvényesíteni? A csődbíróság előtt a csődtömeg ellen nem, mert a csődvagyon csupán a csődnyitás idejében már létezett követelések kielégítésére szolgál. Ily esetben tehát a kir. tábla felfogása alapján sem a csődtömeg, sem a közadós ellen nem fordulhatnék, szóval nem volna bíróság, mely előtt kétségtelen követelésemet érvényesíthetném. A kir. tábla álláspontja tehát képtelenségre vezet. A helyes nézetet fogadta el a Curia 1177/87. számú határozatában — Dt. XVII. 42.

A jelen szám mellékletén 472. sz. a. közölt 922/88. sz. táblai határozat az iparosnak megadja a jogot arra, hogy az általa teljesített munkának árát ott perelheti, a hol üzlete van és a hol a munka teljesített. Nem emlékszem reá, hogy ily jogkedvezményt bíróságaink az iparosoknak már ezelőtt is megadtak volna, de nem is lehet a pörtásnak hivatkozott 35. §-ával megokolni, hacsak a dolog természetében rejlik, hogy nem akarjuk feltüntetni azt, hogy az iparosnak ott fizessenek, a hol az üzlete van és a hol ő dolgoztat. Hiszen a «dolog természete»-szerű phrasisok arra igen jók, hogy a nekünk tetszőket beleértelmezzük és a jelen esetben a belemagyarázást zokon sem vesszük, mert egészen méltányos, hogy az iparos ne menjen az adósa után. Gyakorlati hatása azonban csekély lesz a határozatnak, mert a bagatelltörvény nem ismer se kir. táblát, se Curia, 50 frton felüli követelései pedig annak az iparosnak, a ki kereskedőnek tekintetni és czéget bejegyeztetni nem akar, úgy sem igen szoktak lenni; ha pedig vannak neki, illetőleg üzletének oly nagy a kiterjedése, úgy épenséggel kívánatos a czég bejegyzésére szorítani.

A jelen szám mellékletén 459. sz. alatt közölt 1580. sz. curiai határozat ismét gyakorlativá teszi azon vitát, hogy mi a bagatelltörvény szerencsétlen szövegezésű 12. §-ának az értelme azon esetben, ha a követelés eredetileg 50 forintnál nagyobb összegű volt, de a beperlés idejében már az 50 frtot meg nem haladja. A mióta a kir. tábla, mely illetőségi kérdésekben gyakran, mint legfelső forum működik, teljes ülésében foglalkozott a kérdéssel és a Curia is elfogadta azon felfogást, hogy ez esetben az ügy bagatellbíróság ha-

táskörébe tartozik, a vitát megoldottnak tekintettük és a jogkeresőre, ügyvédre, bíróra egyaránt fontos és biztos szabályt hittünk fenállónak. Most azonban a Curia az ellenkező álláspontot fogadta el. Csak arra akarok utalni, hogy minő káros a felsőbíróságoknak nem egyöntetű és nem következetes eljárása ily elemi illetőségi kérdésben, melynek minden kétségen felül álló módon kellene törvényileg szabályozva lennie. Főleg *ügyvédre* nézve alig van szégyenletesebb, mint ha az általa felhívott bíróság illetéktelennek mutatkozik, mert ha az augurok be is látják, hogy ő arról nem mindig tehet, a laikussal ezt megértetni nem lehet. Minthogy az eset eléggé gyakorlati és fontos, és most már az is kétségtelen, hogy e tekintetben a felsőbíróságok közt, sőt magán a Curián is, két ellenkező felfogás létezik, *ezen kérdést teljes ülésű eldöntés elé kellene vinni.*¹

Dr. GOLD SIMON.

Különfélék.

— **A Curia köréből.** A szüneti idő felsőbb bíróságainál is lejárt, de valódiilag csak a törvényt tartalmazó nyomtatott papiroson; a mennyiben azon kivételes helyzet a jogszolgáltatásban, mely a szüneteléstől el nem válhat — nagyrészt még folyvást tart. Így a Curián a rendszeresített öt büntető tanácsból csak három létezik jelenleg. A polgári osztályból az I. tanácsban csak 3 bíró van jelen; és az 5. tanácsból szintén alig lehet háromnál többet rendes működésben tartani. Így a szüneti idő már nem létezik ugyan, de a szünetelési állapot még mindig tart. Nem csoda tehát, ha a legfelsőbb forum bíraskodási viszonyai lényegesen nem javulhatnak, ha a jogéletre nyomasztó hátralékok el nem tűnhetnek. E szerint még mindig megoldásra várakozó probléma nálunk az, hogy mikép szerveztessék a szüneti idő intézménye a tökéletesb jogszolgáltatás igényeit kielégíthetőleg.

— **A törvényszéki tanácsok alakítása.** Egyik vidéki törvényszék köréből kaptuk e következő sorokat:

A bírói ügyviteli szabályok 133. §-ának azon rendelkezése, hogy az elnök jelöli ki a tanács tagjait, az előadót, a szavazó bírákat s a tanácsjegyzőt, már a perrendi novella alkotásakor visszatetszett, a mennyiben már akkor garantiákat tartottak szükségesnek arra nézve, hogy az elnök az ügy megítélésére, még a szavazó bírák kijelölése által is, befolyást ne gyakorolhasson. Ezen garantiát szándékkolták az 1881. évi 3274. sz. IME. rendelet 5. §-ában nyújtani, mely szerint, ha a bírák létszáma megengedi, az elnök az év kezdetén több tanácsot alakítson. A megalakított tanácsok bírói tagjainak személyzetében *alapos ok* nélkül az év folyamán változás nem tehető.

E rendelkezés azonban, eltekintve attól, hogy a kisebb törvényszékeknél, a hol a jelzett biztosíték fokozottabb mérvben kívánatos, a külön tanácsok alakítását épen a bírák létszáma nem engedi és így a kisebb törvényszéknél a judikaturának a szaktanácsokat nélkülözvén, szükségszerűleg fogyatékosabbnak kell lenni, e rendelkezés mondjuk, nem teremté a szándékkolt garantiát, különösen azért, mert mint *lex imperfecta* — a mulasztásnak semmiféle jogkövetkezmény nem tulajdonítván, — nyert értesülésünk szerint, a fővárosi büntetőtörvényszéken kívül, alig van törvényszék, mely az idézett 3274/881. sz. IME. rendelet 5. §-ban foglalt rendelkezéseket általában, — érvényre juttatná.

Pedig e mulasztás tetemes hátránnyal jár, nem annyira a polgári, mint a büntető eljárásban, a hol a tanács stabilitása, számtalan okok közül csak a szakszerű kiképzést, — tapasztalás szerzését, — felfogásbani egyöntetűséget, a büntetés mérvének egyenlő voltát is említve, — feltétlenül szükséges.

Az osztrák büntető perrend 18. §-a világosan rendelke-

zik, hogy úgy a vádtanács (Rathskammer) mint az ítélő tanács, minden év elején annak egész tartamára állandóan alakítandó és ugyanakkor kell a szükséges helyettesekről — még pedig belépések sorrendjét is meghatározva — gondoskodni.

E perrend végrehajtása iránt kiadott utasítás 2. §-a szerint az alakított tanácsok rendes és helyettesített tagjaik nevei, a helyettesítés sorrendje, a törvényszék épületén való kifüggesztés útján közzéteendő, — ép úgy közlendők az év folyamában beállott változások is.

Ez intézkedés ratióját egy osztrák commentátor akképen magyarázza: «der Vortheil dieser ständigen Zusammensetzung liegt darin, dass hiedurch einerseits eine Gleichmässigkeit der Rechtsprechung und Strafanwendung erzielt, andererseits aber eine Beeinflussung concrete Prozessfälle seitens des Gerichtsvorstandes vorgebeugt wird.»

Büntető perrendünk mély hallgatásba burkolódzott szerkesztői pillantást sem engednek műhelyökbe, s így a szorosán vett igazságügyi törvény előkészítési stádiumának kikerülhetlen hosszadalmasságát tekintve, — kész törvénnyel előreláthatólag majd csak évek múlva fogunk dicsekedhetni.

Nagyon is tanácsos lenne, ha az igazságügyi kormány még addig is a fent kifejtett irányban rendelkezne.

— **Az intő eljárásról** (Mahnverfahren) cikkezett dr. Márkus Dezső a Pester Lloyd e heti keddi számában. Czikkiró helyesen utal arra, hogy ez eljárás behozatala volna a legcélszerűbb mód nemcsak a hátralékoknak csírájukban megfojtására, de arra is, hogy a bagatell-törvény hiányai pótolassanak. A cikk, a német perrendtartás mintájára, az intő eljárást a per tárgyának értékére való tekintet nélkül óhajtja behozatni, úgy azonban, hogy az 500 frt értéket meghaladó ügyekben ne a járásbíróság, hanem a törvényszék bocsássa ki a fizetési meghagyást.

— **A budapesti ügyvédi kamara választmánya** tudvalevőleg most tárgyalja az ügyvédi rendtartás javaslatát és az elaboratumot rendkívüli közgyűlés elé fogja terjeszteni. Ügyvédi körök amaz óhajuknak adtak kifejezést, hogy a kamara sokszorosítsa a javaslatot és *küldje meg* tagjainak, mert érthető, hogy az ügyvédi kart oly közlelő érdeklő javaslat megvitatásában számosan óhajtanak majd résztvenni.

— **Figyelmeztetés és utasítás a törvényszékekhez.** A kir. tábla kénytelen volt az E István és K. Sándor rágalmozási s becsületsértési ügyében, a *komáromi törvényszéket*, melyhez az a járásbírószágtól felebbeztetett, *arra figyelmeztetni*, hogy viszonvád eseteiben járásbíróságoknak ki kell tüntetni azt, hogy a felebbező felek mily minőségben felebbeztek; hogy az ítélet melyik része ellen s mily czélból éltek felebbezéssel; egyszersmind utasította a törvényszéket, hogy ha a járásbíróságok eljárása hiányos lenne, felülvizsgálat vagy felterjesztés előtt a hiányok pótlása iránt minden esetben intézkedjék.

— **Elhamarkodások.** G. Ferencz s neje, Sz. Benő és neje, úgy G. Mihály és neje ellen a bácsalmási járásbírószágnál bűnvádi feljelentés tétetett jogtalan elsajátítás s idegen vagyon rongálása miatt. A tárgyalásra csak G. Ferencz, Sz. Benő nejjével és G. Mihály jelentek meg. A járásbírószág ezen egy ügyben *egész tömeg szabálytalanságot követett el*. A meg nem jelentek újbóli idéztetése vagy elővezettetése iránt nem intézkedett s mégis, ily csonka tárgyalás alapján végítéletet hozott. A megjelentek közül azonban Sz. Benőre s neje, úgy Gr. Mihályra ítéletében teljességgel ki nem terjeszkedett. És Sz. Benónét, kit sem fel nem mentett, sem vétkesnek nem nyilvánított, mégis az eljárási költségekben elmarasztalta. Ezen szabálytalanságok miatt a kir. tábla 1888 május 30. 11931. sz. a. hivatalból megsemmisítette.

Nemzetközi szemle.

— **Bähr Ottó**, kinek bírálatáról mult heti számunkban megemlékeztünk, a *Grenzboten*-ben közölt cikkén kívül nagyobb dolgozatot is irt a német polgári törvénykönyv javaslatáról. Ezen dolgozat a *Seidel-féle Kritische Viertel-*

¹ V. ö. fenebb Serly Antal cikkét.

jahrschrift-ban jelent meg s a napokban külön füzetben is kiadatott. A javaslat *indokolásáról* itt a következőket írja: Az indokolás a legkülönbözőbb tévedéseket tartalmazza. Itt-ott betekintést enged oly nagyfoku jogász agyafurtságba (hochgradige juristische Verschrobenheit), hogy bámulva kérjük magunktól, vajon e dolgozat írói azon nagyhivatású férfiak, kiknek a feladat jutott, hogy Németország magánjogát végleg megállapítsák? Az indokolás nyelvezete is sok tekintetben olyan, hogy ha netalán a bíróságok azt mintául veszik, lényegesen hozzá fog járulni a jognak a nép öntudatától való elidegenítéséhez. Az indokolásnak még jobb részei sem haladják túl egy közönséges tankönyv értékét. Ez az indokolás már most is nevezetes kárt fog okozni a jogtudományban azon tekintélylyel, melyet ferde tanainak (Misslehren) nyújt. S ha a javaslat törvényté válik, száz kommentár fogja az indokolás tartalmát az utolsó betűig kiaknázni és a jogász közönség közt szétszórni. Nem is tekinthető át, mily tömeg hamis tudomány fog ez által a jogtudományba vitetni. Akkor mindazok a hamis tételek és teoriák örökre változatlanul fognak fenállani. Ez súlyos csapás lesz a német jogtudományra. Már az ezen javaslatból származható törvény alatt is nehéz lesz egy egészséges jogi élet fentartása. Ezen indokolás uralma alatt ez lehetetlenné válik. A jogtudomány hanyatlásából pedig sohasem eredt jó igazságszolgáltatás . . .

— A jogászok előképzése tekintetében Németországban pár év óta, mint ezt olvasóink időnkinti közléseinkből tudják, számos munka jelent meg. A leginkább figyelemre méltók egyike Dieckel járásbíró dolgozata. (*Ueber die Vorbildung der Juristen.*) Szerző azt a javaslatot teszi, hogy a másodfoku bíróságoknál némely bírák kirendeltessenek mint a gyakornokok instructorai; a gyakornokok ugyanis ezek vezetése alatt pereket előadnának és ezek az előadások megbeszéltnének az instructor bíró vezetése alatt. Szóval, a seminárium áthelyeztetnék az egyetemről a bírósághoz. Szerző szerint hetenkint többször volnának ily gyakorlatok tartandók.

— Kauf bricht Miethe. Említettük egyik utóbbi számunkban, hogy a német jogászgyűlés foglalkozni fog a német polgári törvénykönyv fenebbi tételével. Most már jelenthetjük, hogy a jogászgyűlés döntött és pedig a javaslattal ellenkező irányban. Kimondotta nagy többséggel, hogy: Kauf bricht nicht Miethe.

— A német jogászgyűlés azt is kimondotta, hogy a polgári törvénykönyvbe határozomány veendő fel az iránt, hogy egy egyén, a ki iszákosság által veszélyeztetni önmagát vagy veszélyeztet másokat, gondnokság alá helyezhető; ha azon állapot megszűnik, a gondnokság megszüntetendő. Tanácsosnak mondta egyszersmind a jogászgyűlés a büntető törvénykönyvnek oly irányu pótlását, hogy a kereskedői és gyári titkok elárulása a hűtlen kezelés szempontja alatt mint vétés büntetendő legyen.

— Boroszlóban egy csavargót elfogtak koldulásért s midőn bekísérték, szidalmakban tört ki a birodalmi kancellár ellen. Bismarck herczeghez kérdést intéztek, vajjon tesz-e indítványt, mire ez tagadólag felelt. A bíróság azonban a büntetés kiszabásánál *súlyosító körülményként* számította be azt, hogy a vádlott a birodalmi kancellárt szidalmazta. A német napilapok most erősen megtámadják a bíróságot, a miért beszámított egy oly indítványi büncselekményt, melyre nézve indítvány nem volt téve.

— Egy fogorvos Berlinben a következő felírást tette ajtajára:

In Deutschland nicht geprüft,

Dr. med. R. . . . ,

in Amerika approbirter Zahnarzt und Homeopath, (nicht hier), im Auslande approbirt.

A rendőrség és másodfokban a kerületi előljáróság betiltották; a közigazgatási bíróság, mely harmadfokban ítelt, megengedte a tábla kifüggesztését, mivel világosan ki van téve, hogy az illető fogorvos a belföldön nincs approbálva és a közönség félre nem vezettethetik.

— Grober Unfug. A berlini rendőrségnél az a gyakorlat honosult meg, hogy «Grober Unfug» czimén mindenkit elítél, a ki verekedésben részt vett — még azokat is, a kik

a verekedésnek okai éppen nem voltak és a kiket mások megvertek. A Schöffengericht mint felső fok tömegesen szünteti meg az ily rendőri büntetéseket. De igen sok pénzbüntetés mégis érvényben marad, mivel az illetők nem tartják érdemesnek a bíróság elé vinni az ügyet s a bíróságnál a vádlottak padjára kerülni nem akarnak. Így az a folt, hogy már büntetve voltak, rajtok marad.

— Zanardelli, az olasz igazságügyminiszter, köriratot bocsátott ki a bíróságokhoz, melyben ezeket felszólítja, hogy legyenek tekintettel a bűnügyi igazságszolgáltatás költségeinek lehető leszállítására. A miniszter közli a bíróságokkal, hogy indítva érezte magát az ez évi költségvetésbe 60,000 lírával kevesebbet előirányozni s meg van győződve, hogy e téren nagyon is lehetséges bizonyos összeget megtakarítani. A bíróságok által bemutatott összeállítások feltűntetik, hogy nagy körülményességgel folynak a tárgyalások, mi nem mozditja elő az igazságszolgáltatást és e mellett idővesztéssel és pénzpazarlással is jár. A nyilvános tárgyalások nagyon is hosszúk, és e mellett az ülések rövidek; a más napra halasztás gyakran ugyiszólván indok nélkül történik. A tanuk felette soká tartatnak a bíróság székhelyén. Több tanu hivatik be, mint szükséges. S ez onnan származik, hogy a tanuk beidézése megtörténik a nélkül, hogy az illető államügyész az iratokat pontosan tanulmányozná. Kétségtelen, hogy a védelemnek is megvan a hajlama, hogy felesleges tanukat hívjon be, de ez azon okból származik rendszeren, hogy az államügyész is sok tanut idéztetett meg. Az elnökök ügyeljenek arra is, vajon megvannak-e a szegénység feltételei. A miniszter azt is felhossa, hogy tul-sok esetben hallgattatnak ki a pszichiatikus és az írási szakértők. Végül, hogy a bíróságok lehető legkevesebb esetben éljenek azon jogukkal, hogy a székelyen kívül végezhetnek költséges nyomozásokat. (Ugyanily irányu körrendeletet bocsátott ki, mint annak idején említettük, az osztrák igazságügyminiszter).

— A nápolyi akadémia pályadíjat tűzött ki a következő kérdésre: Az ethikai és társadalmi tudományok rendszerei. A pályadíj 10,000 ft.

— A «Revue des grands procès contemporains» czimű gyűjteménye folyóirat legújabbban a Wilson-pert közli egész terjedelmében.

Irtások.

78.

Bíróságaink egyikénél sem talál az ügyvéd használható tintát és tollat, a mi sértő az ügyvédre, szégyenletes a bíróságra nézve, és igen kellemetlen azokra, kiknek az efféle író eszközökkel irt perbeszédet el kell olvasniok. Talán kijutna a bíróságok általánából évenként 10—20 ft, mely összegért jó tintát és tollat és kézbe vehető tollszárazakat elégséges számban lehetne az ügyvédek rendelkezésére bocsátani. (*Ügyvédi körökből.*)

79.

Th. Anna, Th. Vendel s Th. Márton a rózsahegy törvényszéknél F. Mihály ellen ingatlanok iránt pert folytatván, az elsőbíróság még 1887 márczius hó 5. 4639/1886. sz. a. ítéletet hozott, melyben alperest elmarasztalta, ha első- s másodrendű felperes fősküti tesz le; a *harmadik felperesről pedig semmi említést sem lett*. Ennélfogva a kir. tábla 1888 junius 12. 39,576. sz. a. a törvényszék ítéletét hivatalból megsemmisítette, s a törvénynek megfelelő új ítélet hozatalára utasította.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék. *A kiadó-hivatal.*

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A reklám. Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvédtől. — A ravasz fondorlat mint a család tényeleme. Dr. HEIL FAUSZTIN fiúmei kir. ügyész. — Irodalom: A bélyeg- és illetékügyi törvények és szabályok. Összeállította Gálffy Ferencz kir. pénzügyi fogalmazó a pozsonyi pénzügyigazgatóságnál. z. — Törvénykezési Szemle: A kir. tábla. Sz. — Szakértők alkalmazása a bűnperben. Dr. TASSY PÁL kecskeméti kir. alügyésztől. — Az árverési utóajánlat. GYURA ADOLF ipoly-sági ügyvédtől. — Különfélék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A reklám.

A törvénykezés nyilvánossága kétségtelenül az alkotmányosság egyik követelése. Nem szabad az állami hatalom oly tényezőjének léteznie, melynek működését bárki ne ellenőrizhetné, hogy tévedései, hibái és hiányai a közvélemény kívánta módon azonnal helyreigazittassanak és pótoltsanak.

De igen természetes, hogy e nyilvánosságnak megvan a maga határai, melyeket ha a törvény meg nem állapít, megvonja a józan ész és a jó ízlés, melyek egyike sem tűrheti meg, hogy a közérdekből megengedett nyilvánosságot magáncélokra aknázzák ki mások magánérdekének nyilvánvaló rovására, különösen, midőn máskor ugyane nyilvánosságot a legszigorubb és a legkevésbé megokolt begombolkozottság és túlzott óvatosság váltja fel.

A törvénykezés legyen nyilvános, mert ezt a köz érdeke követeli meg; de csakis addig, míg ez érdek fönforog. Magánokokból, azért, hogy pikáns vagy sensatiós ujdonságok kerüljenek a közönség elé; vagy azért, hogy egyes tisztviselők képzelt érdemei a hírlapok útján váljanak ismertekké, miután azok éveken át soha sem tűntek fel azoknak, kikkel az illetők együtt működnek: ez okokból ki kell zárni a nyilvánosságot és meg kell róni mindazokat, a kik azzal ily célból visszaélnek.

Pedig, sajnos, nálunk így fogják fel a nyilvánosság fogalmát és intézményét. Kezünkbe veszünk egy hírlapot és abban olvashatjuk a következőket:

«X. vizsgáló bíró az Y. ügyben ritka buzgósággal vezeti a vizsgálatot. Ma hat tanut hallgatott ki, köztük A. B. C. ismert betörőket, kiknek felette érdekes vallomásait a vizsgálat érdekében nem közölhetjük.» (Tényleg csak ezért nem; mert tudják, hogy mit vallottak.)

«X. albíró ma megkezdette szabadságidejét.»

«A bonczolásnál Y. jegyző és Z. rendőri tollnok voltak jelen.»

«A. ügyben ma B. ügyvéd érdekes beadványt intézett a törvényszékhez, melynek lényeges tartalma a következő.»

«C. alügyész D. ügyben vád alá helyezést fog indítványozni.»

Hasonló hírekkel telve van napilapjainknak ama rovata, mely «Törvényszéki Csarnok» czimén a bíróságoknál előforduló érdekesebb eseteket volna hivatva a közönséggel közölni, nemcsak azért, hogy az egy-egy hírrel többet tudjon meg, hanem azért is, hogy tanuljon és okuljon a mások botlásain. E rovatnak tehát első sorban nem az újságolás volna a főczélja, hanem a szigorú jogi érzéknek fölébresztése és

fejlesztése (a mire nálunk, fájdalom, még fölötte nagy a szükség), sőt az alkalom és alak megszabta határokon belül a jogi ismereteknek is terjesztése.

Igy fogván fel a «Törvényszéki Csarnok» rovatának hivatását és célját, úgy tartjuk, hogy annak szerkesztésére több gondot és lelkiismeretességet kellene fordítani, a mint azt napilapjaink rendesen teszik. A jogász gyakran bámulva csapja össze kezeit, midőn e rovat hireit, «érdekes» jogi eseteit olvassa, kérdezvén magától, vajon nincsen-e ama lap szerkesztőségében előző jogi censura, mely ama csodabogarakat világnak küldésük előtt szorgos bírálat alá veszi, hogy ne tegyék nevetségessé a lapot vagy a bíróságot.

Ugy látszik azonban, hogy lapjaink e rovata inkább személyi hírek lerakó helyévé akar lenni, mint az újság jogi részévé, a mint vannak gazdasági, irodalmi vagy politikai részei. És ha e híreket olvassuk, első pillanatban nem tudnók megmondani, vajon ezek az illető ügy kedvéért jelennek-e meg avagy azért beszélnek bizonyos ügyekről, hogy az azokban eljáró rendőrtisztviselőket, bírákat, ügyészeket és ügyvédeket megnevezni nyilják alkalom?

Annyi bizonyos, hogy széles e világon sehol sem tárgyalják a legbonyolultabb és a legszigorubb titoktartást igénylő büntető ügyeket oly nyilvánosan, mint nálunk. És míg a védő ügyvéd, ki kötelesen jár el ügyében, csak alázatos esedezéssel képes felvilágosítást nyerni (a legtöbb esetben ezt is megtagadják tőle, még pedig nem mindig megfelelő hangon és modorral), addig a hírlapok részletes közléseket tartalmaznak a bírósági személyek viselt dolgainak legaprólékosabb részleteiről.

Nincs a bűnügyi nyomozásnak ama phasisa, a vizsgálatnak ama stadiuma, melyet nálunk jó eleve hírlapilag ne szellőztetnének és föl nem használnának reklám gyanánt az illető tisztviselők vagy ügyvédek javára. Hogy ennek folytán hány vizsgálat hiúsult már meg, mennyi bűnjel veszett már el, hány érdekelt fél menekült az igazságszolgáltatás elől, jóval előbb értesülvén vád alá helyezéséről vagy csak gyanuba fogásáról is, mint maga a törvényszék: a Fortuna sötét helyiségei talán megmondhatnák. De azt is elmondhatnák, hogy hány tisztességes ember becsülete esett már áldozatul egy-egy elhamarkodott közlésnek, hány tiszteletre méltó család boldogsága ment már tönkre a vizsgálóbírák hiúságának és a bírósági hivatalnokok bámulatos szolgáltatás-készségének következtében! Mert hiszen ismerjük az embereket: hiába czáfolnak meg bizonyos, teljesen alap nélkül való híreket, ők fejeiket csóválják és csak kételkedve hisznek a czáfolatnak. Semper aliquid hæret.

Igazságtalanok volnánk, ha csakis bíráinkat vádolnók azzal, hogy türik az e fajta nyilvánosságot. A fővárosi rendőrség, különösen a titkos, ugyancsak versenytársa e gyengeségben egészen a nevetségességig és az ügyvédi kar néhány tagja ez uton végzi azt, mit az ügyvédi rendtartás megtilt: a hirdetést.

A józan újságolvasó, a ki a sajtó hivatását nem abban találja megvalósultnak, hogy különben jóra való, de egészen kis embereket gyakori felemlítéssel nagyoknak tüntessen fel s abban sem, hogy teljesen magánérdekü tényeknek elhamarkodott közlésével existenciát tegyen tönkre: érzi, hogy

ugy, a mint ma van, nem maradhat meg és hogy változásnak kell beállania. A ki elkeseredik az ilyen kinövéseken, az bizonyára a sajtószabadságnak e részben való korlátozását fogja követelni, utalva arra, hogy pl. a legszabadabb elvű olasz sajtótörvény is a kriminális ügyeket csak akkor engedi felemlíteni, midőn már jogerős vádhatározatot hoztak bennök. Mások, a kik a sajtó szabadságát meg akarják óvni, nem fognak a törvényhozáshoz fordulni segélyért, hanem a bíróságok vezetőihez és a hírlapok szerkesztőjéhez, mert ezekről függ a mostani visszaéléseknek gyökeres kiirtása.

A bíróságok vezetői kísérik figyelemmel a törvényszéki csarnok híreit és kutassák azok forrásait. Nem lesz nehéz ezeket megtalálni, mert hiszen a vizsgálati jegyzőkönyvek nem jutnak a kihallgatás napján az irattárba, a feljelentéseket nem írják ki beérkezésük után azonnal a fekete táblára. Ha az *elnök irodája* lesz a főtárgyalásig a törvényszéki híreknek egyetlen hivatalos forrása: könnyű lesz az ellenőrzés, de a közönség is bizhatik majd abban, hogy a közölt hírek valóságon alapulnak és nem reklám kedvéért irattak. A napilapok szerkesztői pedig jogilag jól képzett egyénekre bizzák a «Törvényszéki Csarnok» vezetését, a kik meg tudják válogatni a közlendőket, mert megbírálnak tartalmukat. Akkor azután aligha fog a büntető járásbíró ítélni lopás *büntette* fölött, aligha fogja az igazságügyminiszter büntetéseket át helyezni a «hátralékos» albirót, de az sem fog megtörténni, hogy egy «okirathamisítással vádolt, megszökött ügyvéd le tartóztatásáról» írjanak ma, hogy holnap becsületsértés vétségévé redukálják a bűncselekményt, a letartóztatást pedig oda módosítsák, hogy csak elővezetés volt elrendelve, mivel a tárgyalásra kétszer megidézett ügyvéd azon meg nem jelent.

A «Törvényszéki Csarnok» illetén szerkesztésével nyerne a hírlap, a közönség és az igazságszolgáltatás. És csak ez utóbbi kedvéért akartuk elmondani a fentebbieket, hát ha nem hangoznak el egészen a pusztában?

Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

A ravasz fondorlat, mint a csalás tényeleme.¹

7. Az ingatlan dolog kétszeres eladásának esete a 21. számú döntvényvel irányadó módon eldöntöttek tekintendő.

8. Jelen soraink már eddig is a kívánnál talán nagyobb terjedelmet nyertek. Részint ezért, részint azért, mert a csalás különböző eseteinek bizonyos általános szempontok vagy categoriák szerinti osztályozása bármily terjedelmes legyen, soha sem lehet kimerítő, szorítkozunk a külföldi s honi iudicatura néhány azon eseteinek felsorolására, melyekben a bíróságok részben láttak, részben nem láttak ravasz fondorlatot.

Csalást képez: egy engedményi okiratba hosszabb fizetési határidőnek becsempészése (bajor);²

azon zálogházi alkalmazott cselekménye, a ki egy elzálogosított tárgyat elvesz s azt ugyanazon intézetnél újból elzálogosítja (Palermo).³

Színleges nyugták kiállítása a jövedelmi adó aluli menekülés céljából (Turin).⁴

A házbérekre vonatkozó adóbevallási ívnek hamis kitöltése adódefraudatio céljából (C. 4764/80. sz.).⁵

A tényállás szerint vádlott a házában levő egyik szállás 72 frtnyi bérét az adóbevallási ívben 40 frtban vallotta be. A kir. tábla csak jövedéki kihágást látott fenforogni. A C. az 1876: XV. tcz. 76. §. utolsó bekezdése alapján azon

elvet állítja fel, hogy, a habár az adójövedék kijátszására irányzott bünt. cselekmények bünv. uton való megbüntetése az ez által eléretni szándékolt jövedéki defraudatiótól teljesen független.

Nem csalás ellenben, ha az örökös az örökhagyó neve alatt állít ki adásvételi szerződést a hagyatékhöz tartozó ingatlanokról, a mennyiben e szerződést valódi, tehát az örökhagyó halála utáni időbe eső kelettel látja el, mert a kincstárnak az öröklési adóhoz való joga ez által változást nem szenved.⁶

Többen (p. Merkel) az ezekhez hasonló esetekben a csalást feltétlenül kizártnak tekintik, mert itt nem kárról, hanem csak elmaradt haszonról lehet szó.

Csalást követ el, a ki hatósági hitelesítéssel ellátott mérleget csalárdul akként használ, hogy a mérleg egyik serpenyőjének súlyát reá aggatott nehezék által emeli (Nápoly).⁷

Ennek ellenében egy hason esetben nálunk mind a három bíróság a kbt. 136. §-át alkalmazta,⁸ azonban talán csak azért, mert panasz csalás miatt nem tétetett. Utóbbi esetben a csalás fenforgását — a megfelelő esetekben anyagi halmazatban a kihágással — kétségtelennek tartjuk. Csak magánpanasz hiánya miatt nem állapított meg csalást egy hason esetben a bpesti törvényszék.⁹

Csalás állapított meg azok ellen, a kik kározt, ki egy kecskét talált s azt pásztorának adta azon utasítással, hogy a jelentkező tulajdonosnak visszaadja, avval hálózta körül, hogy lopás miatt el fog ítéltetni, de 55 líráért felmentését kieszközölni ígérték. (Róma).¹⁰

Csalás a hitelt kereső azon előadása, hogy ő «biztos ember» (sicherer Mann) előnyös vagyoni helyzetre utaló momentumok előterjesztése, s a kedvezőtlen körülmények elhallgatása mellett.¹¹ (Reichsgericht.)

Annak cselekménye, a ki a nevét alig aláírni tudó egyénnek egyenkint dictálja a betűket azon ürügy alatt, hogy egy adóelengedésérti folyamodványt ír, míg tényleg a maga javára szóló kötvényt írat vele (a nápolyi semmitőszék által helytelenül okirathamisításnak minősítve).¹²

Könyöradományok gyűjtése hamis okiratokkal bizonyított szerencsétlenség alapján csalásnak minősítették a német iudicaturában. Így a szász főtörvényszék,¹³ s a Reichsgericht;¹⁴ azon indokolással, hogy tévedésbeesés által a tettes arra biratik, hogy önként adjon valamit, a mit különben nem adott volna; s teljesen analog indokolás alapján a m. kir. Curia (8380/81. sz.)¹⁵ és egy másik esetben (1884 november 26. 7880. sz.).¹⁶ Ezen felfogásból kiindulva a német iudicatura, még a mi kbtvkünk 68. §. 5. pontja esetében is csalást állapít meg. A mit nálunk épen ezen törvény §. alapján kizártnak kell tekinteni. Helyesebbnek tartjuk azonban a könyöradományok gyűjtésére is az olasz iudicaturát, hol a csalás fogalma ezen esetekre soha sem alkalmaztatik.

Csalást képez személyre szóló átruházhatlan vasuti bérleti jegy harmadik nem jogosult személy általi használata.¹⁷

Csalást követ el, a ki egy adósnak azt mondja, hogy hitelezőjéhez utazik s azért ajánlkozik arra, hogy sajátjából lefizeti az adósságát s visszatérve az állítólag fizetett összeget magának megtérített (Turin);

a ki értéktelen lánczát arany láncz gyanánt zálogosítja el; s okirathamisítást is anyagi halmazatban a csalás-

¹ U. o. VI. k. 165. l.

² Riv. Pen. XVI. k. 338. és Florenz u. o. XIX. 375. ez utóbbi épen a súlyosabb «kereskedelmi csalás» alkalmazásával.

³ Bünt. Jog T. VIII. k. 367. l. — ellenben csalás megállapítására alkalmazatosnak nyilvánított a cselekmény, u. o. II. k. 95. és 174. l.

⁴ U. o. III. k. 316. l.

⁵ Riv. Pen. XV. k. 505. l.

⁶ Rechtsprechung V. k. 395. l.

⁷ Riv. Pen. XVII. k. 501. l.

⁸ Riv. Pen. VIII. k. 443. l.

⁹ Rechtsprechung VII. k. 638. l.

¹⁰ Bünt. Jog T. I. k. 398. l.

¹¹ U. o. X. k. 137. l.

¹² Rechtsprechung IX. k. 114. l.

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. l. a 16., 17., 26., 28., 32., 34., 35., és 37. számokban.

² Riv. Pen. V. k. 334. l.

³ U. o. VIII. k. 144. l.

⁴ U. o. XVIII. k. 283. l.

⁵ Bünt. Jog T. I. k. 53. l.

sal, a ki egy takarékpénztári könyvet nagyobb összegre meghamisít, hogy annak elzálogosítása mellett nagyobb kölcsönt kapjon. (Turin.)

De nem csalás annak cselekménye, a ki egy tárgy vételével megbizatván, a tényleg fizetett árnál nagyobb összeget követel a megbizótól, habár a magasabb árt számlával igazolja is.¹ (Turin.)

A szerződő fél hazugsága ravasz fondorlatot képez, ha oly bizonyító adatokkal támogatatik, hogy tapasztalatlan embereknél hitelre talál. (Turin.)

Csalást követ el, a ki látszólag nejének neve alatt üzletet nyit, hirdetéseket bocsát ki tényleg nem kötött ügyletekről, hogy ez által fizetési képessége iránti hitet ébresztszen, s ez uton árukat csal ki hitelbe, melyeket meg nem fizethet s azokat a maga hasznára fordítja (Turin);

a ki egy papirtekercsbe göngyölt tantusokkal fizeti adósságát, elhitetvén a hitelezővel, hogy a tekercs aranyokat tartalmaz. (Turin.)

a ki üzletének (étterem) átruházása után, magát még mint az üzlet birtokosát bemutatja s ekként az üzlethez szükséges cikkekért csal ki, a melyeket meg nem fizethet (Turin);

a ki kötelezvényét a hitelezőtől kicsalja s azután a fizetést megtagadja* (Nápoly);

a ki maga hajt földjeire idegen marhát, s azután kártérítést követel (Róma);

az ügyvéd, a ki előlegeket vesz fel felétől oly perre, melyet tényleg soha sem indít meg (Turin);

azon pénzügyi igazgató, a ki szabályellenesen oly váltókat számoltat le magának az intézetnél, melyek behajthatlanoknak bizonyulnak (Turin);

a ki egy bizonyos egyén szolgálatában állónak színleli magát, hogy árukat hitelbe kapjon (ugyanaz)³.

Mig a m. k. Curia egy alkalommal csalást állapított meg az ellen, a ki pénzesnek jelzett levélben pénz helyett papirszeleteket küldött,⁴ egy más alkalommal az alsó bíróságok — nézetünk szerint helyesebb — ítéleteivel szemben kimondja, hogy pénzesnek jelzett, de üres levélnek fizetés gyanánt elküldése nem képez csalást, s azt csak akkor és abban hajlandó látni, ha a postafeladóvevényt sikerül a címzett ellen bizonyítékul felhasználni.⁵

Csalásnak minősített eladott ingatlanok jelzáloggal megterhelése azon körülmény felhasználásával, hogy a tulajdonjog vevőkre (in specie azért, mert az ingatlan még az örökhatározó nevén állott) bekebelezhető volt.⁶

Csalásnak minősített annak cselekménye, a ki lovaknak a megbízó részére átvételével s a vételárnak e célból neki kézbesített pénzzel kifizetésével megbizatván, az átvett lovakat megtartotta. (A tábla helyesebben sikkasztást állapított meg⁷);

azon cseléd ellen, a ki gazdája nevében s megbizatásának színlelése mellett pénzt kölcsön kért és kapott,⁸ illetve gazdája adósságait ennek nevében, de megbízása nélkül pénzt vett fel s azt eltulajdonította;⁹

az ellen, a ki katonaszökevénynek jelentette fel magát, s egy hadszökevény nevét használta azon célból, hogy a katonai kórházba felvétessék;¹⁰

a ki a vasuton feladott podgyászát titkon elvitte s a megtartott feladási vevény alapján kártérítést követelt;¹¹

az ellen, a ki a panaszossal közösen beszolgáltatott óva-

dék öt illető felét, midőn a bérletből kilépett, közjegyző előtt panaszlóra tulajdonjogilag átruházta s magának készpénzben kifizettette, jöllehet azt már elébb szinte közjegyzői okirattal saját nejének engedte át (1886 nov. 16. 5400. sz.);¹

az ellen, ki nem létező személyek nevére kiállított váltókat elzálogosított² s a mely ügyben a k. tábla a cselekményt okirathamisításnak minősítette;³

a ki egy bérkocsit két napig hitelben használt, magát a «gazdag Ganczné fiának adván ki»;⁴

a ki másnak neve alatt irt levélben pénzkölcsönt kért és kapott⁵ (Egy másik hason esetben vádlott két izben csalt ki ily módon nagyobb összegeket panaszostól. De mig az első levélben csak pénzkérésre szorítkozott, a másik levélben újabb kölcsön kérése mellett az első kölcsön kézhezvételét elismerte, s mielőbbi kifizetését ígérte. E sorok írója csak az első esetben látott csalást, a másikban azonfelül okirathamisítást is, mert a levél valódisága esetében alkalmas lett volna bizonyítékot képezni a kiállító ellen az első kölcsönre vonatkozólag. Ezen felfogás a bíróságok által is elfogadott)

értéktelen küldeménynek mint értékeseknek utánvét mellett elküldése;⁶

az ellen, a ki fizetési képtelensége tudatában kereskedői minőség színlelése mellett «próbavételre» árukat rendelt rögtöni fizetés ígérete s újabb rendelkezések kilátásba helyezése mellett;⁷

Nem tekintetett ellenben csalásnak:

annak cselekménye, a ki egy reá nézve terhes bérleti szerződés alul szatadulni óhajtván, a másik szerződő felet egy nem létező harmadik személy részéről, kinek nevében egy ügynök járt közben, tétetett előnyösebb ígéret által a szerződéstől elállásra reá birta.⁸

Végrehajtás vezetése oly ingatlanra, melyről a hitelező tudja, hogy nem az adósé;⁹

Polgári perben valótlán tényekkel védekezés, ha ez által kedvező ítélet éretik is el.¹⁰

Szerződésnek nem teljesítése felvett előleg daczára,¹¹ a mely concret esetben azonban helyesebbnek tartjuk a csalást megállapító e. b. ítéletet, mert vádlott nagyobb mennyiségű tengeri (ennek szállításáról volt szó) tulajdonosának mondotta magát, a nem helyben lakó panaszoshoz is a zsákok átvételére utazott, s ez uton tőle a foglalt kicsalta, melyet teljes vagyontalansága miatt megtéríteni képtelen volt.

Foglaló felvétele cseléd által a nélkül, hogy a cseléd helyét elfoglalná.¹²

Végrehajtónak reábirása arra, hogy a végrehajtást ne foganatosítsa, azon álelőadás által, hogy a követelés már kifizettetett.¹³

Azon ügyvéd cselekményében, a ki egy 130 frtos követelést magára ruháztatott, azzal a hitegetéssel, hogy az e. bíróságilag elítélt egyénnek felmentését ki fogja eszközölni; (?)¹⁴

Azon órás cselekményében, a ki a fél előtt, ki tőle egy más J. nevű órát tudakolt, magát ezen órának adta ki, hogy a munkát elnyerhesse.¹⁵

A másra kiszabott szabadságvesztésbüntetésnek kiállítását, miben a bécsi semmitőszék a kbtkvünk 43. §-ának megfelelő kihágást,¹⁶ a német judicatura intellectualis okiratha-

¹ Jog 1887. évi 4. sz.

² Bünt. J. T. XI. k. 29. l.

³ U. o. X. k. 117. l.

⁴ U. o. X. k. 112. l.

⁵ U. o. VI. k. 78. l.

⁶ U. o. IV. k. 9. l.

⁷ U. o. II. k. 172. l.

⁸ U. o. XII. k. 93. l.

⁹ U. o. XIV. k. 361. l.

¹⁰ U. o. VI. k. 216. l.

¹¹ U. o. XIII. k. 334. l.

¹² U. o. V. k. 103. l.

¹³ U. o. XIII. k. 111. l.

¹⁴ U. o. IX. k. 77. l.

¹⁵ U. o. III. k. 138. l.

¹⁶ Riv. Pen. IV. k. 253. l.

¹ Riv. Pen. XIV. k. 608. l.

² U. o. XVI. k. 622. l.

³ U. o. XX. k. 606. l.

⁴ Bünt. J. T. I. k. 233. l.

⁵ U. o. VIII. k. 188. l.

⁶ U. o. I. k. 264. l.

⁷ U. o. II. k. 117. l.

⁸ U. o. XIV. k. 59. l.

⁹ U. o. IV. k. 105. l.

¹⁰ U. o. V. k. 275. l.

¹¹ U. o. XI. k. 335. l.

misitást lát, — a m. k. Curia — nézetünk szerint helytelenül csalásnak minősíti.¹

Bezárjuk ezen sorainkat avval, hogy ha nem is egész terjedelemben, mert bizonyos általános büntetőjogi elvi szempontok igenis léteznek, de nagy részben még is áll a florenczi semmitőszék² azon kijelentése, mely állandó olasz judicaturát képez, s mely szerint az, vajon a tévedésbeejtésre használt eszközök ravasz fondorlatot állapítanak-e meg, lényegileg ténykérdés.

Dr. HEIL FAUSZTIN,
fumei kir. ügyész.

Irodalom.

A bélyeg- és illetékügyi törvények és szabályok kézikönyve, az ide vonatkozó törvények, szabályok, pénzügyminiszteri rendeletek, pénzügyi közig. bírósági döntvények s elvi jelentőségű határozatok teljes s rendszeres gyűjteménye, magyarázó példákkal, terjedelmes kiszámítási táblázatokkal s kimerítő betűsoros tárgymutatóval. Összeállította Gálffy Ferencz k. pénzügyi fogalmazó a pozsonyi pénzügyigazgatóságnál. Második, teljesen átdolgozott kiadás 1888. XIX és 512 l. Ára 3 forint.

Mióta a bélyegtörvény hazánkban is meghonosítottatott, folytonosak a panaszok szabályainak érthetlensége, az azokbani eligazodhatóság nehézségei miatt, folytonosak úgy az eltűnt osztrák rendszer alatt, mint alkotmányos szervezkedésünk óta. És ezen baj jóformán kizárólag a törvényi szabályok hibás, zavart szerkezetének tulajdoníthatik. Van is ebben némi igazság. Mert a bélyegilletéki tételek megállapítása, a fizetési kötelezettségek s mentességek meghatározása tekintetében a társadalmi élet ezernyi s ezernyi mozzanatait, ugyszólván naponta megújuló változataival, új alakulásaival felkarolni és szabályokba foglalni, valóban nem csekély feladat, mi hézagok, félreértések, ellenmondások nélkül nem maradhat. Nézetünk szerint azonban a baj főforrása a törvények és szabályok nem kellő, nem tüzetes tanulmányozása; mit nagy mérvben előmozdit a források tökéletlensége. Ez okból nagyobb figyelmet igényelhet a fent címzett mű, melyet lelkiismeretes ajánlás mellett mutatunk be szakközönségünknek. Különben már az első kiadásból eléggé meggyőződhattunk kitűnő gyakorlati hasznosságáról, melyet még magasbra emel az, hogy a munka az 1887. évi törvényhozásunk ujitásai nyomán és a legújabb, a folyó 1888. évre is kiterjedő pénzügybírósági döntvények értelmében teljesen átdolgoztatott.

Mi e müben, hogy lelkiismeretesen ajánlhassuk, csakis azt néztük, hogy az a bélyegilletéki szabályoknak, az életben előforduló mindennemű esetekre való alkalmazásánál a gyakorlati szükségeknek megfelel-e; a fenforgó kötelek s érthetlenségek eltávolítására nyújt-e kellő felvilágosítást s utmutatást? És e tekintetben határozottan igennel kell felelnünk.

Igazolja ezt maga a rendszer, melyet a mű nagy tapasztaltságu szerzője követett. Közli mindenekelőtt a törvény szabályait — az 1887. éviakat is — s a reájok vonatkozó összes pénzügyminiszteri rendeleteket; azután minden tétel-nél felsorolja valamennyi döntvényeket s birói határozatokat, melyeket a közig. pénzügyi, mint legfelsőbb bíróság hozott. Ezeket kellő magyarázatokkal is ellátja és pedig oly irányban, mikép a tételeknél felmerült kételyeket idézi, és azokat felvilágosításokkal eloszlatni igyekszik, mint pl. a társulati alapszabályok bélyegmentessége kérdésében (4. l.), a kincstárral kötött adásvételi ügyleteknél a «vevők» illetékfizetési kötelezettségére nézve (10. l.), a bíróságokhoz intézett táviratok bélyegkötelezettsége körül, mi a közig. hatóságok irányában kételyt nem képez (19. l.), a hagyatéki jegyző-

könyvek felvételénél (32. l.), stb. stb. Magyarázatai arra is irányulnak, hogy minden fontosb kérdésnél a törvény célját, indokát is kifejtse. És nagyobb felvilágosításul mindenütt gyakorlati példákat hoz fel az ügyletekről, azok minden tételének s pontjának megfelelő bélyegilletékek kiténtetésével; melyek közül kiemeljük az «ismétlődő szolgáltatások értékének» nem kevésbé bonyolult megállapítását (45. l.), az ingatlanok törvényszerű legkisebb értékének az adó s kataszter alapján igen terjedelmesen adott kiszámítását (50. l.), többször példáit magának a judicaturának eseteiből idézvé, pl. a «birói becsü alapján» értékmegállapítást (55—56. l.).

A peres s perenkívüli ügyekre vonatkozó dijszabályokkal tüzetesen foglalkozik; melyek közül felemlítjük a kisebb polgári pereket, ezek minden stádiumára kiterjedőleg (310. l.), perbeli egyezségeket (341. l.), választott bírósági ügyeket (426. l.), hagyatékoknál mind az ingók, mind az ingatlanokra vonatkozó részletes kiszámítást (399. l.) és kimutatásokat; a keresetek minden nemeit, a mezei rendőriekeket (330. l.), telekkönyvieket (383. l.) stb., hasonlóan a többi mindenféle beadványokat s ezek másodlatait (325. l.), a felebbezéseket (209. l.), melyekhez iratmintákat is közöl.

Végre megemlítjük, mikép jelen mű részletes dijszámítási táblázatokon kívül, még 42 lapra terjedő, tehát nagyon kimerítő betűsoros tárgymutatóval is el van látva. z.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A kir. tábla.¹

Az, hogy a jogi organismus alkotó elemei mily szoros viszonyban tartják fen lételüket; az, hogy ezen elemek tökéletesebb erő kifejtése csak valamennyiök összhangzatos működésében valósítható; s az, hogy a társadalmi viszonyok új alakulásai, a jogfejlődés előhaladása által szükségelte reformok csak akkor sikerülhetnek, ha nem bizonyos különválasztott jogi tényezőkre, hanem az egész rendszerre kiterjesztetnek: ez jogéletünkben mi által sem lett világosabban kitüntetve, mint a kir. tábla égetővé vált reformkérdése által.

Az által: hogy égetővé vált ezen kérdés már évtizedek óta és maig sem lett megoldva, sőt a megoldás még megközelítve sincsen.

Az organisatio nagyobb művelete óta lefolyt évtizedek alatt történtek különféle kísérletek a tábla szorongatott helyzetének javítására, a melyben öszpontosul a táblai reformkérdés, de sikertelenül, a nélkül hogy a baj eltávolíthatott volna; szüneteltek néha egy kis időre kóros tünetei, de meg nem szüntethettek. A reformkérdés permanens ma is, mint volt évek előtt.

A reformkérdés a körül forog, hogy mikép, mily módon gyógyíttassék meg alaposan a kir. táblának azon acuttá vált baja, miszerint hivatásának a hatáskörébe utalt ügyhalmaz kellő módoni elintézésével megfelelni nem képes; különösen hogy a jogszolgáltatás egyik legfőbb célját, a gyorsaságot a maga körében nem tudja valósítani; habár ezenkívül az alaposság elleni kifogásoktól sem ment egészen.

És hogy ezen kérdés megoldása az eddig használt reformeszközökkel nem sikerült, kétségtelenül annak kifo-lyása, mivel azon eszközök pusztá palliativ gyógyszerek voltak, a rendszerrel kapcsolatos gyökeres reform nélkül.

Ennek tudata mai napság a szakkörökben már annyira elterjedt s erősödött, hogy már nem is merik javasolni, még kevésbé megkísérteni azon reformokat sem, melyek kétségtelenül elvezetnének a baj orvoslására: miután a rendszerreformot nem akarják vagy nem tudják keresztülvinni.

Ily reform lenne, és pedig jóformán az egyedüli: a

¹ A jelen cikk részletes javaslatait nem mindenben osztjuk. Közöljük a cikket mint egy kiváló szakember véleményét. Szerk.

¹ Bünt. J. T. IX. k. 174. l. és XIII. k. 170. l. — Lásd erről cikkünket az Ügyvédek Lapja 1884. évi folyamában. S ugyanott (1885. évi folyam 58. és köv. sz.) értekezésünket «a vagyoni kár fogalma a csalásnál».

² Riv. Pen. X. k. 328. l.

felelősségi jog európai modern értelemben vett korlátozása, az előhaladottabb törvényhozások példájára s tapasztalatai nyomán.

Midőn azonban ezen reformot mint szükségeset kellének akarni: nem akarjuk egyszersmind létesíteni annak szükségképi feltételét, az alsóbb bíróságok teljes képesítését, mely megnyugvást teremthetne bírói határozataikban s intézkedéseikben.

Továbbá midőn a reformok létesíthetése alapos, megbízható judicaturát igényelünk, másrészt az egyes-bíróságok hatáskörét tulságig emeltük s folytonosan emeljük; mi ugyszólván lehetetlenné teszi az alapos, jól tanulmányozott intézkedések előállíthatását.

És a midőn oly nagy követelésekkel lépünk fel az alapos s biztos judicatura iránt: nem állítunk fel oly számban egyes-bíróságokat, hogy hivatásuk terheit elviselni s feladataiknak kielégítőleg megfelelni képesítve lehetnének; de nem gondoskodunk — nagyon is rosszul felfogott pénzügyi tekintetekből — a személyzet kellő szaporításáról sem, úgy az egyes bíróságoknál mint a törvényszékeknél.

Mind ez a törvénykezési rendszer gyökeres átalakítását feltételezi; s mivel ázsiai indolentiánk folytán a reform-műveletek évről évre, sőt évtizedről évtizedre huzódnak s halasztatnak: nem létesülhetnek azon reformintézmények sem, melyek a kir. táblán rendes állapotot, a felsőbb jogszolgáltatás jellegének megfelelő helyzetet teremthetnének.

Igy vagyunk a többi reformintézményekkel is, melyek a tábla bajait orvosolhatnák, különösen ügyhalmaza kevesbítésével, a felelősségi jog korlátozásával.

A kir. tábla nagy terheit, melyek oly lényeges befolyással vannak a felsőbb jogszolgáltatás késleltetésére, nagyrészt azon súlyos szabálytalanságok, rendellenességek idézik elő, melyek az alsóbb bíróságok eljárásában napról-napra, a legnagyobb mértékben nyilvánulnak. Az eljárási semmiségek, melyek az egykori semmitőszéknek annyi dolgot adtak s melyek szigorú, lelkiismeretes sanálása által ezen forum oly fényes s megbecsülhetlen érdemeket szerzett magának a jogszolgáltatás legvitálisabb érdekeiben, most a kir. táblára nehezdednek egész súlyukkal.

Kétségtelen, mikép ezen baj orvoslására, vagy legalább enyhítésére lényeges befolyást gyakorolhatna: az *ellenőrzés* szigora, a *felügyelet* lelkiismeretessége s folytonossága.

Erre azonban nem a *visitatio* intézménye, mely nálunk annyira divattá emelkedik, de a mely csak ritka időszakokra szorítkozik s folytonos, állandó nem lehet, nem a bírósági elnökség, mely maga is nagy mérvben igényelheti nálunk az ellenőrzést; hanem kiválóan az *államügyészség* lenne hivatva. Ez iránt az előhaladottabb államok jogi szervezetének mozanatai igen tanulságos s meggyőző tapasztalatokat nyújtanak.

Nem áll-e azonban ennek is utjában államügyészségünk szervezete és képesítése, mely a kritikát távolról sem képes kiállani?

Tehát e részben is csak a jogrendszer gyökeres változtatása nyújthatna segílyt, melyről és szükségességéről évtizedek óta beszélünk s irunk, de a melynek létesítésére szilárd akaratot épen nem nyilváníttunk.

Ha meggondoljuk, mily hátrányokat idéz elő jogéletünkben kir. tábláinknak tengődő állapota; ha szem előtt tartjuk, hogy a magyar justitia valósággal pellengérré állittatik a külföld előtt az által, hogy az egyes jogügyek elintézése a kir. táblán közel egy évbe kerül: már magok ezen szomorú körülmények kényszeríthetnének arra bennünket, hogy haladéktalanul s teljes erővel a jogrendszer és a szervezet gyökeres reformját eszközöljük, mi egyedül tehetné lehetővé azt, hogy felelősségi fórumunk — értve itt a harmadfokot is — szomorú, a jogbiztonsággal össze nem egyeztethető helyzete mielőbb megszüntetessék.

Mi azonban azt véljük, hogy addig is lehetne egyes

változtatásokkal a kir. tábla terhein könnyíteni. Alkalmul szolgálhatna erre maga az ülésen kívüli ügyek kezelésének módosítása is, és azok körének kiterjesztése. De még nagyobb befolyással lehetne arra az, ha a királyi tábla felülvizsgálatiköréből már most kizáratnának számos apró ügyek, melyek jogi fontossággal épen nem bírnak, és jogi vitát nem is tartalmazhatnak. Ilyenek a dohány, szesz s más jövedéki kihágások s bélyegcsonkítások. Ilyenek azok a piaci, utcai czivódások, szószátyárkodások, piszkolódások, melyekben a mi legtöbb becsületsértési s rágalmozási vétségeink állanak; és azok a rakoncátlanok, melyek a magánlak megsértéseiként szerepelnek. Mindezek egyszerű rendőri intézkedésnél többet teljességgel nem igényelhetnek; és a jogbiztonság legtávolabbról sem lenne megtámadva, ha nem részesítenének többé azon kitüntetésben, hogy azokkal még a felsőbb bíróságok is foglalkoznak.

— Sz. —

Szakértők alkalmazása a bünperben.

A védelem szabadsága mindinkább előtérbe tóduló jelzőt képez s a szabadság a védelem eszközei s módja alkalmazásában a legszélesebb körben kezd mozogni a bünperben. Ezen védelem szabadsága azonban, habár az újabbkori criminalistika lelkesedve töri s egyengeti utját, gyakran helytelen s a bünperre károsan érvényesítheti magát s így a bírónak, bármennyire is legyen hive a helyes elvnek, oda kell irányítani figyelmét, hogy a bünper azért teljesen hatalmában maradjon s ne engedje azt a védelem szabadságának érve alatt ellazulni.

Legközelebb a k i kir. törvényszék előtt egy vétségi ügy tárgyalatott, melynek folyamán, ha nem is egészen új, de szokatlanul rendeltetett el a szakértők alkalmazása azon indokolással, hogy a védelem szabadságát nem akarják korlátozni.

Az eset az, hogy P. F. lapszerkesztő ellen a vádhatóság az 1848: XVIII. tcz. 30. §-a 2. és 4. pontja alapján vádat emelt, mert az általa szerkesztett lap egy számában háromrendbeli cikket tett közzé, melyek politikai tárgyak körül forgottak és heves kifakadásokat is tartalmaztak a közös hadsereg és a magyar pénzügyi kormány ellen. A lap szerkesztője biztosítékot nem tett le s a lappéldányok a kijelölt hatóságokhoz nem küldettek be. A kir. ügyészség indítványára a törvényszék közvetlenül idézte P. F.-t, a lap szerkesztőjét, a ki a tárgyalás folyamán arra utalt, hogy az ő felfogása szerint az *incriminált cikkek nem politikai tartalmuak s hogy valóban nem azok, szakértők meghallgatását kérte elrendeltetni*. A törvényszék el is rendelte és pedig egész sajtászerű módon, a mely úgy a bünvádi eljárási szabályok erre vonatkozó intézkedései, mind pedig az eddigi gyakorlattal ellentétben állanak. Felhivta jelesül a törvényszék vádlottat két szakértőnek megnevezésére, a kikhez a törvényszék kettőt tagul, egyet pedig elnökül rendelt.

A fenforgó esetben első kérdés az, hogy helye van-e szakértők alkalmazásának vagy sem? másodszor azon mód, melylyel a szakértők alkalmaztattak, megfelelő-e?

Szerény véleményünk szerint a szakértők általi bizonyítás úgy érdemileg, mint alakilag helytelen volt.

Érdemileg helytelen volt, mert a szakértői bizonyítás ez esetben fölösleges és céltalan nemcsak, de a bíróság tekintélyének is ártó.

Az id. bünvádi elj., mely utóvégre is irányadóul szolgál a bünperben, 55. szakaszában meghatározza azt, hogy a bíróság mikor köteles szakértőt alkalmazni, oly esetekben jelesül, a melyekben a valóság megállapítására *különös szaktudomány, művészeti, vagy iparképzettség szükséges*.

A fenforgó esetben az képezi a kérdés tárgyát, vajon a bünperesített cikkek politikai tartalmuak-e? Ennek az elbírálására szintén különös szaktudomány szükséges, de ez

a szaktudomány sajátja kell, hogy legyen a bírónak. A bírónak ugyanis a jog- és államtudományokban szakismeretekkel kell birni, mert ezen pályán nevelkedett az egyetemen vagy jogakadémiákon, s így annak a kérdésnek elbírálásában, vajon valamely hírlapi közlemény politikai tartalmu-e, hivatott szakértő, mert az ennek elbírálásához szükséges szakismereteket ép a jog- és államtudományoknak a jogi iskolákban történő tanulmányozásával sajátította el. Így tehát a fenforgó ügyben a valóság megállapítására különös szaktudomány igényeltetik ugyan, de ez a különös szaktudomány a jog- és államtudomány, miért is a bírónak különös szakértőre nincs és nem lehet szüksége, ha csak el nem fogadjuk, hogy annak az elbírálása, vajon valamely hírlapi közlemény politikai tartalmu-e? oly nehéz kérdést képez, hogy azt csakis kiváló szaktudósok, politikai írók képesek eldönteni. Hogy azonban ez nem képezhet oly szerfelett nehéz és csakis fokozottabb mérvű s kiváló szakértelemmel eldönthető kérdést, arról könnyen meggyőződhetünk.

Nem lehet ugyanis feltételezni az 1848-iki törvényhozásról, sem az 1848-iki ide vonatkozó törvények érvényben hagyását elrendelő törvényhozásról azt, hogy büntetőjogi felelősség alá vonható cselekménnyé állapított volna meg oly cselekményt, melyre vonatkozólag, hogy megállapítható legyen, vajon a törvénybe ütköző-e, különös s fokozottabb szakismeret szükséges. Más szóval nem lehet feltételezni, hogy a törvényhozás büntetni rendelt volna valakit azért, hogy oly időszaki lapot ad ki ovadék nélkül, melyben politikai tárgyú czikkek jelennek meg, ha annak az elbírálása, hogy valamely cikk politikai tartalmu-e, különös s fokozottabb mérvű szakismeretet igényel. És ha ezt nem lehet feltételezni, nem lehet feltételezni azt sem, hogy a bíró ennek az eldöntésére nem volna ép oly illetékes szakértő, mint esetleg azok, a kik szakértőül alkalmaztatnak.

A szakértők alkalmazásának elrendelése tehát fölösleges és céltalan, mert a kérdés eldöntéséhez épen azon különös szaktudomány igényeltetik, mint a minővel a bírónak végzett pályájánál fogva birnia kell. Azt pedig ismét nem lehet feltételezni azokról, a kik az id. bűnvádi elj. szabályok tervezetét készítették, hogy oly esetben is kötelezni akarták volna a bírót szakértő alkalmazására, midőn a törvény értelmében a kérdés elbírálására szükségelt szakértelemmel a bírónak is birnia kell, mert az egyértelmű volna azzal, hogy a bíró szakértő tudós által bíraltassa el esetleg azt is, vajon valamely cselekmény lopást képez-e vagy sem?

De szakértők bevonása ily esetben még a bíró tekintélyének a rovására is történik. Mit tartson ugyanis a közönség a magyar bírói karról, mely nem érzi magát illetékesnek arra, hogy elbírálja, vajon valamely bűnperesített cikk politikai tartalmu-e? Nem-e azt, hogy az a bírói kar az államtudományokban, — a melyek pedig kiegészítő részét képezik a jogi műveltségnek — semmi jártassággal nem bír. A szakértők bevonásának pedig az említett esetben ez a consequentiája. Ennyit az érdemről, melyhez társítjuk azon ellenvetéseket, melyek a formát illetik, a melyben a szakértők bevonása elrendeltetett.

Az id. bűnvádi elj. szabályok 56. §-a szerint a szakértők alkalmazása a vizsgálat folyamán történik s a fenálló gyakorlat szerint a végtárgyalás során szakértők alkalmazása akkor rendeltetik el, ha vagy a vizsgálat alatt alkalmazott szakértők véleménye felülvéleményezendő, vagy ha a végtárgyalás során tűnik ki a szakértői bizonyítás szüksége. Így tehát, ha a fenforgó ügyben magát a bíróság jogosultnak nem tartotta arra, hogy elbírálja, vajon a beperesített czikkek politikai tartalmuak-e — a szakértők alkalmazását már a vizsgálat során el kellett volna rendelni, mert az által, hogy a szakértői bizonyítást a bíróság a végtárgyalás során rendelte el, következtetlenségbe esett. A vádhatározatot helyet-

tesítő közvetlen idéző végzést meghozta, a melyet pedig a bűnper vizsgálati anyagának kellő méltatásával meg nem hozhatott volna, ha abból a felfogásból indult ki, hogy a bíróság nem competens annak elbírálására, vajon a bűnperesített cikk politikai tartalmu-e? Ehhez járul, hogy a fenálló bűnvádi gyakorlat szerint a szakértők alkalmazásának azon módja, mely a polg. perrend által elő van szabva, megengedve nincs. Az irányadóul szolgáló id. bűnvádi elj. szabályok 56. §-a szerint a szakértőket a bíró nevezi ki s így a szakértői bizonyítás azon módja, hogy a bíróság a vádlottat hivta fel két szakértő megnevezésére s ahhoz nevezett a maga részéről szakértőket, a bűnvádi elj. szabályok rendelkezése, valamint a fenálló gyakorlattal ellentétben áll. Ettől való eltérés aligha megengedhető s ha mégis megtörténik, ez csakis akkor eszközölhető, hogy ha oly kérdés felderítése válik szükségessé, mely csakis egyes kimagasló tekintély tudományos szakbuvárlatai s véleménye alapján helyezhető kellő világlatba.

Záradékol pedig szolgáljon az, hogy habár a bűnügyi igazságszolgáltatásnak nem szabad a bizonyítást elzárni vagy megnehezíteni abból az indokból, mert az költséges, mindazonáltal a bíróságnak figyelemmel kell lenni arra, hogy céltévesztett s fölösleges bizonyítással az eljárási költségek ne szaporíttassanak, de meg arra is, hogy a bűnper élet s komolyságát el ne veszítse az által, hogy a védelem szabadságának örve alatt fölösleges s céltévesztett bizonyításnak engedtessek hely.

Dr. TASSY PÁL,
kir. alügyész.

Az árverési utóajánlat.

Két értekezés lett a *Jogtudományi Közlöny* 28. és 33. számában közölve, a végrehajtási törvény 187. §-ára vonatkozólag, dr. Stassik Ferencz ügyvéd és S. N. uraktól; mivel az utóajánlati árverés kérdése felsőbb bíróságilag még eddig eldöntve nincs, mert az illető urak egyike sem hivatkozik felsőbb bírósági határozatra, tekintve ezen kérdés gyakorlati fontosságát, van szerencsém ezen kérdésre szerény véleményemet következőkben nyilvánítani.

Mindenek előtt megjegyzem, hogy az illetők csak magáról az árverés alapjáról feledkeztek meg; a végrehajtási törvény 144. §-a szerint csak akkor lehet az ingatlan birtokra árverést kérni s ezen kérelem következtében azt elrendelni, ha az ingatlanra a végrehajtási zálogjog bekebelezetett, vagy feljegyeztetett és ha ezen bekebelezés, vagy feljegyzés felfolyamodással nem lett megtámadva; az árverést tehát csak akkor lehet elrendelni és megtartani, legyen az alap-, vagy utóajánlati árverés, ha az ingatlant végrehajtási zálogjog bekebelezése vagy feljegyzése terheli; de ha a végrehajtási zálogjog törlése bekebelezetett, vagy feljegyzése törültetett, az utóajánlati árverést sem elrendelni, sem foganatosítani nem lehet, mert maga a végrehajtási alap, a végrehajtási zálogjog hiányzik.

Ezen megjegyzés után dr. Stassik Ferencz ügyvéd ur véleményéhez csatlakozom, mert véleményem szerint végrehajtás nélkül árverést sem elrendelni, sem foganatosítani nem lehet, már pedig, ha a végrehajtató a végrehajtás további folyamát beszüntette, vagy újabb fellépéig felfüggesztené, megszűnt végrehajtató lenni.

Téves azon nézet, hogy a végrehajtás, így az árverés is hivatalból elrendelhető s foganatosítható; téves pedig azért, mert úgy a törvényhozási, mint a végrehajtási eljárásban minden bírói cselekmény csakis a jogosított fél fellépése következtében történhetik.

Nem osztom S. N. urnak azon véleményét, hogy az utóajánlati árverés az alapárverésnek folytatása és így, ha az alapárverésen ajánlat tétetik, a végrehajtató beszüntetési vagy felfüggesztési joga visszahozhatlanul elveszett; a végrehajtási törvény 187. §-a világos, félre nem érthető, e szerint

az utóajánlat megtétele után a telekkönyvi hatóság az alapárverést hatályon kívül helyezi, s «uj» árverést rendel; tehát nem az alapárverés folytatásáról, hanem új árverés rendelkezéséről intézkedik a törvény és így ha az alapárverés akár előterjesztés, akár utóajánlat következtében hatályon kívül helyeztetik, az megszűnt; utána csak új árverés következhetik; és ezen új árverés megkezdéséig, vagyis újabb ígéret tételéig a végrehajtató csak úgy élhet felfüggesztési, illetve beszüntetési jogával, mint az alapárverésen; és ezen jogát még a végrehajtást szenvedő sem korlátozhatja. És így, ha a végrehajtató vagy csatlakozók az utóajánlati árverés kezdetéig az árverést felfüggesztik vagy beszüntetik: az utóajánlati árverés meg nem tartható, s ha megtartatott, bíróilag helyben nem hagyható; és annál kevésbé rendelhető el és foganatosítható az utóajánlati árverés akkor, ha a végrehajtató a végrehajtást beszüntette, végrehajtási zálogjogának törlését bekebelezte, vagy a feljegyzett végrehajtási jogát törölte.

Mi az alapárverési vevő és az utóajánlatot tevő jogait illeti, ezek az utóajánlati árverés beszüntetése vagy felfüggesztése által jogsérelmet nem szenvednek; mert a mint az alapárverés hatályon kívül helyeztetett s vevőnek letett bánatpénze visszaadott, megszűnt árverési vevő lenni, így megszűnt vételi joga is; az utóajánlatot tevő sem tarthat az ingatlanra igényt, mert ő a bánatpénz letételén kívül egyebet nem tett, a birtok reá le nem üttetett, tehát birtok vevőjének nem is mondható; ő csak úgy veszi vissza bánatpénzét, mint azon árverezők, kik a birtokot meg nem vették és ez által minden joga és igénye megszűnik.

Véleményem szerint a végrehajtató, esetleg csatlakozók, az utóajánlati árverést annak megkezdéséig beszüntetheti s felfüggesztheti, esetleg beszüntethetik, felfüggeszthetik.

De vegyük a dolgot gyakorlatilag; az alapárverés után utóajánlat tételük, e közben a végrehajtást szenvedő a végrehajtatót teljesen kielégíti, ez a végrehajtás további folyamat beszünteti, végrehajtási jogát törölte; ha ily esetben a telekkönyvi hatóság az utóajánlati árverést megtartja, kivált ha több hitelező nincs, árverező nem jelentkezik, kire lesz a birtok leütve? megtartatik a kielégítési sorrend, kié lesz a vételár? ha utóajánlattevő mondatik ki vevőnek, ez nem fizet, ki fogja a visszárvést kérni? a váltóadás nem, mert ő a birtokban van, hitelező nincs; vagy talán a visszárvés is hivatalból rendeltetik el s foganatosíttatik? Ily amabilis confusio történnék, ha a végrehajtónak nem lenne joga az utóajánlati árverést beszüntetni; ha az utóajánlati árverés hivatalból lenne elrendelhető s foganatosítható.

GYURA ADOLF,
ügyvéd

Különfélék.

— **Törvényrevisio.** Immár a negyedik törvényt készül revideálni kormányunk: a bagatell törvényt, melyet úgy látszik nem igazságügyi, hanem közigazgatási jellegű törvénynek tekintenek, mert különben nem érthetnők meg, hogy miért indul ki e revisio kezdeményezése a belügy-miniszteriumból. Hogy e törvény módosítása ellen senkinek sem lesz kifogása, az bizonyos. Csak azt szeretnők, hogy abból a számos törvényalkotó munkából (lásd: örökjog, bünvádi eljárás, ügyvédi rendtartás revisiója, a büntető-törvénykönyv és a végrehajtási törvény módosítása, stb.) végre valahára legalább egyik törvényre is válják, mert ezek nem olyan magnæ res in quibus et voluisse sat est.

— **Az igazságügyminiszter ur figyelmébe.** A hírlapok szerint Röck Szilárd, fővárosi ügyvéd, számos más jótekonyság mellett, az igazságügyminiszternek is «valamely közhasznú célra» 36,000 forintot hagyott hátra. Ugy véljük, hogy e nemeslelkű adományt a miniszter ur nem értékesítheti jobban, mint úgy, ha ez összeget *bíróági könyvtárak*

alapítására fordítja. E könyvtárak szükséges volta iránt a nézetek teljesen egyetértők; felállításukat csak a kellő pénzbeli fedezet hiánya gátolta. Most meg volna az alkalom és reméljük, hogy a miniszter ur nem fogja azt elszalasztani.

— **Római jogi seminarium a budapesti egyetemen.** A jogi karhoz a semináriumok felállítása tárgyában f. évi május 18-án a következő miniszteri rendelet érkezett:

«Oly célból, hogy a jog- és államtudományi karban felállítandó semináriumok fokozatosan berendeztessenek, a tanácsnak 1886 június 16. 1028. sz. a. kelt felterjesztése alapján egyelőre a dr. Vécsey Tamás r. tanár által elvállalt római jogi seminárium alapfelszerelését határozta meg, és az e célra kért 800 forint összeget az egyetem rectorának nyugtájára számadástétel terhe alatt a budapesti kir. állampénztárnál egyidejűleg kifizetni rendeltet.

Erről a tanácsot további eljárás céljából értesitem, egyúttal elvárom, hogy a jogi karban felállítandó többi semináriumokra s azok legszükségesebb alapfelszerelési költségeire nézve az illető tanszékek tanárainak javaslatait bekívánván, hozzám mielőbb véleménye kíséretében felterjesztendő.

Dr. Vécsey Tamás a seminárium szervezetét, melyet a miniszteri rendelet említ, következőleg állapította meg:

Cél: Célja az általam tartandó semináriumnak az, hogy legjelesebb és legtörekvőbb hallgatóimmal szorosabb és sűrűbb tanulmányi érintkezésbe lépjek, és őket a behatódott ismeretszerzés és feldolgozás módszerébe bevezessem.

Eszközök: Forrásolvasás és értelmezés (exegesis). Jogesetek megbeszélése, a megfejtésre való utmutatás, a megfejtési kísérletek megvitatása. A Digesták remek helyeinek kidolgozása, (praeparatio) jogfejlődési és dogmatikai szempontból. Alapvető munkák tanulmányozása. Szakirodalmi tájékoztatás. A szakirodalom újabb termékeinek bejelentése, ismertetése, az ujnak, a haladásnak kimutatásával. Controvers kérdések tárgyalása (disputatorium). Jogi szaklapok bírálati szemléje. Jogi vélemények kidolgozása, melyhez a vezető tanár ad szóbeli tájékoztatást, szakirodalmi utbaigazítást és könyveket a semináriumi, egyetemi vagy más könyvtárból.

Irány: Az elméletet a gyakorlat által megfoghatóbbá s gyümölcsözőbbé tenni, s a classicus jog művelése által a civilisticus alapképzettséget a magyar jogászság körében terjesztetni.

Szervezet: A seminarium állandó minden félévben, és pedig összefüggésben az institutiók és pandekták hallgatásával, úgy, hogy a seminariumnak *figyelő* tagja valamennyi beiratkozó, ellenben csak az önként jelentkező legkiválóbb és buzgóbb 20—25 hallgató lesz a *működő tag*. Az előadások haladása és az egyes tagok előkészültsége szabja külön meg, hogy melyik mivel foglalkozzék a seminariumban, melyen a tanár hetenként többször is, de hivatalosan kétszer tartana órát.

A tanuló egyéni készültsége s munkakedve szabja meg, hogy a cél elérésére milyen foglalkozási körre vállalkozhatik. A szakirodalmi tájékozás, alapvető munkának tanulmányozása és a források olvasása okvetlenül megelőzi a jogesetek fejtegetését, a controversiák megbeszélését vagy éppen a jogi vélemények adását. A vezető tanár feladata aduivat, supplet, corrigat igékkal jelezhető.

— **A nagyváradi jogakadémia köréből a következő sorokat vettük:**

A *Jogt. Közl.* utóbbi számában az van mondva, hogy a vidéki jogakadémiák tanrendjében nyoma sincs a semináriumi előadásoknak. Ezzel szemben ki kell jelentenem és becses tudomására hozni, hogy nálunk *már évek óta* meg vannak honosítva a gyakorlati collegiumok, u. m.:

Bozókay Alajos: Gyakorlati esetek fejtegetése. Gaius olvasása.

Személyi Kálmán: Statisztikai gyakorlatok. Közigazgatás.

Nagy Ernő: Közjogi gyakorlatok.

Hoványi Gyula: Büntetőjogi esetek fejtegetése.

Ki is van emelve Almanachunkban. (Meglehet, hogy mindez ki van tüntetve az Almanachban, de kíváncsok volna, hogy a tanrendben is nyoma legyen. *Szerk*)

— **Megjelent Igazságügyi törvénytár, rendeletekkel és döntvényekkel.** Szerkesztő dr. Dárday Sándor. I. rész: Törvénykezési és szervezeti törvények. II. rész: Magánjogi törvények. III. rész: Hiteli, kereskedelmi és ipari törvények. IV. rész: Büntetőjogi törvények. (Kiadó az Athenæum). — Azt hiszszük, könyv nagy hasznára lesz a gyakorlat minden rendű jogászainak. A munkáról e helyütt bővebben szólnunk tiltja azon viszony, melyben annak szerkesztője lapunkhoz áll.

— **A budapesti keresk.- és váltótörvénszék gyakorlataiból.** A következő sorokat vettük:

Sommás végzés ellen kifogásokat ad be az alperes; a perfelvételi tárgyaláson a felek a perbeszédek határnapjait a jegyzőkönyvbe írtatják. A válasz határnapján egyik fél sem jelenik meg, minek folytán a pertárnok az iratokat beterjeszti. A bíróság a helyett, hogy a prts 113. §-ához képest a pert beszüntetettnek nyilvánítaná, érdemi ítéletet hoz s felperest a kifogások értelmében keresetével elutasítja. Minthogy a felek bíróságon kívül kiegyeztek s a pert meg nem jelenés folytán beszüntetni kívánták, ítéleti bílyeget sem alkalmaztak, s ennek folytán felvételre a lelet. Most már kettős jogorvoslattal élhetnek a felek. Először az ítéletet felebbezés útján megsemmisíthetik és hasztalanul felebbezési bílyegköltséget fizetnek, másodszor a bílyeglelet ellen jogorvoslattal élhetnek.

— **A védő ügyvéd védbeszédjének a végtárgyalási jegyzőkönyvbe nem iktatása semmiséget képez.** Guczy Pável urdini földmives a *pancsovai tszék* által szándékos emberölés büntette miatt 15 évi fegyházra ítéltetett. A *kir. tábla* f. év július 9. 26,620. sz. a. az egész eljárást *megsemmisítette*; «mert a vádlott részére hivatalból kirendelt jogvédő dr. Feyman Gyulának elmondott védbeszédje a végtárgyalási jknyvben még csak főbb mozzanatai szerint sem jegyeztetett fel, és csak általában jeleztetett az, hogy a védő ügyvéd védbeszédjét elmondotta. A védbeszéd pedig legalább főbb mozzanatai szerint, az ügy elbírálásának ugy alaki, mint érdemi tekintetben egyik fontosabb tényezőjét képezi. Ugyanannak a végtárgyalási jknyvbe való iktatása nem mellőzhető; s így alakilag sérelmes volt a tszéknek az az eljárása, hogy a hiányosan felvett jknyv alapján hozott ítéletet.»

— **A hivatalos lapban közölt pályázatoknál bíróságaink bevett szokás szerint a folyamodványok benyújtási határidejét körülírva teszik ki olyaténképen, hogy megfelelő határozott nap helyett azt írják: «jelen hirdetménynek harmadszori közzétételétől számított két hét alatt...».** Kérdjük, nem pontosabb s biztosabb volna-e, ha e helyett egyszerűen kitétenék a terminus? A ki e számításokban kellő gyakorlattal nem bír, esetleg folyamodványát elkésve adhatja be, s így az figyelembe nem vétetik. A tévedést az okozhatja, hogy a hivatalos lap vásár- és ünnepnapok után nem jelenik meg, hogy némely bíróságok és a főügyészség az első, más bíróságok a harmadik megjelenéstől, némelyek 10 napra, mások 2 hétre, ismét mások 3—4 hétre teszik a benyújtási határidőt, stb.

Nemzetközi szemle.

— **Berner büntetőjogi tankönyve** a napokban jelent meg *tizenötödik* kiadásban. A kiadó úgy látszik jubiláris kiadásnak tekinti a mostanit és ez alkalomból a szerző arcképével látta azt el. A jelen kiadás 80 oldallal nagyobb, mint az előbbi volt. A régiebb kiadásokban a szerző az által nyert tért a dogmatikus kifejtésekre, hogy a bölcsészeti és történeti elemet folyton rövidíté. Most már e tekintetben több rövidítést lehetetlennek tart és így a könyv terjedelmét kellett nagyobbítani. Hangsúlyozza a szabadságvesztésbüntetések egységesítését; a fegyház és a fogház összeolvasztását elkerülhetlennek tartja. — Szerző meghaladta a 80 évet s az előszóban ugyszólván elbucsuzik a szakközönségtől. Allen meinen treuen Freunden und meinen Gegnern — mondja szerző — welche durch ihre Mitwirkung an der Wissenschaft mein Werk, das auch das ihrige ist, auf seiner langen Laufbahn gefördert haben, statt ich heute meinen herzlichen

Dank ab, dankbar dabeí auch der Todten gedenkend. Zwei Dekaden von Auflagen erlebt man nicht. Für mich ist es ein Grund stiller, dankbarer Genugthuung, den Abschluss der dritten Halbdekade erlebt zu haben.

— **Pape** a német polgári törvénykönyv szerkesztésére alakított bizottság elnöke a napokban meghalt. Pape, ki egy északnémet felsőbíró tagja volt, Németország egyik legjobb civilistájának tartatott s a kodex-javaslat szerkesztésében neki volt legnagyobb része. A fiatal javaslat tehát már is árvaságra jutott.

— **A kereskedelmi jognak** a polgári törvénykönyvbe való bevonása mellett Németországban mind többen nyilatkoznak a szakkörökben.

— **A porosz kereskedelmi miniszter** kérdést intézett a berlini kereskedők testületéhez, hogy a társasági vállalatok számára mely új jogi alakzatok hozandók be. A kereskedelmi testület a korlátolt felelősség melletti individualis társasági formát ajánlja behozandónak.

— **Lázadás egy schweizi dologházban.** Kalchrainban, Schweiz egyik legrégibb kényszer-dologházában, (Thurgau kanton,) a hol a rendszerinti létszám 60—70 férfi és 10—15 nő, kik mezőgazdasággal foglalkoztatnak, az idén 10 letartóztatott kaszákból készített éles késekkel felfegyverkezve megtámadta a felügyelőt, ki revolveréhez nyulva a lázadókot megfélemlítette s az elősiető őrszemélyzet segítségével lefegyverezte. A lázadók terve volt az őrszemélyzetet lemészárolni s a dologházat felgyújtani. Mint schweizi lapok írják, e lázadásban is — épugy mint az illavaiban — főtényező volt a csekély felügyelet, az intézet rossz és hiányos berendezése és a hitvány élelmezés.

— **A solothurni kanton alkotmánya,** mely a mult év végén fogadtatott el, következő érdekes határozmányokat tartalmazza: 1. A sajtóvétségek elbánási módja miben sem különbözik a hasonló, nem sajtó útján elkövetettekétől. 2. Törvénytelenül s ártatlanul elfogottak, valamint ártatlanul elítéltek is az állam által kártalanítandók. A kártalanítási összeget azon bíróság állapítja meg, mely a felmentést végérvényesen kimondja. 3. Kártérítésre és elégtételre van joga annak is, kinél a törvényes formák mellőzésével tartatott házkutatás.

— **A büntetőjogi codificatio** mindenütt, még Európa határvonalain s az elmaradottabb népeknél is nagy mozgásban és szerencsés előhaladásban van. Nagy tevékenység fejtetik ki mindenfelé ugy a rendszeres törvénykönyvek kidolgozásában, mint egyes részeik javításában s átalakításában. Maga *Finnland* is serényen és szerencsésen működik e téren, hol kétségtelenül az emberiség előhaladásának s tökéletesbitésének legfontosb, legüdvösb feladatai keresendők. Finnland még a mult század közepéről birt büntető codex félével, melynek jellegét azonban a régi barbár kor mindennemű kegyetlenségei tüntették ki. Épen ugy mint hazánkban, régi törvényeinkben, melyek de lege 1848-ig jogérvényben voltak, ugy Finnlandban is általánosak voltak eddigi törvényeikben a legvadabb büntetések: a máglya, test-csonkitások, köztéren kiállítások, nyilvános testi fenytékek, nők vesszőzése, stb. és pedig mindenféle csekélyebb vétségekre is. Most itt is új codex van munkálatban, az előhaladott büntetőjogi elvek szellemében; és az országgyűlés annak revisióját ez évben már befejezendí: ha a körülmények, mint 1885-évbén történt, azt meg nem gátolják.

Irtások.

80.

Ügyvédi körökből vettük a következő kérdést:

Tehát csakugyan nincs mód az ellen, hogy ha én a perrendtartás szabályai szerint foglakok és szerzett bírói zálogjogom tudatában bevárom az árverés határnapját, időközben hol az adóvégrehajtó, hol a bagatell-végrehajtó potom ellicizálja a zálogtárgyakat, a nélkül, hogy bármí értesítvény adatott volna előbb kezembe?

Felelős szerkesztő	Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24 sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft negyedévre ... 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Igazságügyi reformok. Dr. DÁRDAY SÁNDOR-tól. — Bűnügy-statisztikai tanulmányok. V. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — A magyar öröklési jog tervezete. Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A védelem joga. Dr. ILLÉS KÁROLY ügyvéd, ny. kir. ügyésztől. — Az 1881. évi LX. tcz. 58. §-ához. Dr. VÁRADY KÁROLY budapesti ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A magyar királyi Curia első polgári tanácsának elvi jelentőségű határozatai. Közli: Dr. JANCsó GYÖRGY curiai segédtanácsjegyző. — A budapesti kir. tábla határozatai. — A pénzügyi közigazgatási bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Igazságügyi reformok.

A ki az élő joganyagnak azon egységes és rendszeres kiadását, melyet legközelebb «Igazságügyi Törvénytár» címmén közrebocsátottam, nemcsak futólag tekinti át és nem csupán kényelmi szempontból használja, hanem a megkönnyített áttekinthetőség folytán tételes joganyagunknak hézagaira is kiterjeszti figyelmét, — az csakhamar komoly gondolkodásba fog merülni joganyagunknak itt szembeötlő tátongó ürjei felett.

Állami s nemzeti önrendelkezésünknek visszaszerzése óta husz évet meghaladó korszakban kibontakoztunk ugyan ősi patrimoniális jogrendünk bilincseiből, de a modern jogállamnak csak külső keretét leljük a szervezetben, míg a materiális joganyagból a részben még el sem takarított romhalmazok mellett alig akadunk néhány fényesre csiszolt kockalapra, melyek a jövő jogrend monumentális épületének egyes faragványaiként diszlenek. A polg. magánjog köréből csak a szerzői jog és a vizjogról szóló törvények képeznek ily részleteket, míg például a családjog, hol a gyámügyi törvény menházában, hol a felekezeti házassági jogoknak pátensek, udvari rendeletek s efféle támaszok által fentartott düledező tetőzete alatt leli — nem ritkán a közerkölcsiség rovására — azon menedéket, melyet ideig-óráig a felekezeti türelmesség szelleme nyújt. A dologi jog nagy részben az osztrák polgári törvénykönyv vendégjogi ideiglenességében leli bizonytalan otthonát, melyben a békétlen lakók a telekkönyvi rendtartásnak házrendi szabályai daczára az örökös viszálykodás kuforrását találják.

A kötelmi jog is csupán a kereskedelmi törvény subsidiarius rendelkezései nyomán nyeri azon megoldást, melyet esetről esetre a bírónak ratiója nyújt. Az örökösödési jogban pedig nemcsak a jogrendszernek, hanem a végrendeleti kellékeknek rövid időközökben egymást követő változatai oly bizonytalanságot idéztek elő, hogy itt is csak a bírói forumok végigjártával állapítható meg a dönthetlen jogalap.

Csoda-e tehát, hogy felsőbb bíróságaink elmerülnek azon feladat megoldásában, mely a jog bizonytalansága folytán reájuk nehezül. Jogrendünk a magánjog terén ugy szólván csakis a jogkeresés perrendszeriségében állván, elkerülhetlen bíróságainknak túlhalmozottsága.

Hogy a bíróságok elhalmozottságának a jog bizonytalansága a legfőbb kuforrása, ezt leginkább igazolja azon körülmény, hogy a codifikált hiteli és keresk. törvények alapján az eljárás megfelelő rendezése mellett, daczára kereskedelmi forgalmunk óriási lendületének mily arányban csökkent a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvénytörvényszék ügyforgalma.

A hiteltörvények életbeléptetése előtt.

évben	ügyszám	évben	ügyszám
1872	111,412	1874	173,423
1873	164,742	1875	140,230

A hiteltörvények életbeléptetése után:

évben	ügyszám	évben	ügyszám
1878	103,938	1882	61,894
1879	101,453	1883	58,625
1880	91,191	1884	56,653
1881	82,570		

tehát 173,423 ügyszám ellenében 56,653.

A büntető jogszolgáltatás terén megfordított viszonyban áll fen azon tökéletlenség, hogy a bűnvádi eljárás garanciái nem biztosítván az anyagi büntetőjog alkalmazását, itt ezen okból kerestetik esetről esetre a felsőbb bíróságok oltalma, a minek eredménye szintén felsőbb bíróságaink túlterhelésére vezet. Mindkét irányban tehát számtani próbátelként jutunk ugyanazon eredményre, hogy jogrendünk tökéletlensége felsőbb bíróságaink munkahalmazának elhárítását, mint sisyphusi munkát tünteti elénk.

Az administratív uton foganatosítható segédeszközök gyökeres orvoslást nem nyújthatnak és a mi a folyó évi május havában eszközölt segédbírák alkalmazását illeti, az eredményt még most megítélni sem lehet; mert a törvénykezési szünidő közbeesése a rögtöni eredmény elérésének reményét sem kelthet az igazságügyi kormányzatban, a miért is értesülésünk szerint egyelőre az igazságügyi kormány az administratív uton elhárítható bajok orvoslásán kívül újabb segélyeszközök igénybevételéhez nem fog nyulni.

Üdvöt csak az igazságügyi reformoknak nagyobb szabásu, mélyebbre ható feladatainak megoldásától várhatunk. Ilyen első sorban az öröklési jog megalkotása, melynek tervezetere az általunk közölt külföldi nagytekintélyű tudósok bírálati alapján is annál büszkébben tekinthetünk, mert ugyanazon nagytekintélyű tudósok a saját vagyis a német polg. törvénykönyvi javaslatot a legélesebb támadásokkal illetve, annak törvényhozási tárgyalását gátolják. Alapos reményt köthetünk ahhoz, hogy törvényhozásunk az öröklési jogot mostani ülészakában megalkotja és az igazságügyi kormány már szorgalmasan készíti elő az életbeléptetési törvényt, melynek tervezetével dr. Dell'Adami elhunytja után *Zsögöd Benő* az öröklési jog terén elismert kiváló jogtudósunk lett megbizva; míg az *örökösödési eljárás* tervezetével a kormány megbízása alapján dr. *Weinmann Fülöp* kir. közjegyző foglalkozik, ki ezen feladat megoldására nézve kétségtelenül az egész jogászközönség osztatlan bizalmának örvendhet.

A folyó évi törvényhozási ülészak elején várható egyuttal értesülésünk szerint a bűnvádi eljárásra vonatkozó törvényjavaslat előterjesztése is, jöllehet az igazságügyi kormány teljes tudatával bir annak, hogy ezen ülészak alatt e törvényjavaslatot még a képviselőház jogügyi bizottsága is alig fogja tárgyalás alá vonhatni s így az előterjesztés főleg a közzététel céljából történik.

Ellenben valószínű, hogy az igazságügyi kormány a bírák és a bírósági hivatalnokok elleni fegyelmi eljárásra vonatkozólag a törvényhozási ülészak megnyíltával előterjesztendő törvényjavaslatának mielőbbi tárgyalását fogja sürgetni, s méltán, mert az iránt alig létezik eltérő nézet az országban, hogy az 1871: VIII. t.-cz. revisiója égető szükségét képez. Nem tartjuk feladatunknak e törvényjavaslat tartalmáról időelőtti közléseket tenni, de már azon körülmény, hogy e javaslat még a bírói segéd- és kezelő személyzetre vagyis a bírósági hivatalnokokra nézve fentartja a bírói fegyelmi eljárás egész apparatusát, következtetni engedi, hogy még kevésbé céloztatik a bírói függetlenségnek csorbítása.

Nem kevésbé fontos a kisebb polgári peres ügyekbeni eljárás revisiója, a minek öröndetes híré a jogászközönség a napi sajtó közléséből merithet és tudomásunk szerint az igazságügyi kormányzat kezdeményezésének köszönhető; valamint tudomásunk szerint azzal kapcsolatban foglalkozik az igazságügyi kormány az intő eljárás behozatalának kérdésével.

A bagatell-törvény hiányainak kimutatására már elég nyomdafestéket pazaroltunk és az intő eljárásnál szerintünk alig létezik célszerűbb módja a bírói hátralékoknak csírát-

jukban leendő elfojtására, ha a kormány kellő gondot fog fordítani arra, hogy az intő eljárás ne jelenthesse a költséges peres eljárásnak egyik válfaját.

Mindezek folytán örömmel constatálhatjuk, hogy az igazságügyi törvényhozás terén a stagnatio megszűnt. Ezt már magában véve örvendetes tényként jelezhetjük, a nélkül hogy a kormány törvényjavaslataival szemben egyelőre állást foglalhatnánk.

DÁRDAY SÁNDOR.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.¹

V. A büntetés.

Az osztrák statisztika szerint a büntettek miatt elítéltekre következő büntetések szabattak:

1—3 havi szabadságbüntetés	--- --	46.7%
3 hótól 1 évig	--- --	36.8 "
1 hótól 2 évig	--- --	10.1 "
3 hótól 5 évig	--- --	4.0 "
5 hótól 20 évig	--- --	2.4 "
életfogytiglan	--- --	0.0 "
halál	--- --	0.0 "

A németországi statisztika szerint (1885) a szabadságvesztési büntetéseknél közel 80 százaléka a fogházbüntetéseknek 3 hónapnál rövidebb tartamu, 16 százalék 3 hótól 1 évig tart, 3 százalék 1—2 évig és közel 1 százalék 2 éven felül. A fegyházi büntetésnek 45 százaléka 2 évre vagy rövidebb tartamra szól, 42 százalék két egész öt évig és 13 százalék 5 éven tul; a szigorubb büntetési fokok alkalmazása az utolsó években emelkedett. A német statisztika egyuttal kiszámítja az összesen megítélt szabadságbüntetés hosszát, mely körülbelül egy évben 66,000 évnek felel meg, és pedig 37,000 év fogházi, 29,000 év fegyházi büntetés. A mennyiben némely büntetetre vonatkozólag a büntetési viszonyok külön mutattatnak ki, azt látjuk, hogy különösen súlyos a büntetés gyujtogatásnál, hamis eskünél, súlyos testi sértésnél és súlyos lopásnál (visszaeséssel); 100 elítélt közül büntettetett:

	0—2	2—5	5 éven felül
	fegyházzal		
gyujtogatásnál	8.20	30.19	20.42
hamis eskünél	30.32	46.60	8.08
súlyos testi sértésnél	0.45	6.34	21.57
súlyos lopásnál (visszaeséssel)	4.82	48.08	14.28

A többiek enyhébb büntetésben részesülnek; az egyszerű lopásnál 90 százalék 3 hónapnál rövidebb fogházi büntetéssel, orgazdaságnál 80 százalék ily könnyebb büntetéssel, sikkasztásnál 73 százalék stb. Ezen büntettek, mint láttuk, nálunk is nagyobbára enyhébb büntetésben részesülnek.

Franciaországban általában súlyosabb büntetések alkalmaztatnak. 1881—85-ig átlagban az esküdtszék által elítéltek közül csak mintegy 9 százalék ítéltetett egy évnél rövidebb, ill. egy évi fogházra, a többiek súlyosabb büntetésekre; így 4 százalék élethossziglani kényszermunkára, közel 3 százalék 20 és annál több évi kényszermunkára, stb; 0.9 százalékra kimondatott halálos ítélet.

Olaszországban az esküdtszék előtt tárgyalott büntettek-nél a halálbüntetés 1.30 százalékkal szerepel, életfogytiglani szabadságvesztés 5.29, egyéb szabadságbüntetés 63.79, stb. Itt általában a súlyosabb büntetések látszanak nagyobb mérvben alkalmaztatni, megfelelően az itt elkövetett súlyosabb büntetteknek.

A szabadságbüntetés végrehajtása és azzal kapcsolatosan a fogházügy kiváló fontossággal bír igazságügyi és egyéb szempontokból.² A büntetés hatása alkalmazásának módjától függ és e tekintetben majdnem minden államban igen

sok a panasz. Hazánk börtönügye is sok kívánni valót hágy. Ujabb kimutatásaink⁴ szerint fogházainkban 40 százalékkal több egyén van elhelyezve, mint a mennyire hely van, és így nem csodálkozhatni, hogy börtöneinkben a betegedési arány ijesztően magas.² Az egyes büntetési kategóriák alkalmazására nézve is megjegyzendő, hogy az csak részben felel meg a törvény követelményeinek, mert a fenforgó viszonyok között egy nagy részénél a bűnösöknek nem alkalmaztathatik a büntetés azon neme, melyre el lett ítélve.³

Sok panasz hangzott fel az utolsó években a büntetések enyhésége és a büntetés végrehajtásának hiányossága végett. Csak néhány nyilatkozatra legyen szabad e helyen figyelemztetni. Így a francia igazságügyminiszter jelentésében (La justice en France, LXXXIX. l.) azt mondja a rövid tartalmu fogsági büntetésekről: «Les peines de courtes durée ne sont pas favorables à l'amendement des coupables.» Az 1885-diki jelentés még kedvezőtlenebbül nyilatkozik: «Les courtes peines n'ont aucun caractère intimidant et nuisent plutôt qu'elles ne servent à l'amendement.» Különösen jó hatást tulajdonít a francia igazságügyminiszter a szigorubb büntetésnek a visszaesőkre: «Plus la détention est longue, moins la récidive est fréquente» (XXXI. lapon).

Még erősebben nyilatkozott a porosz igazságügyminiszter, Leonhardt, a képviselőházban: «Der Grundsatz der Milde und der Humanität ist im Strafgesetzbuch hin und wieder zu scharf ausgeprägt. Im guten Vertrauen auf die Rechts-sitte und das Rechtsbewusstsein im Volke hat der Gesetzgeber gewagt, Vorschriften zu geben, welche die Möglichkeit schweren Missbrauchs mit sich führen müssen. Die Möglichkeit ist zur Wirklichkeit geworden. Die Rohheit ist gewachsen, physische und moralische Rohheit; gesunken ist dagegen die Achtung vor der Autorität des Staates und der öffentlichen Gewalt, gesunken ebenfalls der Sinn für öffentliche Ordnung und Rechtsitte. Und das Strafgesetzbuch hat sich nicht als ein Gesetz erwiesen, welches gegenüber den in den betreffenden Richtungen hervorgetretenen strafbaren oder doch strafwürdigen Handlungen die erforderliche Repression gewährt.» (Zeitschrift des k. preuss. Stat. Bureaus 1885, 87. l.) Hasonló értelemben nyilatkozik számos író (Öttingen, Illing, Mittelstädt, Krohne, az angoloknál Levi, a francziáknál Haussonville, az olaszoknál Garofalo, stb.).¹

Alig van kérdés a bűnügy terén, mely oly érdeket keltett, mint a halálbüntetés kérdése. E büntetés eltörlése egy időben jelszová vált, azonban tényleg csak kivételesen mondatott ki. De a humanistikus törekvések e téren mindenesetre elérték azt, hogy míg azelőtt számos büntett megtorlása a halálbüntetés által történt, addig jelenleg csak a gyil-

¹ Lásd *Jekelfalussy*: Fogházaink állapota 1872—86. Budapest 1887.

² Lásd e tekintetben összehasonlításl az idézett német munka egyik fejezetét: Morbidität und Mortalität in den Gefängnissen (439. l.)

³ A m. k. igazságügyminiszterium működése 1875—87. I. 159. l.

⁴ Ezen írók nyilatkozataiból egynéhányat még ide igtatunk: Illing: So lange die gegenwärtige Strafpraxis forbesteht, kann unsere Strafrechtspflege als ein Mittel der Repression gegen das Verbrechenthum nicht zur Geltung kommen und in vielen Fällen wird durch die ungerechtfertigte Milde in der Bestrafung Schuldiger dem Verbrechenthume, insbesondere der Rückfälligkeit geradezu Vorschub geleistet. (Zeitschrift d. kön. preuss. Stat. Bureaus 1885, 92. l.) — Levi: It is indeed much to be feared that as it is the prison is less a place for the reformation, than for the contamination of character (Journal of Stat. Soc. 1880, sept. 444. l.). Haussonville beható monografiában tárgyalván a francia börtönügyét (Revue d. deux Mondes 1887 decz. 17. és 1888 január 1.), a következő eredményhez jut: Le régime de ces prisons pêche, au point de vue repressif par trois vices primordiaux; il est incohérent, insuffisant et immoral. Nagyon tanulságos e tekintetben Valentini (Verbrechenthum), ki egyenesen a rossz börtön- és büntetési rendszert a bűnösség tényezőjének tartja, és azt részletesen saját tapasztalatból vett adatokkal bizonyítja. Különösen a szokássá vált bűnösséget és a visszaesést a rossz börtönrendszernek tulajdonítja. És miután azt tapasztalja, hogy az ország különböző részeiben bizonyos büntettek uralkodók, a büntető eszközök területi specializációját követeli.

¹ Az előbbi közl. l. 23., 24., 25., 27., 36. és 38. számokban.

² A börtönügy összes kérdéseivel kimerítően foglalkozik a legujabban napvilágot látott következő munka: *Handbuch des Gefängniswesens* (Hamburg 1888), szerk. Holtzendorff és Jagemann.

kosság és a legsúlyosabb politikai bűntettek fenyítettnek meg ezen módon, egyes törvények pedig épen a politikai bűntetteknek nem engedték a halálbüntetés alkalmazását (1848 febr. 26-diki törvény Franciaországban). Ha statisztikailag vizsgáljuk a halálbüntetés alkalmazását, mire nézve különösen Franciaországról és Angliáról tanulságos adatok állanak rendelkezésre, a következő eredményekhez jutunk: Franciaországban összesen halálbüntetésre ítéltetett 1833—80-ig 1775 személy és pedig 1833—35-ig 129, 1836—40-ig 197, 1841—50-ig 485, 1851—60-ig 499, 1861—70-ig 193, 1871—80-ig 272; legtöbbször alkalmaztatott a halálbüntetés 1851—60-ig, legritkábban 1861—70-ig, míg 1870 óta a halálos ítéletek száma ismét emelkedett. Az elítélésekből esik 66 százalék gyilkosságra, 8 százalék emberölésre, 7 százalék apagyilkosságra, 6 százalék mérgezésre, 4 százalék gyermekgyilkosságra, 1 százalék politikai bűntettre, 6 százalék lakházak felgyújtására stb. A halálbüntetés 670 esetben meg lett változtatva, 37 elítélt meghalt vagy öngyilkos lett az ítélet végrehajtása előtt és 1067-en (60 százalék) az ítélet végre lett hajtva. Asszonyokon ritkábban hajtatik végre; 1876—80 egyetlen esetben sem. A kegyelmi jog gyakorlása ujabban nagyobb mérvben alkalmaztatik; míg 1831—47-ig a büntetés megváltoztatott 36 százalékában az eseteknek, addig 1871—80-ig 61 százalékában. 1872—80-ig összesen 5149 főbenjáró büntett közül 2628, tehát mintegy fele elítéléshez vezetett, azonban csak 199-ben mondatott ki halálítélet. Angliában egy évben átlag 65 vádoltatik főbenjáró büntett miatt; elítéltetik 41 százalék, felmentetik 41 százalék, elmebetegnek találtatott 19 százalék. A halálos ítéletnek 60—70 százaléka hajtatik végre. Milyen nagy szerepe volt régebb időben a halálbüntetésnek, azt a következő érdekes tényből látjuk, hogy Cornwallis egyik községében a régi időben évi átlagban négy ember halt el, ezek közül egy a bitófán!*

Olaszországban 1876 óta halálítélet nem hajtatott végre, és az új büntetőtörvény e büntetést el is fogja törölni. Hazánkban a büntetőtörvénykönyv hatálybalépte (1880. szept.) óta az 1886. év végeig a kir. Curia területén a kir. büntető bíróságok által hozott ítéletek alapján 22 halálbüntetés hajtatott végre, elítéltetett 1881—85-ig összesen 96 (1881: 20, 82: 11, 83: 25, 84: 16, 85: 24).

A büntetési rendszer kétségtelenül roppant fontossággal bír minden társadalomra nézve. Látjuk, hogy a divó büntetési rendszert sokan hiányosnak tartják, sőt vannak, a kik odáig mennek, hogy e hibás rendszernek tulajdonítják egyenesen a bűnösség emelkedését (*Garofalo*). Ebből kiindulva keresik e rendszer reformját, különböző utakon, különböző eszközökkel. Némelyek megelégednének egyszerűen a büntetések szigorításával. Egyedül ezzel legkevésbé lehet célzt érni, a mint ezt olyan államok és olyan idők példája mutatja, melyekben igen szigorú büntetések szabattak, és melyek igen élesen világítják meg *Montesquieu* három megjegyzését: 1. L'expérience a fait remarquer que, dans les pays où les peines sont douces, l'esprit du citoyen enest frappé, comme il est d'ailleurs par les grandes (livre VI, chap. XII). 2. Les peines outrées peuvent corrompre le despotisme même (livre VI, chap. XIII). 3. Il est essentiel, que les peines aient de harmonies entre elles (livre VI, chap. XVI). Mások a büntetéseket már physikailag is a bűnre kijelölt egyéneknek tekintvén, azok kiküszöbölését kívánják a társadalomból. Egy harmadik irány ismét a bűntettek megelőzésére fektet súlyt és megelőző intézkedések által akarja a bűntetteket legyőzni. Ha a mostani rendszer hasonlít az orvostan terapiájához, úgy ezen különösen *Ferri* által hirdetett irány, a hygienához hasonlít; az általa ugynevezett «sostitutive penali» nem jelennek egyebet, mint helyettesítése azon tényezőknek, melyek a mai társadalmakban a bűnök legnagyobb részét okozzák,

oly tényezőkkel, melyek azt kiirtják, mint mértékletességi egyletek, olcsó, és egészséges munkáslakok, népbankok, a Malthusianismus terjesztése stb. Igénytelen véleményünk szerint a bűn különböző forrásainak és okainak megfelelően az eljárásnak is különbözőnek kell lenni, különben a büntetés csakugyan sok esetben orvosság helyett méreg lenne. Igen higgadt és az igazsághoz legközelebb járó azon felfogás, melyet a francia igazságügyminiszter jelentésében (XCII. l.) e tekintetben olvasunk: «Il est évident que la perversité innée de beaucoup de malfaiteurs résistera toujours aux mesures que l'on pourra prendre; le remords leur est inconnu; mais un grand nombre de délinquents ne sont pas rebelles à tout amendement. Le remède, cela est certain, ne peut pas être le même pour les uns et pour les autres. Les premiers doivent, avant tout, être mis dans l'impossibilité de nuire; les seconds ont besoins d'être places, pendant l'exécution de leur peine, dans des conditions favorables à leur amelioration.» Bizonyos esetben pedig szükségessé válhatik a társadalomból való eltávolítás.

Végül pedig tartsuk szem előtt azt, hogy nem szabad mindent csak a büntetéstől várni. A társadalomra is nagy feladat hárul. A magasabb osztályok példaadása, a nyomorban lévők iránti apostoloskodás, a jellem és erény becslése, a jellemtelenség és elvetedemetség megvetése, — mi fájdalom napjainkban mindinkább ritkábbá válik — ezek szükségesek a bűn növekedő hullámainak visszaszorítására. «Recht und Gerechtigkeit können in einem Lande nicht blos dadurch gedeihen, dass der Richter stets in Bereitschaft auf seinem Stuhle sitzt und dass die Polizei ihre Häsher ausschickt, sondern Jeder an seinem Theil muss selber dazu thun, Jeder hat den Beruf und die Verpflichtung, der Hydra der Willkür und der Gesetzlosigkeit, wo sie sich hervorwagt, den Kopf zu zertreten» (*Ihering*). A nevelésnek végre egyenesen a bűnös hajlamok korlátozására kell törekedni, mert a nélkül a legjobb büntetési rendszer is hajótörést fog szenvedni. «A mérsékelt alkotmányú államokban, mondja már *Montesquieu*, a jó törvényhozó kevésbé arra törekszik, hogy a bűntetteket büntesse, hanem hogy azokat megelőzze, inkább nevelni akar, mint büntetni (il s'appliquera plus à donner des mœurs qu'à infliger des supplices).»

A büntetési rendszer helyes megállapítása egy nagy problema, mely egyoldalú felfogás mellett legkevésbé megoldható. Csak az összes társadalmi és kulturális tényezők egybevetése után található a helyes irányt, melyben a jövőnek haladni kell.

Dr. FÖLDES BÉLA.

A magyar öröklési jog tervezete.*

Kritikai észrevételek HARTMANN GUSZTÁV tübingai egyetemi tanártól.

Nem kerülhető ki, hogy számtalan más esetben a tuléelő fél kötöttsége ne tűnjék fel a legszélsőbb szigorúságnak. Csak meg kell gondolni, hogy gyakran milyen kiméletlen lesz az örökhagyóval való elbánás jövődöbeli örökösei részéről, ha tudják, hogy erősen megkötötték. És a 254. §. a visszavonást mégis a 6. §. nyomán csak az érdemtelenség kevés esetében engedi meg, és még azon esetekben sem, a hol az örökhagyó saját leszármazóitól vonható el kitagadás folytán a köteles részre való törvényes jog (a 86. §. szerint). Ez pedig egyenesen türhetetlennek tetszik nekünk.

A mi már most a közös végrendeletben harmadik személyek javára tett rendelkezéseket illeti, az épugy áll akkor is, ha ilyen rendelkezések kölcsönös öröklési szerződésben is előkerülnek. A törvény maga ezt oly jelesen ismeri el a 363. §. szabványa által, mely szerint a szerződésben harmadik személyek javára történt rendelkezések általában a végrendeletekre előírt szabályok szerint itélendők meg. Mindezek

* Leone Levi: A survey of indictable and sumary jurisdiction etc. (Journ. of statistical society. 1880. sept. 460. l.)

* Befejező közlemény. — Az előbbi közleményt l. a 35., 36., 37. és 38. számokban.

után a 367. §-t és a 254. §-ban a tulélő házastárs saját hagyatékára vonatkozólag tett rendelkezései visszavonhatatlanságának beállítását egészen el kellene törölni. Ha a törvény föltétlenül szükségesnek találja, hogy különös oltalmába vegye a tulélő rendelkezésének azt a részét, mely az ő laját hagyatéka fölött az elhunyt házastárs rokonai javára intézkedik, ez oltalomnak nem kellene tulmennie a következő szabályon. Legvégsőbb esetben rendelni lehetne ugyanis, hogy ama rokonok javára a kölcsönös részesítés házastársak között feloldó föltételnek vettessék alá. A tulélő részre való megszerzés feloldásának pedig akkor kellene bekövetkeznie, ha későbbi utolsó akaratában az idegen rokonok számára való saját előbbi részesítése visszavontnak találtatnék, a nélkül, hogy érdemtelenség beállása által, vagy a köteles részből való törvényes kitagadás okainak analógiája szerint okot szolgáltatott volna új intézkedés alkotására.

3. Messze vezetne, ha a törvényjavaslat más materiáit is hasonló módon, mint a most tárgyaltakat, összefüggőleg megbeszelnék. Ezért elégséges, ha a következőkben még különböző egyes pontokat röviden kiemelünk, melyek nekünk a javaslat átolvasásakor feltűntek.

A törvényes öröklési rendnél, mivel gyakorlati érdekből kívánatos, a legteljesebb helyeslést érdemli a visszaháramlás jogának teljes mellőzése a hátrahagyott vagyon származása szerint apai vagy anyai részről; a parentalis rend elkerülése a távolabbi izeknél (31. §.); a nagyon is távol rokonok kizárása (32. §.), a hol azonban még helyesebben már az örökhagyó ősszüleinek nagyszüleit és parentelájukat el lehetett volna hagyni;¹ a tulélő házastárs messzemenő figyelembe vétele. A törvényes örökrész beszámításánál aggodalmat kelthet, hogy ez a 46. §-ban a hozományra stb.-re nézve föltétlenül van rendelve. Megengedi-e valóban a teljes igazságosság, hogy a kiházasítás tárgyai akkor is és még annyiban számítandók be, a mennyiben az örökhagyó halálakor a nyerő fél hibája nélkül már tönkre mentek? És beszámítandó-e az, a mit az örökhagyó nagykoru leszármazója adósságainak törlesztésére fordított, akkor is, ha ezek az adósságok haszontalanok nem voltak, hanem oly teljesítésekért contraháltak, melyekért még az atyjának törvényes tartási kötelességénél fogva szavatolnia kellett? Képzeltetni pl., hogy nagykoru leányok teljesen elláttattak atyjuk házában, míg más nagykoru leszármazó, kinek a házon kívül kellett időznie, azonban még nem tarthatta el saját magát, atyjától cserbe hagyatott és azért kényszerült szükséges adósságokat tenni. Itt a 46. §. föltétlen rendelkezése folytán igazságtalanul hátrányt szenvedne. A köteles részre vonatkozó alapelvek a római joggal szemben igen előnyösen egyszerűsítvők. Nemcsak az örökösétételre vonatkozó minden jog mellőzése által, hanem a mellőzött, ok nélkül kitagadott, vagy egyébként megsértett köteles részre jogosított panaszának rendes korlátozása folytán a pusztá köteles résznek készpénzben való teljesítése tekintetében (73., 74. §.), továbbá a testvérek minden köteles rész jogának elmetzése által. Nem egészen helyesnek tetszik nekünk abban a fejezetben, mely a köteles részre jogosítottak igényéről a megajándékozottak ellen szól, a 103. §. Itt meg kell különböztetni, hogy az ajándékozott jóhiszemben volt-e a kapott tárgy tekintetében, vagy nem. Ha és a meddig jóhiszemben volt, a kapott tárgy megsemmisülése, rongálása, elvesztése, elidegenítése esetén csak annyiban szavatol, a mennyiben még meggazdagodott. Ha azonban roszhiszemű volt, akkor a meggazdagodáson felül felelős a kapott dologért, hacsak kimutathatólag nem vesztette el minden hibája nélkül.

A végrendeleti örökösödési jog tárgyalásánál a javaslat

¹ Az igazságügyi bizottság a törvényjavaslat 31. és 32. §-ait ezen véleménynek megfelelően korlátozta, a midőn kimondotta, hogy az örökhagyó szépszüleinek szülőitől leszármazó oldalrokonokkal a törvényes öröklésre hivatott rokonok csoportja berekesztetik; és a szépszülők szülőinél — a dédeknel távolabb álló felmenőtől leszármazó oldalrokonokat örökösödési jog nem illeti.

Szerk.

bizonyára igen helyesen cselekedett, hogy a Code Napoleon és az azt követő törvényhozások ellenére megtartotta az örökösététel és a hagyomány. közti elvi fogalmi ellentétet. E szerint a római jog egész gazdagsága világos éles tételeivel a mi materiánkban a törvény tartalma számára termékeny és értékesíthető lesz, a mennyiben a törvényhozó azt nem tette le mindjárt közvetlenül §-aiban, annak az elméletben és a gyakorlatban való későbbi alkalmazásakor. E mellett egyes dolgokban igen célszerű reformok vannak a javaslatban. E reformokhoz tartozik a végrendeletek és a fiókvégrendeletek külső alakiságának teljes kiegyenlítése. Továbbá a nyilvános formák mellett megtartott magánvégrendelet alakjának jelentékeny egyszerűsítése.

Utánzandó haladásnak tűnik fel nekünk a kijelentett pazarló végrendelezési képtelenségének gyökeres mellőzése. A római jogban csak azon történeti alapja volt, hogy az ősrégi formulában a magistratus megtagadta a pazarlótól a «commercium»-ot, és hogy a szokásos végrendeleti alak mancipatio familiae-n alapult, mely a jus commercii gyakorlása alá esett. E tétel, egyszer behozva, az újabb jogrendszerekbe egyszerűen átment, ámbár az igazi benső igazolási indokban szűkölködik.

Egyes dolgok a végrendelet tartalmának tételei között javításra szorulnak, nevezetesen az erkölcstelen föltételekről szóló §. Ha például meghatározatit, hogy az örökös, ha haragjában ismét tetteleg bántalmaz egy meghatározott embert, fizessen neki magának vagy egy harmadik személynek bizonyos pénzösszeget, akkor ez bizonyára nem oly rendelkezés, «melynek hatályossága valamely az erkölcsiségbe ütköző cselekvénytől van függővé téve» (167. §.). Hanem azért e rendelkezés valóban semmisnek jelentessék-e ki? És épugy ha egy hagyománynál utólag hatályosságának feloldása volna elrendelve, a mennyiben a hagyományos ismét egyszer valami illetlenségre ragadtatná el magát, helyes-e akkor: «a *feltélt* nem létezőnek tekinteni», tehát a hagyományt *egyenesen* visszavontnak tartani? Bizonyára szükséges a §-t ugy szövegezni, hogy oly föltétel, mely a törvénybe vagy az erkölcsiségbe ütköző cselekvényre vagy mulasztásra alapittatik, itt csak akkor egyenlő a lehetetlen cselekvényekkel, ha mellette a rosz vagy a jogtalan előmozdítása volt az örökhagyó felismerhető célja.

Hasonló szempontot kellene nézetünk szerint alkalmazni a vallásváltoztatásról szóló §-nál, és e szerint e §. (170.) első bekezdésében tárgyilag is másképp kellene intézkedni. A dolog attól függ, hogy a végrendelező felismerhetőleg és nyilvánvalóan azt az *illetlen czélt* követte-e, hogy vagyoni előnyök végakarati kinalása vagy büntetésekkel való végrendeleti föltételes fenyegetés által csábítsa a vallás változtatására. Ha a végakarati intézkedés lealacsonyittatik azzá, hogy áttéréseket eszközöljön, maga az ily föltétel hozzáfűggesztése által ellentétbe lép a jó erkölcsökkel és teljesen semmisnek kell lennie. (120. §.) Másképp volna, ha a részesített kimutathatóan már régebben el volt határozva vallása megváltoztatására, azonban ettől eddig visszatartották más oldalról jövő pénzbeli hátrányokkal való fenyegetések és az örökhagyó most csak azon megengedett célra törekedett, hogy föltételesen ellensúlyt nyújtson ama pénzbeli hátrányokkal szemben. Itt az intézkedésnek érvényesnek és a hozzáfűggesztett föltételnek is megengedhetőnek kellene lennie.

Még más hasonló egyes dolgokat említhetnénk föl, melyek tekintetében apró változtatásokat a törvényjavaslaton tanácsosnak látnánk. Itt azonban sok függ az individuális felfogástól. Távol minden kicsinyes gáncsoskodás és szörszálhasogatás látszatától, inkább bucsut veszünk a törvényjavaslattól, gyakorlati higgadt érzékének meleg és nyílt elismerésével, mely különösen a terjedelmes ötödik, az örökjog megszerzéséről és az ezzel kapcsolatos jogviszonyokról szóló czimben mindenütt nyilvánul.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A védelem joga.

I.

E czímen köztem és dr. Fayer László ur között a *Doda Traján* ellen lefolyt sajtóper alkalmából vita indult meg a „*Pester Lloyd*» és a „*Nemzet*» hasábjain. Az utolsó szó t. ellenfelemé volt s minthogy replicájában sok olyat mondott, a mi a választ provocálta, arra az illető lapban meg kellett volna tenni észrevételeimet. A napi sajtó azonban, mely az események rohamos árával halad előre, nem elég alkalmas elméleti kérdések beható és nyugodt megvitatására; s minthogy a Doda-féle ügy immár lekerült a napi rendről: célszerűbbnek vélem dr. Fayer László ur cikkére e helyen válaszolni.

Tisztelt ellenfelem a sajtóügyi rendelet 80. §-ának grammatikai magyarázatára alapítja véleményét, azt mondván, hogy ezen szakasszal a 81. §. első tétele semmi összefüggésben sem áll. Szerinte sajtóügyi eljárásunk kétféle ítéletet ismer: t. i. contradictorius tárgyaláson alapuló, és nem contradictorius tárgyalás alapján hozott ítéletet. Az első esetben az ítélet feltétlen, az utóbbiban a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása azon feltételhez van kötve, hogy új esküdtzéki tárgyalás tartassék. Az előbbinek a megjelent vagy külföldön tartózkodó stb., az utóbbinak a meg nem jelent vádlott ellenében van helye, s ez esetben a bíróság sem hivatalból védőt nem rendel, sem vádlott védőjét el nem fogadja, míg az előbbi esetben az ismeretlen vagy távollévő vádlott részére hivatalból rendel védőt. Czikkiró ur szerint ez a 80. és 81. §§. együttes értelme, s ebből következik, hogy az általam konstruált harmadik tárgyalási formát, mely szerint a vádlott távollétében a védővel lefolytatott tárgyalás alapján hozatnék feltételes ítélet, az eljárási rendelet nem ismeri.

A törvényt magyarázat helyes módszerét választá t. ellenfelem, midőn a sajtóügyi eljárás egész rendszeréből igyekezett felvilágosítani annak egyes intézkedéseit. Engedje meg, hogy én is példáját kövessem, s az övétől eltérő álláspontomat a sajtóügyi rendelet intézkedéseinek benső összefüggéséből meritett érvekkel indokoljam.

Minden törvénynek, mely a birói eljárást és ítélethezátalt a jogélet valamelyik ágában összefüggőleg szabályozza, helyes beosztásához tartozik, hogy abban az eljárás egész területére kiható, u. n. «általános határozatok» az eljárás egyes stadiumaira vagy fajaira vonatkozó különös intézkedéseket megelőzik. A törvény illetén beosztása rendszerint külsőleg is föltüntetetik az által, hogy az általános határozatok a többi intézkedésektől, és az utóbbiak ismét önmagukban fejezetenként elkülöníttetnek s a hol ez a külső beosztás hiányzik, mint pl. a sajtóügyi rendeletben: ott az egymást követő rendelkezések benső összefüggése jelöli meg a határokat, melyeknek szem előtt tartása mellett azok berendezését felismerhetjük.

A rendeletet pl. a következő fejezetekre lehet beosztani:

I. Általános határozatok s az esküdtzéki tárgyalást előkészítő intézkedések. (1—28. §§.)

II. Esküdtzéki tárgyalás vádlott jelenlétében. (29—79. §§.)

III. Esküdtzéki tárgyalás és eljárás a tárgyaláson meg nem jelent vádlott ellen. (84. §§.)

IV. Mindkét eljárásra vonatkozó határozatok [jegyzőkönyv szerkesztése, semmiségi panasz, elévülés, stb.]. (85—105. §§.)

Ezen beosztásból kitűnik: 1. hogy a rendelet 25. §-a, mely a vádlottnak feltétlenül megengedi, hogy védőt válasszon, az általános határozatok között foglaltatik, tehát nem csupán a vádlott jelenlétében megtartott tárgyalásra (29/79. §§.) vonatkozik; 2. hogy sajtóügyi rendeletünk az esküdtzéki

tárgyalásnak két módozatát ismeri és szabályozza a szerint, a mint a vádlott személyesen jelen van, vagy távol maradt. Az előbbi pontból levonható következtetés kézen fekszik s minthogy azt már első cikkemben kifejtettem, erre vonatkozólag ez uttal annál kevésbé szükséges nyilatkoznom, mert dr. Fayer ur az idézett 25. §-ból meritett érvelésemre egy szóval sem tudott válaszolni. A második tételt azonban kissé közelebbről kell megvilágítanom.

A sajtóügyi rendelet beosztásából s a 80. §. szövegéből kétségtelen, hogy ebben nem csupán a makacsságból elmaradt, hanem általában a távollévő vádlott elleni tárgyalásról van szó. Az idézett §. így kezdődik: «ha valamely vádlott a tárgyalásra kitűzött határnapon meg nem jelenik: ellene az esküdtzéki eljárás azért még is folyamatba teendő», a mi világosan mutatja, hogy ez minden vádlottra egyaránt vonatkozik, ki a tárgyaláson meg nem jelent. A meg nem jelenésnek azonban különböző oka lehet, u. is a) az, hogy a be-vádolt személy külföldön lakik vagy tartózkodik, vagy rendes lak-, ill. tartózkodási helye nem tudatik (20. §. e) pontja); b) az, hogy a belföldön s ismeretes helyen lakó vádlott igazolatlanul elmarad. Az előbbi esetben vádlott megidézése hírlapi hirdetmény útján eszközöltetik, de azért megjelenésére számít a bíróság, s nevét a tárgyalás kezdetén ép úgy ki-kiáltatja az elnök, mint a rendesen megidézett vádlottét. Az eredmény mindkét esetben vagy az, hogy vádlott megjelent, vagy az, hogy meg nem jelent.

Az utóbbi esetre vonatkozik a rendelet 80. §-a, mely az eljárás folyamatba tételét elrendeli, innen tul azonban egy pontra nézve szétágazik a törvény intézkedése. A 81. §. kezdő szavai: «ezen eljárásnál» a távollévők elleni eljárást általában jelentik, s ennek keretében a §. azon különbséget teszi, hogy míg a 20. §. e) pontja esetében a távollévő vádlott részére védő kinevezését rendeli el, addig ezt a makacsságból elmaradt vádlottra nézve meg nem engedi. Ennyi és nem több az, a mit a 81. §. a védelem tekintetében magában foglal. A következő szakaszok az után (82.—84. §§.) ismét a távollévőkre általában vonatkoznak, mert akár hírlapi hirdetmény útján, akár közvetlenül idéztetett meg valaki, s akár hivatalból kirendelt védővel, akár a nélkül folyik le a tárgyalás: az eredmény mindenkor az leend, hogy az esküdtzék érdemleges ítéletet hoz, s a mennyiben vádlott bűnössége megállapíttatik, s a büntetés reá kiszabatik: a 82—84. §§. rendeletei alkalmazandók.

Már most mi következik ezekből? Mindenek előtt az, hogy a 80. §. ezen szavai: «ily esetben a közvádoló előadása és bizonyítékai nyomán határoz az esküdtzék» nem jelentik a védelem kizárását, hanem csak azon értelemmel bírnak, hogy az esküdtzék vádlott távollétében, tehát az ő közvetlen meghallgatása nélkül, ezen szempontból tehát csak a közvádoló előadása és bizonyítékai nyomán, mondja ki verdictjét. Nyilvánvaló ez abból, hogy a 80. §-t kiegészítő 81. §-ban maga a törvény rendeli el, hogy a távollévő vádlott ellen a 20. §. e) pontja esetében védő közbejöttével tartassék meg a tárgyalás, és így maga a törvény kimondja azt, hogy azon eljárásban, melyet a 80.—84. §§. szabályoznak, a védelem nincs kizárva. De ha ezt a törvény világosan ki nem zárja, úgy egészen önkényes magyarázat azt állítani, hogy mivel közvetlenül megidézett és igazolatlanul elmaradt vádlott részére a bíróság hivatalból védőt nem rendel, ugyanezért az általa választott védőt is ki kell zárni a tárgyalásból.

Ez oly interpretatio, a mely egyfelől megtagadja a védelem szabadságának nagy elvét, s másfelől megtoldja a törvény rendeletét olyasmivel, a mi abban nem foglaltatik.

Erre az eredményre jutott dr. Fayer László ur az általa felállított, de a sajtóügyi rendeletekben nem gyökerező tárgyalási kategóriák nyomán. A rendelet szerint nem az a különbség a sajtóügyi tárgyalás két módozata között, hogy

az egyik contradictorius, a másik nem contradictorius, hanem az, hogy az egyik a vádlott személyes jelenlétében, a másik annak távollétében tartatik meg. Az utóbbi azután lehet contradictorius vagy nem contradictorius a szerint, a mint a vádlottat hivatalból kirendelt, illetőleg meghatalmazott védő képviseli vagy nem, de a távollevő elleni eljárás egyáltalában nem azonosítható a nem contradictorius tárgyalással, s a sajtórendtartásban sehol sincs megírva az, hogy a közvetlenül megidézett, de igazolatlanul elmaradt vádlott ellen a tárgyalásnak szükségképp nem contradictoriusnak kell lenni. E szerint igenis megtörténhetik, hogy vádlott távollétében a védővel lefolytatott tárgyalás alapján hozandó ítélet, és ez nem egy harmadik tárgyalási forma, melyet állítólag én construáltam, hanem egyik törvényes módozata a távollevő ellen megtartandó tárgyalásnak.

(Bef. Köv.)

Dr. ILLÉS KÁROLY,
ügyvéd, ny. kir. ügyész.

Az 1881: LX. tcz. 58. §-ához.

Az 1881: LX. t.-cz. 58. §-a tudvalevőleg arról intézkedik, hogy a tisztviselők szolgálati illetményeire *«tartás»* miatt miként fogyanatosítható a végrehajtás?

Ezen 58. §. a kir. tábla által egy konkrét eset alkalmából félremagyaráztatott.

Az eset a következő:

B. T. közjegyzői okiratban arra kötelezte magát, hogy nejenek és a vele lakó gyermekeknek *«tartására»* havonként 150 frtot fizet.

A teljesítési idő sikertelenül telt el, miért is B. T.-né közjegyzői okirata alapján férje ellen kielégítési végrehajtást kért, mely elrendeltetett és az 58. §. értelmében fogyanatosított is, s a fogyanatosítás jogerőre emelkedett és a kiutalás is megtörtént.

Alperes az 1874: XXXV. t.-cz. 113. §-a értelmében kifogással élt az elrendelt végrehajtás ellen, mit a budapesti IV. ker. kir. járásbíróság feltétlenül elvetett.

Ily stádiumban jutott az ügy alperes felebbezése folytán a bpesti kir. táblára, melynek határozata a következőképp hangzik:

„... a kir. ítélő tábla az eljáró bíróságnak nehezített végzését részben megváltoztatja és ennek folytán a kielégítési végrehajtást alperes tiszti fizetésének, évi 800 frtnak fenhagyásával, csupán egy harmadára rendeli el, alperes lakbér-illetményére nézve pedig végrehajthatót kérelmével egészben elutasítja;»

«mert a köztisztviselők fizetése az 1881: LX. t.-cz. 60. §-a szerint egészen egyáltalán nem, az 54. §-ban megállapított mértéken túl pedig csak az 58. §. esetében vehető végrehajtás alá; az 58. §. azonban jelen esetben nem alkalmazható, mert az 58. §. az a rendelkezése, hogy abban az esetben, ha a végrehajtás az adós ellen feleségét, törvényes leszármazóit vagy szülőit illető tartás miatt intéztetik, a *«marasztalt»* 300 frtot meghaladó tényleges szolgálati illetményei lefoglalhatók, egybe vetve a 60. §. ama rendelkezésével, mely szerint a végrehajtás korlátozására vonatkozólag az 54—59. §§-okban megállapított intézkedésektől eltérésnek még a felek egyező akarata esetében sincs helye, semmi kétséget nem hagy fen arra nézve, hogy az 58. §. alapján a köztisztviselőnek évi 300 frtot meghaladó összes szolgálati illetményei az *érintett tartás-követelés miatt is csak ellene hozott bírói marasztaló határozat alapján, de bár közjegyzői okiratba foglalt önkéntes lekötöztetés alapján semmi esetre sem vehetők végrehajtás alá; és mert, a mi még különösen a lakpénzt illeti, az az 1881: LX. t.-cz. 54. § a végpontja értelmében csak lakbér fejében foglalható le, végrehajtható pedig lakbérkövetelést nem is támasztott.»*

Első pillanatra felötlik, hogy e határozatnak lényege az, hogy az 1881: LX. t.-cz. 58. §-a közjegyzői okiratok

alapján elrendelt végrehajtásoknál nem lenne alkalmazható, hanem csakis bírói ítélet esetében; hogy közjegyzői okiratban «tartás» ki nem köthető, illetve ennek, az esetben, ha a férjnek összes vagyona csak fizetéséből áll, gyakorlati értéke nincs; hogy a végrehajtási törvény 58. §-ának nem az a lényege, hogy ebben a «tartás» miatt vezetett végrehajtás módozata van megállapítva; hanem az, hogy benne véletlenül egy különös s félremagyarázásokra alkalmas szó «marasztalt» fordul elő; hogy létezik egy végrehajtható közokirat, melyre a végrehajtási törvény nem alkalmazható s hogy a végrehajtási törvény 58. §-ával a törvényhozás ott is pereket akart teremteni, a hol arra szükség nincs s a hol a felek jogviszonyaikat, a törvénynek mindenben megfelelőleg (1874: XXXV. t.-cz. 56. §.) közjegyző előtt rendezték, s hogy a házasság feleknek a törvény világos rendelete mellett sem szabad vagyoni viszonyaikat közjegyző előtt közjegyzői okiratban rendezni; hogy az 58. §. tulajdonképpen a «marasztalt» szó végett alkottatott (hogy a «marasztalt» szónak feneke legyen), s nem azért, hogy a «tartás» miatt a köztisztviselők illetményeire vezetett végrehajtás mikéntje szabályoztassék, s végül, hogy a ki ellen közjegyzői okirat alapján kielégítési végrehajtás rendeltetik el, az marasztalt-nak nem tekinthető.

A hány állítás, annyi tévedés.

Menjünk sorba ezeken az állításokon s ki fog tűnni, a mi különben már az eddigiekből is kivehető, hogy a kir. tábla az 58. §-t kézzelfoghatólag agyonmagyarázta.

Mint említeni bátor valék, a kérdéses táblai határozat első sorban azt mondja ki, hogy a végrehajtási törvény 58. §-a közjegyzői okiratok alapján elrendelt végrehajtásoknál nem alkalmazható.

Ez az enunciatio azonban legkisebb törvényes alappal sem bír, mert a végrehajtási törvény 1. §-a értelmében a végrehajtható közjegyzői okirat épen olyan végrehajtható közokirat, mint a jogerős bírói ítélet, vagy a marasztalást tartalmazó bírói végzés; s a kettő között a végrehajtás szempontjából legfeljebb az a különbség, hogy a bírói ítéletek az 1881: LX. t.-cz. 1. §-ának a) betűje, a végrehajtható közjegyzői okiratok pedig ugyanazon szakasz g) betűje alatt soroltatnak fel, de jogi hatályukra s jogi következményeikre a törvény értelmében teljesen paralelek.

Nagyon világos a végrehajtási törvény 1. §-a, teljesen egyenrangúnak van abban nyilvánítva a végrehajtás szempontjából a bírói ítélet a végrehajtható közjegyzői okirattal.

A végzés szerint úgy állana a dolog, hogy jogi hatály és jogi következmények tekintetében különbséget kell tennünk egyik vagy a másik végrehajtható közokirat között, különbséget kellene tennünk ítéleten, végzésen, egyezségen, közjegyzői okiraton, stb. nyugvó végrehajtások között, pedig ezek között jogász különbséget nem tehet.

Az olyan közjegyzői okirat, melyben az 1874: XXXV. t.-cz. 111. §-ának minden feltétele fenforog, a végrehajtás szempontjából épen olyan végrehajtható közokirat, mint a jogerős ítélet, marasztaló végzés, bíróilag jóváhagyott egyezés, stb.

Midőn tehát a törvény nyíltan és világosan egyenlő jogi erővel és következményekkel bírónak jelenti ki a végrehajtás szempontjából a végrehajtható közjegyzői okiratot, akkor helyesen és törvényesen ki nem mondható az s ha kimondatott, téves, hogy létezik egy végrehajtható közokirat, melyre ilyen minősége dacára a végrehajtási törvény 58. §-a nem alkalmazható.

Ez törvényellenes kijelentés.

Természetes, hogy a jogerős ítélet és a végrehajtható közjegyzői okirat elűtő jogintézmények, de következményei mindkettőnek azonosak; s kétségtelen az, hogy a ki ellen közjegyzői okirat alapján kielégítési végrehajtás rendeltetik el, az a végrehajtást rendelő végzés meghozatalának pillana-

tában elmarasztaltnak tekintendő; mert a végrehajtást rendelő végzés egyúttal annak bírói enuntiacióját is tartalmazza, hogy az alapul szolgáló közjegyzői okirat mindazon feltételeket magában foglalja, melyek valakinek bírói marasztalására megkivántatnak; és mert valódi contradictio volna, ha azt állítaná valaki, hogy az, ki ellen közjegyzői okirat alapján végrehajtás rendeltetik el, marasztaltnak ennek dacára sem tekinthető.

Hiszen a végrehajtás a marasztalásnak következménye; ha tehát a törvény azt rendeli, hogy közjegyzői okiratok alapján a törvényben megkivánt feltételek fenforgása esetén egyenesen kielégítési végrehajtás rendelendő el, akkor az ilyen végrehajtást szenvedő abban a pillanatban egyúttal elmarasztaltnak is tekintendő, midőn ellene a kielégítési végrehajtást rendelő végzés meghozatik.

Valódi ellenmondás azt még csak feltételezni is, hogy valaki ellen kielégítési végrehajtás elrendelhető ugyan, de elmarasztaltnak még se lehessen tekintető.

Különbben is, hogy az 58. §-ban használt «marasztalt» szónak nem az az értelme, mit annak a kir. tábla tulajdonított, s hogy ez az ártatlan és a törvényhozás nemes intencióiról tanuskodó paragraphus nem kívánja és nem rendeli azt, hogy rendelkezései csak akkor alkalmaztassanak, ha valaki ellen a tartás kérdésében jogerős bírói ítélet hozatott, az kitűnik ezen szakaszból magából is.

Első sorban utalok magára e szakasznak természetes értelmére, az abban kedvezményezetteknek a végrehajtást szenvedőhöz excellens jogi állására (feleség, szülő, gyermek) s a dolog természetére.

Ezen kívül a kérdéses határozat tévességét igazolja az is, hogy a végrehajtási törvény 63. §-ában teljesen analog intézkedést tartalmaz az 58. §-al, mégis ezen 63. §-ban a «marasztalt» szó sehol elő nem fordul; sőt egyenesen a «végrehajtást szenvedő» általános kifejezés használatát s ezen szót helyettesíti az 58. §-ban is a «marasztalt» szó. Nem «marasztalt» akart ez lenni, hanem «végrehajtást szenvedő».

Ebből is kitűnik, hogy ha a törvényhozás azt akarta volna kimondani, hogy az 58. §. csak jogerős marasztaló ítélet létezése esetében alkalmazható: ez esetben a «marasztalt» szót használta volna a 63. §-ban is. Ez pedig meg nem történt.

De hogy az 58. §-ban szereplő «marasztalt» kifejezés csak téves kifejezés s a «végrehajtást szenvedő»-t akarja jelenteni; az kitűnik az 58. §-nak mind a három bekezdéséből is.

Az 58. §-nak ugyanis mind a három bekezdésében a törvény az «adós» feleségéről, az «adós» törvényes leszármazóiról, az «adós» szüleiéről beszél, nyilvános bizonyítékaul annak, hogy itt az «adós» fekszik a fősúly és nem a véletlenül a szövegbe csuszott s félremagyarázásokra alkalmas «marasztalt» szón.

Ezenkívül ha a kir. tábla álláspontja volna helyes, mit képzelni sem lehet, ez esetben az 58. §-nak 1. és 3. bekezdése kiegyenlíthetetlen ellenmondásban állana egymással.

De a mi legfőbb, ha a kir. táblának igazsága volna, akkor irott malaszt volna a törvény előtti jogegyenlőség.

Akkor ebből az következne, hogy a törvényhozás különbséget tesz polgárai között, hogy a magánhivatalnokhoz könnyebb hozzáférni hitelezőjének, mint a közhivatalnokhoz.

Mert a 63. §. szerint magánhivatalnok ellen a tábla magyarázata szerint nem kellene jogerős marasztaló ítélet, a közhivatalnok ellen azonban igen.

Hát szabad-e igazán democraticus törvényhozásnak polgárai között a szerint tenni különbséget, hogy az közhivatalnok-e vagy sem. Ezzel egy társadalmi osztálynak indokolatlanul kiváltság adatnék.

Távol áll tőlem, hogy feltegyem törvényhozásunkról

hogy ilyeneket miveljen, én mindezeket csak mint a tábla téves határozatából folyó következtéseket említettem fel.

E helyütt még egyet kell kiemelnem s ez az, hogy a végrehajtási törvény 1. §-ának c) pontjából kitetszőleg, nem csak az marasztalt, ki ellen «ítélet» hozatott, de az is, ki ellen «marasztaló végzés» hozatik; már pedig a közjegyzői okirat alapján meghozott végrehajtási végzés, legszigorubb magyarázat szerint is, legalább ezen c) pont alatt felsoroltakkal egyenlő. Megjegyzem még itt, hogy a végrehajtás elrendeltetvén, önkéntes lekötélésről beszélni tévedés.

Láthatjuk mindezekből, hogy a tábla határozata téves, hogy az 58. §. közjegyzői okiratok alapján elrendelt végrehajtásoknál is alkalmazandó, hogy «tartás» közjegyzői okiratban is kiköthető; és pedig azért, mert a házaselektnek kétségtelenül joguk van vagyoni viszonyukat, hova a tartás kérdése is tartozik, közjegyzői okiratban szerződésileg rendezni s hogy az ilyen megállapodásnak gyakorlati érvényesíthetőséggel kell bírnia azon esetben is, ha a férjnek nincs más vagyona, mint tisztii illetményei.

De kétségtelen az is, hogy az 58. §-nak lényege az illető közhivatalnoknak a létminimumot biztosítani, családtagjait pedig a törvényen alapuló tartási igényeikre biztosítani s a lefoglalható illetmények mérvét meghatározni; de nem azt kimondani, hogy ehhez ítélet kell. Az is kétségtelen, hogy a «marasztalt» szó az 58. §-ban csak tévedésből használatot kapott a «végrehajtást szenvedő» kifejezés helyett.

Kétszeresen áll pedig ez azért is, mert soha sehol semmiféle törvény nem mondotta ki, hogy létezhetik kötelelem, a mely csak bírói ítélet alapján érvényesíthető; sőt jelen esetben ítéletnek követelése annyival kevésbé jogcím, a kérdésben forgó «tartásnál» már ugyanis *kettő* van, t. i. a szerződés és törvény, a tábla még harmadikat is kíván hozzá, t. i. *ítéletet*, úgy hogy már csak annak kimondása van hátra, hogy még *végrendeletben* is kell a «tartást» biztosítani, hogy az 58. §. alkalmazható legyen; akkor aztán 4. mondd négy jogcímen fog nyugodni egyetlen követelés (!).

Kimondhatjuk ezek után, hogy a téves határozatból vont azon következtetés sem állja meg helyét, hogy létezhetnék végrehajtható közokirat, melyre a végrehajtási törvény nem lenne alkalmazható, mert ez contradictio in adjecto.

Perünk van elég, alig tudunk a restantiákból kilábalni, nem szükséges, de nem is lehet tehát ott is perek indítását követelni, hol arra semmi szükség nincs, hol a felek a törvénynek megfelelőleg szerződésileg szabályozták jogviszonyaikat.

Ezek után még egy kérdésre kell kimutatnom, hogy a kir. tábla tévedt.

Arra nevezetesen, hogy «tartás» esetében a köztisztviselő «lakpénze» is lefoglalható.

Kétségtelen ez abból, hogy a végrehajtási törvény 54. §-ának utolsó bekezdése szerint a «lakpénz» is «illetmény».

Az 58. §. pedig azt rendeli, hogy az 54. §. vagyis azon szakasz *rendelete alól*, mely általában kimondja, hogy a köztisztviselő lakpénze csak lakbér fejében foglalható le, *kivételnek van helye az esetben*, ha a végrehajtás az adós ellen feleségét, törvényes leszármazóit vagy szüleit illető «tartás» miatt intéztetik.

Ez esetben az adósnak 300 frton felüli tényleges tisztii illetményei minden különbség nélkül, tehát az «illetményt» képező «lakpénz» is lefoglalható.

E fejtegetések conclusiója tehát az: hogy az 58. §. közjegyzői okirat alapján álló «tartás» miatt elrendelt végrehajtások eseteiben is alkalmazandó, hogy «tartás» miatt a «lakpénz» is lefoglalható s hogy a kir. tábla az 58. §-t kétségtelenül félremagyarázta.

Különfélék.

— A m. kir. Curiahoz szeptember hóban beérkezett 674 polgári, 55 váltó, 18 urbéri, 800 büntető, 68 fegyelmi, összesen 1615, ez évben mindössze 19576 ügydarab (a múlt évhez képest többlet 2121); s így a múlt évről elintézetlenül maradt 6369-el, 25945 volt az elítélendő ügyek száma. Elin-téztetett szeptemberben 1869, az idén összesen 15914 ügy, tehát 2024-el több, mint a múlt év hason időszakában.

— A római jog külső története és institúciói. Irta dr. Vécsey Tamás. II. javított kiadás. Első lapozgatáskor csak egy pár szót; behatóbb ismertetésére majd legközelebb kerítünk sort. A Vécsey Institúciói már előbbi alakjában is jó könyv volt. Második kiadása tényleg az, mit címe ígér: javított kiadás. Bár külső terjedelme látszatra nem sokkal bővült, nincs lapja, mely hol stylus, hol tartalom, hol mindkét tekintetben változást, és a mennyiben az első átlapozás ítéletet enged, javítást ne mutatna. Vécsey egyenlő figyelemben részesíti tárgyának történeti és dogmatikai oldalát s a forrásoknak folytonos idézése és a respondeáló jogászok neveinek előtérbe léptetése által tényleg eléri a cél-t, melyet előszava szerint kitűzött: hogy a kezdő jogászt a Corpus Juris iránt érdekeltesse és a Digesták olvasására képesítse. E mellett e könyvnek van egy olyan előnye, melyet csak beavatott méltányolhat eléggé: e könyv kezdettől végig *magyarul van írva*. A remekjogászok tudománya átlátszó, világos és könnyen érthető modern nyelven van visszaadva. Ez irányban szerző helylyel-közzel talán egy kicsit messze is megy, a mikor bevett római terminusokat saját alkotta magyar fordításuakkal pótol. A német institú-tiótankönyvek (Hölder, Sohm, Salkovszky) újabban eltérnek a Puchta Institúcióinak irányától és nem arra törekednek any-nyira, hogy az anyagot, különösen az ugynevezett külső történetet is karolják fel, mint inkább arra, hogy a kezdő-nek egy kicsi, rövid idő alatt megtanulható kézikönyvet, mintegy jogi tirociniumot adjanak a kezébe. A Vécsey tan-könyve e tekintetben Puchta nyomdokán halad: kimerítő tankönyv, mely az egész anyagot kívánja megismertetni s e célját el is éri. E könyvnek eddigi sikere meg volt érde-melve s kívánjuk és reméljük tudományunk és tanuló ifju-ságunk érdekében, hogy tartós is fog maradni.

— Az ügyvédi szólásszabadság kérdéséhez. A *budapesti ügyvédi kamara*: A fegyelmi eljárásnak hely nem adatik. Kisebb kötelességszegés miatt azonban panaszolt ügyvéd az 1874. évi XXXIV. tcz. 73. §-ához képest megintetik és rendre utasittatik. Indokok: Általában véve nem tekintheti az ügy-védi kamara fegyelmi bírósága sértőnek semmi hatóságra azon kitételt, „hogy határozata méltánytalan, igazságtalan”, mert épen azért alkottattak felsőbb bíróságok, hogy a hely-telen és igazságtalan határozatok ellen orvoslát legyen nyer-hető, a mi épen az ügyvédnek egyik legfőbb feladatát képezi. Hozzájárul ehhez a jelen esetben, hogy a feljelentés-hez csatolt felszólamlás folytán felszólamlónak adója azon indokolással lett a felsőbb hatóság által előbbi mérvére le-szállítva, hogy annak üzleti viszonyai nem változtak, az adó-emelés tehát indokolatlan, vagyis helytelenül értelmezett tulbuzgóság folyománya volt, a felelőzésben használt ezen kifejezés tehát annál kevésbé állapítja meg a szólásszabad-ság határainak vétkes átlépését, vagyis a fegyelmi vétség tényálladékát, mert köztudomásu, hogy mily általános felhá-borodást okozott a fővárosban, midőn köztudomásra jutott, hogy a legutóbbi adó kivetésnél a kereseti adó tetemes foko-zása van célba véve, daczára azon nehéz viszonyoknak, melyek ipar és kereskedelemre sőt minden kereseti foglal-kozára neheznek. De nem állapítja meg a fegyelmi vét-ség tényálladékát a másik panaszolt kitétel sem, mert az igazságtalan adóemeléseknek s a kincstár előnyének ily mó-don való előmozdítását célzó törekvéseknek jellemzésére, miután az adózó ily esetekben a hatalom kényszerével áll szemben, közönséges szólásmóddal használtatik néha a kizsa-rolás kifejezés is, a nélkül, hogy ez azt jelentené, hogy a kivető közegek — bár helytelen — de nem legjobb meggyő-ződésük szerint cselekedtek. A mint hogy a beadvány többi szövege sem mutat arra, mintha annak szerkesztője azt más-ként értette volna, ennél fogva a fegyelmi eljárást mellőzni kellett. Miután azonban panaszolt ügyvéd azon szólásmód-

tól eltért mégis némileg, melyet az ügyv. rendtartás 52. §-a a teljes szólásszabadság biztosítása mellett is az ügyvéd elé szabott; miután a kérdésben forgó fogalmak a nélkül, hogy a reá bízott ügyet kockáztatná, ép oly nyomatékosan fejezhetők ki kevésbé éles szavakkal is; különösen miután ez nem előszóvali előadás közben, annak hevében, hanem nyugodtabban megfontolható írásbeli beadványban történt, ezt kisebb kötelességszegésnek minősíteni, s őt e miatt az ügyvédi rendtartás 73. §-ához képest meginteni s rendre uta-sítani kellett. (1888 márcz. 28. 860/87. sz. a.) A m. kir. Curia: Az elsőfoku fegyelmi bíróság határozatát helybenhagyja, mert a nehezelt kifejezések nem oly minőségiiek, hogy azokban a fegyelmi vétség lényeges ismérve, a hatóságot sérteni célzó szándék felismerhető volna. (1888 szept. 22. 298. sz. a.)

— A Szimits-ügyben hozott curiai ítéletnek a büntetés kiszabására vonatkozó passusa, melyről a 35. számban szól-tunk, most már teljes szövegében rendelkezésünkre áll. Az ítélet ezen része így hangzik:

... Ezen megállapított s az elsőbíróság ítéletének indokai-ban is a vizsgálat és eljárás adataival megegyezőleg kifejtett tényállás mellett különös figyelemmel a védelem részéről a beszámíthatóságra nézve nyújtott azon adatokra is, a melyek szerint a vádlott anyai nagyatyja elmezavarra mutató körül-mények közt, annak egyik fia pedig tébolydában elmebeteg-ségben haltak meg; azon kérdés volt gondos elbírálás alá veendő és eldöntendő: vajjon olyan volt-e vádlott elmeál-la-pota, a mely a vádbeli cselekménynek beszámíthatóságát kizárná vagy csökkentené. Tekintve, hogy vádlott előéleté-ben nem merült fel semmi oly jelenség, melyből annak elmezavarára a legtávolabbról is következtetést vonni lehetne, tekintve továbbá vádlottnak a vádbeli bűncselekmények el-követése körül követett kiszámító eljárását, valamint az el-követés után is a büntetés nyomainak eltüntetésé, jelesen a vérnyomoknak felmosása, a hullának elrejtése, és carbolsav-val való leöntése által tanúsított óvatos magatartását; tekintve végre az orvos-szakértőknek hosszabb időn át folytatott meg-figyelés után nyilvánított véleményét, mely szerint a vádlott elmebajban nem szenved, nincs a vádlottnál tünet, a mely-ből nála öröklési átszállás útján fenforgó elmebetegségre következtetni lehetne, s hogy különösen a vádlott koponyá-jának nem egészen normális, hanem kivételes képződése, a lambdavarratnak csekély foku dudorodása, a látakülönbség s a két fül hallása közötti különbség a vádlott szellemi tevékenységére befolyást nem gyakorolnak s akaratának sza-bad elhatározási képességére zavarólag nem hatnak: a m. kir. Curia is kizártnak látja a vádlottnál az elmezavar fen-forgását s a vádlott bűncselekményeinek beszámíthatóságát megállapítandónak találta. A büntetést illetőleg: A védelem hangsúlyozza, hogy a Btk. 12. §. értelmében jelen esetben a gyilkosság s rablás büntetnének elkövetése helyén hatály-ban levő btk. enyhébb intézkedése alkalmaztassék s nevezetesen annak 46. §-ának h) pontjában meghatározott enyhítő körülmény, az önfeljelentés, érvényesíttessék. Ámde a gyil-kosságra az osztrák büntető törvény is halált rendel bünte-tésül: az az enyhítő körülmény pedig, ha vádlott büntetést önként jelenti fel, habár a m. btkvben különösen kijelölve nem foglaltatik is, a bírói gyakorlatban folyton érvényesül, a Btk. 12. §. alkalmazásának esete tehát a jelen bűnügy-ben fen nem forog. A m. kir. Curia vádlott Sz. Jánosnál enyhítő körülménynek veszi ugyan azt, hogy tettét be-ismerte, tekintve mindazonáltal, hogy vádlottat a Btk. 96. §. szerinti bűnhalmazat terheli, a mely esetben az összbüntetés a bűnös által elkövetett cselekményre meghatározott leg-súlyosabb büntetési nemben állapítandó meg; tekintve, hogy a Btk. 278. §. a gyilkosság büntetést halállal rendeli büntetni; tekintve, hogy a fentebb említett, az emberi élet s két esetben a vagyon elleni merényleteket megállapító bűn-halmazattal — figyelemmel a vádlottnak ravasz eljárására s kiszemelt áldozatának orozva történt megrohanására is — vádlottnak már a lopás miatt történt letartóztatása után azon tudat hatása alatt, hogy Triesztben elkövetett bűn-cselekményeinek felfedeztetése csak rövid idő kérdése, tett önfeljelentése és bűncselekményeinek bevallása nem képez sem oly tulnyomó, sem oly nyomatékos enyhítő körül-ményt, mely a btk. 91. vagy 92. rendelkezésének alkalmazását indokolná, a kir. ítélő tábla ítélete a büntetés tekin-tetében is helyben hagyandó volt.» (1888 aug. 24. 7745. sz. a.)

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 ft A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A birói függetlenség. TÓTH GÁSPÁR selmeczi ügyvédtől. — Bűnügy-statisztikai tanulmányok. VI. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A budapesti kir. ítélő tábla egy elvi jelentőségű határozata. Dr. BERCZELI ANTAL budapesti ügyvédtől. — A védelem joga. Dr. ILLÉS KÁROLY ügyvéd, ny. kir. ügyésztől. — Külföldi judicatura. Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Irtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A birói függetlenség.

Habár az 1869: IV. tcz. megveté is alapját a birói függetlenségnek, ez ma még az életbe nem ment át. Az ez alapon 1872-ben szervezett bíróságok ideiglenes jellegűek s a törvényhozás magával ez elvvel is ellentétbe jött, midőn az igazságügyi kormányt már két ízben felhatalmazta arra, hogy a törvényszékek számát reducálja, a bírákat rendelkezési állapotba helyezze s részben nyugdíjazza, részben áthelyezze s az ideiglenesség, habár a bírák rendelkezés alatti állapota már meg is szűnt, még ma is tart, mert hisz az igazságügyi kormány a végleges szervezés iránt még javaslatokat sem készített.

Azonban még az esetben is, ha a bíróságok véglegesítenének, kérdés: elérhetnők-e a bírák függetlenségét a mostani alapon, midőn:

- a) a bírák számtalan rangfokozatban állanak,
- b) címek és kitüntetések részeseivé tétethetnek, és
- c) midőn qualificatiójuk minimalis mértékben van meghatározva.

Nézetem az, hogy a jelenlegi szervezet a bírának sem anyagi, sem erkölcsi függetlenségét még véglegesítés esetén sem biztosítaná.

Az a bíró, a ki az igazságügyi kormánytól folyton előléptetést, címet vagy rendjelet vár vagy remél; a ki érzi, mert éreznie kell, hogy az előtte tárgyaló ügyvéd, habár talán csak alakilag is, magasabb qualificatióval bír: nem lehet független sem fölfelé, sem lefelé.

Ha tehát a bíró függetlensége nélkül az igazságszolgáltatás egyik fő biztosítéka hiányzik s ha a jelenlegi szervezet azt meg nem adhatja, módokról kell gondoskodnunk, melyek ama biztosítékot megszerezni alkalmasak.

Ma a bírónak ugyyszólván egész élete küzdelem azért, hogy előléptetésben részesüljön. Aránylag elég korán elnyeri az albirói állást, mely azonban rá nézve nem cél, hanem csupán gradus az emelkedéshez; fizetése csekély arra, hogy anyagilag független lehessen, arra irányul tehát törekvése, hogy rangban is, fizetésben is emelkedhessék s ha eme törekvés csupán a pontos és lelkiismeretes munka által nyerne kifejezést, még hagyján; ámde nagyon jól tudjuk, hogy e törekvés connexiók, ajánlások, sőt sokszor még kortes-érdek szerzésében is nyilvánul s már most kérdjük: lehet-e független az a bíró, a ki emelkedni akarván, connexiót és protectiót szerezni kénytelen? s ha aztán per fas, számtalanszor per nefas, bekövetkezett a lesve várt előléptetés, kezdődik a hajsza újra az elnöki vagy táblabirói állomásért. Pedig a birói állás függetlensége ilyesmit meg nem tűr; a ki azt betölti, azt ily kicsinyes gondok és hajszáktól fel kell menteni, a mi legczélszerűbben az által érhető el, ha a bírák

közötti rangfokozati és fizetési különbségek lehetőleg kevesbítettnek. Ily módon a bíróvá kinevezett egyén jóformán megszabadul az előléptetés miatti gondoktól, nem keres connexiókat, sem protectiót, hanem kizárólagos gondját az igazságszolgáltatás képezendi, s hogy ennek az igazságszolgáltatás menetére okvetlenül jó hatást kellend gyakorolni, kitűnik már abból is, hogy a bíró évtizedekig tartó működése alatt mindig egy és ugyanazon hatáskörben tartható meg. Ma megtörténik, hogy egy-egy albiró kiváló szolgálatokat tesz mint egyes-bíró s mint társas-bíró már alig megfelelő. Ma mindazon tapasztalatok, melyeket az első folyamodású bíró mint ilyen szerez, a legkritikában értékesíthetők, mert a törekvő bíró előléptetettvén, más, az eddigőtől, a hosszú években át megszokottól egészen elütő hatáskört nyer, hol mint ujoncnak sokat el kell felednie abból, a mit tud és sokat megtanulnia, vagy legalább megszoknia, a mivel eddigelé nem is kelle törődnie.

S aztán mire való a cím-, rang- vagy kitüntetés-adományozás a bírónak? a bírónak, kinek állása minden czímnél és rangnál magasabb, mit már az is bizonyít, hogy egyedül ő van hivatva Ő felsége a király nevében szólni azokhoz, kik tőle igazságot kérnek? A kinek ez nem elég kitüntetés, az nem méltó arra, hogy a birói székbe emeltessék. A ki bíróvá lett, annak a címek és rendjelekről le kell mondania, annak csupán az képezze legfőbb ambícióját, hogy mindig méltó legyen arra, miszerint Ő felsége a király nevében ítéltet.

S ha ily magas a pályabér úgy anyagi mint pedig erkölcsi szempontból tekintve, csak természetes, hogy magasra kell szabni a birói állás elnyerhetésének feltételeit is. Anomalia az, hogy a mostani rendszer kisebb qualificatiót követel a bírótól, mint az ügyvédtől; ez okvetlenül megszüntetendő s a gyakorlati birói vizsga eltörölendő, a bíró és ügyvéd qualificatiója egyenlővé teendő; sőt a birói állás elnyerésének egyik feltételét az ügyvédi gyakorlat képezze s ne lehessen bíró az, a ki legalább 3—5 éven át mint ügyvéd nem működött. Ma a bírák képező iskolája a bureau. A jogász elvégzi tanulmányait s aztán elkezd a birói pályát mint bírósági gyakornok, majd aljegyzővé és jegyzővé s a gyakorlati birói vizsga letétele után bíróvá lesz; az életet, az előtte előforduló jogeseteket *közvetlenül* tanulmányozni és megfigyelése tárgyává tennie soha módja nem volt, tehát képzettsége mindig elméleti marad; az események a maguk valóságában ritkán jelennek meg előtte, hanem legtöbbször közvetve a tárgyaló ügyvédek révén.

Pedig semmi sem oly alkalmas a helyes megkülönböztetés és ez által az ítélő tehetség fejlesztésére, mint a felelkel való közvetlen érintkezés; meghallgatása az egyes események előadásának, felvétele a bizonyítékoknak, kinyomozása a lényeges és döntő körülményeknek, melyeknek alapos ismerete nélkül ügyvéd semmiféle ügyet el nem fogadhat. A bíró elé már a kész peranyag jön, melyet az ügyvéd gondosan előkészített; ez az előkészítés, mint a per első stadiuma, mely közvetlenül az életből merit, ez azon iskola, mely a bíró kiképzésére legalkalmasabb s mely mindig alkalmas lenne megakadályozására annak, hogy a birói széket csak bureaucraták és kizárólag theoreticusok töltsék be.

Igazságszolgáltatási mizériáink fölött napról-napra jobban és jobban panaszkodunk; bíróságaink, különösen a felsők, hátralékok tengerében usznak; megkísérlenek minden lehető és lehetetlen eszközt a baj orvoslására: csak egyre nem gondolnak, az anyagilag és erkölcsileg független bírói kar megteremtésére, a bíró önértetének emelésére, qualificatiójának fokozására, az alsó foku bírák erősítésére az által, hogy ezek fizetése a felső bíróságokéhoz közelebb hozassék; pedig mindezek fontos tényezők, melyeknek hatása alatt kifejlődnék a jogállam elengedhetetlen követelménye: a jó igazságszolgáltatás.

TÓTH GÁSPÁR.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.¹

VI. A nő a büntett terén.

Sommázat: A női bűnösség megállapításának nehézségei. — A nő lélektana. — A női büntettek száma csekély. — Változik különböző államokban a nő életkora szerint. — A női kriminalitás magyarázatai. — A bűnösségi és öngyilkossági arány egyenlősége. — A kor befolyása. — Quetelet nézetei. — Az adatok az ellenkezőt bizonyítják. — A nő legkevésbé bűnös virágzása korában. — Más államokban is ugyanazon eredmények. — A fiatalok női büntetési különösen. — A tiltott szerelem következményei. — Lopások nagy aránya. — A családi állapot befolyása. — A nő helyzete legvédelmezettebb a házasságban. — Jótékony befolyása a gyermekeknek. — A nők nagyobb bűnössége városokban. — A magasabb osztályokhoz tartozó nők viszonyai jobbak. — Az alsóbb osztályokban a két nem erkölcsi között kevesebb különbség. — A nő erkölcsi haladásának feltételei. — A nő bukásának következményei. — A nő büntetének köre a család. — Legtöbb büntett az anyagi és a nemi sférában. — Nagy a becsületsértések aránya. — A lopás és orgazdaság. — Az élet elleni büntettek közül gyakoriak a gyermek elleniek. — Mérgezősek. — A vagyon és személy elleni büntettek különbsége megfelel a férfi és nőnem testi erejében észlelt különbségnek.

A nő bűnös cselekvésének pontos statisztikai mérlegelése sokkal nehezebb, mint az első pillanatra látszanék. Bár az anyaggyűjtés ezen kérdésre vonatkozólag semmi nehézségbe nem ütközik, mégis már statisztikai szempontból bizonyos aggályok merülnek fel. A mi mindenekelőtt a nők által elkövetett büntettek nyomozását illeti, ugy bizonyos, hogy az sok esetben nehezebb és hiányosabb, mint a férfiaknál azért, mivel a nő által elkövetett büntettek nagy része a család, a háztartás körében mozog, mely büntettek felderítése nehezebb. Hozzájárul, hogy a nőnem nagyobb félénksége, szemérme, gyöngesége mellett a bűnös nő kevésbé erőszakos, könnyebben eltitkolható eszközökhöz nyúl. A büntettek felderítése ez okok miatt nehezebb. De a bírósági működés tekintetében is különbséget találunk. Az említett körülmények miatt a felderített bűntények megbírálása nehezebb; a gyengébb nemmel szemben enyhítő körülmények is inkább érvényesíttetnek és így az elítélések számában is különbség mutatkozhatik. Ha a büntettek lélektanában kutatunk, akkor még egyéb körülményekre akadunk; mindenekelőtt találkozunk itt kedvezőtlenebb anyagi viszonyokkal, csekélyebb műveltséggel. Öttingen arra is figyelmeztet, hogy sok férfi által elkövetett büntettnek bünszerzője a nő — mintha csak a francia: Cherchez la femme-ra emlékeznék — és különösen hivatkozik Lady Macbeth példájára. Azonban ily eseteknél mégis szem előtt kell tartani, hogy a bünszerző is büntetés alá esik; és végre megfordítva, bizonyára vannak nők által elkövetett büntettek, melyeknek bünszerzője a férfi, ámbár valószínű, hogy az előbbi esetek már azért is csakugyan többségben lesznek, mivel a büntettek végrehajtására a nőben gyakran hiányzik az elszántság, az erő. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy egy nem jelentéktelen része a büntetteknek elkövettetik azon kritikus és a beszámíthatóságot csökkentő állapotban, mely a szülés előzménye.

Lélektanilag a két nem erkölcsi aránya megállapítva

nincsen. Egy újabb olasz író, *Vignoli*, a «psychologia sessuale» című igen érdekes dolgozatában² az erkölcsileg nemesebb rugókat kivétel nélkül a nőre vezeti vissza; a férfi az egoismus képviselője. Már a nemzési processus a nőtől nagyobb feláldozást követel, a szülés, a nevelés fejleszti benne az odaadást más lényekért és ezen nemes ösztönökből fejlődnek ama többiek, melyeken az emberiség erkölcsi élete alapszik. Azért *Vignoli* a civilisatiót egyenesen a nőnek tulajdonítja. (In ogni modo, la società com'è al presente, in specie nelle razze superiori, si deve in gran parte agli influssi, e all' ispirazione della donna, 47. lapon.) *Quetelet* ellenben azt mondja, hogy a két nem erkölcsi dispositiója között jelentékeny különbség nincs, kevesebb, mint azt rendesen gondolják. A különbség leginkább onnét származik szerinte, hogy a nőt jobban tartóztatja vissza a szégyen, a szemérem, függő állapota, visszavonult élete, mi által kevesebb az alkalom, végre testi gyengesége, miáltal nehezebb reá nézve a végrehajtás (*Physique sociale*, II. 290. és 293.). És e szavakkal némileg megerősíti *Shakespeare* nőgyűlölő szavait:

There's no motion
That tends to vice in man, but Jaffirm
It is the woman's part.

(*Cymbeline*, II. felv. 5. jel.)

Nem is szenvedhet kétséget, hogy a nő állásával függ össze első sorban csekélyebb kriminalitása. Ismeretes dolog, hogy egy nagy része a büntetteknek korcsmai dulakodásokból származik, melyekben a nők kevésbé vesznek részt. Aztán hány büntett és vétség vezetendő vissza mindenféle találkozásokra, politikai és egyleti választásokra, a védkötelezettség megsértésére, mely büntettekben ill. vétségekben a nőnek nincs része.

A statisztika igen nagy szolgálatokat tehet e kérdés megvilágítására, mert a kellően észlelt tények mindig az okozati összefüggésre figyelmeztetnek. Vizsgáljuk tehát a tényeket és nézzük, adhatnak-e nekünk fölvilágosítást e fontos kérdésre nézve.

A mi mindenekelőtt az arányt illeti, melyben a nők a büntettek között előfordulnak, az Magyarország és Erdélyben az utolsó két évben a következő volt:

	törvényszékek	járásbíróságok
	s z á z a l é k	
1884	11'43	25'11
1885	11'67	25'73

Látjuk ez adatokból, hogy a törvényszékeknél csak valamivel több mint egy tized, a járásbíróságoknál valamivel több mint egy negyede az eseteknek jut a nőkre. Ezen arány mérlegelésénél még szem előtt kell tartani, hogy a nők nemcsak nagyobb számban fordulnak elő a népesség között, hanem tovább is élnek, mint a férfiak, és korábban jutnak érettségre, úgy hogy a nők különben is kedvező aránya még javul e körülmények figyelembevételével. Hogy más államokban is a nő sokkal kisebb arányban fordul elő a büntettek között, mint az számának megfelelően, azt abból látjuk, hogy pl. Ausztriában a büntettek miatt elítéltek között a nők aránya 13—15 százalék, Németországban a büntett és vétségek miatt elítéltek között mintegy 23—24 százalék, Franciaországban 16 százalék (100,000 férfilakosra 20, 100,000 nő lakosra 4), Angliában 20, Skóciában 27'5, Írthonban 16'5. Érdekes adatok állanak újabban Oroszországra vonatkozólag is rendelkezésre, habár ezek csak a fogházakban letartóztatottakra vonatkoznak. Ezen adatok szerint tett 1886-ban a letartóztatott nők aránya 7'6 százalékot és pedig Oroszországban 7'5, Lengyelországban 15'7, Kaukázusban 2'7, Szibériában 6'1, Közép-Ázsiában 2'1 százalékot. Olaszországban az esküdtszék által elítéltek között 6 százalék, a Pretori által elítéltek között 18 százalék, Spanyolországban

¹ Az előbbi közl. I. a 23., 24., 25., 27., 36., 38. és 40. számokban.

² Milano-Torino. 1887.

(1885) 9:29. Németországban a büntethető korban álló népes-ségből férfiaknál 17, nőknél közel 4 százalék íteltetett el büntett vagy vétség miatt. A különböző államokban a nőnem részvéte a büntettekben mindenesetre nem alakul egyformán. A hol a nő inkább kilép a házi és családi körből, ott a büntettek között is — cæteris paribus — nagyobb arányban fog szerepelni.¹

A férfiak között a büntettek tehát legalább négyszer-öttször nagyobb arányban szerepelnek, mint a nők között. Ez azon arány, melyet *Quetelet* is már régebben kiszámított. Érdekes az, hogy ez körülbelül megegyezik azon aránnyal, melylyel a nők az öngyilkosok között szerepelnek; habár e két jelenség között csak távoli összefüggés van, mégis jellemző, hogy ezen tragikus esetekben való szereplésnél teljes egyformaság mutatkozik az egy-egy nemre eső áldozatok arányában.

«Les femmes comparativement aux hommes entrent un peu plus tard dans la carrière du crime et en sorte plus tôt.» E szavakban foglalja össze *Quetelet*, a kor befolyását a nőnem bűnös cselekvésére. Ezen eredmény annál meglepőbb, mivel a nő egyáltalában gyorsabban fejezi be fejlődését, mint a férfi. Vizsgáljuk a hazai adatokat. A törvényszékek által elítélt egyének között, volt (1884/5.):

	férfi	nő
16 éven alul	1'56	2'06
16—20 évig	13'28	14'66
21—23 "	15'54	11'21
24—30 "	28'77	23'42
31—40 "	21'80	24'20
41—50 "	12'32	14'84
51—60 "	4'87	6'75
60-on felül	1'86	2'86

Ez adatok nem erősítik meg *Quetelet* észleletét, a mennyiben a legfiatalabb és legmagasabb korosztályban éppen a nőnem aránya a férfénál magasabb. Azonban ez adatok éppen nem nyújthatnak világos tájékozást, a mennyiben tekintetbe veendő, milyen arányban van a két nem az illető korosztályokban képviselve. Ha ezen helyesebb alapon számítjuk az arányt, azt látjuk, hogy 100,000 16—20 éves férfi közül több mint 700 íteltetett el büntett miatt, ellenben 100,000 16—20 éves nő közül mintegy 90. A férfiak közül sokkal többen lépték már át e korban a bűn küszöbét, mint a nők. Mégis nem elég szigorú megfigyelést tanusítana, ha ezen számok alapján, mármint azon következtetést kockáztatnók, hogy ezen fiatal korosztályban a nők erkölcsi viszonyai még az általános viszonyoknál jobbak, pedig erről van éppen szó. Ez iránt pedig csak úgy nyerhetünk felvilágosítást, ha ezen korosztályban is a két nem arányát egymáshoz kiszámítjuk. Ily számítás eredménye az, hogy míg általában, a mint fentebb láttuk, az I. f. törvényszékek által tárgyalta eseteknél a nők csak 11'55 százalékkal szerepelnek, addig a 16—20 évesek által elkövetett büntettekkel a nők aránya 14'4 százalék. A nő aránya e korosztályban tehát határozottan rosszabb, mint általában véve. A magasabb korosztályra vonatkozólag sem áll *Quetelet* észlelete. Itt is azt látjuk, hogy szemben a nőknek a büntettek között konstataált általános arányával, mely 11'55 százaléknak felel meg, a 60 éven felüli büntettek között a nők 20 százalékkal vannak képviselve. E szerint az adatok nálunk éppen az ellenkezőt mutatják annak, mit *Quetelet* talált, a nők ugyanis korábban lépnek a bűn terére és későbbben hagyják azt el. Erre a korosztályokban való képviseltetési arány is van befolyással, a nélkül azonban, hogy a végeredményt lényegesen módosítaná.

¹ «In Germania e in Austria la vita esteriore della donna è maggiore che da noi e quindi è più frequente anche per esse l'occasione di delinquenze» (Annali, Atti della Comm. 70. lapon). — In Francia le donne partecipano alla vita economica molto più che in Italia (Statistica giudiziaria penale 1884. XLVII. lapon).

A nő — szemben a férfiak arányával — legkevésbé bűnös a 21-ik életkortól kezdve a 30-ig, azaz azon korban, melyben a baj istennői örökölnek fölötté, és melyben leginkább eljuthat boldogságra: ezen korban tényleg 100,000 az illető korban álló nőre csak 60 bűnös esik! Ellenben a fiatalabb korban, épugy mint a magasabban sokkal kevésbé van kilátása szükségleteinek, vágyainak kielégítésére, mint a férfiak. A mi pedig a férfiakat illeti, azoknál éppen a 21—40-ik életkor a veszedelmesebb, mivel a szenvedélyek és a tetterő ezen korban érik el tetőpontjukat. Ugyanezen eredményeket találjuk különben más államokban is. Ausztriában pl., a hol 1000 büntett miatt elítélte 139 nő esik, a 16 éven aluliaknál ez arány emelkedik 192-re, 16—20 ig 164-re, 20—30: 129, 30—60: 155, 60-on felül 171; tehát itt is a legfiatalabb és a legmagasabb korban aránylag legtöbb a bűnös nő. Németországban is az eredmény ugyanaz; az érett korban elítéltekhez hasonlítva az aggkoruak aránya tett (1885) férfiaknál 19'7, nőknél 25'7 százalékot. A legfiatalabb korosztályban is a nő aránya valamivel nagyobb. Az egyes büntettek tekintve igen magas a fiatal nőszemélyek aránya a csaláznál (100 férfira 64) és becsületsértésnél (143). Ezen eredményektől csak Franciaországban találunk eltérést. Ott ugyanis elítélte 100,000

	férfi	nő
	közül	közül
— 21 évig	23	5
21—30	41	9
31—40	34	6
41—50	24	4
50—60	17	3
60-on felül	10	1

A nőnem aránya tehát a legtöbb korosztályban az általános arálynak megfelel és az aggkorban különösen kedvező. Ettől csak némileg eltérő azon eredmény, melyet azon kérdésre nyerünk: 100 férfi, illetőleg nő büntettes között hány esik a legfiatalabb korra? Akkor ugyanis azt találjuk, hogy a legfiatalabb korosztályhoz (21 évig) tartozik az összes férfibüntettek 17, a nőbüntettek 15 százaléka; a 21—30. korosztályhoz tartozik a férfibüntettek 31, a nőbüntettek 35 százaléka.

Ha tovább kutatjuk, mely büntettek azok, melyek a fiatal nők által leginkább elkövetetnek, úgy azt látjuk, hogy a legfiatalabb korban, 16 éven alól, a lopások szerepelnek, 43-ból 34, majdnem $\frac{6}{7}$ rész. A 16—20 éves 335 nő büntettes közül elítélte 10 szándékos emberölés miatt, 19 gyermekgyilkosság és kitétel végett, 12 magzatelhajtás miatt, 207 lopás miatt, 32 orgazdaság és hűnpártolás miatt. Ezen korosztályra esik különösen nagy része azon bűnösöknek, melyeknek célja a tiltott szerelem gyümölcseinek eltávolítása: így 1885-ben összesen 113 esetből 31 esik ezen korosztályra. Ha viszont azt nézzük, hogy a legmagasabb — 60 éven felüli korban álló — 68 nőbüntettes által kiválóan milyennemű büntettek hajtattak végre, a következő eredményhez jutunk: hatóság elleni erőszak 5, hamis tanúzás, eskü, vád 5, rágalmozás és becsületsértés 7, lopás 14, orgazdaság és hűnpártolás 10.

Nem oly jelentékenynek mint a kor befolyása, mutatkozik a *családi állapoté*, mely különben maga is a kor függvénye. Annyi azonban kétségtelen, hogy a felnőtt nő erkölcsi helyzete legjobban alakul a házasságban. Egy pillantás a következő adatokra eziránt felvilágosítást nyújt (1884/85):

	a 15 éven felüli nő népesség között van	a büntettek között
hajadon	19'83	34'52
férjes	64'17	50'30
özvegy	15'86	14'52
törv. elvált	0'14	0'66

Mennyivel nagyobb ez adatok szerint a 15 éven felüli hajadon nők száma a büntettek között, mint a népességben és körülbelül éppen annyival kevesebb a férjes nők száma; az özvegyek aránya itt is ott is meglehetősen egyforma, míg

az elváltak ismét nagyobb arányban szerepelnek, mint az létszámuknak megfelel. A házasság a nő erkölcsének védpajza és nem szűnik meg az lenni, dacára annak, hogy épen a házasság által gyakran nagyobbodó anyagi gondok igen sok büntett indító okai. És a házasság ezen erkölcsvédő befolyása ismét nagyobb mérvben nyilvánul ott, hol a gyermekáldás nem hiányzik. Látjuk azt abból, hogy a gyermekkel bíró nőbüntettes csak 53,37 százalékkal szerepel, holott a házassági kapocsban élő vagy élt nő aránya a fenti számok szerint 80 százaléknál nagyobb, a mi valószínűvé teszi, hogy ezek között is ismét nagyobb a gyermekkel bíró nő száma, mint a mely számmal a büntettek között szerepelnek. Hogy más államokban is ugyanazon eredményhez jutottak, azt *Bertillon* is bizonyítja, kinek állítása szerint a gyermekkel nem bíró nők kétszeres nagyobb arányban vannak a büntettek kitéve: «La présence des enfants influe beaucoup sur la moralité des épouses. Celles qu'ont des enfants sont justement deux fois moins exposées au crime que les autres».¹

A nőre általában kedvezőtlen befolyással van minden, mi elszigeteltségét, elhagyatottságát fokozza. Különösen látjuk ezt a nagy városokban élő nők viszonyaiban. Miután e tekintetben hazánkra vonatkozólag adatok nem állanak rendelkezésre, vizsgáljuk meg azokat, melyek más államok ebbeli viszonyait megvilágítják. Így Bécsben volt (1883) 1000 elítélt egyén között 187 nő, holott az összes elítéltek között a nő aránya, mint láttuk, 139. Még nagyobb különbségek mutatkoznak nyugat felé. Vegyük pl. Németországot, hol egyuttal az összehasonlítás pontosabban eszközölhető, mivel az arányszám a női népesség számára vonatkozik, mi által ama zavaró körülmény ki van küszöbölve, hogy a nagy városokban a nők aránya nagyobb. Míg egész Németországban 100,000 12 éven felüli nőre 381 nőbüntettes esik, addig Berlinben 620, tehát majdnem kétszer annyi, a mi eléggé bizonyítja, hogy a nő a fővárosban jobban van kitéve a büntetésének, mint a vidéken. Igaz, hogy e körülménynél tekintetbe kell venni, hogy a nagy városok egyuttal nagy vonzerőt gyakorolnak a társadalom rosszabb elemeire, és így már a nagy városok népességében nagyobb a száma azoknak, kik büns hajlammal bírnak és épen ennek kielégítésére a nagy várost, mint alkalmasabb mediumot, fölkeresik. Azonban nem tartjuk valószínűnek, hogy az érintett nagy különbség, mely a vidék és nagy város női kriminalitása között mutatkozik, egészen ezen utóbb érintett körülményre volna visszavezetendő. Az erkölcsi elszigeteltségnek is súlyosabb következményei vannak nőknél. A tévutra jutott nő nehezebben találja meg ismét a helyes irányt. Legjobban mutatja ezt a visszaesők statisztikája. A visszaeső nők száma majdnem akkora, mint a férfiaké; de a visszaesőkről más helyen bővebben szólnunk. Annyi azonban bizonyos, hogy különösen a nőkről lehet mondani: Semel mala, semper mala.

Ellenben igen kedvező hatással van, és pedig kiválóan nőknél, ha helyzete biztos és védett. Különösen ennek kell tulajdonítani azon több író által kimutatott tapasztalatot,² hogy a magasabb osztályú nők viszonyai kedvezőbben alakulnak. *Valentini* is azt mondja (72. l.): «Beim weiblichen Geschlechte ist fast nur die niedrige Volksklasse an der Zuchthaus-Frequenz theilhaftig.» Ezt főleg annak tulajdonítom, hogy ez osztályokban a nő helyzete erkölcsi-leg, anyagilag biztosítottabb, részben annak, hogy az élet küzdelmeitől jobban meg vannak óva. Az alsóbb osztályokban, hol a nő helyzete a férfétől kevésbé különbözik, a nő és férfi szokásai stb. sokkal egyenlőbbek és az élet hullámainak jobban vannak kitéve, a nő sem kerülheti, hogy a szenvedélyek és szükségletek mélyéből felkavart piszok őt be ne szennyezze. És ebből egyuttal azt a tanulságot me-

ritjük, hogy nem annyira a nagyobb műveltség, nem annyira a nagyobb önállóság és elszigetelés az, mely a nő erkölcsi haladását biztosítja, hanem az, ha biztos és védelmezett helyzetbe juttatjuk. Pedig a nő erkölcsi haladása roppant fontossággal bír az emberiség haladásában; mert a nő, az anya az, mely a jövő nemzedéket neveli és arra jó és rossz tulajdonságait átviszi. Mély igazság rejlik *Renan* szavaiban: La richesse d'une nation c'est la pudeur de ses femmes.

Áttérünk mármost az egyes büntettek előfordulására a nő-nem között. A nő sajátos helyzete a művelt népeknél a nők által elkövetett büntettekben is talál kifejezést. A nő hatásköre a család lévén, büns hajlamanak iránya abban mutatkozik, hogy az általa elkövetett büntettek tárgyai leginkább e körben keresendők. A nő továbbá nagyobb visszavonultsága, félelme és szeméremérzete mellett az enyhébb eszközökkel végrehajtható és könnyebben eltitkolható büntetésekre fog vetemedni. Minthogy hivatásánál fogva érdekei, érintkezései és összeköttetései nem olyan sokfélék, mint a férfiéi, leginkább két sférában akad oly körülményekre, melyek büntetetre csábítják: az anyagi sférában és a nemi sférában; anyagi gondok, részben hiuság okoz az egyikben, természeti okok, szenvedélyek a másokban katasztrófákat. Ezen körülmények találnak a statisztikai adatokban is megerősítő kifejezést. Mindenekelőtt feltűnő azon nagy különbség, mely a nő hozzájárulásában egyfelől a személy, másfelől a vagyon ellen intézett merényleteknél mutatják. Így azt találjuk, hogy 1885-ben nálunk a személy (élet és egészség) ellen elkövetett, az I. foly. törvényszékek előtt tárgyalt büntettek és vétségek közül 5653 esik férfura, 455 nőre, vagyis a nőkre az összes esetek 7,4 (1884: 7,1) százaléka; ellenben a vagyon elleni büntettek és vétségekből esik a férfiakra 8470, a nőkre 1524, vagyis az utóbbiakra 15,2 (1884: 14,6) százalék. A vagyon ellen irányuló büntettekben a nők tehát majdnem kétszer akkora arányban szerepelnek, mint az élet és egészség elleniekben. *Quetelet* szerint a nőnem aránya a személy elleni büntettekben = 100 : 16, a vagyon elleniekben = 100 : 26 és hozzá teszi, hogy ez körülbelül megfelel azon különbségnek, mely az erő tekintetében férfi és nő között constatáltatott. Különben sokkal kedvezőtlenebbnek mutatkozik a nőnem aránya az emberi élet ellen intézett büntettekben, ha a kérdést úgy tesszük föl: 100—100 elítélt férfi ill. nő közül hány volt elítélve gyilkosság vagy emberölés miatt? Akkor ugyanis azon megdöbbentő eredményhez jutunk, hogy míg 100 az I. folyamodású törvényszékek által elítélt férfi közül csak 4 követett el az emberi élet elleni büntetést, addig 100 nő közül 10,4 százalék!²

¹ A nemi élet befolyását a nőnem bűnügyére igen jól fejtegeti *Illing* következő megjegyzésében, melyet tanulságos voltánál szó szerint ide iktatunk: Bei den Frauenzimmern ist es bis auf einen verschwindend kleinen Theil die Unzucht, welche sie ins Verderben stürzt. Namentlich die Frauen und Mädchen der niederen Stände fallen, wenn sie ihre Ehre verloren haben, von Stufe zu Stufe, bis sie zu Verbrecherinnen werden. In der Weiberstrafanstalt zu Delitzsch waren nach dem Berichte des Strafanstaltsarztes unter den seit dem Bestehen der Anstalt neu eingelieferten 755 Unverheiratheten nur zwei jungfräuliche und bei denen war der Beischlaf durch ihre körperliche Beschaffenheit ausgeschlossen. In der Weiberanstalt zu Sagan wird es als eine Ausnahme angesehen, wenn eine Verurtheilte sich bisher von Unzuchtssünden frei gehalten hat. «Heutzutage, sagte eine Gefangene, ist man glücklicher Weise darüber hinweg, es als eine Schande anzusehen, uneheliche Kinder zu haben.» ... Die Folgen, welche das Zusammensperren solcher Personen hat, bedürfen keiner Schilderung. Ein Strafanstaltsdirektor äusserte in einem seiner Jahresberichte: «Drei schamlose Weiber in Gemeinschaft, auch unter beständiger Aufsicht, heisst die Schamlosigkeit in den Kubus erheben.» Ein Geistlicher nannte die fast ausschliesslich aus Gemeinschaftsräumen bestehende Anstalt, bei der er fungirt, eine Rekrutierungsanstalt der Prostitution. (Die Zahlen der Kriminalität. Zeitschrift d. kön. preuss. stat. Bureaus 1885, 86. lapon.)

² Lásd e tekintetben *Valentini* is, ki különösen arra figyelmeztet, mennyivel elvetemedtebb a gyilkos nő. «An Fühllosigkeit bei der Ausföhrung des Mordes, an kaltblütiger Bedachtsamkeit bei Verwischung

¹ Statistique humaine 47. lapon.

² Quetelet II., 297. lapon. — Starcke. V. ö. V. 204. lapon.

Áttérve a többi büntetésekre továbbá azt találjuk, hogy magas a nőnem aránya a becsület ellen intézett büntetett és vétségeknél; a nők aránya a magánosok ellen elkövetett becsületsértések eseteinél 16·7 (1884: 20·6) százalék. A vagyoni büntettek között különösen nagy a nőnem aránya a lopásoknál, csalásoknál, legnagyobb az orgazdaságnál és bűnpártolásnál és pedig 13·6, 16·3 és 30·9. Az emberi élet (az egészség ellen elkövetettek nélkül) ellen nők által elkövetett büntettek mintegy fele gyermekgyilkosságra, kitételre és magzatelhajtásra esik, úgy hogy ennek tekintetbe vételével a nőnem aránya az idegen élet elleni büntettekben még felével csökken. Ellenben a gyermekgyilkosság már a törvény felfogása szerint csak a nő által követhető el, de a magzatelhajtási bűnesetek is mind vagy majdnem mind nőket terhelnek. Tanulságos továbbá az is, hogy az összes az emberi élet ellen irányuló büntett-esetek (tehát bűnrészesség és bűnkísérelt nélkül) között a gyermekgyilkosság és kitétel, valamint a magzatelhajtás 17·3 százalékkal szerepelnek, a nők által elkövetett bűnesetek között több mint 50 százalékkal. Az átlagnál nagyobb arányban szerepel a nőnem a pénzhamisítás- és hamis pénz kiadásánál (24 százalék), hamis tanulás, eskü, vádnál (15·4 százalék) stb.

Az itt körvonalozott viszonyok nagyjában más államokban is mutatkoznak. Ausztriában az elítélt nők mintegy 80 százaléka követett el vagyoni elleni büntetést; Olaszországban különbség a két bűncsoport között azonban korántsem oly nagy. Már fentebb említettük, hogy az esküdszék előtt tárgyalott büntettekben a nők 6 százalékkal szerepelnek és pedig a személy ellen elkövetett büntettekben 5·1, a vagyoni ellen elkövetett büntettekben 7·3 százalékkal; a hitvesgyilkosság és ölésnél a nő 22·5 százalékkal szerepel. Igen érdekes adatokat nyújt a német birodalmi statisztika, mely a legnagyobb részletezést mutatja. Ez adatokból látjuk, hogy a nőnem nagyobb arányban szerepel, mint a finem, mérgezéseknél, házasságtörésnél; kerítők között a nő több mint kétszer akkora számmal szerepel; az orgazdák között a férfibüntettek 75, lopásoknál 44, becsületsértéseknél 36, csalásknál és hamis eskünél 29·29 százalékát teszi a nőbüntettes. Franciaországban a nőbüntettek 51 százaléka követett el a személy elleni büntetést: a gyermekek ellen elkövetett büntettekben 74 százalék esik a nőre, a mérgezésekből 70 százalék stb. Spanyolországban is a becsület ellen elkövetett büntettekben a nők majdnem ugyanazon arányban szerepelnek, mint a férfiak.

Dr. FÜLDES BÉLA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A budapesti kir. tábla egy elvi határozata.¹

A budapesti kir. ítélő tábla a jelen lapok f. évi 38. számában, a melléklet 267. lapján közölt 922/1888. számú végzésében kimondotta, «hogy az iparos más kikötés hiányában az általa teljesített munkának ára kifizetését ugyanott van jogositva követelni, a hol üzlete van és a hol a munka teljesítettett.»

A kérdéses végzést e lapok a kir. ítélő táblának elvi jelentőségű határozatai közé vették fel s kétségtelen, hogy azon esetre, ha az «elv» a legfőbb bíróság részéről nem fog correcturára találni, mi azonban a konkrét esetben, miként az alábbiakból ki fog tűnni, épenséggel nem volt kizárva, az hivatva lesz az illetőségi kérdést az iparosok követeléseinek tekintetében egy az érdekelt körökben rég táplált óhajnak megfelelően szabályozni. S noha a mindenkor türelmes per-

der Spuren, an Leugnen und Heuchelei nach der That übertrifft das Weib bei weitem den Mann. Die Motive der Männer sind allerdings nicht so dämonischer Art, wie die der Weiber.»

¹ L. ugyanerről Dr. Gold Simon ügyvéd ur cikkét, 38. sz. Szerk.

rendtartás 35. §. kissé erőszakos alkalmazása rejlik az «elv» ben, mégis örömmel üdvözljük a törvény hiányosságának eme kiegészítését, mert számos méltányossági indok szól a mellett, hogy az iparost ne kénytelenítsük arra, hogy adása után fusson.

De a konkrét esetben a kir. ítélő táblának semmiképen «elv»-re, végzése megokolása céljából szüksége nem volt, sőt épen azzal nem is lett volna szabad indokolnia.

A konkrét eset, a mennyire a közölt végzésekből ki-vehető, a következő volt: Z. szabó X. kiskoru S. nevű gondnokát ruhaneműek vételére iránt saját helyi bírósága előtt perelte. A tárgyalás során kiderült, hogy X. az iskolai év tartama alatt a perbiróság területén lakik. A járásbíró-ság S. kifogása folytán, nyilván az 1868: LIV. t.-cz. 30. §-a alapján, illetőségét leszállította, a másodbiróság ellenben az illetékességet hivatkozással a 35. §-ra megállapította.

Az utóbb említett végzés rendelkező része helyes, de indokolása, nézetem szerint, nem állhat helyt.

Itt mindenekelőtt megállapítandó, ki tulajdonképen az alperes, a kiskoru-e vagy pedig a gondnok? Véleményem szerint a kiskoru az alperes, s gondnoka csupán törvényes képviselőjeként szerepel, mivel amaz a per természeténél fogva önképviselési joggal nem bír. Kitűnik véleményem helyessége onnan is, hogy felperes nem a gondnok, hanem a kiskoru vagyónából köteles kielégítést keresni. A kiskoru lévén tehát az alperes, a prdtás 53. §-ának d) pontja szerint a saját lakhelyére nézve illetékes bíróság előtt lett volna perelendő. Ámde igazolást nyert azon körülmény, hogy alperes az iskolai év tartama alatt a perbiróság területén lakik, ennél fogva a törvénykezési rendtartás 31., illetve 49. §§-ai alapján annak illetősége meg volt állapítandó.

Érvelésem ellen az volna felhozható, hogy a 35. §. époly *rendes* birói illetőségről intézkedik, mint akár a 30. §. Én e felfogást nem oszthatom s úgy találom, hogy az a törvény szellemével is ellenkezik. Hogy a törvényhozó a *rendes* birói illetőséget alperes lakhelyéhez képest kívánta szabályozni, kitűnik a 30. §-ban foglalt «rendszerint» szóból is. Különb-ben felsőbb bíróságaink is tudtommal következtetések a törvény ily magyarázatában. A 35. §., époly mint az 51. vagy 52. §§. szerintem *kedvezményes* illetőségekről intézkednek.

Miként már fentebb állítottam, nem volt kizárva a konkrét esetben, hogy a kir. Curia a kir. tábla által kimondott «elv»-et halomra döntse. Nincs ugyan tudomásom róla, vajon a kir. táblai végzés jogerőre emelkedett-e, de elvitázhatlannak tartom, hogy itt oly esettel állunk szemben, melyben további felfolyamodásnak van helye. (1881: LIX. t.-cz. 59. §. 4. pontja.)

Nem mulaszthatom el e helyütt, hogy a novella idevonatkozó szakaszainak helytelen szövegezésére reá ne utaljak.

A novella 45. §-ának szó szerinti értelmezése azon balhíttat ébresztheti, hogy a harmadbíróshoz az illetőség kérdésében további felebbezésnek (helyesebben felfolyamodásnak) csak úgy volna helye, ha a perbiróság az illetőséget megállapította s a másodbiróság a birói illetőség kérdésében és az ügy érdemében együttesen határozott. Ezen szakasz is tehát azon szerencsétlen szövegezésű szakaszok közé tartozik, melyeknek betűszerinti értelmezésével előljük a törvény szellemét. Époly kevésbé, mint indokoltnak tekinthető az, hogy a végrehajtási törvény 224. §-ánál szolgailag a szöveghez ragaszkodva kimondjuk azt, hogy elsőbíró-sági feltétlenül marasztaló ítélet alapján felebbezés esetében igenis van biztosítási végrehajtásnak helye, mig ugyanoly természetű, felebbezéssel megtámadott másodbíró-sági ítéletnek hasonló hatályt nem tulajdoníthatunk: époly kevésbé indokolható, hogy azon esetre, ha sommás perben az elsőbíró-ság az illetékességet megállapította s a kir. tábla ezen határozatot helybenhagyta, legyen további felfolyamodásnak

helye bizonyos esetekben, de ha az elsőbíróság illetékeségét leszállította, a másodbírósági határozat elleni felfolyamodás ki legyen zárva. A törvényhozó, úgy vélem, azt szándékolta, miként ez a hivatkozott 59. §. 4. pontjából ki is tűnik, hogy azon esetekben, melyekben a rendes bírói illetőségtől eltérésnek helye nincs, elütően a többi esettől, a bírói illetőség kérdésében egészen a kir. Curiaig lehessen felfolyamodni, mert amazokban nagyobb garantiát kívánt nyújtani. De éppen azért az 59. §. 4. pontjának nem kellett volna megszorítást tartalmaznia, hanem egyszerűen az imént említett elvet kimondania; mert hiszen azt, «vajon a másodbíróság által az illetéktelen bíróság illetékesnek, vagy az illetékes bíróság illetéktelennek mondatott-e ki», éppen a Curia lesz hivatva eldönteni.

S most az a kérdés merül fel, hogy a jelen megbeszélés tárgyát képező esetben mikor kellett volna alperesnek felfolyamodását a szerinte esetleg sérelmesnek tartott kir. táblai végzés ellen bejelenteni?

Nézetem szerint a novella 51. §-ának intézkedése oly imperativ jellegű, hogy ettől eltérésnek helye nincs. Alperesnek ehhez képest a sérelmesnek vélt végzés kézbesítésétől vagy kihirdetésétől számított 8 nap alatt kellett volna felfolyamodását beadnia. S miután perrendtartásunk sommás ügyekben nem engedi, hogy az illetőségi kérdésben¹ különváltan terjesztessenek fel az iratok a felsőbb bírósághoz, kivéve, ha az elsőbíróság az illetőséget leszállította, a kérdéses felfolyamodás mindaddig a perbíróságnál visszamarad, míg az ügy egyuttal érdemleges elbírálás végett is nem lett volna felterjesztendő a Curiahoz. Ha pedig az elsőbírósági ítélet jogerőre emelkedett, vagy pedig a perbíróság érdembeli ítéletét a kir. tábla helybenhagyta, akkor a felfolyamodás külön terjesztendő fel a kir. Curiahoz.

Igaz, hogy az itt ecsetelt procedura felette nehézkes, de perrendtartásunk, mint sok más esetben is, sic vult et sic jubet.

Dr. BERCZELI ANTAL.

A védelem joga.

II.²

Dr. Fayer László urnak a sajtóügyi rendeletből merített érvelése nem egyéb, mint ezen rendelet megszorító intézkedésének kiterjesztése oly esetre, a melyre az nem vonatkozik. Hogy t. ellenfelem ezt minél inkább plausibilissé tegye, hivatkozott a francia és belga bünvádi eljárásra, honnan szerinte a mi sajtóügyi rendeletünk 80–84. §§-ait csaknem szószerint merítette. Ezen eljárás makacssági tárgyalásnál nem ismeri a védelmet, és így dr. Fayer László ur szerint a mienk is kizárta azt.

Erre két észrevételem van. Az egyik az, hogy a mi sajtórendtartásunk elvileg nem zárta ki a távollévők védelmét, mert ime a hirlapilag megidéztet, de meg nem jelent vádlott részére (ki szintén makacs lehet) hivatalból kell védőt rendelni, a másik az, hogy a francia eljárás éppen ellenkező alapon nyugszik, mint a mienk. A francia tárgyalásra befogatás terhe mellett idéztetik meg a vádlott, s e szerint a makacssági tárgyalás feltétele az, hogy az illető megszökött és kézrekeríthető nem volt. Nálunk a sajtóügyi rendelet 42. §-a szerint «vádlott az esküdtszék előtt szabadon jelenik meg», tehát akár ott sétálhat a tárgyalási épület mellett, s még sem szabad őt kényszereszközökkel a bíróság elé állítani. Amaz tehát a vádlott irányában szigorú és lehetőleg inqisi-

torius szellemű, míg a mi eljárásunk szabadelvű s a vádelven alapul. E szerint a francia rendszerrel teljes összhangzásban van azon rendelkezés, hogy a makacs vádlott védelmére semmiféle ügyvéd sem jelentkezhetik (au conseil aucun avoué ne pourra se présenter pour défendre l'accusé contumax), ellenben a mi sajtórendtartásunk alapelvével és szabadelvűségével összeférhetlen volna az, ha abban a védelem joga ily módon korlátoztatnék.

Nem is találjuk fel a francia bünvádi eljárás idézett rendelkezését a magyar sajtóügyi eljárásban. Elismeri ezt dr. Fayer László ur is, de azzal véli megfejtethetőnek a dolgot, hogy 1848-ban, midőn az 1867-iki rendelet eredeti szövege készült, az események rohama alatt rövidítendőnek tartották a francia törvény szövegét. Állítólag ezen indokból maradt ki az idézett francia törvényhely első mondata.

Ámde ez egészen önkényes feltevés. Nem csupán szavakról és stylaris rövidítésről, hanem egy nagy elv megsértéséről, a sajtóügyi rendelet szellemével össze nem férő intézkedés felvételéről vagy kihagyásáról volt itt szó; s bár mit tételezzünk is fel 1848-i törvényhozóinkról: azt az egyet nem lehet és nem szabad róluk föltennünk, hogy ne tudták volna a kérdéses szavak horderejét, s hogy nem öntudatosan, hanem csak rövidítés kedvéért hagyták azt ki a szövegezésnél. Ezt annál kevésbé lehet elhinni, mert a kérdéses rendelet különben elég bőbeszédű, és 1867-ben volt idő arra, hogy abba egy sornyi terjedelmű intézkedést még fölvegyenek. De nem vették fel sem 1848-ban, sem 1867-ben, mert nem akarták törvénybe iktatni a védelem jogának ily flagrans megsértését. Ma úgy áll a dolog, hogy a kérdéses megszorítás tényleg nem foglaltatik bent sajtóügyi rendeletünkben, és így azon körülmény, hogy a francziában be nem van, nem azt bizonyítja, hogy az nálunk is érvényes, hanem ép az ellenkező következtetésre vezet.

Dr. Fayer László ur elzárkozott ezen következtetés elől, és ez által a törvénymagyarázat kulcsául ismét oly elvet fogadott el, mely nemcsak nem helyes, de veszélyes is lehet. Megtörténik néha, hogy valamely törvény egyes intézkedése ellentétbe jön annak szellemével, s hogy valamely specialis rendelkezés megsért egy nagy elvet. Ily esetben a helyes interpretatio azt követeli, hogy a kivételes, illetve sérelmes intézkedést lehetőleg összhangzásba hozzuk a törvény szellemével, s e végből a magyarázatnak még az is meg van engedve, hogy a szavak értelmét lehetőleg kiterjessze, vagy módosítsa. Ily módon pl. Angliában már nem egy rossz törvény a legüdvösebb irányban fejlesztetett ki. Kétségtől van az ily magyarázatban némi önkény, de az elv diadala türhetővé teszi azt; ha azonban éppen ellenkezően jár el valaki, s a törvény kivételes intézkedését, melyről kénytelen elismerni, hogy megsért egy nagy elvet, a szavak legszorosabb értelmén felül kiterjeszti még más esetekre is: ez a magyarázat s az ebben rejlő önkény alkalmas ugyan arra, hogy az odiosus törvényt még rosszabbá tegye, de helyes törvénymagyarázatnak nem mondható. Már pedig t. ellenfelem éppen ide jutott következtetéseivel.

Végül még azzal argumentál dr. Fayer László ur, hogy a rendelet szerkesztői nem akarhattak a meg nem jelenő vádlottnak a szabályszerűen megjelenő vádlott felett oly aránytalan nagy előnyöket adni, mint azt én vélem. Erre az előadottak után alig kell bővebben válaszolnom. Mert ha áll az, hogy a sajtóügyi rendelet nem zárja ki a meg nem jelenő vádlott védelmét: úgy ezt a védelmet nem szabad megtagadni a miatt, mert abból vádlottra előnyök háramolhatnak.

Egyébként a felsorolt előnyök részben csak képzeletiek, míg más részek olyan, mely nemcsak a közvetlen megidéztet és igazolatlanul távol maradt, hanem pl. a külföldön tartózkodó vádlottra is vonatkozhatik. Így pl. csak képzeleti előny az, hogy a contumacialis vádlott visszavetési jogát

¹ Nem csekély meglepetésemre e lapok f. é. 33. számában a melléklet 237. lapján mégis találkoztam oly esettel, melyben mind a három fórum az illetőség kérdésében az érdemtől különváltan határozott, holott a kir. tábla az illetőséget megállapította s az eset még csak azok közé sem tartozik, «melyekben a rendes bírói illetőségtől eltérésnek helye nincs.»

² Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

kétszer gyakorolja; hogy két különböző ügyvéd által védetheti magát; s hogy a közvélemény, mely az első tárgyalást nál nem kedvező, a második tárgyalásig kedvezővé válhat. Mind ezen dolgok ugyanis esetleg épen vádlott ellen fordulhatnak, mert pl. a visszavetési jogot a közvádó ép úgy takтика szerint gyakorolhatja s a második tárgyaláskor esetleg tán nagyobb szerencsével fogja gyakorolni, mint vádlott. A második ügyvéddel való experimentálás csalódásra vezethet, azt pedig tán fölösleges is emlitenünk, hogy a közvélemény, illetve politikai hangulat időközben hátrányára is megváltozhatnak, sőt valószínűbb, hogy a kimondott marasztaló ítélet hatása alatt a közvélemény már előre ellene fordul. A mi pedig azon előnyt illeti, hogy az ily vádlott külföldre menekülhet, sőt külföldről is védőt küldhetne: ezzel szemben tán elég megemlíteni, hogy ugyanezen előny még sokkal nagyobb mértékben osztályrészül jut annak, a ki különben is külföldön tartózkodik, és mégis azt látjuk, hogy ennek részére a bíróság hivatalból rendel védőt. Ezt az előnyt pedig bárki elérheti, ha pl. a vizsgáló bíró által történt kihallgatása után külföldre megy, és ott bevárja hírlapi megidéztetését s a tárgyalás megtartását; s míg az ily egyén dr. Fayer ur szerint is védőt küldhetne, vagy hivatalból való védelemben részesülne: addig az, ki a tárgyalást itthon várja be, a védelem jogától teljesen elzáratnék.

A felsorolt előnyök tehát számításba nem vehetők. Van azonban egy előny, melyre dr. Fayer ur úgy látszik nem gondolt, s ez az, hogy míg a védő nélkül megtartott tárgyalás folytán vádlott csaknem biztosan elítéltetik, addig a védő közbejötté esetleg fölmentésére vezethetne. Ettől az előnytől pedig teljesen elzárná dr. Fayer ur a meg nem jelenő vádlottat, és így oly helyzetbe juttatná, mely szükségkép elítéltetésére vezet. Igaz, hogy ezt az elítéltetést dr. Fayer ur nem tartja lényeges hátránynak, mert a távollevő vádlott ellen kimondott szabadságvesztés-büntetés újabb tárgyalás nélkül végre nem hajtható; nézetem szerint azonban nem közömbös az, ha valakire az esküdszék kimondja a bűnöst, a bíróság pedig rá szabja a törvényes büntetést. Ez mindenesetre egy lesújtó erkölcsi meggyaláztatás s nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy az esküdszék a második tárgyaláson is kimondja a bűnöst, holott ez más körülmények között tán nem történt volna meg.

Ez kétségkívül számba veendő hátrány és ezt a hátrányt különben is hézagosságtól eljárássunkba azok magyarázzák bele, kik nem annak szellemét, hanem szűkkeblűen felfogott szavait fogadták el magyarázatuk alapjául. Részemről nem járulhatok ezen felfogáshoz, mert megdönthetetlen igazságnak tartom, hogy a kétes értelmű, vagy hibásan megalkotott büntető-törvényt — akár az anyagi, akár az alaki jogba tartozzék az — mindenkor csak a vádlott előnyére lehet felfogni, de soha sem szabad oly értelemben magyarázni, hogy az a vádlott hátrányára szolgáljon.

Dr. ILLÉS KÁROLY,
ügyvéd, ny. kir. ügyész.

A jelen dolgozatra legközelebbi számunkban megteszszük észrevételeinket.

Külföldi judikatura.

67. *Csödfelszámolási jegyzőkönyvbe való bevezetés* a kérdéses követelést illetőleg jogerős ítélet erejével bir, úgy az összeg, mint a rangsorozat tekintetében, még pedig a csödtömeg és a hitelezővel szemben. E megállapításon semmi okból nem változtathatni (A karlsruhei OLG. 1887. okt. 1. és a német Reichsger. 1888 január 13. Zeitschr. f. franz. Civilrecht, XIX. k.).

68. *A községi utnak* úgy földfeletti, mint földalatti részei köztulajdont képeznek, melyen magánjogok sem vétel, sem elbirtoklás útján nem szerezhetők (U. o. Reichsger. 1888 ápr. 20.).

69. *Ingatlan vételárának lefizetésére* a vevő mindaddig nem kötelezhető, míg az eladó elleni betáblázások, melyeket a vevő magára nem vállalt, a telekkönyvből ki nem töröltettek (U. o. Kölni OLG. 1887 ápr. 23.).

70. *Contra bonos mores.* A ki házat valamely erkölcstelen célra való használás végett (pl. bordélyüzletre) bérbeadja, még pedig oly összegért, milyent tisztességes bérlőtől meg nem kaphatna; a jó erkölcsökbe ütköző és azért semmis bérszerződést köt s nem perelheti a bérlőt a bérösszeg megfizetéséért. E szerződés semmis lévén, azon körülmény, hogy a bérlő in pari turpitudine van, nem állapíthatja meg a keresetőséget (U. o. 1887 június 24.).

71. *Külföldi csőd eljárásban kötött kényszer egyezség* nem gátolja a hitelezőt abban, hogy jogait az adós belföldi birtokain érvényesítse, még akkor sem, ha a kötelezettségre nézve általában a külföldi teljesítési hely jogának kellene irányadónak lennie (U. o. Reichsger. 1888. márcz. 20.).

72. *A háztulajdonos az albérlőtől nem követelheti az albérletben birt lakás kiürítését,* még akkor sem, ha a főbérlőnek az albérbe adás meg volt tiltva (A metzi OLG. 1888 jan. 24.).

73. *Az életjáradék esedékességének napja.* Szerződés szerint egy 200 márkás életjáradék két egyenlő részben június 24-én és december 25-én volt előre fizetendő. A jogosult épen június 24-én délben halt meg. A kötelezett az örököstől megtagadta a fizetést, mert a jogosult június 24-ik napjának eltelte előtt halt meg. A metzi L. G. marasztalta, mert az előre fizetendő életjáradékra való jog az esedékes napjának kezdetén és nem eltelte után szereztetik meg. Az, hogy a kötelezett a fizetést a nap végéig teljesíthette volna, lényegtelen, mert ez joga érvényesítésének kérdését annak létezésével téveszti össze.

74. *A bérkocsis kocsi és lovai* nem tekinthetők oly szükséges munkaszerekhez hasonló ingóságoknak, melyek végrehajtás alá nem esvén, le nem foglalhatók. (A metzi L. G. 1888 jan. 27. L. 1881: LX. t.-cz. 51. §. n) p.)

75. *Sajátkezűleg írt végrendelet téves keltezése nem vonja maga után annak semmiségét,* mert az önkénytelen tévedést a végrendeletből és más körülményekből logikai következtetésekkel bizonyíthatni. (A palermoi felebbviteli bíróság ítélete.)

76. *Az ajándékozás megtámadásának hatása* nem terjed ki azon harmadikra, a ki jóhiszeműleg szerzett a megajándékozottól ajándékozott tárgyakat. (A messinai felebbv. bír. 1886 aug. 4.)

77. *Tengeren, különböző honosok között létrejött szerződések* a teljesítési hely joga szerint ítélendők meg a L. 21. D. 44. 7. értelmében: Contrarius unusquisque intelligitur in eo loco, in quo, ut solveret, se obligavit. Ha e szerződések veszély idején kötöttek, semmissek, mert olyankor hiányzik a szerződések megkötéséhez szükséges szellemi nyugalom. (A messinai felebbv. bír. 1887. jan. 15.)

Közl: Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

Különfélék.

— Az igazságügyminiszter ur figyelmét felhívjuk arra, hogy a kulai járásbíróshoz 1886 szept. havában beadott árverési kérvényre a végzés 1888 október havában kézbesített. A jelen sorokat beküldő ügyvéd a kulai járásbíróshoz mint telekkönyvi hatósághoz küldött beadványaira 5—6 esetben mindig csak egy év után és többször jóval egy év után nyerte az elintéző végzéseket. Kivételesen egy f. é. febr. 7-én beadott árverési kérvényre már f. é. szeptember végén kapott ugyan árverési végzést, de ekkor meg a következő czifra dolog történt. Az árverés október 5-re lett kitűzve. Okt. 9-én vette a végzést, melyben tudomására adatott, hogy az árverés ide nem tartozó okokból felfüggesztetett. Ilyenkor aztán a pesti fiskális költezhetik s leutazhatik Kulára,

hogyan tudja meg, hogy majd 4 nap múlva Pesten meg fogja tudni, hogy kár volt leutaznia.

— **Az osztrák cs. kir. bíróságok** a hazai bíróságok megkeresése következtében felvett végrehajtási jegyzőkönyveket hivatalból eszközölt fogatosítás esetében is megletezik a nélkül, hogy a végrehajtót a hiányzó bélyegjegy felragasztására felszólítanák. Az igazság kedvéért bevalljuk, hogy hazai bíróságainknál sem csekély az ilyféle lelethajászok száma. Nem találná-e szükségesnek az igazságügyminiszterium intézkedni, hogy a belföldi bírósági hivatalnokok hasonló eljárástól tartózkodjanak, az osztrák igazságügyminiszteriumnál pedig kieszközölni, hogy a felügyelete álló bíróságok a magyar alattvalókat ekképen károsító ténykedésekkel felhagyjanak?

— **Egyik budapesti járásbíró** — nem nehéz ráismerni — az Ausztriából érkezett tanukihallgatási jegyzőkönyveket, végzéseket a felek költségén magyarra fordíttatja; pedig naponként hallhatni, hogy az összes ott alkalmazott bírák a németajku tanukat, azok anyanyelvén, tolmács közbenjöttével, hallgatják ki. Nem volna-e idején, hogy a járásbíró azaz izetlen és költséges szokásával felhagyjon?

— **A budapesti V. ker. kir. járásbíró**snál, mint hírlik, a költségeknek a végrehajtók részére történő megállapításánál nem egyöntetű az eljárás. Együttes foglalások esetében ugyanis, vagy ha ugyanazon felperes javára ugyanazon végrehajtást szenvedett ellenében egyszerre több foglalást eszközöl a végrehajtó, némely bíró minden egyes foglaltatott az egész eljárási költség fizetésére kötelezi, illetve az egyes végrehajtások után állapítja meg az eljárási költségeket; míg más pro parte felosztja. Természetesen nem emelhető kifogás az ellen, akár az egyik, akár a másik mód követésék, de mihez tartás végett egyöntetűvé kellene átalakítani az eljárást.

— **A tömeggondnokságok kiosztásánál** a fővárosi törvényszékek még mindig nem követik a méltányosság megkívánta sorrendet. Míg külföldön tömeggondnokságokat rendszeren fiatal ügyvédeknek adományoznak («Ausstattungsconcurs»), nálunk rendszeren olyanoknak juttatják e tisztséget, akik arra épenséggel nem szorulnak akár nagy jövedelmük, akár magánvagyonuk folytán, vagy olyanoknak, kik már sok ízben voltak tömeggondnokok, míg számos régi ügyvéd soha sem lett azzá kinevezve. De még ez ellen sem szólalnánk fel, ha a kinevezésekben bizonyos elvet látnánk. A tapasztalat ilyent nem tud felmutatni, hacsak azt nem, hogy a hazánkban oly nagy szerepet játszó protectio itt is nagyon virul, a hol legkevésbé volna helyén, mert a protegált ügyvédből nem válik mindig jó tömeggondnok.

— **A törvényszékek pertáraiban** sokszor iktatnak az ügyvédek perbeszédeket, melyeket otthon nem fogalmazhattak. Ilyenkor megessik, hogy valamelyik törvény szerinti szövegére van szükségük, Persze lehetetlen, hogy a törvényeket mind magukkal vigyék, a pertárban pedig rendszerint nem találhatni könyveket. Nem volna méltánytalan, ha a pertárakban a leginkább szükséges törvények és rendeletek néhány példányát helyeznék el az ügyvédek kényelmére s egyúttal a perbeszédék jogi constructiója érdekében.

Ügyvédi körökből vettük a fenebbi sorokat. Teljesen osztjuk a felszólalást. Sőt nemcsak törvénygyűjteményre, de pár jó kézikönyvre is nagy szükség volna ott. Másrészt azonban nem tartjuk méltányosnak, a költséget a törvényszékre tolni. Ha minden ügyvéd, ki az illető törvényszéknél rendszerint el van foglalva, évenként csak egy 1 frttal járul a költséghez, a törvényeken kívül egy kis szakkönyvtár is beszerezhető lesz. Meg vagyunk győződve, hogy ha valamelyik ügyvéd kezébe veszi az ügyet s aláírási ívet tesz ki a pertárban, a költség rövid idő alatt együtt volna. Tudunkkal némely vidéki törvényszéknél az ügyvédek a szaklapokat közösen a pertárba járatták és ezek ott őriztetnek.

— **Orosz tolmács** nincs alkalmazva az ország egyetlen bíróságánál sem.

— **A Fortunából.** Elnöklő bíró (vádlotnőhöz): Hány éves? Vádlotnő: 35 éves vagyok. Elnöklő bíró: Hiszen ön idősebbnek látszik. Vádlotnő: Hja kérem, a sok nyomor megvéntett. Elnöklő bíró: Mondja meg korát igazán, mert figyelmeztetem, ha ön idősebb kort vall, ez csak előnyére lehet, a mennyiben a büntetés kimérésénél a hosszabb büntetlen előélet enyhítő körülményül be fog számíttatni. (!)

— **A Magyar Jogászegylet választmánya** f. hó 13-án ülést tart, melyen az egylet munkaprogramja fog megállapíttatni s az évi rendes közgyűlésre az előkészületek fognak megtétni.

— **Bűnvádi zárlat fen nem tarthatása a vádlott elhalálása miatt.** Okirathamisítással vádolt Trogmayer Károly közjegyző ügyében a lőcsei törvényszék vizsgáló bírája a bűnvádi zárlatot fogatosította. Időközben vádlott elhalt, s ekkor azon kérdés merült fel: vajon a zárlat fentartható-e? A *kir. tábla* 1888. évi 14540. szám alatt következőleg nyilatkozott: A zárlat feloldandó volt, mert a bűnvádi eljárás vádlott elhalta következtében megszűnt, mielőtt annak folyamán magánjogi igények megállapítása keletkezett. Azon kérdés meghatározása tehát, vajon a tényleg fogatosított zárlat másnemű biztosítással szemben minő joghatállyal bír, egyáltalán a vádlottól elkobzott pénz iránt való tulajdoni igény érvényesítése, a bűnvádi eljárás megszűnte után most már a büntető bíróság hatósági körébe nem tartozik. Ennélfogva a bűnvádi zárlat fentartásának alapja s célja sincsen.

— **Tárgyalási szabálytalanságok.** B. Nusz Steff és B. György ellen súlyos testi sértés vétsége miatt a szinnyváraljai járásbírósnál vád emeltetett s a végtárgyalás befejeztével mindketten felmentettek azon rövid indoklással: hogy a vádcselekmény vádlottak tagadásával szemben, be nem igazoltatott. A *kir. tábla* 1888. évi 6732. sz. végzésével feloldotta azon szabálytalanság miatt, hogy vádlottak a tárgyalás alkalmával nem külön-külön, hanem együttesen lettek kihallgatva; és hogy vádlottak által emelt viszonyvádra nézve a bíróság ítéletében ki sem terjeszkedett.

— **Volksrecht und Juristenrecht** címe egy cikksorozatnak, mely a német polgári törvénykönyv javaslatáról a *National Zeitung*-ban megjelent. Szerző azon bírálókhöz csatlakozik, kik a javaslatot nem vélik alapul elfogadhatni. Utal arra, hogy hét kérdés közül, melyek a javaslatban megoldottnak, hat ellen nyilatkozott az idej német jogászegylet, és pedig több kérdésben egyhangulag. A javaslat szerkesztő bizottsága teljesen elidegenedett a német nemzet jogérzetétől s azt kell hinni, hogy a bizottság a kodexet csak *Geheimrath*-ok számára szerkesztette. A javaslat egyes határozmányainak megváltoztatásával nincs segítve; a baj sokkal mélyebben fekszik, a javaslat rendszerében és a kérdések felfogásában. Ha új javaslat kidolgozása határoztatik el, nem szabad tünni azt a *titkolódzást*, mely az első javaslat készítésénél követetett. A nyilvánosság kényelmetlenné válhatik a munka folyamán, de biztosítja az egész nemzet közreműködését s megóv attól, hogy az illetők elveszítsék a helyes utat. Végül oda concludál a dolgozat, hogy ha nincs meg a kellő hangulat egy új egész javaslat szerkesztésére, fogadtassék el *Bähr* azon eszméje, miszerint a javaslat egyes részei átdolgoztatván, ezek egymás után vitessenek a törvényhozás elé és egyenkint léptetessenek életbe.

Irtások.

81.

A horvát bíróságok a végrehajtási költség előlegezését követelik rendszeren. Ez történt meg velem is. Beküldtem a kívánt összeget, de akkor észrevette a horvát bíróság, hogy 50 krral többet követelt. Visszaküldi ez összeget a megkereső budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszéknek, hogy azt nekem szolgáltatassa ki. Az utóbbi kíváncsi megtudni, mi van a végzésben, tolmácsoltatja tehát. Ezután kiutalja nekem az 50 krt, de tolmácsdíj fejében fizettet velem — 1 frt 25 krt. (*Ügyvédi körökből.*)

82.

Egy hitelező egy vagyonbukott ellen a múlt év október havában fenytő feljelentést tett a budapesti törvényszék büntető osztályánál, de maig sem kapott ez ügyben értesítést sem ő, sem a vagyonbukott, mivel időközben ki is békült.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft
negyedévre ... 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A sérthetlenség joga Dr. KENEDI GÉZA budapesti ügyvéd-től. — Jogirodalom: Az egyházi vagy praedialis nemesek és birtokuk. Irta dr. Ozoray József. Dr. KOVÁCS PÁL kecskeméti jogtanártól. — Törvénykezési Szemle: A védelem jogköréhez. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése. XII. Hajómalom tulajdonának megszerzése. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV ügyvéd, egyetemi magántanártól. — Különfélék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Sztello Kornél beszéde az ágost. hitv. evangélikus f. é. okt. 10-én tartott egyetemes gyűlésen a házassági egyházi törvényszékek felállítása tárgyában. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A sérthetlenség joga.

Doda Traján esete nemcsak az ügyvédi védelem és szabadszólás kérdését szülte meg, de egy más kérdést is, melynek tiszta államjogi színe élesen kiválik az ezen «eset» mögött támadt, meglehetősen zavaros politikai háttérrel.

Eötvös Károly, a nála megszokott, tartózkodás nélküli bátorsággal, — mely kevésbbé jogtisztelő közfelfogásunk előtt vakmerőségnek is beillik, — Doda részére a képviselő büntetlen szabadszólási jogát vagyis a képviselői «sérthetlenséget» reklamálta, tehát egy oly jogot, mely a közönséges szójárás szerint az «alkotmány biztosítékai» közé tartozik.

A védő logikai levezetése igen egyszerű.

Doda Trajánt 1887. évi június 20-án választották meg Karánsebesen képviselővé, tehát e naptól kezdve födi őt a sérthetlenség joga az oly cselekményeknél és szavaknál, a melyek képviselői hivatásához tartoznak. Födi pedig mindaddig, míg mandatumát el nem veszítette. Doda Traján okt. 7-én bejelentette ugyan a ház elnökének, hogy helyét a képviselők közt politikai nézetei következtében el nem foglalhatja, de mandatumát nem tette le. Tehát képviselői minősége csak 1888 január 11-én szűnt meg, mikor a képviselőház jóváhagyta volt a bíráló bizottságnak 1887 december 17-én kelt határozatát, mely Doda mandatumának megszűnését mondotta ki. Doda e szerint nem eshetik bünvádi üldözés alá egy oly irat miatt, melyet választóihoz mint képviselő, ezen hivatása gyakorlatában 1887. évi október 14-én, habár sajtó útján intézett.

Ez okokból a védő, minden más eljárás mellőzésével, az aradi ítélet s egyben az egész eljárás megsemmisítését kéri a kir. Curiatól, mivel véleménye szerint itt a rendes bünvádi eljárást kizáró államjogi ok forog fön s ez esetben csakis a képviselőház bir büntetőjogi hatáskörrel.

Ez a tényállás, mely, mint előre lehet sejteni, hosszas vitára fog alkalmat nyújtani s szinte kétségtelen, hogy magát a képviselőházat is dilemmák elé viszi.

Itt természetesen egészen eltekintünk Doda esetének politikai jellegétől. Nézzük azt egyedül a jog és törvényesség szempontjából, mely magasán áll a mindennapi politikai élet torzalkodásai fölött s épen ezért az egyetlen helyes szempont, a miből a főnforgó eset tárgyilagossá ismertető jelei megállapíthatók.

Innen tekintve Doda esetét azonnal szembeszökik két frappans kétség, mely külön-külön is megérdemli, hogy jogászaink behatólag foglalkozzanak vele.

Az egyik az, vajon Doda Trajánt födte-e valóban s mily időponttól és meddig födte a szabadszólás és immunitás joga?

Másodszor pedig: vajon a kir. Curia birói hatásköre kiterjed-e annyira, hogy hasonló esetben a bünvádi eljárás *kizárását* saját auctoritásával kimondhassa, avagy ennek kimondását — döntő ítélet mellőzésével — egyszerűen a képviselőháznak átengedni s az iratokat döntés végett ugyanoda áttenni tartozik?

Az *első* kérdésre a döntő joganyagot törvényeinkben nem találjuk meg. A magyar alkotmánynak nem lévén chartája, sok minden mellett az immunitáshoz tartozó jogokról sem intézkedik. Ez különben kétségtelen mulasztása törvényhozásunknak.

Ugyanezért tartalmazza a BTK. 19. szakasza is, a «törvények és szabályokra» való hivatkozás tervszerű mellőzéssel a következő egyszerű kijelentést:

«19. §. Az országgyűlés, úgy szintén a közösügyek tárgyalására kiküldött bizottság tagjainak mentelmi jogát a jelen törvény nem érinti.»

Ezzel a mentelmi jog (a mi alatt a képviselői szólásjog és a szorosabb értelemben vett immunitás együttesen értendő) egyszerűen kivételt a codex s ezzel együtt a rendes bünvádi eljárás keretéből s hallgatólag azon államjogi forum elé utaltatott, mely e tekintetben egyedüli alkotmányos hatáskörrel bir s ez a képviselőház, illetőleg a főrendiház.

Itt ismét el kell tekintenünk a főrendiháztól, mely elvi kijelentés vagy jogszabály nélkül, tisztán gyakorlat útján fejlesztette ezen, különben az alkotmány szellemében gyökeröző jogot.

A mi a képviselőházat illeti, ez már igenis bir, ha nem is formaszabálylyal, de egy *elvi kijelentéssel*, a melyet 1867. év óta több-kevesebb következetességgel és több-kevesebb okossággal folytonosan követett is a képviselőház.

A kijelentés Böszörményi László poréből származik. Az ezen alkalommal ad hoc kiküldött tizes bizottság ugyanis szükségesnek találta, hogy a főnforgó eset alkalmából törvényt pótló kijelentés alakjában formulázza véleményét. Ezt a képviselőház 1867 nov. 18-án 183 igennel 91 nem ellenében változatlanul elfogadta. Eredetije, mely az irományok 1865—67. évi kötetében 150. sz. a. olvasható, ide vonatkozó részében következőleg hangzik.

A képviselőház kijelenti:

1. hogy a mit az országgyűlési tag mint olyan a házban és házban kívül mond vagy tesz, azért csak az országgyűlés és pedig annak azon háza által vonathatik feleletre, melyhez tartozik;

2. hogy a mit az országgyűlési tag nem mint olyan és nem törvényhozói hivatásának gyakorlása közben mond vagy tesz, azért csak a ház engedelmével állíttathatik bíró elé, csak a ház engedelmével vonathatik közkereset alá s tettenérés esetét kivéve, csak a ház előleges engedelmével zárathatik el.

«Amaz — így szól az indokolás — biztosítja az országgyűlési tanácskozás szabadságát, kívülről származó minden nyomás ellenében.

Emez biztosítja a törvényhozó testület épségét arra nézve, hogy tagjai az ügymenet és törvényhozói tevékenység sérelmére el ne vonassanak törvényhozó tisztük gyakorlásától s ne gátoltassanak a törvényhozásban való részvételben, se a hatalom, se bizonyos célokra felhasznált sugalmazott egyesek által.

E *kettős sérthetlenség* nem annyira az egyéni menteségnek előjoga, mint inkább a törvényhozó testület politikai teljes szabadságának és függetlenségének elengedhetlen föltétele és követelménye.

Ezen elvi kijelentés az, mely az angol parlamenti minta után, nálunk a képviselő «sérthetlenségi jogát» először formulázza, még pedig, ha nem is mindenben pontosan, de helyes fölfogással ketté osztván e jogot olyképen, hogy a fontosabb *szabadszólási jogot* előre teszi s azt egyedül a képviselőház hatáskörébe utalja, míg a szorosabb értelemben vett *immunitást* a ház felfüggesztő határozatától teszi függővé. S ugyanebből világos, hogy az első, vagyis szabadszólási jog annyira kizárólagos *államjognak* ismertetett föl, hogy a mint az önforog, semmiféle kiadatásnak vagy rendes birói hatáskörnek helye többé nem lehet.

Mennyire helyes alapon állott egyébként ezen, habár formailag fölötte tökéletlen kijelentés, arról meggyőződhetni a több évvel később kelt német birodalmi charta 30. és 31. szakaszaiból, a hol ki van mondva, hogy a birodalmi tanács egyetlen tagját sem lehet «hivatása gyakorlatában tett nyilatkozatai miatt és pedig semmikor (zu irgend einer Zeit) bíróságilag vagy fegyelmileg üldözni; másnemű nyilatkozataiért vagy tetteiért pedig kiadás nélkül üldözni vagy elfogni csak tettenérés esetén, vagy a tettet követő napon szabad, de az eljárás az ülőszak alatt (a megnyitástól a berekesztésig) a ház kérelmére azonnal megszüntetendő.»

A szabadszólási jogot az egyes német államok részére a birodalmi büntető törvény szabályozza a következőkben:

«§. 11. *Kein Mitglied eines Landtages oder einer Kammer eines zum deutschen Reiche gehörigen Staates darf ausserhalb der Versammlung, zu welchem das Mitglied gehört, wegen seiner Abstimmung oder wegen der in Ausübung seines Berufes gethanen Aeusserungen zur Verantwortung gezogen werden.*»

Francziaországban e fontos jogot csak az 1875. évi alkotmányrevisio alkalmával szabályozták (Loi 16. juillet 1875. art. 13. 14.) a következőkben:

Aucun membre de l'une et de l'autre Chambre ne peut être poursuivi ou recherché à l'occasion des opinions ou votes émis par lui dans l'exercice de ses fonctions.

Mindezekből kitetszik, hogy a képviselő szabadszólási joga, úgy a mint nálunk az 1867-ben, habár törvényen kívül szabályoztatott, nemcsak a parlamentaris rendszer közvetlen kifolyását képezi, de más alkotmányos államokban is, csaknem szóról-szóra hasonló terjedelemben van szabályozva.

Kitetszik az is, hogy a szabadszólási jog nemcsak a házon belül, de a *házon kívül* is hatályos, valahányszor a képviselő mint ilyen, vagyis hivatásának gyakorlásában ír vagy beszél.

Hogy különben a «házon kívül» gyakorlott hivatás keretébe befoglalandó az az eset is, mikor a képviselő írásban vagy szóval választóival érintkezik, ehhez alig férhet kétség.

A magyar képviselőház előtt már meg is fordult egy ilyen eset. V. A. képviselő, megválasztása után nyomban egy izgatott beszédet tartott választóihoz s e miatt őt a közvádlo a 172. §. alapján vád alá fogta. A bíróság a képviselőt kikérte a később összeült háztól, itt azonban a mentelmi bizottság practikusan *kitért* azon fontos kérdés elől, hogy vajon födi-e a megválasztott képviselőt választóihoz intézett nyilatkozatai alkalmával s a ház összeülése előtt is a szabadszólás joga? A mentelmi bizottság és a képviselőház azon banalitással ütötte el a dolgot, hogy az eset jelentéktelen lévén, *zaklatást* lát önforogni s a képviselőt nem adja ki. Pedig ha akkor bele mertek volna menni a különben egyszerű kérdésbe, most nem kellene az elvet épen Doda esetében kipróbálni.

Mindazáltal más eredményre jutni, mint a melyet főnebb leirtunk, az alkotmányjogok szelleméből vett közvetlen következtetés útján nem lehet.

A képviselőnek választóival való szóbeli vagy írásbeli érintkezése a sérthetlenség védpajzsa alatt történik, nemcsak azért, mivel az ellenkező fölfogás egyszerűen *lehetetlenné* tenné az alkotmányos pártélet érvényesülését s a képviselő és választói közt főnálló politikai és morális kapcsolatot; de azon positiv okból is, hogy a *képviselői minőség* épen ezen actusnál domborodik ki legélesebben a *házon kívül*.

Valóban silány fictiókhoz kellene fordulni annak kimutatása végett, hogy a választóival érintkező képviselő nem mint képviselő, hanem mint egyszerű *magánember* beszél vagy ír nekik. Ha ez esetben a szabadszólási jog megtagadtnék, egyszerű képtelenség volna az 1867. évi kijelentés 1. pontja s vele együtt minden más alkotmány hasonló rendelkezése, mivel a képviselők a *házon kívül* máskülönben képviselői minőségben egyáltalán nem irnak és nem beszélnek, hacsak az u. n. mandatum-vizsgálatok alkalmával mint biztosok nem, mely foglalkozás egyébként *birói* tiszt lévén, egyrésztől nem jár politikai nyilatkozatokkal, másrésztől pedig külön e célra alkotott törvényes garanciákkal van védve.

Különben, hogy e tekintetben úgy a hazai, mint a külföldi általános jogfölfogás a vallott nézet mellett harczol, azt épen a hasonló esetek rendkívüli *ritkasága* bizonyítja. A hatóságoknak egyáltalán nem jut eszükbe — hacsak tévedésből nem, — hogy a választóival érintkező képviselőt üldözöbe vegyék. Legfőlebb arról gondoskodnak, hogy a kiállított rendőrség a gyűléseken (a melyek a hirlapi közléssel itt egy tekintet alá esnek) az esetleg fenyegető büntetteket vagy zavargásokat *praeventiv* módon megakadályozzák.

Vitásabb azonban az a mellékkérdés, vajon mikor kezdődik a képviselő sérthetlensége? A mandatum kiállításának pillanatában e, az országgyűlés megnyitásának napján-e, avagy akkor, mikor a ház a képviselőt igazoltnak jelenti ki?

Viszont e fontos államjog *megszűnik-e* abban a pillanatban, mikor a képviselő helyét el nem foglalja s ezen szándékát kijelenti, vagy akkor szűnik-e meg, mikor mandatuma jogilag semmissé változott.

A kik a sérthetlenségi jog *államjogi* természetét ismerik, ebben a kérdésben aligha fognak habozni. A vitás praecedensek itt is csoda-ritkák s mint amott, itt is azt mutatják, hogy a hatalom a saját józan ítélete által vezetve, e tekintetben is mindig a legtágabban magyarázta e jog kiterjedését.

A sérthetlenségi jog nem *magánjog*. Legkevésbé oly jog, a miről a képviselő szabadon rendelkezhetik. Alanya nem az egyén, de még maga az illető ház sem, bár nálunk egy másik fictio szerint maga a ház képezi e jog alanyát. A sérthetlenség joga tisztán kifejezett államjog lévén, annak tehát nem lehet más alanya, mint maga az *állam*, mely azt az alkotmány által nyújtott minden eszközzel védelmezni köteles. Hogy e jogot az illető ház gyakorolja, az közömbös.

Ebből következik, hogy a sérthetlenség joga nem függ össze a ház alakulási és igazolási eljárásával. Az lévén a természete, hogy a nép által megválasztott képviselőt védje a hatalom tulkapásai és üldözései elől, legott hatályossá válik, mihelyest a mandatum jogilag létrejön. S miután a képviselő e jogról, mely nem az övé, le nem mondhat, hatályban marad mindaddig, míg a képviselő vagy meg nem hal vagy le nem mond, vagy mandatuma az illetékes forum, a képviselőház által semmisnek nem mondatik ki.

Lehetnek s talán vannak is e tekintetben ellenkező nézetek, a melyek egy későbbi időponttól kezdik s egy korábbival fejezik be e jog hatályosságát; de ezeket nézetük formulázásában kétségkívül akadályozni fogják a legegyszerűbb következtetések. Mert mit érne ezen jog a népre, mit az alkotmányra és mit az államra nézve, ha a közhatalomnak jogában állana a képviselőket az országgyűlés megnyitása előtt tett nyilatkozataik miatt összefogdosni, vagy épen magából az ülésteremből rendőri hatalommal hurczolni

ki a még nem igazolt, tehát a sérthetlenség joga nélkül álló képviselőket az első üléseken tett fölszólalásaik miatt.

Lehet tehát, hogy Doda Traján esetében a politikai körülményeknél fogva nehéz, talán keserű lesz a megállapítás; de a sérthetlenség jogának alkalmazása alól ki nem lehet térni. Doda képviselői szabadszólási joga 1887 június 20-án lépett hatályba és megszűnt 1888 január 11-én s ezen időhatárt alkalmazni kell, ha nem is Dodáért, de alkalmazni kell magáért az államjogért, melynek helyes értelmezése és liberális alkalmazása különben nemzetünk hagyományos törvényességi érzületéhez tartozik.

A második kérdés, hogy t. i. a kir. Curia mily *hatáskörrel* bír a jelen esetben, már az előbbieken meg van oldva.

A kir. Curia Magyarországon nem bír államjogi bíraskodással. Valahányszor tehát államjogi természetű kérdéssel áll szemben, törvényes hatásköre nincs.

Áll ez különösen ebben az esetben, midőn a képviselői sérthetlenségi jogról van szó, mely egyik alkatrésze a *mentelmi jognak*. A BTK. 19. szakasza itt világosan kizárja a bírói hatáskört s így a bírónak még csak a képviselőház 1867. évi tökéletlen kijelentésére vagy gyakorlatára sem kell hivatkoznia.

Mindenesetre bírói cognitio tárgyát fogja képezni az, hogy *vitás eset* forog-e fön ezen alkalommal s hogy Doda Traján 1887 okt. 14-én, megválasztott képviselő volt-e vagy nem? A válasz azonban ezen kérdésekre annyira világos, hogy e tekintetben szót vesztegetni is fölösleges. Fölösleges különösen minálunk, a hol, legalább eddig, a képviselőház és a bíróságok közt conflictus egyáltalán nem fordult elő s remélhetőleg ezután sem fog előfordulni.

A kir. Curia határozatának természetesen nem akarunk praëjudikálni (s ha akarnánk, sem érne az semmit), de nézetünk szerint a kir. Curia itt csak egyféleképpen lehet döntenie. Ugy t. i., hogy az előző eljárást a verdicttel és ítélettel együtt megsemmisíti s az iratokat a képviselőház elé utalja, annak megállapítása végett, hogy fenforog-e vagy nem forog-e fen a képviselői sérthetlenség esete?

Ezzel az ügy a törvényes hatáskörrel bíró forum: a *képviselőház* elé fog kerülni. Oda, a hova a közvádoló panaszát már az első pillanatban át kellett volna tenni.

Lehet, hogy ez a megoldás a politikai szenvedélyekben elmerült világ szemében kellemetlen lesz; de hogy a jogászvilág nagy többsége egészen természetszerűnek fogja találni, abban alig lehet kétség.

Az egész esetnek, bármennyire mal-á-propos merült is föl az, mindenesetre meglesz az a fölötte kedvező hatása, hogy az országgyűlés két háza elvégre tiszta tudatára ébred annak, hogy az országgyűlés tagjainak (képviseleknek és főrendeknek) sérthetlenségi jogát *törvényben* kell szabályoznia. Eddigélé a kényelmesebb szokással s ennek ezernyi kibuvó ajtajával elégedtek meg; de ezuttal a példa egy kissé durván kopogtat a törvényhozás kapuján.

Dr. KENEDI GÉZA.

Jogirodalom.

Az egyházi vagy praedialis nemesek és birtokuk. Irta Dr. Ozoray József primási levéltárnok.

Ily czimmal jelent meg egy 190 nagy oktáv lapra terjedő igen érdekes és tegyük hozzá: *értékes* jogtörténelmi tanulmány Dr. Ozoray József primási levéltárnoktól.

A ki e derék munkát figyelmesen végig olvasta, kétségkívül jóleső lelki megnyugvással fogja azt letenni. Mert a midőn hazai jogirodalmunk — akár a rendszeres műveket, akár az egyes monographiákat tekintve — épen a jogtörténelmi irányban mondható legsoványabbnak: kétszeres örömmel üdvözölhetünk minden e szakba vágó sikerült irodalmi productumot. Üdvözölhetjük dr. Ozoray jeles tanulmányát

is, a mely e téren — mint a praedialis nemesek jog- és birtokviszonyainak eredeti forrás-tanulmányokon alapuló rendszeres és elég kimerítő ismertetése — bátran üttörő műnek jelezhető. De eltekintve jogtörténelmi specialis értékétől, általában mint irodalmi dolgozat is kiváló figyelmet érdemel. Gondos, szép magyar írálya, mely helyenként mintaszerűnek nevezhető; az elszórt történelmi adatokból és izolált oklevelekből levont következtetéseknek erős logikája; a lényegest a lényegtelenről éles szémével elkülöníteni tudó helyes történelmi érzéke és világos, logikus tárgyalási módszere oly kiváló előnyei a műnek, a melyeket ily szerencsésen egyesülve kevés jogi szakmunkában találhatunk fel.

Igen szépen van indokolva (a mi különben önmagát indokolja) mindjárt a bevezetésben a tanulmány megírása.

«Mint az erdő kivénült fáinak egymásután dőlnek ki — úgy mond szerző — a privilegiumokon alapuló, sok századot látott intézmények a törvényhozás rendező kezétől, és leszorulva a közélet mezejéről, többé-kevésbé érdekes jogtörténelmi témákká válnak. A ledöntött intézmények között ott van az egyházak nemessége is. Hadi pajzsa, melyet a haza védelmére s vezérei és urai a főpapok méltóságának diszeül nyolcz és félszázadon át viselt, felborítva áll a főpapi szék mellett, s ma már csak mint szép történelmi emlék disziti a magyar főpapok méltóságát. Fölösleges bizonyítgatnom, hogy az ilyen kihalt intézmények megismerése nélkülözhetlen a magyar jogász és történész előtt; de kétségtelen az is, hogy haszonnal jár mindazokra nézve, a kik a magyar nemzet jellemét, szellemi erejét és életrevalóságát tanulmányuk tárgyául választják. Mert a jog a nemzetek logikája, a mely mindezeket hűségesen visszatükrözi.»

És szerző igen ügyesen mutatja elének ezt a tükröt. Tiszta és átlátszó képet nyerünk az egyházi nemesség eredete és történetéről, személy- és birtokállapotáról.

A mű I. fejezete ugyanis az egyházi nemesség eredetét és történetét tárgyalja. És a mily élvezetes, mindvégig vonzó stílusban adja elő szerző a történelmi fejleményeket, ép oly erős és mély logikával rakja össze a szórványos adatokból az intézmény egyöntetű képét s hidalja át helyes történelmi érzékkel a különböző korszakbeli oklevelek közt tátongó űrt.

Éles szémével ismeri föl és világítja meg szt. István intenciói közül azokat, a melyeknél fogva a nagy király a személyes hadi szolgálatot köteleességévé teszi a főpapoknak is.

«Köteleességüké lesz nemcsak személyes szabadságuknál és örök birtoklási joguknál fogva, hanem azért is, mert szt. István tudta, hogy a keresztény vallás a magyar nemzetnél sokkal hamarabb és biztosabban fog megszilárdulni, ha ezen vallás papjai a köteleességek teljesítésében, az ország védelmezésében egyenlőkké lesznek a nemzet többi tagjaival. A harcias jellemű magyar nemzet előtt a főpapoknak az a magas tekintélye, a mely szt. István szemei előtt lebegett, nem is lett volna teljes, ha a főpap meg nem jelenik a csatatéren akkor, mikor az ország megvédéséről van a szó. Ha kívül állott volna a táboron, kívül állott volna a nemzeten is, mert az egész nemzet a táborban volt.»

Igy argumentál szerző és ki tagadhatná meg tőle a tényekből a motivumokra helyes érzékkel visszakövetkeztető történelmi éleslátást. És így előadva a dolgot, ki előtt ne tűnnék föl természetesnek szt. István bölcs intézkedése?

De épen ebben rejlik a szellem hatalma. Bevilágít a dolgok rejtekébe s föltárja előttünk kifürkészhetetlennek tetsző utait a titokzatosnak, a laikus előtt sokszor megfoghatatlannak; fölfedi természetes rugóit lefolyt eseményeknek.

Érdekesen fejtegeti ezután szerző, hogy a főpapok hadi szolgálata úgy módjára, mint mérvére nézve különbözik a főurak és nemesek hadi szolgálatától. Előkelőbb, fontosabb ezek hadi szolgálatánál és ezért a főpap katonája is mindjárt szt. István idejében nagyobb, előkelőbb, mint másnak fegyveres szolgálata.

És melyek azok az okok, melyeknél fogva szt. István a főpapok hadi szolgálatát megkülönbözteti, előkelőbbé teszi, katonák tartására kiváltságos jogokat ad nekik s katonáikat is kiváltságos jogokban részesíti? Erre is megfelel szerző s döntő fontosságú ok gyanánt állítja oda, «hogy az egyház a pogányból nem minden ellenszegülés nélkül kereszténynyé lett nemzetnél maga is védelemre szorul, és tehát hogy szt. István félti a ker. vallást és az országot a nemzet kebelében kitörhető lázadásoktól. A király katonát ad a főpapnak, hogy fojtassa el a lázadást és védelmezze az ország állandóságát s az egyház ezen fegyveres hatalommal hű örvévé lesz a királyi trónnak és szt. István országának. A királynak és az egyháznak legbensőbb szövetekezése ez nem, — a nemzet ellen, hanem a nemzet javára a keresztyénség és az ország fenállása érdekében».

Ime ezen motivumok képezik szerző szerint alapját a egyházi nemesség intézményének, mint olyannak, melynek keretében az egyház és annak katonái a honvédelem többi tényezőivel szemben kiváltságos helyzetnek örvendenek.

És hogy szerző helyes nyomon jár, midőn a praedialis nemesek eredetét a fentebbi okokra vezeti vissza: ezt a történelem által is igazolva találjuk.

Mert midőn az egyház nem igényelt többé fegyveres erőt a maga védelmére, midőn a pogány szellem kihalt s a nemzetségi államforma romjai szétporlottak s a keresztyén vallás és szt. István alkotmánya a nemzet szellemével összeforrtak: az egyházak kiváltságos katonatartása elvesztvén eredeti okát és jelentőségét, lassanként jogtörténeti emlékké válik. Jóllehet a főpapok ezen kiváltságukat a későbbi századokban is féltékenyen őrzik s a praedialis nemeseket — magánjogi és közjogi kiváltságaikban — egész 1848-ig szerepelni látjuk.

Részletesen fejti ki a továbbiakban szerző, hogyan alakul meg az egyes egyházak katonai csapata, hogyan keletkezik az egyházak nemessége. És itt az érdekesebbnél érdekesebb forrásbeli adatoknak gazdag anyagát tárja föl. Ez a fejezet az egész tanulmánynak kétségkívül leggondosabban kidolgozott s legterjedelmesebb fejezete is, a mennyiben a mű felét igénybe veszi.

A második fejezet az egyházi nemesség *személy-állapotáról* szól, mert az egyházi nemesség az által, hogy kiváltságokhoz jut: sajátos személy-állapotot küzd ki magának. «És — szerző szavaival élve — a mint az egyházi nemesség bizonyos kiváltságok és kötelezettségek állandó alapjává szilárdult meg: önálló személyállapottá s különálló jogi fogalomná lett.»

Ezen személy-állapot fejtegetésénél és meghatározásánál sem tagadja meg szerző önálló gondolkodását és beható ítélőképességét.

Kelemen Imrének (— a ki jogászaink közül legbővebben szól a praedialis nemesekről —) homályos és tökéletlen meghatározásával szemben, a mely tökéletlen meghatározás, legnagyobb jogászai tekintélyunktől származva, az egyháznemesek személyének jogi mivolta iránt tévuttra vezette a jogászokat, dr. Ozoray a következőleg adja az egyházi nemesség fogalmát:

«Az egyházi nemesség királyi kiváltságleveleken alapuló s törvényeink által is elismert és biztosított olyan személyi állapot, a melybe a jogosult főpap egyeseket egyházi birtok adományozása által emel s a mely az adományosoknak a nemesiekhez hasonló kiváltságokat biztosít és őket az adományozó főpap irányában hűsége és szolgálatokra kötelezi.»

El kell ismernünk, hogy ezen meghatározás az egyházi nemességre minden időben reá illik, mert magában foglalja mindazon ismérveket, melyekkel keletkezésétől kezdve a legújabb időkig folytonosan birt; és ha hiányzik is abból ezen ismérveknek jellemzetesebb kidomborítása, nevezetesen a fő-

pap iránt teljesítendő szolgálatoknak közelebbi megjelölése: mindenesetre kimerítőbb s tökéletesebb az Kelemen azon szintelen definitiójánál, a mely szerint a praedialis nemes «persona quae per donationem Curiae praedialis a praelato in praesens hoc jure utente factam praerogativis Nobilitati Regni analogis ornata est».

A főpapnak teljesítendő szolgálatokban rejlik tehát szerzőnk szerint — és igen helyesen — az egyházi nemesek személy-állapotának főjellemvonása. Bizonyítja ezt azon körülmény, hogy bár az egyház-nemesek személyi állapota századról-századra növekszik jelentőségében és előkelőbbé válik, mindez végbemegy a nélkül, hogy a fejlődés elenyésztesné *szolgálati jellegét* azon viszonynak, melyben az egyházi nemes urához, a főpaphoz áll. Persze, hogy ezek a szolgálatok a bandériális rendszer bukása óta nem jelentékenyek és a főpap is csak főpapi széke díszének és ékességének tekinti a maga nemeseit; de ha ilyenekül tekinti is: ez — a mint szerzőnk igen helyesen megjegyzi — a viszony lényegén nem változtat.

Dr. KOVÁCS PÁL,

(Bef. köv.)

kecskeméti jogtanár.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A védelem jogköréhez.

Dr. Illés Károly ur a *Jogtudományi Közlöny* 40. és 41. számaiban bővebben kifejtette az aradi Doda-ügyben elfoglalt álláspontját. Megkísérlem kimutatni, hogy újabb támpontot nézete mellett nem hozott fel.

T. ellenfelem előrebocsátja, hogy a sajtóügyi rendelet 1—29. §-ai általános határozatoknak, a további §-ok különös határozatoknak tekintendők; a különös részen belül a 29—79. §-ok szabályozzák a vádlott jelenlétében folytatott tárgyalást, a 80—84. §-ok a vádlott távollétében folytatott tárgyalást; a 85—105. §-ok ismét mindkét eljárásra vonatkozó határozatokat tartalmaznak. Mivel pedig a védő szabad választását tartalmazó határozmány a 25. §-ban foglaltatik, ennél fogva Dr. Illés Károly ur állítja, hogy ezen §. határozmányja kiterjed a vádlott távollétében folytatott eljárásra is.

Maga a sajtóügyi rendelet ezen beosztást nem jelzi s szerintem a beosztásnak nincs is semmi alapja. A 29—79. §-ok közt számos oly határozmány foglaltatik, mely a vádlott távollétében folytatott eljárás folyamán is alkalmazandó, tehát ép úgy általános jellegű, milyenek az «általános» részen foglalt határozmányok. Így a 30. §. szól az esküszék kiegészítéséről, a 32. §. a kisorsolásról, a 39. §. az esküdszéki tárgyalás szóbeliségéről, a 40. §. a tolmácsról, a 47. §. az esküdteknek a külvilágtól való elzárásáról, stb. Mindez a vádlott távollétében folytatott fő tárgyalást is felöleli, s ha Dr. Illés Károly ur felosztása elfogadtatnék, a távollevő vádlott elleni eljárás folyamán ezen intézkedéseket figyelmen kívül kellene hagyni. Az 1—29. §-ok semmi egyebet nem foglalnak magukban, mint az *előkészítő eljárás* szabályozását; e közt és az általános határozatok közt pedig igen nagy a különbség.

Következik ezekből, hogy a védő-választási jognak a 25. §-ba helyezéséből épen nem folyik az, mit Dr. Illés Károly ur állít, hogy a tárgyalástól távol maradó vádlott maga helyett védőjét küldheti a tárgyalásra.

Dr. Illés Károly ur felállítja azon tételt, hogy a sajtóügyi rendeletnek a contumaciális eljárást szabályozó 80. §-a felöleli a 20. §. e) pontjában foglalt eseteket is, vagyis többek közt azon esetet, midőn a vádlott külföldön lakik vagy tartózkodik. Először is kizárja ezt maga a §. szövege, mely szerint az esküdszék a közbíró előadása és bizonyítékai nyomán határoz. Ezen szövegezésben a 20. §. e) pontja sze-

rint hivatalból kinevezett «gondnok» védelme és a 23. §. szerint előállítható bizonyítékai (tanuk, műértők) nem talál-
nak helyt. Kizárja továbbá az, hogy a 81. §-ban, mely Dr. Illés Károly szerint a meg nem jelent, de belföldön levő
vádott védőjének meghallgathatását megállapítja, szó van
ugyan hivatalból kinevezett védőről, de nincs szó a vádott
bizonyítékairól. Ha a 81. §. azon okból szólna a védelemről,
hogy az előző §. területét pontosabban körülírja, úgy szólnia
kellene a vádott bizonyítékairól is. Ha szükségesnek tartja
a törvényhozó kifejezni, hogy a védő kihallgattassék, je-
lezné — ép úgy, mint az előző §-ban teszi — azt is, hogy
a bizonyítékok produkálása helyt foglalhat. A védőnek meg-
adni a szót, ellenben a vádott bizonyítékainak felhozását
megtagadni: ezt talán maga Dr. Illés Károly ur sem állítaná.

Már ezekből is kiviláglik, hogy magyarázati kísérletével
t. ellenfelem a 80. §. kötelező rendelkezésének csak egyik
részét támadta meg s ennél fogva a másik rész teljesen érint-
etlenül maradt.

Hozzájárul, hogy még a védelem meghallgatása sem
birna értékkel, mert ha áll az, a mit a 80. §. mond, hogy
a közvádoló előadása és bizonyítékai nyomán határoz az es-
küdszék és a bíróság, akkor a védő előadását figyelembe
sem vehetnék. Mi célja van tehát egy védelemnek, mely-
nek hatályosságát a törvény már előre kizárja?

És mutatja az érvelés tarthatatlanságát a 81. §. második
része is, mely szerint a vádott rokonai és barátai is csak
arra nézve hozhatnak fel bizonyítékokat, hogy vádott nem
makacsságból, hanem kénytelenségből mulasztotta el a meg-
jelenést. Ha azon értelmű volna a mondat előírásának, me-
lyet annak Dr. Illés Károly ur ad, úgy a vádott rokonait
és barátait sem lett volna szükséges elzárni az érdemleges
védelemtől s őket az elmaradás igazolására szorítani.

Czikkiró ur érvelésének ily ferde következményei, me-
lyekre uton-utfélén akadunk, mutatják leginkább, hogy ki-
egyenlíthetetlen ellenmondásban szenved álláspontja.

Tagadhatlan, hogy a külföldön levő vádott részére
maga a bíróság nevez ki «gondnokot». Azonban ha külföl-
dön van a vádott, előrelátható, hogy a tárgyalás nélküle
fog megtartatni; a megidézés is csak hirtapilag — ediktali-
ter — történt, tehát súlyt kell helyezni arra, hogy a vádott
érdeke képviselve legyen. Egészen más jellege van tehát
annak, ha a bíróság nevez ki gondnokot, s más, ha a vád-
lott a bírósággal daczolva, képviselőjét küldi a tárgyalásra.
Míg az előbbi nem egyéb, mint az ediktális idézés szükség-
szerű folyománya, az utóbbi nagyon alkalmas arra, hogy a
bíróság tekintélyét, különösen ha politikai perekben történik,
teljesen aláássa. Ezek után világos, hogy t. ellenfelem nagyon
téved, ha azt hiszi, hogy álláspontom megköveteli hozzájáru-
lásomat ahhoz, miszerint a külföldön levő vádott beküld-
hesse képviselőjét. A vádott által választott védő csak a
vádottal együtt jelenhet meg a tárgyalási teremben.

A mi azon ellenvetését illeti, hogy a francia eljárás
szerint a vádott befogatás terhe alatt idéztetik, nálunk
pedig a vádottól függ, hogy megjelenjen-e: ezen eltérés
igen erősen *mellettem* szól. Ha Franciaországban nem enge-
dik meg a contumaciális vádottnak a védelmet, mikor a
bíróság behozathatja a vádottat az első tárgyalásra, hogyan
engedjük meg mi, mikor nálunk a sajtóvétséggel vádolt
egyen szabadon választhat a közt, hogy megjelenjen-e vagy
ne? Ha megengednők, a sajtóügyi contumaciális tárgyalások
folyton szaporodnának; a kivételes eljárás a rendes eljárás
rovására mind több tért foglalna el. Vajon egészséges szer-
vezet, támogatást érdemlő fejlődés volna ez?

S ne feledjük, hogy a vádott személyes megjelenése
nemcsak azért szükséges, hogy a tárgyalás a közvetlenség
elvének megfelelően, de azért is, hogy az esetre, ha a bíró-
ság elítél, módjában legyen azonnal fogamatot szerezni íté-
letének. Tekintettel arra, hogy a politikai bűncselekmények-

ben kiadatásnak helye nincs, a sajtóügyi rendelet meg-
hagyja, hogy a fogságra elítelt vádott, ha csak kezest nem
állít, azonnal letartóztassék. Már pedig ha a vádott maga
helyett védőjét küldheti, az *ítéletnek fogamat nem lesz szerez-
hető*. Kiváncosnak tartottam volna, hogy Dr. Illés Károly
ur kiterjeszkedett volna dolgozatában azon általam már a
«Nemzet»-ben felvetett kérdésre, miként egyeztethető össze
az ő tárgyalási rendszere a sajtóügyi rendelet azon szabvá-
nyával, hogy a fogságra ítélt vádott azonnal letartóztatandó.

Dr. Illés Károly ur igen súlyos következménynek mondja
azt, ha valaki bár feltételesen elítéltetik. A feltételes elíté-
lésnek a mi sajtóeljárásunk szerint körülbelül az a hatálya
van mint a vád alá helyezési határozatnak; a contumaciális
esküdszéki verdikt alig több, mint egy vád-jury határozata.
A rendelet szerkesztői előtt a kérdés 1848-ban így állhatott.
Azon élénk politikai érzéknél fogva, mely a negyvenes évek
vezérférfiait jellemezte, a vádottat nem vélték arra szoríthatni,
hogy az esküdszéki első tárgyaláson megjelenjen. Szük-
ségesnek mutatkozott tehát, hogy legyen egy bírói forum,
mely a vádott elleni kényszereszközök alkalmazására a fel-
hatalmazást megadja. A szakbírásgot erre nem tartották
alkalmasnak; a sajtótörvény is meghagyta, hogy sajtóvétsé-
gek fölött esküdszék ítéljen. Tehát az esküdtekre ruházták,
kik ha a vád politikai zaklatáson alapul, bizonyára negatív
határozattal válaszolnak. De minthogy a rendeletnek szövegébe
felvették a vád-juryt is,¹ a contumaciális tárgyalás juryjének
új alakot kellett adni, s ez nem lehetett más, mint a felté-
teles ítélethozatal, mely a francia bűnvádi eljárásban is
megvan. (Ez az egyetlen pont, hol az 1844-diki kodex-
javaslatról, mely irányadóul volt a törvényhozás által kitűzve,
eltértek, s tették ezt kétségkívül csupán azon személyes-
szabadsági tekintetnél fogva, hogy a politikai perekben az
elővezetési kényszereszközök alkalmazása ellen az esküdtek-
nek módjukban legyen tiltakozni.) Az 1867-iki revisiónál a
vád-jury kimaradt a rendeletből s ezzel a contumaciális tárgya-
lás juryje lényegileg vádjuryvé lett, mely az angol vádjuryhez,
valamint az 1844-iki és az 1848-iki magyar munkálatok
vádhatóságához, de az osztrák 1873-iki bűnvádi eljárás vád
alá helyezési kamarájához is hasonlít abban, hogy csak a
vádónak van joga szólni.

A mi már a contumaciális esküdszéki határozatnak
egyéb hatályát illeti, bizonyos, hogy a pénzbüntetés tekin-
tetében az esküdszéki bíróság ítélete végrehajthatik; de ez
sem egyéb, mint a második tárgyalásig feltételes foglalás.
Ezt is kikerülheti, ha megjelen az első tárgyaláshoz. (Komoly
akadályoztatása esetében halasztást kap, a mint a Doda-
ügyben is elhalasztott egyszer a tárgyalás.) Ellenben ha dacz-
ból marad el, nem panaszkodhatik, hogy a bíróság meghozza
azon határozatot, mely jogot ad a fenforgó körülményekhez
képest vádott elővezetetését elrendelni. Egyébiránt külföl-
dön e tekintetben még nagyobb a szigor. Több államban
elrendeli a törvény a contumaciális vádott egész vagyoná-
nak lefoglalását; a részleges lefoglalás pedig számos törvény-
ben el van fogadva.

Dr. Illés Károly ur képzeletieknek mondja azon előnyö-
ket, melyeket szerintem az ő rendszere a contumaciális vád-
lottaknak nyújt.

Ezen előnyöket a következőkben jeleztem a «Nemzet»
szeptember 26-iki számában:

1. Az első contradictorius tárgyalás után berendez
Dr. Illés Károly ur a contumaciális vádott részére egy
második, szintén contradictorius és szintén esküdszéki
felebvezési tárgyalást.

2. A visszavetés jogát a contumaciális vádott két-
szer gyakorolná. Ha első ízben a visszavetésnél bi-
zonyos taktikát követett s nem sikerült célzt érnie,
másodízben megváltoztatja visszavetési taktikáját. Így
mindkét ízben más esküdtek döntenek ügye felett.

¹ V. ö. Fayer: *A Magyar Bűnv. Elj. mai érvényében.* 38. és 41. l.

A szabályszerűen megjelent vádlott elítéléséhez hét esküdt szavazata elég; az első ízben meg nem jelenő vádlott elítéléséhez *kétszer* hét esküdt szavazata volna szükséges.

3. A meg nem jelenő vádlott az első tárgyaláson védelmi magát *A.* ügyvéd által s ha ennek nem sikerül őt felmentetni, a második tárgyaláson a talán más pártállású *B.* ügyvéd által.

4. Ha a közvélemény az első tárgyalásnál nem kedvező a védelemnek, kedvezővé lehet a második tárgyalásig, s politikai perekben tudvalevőleg ez nem csekély fontosságú tényező az ügyes védő kezében.

5. A szabályszerűen megjelenő vádlott azonnal, a mint az ítélet sajtóügyben kimondatott, tartozik büntetését megkezdeni; még el sem távozik többé törvényszéki épületből, ha csak kezest nem állít. A meg nem jelenő vádlott elküldi a tárgyalásra a védőt; ő maga pedig az ország határán várja az eredményről a sürgönyt s elítéltetése esetében csak tőle függ, hogy kiszökjék-e az országból.

6. Sőt a vádlott a külföldről is megbízhatná védőjét s a bíróság kénytelen volna a védelmet elfogadni azon biztos tudatban, hogy habár a vádlottat el is itéli, a büntetés végrehajthatatlan lesz. A sajtóbíróági tárgyalás nem kriminális per volna, hanem tisztán politikai discussio.

Ide igtatom tüzetesebb összehasonlítás céljából dr. Illés Károly ur második cikkének is megfelelő mondatát.

„Csak képzeleti előny az, hogy a contumaciális vádlott visszavetési jogát kétszer gyakorolja; hogy két különböző ügyvéd által védetheti magát; s hogy a közvélemény, mely az első tárgyalásnál nem kedvező, a második tárgyalásig kedvezővé válhat. Mindezen dolgok ugyanis esetleg épen vádlott ellen fordulhatnak, mert pl. a visszavetési jogot a közvádoló ép így taktika szerint gyakorolhatja s a második tárgyaláskor esetleg tán nagyobb szerencsével fogja gyakorolni, mint vádlott; a második ügyvéddel való experimentálás csalódásra vezethet, azt pedig tán fölösleges is emlitenünk, hogy a közvélemény, illetve politikai hangulat időközben hátrányára is megváltoztatik, sőt valószínűbb, hogy a kimondott marasztaló ítélet hatása alatt a közvélemény már előre ellene fordul.»

Állana ezen érvelés teljesen, ha nemcsak a vádlottnak volna joga egy másik tárgyalás tartását követelni, de a közvádolónak is. T. ellenfelem úgy látszik felteszi, hogy azon esetre, ha az első tárgyaláson a vádlott felmentetik, a közvádoló is követelhet új tárgyalást. Ez azonban a rendelet által *ki van zárva*. Ha egyszer felmentés mondatik ki, a közvádoló új tárgyalást nem kérhet. Ily körülmények közt pedig a közvádoló a második tárgyalásnál nem gyakorolhatja nagyobb szerencsével a visszavetési jogot mint az elsőnél, mert ha az elsőnél szerencsétlenül élt azzal, nem lehet többé új tárgyalás. A közvádoló a második tárgyalásnál nem nyerhet, ellenben a contumaciális vádlott a második tárgyalásnál nem veszthet. Az is igaz, hogy a másik ügyvéddel való experimentálás csalódásra vezethet; *de vezethet sikerre is*. A szabályszerűen megjelenő vádlottnak pedig még az az előnye sincs, hogy kísérletet tehessen más védővel, tehát e tekintetben is tetemesen hátrányosabb helyzetben van a távolmaradóval szemben.

Nem azt ellenzem tehát, hogy a vádlottaknak a helyzetöknek megfelelő előnyök megadassanak, hanem ellenzem azt, hogy *bizonyos* vádlottak, nevezetesen a pénzerővel rendelkező vádlottak előnyökben részesíttessenek más vádlottak fölött.

A sajtóeljárásban a garantiák tömege védi a személyes szabadságot. E mellett minden államban egy bizonyos *erély* jellemzi ezen eljárást. Igen nagy súlyt helyeznek a törvényhozások arra, hogy politikai perekben az igazságszolgáltatás hatálytalannak ne mutakozzék. A francia köztársaság 1881-i sajtótörvénye megengedi, hogy a vádlott távollétében is hozassék bizonyos rövid határidő alatt megtámadható ítélet; és pedig hozatik ezen ítélet kivételesen az esküdtek közreműködése nélkül (56. §.). Belgiumban, hol most módosítják a sajtóeljárást, a parlamenti bizottság javaslata ugyanazt tartalmazza — azon különbséggel, hogy a vádlott távollété-

ben hozandó ítéletnél, mivel az alkotmány, épügy mint nálunk, meghagyja, hogy sajtóügyekben a döntés az esküdtek kezében legyen, közreműködnek ugyan az esküdtek, de a visszavetési jog tekintetében csak a vádló számára tesz intézkedést a javaslat. (A javaslat. 16. §-a: Si le prevenn fait default, le jury, *formé a la suite des récusations du ministère public*, rendra son verdict comme si le prévenu était présent.) A mi pedig a magyar sajtóeljárást illeti, helyes kifejezését találjuk a processuális erélynek az 1868 márczius 22-iki igazságügyminiszteri rendelet következő szavaiban: «Az esküdtszéki intézmény hitelének és céljának egyik legfőbb biztosítéka az illető közegek szabatos és gyors eljárása s ennek folytán a repressio minél gyorsabb bekövetkezése.» Természetes, hogy ez alatt nem értetik az ártatlanok elítélése árán gyakorolt repressio, hanem értetik egyedül az, hogy az igazságszolgáltatás *hatályosságára* a birói közegek kiváló súlyt helyezzenek.

A sajtóeljárás ezen specialis jellegét is teljesen szem elől tévesztette t. ellenfelem...

Ezek után az olvasó véleményt alkothat magának Dr. Illés Károly azon conclusióinak értékéről, hogy «egy nagy elv megsértése», «a sajtóügyi rendelet szellemével össze nem férő intézkedés felvétele», a sajtóügyi rendelet szabad- elvű szellemével ellenkező magyarázat forog itt fen.

Ezen hangzatos szavak értékét egyébiránt már előzetesen önmaga a cikkíró is lényegesen leszállítja, midőn igénybe veszi maga javára, hogy a «szavak értelmét kiterjeszteni, módosítani szabad», s hogy «a magyarázatban még némi önkény» is megengedhető.

Constatálandónak tartom, hogy azon törvényt magyarázat-hoz, melyet az ő álláspontja ellenében nyújtottam, ezen legalább is aggályos eszközök épen nem mutakoztak szükségeknek; habár talán ugyanoly joggal vehettem volna igénybe, mint Dr. Illés Károly ur.

Mert jól megjegyzendő: nem csak Doda Traján itt a vádlott, *de vádlott másrésről a magyar igazságszolgáltatás is*. Ha t. ellenfelemnek volna a védelem jelen kérdésében igaza, meg volna bélyegezve a magyar bíróság, mint a mely egy politikai perben a román nemzetiségű vádlott hátrányára a sajtóeljárási rendeletet erőszakosan magyarázta és meghamisította.

Megnyugtatóul szolgálhat, hogy sem kiterjesztő, sem önkényes magyarázathoz nem kellett nyulnom annak kimutatása végett, miszerint a vádlott ezen pont tekintetében ártatlan s Dr. Illés Károly ur vádja alap nélküli.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése.

XII.

Hajómalom tulajdonának megszerzése.

I. *Az uj-aradi kir. járásbíróság*: Temes megye árvapénztárának Sch. E. elleni végrehajtási ügyében 1884. évi május hó 12-én végrehajtásilag lefoglalt, a végrehajtási jegyzőkönyvben I. tétel alatt összeirt 3. számú hajómalom a foglalás alól kihasittatik. Indokok: Mert felperes a 3. számú hajómalomhozti tulajdonjogát és az ugyanazonosságát hit alatt kihallgatott tanukkal beigazolta, stb.

A budapesti kir. ítélő tábla: Az eljáró bíróság ítélete a végrehajtási jegyzőkönyv 1. tételszám alatt irt hajómalomra nézve megváltoztattatik és felperes ez iránti keresetével elutasittatik. Indokok: A fenálló hajómalmi rendszabályok szerint a hajómalom tulajdonosának az tekintendő, ki a hajómalomról vezetett jegyzőkönyvbe mint ilyen bevezetve van; s minthogy felperes maga beismeri, hogy a hajómalmi jegyzőkönyvbe ő mint a malom tulajdonosa bevezetve nincs, azon körülmény pedig, hogy a kérdéses hajómalmot árverésen vett, czimet ad így felperesnek arra nézve, hogy a hajómalomnak nevére leendő átírását kérhesse, ennek megtörténteig azonban a hajómalom tulajdonosának annál kevésbé tekinthető, mert a kérdéses hajómalom a foglalás alkalmával a végrehajtást szenvedett

birtokában lévén, felperes azt is tartozott volna bizonyítani, hogy a kérdéses malom mi czímen maradt az árverés után is a végrehajtást szenvedett birtokában, felperes pedig azt nem bizonyította, ennél fogva az eljáró bíróság ítéletét a hajómalomra nézve megváltoztatni, s felperest ez iránti keresetével elutasítani kellett. (1886 április 12. 53410. sz. a.)

A m. kir. Curia: A másodbíróság ítélete a hajómalmot illető felebbezett részében vonatkozó indokolásánál fogva helyben, egyéb iránt pedig érintetlenül hagyatik. (1886 december 29. 7299. sz. a.)

II. *A komáromi kir. törvényszék:* Felperes keresetének hely adatik, s alperes köteles 30 nap alatt a harcsási malomrévben levő 9. számú hajómalomnak általa felperessel elcserélt egy negyedrészt a felperesi tulajdonjog bekebelezhetése okából a folyamommérnökségnél vezetett jegyző- és malomkönyvben oly állapotba helyezni, hogy felperes tulajdonjogát az illetékes közigazgatási hatóság útján ezen malomrészre bevezethesse; ellenesetben az A. a. csereszerződésnek felperes és alperes közötti érvénytelenítése mellett köteles kártérítés czímén felperesnek 800 frtot, mint felperestől cserébe vett egy negyed malomrésze értékét megfizetni. Indokok: Felperesi kereset megítélendő volt, mert az alperes által cserébe adott malomrészre nézve a bemutatott malomkönyv mint közokirat azt igazolja, hogy alperes az általa szerzett egy negyedrészt tulajdonjogát a folyamommérnökség által vezetett jegyző- és malomkönyvben meg nem szerezte, minél fogva az A. a. szerződéstől eredő szavatosságnál fogva őt a szerződés betöltésére irányított felperesi keresetben marasztalni kellett. (1885 december 31. 6927. sz. a.)

A budapesti kir. ítélő tábla: A kir. ítélő tábla az elsőbírósági ítéletet megváltoztatja, s felperest keresetével elutasítja. Indokok: A dunai hajómalom, habár arról közigazgatási jegyzék vezetetik is, a melybe a malom helyének megjelölése, a tulajdonos és tulajdonosok nevei s az azok személyében időnkint előforduló változások bevezettetnek: nem tekinthető jogilag ingatlannak s a malomkönyv nem tekinthető telekkönyvnek, hanem a hajómalom ingó dolgot képez, melyre nézve a tulajdonjog átadással megszerezhetik.

Miután pedig felperes nem is állítja, hogy az általa alperestől becserélt és átvett malomrész tekintetében, tulajdonjog gyakorlatában akadályozva volna, a malomkönyvben való átíratás nehézségei miatt a csereszerződés felbontását, illetőleg az átíratási akadályok elhárítását annyival kevésbé szorgalmazhatja ezuttal, miután nem igazolja, hogy az e végből szükséges közigazgatási lépéseket megtette, a melyek megtételére különben az általa felmutatott malomkönyv tanúsága szerint, mint birtokos utasítva volt; felperes tehát keresetével elutasítandó volt. (1886 december 21. 11101. sz. a.)

A m. kir. Curia: A budapesti kir. ítélő tábla felebbezett ítélete helybenhagyatik. Mert felperes nem is állítja, hogy ő alperest a jogelődjével kötött szerződés átadására sikertelenül felhívta, vagy hogy ama szerződés alapján folyamodott sikertelenül a közigazgatási hatóság jóváhagyásáért. Ennek bizonyítása nélkül pedig a kereset nem bír alappal; minél fogva felperes elutasítandó volt. (1887 november 3. 2358. sz. a.)

Téves az I. a. ítéletben kifejtett nézet, mely szerint a hajómalom tulajdona a malomjegyzékbe való bevezetés által szereztetnék; a II. a. táblai ítélet helyes uton jár.

Hogy a hajómalom nem ingatlan, hanem ingó dolog, kétségtelen.¹ Másfelől a malomjegyzék jogilag nem helyezhető egy vonalba a könyvvel. A malomkönyv, melynek rendeltetése és jogi természete a m. kir. közlekedési miniszter 1867 szept. 16-án ideiglenes — maig érvényes — rendszabályában körül van írva, közigazgatási természetű közokmány, csak olyan, mint számos más hasonló nyilvános könyv vagy jegyzék: pl. az anyakönyvek, a kereskedelmi cégjegyzékek, a szerzői jogról szóló törvény szerinti iktató könyv (1884: XVI. t.-cz. 42. §.), a szabadalmi lajstromok (földm. ip. k. m. 2719/67. jun. 14. rendelete 7. §.), védjegy- és árubélyeglaajstromok (u. a. 998/76. jan. 16. rend.), a vízjogi törvény szerinti vízi könyv (1885: XXIII. törvenyczikk 183. §.), stb.

E közigazgatási természetű könyvek rendeltetése — bár kisebb-nagyobb kihatásuk van jogi tekintetben is — *elvileg* különbözik a telekkönyvétől. Amazok rend- és bizonyító

¹ Schiffner: *Österr. Civilr.* I. §. 70. Burckhard: *Österr. Civilr.* II. §. 62., 6. jegyz.

okmányok, emez bizonyos magánjogi formális jogügyletek alkotó része; és bár amazokba való bejegyzéshez is néha tisztán magánjogi következmények fűződnek (gondoljunk pl. a részvénytársaságra, mely a keresk. törvény 149. §-a szerint a cégjegyzékbe való bevezetés nélkül nem keletkezik), ez itt csak kivételes, a telekkönyvi bejegyzésnél ez a szabály.² Ez elvi különbséget téveszti szem elől az, ki a malomjegyzéket mintegy malomtelekkönyvnek tekint. A malomjegyzék tisztán közigazgatási, még pedig iparrendészeti és folyamrendészeti rendeltetésű könyv. És habár a jegyzékbe a malom mindenkori tulajdonosa be is vezetendő, ez tisztán rendszabály, melynek a tulajdonszerzés kérdéséhez mi köze sincsen. Egyébként pedig e jegyzék igaz feladata szerint nem a *malomtulajdonnak*, hanem a *malomipari jognak* a jegyzéke; és az egész hajómalmi rendszabály nem a malomtulajdonnak, hanem a malomipari jogosultságnak rendezésével és ellenőrzésével foglalkozik. Hogy maga a malomnak, mint dolognak, tulajdona mikép szereztetik, erről a miniszteri rendelet nem szól, és nem is szólhatott; e tekintetben tehát az általános szabály a mértékadó, mely szerint ingó dolog tulajdona átadás által szereztetik. Így döntötték el e kérdést Ausztriában az 1824 máj. 29-iki és 1827 június 13-iki udv. rendeletek is, melyek az ideigl. törv. szab. 21. §-a szempontjából e tárgyban nálunk is figyelmet érdemelnek.

A Curia a fenti első esetben a kir. tábla téves nézetét helybenhagyta. Hogy a második esetben magáévá tette-e a kir. tábla ellenkező helyes nézetét is? e kérdésre a Curia indokolása hallgat.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
ügyvéd, egyetemi magántanár.

Különfélék.

— Az örökösödési eljárásról szóló javaslat, mint értesülünk, nem fog a törvényhozás elé terjesztetni; ezen eljárás törvényhozási felhatalmazás alapján, rendeleti uton szándékozik az igazságügyminiszterium életbe léptetni.

— A kir. Curia egy újabb határozatot hozott az 1868: IX. tcz. alapján. Az eset jelen számunk mellékletén található. A határozat alapjául szolgáló elvi tételek Czorda Bódog curiai bíró ur szives közlése szerint, ki ez ügyben előadó volt, a következők (A múlt évi, részben analog esetet 1. *Jogt. Közl.* 1887. 24. sz.):

A gör. keleti egyház szerb és román hiveinek az 1868: IX. t.-czikkel megengedett különválása alkalmából keletkezett perben az osztály módózataira és aránykulcsára nézve nem feltétlenül kötelezők s irányadók azok az elvek, melyek a szerb és román egyházi congressusok delegatusai közt, «Vereinbarung» czim alatt 1871-ben létrejött egyezményben megállapítvák. Nincs azonban kizárva, hogy a bíró azon elveket ott s annyiban, a hol s a mennyiben azokat a jog, igazság és méltányosság követelményeivel megegyezőnek látja, elfogadhassa és alkalmazhassa.

Ott, hol a közös vagyonban sem a szerbek, sem a románok külön vagyont (külön beruházásokat, alapítványokat) ki nem mutatnak, a feloszthatlan templomépület s ennek udvartelke és a templomi felszerelvények a többséget képező nemzetiségbeli hiveknek birtokában hagyandók meg kizárólagos tulajdonul természetben, de avval a kötelezettséggel, hogy azok becsértékét a többség fizesse ki pénzü a kisebbségnek a lélekszám aránya szerint. A többi felosztható templomvagyon (templomi tőkepénzek, activ követelések) pedig, a lélekszám aránya szerint megosztandó a két nemzetiség hívei közt.

Általában a szorosán vett templomvagyonra nézve ott, hol külön vagyont sem a szerbek, sem a románok ki nem mutathatnak, s a hol eddig egy görög keleti egyházközség állott fenn minden nemzetiségi jelző nélkül és annak két egyházközségből egyesülés útján lett keletkezése sem mutatatik ki, áll az, hogy habár az egyházközség vagyonejainak alanyát maga az eszményi corporatio, nem pedig az egyes tagok képezték, mindazonáltal akkor, midőn az egyházközség tagjai az 1868: IX. t.-cz. alapján különválnak s

² Schiffner: i. m. I. §. 90., 12. jegyz.

két új corporatiót alkotnak: az az új corporatio, mely a különvált egyes tagoknak különvagyonnal nem bírt kisebbségéből alakult, a feloszlott korábbi corporatio vagyonából semmi esetre sem követelhet többet, mint a mennyit az ő egyes tagjai vihettek volna el magukkal, ha alanyai lettek volna a feloszlott régi corporatio vagyonjogainak. És az sem jöhet tekintetbe, hogy az illető községben hajdan, a templom építése s az egyházközség megalakulása előtt a szerbek vagy a románok voltak-e többségben.

A templomi lythurgicus könyvek közül a szláv nyelven írottak a szerbeknek, a román nyelven írottak pedig a románoknak adandók ki.

A papi telkeket illetőleg, ott, hol azok eredetét vélemezhetőleg földesuri adományozás, vagyis oly célzattal tett alapítvány képezte, hogy azok két papnak eltartására szolgáljanak s a hol volt is mindig két (egy román s egy szerb) pap, a kik a telkeket egyenlően megosztva birtokolták, ezen telkekre nézve a szerbek és románok között az osztály egyenlő részben, az eddigi tényleges birtoklásnak megfelelőleg eszközlendő.

Az iskolai vagyonra nézve pedig, ott, hol nincs semmi olyan adat, mely ama vagyon eredetére vezethetne vissza, szem előtt kell tartani ugyanazon vagyonnak rendeltetését s a fejlődés útján előállott szükségletet és ehhez képest ott, hol a többséget képező egyik nemzetiségnek két iskolája s két tanítója, a kisebbségben levő másik nemzetiségnek pedig csak egy iskolája s egy tanítója van, az iskolai vagyon $\frac{2}{3}$ és $\frac{1}{3}$ arányban osztandó meg.

A pénzül fizetendő váltságösszeg lefizetésére hos-zabb határidő tűzendő ki s a részletekben teljesíthető fizetés megengedendő azzal, hogy addig, míg a többség ebbeli kötelezettségének eleget nem tesz, a templomban az istentisztelet rendje és nyelve tekintetében a kereset benyújtása előtti állapotot kell fentartani.

— Az új osztrák igazságügyminiszter kinevezése valóban jellemző Ausztria viszonyaira nézve. Mig mindenütt e világon az igazságügyminisztert a szakemberek sorából nevezik ki, addig Ausztriában e kinevezésnél is kizárólag politikai szempontok döntők és miniszterré nem az igazságszolgáltatás terén érdemeket szerzett, hanem oly férfit neveznek ki, a kiről a félhivatalos lapok legjobb erőlködés dacára sem tudnak olyasmint elmondani, a mi őt igazságügyminiszterré minősítené.

— A magyar jogászegylet börtönügyi bizottságához a f. év márczius havában legközelebbi megvitatás céljából kitűzött kérdésekre a véleményadásra felkért szakférfiak közül — mint értesülünk — már többen beküldték véleményüket. Így beérkezett dr. *Kelemen Mór* curiai bírónak igen beható véleménye a büntető törvénykönyv büntetési rendszerének módosítása tárgyában; továbbá dr. *Sélley Sándor* fővárosi rendőrtanácsos és *Zechmeister Károly* Győr városi polgármester javaslata a «kényszerszolgaházak» (dologházak) szervezéséről és *Szabó József* lipótvári fegyházi igazgató véleménye az elítélteknek mezőgazdasági munkával foglalkoztatásáról, stb. — A bizottság a nyári szünet alatt félbeszakított működését legközelebb ismét megkezdi.

— Dr. Mayer bécsi egyetemi tanár egy kiváló érdekű, nagyobb röpiratot fejezett be, a melyben a magyar igazságszolgáltatás legújabb korának történetét, valamint annak jelen állapotát vázolja s egyuttal egyes irányokban a reformra vonatkozólag előadja saját nézetét is. Szerző első sorban a magyar törvénykezési szervezet (biróságok, ügyészség, ügyvédség) fejlődését; majd a magánjog, polgári eljárás, hitel-törvények, büntetőjog és eljárás terén az utolsó tizenkét év alatt mutatkozó codificatorius alkotásokat tárgyalja; kiindulva e részben az igazságügyminiszteriumnak 1875—1887 évig terjedő működését feltüntetve, a közelmúltban közzétett jelentéséből, de kiegészítve ennek adatait személyes megfigyelésének eredményeivel és a jogélet fenebb érintett terén e korszakban megjelent kiválóbb irodalmi művek felemlítésével is. Különösen beható és felette érdekes a dolgozatnak az a része, a mely börtönügyi viszonyaink reformjával foglalkozik. Szerző, ki tudvalevőleg az utolsó három év nyarán hosszabb tanulmányutakat tett Magyarországon, börtönügyi viszonyainknak, közvetlen szemléletből, egyik legalaposabb

ismerője. Idevonatkozó, részletes fejtegetései tehát, a melyek börtönügyi viszonyainknak nem egy olyan hiányát is fellelelik, a melyre hazai íróink eddig nem terjeszkedtek ki, kétszeresen figyelemre méltók. A dolgozat — nem is kell mondanunk — arról a meleg rokonszenvről tesz tanúságot, a melyet szerzője egy évtized óta minden alkalommal tanúsít Magyarország iránt. Mayer általában nagy elismeréssel constatalja a haladást, a mit igazságszolgáltatásunk fejlődése husz év óta tett; de — különösen a börtönügy tekintetében — utal arra is, hogy még nagyon sok a teendő. A becses röpirat, mely a külföldön bizonyára a magyar igazságszolgáltatás prestige-ének emelésére fog szolgálni, Manz bécsi czég kiadásában jelent meg.

— A végrehajtási törvény 35. §-ához. Ügyvédi körök-ből a következő sorokat vettük:

Hol van oly ügyvéd, ki nem szenvedett volna már kellemetlenségeket egyik-másik végrehajtó (azt szeretik, ha *exequens bírónak* nevezi.) tulkapásai folytán? Valamelyik végrehajtási ügyemben megsokaltam a hivatalos boszantást s a végrehajtó távollétében elkövetett sérelmes eljárása ellen előterjesztéssel éltem. Pedig az Isten a megmondhatója, békés természetű ember vagyok, már csak azért is, mert ha a végrehajtók minden sérelmes intézkedése által kihoznám magam a sodromból, akár egyebet se tennék, mint szakadatlanul panaszokat, feljelentéseket, előterjesztéseket, stb. gyártanék.

Az eljárásról tehát tudomásom nem volt, s mikor az arra vonatkozó végzést megkaptam, haladéktalanul benyújtottam előterjesztésemet. Az ügyvédnek nem szabad annyira elkényeztetnie lennie, hogy elvárja, miszerint a bíróság a végrehajtó tulkapásai ellen őt oltalmába fogja venni s azért meg sem lepott, hogy a járásbíró elöterjesztésemnek helyt nem adott. De már annyira bennem is buzog a prókátor-vér, hogy az egyszer megkezdett dologban nem hagyom magam, ha igazam van. Felfolyamodtam a járásbíró végzése ellen. A kir. tábla ennek folytán az egész, az előterjesztés tárgyában követett eljárást megsemmisítette s az előterjesztést visszaadni rendelte.

Noha önmaga helyesen idézi a végrehajtási törvény 35. §-át, hogy t. i. az előterjesztés a sérelmes eljárástól és intézkedéstől, vagy a sérelmes végzés kézbesítésétől 8 nap alatt adandó be, mégis, mert az előterjesztést nem az eljárástól számított 8 napon belül adtam be, azt «nyilván» elkésztett beadottnak tekintette.

Ez már a soknál is több. Honnan sejtettem volna én, hogy a sérelmes eljárás bekövetkezett? Hiszen így illusoriussá válik az előterjesztési jog, mert eddig még Magyarországon oly bíróság nem termett, melytől a végrehajtó elkövette sérelmes eljárás bekövetkeztéről az ügyvéd vagy fél 8 napon belül értesítést vegyen, ha mindjárt a bíróság tőzsomszédságában lakik is.

Nem hiszem, hogy csalódnám, ha azon nézetből indulok ki, hogy a fent idézett 35. §. ezen szavai «a sérelmes végzés kézbesítésétől» akként magyarázandók, hogy a 8 napi határidő azon végzés kézbesítésétől számítandó, mely a végrehajtó sérelmes eljárása folytán a bíróság által hozatik. B.

— Curiai Értesítő Redivivus. Ily közlőnynek, mely a Curia s a budapesti kir. tábla ügybejelentéseit s azok elintézéseit tartalmazza, kiadásával már eddig is többen foglalkoztak; de kevés szerencsével. Mindamellett most ismét tervben van, és pedig kizárólag ily közlésekre szolgáló értesítő kiadása. Füredi (nem az ügyvéd) és társa engedélyt nyertek mind a kir. Curia mind a kir. tábla elnökségénél a bejelentések és elintézesek leiratására a Curiai Értesítő számára. Azt azonban nem tudhatni, hogy mikor jelenik meg.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 frt
negyedévre ... 3 : A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A sérthetlenség joga. CSERNA VINCZE kir. főügyési helyettesétől. — Bűnügy-statisztikai tanulmányok. VII. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — Jogirodalom: Az egyházi vagy praedialis nemesek és birtokuk. Irta dr. Ozoray József. Dr. KOVÁCS PÁL kecskeméti jogtanártól. — Katonai büntetőjog. Irta Papp Kálmán. x. — Törvénykezési Szemle: Az árverési végzés megváltoztatásának joghatálya a foganatosított árverésre. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — A sommás végzés elleni perújítás. Dr. BARNÁK IGNÁCZ keresk. akad. tanártól. — Különlélek. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — Körrendelet valamennyi kir. törvényszéknek és járásbírósnak a határozati ügyekben a Curia által követett illetékességi szabályok iránt.

A sérthetlenség joga.

A képviselők mentelmi joga — ez az államjogi kérdés, melyet Eötvös Károly a Doda Traján elleni fenyítő ügyben semmiségi panasza rendén felvetett — alkalmat szolgáltatott Dr. Kenedi Géza urnak ama cikk megírására, mely e lapok f. é. 42. számában a fentebbi czim alatt megjelent.

A kérdés mindenesetre érdekes és méltó a tüzetes megbeszélésre, s ha ahhoz futólag hozzá szólok, teszem ezt főképezért, mert a cikkíró urnak sem álláspontjával, sem a fejtegetéseiből levont következtésekkel egyet nem érthetek.

Cikkíró ur azt mondja, hogy ha a Doda ügyét a jog és törvényesség szempontjából tekintjük, azonnal szembeszökik két frappans kétség. *Egyik:* vajon Doda Trajánt földte-e valóban s mily időponttól és meddig földte a szabad szólás és immunitás joga? *Másodszor* pedig: vajon a kir. Curia bírói hatásköre kiterjed-e annyira, hogy hasonló esetben a bűnvádi eljárás kizárását saját auctoritásával kimondhassa avagy ennek kimondását — döntő ítélet mellőzésével — egyszerűen a képviselőháznak átengedni s az iratokat döntés végett ugyanoda áttenni tartozik?

Frappansan kétségeseknek nevezi ezen kérdéseket, de csakhamar oly könnyedén elbánik velök, mintha azoknak az ő általa odavetett módon kívül más megoldása nem is lehetne.

Kedvező kiindulási pontul szolgál neki e részben a képviselőház 1867 november 18-iki kijelentése, melynek ő *törvényt pótló* erőt tulajdonít.

Ez az, a mit én frappans tévedésnek tartok.

Ha az a kijelentés törvényt pótolna, akkor ama kétségek fel sem merülhettek volna, azon egyszerű okból, mert a Doda Traján kiáltványa be nem peresített volt.

És ha a kétség még is megvan: ez arra mutat, hogy ama képviselőházi kijelentés törvényt pótló erővel alig bír. A képviselők mentelmi joga tekintetében tisztán a szokásjogra vagyunk utalva.

E szokásjogból (mely csakugyan törvényt pótol) megállapítottnak tekinthetjük:

a) hogy a képviselőket (helyesebben: az országgyűlés tagjait) az országgyűlés tanácskozásain tett bármilyen nyilatkozataikért kereset alá vonni nem szabad; — és

b) azért, a mit az országgyűlésen kívül tesznek, *addig míg az országgyűlésnek tagjai*, feleletre csak az esetben vonhatók, ha az országgyűlés illető háza az ő mentelmi jogukat felfüggeszti, és őket a bíróságnak kiadja.

Az említett képviselőházi kijelentés, a mentelmi jog ki-

terjedése tekintetében, tulmegy az a) alatt jelzett korláton, kiterjesztvén azt arra is, a mit az országgyűlési tag a házon kívül mond vagy tesz.

És a cikkíró ur azt mondja, hogy azt az elvi kijelentést 1867 óta több-kevesebb következetességgel s több-kevesebb okossággal követte is a képviselőház.

De mikor a példák felsorolását várják, akkor azt tapasztaljuk, hogy a képviselőház előtt még csak egy ilyen eset fordult meg, s ebben az egy esetben a képviselőház sehogy sem követte ezt az elvi kijelentést.

Cikkíró ur meg is rója ezért a képviselőházat, és szemére lobbantja, hogy miért *nem mert* bele menni a különben egyszerű kérdésbe; most nem kellene az elvet a Doda esetén kipróbálni.

Én azonban azt hiszem, hogy ez a lecke nem jogosult, hogy *az elv* épen abban az esetben már ki lett próbálva. Azt hiszem, hogy a képviselőház mentelmi bizottsága előtt is ismeretes volt az 1867-i határozat; és a bizottság meghánytatvetette a kérdést erről az oldaláról is, és hogy a megoldást ama határozat keretén kívül kereste: annak *nem a merés hiánya* volt az indító oka, hanem az a meggyőződés, hogy ily nagy horderejű kérdést nem lehet per tangentem megoldani; hogy ehhez a törvényhozás összes factorainak hozzájárulása volna szükséges; hogy ez a kijelentés nem állja ki a mi viszonyaink tűzpróbáját; hogy az a kijelentés oly egyoldalú határozat, mely annak idejében ért annyit, a megnyitit érhetett, de sehogysem kötheti meg a mai képviselőház kezét.

Nem is habozom határozottan kimondani, hogy lehetetlennek tartom, hogy a kijelentés 1. pontja mai viszonyaink közt törvénybe iktattassék. Nem lesz kormány, mely javasolja, nem lesz képviselőház, a mely megszavazza, nem lesz felsőház, a mely hozzájáruljon és korona, a ki szentesítse.

Hogy a német birodalmi charta, a birodalmi büntető törvénykönyv s a francia alkotmány — cikkíró ur által idézett rendelkezései *csaknem szóról-szóra megegyeznének* a képviselőház érintett határozatával: azt az idézetekből sehogy sem lehet kivenni; sőt *ellenkezőleg*: tény, hogy épen abban a kérdésben, a mi körül a vita forog, hogy t. i. *az országgyűlésen kívül* tett nyilatkozatokat fedezi-e a mentelmi jog? az idézett törvények határozottan hallgatnak.

E rendelkezések említést tesznek ugyan a képviselőnek nemcsak szavazása vagy véleménye nyilvánításáról, hanem hivatása gyakorlatában tett nyilatkozatairól is; és e meghatározásokba bele lehet szorítani, hogy a képviselő hivatását gyakorolja, mikor választóihoz ír vagy beszél, de nem lehet beleszorítani azt, hogy hivatását gyakorolná akkor is, mikor a házon kívül oly dolgokat követ el, melyekre az állam törvényei büntetést szabnak.

Szinte csodálatos, hogy a cikkíró ur, a ki azt a kérdést oly egyszerűen megfejtethetőnek véli, vitásabbnak találja azt a mellékkérdést: vajon mikor kezdődik a képviselő sérthetlensége?

Holott fentebb maga idézi ez esetet, melyben a képviselőház e kérdést megoldotta.

V. A. képviselő *nyomban megválasztása után* tartott egy izgató beszédet, mi miatt a közvádlo perbe akarta fogni.

A képviselőház *nem adta ki* s e szerint félreérthetetlenül ki nyilatkoztatta, hogy a képviselőt *megválasztása percétől fogva* nem lehet kereset alá venni — a ház engedelmé nélkül.

Itt megegyezem cikkíró urral abban, hogy ez természetes; ép oly természetesnek találom azt is, hogy a mentelmi jog tart addig, míg a mandatum semmissé nem lett; természetesnek: abban az értelemben, hogy mindaddig a képviselőt a ház engedelmé nélkül perbe fogni nem lehet.

Ez a tekintet eszik a mandatum megszűntével. Ennek megszűntével megszűnik a mentelmi jog is, és annak felfüggesztését nem lehet a képviselőháztól kérni oly egyénre nézve, ki nem tagja a háznak és így mentelmi joggal nem is bír.

Igy áll a dolog a Doda Traján esetével is az én felfogásom szerint, melyet én ép oly természetesnek tartok, mint a cikkíró ur a magáét.

A kir. Curia határozatának praëjudicálni én sem akarok; de az én nézetem szerint is itt a kir. Curiának csak egyféle-képen lehet döntenie. Ugy t. i., hogy megvizsgálja, vajon tagja volt-e a képviselőháznak Doda Traján — és ennél fogva kellett-e az ő kiadatását kérni — akkor mikor bepanaszoltattott? És ha e kérdésre a válasz az lesz, hogy: nem — az ő semmisségi panasza fölött is csak úgy határoz, mint más közönséges ember-fiáé fölött.

CSERNA VINCZE.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.¹

VII. A kor.

Sommázat: A kor fontossága. — A büntettek az erők, a szenvedélyek és az értelem fejlődésének stadiumai szerint. — A bűnös hajlam kor-szerint változó iránya. — A büntettek maximumának kora. — A fiatal kor bünei. — A férfikor bünei. — Az aggkor bünei. — A többi államok.

Az ember szükségletei, vágyai, szenvedélyei jó részben a kor függvényei. Mi sem természetesebb tehát, mint ha az ezek kielégítésére irányuló bűnös cselekvés a korviszonyokkal okozati összefüggésben áll. E kapcsolatot *Quetelet* oly szorosnak tekinti, hogy egyenesen azt állítja, miszerint a büntettek korszerinti skálája ép oly megbízható, mint a halandósági tábla. Az összefüggés nemcsak abban mutatkozik, hogy a bűnös hajlam fejlődése, emelkedése, hanyatlása a kor szerint szabályszerűséget mutat, mely különösen abban talál kifejezést, hogy az körülbelül a huszonötödik életkor körül maximumát éri el, hanem abban is, hogy az egyes büntettek aránya a kor szerint különböző. *Quetelet* szerint a bűnös hajlam a legfiatalabb korban lopásokra vetemedik, visszaélván azon bizalommal, melylyel a házban a bűn által még be nem mocskolt fiatal egyén iránt viseltetnek. A szenvedélyek ébredésével, mely most bekövetkezik, a nemi sfarába eső büntettek száma szaporodik. A huszadik életkor után a testi erő kifejlődésével a szenvedélyek és vágyak már erőszakosabb büntettek végrehajtásához vezetnek, melyeknek emberi élet is esik áldozatul. Csak azután érik az ész és vele együtt szaporodnak azon büntettek, melyek nagyobb furfangot, vigyázatot követelnek, mások bizalmával való visszaélés vagy vigyázatlanságuk, tudatlanságuk kiaknázása. E korban az erőhöz járul vagy azt pótolja a csalárdság. Azonban legutálatosabb látványt nyújt *Quetelet* szerint az ember a hanyatlás korában. Kapzsisága, melyet semmi sem nyomhat el, nagyobb erővel tör ki; ha kevés erejét még használja, akkor az est homályában leskelődik ellenségére; és ha a szenvedélyek tüze egészen ki nem aludt, akkor ótalmatlan gyermekek esnek neki áldozatul. A bűn ösvényén tett első és utolsó lépés ugyanazon irányba vezet. És mégis milyen különbség! A mi a fiatal embernél némileg menthető szen-

vedélyei, tapasztalatlansága, a kor egyenlősége által, az az aggastyánál a legnagyobb erkölcstelenség és az elvetemedtség netovábbja. E leírás némely vonásai talán tulerősek, azonban, mint a következő adatokból látni fogjuk, nagyjában hü képét adja azon benső kapcsolatnak, mely a kor és büntett között létezik.

Hazánkban a törvényszékek előtt tárgyalb bűnesetek miatt elítélteknél a következő korviszonyokat találjuk (1884/5):

16 éven aluli	---	---	---	---	---	1'6 %
16—20 éves	---	---	---	---	---	13'4 "
21—23 "	---	---	---	---	---	15'0 "
24—30 "	---	---	---	---	---	28'1 "
31—40 "	---	---	---	---	---	22'1 "
41—50 "	---	---	---	---	---	12'6 "
51—60 "	---	---	---	---	---	5'1 "
60 éven felül	---	---	---	---	---	2'1 "

A bűnösség aránya az első négy korosztályban következetes emelkedést mutat, a harminczadik évtől kezdve következetesen csökken. Egy-egy évre esik 16—20 évig 3'3 százalék, 21—23-ig 5 százalék, 24—30-ig 4'0 százalék, 31—40-ig 2'2 százalék, 41—50-ig 1'2 százalék, 51—60 0'5 százalék. De itt természetesen még tekintetbe veendő az is, hogy a fiatalokra vonatkozólag mindenesetre ritkábban történnek feljelentések. Legnagyobb tehát a bűnösség a 21—23-ig terjedő korosztályban. A népesség számához hasonlítva a következő megközelítő értékeket találjuk: 100,000 az illető korosztályhoz tartozóra esik elítelt:

16—20 éveseknél	---	---	---	---	---	400
21—30 "	---	---	---	---	---	725
31—40 "	---	---	---	---	---	450
41—50 "	---	---	---	---	---	350
51—60 "	---	---	---	---	---	220

A bűnösség legerősebb e szerint a tizenhatodik évtől a negyvenedik évig; negyvenen túl a népesség bűnös irányzata már jóval kisebb. Legsűrűbbek pedig, mint fentebb láttuk, a jog- és erkölcsekenes kitörései az akaratsnak a huszas évek elején, a hol a még nem érett ész az erő kifejlődése által támogatott vágyakat nem tudja ellensúlyozni. Ennek természetes következménye, hogy azon államokban is, melyekben e fiatal korosztályok a népesség között erősebben vannak képviselve, a bűnösségnek magasabbnak kell lenni, mint oly államokban, melyekben a higgadt férfikor és szenvedélytelen erőtlén aggkor erősebben van képviselve.

Az itt elemzett viszonyok némileg változnak, ha a járás-bíróságok előtt tárgyalb vétségeket is tekintetbe vesszük. Ezen vétségeknél a fiatalabb kor kevésbé szerepel; a fiatal korosztály (20-ig) öt százalékkal kisebb arányban van itt képviselve, összesen közel 10 százalékkal; a következő korosztály is a vétségeknél vagy 2 százalékkal kisebb arányban szerepel (41 százalék); a magasabb korosztályokban ellenben az arány nagyobb, mint a törvényszékek előtt tárgyalb eseteknél és csak az aggkor mutat ismét kisebb részletetést.

Áttérve az egyes büntettek tanulmányozására, a következő számok élénken megvilágítják a büntett és kor közötti összefüggést. A mi mindenekelőtt a *fiatalabb korosztályokat* (a 23. életkorig) illeti, úgy következő eredményhez jutunk:

általános arány a büntetteknel	---	---	---	---	---	30'0
az élet elleni büntetteknel	---	---	---	---	---	29'2
testi sértésnél	---	---	---	---	---	28'5
vagyon elleni büntetteknel	---	---	---	---	---	33'9
szemérem elleni büntetteknel	---	---	---	---	---	54'3 stb.

Ezen adatokból látjuk, hogy a fiatal kor különösen a vagyonjog és az erkölcsiség ellen vétkezik; az élet és testi épség ellen merénylők között az általános aránynál kisebb százalékkal szerepel. Azonban a fiatal korosztályok egyes csoportjai között ismét különbségeket találunk. Így a 21—23-ig terjedő korosztályban az általánosnál magasabb arányban szerepelnek már az élet elleni büntettek (15'5), és a testi épség elleni büntettek (17'9 százalékkal).

¹ Az előbbi közl. 1. a 23., 24., 25., 27., 36., 38., 40. és 41. számokban.

A 24—30 évesek bűnössége a következőket mutatja:

általános arány a büntetteknel	28.1
az élet elleni büntetteknel	30.6
testi sértésnél	33.7
vagyron elleni büntetteknel	25.8
szemérem elleni büntetteknel	23.6

Ezen korosztály tehát nagyobb arányban járul az élet és testi épség ellen elkövetett büntettekhez, ellenben kisebb arányban a vagyron és szemérem elleni büntettekhez.

Vizsgáljuk még a *magasabb korosztályok* viselkedését. A magasabb korban lévők (50 éven felül)

általános aránya a büntetteknel	7.2
az élet elleni büntetteknel	6.6
testi sértésnél	5.2
vagyron elleni büntetteknel	6.0
szemérem elleni büntetteknel	5.4
becsületsértési büntetteknel	18.5
az állam és közintézk. elleni büntetteknel	8.4

A magasabb korosztályok aránya az átlagnál kisebb a vagyron, az élet és testi épség elleni büntetteknel, valamint az erkölcsök elleni büntetteknel is; ellenben nagyobb becsületsértéseknél, az állam és hatóságok elleni büntetteknel; továbbá a hamis tanulás, eskü és vád büntetteinél (22.0), okirat és egyéb hamisítási büntetteknel (18.8), orgazdaság és bűnpártolásnál (12.5) stb. A becsületsértés nagyobb aránya e korosztályban természetesen onnét is származik, hogy az idősebb egyének által okozott becsületsértéseknek nagyobb súlyt tulajdonítanak, mint fiatalok által elkövetetteknek.

Németországban 100,000 az illető korhoz tartozó egyén közül elítéltetett (1885.) fiatakoru (12—21 éves) 852, érettkorú (21—40) 1365, magasabb koru (40—60) 859, aggkoru 275. A fiatal és magasabb korban elítéltek tehát mintegy három ötödét teszik az érettkorban elítélteknek, az aggkorban elítéltek pedig egy ötödét. A fiatal kor aránya igen nagy a nemi büntetteknel (nagyobb, mint az érett koré), továbbá súlyos lopásnál, rablásnál, idegen tárgyak megkárosításánál, gyújtogatásnál. Az aggkorban aránylag gyakori a hamis eskü, becsületsértés, nemi erőszak. A mi pedig különösen a legfiatalabb korosztályt illeti (12—18 évesek), azok a (védkötelezettség ellen elkövetett vétségektől eltekintve) 100 elítélt között 9.4 százalékkal szerepelnek, tehát közel egy tizede az elítélteknek ily fiatal korban álló egyén. Az elítélések aránya azonban a fiataloknál még valamivel magasabb, a mi a büntetőtörvénykönyv által a kornak nyújtott privilegium mellett a fiatal koruak által elkövetett büntettek jellegének tulajdonítandó. Különben megjegyezzük, hogy a 12—18 évesek által elkövetett büntettek között leggyakrabban fordul elő lopás és súlyos testi sértés.

Franciaországban volt (1884/5) 100 vádlott között 21 éven aluli 18, 21—30 éves 32, 30—40 éves 24, 40—50 éves 14, 50—60 éves 8, 60 éven felül 4. A bűnösség maximuma itt is a 20—30-as korosztályra esik, mit még jobban mutatnak azon számok, melyeket már az előbbi fejezetben előadtunk és melyek ismétlésétől tartózkodunk. Az egyes büntettek szerint természetesen itt is különbségeket találunk. Így pl. a gyermekek elleni nemi erőszak elkövetői leginkább a 40 éven felüli népesség között keresendők, a hamisítások és gyújtogatások elkövetői különösen a 30—40 éves népesség között stb. A francia statisztika a fiatalkori bűnösök számának emelkedését a vétségeknél kétségtelenné teszi.

Angliára nézve a következő adatok állanak rendelkezésünkre: a 20 éven aluli büntetésesek aránya mintegy 20 százalék (a népességben van 20 éven aluli közel 46 százalék); a büntetésesek egy harmada áll 21—30 év közt (a népességnek 17 százaléka); 22.5 százaléka a büntetéseseknek áll 30—40 év között (a népességben 13 százalék); 40—50-ig van a büntetésesek 21 százaléka (a népességben 17.4 százalék). 60-on felül van a büntetésesek 3.6, a népességnek 7.48 százaléka. Együttal megjegyeztetik, hogy a fiatal korévek viszo-

nyai javulást mutatnak, mi főleg a fiatal bűnösöknek az ugynevezett reformatory school-okban való elhelyezésének tulajdonítandó.

Ausztriában 100 büntett miatt elítélt között van mintegy 17 husz éven aluli, 39 husz egész harmincz éves, 41 harmincz egész hatvan éves és közel 3 hatvan éven felüli, Olaszországban van mintegy 15 százalék huszonegy éven aluli, 54 huszonegy egész harminczöt éves, 22 harminczöt egész ötven éves, 7.3 ötven egész hetven éves az esküdtszékek által elítéltek között.

A spanyolországi statisztika is a mellett tanuskodik, hogy a bűnösség a fiatal korban a legerősebb. Az elítéltek 40.76 százaléka esik (1885) a 15—25 tizéves korosztályra, ellenben csak 36.57 százalék a 25—40 ig terjedő és tizenöt évet magában foglaló korosztályra. A 40—60-ig terjedő korosztályra csak 16.51, a magasabb korévekre 3.11 százalék esik. A spanyol statisztika a fiatal kornál még a 15 éven alóli büntetéseket is említi; ezekre az elítéltek 3.05 százaléka jutott.

Dr. FÖLDES BÉLA.

Jogirodalom.

Az egyházi vagy praedialis nemesek és birtokuk. Irta Dr. Ozoray József primási levéltárnok.¹

Körülményesen ismerteti ezután szerző — pótolva ez által némileg definitiójának fent említett hiányát — az egyházi nemesek személyi állapotát; ismerteti az általa felállított fogalomnak egyes alkotó részeit; és pedig themáját a következő négy főpontra osztja föl:

I. *Az egyházi nemes kiváltságai.* Itt 13 ilyen kiváltságot sorol fel, ismertetve mindegyiket történelmi vonatkozásaiban és jelentőségében. Ezek a kiváltságok — a melyeket talán nem lesz érdektelen egyenként felsorolva feleleveníteni — következők:

a) Praedialis telkeikre nézve adómentesek. b) A vámonkon az egész országban nem fizetnek. c) Mentések a katonai beszállásolástól. d) Vérdíjukra és esküjökre nézve egyenlők az országos nemesekkel. e) Telkeiken örökletes tulajdonjoguk van, de csak a fiágon. f) Egyedül ők viselhetnek — az országos nemesek kizárásával is — hivatalt a maguk székeiben. g) Saját különös hatóságaik által kormányoztatnak. h) Birtok-pereikben és gyökeres jogaik fölötti ügyeikben a főpapak octavalis törvényszékei ítélnék. i) Magszakadás és hűtlenség folytán nem a korona ügyésze, hanem az illető egyháznak ügyésze örököl. k) Ki voltak véve az ország bírának törvényhatósága alól. l) A törvényhatóságokéhoz hasonló jogokat gyakoroltak székeik közgyűlésein. m) Mint nemesi székök tisztviselői bírói hatalmat is gyakoroltak. n) Birtok-viszonyaikban és öröklési jogukban az országos nemesek jogaival és törvénykezési formáival éltek.

II. *Az egyházi nemes kötelességei.* Ezek a kötelességek két csoportra oszthatók: *szolgálatiakra* és *erkölcsiekre*.

A *szolgálati* kötelességek a következők: a) Fő- és leg-súlyosabb kötelességük volt a katonai szolgálat, a melynél fogva a főpap parancsára fölfegyverkezni, zászlója alá összegyűlni és vele háboruba menni tartoztak; s ezen kötelességük *személyes* kötelesség volt. b) Kötelesek voltak nemcsak személyesen háboruba menni, hanem magukat felszerelni is. c) Hadi adót fizettek a főpapnak és tizedet is adtak. d) Ugyanolyan birságokkal terhelvők, mint azon vármegyék, a melyekben laknak; a befolyt birságokból a tisztviselők osztottak. e) A főpapot utazásaiban kötelesek voltak kísérni és szolgálatára lenni. f) Kötelesek voltak a főpapot minden ügyeikben hatóságuknak elismerni. g) Kötelesek voltak úgy a főpap, mint tisztjei parancsainak engedelmeskedni.

Morális kötelességeik voltak a keresztény kath. hitben

¹ Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a multheti számban.

megmaradni, az egyház iránt hűséggel s a főpap iránt hódolattal viseltetni és kötelességeiket odaadással teljesíteni.

III. *Az egyházi nemesség megszerzése.* Az egyházi nemességet csak a főpap adhatja. Osztogatott ez a nemesség akkép, hogy a főpap annak, a kit nemesei közé felvenni akart, egyházi birtokot adott s az erről szóló adománylevélben kifejezte, hogy őt a maga főpapi nemesei közé fölveszi. Ez az adomány kétféleképp történhetett. Lehetett az adomány *tiszta*, a mikor az adományos az egyháznemesi telket egyenesen a főpap kezéből kapta, a mi adománylevél kíséretében történt. És lehetett az adomány *vegyes*, mikor a birtokot az illető örökvallás útján szerezte s az örökvallásra főpapi megerősítést nyert, a mi főpapi jóváhagyó levél által történt.

IV. *A királyi nemes és az egyházi nemes közötti főkülönbségek.* Ezek a következők voltak: a) Az egyházi nemes nem a királytól, hanem a főpaptól kapván nemességét, nem volt nemese az országnak és nem volt tagja a magyar szent koronának. b) Kivül állott az országos rendeken és politikai jogokat nem gyakorolt. c) Nemesi birtokot nem birhatott. d) Nem lehettek jobbágysai. e) Birtokával szabadon nem rendelkezhetett; azt csak a főpap birta és hitbizományyá át nem alakíthatta. f) Birtokával nem jártak együtt a királyi kisebb haszonvételek és földesuri jogositványok. g) Függő viszonyban és szolgálatokra kötelezve volt a főpap irányában. h) Nem a király, hanem a főpap zászlója alatt és annak nevében harczolt. i) Nemesi címerrel és előnévvel nem birt.

Mindezekben csak nagyon röviden és vázlatosan ismertettük az egyházi nemesek személyi állapotát. Szerző mind-egyik pont alatt széles látkörrel és gazdag forrástanulmány-nyal tárgyalja a praedialisták köz- és magánjogi helyzetének jellemvonásait s azok személyes jogviszonyait.

A mű harmadik fejezetében az esztergomi érsek praedialis nemeseiről van szó, a melynek ismertetését azonban — speciálisabb jellegénél fogva — itt mellőzhetjük; habár ez a fejezet is nem egy jellemző sajátosságát tárja fel az egyháznemesi intézménynek.

A negyedik fejezet szól végezetül az egyháznemesi vagy praedialis birtokról. Érdekes, tanulságos fejezet, a melynek soraiból nemcsak mint éles szemű történész, hanem úgy is mint fegyelmezett gondolkodású és rendszeres eszmekörben mozgó jogász tűnik fel szerző előttünk. Nem vélünk azonban tévedhetni, ha azt állítjuk, hogy az érdemes szerző ebben a fejezetben helyenként túl lőtt a célon, a mi szerintünk tanulmányának értékéből sokat levon. Az «ecclesia militans» hajdani dicsőségének rózsás kódében ringatózva, tollát tendentiosus eszmék által vezetteteti s életre akar kelteni rég elavult és saját szavaival élve «jogtörténeti témákká vált» intézmények porlepte pergamenjeiről oly jogokat, a melyeket mindörökké eltemetett az előszóban általa is dicsőített 1848-diki törvényhozás új korszaka, a mely hatalmas erővel vetette meg alapjait a jogegyenlőségnek és a közteherviselésnek. Szerzőnk ugyanis műve befejező soraiban jogtalannak declarálván az 1855 február 3-iki nyiltparancs azon intézkedését, a mely szerint az egyházak tulajdonjogát minden kárpótlás nélkül kiszolgáltatatta a birtokban volt praedialistáknak: a sorok között azon óhaját fejezi ki, hogy a volt praedialis nemesi javakra nézve a főpapok «háramlási» joga állíttassék vissza s illetve adassék nekik kárpótlás a tőlük elvont nemesi javakért.

Elegikusan sóhajt föl, ha vajon «fog-e a magyar törvényhozás intézkedni, hogy az ország herczeg-primásának és a többi főpapoknak a magyar királysággal egyidejű, szép ősi jogaikból pecsétés királyi okleveleken, csatákban elkoptatott praedialis zászlókon és poros levéltári actákon kívül egyebük is maradjon?»

Ettől a tendentiosus törekvéstől eltekintve, szerző a praedialis birtokok jogi természetét oly gazdag tudományos appará-

tussal és tárgya jogi oldalának oly perfect ismeretével tractálja, a mely föltétlen tiszteletünket érdemli meg.

Hogyan állapítja meg szerző a praedialis birtok jogi természetét? Okoskodása igen érdekes és végeredményben a fentebbi tendenciában concludál.

Véleménye szerint az egyházak a praedialis birtokokat *teljes tulajdonjogon* bírták, a mely egész a jelen század elejéig olyan kétségtelen volt s oly *tiszta magánjognak* tekintetett, mint a melyhez a törvényhozás se nyulhat.

És mert a praedialis birtokot az egyház tiszta magánjogi birtokának mondja: ezen sarkallik szerző azon conclusiója, a mely szerint azokat a klérusnak visszareclamálja.

Érdekes polemiába bocsátkozik e tekintetben Wenczellel s a fegyelmezett, a tárgyával a legapróbb részletig ismerős jogász elme ügyességével vitatja, hogy a praedialis birtok sem *hűbéri*, sem a nemesi birtokhoz hasonló sajátságosan magyar *közjogi*, hanem tisztán *magánjogi* volt.

De érveinek minden hathatós csoportosítása mellett sem képes szerző teljesen meggyőzni bennünket álláspontjának föltétlen helyességéről; sőt egy passusával önmaga dönti le összes argumentumait és önkéntelenül is rámutat a valódi ösvényre, a melyen a praedialis birtokok jogi természetének megoldásához eljuthatunk.

Azt mondja ugyanis a 155. lap második kikezdésében:

«A praedialis birtok az egyháznak tulajdona volt; de nem miveltette a maga számára, mint más majorsági birtokait, hanem — *mivel katonákat tartani kénytelen volt* — ezeket tartotta ki rajta.»

Hic Rhodus, hic salta! Miért kapta az egyház ezeket a birtokokat? Hogy katonákat tartson! És tehát mi helyest a honvédelmi rendszer gyökeres átalakulásával nem volt kénytelen katonákat tartani, elenyészett, megszűnt ezen birtokok megtartásának is jogalapja s megillette azokat, a kik az általános védkötelezettségnél fogva immár önmagukért és önszemélyökben voltak kötelesek hadi szolgálatokat teljesíteni, — a volt praedialis nemeseiket.

Egy bírálatos ismertetés szűk kerete persze nem elegendő arra, hogy szerzőnek nem annyira téves, mint tulhajtott, mert tendentiosus álláspontját és érvelését e tekintetben nyomon kísérhessük és így be kell érünk az eddig mondottakkal.

De egészben újra és ismételtelen a legnagyobb elismeréssel kell szólanunk szerző kitűnő tanulmányáról, a mely szakörökben kétségkívül fel fogja kelteni a méltán megérdemelt figyelmet.

Dr. KOVÁCS PÁL,
kecskeméti jogtanár.

A katonai büntető és fegyelmi fenyítőjog kézikönyve. Összeállította Pap Kálmán, m. kir. honvéd százados hadbíró. Második, javított és bővített kiadás.

Az 1884. év óta, midőn e kézikönyv első kiadása megjelent, a katonai büntető és fegyelmi fenyítőjogra vonatkozó újabb szabályzatok és rendeletek léptek érvénybe, a melyekhez képest e könyv tartalmát is módosítani kellett. Nem csupán módosított azonban, hanem jelentékenyen ki is bővítettett; úgy hogy mostani alakjában mintegy kétszer akkora terjedelmet nyert, mint a mily terjedelmű ennek első kiadása volt.

Magában foglalja azon határozványokat, melyek a katonai büntető és fegyelmi fenyítőjog, valamint a tisztii becsületügyi eljárás tekintetében nemcsak a m. kir. honvédség és csendőrségre, hanem — a szervezettel kapcsolatos némely eltérések mellett — a cs. és kir. közös hadseregére, cs. kir. Landwehrre, cs. kir. csendőrségre és szolgálatátétel végett behívott népfölkelésre is érvényesek. A szabályzatok és rendeletek fontosabb határozványai benne szószerint közöltetnek, míg a kevésbé fontosak összevontan ugyan, de mégis arra való figyelemmel, hogy belőlök semmi lényeges rész el ne maradjon.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az árverési végzés megváltoztatásának joghatálya a foganatosított árverésre.

Régen, mondhatni az 1881: LX. t.-cz. életbeléptetése óta vita tárgyát képezi a budapesti kir. ítélő tábla körében az a kérdés: vajon oly esetben, midőn a másodbiróság a telekkönyvi hatóságnak ingatlanra végrehajtási árverést rendelő végzését megsemmisíti vagy egészben megváltoztatja, ez által önként *megsemmisül-e a foganatosított árverés, mint az árverési végzés következménye?* és ehhez képest kell-e, hogy a másodbiróság az árverési végzést megváltoztató vagy megsemmisítő határozatában egyuttal az időközben foganatosított, vagy a netalán foganatosított árverést hatálytalannak kijelentse?

Mielőtt a kérdés fejtegetésébe bocsátkoznánk, tisztába kell jönnünk arra nézve, hogy mikor és mily körülmények között merülhet fel az az eset, hogy ingatlanokra az árverés, az ezt rendelő végzés ellen beadott, a telekkönyvi hatóság által elfogadott és a másodbirósághoz felterjesztett felfolyamodás daczára foganatosittatik?

Az 1881: LX. t.-cz. 37. §-a szerint a bírósági végzések elleni felfolyamodásnak az ingatlan árverés foganatosítására halasztó hatálya van. E szerint — a mint több ízben volt alkalmam kimutatni, és a mint a budapesti kir. tábla most már következetesen tartja — az árverési végzés ellen felfolyamodás adatván be s ez elfogadtatván és felterjesztetvén, az árverést nem lehet a hirdetményben kitűzött határnapon foganatosítani, ha csak addig a másodbiróságnak a telekkönyvi hatóság végzését helybenhagyó, illetve a felfolyamodást visszautasító vagy ennek helyt nem adó határozata le nem érkezett. A mihez képest, miután az eljáró bíróság ez eset be- vagy be nem következését előre nem láthatja, a felfolyamodást elfogadó s felterjesztő végzésben *az árverésre vonatkozólag mit sem szabad határoznia*, sem azt, hogy a kitűzött határnapon az árverés meg fog tartatni, sem azt, hogy az árverés megtartása feltétlenül felfüggesztetik. A felterjesztő végzés ily értelmű rendelkezését a kir. tábla újabb felfolyamodás folytán mindig megsemmisíti. Ha a kitűzött árverési határnapig a másodbirósági határozat le nem érkezik — és a másodbiróságnál összetorlódtott munkahalmaz mellett a hitelezők hátrányára a birtokban levő adósoknak pedig nem csekély öröme, tulnyomólag ez az eset áll be — akkor az árverés e határnapon természetesen meg nem tartható, s új árverési hirdetmény kibocsátása új árverési határnap kitűzésével válik szükségessé, habár a felfolyamodást felterjesztő végzésben erre nézve semmiféle providentialis intézkedés nem foglaltatik. Arra pedig, hogy az árverés a kitűzött határnapon foganatosittassék, kell, hogy addig a másodbirósági helybenhagyó, visszautasító vagy helyt nem adó végzés már visszaérkezett legyen, másként a 179. §. c) pontjának alapján az árverés megsemmisítésének esete állván be.

Ha pedig a másodbiróság helybenhagyó vagy megváltoztató határozattal rendelte el az árverést, és az e határozat foganatba vétele tárgyában hozott elsőbirósági végzés támadtatik meg felfolyamodással, ezt az 1881: LX. t.-cz. 37. §-ának utolsó bekezdése s az LIX. t.-cz. 27. §-a szerint már az eljáró bíróságnak hivatalból vissza kell utasítania.

Kitűnik ezekből, hogy oly esetről, midőn az árverés az ezt elrendelő végzés ellen beadott, elfogadott és felterjesztett felfolyamodás daczára, a felfolyamodás másodbirósági elintézése előtt foganatosittatik, a törvény szerint s az ezen alapuló elmélet értelmében szó sem lehet. Ezért a törvényben nincs provisio az ily esetről; és éppen ez nehezíti meg

a gyakorlatban mégis sokszor előforduló kérdés megoldását.

A praxisban t. i. úgy áll a dolog, hogy a telekkönyvi hatóságok a törvény kétségtelen értelmének, a kérdés irodalmi uton nem egyszer történt tárgyalásának és a másodbiróság számos határozatainak daczára az árverést rendelő végzés elleni felfolyamodás elintézésében az árverést egyszer feltétlenül felfüggesztik — a mi helytelen; másszor meg, a mi még helytelenebb — magok bocsátkoznak a felfolyamodásban felhozott állítások és érvek megvizsgálásába, s ha e vizsgálat a felfolyamodó hátrányára üt ki, kijelentik, hogy az elrendelt árverés a kitűzött határnapon a felfolyamodás daczára meg fog tartatni.

Sokkal gyakoribb eset azonban az, hogy az árverési hirdetmény valamelyik érdekelt félnek oly későn kézbesítetik, hogy reá nézve a felfolyamodási határidő csak az árverési határnap elmulta után, vagy éppen e napon jár le, vagy pár nappal előbb ugyan, de mégis kevés idővel arra, hogy ez alatt törvényes időben beadott felfolyamodás folytán a kiküldötteknek értesítése s ez uton az árverés felfüggesztése iránti intézkedést meg lehetne tenni. Megtörténik az is, hogy a telekkönyvi hatóság a felfolyamodásról, az ennek elfogadását és felterjesztését kijelentő végzéssel a kiküldöttet értesíti, de a telekkönyvi iroda késedelmességénél fogva ez a végzés csak akkor jut a kiküldöttnek kezébe, mikor ez az árverést már foganatosította.

Kell-e már most ily esetekben — a mennyiben az árverésnek megtörtént foganatosítása a felterjesztett iratokból kitűnik — a másodbiróságnak az árverési végzés megváltoztatása s az ez iránti kérvény elutasítása mellett az árverési cselekményt megsemmisítenie? ha a foganatosításról az iratok nem, de a foganatosítás abbanmaradásáról sem tanuszkodnak, kell-e a *netalán* foganatosított árverést megsemmisíteni vagy hatálytalannak kijelenteni? Ha pedig a másodbiróság az árverési végzés megváltoztatása s az árverési kérelem elutasítása mellett a foganatosított árverés hatályosságának vagy hatálytalanságának kérdését nem érintette: kell-e az eljáró telekkönyvi hatóságnak a másodbirósági határozat közlésekor vagy külön végzésben a foganatosított árverést hivatalból hatálytalannak kijelentenie?

Igen nyomós érvek harcolnak a mellett, hogy mindezek a kérdések igenlőleg oldassanak meg.

Az ingatlanokra készpénzbeli követelés behajtása végett intézett végrehajtásnak a törvény által meghatározott fokozatai vannak: a végrehajtás elrendelése, a végrehajtás foganatosítása, a végrehajtási zálogjog bekeblezésének, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzésének utján, az árverés elrendelése, az árverés foganatosítása, a kielégítési sorrend megállapítása, a vételár felosztása. A végrehajtásnak mind e fokai oly viszonyban állanak egymáshoz, hogy minden alsóbb fok a reá következőnek közvetlenül, közvetve pedig valamennyi következőnek az alapját képezi; úgy, hogy végrehajtás elrendelése nélkül nincs helye a végrehajtási zálogjog bekeblezésének, a végrehajtási zálogjog bekeblezése, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése nélkül nincs helye az árverés elrendelésének, stb. Ha valamelyik alsóbb fok hiányzik, a felsőbb fokok mint alap, jogalap nélküliek nem létezhetnek; ha az elsőbirósági végzés megváltoztatásával a másodbiróság a végrehajtási alsóbb fokot lerontja, az erre épített további végrehajtási alkotmány szükségképen összedől. Árverést rendelő végzés hiányában tehát jogilag fen nem állhat az árverés foganatosításának cselekménye; és ennél fogva, ha a másodbiróság az árverési végzés megváltoztatásával az árverés *elrendelésének* helyét nem találja, e mellett lehetetlen, hogy a megváltoztató másodbirósági határozatnál fogva el nem rendelt árverésnek foganatosítása mégis hatályban maradjon.

Az árverési cselekménynek hatálytalanságát — úgy hal-

lottam még sokszor — hangosan követeli még az a körülmény, hogy a ki az árverési végzés ellen felfolyamodással élt, bizván a végr. törvény 37. §-a által a felfolyamodásnak tulajdonított halasztó hatályában, jogszerűen abban a meggyőződésben lehet, hogy a felfolyamodás másodbirósági elintézésének leérkezéig nem fog az árverés foganatosítani, és e meggyőződésénél fogva nem gondol többé az árverési határnappal és fel sem teheti azt, hogy neki e határnaptól számított bizonyos idő alatt még más jogorvoslattal fog kellene élnie a végett, hogy az árverési végzés elleni felfolyamodásának részére, a foganatosított árverés megsemmisítésének kieszközlése által azt a halasztó hatályt biztosítsa, melyet annak a törvény, a felfolyamodónak minden további joglépése nélkül tulajdonít. Ha tehát az árverési végzés megváltoztatása és az árverési kérelem elutasítása folytán az árverés foganatosítása meg nem semmisül: akkor a felfolyamodó csatlakozik jogszerű feltevésében, tévutra vezettetik, és visszatartatik oly további jogorvoslat használatától, melyet bizonyára igénybe vesz, ha sejti azt, a mit a törvényben bizván nem sejthetett, hogy az árverés az ezt elrendelő végzés elleni felfolyamodás daczára foganatosittatik.

Én mindamellett és mindez érvek daczára nem tartom azt, hogy az árverés foganatosítása az árverést rendelő végzés megváltoztatásának folyományaképpen megsemmisül; sőt véleményem szerint az ily megsemmisülés, illetve a megsemmisítésnek következményeként *hivatalból való kijelentése, végrehajtási törvényünk irányával, intentióival és rendelkezéseivel egyenesen ellenkezik.*

(Bef. köv.)

Dr. IMLING KONRÁD.

A sommás végzés elleni perujítás kérdéséhez.

Váltóperben hozott sommás végzés ellen perujításnak nincsen helye. Ezt az ép oly fontos, mint a mennyire igénytelen nézetünk szerint hamis elvet mondta ki a Curia a Jogt. Közl. mult heti számában közölt, 729.88. sz. a. kelt ítéletében, megerősítvén ezzel csak újabban, a mit különben e tárgyban már nem egyszer azelőtt is kimondott, így 490.84. és 1080/85. sz. a. kelt határozataiban.

A Curia lényegileg ekkép érvel: a sommás váltóper nem «per», a sommás végzés nem «ítélet». Már pedig a perujítás fogalmilag pert és ítéletet tételez fel, a minthogy ehhez képest úgy a perrendtartási novella 69. §-a, mint a váltóeljárás rendelet 43. §-a, a perujításról intézkedvén, mindig csak perről és ítéletről szólnak, de végzést, kiváltképpen sommás végzést, sohasem emlitenek, legalább expressis verbis sohasé.

Hogy a Curia a sommás végzés ellen a *perujítást* nem engedi meg, annyival feltűnőbb, minthogy más oldalról ugyancsak a sommás végzés ellen a *semmiségi keresetet* minden nehézség nélkül megengedi, így pl. 6/86. sz. a. kelt ítéletében. Pedig úgy a perrendtartási novella 50. §-a, mint a váltóeljárás rendelet 43. §-a, a semmiségi keresetről intézkedvén, mindig szintén csak perről és ítéletről, illetőleg bírói egyezségről szólnak, a sommás végzést ellenben, legalább expressis verbis, szintén nem említik sohasé. A Curia nyilvánvalóan csakis a logikai törvénytárgyarázat kényszerének enged, a midőn a váltóeljárás rendelet 43. §-ának *második* bekezdésében az «ítélet» alatt okvetlenül értendőnek tartja a «sommás végzést» is, nehogy t. i. előálljon különben az a furcsa jogállapot, hogy egy kiskoru ellen törvényes képviselőjének perbe idézése nélkül sommás végzést lehessen hozni s ez csak kifogások beadása vagy felebbezés által orvosoltathassék, tehát legfeljebb csak 3 nap alatt. De ha a Curia ezt teszi, és pedig nagyon helyesen teszi, akkor mivel indokolható meg másfelől ismét ama ragaszkodása a grammaticai törvénytárgyarázat szűkkeblőségéhez, a melylyel a váltóeljárás rendelet ugyancsak 43. §-ának *első* bekezdésé-

ben az «ítélet» alá semmikép sem tartja subsumálhatónak a «sommás végzést» is?

Nem kevésbé ellenmondásos a sommás végzés elleni perujítás kizárása, ha a Curia ezen álláspontját egybevetjük azzal a gyakorlattal, melyet a *makacssági ítélet* elleni perujítás helytfoghatóságának kérdésében állandóan követ. Tudvalevő ugyanis, hogy a Curia a makacssági ítélet ellen a perrendtartási novella 69. §-ának 2. pontjára alapított perujítást sans phrase megengedi, így pl. 413/85., 2987/85. és 6925/86. sz. a. kelt határozataiban. Pedig ha szorosan vesszük, a perjogi elmélet szempontjából a makacssági per sem tulajdonképeni «per», a makacssági ítélet sem tulajdonképeni «ítélet», s egy kifogásokkal meg nem támadott sommás végzés bizonyára sokkal inkább hasonlít egy makacssági ítélethez, mint a hogy hasonlít egy makacssági ítélet egy valóságos ítélethez. Sőt ha pusztán a grammaticai törvénytárgyarázatra támaszkodunk, e réven mindenesetre sokkal nehezebb kihozni a makacssági ítélet elleni perujítást, mint a sommás végzés ellenit. Mert a perrendtartási novella 69. §-a 2. pontjának az az értelmezése, melylyel a Curia idevágó ítéleteiben rendszeren találkozunk, hogy t. i. az, ki a «megjelenés elmulasztása miatt» hozott makacssági ítélet ellen perujítással él, olybá tekintendő, mint hogy ha az «alapperben nem használt, új bizonyítékokkal» állna elő, szemlátomást nem egyéb, mint egy legulejus kisegítő, egy különben nem is igen ügyes kibuvó, egyike azon fájdalom fölötté számos kibuvóknak, melyekre páratlanul hézagossá és disharmonikus perrendünk, igen gyakran minden textus ellenére, rákényszerít.

De a Curia felfogásának helytelenségét mi sem tünteti fel élesebb világításban, mint épen annak valóban veszedelmes folyományai.

Tegyük, hogy alperes megbizsa ügyvédjét, adjon be a sommás végzés ellen kifogásokat. Az ügyvéd azonban vétke gondatlanságból elmulasztja a 3 napot. Hogy segíthet magán a fél? Felfolyamodással természetesen nem, mert annak a sommás végzés ellen egyáltalán nincs helye. Felebbezéssel szintén nem, mert tegyük fel, hogy a sommás végzés neki egyébként szabályszerűen kézbesítettett. Hátra volna tehát csakis az igazolás és perujítás útja. Igen ám, de az igazoláshoz hasztalanul folyamodnék, mert habár a váltóeljárás rendelet 39. §-a megengedi is az igazolást vétlen mulasztás címén, de a perrendtartási novella 61. §-a egész categorice hozzáteszi, hogy az ügyvéd vétke gondatlanságból okozott mulasztása a fél vétlen mulasztásának nem tekinthető. A mi pedig a perujítást illeti, ezt megint a Curia nem engedné meg neki, mert habár a perrendtartási novella 69. §-a 2. pontjának kedvezményében részesíti a Curia a makacssági ítéletet is, nem zárva ki abból természetesen a rendes váltóper során hozott makacssági ítéletet sem, addig a sommás végzést egyáltalán nem ismervén el az ítélet általi marasztalással egy hatályúnak, az ellen a perujítást elvileg és minden körülmények közt kizárja. Maradna tehát orvoslatul a feltett esetben a kiáltó jogsérelmet szenvedett félnek a Curia szóban forgó decisiója szerint semmi más, mint — ügyvédje ellen a fegyelmi feljelentés odiosus vagy a kártérítési per rögs útja.

Tegyük, hogy alperes azért nem ad be a sommás végzés ellen kifogásokat, mert az neki épenséggel nem is vagy nem szabályszerűen kézbesítettett. Hogy segíthetne ez esetben magán? Igazolással a váltóeljárás rendelet 39. §-ának 2. pontja alapján, de csak 15 nap alatt. Felebbezéssel a perrendtartási novella 39. §-ának *f)* pontja alapján, de csak 3 nap alatt. Háthaazonban az elmaradt vagy szabályszerűtlen kézbesítés folytán egyáltalán nem is tud róla, hogy sommás végzés hozatott ellene, s az egész dologról csak akkor értesül, a mikor már a sommás végzés sem felebbezés, sem igazolás útján többé meg nem támadható. A miről a fufangos felperes a végrehajtás elhalasz-

tása által bizonyára gondoskodni fogna. Élhetne ugyan ilyen esetben a végrehajtási törvény 9. §-a alapján a végrehajtást elrendelő végzés ellen felfolyamodással, de hátha a kézbesítés elmaradását vagy szabályszerűtlenségét nem képes kellőképp beigazolni, legalább a felfolyamodás ideje alatt és annak útján nem? Csakis a perujtás segíthetne ilyenkor rajta, mivelhogy a semmiségi keresetnek a perrendtartási novella 50. §-a szerint a kézbesítés meg nem történtének vagy szabályszerűtlenségének címén helye nincsen. Igen ám, de ennek ismét a Curia szóban forgó decisiója vágná el az útját, sommás végzés ellen feltétlenül kizárva a perujtást.

Tegyük, hogy alperes azért nem ad be a sommás végzés ellen kifogásokat, mert csak oly tanuja van, kit nem állíthatna 15-öd napra a bíróság színe elé. A váltóeljárás rendelet 43. §-a, enyhíteni akarván az alaki váltójog tulságos szigorát, igen helyesen megengedi, hogy ujított váltóperben — vagyis extra dominium — az ily tanuval is lehessen bizonyítani. De mit használ e kedvezmény, ha a Curia annak becsét nagyrészt elveszi azzal, hogy a sommás végzéssel befejezett váltóügyet ujítani meg se engedi? Mit használ, hogy ujított perben több a jogom, ha nem ujíthatok?

Tegyük, hogy alperes azért nem ad be a sommás végzés ellen kifogásokat, mert a nyugtát, melylyel bizonyíthatná, hogy a váltót lejáratkor kifizette, elég szerencsétlenül elvesztette, s egyéb bizonyítéka, mint ez az elvesztett nyugta és a meg nem engedett főeskü, nincsen, mert a per kedvéért pedig nem akar. A sommás végzés jogerőre emelkedése után valahogy megkerül a nyugta. De mert nem marasztaltatta el magát ítélet által, hanem beletörődött a sommás végzésbe: a Curia megtagadja tőle a perujtást. Hol itt az igazság? Azért, hogy a váltójog jus strictum, még nem kell, hogy jus injustum legyen.

Tegyük, hogy a sommás végzés alapját képező váltó okirathamisítás útján jött létre. Alperes ennek dacára nem difficultálja azt, mert meglehet, hogy nem is tud a hamisításról, vagy mert a szükséges bizonyítékokkal nem rendelkezik. A sommás végzés jogerőre emelkedése után megtudja a hamisítást, vagy előkerülnek a bizonyítékok. A büntető bírósághoz azonban többé nem mehet, mert tegyük, hogy a tettes időközben meghalt. Mit csináljon? A perrendtartási nov. 69. §-ának 3. vagy akár 2. pontja alapján ugyan perujtással élhetne, de mert sommás végzés forog csak szóban és nem formaszerű ítélet: a Curia decisiója még ilyen esetben is örök pervesztésre ítéli.

De nem folytatjuk. Izleltetőül elég ebből ennyi is.

Csak azt kérjük: mit tesz majd mindezen esetekben az ügyes ügyvéd a Curia decisiójával szemben? Be fogja adni a sommás végzés ellen a kifogásokat, ha még oly biztosra veszi is, hogy elmarasztalják. Legalább megmenti felének — a perujtás lehetőségét.

Ily kerülő utak kieszelésére ráutalni, nem lehet azonban a Curiának akarata.

Dr. BARNA IGNÁ CZ.

Különfélék.

— A képviselőház igazságügyi bizottsága mindeddig nem kezdhette meg ülésezését, mivel a bizottság tagjai közül többen a regále-bizottságba választottak meg s ezen bizottság most naponként ülésez. Az örökjogi javaslatnak ez évben való elkészültére így a kilátások mindinkább elenyésznek. Az optimisták azt remélik, hogy az igazságügyi bizottság munkálata februárban a háznak benyújtható lesz s a plenum husvét előtt még időt talál a tárgyalásra. — A bünvádi eljárás javaslatát legközelebb ugyan benyújtja az igazságügyminiszter a képviselőháznak, de a jelen ülés alatt tárgyalásra ezen munkát már nem kerül.

— A kir. Curián október 28-tól kezdve a bűnügyi tanácsok új beosztása lép életbe, mely beosztás december végéig fog fenállani. A sajtóügyek Daruváry tanácsába mennek át; sajtóügyi referens ezentul Sélley. A II. tanácsban az elnöklést ideiglenesen dr. Suhay Imre veszi át. A polgári tanácsok összeállításában lényeges változás nem áll be.

— A budapesti kir. táblán, mint az igazságügyi költségvetésből kitűnik, jelenleg 160 bíró, 10 tanácselnök és 2 elnök működik. Kétségtelenül ez a föld kerekéségén a legnagyobb bíróság. — A kir. Curia személyzeti létszáma 71.

— A járásbírók közül most már csak 111 van olyan, mely telekkönyvi ügyekben hatáskörrel nem volna felruházva. Ide nincsenek beszámítva a telekkönyvi székhelyen levő járásbírók.

— A budapesti V. kerületi járásbírók ügyforgalma a folyó évben tetemesen emelkedett. A beküldött kimutatás szerint f. é. szeptember 30-ig beérkezett 93883 beadvány sommás és 1265 kisebb polgári peres ügyben. *Kereset* 1272 tétetett folyamatba, melyek közül a múlt évről maradtakat számítva volt 12956 peres ügy; ezek közül 9642 nyert elintézt. A keresetek közt volt 6565 kereskedelmi és 4707 közpolgári, mely utóbbiak közt volt 1 megtámadási, 22 tartási, 1 semmiségi és 1048 igénykereset. Előterjesztés 265 adatott be. Az idei ügyforgalmat a múlt évvel összehasonlítva kitűnik, hogy a folyó évben 18625 beadvánnyal érkezett több, és ezek közt 3626-al több kereset, a tárgyalások száma pedig 3677-el haladta meg a tavalyit. Ezen szaporodás nagyon igazoltnak mutatja az igazságügyi kormány azon elhatározását, hogy az ottani albirák számát egygyel gyarapítja. Az erélyes vezetésnek az eredménye, hogy a nagy anyag a meglevő erővel is fenakadás nélkül volt feldolgozható s szívesen elismerjük azon ujítás jótékony következményeit is, a melytől pedig féltünk, hogy t. i. az igényperesek nem külön bírák által tárgyalatnak, hanem az összes ügyek valamennyi bíró közt oszlanak meg.

— A horvát bíróságok határozatai. Lapunk egyik utóbbi számában közöltünk egy esetet, melyben egy fővárosi ügyvéd egy 50 krt kiutaló horvát nyelvű végzés fordításáért 1 frt 25 kr. tolmácsdíjat volt kénytelen fizetni. Ez eset újból felszínre hozza ama furcsa viszony fejtegetését, mely a magyar országos és a horvát tartományi bíróságok között fenforog. Míg Magyarország és Ausztria — tehát külföldi állam — közt van oly szerződés, mely szerint a bíróságok legtöbb határozata hivatalból és ingyen fordítatik le és mindjárt lefordítva közöltetik a felekkel: addig a magyar területet képező Horvátországgal nem létesült még hasonló szerződés és a szűkebb értelemben vett Magyarország polgárai pénzzel és kellemetlenséggel kénytelenek megfizetni amaz autonómiát, melyet az ország egyes állampolgárainak nagylelkűen adományoztak. Azt hisszük, hogy teljes joggal megkövetelhetni, hogy a horvát bíróságok határozatai a magyar bíróságok által magyarul közöltessenek a felekkel a nélkül, hogy a bőbeszédű horvát bíróságok minden lényegtelen határozatáért tetemes tolmácsdíjakat legyenek kénytelenek fizetni, melyek összege gyakran meghaladja a per tárgyát is.

Ugyancsak a horvát bíróságok eljárására vonatkozólag a következő sorokat vettük:

A 81. sz. «Irtás»-ban felpanaszolt eljárás istenes ahhoz képest, a mit a zágrábi járásbírók egy ügyemben tett. Zágrábi alperesem, kit Budapesten pereltem, a végrehajtás elrendelése után fizet; én, tekintettel arra, hogy a végrehajtás közbenjöttem mellett rendeltetett foganatosítani és számíttva arra, hogy ugy is előleget kérnek, a követelés kifizetése után nem tettem semmit, de pár héttel később értesít a zágrábi járásbírók, hogy ő exequált, én erre a végrehajtást rendelő bíróságnál kerestem orvoslást, mely a zágrábi járásbírókat a felperes által nem kívánt végrehajtás hatályon kívül helyezése és zárfeloldás iránt kereste meg. Miután ezen végzés expeditiójáról és arról, hogy azt a zágrábi járásbírók megkapta, meggyőződtem, hálát adtam Istennek, hogy zágrábi ügyem véget ért, pedig csalódtam, mert a horvát buzgótság odáig ment, hogy volt alperesem ellen a zárfeloldás elrendelését tudató végzés vétele után 30 nappal árverés rendeltetett el, melynek beszüntetése nekem újabb kellemetlenségeket okozott; befejezésül pedig a nélkül, hogy előleg küldésére felszólítottam volna, vagy arról, hogy költ-

ség merült-e fel és mennyi, értesítettem volna, ellenem a felmerült költségek erejéig egyenesen végrehajtást rendelt el, miről értesülve, siettem horvát testvéreim igényeinek kielégítésére; de most már igazán bizonytalanságban vagyok az iránt, hogy befejeztem-e ezen zágrábi végrehajtási ügyet, vagy talán még újabb fizetéseket kell teljesítenem, vagy legalább kellemetlenségeken keresztül mennem, és még néhány-szor nyugodtan tűrni Troján Venczel volt alperesem szemrehányásait. Én azt hiszem, Zágrábban is lehetne valami olyan rendszabályt felállítani, mely az ilyen eseteknek véget vetne és azt az 1854. évből eredt rendeletet, melyre a zágrábi járásbiróság az ellenem elrendelt végrehajtást tárgyazó végzésben hivatkozik, még egyszer s nyíltan érvényen kívül kellene helyezni.

Dr. NÉMETH IMRE,
ügyvéd.

Ide vágnak a következő sorok is, melyeket szintén ügyvédi körökből vettünk:

A budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék egy váltó-ügyemben még f. évi június hó 14-én kibocsátotta a sommás végzést és megkereste az eszéki kir. járásbiróságot annak kézbesítése iránt. Vártam két hónapig, de a sommás végzés csak nem lett kézbesítve. Beadtam egy kérvényt a váltótörvényszékhez, hogy sürgesse meg az eszéki kir. járásbiróságot a kézbesítés miharábi eszközése iránt. A sürgetés megtörtént. A járásbiróság azonban csak nem adott életjelt magáról. Szeptember hóban a törvényszék hivatalból sürgette meg a kézbesítést, de fájdalom, ismét minden eredmény nélkül. A sommás végzés kézbesítve még mindig nincs, alperes eddig szerencsére megtehetett minden «óvó intézkedést» a fenyegető végrehajtás elől, jó és rosszhiszemű hitelezők újabb keletű követeléseikkel megelőzték és én várhatok, míg az eszéki járásbiróság, kényelemszereteten magát tultéve, kézbesítendi a sommás végzést, holott ugy a törvény, mint a dolog természete váltóügyben a leggyorsabb s legpontosabb eljárást írja elő.

— Dr. Jellinek Arthur országgyűlési képviselő e czim alatt *»Fogi észrevételek az állami italmérési jövedékről szóló tcz. folytán adandó kártalanításra vonatkozó törvényjavaslatához»* tanulmányt tett közzé, a melyben az italmérési jog megváltása folytán, az annak alapját képező s gyakorlata által érintett jogviszonyokat tüzetes vizsgálat tárgyává teszi. Szerző első sorban meghatározandónak véli az italmérési jog természetét a tételes jog alapján. Szerinte a gyakorlat, és ezt bírói ítéletekkel igazolja, a törvényes tartozék fogalmát ismeri el, de mely fogalommeghatározásra némileg behatással volt az 1881. LX. tcz., mely szerint az italmérési jog hármas megkülönböztetés alá esik: gyökösített, elválasztott, és el nem választott. A nyert fogalommeghatározás alapul vétele mellett szerző külön fejezetben fejtegeti a jelzőlogos hitelező, a bérlő és haszonbérlő jogát, s kimutatja, miszerint a megváltás folytán, mely jogilag a kisajátítás fogalma alá esik, a hitelezőnek joga van a kárpótlási összegre, az utóbbiaknak pedig a kártérítésre, esetleg a szerződés felbontására. Külön fejezetben tárgyalja szerző a földesuri jog fogalmát, és az elbirtoklást mint jogalapot, a melynek ugy az 1848-ig érvényben volt, mint pedig jelenleg érvényben levő jog szempontjából helye van. A kártérítéshez való jogosultság, a mely a javaslat értelmében közigazgatási uton állapítandó meg, szerző szerint, ha vitássá tétetik, bírói uton oldandó meg. Nézete szerint vitás magánjogi igényt közigazgatási ügynek tekinteni nem lehet, de maguk a kérdések sem oly egyszerűek, mint a javaslat indokolásában mondatik. A pénzügyi bíróságot sem tekinti megfelelő forumnak, hanem e kérdéseket a rendes bíróságok illetőségi körébe utalandóknak véli. Szerző fejtegetései az érvényben levő jogon alapulnak, és ott, hol az erdélyi és magyar jogrendszer között eltérés van, figyelme arra is kiterjed. A tanulmány tisztán magánjogi; minden abba nem tartozó elemet kerül.

— A jog- és államtudományi államvizsgálatok szigorítása és írásbeli vizsgálatokkal leendő meg bővítése tárgyában a kecskeméti ev. ref. jogakadémia tanári testülete és az oldala mellett működő államvizsgálati bizottság a vallás- és közoktatásügyi miniszterium felszólítására szakvéleményt dolgoztatt ki, mely most füzet alakjában közzététetett. A szakvélemény

szerkesztője dr. Kovács Pál kecskeméti jogtanár. A munkálat erős kritika az egyetemi rendszer ellen s védírat a jogakadémia érdekében. Visszaautasítja a miniszteri leirat indoklásának ama passzusát, mely az államvizsgálatok nívaujának alászállását a vizsgáló bizottságok enyhe eljárásának tulajdonítja. Kimutatni igyekszik, hogy ennek oka a mai tanulmányi s vizsgálati rendszer, a szigorlatok dominálása, az államvizsgálatok keretének s képesítő minőségének jelentékeny megszorítása. S az ebből származó anomáliákon nem segíthet immár az írásbeli vizsgálatok behozatala sem, csak a tanulmányi s a vizsgálati rendszer megváltoztatása.

— **Ügyvédek mint irnokok.** A fővárosi járásbiróságoknál az a szokás honosult meg, hogy egyes aljárásbírák *kötelezik* az ügyvédek a tárgyalási és tanukihallgatási jegyzőkönyveknek dictatumuk után való megírására, ugy szintén a makacssági ítéletek fogalmazására. Ügyvédeink nagy része nem tesz kifogást ezen megaláztatás ellen és szó nélkül tűri, hogy az albiró urak a nekik nem tetsző írást újból való leírás végett visszaadják. Hogy mennyire növeli ezen új hivatás az ügyvédek tekintélyét: azt talán fölösleges megmondanunk.

— **Ügyvédi körökből a következő sorokat vettük:**

X. szabó 52 frtnyi követelése fejében ügyvéd útján sommás keresetet ad be még július havában egy vidéki járásbirósághoz. A járásbíró az ügyet egyik albiróra signálja. Elmúlik 3 hó, még az ügyben határnap végzés sem adatott ki. Egy alkalommal az albiró — kire az ügy signálva lett — belép a szabó üzletébe és ott szöveget néz magának ruha-csináltatás céljából. Ez alkalommal X. szabó bátorságot vesz magának, és megkéri az albirót, hogy legyen szives és tűzőn ki egy rövid határnapot az ügy tárgyalására, mert a követelés veszélyeztetve van. Ezek után az albiró a hivatalába menván, az ügydarabot a többi akták közül előveszi és felterjesztést tesz: «hogy miután ő X. szabónál ruhát akar készíttetni, hogy ne látszassék érdekeltnek, egy más bíróra kéri signáltatni az ügyet.» — Szegény szabó mai napig is vár a tárgyalási határnap kitűzésére.

— **A Magyar Jogászegyletben** f. h. 27-én (szombaton) Dr. Hérich Károly tart előadást *a kereskedelmi jog szelleméről*.

— **A budapesti egyetem könyvtárának** 1887-iki gyarapodásáról szóló címjegyzék megjelent. A Pauler-könyvtár már rendezve van s ezzel a büntetőjogi szak széles körű kiegészítést nyert.

— **Schaffhausenben** 1887 aug. hó 1-én életbelépett egy törvény, mely a siker nélkül végrehajtást szenvedettek megbüntetését tárgyalja. A törvény lényeges intézkedései közül kiemeljük azt, hogy büntetés csakis a megkárosított hitelező indítványára foglalhat helyet és a büntetés áll a korcsma-látogatási tilalomból 1—5 évig, 1—20 napig terjedhető fogházból. Mindegyik büntetés külön-külön kiszabható, vagy mindkettő egyetemben. A kereset elévül 6 hó múlva az eredménytelen zálogolástól számítva. Az egyszer visszavont kereset újból meg nem indítható.

— **Az orosz büntetőtörvénykönyv javaslatának** harmadik része megjelent német nyelven. Tárgyalja ezen rész a a vagyoni büntetteket. (*Angriffe auf die Vermögensordnung.*) A javaslat határozmányait kimerítő indoklás kíséri. A fordítást *Gretener berni tanár* teljesíti.

Irtások.

83.

Egyik módja a per folytonos halasztgatásának az, hogy a tárgyaló ügyvéd vagy ügyvédjelölt tanukul bediktálja egy pár jó barátjának nevét, a nélkül természetesen, hogy ezeknek a dologhoz bármi közük lenne s a dologról tudnának. Különösen szeretik ezen «ügyvédek» ismerőseik azon lakását bediktálni, hol *ezelőtt* laktak, hogy így a kézbesítő az idézvényt ne is kézbesíthesse. Megbirságotni az ilyeneket vajmi nehéz, mert ki tudják mutatni, hogy az illető ott lakott. A tárgyaláson természetesen a tanu kihallgatásától elállnak.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre .. 6 lrt
negyedévre .. 3 „ A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Kormányrendelettel egyengetett judicatura. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvéd. — A magyar öröklési jog javaslata. PFAFF és HOFMANN, bécsi egyetemi tanárok véleménye — Törvénykezési Szemle: Az árverési végzés megváltoztatásának joghatálya a fogantatott árverésre. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — Elrendelhető-e biztosítási végrehajtás olyképen, hogy az Ausztriában fekvő vagyonek osztrák cs. kir. bíróság által fogantatassék? Dr. BERCZELI ANTAL budapesti ügyvéd. — A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának gyakorlatából. Közli: Dr. JELLINEK ARTHUR ügyvéd, országgyűlési képviselő. — A váci körúti fogházban. Dr. KECSKEMÉTI LAJOS-tól. — Különlélék. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — «Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Kormányrendelettel egyengetett judicatura.

Az igazságügyminiszter Magyarország valamennyi törvényszékét és járásbíróságát szükségesnek tartotta rendeletileg értesíteni arról, hogy az ország legfőbb bírósága minő állandó gyakorlatot követ a perjog körében elementaris jellegű, de a hagyatéki eljárásban az ügyek akadálytalan elintézése tekintetében kiváló fontosságu néhány kérdésre nézve.

Valóban keserű örömmel kell regisztrálnia a szaksajtónak ezt a rendeletet.

Mert bizonyos, hogy szükség volt intézkedésre, mely a hagyatéki ügyekben végre legalább az illetékesség és hatáskör tekintetében hozzon létre egyöntetű eljárást, melynek hiánya évek egész során át kimondhatatlan bajokat okozott. Valamint kétségtelen, hogy szükség van intézkedésre, mely első sorban az alaki jognak ugy ezen, mint egyéb területén más irányban is véget vessen annak a kinos bizonytalanságnak, az ezzel együtt járó ellentétes judicaturának, valamint az ekként beálló fenakadások következtében a jogviszonyok szinte szükségszerű bonyodalmának, melyről bátran el lehet mondani, hogy a jogsérelmek és új perek ezreinek dusan tenyésző melegágyát képezi.

De a mily szükséges volt ez a rendelkezés s a mily elodázhatlan szükség egyéb irányban is az egyöntetű judicatura biztosítása mindenekelőtt az alaki jog alkalmazása terén, képzelni sem tudunk lesújtóbb gunyt annál, hogy az igazságügyi kormány a maga egészen más természetű s a judicaturán kívül álló, mondjuk ki egyenesen politikai hatalmának körében *kénytelen* keresni azon eszközöket, melyekkel a judicatura egyöntetűségét, *ezt a tisztán magistratualis feladatot*, bár megengedjük, elismerésre méltó buzgalommal, biztosítani igyekszik.

Jogász, kinek az igazságszolgáltatás magasabb céljai s annak jogérzetet teremtő és fejlesztő nemes hivatása lebegnek lelke előtt, mély lehangoltsággal fogja ez alkalomból újra érezni azt, hogy Magyarországnak *birói szervezete* holt mechanizmus, mely a törvényhozásnak megbocsáthatatlan mulasztásai miatt legsajátabb feladatait teljesíteni képtelen.

Ki ne érezné, főleg mikor ily drastikus példákban lép szeme elé, azt az űrt, mely a magyar judicatura és a magyar társadalom között oly elijesztő mélységben terjeszkedik, hogy egymásra hatni a kettő képtelen? És kit nem döbbsent meg a szervezeti kapocsnak az a teljes hiánya, melyet a három *birói* forum között, sőt maguk az egyes forumok kebelében észlelünk?

Mert ne feledjük el azt a nagy igazságot, hogy a hol a magasabb fok a maga judicaturájával az alsó forumokra hatni; a hol a saját jogszolgáltatási elveit, melyekkel szabályoznia kell a judicaturát, az alatta álló birói testület köz tudatává fejleszteni képtelen; a hol ennek elmaradhatatlan következményeként az egyes forumok nem egy esetben a saját körükben sem tudják, mi tulajdonképen az érvényes jogszabály: ott nem lesz soha a bíróságnak sem erkölcsi tekintélye, mely nélkül pedig mint állami és társadalmi jogosult tényező számba nem jöhet; sem egységes judicaturája, melyet kormányrendeletekkel nem, hanem egyedül és kizárólag csak *ön maga által fegyelmezett* s ez által az összes forumokon végigvonuló *birói egységes köztudattól* átlengett jogszolgáltatással, tehát mindenekelőtt jó birói szervezettel, lehet megteremteni.

Nem akarunk tüzetesen elvi szempontból kiterjeszkedni arra, hogy a judicatura egyöntetűségének szabályozását a parlamentararis kormány egyik tagja által, legyen az maga az igazságügyminiszter, a priori megengedhetlennek és kizártnak kell tartanunk. És e tekintetben normalis viszonyok között rendithetlennül ragaszkodnánk ahhoz is, hogy a politikai hatalom jogkörén kívül esik az alsó bíróságokat bármiféle alakban figyelmeztetni arra, hogy mi az a birói gyakorlat, melynek követése az első forumon kívánatos. Megtörtént már egyszer, évekkel ezelőtt a korábbi igazságügyminiszter alatt, hogy a felsőbíróságok büntető senatusai a kormány által egyenesen felhivattak arra, hogy egy szorosban a büntető igazságszolgáltatás körébe tartozó kérdésben minő pénzügyi tekinteteket tartsanak szem előtt. E rendelet, vagy ha úgy tetszik figyelmeztetés, nem volt a nyilvánosságnak szánva; de az eset maga mutatja, hogy mily jogos aggodalmakat kelthet az, ha a kormány a jogszolgáltatás specialis és kizárólagos körébe vágó ügyekben rendeletileg, habár csak figyelmeztetés alakjában, intézkedik.

A fenforgó esetben azonban készséggel elismerjük, hogy a már türethetlenné váló viszonyoknak orvoslására, bár csak egy irányban is, tenni kell valamit.

De mert a követett eljárást, melyet a parancsoló szükség által igazoltnak fogadunk el, elvi szempontból, ismételjük, kifogás alá esőnek tartjuk: a megnyugvást nem meritjük másból, mint hogy egyfelől a judicatura e terén is türethetlenné váló visszasságoknak egész tömege, másfelől az, hogy a megkísérlett uton történő orvoslás ellen jogos elvi aggályok szólnak, parancsoló szükségké fogják tenni azt, hogy a *törvényhozás* gondoskodjék a magyar igazságszolgáltatás hitelének fentartásáról végre ott, a hol arról gondoskodni kell s gondoskodni a kellő sikerrel főleg mai viszonyaink közepette egyedül lehet: a *birói hatalom gyakorlásának körén belül*.

És e tekintetben meg vagyunk győződve, sokat és nagy eredménnyel lehet tenni addig is, míg akár a magánjogi törvénykönyv, akár a modern igazságszolgáltatás követelményei megalkottatnak a civilis perjog gyökeres reformja terén. Sőt tovább megyünk: ugy az egykor mégis csak megszülető magánjogi törvénykönyv, valamint a perjog reformja csak az esetben fognak egyáltalában beválhatni s csak akkor lehet remény, hogy a minden gyökeres reformtól elválhat-

tan átmeneti zavarok nem fogják a végtelenig éreztetni hatásukat, ha egy *szervezeti öntudatra* keltett, a maga feladatának gyakorlására organikusan képesített bíróság fogja azokat az életbe átvihetni.

Megnyugvással hallottuk, hogy az igazságügyi kormány által tervezett törvényhozási intézkedések között helyet foglal a bírói szervezet részleges reformja s az új fegyelmi törvénynek megalkotása is

Erős bennünk a meggyőződés, hogy itt kell mindennek előtt és eredménynyel csak itt lehet egyelőre is azokon a bajokon segíteni, melyeket miniszteri rendeletekkel gyógyítani a jogélet egész körére kihatólag — pedig éppen erre van szükség — nemcsak hű fáradtság, de a legjobb kormányi intenciók mellett is oly veszélyekkel jár, melyek egyszerre ütnek fel egész félelmetességükben fejüket, a nélkül, hogy azokat bárki akarta, vagy keletkezésüket csírájukban csak észre is vette volna.

A bírói szervezet kiépítéséről nálunk teljesen megfeledezett a törvényhozás. A mi belőle codificálva van, az egy pár hangzatos phrasis s egy pár még üresebb külső contour, melynek az életben nem lehetett megadni, mert hiányzott a törvényből is, a lelket, pedig e nélkül élő állami organismusok nemcsak nem működhetnek, hanem nem is létezhetnek.

A másodbíróságot végérvényesen határozó forummá tette a régi perrendtartás s ebben a funkciójában még magasabbra helyezte a novella. És gondolt valaki arra, hogy ennek a forumnak az alatta álló első folyamodású bíróságok fölött megadja azt az effectiv jogkört és juridicus *hatóságot*, mely nélkül a fölöttes bíróságnak jogszolgáltatató működése holt betű s a pusztában kiáltó szó marad? Észébe jutott a törvényhozásnak később is megteremteni annak a kölcsönhatásnak tényezőit, mely míg lefelé a másodbíróságot életerős kapcsolatba hozta volna az első fokon ítélő magistratussal, felfelé ezt az ügyek egész tömegében végérvényesen határozó forumot éppen e kölcsönhatásnak itt is, bár más formában, biztosítása által ne tette volna ki sokszor pusztá esetlegnek, melyek tisztán a szervezet mai tökéletlenségéből resultálnak és csak arra alkalmasak, hogy ennek a közbenső forumnak minden tekintélyét lerontsák a jogkereső közönség előtt s szükségszerűleg azokkal a bajokkal járjanak, melyek hatását azután keservesen megcsinli maga a magyar jogszolgáltatás? És vajon ennek az országnak legfőbb bírósága képes-e arra, hogy hivatását úgy az egységes alaki jogszolgáltatás biztosítása terén, mint azt a szerepét, mely őt az élő anyagi jog alkalmazásának legmagasabb auctoritásával teszi, sikerrel gyakorolhassa s az egész magyar bírói szervezetnek hogy úgy mondjuk, ütereibe vezesse be azt a keringő vért, mely a magyar bíráskodás egységes érző organismusát teremtsen meg? A bírói szervezet ennek még lehetőségét is elvonta az ország legfőbb bírósága elől.

De vajon biztosítva van-e az összhang az egyes forumokon belül? Szervezeti törvényeink mit sem tudnak róla. A mi pedig a perrendtartásban a jogegység biztosítása tekintetében foglaltatik, az a kellő szervezet hiányában soha célhoz vezetni nem fog. Ime csak egy ily organisatorius teendőre utalunk.

Ott van a tanácselnöki intézmény. Szinte önmaga kínálkozik, hogy a tanácselnökök collegiumának organismusa váljék belőle, nem hogy ítélőtanács alakját öltse fel, hanem hogy előkészítse és végezze azon teendőket, melyek a jogszolgáltatás egységét képesek biztosítani az elnökletük alatt működő senatusok között.

Mily aggodó gondossággal örködik a német birodalmi perrendtartással körülbelül egy időben kibocsátott 1877. évi szervezeti törvény a jogszolgáltatás egysége fölött, midőn e törvénynek az 1886. évi márczius 17-én szentesített novella által módosított 137. §-a egyenesen azt tételezi fel, hogy az egyik tanács a másik tanács judicaturáját jogkérdésekre

vonatkozólag tüzetesen ismerje s az iránt folytonosan tájékozva legyen. Mily áldást hozó tere nyílnék e részben nálunk a tanácselnöki intézmény ama szervezetének, a melyet érintettünk s mily más módjára vezetne ez egyebek között a plenum elé kerülő jogkérdések rendszeres előkészítésének, a melyből ma éppen ez a rendszer hiányzik, a mi nélkül a plenaris decisiók tulajdonképeni jogszabályozó értéküktől fosztatnak meg. És meg lehetne találni ily szervezet mellett egyszersmind azt az összekötő kapcsot is, melyet a két felső forum között ma hasztalan keresünk.

De ettől eltekintve csak még egyet emelünk ki. Szervezeti szempontból az ember méltán kétségbeesik ebben az országban a törvényhozásnak a jogszolgáltatás organisatorius követelményei iránt tapasztalható érzéke fölött, ha megvan a lehetőség arra, hogy pl. az ügyek egész tömegében utolsó fokon határozó másodbíróságnak egy alaki kérdésben hozott plenaris decisiója, évek során át követtetvén, a legfőbb bíróság által *incidentaliter s egy öt tagból álló tanácsban halomra legyen dönthető*; midőn viszont egyáltalában nincs semmi biztosíték arra nézve, hogy a legfőbb bíróság egy másik tanácsában ugyanazon alaki kérdésben ezzel homlokegyenest ellenkező határozat talán éppen ugyanazon napon nem hozatik-e meg.

Messze túlhaladná azonban e cikknek keretét, ha további részletekbe bocsátkoznánk. Célunk nem lehetett egyéb, mint rámutatni arra, hogy a jogszolgáltatás egységének lehető biztosítása feltétlenül a bírói hatalom gyakorlásának körén belül és pedig első sorban helyes szervezeti intézkedések keresztülvitele útján keresendő s itt fel is található.

Az ember lelke elborul, ha végig néz a magyar judicatura újabb alkotmányos fejlődésén. A bíróságok újra szervezésével a törvényhozás egy csapással megszakította azt az életerős kapcsolatot, mely e nemzet és bírósága között évszázadok hosszú során át létezett. Nem tudott e helyett teremteni gyökeres és modern perjogi reform által oly compensatiót, mely a jogszolgáltatás élő közvetlensége által kapcsolta volna ismét össze a társadalmat és bíróságait. A társadalom megzsibbadva és idegenül áll szemben bírásaival, kiknek önfeláldozó munkásságát már-már méltányolni is képtelen.

A bírói testületben pedig egy áldástalan szervezet kiölte az együvé tartozás tudatát s a forumokon végig vonuló bírói közérzületet. A nemzetre és egymásra hatni egyformán képtelenek. És ebben fekszik a magyar judicatura legfőbb baja.

A bírói szervezet gondos kiépítése által kell segítenünk e bajok egyik felén. A másik felét csak ezen előfeltétel alatt fogja orvosolhatni az eddigi rendszerrel végleg szakító modern perjogi reform.

GÜNTHER ANTAL.

A magyar öröklési jog javaslata.¹

PFAFF és HOFMANN, bécsi egyetemi tanárok véleménye.²

III. RÉSZ. A köteles rész.

Valamint általában a köteles részről szóló jog az öröklési jognak legnehezebb része, úgy az anyag rendszeres beosztása is ezen részben a legnagyobb nehézségekkel jár. Nem gáncsolásképen mondjuk tehát, hanem csupán igénytelen véleményt nyilvánítunk, midőn a szakaszok sorrendje ellen néhány megjegyzést teszünk.

Meglepő, hogy a 63—65. §§. elől vannak; hogy a köteles rész quantitativ kiszámításáról előbb van szó, mint

¹ Az előbbi közl. 1. a 4., 8., 14., 19., 23., 29. és 33. számokban.

² Személyes okokból, melyek nem tartoznak a nyilvánosság elé, de melyek a tisztelt szerkesztőség előtt ismeretesek, a magyar öröklési jogról szóló megbeszélésünkben tőlünk nem függő hosszú idejű megszakítás állott be. Ha a megkezdett módon akarnók folytatni bírálatunkat és a részletekbe bocsátkoznánk, ezen lap olvasóinak türelmét tulságosan hosszú időre volnánk kénytelenek igénybe venni. Kötelességünknek ismerjük tehát ezentul csupán a fontosabb kérdések kiemelésére szorítkozni.

hányadának nagyságáról és kiszabásáról; valamint hogy a 81. §-ban meg van mondva, hogy ezen kiszabásnál mely személyek vétetnek számításba s melyek nem, mielőtt még a hányad nagyságáról szó volna. Ezen és más inconvenien-tiák annak a kísérletnek következményei, hogy ama határoz-mányok, melyek az összes szükségbeli örökösökre vonatkoz-nak, elválasztassanak azoktól, melyek csupán a lemenőkre vagy csupán a szülőkre vagy a házastársra nézve állanak. A 73. §. első és másik két bekezdése közt nincs összefüg-gés; helyesebb volna ezt két szakaszra különválasztani oly-formán, hogy egyikük a 66. §-hoz közel vonatkozásban álljon. Épen így szétválasztandó a 68. §. két bekezdése és a 2. bekezd. a 65. §-al összevonandó [beszámítás a köteles részbe: a) végrendeleti hagyományozások (68. §. 2. bek.; v. ö. egyszersmind 71., 84., 85. §§.), b) conferenda 65. §.]. A 67. §. összefüggése is nagyon laza. A második bekezdés, hasonlóképp mint a 63—65. §§., a köteles rész quantitativ kiszámítására vonatkozik. A 69. §-ban helyesen történik utalás a 88—90. §§-ra, talán helyén volna ez utóbbi szaka-szoknál is a 69. §-ra visszautalni.

Nagyban és egészben előnyt adnánk az anyag ama beosztásának, melyet Mommsen követ; de mégis megmara-dunk a magyar javaslat által követett sorrendnél, mi által ha nem is a bírálat, de legalább annak esetleges felhaszná-lása van megkönnyítve; csupán azon megjegyzést akarjuk még előrebocsátani, hogy az alapgondolatokkal teljesen egyet-értünk; pl. azzal, hogy a javaslat örökösnevezést (u. n. alaki szükségöröklést) nem ismer, hanem csupán köteles részt (u. n. anyagi szükség-öröklést), melynek megsértése semmi esetre sem vonja maga után a végrendelet érvény-telenségét; a javaslat középutat követ az angol és az angol-amerikai jog feltétlen végrendeleti szabadsága és a régi német jogban uralkodó absolut családi öröklési rend között, mely-nek még utónyomai vannak a franczia törvénykönyvnek a végrendelkezési szabadságot nagyon megszorító intézkedéseib-en és a még ezen is tulmenő schweizi jogban.

Egyetértünk a javaslattal a jogosított személyeket, vala-mint a köteles rész kiszabását illetőleg is, valamint a 62. §-ra nézve is (v. ö. Mommsen 468. §.). Mi is meggyőzőknek tartjuk azon érveket, melyeket Mommsen (449. s. köv. 11.) a jogosított személyeket illetőleg felhoz, valamint azt is, a mit a 461. lapon a 63. §-ban elfogadott alapelvre nézve mond.

Ellenben aggályosnak látszik a 64. §. Mindjárt az elején egy elv mondatik ki, mely alól oly számos kivétel van, hogy csak kevés marad meg belőle. Az elv ez: kiegészítésre igényük van a megajándékozottak ellen azoknak, kik az aján-dékozás alkalmával is köteles részre jogosítva voltak.¹ Tehát azoknak nincs, a kik akkor még nem voltak. De nézzük ama nagy kört, melyet a 64. §. értelmében a panaszra jogosítottak képeznek.² Ezek: a) mindazok, kikre az elv áll, így α) lemenők, valamint β) szülők és γ) a túlélő házastárs; b) az α) alatt foglalt lemenők egyike; c) az örökhagyónak ama gyermekei, kik az ajándékozás idejében fenállott házasságból származnak, abban az esetben is, ha akkor még nem éltek; d) ezeknek gyermekei. Míhelyt azonban ezen 4 pont alatt foglaltaknak lemenői életben vannak, akkor még ama gyermekeknek is hasonló joguk van, a kik α) későbbi házasságból születtek, vagy β) később törvénye-sítve lettek.

Szülőkre nézve ezen elv különben is közömbös, minthogy azon eset, ha valaki, miután jelentékeny ajándékozásokat tett,

¹ Ezen fordulatban meg lehet nyugodni a rövidség kedvéért. Természetesen ama személyeket kell érteni, a kiknek köteles részre joguk lett volna, ha az ajándékozó az ajándékozás után rögtön meghalt volna.

² Ezen kifejezést a rövidség kedvéért használjuk, habár nem ismer-jük félre a nagy különbséget, mely a querela inofficiosæ donationis és a 98. §-ban szabályozott igény közt létezik.

törvényesítették vagy adoptáltak, nem jöhet komolyan tekin-tetbe.³ (L. ezenkívül 19. §. 3. bekezdés.) A mi a gyermekeket illeti, az elv nagy részben nem nyer alkalmazást. Vajon nem volna-e egyszerűbb s megfelelőbb, ha már közvetítő állást akarnak elfoglalni, azt mondani: «Az ajándékozás után létrejött házasság, törvényesítés vagy örökbe fogadás az ő sorsukra befolyással nem bír.» Későbbi házasságból származó gyermekeket eltérő bánásmódban részesíteni, a sze-rint a mint az előző házasságból vannak gyermekek vagy nincsenek, következetlen, valamint az a kívánság sem eléggé igazolt, hogy valamennyi gyermek egyforma bánásmódban részesüljön. (V. ö. Mommsen 512. §. 2. bekezdés.)⁴

A javaslatról azért mondjuk, hogy közvetítő álláspon-tot foglal el, minthogy tulajdonképpen nem tart maga előtt elvi szempontot, sem a justiniani jog szempontját, mely szerint a querela az összes köteles részre jogosítottakat, az utószülötteket is, illeti (L. Cod. de inoffic. donat. 3. 29: filii vel nepotes qui postea ex quocunque legitimo matrimonio nati sunt.), sem azon szempontot nem tartja maga előtt, mely szerint a jogellenes (illetőleg jogos) ajándékozás az ezen tény idejében fenálló viszonyok szerint ítélendő meg. (V. ö. osztr. polg. törvénykönyv 951. §.) Hogy a querela a szülőket is megilleti, ez az osztr. p. tk-vel szemben javítást képez.

Ezen szavak alatt: «vagyoná államának sérelme nél-kül», nyilvánvalóan az értetik, hogy az ajándékozás által vagyonának állaga indirecte sem kevesbedett, mert különben elajándékozhatná valaki évi jövedelmének nagy részét, va-gyonát megtámadhatná és azt mondhatná, hogy vagyonomat nem ajándékozási célból, hanem szükségleteim fedezése vé-gett támadtam meg. Vajon nem volna-e helyesebb azt mon-dani: «A szokásos mérsékelt alkalmi ajándékozások nem szá-mittatnak hozzá?»

A 66. §. második mondata előttünk érthetetlen. Ha a közvetlenül előbb megjelölt tényállásról van szó, akkor ezen mondat a 98. §-al ellentétben van s azért e mondatnak nem volna szabad ebben az összefüggésben (ezen a helyen) lenni. Ha a köteles rész a valóságos hagyatékából számíttatik ki, akkor ilyen eset egyáltalában nem képzelhető. Akkor bár-mily nagyok is a hagyatékban a 67. §. szerinti terhei, ez nem változtat a dolgon semmit, mivel a köteles részek is mindjárt kisebbre szabotnak. Valószínűleg oly esetekre gon-dol tehát a javaslat, midőn a hagyatékhoz hozzá kell szá-mítani a 46. s 47. §§. szerinti adományokat, ajándékozások azonban nem is jönnek szóba; ezt azonban világosan ki kel-lene mondani. A 67. §. első bekezdésében meg lehetne talán kifejezetten mondani, hogy a jogosított köteles részét termé-szetben sem nem igényelheti, sem *elfogadni nem tartozik*. Más szóval: meg kell elégednie pénzzel, de másrészt köve-telhet is pénzt. Magától értetik, hogy a két fél megegyezhet a természetben való szolgáltatás iránt. Ha egyik házastárs a másik által örökössé tétetik, a gyermekek pedig köteles részekre vannak szorítva és az örökös a köteles részeket kis-koru gyermekeinek természetben akarja nyújtani, minthogy pl. a hagyaték főrésze egy bérház, akkor a gyámhatóságnak nem kellene ez elé nehézségeket gördíteni (a mint egy előttünk ismeretes esetben történt) és nem kellene a köteles részek-

³ V. ö. L. 3. 4. 5. 6. D. de legibus I. 3. a törvényhozónak adott inté-s

⁴ Bár nem mondjuk, de melleleg megjegyezzük: a 64. §. második bekezdése szerint későbbi házasságból származó gyermekek is megtá-madhatják az ajándékozást, ha már az ajándékozás idejében gyermekek életben voltak (és még most is élnek). Majdnem ellenkezőleg a Code civil 960. cikke szerint az ajándékozás ob liberos supervenientes ön-magától visszavontnak tekintendő, ha az ajándékozás idejében egyálta-lában nem voltak törvényes utódok; ha azonban gyermekek voltak, akkor azok számának későbbi szaporodása közömbös. Mindazonáltal az álláspont egészen különböző; az feltételezzük, hogy ha az ajándékozónak gyermekei lettek volna, nem tett volna ajándékozást. (V. ö. Arndts 82. §. 3. jegyzet.) A franczia jogban azonkívül nincs meg a római jog legitima elve, hanem az ó-német jog szerinti réserve.

nek pénzben való szolgáltatását követelni, mert ez nagyon hátrányos elidegenítésre vezethet és az összes érdekelt kárára szolgálhat. Talán nem volna felesleges ez irányban utalást tenni a javaslatban.

A 68. §. szövegezése nem szerencsés. A köteles részbe az örökhagyónak *minden* végakarati hagyományozása beszámítandó (68. §.) s ezzel az első bekezdés feleslegessé válik, mert ha a szükségbeli örökös kénytelen az örökrészt vagy a hagyományt magának beszámíttatni, akkor ő óvakodni fog, hogy azokat visszautasítsa.¹ Bizonyára nem akart a javaslat többet mondani, mint ezt: «A köteles részre jogosított nem teheti azt, hogy ily hagyományozást visszautasítson s azután az *egész* köteles rész kifizetését *pénzben* követelje (kivéve a 70. §. esetét). A «köteles» kifejezés mindenesetre mással volna felcserélendő, mert senki sincs *kötelezve* arra, hogy egy örökrészt vagy egy hagyományt megszerezzen, természetesen a szükségbeli örökös sem. Azt lehetne kérdezni, hogy a ki visszautasít, ezzel mindig lemond-e az egész köteles részről vagy pedig fentarthatja-e magának a köteles rész és a visszautasított kielégítés közötti különbözet kifizetését. Ezt a fentartást aggodalom nélkül meg lehetne engedni; midőn azonban valaki nem teszi azt meg kifejezetten, a visszautasítás az egész köteles részre kiterjedőnek veendő.

A 70. §-t, mely az u. n. Socini cautelaról szól, sokkal rövidebben lehetne fogalmazni, mert az, a mi a második bekezdésben van, jórészt már általános alapelvekből folyik. Talán így lehetne mondani: «elfogadhatja *vagy pedig visszautasíthatja* és a köteles részt korlátozástól menten követelheti. De az, a kinek *ezen visszautasítás javára van*, köteles», stb. Ezen általános formulában befoglaltatnak mindazon személyek, kik a 2. bekezdésben értetnek. A 71. §-ban előforduló 60 százalék magától értetően sajtóhiba.

A 73. §. elején «az örökhagyó *magukban véve* érvényes» vagy «különben kifogástalan rendelkezései» vagy valami hasonló kifejezés jöhetne. Érdemileg egyetértünk ezen fontos §. tartalmával. Mellesleg jegyezzük meg, hogy hisz ezen törvény szerint is a leszállításhoz való jog sok esetben, jelesen pénzbeli hagyományoknál legközelebb *via facti* érvényesíthető lesz, a mennyiben megfelelően kevesebbet fognak fizetni és a többletre irányuló követelés ellenében a köteles rész megsértését kifogásképpen hozzák fel.

A 74. és köv. §§-al lényegükben egyetértünk. A 71. §. második bekezdésében ezt mondanók: «hogy az örökhagyó abbéli akaratát *kifejezetten* és a végrendeletek tárgyában előírt alakban nyilatkoztassa ki.» A 80. §. 2. bekezdése azt mutatja, hogy a javaslat nem akarja a hallgatóságos kitagadást megengedni és azt hitték, hogy ez már a 78. §. 2. bekezdésében meg van mondva;² de az ellentét: «az alaki kellemek megtartása mellett és azok megtartása nélkül» nem azonos azzal az ellentéttel, hogy «kifejezetten és hallgatóság». Az osztrák jog szerinti hallgatóságos kitagadásnak is (t. i. az *egész* vagyonnak más személyeknek való hagyományozása) «a végrendeletekre nézve előírt alakban» kell kifejezve lenni.

Római jog szerint a fiók-végrendeletben vagy a desertum testamentumban foglalt kitagadás érvénytelen. Ezért tanácsos volna hasonló rendelkezést felvenni a törvényjavaslatba, a mit Mommsen a 493. §. második bekezdésében javasol. Ez világosabb volna, mint a 80. §. harmadik bekezdése. Egyébiránt mind a kettő megállhatna egymás mellett. Valaki végrendeletet készít és azután hasonló alakban egy másik rendelkezést tesz, a mely csupán *N.*-nek a kitagadását foglalja magában s azután az előbbi végrendelet érvény-

telenné lesz (testamentum desertum); *N.* a törvényes öröklésből ki lesz zárva. Ezt Mommsen mondata nem egyenesen mondja meg, de megmondja a 80. §. harmadik bekezdése; ezen mondatok tehát egymást kiegészítene.

A 81. §-t a 83. §-hoz kellene alkalmazni. V. ö. 471. s 472. §§-t.

A 82. §. úgy a mint a fordításban előttünk van, érthetetlen, minthogy a második bekezdésben megállapított három év és két év épen kiteszi az első bekezdésben foglalt öt évet. Valószínűleg azt akarja a szöveg mondani: «*később* mint három év mulva az örökhagyó halála után nyert tudomást, stb.», úgy hogy mindig legalább két év álljon rendelkezésre a megsértett köteles részre való jog érvényesítésére.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az árverési végzés megváltoztatásának joghatálya a foganatosított árverésre.¹

A végrehajtás fokozatairól fentebb kifejtett elméletet aláírom addig, hogy az alsóbb fokú végrehajtási cselekmény hiányában nem szabad a bíróságnak a további végrehajtási intézkedéseket megtennie, hogy végrehajtást rendelő végzés hiányában nem szabad a végrehajtási zálogjog bekeklezését, mielőtt a végrehajtási zálogjog bekekleztetett vagy a végrehajtási jog feljegyeztetett, nem szabad, az árverést elren elni, stb. Ennek az elvnek a folyománya épen a végr. törv. 37. §-ának ama rendelkezése, hogy a felfolyamodás az ingatlan árverés foganatosítására halasztó hatálylyal bír. De az már — legalább szerintem — nem áll, hogy az esetben, ha az elsőbírósi végzés megváltoztatásával a másodbírósi a végrehajtási alsóbb fokot lerontja, ez által feltétlenül és mindenkor megsemmisülne a következő végrehajtási cselekmények joghatálya, akkor is, ha ezek ellen jogorvoslattal senki sem él. Nem látom se például szükségét annak, hogy az árverési hirdetmény okvetlenül megsemmisüljön azért, mert a másodbírósi a végrehajtási zálogjog bekeklezését rendelő végzést megváltoztatta és a végrehajtási végzésben foglalt megkeresésnek helyt nem adott. Hát ha a közben, a mig az ügyiratok a másodbírósiagnál vannak, más valaki is szerzett végrehajtási zálogjogot, és valamennyi érdekelt fél, az ingatlannak tulajdonosa, az új végrehajtató és a netaláni többi jelzálogos hitelezők belenyugosznak abba, hogy az ingatlan a kibocsátott árverési hirdetményben kitűzött határnapon és a megállapított feltételek szerint elárvereztessék? Miért ne volna ez lehetséges, dacára annak, hogy az, a ki az árverést kérte, bekeklezett végrehajtási zálogjoggal nem bír? A végr. törv. 37. és 144. §-aihoz képest, ha a végrehajtási zálogjog bekeklezését rendelő végzés felfolyamodással meg is támadtatott, az árverési hirdetményt ki lehet bocsátani, de nem lehet az árverést foganatosítani, mielőtt a másodbírósi határozata a telekkönyvi hatósághoz leérkezett. De hát ha az árverés mégis foganatosittatik, elnézésből, a törvény helytelen értelmezése miatt, vagy bármi más okból, és ha a másodbírósiagnak végzése, mely szerint a végrehajtási zálogjog bekeklezése iránti megkeresésnek helyt nem adatik, csak az árverés foganatosítása után érkezik le, meg fog-e semmisülni az árverés a nélkül, hogy azt valaki megtámadta volna? Azt hiszem, hogy nem. És nem is tudnám a megsemmisülés kijelentésének módját: a másodbírósiagnak nem mondhatja ki azt abban a végzésében, melylyel a telekkönyvi hatóságnak a végrehajtási zálogjog bekeklezése, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése tárgyában hozott végzését megváltoztatja, mert fel sem tételezheti, hogy az

¹ Talán eképen lehetne ezt szövegezni: «A köteles részbe beszámítandó mindaz, a mit az örökhagyó a szükségbeli örökösnek végakaratilag (ha helyettesítés útján történt is) hagyományozott, akár elfogadja, akár visszautasítja azt a szükségbeli örökös; épen így az is, a mi őt mint növedék illeti.»

² V. ö. Mommsen javaslat 493. s. köv. §§.

¹ Befejező közlemény. — Az előbbi közl. l. a multheti számban.

árverés a végr. törv. 37. §-ának ellenére foganatosítottatni fog vagy foganatosítottatott; a telekkönyvi hatóságnak pedig sem alkalma, sem hatásköre nincs arra, hogy az árverést, mely ellen előterjesztéssel senki sem élt (178. §.), utólag hivatalból megsemmisítse. A végrehajtási törvény 188. §-a szerint a sorrendi tárgyalásra az árverés jogerőre emelkedése után kell a határnapot kitűzni. Tegyük fel ismét, hogy a telekkönyvi hatóság kitűzte ezt a határnapot az árverési cselekmény jogerejének bevétele nélkül, hogy ennek folytán a tárgyalást meg is tartotta, a sorrendet megállapította, az ebbeli végzés ellen a végrehajtási törvény 199. §-ához képest felfolyamodással senki sem élt; de időközben előterjesztés folytán a foganatosított árverés megsemmisült és új árverés foganatosítása vált szükségessé. Szerintem ilyenkor sem válnék az árverés megsemmisítése folytán a sorrendi végzés hatálytalanná; mert a felek belenyugvásánál fogva a megállapított sorrend az új árverésre s az ennél elérendő vételárra vonatkozólag is megtarthatja hatályát.

Egyetlen egy eset van, melyben a végrehajtás alsóbb fokára nézve hozott megváltoztató felsőbb bírósági végzés szükségképpen maga után vonja a megváltoztatott végzésre alapított további bírósági cselekmény hatálytalanságát. A végr. törv. 141. §-a szerint ugyanis a végrehajtást rendelő végzés ellen intézett felfolyamodás felterjesztéséről és a felsőbb bírósági határozatról a telekkönyvi hatóság értesítendő; és ha a másodbíróság a végrehajtást elrendelő végzést megsemmisítette, feloldotta vagy a végzés megváltoztatásával a végrehajtási kérelmet elutasította, a végrehajtási zálogjog bekeblezése, az előjegyzés igazolása, illetőleg végrehajtási jog feljegyzése hivatalból törölendő s e végből a telekkönyvi hatóság értesítendő. De ebből nem következik, hogy a törvény e rendelkezése analógiából a végrehajtási egyéb jogcselekményekre is volna alkalmazandó; sőt ellenkezőleg: miután a törvény e rendelkezése nem elvi kijelentés alakjával bír, hanem specialis esetet szabályoz: ennek az a következménye, hogy a rendelkezés más esetekre ki nem terjeszthető, tehát hogy az árverési végzés megváltoztatása nem vonja maga után a foganatosított árverés hatálytalanságát, ha csak ezt a törvény más, elvi jellegű vagy tüzetesen erre az esetre alkalmazható intézkedésével nem tudnók indokolni. Ily intézkedés pedig tudtomra a törvényben nem foglaltatik.

Lássunk egy további okot, mely szinten véleményem mellett szól.

A kir. táblánál általánosan elfogadott, számos alkalomból kijelentett és kétségtelenül helyes elv, hogy oly esetben, midőn több bírói cselekmény lánczolatából álló eljárásban a sorrend szerint utóbb álló valamely bírói határozat jogerőre emelkedett, a korábbi határozat megtámadására visszatérni s az ebbeli jogorvoslat folytán eme határozat érdemleges megvizsgálásába bocsátkozni többé nem lehet. Így például, ha a sorrendi végzés elleni felfolyamodásban valamely érdekelt fél azt panaszolja, hogy az árverés elrendelése, vagy hogy a végrehajtási zálogjog bekeblezése helytelenül történt, ez a panasz az említett elvnel fogva figyelembe nem vétetik, habár az ilykép megtámadott végzés elleni felfolyamodási határidő, talán az illető végzés kézbesítésének elmulasztása miatt még le nem járt, és habár a panasz teljesen alaposnak mutatkozik. Figyelembe nem vétetik pedig azért, mert az árverés foganatosítása, mint a végrehajtási zálogjog bekeblezése és az árverés elrendelése tárgyában hozott végzéseknél későbbi jogcselekmény, előterjesztés be nem adása folytán jogerejűvé vált, és ennél fogva ama végzések másodbírósági megvizsgálás tárgyát többé nem képezhetik. Szintugy hiába támadja meg a végrehajtást szenvedő az utóajánlat folytán vagy a végr. törv. 176. §-ához képest új árverést rendelő végzés elleni felfolyamodásban a végrehajtási zálogjog bekeblezését rendelő, neki még nem kézbesített és talán

csakugyan helytelen végzést, ha az első árverés elrendelése tárgyában hozott végzés ő irányában jogerőre emelkedett.

Mindaz ily esetekben tehát a kir. ítélő tábla az alsóbb fokozatu, bár nyilván helytelen, törvénytelen és határozottan megtámadott végzés megvizsgálásába sem bocsátkozik azért, mert ama végzésnél később hozott bírói határozat jogerejű. És ezzel szemben mit tesz ugyanez a kir. tábla akkor, mikor az árverést rendelő végzés megváltoztatásával, ennek következményeül egyúttal a hivatalos tudomása szerint foganatosított, vagy a netalán foganatosított árverést hatálytalannak, semmisnek kijelenti? Korábbi határozat helytelenségénél fogva későbbi bírói cselekményt mond hatálytalannak, még pedig oly cselekményt, mely ellen alkalmas jogorvoslat nem is használtatott, és mely egymagában, a többi bírói határozatoktól különváltan tekintve, ez okból jogerőre emelkedett. Az első esetben azt mondja, hogy a megtámadott rossz korábbi határozat is jó lesz a későbbinek jogerőre emelkedése folytán; a második esetben azt, hogy a jogerőre emelkedett későbbi határozat is hatálytalanná válik a korábbi rossz határozatnak megtámadása folytán. Nemde kiegyenlíthetlen ellentmondás van a két kijelentés között?

Legfontosabb érvem azonban, a melylyel véleményemet támogatom, az, hogy a másodbíróság hatáskörébe sem tartozik a foganatosított árverésnek az első fokban való megszüntetése, és hogy különösen az árverést hivatalból megszüntetni jogosítva nincsen.

Egyáltalában azt a nézetet, hogy az árverési végzés megváltoztatásával egyszersmind a foganatosított árverést is hivatalból hatályon kívül kell helyezni, egészen az 1868: LIV. t.-cz. szerinti végrehajtás reminiscenciájának tartom. Ez eljárás szerint minden alaki jogsérelem orvoslása semmiségi panasz útján történt, és mind az ily sérelmek orvoslásának első s egyszersmind utolsó foruma a semmitőszék volt, s e mellett még a végrehajtási eljárásban a bírói kiküldött cselekményeinek hivatalból való megvizsgálására a kiküldő bíróság tág hatáskörrel bírt.

Ily körülmények között a dolog természetének megfelelő volt, hogy a kir. semmitőszék az árverést elrendelő végzést megsemmisítvén, megsemmisítette egyszersmind az ama végzés alapján foganatosított árverést; mert hiszen mind az árverési végzés, mind az árverés foganatosítása ellen a semmiségi panasz képezte a jogorvoslatot, és ugy az egyik, mint a másik elleni jogorvoslat elbírálására a semmitőszék volt hivatva. Annál helyesebb volt ez a gyakorlat, mivel az 1868: LIV. t.-cz. 305. §-a szerint, ha a semmiségi panasz alaposnak találtatott, a semmitőszék az elkövetett formasértést végzésében kijelölván, s azt az egész további bírói eljárással együtt megsemmisítvén, szabályszerű újabb eljárást rendelt, stb.; ez a szabály pedig ugy a peres, mint a peren kívüli, tehát a végrehajtási eljárásra nézve állott.

Az 1881: LX. t. cz. mindezt megváltoztatta. Az árverés foganatosítása körüli eljárást a telekkönyvi hatóság igen kevés tekintetből (például mert nem a hirdetményben kitett, és harmadik személy tulajdonát képező ingatlan árvereztetett el; mert különbözően terhelt több telekkönyvi jószágtest együttesen bocsátott árverés alá s e miatt a kielégítési sorrend törvényszerű megállapítása lehetetlen) veheti hivatalból megvizsgálás alá; az árverés foganatosításáról tett jelentést rendszerint egyszerűen (és nem »jóváhagyólag») tudomásul kell vennie, s az érdeklített felekre kell hagynia, hogy a végr. törvény 179. §-ában felsorolt valamely alaki sérelem miatt jogorvoslattal éljenek, mit ha nem tesznek, az árverési cselekmény bírói sanctio nélkül jogerejűvé válik. Az 1881. évi LX. törvénycikk az árverést rendelő végzés ellen és az árverés foganatosítása ellen különböző két jogorvoslatot statuál, a végzés ellen felfolyamodást, a foganatosítás ellen előterjesztést; és — a mi a fő — ugyane törvény szerint e kétnemű jogorvoslat folytán a fenforgó kérdés

elbírálásra különböző bíróságok hivatnak: a felfolyamodás fölött a kir. ítélő tábla, az előterjesztés fölött az elsőfolyamodású bíróság határoz. E szerint a foganatosított árverés megsemmisítésének tárgyában a kir. ítélő tábla *első sorban* és a nélkül, hogy előbb az eljáró telekkönyvi hatóság végzett volna, *határozni semmi körülmények között sincs jogosítva.* A foganatosított árverés megsemmisítésének kérdésében a törvény szerint *két forum* van, a telekkönyvi hatóság és a kir. ítélő tábla. Ha tehát az utóbbi a megsemmisítés kérdésében első- s egyuttal másod- és utolsó fokulag határoz, ez által a *felebbviteli forumok összezavarása* által lényeges eljárási szabály ellen önmaga olyannyira vét, hogy e miatt annak abbeli határozata az 1881: LIX. t.-cz. 39. §-ának o) pontja, 58. §-a s az 1881: LX. t.-cz. 34. §-a alapján megsemmisítenék, ha t. i. ama határozat ellen további felebbvitelnek egyáltalában helye volna.

A mi pedig az 1868: LIV. t.-cz. 305. §-ának fentebb idézett szabályát illeti, ez az 1881: LIX. és LX. t.-czikkekbe fel nem vétetett. A semmitőszék megsemmisíthette a megtámadott határozatot «az egész további bírói eljárással együtt». A másodbíróság most az 1881: LIX. t.-cz. 40. §-a szerint a körülményekhez képest felebbezés folytán megsemmisítheti «vagy csupán az elsőbíróság ítéletét», illetőleg az 58. §. és az 1881: LX. t.-cz. 34. §-a értelmében felfolyamodás folytán az elsőbírósági végzést, «vagy egyszersmind az ítéletet (illetőleg a végzést) *megelőző* eljárást és bírói határozatokat»; de «a további bírói eljárás megsemmisítéséről a *jelenleg érvényes törvényben nincs többé szó.*

Hátra van még az az ellenvetés, hogy azt a felet, ki az árverési végzés ellen felfolyamodással élt, tévedésbe ejtjük, ha a végzés megváltoztatásával együtt a foganatosított árverést meg nem semmisítjük, a menyiben ez a fél, bizván a felfolyamodásban és ennek az árverésre halasztó hatályában, nem fogja az árverési cselekményt külön újabb jogorvoslatlalt megtámadni. A mire azt felelem, hogy ha a törvény helytelen értelmezésénél fogva *téved* a fél: ennek következményeit egyedül magának tulajdonítsa. *Megtévesztésről* pedig csak úgy lehet szó, ha a másodbíróság gyakorlata habozó, ha majd megsemmisíti az árverést az árverési végzés megváltoztatásának következményeül, majd nem. Mellőztessék mindig a hivatalból való megsemmisítés, és ekkor tudni fogja a felfolyamodó (a mit egyébiránt a törvénynek — szerintem — kétségtelen értelménél fogva különben is tudnia kell), hogy a felfolyamodásának daczára megtartott árverést külön jogorvoslatlalt, előterjesztéssel kell megtámadnia a végr. törv. 179. §-ának c) pontja alapján, ha azt akarja, hogy az árverés megsemmisíttessék; és tudni fogja, hogy arra az esetre, ha előterjesztéssel nem él, úgy tekintetik, hogy habár az árverési hirdetmény ellen felfolyamodással élt, az árveréssel és ennek eredményével meg van elégedve és megsemmisítését nem kívánja.

És azért is, mert ez a *præsumptio* egészen helyes — a mennyiben abból a priori ki nem indulhatunk, hogy a fél a törvény értelmezésében tévedett — azért is határozottan hiba az árverést a felfolyamodónak *nem csak kérelme nélkül, de belenyugvásának ellenére* megsemmisíteni.

Dr. IMLING KONRÁD.

Elrendelhető-e biztosítási végrehajtás olyképen, hogy az Ausztriában fekvő vagyonon osztrák csász. kir. bíróság által foganatosíttassék?

E lapokban már több ízben történt felszólalás az ellen, hogy némely járásbíróságok azon esetre, ha feltétlenül marasztaló első bírói ítélet ellen alperes felebbezéssel él s az ügyiratok elbírálás végett a felsőbírósághoz már felterjesztettek, a felterjesztés megtörténte után beadott biztosítási végrehajtási kérvényt felperesnek érdemleges elintézés nélkül

visszaadják, ha csak az alapul szolgáló ítéletet hiteles másolatban nem csatolja. Ily felszólalással találkozunk a folyó évi 34. számban is.

Hasonló esetben én sem a fáradságot, sem a költséget nem kíméltem s a hozott végzést felfolyamodással támadtam meg.

A kir. tábla az elsőbíróság végzését helybenhagyta, «mert felperes a biztosítási végrehajtásnak elrendelését akként kérte, hogy az ellenfélnek Ausztriában fekvő vagyonán osztrák cs. kir. bíróság által legyen foganatosítandó. Minthogy pedig a magy. kir. igazságügyminiszteriumnak 1885. évi június hó 18-án kelt 13113. sz. a. kelt rendelete szerint az osztrák cs. kir. bíróságok fenálló szabályaik értelmében a magyar bíróságok által elrendelt biztosítási végrehajtásokat nem foganatosíthatják, minthogy az 1868: LIV. tcz. 256. §-ában kimondott jogelvhez képest bíró arra, hogy határozata végrehajtható legyen, figyelni tartozik, mivelhogy végül az ellenfél sem terhelhető oly kérvény és eljárás költségeivel, mely nyilvánvalóan sikerre nem vezethet, a biztosítási végrehajtás, úgy mint azt a felfolyamodó kérelmezte, el nem rendelhető».

Nem akarom itt kutatni, vajon a megkeresett bírói ítéletet osztrák cs. kir. bíróság az elrendelt biztosítási végrehajtást foganatosította volna-e vagy sem, csupán azon eszmézésre kívánom az olvasók figyelmét felhívni, melyben a kir. tábla az itt közölt végzés meghozatalánál leledzett. Pusztán mellesleg jegyzem meg, hogy gyakorlatomban előfordult az eset, hogy Ausztriában foganatosítandó biztosítási végrehajtás rendeltetett el s a megkeresett bíróságtól oly értesítést, hogy a megkeresésnek meg nem felelhet, nem vettem.

Hivatkozás történik a perrendtartás 256. §-ára. Ezen szakasznak e helyütt szóba jöhető, bekezdő intézkedése így hangzik: «minden *ítélet* akkép szerkesztessék, hogy végrehajtható legyen.» Ezen rendelkezéshez aligha szükséges commentár. Nem mondatik ki itt egyéb, mint az, hogy a bíró szabatosan jelölje meg ama szolgáltatást, melyre az egyik vagy a másik perbeli fél kötelezte; a szolgáltatás pedig olyan legyen, melynek teljesítésére a kötelezett fél a rendelkezésre álló törvényes kényszereszközök segítségével szorítható legyen.

Nem szabad szűkkeblűen azon körülményre sulyt fektetnünk, hogy a 256. §. csak az *ítéletekre* vonatkozik s a magam részéről készségesen járulok a kir. tábla ama felfogásához, hogy a rendelkezés mindazon bírói határozatokra alkalmazandó, melyek marasztalást, sőt bármiféle meghagyást tartalmaznak.

Óriási azonban a különbség a határozatoknak az itt ecselelt értelemben való *végrehajthatósága* (*abstract* végrehajthatósága) között s a között, vajon a már elrendelt végrehajtásnak *foganatba vétele* (*concrét* végrehajthatósága) a fenforgó körülményeknél fogva lehetséges-e. Noha ezen feltűnő különbség már első tekintetre szembeötlök, mégsem lesz talán fölösleges a tétel helyességét példával megvilágítanunk. X. felperes jogerős ítélet alapján kéri, hogy 100 frt tőke erejéig a kielégítési végrehajtás B. alperes ellen s pedig csupán a végrehajtási zálogjog B.-nek a kérvényben megjelölt ingatlanára leendő bekebelezése által elrendeltessék. A perbíróság a végrehajtást a kívánt értelemben elrendeli. Senki sem kételkedhetik abban, hogy itt *végrehajtható* bírói határozattal állunk szemben. Tegyük fel, hogy a megkeresett telekkönyvi hatóság a végrehajtási zálogjognak bekebelezését megtagadja, mivel a végrehajtási végzésben megjelölt ingatlan nem B. hanem Y. nevében áll s B. semmiféle irányban a megjelölt ingatlannál érdekelve nincs. Ez esetben tehát a végrehajtható végzés *foganatba vételének* abban kellett maradnia. De ezen körülmény ama végzés *végrehajthatóságán* csorbát nem ejthet.

A kir. tábla, miként az eddigiekből kitetszik, fent közölt végzésében összezavarta a határozat végrehajthatóságát a

végrehajtás foganatosításának lehetőségével. S valójában a mi bírónknak, kik különben sem panaszkodhatnak munkátlanlanságról, nem csekély mértékben szaporítaná teendőit, ha minden egyes esetben előzőleg meg kellene győződniek vagy a kir. tábla szerint arra tartoznának figyelni, hogy az általok elrendelt végrehajtások foganatosíthatók lesznek-e. Kutatniok kellene tehát, a végrehajtást szenvedendők a megnevezett helyeken laknak-e; nem jutottak-e esetleg csődbe; a végrehajtást kérelmezők helyesen jelölték-e meg a telekönyvi számokat, stb.

De még ily apróságokkal be nem éri a kir. tábla, hanem azt hirdeti, hogy «oly kérvény és eljárás költségeivel, mely nyilvánvalóan sikerre nem vezethet, az ellenfél nem terhelhető». A bíró kutassa tehát, nem *fog-e* végrehajtást szenvedendő csődbe jutni, mert megtámadási per folytán a végrehajtás meg volna dönthető s «nyilvánvaló», hogy az így sikerrel nem járna; a bíró kutassa, nem földhöz tapadt szegény-e a végrehajtást szenvedendő, mert akkor épenséggel nyilvánvaló, hogy nem csak az ellenfélre, de magára az végrehajtást kérelmezőre is szükségtelenül költségek fognak hárulni.

S mindezen hangzatos mondások mellett a kir. tábla szem elől tévesztette minden perrendnek első s legfőbb elvét, hogy t. i. a *hazai bíróságok határozataikat a hazai törvények szerint kötelesek meghozni*. Igaz ugyan, hogy fölmerülhetnek oly esetek is, melyekben a hazai bíróságoknak tekintettel kell lenniök a külföldi törvényekre, de éppen ezen esetek a szabály alóli kivételeket képezik. S ezenkívül a külföldi törvények, bizonyos előfeltételek fenforgása mellett, csakis a vitás kérdés *eldöntésénél, a per érdemében* szolgálhatnak zsinórmértékül, de egyéb intézkedéseknél s különösen a végrehajtási stádiumban azoknak tekintetbe vétele *egyenesen ki van zárva*.

Ismeretes dolog, hogy Ausztriában a végrehajtás során helye van az ugynevezett Leibespfindung-nak, a testi megmotozásnak. Ismeretes dolog a lapok olvasói előtt az is, hogy osztrák cs. kir. bíróságoktól hazai bíróságainkhoz tömegesen érkeznek a megkeresések ezen testi megmotozások foganatosítása iránt, melyeknek természetesen az utóbbiak meg nem felelnek. Azt kértem azonban, vajon azon körülmény, hogy oly megkeresések foganatosításának lehetősége nálunk legyőzhetlen akadályokba ütközik, *följogosítja-e* az osztrák bíróságokat arra irányuló kérelem elutasítására? Én részemről kénytelen vagyok a kérdésre a fentiek alapján határozottan nem-mel felelni.

Ha tehát a szóban forgó biztosítási végrehajtási kérvény a fenálló törvények szerint volt elintézendő, akkor az 1881. LX. tcz. 224. §-a alapján a kérelemnek helyt adni s a biztosítási végrehajtást el kellett volna rendelni, tekintet nélkül arra, vajon a megkeresettnek kért osztrák cs. kir. járásbíróság azt tényleg foganatosíthatta volna-e vagy sem. Ám lássa felperes, miként érvényesítheti a kieszközölt végrehajtási jogot.

De a kért biztosítási végrehajtást el kellett volna rendelni még annál is inkább, mert az elutasítással a kir. tábla vétett a törvény előtti egyenlőség elve ellen is. Nem láthatom be ugyanis, miért részesítenők a külföldit azon kedvezményben, hogy a feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet ellen biztosíték adása nélkül felebbezhessen, holott magyar alattvalótól e jogot megtagadjuk.

Egyébként, megvallom őszintén, a bevezetésben megemlített felfolyamodással nem volt más célom, mint hogy járásbíróságainkat a kir. tábla által letereltessem az önkény azon utjáról, melyen akkor haladnak, midőn a törvény világos rendelkezéseit mibe sem véve, a feleket a kérvénynek későn történt beadása esetére elütik biztosítási végrehajtási joguktól, mely pedig őket határozottan megilleti. Miként a fent közölt végzésből kitetszik, én célomat eltévesztettem s oly

határozatot nyertem, mely nem csekély mértékben viseli magán jeleit a kir. tábla tulhalmozottságának. De miután tudom, hogy nem tartozik éppen a ritkaságok közé, hogy a járásbíróságok a vonatkozó ítélet egyszerű másolatával folszerelt birtosítási vagy kielégítési végrehajtási kérvényeket érdemleges elintézés nélkül adják vissza a folyamodónak, ha az iratok a felső fokhoz terjesztettek már fel, ez uton kérem a kartársakat, hogy adandó alkalommal ne kiméeljék a fáradságot és költséget; támadják meg felfolyamodással az oly végzést, hogy a kir. táblának mód nyujtassék arra, miszerint e kérdésben nyilatkozhassék.

Dr. BERCZELI ANTAL,
ügyvéd.

A budapesti ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának gyakorlatából.¹

27. Fegyelmi eljárásnak helye van, ha az ügyvéd a keresetet illetéktelen bíróság előtt indítja meg és ez által a per késleltetését okozza és felét költséggel terheli, s ily panaszszal szemben nyilatkozatában nem igazolja, hogy az illetékesség kérdése a törvény szerint vitás volt.

28. Csekélyebb kötelességszegés esetét képezi, ha az ügyvéd, a midőn alperes neki a tőkét a tárgyalásnál jóval előbb beküldi, a kereseti költséget alperessel nem közli, hanem azt a tárgyalási határnapon a kereseti és megjelenési költségekben marasztaltatni kéri. Ily eljárás szükségtelen költségszaporítást képez.

29. Az ügyvédi rendtartás 73. §-a alapján alkalmazott megintés ellenében, a perujítás ki van zárva, miután az feltételezi, hogy a fegyelmi ügy ítélettel nyert legyen befejezést.

30. Ha valamely panaszra, a panaszlott ügyvéd részéről beadott nyilatkozat folytán az eljárás jogerejűleg be lett szüntetve, az okból, mert panaszos állításait mivel sem tudta valószínűsíteni, az esetre, ha ugyanazon tényálladék tekintetében újabb panasz adatik be, a melyben újabb adatok és bizonyítékok foglaltatnak, az ily beadvány önálló és új panasznak tekintendő, a mely esetleg a panaszlott ügyvédnek nyilatkozattételre kiadandó, tekintet nélkül az első panaszra hozott megszüntetési határozatra.

31. Ha valamely magánfél panaszát visszavonja, mielőtt panaszlott ügyvéd nyilatkozatát beadta: a fegyelmi bíróság a panasz visszavonását tudomásul veheti, és az eljárást a kamara ügyésének meghallgatása nélkül is beszüntetheti. Ily megszüntetés azonban a kamara ügyészével közlendő, a ki, ha a panaszban foglalt tényálladékban a közérdeket sértve látja, felebbezéssel élhet.

32. Ha panaszos pénz visszatartása czimén az illetékes polgári bíróságnál panaszt emelt, és ugyancsak e tényálladék tekintetében az ügyvédi kamaránál is feljelentést tesz, az esetre az eljárás felfüggesztendő, addig a meddig a polgári bíróság a panasz tárgyában jogerejű határozatot nem hozott.

33. Ha valamely ügyvéd ellen hozott büntető ítélet a kamarával közöltetik, és az ítélet felmentésre szól, a fegyelmi bíróság daczára ennek köteles az ezen ügyre vonatkozó összes iratokat átkérni, annak elbírálása végett, vajon az illető ügyvéd magatartásában és ténykedésében nem forog-e fen fegyelmi vétség jelensége.

34. A szólásszabadsággal visszaél és vád alá helyezhető ama ügyvéd, a ki a periratokban az eljáró bíróságot oly ténykedéssel vádolja, a mely ellenében fegyelmi vétséget képez, és nem igazolja, hogy ezen állításai tekintetében az illetékes hatóság előtt fegyelmi eljárás megindítását kérte, és hogy az folyamatban van.

Közl: Dr. JELLINEK ARTHUR.

¹ Az előbbi közl. l. az 1887. évi 16., 19. és 21. számokban.

A váczy-köruti fogházban.

Fayer László egyetemi tanár hallgatóival s néhány érdeklődővel, folytatva a már mult évben megkezdett szemlét, a napokban a váczy-köruti fogházat látogatta meg.

A látogatás alkalmával természetesen mindenekelőtt az a kérdés vetődött fel, vajon miért fogház ez az épület? Ép oly joggal lehetne börtön vagy fegyház is. Hisz fegyházra s börtönre ítélték együtt ülnek a fogházra s elzárásra ítélték s a vizsgálati foglyokkal («felebbezés alatt állókkal» mint itt őket nevezik) s a javító-intézetbe való gyermekekkel.

Vagy talán az épület maga fogháznak épült s csak a benlakók nem fogházra ítélték? Egyszerű, kétemeletes bérház, csinos, szellős szobákkal, utcára nyíló ablakokkal, jómódu polgárcsaládok számára, s nagyterjedelmű pinczékkel. Ezt a házat bérelte ki a kormány a mult évben s alakította át fogházzá. Az átalakítás igen könnyen s olcsón megtörtént. Az ablakokat ellátták vasrácsokkal, a pinczéket egy-két ablakvágással munkatermekké és sötét czellákká alakították át s kész volt a fogház. Lakója azonnal akadt feles számmal; most körülbelül 300 különböző szabadságvesztés-büntetésnemre ítélt van benne, a kiknek alkalmuk van gondolkodni a felett, vajon melyik a súlyosabb büntetés Magyarországon: a fegyház vagy az elzárás-e? s vajon melyik büntetési rendszer van elfogadva nálunk, hol egy földel alá hozzák a 8 napi elzárásra ítéltet a fegyházra ítélttel, s hol a 14 éves gyermek egy teremben dolgozik kitanult gonosztevőkkel. Ő a tanítvány s azok a mesterek. És ha véletlenül nemcsak a szabómesterségben fog oktatást nyerni, az sem nagy baj.

Igy berendezni egy fogházat, a büntetési rendszerek satyrája. A végtárgyaláson ügyész és védő órákig vitatkoznak, hogy börtönt vagy fogházat érdemel-e vádlott, a törvényszék beható tanácskozás után kimondja a döntő szót: börtön-e vagy fogház. És az eredmény egyre megy. Az elítélt mindenestre a váczy-köruti fogházba jut. Ott pedig egyenlőség honol. Az ellátás ugyanaz. A bánásmód ugyanaz. A munka, felügyelet s lakás ugyanaz.

Mikor aztán kiszabadulnak, a fegyházra elítélt egész önérzettel mondhatja, hogy ő csak fogházra volt elítélve, s a valami csekély kihágást elkövetőre rámondhatják, hogy már fegyházban is ült.

A fogház kiállítása is csak részben kielégítő. A hálótermek nagyok, szellősek s igen tisztán tartvák. A munkatermek már sok kívánni valót hagynak. Pinczehelyiségben vannak elhelyezve s tultömöttek, a szellőzés nehezen eszközölhető, a miért is a levegő rosz, egészségtelen. Egy teremben 50—60 ember van s ezekre egy fogháztör ügyel fel. A felügyelet tehát nem sokat ér, a rabok akadály nélkül érintkezhetnek egymással.

A fogházban magánzárkák nincsenek. A fegyelmi büntetések végrehajtására pedig van kilencz sötét zárka. Földalatti helyiségek, a hova napsugár be nem hatolhat, emberi hang be nem juthat, nyirkos dohos levegővel, s áthatlan sötétséggel. A híres középkori katakombok sem lehettek másformák.

Az udvarok szintén szűkek s a sétáltatásra nem igen alkalmasak. Az őrszemélyzet száma összesen 20 személyre megy.

A kórház berendezése megfelelő. A beteg-létszám azonban óriási. Igaz, hogy a Fortunából s a IV—X. ker. járásbíróaságtól is ide szállítják a betegeket, de még így számítva is 550 fogolyra esik 50 beteg; ez az egy tény eléggé igazolja, hogy börtöneink a tultömöttség miatt valóságos betegségi fészkekké válnak.

A fogház igazgatása Ramacher Fülöp fogházfelügyelőre van bízva. Elmondhatjuk, hogy jobb kezekben nem is lehetne. Nem az a rideg, szigorú, parancsoló természet, mely a foglyot csak megremegteti s elkeseríti, hanem bizonyos jószág s kedélyesség jellemzi, mely a fogolyban jó indulatot, bizalmat s a sorsában való megnyugvást tud ébreszteni. S talán ez volt látogatásunknál az egyedüli megnyugtató jelenség.

Dr. KECSKEMÉTI LAJOS.

Különfélék.

— Végrehajtási novella. Boronkay Ignác a Budapest V. kerületi járásbíróaság vezetője a napokban beterjesztette az igazságügyi miniszteriumnak a végrehajtási törvény novellája tárgyában szerkesztett munkáját. A kir. táblán az adat-

gyűjtés még mindig folyamatban van. A begyülemdő anyag alapján Ráth György tanácselnök fogja szerkeszteni a munkát. Tudunkkal annak idején több törvényszéki elnök is felszólított véleményadásra e tárgyban; eddig azonban mi sem hallatszik az eredményről.

— A kir. Curiához októberben érkezett 1403 ügy; elintéztetett 2584. A hátralék még mindig 8850. A mult év megfelelő időszakához képest a hátralék-többlet 889.

— A Doda Traján ügyhöz. Az ezen ügyben hozott curiai határozat teljes szövegét a mellékleten közöljük. Lát-ható abból, hogy a kir. Curia a védelem jogának kérdésében teljesen azon álláspontot foglalta el, melyet lapunk kifejtett. Az ügy mentelmi oldalára vonatkozólag lapunk egyik munkatársától a következő sorokat vettük:

Eltekintve Cserna Vincze főügyési helyettes urnak e lapok mult heti számában közölt tüzetes érvelésétől, szerintem az u. n. abstinens képviselő, azon megválasztott képviselő t. i., a ki nem nyújtja be megbízó levelét s a ki e miatt az 1876. XXXIX. t.-cikk értelmében képviselői jogától megfosztatik, mentelmi jogot semmi körülmények közt nem élvezhet. A képviselői mentelmi jog azon czimen illeti meg a képviselőt, hogy képviselői hivatásának gyakorlásában ovatossági tekintetek által ne legyen korlátozva. Az abstinens képviselő azonban képviselői jogokat *nem akar* gyakorolni, sőt megválasztása is azon a választókkal közösen megállapított destructiv terven nyugszik, hogy meghiusítsák bizonyos időre az illető kerület képviseltetését. Itt tehát mentelmi jog adatnék annak, a ki maga nem tekinti magát képviselőnek. Kivételes oltalomban részesülne nem a törvényhozói működés, hanem a törvényhozó testület elleni leghatályosabb fellépés, a parlamenti képviselőlet egyenes negálása.

— Ügyvédi körökből vettük a következő sorokat:

A budapesti ügyvédi kamara választmánya fölötté késik ama rendkívüli közgyűlés összehívásával, melynek tárgya az ügyvédi rendtartás javaslatának megvitatása volna. Mig illetékes helyen nem került szóba az ügyvédség reformja, addig az ügyvédi kamarák évi jelentése azt mindig a leg-sürgősebben szükséges reformok között említette. Most, hogy alkalom nyílnék a reform megvalósítására, a kamarák késnek. Elvárjuk a kamara választmányától azt is, — a mit különben egy ízben már szóba hoztunk, — hogy javaslatát a közgyűlés előtt kellő időben el fogja küldeni a tagoknak tanulmányozás végett.

— A nemzetállam tankönyve. Irta dr. Kuncz Ignác pozsonyi jogtanár. E munka feladata a politika egész rendszerét megvilágítani a «nemzetállam» szempontjából, s levonni a nemzetállam minden consequentiáit. A könyv behatóan foglalkozik az állammal s annak elemeivel, az egyes hatalmi ágakkal, törvényhozó, kormány- és bírói hatalom s az államhatalom ügyköreivel.

— A csödtömeggondnokok collegialitása. (Ügyvédi körökből). Gyakran megesik, hogy az ügyvéd elmulasztja a csödfelszámolási határnapon való megjelenést és nem ragasztja a felszámolási jegyzőkönyvre a követelésenként szükséges 20, illetőleg 50 kros bélyeget, minek természetes következtése a lelet. A csödtömeggondnokok lekötélezhetnék távolmaradt kartársaikat a bélyeg előlegezésével és megóvhatnák őket az ezen esetben annál is inkább bosszantó leletezéstől, mivel a fizetési meghagyást rendesen közvetlenül a hitelezőnek kézbesítik, a ki könnyen kész az ügyvéd hanyagságát tenni föl ott, hol legtöbbször véletlen mulasztás forog csak fen.

Irtások.

84.

Még október hó első napjaiban megkerestem egyik V. ker. kir. járásbíróasági végrehajtót egy végrehajtás foganatosítása iránt. Kaptam terminust október 11-ére. A kitűzött helyen és időben megjelentem, de a végrehajtó ur nem kegyeskedett eljönni. Még ugyanaz nap délután kértem ismét új határnapot, kaptam is okt. 17. d. u. 4 órára. Időközben értesültem, hogy alperes fuvaros és a lefoglalandó lovak és kocsik csak este vannak otthon, elmentem tehát a végrehajtóhoz s kértem, hogy ne négy, hanem hat órakor menjünk ki a végrehajtásra. Ezen kérelmemmel azonban nem épen udvarias modorban elutasítottam; «nem boldond mondá, hogy este menjen, hogy leüssék» Nagy nehezen végre újabb terminust adott okt. 26-ra, de a kitűzött helyen és időben ismét nem jelent meg. Egy hónap óta kell tehát várnom, hogy a végrehajtást foganatosithassuk. (Ügyvédi körökből.)

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: ^{6 frt} ^{negyedévre} 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Ügyvédek és bírák. Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd-től. — Törvényes örökösödési részbe való betudás számítási módja. (Párhuzam a Magyar Örökjogi Törvényjavaslat és a Német tervezet között.) Dr. ZSÖGÖD BENŐ kolozsvári egyetemi tanártól. — Bűnügy-statisztikai tanulmányok. VIII. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: A jelzálogos hitelező és a bérlő joga a regale-megváltásnál. Dr. OESTERREICHER SAMU budapesti ügyvéd-től. — Bűnügyi ítéletek kritikai fejtegetése. XII. Magánjogi előkérdések a bűnvádi eljárásban Dr. BARNÁ IGNÁCZ keresk. akad. tanártól. — Az 1881: LX. tcz. 58. §-ához. Dr. VÁRADY KÁROLY budapesti ügyvédtől. — Különlék.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A budapesti kir. tábla határozatai. — *Renkivüli melléklet:* Adalékok az italmérési jog természetéhez. Dr. JEL-LINEK ARTHUR ügyvéd, országgyűlési képviselőtől.

Ügyvédek és bírák.

Az ügyvédi kar már köteles képzettségénél fogva is a társadalom értelmiségében a legelőkelőbb helyek egyikét követelheti magának. Hivatása, mely a legszebbek egyike, csak növeli ama követelésének jogosságát, hogy mindenütt tisztelettel fogadják, megbecsülve benne a társadalmi rend feltételének: a jognak védőjét.

Nem vagyok az első, a ki constatólni kénytelen, hogy ez Magyarországon, fájdalom, nincsen így. Az a verseny, mely az ügyvédek egy része közt egy évtized óta lábrakapott és a melyet csak a «piszkos» jelzővel lehet helyesen megjelölni; az a minden áron való keresni vágyás, mely az ügyvédséget nemcsak megfosztotta eszményi jellegétől, de a kizáróan kenyérkereső foglalkozások színvonalára szállította le, mindez lehetetlenné tette, hogy az ügyvédi kar tekintélyének fentartásáról vagy növeléséről is gondoskodjék. Quid mihi Hecuba! Néhány sommás kereset és végrehajtási kérvény naponta, többet ér akármennyi tekintélynél! Arra persze, hogy e kettő nem összeférhetetlen, nem is gondol a sommásan kereső igen tisztelt kartárs ur, a ki a költségjegyzékben látja az ügyvédi hivatás legmagasabb eszményét.

Már volt alkalmam e lapok hasábjain elmondani nézetemet az ügyvédség mai helyzetének ezen oldaláról. Ma csak ismételhetem, hogy én egy perczig sem téveszttem szem elől, hogy az ügyvédség kenyérkereső foglalkozás és hogy az ügyvéd munkájáért — még pedig *minden* munkájáért — becsének megfelelő díjazást joggal követelhet. Csak a kereset módja ellen volt és van kifogásom, mert ez sokszor valóban szégyenletessé teszi az ügyvédséget és disqualificálja a tanult, művelt, okleveles jogvédőt, a ki nem átalija a házalóval és kufárral egy színvonalra helyezkedni.

Az ügyvédi tekintély súlyedéséhez újabb adattal járult e lapok egyik utóbbi száma, midőn elmondja, hogy a fővárosi ügyvédek egy része az aljárásbírák egy részének irnokává lett és hogy szó nélkül írja le a dictált tárgyalási vagy tanukihallgatási jegyzőkönyveket vagy az annyira kedvelt makacssági ítéletek fogalmazványait. Szeretném azt a francia avocat-t vagy angol barristert látni, a ki ilyesmire adná oda magát avagy azt a francia avagy angol legfelsőbb bírót, a ki ilyesmit kérni — nem követelni — merne az ügyvédtől.

Nálunk az ilyesmin, a mi aprólékosnak látszik, meg sem ütköznek, sőt vannak, kik szívesen megteszik, mert úgy

vélik, hogy ez a költségek megállapítására is befolyással van. És úgy hiszem, hogy valóban itt van a saliens punctum. A bírónak korlátlan költségmegállapítási jogában kell ama szégyenletes alázatosságnak főforrását keresnünk, melyet ügyvédeinknél főleg az egyes-bírákkal szemben találhatunk. Az az ügyvéd, a ki alkuszik a bíróval a költségért; az az ügyvéd, a ki hajlongva köszöni meg a költség megállapítását, az nem lehet független a bíróval szemben, mert hiszen ettől függ jövedelmének kisebb vagy nagyobb volta. És mivel a bírák jól tudják ezt: könnyen érthető és magyarázható ama kicsinylés, ama lenézés, melylyel bíránk nagyrészt — de már a joggyakornok urak is — az ügyvédekkel szemben viseltetnek.

Pedig ebben a bírákra sincs köszönet. Mert az alázatos-ság, mely pusztán csak anyagi érdeknek kifolyása, nem egyértelmű ama tisztelettel, mely az igazságnak a király nevében kiszolgáltatóit hivatásuknál fogva megilleti és melyre bíróságaink oly számos tagja egyéni tulajdonságainál fogva is annyira érdemes. Ama bizonyos ügyvédek nem azért pörölnek egyik vagy másik járásbírósnál, mert az egyiket jobbnak tartják, hanem azért, mert emitt pár forinttal «jobban» állapítanak meg, mint amott. A költség, mint a bíróságok jóságának mérője — ezt is az ügyvédség misériáinak köszönhetjük!

A mai állapot annyira beteg, hogy lehetetlennek tartom hosszú életre képességét. Az ügyvéd nem lehet alárendeltje a bírónak, mert a törvény által mellé rendelt igen fontos tényezője az igazságszolgáltatásnak, melyet ma ügyvéd nélkül nem is képzelhetni. Jogi képzettsége egyenlő a bíróval, függetlensége — a maga hatáskörében — ugyancsak vetélkedik azéval. A bírónak hatósági jellege vele szemben nem jöhet figyelembe, a mig azt respectálja; mert a bíró nem parancsol, hanem ítéletet mond egy jogviszonyról, sanctióval bíró egyéni nézetet, mely nem mindig csálthatatlan.

Önértet követelek az ügyvédtől a bírákkal szemben, semmi egyebet. Mert a mi a bíróságok iránt való tiszteletet illeti, ebben épen az ügyvédeknek kell példát mutatniok azoknak, kik nem törvénytudók. A bíró a szent és sérthetetlen Felséget képviseli, midőn ítéletet mond; ezt sohasem szabad szem elől hagyni, mert épen ez az, a mi a bíró állásának különös fényt és kitűnőséget kölcsönöz. Ezzel azonban a bírának sem szabad visszaélniök azokkal szemben, a kik mint jogászok velük egyenrangúak és a kiket, habár gyakran kellemetlenek is reájuk nézve, még sem nélkülözhetnének a törvénykezés mai viszonyai közepette. Mig ügyvédek és bírák egymás *mellett* válllvetve működnek: addig türhetők az igazságügyi viszonyok; a mint azonban az ügyvédek a bírák alá kerülnek, szenved a jogszolgáltatás, mert hiányzik a független ellenőrzés.

Ime, ismét egy példája annak, hogy az ügyvédség hanyatlása mennyi bajt von maga után. Egyuttal azonban intés arra is, hogy az ügyvédség reformja már nem soká késztetik, bár e példa is azt mutatja, hogy a reformnak első sorban nem külső tényezőktől, hanem magából az ügyvédségből, az ügyvédségben kell megindulnia. Segíts magadon és az Isten is megsegít.

Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

A törvényes örökösödési részbe való betudás számítási módja.

Párhuzam a Magyar Örökjogi Törvényjavaslat és a Német Tervezet között.

A főbb alapokban a N. Terv. collatiója (Ausgleichung, 2157—2164. §§.) azonos elveken nyugszik a M. Jav.-éval. Csak *ideal* (értékleszámitási) collatiót ismer. Az értékmegállapításra nézve szintén a kézhezvétel időpontja irányadó (2163. §.). Az előre kapott tárgynak időközi megsemmisülése nincsen befolyással. A betudási kötelezettséget szintén vagy az adománynak bizonyos, taxative megállapított céljokkal (kiházasítás, stb.) összefüggése vagy különös kikötés alapítja meg (2158. §.). Ez utóbbihoz azonban nem kell írás.

Főbb eltérések: hogy betudásnak csak a törvényes örökösödés körében van helye; hogy más örökösökre mint a leszármazókra az intézmény ki nem terjed. Egyik legfőbb pedig az az elv, a mely szerint a collationnak nincs *dologi* (örökösödési) jelentősége, hanem csak *obligatoricus*. A veleje ennek az, hogy ha fölteszem két gyermek van (*a* és *b*), kik közül az utóbbi betudandó adományt kapott, ez az ő örökös jogállásra, örökrészenek mennyiségére nincsen befolyással. Ő egyszerűen csak adósa lesz *a*-nak annnyival, a mennyit neki conferálni tartozik. Csak hogy ez *hagyatéki adósság* (Nachlassverbindlichkeit), a mely az örökrészt olyképen terheli, mint a reá vetett hagyomány. Ez utóbbiban kettős correctivum rejlik. Először, hogy a követelést *a* az örökrész ellen, azaz *b* saját személyes hitelezőinek hátraszorításával érvényesítheti. Ennek útjaiba-módjaiba, a mint azokat a N. Terv. a vagyonekülönzés, mint külön intézménynek mellőzésével, megállapítja, nem bocsátkozunk. Másodszor, hogy *b* e tartozásért csak a tiszta örökrésze erejéig felelős (2146. §.).

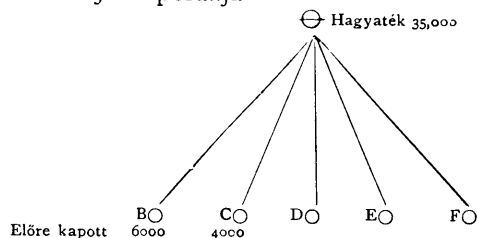
Bárha a vázolt elv inkább csak a formájára a viszonynak és nem a materialis erejére tartozó, de kétségtelen összefüggésbe hozza magával viszont a N. Terv.-ben elfogadott kiszámítási módot. Miután a vezérelv az, hogy a conferálandó adománynyal szemben, az osztály-egyensúly kötelmi, azaz tisztán csak személy és személy közti viszonyok törvényes constituálása által állíttassék helyre, természetes, hogy e viszonyokat egyenkint önállósítani, azaz egymás irányában izolálni kell. Ebből tovább következőleg a számítási problémák megoldásának súlypontja a vagyonegésznek mennyiségéből egységesen kiinduló osztályegyenlőségi vezérelv helyett, az egyes adományokból külön-külön kifolyó kiegyenlítési tartozások és viszonos jogok hálózatába megy által.

A főkérdés természetesen az, hogy az így elért megoldások a materialis eredmény szempontjából mennyiben megnyugtatók.

Ennek felismerésére szolgáljanak az alábbi föladványok, melyekre való alkalmazás mellett a N. Terv. és a M. Jav. megoldási eredményeit egymás mellé állítjuk. Problémáink részben (1. 2. 6. 10.) ugyanazok, a melyek a M. Jav. e tárgybéli megítélésénél tavaly (M. Igazságügy 1887 július) segítségünkre voltak.

Időközben a M. Jav. az 53. és 54. §-ok beiktatása által nevezetes változáson ment keresztül. E párhuzam tehát némiképp e §-oknak is mintegy próbáját nyújtandja.

1. Korm. Jav. példája:¹

A M. Jav. szerint (52. §.) a betudást úgy kell eszközölni, hogy a betudandó értékeket mindenekeelőtt hozzászámítjuk a hagyatékhoz.

¹ Lásd 1887. év őszszel benyújtott Jav. Indokl. 45. old.

$$35,000 + 6000 + 4000 = 45,000.$$

Ezt azután egyenlő osztályrészekre felosztjuk.

$$45,000 : 5 = 9000.$$

B és C-nek osztályrészéből végül a mindegyik által előre kapott összeget levonjuk. Ehhez képest kapnak:

B	9000—6000	=	3,000
C	9000—4000	=	5,000
D	---	---	9,000
E	---	---	9,000
F	---	---	9,000
			35,000

Más módot ír elő a N. Terv. A hagyatéki osztályt a collatio nem érinti. Tehát osztályrésze minden egyes gyermeknek $35,000 : 5 = 7000$.

Azonban B és C az általuk kapott értékekből annyit tartoznak az örökösársaknak kifizetni, a mennyi az előrekapott értékből reájok a törvényes osztály szerint esnek.¹

B e szerint tartozik:

C-nek	6000 : 5	=	1200
D-nek	6000 : 5	=	1200
E-nek	6000 : 5	=	1200
F-nek	6000 : 5	=	1200
			4800

C tartozik:

B-nek	4000 : 5	=	800
D-nek	4000 : 5	=	800
E-nek	4000 : 5	=	800
F-nek	4000 : 5	=	800
			3200

Most már látjuk a végeredményt.

B-nek 7000-nyi örökrészt terheli 4800, azonban követel ő is C-től 800-at. Marad neki tiszta örökrészlül $7000 - 4800 + 800 = 3000$.

C-nek 7000-nyi örökrészt terheli 3200, azonban követel ő is B-től 1200-at. Tiszta örökrésze

$$7000 - 3200 + 1200 = 5000.$$

D, E, F egyenkint kapnak örökrészlül 7000-et, ezenkívül követelnek B-től 1200-at, C-től 800-at.

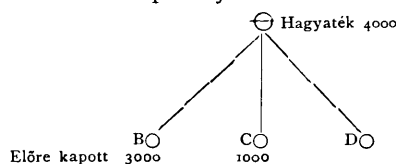
Jut nekik egyenkint

$$7000 + 1200 + 800 = 9000$$

A végeredmény ezek szerint a jelen esetben ugyanaz a N. Terv. alapján, mint a M. Jav. alapján.

S úgy hiszszük helyes eredmény. Mert oda visz, a mi a collatio intézményének fő célja: a részesedés egyenlőségére. Minden gyermek ekképen az összvagyonban egyenlően 9000—9000-el részesedett.

2. Stubenrauch példája:²

A M. Jav. alkalmazásában előbb meg kell kísérelni az alapszámítást (52. §.). Az osztályrészek egyenkint

$$\frac{4000 + 3000 + 1000}{3} = 2666.66$$

B-nek levonjuk a 3000-et, $2666.66 - 3000 = -333.33$
C-nek levonjuk az 1000-et, $2666.66 - 1000 = +1666.66$
D-nek nem vonunk le semmit $= +2666.66$

Igy C és D-nek kapniok kellene 4333.33-at, holott a hagyaték csak 4000. Ráfizetni pedig B nem tartozik (52. §. 2. bekezdés).

¹ §. 2163. Die Ausgleichung wegen des Vorempfangenen ist in der Weise zu gewähren, dass der Verpflichtete jedem Berechtigten so viel zu entrichten hat, als der letztere erhalten würde, wenn ein dem Werthe des Vorempfangenen entsprechender Geldbetrag unter die Berechtigten und den Verpflichteten nach Verhältniss ihrer gesetzlichen Erbtheile zu vertheilen wäre. Der in Ansatz zu bringende Werth bestimmt sich nach der Zeit, in welcher die Zuwendung erfolgt ist.

² Commentar, No 3. ad §. 793.

Igy nem lehetne boldogulni.

Ezért rendeli a M. Jav. 53. §-a, hogy ha valamelyik gyermek *«többet kapott előre, mint a betudással kiszámított osztályrésze tenne»*, az ily gyermeket az osztály megállapításánál az általa előrekapott értékkel együtt egyszerűen ki kell hagyni.

A dolgot más szóval olybá kell venni, mintha csak C és D volnának örökösök.

Igy már az alapszámítás eredményre fog juttatni.

$$\begin{aligned} C \text{ kap } \frac{4000 + 1000}{2} - 1000 &= 1500 \\ D \text{ kap } \frac{4000 + 1000}{2} &= 2500 \\ &\quad \quad \quad 4000 \end{aligned}$$

A N. Terv. körében egyfelől az alkalmazás complicáltabb, másfelől a végeredmény sem azonos.

Örökrészek (4000 : 3) egyenkint

B	---	---	---	---	1333'33
C	---	---	---	---	1333'33
D	---	---	---	---	1333'33

Lássuk ezután B-nek jogállását minden oldalról. Tartozik ő az általa előrekapott 3000-ból fizetni C-nek ($\frac{1}{3}$) 1000-et, D-nek ($\frac{1}{3}$) szintén 1000-et. S így összesen 2000-et. Lásd a közölt 2163. §-t.

Am csak hogy az ő ebbeli kötelezettsége: hagyatéki adóság.¹ Azaz neki ezzel szemben *Abzugseinrede*-je van, úgy hogy ő C-nek és D-nek a 2000 iránt csak az örökrész értéke erejéig (1333'33) áll kötelezettségben. Sőt e leszállítással akkor is élhet, ha az örökhagyó hitelezőivel szemben leltárkedvezményi jogát elveszté.²

Következőleg B nem tartozik C-nek csak

$$(2000 : 1333'33 = 1000 : x) \text{ azaz } 666'66\text{-al}$$

D-nek hasonlóképen csak 666'66-al

Viszont azonban C az általa kapott 1000-nek megfelelő hányadával ($\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{3}$) teljesen tartozik B-nek és D-nek. Mert e tartozás összege (666'66) az ő (C-nek) örökrészeiben fedeztet talál.

Ekképen B is követel C-től 333'33-at. Ezzel ő nem felelős a fentebb tárgyalt saját tartozásaért. Mert ez neki — hagyományhoz hasonló — követelése C ellen, a mi nem tartozik örökrészehez (lásd *expressis verbis* a közölt 2164. §. 2. bek.-ét). Már pedig a N. Terv. rendszerében átalán csak az örökös az örökségével felelős a hagyatéki hitelezőnek. A hagyományos soha sem felelős. A N. Ind. meg is mondja (710. old.), hogy e 2. bek. a 2164. §-ba azért lett fölveve, nehogy az ily követelést a hagyatéki hitelezők kielégítés alapjául vehessék.

Ugy, hogy ha B az ő saját örökrésze ellen csődöt nyitnatna is az alapon, hogy ezt nagyobb betudási kötelezettség (2000) terheli, mint a mekkora az örökrész (1333'33), a mit a N. Terv. szerint, eltérőleg a csődtörvénytől, megtehet hagyományok, köteles rész, betudási tartozás, egy szóval olyan tartozások miatt is, a melyek nem az örökhagyó elleni követelések — a csődtömegbe a C ellen való eme követelése B-nek nem tartoznék. Mert a hagyatéki csőd *activuma* csakis az örökrész.

De beszámítás (*compensatio*) útján sem teheti C, hogy B-ét nagyobb összeg erejéig vegye igénybe, mint a mennyi-

vel B neki az örökrész korlátai közt a fentiek szerint tartozik. Az ő valóban érvényesíthető (megítélhető) követelése B ellen csakis 666'66. Ennek erejéig azt, a mivel ő B-nek tartozik (333'33) leszámíthatja. De akkor aztán B neki csak a többlettel (333'33) marad adósa.¹

A végeredmény ezekhez képest a N. Terv. alapján a következő:

$$\begin{aligned} B + \text{örökrész} &= C\text{-nek és D-nek} & C\text{-től} \\ B + 1333'33 &= 1333'33 + 333'33 = + 333'33 \\ & & B\text{-nek és D-nek} & B\text{-től} \\ C + 1333'33 &= 666'66 + 666'66 = + 1333'33 \\ & & B\text{-től} & C\text{-től} \\ D + 1333'33 &+ 666'66 + 333'33 = + \frac{2333'33}{4000} \end{aligned}$$

E kétféle megoldás között előnyt kell adnunk a M. Jav.-énak. Így oldta meg egyébiránt Stubenrauch is e példáját. Így legalább az el van érve, hogy a hagyatéki teljesen azoknak egyenlékeny kielégítésére fordíttassék (C, D), a kik az összvagyonnak megfelelő hányadot ki nem kapták.

Hogy B, a ki e hányadon felül (2666'66) máris 333'33-ban részesült, még az örökösödésnél további követeléssel részesedjék: ezt nem tudnók indokolni. A N. Ind. e nehézségre, mint szabályaiban benrejlő következésre, de különben a következő példák által kimutatott további nehézségekre sem reflectál.

(Folyt. köv.)

Dr. ZSÖGÖD BENŐ.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.²

VIII. Az anyagi viszonyok befolyása a büntetettre.

Sommázat: Statisztikai nehézségek. — Összehasonlítása a vagyonosok arányának a népesség és a büntettek szerint. — A vagyonosok a büntettek között kisebb számban szerepelnek. — Ennek oka, hogy ritkábban követnek el vagyoni büntettet. — A többi büntetettnek a vagyonosok aránya inkább nagyobb. — Az anyagi helyzet hullámzásának hatása. — Drágaságok és válságok a büntettek számát, főleg a vagyon elleni büntetéseket emelik. — Mayr törvénye — A vagyoni büntettek és öngyilkosságok párhuzamos emelkedése drága években. — Kedvező anyagi viszonyok mellett a személy elleni büntettek szaporodnak. — A szűret befolyása a büntetettre. — A modern közgazdasági viszonyok hatása, különösen a vagyonmegosztás és a gyári rendszer következményei. — A társadalmi viszonyok által okozott szegénység nyomasztó, a természet által okozottnak edző jellege. — Ferri nézete a gépipar élet-tani hatásáról.

A különböző vagyoni osztályok bűnügyi cselekvését statisztikailag megállapítani nagyon nehéz. A statisztikai táblák három osztályt különböztetnek meg: vagyon nélkülit, kevés vagyonnal bíró és vagyonost. Azonban ezen különben is határozatlan osztályzás megállapítása is nagyjában történik, a mennyiben irányadóul az szolgál, vajon az illető a rabtartási költségeket képes-e viselni vagy nem, vagy csak részben? Pedig az is, a ki e költségeket képes viselni, még azért nem kell, hogy a vagyonosok osztályához tartozzék. Bizonyos tehát, hogy a vagyonosok a büntettek között még kisebb arányban szerepelnek, mint azt a statisztika kimutatja. Ha tehát azt látjuk, hogy nálunk a vagyonosok a büntettek között mintegy 8 százalékkal szerepelnek, bátran mondhatni, hogy ebből ismét csak egy rész esik a vagyonosabb osztályra. Annak megítélésére azonban, hogy ezen arány nagyobb vagy kisebb annál, mely a vagyonosabb osztályhoz tartozók számának megfelel, mindenképp e számot kellene ismerni. Erre nézve pedig a népszámlálás fölvilágosi-

¹ §. 2164. Die Ausgleichungspflicht gilt als eine dem Verpflichtenden obliegende Nachlassverbindlichkeit.

Die Forderung des Berechtigten gilt nicht als ein Bestandtheil des gesetzlichen Erbtheiles desselben.

Auf die Forderung des Berechtigten findet die Vorschrift des §. 770 entsprechende Anwendung.

² §. 2146. Die Abzugseinrede steht gegenüber dem Miterben, soweit dieser nicht Gläubiger in Ansehung einer bereits in der Person des Erblassers begründeten Verbindlichkeit ist, dem Erben auch dann zu, wenn das Inventarrecht des letzteren nach Massgabe der §§ 2094, 2095, 2106 erloschen ist.

¹ §. 2139. Die Aufrechnung der Forderung eines Nachlassgläubigers von Seiten des letzteren (jelen kérdésnél C) gegen eine nicht zum Nachlasse (értsd «örökrész» 2119 §.) gehörende Forderung des Erben (jelen kérdésnél B) ist bei Feststellung des abzuziehenden Betrages nur insoweit zu berücksichtigen und überhaupt nur insoweit wirksam, als der aufrechnende Nachlassgläubiger (C) in Gemässheit der Vorschriften über das Inventarrecht Befriedigung erhalten würde.

² Az előbbi közl. I. a 23., 24., 25., 27., 36., 38., 40., 41. és 43. számokban.

tást nem nyújt. Némi támpontot a következő föltevésben találhatni. Ha fölteszük, hogy a földbirtokosok, haszonbérlok, az ipar- és kereskedelemnél az önálló vállalkozók, az értelmiségnek tulnyomó nagy része, a saját jövedelmökből élők, valamint az ezeknek megfelelő része a háztartásokban elfoglalt nőknek a vagyonosabb osztályt képezik, akkor legalább 15 százalékra kell a vagyonosabb osztály arányát tenni, egy szám, mely nem látszik túlzottnak. A fentebbi számmal összehasonlítva, valószínű tehát, hogy a vagyonos osztály jóval kisebb mérvben fordul elő a büntettek között, mint az arányszámának megfelel. Ezen kedvezőbb arány első sorban annak tulajdonítandó, hogy a vagyonosabb osztályok a vagyon ellen elkövetett büntettekhez csekélyebb számmal járulnak. Látjuk ezt a következőkből: Száz büntetett közül jut (1884—85.)

	vagyonosabb osztályból	általában
állam és közintézkedések elleni		
büntettre --- --- --- ---	8'8	6'5
élet elleni büntettre... --- ---	4'7	4'7
testi sértésre --- --- --- ---	33'3	26'6
vagyon elleni büntettre --- ---	28'7	51'3
egyéb büntettre --- --- --- ---	24'5	10'9

E számok világosan mutatják, hogy a vagyonos osztályok sokkal kevesebb büntetett követnek el, melynek tárgya mások vagyona, ellenben minden egyéb büntettnél az átlagnál magasabb aránnyal szerepelnek, kivételével az élet elleni büntetteknek, melyekben egyenlőség mutatkozik. Még világosabb kifejezésre jut ezen tény a következő számokban: Száz-száz büntetttől elkövetett vagyonosabb egyén által (1885):

állami és közintézkedések ellen... --- --- ---	11'7
élet ellen --- --- --- --- ---	10'9
testi sértés ellen --- --- --- --- ---	11'2
vagyon ellen... --- --- --- --- ---	4'7

A vagyonos osztály hozzájárulási aránya tehát sokkal csekélyebb a vagyoni büntettekénél, mint a többiekénél, melyek majdnem egyforma arányt mutatnak.

Az anyagi jólét befolyása különösen akkor mutatkozik, ha abban változás áll be. Mert az egyszer megállapított vagyonkülönbségek idővel elveszthetik hatásukat, az illető osztálybeliek azokhoz alkalmazkodnak. De a hullámzások, melyek gazdasági vagy más tényezők következtében beállanak, mélyen ható befolyást gyakorolnak.¹ Különösen állíthatni azt válságokról, rossz temésekről stb., mely utóbbiak befolyása még ma is észlelhető, habár nem hatnak többé oly pusztítólag, mint előbbeni időkben. «Hunger — mondja *Lewes*² — is a stimulus to crime... It wanders through dark alleys, whispering desperate thoughts into eager ears.» Tényleg látjuk, hogy nálunk, a rossz termésű évek után a büntetett miatt elítéltek száma rendesen emelkedik, jó termésű évek után csökken. Így az 1873-ki rossz termésű évek után az elítéltek száma emelkedik 20,976-ról, 23,471-re, az 1876-diki rossz termés után 22,592-ről 23,033-ra, az 1879-diki rossz termés után 23,351-ről 24,194-re; ellenben az 1882-diki kiválóan jó termés után az elítéltek száma csökken 20,491-ről 18,385-re. Különben is a 70-es években nagyobb a kriminalitás mint a 80-as években, melyek általában sokkal kedvezőbb termésű évek. Hogy ezen szabály nem érvényesül a természet törvény szigorával, azt nem szükséges hangsúlyozni azok előtt, kik

ezen társadalmi jelenségek szövevényes természetét szem előtt tartják. Más államok viszonyai is bizonyítják a termések befolyását. Az 1817-ben beállott nagy drágaság következtében a büntettek száma Angliában majdnem 5000-el emelkedik; az 1846 diki rossz termés után Angliában mintegy 2000-el, de Ausztriában 6000-el, stb. Franciaországra nézve is constatálja *Ivernès* a drágaságok és válságok befolyását. Németországban *Starcke*,³ *Fuld*⁴ és mások ugyanezt mutatják ki. *Mayr* azt mondja, hogy a gabonának minden hatással való emelkedése százezer lakos közt egygyel több lopást idéz elő.⁵ Megjegyzendő azonban, hogy az anyagi jólétben mutatkozó hullámzások nem egyforma befolyást gyakorolnak a különböző bűnemekre. Általános tapasztalat, hogy az anyagi jólét hanyatlásával emelkednek a vagyon elleni büntettek, csökkennek a személy elleni büntettek, míg az anyagi jólét javulása épen ellenkező hatást gyakorol.⁶ A jólét igen gyakran zajos mulatozásokhoz vezet, melyeknek vége dulakodás és az abból származó büntettek. Ha pl. az utolsó évek-ből kiválasztjuk azt, mely rendkívüli áldást hozott hazánkra, úgy azt látjuk, hogy ennek hatása alatt úgy általánosan, mint viszonylagosan a vagyoni büntettekénél, csökkenés volt (59 helyett 56 százalék); ellenben a személy elleni büntettek általánosan ugyan szintén némi csökkenést mutatnak, viszonylagosan azonban az arány emelkedett (22-ről 23'7 százalékra). Kedvezőtlen anyagi viszonyok között a gyermekgyilkosság, a csalárd bukás, falopások és más büntettek és vétségek száma emelkedni szokott.⁵ A termésen kívül a szüret is befolyással van a büntettekre. *Ferri* kimutatja, hogy Franciaországban a törvényszékieleg vizsgált testi sértések száma 1849—76-ig a jobb vagy rosszabb bortermés szerint változik.

Különösen az anyagi helyzet befolyásának tulajdonítandó azon összefüggés, melyet többen, ujabban főleg *Starcke*⁶ a büntettek és öngyilkosságok között állítottak. Azon években melyekben az anyagi gondok következtében a büntettek, különösen a vagyon elleni büntettek emelkednek, szaporodik az öngyilkosságok száma is.

Az anyagi jólétnek a vagyonosság csak egyik, habár legjelentékenyebb tényezője. Azonban a vagyonosság emelkedése dacára sok kedvezőtlen körülmény is érvényesülhet, mely az erkölcsi viszonyokra károsan hat. Ide tartozik mindenekelőtt a vagyon eloszlásának módja. Így *Valentini* (55. lap) igen érdekes adatokat közöl a kisbirtok elterjedésének kedvező hatásáról. Több mint valószínű — fájdalom, a statisztikai mérést e tekintetben még nem lehetett nagyobb tökélyre vinni — hogy az újabb időben a vagyonosság emelkedésével a vagyonegyenlőtlenségek is emelkedtek. Nagyobb ür választja el az egyes osztályokat, nagyobb tehát a különbség azok életmódjában és ezzel nagyobb az irigység is. Különösen ezzel függ össze a vagyoni büntettek nagyobb száma vagyonosabb és proletarizált népeknél. Szegény népeknél a vagyon elleni büntettek ritkábbak, először mert az ingó vagyon csekély, de azért is, mert a vagyonnak csekély az értéke. «Lopni költségesebb volna mint venni és a lakás olcsósága mellett a fogház igen drága vendéglő volna»

¹ S. 53.

² Aus dem Verbrechenbudget d. Deutschen Reiches. (Viertelj. f. Volkswirth. 1887. I. Heft.)

³ A társadalmi élet törvényszerűsége, 341. lapon.

⁴ *Öttingen*, Moralstatistik (488. l.): Es ist das Erfahrungsgesetz ein allgemeines, dass die unsittliche Extravaganz des Gemeinwesens gegen die Personen in günstigen Jahren ebenso wächst, als die Eigenthumschädigungen sinken.

⁵ Bövebben kifejtve: «Ueber einige wirthsch. u. moralische Folgen hoher Getreidepreise» (Jahrb. f. Nö. u. Stat. Neue Folge, Bd. III, 80. l.) és «A gabonaárak a XIX. században és a drágaságok hatásai» (Budapest 1883) című dolgozataimban.

⁶ Das Verbrechen ist nicht selten die Folge ähnlicher Ursachen, wie es in anderen Fällen zu denjenigen Zuständen führt, welche als Ursache des Selbstmordes gefunden wurden (V. u. V. S. 119.)

¹ Igen szépen mondja *Quetelet*: La pauvreté se fait ressentir dans les provinces où sont amassés de grand richesses... et surtout dans les pays manufacturiers, où par la moindre commotion politique, la moindre obstruction dans les débouchés pour les marchandises, des milliers d'individus passent subitement de l'état de bien-être à celui de misère. Ce sont ces brusques alternatives d'un état à l'autre qui donnent naissance au crime, surtout si ceux qui en souffrent sont entourés de sujets de tentation et se trouvent irrités par l'aspect continu du luxe et d'une inégalité de fortune qui les désespère. (Phys. soc. II. 279. lapon.)

² Physiology of common life 2. lapon.

(Riehl)¹. A szegénység ott, hol az a környező természet következménye, edzőleg hat, csak a társadalom által okozott szegénység és vagyonskülöség hat rontólag. Ezzel összefügg a socialistikus mozgalom egyre terjedő áramlata. Azonban a termelési viszonyok is lényegesen módosultak és ez által a kereseti viszonyok is. A gazdasági haladás, mely évtizedek óta tart, minduntalan depossedál számos egyént. ki azelőtt egészen biztosított helyzetben volt. A kereset a folytonos haladás, a verseny, a válságok következtében bizonytalanná válik; ezen bizonytalansága és az egész élet nagyobb izgatottsága sok veszedelmes helyzetet teremt. A népesség folytonos hullámszásban van, főleg a nagyvárosok felé; ezzel megszűnik a család, a szomszéd jótékony ellenőrzése; a nagyobb függetlenség és nagyobb elszigeteltség, az ismeretlenség a rossz hajlamok fékét szétszakítja. A népességnek az ipar mellett sűrűbb együttlakása a surlódásokra vezető alkalmakat szaporítja. Káros hatást gyakorol sok tekintetben a gyári rendszer is; itt nők és gyermekek is találnak alkalmazást és ennek következtében a családi élet megszűnik, melynek védvára a lakás; a nő családi és háztartási kötelességét nem teljesíti, nőiessége is elvesz és a családi élet sivarrá válik: a korcsma lép annak helyébe. A gyárban való együtt dolgozása a két nemnek, gyakran éjjel és nagy hőség mellett, sem igen kedvez az erkölcsi ösztönöknek. A gyermekek a felnőttek rossz példáját látják és utánozzák. Különben is *Ferri*² szerint a gépek behozatalával bekövetkezett könnyebbítése a munkának az agyvelő fogyasztását csökkentette és a nemzési képességet emelte. Ezen összes pathologikus jelenségek gyakran figyelmeztettek; gazdag anyagot is nyújtottak íróknak és költőknek. «A gép emberré válik, az ember géppé», sőt ennél rosszabbat is mondhatni, az ember degenerálódik és magasabb tehetségeit aljas ösztönök kielégítésére fordítja.³ Nálunk a gyári rendszer még oly mérvben nem fejlődött ki, hogy rossz következményei érezhetőkké váltak volna. Azonban a kereseti viszonyok bizonytalansága minket sem kímélt meg. Ama nagy válság, mely a tengeren túli mezőgazdaság versenye folytán beállott, azoknak sorában, kik az átalakulási processus befolyása alá kerültek, pusztításokat okoz. Egyéb körülmények hozzájárulása a nemzet egyik osztályának életviszonyait súlyosbította. Lehet-e kétség az iránt, hogy az anyagi viszonyok ezen forrongása, melyhez még nagy ipari és kereskedelmi válságok, egy közeli európai conflagratiótól való általános félelem járul, kedvezőtlen anyagi momentumok? (A gazdasági viszonyok átalakulásának befolyásáról lásd *Illing*, die Zahler der Criminalität in Preussen. Zeitschrift d. kön. preuss. statist. Bureaus 1885. 83. lapon).

Dr. FÖLDES BÉLA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

A jelzálogos hitelező és a bérlo joga a regale-megváltásnál.

Azt javasolja Jellinek Arthur a regalemegváltási törvényjavaslat fölött irt jogi észrevételeiben a jelzálogos hitelező és a bérlo érdekében, hogy előbbinek igénye a kártalanítási összegre és abból leendő kielégítési joga biztosítottassék mindazon esetekben, midőn a regale az ingatlantól elválasztva nem lett, a bérlo pedig a többi között a bér-szerződés megszűnte folytán a bérbeadó ellen kárpótlás illette.

¹ Land u. Leute, 323. lapon.

² Das Verbrechen in seiner Abhängigkeit von dem jähr. Temperaturwechsel (Zeitschr. f. d. ges. Strafrechtswiss. II. k.)

³ Az ipari vidékek specialis criminalitásával már többször foglalkoztak, így *Wade* is, History of working and middle classes. 567. lapon.

Sem az egyik, sem a másik intézkedést nem tartanók helyesnek és fenálló jogszabályainkkal megegyeztethetőnek.

Azon elvnel fogva, hogy «pretium succedit in locum rei» a jelzálogos hitelezőnek csak akkor lehet igénye a kártalanítási összegre, midőn a regalera is szerzett zálogjogot, midőn tehát *jelzálogjoga a regalera is kiterjed*.

Ez csak azon két esetben forog fen, melyekről a törvényjavaslat 17. §-ának 2. bekezdése intézkedik, midőn t. i. az italmelési jog gyakorlata azon ingatlannak, melyre a jelzálogos követelés telekkönyvileg bejegyezve van, elválaszthatatlanul van egybekapcsolva, vagy pedig a kir. kisebb haszonvételi jog kivételesen a telekkönyvbe bevezetett. A regale ez esetekben az ingatlannal együtt tényleg el lévén zálogosítva, szerzett jogot oltalmaz a javaslat, midőn ekkor a jelzálogos hitelezőnek a kártalanítási összegre ingerenciát biztosít. Ez eseteken kívül azonban a jelzálogos hitelezőnek zálogjoga a regalera ki nem terjed, ha utóbbi az ingatlantól még nincs is elválasztva.

Évek hosszú sora óta képezi nálunk a regale a forgalom és adásvevés önálló tárgyát. A jelzáloggal terhelt ingatlan tulajdonosa ép oly szabadon adhatja és adja el a regalet, mint a tehermentes birtokos.

Maga az állam sok jelzáloggal terhelt kincstári birtokhoz tartozó regalet adott el, a nélkül hogy szükségesnek tartotta volna a jelzáloghitelezőnek beleegyezését kieszközölni. És ezen eladásokat — melyeket a jelzálogos hitelező nem akadályozhat — mindenki, hatóságok és bíróságok egyaránt elismerik és respectálják. A törvényjavaslat szerint is a regalevevők ép ugy kártalaníttatnak, mint azok, kik azt nemesi birtokoktól még el nem szakították, és bizonyára szóba sem jöhet, nem volt-e az ingatlan, melyhez tartozó regale eladatott, jelzáloggal terhelve.

A forgalom és az élet tultette magát a tartozéki doctrinán, és ép a Jellinek ur által idézett 1881: LX. t.-cz. 131. §-a szakított ezen tannal, midőn kijelentette, hogy a kir. kisebb haszonvételi jog rendszerint az ingóságok végrehajtására előirt szabályok szerint vétetik végrehajtás alá, és ezen általános szabály alól pusztán azon, a jelen törvényjavaslatban is contemplált esetben tesz kivételt, midőn t. i. a kir. kisebb haszonvételi jog gyakorlata valamely ingatlannal elválaszthatatlanul van egybekapcsolva; ekkor t. i. a regale csupán az ingatlannal vehető végrehajtás alá. Világosan következik ebből, hogy törvényhozásunk a regalet — a jelzett esetet kivéve — nem az ingatlan tartozékának, hanem a forgalom önálló tárgyát képező ingó vagyonnak tekinti, a mivel egyáltalán nem ellenkezik azon törvényhely, melylyel az értekezés a 131. §. pusztán utolsó kikezdését idézi. Midőn ugyanis itt a törvény a végrehajthatónak azt a jogot adja, hogy az ingatlannal együtt, az attól még el nem választott kir. kisebb haszonvételi jognak végrehajtás alá vételét is kívánhatja, *tehát lehetővé teszi azt*, hogy a kettő együtt bocsáttassék árverés alá, csak igen helyesen gondoskodik a lefoglalt mindkét vagyontárgy minél jobb értékesítéséről, a nélkül, hogy az általános elv ez által sérelmet szenvedne. Sőt ellenkezőleg ép a törvény ezen intézkedéséből, mely szerint — eltérőleg az 1868: LIV. törvenyzikknek abrogált 423-ik §-ától — a regalénak az ingatlannal együtt végrehajtás alá vétele imperative előírva nincs — a végrehajtható ezt csak kívánhatja, de nem köteles vele — tehát az ingatlan regale nélkül ép ugy bocsáttatik árverés alá, mint regale ingatlan nélkül, csak megerősítést nyer azon általános szabály, hogy a regale fenálló törvényünk szempontjából, ha még nincs is elválasztva az ingatlantól, *de ha csak elválasztható*, önálló vagyontárgyat képez és nem tartozékot.

Nem is képezi ennél fogva a jelzálogjog tárgyát és így azon javaslat, hogy az ingatlanra bekebelezett jelzálogos hitelező pusztán ezen minőségében a regale utáni kártalani-

tási összegre rátehesse kezét, a hitelezőt oly joggal ruházna fel, melyet az nem szerzett, az adóst pedig ok nélkül a kártalanítási összeg iránti rendelkezési jogától megfosztaná.

Szükségtelen kiemelni, hogy ha a jelzálogos hitelezőnek végrehajtáshoz van joga, a kártalanítási összeget ép úgy foglalhatja le, mint adósa vagyonának bármely más alkatrészét, a mint lefoglalhatta a fent kifejtett szabályok szerint magát a regalét, de pusztán a regaléra ki nem terjedő bekebelezett zálogjogánál fogva, a követelés esedékessége és végrehajthatósága előtt, a kártalanítási összegre ép oly kevésbé támaszthat igényt, mint a regaletulajdonosnak végrehajtási joggal még szintén nem bíró bármely más személyes hitelezője.

A javaslat 17. §-ának 2. bekezdése tehát teljesen megfelel a fenálló jogállapotnak és sem szerzett jogok megsértéséről, sem — tekintettel arra, hogy földhitelintézetek, bankok, takarékpénztárak, testületek és magántőzsérek nem regaléra, hanem magára az ingatlan birtokra adtak és adnak jelzálogi kölcsönöket — a földhitel megrázkódtatásáról szó nem lehet, hanem igenis jogtalan és méltánytalan lenne a Jellinek ur által javasolt intézkedés szerint a kártalanításra jogosított adóst arra kényszeríteni, hogy a megváltási összeggel egy még le nem járt jelzálogi tartozást fizessen, nem hogy azt egy esetleg terheesebb tartozása kiegyenlítésére vagy beruházásokra fordítsa.

Ép oly kevésbé helyeselheto az állami italmérési jövedékről szóló törvényjavaslat 54-ik §-a ellenében a röpiratnak azon másik javaslata, hogy a megváltás folytán a bérlet a bérbeadó ellen kártérítési jog illesse. Igazsága van a röpiratnak, hogy e kérdésben egysegyedül a megváltás jogi fogalma és a bérleti viszonyt s kártérítést szabályozó magánjogi elvek lehetnek mérvadók, csak hogy éppen ezek értelmében a regale-jog megszűnése és megváltása folytán a bérlet kártérítési jog nem illetheti. Joggyakorlatunk elfogadta és állandóan követi az osztrák polgári törvénykönyv 1112-ik §-át, mely szerint a bérszerződés önmagától megszűnik, ha megsemmisül a bérlemény tárgya, és csak ha az egyik fél culpa okozta a megsemmisülést, illeti a másikat kárpótlás. Ép úgy intézkedik az o. p. t. 1447-ik §-a, hogy t. i. egy meghatározott dolognak véletlen teljes megsemmisülése minden kötelezettséget, még kártérítési kötelezettséget is megszüntet. Nincs is pozitív jog, mely e szabályokkal ellenkező tételeket tartalmazna, mert «ad impossibilia non datur obligatio». No már most az állami italmérési jövedék behozatalával törvényrendelete folytán megszűnik a regalejog. Ennek megszűntével eo ipso megszűnik minden, a regale iránt kötött bérszerződés, mert a bérlemény tárgya szűnik meg, a bérlemény tárgya hiányzik.

És minthogy a bérbeadót a bérlemény tárgyának ily módon történt megszüntetése iránt csakugyan nem terhelheti semminemű culpa — az állam legfőbb akaratának, a törvénynek ő csak ép úgy kénytelen meghódolni, mint minden más állampolgár — merő jogtalanúság lenne őt kártérítésre kötelezni a bérlet irányában azért, hogy a bérlet tartalmából esetleg hátra volt még egy néhány esztendő.

Más kérdés az, hogy köteles-e és mi módon akarja az állam kárpótolni, illetve előnyben részesíteni a bérlet, és kielégítő-e a törvényjavaslatnak idevonatkozó intézkedései. De hogy a bérbeadót nem terhelheti semminemű kártérítési kötelezettség, az a fentiek szerint evidens. És eltekintve attól, hogy a regalemegváltás állami művelete és az 1881: XII. t.-cikk által szabályozott kisajátítás között ezen kérdésre vonatkozólag párhuzam nem vonható, mert a regalemegváltás által egy egész jogintézmény töröltetik el és így a bérlet által szerzett jus quæsitum ép oly kevésbé respectálható, mint például az 1877: VIII. t.-cz. életbeléptetésénél, midőn a kamatmaximum intézménye állíttatott vissza, nem lehetett respectálni az előre több évre kikötött magasabb

kamatokat, eltekintve mondom ettől, nézetem szerint a kisajátítási törvénynek 28-ik §-ából a bérletnek kárpótlási joga a *bérbeadó ellen* nem magyarázható ki.

Ezen törvényszakasz első kikezdése nem a bérlemény megszűnésének esetére és nem a megszűnés miatti kárpótlásra vonatkozik, 2-ik kikezdése szerint pedig, ha a kisajátítás a bekebelezett bérszerződés megszüntét vonja maga után, a bérlet igenis a *kisajátító vállalat által külön kártalanítandó*, de, hogy a bérlet a bérszerződés megszünté folytán a bérbeadó ellen illetné kárpótlási jog, az ezen törvényszakaszban nem foglaltatik.

Természetes, hogy a bérlet által netalán előre fizetett bérösszeg a kisajátítási kártalanítási összegből egyenlítettik ki, de ezen irányban a regalemegváltásról szóló törvényjavaslat 17-ik §-ának 4-ik pontja is kellőleg intézkedik, t. i. akként, hogy ha a regaletulajdonos a bérlet által az előre befizetett bér iránti igényt elismeri, utóbbi a kártalanítási összegből kielégítettik, különben pedig a megfelelő összeg bírói letétbe helyeztetik.

Ezentul a bérletnek külön kárpótlási jogát a bérbeadó ellen az előadottak szerint az italmérési jövedékről szóló törvényjavaslat 54-ik §-a helyesen zárta ki.

Ha a kártalanítási összeget a törvényjavaslatok ellenében indítványozott intézkedések által egyik oldalról a jelzálogos hitelező le nem járt követelésével, másik oldalról a bérlet kártérítési pereivel támadhatná meg, akkor csakugyan elmondhatná a sok vajadás után végre megváltott regaletulajdonos: «Adtál uram esőt, de nincs benne köszönet.»

Dr. OESTEREICHER SAMU.

Bűnügyi ítéletek kritikai fejtegetése.

XII.

Magánjogi előkérdések a bűnvádi eljárásban.

A *Jogt. Közl.* mult heti melléklapjában 578. sz. alatt a következő igen érdekes jogesetet közli:

P. F. és P. E. ellen sikkasztás miatt panaszt emelt M. S., előadván, hogy P. F., ki egy könyvnyomda-vállalatot vele együtt és közösen tulajdonjogilag birt és az ahhoz szükséges gépeket és felszerelvényeket is vele közösen vásárolta, 1887 február vége felé a nyomdaüzletre vonatkozó iparjogositványt öccse P. E. nevére állíttatta ki, s általa e miatt kérdőre vonatván, őt mint idegent a nyomdából kitiltotta és az ott levő tárgyakra igényelt tulajdonjogát tagadásba vette.

A *budapesti kir. törvényszék* megtartott elővizsgálat után terhelteket vád alá helyezte, mert: a fenforgó nyomatékos gyanuokok alapján P. F. alaposan vádolható azzal, hogy a birtokában levő s részben ingó dolgokat jogtalanul eltulajdonította, a mennyiben a társtulajdonos jogát megtagadta s velük mint kizárólagos sajátjával rendelkezett, P. E. pedig azzal, hogy ezen sikkasztási büntett elkövetését szándékosan előmozdította.

A *budapesti kir. tábla* és a magy. kir. *Curia* azonban a törvényszék határozatának megváltoztatásával a vádat elutasította s terheltek ellenében a további bűnvádi eljárás megszüntetését rendelte el; a *Curia* 9434/88. sz. alatt kelt ebbeli határozatát a következőleg indokolván: Tekintve, hogy a kérdéses könyvnyomda-vállalatra nézve úgy M. S. panaszos, valamint P. F. és P. E. terheltek tulajdonjogot igényelnek, *azon kérdésnek elbírálása pedig, hogy a tulajdonjog kit és mennyiben illet meg, nem a büntető, hanem a polgári bíróságnak hatásköréhez tartozik*, és tekintve, hogy ezen kérdésnek eldöntése előtt az, vajon forog-e fen bűnös cselekmény vagy sem, meg nem állapítható, terheltek ellenében a további bűnvádi eljárás megszüntetendő volt.

Ha felső bíróságaink terheltek ellenében a további bűn-

vádi eljárás megszüntetését azért rendelték volna el, mert szabad birói arbitriumok szerint az elővizsgálat nem szolgáltatott elég alapos gyanút terheltek bűnösségére, különösen azok dolusára nézve, ha nevezetesen azért utasították volna el a vádat, mert az elővizsgálat adatai által még valószínűvé téve sem látták, hogy a kérdéses ingóságok terheltekre nézve idegen dolgok voltak, vagy mert az elővizsgálat adatai által teljesen bebizonyítottak látták, hogy terheltek jóhiszemben jártak el, azaz hogy a kérdéses ingóságokat kizárólagos sajátjuknak tartották s a fenforgó körülmények közt alaposan annak is tarthatták: felső bíróságaink szóban forgó határozata ellen nem volna és nem lehetne semmi kifogásunk, legalább elvi szempontból nem.

De úgy a mint felső bíróságaink a vádat elutasító határozatukat megindokolták, lehetetlen azt szó nélkül hagyunk, mert kézen fekvő, hogy abban tett elvi kijelentésük a legegyszerűbb fogalmakkal jön összeütközésbe, jelesül beleütközik a modern bűnvádi eljárás azon sarkalatos tételébe, hogy a büntető bíró a tényálladék magánjogi kérdéseinek csak úgy bírálja s ép oly önálló bírója, mint a tényálladék tisztán büntetőjogi kérdéseinek.

A dolog oly világos és minden kétségen felüli, hogy felesleges volna minden további fejtegetés. Utalunk egyszerre a legújabb külföldi büntető perrendekre:

Az *osztrák* büntető perrendtartás 5. §-a így szól: «Die strafgerichtliche Untersuchung und Beurtheilung erstreckt sich auf auch die privatrechtlichen Vorfragen. An das über eine solche ergangene Erkenntniss des Civilrichters ist der Strafrichter, soweit es sich um die Beurtheilung der Strafbarkeit des Beschuldigten handelt, nicht gebunden. (1. 2. bek.).»

A *német* birodalmi büntető perrendtartás 261. §-a hasonlóan intézkedik: «Hängt die Strafbarkeit einer Handlung von der Beurtheilung eines bürgerlichen Rechtsverhältnisses ab, so entscheidet das Strafgericht auch über dieses nach den für das Verfahren und den Beweis in Strafsachen geltenden Vorschriften. (1. bek.).»

Ugyancsak ezen elvet találjuk a *Csemegi-féle* javaslat 14. §-ában is: «Azon köz- és magánjogi kérdések, a melyeknek megállapításától függ, hogy fenforog-e, és mely büntetendő cselekmény: a bűnvádi eljárásban a büntető bíróság határozatának képezik tárgyát. Ez alól nem vétetik ki azon eset: ha azon kérdésben, a bűnvádi határozat előtt, a polgári bíróság már határozott, és határozata jogerőre emelkedett. (1. 2. bek.).»

A *német* birodalmi büntető perrend 261. §-ának 2. bekezdése még hozzáteszi: «Das Gericht ist jedoch befugt, die Untersuchung auszusetzen und einem der Beteiligten zur Erhebung der Civilklage eine Frist zu bestimmen oder das Urtheil des Civilgerichts abzuwarten.»

De lege ferenda kérdés tárgyát képezheti, hogy a német büntető perrendtartás ezen álláspontja, mely a bűnvádi eljárás felfüggesztését a büntető bíróság szabad belátásához képest egész általában, minden magánjogi praedjudicialis kérdésre nézve megengedi, helyes-e, avagy nem helyesebb-e az osztrák törvény és a Csemegi-féle javaslat amaz ellenkező álláspontja, mely a bűnvádi eljárás felfüggesztését csak egyetlen egy magánjogi praedjudicialis kérdés miatt engedi meg, nevezetesen csak annyiban, a mennyiben valamely házasság érvénye vagy érvénytelensége képezi az előzetesen megállapítandó kérdést.

Ha mindazonáltal felső bíróságaink a szóban forgó esetben a tulajdonjog előkérdésének megállapítása végett a polgári per folyamatba tételére utasították volna a panaszos felet s ezen per befejeztéig a bűnvádi eljárás felfüggesztését rendelték volna el: ez lehetne ugyan, mint mondtuk, kifogásolható, elvileg helyteleníthető dolog, de legalább perjogilag nem volna legkevésbé sem valami abszolút nonszens. A mit azonban felsőbíróságaink az adott esetben tettek,

hogy ugyanis a vádat egyszerűen a magánjogi praedjudicialis kérdést illető «hatáskör hiányánál fogva» elutasították, ez nemcsak hogy nem egyenlő — sem anyagi, sem alaki jogi hatása tekintetéből — a bűnvádi eljárás *felfüggesztésének* említett intézményével, hanem egyenesen abszolút perjogi helytelenség.

Dr. BARNA IGNÁ CZ.

Az 1881: LX. tcz. 58. §-ához.

A *Jogt. Közl.*-nek f. é. október 5-én megjelent 40. számában fejtegetés tárgyává tettem a budapesti kir. ítélő tábla 30820/88. sz. a. kelt azon határozatát, melylyel közvetve az mondott ki: hogy az 1881: LX. tcz. 58. §-a közjegyzői okirat alapján álló «tartás» miatt elrendelt végrehajtások eseteiben nem alkalmazható, hogy az oly közjegyzői okirat, mely az 1874: XXXV. tcz. 111. §-ában előirt kellékeket magában foglalja, az 1881: LX. tcz. 1. §-a értelmében marasztaló határozat erejével nem bír, s hogy «tartás» miatt a «lakpénz» le nem foglalható.

Ezuttal azon helyzetben vagyok, hogy a magy. kir. Curianak ezen ügyben 7610/88. sz. a. hozott s felfogásomnak helyességét elismerő határozatát közölhetem és pedig minden commentár nélkül s csakis a felmerült jogi kérdések iránt érdeklődőkre való tekintetből.

A Curia végzése következő:

«B. T.-né végrehajtónak — B. T. végrehajtást szenvedő elleni folytatott végrehajtási ügyében, végrehajtató felebbezése folytán a kir. Curia következő végzést hozott:

«A másodbíróság végzése neheztelt azon részében, mely szerint a végrehajtás, a végrehajtást szenvedő tisztí fizetésének egyharmadára korlátoztatott, megváltoztatik s az elsőbíróság végzése hagyatik helyben: Mert a végrehajtás elrendelésének *alapjául szolgáló A. alatti közjegyzői okirat az 1874: XXXV. tcz. 111. §-ában előirt kellékeket magában foglalja, ennél fogva az 1881: LX. tcz. 1. §-a értelmében marasztaló határozat erejével bír*; és mert végrehajtást szenvedőnek az 1874: XXXV. tcz. 113. §. f) pontjára fektetett kifogásai a másodbíróság végzése szerint is alaptalanoknak bizonyultak; felhozott az a panasza pedig, hogy a végrehajtás állítólag szabályellenesen foganatosított, nem kifogás, hanem az 1881: LX. tcz. 34. §-a szerint előterjesztésnek képezhetvén csak tárgyát, jelen esetben, melyben csak az képezheti elbírálás tárgyát, helyesen rendeltetett-e el a végrehajtás vagy sem? figyelembe vehető nem lévén: a másodbíróság végzésének neheztelt részét megváltoztatni s az elsőbíróság végzését helyben hagyni kellett.»

A kir. Curia tehát igazolta azon felfogásomnak helyességét, hogy az 1881: LX. tcz. 58. §-a közjegyzői okiraton nyugvó végrehajtások eseteiben is feltétlenül alkalmazandó s hogy az oly közjegyzői okirat, melyben az 1874: XXXV. tcz. 111. §-ának feltételei fenforognak — marasztaló bírói határozat erejével bír.

Dr. VÁRADY KÁROLY,
budapesti ügyvéd.

Különfélék.

— A bírói felelősségről szóló törvényjavaslat szövegét legközelebbi számunk hozza. — Jelen számunk rendkívüli mellékletében közöljük Dr. Jellinek Arthur ily című dolgozatát: *Adalékok az italmérési jog természetéhez.*

— «Nyilván tévedés.» A székes-fehérvári kir. törvényszék mint büntető bíróság R. S. ellen megtartott végtárgyalás után 852.B.1887. sz. a. hozott ítéletében K. V. Budapestről idézett tanu amaz előterjesztését, hogy költségeit és díjait a bűnvádi átalányból utalványozzák ki, a következőleg intézte el: «K. V. tanu kérelmével, hogy költsége a bűnvádi átalányból kifizetessék elutasították.» Az indokok között pedig: «K. V. nem mint tanu, hanem mint károsult panaszos jelenvén meg a törvényszék előtt, utazási költsége kiutalványo-

zásával — az eddigi gyakorlat szerint — a bűnvádi átalány nem terhelhető». K. V. tanu e határozatot megfelelőbbre és a *kir. tábla* 22571. B.87. számú ítéletében a többek között K. V. tanu előterjesztését illetve felebezését a következőleg döntötte el: «A *kir. ítélő tábla* a *kir. törvényszék* ítéletét megváltoztatja akkép, hogy a . . . K. V.-nak 11 frt 27 krban megállapított költségeket a *bűnvádi átalány terhére állapítja meg*, melyek *megtérítésében* R. S. vagyonbukottat marasztalja». Indokok: «A mi . . . K. V. által felszámított költségeket illeti, melyek a törvényszék által vádlott terhére megállapítva lettek, ezeket a *bűnvádi átalány terhére* azért kellett megállapítani, mert azon körülmény, hogy K. V. mily minőségben lett a tárgyalásra megidézve, teljesen közömbös, midőn a megjelenés *kötelességévé* tétetett, sőt K. V. abbeli kérelmével, hogy a tárgyalásnál való megjelenés alól felmentessék, az eljáró *kir. törvényszéknek* 1595/887. számú végzésével egyenesen el lett utasítva.» A *kir. tábla* eme felfogását a Curia 9806. B.1887. számú ítéletében szintén magáévá tette és a *kir. tábla* fenti határozatát helyben hagyta. Ennélfogva K. V. 411. B.888. sz. alatt kérte a székesfehérvári törvényszéknél a curiailag is a bűnvádi átalány terhére megállapított költségeinek kiutalványozását. A székesfehérvári törvényszék azonban hasonló számú végzésében K. V. tanut kérelmével azzal az indokolással utasította el, mert — ipsissima verba — «annak a bűnvádi átalányból való kiutalványozása iránti kérelme *nyilván tévedésen alapszik*». A kérdés most csak az, vajon ki tévedt, vajon a kérelmező fél vagy a Curia-e — tertium non datur, — mert hiszen a székesfehérvári *kir. törvényszék* ezek szerint csálthatatlan, és a Curia fölött áll.

— A magyar örökjogi javaslat a külföldi szakirodalomban. Kohler volt würzburgi, legujabban berlini jogtanárnak azon dolgozatát, mely most egy éve lapunkban megjelent, a Grünhut-féle *Zeitschrift für das Privat- und öffentliche Recht* legutóbbi füzeté közli. Szerző megemlíti egy jegyzetben, hogy értekezését időközben átdolgozta és itt-ott kibővítette.

— A vidéki vizsgáló bírák egynémelyike Budapesten állandóan lakó vagy tartózkodó tanukat, magánpanaszosokat a törvényes következmények terhe alatt magok elé idéznek. Igaz ugyan, hogy nincs bűnvádi eljárásunk s így a bírói bölcs belátásnak továbbra is tág tere nyílik, de azt figyelembe vehetné mégis a vidéki vizsgáló bíró, hogy kevesebb fáradságba és költségbe kerül a budapesti bírósághoz szóló megkeresésnek szerkesztése, hogy X tanu vagy Y magánvádló kihallgattassék, semmint X-nek vagy Y-nak a vizsgáló bíró ur székhelyére való utazása. Pedig az eredmény az előbbi módon is elérhető.

— Az ügyvédek collegialitása. A következő sorokat vettük:

A *Jogtudományi Közlöny* november 2-iki száma jogos panaszt emel a csődtömeggondnokok ellen. Az ügyvédek bokros teendőik megakadályozzák abban, hogy a felszámolási tárgyaláson megjelenjenek és a bélyegilletéket leróják. Minthogy pedig a csődtömeggondnokok illoyalisak s collegájuk helyett nem róják le a bélyegilletéket: ennél fogva nemcsak lelet, de még a mulasztás vádja is éri azt az ügyvédet, akit nem hanyagság, hanem tulhalmozott munka tartott ama magasztos kötelesség teljesítésétől vissza.

Én is Arkádiában születtem, — bocsánat, igen magas hangon kezdtem, mert csak azt akartam mondani, hogy én is voltam, még pedig collegiális tömeggondnok. Volt vagy hatvan bejelentés, — meg is jelent a felszámolási tárgyaláson a bejelentő ügyvédek fele, míg a másik felét bokros teendők otthon marasztották. A tárgyalás alatt nagy gond aggasztott. Harmincz lelet = 60 frt, valóban, nemcsak incollegialitás, hanem érzékeny közgazdasági baj volna, ha megengedném, hogy ily csapás érje collegáimat. A jóakaró csődbiztos intó szava ellenére én pótoltam kartársaim helyett a jegyzőkönyvi bélyegeket s a tömeggondnokoltam csődben, ez büszkeségem, egyetlen lelet sem lett felvéve. Ámde az őszinteség követeli annak a megemlítését is, hogy noha alkalmilag nem mulasztottam el kartársaimnak emlékeztetését, hogy egy bizonyos napon én merészkedtem negotiorum gestoruk lenni: két kartárs kivételével a többiek nem ismerték el működésemet érdekükben történnék s így néhány

forintom siratja collegialitásomat. Se baj. Több is veszett Mohácsnál. Saját kárunkon tanulunk; de a tapasztalás arra bír, hogy a csődtömeggondnokokhoz azt a figyelmeztetést intézzem: felszámolási jegyzőkönyvre járó bélyegek tekintetében legyetek — incollegiálisak.

Egy collegiális ügyvéd.

Közöltük az illető panasz beküldőjével a fenebbi sorokat s töle a következő megjegyzéseket vettük:

Kétségtelen, hogy furcsa világot vet ügyvédeinkre, ha a kartársuk által szivességből előlegezett ötven krajczáros összeget meg nem térítik. De szeretem hinni, hogy ez csak kivétel és nem mindenkor előforduló eljárás. Ha egyik vagy másik alkalommal csalódott az előzékeny collega, talán még nem vonhatni következtetést minden ügyvédre.

Természetes az is, hogy nem akartam ez indítvánnyal azt mondani, hogy az ügyvéd mintegy a tömeggondnok által fölmentessék a felszámolási tárgyaláson való megjelenés alól. Csakis amaz eseteket tartottam szemmel, midőn ebben tényleg gátolva van, különösen pedig a *vidéken* tartott felszámolási tárgyalásokat, melyeken a helyettesítés költségei alig-alig róhatók a bejelentő hitelezőre, még kevésbé pedig a bejelentő ügyvédre, a kinek a csődbejelentésért járó díja amugy is minimalis.

Nemzetközi szemle.

— A francia akadémiák köréből. Az akademia (des sciences morales et politiques) folyó év első felében is több érdekes tárggyal foglalkozott. Ilyen különösen a kereskedelmi jog fejlődése. A kereskedelmi viszonyok alakulása s az arra vonatkozó codificatio kétségtelenül a cultura emelkedésének egyik világos jelensége s kifolyása. Nem csodálhatjuk tehát, ha a francziák e részben is, mint sok egyéb társadalmi mozzanatokban, a történelmi elsőbbséget magoknak vindicálják. Így az akademia első évnegyedi egyik ülésében *Glasson* az «Első kereskedelmi codex» felett értekezvén, a németekkel szemben, kik azt magoknak tulajdonítják, bizonyítani igyekszik, hogy az első kereskedelmi codex Franciaországban alkottatott. Mert elismeri, mikép Németországban már 1794-ben találkozzunk a kereskedelmi jog codificatiójával; de hivatkozik XIV. Lajos 1673 s 1681. évi hires rendeleteire, a kereskedelmi s tengerészeti jogviszonyok szabályozására, melyek a kereskedelmi jog valószínű codexét alkották. Megemlíti azt is, hogy Catalonia részére is igényeltetett az elsőbbség, legalább a tengerészeti kereskedelem — le Consulat de la mer — tekintetében; de siker nélkül, mivel az nem képezett törvényhozási alkotást s nincsen kimutatva cataloniai eredete. A középkorban csak egyszerű szokások, szokásos jog uralkodott, melyek ha nagy jogi tekintélyüknek fogva a codexekkel összehasonlításba jöhetnének is, az elsőbbség mégis Franciaországot illetné meg. Mert a középkor két nagy szokásgyűjteményének egyike: a «Rôles d'Oléron» kétségtelenül francia mű, a másik is a «Le Consulat de la mer» valószínűen ugyanazon nemzeti-ségű; és az előbbi bebizonyítottan meg is előzte az utóbbit. De mindenesetre megelőzték a német 1794-ki codificatiót. — A májusi ülésekben megismerttetett Montenegro polgárjogi codex; és fejtegetés tárgyává tétetett — *Ch. Lucas* által — az új olasz büntetőjogi codex tervezete, mely ezen tudós nézete szerint a Toscanában már *szerencsésen* alkalmazott eltörlését a halálbüntetésnek érvényre emeli s az olasz büntetőjogi egységet is előállítja. — A jun. 9-ki ülésben *Levasseur* emlékiratot terjesztett be a rabszolgaság eltörléséről Braziliában, melyből többek közt látjuk, hogy ott több, az eltörlést szentesítő törvény daczára, a rabszolgaság még sem lett teljesen megszüntetve. A tudós francia a mellett nyilatkozik, hogy legajánlatosabb lenne a fokozatonkénti emancipatio s az állam általi megváltás — mi azonban nehezen lenne kivihető, szemben az abolitionisták magas fokra emelkedett mozgalmával — minek kifolyása egy a kamara és senatus által nagy többséggel elfogadott törvény, mely az azonnali abolítiót mondja ki. «Néanmoins — mond az akadémikus — tout n'est pas fini avec le rôle de la loi; il faut avoir des bras et des capitaux; l'émigration permet de croire qu'il n'y aura pas de crise économique.»

— A dánországi legfőbb bíróság kimondotta, hogy nők mint jogi képviselők a dán bíróságoknál nem fogadhatók el.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Üllői-ut 2. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

Adalékok az italmérési jog természetéhez.

Irta JELLINEK ARTHUR.

Mohay Sándor országgyűlési képviselő és ügyvéd az italmérési jog megváltása alkalmából «Jogi észrevételek stb» czime alatt közzétett tanulmányt, a «Nemzet» 300. és 304. számaiban bíráló tárgyává teszi, a célból, hogy az általam feltüntetett jogi szempontoknak tarthatlanságát és helytelenségét mutassa ki.

I.

Mohay ama tételt, hogy az italmérési jog szerzésének egyik módja az elbirtoklás is volt, tévesnek állítja. Nézete szerint kiindulási pontom helytelen, mert az elbirtoklás nem képezi a tulajdonszerzésnek egy nemét, s csak némely pandecta-író illesztette azt így be a rendszerbe, s mert szerinte az elbirtoklás kellékei, hogy az átszármaztatott birtok jogszerű és jóhiszemű legyen, a melyek nézete szerint garantiát képeznek arra nézve, hogy az elbirtoklás tárgya szabályszerű módon jutott az elbirtokló birtokába! Szerinte az elbirtoklás nem a tulajdonszerzés egyik módja, hanem egy oly intézmény, mely szerint a fent említett kellékek fenforgásakor bizonyos idő letelte után feltételeztetik, hogy a tulajdonjog valamely elfogadott szerzési módon alapul.

A bíráló elméleti fejtegetései, sem a pandecta-irodalom, sem pedig a tételes magánjoggal összhangzásban nem állanak, és az ugynevezett iskolatételek nemismerésére engednek következtetni, a midőn egy, úgy az irodalomban, mint bármely nemzet tételes törvényeiben elfogadott tétel, jogászilag tarthatlan érveléssel megtagadtatik s helyébe a bíráló saját elméletét állítja s azt mint tételes-jogi alapon nyugvót tünteti fel.

Az első kérdés, vajon a magyar magánjog szempontjából az elbirtoklás a tulajdonszerzés egyik neme vagy sem.

Verbőczy Hk. I. R. 78. cz. 1. §. az elévülés fogalmát következőleg adja: Sciendum igitur; quod præscriptio est termini ad juridicam tum retentione, tum reacquisitione bonorum de jure statuti temporalis completio.

Verbőczy fogalommeghatározásában ámbátor a perjogi elem erősen előtérbe lép, kétségtelenül a tulajdonszerzés kifejezésre jut.

Már *Kitonich* «Directio methodica processus judiciarii» stb (1619) (caput 4. Q. 18. 2. §-ban világosan elismeri, hogy az elbirtoklás a tulajdonszerzésnek egyik módja és az elbirtoklóról azt mondja: «Plenum jus ea retinendi acquirit sibi» s idézett hely Q. 24. §. 21. «jus plenum ac proprium acquirit.»

Szegedi «Tyrocinium» 1767. a Hármas-könyvnek illető fejezeténél (1. sz. 3. s köv. lap) a *Verbőczy* által adott fogalommeghatározás mellett, a kánonjogi felfogást szembe állítván, a tulajdonszerzési elemet a magyar jogban elismeri.

Husztí «Jurisprudentia practica» 1794. I. k. 48. cz. az elévülés hatását egyrészt a tulajdonnak szerzésében, másrészt a kötelezettség alóli mentességben találja.

Kövy «Elementa jurisprudentiæ Hungaricæ» 1800 I. k. 17. fej. az elbirtoklást már határozottan tulajdonszerzésnek mondja «Modus acquirendi civilis fit adhuc per præscriptio-nem» stb. Præscriptio dat dominium et jus rem retinendi etiam pro foro interno et divino, quia est modus acquirendi civilis sicuti donatio.

Markovich «Epitomæ institutionem juris Hungarici privati» 1819. 282. §-ban azt mondja: «Præscriptio est modus acquirendi dominii civilis.»

Szlemenich «Elementa juris Hungarici civilis» I. k. 337. l. a következő fogalmat adja «Præscriptio, alias etiam usucapio dicta, est modus acquirendi dominii civilis quo per possessionem rei non exemptæ legitimam res aliena per privatum quempiam obtinetur, vel obligatio exstinguitur».

Hasonlólag *Kelemen* «Institutiones juris privati Hungarici» II. k. I. r. 559. §-ban az elbirtoklást tulajdonszerzésnek mondja: «Modus acquirendi dominii sicut enim alii modi dominium consequenti, uti donatio, successio» stb.

Frank «A közigazság törvénye Magyarhonban» I. k. 139. §. az elbirtoklást, mint tulajdonszerzési módot a következő szavakban ismeri el: «Hosszas birtok által is más valaki sajátja magunkévá válhat; nem ugyan teljes értelemben, a mint alább megmutatjuk, de mégis annyira, hogy a tulajdonos keresetét ellenünk vesztí és mi az ő sajátját maradélag megtarthatjuk úgy t. i. mintha sajátunk volna.»

Zlinszky «A magyar magánjog» II. kiadás 244. s köv. lap az elbirtoklást a tulajdonszerzés egy módjának mondja.

Az elősorolt idézetekből kétségtelenül kitűnik, hogy nem mint bíráló mondja, némely pandecta-író illesztette be azt a rendszerbe, hanem magánjogunk egy elfogadott alaptételéről van szó, a mely a tulajdonszerzésnek két nemét: a származékost és eredetit különbözteti meg. S míg az elsőnek az alapja egy a dologra vonatkozó jog, a melynek folytán maga a dolog a származékos szerzés által a szerző tulajdonává válik, addig az utóbbinál a tulajdonjog a jogelőd jogától teljesen független úgy keletkezésében mint lételeben.

Hogy az elbirtoklás eredeti tulajdonszerzés, a jogirodalomban általánosan elismert tétel s csak két író vitatja, hogy az származékos tulajdonszerzési mód.

Az egyik *Brinz* «Pandecten» 562. sk. 1., a másik *Schey* «Grünhut folyóirata» 8. k. 146. l., de mindkettőnek érvelése tarthatlan s annak czáfolatát *Randa* «Das Eigenthumsrecht nach österreichischem Rechte» című munkájában 246. l. adja.

Bíráló elmélete igaz, hogy új, de a magyar magánjogból nem igazolható.

II.

Mohay az elbirtoklás lényegét abban találja, miszerint feltételeztetik, «hogy a birtok tárgya iránti tulajdonjog a jogszabályok szerint elfogadott szerzőismódok valamelyikén alapzik». «Az átszármaztatott birtoknak jogszerűnek, jóhiszeműnek kell lenni».

Ezen idézetből kitűnik, miszerint bíráló az elbirtoklásra vonatkozó tant *egyáltalán nem ismeri és különösen nem ismeri a tételes magyar magánjognak ide vonatkozó szabványait*

Bíráló szerint átszármaztatott jogszerű és jóhiszemű birtok az elbirtoklás kellékei.

Ezzel szemben a magyar magánjog ama tétele áll: *az elbirtoklás a szerzési módtól és jóhiszeműségtől teljesen független.*

Kiindulási pont HK. I. R. 23. cz. 1. §: «Unde sciendum est, quod jus regium centum annis in bonis et iuribus possessionariis quorumlibet male fidei possessorum durat et exquiri poterit, objectione præscriptionis alicuius non obstante.»

Továbbá 78. cz. 2. §. Quæ super bonis, seu iuribus possessionariis venditis occupatis et quomodo libet alienatis, regalibus centum; ecclesiarum quadringenta; nobilium triginta duorum civium vero duodecim annorum curriculis completur.

Az idézett helyekből kitűnik, hogy az elbirtoklásra sem jóhiszemű birtok, sem pedig szerzésre alkalmas jogügylet nem kívántatik.

E felfogással a magyar jogirodalomban állandóan találkozunk. *Kitonich* i. h. q. 24. 21. §. ezeket mondja: «Post decursum autem præscriptorum centum annorum, quilibet talis malæ fidei possessor, in prænotatis huius modi bonis seu iuribus possessionariis, mala fide, ut proemissum est tamdiu possessis præscribit et jus plenum sibi ac proprium acquirit.»

Szegedi i. h., Verbőczy felfogásával szemben, a canonjogi elveknek igyekszik érvényt szerezni; azt vitatván, hogy a tit. prolog. 9. értelmében:

«Quod nulla statute valeant contra ius canonicum in iis quæ salutem animi respiciunt» az elbirtoklás tanában a midőn jó- vagy roszhiszeműségről van szó, csakis a canonjogi szabály nyerhet érvényt. Álláspontjának gyöngeségét belátván Verbőczy tanának czáfolatára a commissio systematicára hivatkozik, de ép az általa hozott idézet: «Præscriptionem allegans non tenetur probare titulum sed solum possessionem: penes quam ut bona fides in præscribente præsumitur nisi mala probetur» mutatja, hogy az általa hangoztatott elvek teljes uralomra jutni nem tudtak.

Husztí, a ki szintén a canonjogi elvek nyomása alatt áll s kinek érvelése Szegediével megegyezik, kénytelen beismerni, hogy a bírói gyakorlat az elbirtoklásnál a jóhiszemű birtokot nem kívánja meg, s a fenálló gyakorlatot e szavakkal tünteti fel: «Apud praticos attamen, et in praxi bonam fidem ad præscriptionem non requiri, non attendi, usus iudiciorum ab antiquo in præsens continuatus et decisiones curiæ regiæ frequentes recentesque demonstrant.»

Kövi i. h. a canonjogi felfogás ellenében már élesen kikel, s úgy Verbőczy tanát, mint pedig az annak alapján fejlődött gyakorlatot juttatja érvényre s az érvényben lévő jogot a következőkben tünteti fel:

«Aliqui dicunt ad præscriptionem requiri iustum titulum, et bonam fidem, et quidem iuræ civili romano falem ad incipiendam, iure canonico vero et ad explendam præscriptionem requiritur bona fides, verum iure nostro nec ad incipiendam eo minus ad continuendam requiritur bona fides, consequenter nec justus titulus uti ex legibus aperte prodit, v. gr. ex I-æ 24; 25 ubi dicitur ius regium in bonis malæ fidei possessoris latere, et tamen vi 78: I-æ præscribi.»

Szelemenics i. m. 340. l. a hazai magánjogra nézve hasonlónak ad kifejezést a következő szavakban: «Iure cano-

nico ad valorem præscriptionis passim id quoque requiritur; ut possessio sit bonæ fidei, seu ut præscribens rem possesam suam, et non alterius esse sincera opinione credat. Interim leges nostræ bonam fidem ad præscriptionem non requirunt imo eandem cum mala etiam fide manifeste tolerant. Id quod e sequentibus clare elucet: 1) 1. tt. 23 dicit jus regium in bonis, seu iuribus possessionariis quorumlibet malæ fidei possessorum 100 annis durare et exquiri posse, objectione præscriptionis longævi temporis non obstante, ergo post 100 annis jus regium in bonis etiam malæ fidei possessorum extinguitur per præscriptionem. 2) 1. tt. 46. §. 4, 5, et tt. 78. præscriptionem admittit in bonis seu regalibus, seu privatis violenter occupatis, uti etiam in actibus potentiariis, etc.»

Markovich i. m. 283. §. schol.: «Bona fides juxta leges patrias ad præscriptionem nec initio, nec deinceps requiri videtur; admittunt enim leges præscriptionem in bonis violenter occupatis.»

Kelemen i. m. 597. skl. a felvetett kérdéssel behatóan foglalkozik. Czáfolja ama felfogást, a melyet legélesebben Szegedi juttat kifejezésre. Szerinte nem oly kérdés forog szóban, a melyről állitható, hogy «salutem animæ respiciunt», hanem kizárólag világi dolgokról, a melyekben a magánjogi szabványok, a canonjogiakat megváltoztathatják, s eltörölhetik. Ő Verbőczy idézett helyeivel kétségtelenül beigazolván látja, hogy a birtok jóhiszeműsége nem képezheti az elbirtoklás kelléket, s nézete szerint a bíró nincs is jogositva e kérdés vizsgálatába bocsátkozni.

Frank i. m. 144. §. következőket mondja: «Az egy esztendő és egy napos birtokhoz szükséges még helyes ok (justus titulus) és hibátlan szándék (bona fides). Máskor pedig mindkettőt az idő hossza pótolja».

«Ezt Verbőczy szavai bizonyítják: 1. super bonis s. iuribus possessionariis occupatis (I. 78. §. 2.); mert foglalás birtoknyerésre nem helyes ok, 2. jus regium 100 annis in bonis et iuribus possessionariis quorumlibet malæ fidei possessorum durat et exquiri poterit objectione præscriptionis non obstante (I. 23. §. 1.). A mit ezen kívül mások emlitenek, vagy nem tartozik birtokra, vagy magában nem elég erős. Hogy pedig az egyházi törvénynek jószágra nézve nálunk ereje nincs, az oly bizonyos, hogy vitatni sem kell.»

Zlinszky i. m. 246. l.: «a hazai törvényeink a birtok jogszerűségét és jóhiszeműségét nem kívánták meg, mert mindkettőt a birtoklásra megkivánt hosszú idő pótolja; azonban a hosszú időszámítás egy év és egy napos birtoknál fenn nem forogván, hazai jogtudósaink általános nézete szerint ez esetben az elbirtokláshoz a jogszerűség és jóhiszeműség megkivántatik.»

A hazai fejlődést feltűntető idézetekből kitűnik, hogy Mohay álláspontja tarthatlan, és mentségül csak is az hozható fel, hogy ő Szegedi álláspontját elfoglalva, az italmérési jogot a spiritaliák közé számítani látszik.

III.

Mohay az általa felállított elméletet az italmérési jog elbirtoklása kérdésénél alapul veszi, s azt a következő okokból kizártnak találja:

a) Törvényellenes cselekményből nem származhatik jog a cselekvő javára.

b) A kiváltsággal szemben elbirtoklásnak nincs helye, különösen, mert a jogszerű és jóhiszemű birtoklás kizártnak mondható.

c) Az italmérési jog, mint a földesuri jognak folyománya, külön jogszerzés tárgyát nem képezhetette.

Ha bíráló fáradságot vett volna magának bármely hazai magánjogi íróban nem olvasni, hanem csak lapozgatni, azt találta volna, hogy jogi íróink az elbirtoklás alapját nem a

természetjogban, mely azt nézetünk szerint kizárja, hanem kizárólag a tételes magánjogi szabványban találják.

Mert a felvetett kérdés megoldásánál nem az a döntő, vajon valaki magát a jogszabványt észszerűnek találja-e vagy sem, hanem vizsgálat tárgyát csakis az képezheti, vajon a tételes jogban foglaltatik e ennek megfelelő szabvány, igen vagy sem?

Az elbirtoklás tárgyát képezheti a *jus regium* s ennek folytán mindaz, a mit a Hk. I. 24. cz. ezen fogalom alá sorol, vagyis annak 8. §-a értelmében «*omnes utilitates ac proventus*», a mely alatt a *jus educillii* is értetik, a mely külön felemlítést nem nyer, de melyet a hazai jogirodalom a legrégibb idők óta a *proventus* fogalma alá sorol.

A *jus regium*ban rejlő s abból folyó jogositványok külön adományozás tárgyát is képezhették. E külön adományozhatás szintén *dotatio*, a melynek külső alakja a *privilegium*.

Az italmérési jogra nézve ez kétségtelenül kitűnik az 1598 : XXXV. art. 1. §-ából: «*Si qui tamen curiæ nobilitares sint quæ ab antiquo pecuniaribus super huiusmodi educatione privilegiis dotatæ sunt; illæ pænes usum suorum privilegiorum permanent. Az italmérési jognak kisebb vagy nagyobb terjedelemben való adományozása bármely szeszies italra vagy például csak sörre a Hk. II. 9. czimében leli törvényes alapját.*

Ezzel meg volt adva az elválasztás lehetősége, a melynek különös magyarázatát abban találjuk, hogy az italmérési jog a *jura regalia* minora fogalma alá tartozott, a melyekre Mohayt kivéve nincs magyar jogász, a ki állítaná, hogy azok külön adományozás tárgyát nem képezhették.

Mohay az általam felhozott adatokat az italmérési jog elbirtoklás utjánai megszerzésére elegendőknek nem találja s mielőtt kimutatnám, hogy a közlött ítéleteket, illetve az azokban kifejezésre jutott elveket meg nem értette, szükségesnek tartom a hazai írók e kérdésre vonatkozó nézeteit feltüntetni annak igazolásául, hogy a *communis opinio* mellettem s Mohay ellen szól, s hogy egy jogász ellenében, a ki e kérdésben nyilatkozik, s azon álláspontot foglalja el, mint a melyet bíráló elfogadott, a visszautasítás jogos.

Huszt i. m. 267. 13. sz. a. vizsgálván, mely dolgok képezhetik az elbirtoklás tárgyát, ezeket mondja: *objectum sunt præscriptionis, vel sunt mobiles . . . vel immobiles*, az ingatlanok közé sorolja: *centus annui, servitutes, jus patronatus etc.* elbirtokolhatlanoknak mondja: «*jura majestatis intrinseca.*»

Kövy i. m. I. k. 212. s k. 1. az italmérési jog szerzésének alapjait következőkép sorolja fel: *Educillatio acquiratur vel privilegio vel præscriptione vel lege.*

Markovich i. m. 133. s k. 1. a királyi kisebb haszonvételek szerzési módjait következőkép sorolja fel:

Fontes eadem acquirendi sunt lex privilegium præscriptio.

Az italmérési jognak elbirtoklás utjánai megszerzését világosan elismeri még egyszer a 203. §. Schol. 1-ben.

Szlemenics i. m. 341. l. az elbirtoklás alól kiveszi a «*jura regalia majora*» jogokat s ugyancsak a 269. §-ban, a melyben az italmérési jogról szól, elismeri, hogy az elbirtoklás által megszerezhető.

Kelemen i. m. 597. §. a kir. kisebb haszonvételek megszerzését elbirtoklás utján e szavakkal ismeri el: «*Jura regalia (minora nempe intellige Maiestatica a præscriptione privato rum exempta sunt)*» Centum annis és 598. §., a hol az elévülés hatályáról szól, ezeket mondja: *Centum annorum et immemorialis contra Fiscum completa, vim etiam quasi privilegii habet, præsumitur enim tale possessorium penes privilegium olim inchoatum fuisse. Sic acquiratur jus educilli macelli telonii etc.*

Frank szerint i. m. I. k. 243. l. az italmérési jog elbirtoklás utján megszerzhető, «szabadságokat, pl. bormérést, vám-

szedést, szabad legelőt, fajzást, birjuk ha gyakoroljuk és más nem ellenzi.»

Az elbirtoklás utjánai jogszerzést különösen elismeri III. k. 456. s k. 1., a midőn a gyökérperekről szólván a földesur által a nemesi telek birtokosa ellen bormérés bitorlása végett indított perről szólva azt mondja, hogy a telkes ember tettét igazolhatja az idő hosszával 32 vagy 40 esztendei szokással.

Azon perekre nézve, melyeket a kir. ügyek igazgatója a bormérés megszüntetése végett indít, 100 esztendei csendes birtok szolgál védelmül.

Frank, a ki az 1848-ig fennállott gyakorlatra nézve elismert tekintély, tehát kettős elbirtoklást ismer el szemben a kir. kincscsel és szemben a nemesi vagy egyházi birtokossal.

Zlinszky i. m. 244. l. e kérdésre vonatkozólag következőkép nyilatkozik: a nemesi javakkal összekötött egyes jogositványok, névszerint: a királyi kisebb haszonvételek tulajdonjoga elbirtoklás utján is valóságos tulajdonul meg voltak szerezhetők.

IV.

Mohay a *Planum Tabulare de præscr. decz. 15. és 16.* nem látja igazolva az elbirtoklásnak lehetőségét.

decz. 15. Si Fiscus Regius ad sublationem Regalium beneficiorum Educilli, et Macelli in Dominiis ad Sacram Regni Coronam devolutis, per Regnicolas in iisdem Bonis Curias, et Domos Nobilitares possidentes, exercitorum procedat, et hi præscriptum possessorium obvertant, non sufficit probare 32 Annorum pacificum usum, cum beneficia ejusmodi Regalia Educilli, et Macelli in respectu corporei Boni pro accessorio; sive fructu, et proventu Boni reputentur, accessoria vero sequi debeant naturam si principalis, et ideo in ejusmodi Causis Præscriptio per Incattos contra Jus Fiscus Regii observa Centum Annorum pacifico possessorio doceri debet. Utraque Tabula.

decz. 16. Licet respectu Jurium Regalium Educilli, et Macelli Actualis Curiae, vel Domus Nobilitaris in corpore Domini ad fiscum Regium devoluti possessor durante possessorio Notorii Boni ejusdem olim hæreditarii sine contradictione præhabitu, et 32 Annorum spatio continuatum usum probet, non sufficit tamen ad sufferendum Jus Regium, et sistendam Actionem fiscus, jam in possessorio Bonorum Notorii, existentis, illud 32 Annorum possessorium, et in hoc fundatam Præscriptionem obvertere, quia jam non contra privatum, sed Fiscum velut Bonorum possessorem Præscriptio obvertitur, et ideo præscriptionem contra Jura Fiscus requisitam, id et Centum Annorum probare debet. Utraque Tabula.

Szerinte ezen decisiók nélkülözik a szabatoságot és szavai szerint, «a mennyiben a korcsmálási jog megállapítása történt volna a hosszú gyakorlat folytán, ez a nemesi birtok folyamánaként és nem valamely más szerzősmódra állapítottak jelentkezett volna».

A kérdéses decisiók szövege ezen értelmezésnek homlok-egyenest ellentmond.

A fenforgó esetekben nemesi curiáknak és nemesi házhelyeknek birtokosai ellen, a kir. kincstár által az italmérési és mézárszéki jog eltörlése iránt indított per, miután maga az uradalom a királyi kincstárra visszahárult.

A jogot élvezők az elbirtoklás kifogását gördítették a királyi kincs ellenében és miután csak 32 éves csendes birtokra hivatkoztak, azon elv nyert a hivatkozott decisiókban kifejezést, hogy ily esetekben kir. jog elbirtoklása forogván szóban, az elidősülésre 100 év kívántatik meg.

De Mohay nemcsak a szöveget értette félre, de egy alapvető jogi hibát követ el, a midőn oly esetben, a hol nemesi curiák és házhelyekről van szó, az italmérési jog megállapítását mint a nemesi jószág folyamánát véli feltűntethetőnek, holott tudnia kellett volna azt, hogy a nemesi curia birtok-

kosa az italmérést csak privilegium, avagy — a mit ő tagad — elbirtoklás folytán gyakorolhatta.

A közlött ítéletek szövegének félreértésén alapul ama megjegyzése, hogy itt csakis a jogosultsággal bírók egymás-közi viszonyáról van szó.

Hogy az elbirtoklás jelenleg is az italmérési jognak egyik szerzési módja, igazoltam észrevételeimben a magyar kir. Curianak kivonatosa közlött ítéletével, a melyből e helyütt a következőket szó szerint szükségesnek tartom ideiktatni: 1883. ján. 25. 4775. szám alatt a magy. kir. Curia Roth Endre ügyvéd által képviselt »Iglói serfőző és sermérési társulat« felperesnek Lenner Kálmán, utóbb Klein András ügyvédek által védett Iglói XVI szepesi város közönsége alperes ellen díjmentes sermérési jog elismerése iránt indított perében, melyben a lőcsei kir. törvényszék alperest a kereset értelmében elmarasztalta, a kir. ítélő tábla azonban a keresetet elutasította és alperest viszkonkeresetével külön perre utasította, következőleg ítelt:

A budapesti kir. ítélő tábla felebbezett ítélete, a meny nyiben felperes társulat keresetével s alperes város az O. a. végzés alapján eszközlött telekkönyvi bejegyzések törlésére irányzott viszkonkeresetével elutasított, helybenhagyatik. Ellenben a sermérési kizárólagos jog elismerésére irányzott alperesi viszkonkeresetre nézve mindkét alsó bírósági ítélet megváltoztatatik s kimondatik, hogy a sermérési regale-javadalom Igló városa területén Igló város közönségét (egyetemét) illeti kizárólag. Indokok: A kir. kisebb haszonvételek javadalma, melyhez a sermérés joga is tartozik, eredetileg *királyi jogot* képez s egyesek és testületek által vagy *kir. kiváltság-levelemmel vagy elidősülés útján volt csak megszerezhető.* (I. r. 28. és 78. cz. 1598: 35.)

Kir. kiváltság-levelet, melylyel a sermérés joga Igló városa egyes polgárainak adományoztatott volna, a felperes elő nem mutatott, sőt nem is állítja, hogy olyan valaha kiállított volna. Ellenben alperes 2. sz. a. igazolta, hogy a kir. kisebb haszonvételek javadalmát s ebben különösen a sermérés jogát is Mária Terézia király 1778. évi jun. hó 5-én Igló város egyetemének adományozta.

Ezen kizárólagos privilegiummal s ama törvényes vélelemmel szemben, mely szerint a regale-javadalom az uri jog alkatrészét képezi, *felperes az elidősülésre sikeresen nem hivatkozhatik, mert alperes tagadása ellenében nem bizonyította azon kereseti állítását, hogy Igló városában az első osztályu házak tulajdonosai a sermérést, úgy mint házaikkal egybekapcsolt redél-jogot egy századon át a város regale-javadalmától függetlenül gyakorolták.* (Döntvénytár u. f. IV. k. 56.)

A Curia fent hivatkozott ítéletében a következő elvek nyerne kifejezést:

Az italmérési jog elbirtoklása a Hk. I. 23. s 78. czimeiben leli törvényes alapját.

A kir. kincstárral szemben 100 évi birtoklás szükséges.

Az elbirtoklás nemcsak a birtok megvédésére szolgál (régii felfogás), hanem a tulajdonjog megállapítására szolgáló kereset jogalapját is képezheti.

A Planum tabulare idézett decisiói s a Curia idézett ítéletével a jogfolytonosság helyre van állítva s kétségtelen beigazolást lel ama tétel, hogy az italmérési jog elbirtoklása tekintetében, a magyar magánjog ama szabványokat tünteti fel érvényeseknek, a melyeket Verbőczy mint kora előjogát reánk hagyta.

V.

Mohay jogi lehetetlenségnek mondja ama nézetemet, hogy az oszt. polg. törv. könyv uralma alatt italmérési jog elbirtoklásáról szó lehetne, de még ha ezen lehetetlenség fel is tételeztetik, úgy szükséges a jogszerű szerződmód és jóhiszemű birtoklás s ugyancsak hason feltételek a jogelődre nézve is.

Az osztrák polg. törvkv. az 1853. május 29-én kelt patenssel Erdélybe is behozatott és 1853. szeptember 1-én lépett életbe.

A patens XII. art. 6. pontjában az elévülésre következő intézkedést tartalmazza: »Eine schon vor der Wirksamkeit des allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuches angefangene Sitzung oder Verjährung ist nach den älteren Gesetzen zu beurtheilen.«

A patens az elbirtoklást és elévülést, ha az az osztrák törv. hatálybalépte előtt vette kezdetét, szerzett magánjognak tekinti.

Helyt ad annak, habár az osztrák polg. törv. értelmében elbirtoklásnak vagy elévülésnek az adott esetben nem is volna helye.

Az elbirtoklás feltételei és kellékeire nézve pedig azon törvény mérvadó, a melynek uralma alatt az elévülés illetve elbirtoklás kezdetét vette.

Unger »System des österr. allg. Privatrechtes« I. k. 148. l. a patens általam idézett helyét a következőleg értelmezi: »A többi esetekre vonatkozólag az osztr. törvényhozás a legújabb ideig azon helytelen nézetet juttatta kifejezésre, hogy az elévülés és elbirtoklásra vonatkozó jog már annak kezdetével megszerezhetik s hogy tehát egy szerzett jogról van szó, a melynek hatásai csakis az idő lefolyása után nyilvánulnak.

Ezek szerint az osztrák jog szabványai értelmében az elévülés és elbirtoklás úgy a mi az idő hosszát, a többi kellékeket és annak befejeztekor hatásait illeti, kizárólag a régi törvény szerint bírálendő meg, a melynek uralma alatt az elbirtoklás vagy elévülés kezdetét vette«.

Ezekből Mohay meggyőződhetik, hogy az osztrák polg. törv.-könyv uralma alatt is, az italmérési jog elbirtoklása folyhat, s hogy az nem oly jogi lehetetlenség, mint a milyennek ő azt tartja. — De meggyőződhetik arról is, hogy az elbirtoklás kellékei az adott esetben a régi érvényben volt jog alapján állapíthatnak meg s hogy az általa vitatott jogszerű szerződmód és a birtok jóhiszeműsége, mint meggyőzőleg kimutattam, az elbirtoklás kellékeit nem képezik.

Ezek szerint tehát tételként megállapítható, hogy Magyarország azon részeiben, a hol az osztr. polg. tkv. jelenleg is érvényes, az annak hatályba lépte előtt megkezdődött italmérési jog elbirtoklása a régi törvények szerint kell hogy megoldást nyerjen.

VI.

Mohay szerint az erdélyi részekben az osztrák polgári törvénykönyv, mint érvényben levő jog, az italmérési jognak elbirtoklás utján megszerzésének lehetőségét elvonta.

E nézet támogatására felhozatik, hogy az 1848-iki törvényhozás a nemesi és nem nemesi birtok közti különbséget megszüntette, hogy az osztrák polgári törvénykönyv az ingatlan birtok teljes magánjogi egyenlőségének elvéből indul ki s így tehát az italmérési jog, mely a nemesi birtok folyománya, ezen törvénykönyv értelmében ujjolag nem is keletkezhetik.

A keletkezés kizárásának okát továbbá abban véli feltalálni, hogy az 1848-iki jogállapot mintegy megrögzítve lett.

Végül, hogy ha a keletkezés lehetőségét meg is engednők, mi nézete szerint jogi lehetetlenség, az elbirtoklás kellékei jogszerű szerződmód és jóhiszemű birtoklás, mely ily esetekben nem is képzelhető.

Az első kérdés, a mely vizsgálat tárgyát kell hogy képezze, az, vajon az osztr. polg. tkv. értelmében az italmérési jognak elbirtoklás utján megszerzése helyt foghat-e vagy sem.

Alapul szolgál az osztrák polg. tkv. 1456. §-a: »Ez okból sem a fejedelmet, mint ilyet, egyedül illető jogok, péld.

vámfelállítás, pénzverési, adókiivetési s egyéb felségi jogok, elbirtoklás által nem szerezhetők, sem az ezen jognak megfelelő tartozások el nem évülhetnek s 1457. §-a: «a. fejedelmet illető, de kizárólag fenn nem tartott egyéb jogok, péld. erdők, vadászat, halászat s több effélék joga, álladalmi más polgárok által elbirtokolhatók ugyan, de a közönségesnél hosszabb időszak alatt.» (1472. §.)

Unger i. m. 263. sk. l. a kérdéses szakaszok következő értelmezését adja:

A törvénykönyv a régibb elmélettel egybehangzólag a fenségjog és regaliák (jura regalia) fogalmát egyenértékűnek veszi s azok alatt érti mindazon jogokat, melyek a fejedelmet, mint ilyet, megilletik. Ezen fenségjogok vagy regaliák a szó tágabb értelmében, felosztatnak lényegesek vagy természetesekre (regalia essentialia, immanentia seu maiora, szűkebb értelemben vett fenségjogok) és *nem lényegesek* vagy *esetlegesekre* (regalia accidentalia non essentialia s minora regaliák szűkebb értelemben) a szerint, a mint már az államhatalom fogalmában rejlenek s így a fejedelmet feladata teljesítésénél szükségszerűleg megilletik és ez okból el nem idegeníthetők (tehát elidegeníthetlen fenségjogok vagy regaliák) avagy nem az államfenség fogalmában rejlenek, az államhatalomnak nem képezik lényeges alkatrészét, de a concret államban a fejedelmet mint ilyet kizárólag megilletik, azok gyakorlata azonban magánosokra átruházható (*a szerint elidegeníthető fenségjogok* vagy regaliák).

A mi a hasznosítható regáliákat illeti, úgy magánosok ezen regáljogok gyakorlatára való jogosítványt (die s. g. *Gerichtigkeit*) privilegium által nyerhetik.

A közönséges jog szerint e tekintetben az emberi emlékezetet meghaladó elévülésnek van helye, mely szerint a jogosítványnak, emlékezetet meghaladó gyakorlata az eredeti adományozás bizonyítékát pótolja.

Az osztr. polg. törvkv. azonban a régibb írók nézetét követve ezen jogosítványokra nézve *valóságos elbirtoklást enged*.

De Mohay szerint, feltéve ama jogi lehetetlenséget, mit Unger s a többi osztrák magánjogi írók tanítanak, megkivántatnék a jogszerű szerzőmód és jóhiszemű birtoklás.

Az osztr. polg. tvkv. 1472. §-a értelmében a fiscus ellen az elbirtoklásra 40 év kivántatik meg.

Az 1477. §. értelme szerint a 30 és 40 éves elbirtoklásnál a justus titulus nem kellék s a mala fides bizonyítása az ellenfélre hárul. (Lásd *Stubenrauch, Commentar* II. k. 591. s k. l.)

Ezen előzmények után a midőn kétségtelenné van téve, hogy az osztrák jog értelmében az italmérési jog elbirtoklását az 1457, 1472 és 1477. §§-ok szabályozzák, immár csak azon kérdés marad hátra, vajon az ősiségi nyílt parancs vagy az urbéri nyílt parancs, e jogok elbirtoklását világosan kizárta-e vagy sem.

Az ősiségi nyílt parancs e jogok ujalagos keletkezését ki nem zárja, hanem e kérdésre vonatkozólag azon elvből indult ki, hogy a létező jogok lehetőleg stabilizáltassanak. S a midőn a szabadalommal nem bíró korcsma eltörlésére irányuló s folyamatban levő pereket megszüntette s ujak megindítását eltiltja, tekintet nélkül vajon az elbirtoklási idő lefolyt-e már vagy sem, ugyszólva egy új jogalapot teremtett.

Az ősiségi nyílt parancs e határozmányánál kiindulási pontul a tényleges gyakorlatot vette, vagyis azon italmérési jogokat, a melyek már elbirtokoltattak, ezeket megvédi s azokat, melyeknek elbirtoklása még be nem fejeztetett, olyanoknak tünteti fel, mint a melyek már elbirtokoltattak volna.

Az urbéri nyílt parancs szabályozása körébe csakis az urbéri viszonyokat vonta, s a midőn a korcsmárlási jogról intézkedik, egyrészt a földesuri korcsmárlási jogot, másrészt

pedig az egykori jobbágyok korcsmáltatási jogát tartja kizárólag szem előtt.

A korcsmárlási jognak minden más esete teljesen érintetlenül marad, s a jog szerzésére nézve a budapesti kir. ítélő tábla területén a visszaállított magyar magánjog szabványai, a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla területén pedig az osztr. polg. t. k. intézkedései mérvadók.

Mohay álláspontjával szemben, különösen, miután ő felszólalásában hangsúlyozza, hogy ő erdélyrészi practicus jogász, érdekesnek tartom a felvetett kérdésre vonatkozólag a marosvásárhelyi kir. ítélő tábla jogi nézetét szembe állítani, a mely a következő esetben hozott ítéletben jutott kifejezésre:

A kir. kincstárnak K. S. ellen Alsó-Porumbák községben kizárólagos korcsmárlási jog elismerése iránti perben a kincstár keresetét az 1650: XXX. tcz.-re alapította, mely szerint a pura fiscalításokban a korcsmárlási jog kizárólag őt illeti meg. Beigazolta, hogy Alsó-Porumbák a fogarasi uradalomhoz tartozik, mely pura fiscalitas.

Alperes az elbirtoklással védekezett, beigazolván, hogy a korcsmárlási jogot 1838-tól 1881 jun. 1-ig a kereset beadásáig gyakorolta.

A kérdéses birtok 1872-ig a zálogtartó birtokában volt.

A brassói kir. törvényszék felperest keresetével elutasította és az elbirtoklásnak helyt adott.

A marosvásárhelyi kir. ítélő tábla: Az eljáró kir. törvényszéknek ítélete megváltoztattatik és az elbirtoklási indok elvetésével a felperesi kereseti jog megállapittatik: mihez képest az eljáró kir. törvényszék ez ügy érdemi elbírálására és újabb ítélethozatalra utasittatik.

Mert az 1650. évben készített, fiscalis jószágokra vonatkozó sequestrumból nyilvános az, mikép Alsó-Porumbák a Fogarashoz tartozó controversia nélkül való fiscalis jószághoz tartozott; nyilvános és jelen az approb. constitutio II. része VIII. titulusa 7. articulusa értelmében kétséget nem szenved, hogy a fiscalis jószágokban a nemesi prerogativa a korcsmáltatási jogosítottságot nem ölelte fel s miután épen a most felhozott törvénycikk első articulusa értelmében a fiscalis jószágokban és proventusokban az időmulás helyet nem foghatott, az alperes részéről állított és tanuk által igazolni kívánt ténykörülmeny, hogy ő már 1848. év előtt a korcsmárlási jogot gyakorolta, az azon időre eső korcsmárlás az időmulásra beszámítást nem nyerhet, a felperes kir. kincstárral szemben annál kevésbbé, mivel a periratokból világos, hogy a felperesi kir. kincstár tulajdonosi jogát az addig inscribálva volt azon fiscalis jószágokra nézve csak az 1872. évtől kezdődőleg gyakorolja, lévén azon fiscalis jószág azon időig a zálogtartó birtokában.

Nem lévén tehát az időmulás az 1848. évet megelőzőleg beszámítás alá vehető, az azon inneni idő pedig a kereset beadásaig a polg. törvénykönyvben megállapított 40 évet nem haladván meg, felperesnek az alperes részéről ellenvetett időmulás okán lett keresetével elutasítása másodbiróilag megváltoztatandó és felperesi kereseti jog megállapításával az eljáró kir. törvényszék az ügy érdembeni elbírálására utasítandó volt.

A magyar kir. Curia 1883. 5198. sz. a. felperest keresetével elutasította az 1853. évi május 29-én kibocsátott ősiségi nyílt parancs alapján, melynek értelmében a kir. fiscusnak megszünt azon joga a tiszta fiscalisi javakat és jogokat magánosoktól visszakövetelni. Döntvénytár u. f. VII. k. 9.

A marosvásárhelyi kir. ítélő tábla ítéletében a következő elvek jutnak kifejezésre:

Az erdélyi részeken az osztr. polg. t.-k. hatályba léptéig az italmérési jog elbirtoklás útján megszerezhető volt.

Az osztr. polg. t.-k. az italmérési jognak elbirtoklás útján megszerzését nem zárja ki.

A ki az italmérési jog elbirtoklásánál az osztr. polg. t.-k.-ben szabályozott rövidebb elévülési időre hivatkozik, annak

az elévülési idő a törvénykönyv életbeléptétől számított. (Életbeléptetési nyílt parancs XII. art. 6. második kikezdés.)

A Curia ítéletében azon felfogás jut érvényre, a melyet az ősiségi nyílt parancs ez iránybani határozománya tárgyában fentebb feltüntettem, vagyis megszerzettnek tartandó ama italmérési jog, a melynek elévülése az ősiségi nyílt parancs hatályba lépte napjáig még befejezve nem volt.

VII.

«A jogi észrevételek» VI. fejezetében kimutattam volt, hogy a javaslat 2-ik §-a helytelenül állapítja meg azon jogokat, a melyekért kártalanítás adandó, s hogy különösen a földesuri jog ama általánosságban megállapítva, nem felel meg az erdélyi jogfejlődésnek.

Követtem volt *Dózsa*t, kit Mohay megjegyzése daczára, még mindig tekintélynek tartok.

Mohay első megjegyzése az, hogy az észrevételek 20 ik lapján foglalt következő fejtegetés, «mert mint Dózsa az erdélyi törvények alapján helyesen kifejti, a korcsmáltatási jog nem nemesi, hanem belső telek utáni járultság lévén, azt a belső telek bármilynemű és rangu tulajdonosa ép úgy használhatja, mint a telek egyéb járandóságait» Dózsa által nem mondatik.

Dózsa erdélyhoni jogtudomány II-ik k. 213. l. a következőket mondja:

«Szept. 29-én kezdve decz. 25-ig terjedő részt kivéve, az esztendőnek, annak többi részeiben korcsmárolhatás a szabad birtokosokat illeti az urbéressek teljes kirekesztésével, még pedig nemcsak a nemeseket, mivel a korcsmárolási jog nem nemesi, hanem belső telek utáni járultság lévén, azt a telek bárminő állapotú s rangu tulajdonosa épen úgy használhatja, mint telke egyéb járandóságait.»

Ezen idézetek egybevetéséből kitűnik, hogy az általam tett fejtegetés *Dózsa*éval teljesen megegyezik.

A döntő kérdés az, vajon a földesuri jog fogalma az erdélyi jogfejlődés szempontjából, ama értelemben veendő-e, mint azt a javaslat tette, melyet e tekintetben Mohay helyesel.

Mert a magyar magánjog értelmében dominus terrestris-ről, potestas dominica-ról csak akkor lehet szó, ha jobbágyot vagy úrbérést szembe állítunk.

Földesuri jog tehát a nemesi birtok tulajdonosának ama joga, mely őt szemben a jobbágyokkal vagy urbéressekkel megillette.

Az italmérési jog egyelőre a magyar jogfejlődést, mint alapot szem előtt tartva, földesuri jogot képezett, amennyiben az a nemesi birtok tulajdonosát szemben a paraszttal megillette volt. 1550. 36. art.

A jognak ezen természete különösen kitűnik az 1655. 31. art. 2. és 3-ik §§-aiból, a hol az italmérési jog alanya; egyrészt a dominus terrestris, másrészt a rusticus.

Italmérési jog tehát, mint földesuri jog nem képzelhető az oly nemesi birtok után, a melynek tulajdonosa a birtokból folyólag, nem gyakorolhat földesuri jogokat, s ha ilyen birtok folytán az italmérési jog az illetőt, törvény, privilegium vagy elbirtoklás folytán megilleti, úgy nem állítható, hogy a jog külső megjelenésében, a földesuri jog fogalmának megfelel.

E felfogást a magyar jog szempontjából élesen kifejezi *Kövy* i. h. 217. skl., a ki különbséget tesz földesuri és nem földesuri italmérési jog között, mind két esetben nemesi birtokot szem előtt tartva. «Dominis terrestribus idest, qui totum corpus possident, omnibus competit, nisi quis illorum» etc.

«Competit præterea illis, qui corporis quidem domini non sunt, verum Curiam privilegiam habent» etc. i. h.

De hogy az általam tett megkülönböztetés az erdélyi jognak is megfelel, kitűnik onnét, hogy az erdélyi törvé-

nyek dominus terrestris-ről, földesurról csak ott szólnak, hol a nemesi birtok tulajdonosának jogairól van szó, szemben a jobbágyokkal. Lásd A. C. P. III. Tit. XXXI. art. I—IV. Ennek megfelelően az italmérési jog földesuri jog természetével csak ott bir, a hol e jogról szemben az urbéressekkel tétetik említés. Így A. D. 1747. VI., a hol a földesur italmérési joga szabályoztatik, szemben az urbéressel, míg az A. C. P. III. T. XXXII. art. I., a C. C. P. III. T. VI. art. I. a korcsmálásra jogosított alany «nemes ember» szemben a «paraszttal», miután az illető «juss» nem feltétlenül földesuri jog. Az idézett törvények nem élnek ama kifejezéssel: földesur; miután a szabályzott vonatkozásokban, az illető nem áll szemben a paraszttal, úgy mint annak földesura.

A magyar és erdélyi jogfejlődés közt az első különbség az, hogy a magyar jog szerint a nemesi jószágban a földesuri jog fogalma prædominál (1567. 38. és 1598. 35.), míg az erdélyi jogfejlődés szerint e fogalom háttérbe szorul. A különbség a következőkből tűnik ki:

Az A. C. III. 29. a korcsmáltatási jogról intézkedvén, rendeli: juxta quantitatem et numerum sessionum antiquarum osztassanak és birattassanak a határok, és kiki magara rata portiójával legyen contentus, aminthogy a kortsoma tartás állapotja is hasonló móddal rendeltetett.

Miután pedig az antiqua sessio nem zárja ki a nemesi udvarhelyet és curiákat, hanem ellenkezőleg azok rendszere három régi telek jogaiban részesültek (*Dózsa* i. h. 197.), ezeket is italmérési jog megillette a nélkül, hogy állítható volna, hogy e jog gyakorlata a földesuri jog fogalma alá esik.

A C. C. P. III. T. VI. art. II. a székely atyafiaknak megengedi, hogy a ki sert akar árultatni közülük, indifferenter legyen szabados árulni mindennek.

A székelyeknek ezen különleges italmérési joga független a birtokmennyiségtől s nem eshetik a földesuri jog fogalma alá, miután az e jogot gyakorló székely gyakran nem birt oly ingatlannal, a melyben földesuri jog rejlett volna.

Figyelembe veendő továbbá, hogy a székelyföldi községek kettős megkülönböztetés alá esnek: szabad székely községek és székelyföldi vegyes községek, a melyek alatt azok értendők (1871. LIII. 78. §.), a hol az urbéreszen s esetleg a volt földesuron kívül szabad székelyek is voltak. A szabad székely községekben, a szabad birtok után gyakorolt italmérési jog nem eshetik a földesuri jog fogalma alá, hanem az a szabad birtok folyománya, mely ezen nemesi prærogatívát magába felöltötte.

Mohay szerint nemesi és földesuri jog azonos fogalmak, holott, mint kimutattam, a kettő egymástól lényegesen eltér.

Dózsa tekintettel a szabad székelybirtokra és egyes városok polgárainak törvényileg biztosított italmérési jogára, magát a jogot belső telek utáni járultságnak tekinti.

A C. C. P. III. T. XI. art. VI. szerint: Désre Ó- és Új-Tordába telepedőknek kívánságokra végeztük, hogy azon helyben levő Civilis Statusok is Nobilitáltassanak, úgy hogy egy Corpusban Nemesi szabadsággal élvén, eddig supportált tereh viselés alól felszabadulván, és a Nemes Vármegyétől dependálván, Vármegye zászlója alatt üljenek fel is a szükségnek idején, törvények dolgából is Vármegyén pereljenek. A recen-ter oda telepedett személyeket hogy épülhessenek, három Esztendeig Nagysággal ed consensusból, hadi expeditiókból immunitáltak.

Ezzel kapcsolatban i. h. VII. art. folytatólag felsorolja azon szabadságokat, a mely ezen városok polgárait megilletse.

E rendelkezések 1665-ből valók.

Az i. h. IX. art. az ó- és új-tordaiak és deésieknek a város területére nézve az italmérési és mézárszéki jogot a város területén biztosította, Az intézkedés 1666-ból való.

Az i. t.-cz.-ből kitűnik, hogy azon intézkedés, mely szerint «egy corpusban nemesi szabadsággal élvén» csakis a

közjogi jogositványok élvezetére vonatkozott, s hogy a nemesi szabadság nem öltötte fel magába a korcsmatartás jogát, mit az is bizonyít, hogy ezen jog külön törvényczikkelyben adatik meg, minek szüksége fenn nem forgott volna, ha e jog a VI. art.-nak törvényes folyományaként jelentkeznék.

Téves tehát ama nézet, a mely az ezen városok polgárait megillető italmérési jogot úgy fogja fel, mint a nemesi birtok folyományát.

Ezek szerint nem állítható, hogy az italmérés egyedül a nemes birtokost illette.

A mi az italmérési jognak természetét illeti, úgy az, az erdélyi jogban nem bir ama határozottsággal, mint a magyar jogban.

Az alapvető különbség földesuri és nem földesuri italmérési jog közt megvan.

S ép az A. C. P. II. T. IX. és C. C. P. III. T. VI. art. III., mely szerint a nemességtől az italmérési jog elvonatott, arra enged következtetni, hogy *e jognak járulékos természete némileg ingadozó lehetett*; így pl. az A. C. T. XXIX. a nemesi és szabad székely birtok pertinentiái közé a korcsmatartás jogát nem sorolja, mi annak szövegéből kitűnik: «végeztetett, hogy az olyan helyeken szénarétek, erdők, szántóföldek és egyéb haszonvételekre való pertinentiák, a köz és nyomásban lenni szokott határokon kívül, juxta quantitatem et numerum sessionum antiquarum osztassanak és birattassanak, és kiki a maga rata portiojával legyen contentus, a minthogy a kortsoma tartás állapotja — is hasonló móddal rendeltetett».

Már pedig ha a korcsmatartás pertinentia lett volna, annak különleges s ily határozott alakban történt felemlítése mi értelemmel sem birna.

A nemesi birtok tartozékainak megállapításánál a Hk. I. 24-ben foglalt határozmányok képezik az alapot, s míg a halászati és malomtartási jog világosan felemlítettik, az italmérésről nem tétetik említés és a gyakorlat azt a proventus fogalma alá sorolta.

Az italmérési jogra vonatkozó erdélyi törvények 1633—1655 közti időre terjednek, és az némileg mint nemesi szabadság jelentkezik, a mi értelemmel csak úgy bir, hogy a proventus és pertinentia fogalma rájuk nem alkalmaztatott.

Részemről a magyarázatot abban találom, hogy a Hk. i. h. szerint *nemesi birtokról* van szó, mint egy corpusról.

Ezen fogalom a székely szabad birtokra nem volt alkalmazható, mert a jus regiumból folyó jogositványokat ezen ingatlanokra alkalmazni nem lehetett s mert azok természete a jus regiumot kizárta.

De nem lehetett alkalmazni a proventus és pertinentia fogalmát az okból sem, mert az italmérési jog oly nemesi birtokost is illett volt meg, a kinek ingatlanja nem képezett egy oly jószágtestet, a mely a Verböczy által adott fogalommeghatározás alá esett.

Ebben rejlik annak magyarázata, hogy Erdélyben az italmérési jog úgy is mint nemesi szabadság jelentkezett.

A kérdéses javaslat 2. §-a a kártalanítandó jogokat következőkép sorolja fel:

«Kártalanítás adandó azokért a jogokért, melyek *a)* a nemesi birtokok jogán, *b)* törvényeken, vagy *c)* kiváltságokon alapulnak, továbbá a melyeket *d)* a törvényhatósági joggal felruházott s rendezett tanácsu városok, mint jogi személyek, *e)* a volt Székelyföldön s Királyföldön az urbéri kötelékben nem állott birtokok és egyes oly házak tulajdonosai gyakorolnak, kik e jognak 1848 óta háborítlan birtokában vannak.»

Ezzel a javaslat eredeti álláspontját teljesen feladta és igen helyesen.

Elejtetett a földesuri jog fogalma, a melyet a szabad kir. városokra nézve csak helytelenül lehetett volna alkalmazni, s ennek helyébe lép a *nemesi birtokjog fogalma*, a melynek alapját úgy az egyes, mint a sz. kir. város italmérési joga képezi.

A nemesi birtokjog fogalmának elismerésével tekintettel az erdélyi jogfejlődésre; a szabad székely birtok és curiák után gyakorolt jogokat külön kellett felemlíteni.

Helyesen vette figyelembe a végleges szövegezés az ősi-ségi nyílt parancs határozmányát is, s végül kifejezésre jutott az *f)* pontban az elbirtoklás, mint jogalap, az önjogon 1848-ban és azóta nyilvánuló háborítlan gyakorlatban.

E végleges szövegezés az italmérési jog történeti fejlődésének minden tekintetben megfelel s annak hű képét nyújtja.

Ezen szövegezés által a kártalanításra jogositottak igen kedvező helyzetbe hozattak, a mennyiben a bizonyítás kérdése ugyszólván a minimumra van reducálva s ezen szövegezés által senkin jogsérelem nem ejthető.

Szerintem a 2. §. jelenlegi alakjában egy igen nehéz törvényhozási problémának szerencsés és kifogástalan megoldása.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL

SZERKESZTŐI IRODA:

Üllői-út 2. szám, III. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: 1 évre ... 6 ft negyedévre ... 3 A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bírák felelőssége és fegyelme. Dr. GÜNTHER ANTAL budapesti ügyvéd. — Törvényes örökösödési részbe való betudás számítási módja. (Párhuzam a Magyar Örökjogi Törvényjavaslat és a Német tervezet között.) Dr. ZSÖGÖD BENŐ kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Elrendelhető-e biztosítási végrehajtás úgy, hogy Ausztriában fekvő vagyona osztrák cs. k. bíróság által fogyanatosítsassék. I. B. — Öntudatlan állapot vagy megzavart elmeállapot. Dr. SCHWARTZER OTTÓ egyetemi magántanártól. — A német büntetőstatisztika. Dr. FENYVESSY FERENCZ országgyűlési képviselőtől. — Különlék. — Nemzetközi szemle. — Irtások.

Melléklet: A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről, valamint az ezzel összefüggő kérdések szabályozásáról szóló törvényjavaslat.

A bírák felelőssége és fegyelme.

A bírói szervezet két rendkívüli fontos kérdését foglalja magában azon törvényjavaslat, melyet az igazságügyminiszter «a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről s az ezzel összefüggő kérdések szabályozásáról» legutóbb a képviselőház elé terjesztett.

Az egyik a bírák és bírósági hivatalnokok vagyoni jogi felelőssége, mely csak inproprie vonathatik azon egyéb kérdések keretében, melyek a törvényjavaslatban foglaltatnak; a másik a bírák és bírósági hivatalnokok fegyelmi viszonya, mely ugyanezen törvényjavaslatban szabályoztatik.

Csupán a szabályozás alaki kényszerűsége indokolhatja azt, hogy e két kérdés ugyanegy törvényjavaslatban nyerjen megoldást, a mennyiben azok a bírói szervezetről szóló egységes törvény keretén kívül álló külön törvényben tárgyaltnak. Mert a bírák és bírósági hivatalnokok felelőssége, a mi a vagyoni kártérítést illeti, mindenekeelőtt *magánjogi* természetű s a bírói szervezettel csak annyiban függ össze, hogy a közhatalom e letéteményesei zaklatásoktól megóvassanak. A mi pedig a másik ugynevezett felelősséget illeti, a mit e szempontból erkölcsinek lehetne, így is elég helytelenül, keresztelni, az tisztán a hivatal *közjogi* természetéből folyik s e mellett kizárólag *fegyelmi* jellegű, a felelősséggel tehát csak ennek nagyon átvitt értelmében, vagy inkább e fogalom jogi tartalmának önkényű megváltoztatásával azonosítható.

A benyújtott törvényjavaslat azonban mind a két kérdést együtt tárgyalja; de e tekintetben elfogadjuk mentesül azon külső kényszerítő okokat, melyek erre nézve felhozhatók, s kénytelenek vagyunk elfogadni főképen azt a tradíciót, melyet törvényhozásunk ebben az irányban már megállapított.

Természetesen meg kell alkudnunk ily körülmények között az illetén szabályozásnak nemcsak ezen, de egyéb visszasságaival is. Ezek közé soroljuk azt, hogy midőn a törvényjavaslat például első sorban a *hivatali hierarchia* körén belül szabályozza a fegyelmi viszonyt, a mint ez másként a hivatal természeténél fogva nem is képzelhető: ez akkor történik, midőn bírói szervezetünknek *épen ez a része*, mely ebből a szempontból is egyike a legfontosabbaknak, egyáltalában nincs kiépítve és törvényhozásilag tüzetesen megállapítva.

Kérdjük, mi a kutforrása annak a fegyelmi jogkörnek, melyet a bíróságok hierarchikus főnökei a tulajdonképeni fegyelmi eljárás keretén kívül gyakorolnak? A legfőbb felügyeleti jog, mely e hierarchikus főnököket átvitt hatáskör-

ben illeti meg, első sorban az igazságügyminisztert s utána az illető bírói korporációk közvetett, vagy közvetlen fejeit, kiknél az már mint egyszerű felügyelet jelentkezik.

Szabályozva van ez a felügyeleti jog? Annyira nincs, hogy maga a betérjesztett törvényjavaslat is azzal elégszik meg, hogy e felügyeletnek még csak elvi meghatározását sem adja, annál kevésbé határozza meg az irányt, melyben az rendeletileg, mint a javaslat kilátásba helyezi, körülírandó leszen. A legfőbb felügyeleti jogra nézve mondatik ugyan valami, bár azt sem tartjuk kellőleg praecis meghatározásnak; de a hivatali főnökök által átvitt hatáskörben gyakorlandó felügyeletnek még csak általános vonalai sem vehetők ki a javaslatból, annál kevésbé az a viszony, melyben ezt a felügyeletet a legfőbb felügyeleti jog körén belül a bírói szervezet egész alkotmányán végig vonulva és organikus kapcsolatba hozva a törvényjavaslat contemplálja.

És vajon megvan-e ennek a *felügyeleti jognak* ellensúlya, mely nélkül ennek szigorú szabályozása különösen a bírói organismus körében esetleg több kárt, mint hasznot hozhat, mert a bírói kar *önérzetébe* vág, mely a független igazságszolgáltatás egyik nélkülözhetlen erkölcsi tényezője? Az ellensúlyt mindenütt a bírák és bírósági hivatalnokok *szolgálati jogviszonyainak* megállapításában, a *kötelességek* körülírása mellett a *jogok* meghatározásában találták. Történt nálunk ez irányban valami azon kívül, a mi a bírói hatalom függetlensége érdekében mondatott ki, de a mi nem csak nem pótolhatja, sőt épen annál szükségesebbé teszi a szolgálati pragmatikát?

Ime, csak egy röpké fényugárral világítottunk be bírói szervezetünk kiépítetlen hézagaiba, melyek épen a fegyelmi törvény megalkotása után fogják bírói szervezetünkkel éreztetni, mi az, mit az életműködésre hivatott organismusokban úgy hívunk, hogy: horror vacui.

A hatalmak különválasztásának elve, melyet ma már bátran a tudomány halottai közé sorolhatunk, sok visszasságra vezetett az állami szervezetek megalkotásában. E tan helyébe a hatalmak összhangja és egyensúlya lépett, az a harmonia, mely a functióknak szétDarabolását nem ismeri s azt sem engedi, hogy különvált hivatali factorok alkottassanak oly jogkörrel, mely nem tartalmazza egyszersmind az egész organismusnak jogviszonyait egységes szervezetben. Ezt az elvet a törvényjavaslat nem ismeri; bár készséggel elismerjük, hogy mert érvényesítése egész bírói szervezetünknek gyökeres átalakítását igényli, azt az adott keretben egész terjedelmében meg sem valósíthatta.

Egy cseppet sem akarunk azért levonni e törvényjavaslatnak értékéből. Szükség volt, hogy a bírói fegyelem és felelősség másképen szabályoztassék s az érdem az igazságügyminiszteré, hogy ezt meg akarja cselekedni. Ha vannak hézagok, azok, a mennyire a fenforgó viszonyok kényszere mellett lehetséges, meggyőződésünk szerint könnyen kitölthetők s különösen a fentebb említett irányban is sokat lehetne még tenni a törvényjavaslat adott keretei között.

De menjünk egy lépéssel tovább.

Egy frappans momentumot látunk a törvényjavaslatban, melylyel, nyíltan kimondjuk, meg nem barátkozhatunk.

A rendszert, mely e tekintetben a munkálatban nyilván-

nul, teljesen appreciáljuk. De a mi viszonyaink között elfogadhatónak nem tartjuk. E rendszer szerint a fegyelmi hatalom forrása, intézője és szabályozója a bírák fölött az igazságügyminiszter. De ő egyszersmind az a pivót, melyen a bírói fegyelem *igazságszolgáltatási nyilvánulásában* is nyugodni fog. Igaz ugyan, hogy a törvényjavaslat attól az elvtől, hogy *biróság* van hivatva a fegyelmi eljárást gyakorolni s illetőleg ellenőrizni, csak egy irányban tér el, a mennyiben az igazságügyminiszternek tartja fen azt a jogot, hogy a közvádlnak az eljárás *mellőzése* tárgyában beadott jelentése fölött a fegyelmi eljárás *megindítása, vagy mellőzése* iránt határozzon s az is igaz, hogy a törvényjavaslat e tekintetben correctivumot keres a magánfélnek adott azon felhatalmazásban, hogy pótvádat emelhessen, bár azt hiszszük, maga ez a correctivum is, a fegyelmi esetek természeténél fogva, hatálytalannak fog bizonyulni. De mi a fegyelmi bíráskodás egyik sarkelvét látjuk veszélyeztetve a törvényjavaslat e rendelkezésében.

Semmi szavunk az ellen, hogy a legfőbb felügyeleti jognak egyik alkatrészét képező fegyelmi hatalom, a mennyiben a hivatali hierarchia körén belül érvényesül, az igazságügyminiszterben összpontosuljon. De azt, hogy ennek a *hierarchiai hatalomnak* legfőbb személyesítője *együttal bírói functiót is gyakoroljon*, bár csak a törvényjavaslatban foglalt korlátok között, a fegyelmi eljárás megindítása, vagy mellőzése kérdésében s hogy e mellett azután a *biróság* és pedig a *magánfél* esetleges vádja folytán felhivassék *ugyanazon kérdésben* a határozathozatalra, melyet a legfőbb felügyeleti jog repræsentansa *már előbb eldöntött*: ez iránti elvi aggályainkat nem bírjuk leküzdeni, mert félünk ezen rendelkezésnek elmaradhatatlan következtetéseitől, melyek vagy a bírói függetlenségre, vagy a bírói tekintélyre, de egyikre a kettő közül mindenesetre árnyat fognak háritani.

Hogy a hivatali kötelességnek csekélyebb beszámítás alá eső megsértése, továbbá illetlen magaviselet esetében a bírák és bírósági hivatalnokok ellen fegyelmi eljárás nélkül is megintésnek, vagy roszalásnak lehet helye, az természetes. A hierarchikus főnököknek ezen körben gyakorolható joga tekintetében azonban szintén nélkülözzük azokat a garantiákat, melyeket itt sem szabad szem elől téveszteni. Hogy az orvoslás lehetőségét ily esetekben elzárni nem szabad, azt maga a törvényjavaslat is elismeri; de abból a szempontból indulva ki, hogy a megintés és roszalás nem tulajdonképeni fegyelmi büntetés, hanem tisztán a hierarchikus belső disciplina alkalmazása, mellőzi az eddigi fegyelmi törvénynek azt az intézkedését, hogy a megintés ellen a fegyelmi bírósághoz lehet folyamodni.

Mi azt hiszszük, hogy erre nézve a törvényjavaslat téves állásponton áll.

A megintés és roszalás a hierarchiai belső rendtartásnak egyik eszköze. Ennyi kétségtelen. De abban a pillanatban, midőn valamely concret esetben a megintés és roszalás *jogosultsága* vonatik kétségbe, a kérdés elbirálása ipso facto kiesik a fölé- és alárendeltségi viszony köréből s *vitalis fegyelmi kérdéssé* lesz, mely fölött tehát csak *bírói* határozat hozható s egyenesen kizárva van, hogy az elintézés bármely fölöttes testület *főnökének* elhatározására legyen bizható. A porosz fegyelmi törvény, hogy csak ezt említsük, megadja a megintett bírónak azt a jogot, hogy ily esetben maga ellen fegyelmi eljárást kérhessen; egyéb fegyelmi törvények egyszerűen a fegyelmi bíróság hatáskörébe utalják az ügyet, mert abból az egyedül helyes álláspontból indulnak ki, hogy midőn a hivatali főnök jogtalan eljárása panaszoltatik, ez ellen orvoslást nem a hivatali hierarchia körén belül, hanem a fegyelmi forumok előtt kell szorgalmazni.¹

Nem akarjuk érinteni a fegyelmi tárgyalások nyilvánosságának kérdését. Azt sem akarjuk kutatni, hogy mennyit ártott, vagy mennyit használt a magyar bírói tekintélynek az, hogy a törvényhozás 1871-ben a fegyelmi tárgyalás nyilvánosságának elvét mondta ki. Annyi tény, hogy a francia bírák elleni fegyelmi eljárás még ma sem ismeri a nyilvánosságot s ott általános az a meggyőződés, hogy az a végtelen nagy tekintély, melynek a bíróság Franciaországban örvend, részben ebben is találja kutforrását.

De bármiként álljon e kérdés ebből a szempontból elvileg, az kétségtelen, hogy az egyszer már kimondott és az életbe *nemcsak a bírákra nézve* átment elvtől most eltérni még abból az álláspontból is nagyon megfontolandó lépés volna, mely a nyilvánosságot principialiter kizárandónak tartja a fegyelmi eljárásból. Azt azonban, hogy e tekintetben meg épen *félrendszabályok* hozassanak, sőt az esetek egy külön csoportja egyenesen kivétessék a nyilvános tárgyalás szabálya alól, a legnagyobb aggodalom nélkül látni nem tudnók.

Mert nézzük csak a dolgot egy kissé közelebbről. Ott van a bírák áthelyezése mint fegyelmi büntetés. Az kétségtelen, hogy a nyilvános tárgyalás ily esetekben ezt a büntetést, — pedig jogtalanul és igaztalanul —, egyenesen megbélyegzővé teszi; sőt a baj még ennél is nagyobb, mert e büntetés ekként elmérgesített hatásának jó részét átháritja egyúttal arra a teljesen ártatlan s mégis bizonyos mértékben bűnhődő bírói testületre is, melybe az ily áthelyezések történnek. És viszont: ezzel a *nyilvánossággal* — melyet a törvényjavaslat egyébként korlátozni kísérel meg, de aggódunk, hogy ez a félrendszabályok minden hátrányával fog jární s csak kárt, de hasznót nem okoz — szemben áll a törvényjavaslatban a Curia azon külön tanácsa, mely a bírának a közszolgálat érdekében történő áthelyezése kérdésében a *nyilvánosság teljes kizárásával* fogna határozni.¹

Ily anomaliák sehol és sohasem vezettek jóra, bármily helyes volt az intentio, melynek létüket köszönték; legkevésbé oly kényes kérdésekben, melyek a bírói hatalom gyakorlásával állanak elválatlan kapcsolatban, a hol a jelzett ellentétek mindig ott tenyésztették a legmértékezőbb gyanút, a honnan a nyilvánosság kizárattott. A mi pedig magát az áthelyezést illeti fegyelmi vétség esetén kívül, ha visszagondolunk arra a rettenetes küzdelemre, melyet épen e kérdésben Poroszországban a korona és a törvényhozás egymással 1844-ben folytattak, magának az intézkedésnek előtörténelme is olyan, mely nem bátorít fel ily törvényes intézkedés meghozatalára s nagyon tartunk attól, hogy ha az abban az alakban igttattnék a törvénybe, mint a törvényjavaslatban körvonaloza van, az ország legfőbb bírósága tétetnék ki oly ferde helyzetnek, melytől azt, magas tekintélye érdekében, megkimélve szeretnők látni.

Még két kérdésre kívánunk reflectálni.

Teljesen egyetértünk azzal az indokkal, hogy az anyagi függetlenség elvesztése aláássa a bírónak, vagy bírósági hivatalnoknak tekintélyét és akár alaposan, akár alaptalanul, de mindenesetre megingatja a jogkereső közönség bizalmát. Csak, hogy ez az érv, mely a törvényjavaslat indokolásában olvasható, *egyenlőben áll úgy arra, a ki könnyelmű és pazar életmódja, mint arra, a kik nem ezen okok folytán, hanem például szerencsétlenségek által jutott azon helyzetbe, hogy fizetése huzamosabb ideig foglalás alatt áll*. A miből következetes logikával az eredmény, hogy ha viszonyaink között másként nem lehet s az *idézett különböztetést meg kell tenni*, akkor egyáltalán vonassék ki a bíró és bírósági hivatalnok egész fizetése

¹ A nyilvánosság kizárását fegyelmi tárgyalásoknál mi is indokoltabbnak tartanók, mint annak a javaslatban proponált nagymérvű korlátozását. A közérdekből való áthelyezés kérdéseinek nyilvános tárgyalását azonban lehetetlennek tartjuk, mert kivetkőztetné az eljárást a maga jellegéből s csakhamar a fegyelmi eljárás válfajának tekintetnék.

¹ Elismerjük ezen észrevétel jogosultságát, ha megkülönböztetés tétetik ítélő bírák és bírósági hivatalnokok között; a mint egyáltalában nem tartjuk sem méltónak, sem czélszerűnek, hogy az ítélő bírák és kezelő személyzet egyenlő elbánás alá vonatnak.

a végrehajtás alól; de viszont a könnyelmű és pazar életmód mint fegyelmi vétség a lehető legszigorubbán büntetessék. Így ennek a megkülönböztetésnek van logikai értelme, nemcsak közbizalmi, hanem fegyelmi szempontból is; de megengedni a fizetésre a foglalat, a mi aláássa *minden esetben* azt a bizalmat, melyet az indokolás hangsúlyoz; másrésről azonban mégis csak *egyes esetekre* korlátozni a büntetést, sőt azt *nem is egyenesen a fegyelmi eset fenforgásától*, hanem kizárólag a már *bekövetkezett foglalat előfeltételétől* és ettől akkor tenni függővé, midőn a bírói hivatalnokok egész kategoriáinak fizetése el sem éri a lefoglalható minimumot: ezt mi elhibáztott törvényhozási intézkedésnek tartjuk, melynek egyéb elmaradhatatlan visszas következményeire, főleg midőn a feleltre vonás jogát kizárólag a miniszter discretiójára bizza a javaslat, utalni sem akarunk.

A másik kérdés pedig a bírák és bírósági hivatalnokoknak hivatalos eljárása által okozott károkra nézve az *állam vagyoni jogi felelőssége*, mely hogy azon elvek alapján, melyek e tekintetben ma már nem is vitások, az eddigi körön túl nem terjesztetett, azt egyszerűen sajnálattal constatáljuk.

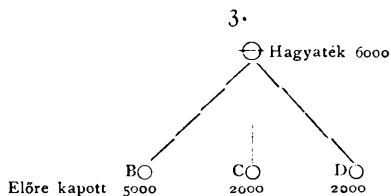
Ezek azok, miket a törvényjavaslatról egy szakcikk keretének természetes korlátai között elvi szempontból elmondani akartunk.

Meggyőződésünk az, hogy jó fegyelmi törvény egyik nélkülözhetetlen tényezője a bírói hatalom megnyugtató és kielégítő gyakorlásának. De a legjobb fegyelmi törvény sem fog segíteni, ha életképes bírói szervezettel nem teremtünk egy testületi öntudatra keltett és emelt önérzetével magát fegyelmezni tudó bírói kart, melynek becsülete legyen felfelé és tekintélyvel birjon lefelé.

GÜNTHER ANTAL.

A törvényes örökösdési részbe való betudás számtási módja.¹

Párhuzam a Magyar Örökjogi Törvényjavaslat és a Német Tervezet között

M. Jav. (52. §.) alkalmazása. Kapnak a hagyatékából:

$$\begin{array}{l} \text{összvagyon} \\ B (15000 : 3 =) 5000 - 5000 = 0 \\ C (15000 : 3 =) 5000 - 2000 = 3000 \\ D (1500 : 3 =) 5000 - 2000 = 3000 \\ \hline 6000 \end{array}$$

N. Terv. alkalmazása:

$$\begin{array}{l} \text{örökrész} \quad C \text{ és } D\text{-nek} \quad C\text{-től} \quad D\text{-től} \\ B + 2000 - 2000^* + 666'66 + 666'66 = + 1333'33 \\ \quad \quad \quad B \text{ és } D\text{-nek} \quad B\text{-től} \quad D\text{-től} \\ C + 2000 - 1333'33 + 1000 + 666'66 = + 2333'33 \\ \quad \quad \quad B \text{ és } C\text{-nek} \quad B\text{-től} \quad C\text{-től} \\ D + 2000 - 1333'33 + 1000 + 666'66 = + 2333'33 \\ \hline 6000 \end{array}$$

A M. Jav. alapján kínálkozó megoldás röviden indokolható. Minden egyes gyermek az összvagyonból egyenlő részt vesz (5000—5000-et). A szabály ekképen helyreállítja az egyenlő osztályt.

A N. Terv. B-nek a többi gyermekek rovására 1333'33-nyi kedvezményt juttat.

4.

Előbbi példa azzal a hozzáadással, hogy C az örökhagyó előtt elhalt, vagy érdemetlen, és lemenője nincsen.

¹ Az előbbi közl. 1. a mult heti számban.

* Tartoznék az 500-ból $\frac{1}{3}$ -al 3333'33-al (2163. §). De ez örökrésze erejére leszallitandó (2164. §.).

M. Jav. alkalmazásánál C egyáltalán kimarad. Mert csak az «örökös» tartozik conferálni (arg. 52. §.). Tehát kapnak a hagyatékából:

$$\begin{array}{l} \text{összvagyon} \\ B (13000 : 2 =) 6500 - 5000 = 1500 \\ D (13000 : 2 =) 6500 - 2000 = 4500 \\ \hline 6000 \end{array}$$

Ugyanezen, szemlátomást helyes eredményt érjük el a N. Terv.-el, ha azt C-nek egyszerű kihagyásával alkalmazzuk. Ekkor kapni fognak:

$$\begin{array}{l} \text{örökség} \quad D\text{-nek} \quad D\text{-től} \\ B + 3000 - 2500 + 1000 = + 1500 \\ \quad \quad \quad B\text{-nek} \quad B\text{-től} \\ D + 3000 - 1000 + 2500 = + 4500 \\ \hline 6000 \end{array}$$

Azonban ez alkalmazásnak ellentállnak más paragrafusok.² Ezekre támaszkodva B olyan megoldást követelhet, a melynél *fictive* C is osztozónak vétessék, s a mi ez alapon C-t illeti (lásd előző feladványt), annak felét mint külön osztályrészt követelheti magának. Így főképen azt éri el, hogy az általa (B) előre kapott 5000 neki csak az eredeti örökrészt ($\frac{1}{3} = \frac{2}{6}$) terheli, és nem terheli a C-nek kiesése folytán bekövetkező emelkedést ($\frac{1}{6}$).

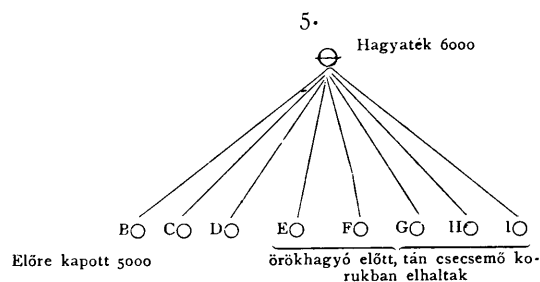
Az eredmény a közbeeső számításokat mellőzve, ez alapon, az előző feladványbeli megoldás segítségével vételével ez:

$$\begin{array}{l} \text{eredeti } \frac{1}{3} \text{ plus-sza } C \frac{1}{3}\text{-a plus-szának fele} \\ B + 1333'33 + 1166'66 = + 2500 \\ D + 2333'33 + 1166'66 = + 3500 \\ \hline 6000 \end{array}$$

Ez eredmény 1000 el többet juttat B-nek, és ugyanannyival kevesebbet D-nek, mintsem a helyes egyenlősítés magával hozza. Így B adomány s örökségben 7500-at, D csak 5500-at kapott.

A N. Terv. eme rendelkezéseinek (2160., 1973. §§.) egyáltalán árnyoldaluk, hogy alkalmazhatásuknak határvonalai nincsenek megszorítva. Bizonyos szűk körben (megadományozott unokák kiesése, lásd alábbi feladványainkat No. 7) e rendelkezések csakugyan correctivumul szolgálnak. Ezt tartotta szem előtt a N. Ind. Csakhogy a concipiált szabályok kiterjedése tágabb. Ezenkívül az 1973. §. olyan eseteket tesz egy vonalba (hagyomány — collatio), a melyeknek előbbi osztálya tágabb, utóbbika szűkebb határokat postulál. V. ö. észrevételünket a következő (5.) feladványnál.

E határtalanságot mutatja a következő példa:

² §. 2160. Wenn ein Abkömmling eine Zuwendung, wegen welcher er als Erbe zur Ausgleichung verpflichtet sein würde, erhalten hat, aber den Erblasser nicht überlebt oder die Erbschaft ausgeschlagen hat, oder durch letztwillige Verfügung des Erblassers oder durch Erbverzicht von der Erbfolge ausgeschlossen oder für erbunwürdig erklärt ist, so ist der auf Grund der gesetzlichen Erbfolge an dessen Stelle berufene Abkömmling des Erblassers auch wegen einer solchen Zuwendung zur Ausgleichung verpflichtet.

Mint a N. Ind. meg is erősíti, az aláhuzott megjelölés körében nem csak a kiesettnek saját leszármazója értendő. A hol a N. Terv. csak ezt akarja érteni, más terminológiával él (1989. §. *inf.*, 2012. §. *inf.*).

§. 1973. In den Fällen des §. 1972. (visszautasítás, érdemetlenség, stb. miatti kiesés) sowie in dem Falle, wenn eine Person, welche gesetzlicher Erbe sein würde, den Erblasser nicht überlebt, ist in Ansehung der Vermächtnisse und Auflagen sowie der Ausgleichungspflicht unter Abkömmlingen der Bruchtheil der Erbschaft, um welchen in Folge eines solchen Wegfallens der Erbtheil der zur Erbfolge gelangenden gesetzlichen Erben sich erhöht, als ein besonderer Erbtheil anzusehen.

A M. Jav. szerint (52. §.) B és C között az osztály egyszerűen ez lesz:

összvagyon

$$\begin{aligned} B (11000 : 2) &= 5500 - 5000 = 500 \\ C (11000 : 2) &= 5500 = 5500 \\ &6000 \end{aligned}$$

Világos egyenes igazság.

A N. Terv. körében B ahhoz ragaszkodhatik, hogy az elhalt gyermekek örökrészei is alapul vétessenek s hogy az 5000 csupán az ő (B) eredeti örökrészét ($\frac{1}{8}$) terhelje.

A számítás ez lesz:

$$\begin{aligned} &\text{örökrész C—I-nek} \\ B + 750 - 750 &= 0 \\ &\text{B-től} \\ C + 750 + 107'14 &= + 857'14 \\ D + 750 + 107'14 &= + 857'14 \\ E + 750 + 107'14 &= + 857'14 \\ F + 750 + 107'14 &= + 857'14 \\ G + 750 + 107'14 &= + 857'14 \\ H + 750 + 107'14 &= + 857'14 \\ I + 750 + 107'14 &= + 857'14 \\ &6000. \end{aligned}$$

Ezután B és C között D—I részei egyenlően megosztandók s a megosztás eredménye az eredeti örökrészekhez (B : 0, C : + 857'14) hozzáadandó. Végeredmény

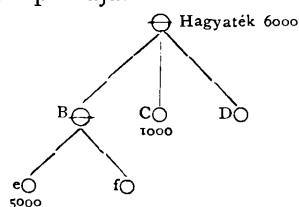
$$\begin{aligned} B + 257'142 \\ C + 3428'56 \\ &6000 \end{aligned}$$

Kétségtelenül az eredmény *ad absurdum* vitele a N. Terv. elveinek. Azonban *lege non distiguer* jobb eredmény nem kínálkozik. Mihelyt az alkalmazás e §-okat a helyesség érdekében merített különböztetésekkel — péld. a jelen esetre vonatkozólag azzal, hogy az 1973. §. csak akkor alkalmazandó, ha az előbb meghaltakat (kiesetteket) betudandó érték terheli — kikezdi: az értelmezésnek nincs megálló pontja. A «helyesség érdekében» tovább és tovább az egész paragraphust kénytelen lenne az alkalmazás összemorzsolni, illetőleg igen szűk körre (7. főladv.) zsugorítani.

E mellett nehézséget képez az, hogy a helyesség érdekében postulatuma a hagyományi és a betudási teher tekintetében nem egyforma. A paragraphus pedig a kettőről közös szabályt állít föl. Például az, a mi a collatióra nézve a jelen esetben *absurbum*: a hagyományi teherre nézve nem *absurdum*. Sőt ilyen végrendelet mellett — «B—I törvényes örököseim közül az előlnevezettet 5000-nyi hagyomány nyal terhelem X. javára» — csakugyan helyes: hogy ha D—I. időközben (a végrendelet és az örökhagyó halála közben) elhaltak, B-t az 5000-nyi hagyomány, csak az eredeti $\frac{1}{8}$ tekintetében terhelje. A fölvetett különböztetést egyébiránt a N. Ind. a hagyományi teherre nézve nyíltan is elhárítja (378. old.).

Fokozódnak a N. Terv.-ben rejlő nehézségek, ha az esetet úgy képzeljük, hogy a midőn B az 5000-et kapta, D—I már nem éltek. Az örökhagyó az adománynál B-t mindenestre mint fele-örököszt (*ex semisse*) vette tekintetbe. De az említett §-ok alkalmazásába ezt a különböztetést sem lehet belevinni.

6. Stubenrauch példája.¹

A M. Jav. megoldása:

Összvagyon («betudási alap» 54. §. 2. bek.) 12000. Ebből *e*-re jut ($\frac{1}{6}$) 2000. Ezen «örökrésze erejéig» «a törzs terhére» az előrekapott érték (5000) betudandó (54. §. 2. bek.). Tehát nem kap semmit, és hányadával mint kielégített, adományostul félreáll.

Maradnak kielégítendő: *f* ($\frac{1}{6}$), C ($\frac{1}{3}$ —1000), D ($\frac{1}{3}$). Ezekre nézve a «betudási alap» csak 6000 + 1000 (C adománya) = 7000. Miután a részesítendő hányadai az egészet ki nem teszik, úgy arányosítandók, hogy kitegyék. (A közös vagy közössé teendő nevező a számlálók összegére lesz állítandó.) Ezzel következő hányadokat kapjuk: *f* $\frac{1}{5}$, C $\frac{2}{5}$, D $\frac{2}{5}$.

Ez alapon kapnak a hagyatékból:

$$\begin{aligned} f (7000 : 5) &= 1400 \\ C \frac{(7000 \times 2)}{5} &= 2800 - 1000 = 1800 \\ D \frac{(7000 \times 2)}{5} &= 2800 = 2800 \\ &6000 \end{aligned}$$

Az osztály egyenlősége illetőleg arányossága szembeszökő. C ugyanannyiban részesül (adomány s örökség) mint D. Ellenben *f*, mint felehányados ugyanennyinek felében.

Említettük tavalyi tárgyalásunk során, hogy e példára nézve Stubenrauch megoldása (D 3000, C 2000, *f* 1000) és Ungeré (D 2666 $\frac{2}{3}$, C 1666 $\frac{2}{3}$, *f* 1666 $\frac{2}{3}$) elűtnek. De nem helyesek.

A N. Terv. alapján megoldás:

$$\begin{aligned} &\text{örökség } f, C, D\text{-nek } - C\text{-től} \\ e + 1000 - 1000 + 166'66 &= + 166'66 \\ &\text{e-től} \\ f + 1000 + 200 + 166'66 &= + 1366'66 \\ &\text{e, f, D-nek} \\ C + 2000 + 400 - 666'66 &= + 1733'33 \\ &\text{C-től} \\ D + 2000 + 400 + 333'33 &= + 2733'33 \\ &6000 \end{aligned}$$

E megoldás láthatóan legalább is igen közel jár a helyes mértékhez. Csupán az nem indokolható, hogy *e*, a ki máris 3000-el többet kapott, mint a mennyi az ő törvényes hányada az összvagyonban, még 166'66-ban részesedjék.

7.

Előbbi eset, azzal a hozzáadással, hogy *e* elhalt az örökhagyó előtt, érdemtelen, visszautasít, vagy előre lemondott.

A M. Jav. szerint a megoldás ugyanaz lesz, mint előbbi esetben. E correctivum, a melynek szükségére már tavaly utaltunk, az 54. §. 1. bek.-ben foglaltatik. Ilyesmi nélkül, mint ezt a N. Ind. (705. old.) is helyesen kiemeli, *e*-nek visszautasítása az *f*, C és D közötti arányt merőben fölforgatná.

A N. Terv. körében a correctivum az említett 1973. és 2160. §-okban foglaltatik. Ezek segélyén az eredmény C és D-re ugyanaz mint az előbbi esetben. *f* hozzákapja még azt, a mi *e*-t illette volna.

Végeredmény ekképen:

$$\begin{aligned} f 1366'66 + 166'66 &= + 1533'33 \\ C \dots \dots \dots &= + 1733'33 \\ D \dots \dots \dots &= + 2733'33 \\ &6000 \end{aligned}$$

Ez az eset tehát az, a midőn e §-ok a N. Terv. körében a collatióra nézve valódi szolgálatot tesznek. Így a helyes eredmény legalább is igen meg van közelítve.

(Folyt. köv.)

Dr. ZSÖGÖD BENŐ.

TORVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Elrendelhető-e biztosítási végrehajtás úgy, hogy Ausztriában fekvő vagyona osztrák cs. k. bíróság által foganatosítottassék?

A *Jogt. Közl.* f. é. 44. számában dr. Berczeli Antal ügyvéd ur a budapesti kir. ítélő táblának egyik határozatát, melyben ez a czimben foglalt kérdést nemlegesen oldotta

¹ Id. m. Commentar No. 5. ad §. 793.

meg, meglehetősen nagy botlásnak igyekeznek feltüntetni. Pedig talán még sem az. Azt tartom, hogy szó férhet a kérdésnek igenleges s szó férhet nemleges megoldásához; érdemes lesz tehát, a tisztelt szerkesztő ur szíves engedelmeivel, a dolgot kissé megvitatni.

A kir. ítélő tábla említett határozatában azt mondja, hogy a biztosítási végrehajtás úgy mint ez kérve lett, (t. i. osztrák bíróság által foganatosítandólag), el nem rendelhető; mert a 13113.885. sz. igazságügyminiszteri rendelet szerint osztrák bíróságok a magyar bírónak biztosítási végrehajtást elrendelő végzését fenálló szabályaik szerint nem foganatosíthatják; mert továbbá az 1868: LIV. törvénycikk 256. §-ában kimondott elvhez képest a bíró ügyelni köteles, hogy nyilván végrehajthatatlan határozatot ne hozzon; s mert az ellenfél sem terhelhető oly kérvény és eljárás költségeivel, mely sikerre nyilvánvalóan nem vezethet.

Dr. Berczeli ur megengedi, hogy az 1868: LIV. tczikk 256. §-ában kimondott jogelv nemcsak ítéletekre, hanem más-némű bírói határozatokra is alkalmazandó, de azt tartja legnagyobb hibának, hogy a kir. ítélő tábla e jogelvet alkalmazva, összetévesztette az abstract végrehajthatatlanságot a concret végrehajthatatlansággal, pedig nézete szerint csak az előbbit kell a bírónak elkerülni, azt azonban, hogy concret esetben határozata végre hajtható lesz-e? bírálatának körébe nem vonhatja.

Én e különböztetést a perrendtartás 256. §-ában nem találom, s ha a törvény nem különböztet, mi se különböztessünk.

Igaza van dr. Berczeli urnak, hogy a bíró rendszerint nem veszi figyelembe a concret végrehajthatatlanságot, nem kérdi, vajon az elmarasztalando adóstól a marasztalási összeg behajtható lesz-e? nem vizsgálja, vajon a végrehajtási alapul kijelölt ingatlan a végrehajtást szenvedő tulajdona? De nem azért nem veszi figyelembe a bíró a concret végrehajthatatlanságot, mintha ezt figyelembe venni nem tartoznék, hanem azért, mert a concret végrehajthatatlanság rendszerint előre felismerhetetlen s meg nem állapítható. Ez nem zárja ki, hogy a bíró a concret végrehajthatatlanságot figyelembe vegye ott, a hol az, mint a dr. Berczeli ur által felvetett esetben, nyilván felismerhető.

Igy például találna-e bírót, ki a végrehajtást elrendelné, ha azt a végrehajtató az elmarasztaltnak csupán csak oly meghatározott vagyonára kérné, melyre nézve az 1881. évi LX. tcz. 51—68. §§-ában a lefoglalhatatlanságot mondja ki; vegyük a rokkantak ellátási díjait, melyeknek lefoglalását az 56. §. tiltja.

Nem-e hivatalból corrigálja a bíró, ha a végrehajtató állami tisztviselő egész fizetésére kér végrehajtást, a kérelmet úgy, hogy a fizetésnek csak végrehajtás alá vonható része lesz foglalás alá veendő? S ha például a bíró tudja, mert tudnia kell, hogy a 64. §. szerint az elmarasztaltnak közpénztárból járó kegydíja le nem foglalható, rendelje el a csupán erre kért végrehajtást? ne legyen joga e kérelmet megtagadni, hanem állapítson meg meg a kérelmező részére rossz kérvényeért költséget is?

Én nem hiszem, hogy ez lehető volna, bár mindezekben az esetekben a végrehajtási végzés csak concrete lenne végrehajthatatlan.

Azt mondja továbbá dr. Berczeli ur, hogy hazai bíróságok hazai törvények szerint kötelesek határozataikat meghozni, s hogy külföldi törvény csak a per érdemének eldöntésénél vehető kivételesen figyelembe, a végrehajtási stádiumban pedig ilyen nem alkalmazható.

De hát a kir. ítélő tábla említett határozatában nem is a külföldi törvényt alkalmazta, hanem, mint fentebb kifejtani igyekeztem, hazai törvényeinkből levont azt a jogelvet, hogy a határozat concret végrehajthatatlansága figyelembe veendő. Azt a tényt, hogy osztrák bíróságok a mi biztosítási végre-

hajtási végzéseinket végre nem hajtják, csak mint az igazságügyminiszterium által hivatalosan, saját jogrendszerünk darabját képező törvényes rendeletben megállapított tényleges állapotot, mint a nemzetközi magánjognak folyományát vette figyelembe.

Talán nem egészen helyes dr. Berczeli urnak az az érve sem, hogy a kir. ítélő tábla az egyenlőség elve ellen vétett s a külföldit előnyben részesíti. Hiszen a kir. ítélő tábla álláspontjából következik, hogy akkor sem rendelte volna el a biztosítási végrehajtást, ha ezt magyar állampolgár ellen Ausztriában foganatosítandólag kéri. Az egyenlőség tehát így sehogysem lehet megsértve.

De tekintsük a kérdést más szempontból is. Megfelelne-e a magyar állam méltóságának, ha bírái, tudva hogy bizonyos határozataikat a külföldi bíró végre nem hajtja, mégis folyton ez iránt keresnék meg? A külföldi bíró valószínűleg a tudatlanság vádjával illetné a magyar bírót. Ez lenne az elért eredmény és rövid visszautasítás, nem több.

Az sem lenne reánk nézve ajánló, ha hátsó ajtón igyekeznénk behatolni oda, hová a főkapun minket be nem bocsátottak. Hivatalosan tudatja Ausztria velünk, hogy biztosítási végrehajtási végzéseinket végre nem hajtja, s mi kísérelgessük folyvást, — Berczeli ur tanácsa szerint, — ha vajon nem csálhatjuk-e meg a szomszédot, hát ha találkozik nála bíró, ki a törvényt nem tudja s a biztosítást rendelő végzést mégis végrehajtja. Ily hamis szerepet a bírónak nem szabad játszania, ne tegye az ki az állam törvényes hatóságainak intézkedéseit visszautasításnak, a mi épen nem hízogó arra az államra, melynek nevében a bíró megkeresést intéz.

Különben, hogy hová vezet az, ha a bíró határozatainak concret végrehajthatatlanságát épen a nemzetközi magánjogi viszonyokra tekintettel figyelembe nem veszi, arra nézve legjobb tanúságot szolgáltat nekünk a *Jog* folyó évi 45. számában közölt következő eset.

A budapesti kir. törvényszék megtagadt a oly kielégítés végrehajtás elrendelését, mely Poroszországban lett volna foganatosítandó; mert a 18123/884. sz. igazságügyminiszteri rendelet szerint a porosz bíróságok végrehajtási végzéseinket nem foganatosítják.

Felfolyamodásra a kir. ítélő tábla utasította az első bíróságot a végrehajtás elrendelésére; mert annak eldöntése, vajon a megkeresés foganatosítható lesz-e? a megkeresett külföldi bíróság hatáskörébe tartozik.

A budapesti kir. törvényszék elrendelte a végrehajtást, de most igazságügyminiszteriumunk, nemzetközi jogi viszonyainknak törvényesen hivatott intézője, tagadta meg a diplomatiái közvetítést (19979/888. sz. a.). És igen helyesen, mert miniszteriumunk nem teheti azt, hogy annak az államnak törvényeit ne respectálja, melyhez jogsegély iránt megkeresést intéz.

Igaz, hogy osztrák bíróságokkal szemben nem szükséges diplomatiái közvetítés, mert közvetlenül érintkeznek bíróságaink velük. De vajon más-e az, ha a magyar bíró megkeresését külföldi bíró utasítja jogosan vissza, mint ha magyar diplomata külföldi diplomatától nyer ily visszautasítást. Vég-tére a nemzetközi magán- és közjog is olyasvalami, a mit magyar bíró s magyar jogász sem hagyhat egészen tekintet nélkül.

Lehet, hogy ezekkel sikerült dr. Berczeli urat s nézetén levőket meggyőzőnöm arról, hogy az ellenkező nézet sem egészen alaptalan.¹

T. B.

¹ Dr. Berczeli ur panaszkodik még a miatt is, hogy a kir. ítélő tábla megbírált végzésével nem döntött épen ama kérdés felett, melynek megoldása felfolyamodásának főczélját képezte, t. i. vajon az első bíró megtagadhatja-e a biztosítási végrehajtást azért, mivel ítélete a felső bírónál fekszik, hová felebbezés folytán került. Azt vélem, hogy eldöntötte épen az által, hogy az első bíróságnak e körülményre fektetett indokát mellőzte, s ezzel kifejezte, hogy az első bíró indoka nem lehet elfogadható.

Öntudatlan állapot vagy megzavart elmetehetség?

I.

A *Jogtudományi Közlöny* 1887. 46. számához mellékelt «Curiai Határozatok» között egy büneset közöltetett, melyben egy férj, ki nejét hűtlenségen érte s ezen — a hűtlenség felfedezése után körülbelül öt órával — egy konyhakéssel több, halált eredményezett szurást ejtett, a bíróságok által a szándékos emberölés büntettének vádja alól felmentetett. Az elsőfolyamodású törvényszék, valamint a budapesti kir. ítélő tábla halált okozott súlyos testi sértés büntettének minősítette vádlott cselekményét; a m. kir. Curia ellenben felmentő ítéletet hozott a BTK. 76-ik §-a alapján, mert a Curia kétségtelennek látta azt, hogy vádlott elméje a tett pillanatában meg volt zavarva és hogy utóbbi e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt.

A curiai ítélet indokolása, különösen az abban foglalt kis kitűnő lélektani rajz, szerzőjének meleg szívéről és beható lélektani ismeretekről tesz bizonyosságot. Azonban a Curia által adoptált azon felfogása a cselekménynek, mintha vádlott azt «*pillanatnyi elmezavarban*» követte volna el, általam nem volt osztható, mert a törvényszéki elmekörtan szempontjából nem egyeztethettem össze vádlottnak a tett elkövetése alkalmával és ennek utána tanusított magaviseletét oly ember magaviseletével, ki zavart elmével cselekszik, kinél tehát mania transitoria kellett, hogy fenforgott legyen. Mivel nézetem szerint vádlott elmetehetése a cselekmény elkövetésekor épen nem mondható megzavartnak, hanem az igenis *öntudatlan állapotban* követte azt el, e tekintetben fenforgó kételyeim eloszlatása, illetőleg a való kiderítése végett *Schwartzter Ottó* tanár urhoz fordultam, ki méltán tekinthető hazánkban a törvényszéki elmekörtan legalaposabb ismerői egyikének.

Nevezett tudós a legnagyobb készséggel felelt az ez irányban hozzá intézett kérdéseimre s nagybecsű s tanulságos véleményét alantabb szó szerint közöljük.

Dr. GRUBER LAJOS,
budapesti ügyvéd.

II.

Igen tisztelt ügyvéd ur!

Mai nap vettem nb. levelét, melyben az 1887. évi okt. 25. 8242. sz. curiai határozat tárgyában kérdést intéz hozzám.

Van szerencsém erre a következőkben válaszolni:

Nagyon természetes, hogy a jelzett ügyben mint orvos véleményt nem mondhatok és pedig azért, mert nem fekszik előttem a közvetlen vizsgálatot teljesített orvos elsőfoku véleménye, melyre a Curia ítéletének meghozatalánál n. l. súlyt fektetett.

A Curia indokolásában ezt mondja: «és ha ezeken felül figyelembe vétetik a 40. n. sz. alatt csatolt orvosszakértői vélemény, mely szerint vádlottnak különben is fogyatkozó gyenge idegrendszere a tett elkövetése perczében oly kóros elváltozást szenvedhetett . . . » Tudnunk kellene már most, hogy a vizsgálatot teljesített orvos mit ért «fogyatkozó gyenge idegrendszer» alatt és hogy indokolja ezen præsumpióját, hogy értelmezi azt: «hogy a fogyatkozó gyenge idegrendszer a tett elkövetése perczében oly kóros elváltozást szenvedhetett, mely alatt a hatásos indító okul szolgáló előzmények a tett pillanatában vádlottat be nem számítható állapotba ejtették.» Ezen kissé homályos és általánosságban tartott feltevését a vizsgáló orvos véleményében bizonyára indokolta és ezen indokolásban talán ki is fejtette eszmemenetét a tárgy körül, ezt azonban, fájdalom, nem ismerjük, a speciális kórisme előttünk ismeretlen, tehát szakorvosi szempontból véleményt nem mondhatunk. Abban i. t. ügyvéd urnak teljesen igaza van, hogy a fenforgó esetben a transitorikus dühöngési rohamról szó sem lehet, mert hiányzanak a cardinális tünetek: a kritikus alvás és az amnesia (emlékezési

hiány). De nézzük csak az egész roham kórodai képét: «A roham mint mulékony örvöngés vagy mint heveny téven-gés foly le, nagyfoku zavartsággal és tulnyomólag félelmes tartalmu tömeges érzéktéven-gésekkel. Heves fejevértódulások, szédülés, az érzékek eltompulása, kábultsági érzet, sőt apoplectus (gutaütésszerű) eldőlés, továbbá ingerlékenység, fény és zaj iránti érzékenység, mint a kezdődő agyvértódulásnak nyomási és izgalmi tünetei gyakran észlelhetők. Heves agyvértódulás tünetei a rohamnak csaknem rendes kísérőit képezik, úgy hogy jogosult azon föltétel, hogy itt a psychikai központoknak nagy belterjességü, de gyakran kiegyen-lődő tolulási vérbősége következtében létrejött tüneti téven-gése és izgalma van jelen. Ezen feltevésnek megfelel a kór-oktan is, mert a hajlamosító mozzanatok többnyire olyanok, melyek az agynak vértódulási bőségére hajlamosítanak: pozsgás testalkat, emberek, kik tulságos megerőltetés, szesz italokkal való visszaélés, gyermekágy, stb. által agyukat izgékonyabbá és kevésbé ellentálló képessé tették, míg alkalmi mozzanatok gyanánt szintén tolulási agyvérbőséget elősegítő viszonyok: rögtöni heves kedélyindulatok, szesz italok élvezése, nagy hő behatása, széngőz stb. első sorban említendők. Feltűnő hajlamosságot mutatnak fiatalabb koru férfiak, nevezetesen katonák. Ugy szintén szülő nőknél a harmadik és negyedik szülési időszakban, szülés után pedig azonnal észlelhetők néha ily rohamok, melyek a szülés folyamata alatt fokozott általános edényizgatottság által okozott heves agyvértódulás, továbbá a korlátolt belégzés és az izomkészülék nagyfoku feszülése okozta akadályozott vérkeringés által volna megmagyarázható. A tulajdonképeni roham hirtelen lép fel. Az öntudat rögtön megszűnik, a beteg mély téven-géses, álomszerű állapotban van. A téven-gés tartalma, a mennyiben az a beteg magaviseletéből, arcz-kifejezéséből és beszédeiből következtethető, tulnyomólag félel-met gerjesztő, azonban előfordulnak oly kóralakok is, melyeknél kifejezett maniacális hangulat, eszmeroham, mozgási ösztön van jelen. A roham csökkenése és álom általi felvál-tása rendesen ép oly rögtöni, mint annak jelentkezése.

Az öntudat a roham egész tartama alatt megszűnt és e szerint minden emlékezés is hiányzik, a roham átlagosan néhány óráig tart és kritikus alvással oldódik, melyből a beteg egészen tisztán, noha néhány órán át kissé tompult érzéssel, bágyadtan és kimerülten jó magához.» (Lásd: Törvényszéki elmekörtan (465. lapon) írta Krafft Ebing előszóval ellátta és fordította Schwartzter Ottó, kiadja a m. t. Akadémia. Die transitorische Tobsucht. Eine klinisch-forensische Studie von Otto v. Schwartzter, stb. stb.)

Mindezeket előrebocsátva bizton azt állíthatjuk: miszerint V. András transitorikus dühöngésben nem szenvedett: és én úgy vélekedem, hogy a Curia sem a transitorikus dühöngést vette fel büntetést kizáró okul, hanem azon psychikus alienatiót, melyet «pathologikus affectusnak» szoktunk nevezni. A régi 1852. évi O. B. T. 46. §-a azt mondja:

«Milderungsumstände, welche auf die Person des Thäters Bezug haben, sind — wenn er in einer aus dem gewöhnlichen Menschengefühle entstandenen heftigen Gemüths-bewegung sich zu dem Verbrechen hat hinreissen lassen.» A törvény itt præsumálta a teljesen ép és egészséges testet, illetőleg központi idegrendszert. Az ily alapon létesült «physiologikus (élettani) affectusok» alatt véghez vitt törvényellenes tetek büntető törvénykönyvünk 281. §-ának megítélése alá esnek. Ezen szakaszban a törvényhozó bölcsesége számolt azon tényleges körülménnyel, hogy bizonyos szellemi élettani folyamatok is képesek az u. n. szabad önelhatározási képességet hanem is kizárni, legalább befolyásolni és ezért az egyszerű élettani indulatból eredő cselekvényeket elkülönítette a psychikai nyugalom és egyensúly állapotában elhatározott és elkövetett tettektől. De ezen physiologikus affectusokkal szemben állanak a «pathologikus

affectusok», melyek nem a 281. §., hanem a 76. §. megítélésé alá esnek, mert kóros alapon fejlődnek és fellépésük alkalmával menten létesítenek egy átmeneti elmezavar állapotát, melyet rendszerint «öntudati zavarnak» nevezünk és melyet a törvény elég helytelenül «*öntudatlan* állapotoknak» jelez, mert hisz az «*öntudatlan* állapotban» levő cselekvési képessége egyáltalában meg van bénítva, ő tette képtelen. Krafft a «pathologicus affectusokról» imígy nyilatkozik:

«Léteznek kedélymozgalmak által előidézett lelki állapotok, melyeknél közönséges indulattal szemben a kedélymozgalom tartama és belterjessege feltűnőnek mutatkozik és a kivételes lelki állapotnak kóros jelleget kölcsönöz. A szabatos vizsgálat ily esetekben azt mutatja, hogy itt szorosan véve már nem indulatok, hanem átmenő elmezavarok forognak fen, melyekre csak alkalmi okot szolgáltatott az indulat.

Az u. n. kóros indulatok keletkezési módja az indulatnak az edénymozgató idegrendszerre gyakorolt nagy belterjességű hatásában keresendő. Ez által nyilván edénygörcs vagy edényhűdés által elváltozott és határozottan kóros vérkeringési zavarok idéztetnek elő az agyban, melyek természetesen az indulat által idéztettek elő, de azután önállókká váltak és gyors kiegyenlítésre nem lévén képesek, kórodai kifejezéseket átmenő elmezavar alakjában nyilvánítják. A «pathologikus indulat-roham» az öntudat elhomályosodása vagy a képzetek álomszerű zavart összekuszálódása alakjában, zavart észlelés mellett, érzéksalódási tévengés alakjában a külvilágnak érzéksalódási félreismerésével, vagy végre hargagos izgalom alakjában nyilvánulhat és ez által a transzitorikus dühöngés kórképéhez közeledhetik.

Az indulati hatás ezen magaslátának megfelel egy további kórodai ismérv: az öntudat mély zavara, mely egészen annak megszűnéseig fokozódhatik, és az ebből szükségképen eredő elhomályosodott, hézagos vagy egészen hiányzó emlékezés.» (L. különben Die Bewusstlosigkeitszustände als Strafausschliessungs-Gründe etc. von Otto v. Schwartzer, Tübingen 1878.).

Visszatérve már most esetünkre és applikálva a közlőteket a tényálladékokban olvasottakra, én azt hiszem, hogy a Curia a kérdéses esetben beszámítást kizáró okul a «pathologikus affectust» vette fel és ezért hivatkozik az indokolásban a «fogyatkozó gyenge idegrendszerre», majd pedig az «ideggyengeségre».

A felmerült kételyt jelen esetben a Curia által használt kitétel: «mert kétségtelen, hogy vádlott *elméje* a tett pillanatában *meg volt zavarva* és e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt» okozta. Ezen kitételnél «*elméje meg volt zavarva*» önkéntelenül is a szó szorosabb értelmében vett elmebántalomra, eshetőleg a jelen ügyben egy transzitorikus dühöngési rohamra gondolunk és a törvényhozó maga is a fenti jelzés alatt inkább a szó szorosabb értelmében vett elmebántalmakat érti, megkülönböztetésül az öntudati zavaroktól, melyeket a 76. §-ban külön felemlít.

Tekintve tehát a nálunk divó gyakorlatot, a Curia ítélete, a mennyiben a Curia tényleg «pathologikus affectust» vett fel, helyesebben lett volna a törvény holt betűje szerint imígy concipiálva: «mert kétségtelen, hogy vádlott a tettet «*öntudatlan állapotban*» (pathologikus affectus) követte el és e miatt akaratának szabad elhatározási képességével nem birt.»

Ki is egyébiránt kitűnő tisztelettel maradtam igen tisztelt ügyvéd ur

kész szolgálja:

Dr. SCHWARTZER OTTÓ.

A német büntető-statisztika.

Nemrég jelent meg egy érdekes hivatalos statisztikai kimutatás a német birodalomban. A nagy birodalom statisztikai hivatala példányszerű munkát végzett e kimutatással.

A ki a német népet ismerni és behatóan tanulmányozni akarja, e munkát nem nélkülözheti. A holt számcsoportozatok elvitáztatlan tényeit mutatják a társadalmi elfajulásnak. Államférfinak, politikusnak, közigazdásznak szomorúan érdekesek az ily büntető-statisztikai kimutatások. A specialis német politikusra és nemzetgazdászra nézve azonban e soraink címéül választott statisztika főleg *két irányban* válik rendkívül fontossá; egyfelől abban, t. i., hogy a lopás vétségének esetei a német birodalomban *folyton kevesbednek* és a testi sértések vétségei és büntényei pedig (a rokon vétségek s büntényekkel) *folyton szaporodnak*.

Az 1882-ik évtől kezdve, mely évben legelőször lett ily statisztikai kimutatás a német birodalom részéről kiadva, egész 1886-ig (az utolsó, csak most megjelent kimutatásig) 15,000 a kevesblet, vagyis 1886-ban a német birodalom törvényszékeinél 15,000 egyénnel lett kevesebb lopás miatt elítélve, mint 1882-ben. Megjegyzendő lévén, hogy ez időközben a büntetőjog vagy eljárás terén semmi változás nem történt, mi e statisztikára nézve legkevésbé is befolyással lehetett volna. Tehát a «kevesblet» tisztán a társadalmi élet viszonyaiban keresendő.

A statisztikából rég tudjuk, hogy a lopási esetek az élelmiszerek árával szorosan egybefüggnek. Elannyira általánosan ismert e tény, hogy pl. mikor a német birodalmi *Reichstagban* a gabonavámok felemeléséről volt szó, a fentjelzett statisztikai igazságot a legkitűnőbb parlamenti tagok hangoztatták. Sez ellen nem is lehet kifogást tenni. Az tény, hogy a lopás általán véve az anyagi nyomor eredménye, indító oka a létfentartás ösztöne. Ha tehát egy államban a lopás esetei kevesbednek, ez arra mutat, hogy azon állam lakossága *könnyebben* tud megélni, mint annak előtte.

S ezt bizonyítja a német büntető-statisztika a német birodalomról. Itt — mint ezt e sorok igénytelen feljegyzője épen ez évben, németországi nagyobb útjában személyesen is tapasztalta — a gazdasági élet, az ipar, a forgalmi, a keresleti viszonyok óriási fejlődésnek indultak az utóbbi évek alatt. A német gazdasági politika inaugurálói bátran hivatkozhatnak a nemrég megjelent statisztikai kimutatásra, mint politikájuk legfényesebb, czáfolhatlan bizonyítékára.

A másik képe e hivatalos statisztikai kimutatásnak kevésbé kedvező. Ez azt mutatja, hogy a német birodalomban mentől inkább kevesbedik a lopás esete, annál inkább emelkedik és szaporodik a testi sértések s a közerkölcs elleni vétségeknek és büntényeknek száma.

Valóban kényes kérdés elé állítanánk a politikusokat, ha azt kérdenők tőlük, hogy e két fentirt irány közül melyik fontosabb az államra nézve: a lopások kevesbedése-e, vagy a testi sértések, az erőszakoskodások és közerkölcs elleni vétségek szaporodása? Az a nép, mely erőszakoskodása által tűnik ki, kevésbé áll fentebb annál a népnél, melynél a lopás inkább elterjedtebb.

Egy előkelő német szaklap az okot a német bírák tulenyhe felfogásában keresi. A mi bíráink — írja többek közt — a «késbetyárok»-ra oly enyhe büntetéseket alkalmaznak, mely méltán közbámulatot idézne elő, ha e téren rég hozzá nem szoktunk volna már a bámulathoz. Folyton és folyton példátlan szelidséggel bánnak el e «schnapslumpok»-kal!

Ha ez így áll, lehet-e csodálni, hogy a német nagyobb városokban a közbiztonság rossz lábon áll, hogy majdnem naponként lehet olvasni éjjeli megtámadásokról, barbár testi sértésekről, botrányos verekedés-, czivakodásról. A szaklapokban félreérthetetlenül megtámadott bírák öngazolásukra rámutatnak a büntető törvénykönyvnek szerintük is enyhe felfogására, s innét van aztán, hogy a legújabb időkben újból kezdik emlegetni a büntető törvények revisióját. «A büntető törvény behozatalánál — írja egyik tudományos lap —

még azon iskola hatása alatt állottunk, mely nem birt elég messze menni a büntetések enyhítésénél, de a tapasztalások most már arra tanítanak, hogy az ekkor könnyelműen elkövetett hibát jóvá kell tennünk! Ne felejtse el a törvényhozás, hogy a társadalom megvédésénél is áll a közmondás: „Bis dat, qui cito dat.”

Igy tehát a német birodalom jogászai és politikai köreiből kezd a büntető törvény szigorítása iránti óhaj lábra kapni. Okot erre azon hivatalos statisztikai kimutatás szolgáltatott, melyet e pár sorban ismertetni és arra figyelmeztetni nem tartottuk feleslegesnek.

Dr. FENYVESSY FERENCZ,
országgyűlési képviselő.

Különfélék.

— A bírósági felelősségről szóló törvényjavaslat 1—95. §-ait közöljük a mellékletben. A hátralevő részt és a miniszteri indoklás szövegét legközelebbi számunk hozza.

— A budapesti ügyvédi kamara hármas bizottságának a Btk. novelláris módosítása tárgyában kidolgozott jelentését megkaptuk. A munkálat részletesen indokolja a napi lapok által már előzetesen közölt módosítási pontozatokat. A Btk. egész rendszerének, különösen pedig a büntetési rendszernek tárgyalásába bocsátkozni nem tartotta szükségesnek a bizottság, „mivel a miniszteri felhívásnak nem ez volt célja, mert ez már nem a novelláris uton való módosítás és pótlás körébe tartoznék, hanem új kodex alkotásának tárgyát képezné.”

— A Btk. novellája tárgyában a budapesti kir. törvényszék bünygyi osztálya — mint értesülünk — az igazságügy-miniszterhez felterjesztette már véleményét, melyben számos nagy fontossággal bíró módosítást javasol a törvénybe felvételre.

— Gyors igazságszolgáltatás. (Ügyvédi körökből.) Mult hó 1-én postára adtam itt helyben egy, a budapesti kir. törvényszék bünygyi osztályához címzett felebbezést egy fogva levő vádlott bünygyében. Ezen felebbezés tizenhat nap mulva megérkezett a „Fortuna” épületéből a kir. tábla iktató hivatalába. Legnagyobb meglepetésemre minap kellemesen értesültem arról, hogy az említett bünygy már is tizenegyed napra, azaz mult hó 30-án előadatott és ugyanazon napon már expediatott is. Az igazságnak tartozunk azzal, hogy ily — fájdalom, ritkán észlelhető — jelenségeket constatljunk akkor, midőn mindenütt azon általános panaszt halljuk, hogy felsőbíróságaink felette késedelmesen intézik el a hozzájuk felérkezett ügyeket. Mindenesetre sajtáságos, hogy a fentebb említett ügynek felterjesztése több időt vett igénybe, mint másodfoku felülbírlása.

— A budapesti áru- és értéktőzsde választott bírósága a tárgyalási jegyzőkönyveket igen hiányosan szerkeszti. Igaz, hogy a teljes szóbeliségen és közvetlenség alapuló eljárásnál nem szükséges a jegyzőkönyveknek oly terjedelmes alakban szerkesztése, a mint az más eljárásnál kívánatos. Ámde a kir. táblán és a kir. Curian csakis a jegyzőkönyv alapján hozhatnak határozatot és akkor már nem mindegy, hogy a tőzsde titkára mit tartott utólagosan a jegyzőkönyvbe irandónak. Innen van, hogy gyakran megtörténik, miszerint a felfolyamodó fél lényeges körülményre hivatkozik felfolyamodásában, melyet a tőzsdebíráóság állítólag nem vett figyelembe, míg a jegyzőkönyvben ennek semmi nyoma sem található. De maga a tőzsdebíráóság is sok körülményt kénytelen figyelmen kívül hagyni épen ama fontosabb ügyekben, melyek fölött nem rögtön mond ítéletet, hanem melyekben erre külön határnapot tűz ki. Ekkor kizárólag emlékező tehetségükre utalvák a tőzsdebírák, mely bármennyire kitűnő lehet is, még sem zárja ki a tévedést vagy egyes részletek elfeledését. Meg vagyunk győződve arról, hogy a tőzsdebíráóság titkára, e kiváló szakember, méltányolni fogja e sérelmet és módját fogja találni orvoslásának.

— A Magyar Jogászegyletben f. h. 17-én (szombaton) dr. Csorba Ferencz tart ily című előadást: Alapítványaink és a legfelsőbb felügyeleti jog.

— A budapesti Ügyvédi Kör Burián János elnökle alatt a napokban tartotta évi rendes közgyűlését. A választmány jelentése konstatálja, hogy a judikatura terén készülő nagyszabású reformok és codifikációkkal szemben várakozó állást foglal el. A jelentés felsorolja a folyamatban levő codifikationális munkálatokat. Főfontosságú az új ügyvédi

rendtartás iránti javaslat, továbbá az örökjog és a bűnvádi eljárás tárgyában életbeléptetendő reform, a melyekre a választmány felhívja a tagok figyelmét, hogy ha esetleg jogsérelmet tapasztalnak, egyesült erővel léphessenek fel és követel-hessenek orvoslást. A jelentés tudomásul vétele után megválasztottak: elnöknek Burián János, alnöknek Unger Alajos, gazdának Baintner Imre, titkárnak Bernáth Béla, pénztárosnak Novák Sándor, ügyésznek Németh József és könyvtárosnak Huszár Kálmán. Választottak még 36 választmányi és 3 számvizsgáló tagot.

— Kaczagó Themis cím alatt Füredi és Guthi hirlapírók egy kötet érdekes karczolatot adtak ki. A szellemes módon megírt humoreszkek az életből, a törvényszéki s járásbírói termekből vannak ellesve és bennök az élet komikuma tetszetős, művészi alakban van előadva. A 25 elbeszélést tartalmazó kötet ára 1 forint.

Nemzetközi szemle.

— Az osztrák polgári törvénykönyv a Manz-féle gyűjteményben most jelent meg 13-ik kiadásban. Ezen kiadás magában foglalja a legfelsőbb bíróság elvi jelentőségű határozatait is. Az összeállítás a Glaser-Unger-Walter-féle (most Unger-Walter-Pfaff-féle) döntvénygyűjtemény tartalommutatója alapján történt Schey gratzi jogtanár által.

— Bar göttingeni tanár a *Nation* című hetilapban értekezést tesz közzé a következő cím alatt: *Das Verbrechen des Landesverraths, begangen durch Veröffentlichung von Schriftstücken*. Nem említi ugyan a Geffken-pört, de az ezen perben fenforgó kérdéseket tárgyalja. A tudós tanár úgy látszik azon nézetben van, hogy ezen bűnper megindítása nélkülözni a kellő jogi alapot.

— A berlini lapok írják, hogy a törvényszéki termekben érezteti már magát a tél közeledése. A kiszabott büntetések kihirdetésekor sokszor az elítéltek szemeiből az öröm sugárzik. A napokban egy vádlott, ki 5 hónapra ítéltetett, meg is mondta az őt a fogságha vezető őrnek, hogy célja volt a cselekménnyel téli szállást nyerni, s ezt teljes mérvben el is érte.

— Grober Unfug. Egy munkás, ki a berlini rendőrség előtt mint kétes leányok őrzője és kísézője ismeretes, azzal szólított meg egy konstáblert, hogy *Guten Abend, Herr Kollege*. A rendőri közeg ebben becsületsértést látott. A bíróság ugyan nem járult ezen felfogáshoz, de elítélte vádlottat 10 marka pénzbüntetésre, eshetőleg 2 napi fogházra Grober Unfug címen.

— Párisban francia és angol képviselők október 31-én közös értekezletet tartottak a nemzetközi békebíráóság ügyében. Az ügynek tüzetes megbeszélése után határozottak, hogy jövő évre Londonban gyűljen össze a kérdés tárgyalása végett s azután valamennyi állam parlamenti küldötteiből béke-congressus alakíttassék.

— Angolországban egy parlamenti bizottság legutóbb megvizsgálta a vizsgálati s a rendőri fogházakat s jelentésében rendkívül sötét színekkel ecsetelte azok nyomoruságos berendezését. Kiemeli e jelentés, hogy ha a rendes fogházakban, a hol elítéltek vannak, uralkodnának ily állapotok, az egész ország közvéleménye felzudulna. Ezen ellentétet a bizottság az újabb időben mindinkább érvényre jutó javítási theorianak tulajdonítja; az igazságügyi politika arra irányozza minden törekvését, hogy a fegyházak s börtönök minél jobban s kényelmesebben legyenek berendezve, nagy gondot fordít az izletes és változatos élelemre, tanítót, papot, orvost tart minden intézetben és megtanítja a rabokat mindenféle hasznavehető mesterségekre, stb. Így azután a vizsgálati s rendőri fogházakra a nagy gondoskodásból nem jut semmi, s innen van, hogy azok oly nyomoruságos állapotban tartatnak, rosszak a helyiségek, berendezésük célszerűtlen, s az élelmezés silány, kevés.

Irtások.

85.

A rozsnyói kir. járásbírásnál — mintha csak miniszteri rendeletre történnék — oly consequensek, hogy a kézbesítési darabokra az „urnak” szót oda nem írják, a világ minden kincséért sem.

Felelős szerkesztő	Dr. Dárday Sándor (VIII., Sándor u. 9. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Sándor=utca 9. sz., I. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 ft negyedévre ... 3 * A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bélyeg- és illetékügy reformja. — Törvényes örökösödési részbe való betudás számítási módja. (Párhuzam a Magyar Örökjogi Törvényjavaslat és a Német tervezet között.) Dr. ZSÖGÖD BENŐ kolozsvári egyetemi tanártól. — Bünyü-statisztikai tanulmányok. IX. Dr. FÖLDES BÉLA egyetemi tanártól. — Jogirodalom: Die Entwicklung des Justizgesetzgebung in Ungarn während der Jahre 1875—1888. Dargestellt von Prof. Dr. S. Mayer. GYOMAI ZSIGMOND-tól — Törvénykezési Szemle: Váltójogi gyakorlatomból. Dr. HEXNER GYULA líptó-szt.-miklósi ügyvédtől. — Különfélék.

Melléklet: A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről, valamint az ezzel összefüggő kérdések szabályozásáról szóló törvényjavaslat és indoklása.

A bélyeg- és illetékügy reformja.

Madarassy Pál, a pénzügyi közigazgatási bíróság elnöke, törvénytervezetet készített a bélyeg- és jogi illetékekről s munkálatát tüzetes indokolással együtt beterjesztette a pénzügyminiszternek. Szerző, ki tudományánál mint állásánál fogva első sorban van hivatva ezen ügyben véleményt mondani, az egész materiát felöleli, úgy az anyagi, mint az alakai törvényeket reformálja és az egésznek koronájaként az eddigi pénzügyi igazgatóságok (mondhatni: rettenetes) judicaturáját megszüntetni s már első fokban a független bíróságot felállítani javasolja.

Azon helyzetben vagyunk, hogy a nagyszabású dolgozatnak általános indokolását a következőkben közölhetjük:

Midőn a mellékelt négy törvényjavaslatot, u. m.

1. a *bélyegadóról*, a hozzá tartozó díjjegyzékkel,

2. a *jogilletékekről*, a hozzá tartozó díjjegyzékkel,

3. a *készpénzben fizetendő bélyegadó és jogilletékek kezeléséről*, végre

4. az *első folyamodású pénzügyi bíróságokról*, a hozzá tartozó ügyrenddel és mind a négy törvényjavaslat részletes indokolásaival

Nagyméltóságodnak, ki a pénzügyi tárca ügyeinek vezetésével megbizva van, bemutatni mély tisztelettel bátorodom: mindenekelőtt szabadjon azokat az indokokat felsorolnom, melyek engem arra indítottak, hogy e terjedelmes munkába fogjak, és azt befejezésre juttatva, Nagyméltóságod becses figyelmébe ajánljam.

Általános az a panasz, hogy a most érvényben álló bélyeg- és illetéki törvények és szabályok összeállítása nem üti meg azt a mértéket, a melyet egy törvény gyakorlati alkalmazhatósága, világossága és megérthetősége iránt az az állampolgár, a ki annak súlyát érezni kénytelen, kívánni jogosítva van.

Minden oldalról, az eme törvények által érdekelt állampolgárok minden osztályából, nem elszigetelten, hanem tömegesen, nem időnként, hanem állandóan hangzik az a panasz: hogy bélyeg- és illetéki törvényeinkben, és azok összeállításában, mely jelenleg úgy a p. ü. közigazgatási bíróság judicaturájának alapját, codexét képezi, átláthatatlan zürzavar, homály uralkodik, hogy a szabályok ennél a homályosságnál fogva tetszés szerinti magyarázatot engednek, hogy ez által úgy az alsóbb fokban eljáró p. ü. közegek és hatóságok határozata, mint a p. ü. közigazgatási bíróság ítélkezése ingatag, hogy ezek a szabályok a szükséges jogelvi egyöntetűséget, következetességet nélkülözik, hogy az ország más törvényeivel összhangzásban nincsenek, hogy

ezek folytán az állampolgárok, a kik eme törvények rendelkezései alá kerülnek, számos sérelmeket szenvednek és hogy végre talán itt van már egyszer az ideje, hogy az állami kormányzat ennek a kóros állapotnak megvizsgálásával és orvoslásával foglalkozzék.

Annak a csaknem öt évnek, a melyet a m. k. p. ü. közigazgatási bíróság elnöki székében eltölteni szerencsém volt, tapasztalataiból bátran állithatom, hogy nemcsak az adófizetők egész osztályai, mint a kereskedő- és jogász-világ, néha nagyon keserűen és kiméletlenül, de mindig fokozottabb türelmetlenséggel hangoztatják ezt a panaszt szaklapjainkban, hanem magának a p. ü. közigazgatási bíróságnak működéséből meritett tapasztalatom is igazolja, hogy e felajdulás nem egészen alaptalan, és ez érlelte meg bennem azt az óhajást, hogy a kétségen kívül létező bajnak orvoslásához, csekély erőmhez mérten, egy porszemmel, legalább egy kísérlettel járuljak.

Megerősített ebben az a meggyőződés is: hogy ennek a bajnak orvoslását nemcsak az adózó közönség követeli jogosan, de az egyszersmind a kincstár jól felfogott érdekében is fekszik. Mert világos, megérthető, könnyen kezelhető törvény, mely — az állam pénzügyi érdekeinek szemmel tartása mellett — az adózók terhet igazságosan, arányosan és méltányosan felosztja, a felelősséget, az eddigi homályos, gyakran ellentmondó intézkedések helyett gondosan és szabatosan körülírja, nemcsak egyenes módon fokozza az állam jövedelmét, hanem az által is, hogy a törvény végrehajtását egyszerűsíti, a sok irka-firkának úgy az illeték-kiszabási hivataloknál, mint a p. ü. igazgatóságoknál és a felsőbb fokban ítélő p. ü. bíróságoknál elejét veszi, tehát a munkacsökkentése, a kincstárt jogosan megillető tartozás hamarabb való befolyása által kiszámíthatatlan hasznot hajt.

Az eme cél elérésére törekvő munkásságot ne zsibbaszsa el az az eddig oly sokszor hangoztatott és kényelmesen hangzó frázis: hogy az általános magánjog codifikálása előtt a javítást eszközölni nem lenne célszerű, mert ha a polgári törvénykönyv létrejö, az addig a bélyegadó- és jogilletéki törvényhozásban eszközölt munka teljesen kárba veszne.

Eltekintve attól, hogy a polgári jog codifikálása egész teljességében még sokáig elhúzódhatik, a bélyeg- és jogilleték terén elburjánzott bajok irtása pedig a legégetőbb szükség egyikévé vált: határozottan ki merem mondani: hogy az általam a jelen munkálatokban contemplált reform eszközölését, a polgári jog előbb vagy később megtörténendő codifikálásától függővé tenni, avagy azzal kapcsolatba hozni egyáltalában nem szükséges.

Azokra az egyszerű alapelvekre, a melyeken úgy a bélyegadónak, mint a jogilletéknek a kincstár részéről való bekívánása nyugszik, semmiféle polgári magánjog változtató, vagy zavaró befolyással nem bír. A beadvány, a bizonyítvány, az ítélet, stb., vagy az adásvevés, csere, ajándék, örökösödés, stb. minden polgári törvény hatálya alatt csak beadvány, bizonyítvány, ítélet, adásvevés, csere, ajándék vagy örökösödés, stb. marad és lesz. Anyagi polgári törvény mindazoknak a tárgyakkal lényegét, melyek a bélyegadó vagy jogilleték objectumait képezik és képezni fogják, kisebb-nagyobb kiterjedésben, mindaddig, a míg csak az államnak a

papírbélyegadóból vagy jogilletékekből folyó jövedelemre szüksége van, meg nem változtatja. Változás lehet az alaki törvényekben, de ezek legfőleg az adó beszedési módjára, de nem azok tárgyaira és azok természetére lehetnek befolyással, és azokkal — ha elodázhatlanul szükséges — az éber p. ü. politika könnyen számolhat.

Evvel az állítólagos nehézséggel szemben sokkal súlyosabbat nyom előttem a reform szüksége. Szövevényes bélyeg- és illetéki törvényeinkben odáig jutottunk, hogy a laikus épen nem, az ügyvéd is, a ki azzal mindig foglalkozni kénytelen, csak nehezen bírja magát tájékozni, sőt maga a p. ü. közigazgatási bíróság is kénytelen számos, kebelében is vitássá vált kérdést az eszközök legutolsója, döntvény által megoldásra juttatni, hogy judicaturája egységes voltát megőrizhesse és a p. ü. adminisztrációnak határozati joggal felruházott szerveit még nagyobb zavarokba ne sodorja.

Jelenlegi törvényeinkben hiányzik a felelősségnek, az egyetemleges fizetési kötelezettségnek praecis meghatározása. Az elévülés nagy fontosságú kérdései teljesen ingatag alapokon állanak, későbbi törvény az előbbi törvény ellentétes határozatai közt elhagyta az áthidalást. Maga a bíró is kétségben van, hogy a felmerült concret esetben melyik törvényt alkalmazza. Az egyetemlegesség elvéből folyó fizetési sorrend megállapítása homályos. A jelenlegi törvény mellett még oly személy, sőt ilyennek örököse is fizetésre szorítható felemelt bélyegadóért vagy jogilletékért, a mely személy a büntetést megállapító cselekményben részt sem vett, sőt arról tudomása sem volt. Az általános jogi elvek mellőzése, milyennel a mostani törvények mellett gyakran találkozhatunk, továbbá fen nem tartható, midőn az állam és az adózó fél közt felmerült vitás kérdések elintézését jogi lelkiismeret hatása alatt működő bírakra bizzuk. Oly törvények, mint az 1873: IX. tcz. 7. §-a, mely sem jóhiszeműséget, sem vétleniséget, sem elháríthatatlan akadályokat, sem az értelmezés sokféleségének lehetőségét számba nem veszi, hanem a peres eljárásban felmerült bélyeghiányok miatt kiszabott felemelt illetéket, tehát vagyoni kárt, sem mérsékelni, sem elengedni nem hagy, sőt az 1881: XXVI. tcz. 18. §-a szerint, az állami jogszervezet egy tekintélyes és tiszteletreméltó osztályát, az ügyvédi kart még elzáratással is fenyegeti: fejlődött jogérzettel bíró államban súlyos következmények nélkül továbbra is, miután eme tulzott szigorra okot szolgáltatathatott viszonyok megszűntek, fen nem tarthatók.

Sulyosítja ezeket a bajokat a bélyeg- és jogilletéki törvények és szabályok összeállításához tartozó díjjegyzék rendszertelen, laza, homályos, ellentmondó intézkedésektől hemzseggő szerkezete. Még nomenclaturája sem egyez mindig hazai törvényeinkkel, fogalmakat, definitiókat állít fel, melyeknek nálunk 1867 óta nincs cursusk. Többféle kiadásai egymástól eltérők; egyes concret esetekben kiadott p. ü. miniszteri rendeleteket illeszt be a szövegbe, vagy régebbi határozatokat elhagy oly módon, hogy az adózó fél vagy a bíró nehezen tudja megkülönböztetni, hogy a beillesztés vagy elhagyás törvényi rendeletén alapul-e vagy sem? Tételszámainak, vezérszavainak fukarsága által a kezelhetőséget megnehezíti, az egymásra való utalások hézagossága által pedig zavarokat idéz elő.

Mindennek a bajnak megvan a maga oka, és ebben fekszik egyszersmind mentsége is. És ez az a gyors fejlődés, mely a bélyeg- és jogilletéki törvényhozás terén nem csak hazánkban, hanem világszerte az utolsó 35—40 év alatt észlelhető. Hazánkban ez az adózási nem 1848 előtt ismeretlen volt. Bizonyos törvénykezési sportulák és díjak léteztek ugyan, de ezek nem az államnak, hanem az illető bírónak képeztek jövedelmét.

A bélyegadót és jogilletéket hazánkban állami jövedelemmé 1850-ben tették, midőn azt az 1850. évi augusztus 2-i cs. k. nyílt parancscsal nálunk behozták.

Ez a törvény kevés változtatással ugyanaz, a melylyel az 1850. évi február 9-i cs. k. nyílt parancs alapján az osztrák tartományokban addig érvényben állott 1840. évi január 27-i törvényt reformálták.

Ez a nyíltparancs képezi ma is bélyeg- és jogilletéki törvényeink alapfonalát, melyhez a 38 év folytán eszközölt számos módosítások és ujitások, mintegy szilárdul álló vas-szerkezethez, úgy az absolut kormány, mint a mi törvényhozásunk által, hozzátapasztattak.

És pedig ezek a változtatások és ujitások nagy számuak és gyakran igen lényegesek voltak.

Még az absolut korszakban, *öt ízben* történt lényeges módosítás az alaptörvényen.

1. Az 1854. évi márczius 28-án kiadott cs. k. pénzügyminiszteri rendelet, az addig nehezen kezelhető papírivek helyett, más országok példájára a mostani alaku bélyegjegyeket léptette életbe.

2. Az 1858. évi július 8-án kelt cs. k. nyílt parancs az osztrák pénzértéknek behozatala alkalmából, a pengő pénzértékből való átszámítás által előidézett törtszámokat kerekítette ki.

3. Az 1859. évi május 17-én kiadott cs. k. pátens az olaszországi háború költségei fedezésére a fokozatos és százalékos illetékre 15 százalék és 25 százalék pótéket vetett.

4. Az 1862. évi december 13-iki birodalmi törvény a fenebbi pótlékokat általában 25 százalékban állapította meg és az értékösszegek 20 frtról 20 frtra való fokozatos kiegészítését rendelte el.

5. Az 1864. évi február 29-iki birodalmi törvény által a kereskedelmi ügyletekre és pénzintézetekre vonatkozó szabályok alakították át, illetőleg léptettek ujak életbe.

Alkotmányunk helyreállítása után, az 1868: XXIII. t.-cz. a pénzügyminisztert felhatalmazta, hogy a bélyeg- és jogilletékek mérvére és lerovási módjára nézve fenálló szabályokat 1869. év végéig fentarthassa. Ez a felhatalmazás évről-évre megújított, míg végre az 1875: XXV. t.-cz. által állandóvá változtatott.

Az első felhatalmazás alapján a m. kir. pénzügyminiszter a bélyeg- és illetéki szabályokat a hivatalos magyar nyelvre lefordíttatta, illetőleg összeállíttatta és 1868-ban kiadatta.

Ez az első kiadás magán hordja a keletkezése körülményeiből folyó hiányokat. Szolgái, gyakran magyartalan fordítását képezte a német törvénynek, melyet elstelve, gondosabb megvizsgálás nélkül kelle kezébe adni a közönségnek, hogy a törvényességnek legalább látszatával bíró miniszteri munkát álljon rendelkezésére.

Ezt követte az 1875. évi, ezt az 1881: XXVI. t.-czikk 29. §-ban a p. ü. miniszternek adott felhatalmazás alapján rendezett 1882-i, végre ugyanannak a törvény §-nak alapján 1885-ben rendezett *második bővített kiadás*.

Az adózó közönség kezén tehát mai nap *négyféle* kiadása van a törvénynek, mely kiadások mindegyike részben a többitől elüt; a mi az uralkodó zürzavart csak nagyobbította.

Vegyük hozzá még, hogy a magyar törvényhozás, az 1865/7-i t.-czikkektől számítva, 1887. év végéig hozott 974 törvényei közül *huszonnégy* (24) van olyan törvény, mely egyenesen a bélyeg- és jogilletékeket tárgyalja, *nyolczvanhat* (86) pedig olyan, mely ha czime szerint nem is foglalkozik bélyeg- vagy jogilletéki kérdésekkel, de egyes intézkedéseivel azt eredményezte, hogy a bélyeg- és illetéki szabályoknak egyes rendelkezéseit nem egyszer, de az illető törvényeknek minduntalan való módosítása folytán (lásd kétszeri perrendtartás, ügyvédi és közjegyzői, ipar, kisajátítási stb. törvényeket) többször is módosítani, toldani-foldani kellett. A magyarországi illetékügy az osztráktól a részletekben évről-évre jobban eltért, a díjjegyzékek és díjszabások mind jobban megváltoztak és a szétszórt intézkedések sokasága

is találnak elfogadásra, úgy legalább is meg kell győződni arról, hogy a terjedő mivelttség magában véve csakugyan kevés biztosítékot nyújt a büntettek csökkentésére. Ez csak a jellemképzés által érhető el, mit senki jobban nem fejezett ki, mint *Goethe*: «Alles, was unsern Geist befreit, ohne uns die Herrschaft über uns selbst zu geben, ist verderblich» (Wandersjahre).

Egy irányban azonban bizonyos remények jogosultak, a mennyiben a miveltséggel terjedő nagyobb szelidsége az erkölcsöknek a véresebb és fájóbb nemeit a büntetteknek visszaszorítja. «La civilisation fait désirer à un homme des choses moins nuisibles aux autres» (*Stendhal*). A miveltséggel együtt csökken az egyének energiája, a rosza ép úgy, mint a jóra és ennek következménye az, hogy habár a büntettek számára nincs is befolyással a mivelttség, de igenis azok minőségére.¹ Azonban még ezen eredménye is veszélyeztetve van, a mennyiben ujabban annyi jelét a terjedő elvadulásnak észlelhetni, a mi minden nemes érzést elnyomással fenyeget. Az utcán ép úgy mint a salonban, a parlamenti tanácssteremben épúgy mint a hirlapirodalomban és a színpadon, mindenütt egyformán mutatkoznak ezen modern barbarismus kinövésai. A nagyobb mivelttség, az iskola, az irodalom sem tudták ezt megakadályozni. Megszűnvn az intézmények, megszűnvn az egyének tisztelete, mi lehet még az erkölcsök szelidségének, nemességének biztosítéka? Ez ellen csak egy módon segíthetni: egy ép, nemesebb világnézet terjesztésével. *Tarde* különösen a classikai tanulmányoknak tulajdonít nemesebb befolyást és kétségtelen, hogy az ókor történetében és irodalmában letett szellemi kincsek nagy pädagogai értékkel bírnak. Azonban egyedül ebbe nem tudjuk hitünket vetni. Először azért, mert korunkban nem lehet többé a classikai nyelvek tanulására annyi időt fordítani; de túlzottnak tartjuk azon felfogást, mely egyedül a classikai tanulmányoknak tulajdonítja e nemesítő hatást. A modern irodalmak jórészt teljesen pótolhatják a classikai tanulmányokat a mai nemzedékekre nézve, a nélkül, hogy annyi időt követelne a nyelv megtanulása, a nélkül, hogy egész idegen fogalmakba, intézményekbe, hibákba kellene magát beleélni. Egyáltalában nem az anyagon mulik; nem is egyedül a szépirodalom az, melylyel e czélt elérhetni. Egy szép leírása valamely magasztos természeti jelenségnek nagyobb fölemelkedést idéz elő az ember kedélyében, mint sok költemény és szépprózai remekmű. A szellemtől függ, melyben a tanítás vezetetik, de ez nem lehet más, mint a társadalomban, az állami életben uralkodó szellem. Azért csak egész világnézetünk megváltozta által juthatunk el azon igazi miveltséghez, mely aztán a büntettek terén is kedvezőbb eredményeket fog mutatni, mint a milyeneket eddig észlelhetni; nagyobb becset kell tulajdonítani az erkölcsi és szellemi javaknak és ezeknek megszerzésébe kell helyezni az emberiség feladatát.²

A miveltügyi viszonyok tanulmányozásánál ismét vissza kell emlékeznünk azon a statisztikai kutatást megnehezítő körülményre, hogy itt különböző tényezők találkoznak, melyeknek súlyát elkülönítve nem lehet megállapítani. A nagyobb miveltséggel bírók között a testi erő tekintetében is lehet különbség, mely sok büntett végrehajtására szükséges; pl. a szellemek tulterhelése a testi erő fejlődésére káros hatással lehet. Jobb miveltügyi viszony továbbá találkozik gyakran kedvezőbb anyagi helyzettel is, a mi ismét sok büntettől visszatart. Gyakran az igazságszolgáltatás menetére is lehet az befolyással, mivel a mivelt jobban tudja magát

védni és esetleg kedvezőbb anyagi viszonyok mellett többet is áldozhat megmentésére. A statisztikai kifejezés tehát nem tekinthető egészen pontosnak. Különben is a statisztika ritkán van abban a helyzetben, hogy a miveltügyi viszonyokat alaposabban kutassa. Rendesen azt tudjuk, hány az irni-olvasni tudó, hány az analfabéta, hány a magasabb miveltséggel bíró a büntevők között, pedig az irni-olvasni tudás csak eszközt jelent, a melyet lehet, hogy az illető általában nem használja, lehet, hogy rosza is használja. Az irni-olvasni tudás mikénti felhasználásától függ minden; az egyik hires rablók történetében merül el és azokat választja mintaképül, a másik oly olvasmányokat keres, melyek csak nemes-sel és jóval foglalkoztatják értelmét és képzeletét. Azonban lehet ezen ténynek még közvetve is jelentőséget tulajdonítani, a mennyiben az irni-olvasni tudás annak bizonyitekaul tekinthető, hogy az illető az iskolát látogatta és egyéb erkölcsi, vallási tanításban is részesült. Ezeknek szemmeltartásával vizsgáljuk már most az adatokat.

Hogy az irni-olvasni tudók között nálunk kevesebb büntettes van, az kiderül abból, hogy míg a 7 éven felüli népesség között az irni-olvasni tudók aránya 46 százalék addig az I. folyamodásu törvényszékek által elítélt egyének között irni-olvasni tudott illetőleg magasabb miveltséggel bírt 43'15, a járásbíróságok által elítéltek között 39'52 százalék (1884/5). És ha szem előtt tartjuk, hogy a felnőtt népesség között, melyből a büntettek kikerülnek, a fentebbi aránya az irni-olvasni tudásnak még javul, akkor bizonyos, hogy az irni-olvasni tudók a büntettek között aránylag kisebb számban fordulnak elő. A különbség kétségtelenül még nagyobbnak mutatkoznék, ha azon eddig nem eléggé méltatott körülmény figyelembe vétethetnék, hogy az analfabéták között különösen a nőnem aránya igen nagy, ezen nem pedig — mint láttuk — a criminalitásban sokkal kisebb arányban szerepel. Továbbá mutatják adataink azt is, hogy egészben véve a mivelttebbek között a súlyosabb büntettek kevésbé fordulnak elő; láthatni azt abból, hogy a fegyenczek között az irni-olvasni tudó és magasabb miveltséggel bíró egyének már csak 37'50, a visszaeső fegyenczek között 36'44 százalékkal szerepelnek.

Áttérve az egyes büntettekre, mindenekelőtt vizsgáljuk a mivelttebb lakosság arányát a büntett főcsoportjai szerint (1884/5):

az állam és közintézmények ellen elkövetett bűntettek	46'4°.
a vallás ellen elkövetett bűntettek	59'3 "
az erkölcs ellen elkövetett bűntettek	49'2 "
az élet és testi épség, egészség ellen elkövetett bűntettek	45'1 "
a vagyon ellen elkövetett bűntettek	37'4 "
a becsület ellen elkövetett bűntettek	61'0 "

E számok tanúsága szerint a mivelttebb lakosság legnagyobb arányban szerepel a szellemi javak megtámadói, a becsület és a vallás ellen merénylők között; az átlagnál nagyobb arányban szerepel még az állami intézmények és az erkölcsiség ellen támadók között; az átlagnál csak valamivel nagyobb arányban vesz részt az emberi élet és testi épség elleni bűntetteknel és az átlagnál kisebb mérvben a vagyon ellen intézett bűntetteknel. Azonban a részletek még több igen érdekes tanulságokat nyújtanak. Míg általában a mivelttebb elemek aránya a vagyoni bűntettekben csekélyebb, addig egyes csoportokban igen jelentékeny, így sikkasztásoknál, zártörés- és hűtlen kezelésnél (1885) 67'7 százalék, csalásnál 59'6 százalék, csalárd és vétkes bukásnál 97 százalék, ellenben lopásnál csak 32'8 százalék. Az alacsony aránya a vagyon elleni bűntetteknek tehát abban találja magyarázatát, hogy a lopás, mely e csoport legerősebb tételét képezi, ez osztályban ritkábban fordul elő. Az okirat- és egyéb hamisítási bűntettek és vétségek közül 80'3 százalék esik e csoportra, pénzhamisítás és hamis pénz

¹ *Tarde*: La civilisation tend à faire prévaloir les formes non sanguinaires du crime (Criminalité comparée 173. lapon).

² Találón mondja *Tarde*: «Quand dans les cœurs déchainés rien ne retiendra plus sur leur pente l'ambition, l'amour, l'envie, la haine, la cupidité, il ne devra pas s'étonner de voir chaque année monter le flot de la criminalité débordante.» (Criminalité comp. 120. l.)

kiadása 80 százalék, hamis tanuzás, eskü és vádból 57 százalék stb. Az emberi élet ellen intézett büntettek között a míveltek aránya eléggé nagy; így általában az emberi élet elleni büntettek között 43·4 százalékkal szerepel, a gyilkosságnál 42·7, szándékos emberölésnél 39·4 százalék, párviadalnál 100 százalék, gyermekgyilkosság, kitétel és magzathajtásnál azonban csak 30·9 százalékkal.

Még világosabban alakul ez eredmény, ha azt keressük, hogy 100 míveltebb büntettes közül hány tartozik az említett csoportokba? Ekkor a következőket találjuk: Elkövetett száz

	míveltebb büntettes közül	általában
állami és közint. elleni büntettet	6·8%	6·5%
vallás elleni büntettet ---	0·7 "	0·5 "
erkölcs elleni büntettet ---	0·8 "	0·7 "
élet és egészség elleni büntettet	32·2 "	31·3 "
vagyon elleni büntettet ---	44·0 "	51·3 "
becsület elleni büntettet ---	2·6 "	1·8 "

A míveltebb osztályok minden csoportban erősebben szerepelnek, a vagyon elleni büntettek kivételével, a mi azonban, mint említettem, főleg a lopásnál észlelt csekély jutaléknak tulajdonítandó.

Kevés adatunk van, hogy a míveltség befolyását más államokban tanulmányozhassuk. A német statisztika e körülményre nem terjed ki. Legtöbbet nyújt itt is *Yvernès* szép dolgozata Franciaország bűnügyéről az utolsó 50 év alatt. Ezen munkából azt látjuk, hogy míg 1828—30-ig az irni-olvasni nem tudók a büntettek között 61 százalékkal szerepeltek, addig 1876—80-ig csak 30 százalékkal, sőt 1881—85-ig 25 százalékkal. Az irni-olvasni tudók aránya tehát jelentékenyen emelkedett. Azonban ez eredményt természetesen nem lehet annak tulajdonítani, hogy annival nagyobb a bűnössége a míveltebb osztályoknak, hanem egyszerűen visszavezetendő arra, hogy a népesség nagyobb része bírja már az elemi ismereteket. Hogy azonban az irni-olvasni nem tudók aránya a büntettek között kisebb, mint az a népességben való arálynak megfelelne, kétségtelen. Megjegyzendő különben, hogy a részletekben sok szabálytalanságot találunk; míg egyes megyékben a büntettek között a míveltelen csak 5 százalékkal szerepel (Seine), addig más megyékben 66 százalékkal (Finistère). Továbbá jellemző az, hogy épúgy azon megyékben, melyekben a míveltség a legjobb (100 lakosra 7—10 analfabéta), valamint azokban, a melyekben a legrosszabb (100 lakosra 51—62 analfabéta), a bűnösség egyforma, 8:9 bűnös 100,000 lakos után. Az egyes büntettek szerint legtöbb a míveltelen a mérgezéseknél és gyermekgyilkosságoknál (többnyire nők által elkövetve), a gyújtogatásoknál, legkevesebb hamisításoknál, bukásnál stb. Érdekesekek a gyermekek ellen elkövetett nemi erőszak eseteiben mutatkozó tanulság. Ezek között általában a míveltelenek az átlagnál nagyobb arányban (34 százalék) szerepelnek, mi a mellett tanuskodik, hogy e sötét bűn aránylag inkább míveltelenek által követtetik el (a mi persze esetleg egyéb a körülménnyel találkozó tényezőknek betudandó.) Egyuttal azt látjuk, hogy szem előtt tartva a személy elleni büntetteket, e büntettnél 1841—50-ig legkevesebb volt a míveltelen, míg 1876—80-ig a míveltelenek aránya ismét emelkedik. Ausztriában az irni-olvasni tudók 52—54 százalékkal szerepelnek, míg a népesség között arányuk csak 50 százalékot tesz. Spanyolországban volt (1885) az elítéltek között 58·54 százalék, ki irni-olvasni nem tudott, 41·31, ki irni-olvasni tudott.

Dr. FÖLDES BÉLA.

Jogirodalom.

Die Entwicklung der Justizgesetzgebung in Ungarn während der Jahre 1875—1887. Dargestellt von Prof. Dr. S. Mayer. Manz. 1888.

Ime egy könyv, melynek forrása az a meleg rokonszenv, melylyel annak szerzője hazánk iránt viseltetik. Dr. Mayer e rokonszenvének nem első ízben adja tanujelét; már nem

egy ismertetést irt hazánk igazságügyi viszonyairól, a melyek mindegyikében mint fővonást találtuk azt a jó akaratot, melylyel ő hazánk iránt viseltetik. S bár mindegyik ismertetésében elárulta, hogy az nem fölületes ismeretek, hanem gondos tanulmányok eredménye, mégis e legutóbbi dolgozata tanuskodik leginkább a mellett, hogy dr. Mayer igazi alapos-sággal szerkeszti a rólunk irt könyveket.

Nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy mindent szószerint kell venni, a mit dr. Mayer legutóbbi tanulmányában igazságügyi törvényhozásunknak 1875.—1887. évig való fejlődéséről irt. Sőt ellenkezőleg. E könyv mintegy tervszerű beosztással úgy készült, hogy a külföld előtt, mely leginkább a Mayer könyveiből nyer képet jogügyi viszonyaink felől, bemutassa e téren való előnyös fejlődésünket; de viszont előttünk feltárja azokat a hiányokat, melyekben igazságszolgáltatásunk sínylik. Mert midőn Mayer valami hibáztatni valót talál, elég elnéző, és sok esetben hallgat felőle — és az ilyen hallgatás szól nekünk, hogy értsünk róla; azonban a legnagyobb dicséret hangján szól a dicsérni valóról, és ez a külföldnek szól, hogy tudomást vegyen előrehaladásunkról.

Igy teljesít kettős missiót e könyv és így oldja meg ügyesen Mayer különben nem éppen könnyű feladatát.

A mult nyár legnagyobb részét tölté el a tudós tanár, hogy személyesen győződjék meg igazságszolgáltatásunk mai állapota felől, és e tapasztalatok eredménye a tanulmány, melylyel térszűke miatt sokkal kevesebbet foglalkozhatunk, semmint az megérdemelné. Bámulatos szorgalommal állította össze Mayer az összes irodalmi termékek jegyzékét, melyek igazságszolgáltatásunkra vonatkoznak.

Különös figyelmet fordított könyvének azon részére, mely a büntetések keresztülviteléről szól. És e fejezetnél még a különben annyira elnéző Mayer is elismeri, hogy ez igazságszolgáltatásunk legszomorubb része. Nem mintha a törvény nem szabná meg a kellő büntetést; de börtönügyi viszonyaink olyanok, hogy a büntetés helyes keresztülvitele lehetetlen. A börtönügyi viszonyok ismertetésénél constálja a szerző azon általánosan ismert tény, hogy a szabadságvesztés-büntetés különböző fajait kellő helyiségek hiánya miatt a gyakorlathan végrehajtani nem lehet. Különösen a börtönre ítélték legnagyobb része a törvényszéki fogházakban, tehát a fogságra elítéltekkel együtt töltik ki büntetésüket, s ezen kényszerhelyzetből azt következteti szerző, hogy a mennyiben ma ujlag codificálni kellene a büntető törvénykönyvet: valószínűleg belátnák, hogy a mostani törvény a szabadságvesztés-büntetések fajtái tekintetében kissé sokat nyújtott a jóból, s hogy a börtönbüntetést, mely ma csak papiron létezik, megtakaríthatták és sok más állam kitűnő törvényhozása nyomán a fegyház-, fogház- és államfegyházbüntetésekkel beérhették volna. Igaz, hogy Mayer e miatt nem kívánná büntető törvénykönyvünket revidiálni, mert egy egész büntetési nem kihagyása egyértelmű volna a codex halomra döntésével, a mit pedig még időelőttinek tart, de azért mégis ki van fejezve az idézett szavakban azon meggyőződés, hogy a fogház és fegyház között egy közbenső büntetés — a börtön — felesleges, s hogy a másik két büntetési nemmel is célt lehet érni.

Megemlítendő még itt, hogy Mayer minden mozgalmat figyelemmel kísér, mely igazságügyünk fejlődésével összefüggésben áll. S így különös elismeréssel emlékezik meg a jogászegyesületről. Kiemeli a jogászegyesület kebeléből alakult börtönügyi bizottságot, melynek célját és eddigi működését részletesen ismerteti.

Szóval, a dr. Mayer könyve nemcsak egy rokonszenves hang Magyarország fejlődéséről, hanem szakavatott kézre valló munka, melyből sok tanulságot meríthet a külföld és mi is — ha ugyan tudunk a sorok között is olvasni.

GYOMAI ZSIGMOND.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Váltójogi gyakorlatomból.

III.¹

Saját rendeletre szóló váltó kibocsátójának kötelezettség nélküli forgatmánya. (Váltótörvény 5., 7. és 12. §§.)

Nem annyira váltójogunk, mint jogszolgáltatásunk szempontjából tartom közlendő esetemet érdekesnek.

Bár a tudomány és az eddigi gyakorlat már rég leszámolt vele, a jogászok között a legkisebb véleményeltérés sem volt már észlelhető: mégis újból feltűnt.

H. M. mintegy 600 frtról saját rendeletre szóló 2 rendbeli váltónak kibocsátója ellen keresetet indítván, ez a sommás végzés ellen azon kifogással élt, hogy a váltókat «további kötelezettség nélkül» forgatván, irányában minden váltókötelezettség megszűnt.

Válaszomban az összes szokásos érveket összefoglaltam; eddigi hazai gyakorlatunk szempontjából pedig, a legfőbb ítélőszék 1879. évi 426. sz. alatt hozott ítéletére hivatkoztam, melynek indokaiban kimondta volt: «Alperes a váltót *rendelvényes* és nem *kibocsátó* minőségében forgatta, az ezen forgatmányból származott jogviszony tehát mint teljesen eredeti és önálló semmi befolyással sincs alperesnek, mint kibocsátónak állására, miért is azon megállapodás, mely közötté és a forgatmányos között a forgatmány alkalmával létre jött, kibocsátói minőségét nem érinti.»

Idéztam továbbá a legfőbb ítélőszék 1881. évi május 17-én 260. sz. alatt hozott ítélet hasonértelmű indokait.

De mindezekkel szemben és daczára a törvényszék a sommás végzést hatályon kívül helyezte, s felperest még a költségben marasztalta, ítéletét következőleg indokolván:

«Felperes váltóviszkeresetét az A. és B. alatti saját rendeletre szóló váltókra fekteti. Az idegen váltónak jogi természete szerint a kibocsátó az intézvénnyeztetet arra hívja fel, hogy a váltóban kitett pénzösszeget lejáratkor a rendelvényesnek fizesse ki. A saját rendeletre szóló váltónál a rendelvényes és kibocsátó egy személyben egyesülvén, alperes mint kibocsátót intézvénnyezői cselekménye által váltókötelezettség nem terheli, a váltószerződésbeli kötelezettség csakis a forgató által áll be. Tekintve, hogy a kereseti váltók tanúsága szerint alperes a váltókat kötelezettség nélkül (ohne mein Obligo) forgatta, s ily esetben a váltótörvény 12. §. második bekezdése szerint kötelezettség őt nem terheli, nyilvánvaló, hogy alperesnek akarata nem irányult váltókötelezettség elvállalására, sem a kibocsátás, sem pedig a forgatás által, mely két cselekmény, miként az a váltók kiállítására s forgatására keltéből kitűnik, ugyanazon időben történt. Ezek mellett a sommás végzést kifogásoló alperes irányában ki váltójogilag felelősségre nem vonható, hatályon kívül helyezni s felperest keresetével ezen alperesre nézve elutasítani kellett.»

Ezen ítélet ellen felebbezvén, a budapesti kir. ítélő tábla — az ügynek tíz havi hevertetése után — 1888. évi május 2-án 5664. 887. sz. alatt, az *elsőbíró* ítéletét «*annak indokainál fogva*» helybenhagyta.

Mindkét alsóbb bíróság ellen a Curiához felebbezvén, csak ez hozta létre az egyöntetűséget, a két bíróság ítéleteinek megváltoztatása mellett, f. é. szept. 19, 759. 88. szám a. kimondván:

«Alperes a kereseti váltókon levő kibocsátói aláírásnak valódiságát beismervén, azon kifogással él, hogy ő ezen váltókat, mint annak tulajdonosa tovább forgatván, a forgatmányban azt ezen szavak által «ohne mein Obligo» a váltókötelezettséget magától elhárította, következve a kereseti váltókat lefizetni nem tartozik.

¹ Az előbbi közleményt lásd a 33. számban.

«Ezen kifogás azonban bírói figyelembe nem vehető; ugyanis:

«A váltótörvény 5. §-a szerint a saját rendeletre szóló minden tekintetben az idegen váltó fogantatásával bir, következik ebből, hogy az ily váltó kibocsátása által tett váltónyilatkozat mindenkor az idegen váltó kibocsátásának törvényben megállapított jogkövetkezményeit vonja maga után s így az esetben, ha, mint a jelenben történt, az intézvényes a váltót tovább forgatja, kibocsátói aláírása alapján a vt. 7. §-a szerint a váltó elfogadásáért és kifizetéséért felelőssé válik.

«Tekintve már, hogy a forgatás tényében egy újabb váltónyilatkozat foglaltatik, melynek minősége az eredeti váltónyilatkozatra, mely a kibocsátás tényében nyilvánul, befolyással nincs;

«tekintve, hogy a vt. 12. §-a szerint a forgatmánynak a kötelezettséget elhárító záradéka csak azt eredményezi, miszerint a forgatót a forgatmány alapján kötelezettség nem terheli, a miből következik, hogy más alapon fenálló kötelezettsége az által nem érintetik; és tekintve, hogy a kibocsátónak a vt. 7. §-ára alapuló kötelezettsége törvény szerint váltójogi hatálylyal nem is korlátozható:

«mindezeknél fogva alperes kibocsátói minőségben vállalt kötelezettségei fennállván, őt a váltótőke, a per és felebbezési költségekben és a kereset kézbesítése napjától járó törvényes kamatokban marasztalni kellett; ez utóbbiakban a kitett határidőtől számítandólag azért, mert felperes az óvásnak jelen alperesseli közlését nem igazolta, a váltódíj és az óvási költségek meg nem ítéltése is ez utóbbi körülményen alapul. (vt. 45. §.)

«Alperes teljesen pervesztes lévén, a perbeli és ezekkel egy tekintet alá eső felebbezési költségeket felperesnek a t. r. 251. §-a alapján megtéríteni tartozik.»

Dr. HEXNER GYULA,
lipót sz. miklósi ügyvéd.

Különfélék.

— Az igazságügyi költségvetés tárgyalása alkalmával az igazságügyminiszter részletesen kifejté a közeli jövőre szóló működési tervét és az országgyűlés pénzügyi bizottsága azt meleg elismeréssel fogadta. — Az öröklési jog mielőbbi megalkotására indokul felhozta, hogy azt találta legtökéletesebben előkészítve s hogy jogszolgáltatásunk e téren a legingtagabb s legeltérőbb, miután Erdélyben, a határörvidéken és Fiumében az osztr. polg. törvénykönyv szerinti örökösödés van érvényben. Az örökösödési eljárásra nézve kijelenté, hogy annak rendeleti uton leendő szabályozása iránt fog a törvényhozástól felhatalmazást kérni. A bünvádi eljárásra vonatkozólag bejelenté, hogy javaslatát okvetlenül még a folyó év mentén terjesztendi a ház elé, habár csak a bírói fegyelmi törvénynek tárgyalatását remélheti a folyó ülészak alatt. A bünvádi eljárással kapcsolatban tervezi a kir. tábla decentralisatióját, mely nélkül a fegyelmi törvény hatályos végrehajtását sem tartja lehetségesnek, minthogy a közvetlen központi főfelügyelet gyakorlását kivihetetlennek tartja. A kir. tábla decentralisatiója után — ettől számított legalább is két évi időközben szerzendő tapasztalatok alapján — véli az elsőfolyamodású bíróságok organisatióját foganatosíthatónak. Ezen előzmények nélkül a bíróságok szervezetét bolygatni elhibázott lépésnek kellene tartania. A kir. tábla decentralisatióját, 8—10 kir. tábla felállításával, néhány százezer forint költségtöbblettel véli eszközölhetőnek. A decentralisatio keresztülvitelének egyik mulhatlan kellékéül tekinti egyuttal a budapesti kir. táblánál felhalmozott hátraléknak feldolgozását s biztos reményének adott kifejezést, hogy a berendelt kisegítő bírák segélyével a jövő évben már ezen kitűzött legközelebbi cél elérhető lesz. Égető szükségnek jelezte még az első folyamodású bíróságok lakbérleti illetményeinek méltányosabb alapon leendő rendezését.

— Az új fegyelmi törvényjavaslathoz. Tekintélyes oldalról a következő sorokat vettük:

E sorok írója talán nem az egyedüli ember az országban, a kinek az új fegyelmi törvényjavaslat nagy meglepetést okozott. Nem mintha nem is sejtettük volna, hogy az 1871. VIII. tcz. módosítása tervbe van véve. Hiszen már huzamos idő óta halljuk a panaszt, hogy az érvényben álló fegyelmi szabályok az igazságszolgáltatás hatályos ellenőrzése szempontjából elégtelenek s maga a tervezett módosítás is már jó előre szivárgott ki a közönségbe. De a mire távolról sem gondoltunk, az az, hogy az igazságügyi kormány nem fogja elégségesnek találni, mikép azon szigorításokat, melyeknek szükségét érzi, *novelláris uton* a fenálló törvény keretében vigye keresztül; hanem egészen új, önálló, a régi törvényt teljesen megszüntető törvényt fog javaslatba hozni. S még minő törvényt! Az 1871. VIII. tcz. mindössze 76 szakaszban szabályozza úgy a hivatali büntetteket, mint a fegyelmi és magánjogi felelősséget. Az új törvény javaslata pedig a hivatali büntettek nélkül, melyekről most a büntető törvény rendelkezik, nem kevesebb, mint 120 szakaszból áll; a kihagyott rész leszámításával tehát éppen kétszer akkora terjedelemmel bír.

Nagyobb, rendszeres törvényeknek egészen új, önálló törvény által való helyettesítése észszerűen csakis két esetben foglalhat helyet. Az egyik az, ha annyi és oly gyökeres változtatás szüksége merül fel, hogy a régi törvénynek nemcsak különleges intézkedéseiből alig marad érintetlen, hanem annak alapelvei is ujjakkal cseréltetnek fel. A másik eset az, ha az illető törvény meghozatala óta már annyi módosító törvény keletkezett, hogy félni lehet, mikép újabb módosítások esetében az érvényben levő jog megismerése lényeges nehézségeket fog szülni. Ezen eseteken kívül csakis a novelláris uton való módosítás van helyén; új, önálló törvény alkotása nemcsak indokolatlan, hanem bizonyos tekintetben még veszélyes is. A mi e részben legnagyobb sulyal bír, a mire azonban igaz, hogy legkevésbé gondolnak: az a *törvénytisztelet*. Mi alapon követeli a törvényhozó azt, hogy az általa alkotott törvények tiszteletben tartassanak, ha ő azokat maga sem tartja tiszteletben? S vajon tiszteletben tartja-e a törvényhozó a maga törvényeit, ha azokat minden szükség nélkül félredobja? A törvénytiszteletnek különben is egyik főfeltétele az *állandóság*. Ha mindig más és más törvények megtartása követeltetik az állam polgáraitól, nem kelti-e ez fel bennük azt a hitet, hogy a törvényhozás nagyobb sulyt azoknak megtartására nem is fektet, igazi komolysággal a törvény megtartását nem is követeli? S ha csupán a törvény külső kerete volna az, mely a módosításnak szükség nélkül áldozatául esik! De vajon az új keret nem fogja-e a törvényhozást önkéntelenül is arra indítani, hogy a szükségesnek talált módosításon felül még más változtatásokat tegyen? Nem lesz-e a törvényhozás erre már csak azért is hajlandó, hogy elhárítsa magáról azt a vádat, mintha a változtatás nem volt elégséges a régi törvény teljes mellőzésére? Arról nem is szólunk, mennyire hátrányos a régi törvény szükség nélküli teljes félretétele, a törvény alapos megismerése, a gyakorlat biztonsága és állandósága szempontjából. Lehet-e vádolni a bíróságokat azzal, hogy a törvényeket kellő alapossággal nem ismerik, azok mélyébe nem hatolnak, azoknak alkalmazásánál folytonos ingadozást tanusítanak: ha alig hogy a régi törvényt kissé megbarátkoztak, egészen új törvényt adunk kezükbe?

Az itt jelzett s még bőven kiegészíthető tekintetek, sajnos, nálunk nem mindig lebegnek a törvényhozás szeme előtt. Néhány esetben sikerült ugyan a törvényhozást meggyőzni arról, hogy csak a novelláris utat, melyet követni szabad, ha csupán részleges, a régi törvény alapelveinek fentartásával párosult változtatás szándékoltatik. Így különösen az 1881. LIX. t.-cz. megalkotása alkalmával, és pedig daczára annak, hogy a kormány részéről az 1868. LIV. t.-cz. teljes félretétele hozott javaslatba. Továbbá a közjegyzői novella: az 1886. VII. t.-cz. meghozatalánál, jöllehet az 1874. XXXV. t.-cz. igen nagymérvű változtatását foglalja magában. De már pl. az *ügyvédi rendtartásnál* nem akarjuk e jó példákat követni. Pedig ha meg is egyeznénk abban, hogy annak módosítása egyáltalában szükséges, a mihez talán szó fér, (részünkről legalább meg vagyunk győződve arról, hogy az ügyvédség igazi bajai nem az ügyvédi rendtartásban gyökereznek), odáig semmi esetre nem akarunk menni, hogy az ügyvédi rendtartás liberális alapelveit másokkal cseréljük fel. Mi indokolja tehát az 1874. XXXIV. t.-cz. teljes félretételét? Talán hogy a törvény más címet kapjon?

Vagy az ügyvédjelölt ezentúl joggyakornoknak neveztessek? Vagy az ügyvéddé avatás új műszavát nyerjük? Vagy a mostani törvény rendszerét más rendszerrel helyettesítsük, nehogy az új törvénynek a régivel való összehasonlítása tulságos könnyű legyen s legott észrevegyük, hogy a fenálló törvény nem lehet olyan rossz, ha tulnyomóan csak mellékes, semmi komoly érdek által nem követelt változtatást találunk.

Az új fegyelmi törvényjavaslat figyelmes elolvasása meggyőzött bennünket arról, hogy ezzel is úgy vagyunk, mint az ügyvédi rendtartás módosításával. Arról nincsen szó s észszerűen nem is lehet, hogy a bírói felelősség azon alapelvei, melyek az 1871. évi VIII. t.-cikkből le vannak rakva, másokkal helyettesíttessenek. Mit akar tehát voltaképpen az új javaslat? Ha szigorúan mérlegeljük a tervezett módosítások jelentőségét, azt fogjuk találni, hogy mindössze 3, *mondd három új intézkedés* az, a mely a fenálló törvény valóban lényeges megváltoztatását foglalja magában. Az egyik a felelősségi bíróságok által gyakorlandó felügyelet, mely azonban részletesen nem szabályoztatik, a második az áthelyezés fegyelmi büntetéseken, a harmadik végre az áthelyezés fegyelmi vétség esetén kívül «a közszolgálat érdekében»! A mi egyébként még tervezetik, az mind alárendeltebb jelentőséggel bír, még pl. a fegyelmi büntetéseknek kiegészítése a szolgálati idő egy részének mellőzése és a kényszervégellátás által is; olyan intézkedéseket nem is említve, minő pl. a fegyelmi eljárásnak kiterjesztése a választott bírákra, az országos fegyelmi bíróság tagjainak 12 helyett 9-ben való megállapítása, stb. Ily kevés számú lényeges és egy csomó alárendeltek *soha senki által nem követelt* módosítás, jobban mondva: kiegészítés mármint, eléggé indokolja-e az 1871. évi VIII. t.-cz. egészen új törvény általi helyettesítését? Talán nem mi vagyunk az egyedüliek, a kik ennek szükségét nem képesek belátni. Sőt szinte fájdalommal érint, hogy éppen olyan törvény, minő az 1871. évi VIII. t.-cz. esik minden különös kényszerűség nélkül az újítás áldozatául. E törvény, kapcsolatban az 1869. évi IV. és az 1871. évi IX. t.-cikkkel igazságszolgáltatásunk azon alapkövei közé tartozik, melyekhez csak a legegésőbb szükség esetében szabadna nyulni, melyeknek könnyű szerrel való mellőzése valószínű *frivolitás*! Nem akarjuk elhinni, hogy az országgyűlés ily könnyelmű, meggondolatlan vállalkozáshoz hozzá tudna járulni. Ám fogadja el még a «közszolgálat érdekében» való áthelyezést is, a mihez bizonyára nem csekély elhatározás szükséges; de azt semmiesetre ne engedje meg, hogy a közvéleményben az a gondolat támadjon, mikép a magyar alkotmány alapjai nem erős sziklák, hanem — futóhomok.

... y. ... 2.

— A Budapesti Közlöny hivatalos értesítőjének november 7-iki számában két horvát csődnitási hirdetmény foglaltatik, melyekben a bejelentési határidő október 29, ill. okt. 31.

Nemzetközi szemle.

— A Busch féle kereskedelmi jogi folyóirat a 49-ik kötetével megszűnt. Helyette ugyanazon kiadónál (a legújabbban a berlini egyetemre meghívott Kohler szerkesztése mellett) magánjogi folyóirat jelen meg, mely kiválólag a polgári törvénykönyv javaslatával szándékozik foglalkozni. Az első füzet egy hosszú értekezést hoz a javaslat keletkezésének történetéről (Schwartz járásbírótól) és szemlét az eddig megjelent, kritikai dolgozatokról. (Ring törvénytudományi bírótól, ki egyézersmind a vállalat társszerkesztője.)

— Schweitzi jogászggyűlés. A Neuenburgban gyűlésező schweitzi *Furistenverein* a következő határozatokat mondta ki: 1. A kötelmi jogról szóló törvény II. fejezetének 1. és 2. titulusában világosan kimondassék, hogy a kezesség tekintetében a jogi személyek teljesen ugyanazon elbírálás alá esnek, mint a fizikai személyek. 2. Az állam és község kezeskednek mindazon károkért, melyeket hivatalnokaik vagy alkalmazottjaik közjogi helyzetükben harmadik személyeknek okoznak, történjék a jogsérelem akár cselekvés, akár pedig mulasztás által.

— Az egyiptomi kormány a külhatalmak főconsulaihoz köriratot intézett, melyben a nemzetközi bíróságok hatáskörét kiterjesztetni javasolja.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Sándor u. 9. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Sándor=utca 9. sz., I. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 ft
negyedévre ... 3 ft

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: Észrevételek a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvényjavaslatra. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — Az állam vagyoni jogi felelőssége a bírák és bírósági hivatalnokok által okozott károkért. Dr. FODOR ÁRMIN budapesti ügyvéd-től. — Törvényes örökösödési részbe való betudás számítási módja. (Párhuzam a Magyar Örökjogi Törvényjavaslat és a Német tervezet között.) Dr. ZSÖGÖD BENŐ kolozsvári egyetemi tanártól. — Törvénykezési Szemle: Az italmérési jog természetéhez. Dr. MOHAY SÁNDOR országgyűlési képviselőtől. — A «jogtalanul» határozó jelentősége zsarolásnál. VARGHA FERENCZ b.-gyulai kir. alügyésztől. — A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék és a megtámadási keresetek. Dr. KELEMEN GYULA budapesti ügyvéd-től. — Különlék. **Melléklet:** Curiai Határozatok. — A m. k. pénzügyi bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

Eszrevételek a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvényjavaslatra.

Hogy a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről intézkedő 1871: VIII. t.-cz. az ez elé tűzött cél elérésére sok részben nem alkalmas, ez a tizenkét éven át szerzett tapasztalatok tekintetbe vétele mellett többé el nem vitázható tény. Igaz, ha annak okait kutatjuk, hogy teljes tizenhét évvel az elsőfolyamodású bíróságok szervezése után miért nincs még bírói karunk, mely felelősségének teljes öntudatában működik, mely minden cselekvéseiben egyrészt hivatásának magasztossága, másrészt a köteletségérzet által át van hatva? sokat kell a fegyelmi bíróságok általánosságba fölötté enyhe s elnéző eljárásának rovására írunk. Példák lehetne felhozni arra, hogy bírák és bírósági hivatalnokok gyöngéd rosszalással menekültek oly fegyelmi vétség miatt, melynek mindenütt, hol a fegyelem fölött szigorúan örködnek, okvetlenül hivatalvesztés lett volna a következménye. De bizonyos az is, hogy a fegyelmi törvény még emez enyhe kezelését is nagyrészt magának a törvénynek fogyatkozásai, hiányai s ferde intézkedései okozzák.

Az igazságügyi kormány tehát az igazságügyünk testén rágódó bajok helyes felismerésének adta tanubizonyosságát, midőn a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségének, különösen a fegyelmi eljárásnak újabb szabályozását célba vette.

Hogy az e tárgyban a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat kiindulási pontjainak, a fegyelmezettség elérésére hatásosabb eszközök választását, az alapok kiszélesbítését, a szigor fokozását helyesnek tartom, ezt a mondottak után emlitenem sem szükséges. De a javaslatban a kitűzött cél elérésére választott eszközök sokrészt véleményem szerint el vannak hibázva.

Nincs szándékom ennek kimutatása végett az egész javaslatot bírálat tárgyává tenni; és a javaslat csupán fő részeinek megvizsgálására szorítkozom, azoknak, melyek a fegyelmileg *büntetendő cselekmények és mulasztások meghatározására*, és melyek a *fegyelmi büntetéseknél szabályozására* vonatkoznak.

«A bíró és bírósági hivatalnok felelősséggel tartozik mindazon cselekményeért és mulasztásaért, a melyet a jelen törvény *fegyelmi uton* büntetendőnek rendel.» (1. §.) «Fegyelmi uton» a hivatali kötelességnek csekélyebb beszámítás alá eső megsértéseért tehát a bíró és a bírósági hivatalnok *nem* felelős; mert az ily megsértésért a 26. §. szerint «fegyelmi

eljárás nélkül» megintésnek vagy roszalásnak, rendbüntetésnek van helye! De hát akkor minek foglalnak helyet a rendbüntetésekről intézkedő 26. és 27. §§-ok a bírói felelősséget szabályozó törvényben? És csakugyan azt akarná-e a törvényhozás, hogy a hivatali kötelességnek bár csekélyebb beszámítás alá eső megsértése, de mégis megsértése, semmi felelősséget ne vonjon maga után? Ha pedig ezt akarná, miért rendelné mégis megbüntettetni? mert végre a megintés és roszalás, ha nem is *fegyelmi* büntetés, de kétségtelenül büntetés. Egyáltalában a javaslatnak feltűnő hibája az, hogy a rendbüntetésről szóló 26. és 27. §§-ok, úgy az ez alá eső cselekmények és mulasztások meghatározásának, mint magának a büntetésnek és következményeinek tekintetében, a többi, különösen a fegyelmi vétségekre s ezek büntetésére vonatkozó rendelkezésekkel semmi szerves összefüggésben sem állanak, mintha csak utólag, a többi rendelkezéseknek azokhoz való alkalmaztatása nélkül volnának betoldva. Alkalmam lesz még a kellő összefüggés e hiányát más tekintetből is kimutatnom.

Hogy a javaslat a vagyoni felelősséget az 1871: VIII. tcz. 66. §-ával szemben a szándékosan vagy vétkes gondatlanságból okozott károkon kívül ki akarja terjeszteni azoknak egy részére is, melyek a bíró vagy a bírósági hivatalnok *tévedéséből* erednek, ezt elvben helyeslem; kérdés azonban, vajon szükséges-e ezt a törvényben tüzetesen kijelenteni? és ha szükséges, vajon a javaslat a «*nyilvánvaló tévedés*»-sel helyesen és félreérthetetlenül kifejezi-e azt, a mit kifejezni akar?

Az indokolás szerint «a nyilvánvaló tévedés, ha nem is közvetlen, de közvetett gondatlansággal vagy felületességgel párosul és így a vagyoni felelősségre elég alapot nyújt». Mit kell a közvetlen gondatlanság alatt érteni, melylyel a tévedés párosul, azt nem tudom; de azt tartom, hogy az a tévedés, melyet a javaslat vagyoni felelősséggel akar sujtani, mindig vétkes gondatlanságnak az eredménye. Azt a bírót, ki valamely törvény vagy okirat értelmezésében téved, bizonyára nem akarjuk vagyoni felelősséggel terhelni; de igenis azt, ki a törvény világos rendelkezését valamely ügy elintézésénél teljesen ignorálja, vagy ki valamely periratról, a becsatolt okiratról, az előállított bizonyítékról az ügy eldöntésénél tudomást egyáltalában nem vesz. Nos, és az ilyen és hasonló tévedés mellett nem terhelné a bírót vétkes gondatlanság? A vétkes gondatlanság mint általánosabb fogalom mellett még a «nyilvánvaló tévedés»-nek különös felemlítése tehát csak zavarokat idézhet elő, azt a téves véleményt keltvén, hogy oly tévedés is a bíró vagy a bírósági hivatalnok vagyoni felelősségét vonja maga után, mely vétkes gondatlanságból nem veszi eredetét.

Ha pedig a javaslat a tévedésnek, mint a vagyoni felelősség jogalapjának felvétele által azt akarja kifejezésre juttatni, hogy a bíró vagy bírósági hivatalnok, midőn hivatalát elvállalta, ezzel kijelentette, hogy az ennek ellátására szükséges, különös ismeretekkel és képességekkel bír, és hogy ezért, ezek hiányaért is felelős, akkor azt mondom, hogy ez mint nemcsak a bírákra s a bírósági hivatalnokokra szóló, általános jogszabály nem a fegyelmi törvénybe, hanem az általános magánjogi törvénykönyvbe tartozik.

A «nyilvánvaló» tévedés hozzá még szerencsétlenül választott kifejezés is. A javaslat — mint mondtam — a gondatlansággal párosuló, feltűnő felületességből eredő, a vastag tévedést, a minősített, a súlyosabb beszámítás alá eső tévedést akarja olyannak tekintetni, mely a vagyoni felelősséget megalapítja. Csakhogy a «nyilvánvaló» tévedéssel közönséges szólásmód szerint annak éppen ellenkezőjét, azt a tévedést szoktuk érteni, mely a szándékosságtól és a vétkes gondatlanságtól teljesen ment, mely semmi egyéb, mint igaznak tartott hamis logikai ítélet, előidézve subjectiv viszonyok által, melyek objectiv viszonyokkal felcseréltetnek. A «nyilvánvaló» jelző tehát a tévedést a beszámítás tekintetéből nem csak hogy nem szigorítja, hanem ellenkezőleg enyhíti.

Áttérek a fegyelmi vétségeknek a javaslatban tervezett meghatározására.

E tekintetben természetesen két módszer kínálkozik, vagy általános fogalmát kell adni a fegyelmi vétséget képező cselekményeknek és mulasztásoknak, vagy taxative fel kell ezeket sorolni. Mindkét módszernek megvannak a maga előnyei s hátrányai. De határozottan hibás és csak hátrányokkal bír az a mód, mely szerint az általános fogalom felállítása mellett bizonyos cselekmények és mulasztások tüzetesen is felemlítetnek, még pedig úgy, hogy tisztán nem lehet tudni, vajon ezek aztán a fegyelmi vétség fogalmát kimerítik-e vagy sem, hogy a felsorolás taxativ-e, vagy exemplificativ? A javaslat pedig (8. §.) ezt a módszert követi.

Fegyelmi vétséget képez, ha a bíró vagy bírósági hivatalnok hivatali kötelességét szándékosan vagy gondatlanságból megszegi (b. pont). Hagyjuk ki ebből mint feleslegest a szándékosságot és gondatlanságot, mert hiszen a szándékosság és a gondatlanság hiánya a cselekménynek vagy mulasztásnak büntethetőségét általában, tehát fegyelmi uton való büntethetőségét is kizárja; tegyük hozzá legfeljebb még azt, hogy a bírák és bírósági hivatalnokok kötelességei közé az is tartozik, hogy magukviselte által a hivatalban és ezenkívül állásuk által követelt tekintélyt és bizalmat ne sértsek — és elmaradhat a 8. §. valamennyi többi pontja, és a mi fő, nemcsak a fegyelmi vétségeknek fogalmát határoztuk meg, hanem azoknak a cselekményeknek és mulasztásoknak fogalmát is, melyek rendbűntetést, megintést vagy rosálást vonnak magok után.

Avagy az, ki hivatali kötelességét éppen nem, vagy hanyagul teljesíti (a. pont), nem-e szintén a hivatali kötelesség megszegésében vétke? A javaslat úgy látszik abban találja a kötelesség nem teljesítése vagy hanyagul teljesítése s a kötelesség megszegése közötti különbséget, hogy amaz mulasztást, emez cselekményt jelentene. De ez alig van így; mert a ki elmulasztja azt, a mit tenni köteles, kötelességét éppen úgy megszegi, mint az, ki mást vagy másképp cselekszik, mint a mit, vagy a miként cselekedni köteles. Ha a hivatali kötelesség elleni cselekményeket akarjuk megjelölni, akkor ezt nem kötelességszegés által, hanem egészen másképp kellene körülírnunk.

A ki pedig hivatali székhelyéről vagy rendeltetési helyéről főnökének engedelmé nélkül eltávozik, vagy ki ezt a helyet a szünidő vagy szabadságidő elteltével el nem foglalja, mi mást tesz, mint azt, hogy hivatali kötelességét megszegi, azt a kötelességet, mely parancsolja, hogy hivatali székhelyén vagy rendeltetési helyén tartózkodjék és a szünidő vagy a szabadságidő elteltével oda visszatérjen?

A rendbűntetést a javaslat nem csak mint a büntetés külön nemét tárgyalja, hanem az ez alá eső cselekmények és mulasztások fogalmát egészen külön állítja fel; a minél fogva a fegyelmi vétségnek minősített cselekményre vagy mulasztásra soha sem lehetne rendbűntetést, viszont azokra, melyekre «fegyelmi eljárás nélkül megintésnek vagy rosza-

lásnak van helye», semmi körülmények között sem lehetne fegyelmi büntetést alkalmazni.

És mégis, miben áll a kettő közötti különbség? Fegyelmi vétséget követ el, a ki a hivatali kötelességet szándékosan vagy gondatlanságból megszegi (8. §. b. pont) vagy a ki botrányos magaviseletet tanusít (c. pont); rendbűntetést pedig maga után von a hivatali kötelesség «csekélyebb beszámítás alá eső» megsértése és az «illetlen» magaviselet. Tehát a kötelesség megsértésénél a beszámíthatás mérve, a magaviseletnél pedig az, hogy botrányosnak vagy illetlennek minősítetik, szolgálna irányadóul annak megítélésére, hogy valamely cselekmény vagy mulasztás a fegyelmi vétség fogalma alá subsummáltassék-e, avagy csupán rendbűntetéssel fenytessék. Már pedig a súlyosabb vagy enyhébb beszámítás teljesen alkalmatlan arra, hogy a törvényben különböző vétségek közötti határvonalat képezzen. A beszámítás többé vagy kevésbé súlyos voltának megítélését az esetek különbözőségének és a különböző viszonyoknak tekintetbe vételével a bíróságra kell bízni a végett, hogy egy és ugyanazon delictum fenforgásánál súlyosabb vagy enyhébb büntetést alkalmazhasson. A hivatali kötelesség hanyag teljesítése pl. fegyelmi vétséget képezhetne, de rendbűntetést is vonhatna csak maga után, ha «csekélyebb beszámítás alá esik». Kérdem már most, hol van a kettő között a határ? mikor lesz a hivatali kötelesség hanyag teljesítése fegyelmi vétséggé, mikor az illető a hivatalos munkaidőből naponta fél órát, mikor egy órát, avagy mikor két órát mulaszt?

Éppen úgy vagyunk a magaviselettel is. Senki sem mondhatja meg a priori, a concret esetnek és az eset körülményeinek figyelembe vétele nélkül, hogy mikor szűnik meg valakinek viselete illetlen és mikor kezdődik botrányos lenni.

Határozottan helytelenítenem kell tehát a javaslatnak azt a kísérletét, mely szerint a fegyelmi vétségeknek és a rendbűntetés alá eső cselekményeknek és mulasztásoknak külön fogalma felállíttassék és a kettő közötti határ a súlyosabb vagy enyhébb beszámítás szerint megállapíttassék. E tekintetben még az 1871. VIII. tcz. 28. §-ának rendelkezését is szerencsésebbnek tartom; mert ez legalább csak a «csekélyebb rendetlenségeket» mondja olyanoknak, melyek miatt megintésnek van helye, míg a kötelesség megszegését, tekintet nélkül a beszámítás mérvére, feltétlenül fegyelmi vétségnek minősíti. Mily következményekkel fogna járni a gyakorlatban a javaslat abbéli rendelkezésének törvénynyé válta, arról később szölok.

(Bef. köv.)

Dr. IMLING KONRÁD.

Az állam vagyoni felelőssége a bírák és bírósági hivatalnokok által okozott károkért.

I.

E lapok 46. számában Günther Antal ügyvéd ur bírálat alá vevén a bírói felelősségről szóló új törvényjavaslatot, sajnálattal constatálja, hogy az az állam vagyoni felelőssége tekintetében fentartja az eddigi állapotot, holott a tudomány jelen álláspontja ezen felelősségnek kiterjesztését megkívánja.

Örömmel vettük czikkíró urnak e nézetváltozását tudomásul. Tizenkét év előtt ő volt a hatodik magyar jogászgylésen amaz indítvány legmelegebb szószólója, a mely az egyéni felelősség elvéből kiindulva, az állam vagyoni felelősségének korlátozását óhajtotta, és mint a többség előadója ez indítványt győzelemre is vitte. Lehetséges, hogy a jogászgylés ezen magatartása e kérdéssel szemben, tartotta vissza a törvényjavaslat alkotóját, hogy az állam felelősségének körét tágítsa. Epen azért kétszeres sulyt helyezünk a t. czikkíró e nyilatkozatára.

És ezen okból nem tartjuk elegendőnek a sajnálkozás kifejezését ez intézkedés felett, hanem a jobban informált törvényhozótól ez intézkedés megváltoztatását reméljük, ha

sikerül kimutatnunk, hogy az 1871: VIII. t.-cz. 19. §-a, mely az állam kártérítési kötelezettségét a bíró hivatali sikasztása által okozott károkra korlátozza, a mely intézkedést a javaslat 114. §-a is fentartani óhajt, egy régi, ma már rég túlhaladott álláspontot jelző, rossz osztrák törvényben találja alapját és indokát.

A kérdés megvilágosítása végett történelmi előzményeit is figyelembe kell vennünk.

Midőn az ujkor elején a hűbériség romjain a modern állam képződött, ez utóbbi a hivatalnoki osztályban találta nemcsak képviselőjét, de megtestesítőjét is. A mit XIV. Lajos mondott, hogy ő az állam, ugyanezt elmondhatta volna magáról mindegyik hivatalnok; saját hatáskörében ő volt az állam.

E felfogás természetesen hatalmas védpajzs volt a hivatalnok részére. Felruházta őt a közönséggel szemben az államhatalom korlátlanágával és sérthetlenségével; a felelősség elve kifelé ez által ki volt zárva. A fél, a kinek a hivatalnok hivatali eljárása által jogtalanul kárt okozott, nem fordulhatott egyenesen ellene kártérítési keresettel, hanem csak panaszt emelhetett felebbvalójánál. Az államhatalom határozza el, vajon egyes tagját, a hivatalnokot, kiszolgáltassa-e a panaszlónak, vagy fedezze őt sérthetlenségével. Így keletkezett Franciaországban az «autorisation préalable» intézménye és e minta után szabályoztatott azután Németországban a bíró elleni kártérítési kereset, az u. n. Syndicats-Beschwerde. E felfogás tükröződik vissza még az osztrák polgári törvénykönyv 1341. §-ában is, a mely nem engedi meg, hogy a fél a bíró ellen hivatali eljárása által okozott kára miatt a rendes peruton keresetet indítson, hanem előírja, hogy a fél a felsőbb hatóságnál panaszt emeljen, a mely azután hivatalból jár el és vizsgálja meg az ügyet. Az elv e rendszernél az, hogy a hivatalnok és így a bíró is, nem felelős kifelé, hanem csak felfelé, azért a fél csak az államhatalom engedélye alapján fordulhat ellene: az állam pedig egyáltalában nem szavatol hivatalnokát vétkeiséért és teljesen megfelelt kötelességének, ha a bűnös hivatalnokot megbünteti.

Ezen rendszer ellen két irányban indult meg a küzdelem: először meg kellett adni a félnek közvetlenül a kártérítési keresetet a hivatalnok ellen minden felsőbb engedély nélkül a hivatali kötelesség megszegése által okozott kár tekintetében, vissza kellett állítani a kérdésnek tisztán magánjogi, kötelmi felfogását, a mely a római actio male judicati quasi ex delicto-t áthatotta, és másodszor meg kellett alapítani az államnak — akár egyetemleges, akár subsidiarius — kártérítési kötelezettségét a hivatalnokai által hivatali eljárásukban okozott károkért.

Az első irányban az új felfogás teljesen győzött; a hivatalnok kártérítési kötelezettsége a hivatali kötelesség megsértése által a magánjogban foglal helyet és ugyanazon elbírálás alá esik, mint minden más obligatio ex delicto. E szempontból tárgyalja azt a szász polgári törvénykönyv 1506. és 1507. §-a, a magyar kötelmi jogi tervezet különös részének VIII. fejezete 801—802. §-a, és a német magánjogi törvénykönyv tervezetének 736. §-a.

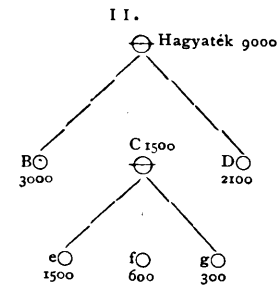
A második kérdés, hogy az állam is tartozik-e a hivatalnok cselekményeért kártérítéssel, sok vitára adott alkalmat és két ízben foglalkoztatta a német jogászgylűlést is. A hatodik német jogászgylűlésen éles vita fejlődött ki a két véleményező Bluntschli és Zachariæ közt. Az első az állam kártérítési kötelezettségét általánosságban nem fogadta el és annak csak egyes kivételes esetekben akart helyet adni, míg a másik az állam általános és közvetlen kártérítési kötelezettségét kívánta elismertetni.

A Bluntschli-féle nézet ma a tudományban már elavultnak tekintetik és a törvényhozások is mindinkább elismerik az állam általános kártérítési kötelezettségét.

Dr. FODOR ÁRMIN.

A törvényes örökösi részbe való betudás számítási módja.¹

Párhuzam a Magyar Örökjogi Törvényjavaslat és a Német Tervezet között.

A M. Jav. alapján következő megoldásnak van helye: Törzsszótájrészek:

összvagyon

$$B (18000 : 3 =) 6000 - 3000 = 3000$$

$$C (18000 : 3 =) 6000 - 3900 = 2100$$

$$D (18000 : 3 =) 6000 - 2100 = 3900$$

9000

C-nek törzsén belől a törzsre jutó 2100 így fog megoszolni.

$$\begin{aligned}
 e & \left(\frac{2100 + 1500 + 600 + 300}{3} = \right) 1500 - 1500 = 0 \\
 f & \left(\frac{2100 + 1500 + 600 + 300}{3} = \right) 1500 - 600 = 900 \\
 g & \left(\frac{2100 + 1500 + 600 + 300}{3} = \right) 1500 - 300 = 1200
 \end{aligned}$$

2100

E megoldás helyessége kétségtelen. Minden egyes örökös az összvagyonból arányos részt vett. És pedig:

$$\text{adomány örökség} \\ B \ 3000 + 3000 = 6000 \left(\frac{1}{3} \right)$$

$$\text{saját ad. C-ről háramló örökség}$$

$$e \ 1500 + 500 + 0 = 2000 \left(\frac{1}{9} \right)$$

$$f \ 600 + 500 + 900 = 2000 \left(\frac{1}{9} \right)$$

$$g \ 300 + 500 + 1200 = 2000 \left(\frac{1}{9} \right)$$

adomány

$$D \ 2100 + 3900 = 6000 \left(\frac{1}{3} \right)$$

18000

Ha valamelyik az unokák közül többel volna terhelve, mint örökrésze: a M. Jav. alkalmazása ez esetben sem okozna nehézséget. Az illető (például *e*) mint kielégített adományosul félreállana (54. §. 2. bek.) és a többiek között a fenmaradó hányadok ($B \frac{3}{9}, f \frac{1}{9}, g \frac{1}{9}, D \frac{3}{9}$) egészszé arányosításának volna helye. Ezt a szabályt előző föladványaink (6. és 10.) mutatták. (A nevező leszállítandó a számlálók összegére: $\frac{3}{8}, \frac{1}{8}, \frac{1}{8}, \frac{3}{8}$.) A két szabályt (arányosítás és törzsön belüli betudás 54. §. 2. és 3. bek.) más szóval kombinálva kellene alkalmazni.

N. Terv. alkalmazása:

$$\begin{aligned}
 B + 3000 - 2000 &= 1000 + 375 + 366'66 + 266'66 + 700 = + 2708'33 \\
 e + 1000 - 1000 &= 0 + 333'33 + 122'22 + 88'88 + 233'33 = + 777'76 \\
 f + 1000 - 977'77 &= 22'22 + 333'33 + 125 + 88'88 + 233'33 = + 802'79 \\
 g + 1000 - 711'09 &= 288'90 + 333'33 + 125 + 122'22 + 233'33 = + 1102'79 \\
 D + 3000 - 1400 &= 1600 + 1000 + 375 + 366'66 + 266'66 = + 3608'33
 \end{aligned}$$

9000

Az ellenpróba e megoldásra nézve következő. Kaptak adományban s az öröklésből összesen:

$$B \ 5708'33$$

$$e \ 2777'76$$

$$f \ 1902'79$$

$$g \ 1902'79$$

$$D \ 5708'33$$

18000

¹ Befejező közl. — Az előbbi közl. I. a 45., 46. és 47. számban.

² Terheli *e*-t összesen 2000 betudási érték. Ebből követelnek: $B \left(\frac{1}{3} \right) 666'66, f \left(\frac{1}{9} \right) 222'22, g \left(\frac{1}{9} \right) 222'22, D \left(\frac{1}{3} \right) 666'66$. Azonban *e* teher összege (1777'77) több mint az ő örökrésze a hagyatékából (1000). Ennek erejére leszállítva állnak elő az adott számtételek.

Láthatólag az eredményben szintén van bizonyos arányosság. B és D részei egyenlők. Továbbá f és g részei csakugyan $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{3}$ -át képezik B s illetőleg D részeinek. Az összeredményt a 77776 huzza keresztül, a melylyel e annak következtében, hogy az ő betudási kötelezettsége levonást szenved, míg a többieké nem szenved (lásd jegyzetet): többet kap, mint a mennyi a helyes mérték szerint megilletné.—

Némely előnyeit azon obligatoricus jellegnek, a mely a N. Terv. collatióját, mint a bevezetésben érintők, karakterizálja, nem lehet elvitatni. Az által, hogy a betudási kötelezettség nem apasztja és illetőleg a viszonyos jog nem növeli az örökrészt vagyis az örökös *minőségben* való részesedést: a collatio csakugyan nem komplikálja az örökhagyó hitelezői iránt való felelősség arányát. Így a collatio az örökösársak közt maguk közt való kérdés marad, a mely kifelé nem hat. Holott a M. Jav. rendelkezéseiben benértetőleg a collatio az örökrészeket változtatja meg, a melyeknek «*arányában felelősek*» (K. Jav. 446. §.). Ez csakugyan «*eine nach aussen wirkende Verschiebung der Bruchtheile, zu welchen die Erben den Nachlassgläubigern haften*» mint a N. Ind. mondja (710. old.). Mert a K. Jav. 416. §-a, mely szerint a betudási értékek a hitelezők kielégítési alapjához nem számítandók, ezen az értelmén nem változtat és nem is változtathat. Ez csak annyit tesz, hogy a mit az örökös az örökhagyótól ennek életében kapott, azt az örökhagyó hitelezője, jóllehet az illetőnek örökrészébe betudatott, nem tekintheti «*örökségnek*». De nem dönti meg azt, hogy a hitelező a másik örökösre nézve, a kinek hagyatéki részesedése ez által emelkedett, ezt a *valóságos* részesedést s nem csupán a hagyatékban való törvényes hányadot tekintse örökségnek.

Az is helyesnek látszik előttünk, a mi szintén vele jár az obligatoricus collatióval, hogy a betudási kötelezettség az örökösnek a hagyaték *állagára* (tárgyaira) vonatkozó természetbeli osztályjogát nem érinti. Különösen a midőn a betudandó érték pénzben adatott. Legalább jogi szempontból. A közgazdasági oldalt nem vitatjuk.

Ilyesmit egyébaránt a M. Jav. rendszere is megtérne. Jelesül, hogy a betudásra kötelezett készpénzben való collatio által törvényes örökrészt a hagyatékban megszerezhesse (megválthassa). A hitelezők irányában az örökrész mennyisége («*ereje*» K. Jav. 416. §.) természetesen azért a betudási eredményt követné. Fölteszem a hagyaték egy ház, melynek értéke 10000, s a két gyermek közül egyik előre kapott 5000-et. Ha megengedné is neki egy felveendő rendelkezés, hogy 2500-nak kifizetése által a ház osztatlan felének tulajdonába lépjen: a dolog mégis csak úgy áll, hogy az örökrésze (hagyatéki részesedése) nem a ház fele értéke (5000), hanem csak (5000 — 2500 =) 2500, ellenben feleház készpénz a másik gyermeké (5000 + 2500 =) 7500.

Végre is azonban e kérdés, mint mondtuk, csak a részesedés *formájára* vonatkozó. A részesedés mennyiségét tekintve az örökhagyó összvagyonában, a N. Terv. kidolgozása előttünk nem látszik szerencsésnek. Tizenegy feladványunk közül, csupán egy (a legelső) az, a melyben a belső helyességnek megfelelő zsinórmértéket találtunk benne. A többinél, mint láttuk, kisebb-nagyobb, elvéve igenis feltűnő ferdeségeket rejt: a midőn a M. Jav. felfogásunk szerint mindenütt helyt áll.

Oka ennek első sorban maga a *distributio*-rendszer, a melyet a N. Terv. az obligatoricus alappal kapcsolatban felállít (2163. §.). Az természetes, hogy a *distributio* az örökös örökrésznének értékén felül nem terhelheti (2164. §.). Mert ráfizetni az örökségre nem tartozunk a collatióban. Helyt is áll e rendszer olyankor, a midőn csupán egy örökös kapott betudandó adományt, vagy bár többet, de egyik sem kapott többet (1. feladványunk), mint a mennyi az örökrésze.

Mihelyt azonban a constellatio olyan, hogy az örökösök közül többen kaptak betudandó adományt s köztük valamelyik többet az örökrésznél: e rendszer eredményein nem lehet csodálkozni. Tudniillik ilyenkor az egyik örökös csak *leszállított distributiót nyújt*, míg viszont *teljes distributiót kap*: mi által a mérleg félrebillenése megvan.

Másik velejáró árnyoldala e rendszernek, hogy az nem indul ki az *összvagyonból*, mint az osztályrészek megszabásának alapjából. A N. Terv. egyáltalában mellőzi a collatio körében az adományok hozzászámítását a hagyatékhöz, s ezzel azt a kikerekítést, melyből mint egységes bázisból a M. Jav. kiindul.

Ennek következtése, a mit 3. és 11. feladványaink mutatnak. Jóllehet egyik örökös sem kapott előre többet mint az *összvagyonból* reá eső hányad, de mert többet kapott, mint a *hagyatéki* hányada: a helyes kiegyenlítés, holott mint a M. Jav. eredménye mutatja, lehető, a distributio leszállítása következtében, el van ejtve.

Másik kútfeje a N. Terv. látott eredményeinek az az elvi rendelkezés, a mely az örökhagyó előtt elhalt (kiesett) leszármazók tekintetbevételére vonatkozik (1973. s 2160. §§.). A megvilágítás lényegét ez iránt 4., 5. 7—9. eseteink körében megadtuk. Különösen fontos erre nézve, hogy ily rendelkezés az örökhagyó gyermekei közti viszonyban felesleges és nincsen helyén (4. 5. feladvány). Távolabbi leszármazók kiesésénél sem mindenkor igazolt (8., 9. feladvány). Igazolt egyedül azon körben, a melyre a M. Jav. szorítja, a midőn t. i. olyan távolabbi leszármazó esett ki, a ki többet kapott előre az összvagyonból reá eső hányadnál (7. feladvány). Azon ágára a N. Terv. 2160. §-ának, a melylyel az a távolabbi leszármazót a közbeeső előd által kapott adomány terhének viselésére kötelezi: e megjegyzésünk természetesen nem vonatkozik. Ezt mint szerintünk is helyes legislatio elvet (v. ö. M. Jav. 50. §.) a 10. és 11. esetek megoldásánál egyszerűen alapul vettük. A mi itt kérdésben forog, az csak a kiesett leszármazó *oldalrokonainak* betudási helyzetére való kihatása a kiesésnek.

Kétségtől kivül a collatio ily esetei sokkal szövevényesebbek s talán ritkább előfordulásuak is, semhogy a törvényhozástól egyenes, pontos megoldásukat várnunk lehetne. Ily értelemben tettük tavalyi észrevételeinket a M. Jav. akkori szerkezetére. A kíváncsi szerintünk csak az, hogy a törvény nyitott helyet hagyjon az alkalmazás számára a helyes megoldásoknak, és illetőleg az általános vezérelvet (*osztály egyenlősége és arányossága*) megjelölje. A M. Jav. újabb szerkezete ugyan tulment e kíváncsi. A mennyire megvizsgálnunk sikerült, és példáink mutatják, nem is szerencsétlenül.

Már a N. Terv.-re nézve a valódi diagnosis e tárgyban, úgy véljük az, hogy szélesen markoló elvi rendelkezéseiben e dolgoknak minden oldalu megoldása szintén tételesen benne van: csakhogy e benrejlő megoldások előttünk nem látszanak helyeseknek.

Dr. ZSÖGÖD BENŐ.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az italmérési jog természetéről.

Jellinek Arthur országgyűlési képviselő és ügyvéd ur, az italmérési jog megváltása alkalmából «Jogi észrevételek» cím alatt közzétett tanulmánya fölött a *Nemzet* hasábjain megjelent bíráló cikkeit a *Jogt. Közl.* 45-ik számának külön mellékletén czáfolat tárgyává kívánja tenni.

A mint egyfelől megtisztelő reám nézve, hogy bírálatomat czáfolatra érdemesíti, nem zárkozhatom el másfelől azon észrevétel elől, hogy a mig én a *Nemzet*-ben a kérdést teljes tárgyilagossággal fejtegettem, addig ő czáfolatában a személyeskedés terére csap át s mintegy a csallhatatlanság kathedrájára lépve, az övével ellenkező véleményt a magán-

jogi írók el sem olvasásának, iskolatételek nem ismerésének stb. tudja be.

Bocsánatot kérek, de ezt a hangot, komoly vita keretén belül, indokolni lehetetlen s jelen esetben az ily módor annál érthetlenebb, mert czáfoló ur azon álláspontjai, melyeket a *Nemzet*-ben megtámadtam, azon adatok és érvelések után is, melyeket a *Jogt. Közl.*-ben közzétett, — merőben tarthatatlanok.

Épen ez ok készítet a Jellinek ur czáfolatával való foglalkozásra s hogy ezt csak most teszem, annak tulajdonítandó, miszerint ama cikkekben kívül, melyeket czáfolni igyekszik, még két folytatólagos cikkemben foglalkoztam Jellinek ur «jogi észrevételeivel» s azon hitben voltam, hogy talán ezekre nézve is czáfolati kísérletekkel találkozandom.

Ha valaki az én cikkemet J. ur czáfolatával összehasonlítja, lehetetlen azonnal szemébe nem ötleni, hogy J. ur a czáfolatnak mily kényelmes módját választotta. Azt, a mit én általánosságban mondtam, specialisálja és viszont; másfelől pedig oly véleményt tulajdonít nekem, melyet én nem nyilvánítottam, illetőleg véleményemet helytelenül reproducálja, hogy aztán ezzel szemben iskolatételekkel bizonyíthasson.

I. Tévesnek mondtam J. ur azon tételét, hogy az italmérési jog szerzésének egyik eredeti módja az elbirtoklás is lett volna. Ez állításomat, azon érveléssel együtt, melyet ahoz fűztem s melyet J. ur hivatkozásai még csak meg sem győngítettek, most is fentartom.

Tárgyunk szempontjából egészen mellékes kérdés az, vajon a pandectairók az elbirtoklást eredeti vagy származékos szerzősmódnak tekintik-e, azonban felfogásomat, mely szerint azt származékos szerzősmódnak vélem, a J. ur által érintett *Brinz* és *Schey* tekintélyén kívül *Göschel* is támogatja, ki a *Zerstreute Blätter* című munkájában annak I. k. 338. lapján a translativ szerzősmódok közé sorolja az elbirtoklást, mint a mely középen áll a különös czim nélkül közvetített szerzősmódok és a traditio között; ugyanazon munkája I. k. 311. lapján pedig így szól: «Hiermit ergeben sich demnach 3 translativ Erwerbungsarten: 1. Tradition, 2. die acquisitive Specification und Adjunction, und 3. die acquisitive Verjährung.»

Azt hiszem tehát, hogy midőn ily tudós írók véleményére hivatkozhatom, felfogásomat iskolatételek nem ismerésén alapulónak mondani nem lehet.

Eltekintve egyelőre az elbirtoklásnak a magyar jog szempontjából való alábbi méltatásától, azon magyar magánjogi írók, kikre J. ur hivatkozik, specialiter a magyar jogra nézve egyedül Werbőczy fogalom meghatározásából merithettek, Werbőczy pedig a praescriptio nagyon fogyatékos körvonalozásában merőben érintetlen hagyja annak, mint szerzősmódnak jellegét; a mihez még hozzájárul, hogy a magyar magánjogi írók közül azok is, kik a praescriptiót szerzősmódként tüntetik föl, annak eredeti vagy származékos voltára épen semmi figyelemmel nincsenek, miért is e kérdésnek a magyar jog szempontjából való felfogásához amaz írókban a támpont teljesen hiányzik.

Ennyit a szerzősmód eredeti vagy származékos voltáról.

Megtámadja J. ur azon tételmet, melynélfogva az elbirtoklás kellékeiül a birtok jogszerűségét és jóhiszeműségét kívánom és ezzel kapcsolatban azon felfogásomat, miszerint az elbirtoklás annak feltételezésével jár, hogy a birtok tárgya iránti tulajdonjog a jogszabályok szerint elfogadott szerzősmódok valamelyikén alapszik és a magyar magánjogi írók egész sorozatát idézi, kik szerint sem a justus titulus, sem a bona fides nem kívántatik.

Hát a mi a justus titulus és a bona fides kérdését illeti, mindenekelőtt azt kell megjegyezni, hogy a magyar jogfejlődésbe az újabb időben az osztrák jogi szabályozás élénken belejátszott s így akkor, midőn valaki általánosságban szól, a mint én tettem, még akkor is, ha a magyar jog szempontjából az összes írók ama kellékek kizártságát vitatnák is, lehetne ama kellékekről beszélni. És lehet annál inkább, mert *Wenzel Gusztáv*, ki mindazon írókat ismeri, kiket J. ur idéz, magyar magánjogának 247. §-ában az elbirtoklás kellékei között a birtoklási czim és jóhiszeműségről megemlékezik, mihez a 248. §-ban azon megjegyzést fűzi, hogy: «A birtoklási czim és jóhiszeműsége nézve a magyar és erdélyi magánjog szabályai 1848 előtt határozatlanok voltak. Mert Werbőczy a hosszas birtoklás jogszerűségét és jóhiszeműségét határozottan nem kívánja meg; ezt mindazáltal épen az által indokolja, mivel ezen birtoknak, hogy az elbirtoklás alapja lehessen, 32 s illetőleg 100 esztendősnak s szakadatlan folytatottnak kell lenni. *Elvi tekintetben tehát jogunk*

határozott és általános szabályt nem tartalmazott. S ezen határozatlanság már azért is könnyebben volt eltűrhető, mivel egyedül, még oly hosszas ideig folytatott birtok alapján, valóságos fekvő tulajdont szerezni nem lehetett.»

Az elbirtoklás tana a római jogból indulva ki, a tételes törvényhozás és jogtudomány fonalán fejlődött oly intézménynyé, melynek hatálya szorosan megállapított feltételekhez van kötve. Ezen feltételek közé a pandectairódom, sőt a törvényhozásnak teljesen egyhangu felfogása szerint a justus titulus és a bona fides, vagy — mint a longi temporis praescriptiónál — legalább az utóbbi okvetlenül megkívántatik. Ez és egyedül csak ezen szoros kellékeket kívánó elbirtoklás tekinthető (akár eredeti, akár származékos) szerzősmódnak. Nem akarok hosszasan ezen kellékek jellemzésére kiterjeszkedni, bármely pandecta böven tartalmazza ezt; egyedül csak *Göschel*-re hivatkozom, ki a bona fides szükségét élénken hangsúlyozza, midőn «*Zerstreute Blätter*» című munkájának III. rész II. osztály 5. lapján így szól: «Darum ist die bona fides in allen Rechten ein wesentliches Erforderniss zur Usucapion: nämlich das Ersatzmittel, welches die Mängel der Rechtserwerbung deckt, und was mangelt, erfüllt. Wer nicht bona fide besitzt, kann nicht usucapiren.»

És épen az, hogy az elbirtoklásnál eme kellékek fenforgása elengedhetlen s illetőleg, hogy legalább a bona fidesnek a longi temporis praescriptiónál is fenforognia kell, adják meg azon különbséget — mint ez *Arndts* Beiträge 147. lapján és *Schelling* 106. lapján kifejezésre juttatják — a mi az elbirtoklás és a praescriptio immemorialis között, e tekintetben van.

Ha tehát a régi magyar jog szempontjából elfogadjuk azt, hogy az elbirtokláshoz justus titulus és bona fides nem kívántatik meg, hanem az egyedül az időmulás folytán eredményezi a neki tulajdonított hatályt, a logica ellenállhatlan erejével következik ebből az, hogy a magyar jog ezen elbirtoklása nem helyezhető egy sorba a pandecta elbirtoklásával, hanem — ezen rendszer keretében — teljesen egy tekintet alá kell esnie a praescriptio immemorialissal, mindössze azon különbség levén, hogy amott meghatározott időtartam szerepel, de azon különbséget is elenyészteti az időtartam oly hosszúsága, a mely megközelíti (32 év) és illetőleg eléri (40 év) vagy felül is mulja (100 év) azon időt, mely az immemorialis praescriptio szempontjából is körülbelül határvonalat képez: mire nézve hivatkozom *Arndts*-ra, ki pandectáinak 91. §-ában az immemorialis praescriptio bizonyítékáról beszélve, ezt oly tanukban találja, kiknek emlékezete egy emberkort vagyis legalább 40 évi időt ölel fel. A magyar jogi elbirtoklás ezen felfogását osztani látszik *Wenzel* is, ki fenebb idézett szavaiban érinti, hogy a titulus és a bona fides fenforgása iránti határozott kívánságnak mellőzését Werbőczy a birtoklás nagyosszu voltával indokolja.

Vagy meg kell kívánnunk tehát a magyar jog szempontjából is a justus titulust és bona fidest — a mint ezt a rövidebb idejű elbirtoklásnál a magyar jog is kifejezetten teszi —, vagy ha azt nem kívánjuk, akkor a magyar elbirtoklás nem mint szerzősmód, hanem mint immemorialis praescriptio jelentkezik, melyről minden író, ki róla szól, egész terjedelmében azon felfogásnak ad kifejezést, melyet én — ki a régi magyar jogi elbirtoklást ilyennek tekintem — hangoztattam: miszerint az bizonyítéka annak, hogy a birtok tárgya iránti tulajdonjog a jogszabályok szerint elfogadott és érvényes valamely szerzési módon alapszik.

Ha kell, szolgálok adatokkal:

Unger System I. k. 265. lapján épen a regálékról beszélve és előadván, hogy a «nutzbare Regalien» kigyakorlására magánosok kiváltság adományzásával jogot nyerhetnek, így folytatja: «Gemeinrechtlich findet dann auch in dieser Beziehung die s. g. unvordenkliche Verjährung statt, wonach die unvordenkliche Ausübung der Gerechtigkeit den Beweis der ursprünglichen Verleihung ersetzt.»

Unger i. m. 256. lapján ezt mondja: «Das Wesen der Immemorialverjährung besteht nicht in der Erwerbung eines Rechtes . . . sondern in der Begründung der Rechtsvermuthung, dass das Recht in unvordenklicher Zeit einmal rechtmässig erworben sei.»

Arndts Pand. 91. §.: «Wenn ein Recht so lange ausgeübt worden ist . . . so wird angenommen, dass dasselbe irgend wann und wie, es sei durch besondere Verleihung oder auf andere Art rechtmässig erworben worden sei. Die Unvordenklichkeit der Rechtsausübung ersetzt den sonst erforderlichen Beweis des Rechtserwerbes.»

Arndts Beiträge 127. lapján: «Die unvordenkliche Ver-

jähnung nicht eigentlich als eine Erwerbungsart des Rechtes, . . . zu betrachten ist, sondern vielmehr nur eine *Ver-muthung* dafür begründet, dass das fragliche Recht *schon früher irgend einmal auf rechtmässige Weise erworben worden sei.*»

Wernher: «sic itaque patet, per præscriptionem immemoriam nullum jus, quod quis ante non habuit, acquiri, sed jus legitime acquisitum fuisse probari.»

Thibaut System 1035. §.: «so betrachtet, als habe er dazu durch ein gültiges Geschäft ein Recht erworben.»

Zachariä: Rechtsgutachten 69. lapján: «sie ist die Rechtsvermuthung, dass ein gewisses Recht auf eine schlechthin gültige Weise erworben worden sei» s hozzáteszi, hogy nem egy oly elbirtoklásnak, mely nem minden irányban volt jogérvényes, az idő folytáni érvényes elbirtoklássá változása.

Göschel: Zerstr. Blätter 373. lapján: «Die Immemorialverjährung dient nicht Rechte zu erwerben, sondern Rechte zu sichern, deren Erwerbung nicht nachzuweisen ist.»

Végre hivatkozom a magyar képviselőház 21-es bizottságának épen az italmérési jog iránt való felfogására, mely szerint a javaslat 2. §-át azért bővítette, hogy: «a kiváltság bizonyítása ne kívántassék ott, a hol az most lehetetlen volna» és Darányi Ignác előadói beszédére, ki a bizottság nevében és felfogásaként azt jelenti ki, hogy «Regálét, azaz italmérési jogot a hosszas birtoklás útján megalkotni és megalapítani ott, a hol az nem volt, a régi magyar jog szerint sem lehetett, de más hasonló törvényeinkben is elfogadtatott a hosszas gyakorlat és különösen a hosszas háborítatlan gyakorlat, mint bizonyíték és ha nem akarjuk, hogy rendkívül megnehezítettessék ezen jogok létezésének bizonyítása, szükséges volt oly intézkedés, hogy magában a hosszas, háborítatlan gyakorlat is elfogadtassék bizonyítékul.»

Elméletem tehát, mely szerint italmérési jogot elbirtoklás útján szerezni nem lehetett és a régi gyakorlat is nem jogok megalapítását eszközli, hanem csak az azok megtörtént megszerzésére vonatkozó adatok hiányát pótolja és feltételezi azt, hogy a gyakorlatban levő jog valamely szabályszerű szerzési módon jutott a birtokló jogkörébe, nem új, mint J. ur mondja és igazolható nemcsak a pandectisták, hanem hazai jogunk szempontjából is.

Szemben J. ur cathedrai csálhatatlanságával, elég nekem hivatkozni arra, hogy a huszonegyes bizottság, melynek tagjai között kiváló jogászok foglaltak helyet, expressis verbis nekem adott igazat felállított véleményem tekintetében.

(Bzf. köv.)

Dr. MOHAY SÁNDOR.

A «jogtalanul» határozó jelentősége zsarolásnál.

A. B.-t agyonütéssel fenyegette, ha tartozását meg nem fizeti. Vitássá vált azon kérdés, hogy A. zsarolást követett-e el vagy sem. A csabai járásbíróság személyes szabadság megsértésének vétsége és közcsend elleni kihágás (Kbtk. 41. § a) miatt ítélte el A.-t. A kir. tábla azonban megsemmisítette az ítéletet s az iratoknak a törvényszékhez leendő áttételét rendelte el, mert zsarolás ismérvei forognak fen.

Ezen jogeset elbirálásánál, szerintem, arra helyezendő a súly, hogy a BTK. 350. §-ában felemlített «jogtalanul» meghatározó a vagyoni haszonra, vagy pedig a cselekvésre vonatkozik-e.

A törvénymagyarázat útján azon eredményre jutunk, hogy ezen kifejezéssel a törvényhozó a vagyoni haszon s nem az erőszak vagy fenyegetés minőségét akarta meghatározni.

Concedálom, hogy a grammatikai magyarázat ezen nézet ellen szól. Ugyanis valamely cselekvés minőségének meghatározásánál az «ul» «ül» képzőt használjuk. Ezen kérdésre, hogy szerez vagyoni hasznot A., az a felelet jogtalanul; ellenben valamely dolog minőségének meghatározásánál a jelzett képző elmarad, s tisztán a melléknevet használjuk. Tehát grammatikailag magyarázva a törvényt, ha a «jogtalanul» meghatározót a vagyoni haszonra akarnók vonatkoztatni, akkor az említett «ul» képzőt a mellől el kellene hagyni. Ámde, miután a törvényben ilyen szövegezés olvasható, ebből az a következtetés volna levezethető, hogy nem

az a döntő, vajon a vagyoni haszon anyagilag illeti-e a fenyegetőt, stb.; hanem az, hogy a fenyegetés in concreto jogtalan volt-e vagy sem. Ezen magyarázat vezethette a kir. ítélő táblát fenebbi határozatában, mert hiszen az eljárás anyagából kitűnik, hogy A.-nak azon vagyoni haszonhoz, azon követeléshez, melyet fenyegetés útján akart megszerezni: joga volt.

Ellenkező eredményre jutunk azonban akkor, ha a törvényt logikai uton analizáljuk.

Kiemelem, hogy a zsarolásnál ép úgy mint a rablásnál a cselekvény két jogilag védett érdek ellen irányul; egyik a vagyonjog, másik a személy sérthetlenségének joga. Utóbbi az eszköz; előbbi a cél. S így ezen eszköz a jelzett delictumok elkövetési cselekedetét csak akkor képezheti, ha az oly érdeket veszélyeztet vagy sért meg, a minőt a BTK. 344. s 350. §-ai védelmeznek; vagyis idegen személy vagyonjogát. Ha A. B. ellen erőszakot alkalmaz azért, hogy ettől a tulajdonát képező ingóságot elvegye, rablásért épen nem, más bűncselekményért pedig csak akkor lesz büntetendő, ha jogos védelem fen nem forog s az erőszak vagy fenyegetés önmagában véve is criminalitást képez; a mi kizárólag ténykérdés lévén, fejtegetés tárgyává a számtalan eshetőség miatt nem tehető. Ép így van a zsarolásnál. Itt is találkozunk a rablásnak említett két constitutív elemével; s habár itt az erőszak s fenyegetés tágabb területen mozog is: az a dolgon mit sem változtat. A lényeges az, hogy az említett physical cselekvés oly vagyoni haszon elérésére vonatkozzék, melyhez a fenyegetőnek vagy erőszakot alkalmazónak joga van, ez esetben zsarolás meg nem állapítható. Hogy a «minae juris» a zsarolás physical elemét nem képezheti; ez korántsem bizonyít ellenem. A «minae juris» ugyanis itt nem olyan vagyoni haszonként szerepel, mely a zsarolásnál a motivum, hanem ettől eltekintve, csak mint bajjal való fenyegetés jön figyelembe; mely által bármely vagyoni haszon elérése céllozható, mely a «minae juris» tartalmán kívül is eshetik. A törvény indokolása (Anyaggyűjtemény II. 685.) ilyen értelemben vette a minae jurist, melynek a célhoz és eszközhöz való viszonyát a példa legjobban felvilágosítja. B. tartozik A.-nak; s A. kijelenti, hogy B.-t beperli, ha adósságát ki nem fizeti. Itt a baj a perrel való fenyegetés; a cél pedig azon jog érvényesítése, mely a fenyegetés tartalmát, lényegét képezi. A másik alternativa pedig az, midőn A. azzal fenyegeti B.-t, hogy ha őt bizonyos s pedig olyan vagyoni haszonban nem részesíti, mely concret jogának keretén kívül áll, beperli. Ez az utóbbi a «minae juris», melyről az Indokolás megemlékezik; s lényegesen abban különbözik az előbbi esettől, hogy míg ott a kijelentés egyszerű jogérvényesítést foglal magában, emitt fenyegetés jellegével bír; mely azonban minőségénél fogva jogunk szerint a zsarolás elkövetési cselekedetén kívül fekszik.

Tehát látni való ezekből, hogy a «minae juris» a fellejtett kérdés megvilágításánál figyelembe nem vehető.

Visszatérve már most fejtegetésem fonalára, kiemelem azon fenebb tett következtetéseimet, hogy zsarolás nem forog fen akkor, ha a tettes oly vagyoni haszon elérése végett alkalmaz erőszakot vagy fenyegetést, melyhez joga van. Miből foly azon tétel, hogy zsarolás alkatelemét az «erőszak» vagy «fenyegetés» csak akkor képezheti, ha azon vagyoni haszonnal, melylyel mint czállal a jelzett cselekvények causalitásban állanak: jogtalan. Tehát mindig a vagyoni haszon minősége a döntő, melynek jogos volta vagy büntetlenné teszi a physical cselekvényt, pl. ez áll jogos védelem esetén, vagy elkülönítetik ezen actusoktól, mely esetben ezek valamely más delictumnak önálló történelmi elemévé alakulhatnak át, így pl. a fenyegetés meg lesz büntethető a Kbtk. 41. §-a; az erőszak, ha személyes szabadság megsértésével jár: a BTK. 323., [ha e nélkül, de csoportosan követtetik el: a BTK. 175. §-a alapján stb.

Ugyanezen eredményre jövünk akkor is, ha a zsarolást egybevetjük a többi vagyoni elleni büntettekkel; a mi ezeknél az *«idegen ingó dolog»*, ugyanaz a zsarolásnál a *«jogtalan vagyoni haszon»*. Ha amott a dolog *«idegen»* volta, emitt a vagyoni haszon *«jogtalan»* minősége meg nem állapítható: vagyoni elleni büntettről sem szólhatunk.

A kérdés alaposabb kifejtése végett lássuk a BTK. 350. §-ának genesisét.

Az első s második miniszteri javaslatban a törvény 350. §-ának megfelelő 338. §-ban *«jogtalan vagyoni haszon»* foglaltatott. Ellenben a képviselőház igazságügyi bizottsága minden indoklás nélkül, s így valószínűleg stilaris módosításként a *«jogtalan»* helyett *«jogtalanul»* kifejezést vett fel, mely szintén minden indoklás nélkül átment a törvénybe. S így nyilvánvaló, hogy a fogalom grammatikai uton helyesen nem magyarázható, mert a stiláris módosítással a lényegen változást előidézni a bizottság nem akart. A kifejezés eredeti lényegére nézve a törvény Indokolásában következő adatokat találjuk.

Az Anyaggyűjtemény II. k. 681. l. az mondatik « — — föltéve, hogy a cél, mely miatt használtatott, jogtalan vagyoni haszon szerzése.» A használás a fenyegetésre s erőszakra vonatkozik. Még nyilvánvalóbb eredményre jutunk, ha a képviselőház Irományaiban keressük fel a fogalom lényegét. Itt ugyanis (III. melléklet a 111. sz. irományhoz: 163. lapon) az mondatik, hogy « — — jogtalan hasznát, sajthibából kimaradt az első szövegben meglevő ezen szó, «vagyoni»; ez tehát a «jogtalan» szó után visszaállítandó» kétségtelen utalás azon szoros viszonyra, melyben a «vagyoni haszon» a «jogtalan» szóval áll. Még nyilvánvalóbb lesz a dolog, ha a 164. ik lapon olvasható következő szöveget figyelembe vesszük: «A minae juris egyébiránt a magyar felfogás szerint sohasem képeztek zsarolást megállapító fenyegetést, s nem is hiszszük, hogy ezentul nyerjen oly magyarázatot, mely szerint az, a ki azzal fenyeget, hogy jogát a törvényes bíróság előtt érvényesíteni, a mennyiben e kimondással vagy hirül adással vagyoni hasznát czéloz elérni, zsarolás vétségét követi el. Ha azonban ez iránt kétely támadhatna: ez el lenne oszlatható az által, hogy a fenyegetés elé ezen határozó tételnek: *«jogtalan»*».

Már most ha figyelembe vesszük, hogy a vagyoni haszon mellett levő *«jogtalan»* határozó mellett a *fenyegetés* mellé még egy ilyen határozó beékelése javasoltatott: kétségtelen helyességgel levonható ebből azon következtetés, hogy a törvényben olvasható *«jogtalan»* határozó kizárólag a vagyoni haszon minőségére vonatkozik. S így miután a fejtegetésem elején közölt esetben a vagyoni haszon jogtalan nem volt: helyesen járt el a csabai járásbíróság akkor, midőn a physikai cselekvényt önállóan tette ítélete tárgyává.

VARGHA FERENCZ.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék és a megtámadási keresetek.

Bár örömmel hajolunk meg a Curiának elismert tekintélye előtt, még sem habozunk annak kijelentésével, hogy ezen legfőbb bíróságunk 397/87. sz. a. hozott határozata, melylyel a debreczeni kir. törvényszék, mint *váltóbíróság* hatáskörét *megtámadási kereset* elbírálására megállapította, merőben elhibázott és teljesen tarthatatlan.

Mivel indokolta a Curia a most említett határozatát? Abból indulván ki, hogy «a megtámadási keresetek illetőségére nézve a csődtörvény nem intézkedik», csatlakozik a kir. tábla által hangoztatott elvhez, hogy «azok, a mennyiben a megtámadási kereset kielégítési vagy biztosítási végrehajtás ellen intéztetett, mely ez esetekben a közadós jog-

cselekményét helyettesíti, a prts 35. §-ának joghasonlatosságánál fogva azon törvényszék előtt is megindíthatók, mely a kielégítési, illetőleg a biztosítási végrehajtást elrendelte, mint-hogy pedig — ugymond a Curia — jelen esetben az alperes javára a debreczeni kir. törvényszék mint váltóbíróság által elrendelt biztosítási végrehajtás támadtatott meg: ugyanezen bíróságnak a keresetre nézve illetőségét meg kellett állapítani».

Mindebből csak az fogadható el megdönthetlen igazgatóképen, hogy a csődtörvény nem szabályozza a megtámadási keresetek illetőségét.

De tény másrészt az is, hogy a váltóeljárást szabályozó 1881. évi 2851. számú igazs. ü. min. rendelet pontonként és *taxative*¹ sorolja fel azon ügyeket, melyek váltóeljárásra tartoznak és hogy ezek között a megtámadási keresetek felsorolva nincsenek.

E szerint megtámadási kereset a váltóbíróság előtt meg nem indítható, annál kevésbé, mert e bíróság *kivételes* bíróság lévén, ennek «ítélkezésére csakis oly ügyeket lehet bizni, melyeket a törvény világosan oda terel.»²

De hová is vezet a megtámadási pereknek a váltóeljárás szerinti tárgyalása? Mikép egyeztethető össze a *szabad bizonyítás* elmélete, melyet a megtámadási perekre nézve a csődtörvény elfogad,³ a bizonyítás szigorával, melyet a váltóeljárást szabályozó rendelet oly ridegen statuál? Kizártnak tekintsük-e a megtámadási perekben a közös okirat előterjesztése iránti alkeresetet, a kereskedelmi könyvek felmutatását, a szakértői szemlét⁴ és a felfedező esküt, mert a bizonyítás ezen módjait tiltja a váltóeljárás? Korlátozzuk talán megtámadási perekben a tanúk és a főeskü általi bizonyítást is, mert a váltóeljárás ezt így akarja? Felidézi kíváncsiságunkat továbbá az, hogy *váltóbíróság* minő álláspontot foglal el megtámadási perekben esetleges halasztási kérelemmel szemben, mert a váltóeljárást szabályozó rendelet az egyes, *határozottan megjelölt* váltóügyek szerint *más és más-képen* szabályozza a halasztás megadhatását; a megtámadási keresetek azonban sem az egyikhez, sem a másikhoz nem tartoznak.⁵ Már pedig tudjuk, hogy a rendszerint bonyolultabb természetű megtámadási perekben alaposan támadni vagy alaposan védekezni egy-egy nap alatt merő lehetetlenség!

Ha az ellenmondások, a képtelenségek ezen láncolatát tekintjük, nem mondhatjuk-e joggal, hogy a megtámadási perek *nem* tartoznak a váltóbíróságok hatáskörébe?

És ez kétségtelenné válik, ha a megtámadási jog tartalmát és jogi természetét figyelemre méltatjuk. Fentartván ezek bővebb fejtegetését más alkalomra, csak azt jegyezzük meg, hogy megtámadási jogunk *kötelmi viszonyt* létesít a csődtömeg, mint hitelező és egy vele szerződéses viszonyban nem álló harmadik személy, mint adós között, a mennyiben — bizonyos tények fenforgása mellett — hatálytalanítván bizonyos jogcselekvényeket, kötelezi azon harmadik személyt, ki a törvényben körülírt módon a közadós vagyónából valamit szerzett, annak visszatérítésére, a mit a közadós vagyónából elidegenített.⁶

¹ «Váltóeljárásra csupán a következő ügyek tartoznak» így szól a rendelet 3. §-a.

² Lásd dr. Frieder: *A megtámadási keresetek illetékességéhez cz. cikkét a Jog* 1887. évi 39. számában.

³ «A megtámadási perben, ha valamely tény tudása vagy nem tudása képezi a bizonyítás tárgyát, a bíróság felhozott közvetlen vagy közvetett bizonyíték mérlegelésénél a törvénynek a bizonyítékok teljeségére vonatkozó intézkedéseihez kötve nincsen.» (Csődtörvény 36. §-a.)

⁴ Állandó joggyakorlat szerint ugyanis szakértői szemlének — kivéve az aláírások összehasonlítására vonatkozót — váltóeljárásban nincsen helye.

⁵ A 3. §. 1. pontjában említett perekben (váltókeresetek és visszeresetek akár fizetésre, akár biztosításra intéztessenek) csupán a 35. §. esetében, a 3. §. 3., 4. és 5. pontjaiban említett (megtámadási jog érvényesítésére óvatoló személyek elleni kártérítés és ügyvédi munkadíjak és költségek megtérítése iránt indított) perekben pedig általában a bíróság... egyszerű halasztást engedélyezhet.» (Váltóeljárás 20. §-ának utolsó bekezdése.)

⁶ «Az, a mi a megtámadható jogcselekvény által a közadós vagyónából elidegenített, a csődtömegnek visszatérítendő.» (Csődtörvény 33. §-a.)

¹ L. ezen curiai végzést indokaival a *Jogt. Közl.* 1887. évi 31. számának mellékletén.

A megtámadási kereset ennél fogva, melylyel a csődtömeg ezen követelését érvényesíti, *személyes* kereset, melynek jogalapját a csődtörvény első részének harmadik fejezetében felsorolt tények képezik, mely tényeknek a törvény kötelmet létesítő joghatályt tulajdonít.

Minthogy pedig ezen tények nem képeznek sem kereskedelmi, sem váltóügyletet, ennél fogva világos, hogy a megtámadási perek elbírálása nem tartozhat *sem a kereskedelmi, sem a váltóbiróságok hatásköréhez.*¹

És valóban, ha a megtámadási keresetek illetőségének kérdése vita tárgyát képezi is a német és osztrák jogirodalomban,² ez csak a *helyi illetőség* kérdésére vonatkozik,³ de nem terjed ki egyúttal a *tárgyi illetőség, vagyis a hatáskör* kérdésére, mert a német és osztrák jogtudósok *mind*, talán csak egy kivételével,⁴ megegyeznek abban, mit az eddigiek alapján, mi is axiómaképp állíthatunk fel, hogy a *megtámadási keresetek elbírálására a külön ügybiróságok hivatva nincsenek.*⁵

Helyezkedjenek tehát a váltóbiróságok az egyedül helyes alapra és utasítsák vissza a hatáskörükbe nem tartozó megtámadási kereseteket! A m. kir. Curia — erről meg vagyunk győződve — nem fogja fentartani az általános nézettel ellentétben álló határozatát, úgy hogy az általa különben is *csak egyszer* kimondott téves elvre is el fogjuk mondhatni: „in desuetudinem abiit”, feledésbe ment, megszűnt saját tarthatatlanságánál fogva.

Dr. KELEMEN GYULA.

Különfélék.

— A tőzsdebirósági jegyzőkönyvek iránti felszólalásunkra a következő sorokat vettük:

Tisztelt szerkesztő Ur! Becses lapjának legutolsó számában a budapesti áru- és értéktőzsde választott bíróságának titkársága azzal vádoltatott, hogy a tárgyalási jegyzőkönyveket igen hiányosan szerkeszti.

Legyen szabad ezen igaztalan váddal szemben nekem — ki évek óta majd minden héten legalább is egyszer fordulok meg ezen választott bíróság előtt — kijelentem, hogy e vád minden alapot nélkülöz.

Meggyőződhetik erről mindenki, ha fáradságot vesz magának, egy csomó választott bírósági ítéletet és a reá vonatkozó tárgyalási jegyzőkönyveket összehasonlítani.

Sőt az igazság érdekében kénytelenek vagyunk constátálni, hogy a titkárság olyannyira skrupulosus ez irányban, hogy még a dolog tulajdonképeni érdemére nem is tartozó és az eldöntésre semmiképp ki nem ható részeit a perbeszédnek kifejezésre juttatja a jegyzőkönyvben, ha arra a felek csak legkisebb nyomatékot is látszanak helyezni.

Egyébként módjában áll mindenkinek biztosítani magának azt, hogy az általa előadottakból minden jegyzőkönyvbe vétessék, a mit ön maga kíván, minthogy a titkárság mindig a legnagyobb előzékenységgel fogadja, ha az elmondott perbeszéd lényeges részeinek kivonata rendelkezésére bocsátatik. Egyébként — e nélkül is — volt elégszer alkalmam meggyőződni arról, hogy mily lelkiismeretességgel szerkesztetnek a jegyzőkönyvek oly alkalmakból, midőn a per tárgyalása közben egy bíró elhalván vagy visszalépven, az előbbi tárgyalások reassumálása vált szükségessé, a mi végből a korábbi tárgyalásoknak oly hü képét nyújtották a jegyzőkönyvek, hogy a felek önkényt lemondottak arról, hogy a per újból tárgyalassék.

¹ De az eddigiek szerint a dologi bíróság elé sem.

² A megtámadási jogra vonatkozó német és osztrák litteratúrát — tekintettel törvényünknek német mintára készült intézkedéseire — kellő figyelembe kell részesítenünk.

³ Lásd *Fitting* („Das Reichs-Concursrecht und Concursverfahren” 159. l.). *Völzendorff* („Die Concursordnung für das Deutsche Reich” I. k. 398. l.). *Korn* („Anfechtung von Rechtshandlungen der Schuldner in und ausser dem Concurs” 255. l.). *Faeckel* („Die Anfechtung von Rechtshandlungen zahlungsunfähiger Schuldner ausserhalb des Concurses” 185. l.). *Meisner* („Gesetz betreffend die Anfechtung von Rechtshandlungen stb.” 9. l.). *Hartmann* („Gesetz betreffend die Anfechtung von Rechtshandlungen stb.” 28. l.). *Cosack* („Das Anfechtungsrecht der Gläubiger eines zahlungsunfähigen Schuldners innerhalb und ausserhalb des Concurses” 226. l.). *Meuzel* („Das Anfechtungsrecht der Gläubiger nach österr. Rechte” 296. l.).

⁴ Kliment: „Zur Kompetenzfrage im Anfechtungsprocesse” a „Gerichtshalle” 1886. évi 18. számában, ki a keresk. bíróság hatáskörét megtámadási perekre ki akarja terjesztetni, ha a megtámadott ügylet az osztr. keresk. törvény 271. §-ában felsorolt kereskedelmi ügyek közé tartozik.

⁵ „Für die Annahme eines besondern Causal-Gerichtsstandes fehlt jede Unterlage. Insbesondere gehört die Anfechtungsklage niemals weder zu einem Realgerichte, noch zu einem Handelsgerichte.” Meuzel i. m. 296. lap.

De oly vád is tartalmaztatik az érintett közleményben, melyre külön ki kell terjeszkednünk.

Ugyanis az mondatik e közleményben: „Ámde a kir. táblán és a kir. Curian csakis a jegyzőkönyv alapján hozhatnak határozatot és akkor már nem mindegy, hogy a tőzsde titkára mit tartott utólagosan a jegyzőkönyvbe „irandónak.”

Az „utólagosítás” vádja úgy tünteti fel a dolgot, mintha a jegyzőkönyv nem egyeznék meg teljességgel a tárgyalás folyamán készített jegyzetekkel, hanem, mintha „utólag” conformáltatnék az a hozott ítélettel és indokolással. Oly súlyos vád ez, melyet, mint a valósággal homlokegyenest ellenkezőt csak meggondolatlanságból eredhetőknek, de mindenestre sokkal merészebbnek kell jeleznünk, sem minthogy ennek ellenében másra hivatkozhatnánk, mint mindazoknak ellenkező tudomására, kik valaha a tőzsdebiróság előtt tárgyaltak. Hogy hosszadalmas pereknél a választott bírák nem csupán emlékező tehetségekre vannak utalva, azt a jegyzőkönyvek felolvasásának fent idézett példáin kívül még azon körülmény is igazolja, hogy a választott bíróságnak jogában áll, az írásbeli eljárást elrendelni, mely jogával bonyodalmas perekben élni is szokott, olyannyira, hogy pl. már magam is három ízben tárgyaltam írásbeli eljárás alapján.

Ha tehát megtörténik néha, hogy a felfolyamodásban oly tényekre történik hivatkozás, melyek a jegyzőkönyvben érintve nincsenek, úgy ennek bizonyára nem a jegyzőkönyv, hanem a felfolyamodás lehet oka, hivatkozás történvén abban olyanokra, mik a tárgyalásnál föl sem hozattak.

Ifj. Dr. NEUMANN SÁNDOR.

A jelen sorokat közöttük a felszólalás írójával és tőle a következő megjegyzéseket vettük:

Tisztelt szerkesztő ur! Az én tiszteletre méltó kartársam e válasza — melyet szerkesztő ur oly előzékenyen rendelkezésemre bocsátott — arra kényszerít, hogy kilépjek az általam amugy sem kedvelt anonimításból, nem akarva, hogy ok nélkül más valakit gyanúsítsanak az *én* „vádolással”, de azért is, mert azért, a mit mondtam, felétlenül helyt állok. Fentartom tehát amaz állításomat, — vádnak nem nevezhető, mert ehhez hiányzott az intentio — hogy a tőzsdebiróság tárgyalásairól a jegyzőkönyveket tulnyomó részben jóval a tárgyalás határnapja után szerkesztik a jogügyi titkárnak ama följegyzései után, melyeket az elj. szab. 28. §-a értelmében készíteni tartozik. E jegyzőkönyvek hűségét csakis az azokat, — saját följegyzései alapján készítő titkárt ellenőrizi, és ismétlem kizárólag az *ő emlékező tehetségétől* függ, hogy mit ír a jegyzőkönyvbe s mit hagy ki abból. Csakis e természeti tulajdonság feltétlen megbízhatósága irányában fejeztem ki kételyt; eszemben sem volt azonban a jogügyi titkárok bármelyikének lelkiismeretességében egy percig is kételkedni. A mi pedig az „utólagosítás”-t illeti (e szót nem *én* használtam először, de elfogadom a kifejezést): mint tapasztalatomon alapulót fentartom ama szemrehányásomat is, hogy a jegyzőkönyvek a felfolyamodás beadhatására engedett határidőn belül sem szoktak elkészülni.

Az én igazán tisztelt kartársam téved, ha azt hiszi, hogy megjegyzéseimet animosítás szülte. Távolról sem. Nagy barátja vagyok a tőzsdebiróság intézményének és azért szeretem, ha ellene minél kevesebb panasz emelhető. Ha erre épen *én* vállalkozók, azt csakis a czélszerűség szempontjából teszem, mert tapasztaltam, hogy az eddigi eljárás kellemetlenségre ad okot az összes érdekelt feleknél. Én úgy vélem, hogy ha valamely *tárgyalás* ellen jogorvoslattal élhetni (mert hiszen csakis erről lehet szó a tőzsdebiróságnál és nem az ítéletről), ha a törvény megengedi az igazolást és a semiségi panaszt; és ha a felsőbiróság csakis a jegyzőkönyvből alkothat magának képet e tárgyalásról: úgy ama jegyzőkönyvnek hiven kell visszatükröznie mindent, a mi a tárgyaláson történt, a nélkül, hogy a szószerint való följegyzést óhajtanám.

A mi tiszteletre méltó kartársam személyes tapasztalatait illeti: azok csak azt bizonyítják, hogy nem *minden* esetben szerkesztik a jegyzőkönyvet úgy és akkor, a mint én panaszlom. És ha az én tapasztalatom csak kivételes volt: annál jobb az ügy érdekében és annál könnyebb lesz szabályltyá tenni, a mit én kértem.

Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

A „Különfélék” folytatása a mellékleten.

Felelős szerkesztő	Dr. Dárday Sándor (VIII., Sándor u. 9. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Sándor=utca 9. sz., I. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem=utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre 6 frt negyedévre 3 . A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bűnvádi eljárás javaslata. F. — Észrevételek a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvényjavaslatra. Dr. IMLING KONRÁD budapesti kir. táblai bírótól. — A magyar öröklési jog javaslata. Pfaff és Hofmann, bécsi egyetemi tanárok véleménye. — Törvénykezési Szemle: Az italmérési jog természetéhez. Dr. MOHAY SÁNDOR országgyűlési képviselőtől. — Felsőbírói határozatok. Dr. GOLD SIMON budapesti ügyvédtől. — Az Ausztriában fogatosítandó biztosítási végrehajtásnak hazai bíróságaink által való elrendelésének kérdéséhez. Dr. BERCZELI ANTAL budapesti ügyvédtől. — Különlék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. k. pénzügyi bíróság határozatai. — Dr. Márkus Dezső beszéde az ügyvédi kamara közgyűlésén. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bűnvádi eljárás javaslata.

A bűnvádi eljárás javaslatáról a «Budapesti Szemle»-ben dr. Wlassics Gyula hosszabb dolgozatot közölt. Ezen közleményből állítjuk össze az alábbi pontokat, melyek rövidre szedve feltüntetik a javaslat belső szerkezetét. Bírálatot mondani most még, midőn magát a javaslat szövegét titok leple fedi, lehetetlen.

1. A polgári elem részvétele a közönséges bűncselekményeknél mellőzve van; a bíráskodást az egész vonalon szakbírók teljesítik.

2. A bírói eljárásnak csak vád alapján van helye és a per ura (dominus litis) az ítélethozatalig a vádló, a bűnvádi eljárás pedig csak arra a tette és arra a személyre terjedhet ki, a melyre vagy a kire nézve indítvány tétel.

3. A vádat első sorban a kir. ügyészség képviseli. Némely oly cselekménynél azonban, hol a magánérdek túlsúlyban van a közérdek felett, nem feltétlen kötelesség az ügyészi közreműködés. Ezen esetek a *principalis* magánvád esetei, de közérdekből ekkor is beavatkozhatik az ügyészség. A *principalis* magánvád eseteit taxative sorolja fel a javaslat és nem terjeszti ki minden indítványi bűncselekményre. Az ügyészség hatalmi körének ellensúlyozásul szolgál a *subsidiarius* magánvád, mely szerint a sértett fél, kinek indítványa nélkül bűnvádi eljárásnak nincs helye és a károsított, kinek bármely joga sérelmet szenvedett, a vád képviselőjét átvállalhatják, ha az ügyészség arról lemondott, vagy azt elejtette. Végre a magánvád harmadik faja a *mellevád*; ez azon tevékenységi kör, mely a sértett félnek és a károsítottak az ügyben eljáró ügyészség mellett jut.

4. A javaslat a per előkészítésének két módját: a nyomozást és az elővizsgálatot különbözteti meg. A nyomozás vezetése a kir. ügyészségre van ruházva. A nyomozási eljárás központja, akár a rendőrség, akár az ügyészség, akár pedig a bíróság kezdeményezte azt, mindig az ügyészség; ha azonban bírói cselekményekre van szükség, a bírói közreműködés igénybe vétethetik. Az elővizsgálat szorosan bírói hatáskörhöz tartozik.

5. Az elővizsgálati actusoknál a contradictorius tárgyalás, mely az 1882. és 1886-ki javaslatokban bizonyos határig megadott, el van ejtve. Gondoskodott azonban az új javaslat arról, hogy a bűncselekmény tárgyi mozzanatainak megállapítására szolgáló elővizsgálati cselekményekre (bírói, szakértői szemle, lefoglalás, házkutatás) és a főtárgyaláson nem ismételhető bizonyítékok felvételére a felek beidéztesenek és itt kér-

dezési, indítványozási és észrevételezési jogot gyakorolhassanak.

6. A *terheltnék* a vizsgálat alatti kihallgatásánál a javaslat két tanu jelenlétét kívánja meg. Ezen tanuk csak esküdszéki szolgálatra alkalmas polgárok lehetnek.

7. A védő már a nyomozás alatt megtekintheti az iratokat és értekezhetik letartóztatott védencével. A terhelt indítványozási joga a perelőkészítés minden szakában gyakorolható és a vizsgáló bíró minden intézkedése vagy mulasztása ellen orvoslást kereshet a vádtanácsnál, hol közvetlen, szóbeli eljárásnak van helye. A terhelt minden szakértői szemléhez saját ellenőrző szakértőt vihet magával. A terhelt kihallgatása, szemle, lefoglalás, házkutatás csak független polgárok tanúsága mellett teljesíthető és távollét esetében képviselő kirendeléséről is gondoskodva van.

8. Feltétlenül kötelező az elővizsgálat, ha a cselekményre a büntető törvény halált vagy életfogytig tartó fegyházbüntetést szab, továbbá ha öt évet meghaladó szabadságvesztés büntetéssel büntetendő cselekmények esetében nincs tettenkapás vagy a nyomozás adataival teljesen összhangban álló beismerés. Minden egyéb esetben az ügyészségre, illetőleg a bíróságra van bízva annak megítélése, hogy tartás-e alaki bírói elővizsgálat vagy nem. (Tehát az u. n. facultativ elővizsgálat rendszere van elfogadva, szemben az 1882. és 1886-iki javaslatokkal, melyek a kötelező elővizsgálatot állították fel.)

9. A vád alá helyezés szintén facultativ. A vádlottnak jogában áll a vele közölt vádirat ellen kifogással élni, miről a bíróság határoz. Ha a vádlott kifogással nem él, a főtárgyalásra azonnal határnap tűzetik ki. Ha a vádlott kifogással él, *szóbeli* vád alá helyezési tárgyalás tartatik. Ezen utóbbi pontban, t. i. hogy a tárgyalás szóbeli, kibővíti a javaslat az osztrák vád alá helyezési rendszert.

10. A vádtanács és a vád alá helyezési tanács tagjainak funkciója nem összeférhetetlen. A vád alá helyezési tanács és az ítélő tanács tagjait illetőleg ki van mondva a javaslatban, hogy az utóbbi tanács alakításánál az előbbinek tagjai *lehetőleg* mellőztessenek.

11. A javaslat ismeri a közvetlen idézést és pedig azon ügyekre nézve, hol tetten kapás fordul elő vagy bíróság előtt tett a terhelt oly beismerést, mely a nyomozat adataival összhangban áll. E mellett a közvetlen idézés azon bűncselekményekre van szorítva, melyekre legfőleg 5 évig terjedhető szabadságvesztésbüntetés állapított meg a törvényben.

12. A javaslat a kereszkérdezésnek széles tért ad; bármely fél indítványára elrendelheti a törvényszék ezen kérdezési módszer alkalmazását; egyúttal azonban gondoskodik a javaslat, hogy netaláni visszaélés esetében a kereszkérdezés jogát a törvényszék elvonhassa.

13. A vádlottat nem lehet oly vád miatt elítélni, mely miatt nincsen alkalma magát védelmezni, és sohasem szabad a bíróságnak a vádnál súlyosabban elítélni a vádlottat, mielőtt ne figyelmeztette volna elfoglalandó szigorúbb álláspontjára. E rendszert előnyösebbnek tartja a javaslat annál, mely az 1882. és 1886-iki javaslatokban foglaltatott, hol a bíró az ügyész által indítványozott büntetési tételhez volt kötve.

14. A javaslat a rendes perorvoslatok három fajtát külön-

bözteti meg; u. m. a felfolyamodást végzések ellen, a felebbezést a törvényszék és járásbiróság ítéletei ellen és a semmiségi panaszt a kir. tábla ítéletei s a törvényszékek másodfoku ítéletei, továbbá az első fokban hozott oly ítéletek ellen, melyek felebbezéssel meg nem támadhatók. (Felebbezéssel nem támadható meg a törvényszék ítélete, ha a vádlott egyedül oly vád alapján ítéltetett el, illetőleg oly vád alól mentetett fel, mely felett rendszerint járásbiróság vagy közigazgatási hatóság van hivatva ítélni, továbbá ha vádlott csak pénzbüntetésre ítéltetett vagy oly cselekmény vádja alól mentetett fel, melyre a törvény csak pénzbüntetést szab.) A felfolyamodás rendszerint csak egy foku. A felebbezés úgy a vádlónak mint a vádlottnak meg van engedve. A járásbirósági ügyek felebbviteli bírósága a törvényszék. A törvényszéki ügyek felebbviteli bírósága a kir. tábla.

Ha a felebbezési bíróság a bizonyítási anyagot megbízhatatlannak és kételyét csak a vádlott, tanúk és szakértők nyilatkozatai alapján tartja eloszlatottnak, az egész tényállás vagy egyes pontok tekintetében maga előtt *főtárgyalást* tart. Ha a kir. tábla ennek helyét nem látja, az ügyet egyébként két módon: *tanácsülésben* vagy *tárgyaláson* intézi el. A tanácsülésen az ügyfelek és képviselők nem birnak felszólalási joggal. Tárgyaláson intéztetnek el mindazon ügyek, melyek sem tanácsülésre, sem főtárgyalásra nem tartoznak. A tárgyalás a felek közbenjöttével és meghallgatása mellett, de bizonyítékok felvétele nélkül tartatik. A tárgyaláson jelen kell lenni a *főügyész* képviselőjének és az ügyvédi kamara által minden büntető tanács heti ülészakára kirendelt s az állam által díjazott *közvéddőnek*. (Ez nem zárja ki, hogy a vádlott más ügyvédet használhasson védőül.)

A kir. Curia mint semmitőszék működik. Ugy az alaki mint az anyagi jog megsértése miatt kisebb-nagyobb megszorítással semmiségi panasz használható a törvényszék másodfoku ítéletei, első fokban hozott felebbezhetlen ítéletei, továbbá a kir. tábla ítéletei ellen.

15. A rendkívüli perorvoslatoknak szintén három faját ismeri a javaslat, t. i. a rendkívüli semmiségi panaszt, az újra felvételt és az igazolást.

16. A járásbirósági eljárásban el van fogadva az állandó vádközeg intézménye és a büntető rendelvénny. (Mandatsverfahren, Strafbefehl.)

17. A kir. tábla decentralisatiója a bünvádi eljárás életbeléptetésének előfeltételeként tekintetik. F.

Észrevételek a bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló törvényjavaslatra.¹

Néhány megjegyzést kívánok tenni a fegyelmi vétségek egy különös nemére, és arra, a mi a fegyelmi vétséggel egyenlőnek volna tekintendő.

A javaslat 8. §. d) pontja szerint fegyelmi vétséget képez, ha a bíró vagy bírósági hivatalnok hivatali székhelyéről vagy rendeltetési helyéről főnöke engedelmével távozik, vagy ha székhelyét vagy rendeltetési helyét a szünidő vagy szabadságidő elteltével el nem foglalja.

Mondottam már, hogy ezt a vétséget is igen jól a fegyelmi vétség általános fogalma alá lehetne vonni. E mellett elismerem, hogy a kérdéses eset különleges szabályozást is igényel; de nem olyat, a minőt a javaslat céloz.

Először is hiba a hivatalból való tilos távozást csak úgy könnyedén és feltétlenül mint fegyelmi vétséget oda állítani. Csak nem akarjuk azt mondani, hogy fegyelmi vétséget követ el, ki hivatali székhelyéről a körülmények kényszerítő hatalma alatt egy-két napra eltávozik a főnök engedelmével, mert ez is távol volt és ezért ennek engedelmet kieszközölni nem lehetett? vagy az, ki a szabadságidő eltelte

után a hivatalban egy nappal elkészen jelenik meg? Erre ugyan azt lehet mondani, hogy az ily eset «csekélyebb becsültség» és ezért nem fegyelmi büntetést, hanem rendbűntetést von maga után. A mire azonban ismét azt kérdezném: meddig szabad hát a bírónak a hivatali székhelyéről távol lenni, hogy a távollét fegyelmi vétségnek ne minősüljön? A javaslat 16. §. c) pontja szerint a hivatalvesztés büntetése alkalmazandó, ha az, ki engedelmével távol van, állását a hozzá intézett felszólítás kézhez vétele dacára a kitűzött határidőben sem foglalja el, vagy tartózkodási helyét eltitkolja és hírlapi idézésre sem jelenik meg. Helyes; mert a ki így cselekszik, erről fel kell tenni, hogy hivatali kötelességeit teljesíteni egyáltalán nincs szándékában; és ily szándék kijelentésére mással mint a hivatalból való megfosztással felelni nem lehet. De miként büntetessék az, fegyelmileg-e vagy csak rendbűntetéssel, ki a felszólítás kézhez vétele után megjelenik, vagy a ki megjelent a nélkül, hogy hozzá felszólítás intéztetett volna?

Austriában az 1868 május 21-iki törvény 37. és 38. §-ai a hivatalról való tilos távozást ekként szabályozzák: Ha a bíró vagy hivatalnok hivatalából önhatalmulag három napnál hosszabb időre távozik vagy szabadságidejének eltelté után ugyanennyi idővel később jelenik meg a nélkül, hogy távollétét elegendően ki tudná menteni: eltekintve az őt az eset körülményei szerint érő rendbűntetéstől, a távollét idejére elveszti hivatali járandóságait. Ha a tilos távollét tizennégy napnál tovább tart, vagy ha a közszolgálatra nézve különös hátrányokkal volt összekötve, vagy ha az illető előbb büntetve volt már tilos távolléért: az esetről a fegyelmi bíróság értesítendő, mely az eset körülményei szerint a tilos távollét tartamára a járandóságok megszüntetése iránt intézkedhetik és ítéletében a bírót vagy a hivatalnokot érő büntetésen felül ama járandóságok elvesztését a nem igazolt távollét tartamára kimondani köteles.

Vajon nem lehetne-e nálunk is ilyen vagy ezekhez hasonló intézkedéseket életbe léptetni, a helyett, hogy a tilos távollétet egyszerűen fegyelmi vétségnek mondjuk, ennek hivatalvesztéssel büntetendő esetét szabályozzuk, az egyéb eseteit pedig, és az ezekben felmerülő kérdéseket szabályozatlanul hagyjuk?

Miután az 1869: IV. t.-cz. 6. §-a szerint bírói hivatal nem viselhet, a ki csőd vagy gondnokság alatt áll, alig jöhet kifogás alá a javaslatban tervezett ama rendelkezés, hogy a fegyelmi vétséggel egyenlőnek tekintessék, ha a bíró vagy bírósági hivatalnok ellen csőd nyitvatott, vagy ha ugyanaz tékozlás miatt gondnokság alá helyeztetett; de észrevétel nélkül nem hagyhatom a javaslatnak azt a kapcsolatos rendelkezését, mely szerint fegyelmi vétséggel egyenlőnek tekintetnék (10. §.) és hivatalvesztéssel büntetnének (16. §. e) pontja), ha a bíró vagy bírósági hivatalnok hivatali járandóságai könnyelmű és pazar életmód miatt egy évi javadalmazást meghaladó összeg erejéig egy huzamban hat hónál tovább bírói foglalatás alatt állanak.

A tervbe vett eme rendelkezésre vonatkozó aggályok e lap folyó évi 46. számában fel voltak már említve, s én ezeket néhány megjegyzéssel csak kibővíteni akarom.

Az 1881: LX. t.-cz. 54. §-a szerint államhivatalnok rendes fizetésének legfeljebb egy harmada, és ez is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 800 frt a foglaláson túl is érintetlenül maradjon; a lakpénz pedig csak lakbér fejében foglalható le. E szerint a bírósági hivatalnokok igen nagy, talán tulnyomó részének fizetése végrehajtás tárgyát egyáltalában nem képezhetvén, mindezek könnyelmű és pazar életmód által adósságba bűntetlenül keveredhetnének; ellenben az, kinek 850 frt évi fizetése van, azért mert ennek 50 frtnyi része fél éven át foglalás alatt állott, hivatalát vesztene! Hol itt az egyenlő mérték, melylyel egyenlő körülmények között egyenlő igaz-

¹ Az előbbi közl. I. a mult heti számban.

ságot kell osztani? és nemde a pazar és könnyelmű hivatalnok megköszönné azt, ha fizetése előléptetés folytán 800 frtról 900 frtra emeltetnék — a végett, hogy fél év múlva esetleg hivatalvesztéssel sujtassék?

Készséggel elismerem, hogy a közhivatal kifogástalan jellegének megóvása nem tűri az eladósodás nagyobb mérvét, és hogy ha valahol, úgy a bírónál szükséges az anyagi függetlenség, melynek elvesztése aláássa tekintélyét és megingatja a jogkereső közönség bizalmát; és tudom, hogy az igazságügyi kormányt szomorú tapasztalatok birták az említett intézkedés tervezésére. De azt hiszem, hogy ez az intézkedés legkevésbé sem alkalmas a bírói tekintély emelésére s a bíróságok iránti bizalom megszilárdítására, és éppoly kevésbé alkalmas a bírói kar epurációjára; legfeljebb elrettentő hatályát ismerem el — ha ugyan elrettentő hatály bírhat valami befolyással a szenvedélyekre. A jelenlegi körülmények között az eladósodott bíróban vagy bírósági hivatalnokban az önállóság, a függetlenség érzetét mennyire-annyira fenntartja még az a tudat, hogy fizetéséből 800 frt feltétlenül rendelkezésre marad és hogy eladósodása miatt őt a szegénység kíséretében járó bajokon kívül legalább egyéb baj nem éri. Ha azonban azt, hogy a bíró járandóságai hat hónál tovább foglalat alatt állanak, esetleg hivatalvesztéssel büntetjük, ki áll jól arról, hogy a bíró a fatalis határidő közeledtével, melyen túl őt a hivatalvesztés veszélye fenyegeti, hogy ezt a veszélyt a bírói zár megszüntetése által magáról elhárítsa, hitelezőinek és ezek útján másoknak is mindenre alkalmazható eszközévé nem fog válni?

Teljesen osztom az említett cikkben kifejtett nézetet, hogy a bírák anyagi függetlenségét és ezzel a bíróságok tekintélyét csak úgy óvhatjuk meg, ha szigorúan büntetjük ugyan a pazar és könnyelmű életmódot, de a bírák és bírósági hivatalnokok egész fizetését végrehajtás alá feltétlenül nem vonhatónak kijelentjük.

(Bef. köv.)

Dr. IMLING KONRÁD.

A magyar öröklési jog javaslata.¹

PFAFF és HOFMANN, bécsi egyetemi tanárok véleménye.

A köteles rész.

A 84. §-ban a legfontosabb az a negatív tétel, hogy a szülők és a házastárs köteles részeinek megállapításánál a leszármazóktól kapott betudandó adományok (l. 46. és köv. §§.) a hagyatékhöz nem számítandók hozzá.

Ez azonban nyilvánvalóan nem ezen fejezetbe tartozik. Mindenben mutatkozik, mily nehezen vihető következetesen keresztül az általános és specialis határozmányoknak ezen részben történt elkülönítése és az utóbbiakra nézve történt alosztályozás. Ha ez elejtetnék, az esetben helyes volna, hogy a 84. §. összeolvasszassék a 65. §-al.

De talán mi félreértjük a 84. §-t, minthogy az előbb említett tétel az esetek többségére nézve magától értetlik; v. ö. 23., 62. §§., továbbá 93. és 81. §§. Több gyakorlati jelentőséggel bír ezen tétel a házasságra, mintsem a szülőkre nézve.

A 85. §. értelme sem világos előttünk. Hiszen csak nem akarták a 68. §. második bekezdését kizárni? A 85. §. tehát valószínűleg csak azt akarja mondani, hogy ily esetben a 65. §. második bekezdése nem nyer alkalmazást. Ezt azonban röviden ki lehetne mondani a 65. §. végén s akkor a 85. §. törölhető volna.

A 86. §. a végrendelkezési szabadságot nagyon is megszorítja; mert számos esete van a kegyelet igen súlyos megsértésének, melyekben a legtöbb művelt ember előtt a kitagadás jogosultnak tetszik és melyek mégsem vonhatók a 86. §. egyik vagy másik pontja alá; pl. ha a fiu apja pénztárából ismételtelen jelentékeny összegeket (pl. értékpapirokat)

eltulajdonított, főképp ha ez idegen pénz vagy deponált érték-papír volt és a fiu tudta, hogy apja becsületét és hivatali vagy társadalmi állását veszélyezteti. Igaz, hogy a képzelhető esetek közt (v. ö. Windscheid: Pandecten III. 590. §.) vannak olyanok, melyeknek megnevezése a tisztességérzet szempontjából nehézséggel jár (v. ö. Zeiller: Commentar zum bgl. G.-B. 778. I., Unger: Erbrecht 83. §. 3. j.).

Általában meg kell vallanunk, hogy könnyű dolog itt a bírálat, de igen nehéz jobban megcsinálni. A magyar javaslat nem elég kitagadási okot említ meg, míg az osztr. polg. tkv az 540., ill. a 770. §-ban csekélyebb kihágásokat is kitagadási okokul bélyegez meg. Kielégítő taxativ, azaz kimerítő felsorolás nem is lehetséges; az élet sokoldalúságát nem lehet egy törvényszakaszba beszorítani; másrészt azonban belátjuk, hogy veszélyes volna e téren a bírói belátás számára tág tért hagyni. Jobbnak hiányában azt tartjuk, hogy a 86. §-ban foglalt felsorolást helyes volna kiegészíteni a megbotrántoztató impietas néhány más esetével; a szülők különben is a legtöbb esetben inkább hajlandók a tulságra az elnézésben, mint a szigorban a rossz gyermekek irányában.

A 87. §-hoz. A mult században és a jelen század elején az a felfogás uralkodott, hogy az unokák annyit kapnak, a mennyit szülők kapott volna, tehát semmit sem, ha a szülő sem igényelhetett volna semmit; ezt így fejezték ki: az unokák a gyermeket (szülőjüket) képviselik, ők nem iure proprio örökölnék, hanem iure repräsentationi. Ezen felfogás csakugyan irányadó is némely régi és új jogban, de nem egyszersmind a római jogban; midőn ezen utóbbinak felismerésére jutottak, számos modern civilista mindjárt azon eredményre jött, hogy ama felfogás egyáltalában nem jogász. Mi lényegesen eltérő véleményben vagyunk s ennél fogva nem értünk egyet azzal, hogy a törvényjavaslat a 87. §-nál egészen a modern tan által befolyásoltatta magát. Nem ritkán már egy nem helyeselhető házasság elidegeníti a fiut vagy a leányt a szülőktől; ha még nagyobb távolságra is esnek egymástól (ha pl. a leány távoli országba megy férjhez,) ilyenkor a nagyszülők gyakran nem is ismerik unokáikat, sőt talán azt se tudják, hány unokájuk van. Ha valamit tesznek értök, ez bizonyára nem egyéni vonzalom következménye, hanem csupán annak megfontolásából ered, hogy: az én gyermekem gyermekei. S így többféle módon ki lehetne mutatni, hogy ama régi képviseleti tan nincs lélektani alap nélkül. De gondoljunk oly esetekre, midőn a szülők és az új család közti viszony egyenesen ellenségessé vált, sőt midőn a szülő a gyermeket kitagadja, még pedig jogszerűen tagadja ki. Nem egykönnyen jut a dolog idáig, s épen ezen törvényjavaslat nem teszi könnyűvé a kitagadást. Mégis a mélyen sértett szülők kénytelenek a köteles részt az unokáknak adni, ha «az örökhagyó a jogszerűen kitagadott leszármazóját illetendett örökség vagy örökrész iránt nem intézkedett», sőt a teljes törvényes örökrészt, melyet pedig szülők nem igényelhetett. Ezzel a kitagadás arra nézve, a kinek gyermekei vannak, csaknem elveszti komoly jellegét és gyakran a jogszerűen kitagadott kezeibe (azaz kezelése alá és tényleges hasznélvezetébe) jutna az örökrész. A képviseleti tannak megvannak a maga hibái, de ezen másik véglet szintén igazságtalan. A legtöbb, a mit ily esetekben az unokáknak meg lehetne adni, a köteles rész volna, de soha sem a törvényes örökrész.

A 88. §. két kérdésre ad okot: a) vajon nem vezethetnek-e a hitelezők a hasznélvezetre is végrehajtást? b) «halála után»? tehát kié a köteles rész a leszármazó életében? A «hasznélvezet» ususfructus-e vagy korlátolt tulajdon? Az utóbbi esetben helyes volna ama tétel.

A 89. §. első bekezdése kivétel nem csupán a 69. § alól (a mi ott jelezve van), hanem a 70. §. alól is, minthogy a szükségbeli örökösnek itt nincs választása.

¹ Az előbbi közl. I. a 4., 8., 14., 19., 23., 29., 33. és 44. számokban.

A 90. §-sal érdemileg egyetértünk; csak hogy az utolsó mondathoz szövegezési hiba fordul elő; «csak azon esetre bir hatálylyal...», tehát nem bir hatálylyal, ha az elmebeteg meghal, a nélkül, hogy eszének használatát visszanyerte volna? Talán így kellene formulázni: «Ezen rendelkezés rendszerint elveszti hatályát, mihielyt a köteles részre jogosított eszének használatát visszanyeri, de kivételesen ismét feléled, ha egy év eltelte előtt...» De ez esetben természetesen a 91. §-ban ezen megszorító szavakat: «élők közt» törölni kellene.

A 93. §. második és harmadik bekezdése fölösleges, minthogy a 17., 18. és 62. §§-ból magától folyik. A 93. §. első bekezdése a 81. §-ból következik, a második bekezdés azonban, úgy látszik, nem igazolt; hogy unokák kénytelenek betudatni azt, a mit apjuk vagy anyjuk kapott, az érthető (először azért, mert ez többnyire egyszersmind az ő előnyük, másodsor pedig azért, hogy a stirpes egyenlő elbánásban részesüljenek); de hogy az örökhagyó szülőinek betudatik az, a mit unokáik kapnak, az meglepő, annál inkább, mert a lemenők és felmenők köteles részei különböző nagyságúak ($\frac{1}{2}$, $\frac{2}{3}$) és néha különböző módon állapíttatnak meg (l. 84. §.). Valakinek a hagyatéka 30,000 frtot tesz; egyetlen fiát «kitagadta», de mégis 10,000 frtot «hagyott» neki; az örökhagyó túlélő szülőjének köteles részébe ezen 10,000 forint betudatik, vagyis nem kap semmit.

A 95. §. c) pontjában ezen kifejezés: «örökösödési rész» nem szabatos, mert a 37. §. esetében a házastárs nem egy részt, hanem mindent (ab intestato) örökölne.

A *querela inofficiosae donationis*. (64. §., 98. és köv. §§.) Nem ok nélkül mondatik meg előbb, hogy mely ajándékozásokat kell a hagyatékhöz hozzászámítani, hogy a köteles rész nagysága megállapíttassék, és csak azután, hogy mely ajándékozások, illetőleg mely mértékben követelhetők vissza a köteles rész kiegészítésére. Mert azzal, hogy a köteles rész nagyobbra szabatik, mint a mekkora az effectiv hagyaték, kitűnnék, még nincs mondva az, hogy ki által és vajon egyáltalán teljesen fog-e fedeztetni (szolgáltatni). Hozzászámíttatik a legtöbb nagy ajándékozás (64. §.), ellenben csakis azok támadtatnak meg, melyek a köteles rész megsértését tartalmazták. (99. §.) Ez helyes is. De aggályosnak tartjuk a 104. §-t. Magában véve feltűnő, hogy a subsidiarius kötelezettek egyedül vétetnek igénybe. E tekintetben ugyan egyszerűen azt lehetne mondani: A köteles részre jogosított talán olyan személyes tekintetekkel van az örökösökre, melyekkel a megajándékozottak irányában nincs. De hogyan egyezik meg a 104. §. a 66. és 98. §§-kal? A subsidiaritásnak a 104. §. végmondatával csak részben van elég téve. És némely esetben, midőn a köteles rész a hagyaték, nem követeltetik, leltár hiányában nem tudhatni, mily nagy volna köteles része és «mennyit kapott volna a hagyaték,»; így ha a végrendeletben az örökhagyó nem is hagy neki semmit és bizonytalan marad, mennyit valósíthatott volna meg igényéből kereset (illetőleg végrehajtás) útján az örökösök ellenében.

105. §.: «Minden ajándék...»? azok is, melyek — harmadik személy javára történvén — nem volnának megtámadhatók?

A 108. §-t illetőleg ugyanaz áll, a mit a 82. §-nál mondtunk.

(Folyt. köv.)

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Az italmérési jog természetéről.¹

II. Teljes határozottsággal tartom fen azon véleményemet, hogy törvénnyel szemben irányuló cselekményből jogszükség a cselekvő javára nem származhatik. Ez általános-

¹ Befejező közlemény. — Az előbbi közl. I. a multheti számban.

ságban is el van ismervé, de különösen érvényesül ez azon vonatkozásban, melyben azt én felhoztam, t. i., hogy oly italmérési jogot, melyet törvény adott (az urbéresek jogát), bármely hosszú gyakorlattal másnak elbirtokolni nem lehetett. Sőt eltekintve egyáltalán a törvényellenesség kérdéséről, merőben képzelhetetlen az, hogy valaki oly jogositványt, melyet törvény adott másnak, elbirtoklás útján vagy bármely más módon megszerezhesen, úgy mintha a törvény azt neki adta volna.

Helytelenül mondja azonban czáfoló, mintha én a kiváltságos jog elbirtoklásának lehetőségét főképp azért tagadtam volna, mert a jogszerű és jóhiszemű birtoklás ki van zárva. Fejtegetésemben több helyen hangsúlyoztam, hogy én nem a jogosultak egymás közötti viszonyáról beszélek, kiknek jogai az általános magánjogi forgalom tárgyát képezik, mely forgalomban egymással szemben a magánjogi szabályoknak egész terjedelmükben érvényesülniök kell; tehát nem egy kiváltságos jogosulttal szemben való elbirtoklás kizárt voltát vitattam, hanem azt, hogy kiváltságon alapuló italmérési jog elbirtoklás útján nem keletkezhett. És ezt igazoltam első sorban a kiváltság különös jogot megalapító természetével s csak mellesleg jegyeztem meg, hogy a jogszükség elbirtoklásának még a jogszerű és jóhiszemű birtoklás lehetetlensége is ellentáll, a mit a jogszerűség és jóhiszeműség kérdéseinek a régi magyar jogbani határozott szabályzatlansága miatt annál inkább tehettem, mert jogéletünk az osztr. polg. törvénykönyv is, mint hatályban volt törvény élénk befolyással birt.

Nem azt mondtam, hogy az *italmérés jog* (általában), mint a földesuri jognak folyománya, *külön jogszerzés tárgyát nem képezhetette*; hanem azt mondtam és mondom, miszerint az *olyan korcsmálási jog*, mely *földesuri jogon alapult*, az 1848. évi jogszabályozás szerint külön, a nemesi birtoktól független, önálló léttel nem birt, ekkép *külön jogszerzés* és így a nemesi birtoktól elválasztott, független elbirtoklás tárgyát nem képezhetette. — Ez egészen egyéb, mint a mit J. ur nekem tulajdonit.

Igy aztán nagyon könnyű czáfolni és ennek fonalán érvelni, hogy miután úgy a HK., mint későbbi törvények az italmérési jogot külön is adományozhatónak tartják, — nincsen rajtam kívül jogász, ki az ellenkezőt állítaná. Hát megnyugtathatom J. urat, hogy én az ellenkezőt soha sem állítottam, ilyent czikkeimből ki nem olvashat senki; — sőt az italmérési jog külön keletkezési forrásaként a privilegiumot kifejezetten tárgyaltam, már pedig a külön adományozás külső alakja J. ur szerint is a privilegium.

A mit J. ur a magyar magánjogi írókból idéz, nem az ő, hanem az én álláspontom mellett szól, mert minden, mit ezek az idézetekben mondanak, a jogosultak egymás közötti viszonyára vonatkozik és főképp mellettem szól a HK. 456. s köv. lapjairól vett idézet, mely *nemesi telek* birtokosáról beszél, mint olyanról, kivel *szemben* 32 vagy 40 évi szokás esetén az italmérési jog be nem tiltható, — mert itt is azon szempont érvényesül, hogy a hosszas gyakorlat a jogszerű szerzés bizonyítékát képezi.

A planum tabulareból idézeteket nem én, hanem J. ur nem érti, midőn arról beszél, hogy ezen döntésekben italmérési jog eredeti megalapulásáról van szó. Napnál világosabb, hogy itt oly esetek képezik az ítélet tárgyát, hol a korcsmajog a kincstár és más nemesi birtokosok közt vált vitássá. No hát ha ez nem a jogszükség igénylők egymás közötti viszonya, akkor nem tudom mi. És amaz esetek azért lőnek a kincstár javára eldöntve, mert a nemesi curiak birtokosai a kincstárral szemben az italmérési jognak oly ideig való gyakorlatát, mely a jognak valamely módon és időben történt megszerzése bizonyítékát pótolhatná, föl nem mutathattak.

Azt mondtam, hogy: «az osztrák törvények behozatala utáni időben, a korcsmajog elbirtoklására oly értelemben, hogy ez által az eredeti jogalapoktól (nemesi jog, törvény, kiváltság) különböző szerzőmód állott legyen elő, a jogszabályozás alkalmat és lehetőséget nem adott» és az elbirtoklás csakis a magánjogi forgalomban, a már létező jogositványokra nézve érvényesülhetett és az osztr. törvény szabályai szerinti elbirtoklás útján italmérési jog *keletkezéséről* szó sem lehet.

J. ur azonban ezen megczáfolhatatlan tétel helyett azt kezdi czáfolni, a mit nem mondtam, t. i. azzal hozakodik elő, hogy az elbirtoklás föltételei és kellékeire nézve azon törvény irányadó, melynek hatálya alatt az elbirtoklás kezdődik, tehát az esetleg már korábban kezdett elbirtoklás befejezhető. — Hát én azon lehetőséget, hogy valaki egy másikkal

szemben italmérési jogot az osztr. törvények uralma alatt elbirtokolhasson, nemcsak meg nem tagadtam, sőt egyenesen kiemeltem, — a mit tagadtam, az, hogy ily jog elbirtoklás útján nem keletkezhett az osztr. törvények uralma alatt, nem pedig főként azért, mert annak alapja vagy nemesi jog, vagy kiváltság, már pedig a javak nemesi és nem nemesi minősége közötti különbség és a magánjog teréni kiváltságok lehetősége már az osztrák jogszabályozást megelőzőleg lőnek eltörölve s így a már is in concreto létező jogositványok fenmaradtak ugyan, de ujak keletkezése elől az ut elzárva lőn.

Az osztrák törvény szerint tehát egyik személy a másiktól elbirtokolhatott italmérési jogot, a mi nagyon természetes oly dolgok és jogokra nézve, melyek a közforgalom tárgyait képezték; de italmérési jog oly formán, hogy az elbirtokló nem egy már törvényen, nemesi jogon vagy kiváltságon megalapult és már létező, hanem egy csak az elbirtoklásra, mint keletkezési és szerzési módra helyezkedő jogot nyert volna — szerezhető nem volt, még pedig annál kevésbé, mert ily elbirtoklás útján keletkezésnek lehetősége a régi magyar törvények szerint is ki volt zárva.

A mit J. ur az osztr. jogszabályozásról felhoz, ellenem mit sem bizonyít; nem bizonyít a marosvásárhelyi kir. ítélőtábla idézett ítélete, mert ez sem azt nem mondja, hogy italmérési jog elbirtoklás útján keletkezhett, sem azt, hogy ily keletkezés az osztr. polg. törvénykönyv uralma alatt lehetséges, hanem épen azon szellemben érvel, melyet én a régi gyakorlatnak tulajdonítottam s különben is J. ur maga idézi a kir. Curia ítéletét, mely ezen álláspontra való tekintet nélkül az ily keresetek megindíthatását az ösiségi nyiltparancs intézkedései szerint kizártnak látja. A kir. Curia ezen indoklása ismét azon véleményem helyességére szolgálhat érvet, hogy az italmérési jogok vagy a mint azok forrásai az 1848. törvényhozás intézkedései folytán bedugultak, nyertek concret alakot, minden további keletkezési lehetőség nélkül.

III. A mit J. ur a «földesuri jog» kifejezés helytelensége és arra nézve hoz elő, hogy helyesebb a *nemesi birtok* jogáról beszélni, nem egyéb, mint szavak feletti vita. Földesuri jogról beszéltem cikkeimben, mint a javaslat e kifejezést használta s a szavakat bírálat tárgyává tenni nem is jutott eszembe azért, mert az értelem, mely azoknak tulajdonított, kétségtelen és ugyanaz volt, mint a mi jelenleg a «nemesi birtok joga» kifejezés által jeleztetik. Én is azon véleményben vagyok, hogy a bizottság által választott kifejezés helyesebb. És pedig nem J. ur idézetei folytán, melyek nem is vonatkoznak a tárgyra, hanem azért, mert a földesuri minőség az urbéri kötelékben állókkal szemben érvényesülő hatalmi szempont, holott az italmérési jog a nemesi birtoknak általánosan érvényesülő tulajdosága volt.

Én Dózsa Elek tekintélyét kifejezetten hangsúlyoztam, csak azt mutattam ki, hogy az italmérési jogra vonatkozó tantételei helytelenek s utaltam arra, hogy J. ur használhatta volna azon forrásokat, melyeket Dózsa is használt s akkor talán tévedéseinek reprodukálását kikerülhetne volna, mert hogy emez általam megtámadott tantételeket most már J. ur sem tartja helyeseknek, abból következtetem, hogy védelmükre egy szócskát sem hoz föl.

J. ur azt tulajdonította Dózsának, mintha ez a «belső telek bármilynemű és rangu tulajdonosát» korcsmárlási joggal bírónak mondaná. Ezzel szemben utaltam arra, hogy ezt Dózsa ily általánosságban nem mondja, mert megjegyzi, hogy: «az urbéresnek teljes kirekesztésével». Ekkép épen a J. ur czáfolatabeli idézetek összevetéséből is kitűnik, hogy megjegyzésem helyes volt.

Az erdélyi nemes városok polgársága nemes birtokosként lőn korcsmárlási joggal fölrúháza és ekkép kétségtelen, hogy ama jog itt is a nemesi birtok folyománya és J. ur, midőn ellenkezőt mond a C. C. 3 R. 11. Cz. 9. cikkével lép kiegyenlíthetetlen ellentétbe, mert azon intézkedés a C. C. 3. R. 11. Cz. 7. cikkének elkerülhetetlen folyománya volt, mire biznyságul még az is szolgálhat, hogy bár Erdély a nemzeti fejedelmek alatt a privilegiumok gazdag termőföldje volt, nem fordult elő eset, hogy a nemes városok polgárait kivéve, valamely más polgárságnak az *egyénekenkénti* jogosultság ezen kiváltsága megadatott volna.

Ezekben kívántam észrevételeimet előterjeszteni; az ezen kérdés iránt érdeklődő olvasókat pedig arra kérem, hogy ha maguknak ezen vitában véleményt kívánnak formálni, olvassák el a *Nemzet*-ben közzétett cikkeimet is és meg vagyok győződve, hogy nézetük szerint sem én leszek az, «kivel szemben a visszautasítás jogos»-nak mutatkozik.

Dr. MOHAY SÁNDOR.

Felsőbírósi határozatok.¹

A *Jogtudományi Közlöny* f. évi 43. száma mellékletén 567. szám alatt közölt jogeset azon fontos kijelentést tartalmazza, hogy a csődtörvény 27. §. 3. pontja értelmében megtámadható közadós az, a criticus időn belül keletkezett jogcselekvénye, melylyel adósságát nem úgy mint kötelezve volt készpénzben, hanem áruk átadásával, tehát oly módon törlesztette, a mely módon való törlesztésre kötelezve nem volt.

Ezen álláspontot bíróságaink mindeddig el nem fogadták, hanem ellenkezőleg olyképp érveltek, hogy az idézett törvényszakasz csak azon jogcselekvényeket mondja megtámadhatónak, melyek által a közadós valamelyik hitelezőjének olyan biztosítást vagy kielégítést ad, melyhez annak általában vagy akkor még joga nem volt. Ámde azon hitelezőnek, kinek követelése lejárt, joga van úgy a kielégítéshez, mint a biztosításhoz, utóbbihoz azon alapon, hogy a ki többre van jogositva, attól a kevesebbet sem lehet megtagadni. Minthogy tehát a lejárt követelés birtokában levő hitelezőnek a kielégítéshez és a biztosításhoz joga van, meg nem támadhatónak tekintették az oly jogügyletet, melylyel a közadós hitelezőjének a csődnitást megelőző 15 napon belül ingó vagy ingatlan zálogot adott, valamint a közadós azon jogcselekvényét, melylyel hitelezőjét nem pénzben, a mint magát kötelezte, hanem áruval elégítette ki.

Már évekkel ezelőtt küzdöttem ezen felfogás ellen (lásd *Jogt. Közl.* 1885. 182. lap) és kimutattam a törvény keletkezési történetéből, hogy a törvényhozónak ez akarata nem volt. A német csődtörvény 23. §-ának 2. pontja, nemkülönben az osztrák 1884. évi «Gesetz über die Anfechtung von Rechtshandlungen» 5. §. értelmében megtámadhatók «die in den letzten zehn Tagen vor der Zahlungseinstellung oder dem Eröffnungsantrage erfolgten Rechtshandlungen, welche einem Concursgläubiger eine Sicherung oder Befriedigung gewähren, die er nicht oder nicht in der Art oder nicht zu der Zeit zu beanspruchen hatte». Ezen törvények szerint világos a kérdés megoldása, mert a ki pénzbeli kielégítést igényelhet, az nem követelheti követelésének záloggal való biztosítását, avagy egyéb ingóságokkal való kielégítését, mert ezen a kötelezettől eltérő módon való kielégítése iránt jogilag érvényesíthető igénye nincsen.

A mi csődtörvényünk idézett szakasza a német szövegtől kettőben különbözik: elhagyja az «oder nicht in der Art» kiemelését és «die er nicht zu beanspruchen hatte» mondatot azzal fordítja, hogy «joga nem volt». Ezen változtatással azonban a törvényt megalkotó közegek a törvény indokaiból és a tárgyalásokból kivehetőleg nem czéloztak semminemű eltérést a német törvénytől, hanem az egészet csak szövegezési módosításnak tekintették azon felfogással, hogy ezen kitétel «melyhez annak általában joga nem volt, a német törvény kiemelt esetét és értelmét már amugy is magában foglalja.

Ha ezekből kiindulva a törvény akaratát tekintjük az azt tökéletlenül kifejezésre juttató szavak helyett irányadónak, úgy a megtámadhatóság kimondása a jelen esetben kétes sem lehet. A törvényt alkalmazó bíróságnak a törvény akaratát álláspontjára kell helyezkednie. A Curia ezt most meg is tette, de nem utal a törvényhozó kétségtelen célzatára mint kutforrásra, hanem vélelemhez fordul. Ahhoz, hogy az áruknak ily módon való elidegenítése a hitelezőket károsító szándékkal történt. A mellett, hogy ezen ok nagyon fogyatékos, mert nem czáfolja meg az idézett törvényszakasz elején szemügyre vett eset fenforgását, káros vélelmeket gyártani ott, a hol azokra szükség nincsen.

Dr. GOLD SIMON.

¹ Az előbbi közl. 1. a 38. számban.

Az Ausztriában foganatosítandó biztosítási végrehajtásnak hazai bíróságaink által való elrendelésének kérdéséhez.

A *Jogt. Közl.* f. é. 44. számában cikket tettem közzé, melyben kimutatni igyekeztem, hogy hazai bíróságaink az Ausztriában foganatosítandólag kért biztosítási végrehajtást törvényeink értelmében kötelesek elrendelni s ennél fogva az ott közölt kir. ítélő táblai határozat, mely ellenkező álláspontot foglal el, téves alapokon nyugszik.

T. B. ur a *Jogt. Közl.* f. é. 46. számában szíves volt igénytelen cikkemmel foglalkozni. A kir. ítélő tábla végzésének helyessége mellett törve lándzsát, azon nézetének ad kifejezést, «hogy szó férhet a kérdésnek igenleges s szó férhet nemleges megoldásához», egyuttal pedig reményli, «hogy sikerült engem s a nézetemen levőket meggyőznie arról, hogy az ellenkező nézet sem egészen alaptalan.»

Kénytelen vagyok előrebocsátani, hogy engem illetőleg T. B. ur reményében csalatkozott s az alábbiakban iparkodni fogok bebizonyítani azt, hogy T. B. ur argumentumai nem is állnak helyt. De a magam részéről már azt sem helyeselhetem, hogy T. B. ur — legalább nézetem szerint — a felvetett kérdésnek *ugy* az egyik, *mint* a másik módon való megoldását tartja lehetségesnek. Pedig a dolog *ugy* áll, hogy *csak vagy* az egyik *vagy* a másik megoldás lehet *jogi szempontból* helyes. Nem szabad, hogy discussióinkban mi is, a laikusok között jogi kérdések tekintetében igen elterjedt «vemhességi theoriának» tért engedjünk.

Ha jól fogtam fel T. B. ur cikkét, akkor okoskodása az általam megtámadott kir. ítélő táblai határozat helyessége mellett következő: A bíró köteles ügyelni — a mennyire ez csak módjában áll — határozatának concret végrehajthatatlanságára s miután az 1885. évi 13113. sz. igazságügy-miniszeri rendelet szerint az osztrák bíróságok a magyar bírónak biztosítási végrehajtást elrendelő végzései foganatosítására irányuló megkereséseinek meg nem felelnek, Ausztriában foganatosítandólag biztosítási végrehajtást el sem rendelhet. Nem vét ily kérelemnek elutasításával az egyenlőség elve ellen, mert hiszen magyar állampolgár ellen sem rendelné el a biztosítási végrehajtást, ha az Ausztriában lakik. Végre czélszerűtlen, hogy a magyar bíró kitegye magát annak, miszerint az osztrák bíróságok megkereséseit foganatosítatlanul visszaküldjék.

Ugy vélekedik T. B. ur, hogy az 1868: LIV. t.-cz. 256. §-a a bíró kötelességévé teszi, hogy határozatának végrehajthatóságára általában figyeljen s nem különböztet a concret és abstract végrehajthatóság közt. Ezen állítás azonban merően téves. A hivatkozott törvényszakasz ekként intézkedik: «minden ítélet akkép *szerkesztessék*, hogy végrehajtható legyen.» Helyes törvényt magyarázat mellett ezen rendelkezésből mást nem olvashatunk ki, mint azt, hogy a szolgáltatásnak, melyre az egyik vagy másik perbeli fél köteleztetik, szabatosan meg kell jelöltetnie; a szolgáltatás pedig olyan legyen, melynek teljesítésére a kötelezett fél a rendelkezésre álló törvényes kényszereszközök segítségével szorítható legyen. Ezen magyarázatot adtam a törvény rendelkezésének előző cikkemben is s ez nem más, mint az *abstract végrehajthatóság*. Ha a törvényhozó a bíró kötelességévé kívánta volna tenni azt is, hogy határozatának *concret végrehajthatóságára* szintén ügyeljen, akkor ennek *szerkesztéséről* hallgatott volna, kimondván, hogy «minden ítélet végrehajtható legyen.» Ez adott volna azután a bírónak oly discretionarius hatalmat, hogy a végrehajtási kérelmeket, ha előreláthatólag, vagy meggyőződése szerint foganatosításuk eredményre nem vezethet, egyszerűen elutasíthatta volna.

De ily hatalommal a törvény a bírót felruházni nem akarta s észszerűen nem is akarhatta. A bíró curuli székében minden *egyéni tudomását* félreteszi s csupán *ex actis, törvény sze-*

rint határoz. Pedig arról, vajon valamely határozata concrete végrehajthatatlan, ha csak törvény vagy törvényerejű rendelet nem állapítja meg a végrehajthatatlanságot, *kizárólag egyéni tudomása* lehet a bírónak.

Tegyük fel, hogy X. bíró A. rokkantat könyörületességből házában tartja, ott lakással, ruházattal és élelmezéssel látja el. Tudja jól ezen bíró, hogy A.-nak semmi néven nevezendő vagyona nincs. B. végrehajtást kérelmez A. ellen jogerős bírói ítélet alapján s nem kételkedem abban, hogy X. bíró a végrehajtást el is fogja rendelni. Vagy tegyük fel, hogy Y. bíró fivére butorostól hónapos szobát ad bérbe C.-nek. D. a végrehajtásért úgy folyamodik, hogy az a C. lakásában található butorokra rendeltessék el. Meggyőződése, hogy Y. bíró, dacára annak, hogy talán legjobban tudja, miszerint ama butorok fivérének tulajdonát képezik, a kért végrehajtást el fogja rendelni. Vagy végre tegyük fel, hogy E. kielégítési végrehajtást kér F. ellen olyképen a budapesti IV. ker. kir. járásbíróságnál, hogy F.-nek az aszódi 215. sz. tjkvben foglalt ingatlanára a végrehajtási zálogjog kebeleztesse be s ennek foganatosítása végett a g.-i kir. járásbíróság mint telekkönyvi hatóság kerestessék meg. Z. bíró, ki a darabot elintézi, történetesen önmaga telekkönyvi tulajdonosa az aszódi 215. sz. tjkvben foglalt ingatlanak. Bizonyos, hogy Z. dacára e körülménynek a kérelmet az előterjesztés értelmében fogja elintézni.

Mindezen esetekben a concret végrehajthatatlanság evidens s mégsem fog találkozni *magyar bíró*, ki ellenkezően határozna, még csak nem is szükséges ily eljáráshez római vér, elegendő a római jog tanulmányozása által fegyelmezett jogászi gondolkodás.

Kimutattam fentebb — az eclatáns példákat is csak a kérdés helyesebb megvilágítása czéljából hoztam fel —, hogy a törvény nagyon is különböztet az abstract és concret végrehajthatóság között s csupán az előbbi fenforgását igényli a bíró határozataiban.

Már most azon kérdés merül fel, az 1885. évi 13113. számú miniszeri rendelet oly természetű-e, melyet a bírónak határozatainak hozatalánál figyelembe kell vagy lehet-e vennie? Nem akarom itt hosszasan fejtegetni a min. rendeletek jogi természetét, csupán arra kívánok utalni, hogy a kérdéses rendelet maga is végpassusában a következőket mondja: «erről a kir. bíróságokat tudomás és megfelelő viszonyos eljárás végett . . . értesitem . . . » A miniszter tehát csak *tudomásra* juttatja bíróságainknak az osztrák bíróságok követte eljárást s elvárja, hogy a reciprocitás elve szerint fognak azok eljárni. Ezen rendeletből is csak *egyéni tudomást* szerez a bíró s nincs befolyással a dolog lényegére, hogy a kormányhatalom közvetítésével jutott annak birtokába. De azért semmivel sem erősebb vagy alaposabb ezen tudomás, mint az, melylyel a bíró a fenti példákban határozata concret végrehajthatatlanságáról bír. Be fogja, reménylem, T. B. ur ismerni, hogy azon esetre, ha Ausztriában ez eljárás megváltoztával biztosítási végrehajtási végzéseinket végrehajtanák, bíróságaink a miniszterium útján ezen változásról nem nyernének haladéktalanul tudomást. Pedig bizonyára T. B. ur volna a legutolsó, ki azt állítaná, hogy azon időközben, mely letelnék az osztrák eljárás megváltozása és az ezen körülményt tudató miniszeri rendelet közzététele között, a magyar bíró Ausztriában foganatosítandólag biztosítási végrehajtást el nem rendelhetne. Már azon egy körülményből, hogy a miniszeri rendelet revocálása nélkül megállhat az annak tartalmával ellenkező intézkedés, látszik, mily hatály tulajdonítandó a kérdéses miniszeri rendeletnek.

Egészen más szempont alá esnek azonban azon példák, melyeket T. B. ur cikkében felsorol azon állításának beigazolására, hogy a bíró határozatának concret végrehajthatóságára ügyelni tartozik. Az 1881: LX. törvénycikk 51—68. §§-ai bizonyos vagyona nézve a végrehajthatatlanságot

mondják ki. Ezen törvényes intézkedéseket a bíró határozataiban tényleg figyelmen kívül nem hagyhatja; de nem azért, mert kötelessége határozatának concret végrehajthatóságát szem előtt tartani, hanem azért, mert *törvény szerint köteles határozni*, hogy mily jelleggel bírna a miniszteri rendelet, melyben a miniszter a törvényhozástól nyert felhatalmazás alapján egyéb vagyonrészeket is a lefoglalhatás alól eximálna. Ily miniszteri rendelettel ellenkező határozatot a bírónak természetesen nem volna szabad hoznia.

T. B. ur azt találja, hogy nem érveltem helyesen, midőn azt vitattam, hogy a megtámadott kir. ítélő táblai végzés vétett a jogegyenlőség elve ellen, mert hiszen a biztosítási végrehajtást Ausztriában lakó magyar állampolgár ellen sem rendelnék el. Ezen állításánál csak azt az egyet tévesztette szem elől T. B. ur, hogy *perjogi szempontból* is más s *közjogi szempontból* is más tekintendő belföldinek és külföldinek. Mig ugyanis a hazánkban lakó brazíliai honos perjogi tekintetből belföldi, addig a Bécsben lakó pozsonyi illetőségű magyar honpolgár ugyanazon tekintetből külföldi. Azzal tehát nem állítja helyre a jogegyenlőséget a kir. ítélő tábla, hogy magyar állampolgár ellen sem rendeli el bizonyos körülmények között, t. i. ha ez Ausztriában lakik, a biztosítási végrehajtást; de igenis sérti azzal, hogy minden *perjogi szempontból belföldi* ellen, ha ez feltétlenül marasztaló elsőbírósági ítélet ellen halasztó hatályu felebbezéssel él, a biztosítási végrehajtást elrendeli, míg *a perjogi szempontból külföldiek* s különösen Ausztriában lakók ellen azt nem teszi.

Végül még T. B. ur célszerűségi indokára legyen szabad néhány szóval reflectálnom. Tökéletesen való hogy nem célszerű az, hogy magyar bíró magát kitegye annak, hogy az osztrák bíróságok megkereséseit foganatosítatlanul visszaküldjék. Nem sokat nyomna ugyan a latban oly bírónak véleménye, ki nem foganatosítható megkereséseért a magyar bírót a tudatlanság vádjával illetné, de respectáljuk a külföld törvénybeli intézkedéseit a végből, hogy az viszont a mieinket respectálja. Ámde ily célszerűségi szempontot nem decretálhat a bíró határozatában s csak fájlalni tudnám, ha bíróságainkat ítélkezéseikben célszerűségi indokok vezérelnék, a mit azonban legdühödtebb ellenségeink sem állíthatnak bíróságainkról.

Előbbi cikkemben *szorosan jogi szempontból* vettem bírálat alá a kir. ítélő tábla végzését s miként itt ujlag kimutatni igyekeztem, az nem is állhat helyt.

T. B. ur személyes támadására nézve meg kell jegyeznem, hogy egy szóval sem tanácsoltam azt, hogy «folyvást kísérelgessük, ha vajon nem csálhatjuk-e meg a szomszédot, hátha találkozik nála bíró, ki a törvényt nem tudja s a biztosítást rendelő végzést mégis végrehajtja». Ily bujtogatási vágyat sohasem tápláltam.

Dr. BERCZELI ANTAL.

Különfélék.

— **Kérdés az igazságügyminiszterhez.** Az osztrák cs. k. bíróságok a hazai bíróságaink által történt megkeresések folytán, végrehajtás utján behajtott pénzeket nem teszik át a megkereső bírósághoz, hanem saját letéti hivatalaiknál helyezik letétbe s a magyar honos végrehajthatót kényszerítik, hogy tetemes költség árán a behajtott pénzeket Ausztriában vegye fel. Akár közvetlenül fordul a fél ezen bíróságokhoz a végből, hogy a letett összeget ide áttegyék, akár a megkereső bíróság követeli annak kiadását, amazok stereotyp válasza az marad, hogy a pénz nálok leendő felvételének misem áll útjában. Miután tudtunkkal hazai bíróságaink minden nehézség nélkül az osztr. cs. kir. bíróságok hasonló megkereséseinek készségesen megfelelnek, nem találná-e helyén valónak igazságügyi kormányunk, hogy az osztrák igazságügyminiszternél kieszközölje, miszerint az osztrák bíróságok utasíttassanak, hogy hazai bíróságainknak ezek megke-

resései folytán végrehajthatólag behajtott pénzeket kiadják s a mennyiben lépései eredményre nem vezetnének, intézkedni, hogy hazai bíróságaink az osztrák bíróságokkal szemben az említett irányban a ratorsio elvét kövessék?

— A m. kir. Curiához november hóban beérkezett 1464. ez évben mindössze 22443 ügy, mi a múlt évi hátralékkal együtt 28,812-t tett. A beérkezések száma a múlt év hasonló időszakához képest 2494 el nőtt. Elintéztetett ez évben 10,896 ügydarab; a hátralék 7916, tehát 984-el több, mint a múlt novemberben.

— A bűnvádi eljárás javaslatának indokolása a javaslat szövegével együtt 90 ívet tesz ki. Ugy halljuk, gondoskodva lesz arról, hogy a munkálat könyvkereskedői uton *olcsó áron* meg legyen kapható.

— A budapesti kir. keresk.- és váltótörvényszék és a budapesti kir. törvényszék elnökeinek figyelmébe. A budapesti tudakozódó intézetek (Informationsbureau), nevezetesen az «Assistenz» és a «Providentia» nevűek lapokat adnak ki, melyeket csak kereskedők olvasnak és melyekben őket titoktartásra kérik. E lapok, továbbá a Bécsben megjelenő «Handelsblatt» naponként közlik a budapesti bíróságok iktató hivatalaiba érkezett beadványokat, különösen a kereseteket és a végrehajtási kérvényeket. Más dolog egy vagy több egyén felől értesülni az iktató hivatalban és más az egész iktató könyvet lemásolni. E lapok, miután azokból a beadvány jogossága és alapossága ki nem tűnik, valósággal tönkre teszik az illető alperesek (a mi nem egyértelmű «adóssal») hitelét és azért idején volna lehetetlenné tenni ama közléseket, melyek csak a hivatalos egyének közreműködésével juthatnak nyilvánosságra.

— A budapesti ügyvédi kamara e hó 2-án *Hodossy Imre* elnöklete alatt rendkívüli közgyűlést tartott, melynek tárgya az ügyvédi rendtartásról a kamara által kidolgozott javaslat megvitatása volt. A javaslatot *Sztehlo Kornél* terjesztette be hosszabb beszéddel. A javaslat ellen *Dr. Márkus Dezső* budapesti ügyvéd szólott, kinek beszédét kivonatban a mellékleten közöljük. A kamara javaslatát általánosságban elfogadták; a részletes vita az e hó 9-én folytatandó közgyűlésen tartatik.

— A városi kegyuraság Magyarországon című kötet jelent meg Dr. Timon Ákos győri jogakadémiai tanártól. Eredeti forrástanulmányok és oklevéltári nyomozások alapján kimutatja szerző a városi kegyuraság eredetének összefüggését a legfőbb kegyuri joggal, fejlődését a szent korona-féle jogelvek alapján. A második részben kifejti szintén a történelmi fejlődés szerint, hogy a nem katolikus hitfelekezetiiek a régebbi jog szerint a városi lelkész választásában részt nem vehettek, mint azt különösen a híres besztercebányai eset igazolja, midőn a korona 1818-ban a besztercebányai lelkészválasztást megsemmisítette és egy-szersmind a jogszokásra hivatkozva szabályrendeletileg elrendelte, hogy a lelkészválasztásban csak a katolikusok vehetnek részt. Ezen szabályrendelet megújított 1856-ban és az ujabban kibocsátott miniszteri rendeletek Sopron, Komárom és Jászárokszállás városokra nézve ugyanezen álláspontot foglalják el. A harmadik részben kifejti szerző, hogy a városok a kegyuraságot mint a szent korona peculiumai kapták, kapcsolatosan a városi törzsvagyonnal. Ennek következtében a kegyuri terhek különös teherviselési alapját a városi törzsvagyon, nevezetesen ingatlanok és iura regaliák képezik. Kifejti továbbá a különbséget a kegyuraság mint különös teherviselési jogczim és a hitfelekezetek községi segélyezése közt, miután ujabban a gyakorlati élet e tekintetben nagy ingadozást tanúsított. A kegyuraság mint külön teherviselési jogczim csak a katolikus egyházakra és egyházi pénzekre vonatkozik. Csak ezekkel szemben tartoznak tehát a szabad kir. városok kegyuri terheket viselni, holott a községi segélyezés, melyről az 1868: LIII. tcz. in-

tézkedik, valamennyi hitfelekezetre egyformán és csak általánosságban vonatkozik, a mennyiben azt a város vagyoni ereje megengedi. A negyedik fejezetben kifejtetik a városi kegyuraság viszonya az alapítványokhoz, nevezetesen hogy a városok mint kegyurak kezelték az egyházi alapítványokat és ezen kezelés alapján jutottak egyházi alapítványok birtokába, mi aztán későbbi időben arra vezetett, hogy ezen egyházi alapítványi javak a városi törzsvagyonnal össze keveredtek, holott különösen a mióta a különböző hitfelekezetek egyformán jogosultságot nyertek, ezen egyházi javak a városi törzsvagyontól szorosan elkülönzendők, mert ez utóbbiakra most már csakis a katolikus hitfelekezetek tarthatnak igényt, a mennyiben azokat a városok mint kegyurak kezelték.

— **Nyílt kérdés.** Azon fél, a kinek az eskü jogerősen megítéltetett, megőrül. Ügyvédje a halál általi hitelesítés analogiájára az esküt letettnek kéri kimondani, mert fele az eskü letételére írásban készenk nyilatkozott. Hely adható e ezen kérelemnek, vagy ellenkezőleg az eskü le nem tettnek mondandó-e ki, avagy pedig felfüggesztendő-e az eljárás a felgyógyulás, illetőleg a halál bekövetkezéséig?

— **Ügyvédi körökből** a következő sorokat vettük:

Nem tartalmaz ugyan az ügyvédi rendtartás — még a budapesti kamarának javaslata sem — intézkedést, hogy az ügyvéd a bíró szobájába lépve vagy abból távozva, köszönjön. De a hallgatag megállapított illemszabályok szerint igenis a köszöntést fogadni tartoznak. A budapesti ügyvédek kötelezés hiányának dacára kivétel nélkül a köszöntést gyakorolják, a budapesti bírák némelyike pedig kötelezés dacára a köszöntés fogadásáról megfélekedik.

Nemzetközi szemle.

— **A bécsi ügyvédi kamara** feliratot intézett a birodalmi gyűléshez, a melyben kéri a perrendtartási javaslat minél előbbi tárgyalását és elfogadását. Ezen javaslat, mint annak idején megírtuk, a részleges szóbeliség behozatalára vonatkozik és alig tartalmaz egyebet mint a bagatell-eljárás kiterjesztését.

— **Gneist** a napokban ünnepelte 50 éves tudori jubileumát. Gneist nagy szolgálatot tett hazájának mint kutató, mint törvényhozó, mint egyetemi tanár és mint politikus. Az angol jognak ő a legjobb ismerője a kontinensen.

— **Kleinfeller** müncheni magántanár kommentárt irt a nyilvánosság megszorításáról szóló 1888-ki német törvényhez. Az új törvény, mint már jeleztük annakidején, novella alakjában alkottatott a bírói szervezeti törvényhez. A nyilvánosság kizárható a közrend, az állambiztonság és az erkölcsiség veszélyeztetése esetében. Az ítélet kihirdetése mindenestre nyilvános. A bíróság azonban az ítélet indokait is elvonhatja a nyilvánosság elől: Az elnök a nyilvános tárgyalásokon való megjelenéstől eltilthatja többek közt azon egyéneket, „welche in einer der Würde des Gerichts nicht entsprechenden Weise erscheinen.” A bíróság bizonyos esetekben meghagyhatja a jelenlevő személyeknek a titoktartást. A ki ez ellen vét, 6 hónapig terjedhető fogházzal és 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel sújtathatik. A nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalásokról a sajtónak, a fenebbi büntetés terhe mellett, meg van tiltva tudósítást hozni. Kleinfeller könyve tüzetes kritikái megjegyzéseket is tartalmaz a törvényről.

— **A francia és belga lapok** érdekes kérdéssel foglalkoztak a napokban. A «Gil Blas» munkatársa Lemonnier egy közszemérmert sértő beszély miatt felelősségre vonatván, védőjéül Picard Edmond brüsseli ügyvédet választotta. Picard a védői tisztelet elfogadta s így merült fel a kérdés, vajon belga ügyvéd plaidirozhat-e francia bíróság előtt, és ha igen, vajon hivatalos ruhájában (robe) teljesítheti-e functióját vagy nem. A francia ügyvédség ugyanis még mindig nagy fontosságot tulajdonít a «robe» viseletének, azt az ügyvédség egyik kiváltságának tartja és többek közt azzal is indokolja, hogy ez a kartársak egyenlőségét legalább külsőleg dokumentálja, és a külső megjelenésben elenyésztetni azon különbséget, a melyet a testi és vagyoni előnyök nyújtanak. De többi előjogaira is igen féltékeny a

francia ügyvédség, miért is Picard jónak látta mindennek előtt a párisi barreau Conseil d'Ordre-jával lépni érintkezésbe és kijelentette, hogy a Conseil határozatához fogja magát tartani. A Conseil d'Ordre hosszas megbeszélések után Picard javára döntött ugyan, de azért a kérdés még mindig nyitva marad. A Conseil ugyanis a francia bűnvádi eljárás 294. §-ra hivatkozott, mely szerint a vádlottat barátja is védheti. Picard tehát mint a vádlott «barát»-ja védett. A «robe» viselésére nézve a Conseil nem nyilatkozott, de Picard a hallgatást megértette s egyszerű polgári ruhában jelent meg a törvényszék előtt.

— **Az angol alsóházban** legutóbb a budget-tárgyalás alkalmával igen érdekes igazságügyi vita volt. Mr. Jennings képviselő az igazságügyi kormány ellen intézett erős támadással indította meg a vitát. Beszéde szerfelett sajtószzerű adatokat tartalmaz az angol burokrácia helyzetére vonatkozólag. Elmondja a szónok, hogy a lordkancellár titkára 1500 font st. (kb. 18,000 forint) fizetést huz; van egy hivatal «a lordkancellár pénztárcza-hordozója» czimén, melynek javadalmazása 400 font st. Kérde, hogy mi a hivatása a peccetviaszmelegítő-nek (Chafe max) s helyettesének, a «nagy pecsét őrzője» mily kitűnő szolgálatokat tesz a hazának, hogy 334 fonttal szerepel a budgetben. «A lordkancellár uszályhordozója» 200 font fizetést huz. A «Queens-bench» bírái 22 hivatalnok felett rendelkeznek, kiknek fizetése 8700 font, ezenkívül van 16 «masters» (főhivatalnok), kik egyenként 1500—2000 font, és 85 hivatalnok, kik 250—700 font fizetést huznak. E kitűnően díjazott hivatalnokok jórésze egyszerű másoló. 5 hivatalnok mint «számfeletti» nem végez semmiféle szolgálatot s mégis egyenként 600 font fizetést huz. A legfőbb törvényszék ajtónállóira felügyelő hivatalnok fizetése 600 font. Még számos érdekes adatot sorolt fel Jennings felszólalásában, mely nagy vitát idézett elő, de az általa indítványozott törléseket a többség nem fogadta el. A lordkancellár, kinek csak a felsőházban van ülési s szavazati joga, nem válaszolhatott a szónoknak azonnal, s csak a lordok házában tette ezt. Visszautasítja a megtámadtatást s bár a felesleges állások lételét nem tagadta is, de tiltakozott az ellen, hogy ő sine curák teremtésével nepotismust üzne. Igéri egyébként, hogy a jövőben e visszasságok elkerültetni, illetőleg megszüntettetni fognak.

— **A londoni bíróság előtt** állott egy egyén, a ki leányának elcsábítóját revolverlövessel megsebesítette. A bíró a tényállás felvétele után azonnal beszüntette az eljárást s egyszersmind azon figyelmeztetést intézte a vádlotthoz, hogy, mint az angol formula hangzik, «a törvényt ne vegye saját kezébe» máskor. A sajtó helyesléssel fogadta az illető bíró eljárását. Egy másik angol bíró legujabban hasonló esetben ugyanily eljárást követett. Angolországban tehát közeledés mutatkozik a francia felfogáshoz, hol ily esetekben évek óta felmentő ítéleteket hoznak. Franciaországban nemrég egy egyén, ki reálott nővéreinek elcsábítójára, csekély pénzbüntetést kapott.

— **Norvég bűnvádi eljárás.** Lapunk zártával veszszük az 1887-iki norvég bűnvádi eljárás német szövegét. Ezen bűnvádi eljárás az *esküdtzéki intézményen* alapul. Az érdekes törvény német fordítása a Liszt-féle büntetőjogi folyóirat mellékleteként jelent meg. Visszatérünk reá.

Irtások.

87.

A fővárosi bíróságoknál még mindig nincsen használható toll és tinta.

Felelős szerkesztő	Dr. Dárday Sándor (VIII., Sándor u. 9. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 21. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYŰJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Sándor-utca 9. sz., I. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előzetési díj: félvre 6 irt
negyedvre 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A jogi tanulmányok és az egyéves önkéntesek. Dr. NAGY FERENCZ kolozsvári egyetemi tanártól. — A bírói felelősség és a nyugdíjazás rendszere. — Jogirodalom és törvényhozás: Radicalismus a jog terén. Dr. NAGY DEZSŐ budapesti ügyvéd. — A revideált zürichi polgári törvénykönyv. Dr. JELLINEK ÁRTHUR budapesti ügyvéd, országgyűlési képviselő. — Igazságügyi törvénytár, rendeletekkel és döntvényekkel kiegészítve. Szerkesztette dr. Dárday Sándor. TRUX HUGO kir. ítélő táblai bírótól. — Törvénykezési Szemle: Árverés után szerezhető-e nyilvánkönyvi jog? —y. — Az 1871: XXXI. tcz. 11. §-a és az új felelősségi javaslat. Dr. IMILING KONRÁD budapesti kir. ítélő táblai bírótól. — Magánjogi ítéletek kritikai fejtegetése. XIII. Dr. SCHWARZ GUSZTÁV ügyvéd, egyetemi magántanártól. — A BTK. 251 §-ához. BIRÓ VLAMOS kir. tsz. bírótól. — Külföldi judicatura. Közl.: Dr. MÁRKUS DEZSŐ, budapesti ügyvéd. — Dohányzó legyenek. Dr. GRUBER LAJCS budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi bíróság határozatai. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A jogi tanulmányok és az egyéves önkéntesek.

Bármily szigorúnak tűnjék fel az új véderőtörvény javaslatának azon rendelkezése, hogy az egyéves önkéntesek a katonai szolgálat tartama alatt tanulmányaikat nem folytathatják: az oktatás szempontjából ez ellen annál kevésbé lehet kifogás, minél általánosabb a tapasztalat, hogy a katonai szolgálat mellett sem az előadások rendes látogatása, sem az előadott tárgyakkal való alapos foglalkozás nem lehetséges. Kétségtelen mindazonáltal másrésről, hogy ha az egyéves önkéntesek a katonai szolgálat tartamára tanulmányaikat félbeszakítani kötelesek, ebből reájuk nemcsak az a hátrány származik, hogy a polgári pályákra később léphetnek, hanem határozott igazságtalanság is azokkal szemben, a kik bármely oknál fogva a katonai kötelezettség alól felmentetnek s ennél fogva tanulmányaikat félbeszakítani nem kénytelenek. Teljesen méltányoljuk azért a vallás- és közoktatásügyi miniszter ismeretes törekvését, hogy az egyéves önkéntesek tanulmányaik könnyebb és gyorsabb befejezése céljából némi kedvezményekben részesíttessenek s ez által a jelzett hátrány és igazságtalanság ellensúlyoztassék. Csak az a kérdés, milyenek legyenek ezen kedvezmények s vajon adható-e általában oly kedvezmény, mely az itt egyedül szem előtt tartott jogi tanulmányokra hátrányos befolyást nem gyakorol, azoknak sikerét nem veszélyezteti?

Az ez iránt a miniszter által véleményezésre felhívott jogi tanintézetek közül már többnek nyilatkozata jutott köz tudomásra, a nélkül azonban, hogy meggyőződésünk szerint teljes megnyugvással elfogadható javaslat tétetett volna. Nem tekintjük ilyennek nevezetesen azt a különben legközelebb fekvő és legegyszerűbben keresztülvihető javaslatot, mely szerint az egyéves önkéntesek a katonai szolgálat tartamának megfelelő tanulmányi idő alól egészen vagy részben, pl. egy félév tartamára, felmentetnének. Vagy szükséges a négy évi idő a jogi tanulmányok sikeres befejezéséhez, vagy nem. Ha szükséges, akkor annak reductiója három vagy negyedfél évre a katonai szolgálatot teljesített önkéntesek javára azt jelenti, hogy a jogi oktatás érdekei a katonai érdekeknek egyszerűen feláldoztatnak. Ha nem szükséges, akkor joggal követelhető, hogy a tanulmányi idő egyáltalában leszállítottassék, nincs tehát miért a rövidebb tanidőt csupán kivételképen alkalmazni. Részünkről annyira át vagyunk hatva annak szükségétől, mikép a tanulmányi idő változat-

lanul fentartassék, hogy azt még indokolni is fölöslegesnek tartjuk. Hiszen még csak 14 esztendeje annak, hogy a tanidő a jelenlegi tartamra az összes jogi tanintézeteken fel emeltetett; azóta pedig a kötelezően előirt tantárgyak száma nemcsak nem csökkent, hanem ellenkezőleg még emelkedett. Jól tudjuk ugyan, hogy pl. Németországban a jogi tanidő csak 3 évre terjed, de nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a német egyetemeken a politikai tárgyak többnyire nem a jogi, hanem a bölcsészeti karokban szerepelnek; e mellett köz tudomásu dolog, hogy a német közvélemény mind erősebben sürgeti a jogi tanidőnek szintén négy évre leendő felemelését, a mint az már régóta Ausztriában is el van fogadva. Azt is megengedjük, hogy a jelenleg kötelezően előirt tárgyak némelyikének fentartásához szó fér; de vajon nem állunk-e folytonosan azon követelménnyel szemben, hogy az alapvető tárgyak nagyobb óraszámban, behatóbban adassanak elő, hogy az elméleti előadások gyakorlatok, semináriumok által kiegészíttessenek? Nem halljuk-e általában a panaszt, hogy a jogi szakoktatás eredményei ki nem elégítők, hogy a pályavégzett joghallgató a gyakorlati élet terén szükséges elméleti készséggel ritkán rendelkezik? E körülmények között valóban lehetetlennek tartjuk annak igazolását, hogy a jogi szakoktatás tartama a katonai érdekek miatt megrövidíttessék. Ily áldozat legfeljebb kivételesen oly esetben volna helyén, ha a haza veszélyben forogna s az ifjuság annak megvédésére tényleg fegyver alá szólíttatnék; de az állami élet rendes viszonyai között, az állami intézmények zavartalan és állandó együttműködésében ily áldozat nem követelhető. A közoktatás részéről bizonyára legkevésbé!

De nincs is ily áldozatra semmi szükség. Egyáltalában nem hiányzik annak lehetősége, hogy az egyéves önkéntesek méltányos igényei a jogi tanidő változatlan fentartása daczára kielégíttessenek. E lehetőséget nyújtja különösen azon javaslat, melyet a nyert felhívás folytán a *kolozsvári egyetem* jog- és államtudományi kara terjesztett a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé. E javaslat szerint nem kell egyebet tenni, mint az egyéves önkéntesekre nézve jelenleg fenálló rendszert más irányban alkalmazni. A helyett ugyanis, hogy az előadások hallgatása, mint jelenleg, a katonai szolgálattal kapcsoltnék össze, hozassék az kapcsolatba a *polgári pályákkal*, legyen a katonai szolgálatot teljesített joghallgató által választott *polgári hivatás az, mely mellett az egyévi katonai szolgálatnak megfelelő tartamban az előadások hallgatandók.* Az érintett javaslat ezt közelebről úgy contemplálja, hogy miután a katonai szolgálatot teljesített hallgatók három éven át az egyetemet, illetve jogakadémiát látogatták, a katonai évvel együtt tehát, mely rendszerint az utolsó évre fog esni, a jogi tanulmányok megkezdésétől számítva teljes négy év eltelt: *engedtéssék meg nekik a következő ötödik évben az előirt vizsgák letétele és a negyedik tanévre eső tárgyak megelőző hallgatása nélkül is bírói, ügyvédi, közjegyzői vagy közigazgatási gyakorlatra lépni s számíttassék be nekik ezen a gyakorlatban töltött esztendő oly feltétel alatt, hogy a gyakorlat mellett a még hátralevő előadásokat hallgassák s az év végével az előirt vizsgákat sikerrel letegyék.* Ily módon teljesen el volna érve az, hogy az illetők a katonai év kizárólagossága daczára ugyanakkor léphessenek gyakorlatba,

mint jelenleg s mint azok, a kik katonai szolgálatot nem teljesítenek; másrészt a négyéves jog- és államtudományi tanfolyam sem szenvedne semmi rövidséget s a fenálló vizsgarendszer is változatlanul fenttartható.

Alig hiszszük, hogy bármely más módozat jobban elégítené ki úgy a jogi oktatás érdekeit, mint a katonai szolgálat kizárólagossága folytán támasztott méltányossági követelményeket. Sőt azon meggyőződésben vagyunk, hogy a jogi tanulmányoknak illetően kapcsolatba hozása a gyakorlattal azokra nemcsak kedvezőtlen hatással nem lesz, hanem ellenkezőleg hasznukra fog válni — a mint hogy már gyakran tettettek javaslatok az iránt, hogy az elméleti előadások sikere a gyakorlati élettel való szerves összeköttetés által jobban biztosíttassék. Mindenesetre pedig áll az, hogy a bírói, ügyvédi, közigazgatási gyakorlat összehasonlíthatlanul kevésbé fogja az illetőket az előadások rendszeres és sikeres hallgatásában akadályozni, mint a katonai szolgálat, mely miatt az előadások hallgatása a legtöbb esetben másodrendűvé vált. De nem kevésbé hasznos lesz véleményünk szerint a javasolt megoldási módozat az illetőknek gyakorlati kiképzésére; mert valamint előnyös az elméleti előadásokra nézve, ha a hallgató azokat a gyakorlatban közvetlenül értékesítheti: azonképen a gyakorlat is előmozdítatik, ha az abban szükséges elméleti anyag egy része párhuzamosan szereztetik meg, a helyett hogy kizárólag a hosszabb idő előtt hallgatott s nagy részben talán már feledésbe ment előadásokra kellene támaszkodni. Legfelebb az jöhet kérdés alá, vajon engedhetnek-e a bíróságok, ügyvédek, közigazgatási hivatalok stb. annyi időt, a mennyi az előadások rendes hallgatásához szükséges? E részben is azonban, úgy véljük, nem forog fen számot tevő nehézség. A jog- és államtudományi karban az egy-egy napra és tanfolyamra eső előadási órák száma átlag nem több, mint *négy* s ez is csak öt napon át hetenkint. Ha ezen előadási órák a gyakorlati elfoglaltságra való tekintettel célszerűen beosztatnak, bő idő marad arra, hogy az illetők gyakornoki kötelelességeiknek is teljesen megfelelhessenek. Köztudomásu dolog különben, hogy az ügyvédjelöltek igen gyakran csak félnapi munkára vétetnek fel az ügyvédi irodákban s hasonlóképen meg volna engedhető a bíróságoknál és közigazgatási hatóságoknál is, hogy az előadásokra járó gyakornokok hivatalos elfoglaltatása egy-két órával kevesebbre szabassék, mi által a hivatal érdeke lényeges csorbát nem fog szenvedni. Vannak e részben a multból praecedensek is. Így pl. az ötvenes és hatvanas években az akkor fenállott pénzügyi ügyészségeknél (Finanz-Procuraturáknál) olyan gyakornoki állások voltak szervezve, melyek joghallgatóknak mintegy ösztöndíjképen adományoztattak s az ügyészségeknek egyenesen kötelelességüké volt téve, az illetők leczkellátogatását lehetővé tenni és ellenőrizni. Arra nézve pedig, hogy a gyakornokok az előírt elméleti vizsgák letétele előtt alkalmaztassanak, utalunk egyszerűen az 1883: I. tczikkre, melynek 5. §-a kifejezetten megengedi, hogy fogalmazó gyakornokokká és szolgabíró-segédékké olyanok is kineveztethessenek, kik az államvizsgát még le nem tették, csak azon kötelezettség állapíttatván meg, hogy a vizsgát egy év alatt letegyék, s ugyanaz áll az id. törvény 7. §-a szerint a bírósági gyakornokokra nézve is.

Komolyabb nehézség a kolozsvári egyetem jogi kara által javaslatba hozott módozat alkalmazása ellen egyedül abból a szempontból emelhető, hogy az előadások hallgatásával párosult gyakorlat épen csak azon helyeken folytatható, a hol egyetem vagy jogakadémia van, a mi sokakra nézve nagyon terhes lenne, különösen ha az illető saját keresetére van utalva s fizetéses alkalmazást valamely jogi tanintézet székhelyén nem kaphat. De vajon nem létezik-e hasonló nehézség jelenleg is a katonai szolgálatra nézve? Nem kénytelenek-e az egyéves önkéntesek az előadások hallgatása végett oly ezredeknél szolgálathoz lépni, melyeknek

állomáshelye egyetem vagy jogakadémia székhelyén van, a helyett, hogy azon ezredeknél töltsék ki szolgálati évüket, melyek lakhelyükön vagy ahhoz legközelebb állomásoznak, a mint az ezentul lehetséges lesz? A különbség tehát csak az, hogy most a katonai szolgálat van egyetemi vagy akadémiai székhelyhez kötve, a szóban forgó javaslat szerint pedig az első gyakorlati év lesz ily helyi korlátozásnak alávetve. Egyesek szegénységét e tekintetben annyival kevésbé kell akadályul elfogadni, mert elvégre kivételes előnyról, *kedvezményről* van szó, melynél tökéletesen elégséges, ha az rendes körülmények között bárki által igénybe vehető. Mi sem akadályozza különben azt, hogy a szegénysorsu joghallgatók gyámolítása tanfeljegyzések és ösztöndíjak által a gyakorlati év alatt is történjék, annál is inkább, mert ha az önkéntesek a katonai év alatt előadásokat sem hallgathatnak, az ezekhez kötött ösztöndíjak élvezete úgy sem lesz megengedhető.

Magától értetődik, hogy miután a különböző pályákhoz előírt gyakorlat törvényileg van megállapítva, így nevezetesen a bírói gyakorlat az 1869: IV. és illetve az 1874: XXIV. és 1883: I. tczikkben, az ügyvédi gyakorlat az 1874: XXXIV. tczikkben, a közjegyzői gyakorlat az 1874: XXXV., illetve 1886: VII. tczikkben, a közigazgatási gyakorlat az 1883: I. tczikkben: a javaslatba hozott módozat szintén csak törvényhozási uton léptethető életbe. Ebből azonban annál kevésbé származhatik nehézség, mert eltekintve attól, hogy egyetlen egy szakaszba foglalt törvényes kijelentés elégséges: az országgyűlés bizonyára szívesen fogja megragadni az alkalmat, hogy a nagyobb katonai teher enyhítését a maga részéről is előmozdítsa.

Dr. NAGY FERENCZ.

A bírói felelősség rendszere.

Tekintélyes oldalról vettük a következő felszólalást:

Midőn az egész magyar jogászvilág napról-napra epedve várja az annyi jogi bajok orvoslására hivatott reform-bíróági szervezést; midőn ennek létesítése iránt az igazságügyi kormányzat által kötelező ígéretek tettettek nemcsak, hanem azok több mint egy évtized óta országgyűlésről országgyűlésre meg is ujttattak: most a helyett megjelenik a «bíróági felelősség» törvényjavaslata, mely az 1871-ki törvényalkotás mellett égető szükségét nem képez, nem legalább azon elveken s formában, mint az a miniszter által contempláltak.

A korszerű bíróági szervezet jelenlegi jogi körülményeinkben s elmaradott jogszolgáltatási rendszerünkben ugyszólván *ultimum remedium* lenne; és helyette kapunk oly jogi alkotást, melyről elmondható: *medicamentum morbo pejus*.

Azon jelleg, mely a bírói függetlenség rovására eddigi törvényeinket és intézkedéseinket kitüntette, itt fokozottan rendszeresítve jelenik meg: a hatalom tulterjeszkedésének iránya.

A jogéletünkben mutatkozó tespedési mozzanatok közé a burocracia szelleme vegyül, mely az alárendeltségnek s üres formalitásoknak bölcsője a jogbiztonság veszélyére. (11. 26., 29. §§.)

A büntetések egész tömege, a fegyelmi eljárások s intézkedések sokfélesége, minden képzelhető gyöngeségek s emberi hibák felkutatása s megfenyítés alá vonása, ezek főbb ismérvei ezen törvényjavaslatnak, melyekben vélük az előbbi törvények fölötti előnyeit feltalálhatni. Nézetem szerint a bírói függetlenség s jogbiztonság kockáztatásával; miután mind az a hatalom befolyásának nagy tért nyújt, szabad gyakorolhatásának tág kaput nyit.

Mily erős tápanyagot nyújthatnak majd erre a javaslatban használt kifejezések, a fegyelmi anyag elnevezései pl. *illetlen* magaviselet (26. §.), *botrányos* magaviselet, az *állás tekintélyét sértő* viselet (8. §. c) pontja), a bíró tekintélyének aláásása (15. §.), *hanyagság* (8. §. a) p.). Az illetlenség, botrá-

nyosság stb. értelmezése mily tág kiterjesztést engedhet s mennyi önkényszerű magyarázatokra vezethet!

Hasonló veszélyeket rejt magában a súlyos beszámítás alá eső: *könnyelmű, pazar* életmód (10., 16. §§.) kifejezése. Miben áll ez? hol van annak határa? s hányféle árnyalatban nyilvánulhat!

Nagy súly fektetetik a fegyelmi jog gyakorlatában a birói *tévedések nyilvánvalóságára* is (2., 103., 110., 116. §§.), mi szintén subjectiv felfogás dolga, s az egyéni bírálat s megítélés különbözőségeinek tárgyául szolgál, valamint: a *tiszti becsület* jellege is (16. §. b)), a birói működés *eredménytelensége*, mi a bírónak székhelyén maradhatását kizárja. (15. §.)

Hasonló gyöngeségeket tár föl a nem egy helyütt előforduló szabatosság s határozottság hiánya; a világosság s félremagyarázhatatlanság nélkülözése is, pl. ha a bíró a helyi viszonyokkal kapcsolatban álló *egyéb körülményeknél fogva* nem maradhat székhelyén a jogszolgáltatás sérelme nélkül (88. §.), mely körülmények präcisirozása távolról sem érintetik. A 8. és 16. §-ban, rendelkezve a fegyelmi vétségekről s büntetéseikről, a bíró meg nem engedett elmaradásáról van szó, mit a 8. §. d) pontja ekkép fejez ki: «ha helyét a *szünidő vagy szabadságidő* elteltével el nem foglalja»; 16. §. c) p. pedig: «*engedélyezett időn túl* távol marad» stb., azon felül utóbbinál feltételül — igen helyesen — kiemeli — «ha *igazolt ok nélkül* marad el» — mi a fegyelmi vétség megállapításánál a 8. §-ból kimaradt — habár tapasztalatként a szünidő, szabadságidő meg is szokott hosszabbítani a felettes hatóság által. Ide sorolandó az is, midőn a 9. §. fegyelmi vétséget állapít meg, ha a bíró oly ügyben is, melyben az eljárás vagy határozat nem őt, hanem birói hatóságát illeti, az ügy vitelére utmutatást vagy tanácsot ad (a) p.), továbbá akkor is, ha a bíró a bíróság tagjára «*érdekeltségből hatni törekszik*» (b) p.). Mily tág tér nyílik ezen kifejezésekben is a félremagyarázásokra, gyanúsításokra. Nem lehet-e az érdekeltség ürügye alatt a szellemi, a tudomány-érdekeltséget is megtámadni s üldözőbe venni az elvi felvilágosítást, a tudományos nézetek terjesztését is?

Nem azért hoztam fel mindezeket, mintha e javaslatban a fogalmazás, a codificálás gyöngeségeit akarnám feltüntetni, hanem egyedül annak igazolására, hogy abban nagyon sok anyag rejlik, mi különféle kinövésekre és a birói függetlenséget veszélyeztető befolyásokra kedvező alkalmat s ürügyet nyújthatand.

E tekintetben annál komolyabbak lehetnek aggályaink, minthogy ezen javaslatban a jogi s politikai hatáskör, a jogszolgáltatás s administratio, ugy ezek közegei közötti válaszfalak távolról sincsenek szigoruan felállítva. Egyrészt a legfelsőbb politikai hatóság hatásköre kiterjesztetik ezen fegyelmi ügyekre is; másrészt a jogi bírósági hatáskör irányában több rendbeli kivétel állítottatott fel, az nem egy tekintetben csorbíttatni tervezetik.

Ez kitűnik a következőkből is. Ha a közvádlo valamely hatóságnak a felmerült fegyelmi jelenségekre vonatkozó jelentését aaptalannak találná, az összes iratokat az igazságügyi miniszterhez felterjesztteni köteles (45. §. 2. pontja); s ez esetben a fegyelmi eljárás megindítása vagy mellőzése felett maga a miniszter határoz (45. §. 3. pontja), ily eljárás levén követendő a hatósági feljelentések eseteiben akkor is, ha megszüntetési határozat hozatott (59. §. 6. pontja). Magánpanaszos, ha a közvádlo a fegyelmi eljárást mellőzendőnek találná, ezen intézkedése ellen magához a miniszterhez felfolyamodással élhet (46. §.); ugy a koronaügyésznek a képviselőt megtagadó határozata ellen is (106. §.). Mielőtt a közvádlo a fegyelmi eljárástól elállását bejelentené, köteles az ügyet a miniszter eldöntése alá bocsátani. (54. §. 3. pont.) Magánfelek az igazságügyérhez is benyújthatják panaszaikat (42. §.), kihez a hatóságoknak minden fegyelmi elenség észleléséről jelentést kell tenniök (43. §.), valamint

a fegyelmi ítéletek is hozzá felterjesztendők és az eljárás folyamán hozott mindazon határozatok, melyek iránt intézkedik (70. §.). A felebbviteli bíróságok határozatai is, melyek ellen jogorvoslatnak helye nincsen, további eljárás végett a miniszternek mngküldendők (78. §.) haladéktalanul. A miniszterhez felfolyamodás több más esetekben is megengedtetik; így a kir. főügyésznek a rendbirságot kimondó határozata ellen (31. §. c) pont), a koronaügyésznek s kir. főügyésznek megintés s rosszalás tárgyában hozott határozatai ellen. (28. §.)

A jog uralmának s a birói hatáskörnek megtámadására vezethetend a javaslatnak 103. §-a is, mely szerint kártérítési igényeknél előlegesen a vagyoni felelősség állapítandó meg *a fegyelmi s nem a rendes bíróság által*, melyhez csak azután fordulhat a károsított fél, és pedig csakis a kár összegének meghatározása végett (108. §.), továbbá a 111. §. azon szabályával, hogy az államnak okozott károk fölött maga a miniszter dönt s ily ügyekben közigazgatási eljárás alkalmaztatik, s ennek befejeztével van joga a bírónak rendes per útjára lépni keresetével (112. §.); hasonlóan a miniszter elébe tartozik a vissza- és megtérítés kérdése is, a mikor valamely bíró törvényellenes anyagi haszonban részesült. (23. §.)

Ezen szempontból nem minden jelentőség nélküliek némely szabályok az áthelyezés tárgyában is; a melyek szerint nevezetesen az első folyamodásu bírák fegyelmi vétség esetén kívül is áthelyezhetők, a *közszolgálat érdekében*, minek fogalma igen tág magyarázatot enged meg (87. §.); továbbá a kezdeményezés joga kizárólag az igazságügyi miniszterre lenne ruházandó, ki a szükséges intézkedések iránt a koronaügyésznek utasításokat ad (90. §.), mi nagy lépés a miniszter akarátának, érdekeinek érvényesítése felé; habár a koronaügyész ebbeli előterjesztése felett a Curia illető tanácsa határozand, mely határozat az igazságügyérnek szintén megküldetnék (92. §.), kinek a javaslat szerint joga lenne a további lépések — tehát az áthelyezés iránt is — intézkedni akkor is, ha a fegyelmi eljárásban a panaszlott bíró felmentetnék, de jelenségei mutatkoznak annak, hogy családi vagy helyi viszonyoknál fogva a bírónak székhelyén maradása az igazszolgáltatás igényeivel össze nem férhetne. (95. §.)

Könnyű belátni, mily tág tér nyílik ezen szabályokban s intézkedésekben a politikai vagy társadalmi tekintetekből gyööltekké válhatott bírák üldözésére, elnyomására s háttérbe szorítására.

A *koronát* azonban mind ezekre azon szigorú irányelv teszi fel, mely a *nyugalmazási rendszert* uralja.

Erről egy közelebbi alkalommal.

Jogirodalom és törvényhozás.

Radicalismus a jog terén.

Mintha csak az egész Európát a reactio szele érintette volna, mindenütt bizonyos visszavonulást, félénkséget tapasztalunk a liberalismus eszméitől. A jelszó: szabadelvűség, még mindig erősen tartja magát, de a külső lepel alól hiányzik a hus és vér. A jelszó sokszor reactionarius irányt takar.

Ez a visszahatás a jog terén is érezhető.

Az ujszülött német birodalom a hetvenes évek elején mintegy megtagadta multját és a szabadelvű alapokon nyugvó jogi törvényhozás eszméit igyekezett érvényesíteni.

Mi magyarok alkotmányos életünk helyreállításával valóságos mohóssággal kaptunk a liberalis jogi institutiókon, teremtetünk oly intézményeket, a melyek sok más európai államok hasonló intézkedéseit szabadelvűség tekintetében messze tulszárnyalták. Mikor azután ezen nagyvonásu kereketek betöltéséről lett volna szó, egyszerre csak az ellenkező áramlat kezdett előtérbe tolakodni. Az a «gyakorlatiasság» ütötte fel fejét, melynek igazi neve a reactio.

De nem csak nálunk volt így. A szomszéd állam, a német birodalom intéző körei megijedtek saját szabadelvű alkotásaiktól és megfújták a visszavonulás harsonáját. Az állami gyámkodás és onnipotentia kerekedett felül, a mi az eddigi iránynak egyszerre utját szegte.

Talán van is némi jogosultsága ennek az iránynak? A jogélet végre is pusztá nagy eszmékből meg nem élhet, neki kell valami realis, valami kézzelfogható. A liberalis lendület emberei nem teremthettek egészet, munkájuk félbe maradt s most az egész odium reájuk és alkotásaikra hárult vissza. A szabadelvű jogi intézmények compromittáltak.

Ennek az állapotnak megvan a maga lélektani magyarázata. Azok a nagy eszmék, melyeket a tizenharmadik század nagy gondolkodói és theoreticusai a világba mintegy kidobtak, azóta folytonosan a lét és nem lét között lebegnek: valamennyien szilárd testet még mindig nem öltöttek. Amaz eszmék századokra szólottak és épen ezért az első század végén részben még a forrongás stadiumában vannak. Jogi életünk ma folytonos hullámlás, a hol az eszmék majd hullámhegyekké nőnek, majd a természet törvénye szerint önsúlyoknál fogva a reactio hullámvölgyébe esnek vissza és ott lelik ideiglenes sirjukat.

Ez az európai államok jogi életének képe.

Majd jött a socialismus a maga követelményeivel, mely a fenálló jogi rendet minden oldalról hatalmas ostrom alá veszi, mely a jog szakszerű művelőit, a jogrend őreit a legnagyobb mértékben idegesekké tette, mely épen ebből folyólag a liberalis jogeszmék fejlődése elé újabb gátakat emelt.

Ma sok politikusunk előtt veszélyes már a független bíróság is, és ennek functióját nap nap mellett a függő közgazgatás hatáskörébe igyekeznek átjatszani. Igyekeznek a bíróságokat megrendszabályozni és oly fegyelmi törvényjavaslatot terjesztenek be a törvényhozó testület elé, melyet a függetlenségére féltékeny bírói testület méltán cselédtörvénynek nevez; az ügyvédi kar legujabb nemzedéke a numerus clausus eszméjével foglalkozik, mely szerintük egyedül képes az ügyvédi kar bajait sanálni.

S felmerül a kérdés, hogy valójában a végleges visszavonás utján haladunk-e? számíthat-e sikerre ez az irány?

S most vessünk egy pillantást az érem másik oldalára.

Divattá vált már ma Franciaországra, mint a föld egy politikai jelentőség nélküli pontjára tekintenünk. A hatalmas ellenlábás, a német birodalom politikai tulsulya elvonta tőle a figyelmet; pedig ebben az országban nagy eszmék forronganak, a múlt század forradalmi eszméi lávafolyamként halmozódnak és érlelődnek újra ebben a vulkánban; saját bajaival, saját belsejével van elfoglalva, a mi minden pillanatban kitörésre juthat és innen az a szerfeletti idegesség is, a melylyel a hatalmas szomszéd reá tekint. Nem is annyira katonai erejétől, hanem inkább a forradalom pusztító tüzétől fél.

Franciaországban nemcsak a politika és a társadalmi élet, hanem a jog terén is elementaris erővel törnek elő a forradalmi eszmék. Ez az állam, mely történeti alapokon fejlődött igazságügyi szervezetével a continentalis államoknak mintául szolgált, melynek hagyományai e téren egy gazdag kincses bányát képeznek, ma azon az uton van, hogy ezt kiméletlen kezekkel semmisítse meg.

Ma a francia ultraradicalis jogászok már oly jelentőséggel bírnak, mely minden gondolkodó figyelmét első sorban magára vonja. És ezek a radicalis jogászok nem is afféle álmodozó demagogok, kik a jog épületét azért törekednének ledönteni, mert azt nem ismerik, hanem a francia ügyvédi, ügyészi és bírói kar több kitűnőségét számlálja tagjai közt. Dolgoznak, agítálnak az irodalom, a társulás és a gyakorlati törvénykezés terén. Megteremtették a francziák előtt eddigelé ismeretlen jogászgylést: *Congrès de la Réforme judiciaire*, mely évenként összeül, megvan a maguk közlönye:

Revue de la Réforme judiciaire, melynek szerkesztője M. Victor Jeanvireot, az angers-i főtörvényszék bírása, s munkatársai között van: Grasserie, törvényszéki bíró Rennes-ben, Bertheau államügyész, Drioux vizsgálóbíró, Bardou törvényszéki elnök, Maurice Vergoin volt főállamügyész, számos képviselő és az ügyvédi kar több kitűnősége.

S mit akarnak ezek a gyakorlati élet terén működő jogászok, kik hivatásuknál fogva rendszerint a conservativismus legerősebb hívei szoktak lenni?

Franciaország jogi szervezetének oszlopait ássák alá.

Nekik a mai ügyvédség nem kell; szerintök a francia ügyvédi kar testületi szervezete, mely a külföld méltó bámulatát keltette fel, mely ennek például szolgált, eltörölendő. Az ügyvédi testület, mint ma létezik, egy titkos monopolium, mely akadályozza a jogkereső feleket jogaik érvényesítésében. Az, a mit mi a szabadelvűség netovábbjának tekintettünk, hogy a testületi tanács (*conseil d'ordre*) souverain ura saját tableau-jának, oly intézmény, mely szerintök már századokkal ezelőtt túlélte magát. A jogi védelem szabadsága az ő eszméjük, ez szerintük a mai kor elengedhetetlen követelménye.

A bírói kar teljesen függetlenítendő a kormányhatalomtól. A kinevezési rendszer a monarchia szüleménye, melynek egyedüli célja a kormányhatalom jogosulatlan erősítése. Független bíróság nem létezhet ott, a hol a kormány nevezi ki a bírakat és a hol az előléptetés is tőle függ. A bírói elmozdithatatlanság értéktelen garancia, a mely nem óvja meg a bírót attól, hogy előléptetése érdekében felháborító koldulást ne vigyen végbe. A bíró tehát suffrage universel útján választandó.

A polgári törvénykezés terén is az esküdszéki intézmény honosítandó meg. Az eskü, mint a lelkiismeret szabadsága ellen intézett merénylet, eltörölendő.

A büntető törvénykezés terén a vádtanács (*conseil de l'accusé*) teljesen függetlenítendő az ítélő bíróságtól s azért annak tagjai az ügyvédek közül választandók, esküdszékekre ruházandó a vétségek esetében való bíráskodás is, stb.

A legradicalisabb reformok egész tömegét vetették fel e párt hívei. Messze vezetne ezeket egyenként felsorolni; itt csak a tényt constatáljuk. Eszméik aligha fognak egyhamar valósulni, kivált abban a mértékben, a mint ők óhajtják, mert velük szemben egy ezredéves gyökeret vert hatalmas traditio áll; de agitatójuk oly hullámokat vetett, hogy a mozgalmat lehetetlen bármely gondolkodó jogásznak is figyelem nélkül hagyni. Ellensúlyozói ők a jog terén is lábra kapott reactionarius iránynak, melyet merész fellépésükkel egyrészt növelnek ugyan, de ugyanakkor utmutatásul szolgálnak a jövőre.

Dr. NAGY DEZSŐ.

A revideált zürichi polgári törvénykönyv.

A zürichi polgári törvénykönyv, a melynek egyes részei 1854—1856-ik évek alatt léptették életbe, az utolsó évtizedek egyik legsikerültebb törvényhozási alkotását képezte. E törvénykönyv a német törvényhozásra kétségtelen befolyással volt; s így nemcsak közvetlenül, hanem közvetve is behatással volt némileg jogi életünkre.

A törvénykönyv életbe lépte óta lefolyt harmincz év alatt, a Schweiz egységes törvényhozása, különösen a kötelmi és házassági jog terén, a törvénykönyvre változtatólag behatott, a mennyiben annak illető részei hatályon kívül lettek helyezve, s így maga a törvénykönyv úgy a szövetséges, mint pedig az újabb időben hozott cantonalis törvények által elvesztette azon jelleget, a melyre a schweiziak oly nagy súlyt fektetnek, t. i. hogy az valóságos népkönyv legyen, a melynek egyik főfeltétele a magánjogi anyagnak könnyű áttekintése.

Ezek voltak a revisio kiindulási pontjai, a melyek mel-

tatható, ha az ítélet jogerőssége idején a kikötött váltó lejáratí ideje még el nem múlt; mert ez esetben a váltónak természetben való szolgáltatása immár lehetetlen és ezért csakis annak készpénzbeli értéke és ennek a lejáratí naptól számított 6 százalékos kamatja, valamint a leszámítolási értéknek a kikötésszerű váltóadási naptól a lejáratí napig számított 6 százalékos kamatja ítélendő meg.

Bár az ilykép szövegezett ítélet kissé mesterkéltnek tetszhetik: egyedül ez felel meg a jogi szabatoságnak és egyedül ez felel meg az anyagi igazságnak, a nélkül, hogy az eladó jogos érdekén csorbát ejtene.

Dr. SCHWARZ GUSZTÁV,
ügyvéd, egyet. m. tanár.

A BTK. 251. §-ához.

A büntető törvény revíziója kérdése alkalmából ötlik fel előttem e §., melynek intézkedése nézetem szerint előfordulható s már is előforduló esetben kimerítőnek nem tekinthető vagy legalább kétes magyarázatokra ad alkalmat és sem eddig, a büntető törvény életben létének 9. évében bírói ítélettel még megoldottnak nem tudom, sem a törvény anyaggyűjteményében felvilágosítás erre nézve nem található.

A 251. §. szerint ugyanis «a ki érvényes házassági kötelékben lévén, ismét házasságra lép, ugy szintén azon nem házas is, ki tudva, oly egyénnel házasságot köt, a kettős házasság büntettét követi el és 3 évig terjedhető börtönnel büntetendő».

E §. intézkedésével szemben vegyük fel a következő esetet:

A r. k. vallású fél ellen protestáns neje válópert indít a szentszék előtt, a szentszék a fenforgó házasságtörést sem látja elegendőnek a canonjog szerint okul az elválásra s a keresetet elutasítja s ugyanaz a fél a reá nézve illetékes világi bíróság elé vivén keresetét, ott elválasztó ítélet hozatik felperesnőre azzal a kijelentéssel, hogy más házasságra is léphet.

Ez mindennapi eset. Ezután az el nem választott r. kath. vallású fél áttér a r. k. vallásról a protestáns vagy unitárius hitre s abban a tudatban, hogy neje ő tőle el van választva, más házasságra lép protestáns vagy unitárius lelkész előtt. Nem forog-e itt a kettős házasság büntettének esete fen s ha igen, összeegyeztethető-e a fenforgó eset a büntető törvény fenebbi rendeletével?

Elemelve a törvény szavait mindenesetre legelőbb az «érvényes házasság» szavak s az ez által adott fogalom fölött kell gondolkoznunk. De ez a két szó is elkülönítendő s külön veendő értelmezés alá.

«Házasság» alatt jogi értelemben két különféle személynek együttélésre, életközösségre való egyesülését értjük s «érvényes» e házasság, ha az előirt alakiságok szerint megkötöttet, mindkét fél közös akaratával.

A volt r. kath., jelenleg protestáns, féltől elválasztott nő tehát — az itt felvetett esetben — «érvényes házasság»-ban levőnek semmi esetre sem tekinthető, azonban a férj nincs elválasztva, reá nézve a házasság nincs fölbontva.

Ez kétségtelen így itt a válóper szempontjából, de kétség fér nézetem szerint ahhoz, hogy ez adott esetben a második házasságra lépett egyén kettős házasság büntettét követte volna el s kétség fér ahhoz is, hogy a törvény 253. §-ának sulya alá esnék a lelkész, ki az esketést végezte.

Azt hiszem, csak nálunk lehet hasonló esetek fölött panaszkodni, ott, a hol a házassági válóperek mai napon is egy száz évet meghaladó patens zsinórmértéke szerint vitetnek s a hol ez igen fontos kérdésben még mindig nem látták elérkezettnek az időt alapos reformra.

Fentebb jelzém, hogy válóper szempontjából úgy áll a kérdés, hogy a válóper folyamán r. kath. vallásban volt egyén, daczára hogy neje tőle elválasztott, még mindig

házassági kötelékben állónak tekintetik, habár időközileg áttért is. Egy előfordult esetben a fél kérvényt adott be a válóper bíróságához, melyben előadván, hogy ő időközben áttért, kérte a perben már ellenfele irányában kifejtett indokok alapján azt, hogy az elválást kimondó ítélet reá is kiterjesztessék. E kérésével első- és másodbíróilag is elutasított, azzal az indokolással a másod fokban, hogy szabályszerű keresetlevél lett volna beadandó. Nem tudjuk ugyan, hogy a szabályszerű keresetnek ez esetben mi lehet a kérelmi része egyéb, mint a kérvényben volt, de arra csakugyan kíváncsiak lehetünk, hogy ki ellen indítja az illető e keresetet? A házasságvédő ellen? akkor, mikor már a házasság egyik fél ellen feloldatott? avagy a volt ellenfél ellen, a ki tényleg el van választva, kérje a válóítélet kimondását?

Azonban e kis kitéréstől eltekintve, ha válóper szempontjából így áll is a kérdés, mi lesz akkor, ha az említett eset büntető bíróság elé kerül?

A büntető bírónak, hogy az esetleges váddal szemben ítélhessen, okvetlenül bele kell mennie annak taglalásába: érvényes-e a házasság vagy nem?

Érvényes «házasság»-nak sine-qua-nonja két különféle egyénnek a maga módja szerint életközösségre való szövetkezése. Az adott esetben tehát itt ez fen nem forog, mert hisz az egyik személy el van ítélettel választva, reá nézve a házasság felbontott. Fel lehet-e úgy bontani valamit, hogy az egyik fél mégis kötve maradjon? Ezt vitatni megengedem hogy lehet a válóper szempontjából, de kétszem, hogy a büntető bíróság a büntetőtörvény 251. §-ának oly értelmezést adhatna, hogy az adott esetben a törvényt applicálhatná. Mondhatja ugyan a büntető bíróság, hogy a panaszlott nincs elválasztva s ez így is van; azonban, hogy «érvényes házasságban» levőnek declaráltathassék valaki, a kitől neje jogerős ítélettel elválasztott, ez mindenesetre képtelenség, mert ennek a fogalomnak meg nem felel.

A büntető törvény hatályban léte óta hogy forgott-e fen hasonló eset bíróságok előtt, nem tudom; a büntető törvény alkotásakor fölmerült vitákban, hogy ily eset tárgyalott volna, nem tűnik ki az iratokból, ott leginkább megközelítette ezt az esetet az a példa, mely említi az ágy-és asztaltól elválasztott feleknek esetleges újra való egybekezelését más személyekkel, a mely aztán kétségtelenül megállapítja a kettős házasság büntettét; de ezzel a kérdéssel, mint *ténykérdéssel* a bizottságok sem látták szükségesnek a bővebb foglalkozást. A tárgyalások további menetében sem található fel, hogy ily kérdés fenforgott volna, s ennél fogva a 251. §. nézetem szerint az általam felvetett s tényleg előfordult esetre nem alkalmazható, mert a törvény abbéli kivánalmának, kellékének, hogy az világos és félremagyarázhatlan legyen, az «érvényes házasság» fogalmánál fogva meg nem felel.

Minthogy pedig a Btk. 1. §-a szerint büntettet vagy vétséget az a cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánít, az ily esetet pedig a 251. §. alá huzni nem lehet, a panaszlott ellen nem forog fen büntetendő cselekmény, mert ő nem tehet arról, hogy az egyik egyház szabályai szerint századokkal ezelőtt felállított canonjogi elveknél fogva soha sem hozhatatik reá nézve elválasztó ítélet, s reá mint időközben áttért egyénre azok a szabályok nem is kötelezők; másrészt pedig azért, mert érvényes házasságban levőnek nem tekintheti magát akkor, midőn élettársa elválasztott tőle s annak más házasságra léphetés is megengedett.

BIRÓ VILMOS,
kir. tsz. bíró.

Külföldi judicatura.

78. A pap fogadalma, mint házassági akadály. A párisi semmitőszék (ellentétben 1878 febr. 26-án kimondott határozatával) 1888 jan. 25-én hozott ítéletében kimondotta, hogy

a katolikus papnak a polgári törvények értelmében kötött házassága érvényes. (Pand. franç. 1888. I. 49.).

79. *Meg nem engedett föltétel* a hazába való visszatérés tilalma és azért nem létezőnek tekintendő. (A brüsseli cour d'appel határozata, 1887 július 13.).

80. *Kártérítés elcsábításért.* Ha a terhességet eredményezett nemi közösülésre való csábítás házassági ígérettel vagy csalfa félrevezetésekkel (manoeuvres dolosives) történt: a csábító az illető nőnek kártérítéssel tartozik. (Állandó francia gyakorlat 1884 óta.)

81. *A bérlő megzavarása nem sürgős építésekkel.* A bérbeadó, különös megállapodás hijján is, magából a bérszerződés természetéből kifolyólag, köteles a bérlőnek a bérelt dolog nyugalmas élvezetét biztosítani. Ha tehát a bérbeadó a bérelt lakás falán oly javításokat eszközöltet, melyek elhalaszthatók: ezzel a bérlőt ok nélkül zavarja és neki kártérítéssel tartozik. (A párisi semmitőszék, 1886 nov. 16.)

82. *A tiszta árkülönbséti ügylet,* az t. i. a hol kizárólag az árfolyam változásaiból eredő különbségek képezhetik a tartozás vagy követelés tárgyát, bíróilag nem érvényesíthető (A lüttichi cour d'appel 1887 jul. 14.)

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

Dohányzó fegyenczek.

Az is hihetetlennek látszik, hogy valaki komolyan szólhasson arról, vajon a fegyenczek is dohányozhatnak-e avagy sem? A dohány mint élvezeti cikk par excellence éppen nem látszik annak szájába valónak, ki nagyot vétkezett a társadalom ellen s kit a társadalom éppen azért minél érzékenyebben sújtani óhajt, de legelső sorban leginkább az által, hogy azt mind annak használatától eltiltja, a mi a közérzetre jótékony befolyást gyakorolni képes. Ezen élvezeti cikkek között látjuk a dohányt is szerepelni; a dohányzás tilalma azonban nemcsak az élvezeti cikk elvonása által akarja a bűnt sújtani, hanem tűzbiztonsági szempontból is szokott ennek használata eltiltatni. Mind ennek dacára némelykor a dohányzás orvosi rendeletre használendő, mint oly anyag, mely az emésztési folyamatra jótékony befolyást gyakorolni képes. Azon országokban, melyekben a lakosság a dohánytermeléssel is foglalkozik, ennek élvezete általánosan is szokott lenni s az ehhez szokott elítélt csakugyan kivált a büntetés idejének első szakában nehezen nélkülözi a dohányt. Nálunk e tekintetben már az 1843-diki büntető törvénykönyvi javaslat harmadik részében (17. §.) „... a dohányzás... használása, az elzárt vádlottakra nézve, általánosan megtiltatik». A vizsgálat alatti és az elítélt fogolynak szintén nincsen megengedve jelenleg ezen élvezeti cikk használata. A börtönben a raboknak «a dohányzás, bagózás és burnótozás tiltatik». (Börtönutasítás 36. §.) Ugyanazon intézkedéssel találkozunk a fegyenczeknél is, de mégis azon eltéréssel, hogy ezeknél ezen dolog «szigoruan» tiltatik. (Fegyházutasítás 38. §.)

Magyarországon csakis a közvetítő intézetben letartóztatottaknak engedélyezik tulajdonképeni kedvezmény gyanánt a szabadban dohányzást. (Pauer Gyula: Adatok a kis-hartai kir. közvetítő-intézet ismertetéséhez, Kalocsa, 1886. év. 36. lap.) Zeniczán — ha jól tudjuk — szintén van közvetítő intézet s ott szintén csak ugyanezek birnak engedéllyel a dohányzásra, a minek nélkülözése különösen a mohamedán vallású letartóztatottaknak esik neheze.

A lepglavai kir. horvát fegyházban 1881-ben 46 esetben kellett fegyelmi fenyítéket a miatt használni, mert az illető fegyenczek a hárszabályok által tiltott dohányzás élvezetét szerezték maguknak. (Tauffer: Die Erfolge des progressiven Strafvollzuges stb. Berlin, 1883. 95. lap.)

Bécsben, 1867. jul. 19-én a Lajtán-tuli tartományok képviselőházában Witthoff képviselő igen keményen kelt ki az igazságügyér ellen, hogy a garsteni fegyházban a fegyenczek oly sok engedménnyel birnak, miszerint még dohányoznak is, és rágyújtáskor az őrség egész szolgálatkészséggel magadja át a gyújtószert részükre. Erre Hye lovag, mint megtámasztott így felelt: «Az tény, hogy a dohányzás meg van engedve, de megjegyzem, hogy ezen intézkedésre, mely más fegyházainkban is hasznos, büszke vagyok, mert a dohányzás megengedése valódi büszke a fegyelmi eljárásnál, ezen szer

használatának elvonásával ugyanis sokkal jobban lehet fegyelmi büntetést gyakorolni, mint bottal, vagy magánelzárással. Egyébiránt hozzá teszem, hogy a dohányzás általánosságban nincsen, és csak is olyanok részére van megengedve, kik ily engedményre érdemessé teszik magukat, s azoknak is egyedül a séta s szellőztetési idő alatt.» (Rész Ensel Sándor: Fegyházi reform Magyarországon, Pest, 1868. I. füzet 33. l. jegyzet.) Ugyanezen szerző azt is említi, hogy a mi orsz. fegyházainkban a dohányzás jobb viseletű fegyenczek részére, kellő korlátozások között, szintén meg van engedve. E mű azonban éppen husz évvel ezelőtt jelent meg.

Jelenleg Ausztriában néhány intézetben meg van engedve a burnót, mely élvezeti cikket pontos módon s meghatározott mennyiségben adják az elítélteknek, az illető osztályának különféleségéhez képest kétszer vagy pedig háromszor hetenkint. (Actes du co grès pénitenciaire internationale de Rome. Rome, 1888, tome second, deuxième partie, page 486).

Badenben a fegyházi igazgató buzdítás okáért megengedheti a burnót vételét, melyet a fegyházi kezeléség fizetés mellett szállít. A kerületi és járási fogházakban a vizsgálati foglyok és bizonyos elítéltek (a «Haft»-ban levők) fel vannak jogositva a burnótozás visszavonható kedvezményére. (Actes stb. 484.) 1866-ban Badenben megengedték a szorgalmasabb fegyenczeknek a dohányzást s ott a fegyenczek 40 százaléka dohányzott, ezek összesen (t. i. 273 fegyencz) 535 font dohányt fogyasztottak el egy év alatt. (Rész Ensel id. mű id. hely.)

Hollandban a leydeni és a hoorni központi fogházakban a dohányzás is meg van engedve, de csakis jó viselet esetében vasárnapon a fogház udvarában való sétálás alkalmával. (Actes stb. 486. l.) Basel cantonban meg van engedve a burnótozás és a bagzás; ezen kedvezmények élvezetére vonatkozólag nincsenek bizonyos napok megállapítva. Spanyolországban szintén kaphat az elítélt dohányt. Belgiumban meg van engedve a dohányzás s ez a letartóztatási intézet súlyosságához képest hetenkint egyszer, kétszer vagy háromszor élvezhető. (Id. mű 487. l.)

Angliában a «local prison code»-ban a következő szabályok állanak fen a dohányzásra vonatkozólag: «No smoking shall be allowed, or tobacco introduced, except with the consent and subject to the rules made by the Visiting Justices, or under a written order of the surgeon.» (Prison Act, 1865, Schedule I., Reg. 14.)

Továbbá: «Every person who, contrary to the regulations of the prison, brings or attempts by any means whatever to introduce into any prison any... tobacco, and every officer of a prison who suffers any... tobacco to be sold or used therein, contrary to the prison regulations, on conviction shall be sentenced to imprisonment for a term not exceeding six months, or to a penalty not exceeding 20 l., or both in the discretion of the Court, and every officer of the prison convicted under this section shall, in addition to any other punishment, forfeit his office and all arrears of salary due to him.» (Prison Act, 1865, sec. 38.)

No officer shall use tobacco or spirituous liquors within the prison walls, except under such restrictions as to time and place as may be laid down by the Governor and approved by the Commissioners.

Every officer who shall, contrary to orders, bring in or carry out, or endeavour to bring in or carry out, or knowingly allow to be brought in or carried out, to or for any prisoner, any... tobacco... shall be forthwith suspended from his office by the Governor of the prison, who shall report the offence to the Commissioners.» (Rules made by the Secretary of State 19-th. feb. 1878.)

A «Rules for convict prisons» 13. «rule»-ja következőképen hangzik: «Smoking shall not be allowed in, nor tobacco be introduced into a prison except with the consent of and subject to the rules made by the Directors, or unless specially required for medical reasons, and then only under the written authority of the Medical Officer, which he shall enter in his journal.»

Érdekes végül a 115. «rule», mely következőképen hangzik: «Any person who shall bring... tobacco... or other prohibited articles, into the prison, or who may attempt by any means to introduce into the prison... prohibited articles, may be at once apprehended, and he shall be taken before a justice of the peace. A notice board shall be kept affixed in some conspicuous place near the prison gate, cautioning persons from bringing any such articles into the prison.»

En azt hiszem, hogy nálunk is a szenvedélyes dohányos fegyencz sokkal háladatosabban fogadná kitűnő magaviselet mellett kivételképen a dohányzás kedvezményét, mint ha neki kivételképen megengedjük, hogy büntetésének ideje alatt szerzett keresményét pl. országos csapásoknál jótékonytárgyalására, egy fél liter borra minden hónapban egyszer s több effélékre költse.

Szeretném, ha a fentebbiek a kedvezmények czélszerű bővítését eredményeznék nálunk.

Dr. GRUBER LAJOS.

Különfélék.

— A budapesti ügyvédi kamara a választmány részéről előterjesztett ügyvédrendtartási javaslatot eddigelé két közgyűlésen tárgyalta és eddig a 14. §-ig jutott el. A javaslat tárgyalása iránt a legnagyobb érdeklődést tapasztálhatjuk, ha az érdeklődés kifejezésre jutását a megjelent tagok számában keressük. De maga a tárgyalás menete — és itt különösen a részletes tárgyalást tartjuk szem előtt — a várakozásokat nem elégíti ki. Bizonyos nyomott hangulat észlelhető.

A jövő gyűlés az ügyvédi gyakorlat idejének meghosszabbításával fog foglalkozni. Ez irányban — mint halljuk — több indítvány tétetik, melyek a jelenlegi három éves gyakorlati idő meghosszabbítását czélozzák. Kétségtelen, hogy ugy elméleti mint gyakorlati szempontokból sok érv hozható fel e kérdésben pro és contra. De bármily álláspontot foglaljon is el valaki e kérdésben, a mai körülmények közt nem tévesztheti szem elől azon mélyre menő változást, mely a munkában levő véderő-törvénynek az egyéves önkénytesi szolgáltatásra vonatkozó intézkedései folytán be fog állani. Az egyéves önkénytesi szolgáltatásnak két évre leendő kiterjesztése, de különösen az, hogy a katonai szolgálat és a főiskola frequentája összeférhetlen, közvetve és közvetlenül egyaránt az ügyvédség elérésére is tetemesen nehezítőleg fog hatni. Ily körülmények közt a gyakorlati időnek újabb meghosszításáról úgy hiszszük, alig lehet szó.

Kamarai körökből írják nekünk:

Az ügyvédi kamara jövő vasárnapi folytatólagos közgyűlésén az ügyvédrendtartási tervezet 25. §-a tárgyalása alkalmával hallomás szerint egy erős párt arra készül, hogy az ügyvédjelölti 3 évi praxisnak 5 évre való felemelését indítványozza. Ezzel szemben indítvány fog tétetni az eddigi 3 évnek megtartása iránt oly módosítással, hogy annak számítása csakis a doctoratus elértétől kezdődjék. Ismét mások a tervezet álláspontján állanak és a status quo fentartását kívánják.

— A budapesti ügyvédi kamara választmánya most tárgyalja Btk. novellájára vonatkozó bizottsági javaslatot. Ugy értesülünk, hogy ezen munkálat is rendkívüli közgyűlés elé kerül s lesz alkalmunk a kamara minden tagjának a kérdéshez hozzászólni.

— A bélyeg- és illetékügy reformja. A következő sorokat vettük:

E lapoknak f. é. november 23-iki számában örömhirt olvastunk, melyet a közönség s különösen a szakértő (vagy mondjuk szenvedő) közönség valóságos megkönnyebbüléssel fogadott. Nem kevesebbről van itt szó, mint a bélyeg- és illetékügy reformjáról, melyet Madarassy Pál, a pénzügyi közigazgatási bíróság nagy tudományu és a pénzügyi jog körül is érdemdu elnöke kedvezményez. Helyesen mondja az említett közlemény bevezetése, hogy Madarassy Pál tudományánál és állásánál fogva első sorban van hivatva ebben az ügyben véleményt mondani, mert hiszen a bíró, a mint ezt Madarassy a türehtetlenné vált állapot sulya alatt oly szépen és oly megszívlelendő módon mondja, a jogi lelkiismeret hatása alatt működik. S ez a jogi lelkiismeret nyilatkozik abban az általános indokolásban is, melylyel Madarassy dolgozatait a pénzügyminiszternek bemutatja.

Ritkán hallottunk még bírói székről sujtóbb ítéletet el-

hangzani az államélet egyik legfontosabb intézménye felett. A bírói lelkiismeret feljajdulása ez, mely talán mégis fel fogja kelteni adminisztrációnk aluszékony közegeinek és intézőinek figyelmét s jóakarátát.

Nem ismerjük ugyan még Madarassy javaslatának tartalmát, de az anyag felosztása, a czélba vett rendszer általános körvonalai, az elsőfolyamodásu pénzügyi bíróságok felállítása, a felemlített hiányok sorozata, a panaszok méltatása, ugy, a mint mindezek a jelzett általános indokolásban felfejtve, jogosulttá teszik örömről és fokozzák várakozásunkat.

E mellett nem vélünk az ugynevezett következetesség ellen véteni, ha azt mondjuk, hogy ebben az általános indokolásban tulajdonképen semmi új nincsen mondva. Hiszen bélyeg- és illetéktörvényeink nyelvezetének helytelen, zavaros és időszerűtlen volta; a rendszertelenség virtuositása; az antinomiák sokasága; az anyagi jogi tévedések szomorú játéka, stb., — mindez számtalan panasz tárgyát és anyagát képezte már elannyira, hogy nem egy alkalommal nevezték el bélyeg és illetéktörvényeinket a kodifikált igazságtalanság tárházának. De hogy épen a pénzügyi közig. bíróság elnöke ugyanezekkel a panaszokkal indokolja a reform szükséges voltát, ez új és ez az, a mi a szakértő ítéletét és bírálatát bizonyára érezhetően fogja befolyásolni.

Részünkről szívesen alávétjük magunkat ennek a befo-
lásnak, mert a bélyeg- és illetékügy terén, melynek közjogi alapelvei valóban oly egyszerűek, örömmel üdvözlünk minden intézkedést, a mely az igazságot könnyen láthatóan szem elé állítja és az annak feltalálása és elérése végett választandó utat helyes irányban jelöli ki. Eddig az majdnem lehetetlen volt, mert az illető törvények és szabályok rendszeres felölelése és tudása még messze szárnyaló vágyaknak sem képezhetette tárgyát.

Ezentul talán meglesz annak is a lehetősége, hogy a bélyegadó és a jogilletékek körül jogbiztonság fog uralkodni.

A dolog sürgős, mert a bajok már-már el sem viselhetők; a mit pedig a reform elodázására eddig felhoztak, hogy t. i. a polgári jog codificálása előtt az nem igen eszközölhető, Madarassy által oly meggyőzően czáfoltatott meg, hogy nem kételkedünk, miszerint a pénzügyi kormány készségesen megfogja indítani a reform letesítését, melynek anyagát oly kiváló szakember készítette elő és dolgozta fel.

Am hozzák nyilvánosság elé Madarassy törvényjavaslatait a bírósági ügyrenddel és a részletes indokolásokkal együtt. Kár lenne a kinyomatási költségeket kimélni akarni, mert az érdekelt és szakértő körök hozzászólása csak javára szolgálhat a reformnak s ha majdan a bíróságok, ügyvédi kamarák, kereskedelmi kamarák és egyes szakemberek elmondották véleményüket, a pénzügyi miniszterium kebelében tartandó szakértői enquete tárgyalás alá veheti a javaslatokat, melyek hogy minél előbb a törvényhozás foruma elé kerüljenek, mindenki hő óhaja.

Dr. FRAENKEL SÁNDOR,
ügyvéd.

— A közbédői intézményről a bűnvádi eljárás javaslatának indokolása a következőket mondja:

Kétféleképen rendelkezik a javaslat a vádlott képviselőre nézve. Ha a vádlott maga rendel vagy hoz védőt, a mi kellő értesítés és közvetlen érdekelttség tekintetéből legkivánatosabb, ez fogja őt kizárólag képviselni. Ha a vádlott képviseltetéséről nem gondoskodik, a közbédő jár el érdekében. A közbédői intézményre nem volna szükség, ha minden vádlott részére külön védőt lehetne hivatalból rendelni. Ez azonban a vidéki kir. táblák székhelyén vagy annak közelében lakó ügyvédek kisebb arányánál és tulságos megterhelésénél fogva kivihetetlen. Az intézmény rendeltetéséből következik, hogy a közbédő, kivéve az esetet, ha a kir. tábla ügyforgalmánál, vagy más oknál fogva, több közbédő rendeltetett ki, az egy héten vala ely kir. tábla tanácsa előtt tárgyalással elintézendő ügyekben érdekelt összes vádlottnak képviselőre van hivatva. Továbbá az is következik,

hogy a közbédőnek, a fentebbi kivételtől ismét eltekintve, a vonatkozó héten az illető tanács előtt tartandó összes nyilvános bűnvádi ülésre meg kell jelennie és csak azon ügyek elintézése alatt távozhatik, melyeknél közbenjárására a fentebbiek szerint szükség nincs. Terhes és felelősségteljes a közbédő hivatása, de nem annyira, hogy az ügyvédi kar ügybuzgó és kötelességű tagjaitól megfelelő gyakorlását várni nem lehetne. Legnagyobb nehézséggel jár a kellő értesítésnek több ügyben együttes megszerzése. Minthogy azonban az ügyiratok a tárgyalás előtt közel két hétig tanulmányozhatók, minthogy továbbá az ügynek az ülésben előzetesen történő előadása is tájékoztatást nyújt és az ügyiratokból merített tudomást feleleveníti, ezen nehézség sem lesz legyőzhetlen. Fáradozásaiért megfelelő jutalomra számíthat a közbédő, mely a felosztás nehézsége és a képviseltek tudta nélküli eljárás miatt, az egyes vádlottakra nem róható, hanem az államkincstár által lesz viselendő. Oly célból, hogy a vádlott képviseltetése minden eshetőségek ellen biztosítva legyen, intézkedett a javaslat a közbédő helyettesítése tárgyában.

— Mayer bécsi egyetemi tanár tiszteletére a Magyar Jogászegylet több tagja e hó 10-én társas vacsorát rendezett. Az ünnepélyen nagy számmal jelentek meg jogéletünk kiválóbb alakjai, hogy ez által is dokumentálják a magyar jogászság háláját azon férfi iránt, ki annyi jó akarattal és tudománnyal ismerteti a magyar jogfejlődést a külföld előtt. Az ünnepélyen oly jó hangulat és kedélyesség uralkodott, hogy a jelenlevők elhatározták, hogy ezentul hetenként fognak összejeövetelt tartani, ami annival is inkább kívánatos, mert mind jobban érezhetők annak a kasztszerű elzárkozásnak hátrányai, a mi jelenleg a különböző jogász osztályok közt uralkodik.

— Irodalmi hírek. Dr. Schnierer Aladár egyetemi tanárnak *A büntetőjog általános tanai* című munkája második átdolgozott és bővített kiadásban megjelent a Franklin-társulat kiadásában. A kötetet lapunk zártával vettük s jelenleg még nem szólhatunk hozzá. — Ugyancsak a Franklin-társulatnál jelent meg külön lenyomatban Wlassics Gyula értekezése a bűnvádi eljárás javaslatáról, melyet a Budapesti Szemle legújabb száma közölt s melyet mult számunkban mi is kivonatoltunk.

— A budapesti keresk. és váltótörvényszéknél ezelőtt az a praxis divott, hogy hetenként hétfőn, szerdán és pénteken a váltóügyek referáltattak, úgy hogy az előző napon beadott sommás váltókeresetre vagy végrehajtási kérvényre már másnap este a végzés a felperes kezében lehetett. Ezen gyakorlattal ujabban felhagytak és most úgy áll a dolog, hogy nem minden gyűlési napon ad elő minden referens bíró, hanem csak bizonyos turnus szerint, úgy hogy egy ma beadott váltókeresetre vagy végrehajtási kérvényre akár hányszor csak 5—6 nap múlva hozatik meg a végzés. Nem tudjuk, milyen belső ügykezelési szempont ajánlotta ezt az újítást, de annyi bizonyos, hogy a jogkereső közönségre nézve ezen újabb gyakorlat számos esetben igen érezhető idővesztést jelent és minden érdekelt szívesen látná az előbbi módszer visszaállítását.

— Az ügyvédség és a tricycle. Berlinben egy ügyvéd tricycle-t használ, hogy a különböző bíróságoknál kellő gyorsasággal megjelenhessen a tárgyaláson. A mint nálunk Budapesten a járásbírók el vannak helyezve, itt is szükség lesz nem sokára az ügyvédnek a tricycle.

Nemzetközi szemle.

— Az osztrák képviselőház pénzügyi bizottságában az új igazságügyminiszter előadta programját. A sommás eljárás módosítása iránti javaslatot fentartja azon alakban, a mint azt a volt miniszter beterjesztette; a képviselőház jogügyi bizottsága által tett messzebbmenő szóbeliségi javaslatokat nem fogadja el. — A btk. codificatiója iránt két javaslatot talált miniszterségébe léptekor. Egyik a még Glaser által előkészített és 1874-ben beterjesztett kodex-munkálat; másik egy novella, mely a jelenlegi kodex kirívó hiányain van hivatva segíteni. Szólv hajlik az új kodificatiohoz, de véglegesen nem döntött eddig a kérdésben s ennél fogva az igazságügyminiszterium illető osztályában mindkét irányban párhuzamosan folynak az előkészítési munkálatok. — Az ügyvédi

dijszabályzatot illetőleg kijelenté, hogy a legnagyobb szükségén a *curientialis tarifa* által segítve lesz; oly tarifát szerkeszteni, mely ezen tulmegy, a perrendtartás reformja előtt nem lesz lehetséges.

— A német polgári törvénykönyv életbeléptetésével kapcsolatosan, mint egyik utóbbi számunkban említettük, a német birodalom számára egységes telekkönyvi rendtartás életbeléptetése szándékolatik. A javaslat közzétételénél, annak főbb elveit a következőkben ismertetjük. A telekkönyvek vezetése telekkönyvi hivatalokra ruháztatik. A telekkönyvek területenkint vezetettnek; minden ingatlan külön lapot nyer s több ingatlan egy lapra csak azon esetben jegyezhető be, ha azok ugyanazon személy tulajdonát képezik. A bejegyzés alapját képező okmányok eredetiben vagy hiteles másolatban a hivataloknál őriztetnek. *A telekkönyvbe és az okmányokba való betekintés csak annyiban engedtetik meg, a mennyiben a betekinteni kívánó igazolja, hogy jogi érdek forog fen a betekintésre.* Telekkönyvbe való bejegyzés csak kérelem folytán foghat helyt; a kérelem előterjesztésére jogosított az, a kinek javá a a bejegyzés foganatosítandó vagy a ki ellen a bejegyzés irányul. A jelzálog-követelés törlését csak a tulajdonos kérheti. A kérelem előterjeszthető jegyzőkönyvileg vagy hitelesített okiratban. Minden egyéb a bejegyzésre szükséges ténykörülmeny vagy közokirattal igazolandó vagy pedig szükséges, hogy az az illető telekkönyvi hatóság előtt ismeretes legyen. A jelzáloghitelezőnek megadatik ama jog, hogy a tulajdonost szorítsa a tulajdonjognak a telekkönyvbe való bevezetésére; ezen eljárás a végrehajtási eljárás keretén belül vitetik keresztül. Nem különben a jelzálogos hitelező követelheti az őt megelőző tehertételek törlését, ha beigazolja, hogy azok fen nem állanak vagy megszűntek.

— A német bűnvádi eljárásnak John-fele kommentárjából jelent meg a második kötet második része. Fel van dolgozva eddig a bűnvádi eljárás 224 §-a. Ha így halad a szerző, a kommentár legalább négy kötetre fog menni s — befejezése beláthatatlan távolban van.

— A német polgári törvénykönyv tervezete a francziák-nál is méltó figyelemben részesül. A párisi Société de Législation comparée f. évi december hó 12-én tartja közgyűlését, a melyen a választások ejtetnek meg és e mellett *Drioux* József a német polgári törvénykönyv tervezetének eredetéről tart felolvasást. A társulat közgyűlésein rendszeren csak a nagyobb fontosságú jogi kérdések szoktak felvetetni, a mi eléggé jellemzi azt, hogy a francziák is, dacára a politikai éles ellentétnek, mily kiváló jelentőséget tulajdonítanak ezen nagyszabású codificationalis munkálatnak. Annak idején visszatérünk a nagyérdeműnek ígérkező értekezésre.

— Az anthropologiai iskola. Lucas a világhírű criminalista levelet irt Lucchinihoz, a *Rivista Penale* szerkesztőjéhez, tudatná vele, vajon való-e, hogy az olasz anthropologiai iskola tanai Olaszországban nagy hódításokat tesznek. Lucchini hosszabb levélben felelt, melyet a *Revue Critique* közöl. E levél a következő érdekes conclusiókra jut: 1. Az új iskola egyetlen egy eszméje sem fogadtatott el az új olasz büntető-törvénykönyvben. 2. Ferri, ki a kamara tagja, hosszabb beszédet tartott a tárgyalásnál, de egyetlen módot sem tett és nem talált szónokot, ki tanait támogatta volna. 3. Lombroso és Ferri hívei leginkább az orvosok közt vannak; a jogászok elutasító magatartást tanúsítanak irányukban. 4. Olaszország 21 egyetemén egyetlen tanszék sincs, hol e felforgató tanokat támogatnák.

— Dragovits, Montenegro egyik államtitkára, a hivatalos irattárból értékes okmányokat lopott és ezeket pénzért eladta. A bíróság öt évi fogházra ítélte; a büntetés végrehajtása előtt azonban a fejedelem jelenlétében tekintélyes számú vesszőcsapásban részesített.

Irtások.

88.

Az ügyvédi nyomtatványokban a költségek felszámítása rendszerint a névaláírásra szánt sor alatt foglal helyt. Egyik vidéki törvényszéknél a lelethajász a költség-felszámításokat mellékleti bélyegek hiányából meglelte.

Felelős szerkesztő	Dr. Dárday Sándor (VIII., Sándor u. 9. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Sándor-utca 9. sz., I. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félvre ... 6 irt
negyedévre 3 .

A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A 24,143. számú igazságügyminiszteri rendelethez. BIRÓ VILMOS mármarosai kir. törvényszéki bírótól. — Az állam vagyoni felelőssége a bírák és bírósági hivatalnokok által okozott károkért. Dr. FODOR ÁRMIN budapesti ügyvéd. — Bűnügy-statisztikai tanulmányok. Dr. FÖLDES BÉLA egyet. tanártól. — Törvénykezési Szemle: Adalékok a birtok tanárhoz. HUF JÓZSEF budapesti ügyvéd. — Külön'élék. — Írtások.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi bíróság határozatai. — A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A 24,143. sz. igazságügyminiszteri körrendelethez.

E lapok egyik mult számában a fent idézett számú I. M. R.-ről nem annak tartalma tekintetében, hanem arról volt szó, hogy különösnek találja a cikk írója az alakot, melyben a Curia által követett gyakorlatot hagyatéki ügyekben az igazságügyminiszter a bíróságokkal figyelembevétel és tudomás céljából közölte.

Egyetért e sorok írója is a cikk írójával az általa elmondottakra nézve; de ne nézzük csak azt, hogy *mily alakban*, hanem azt is, hogy mely *célból* történik a fenti rendelet kiadása.

Tény az, hogy daczára az 1868 : LIV. t.-cz. idevágó intézkedéseinek, daczára az 1877 : XX. t.-cz. 254., 255. §§. által rendelt eljárásnak, bár a perrendtartás időközben novellát is kapott, épen a hagyatéki ügyekben a hagyatékok átadása körül igen sok az esetek száma arra nézve, hogy a törvény helytelenül alkalmaztatik, rosszul értelmeztetik s e miatt aztán számtalanszor szenvednek hátrányt úgy a közvetlenül érintett felek, mint maga az államkincstár is.

Értem a hagyatékok átadásának azt a nemét, melyet a gyakorlat sommás átadásnak, sommás osztálynak nevezett el (mert a vonatkozó törvényekben e kifejezés nem használtatik).

A hagyatékok ilyenmő átadása körül igen sok járásbíróság nem jár el a törvény helyes értelme szerint. Oly hagyatéki ügyekre, melyekben egyezség nincs, kimondják, hogy egyezség nem létesülvén, perre utasításnak van helye s e célból az iratokat az illető törvényszékhez küldik be. A törvényszék aztán, látván, hogy a fenforgó esetben perre utasításra nincs ok, az iratokat visszaküldi s így aztán lebeg az ügy érdemleges elintézése két bíróság között nagyon sok esetben sokáig, mihez hozzájárul sokszor az is, hogy az előadó személyzet sommás, mint rendes bíróságnál változván, a már helylyel-helylyel megszokott kerékvágásból kiköppennek az ügyek s időbe kerül ennek rendes menetébe a visszatérés; minek oka egyrészt az is, hogy maga a törvény vonatkozó részében talán nem elég világos s nincsenek benne meghatározva az esetek arra nézve, mikor adja át a járásbíróság a hagyatékot s mikor tegye át a törvényszékhez?

A fent idézett I. M. R. tehát nagyon üdvös dolgot végezett volna, ha arra nézve is tartalmazott volna intézkedést, a mi nemcsak a bírói illetőség, hanem a bírói hatáskört illetőleg is megismertette volna a Curia gyakorlatát.

A legtöbb esetben ugyanis a hagyatéki tárgyalások azért nem fejeztetnek be egyezségileg

a) mert a hagyatéki ingatlanok feletti osztályos megállapodást az egyes részek elhelyezése feletti vita nehezíti meg;

b) mert egyik-másik örökös a hagyaték valamely terhéért fizette ki s ezért követel több részt, mint a többi; vagy e czímen birtokban is tart bizonyos részt;

c) mert igen sok vidéken a vagyon egy része pénzkölcsön kamatai fejében írott vagy szóbeli szerződés alapján idegen kezekben van s nem világosítottak fel a felek arról, hogy ily jogügyletek semmisek, bármily mindennapiak is;

c) özvegyi jog, hitbér már ritkábban előforduló akadályt képezik a tárgyalások befejezésének, bizonyynyal azért, mert ezeknek törvény által való világos védelme jobban ösmert és elősmert igényt képez a hozomány jogcímekkel együtt.

Sok esetben oly vagyon felett tárgyalnak s osztoznak papíron, mely soha nem állott az örökhagyó telekkönyvében.

Ezekben az esetekben tehát vitás örökjogi kérdések nem foglaltatnak; mert pl. az a kérdés, hogy 20—25 részlet felett 5—6 testvér, vagy ág miként osztozik, az örökjogot vitássá nem teszi, mert az arány a törvényes öröklés elvei szerint állapittatik meg;

az a másik kérdés pedig, hogy 3 örökös közül egy vagy kettő kifizette a hagyatéki terheket s ennek daczára a 3-ik örökös ebből a teherből elvállalni nem akar, szintén nem örökjogi kérdést képez, hanem a kötelmi jogba vág;

hogy a hagyatékot valamelyik örökös kizárólag birja, szintén nem gátolja a jogilag s csak telekkönyvileg fogantositandó átadást; s mégis 100 esetből 90 esetben a sommás bíróságoknál mit látunk? A közjegyző által betérjesztett hagyatékoknál a közjegyző jelentését megtekintik s ha abban az egyezség meghiusulta jeleztetik, maga ez elég sokszor arra, hogy az iratok olvasatlanul, perre utasítás céljából betérjesztessenek, de ha nem is ily tulságos felületesen járnak el, tény az, hogy egyezség létre nem jöttében mindig perreutasítást vélnek fenforogni a helyett, hogy a hagyatékot a törvényes öröklés szabályai szerint átadnák s az átadással meg nem elégedőket a *törvény rendes útjára* utasítanak, a mi nem egy a perrendts 587. §-ban irt perreutasítással, mely az átadást felfüggeszti, míg a rendes per-utra utasítás ugyane hatálylyal nem bir.

Ez esetben mig egyrészt a hagyatéki eljárás végét érné, másrészt az államkincstárnak sem kellene várnia illeték követelésére, melyet perre utasítás esetén csak akkor kaphat meg, ha a per lefolyt, vagy meg sem indittatván, valamelyik érintett az átadást kérelmezi évek elteltével.

Minthogy azonban a perrendtartás 587. §-a csak annyit mond, hogy egyezség nem létében a bíróság a birtokon kívüli feleket perre utasítja, nem lett volna felesleges, ha a fentidézett I. M. R. hasonlókép arra nézve is felhívja mintegy figyelmét a hagyatéki bíróságoknak, hogy *vitás örökjogi* kérdések alatt szorosan csak az örökösödési jogból kifolyó s ilyenekül elismerhető kérdéseket tekintsék s ne függesztessék fel eljárásukat, akár az ingatlanoknak egymásközötti elhelyezése, vagy hitelezők igényeinek közbenjövetele, akár egyik-másik örökösnek olymervő birtoklása által, mely osztályrészarányát felülmulja, mert mindezek per tárgyát képezhetik ugyan, de nem oly pernek képezik anyagát, melyet a perre utasítás folytán kell megindítani, hanem önállólág ér-

vényesítheti úgy a hitelező a maga jogait, mint az örökös akkor, ha megfelelő s jogilag átadott osztályrészének birtokába nem juthat, akár örökös társai, akár hitelezőivel szemben.

BIRÓ VILMOS,
kir. tszéki bíró.

Az állam vagyoni felelőssége a bírák és bírósági hivatalnokok által okozott károkért.¹

II.

Messze vezetne, ha e kérdésnek minden egyes phasisára akarnánk kiterjeszkedni. Csakis az osztrák törvényhozás néhány főmomentumát akarjuk kiemelni, mely minket a legközelebből érdekel.

Már II. József 1787. évi január 4-én 609. sz. a. kiadott udvari rendeletében meghagyta, hogy a községi és földesuri bíráskodásnál okozott károkért a község és földesur felelős, visszkereseti joga levén a vétkes hivatalnok vagy bíró ellen.

Ezen törvénynek az osztrák bíróságok kiterjesztő magyarázatot adtak és az országos bíróság hibái által okozott károkért a kincstár felelősségét kimondották.

Itt indult meg azután a harc a bíróságok és közigazgatási hatóságok közt. Ez utóbbiak ez elvet elismerni vonakodtak.

Ennek folytán 1836-ban megbízott az udvari törvényhozó bizottság, hogy e tárgyban törvényjavaslatot terjesszen elő. Ezen bizottság a legfőbb törvényszék közreműködésével 1844-ben e javaslattal el is készült. Ebben az állam feltétlen kártérítési kötelezettsége a bírák által hivatali köteleességek elmulasztása vagy megszegése folytán okozott károkért ki volt mondva.

Ezen javaslat 1848-ban az udvari hadi tanácsnak véleményezés végett kiadtván, ez az állam felelősségét egyszerűen törölte.

A legfelsőbb törvényszék azonban 1854-ben ez ellen határozott és erélyes hangon tartott előterjesztést tett, melyben óvást emel a javaslat ezen «megcsonkítása és elferdítése» ellen.

Ily előzmények után került 1855-ben ezen törvényjavaslat tárgyalásra. Most az igazság- és a pénzügyminiszter állottak egymással szemben. Az előbbi ragaszkodott az eredeti javaslathoz, és az állam feltétlen és általános kártérítési kötelezettségét óhajtotta, míg az utóbbi a kincstár ily megterheléséről semmit sem akart tudni.

E vitának compromissum vetett véget, melynek eredményeként létesült az 1859. évi márczius 12-diki törvény. Mind-egyik fél engedett valamit álláspontjából; az igazságügyminiszter lemondott az állam általános kártérítési kötelezettségéről, a pénzügyminiszter pedig belenyugodott abba a letétek tekintetében.

Mint minden compromissumban, úgy ebben is feláldozták az elv következetességét, a nélkül azonban, hogy ez által a célszerűségnek szolgálatot tettek volna.

Ezen törvény szolgált az 1871 : VIII. t.-cz. megalkotásánál mintaképül, midőn annak 19. §-ában az állam kártérítési kötelezettségét a hivatali sikkasztás egyedüli esetére szorították.

Ausztriában ezen 1859. évi törvénynek hibái és következetlensége csakhamar feltűntek. Az állam kártérítési kötelezettségét egyes specialis esetekre külön törvény útján kellett kimondani. Legfontosabb e tekintetben az 1867 december 21-diki alaptörvénynek 8. §-a, mely szerint az, a ki jogellenesen elfogatik vagy a törvényszerűen meghatározott időn túl fogva tartatik, az államtól kártalanítást követelhet.

Ugyanezen alaptörvény 9. §-ában elvileg az állam általános kártérítési kötelezettségét is megállapítja és azon ki-

jelentést tartalmazza, hogy a félnek ezen kereseti joga külön törvényben fog szabályoztatni.

Ennek folytán Glaser igazságügyminiszter 1872-ben be-terjesztett egy törvényjavaslatot a feleknek a bírák elleni kártérítési kereseti joga tárgyában.

Ezen javaslat mindjárt 1. §-ában világosan és határozottan állítja oda az elvet: «Ha a bírósági hivatalnok hivatalos működésében hivatali köteletségének megszegése által jogtalanul kárt okoz, a mely a törvényben meghatározott jogorvoslatok igénybevételel el nem hárítható, akkor a megkárosított fél kereset útján kártérítést követelhet akár a vétkes bírósági hivatalnoktól, akár az államtól, akár pedig mindkettőtől. A vétkes bírósági hivatalnok egyenes adósként, az állam pedig készfizető kezes gyanánt szavatol e kárért.»

Ezen elv szigorúan keresztül van vive az egész törvényben.

A pénzügyminiszter ismét ellentétes álláspontot foglalt el e javaslat ellen és úgy a felsőházban, mint a képviselőházban heves vita támadt e körül. De Glaser tekintélyének egész súlyát mérlegbe vetette, meggyőződésének egész hevével sikra kelt az igazságügyi érdekeknek a pénzügyi tekintetek általi háttérbe szorítása ellen, és győzött is. A javaslat 1872 július 12-én törvényerőre emelkedett.¹

Mig azonban Ausztriának sikerült a pénzügyi és igazságszolgáltatási érdekek compromissumából keletkezett korcszülöttről, melyet mi az 1871 : VIII. t.-czikkben adoptáltunk, már egy évvel rá szabadulni, addig az új javaslat még ma is, a mikor a tudomány és a törvényhozások a helyes utat világosan megjelölték, ahhoz ragaszkodik.

A javaslat ezen elavult álláspontja sem nem igazságos, sem nem következetes.

Az állam kártérítési kötelezettségének ellenzői azt mondják, hogy az állam a hivatalnok vétkeisége által ép oly kevésbé lép a féllel kötelmi viszonyba, mint ha más ember okoz vétkeisége által kárt. Nem az állam követte el a vétkes cselekményt, az állam nem bizta meg a hivatalnokot, hogy jogtalanul járjon el, — így tehát nem az állam okozta a kárt.

Ezen érvelés nagyon gyöngye.

Az állam, hogy hivatásának megfelelően, hivatalnokait kényszerhatalommal ruházza fel és meghagyja a feleknek, hogy hivatalnokainak engedelmeskedjenek. Ezen kényszerhatalom, az imperium, más állást ad a hivatalnoknak a magánféllal szemben, mint a minőt ez utóbbi egy másik magánféllal szemben elfoglal. A mit a hivatalnok ezen imperium gyakorlásában tesz, azt nem mint magánember, nem mint önállóan cselekvő jogalany, hanem mint az államhatalom képviselője, szerve teszi. Ép azért cselekvényei mindig az állam cselekvényeinek tekintendők.

Az imperium továbbá kizárja a fél szabad rendelkezését. Ha én házat építek, és a vállalkozó megcsal vagy az építész vétkes gondatlanságból rossz tervet készít, nem panaszkodhatom a társadalomra, hiszen szabadságomban állt más vállalkozóval, más építésszel szerződni. Nem így a hivatalnoknál. Nem a féltől függ, vajon akar-e ő a hivatalnokkal érintkezésbe lépni vagy nem és nem választhatja meg a hivatalnokot, a kivel ügyét el akarja végeztetni. Ha engem valaki alperesként perbe von, ha ellenem vádat emel, akkor nem mondhatom azt, hogy nem akarok perlekedni, nem akarok a bírósággal érintkezni, és nekem ez, vagy ama bíró nem tetszik. Ugy az ügy, mint a hivatalnok személye rá-

¹ Nem mulaszthatjuk el csodálkozásunkat kifejezni, hogy Apáthy 1884-ben megjelent kötelmi jogi tervezetének indoklásában e törvény létezéséről tudomást nem vesz és a 209. lapon a már rég hatályon kívül helyezett 1859 márcz. 12. törvényt hatályban levőnek tekinti. Mikép panaszkodhatunk mi, hogy a külföld törvényhozásunkat nem veszi figyelembe, mikor codicatoraink a szomszéd államnak ily fontos törvényhozási alkotását nem ismerik és rég elavult és hatályon kívül helyezett törvényekre hivatkoznak?

¹ Befejező közlemény. — Az előbbi közleményt l. a 48. számban.

kényszerítettnek a félre, és az állam, melytől ezen kényszer kiindul, annak következményeire is felelni tartozik.

Ezt a hivatali sikkasztás esetében úgy az 1871. évi VIII. t.-cz., mint az új javaslat el is ismeri. Nem találunk azonban semmi elfogadható indokot arra, hogy miért tétesék ez esetben kivétel. Mindazon érvek, melyek az állam kártérítési kötelezettsége ellen felhozhatók, ez esetre is szólanak. A hivatalnok sikkasztása nem az állam vétke, az állam neki ez irányban bizonyára nem adott megbízást.

Ha pedig azt mondják: az állam ez esetben azért felelős, mert a fél nem a hivatalnok kezébe tette le az értéket, nem őt tette letéteményessé, hanem az államot, ezen ellenvetés ellen semmi kifogásunk nincs, csak hogy ez a hivatalnok és a bíró minden egyes hivatalos cselekményére nézve áll. Midőn én valaki ellen keresetet indítok, nem X. vagy Y. bírót bizom meg ügyemmel, hanem az államot, mint az igazság szolgáltatóját.

Teljesen indokolatlan itt a méltányosságra való hivatkozás is.

A bíró, a ki a letétet jogtalanul az egyik fél kezébe kiutaltványozza, a nélkül, hogy a másik félnek a jogorvoslatot nyitva tartaná, a bíró, a ki a törvény ellenére feltételes ítélet alapján biztosítási végrehajtást vagy nem jogerős ítélet alapján kielégítési végrehajtást rendel el egy kereskedő ellen és azt ily módon tönkre teszi, nem kisebb és nem kevésbé érzékeny kárt okoz a félnek, mint az, a ki a letétet értéket elsikkasztja. Ha a bíró vagyontalan, akkor e kár senki által nem téríttetné meg.

Vagy felelős tehát az állam hivatalnokai cselekményeire, vagy nem. Az ilyen kivételek alkotásában semmi következetesség nincs.

Sőt a javaslat nem is állapítja meg az állam kártérítési kötelezettségét a hivatali sikkasztás minden esetében sem.

A javaslat ugyanis nem terjed ki semmi tekintetben a kir. közjegyzőkre. A javaslat 4. §-a szorosán körülírja, hogy ki tekintendő bírónak és bírósági hivatalnoknak, a közjegyzőről pedig ott szó nincs.

Ez annyiban helyes, a mennyiben a közjegyző elleni fegyelmi és kártérítési eljárást az 1874. XXXV. tcz. szabályozza. Ezen tczikben azonban sehol nincs szó arról, hogy a közjegyző által elkövetett sikkasztás esetében az állam köteles a kárt megtéríteni.

A közjegyző sok bírósági teendőt végez. A törvény őt bizta meg a hagyaték tárgyalásával, az ingatlanok árverésével és a vételár felosztásával, a csődtömeg leltározásával és a törekvés oda irányul, hogy ezen hatásköre még bővíttesék. Mindez ügyekben a közjegyző nem mint a félnek, hanem mint az államnak megbízottja jár el. E tekintetben nincs tehát semmi különbség közte és más hivatalnok közt. Ezen okból a büntető törvény is közhivatalnoknak tekinti őt, és 465. §-ában ugyanazon szigorú mértékkel méri cselekményeit, mint a közhivatalnokéit, midőn mint a bíróság megbízottja jár el.

Igaz ugyan, hogy az állam a közjegyzői biztosíték által némileg gondoskodott arról, hogy a közjegyző elleni kártérítési követelés fedezve legyen. De az okozott kár ezen biztosítékot messze túlhaladhatja és képzelhető eset, hogy éppen maga az állam igénybe veszi a biztosítékot illeték- vagy más köztartozás fejében, a károsult fél pedig semmit sem kap.

Ha tehát az állam kártérítési kötelezettsége általánosságban nem is terjesztetnék is ki, okvetlenül szükséges lesz a 114. §-nak ilyképeni bővítése: «E tekintetben bírósági hivatalnoknak tekintetik a kir. közjegyző is, midőn a bíróság megbízottjaként jár el.»

Egyedül egy indok van, mely az állam kártérítési kötelezettsége ellen szólna és ez: a kincstár tulságos megterhelése. Az aggodalmak azonban e tekintetben is túlzottak. Ausztriában a pénzügyi hatóságok az állami tönköt hirdet-

ték előre, ha az állam általános kártérítési kötelezettsége kimondatik. Tizenhat éve, hogy a törvény fenáll, és az állam alig szenvedett nagyobb kárt. Mig előbb idealisticus tulhajtásnak tekintették a dolgot, mint pl. ma az ártatlanul elítéltek állami kártalanítását, ma már ez elv annyira összenőtt a közérzülettel, hogy Ausztria minden jogásza tiltakoznék az ellen, ha ezen törvény megváltoztatása célba vétetnék.

Lesznek, a kik e kérdéstől meg fogják tagadni a practicus jelentőséget. Hiszen, azt fogják mondani, ma is alig van eset, hogy a bíró ellen hivatalos kötelességének megszegése miatt kártérítési kereset indíttatnék. Ez igaz. De az elvek kedvéért is kell valamit tenni. Az az állam, mely milliók árán dalszínházat állít fel, mely képviselői részére palotát emel, mely sohasem szenved pénzhányban, midőn külső képviseltetéséről, kicsinyes hiúságok kielégítéséről van szó, nem tagadhat meg néhány fillért az általa ártatlanul elítéltektől és jogtalanul károsítottaktól.

Dr. FOROR ÁRMIN.

Bűnügy-statisztikai tanulmányok.

X. A bűnösség a múltban és jelenben.¹

Sommázat: Statisztikai nehézségek. — Hazánk viszonyai. — A legtanulmányosabb adatokat Franciaország nyújtja. — A nagy bűnesetek száma csökken, különösen az élet ellenieké. — Csökkenés van a politikai bűntetteknek is. — Ellenben roppant emelkedés mutatkozik az erkölcsiség elleni bűntetteknek, a gyermekkor elleni bűntetteknek, különösen a gyermekek elleni nemi erőszaknál, gyermekgyilkosságnál és magzatelhajtásnál. — A fiatal korban és a művelt osztályokban a bűnösség némi emelkedést mutat. — A vétségeknél is nagymérvű szaporodás következett be. — Németország, Olaszország, Anglia bűnösségéről. — Poletti elmélete a jogszerű és jogszerűtlen tevékenység párhuzamosságáról. — Ez elmélet tévessége. — A jövő.

Statisztikailag összehasonlítani különböző korszakok bűnösségét, ez kétségtelenül a legnehezebb feladatok közé tartozik. A legritkább esetekben lehetséges hosszabb korszakok bűnösségére vonatkozólag egészen egyforma adatokra szert tenni. Az anyagi és alaki jog változásai mellett ezer más körülménynek átalakulása a pontos összehasonlítást majdnem kizárja. Azonban még sem fejezhetjük be tanulmányainkat a nélkül, hogy megkísérettük volna a napjainkban leginkább vitatott kérdésre felelni: milyen a jelenkor bűnössége összehasonlítva a múlttal?

Hazánk statisztikája e kérdésre megbízható tájékozást nem nyújt; nem elég régi arra, hogy a jelentől lényegesen különböző korszakok képét felismerhessük és rövid léte óta is sok változás történt a törvényekben és az igazságszolgáltatásban. Azonban nem akarván azt egészen mellőzni, vizsgáljuk csak az igazságügyminiszterium által kiadott munkálat alapján a következő adatokat. A folyó évben érkezett büntető beadvány:

	budapesti kir. tábla	marosvásárh. kir. tábla	kir. tszékek	járásbíróságok
1878	41,585	6959	402,550	712,096
1879	44,704	7416	297,637	792,521
1880	44,200	7474	347,805	763,098
1881	58,000	7959	376,800	843,627
1882	67,000	8350	394,795	982,058
1883	50,360	5938	397,902	1.000,848
1884	42,280	5576	394,049	998,586
1885	40,880	5603	429,636	1.049,419
1886	42,860	5794	442,821	1.099,667

Mig tehát a felsőbb bíróságoknál a beadványok száma jelentékeny változást nem mutat, addig az első foly. törvény-

¹ Az e közleménnyel befejezett cikksorozat részét teszi egy nagyobb tanulmánynak, mely a jövő év elején külön kiadásban meg fog jelenni és mely az itt közölt anyagot részint kimerítőbben fogja tárgyalni, részint még egyéb szempontok szerint ki fogja egészíteni, a milyen különösen a foglalkozás, a hitfelekezet, a nemzetiség, a politikai szervezet összefüggése a bűnüggyel; behatóan fogja tárgyalni a visszaesők kérdését, a bűnösség és az erkölcsiség közötti összefüggést, a beszámíthatóság kérdését, stb.

ségbe, hogy társadalmunkban és közéletünkben a jellem kelleténél kevesebbet nyom; ily viszonyok mellett az erkölcsi színvonal csökkenése matematikai szükségszerűséggel kell hogy bekövetkezzék.

Milyen lesz a jövő? Némelyek azon reménynek élnek, hogy a polgárisodás haladásával a büntettek ritkulni fognak. Ezt egyesek annak tulajdonítják, hogy a büntetés által — erre persze főleg a ritkán alkalmazott halálbüntetés és a száműzés a legalkalmasabb — a büntettek kiirtatván, a társadalmi nemesítés (a «*Darwin*-féle selection») előmozdítatik. Ez főleg *Lombroso* merész álláspontja. Mások a javulást attól várják, hogy az emberek jobban közeledvén egymáshoz, egyenlőbbekké válnak. A büntett egyik rugója ugyanis az egyének közötti különbség és ellentét; mentől jobban tűnnek el ezek, mentől inkább terjed azon felfogás, hogy azokat is tisztelnünk kell, kik más családhoz, más osztályhoz, más fajhoz tartoznak, annál ritkábban fognak sérelmek elkövetettni. Már pedig e felfogás a polgárisodással terjed. Ha a polgárisodás ennek daczára gyakran épen a büntettek fokozódását idézi elő, az annak tulajdonítandó, hogy ilyenkor régi és új nézetek, régi és új érdekek összekocczannak, a minthogy régi tapasztalat, hogy mi sem veszélyezteteti inkább a jó erkölcsöket, mint régi szokások megengatása. Korunk átmeneti stadiumot jelent és kétségtelen, hogy az új eszmék, az új irányok által okozott surlódásoknak nagy részük van a bűnösség alakulásában.

Azonban aligha nyújt ez elmélet is teljes megnyugvást. A büntettek tulnyomó részének oka a jellem silánysága és az érdekek kielégíthetlensége; ez okok hatását pedig a polgárisodás még fokozhatja. Az erkölcsi reform emeltyűjét tehát ama két ponton kell alkalmazni. Csak így remélhetni egy jobb jövőt.

Dr. FÖLDES BÉLA.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Adalékok a birtok tanához.

A «birtok» szó a közönséges életben inkább a «tulajdon» kifejezés helyett használtatik; naponta hallunk p. o. ház- és földbirtokosokról szólni a nélkül, hogy azok, kik ezen kifejezésekkel élnek, azt akarnák kifejezni, mi a «birtok» szó által egyedül kifejezhető. Szintugy általában szokásos birtok alatt valamely személy tulajdonát képező ingatlant vagy ingatlanokat érteni.

A nép szokásai megelőző eseményekből vevén eredetöket, talán nem indokolatlan azon feltevés, hogy nálunk is a honfoglalás következtében történt letelepedés után a szembe-tünő tényleges hatalmi viszony (birtok) a nép életében előbb nyert kifejezést, mint a tulajdon-fogalom.

A jogászok megkülönböztetik ugyan a birtokot a tulajdontól, fogalmának meghatározásában azonban eltérnek egymástól nézeteik. Míg némelyek a birtokot most is jognak tartják, mások — különösen Savigny óta — azt tényleges állapotnak vagy tényleges hatalmi viszonynak declarálják.

A magyar általános magánjogi törvénykönyv (a dologi jogot tárgyaló része) Halmosy által készített tervezetének indokolásában a birtok szintén tényleges hatalomnak ismer-tetik el.

Szokásos a római jog nyomán különbséget tenni a «birtok» (possessio) és a «birlálás» (detentio) között. Ezen megkülönböztetés nem csak a jogtudományban taníttatik, hanem a törvényhozások is követik azt. Ugyanis a fentidézett törvénykönyvi tervezetnek első szakasza, mely majdnem szóról-szóra megegyez az osztr. ált. polg. törvénykönyv 309. §-ával, rendeli, hogy ki valamely dolgot hatalmában vagy őrizete alatt tart: birlaló; a ki pedig a dolgot ily módon sajátjaképen megtartani akarja: birtokos.

Zlinszky szerint¹ pedig birtok alatt azon tényleges uralom értendő, mely a dolog felett uralgó alanynak abbeli akaratával van összekötve, hogy a dolog felett való uralmat mint sajátja felett gyakorolja.

Ezen fogalommeghatározások nézetem szerint igen szűkek, mert szerintem azok értelmében csak a tulajdonos és leg-főlebb még az, ki magát jóhiszeműleg tulajdonosnak tartja, volna birtokosnak tekinthető, mivel csak a tulajdonosnak akarata irányulhat arra, hogy a dolgot sajátjakép megtartsa illetve, hogy a dolog felett mint sajátja felett rendelkezék; pedig általánosan elismert elv, hogy az is birtokosnak tekintendő, ki a birtokot hibás módon szerezte, pl ki erőszakosan helyezte magát valamely dolog birtokába.

Hogy valaki birtokosnak tekinthessék, tehát elég, ha akarata arra irányul, hogy a dolog felett mások kizárásával rendelkezessék s nem szükséges mellőzhetlenül, miként akarata arra is irányuljon, hogy a dolog felett mint sajátja felett rendelkezessék. Ily értelemben a tolvaj is birtokosnak tekintendő, mivel akarata csak arra irányulhat, hogy a hatalma alá kerített dolog felett úgy rendelkezessék, mintha az sajátja lenne; mert a tolvaj magát tulajdonosnak jogilag nem tarthatja.²

Birtok alatt valamely dolog felett való oly hatalmi viszony értendő, melynél fogva az uralgó alany a dolog felett, mintha sajátja lenne, rendelkezhetik;³ ha pedig a tényleges hatalmi viszony nem oly minőségű, akkor az birlalásnak nevezetik, pl. haszonkölcsönbérlet stb. esetében, melyben a haszonkölcsönző, illetve a bérlő a dolgot megelőzőleg létrejött jogügylet folytán csak használás végett szerezte hatalma alá, akarata tehát csak annak használására irányulhat.

A mondottakból következik, hogy a birlaló is a dolgot bizonyos — a jog terén jelentőséggel bíró — akarattal tartja hatalmában vagy őrizete alatt, mert különben az is birlalónak lenne tekintendő, ki pl. sétálás közben elfáradván valamely *padra* leül.⁴

Birtok szerezhető mind testi, mind testetlen dolgokra,⁵ az utóbbiak alatt a vagyonjog köréhez tartozó jogok érten-dők, melyek rendszerint elidegeníthetők és hosszabb ideig gyakorolhatók vagy melyeknek gyakorlata legalább ismé-telhető.

Többen is szerezhetik a birtokot ugyanazon, akár ingó, akár ingatlan dologra nézve, de csak eszményi részek sze-rint; mert a dolog természetéből folyik, hogy minden viszony vagy állapot osztatlan, tehát a birtok mint hatalmi viszony vagy tényleges állapot is osztatlan.⁶

¹ V. ö. «A magyar magánjog mai érvényében» című művének 146. l.

² L. Puchta: Institutionen 342. s. köv. l.

³ Ezen hatalmi viszony azonban nem oly értelemben veendő, hogy a birtokosnak kellene folyvást valamely hatalmat gyakorolni a birtok tárgyára, hanem elég, ha oly helyzetben van, hogy a birtok tárgyára közvetlenül hatni képes; azért birtokosnak tekintendő p. o. az, ki a vasuti kocsirol leszállván, mellette *podgyászát* hordár által haza viteti, ki a kaszinóban felső *kabátját* a ruhatárban leadja, ki lovaival délben a mezőről haza menvén, *ekéjét* ott hagyja, a kereskedő a boltban elra-kott *árukra* és a pénzes ládában létező *pénzdarabokra* nézve, ha eltá-vozott is a boltból, a kincstár a rab testén lévő (rab) *ruhára* nézve, mig az utóbbi vele meg nem szökik stb.

⁴ V. ö. Kirchstetter: Commentar z. allg. bürg. österr. Gesetz-buche 166. l.

⁵ Valamely dolgok egyetemére nézve azonban birtok nem szerezhető, hanem csak az azt képező egyes dolgokra nézve; mert eszményi dolog nem lehet a birtoknak — mint tényleges hatalmi viszony — tárgya.

⁶ Ha a társbirtokosok abban állapodnak meg, hogy pl. a birtok tárgyat képező — habár egy részletszám alatt a telekkönyvben fel-vett — ingatlant tényleg akkép osztják fel birtoklás végett, hogy min-denik társbirtokos külön birtokolhassa a kihasított részt, akkor már nem lehet szó ugyanazonos dologról, hanem a felosztott ingatlanok minde-nik része a birtok önálló tárgyát képezi. A birtokra nézve a telekkönyv-nek tartalma semmi befolyással nem bír, hanem csak az ingatlanok ter-mészeti állapota.

A szerzési módok ugyanazok, melyek a jogok szerzésénél alkalmaztatnak; csak hogy a birtok — mint tényleges hatalmi viszony — megszerzésénél utódlásról nem lehet szó.¹

A jogbirtok szereztetik, ha a jogot saját nevünkben gyakoroljuk, pl. ha engem más birtokára nézve az átjárási jogosultság valamely czim alapján illet, az átjárási jog birtokát szerezttem, ha csak egyszer is mentem át azon.

A birtok megszüntére nézve szintén a jogok megszüntére vonatkozó szabályok találunk alkalmazást. Azon elvből kiindulva azonban, hogy a birtok tényleges hatalmi viszony, kétséget nem szenvedhet, miként a birtok azon esetben, midőn valaki azt csak meghatározott időre szerezte, az időnek pusztá lejártával nem szűnik meg mindaddig, míg a birtoknak tárgya vissza nem adatott; mert a hatalmi viszony ténylegesen maradt. Megfordítva, megszűnik a birtok, ha a tényleges hatalmi viszony a birtoknak tárgya és a birtokos közt olyképen szakittatik félbe, hogy az utóbbinak lehetetlen a birtok tárgyára hatni, pl. ha a birtokos a birtok tárgyát oly helyen, mely rendelkezése alatt nem áll, elrejtí és azon helyet elfelejtette.²

Ezen oknál fogva sem tarthatom helyesnek azok nézetét, kik azt vitatják, hogy a birtokot pusztá akarattal is lehet feltétlenül megtartani; mert ha a birtok tényleges állapotnak vagy tényleges hatalmi viszonynak tekintendő, a létezés és nem létezés fölött uralgó felfogásunkkal ellenkezik egy nem létező állapotot létezőnek tartani, pl. ha valaki utazás közben zseboráját elvesztette, senkinek nem fog eszébe jutni állítani, hogy az illető elvesztett órájára hatni képes vagy más szóval, hogy a birtokos és a birtok tárgya közt fenállott hatalmi viszony változatlan megmaradt. Másképen áll azonban a dolog akkor, midőn a birtokos birtokának tárgyát elvesztette oly helyen, mely rendelkezése alatt áll. Ez esetben megtarthatja a birtokot pusztá akarattal, mivel a helyre való birtoklási jogosultság az azon lévő tárgyakra való birtoklási jogosultságot is foglalja magában.

Azon körülmények mivoltához képest, melyek mellett valaki valamely dolog birtokába jutott, lehet a birtok jogszerű vagy jogszerűtlen, jóhiszemű vagy roszhiszemű, valódi vagy álbirtok.

Jogszerű a birtok, ha az a szerzésre alkalmas czimen, pl. átadáson vagy jogos foglaláson alapul; ellenkezőleg jogszerűtlen. Jóhiszemű birtokos az, ki akkor, midőn valamely dolgot birtokába vett, e tényének jogellenes voltát nem tudta;³ ellenesetben roszhiszemű.⁴ Álbirtok az, mely vi, clam, precario szereztetett; ha pedig a birtok hibátlan módon szereztetett, akkor valódinak nevezetik.

Hogy a jogszerű birtokos roszhiszemű és a jogszerűtlen jóhiszemű lehet, kérdés tárgyát nem képezheti, pl. ha valaki *tudva* egy tolvajtól lopott dolgot *vesz*, jogszerű és roszhiszemű birtokos; ha pedig valaki az ő dolgát egy másiknak haszonkölcsönképen átengedi, de az utóbbi azon hiszemben van, hogy ajándékba kapta, jogszerűtlen és jóhiszemű birtokos.

A birtoknak fent körülírt minősége annak lényegére semmi befolyást nem gyakorol, hanem csak bizonyos jogkövetkezményeket von maga után a kártérítésre és az elbirtoklásra nézve.

¹ V. ö. Randa: Besitz 145. l.

² A birtok megszüntének helyes meghatározása a büntetőjog terén kiváló jelentőséggel bír; ha a felhozott példában valaki a birtok tárgyát elsajátítja, jogtalan elsajátítást követ el a Btk. 365. §-a szerint; ha pedig azon hely, a hol a birtoknak tárgya a birtokos által elrejtetett, rendelkezése alatt áll, a birtok tárgyának jogtalan elsajátítása lopást képez. V. ö. Schnierer: BTK. magyarázata cz. műv. 479. l.

³ V. ö. Zlinszky i. m. 150. l.

⁴ Roszhiszemű birtokos az, ki birtoklásának jogellenes voltát tudja. A tudás következménye lévén a tapasztalásnak, a birtokos a birtoklási idő alatt bármikor tapasztalhatja birtoklásának jogellenes voltát, azért a jóhiszemű birtokos is a birtoklási idő alatt bármikor roszhiszeművé válhatik.

Megemlítendő még az ugynevezett telekkönyvi birtok, mely az ált. osztr. polg. törvénykönyv 321. §-ában lett felállítva. Ezen jogintézmény azonban nem bír semmi létjogosultsággal; mert a telekkönyvi bejegyzésnek tárgya csak jog lehet, azért a birtok — mint tényleges hatalmi viszony — be nem jegyezhető.¹

Hogy a telekkönyvileg bejegyzett tulajdonost a birtoklásra való jogosultság illeti, nem bizonyít az idézett törvénykönyv 321. §-ában foglalt jogintézmény helyessége mellett, mert a birtoklásra való jogosultság a tulajdonjogban foglalt jogositványok egyikét képezi és a bejegyzett tulajdonost ép úgy illeti, mint a be nem jegyzettet, pl. az örökös, ki a hagyatéki ingatlanok birtokába helyezte magát, mely ténykedése által az öröklési jogczim alapján a tulajdonjogot nyerte azokra, feltéve hogy az örökhagyó is tulajdonosa volt.

Ezen jogintézmény felállítása felesleges és csak helyeslendő a magyar ált. magánjogi törvénykönyv tervezete a dologi jogot tárgyaló részének nagyrabecsült szerkesztője által követett eljárás, melynél fogva a telekkönyvi birtok felvételét abban mellőzte.

(Ref. köv.)

HUF JÓZSEF.

Különfélék.

— Az iktató hivatalok értesítései tárgyában, lapunk multkori felszólalása folytán, a budapesti kir. törvényszék elnöke a felügyelete alatt álló bíróságokhoz rendeletet intézett, melynek értelmében csak az *érdekelt* felek nyerhetnek az iktatóban értesítést. E rendelet nézetünk szerint túllő a célon, mert félő, hogy az érdekeltség kimutatása végett a valóban érdekelt felek — pl. veszélybizonyítványok kérésénél vagy a szóval kihirdetett ítéletek megtekintésénél, stb. — a segédhivatalnokok részéről vexatióknak lesznek kitéve. Már pedig felszólalásunk nem a nyilvánosságot akarta korlátozni; csak azt célozta, hogy az *egész* iktatókönyv számtalan másolatban ne forogjon közkezen. De különben is az elnöki rendelet ellenkezik a Birói Ugyviteli Szabályokkal is, melyek 77. §-a szerint az iktatóhivatal a *feleknek* és nem csak az *érdekelt* feleknek áll nyitva. Reméljük, hogy a budapesti kir. törvényszék érdemes vezetője, ki szívesen javít ott, hol hibákat fedez föl, intézkedésének kellő értelmezésével talál majd módot arra is, hogy az károssá és a közérdeket sértővé ne váljék.

— A fiscus és az igazságszolgáltatás. P. H. mikulinczei (Galiczia) lakos az ellene E. J. és társa által a pozsonyi kir. járásbíró előtt 53 frt 40 kr s jár. iránt indított perben f. é. 12610. sz. a két példányban, német nyelven szerkesztett kérvényt nyújtott be, melyben alapos indokok előadása mellett a kitűzött tárgyalási határidő elnapolását kérte. Megjegyzendő, hogy az osztrák eljárás szerint ily kérelemnek hely adható s hogy P. H. a kérvény mindkét példányát a szabályszerű osztrák bélyeggel ellátta. A pozsonyi kir. járásbírósi leletbuvár a kérvény mindkét példányát meglelelte, de a kir. járásbíró a kérvényt, mely nem az állam hivatalos nyelvén szólt, visszaadta a kérelmezőnek. A tárgyalás, miután a visszaadott kérvény P. H.-nak elkésztett a tárgyalási határnap után lett kézbesítve s így P. H. arról tudomással nem bírt, hogy kérvénye a várt eredménnyel nem járt, makacssággal végződött. Az ítélet kézhezvétele után P. H. ismét csak német nyelven szerkesztett felebbezést nyújtott át 14366. sz. a s ezt is szabályszerű osztrák bélyeggel látta el. Az említett leletbuvár újra eljárás tisztában, hűségesen felvette a leletet, de a járásbíró a fentidézett okból bizony a felebbezést is visszaadta P. H.-nak. Utóbbi az állam hivatalos nyelvén szóló végzéseket ugyan nem értette, de eddig rendjén van a dolog. Most azonban a pozsonyi «Kön. ung. Gebührenbemessungsamt» jött s P. H.-t rendes «Zahlungs-Auftrag» okkal K 2467. és 2678. «Geschäfts-zahl» alatt a 20 frtnyi illeték fizetésére szólította fel. Kérdés már most, miért kellene bélyeg oly valamire, mi bedványnak nem tekinthető s miért kérvény a kérvény fiskális szempontból, ha nem az az igazságszolgáltatás szempontjából, végre miért

¹ Ezekből következik is, hogy a telekkönyvi állás a birtokra nézve semmi befolyást nem gyakorolhat.

felelbezés a felelbezés fiskalis tekintetből, ha nem lehet az igazságszolgáltatási szempontból?

— A kézbesítés iránti megkeresés elmegy Fehértemplomba. Ott a járásbíró kipuhatólja, hogy az alperes Verseczre költözött, de a kézbesítendő ügydarabot nem küldi el kézbesítés végett Verseczre, hanem jelentése kapcsán küldi vissza Budapestre a megkereső bíróságnak. Most azt hinné az ember, hogy a budapesti bíróság megkeresi egyenesen a verseczi bíróságot a kézbesítés eszközzése iránt, de az ember csalódik, mert a budapesti bíróság értesíti a felperest végzésileg arról, hogy alperes Verseczre költözött. Így legalább telik az idő, szaporodik a bíróság ügyszáma s a költség.

— Schnierer Aladár kommentárjának második kiadásáról mult számunkban futólag megemlékeztünk. Azóta átlapoztuk a könyvet s meggyőződünk, hogy e kiváló munka tartalma több új fejezet felvétele által jelentékeny kibővítést nyert. Ott találjuk most a relatív s az abszolút büntetőjogi elméleteken kívül az összeített teoriák ismertetését és bírálatát is: terjedelmesen tárgyalja szerző a magyar büntetőjog codificációjának történetét, és behatóan értekezik a hazai büntetőjog forrásairól, melyeknek kimerítő áttekintését nyújtja.

A cselekvény büntethetőségét kizáró okokat fejtegetve az első kiadásban mellőzött azon kérdéssel foglalkozik; vajon a cselekmény, mely egyáltalán büntetendőnek van nyilvánítva, megszűnik-e az lenni: ha a jogosított személy jogának megsértésébe beleegyezett? Ellentétben a rég elavult észjogi felfogással, mely a beleegyezés lényegét félreismerve, azt majd a *jogátruházással*, majd a jogról való visszavonhatlan *lemondással* (Rechtsverzicht) azonosítja, szerző, ki e tekintetben Kessler elméletére támaszkodik, erősen hangsúlyozza, hogy a beleegyező sem jogot nem akar másra átruházni, sem jogáról visszavonhatlanul lemondani, hanem beleegyezése nem egyéb, mint kijelentése annak, hogy másnak cselekvénye az ő akaratával megegyezik, hogy tehát e cselekvényben nem látja jogi érdekének csorbitását; ily kijelentés pedig, feltéve, hogy a kérdéses jogtárgy olyan, mely kizárólag csak az egy alany érdekében részesül a törvény oltalmában, szükségképp kizárja a cselekvény jogsértő jellegét. A BTK. specialis intézkedései fonalán iparkodik szerző bebizonyítani, hogy legisláciánk is ezen álláspontra helyezkedett; olykép, hogy egynehány delictum kivételével a jogosítottnak beleegyezése törvényünk értelmében is a cselekmény büntethetőségét elenyészteti.

A *bűnkísérlet tanában* végkép szakít szerző azon régibb véleménynyel, mely a fenyítendő kísérlet criteriumát a cselekvény s a célzott eredmény között fenforgó causalnexusba helyezi. E felfogással szemben megkívánja a bűnkísérlet lényegéhez, hogy az elkövetett cselekmény olyan legyen, mely mint a megsértendő jog veszélyeztetése, vagy az az ellen intézett támadás már magában jogellenes. Így az elemzés utolsó eredményeként a cselekmény *veszélyességére* akadunk mint a bűnkísérlet tulajdonképi criteriumára; de hozzáteszi szerző, hogy a *veszélyesség* csak az emberi képzelemben reflectáló minősége a cselekvénynek, tehát oly fogalom, melynek semmi reális lét nem felel meg. Veszélyesnek ugyanis oly eseményt vagy cselekvényt jelölünk, melyet, mert a tapasztalás tanúsága szerint belőle már több ízben ártalmas eredmény származott, jelenleg is ily eredményt okozónak gondolunk; tehát gondolatunkban a cselekményt okozatosnak képzeljük, még mielőtt okozatossága bebizonyult volna. Ámde a büntetőjognak, mint a gyakorlati életben alkalmazandó tudománynak, számba kell vennie a gyakorlati élet valamennyi jelenségeit s így azon emberi felfogást is, melynél fogva bizonyos cselekvények veszélyeseknek, s azért kerülendőeknek tartatnak.

A *tettesség s a bűnségély* elvi megkülönböztetésében szerző még most is az *alanyi* elmélet híve, csak hogy könyvének elő kiadásában követett Glaser-féle teoriától eltérve a tettes s a segéd közötti különbséget azon ellentétre vezeti vissza, mely az alany *önálló* és *független* akarata és másfelől az idegen akaratnak *alárendelt* s ezen alárendeltségben *feltételes* szándék között létezik. A segédnek mindig idegen akaratot kell mint uralkodót maga felett elismernie, s ettől kell függővé tennie azt: vajon a büntett fog-e elkövetetni vagy sen? Már pedig az akarat ezen alárendeltsége és függősége korlátok közé szorítja a segéd külső tevékenységét is, minél fogva soha sem tehet annyit és olyat, a minek véghezvitele által a büntényt mint saját tettét valószínűsítaná meg!

Behatóan, s előbbi véleményétől lényegesen eltérő módon tárgyalja szerző a *bűnrészesek személyes tulajdonságai* (qualitatives aggravantes et mitigantes) hatását. A tisztán szemé-

lyes jellegű tulajdonságoktól szorosan megkülönböztetvén a tettes azon minőségét és viszonyait, melyek magával a tettel connexitásban lévén, annak objectiv hatását fokozzák; az utóbbiaknak kihatást tulajdonít mindazon részesekre, kiknek azokról tudomásuk volt.

A *bűnhalmazat tanában* nem maradt befolyás nélkül a szerzőre azon elkeseredett szellemi támadás, melyet a doctrinában s a törvényhozásban még jelenleg uralkodó theoria ellen legujjban *Schütze, Buri, Hälschner* és *Binding* intéztek. E nagyhirű criminalisták véleményéhez ésatlahozván, határozottan pálczát tör az anyagi s eszmei bűnhalmazat fogalmi megkülönböztetése, valamint azon consequentiák felett, melyeket a doctrina és a legislatio e fogalmakhoz kapcsol.

— A *kecskeméti kir. ügyészség* — mint lapunk zártával értesíti enek — elejtette a vádat Kőszegi Lipótné irányában, kinek esete analog volt Pribilné esetével. (L. lapunk 14. számát.) A törvényszék az ügyészség indítványa folytán megszüntette az eljárást. A közegészségügyi tanács ugyanis ez esetben szintén beszámíthatlanságot állapított meg.

— A *Magyar Jogászegyletben* legközelebb dr. Wittmann Mór ügyvéd tart előadást a kereskedelmi törvénykönyv revisiójáról.

— A *budapesti ügyvédi kamara közgyűléséről* szóló jelentést lapunk mellékletén közöljük.

— A *bűnvádi eljárás javaslatának* tanulmányozása közben számos igen érdekes határozmányra akadunk. A mult heti számban kiemeltük a közvédői intézményt, melyre vonatkozólag még megjegyezzük, hogy ez az intézmény csak csak az u. n. kir. táblai *tárgyalás* számára van contemplálva; a kir. táblai *főtárgyalásra* külön védő rendeltetik ki minden egyes esetben, és pedig szintén az ügyvédi kamara által. A hivatalból való védelem tehát kiterjesztetik a kir. táblához felvitt számos bűnügyre, azokra is, melyekben az első fokon nem volt hivatalból kinevezett védő. Figyelemre méltó, hogy az új javaslatban is, ép úgy mint az 1886-ikiban, megvan az a határozmány, hogy bizonyos esetekben a tárgyalás a kir. tábla székhelyén kívül tartatik. Az illető §. így hangzik: «Rendszerint a kir. tábla székhelyén tartatik a *főtárgyalás*; mindazonáltal a kir. tábla előterjesztésére költségkímélés vagy a bizonyítás könnyítése végett az igazságügy-miniszter kivételesen megengedheti, hogy a *főtárgyalás* a kir. tábla kerületében levő ama törvényszék székhelyén tartassék meg, melynek területén a felülvizsgálat tárgyát képező cselekmény elkövetetett.»

Irtások.

89.

A budapesti keresk. és váltótörvényszéknél alkalmazott gyakoronoknak kedves időöltésül szolgál a «pótlás végetti visszaadás», a mit ők kicsinyes aprólékossággal szinte sportszerűleg üznek. Pótlás végett visszaadják a váltókeresetet, mert a másodlaton vagy harmadlaton az alperes neve mellett a lakáson kívül az üzleti telep nincs kitüntetve — de ott van az első példányon; vagy mert a másodlat és harmadlat külfönten nincs kitüntetve, hogy melyik a másod- s melyik a harmadpéldány — (mintha nem mindegy volna, hogy a bíróság melyiket tekinti melyiknek); mert egyik példány szövege alatt a felperes neve leírva nincsen, — de kint van a külföten és ott van a többi példányokon. Ilyen s ehhez hasonló alaki aprólékosságok miatt a beadvány pótlás végetti visszaadása által az érdemi elintézés hátráltatása a jogkereső közönség méltó bosszankodását hívja ki.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn sziveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék *A kiadó-hivatal.*

Lapunk mai számához *postai utalvány* is van mellékelve, az előfizetés könnyebb teljesítése végett. Az előfizetés megújításánál sziveskedjenek olvasóink *czímszalagjukból*, melyek alatt lapjaikat kapják, egyet a *postautalvány-szelvény hátulsó lapjára* fölragasztani s úgy küldeni be kiadóhivatalunknak.

Felelős szerkesztő:	Dr. Dárday Sándor (VIII., Sándor u. 9. sz.)
Főmunkatárs:	Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos:	Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)

Franklin-Társulat nyomdája.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A DÖNTVÉNYEK GYÜJTEMÉNYÉVEL.

SZERKESZTŐI IRODA:

Sándor-utca 9. sz., I. em.

Megjelen minden pénteken.

KIADÓ-HIVATAL:

Egyetem-utca 4-ik szám.

Előfizetési díj: félévre ... 6 frt A megrendelések a kiadó-hivatalhoz intézendők. — A kéziratok bérmentve a szerkesztői irodába.

Tartalom: A bűnvádi eljárás javaslata. Dr. FAYER LÁSZLÓ egyetemi rk. tanártól. — A békekezesség és pénzbiztosíték mint mellékbüntetés Angliában. Dr. TASSY PÁL kecskeméti kir. alügyésztől. — Törvénykezési Szemle: Ingatlanok vételárának felosztása. —y. — Adalékok a birtok tanárhoz. HUF JÓZSEF soproni ügyvédtől. — Egy törvénytelen születésű öröktaggyó után, ha hitvestárs, leszármazók és végrendelet hátrahagyása nélkül hal el és anyja már életben nincsen, kit illet az öröklési jog? P. A. — Külföldi judicatura. Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ budapesti ügyvéd. — Különfélék. — Nemzetközi Szemle.

Melléklet: Curiai Határozatok. — A m. kir. pénzügyi bíróság határozatai. — A budapesti ügyvédi kamara közgyűlése. — Kivonat a «Budapesti Közlöny»-ből.

A bűnvádi eljárás javaslata.

A bűnvádi eljárás legújabb javaslatának fő-jellemvonása az, hogy nem tanusít elég érzéket a szervezeti garantiák iránt. A polgári elem részvételéről lemond, s e tekintetben megegyez az 1882-iki javaslattal. Csak abban különbözik a kettőnek álláspontja egymástól, hogy az 1882-iki javaslat indokolása szerint a polgári elem részvétele a miatt mellőztetett, mivel hazánk nemzetiségi és nyelvi viszonyai nem engedik meg a laikus elem bevonását; az új javaslat indokolása pedig a polgári elem részvételének kérdésében *elvi* alapra helyezkedett s azon meggyőződés csillámlik át rajta, hogy még ha egy-nyelvű ország volna is Magyarország, az esküdtszéki intézményről le kellene mondania.

A másik szervezeti garancia az egyes bírói actusoknak *különböző* bírói személyekre ruházásában áll. A reformált bűnper ezen garantiára époly súlyt helyez, mint az előzőre. Sőt a polgári elem részvételét sok szakember főleg a miatt pártolja, mivel csak új elemek bevonásával lehetséges az összeférhetlenségeket pénzügyi nagy áldozatok nélkül kellő számban és kellő hatályossággal felállítani. A reformált bűnvádi eljárás szerint ugyanis az első határozatot a perben hozza a vizsgáló bíró, a másodikat a vádtanács, a harmadikat a felső foku bíróságnál levő külön vád alá helyezési tanács, a negyediket — bűnösség kérdése — az esküdtszék, az ötödiket — a bűnösségi határozat felülvizsgálása és a büntetés kiszabása — az első foku bíróság tanácsa, a hatodikat — revisio — a legfőbb bíróság, eshetőleg a hetediket — perújítás — az első foku bíróság új tanácsa. S korolláriuma a határozatok ezen szétosztásának az, hogy ha mindezen bírói testületek közül *egyetlen-egynek* többsége a vádlott előnyére dönt, ez elegendő arra, hogy nullifikálja valamennyi többi forumot; elenyésző kisebbség leveri a nagy többséget. Így áll ez fen, némi csekély eltérésekkel, az osztrák, a német, a francia, a belga és az olasz bűnvádi eljárásokban.

Az 1882-iki és 1886-iki magyar javaslatok a szervezeti garantiákra még helyeznek némi súlyt. Összeférhetőnek mondták ugyan a vádtanács (felügyelő tanács) és a vádálhelyezési tanács functióját; összeférhetőnek kellett továbbá mondanunk a bűnösségi határozat hozatalát a büntetési határozat hozatalával: de különválasztották a vádálhelyezési tanácsot az ítélő tanácstól. Az is bizonyos másrészt, hogy a kir. ügyészség a maga erős felebbezési jogával ellensúlyozhatta az összeférhetlenségi elv hatékonyságát, (a mennyiben a kir. ügyészség minden negatív határozatot felebbvihetett), de el kell ismernünk, hogy e javaslatok az összeférhetlenséget egy ktitikus ponton, hol jelenlegi eljárásunkban nincs meg, legalább mint követelményt tényleg felállították.

A legújabb javaslat ezt az összeférhetlenséget is elejti «opportunitási szempontból» mint az indokolás mondja: «mivel ily rendszer a bírói létszámnak oly szaporításával járna, melyet jelenlegi pénzügyi viszonyainkkal lelkiismeretesen leszámloló igazságügyi kormány javaslatba nem hozhat, vagy pedig a polgári tanácsok tagjaiból kellene alakítani a vádtanácsot, mi ismét alig fokozná az eljárás alaposságát és egyöntetűségét.»

Ezzel azonban azt értük el, hogy a szervezeti garantiák tekintetében teljesen ott leszünk, a hol mostani eljárási rendszerünk van. A felügyelő tanácsban a vizsgálóbíró előadására fognak meghozatni a határozatok; ugyanezen bírói személyek helyeznek vád alá; ugyanezek mondják ki a bűnösséget, s ugyanezek szabják ki a büntetést; sőt ugyanezek határoznak a perújításban is. Mig a külföldi bűnvádi eljárások szerint az első foku ítélet meghozataláig öt külön tanácson megy keresztül az ügy, (tehát ha jogorvoslat nincs is, de tényleg minden újabb tanács az előbbinek munkáját felülvizsgálja és már az elsőfokon lényegileg mint jogorvoslati tanács működik): addig a legújabb magyar javaslat szerint egész az első foku ítélet meghozataláig ugyanazon egy tanács kebelében történik minden; az egész per két-három ember discretiójára van bízva, kik, mint az Indokolás önmaga ellen polemizálva találóan mondja, arra utalvák, hogy a végtárgyaláson «igazolják» azt, a mit az előkészítő eljárásban akár jól, akár rosszul tettek.

Az Indokolás azonban abban bizik, hogy az elnökök a a törvény által *óhajként* kifejezett különválasztást¹ be fogják tartani önkényt. Ide igtatjuk az Indokolásnak ezen igen szépen kidolgozott részletét.

«És ez instructionális szabálynak meg is lesz a maga jó eredménye, mert nem tehető fel, hogy adjon magyar bíróság, melynek kebelében gonddal és lelkiismeretességgel ne iparkodnának e nagy perjogi igazságot tartalmazó összeférhetlenségi elv követelményének a lehetőséghez képest megfelelni. Tudni fogják, hogy a bírói vádhatározat nagy elővélelem a bűnösség mellett, és a bírót, ki ez elővélelemnek alkotója, emberi természetének megmásíthatlan törvényei minden eskü és lelkiismeret daczára kisebb-nagyobb mérvben elfogulttá tehetik. A bűnösség gyanúsításának terhe, melyet a bíróság a vádhatározatban a vádlottra rótt, a bírót az ítélet-hozatalnál is kísérti, és közelfekvő ama feltevés, hogy a fő-tárgyaláson a bűnösség mellett nyilvánuló némi támpont inkább arra bírja a bírót, hogy magát igazolja, mintsem megczáfolja. Tudni fogják azt is, hogy a vádlott, ki már egyszer megjelent a bíróság előtt és előadta a nyomozás vagy elővizsgálat adataival szemben védelmét és ennek eredménye a vádhatározat lett: a bizalom halványabb érzetével járul ama bírák elé, a kik már mintegy osztályosai lettek magának a vádnak.»

Ezen deductióval szemben csak arra utalunk, hogy az elnökök a hátralékok nyomása alatt köztudomásulag a functiók lehető egyesítése és egyszerűsítése felé hajlanak mindig.

¹ A javaslat 67. §-a így hangzik: Azon bíró, ki a vádirat ellen tett kifogások tárgyában hozott határozatnál bírói minőségben működött közre, ugyanazon pernek fő-tárgyalásán eljáró tanács egybeállításánál *lehetőleg* mellőzendő.

Nevezetes példa erre az, hogy ámbár a perujítási összeférhetlenség iránt 1884-ben igazságügyminiszteri rendelet bocsátatott ki, az még ma sincs végrehajtva. Másik példa a kir. Curiának azon kísérlete, miszerint az előadói és elnöki funkció összeférhetlennek mondassék ki és mely kísérlet, mint tudva van, szintén a törvényszéki elnökök közbelépésén törött meg. Végül harmadik némileg analog fejleményként felhozható a vizsgálóbírói állás. Az 1871: XXXI. t.-cz. 6. §-a meghagyja, hogy a vizsgálóbírákat rendszerint a törvényszéki bírák sorából, *csekélyebb fontosságú esetekben a jegyzők* közül nevezi ki elnök; s az idők folyamán a vizsgálóbírói qualificatio a leg-súlyosabb esetekben is — joggyakornokivá lett. Azt hiszszük, ezen tények idézése elegendő annak feltüntetésére, hogy az ügymenetet megnehezítő administratív intézkedéseket maguktól a bíróságoktól várni nem lehet.

Az Indokolás felhossa a javaslat álláspontjának támogatására, hogy a német bünvádi eljárásban és a belga javaslatban szintén nincs feltétlenül keresztülvive az összeférhetlenség. Feledni látszik azonban, hogy ezen államok törvényhozásai a vád alá helyezési és a bűnösségi tanács közt oly erős összeférhetlenségi védvonalat állítanak fel, a melynél fogva nemcsak az elfogultaknak tekinthető egyes bírói személyek mellőztetnek, de még a testületi szellem és a kollegialitás szempontja sem veszélyeztetheti az ítélethozatal elfogultatlanságát. Ezen államokban ugyanis megvan a bűnösségi kérdés számára az esküdtszék, mindkét félnek széleskörű visszavetési jogával. Ily körülmények közt a büntetést kiszabó tanács összeállítása másodrendű kérdés, mert ha az esküdtek a vád alá helyezési tanácsot desavouálták, büntetés kiszabására nincs is szükség. A mi pedig a középsúlyosságú bűncselekmények számára Németországban felállított ötös szakbírói tanácsokat illeti, itt sem szorítkozik a német bünvádi eljárás egy egyszerű óhaj kifejezésére, mint a mi javaslatunk teszi, hanem megállapítja a 23. §., hogy csak két tag, tehát az ötös tanács *kisebbsége*, vehető a vád alá helyezési tanácsból. S a német birodalmi gyűlés jogügyi bizottsága ezen közvetítő álláspontot nem is fogadta el. Mint jegyzőkönyveiben olvasható, Schwartze indítványára egyhangulag a teljes összeférhetlenséget mondotta ki. A szövetségi tanács ellene nyilatkozott ennek s így állapította meg a birodalmi gyűlés, mint a hirtedtt compromissuális határozmányok egyikét, a 23. §-t a jelenlegi szövegben. A belga javaslatban még ennél is szűkebb körű az intézkedés; ott a chambre du conseil tagjai valamennyien ki vannak zárva a correctionális bíróságok ítélő tanácsaiból s egyedül bizonyos kisebb törvényszékekre, hol t. i. csak egy tanács alakítható, van szorítva az összeférhetőség.¹ A magyar javaslat tehát az administratív szempont iránti engedékenységekben sokkal messzebb megy mint akár a német, akár a belga, a mennyiben összevonja a legsúlyosabb és a középsúlyosságú bűncselekményeket és mindkét osztályra nézve megelégszik azon reménykedéssel, hogy a törvényszéki elnökök jól el fogják rendezni a dolgokat.

Szól az Indokolás arról is, hogy az összeférhetlenségi elv kötelezővé tételének mellőzése sokkal kevesebb hátránnyal jár a javaslat fakultatív vádhatározati rendszere mellett, mint a kötelező vádhatározat esetében, mert míg az utóbbi intézmény szükségessé teszi, hogy minden törvényszéki fő tárgyalást bírói vád alá helyezés előzzön meg, addig a javaslatban megállapított rendszer mellett bírói vádhatározatnak csak kifogás következtében lehet helye s feltehető, hogy a kifogás joga nem fog tulságos mérvben igénybe vétetni, és így az ügyek legnagyobb részében tárgytalan a vád alá helyezési és az ítélő tanács közti összeférhetlenség kérdése.

¹ A belga javaslat 182. §-a így hangzik: Dans les tribunaux composés de plusieurs chambres, les juges qui ont connu de l'affaire en chambre du conseil ne pourront en connaître au tribunal correctionnel. (L. Thonisson Travaux préparatoires du Code de Procédure Pénale. I. 461. l.)

Ez teljesen igaz. De azon esetekben, midőn a vádirat ellen nem tétetett kifogás, összeütközik az ítélethozatal funkciója az u. n. felügyelő tanács funkciójával. Egyre megy ugyanis, hogy az ítélő bíró vád alá helyezési határozatot hozott-e vagy döntött a vizsgáló bíró eljárása elleni felfolyamodásokban a terhelt hátrányára. (Vizsgálati fogság elrendelése, stb.) Akár egyik akár másik előkészítési funkció kétségkívül elfoglaltá teszi a bírót. —

Mindezen megjegyzésekre előreláthatólag a javaslat szempontjából azt fogják válaszolni, hogy ha nincsenek is a javaslatban szervezeti garanciák, vannak eljárásiak. Az eljárási garanciák azonban egyáltalán csekélyebb értékűek, mint a szervezetié. Az volt az 188.-iki és az 1886-iki kodifikációnak is végzetes tévedése, hogy az eljárási szabványokkal lehetséges pótolni a szervezeti hézagokat. Kitűnt utóbb az illető munkálatok tárgyalásakor, hogy a védelmi és a vádjogoknak, továbbá a kétoldalú jogorvoslatoknak halmozása túrhetlenül *nehézkessé* teszi a per menetét. S hozzájárul ehhez még, hogy a per sulypontjának az eljárási garanciákra való fektetése megzavarja a vád és védelem közti *egyensúlyt* is. A védelem jogainak megadása nem jelent egyebet, mint hogy védekezhetik az, a kinek van vagyona a védelem költségeinek viselésére. Vagyon fölött azonban a vádlottak alig 5 százaléka rendelkezik. Ez az 5 százalék meg lesz ugyan védve; de a többire a védelem megadása értéktelen. A mig tehát a védelem nem építetik ki úgy, a mint ki van építve a vád, vagyis mig a védelemnek nem lesz az eljárás egész folyamán és minden ügyben állandó közege, addig csak a bíróság szervezeti intézményei olyanok, hogy abszolút értéke, minden vádlottra kiterjedő biztosítékot képviselnek.

Hogy azon az uton, melyen a javaslat halad, ezekről a garanciákról le kell mondani, m. tatja épen azt, hogy a javaslat, sajnos, az 1882-iki és 1886-iki tapasztalatok után sem találta el a helyes kiindulási pontot.

Dr. FAYER LÁSZLÓ.

A békekezesség és pénzbiztosíték mint mellékbüntetés Angliában.

A mellékbüntetések mint bűnhődési eszközök hatályossága mindinkább nagyobb elismerésre talál s azon államok is, a hol a multban bizonyos idegenkedést tanusítottak a mellékbüntetések alkalmazása iránt, ma már kezdik levetkőzni az idegenkedést s a mellékbüntetéseknek a büntetési rendszerbe történő belevonásába tesznek előkészületeket. Így Németországban is, a hol a közel multban még a becsületbüntetések is ellenzőkre találtak, ujabbban a mellékbüntetések tágasabb körben történő alkalmazása iránt fejtenek ki mozgalmat s az Angliában divó «békekezesség és pénzbiztosíték» mint mellékbüntetések alkalmazását is sürgetik.

A mellékbüntetések (poenæ accessoriæ), a melyek tudvalevőleg a főbüntetések mellett különös okokból járulékképpen nyernek alkalmazást, hathatós szolgálatokat tesznek a büntetőjogi céloknak. E mellékbüntetések egyik neve a békekezesség és pénzbiztosíték, a mely Angliában eredetileg nem volt egyéb, mint rendőri praeventiv intézkedés. Lényege abban állott, hogy a gyanúsított, illetve vádlott vagy a bíró által meghatározott számu kezesek, a királynő adósainak vallották magukat az esetre, ha a gyanúsított, illetve vádlott a bíró által meghatározott feltételeknek nem tett eleget. Ehhez hasonlót találunk a régiebb magyar bünvádi eljárásban is, midőn a vizsgálat alatt álló kezesség mellett szabadlábra helyeztetett s némi nyoma még máig is fenáll, midőn az elítélt jogerejű elítéltetése után pénzbiztosíték letétele mellett szabadságvesztés-büntetésének megkezdésére egyes esetekben haladékot nyer. Persze ez nálunk nem büntetesképpen, hanem az eljárás vagy végrehajtás folyamán inkább az igazságszolgáltatás sikere érdekében eszközöltetett és eszközöltetik.

Angliában a jelzett «békekezesség és pénzbiztosíték» mint praeventiv rendőri intézkedés hatásán annyira jónak bizonyult, hogy alkalmazásba vették mint mellékbüntetést s egy alkalommal a német szövetség-tanács szintén javaslatba hozta a visszaesőkre vonatkozó alkalmazását.

Az angol büntetőjog szerint ma a békekezesség abban áll, hogy az elítélt a szabadságvesztés-büntetés és esetleg pénzbüntetés mellett még arra köteleztetik, hogy ő, valamint a bíró által meghatározott számu kezese pénzbiztosítékot adjon, mely pénzbiztosíték az esetre, ha az elítélt egy bizonyos, az ítéletben meghatározott idő alatt büntetendő cselekményt követ el — elvesz.

A cél az, hogy a társadalom megóvattassék azon veszélyektől, a melyeknek ki van téve oly egyének részéről, a kik bűncselekményeket már elkövettek. Alkalmaztatik pedig testi sértések, vagyonrongálások és közcsend elleni kihágásoknál. Hogy ezen büntetendő cselekményeknél hatással nyerhet alkalmazást, azt sok jeles criminalista mellett dr. Aschrott is elismeri, a ki e büntetésnemre vonatkozólag oda nyilatkozik, hogy a legtöbb esetben biztosabb óvszer a hasonfajú büntetendő cselekmény ellen, mint akár a hosszabb időre kiszabott szabadságvesztés-büntetés, akár a rendőri felügyelet.

Köhne a római nemzetközi congressus börtönügyi munkálatairól írott értekezésében azt írja, hogy a büntetés célja, hogy javítson, hogy visszarettentsen s hogy mint baj (malum) legyen érezhető. A békekezesség és pénzbiztosíték mint mellékbüntetés is e követelményeknek megfelel.

Ha bizonyos összeg az elítélt vagyonából rendelkezése alól elvonatik, ennek hiányát kisebb-nagyobb mértékben érzi mint bajt, habár tulajdonjoga a vagyonrészhez megmaradt is, s így e tekintetben e büntetési nem megfelel a célnak. Ehhez járul, hogy egy vagyon-summa tétetvén le pénzbiztosíték gyanánt, a vádlott és kezesei által azon félelem, hogy e vagyonhoz való jog elvesz vagy elveszhet, visszatart attól, hogy az elítélt által újabban büntetendő cselekmény követtessék el. A pénzbiztosíték letétele az elítéltnak folyton a szeme elé állítja, hogy vagyonát érintő joghátrány áll be, mihelyt bűnözik s így e joghátrány bekövetkezésének tudata már magában is visszatartó erő gyanánt érvényesíti magát nála. A kezesek által letett biztosíték pedig fölleveníti s éberségben tartja azokat az erkölcsi rugókat, melyek a bűnözésre hajlammal bírókat is a büntetendő cselekmények elkövetésétől visszatartják.

A kezes nagyrabecsülhető szolgálatot tesz az elítéltnak, midőn egy bizonyos összeget letesz pénzbiztosítéku. E szolgálat horderejét érzi mindaz, a kinek lelke még nincs végkép megromolva s így feltehető, hogy az elítélt, ha egyéb indokból nem is, de abból az indokból folyólag, hogy kezesei a biztosítékot el ne veszítsék, uralkodni fog még vadul előtörő hajlamán is s visszatartja magát a bűnözéstől. És nem tagadható, hogy a kezesek — a kiknek materialis érdeke az, hogy a kiért kezességet vállaltak, az ne bűnözzék — figyelemmel kísérik az elítéltet s ők maguk is éber szemmel fognak örködni kötelezettségük időtartama alatt felette s minden rendelkezésükre álló erkölcsi eszközökkel oda hatnak, hogy az elítéltet a bűnözéstől visszatartsák. Ily viszonyok alkottatván, kétségtelen, hogy az érintett büntetési nem megfelel a büntetések egyéb, jelesül a visszarettentés és javítás követelményeinek is, s így Aschrott a Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft című folyóiratban méltán nyilatkozhatott a békekezesség, mint büntetés, hathatósága mellett.

Nem tévesztendő ugyanis szem elől, hogy vannak egyes büntetendő cselekmények, a melyek véghezvitele még nem gyökeredzik gonoszságon s a melyek szándékosan, de előzetes megfontolás nélkül hajttnak végre. E kategóriába tartoznak a kisebb foku testi sértések, vagyonrongálások, közcsend elleni kihágások. Ezeknél, ha a békekezesség és pénz-

biztosíték mint mellékbüntetés alkalmazást nyer, lehetővé van téve a szabadságvesztés-büntetésnek rövidebb időre történő megállapítása s a jó hatás épen abban nyilvánul, hogy az elítélt kitöltvén szabadságvesztés-büntetését, még egy hosszabb időközön keresztül érzi és érezni kénytelen, hogy büntetés alatt áll s miután ép azon büntetendő cselekmények elkövetőire alkalmaztatik, a kiknek ténye vagy épen nem vagy kisebb foku gonoszság kifolyása, azon eset maga, hogy büntetés alatt áll, visszatartja vagy visszatarthatja az ismétléstől.

Egy kifogás azonban az utalt mellékbüntetés ellen joggal emelhető s ez az: hogy mi történik akkor, ha az elítélt pénzbiztosítékot nem tud adni s magáért kezességi kötelezettséget vállalókat nem talál? E tekintetben kielégítő eszköz az, a mi a be nem hajtható pénzbüntetéseknek nyer alkalmazást. A bíró intézkedik az ítélet meghozatalánál, hogy a mellékbüntetés mennyi szabadságvesztés-büntetésre lesz átváltoztatandó. Igaz, hogy ekként ezen mellékbüntetés nem egyforma hatásu szegényre és gazdagra, de ez a kifogás, ha komoly aggodalomra adna okot, eltörlésére vezetne a pénzbüntetéseknek is.

Dr. TASSY PÁL.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE

Ingatlanok vételárának felosztása.

Legyen szabad röviden szólnom az árfelosztásoknak most divó egyik módjáról: a kiutalásokról, melyek akként történnek, hogy a kiutaló végzésekben kiszámítatnak a tőkék kamatai is azon időig, a mely idő alatt a felosztásra váró pénzösszegnek felvehetése biztosnak látszik. Ámde ezen kiutaló végzések, egy miniszteri rendelet szerint, mult évtől, csakis jogerőre emelkedés után lévén az adó-, mint bírói letéti hivatalhoz áttehetők, a legviszásabb helyzetek állanak elő. Tekintsünk egy példát: A kiutalt tőke után számíttatik kamat 1883 május 1-ig, azonban részint talán azért, mert a számításba hiba csuszott be (több vagy kevesebb rendeltetik felosztatni, mint a mennyi a letétben van) s így az adóhivatal a meghagyásnak eleget nem tehetvén, ezt a bíróságnak jelentenie kell; vagy pedig mert az időközben lakhelyüket változtató érdekelt felek értesítése az előre számoltnál tetemesen több időt igényelt: a jogerőre emelkedés és pénzfelosztás csak hónapok múlva eszközölhető s így a hitelező tőkéje után 3—4 óra, sőt feltéve azon esetet, hogy valaki részéről a kiutaló végzés ellen felfolyamodás adatik be, s az aktáknak egy-más hiány pótlása végett — a mi nem nagy ritkaság — kétszer is meg kell járniok az első és második forum közötti utat: egy vagy másfél évre kamatot nem kap, a mi pedig nagyobb tőkénél számot tevő összegre rug s ezen időközi kamatnak utólagos kiutalását eszközölni nem lehet, mert az ezt kérő folyamodványra a bíróság nem helytelenül azt felelhetné, hogy: «a kiutaló végzés jogerőre emelkedvén, attól eltérni, illetőleg a tömeg terhére pótlólag kiutalást eszközölni már azért sem lehet, mert ezen módosítás, illetve pót-utalás esetében valamely érdekelt fél által netalán beadandó felfolyamodás által a kifizetés ismét elhalasztatván, ismét a jelenlegi helyzet állana elő, vagyis ezen processus ad Calendas Græcas ismétlődhetnék. Ebből azonban korántsem az következik, hogy keresztyéni önmegtagadással türjük sorsunkat, hanem igenis az, hogy ezen abnormalis helyzeten változtatni, és pedig sürgősen változtatni igyekezzünk.

A legegyszerűbb s legbiztosabban gyógyító ir lenne e kóros állapot ellen, ha a vételárak szétosztása nem tétetnék függővé a kiutaló végzés jogerőre emelkedésétől, a mint ezen jogerőre emelkedés bevárására szükség teljességgel nincs is, mert a kiutalás a jogerőre emelkedett sorrendi vég-

zés alapján és értelmében történik, tehát egy már jogérvényes birói határozat érvényesítése s így ugyanegy kérdésben nem lehet helyén felfolyamodásra két ízben alkalmat szolgáltatni; mert hiszen vagy a sorrendi végzés értelmében, vagy — a mi csak tévedésből eshetik meg — attól eltérőleg történik a kiutalás. Első esetben a felfolyamodás a felelősi fórum által ugyis visszautasíttatnék, ha pedig az utóbbi eset állana elő, a hiba kiigazításáért az eljáró bírósághoz is sikerrel lehet folyamodni. Tudomásom szerint több ügyvédi kamara — sőt a mint értesülve vagyok, bíróság is — intézett ezen ügyben az igazságügyminiszterhez a folyó év elején felterjesztést, kimutatva a kiutaló végzések jogerőre emelkedése bevárásának sürgősségét és céltalanságát, mely csakis a birói letétek gyors kiadását hátráltatja s rozhszemű felek kezébe ad eszközt az ügy befejezésének húzására. Az igazságügyminiszter ur azonban hallgatással mellőzte a felterjesztéseket s így a baj orvoslására ez uttal két mód van: eszközölje az árfelosztást a bíróság maga, — s ez volna szerintem minden érdeket leginkább kielégítő eljárás — s csak az árfelosztásra meg nem jelent hitelezők követelését utalja ki; magától értetődően, hogy az ily követelések után kamat csak az árfelosztásra kitűzött hatánapig jár, mert az idézett, de meg nem jelent hitelező jogosan többre igényt nem is tarthat. Ha azonban az egyéb teendőkkel tulhalmozott bíróságok az árfelosztást maguk nem teljesíthetik, ám eszközöltessék azt közjegyzők által; ez ugyan drága, de mégis csak célhoz juttatja a hitelezőt, s bár ily esetekben is ki kell utalni az árfelosztást teljesítő bíró vagy közjegyző kezéhez a letétben lévő vételárakat és a kiutaló végzés jogerőre emelkedését is szükséges bevárni: a kamatok kiszámítására mégis egy biztos, változás alá nem eshető időpont, az árfelosztás napja, szolgálván, a hitelezők kamatvesztésétől megóvatnak s ha már a miniszter ur az utaló végzés jogerőre emelkedésének bevárását parancsoló rendeletének visszavonása által gyökeresen nem kurálta a bajt, elégedjünk meg a most javalt palliatív gyógy-móddal. —y.

Adalékok a birtok tanához.¹

A birtok mint tényleges állapot vagy tényleges hatalmi viszony ép úgy háborítható harmadik személyek által² mint mint akármely más, az életben előforduló állapot vagy viszony.

A birtokháborítás megállapításához nem kívántatik meg multhatlanul, hogy a birtokos a birtoktól tényleg megfosztassék, hanem elég, ha tényleges uralmának szabad és kizárólagos gyakorolhatása megsértetik; származzék ezen sértés akár harmadik személy által a birtok tárgyára jogtalanul elkövetett cselekvényből, akár alapos fenyegetés által a birtokos önelháborítására intézett behatásból.

A birtokháborítás főcriteriumát képezi tehát a birtokos hatáskörébe harmadik által történt jogtalan beavatkozás. Ezen oknál fogva nem oszthatom azok³ nézetét, kik vélik, hogy a jogok birtokánál — különösen tekintettel a dologi terhekre — a szolgáltatásoknak a kötelezett részéről történt pusztá megtagadása a birtokháborítás fogalma alá subsumálható lenne.

Azon kérdés fejtegetése, hogy mikép gyakorolható a beavatkozás, nehézségbe alig ütközhetik, mivel magából a beavatkozás fogalmából kitetszik t. i., hogy alatta semmi

más nem értendő, mint saját hatáskörének túlhágása, illetve más hatáskörének korlátozása.

A beavatkozás tehát kétféleképpen gyakorolható; még pedig vagy akként, hogy oly cselekmény követtetik el a birtok tárgyára, mely csak a birtokost illeti, vagy akként, hogy a birtokos akadályoztatik birtokának tárgyára szabadon és korlátlanul hatni.

A magánjog terén uralgó elvek értelmében A birtokháborítás a tilos cselekvények közé számítatik; a tilos cselekvény pedig csak akkor számítható be, ha akarattal követtetik el, annyiban kívántatik meg a birtokháborításnál is az akarat, de arra nézve, hogy az akarat egyenesen a birtokháborításra legyen irányozva, a mint Zlinszky véli, általános szabály fel nem állítható.

Ezen nézet helyessége kitetszik a következőkből: A fentebb felhozottak szerint a beavatkozásnak két neme állapítható meg, beavatkozhatik valaki t. i. vagy akképen, hogy oly cselekvényt követ el más birtokának tárgyára, mely csak a birtokost illeti, vagy pedig akképen, hogy a birtokost akadályozza birtokának tárgyára szabadon és korlátlanul hatni. Az első esetben csak akkor lehet birtokháborításról szó, ha a háborító a cselekvény elkövetésére jogosítottnak véli magát, ha pedig arra jogosítottnak nem vélheti magát, azaz, ha cselekvényének jogellenes voltát tudja és azt annak dacára tehát akarattal elköveti, már nem lehet pusztá birtokháborításról szólni, hanem büntetendő cselekvényről, pl. valaki átadja tulajdonul kertjét B.-nek és fentartja magának a haszonélvezeti jogot. Miután B. részére a tulajdonjog telekkönyvileg bekebelezetett, az utóbbi eladja a kertet C.-nek.

Ha most az eredeti átadó vélt haszonvételi jogánál fogva a kertben levő fákról a gyümölcsöt leszedi, birtokháborítást követ el, ha pedig tudja, hogy haszonélvezeti joga C. ellen fen nem áll, akkor a gyümölcszedés által nem birtokháborítást, hanem lopást követ el.

Hivatkozhatunk a BTK. 421. §-ában foglalt intézkedésre is, melynek értelmében az, ki tudva más ingatlan vagyonát jogtalanul elfoglalja, vétséget követ el.

A mi pedig a birtokháborítás másik nemét illeti, t. i. azon esetet, midőn a birtokos akadályoztatik birtokának tárgyára szabadon és korlátlanul hatni, az, ki a birtokost akadályozza, birtokháborítást követ el, akár egyenesen lett legyen irányozva akarata a háborításra, akár jogosítottnak vélte legyen magát a cselekvény elkövetésére, pl. ha valakit az én szántóföldemre nézve az átjárási szolgalmat illet, és én vízáradás alkalmával kénytelen vagyok árkot keresztül ásni és a jogosított az árok miatt nem gyakorolhatja az átjárási szolgalmat, nem vagyok birtokháborítónak tekintendő; ha pedig a veszély elmulta után elmulasztom az árkot betömni, birtokháborító vagyok.

Hogy a birtok önmagában védelmezendő, általában elismertetik.

A mi a birtokvédelem alapját illeti, az jogbölcészeti szempontból a birtokos személyiségére vezethető vissza, melynél fogva jogosítva van követelni, hogy harmadik személyek ne avatkozzanak az ő hatáskörébe, jogpolitikai szempontból pedig arra, hogy az állam érdekében fekszik, miként a polgároknak vagyoni jogi viszonyai ne zavartassanak jogtalanul, mivel ily gyakori zavarásokból a közrend felbontása következhetné be.

Birtokának védelmezésére a birtokosnak két eszköz áll rendelkezésre, t. i. az önsegély és a birói segély.

Az önsegély — mint a természet által minden élő lénynak adott védelmezési eszköz — hazai jogunkban felette nagy szerepet játszott; jelenleg azonban csak a támadás azonnali elhárítására alkalmazható; mert már az 1807: XIII. t.-cz. rendeli, hogy az elvett birtok egy év alatt keresettel visszaszerezhető.

¹ Bef. közl. — Az előbbi közl. 1. a mult heti számban.

² Hatóságok és hatósági közegek hivatalos eljárásukban nem követhetnek el birtokháborítást, mivel azok mint a törvény végrehajtói annak értelmében tartoznak eljárni; megtörténhetik ugyan, hogy a törvényt helytelenül értelmezik vagy hivatalos intézkedésüket tévesen egy harmadikra alkalmazzák vagy pedig hogy hivatali hatalmukkal visszaélnek, de ily esetekben jogosítva van a sértett fél az illető törvények által nyújtott jogsegélyt igénybe venni.

³ V. ö. Zlinszky i. m. 166. l.

Ezen kereset, mely által a birtok védelmezésére szolgáló eszköz, azaz a birói segély vétetik igénybe, birtokháborítási (visszahelyezési) keresetnek nevezetik.

A birtokháborítás fentebb felállított fogalommeghatározásából következik, hogy a birtokháborítási keresetet csak azon birtokos indíthatja, ki birtokban volt és abból kiszorított, valamint az is, ki birtokban van ugyan, de abban megtámadtatott; a pusztá telekkönyvi tulajdonos nem indíthat tehát birtokháborítási keresetet a természeti birtokos ellen.

A kereseti jog minden birtokost illet, tekintet nélkül minőségére; méltányossági szempontból mindazonáltal megvan szorítva az az álbirtokosra nézve, ki birtokoselőde ellen csak akkor indíthat visszahelyezési keresetet, ha kimutatja, hogy ő maga egy évig békés birtokban volt.

Joggyakorlatunk is ezen szabályt követi; a legfőbb ítélőszék ugyanis már az 1875. évben kimondotta, hogy sommás visszahelyezési perben az egy évi birtoklásnak kimutatása csak abban az esetben követelhető, ha alperes maga birtokosnak tekinthető, vagyis ha a kereseti javakat a birtokátruházásra alkalmas czimen tartja birtokban és megelőzőleg a birtokból önhatalmulag tétetett volna ki.

A mandatum fogalmából következik, hogy az is indíthat birtokháborítási keresetet, ki alieno nomine birtokol és hogy a kereset nemcsak a háborító, hanem az ellen is indítható, kinek meghagyására a háborítás történt.¹

A birtokháborítási keresetnek a háborító örökösei ellen is van helye, feltéve, hogy öröklési joguknál fogva a birtok tárgyát képező dolog birtokába helyezték magukat; mert az örökhagyónak vagyoni jogi személyiségét folytatják.

A mondottak alapján a birtokháborítási keresetnek anyagi kellékeit² következőkben lehet megállapítani:

I. Felperes tartozik 1. birtoklásának jogosultságát kimutatni³ valamint 2. azon körülményt is, hogy alperes vagy személyesen követte el a háborítást, vagy hogy a háborítás alperesnek meghagyására követtetett el vagy pedig, hogy alperes a háborítónak örököse és a birtok tárgyát képező dolog birtokába helyezte magát, végre 3. hogy a háborítás befejezésétől egy év még nem telt el.

II. Ha felperes birtoklásának jogosultságát kimutatni nem képes, a mi rendszerint az álbirtokosra nézve szokott előfordulni, tartozik birtokoselőde ellenében azonkívül még igazolni, miként a háborítás megtörténtét megelőzőleg annak a dolognak, melynek birtokában megháborított, egy évig békés birtokban volt.

Hogy a birtokháborítási perek az általuk elérni szándékolt célnak, azaz a megsértett hatalmi viszony mielőbbi helyreállításának és ez által közvetve a közrend megszilárdításának megfelelőjenek, mindenekelőtt szükséges, hogy gyorsan elintéztessenek, azonnal végrehajtsanak és alperesnek — elmarasztalása esetében — a jogorvoslat használása csak birtokon kívül engedtessek.

Ezen cél elérése tekintetéből a törvényhozások a birtokháborítási perek tárgyalására és elintézésére nézve külön szabályokat állítottak fel.

Ugyanazt tette törvényhozásunk is, még pedig már az 1802. évben, midőn a XXII. t.-cikket alkotta, melynek értelmében in casu violentæ occupationis Bonorum et quorumcunque Possessionariorum aut mobilium in quorum pacifico usu Possessor, constituebatur, erga simplicem recursum partis læsæ Vice-Comes cum Judlium et jurassore investigationem in facie loci auditis partibus peragat, compertaque occupationis realitate ai cognita facti illegalitate occupatores

ipsos de dominio talium bonorum — ejiciat et spoliatos citra ullam moram — in præhabitu usum et possessionem restituat.

Ezen eljárási szabályok kiegészítve lettek az 1807: XIII. t.-cz. 1. §-ában foglalt azon — a birtokháborítási eljárásban nélkülözhetlen — intézkedés által, hogy alperesnek — elmarasztalása esetében — felelbezés csak *extra dominium* engedtetik meg.

Az idézett két t.-cz. rendelkezései értelmében, melyek a birtokháborítási perek sajátlagosságának teljesen megfelelőnek, tárgyalattak azok egészen az 1853. évig, midőn az osztrák kormány részéről egy új polgári perrendtartás hozott be. Ezen perrendtartásban a birtokháborítási perekre nézve szintén külön szabályok voltak felállítva, melyek a fenthivatkozott két t.-cikkekben foglalt intézkedésekkel hasonlótartalmu rendelkezéseket tárgyaltak.

Az 1861. évben hazai törvényeink visszaállítván, a többször idézett két t.-cz. is újlag életbe lépett.

Későbbben felhatalmazta a törvényhozás az igazságügy-minisztert, hogy a polgári perrendtartást szabályozó 1868: LIV. t.-cz. életbeléptetése céljából külön intézkedéseket tehessen. Ennek alapján egy rendeletet bocsátott ki, melynek első szakasza szerint a polgári t. rendtartást az 1869. évi június 1-én életbe léptette és egyszersmind kimondotta, hogy minden azzal ellenkező törvény vagy szabályrendelet azon naptól fogva hatályon kívül tétetik.

Minthogy pedig a polgári törvénykezési rendtartásban a birtokháborítási perekre nézve csak a birói illetőség van megállapítva s minthogy minden kételyen felül van, hogy a birtokháborítási perek tárgyak sajátlagos természeténél fogva az általános eljárási szabályok szerint célszerűen nem tárgyalhatók, annál fogva fel kell tennünk, hogy a polg. prts. életbeléptetésére szolgáló rendelet kibocsátásakor ép oly kevésbé volt az igazságügy-miniszter szándékában az 1802: XXII. és 1807: XIII. t.-cikket hatályon kívül helyezni, a mint nem volt szándékában sem a II. József császár által az 1786. évi március 6-án kibocsátott a protestánsok közti, sem az 1863. évben az udvari kancellária által kiadott és az izraeliták közti válóperekben követendő eljárást szabályozó rendeletet megszüntetni, mely két rendelet mai napig is teljes érvényben van.

Megjegyzendő még, hogy az 1877: XII. t.-cz. a birói illetőségen változtatást tett, a mennyiben 11. §-ának 9. pontja határozza, hogy megye-igazítási és sommás (?) visszahelyezési ügyek akkor tartoznak a kisebb polgári peres ügyekben követendő eljárás alá, ha a per tárgyát — egy cat. holdat meg nem haladó földbirtok birtoklása képezi.

Mivel pedig az ugynevezett bagatell-eljárás ép úgy mint az 1802: XXII. t.-cikkekben szabályozott eljárás a *nyomozási rendszeren alapul* és mivel a bagatell-eljárásban a teljesítési határidőnek biróilag leendő kiszabására csak a maximum van megállapítva és jogorvoslatnak csak birtokon kívül van helye, ezen eljárás semmi ellentétben nem áll sem az 1802: XXII., sem az 1807: XIII. t.-cikkekben foglalt intézkedésekkel, melyek szerint alperes citra ullam moram visszahelyezendő, illetve felelbezésnek csak extra dominium hely adandó.

A most felhozottakból azon következtetés vonható le, hogy birtokháborítási ügyekben mind a sommás, mind a bagatell-bíróság előtt indítandó keresetek tárgyalására és elintézésére nézve az 1802: XXII. és az 1807: XIII. t.-cikkekben szabályozott eljárás *jelenleg is* alkalmazandó azon egyedüli megszorítással mindazonáltal, hogy a bagatell-bíróság illetőségéhez tartozó keresetek folytán hozott birói határozat ellen csak semmiségi panaszsal lehet élni.¹

¹ A mint a birtok képviselő által szerezhető, gyakorolható és elveszthető, ép úgy megháborítható is.

² V. ö. a polgári t. rts. 63. §-át.

³ Midőn felperes birtoklásának jogosultságát kimutatja, igazolja közvetve azt is, hogy birtokban van, illetve volt.

¹ A végrehajtás az 1877: XII. t.-cikkekben illetve a végrehajtási törvényben foglalt szabályok értelmében elrendelendő és foganatosítandó.

A birói illetőségnek megállapítása azon esetekben, melyekben valamely földbirtoknak birtoklása képezi a per tárgyát, a birtokháborítás fogalmából önkényt foly.

Háborítás alatt egyáltalában valamely állapotnak vagy viszonynak félbeszakítása értendő, tehát birtokháborítás alatt értendő a birtokos és a birtoknak tárgya közti tényleges állapotnak vagy hatalmi viszonynak félbeszakítása.

A tudományban általánosan elismertetik és a dolog természetében is fekszik, hogy minden állapot vagy viszony osztatlan, tehát a birtok is mint tényleges állapot vagy tényleges hatalmi viszony osztatlan. A birtokháborítás által pedig megsértetik a birtokosnak hatalmi viszonya, mely a birtok egész tárgyára nézve osztatlan, nem pedig a birtok tárgya; tehát megsértetik a birtokosnak a birtok egész tárgyára vonatkozó hatalmi viszonya akkor is, ha ezen viszony csak a birtok tárgyának valamely részére nézve is félbeszakittatik.

Azért közömbös a birói illetőségnek megállapítására nézve, vajon valamely földbirtok egészben vagy csak részben foglaltatott el jogtalanul vagy más szóval birtokháborítást képező cselekvény követtetett el az egész földbirtokra vagy csak annak valamely részére.

A mondottakból következik, hogy a birói illetőségnek megállapításánál az 1877: XII. t.-cz. 11. §-ának 9. pontja értelmében a földbirtoknak — ingatlanak — térmértéke mérvadó, akár legyen a földbirtok — ingatlan — a telekkönyvben egy vagy több részletszám alatt felvéve, ha csak az utóbbi esetben az a valóságban pl. összeszántás folytán mint egység jelentkezik.

Ezek szerint megállapítandó a bagatell-bíróságnak illetősége, ha a földbirtoknak térmértéke egy cat. holdnál többet nem tesz; ellenben megállapítandó a sommás bíróságnak illetősége, midőn egy olyan — egy egészet képező — földbirtoknak birtoklása képezi a per tárgyát, melynek térmértéke egy cat. holdnál többet tesz, még pedig tekintet nélkül arra, vajon ezen földbirtok a telekkönyvben egy vagy több részletszám alatt van-e felvéve vagy nem; például szolgáljon: valaki gyakorolja a birtokot három egymás mellett fekvő — a telekkönyvben három részletszám alatt felvett — egyenként fél cat. holdat tevő szántóföldre nézve akként, hogy ezen három szántóföld összeszántás folytán a valóságban mint egy szántóföld jelentkezik; ha ezen szántóföld akármely széléből csak egy barázda harmadik személy által jogtalanul elszántatik és ez által birtokháborítás követtetik el, ez esetben a sommás bíróságnak illetősége megállapítandó, mivel a birtokosnak az egész 1½ cat. holdat tevő szántóföldre vonatkozó hatalmi viszonya megháborítottatott.

Megtörténhetik ugyan, hogy a birtokháborítás által a birtoknak tárgya is megsértetik; de ezen körülmény, mivel a birtokháborítás tényálladékát képező elemekhez nem tartozik, csak kártérítésre szolgálhat okul.

A birtokháborítási keresetnek egyedüli célja lévén a háborítás előtti állapotnak visszaállítása, magától értendő, hogy a pereszes fél jogosítva van netaláni erősebb jogát külön per útján érvényesíteni.

Ép úgy nem szenvedhet kétséget, hogy a megkárosított birtokos a háborítás befejezésétől számítandó egy év letelte után a rendes birtokos pert (actio publiciana) megindítani jogosítva van.

Ha a tulajdonjogból folyó birtokot más czímen alapuló birtokkal összehasonlítjuk, birtokháborítási ügyekben a kettő között semmi különbséget nem találunk; a midőn pedig azon kérdés képezi a per tárgyát, hogy *kit illet a birtok*, a tulajdonjogból folyó birtok feltétlen elsőbbséggel bír, mivel a tulajdonjog mint a legfontosabb dologbeli jog minden más jogosultságot, a mennyiben vele összeütközésbe jön, absorbeál.

HUF JÓZSEF.

Egy törvénytelen születésű örökhagyó után, ha hitvestárs, leszármazók és végrendelet hátrahagyása nélkül hal el és anyja életben már nincsen, kit illet az öröklési jog?

Özv. M. Juliannának volt egy törvényes és egy törvénytelen ágyból származott fia, egyéb leszármazója nem volt. Vagyona — melyet ez özvegyasszony még az ő atyjától örökölt — állott egy telekkönyvezett házból. 1880-ban M. Julianna végrendelezik, és házá, tehát egész vagyonát hagyja az ő törvényes fia feleségének bizonyos hányadban, a többi hányadokban pedig egy — tőle idegen férfinak, nevezzük Péternek. E végrendeletében Péternek meghagyta, hogy tartozik az ő, vagyis a végrendelező törvénytelen születésű fiának — a ki a végrendelet megtételekor még kiskorú volt, ennek nagykorúsága elértekor a neki hagyott házhányadokból 1000 frtot kifizetni.

Özv. M. Julianna a végrendelet tételét követő 1881. évben meghalt. Utánna a hagyatéki eljárás folyamatba tétetik, a tárgyalás megejtet k, a törvényes születésű fiu a végrendeletet meg nem támadta, sőt kifejezetten azt elfogadta, de mielőtt a hagyaték bíróilag átadatott volna, a törvénytelen születésű fiu, a ki időközben nagykorúságát elérte, hitvestárs, leszármazók és végrendelet nélkül meghalt, minek következtében az özv. M. Julianna utáni hagyaték a végrendelet értelmében ugyan, azonban azon változtatással adatott át, hogy tartozik Péter a törvénytelen születésű fiu utáni hagyatéki tömegbe 1000 frtot befizetni és ezen 1000 frt erejéig a zálogjog Péternek házhányadaira a törvénytelen születésű fiu utáni hagyatéki tömeg javára bekebelezetett.

Ez a tényállás, melyet még csak azzal kell kiegészítenem, hogy Péter a hagyaték ezen átadó végzése ellen jogorvoslattal nem élt, sem a törvényes születésű fiu. A ház mostanában elárvereztetett és a befolyt vételárból az 1000 frt birói letétbe helyeztetett.

Most fellépett a törvényes születésű fiu, kéri a törvénytelen születésű fiu, vagyis az ő természetes testvérje utáni ezen 1000 frtot törvényes örökösödés czímén a maga részére átadatni, indokolja kérelmet azzal, hogy az ő természetes testvérje ezen 1000 frtot a közös anya után örökölte, az tehát örökölt vagyon, mely visszaszál oda, a honnan származott; és miután a közös anya vagyis M. Julianna nincsen már életben, ennek jogán követeli ő, mint anyjának egyedüli egyenes és törvényes leszármazója ezen 1000 frtot.

Kérdés már most: kit illet meg ezen 1000 frt? Véleményem szerint, a törvényes születésű fiut semmi esetre sem, mert:

1. Joggyakorlatunk szentesítette, hogy a természetes gyermek csakis az ő anyja után bir törvényes örökösödési joggal, a melylyel szemben a természetes gyermek után — ha az hitvestárs és leszármazók nélkül hal el, csakis az ő anyjának van törvényes örökösödési joga;

2. Ebből folyólag azon kölcsönös törvényes örökösödési jog, mely a természetes gyermek és az ő anyja közt van meg, minden más törvényes örökösödési jogtól különbözik, a mennyiben ez az illetők személyéhez annyira van kötve, hogy akkor, a midőn e jogot a természetes gyermek, illetve az anya még életben érvényesíteni legalább meg nem kezdte, ezen jogot mint legszemélyesebbet a természetes gyermek vagy anyja jussán más nem érvényesítheti;

3. A concret esetben az anya törvénytelen születésű fia előtt halt el, és így e fiúnak hitvestárs és leszármazók nélküli elhalálzásakor már nem volt életben azon személy, a ki ő utána egyedül birhatott törvényes örökösödési joggal.

Az O. É. 11. §-a rendeli, hogy leszármazók nem létben az apa és anya hivatvák öröklésre, mindegyik azon érték erejéig, mely tőlük vagy águktól az örökhagyóra hárult, miután itt az anya nem él, a hagyományozott

1000 frt pedig tőle eredt, az anyát ennek rokonai képviselik, ezen álláspontra helyezkedik a törvényes születésű fiu. Ha ez az álláspont helyes, akkor kellene, hogy megfordított esetben is álljon. Mert tegyük fel, hogy a concret esetben a törvényes születésű fiunak hagyományoztatott volna ez 1000 frt, és ez a fiu halt volna el hitvestárs, leszármazók és végrendelet hátrahagyása nélkül, a törvénytelen születésű fiu pedig életben van, az 1000 frt mint örökölt vagyron visszaszáll az anyára, ez már nem lévén életben, az ő jussán követelhetné a még életben levő egyedüli, de törvénytelen ágyból származott vagyis az ő természetes testvére ezen 1000 frtot, pedig tegyük fel, az anyának atyja, anyja vagyis a nagyszülők és ezek leszármazói még életben vannak, ezek tehát az ő águktól származott ezen 1000 frtból nem kapnának semmit, hanem a törvénytelen születésű fiu nyerné el az 1000 frtot; legalább a reciprocitás elvénél fogva kellene, hogy így álljon a tétel. Ilyent talán az O. É. sem akarhatott inaugurálni.

Ezekből folyólag és alapján, miután a concret esetben tényleg a caducitás esete forog fen, egyedül a kir. fiscust tartom öröklésre jogosítottnak.

P. A.

Külföldi judicatura.

83. Oly anyagok vásárlása, melyekkel egy kereskedelmi iparcélokban szolgáló épület felépítése szándékoltatik, nem képez *kereskedelmi ügyletet*. (Bécsi legfőbb ítélőszék, 1888. évi augusztus 24.)

84. Az *őstermelő* (ez esetben nagyban való agyagtermelésről volt szó) *nem kereskedő* és azért nem is köteles czégét bejegyeztetni. (Oszt. semmitőszék 1888. jul. 18.)

85. *Szomszédjog*. A ki iparos tevékenységével szomszédjának tulajdonát sérti, nem szabadulhat a kártérítés alól oly kifogással, hogy üzletének üzeme rendes és a közigazgatási szabályoknak megfelelő. (A német Reichsger. 1887. decz. 9. ítélete.)

86. *Munkaszerződés*. Ha az adós a munkaszerződésnek a hitelező által meghosszabbított határnapján sem teljesíti kötelezettségét: akkor a hitelező a tunc állhat el a szerződéstől, mert a határnap meghosszabbítása által csak az adósnak nyújtatik mód késedelmének helyrehozására. Ha ezt elmulasztja, nem a második határnapon válik késedelmessé, hanem annak maradt. (Reichsger. 1888. ápr. 18.)

87. *Oly látra szóló váltó*, melyen a fizetést «bemutatás nélkül» ígéri, nem alapít váltókötelezettséget. (Reichsger. 1888. márcz. 28.)

88. *Lejárt tartozásnak fizetése* rendszerint nem támadható meg azon alapon, hogy az adós tudta, hogy a fizetéssel elvonja többi hitelezőitől a végrehajtási alapot és így megkárosítja őket, föltéve, hogy a hitelező csak annyit és oly minőségben kap, a mennyit az idő szerint követelhet. (Reichsger. 1888. márcz. 27.)

Közli: Dr. MÁRKUS DEZSŐ.

Különfélék.

— A képviselőház jogügyi bizottsága január 10-én kezdi meg a birói felelősségről szóló törvényjavaslat tárgyalását. A javaslat előadója Bokros Elek. — Remélhető, hogy az örökjogi javaslatról szóló előadói jelentés még január folyamán be fog mutattatni a bizottságnak. — A bűnvádi eljárás javaslatának előadója a bizottság első ülésén fog megválasztatni.

— A bíróságok irattárainak biztosítása. A következő levelet vettük:

Nem először jutott ma eszembe, hogy bíróságaink irattárai, melyek milliókra menő értékeket, de ezek mellett pótolhatatlan köz- és magánokiratokat őriznek, mily módon

biztosítvák táladonképen tűz vagy betörés ellen. A fővárosi bíróságok tulnyomó része kibérelt szobákban van elhelyezve, egyéb lakók lakásai közepette. Az irattárba ugyanolyan ajtón juthatni, mint bár más lakásba, az ajtóba közönséges kulcs illik, mint a többi ajtóba, úgy hogy akárki a legkisebb fáradság nélkül hozzáférhet a senki által nem őrzött irattárhoz. Tűz ellen pedig annyira sincs megóva, hogy az irattárban elfoglalt hivatalnokoknak a dohányzás volna megtiltva, — e tilalom, csodálatos módon, minden hivatalban csak a feleknek szól.

Azt hiszem, hogy a kérdés, melyet itt — talán nem mint első — felemlíték, megérdemli, hogy a hozzáértők foglalkozzanak vele. Én nem merek positiv javaslattal előállni. De mégis úgy vélem, hogy nem volna szabad ott, ahol bíróságok vannak, más lakókat is megtérni és a bíróság helyiségeinek felügyeletét közönséges házmasterre bízni. Vasajtók és Wertheim-zárak — melyek kulcsai a bíróság vezetőjénél legyenek — szintén óvó eszközök; az iratcsomókat pedig ugyancsak elzárható vastartókban lehetne elhelyezni.

Ismétlem azonban, hogy a kérdést csak fölvetni akartam. Hogy akármelyik megoldás sok pénzbe fog kerülni, bizonyos. De ezzel szemben kérem, méltóztassék latba vetni ama pótolhatatlan kárt, melyet egy bíróság irattárának elége okozna és meg fogja engedni, hogy sok költség sem volna kárba vesztett ennek megakadályozásáért.

A biztosító társaságoknak pedig ajánlom, hogy a kérdéssel foglalkozzanak. Ha fölmerült a színházlátogatók biztosításának kérdése, miért ne lehetne módot találni az irattárak biztosítására is?

M.

— Az 1881. LIX. t.-cz 59. §-ának 4. pontját tudvalevőleg a magyar kir. Curia a legtagabb értelemben magyarázza s valahányszor a bíróság hatásköréről, nem pedig helyi illetőségéről van szó, a másodbirósági végzés ellen beadott felfolyamodás folytán, azt felülvizsgálálandónak találja. Ily értelmű határozatot közöl a *Jogt. Közl.* f. é. 49. száma a 618. számú döntvényben is. A budapesti keresk.- és váltótörvényszék a Curianak ama gyakorlatáról mai napig sem akar tudomást szerezni, miként e bíróság egyik legujabb keletű végzéséből kitűnik. Egyik perben alperes a most említett bíróság illetősége ellen kifogást emelt, a mire a következő határozatot hozta: «a birói hatáskör ellen tett kifogás elvettetik....» Alperes felfolyamodása következtében a budapesti kir. ítélő tábla kimondta: «... az alperes részéről a bíróság hatásköre ellen emelt kifogásnak helyt ad és a kir. törvényszéket felperes keresetére nézve illetéktelennek mondja ki....» Ezen végzés ellen felperes kívánt felfolyamodással élni, de azt a törvényszék visszautasította, «tekintve, hogy a budapesti kir. ítélő táblának ... végzése az 1881. LIX. t.-cz. 59. §-ában felsorolt azon másodbirósági végzések közé, melyek ellen további felfolyamodásnak van helye — nem tartozik.»

— Bizonyítás lehetősége a pénzügyi hatóságok előtt. Valamely hagyatékbeli terheket az örökösök akként bizonyítottak a budapesti fővárosi magy. kir. pénzügyigazgatóság előtt, hogy az eredeti váltókat, melyek jóval az örökösök halála után jártak le s melyek budapesti *elsőrangú pénzügyi intézetek által* (mint a magyar országos bank részvénytársulat, az osztrák-magyar bank budapesti fiókja) még az örökösök halála után teljesen kitöltött, kelettel ellátott forgatmányokkal tovább forgattattak, beadványukhoz odamellékeltek. Persze azon hiszemben voltak, hogy ennél erősebb bizonyítékot a hagyatéki terhek fenálltának bizonyítására nem is használhattak volna. De a Budapest fővárosi magyar kir. pénzügyigazgató: «Az itt visszacsatolt váltók által nem tekinthető beigazolttnak, hogy a tartozások B. L. hagyatéka terhét képezték volna. Mert nem lévén beigazova azon körülmény, hogy a váltótartozások mikor egyenlítették ki, nincs kizárva azon feltevés (!!) helyessége (!!), hogy e tartozásait B. L. még halála előtt kiegyenlítette.»

— A folytatólagos tárgyalás birói tanácsának miként történt összeállítására a Curia ismét nagyobb figyelemet kezd fordítani. Az újabb határozatok közül legközelebb közlünk egy párt.

— A magyar jogászegyleti értekezések sorozatában legujabban ismét három füzet hagyta el a sajtót. Fegyházaink betegülési, halálozási és légűrtartalmi viszonyai, *Aczél. Béla* fegyházigazgatótól. A magyar büntető-törvénykönyv büntetési és börtönrendszere, *Dr. Kelemen Mór* curiai bírótól. Alapítványaink és a felügyeleti jog, *Csorba Ferencz* miniszteri fogalmazótól. — Mindhárom füzet legközelebb fog megküldetni a tagoknak.

— **Előfizetési felhívás bűnügyi védbeszédekre.** Bagotai Lengyel János dévai ügyvéd törvényszéki védbeszédeinek gyűjteményére hirdet előfizetést. Előfizethetni szerzőnél. Előfizetési ár 1 frt.

— **Temesvárról** írják nekünk, hogy ott is fordult elő egy eset, mely analog a Pribilné esetével. Egy nő, ki terhességének hetedik hónapjában volt, összeczivódott férjével; erre testéhez kötötte kötéllal két gyermekét és a Béga-csatornába ugrott. Kimentették őket s a nőt bíróság elé állították. A közegészségügyi tanács tüzetesen megindokolt véleményben beszámíthatatlanságot állapított meg. Legközelebb alkalmunk lesz bővebben visszatérni az esetre. — A Pribilné ügyében, mint értesülünk, a védő két héttel ezelőtt kérvényt nyújtott be a törvényszékhez vádlottnőnek szabadlábra helyezése iránt. Határozat mindaddig nem hozatott.

— **Mult számunkban** tévesen irtuk, hogy Schnierer Aladár büntetőjogi *kommentárja* jelent meg legújabbán második kiadásban. Nem a kommentár, de a *tankönyv* általános részének második kiadása jelent meg legközelebb. A kommentárnak második kiadása már egy év óta közkézen forog.

Nemzetközi szemle.

— **Berlinben** mindinkább szaporodnak a perek az u. n. kereskedelmi Auskunfts-bureau-k ellen. Egyrészt kártérítésért azok perlik őket, kiknek tévesen kedvező információt adtak más kereskedőkről és kik azután pénzüket veszítették; másrészt perlik ez intézeteket azon kereskedők, kikről kedvezőtlen információt adtak; és pedig perlik becsületsértés címén. Az eddigi esetekben a *bona fides* megállapított s a bíróságok elutasították a támadókat; de nincs kizárva, hogy a felfogás közel jövőben megváltozik.

— **A berlini egyetemen** jelenleg 5750 rendes hallgató van; ezenkívül 1895 rendkívüli hallgató iratkozott be. Az összes létszám tehát 7685. Külföldi 405. Legtöbb ezek közül orosz (127). A magyarok száma 37. Amerikából való 171, Ázsiából 39, Ausztráliából 2, Afrikából 1. Joghallgató van 1585; tehát jóval kevesebb mint a budapesti egyetemen.

— **Gneist tudori jubileuma** alkalmából a berlini egyetem jogi kara egy nagy kötet értekezést adott ki s azt a jubiláló kollegának mint ünnepi ajándékot ajánlotta fel. Az értekezők közt találjuk a következő neveket: Eck, Goldschmied, Kohler, Zeumer, Pernice, Brunner.

— **Liszt büntetőjogi semináriumának** kiadványaiból, melyek megindulásáról annak idején megemlékeztünk, eddig három füzet jelent meg. Az első volt tudvalevőleg az olasz büntető törvénykönyv kritikája Liszttről; a másodiknak címe: *Das Delict gegen die Kriegsmacht des Staats nach §. 329. Reichsstrafgesetzbuch, von Dr. Ludwig Lass*; a harmadiké: *Die correctionelle Nachhaft, von Dr. Robert von Hippel*.

— **Liszt** egyszersmind az általa szerkesztett *Zeitschr. f. d. gesamte Strafrechtswissenschaft* folyóiratban jelentést tesz közzé a semináriumnak a mult semesterben kifejtett működéséről. A seminárium munkaköre körülbelül ugyanaz mint a budapesti.

— **A német polgári perrendtartás,** a megfelelő felső-bíróági határozatokkal és a rendeletekkel kibővítve, megjelent *Peters*-től Berlinben *Müller* kiadásában. Ára 3 m. 50 pf.

— **Roscher,** a nagyhirű lipcsei tanár visszavonulni készül a kathedráról. Az egyetem meghívta helyére a bécsi egyetemről Brentano-t, s ez a meghívást el is fogadta.

— **A Boltze-féle döntvénygyűjteményből,** mely rendszeres alakban foglalja magában a német birodalmi legfőbb törvényszék magánjogi ítéleteit, a napokban jelent meg az ötödik kötet.

— **Egy francia katona** a miatt, mivel egy olasz alkon-sulnak három Lebel-patront ajánlott pénzért, 20 évi várfog-ságra ítéltetett.

— **A belga ügyvédek gyűlése** a mult hónapban tartott. Napirenden voltak a következő kérdések: 1. egyes-bíróság, 2. a levéltitok és a bűnügyi vizsgálat, 3. a gyermekek tanuskodása bíróság előtt, 4. az ügyvédi titoktartás kérdése. Felállított ezenkívül azon követelés, hogy a *reféré*-eljárás ne csak az ideiglenes és sürgős intézkedésekre terjesztessék ki, de minden oly ügyre, mely gyors elintéztetést igényel. A levéltitok abszolút megtartását követelte a gyűlés; kivétel még vizsgálóbíróra se tétessék. A gyermekek vallomásának megbízhatósága tekintetében a belga ügyvédek a legmeszebb menő skepticismusra intenek.

— **Angolországban** egy békebíró elrendelte egy tekintélyes polgár letartóztatását, mivel feljelentés történt nála, hogy ez valami csekély lopást követett el. Az esküdtek a feljelentő ellenében 10,000 frt kártérítést ítéltek meg. A békebíró ellen a bíróság rosszalást fejezett ki.

— **A norvég 1887 iki bűnvádi eljárás,** melyről egyik utóbbi számunkban megemlékeztünk, minden bűncselekmény elbírálásánál megköveteli a polgári elem részvételét. A mely ügyekben nincs esküdtszék, ott Schöffék vonatnak be. A qualificatio kérdése úgy van megoldva, hogy az esküdtnak az ország nyelvét ismernie kell.

Lapunk jelen számához mellékeljük a főlap egész évi tartalommutatóját. A melléklet tartalommutatója január folyamán küldetik szét.

ELŐFIZETESI FELTÉTELEK.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETI SZAKLAP,

kapcsolatban a curiai, kir. táblai és pénzügyi közigazgatási bírósági határozatok, és az Igazságügyi rendeletek gyűjteményével.

Szerkesztő:
Dr. DÁRDAY SÁNDOR.

Főmunkatárs:
Dr. FAYER LÁSZLÓ.

E szaklap huszonhárom évi fenállása óta a hazai irodalomnak oly lenyűgözőt adott, hogy jogosult önértéssel hivatkozhatunk eddigi működésünk eredményeire.

A gyakorlati irányt tartva első sorban szem előtt, a törvénykezés minden ágát figyelemmel kísérjük. A **Curiai Határozatok** című melléklet évenként több és több bírói határozatot tesz közzé s nem sok idő múlva eljutunk azon, minden művelt állam jogirodalmi közegei által első sorban szem előtt tartott célhoz, hogy a legfőbb bírósági irattárban a nyilvánosság behatásaitól elvonva egyetlen egy csak némileg is figyelmet érdemlő ítélet se maradjon. A **Törvénykezési Szemle** az egész magyar judicaturát elvi alapon összefoglalóan tünteti elő és úgy a bírósági határozatokat, mint a homályos és vitás törvényhelyeket hazánk legkiválóbb szakferfiainak közreműködése mellett feldolgozza.

Legújabbban a bírósági határozatok megbeszélésére rendszeres *kritikai rovatokat* léptettünk életbe.

A bűnvádi eljárás fejlesztéséhez különösen az által véltünk a jelen körülmények közt hozzájárulni, hogy rovatot alapítottunk a fenálló magyar bűnvádi eljárás *részleges fejleményeinek* feltüntetésére.

Igazságügyi alkotásainkban és a codificatio terén a jogállam intézményeiért küzdünk.

A kiadó-hivatal részéről legyen szabad arra figyelmeztetni, hogy e lap mellékleteinek külön beszerzésénél a **Rendeletek Tára** évenként 3 frtba, a **Döntvény-tár** évenként 6 frtba, tehát összesen 9 forintba kerülnek, és így a **Jogtudományi közlőny** ezen mellékletek szolgáltatásával a legolcsóbb és e mellett a legterjedelmesebb jogi szaklap.

A **Jogtudományi Közlöny** kiadóhivatala a felső bíróságoknál függőben levő ügyekről az előfizetőknek posta fordultával levelező lap útján díjtalanul értesítés-ad s az elintéztetést figyelemmel kíséri.

Előfizetési feltételek: egész évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt.

Kiadótulajdonos: a FRANKLIN-TÁRSULAT.

Az előfizetési pénzek bérmentesen, a vidékről legczélszerűbben *pósta-utalvány* útján küldendők

a **Jogtudományi Közlöny** kiadóhivatalához.

Lapunk azon t. előfizetőit, kiknek előfizetési ideje e hó végével lejár, felkérjük, hogy további megrendeléseiket lehetőleg rövid időn szíveskedjenek megtenni, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék

A kiadó-hivatal.

Felelős szerkesztő: Dr. Dárday Sándor (VIII., Sándor u. 9. sz.)
Főmunkatárs: Dr. Fayer László (IV. gr. Károlyi u. 24. sz.)
Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat (IV. Egyetem u. 4. sz.)